

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૫૫૭૧ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ સિંદુર મરાઠા

વિષય ૬૩૫:૬

અઢારે પર્વ

સાથે

શ્રી

મેહાભારતની કથા.

બનાવનાર,

વ્યાસજી

વલ્લભરામ સુરજરામ,

અમદાવાદ.

જાપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર,

શા. ફકીરચંદ કીલાચંદ

તથા

બુકસેલર લલ્લુભાઈ અમુલખદાસ.

અમદાવાદ.

અમદાવાદ શાહાપુર નવી પોળમાં પટેલ હાથાભાઈ દલપતરામે

આવૃત્તિ આઠમી.

પોતાના શ્રી "પ્રભાકિતાર્થ "

મુદ્રાલયમાં છાપી.

સંવત ૧૯૭૭

પ્રત ૨૨૫૦.

ક્રમે ૧૯૨૧

કિંમત રૂ. ૧૨-૦-૦

ગુજરાત વિધાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી બોર્ડીંગ-મંત્રાલય
૬૪૭૧

આ પુસ્તકનો કોપી રાઇટનો હક્ક પ્રસિદ્ધ કરનારાઓ બે જણનો તથા નીચે લખેલા
બે ભાગીદારો મળી કુલ ચારે જણનો કોપી રાઇટમાં હક્ક છે.

નારણદાસ મોતીલાલ—અમદાવાદ.

ભટ્ટ મનસુખરામ રણછોડદાસ—ડાકોર.

સને ૧૮૬૭ ના ૨૫ મા આકટ પ્રમાણે રજીસ્ટર્ડ કરાવ્યું છે અને તેના સર્વ હક્ક
સદંતર પોતાના સ્વાધીન રાખ્યા છે માટે અમારા ચારે જણની લેખી
પરવાનગી ગ્રીવાય કોઇએ છાપવું અથવા છપાવવું નહીં.

અનુક્રમણિકા.

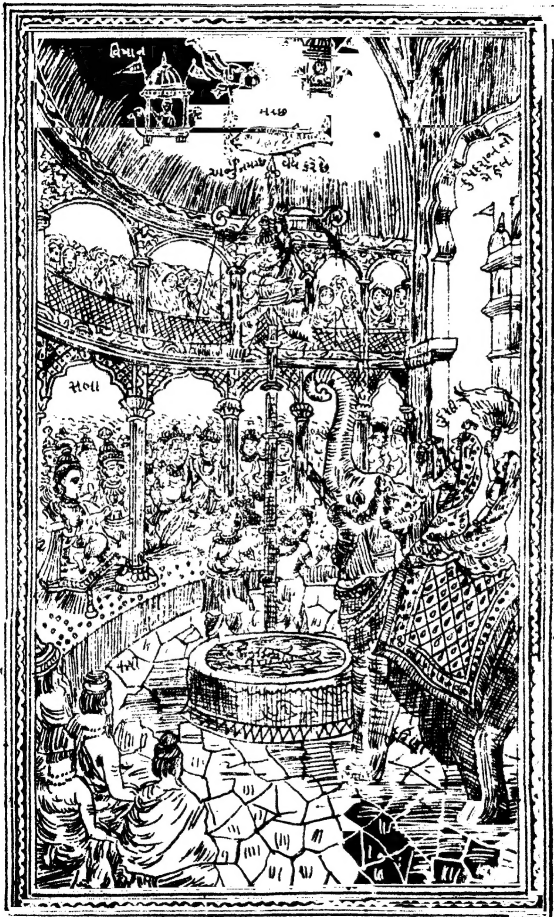
વિષય.	પૃષ્ઠ.
૧ આદ્ય પર્વ ...	૧
પદ્યવેધન ...	૮૮
નીર્ગળાએકાદશી ...	૧૦૮
લાખાભોવન... ..	૧૩૬
હેડંઆખ્યાન... ..	૧૫૬
મન્છવેધ ...	૨૦૪
સુમદ્રાહરણ ...	૨૮૮
૨ સભા પર્વ ...	૩૨૧
કંગોવાખ્યાન ...	૩૭૭
દુત વીઘા ...	૩૯૧
૩ પન પર્વ ...	૪૧૩
સુરેખાહરણ ...	૪૪૭
૪ વૈરાટ પર્વ ...	૪૩૩
૫ ઉદ્યોગ પર્વ... ..	૬૦૦
૬ બીરમ પર્વ... ..	૬૩૦
૭ દ્રોણ પર્વ ...	૬૬૦
૮ મકાવો ...	૬૬૫
૯ કર્ણ પર્વ ...	૭૫૭
૧૦ શકલ પર્વ ...	૭૬૭
૧૧ ગદા પર્વ ...	૭૭૩
૧૨ સ્ત્રી પર્વ ...	૭૮૩
૧૩ અનુશાસન પર્વ ...	૭૮૯
૧૪ શાન્તી પર્વ... ..	૭૯૨
૧૫ અધ્યમેધ પર્વ ...	૮૧૩
સુધન્વાઆખ્યાન ...	૮૩૩
ચંદ્રહાસઆખ્યાન ...	૮૩૪
૧૫ વ્યાસશ્રમ પર્વ ...	૮૪૯
૧૬ મુશળ પર્વ ...	૮૫૬
૧૭ ચાન પર્વ ...	૮૬૨
૧૮ રવર્ચારોદયી પર્વ.	૮૬૮

मासं वल्लभराम शरवराम

श्रीमणी पीपणीनुं मित्र.

શ્રી

ભારતની કથા.

આઘ પર્વ.

કડવું ૧ હું. રાગ સામેરી.

મણેશ ગીરજનંદને હું, પ્રથમ લાગું પાય; સરસ્વતી મા વસે
જળયાયે, પુર્ણ કરે કપાય, ॥૧॥ ભારત કથા પાંચ પ્રકારે તે સહુનો આ
સાર, ભારત ચંપુ બાળ ભારત, મહાભારત વિસ્તાર ॥ ૨ ॥ ભારતસાર
સાવંત્રા ભારત, તે સહુનું આ તત્ત્વ, નીર સંશય કાળ્ય કર્યું છે, જેમ
દધી મત સત્ત્વ ॥૩॥ પાન્ડવ ચરીત્ર શ્રવણ કરે, પરીક્ષત કરે તન,
જનમેજયની અરાઠ હત્યા, ગઈ થયો પાવન ॥૪॥ તેવો મહીમા આ ક-
થાનો, વાંચે સાંભળે જેહ; વૈરાગ્ય ભક્તિ પુરણ પામે, જ્ઞાન પ્રદેજનજેહ,
॥૫॥ વૈશમપાયેઅણીપેરબોલ્યા સુણ જનમેજયરાય વીસ્તારી તુજને સં-
ભળાવું, આઘ પર્વ મહીમાય. ॥૬॥ યમુનાની તરિ ગામ અથોદ્ધા, હસનસે-
ન્ય ત્યાં રાય; તે રાજને તેર રાણી, પેટ નહિ પ્રજય. ॥૭॥ રાજની થઈ
પ્રદ્ધાવસ્થા, તવ કયેંધીચાર, મારે પેટ પ્રજનહી તો, શું કરવો સંસાર ॥૮॥
એમ જાણીને ઉડ્યો રાજ, મન ધર્યો વૈરાગ; પોપટ લીધો અસ્વેબેડો ધ-
રખાર કીધું ત્યાગ. ॥૯॥ પ્રભુ પુત્ર આપશે મુને, ત્યારેજ આવીશધેર; એવું
ધારી નીકળ્યો રાજ, અરણ્ય આનંદમેર, ॥૧૦॥ સપ્ત દીવસે મયો મહાવ-
નમાં, દીહું વડવ્રક્ષ એક, અશ્વ પોપટને ચરવા મુકી, તપ ધાર્યું ધરી ટેક.
॥૧૧॥ આસનવાળી માળાઝાલી, ધરતો પ્રભુનું ધ્યાન; વડની નીચેજાપજ-
પતો, રીઝવવા ભગવાન. ॥૧૨॥ એ વડ ઉપર ધુઅડ પક્ષી, માળો બાંધીવ-
સેવાસ, ધુઅડ નર કરવા મયોછે, પક્ષણીછે ઉઠાસ. ॥૧૩॥ એવામાં આળ્યો
ધુઅડ પક્ષી, પક્ષણી પુછે પેર; આટલી વેળા કયા ગયાતા, મુને મમ્યું નહી
ધેર. ॥૧૪॥ એટલે પક્ષી પક્ષણી પ્રત્યે, કહેછે બધું વર્તમાન; નીચે રાજ ત-
પ કરેછે, તે સાંભળેછે કાન, ॥૧૫॥ સાંભળ સુંદરી સુરસભામાં, ગયો હતો
હું આજ; ત્યાં દેવસભામાં એવું બોલ્યા, વિશ્વામિત્ર મહારાજ. ॥૧૬॥ આ-
જનો દિવસ એવો છે કે, વંજ પામે પુત્ર; આપી પ્રાણી પણ પ્રજ પામે,
વાધે ભલું ધરમુત્ર. ॥૧૭॥ એમ કહી કીડા આરંભી, પક્ષીએ તે વાર; સાં-

ભળી રાજ ૨૬વા લાગ્યો, હું નીરભાગી અપાર. ૧૧૮૥ આજ હોત ઘેરમા-
હરે તો, પુત્રની પ્રાપ્તિ થાત; હું નિરભાગી હાંધ આઠ્યો, કહ માહરી દેહ-
ધાત, ૧૧૮૭ એટલે આઠ્યો પાળેલો પોપટ, રાય તણું રૂદન દેખી પાંખોથી
આંખો લુશી, પછી વચો વચન. ૧૧૮૮ અરુઢારાજ રાજધીરાજ, વન આ-
ઠ્યા ધરી પ્રેમ; જપ તપ કરતાં શું સાંભર્યું છે, રૂદન કરે કેમ. ૧૧૮૯ રાય
કહે ધુઅડ પક્ષીનાં, સાંભળી આંવચન; આજ ઘેર હોત માહરે તો નીચે
પામત તન ૧૧૯૦ તવ પોપટ કહે માહારાજ, મનમાં શીદ અદાપો; કામ
જવર ઉત્પન્ન કરીને, વીર્ય મુજને આપો ૧૧૯૧ તે તમ રાણીને જઈને
આપુ, આજને આજ મહારાજ; તવ રાજ્યે વડનું પાંદડું, લીધું ધારી
શુભ કાજ, ૧૧૯૨ પડીઓ ખનાવ્યો કામ ઉપજાવ્યો, વીર્ય કર્યું ખળીત;
પછી દડીયો દીધો પોપટને, લીધો પક્ષીધરિ પ્રીત, ૧૧૯૩ અંચુમાં ધાત્રી
ઉડ્યો આત્રી, જળપંથ ઠેલું જવાય; તેથી સીંધુ પર ઉડતો આઠ્યો,
મારગમાં શું થાય. ૧૧૯૪ સુર સપાટે જોર ઝપાટે, પોપટ પંથે પળીયો, રા-
જને ભવિશે જતાં જતાં, બાજ શકરો મળીયો ૧૧૯૫ એતો અતિ જોરા-
વર પક્ષી, પોપટ દીડો ચક્ષ; જળયું અંચુમાં છે દડીયો; તેમાં હશે કાંઈ
ભક્ષ. ૧૧૯૬ એમ સમજી પોપટ ઉપર, કરવા લાગ્યો પ્રહાર; આંચ તણે-
ને પાંખ તણો ત્યાં પ્રઉઠ માર્યો મારા ૧૧૯૭ રૂધીર વરણે પોપટ થયો, ભાગી
મનની હામ; પ્રાણ જશેને પડીયો જશે, ખેડિમ મડશે કામ ૧૧૯૮ તે કરતાં
હું એક બચાવું. મનસુઓ એમ કીધો; પોતાનો પ્રાણ ઉગારવાને
પડીયો ફેંકી દીધો. ૧૧૯૯ પડીયો પડ્યો જળ વિશે, બાજ થયો નિરા-
શ, સીંધુમાંથી લેઈ ન શકે, પોપટે મુકી આશ. ૧૨૦૦ મન વીચાર્યું રાજ
કેરું, હુંથી ન ભાગ્યું દુખ; હવે જલનગરમાં શું દેખાડું જઈને મુખ ૧૨૦૧
કારજ કથક્યું કેમ કરવું, રાજ થશે નિરાશ; માટે ત્યાં જલ નવ ધો,
જાણી પુર્યો વનવાસ, ૧૨૦૨ એવે મનમાં તપ સ્થળેથી, ઉડ્યો રાજ્ય-
કુમાર. અસ્તસેન અશ્વે બીરાજ્યો હરશભેર અપાર, ૧૨૦૩ સપ્ત દિવસે
પ્રથવી પંથે આઠ્યો પોતાને ઘેર; જોયું તો પોપટ કાંઈ ન દીડો, પુછી
રાણીને પેર. ૧૨૦૪ પોપટ મારો કયાં ગયો તવ, રાણીએ કીધો ઉચ્ચાર;
આપ લેજ ગયા તે દનથી તો, દીડો નથી કેવાર ૧૨૦૫ રાજ્યે લેજાટ
હાથ મેલ્યો, મીથ્યા મઠું મથી, ઉદવેગ આણું અવરથાડું, પુત્ર ભવિ-
પનાં નથી. ૧૨૦૬ વતણા એમ મન વાળી બેડો રાજ, રહ્યો આપને ઘેર;
વલ્લભ કહે દડીઓ પડ્યો તેની શી થઈ પેર.

કડવું ૨ રાગ ધનાશરી.

વૈશમપાયે બોલીયા છે, સાંભળને તું રાય; દડીયો પડ્યો દરિયા
 વિશે, તેની શું ગત થાય ॥૧॥ સમુદ્ર જળમાંથી એક મચ્છ, નિકળી આ-
 વી બહાર; ભક્ષ જણી દડીયામાંથી વીર્યના ઘૂંટ ભર્યો એ વાનારા ને દી-
 વશના યોગે કરિને, ગર્ભ રહ્યો બેઉ કુખ; દિવસે દિવસે ગર્ભ વધે છે, પ્ર-
 ભુ લીલા કહુ મુખ. ॥૩॥ એમ કરતાં દશ માસ થયા, મચ્છથી ન ગર્ભ
 ખમાય; હલાય ચલાય નહીં મન ધાર્યું, તણાઈ જમુનામાં જાય. ॥૪॥ ત-
 ણાતી આવી અયોધ્યા નગ્રે, દીમરે નાંખી જળા; તેમાં ને તો ભરાઈ ગઈ,
 દીમરે કાઢી તતકાળ ॥ પાખણ્યું કે આ મચ્છ છે બહુ ભારે, નીકળશે કાંઈ
 ધન એમ જણીને ઉચકી લાવ્યો. પોતાને ભોવન ॥૬॥ પોતાની નારીને
 પાસે બોલાવી, ખડગ લીધું હાથ; મછ તણા બે ભાગ કીધા. નરનારી
 રહી સાથ. ॥૭॥ વિભાં ચોનાળીયાં માછલી કેરાં કીધાં છે જે કાળ. મનુષ
 જતી સુંદીરરૂપે, એ કુખમાં બે બાળ ॥૮॥ જીવતાં જીવ તે રડવા લાગ્યાં
 દીમર વિસ્મય થાય; આ મચ્છને પેટે મનુષ જતી, પ્રભુ લીલા શું
 કળાય ॥૯॥ એટલે બોલી માંછીની નારી લેઈ લ્યો બેઉ કુમાર, આપણે પે-
 ટે પ્રજા નહોતી છે કૃપા કરી કીરતાર. ॥૧૦॥ દીમર કહે આપણો રાજા, તપ
 કરવા ગયો વન; થાકીને છેવટ પાછો આવ્યો, પણ પાંચો નહીં તન.
 ॥૧૧॥ જોને જોઈએ તેને ન થયાં ને, મછને મનુષ દેહ; આપણ રાખીએ
 બંને બાળક, આનંદ ઓછવ એહ ॥૧૨॥ પણ આવારતા જ મશે જગત,
 જણી જશે ભુખાળ; આપણને બોલાવી ડંડેશે, કહેશે આ કોના બાળા ॥૧૩॥
 માટે પ્રથમ જહેર કરીએ, પછી નહિ ચીંતાય; એમ જણીને મછનાં ચિતાળાં,
 લેઈ ગયો સભામાં. ॥૧૪॥ હસ્ત સેન્યની પ્રત્યે દીમર, મુખ વડ્યો વચન;
 માહારાજ એક કઠિતક થયું. મછનું મુજ ભોવન ॥૧૫॥ રાજાં પ્રધાનને
 સકળ સભા, જોઈને વિસ્મય થાય; મછને પેટે છે મનુષ જતી, આતે શું
 કહેવાય ॥૧૬॥ નથી બનાવટ ઇશ્વર કતી. તેમાં નહીં સંદેહ; વિદ્વાન પ્રાહ્મણ્ય
 ને બોલાવો નિશ્ચય કરીએ એહ ॥૧૭॥ રાજાએ તેડ્યા શાસ્ત્રી વેદાન્તી,
 જોશી પુરાણી પુરા; ગણી તશાસ્ત્રના કુશળજ્ઞાની, અનુભવીન અપુરા ॥૧૮॥
 સભા મહી સરવેને બેસાડ્યા; રાય વદ્યો વચન, મછને પેટે આ મનુષ
 જતી, કેમ થયાં ઉત્પન્ન. ॥૧૯॥ જ્ઞાને નિહાળો સંદેહ ટાળો, એમ કયોં કિયાર;
 સકળ પ્રાહ્મણ્ય વિદ્યા વડે ત્યાં, પુરણ કયોં વિચાર ॥૨૦॥ સરવના સમજ્યાં માં
 આવ્યું, રાય તણા ફરજન; પણ ભુખને કહીશું તો કોંધાતુર, થઈ કરે વિચન

॥૨૧॥ એમ જાણી કોઇ મોઢે નબોલ્યા, સમજીરહ્યા સજી સાર; મુખાયધ બે
 શી રહ્યા તવ, વાર થઇ ધડીચાર, ॥૨૨॥ એટલે રાજઅતિ અકળાયો, પુ-
 રણ પેડો વેહેમ; ઉભાયધ વિપ્રોને પુછ્યું, ઉત્તર નાદો કેમ ॥૨૩॥ અભણ
 આવી શું બેગા થયાછે, રાખ શરીરે રોળો; લગોટી વાળી વન સધારો,
 પોથાં પાણીમાં બોળો. ॥૨૪॥ નીકળો માહારાં નમ્રમાંથી એમઅતિશય
 રૂઠ્યો; એટલામાં એક તમોગુણી, બ્રાહ્મણ બોલી ઉઠ્યો, ॥૨૫॥ ક્ષેરે રાજ
 ઉત્તર આપુ. ધરીશ નહીં દલે દુઃખ; બંને બાળક તાહરાં છે જો, તુજ
 સરીખાં મુખ ॥૨૬॥ એવું વચન વીપ્રનું સુણી; ભુપને વ્યાપીશીસ, મી-
 થ્યા મુજને આજમુક્યું, છેદીનાં ખું શીશ. ॥૨૭॥ વીપ્ર વિદ્વાદિન અસત્ય
 બોલ્યા; કયો નહીં વીચાર; છતી નારાએ માછલી સાથે, મેં કયાં માંડ્યું
 ધરઆર. ॥૨૮॥ એમ કહીને ખડગ લીધું, ક્રોધમાં કાંઈ ન સુજે; સકળસભા
 માં બ્રાહ્મણ સઘળા. થરથરથર ધુજે. ॥૨૯॥ વીનાશ થાશેને જીવ જશે,
 આ સ્થળ કોનું ચાલે, ક્રોધી બ્રાહ્મણ બોલ્યો તો તેને બીજા ગોદા ધાલે.
 ॥૩૦॥ બોલીને બોલ્યું મનજ રોળ્યું, શુરે થાશે ભગવાન, જ્ઞાની બ્રાહ્મણ
 એ તે સમે ત્યાં, ધર્યું નારદનું ધ્યાન. ॥૩૧॥ નારદ આવ્યા વિપ્રખચાવા,
 નીહાળે સભાનો સાથ; હાંહાં કહીને નારદમુનીએ, પ્રહારાજનાહાય, ॥૩૨॥
 કેમ વિપ્ર પર હાથ ઉવાડે, પાપ લેવા ભુપાળ; રાજ કહે મેં પ્રશ્ન પુછ્યું,
 તો મુજને મુક્યું આજ ॥૩૩॥ નારદ કહે નહોય જુદું, વિપ્ર તણું વચન;
 પુત્રને મોટે તું તેપ કરવા, ગયો હતો મહાવન. ॥૩૪॥ ત્યાં ધુડ પક્ષોની વાત
 સુણી, તેં તો કલ્યાંત કીધું; પોપટના કહેવા થકી તેં દડીઆમાં વિર્ય દીધું
 ॥૩૫॥ તે લેધને પોપટ જતોતો, સીંધુને પંથે સાર; મારગે બાળે પડીયો
 પાવ્યો, સમુદ્રમાં તે વાર. ॥૩૬॥ પોપટ નીરાસથડને ગયો, વનવાસપુર્યાં
 નેટ; દડીઆનું વીર્ય માંછલીએ પીધું, ગર્ભ રહ્યો તવપેટ ॥૩૭॥ તે માછ-
 લી હાંધ આવી તણાતી સાંભળરે ભુપાળ; બે ભાગમાં છે મનુષ દેહી,
 બોલ્ય એ કોનાં બાળ. ॥૩૮॥ એટલે રાજ થયો જખવાણે, ઉતરીમનની
 રીસ; અપરાધમારોક્ષમા કરો સહુ, વીપ્રોને નમાવ્યું શીશ ॥૩૯॥ આજીજી
 કરી દક્ષણા આપી, વીપ્ર થયા વીદાય; પછી પેડા ઢીમ્મર પ્રત્યે, બોલ્યા
 હસ્તસેન રાયા ॥૪૦॥ જોઢીમર બેઉ બાળમાહારાં, તુજ તારે ધર; માછી કહે
 વાવા મહારાજ, કંગાલ પર શોકેર ॥૪૧॥ હતાં તમારાં તો જુમનામાંથી,
 કાઢવા ન આવ્યા કેમ; અધર્મ કરી લેવાં હોય તોતો; લેઇલો એમને એમ.
 ॥૪૨॥ રાજ કહે તારૂં દીલદુભાવી, મારે ન જોઇએ પુત્ર; તારે નીસાસે સુખી
 ન થાઉ, વાધે નહીં ધરસુત્ર. ॥૪૩॥ મારે પેટ પ્રજા નથી તે, મોહ ધર મન

એવો; દીમર કહે અરે મહારાજ, હું પણ છું તમજેવો. ॥૪૪॥ તમપેટે મારે પેટે પણ, નથી તનયા કે તન; રાય કહે તારે છોકરાં શું કરવાં, સેતુજને દેડે ધન. ॥૪૫॥ દીમર કહે મુણીમાહારાજ, નથી અમે કાંઈકાલાં; પ્રહસ્થ હોકે મરીળ હોપણ, છોકરાં સૈને વહાલાં. ॥૪૬॥ દ્રવ્ય મારે મથી જોઈતું ને, પુત્રને કાજ અદાપુ; બે આજક મને મારાં દયો; દ્યો ઝુપડી મારી આપું. ॥૪૭॥ રાજ કહે મહારાજો નહીતું. તેડયા પ્રમાણીક જન; પંચ થાપી તે પંચ પ્રત્યે, રાય વદ્યો વચન. ॥૪૮॥ આ મછને પેટે છે બે આજક, માહારાવિર્યના સાર; દીમર ટુંડી લાઁયો જળમાંથી એ પણ છે હકદાર. ॥૪૯॥ રૂડીરીતે પ્રભુ પ્રીતે, કષ્ટ બેઝિનાં કાપો; તમારા પંચની ધ્યાનમાં આવે, ધનસાફ એવો આપો. ॥૫૦॥ તેવ પંચે મળી ન્યાય કીધો, દીધો રાજ એ તન; રાજને કહ્યુ પુત્રી દીમરના, ઊપર આપો ધન. ॥૫૧॥ તવરાજ એ પુત્ર લીધો, પંચ તણું વેણ થાપ્યું; દિકરી આપી દીમરને, દ્રવ્યધણેર આપ્યું. ॥૫૨॥ દીમર પણ પ્રસન્ન થઈ, લેઈ ગયો પોતાને ઘેર; ઉદ્દમુખ નામજ પુત્રનું પાડયું, રાજ એ રૂડી પેર. ॥૫૩॥ માંછીને પુત્રી મળી તે; રૂપ રૂપની ધામ; નરનારી એ વીખને પુછી, મછમંધા ધર્યું નામાપડા. દિવસે દિવસે થાય મ્હોટીથ ઇ ગુણવંત. અપાર; પણ પીતા પરણાવતો નથી, વર્ષ થઈ ગયા બાર. ॥૫૪॥ નીચ જાતિ માછી શું જાણે, કન્યાદાનની રીત; વાહાણુવટીનો બહેપાર કરે પણ. પરણાવવા નહી પ્રીત. ॥૫૫॥ વલણાપરણાવવા પ્રીતી નહી, થઈ ગયો કન્યાકાળ; બ્યાસ વલ્લભ એમ ઓચરે, શું કર્તવ્ય ગોપાળ.

કડવું ૩ જું રાગ સામેરીની ચાલ.

વૈશમપાયે બોલીયા તું, મુણ પરીક્ષત તન; મછગંધાને માતપીતા સૌ, સુતાં પોતાને બોવના. ॥૧॥ સયન કીધુ છે મુખસાર, નીંદ્રા થઈ ભરપુર; તેવે સમે મધ્ય રાત્રીએ, ઓળ્યા ત્યાં પારાસુર. ॥૨॥ દીમરને દ્વાર પોકાર કીધો, સાંભળી દીમર રૂથો; કોણ છે સાચો શત્રુ અત્યારે, એમ ખડખડતો ઉઠ્યો. ॥૩॥ બારણે ઓળ્યો મ્હો ક્રોધ લાળ્યો, ત્રીછકારે જોમતેમ; બોલ્યો સાંભળ મારા વીર; તપ કરવા જાવું છે મ્હારે, જીમનાની સામી તીર. ॥૪॥ નાવ; વીના ન જવાય મારે. વડુ આશીશ વાણુ; નાવ વડે મુઠી આવેતને તો પ્રભુ કરે. કલ્યાણ. ॥૫॥ તવ દીમર કહે મધરાત્રીએ, મુકવા આવ તને નોકુ છોડી જળવાટ આવું શું આપે છે મને. ॥૬॥ પારાસુર કહે ધનમાલ હોવા, આશા રાખે તે ખોટી; પેસો પુણ પાસે નથી; હો આપું લગોટી.

૥૮૥ ॥ ઠીમર કહે વાળીને માગીખા, કષ્ટતારે નહીં કાપુ; તવડી કહેરેવારે
 લંગોટી, તુમકુ માહર આપુ. ૥૮૬ ॥ તવ ઠીમર કહે ફેડ લેસો, વીખીત
 બુદ્ધી રી; એવા હોકારા સાંભળીને, મછગંધા ત્યાં ઉઠી ૥૧૦ ॥ શું છે
 આ તોફાન કરતી કસ્તી, આવી મંદિર બાહાર; રૂશીને નજરે બેઝાતવ,
 કીધો નમસ્કાર. ૥૧૧ ॥ પોતે પીતાને વારવા લાગી, હવે કરો ક્ષમાય; બ્રહ્મ
 વેત્તા બ્રાહ્મણ એછે, કટુકાંઈ ન કેહેવાય ૥૧૨ ॥ ઠીમર કહેછે સામી તીરે,
 કયા મુકવા હું જાઉં; મછગંધા કહે આજ્ઞા દોતો, હું જઈને મુખી આવું.
 ૥૧૩ ॥ એમ કહીને આજ્ઞા લીધી, વાંસડો ઝાલ્યો હાથ; ચાલો રૂપીજી મુક-
 વા આવું આવો તમો મુજ સાથ. ૥૧૪ ॥ એમ કહી સંગે લઈ ચાલી, આ
 બ્યા એ જમુના તીરે; નૌકુછોડી બેસાડ્યા રૂશીને, પોતે બેઠી ધરધીર. ૥૧૫ ॥
 નઉકુ હંકાર્યુ જળપંથ જતાં, શું નીપજ્યુ તે કામ; પુર્વ તણા પ્રારબ્ધયોગે;
 રૂશીને પ્રગટયો કામ, ૥૧૬ ॥ મછગંધા પર થઈ કુદ્રષ્ટી ગ્રહો કન્યાનો હાથ
 તવ કન્યા કહે અરે મહારાજ, વિચાર કરો દલસાથ ૥૧૭ ॥ રૂશી કહે ઇચ્છા
 કર પુરણ, પ્રગટયો તનમાં તાપ; હાના કહિશને કાંઈ બોલીસ તો, દેઘશતુ-
 જને શ્રાપ. ૥૧૮ ॥ એમ કહીને કામ આરંભ્યો, કામ નિવૃત્ત થયો નેટ; પ્રભુ
 ઇચ્છાએ મછગંધાને ગર્ભ રહ્યો તવ પેટ ૥૧૯ ॥ એટલામાં સામી તીરે પો-
 હોચ્યાં. પસ્તાયા રૂશી મન; અરેરે મને આ કયાં મુજ્યું, વ્રત થયું છેદન,
 ૥૨૦ ॥ એમ કહી ઉતરીને ચાલ્યા, કન્યા કહે આ નાથ; હવે મુને મુખી કયાં
 જશો, કહીને ઝાલ્યો હાથ. ૥૨૧ ॥ રૂશી કહે હું ભુલ્યો ચુક્યો, નથી તાહરો
 ખપ; અરણ્યમાં મારે જાવું છે, કરવા પ્રસુતું તપ. ૥૨૨ ॥ કન્યા કહે હું સા-
 થે આવું, ન જાવું બાપને ઘેર; ગર્ભ રહ્યો તે વાત જાણે તાત, મારે મુજને
 ઠેર. ૥૨૩ ॥ રૂશી કહે મારો આશીર્વાદ છે, નહીં મારે તને કોય; ગર્ભ રહ્યો
 તેનો વીજી નારાયણ, પુત્ર તારે પેટ હોય. ૥૨૪ ॥ તે સમે તારા અંગમાંથી
 ઉડ્યો કસ્તુરી વાસ; એમ કહીને નાઠા રૂશી, કન્યા ગઈ નાવ પાસ, ૥૨૫ ॥
 નૌકામાં બેસી ઘેર આવી, ન કહી કોઈને વાત; એમ કરતા પંચ માસ
 થયા તવ, ગર્ભ થયો પ્રખ્યાત. ૥૨૬ ॥ માતૃપીતાએ પેર પુછી કન્યા કહેધાર્યું
 ધર્મ; રૂશીને ગઈ મુકવા નડ્યું, ધર્મ કરતાં કર્મ ૥૨૭ ॥ કોઈ ન કરશે તાત
 મારા, મુખી આવો મને વન; ભવીશમાં હશે તેમ થાશે, નથી હું તમારી
 તન. ૥૨૮ ॥ તવ ઠીમર વનમાં મુખી આવ્યો, રહી અબળા એક ચીત; પછી
 કુટીકા બાંધીને વશી, ધરી પ્રભુ પર પ્રીત. ૥૨૯ ॥ વનફળ ખાઈ નહીં વસકાઠે,
 એવે થયા દસ માસ; એટલે પેટે પ્રસવ થયા, વિજી વેદ મળ્યાસ. ૥૩૦ ॥
 અવતર્યા તેવા એર ભરેલા નાઠા તેણીવાર; મછગંધાએ પુત્રને જાતાં

દેખી કર્યો પોકાર ॥૩૧॥ હે પુત્ર હે પુત્ર પાછા પધારો, સાંભળો માતાની
વાણ; મળ્યા વિનાતમે આલ્યા જાઓનો, પારામરની આણ. ॥૩૨॥ તવ
વેદમળ્યાસ પાછા આવ્યા, માતા વદી વચન; જનેતાને જંગલમુકી, શી-
દ શીધારો તન ॥૩૩॥ વ્યાસજી વદ્યા સાંભળ માતા, હું નહીતુજ કુંભાર;
જગતના જીવોના કલ્યાણ કારણ મેંતો લીધો અવતાર. ॥૩૪॥ પુસ્તક
રચું વિવિધનાં તે, વાંચે સાંભળે કોય; ત્રો કળયુગમાં કુલુક્ષિના, ભગ-
વંતને વશ હોય, ॥૩૫॥ માટે માતા જવાંદે મુને, હવે સંગે નહિ તારી;
મછમંધા કહે આ શું બોલો, કોણ ગતિ થયે મારી. ॥૩૬॥ વ્યાસજી કહેથો-
ડે દહડિ, દુઃખની શાન્તી થારો; ક્ષત્રી નંદનરાજ વંશી, તમોને વરી ભ-
શે ॥૩૭॥ ત્યાં તમને દુઃખપડેકો વેળા, તવધરજે મમક્યાન; આત્રીને કષ્ટ
જૈશ ભાગી, વચન સત્યસમોન્યા ॥૩૮॥ એમ કહીને વ્યાસજી આલ્યા, ઓ-
રભર્યા જે ઠામ; એ ઓરમાંથી મંગાનીકળી, ઓરમંગાપડયું નામ, ॥૩૯॥
વ્યાસજી ગયાનર્મદાજીમાં, જળવચ પુર્યો વાશ; મછમંધા રહી એકલી
ઉડી કરતુરી વાસ ચોપાસ. ॥૪૦॥ તેને વરી ગયો કોણ રાજ, તેની કહું
કથાય; સમુદ્રનો અવતાર સંતનું, હસ્તીનાપુરનો રાય, ॥૪૧॥ પ્રથમ મં-
ગાને સંગ વર્યોતો, ગાંડેવ તેના તંન; શી રીતે મંગાસંતનું વર્યો, તેનું
કર વિવેચન. ॥૪૨॥ વળણા વીવેચન કરી કહું કથા, સુણો સહુ શ્રોતાય
વ્યાસ વલ્લભ એમ ઓચરે, મંગા લગ્ન મહિમાય. ॥

કડવું ૪ રાગ ચૌપાઈ.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સાંભળ જનમેજયરાજન; એકવાર સ્વ-
રગથી સુર, આવ્યો અવનીવીશે આતુર. ॥૧॥ સંગ લાવ્યો પોતાનીનારી,
નામ વિશ્વાવસુ સુખકારી; જઈ ઉતરયો ગોરને ઘેર, ગોરાણીએ તેડ્યા
માન્યભેર. ॥૨॥ કહું યજમાન આજ્ઞા દીજે, તમ કારણ ભોજન કીજે;
તવ વિશ્વાવસુ વદ્યો એમ, વિપ્રનું અન ખાઈએ કેમ. ॥૩॥ અમારી
બ્રહ્મ કરશે માં બુધ, ગોરાણી કહે પીઓ દુધ; એમ કહી ગાય દોહી
આપ્યું, પીતાં પીતાં અતી હેત વાપ્યું. ॥૪॥ તણે લોકમાં નહીદુધ એવું
સુદ્ધસ્વાદમાં અમરીત જેવું વિશ્વાવસુ તણી જે નાર, લાગ્યો દુધથીગા-
યપર પ્યાર. ॥૫॥ પછી રાત્રીએ કીધું સયન. ગોરાણી સુતાં બુદ્ધેભોવના તવ
વિશ્વાવસુની નારી, કંથ પ્રત્યેબોલીહધારી. ॥૬॥ સ્વામી દુધવાળીજેમાય,

તેવી નથી ત્રીલોકની માંય; માટે ચોરી કરી લેજેએ, ગોરને બીજા દસ ધણી દેએ ॥ જાવીશ્વાવસુએ માનીએ વાત, રાત્રીએ ઉઠ્યાં નરનારી સાથ; બેઠા વૈમાનમાં ગાયલીધી, ગયાં સ્વર્ગની ચોરી છીધી ॥૮૮॥ એવે થયો છે પ્રાત-સકાળ, ગોર ગયા હતા પાતાળ; તેતો આવ્યા પોતાને ભોવન, નાહિ કરવા બેઠા પુજન ॥૮૯॥ માગ્યું ગોરાણી પાસે દુધ, શીવને સ્નાન કરવા સુધ; ગે રાણી દોવાને ગયાં ગાય, નદીઠીને વીસ્મય થાયા ॥૯૦॥ જણ્યું કે યજ્ઞ માન ગયા છાના ચોરી ગાય થયા મસ્તાના; જઈ કહી સ્વામીને વાત, આવ્યો તો વિશ્વાવસુની પાતા ॥૯૧॥ આપણુ ઘેર રાત્રીએ રહ્યા, નરનારી તે ગાય ચોરી ગયાં; સુણી રૂશીને મન થયો તાપ; ક્રોધ કરીને દીધો ત્યાં શ્રાપ ॥૯૨॥ રાત્ર સુલોકાત મો પાપ ભરજે, ભોમી માંહી આવી અવતરજે ॥૯૩॥ એવા અષ્ટે માધને આપ્યા, જઈ નારદે સમાચાર આપ્યા; વિશ્વાવસુ તણા બંધુ સાત, તેને નારદે જઈ કહી વાત ॥૯૪॥ તમ ભ્રાત લાવ્યો ગાય ચોરી, ગોરે સૌને દીધો શ્રાપ ધોરી, પૃથ્વી જન મધરીને પડ્યો, મુનસાદેહમાં રડવશે ॥૯૫॥ દુધનો ખાનાર દુધ ખાય, તેમ છતાં તમેને શ્રાપ થાય; તવ સાતે બંધુઓ ચડીયા, આવી ગોર કનેરડી પડાયા ॥૯૬॥ મહારાજ અમારાં શાંપાય, વીના અપરાધે દિધો શ્રાપ; તવ ગોર તણો ક્રોધ ભાગે, પાપ છાંટા પાડોશીને લાગે ॥૯૭॥ તમે વીના અપરાધિ છો જ્યારે, શ્રાપ અનુગ્રે કરજું ત્યારે અવતરજે પ્રથવિમાં એકદન, તરત પામજે સ્વર્ગ મુદન ॥૯૮॥ તમ વીર વિશ્વાવસુ જોહ, ધણાદનરેજે પ્રથવી માંતેહ; એમ ગોર મહારાજ જાળીયા, તવ સાતે બંધુ પાછા જાળીયા ॥૯૯॥ જઈ કહ્યા ભાધને સમાચાર, સુણી પસ્તાયો અપરંપાર; નારીને ધીકારી અપાર લીધી ગોરની ગાય તે વાર ॥૧૦૦॥ જઈ લાગ્યા છે ગોરને ચરણે, સ્વામી આવ્યા તમારે સરણે; મારો અપરાધ ક્ષમા કરીજે, કાંક આશીરવાદ મુને દિજો ॥૧૦૧॥ નારીની પુદ્ધિ માની મેં જાતે, પામ્યો શ્રાપ તમારો પ્રભાતે; તવ રીજ્યા છે ગોર મહારાજ, શ્રાપ મીઠ્યા નહીં થાય આજ ॥૧૦૨॥ જાતું ભોમી માંહી અવતરજે, પણ સુકીત સદાકાળ કરજો; તને નહીં લાગે કાંઈ દોશ, નહિરહેહરીને રોશ ॥૧૦૩॥ સુણી વિશ્વાવસુ ખુશી થાય, ગાય આપીને સ્વરગે જાય; પછી અપ્રભાધ્યો મળીયા, કયાં એવતરશું વિચારે વળીયા ॥૧૦૪॥ મનુશ પેટ દેહ ન ધરાય, દેવ થઈ કેમ એમ પળાય; માટે ચાલો મંગાને કરમરિએ, પરણે તો પેટ અવતરીએ ॥૧૦૫॥ એમ ધારી ગયા મંગા પાસ, કહું કરમરિને થઈ દાસ; તમે વરો કાઢને નેટ, અમો અવરાએ તમ પેટ ॥૧૦૬॥ તવ મંગા કહે તે કરિશું, થોડે દિવસે કાઢને વરિશું; સુણી વસુ થયા વીઠાય. મંગાએ વીઆર્યું મન માય ॥૧૦૭॥ મારે વરજું કાંઈ નર સાથ, મહુસમુદ્ર કેશે

જહાથ, સંતનુ છે સીંધુ અવતાર, હસ્તીના પુરરાજ્ય કુંવારા રટા ॥ એમ જાણી-
પુરણ માને દન થયું નર વરવાનું મન, લીધું સોળ વરસનું સ્વરૂપ, વશ
કરવાને સંતનુ ભુપ ॥ ૧૨૯ ॥ વેણા લીધી પોતે કરમાંય, ગયાં હસ્તીના પુર છે
જ્યાંય, જઈ બાગમાં બેઠા આપ, કરે ગાયનના અળાપ ॥ ૩૦ ॥ ઘેર સાંભળ્યું
રાજાએ કાન, ઉઠ્યો ઝખડી થઈ ગુલતાન; ગયો બાગ ઉલટ મન સાથ,
જઈ ગ્રહ્યો ગંગાજનો હાથ ॥ ૩૧ ॥ તમે કોણ છો દેહ રૂપાળી, મોહ પા-
મ્યો હું તમને નિહાળી; ગંગા કહે મનુશની જાતી, કર મુકો સુરાના
સાથી ॥ ૩૨ ॥ કહે સંતનું છો કોણ જાત, કોણ કંથ અને કોણ તાત; કહે
ગંગાજ મુસ્તક નામી. નથી માત તાત કે સ્વામી ॥ ૩૩ ॥ એવી રા-
જાએ જાણી પેર; કહ્યું ચાલો અમારે ઘેર; નથી લગ્નની નારી મેં આણી.
મોટે વરી કર પટરાણી ॥ ૩૪ ॥ કહે ગંગાજ હું કર સાહાઈ પાળો વ-
ચન તો હું આણું; રાજા કહે હ્યો વચન આણું, તમે કહો તેરીતીએ
આણું ॥ ૩૫ ॥ તવ ગંગા ગયાં થઈ મગ્ન, રાયે કર્યું બીજે દીન લગ્ન; મા-
ડ્યો ગ્રહસ્થાશ્રમ સુખ રેટ. ઘેળેલો વસુ રહ્યો ગર્ભપેટ ॥ ૩૬ ॥ ગાયચોર્યા
વિનાના જે સાત, તેમાંથી જનમ્યો એક ભ્રાત; ગંગા જાણે છે આપની
પેર, બોલ્યાં દાશી પ્રત્યે સુખ ભેર ॥ ૩૭ ॥ લે આ પુત્રને વસ્ત્રમાં રાખી,
આવ્ય ગંગાના જળમાં નાખી; ચાલી પુત્ર લેઈને દાસ, ગઈ સંતનું રા-
જાની પાસ ॥ ૩૮ ॥ કરભેડી રાજાને કહે છે, પુત્રને રાણી નંખાવી દે છે;
તવ રાય વદ્યો મુખ એમ, કરો રાણીજી કહે તેમ ॥ ૩૯ ॥ એવો ઉતર
રાજાનો લીધો; દાશીએ જઈ ફેંકી દીધો; પછી પુત્ર બીજે થયો જ્યારે
તેને નંખાવી દીધો તે વારે ॥ ૪૦ ॥ એમ નંખાવ્યા પુત્ર સાત, ચાલ્યો
નગ્ર અતી ઉત્પાત; ગોળરી રાણી લાવ્યો રાય, પાપીનગ્રમાં કેમ રહેવાય
॥ ૪૧ ॥ ચાલો કિચાળા ભરો સૌ સાથ, તવ રાજાએ જાણી એ વાત; સર્વ
રૈયતને કહ્યું રાયે, રહો પ્રજા આ નગ્રની માંચે ॥ ૪૨ ॥ હવે એક સુત
નારીને થાય, તવ એને કર વિદાય; તવ સર્વે રાજ્યાં ઘર સુત્ર, એવે
ગંગાજને થયો પુત્ર ॥ ૪૩ ॥ ગોરની ગાય ચોરનાર જેહ, વિસ્વાવસુ
જનમીઓ તેહ; તેવે રાજાએ થું ખેલ કીધો. ગંગા પાસેથી પુત્રજ લી-
ધો ॥ ૪૪ ॥ તવ ગંગાજ બોલ્યાં એમ, રાય પુત્ર લેઈ લીધો કેમ; રાજા
કહે તું નારી હત્યારી, સપ્ત સુત નાખ્યા મારા મારી ॥ ૪૫ ॥ છતેછે કરે
વાંઝીઓ કીધો. મોટે આ સુત મેં લેઈ લીધો; ગંગા કહે આ મારા પતી,
હવે તમ ઘેર રહેડું નથી ॥ ૪૬ ॥ થયા વચન વાલા કંથ, રાજા કહે આ
ભારો પંથ; ગંગા કહે આપો સુત અમને, પંથ વરશનો કરી દેશતમને

॥૪૦॥ મારે સ્થાનકે હું લેઈ જવું મ્હોટા કરીને આપવા આવું; રાજ
કહે એ મિથ્યા ફેરો, મુજ ઘેર રહીને ઉછેરો ॥૪૮॥ ગંગા કહે મીથ્યા
મરો મથી, થયા વચને વીસા રહેવું નથી; માટે પુત્ર આપો ભુપાળ, માત
વિના ન ઉછેરે બાળ ॥૪૯॥ કરું કપટ કુંવરને કાવાર, તોતો મમ સીસ
હત્યા ચાર; એવો વેણ ગંગાએ કીધો, તવ પુત્ર રાજાએ દીધો ॥૫૦॥
ગંગા આલ્યાં લઇને તન, જળમાં વાસ કીધો તે દન; રમાડે ને જમાડે
નત્ય, રાખે પુરણ પુત્ર શું પ્રીત ॥૫૧॥ ઉછેરે રાખી પોતાને ઠામ, ધર્યું
ગાંગેવ એવું નામ; વાળે લંગોટી લે હતી ચાર, નીસરે રમવા જળની
બહારાપર ॥ રમે જમે ધરીને હર્ષ, એમ કરતાં થયાં પંચવર્સ ॥વલણા
પુત્ર થયો પંચ વર્ષનો; એવે સમે શું થાય, ગંગા તટ રમવા ગયો;
હસ્તીનાપુરનો રાય.

કડવું ૫ રાગ રામગરી.

વૈશમપાયન એનાપેરે બોલ્યા, શુણ જનમેજયરાય; વીસ્તારિ તુ-
જને સંભળાવું આદ્ય પદ મહિમાય ॥૧॥ પાંચ વરસનો પુત્રજ થયો,
ગાંગેવ ગંગા તન; તેવે સમે રમવાને આવ્યો, ગંગાતટ રાજન ॥ ૨ ॥
ચાર ક્ષોણીસૈન્ય સાથે, સાથે બે પ્રધાન; નદી કીનારે રમત રમવા; ધારણ
કર્યો અભીમાન ॥૩॥ પ્રથવી વિશે મોભ દટાવ્યો, સો ગજ ઉંચો સાર;
તે પર નવગજ નિશાન ઘાલ્યું, રાયે કર્યો ઉચ્ચાર ॥૪॥ એક બાણથી
નિશાન કેરા, કટકા કરેજેતરણ; સરપાવ આપુ તેહને સારો; રીજે અંતસ
કરણ ॥૫॥ એટલે ઉઠ્યો સૈન્યાપતિ ત્યાં, પોતે કર્યો મનસુબો; તે સ-
મે ગાંગેવ જળમાંથી નીકળી, જોવાને અળગો ઉભો ॥ ૬ ॥ તવ સૈન્યા
પતિએ બાણ ફેંક્યું; વાયુવડે ગયું આડું; એટલે ઉઠી પ્રધાન બોલ્યા, પ્રા-
ક્રમ મારું દેખાડું ॥૭॥ એમ કહી એણે સર માર્યો, તે પણ આડો જય;
એટલે ઉઠ્યો શંતનુ રાજ, ભરી સલાનીમાયે ॥૮॥ બોલ્યો ખુખારી
અહંકાર ધારી, બેઉ કર નાખ્યા મુછે; તમ સરખાથીકામ થાયતો, કા-
ણ મારો ભાવ પુછે ॥ ૯ ॥ એમ કહીને આયુધ લીધાં પ્રાકરમ મારું
દેખાડું; બળ કરિને બાણ નાંખ્યું; વાયુ વેગે ગયું આડું ॥૧૦॥ અળ-
ગેથી ગાંગેવ જોઈ વિચારયુ ન તુટ્યો નીશાનદાંડો; મીથ્યાનામધરાવ્યું
મરદનું પણ સહું રાંડી રાંડો ॥૧૧॥ પ્રાકરમ બતાવું મારું હું, વીચારયું
અંત કરણ; તાકીને બાણ મારી કીધા, કટકા નિશાનના તરણ ॥૧૨॥

તે જોઈ રાજ વિશ્વમય પામ્યો, એ છે કોનું આગમન ચરો સેવક ઝાઝીલા-
વો, રાખી કર પ્રતીપાળ ॥૧૩॥ તે સાંભળીને શેવક આહ્યા, કરતા દોટા
હડીઆ; ગાંગેવ જાણ્યું ઝાઝશે મુને જઈને જળમાં પડીઓ ॥૧૪॥
ગંગા કને જઈ કહ્યું ગંગાને. મેં એક તોડ્યું નિશ્ચાન; મટે મુજને ઝાલવા
મોકલ્યો, સેન્ય તણા રાજન ॥૧૫॥ ગંગા કહે કોઈ નહી હાંચ બીજું,
આવ્યો હશે તુજ તાત; ઝાલવા ગએલા શેવકે આવી, કહી રાજને વાત
॥૧૬॥ તરત રાજ બહુ પસ્તાયો, ગયો પોતાને ઘેર, એવે ગંગાએ ગાંગે-
વજના, વરસ ગણ્યા ભણી પેર ॥૧૭॥ જાણ્યું કે પુત્ર પાંચ વરસનો,
થયો છે મુજ પાસ; એના પીતાને આપી આવું, નહી તો થશે વિનાશ
॥૧૮॥ એમ જાણી વજ્ર પેહેર્યા, સણગાર્યો ગાંગેવ તન, આંગળીએ
વળગાડીને આવ્યાં, સંતનુને ભોવન. ॥૧૯॥ પીતા સામે સુત ઉભો કી-
ધો, બોલ્યાં મુખ ગંગાય; હ્યો પતી પુત્ર તમ તણો આ થાડું છું હુવી-
દાય ॥૨૦॥ સંતનું કહે સુત ઉછેરો, આવી વસો મુજ વાસ; ગંગા કહે
મને રાખવા હોય તો, સુત તણો કરો નાસ. ॥૨૧॥ સંતનુ કહે સંચરો
પાછાં, ગંગા થયાં વિદાય, ગાંગેવજને ઉછંગે લોધો, વેમ પડ્યો મનમાંય
॥૨૨॥ બોલો બેટા આજ ગંગાને ત્રે તું હતો કે નહી વાડ; ગાંગેવ કહે
નીશાન તોડ્યું, પીતા એ પ્રાકમ મહાર્. ॥૨૩॥ સાંભળી સંતનું પ્રસન
થયો, આ સુત રાખશે નામ; એવે સમે ત્યાં આવી ઉભા. બળવંત ફર-
સુરામ. ॥૨૪॥ રાજએ ઉઠી આદર દીધાં, આવો અસરણ સરણ; એટલે
ઉઠી ગંગાનંદન, પુર્ણ પ્રેમે પડ્યો ચરણ ॥૨૫॥ જોઈ ફરસુરામ આનંદ
પામ્યા, પુત્ર ધણો હોંશીયાર; સંતનુ રાજ સોંપી દે મુને, ભણાઈ વિદ્યા
અપાર ॥૨૬॥ સંતનુ કહે સુત તમારો, લઈ જાઓ સુખરૂપ ગાંગેવજ
ને તડીને આહ્યા, ગુરૂ આપ અનુપ ॥૨૭॥ પોતાના મઠમાં લાવીને
રાખ્યો, ભણાવી પુર્ણ વિદ્યાય; બાણાવળી બનાવી સોંપ્યા, સંતનું
રાજને ત્યાંય. ॥૨૮॥ પછી રહ્યા પુત્ર પીતા, જુજવા રહેવાના મેહેલ;
ખાય પીએ અતી આનંદ કરે. ભોગવેછે સુખ સહેલ ॥૨૯॥ એવામાં એક
દિવસ સંતનું, અશ્વ બેશા ગયો વન; જ્યાં મછગંધા વાસ વસેછે, ત્યાં
આવ્યો રાજના ॥૩૦॥ એવે કસ્તુરીની વાસના આરી, કસ્તુરીઓ મગ જ-
ણ્યો; અશ્વ દોડાવ્યો ઝુંપડી ઉપર, શર રાજએ તાણ્યો ॥૩૧॥ એટલા-
માં મછગંધા દીઠી, અહો આતો કોઈ નાર; રાજએ એને પુછવા માંડ્યું,
તું છે કોની પુત્રાર ॥૩૨॥ મછગંધા કહો મનુષ્ય જાતી, હીમરની તની-
આય; અથોધ્યા નમ્રનો જહાણુ વટીછે, તે માહરો પીતાય ॥૩૩॥ માહરો

માતા સાથે બન્યું નહી, કાઠી મુઠી વનવાસ; સાંભળી રાજ આનંદ
 પામ્યો, બોલ્યો થઈ ઉલ્લાસ. ॥૩૪॥ આલ સુંદરી ઘેર મહારે, તુને કરે
 પટરાણી; એવું સાંભળી રાજની પ્રત્યે, મંછમંછા વદી વાણી. ॥ ૩૫ ॥
 ભલે મને પણ છે એમ ઇચ્છા વચન શીષ ચડાવું; મમ તાત તમ સંમ
 પરણાવેતો, તમ સંગે વરી આવું ॥૩૬॥ તવ રાજ ત્યાંથી નીકળીઓ
 ગયો અયોધ્યા ગામ; દીમરનું ઘર પુછીને આવ્યો, દીમરે કર્યો પ્રણામ
 ૩૭ ॥ સંતનુ કહે તાહરી તનીયા, વન વસીછે વાસ; મુજસાથે તે પરણા-
 વેતો પુરણ કરે તારી આશ ॥ ૩૮ ॥ દીમર કહે ભલે મહારાજ, વિચાર
 હું વરણાવું; તમ સુત ગાંગેવ આવીને વીવા, કરેતો પરણાવું ॥ ૩૯ ॥
 સાંભળી રાજ પાછો ફરીઓ; પથે કર્યો વિચાર; એ કન્યા માહરે વરવી
 પણ. ઘાંટી આવી અપાર ॥ ૪૦ ॥ પુત્ર પિતાને પરણાવો કહે પીતાથી
 કેમ કહેવાય; કદાપી કહું કુંવરને તો, નીર નેવનાં મોલ જાય ॥ ૪૧ ॥
 કહું નહી તો કામ ન થાયે. એમ વિચારેચડીઓ; ઘેર આવીને ઉદારી
 પામી, મંચક વિશે પડીઓ, ॥૪૨॥ પ્રધાનને આવીને પેર પુછી, કેમ પ-
 ડ્યા છો નાથ; સંતનુ કહે પ્રધાન મહારા, શું કહું કુખની વાત ॥૪૩॥
 એક કન્યા આજ દીઠી, દીમરની તનીયાય; તે વરવાની ઇચ્છા થઈછે,
 તેથી જીવ ગુંચવાય. ॥૪૪॥ કન્યાએ કલ્પલ કર્યુ પણ, ખતાવી તાતની
 આડી; તેથી તેના તાત કને જઈ, વરવાની વાત કહાડી. ॥ ૪૫ ॥ તવ
 તે દીમર બોલ્યો, ભલે આવ્યા રાજન; પણ તમ નંદન વીવા
 કરી જાય તો દઉં કન્યાદાન. ॥ ૪૬ ॥ સુજથી કેમ કહેવાય કુંવર, પુત્ર
 મને પરણાવો; કહું તો કેહશે હું જ કુઆરો, મુજ કાજ શોધી લાવો.
 ॥૪૭॥ પ્રધાન કહે ગભરાશો નહી, કરે છું પુરણ પેર; ગાંગેવજને સમ-
 જવીને, મોકલું છું તમ ઘેર. ॥૪૮॥ એમ કહીને પ્રધાનમથો, ગાંગેવને
 કહું મુખ; તમારા તાતને જઈને પુછો, શું પ્રગટ્યું છે કુખ. ॥ ૪૯ ॥
 વળણ. મુછી ગાંગેવ સંચર્યો પિતા કને કરજેડ; વ્યાસ વલ્લભ વહે આ-
 વીયો, પુરણ કરવા કેડ.

કંડવું ૬ રાગ રૂપણાવળ.

વેશમપાએ એછીપેરે બોલ્યા, મુણજનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
 સંભળાવું; કહું આદ્યપરવ મહિમય, અહોરાયજ મુછીએ. ॥૧॥ ગાંગે-
 વ આવ્યો તાતને ધામ, પાસે બેસી વદ્યો મુખ; કહો પિતાજ કેમ સુતા

શું પ્રમટ્યું મનદુઃખ. અહો, ॥૨૦॥ સંતનું કહે સુત સાધ્યા; શું
પુછો પુરણ મથી; હું તાત તુજને કહી કહું પણ; જમ ઉપડતી નથી
અહો ॥૩॥ પ્રજાવસ્થામાં વૃત્તી ફરી છે, જલ્યાયે નવ કહેવાય; એક ક-
ન્યા મેં જોઈ છે વનમા, તે વરવા ઇછાય, અહો, ॥૪॥ અયોધ્યા નગરના
હીંમર કેરિ, કુંવરી છે રૂપવાન, અગે ઉડે વાસ કસ્તુરીની, તેણે ચોર્યું મ-
મ ભાન. અહો ॥૫॥ તેના તાતને મેં જઈ પુછ્યું; તેણે પણ કહી હાય;
પણ તેણે કહું ગાંગેવ આવી, કરીજય વીચાય. અ. ॥૬॥ તવગાંગેવ કહે-
તાત મારા, પુર્યું કરું ઇછાય; હીંમરપાસે સંચરુંને કરિ આવું વીચાય, આ
॥૭॥ એમ કહીને અશ્વે બેઠો, ગયો અયોધ્યા મામ, પુછ્યો પુછ્યો આ-
હ્યો આવ્યો, હીંમર કેરે ધામ, અ. ॥૮॥ તવ હીંમરે માન્યજદીયું, પદ્મા
શ ધરી પ્રેમ, ગાંગેવ કહે મારા તાતને પાછા કાઢ્યા કેમ. અ. ॥૯॥ હી-
મર કહે શુભો માહારાજ, મુજને તમારો વેહેમ; નીચ અમોને. ઉંચ તમો-
તમને પુછ્યા વણદેઉ કેમ આ ॥૧૦॥ ગાંગેવ કહે જ્ઞાતી બહાર રહીશું
થનારું હોય તે થાય; પણ પીતા જે માહરા તેની પુરણ કર ઇછાય,
આ ॥૧૧॥ હીંમર કહે બલે મહારાજ, બલે ન જઓ ભત; પરણાવું પ-
ણ એક આંટીનીછે, પુછવાની વાત. આ ॥૧૨॥ મારી દીકરીના દીકરા
થાયે, તે તમને ઉપાદી; તેને તમો બેઉ બંધુ થયા તેમાં કોણ ભોગવે આ-
દી, આ ॥૧૩॥ ગાંગેવ કહે પાકો પુરૂષ તું જણ્યો તારો પરીતાપ, હું રાજ
ગાદી ભોગવું તો પ્રજાહત્યાનું પાપ. અહો. ॥ ૧૪ ॥ હીંમર કહે બીજું
પુછું છું, આ વેળા મારોલાગ તમારે પેટ પ્રજ થાયતે, પાછા માગે રાજ્યમાં
ભાગ. આ ॥૧૫॥ ગાંગેવજીને ગુસ્સો ચડીયો, દે દેતો હોય તો કન્યાય;
પરણ્યા વીના કયાંથી થાશે, નારી માત્ર મારી જણેતાય; આ ॥ ૧૬ ॥
તવ હીંમર કહેજવો મારાજ, ધન સંતનું સંતાન; મોકલી દો તમ તાત
ને હું, દેઈશ કન્યાદાન, આ ॥૧૭॥ એક સાંભળી ગાંગેવ ઉઠ્યો, ગયો
પોતાને ઘેર; જવો પિતાજી પરણી આવો, બીજી કહી નહી પેર. આ ॥૧૮॥
તવ સંતનું રાયરાજ્ય થયો લીધો પ્રધાનને સાથ; અયોધ્યા નગરમાં
આવીઓ એ હસ્તીના પુરનો નાથ, આ ॥૧૯॥ તવ હીંમરે આવકારદી
ધો. આપ્યો ઉતારો ત્યાંય; વનવિશેથી તેડીને લાવ્યો, મછગંધા કન્યાય
આ ॥૨૦॥ પુરણ પ્રેમે પરણાવી કન્યાય વળાવી રાજની સાથ; ક્ષત્રીન-
દન પરણ્યો માંછણને, ચાલીદેશે દેશ વાત, આ ॥૨૧॥ સૌ ક્ષત્રોએ પત્રો
લખીને, અન્યોઅન્ય કર્યા વિચાર; આજ થકી હસ્તીના પુરનું, કુટુંબ
જ્ઞાતીની બહાર. આ ॥ ૨૨ ॥ સંતનું પરણી ઘેર આવ્યો, જણી

જ્ઞાતીની વાત; ગાંગેવને બાલાવીને કહ્યું બેટા. હું તારો મુરખ તાત આ ॥૨૩॥ હું લાલ્યો કન્યા તે થયો અન્યા, આપણુ રહ્યા નાત બહાર; હવે તને કોઈ કન્યા નહીં દે, એ દુખ અપરંપાર. આ ॥૨૪॥ ગાંગેવ કહે તાત મારા, મેં નીમ કર્યું ઢીંમર સાથ, વિશ્વ વિશેજે પ્રેમદા તે સંકળ માલ્યરી માત. આ ॥૨૫॥ માટે મારી ચીંતા ન કરશો, સુખે રહેા મમ તાત; મછગંધાને કહ્યું તમે સુખે રહેા, સતવંતી મુજ માત. અ; ॥૨૬॥ પછી સંતનું સુખે રહ્યો ત્યાં વાંચું ભદ્રુ ધરસુત્ર; પ્રભુ કપાયે મછગંધાને પેટ થયા બે પુત્ર. આ ॥૨૬॥ મોટો પુત્ર વિચિત્ર વિર્ય, નાનો ચિત્રાગંદ નામ તે બંને ગાંગેવના હોરમાત ભાઈ, ઉછરેછે તે ઠામ. આ ॥ ૨૭ ॥ તે બેઉ થયા પાંચ વરસના, તવ આવી પડીઓ શોક; સંતનું રાજ્યએ દેહ મુક્યો પામી ગયો દેવલોક. આ ॥૨૮॥ એટલે ઉપાદી થઈ ગાંગેવને પોને પુરૂષ સત્યવાદી; રાજ્ય ચક્ષાવે સભામાં બેશીને, પશુ નવ ભોગવે ગાદી, આ ॥૨૯॥ બેઉ બંધુને આપ ઉછેરે, ભણાવે છે વિદ્યાય; મછગંધાની શેવા કરે નિત્ય, ભણે સગી જનેતાય. આ ॥ ૩૦ ॥ એમ કરતાં અગીયાર વરસના, થયા બંને બ્રાત; ગાંગેવજીએ ઉપરીત કીધાં, રાજ્ય સોંપ્યું તેને હાથ. આ ॥૩૧॥ પછી ગાંગેગે નીમ કીધો થાય પ્રાતસકાળ એકાંત ભોંયરામાં નાહી ઘોઘ, બેશી જપવા શ્રી ગોપાળ આ ॥ ૩૨ ॥ સાંજ પડે તવ બહાર નીસરવુ, ભોજન કરવું તે વાર, પછી માતાના મેહેલમાં ભણુંચરણ ચાંપવા સાર. આ ॥૩૩॥ એ રીતે વરતે છે ગાંગેવ પણ જે થયો અન્યાય. નાત બહાર છે તે કારણ કોઈ દેતું નથી કન્યાય આ. ॥ ૩૪ ॥ વળાયુ. કોઈ કન્યા દે નહીં. તેથી દગ્ધ શરીર; વક્ષભ કહે પરણ્યા વિના, ગાંગેવના બેવીર.

કડવું ૫ રાગ દોહરો.

વધશમપાયે એણી પેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવુ, કહું આદ્ય પરવ મહિમાય ॥૧॥ ગાંગેવના બે બંધુકુંવારા, તેને દે કાણ નાર; કારી દેશમાં કારીરાજ, કુળવંતો અપાર, ॥૨॥ તે રાજને ત્રણ પુત્રી, અંબે અંબાળીકા નામ; અંબીકા ત્રીજી છે પુત્રી. સંકે ૩૫ ૩૫ની ધામ. ॥૩૩॥ તે ત્રણ પુત્રીને બે. બે બેસાડી પુછી પિતા-અ વાત: કહો દિકરી નમારે ત્રણને, પરણવુ કામ સાથ, ॥૪॥ એટલે બોલી ત્રણ કન્યા. મનધારણા કરીશું; સૌક્ષત્રી તેડી કરો. સ્વયંવર, ઇછાવરવરી

શું. ॥૫૫॥ તવ રાજ્યે તેડયા વિશ્વકરમા, રચાવી સરસ સભાય; પછી
પત્ર લખ્યા દેશોદેશે, કુંમ કુંમ છાંટી માંય, ॥૫૬॥ વૈશાખ સુદિ પુરણીમા
નું લગ્ન લખ્યું ભલીપેર, સવળે લખ્યું પણ ન લખ્યો પત્ર, ગાંગેવજીને
ઘેર. ॥૫૭॥ અંબાળીકાએ છાનો પત્ર, મોકલ્યો મારવાડ માંયે; એને ઇ-
ચ્છા સંલને વરવાની, તેથી લખ્યું કન્યાય. ॥૫૮॥ એમ સકળ દેશે પત્ર
પોહોઆ. રાજ થયા સહુ ભુપ; ભાયગ ભાગશે તેને મળશે, કન્યાઓ
બહુ રૂપ. ॥૫૯॥ સરવ રાજ્યોપાંચ દિવસ, પેહેલા થયા તૈયાર; વાજતેગા-
જતે કાશીદેશ. આવ્યા સૌ રાજ્ય કુંઆર, ॥૬૦॥ રૂપાળા થઈ થઈને આવ્યા,
પુરણ હરખે ભરીયા; નગ્ર બારણે મેદાનમાં સૌ, તંદુ તાંણી ઉતરિયા
॥૬૧॥ સરવ દેશના નરેશે આવ્યા, નહી હસ્તીના પુરવાળો; એવામાં ના-
રદે જાણ્યો સ્વયંવર, થયો લડાઈનો આળો. ॥૬૨॥ જનમટેવ લડાઈ
લડાવા, બોયા ત્યાં ક્ષત્રીના તન; જાણ્યું કે હામાં લડાઈ કરાવું. ત્રપ્ત થાયે
મુજ મન. ॥૬૩॥ એમ જણિને સહુને નીહાળ્યા, ન જોયા સંતનું તન; એ-
ટલે જાણ્યું ભાગ લડાઈનો, જાણ્યું એને ભોવન. ॥૬૪॥ એમ જાણીને આવી
આએ, હસ્તીના પુર માંય; ભોંયરા વિશે જઈને ઉમા, ગાંગેવ બેઠો જ્યાં
ય ॥૬૫॥ તવ ગાંગેવે નારદ, દીડા, ઉડી આપ્યું આસન; પધારો મહારાજ
કેમ પધાર્યા, મુને કયો પાવન ॥૬૬॥ એટલે નારદ બેશીને બોલ્યા, કેમ
નથી તને બુદ્ધી; તારા બે ભાઈ સાવકા તે. કુંઆરા રહે કયાં સુધિ. ॥૬૭॥
ગાંગેવ કહે અરે મહારાજ, મુજ તાતે કીધો અન્યાય; જ્ઞાતી બારણે
ધર અમારું, તે કોણ દે કન્યાય ॥ ૬૮ ॥ નારદ કહે ધર્મ ક્ષત્રીનો જાણે
અષ્ટાદસ વર્ષ કાશીરાજને ત્રણ છે પુત્રી, તેનું કરી લાવ્ય હર્ણ, ॥ ૬૯ ॥
એ રાજને ઘેર સ્વયંવર છે. તેડ્યો ક્ષત્રીનો સાથ; લખ્યો નથી પત્ર
ઘેર તારે; માટે જઈ દે બાથ ॥ ૭૦ ॥ ગાંગેવ કહે અરે મહારાજ મીથ્યા હુ
ન મરૂંમથી; અનેક આસા ભંગ કરિને. કન્યાયો લાવતી નથી ॥ ૭૧ ॥
તમે લડાઈની વાત લાવ્યા, એમ વદ્યો વચન; એટલે નારદ ઉડીને આ-
લ્યા, મછગંધાને ભોવન. ॥ ૭૨ ॥ મછગંધાએ માન્ય દીધુ, બોલાવ્યા
ધરી પ્રેમ; અહો મહારાજ કળા કરીને, મમ ઘેર આવ્યા કેમ ॥ ૭૩ ॥ એ
ટલે નારદ ત્યાં બીરાજ્યા, દુખ ધર્યુંમન સાથ; મોહું ઉતાર્યું આંસુડા લા-
વ્યા, લેલાટ દીધો હાથ ॥ ૭૪ ॥ એટલે અબળા લાગી કરગરવા, કેમ ઉ-
તાર્યું મુખ; અરે મહારાજ કલેશ કરોડો. શું એવું દલમાં દુખ ॥ ૭૫ ॥
તવ નારદ કહે તારાજ ધરની ચીંતા નથી જરા તને; બે પુત્ર તાણરાછે
કુંઆરા, એ દુખ છે બહુ મને ॥ ૭૬ ॥ ખાણું ન ભાવે નીંદ્રા ન આવે તા-

હારા પુત્રેને માટે; મછગંધા તવ રડવા લાગી, વાંકા લેખ લેલાટ ॥૨૧॥
હું નીચ આવી ઉંચને તે, થયો છે બહુ અન્યાય ક્ષત્રીની નાત બહાર
અમો તે, કાણજ દે કન્યાય ॥૨૮॥ નારદ કહે રડીશ નહીં તું, થઈશ
નહિ કોધી, તારે માટે ફરી ફરીને, કન્યાયો લાવ્યો છું સોધી, ॥ ૨૯ ॥
મછગંધા કહે કયાં છે મહારાજ, કાંઈ કરો કપાય; નારદ કહે કાશી દે-
શમાં, રૂપવંત્રણ કન્યાયાચના કાશીરાજએ સકળદેશના, તેડયાછે ત્યાં
નરેશ; પણ કંકાતરી નથી લખી, એકલે તારે દેશ ॥ ૩૧ ॥ તેથી મુને
બહુ ઝેર આવ્યું છે. કાપ્યું છે અંતસકર્ણ; મોકલ્ય તારા ગાંગેવને લા-
વે કરી કન્યાનું હર્ણ, ॥૩૨॥ મછગંધા કહે પેટના પુત્રો, કરેનકહીએતેમ;
તેઓ હોરમન દીકરા છે, તે કહ્યુ માને કેમ; નારદ કહે રડીશ નહીં તું,
ભાગ્યુ તારી ચીંતાય. ગાંગેવ કહ્યું કરે તાહરું, એવો બતાવું ઉપાય, ॥૩૩॥
ઉઘાડું ખડગ હાથમાં લે, જ તુંગાંગેવપાસ, રકતસ્રોતનને રડતી, બ-
તાવજખરોત્રાસ. ॥૩૪॥ કેહેજે કાશીદેસમાંથી, ત્રણ કન્યા લાવીઆ, ન-
હીતો આ ખડગ હાથમાં લે, મુસ્તક માઈ તું કાપ. ॥૩૫॥ આ બેમાંથી
એક કામજ કરે, ટાળો બધો સંતાપ;જે બંનેમાંથી એકકરે નહીતો, બ્રહ્મ
હત્યાનું પાપ. ॥૩૬॥ એટલે સોગનના ભય થકી, કરશે તાઈ કામ; જે ક-
દી તને પુછે તોપણ, નક્કેશમાઈ નામ. ॥૩૭॥ એમ કહીને નારદ રૂશી,
થયાછે અંતરધ્યાન, મછગંધાએ ખડગ લીધું, નીકળી ધરી અલીમાન.
॥૩૮॥ માહા ક્રોધ લાવી બોંયરે આવી, ગાંગેવે દીઠી માત; હાહાં માણ
શી ગાંડી બાણ, એમ કહી જોડયા હાથ. ॥૩૯॥ મછગંધા કહે સગી જ-
નેતા, તુલ્ય ગણેછે તું મને ઘણી ગભરાઈછું માટે હું; આવીછું તુજકને,
॥૪૦॥ કાશીની ત્રણ કન્યાઓ લઈ આવ્ય, નહીતો મસ્તક કાપ; બેમાં-
થી એક કામ કરે નહિ તો, બ્રહ્મ હત્યાનું પાપ, ॥૪૧॥ બે બંધુ છે તારા
કુંઆરા, નથી રહેતુ મન ઝાલ્યું; ગાંગેવ કહે સમજ્યો માતા, નારદીએ
ધર ઘાલ્યું, ॥૪૨॥ મછગંધા કહે ગમે તેમ ધારો, ઓરેમારાતન, ગાંગેવ
કહે લાવીશ કન્યા, કાંક થશે વિવ્રન ॥૪૩॥ શૈાનીઆશ ભાગીનેલાવવી,
નીસાસોકન્યાય; આપણા ધરમાં નુકશાન લાગશે. ઓરે મહારી માય,
॥૪૪॥ મછગંધા કહે છા લાગે નુકશાન, પણ કન્યા લઈ આવો; ગાંગેવ
કહે જૈશ સવારે, સ્થળ તમારે જવો; ॥૪૫॥ વત્રણ. તમ સ્થળ જવો
માવડી, મછગંધા તવ જય. શ્રોતાજન સૌ સાંભળો વલ્લભવદે કથાય.

કડવું ૮ મું રાગ સાખીનો ઢાળ.

વૈશમપાએ એણીપેરે બોલ્યા, મુણ જનમેજય રાય; વીસ્તારીનુજને
સંભળાવું, કહ્યું આદ્ય પરવે મહીમાય. ॥૧॥ મછગંધા મધ ધામમાં એવે,
રજની થઇછે જ્યારે. ભોજન કરીને ગાંગેવણ ગયો, મછગંધાપાસ ત્યાં
રે ॥૨॥ સગી જનેતા સમાન્ય જણે, શુદ્ધ છ અંતકરણ; માતાને ઢાલી
એ આપવે બેઠો, આપવા લાગ્યો ચરણ. ॥૩॥ જોડેના મેહેલમાં હોર-
મન બે ભાઈ કરે છે સયન; તેમાંથી નહોતો મધ્ય રાત્રીએ જાગી ઉઠ્યો
ભોવન. ॥૪॥ માતા જ્ઞાતને વાત કરતાં જણ્યાં. થયો વિપ્રીત વીચાર;
જાળીથી જ્યું ગાંગેવને દીકો, કોપ્યો તે અપરમપાર. ॥૫॥ ગયો મોટા
બંધુની પાસે, મનમાં ધરીને રોશ કહ્યું કે આપણી માત જ્ઞાતમાં છે કુતુહિ
નો દોસ. ॥૬॥ વીચીત્રવીર્ય વીવેકી છે તે, સાંભળીને કોપ્યો છેક; અરેરે
મુરખ આ શું બોલ્યો, માર્યો તમારો એક. ॥૭॥ એટલે ચીત્રાંગદ કંઈ
બોલ્યો નહિ, ધરની બહાર નીકળીયો; થોડે બેસી મરણ ધારી, અધોર વ-
નમાં પળીયો, ॥૮॥ અધોરવનમાં જ ચીતા ખડકી, કરી મુઓ આપ-
દાત, એ વાત કોઈએ જણી નહીં ત્યાં, એવે થયો પરભાત ॥૯॥ તવ મ-
છગંધા કહે ગાંગેવને, સીધારો મારાં તન; કાશી દેશે સંચર મારૂં, મન
થાયે પરસન. ॥૧૦॥ તવ ગાંગેવે આયુધ લીધાં અશ્વ જોડાવ્યા સાર;
માતાને શરણે લાગી ચાલ્યો, ગંગા તણો કુંઆર, ॥૧૧॥ રથે બેઠો શુ-
રો પુરો; સોભીત અપરમપાર. સારથીએ રથ ત્યાં હંકાર્યો, પુરજમાને
દન સાર, ॥૧૨॥ તે દન કાશી દેશ માંહી; ક્ષત્રી લોક થયા તઈયાર; સ-
વારે રૂપાળા બની બનીને, સંચર્યા સભામાં સાર. ॥૧૩॥ આસને
ઉપર ઓળખાઈ બેઠા, દેશ દેશોના ભુપ; સકળ સભા શોભવા લાગી;
જળહળ જોત અનુપ, ॥૧૪॥ એવે ગાંગેવ આવ્યો નગની લગભગ
દરબે ભરીયો, મેદાનમાં એણે રથ રખાવ્યો; કટી બાધી ઉતરી-
ઓ, ॥૧૫॥ સારથીને કહ્યું અશ્વ ન કોડીશ, કન્યા લાવું ધરી ટેક; એ-
મ કહીને ગુપ્તચાલ્યો, વસ્યો ઓઢા લીધું એક ॥૧૬॥ કોઈ નઓળખે એવું
કીધું, પાર પાડવા મનસુખો; સભામાં સૌની પાછળ ચાલી. લોકોના બેગો
ઉભો. ॥૧૭॥ નારદજી તવ અંત્રીક્ષ ઉભા, તમાસા જોવા કાજ; કાસી રા
જએ શેવક મોકલ્યા, કન્યાયો કને મહારાજ ॥૮॥ જવો જઈને કહો ક-
ન્યાને બેટીઓ આવે બહાર; તે સાંભળીને સેવક સંચર્યો; જ કહ્યા સમા-
ચાર. ॥૧૯॥ એટલે ત્રણે કન્યાઓ નીકળી હાથ ગ્રહી મોતી હાર; હંસ્યા-

લે એ આવી સભામાં, રૂપરૂપનો અંખાર, ॥૨૦॥ આવીને ઉભી સૌ જુએ
 ખુખી, નીહાળે જુજવારાય; અંખાળીકા શોધે શબ્દસાગરને. હર્ષ રૂઢે ન-
 વ માય. ॥૨૧॥ એવામાં ગાંગેવે મનવીયાર્યું, હાર આરોપે કન્યાય;
 તો તે વરની તે થઈ કન્યા, તો પછી કેમ લેવાય. ॥૨૨॥ એવું જાણીને
 વસત ઓઢેલું, કાઢી નાંખ્યું ચડીચોટ; ડમર કશી દંતડસી, મુકીસભામાં
 દોટ, ॥૨૩॥ કન્યા કને આવ્યો ક્રોધ ભરેલો સામ્રથ દીધું દાખી; આથ
 ભીડાવી ત્રણ કન્યાને. ખાંધ ઉપર ત્યાં નાખી. ॥૨૪॥ હીમતવાળો ગંગા-
 નો બાળો, જુએ સમાનો સાથ; ગરજના કરિ બોલીઓ વળી, મુછે નાં-
 ખ્યો હાથ, ॥૨૫॥ ગાંગેવ કહે સાંભળો ક્ષત્રી, કર્યું હરણ મેં આ કામ;
 હું નાત પારીયાનો દીકરો છું, ગાંગેવ માહરું નામ. ॥૨૬॥ સૌના નેત્રમાં
 ધ્રુજ નાંખી; લેઈ જાઉં છું કન્યા; વઢવું હોયનો આવજો સૌ, ઉભો છું.
 મેદાન માંય, ॥૨૭॥ એક ગાઉપર મેદાનમાંજું, લાવજો સંગ સેન્યાય;
 નોતરીઆ તમે જાઓ પાછા, ઘોડૈયાં જમી જાય. ॥૨૮॥ એમ ક-
 હીને ડોટ મુકી, ગયો એ દૈવત દાખી; જ્યાં રથ રાખ્યો મેદાનમાં ત્યાં.
 કન્યાઓ રથમાં નાંખી. ॥૨૯॥ તવ ત્રણે કન્યાઓ રડવા લાગી ઠીકજમ્યો
 તો રંગ; આ રડયે નાત બહારીયે આવીને રંગમાં પડ્યો ભંગ. ॥૩૦॥
 ગાંગેવ કહે ન બોલી-બહુ, લે જવાંછે ઘેર ઠેક; લાજ્યા માહારી તાણીને
 બેસો, યાત્રું તમારો ભેઠ. ॥૩૧॥ એમ કહી એ રથ બેઠો, કન્યાની થઈ
 મતી માઠી; રથમાંથી પડતાં મુકીને વીખરાતી ત્રણે નાઠી. ॥૩૨॥ ગાંગે-
 વે જ્યું રણીને બોયું, હવે ગતી રી થાય; એકને જાણું ઝાલવા તો, ખીજ
 બે નાશી જાય. ॥૩૩॥ એમ જાણીને બાણ માર્યું નાગ પાસ મંત્રજ
 માધી; તરત ત્યાં નાગ પ્રગટ થયા. ત્રણે કન્યાને બાંચી. ૩૪ હાથે પ-
 ગે બંધન થઈ કે, ગાંગેવે જઈ લીધી; ઉચકી લાગ્યો મહાબળવંતો,
 રથમાં મુકી દીધી ૩૫ તવ તવ કન્યાઓ સમજ મનમાં, હવેન બોલોકાં
 ઇ પેર; છે મારો પીટ્યો મહા બળીયો. તે મારી નાંખશે ઠેર ॥૩૬॥ એવું
 સમજ કન્યાઓ બેઠી, રથે ઉભો ગંગા તન; પણ સભામાં સરવ રાજ;
 ઘેર જવાનું કરે મન. ॥૩૭॥ તવ નારદેમન વિચાર્યું, સરવ જશે ઘેર, મા-
 હયરી મેહેનત મીથ્યા જશે, કરૂં ત્રાડની પેર. ॥૩૮॥ નારદ અંતરીક્ષથી
 ઉતરીયા ઉભા સમા વચમાંય સરવે બેસો કહીને નારદ; કહેવા લાગ્યા
 ત્યાંય. ॥૩૯॥ વલણ નારદ સમામાં બોલીયા, કહું વચન અપાર;
 કહે વક્ત્ર સહુ સાંભળો નારદના ઉચ્ચાર.

કડવું ૯ રાગ મુગ્ધાની ચાલ.

અરે કોઇ ઉઠો ઉઠો રાય, જઇને લાવો તણ કન્યાય; જઇ લાવો તણ
કન્યાય, નહીતો વરો તમારી માય, ટેક તમે દુર દેશથી સરવે આ-
વ્યા. રૂપે બનીને રૂડા; કન્યા વીના તમે પાછા જાઓતો, હાથે પેહેરો
ચુડા અરે કોઇ ॥૧॥ નાત બાહારીઓ લેઇ ગયો કન્યા, છુટી પડી તમ
વેઠ; નીચું જોઇ લેઇ જતા દીધિ, પથર પડાયા પેટ અરે ॥૨॥ હો-
મત નહોતી તો આંહી સીદ આવ્યા, ન ધાર્યું કામ. ક્ષત્રી થઇને
બેશી રહ્યા છો, બોળ્યાં બાપનાં નામ અરે ॥૩॥ આછી ઓઢણી
ઓઢીને નાચો, આંખે આંખે મેંશ; ખાઈ ખાઈ ખાતી દીલ વધાર્યા,
ભાદરવાનાં મેંશ અરે ॥૪॥ નાત બારીઆને નાને છોકરે, હાથ કરીને
લખવ્યા, ક્ષત્રાણીનું દુધ નથો તમે, સૌ લુડીઓને ધાવ્યા અરે ॥૫॥
ધીક ધીક શુરાતણ તમારું, શું તેજ છે રાણુ. કન્યા વીના જાઓ
પાછા, મોઢું લેઇને કાણુ અરે ॥૬॥ હું જોઇને વીરમે પામ્યો, અતીરો
મન અકળાવું; તમારિ વઢવાની શકતી ન હોય તો હું પણ સાથે
આવું અરે ॥૭॥ વળણ, એવાં વચન અતીરો કહ્યાં, દાન્યું ક્ષત્રી
ઉર; વલ્લભ વઢે એમ સાંભળી ચઢ્યું સભાને સુર.

કડવું ૧૦ રાગ જગરી.

વૈશમપાયન એણીપેરે બોલ્યા, મુણ જનમે જે રાયજ; વીસ્તારી
તુજન સંભળાવું, કહું આથ પરવ મહીમાયજ. ॥૧॥ સરવ ક્ષત્રી થયા
કોધાતુર, ચાલો જઈ મારીએ ઠેરજ; આજ તો અહીં છે ને કાલે તોકઈ
છે, તોફાન કરે ઘેર ઘેરજ ॥૨॥ એમ કહીને સકળ ક્ષત્રી, હાથ ગ્રહ્યાં
હથીઆરજ; સરવ સરવનું સૈન્ય ક્ષીણું, નીકળ્યા યુધ વીચારજ ॥૩॥
શક્ત, શીશુપાળ કંસ જરાશન, મારથી મોટા જેહજ; વાજતે ગાજતે
નીકળ્યા સહુ, ગાંગેવ જણ્યું તેહજ ॥૪॥ તણ કન્યાએ મન વિચાર્યું,
હવે થાશે કાળો કેહેરજ; અહીંઆત્રીને નાત બાહારીઆને મારી નાંખશે
ઠેરજ ॥૫॥ એવામાં સરવે ક્ષત્રીઓ આવ્યા. મન ધારી મનસુખાજ;
નારદ રૂશી ધણાક ખુશી, અત્રીક્ષ જેવા ઉભાજ ॥૬॥ એટલે સહુ રાજ
સૈન્ય સાથે લગલગ થયા ચડી ચોટજ; ગાંગેવનો રથ વચમાં ઘેરી,
ફરતો વળીયો કોટજ ॥૭॥ એવે શલ્ય રાય એવું બોલ્યો, લોભ નાત
બારીઆ કન્યાયજ; ગાંગેવ કહે નહી મળે એ, જઈ વરો તમારી માયજ

॥ ૮ ॥ એટલે સઘળા ક્ષત્રીઓ કોપ્યા, આયુદ્ધ લીધાં હાથે, એટલે
 ગાંગેવનો સારથી બોલ્યો, અરજ સુણો મમ નાથે ॥૯॥ પાડા લોડે
 કોડે ઝાડાનો ખોડો, મુને થાવા દો વીદાયે; ગાંગેવ કહે પેહેલો તુજને
 માફ, થનાઈ હોય તે થાય ॥ ૧૦ ॥ સુરાનો સારથી ન હોય કા ર,
 સારથીના ધુળ્યા ચરણે, આહીં રહીશુ કે નાશી જઈશુ, તોપણ થવાનું
 મરણ ॥૧૧॥ એમ જાણી એ બેડો રહ્યો, તવ ગાંગેવે કર્યો વીચાર;
 યુદ્ધમાં લડતાં રખે કન્યાઓને, વાગે કોઈનું હથીઆર ॥૧૨॥ એમ
 જાણી એક બાણજ લીધું, બ્રહ્માન્ન મંત્રનું સાર, કન્યાનું રક્ષણ કરવા
 મુકયું, કન્યાઓ ઉપર ત્યાંય ॥૧૩॥ તે આડું અવળું ને ઉંચું નાચું, કરે
 કન્યાની આગે, આજ તેટલાં ત્યાં આયુધ આવે, તેને તેણે તે બાણ
 બાગે ॥૧૪॥ પછે ગાંગેવે એ ધનુષ લીધું, તરત કર્યો ટંકાર;
 એટલે સઘળા ક્ષત્રી લોકોએ, દેવા માંડ્યો માર ॥૧૫॥ ગુપતી ગેડીને
 ગદાઓ ફેંકે, તસ્કરતીર તરવાર; ખપવા ખજવા ખજર સાંઘ્યને ત્રીશુળ
 જમઘઓ ને કટાર ॥૧૬॥ ગણેલ ગોળી ગોફણ મારે, આયુધે રહ્યાં
 વશીલ; ભેરી માળને નાખે કાતરીયાં, ભલા બાણને ફરશી ॥૧૭॥
 દશે દીશાથી આયુદ્ધ આવે, ગાંગેવને વીધી નાખે; સામા અનેક ને
 વચમાં એકલો ક્યાં ક્યાં દ્રષ્ટી રાખે ॥૧૮॥ એવામાં ગાંગેવે સલ્લ
 રાજનો, રથ ભાગ્યો મારી બાણ; એટલે શર ફેંકીને લીધો
 સારથીનો પ્રાણ ॥૧૯॥ તવ ગાંગેવ અછોડા ઘોડાના, પગને અંગુઠે
 ઝાલ્યા; એવામાં ગાંગેવના શરીરમાં સૌએ બાણ ઘણેશ ઘાલ્યા ॥
 ૨૦॥ તવ ગાંગેવે કાઢ્યર થયો; રૂધીર ધાર અંગ છુટે; માહા
 અધોર યુદ્ધ મચી રહ્યું જોઈ, નારદ કાખલીઓ કુટે; ૬૨૧ ॥ એવામાં
 ગાંગેવે મરણ ધારી; અગણીતું બાણ લીધું એકલ ઉપર મોહાસ્તર
 મંત્રીને માર્યું બાણ થયાં અનેક ॥ ૨૨ ॥ ને બાણ વાગ્યાં સરવ જીવ
 નો પ્રાણજ ઉંચા ચડીયા, હાથી ઘોડાને ઉંટ સુધાં સકળ ક્ષત્રી પડ્યા
 ॥૨૩॥ તવ ગાંગેવે જળ્યું અહીંથી જઈને, જીત્યા એણે કહેશે; પણ
 આજ મુજથી લડતાં હાર્યાં, નીશાની શી રહે ॥૨૪॥ એમ જાણી
 એક ક્ષેરાસ્તર મેલી, સહુન નીશાની આપી; સરવ ક્ષત્રીની ડાહી મ
 ગની, મુછ અકેક્રી કાપી ॥૨૫॥ પછે મુછે હાથ નાખીને ઉભો. રાખી
 રૂઢેમાં હામજ; તણે કન્યાઓ સજડ થઈ ગઈ; નથી બેલ્યાનું કામ ॥
 ૨૬॥ એમ કરતાં ચાર વટી થઈ; વળવા માંડી મુરછાય; જે રાજ ઉઠે
 તે રાજ ત્રાશીને, જીવ લેઈ નાશી જાય ॥૨૭॥ એવી રીતે સહુ નાઠા

ત્યાંથી, ગણાયો ગાંગેવ બળીયોજી; પછી મંગાસુત ત્રણે કન્યાનેલેધને
 ધર ભણી વળીયોજી ॥૨૮॥ જતાં જતાં મારવાડ દેશની, ભાગોળ આ-
 વી જ્યારેજી, અંબાળીકા કન્યા ગાંગેવ પ્રત્યે, બોલી ઉઠી ત્યારેજી
 ॥૨૯॥ ગાંગેવ શીઠ મુને લઈ જવોછો હું સદ્સને વરી ચુકીજી, તવ
 ગાંગેવે પરદારા ભણી, રથથી ઉતારી મુકીજી ॥ ૩૦ ॥ જરે બાપા આ
 ગામ છે સદ્સનું. કહી રથ રાખ્યો ત્યાંજી, કન્યાને ગામમાં જવા
 દીધી, રહ્યો જોવા ચરચાયજી ॥ ૩૧ ॥ એટલે અંબાળીકા સદ્સની
 શભામાં, જઈ કર્યો જુહારજી; જુઓ હું કેવી આવી ગાંગેવને મુકી,
 ઓરે મારા ભરથારજી ॥ ૩૨ ॥ સદ્સ કહે તું થઈ વર કન્યા, ગાંગેવ.
 જીની સારજી; માટે તુજને હું નહીં રાખું, જ નહીં તો માઈ મારજી
 ॥૩૩॥ કન્યા કહે હું તો નહીં જવાની, પ્રાણ મારો તજશજી; સદ્સ
 કહે છે જયછે કે નહીં, છેડુ તારૂં શીશજી ॥ ૩૪ ॥ કન્યાએ જણ્યું
 આ નહીં રાખે માહરી શો ગત થાશેજી, લાગ્યો દોડી પોહોચુ ગાંગેવ
 જીને નહીં તો એ પણ જશેજી ॥ ૩૫ ॥ એમ જણીને દોડતી આવી,
 દીઠી ગાંગેવનાજી; એટલેરથ માંડ્યો હાંકવા તવ કન્યાઆવીબાજી સા-
 રજી ॥ ૩૬ ॥ ગાંગેવ કહે તું અળગી રહેજે. નહીં તો કહાડું પ્રાણજી,
 એટલે અંબેને અંબીકા કન્યા, કરગરી વડા વાણજી ॥ ૩૭ ॥ ઓરે
 જોજી લાભા કરીને હ્યો એને આપણા સાથજી; ગાંગેવ કહે નહીં કામ-
 નીએ, સદ્સરાય એનો નાથજી ॥૨૮॥ એમ કહાંને અળગી કહાડી, રથ
 દોડાવ્યો ભલી પેરજી; બે કન્યાને લઈને આવ્યો, હસ્તીનાપુર આપ
 ધેરજી ॥૩૯॥ મછમંધાને કન્યા સોંપી, ગાંગેવ લાગ્યો પાયજી; મછમં-
 ધા કહે ધન છે નંદન, ભવ ભવ તુજ જય થાયજી. ॥૪૦॥ એએમ કહી
 ને ત્યાંજ રહ્યા સહુ. રણ રહી કન્યા જેહજી, આંસુ પાડી આકંઠ કરતી
 પીયર જવા લાગી તેહજી ॥૪૧॥ એવામાં નારદે નજરે દીડી, વીચાર
 કીધો મનજી; જણ્યું કે ઠીક થયું કન્યાને મુકી, કરે લડાઈ ઉત્પનજી
 ॥૪૨॥ એમ જણીને નારદ આવ્યો, અંબાળીકાની પાસજી; અરે બાઈ
 તુને રઝળતી, હું જોઈ પાખ્યો ત્રાસજી ॥૪૩॥ ફીકર નહીં તને ગાંગેવને
 ધેર. મોકલવાની કર પેરજી, સદ્સતણું તું નામ દેતી જ રડતી તુજ
 ધેરજી ॥૪૪॥ વળણ ॥ હું આવીને પુરીશ શાક્ષી. કહિ થયા વોદાય.
 વલ્લભ મુખ એમ ઓચરે, હવે કન્યા રડતી જાય ॥ ૪૫ ॥

કડવું ૧૧ રાગ વૈદરભીનો.

અંખાળીકા આંસુ ભરે, કરે વિવિધ વિલાપ; હવે વસે શી માહયરી
 કીયા જનમના પાપ, અંખાળીકા આંસુ ભરે, ટેક; અરેરે હુ વશ કન્યા
 થઇ, મુને નહી વરે કોય પીયર સદા નય શોભીએ, મારી શી દશા
 હોય. અં ૦ ૧૧ ॥ એમ રડતી આવી કાશી દેશમાં, જ્યાં બેઠા માત તાત;
 પીતાજી હું ઘણી પાપણાં, મારા વંઠી મધ વાત, અં ૦ ૧૨ ॥ વણવાંકેએ
 નાત બહારીએ, મુને મુકી ઉતારી; મુખથકો કાંઇ બોલી નથી, તોયેસ-
 ત્રુજ ધારી. અં ૦ ૧૩ ॥ તવ પીતા કહે એ દીકરી, તારા ભવીશની ટાંક;
 ગાંગેવ એધર્મી છે નહીં, હશે તારો કાંઈ વાંક. અં ૦ ૧૪ ॥ એવે નારદજી
 ત્યાં આવીઆ. બોલ્યા ધરી શોક ઉર, આ પુત્રીનું મોહું નવગમ્યુ, વાંક
 નથી રતીપુર અં ૦ ૧૫ ॥ તવ કાશીરાજ કહે નાથજી, હવે ટળ્યો મારો
 વેમ, કુંવાની પુત્રી નવ વેઠીએ, હવે કહો કરૂં કેમ. અં ૦ ૧૬ ॥ તવ ના-
 રદ કહે ચીંતા નહીં, તમે તતખર થાઓ; માત તાતને એ દીકરી, ફર-
 શુને મઠ જવો, અં ૦ ૧૭ ॥ ગાંગેવના ગુરૂ એહ છે, તેને કહેજો અન્યાય;
 એટલે ગાંગેવ તેડાવીને સોંપી દેશે કન્યાય અં ૦ ૧૮ ॥ તવ ત્રૈલે ત્યાંથી
 નીકળ્યાં, ગયા ગુરૂને મઠ, પ્રથવી પડીરૂદન માંડીયું; આંચ્યા વિદ્યારથી
 ઠઠ. અં ૦ ૧૯ ॥ ત્રૈલે જણાને ઉઠાઠીયાં, લેઇગયા ગુરૂ પાસાફરશુરામેપુછી
 વાર્યા; કેમ પામ્યાછો ત્રાસ. અં ૦ ૨૦ ॥ તારે કાશી રાજ મુખ બોલીયો,
 ધન તમારી વીધાય; ગાંગેવ વીધ્યારથી તમતણો, જસકથો જગયમાં અં ૦
 ૨૧ ॥ મારી તણ પુત્રીઓનું હરણ કર્યું, તેતો ક્ષત્રીનો ધરમ, પણ બે ક-
 ન્યાઓ લેઇ ગયો. એક આ હીન કર્મ. અં ૦ ૨૨ ॥ આ મારી દીકરીનાંક-
 ડી, મુકી રખડતી રાન્ય; તે તમને લાંછન અતી, કરયુ કસાઇ સામાન્ય,
 અં ૦ ૨૩ ॥ તવ ગુરૂએમ બોલીયા; ચુકપડીહશે કાંક, ગાંગેવ અસત્ય
 ચાલે નહી, હશે કન્યાનો વાંક. અં ૦ ૨૪ ॥ કન્યા કહે કસુર નથી, સમ
 જે સત્ય પેર, તવગુરૂ કહે રડશે નહી, મોકલુ એને ઘેર. અં ૦ ૨૫ ॥
 છાંના રહો ને ભોજન કરો, ટાળુ તમારો તાપ; કન્યા એ ઘેર મોકલું ન-
 હીંતો, તો પ્રહ્લ્લહત્યા પાપ અં ૦ ૨૬ ॥ વળણુ. તવ ત્રૈલે છાના રહ્યાં ભો-
 જન કરયુ ભલી પેર, વલ્લભવદે તવ ફરશુએ, રાખીયાં પોતાને ઘેર.

કડવું ૧૨ રાગ સામેરી.

વૈશમપાયન એણીપેરે બોલ્યા, મુણ જનમેજય રાય, વીસ્તારી

તુજનેસંભળાવું. કહું આધપરવમહીમાય ॥૧૧॥ ગુરુ એવીધારથી મોકલ્યા,
 માંગેવને તેડી આવો; હજારો કામ પડતાં મુકાવી, હાલને હાલજલાવો.
 ॥૨॥ તવ વિધારથીયો ત્યાં આલ્યા, ઉલટ છે અતિ ઉર, માંગેવજીને ઘેર
 આળ્યો, જ્યાંછે હસ્તીનાપુર. ॥૩॥ માંગેવ કહે પધારો મહારાજ, કેમ
 તસ્દી લીધી આજ; વિધારથી કહે હાલને હાલજ; તેડે ગુરુમહારાજ ॥૪॥
 મછગધા કહે જાવો દીકરા, ગુરુને કામે પહેલા; તવ માંગેવ રથ બેડયો,
 નીકળ્યા વેહેલા વેહેલા. ॥૫॥ વિધારથીઆને સાથે લીધા આળ્યો ગુ-
 રુને કામ, ચરણમાં જઈ શીશ મુકયું, મુને તેડયો શા કામ ॥૬॥ ફરશુ-
 રામ કહે તંન માહરા, તું ગયો કાશી દેશ; ત્રણ કન્યાનાં હરણ ક્રીધાં,
 છત્રીયો સર્વ નરેસ. ॥૭॥ જગતમાં મુજને શોભા આપી; લેઈ ગયો ક-
 ન્યય; પણ એક કન્યા મુકી રઝળતી, તે તેં કર્યો અન્યાય ॥૮॥ એટ-
 લું મુજને લાછન આપયું એ રે મારા તન; માંગેવ કહે આવી હશે
 કન્યા, તમ તણે લોવન ॥૯॥ ફરશુરામ કહે હા આવી છે, નથી મારે
 તારિ ચોરિ; આવો કાશીરાજ અહીંઆં બેસો, બોલાવો તમારી છોડી,
 ॥૧૦॥ તવ કાશીરાયને એની રાણી, ત્રિજી કન્યા જોઈ; તણે જણ્યાં બા-
 હાર આંબિને બેડાં; પણ કંઈ છે દેહ. ॥૧૧॥ તે પછી ગુરુ બોલીયાતું-
 કન્યાને લેઈ જ ઘેર, માંગેવ કહે કમુર કન્યાની તે સાંભળો મમ પેર;
 ॥૧૨॥ હું કન્યાને લેઈ જતો તો. પંથ જતાં વદી એમ, હું સંલસાય-
 ને વરિ ચુકીછું, લઈ જાય મુજને કેમ. ॥૧૩॥ એટલે મેં પરકન્યા
 જાણી, ઉતારી મુકી તરત; હવે એ કન્યા નહી કામની; ભાગે ક્ષતરિનુ
 વરત. ॥૧૪॥ ગુરુ કહે ગમે તેમ હોય પણ, અચુદતું મેં કીધું જ, તુજ
 ઘેર કન્યા મોકલવામેં, પાપ માથે લીધું છે ॥૧૫॥ માંગેવ કહે ભલેજ
 લીધું. આ મારા માઆપ; એ કન્યા હું લેઈ જવું તો બ્રહ્મકત્યાદીક પા-
 પ. ॥૧૬॥ ફરશુરામ કહે એ શું બોલ્યો, થઈ જશે કાળો કેર; માહાર
 કહ્યું માને નહીં તો. મારિ નાંખુ ઠેર ॥૧૭॥ માંગેવ કહે લો શીશ બો-
 જામાં, મારતાંન કરો વાર; ગુરુ કહે એમનેએમ મારું, તો મુજને ધીકા
 ર ॥૧૮॥ યુદ્ધ કરિ મારશ તુને, મુસ્તક તારું કાપું; માંગેવ કહે યુદ્ધ ક-
 ર તો વિધાની પરીક્ષા આપું ॥૧૯॥ એટલે ગુરુ અતીશે કોપયા રથ
 ઠર્યો તૈયાર; રકત લોચને ધે અડીયા, હાથ લીધાં હથીઆર ॥૨૦॥
 માંગેવજી પોતાને રથે બેઠો, નીકળીયા મઠ બહાર; સામાસામી ક્રોધમાં
 ઝિભા. ગુરુ બોલ્યા તેણીવાર ॥૨૧॥ સમજ દીકરા લેઈ જ કન્યા, વચન
 અમારું માનો, માંગેવ કહે યુધ આરંભો, વિમ લાડુ ખાઈ જાણો ॥૨૨॥

એટલે ગરૂ વિશેષ કોખ્યા, કીધો ધનુષ / કાર, ગાંગેવે પણ ધનુષ ચડા-
વ્યું, કાણું ન લાગી વાર. ॥૨૩॥ વળણ. ગુરૂ ચેત્રા ગણ્યા, યુધ્ધે અપ-
રમપાર, નારદ અંતરીક્ષ આવીયા, વલ્લભ કરે વીસ્તાર.

કડવું ૧૧ રાગ સાખીની ચાલ.

વૈશમપાયન એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જમેજયરાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું આઘ પરવ મહીમાય ॥૧॥ બંને બળીયા બહુ કળ કળી
આ. માહા વિપ્રીત થઈ બુધ; બાણાવળીઓએ બાણ લીધાં, આરંભ કી-
ધું યુદ્ધ ॥૨॥ ગુરૂએ નાગપાસ માર્યું બાંધવા. તવ નાગ પેદા થાય, ગાં-
ગેવે ગરૂડાસ્તર માર્યું તે નાગને વિણી ખાય. ॥૩॥ તવ ગુરૂએ માર્યું અ-
જ્ઞાસ્તર; અગ્ની બાળવા જાય; ગાંગેવણએ માર્યું મેધાસ; અગ્ની બધો
હોલવાય ॥૪॥ તવ ગુરૂએ માર્યું પર્વતાસ્તર, ચાલ્યું પર્વતનું પુર; ગાંગેવે
માર્યું બાણ વજરનું, પર્વત ક્યાર્યકચુર ॥૫॥ એવેસમે બાણ મારે અગ
ણિતાં જણાવે ઝાઝું જોર; મધમાંખ્યો પેઠે બાણ ભમે તેથી, થયું અં-
ધારૂં ઘોર ॥૬॥ લડતા વડતા પાછા ન પડતાં; કોઈ નથી થતું જોર, એમ
એમ કરતાં સાંજ પડીને, સુરજ બેઠો મેર ॥૭॥ એટલે યુધ્ધ બંધજરાખ્યું
ભેગા થઈને મઠ ગયા, ગુરૂએલો ભેળુ ભોજન કીધું, સયનસમે સુઈરહ્યા
॥૮॥ એવે સમે ત્યાં પ્રભાત થયો, બે બળીયા શુભ સુખા, રથે બેસીને
બહાર નીસરીયા, યુધ્ધ કરવાને ઉભા ॥૯॥ તે દન પણ અતી યુધ્ધ આરં-
ભ્યું, દીવસ વીતી થઈ રાત; વળી પાછા યુધ્ધે બાજ્યા, થયો ત્રાંજો પ્રભા
ત ॥ ૧૩ ॥ એમને એમ નવદન લડીયા. એવે દનમે દન થાય;
તે દન ગુરૂએ મરણું આદર્યું, યુધ્ધે બાજ્યા ત્યાંય ॥૧૧॥ ફરશુરામે મારયુ
વજરાસ્તર, રથ ગાંગેવનો ભંગ; પછી અતી બાણ મારી ગાંગવનું વીં-
ધી નાખ્યું અંત્ર ॥૧૨॥ પછી બે બાણ બળમાં માર્યાં, દાણ દૈવત
દાખ્યાં; ગાંગેવણના કરનાં કાંઠાં આરપાર વીંધી નાંખ્યાં ॥ ૧૩ ॥ તવ
આયુધ હાથથી પડ્યા હેઠાં. ગુરૂએ મુકી દોટ; બળ કરીને ગાંગેવણની
ઝાંપ ઝાલી કોટ ॥૧૪॥ ઉચકી મસ્તક ફેરવીને, તરત નાંખ્યો ધરણ;
રૂદ્રીયા ઉપર ક્રોધથી બેઠા; આણું તારૂં મરણ ॥૧૫॥ તવ નારદજી મ-
ન વિચાર્યું ગાંગેવ મરણ જશે; જીવતો હશે તો કોક સ્થળે પણ લડાવ
વાને થાશે ॥૧૬॥ દમ દીવસ યુધ્ધ સારૂં જમ્યું પામ્યું મન ઉલ્લાસ; હવે
તો એને ઉગારવો એમ; ધારી ગયા ગંગા પાસ ॥૧૭॥ ગંગા કહે કેમ

પધાર્યા, એ બાઈ કાગો કહેર, તારા નંદન ગાંગેવળને ફરશુ મારે છે ઠેર
 ॥૧૮॥ રૂદીયા ઉપર ચઢી બેઠા છે, પુત્ર કરે આંસુપાત, કહે છે કે આ
 વેળા નથીજ બેલી, મહારી ગંગા માત ॥૧૯॥ તેણું સાંભળી મને રડવું
 આંબું, કહેવા આવ્યો તુજ પાસે; જરે જ જઈઉં માર પુત્રને, નહીતો
 થારો નાશ ॥૨૦॥ તવ ગંગાજી સ્વરૂપ ધરીને, ગયા ઉદાશ મન સાથ;
 હાંહાં કહીને ફરશુરામના, ગંગાએ ઝાલ્યા હાથ ॥૨૧॥ રખેને મારો મહા-
 રા પુત્રને, પાતાળ જઈશ આપ; પછી જીવનાં પાપ ધોવાસે નહીં, તે
 તમ અંગે પાપ ॥૨૨॥ સુણી ગુરૂજી ઉઠીને ઉભા, બોલ્યા શ્રાપની વાણ;
 જ જેની બેડે દંશ દિન લડે ત્યાં, જજે તારા પ્રાણ ॥ ૨૩ ॥ ગાંગેવ કહે
 ભલે મહારાજ, પણ કન્યા લીધી ન આપ; ગુરૂ કહે હવે ક્ષત્રી ભણાવું
 તો બ્રહ્મહત્યાનું પાપ ॥ ૨૪ ॥ એમ કહીને ગયા એ મઠમાં, ગંગા થયાં
 વિદાય; ગાંગેવળ પણ વેર ચાલ્યો, પછી શું મઠમાં થાય ॥૨૫॥ ફરશુ-
 રામે ફરશી લીધી, પુરણ પ્રમટીછે રિસ; બહાત્રામાં બેરે કરાવ્યું કન્યા
 થે. છેહું એનું શીશ ॥ ૨૬ ॥ તવ કન્યાને કન્યાના માત્રાપ, નાહાં
 તેણીવાર; આંધે જઈને ઉભાં રહીને કયો રાજ્યએ ઉચ્ચાર ॥ ૨૭॥ જ
 દીકરી તું રાજ્ય ભોગવ્ય, અમે તારાં માત તાત, કુંઆરીકા મુખ કેમ
 બેઠએ, કરીશું પ્રાણઘાત ॥ ૨૮ ॥ કન્યા કહે પીતાજી મારા; તમે
 એવું નવ ધારો; વનમાં જઈને ત્યાગ કરું છું, હું પડે દેહ મહારો. ॥૨૯॥
 એમ કહીને વનમાં ચાલી, ઘેર ગયો કાશીરાય; અંબાળીકા કન્યા તપ
 લેઈ બેઠી, અંબાર વનની માંચ ॥૩૦॥ શીવ તણું એણે તપ આરંભ્યું,
 શીવ થયા પરસન; માગ્ય માગ્ય જે માગે તે આપું, શંભુ વધા વચન
 ॥૩૧॥ કન્યા કહે હું માગુ મહારાજ, લાગી તમારે ચરણ; ગંગા નંદન
 ગાંગેવળ મહારે હાથે પામે મરણ ॥ ૩૨ ॥ મહાદેવ કહે આ યુગમાં તો
 સ્ત્રી હાથે નવ મરે, પણ જ હવેને અવતાર તારે; હાથે તું નાશજ કરે
 ॥ ૩૩ ॥ તવ કન્યાયે ચીતા ખડકી, દેહજ કીધો નાશ; વેલો ગાંગેવળ
 ઘેર ગયો ત્યાં, કીધો ભાઈઓનો તપાસ ॥ ૩૪ ॥ લાવો મારિ મછગંધા
 મા, વિવેક વાત વરણાણું બે ભાઈને ને બે કન્યાને, આનંદથી પરણાવું
 ॥ ૩૫ ॥ તવ બે પુત્રની સોધ કહાડી, આવ્યો મોટો સુત જેહ; નાનાની
 વાત સાંભળ કે, ત્યાગ કયો એણે દેહ ॥ ૩૬ ॥ વિચીત્ર વીર્ય કહે
 મોદા બંધુ, એને પડ્યો તો બેમ; મા સંગ વીભળતા જણા
 મોટે, એણે કીધું એમ ॥૩૭॥ ગાંગેવે જાણ્યું છું પુરૂષ મોટે. એવું આવ્યું
 એને મન, એમ જણી ભીરમ કરમ કીધું. ઇંદ્રિ કરી છેદન ॥ ૩૮ ॥

તે દનથી તો નામજ ફરીયું, કહેવાયા ભીરમ પીતાય; પછી ક્રીયાવીતા-
ડીને આપી, એકને બે કન્યાય ॥ ૩૬ ॥ વીચીત્રવીર્ય બેઉને પરણ્યો,
સાંભળને તું રાય; અંબાળીકા કન્યા બળી મુઠ તે, અવતરી પંચાળ
માંય ॥ ૪૦ ॥ પંચાળ દેશનો ધરપત રાજ, તેને દસ છે નારી; તેમાં અળ-
ખામણીને પેટે, અવતરી જો કુંઆરી ॥ ૪૧ ॥ ગર્ભ રહ્યાથી તે થઈ બહા-
લી, પણ પુત્રી અવતરી જ્યારે; એટલે પડદામાં ગભરાઈ રાણી, પણ મન
વિચાર્યું ત્યારે ॥ ૪૨ ॥ વળણું રાણી મન વીચારીયું, પુત્રી અવતરી
કહાશ; તો તો મારા કંથને, હું અળખામણી રહીશ.

કડવું ૧૪ રાગ ચોપાઈની ચાલ.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સાંભળ જનમેજય રાજન; રાણીએ
ક્રીધા એમ વિચાર, પુત્રીનો પુત્ર ઠરાવવો સાર ॥ ૧ ॥ એમ જાણી પોતાની
જે દાસ, તે ચારેને બોલાવી પાસ; સુણો દાશી તમે મારી સલાય, વાત
જેજે કોઈને ન જાય ॥ ૨ ॥ પુત્રીનો પુત્ર ઠરાવવો સહી; દાશી કહે છાતુરેહે
શે નહીં; રાણી કહે જાણો તમે ચાર; હ્યો આપું છું મોતીનો હારાગાહાર
દીધા દાશી રાજ થઈ, ચારે રાણીની સલામાં રહી; રાણી કહે સલામાં
જવો, દીકરાની વધામણી ખાવો ॥ ૪ ॥ તવ દાશી ગઈ ત્યાં ચાર, જઈ
રાયને ક્રીધા જુહાર, ભાગ્યશાળી વાધ્યું ધર સુત્ર, તમને પ્રભુએ આપ્યો
પુત્ર ॥ ૫ ॥ રાયે પુન્ય કર્યું તે ઠામ, ધર્યું સીખંડી એવું નામ; ત્યાંતો વર-
ત્યો બહુ જેજેકાર, રાજ ધરપત હરખ્યો અપાર ॥ ૬ ॥ જાણે ચાર દા-
શીને રાણી, પુત્રી છે તેવું નિશ્ચયમાની, દેખાડે નહીં કોઈની આંખે, નાનાં
વસ્ત્ર પહેરાવી રાખે ॥ ૭ ॥ એમ કરતાં થયા ખટ માસ, રાજ આવ્યો
રાણીને અવાસ; રાણી ફેડો માફ મન દુઃખ, દેખડાવો કુંઆરનું મુખ
॥ ૮ ॥ રાણી કહે ન આવશે આગે, રખે દ્રષ્ટિ કુંઆરને લાગે; તવ રાજ
પાછો વળી જાય; ભલે હોજલમાં મ્હોટો થાય ॥ ૯ ॥ એમ કરતાં ગયું
વર્ષ એક, રાયને જોવા થયો મોહ છેક; ગયો રાણી તણે ભોતન, બાહાર
રહીને વદ્યો વચન ॥ ૧૦ ॥ આજજ પુત્રને બારણે લાવો, મને મુખ
એવું દેખડાવો, રાણી કહે સલામાં આજ, જાણો મોકલી કઈશ માફ
રાજ ॥ ૧૧ ॥ તવ રાજ સલામાં જાય, કહે દાસી હવે શો ઉપાય; રાણી
કહે જુઓ ચતુરાઈ, ચોરણી પહેરાવી કન્યાને ત્યાંહી ॥ ૧૨ ॥ કબજા ટો-

પી અને રૂમાલ, વસ્ત્રે વીંટાળીને કયો તાલ; હ્યો દાશી દીકરી લેધ જ-
વો; રાયને મુખ આધિથી બતાવો. ॥૧૩॥ રાજ માગે તો રાજને દેએ,
દેતાં ગુપ્ત ચુટી એક લેએ; એટલે રડવા લાગી પામી કષ્ટી, કહીયેલાગી
કોઇકની દ્રષ્ટી. ॥૧૪॥ એમ કહી છીનવી લેએ સાર; રાજ નહી કરે દે-
તાં વાર; એમ કહી પુત્રી દાશીને આલી, દાશીઓ ત્યાં રમાડતી ચાલી
॥૧૫॥ આવી રાજ્ય સભાની માંય. રાજ કહે લાવો એને હાંય; તવ
દાશીએ ઉછંગમાં દીધી, દેતાં જંગમાં ચુટી લીધી, ॥૧૬॥ તવ કન્યા-
એ નાંખી ચીસ, બોલી દાશીઓ કરીને રીસ; રાજ ઘેરો લીધો સુત મા-
ગી, જુઓ નજર કોઇની લાગી ॥૧૭॥ રાજ કહે લેધ જાઓ દાશી, લ-
ધ દાશીઓ ગંધ ઘેર નાશી; જધ કહું રાણીને હ્યો બાધ, ધન ધન તમા-
રી ચતુરાઇ. ॥૧૮॥ ભારે હલકી નથી દીઠી રાયે; પાછી આપી દીધીકર
માંયે; એમ કરી રહ્યાં સહુ સાર; થયો પય વરસનો કુંઆર. ॥૧૯॥ ત-
વ નીશાળે ભણવા જય, સાથે દાશી રહે છે સદાય; એવે વરસ થયાં
અગીયાર, રાયે દીધી જનોઇ તે વાર. ॥૨૦॥ પાસે કમળ દેશ છે એક
રાજ કમળસેન વિવેક; તેને કમળીતા પુત્રી છે સારી, આવ્યો પંચાળ
વીવાહ ધારી ॥૨૧॥ સીખંડીનો વિવાહ કયો સાર, કમળીતા સંગે તે-
ણીવાર; ગયો કમળસેન આપ ઘેર, એવે થઇ લગનની પેર ॥૨૨॥ રા-
જ દ્રુપતે ધાર્યું લગન, કાઢ્યો વરઘોડો થઇ મન મગન; વાજતે ગાજતેએ
નરેશ; જન લાવ્યો છે કમળ દેશ ॥૨૩॥ દીધું કમળ સેન્યે માન્ય, લગન
જેઠ આપ્યું કન્યાદાન, વર કન્યા કરયાં વીઘાય, આપી પેહેરામણી અ-
તી ત્યાંય ॥૨૪॥ જન આવી છે પંચાળ ગામ, કન્યા રહી ચાર દાડા તે
ઠામ; પાછી પીએર ગઇ થઇ રાજ, શીખંડી સમજ્યો ઠગબાજ ॥૨૫॥
મારી માએ ક્રીધો અન્યાય, પરણાવી કન્યાને કન્યાય; જણ્યું પણ ર-
હ્યો સમજીને મન, એવે વીતી ગયા બહુ દન ॥૨૬॥ તવ દ્રુપતે મોકલ્યું
આણું, આવી કમળીતા સાસરે શાણું; રાયે આપ્યું જુદું ભોવન, નર
નારીને કરવા સયન ॥૨૭॥ શીખંડી સમજ્યો મન સાથ, ન કરે નારી-
ની સંગ વાત; બોલાવે કમળીતા અતીશે, પણ બોલે નહા કો દીશે ॥૨૮॥
તેથી કમળીતા પસ્તાય મન, નાવે નીંદ્રા ન કરે સયન; એવે શીખંડી
નીંદ્રાયે ભરીયો, વસ્ત્ર છોડે નારે દુર કરીયો. ૨૯॥ દીડો નાથન નારી
સ્વરૂપ, અરેરે હવે સોધું હું કુપ, લખ્યો પત્ર છાનો બધી પેર, મોકલ્યો
પોતાના તાત ઘેર. ॥૩૦॥ તાતજી જીવતી શીદ રાખી, મને જનમ કુ-
વામાં નાંખી; પરણાવી નારી, સંગ નારી, તમે કોઇન જ્યું વીચારી ॥૩૧॥

એવો પત્ર લખીને મોકલીયો, એક પોતાનો સેવક પળીયો; આપ્યો પત્ર કમળસેન્ય હાથ, વાંચી કળકળાવો મન સાથ ॥૩૨॥ થયો ક્રાધાતુ-
ર અપાર. કયું સેન્ય પોતાનું તૈયાર; એવે પાસે આવ્યો પરધાન, કરો છો કયાં તૈયારી રાજનઃ ॥૩૩॥ બોલ્યો કમળસેન્ય શું જયો, હયો આ પત્ર પુત્રી તણો વાંચો; વાંચી પ્રધાન બોલ્યો તે ઠામ, કશું સહસા ન કરી એ કામ ॥૩૪॥ ચાલો હુ ને તમે બેઉ જઈએ; સાથે સેવક સોબસેલઈએ એકાએક ન કરવી શીક્ષા; કરિએ જમાત્ર તણી પરીક્ષા. ॥૩૫॥ પુત્રીનું લખેલું હોય સાચું, પછી કાંઈ ન રાખવું કાચું; એમ શાન્ત કર્યાં છે રાય, લીધા બસે શેવક સંગમાંય, ॥૩૬॥ આવ્યા પંચાળ રાય પરધાન, તા-
ણ્યા તંબુ મોટે મેદાન; નગરબારણે એ ઉતરીયા, રામ પ્રધાને વીચાર કરીઆ. ॥૩૭॥ ચાલો જેમને જમવાનું કહીએ, એવે બાને અહીં બોલાવી લઈએ; કરીશું એની હાંઈ પરીક્ષા, હોય અપરાધ તો દેવી શીક્ષા, ॥૩૮॥ એમ કહી બેઉ ઉભા થયા, ધ્રુપતરાયની સભામાં જય, દીઠા ધ્રુપતે વેવાઈ જ્યારે, ઉઠી મળી દીધું માન્ય ત્યારે. ॥૩૯॥ બોલ્યા ધ્રુપતપધાર્યાં કયાંથી, વેવાઈ કહે કે જત્રામાંથી, બોલાવો હમ જમાત્ર હાંય, લેઈ જવા છે જમવાને ત્યાય. ॥૪૦॥ તેડાવ્યા ત્યાં ધ્રુપતે કુમાર, આવ્યો સ-
ભામા શીખડી સાર; દીઠો સસરાને પ્રગટયું દુખ, તવ ઉતરી ગયું એ-
નું મુખ ॥૪૧॥ નીરવે માહારી જહેર પડી વાત; હવે થાશે અતી ઉતપા-
ત; એવે સમજ્યો કમળશેન ભુપ; બદલાયું જમાત્રનું રૂપ. ॥૪૨॥ બો-
લ્યો કમળશેન વચન, આવજો તંબુએ કરવા બોજન; નીચું જોઈ બો-
લ્યો કે વાર, મોડું આવવું થાશે ત્યાં મહાર. ॥૪૩॥ વલણ ॥ એમ કહીને ચાલ્યો ગયો; પોતાના મેહેલ માંય; કમળશેન વલલ વદ, ગયો તંબુ સ્થળ ત્યાંય ॥

કડવું ૧૫ રાગ સામેરીની ચાલ

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજ ને સંભળાવું, આઠ પર્વ મહીમાય. ॥૧॥ શીખડી ગયો જનેતા પાસે સાંભળો માહરી માત; હું દીકરીને દીકરો ઠરાવ્યો, શા કારણે ઉતપાત ॥૨॥ માત કહે હું હતી અણુગમતી, તુજ તાતને મુજ તન; વહાલી થવા આ બંગ ઉઠાવ્યો, એ મહાર સત્ય વચન ॥૩॥ શીખડા કહે ઠીકજ તે તો, પરજીવી પર કન્યાય; મારો ને તેનો અવતાર બાળ્યો, એ કયાં બહુ

અન્યાય. ॥૪॥ તે વાત જાણી માહરો સસરો, આળ્યો પરીક્ષા લેવા; નમ્ર
 ખાર તે ઉતર્યો છે, આળ્યો તો નોતરું દેવા ॥૫॥ જાઉં જમવા ના જોઇ
 લે મુને, પછી કરે કાળો કહેર; મુજ તાતને ને તુજને પણ, મારીનાં ખરો
 ઠેર ॥૬॥ વળી બધું નમ્ર હું ટી લેશે, ઉજડ કરશે દેશ; કહો હવે તેનું
 કેમ કરું મા, થવાનો મોટો કલેશ ॥૭॥ કહોતો હું દેહ ત્યાગજ કરું,
 પછી શું લેશે પરીક્ષા, નીકર્યે થયા વીના સસરો મહારો, કોને નહીં કરે
 શીક્ષા ॥૮॥ માત કહે એ વાંચાર સારો, મરણ કરો કુમાર; સીખડી
 કહે ધન્ય જનેતા, મુજ જીવણ ધીકાર ॥૯॥ અનેક જીવની ઉપાધી ટાળ-
 વા, હું કરવાનો એમ, એણું કહીને નીકળ્યો તે, અશ્વે બેઠો ધરી પ્રેમ
 ॥૧૦॥ અધાર વનમાં આપચાલ્યો, સપ્ત ગાઉ સંચરીયો; ત્યાં એક મોહો
 ટો કુઓ દિડો, અશ્વથથી ઉતરાયો ॥૧૧॥ અશ્વને બાંધ્યો વૃક્ષને ડાળે,
 મન થકી ધાયું મરણ; કુવા ઉપર આવીને બેઠો લજડાવી બે ચરણ
 ॥૧૨॥ યોધાર આંસુ રડવા લાગ્યો, કરે કલેશી શખ્દ મીઠો, તે સામો
 મક્કામાં જક્ષ શીવનો, તેણે કુંઅરને દીડો ॥૧૩॥ જાણ્યું કોઈ પડે છે
 કુઆમાં; કુઓ ધોઝારો થારો; એમ જાણને આવીઓએ, સીખડીની જ
 પારો ॥૧૪॥ કહે ભાઈ તુ કેમ મરે છે, કુપ મહારો રદ થાય; સીખડી કહે
 કીમત આપું, પણ પડીશ હું માંય ॥૧૫॥ જક્ષ કહે શા દુખ પડે છે
 જાણવા ઉલટ જાગે, સીખડી કહે વાત કહેવામાં કોઈ ના કષ્ટી ભાગે
 ॥૧૬॥ વાત કયાંમાં થાય વગોણુ, તેથી દુખ ન રડીએ; દુખ રડે દુખ
 કોઈ ન લાગે; માથ્યા ચાકજ ચડીએ ॥૧૭॥ અંગળ જક્ષ કહે સુણ
 ભાઈ, ન કર આંસુપાતઃ માણસ સપુત જોઇએ તો, સુખે ત્યાં કરવી વાત
 ॥૧૮॥ તેનાથી કહી દુખ ન ભાગે તો કોક રસ્તો ખતાવે પણ વારતા
 કયાં વિના તો, નિવેડો કયાંથી આવે. ॥૧૯॥ માટે મને કર વા-
 રતા તું, મુજથી ભાગશે, દુખ; એવાં વચન સાંભળીને, સીખડી
 બોલ્યો મુખ ॥૨૦॥ ઓ ભાઈ હું છું પ્રમદા મુને, પુત્ર કરાવ્યો માત;
 તાત ન જાણે તેણે તો મુજને, પરણાવ્યો પ્રમદા સાથ. ॥૨૧॥ હવે
 તે પ્રમદા ઘેર આવી, તેણે જાણી મમ રીત; સસરો મારો પરિક્ષા લેવા,
 આળ્યો ધારી વીપરીત ॥૨૨॥ જો મુજને એ અખળા જાણે, તો તે
 કરે ઉતપાત; પ્રજને મારે માતને મારે, મારી નાંખે મમ તાત ॥૨૩॥
 મુજ માટે થાયે નાશ ઘણાનો, તે કરતાં મરું એક; જક્ષે જાણ્યું કે છે આ
 દયાળુ; માટે ધાયો વીવેક ॥૨૪॥ એમ જાણી અંગળ બોલ્યો, હું કષ્ટ
 તોડું કાપું; છ માસે મુજને દૈન્ય પાછું તો, પુરૂષાતણ મારું આપું.

॥૨૫॥ સીખંડી કહે દધ દઉ પાછું, સુયદેવની સાખ; વચન ચુક તો
 નકં ભોગવું; મુજ જનમ સતલાખ ॥૨૬॥ એવા નીરમગ વચન સુધી,
 ઉઠાડયો ગ્રહી હાથ; અંગળ જક્ષે શીખંડીને; આપ્યો રૂદીઆ સાથ
 ॥૨૭॥ કહ્યું સંભુ હું શેવક તારો, મમ વેણ સફળ થાજે; સ્ત્રી પછું
 એનું આવજો મુન, પુરૂષ પછું એને જાજે ॥૨૮॥ અંતઃકરણનો દી-
 ધા આશીરવાદ, તરત ટળીયો કલેશ; અંગળ જક્ષ તે નારી થયો, સી-
 ખંડી નર વેશ ॥૨૯॥ અંગળ જક્ષે કહ્યું જ ભાઈ, તવ બેડો તોખાર;
 કમળસેન્યનાં તંબુમાં રસાધ, થયે થઈ બહુ વાર ॥૩૦॥ બે વાર સેવક
 તેડવા મોકલ્યા, શીખંડી નહી કો ઠામ; એટલે રાજા પડે આવ્યો
 ધુપતરાયને ધામ ॥૩૧॥ ક્યાં છે તમારો દીકરો. અમે ક્યાં લગી રહી-
 એ બેશી; હું જાણું છું તમે સુત, સંતાડયો, શું ગયો પ્રથવીમાં પેસી
 ॥૩૨॥ સાંભળી ગભરાયો ધરપતરાજ, ક્યાં ગયો હશે એ તન, એટલા
 માં ત્યાં આવ્યો સીખંડી, તાત તણે ભોવન ॥૩૩॥ કવળ સેન્યે કહ્યું
 ક્યાં ગયાતા, કેમ કરો બહુ વાર; સીખંડી કહે બંધન તારે અમે નથી
 લેગાર ॥૩૪॥ જાઓ જમવા નથી આવતા, એમ કયો બહુ શોર; સસરાએ
 જાણ્યું દ્વિલો હતો પણ કેમ આવ્યું આ જોર ॥૩૫॥ કહ્યું કે ક્ષમા કરીને
 પધારો, અમારે જલુ છે ઘેર; સીખંડી તવ મીત્રોને લઈને જમવા આ-
 લ્યો ભલી પેર ॥૩૬॥ રાજાને તંબુએ આવીયોએ, ધરપતનો સંતાન;
 કમળસેન્ય કહે હવે ઉઠો, લ્યો જળને કરો સ્નાન ॥૩૭॥ પલાળવા જી-
 ણુ વસ્ત્ર દીધું; પેહેયું શીખંડીએ સાર, રાજાને પ્રધાન ચરચા બેવા;
 બેઠા રહી હોશીઆર ॥૩૮॥ સીખંડીએ સ્નાન કીધું કરી પરીક્ષા પ્રધાન
 દીકરી ભુલી કાગળ લખતાં, પુરૂષ ધરપદ સંતાન ॥૩૯॥ ભોજન કરા-
 વ્યા ભાવતાંને ક્યાં જમાત્ર વીદાય; રાત્રી પડી તવ શીખંડી સુવા, ગ-
 યો પોતે મેહેલમાંય ॥૪૦॥ ત્યાંજઈ મળ્યો કમળીતાને, સુંદરીએ કરી
 સેવા; સત્ય કહો સ્વામી નર થયા ક્યાંથી, કાલ હતા મુજ જેવા ॥૪૧॥
 સીખંડી કહે જરે રંડા, તું તો વીશયભરી નારી; નર ન થયો હોત તો
 તાત તારો, નાંખત સરવને મારી ॥૪૨॥ અનેક જીવની થાત ઉપાદી, મર-
 વા ગયો હું વન, છ માસ સુધી લાવ્યો પુરૂષાતણ; દેઈને સત્ય વચન
 ॥૪૩॥ તવ નારી કહે કંથ મારા, ન જોઈએ સુખ લહાવો; તમ સેવાને
 પ્રભુ શેવા કરે, પુરૂષાતણ આપી આવો ॥૪૪॥ સીખંડી કહે છ મઃસે
 વાયદો પુરણ થશે નાર; તે વારે જઈને આપી આપું, ત્યાં સુધી નરઅ-
 વતાર ॥૪૫॥ એમ કહીને રહ્યા રાત્રીએ એવે પ્રભાત થાય; કમળ

રાજાએ કુંવરી તેડાવી, ભાગ્યે તંબુ માંય ॥ ૪૬ ॥ ગઈ કમળીનો ત-
બુ વિશે પ્રધાને બોલાવી પાસ; કહો બેટી કેમ પત્ર લખ્યો તો, અમે
થયા ઉદાસ ॥ ૪૭ ॥ કમળીતા કહે શું પુછો કાકા, લખ્યો હશે સુખકથી,
પણ તે પત્ર નહીં હોય સાચો, શું લખ્યું તે શુદ્ધ નથી ॥ ૪૮ ॥ તરત પ-
રધાન મનમાં શમજ્યો. દીકરી કાંઈ કુખે દુલી; લખતાં લખ્યો પાણોદ્ય
વાન સાચી; કાંતો બહી બેઠ બુલી ॥ ૪૯ ॥ પછી પુત્રીને વિદાય દીધી,
રાજા પ્રધાન ગયા દેશે, શિવનું વચન સત્ય થવાને, કવો ઉપજીએ કળે
શ ॥ ૫૦ ॥ વગણ ॥ શીવ વચન સત્યજ થવા, મરવા ગંગાતન, અંમ
ળ જક્ષને શું થયું; વદનબે વદે વચન.

કડવું ૧૬ રાગ દોહરા.

વેશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય, વીસ્તારી તુજ-
ને સંભળાવું કહું, આદ્ય પર્વ મહીમાય ॥ ૧ ॥ વરદાન આપી રહ્યો
અંગળ જક્ષ, પરણકુટીકા માય; એવામાં એક જક્ષજ આગ્યો, પરાણ
ગતે વસ્યો ત્યાય ॥ ૨ ॥ એમ કરતાં એ બંને જણને. ભાગી ગયો મન
ભેદ; એક એકને બહુ સ્નેહ વાધ્યો, મરિયાદા થઈ છેદ ॥ ૩ ॥ એવે બે
ઉએ માડ્યો ગ્રહસ્થાશ્રમ, લીધું શુભ સુખ નટ; કરમ દશાએ અંગળજ
ક્ષને ગર્ભ રહ્યો ત્યાં પેટ ॥ ૪ ॥ એવે આવેલો જક્ષ હતો તે થઈ ગયો
વીદાય; એકલો અંગળ રહ્યો એના ગર્ભને ખટ માસ થાય ॥ ૫ ॥
એટલે બીજા જક્ષાએ બાણ્યું, જઈ કહી શીવજીને વાત, આ માહારાજ
અંગળજક્ષે, એક કયો ઉતપાત ॥ ૬ ॥ એવે કોઈને વરદાન આપી, પુ-
રપાતણ દેઈ દીધું; સામાનું જે સ્ત્રીપણું તે પોતે માગીને લીધું ॥ ૭ ॥
તેથી તેને મળ્યો કોઈ જક્ષ બીજો, લીધો હાલો સુખરેટ; ગ્રહસ્થાશ્રમ
બેઠી માંડવાથી, ગર્ભ રહ્યો છે પેટ ॥ ૮ ॥ હવે હેવા લોકો વરદાનદેશે,
માગી લેશે સહુ શ્રેષ્ઠી; પછી તમારૂં તપ કરીને શું કામ ભોગવે કસ્ટી ॥ ૯ ॥
એવું સાંભળી શીવજી બોલ્યા, દશવીશ શેવક જાયો; અંગળજક્ષને
આ સ્થળે જઈને, હાલ હાંધ તેડી લાવો ॥ ૧૦ ॥ એટલે દરબાર જક્ષો આ-
ગ્યા, અંગળ સ્થળ તતક્ષેવ, પોઠાર કીધા દ્વાર તું ઊઘેડ, તને તેડે માહા
દેવા ॥ ૧૧ ॥ અંગળ કહે નથી ઉડાતું, મારા ભવિષના ભોગ; બવો જઈ
ને શીવને કહેજે, યથો જલંદર રોગ ॥ ૧૨ ॥ જક્ષો કહે બેવા દે
અમને, ઉઘેડ તારાં દવાર; આગળ કહે નહીં ઉઘેડું, સુણી સૌ કોપ્યા અ-

પાર ॥૧૩॥ ઝુંપડીનાં દ્વાર ઉતારી નાંખ્યાં, ખેંચી ઉભો કથો મથી; અ-
ગળ કહે ગમે તે કરો પણ, ત્યાં આવવાનો નથી ॥૧૪॥ એટલે જક્ષો-
એ ઉચકીને ત્યાં, અંગળ જક્ષને લીધા, સીવ પારવતી બેઠાં છે ત્યાં.
લાવીને મુઠ્ઠી દીધા ॥૧૫॥ મહાદેવ જોઈને હસવા લાગ્યા, ઠીક ક્યું પુ-
ન્ય કામ; જ તને વરદાન હું દેઉછું, સદા રો આમને આમ ॥ ૧૬ ॥
તવ અંગળે કપાળ કુટયું, હું કરવા ગયો ધર્મ ધર્મ કરતાં ધાડાવી,
ધર્મમાં નડીયું કર્મ ॥૧૬॥ રડતો રડતો વીશ્રામ આવ્યો, અતી થયો
ઉદાશ, એવે શીખંડીને વરદાન આપે, પુર્ણ થયા ખટ માસ ॥ ૧૮ ॥
એટલે શીખંડી અસ્વે ખીરાજ્યો, ગયો અંગળને કામ, લેરે ભાઈ પુર
શાતલુ તારું, સાચું તેં મારું કામ ॥ ૧૯ ॥ અંગળ કહે એ તારા કરમ
તું, મને થયો શીવ શ્રાપ; તેં તો પુરવે પુન્ય કરેલાં, મેં તો કરેલાં
પાપ ॥૨૦॥ જરે ભાઈ તું ઘેર તારે, એટલે શીખંડી ઉડ્યો; જો ભા-
ઈ હવે હું જઉં છું ન, સોગનથી છુટ્યો; ॥ ૨૧ ॥ એમ કહીને અસ્વે
જ બેઠો, આવ્યો પોતાને ઘેર; સદા નર રૂપ રહેવાતું થયું; કહી નારી
ને પેર ॥ ૨૨ ॥ અતી આનંદ પામ્યા નરનારી. રીજ્યા શ્રી ભોળા-
નાથ; ગંગા નંદન ગાંગેવજી તે, મરશે શીખંડા હાથ ॥ ૨૩ ॥
એ કથા રહી એટલે તું સાંમળ પરીક્ષન તંન; અંબે અંબીકાનાં લગ્ન
કર્ચ છે, વિચીત્ર સંગ પાવન ॥ ૨૪ ॥ વિચીત્ર વીર્ય પરણ્યા પછાઆવી
મળ્યો પાપથી યોગ; પુરવના પાપથી ઉતપન થયો, માહાભારે ક્ષય રોગ
॥૨૫॥ ઉઠાય બેસાય ખવાય નહી તે સર્વ કરે સંતાપ; મછમંધાન ગાંગેવ
જી તે, નિત્ય કરે અદાપ ॥ ૨૬ ॥ મછમંધા તો એમ વિચારે ક્ષય રોગે
તો મરી જશે; બે કન્યાઓ અપાયમાં નાંખી, વંશ વૃદ્ધી કેમ થાશે ॥૨૭॥
એવામાં વાત યાદ આવી મુજ સુત વેદમગ્યાસ, જનમી મયા ત્યારેકહે
તા ગયા છે, તમ દુખ કરીશ નાશ ॥ ૨૮ ॥ એમ જાણી કીધું આરોધ
ન, વ્યાસજી આવ્યા સાર; કહે માત મને કેમ સંભાળ્યો, કહે મછમંધા
નાર ॥૨૯॥ અરે દીકરા દુખ ભાગો, પાળો વટેલું વેણ; વ્યાસજી કહેશું
દુખ માતા, સંત્ય કહો મને કેહેણ ॥૩૦॥ મછમંધા કહે ઓ વીર તારો
એને થયો રોગ ધાડો; ક્ષય થયો છે તેથી વંશ જશે, માટે એ દુખ મટાડો
॥૩૧॥ વ્યાસજી કહે માવડી મારી, આહય તેટલું મરો મથી; એના પુરવ
ના પાપનો રોગ છે, તે મટવાનો નથી. ॥૩૨॥ મછમંધા કહે દુખ મટે
નહી, તો તમે શું બોલ્યું પાળ્યું; હાંધ આવીને નહી મટે કહી, ઉલટું
કાળનું બાળ્યું ॥૩૩॥ વંશની વૃદ્ધિ થાય નહી, ભાગી પડે ધરસુત;

વ્યાસજી કહે ઈચ્છા હોય તો, નેત્રથી આપું પુત્ર ॥ ૩૪ ॥ વીચીત્ર વિ-
પ્રાનિ જોડલી નારી, તેટલી કરે સ્નાન; એકાન્ત સ્થળ મને બેસવા
આપો, ત્યાં આવે નગન નિદાન ॥૩૫॥ મમ સ્થળ બેસવા ગાયને ગોખ-
ર, લીંપી કુંભ ત્યાં થાપો; ત્રણસને સાઠ અંતના દીપક, પ્રગટ કરીને
આપો ॥૩૬॥ ત્યાં બેસું આરાધન કરવા; વરદાન આપવું કાવે; એકે
એકે સ્નાન કરીને, માહરી પાસે આવે ॥૩૭॥ એટલે હું નેનગર્ભ આ-
પીશ, દુખના દીવસ જશે; વરદાન પામશે પુત્ર મળશે, વંશની વૃદ્ધી
થાશે ॥ ૩૮ ॥ તવ મહામધ્યા થઈ ધણી ખુશી, એકાન્ત સ્થળ લીંપી
આપ્યું ધત દીપક પુખ્તો મુક્યો, ત્યાં વ્યાસે આસન સ્થાપ્યું ॥ ૩૯ ॥
પ્રથમ અંબેયે સ્નાન કીધું, પાસે નહિ સુતપાર; નમસ્વરૂપ વ્યાસજી
પાસે, જાતા કયો વિચાર ॥ ૪૦ ॥ વળણુ ॥ પરનર પાસે પરવર, વસ
વિના હું કેમ; વ્યાસ વલ્લભ મુખ ઓચરે વામાને પડ્યો બહેમ.

કડવું ૧૭રાગ મારૂની ઢેશી.

વૈશમપાયે બોલીયા તું સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને સંભ-
ળાવું આવપરવ મેહીમાય ॥ ૧ ॥ અંબે તો શરમાઈ ધણેર, નમ કેમ
જવાય; ગયા વિના તો કાજ ન થાયે, કાહયા થઈ કેસ ખવાય ॥૨॥ એ
એમ જણી નગન ચાલી, ડોહી રાખીને નીચી; સરમસહુની બે ચક્ષુનિ,
લોચન દીધાં મીચી ॥૩॥ નેત્ર મીચી વ્યાસજી પાસે, સનમુખ આવી
ઉભી, વેદમ વ્યાસે નખ શીખ સુધી, નીરખી એની ખુબી ॥૪॥ નીર-
ખીને નેનગર્ભ આપ્યો, જખાઈ દુખડું જશે; પણ નેત્ર મીચીને આવિ
માટે અંધ દીકરો થાશે ॥૫॥ અંબે કહે હ્યો નેત્ર ઉઘાડું, તવ વ્યાસજી
એ કહ્યું, હવે મીથ્યા મારે ફાંફાં થનાર હતું તે થયું ॥ ૧ ॥ તવ અંખા
એ વજ્રા પહેર્યા, સાસુની પાસે આવી; ઓ સાસુજી ક્ષમા કરો હું, અંધ
દીકરા લાવી ॥૭॥ સાસુએ લેલાટ હાથ મુક્યો, અંખીકાને કહ્યું જ-
વો, ઓતો લાવી આંધળો પણ, તમે સારો લઈ આવો ॥૮॥ તવ અંખી-
કાએ સ્નાન કીધું, ડહાપણ ડોળ્યું બોળી; સુત સારો લાવવાને અંબે
અંદન લીધું ચોળી ॥૯॥ વ્યાસ પાસે જઈને ઉભી, વ્યાસે કહ્યું દુખજ-
શે; પણ અંદન ચોળીને આવી તે, પીન્ડરોગીયો થાશે ॥૧૦॥ અંખીકા
કહે હ્યો ઘોઈ નાખુ, વ્યાસજીએ તવ કહ્યું; હવે મીથ્યા મારે ફાંફાં, થ-
નારું તે થઈ ગયું ॥૧૧॥ તવ અંખીકાએ વજ્ર પહેર્યા, સાસુની પાસે

આવી; એરે સાસુજી એરે સાસુજી, હું પીન્ડ રોગીથો લાવી ॥ ૧૨ ॥
 મછગંધા કહે ભવિશ મ્હારું, બેઉ રૂડા લાવી તન, વીચીત્ર વીર્યના
 રાખ્ય દાશી, તે પ્રત્યે વદી વચન ॥૧૩॥ જરે બાઈ તું રાખ્ય દાશી છે
 વીદુરા તારૂં નામ; હૈં આવો પુત્ર વ્યાસજી પાસે, પ્રભુ રાખે કાંઈ નામ
 ॥ ૧૪ ॥ તવ વીદુરા સ્નાન કરીને, કરવા લાગી ખુબી; જાણ્યું સારો
 સુત મળે માટે, ભજન કરતી ઉભી ॥ ૧૫ ॥ વ્યાસજીએ નખ શીખ લ-
 ગી નીરખી, જ બાઈ દુખ તારું જશે; ભજન કરી આવી માટે ભક્ત
 દીકરો થાશે ॥ ૧૬ ॥ વીદુરા વસ્ત્ર પહેરીને ચાલી સાસુજી પાસે આપી;
 સુણો સાસુજી સુણો સાસુજી ભક્ત દીકરો લાવી ॥ ૧૭ ॥ મછગંધા કહે
 શું સારો લાવી, હવે મારું ઘર બેઠું; જગતતણી કહેવત છે ઘર, વંડયું
 ભગતડું પેઠું ॥૧૮॥ એટલામાં વેદમ વ્યાસ આવ્યા, મછગંધાની પાસે
 કેમ માતા સુખી થઈ સાતા, તવ બોલી થૈં ઉદાસ ॥૧૯॥ એકને આપ્યું
 આંધળું ને, બીજીને આપ્યું રોગી ત્રીજીને આપ્યું ભગતડું મ્હારું, કાણ
 રાખ્યનું ભોગી ॥૨૦॥ રોગીયુ તે રોગમાં મરવાનું, ભગતડું ભગતાઈ
 કરશે; ત્રીજું પીટયું આંધળું ભીંતે ભીંતે ભયકાઈ મરશે ॥૨૧॥ એવો
 દીકરો દીધો મુને કેમ ચાલે ઘરખાર, વ્યાસજી કહે માતા મ્હારી કલેશ
 ન કરો ભગાર ॥૨૨॥ મોહોટો નંદન અંધ થશે તે; ચક્ષુઓ ધર સુત્ર;
 ધત્રાષ્ટર નામ પાડજો એનું, તેને થાશે સો પુત્ર ॥૨૩॥ પંડેરોગીથો પુત્ર
 તમારો વશ કરશે ગામો ગામ; પાંચે પુત્રનો પીતા થાશે, પાન્ડુરાજ
 એનું નામ ॥૨૪॥ ત્રીજો તમારો ભક્ત દીકરો, ઇશ્વર સેવા કરશે, એની
 ભક્તિથી માતા તમારી સાતે પેડી તરશે ॥૨૫॥ એને પેટ નહીં થાય
 પ્રજા, ધરજો વિદુરજી નામ; એવાં વચન સાંભળીને, પ્રસન્ન થયા ત-
 મામ ॥૨૬॥ ધન મહારાજ દુખ કેડયું, તવ થયા વીદાય, વ્યાસને વચ-
 ને ગર્ભવંતી થઈ ત્રણે કન્યાય ॥ ૨૭ ॥ દશે મારો પુત્ર પ્રગટીયા,
 પરભવનો સંબંધ; અંબે નારીને ઉપજ્યો તે બેઉ નેત્રથી અંધ ॥૨૮॥
 ધત્રાષ્ટર નામ તેનું પાડયું, અંબીકાને બીજો થાયે; પીન્ડ રોગીથો પણ
 પ્રાક્રમી, નામ ધર્યું પાંડુ રાય ॥૨૯॥ પછી થયો વિદુરા દાશીને, વીદુરજી
 ધર્યું નામ; ત્રણે પુત્રો પ્રગટ થયા, હરખ્યું આખું ગામ ॥ ૩૦ ॥ લીંબ
 પિતા અતિ ઓનંદ પામ્યા, ઘણાં કર્યા પુન્ય દાન; દીવસે દીવસે થાય
 છે મ્હોટા, વીચીત્રના સંતાન ॥૩૧॥ પાંચ પાંચ વરસના થયા પુત્રો, કરે
 વિદ્યાભ્યાસ; તે સમે વીચીત્ર વીર્યનો, દેહ થયો ત્યાં નાસ ॥ ૩૨ ॥
 પછી પાછા લીંબ પીતાએ, ચક્ષુઓ માંડયું રાજ, અંધને અભ્યાસ

મોઢે કરાવે, રાજ્યનીતિનું કાજ ॥૩૩॥ પાન્ડુ રાજને બાણવીદ્યાભણાવે
ભીસ્મ પીતાય; વીદુરજી વીદ્યા ભણે નહી, ગોવીંદના ગુણે માય ॥૩૪॥
એવે થયા અગીયાર વરસના, ઉપવીત દીધાં ત્યાંય; રાજ્યાસન અંધને
બેસાડ્યો, જ્યેષ્ઠ શોભે જ્યાંય ॥૩૫॥ પછી ચત્રાવે રાજ્ય રૂડી પેર; પણ
કન્યા ન દે કોય; પ્રથમ મોહોટો પરણાવવો જોઈએ, વીવાહ તેનો કયા
હોય ॥૩૬॥ ગાંધાર દેશનો ગાંધાર રાજ; તેને છે ત્રણ નાર; પથ પેટ
કાંઈ ફરજન નથી; તેથી ઉદાશ અપાર. ॥૩૭॥ વળણ પેટ પ્રજા તેને
નહી, તેથી ગભરાય મન; વહનભ કહે એ રાજ્યો આલ્યો તપ કરવાવન.

કડવું ૧૮ રાગ સોરઠની ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા. શુણ જનમેજયરાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું, આદ્યપરવ મહીમાય ॥૧॥ ગાન્ધાર રાજ તપ કરવાને ના-
કળી ચાલ્યો વન; આઘે જતાં એક શીવાલય દીઠું. ત્યાં બેઠો રાજનારા ॥
જપજપતો તપતપતો, ધરતો શીવનું ધ્યાન; શ્રાવણ માસેને સોમવારે,
શીવ રીજ્યા ગાંધાર ॥૩॥ ગાન્ધારને શીર કર મુક્યો આવી, કષ્ટી હું
તારી કાપું; માગ્ય માગ્યરે પ્રસનછું હું, જે માગે તે આપું ॥૪॥ ગાન્ધાર
કહે ઓરે મહારાજ, આપો મને એક તન; શીવ કહે જ પુત્ર થાશે છે
માહારૂં વચન ॥ ૫ ॥ શ્રાવણ માસે ને સોમવારે, પુર્ણ કર્યું મન કામ;
મટિ તારા પુત્રનું ધરજે, શ અક્ષર પર નામ ॥૬॥ ગાંધાર કહે શકુની
એવું, પાડીશ પુત્રનું નામ; એમ કહીને ઘેર ચાલ્યો, શું બન્યું તે ઠામ
॥૭॥ મહાદેવજીનો નંદીઓ તેણે, મન કર્યો વીચાર; મુને પારવતી
કુંવારો, કુંવરો કહેછે હરનીશ સાર ॥૮॥ તે માટે મહારૂં મેહેણું ટાળું જ-
ણી ગાંધાર કને જાય; લે ગાંધાર જ જઇતી હોય તો, હું આપુ કન્યાય
॥૯॥ ગાંધાર કહે ધન્ય ભાગ્ય મારૂં, દઇને દુધ બે મળે; નંદી કહે કહું
તેમ કરે તો, ભાગ્ય તારૂં ભળે ॥૧૦॥ પાંચ વરસની થાય પુત્રી, પર-
ણાવવી સુજ સંગ; એવું કણ્ણલ કરે તો વરદાન, આપુ ધરી ઉમંગ ॥૧૧॥
ગાંધાર રાજ્યે મન વિચાર્યું હાલ જવું હા પાડી; નંદી પરણાવા આ-
વશે તવ; મારીને મુકીશ કહાડી ॥૧૨॥ એમ વીચારી કણ્ણલ કીધું, નં-
દી કહે દુખ જાળે; શીવ સવારી કરે મુજ પર તે, પુન્યે પુત્રી તુને
થાળે ॥૧૩॥ બે વરદાન લેઈ રાજ ચાલ્યો; ગયો પોતાને ઘેર; બે પ્રેમ
દાને મર્મરહો, પુર્ણ પ્રભુની મેહેર ॥ ૧૪ ॥ દસ માસે બે બાળક થયાં

એક તનયા એક તન; આનંદ ઓચ્છવ થયો ધણેરો, રાય તણે ભોવન
 ॥૧૫॥ જને બાળક ઉછરે છે દીનદીન વેહેજ દાખે વરદાન આપી
 નંદી ગયેલો, તે દીવસ ગણી રાખે ॥૧૬॥ એવે કન્યા પાંચ વરસનીથ-
 ધ બરોબર જ્યારે; પારવતીની પ્રત્યે નંદીયો. હશીને બોલ્યો ત્યારે
 ॥૧૭॥ ઓરે ભારી પારવતી માતા, હવે મહેણું નવ ખાણું; આજ મુ-
 જને શણગારો તો, પરણવાને જવું ॥૧૮॥ પારવતી કહે ભલે ભલે
 બાધ, વારણાં તારાં લેવું, પણ પરણ્યા વીના પાછો આવે તો; પેસવા
 નહી દેણું ॥૧૯॥ એમ કહીને શીંગ રંગ્યા, રંગ્યું પુછ સુવર્ણ; લેલાટ
 કીધો આંદલોને, ઝાંઝર પહેરાવ્યાં ચણું ॥૨૦॥ પછી નંદીયો ત્યાંથી
 નીકળીયો, આવ્યો એ ગાંધાર દેશ; રાજ્ય સભામાં બેઠો છે જ્યાં,
 ગાંધાર રાય નરેશ ॥૨૧॥ ત્યાં આવીને બોલ્યો સભામાં, ગાંધાર રાજ
 લાવો; વાયદા પ્રમાણે આવ્યો છું, હવે મુને પરણાવો ॥૨૨॥ ગાંધાર કહે
 ગાય પરણાવું, નંદી બોલ્યો ખુંખારી; વરદાન દઈ દીકરી તને આપી
 પરણ્યા તે ગાંધારી ॥૨૩॥ તવ ગાંધાર રાય કળકળીઓને, બોલ્યો
 ધણો કોધ ભેર, શું જુઓછો શેવક માહારા, નંદીને મારો ઠેર ॥૨૪॥
 શેવક ઉઠ્યા મારવા દુટયા પ્રહાર કર્યો મારો મારો મારો ઉચું મુછકું લ-
 ધને નંદી ખરાડા પાડતો નાઠો ॥૨૫॥ છાનોમાનો જઈ શીવને મળીયો,
 માહારાજ જુઠી આ શ્રષ્ટી; ગાંધારને મેં દીકરી આપી, ભાંગી એની
 કષ્ટી ॥૨૬॥ મુજ સંગ પરણાવવાનું કહ્યું, માટે આપ્યું વરદાન, ગયો
 પરણવા ત્યારે મુને, મારી કર્યો હેરાન ॥૨૭॥ પરણ્યા વિના હું ધરમાં
 આવું તો; પાર્વતી મા મુકે કહાડી; તમે બોળાનું વાહન બોળું, દ-
 નીયાં થઈ અનાડી ॥૨૮॥ તવ મહાદેવે ભસ્મજ ચોળી, જ તુજને ન-
 હીં વાગે; કદાપી કાંઈ વાગે તો પણ, જ તુજને નહી લાગે ॥૨૯॥ સાંભ-
 ણી નંદીયો સુરે ભરાયો, ગયો ગાંધારને ઘેર, લાવ્ય અલ્યા તાહરી દી-
 કરી તું નહી તો થાશે કેહેર ॥૩૦॥ સાંભળી ગાંધાર કળકળીયોને સેવકે
 દીધો મારણંગ લોકડીયોથી કુટ્યો પણ, વાગ્યું નહી સગાર ॥૩૧॥ પ-
 છી નંદીએ શીંગડાં વાલ્યાં નગ્ની બોમીમાંય; બળ થકી પ્રથવી ઉંચી
 કરી નગ્ન ધુજ્યુ તવ ત્યાંય ॥૩૨॥ ગાંધારે જણ્યું ગજબ થાશે, નગરી
 ઉધિ કરી દેશે; એમાજતીને ગાંધાર બોલ્યો, આવીને કંગાલ વેશે
 ॥૩૩॥ એ નંદીયાજી ક્ષમા કરેને, કરશે નહી હેરાન; કોઈ ન જણે
 આવો ધરમાં, દેઉં હું કન્યાદાન ॥૩૪॥ નંદી કહે હું એમ ન પરણું,
 ચોરી બાંધો ધરબહાર; બ્રાહ્મણ આવેને પરણાવે, ગાય ગીતાં સૌના

૨ ॥૩૫॥ ગાંધાર કહે તેમ કહું છું, હવે કરો ક્ષમાય; તવ નંદીયે શીમડાં
કાઠાઠયાં, મંડપ રચાવ્યો રાય ॥૩૬॥ લોટા મુકીને ચોરી ખાંધી, વીમ
બોલાવ્યો શાર; પરાણે પુત્રી પરણાવા માંડી, નંદી બોલ્યો તે વાર ॥૩૭॥
પુરણ પરણત નથી પરણવું, નહીં મારે કન્યાનું કામ, આતો કુંવારામે-
ણું ટાળું છું. પરણ્યો એવું એક નામ ॥૩૮॥ તવ ગોરે ત્યાં મીઠળ
ખાંધ્યું; નારીને ચરણે સાર; લેલાટ કીધો કકુંનો ચાંદલો, કીધો લગ્ન આ
આર ॥૩૯॥ નંદી કહે નથી પરણવું, એમ કહી થયો વિદાય, કહે વાધુ
દુનિયામાં નંદી પરણ્યો, ગાંધારની તનીઆય ॥૪૦॥ ગાંધારે પ્રધાન
ને કહ્યું, આ વાત બહાર હોય, તો પછી આપણી દીકરીને, પરણ્યે નહી
કોય ॥૪૧॥ માટે તમે સંચરો વહેલા, ગમે તે ક્ષત્રી લાવો; વાત ઝાકર
પડતાં પહેલાં, લાવીને પરણાવો ॥૪૨॥ એટલે પ્રધાન વર શોધવાને
નીકળ્યો તેણી વાર; જ્યાં જઈને પુછે ત્યાં સઘળે; ગયેલા સમાચાર
॥૪૩॥ તેને તે રાજ એમ બોલે, આપણાની કન્યાય, તે વરા કન્યા
અમારાથી કદી નવ્ય વરાય ॥૪૪॥ પ્રધાન સઘળેથી વળ્યો પાછો, ગાં-
ધાર પાસે જાય; સઘળે વારતા મધ ફેલાય, કો નથી કહેતું હાય ॥૪૫॥
ગાંધાર કહે પ્રધાન મ્હારા, વાત થઈ બન્ધુ તેમ; દીકરો કુંવારો રાખી
એ પણ કન્યા રખાય કેમ ॥૪૬॥ પ્રધાન કહે વર બતાવું, પણ તમને
લાગે દુખ; માટે મનમાં સમજી રહ્યો છું કેહેવા નથી મુખ ॥૪૭॥ રા-
જ કહે એમાં દુખ શાનું, નહીં ધરું મન ધ્વેશ, પ્રધાન કહે હસ્તીનાપુર
નાત બહારીયાનો દેશ ॥૪૮॥ તેનો તન અધ ગાદીપતી છે, કન્યા નથી
કે દેનાર; તેમ આપણી ગાંધારીને, કોઈ નથી લેનાર ॥૪૯॥ કોહોતો
જુગ્તે જોડું મેળવીએ, તવ બોલ્યા રાજન; સુખે જઈ વીવાહ કરી આ-
વો સત્ય છે તુજ વચન ॥૫૦॥ વળણું ॥ સત્ય વચન છે તુજ તણું, હંધશું
કન્યાદાન; વસ્ત્રલ કહે ત્યાં મોકલ્યો રાજએ પ્રધાન.

કડવું ૧૯ રાગ ચૌપાઈ.

આલ્યો પ્રધાન હસ્તીનાપુર, વીવા કરવા ઉલટ અતી ઊર; આવ્યો
નમ્રમાં પ્રેમથી પળીયો, જઈ ભીસ્મ પીતાને મળીયો ॥૧॥ ભીસ્મે પુછી
ત્યાં કુશળક્ષેમ, પછી કહું પધાર્યા કેમ; કહે પ્રધાન મુણે પેર, વીવા
કરવા આવ્યો તમ ઘેર ॥૨॥ રાજ ગાંધારની ગાંધારી, તેવી તે છે
કન્યા કુઆરી; તનમન અધ છે તેની સાથે, કન્યાદાન દીજે અમ કાથે

॥૩॥ સુણી લીસ્મ કહે સુણો વાત, એતો પરણી નંદીયા સાથ; વરિ
 કન્યા તે કેમ લેવાય, લેતાં અતીશે અધર્મ થાય ॥ ૪ ॥ નાત બહાર
 અમો સરવથી, પણ જાત બહાર ગયા નથી; કહે ગાંધારનો પ્રધાન, સુ-
 ણો મંગા તણા સંતાન ॥૫॥ કન્યાનું કુળજેઠ થાઓ મગન; નથી થએલું
 આખું લગન; અડધા લગનની કન્યા લેવાય, પુછો વિપ્રને સહિ સંદેશ્ય;
 ॥ ૬ ॥ નથી એ કન્યા કોઇ લેનાર, તો આ વરને કોણ દેનાર; નાત
 બહાર વળી આંખે અંધ, માટે સમજ કરોને સંબંધ ॥૭॥ તવ લીસ્મે
 ત્યાં વેળા વીચારી, તેડ્યા વીપ્ર મહોટા આચારી; તેમને પુછ્યું પડીને
 પાય, કહો આ કન્યા કેમ લેવાય ॥૮॥ બોલ્યા બ્રાહ્મણો બાધજ નાવે,
 જે એ કન્યા જત્રા કરી આવે; સંગે જય કન્યાદાન દેનાર, પછી બાધ
 રહે ન લગાર ॥૯॥ સુણી લીસ્મ કહે આ પ્રધાન, કરાયો જત્રા તીરથ
 સ્નાન; પીતા પુત્રી બંને જણ જય, પછી અમારે લેવી કન્યાય ॥૧૦॥
 તવ પ્રધાને શ્રીકૃણ દીધું, લીસ્મજીએ કલ્પલ કરી લીધું. ગયો પ્રધાન ગાં-
 ન્ધાર દેશ, ક્રીધા ગાંધાર ગ્રહ પ્રવેશ ॥ ૧૧ ॥ કહી વીવાંતણી બધી પેર
 ક્રીધા નાત બારીઆને ઘેર; તે પણ પ્રથમ કહેતો તો નાય, દોશ મુકી
 આવો તો એની રાય ॥૧૨॥ માટે પીતા પુત્રી ત્યાર થાવો, અડસઠતીરથ
 યાત્રાએ જવો; તવ ગાંધારને ગાંધારી; કરી યાત્રા જવાની ત્યારી
 ॥ ૧૩ ॥ દ્રવ્ય લેધને બેઠ નીકળીયાં, પીતા પુત્રી યાત્રાએ પળીયા;
 જય તીરથેતીરથ કરી સ્નાન, કરે વીધ પ્રમાણે દાન ॥૧૪॥ જત્રા ક-
 રીને પાછા ફરીયાં; રસ્તે કુંતલપુર ઊતરીયાં, કુંતલપુરના કુંતી ભોજ
 રાય તેડી ગયો નગરની માંય ॥૧૫॥ રાખ્યા લઈ જઈને પોતાને ઘેર,
 ક્રીધી પરાણામત બહુ પેર. કુંતીભોજને દીકરી રૂપ ધામ, જેનું કુંતાજી
 એવું છે નામ ॥ ૧૬ ॥ તે પણ ગાંધારી જેવડી કન્યાય, એ બેને થયાંબે
 નયણાં ત્યાંય; રમી જમીને રાજ હુતા, રાત્રીએ બેઠ બેળાં સુતાં
 ॥૧૭॥ બોલી કુંતા ગાંધારી શું એમ બાધ યાત્રાએ નીકળી કેમ; ના-
 રી નાની હોય સરવથી, તેને જતરા જવું કહ્યું નથી ॥૧૮॥ સુણી ગાંધા-
 રી કહે સુણ બેની, અડચણ વીના કે નીકળે શેની; તને શું કહું વારતા
 વરણી, મને આખલો ગયો છે પરણી ॥૧૯॥ મારો તાત થાક્યો માહા-
 મથી પણ મુને કે પરણતું નથી; છેવટ પરણાવવા કરિ પેર, દેવા નાત
 બાહારીને ઘેર ॥૨૦॥ તેણે પણ કર્યું હા તવ કરી આવ્યાં અમે હાંધ
 ॥૨૧॥ કુંતા કહે ભવીસ્યની વાત; કરો સયન ગઈ બહુ રાત, મારે ઉઠ-

વું છે બહુ વહેલી, જવું છે નદીએ સાહેલી ॥૨૨॥ નદી કીનારે છે એક
 રૂશી, મમ તાતેરાખ્યા થૈ ખુશી, મઠ બાંધી આપીને વસાવ્યા, છ
 મહીનાથી દુર્વાસા આવ્યા ॥૨૩॥ નથી કે રૂપી તપશ્વી એવા, હું
 હમેશાં કરું શેવા; આજ જવાના છે એ રૂશી, મુજ ઉપર થયા છે
 ખુશી ॥૨૪॥ કહ્યું વહેલી આવજો બાળ, જોજો ન થાય પ્રાતસકાળ;
 આવજો વહેલી રાખીને નેક, કહ્યું દહસિ મંત્રજ એક ॥૨૫॥ તે મંત્રથી
 દુખ તારૂં જશે, તને એકસો દીકરા થાશે; માટે મહારે જવું છે ત્યાંય;
 એમ કહી સુતાં સજ્યામાંય ॥૨૬॥ નીંદ્રાવશ થઈ કુંતાય, જો ગાં-
 ન્ધારી વીચાર થાય, મારું ભવિષ્ય છે બહુ વાંકું, મળશે કંથ આંધળો
 રાંકું ॥૨૭॥ માટે પેરોટે ઉઠીને હું જવું, રૂશીને છેતરી મંત્ર લાવું; એવા
 વીચારની ધારે વાત, એમ કરતા મૈ તણ પોહોર રાત ॥ ૨૮ ॥ કુંતાલ-
 ર નીંદ્રામાં પોદી. ઉઠી ગાંધારી વસ્ત્ર ઓઢી; છાનીમાની ચાલી નદી
 તીર, આવી રૂશીને મઠ ધીર ॥ ૨૯ ॥ આધું ઓઢી મદમાં પેઠી, વસ્ત્ર
 વાસણ વીછળવા બેઠી; કુંતાએ કહ્યું જેમ જેમ; કર્યું કામ બધું તેમ
 તેમ ॥૩૦॥ પછી ચરણ ચાંપવા લાગી, આપો આપો મંત્ર લીધો મુખ માગી
 રૂશી ભોળીયા તે પ્રેમ વાપ્યો, જણી કુંતાને મંત્રજ આપ્યો ॥ ૩૧ ॥
 મંત્ર શીખી ઉઠી તેણીવાર, આવું છું કહી નીકળી બહાર; નાઠી ગઈ
 કુંતાને ભોવન, જઈ ભેળું કર્યું સયન ॥૩૨॥ એવે કુંતાજીજનીનેમઠ,
 નાઠી દુરવાસના મઠમહી, દીઠું સઘળું કરેલ કામ; કેમ મહારાજ કીધું
 છે આમ ॥૩૩॥ સહુ કામ કીધું કેમ હાથે, હું આવી છું થતે પરભાતે;
 કહે રૂપી બેટા તેં કીધું; મારે હાથે નથી કરી લીધું ॥ ૩૪ ॥ કહે કુંતાહું
 હમણાંજ આવી, પુછ્યું તમોને શીશ નમાવી; તેમ છતાં જુહું
 બોલો અતી, એમ કરી મંત્ર આપવો નથી ॥૩૫॥ તવ રૂશીએ શમાધિ
 કીધી, જ્ઞાનથી વાત ઉચારી લીધી; ઉતારી સમાધી રૂશીરાય, કાણ
 બેનપણિ થઈ કુંતાય ॥ ૩૬ ॥ કહે કુંતાજી એક ગાંધારી, આજ બેન-
 પણી થઈ માહારી, કહે રૂપી તેને વાત કહી તુજ બદલે તે મંત્ર લઈ ગઈ
 ॥૩૭॥ સુણી કુંતાજી બોલી વચન, એક દીનમાં લીધા સો તન;
 મારી બહુ શેવાથી કષ્ટ કાપો, મને પાંચ સાત લાખ સુત આપો ॥૩૮॥
 બાળ બુદ્ધિથી બોલી એમ, રૂપી કહે ગાંડી થઈ કેમ; હવે નથી મંત્ર
 મુજ પાસ, કુંતા કહે કરું દેહનાસ ॥૩૯॥ રૂશીબોલ્યા તારું કષ્ટ કાપું,
 પાંચ પુત્રના પાંચમંત્ર આપુ; કહું કુંતા મંત્રો કેં ય દેવું. પેલીને સોહું
 પાંચજ લેવું ॥૪૦॥ કહે તું સુણ વચન, આપુ તેથી તું લે પાંચ તન;

તારા પુત્રો પ્રાકૃત બહુ કરશે, એના સો તારા પુત્રથી મરશે ॥ ૪૨ ॥
 એવું સુણી કુંતા થઈ રાહ, પાંચ મંત્ર લીધા પગે બહાણ; મંત્ર સુર્યનો
 પહેલો એક, બીજો ચમરાયનો વિવેક ॥ ૪૩ ॥ ત્રીજો વાયુતણો મંત્ર લીધો,
 ચોથો ઇદ્રતણો સુખ વિધો; પાંચમો છે અશ્વની કુમાર, કીધા જલ્યાએ
 ભણી તૈયાર ॥ ૪૩ ॥ પછી રૂપીજ થયા વિદાય. આવી કુંતાજી નમ્રની
 માંચ; દિઠી ગાંધારીને રીસ લાવી, રૂપી કને મંત્ર લેઈ આવી ॥ ૪૪ ॥
 તારા સો થઈને શું કરશે, મારા એક તન હાથે સો મરશે ગાંધારીએ
 વાળી ગાંઠ હાથે, કહ્યું તાતજીને આલો જઈએ ॥ ૪૫ ॥ તત્ર ગાંધાર ને
 ગાંધારી ત્યાંયા નીદળ્યાં ઘેર તૈયારી; આવ્યા આપ ઘેર થઈ મજા, કહાવી
 મોકલ્યું લીસ્મને લજ્જા ॥ ૪૬ ॥ આવળે વરરાજને લેઈ થાસું ખુશી ક-યા
 દાન દેઈ, પોહોંચ્યા લીસ્મને સમાચાર, કીધો વરરાજને તૈયાર ॥ ૪૭ ॥
 ગયા વાજતે ગાજતે લઈ જન, આવ્યા ગાંધાર દેશ નીદાન; આપ્યું
 ગાંધાર રાજાએ માન દીધું પ્રેમથી કન્યાદાન ॥ ૪૮ ॥ વર પરણીને
 આલ્યા ઘેર. આવ્યા હસ્તીનાપુર સુખ ભેર; રહી ગાંધારી થઈને
 રાણી રાજ્ય ભોગવે બહુ સુખ માણી ॥ ૪૯ ॥ વલણ ॥ નરનારી સુખ
 ભોગવે, સાંભળને તું રાય, કુંતા કુંતપુર રહી, તેની કહું કથાય.

કડવું ૨૯ રાગ ભેરવીની ચાલ.

વદશિમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણજનમેજયરાય; વિસ્તારી તુજને
 સંભળાવું, આદ્યપરવ મહિમાય ॥ ૧ ॥ કુંતાજી રહી કુંતલપુરમાં, મંત્ર
 લીધા છે પાંચ; પણ છે બાળક બુદ્ધિ માટે નથી લાગતા સાચ ॥ ૨ ॥ તેથી
 મંત્રની અજમાશ કરવા. એક જન ગઈ નહિ તીર; સ્નાન કરીને મંત્ર
 રવિનો, જપી રાખી મન સ્થિર ॥ ૩ ॥ એટલે મંત્રને આધિન દેવતા;
 બાણુડવ ન મુકયો; અશ્વના કાનથી પુત્ર કહાડીને કુંતાને બોલે મુકયો
 ॥ ૪ ॥ કુંતાજી તત્ર વિસ્મય પામી બાણુડી હતી કાયું; પણ રૂપીના મંત્ર-
 રત્નું મેં પ્રમાણ બેયું સાચું ॥ ૫ ॥ પછી વિચાર્યું હું છું કુઆરી, પુત્ર કેમ
 રખાય પીતા બાણુડો ઠેર મારે, હવે વસે શીથાય ॥ ૬ ॥ આ રવિદેવતા હશે
 સુત પાછો હાલ ન બેઠાએ તન; પણ રવી ક્યાં આવે હેવા, તવ મહારાય
 મન ॥ ૭ ॥ વસે વીટાળ્યો પુત્રને ને મુક્યો બેઈઝાડ બાણુ, દોડતી આવી
 ઘેર પોતાને કીધું કામ રૂપાણું ॥ ૮ ॥ કંચનની એક પેટી લીધી; બાણી
 વાળી રૂપાળી, જ્યાં પુત્ર મુક્યો ત્યાંએ આવી, કુંતાજી ભોજની બાણી

॥૬॥ પછી પુત્ર લીધા જળામાંથી, સુવાડયો પેટીની માંય; તે પેટી બધ કરી લેઈ ચાલી, જમનાનું જળ જ્યાંય ॥૧૦॥ તે જળ વિશે તરતી મુઠ્ઠી, જમુનાજીને શરણુ; કહ્યું જમુનાને મુજ સુત મરેતો, તુજમાં ન મુક ચરણુ ॥૧૧॥ એમ કહીને ઘેર ચાલી, બાળા બોળી કુંતાય; જમુના જળમાં પેટી તણાતી, હસ્તીના પુરમાં જાય. ॥૧૨॥ ત્યાં જળ ભરવાને આવી છે, દત્તાત્રની દાશી, રાધે એવું નામ એનું, દીઠી પેટી ખુબ ખાશી ॥૧૩॥ તવ કછ લીડીને પડી જળમાં; પેટી કહાડી લાવી બહાર; સોડીઆમાં સંતાડીને ચાલી, કરતી મન વીચારા ॥૧૪॥ આ પેટીમાં દ્રવ્યજ હશે, દુખ દળદર માફ જશે; પોતાના ઘરમાં લઈને આવી, દ્વાર દીધાં ચોપાશે ॥૧૫॥ પેટી ઉઘેડીને જોયું તો, દીઠો રૂપાળો બાળ; કાનમાં કુંડળ કુમકુમ તુલ્ય કર, કાંતી રૂડી રસાળ. ॥૧૬॥ દાશીએ વીચાર્યું ધન નથીને, આતો નીકળીયો તન; રાજસભામાં બહાર કરું, નહિ તો થશે વિધન ॥૧૭॥ એવું બણી હતી તેમ દિધી, ચતુરાઈ નવ ચુકી; રાજસભામાં સૌ જન બેઠાં ત્યાં જઈ પેટી મુઠ્ઠી ॥૧૮॥ લ્યો મહારાજ જડી જળમાંથી, કનક પેટી આજ; માંહી શું હશે તે નથી જાણતી; સોંપી દીધી માહારાજ ॥૧૯॥ એટલે આંબ્યા બીસ્મ પીતા, ઉઘેડયું પેટીનું દ્વાર, જોયું તો માંહી પુત્ર દીઠો, રૂપ રૂપનો અંબાર. ॥૨૦॥ બીસ્મ પીતાએ બ્રાહ્મણ તેડયા, પુત્ર બતાવ્યો સાર; આ સુત કેવો નીકળવાનો, કપા કરી કીરતાર ॥૨૧॥ બ્રાહ્મણ કહે એ પુત્રના; લાભકારી છે ચરણ; રાખો તમે ઘેર બળીઓ નીકળશે, નામ ધરો રાજ કરણ ॥૨૨॥ તવ બીસ્મે સુત લઈ લોધો, બોલીયા મુખ વચન; લે રાધે દાસી ઉછેર હાને, જણજો તારો તના ॥૨૩॥ બેઠી ખાજે સદા સુખી થાજે, કહીને સોંપ્યો બાળ; એવે સમે દશ દિવસ વિત્યા, વીચાર્યું પાંડુ ભુપાળ. ॥૨૪॥ પછી પાંડુ રાય બીસ્મ મત્યે, દાદા હું તતપર થાવું, આપો મુજને આજ્ઞા તો, દેશજીતવા જવું ॥૨૫॥ બીસ્મ કહે એ ધર્મ આપણો, મુખે પધારો તન; સેન્યા સાથે લેઈ જવો, લ્યો જોઈએ તેમ ધન ॥૨૬॥ તવ પાંડુ રાયે સૈન્ય લીધું, ચાર ક્ષોણી આપ સંગ; ડંકા નીશાન આયુધ સઘળાં, રાખ્યાં ધરી ઉમંગ ॥૨૭॥ વાજતે ગાજતે છત્ર છાજતે, નીકળીઓ રાજન; ચાલતાં સનમુખ ગાય આવી ભલા મળ્યા મુકન. ॥૨૮॥ પ્રથમ ગયો અંક દેશમાં, પડાવ કર્યો ગામ બહાર; અંક દેશના રાજને ત્યાં, મોકલીઆ સમાચાર ॥૨૯॥ ગાંગેવના ભત્રીજ આંબ્યા છે, માગે છે યુદ્ધ નરેશ; યુદ્ધ કરવાની ન હોય હીમત, તો લખી આપો દેશ ॥૩૦॥ એવો સમાચાર પોહોચ્યો રાજને, રાયે ક-

કયો (વચાર; સહુ ક્ષત્રીને હત્યા હતા, અંગા તથા કુંઆર ॥ ૩૧ ॥ તેનો ભત્રીજો તેવોજ હશે, એમ ભય મનમાં વાપ્યું, હાથ જોડી મળવા આવ્યો, રાજ્ય પોતે લખી આપ્યું ॥૩૨॥ એટલે પાંડુરાજ ત્યાંથી ઉપડી ગયો વંક દેશ, તેણે પણ આવી રાજ્ય લખી આપ્યું, વશ થયો એ નરેશ ॥૩૩॥ એ રીતે જ્યાંને ત્યાં થવા લાગ્યું, ભાગ્ય કરે બહુ ભેર, કોઈરાજ સામો નથી થાતો, પુન્ય ઉદય અધોર ॥૩૪॥ જેહ દેશનો રાજ બળીયો, ત્યાં પોતે નવ ભય; બીજે બધો દેશ જીતીને, ગયો કુંતલપુર માંય ॥૩૫॥ તેને સમાચાર કહાવી મોકલ્યા, આગ્યો કુંતીભોજ રાય; પાંડુને કહ્યું ધર ગામ તમારું, પરણાવું કન્યાય ॥૩૬ ॥ એમ કહી ગામમાં ગયો તેડી, બહુ કર્યું સનમાન, પાળક પુત્રી કુંતાજીનું, દીધું ત્યાં કન્યાદાન. ॥૩૭॥ પેટપુર પહેરામણી આપી, પછી કયાં વિદાય; કુંતાને તેડી પાંડુરાય આલ્યો, ગયો મારવાડમાંય. ॥૩૮॥ ભાગોળે આવી પડાવ નાંખ્યો, સહ રાજને કહાવ્યું હસ્તીનાપુર પાંડુ રાજનું, સેન્ય વઢવા આવ્યું. ॥ ૩૯ ॥ રાજ આપો કે યુધ આપો, બેમાંથી કરો એક; તવ સહ રાજ આવ્યો ભાગોળે; વાત લાવ્યો વિવેક. ॥૪૦ ॥ કહો પાંડુરાય શી છે મરજી, કહો તો કરે અન્યાય; નહીં તો મારી બેન માદરી, તે દેઉ કન્યાય ॥૪૧॥ પાંડુએ તવ વેળા વીચારી, કહ્યું કે કન્યા લાવો; બહુ કે નાતમાં ભળીએ છીએ, ભલે મને પરણાવો ॥૪૨॥ તવ શસ્ત્ર રાજ લઈ ગયો નગ્રમાં; અંતર ઉલટ લાવી; પોતાની બેન માદરી તે, પાંડુને પરણાવી. ॥૪૩॥ કુંતાને માદરી બે થઈ કન્યા, પરણી આલ્યો ઘેર; લીખ પીતાજી વીદુરજી સૌ, સામાં આવ્યાં સુખભેર. ॥ ૪૪ ॥ નાતમાં ભળીયા રાજ્ય મળીયાં, બળીયા લાવ્યા બે રાણી; ગાંધારીને કુંતાજી તે થયાં દેરાણી જેઠાણી ॥૪૫॥ ગાંધારીએ તવ મન વિચાર્યું, આવ્યું આ ધરમાં સૌલ; પણ તે મનમાં સમજી રહેલું, બોલવું નહીં કંઈ હાલ. ॥ ૪૬ ॥ કુંતાને માદરી બે સોકયો, સંપી રહે સારી રિત; પુરણપતિની ચાકરી કરે, બેઉ જણ ચોખે ચીત. ॥ ૪૭ ॥ વળણ ॥ એમ કરતાં બહુ દન ગયા, તવ પાંડુ રાજન; વઢે વહ્નલ એ સચર્યા, ગ્રીયા રમવા વન ॥

કડવું ૨૧ મું રાગ ધવળ ધનાશરી.

વંશમયાએ એણી પેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુ-
જને સંભળાવું, આલેખ પરવ મહિમાય. ॥૧॥ ગ્રીયા રમવા પાંડુ રાજ,

અન્ધ બેસી ગયો વન; જતાં જતાં જાય છે ત્યાં કેડું થયું વીધન. ॥૨૥॥
 એક માનનો વીધ હતો, બાર વર્ષે પરણ્યો નારી; પછી ગયો વનમાં તપ
 કરવા, બાર વરસ નીમ ધારી ॥૩૦॥ તેને આઠ દશ વરસ થયાં તવ, તેની
 નારિ જેઠ; માખાપ વીનાની હતી કાકા ઘેર, સાસરે આવી તેહ. ॥૩૧॥ પુત્ર
 વીના શું કરે વહુને, સાસુએ મરડયું મુખ, આવી તેથી ઘેર રાખવી
 પડી, પણ દેવા માંડયું દુખ ॥૩૨॥ નિત્ય મોકલે કાષ્ટ વીણવા એ અખ-
 જા વન જાય, સ્વામી ગયો છે તપ કરવાને; તેથી દુખી બહુ થાય ॥૩૩॥
 એવામાં પાન્ડુરાય નીકળ્યો, તે દન વનમાં નાર; કાષ્ટ વીણે એવે તપ
 કરીને, ઘેર આવે ભરતાર ॥૩૪॥ તે નરનારી થઈ ગયાં બેગાં, બ્રાહ્મણીએ
 ગ્રહ્યો હાથ; અરેરે તમ વીના ઘણી દુખી; ભલે આવ્યા મમ નાથ ॥૩૫॥
 બ્રાહ્મણ કહે ચાલો ઘેર જઈએ; બ્રાહ્મણી વહી વચન; રતુ આપો આ
 વન વીશે, પછી જશુ ભોવન ॥૩૬॥ બ્રાહ્મણ કહે સાંભળનારી, નહી મ-
 નુષનો ધર્મ; ઘોળે દીવસે ક્રીડા કરવી, પશુ પક્ષીનું કર્મ ॥૩૭॥ બ્રાહ્મ-
 ãણી કહે હઠ ન મુકું, એરે મારા નાથ; તવ બ્રાહ્મણે તુમડીમાંથી, જળ
 લીધું છે હાથ ॥૩૮॥ એક વરશનું તપ મુકી, કામ ક્રીડુ અનુપ, બ્રા-
 હ્મણ બ્રાહ્મણી બેઠે જણે ત્યાં, ધારણ કયું મગ રૂપ ॥૩૯॥ પશુ શરીરે
 ક્રીડા આરંભી, વાંકી છે કર્મ દશાય, મગ શોધતો ત્યાં આવી પહોંચ્યો,
 બળવંત પાન્ડુરાય ॥૪૦॥ પાન્ડુ રાજાએ મમ મગલીને, દુરથી દીઠાં
 જ્યારે; પાંધવાના હેતુથી એણે, બાણ ફેંક્યું ત્યારે. ॥૪૧॥ વાંકા ભવિશે
 બાણ ચાલ્યું, વાળ્યું મગને અંગ; ઉછળીને હેઠો પડ્યોને, દેહજ થયો
 ભંગ. ॥૪૨॥ તવ મગે મગલી ટળી જઈને, થયા બે મનુષ દેહ, પાન્ડુ
 રાજાએ લગભગ જતાં, દ્રષ્ટીએ દીઠાં તેહ ॥૪૩॥ પુરણ એ પસ્તાવા
 લાગ્યો, આશું થયું એ બાપ; એટલે બ્રાહ્મણીએ કંથકને, બેસી કયો
 વિલાપ ॥૪૪॥ અરેરે આ શું કર્મ કઠોરું, કંથ પામ્યો મરણ એટલે પાન્ડુ
 રાય આવી, બ્રાહ્મણીને લાગ્યો ચરણ ॥૪૫॥ અરે એ બાઈ કોણ તમે
 છો, કરશે નહી વીલાપ; બ્રાહ્મણી કહે તુજને લાગ્યું બ્રહ્મહત્યાનું પાપ.
 ॥૪૬॥ પાન્ડુ કહે કુટુંબું ભવિશે માહરું, તમે સુણો સત્ય વાત; મારે
 ઘેર પાળીશ તમને, હું સુતને તમે માત ॥૪૭॥ બ્રાહ્મણી કહે કંથ ગયો-
 ને, મારે જીવી શું કરવું; ચીતા ખડકી કંથને ઉછંગ; લેધને બળી મરવું
 ॥૪૮॥ માટે રાજ ચીતા ખડકે, તેણે તારે ભલું થાય; તવ પાન્ડુરાય
 કાષ્ટ લાગ્યો. ખડકી મોટી ચીતાય. ॥૪૯॥ બ્રાહ્મણી બેઠી રાખ લઈને,
 બ્રાહ્મણી પાન્ડુરાય; માતા મુજને શ્રાપ દો કે, તો પાપ આણું થાય ॥૫૦॥

બ્રાહ્મણી કહે છે જરે જ ગાંડા, શીદ માગે છે શ્રાપ; પાંડુ કહે શ્રાપ વે-
 ઠાશે, પણ નહીં વેઠાય પાપ ॥૨૪॥ એટલે બ્રાહ્મણી ક્રોધમાં બોલી, મ્હારા
 જેવું તારું થાશે; તુજ નારીને રતુ આપતાં જીવ તારો જશે ॥૨૫॥ પાંડુ
 રાજા કહે ભલે માતાજી, કહી મુકયું અગનીનું બાણ; તેમાં નરનારી
 બેઉ બળીયાં, નીકળી ગયાં પ્રાણ ॥ ૨૬ ॥ પછી પાંડુરાય ઘેર આવીયા,
 સકળ દેશનો ભુપ, બ્રહ્મહત્યા લાગી તે કારણ, થઈ ગયું શામ રૂપ.
 ॥ ૨૭ ॥ લીધે પીતાને અંબીકા આવી, માદરીને કુંતાય અરેરે કેમ
 રૂપ બદલાયું. પાંડુ કહે છે ત્યાંય ॥ ૨૮ ॥ મૃગીયા રમવા વન ગયા તો
 ભવીશ રેખા જાગી, વાંકા દિવસ ઓળંગે મ્હારો, બ્રહ્મહત્યા ત્યાં લાગી
 ॥૨૯॥ તવ ત્યાં લીધે વીંમ્ર તેડાવ્યા, પ્રશ્ન પુછ્યું ધરી પ્રેમ; અચાનક
 હત્યા લાગી તે, થાયે નિવારણ કેમ ॥૩૦॥ બ્રાહ્મણ કહે તેર વરસ લાગી
 તીરથે તીરથે ફરે, વીંધી પ્રભાણે દાન આપે તો પાતક નિસ્તરે ॥ ૩૧ ॥
 પાંડુ સાંભળી થયો ખુસી; મુકાય માલ્યડ પાપ; વળી દાદા મુજને થયો
 બ્રાહ્મણી કેરો શ્રાપ. ॥ ૩૨ ॥ નારીને રતુ આપતામાં; જીવ મ્હારો જય;
 મુણી ધત્રાષ્ટર મનમાં હરખ્યો હવે પ્રજા નહીં થાય. ॥ ૩૩ ॥ પછી પાંડુ-
 રાયે તૈયારી કીધી; લીધું ધણે રૂં ધન; ચાર ક્ષોણી સેના લીધી સાથે
 વીંમ્રના તન. ॥ ૩૪ ॥ તવ કુંતાને માદરી બોલ્યાં, સાંભળો મારા નાથ;
 અડસઠ તીરથ યાત્રા કરવા આવશું તમારી સાથ. ॥૫॥ પાંડુ કહે નહીં
 ઠામ નારીનું, મુજ મન વિલાગ થાય; શ્રાપ મુને છે બ્રાહ્મણીનો, જીવ
 મ્હારો જય ॥ ૩૬ ॥ કુંતા માદરી એમ બોલ્યાં, નથી અમ જીવ એવા
 સંસારનું સુખ જોઈતું નથી, કરશું તમારી સેવા. ॥ ૩૭ ॥ તવ પાંડુ
 કહે ચાલો મુખે, મ્હારી નથી કાંઈ નાય; એટલે બેઉ નારી ચાલી,
 બીજા વળાવવા જય. ॥ ૩૮ ॥ દરવાજેથી સહુ વળ્યા પાછાં જત્રા
 ચાલ્યો રાજન; તીરથે સ્નાન કરે છે, દાન દેતે પાવન ॥ ૩૯ ॥ એમ
 કરતાં ખટ માસ વીત્યા; તેવે સમે ધત્રાષ્ટર બોલ્યો, મમ ભાઈને થયો
 શ્રાપ; નારીને રતુ દેતાં જાએ જીવ, એ મળ્યા એના પાપ. ॥ ૪૧ ॥ હવે
 પ્રજા એને નહિ થવાની; ચાલ્યો તેવું મરે મથી, ત્રીજો બંધુ વિદુર એ-
 ના, ભવીશમાં બાળક નથી ॥ ૪૨ ॥ હાવામાં થાય પુત્ર આપણે, તો
 સરે સહુ શુભ કાજ; આપણા દીકરા એકલા આ, ભોગવે સઘળું રાજ.
 ॥ ૪૩ ॥ તવ ગાંધારી એમ બોલી, સાંભળો મારા નાથ, જોઈએ તેટલા
 આપું દીકરા, કહુ મુજ માંડી વાત ॥૪૪॥ તમોને પરણવા કારણે દોષ

મુકવા મધ ભ્રાત્રાય, સહુ તીરથ ફરીને વળ્યાં પાછા, મયા કુનતલપુરમાં
યાજપા ત્યાં મારી દેરાણી કુંતાજીને, હુંતો છેતરી આવી; એની વતી
દુરવાસા કનેથી, સો સુતનો મંત્ર લાવી ॥૪૬॥ તે પછી એમધ દુરવાસા
પાસે, મંત્ર લઈ આવી પાંચ; તેથી એને પાંચ પુત્ર થયાના, એટલી છે
એક ધાંચ ॥૪૭॥ ધત્રાષ્ટર કહે પુત્ર એને થાય, તેનો ધુમાડીના મુઠા;
શ્રાપ થયો છે ને પુત્ર લાવે, તો તે ઠરાવીએ જુઠા ॥૪૮॥ જો તું સો સુત
ઉત્પન્ન કરે, તોતો હું ભાગ્યશાળી, એટલે મત્ર આરાધન આદર્યું, સુ-
ખને સાફ નેટ વક્ત્રભ વદે ગાનધારીને, ગર્ભ રહ્યો તત્ર પેટ.

કડવું ૨૨ રાગ ચૌપાઈની ચાલ.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, મુણ જનમેજે રાજન; રહ્યો ગર્ભ માંનધા-
રીને સાર; દશ માસ યયા જેણીવાર ॥૧॥ પેટ પ્રગટયું તુમડું એક, બે
ધને થઈ વીસ્મય છેક; તેડયા વીપ્રને પુછ્યું એમ, કઈ આ તું મડાને કે
મ; કહે વીપ્ર કરો કુંડ એક, તેમાં અત ભરો છેકાછેક; તેમાં તુમડું મુકો
સાર; ધી પી પુત્ર નીકળશે બહાર ॥૩॥ તવ કુંડ કરી અત ભરીયું, તે-
ના મધ્યે તે તુમડું ધરીયું; અત ચેશી લીધું તુમડાએ, એક વરસે ફાટયું
કુંડ માંચે ॥૪॥ તેમાંથી સુત સો નીકળ્યા, રમતા જમતા મહા બળી
યા; બેઠી ગાંધારી તે ઠામ, ધરવા પુત્રો તણાં નામ ॥૫॥ પહેલો જે ની-
કળે કુંડ બહાર, તેને ગણવે મ્હેટો નિરધાર; તેથી પાછળ નીકળેજેહ,
ગણે ઉતરતો નહાનો તેહ ॥૬॥ એવે બહાર નીકળ્યો એક તન, નામ ધ-
રીયું દુર્યોધન; બીજે નીકળ્યો તે ઠામ, પાડયું દુસ્ત્યાસન એણું નામ ॥૭॥
દુરદમન હતુહવાત્ર, દાત્ર દેવક દુધ દત્રાલ; સર્થ દુરવાસા રૂશીથી કામ
માટે દદા ઉપર ધર્યા નામ ॥૮॥ એવા સો સુત નીકળ્યા બહાર, વરત્યો
જય જયકાર, પ્રત્યે દાદાય બોલીયા છ લીસ્મ પીતાય, કરો આ વેળા
પુનઃગન, તારા ઉછરશે સંતાન ॥૯॥ બોલ્યો ધત્રાષ્ટર મુખ એમ, હવે
તો દ્રવ્ય વાવર કેમ; મારે વાવરનાર થયા, માટે એવી ન લાવીએ
દયા ॥૧૧॥ જેને ન હોય વાવરનાર, તેણે પુન્ય કરણ અપાર; એવી
દુષ્ટી દુષ્ટી થઈ જ્યારે; બોલ્યા લીસ્મ પીતા મુખ ત્યારે ॥૧૩॥ અલ્યા
અવળી મતી તને સુણ, તારી વ્યથ જશે સહુ પુણ, પણ ધ્યાન ન બેઠી

લગાર, દુકું થવાનો દુકો વીચાર ॥૧૩॥ નીકળ્યા સો પુત્રો જ્યારે; લ-
ખ્યો પત્ર પાંડુને ત્યારે, લખાવ્યું કે વાંચ્યું ધર સુત્ર, ભાઈ અમને થયા
સો પુત્ર ॥૧૪॥ જ્યાં ઝાડખંડી વેજનાથ, ત્યાં પત્ર પહોંચાડયો હાથ;
લાગ્યા વાંચવા પાંડુરાય, કને છે માદરા કુંતાય ॥૧૫॥ વાંચીને પાંડુ-
રાય રીજ્યા, ભલે થયા મારે ભત્રીજા, મહારે એ તો સો સુત તુલ્ય, હવે
નહી ભવિશમાં ભુલ્ય ॥૧૬॥ એવાં મનડાં એનાં વળીઆં, તવ કુંતાને
આંશુ નીકળીયાં; ત્યારે બોલ્યા પાંડુરાય એમ, કહે પ્રમદા તું રડે કેમ
॥૧૭॥ બોલી કુંતા સુણો સ્વામી આપ, જણ્યા સો સુત મુજ પરતાપ;
કહી કંથને માંડીને પેર, માટે મુજને આવીયું ઝેર ॥૧૮॥ મને છેતરીને
મંત્ર લીધો, તેનો વસ્તાર એણે કીધો; તેવા પાંચજ મંત્ર હું લાવી, તેમાં
એક જોયો અજમાવી ॥૧૯॥ તેનો પુત્ર થયો શુભ વર્ણ, રાધે દાસી ઉછેરે
કર્ણ; હવે ચાર મંત્ર મુજ કને, કરે પુત્ર દો આજ્ઞા મને ॥૨૦॥ યમરાજ-
નો મંત્ર છે પહેલો અશ્વની કુમારનો છેલો, વાયુ ઇંદ્રતાણા વચમાય,
શુણી ધ્રાણ્ણો બોલ્યા ત્યાંય ॥૨૧॥ જરે બાઈ તારે દુઃખ જશે, છેલ્લાં
મંત્રના બે સુત થાશે, બેરૂપે અશ્વનીકુમાર, માટે બે સુત થાશે સાર ॥૨૨॥
તવ પાંડુ રાજ બોલ્યા એમ, કરો પુત્ર ધરીને પ્રેમ મુજ પાપીને કયાંથી
એ સુખ, મને દેખાડો પુત્રના મુખ ॥૨૩॥ તવ કુંતા કહે મમ કંથ, કોઈ
આવશે નહી મુજ પંથ; એમ કહિ જવા મન કીધું, બીજું વસ્ત્ર બુદ્ધ
હાથ લીધું ॥૨૪॥ ચાલી ગઈ ગંગાને તીર, માદરીને રહી નહી ધીર
એણે જાણ્યું કે જોવાને રાત્રી, કરે કુંતા તે બુદ્ધ કે સાચું ॥ ૨૫ ॥ એમ
જાણી જોવા ગઈ કેડે, જઈ પ્રક્ષે બેઠી નહી તેડે; કુંતા જાણીતી નથી લ-
ગાર ક્રીધુ સ્નાનગંગામાં તે વાર ॥૨૬॥ જીને વસ્ત્ર આવી ગંગત્રે, ધર્યું ધ્યાન
નારદનું વટે, તવ નારદ રૂપી આવ્યા, કહે બાઈ તે કેમ બોલાવ્યા ॥૨૭॥
કહે કુંતા સુણો મહારાજ, બેસો તસ્દી લેઈ હાઈ આજ, હું તો પ્રગટ કરે
સંતાન, મને દુરવાસાનું વરદાન ॥ ૨૮ ॥ તમો સાક્ષીમાં રહો આ ધામ.
પુત્રતણાં તમો ધરો નામ, હોય ગુણ લક્ષણ જેના જેવાં, કહી બતાવજો
તેનાં તેવાં ॥૨૯॥ વળણ, એમ કહી નારદ બેસાડીઆ, માદરા બુદ્ધે
ચરચાય; વ્યાસ વલ્લભ મુખ ઓચરે; પાંડવ જન્મ મહીમાય ॥

કડવું ૨૩ રાગ સાખીની ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, શુણ જનમેજે રાય, વિસ્તારી તુજને

સભળાવું આધ પરવ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ કુંતાજી પહેલો મંત્ર જપતાં,
 યમરાજનો સાર; તવ યમરાયે આવીને મુકયો, ઉછંગમાં કુઆર.
 ॥ ૨૫ ॥ રૂપાળો શીરો સુતજ દીડો, હરખી કુંતા અપાર; નારદજી
 હાંતુ નામ પાડો, ગુણનો કરો વીસ્તાર. ॥ ૩ ॥ નારદ કહે છે સુત એ
 તારો બહુ કરશે શુભ કર્મ, દયાળુ દાતા નીકળવાનો, નામ યુધિ-
 ષ્ઠર ધર્મ ॥ ૪ ॥ શતરૂ મીત્રને સરખા ગણશે, વરતશે પુન્ય પેર, મુકિ મ-
 ડકું પડયું હશે પથ, તેન નહી કહે મેર ॥ ૫ ॥ ઝાં બ્રાહ્મણનો થાશે પ્ર-
 તીપાળ, રહેશે સાચો સત્યવાદી. જગતમા એની જય વંશાશે, એ તો
 ભોગવશે માદી ॥ ૬ ॥ તવ કુંતા કહે, શતરૂ મીત્રના, સરખા ગણશે પ્રેમ;
 ત્યારે તે મહારા સો શતરૂમાં; રાજ્યજ શકશે કેમ ॥ ૭ ॥ માટે આ પુત્ર તો
 ઠીકજીએ, તે માટે મુકી દેવું, પેલીનાશે સુતને મારે, તેવો હું માગી લે-
 વું ॥ ૮ ॥ એમ કહીને ધરણ મુકયો, ધરમરાય સંતાન, પછી બીજો મં-
 ત્ર જપવા લાગી, ધર્મ વાયુનું ધ્યાન ॥ ૯ ॥ મંત્રને વશ છે દેવતા ત, વા-
 યુ દેવ ન ચુકયો, લાંબો પહોળો ને પોચતો ત્યાં પુત્ર ખોળામાં મુકયો
 ॥ ૧૦ ॥ ભુજ જે ભારે ચરણ લાંબા, હલમસ્ત એનું કાઠું; બહુ બળી
 થાને બીહામણો, એનું ગાગેર જેવડું માથું ॥ ૧૧ ॥ ધોકરણ ચેવી આ-
 ગળીયો છે, ઉદર દસ વીશ ગોળા, બત્રીશ દંત લેને આગ્યો, તપેલાં
 જેવડા ડોળા ॥ ૧૨ ॥ કુંતાજી જોધને ભય પામ્યાં, આ સુત કેવોક થાશે,
 આ નારદજી મુને લાગે તે; આપાપને ખાધ જશે ॥ ૧૩ ॥ નારદ કહે જ-
 રા ન બીરો, એ બહુ બળીયો થાશે; તમે કહેશેા જ ઉત્તરમાં તો એ
 દક્ષીણમાં જશે ॥ ૧૪ ॥ એક ભુજે ગદા બ્રહ્મવાનો, બીજે ઝાલશે ફરસી;
 વીવાહનું કામ થતું હશે ત્યાં, જૈને કરાવશે વરસી ॥ ૧૫ ॥ ઝાંબ્રાહ્મણનો
 પ્રતીપાળ એતો, શેવક શીવનો થાશે, વરદાન મળશે મહાદેવજીનું,
 દેખશે એટલું ખાશે ॥ ૧૬ ॥ મનમોજીને મુમતી થાશે અધર્મની હાથ
 કરશે; તારી જોડાનીના સો નંદન, આનેજ હાથે મરશે ॥ ૧૭ ॥ પુલાવ્યે
 કામ કરશે ધાર્યું, રહેવાનો કુશળ ખેમ; જગતમાં જય વરતાવવાનો
 નામ બળીયો ભેમ ॥ ૧૮ ॥ કુંતા કહે એક એવો હોતે, ધરણ મુકી દેવું,
 ડાહ્યો દામણો બત્રીસ લક્ષણો, કુંવર માગી લેવું ॥ ૧૯ ॥ એમ ધારિને
 બીમશેનને, ઉચકવાને જય; બે ભુજ ધાલી ઉંચો કરે તો તલપુર ઉંચો
 ન થાય. ॥ ૨૦ ॥ તવ કુંતાએ ગબડાવી મુકયો; ભોમી પડયા નભ બાળે.
 ખડ ખડ ખડ ખડ દંત કહાડે, ચરણે રેણું ઉછાળે ॥ ૨૨ ॥ પછી કુંતાએ
 ધ્યાન ઈંદ્રનું, ધર્મ ધારી ઉમંગ, તવ ઈંદ્રે લાવી પુત્ર મુકયો, કુંતાજીને

ઉછંગા ॥૩૨॥ તવ કુંતા કહે નારદ૩૨૧, યુગી થયું મુજમન; નામ પા. ૧
 ગુણ દેખાડો, કેવો થશે આ તના ॥૩૩॥ એવાં એનાં વચન સુણી, બોલીયા
 નારદ મુન્ય બત્રીસક્ષણો આ સુત તારો, નામ એનું અરજીન ॥૩૪॥
 બહુ બળીયો બાણાવળી થારો, સૌ શત્રુ એથી થાકે; આગળ જતાં અં-
 તરયામી, રથથળ એનો હાકે ॥૩૫॥ એટલે કુંતા થઇ ઘણી રાજ, ધ-
 રણ મુકયા હેતે લાવી એટલે માદરી વ્રક્ષથી ઉતરી, કુંતાજી પાસે આવી
 ॥૩૬॥ ધનધન બહેની મુજ મન રેની દયાથી સામુ લાગો; એક છે
 મંત્ર તે મુજને આપો, વંજ મહેણું મારું ટાળો ॥૩૭॥ કુંતા કહે આ છે
 સુત તારા, કેમ બોલે બોલ આવો, માદરી કહે મંત્ર આપો, હું પણ
 લેઉં લેવો ॥ ૨૮ ॥ તવ કુંતાએ મંત્ર ભણાવ્યો અશ્વની કુમાર કરો;
 રનાન કરા ધ્યાન ધરવા બેઠી નાખી પલાંડીનો પેશ ॥ ૩૯ ॥ તવ ત્યાં
 આવ્યા અશ્વની કુમાર, બે સુત મુકયા ઉછંગે, તવ માદરીએ કુંતાને
 આપ્યા ઉભી થઈ ઉમંગે ॥૪૦॥ આ બાધ બહું છું ડેરા તંબુએ, વધા-
 મણી જઈ ખાવું; બે રથને દશવીસ શેવક, તમ કાજે મોકલાવું ॥૪૧॥
 એમ કહીને માદરી ચાલી, કુંતા વદી તે ઠામ; કહો નારદ કાણ નહાનો
 મ્હોટો, ગુણગાધ ધરો નામ ॥ ૪૨ ॥ તવ નારદ કહે જમણે ઉછંગે,
 સુત તમારો જહ; આ બેમાં એને મ્હોટો ગણ્યો, વિદ્વાન થારો એહ
 ॥૪૩॥ ત્રીકાળ જ્ઞાની એ તન થારો, ફરથે ટીપણું બેશી, એમાંને પ્રભુ-
 માં અંતર નહીરે; નામજ શેદેવ બેશી ॥ ૪૪ ॥ બીજો સુત તે ડાભે
 ઉછંગે, રૂપરૂપનો અંબાર; નીકુળજી ધરો નામ એનું, વરણાગીયો અ-
 પાર ॥ ૪૫ ॥ એ રીતે પાંચ પુત્રના, નામ નારદે ધરીયાં; પછી રૂશી
 કહે આજ્ઞા દે બાધ, તવ કુંતા ઓચરીયાં ॥ ૪૬ ॥ પધારો મહારાજ
 કરજે ક્ષમા, કહી કર્યાં વિદાય; તે પછી ડેરા તંબુએ બવા, ઉભી થઈ
 કુંતાય ॥ ૪૭ ॥ ધરમને ને અરજીનજીને બેસાડ્યા બેઉ ખાંધે; વસ્ત્ર
 ફાડીને બંને સુતને, શીસ સરસા ખાંધે ॥૪૮॥ પછી શેદેવજીને નીકુળજી,
 કટીએ બેસાડી લીધા, અડધે વસ્ત્ર તે બેઉ તનને, કટીશું ખાંધી
 દીધા ॥૪૯॥ ભીમને ઉચકવાની હામત, મળે નહિ લગાર; બણ્યું કે
 એને લઉં ધસડતો, ઝાલ્યું પાંગોઠું સાર ॥૫૦॥ ગસડવા ગઇ કરમહી
 ને, ભીમ હરથો ખડખડી, ભુજ ભીમે તો પાછો ખેંચ્યો; કુંતાજી ધરણ
 પડા ॥ ૪૧ ॥ તવ ચારે સુત રડવા લાગ્યા, કુંતાએ રાખ્યા છાનાં; વાટ
 ભુએ છે રથ શેવકની, શોક તણા આ વાનાં ॥ ૪૨ ॥ હજી લગી રથ
 મોકલીયો નહી, હવે હું અકળાવું; આ ચારને તો ઉચકું પણ, બડાને

કયાં લેઈ જવું ॥ ૪૩ ॥ જો જવું એને મુકીને, તો છવ જંતુ મારે; એવે
માદરી તંબુએ આવી, કંથ કને તે વારે ॥ ૪૪ ॥ એરે સ્વામી એરે
સ્વામી, વાધ્યું ભણું ધરસુત્ર; આપણે ભવીશે ઇશ્વર રીજ્યો, પ્રગટીયા
પાંચ પુત્ર ॥ ૪૫ ॥ પાન્ડુરાજએ વારતા જણી, હરખ અતીશે ચડીઓ;
ગાંડા ઘેસા જેવો બનીને, મુરછાંગદ થઈ પડીઓ ॥ ૪૬ ॥ તવ માદરીએ
શેવક મોકલ્યા, બે રથ મોકલ્યા સાથ; કુંતા ચાર તન લે મેઠી રથમાં,
હેયું નથી રહેતું હાથ ॥ ૪૭ ॥ સૌ સેવકે મળી ભીમને, નાંખ્યો એક
રથમાંય; ડેરા તંબુએ ચાડી આવ્યાં, પાન્ડુ પડ્યો છે ત્યાંય ॥ ૪૮ ॥
॥ વળણે ॥ પાન્ડુ રાજ જ્યાં પડ્યા, ત્યાં આવી કુંતાય; વલ્લભ કહે
આતા સુણો, પાંડવ ચરીત્ર કથાય ॥

કડવું ૨૪ રાગ સામેરીની ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણજનમેજયરાય; વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું, આઘ પરવ મહિમાય ॥ ૧ ॥ કુંતાએ આવી કંથ ઉઠાડ્યા,
ભુઓ પતી પાવન; એમ કહીને ઉછંગ મુક્યા નાનુગ ચારે તન ॥ ૨ ॥
ભીમને લાવી ઉછંગ આગળ, સુઝાડ્યો છે ભોમ; એ તો હાથ પગ
ઉછાળેને, જ્યા કરે છે વ્યોમ ॥ ૩ ॥ પાંડુ રાજ ચાર પુત્રને, ચાંપે રૂદિયા
સાથ; ભીમને અંગે પહોંચે નહિ તે, ફેરવે પેટે હાથ. ॥ ૪ ॥ હરખના
આંસુ । છુટે, પાંડુરાયને ચક્ષ; ખાણું પીણું સહુ ભુલી ગયો ને પુત્રમાં
લાગ્યો પક્ષ ॥ ૫ ॥ કુંતાને સ્થાન પય ભરાયું, ઇશ્વરની ઇચ્છાય; ધવરાવે
નવરાવે કુંતા માતા, જય જગમાં વરતાય ॥ ૬ ॥ પાંડુ રાજએ બહુ
પુણ્ય કીધું, દીધું ધણું ગોદાન; કરાવ્યા બ્રહ્મ ભોજન ભાવે છે, શુભ
શ્રદ્ધાવાન ॥ ૭ ॥ પત્ર લખ્યો પછી હરતીનાપુર, બધું ધત્રાધર રાય; વીહુર
વીરા ભીસ્મ પીતા, વ્રધ અંબીકા માય ॥ ૮ ॥ અમો છીએ વૈજનાથ
માંહે, પ્રભુએ દુખ દન કાપ્યા; દુરવાસાના મંત્રથી અમને, દેવોએ પાંચ
મુત આપ્યા ॥ ૯ ॥ જે રીતે થયા ગાંધારીને, દુરવાસા થકી સાર; તે રીતે
થયા પ્રાપ્ત અમોને, વરત્યો જેજેકાર ॥ ૧૦ ॥ એવો પત્ર લખી મોકલીયો,
શેવક કેરી સાથ; હસ્તીનાપુર જઈ પત્ર દીધો, ધત્રાધરને હાથ ॥ ૧૧ ॥
તે સમે એનો શકુની સાળો, રહ્યો છે એને ઘેર; તેને ધત્રાધરે એકાંત
લાવી, વંચાવ્યો રૂડા પેર ॥ ૧૨ ॥ તે વેળા ગાંધારી ધત્રાધર, ઉદાશ થયાં
મન; પત્ર કોઈને વંચાવ્યો નહિ, નાશ કર્યો તદન. ॥ ૧૩ ॥ ત્રણે જણે

મળી મનમાં ધાર્યું; ગુમરાખવી વાત; આગળ થનારું હશે તે થાશે, કરવું નહીં પ્રખ્યાત ॥ ૧૪ ॥ જુઠા ઠરાવવા નંદન એના, અધે વિચાર્યું એમ; પ્રથમ ઝેરનું ઝાડ ઉગ્યું, પ્રભુ રાજી રહે કેમ. ॥૧૫॥ પાંડવ ઉછરે છે વન વિશે, લક્ષણ છે વીચીત્ર; દીવશે દીવશે થાય મ્હોટા, કરે છે ખાળ ચરીત્ર ॥ ૧૬ ॥ ચાર ભાઈ ચાલતા શીખ્યા, ધુટણીએ સુશોટ; ત્યારે ભીમસેન ઉભા થઇને શીખ્યો મુકતાં દોટ ॥૧૭॥ કાલું કાલું કુંવર બોલે; તાતને લાગે સારું; પુત્રોની પુઠળ પુઠળ ભમે આતેશું ભાગ્ય મ્હારું ॥૧૮॥ સવારે કુંતા પુત્રોને તેડી, નવરાવે તો ન્હાય; અડધો કેરો અડધો ભીનો, ભીમ નાશી જાય. ॥૧૯॥ સારૂં સારૂં ચોરી ખાય છાનુ, પુછે તો ન કહેં સાચું; માને રાંધતા વાર લાગે; અન ઉતરાવે કાચું ॥૨૦॥ પીતાના ભેળા ભોજન કરે, પાડે ધણો એંઠવાડ; તેમ તેમ ગમે પાંડુ રાજને. લડાવે બહુ લાડ ॥ ૨૧ ॥ ફોડે દોળે તોયે ન બોલે, અણુદીકાનું દીકું; છોકરાં છાશમાં ખાંડ ભાગે, દુધમાં ભાગે મીઠું ॥ ૨૨ ॥ કુંતાજી કદી પુત્રને વઢે, પાંડુને માડું લાગે; ખખડદાર તું કાંઈ ન કહેતી, છો ફોડે દોળે ને ભાગે. ॥૨૩॥ વસ્ત્ર આવે કાંઈ ખાવા સરખી, માતાને ઉલટ વ્યાપે પાંચ પુત્રોને પાસે બેસાડી, સરખે ભાગે વહેંચી આપે. ॥૨૪॥ ભીમ પોતાના ભાગનું તે, એકજ કોળીયે ખાય; ચારે ભાઈઓ ચંચવાળતા હોય. તેનું જુઠાવી જાય. ॥૨૫॥ તવ કુંતાજી ઝાલવા દોડે, દોડે દાસના ટોળાં; ખાઈ જઈ ભીમ થાયે સામો, દંખાડે મોટા ટોળા ॥૨૬॥ કોઈ વેળા પાંડુ બેઠા હોય, હૈયે ધરી ઉમંગ; ધરમ અરજીન આવિને બેસે, તાત તણે ઉછંગ ॥૨૭॥ શેદેવ આવિ પડે વચમાં અન્યોઅન્યજ લડે, નીકુળ આવે તોફાન કરતો, તાતને ખાંધે ચડે ॥૨૮॥ તાત તણી તે મુછો તણે, કાલુ કાલુ મુખ ભાંખે; ભીમ આઘેથી આવિ તાતને, હડસેલી હેઠા નાંખે ॥૨૯॥ ચારે ભાઈઓ લડવા લાગે, વઢવા ઉઠે કુંતાય; વાયુ નંદન વરકોદર ભીમ, સટક સટકી જાય. ॥૩૦॥ એમ કરતાં થયા પાંચ વરસના, ભણાવે પાંડુરાય વિદ્યા ભણાવે તો ચાર ભણે છે ભીમ ઉભો ન રે ત્યાંય ॥૩૧॥ એમ કરતાં થયા મુત મોટા, પાંડુએ ઉપવીત દીધા, એકાદશ વરશે છોકરાને, શટ કર્મ કરતાં ક્રીધાં ॥૩૨॥ એટલે ઉઠે પ્રાતસકાળે, કરે પીતા સંગ સ્નાન; સંક્યા સેવા પુજ કરેછે, ધરે હરીનું ધ્યાન ॥ ૩૩ ॥ મધ્યાને ભોજન તાતની સાથે, કરી કરે સયન; નીંદ્રા લેઈ ને જાગ્રત થાએ, ખટગડી હોય દન ॥ ૩૪ ॥ તે વેળા પાંચે આયુધ લઈને રમવાને જાય વન; પોતપોતાને ગમતું રમે, તેનું કંઈ વરણન ॥ ૩૫ ॥

છુ ॥ વરણન કરે તેહનું, મુણે કહ્યું કર જોડ; બ્યાસ વહલ મુખ ઓ-
ચરે, બોલો જો જી રણજોડ.

કડવું ૨૫ રાગ ધનાસરી.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય, વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું, આઘ પરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ વન વિશે જઈ રમત રમતા
તેમાં ધર્મ સત્યવાદી; રેણુને ચાળી કરે રૂપાળી; બેસવાની રાજગાદી.
॥૨॥ મનથકી માને રાજ્યાસન, શેદેવ છુટા કરે, અરજીનજી તો બાણ
ચઢાવે; પાંદડાં વીધે શરે ॥૩॥ ઝાડતાડ તાકીને વીધે, શેદેવ સાખાશી
ભાખે; પુરુષ વીણીને હાર કરીને, નીકુળ ગણામાં નાંખે ॥ ૪ ॥ જુએ
હું કેવો દેખાવું, બાઘઓને દેખાડે; નાના પ્રક્ષેને બાથ ભીડાવી, ભી-
મશેન ખેંચી કહાડે ॥૫॥ ઉછળે કુઠેતોફાન કરે, મસ્તાનો થઈ મ્હાલે;
વાઘ વડે જીવ જંતુને જુએ, ઝડપ દઈને ઝાલે ॥ ૬ ॥ એ રીતે નીત્ય
રમત રમે, સાંભળ તું રાજન; હસ્તીનાપુરમાં ગાદીએ બેઠો, રાજ દુરી-
યોધન ॥૭॥ આંધળે ગાદિ એને આપી, જણી મ્હોટો સંતાન; રાધે દા-
શીનો કુંવર કરણને કરયો પરધાન ॥૮॥ દુરીયોધનને બેન એકછે, તે
તેનો સ્વામી જોઈ, જોઈથ એવું નામ એનું, થયો કારભારી તેહ ॥ ૯ ॥
તેમાં મ્હોટો કારભારી કીધો, શકુનીમામાને સાર; ભગદત ભુરી શેવા
મુસરમા, તે સૌ કરે કારભાર ॥૧૦॥ એ રિતે એ રાજ ચલાવે, દુરીયો-
ધન કુરમતી; પાંડુ રાજને જત્રા વીસે, પત્ર લખતો નથી ॥ ૧૧ ॥ પાંડવ
વન વીધે ઉછરેછે, એવામાં શું થાય; મધ્ય રાત્રે ગયો પાંડુ રાજ. કર-
વા લઘુ શંકાય ॥ ૧૨ ॥ જઈ બેઠો એક વ્રક્ષ નીચે, પાંડવનો જે તાત;
એ વ્રક્ષ ઉપર ધ્રુવડ બોલ્યો, સાંભળ પ્રક્ષણી વાત ॥૧૩॥ આ વ્રક્ષ ની-
ચે જે બેઠો છે, તેનું જે કાળજી ખાય; તે પ્રાણીને ઘેર બેઠો, ત્રીલોકનું
જ્ઞાન થાય ॥ ૧૪ ॥ તે વાત સાંભળી પાંડુ રાજએ, જ્યારે હું મરવા
ઈશ; તે વેળા મારા પાંચે પુત્રને, આ વારતા હું કેશ ॥ ૧૫ ॥ એવું મન
માં દઢ કરીને, જઈ કર્યું સયન; એવામાં એક દન પાંચ ભાત, રમવા
ગયાછે વન ॥૧૬॥ કુંતા ગયા છે ગંગાએ ન્હાતા. માદરી તંબુને કામ;
તે વેળા પાંડુનો આયુશ ખુટયો, પ્રગટયો એને કામ ॥ ૧૭ ॥ તેથી કામ-
નીનો કર ઝાલ્યો, માદરીએ કરયો સોર; તોપણ પાંડુરાયે ન મુકી; શું
અબળાનું જોર ॥૧૮॥ માદરી કહે કંઈ મારા, પ્રાણણીનો શ્રાપ; જરૂ-

જશે ઝવ તમારો, સમાવો પરીતાપ ॥ ૧૧ ॥ છોકરાંને રઝળાવશે રણ-
માં; આવે મુને અપવાદ; તોપણ પાન્ડુએ નવ માન્યું, મરવાને આહ્યો
નાહ ॥ ૨૦ ॥ કામ વાળ્યો કામ આપ્યો, બ્રાહ્મણીનો શ્રાપ નડીયો; પા-
ન્ડુ રાજ ઉછળીને, મરણ તુલ્ય થઈ પડીયો ॥ ૨૧ ॥ એટલે માદરી બહા-
ર નીકળી, ઉપજ્યો સંતાપ શોક; આંસુડાં પાડી રડવા લાગી,
કારમી મુકી પોક. ॥ ૨૨ ॥ એટલે શેન્યનું લોક ભરાયુ, રડવા લાગ્યું સહુ
કોય; કુન્તા ગઈછ મંગાજ્યે, ત્યાં એને ખબર હોય ॥ ૨૩ ॥ તેવીજ તે
ત્યાં દોડતી આવી, કાળજડું ક્યાં બાળ્યું; માદરી તુંબેન તુલ્ય હતી પણ,
શોકનું સાટું વાળ્યું ॥ ૨૪ ॥ છોકરાં તેં રણમાં રઝળાવ્યાં, નથી દીકું ધર
ગામ; અરેરે સાચી શોક તું શત્રુ, વશ રહ્યો નહી કામ. ॥ ૨૫ ॥ માદરી
કહે વાંક નથી બે; મિથ્યા ન ધરશે રોશ; ધણું કશું પણ કંથે ન માન્યુ,
આવ્યો મારે શીશ દોશ ॥ ૨૬ ॥ એમ કહી સહુ રડવા લાગ્યાં; પુત્ર ગયા
છે વન; તે કોઈ કાંઈ જાણતા નથી, ત્યાં શું થયું વિદ્યન ॥ ૨૭ ॥ ભીમ
જરા રમવા ગયો આઘો, વાઘ ત્યાંથી એક આહ્યો; વરમેદરે દેખી દોટ
મુકી, બગલમાં ગ્રહી બાહ્યો. ॥ ૨૮ ॥ પકડી લાવ્યો બ્રાતોની પાસે, આ-
જ મુછો મરડાવું; ચારે આવ્યા છો લાગમાં તે, આ વાઘ હું કરડાવું.
॥ ૨૯ ॥ એટલે અરજુન શેદેવ નીકળ, રડે છે ધરમ રાંક; આ ભીમભાઈ
એમ ન કરશે, શું છે અમારો વાંક. ॥ ૩૦ ॥ ભીમ કહે ખાવાનું આપે છે,
વેહેંચીને કુન્તા સતી; તમારા ભાગમાંથી તમે મૂને, કેમ આપતા નથી
॥ ૩૧ ॥ ચારે ભાઈ કહે સાંભળો વીરા, માતા આપે તે લેશું; પણ અમા-
રા ભાગનું હવે, તમેને આપી દેશું ॥ ૩૨ ॥ ભીમ કહે ના નથી આપતા
આજ ભલો છે લાગ; હવે ન મુકું કોઈ કાળે, કરડાવી હઉં વાઘ ॥ ૩૩ ॥
સાંભળી ચારે બંધુઓ નાડા, પુકે વ્રજોદર જય, રડતા ચારે આગળ આ-
વ્યા, તંબુની લગલગ થાય ॥ ૩૪ ॥ એટલે તંબુમાં તોફાન જણ્યું; લુ-
છી નાંખ્યાં લોચન; તંબુમાં જઈ તાત પાસે, બેઠા ચારે તન ॥ ૩૫ ॥ એટ-
લામાં ત્યાં ભીમ આવ્યો, રડતાં સુણ્યાં સઉ કોય, વાઘ વનમાં ફેંકી દીધો
તરત ડાહ્યો હોય ॥ ૩૬ ॥ છાનો માનો શાણો થઈને, ડેરા તંબુમાં પે-
ઠો; પીતા પેતાના જ્યાં છે પટેલા, ત્યાં આવીને બેઠો ॥ ૩૭ ॥ ભીમ કહે
મા તાત મારા; સુઈ રહ્યા શું કરવા; કુન્તા કહેકે કરમ પુટયું, એનો પડ્યા
છે મરવા ॥ ૩૮ ॥ ભીમ કહે ભલે મરણ પામો, ચારે મારા તાત; એ-
ટલે પાન્ડુ રાજયે ત્યાં, ઉચોજ ક્રીધો હાથ ॥ ૩૯ ॥ ભીમ કહે સરવે રહે
છાના, મમ તાત કાંઈક કહેછે; એટલે સરવે રહી ગયાં છાનાં, તવ ત્યાં

પાંડુ વહેછે ॥ ૪૦ ॥ પાંચે પુત્રો શ્રવણ કરજો, કહું તેમાં દેજો ભક્ષ; મા-
રા મુઆ પછી કાળજી મ્હારૂં ગમે તે કરજો ભક્ષ ॥ ૪૧ ॥ તેથી ત્રીકાળ
જ્ઞાન થવાનું, એટલી પાળજો વાણ; પુત્રોએ કહ્યું વારૂ પીતાજી, એટ-
લે છુટયો પ્રાણ ॥ ૪૨ ॥ પછી સરવ રડવા લાગ્યાં, એટલે બોલ્યો ભેમ;
કહો માતા આ મડદાને, હવે તે કરશું કેમ ॥ ૪૩ ॥ કુંતાજી કહે એક
નંદન, અગ્ની હાથમાં ઝાલો; શખ ઉચકીને ચારભાઈ, મંગા ત્રે લઈ આ
લો ॥ ૪૪ ॥ ભીમે જાણ્યું સહુને દુખ દેવું, તેથી શું વીશેષ વાધે; એવું
જાણી કટી કરીને, મડદુ લીધું ખાંધે ॥ ૪૫ ॥ દોટ મુકીને બાહાર નીક-
ળીયો, પુઠળ સરવે જાય, ગંગા ત્રે શખ લઈ આવ્યો, સ્નાન કરાવ્યું માં
ય ॥ ૪૬ ॥ પછી વરકોદર કાષ્ટ લાગ્યા, ચીતા ખડકી મ્હોટી; તાતને કાળ
જે કર દેધને, કાળજી કાઢાડ્યું ખીચીટી ॥ ૪૭ ॥ તે એક પાત્રમાં મુકી
રાખ્યું; એવે વધાં કુંતાય; કંથ ભેગી હું બળું છું, ખીરાજી ચીતામાંય
॥ ૪૮ ॥ માદરી કહે હું બળવાની, આપણા સ્વામીની સાથ; કારણ કે
પામ્યા મર્ણુ મારાથી, માટે માગું બેડી હાથ ॥ ૪૯ ॥ કુંતા કહે બેજે ઓ-
કરાંને, હું મરું કુળવટે; તારાથી છું મોટી માટે માદરે મરવું ઘટે.
॥ ૫૦ ॥ ભીમ કહે શીદ વઢી મરો છો, આ શું લેવાનો છે દગ્ગવો, તે
કરતાં લેઓ સંપીને રહીશું, બંને માતાજી આવો ॥ ૫૧ ॥ એટલે શેદ-
વ નીકુળ ધરમે, અરજીનજી તરફડીયા; ઘણી માયા કુંતાજીની માટે,
તેને જહાજ પડીયા ॥ ૫૨ ॥ તવ માદરી કહે મુને રજ દો, તમારા પુત્રોને
માયા; તમ વિના તો સોસાઈ જાયે, ગાળી નાંખશે કાયા. ॥ ૫૩ ॥
તવ કુંતાએ આજ્ઞા આપી, કાષ્ટ ચિતામાં પેઠી; પોતાના પતિનું મુસ્તક
ખોળે લેધને બળવા બેઠી ॥ ૫૪ ॥ એટલે ધરમે અગ્ની મુક્યો, સળગી
ચીતા ચોપાસ; ભીમે ડોઘલી કાળજી કેરી, ઉપર મુકી કરી કયાસ.
॥ ૫૫ ॥ કાળજી તાતનું ભક્ષણ કરવું, અભક્ષાભક્ષ કહેવાય; પણ બાફી-
ને વાસના લેવી, ભક્ષ કર્યાં તુલ્ય થાય ॥ ૫૬ ॥ એમ જાણીને બાફવા મુ-
ક્યું, જ્ઞાન થવા સાક્ષાત; દારીકામાં શ્રીકૃષ્ણજીએ, તે સહુ જાણી વાત.
॥ ૫૭ ॥ જાણ્યું કે કાળજીની વાસ લેશે, ત્રીકાળનું જ્ઞાન થશે; પછી
મારો ભાવ કે નહીં પુછે, મમ તુલ્ય તે તો ગણાશે ॥ ૫૮ ॥ તે માટે ત્યાં
સંચરૂને, ચરીત્ર મ્હારૂં લડાવું; બ્રાહ્મણ વેશે પક્ષમાં પેશી, જઈ કાળજી
પડાવું ॥ ૫૯ ॥ વળણ ॥ કાળજી પડાવવા કૃષ્ણજી આવ્યા શામ શરીર;
બક્ષભે વહે ચીતા બળે, તેનાં સાંભી તીર.

કડવું ૨૬ રાગ ઉછળતી ચૌપાઈ.

આવ્યા સામી તીર વિશ્વના ભુપ, ભગવાને ધર્યું બ્રાહ્મણ રૂપ;
 માથે બાંધી ઘોળી પાર્શ્વડી, એકભુજમાં ઝાલી લોકડી ॥૧॥ ચારછેડે પહે-
 રી છેરે છોતી, બગલમાં મારીછેરે પોથી; લેખો તે ભસ્મજ ચોળી,
 ડાહી ખાંધે ભરાવિ છે ઝોળી ॥ ૨ ॥ એક ભુજે ગ્રથું તુંબીનું પાત્ર,
 ગોવીંદે ધરીયું રેડેરૂં ગાત્ર; પ્રથમ મોટે નેત્ર નવ સુજે, ચામડી લટકે ને
 થર થર ધ્રુજે ॥૩॥ દાંત પડયાને ડાચાંજ મળીયાં, મ્હોડેને માથે ઉગ્યાં
 છે પળીયાં; કટીમાંથી વાંકાજ વળીયા, શરીરે તો છેકજ ગળીયા ॥૪॥
 નીચી ડોકીથી મારગ જુએ, નાશીકામાંથો પાણીજ ચુએ; આંસુડાં છુટે
 ને નેત્રજ ગળે; ઠેસ વાગે ને ધરણ ઢળે ॥૫॥ એવે રૂપે આવ્યા પુણ્ય
 સ્લોક, પાન્ડુ રાજ કહી મુકોજ પોક, આ મારા પાંડુરાય જજમાન,
 તે શબ્દ સાંભળ્યો કાન ॥૬॥ જુઓ બેઠા ડોક વીમર રડે છે, પ્રદ્ધ વપુ-
 એ ઢળી પડે છે; દે તમારા તાતનું નામ, ચાલો જઈ લાવીએ આ
 કામ ॥૬॥ વળણ ॥ ચાર સુતને માવડી, ચાલ્યાં સામી તીર, વડે વલ્લભ
 એ આવીયાં, જ્યાં છે શામ શરીર.

કડવું ૨૭ રાગ સામેરી.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજય રાય, વીસ્તારી તુજ-
 ને સંભળાવું; આદ્યપરવ મહિમાય ॥ ૧ ॥ ચારે પુત્રને લેધને આવ્યા,
 પ્રભુ કને કુંતાય; આ મહારાજ કોને રડો છો, કહો કરીને કૃપાય ॥ ૨ ॥
 પ્રભુ કહે રડું છું કરમને વૃધપણમાં મરૂં મથી, મુજ મીત્ર પાન્ડુને શોધું
 છું; પણ કાંઈ મળતો નથી ॥૩॥ તવ કુંતા કહે આ મહારાજ, જેનો
 તમારે સ્નેહ; તે પાંડુ રાજએ આજે, મુકી દીધો દેહ ॥ ૪ ॥ આ બળે
 ચીતા એમની, હું કુંતાએ નરની નાર, પ્રભુ કહે એને શ્રાપ હતો,
 ગયો વાંછ્યો અત્યાર ॥૫॥ બીજી નારી હતી માદરી, તે પણ થઈ
 વીધવાય; કુંતા કહે તે માદરીએ તો, કંથભેળી પાડો કાય ॥ ૬ ॥ શ્રાપ
 હતો બ્રાહ્મણ કેરો, પણ વર્ણુ ધરસુત્ર; મંત્રથકી દેવતા લોકોએ, પાં-
 ચ દીધા છે પુત્ર ॥૭॥ આ રહ્યા તમરા ચાર દીકરા; પાંચમે સામીતી-
 ર; એટલે ગરગર આંસુ પાડી, રડ્યો શામ શરીર ॥૮॥ ભલે થયા એને
 દીકરા પણ, મીત્ર વીના હું શું કરું; જીવતર મ્હારું ધિકારછે હું, ધાત

કરિને મરૂં ॥૬॥ એમ કરીને પડતું નાખ્યું, પોતે દીનાનાથ, તવ કુન્તા-
એ ને ધરમ રાથે, ઝડપ ઝાલ્યા હાથ ॥૧૩॥ તેડીને સામી તીર લાવ્યા,
નેત્રમાં આંસુ છોટે; ચરીત્ર ભરેલા ચત્રભુજજી, છાતી ને શીશ કટે ॥ ૧૧ ॥
કુન્તાજી તેમ તેમ કરગરતી, મહારાજ ક્ષમા ધરીએ, અમારું બધું ધુળ
મળીયું, પણ તેનું કેમ કરીએ ॥ ૧૨ ॥ એટલે રડતા રડતા બોલ્યા,
પોતે પુરૂષ પુરાણ; હું જઈ પડું ચીતા વિસે, કહાડું મારે પ્રાણ ॥ ૧૩ ॥
એમ કહી કાળજી કાડવા ચાલ્યા, મરૂં મરૂં મુખ ભાખે, અરજીનું સેદેવ
ધરમ સુદ્ધાં, ખેંચી ખેંચીને રાખે ॥ ૧૪ ॥ એટલે ભીમસેન બોલીયો
મા શું છે આ તોફાન, કુન્તા કહે તુજ તાત તણો, આ મીત્ર છે વ્રધવા-
ન ॥ ૧૫ ॥ તે પડવા આવેછે ચીતામાં, માટે રાખીએ ખાળી; ભીમ
કહે બેળો બ્રાહ્મણ બળે, મમ તાત ભાગ્યશાળી ॥ ૧૬ ॥ આવવા દોરે
આવવાદો, હું તો ન રોકીરાખું; કોહોતો મહારાજ હું આવીને ઉચ્છ્રીને
મહિ નાખું ॥ ૧૭ ॥ પ્રભુએ જણ્યું છે મસ્તાનો; નાખતા નહીં કરે વાર
એવું જણીને ખમચાયા, પોતે જુગદાધાર ॥ ૧૮ ॥ એવે ભીમસેન કાષ્ટ
લેવા, અજગો ગયો લગાર, એટલે દીઠો લાગ ભરેરો, દોટ મુકી મોરા
ર ॥૧૯॥ જઈ ડોઘલીને લાત મારી, ફેડી નાંખી તતકાળ; કાળજી પડ્યું
અગની વીસે, ભેદ રહ્યા ચાર બાળ ॥૨૦॥ સેદેવે જણ્યું તાતજી તણું,
વેણ વહેલું જસે; લાગ્યું હું જઈને કાળજી કહાડું, થનારું હસે તે થાસે
॥ ૨૧ ॥ એવું જણી દોટ મુકી, પ્રાઠ પ્રાઠમ માંડ્યું અગની વીસે હાથ
ધાલી, ઝડપ કાળજી કહાડ્યું ॥૨૨॥ એટલે પ્રભુ પડાવવા દોડ્યા, સેદેવ
નાશી જાય, તેની પુડળ દોડવા લાગ્યા, પોતે શ્રી વૈકુંઠ રાય ॥ ૩૩ ॥
આમજ સેદેવ કેડે સામળીયો, જાય દોડ્યા વન વીસે; હું તું કાળજી
ઉછાળતો ત્યાં, સેદેવ સુરો નાસે ॥૨૪॥ એવે દોડતાં સેદેવજીએ, પાળ્યો
ખીતા વેણ ટેક; કાળજીની વરાળતણો ત્યાં, સ્વાસજ લીધો એક ॥૨૫॥
તેથી થયું જ્ઞાન સ્વર્ગ કેરૂં, સેદેવને તે વાર; બીજે સ્વાસનો ધુટંડો ભરી
યો જે કાળ; તેથી જ્ઞાન થયું છે અતીસે, જણી લીધું પાતાળ ॥ ૨૭ ॥
પછી કાળજી નાંખી દીધું, ઉભો બેડી બે હાથ; હું સેવક પર સો છે
જીલમ, ઓરે દીનાનાથ ॥૨૮॥ આવું કરવું ન થટે તમને દયાળુ વીશ્વના
ભુપ, ભગવાન કહે સેદેવ અ.પણ, બેઉ થયા એકરૂપ ॥૨૯॥ અમમાં ને
તમમાં ભેદ ન રહ્યો; માટે કલપના કાપો, બેઉ થયા એક વચન માગુ,
તેટલું મુજને આપો ॥૩૦॥ સેદેવ કહે ભણે મહારાજ ઓરે જુગદાધાર;

જેવું આપણું તેવું લેવું; જગતમા વેહેવાર ॥ ૩૧ ॥ તમે માગો તે હું આપુ ને હું માગુ તે તમે આપો; પ્રભુ કહેછે હ્યો વેણ મહારં, તમે તમાર થાપો ॥૩૨॥ એમ કહીને સામા સામી, વચન આપ્યાં સાર; શેદેવને કહું માગી હ્યો તમે, બોલીયા જુગદાધાર ॥૩૩॥ શેદેવ કહે સાંભળો સ્વામી ચરણ તમારે લાગુ, પ્રથમ પહેલું આપ માગો, પાછળથી હું માગુ. ॥૩૪॥ પ્રભુ કહે જ્ઞાન થયું ત્રીકાળી, પણ મન સમજ રહેવું, પુછ્યાવીના કોઈ પ્રાણીને, તમારે નવ કહેવું ॥ ૩૫ ॥ પાંચ ભાઈ જતા હો પંથે તે પંથ તમારે ચડવું; કુઆમાં ભાઈઓ પડતા હોય તો, બેજા તમારે પડવું ॥૩૬॥ પણ કહેવું નહી કે કુઓ છે, વેણ પાળે પ્રીયે લાગો; શેદેવ કહે સાર મહારાજ, પ્રભુ કહે તમે માગો ॥૩૭॥ તવ વીચારી સેદેવ બોલ્યા, રક્ષણ અમારું કરવું; અમારા પાંચમાંથી એક મરીએ તો જોડે તમારે મરવું ॥૩૮॥ શામળીયો કહે શાખાશ શેદેવ, કેમ કુપે પડવા દેવાય, મારું માગેલુ મારે ગળે આવ્યું, સદા સંભાળ લેવાય ॥ ૩૯ ॥ શેદેવ કહે પાળો પાલવતું, નહીતો રહેવા દઇએ; કૃષ્ણજી કહે પાળવું પુર, વચન વીલા કેમ થઇએ ॥૪૦॥ એમ કહી અંતરધ્યાન થયા, પોતે શ્રી જુગદાધાર; એવે ચીતા કને ભીમ આવ્યો લાવ્યો કાષ્ટ અપાર ॥૪૧॥ ડોઢલી ચીતામાં નવ દીડી. કાળજી કેરી જ્યારે; લાગ્યો ભીમશેન પુછવાને, અરજીન પ્રત્યે ત્યારે ॥૪૨॥ કહે ભાઈ કયાં ગઈ ડોઢલી, અરજીને વાત ભાંખી; આવેલા પેલા ઘરડા વીપ્રે, ડોઢલી ફેડી નાંખી ॥ ૪૩ ॥ ભીમ કહે ગયું વચન તાતનું; આપણને ધીક્કાર, અરજીન કહે શેદેવ વીરે, કાળજી કાઢ્યું જહાર ॥૪૪॥ હુંનું ઉછાળતો લેઈ નાકો છે, વીપ્ર પડ્યો છે પુંડે; એવું સાંભળી કાષ્ટ બળતું, લેઈ ઝડોદર ઉઠે ॥૪૫॥ બોળવા ચાલ્યો વીપ્રને એ વાયુ નંદન બળીઓ, એટલામાં તો શેદેવ જોશી, ભીમને સામો મળીયો ॥૪૬॥ ભીમ કહે ભાઈ બ્રાહ્મણ કયાં છે, જોશી કહે કાણ જાણે; ગભરાયો નહી તાતજી તણું વેણ, પાળ્યું છે આ ટાણે ॥૪૭॥ એમ બેઉ જણ વાતો કરતા, આવાંચા ચીતા કને, ભીમ કહે કે ત્રીકાળ કેરું જ્ઞાન થયું હશે તને ॥૪૮॥ શેદેવ કહે કાંઈ ન થયું, કયાં હતી તાતને સુદ્ધા; પણ વીચાર્યું બોલી ગયા એ, મરણે બગડા પુદ્ધી ॥૪૯॥ વળણ ॥ મરણ સમે પુદ્ધી ગઈ, માટે કહું પીતાય, વક્ષભ કહે છે તે પછી, ભસ્મ થઈ ચીનાય ॥

કડવું ૨૮ રાગ ચૌપાઈની કાફી.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન; સાંભળ જનમેજયરાજન, હસ્તભસ્મ નાં-
 ખી જળમાંય, ચાલ્યા સ્નાન કરી તાંબુ જ્યાંય ॥ ૧ ॥ રડી કકળી કર્યું
 રે સયન, થયું મધ્ય રાત્રીએ વીધન; આઠ્યો અગની થયો આહાકાર, ક-
 ર્યું સહુ સેન્ય પ્રલેકાર ॥ ૨ ॥ રહ્યો એક રથ ચાર તોખાર, સતી કુંતા
 ને પાંચ કુમાર; વિતી રૂજની થયો પરભાત, મુકયો કુંતાએ લેલાટ હા-
 થ ॥ ૩ ॥ પત્ર લખ્યો હસ્તીનાપુર, થઈ કરમ તણી કસુર; દેહ મુકયો છે
 પાંન્દુ રાય, બળી દહન થઈ સેન્યાય ॥ ૪ ॥ લખી મોકલીને એ બેઠાં,
 માત પુત્ર ચીંતામાં પેઠાં, અરેરે ગયો ભાગ્યશાળી; પુટે લેઈ ગયો સર્વે વા-
 જી ॥ ૫ ॥ તવ ભીમ વધો વચન, માણ શાને કરો છો રૂદન, તમે કે-
 હેતાં હતાં બહુ વાર; આપણે છે ઘણું ધરખાર ॥ ૬ ॥ કેહેતાં હતાં કે છી-
 એ નરેશ, આપણે છે માદીને દેશ ॥ ૭ ॥ છે કાકા દાદા ને કાકી, રાજ્ય
 કાજ નથી કાંઈ બાકી; તે બધું છે કહે કીયે હામ, ચાલો જઈએ આપણે
 ગામ ॥ ૮ ॥ કહે કુંતા છે સાદ્યખી ઘણી, થઈ બેઠો દુર્યાધન ઘણા, તા-
 રા અંધ કાકાનો તન, પચાવી પડ્યો રાજ્યાસન ॥ ૯ ॥ જીતીને લાવે-
 લા તુજ તાત, હવે પડ્યું એ દુષ્ટને હાથ; પેહેલા હતા આપણે નાત બ-
 હાર, કર્યો તુજ તાતે જયજયકાર ॥ ૧૦ ॥ રહ્યા યાત્રાઓ કરવા વન,
 થયા માલીક અંધના તન, જીવતા હોય બે તમ તાત, તો તો રાજ્ય આ-
 વત તમ હાથ ॥ ૧૧ ॥ તેમ છતાં બે ગામમાં જઈએ, થઈએ મરીબ તો
 ત્યાં રહીએ; કહે ભીમ ચાલો મારી માત, ત્યાં ગયા પછી બીજી વાત
 ॥ ૧૨ ॥ કહે કુંતા તું છે મસ્તાન, કરે ત્યાં જઈને તોફાન, તેથી ભં-
 ગાવી નાંખીએ વાંસા, પડે ગામમાં પેઠાના સાસા ॥ ૧૩ ॥ ભીમ કહે હ-
 તો શીશ તાત, ત્યાં લગી કર્યું તોફાન માત, કર્યો થઈને મસ્ત હરાયો,
 હવે આજથી બાણબે ડાહ્યો ॥ ૧૪ ॥ તવ કુંતા કહે થાઓ ત્યાર, બે-
 ડો રથને ચાર તોખાર, તવ અરબુને રથ ભેતરિયો, દેશ બવાનો વી-
 ચાર કરીઓ ॥ ૧૫ ॥ સમચાં શ્રી દેવાધીદેવા, લીધી ધરમે ઠાકાર શેવા;
 બેઠાં રથમાં માતને બ્રાત, ભીમ ચાલ્યો ઉભી વાટ ॥ ૧૬ ॥ કહે કુંતા
 મુણે મુતભેમ, તુજ થકી ચલાશે કેમ, ભીમ કહે ચાલીશું ચરણ,
 બેસું તો ઘોડા પામે મરણ ॥ ૧૭ ॥ અધવચ રસ્તામાં રહીએ, પછી ઘેર
 શી રીતે જઈએ એમ કહીને ચાલ્યાં વાટ, કરે વીશ્રામ જ્યાં પડે રાત
 ॥ ૧૮ ॥ એમ નીત્યાન પંથ કપાય, ઘણે દીવશે લગભગ થાય, નમથી

જુમના જોજન, ત્યાં તો આવ્યા પાંડુતન ॥ ૧૯ ॥ ઉતર્યો જમુના વ-
હાણું વહાતે, છોડ્યો રથ થતે પરભાને; કહે કુંતાસુણે સંતાન, કરોજુ-
મનાજીમાં સ્નાન ॥૨૦॥ માળા પુષ્પ કરી પરવારો, પછી નમ્ર વીશે સી-
ધારો, કોટ કાંગરાવાણુ ગામ; હસ્તીનાપુર એનું નામ ॥૨૧॥ તવ ઘોડા
છોડ્યા ક્રીનારે, ક્રીધાં સ્નાન જમનાને આરે; ત્રણ બંધુને ચોથી માત.
બેઠાં માળા ગ્રહીને હાથ ॥૨૨॥ એતો સમરે દેવાધી દેવા, કરે ધરમ ઠા-
કોર સેવા, ભીમ પડ્યો નહાવા બહુ બળમાં; કરે તોડાન જુમનાના જળ-
માં ॥૨૩ ॥ મારે કુબકી ફરે ને તરે; મછ મગરથી નવ ડરે, બોલ્યા ધ-
રમ સાંભળો માડી, આજ પુષ્પ વિના પડે આડી ॥ ૨૪ ॥ પુલ વિના
નથી થઈ સેવા, આજ થાય તે દીવસ કેવા; તવ બોલ્યા કુંતા ડોશી,
તમે ઉઠો શેદેવ જોશી ॥૨૫॥ જુઓ બાગ પેલો દેખાય અતી ફળ પુલ
છે તેની માંય; તુજ તાત તણે એ બાગ, હશે માળી પીળે પોશાક ॥૨૬॥
તેને જઈ કહેજે વચન, કહીએ હું પાંડુનો તન; આપો પુષ્પજ સેવા
સાર, તેમાં ભલેરૂં થાયે તમારૂં ॥ ૨૮ ॥ કહે શેદેવ ભકતી અધુરી, નથી
થઈ માળા મ્હારી પુરી; કહે કુંતા તુટેછે નીમ, બોલ્યા સેદેવ એ રહ્યો
ભીમ ॥ ૨૮ ॥ વળણુ ॥ નવરો દીઠો માવડી, તવ ક્રીધો પોકાર; વટે વ-
હાલ સોર સાંભળી, ભીમસેન આવ્યો બહાર ॥ ૩૦ ॥

કડવું ૨૯ રાગ સાંખીની ચાલ.

વૈશમપાયે એણીયેરે બોલ્યા, શુણુ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું આધ પરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ ભં મસેન આવ્યો માતાની
પાસે, પુછ્યું ધરીને પ્રેમ; કહે માતા સુખની સાતા, મને બોલાવ્યોકેમ
॥ ૨ ॥ કુંતાજી કહે તોડાન મુકી, કામમાં તતપર થાવો; પેન્ના બાગમાં
ઠાકોર સારૂ પુરુષ લેવા જાવો ॥ ૩ ॥ ભીમ કહે હું નહીં જવું મા, અમે
થાક્યા પગપાળા; કુંતા કહે તું છે નવરોને, બીજા જપે છે માળા ॥૪॥
ભીમ કહે મા મોકલો મુને, મેં શા કરેલાં પાપ; નથી નવરો જમુનાજી-
માં, હું પણ જપુછું જપ ॥ ૫ ॥ કુંતા કહેતું મેલ ચાળા, જ દીકરા
મુકય દોટ; લે આવ્ય પુરુષ એક ઝપાટે, એ દીસે બાગનો કોટ ॥ ૫ ॥
ત્યાં જઈને માળીને કહેજે, પાંડુરાયનો તન; પુષ્પ જોઈએ શેવા સારૂ,
કરવું દેવ પુજન ॥ ૬ ॥ એમ કહીને લાવજે માગી, રાખજે મન વશ્યમ-
ળ; અનેક તરેહના મેવા હસે પાપુ, હાથે ન લઈશ ફળાગાભીમે જાણ્યું

ત્યાંએ આવતું, તરત થયો તઇયાર; વધારે એક વસ્ત્ર લેધને, ચાલ્યોવા-
યુ કુંવાર ॥ ૨૮ ॥ ફળમાં ચીતડે ફુલમાં પ્રીતડે; ચાલ્યો આવ્યો ચડી
ચોટ; જાણ્યું કયાં હશે દરવાજે આતો ફરતો કોટ પ્રદા ॥ દરવાજે સોધવા
કયાં જાણું, કીધી દોટા હડીઓ; આધે જઇને છલંગ ભારી, કોટ કુદીને પ-
ડીઓ ॥ ૧૦ ॥ બાગમાં પડ્યો સુત સતીનો. નીરખી દીશા ચાર, પુંપ
તણી ઘણી પીમળ આવે, વનસ્પતી દસભાર ॥ ૧૧ ॥ કમળ કેતકી કુશુ-
મ કેવડો, જામ જુમ ચંબેલી; મોગરો મરેડી આક અરેડી, ખોરસલી પડ-
વેલી ॥ ૧૨ ॥ સોભાગ સુંદરી સુરજ વંશી, ચંપક ચંપાને ચંપો; બટ
મોગરોને વેલ મોગરો, કાંટાશળી વિશંપો ॥ ૧૩ ॥ ગુલાબ ગુલ ચંપો ગુલ
દાવદી, ગુલબાસ ગોટા હજારી; પારસ ઘોળીઓ જાણુ શાળા, કરેણી
હાતરો બ્યારી ॥ ૧૪ ॥ વીવીધ વ્રક્ષો ચોરચારોળી, ચંદન ચંપુ અંક, વેલ
વાલોળને વેલછડો છે, આશાળા વાળ્યો વંક ॥ ૧૫ ॥ આંખા આંખળાં
આંખલી અરણી, અગથીયોને અનાર; પીપળાં પીપળી પારસ જાણુ,
ખોર બપયાની હાર ॥ ૧૬ ॥ શીમળા શેતુરી સીફળા ફેફળા, તાડ
તાડીને ખજુરી; શેકટી શેલડી લાંખી, અનુસડી પણુ પુરિ ॥ ૧૭ ॥ ક-
મખી પપનસ અનનસ ફનસ, મીઠાં લીંણુ નારંગી; જલદાર આલુ અં-
જર બદામ; કેરી કેળાં ઝાડ જંગી ॥ ૧૮ ॥ દ્રાક્ષની વેલા દ્રાક્ષ લળેલી
અખોડને ગેરાણી; પાકા ફળની સોડમે ભરાયું, લીમતા મ્હોમાં પાણી
॥ ૧૯ ॥ મને વશ રહું નહી ત્યારે, વીચાર કાંધો એમ, માતાએ ફળ
હાથે તોડવાનું; ના કહું કડું કેમ ॥ ૨૦ ॥ સાચા સાગન ખાતા છુટીએ,
વીચાર્યું દલ સાથ; ખે ચાર વ્રક્ષનું જુથ હોય ત્યાં, લીમ લીડાવે બાથ
॥ ૨૧ ॥ હવ્યહવાવી ખેંચી કહાડે, પછાડે પૃથવી માંચ; પાકાં પાકાં ફળ
ગરીને, ભોમીએ દગલો થાય ॥ ૨૨ ॥ વ્રક્ષો કહાડે ભોમી પછાડે પડે તે
ફળ ખાય, રમેછે ધુમે છે બાગમાં બળીયો, ભય નહી જરાય ॥ ૨૩ ॥
તે બાગના દરવાજા ઉપર માળી રહેછે રખત્રાજ; તેણે કડાકા ઝાડના
શુણ્યા, પેટમાં પડી ફળ ॥ ૨૪ ॥ આવ્યો અગાસીમાં જોવાને સર,
દીઠી ભીમની પુંઠ; કોણુ મુઓ હરામ ખાનાર, અકલ વિનાનો ઉંટ
॥ ૨૫ ॥ આવી રહું છે આયુષ તારું ફળ ખાવા મન મ્હોયું; એટલે
ભીમે આડી આંખે, અગાશી સામું જોયું ॥ ૨૬ ॥ માળીને દીઠા મન
વીચાર્યું, શુકન માઠા થાશે; ગાળો સાંખીને ગામમાં જાણું, તો જનમ
ગાળોમાં જસો ॥ રાજાએવો અવળો અરથ લીધો; ક્રોધ હળાહળ ચડીયો,

છત્રંગ મારીને ઉછળ્યો તે, જઈ ધાખામાં પડીયો, ધમધમ ધમધમ ધમધમ ધા-
 બુ ધ્રુજ્યું; માળીશું જેરવે તાપ; થર થર ધ્રુજ્યો હાથ જોડયા, નહી બોલું
 મા બાપ. ॥૨૮॥ ભીમ કહે લલો ગાળો દેનારો, ઝડપ લઈને ઝાલ્યો,
 મુસ્તક ઉપર ફેરવીને, તરત બગલમાં ધાલ્યો. ॥૨૯॥ ભીમ કહે ગામની
 ને વનની, દેવ્યા કાહાડજે રોગ; પેહેલ વહેલે ગામમાં જતાં; તુજને આ-
 પુ ભોગ ॥ ૩૦ ॥ માની લેજે લક્ષ માળીનું, એમ વલો મુખ વાણ, બ-
 ગલમાં બળ કરીને દાખ્યો, કાહાડી નાંખ્યો પ્રાણ. ॥ ૩૧ ॥ પછી મડદુ
 મુક્યું ધાખામાં, માળીના મોહોલમાં વાધ્યો; સોધીને લાવ્યો દોરડુ લાંબુ,
 માળીને ચર્ણ બાંધ્યો ॥ ૩૨ ॥ મોહોલમાં મડદુ લેધને ચાલ્યો, હસવા-
 નો ખેલ કીધો; દરવાજાની કમાન વચ્ચે, ઉંઘોજ ટાંગી દીધો. ॥ ૩૪ ॥
 પછી પાછો બાગમાં પડીયો, કીધું સરોવર સ્નાન, પુલ વીણીને ફળજ
 ખાયે, ન ફકરો મસ્તાન ॥૩૫॥ એવામાં આવી માળીની પુત્રી, ખાવા
 નું ભાતુ લેઈ; દરવાજામાં પેસેવા માંડ્યું, થર થર કંપી દેહી ॥૩૫॥ શ-
 બ દીડું તવ લાગી શોસાવા, આ કલ્પ કાણે કીધું; એવે ભીમની પુઠ દી
 ઠી, ભાતુ ત્યાં ફેંકી દીધું ॥ ૩૭ ॥ દડ બડ નાઠી નમ્રમાં આવી, રાજ સ
 ભાની માંચ; આંસુડાં છુટે શીશ કુટે, છે દુરીયોધન ત્યાંચ ॥૩૭॥ છત્ર-
 પતી કહે કેમ છોકરી તવ વદી પુત્રી વચન; મારા તાતને મારિ નાંખ્યો
 છે, કાંઈ હલમસ્ત જન ॥૩૮॥ બગીચો બધો ભાગી નાખ્યો, સાંભળ્યું
 દુરીયોધન; એકદમે સો મલ બોલાવ્યા, ક્રોધ કરી રાજન ॥ ૩૯ ॥ એક
 સો મલ ત્યાં આવી ઉભા, છત્રપતી કહે ભવો; બાગનો ભાગનાર માળી
 નો મારનાર, તેને બાંધીને લાવો. ॥૪૦॥ મલ્લ કહે વાર માહારાજ; કહી
 ચાલ્યા ચડી ચોટ; ગેડીઓ લીધી તેઆરી કીધી, દડબડ સુકી દોટ ॥૪૧॥
 ધમ ધમે ધરતી મલ્લોને ચરણે, જેર ઝપાટે ગયા; સાંભળ્યું ભીમે મન
 વીચાર્યું, ધબડાકા કાંક થયા ॥૪૨॥ એવું જાણી ફળ મુકી ઉઠ્યો, જ્યાં
 વ્રક્ષ ઘેરો હતો; તે ઝાડના જળામાં પેશી, ઉંઘો થઈને સુતો ॥૪૩॥ એ-
 ટલામાં મલ્લ લોકો આવ્યા પાકા કર્યાં મનસુખા; નેવું જણા મહી સોધ
 વા પેઠા, દરવાજે દશ ઉભા ॥૪૪॥ બીજ સરવ શોધવા લાગ્યા, ભીમે
 ક્યાં વિચાર; આવ્યા છે તો હોશ એમની પુરણ કરવી સાર. ॥ ૪૫ ॥
 ॥ વળણ ॥ હોંશો પુરણ પાડવી, એજ કર્યો વીચાર; વ્યાસ વલ્લભ
 એમ ઓચર, ભીમ સુરો સરદાર.

કડવું ૩૦ રાગ રેકતા ચોપાઈ.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સાંભળ જનમેજય રાજન; ભીમે કાળજાં
 મલનાં બોલાવ્યા, સુતાં સુતાં નાશકોરાં બોલાવ્યાં. ॥ ૧ ॥ તવ મલ્લો
 એ દીકો ઘોર; સૌએ ભેગા થઇ કર્યો સૌર, ટાળે મળી ચાલ્યા સહુ સુખા
 ભીમને સુતો ઘેરિ સહુ ઉભા ॥૨ ॥ તોએ સુતો રહ્યો વાયુ તન, એટલે
 મલ બોલ્યા વચન; અલ્યા કોણ જાત કોણ ઘર ગામ, કોણ માત તાત
 કોણ તુજ નામ ॥ ૩ ॥ ભીમ કહે શીઠ પુછે શબ્દ ઝાઝા, અમે સરવ-
 ના રાજધીરાજ; મલ્લ કહે તારો દન વાંકો જાગ્યો, છત્રપતી બળીયાનો
 બાગ ભાગ્યો. ॥ ૪ ॥ ભીમ કહે વાંકા દહાડા તમારા, આવી જવાબ
 માગો છો અમારા; તવ મલ્લ લોક બોલ્યા વચન, ઉઠ તેડાવે છે દુરી-
 થોધન, ॥ ૫ ॥ વાયુ સુત કહે કહો સભા માંછ, કહીએ તેડે છે ભીમસેન
 ભાંધ; મલ્લ કહે ભવીશ તારું પુટયું, જાણજે હવે આયુશ તુટયું ॥ ૬ ॥
 સુણી ભીમ કહે લાગો ચરણ, નહી તો આવ્યું તમારું મરણ; કહે મલ
 ઉભો થા મુંઠ મતી, ભીમ કટે અમે ઉઠવાના નથી ॥ ૭ ॥ તવ મલ્લે મ-
 નસુખો કર્યો જુદો એના ઉપર ચઢીને કુદો, ચઢ્યા શરીર ઉપર સૌએ
 મુરા, નાચે કુદે પ્રબળ પ્રૌઢ પુરા ॥ ૮ ॥ ભીમ ધરતો નથી મન ધાક, જ-
 ણ્યું ઠીક ઉતરે છે થાક; ભીમ કહે સેવા થઇ પાકી, પણ બોચી ગદડ-
 વાની બાકી. ॥ ૯ ॥ સુણી સહુ મલ કકળ્યા તે ક્ષમ, આણે સરવને અણ્યા
 ગુલામ; કોધે ભર્યા એડું ધારી, ભીમને શીશ મલ્લે ગેડી મારી ॥ ૧૦ ॥
 તવ વ્રજોદર રોશમાં રૂઠ્યો, પાસુ મરડી ઝડપ લેઇ ઉડ્યો ॥ ૧૧ ॥ વ્રજ
 ગફામાંથી બહાર નીકળ્યો, જઇ કુઆપર ઉભો એ બળીઓ; મલ્લ લો-
 ક કહે ઝાલવાન જય, દીકો કુપર ખમચોયા ત્યાંય. ॥ ૧૨ ॥ અળગા રહીને
 બોલ્યા સહુ એમ; અલ્યા બળીઆ તું કરે આમ કેમ; તને નથી રાજ
 હાંડેનાર, નથી કોઇ તને કાંઇ કહેનાર ॥ ૧૩ ॥ ચાલ અમ સંગ સભા
 માંય, નથી કેદ કરવો તને ત્યાંય, જો તું નહી આવે અમારે સાથ, અમ
 પર કોપે નગ્નનો નાથ. ॥ ૧૪ ॥ તેથી અમ પેટપર પડે પાય, તેણે લાભ
 તને શોય; મીઠ્યા બાંધવા દેને હાથ, તેથી પ્રસન થશે નગ્નનાથ ॥ ૧૫ ॥
 કહે ભીમ ભલે લેઇ જાઓ, મુને પ્રાંધવા કુપર આવો, મલ્લે જાણ્યું
 કપટ એ કર્યો, જરૂર જવ સર્વના હર્યો ॥ ૧૬ ॥ નહી ઝાંઝીએ તો પણ
 બોલું, થાશે વીશ્વમા મેહેણું મેહાડું; ચાલો થનાર હશે તે થાશે; કાં
 ઝંઝારો કે કાં જીવ જશે ॥ ૧૭ ॥ એમ જાણી ચાલ્યા સહુ સાર, ભી-

મે મુખથી કર્યો ઉચ્ચાર; આવા સનમુખ નહીં પડે વાંધા, ક્ષોભો દોરડાં
 બે ભુજ બાંધા ॥ દોહરાનિ ઉતાવળી ચાત્ર ॥ તવ ત્યાં સોએ મહલો આલ્યા,
 મરવાના મનસુખા; પચાસ પચાસની બે ઓળ્યો થઇ, ભીમની સામા
 ઉમા ॥૧॥ મલ કહે કે ડરતો નહિ તું; લાગ્ય તારા હાથ, તવ લાંગ્રા
 ભુજ ભીમે ક્રીધા, ભલી ભીડાવી બાથ ॥૨॥ સોએ મલ લાગ્યા તર-
 ફડવા, છે કોઇ મરતાન માઠો; એવામાં તો એક મહલ ત્યાં, વચકળીને
 નાઠો ॥૩॥ ભીમે તેને જતાં દીઠો, વીચાર્યું તે વાર, છોને એ જય જીવ-
 તો જ કહશે સમાચાર ॥૪॥ એવું જાણી જવા દીધા, બીજને ગ્રહી
 રાખ્યા, ઉપાડીને હીલોળીને, તરત કુવામાં નાંખ્યા ॥૫॥ તે નવાણું
 તરવા લાગ્યા ફરવા લાગ્યા માંય; કંઈક કુવાપર ચડવા લાગ્યા, ભીમે
 જોયું ત્યાંય ॥૬॥ જાણ્યું મહેનત છુટી પડી, એવે દૈવત દાખ્યો, ઝાડ
 બીડ પડેલાં લાવી, કુવો પુરી નાંખ્યો ॥૭॥ કેં તરતાતા કેં ફરતાતા, તે
 સહુ બેઠા હેઠ; પ્રાણ પલકમાં નાંકળી ગયા, પોહોચી ચુક્યા ઠેક ॥૮॥
 પછી પોતે ગયો બાગમાં; પુરણ ક્રીધો ટેક, બાંધ્યો ફળનો ગાંસડો વળી
 પુલનો બાંધ્યો એક ॥૯॥ બેઉ ગાંસડા લઇને આલ્યો, વાયુનો કુઆર;
 દોટ મુકીને કોટ કુદીને, પડ્યો બાગની બહાર ॥૧૦॥ માન બ્રાત જ્યાં
 છે પોતાનાં ત્યાં આગળ એ આવ્યો; કુંતાજીએ મન વીચાર્યું, બામ ઉ-
 જડ કરી લાવ્યો ॥૧૧॥ એવે ભીમે મુક્યા ગાંસડા, નહી ચતુરાઈમાં
 ભુલ; ધરમરાયના દેવ માટે, આપ્યાં ચપટી પુલ ॥૧૨॥ બીજ પુલ જમ-
 ના ત્રટ વેચાં, ભીમ કહે લ્યો લડાવો; ગામમાં પેસતાં શુકન છે ભૈ, પુ-
 લમાં સુવા આવો ॥૧૩॥ લો ફળ આવો માતા મહારી, કુંતા વદ્યાં વેણ;
 આરે શત્રુ દિકરા આ, ક્રીયા ભવનું લહેણ ॥૧૪॥ બાગ બગાડ્યો દુર-
 જ્ઞેધનનો, જીવ્યાની શી આશા; મુગમાં તો ગામમાં પેડાના પુરણ હતા
 સાંસો ॥૧૫॥ મારે પેટ તું શત્રુ સાચો, નડવા તેડી લાવ્યો, પેલા ભવ
 નાં પાપ માહરાં, તું મુજ પેટે આવ્યો ॥૧૬॥ દેવને દુભી દીકરા માગ્યા,
 નીકળીઓ આ સાર, એમ ગાળો દેવા લાગ્યાં માતા અપરમપાર
 ॥૧૭॥ સાંભળી ભીમે મન વીચાર્યું, હવે શી કરું પેર; ગાળો દીધી
 માળીએ તો મારી નાંખ્યો ડેર ॥૧૮॥ શુકનમાં શી ગાળો ખાવી,
 છે મહા મનમાં વેણ; પણ આ તો છે જનેતા તે; આને કરું કેમ ॥૧૯॥
 ફીકર નથી દેવા દો ગાળો, બહુ દુઃખે દુઃખાવુ; કોઈ ઝાલવા આવે તો
 તેને, હાથે ખો ભુલાવું ॥૨૦॥ એવું જાણી સુતો પુલમાં ફળ લઇ લઇને
 ખાતો; દો મા દેવી હોય તેમ ગાળો, એમ કહી મકલાતો ॥૨૧॥ એવા-

માં જે મલ નાહેલો, તે ગથો ગામ માંય, દુરયોધનની સભામાં આવી,
જુહાર કીધો ત્યાંય ॥૨૨॥ દુરયોધન કહે કેમ થયું ત્યાં, કયાં છે આપણો
ચોર, મલ કહે મહા મસ્તાનો છે, જબર એનું જોર ॥ ૨૩ ॥ હું મુજ
કરમે જીવતો આવ્યો, નહીં તો પામત મરણ; મારી જોડે નવાણું તે,
થયા વિષ્ણુ સરણ ॥ ૨૪ ॥ સાંભળી રાજ વીરમે પામ્યો, એક સહસ્ર
મલ જાઓ, ટંકે મણ દુધ પીનારા જઘને બાંધી લાવો ॥ ૨૫ ॥ મલ્લ કહે
ઓરે મહારાજ, છે અમને બહુ હામ બે જણા જઘ બાંધી લાવીએ, શું
છે સૌનું કામ ॥ ૨૬ ॥ તવ જે મલ જીવતો આવ્યો તો, તે તો બોલ્યો
આપ; હાંશ હૈયે થોડી રાખો, બળીયો તમારો આપ ॥ ૨૭ ॥ દુરિયોધન
કહે સરવે જવો, થનાર હોય તે થાય; એટલે મલ હજારે ચાલ્યા, ગયા
બાગની માંય ॥૨૮॥ એક સો મલ ઉભા દરવાજે; નવસેં કરતા શોધ,
ખુણે ખોંચરે ખોળ કરે, મહા જોરાવર જોધ ॥ ૨૯ ॥ કોઈ સ્થળ લીમ-
ને ન દીઠો, ઝીણું જોવા માંડ્યું; જોતાં જોતાં લીમસેનનું, પગલું શોધી
કહાડ્યું ॥ ૩૦ ॥ તે પગલું ગયું કોટ પાસે, તવ જોઈ કહાડ્યું બહાર,
પછી પગલે પગલે ચાલ્યા બળીયા મલ હજાર ॥ ૩૧ ॥ દોટા દોટે પગલે
મ્હોટે, જતા બહુ બળવાન, વાગે પગની પડગીઓ તે. ભામે સાંભળ્યું
કાન. ॥૩૨॥ તવ વાયુ સુતે વિચાર્યું, માયે મને કર્યું ખોટું; મત્રો પાસે
માર મરાવી, વાળું ગાળનું સાટું. ॥ ૩૩ ॥ એવું જાણી લીમ ઉડ્યો,
ઓરે મારી માત; કેવારનાં ગાળો દો છો તે, કરું જલ જંપાપાત ॥૩૪॥
એમ કહી જઈ જમનાજના; જલમાં પડ્યો સારા ઉંડા નીરમાં તરતો
રહ્યો, રાખ્યું ડોકું બહાર. ॥૩૫॥ એવામાં પેલા મલ આવ્યો, જુમના-
ની કીનાર; ફળને પુલ પડેલા દીઠાં, કોપ્યા અપરમપાર. ॥ ૩૬ ॥ વલણ.
ફળ પુલ દેખી કોપીઆ, નેત્ર થયાં બહુ લાલ; વલ્લભ વહે મલ બો-
લીયા, મળ્યો મુદાનો માલ.

કડવું ૩૧ રાગ સાખીની ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું, આધ પરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ મલ્લે માલ દીઠો મુદાનો, તવ
પગમાં આવ્યું જોર; જાણ્યું કે આ પાંચ જણા છે, આપણા બાગનાં
ચોર ॥૨॥ એમ કહીને ઝાલ્યા ધરમને, બીજ અરજીન લુપ; ત્રીજ શેદેવ
ચોથો નીકુળ, કુંતાજી ત્રધ ૩૫. ॥ ૫ ॥ પાંચે જણ ત્યાં લાગ્યાં ટલ-

વળવા, વીચાર કરો દલ સાથ; એમનું બોલ્યું મહા માને નહી, અવળા
 બાંધ્યા હાથ ॥૪॥ તવ કુંતા કહે મુકી દો અમને, સત્ય કહું મુખ ભાં-
 ખી; કોઇક ગાંડો ફળને પુલ લાવી, હાંધ ગયો છે નાંખી ॥ ૫ ॥ મહા
 કહે તમો પુલ લાવ્યાં, દેવ શેવા કરવા પાકી; કુંતા કહે હાથ છોડો
 હું; દુરીયોધનની કાકી ॥૬॥ મહા કહે તારું મ્હો નથી કહેતું, મુક્ય
 મુમતનો સોર; જો તમારે જીવવું હોય તો, અતાવો બાગનો ચોર ॥ ૭ ॥
 એમ દહીને માર મારે, પાંચને આમુ છુટે; લીમ જળમાંથી જોયા કરે,
 જોઈ કાખડીઓ કુટે ॥૮॥ મલ માર મારે દયા ન ધારે, સહન કરે દુખ
 અતી; દેખે છે દુરથી લીમને પણ કોઈ બતાવનાં નથી ॥ ૯ ॥ મનમા
 એમ કે મારશે લીમને, દુખ કરેછે સહન; ઘણી વારે દયા ઉપની લી-
 મને, વીચાર કીધો મન ॥૧૦॥ હવે મા ભાઈ મરી જવાના; જાણીને
 નીકળ્યો બહાર; એ છે અનેકને હું એકલો વળી, હાથ નથી હથી ચાર
 ॥ ૧૧ ॥ એવામાં એક ડુંગર દોઠો, ચાલ્યો ત્યાં સુરભયો સુખો; ઉપર
 ચડીને કીધો હોંકારો, મુછ મરડનાં ઉભો ॥ ૧૨ ॥ કરી ગર્જના વાયુ
 સુતે, સાંભળો હરામખોર; ગરીબડને શું મારો છો, હું છું તમારો
 ચોર ॥૧૩॥ મેં બાગ ભાંગ્યો મેં માળી માર્યો, મહા નાંખ્યા કુપમાંય;
 તમારી માએ સુઠ ખાધી હોય તો આવો વઢવા હાંચ ॥૧૪॥ એટલે મ-
 લ્લોએ જોયું ડુંગરપર, જાણ્યું કે એ ચોરસાચો; પાંચને બાંધી પાંચ ઉભા
 રહો, ન રાખશો ખેલ કાચો ॥૧૫॥ ચાલો નવસેને પંચાણુ જઈએ, પ-
 કડવા કરો પેર; છેવટ હાથમાં આવે નહી તો મારી નાંખવો ઠેર ॥ ૧૬ ॥
 એમ કહી નવસે પંચાણુ, ચાલ્યા મુકને દોટ; આખો ડુંગર વચમાં
 ઘેરીને, ફરતો વળીયો કોટ ॥૧૭॥ પાંચની પાસે પાંચ રહ્યા છે કરગરે
 કુંતા તે કામ, હું પાંડુરાયની પ્રેમદા છું, કુંતાજી મ્હારું નામ ॥ ૧૮ ॥
 મુકો અમને કબજો તમને, દેશે દુરીયોધન; ડુંગરપરછે તે ને આ ચારે થા-
 ચછે મહારા તન ॥ ૧૭ ॥ તોપણ મહા લોકો માનતા નથી, બાંધી ઉભા
 છે સાર; પેલા નવસે પંચાણુ મલ્લોએ કીધો મુખ પોકાર ॥ ૨૦ ॥ બા-
 ગના ભાગનારા ઉતર હેઠો, જરૂર જીવ તારો જય; લીમ કહે જો જીવવું
 હોયતો, પ્રથમ લાગો પાપ ॥૨૧॥ મહા કહે હવે છે મરવાનો બચ્ચા-
 જ મળીયાં પાપ, લીમ કહે તમે સરવ બચ્ચા, હું તો તમારો આપ ॥૨૨॥
 એવું સાંભળી સહુ મલ્લ કોપ્યા, હેઠો ઉતર મુંઠ મતી; લીમ કહે ફવે
 તેમ કરો, અમે ઉતરવાના નથી ॥૨૩॥ તવ મલ્લોએ એમ વીચાર્યું, હવે
 દયા નવ ધારો; છુટા આયુધે હાથ ઉપાડો, મન મુકાને મારો ॥ ૨૪ ॥

એમ કહીને આયુધ લીધાં, પ્રાકમી પ્રૌઢ પોકારે, ગુપતી ગેડી સાંઘ કા-
તરીયાં, લેઈને છુટાં મારે ॥૨૫॥ દેએ કષ્ટી કરે છે વૃષ્ટી; મુમત લીમનો
મુકાવે, આડો અવળો ખશી જઈને આયુધ લીમ ચુકાવે ॥૨૬॥ એવે
સરવ મારી મારીને થાક્યા, તવ લીમ કોપે ચડીયા; સો બશેના ટોળાં
માં બળીઓ નેત્ર મીચીને પડીયો ॥૨૭॥ અવની ઉપર આભ પડે તે
મ, પડયો બહુ બળવાન, પાંચપચામ તમે આવ્યા તેનો, વળીઓ ક-
ચ્ચર ધાણ ॥૨૮॥ ઉભા રહેલાના ચરણ ઝાલે ડરે ન કાંઈની બીકે;
ઉભો થઈને ધોખીની પેડે, ડુંગર ઉપર ઝીકે ॥૨૯॥ એકજ ઝીકે થાય
બરોબર, તેને તો ફેંકી દે છે, દસદસ જણને એકેએક ભુજે, ઝાડીઝાડી
ઝીકે છે ॥૩૦॥ એ રીતે સહુને ડેર માર્યા, હાથ બગાવ્યા માઠા; પાંચને
ઝાડી પાંચ ઉભેલા તે, જીવ લઈને નાઠા ॥૩૧॥ તે પાંચને બતાં બેયા
લીમે ધારણા ધારી સાર; છો બચ એનો જીવતા જઈ, કહેશે સમા-
ચાર ॥૩૨॥ એમ બળીને બવા દીધા, લીમત મનમાં લાવ્યો; માત
બ્રાત પાસે હસ્તો હસ્તો મુછ મરડતો આવ્યો ॥૩૩॥ કુંતાજી તો બેઠ
રહ્યાં સામુ, ગજબ એણે કીધો; બાગમાંને મેદાનમાં થઈ જીવ ઘણા-
નો લીધો ॥૩૪॥ આતે કેવો કઠીણ નીકળ્યો બહુ વઢવાનો ચાળો;
લીમ કહે છે માતા, હવે દેવી છે ગાળો ॥૩૫॥ ગાળોએ ફળ કેવું
અપાવ્યું, તવ બોલ્યા ચાર બ્રાત, એ ભાઈ પછી બીજા ત્રાત કરજે, છો
ડ અમારા હાથ. ॥૩૬॥ એટલે લીમે ભાઈઓ છોડ્યા, છોડી મુક્યા વૃધ
માય, તવ કુંતા કહે દીકરા ગાંડા, વડા શું વેર ન થાય ॥૩૭॥ તે વે-
હેર તો પાકું બાંધ્યું. જીવ્યાની આશા ફેંક, લીમ કહે મા ભલે સૌ
આવે, પહોંચાડી દઉ જમ લોક. ॥૩૮॥ ધર ગામ છે મુજ તાતજીવું તે,
ઓશીયાળો શીદ થાવું; વાજતે ગાજતે તેડવા આવે તોજ નગરમાં બ
વું ॥૩૯॥ હાથી ઉપર કરું સ્નાયી, કરપ પ્રથમ પાડું; બે માતે તમારી
ધ્રુચ્છા હોય તો, સોનાના રથે બેસાડું ॥૪૦॥ કુંતા કહે મારે રથ નવ
બેઠએ; જેમ તેમ જીવતાં રહીયે; મારે માનો વચન માહરું; વનમાં ના-
શી જઈએ ॥૪૧॥ તવ ધરમ કહે માતા માહરી, થનાર હોય તેમ થા-
ય, લીમને મુમત ભરાયો છે, શાન્તા રાખો મુજ માય ॥૪૨॥ આયુશ
દ્વારી ખુટયા વીનાં તો, નથી કોઈ મારનાર; એમ કહીને નીશ્ચય કીધો,
કરતો હરતો કીરતાર ॥૪૩॥ લીમ કહે સહુ લીમત રાખો; કરશે સામ-
ળીયો સાહાય, કરો પ્રાર્થના પરમેશ્વરની શરૂ થકી શું થાય ॥૪૪॥
એમ કહીને બેઠા મેદાનમાં, પાંચ મલ્લો જે ગયા; દુરીયોધનની સભામાં

આવી, કરભેડી ઉભા રહ્યા ॥૪૫॥ દુરીયોધન કહે ક્યાંછે તસ્કર, તવ
મલ્લ લોગ્યા ચરણ; મહારાજ નવસે પંચાણું મોકલ્યા ત્રિસ્થ શરણ
॥૪૬॥ આમ જરા એકાંત આવો, કહેવાની છે વાત; દુરીયોધન મયો
અળગો, જ્યાં પોતાનો તાત ॥૪૭॥ ત્યાં મલ્લને બોલાવી કહ્યું; કહો
શી કહો છો વાત; મલ્લ કહે પાંચ છોકરા છને; એક છે એમની માત
॥૪૮॥ ને પાંચમાં એક છે ભેરાવર, બાહુબળમાં નહી બાકી, ડોશી ક-
હેતી કે હું કુન્તા, દુરીયોધનની કાકી ॥૪૯॥ આ પાંચ માહરા દીકરાછે
એમ કહ્યુંતું એણે, ધત્રાષ્ટર કહે મલ્લ બળીયા, તે જાણ્યું કેણે કેણે ॥૫૦॥
મલ્લ કહે છે અમેજ જાણ્યું, નથી જાણ્યું કાય; આંધળો કહે છે એ
દુરીયોધન, એ સત્ય શેર હોય ॥૫૧॥ રાજ્ય તણા એ માલીક આવ્યા;
ભરેલા ભંડાર હરશે; ઘર ગામ છીનવી લઇને તમને લીખ મામતા
કરશે ॥૫૨॥ પાંડુ રાજને શ્રાપ હતો પણ; દેવે દીધાં સરવથી, પુત્ર થ-
યાનો પત્ર આવ્યો તો, કોઇને દેખાડ્યો નથી ॥ ૫૨ ॥ લીસ્મ વીદુરના
અજાણુમા છે, સેન્ય લેઇ તમે જાવો; પાંચે પુત્રોને મારિ નાંખી, એકલી
કુન્તાને લાવો ॥૫૩॥ વળણ એવી કીધી આગના, આલ્યો દુરીયોધન;
વ્યાસ વલ્લભ મુખ ઓચરે, તત્પર કીધું સેન્ય ॥૫૪॥

કડવું ૩૨ રાગ સોખારીની ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, મુણ જનમેજય રાયણ; વીસ્તારી તુ
જને સંભળાવું આધ પર્વ મહીમાયણ ॥૧॥ અગીયાર ક્ષોણીસેન્ય લીધું
વાણંત્ર નવ વાગેણ; વાગે તો જાણે લીસ્મ પીતા, જવાબ એનો માગે
છ ॥૨॥ કારણથી ગુપ્ત આલ્યા, સોલાઇને રાય કરણ ॥૩॥ જદ્રથ ભ-
ગદત ભુરીસ્યેવા છે, સુસરમા શામ વરણ ॥ ૩ ॥ શકુની મામો મહા
ખટપટીઓ, આલ્યો કરવા યુધળ, છાના નીકળ્યા નગરની બારણે, વીપ્ર
ત થઇ છે યુધળ ॥૪॥ બહાર જઇને ડંકા દીધા, ભેર ઝપાટે જાયણ;
કુન્તાએ કાને અવાજ સુણ્યો, થરથર કંપી કાયણ ॥૫॥ ભીમ કહે મા-
તા ભય ન ધરશે; સમરો નંદકીશોરણ; તે પુન્યે પુરોપડીશ સહુને, આ
વશે મુજમાં ભેરણ ॥૬॥ એટલામાં સહુ સેન્ય આવ્યું, કરતું દોટા દોટ
છએ જણાને વચમાં ઘેરી, ફરતો વળીયો કોટણ ॥ ૭ ॥ એટલે છએ
થઇ ગયા ઉભા, કુન્તા કહે મુણ તનણ; છત્રપતીને સમજાવું છું.
ઘહયો દુરીયોધનણ ॥૮॥ એટલામાં બોલ્યો દુષ્ટ દુરીયોધન; કોધ ભ-

થઈ માહાભારીજી; કોણ તમેજા બાગ ભાગ્યો, મત્ર ભારી નાંખ્યાભારીજી;
 ॥૬॥ તવ કુન્તા કહે સાંભળો દીકરા, હું થાતું કાકી તારીજી; આ પાં-
 ચ માહરા દીકરા, હું પાંડુરાખની નારીજી ॥૭॥ દુરીયોધન કહે ખ-
 રા છો કાકી, હ્યો ચાલો અમ ઘેરજી; પણ બનાવડના દીકરા લાગ્યાં,
 તેને તો ભારીશું ઠેરજી ॥૮॥ કુન્તા કહે દીધા દીકરા દેવ નેને મારે તો
 મારે મરવુંજી; સુત વીના તું તેડેછે ગામમાં, માફરે આવી શું કરવુંજી
 ॥૯॥ દુરીયોધન કહે ખુશી તમારી, છે રાજ્ય લેવાનો ખડકાજી; તમને
 જવતાં રાખશું પણ, કરીશું પાંચના કરકાજી ॥૧૦॥ એટલે ભીમ
 કહે સાંભળો માતા, જવ આપું કે જવ લેવુંજી; તમરે સમજાવ્યો સમ-
 જ્યો નહી જુઓ, સપાટે સમજવી દેવુંજી ॥૧૧॥ એવ કહીને અ ગળ
 થયો, અતી મુરનો સાથીજી; મુછ મરડનો સતમુખ ઉમેજ્યાં દુષ્ટજ
 નનો હાથીજી ॥૧૨॥ ભીમ કહે કે કોણ છે તું, મુજ માતે પુછતરજી;
 આયુશ તારું આવી રહું છે, મુરખના સરકારજી ॥૧૩॥ તવ દુરીયોધને
 સાન દીધી, મામા તતમર થાઓજી; પાછળથી પેલી ડોશીને લઇને,
 છાના સંટકી જાઓજી ॥૧૪॥ એટલે શકુની છાનો ચાલ્યો, ઝડપ કેવી
 પ્રધીજી; કુન્તા ડોશીને ઓચીંતી ઉચકી, પેનાના રથમાં લી ॥૧૫॥
 લેઇને નાઠો મતીનો માઠો, અધને મુકાવી દોટજી; ઘેરી રાખવા વાયુ
 નંદનને, સેન્ય વળી ગયું કોટજી ॥૧૬॥ એટલે ધરમે બુમ પાડી, જુઓ
 જુલમ અતી થયોજી, ભીમસેનભાઈ આપની માને પેલો પાપી લેઈ ગ-
 યોજી ॥૧૭॥ સાંભળી ભીમસેન મહા ભય પામ્યો, કહાડુ એ દુષ્ટના પ્રા-
 ણજી; કોટ વળેલી સેન્યમાં પડીયો, વાળ્યો દશ વીસનો ધાણજી ॥૧૮॥
 ક્રોધનો ભરીયો ભીમ સંચરીયો, મુરો શપાટે ચડાઓજી; શકુની કેરોરથ
 બેથો તવ યુક્તીએ રથ પર પડીયોજી ॥૧૯॥ તવ રથ ભાગ્યેને મરણ
 પામ્યા, બેડેલા તોખારજી; શકુની કેરો કાન ઝાલી, ચોડયા તમાચા
 ચારજી ॥૨૦॥ જમણું લમણું સુન્યુ શકુનીનું, કટી કશી ભીમ બાં-
 ધેજી; પોતાનાં માતાને ભીમે ઉપાડ્યાં, ઉચકી લીધાં ખાંધેજી ॥૨૧॥
 દડબડ દોડ્યો ગયો એ આડો, પુરણ પ્રાકમી કહાઓજી; એક પ્રક્ષની-
 એ માતાને મુકી, સેન્યમાં દોડ્યો આવ્યોજી ॥૨૨॥ દુરીયોધન બેઠ વી-
 રમય પામ્યો ભીમ ભાઈઓ કને વધેજી શેદેવ નીકુળ કટીએ લીધા,
 બે ભાઈ લીધા ખાંધેજી ॥૨૩॥ ચારેને ઉચકી ત્યાંથી નાઠો, સેન્ય ત-
 ણો કોટ ભાગીજી; માત કને જઈ જાત મુક્યા, વઢવાની રહ લાગીજી
 ॥૨૪॥ મુરોપુરો એ સેન્યમાં આવ્યો, રક્ત થયાં લોચનજી, એવામાં

આવ્યો સકુની મામો બોલ્યો દુરીયોધનજી ॥ ૨૮ ॥ કેમ થયું મામા તવ
મામો બોલ્યો વૈતર પડીયું બમણુંજી; જડો એની માને લઈ ગયોને, જે
મહાર્જન મળ્યું લમણુંજી ॥ ૨૯ ॥ દુરીયોધન કહે આયુધ ઝાલો, ફરી ત્રહ્ણી
મળે લાગજી; મામો કહે તમ યુધ માંડો, લીધો છે મેં મહારો લાગજી
॥ ૩૦ ॥ એમ કહીને પુંડળ ઉભો, તવ બોલ્યા નર નાથજી; શુરે ભુલ્યો
છો જોદ્ધા મારા, કહી ઉંચો કીધો હાથજી ॥ ૩૧ ॥ એટલે કાપ્યા સેન્યના
ચોદ્ધા, ફુંદલી નાદ ગડગડીઆજી; આયુધ સરવ હાથમાં લીધાં, ભીમપર
તુટી પડીઆજી ॥ ૩૨ ॥ ચારે દીશાથી યુધ ચલાવ્યું, ક્રોધ રહ્યો છે વ-
રશીજી; ભીમના ઉપર ગોળા ફેંકે, ભાલા બાણને ફરશીજી ॥ ૩૩ ॥ ગુ-
પતી ગેદીને ગદાયો નાંખે, મેઘ ધારા જેમ વહેછેજી; આડો અવળો કુદે
વ્રકોદર, આયુધ ચુકાવી દેછેજી ॥ ૩૪ ॥ બને તેટલું બળજ કરતો કયા
કયાં દ્રષ્ટી રાખેજી; એક તરફની ચોટ ચુકાવે; પણ બીજી વીધી નાંખેજી
॥ ૩૫ ॥ આયુધ વાગે અગ વીશે, માર પડ્યો માહા મોઠાજી; એટલે ત્યાં
થી જીવ લઇને, વાયુનો નંદન નાડોજી ॥ ૩૬ ॥ દુરિયોધન કહે પુંડળ
પડો, નાશીને કયાં બળજી; હયા ન ધારો ને ઠેર મારો, થનાર હોય તે
થાયજી ॥ ૩૭ ॥ તવ પુંડે પડ્યા સેન્યના ચોધા, દોડે દેતા મારજી; ભીમે
બળ્યું કે શું કંઈ હવે, હાથ નથી હચીઆરજી ॥ ૩૮ ॥ ચોરે વીશ્વંભર
આયુધ આપો તો, માનુ તમારો પાડજી, એટલામાં ભીમે દ્રષ્ટીએ દીડાં
આંમલીના બે ઝાડજી ॥ ૩૯ ॥ તે બે વ્રક્ષને બાથ ભીડાવી, પુરણ પા-
કમ માંડ્યાંજી; બળ કરીને હચહચાવી, સમુળાં ખેંચી કહાડ્યાંજી ॥ ૪૦ ॥
પછી બે ભુજમાં બે વ્રક્ષ ઝાલ્યાં, મેઘ નાદે ગરગડીયાજી; મરતું ધારી
નેત્ર મીચીને, સેન્યમાં સપાટે પડીયાજી ॥ ૪૧ ॥ પછો ન પડતો ચોદ્ધાને
નડતો, નામ રૂડે કે ભુંડેજી; રાતો તાતો મહા મદમાતો ઝાડોને ઝાડે જુડે
જી ॥ ૪૨ ॥ કોઈને લીંચણ કંઈને કોણી, કૈના લે પાટથી પ્રાણજી; જ્યાં
ભીમસેનનું ઝાડ પડે ત્યાં સો બસેનો ધાણજી ॥ ૪૩ ॥ કૈંક થાકેલાને કૈં
અદકચરા, પડેલા પાડે પોકજી; માર દેખીને ત્રાસ પામી, નાકું સેન્યનું
લોકજી ॥ ૪૪ ॥ કુટાયા કાકા કારભારી નાડા, નાહો રાજ કરણજી; એકલો
દુરીયોધન રહ્યો એના, હાથીના ઝાલ્યા ચરણજી ॥ ૪૫ ॥ વ્રકોદરે વ્રક્ષ
ફેંકી દીધાં, ગજ ઉપર બળ દાખ્યોજી; બે ભુજે બે પગ પોહોળા કીધા
હાથીને ચીરી નાંખ્યોજી ॥ ૪૬ ॥ તવ દુર્યોધન હાથી ઉપરથી, હળીને
પડીયા હોઠાજી; વાયુનંદન દંત પીશીને, રૂદ્રીયા ઉપર બેઠોજી ॥ ૪૭ ॥
તવ દુર્યોધને હાથ જોડ્યા, આપોને જીવતહાનજી; ક્ષમા કરો તમે સાચા

છો બંધુ, પાંડુ તણા સંતાનજી ॥ ૪૮ ॥ પધારો ગામમાં ક્યાં છે કાકી,
આલો તેડી ઘેરજઈએજી; લીમિ જણ્યું કે મુરખ જન છે, આજતો જ-
વા દઈએજી ॥ ૪૯ ॥ વળણ. એમ કરી ઉભો થયો ધરી દયા મન સાથ
વહલ વદે દુર્યોધને, ઉઠી ઝાલ્યો હાથ ॥

કડવું ૩૩ રાગ ધવળ ધનાશરી.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચનજી, સુણ જનમેજે રાજનજી; ઉઠી દુરી-
યોધને કર ઝાલ્યોજી; પછી લીમની સાથે ચાલ્યોજી. દાળ લીમની સાથે
પાપી ચાલ્યો; મુકી મનનો ટેક; એવામાં સેન્યાનો ચોધો, દોઢો દ્રષ્ટીએ
એક ॥ ૧ ॥ તે પ્રત્યે દુર્યોધન બોલ્યો, સહુ સેન્યને આંહી તાવો; કહીએ
કે કારભારી સુદ્ધાં, નગ્રમાં તેડવા આવો ॥ ૨ ॥ સાંભળી સેવક નગ્રમાં
ચાલ્યો; લીમ સાથ પાપી જાય; જ્યાં ચાર બંધુને માતા ખીરાજ્યાં, ત્યાં
આવી લાગ્યો પાય ॥ ૩ ॥ દુર્યોધન કુંતાને નમીઓ, ભલે પધાર્યાકાકી,
આ પાંચે ભાઈ માહારા છે, મદદ મળી મને પાકી ॥ ૪ ॥ કુંતા જોઈને
વિસ્મય પામ્યાં, લીમિ પાંસરો કાધો; એવે લીમ કહે કેમ માતા, કેવો
સમજવી દીધો ॥ ૫ ॥ એટલામાં તો સેન્ય આવ્યું, વાજતે ગાજતે સ-
ર્વ; પાંડવને તેડુ કરવાને, મુકી દીધો ગર્વ ॥ ૬ ॥ તવ ચારે ભાઈએને
માતા, બેઠાં રથની માંચ, લીમ પ્રત્યે પાપી બોલ્યો, કહો તમ ઇચ્છા
ક્યાંય ॥ ૭ ॥ લીમ કહે મંગાવો હાથી, તેપર બેશી જશું; દુરીયોધને
હાથી બોલાવ્યો, ચાલો ઘણા ખુશી થાશું ॥ ૮ ॥ માવતે હાથીને હેઠો
બેસાડ્યો; ચઢવા નિસરણી સોડે; તવ લીમને દુરીયોધન બંને બેઠા
હાથીપર બેડે ॥ ૯ ॥ માવતને કહ્યું ઉઠાડ હાથી, નગ્રમાં જઈએ પેશી;
તેવોજ હાથીને ઉઠાડ્યો પણ, ઉઠીને ગયો બેશી ॥ ૧૦ ॥ લીમતણે
ભાર નવ ઉચકાથો, પાપીને પડ્યો વીચાર; હાથીની વલે તે આપણી
વલે, થવાની કોઈ વાર ॥ ૧૧ ॥ પછી પાપી કહે કેમ કરીશું લીમ કહે
ઉતરીએ, હાથી ખીચારાનું શું ગળું; ચાલો ચરણે સંચરીએ ॥ ૧૨ ॥
એમ કહીને ઉતર્યા નીચે, એક એકના ભુજ ઝાલ્યા; આગળ છડીદાર
નેકી પોકારે, છત્ર છાજતે ચાલ્યા ॥ ૧૩ ॥ એટલે ગામમાં વાત
ચાલી, આવ્યા પાંડુના તન; દગો કરીને મારી નાંખવા, ગયો તો દુરી-
યોધન ॥ ૧૪ ॥ બીરમ પીતાએ ને વીહુર ભકતે, જેવે જણ્યા સમા-

ચાર; નમ્ર તણા સદમસ્થોને લેઇ, દરવાજે આવ્યા સારા ॥૧૫॥ બીછાના
 નખાવી સભા કરિને, બીરાજ્યા લીસ્મ પીતાય; વીદુરજીને ધત્રાધર તે
 આવીને બેઠા ત્યાં ॥૧૬॥ એટલામાં સહુ સેન્ય આવ્યું, પાપી નગરમાં
 પેઠો; લીસ્મને દેખી લીમને મુઠી, જઈ સભામાં બેઠો ॥ ૧૭ ॥ એટલે
 કુંતાએ દાદાને દીઠા, દીઠી સભાની ખુબી; પોતાના પુત્રોને બોલાવ્યા
 પાસે, અળગી જઈને ઉભી ॥ ૧૮ ॥ લીમ કહે મા તોફાન શું છે, કહે
 તા ભંગાણુ પુણું; આપો મુજને આજ્ઞા તો, પ્રાકમ પ્રૌઢ દેખાડું ॥ ૧૯ ॥
 કુંતા કહે કાંઈ તોફાન નથી, બેઠા જે વૃદ્ધ પીતાય; તીલકતાણી વીદુર
 બેઠા, તે સહુ આપણી સ્થાય ॥૨૦॥ એમ કહીને ઉભાં રહ્યાં એ, બેઠીએ
 સર્વ સભાય; ત્યાં દુરીયોધન પ્રત્યે બોલ્યા, ભકતને લીસ્મ પીતાયા ॥૨૦॥
 ઓ દુરીયોધન કયાં તું ગયો તો સેન્ય સાથે ગામ બાહાર કરી આવ્યો
 યુધ કોની સાથ; ઉતર દે આ વાર ॥ ૨૧ ॥ દુરીયોધન કહે દાદા જીએ
 કુંતા કાઢી મહારી આવ્યાં, મારા કાકાને શ્રાપ હતો પણ; પુત્ર બનાવટી
 લાવ્યાં ॥ ૨૨ ॥ તેમાં છે એકજ બહુ બળીયો, બાગ ભાગી માળી મા-
 ચ્યો; તેથી મેં જાલવાએ મોકલ્યા; તે મલ્લ સાથ સંહાર્યો ॥૨૩॥ એ રીતે
 તોફાન કરતા, થઈ આવ્યા કાકાના તન; રાજ્ય માર લેઈ લેવાતું, છે
 કુંતાને મન ॥૨૪॥ મારા કાકાને શ્રાપજ હતો, પુત્રો કયાંથી હોય; પુત્ર
 થયા તો પત્ર ન લખ્યો, કેમ ન જણે કોય ॥ ૨૫ ॥ મારા કાકાની કાયા
 પડી, પત્ર તે વાતના આવ્યા, તે મરણ પછી, પેલા જંગલીયોને લાવ્યાં
 ॥૨૬॥ લીસ્મપિતા કહે તપાસું છું; તે પછી છીદ્ર બતાવો; એમ કહીને
 પોકાર કાઢો, કુંતા વહુજી આવો ॥૨૭॥ કુંતા કહે સુત આંહીજ રહેજો,
 જોયા કરજો ખુબી; દાંતમાં છેડો ઘાલીને ચાલી, આવી સભામાં ઉભી
 ॥ ૨૮ ॥ બેઠે કરે નમસ્કાર કાઢો, દાદાને આંસુ છુટ્યાં; ઓરે વહુઆર
 વીધવા થઈ, ભવીશ અમારાં પુટ્યાં એ દુખને તો કયાં આજ રડીએ,
 થયું કઠોર કર્મ, તારી સાથે વાત કર્યાં નથી હું વૃદ્ધનો ધર્મ ॥૨૯॥
 પણ મુજને તું તાત જણજે; ધરીશ નહીં મન રીશ; કુંતાજી કહે મુખ-
 રૂપે પુછો, કહી નમાવ્યું રીશ ॥૩૦॥ લીસ્મ પીતા કહે ભલે તું આવી
 વરસે જોઈ હોણું; તુજને અમે ઓળખીએ પણ, પેલા પાંચ છે કોણ
 ॥૩૧॥ કુંતાજી કહે ઓરે દાદાજી, માનજો સત્ય વચન; તમારે દીકરે દેહ
 મુક્યો તે નરના એ તન ॥ ૩૨ ॥ ભારમ કહે ભલે વહુઆર, ઉતર દી-
 ઘો તે આપ; પણ મમ સુત પાંડુ રાજને; બ્રાહ્મણીનો હતો શ્રાપ ॥ ૩૩॥
 રતુ આપતાં જીવ જાએ, નો કેમ થાયે પુત્ર; તારું કહેવું નથી સંભવતું,

કયાંથી થયું ધર મુત્ર. ॥ ૩૪ ॥ કુંતાજી કહે સંસાર માંડી, સુત નથી
મેં લીધા; તમારા દીકરા જીવતાંએ, દીકરા દેવોએ દીધા. ॥ ૩૫ ॥ એ-
ટલે અંધ ધત્રાષ્ટ્ર બોલ્યો, કયાં આવ્યા દેવતા દેવા; કુંતા કહે તમારી
નારીને મંત્રથી થયા કેવા. ॥ ૩૬ ॥ તેવાજ મંત્રથી દેવોએ દીધા, વેણુ
ન જાણે કાચું; અંધ કહે દેવ સાક્ષી પુરે, ત્યારે માનીએ સાચું. ॥ ૩૭ ॥
તવ કુંતા કહે દેવ તેડાણું, સાક્ષી પુરાણું સાચી; એમ કહી એક ચરણ
ઊભી નહી શ્રદ્ધાળુ કાચી. ॥ ૩૮ ॥ સ્મરણ ક્રીધું દેવ તણું તવ, દેવ થયા
પરસન; અંતરીક્ષ આવી સત્યવાદીને, દેવે દીધાં દરશન. ॥ ૩૯ ॥ આ-
કાશથી એ વાણી વદ્યા, સાંભળજે સહુ જન; અમે પાંડુરાય જીવતા
આપ્યા છે પાંચ તન. ॥ ૪૦ ॥ એમ કહીને અંતરધ્યાન થયા, બોલ્યાભીસ્મ
પીતાય; આ ધત્રાષ્ટ્ર સાંભળ્યું તેં, હવે શી શંકાય. ॥ ૪૧ ॥ અંધ કહે છે
આ દુરીયોધન, વાણી સુણી સત્યમેવ, પણ તેં તારી દ્રષ્ટીએથી, જોયા
કે ન જોયા દેવ. ॥ ૪૨ ॥ દુરીયોધન કહે નજરે ન જોયા, તેથી લાગે છે
તુત; અંધ કહે આ ભીરમ દાદા, બોલ્યાં સાધેજાં ભુત. ॥ ૪૩ ॥ તવ
દાદા કહે અમે તો દીઠા, સાચી સતીતી શેવા, દુષ્ટ જનોને દરસન ન દે,
અંધ તણા અંધ જેવા. ॥ ૪૪ ॥ કુંતાજી કહે ધીરજ ધરો, કરું તમોને ખુ-
શી, તે વેળા નામ પાડતા હતા, બોલાવું નારદ રૂશી. ॥ ૪૫ ॥ એમ કહીને
નારદ સંભાર્યા, આવ્યા સભામાં સાર; રકતસોચને ક્રોધ કરીને, નારદે
કર્યો ઉચ્ચાર. ॥ ૪૬ ॥ સાંભળજે ધત્રાષ્ટ્ર તમો, સાંભળો કૌરવલોક;
પાંડવને નડવાથી તમને, થાશે સંતાપ શોક. ॥ ૪૭ ॥ પાંડુ રાજના જી-
વતાંએ, પુત્ર દેવોએ દીધા; ત્રૈણ નંદન કુંતાજીએ, માદરીએ બે લીધા
॥ ૪૮ ॥ પાંચેના મેં નામ ધર્યા છે, સુરજ દેવતા સાખી; જો એમના પર
ઝેર કરશો, રૂઠશે દુનીઆ આખી. ॥ ૪૯ ॥ એમ કહી અંતરધ્યાન થયા,
પેતે નારદ રૂશી, અંધ પેટમાં પાપ રાખી, સભાને બતાવી ખુશી. ॥ ૫૦ ॥
પેહેલા માહારે એ પાંચ પુત્રો, તે પછી સો તન; બોલાવો કુંતા કુંવરોને,
આવો અમ બોવન. ॥ ૫૧ ॥ એમ કહી પાંચેને તેડાવ્યા, અંધ રૂઢે શું
બોલ્યા; હેત અતીથે બતાવીને, ઘેર સાથે લેઈ આવ્યા. ॥ ૫૨ ॥ વળણુ ॥
લાવ્યા આપ ઘેર તેડીને, પેટમાં ઝાઝું ઝેર, ખવરાવ્યા પીવરાવીયા,
વક્ષલ વદે બહુ પેર.

કડવું ૩૪ રાગ ચૌપાઈની દેશી.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચનરે, સુણુ જનમેજરાજનરે, ખાઈપીને પા-
ન્ડવ થયા રાજરે, કીધી દુષ્ટોએ દગલખાજરે ॥ ૧ ॥ ધત્રાષ્ટરે તેડયો જેષ્ઠ
તનરે, તવ આવીયો દુરીયોધનરે; અંધ કહે સુણોમુત પેરરે, આવી દુ-
શમન બેઠા ઘેરરે ॥ ૨ ॥ હવે બગડયું તમારું કાજરે, થોડે દીવસે લેશે
રાજરે; તવ બોલ્યો દુરીયોધન રાયરે, કરો શો કરીએ ઉપાયરે ॥ ૩ ॥
બોલ્યો ધત્રાષ્ટર તે વારરે, એક ઉપાય છે કુંભારરે; આપણી જુનીહવેલી
જેહરે; વેદાપીક ખાલીકની તેહરે ॥ ૪ ॥ તેઓને એકવી તનરે, અતી
અવળ અંદા સૌ જનરે; જતા જુમના ત્રે દિશાયરે; તપ કરતા હતા
રૂશી ત્યાંયરે ॥ ૫ ॥ તે રૂશીને પાખંડી ધારેરે; નીત્ય કાંકરા લે લેને મારેરે
તવ રૂશીને પ્રગટયો તાપરે, દીધા એકવીશે જણને શ્રાપરે ॥ ૬ ॥ અ-
લ્યા રાજવંશીના સુતરે, રેહેશે તમે ઘેર થઈને જીતરે; તવ એકવીશ પુ-
ત્રો રડીયારે, જઈ રૂશીને નમી પડીયારે ॥ ૭ ॥ ત્યારે રૂપીની થઈ શુભ
મતીરે, જવો વાયુ સુતે થાશે ગતીરે; પછી તે સહુ પ્રેતજ થયારે, આ-
પણી જુની હવેલીમાં રહ્યારે ॥ ૮ ॥ તેમાં રાખો પાંડવને થૈ ખુશીરે જીત
લેશે આજને આજ ચુશીરે; બોલ્યો દુરીયોધન ધન્ય તાતરે, ભલી બ-
તાવી ખુશની વાતરે ॥ ૯ ॥ ઉઠ્યો પાપી શેવક લઈ સંગરે, વાળી
જુડાવી ક્યો રંગરે; દીવાળતીની કરી સોઢરે, જોઈને મનડું જયમોહીરે
॥ ૧૦ ॥ મુકયા ગોહડા ઓશીકા તળાઈરે, ભરાયાં જળ માટલાં માહીરે
રૂડું કશવીને ઘેર ગયોરે, જઈ કુંતાને ભેગો થયોરે ॥ ૧૧ ॥ માતા તમેને
અતડું લાગેરે, ઓજને આજ શરમ ન લાગેરે; તમારે માત પુત્રને વા-
તરે, કરવી હોય છાની કે પ્રખ્યાતરે ॥ ૧૨ ॥ તેથી અકળામણ આવેરે,
એકાંત વિના નવ ફાવેરે, માટે કષ્ટી તમારી કાપુરે, ચાલો મેહેલ ઉઘેડી
આપુરે ॥ ૧૩ ॥ તવ કુંતા કહે એમ સારેરે, ગભરાય છે મન અમારેરે;
કહે દુષ્ટ ચાલો તેડી જણુરે, તમ લાયક ધામ બતાવુરે ॥ ૧૪ ॥ એમ
કહી તેડી ચાલ્યો સંગરે, પાંચ ભાઈને થયો ઉમંગરે; ચાલ્યાંમાત બ્રાત
રૂડી પેરરે, ઓળ્યા ઉલટે જીને ઘેરરે ॥ ૧૫ ॥ ઝાકઝમાળ દીઠું ધામરે, ગ-
મ્યો પાંચે બ્રાતને મુકામરે; દુરીયોધન કહે કાકી કેમરે, કહે કુંતા થયો
બહુ પ્રેમરે ॥ ૧૬ ॥ જવો ભાઈ અમે આંહી રહીશું મળ્યું ધર ગમતું
સુખી થઈશુંરે; તવ ગયો દુરીયોધન ઘેરરે, બેઠાં માત બ્રાત આનંદભે-
રે ॥ ૧૭ ॥ કુંતા કહે સુણો રાજદ મહારેરે, દીસે દુષ્ટ દુર્યોધન સારેરે; કેવું

ધરતું તો કષ્ટ કાપ્યુરે, ભીમ કહે મારા હાથને આપ્યુરે ॥ ૧૮ ॥ કુંતા
કહે તુંતો અવજશીયોરે જ્યાંત્યાં લઢયાવઢયાનો રશીયોરે; આલોહવે તો
કરીએ શયનરે, તવ ભીમ વદ્યો વચનરે ॥૧૯॥ માતા અજણ્યું સ્થળ
હોય જ્યાંયરે, પેહેલા ચેતતા રહેવું ત્યાંયરે; આજનો દીન ચરચા જીઓરે
આપણુ સરવે છુટા છુટા સુઓરે ॥૨૦॥ માત તમે સુઓ પરસાળરે, સુ-
એ ધરમ બીજે માળરે, ત્રીજે અરજીન ચોથે શેદેવરે, પાંચમે સુએ ની-
કુળ એવરે ॥૨૧॥ અમે ગમે ત્યાં સુધ રહીશુરે, કાલે તમારી હાથેહા કહી-
શુરે બોલ્યાં કુતા પુત્રના પ્રેમીરે, બેટા જનમ તું રહ્યોવેમીરે ॥૨૨॥ તવ
બોલ્યા ધરમ માહારાજરે, માતા એતું કહ્યું કરે આજરે, કહી ધર્મ
ગયા પહેલે માળરે, તવ માતા સુતા પરસાળરે ॥ ૨૩ ॥ અરજીન ત્રીજે
માળ ગયોરે, સેદેવ ચોથે સુધ રહ્યોરે; ગયો પાંચમે માળ નીકળરે,
ભીમ ચેતીને રહ્યો મુળરે ॥ ૨૪ ॥ દ્વાર દેધ ગયો છેલ્લે માળરે; બેઠોજે
ધાબામાં વાયુ બાળરે. ॥ વળણ ॥ વાયુસુત બીરાજીઓ, જઈ ધાબાની
માંય; બ્યાસ વક્ષલ એમ ઓચરે, ભીમ વીચારે ત્યાંય ॥

કડવું ૩૫ રાગરેકતાનો ઢાળ.

દેશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું, આદ્ય પરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ વરકોદર બેઠો ધાબામાં જણ્યું
હરી ધ્યાન ધરવું; કાલે દહાડે ઉઘવું પણ આજે તો જાણ્યું કરવું ॥ ૨ ॥
એમ ધારીને જાત બેઠો, વાયુ તણે કુમાર; એવે મધ્ય રાત્રી ગઈ કે
પ્રેત નીકળ્યાં બહાર ॥૩॥ પાંચમે માળે ટાળું નીકળ્યું શામ વરણ ગો-
ળ ચક્ષ; કેશ પીળા ચરણ અવળા, નજરે દીકું લક્ષ ॥ ૪ ॥ તવ તે
પ્રેતો રાજ થઈને, નીકુળ પાશે ફરતા; નીકુળજ છે ભરનીંદ્રામાં ખાઉં
ખાઉં શબ્દજ કરતાં ॥ ૫ ॥ લક્ષજ ચોટ્યું લક્ષ બેઠને, બકવા કરે
છે મસ્તાન; અમાશીમાં ભીમ બેઠેલો તેણે તો સાંભળ્યું કાન ॥૬॥ એ-
ટલે તો વીચારમાં પડીયો, કોણ બોલે મેહેલમાંય, સર્વને ખાતું તેવો હું
બેઠો ને, ખાઉંખાઉં તે શું થાય ॥૭॥ એમ જાણી છાનોમાનો, ભીમજ
ઉભો થયો; પાંચમા માળની નીસરણીમાં આવીને બેઠ રહ્યો ॥ ૮ ॥
ટગ ટગ દ્રષ્ટીએ જોવા લાગ્યો, કુંતા કરે સુત જણ્યું કે નીકુળને નડશે
છે પ્રેત જાતી ભુત ॥ ૯ ॥ એમ વીચારી ભીમ બોલ્યો, મુજ સામાં મોડો
ચક્ષ; હું છું જડો બેઠએ તેવો, આવો કરે મારું લક્ષ ॥ ૧૦ ॥ એ સુક

લામાં શું તમે ખાશો, મને મારવા ઇચ્છાય; તવ ભુત કહે આવ્ય હેઠો,
 ભીમ કહે ધાખામાંય ॥ ૬૧ ॥ ચાલો અગાશીમાં ઠીક ફાવશે, ન માનશો
 તમે તુત; ભીમને કહ્યે ભોળવાઈ ગયા, ઉપર ચાલ્યા ભુત ॥૬૨॥ ભીમ
 તેડીને ગયો ધાખામાં, પછી વધ્યો વચન. હું મારી માને ગમતો નથી
 માટે, મરવાનું મને મન ॥૬૩॥ પચુ મારી કાયા કઠણ છે તે, શુદ્ધ રહુ
 હું ઉંઘો; ખાતા ફાવે તેથી નરમ કરવા, મુજ પર ચઢીને કુદો ॥૬૪॥ ભુત
 કહે આ લલો માણસ છે; એવે સુતો ભીમસાર, ઉપર ચઢી કુદના લા-
 ય્યા, ભુતાવળ તે વાર ॥૬૫॥ હાથ ચરણ અંગને ગદડે, યુક્તીથી આ-
 ડો આંક; ભીમે જાણ્યું યુદ્ધ કર્યું તે ઉતરે છે થાક ॥ ૬૬ ॥ શરીરને
 મુખ સાફ થયું તવ, ભીમ કહે નીચે આવો; હવે કાયા નરમ થઈ છે,
 સનમુખ બેસીને ખાવો ॥ ૬૭ ॥ ભુત ભોળીયાં ભોળવ્યાં ભીમે, તરત
 ઉતર્યા હેઠાં, ઉઠીને ભીમ બેઠો થયો તેના સનમુખ સરવે બેઠાં ॥ ૬૮ ॥
 પછી ભીમ કહે ભક્ષ કરો, પ્રથમ ચુસો હાથ; ભુતાવળ ગયા વળગવા
 તવ ભીમે ભીડાવી આથ ॥૬૯॥ વાયુના સુતથી મુક્ત થવાનાં; એવી
 છે રૂશી વાણ, વરકોદરે જ્યાં દબાવ્યાં કે નીકળી ગયા પ્રાણ ॥૭૦॥ થઈ
 ચોખા રહી ગયા ખોખા, ભીમે ટાળી બધી બ્યાધિ; દોરડું લાવી ભુતા-
 વળની, ચોટલીઓ બધિ ખાંધી ॥ ૭૧ ॥ બોળ બંધ બંધન કરીને,
 ટીખળ જેવું કીધું; સઉ દેખે એમ અગાસી આગળતોરણ ટાંકી દીધું
 ॥ ૭૨ ॥ પછી નીરભયભોમી ભાસી, નીરવરતી વંત હુતો; છેક નીચે
 કુન્તાણ પાસે પરસાળમાં જઈ સુતો ॥૭૩॥ એટલે પાછલી પહોર રાત્રી
 એ, ઉઠ્યો દુરીચોધન; ભાઈ ભોળઓને ઉઠાડ્યાં, બોલીયો મુખવચન
 ॥૭૪॥ રસોઈ કરી જમી પરવારો; હમણું દીવસ ચડશે, પાંડવ ભુતથી
 મુઆ હશે ત્યાં રડવું કુટવું પડશે ॥૭૫॥ એટલે સર્વે કીધી સતાપીયાપી
 કહે તૈયાર થઈએ; મામા ઘોડે બેસીને, ચરચા બેવા જઈએ ॥૭૬ ॥ એવે
 રથોઈ તૈયાર થઈ ત્યાં, ભોજન લીધાં કરી; પછી અસ્વે બેસીને ચાલ્યા
 ચાલ્યા બેવા ચીત ધરી ॥૭૭॥ મોહે મ્હો સુજે તેવી વેળા ચાલ્યા પાંડ-
 વને ધામ; મહેલ આગળ આંટા મારે ઉંચું જોયું તે ઠામ ॥૭૮॥ તોરણ
 જેવું જરા દેખાયું, તવ બોલ્યો અંધસુત; ભુઓ મામા પેલા લટકે, મુને
 ભાશે છે ભુત ॥૭૯॥ નાંચે પાંડવે મારી નાંખ્યા, મામો કહે ભાઈ ભલે;
 કોઈક દહાડો ભુતાવળના, જેવીજ આપણી વહલે ॥ ૮૦ ॥ મનમાં સમ-
 જીને વળ્યા પાછા, એવામાં વહાણું વાય; આવતા જતાલોગે એદીકું, બે
 વા ભરાયું ત્યાય ॥૮૧॥ ભુઓરે ભાઈ ભુતડાં મુઆ ઠીક ઠેકાણું પાડ્યું,

તે આખા બાલનું પાપ હતું, કુન્તી સુતોએ કહાડયું ॥ ૩૨ ॥ એવામાં ઉઠ્યા આર ભાઈ, ઉઠ્યા કુન્તામાત, લોકને દેખીને ખહાર આવ્યાં જોવા લાગ્યા સહુ સાથે ॥૩૩॥ દાંડાં ભુતાવળને ભય લાગ્યો, છે ઘરમાં ભીમ સુત; કુન્તાજીએ જઈને ઉઠાડ્યો, હો દીકરા અહીં ભુત ॥૩૪॥ આંખો ચોળતો ભીમ ઉઠ્યો, ખહાર આવ્યો થઈ ઠીક; ઉચું જોઈને બોલીયો મા, મુને લાગે છે ખીક ॥૩૫॥ તવ કુન્તાજી કહે કેમ કરવું, આપણને ભય વ્યાપ્યો; ભીમ કહે તમારે ભત્રીજે, મેહેન લક્ષેરો આપ્યો ॥ ૩૬ ॥ દુષ્ટ જને તો દગોજ કરવા, દીધું આ ભોવન; મરણ પામત નીકુળભાઈ કરત ભુત વીધન ॥૩૭॥ પણ મેં તો કરી ભયખંધી ભુતની, પોહોત્યાડ્યા વિષ્ણુને શરણ; એમ કહીને તોરણ તોડી, ફેંકી દીધુ ધરણ ॥ ૩૮ ॥ નીરવરતીથી રહ્યા પાંડવ, શું કરે દુરીયોધન; લોકનીલાજે પાંડવ કાળે મોકલે વસ્ત્રને અન ॥ ૩૯ ॥ ખાય પીએને ફરતા ફરે, પાંડુરાયના તન; ભીમ ભમે નીત્ય અખાડામાં, એમ કાઢે છે દન ॥ ૪૦ ॥ એવામાં એક દીવસ આવ્યો; પાંડવ ઘેર વીદુર, કુન્તા કહે દીયરજી પધારો, આજે તો હરખું ઉર ॥૪૧॥ એમ કહીને આસન આપી, બેસાડ્યા ભોવનાઅરેરે દીયર દુખીયાં અમે, કહી ભયાં લોચન ॥ ૪૨ ॥ તમારા બંધુ મરણ પામ્યા, મુકીને નાના બાળ; એટલે અમે ઓશીઆળાં, કાણજ લે સંભાળ ॥૪૩॥ ન ખાપા છે છોકરાં તે, તમારે લેવો તપાસ; છો તમે એ મના તાત ઠેકાણે, કરો દીયરજી કયાસ ॥ ૪૪ ॥ રમતા ફરે ને ભમતાં ફરે, નહીં વિદ્યા અભ્યાસ; કાણ આપે કેળવણીને, કાણ રાખે ત્રાસ ॥૪૫॥ તે વીના નવ પડે ઠેકાણું, વીચારો ફલ સાથ; તમ બંધુ રળી રાજ્યલાભ્યા, તે પડ્યું દુષ્ટને હાથ ॥૪૬॥ પોતાના પીતાનું સંભાળે તેવા, સુત કરો તથ્યાર; વીદુર કહે લક્ષણ જોવું, તે પછી સૌ વિચારા ॥૪૭॥ બળજી જોવું પરીક્ષા સુતની, તે પછી વિચાર; વલ્લભ વહે બોલાવીઆ, કુન્તાએ કુવાર.

કડવું ૩૬ રાગ ખીલારની છાયા.

વૈશમપાયે એણીપેર બોધ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું, આદ્ય પર્વ મહીમાય ॥૧॥ પાંચે પાંડવ આવિયાને, કાકાને પડ્યા પાય; વિદુર કહે કેમજ કરશે, દીકરા ધરમરાયાના તમારે માથે તાત નથીને, નથી પેસો કે પુંજ; ખાઈ પીને ફરતા ફરોહો, એવી શું અક્ષર

સુજી ॥ ૩ ॥ ધરમ કહે સાંભળો કાકા, શું કરવા ધન માલ, પેટમાંથી
 કહાડી પુન્ય કરીશું; જેથી રીઝે ન દલાલ ॥૪॥ અન્ન વસ્ત્ર સહુને આપે
 છે વિશ્વંભર દીનોનાથ; રાજ્યપાટને પૈસો પુજી, કોણલેઈ ગયું સાથાપા ॥
 માટે શું ધનને કરવું છે, ખાઈપી બેસી રહીશું, દુરીયોધન બધું મોકલે
 છે, ગોવિંદના ગુણ ગદ્યશું. ॥૧॥ નીરવરતી વંત વિદુરે બણ્યું, પુછ્યું
 શેદેવને એમ; કહે દીકરા દાહાડા તમારા, કાહાડશો કરીને કેમ ॥ ૭ ॥
 શેદેવ કહે સાંભળો કાકા સુખમાં દીવસ જશે; ચીતમાં જરાએ ચીંતા
 નથી, ધણી છે આપણી પાસે, ॥૧૮॥ વીદુરે બણ્યું વીહલ સાથે, સાચી
 ગોહડા એને, માટે બોલે નીરવરતીનું, સોશના એને શેની. ॥૯॥ પછી
 પુછ્યું નીકુળજીને, તમારી શું ગત થાયે; નીકુળ કહે અન મોકલે છે,
 તેતો નીત્ય ખવાસે ॥૧૦॥ પણ વસ્ત્રો મોકલે ઉતરલાં, દુરીયોધન દુરમતી;
 સારા પોશાગ પેહેરવાના, મુજને મળતા નથી, ॥૧૧॥ વિદુરે બણ્યું વ-
 ણ્યું ગીથો છે, પછી બોલાવ્યો ભેમ; દીકરા તમે રાજ્ય વિનાના, દીવસ
 કાઢશો કેમ, ॥૧૨॥ ભીમ કહે છે કાકા મારા, ખાઈ પા ફરતા ફરીએ;
 આગ બગીચાની હવા ખાઈ, અખાડે કુસ્તી કરીએ. ॥૧૩॥ માત ભા-
 તને ઇચ્છા થશે. રાજ્ય લેવાની જ્યારે, દુરીયોધનનું ડોકું ઝાલી, રાજ્ય
 લેઈ લઉં ત્યારે ॥૧૪॥ વીદુરે બણ્યું છે મસ્તાનો રહે છે કુશળ ખેમ;
 અરજીનજીને પુછ્યું બેટા, તમે કરશો કેમ. ॥૧૫॥ તવ અરજીનને આં-
 સુ આવ્યાં, તમે અમારા હીત; જુઓ મારા ચારે ભાઈની તમે એ જાણી
 રીત. ॥૧૬॥ એમને કોઈને ચીંતા નથી, દીવસ તે કેમ જશે; કાકા કાં-
 ઇક નાંખો ઠેકાણે જય તમ રી થાશે, ॥૧૭॥ વિદુરે બણ્યું આ છોકરું
 છે ધણું ચીંતાતુર; એમ જાણી અરજીન પ્રત્યે, બોલ્યા ભકત વિદુર
 ॥૧૮॥ આજથી બેટા આવજો તું, રાજ્ય સભાની માંય; માન્ય દેઈને
 હું બોલાવીશ, સોંપણ કરીશ ત્યાંય. ॥ ૧૯ ॥ રાજના કાજની અક્કલ
 આવે, શીખી લેજો ચતુરાઈ અરજીન કહે વાર કાકા, આવીસ સભા
 માંહી. ॥૨૦॥ પછી વીદુર ઘેર ગયા, જમી આલ્યા સભામાંય; જઈ બી-
 રાજ્યા એવામાં અરજીન, જમીને ગયો ત્યાંય. ॥૨૧॥ વીદુરજીએ પોકાર કરી
 ધો, આવો અરજીન તન; દેખીને ત્યાં દગ્ધ થયો, દુષ્ટ દુરીયોધન ॥૨૨॥ એવે
 વીદુર બોલીયા તું, સુણ દુરીયોધન રાય; રાજ્યકાજ કાંઈ સોંપો આને,
 પુરો પ્રવીણ એ થાય. ॥૨૩॥ દુરીયોધન કહે કેમ મામા, શીખી જશે
 રાજ રીત; મામો કહે એમ શું શીખે છે, ન રાખો વીપરીત ॥૨૪॥ દુ-
 રીયોધન કહે કરણ વીરા, તમારી પાસે રાખો; રાજકાજનું હોય લખવા

નું, તેવા કામમાં નાંખે ॥૨૫॥ તવ કરણે બોલાવ્યા પાશે, સોંપણ કીધું
કામ; દુરીયોધન કહે મામાએનું; અરજીનજ છે નામ ॥૨૬॥ તેવું મ્હોટું
નામ દેધને, બોલાવતાં લાજ ભરીએ; એની માયે કહ્યું મંત્રથીથયા, મં-
ત્ર પુત્ર નામ ધરીએ ॥૨૭॥ મામો કહે કે વ્યાજખી છે, મંત્ર પુત્ર કહો
નામ; સંકળ સલાને નામ બતાવ્યું; કુડીલાનું કુડુ કામ ॥૨૮॥ પછી મંત્ર
પુત્ર કહેસો, અરજીનનેદલ દુખ, પણ પરાઈવિધા લેવા રાખેછે હસ્તુ મુખ
॥૨૯॥ બોલાવતામાં ઝડપ ઉઠે, ઝડપથી કરે કામ; સાંજે શીખીને ઘેર
જાય; લખી લેછે તમામ ॥ ૩૦ ॥ રાત્રીએ દીવસે અભ્યાસ કરે ભણવા-
નીચીંતાય; વળી મેહેણું સાંભળે તે મનમાં ઘણો મુઝાય ॥ ૩૧ ॥ ઘે-
ર કોઇને કહેતો નથી, મનમાં બળાપો ધાય; દીવસેદીવસે જાય સુકાતો
બે પાસની ચીંતા ॥૩૨॥ એમ ઘણા દન વીતી ગયા, અરજીનની ગળી
જાત; એવામાં એક દીવસ જોડે, જમવા બેઠા સહુ ભ્રાત ॥ ૩૨ ॥ પીરસે
માતા બંધુઓ ખાતા ભીમનજી મન મ્હોયું; સેજ સ્વભાવે વરકોદરે,
શરીર સામું જોયું ॥૩૩॥ ધરમ શેદેવ નીકુળજીને; દીઠા જેવા હતા તે
વા; પોતાનું શરીર જોઇ વીચાર્યું છીએ એવાને એવા ॥૩૪॥ એકલો
અરજીન સુકાયો દીઠા, ભીમે કયો વીચાર; કોહો ના કોહો પણ અરજીન
જીને, છે દલ દુખ અપાર ॥૩૫॥ મનમાં સમજ્યો કાંઈ ન બોલ્યો, એવે
જમી રહ્યા સર્વ; એરડામાં માને ભીમે બોલાવ્યાં, પાય પડ્યો મુકી ગર્વ
॥૩૬॥ ઓ મારી માતા સુખની દાતા, સૌ અમે કુશળ ખેમ, શું અર-
જીન અજામણોછે, સુકાઈ ગયો કેમ ॥૩૭॥ કુન્ટાજી કહે તમે ન ક-
કરા, એના ભણેછે વીંધાય; રાત્રીને દીવસ જપતો નથી; તે દુખથી સુ-
કાય ॥૩૮॥ ભીમ કહેછે આટલો બધો, તેથી સુકાય કેમ; જનેતા એને
છે દુખ ઉડું, મને પડ્યો છે વહેમ ॥૩૯॥ કુન્ટા કહે શું જાણીએ આ
પણ, કહ્યા વીના એનું દુઃખ ભીમ કહે અમને બહાર કાઢી; વાત લ્યો એ
ને મુખ ॥૪૦॥ અમારા ચારેના દેખતાંએ; નહી કહે વાત તમને; ભી-
સ્મપીતા બોલાવે છે કહી, બાગમાં મોકલો અમને ॥૪૧॥ અમે જઈએ
એટલે તમે, પુછી જો જો માતા; પછી હુ ઘેર આવું ત્યારે; મુજને કહેજો
વાત ॥૪૨॥ કુન્ટાજી કહે વારૂ બેઠા; સમજી નીકળ્યાં બહાર, પછી મા-
તા બોલીયા તમે, સાંભળો કુંવર ચાર ॥૪૩॥ અરજીન વીના ચારે ન-
દન, મ્હોટા બાગમાં જવે; ભીસ્મપીતાએ તેડાવ્યા છે, માટે જઈ મળી
આવો ॥૪૪॥ એટલે ઉડ્યા ચારે બંધુ, જવાને નીકળ્યા બહાર; એવા

માં અરજીન સભામાં જવા; થઈ ગયો તૈયાર ॥૪૫॥ કુંતાજી કહે અર-
જીન બેઠા, છે હજી જવાની વાર; દાઢી મીઠી વાત કરીએ. સુખ દુખ-
ની સમાર. ॥ ૪૬ ॥ વળણ ॥ એમ કહી બેસાડીયો, દીધાં ધરનાં દાર,
વહલ વદે પંથે જતાં; ભીમે કયો વીચાર.

કડવું ૩૭ રાગ અહોરાયજનો.

વૈશમપાથે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય વીસ્તારી તુજન
સંભળાવું, આથ પરવ મહીમાય, અહો રાયજી સુણીએ ॥ ૧ ॥ ભીમે
વિચાર્યું અરજીનજીને, પુછી લેયે મુજ માત; પણ અરજીન શોગન દેશે
તો, નહી કહે મુજને વાત અહો. ॥૨॥ તો મ્હારી મેહેનત કરેલી જસે
ધાર્યું વાયુ સંતાન; તે મટે હું પાછો વળુને, સાંભળું કાનો કાન. અહો,
॥૩॥ એવું જણી ભીમ બોલ્યો, ધરમભાઈ હું જોડું; તમે આલ્યા જ-
વો રૂમાલ મારો, ઘેર ભુલ્યો જઈ આવું અ ॥૪॥ એમ કહીને પાછોજ
વળીયો બળીયો અપરમપાર; ભોવન આવી જોવાને લાગ્યો, દીડાં દી-
ધેલાં દાર, અ. ॥૫॥ તવ ભીમ ગલરાયો કેમ કરીશું, ફેરો ફાગટનો પ-
ડીઓ; માળીની ખારી દીઠી ઉઘાડી, છલંગ મારીને ચડીયો આ. ॥૬॥
કાંઈ ન જાણે તેવીજ રીતે, ભોવન વિશે પેઠો; ચોકના દાદરમાં કરી ડોકું
સાંભળવા ભીમ બેઠો, અ. ॥૭॥ તે ચોકમાં અરજીનને કુંતા, બીરાજ્યાં
સાક્ષાત; અરજીન કહે શું કહો છો માતા, શી પુછવીછે વાત. અ ॥૮॥
તવ માતા કહે દીકરા મ્હારા, મને પડ્યો છે વડેમ, શરીર સામું નથી
જોવાતું, સકાતો જાયછે કેમ. અ. ॥૯॥ અરજીન કહે માવડી મ્હારી, જ-
ણવાની ચીંતાય; મહેનત પડે રાતને દહાડો, તેણે શરીર સુકાય. અ.
॥૧૦॥ તવ કુંતા કહે દીકરા મરા, આવડો નવ સુકાય; તુજ દલમાં કાંઈ
દુઃખછે મ્હોટું, એવું મુને જણાય. અ. ॥૧૧॥ અરજીન કહે નથી માતા
કુંતાં વધાં મુખ વાણ; સાચુ મુજને કહે નહી તો, પરમેશ્વરની આણ. અ.
॥૧૨॥ અરજીન કહે શોગન દીધો, વણ વીચારે માત; દુખ માફ તમને
કહું પણ તમે, કહી દો ભીમને વાત. અ. ॥૧૩॥ એટલે કુંતાજી એમ
બોલ્યાં, ડાહ્યા દીકરા મારા; એ ગાંડીઓને વાત કરતો, મુજને શોગન
તારા. અ. ॥૧૪॥ તે વાત ભીમે સાંભળી કાને; વીચાર મનમાં લાવ્યો;
શોગાન ખાઈને માતાજી બેઠાં, જલ્દી થયું હું આવ્યો. અ. ॥૧૫॥ એવે
અરજીન માતાની પ્રત્યે, રડીને બોલ્યો મુખ, રાજ્ય સભામાં કદ વચ-
નનું, મુજને દારણ દુખ. અ. ॥૧૬॥ જ્યારે સભામાં જડું છું ત્યારે, કો-

રવો મ્હેણું દેછે; અરજીનજ કાઢ કહેતું નથીને; મત્ર પુત્ર સહુ કહે છે.
 અ. ॥૧૭॥ તે દુખે હું દુખજો પડ્યો, ઓરે મારી માત; કુંતાજી કહે
 છાનો રહે તું, સાંભળ કહું એક વાત. અ. ॥૧૮॥ દુરીયોધન તન એવું
 કહેતો, તુ'પણ મેહેણું દેજે; દુરીયોધન કહી બોલાવીશ નહીં, આખસાનો
 સુત કહેજે. અ. ॥૧૯॥ એની માતા ગાંધારીનો, દીવસ વાંકો થયો; ના-
 હાની હતી ત્યારે મહાદેવજીનો નંદીયો પરણી ગયો અ. ॥૨૦॥ અરજીન
 જી કહે મ્હેણું દેવામાં ન આવે મ્હારી હાંમ, ભીમ મેડેથીબોલી ઉડ્યો, એ
 તો મ્હારું જ કામ. અ. ॥૨૧॥ એમ કહીને ચોકમાં આવ્યો, કહીશ કરમની
 કરણી; દુર્યોધનને કે તારી મા આખસાને પરણી. અ. ॥૨૨॥ તવત્યાં અર-
 જીન લાગ્યો ધુજવા, હવે ગતી શી થારો; ભીમજી મ્હેણું દેશેકે, ભણવાનું
 મારું જશે. અ. ॥૨૩॥ એટલે કુંતાએ કલેશ માંડ્યો, શત્રુ આવ્યો કયાંથી
 ભીમ કહે ઓ માતા મારી, આવ્યો હું બારીમાંથી. અ. ॥ ૨૫ ॥ કુંતા
 કહે તને જીવ આપું, થનાર હોય તે થાય; ભીમે વીચાર્યું કંકારા થારો,
 તરત લાગ્યો પાય. અ. ॥૨૫॥ ભીમ કહેછે ક્ષમા કરો મા, નહીં કરું દુર-
 મતી દુષ્ટની સભામાં આગ મુકવા, મારે તો જીવું નથી. અ. ॥ ૨૬ ॥
 તવ કુંતા કહે અરજીન બેઠા, રોકી રાખું છું ઘેર, સભામાં એને નહી
 આવવા દેઉં, મર કે મારું ઠેર. અ. ॥૨૭॥ ઉઠો સભામાં સીધારો, અ-
 રજીન તતપર થાય; મારગ જતા ભીમના ભયથી, પાછું જોતો જાય.
 અ. ॥૨ ॥ એ રીતે એ ગયો સભામાં, ભીમે કયો વિચાર; હમણું ટાકું
 પડવા દેવું, દીવસ બે ત્રણ ચાર. અ. ॥૨૯॥ એમ ધારી ચાર દીવસ કા-
 હ્યા, પછી પાંચમે દન; અરજીન સભામાં જવા નીકળીયો તવ આલ્યો
 વાયુ તન. અ. ॥૩૦॥ વસ પેહેરીને છાનો આલ્યો, પણ અરજીનનો નીમ;
 પાછું વાળીને નિત્ય જીવે તે, જોતામાં દીકો ભીમ અ. ॥ ૩૧ ॥ એટલે
 અરજીન ઉભો રહ્યો ત્યાં, મારગ વચે અડીયો; એટલે ભમસેન જણી
 બેઠને, બીજે મારગ પડીયો. અ. ॥ ૩૨ ॥ એટલે અરજીનને ભ્રાન્ત
 ભાગી, પોતાને પથે પળીઓ; બે રસ્તા થાય આગળ બેમા, ત્યાં પાછો
 ભીમ મળીઓ, આ. ॥ ૩૩ ॥ અરજીનજી કહે વીરા મ્હારા, શી ધારી
 છે પેર; જો તમે સભામાં આવતા હો તો, હું જીવું પાછો ઘેર. અ.
 ॥ ૩૪ ॥ ભીમ કહે કાણુ આવે સભામાં, કહી બજરમાં પેઠો એક
 તંબોળીની દુકાન ઉપર, મુખવાસ ખાવા બેઠો. આ. ॥ ૩૪ ॥ તવ
 તંબોળી થરથર ધ્રુજ્યો, કેમ પધાર્યાં હાંચ; ભીમ કહે દે તંબોળ મને,
 ડરીશ નહીં મનમાં. અ. ॥ ૩૬ ॥ એમ કહીને મુખવાસ લીધો, ત-

સ્ત ઉભો થયો; અરભુનનો પંથ રહેવા દઇને, એવર પથે ગયો, આ
 ॥૩૭॥ બીજે મારગ સભાની પુઠે; આવ્યો વાયુનો તન; મજાત કી-
 દ્વેલો રાજ્ય સભાનો, ભીમે વીચાર્યું મન. આ ॥૩૮॥ કાને ન સાંભળું
 નેત્ર ન દેખું, ફેરો ફાકટ પડીયો; પછી પાછી ચુકતી વીચારી કીસ્તાને
 કાંગરે ચડીયો. આ ॥૩૯॥ કોટની કીનારે ઉપર બાજ્યો, રૂડો મચાવ્યો
 રંગ; કોટપર મુકી મુકીપર ડાચું, રાખ્યું લગડતું અંગ. આ ॥૪૦॥ એ
 વી રીતે રહ્યો સભાની પુઠે દ્રષ્ટીએ સર્વ દેખાય, એવે અરભુન આયો
 સભામાં ભય ભયો મનમાં. આ ॥૪૧॥ એટલામાં દુરીયોધને દીડો
 કોય થયો ઉપબવ્યો; ગર્જના કરી કહ્યું કેમ મોડો, મંત્ર પુત્રતું આવ્યો
 આ ॥૪૨॥ એ વેણ ત્રકોદરે સાંભળીયું, ઘણાક કોધે ભરાયો; કોઈ ન
 જાણે એ રીતે પાછો સભા પુઠે ઉતરીયો. આ ॥૪૩॥ નીચે ઉતરી અ-
 ળગો આવ્યો, મેઘનાદે ગડમડીયો; દોટ મુકીને કોટ કુદીને, રાજ્ય સ-
 ભામાં પડીયો. ॥૪૪॥ એવામાં લાંબો હાથ કરીને. ઝાલ્યો રાજ
 કરણ; શકુની ગયો નાસવા તવ, ભીમે ઝાલ્યો ચરણ. આ ॥૪૫॥ ત્રી-
 ને ઝાલ્યો દુશાશનને, ચોથો દુરીયોધન; ચારેને નીચે નાખીને ઉપર
 ખેઠો વાયુનો તન. આ ॥૪૬॥ બોજ બહુ બળીઆનો આવ્યો ત્રાહ્ય
 ત્રાહ્ય પોકારે; રીસ ભરેલો દંત પીસીને, ગડદા કોહોણી મારે. આ ॥૪૭॥
 બહુ માર માર્યો ચારેજણને નેત્રોમાં વહે નીર, પેટ પાસામાં પ્રહાર પ-
 ડ્યો તે, નાકે વહું રૂધીર. આ ॥૪૮॥ કોણ વારી શકે વરકોદરને. ભુએ
 સભાને સાથ; એટલે ઉઠ્યા વીદુર કાકા, જે ઝાલ્યા ભીમના હાથ, આ
 ॥૪૯॥ હાંહાં દીકરા આ શું કરેછે, ભીમ વદ્યો વચન; ભુઓ કાકા મે-
 દેણું દીધું, કહે છે મંત્રના તન, આ ॥૫૦॥ ભલે અમે તો મંત્રના પુ-
 ત્રો, કહું એની વાત વરણી; એની માતા ગાન્ધારી તે, આખણ સાથે પ-
 રણી. આ ॥૫૧॥ ભુઓ કાકા કહીને કેહેવરાવ્યું, ભાગું એનું ડાચું;
 બોલ્યેરે દુરીયોધન પાપી, છે ભુકું કે સાચું, આ ॥૫૨॥ દુરીયોધન કહે
 મેં નથી જ્યું; કાને તે સાંભળી વાત, શકુની મામા જાણતા હથે, તેને
 પુછો ભીમ ભ્રાત. આ ॥૫૩॥ ભીમ કહે છે કેમ શકુની, મારી નાખું
 ઠેર; નતોતો સાચેસાચું કહેજે, તો જીવતો જઈશિ ઘેર, આ ॥૫૪॥ શકુની
 કહે શું પુછોછો, જાણેછે આખી ધરણી ગાન્ધારી બેન માહયરીને, આ-
 ખણે મચેલો પરણી. આ ॥૫૫॥ દુરીયોધન કહે સાચું છે ભાઈ, મુકી
 દો મા બાપ; મંત્ર પુત્ર હવે કહીએ તો, બ્રહ્મહત્યાનું પાપ. આ ॥૫૬॥
 એટલે ઉઠી ગયો ભીમ બળીયો, ગયો પોતાને ઘેર; ડાહ્યો થઈડાશીકને

બેઠા, કાંઈ કહી નહીં પેર. અ. ૥૫૭૥ આર જણાને માર પડેલો, તેનાથી નબ્બ ઉઠાય; ડોળી કરીને મેહેલમાં લીધા, સુવાડયા મંચકમાંય. અ. ૥ ૫૮ ॥ વલણ ॥ મંચકમાં ચારે પડયા, અરજીને ગયા ઘેર; વ્યાસ વ-
ક્ષભ મુખ ઓચરે, કહી કુંતાને પેર ॥

કડવું ૩૮ રાગ ચૌપાઈ.

બોલ્યા વૈશમ પાયે વચન, સુણુ પરીક્ષન રાયના તન; જણી કુંતા-
એ સભાની પેર, ભીમપર કરવા માંડયો કેહેર. ॥ ૧ ॥ કેમ ગયો તું
સભામાં આજ, તને કહ્યા છતાં નથી લોજ; ભીમ કહે મા જુડીછેવાત,
શીદ મીથ્યા માંડયો ઉતપાત ॥ ૨ ॥ સભાના દરવાજામાં ચરણ, મેં મુ-
ક્યો હોય તો થાજે મરણ; કહે કુંતા આ બોલેછે એમ, બેઠા અરજીન
આ વાત કેમ. ॥ ૩ ॥ કહે અરજીન સાંભળો સતી, દરવાજામાં પેઠા નથી;
બાહારથી કોટ કુદીને પડીયો, પછી ચારે જણાને નડીયો. ॥ ૪ ॥ ભીમ
કહે ખરી વાત માડી, મારું સત્ય દેવું દેખાડી; સભાની પુંડેથી હું જતો
તો, તેવે સોરખકોર થતોતો ॥ ૫ ॥ મંત્ર પુત્ર કહેતા હતા સર્વ, તેથીથયો
મને ઘણો ગર્વ, મેં જણ્યું કે મને સૌ કહે છે, મંત્રપુત્રતણું મહેણું દેછે.
॥ ૬ ॥ માટે પડ્યો સભામાં ધારી, આવ્યો ચાર જણાને મારી; તવ કુંતા
એ દીધી જાળો, તને છે વઢવાનોજ ચાળો. ॥ ૭ ॥ તું ગયો એ પાસ શું
કરવા, હવે તુજપર આદર મરવા, ભીમ કહે હવે ક્ષમા કરો, કદીનહી
જલ્લું અરોપરો ॥ ૮ ॥ એમ સમાવીઓ કંકાસગયો અરજીનદુષ્ટાને વાસ;
જ્યાં સુતા કાયલી થઈ ચાર, ત્યાં આવી કીધો નમસ્કાર ॥ ૯ ॥ બોલ્યો
દુરીયાધન મુખ એમ, અમારે ઘેર તું આવ્યો કેમ; તારા ભાઈએ માર્યો
મુને, માટે ન પેસવા દઉં તુને. ॥ ૧૦ ॥ બોલ્યા અરજીન જોડીને હાથ,
તમે સાંભળો માલશી વાત; અમને સહુને મારે માર, મરે તો મુખ થાય
અપાર. ॥ ૧૧ ॥ હંયામાં બહાલો છે અતી, પણ કહ્યાવણ ચાલતું નથી,
લેવી છે પરની વીધાય, માટે કેહેવિ પડે હાયે હાય. ॥ ૧૨ ॥ બોલ્યો શ-
કુની ગરીબ આતો, ભીમતણો હશે માર ખાતો; આવવા દેવો એને તો
નીત્ય, લાગીં આપણી સાથે પ્રીત. ॥ ૧૩ ॥ દુર્યોધન કહે કરી બાધા,
મંત્ર પુત્રતણા સમ બાધા; એને અરજીનજ કેમ કહીએ, બોલ્યાવ્યા
વાના શી રીતે રહીએ ॥ ૧૪ ॥ મામો કહે આવી કરે કામ, એવું ગરી-
બડો ધરો નામ, એમ કરીને આવતો કીધો, જણે શેવક માની લીધો

॥૧૫॥ કરે ઓસડ વાસડ આવી, ધાલ્યો ચણું પાપીને રીઝવી, મટયુ
 દુષ્ટાને દુખ એક માસે, ચાલ્યા રમવા મન ઉઠાસે. ॥૧૬॥ અસ્વે બે-
 સી ગયા એ વન, થયો ત્રણાતુર રાજન, કયાં હશે જળનો ભાગ મીડા,
 એવે કુપ ભરેલો દીઠા. ॥૧૭॥ ઘોડેથી ઉતર્યો હેત આણી, પાત્ર વીના
 શાને પીયે પાણી; બેઠો કુપમાં ધાલીને પાય, પડી પગ મોજડી જળ
 માંય ॥૧૮॥ લાગ્યો રડવા મોજડી માટે; અતીદ્રવ્ય તો પણ છવ માટે;
 એવે એ પંથ દ્રોણાચાર, જતાં બેયા ત્યાં રાજકુંવાર. ॥૧૯॥ આવી પુ-
 છયું રડે છે લ્યા કેમ, બોલ્યો દુર્યોધન મુખ એમ; જળ માટેનથી બેઠો
 રડી, મારી મોજડી કુવામાં પડી ॥ ૨૦ ॥ દ્રોણે દર્ભ શળી એક લીધી
 મંત્રી કુપમાં ફેંકી દીધી; તવ જળ ઉભરાયું તે વાર, આળ્યું મોજડીસ-
 હીત બહાર. ॥ ૨૧ ॥ લીધી મોજડી જળ પીધું, આ માહારાજે સાડ
 ઠામ કીધું; બોલ્યો છત્રપતી શીશ નામી, તમે છો વિદ્યાવંત સ્વામી
 ॥૨૨॥ માટે ચાલો તમે અમ ઘેર, શીખવો બાણ વિદ્યાની પેર; મુજ ઘેર
 બધી રાજધાની, તેનો ભાગ લેજો એક આની. ॥૨૩॥ અમો સો ભાઈ-
 ઓ શીખનારા, થાશું વિદ્યાથી સહિ તમારા; દ્રોણ કહે ચાલો ભલેભાઈ
 આળ્યો હસ્તિનાપુરમાં. ॥૨૪॥ દીધો દ્રોણને એક મુકામ, ભાગ લ-
 ખાવી વસ્યાતે ઠામ; ગૌર કૌરવના કપાચાર, તેની ભગની હતીએ સાર
 ॥૨૫॥ તેતો પરણાવી દ્રોણની સંગ, થયા અસ્થી ધરી ઉમંગ, એવેએક
 દિવસ શુભ ભેઠ, ધાર્યું ભણવા કૌરવ સહુ કોઈ ॥૨૬॥ સતબ્રધુને શટ
 કારભારી, બેઠા અશ્વે કરીને ત્યારી; ઉભા રહી ભુએ છે શુકન, એવેઆ
 બ્યો ત્યાં ઈંદ્રનો તન. ॥૨૭॥ બોલ્યો અરજુન શીઠ સીધારો, અસ્વ બે-
 સી કયાં આપ પધારે; બોલ્યો દુરીયોધન દુરમતી, અમે જઈએ ત્યાં
 તુજ ખપ નથી. ॥૨૮॥ કેમ મામા એ સંગ લેવાય, આવી બાણ વીધા
 શીખી જાય; મામો કહે શું શીખે લગાર, એને બેસાડશું ધર બહાર ॥૨૯॥
 અલ્યા ગરીબડા આળ્ય ચાલી, બેસજો ત્યાં મોજડીયો ઝાલી; અરજુને
 બણ્યું ભણવાનું, કાંક ફરે કરમનું પાનું ॥૩૦॥ એમ બણી, કહ્યું ભાઈ
 વાડ, તમ સંગ પડ્યું પાનું મહાર, થયો આગળ કુન્તીનો તન. એવેશુ-
 ભ મળ્યા શુકન ॥ ૩૧ ॥ ગયા દ્રોણ ગુરૂને ધામ, કર્યો અરજુને બહાર
 મુકામ; બીજ અશ્વ થકી ઉતરીયા, ગુરૂના ઘરમાં પરવરીયા. ॥ ૩૨ ॥
 ॥વલણ॥ અશ્વ ઉપરથી ઉતરી, ચાલ્યા અંધ કુંવાર; બ્યાસ વક્ત્રભએમ
 એ.ચરે, કુન્તી કુંવર બહાર ॥

કડવું ૩૯ મું રાગ સાખીની ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, મુખ જમમેજે રાય; વીસ્તારિ તુજને
 સંભળાવું, આદ્ય પરવ મહીમાય; ॥૧॥ અરજુન બેઠો ઓટલા ઉપર, પો-
 હોળી પલાંડી રાખી; દુરીયોધને ધામમાં બતાં, મોજડી ખોળામાંનાંખી
 ॥૨॥ તે મોજડી ગ્રહીને રહ્યો બેસી કુંતાજનો તન; મયા સહુ દુષ્ટ માળ
 ઉપર, ગુરૂ તણે ભોવન ॥૩॥ ગુરૂજ તવ આન દ પામ્યા, બેસાડ્યા વિવે-
 ક; પેહેલે દહાડે મંત્ર આપ્યો, લખીને એકે ॥૪॥ હ્યો આ મંત્રને મુખ
 પાઠ કરો, તે પછી ઉભા થાવો; પાટીમાં જોયા વીના; જલ્યાગ્રે બોલી
 બવો ॥૫॥ કૌરવ કહે વાર મહારાજ, મંત્ર ગોખે ચીત ધરી; પછી સરવ
 બોલીયા છે, મંત્ર લીધો મુખ કરી ॥ ૫ ॥ ગુરૂ કહે મુકો પાટી હેઠી, સ-
 રવ ઉભા થાવો; લખેલો મંત્ર જોયા વીના, મોઢથી બોલી બવો ॥ ૭ ॥
 તત્ર ઉભા થઇ બોલવા લાગ્યા, વિદ્યા તણા શાહુકાર; જેમાં લખેલું તે-
 માં મુકેલું, ન નીકળ્યો ઉચાર ॥૮॥ એટલે ગુરૂ ક્રોધે ભરાયા, સાંભળી
 હ્યો સંતાન; માલને ગુરૂ મંત્ર બોલ્યા, અરજુને સાંભળ્યો કાન ॥ ૯ ॥
 કૌરવ કહે આવડ્યો મહારાજ, કાલે લઇશું જીર; એમ કહી શાહુકાર
 ઉઠ્યા, અરજુન એકલો ચોર ॥૧૦॥ ઉતરીયો દુરીયોધન આગળ, પુઠે
 રહ્યા સઉ આવી; અરજુને ઉડી છત્રપતીને, મોજડીઓ પહેરાવી ॥૧૧॥
 પછી અધરમી અશ્વે ખીરાજ્યા, ચાલેને તતજર થઇએ; ચાલ ગરીબડા
 આગળ તુંતો બાગમાં રમવા જઇએ ॥ ૧૨ ॥ અરજુન આગળ ચાલ્યો
 દોડતો મંત્ર ગોખતો જય; કાકાના સુતને સેવક રીતે, દોડાવે નથી દયા-
 ય ॥૧૩॥ જેના તાતનું રાજ્ય ભોગવે, તેનો નહી વીચાર; એ લક્ષણ છે
 ભુંડું થવાનું રૂઝાના કીરતાર ॥૧૪॥ ઘોડા ખેસાવતા બાગમાં આવ્યા,
 રમતનો કયો ધંધ; ભીમ તણા ભય થકી કીધા, બે દરવાજા બંધા ॥૧૫॥
 પછી કરણે પુશ્પ તણે ત્યાં, દડો બનાવ્યો એક; સાંભળજે સહુ રીતી
 રમતની, ઉઝાળું છું દડો છેક ॥૧૬॥ તે ઝીલી લેજે હાથ આવેતો, પછી
 ગમે તેને મારો; જેને વાગે તે થાય ઘોડી, સ્વાર બને મારનારો ॥૧૭॥ તે
 પછી ખીજાકી રહ્યા તે, તમામ ટોળે થાય; ઘોડીની પીઠે થાપટો
 મારી સૌ વ્રક્ષે ચઢી જય ॥૧૮॥ સ્વાર થયેલો હોય તે પણ, ગમે ત્યાંના-
 સવું ધારે; ઘોડી થયેલો દડો પડેલો, લેઇને ચાલ્યો ત્યાં મારો ॥૧૯॥ નમારે
 બે વ્રક્ષ ઉપર, આંખલી પીપળી જેઠ; તે પર ચઢેલાને મારે, તો હાવ ન
 દે તેઠ ॥૨૦॥ બાકીનાને દડો મારે તેતો ઘોડી થાય; ઘોડી થયેલો કરે સ-

વારી, એ રીતે રાખે ન્યાય ॥ ૨૧ ॥ દીવસમાં ત્રણ દાવ લેવા, ચોથો પડે જેને શીશ; તેને માથે રહેવા દેવા, લેવો બીજે દીશ ॥ ૨૨ ॥ એવી રીતે ઠરાવ કીધો, સંભળાવ્યો ચીત ચોખે; અરજીનજી હાથેહા કરે, મંત્ર ગુરૂનો ગોખે ॥ ૨૩ ॥ પછી કરણે દડો ઉછાળ્યો, ઝીલ્યો દુરીયાધન; સૌ નાઠા પણ મંત્ર ગોખ્યામાં, રહી ગયો કુંતી તન ॥ ૨૪ ॥ તેને હુષ્ટ દડો માર્યો, આવ્ય અલ્યા કર બેડી; ગરિબડા તારે દાવ આવ્યો, થાને તું મહારી ઘોડી ॥ ૨૫ ॥ તવ કીક્ષાને હાથ દધને ઘોડી થયો સતી તન; એટલે ઉપર કરી સવારી, હુષ્ટ દુરીયાધન ॥ ૨૬ ॥ એટલે બીજા બાકી રહેલા, દેષ બદ્ધિ મન ધારી; અરજીનજીની પીઠ ઉપર જોરમાં થાપટ મારી ॥ ૨૭ ॥ એકસોને પાંચ થાપટો વાગી, રૂધીર તસરો છુટી; મારીને સહુ પ્રક્ષે ચઢીયા, ગયો દુર્યોધન ઉઠી ॥ ૨૮ ॥ ઉતરી નાઠો તવ અરજીને પડેલો દડો લીધો; તાકીને દુર્યોધન ઉપર, દડો મારી દીધો ॥ ૨૯ ॥ એટલે સરવ પ્રક્ષથી આવ્યા, શકુની બોલ્યો એમ; છત્રપતીને દડો માર્યો, તે દાવ બેકાય કેમ ॥ ૩૦ ॥ અરજીન કહે આશું બોલો, કેવી રીતે ન્યાય માપુ; શકુની કહે થાવુ છું ઘોડી, દાવ હું એનો આપું ॥ ૩૧ ॥ એમ કહીને એ થયો ઘોડી, અરજીને કરી સવારી; એટલે એકસો પાંચ નાઠા, લગાર થાપટ મારી ॥ ૩૨ ॥ પછી અરજીન ઉતરી નાઠો, દેષ માથે ધાર્યો; કુંતી સુતની પુઠે પડીને, એનેજ દડો માર્યો ॥ ૩૩ ॥ આવ્ય ગરીબડા થાતું ઘોડી, તવ થયો બીજી વાર, મનમાંને મનમાં મંત્રગોખે થયો શકુની સ્વાર ॥ ૩૪ ॥ એટલે સરવે થાપટો મારી, નહી દયા લગાર; એ રીત અરજીન પાસે, દાવ લીધો ત્રણ વાર ॥ ૩૫ ॥ ચોથી વારનો દાવ આવ્યો અરજીનજીને માથે; એટલે રમત બંધ કરીને, ઘેર ગયા સૌ સાથે ॥ ૩૬ ॥ બીજે દીવસે દ્રોણને ધામે, ભણવા ગયા સાર; અરજીન મોજડીઓ ઉચકીને, બેઠો છે દ્વાર બહાર ॥ ૩૭ ॥ બે મંત્ર દીધા બીજે દહાડે, તે ગોખ્યા ઘણીવાર; ઉભા થઈને બોલવા ગયા. આપતણે બુધવાર, ॥ ૩૮ ॥ ગુરૂએ ગર્જના કીધી, અરજીન સાંભળે કાન; તરત રૂઢેમાં ચોટી ગયા, પ્રસન્ન શ્રીભગવાન ॥ ૩૯ ॥ કૌરવ કહે કાલે શીખીશું એમ કહી ઉતરીયા; અર્જુન પાસે દાવ લેવા, બાગ વીશે પરવરીયા ॥ ૪૦ ॥ અર્જુનને શીસ દાવ રહેલો, લીધો બીજે દન; એ રીતે નીત્ય રમે ને ભણે; કુંતી તણે જે તન ॥ ૪૧ ॥ મંત્ર શીખે તે ઘેર આવીને, લખી લે છે નીત નીત્ય; રમતાં રોજનો માર ખાતાં; રોગ થયો વીપરીત. ॥ ૪૨ ॥ પીઠનાં ઉપર નારાં પડીયાં, રૂધીરને પડે જય; પાટો બાંધી પેહે-

રે અંબરખું, ન જાણે બધું કે માય ॥૪૩॥ એવી રીતે દુઃખ વેઠીને વી-
ધા ભણ્યો ખટમાસે, જેવો જોઈએ તેવો એને, થઈગયો અભ્યાસા ॥૪૪॥
ઘેર કોઈ જાણે નહીં માટે સ્નાન કરેનીત્ય છાતુ; એવામાં એકદહાડો ન્હા-
વા ખેડો સૌને અજાણ્યું ॥૪૫॥ એવે પ્રકોદર ઓર્ચીતાનો, જઈ ચઢ્યો
ચોકમાય; અરજીનજની પીઠ ઉપર, નારાં દીઠા ત્યાંય ॥૪૬॥ એટલે
અરજીનને જણાવ્યાવણુ, નીકળી ગયો બહાર; એકાંત બેસી વાયુને સુ
તે, મન કર્યો વીચાર ॥૪૭॥ અરજીનને દુખ ઉપજ્યું છે, રૂધીરપર ભ-
રેલું, રોગ હોય તો વાત કરે પણ, જે ઉત્પન કરેલું ॥૪૮॥ તેમણે નથી
કહેતો કોને, હું મ્હારો સદેહ ખોલું; શું કરવાથી આ દુઃખ થયું, આજ
અધીક્ષા જોવું ॥૪૯॥ એવું સમજી કાંઈ ન બોલ્યો, નર ઉઠ્યો કરીસ્ના-
ન; વસ પહેરીને વીધ્યા ભણવા, ચાલ્યો થઈ સાવધાન ॥૫૦॥ વણણ
અરજીન ભણવા ચાલીઓ, ભીમસેન પુડે બય; વણણ કહે કૌરવ તણી
કરણી કેવી થાય.

કડવું ૨૯ રાગ દુહાની સાખી.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા; સુણજનમેજ્ય રાય, વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું, આલપરવ મહીમાય ॥૧॥ ચાલ્યો પ્રકોદર છાનોમાનો, વી-
ચારિ મનપેર, હું બીજે સ્થળ શાને ભટકું, જલું દ્રોણને ઘેર ॥ ૩ ॥
એવું જાણી દ્રોણને ત્યાં; ગયો સતીનો સુત, સામું ઘર એક બ્રાહ્મણનું,
ત્યાં પેડો ભમતા સુત ॥૩॥ બ્રાહ્મણ થરથર મુજવા લાગ્યો, થઈ ગયો
તદરૂપ; ઘરમાં બેચાર છોકરાં તે, થઈ ગયાં ચુપા ચુપ ॥ ૪ ॥ ભીમ કહે
કોઈ ભય ન ધરશો, ન માંડ્યો બાળ રોવા; અરજીનગુરને ઘેર ભણેછે,
આવ્યો તે ચરચા જોવા ॥૫॥ તવ બ્રાહ્મણ કહે ભસે પધાર્યાં. બેસાડ્યો
દધ આસન; અરજીન કૌરવ બેળા થઈ આવ્યા, દ્રોણ તણે ભોવન ॥૬॥
ઓટલે બેઠો સુત સતીનો; અશ્વથી દુષ્ટ ઉતરીયા; અરજીનને ખોળે
મોજડી મુકી, ધાન વિષે સંચરીયા ॥૭॥ સામા ઘરમાંથી ભીમ જુએ,
વહી આંસુની ધાર; અરેરે અરજીનનો આદહાડો થયો ઉદાસ અપારાટ ॥
એવે સરવ ભણીને ઉઠ્યા, ઉતર્યા માળથી હેઠા; અરજીને આપી મો-
મોજડી પછી, અશ્વ ઉપર સૌ બેઠા ॥૮॥ અરજીન એકલો ચરણ ચાલે,
ઘો । ઘણા છે ઘેર; પણ પાપી એને ન બેસાડે, વણુ ઝેરનું છે ઝેરા ॥૯॥
પુંઠળ ભીમસેન જોવા ચાલ્યો, જોયું હવે ક્યાં બય; રમત રમવા આવી-

યા સૌ, પેઠા બામની માંય ॥ ૨૧ ॥ દરવાજાતો બંધ કીધા, લીમ રહ્યો
 એક બહાર; એણે જાણ્યું મહીં શું કરે છે, તે બેઉ સારેધાર ॥ ૧૨ ॥
 એમ જાણીને બાગને કીલ્લે, ફરીતે દીઠા પ્રક્ષ ગટા; તવ તે કીલ્લાપર ચ-
 ડી બેઠો, સંતાયો જ્યાં લાંબી લટા ॥ ૧૩ ॥ એવામાં દુરિયોધન બોલ્યો
 થા તું ગરીબડા ઘોડી, મંત્ર ગોખતો અરજીન આવ્યો, ઘોડી થયો કર
 બેડી ॥ ૧૪ ॥ એટલે ઉપર પાપી બેઠો, આવ્યા છે દહાડા માઠા; બીજાએ
 દોડીને થાપેઠો મારી. પ્રક્ષ ઉપર સહુ નાઠા ॥ ૧૫ ॥ આંબલી પીંપળીએ
 ચઢી ગયા, બેયું લીમે દ્રષ્ટી; અરેરે મારા કંઝાલે ભાઈને, ઘણીજ દેહે
 કષ્ટી ॥ ૧૬ ॥ વાગ્યા ઉપર વાગ્યા કરે તે, નારાં પડે શી નવાઈ; એવે ઘો-
 ડીથી ઉતરી નાઠો, દુર્યોધન બામમાં ॥ ૧૭ ॥ અરજીને તવ દોડા માર્યો,
 વાગ્યો દુરિયોધન; એના વતીનો દાવ લીધો, દુષ્ટ દુર્યાશન ॥ ૧૮ ॥ અર-
 જીને તવ કીધી સ્વારી, બુએછે સકળ સાથ; દુર્યાશનને કોઈ ન મારે,
 નાઠા અરાડી હાથ ॥ ૧૯ ॥ તે પછી ઉતરી અરજીન નાઠો, દુર્યાશને દાવ
 ધાર્યો; પુંઠળ દોડી કુંતા કુંવરને, દડીમ દોડા માર્યો ॥ ૨૦ ॥ એટલે અર-
 જીન રડવા લાગ્યો નથી રમ્યાનો ભાવ; દુર્યોધન કહે કેમ રડેછે, યાઘોડી
 લાવ્ય દાવ ॥ ૨૧ ॥ અરજીનજી કહે નથી રમણ; માર મને બહુ દો છો;
 તમો તમારે એક એકનો, દાવજ માંથે હ્યો છો ॥ ૨૨ ॥ પોતાનાને મારતા
 નથી, પક્ષ કરોછો અપાર, માટે મહારે નથી રમણ; નથી ખમાતો માર
 ॥ ૨૩ ॥ દુર્યોધન કહે ભોગ તારા, દાવ દેવા અહીં આવ્ય, તારાવતી દાવ
 લેનાર હોયતો, સુખરૂપે બોલાવ્ય ॥ ૨૪ ॥ તવ લીમે જાણ્યું ભણું થયું,
 ઠીક વધા વચન; ઠોટ ઉપરથી ઉછળી પડ્યો, બાગમાં વાયુતન ॥ ૨૫ ॥
 દુષ્ટ જનોએ લીમને દીઠો, દીવશ વાંકા થયા; આંબલીએ ને પીંપળીએ
 સૌ કૌરવ ચઢી ગયા ॥ ૨૬ ॥ એટલે અરજીને એમ વીચાર્યું, ભલે આવ્યો
 લીમ ભાઈ, નીત્ય આ રીતે રમતાં રમતાં, મરત શું માર ખાઈ ॥ ૨૭ ॥
 ભવીશમાં હવું તેજી લણ્યો, નીરવરણીમાં પેઠો, ઓશીઆળો થઈ
 આઘો જઈને, એક કોરાણે બેઠો ॥ ૨૮ ॥ એટલે બોલ્યો વાયુનો નંદન
 ભાઈ રમ્યાનો ભાવ; ઉતરો હેઠા કૌરવ લોકો, હું આપું છું દાવ ॥ ૨૯ ॥
 દુર્યોધન કહે ભુલ્યા ચુક્યા, શું કહું મુખથી કથી, ક્ષમા કરીને જવો
 પાછા, દાવ બેઠતો નથી ॥ ૩૦ ॥ લીમ કહે વહેવારે દેવો, હું નીત્ય રમવા
 આવું, હ્યો દાવ અરજીનની વતીનો, ઘોડી તમારી થાવું ॥ ૩૧ ॥ કૌરવ
 કહે કરો કરણા, કરગરીએ કર બેડી; કાળજી કંપવા લાગ્યું અમારું,
 નથી બેઠતી ઘોડી ॥ ૩૨ ॥ લીમ કહે કે બાળક કેરું, કેહેવત છે આ

ભુજે; અરભુનને શીશ દાવ રહેતો; ધંટી પીપળો ઉગે ॥ ૩૩ ॥ કૌરવ
કહે કેહેવત ખોટું; શીશ મરો છો મથી; તમારા ગયા વીના અમે તો;
ઉતરવાના નથી ॥ ૩૪ ॥ એવું સાંભળી ભીમ કોપ્યો, કળકળીયો મન
સાથ; કટીકશીને દંત ડશીને, પ્રક્ષેને દ. ધાં બાથ. ॥ ૩૫ ॥ આંબલીને
પીંપળી છે, તે પર પ્રાક્રમ માંડયાં, હચ હચાવી બળ કરીને, બે પ્રક્ષ
ખેંચી કહાડયાં ॥ ૩૬ ॥ બે ધટીકા લગી બાગમાં નાચ્યો, પછી વલ્લો વ-
ચન; હજી ઉતરો કહ્યું માનાને, ઉંધ બુદ્ધી અંધ તન. ॥ ૩૭ ॥ કૌરવ કહે
ઉતરીએ નહી, તોપણ કરશો કેર; ઉતરીશું હેઠાતોએપણ, નથી જવાના
ઘેર ॥ ૩૮ ॥ માટે દયા લાવી દો મુકી, બાગમાંથી-સંચરો; નહી તો અમા-
રો ઉપાય નથી, કરવું હોય તે કરો. ॥ ૩૯ ॥ ભીમે બળયુ કે ભરાયો મુ-
મત ઉતરશે નહી સીધા; આંબલી પીંપળી બે ભુજ વિશે, ભુજવાં
ભુજવાં સીધાં. ॥ ૪૦ ॥ રાતો તાતો બહુ મદમાતો, ભાધ તણીદાઝ કહાડે;
બે ભુજના પ્રક્ષ આધાં કરીને, માહીઓમાંહી પછાડે. ॥ ૪૧ ॥ ડાળેડાળું
પાંખડેપાંખડું, જે એકએકને અડે; થાય સપાટો વાગે ઝપાટો, અરબડી
હેઠા પડે. ॥ ૪૨ ॥ વાગે લાગે લાગેને હાડ લાગે, ખંખેરી ખોટા કાહાડયો;
ઝુડી ઝુડી નીચે નાંખે બણે, આંબો વેડવા માંડયો. ॥ ૪૩ ॥ એકસો છએ
ધરણુ હજ્યા, પ્રક્ષતણો માર દીધો; પછી પડેલાને વીણી લાવી, ઢગલો
ભેળો કીધો. ॥ ૪૪ ॥ પછી ગયો અરભુનની પાસે, કટી કશીને ખાંધે, જે
નરનું પાંગોડું ઝાલી, બેસાડી લીધો ખાંધે. ॥ ૪૫ ॥ કોટ કુદી ખહાર પડી-
ઓ, બે પંથ આવ્યાછેક; અરભુનને ખાંધેથી ઉતારી, માર્યો તમાચો એક
॥ ૪૬ ॥ આ પંથે જ ઘેર આપણે, હું કાકા ધર જવું; દિકરા એના મરવા
પડયાછે, વધામણી ખાધ આણું ॥ ૪૭ ॥ એમ કહીને ઘેર મોકલ્યો આપ ગયો
રાજમહેલ; ધત્રાષ્ટરને કહ્યું જઈને; તમે મુતનીભુઓ રહેલ ॥ ૪૮ ॥ બા-
મને વિશે સોએ ભાધ, પ્રક્ષો ઉપર ચડીયા; ઊતારે ઉતર્યા ન હેઠા, વા
વાયોને પડીઆ ॥ ૪૯ ॥ ઝડપ જવો નહીંતો મરશે, જશે તમારું નામ;
અંધ કહે હું સમજ્યો બેટા, તારું કરેલું કામ ॥ ૫૦ ॥ એવું સાંભળી
ભીમ ચાલ્યો, ગયો પોતાને ઘેર, અરભુન જૈને ઘેર બેઠાછે, કહી નથી
કાંઈ પેર ॥ ૫૧ ॥ એટલે ભીમે કહ્યું માતાને, કામા કરો હું રાંક, ભુલ્યો
ચુક્યો માફ કરજો, આજ પડ્યો મમ વાંક ॥ ૫૨ ॥ કુંતા કહે કે વાંક
પડ્યા વણ, કેમ કહું કુઆર; ભીમ કહે કેમ અરભુનજીએ, નથી કહ્યા
સમાચાર ॥ ૫૩ ॥ એમ કહી અરભુનને ઝાલ્યો, ધ. લ્યો બગલનિ માંચ,
અંમરખો ઉચો કરીને, પીઠ બતાવી ડ્યાંચ ॥ ૫૪ ॥ કુંતા ધરમ

વીરમય પામ્યાં, આતે શું કહેવાય; લીમ કહે મા ડાહ્યો દીકરો, લણી
આવ્યો વિધાય ॥૫૪॥ ગુરને ઘેર લણીને પાછા, બાગમાં ખાતાતા મારે;
ત્યાં જઈ મેં કૌરવોને કુટ્યા, ખામી ન રાખી લગાર ॥ ૫૫ ॥ કુંતાજી
કહે લલે કુટ્યા, ખુશી થયું મુજ મન, તુજ પ્રતાપે જીવતો રહ્યો અ-
રજુન મારો તન ॥૫૬॥ વળણ ॥ તુજવડે એ ઉગર્યો, ઓરે મ્હારા
તન; વ્યાસ વલ્લભ મુખ ઓચરે, મુણે શ્રોતા જન ॥

કડવું ૪૧ રાગ ચોપાઈની ચાલ.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, મુણ જનમેજે રાજન; બોલ્યા અરજુન
બેડીને હાથ, તમે સાંભળજે માત શ્રાત ॥૧॥ વેડ્યા દુખના દીવસ એ
વા, પર પેટની વિદ્યા લેવા; ભણ્યો લવીશમાં હવું જેહ, હવે ન કરે દુ-
ષ્ટનો રનેહ ॥૨॥ એમ કહી રહ્યાં સહુ છાના, પડ્યા બાગમાં સુત આ-
ધળાના, તેથી અંધે કરી આગનાય, સહસ્ર શેવક મોકલ્યા ત્યાંય ॥૩॥
ક્રીધેલા દરવાજે અડીયા, મુકી નીસરણી કોટે ચડીઆ; પછી બાગ વી-
શે ઉતરીયા, દરવાજા ઉઘાડા કરીયા ॥૪॥ ગયા શેવકો કૌરવ પાસે,
કૈક માંહાને કૈકને શ્વાસ. હતા ભેગા તે છુટા ક્રીધા, નાંખી ડોળીયો ખાંધે
લીધા ॥૫॥ સૌને સુવાડ્યા એક મુકામ; ઢાળી ખાટલો સુતા તમામ,
કર્યા ઔશદ અપરમપાર, થયો બે માસે સૌને કરાર ॥૬॥ હરેકરે એવા
ઠીક થયા; પાછા ભણવા ગુરે ઘેર ગયા, ત્યારે બોલીઆ દ્રોણાચાર, હ-
વે નહી ભણાવું લગાર ॥૭॥ ખટમાસ ભણાવ્યા તમને, તેની આપો
પરીક્ષા અમને, બોલ્યો દુરીયોધન મુખ એવું, માગો તેવી પરીક્ષા દેવું
॥૮॥ દ્રોણ કહે નથી લેવી હાલ, આપો પરીક્ષા આવતે કાલ, આપણા
નગથી ગાઉ બેય, ત્યાંતો જોજનીયો વડ છેય ॥૯॥ લાંબો પહોળો છે
ગાઉ ચાર; તેની નીચે જવું નીરધાર; વડથડ સરસું સિંહાસન, મુજમા
ટે કરો આસન ॥૧૦॥ આસપાસ બીછાનાં નાંખો, બીજને બેસવાનું ત્યાં
રાખો; પડો વગડાવ્યો ગામની માંય, કાલે જોવા આવે સહુ ત્યાંય ॥૧૧॥
બહાણું વાતામાં તતબર થાવું, વાજતે ગાજતે ત્યાં જવું; જેમ શોભા
વધેરે તમારી, તેવી ઉપમા કરજે અમારી ॥૧૨॥ કહે દુરીયોધન મ્હારા
જ, છીએ શીખ્ય તમારા ઝાઝા, પૈસા પુજીથી પણ તાજ, વધારીયું
તમારો માઝા ॥૧૩॥ કહી કૌરવો ચાલ્યા ઘેર, કરી પરીક્ષા દેવાની પેર;
ડોરો ગામમાં વગડાવ્યો, સૌને સમ્રાચાર કેવરાવ્યો ॥૧૪॥ દ્રોણે દીધે-

લી વિધાની દિક્ષા, તેની રાય આપે છે પરીક્ષા; જને જોવાની હોય ધ-
ચ્છાય, જને જોજનીયો વડ જ્યાંય ॥૧૫॥ એમ કરતા રજની જાય;
ખીજે દીન પરીક્ષાનો થાય; કરી આજ્ઞા દુરજોધન, મોનાનુભોક્ષ્યુ સીં
હાસન ॥૧૬॥ વડ થડે જઈ મેલ્યું, કર્યું સાક્ષુક સૌ પાથરેલું; પછી
કૌરવ થયા તૈયાર, પેહેયા પોષાક શુભ શણગાર ॥૧૭॥ લાગ્યા વાજીંત્ર
અપરમપાર, સાથે સેન્ય ક્ષોણી અગીયાર; લીસ્મ વીદુરને કપાચાર
વળી ગામના શેઠ શાહુકાર ॥૧૮॥ ઉભા ગુરૂ તણે ઘેર આવી, એક સુ-
ખપાલ ત્યાં મંગાવી; તેમાં બેસાડયા ગુરૂનેસાર, ખાંધેલીધી તે કૌરવચાર
॥૧૯॥ તવ જોવાને સરવ ભરાય, કેક પહેલેથી વડ કને જાય; જોવા
માટે જગો રાખી પડીયા, કેક અવર વૃક્ષોએ ચડીયા ॥૨૦॥ એવી રી-
તે મચ્યું ધમશાન, વાગ્યાં ગુરૂને ઘેર નીશાન; વાગે વાજીંત્ર અપરમપાર;
કાને સંભળાય નહીં લગાર ॥૨૧॥ વલણ ॥ વાગે વાજીંત્રો ધણાં, કાને
નવ સંભળાય; વ્યાસ વક્ષલ મુખ ઓચરે; સાંભળજે શ્રોતાય ॥

કડવું ૪૨ રાગ ધમાસની ચાલ.

કુડંલી ગડગડે ॥૧૬॥ બોલ્યા વૈશમપાયેવચન, સાંભળજનમેજેરા-
જન; થયા ગુરૂ ધણા પરસન, કે કુડંલી ગડગડે ॥૧॥ વાગેદોલમરદગને
તાલ, આગળચાલે શાણા ધીમી ચાલ; ધણા ઉડે અખીલગુલોલ કેકુડ-
લી ગડગડે ॥૨॥ વાગે રામદોલ પરધમ કાંશી, સરોદાસરણાધને હાશી;
જુએ નારીયો રહીને ત્રાંશી, કુડંખી ગડગડે ॥૩॥ ધણા અનુચર ચંમર
ઢાળે, આગળ છડીદાર નેકી બોલે; ખની શાભા ત્યાં સુરપતી તોલે કે
કુડંલી ગડગડે ॥૪॥ ધીમે ધીમે ગયા નગ્ર ખહાર, કીધો ઉતાવળ અ-
પાર; આવ્યો જોજનીઓ વડ સાર. કે કુડંલી ગડગડે ॥૫॥ વલણ ॥ જો
જનીએ વડ આવીયા, આનંદ ઉપજ્યો મનદ્રોણાચાર વક્ષલ વદે, જે
બેઠો આસન ॥

કડવું ૪૩ રાગ ધનાસરીની ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, શુભ જનમેજેરાય; વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું આવપરવ મહીમાય ॥૧॥ આસન ઉપર ગુરૂ ખીરાબ્યા, વ-
ડને થડે હુક્ષાસ; એટલે સરવ નગ્રના લોઠો બેસી ગયા ઓપાસ ॥ ૨ ॥

એક જથે રાજવંશીઓ ખેઠા, દેખાય શોભા અપાર; એટલે કુંતા મા પ્રત્યે બોલ્યા ધર્મ કુમાર ॥ ૩ ॥ સાંભળો માતા છો સુખ દાતા, દો આમના ત્યારે થૈએ; જોજનીઓ વડ જોવાને મારે આપ કહો તો જૈએ ॥૪॥ કુંતાજી કહે કુંવર મહારા, સુખરૂપે ત્યાર થાવો; એકલા ભીમનેધે-ર મુઠી જોવાને સાર જવો ॥ ૫ ॥ ભીમ કહે ઓ માવડી મહારી, દયા ધરો કાંઈ ઉર; શા સાર મને ના કહો છો શી છે મહારી કસુર ॥૬॥ કું-ન્તા કહે કાંઈ કસુર નથી, પણ નહી સ્થીરચીત; સભામાં દેખે દુરીયો-ધનને થાય મતી વીપરીત ॥૭॥ ભીમ કહે કાંઈ નહી બોલુ, બ્રાત મને લે ચાલો, ન હોય વીશ્વાસ માહરો તો બે ભાઈ બે ભુજ આલો ॥ ૮ ॥ ધરમ કહે આવવા દો, ઓરે મહારી માતા; કુંતાજી કહે જાઓ બેટા, રહેજો સરવ સાથ ॥૯॥ એવી આપી આજ્ઞા કે, નીકળી સંગે ચાલ્યા ધરમને અરબુનજીએ, બેભુજ ભીમના આલ્યા ॥૧૦॥ આગળ શેદેવપાછળ નીકળ, ચાલ્યા શોભા કરી એવી, ભીમ કહેછે જુઓ માતા, શાય-ખી મહારી કેવી ॥૧૧॥ ચાર ચાર ચાકર જોડે ચાલે, વચમાં રાજ તુલ્ય ડોલુ; એટલે ધરમે આંખ કહાડી, ભીમ કહે નહી બોલુ ॥ ૧૨ ॥ એમ કરીતે ગયા સભામાં, વીદુરે દીઠા તનુમાન્ય દધને બોલાવીયાને બેસા-ડયા દેઈ આસન ॥૧૩॥ ભીસ્મ પીતા પણ થયા રાજ, બેઠા સભા સહુ જન; એટલે દ્રોણે તેડયો સભામાં, રાજ દુરીયોધન ॥૧૪॥ તવ સભામાં આવી ઉભો. એટલે બોલ્યા દ્રોણ. બાણવિદ્યા મેં લખાવી તેની દેછે પરીક્ષા કોણ ॥૧૫॥ છત્રપતી કહે આપું પરીક્ષા, જેવી માગશે તેવી, ગુરુ કહે કે કરી બતાવો એવી પરીક્ષા લેવી ॥ ૧૬ ॥ છત્રપતી કહે ભલે મહારાજ જે જોઈએ તે મંગાવો; ગુરુ કહે ઘડો ત્રીકાનો, કાચોને કાચો લાવો ॥૧૭॥ દુરીયોધને સ્વાર મોકલ્યો, કુંભ કાચો લઈ આવ્યો, હવે મહારાજ શી આમના છે, મંગાવ્યો તે કુંભ આવ્યો ॥૧૮॥ ગુરુ કહે સહુ સભા સુણો, કુંભનું રક્ષણ કરવું; ભાગે નહી તેવી યુક્તિ કરીને, ભુજમાં લે જળ ભરવું ॥ ૧૯ ॥ પછી એ ઘડાને ઉછાળી દેવો, અગન ચાલ્યો જાય; તે પછી ખાંધેથી ધનુષ લેવું, ચઢાવવું સભામાંય ॥૨૦॥ તેના ઉપર બાણ લેવું; મંત્ર લખીને એક; તે બાણ ઉંચું જતામાં તે-ના, બાણ બને અનેક ॥૨૧॥ વડ વીશે તેનો થાય ફેલાવો, મંત્રથી દધવ-ત દાખે, નહાતું મહોટું કુંવળ શુદ્ધાં, પત્ર વીંધી નાંખે ॥ ૨૨ ॥ પછી જે રિતે બાણ વધેલાં; તે રીતે ઘટતાં જાય; છેવટ બાણ બને એકનું એક, આવે સંભાના માંય ॥૨૩॥ સકળ સંભાના દેખતાં તે, બાણ ભાંધામાં

પેથે; એટલે મગને મથેલો ધડો; હાથમાં આવીને બેસે ॥ ૨૪ ॥ તે ધડો
મારી આગળ મુઠી મુજને પડે પાય; તે વિધારથી માદારો ઠરે, આશીશ
હઉ સલામાં ॥૨૫॥ સાંલળી રાજ વીસ્મય પામ્યો, આ કેમ માનીયે
સાચું; પાણી કેમ કરીને ભરિયે, કુંલનું ઠીકરું કાચું ॥ ૨૬ ॥ એમ જા-
ણી મામાને બોલાવ્યો, આ વાત કેવી કીધેલી; મામા કહે એ ગુરનું મ-
ખું છે; કાંક લાંગ પીધેલી ॥ ૨૭ ॥ કરણે કહું એમજ દીસે, ગુર તણું
ચીત આલ્યું; દ્રોણે એવું સાંલળ્યું તવ, તરત નીચું ઘાલ્યું ॥૨૮॥ અ-
રેરે આ દુષ્ટો શુ બોલ્યા, સલા મેં શીદ ભરાવી; અનેકમાં મ્હારી
આખર લીધી, લાંગ પીધેલી ઠરાવી ॥૨૯॥ એટલે આવ્યો દુષ્ટ દુરયા-
શન, બોલીયો મર્મ વચન; ગુર મહારાજ ઘેર ચાલો રાતાં થયાં લોચ-
ન ॥૩૦॥ તેમ તેમ ગુરને મ્હા માઠું લાગ્યું, વિષ હોય તો ખાવું; આ
પ્રથવી મા માગ દેતો, તારામાં સમાઈ જવું ॥ ૩૧ ॥ કુળતીને વિદ્યા ન
દેવી, દેવો નહીં સુલ બોધ પ્રથમ તો શીખે કે સુણે, પુઠે કરે વીરોધ
॥૩૨॥ કુપાત્રોને વિદ્યા ભણાવી, મારે જીવી શું કરવું; મરકરી મ્હારી
થઈ સલામાં, સાગરમાં પડી મરવું ॥ ૩૩ ॥ વલણ ॥ સાગરમાં જઈને
પડું, એમ કરે રદન; વ્યાસ વજ્રલ મુખ ઓચરે. આંસુ વહે લોચન ॥

કડવું ૪૪ શીક્ષા શાણાને એ રાગ.

જઈ પડું તે સાગર માંયરે, હવે હું તો શું કરેરે; ॥૧૮૬॥ દ્રોણ ગુર એ
કલ્પાંત માંડ્યું, દુષ્ટોને દીધી વીધ્યાયજ; સલામાં લાવ્યો લાવી બનાવ્યો
કરાવી જગ નીંદાયરે ॥ હવે ॥ ૧ ॥ મેં જાણ્યું મારા સારા નીવડશે,
વીદ્યા ભણાવેલા પ્રાણીજ, છેવટ મહેનત છુટી પડીને, સઘળું થયું ધુળ
ધાણીરે ॥૧૮૭॥ શુકતીમાં તો રૂપું લાસે, પણ તેતો મીધ્યાયજ; તેવા
મુજને કૌરવ ભાસ્યા, તેણે શું રૂળ થાયરે ॥૧૮૮॥ ઝાંઝવાના જળ દુર-
થી દેખી, ત્રસાવંત જન જાયજ; તેણે તરસ કદી ન છીપે, તેવી ગતી
મારી થાયરે ॥૧૮૯॥ ખોટું નાણું ચળકે ઝાઝું, તેથી લાગે મોહજ; ભયાર્
બંજરમાં વટાવવાથી, નીપજ મ્હોટો દ્રોહરે ॥ ૬. ॥ ૫ ॥ લંગી ઠરાવ્યો
ભરી સલામાં, પાકુ મારી કાયજ; એવું બેઠને ઉદાશી પામ્યા વી-
દુર લીસ્મ પીતાયરે ॥ ૬. ॥ ૧ ॥ દુઃખ ગુરનું દેખીને અરજન નેત્રમાં
લાવ્યો નીરજ; મ્હારા ગુરજ લજ્યા જાય છે, સાંલળો ધરમ વીરરે,
॥ ૬. ॥ ૭ ॥ એ ગુરની હું ભણ્યો વીધ્યા, દુઃખવેળા મ્હારે ભણજ; વડ

વીંધવા મુને આજ્ઞા દોતો, સભામાં ઉભો થાવરે. ॥૬॥ ૮ ॥ ભીમ કહે
એ મુસ્કેલ કામ છે, કોહોતો દધવત દાખુંલ; પાંદડાં વીંધવાની પંચાત
નહી બધો, વડ ઉપાડી નાંખુરે. ॥ ૬ ॥ ૯ ॥ તવ ધરમ કહે બેસોને વીરા
ગુણ ગોવીંદના ગાવેલ; અરજીન વીરા કુળના હીરા, ઉઠો તમે ઉભા
થાવેરે. ॥૬॥ ૧૦ ॥ પાપના કામમાં પાછા પડવું, ધર્મમાં આગળ ધાવુંલ;
કાંઈક કરતાં બ્રાહ્મણ ઉગરે, તેથી કબુલ હું થાવરે. ॥૬॥ ૧૧ ॥ વળણ. ॥
કબુલ થાવું વિરલા, ભેધ બ્રાહ્મણનું દુઃખ; વ્યાસ વક્ષલ વાણી વદે,
યધ આજ્ઞા સત્ય મુખ.

કડવું ૪૫ રાગ સાખીની ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું, આશ પરવ મહીમાય. ॥૧॥ અરજીનજીને આજ્ઞા દીધી, ધ-
રમે જેણીવાર, એટલે સભા વિશે, ઈન્દ્ર તણે કુંવાર ॥ ૨ ॥ ગુ-
રને નમસ્કાર કીધો, આજ્ઞા દયો મહારાજ; તમારે એટલે બેશી ભ-
ણ્યો છું, પ્રભુ કરાવશે કાજ. ॥૩॥ એટલે જ્યે અરજીન સામું, મન કર્યો
વીચાર; પાસેના નાઠા આ અળગાનો, શો વળે શુકરવાર ॥ ૪ ॥ નજ-
ક બેશી વિદ્યા ભણેલા, તેથી ન થયું કામ; તો આ એટલે બેશીને
શીખ્યો, તેની શું ચાલે હામ. ॥૫॥ એવું સમજી નીચું જ્યે, આપી
નહી આજ્ઞાય; એટલે અરજીન પ્રત્યે બોલ્યો, જે દુરીયોધન રાય. ॥ ૬ ॥
કદી નહીને તે તદન બોલ્યો, કેમ ઉઠ્યા અર્જુન, અર્જુને જાણ્યું અર્જુન
કહ્યો, તે ભીમભાઈનું પુન્ય. ॥૭॥ ભીમના ભયથી માન્ય દધને, પુછ-
વા લાગ્યો એમ; સભામાં આવીને દ્રોણ ગુરની, આજ્ઞા માગો કેમ ॥ ૮ ॥
અરજીનજી કહે હું વડ વીંધુ, જે આપે આજ્ઞાય; ગુરએ નથી બતાવ્યું
ખોટું, સાચી છે વીંધાય. ॥ ૯ ॥ પાપી કહે તમે બહુ ડાહ્યા, કામ કરો તો
સાચા; છોટે બેઠેલાથી કામ થવાનું કને બેઠેલા કાચા, ॥ ૧૦ ॥ તે કરતાં
આજ્ઞા અપાવું, તે પછી આયુધ ધરવું; તે છતાં કારજ થાય નહી તો,
તમારે શું કરવું. ॥ ૧૧ ॥ અરજીન કહે આજ્ઞા ગુરની, અપાવો ધરી
હુંશ; બાણ અપાવો કરણ કેરાં, તેની સંગ ધનુષ. ॥ ૧૨ ॥ એટલું અ-
પાવો મુજને તો, કારજ મ્હારે કરવું; તેમ છતાં કામ થાય નહી તો, જે
કહો તે શીશ ધરશું. ॥ ૧૩ ॥ દુરીયોધન કહે અપાવું આજ્ઞા, આયુધ
કર્ણના આપું, તેમ છતાં કામ થાય નહીતો, બે કાનને નાક કાપું ॥ ૧૪ ॥

અરજીનજ કહે કબુલ મારે, બે કાનને નાક કાપો; દુરીયાધન કહેઝમની
 પાસે એટલું લખાવી આપો ॥ ૧૫ ॥ એટલે અરજીન ધરમ પ્રત્યે, ન-
 મીને બોલ્યો એમ; તાંબાને પત્રેલખીને આપો, છત્રપતી કહે તેમ ॥ ૧૬ ॥
 ધરમ કહે વીરા મારા, કયાં મુમતે ચઢી મતી; સરત બિડીને કામ ન કર-
 વું, સરપાવ લેવો નથી ॥ ૧૭ ॥ આપણુ તો બ્રાહ્મણને માટે, ઉભા થયા
 કામ કરવા; અરજીન કહે નહીં લખી આપોતો; પ્રાણ મારે પરહરવા ॥ ૧૮ ॥
 ભીમ કહે લખી આપો ખંધુ, સૌ પ્રભુ કરસે સાર; નહીં કામ થયને નાક
 કાપે, તો સોયેને મારું ॥ ૧૯ ॥ ધરમ કહે કાંઈ ન થાયે, મહારી વદેત્રી
 વાણુ; તે લેખથી ઉલોટો તું ચાલે, કાઢું મારા પ્રાણ ॥ ૨૦ ॥ અરજીન ક-
 હે મારાં કપાશે, તમારે શા સંતાપો, ઉઠેલો હવે હેઠો ન બેસું, દસ્તાવેજ
 લખી આપો ॥ ૨૧ ॥ એટલે ધરમે પત્ર લીધું, લખી આપ્યું તે કામ;
 અરજીન કહે ગુરૂ પ્રતાપે ઇશ્વર કરશે કામ ॥ ૨૨ ॥ એમ રાજ થી દીધો
 દસ્તાવેજ, જીવે સલામો સાથ; સત્યવાદીએ શોંખી દીધો, દુરીયાધનને
 હાથ ॥ ૨૩ ॥ દુરીયાધન કહે મામા મહારા, પત્ર ઠેકાણે કરો; અરજીનના
 નાક કાન કાપવા ઘણી મુકળે છરો ॥ ૨૪ ॥ એમ કહિને પત્ર આપ્યું,
 વીખીત એતી બુધ; કરણનાં કનેથી અપાવ્યાં, અરજીનને આયુધ ॥ ૨૫ ॥
 એટલે અરજીન રાજ થયો, કટી કરીને ખાંધે; ખાણનો ભાથો ધનુષ મહો-
 ઢું, બેરબયું ડાલી ખાંધે ॥ ૨૬ ॥ કરણ કહે ઓ દુરીયાધન, બનવાના
 ગુરૂ દ્રોણ, ધનુષ મહારૂં ત્રેણ લોકમાં, ચડાવે એવું કોણ ॥ ૨૭ ॥ દુષ્ટ કહે
 મુજને પણ નીશ્ચિ, મીથ્યા ચઢ્યો છે છાક; ભરા સલામાં બેઠો છે ખોવા,
 બે કાનને એક નાક ॥ ૨૮ ॥ એવી વાતો કરતા ચાલ્યા, ચાર જણા ચ-
 ડાગ; આગના અપાવાને ચાલ્યા, ગુરૂ કને તતકાળ ॥ ૨૯ ॥ ઓરે
 મહારાજ આગના આપો, અરજીનજ કરે કામ, દ્રોણગુરૂ ઉંચું નવ જી-
 એ, બોલે નહીં તે કામ ॥ ૩૦ ॥ દુરીયાધન કહે નહીં બોલે, તો પગ પાછા
 ભરીએ, મામો કહે પરણે બોલાવો; ગોદમગોદા કરીયે ॥ ૩૧ ॥ કરણ
 કહે આગનાં આપો; ઓરે ઓ દ્રોણાચાર, એટલે ગોદો મારીને બોલ્યો
 અધ તણો કુંવાર. ॥ ૩૨ ॥ એટલે ગોદો બોલ્યો મામાએ; વચન રાયનું
 થાપો. થશે તો થશે નહીં તો રેહેશે, આગના તમે આપો ॥ ૩૩ ॥ એટ-
 લે હસાવ્યા દુશ્યાસને, આપી દો આગનાય; તવ ગુરૂ ગભરાયા ઘણા
 વીચાર્યું મનમાં ॥ ૩૪ ॥ અરજીનથી કદી કામ ન બને, તો વેણુ મહારૂં
 જાય; એમ; જણી આગના ન આપુ તો ઘણી ગોદાગોદ થાય ॥ ૩૫ ॥
 એવું વીચારી દ્રોણ બોલ્યા, પુન્ય મહારૂં મહારે ધાળે; અરજીનજ આ-

ગના આપું છું, કામ તારાથી થજે ॥ ૩૬ ॥ અરબુનલ કહે શીશ થ-
હાણું, ક'ગજે વેણ તમારું; હાથ જોડીને ઉભો સભામાં, પ્રભુજીને પો-
કારું. ॥૩૭॥ વળણુ ॥ પ્રભુને પોકારવા, ઉભો જોડી હાથ; વ્યાસ વક્ષભ
મુખ ઓચરે, સમરે દીનાનાથ.

કડવું ૪૬ રાગ ખમાચાથી છાયા.

ઓ સત્યના સંગાથી રે રે રે હો, ઇશ્વર લજ્યા રાખજોરે, ॥ ૧૬૬ ॥
બોલ્યા બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સાંભળ સાંભળ જનમેજે રાજન; અ-
રબુનલ તો કરે છે પ્રભુનું સ્તવન ॥ ઓ સત્યના. ॥ ૧ ॥ પ્રભુ લજ્યા રા-
ખવા શવરીના જમ્યા બોર, કુમળકેરે ચંદનસીધું કીશોર; વડ વીંધ્યાનું
નથી મહારામાં જરા જોર ॥ ઓ સત્યના. ॥ ૨ ॥ શીવની લજ્યા સાડ
મોહની રૂપ ધરીયું, દેવની લજ્યા સાડ આળંધર રૂપ કરીયું, શલ્યાની
તો એહલ્યા બનાવી મ્હેણું હરીયું ॥ ઓ સત્યના. ॥ ૩ ॥ પ્રભુ એવિ લ-
જ્યા સૌ સેવકોની રાખી, આ વેળાએ દૈવત થો રાખી; કરજો કારજ
શોભા તમારી છે આખી ॥ ઓ સત્યના. ॥ ૪ ॥ પ્રભુ નથી ઉઠ્યો હું
જસ લેવા કાજ, દેહ ત્યાગ કરતાતા ગુરૂ મહારાજ; માટે મારા દલડામાં
ઉપની છે દાજ ॥ ઓ સત્યના ॥ ૫ ॥ જોવા સાડ ભરાયાં જન સારાં સારાં,
દુષ્ટે લખી લીધાં છે નાક કાન મહારાં; મહારાં જશે તો હું જાણીશ મયાં
તારાં ॥ ઓ સત્યના. ॥ ૬ ॥ પ્રભુ દીનબંધુ છો દયાળુ ગોપાળ, લાગ્યો ટેક
જેઠ સંસારી ગટમાળ; નાક જશે તો હું કરીશ માલ્યો કાળ ॥ ઓ
સત્યના. ॥ ૭ ॥ વળણુ ॥ એવી ત્યાં સ્તુતિ કરી, ત્યાગ કયો અલીમાન;
વ્યાસ વક્ષભ વાણી વદે, રીજ્યા શ્રી ભગવાન.

કડવું ૪૭ રાગ ચોપાઈ.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સાંભળ જનમેજે રાજન; સ્તુતી કીધી
પ્રભુની અપાર; કયો ગુરૂને નમસ્કાર ॥ ૧ ॥ પછી બીરમ વીહુરને નમી
યો, દેખી વીવેકી જનોને ગમીયે; કયો સર્વ સભાને જીહાર, દીધી આ-
ર્શાશ સહુએ અપાર ॥ ૨ ॥ દેખી બોલ્યો દુરીયોધનરાય, મામા કામ થશે
કે નહી થાય; સુણી મામો બોલ્યો મુખ વાણી; કાચા કુંભમાં કેમ રહે
પાણી ॥ ૩ ॥ જળ રડતામાં ભાગી જશે; કુંભ દગીને કાઢવ થાશે; સુણી

છત્રપતિ થયો ખુશી, કુંભ લીધો કુંતી સુત હુશી ॥૪૮॥ વજ્રમંત્ર લખ્યો
મુખ એવો, તવ કુંભ થયો વજ્ર જેવો; પછી અરજીન વધો વચન
જળ લાવી રેડો રાજન ॥૫૦॥ એમ કહી ભજ્યા દીનાનાથ, ઘડો મહત્ત્વ
કર્યો બે હાથ. ॥૫૧॥ બોલ્યો મામો ઉઠો રાય મહારા, કરી ઉચેથી જે જ-
ળધાર; વાગે ધાર કાચો કુંભ ભાગે, જોઈ મુજને આનંદ લાગે. ॥ ૭ ॥
ઉઠ્યો માગેર લે રાજન, કરી જળધાર દુરીયોધન; ભગ્યો ઘડોને પડ્યો
જેમ, મામા કુંભ ન લાગ્યો કેમ. ॥૮૧॥ મામો કહે ધીરજ ધર ભાઈ,
એની ઝાલવાની ચતુરાઈ; હવે પતંગીને ઓગળી જશે, ગમન ના-
ખતાં કાઢવથશે. ॥૮૨॥ છત્રપતીએ માન્યું સાચું, આપું નહિરહે પાત્ર છે કા-
ચું; અરજીને મરવ મન હણીયો, કુંભકાજે વાયુમંત્ર લખીયો. ॥૧૦૧॥ મંત્ર
ને વશ વાયુ બળીયો. આવી ઘડાને વીટળાઈ વળીયો; તવ કુંભ કેંકર્યો
કુંતી તન, વાયુ લેઈ ગયો ગગન ॥૧૧૧॥ બોલ્યો દુરીયોધન મુખ એમ,
મામા કુંભ ન લાગ્યો કેમ; મામો કહે કાંઈક વીધાય, પણ ધનુષ નહિ
ચઢાવાય. ॥૧૨૧॥ એવે અરજીન કામ શું કીધું; પોતે ધનુષ ખાંધેથી લી-
ધું; છોડો ભોમી મુકી દીધો ભાર, દોરી ચઢવા કીધો ટંકાર. ॥૧૩૧॥ દેખી
બોલ્યો દુરીયોધન એમ, કહો મામા ધનુષ ચઢ્યું કેમ; તવ બોલ્યો મામો
ને કરણ, ચઢે ધનુશ મુકેલું ધરણ ॥ ૧૪ ॥ પણ રાખ્ય ધીરજ મનમાંય,
જેવાનું છે છોડે બાણ ત્યાંય; વડ વીધવા જેટલાં ક્યાંથી થાશે, શું એ
બાણનાં બાણ વીયાશે. ॥૧૫૧॥ બોલ્યો છત્રપતી ઠીક બાપુ, પછી નાક
કાન એનાં કાપુ, એવે અરજીને શુભ કામ કીધું, એક બાણ ધનુષપર
લીધું. ॥૧૬૧॥ કામ કરવા ઉભો રણે રણીયો, બાણપર મંત્ર અગણીતો
લખીયો; એની શ્રદ્ધામાં નહી નુન્ય, ઉપર મેલ્યું ધરમનું પુન્ય. ॥૧૮૧॥
પછી રાખ્યો પ્રભુપર ટેક, એણે બાણજ છોડ્યું એક; પછી પ્રભુ ભજ્યા
નો મનસુબો, હાથ જોડી સલામાં ઉભો ॥ ૧૯ ॥ એની ઇશ્વર કરે જય,
બાણ જતામાં બનીયા બેય, સામું જોઈ રહ્યો રાજ કરણ, એવે બાણ
થયાં છે તરણ ॥૨૦૧॥ જીમે જપે છે ભુગદાધાર, એનાં બાણ થયાં છે
ચાર; વીધાવંતને નાવે આંચ, પછી બાણ થયાં છે પાંચ ॥ ૨૦ ॥ નથી
વડ વીધવા મન ભય, એનાં બાણ થયાં છે હેય, ટગમગ જોઈ રહ્યા ચાર
ભ્રાત, એવે બાણ થયાં છે સાન ॥૨૧૧॥ સોજ્યો સલામાં રૂડેરો ઘાટ પછી
બાણ થયાં છે આઠ, દેખી દુષ્ટોને મન બળ્યો દવ, એનાં બાણ થયાં છે
નવ ॥૨૨૧॥ એનો વધારે ભુગદીય જસ, એવે બાણ થયાં છે દસ, બાણ
ફાલવા લાગ્યાં બધે, પછી હસકે હસકે વધે ॥૨૩૧॥ કુંતી સુતનો સાચો

ઇશ, એનાં બાણ થયાં વીસત્રીસ; જામે જખ્યા કરે વનમાળી, એવે બાણ
 થયા છે ચાળી ॥૨૪॥ એની વીધામાં નહીં ક્યાસે, પછો બાણ થયાં
 પચાસ ॥ રાગ ઉતાવળી ચાલનો ઢાળ ॥ સાઠ શીતેરને એંસી નેહ,
 સો બસે નીરધાર; ત્રણસે ચારસે પાંચસે છસે, એમ થયાં હજાર ॥ ૧ ॥
 અયુત લક્ષને કોટીક થયાં, સર્વ જીએ તે સમે, મધપુડાની મક્ષીકા પેઠે,
 વડ મહિ બાણ ભમે ॥૨૫॥ નાહાનું મ્હોટું પાતરૂં વીધે, કુપળ ન રહે
 બાકી; બાણ પછીથી ઘટવા લાગ્યાં, સૌ પત્રો વીધી નાખી. ॥ ૩ ॥ જેવી
 રીતે વધ્યા તેવી, રીતે ઓછાં થાય; છેવટે એકજ બાણ બનીને, પેઠું
 લાથા નાંચ ॥૨૬॥ એટલે અરજીને હાથ ધર્યો, કુંભ લેવા જવ પેઠો, એ-
 ટલે મગનમાંથી ઘડો, આવીને હાથમાં ખેડો ॥૨૭॥ તે ઘડો ગુરૂની આ-
 ગળ મુકી, લાખો થઈ પડ્યો પાય; એટલે દ્રોણે ઉંચું જોયું જ્ય જ્ય
 શબ્દો થાય ॥૨૮॥ ગુરૂ કહે છે અરજીન બેઠા, તુજ સરીખું કોણ; તારા
 સામ્રથથી જીતાજે મુજ સરખા સો દ્રોણ ॥૨૯॥ મરણ મ્હાડે તે ઉગાર્યું,
 જ્ય જ્ય તારી થાજે; મ્હારા કોઠાની સઘળી વીધા, તારા કોઠામાં ખી-
 જ્જે ॥૩૦॥ એટલે સહુ સભા જ્ય બોલી, ઉઠ્યો વાયુ સંતાન, ક્યાં ગયો
 દુરીયોધન પાપી, કાપું નાક ને કાન ॥૩૧॥ એટલે ઉઠ્યો શકુની મામો
 ખીજે રાજ કરણ; દુસ્યાસન કહે સહુ નાસો, નહિ તો આવ્યું મરણ
 ॥૩૨॥ કાળે મ્હોટે કૌરવ લોકો તરત નાશી જય; ખીજ બધા તો બે-
 શી રહ્યા, નાશી ગઈ સેન્યાય ॥ ૧૧ ॥ એવામાં ભીમનો હાથ ઝાલ્યો,
 પોતે ધરમ રાય; ભીમ કહે છે ખીવરાડું છું વીરા, કરવાનો નથી કાંચ
 ॥૧૨॥ એટલે બોલ્યા ભાષ્મ પીતા, ભીમ કરી તેં ઓભા, ગુરૂને ધર
 લેઈ જવામાં, સેન્ય વીના શી શોભા ॥૧૩॥ એટલે વાયુ નંદન દોડ્યો
 પ્રાક્રમી પુરૂષ કાહાવ્યો; અગીયાર ક્ષોણી સેન્યને ઘેરી ખીક બતાવી
 લાવ્યો ॥૧૪॥ પછી પાલખીમાં પધરાવ્યો; હેત ગણેર વાઘે; ધરમ અર-
 જીન શેઠેવ નીકુળ, તેમણે લીધી ખાંધે ॥૧૫॥ ભીમ છડી લેઈ આગળ
 ચાલ્યો શોભાતણે નહી પાર; વાજતે ગાજતે ગામમાં લાવ્યો, સરમાયા
 અંધ કુમાર ॥૧૬॥ ગુરૂજને ઘેર ઉતાર્યા; સર્વ થયા વીદાય; અરજીનજી
 કુંતા માતાને, પ્રેમથી લાગ્યા પાય. ॥ ૧૭ ॥ કુંતાએ કહ્યું કેમ બેઠા,
 એટલે બોલ્યા ધર્મ, દુખ વેઠેલું પ્રમાણ પડીયું, ઉઘડ્યું એનું કર્મ ॥૧૮॥
 ઓ મા તારા અરજીનજીએ, કીધું વડ વેધન; પાસે ભણેલો પાછો પ-
 ડીયો રાજ દરજેધન ॥૧૯॥ દ્રોણતણે આશીરવાદ મળીયો; વળી મળી
 વધાય; અરજીનને કોઈ જીતે તેવો, હવે નથી જગમાંય ॥ ૨૦ ॥ એટલે

લીમને માહું લાગ્યું; માન્ય માહું ઉતરીયું; ઉપમા વધી અરજીન કરી
આતો ઠીક ન કરીયું ॥૨૧॥ એમ બહીને લીમે પુછ્યું, મહારાથી જ-
ખરો કેવો; ધરમ કહે તારા સરીખા, પચીશ છતે તેવો ॥૨૨॥ લીમ કહે
અરજીન છ ઉઠો, આપણ બે યુદ્ધ કરીએ, અરજીન છ કહે તમતો બગીચા
અમો તમોથી કરીએ ॥૨૩॥ લીમ કહે મ્હોટાભાઈ સુણો, વીચાર મનમાં
ધરીએ; હુંને અરજીન સામા થઈને, યુદ્ધ આરંભ કરીએ ॥૨૪॥ હુંને અરજીન
સામાથેયે; એ જાલે હથિઆર; ધનુષ ચડાવે આણ ચઢાવે, મંત્ર ભણે થાય
વાર ॥૨૫॥ એટલે વળા વીતે એને, હુંતો દૈવત દાખું; ડોટ મુકીને ડોટી
મુકીને ધરણ ઢાળી નાંખું ॥૨૬॥ કહો વીરા મણુ છતે ને હારે; અરજીન
બોલ્યો એમ; ધરમભાઈ અમેનેમ બોલે, તે સત્ય માનુ કેમ ॥૨૭॥ એવું
લીમનું માન્ય રાખ્યું; સરવ ખુશી થયા; કૌરવલોકે વિચાર માટે એ-
કાન્ત સ્થળે ગયા ॥૨૮॥ છત્રપતી કહે સાંમળો સરવે, મીથ્યા હલાવ્યા
હોઠ; અરજીન વીધ્યા ભણી ગયોને, આપણ ડોઠના ડોઠ ॥૨૯॥ એકલો
લીમજ હતો જોરાવર, કરી ન હારતો હોડ; એનાથી બગીચો અરજીન
થયો બેભાઈની મળી જોડ ॥૩૦॥ એકને આપણ પોહોચતા નહોતા, બેને
કેમ પોહોચાય; હવે રહેતો રજ્ય લે રાના, આપણી શી ગત થાયા ॥૩૧॥
એકલો અરજીન છતી શેકે; દ્રોણ જેવા સો દ્રોણ; તો એમ્હજર દ્રોણને
છતે, એવો હશે નર કોણ ॥૩૨॥ શકુની કહે કરશુરામ છે, અતી જોરા
વર કહાવે; છત્રપતી કહે તેમની વીધા, કોણ જઈ ભણી આવે ॥૩૩॥
શકુની કહે ઘણાક ભણે, છે ઇચ્છાતુર અતી; પણ એમને તો પ્રતીમના
છે, ક્ષત્રી ભણાવતા નથી ॥૩૪॥ લીસ્મદાદા એમની પાસે, ભણ્યા હતા
વિધ્યા; ભણીને થયા ગુરૂની સામા, તવ કરી પ્રતીમનાય ॥૩૫॥ તે દન-
થી ક્ષત્રી લોકોને, વીધ્યા નવ ભણાવે; બ્રાહ્મણ કરો વેશ ધરીને, જે બય
તો ભણી આવે ॥૩૬॥ કરણ કહે હું જઈ ભણવા, પણ કરો એક કામ
હુંડીયો મોકલો કરશુરામની; આસપાસ ગામો ગામ ॥ ૨૭ ॥ મહારા
શરિરની લખો નીશાનિ, ઉલટ મુજપર વાપે, હું માગવા જઈને ત્યાં
માગું, જે ભેદએ તે આપે ॥ ૩૮ ॥ છત્રપતી કહે કબુલ વીરા; સુખેથી
તતખર થાવો; જે ભેદશે તે તમોને દેશે, ભણવા માટે જાઓ ॥ ૩૯ ॥
એટલે કરણે ઉલટ આણી, ઉઠ્યો તેણી તર, બ્રાહ્મણ કરો વેશ ધરીને
નીકળ્યો નગની બહાર ॥ ૪૦ ॥ છત્રપતી વળાવવા ગયો, આવજો
બહેલા કરણ; ભણીમણીને લાવજો તમે, અરજીન છતું મેરણ ॥ ૪૧ ॥
॥ વળણ ॥ એમ કહીને પાછો વળ્યો, જે દુરીયોધન રાય; વ્યાસ

વક્ષલ એમ ઓચરે, સાંભળજે ઓતાય.

કડવું ૪૮ રાગ સાંખીની ચાલ.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સાંભળ જનમેજે રાજન; રાજ કરણ મઠ
કને આંવો, એતો આંસુડાં આંખમાં લાવ્યો ॥૧॥ ચોમાસા તુલ્ય ઓંસુ
ભરતો, પેઠો મઠમાં આકંઠ કરતો; જઈ લાગ્યો ગુરૂને ચરણ, સ્વામી
આવ્યો તમારે સરણ ॥૨॥ હવે ગૌ બ્રાહ્મણ પ્રતીપાળ, નથી તમવીના
કોઈ દયાળ; ક્ષત્રીનંદને બુલમ કીધો, રાંધ્યુ અભડાવીને માર દીધે ॥૩॥
કાશીદેશ જનમ ભોમી મ્હારી, લણતો હસ્તીનાપુર ભારી; માગી જમ
તો રાંધિ લીક્ષાય, લેઈ જતો હતો નેળમાંય ॥૪॥ સોમો મળ્યો ત્યાં કુ-
ન્તીનો તન; કહ્યું રહ્યો આઘા અભડારો અન્ન; એવું કહેતામાં રીસ થઈ
ભારી, મુને ચાર પાંચ ચાખક મારી ॥ ૫ ॥ મેંતો નાંખી દીધિ રસોઈ,
પક્ષ કરનાર ન મળ્યું કોઈ; એતો ગરવીષ્ઠ ચરણુન નામ, હુંતો આવ્યો
ભુખ્યો તમ ઠામ ॥૬॥ માહારી રૂદે વસ્યું છે ઝેર, એને માર પછી જાઉં
ઘેર ॥૭॥ મને લણાવો વિદ્યા તો જીવું, નહીતો વીશ ઘોળીને પીવું;
મુને શીખવો બાણ વીધાય, ગુરૂ માહારાજ પડુ પાય ॥૮॥ બોલ્યા ફર-
શુરામજી એવું, એને મારે એવી વિદ્યા દેવું ॥ ૯ ॥ એમ કહી રાખ્યો
આપ ઘેર, લણાવે વિદ્યા બહુ પેર; એવે પાંચ દશ દહાડા જાય, લખી
હુંડી ફરજેધન રાય ॥ ૧૦ ॥ વળણ ॥ લખી મોકલી દુરીયોધને ગુરૂની
આશપાસ ગામ; વ્યાસ વક્ષલ વાણી વદે, શું કર્યું કરણે કામ.

કડવું ૪૯ રાગ સુઢાવળનો.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા સુણ જનમેજેરાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું, આદ્ય પરવ મહીમાય ॥૨॥ સરવ વિદ્યારથીઓ સવારે, લી-
ક્ષા માગવા જય; તેની સાથે માગવા ચાલ્યો પોતે કરણ રાય ॥ ૨ ॥
એટલે ગુરૂ એમ બોલ્યા, તારે રેવું થોડા દન; માટે માગવા ન જસોવેટા
છે મઠમાં બહુ અન્ન ॥ ૩ ॥ કરણ કહે મુજને ઇચ્છા, એમ કહીને જય;
સો બસે વિદ્યારથી સાથે, સંચરીયો ગામમાંય ॥ ૪ ॥ ગ્રહસ્થ તણું ઘર
જેઘને ગયા, વીત્ર કરણની સાથ, પત્રથી ગ્રહસ્થે કરણને દેખી, બોલા-
વ્યો જોડી હાથ ॥૫॥ કહ્યો મહારાજ જેઘએ શું, માગી લ્યો સરવ કોઈ;
કરણ કહે સર્વ જમે તેમ, મોદીકની દો રસોઈ ॥૬॥ તરત ગ્રહસ્થે સી-

ધાં દીધાં લીધાં વીપ્રના તન; માગવું મુકી મડમાં આગ્યા, હરખ્યું સરવ-
નું મન ॥૭॥ સૌ બ્રાહ્મણે વીચાર કીધો, આ ભાગ્યશાળી કેવો; નીત્યાન
મીઠાન મળે માટે, આને માગવા લેવો ॥૮॥ કરણ કહે નારે મહારાજ,
કાલથી માગવું મુકું; થોડા દહાડામાં લણવી વાધી, તે લણવાનું ચુકું
॥૯॥ વીધારથીએ એમ બોલ્યા છે પડે મહેનત અમને, અમારું લણ-
વાનું મુકી લણાવીશું તમને ॥૧૦॥ આવતાં જતાં ખાતાપીતાં લણ-
વશું વીધાય; કરણ કહે કામ એટલું, બીજી નહીં ઇચ્છાય ॥ ૧૧ ॥
એમ કહીને માગવા માટે, કરણ જોડે જાય; બ્રાહ્મણ બોજન ભાવતાં પા-
મે, કરણ ભણે વિધાય ॥૧૨॥ એવી રીતે રીઝવી રીઝવી, કયો ઘણો
અભ્યાસ, બાણાવળી થયો વીધા લણીને, એવે થયા ખટમાસ ॥ ૧૩ ॥
પછી કરણે કહ્યું ગુરૂને, ત્રદ છે મુજ માખાપો, અરજીનને હણી ઘેર જા-
વું, આજ્ઞા મુજને આપો ॥ ૧૪ ॥ ગુરૂ કહે અરજીનના સામે, શું ચુદ્ધ
કરે કુંવાર; એ ક્ષત્રીને તુંતો બ્રાહ્મણ, જેરવી ન શકે માર ॥ ૧૫ ॥ માટે
આજની રૂજની રહો, કાંઈ કરું ઉપાય; કાલે સવારે બહાણુંવાતાં, બેઠા
થજો વીધાય ॥૧૬॥ એમ કહી તે દીવસ રાખ્યો, થઈ રૂજની જેવારે; એ-
કાન્ત જગે ગુરૂજીએ, કર્યું તેડયો તે વારે ॥ ૧૭ ॥ બોલ્યાવીને સામે બે-
સાડયો, જળની અંજળી ભરી હાથ; મંત્ર લણી તે કર્યુંને છાંટે, ગુરૂપ્રસન્ન
મન સાથ ॥૧૮॥ નવાણુ કવચ કરણને અંગે, મંત્ર વડે પહેરાવ્યાં; તે
થકી એને કાંઈ ન વાગે, જળવંત કવચ બનાવ્યાં ॥ ૧૯ ॥ પછી ગુરૂએ
બે બાણુ લીધાં; જીએ છે રાજ કર્યું; મંત્રીને એક બાણુ આપ્યું, આ અ-
રજીનનું મર્યું ॥૨૦॥ કરણ કહે વાર મહારાજ, કૃપા કરી પ્રત્યક્ષ; પણ
મુજને મારવા આવે, કૃષ્ણ કરીને પક્ષ ॥ ૨૧ ॥ તવ બીજું બાણુ મંત્ર-
રી આપ્યું, પક્ષ પ્રભુ એની કરશે; તો તું આ બાણુ મારજે, તેણે દેવકી-
નંદન મરશે ॥ ૨૨ ॥ એમ કહી બે બાણુ આપ્યાં, ગુરૂ નીંદ્રાતુર હતા;
કરણ રાજના ચરણ ઉપર, મસ્તક મુકી સુતા ॥ ૨૩ ॥ તવ રવી સુત
મન વીચારે, ભાગ્ય મારું લખીયું; હવે બહાણું બહાય કેવારે જે જોઈએ
તે મળીયું ॥૨૪॥ પ્રભાત થાય તો વીધાય થાવું, મન ચોર ચીંતા ધર-
તો; સાંબે જીજે ગુરૂજીની, ચરણ ચાંપી કરતો ॥ ૨૪ ॥ અંતરયામી
ગરૂડા ગામી, કૃષ્ણ પ્રભુ સાક્ષાત; જણી કરણના કપટ કેરી, દ્વારીકાં-
વીશે વાત ॥ ૨૫ ॥ ફરશુંને ફેસલાવીને લણ્યો, બાણુ તણી વીધાય;
મહારૂ ને નરના ત્રત્યુનું, બે બાણુ લેઈ જાય ॥ ૨૬ ॥ એવું જણી પ્રેરક
પ્રભુએ, પુણ્ય કરી પ્રેરણાય; નારહજીને શુદ્ધી દીધી, ગયા તે સ્વરમમાં

॥૧૯॥ સુરપતિ પાસે નારદ આવ્યા, સુરેન્દ્ર લાગ્યો પાય, કેમ મહારાજ
 કવેળાએ, આપ કરી કરુણાય ॥૨૮॥ નારદજી કહે ઇન્દ્રરાજ, અરજીન
 છે તુજ તન; તેને હણુલા વીધ્યા ભણુવા, રહોછે ફરશુ ભોવનારદાસુ-
 ર્યનો નંદન કરણુ રાજ, તુજ તનના લે પ્રાણુ; ભોળપણુમાં ગુરૂએ આ-
 પ્યું તુજ સુત મરણુનું પાણુ ॥૩૦॥ વહાણું વાતે એછે જવાનો, કર-
 ણુ કપટ કરી; જ જઈને ચેતાવ્ય ગુરૂને, કાંક કરો કરમરી ॥૩૧॥ સુર-
 પતી કહે આવું મહારાજ, ઉડ્યો ઇન્દ્ર અમ્મર, ભોમીમાં આવ્યો સ્વરૂપ
 લીધું થયો કાળો ભમ્મર ॥ ૩૨ ॥ ભમગ કેરું રૂપ ધરીને ગણુગણુનો
 મઠ પેઠો, કરણુ રાજની જંગા ઉપર કરડવાને બેઠો ॥ ૩૩ ॥ કરણુ
 રાજએ મન વિચાર્યું; એનાથી નહી જાય પ્રાણુ; એવાના ડશથી ડરીશ
 તો પછી, કેમ ખમારો પાણુ ॥૩૪॥ માટે કરડવું હોય તેટલું છોને ક-
 રડી જાય; એમ જણીને ઉરાડ્યો નહી, થયો ન કાળજે રાય ॥૨૫॥ એ-
 ટલે ભમરો ન થાય ભુંડો, કોચી નાંખ્યું શરીર, ખણી ખોતરીને ખણે
 કાહાડ્યું રેલાગેલ રૂધીર ॥૩૬॥ તે રેલો મયો ગુરૂની નીચે, લાગ્યું ઉ-
 ણુ અપાર; અમરીને તવ જગી ઉડ્યા, ફરશુરામ તે વાર ॥ ૩૭ ॥ ગુરૂ-
 બોલ્યા શું તળે આવ્યું, જણે ઉતું નીર; કરણુ કહે ભમરો કરડ્યો;
 કાહાડ્યું મને રૂધીર ॥૩૮॥ તેનો તમારી તળે આવ્યું, ગુરૂએ કયો વી-
 ચાર; રૂધીર દેખીને દોઢ ગાઉ નાસે, બ્રાહ્મણનો કુંવાર ॥૩૯॥ આ કાળ-
 જી નોહ બ્રાહ્મણ કેરું, છે કોઈ કઠણુ જાત; ક્ષત્રિ સરખું કાળજી એનું,
 એમ આવી મન વાત ॥૪૦॥ કરણુ પ્રત્યે કહેવા લાગ્યા; સાંભળ મારી
 વાત; બોલજે સાચું નથી બ્રાહ્મણ, છે કોઈ ખીલ જાત ॥ ૪૧ ॥ કરણુ
 કહે એમ શું બોલો, સંગ કયો બહુ દન; આપને અનુભવ છે મહારો,
 હું બ્રાહ્મણનો તન ॥૪૨॥ સાંભળી ગુરૂએ વીચાર કીધો, સહસા ન કરવું
 કામ; સમાધીમાં જોઈને સમજી, તે પછી ચલાવું હામ ॥ ૪૩ ॥ એમ
 જણીને માંડી સમાધી, કરણે વિચારી પેર; હવે ગુરૂ મને ઓળખવાના,
 નહી જવું જવતો ઘેર ॥૪૪॥ એમ જણીને રથ જોડ્યો ગુરૂનો, ગુરૂ તે-
 ણું હથીઆર; પાણુનો ભાથો ધનુષ લીધું, રથે બેશી ચાલ્યો બહાર
 ॥૪૫॥ મન મુકીને ઘોડ્યા હંકાર્યા, જોર ઝપાટે જાય; સમાધીથી ગુરૂએ
 જણ્યો, કપટી કરણુરાય ॥૪૬॥ સુત સતીનો અરજીન કહાવે, તેનો
 નથી કાંઈ દોશ; ગૌબ્રાહ્મણ પતીપાળ, તે પર દુષ્ટનો રાષ ॥ ૪૭ ॥
 કપટથી મહારી વિદ્યા જણીયો, સાચો કયો સંતાપ, એણે મહારે માથેલ-
 ગાડ્યું, બ્રહ્મહત્યાનું પાપ ॥ ૪૮ ॥ એમ જણીને કોપમાં ઉડ્યા, આણું

એતું મરણ; વિધારથીને પુછવા લાગ્યા. કયાં ગયો કપટી કરણ ॥૪૯॥
વિધારથી કહે નાશી ગયો એ, ઘણી થઈ ગઈ વાર; ગુરુ કહે ઘોડા બે-
ડો, રથ કરો તથયાર. ॥૫૦॥ વિધારથી કહે એરે મ્હારામ, કરણ કપટી
થયો; વિધા તમારી ભણ્યો તેમાં, રથ બેગો ભણી ગયો. ॥૫૧॥ ગુરુ
કહે બીજે રથ કહાડો, તવ ત્યાં કર્યો તથયાર; આકુષ લાગ્યા એધાવતો
નવ દીઠાં હથીઆર ॥૫૨॥ વિધારથી કહે શોધશો માં, એ આયુધ લઈ
પળીયો; ફરશુરામ કહે એ ખરો, ગુરુનો ગુરુ મળીયો ॥૫૩॥ એવે આયુધ
બીજાં લીધાં, વિદ્વાન જન નવ ચુક્યા; અશ્વમંત્ર ભણી ગુરુએ, કાન
ઘોડાના પુંક્યા ॥૫૪॥ વાયુ વેગે ઘોડા ઉડ્યા, ગુરુ બેઠા રથમાંય; કરણ
રાજને જઈ પહોંચ્યા. રોકણ કીધું ત્યાંય ॥ ૫૫ ॥ ફરશુરામ કહે કયાં
નાસે પાપ ભગાડ્યું શીશ; સત્યવાદી કુન્તા મુતને શું, તું જઈને હણી-
શ ॥૫૬॥ કરણ કહે થનાર વસ્તુ, હાતી તે થઈ ગઈ; હવે મીથ્યા મુજ-
ને રોકો; કંઈ વળવાનું નહી ॥ ૫૭ ॥ ફરશુરામ કહે ન વળે શું તુજને
મારૂં ઠેર; કરણ કહે તમ વિધા ભણ્યો છું, જાવો આખરે ભેર ॥ ૫૮ ॥
॥વળણ ॥ આખરેભેર જાવો મઠે, તેમાં છે શોભાય; વ્યાસ વૈદ્ય ભુખ
એચરે, મુણને સઉ શ્રીતાય.

કડવું ૫૦ રાગ રાજન રાચેછ.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, મુણજનમેજે રાય; બળવંત બાજેછ
વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, યુદ્ધતણે મહીમાય ॥બળવંત॥ ૧ ॥ કરણ
નાં વચન મુણ્યાં ગુરુએ, કોપ્યા અપરમપાર; ॥બળવંત॥ સામા સામી
ધનુષ ચઢાવ્યાં, કારમા કીધાં ટંકાર ॥ બળવંત ॥ ૩ ॥ પછી બળ-
વંતોએ બાણજ લીધાં, મંત્ર ભણીને મારે ॥બળ॥ અગણીત છુટે બક-
તર દુટે, મુખથી પ્રાદ પોકારે ॥બળ ॥ ૪ ॥ થાય બહુ વ્રધી કાયાને કષ્ટી
પડે છે પુરણ પેર; ॥બળ॥ લડતા વઢતા પાછા ન પડતા, થાય છે કારમો
કેહેર ॥બળ॥ ૫ ॥ એક દીવસ તો એમજ ચાલ્યું, એવે બીજે દન થાય
॥બળ॥ તે દન બાહજ્યા ઘણાક ગાજ્યા, લાજ્યા નહી મનમાંય ॥ બળા
॥ ૬ ॥ ફરશુને એ ફાંફાં મરાવે, આવી કવચની સર્ત; ॥ બળ ॥ નવાણુ
મંત્રથી કવચ નવાણું, બાણ મારો તોડ્યાં તર્ત ॥ બળ ॥ ૬ ॥
કવચ વીનાનો કરણ બનીઓ, પછો વાગવા માંડ્યો માર ॥બળ॥ ભોં-
ક્યાં ભાલોડાં ગાજને ગુરુએ, શરીરમાં અપાર ॥ બળ ॥ ૭ ॥ એટલે ક-

રણ કાયર થયો, તરફડીઓ તે બાર ॥ બળ ॥ પછી ગુરૂએ રથ એનો
ભાગ્યો માયા આર તોખાર ॥બળ॥ ॥૮॥ ને પછી રૂંવાડે રૂંવાડે વીંધ્યો,
જર્ણ કર્યો છેકાછેક ॥ બળ ॥ તોપણ બળીયો પહાળ્યો રહ્યો, ગુરૂએ
બાણ ગ્રહ્યું એક ॥ બળ ॥ ૬ ॥ બાણ માર્યું વજ્ર સરિખું, વીંધ્યો ક-
રણનો ભુજ ॥ બળ ॥ તવ આયુધ હેઠાં પડ્યાં કરણનાં, થઈ શરીરે
ધ્રુજ ॥ બળ ॥ ૧૦ ॥ પછી ગુરૂએ કીધી ગરજના, પુરણ ક્રોધે ભરીયા
॥ બળ ॥ ફરશી લીધી ફરશુરામે, રથમાંથી ઉતરીયા ॥ બળ ॥ ૧૧ ॥ દોઢ
મુકીને કોટજ ઝાલી, નાંખ્યો કરણને ધણું ॥ બળ ॥ રોશ ભરેલા રૂ-
દ્ધીયે બેઠા, આણું તારું મણું ॥બળ॥ ॥૧૨॥ બે દન લગી યુદ્ધ બેયું ના-
રદે, બણ્યું કરણ મરી જશે ॥બળ॥ જીવતો હશે તો કોક જગોએ લ-
ડાવવાને થારો ॥ બળ. ॥ ૧૩ ॥ એમ જાણી ગયા સુર્યની પાસે, બોલ્યા
મુખ વચન ॥બળ॥ જાવો મુકાવો ફરશુ મારે છે, મરે કરણ તન મન
॥ બળ ॥ ૧૪ ॥ એટલે બીજે રૂપ રવી આવ્યા, બોલ્યા મુખથી એમ
॥ બળ ॥ એરે મ્હારાજ વગર વાંકે, મુજ સુત મારો કેમ. ॥ બળ ॥
॥૧૫॥ ફરશુ કહે મુને પાપ લગાડ્યું, માટે કરું એનો કાળ. ॥ બળ ॥
સુર્ય કહે તમે એને મારો તો, હું પરવરૂં પાતાળ. ॥ બળ ॥ ૧૬ ॥ એટલે
અવનીમાં અધકાર રહેશે, અટવાશે સહુ આપ ॥ બળ ॥ અનજળની
આવદાની અટકશે, તે સહુ તમને પાપ. ॥ બળ ॥ ૧૭ ॥ તવ ફરશુએ
એમ વીચાર્યું, ક્યાં લેઉ વિશ્વનું પાપ ॥ બળ. ॥૧૭॥ રોશમાં ઉઠ્યા ઉ-
પરથી ઉઠ્યા, દીધો કરણને શ્રાપ. ॥ બળ ॥ ૧૮ ॥ જ્યાં બે દન યુધ ક-
રે ત્યાં તારાં, રથ ચક્ર ભોમી ગળજે. ॥ બળ ॥ બીજે દીવસે ત્રીજે પો-
હોરે, પ્રાણજ તારો ટળજે ॥બળ॥૧૯॥ એમ કહીને જઈ રથે બીરાજ્યા
ભુલ્યા લેવાના બે બાણ ॥ બળ ॥ સુતને છોડાવીને સુર્ય નારાયણ થ-
યા અંતર ધ્યાન. ॥ બળ. ॥૨૦ ॥ વળણ. પછી કરણરાય આલીયો, જ-
ય હસ્તીનાપુર; જતાં જતાં વલ્લભ વદે, ઇચ્છા ઉપની ઉર.

કડવું ૪૨ રાગ સામેરીની લટક.

વૈશમપાયે પ્રેણિપેરે બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું આલપરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ જતાં જતાં કરણ રાયને, ઉલ-
ટ આવી ઉર; વન વીશે તપ ઇંદનું માંડ્યું, આવ્યો સ્વર્ગનો મુર ॥૨॥
કહ્યું કરણને શું માગેછે, બોલ્યો રાજ કરણ; હું માગુછું અરજન કેરું,

મહારે હાથે થાય મરણ ॥૩॥ ઈંદ્ર રાજ કહે ખરા તું તપશી, વીધન એ-
તું હરજે; વરદાન દેઉછું કરણ રાજ, અરજીન હાથે તું મરજે ॥૪॥ ક-
રણ કહે અવળ બોલ્યા, હું સવળું બોલાવું, માગ્યા પ્રમાણે આપો નહી
તો ઈંદ્રાસન ડોલાવું ॥૫॥ ઈંદ્ર કહે કેમ મુમત ઝાલે, થઈને કરણ કા-
લો, તારા આપે તુને ઉઘાડે, તેવો મુને મહારો બહાલો ॥૬॥ વીશેશ કે-
ડો દેવનો લેવો, તેમાં ન નિકળે સાર; તે કરતાં તને સાંજ્ય આપુ, કામ
કરે એક વાર ॥૭॥ કહેતો મેઘાડમર આપુ, છત્ર તારે શીશ; તે કરતાં
કલ્પાક રથ આપુ, તુ તેમાં મેશીશ ॥ ૮ ॥ હોય બેઠેલો ત્યાં લગી તારું;
કદી ન થાયે મર્ણ; એટલે ત્રણ વસ્તુ માગી, પોતે રાજ કરણ ॥ ૯ ॥ ઈંદ્ર
રાજએ સાંજ્ય આપી, આ એક વાર કાળ કરશે; મેઘાડમર અપાય નહિ
મારો, મધર્વ તુજને ધરશે ॥૧૦॥ કલ્પીક નામનો રથ આપ્યો; કરણ
બેઠો માંય; હસ્તીનાપુર ભણી ચાલ્યો, જણ્યું દુરીયોધનરાય ॥ ૧૧ ॥
બોલાવ્યા પાંચે કારભારી, ચાલો તતખર થઈએ, અરજીનનું મોત કરણ
લાવ્યો, માટે સામા જૈએ ॥૧૨॥ એમ કહીને ઉઠ્યા સરવે, કરણને લેવા
જય; મોતી પુષ્પ વધાવવા લીધા, દરવાજે આવ્યો રાય ॥ ૧૩ ॥ એવે
કરણનો રથ આવ્યો, છત્રપતી કહે આવો; કુશળ ખેમ ખખર ન પુછો,
અરજીનનું મોત લાવો ॥૧૪॥ તેથી ખોટું લાગ્યું કરણને, છે સ્વાર-
થીઓ પુરો; કરણ કહે અત્યુ તારું લઈ આવ્યો હું સુરો ॥૧૫॥ દુર્યોધન
કહે એમ કેમ બોલે બગડી મધ તુજ મતી; કરણ કહે સ્વારથ પુછ્યો,
ખખર પુછતો નથી ॥૧૬॥ દુર્યોધન કહે હું તો રાજ, પુછુ કે ના પુછુ;
કેમ માહારા સોમ બોલ્યો, ગુલામ ધરનો તું છું ॥૧૭॥ કરણ કહે કેમ ગુલામ
કહ્યો, અધ તણા કુમાર; દુર્યોધન કહે મેણુ દીધુ, જ મુજ ગામની
ખંહાર ॥૧૮॥ કરણ કહે જ નહી આવું, આ રહ્યા ગામની ખંહાર; મો-
કલી દે તું મારી માતા, મોકલ મારી નાર ॥૧૯॥ એમ કહીને પાછો
વળીયો, નમની બારણે રહ્યો; દુષ્ટબુદ્ધિ દુરજેધન એને, તરછોડીને મ-
યો ॥૨૦॥ જઈ કરણની નારીને મોકલી, મોકલી એની માત; બંને જણ
ચાલીને આવે, જ્યાંછે કરણરાય. ॥ ૨૧ ॥ કરણ બેઠીને રથમાં લીધા,
વનવાસ ચાલ્યોજય; જતાંજતાં તપ આરંભ્યું, સુર્યતણુ વનમાંય ॥૨૦॥
એટલે આવ્યાદીનમણી ત્યાં, મુસ્તક મુક્યો હાથ; કેમ બેઠા મુજને તેડા-
વ્યો; શું દુખ છે ફલસાથ ॥ ૨૩ ॥ કરણ કહે પીતા મારા, મુજને મુ-
ક્યો બોમ; કીયા તાતને ઘેર રહુ, તમોતો વરયા બ્યોમ ॥ ૨૪ ॥ પ્રથવી-
માં પીતા કોણ મહારો, કોણજ મહારી માત; આતો મહારી પાળક માતા

ઓરે મારા તાત ॥૨૫॥ રવી કહે તુજ તાત નથી, જીવતો અવની વી-
 શે; જનેતા જીવે છે તારી. દુખાચે કોઈ દીશે. ॥૨૬॥ લે તુજને આ ચું-
 હડી આપું, તે તું સંગરો રહેજે; તારી જનેતા થતી કોઈ આવે, તેને હોરા-
 ડી દેજે. ॥૨૭॥ એટલે તેના સ્થાનમાંથી, નીકળશે પયધાર, તે પડશે તારા
 મુખ વિશે, ઓ મારા કુંવાર ॥૨૮॥ તેને તું જાણજે જનેતા, ઓરે મારા
 તન, કરણ કહે ઠીક તેતો, સાંભળો એક વચન ॥૨૯॥ દુરીયોધને કહાડી
 મુકયો, વચનમાં થયું વહેર; તમેતો રહ્યા વ્યોમના વાશી, જાણું કીયાતાત
 ઘેર ॥૩૦॥ એટલે જાણુએ મણી ધરીને, નમ્ર બનાવ્યું એક; ચાર બ-
 જરને રાજ્ય હવેલી, શોભા ભરેલું છેક ॥૩૧॥ પછી કહ્યું આ નમ્ર ત-
 મારું, દીન દીન વસ્તી વસાશે; લ્યો આ મણીની સેવા કરજે, સોનું
 સવાભાર થાશે ॥૩૨॥ ત્રીસમણ સોનું નીત્ય નીકળશે, ઓ મારા સંતા-
 ન; કરણ ખુશી થયો ત્યારે, થયા અંતર ધ્યાન ॥૩૩॥ કરણ આલ્યો ન-
 મ્ર વીશે, લેઈ માતાને નારી; વિશ્રામ કીધો રાજ્યમહેલમાં, સભાનીશો-
 ભા ભારી ॥૩૪॥ પછી કરણ વસ્તી લેવા; ગામડે ગયો ચોપાસ; મફત
 ઘર આપવાના કહ્યાં, લોકોએ પુર્યો વાસ ॥૩૫॥ ખચ ખચીને વસ્તી
 વશી ત્યાં, શોભી રહ્યું એ ગામ, કરણ રાજ્યે નમ્ર ૧૭૦ ત્યાં, કર્ણપુરી
 ધર્યું નામ ॥૩૬॥ રહીયત રૂડી રાજ રૂડો, નહી કો જનને દુઃખ વેઠ વેરો
 નહી કોઈને માથે, સહુ જીવને બહુ મુખ ॥૩૭॥ નિત્યાન મણીની પુજા
 કરે, ઝરે ત્રીસમણ સોનું; કરણે જાણ્યું કરું ભેગું, ભાયમ ભળે કોનું
 ॥ ૩૮ ॥ તે કરતાં હું હાથે વાવડ, કર કાંઈ, પુન્યદાન; ધરમ ધળ ઘેર
 બાંધી, રીઝે શ્રી ભગવાન ॥૩૯॥ એ વાત આલીદેશ પ્રદેશે, આવે યાચક
 જન, મોઢે માગ્યું દાન આપે, થને સવા પંહોર દન ॥ ૪૦ ॥ યાચક
 લોકો આશીશ દેછે, ધન્ય કરણની કમાણી; કરણ દાતાર કેહેવાયો
 સઘળે, દુરયોધને વાત જાણી ॥ ૪૧ ॥ મામાની પ્રત્યે પાપી બોલ્યો,
 જીએ કરણ ચડીયો; દાન દેઈને ડોકો કીધો, હું તો જાણો પડીયો ॥ ૪૨ ॥
 મામો કહે આજ રાજ સંપાડ્યું, પૈસાનો પડશે વાંધો; છેવટ છુટશે ધન
 એની, આપણુ ધન બાંધો ॥ ૪૩ ॥ એના કરતાં કેહેવાયું દાતા, એને
 શું યશ મળ્યો છે; આપણે ઘેર કયાં ખોટ છે ભૈ, બહુ પછસો બાળ્યો છે
 ॥ ૪૪ ॥ એમ વાચારી ધન બાંધી, કરવાને દાતારી; પુન્ય સમજ બાંધી
 નથી, જસ લેવાનો ધારી ॥ ૪૫ ॥ જસ લેવાનું નામ રહેવાનું ધારીને
 કરે દાન; તેને પુન્ય કદી નવ થાયે, વળી નહી કદયાણ ॥ ૪૬ ॥ વાદોવાદે
 ધન બાંધી, ભીક્ષુકનું કષ્ટ કાપે, કેમ મહારાજ કેવો હું છું, જસે લેઈ દા-

ન આપે ॥૪૭॥ કરણ દીનતા દેખાડે સૌને, માગે નહિ જસ જરા; પરા-
ણે વાહવા કવરાવે, અંધ તણા દીકરા. ॥૪૮॥ જસ પ્રાણે એમ યાચક
જનને, કહે દુરીયોધનરાય; કરણના કહ્યા વીના સૌ, યાચક જન જસ
ગાય. ॥૪૯॥ ક્રીરતી કરાવવા ઇચ્છા રાખે, તે પર પ્રભુને રોશ; યાચક
પોતે ક્રીરતી કરે, તેનો નહી કાંઈ દોશ ॥૫૦॥ ખેડે જણાએ ધનઓ ખાંધી,
ધર્મ મારગ નહી કાચો, પ્રભુએ જણ્યું બે થયા દાતા, તેમાંથી કોણસાચો
॥૫૧॥ સાચા જીહાની ભેડે પરીક્ષા, વિચાર્યું વિશ્વને હુપ; પ્રથમ હસ્તીના-
પુર આવ્યા પ્રાણણુનું લેઈ રૂપ. ॥૫૨॥ વળણ ॥ રૂપ ધર્યું પ્રાણણુ તણું,
આવ્યા બેવા હોડ; વ્યાસ વલ્લભ કહે બોલબે, જે જે શ્રી રણછોડ.

કડવું પર રાગ સાખી.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણજનમેજરાય; વીસ્તારી તુજનેસં-
ભળાવું, આધપરવ મહીમાય. ॥૧॥ વીખને વેશે આવ્યા વિશ્વંભર, ધા-
રણ કર્યું વૃદ્ધ ગાત્ર; ચામડી લટકે કાચાથી કંપે, કરચણું તુમ્બીપાત્ર. ॥૨॥
જેથીકા ઝાલી આવ્યા ચાલી, રાજસભામાં પેઠા, ડાચાંમળીયાં ઉગેલાંપ-
ળીયાં, બળાત્કારે બેઠા ॥૩॥ દુરીયોધનકહે આવો મહારાજ, વૃદ્ધવાડવ
છો જ્ઞાતા, સાચું કહેબે જગતમાં છે, કોણ મુજ જેવો દાતા ॥૪॥ કરણ
રાયનું દાન લેઈને, યાચકતો જસ બોલે; ગમે તેટલું વાપરે તોપણ; ના-
વે મહારી તોલે, ॥૫॥ હું રાજ્યવાળો હું દ્રવ્યવાળો, હું સહુનું કષ્ટકા-
પું; હુંતો દયાળુ હુંતો દાતા, મુખ માગ્યા દાન આપુ ॥૬॥ કરણનું કયાં છે
નભવાનું; રાજ વસાવ્યું હોણું; કેમ મહારાજ બોલતાનથી, મુજસરિખુ
કોણ. ॥૭॥ પ્રભુ કહે શાખાશ તુને, મર્મનું વચન બોલે; ઈંદ્રરાય કે
ઈશ્વર સરખા, આવે નહી તુજ તોલે. ॥૮॥ દુરીયોધન કહેસાંભળો મામા,
ધરડા જણે ગાળા; ક્રીમત આપણી ખરી કરી, છે વૃદ્ધ વિવેક વાળા.
॥૯॥ એમ કહીને બોલીયોએ, કષ્ટ તમારું કાપું; માગો મહારાજ પ્રથમતમે
છો, જે માગો તે આપું. ॥૧૦॥ તવ પ્રથ વેશે વિઠલ બોલ્યા, દાન દેવું
છે તારે; જે ભાઈ વૃદ્ધાવરથામાં છે, યાત્રાની ઇચ્છા મ્હારે. ॥૧૧॥ અડ-
સટ તીરથ કરવા જવું એવું છે અંતસકરણ, પણ શરીરમાં શક્તી ન-
થી, ચાલતા નથી ચરણ. ॥૧૨॥ દુરીયોધન કહે હાથી આપુ, આપુમેના
સુખપાલ; અશ્વ આપુ રથ આપુ, લ્યો આપુ ધનમાલ. ॥૧૩॥ પ્રભુ કહે
મ્હારે કાંઈ ન ભેઈએ, સકળ યાત્રા ફરવી, વાહન પર નવ બેસવું ને,

ચરણે ચાલી કરવી ॥૧૪॥ એવો નીમ કરીને આવ્યોછું, એ દુરીયોધન
 રાય; છત્રપતી કહે એ મહારાજ, ત્યાં તો શો ઉપાય ॥૧૫॥ પ્રભુ કહે
 જત્રા કરી આવું, વૃધપણું તું લેને; યાત્રા કરી રહી આપીશપાછું, યોવ-
 ન તારૂં દેને ॥૧૬॥ કરીએ બદલો શરીર કેરો; ત્યારે તો યાત્રા થાય;
 એવું સાંભળી પડ્યો વીચારે, જે દુરીયોધન રાય ॥૧૭॥ ઓરે મહારા-
 જ યોવન માગો, મુજ મનનો બહેમ ખોલું; મારી તો મરણ નથી પણ,
 રાણિને પુછી જોઈ ॥૧૮॥ પ્રભુ કહે પુછીએ નારીને, ઉઠ્યો દુરીયોધન;
 ભાનુમતીની પાસે આવ્યો, બોલ્યો મુખ વચન ॥૧૯॥ ઓરે રાણી
 સાંભળો વાણી, વિપ્ર આવ્યો ધર આગે; વૃદ્ધપણું એનું આપે છે મુને,
 જવાની મહારી માગે ॥૨૦॥ જત્રા કરી આવે એટલા દહાડા, શરીર એનું
 લેવું; જો આપતાં હો આગના તો, દેહ મહારી દેઈ દેવું ॥૨૧॥ ભાણુમતી
 કહે એવો કેવો, શરીરનો માગનાર; એમ કરીને જોવા આવી, સભામાં
 મેહેલ બહાર ॥૨૨॥ આવીને વૃદ્ધ બ્રાહ્મણ જોયા, નીતરે નાકથી પાણી;
 કાયા કંપે લાળ ચુએ, તે જોઈ બોલી રાણી ॥૨૩॥ ઓરે રાજ મુંઢ
 મતીના, આ ધંધો કેમ ફાવે; મારા રડ્યા નવરા નાગા, એવાતો હજારો
 આવે ॥૨૪॥ મફતનું માગી ખાનારા, શતરૂ થઈ નિત્ય લાગે; બુદ્ધી ત-
 મારી બળી ગઈ છે, તેથી ફાવેતેમ માગે ॥૨૫॥ કાલ વળી કોઈ બીજો
 આવે, ભંડાર માગે સમુજો; ધરમધળ છોડી નાંખો, પુન્યમાં મુકો પુજો
 ॥૨૬॥ તવ દુરીયોધન આવી બોલ્યો કે, બહુ બહુ ઠપકો દેછે; શરીર નથી
 બહલવાનું, રાણીજી ના કહેછે ॥૨૭॥ પ્રભુ કહે છોડ ધરમ ધળ, તવ
 મામે ઓચરીયો, ભલુ થયુભાઈ આજથી આપણે, પૈસો બધો ઉગરીયો
 ॥૨૮॥ બંધાવ્યે સુરો છોડાવ્યે સુરો, શકુની મંદમતી; છત્રપતીએ છો-
 ડાવી ધળ, લજ્યા જરાએ નથી ॥૨૯॥ પ્રભુ બોલ્યા ધીકાર તુને, નથી
 ધરમનો ટેક; રાંડ ને રડવો બેઉ છો સરખાં, ધર બગડ્યું છે એક ॥૩૦॥
 દુષ્ટ કહે વારૂ મહારાજ, તમ જોવા બહુ આવે, તમારે કહે શું છે થ-
 વાનું, ન મળ્યું તેથી ન ફાવે ॥૩૧॥ આ સાર સાંભળીને શ્રીતાજન,
 કરજે મનમાં તોલ; દુર્યોધન જેત્રા જીવ તેના; આવા નીકળે બોલ ॥૩૨॥
 પછી પ્રભુ અંતરધ્યાન થયા, ગયા કરણપુરી; સભામાં આવ્યા વૃદ્ધ વ-
 પુએ, વદે વાણી મધુરી ॥૩૩॥ કરણે ઉઠી આસન આપ્યું, પધારો
 માહારાજ; તરફી લીધી દરશણ દીધાં, ઘણી કપા કરી આજ ॥૩૪॥
 પ્રભુ કહે ભાઈ શાખાશ તુને, બહુ કર્યા પુન્યદાન; કરણ કહે એમ ન કે-
 હેશો, હું તમ દાસ સમાન ॥૩૫॥ હું કષ્ટાંથી લાવીને પુન્ય કરું; લક્ષ્મી

નથી મહારી; લક્ષ્મીના માલીક પ્રભુ છે, તે કંથની એ નારી ॥ ૩૬ ॥
 જેની છે તેની તેને આપું, તેમાં મ્હોટાઈ શાની; આપણુ.તો ચીઠીના ચા-
 કર, મુરખ લે મન માની ॥૩૭॥ પ્રભુએ જાણ્યું દિનતાવાળો, કરણ રા-
 જ કહાવ્યો; એમ જાણી બોલ્યા વિપ્રવેશે, હું ચાચવાને આવ્યો ॥૩૮॥
 કરણ કહે માગો માહારાજ, દેશે દિનદયાળ, હું આપવાને સમર્થ નથી
 હાથ બેડ્યા ભુષાળ ॥૩૯॥ પ્રભુ કહે મારે યાત્રા કરવી; અડસટ તીર્થ
 પાવન; ચરણ ચાલીને બધે જાવું, ન જોઈએ વાહન ॥ ૪૦ ॥ કરણ કહે
 એ મહારાજ; ત્યારે શો ઉપાય; પ્રભુ કહે મ્હારું વ્રદ્વપણું લે, જીવાન દે
 તારી કાય. ॥૪૧॥ કરણ કહે ભલે મહારાજ, એ કહ્યું તે નહીં બોલું;
 આ પાપનો દેહ યાત્રા કરશે, ભાયગ મ્હારું મ્હોટું ॥ ૪૨ ॥ ઉઠો મહારા-
 જ બદલો કરો; જીવાની મહારી દેવું; પ્રભુ કહે પુછ તારિ નારીને, હા
 કહે તો હું લેવું ॥૪૩॥ કરણ કહે નારીને પુછું, તેથી ભક્તી પ્રાણવાત;
 પુન્યમાં પુછવું નહિ પ્રેમદાને, પુછવી વ્યવહાર વાત ॥ ૪૪ ॥ પ્રભુ કહે
 પ્રેમદાને ન પુછે, તો ન લેવી તુજ કાય; કરણ કહે તમારે પુછાવ્યે, પુછ
 છું જગરાય ॥૪૫॥ એમ કહીને મ્હેલમાં ગયો, પ્રેમદા પાચે લાગે; કહ્યું
 કહે એક વ્રદ્વ વાડવ, જીવાની મહારી માગે ॥૪૬॥ પ્રેમદા કહે શું પુછો
 છો, એરે મહારા નાથ; પુન્યમાં પાછા શું પડે પીઠિ, શા કામનીછે જા-
 ત ॥૪૭॥ એવું સાંભળી કરણ આવ્યો, મહારાજ હ્યો કાય, પ્રભુ કહે
 કેવરાવો મોઢે; આવે સભાનીમાય ॥૪૮॥ કરણે બોલાવી કામની તે,
 આવીને લાગી ચરણ; પ્રભુએ જાણીજેઘને કીધું, મંદુ ગોખર વરણ
 ॥૪૯॥ કામની બોલી દલડુ બોલી, કલ્પના મનની કાપો; ચોખન હ્યો
 મુજ કંથ તણું ને વ્રદ્વપણું તમે આપો ॥૫૦॥ તે વ્રદ્વ શરીરને હું શે-
 વું, પાતક મ્હારાં પળાય; સ્વચ્છ શરીરની શું કરું શેવા, ગોખર મંદુ
 ધોવાય ॥૫૧॥ એવા વચન સાંભળીને, ખુશી થયા જગ ભુપ; ઉભા
 થઈને દરસણ દીધાં, ધર્યું ચતુરભુજ રૂપ ॥૫૨॥ લીલામ્બર પીતાંબર
 અંગે, મુગટ શોભા સારી; કોટીકમુર્યતણુ તેજ જેમાં, હાશ્યવદન મોરા
 રિ ॥૫૩॥ છે જળહળ જોત આકતી ઉજવળ, દયા કરી દીનાનાથ; નર-
 નારી નમ્યાં તવ પ્રભુએ, મુસ્તક મુકયા હાથ ॥ ૫૪ ॥ શાખાશ નારી
 કરણ તારી, મળીછે બેઠીની જોડ; કરણ રાજ માગે તે આપુ, રીજ્યો હું
 રણછોડ ॥૫૫॥ કરણ કહે માયા ન માગું; સદાય રૂદેમાં રહેજે; મહારા
 મરણ સમે સ્વામી, આવીને દરસણ દેજે. ॥ ૫૬ ॥ પ્રભુએ તવ કબુલ
 કીધું, મર્યું સમે થશું બેગા; વળી કેવાશે સવા મ્હોર સ્નાધ કરણરાયની

વેળા ॥૫૭॥ એમ કહી અંતરધ્યાન થયા; જોયો ગુપ્ત ગાળો; રૂડી રી-
તી બોલ્યાની નીતી, તે પુન્યશાળીનો ચાળો ॥ ૫૮ ॥ નમ્રતાવાળો દા-
તાર ભાળો, કટુ વચન નવ બોલે; સયન કરે વચન વિપ્રનું, તેકાંક કર-
ણુ તોલે ॥૫૯॥ વળણુ ॥ ધર્મધર્મ રહી કરણની, દુષ્ટજન હાયો હોડ;
વ્યાસ વહલ વડે બોલજે, જેને શ્રીરણુહોડ.

કડવું ૫૩ રાગ ચોપાઈની ચાલ.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સુણુ જનમેજે રાજન, રહી કરણની
ધબ આખી, દુષ્ટજને ઉતારી નાખી ॥૧॥ કરે પોતપોતાનું રાજ, એવા
માં શું નીપજ્યું કાજ; જેવો હોય નર તેવી નારી, ભાણુમતીએ વાત
વીચારી ॥૨॥ મુજ સ્વામી જે દુરયોધન, એનું નથી રહેતુ સ્થીર મન;
દેત પ્રાણણુને એની કાયા, હું હતી તો એ ન છેતરાયા ॥૩॥ વળી કો-
ઈ દીન મન ભમી જાય, માટે વશ કરી લેઉં રાય, છે કુન્તા સુત સેદેવ
જેહ; જાણે જાદુની વીધ તેહ ॥૪॥ માટે એમની પાસે જાવું, જમ ધુ-
પેલ મંત્રાવી લાવું; ધાણું મહારા સ્વામીને શીશ, મુને વશરહે હરનીશ
॥૫॥ એમ જાણી લીધું ધુપેલ, કરવા વશીકરણ ખેલ; જમ દીધું સેદે-
વને હાથ, વશ કરી આપો મુજનાથ ॥૬॥ તવ સેદેવજી માપમાપ્યું, એ
ને ધુપેલ મંત્રી આપ્યું. કહ્યું ભોજમ છે એક આંટો; જેને ન પડે ભો-
મીમાં છાંટો ॥૭॥ ભોમી પડે ભુંડું થઈ જશે; વશ કરતાં કવશ થાશે,
કહે રાણી નહી પાડુ ભોમ. મુને એ ચીંતા રામરોમ ॥ ૮ ॥ એમ કહીને
ચાલી ત્યાંય, ગઈ પોતાના મહેલમાંય; આવી મહેલમાં માળે ચડા, તવ
આખો પ્યાલો મયો પડી ॥૯॥ ઢળ્યું ધુપેલ ત્યાં તતકાળ, તેતો કિતરી-
યું પતાળ ॥૧૦॥ એક અત્રીક નાગ છે નામ, તેને શીશ અડ્યું થયો
કામ; મંત્રથી કામ દેવતા જાગ્યો, ભાણુમતી ઉપર મોહ લાગ્યો ॥ ૧૧ ॥
એવે રૂજની થઈ ગયો દન, કરે દુરીયોધન જ્યાં સહન; તેની પાસે
ભાણુમતી નારી, હસે રમે બેઉ સુખકારી ॥૧૨॥ એવે પાતાળનો નાગ
ખળીયો, દુષ્ટના મહેલમાં નીકળીયો; છત્રપતીને અધન કીધો, ઉધે
શીશ ઉંચો ટાંગી દીધો ॥૧૩॥ એતો વશીકરણનો રોગ, રમ્યો રાણી
સાથે રંગભોગ; વહાણુ વહાતે થયો વિદાય, તવ હોડયો રાણીએ રાય
॥૧૪॥ કહે દુરીયોધન સુણુ નારી, કેમ આમ થયું દુખભારી, ભાણુમતી
કહે હું રૂપાળી, મને મોહી જાયે વનમાળી ॥ ૧૫ ॥ દીઠી હયે મુને કો-

ઇ વાર, તેથી આવી ચઢ્યો ગુમાર, લીધુ કુયોધને વીચારી, નથી ત્રીક્ષો
 ક હાવિ નારી ॥૧૫॥ એમ મુરખજન મન માને એ થુંચરીત્ર નારીનું
 બળે; બીજે દહાડે ગયાં બીજે મહેલ, ત્યાં થયું નેનું ત્રે ક્ષેત્ર ॥૧૬॥ ત્રા-
 ને કન તામ્ર ધરતિ ધીધી, તોહે ત્યાં આવ્યો બોમી વીંધી; ઉંઘો ટંગાઈ
 રહે રોજ રાત; એની ગળચા માંડી જત ॥૧૭॥ કથા માત્ર બળે દ્વિધાન્ત
 તેનાં સર્વ લેવાં સીધાન્ત; જેને નારી બાણુમી જેરી, તેની દુરદશા થય
 એવી ॥૧૮॥ તેવી નારીને વિશ્વાસે જેક, રહે તો દુખ પામે તેક; દુષ્ટ
 દુખી થયો ખટભાસ હરનીમ રહે ઉદાસ ॥ ૧૯ ॥ એની સોસાઈ ચાલી
 જત, બળ્યું આ કોને કરું વા ૧; દુખ હરે એરે મીત્રકરણ, રેક મુકી થા
 વું એને શરણ ॥૨૦॥ એને એકલાને કહેવાય, બીજે કહેવાથી ઇજ્જત
 બય; એમ બળી ચાલ્યો એકદન, ગયો કરણપુરી રાજન ॥૨૧॥ નય-
 માં ભુજ જેડીને પેઠા, ગયો સભામાં કરણ બેઠો; ઉડી કરણે છોડ્યા
 હાથ, ચાંપ્યો પોતાની રૂઢીયા સાથ ॥૨૨॥ પેહેલી પુછી કુશળ ક્ષેમ, ઓ
 રે ભાઈ સુકાયો તુ કેમ; બોલ્યો દુરીયોધન એમ મુખ, તુજવીના મ્હારે
 દલ દુખ ॥૨૩॥ ટાઢી મીઠી કોને કરું વાત, મમ ઘેર ચાલો મુજ ભ્રાત;
 હોય રાજતણી ઇછાય, કરજે હસ્તીનાપુરમાંય ॥૨૪॥ બોલ્યો કરણ રાય
 વચન, થયો મ્હોટો ખાઇ તુજ અન; નથી લુણહરામી હું તો, મ્હાડ
 રાજ ભોગવજે તું તો ॥૨૫॥ કાહાડી મુક્યો ત્યારે બુદ્ધો રહ્યો, આવ્યો
 તેડવા તો ત્યાર થયો; એમ કહી લખી દીધુ રાજ, ચાલ આવું છું આજ
 ને આજ ॥૨૬॥ લાધી માતાને લીધી નારી, ચાલ્યો કરણ વણ વીકારી;
 દીનમણીનો દીધો મણી, ગયો હસ્તીનાપુર ભણી ॥ ૨૬ ॥ જઈ રહ્યો
 બુનુ બ્યાં ધામ, સુખમાની કર્યો વિસરામ; એવે એકાન્તમાં એકદન; છ
 ત્રપતીએ ભર્યો લોચન ॥૨૮॥ જેઠ પડ્યો કરણને વેમ, ભાઈ તું તો રડે
 છે કેમ; તવ બોલીયો છત્રપતી, કહેતાં જીભ ઊપડની નથી ॥ ૨૯ ॥ બો-
 લ્યો કરણ કહે દુખ તાર, મુજથી બનેતો હું નીવાડ; સાંભળી દુષ્ટ પાય
 પડેછે, મુને નીત્યાને નામ નડે છે ॥૩૦॥ હું ને રાણી કરું આગમ, નામ
 નીત્ય આવે તે ઠામ; અમારા સુખને અટકાવે, મને ઉંચે ઉંઘો લટકાવે
 ॥૩૧॥ ખટભાસથી દે એમ દુખ, પોતે રાણી સાથે લે સુખ; એવી વાત
 કોને નવ થાય, કરીએતો ઇજ્જત બય ॥૩૨॥ મુણી કરણે કર્યો વીચા-
 ર, કાંઈ કપટ કીધેલું નાર; તે વીના નાગને મોહ શાનો, સમજ મનને
 રહ્યો છાનો ॥૩૩॥ કહ્યું કરણે કરીશું પેર, આજ આવશું તારે ઘેર; રહે-
 વાનો છાનો હું સતાઈ, આવશે તમ લેશી સાહી ॥ ૩૪ ॥ એમ કહી

છાનો રાખ્યો રાય, એવે દીવસ વીતી જાય; પડી રૂઝની કરણ ધાયો,
 દુષ્ટના મહેલમાં સંતાયો ॥૩૫॥ એવે પાતાળથી નાગ આવ્યો, દુષ્ટ કરણ
 ને બોલાવ્યો; ધાયો કરણ કરોને રીસ, લાત ભારી તે નાગને શીશ ॥૩૬॥
 હતું નાગને વરદાન એવું, કોઇનો ભાર ન વાગે તેવું; વાગે તો ન લાગે લ-
 ગાર, લાગે સુર્યના સુતનો સાર. ॥ ૩૭ ॥ લાત વાગી તે લાગી જ્યારે,
 જાણ્યો સુર્યનો નંદન ત્યારે; તવ અત્રીક લાગ્યો પાય, કરો ક્ષમા ઓ કરણ
 રાય ॥૩૮॥ તમને ઓળખ્યા પાવન, તમો કરણ રતીના તન; બોલ્યો
 કર્ણ આવ્યો પરધર, તેથી તુજને મારું ઠેર ॥૩૯॥ બોલ્યો અત્રીક મુકો
 મા બાપ, હવે આવું તો વિશ્વનું પાપ; બોલ્યું વચન સત્યજ થાપુ, મુ-
 કો મનવેગી ઘોડો આપુ ॥૪૦॥ ઘોડે બેસી કરો ઇચ્છાય, કરો કલ્પના
 ત્યાંતો જવાય; તવ કરણે ઘોડો લીધો, અત્રી નાગને મુકી દીધો ॥ ૪૧ ॥
 દુખ ગયું પાપીનું જ્યારે, રહ્યા નીરવરતીથી ત્યારે; એવે દીવસ વીત્યા
 ચાર, મળ્યા એકાંતમાં એક વાર ॥૪૨॥ દુરીયોધન દુશ્યાશન, શકુની
 ને કરણ રાજન; બોલ્યો દુર્યોધન મુખ એમ, કહો ભાઈઓ કરશું કે-
 મ ॥૪૩॥ રહ્યા પાન્ડવ સુખે પાંચ, એમને ન આવી કાંઈ આંચ; લે-
 શે કોઈક દન એ રાજ, માટે શોધો કાંઈ ઇલાજ ॥૪૪॥ પાંચમાંથી જો એક
 બે ઘટે, થોડી થોડી ચીંતા તવ મટે; એવે બોલ્યો શકુની એમ, પેહેલો
 નાશ પમાડીએ ભેમ ॥૪૫॥ જુઓ આવ્યો આ જડ માસ, એમને એ-
 કાદશી અભ્યાસ; આવી નીજળા એકાદશી, કરે વ્રત પાન્ડવ હશી
 હશી ॥૪૬॥ જમે દસમીને દન એકવાર, એકાદશીએ કરે ફરાળ; તેતો
 ભીમસેનને નવ ગમે, દવાદશીએ એક વાર જમે. ॥ ૪૭ ॥ છેક મધ્યાને
 કરે ભોજન, ભીમ ભુખાળવો માગે અન; નવ્ય ખવરાવે એનીમાંય, ધત્રા-
 ણને ત્યાં જમી જાય ॥૪૮॥ બારશે ને બારશે જમે, પેંધો પડ્યો તે
 નીત્ય દમે; માટે આ દ્વાદશીને દન, તુજ તાત ઘેર ભોજન ॥૪૯॥ આ-
 પણે વિશના લાડુ કરીએ, ધત્રાણના ધામમાં ભરીયે; તેનું ભોજન
 ભીમસેન કરશે; વિખ વાપશે ને તે મરશે ॥ ૫૦ ॥ બોલ્યો દુર્યોધન
 ખુખારી, મામા તુજ બુદ્ધિ બત્રીહારી; પાંચમાંથી ઓછો એક થાશે,
 એમ સર્વને ઓછા કરાશે ॥વળણુ॥ એમ કરતાં ઓછા થાશે, કુન્તીકે
 રાતન; વ્યાસ વલ્લભ મુખ આચરે, હરખ્યા પાપીજન.

કડવું ૫૪ સાખી.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, મુણ જનમેજેરાય; વિસ્તારી તુજને

સંભળાણું આથ પરવ મહીમાંય. ॥૧૧॥ દુષ્ટજનોએ હજો ધાર્યાં થયો
દશમીનો દન; આર ચન્ડાળો બેળા થઈ ગયા, અંધ તણે ભોવન ॥૨॥
ધત્રાષ્ટરને ખીના કહી તવ, આંધળો ખુશી થાય; પછી પચીસમણ લોટ
મંગાવ્યો, પચીસ મણુ ધત માંય. ॥૩॥ પચીસ મણુ સાકર મંગાવી
લાડુ કયોં લલી પેર, ચુરમુ બેળતાં બેળું નાંખ્યું, પચીસમણ મહી જે-
ર ॥૪॥ પછી તેના લાડુ વાળ્યા, પાપના મારગ ધાર્યા, મહેત્તના સાત-
મા માળુ ઉપર, પવનમાં તે ડાર્યા. ॥૫॥ પછી સમજાવ્યો ધત્રાષ્ટરને. સા-
ચવળે બહુ પેર; દુર્યોધન કહે રાધશે માં, જમળે મારે ઘેર ॥૬॥ એમ
કહીને વિદાય થયા, જેષ્ટની દશમીને દન; તે દન કુન્તાએ બેળા કીધા,
પાંચ પોતાના તન. ॥૭॥ સાંભળો નંદન આવતી કાલે, નિર્જળા એકા-
દશી પુન્યનો દહોડો હરીજનોને, ઉપાદી કરવી ન કરી. ॥૭॥ એવું
ભામે સાંભળ્યું ને, બોલ્યો છે કલેશ લાવી; અરેરે મારે કરમેક્યાં, વળી
એકાદશી આવી ॥૮॥ કુન્તાજી કહે જરે ગાંડા, એક દનશું તને નડશે;
ગમે તેમ તું કકળે તો પણ, અપવાસ કરવો પડશે. ॥૯॥ ભીમ કહે હું
તો નહી કરૂં, ઓરે મારી માય; કુન્તાજી કહે ખાવા ન આપું, થનાર હોય
તે થાય. ॥૧૦॥ ભીમ કહે અપવાસ ન થાયે, અન વીના હું મરૂં; તે ક-
રતાં આજ લાડુ જમાડો, તો એકાદશી કરૂં. ॥૧૧॥ કુન્તાજી કહે
ભલે બેટા, રાંધુ દાળ ભાત લાડુ; આનંદ પામે જીવ તારો, તેમ તુને
જમાડુ. ॥૧૨॥ જવો જઈ બેસો સભામાં, રસોઈ રૂડી બનાવું; ત્યાર ક-
રીને કુંવર મારા, તમને તેડવા આવું. ॥૧૩॥ એવી આજ્ઞા માતાએ
કીધી ઉઠયા પાંચે ભ્રાત; પોતાના ધરથી થોડે છેટે, સભા રચી એકા-
ન્ત. ॥૧૪॥ રાજ્ય વિના રાજ્ય સભા ન હોયે, કરેછે બ્રહ્મસભાય; ધર્મસં-
બંધી સંવાદ ચાલે, વેદના વાખ્યાન થાય ॥૧૫॥ તે સભામાં નીત્ય
પાન્ડવ બેસે, થાય અતી ઉપદેશ; ત્યાં જઈને ખીરાજ્યા પાંચે, નહી ઉ-
પાદી કલેશ ॥૧૬॥ કુન્તાએ રસોઈ કરવા માંડી, ભીમ તણી ઘણી ખી-
ક; રખે અપવાસ ન કરે કાલે, રાંધ્યું ઠીકઠીક ॥૧૭॥ ત્યાર કરીને ર-
સોઈ ઢાંકી નહાવા હું તું જળ કીધું; પછી ચાલ્યાં તેડવાને, નામ પ્રભુનું
લીધું ॥૧૮॥ જેષ્ટીકા ઝાલા માતા ચાલી, ધિરે ધિરે જાય; આવેથી ભી-
મે આવતા દિકા, પોતાની પ્રદ્ધ માય ॥૧૯॥ ભીમે જણ્યું કે છ જણ
જમે, તેટલું રાંધ્યું હશે; અપવાસ કાલે છે કરવાનો, મ્હાર પુરૂં કેમ થશે
॥૨૦॥ ધિમ ધિમે માતા આવે, તે પેહેલાં હું જવું; છાનો માનો જમી
લઈને, માતા પેહેલાં આવું ॥૨૧॥ એમ જણીને ભીમ ઉઠ્યો, ઘેર

પોતે પરવરવા; ધનને કહ્યું કે જલુ છું. લઘુશંકા કરવા ॥૨૨॥ એમ ક-
 હીને બહાર નીકળીયો, ખીજે પંથે પળીયો; આવ્યો પોતાને મુકામે, સુત
 સતીને જળીયો ॥ ૨૩ ॥ હવેલી ઉઘેડી ઉઘટ આણી, પડયો લાડુના
 ધ્યાનમાં; જણ્યું કે નહાતાં વાર લાગે, નહાવા ધોવાનું કાનમાં ॥ ૨૪ ॥
 હાથ ન ધોયા પગ ન ધોયા; રસોડુ ઉઘેડી પેઠો; ઢાંકેલી રસોઈ ઉઘેડીને
 ભેજન કરવા બેઠો ॥૨૫॥ દાળ ભાતને શાક ચોળી પીધાં, વાળી નાં-
 જ્યો છેક; આખા લાડુલેઈ મુખમાં મુકયા; નાખ્યો ન કટકો એક ॥ ૨૬ ॥
 હતું તેણું ઢાંકી દીધું; દાર હતાં તેમ દીધાં, કુન્તા પહેલો આવ્યો સભા
 માં, ધમજ ધાર્યા કાંધાં ॥૨૭॥ એટલે આવ્યાં કુન્તા માતા, ઉઠો મહારા
 તન; તેડવાને આવવું પડ્યું, ચાલો કરવા ભોજન ॥ ૨૮ ॥ રાંધેલું થઈ
 જશે ટાઢું, એમજ બોલ્યાં માડી; ભીમેવીચાર્યું મારાપેટમાં, કે વારની
 થઈ ટાઢી ॥૨૯॥ પણ પોતે શાહુકાર થાવા, ઉતારી નાંખ્યું મુખ; ઉઠો વી-
 રા વાર ન કરો, ચેટમાં લાગી છુપ ॥ ૩૦ ॥ એટલે ઉઠ્યા પાંચે બંધુ,
 માતાના કર ઝાલ્યા; ભોજન કરવા ઉતાવળા થવાનો કરતાચાલ્યા ॥૩૧॥
 ઘેર પોતાને ચાલી આવ્યા, અંતર ઉલટ આણી; કુન્તાએ નહાવાને માટે
 આખ્યાં હુના પાણી ॥ ૩૨ ॥ પ્રથમ ચારે બંધુ નાહ્યા, દેવશેવામાં પેઠા,
 પોત પોતાનું શટ કર્મ કરવા; આસન વાળી બેઠા ॥ ૩૩ ॥ સૌથી છેવટ
 ભીમ નાહ્યો, દેદશેવામાં પેઠો; કદી નહીને તે દહાડે એ, માળા લઈને
 બેઠો ॥૩૪॥ કુન્તાજી નેઈ રાજી થયા. આજ આવી શુભ સુઢ્ઢી; ધન-
 ધન મહારા દીકરા હવે, સુધરી તારી બુઢ્ઢી ॥ ૩૫ ॥ ભીમ કહે મા
 વરસ થયાં, કાંઈ કરવું શુભ કર્મ; તે સાંભળીને આનંદ પામ્યા, પોતે
 રાજ ધર્મ ॥૩૬॥ એવેચાર ભાઈઓ ઉઠ્યા; ભોજનમાં ગઈમતી; પેટભરીને
 બેઠેલો છે, ભીમ ઉઠે નથી ॥૩૭॥ કુન્તાજી કહે ઉઠ બેટા, એવી માળા
 કેવી; ભીમ કહે ભાપઓની પેઠે, ન કરું જેવીતેવી ॥૩૮॥ કુન્તાજી કહેકાલે
 કરજો, તવ ઉઠ્યો ભીમ કોડે, બાજઠ દાળી પાંચે બંધુ, બેઠા બેડેબેડે
 ॥૩૯॥ માતાએ મુકયા વાટકાને, કનક કેરા થાળા; ભીમે ગિણ્યું થાળમાં શું
 મુકશે મા ઇટાળા ॥૪૦॥ માતા પેઠાં રસોડામાં, પીરસવા પ્રેમજાગે, લાડુ
 ની કથરોટ ઉઘેડી, તેમા ઘંટા વાગે ॥૪૧॥ જોયું તો દાળભાત નહી આ,
 કોણે કીધું ભક્ષ; માયે જણ્યું કામ ભીમનું, ડોસીએ કહાડયાં ચક્ષાઢરા ॥
 ભીમ કહે કે શું છે માતા, રેમ થયો ક્રોધ માઠો; મોઢું ચાટતો ચાટતો મા
 તા, એક બીલાડો નાડો ॥૪૨॥ કુન્તા કહે તુજ બીલાડો, નહી બીમ-
 નું કામ; ભીમ કહે મોટા ભાઈ જુઓ, લે છે મારૂં નામ ॥૪૩॥ તમા-

રી પાસે હતો સભામાં, તેમ છતાં મુકે આળ; ધર્મ કહે માગ્યોલો વિચારી,
 જુદો તો લાગે આળ ॥ ૪૪ ॥ લઘુ શંકા કરવાને ગયો હતો, તે નથી લાગી
 વાર; તે વીનાનો ઉઠ્યો નહોતો, નહોતો નીકળ્યો ખંદાર ॥ ૪૫ ॥ કુ-
 ન્તાજી કહે તું શું જાણે, એ મારા કુમાર; એને ઓવતાં જતાં ખાતાં,
 જરા ન જાણવી વાર. ॥ ૪૬ ॥ એના વીના નહીં થા બીજનો, ભીમવદ્યો
 વચન; રાંધ્યા ધાનની ચોરી ચઢવી, મ્હારે ના લેવું અંન. ॥ ૪૭ ॥ એમ
 કહીને ઉભો થયો, ક્રોધાતુર બહુ હુતો; પેટની ચીંતા પારતી નથી, એ-
 ટલે જમને સુતો ॥ ૪૮ ॥ માતા ગાળો દેવા લાગ્યાં, ઉતપાત માંડ્યો અતી;
 ભીમે જાણ્યું છો દે ગાળો, ખાધું ત જવાનું નથી. ॥ ૪૯ ॥ ધર્મ કહ્યું માકલેશ
 ન કરશો, ખાધું નથી પર કોઈ; શેઠે વ નીકળ રસોડામાં, કરવા પેડા ર-
 સોઈ ॥ ૫૦ ॥ ફરીથી રસોઈ બનાવી, બોલ્યામુખ વચન; ઉઠો સરવે કંકા-
 સ મુકી, કરી લ્યો ભોજન ॥ ૫૧ ॥ એટલે ધરમ અરજીન ઉઠ્યા, ઉઠ્યાં
 કુન્તા સતી; ભીમને કહ્યું તવ ભીમ બોલ્યો, મ્હારે તો જમવું નથી.
 ॥ ૫૨ ॥ કુન્તાજી કહે રહેવા દો એને, ચાલો બીજ તન; ધર્મ કહે એને
 મુકીને, હું ન કરું ભોજન ॥ ૫૩ ॥ એ છે નહાનો ને હું મ્હોટો, હું જમું
 તે ધિક્કાર; તમે તમારે ભોજન કરો, કહી બેઠા તે વાર. ॥ ૫૪ ॥ તવ
 કુન્તાજી ભીમ પાસે, આવીને બોલ્યાં એમ; ઉઠ બેટા તારા વીના; ધરમ
 જમે કેમ. ॥ ૫૫ ॥ ભીમ કહે મારૂં નામ ન લેશો, મ્હારે જીવીને શું કરવું
 આજથી તો અપવાસ કરિને, અન ઉદક વણ મરવું ॥ ૫૬ ॥ કુન્તાજી કહે
 પાચે લાગુ, ઉઠો દીકરા ધોરી; ભીમ કહે મ્હારા માંથે મુકી, રાંધ્યા ધાન-
 ની ચોરી. ॥ ૫૭ ॥ તે માટે ઉઠવાનો નથી, ચાલ્યો તે કરો ઉપાય; એટલે
 શેઠે વે ધરમાં બોલાવ્યાં, પેતાની વ્રજ માય. ॥ ૫૮ ॥ માતા મમત ભીમ
 ન મુકે, હઠીલો તમ આળ; ભીમના સાંભળતા કહાડો ધાંટો, મુજ માથે
 મુકો આળ. ॥ ૫૯ ॥ એટલે એતો ઉઠશે ખાવા, એ એનો ઉપાય; તવ ધ-
 રમાંથી ધાંટો કહાડી, બોલ્યાં કુન્તા માય. ॥ ૬૦ ॥ અલ્યા સેઠે વ પેટ તાર,
 જમેશા જેવું લાગે; હું જાણું છું તેજ ખાધું, તવ જોશી મારૂં માગે ॥ ૬૧ ॥
 માતા અપરાધ ક્ષમા કરજે, હવે નહીં કરું એમ; એટલે એટલેથી ઉઠી
 ને, ધરમાં ગયો ભેમ. ॥ ૬૨ ॥ જોરે માતા બીજના ઉપર, તું કરતીતી
 જોર; કુન્તાજી કહે ભુલ મ્હારી, હવે ઝડપાચો ચોર ॥ ૬૩ ॥ તવ ભીમ
 કહે કટવ એતો, શું લક્ષણ એ સારું; ખો એની ભુલાવી નાંખું, હાથ
 બાંધીને મારું. ॥ ૬૪ ॥ એમ કહી ઝાંચું પાંગોડું; ઓરડામાં લઈ ગયો;
 સેઠે વ કહે જાણું છું વીરા, કેના અપરાધ થયો. ॥ ૬૫ ॥ નાસા વીના

કોણે ખાધું, ઓરે મારા બ્રાત; લીમ કહે મ્હારો ભાઈ હોય તો, કોને ન કરિશ વાત ॥૬૬॥ એમ કહીને બહાર લાવ્યો; જવા દેવું છું માત; પછી બેઠા ભોજન કરવા, ખાજઠ પાંચે બ્રાત. ॥૬૭॥ વળણ બેઠા પાંચે બંધવો, પીરશ્યું કુન્તા માય; વ્યાસ વલ્લભ મુખ ઓચરે, લીમથી નવ્ય ખવાય.

કડવું પપ રાગ સારંગીની છાયાનો.

વેશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું; આધપરવ મડીમાય. ॥૧॥ લીમ થકી ખવાઈ ન શકયું, કુન્તા બોલ્યા એમ; હવે સાચું બોલજે ભાઈ તુથી ન ખવાયું કેમ ॥૨॥ લીમ કહે અપવાસ કરવા, જમ્યો છાતું માનું; પણ તેં મીઠ્યા માથું કુટાવ્યું, જમેસો જમું શાનું. ॥૩॥ કુન્તા કહે ભાઈ ભલે ખાધું, ખાધાનો ટેક ધરજે; આવતી કાલે એકાદશી છે, તેથી અપવાશ કરજે. ॥૪॥ લીમ કહે કે વાર માતા, જમી ઉઠ્યા સહુ જન; એવામાં રાત્રી પડી કે, સર્વે કર્યું સયન ॥૫॥ એવે ત્રણ પહોર રાત મળને, રહી છે એક પહોર; એટલે જમુનાએ સ્નાન કરવા, જગ્યાં સહુ તે ઠાર. ॥૬॥ ચાર બ્રાતને માત જગ્યાં, બોલ્યાં કુન્તા એમ; નહાવા જવા લીમ ઉઠાડો, મુઠ રહ્યો છે કેમ. ॥૭॥ ધર્મ કહે ન ઉઠાડશે મા, આખો દહાડો બડબડશે; હું જાળવાની હુંગ બગડે, ધરમાં કંકાર કરશે. ॥૮॥ આપણ નાહીને આવ્યા પછી, ઉઠાડયું એને; એમ કહીને નહાવા આલ્યાં, ધ્યાન પ્રભુનું જોને. ॥૯॥ આવ્યાં ઉચારે વિપ્રને આસન, વસ્ત્ર મુક્યાં સાર; જઈ જુમનામાં સ્નાન કીધું, સમયા દેવ મોરાર. ॥૧૦॥ નમસ્કાર કર્યા ભાતુને ભાવે બેળ્યા ભગવાન; શક્તિ પ્રમાણે બ્રાહ્મણોને, દીન તાથી દીધું દાન ॥૧૧॥ પછી ગોર્વીદ ગુણ ગાતાં ગાતાં, ગયાં પોતાને ઘેર; દેવના દરશણ શેવા પુંજ, કીધી પુરણ પેર. ॥૧૨॥ એમ કરતાં બહાણું વાણું, બોલ્યાં કુન્તા માય; ઉઠાડ લીમને નીકુળ બેટા; નદીએ નહાવા ભય ॥૧૩॥ મેદાનમાં લીમ મુઠ રહેલો, ભગત રહ્યો છે પડી, નીકુળજી ઉઠાડવાને; આવિયા તે ઘડી. ॥૧૪॥ ભગતો જોઈને નીકુળ બોલ્યા, ઉઠા મ્હોટા વીર; સ્નાન કરવા સંચરો ને, શમરો શામ શરીર ॥૧૫॥ માથે મોકલ્યો ઉઠાડવાને, લીમ બોલ્યો તવ હરી; જ જઈ કહેજે લીમ ભાઈએ, કરી છે એકાદશી ॥૧૬॥ નીકુળે જઈ કહ્યું માને, લીમશેન ભગત રહે

છે; ઉઠવાનું કહ્યું ત્યારે એકાદશી, કરી એવું કહે છે ॥ ૧૭ ॥ માતાજી
 ઉઠ્યાં રાશમાં રૂઠ્યાં, આળ્યાં ભીમની પાસ, ઉઠો બેઠા તવ ભીમ
 બોલ્યો, આજ તો છે અપવાશ ॥ ૧૮ ॥ મુનેત્રો મને શીઠ ઉઠાડો, એકા-
 દશી કરી લેવી; કુંતાજી કહે સુતા સુતા, એકાદશી તો કેવી ॥ ૧૯ ॥
 નહાવા ધોવા ભજન કરવાં; કરવા દેવદરશન. ત્યારે વળી એકાદશી, થા-
 ય પ્રભુ પરસન ॥ ૨૦ ॥ ભીમ કહે છે સાંભળો માતા: મોઘજ તમને દેવ
 જે દીવસે ખાવું નહી, તે દન નહાવું કેવું ॥ ૨૧ ॥ એટલે આળ્યા ધરમ-
 :રાજ, ઉઠો ભીમસેન ભાધ; તોપણ હઠીત્રો નવ ઉઠ્યો, માતા કોપ્યાં
 મનમાં ॥ ૨૨ ॥ ઉઠ પીટયા જ નહાવાને, થાય તારી શુભ મતી; ભી-
 મ કહે મા અપવાસ છે તે; હું ઉઠવાનો નથી ॥ ૨૩ ॥ ધરમ કહે આડે
 દાહાડે; નહાવાનો રાખીએ પ્રેમ; તો આજ એકાદશીને દહાડે, મત્રી-
 અંત રહેવાય કેમ ॥ ૨૪ ॥ ભીમ કહે નહાવાને જવું; તો અપવાસન
 થાય; જતા આવતા કાલના લાડુ, ખાધેલા પચી જાય ॥ ૨૫ ॥ ઉઠવું
 બેસવું પચે ખાધેલું; તો પછા ભુખ્યો થાવું; માટે ખીચડી ઓરો તો,
 નહાવાને માટે જવું ॥ ૨૬ ॥ કુંતાજી કહે લાકડીએથી; માફ તને મુઠ
 મતી, ભીમ કહે ખીચડી ઓર્યાં વણ, હું ઉઠવાનો નથી ॥ ૨૭ ॥ ધર્મ ક-
 હે શું પુન્ય પુરાખે, માતા મુરખ મલકાતો, ઓરે ખાચડી નહાવા મોક-
 લો, આવીને છે ખાતો ॥ ૨૮ ॥ કુંતાજી કહે જ ભાધ નહાવા, ખાવા કરે
 તુજ સાફ; ભીમ કહે ચુલો સળગાવો. તો મન માન મહાર ॥ ૨૯ ॥ કું-
 તાએ જાણ્યું ખરાવવું નહી; કરાવવો અપવાસ; પટાવવા ચુલોસળ-
 ગાળ્યો, દેખતાં ભીમની પાસ ॥ ૩૦ ॥ કુંતાજી કહે હવે ઉઠ બેઠા, કહ્યું તે
 નથી કાચું; ભીમ કહે મા આધણ મુકો, ત્યારે લાગે સાચુ ॥ ૩૧ ॥ કું-
 તાએ તવ પટાવવાને; આધણ મુકયું ચુલે; કુંતાજી કહે ઉઠ બેઠા, ભી-
 મ ભલા કેમ ભુલે ॥ ૩૨ ॥ ઓરે માતા જણીશ નહી તું, કાચો છે તુજ-
 છોરો; નહાવા જવું ને કાંઈ ન કરો, દેખતાં ખીચડી ઓરો ॥ ૩૩ ॥ કું-
 તાએ જાણ્યું નથી કાચો, ખીચડી બેળી ઝીંધી; ભીમની નજરે દેખાડી
 ને, આધણમાં ઓરી દીધી ॥ ૩૪ ॥ એટલે ઉઠ્યો વાયુનો નંદન, નહા-
 વાને માટે જઈશું; ભલી મળી એકાદશી રૂઢી, ઘેર આવીને ખઈશું
 ॥ ૩૫ ॥ સ્વચ્છ ધોએલું વસ્ત્ર લીધું, મનથી આનંદ કરતો; ખુશી થ-
 ઈ નહાવાને ચાલ્યો, ખીચડીનું ધ્યાન ધ. તો ॥ ૩૬ ॥ નદીએ નહીશું
 ખીચડી ખઈશું, ખાધાના રૂંદમાં પુઝ્યો; અવગે મારમ ચઢી ગયો ને,
 ભુમનાનો પંથ ભુલ્યો ॥ ૩૭ ॥ પુરણતાનમાં ખાધાના ધ્યાનમાં, પથનો

ધડો ન રહ્યો; વીચારમાં ને વીચારમાં એ, દ્વાદશ જોજન ગયો ॥ ૩૮ ॥
 એટલે મ્હોટું મેદાન આબ્યું, રણીયામણી ભોમી દીઠી, એવામાં જોયું
 શીવામય, ન્હાની નદી ત્યાં દીઠી ॥ ૩૯ ॥ ભીમે જાણ્યું ન્હોત જુમના
 ખીચડીમાં ગયો પુલ્લી; આવી પહોંચ્યો અઘોર રણમાં, મારગ ગયો
 ભુલ્લી ॥ ૪૦ ॥ હશે જ્યાં ત્યાં નાહી લેતું છે, વસ્ત્ર મુક્યાં કોરાણે, પછી
 પેઠા ન્હાવા નડીમાં, પત્રાળી પાની પરાણે ॥ ૪૧ ॥ ભીમે જાણ્યું નવાશે
 નહી; જો આ જળ રોકાય; પ્રથમ પાણી ભેળું કરીએ; ત્યારે તો ન-
 વાય ॥ ૪૨ ॥ એમ જાણી સુતો નદીમાં, આવતું પાણી રોકું; એક કી-
 નારે ચરણ મુક્યા, બીજી કીનારે ડોકું ॥ ૪૩ ॥ આગળનું જળ જવા દી-
 ધું, પાછળ જળ રોકાય; નીરભયપણે સુધ રહ્યો છે, નદીની વચમાંય
 ॥ ૪૪ ॥ પુઠે પુરણ પાણી ભરાયું, વધ્યું બેઠું ને બેઠું, નદી કીનારે શી-
 વનું દેડું, તેમાં પાણી પેટું ॥ ૪૫ ॥ પારવતી જોઈને ગમરાયાં, આ જળ
 તે કોણ લાવ્યું; કૌતક કારમુ કાળે ઉનાળે, પાણી ક્યાંથી આવ્યું ॥ ૪૬ ॥
 ઓરે શંભુ ઓરે શંભુ; આ જળ તે કોણ લાવ્યો; મહાદેવ કહે ભક્ત
 મહારો; નદીમાં ન્હાવા આવ્યો ॥ ૪૭ ॥ તેણે નીર નડીમાં રોક્યું, તેમાં
 શી ખુમ પાડો; પારવતી કહે ભય ભાસે છે, જવો જઈ ઉઠાડો ॥ ૪૮ ॥
 માહાદેવજી કહે છે એ હઠીલો, ઉઠાડે નવ ઉઠે, ઝાઝી જીકર જો કરું તો
 જટા ઝાલીને કુટે ॥ ૪૯ ॥ પારવતી કહે ભક્ત ભક્તોએ; ભક્ત તમે મા-
 હાદેવ; એવા ગાંધને ભક્ત કહો છો, આ શી તમારી ટેવ ॥ ૫૦ ॥
 ॥વલણ॥ આતે શી ટેવ તમતણી, ઉઠાડો શીવરાય; વ્યાસ વક્ત્રભ વાણી
 વદે, સુણજે સર્વ કથાય.

કડવું પદ મું રાગ સાખી ની ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજેરાય; વિસ્તારી તુજને
 સંભળાવું અઘરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ માહાદેવજી કહે ગભરાસો નહી,
 બતાવું એક ઉપાય; હું લેઉં સ્વરૂપ વાધનું ને, તમે બનો ગાય ॥ ૨ ॥
 આગળ નાસો ભરાડા ત્રાસો, ભીમ કને થઈ જવો; તે તમોતે જવા દેસે
 આધે જઈ સ્વાસ આવે; ॥ ૩ ॥ પાછળથી હું વાઝ રૂપે, આવીશ ભીમ-
 ની કને; એટલે તમારી દયા લાવી, ઝાલી લેવાનો મને ॥ ૪ ॥ એટલે હું
 તેજાન કરીને, ઉઠાડું બળ આણી; મને મારવા ઉભો થશે, તવ વહે
 જશે પાણી ॥ ૫ ॥ પારવતી કહે વાઝ મહારાગ, આવજો કૈલાસ જુપ;

એમ કહીને ઉમીયાજીએ, દીધું ગાયનું રૂપ ॥૬॥ નાહાની શીંગાટી યુ-
છડી મ્હોટી, દોટ ધણેરી કાઢાડે; ઉછળે ચાર ચરણથી ને, ઉંચે યુછ
ખરાડે ॥૭॥ પુરણ ત્રાશે આગળ નાસે, વહે વાયુ સુસવાટા; માહાદેવ
પુઠે જાળને કરે, વાઘરૂપે ધુધવાટા ॥૮॥ સુ િ ભીમે સાંભળ્યું કાને, ચી-
તમાં ચીંતા થાય; અરેરે આજ એકાદશીએ, વાઘ મારે છે ગાય ॥૯॥ પા-
ણીમાંથી ચીત ખસ્યુને, ગાયવિષે મન પ્રાયું; સુતાં સુતાં ઉંચું ડોકું, ક-
રીને વનમાં જ્યું ॥૧૦॥ તો ગાય દિઠીને વાઘ દીઠા, વીચાર્યું મન આપ;
મ્હારા દેખતાં ગાય મરેતો, મુજને લાગે પાપ ॥૧૧॥ ઉઠીને જલ
છોડાવવાતો; પાણી ખધું વહી જાય; છોડાવું નહીતો પાપ લાગે, હવેશો
ઉપાય ॥૧૨॥ એ ગાય માતા આમ આવો, અચકારી બોલાવી; એટલે
ઉમીયા ગાય રૂપે, ભીમની પાસે આવી ॥૧૩॥ ભીમે પેહેડી જવા
દીધિ, તે ગઈ સાતી તીર, એટલે વાઘ આવ્યો, તવ કાપ્યો બળ-
વીર ॥૧૪॥ ધુધવતો વાઘ જેર ઝપાટે, ભીમ કને થઈ ચાલ્યો; એટલે
લાંબો ભુજ કરીને, પાછળનો પગ ઝાલ્યો ॥૧૫॥ એટલે તો વાઘ અ-
વળો રૂપે, દારૂણ દેવત દાખ્યું; ભીમનું ડાબું પાસું પંજે, મારીને ચીરી
નાંખ્યું ॥૧૬॥ રૂધીરની તવ ધારા છુટી, દેખીને ભીમ રૂઠ્યો; બળીઆ
રમત બળીઆ ગમત, બરબડતો એ ઉઠ્યો ॥૧૭॥ જળ ભરેલું જવા
દીધું; જખ્ખર વાઘને ઝાલ્યો, માથા ઉપર ફેરવતો એ, નહિ કીનારે ચા-
લ્યો ॥૧૮॥ દાજે બળેલો લાલ્યો કીનારે, એક દીઠા પાશાણ; જણ્યું
તે પર પછાડીને કાઢાડું વાઘનો પ્રાણ ॥૧૯॥ એવું જણી પછાડવા આ-
વ્યો વાયુ તણે સંતાન; માહાદેવે જણ્યું ભોગ મળ્યા, થઈ ગયા અંતર
ધ્યાન ॥૨૦॥ એટલે આવરો બની ગયો; કુન્તાજીનો બાળ; શું ઉડી આ-
કાશ ગયો શું, પેશી ગયો પાતાળ ॥૨૧॥ ઉંચું નીચું ભીમ જુએ છે,
કૌતક આતો અનુપ; ભીમની પુંડળ આવીને ઉભા, શીવજીગેશ્વર રૂપ
॥૨૨॥ વાઘને ભીમ બોળવા લાગ્યો, આડો અવળો ચાલી; એવામાં તો
જેગી દીઠા, ઝડપ જટા ઝાલી ॥૨૩॥ એરે જેગીડા એરે ધુતારા, લલો
ઓળ્યો આજ લાગ; તુજને મારી નાંખુ નહીતો, બતાવ્ય મારો વાઘ
॥૨૪॥ મહાદેવ કહે મેં નથી દીઠો, સત્ય વદુછું મુખ; તે કરતાં એ વા-
ઘ થઈ શું, તુજને થયું દુખ ॥૨૫॥ ભીમ કહે જો પાસુ ચીર્યું, રીજ્યા
બોળાનાથ, ભીમતણું દુખ મટાડી દીધું; શંભુએ ફેરવ્યો હાથ ॥૨૬॥
હતું તેવું શરીર બન્યું, શીવે શબ્દજ કહ્યો; જ કુન્તીસુત ડાબેપાસે, વ-
જતણો તું થયો ॥૨૭॥ ડાબુ પાસુ વજનું બન્યું; ત્યાં તુજને નહી વા-

ગે; કદાપી વાગે તોહંપણુ. તુજને જરા નહિ લાગે ॥૨૮॥ અંગનો રંગજ
બદલાઇ ગયો, ભીમે જણ્યું નોય કાચું ઉભારો જોગી જોવાદો મુને, છે
જુઠુંકે સાચું ॥૨૯॥ એમ કહીને પાશાણ ઉપર, પાસું પછકાચું પોતે; જરા
ન વાગ્યું અંગે ન લાગ્યું, બદલાયો ભીમ હતો તે ॥૩૦॥ દીઠો ચમતકાર
જોગીનો, પ્રેમથી લાગ્યો પાય; એ માહારાજ કોણ તમે છો, જણવાનો
ધણાય ॥ ૩૧ ॥ કહો સત્ય વાચા છો કોઈ સાચા, કર તમારી શેવ,
શંકર કહે હું કૈલાસપતી, બોળોનાથ મહાદેવ. ॥ ૩૨ ॥ ભીમ કહે ભલે
ભેગા થયા, કષ્ટી મહારી કાપો, સૌને વરદાન આપોછો તેણું હું માગુ તે
આપો ॥૩૩॥ મહાદેવ દહે ઓરે ગાંડા. મરણ પડેછે મથી; કષ્ટી વેઠીને
તપ કર્યાં વણુ; વરદાન મળતું નથી ॥૩૪॥ ભીમ કહે તમે પડે મળ્યા
છો, તપ હવે શીઠ ધાર; વરદાન આપો નહીં તો તમને, જટા ઝાલીને
માર ॥૩૫॥ બોળા શંભુ સાંભળી હસ્યા, કષ્ટી તારી કાપું, માગ માગરે
પ્રસન છું હું, જે માગે તે આપું ॥૩૬॥ ભીમ કહે ઝિભા રહો, કરવા
દો વિચાર; પછી વીચારી ભીમ બોલ્યો, સાંભળો ત્રીપુરાર ॥ ૩૭ ॥
વરદાન આપો મુજને હું, ઝાઝો જોરાવર થાવું, મહારી નજરે જેટલું
દેખું તેટલું અન હું ખાવું ॥૩૮॥ મહાદેવજી કહે તથાસ્તુછે, સુરજ દંવતા
સાખી; ભીમ કહે કે ઊભા રહો, બીજું રહું છે ખાકી ॥૩૯॥ કાચું ખા-
વું પાકું ખાવું, રોગદોગ નવ થાય; મહારાવતીનો શકુની મામો ઝાડે
ફરવા જાય ॥૪૦॥ તથાસ્તુ કહ્યું શીવજીએ, મુજ વેણ મુસ્તક ધરજે;
થાય ન થાયે તોપણ આજે, એકાદસી તું કરજે ॥ ૪૧ ॥ ભીમે જણ્યું
એકાદસી તો, ચોટી મારે કરમે, વાર મહારાજ અપવાસ કરશું, કાંધ-
રમે કાં શરમે ॥૪૨॥ વરદાન આપી બોળાશંભુ, થયા અંતરધ્યાન; પછી
ભીમે થોડા જળમાં. કરી લીધું સ્નાન ॥ ૪૩ ॥ શીવનણું ત્યાં પુજન
કીધું પોતે આનંદ ભેર; વસ્ત્ર પેહેરીને શીવ સમરતો, ગયો પોતાને ઘેર
॥૪૪॥ કુંતા માતા વાટ જુએ છે, આવ્યો વાચુ કુમાર, કુંતાજી કહે
આટલીબધી, ક્યાં થઇ તુજને વાર ॥૪૫॥ ખીચડી ટાઢી થઇ ગઇ શું
ટાઢું ખાધાની દેવ; ભીમ કહે હું ભુલો પડ્યો ત્યાં, મળ્યા શ્રી મહાદેવ.
॥૪૬॥ કુંતા કહે તને મહાદેવ મળે, તે વાત કેમ મનાય; ભીમ કહે અં-
ગનો રંગ જુઓ; ઓરે મારી માય ॥૪૭॥ ડાહ્યુ પાસુ વજરનું થયું, ત્યાં
મુજને નવ વાગે; લાકડીએ મારીન તપાસો; વાગે પણ નવ લાગે. ॥૪૮॥
કુંતાજી કહે અગતણો રંગ; જોતાં લોગે સાચું; વરદાન કાંઈ ન માગી
લીધું; કેમ મુકયું કાચું ॥૪૯॥ ભીમ કહે કાચું નથી મુકયું; બહુજોરાવ

ર થાવું; વરદાન મેં માગી લીધું છે, દેખું તેટલું ખાવું ॥ ૫૦ ॥ કુંતા
કહે એમાં શું માગ્યું લીમ કહે એા માય; માગ્યું છે બીજી મહારાવતી
નો શકુની ઝાડે બચ ॥૫૧॥ કુંતાજી કહે નીરભાગીનો, ખાધા પીધાનો
ઠાઠ; માગવાનું મહાદેવે કહ્યું તો, માગતું તું રાજ્યપાટ. ॥૫૨॥ લીમ
કહે માતા મેં માગ્યું; તેમાંથી સહુ થાય; બહુ ખાઉં તો બહુ બળ
આવે, ધાર્યાં રાજ્ય લેવાય. ॥૫૩॥ કુંતાજી કહે જરે માંડા, ખીખડી ખાધ
લે તું તો; લીમે કહ્યું શીવે ના કહ્યું છે, ખાવાનો નહિ હું તો ॥૫૪॥ સાં-
બળી હરખ્યાં કુંતા સતી, એકાદશી તો ક્રીધી; રાંધેલી જે ખિચડી તે,
મરીબને દેઢ દિધિ. ॥૫૫॥ એમ કરતાં સાજ પડી, લીમે કયું સહન
ચાર ભ્રાતને માત પાંચમી, કરે છે ભજન. ॥ ૫૬ ॥ વળણું ॥ ભજન
કરવા લાગીયાં લઘ કાંશ કિડતાલ; વ્યાસ વલ્લભ મુખ આચરે, સમરે
શ્રી નંદલાલ.

કડવું ૫૭ કનડાની ત્રીજી છાયા.

ઓ રામરે રામ રામ રામા, સોભીત ધનશામા; અખંડ સુખધામા,
કરો પુરણ મન કામા ॥ ઓ રામ ॥૧॥ ઓ રામરે, ગોવીંદજી ગોપાળા,
છો દીન જનના કયાળા, તમ કીંકરના કૃપાળ; મોહનજી મોરલીચાળા
॥ ઓ ॥૨॥ ઓ રામરે, ગૌરક્ષક ગીરધારી, મુકુંદવર મોરારી; છો ભક્ત-
જનોના બહારા, તમે દુષ્ટતણા સંહારી ॥ ઓ. ॥ ૩ ॥ ઓ રામરે, સીતા-
જીના સ્વામી, ગોવીંદ ગરૂડા ગામી. અકળ અંતરયામી, અખંડ પદ
ધામી, ॥ ઓ, ॥૪॥ ઓ રામરે, અદવેત પદ એકિલા, આ વિશ્વતમારી
લિલા, રણઝેડ છો રંજિલા, જુગ જુગના રસીલા ॥ ઓ. ॥ ઓ રામરે,
તાર્યાં દાસો દાસી. તમે સા તીરથ કાશી; વીઠલ વૈકુંઠવાસી, અચળ
અવિનાશી ॥ ઓ ॥૬॥ ઓ રામરે, જુગજીવન જગરાયા, આ અરપણ
આતમ કાયા; બહુ લાગિ તમારી માયા, છોમાળા છેડા સ્થાય ॥ ઓ
॥ ૭ ॥ વળણું ॥ એવી રિતે ભજન કરતાં, થઈ મઈ છે મધરાત; વહે
વલ્લભ લીમ જગિયો, ગયો જ્યાં છે માત ભ્રાત.

કડવું ૫૮ રાગ ધવળ ધનોસરી.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચનજી, સુણ જનમેજે રાજનજી, લિમ ગયો
જ્યાં બેઠાં માતજી, પુછ્યું કેટલિ મઈ છે રાતજી ॥૬૧॥ લીમ કહે એ

માતા મહારી, કેટલી ગદ્ય છે રાત; કેમ હજી રાંધવા નથી માંડયું, ઓરે મહારી માત ॥૧૥॥ કુન્તાજી કહે કુંવર મહારા, પુણ્ય ગદ્ય મધરાત; રાંધીશ રસોઈ જમવા તારે, થતે મહેરો પરભાત ॥૧૭॥ સુધ રહે તું નીવૃત્તિથી, શીવે દીધી શુભ મતી; ભીમ કહે મા ભુખ લાગી, હવે રેહેવાતું નથી ॥૧૮॥ સમજવીને સુવાડ્યો માએ, નીંદ્રા ન આવી લગાર, પહેર રાત્રી ગદ્ય એટલે એ, ઉઠ્યો બીજવાર ॥૧૯॥ ઓરે માતા વાર કેટલી, ભુખે જવડો જાય; કુન્તાજી કહે સુધ રહે બેઠા, હજી તો બહાણું બહાય ॥૨૦॥ ભીમ કહે મહારો પ્રાણ જશે, સાચી માનજે વાણી; માતા કહે સળગાવું ચુલો, કરી લે દાતણ પાણી ॥૨૧॥ તવ ભીમ દાતણ કરવા બેઠો, ઉતાવળથી છેક; એવામાં કાછીઆનું ત્યાંથી, શખ લેધ જાય છે એક ॥૨૨॥ એટલે ભીમે પુછી બેયું, શખ કોનું કોણ વરણ, સ્મશાનીયા એમ બોલીયા એક, કાછીઓ પામ્યો મરણ ॥૨૩॥ એવું જાણીભીમ ઉઠ્યો, કહેવાને ધામમાં ધસીયો; એ મા આવિને પુછે એક, મુવો એકાદશીયો ॥૨૪॥ કુન્તાજી કહે જરે ગાંડા, પુછવા આવ્યાં માત; સ્મશાની-એ કહું સતીને, છે કાછીઆની જાત. ॥૨૫॥ કુન્તાજી કહે સાંભળ ગાંડા, સમજણ ન પડી કશી; ભીમ કહે એ મરનારાએ, કીધીતી એકાદશી ॥૨૬॥ માટે માતા કરો ઉતાવળ, ભુખે જવડો ફરશે; જે માતા ખવરાવીશ નહીં તો, પાંચે દીકરા મરશે ॥૨૭॥ કુન્તાજી કહે દાતણ કરીને, કરી આવ્ય જુમના સ્નાન, મનમાં તો એવો છે નીશ્ચે ખવરાવવું મંથાન ॥૨૮॥ એવે પ્રકોઠર દાતણ કરી, જઈ કરી આવ્યો સ્નાન; ધરમાં બેયું તો કાંઈ ન મળે, રસોઈ કરે સ્થાન ॥૨૯॥ નીરાશ થઈને ઓટલે બેઠો, જવ લાગ્યો ગભરાવા, ભીમે જણ્યું કે કરણને ત્યાં થએલું હશે ખાવા ॥૩૦॥ એવું જાણી ઉઠ્યો ત્યાંથી, કરવા પેટની પેર; શાણો થઈને આવીયો એ, કરણરાયને ઘેર ॥૩૧॥ કરણ કૌરવને ત્યાં ગયો છે, કરવા દુષ્ટ વીચાર; ભીમે એનાં દ્વાર હલાવ્યાં, બોલી કરણની નાર ॥૩૨॥ કોણ આવ્યું છે કોણ આવ્યું છે, કોણ તમારું નામ; ભીમ કહે ભાભી દાર ઉઘેડો, સેજ પડ્યું છે કામ ॥૩૩॥ કરણની નારીએ દાર ઉઘેડ્યાં, ભીમ ભોવનમાં પેઠો; નારી રસોડે કરે રસોઈ, ત્યાં સનમુખ જઈ બેઠો ॥૩૪॥ કરણની નારી કહે કેમ આવ્યા, એ કુંતાના તન; ભીમ કહે મારી માતાએ, કરાવ્યું નહીં ભોજન ॥૩૫॥ ગદ્ય કાલનો હું છું અપવાશી ક્ષુધાએ જવ ગભરાયો, મેં જણ્યું ભોજન સારાં છે ખાવા

મોટે આળે ॥૨૧॥ કરણની નારીને દયા આવી, બેસો કુન્તી તન; ત-
મારા ભાઈ આવે ત્યારે, બેઠે કરજે ભોજન ॥૨૨॥ લીમ કહે તમે છે
દયાળુ, દાહો થઈ રહ્યો ત્યાંય; એવે કરણની કામની તે, ચોરડા વિષે
જય. ॥૨૩॥ એટલે ઉઠ્યો વાયુનો નંદન, કપટનું કામ કીધું; દાળભાત
શાક ભેગાં ચોળી, મોઢે માંડીને પીધું ॥ ૨૪ ॥ પુરણ પોળીનું પુરણ
ખાધું, ખાનારો નહી પોચો; હતો ત્યાં બેઠો મોઢામાં ઘાલી, કણેક કેરો
લોચો. ॥૨૫॥ એવે આવી કરણની નારી, રસોઈ જોવા જય; જોયું તો
અનનો નહી દાણો, દોધ હળાહળ થાય ॥ ૨૬ ॥ ધાનના ધનેરૂ કુતાના
કુંવર, છે તુજને ધીક્કાર, ભુખ્યો ભીખરવો ભીમડા તુંતો, શાને આળ્યો
મુજદાર ॥૨૭॥ લીમ કહે બીલાડું નાહું, કેમ મુકે મને આળ; જ તારે
ઘેર નથી ખાણું, કહી ઉઠ્યો વાયુ ખાળ ॥૨૮॥ ઘર બહાર જઈને ઉઠેર
વીશે, ખોશી જોઈ આંગળીયો; ખાધેલું કાંઈ નથી જણાતું, ત્યાંથી
આળ્યો બળીયો ॥૨૯॥ ગયો સો ભાઈના રસોડે, રાંધે કૌરવની નારો;
દાળભાત સામગ્રી ત્યાર થઈ છે, લાડુ વાળ્યાની ત્યારી ॥૩૦॥ તવ લી-
મ આળ્યો ઉલટ લાળ્યો, જીવ આનંદમાં પેઠો; રસોડા પાસે રાણી ભાનુ-
મતી, તે કને આવીને બેઠો ॥૩૧॥ ભાનુમતી કહે કેમ પધાર્યા; વીસે
મોડે બની આળ્યો; લીમ કહે કાલનો છું ભુખ્યો; તમ ઘેર આળ્યો ખાવા
॥૩૨॥ નાદારણ મારી માતાજી, કાલે દીધો અપવાસ; આજ હજી લગી
ખાવા ન દીધું, ત્યારે આળ્યો તમપાસ ॥ ૩૩ ॥ ભાનુમતી કહે ભાઈ
તમારા, આવે એટલી વાર; જુઓ લાડુ વાળવાનો છે; ધીરજ ખમો લ-
ગાર ॥૩૪॥ લીમ કહે સૌ મહેનત લોછો, લાવો હું શણીયું માગું; ન-
વશે હાંઈ બેસી રહું ત્યારે, લાડુ વાળવા લાગુ ॥ ૩૫ ॥ ભાનુમતી કહે
તમે બેસી રહો, શણીયું નહી જોયેલું; લીમ કહે કાંઈ કામ નથી; છે ઘો-
તીયું ધાએલું ॥૩૬॥ નારીઓ ના ના કહેવા લાગી, ઉઠી રસોડામાં પેઠો;
ધી ગોળ ભળેલા ચુરમામાં મોંદું ઘાલીને બેઠો ॥ ૩૭ ॥ સરવ નારિ
હુંકાર કરતી, મારવા માંડ્યો ત્યાંય; લીમ જતાએ જુએ ન ઉંચું, ખુશી
થી ખાધે જય ॥૩૮॥ ચુરમુ ચડી ચોટ ઉઠાવ્યું, જમી ગયો ભાતદાળ;
પછી હાથને મોંદું ધોયું, કુંતાજીને ખાળ ॥૩૯॥ સરવ સુંદરી ગાળો
દેતી; કોપ્યો વ્રજોદર મોઢો, સરવને બળે ટપલી મારી; વાયુને નંદન
નાઠો ॥ ૪૦ ॥ મારમ જતાં ઉઠેર જોયું; કામ નથી થયું કાચું; ખાધું
તો પછુ પેટ છે ખાલી; વચન શીવનું સાચું ॥૪૧॥ વરદાન વડે જઠરા
જાળ્યો, જમણું બળી જય; તેથી શકુની મામાને દારા, જવાનું નવ થા-

ય. ॥૪૨॥ આ ઠેકાણે સદે નીવારણ; સાંભળ તું રાજન, ભીમે જાણ્યું
 ભુખે ન ભાગી, જડિ કાકાને ભોવન. ॥૪૩॥ એમ જાણી અંબને ઘેર
 આવ્યો, ખાવાને હાલી ચાલી ત્યાં અંધ એટલે બેસી રહ્યો છે, કરજે
 છીકા ઝાલી. ॥૪૪॥ ભીમે આવી કહ્યું કાકાને, કાકા પડ્યો મને વેમ;
 દ્વાદશીએ હું ખાવા આવું છું, ખહાર બેઠા આજ કેમ ॥ ૪૫॥ અંધ કહે
 આજ રંધાવ્યું નથી, સાંભળ મહારી પેર; તણ દહાડાથી જાવું છું ખાવા,
 દુરીયોધનને ઘેર. ॥૪૬॥ ખોરાકીનો લાડુ કરીને, રોક્યુ છે ઘર મહાર,
 મશાલાને તેજના નાખ્યા છે, સો છોકરાને સાર. ॥૪૭॥ તે માટે તું જ
 આજ પાછો, નહીં મળે ભોજન, ભીમ કહે એ છોકરાને, શું અમે નહીં
 તન. ॥૪૮॥ ધત્રાષ્ટર કહે ખરા તમેએ, છેક નીરાશ ન કહાડુ, તમારા
 પાંચ ભાઈઓ માટે, મોકલશું પાંચ લાડુ ॥૪૯॥ ભીમ કહે મહારા ભા-
 ગનો મને, આપી દો અત્યારે, અંધ કહે નહીં મળે હમણું, ભીમે જાણ્યું
 દેખે ક્યારે ॥૫૦॥ હો ખહાર બેઠો છાનો માનો, હું, હું મહી પેશી જાવું
 ખરેખરી ખાવાની ખોરાકી, પેટ ભરીને ખાવું. ॥૫૧॥ એમ જાણીને
 છાનો માનો, ધામમાં પેસવા જાય; જાણી જોઈને ધત્રાષ્ટરે, ધરી જેથી કા
 ય. ॥૫૨॥ એટલે ભીમને કોંઈ વ્યાખ્યો, કાકાની ઉચકી લીધા; જેથી કા
 સૈત ઉપાડીને અળગા ફેંકી દીધા ॥ ૫૩॥ પછી પોતે ધામમાં પેઠા,
 ગયો સાતમે માળ; મોદીક જોયા ઠારેલા ત્યાં, ખુશી થયો સતી આળ
 ॥૫૪॥ એ વીશ્વંભર વિશ્વનાપતી, વિશ્વનુ કષ્ટ કાપો છો, કીડીને કણ
 હાથીને મણ, જોઈએ તેમ આપો છો. ॥૫૫॥ એવી સ્તુતી કરી ઉલટધરી,
 ખીરાજ્યો તે ઠામ, ઢીલુ ઘેતીયું પેટનું કીધું, લીધું શીવનું નામ ॥૫૬॥
 ॥ વલણું નામ લીધું શીવજી તણું, થઈ જમવા ઇચ્છાય; વ્યાસ વલ્લભ
 વાણી વદે, સાંભળજે શ્રોતાય ॥

કડવું ૫૯ રાગ ધ્રાવડી ઠોલરાની ચાલ.

વૈશમપાયે એણિપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારીને તુજને
 સંભળાવું, આઠ પર્વ મહીમાય. ॥૧॥ ખાવા બેઠો સુત સતીનો શીવ
 શીવ શબ્દો લાખે, એકેક ભુજમાં વીસ વીસ લાડુ, લેઈને મુખમાંનાં-
 ખે ॥૨॥ નવાણું મણ મોદીક ખાધો, રૂવે રૂવે ચઢ્યું ઝેર, લોચન થયાં
 લીલાં પીળાં, આવી વીરાના લહેર ॥૩॥ ફેણફેણસોડા મોઢે આવ્યાં, માણ
 બ્રમાન્ડે ચડીયો, સુદ્ધી બુદ્ધી કાંઈ રહી નહીં ઢળીને ધરણ પડાયો ॥૪॥

મુખમાં લાડુ હાથમાં લાડુ, ફાટી ગયેલી આંખે; કાષ્ટ સરીખું શરીર થયું, બમણે મ્હેંપર માંખ્યો ॥ ૫ ॥ આંધળાને નાંખી દીધેલો બેઠો છે ઓટલે જઈ; ફરે સોઠ કરવા માંડી, કૌરવોને તૂટી ॥૬॥ કૌરવ આવ્યા ભોજન કરવા, કોપે ચઢ્યા અપાર; દુરીયોધન કહે ઓરે નારી, કેમ લગાડો વાર ॥૭॥ ભાનુમતી કહે સાંભળો સ્વામી, રંધાઈ રહુંતું બાધુ; આવ્યો ભીમસેન ગાંડીયો, એણે પડતું નાંખીને ખાધુ ॥૮॥ આતો ફરીથી રાંધવા માંડ્યું, અમારો શો વાંક; ખાધને ટપલા મારી ગયો શું કરીએ અમે રાંક ॥૯॥ દુર્યોધન કહે કરો ઉતાવળ, નહીતો લોકાચાર નડશે; ખાઈ પીને સૌ પરવારો, રડવું કુટવું પડશે ॥ ૧૦ ॥ એમ કહીઉતા વળ કીધી, ભોજન કીધું સાર; પછી ભીમની તપાસ કરવા, નીકળીયાજ-ણ ચાર ॥૧૧॥ દુર્યાશનશકુર્નકરણ, ચોથોદુરીયોધન; ચાલ્યાચાલ્યા ચારે આવ્યા, તાત તણે ભોવન ॥૧૨॥ જ્યેષ્ઠીકા ઝાલી અંધ બેઠો, તેને પુછ્યું કણું; ધત્રાષ્ટર કહે પેઠો છે ઘરમાં, પામ્યો હશે મરણ ॥ ૧૩ ॥ દુરીયોધન કહે જાઓ પીતાળ, તમે તો મ્હારે ઘેક; ખાઈ પીને પરવારી લેજો, કરીએ શખની પેર ॥૧૪॥ ધત્રાષ્ટર કહે સખભાંમ કેરું, સંતાડજો કરી ઠીક, જો કદી જગત જણશે તો, કહેવાશે ધીક ધીક ॥ ૧૫ ॥ એમ કહીને એતો ચાલ્યો, રહ્યા આંડાળ ચાર; ધીરે રહીને મ્હેલ તણું ત્યાં હડયેજા બેયું દાર ॥૧૬॥ તો મહીલી દીઠી સાંકળો, ઉતાયાં ચણીઆરાં; નીચેનો ભાગ તપાસી જોયો, કુકતના કરનારા ॥ ૧૭ ॥ મામો કહે માળાપર ચાલો, ઓરે દુરીયોધન; છત્રપતી કહે આગળ થાતું, દીનમણીના તન ॥૧૮॥ કરણ કહે નહી કામ મારું, મામા મ્હોટા ત શોભે, મામો કહેકામ દુસ્તાસનનું એમ ચારે જણ થોભે ॥૧૯॥ પછી મામાયે મારગ કાઢ્યો, એક એકના કર ઝાલો, જોડે મરણું વિવા તુલ્ય ગણવું; નીસરણી પર ચાલો ॥૨૦॥ એમ કહીને જોડે ચાલ્યો, મન તણા વેમ ખુઓ, દા-દરમાં ઉભા રહીને, ચારે દીશા જુઓ ॥ ૨૧ ॥ તે પછી તે ઉપર ચડે જોતા જોતા જય; ભીમ તણો લયછે બહુ મનમાં, થરથર કંપેકાય ॥૨૨॥ એવા ચાલે કાંઈ ન હાલે, મનમાં કરે મનમુખા; સાતમા માળની નીસર-ણીમાં છેવટ જઈને ઉભા ॥ ૨૩ ॥ ભીમ પ્રચંડ પડેલો દીઠો, રહ્યા છે અન્યોઅન્ય ઝાલી; એવે વાયુ બહારનો આવ્યો ભીમ તણી મુછ હાલી ॥૨૪॥ એટલે જણ્યું જીવતોછે, હૈયામાં હડબડીયા; નાસવા ગયા ની-સરણીમાં, એક એક ઉપર પડીઆ ॥૨૫॥ લાગ્યા કાઠા કુટાયાં કાઠાં, બોલ્યા રાજ કરણ, મરો મુરખો મુજને પાડ્યો, પામ્યો છે ભીમ મરણ

॥૨૬॥ એમ કહીને આગળ થયો, સાતમા માળમાં પેઠો; વાયુ નંદન વર-
 કોદરની, પાસે જઈને બેઠો ॥૨૭॥ ભીમને દેખી આંસુ આવ્યાં, આ શું
 ભુકું કીધું; દયા ઉપની ઉર વીશે. કયાં વીશ ઓને દીધું ॥ ૨૮ ॥ છે
 દયાળુ ને સત્યવાદી, સુચ તણો એ બાળ; ચાન્ડાળોનો સંગ કરીને,
 કહેવાયો ચાન્ડાળ ॥૨૯॥ પણ પુરણ પસ્તાયો મનમાં, એવે મયો શકુ-
 ની; પછી દુરયોધન દુશ્યાસન, પાસે ગયા બેઠે ખુની ॥ ૩૦ ॥ ભીમને
 જોયો મરણ થયેલો દુષ્ટ ઘણી દાજ ધારે; મુએલાના રૂદીઆપર બેશી,
 ગાલમાં ગોદા મારે ॥૩૧॥ ઓ ભીમડા તેં બહુ માર્યાં છે, તેનું વળ્યું હવે
 બેર; કરણ કહે મુઆને શું મારે, કરો સંતાડવા પેર ॥૩૨॥ આ વાત જો
 કોઈ જાણશે તો, વરતાશે હાહાકાર; કાળુ મોઢું થાશે સહુનું, હવે તો ન
 કરો ત્રાર ॥૩૩॥ દુશ્યાસન કહે શખ ઉતારો, નહિ તો થશે જીવ ખાટો;
 છેકજ નીચે શખ લેઈને, ચોરડાની મહી દોટો ॥ ૩૪ ॥ કરણ કહે ગુપ્ત
 ગાડામાં, ધાલી દયો ગામ જહાર; ગમે તેવો તોલે બંધુ માટે, કરો અ-
 ગની સંસ્કાર ॥ ૩૫ ॥ શકુની કહે સૌ મુરખા છો, કામ બતાવું સહેલ;
 જુમનાજના કીનારા ઉપર, છે આપણો આ મહેલ ॥૩૬॥ જુમનાજવાળો
 ધોરોપાડો, તે પછી મડદુ લેવું; કોઈના જાણ્યામાં નવ આવે, પાણિમાં
 ફેંકી દેવું ॥૩૭॥ મંધર માંછલી ખાઈ જવાનાં, બતાવું તે કરી જુઓ;
 કદાપી મડદુ જડશે તો, કહશે કે ડુખી મુઓ ॥૨૮॥ નાહાવાની બહુ
 દેવ હતી તે, ડુખી મુએલો બેમ; જો દુરીયોધન ઉપાય માહારો, જે
 બતાવું તે કેમ ॥૩૯॥ જો માહારે ઉપાયે મરણ પામ્યો, કેવો નાંખ્યો છે
 મારી; દુરીયોધન કહે મામા તારી, બુદ્ધીની બલીહારી ॥૪૦॥ જુમના-
 જ ભણી ભીંતડું પાડ્યું, નાંખવા થયા ત્યાર; ભીમની ભુંડી દશા બેઠી,
 જાણ્યું જુગદાધાર ॥૪૧॥ કંણ્ય પ્રભુએ એમ વીચાર્યું, સેદેવનું વેણ ન-
 ડશે; જમાન્ડ જીવ છે ભીમ મરે તો, મારે મરવું પડશે ॥ ૪૨ ॥ એમ
 જાણી પુરૂષપુરાણી, ચીંતાતુર થયા એવ; પ્રેરણા કીધી પ્રેરક પ્રભુ, બો-
 લાવ્યો વાયુ દેવ ॥૪૩॥ એટલે વાયુ દેવતા આવ્યો, બોલીયા જુગજી-
 વન; જ વણ મહોતે મરણ પામે, ભીમસેન તારો તન ॥૪૪॥ જુમનાજ
 પર જે રહે ઉભો, હોંશીયારી ઘણી રાખી; દુષ્ટા ફેંકે તવ ડાભે પાસે,
 જુમનામાં દેજે નાંખી ॥૪૫॥ તો તારો મુત ઉગરવાનો, કહી કયો વી-
 દાય; આવી વાયુ દેવ ઉભો રહ્યો, છે અંધનો મહેલ ત્યાય ॥ ૪૬ ॥ એ-
 વામાં તો ચાર ચંડાળે, મડદુ મળાવી લીધું; કીનારે લાવિ બળ કરીને,
 તર્જ ફેંકી દીધું ॥૪૭॥ વાયુ દેવનો દીકરો ત, વાયુએ ઉચકી લીધો,

અવળ સવળ કશીને ડાબે, પાસે ફેંકી દીધો, ॥૪૦॥ વજર પાસુ પ્રથવી પર પડયું, પ્રથવી ફાટી તતકાળ; પ્રથવીમાં ઉતરીયો તે, જઝપડયો પાતાળ, ॥૪૧॥ પાતાળમાં વજરે સ્વર મહાદેવ, વજરને ડેરે અડીયો, ડેરા ઉપર અથડાઈને એ, ઓટલા ઉપર પડીયો ॥૪૨॥ જે વચમાં વજર ન આવે તો, ઉતરે સાત પાતાળ; પણ વજર વચમાં આવીયું તે, અચકચો સતીનો બાળ, ॥૪૩॥ વળણા અચકચો બાળ સતી તણો, સાંભળને તું રાય; વ્યાસ વક્ત્રમ મુખ ઓચરો, મહાદેવમાં શું થાય.

કડવું ૬૦ રાગ ચૌપાઈની છાયા.

બોલ્યા વંશમપાયે વચન, મુણ જનમેજે રાજન; છે પાતાળમાં એ ક નાગ, તેને દીકરી શુભ સોહાગ ॥૧॥ હતી પાંચ વરસની એ તન, ત્યારથી કરે શીવ પુજન; પુંજે વજ્રેશ્વરને એવા, માગે સ્વામી કરીને શેવા ॥૨॥ થઈ એકાદશ વર્ષની જ્યારે, ધારી પીતાએ પરણ્યાવા ત્યારે; કન્યાએ કહ્યું ન મરે મથી, શીવના વર વીના વરવારની નથી ॥૩॥ દેશે મહાદેવજી વર જ્યારે, વર તે વરને હું ત્યારે; એમ કહી નહી વરી નાથ, તેથી કળકળે માતતા ॥૪॥ થઈ સોળ વરસની નાર, માત પીતા લડ્યા તે વાર; દીકરી વગોવી અમ કુખ, કુંવારીનું નોંધએ મુખ ॥૫॥ પડ્યો ભીમ જે દાડે તે દાડે, થયો કલેશ ધણો આંક આડે; કન્યા કરાધ ભરેલી ચાલી, શેવા સામગ્રીની છામ ઝાલી ॥૬॥ વજ્રેશ્વર મહાદેવમાં પેઠી, પુજન કરવાને રડતી બેઠી, સેવા કરી બોલી એમ નારી, થાવો પ્રસન ત્રીપુરાસી. ॥૭॥ નહી તો જીભ દંતથી કાપું, હું તો સ્ત્રી હત્યા તમોને આપું; તવ શીવજીએ કરી દયા, કલેશ નોંધને પ્રગટ થયા ॥૮॥ શીવે કહ્યું માગા લે તું નાર, કન્યા બોલી આપો ભરથાર, તવશંભુએ મેલ્યો શીશ હાથ. દેરા પુઠે પડ્યો તારો નાથ ॥૯॥ વેણ સાંભળતા મન મોહ્યું, દેરા પુઠે કન્યાએ જઈ બેયું; દીઠો મરણ પામેલો નાથ, એણે મનમાં વિચારી વાત ॥૧૦॥ આતો પ્રથપીનો છે નર કાય. દીસે મરણ પામેલો હોય; પ્રાણ બ્રહ્માંડે હોય કદાપે, શંભુ મરણ પામેલો ન આપે ॥૧૧॥ મારા મન તણો સંદેહ બોલું, જીવતો કે મુએલો બેલું; લાવી કરેલુ ધરત તે દીશ, મુખી બેયું ત્યાં ભીમને શીશ, ॥૧૨॥ થયું ઉચ્છ્વ કન્યા વહીવાળ, એના બોળીયામાં હજી પ્રાણ; કોક શત્રુએ ધીધો છે કેહેર; એને ખવરાવી દીધું છે ઝેર ॥૧૩॥ ગઈ દોડતી તાતની કને

શીવે સ્વામી આપ્યો આજ મને; પ્રડયો છે શખ તુલ્ય શીવ દેરે, નથી
 સુધસાન ચઢેલે ઝેર. ॥૧૪॥ તમે આવીને વીશ ઉતારો, આપ્યો શીવે
 તેતો સ્વામી મારા, તવ વાસુકીને એનો ભાઈ, આળ્યા શીવને દેહરે
 ધાઈ ॥૧૫॥ રખાળ્યા ભીમના પગ સીધા, પછી બે અંગુઠે ડંશ દીધા;
 ડંશ દઈ વિશ ચુરચુ તમામ, પાછો નાગ બોલ્યો તે કામ. ॥ ૧૬ ॥ હાંધ
 બેશી રેહેજે તું બેહેની, હવે જગૃતી થવાની એની; અમે આમળ જ-
 ઇએ ઘેર, કરીએ સહુ વીવાના પેર. ॥૧૭॥ બે ઘટીકાએ બેઠો એ થા-
 શે, તેડી લાવજે આપણે અવાસે; એમ કહી થયા વીંદાય, ભીમ પાસે ર-
 હી કન્યાય. ॥૧૮॥ સત્યકંથ માન્યો તે દહાડે, વસ્ત્ર વતી મક્ષીકા ઉરાડે;
 બે ઘટીકાએ પ્રાણ ઉતરીયો; નશો નાડી રવાડે પસરિયો. ॥ ૧૯ ॥ આ-
 વી સુદ્ધ ઉતર્યો જીવ હેઠો, મરડી આળસ ભીમ થયો બેઠો, જોવા લા-
 ગ્યો એ ચારે દીશાય, એરેહું હાંધ આળ્યો છું કયાંય ॥૨૦॥ હવે ગામ-
 ની શોધ કયાં કાઢાડું, કયાં ગયું ઘર કયાં લાડું; કયાં ગયું કાકાનું ઘ-
 રખાર, શાનું દેહરુંને આ કોણ નાર. ॥ ૨૧ ॥ તવ નારીએ જોડયા બે
 હાથ, તમે શું જીઓ સ્વામીનાથ; નથી પ્રથિત આ તો પાતાળ, હાંધ
 નાંખ્યા કોઈ ચંડાળ ॥૨૨॥ કોઈ શતરૂએ કીધો કેહેર, દીધું હતું તમોને
 ઝેર; તેતો મુજ ગરજ કારજ કીધું, મારા તાતે વિશ ચુશી લીધું ॥૨૩॥
 હું તો શીવનું વરદાન પામી, તમોને આપ્યા મુજ સ્વામી, ભીમે કન્યા
 રૂપાળી ભાળી, જાણ્યું મનમાં હું ભાગ્યશાળી ॥૨૪॥ કહે કન્યા ચાલો
 મુજ ઘેર, કરે મુજ તાત પરણાવા પેર; એવું સુણી ઉભો ભીમ થાય,
 ઘેર તેડિ લાવિ કન્યાય. ॥૨૫॥ વાસુકી નાગે આપ્યું આસન, કરોજમાત્ર
 ઘર પાવન; ભીમ કહે બોલો વિચારી, મ્હારે નથી પરણવિ નારી. ॥૨૬॥
 તવ નાગે નીસાસા મુકયા, તમ જમાત્ર તો થઈ ચુકયા; પુત્રી વગર વર્યે
 વરી ચુકી, હવે કયાં જશે એને મુકી. ॥ ૨૭ ॥ ભીમ કહે હયા આવી
 ઘણી, પણ શું આપશે પેહેરામણી; નાગ કહે કહો સુણી લેઈયે પણ
 પાછા જવા નહી દઈએ ॥૨૮॥ ભીમ કહે લ્યો પુન્યના લ્હાવા, માગુ
 પેહેરામણીમાં ખાવા; એમ સુણી સહુ નાગ હરિયા, એવું કેટલું ખા-
 ધાના રશીયા. ॥૨૯॥ તમે ખાવાના શું ખઈ ખઈને, કહ્યું ત્રણસે મણ
 બે વાર થઈને; સુણી ભાગી વાસુકીની હામ. આ તો ત્રેચરું પડે ઘર
 ગામ. ॥ ૩૦ ॥ ત્યારે બોલીયા નાગ તમામ, પુંજ પાતાલની શું કામ
 કરો કબુલ ખાવા દેવું, ત્યારે કબુલ કીધું એવું. ॥ ૩૧ ॥ વલણ ॥
 કબુલકીધું ભીમને, તવ સતી સુત હરખાય; વ્યાસ વક્ષત મુખ ઓચ-

૨, પ્રધ્વીમાં શું થાય ॥

કડવું રાગ સામેરી દોહરાની અંલ.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું, આધપરવ મહિમાય ॥ ૧ ॥ હસ્તીનાપુરમાં મધ્યાન થયા,
કુંતાએ કીધી રસોઈ; ધરમને કહ્યું આત્રો બેટા, જમવાને સહુ કોઈ ॥૨॥
ધરમ કેહે સવારનો મા, ભીમ નથી દેખાતો; એના વીના હું જમવા ન
બેસું, હરનીસનો નીમ આતો ॥ ૩ ॥ કુંતાજી કહે શોધી કહોડો, તવ
આલ્યા ત્રણ વીર; બાગ બગીચા અખાડા બેયા, બેયું જુમના તીર
॥ ૪ ॥ જ્યાં જ્યાં જવાના ઠેકાણા એના, ત્યાં કીધા તપાસ; કોઈ જગે
ભીમને નવ દીઠો; સર્વે થયા ઉદાસ ॥૫॥ કુંતાજી કહે જવો બેટા, દુ-
રીયોધનને આવાસ; એટલે એના સેવક મોકલી, કરાવસે તપાસ ॥૬॥
એટલે ધરમ અરજીન આલ્યા, ગયા સભાની માંય; દુરીયોધન કહે આ-
વો ભાઈ, કેમ પધાયાર્ હાંય ॥૭॥ કદી નહી ન તે દાડેતો, માન્યે દીધું
આસન; કેમ પધાયાર્, કેમ પધાયાર્, કહો મમ બંધુ જન ॥ ૮ ॥ ધર્મ
કહે કે મોટા બંધુ, ભીમ ગયો ડ્ર ખોવાઈ; સવારનો દેખાતો નથી, ખો-
ળીને આવ્યા હાંઈ ॥૯॥ ગૈ કાલ્પનો એ છે અપવાસી, સવારે ભુખ્યો
થયો; માતાએ મધ્યાને ખવરાવું ધાર્યું. માટે એ રીસાઈ ગયો ॥ ૧૦ ॥
દુર્યોધન કહે શા માટે એને, ખાવા ન આપ્યું તમે; શી ખોટ તમારે આ-
વતીતી, મોકલીએ સૌ અમે. ॥ ૧૧ ॥ કુંતા ડોશી છે બહુ ડાહ્યાં, બોલેલાં
મશે મસે; રીશનો ભયાર્ દેહ તજે તો, મોહું કાળું મેશ થશે. ॥૧૨॥ એમ
કહીને દોડતો આવ્યો, લાગ્યો શકુની સાથ; ઘાંટા કાઢતો ને બરબડતો,
ગયો જ્યાં કુંતામાત. ॥ ૧૩ ॥ એરે કાકી તમે ન મુઆં, કીધો સોર બ-
કાર; ભીમને બહેલું ખવરાવવામા, શું પડ્યું તમને બેર. ॥૧૪॥ પરણે
એકાદશી કરાવી, નકર કષ્ટ તમે તો, આજ જમવા ન આપ્યું શું
કરિએ અમે તો ॥૧૫॥ ભીમ ભુખાળવો, રીસનો મારયો, રખે કરે આપ-
ધાત; તો શું બતાવિએ મોહું જગતમાં, વિચાર કરી લ્યો માત. ॥૧૬॥
આથ અમારી ભાગાં પડે સૌ, વલો એવાં વચન; કુંતાજી ડપકો સાંભ-
ળીને, કરવા માડ્યું રૂદન. ॥ ૧૭ ॥ શાહુકાર થવા કુંતાજી ડિપર. કોપ કરે
બહુ પાપી; ઘાંટો કાઢીને શકુનિ બોલાવ્યો, દુષ્ટે રખ એમ આપી. ॥૧૮॥
બોલાવો શસ્ત્ર સ્વાર ઘોડાના, વન સોધે ઠેરઠેર; નમ્રમાં હબર શેવક છે

ડા, જડતી લો ઘેરઘેર ॥૧૯॥ એકસો ઢીંમર લોક બોલાવો, જુમનામાં
નાંખે જળ; નહાવાની એને ટેવ ઘણી તે, ખુડી મરે કોઈ કાળ ॥ ૩૦ ॥
એવી રીતે શોધ કરવા કાહડયા, જ્યાંને ત્યાં ગાભરો ફરે, કુન્તાએ જ-
ણ્યું સપુત સગા વણ, આટલું તે કોણ કરે ॥૨૧॥ જગતમાં ભલાઈ દેખાડ
વાને, કરે દોડદોડ જાણ; આંસુડાં કાહડે દુઃખ દેખાડે, મનમાં બહુ રા-
જ ॥૨૨॥ એમ કરતાંતો રૂજની પડી, તેમતેમ હાહકાર, લીસ્મજ આઠ્યા
વહુર આઠ્યા, આવી કૌરવની નાર ॥ ધત્રાષ્ટર ગાંધારી આઠ્યાં, સર્વ
ખેડાં મળી ટોળે; ગામમાં ઘેર ઘેર શેવકો, ખુણાખોચરાખોળે ॥૨૪॥ ઢીંમર
સોતે જમુનાજમાં, વનમાં સોધે સ્વાર; કુન્તાજકને સર્વમળીને, કંઈકંઈ
કરે વિચાર ॥૨૫॥ એવે સમે પાતાળ વિસે, મંડપ રચના કીધી; લી-
મને બેસાડયો આજઠ ઉપર કન્યા પધરાવી દીધી ॥ ૨૬ ॥ પાતાળના
નાગ પાસેજ ખેડા, ગોર બીરાજ્યા માંય; નામકેરી નાગણીઓ તે, ગુણી
અલ ગીનાં ગાય ॥ ૨૭ ॥ વળણ ॥ ગુણીએલ ગીતાં ગાય છે, પરણે
સતી સંતાન; બ્યાસ વહ્લલ વદે વાસુકી, દે છે કન્યાદાન.

કડવું ૬૨ રાગ રેણીની.

ત્યાં તો સમે વરતે સાવધાન, સોભાગ્ય રેણી રે; દેછે વાસુકી કન્યા
દાન ॥ સોભાગ્ય ॥૧॥ પેહેલો હસ્ત મેળાયક થાય ॥ સો ॥ તેમાં વેદના
મંત્ર જણાય ॥ સો ॥ ૨૨ ॥ ત્યાં તો પાડી પટોળે ગાંઠ ॥ સો ॥ વરમાળ
આરોપી કંઠ ॥ સો ૩ ॥ પછી પેહેલું મંગળ વરતાય; ॥ સો ॥ તેમાં
દાશીઓ અરપણ થાય. ॥ ૫ ॥ ત્યાંતો ત્રીજું મંગળ વરતાય, ॥ સો ॥
તેમાં ભોમીના દાન દેવાય ॥ સો ॥ ૬ ॥ ચોરી ચોથું મંગળ વરતાય ॥ સો ॥
તેમાં ભંડાર સહીત એપાય, ॥ સો ॥ ૭ ॥ પછી રૂપેઆ પીંટીઓ રમાય,
॥ સો ॥ બેઉ લાગ્યા ગોત્રજને પાય ॥ સો ॥ ૮ ॥ સત્રજી વીધીથી વરી
દન્યાય ॥ સો ॥ પછી નરનારી ગયા મહેલમાંય, ॥ ૯ ॥ વલણ, નર-
નારી મહેલમાં ગયાં, બોલ્યો કુંતી તન, બ્યાસ વહ્લલ એમ ઓચરે
માયું ભીમ ભોજન.

કડવું ૬૩ રાગ સાખીનો હોહરો.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, મુથ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને

સંભળાવું, આદ્ય પર્વ મહીમય. ॥ ૧ ॥ ભીમે માગ્યું ભોજન કરવા,
 નારી રહી નહીં બેઠી; ધણીએ આતુર એનો ચાતુર્ય કરવા લાગી રસો-
 ધ ॥ ૨ ॥ શીખડ પુરીનું જમણ કીધું, સાથે સામગ્રી ઝાઝી; મેથીની
 ચોળાઈની કંજરીની, તાંદરજની ભાલ ॥ ૩ ॥ દોડીની કુખીની પુ-
 આડની ને, ગળજીભીની વગારી; ચીત્રની ને પોઈની ભાલ, સવાની
 છમકારી. ॥ ૪ ॥ આળુના પત્રના વાટા વળેલા, છે લાંબા અદમજ્યાં;
 કોળાનાં કોળાનાં રાતા રતાળુનાં, દુધીનાં ભાવતાં ભજ્યાં ॥ ૫ ॥ રાણનું
 રાઈનું રાઈ ચઢાવી, ત્યાર ક્યું તૃકાળ; બાજક થાળી ત્રાડકા મુકયા,
 મુકયો કનકનો થાળ ॥ ૬ ॥ જળની ઝારી, આપી નારી પતી માન્યો ભ-
 ગવાન; ઉષ્ણોદકથી ત્રકોદરને, પ્રેમે કરાવ્યાં સ્નાન. ॥ ૭ ॥ પછી બેઠો
 ભીમ બાજક પર, પ્રેમદા પીરશ્યો થાળ; સામગ્રી સહુ બેઠને રીજ્યો,
 શુભ સતીનો બાળ ॥ ૮ ॥ ક્ષુધા લાગી છે અતી ઉદરમાં, નારીએ આજ્ઞા
 દીધી; ભીમે જણ્યું ક્યાં કોળીયા ભર, સામગ્રી ભેળી કીધી ॥ ૯ ॥ થાળ
 મોડે માંડી પી ગયો, માગ્યું બીજી વાર; પાત્ર લાવિને ઠાલવી દીધાં,
 રાખ્યું નહીં લગાર ॥ ૧૦ ॥ તે પછી નારા બોલો ચોખ્યું શું સ્વાદ સર્વ
 જણાશે; ભીમ કહે મહારા મોઢામાં, ભુલેભુલુ થઈ જશે. ॥ ૧૧ ॥ એમ
 કહીને આરોગી ગયો, ભીમ વદ્યો વચન; અરેરે હું જમી ગયો તું,
 કરીશ શું ભોજન ॥ ૧૨ ॥ નારી કહે તમે જીવ ન બાળો. રાંધીશ બી-
 જવાર; ભીમ કહે કરો ભેગા ભેગી, ભુખ રહી છે લભાર ॥ ૧૩ ॥ એમ
 કહીને ફરી રંધાવ્યું, જમ્યો બીજીવાર; ખાધું પીધું આનંદ થયો, માં-
 ડી રહ્યો સંસાર ॥ ૧૪ ॥ લાભની મળી ભોજન માગ્યું, આનંદ ફંદમાં
 પુલ્યો; માત્ર ભાત કુટુંબ કબીલો, ધર ગામ સમગ્ર ભુલ્યો ॥ ૧૫ ॥ ઇ-
 શ્વર કૃપા એવિ બનીકે, નારીને ગર્ભજ રહ્યો; પ્રથવિમાં રૂજની ગઈ
 પણ, ભીમ ભેગો નવ થયો. ॥ ૧૬ ॥ તેરસનું વહાણું વહાયું તવ, સર્વ
 થયા નીરાશ; વસ્તીમાં વનમાં જળમાં જડ્યો નહિ, સરવે મુકી આશ
 ॥ ૧૭ ॥ તવ સેદેવને પ્રશ્ન પુછ્યું, પોતે કુન્તા સતી, ભીમસેન પ્રથ્વીમાં
 છે કે નહીં, સેદેવે કહ્યું મા નથી ॥ ૧૮ ॥ જેવું પ્રશ્ન તેવું ઉત્તર, આખ્યો
 સેદેવ બેશી; વિપ્રીત વચન સાંભળીને, રડવા લાગ્યાં ડોશી ॥ ૧૯ ॥
 ॥ વૃક્ષ ॥ ડોશી રડવા લાગીયા, ધરમે નાંખી ચીસ; બ્યાસ વલ્લભવાણી
 વહે, કુટે છાતી શીશ.

કડવું ૬૪ રાગ ખીલાવરી છાયાનો.

કુંતાજી વલવલેહો, રૂએ ભોળી ભામની; પ્રથવીમાં પડતી હો,
 પાંડુ કેરી કામની ॥ ૧ ॥ ઓ લાડકવાયા હો, દીકરા તેં દગો દીધો;
 ઓ જબરા બચા હો; આજ કાળો કહેર કીધો ॥ ૨ ॥ પીખાવ્યાં તેં
 પળીયાં હો, ક્રીધાં ધર ધુળધાણી ચાર તો બંધુ હો, તેની દયા નવ
 આણી ॥ ૩ ॥ ભીમ ભુખાળવા હો, ભવીશ માઈં ભુસાયું; કાળ પાડી
 પેટમાંહે, રૂધીર બધું ચુસાયું ॥ ૪ ॥ શીશ બહુ કુટેહો, છુટેધાર રૂધીરતણી
 હરખ હેયાનાહો, ખેટા તેં નાંખ્યો હણી ॥ ૫ ॥ ઓ દુશમન દેવડાહો, ખરું
 રત્ન કયાં ખોયું; હું નીરભાગણીનાહો, સામુ કેમ નાં જોયું ॥ ૬ ॥ હીરો હ-
 ડતાયો હો, સરવનો પાળનારો; ખરો દીવો બુજ્યોહો, સકળ કષ્ટ ટાળ
 નારો ॥ ૭ ॥ હતું માઈં રમકડું હો. રીસાઈને કયાંરે ગયું; નડી કેઈ-
 કરણી હો, કરમ વીજેગી થયું ॥ ૮ ॥ કયાં કયાં તુને શોધુંહો, સોધુંતોયે
 કયાં તું મળે; લઈ ગયા જમડા હો, મ્હારું પેટ પાસુ બળે ॥ ૯ ॥ ધણી
 ખેપ રાખીને હો, ન્હોતી દેતી કેં જન્મ; નીત્ય રડી રડીનેહો ખાઉધરા
 તું માગતો ખાવા ॥ ૧૦ ॥ માને ગયો મુકી હો; કેમ દયા નવ આવી;
 રજાખોયું ઘડપણ હો, નાહો કેમ રીસાવી ॥ ૧૧ ॥ કયાં કયાં પોકારે
 હો જ્યાં ત્યાં જર જોડાવું, બાંધ્યો હોય કોઈએ હો; તોહે તને છોડાવું
 ॥ ૧૨ ॥ આતો કયાં છોડાવું હો, દીકરાજી દન રૂચ્યો, જન્મ્યો મને બા-
 ળવા હો, સુત થઈ શત્રુ ઉડ્યો ॥ ૧૩ ॥ સદા રાખી બળતી હો, ઉઠે
 છે હૈએ હોળી; શું બળું થશે આવું હો, ભટકતી થઈ ભોળી ॥ ૧૪ ॥
 કંઈ હો સંતાએસા હો, દેખુંતો વીજેગ ભાગે; બળે તું નજરકને હો,
 ભોવનમાં ભણકારા વાગે ॥ ૧૫ ॥ લાંબા પોહોળા પોચતા હો, કલેવર
 કયાં પાડ્યું; મ્હોટા ધરમ રાયેહો, અતી કલપાંત માંડ્યું, કાહોડે કેશ
 શીશના હો, ચામડી ચુંટી નાંખે; ચશ્ત્રુ ચુવે ચોધારે હો; ભાઈ ભાઈ
 મુખે ભાખે ॥ ૧૬ ॥ વીરા વીપત વેળાના હો, બંધવા તું બહાર ગયો;
 ભણુ તને ગમશે હો, કઠોર કાળજનો થયો ॥ ૧૮ ॥ એમ બહુ રૂવે
 હો, શરીરને પછાડે, દંત જલ લેછે હો, શીશ ફેડી રૂધીર કાડે ॥ ૧૯ ॥
 રડે અરજીનજી હો રડે છે શેદેવ બેશી, રડે ઘણો નીકુળ હો, થઈ છે
 ખાવરીડોશી ॥ ૨૦ ॥ છાતી છોળ્યો છુટે હો, કુટે પાન્ડુની કામની;
 એને રડતી દેખી હો, રૂવે પ્રજા ગામની ॥ ૨૧ ॥ રૂવે પ્રજા જોખન હો, રૂવે
 બાળક બાળુના; વાન્દલીયા ન ગયે હો; સ્થંભી ગયાં ઝાડુવા ॥ ૨૨ ॥

ધોડા ધાસ ખાય નહી હો, એવું રૂઠન આરબ્યું; ભયંકર કલેશથી હો,
જુમનાનું જળ થંભ્યું ॥૨૩॥ રડે સ્વાન ગામના હો, સ્મશાન સરીખું
ભાસે; વાઢળાં છવાયાં હો, ગગનમા ચોપાસે ॥૨૪॥ વળણુ, ગગન
છવાયાં વાઢળા, થઇ બોમી ભયંકર; બ્યાસ વક્ષભ એમ ઓચરે,
કલેશ થયો અપાર. ॥

કડવું ૬૫ રાગ સોભાગ્યનો.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું આથ પરવ મહીમાય. ॥૧॥ હાહાકાર બહુ વરતાયો, રડે છે
ભીસ્મ વિદુર; આંધળો અતીશે આકંઠ કરે, હર્ષ ધણો છે ઉર. ॥૨॥
ગાન્ધારી ધણું કુટવા લાગી, કુટે કૌરવ નાર; સાડું દેખાડવા જમત
વીશે, રડે સૌ અ ધ કુમાર. ॥૩॥ દુરીયોધને જુગમ માંડયો, કુટી ભાગે
શરીર; મોટે બરાડે શીશ પછાડે. કુટીને કાઢ્યું રૂપીર. ॥૪॥ સૌ કરતાં
એણે જુલમ માંડયો; જુએ મનુશનો સાથ, શકુનીને મુશરમા તે, ઝાલા
રાખે છે હાથ. ॥૫॥ તેમ તેમ પાપીને તાન આવે, દુનીયા દોરંગી જુએ;
લોકો વાતો કરવા લાગ્યા, અરેરે રાય બહુ રૂએ. ॥૬॥ છત્રપતીપર ભી-
મ કરતોતો, જ્યારે ત્યારે બહુ કેહેર; હજી તે વાતનું દુરીયોધનમા;
નથી દેખાતું ઝેર. ॥૭॥ એમ ધણા જન કેહેવા લાગ્યા, હરખ્યા પાપી
મનમાંય; દુરીયોધન કહે ગમેતેવો તોએ બધું પોતાની બાંધ ॥૮॥ વળું
આકંઠ તે દન આલ્યું. સાંજે ક્રીધું સ્નાન; ત્રણદનના અપરાસથવા, થયા
મર્ણુ સમાન. ॥૯॥ બળાતકારે ભીસ્મ વિદુરે, સમજગ્યા કુંતીતન; કું
સહીત સોધ કરીને ખવરાવ્યું તવ અન. ॥૧૦॥ ચોદશે ચોથો દ. વસ
થયો, એકલાં કુંતાજેવાર; દુરીયોધનને પેરપુછવા બોલાવ્યો તેવાર. ॥૧૧॥
પછી પુછ્યું ઓરે બેઠા, મરણ પાગ્યો બેમ; એનો ક્રિયા ખરચ બેઠએ,
કહો કરિશું કેમ. ॥૧૨॥ અમ પાસે નથી પૈસાપુછ; તું મોકલે તે ખઠએ,
અમે નિરધન પડયાં ભાધ, તારે આશરે છેએ. ॥૧૩॥ દુરીયોધન કહે
એમ શું બોલો, કહો તેવું વાપરવું; એની પુરણ કાંયા કરીને મ્હારેતો
નિસ્યે મરવું. ॥૧૪॥ કુંતાજી કહે બેઠા, તુજથી કિજળાં છઠએ, પ્રમુકો-
ધ્યો ત્યાં ઉપાય શોછે, શાંતી રાખી રહીએ ॥૧૫॥ છત્રપતિ કહે સાંભ-
ળો માતા, પત્ર લખું દેશેદેશ, મ્હારા ભાઇને રડવા માટે, આવે સર્વ ન-
રેશ. ॥૧૬॥ વાવડ ખરચુંને ખવરાવું, શાંતીવળે મનેત્યારે; ભાઇનીપુઠે

વરે નહીં તો, શું કરવું ધન મ્હારે ॥૧૮॥ એમ કહીને મામાને બોલાવ્યો,
 લખી તેડા સરવત્ર; કુન્તાજી કહે પ્રથમ પેહેલા, ત્રણ લખી દો પત્ર.
 ॥૧૯॥ કુન્તાસુપુરમાં મ્હારા પીતાને, બીજે મારવાડ દેશ; શસરાજ
 મ્હારી શોકનો ભાઈ, માને છ લગની હમેશ ॥૧૯॥ ત્રીજે લખો દ્વાર-
 કામાં, કૃષ્ણ બળદેવ જેહ; મ્હારા ભાઈના દીકરા છે, મમ લત્રીજ
 તેહ. ॥૨૦॥ શકુનીએ તવ પત્ર લખીને, મોકલીયા તતકાળ; પછી બીજે
 મોકલવાને, લખાવે અંધબાળ. ॥ ૨૧ ॥ સર્વ ક્ષત્રીને પત્ર પોહોંચેથી,
 આવવું અમારે દેશ; ભીમનો કુકવો કરવા માટે, નહિ આવે જે નરેશ.
 ॥૨૨॥ તેનું ઘર ગામ લુટી લેઈશું, એમ લખાવ્યું રાય; પછી શેવક
 લોકને આપી, કરી દીધા વિદાય ॥૨૩॥ દેશદેશાન્તર પત્ર પોચાડયા,
 દ્વારિકા પોહોંચ્યો જ્યારે; બળદેવજીએ સર્વ કુટુંબને, વાંચી બતાવ્યોત્યારે
 ॥૨૪॥ એટલે સરવ રડવા લાગ્યાં, ત્રાહ્યત્રાહ્ય કરતાં મુખ; કૃષ્ણપ્રભુ કહે
 કુન્તા કૌંઘને, વૃદ્ધપણમાં પડ્યું દુઃખ ॥૨૫॥ જગત બહેવારે ભુગભવને
 ઘણું કર્યું કલ્યાણત; પછી સરવે સ્નાન કીધું, રહ્યા રડીને શાન્ત ॥૨૬॥
 તે રીતે થયું કુન્તાસુપુરમાં, ત્રીજું મારવાડ દેશ; હસ્તીનાપુર જવા ની-
 કળીયો, કુંતિભોજ નરેશ ॥૨૭॥ મારવાડથી શસરાજ આઃયો દ્વારિકા-
 કાંથી જદુરાય; કૃષ્ણ ને બળદેવ બે બંધુઓ, હસ્તીનાપુર પગાયા ॥૨૮॥
 ભીમના નવમાને દહાડે આવ્યા, નમ્રતણે દરવાજે; ત્યાં તે ચારે ભેગાં
 થયાં, રૂએ મ્હોટે અવાજે ॥૨૯॥ મ્હોટે માથે વસ્ર ઓઢીને; દુરીયોધન-
 નને કાઢાવે; શસ કુંતિભોજ કૃષ્ણ ને બળદેવ, રડવા માટે આવે
 ॥૩૦॥ તવ પથાણા પાથરીયાને, બોલ્યો શકુની એમ; ઓ દુરીયોધન
 કુટજે તું, રૂધિર નીકળે તેમ ॥૩૧॥ ત્રાહ્ય ત્રાહ્ય કરજે રડજે પડજે, વા-
 મશે તો મટાડાશે; એમ નહિ કરે તો કૃષ્ણ કપટી, નિશચે દગો જાણી
 જશે. ॥ ૩૨ ॥ એમ કરોં એ બેડા પથાણે, રૂએછે હૈયા ફાટ; રડવા
 આવેલા તે ચારે જણા, ચાલી આવ્યા પુર પાટ ॥ ૩૩ ॥ પથાણે પેઠા
 સનમુખ બેઠા, નેત્ર વહે નારંધાર; દુરીયોધને કુટવા માંડ્યું, મુખ કરે
 હોકારા. ॥૩૪॥ અરેરે બંધુ ક્યાં ગયો તું, ભીડ વેળાને ભાઈ; થોડીવારે
 રડતા રહ્યા, પ્રભુ પથાણા માંહી. ॥ ૩૫ ॥ આંસુ લુછતા ઉઠ્યા પ્રભુજી,
 પોતે દિનાનાથ; દુરીયોધન શીશ છાતી કુટે, તેના ઝાલ્યા જઈ હાથ,
 ॥૩૬॥ ઓ છત્રપતી આ શું કરો છો, જનમે તેટલું જય; કોઈ ઘણું ને
 કોઈ થોડું, તેમાં શું ઉપાયા જાગ્યેલાને નથી લવાતું. લવાયતો સહુલા
 વે, મુવાની પુઠે નથી મરાતું; મરેતો એનવ આવે. ॥૩૮॥ માટે મીથ્યા કલ્યાણ

કરે, બોલ્યા બુગજવન; એટલે રડતો રડતો કેહેછે, રાજ દુરીયોધન
 ॥૪૮॥ એરે મહારાજ એ બંધુનો, વિભેગ ક્યારે ટળશે; ભગવાન કહે
 ભાવ હશે તો, ભીમ તમોને મળશે. ॥૪૯॥ સાંભળી પાપી વીરમય પા-
 મ્યો, મામાને સાન કરે છે; મામાએ સાન કરી કુટ તુતો, મન વળાવ-
 વા કેહેછે. ॥૫૦॥ એટલે પાપી કુટવા લાગ્યો, પાપાંડમાં નહી મળ્યા;
 પ્રભુ કહે શીઘ્ર કુટી ભાગોડો, હજી કુટશે ઘણા ॥૫૧॥ એમ મરમમાં
 મોહન બોલ્યા, પાપી ન ચેત્યો લગાર; બળાત્કારે રેતો રહ્યો એ, અથ
 તણા કુંવાર. ॥૫૨॥ એમ કરતાં થયો દસમો દહાડો, બોલ્યા સુંદીર
 શ્યામ, પરદેશી લોક આવશે આજે, માટે સોંપી દઉં કામ ॥૫૩॥ ધર-
 મરાજ ભીમની કીયા, કરવાની છે તમારે; અરબુન આવેલાને માન્ય
 દેવું, વિશ્વ તણા બહેવારે. ॥૫૪॥ નીકુળજ જેહ ખરચ થાયે, તે તમા-
 રે લખી લેવું; ધર્મની પાસે શેદેવ બેશી, તમારે બેશી રહેવું ॥૫૫॥
 દાનને દક્ષણા જે જે માગે, તે તે તમારે દેવું; છત્રપતી ખીરાજે પથાણે,
 તે કામ તમારા જેવું. ॥૫૬॥ એવી રીતે સહુને કામ સોંપ્યાં, પોતે દિન
 દયાળ; એવે સમે આવવા લાગ્યા, પરદેશી ભુપાળ ॥૫૭॥ નયની બા-
 રણે તંબુ તાણી, ઉતર્યા ક્ષત્રી લોક; શીશ ઉપર સ્વેત મુગટ પેહેરે, શ-
 વ્ બતાવે શોક. ॥૫૮॥ ધરમરાયે દશા સરાવી, એકાદશી શ્રાધ કીધું;
 એવે થયો દન દ્વાદશનો, કીયા કારજ ત્યા લીધું. ॥૫૯॥ બેઠો છે પા-
 પી પથાણામાં, રેતો આવે ત્યાં રાય; કેંક આવેલા કેંક આવેછે બેસે
 પથાણા માંય ॥૬૦॥ ધરમરાજ કીયા કરે છે, બારમાને દન પોતે; સર્વ
 વસ્તુ ગર્થ લેઈ બેઠો, શેદેવ બંધુ હતો તે. ॥૬૧॥ શ્રાધ કરાવે ગોર કપા-
 ચાર બ્રાહ્મણ થયા છે બેળા; સોના રૂપાની શળીથી પીંડ, વેહેરવાની
 થઈ વેળા ॥૬૨॥ પીંડ કરિને ગોરે કહ્યું આ. ધાતુ શળીથી કાપો; ધ-
 રમે અવળો હાથ ધરીયો, શેદેવજી શળી આપો ॥૬૩॥ શેદેવજીએ મન
 વિચાર્યું, અણુઘટતું આ થાશે; શળી લઈ પીંડ વેહેરશેતો, સમપણ ઉ-
 તરી બશે. ॥૬૪॥ આપું ન આપું તો પણ ખોટું, વીચારમાં જીવ પેઠો,
 ધરમે ધાંટો કાહડીને માગી, શેદેવ અવળો બેઠો, ॥૬૫॥ ધર્મ કહે શું
 સાંભળે નહી, કેમ કરે છે વાર; એટલે વિશેષ આડું બેયું, કેપ્યા ધર્મ
 અપાર ॥૬૬॥ કળકળી કુખમાં કોહોણિ મારી, કેમ તું માથું કુટાવે;
 તે સમે સેજ સ્વભાવ પ્રભુજી, ધામમાંથી બહાર આવે ॥૬૭॥ બેયો
 તમાસો બુગજવને, ધરમ કોપે ચડીયા; શેદેવ શામની દ્રષ્ટી મળીકે, બ-
 ડખડ હશી પડીઆ. ॥૬૮॥ ધરમે બેઠો બેયો તમાસો, પેઠામાં પડ્યો

ઠહેમ; કહો ના કહો પણ જીવે છે, બળવતો ભાઈ ભેમ ॥૬૦॥ વળણા
બળીયો બધું માણરો, છે જીવતો જગમાય; વ્યાસ વક્ત્ર મુખ ઓચરે,
સાંભળજો આતાય.

કડવું ૬૪ રાગ ખેહાગનો ઢાહરો.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા; મુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું; આઘપરવ મહીમાય. ॥૧॥ ધરમ રાજને ઠહેમ પડીયો જીવે
છે ભીમસેન જ્ઞાત; શેદેવ મારો ત્રીકાળ જ્ઞાની કૃષ્ણ પ્રભુ સાક્ષાત ॥૨॥
બેઉ જણા નથી જેવા તેવા, જો હોય મુએલો ભેમ; જવાન બેધનો શો
ક ધણેરો, હસે ડાહ્યા જન કેમ. ॥૩॥ એમ જાણીને ગોરને કહ્યું, ઘેર પ-
ધારો આજ; એટલેથી કીરયા બંધ રાખો. છે મહારે બીજું કાજ ॥૪॥
એટલે કીયા અધુરી રાખી, ગોર થયા વિદાય; શેદેવ કહે કેમ બંધ
રાખી એરે ધરમરાય. ॥૫॥ એટલે ધરમે હાથ જાલ્યો, થયું મારૂં મન
કાયું; ભીમસેન જીવેછે કે મુએછે, બોલજો સાચે સાચું ॥૬॥ તુને ત્રીલોક
નાથ હસ્યા, મારે વેમ પડ્યો મુને; એમ ભાસ્યું કે ભીમ જીવેછે, નહી
તો હસુ નાવે તુને. ॥૭॥ શેદેવજી કહે સજ્જ હસ્યો તો, તેમા શું કીધું
આમ; જીવ્યા ન જીવ્યાનું ભીમતણું તે જાણે સુંદર શામ. ॥૮॥ એ-
ટલે ગયા પ્રભુની પાસે, સાચી કહો મને વાત; તમે હસ્યા તથી ઠહેમ
પડ્યો, જીવે મહારો ભીમ જ્ઞાત ॥૯॥ કૃષ્ણ કહે તેતો તમે જાણો; બીજું
ન જાણે કોય; ભીમ મુએ એમ મુને ન લાગે, જીવતો કયાંથી હોય
॥૧૦॥ હાની હાને નાનીના એમ, વચન બોલ્યા નાથ; ધરમે જાણ્યુંગમે
ને બોલે, પણ જીવે મુજ જ્ઞાત ॥૧૧॥ ઠહેમ પાડીને કીયામુકારી, સાંજ
લગી ધ્યાન ધરવું; જો ભામભાઈને દેખું નહીનો, વીશ ઘેળીને મરવું
॥૧૨॥ એમ ધારીન ધરમ બેઠા વીઠલ ત્યાંથી વળીયા; શેદેવજી ને સા-
મળીયો બે; એકાન્તમાં જઈ મળીયા. ॥ ૧૩ ॥ પછી બોલ્યા શેદેવ
જેશી, મુણ અસરણ સરણ; સાંજે ભામને નહિ દેખે તો ધરમ પામે
મરણ. ॥૧૪॥ આપણે કામ કથાજ્યું હસીને, આજની કીયા જુલી;
પાતળમા ભીમ જાણતો નથી, ગયો છે ધરગામ જુલી. ॥૧૫॥ વામા
વીરને વશ બન્યો છે, બંધન એની પુઢી; જુલ્યો જ્ઞાતને માત પોત-
ની, મુકો સામળીયા સુદી. ॥ ૧૬ ॥ કૃષ્ણ કહે કાંઈ ચીંતા ન રાખો,
આપણું પથાણે પેસો; ચાર ચંડાળોમાં બંધે જણની, વચમાં આપણ

ખેસો ॥૧૭॥ કરણનાને શકુનીના ખેસજો ઝાલી હાથ; દુસ્થાસનને હું
જઈ ઝાલું, બીજો ઝાલું નરનાથ ॥૧૮॥ એમ કહી બેઠે આલ્યા પથાણે
પ્રભુજી કેમ જય ચુકી; પવન પુત્રને પાતાળ વિશે, પ્રભુએ સુધી મુકી
॥૧૯॥ એટલે ભીમને સાંભરી આવ્યાં, પોતાના માત બ્રાત, અરે રે
હું ધર ગામ ભુલ્યો; થતો હશે આંસુપાત ॥૨૦॥ નામ કન્યાને કેહેવા
લાગ્યો, તે વશ કીધો નારી; મહારા બંધુ નહી ખાતા હોયે, રોઈ મરશે
મા મહારી ॥૨૧॥ હાંધ આવે બાર દીવસ થયા, સગપણ મહારં જશે;
સગું બહાલું રડવા આવેલું, બારમું થતું હશે ॥૨૨॥ માટે પ્રેમદા ભવું
મહારે, કરી દે મુને વીદાય; બળ્યું તારું ઘેરને બંધું, મરી જશે મારી
માય ॥૨૩॥ એટલે આવ્યો નાગ વાસુકી, તેણેતો ગુરૂઠો આલ્યો, કહ્યું
આંખો મીચી ધારો ત્યાં પડશે, તવ ભીમે મુખ ઘાલ્યો ॥ ૨૪ ॥ નેત્ર
મીચીને ધારણા કીધી, વાયુને વેગે ચડીયો; હસ્તીનાપુરથી એકજોજન
છેટે જઈને પડીયો ॥૨૫॥ નેત્ર ઉઘાડી નગરના સામું ભયું જણીવાર,
જ્યાં ત્યાં દીઠ દેરા તંબુ, મનુશ અપરંખપાર ॥૨૬॥ ભીમે ભણ્યું મને
ઓળખશે સહુ, માટે કરું નવોખગ; તળાવડામાં પડી આળોટયો, કા-
દવ ચોપડયો અંગ ॥૨૭॥ મોહું બાહામણું શરીર તેવું, કરી આલ્યો
ભય; એવામાં રાજનો તંબુ હતો, ભીમગયો તેની માંચ ॥૨૮॥ રાજકહે
તું કોણછે અલ્યા, કેમ આવ્યો મુકી માઝા; ભીમ કહે મનેમાન્ય આપો
હું સર્વ રાજનો રાજ ॥૨૯॥ રાજએ ભણ્યું છે કોઈ ગોડો, બલાઈ દેવું
છું જવા; ભીમ કહે દુરીયોધન કેરું, આવ્યોછું બારમું ખાવા ॥૩૦॥
માટે ભેધએ પોશાક મહારે, આપોતો લેધને ભવું; રાયે ભણ્યું દુરીયોધન
ભણે તો, કેયે બોલાવ્યું હાવું ॥૩૧॥ એમ ભણીને વસ જરીનાંઆપ્યાં
તે ભીમે લીધાં; માથા ઉપર ફેરવીને, પાછાં ફેંકી દીધાં ॥૩૨॥ ભીમકહે
મારે કામ ન આવે, માટે હું ફેંકીદેવું; આપો તમારો દેરાતંબુ, તોતોહોડી
લેવું ॥૩૩॥ રાજએ ભણ્યું બકવા કરશે, દેરાતંબુ દેઈ દીધો; ભીમેઉપા-
ડીને મસ્તકપરથી, પગલગી હોઠીલીધો ॥૩૪॥ આંખો આગળવે બાકાં
પાડ્યાં, સર્વની ચરચાળુએ; જોને તે રાજ ગામમાં પેસે, ભીમના નામને
રૂએ ॥૩૫॥ એવેત્રકોદર દરવાજે આવ્યો, ભીમગાઈ અથોગ; ભીમેભણ્યું
સહુમનેરડેછે, હું મુકુદુષ્ટનીપોકા ॥૩૬॥ એમ ભણીને ભીડમાં ચાલ્યો, ટોળાં
દેખીમહીધસે, લોકોએભણ્યું આ કોણ કારમુ, આવાપાછા સઉખશે ॥૩૭॥
બહોતેર રદવાળ બાસઠ બારા, હસ્તીનાપુર ગામ; તે સવળે સ્થળ ક્ષ-
ત્રીયો રડે; લેધ ભીમસેનતું નામ ॥ ૩૮ ॥ એક દરવાજામાં ભીમ પેડો,

ધાંટા કાઢ્યો સતી તન; વચમાં ઉભો રહી પોક મુકી, ઓ મ્હારા દુરી-
યોધન. ॥૩૯॥ સર્વના ધાંટા કાઢી નાખ્યા, શેવકો સાંભળી રૂક્યા; ત્રી-
સ દરવાન દરવાજાનાં, લાકડીઓ લેઈ ઉઠ્યા. ॥ ૪૦ ॥ તડાતડ તંબુપર
દીધી, લામે ક્યો વીચાર; ખારે દાહાડે ગામમાં જતાં, મુકનમાં ખાઉં
માર. ॥૪૧॥ જનમ જશે માર આધામાં, કુદીને ઉંચો ચડીયો; તંબુ
પોહોળો કરી સુત વાયુનો, ત્રીસના ટોળામાં પડીયો. ॥૪૨॥ તવ ત્રીસે
તંબુમાં આવ્યા, પુરણ મળીયાં પાપ; લયંકર લીમને જોઈ બોલ્યા, મુ-
કી દો માખાપ. ॥ ૪૩ ॥ લીમ કહે લાઈ લલે પધાર્યા, કહી ટપોટપ
ઝાલ્યા; પંદર પંદરને પકડીને, બેઉ બગલમાં ધાલ્યા. ॥૪૪॥ લીમ કહે
ઓ ગામની દેવો, કાડજે મ્હારો રોગ; ખારે દહાડે ગામમાં જતાં, તુજ
ને આપું ભોગ. ॥૪૫॥ માની લેજેતું નમ્રની દેવો, એમ વદ્યો મુખ વા-
ણ, બળ કરી બે બગલ દાળી, કાહાડી નાંખ્યા પ્રાણ. ॥૪૬॥ ત્રીસ મ-
ડદાં રાખ્યાં બગલમાં, લીમે લણ્યું જુવું ઠેડ, છત્રપતી દુરીયોધન પાસે,
મુકવી મ્હારે આ ભેડ. ॥૪૭॥ એમ કહીને ચાલ્યો વ્રકોદર, મડદાં સાથે
લાવ્યો; ધુમતો ધુમતો રમતો રમતો, ઠેડ પચાણુ આવ્યો. ॥૪૮॥ એટલે
શેઢેવજને શામળીયો, જણી પથાણામાં પેડા; ચાર ચંડાળોની વચમાં
આવી સીક્ષા અપાવવા બેડા ॥૪૯॥ કરણ શકુનીને શેઢેવે ઝાલ્યા, પછી
બે અંધના તન; તે બેઉના કર ઝાલીને બેડા, પોતે શ્રી જુગલવન, ॥
૪૯॥ શીદ કુટો છો, શીદ રડો છો, હજવા આવે લોચન; તેમ તેમ ઝા-
ઝાં પાખંડ કરે, દુષ્ટ દુરીયોધન ॥ ૫૧ ॥ વલણ ॥ દુષ્ટે પાખંડ માંડી-
યાં લીમ જુએ ચરચાય; વ્યાસ વલ્લભ મુખ ઓચરે, કેવી કરણીયાયા ॥

કડવું ૬૭ સાખી.

વૈદ્યશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા; સુણ જનમેજેરાય; વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું, આઘ પરમ મહિમાય ॥૧॥ પાપીએ બહુ પાખંડ માંડ્યા.
વારે અસરણ શરણ; એવું જોઈને વાયુનો નંદન, બેશી ગયો તવધરણ
॥૨॥ ડેરા તંબુ આધો નાંખ્યો, ન રહે કોઈનો ઝાલ્યો, ત્રીસે મડદાં લ-
બડતાં લેઈ, બેઠો બેઠો ચાલ્યો. ॥ ૩ ॥ પથાણુ બેઠેલાં સૌ ખસે આધા,
ન ખસે તો લીમ બબડે; બગલમાં મડદાંનાં ડોકાં, પાછળ ટાંટીયાલબડે
॥૪॥ તેવું જોઈને સર્વ ખસે છે, લીમ લય મનમાં ન ધારે, જે કોઈ જ-
વાનો મામ ન મુકે, તેને ઢીંચણ કોણી મારે. ॥૫॥ એમ કરી અડધે લ-

ગી ગયો, પોચવા આવ્યો ઠેઠ; ઉભો થઈને મડદાં ફેંક્યા, લે દુરીયોધન
બેટ ॥૬॥ સભા સજડ થઈ જોઈને, આ કોણ પ્રાણી અડીયો; છદ્ધંગ
મારી સુત સતીનો, દુષ્ટોનો પાસે પડીયો ॥૭॥ એટલે સેદેવ સામળી-
આએ દુષ્ટોને ધરી દીધા, ભીમે ચારે ચંડાળોને, ટપોટપ લઈ લીધા.
॥૮॥ ધરણ દાળી ઉપર બેઠો, કુન્તી તણો કુંવાર; ગડદા પાદ્મ હીંચણકો-
ણી, દેવા માંડ્યો માર ॥૯॥ ઉચ્છ્રી પછાડે ચારે બરાડે, જુએ ભીરમ
ને દ્રોણ; સકળ મંભા વીચાર કરે, આતે આં ૦ કોણ ॥૧૦॥ એટલા-
માં વ્રકોદર બોલ્યો, સાંભળી લેજો તમામ; હું કુંતીનો દીકરોને, ભીમ
સેન મ્હાઈ નામ ॥૧૧॥ બારશને દહાડે ગયો ખાવા, હું અંધ કાકાને
ઘેર; કપટ કરી લાડુમાં નાંખી, મુને જમાડયુ ઝેર ॥૧૨॥ ઝેર જમાડી
કેહેર કરીને, નાખી દીધો ચંડાળો; પણ મુજ વૃધ્ધોના પુન્યે કરીને, હું
જઈ પડ્યો પાતાળે ॥૧૩॥ ત્યાં જઈ વચી નાગની કન્યા, આયુષ મ્હા-
ઈ ખરું; આજ પાપીને ઠેર મારું, બારમું એનું કરું ॥૧૪॥ કેવા પાખંડ
કરતોતો, એ, રડતોતો મુજ માટે; છો રહ્યો દીકરો કાકાકેરો, મારી નાં-
ખું ઝપાટે ॥૧૫॥ સાંભળી સરવે પોંચા કરડ્યા, મુઓ એ નરનાથ;
એટલે વીદુરભકતે ઉઠીને, ઝાડ્યા ભીમના હાથ ॥૧૬॥ હાં હાં બેટા
મુઠ્ઠી દે એને, માર્યામાં શું વળશે; કરણી તેવી પાર ઉતરણી, કર્મતણું
ફળ મળશે ॥૧૭॥ એના જેવા તમે ન થાશે, એની તો ભુંડી કરણી;
ભીમ કહે આ દુરીયોધનની મા આખલાને પરણી ॥૧૮॥ તેનું ફરજ-
ન તેના જેવું, માટે એનો જીવ લેવું. રાજ્ય સોંપે મુને મારા તાતનું. તો
જીવતો જવા દેવું ॥૧૯॥ વીદુરજી કહે કેમ દુરિયોધન, સાંભળ ભીમ-
ની વાણ; રાજ્ય આપીશ તો રહીશ જીવતો, નહી તો લેશે પ્રાણ ॥૨૦॥
દુરીયોધન કહે વગર મ્હોતે; શીદ મારેછે બાપુ; રાજ્યબધુ દેઈને શું ખા-
વું, હ્યો અડધું રાજ્ય આપું ॥૨૧॥ વીદુરજી કહે જવાદેબેટા; લેતું અ-
ડધું રાજ; ભીમ કહે તાંબાને પત્રે, લખી આપે આજને આજ ॥૨૨॥
વીદુર તાંબાનું પત્ર લાવ્યા, હ્યો દુષ્ટજન કર કાપો; બેતાળીશ હજાર
દેશ ક્ષત્રીના, પાંડવને લખી આપો ॥૨૩॥ એમના બાપનું પેદા કરેલું, બો
મવતો હતો પાપી; એમણે કાંઈ નતું માગ્યું લધું, તોહયે આયુદ્ધિ વ્યા-
પી ॥૨૪॥ દુરીયોધન કહે ભવીશ મ્હાઈ, ઉઠવાદે હવે બાપુ. બેતાળી
હજાર દેશ ક્ષત્રીના, બેઠો થઈ લખો આપું ॥૨૫॥ ભીમ કહે એળખુછું
તુને, નાશી જતો રહે ઘેર; સુતાંને સુતાં લખી આપ નહીતો, મારીના-
ખું ઠેર ॥૨૬॥ એમ કહીને કોહાણી મારી, દુષ્ટ થયો બહુ દુખી; ઉભા

રહો મને મારશો નહીં, લાવો હું આપું છું લખી ॥૨૭॥ પત્ર લઈને લખી દીધા, બેતાળીશ હજાર દેશ; પાન્ડવના ભાગમાં જે ગયાતે, રાજથયા નરેશ ॥૨૮॥ ઉભો થયો ભીમ પત્ર લેઈને, આપ્યું ધરમને હાથ; શેવકોએ ડોળી કરીને, લીધા ચારેને સાથ ॥૨૯॥ ઘેર જઈ મંચકે નાંખ્યા ખુશી થયો ભીમ બળીયો, કુન્તા માતા રડે ને કુટે, ત્યાં જઈ માતાને મળીયો ॥૩૦॥ તે દેખી કૌરવ કેરી નારી, નાહી તેણી વાર; દુષ્ટને મંદીર મોહોકણ મંડાઈ; બીજે જ્યજ્યકાર ॥ ૩૧ ॥ બારમાની રસોઈ કરીતી વીવાની થઈ પડી; ખરી ખુશીથી સૌને જમાડયા, આવી આણંદની ઘડી ॥૩૨॥ પછી પ્રભુએ ધર્મને કહ્યું, વિચારો દલ સાથ; આવેલા સહુ રાજાને કેમ, કડાય કાલે હાથ ॥૩૩॥ ધર્મ કહે અમે નીરધન છીએ; ચોરે જુગદાધાર, ભીમ કહે લાવું છું મહારાજ, દુષ્ટ તણા ભંડાર ॥ ૩૪ ॥ એમ કહીને ભંડારખાને, વાયુનો નંદન આવ્યો; તાળાં તોડી બારણા ભાગા, દ્રવ્યજ સઘળું લાવ્યો ॥ ૩૫ ॥ લાવીને આપ્યું કૃષ્ણ પ્રભુને, લેવાને જશ લહાવ; વિવેક પ્રભાણે વહેંચીને આપ્યો; સામળીયે સરપાવ ॥૩૬॥ સકળ રાજ રાજ થયા, માગીલીધી વીદાય; સરવના વેરાયા પછી દારકા પ્રભુ જય ॥ ૩૭ ॥ પાંડવ રહ્યા પુર વિશે, દિવસ દશ વીશ જય; ભીમ કહે છે સાંભળો ભાઈ, સાંભળો કુન્તામાય ॥૩૮॥ પાણીને સગાળ સગાનો કકાળ, હોય તેવે સ્થળે રહીયે; આપણ આપણ રાજ્ય કરીશું ચાલો ઈંદ્રપસ્ત જઈએ ॥૩૯॥ તવ કુન્તાએ વીદુર ભીસ્મને, પુછી જ્યું મન રાચી; વૃંધોએ કહ્યું ભીમ કહેછે; તે વાત માનજે સાચી ॥૪૦॥ એટલે પાંડવે આગના લીધી, ત્યાંથી થયા વિદાય; પાંચ ભાઈને છઠી માતા, આવ્યાં ઈંદ્રપસ્તમાં ॥૪૧॥ શોભા ભરેલો મહેલ બનાવ્યો રચાવી રાજ્યગાદી; શુભ મહુરત જોઈને ગાદી, બેઠા ધરમ સત્યવાદી ॥ ૪૨ ॥ બેતાળી હજાર દેશ વીશે, વરતાવી પોતાની આણ; જેવા રાજ તેવીજ પ્રજા; કોણ બોલે જુઠું વાણ ॥ ૪૩ ॥ ચોર લોકોએ ચોરી મુકી, ગુણકાએ ધરી સર્મ; નહિ કોઈને રોગને વ્યાપી, સર્વ પાળે શુભ ધર્મ ॥૪૪॥ નહિ વેરા કે વેઠ કોઈને, અકામ મત્યુ ન થાય; એવી રીતિનું રાજ્ય ચાલે; ધર્મધારી ધર્મરાય ॥ ૪૫ ॥ પેલા અંડાળ ચાર જણાને મહિને થયો આરામ; એટલે પાન્ડવને નડવાનો, વિચાર કરે તમામ ॥૪૬॥ દુર્યોધન કહે ખેત કયો પણ; એ કામ આડું થયું; ભીમને જમુનામાં નંખાવ્યો તેથી, ઝેરજ ઉતરી મયું ॥૪૭॥ શકુની કહે ખેતજ હાયા, વર્ષા હાયા નથી રાય; એક એ ચોટ ખાલીમઈ, તોહજીએ

લાખો ઉપાય ॥૮૮॥ એતો એકલો લીમ ધર્યાતો, પણ આ વેળા જે
વાત; છયે જણાને શાન્તી કરવા, કુંતાને પાંચે બ્રાત્ર, ॥ ૪૯ ॥ પુલોચન
કરીને એક પ્રાણિ, વનવગડે પડી રહેછે; ન્હાનપણમાં એ મીત્ર મ્હારો,
જાદુનિ વિદ્યા જાણે છે. ॥ ૫૦ ॥ ખાવા પીવા એને મળતુ નથી. વસ
મળે નહીં અંગ; તેને તેડાવું એટલે પછી; જે પાંડવનો રંગ ॥૫૧॥ દુરી
ચોધન કહે તે કરો પહેલું, તોતો રહે કાંઈ ટેક; શકુની મામાએ વચન
મુણિ, પત્રજ લખીયો એક ॥૫૨॥ મીત્ર પુલોચન બાળ સનેહી, આ-
વજે હસ્તીનાપુર, તમોને કછી ઘણી પડે છે, જાણું છું મુજ ઉર ॥ ૫૩ ॥
માટે મેં ઉપમા વધારી, છત્રપતીની કને, આવને તેનું કામ કરેતો, રા-
જઆનિ ભાગ તને ॥૫૪॥ એક આનીનો ભાગ મળશે, ટળશે તારૂં મુખ;
રાજધાની ભોગવતો થવાનો, ઘણુંક પામીશ મુખ, ॥ ૫૫ ॥ એવો પત્ર
લખીને પોચાડ્યો, વાંચી જોયો પુલોચન, નારીને કહ્યું ભાગ્ય ઉઘડીયું,
તેડે છે દુરીચોધન ॥૫૬॥ નારી કહે તમે જવો વેહેલા, અંતર ઉલટ
આણી; રાજ્ય લેઈ થાવો રાજ્યા હું થાવું તમારી રાણી. ॥૫૭॥ તવ
પુલોચન ત્યાંથી આલ્યો, વાળેલી લંગોટી, વસ્તર બીજું પાસેનવમળે,
નિચ વિદ્યા ઘણી ખોટી. ॥૫૮॥ ચાલીને આવ્યો હસ્તીનાપુર, એવાને
કાણ બોલાવે; હવેલી પાસે ફાંફાં મારે, મામે જોયો આ આવે. ॥ ૫૯ ॥
મામાએ કહ્યું લંગોટી વાળીને; આવ્યો તે પુલોચન; જમાન્યદેદને લા-
વ્ય બોલાવી; તવ ગયો દુરીચોધન ॥૬૦॥ પધારો મામા પધારોમામા; કહે
તો અવ્યો નરનાથ; છત્રપતીએ પુલોચનનો, હસીને આલ્યો હાથ ॥૬૧॥
લેઈ ગયો પોતાના મહેલમાં જરીનાં વસ્તરો પેહેરાવ્યાં, એકાંતગાદિએ
પાસે બેસાડ્યો, હેત ઘણાં ઉપજાવ્યાં. ॥૬૨॥ દુરીચોધન દુસ્યાશનશકુની;
ચોથો રાજા કહ્યું; છત્રપતી કહે પુલોચન, મામા તમારે સરણ ॥ ૬૩ ॥
મારા મામાના મીત્ર તમે તે, મ્હારે મામા તુલ્ય; કરો એક કામ બતાવું
તે જરા ન રાખવી ભુલ. ॥૬૪॥ વળણા ભુલ જરા રહે નહિ, એવું કરો
એક કાજ, વ્યાસ વક્ષલ મુખ ઓચરે, દેવાનું કહ્યું રાજ. ॥

કડવું ૬૮ રાગ ચૌપાઈની ચાલ.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સાંભળ જનમેજેરાજન; મુણે પુલોચન
મામા વાત મારે માથે શત્રુ પાંચ બ્રાત્ર ॥૧॥ મારા કાકાના મુતનેકાકી;
દેશમાં નથી રાખતાં બાકી; અન ઉપર રાખે છે દાઝા લીધું અડધ-

તુ મ્હારું રાજ ॥૨૭॥ તેનો નાશકરો વેણ થાપુ રાજ્યમાંથી, આનીલા-
ગ આપુ; મળે પા આનીનો ભાગ જેને, હાથી ઘોડા ઝુલે ઘેર તેને ॥૩॥
બોલ્યો પુલોચન કરું કેહેર, તારા શત્રુને મારું ઠેર; તારા મનનું ધાર્યું કા-
મ થાય, મોકલે તું ત્યાં જાય, કે ન જાય ॥૪॥ દુરીયોધન કહે મોકલું
ત્યાં જશે, ભોળીયાં છે તેથી ભોળવાશે; તવ બોલીયો પુલોચન, એક
રચું હું લાખાલોવન ॥૫॥ દીસે કાષ્ટ પાશાણ પણ લાખ; તેમાં બાળી
કરી દેઉં ખાખ; જલું નચથી વિશ જોજન, ત્યાં જઈ વિધાથી રચું
લોવન ॥ ૧ ॥ શસ્ત્ર શેવક આપો મને, ખતાવું કામ કરવા કને, એમ
વાત કરી ઉરભાળ્યો, એવે વીદુરજી ત્યાં આવ્યા ॥૭॥ દીઠા નીચ જ-
તી પુલોચન, તવ વીચાર ક્રીધો મન; જણ્યું છોટાને આશી બડાઈ;
કાંક પાંડવપર છે ચડાઈ ॥ ૮ ॥ જોવું કપટ કરે છે કેવું, પેટમાં પેશીને
વાત લેવું; એમ જણીને વધ વચન, કેમ ઉંધે છે દુરીયોધન ॥ ૯ ॥
પેલી કુંતી કેદારાની આવી, ક્યાંથી રઝળતા તન લાવી, તને નથી કાં-
ઈ દાઝ, પણ લે ગયાં અડધું રાજ ॥ ૧૦ ॥ દુરીયોધન કહે શું કહીએ
અમો, તે દોડે રાજ અપાળ્યું તમો; કહે વીદુર ઉર વિચારી, તે દોડેલી
મ નાંખત મારી ॥ ૧૧ ॥ મારે તે વેળા લખાળ્યું રાજ, તેની છે મુજ
મનમાં દાઝ; દીધું લામને તમોએ ઝેર, પણ પુઠે ન આવડી પેર ॥૧૨॥
તમો છોકરવાદી છે ચારે, અનુભવ કરેલા ક્યારે; ધરડા વીના વળેનહી
ગાડું, કરો શવળું તોએ થાય આડું ॥૧૩॥ કટ કહે ભલુ ઇછોકાનું, કા
કા હૈયાનું કહોછો કે મ્હોનું; કહે વીદુર હૈયાનું બોલું, ડોલાવે દલ તો
નવ ડોલું ॥૧૪॥ બોલ્યો રાયકાકા હાંઈ આવો, હોય સાચું તો શોગન
ખાવો, તવ વીદુરે વીચાર્યું આપ, દુષ્ટના સમ ખાધે શું પાપ; એમ
જણિ કહ્યું સુત મારા, તારી પક્ષમાં છું સમ તારા; જય છે દહાડા ઉપર
દાહોડો, કાંઈ કપટ શોધી કહોડો ॥ ૧૬ ॥ બોલ્યો હસ્તીનાપુરનો ધણી
તમને જણતાતા પાંડવ ભણી; હવે મન મ્હારું રાજ થાય, કરીએ છીએ
એજ ઉપાય ॥૧૭॥ જુઓ તેડાવ્યા છે પુલોચન, તેતો રચે છે લાખા-
લોવન, તેમાં શત્રુને મોકલી દેવા, બાળીને કરશે ખાખ જેવા ॥૧૮॥
શસ્ત્ર શેવક લેઈને જય; રચે લાખા લોવન વન માંય, કાકા વૃદ્ધ તમો
ત્યાર થાવો, દેખરેખ ગાખવા જોડે જાઓ ॥ ૧૯ ॥ સાથે રહી લેજો શેવ
કથી કામ, ત્યાર કરીને આવો આ કામ; કહે વીદુર ઘેર જઈ
આવું, હાનો કે નાનો જવાબ લાવું ॥ ૨૦ ॥ એવું કહી ગયા એ ઘેર,
પોતે પુરણ વાચાર પેર, જો આ વાત પાંડવને કહીશું, તોએ અવજશ

બ્રજે લઇશું. ॥૨૧॥ ભોળા પાંડવ તે ભોળાશો. દુષ્ટ દુરીચોધન તેડી
 બશે; મહાર કહેલી કેહેશે વાત, છે ભોળાં ડોશીને ચાર ભાત ॥ ૨ ॥
 માટે કહેવાનું નહીં કામ; જલ્લું બંધાવવાને મુકામન રચાવું લાખામ્રહ
 રચનાય, કરું ત્યાં ઉગાર્યાને ઉપાયા. ॥૨૩॥ એમ જાણી ઉભા થયા,
 ત્યાર થઈ દુષ્ટને ઘેર ગયા; શસ્ત્ર સેવક દીધા પાપી, પુત્રોચનને રજ
 આપી. ॥૨૪॥ આલ્યા વીદુરને પુત્રોચન, શસ્ત્ર સેવક લઈ ગયા વન;
 વિસ જોજન છેટે આવ્યો, પુત્રોચને સેવક બોલાવ્યા ॥ ૨૫ ॥ કરો
 આ સ્થળમાં મેદાન. પછી વ્રતીકામાં દો ધ્યાન; આધે જઈને ખોદી
 લાવો, મોઢોટો ઢગલો હાંઈ બનાવો ॥૨૬॥ હું તો નદીના તટ પર જલ્લું
 સાધના સાધિ રાત્રીએ આવું; તમે સૌ રાંત્રી જમજે સાડ, પેલા વ્રક્ષ
 નીચે ઢાંકજે મહાડ ॥૨૭॥ રાતે આવી કરીશ ભોજન, એમ કહિ ગયા
 પુત્રોચન; બેઠો નદીએ સાધના લઈ, મંત્ર સાધેછે બહુ ચીત દેઈ ॥૨૮॥
 કયું શેવકોએ કામ કેવું, ક્રીધું વનમાંહી મેદાન જેવું; લાખામ્રહ રચના
 નો ધાર્યો, લાવી વ્રતીકાનો ઢગ માર્યો. ॥૨૯॥ સાંજ પડીને ક્રીધું ભોજન,
 પછી સર્વે કયું સયન; મધ્ય રાત્રી થઈ જે વારે, આવ્યો પુત્રોચનપાપી
 તે વારે. ॥ ૩૦ ॥ વ્રક્ષ નીચે ઢાંકેલી રસોઈ, ક્રીધું ભોજન જાણે ન
 કોઈ; પછી મંત્ર જાણી જળ લીધું વ્રતીકા પર છાંટી દીધું. ॥ ૩૧ ॥
 તેની લાખ બની તે દન, આપ આપ રચાયું ભોવન; થયો ઓરડો ને
 પરસાળ, નના ઉપર બન્યો માળ ॥ ૩૨ ॥ ખુડી વ્રતીકા થયો વીદાય
 પાછો નદી કિનારેભય; વિતીરજનીને થયું બહાણુ જોઈ વિદુરઉ પ-
 સ્તાણું ॥ ૩૩ ॥ આતો કામજધાર્યું કરશે, મહારા પાંડવ પાંચે મરશે; એવું
 જાણી શેવકોપ્રત્યે, બોલ્યા વિદુરજી મુખસત્યે ॥ ૩૪ ॥ સુણો શેવક લોકો
 આપ, કોઈ રાખશે નહીં પેટ પાપ; રચે લાખાભોવન ઘણે ઘાટે, આતો
 પાંડવ મારવા માટે ॥ ૩૫ ॥ મરે સુત સતીના તે કેવું, કેહેજે મનમહોય
 તેવું; બોલ્યા સર્વ સેવક મુખ એમ, જીવે તેમાં તો અમોને પ્રેમ. ॥ ૩૬ ॥
 બોલ્યા વીદુરજી સુણો બાપુ. ઘેર જે સૌને સરપાવ આપું; આવે પાંડવ
 તણી દયાય, કરો ઉગરવાનો ઉપાય ॥ ૩૭ ॥ કહું શેવકોને આજી ભાવ,
 અમે નહીં લઈએ સરપાવ; એવું લાધે શું ભાવટ ટાળશે, જીવે પાંડવ
 પુન્ય ભાગ મળશે ॥ ૩૮ ॥ કહે વીદુર પુન્ય ભાગ ખરો, પરસાળમાં
 ખોદાણુ કરો; એક આડી સળામ મહી પાડો, એમાંથી વ્રતિકા બહાર
 કાઢો ॥ ૩૯ ॥ તવ શેવકો રાજ થાય, ક્રીધું ખોદાણુ પરસાળમાંય; ઉંડું
 ખોદીને ખોદ્યું આડું; એક ગાઉ લગી બાકુ પાડ્યું ॥ ૪૦ ॥ સાંજ પડીમે-

હેનત ખમ્મ ક્રીધી, ખાડાપર સહ્યા ઢાંડી ક્રીધી; ગને રાંધીજીમી સુતા સર્વ
 આગ્યે પુત્રોચન મન ગર્વ ॥ ૪૧ ॥ જમી લીધી રસોઘ રાધેલી, ભરી
 જળ અંજળી મન રોટી; મંત્ર ભણી અતીકાને છાંટી, બની લાખ ટળી
 ગઈ માટી ॥ ૪૨ ॥ ઉંચી ચઢી તે મંત્રબળે, બીજ ત્રીજે થયો માળ કળે
 તેના ઉપર ચોથો થાય, ખુટી માટી પુત્રોચન બય ॥ ૪૩ ॥ એરે રાત વી-
 તી થયો દન, જોઈ વીરમે પામે સહુજન; પછી વિદુરજી વહ્યાવાણ, ચા-
 લોને ભાઈ કરો ખોદાણ ॥ ૪૪ ॥ તવ પરસાળમા સહ્યાય, ઉઘેડી ઉતયા
 સહુ માંય; ખોદી ખોદી અતીકા કાઢે, લાંબી સળંગ મહોટી પાડે ॥ ૪૫ ॥
 છોડો નીકળ્યો નદી કીનારે, પુત્રોચનનાથી બીજે ઉઆરે, પીપળાના ત્ર-
 ક્ષની તળે, મોઢું સળંગ તણું નીકળે ॥ ૪૬ ॥ તેનાપર મહોટી સંઘ્યા મે-
 લી, જણે નહિ તેમ ધુળ પાથરેલી; પછી પરસાળમાં મોઢું જોડ, સંઘ્યામુ-
 ક્રી ઢાંકી દીધું તેહ ॥ ૪૭ ॥ કોઈ જણે નહી એમ કીધું, માર્યો ઢગ સહુ
 કામ કરી લીધું. કર્યું રાંધીજીમીને સયન, રાતે આવીયો પુત્રોચન ॥ ૪૮ ॥
 ઢાંકી રસોઘ તે જમીલીધી; પછી અતીકાની લાચ કીધી; તેનો મંત્ર વડે
 ઉંચી ચડી, થયો પાંચમો માળ તે ઘડી ॥ ૪૯ ॥ છોડો સાતમોથઈ અગાશી
 જણે કરી, ગયા અવિનાશી, મેહેલ તૈયાર થયો જ્યારે, બીજ અંજળી
 છાંટી તે વારે ॥ ૫૦ ॥ તેથી રંગ બધો બદલાય, કાષ્ટ પાશાણુલોહ દેખા-
 ય; ઇટ ચુને ચણેલું દીસે, જોઈ જોઈને મનડુ હિસે ॥ ૫૧ ॥ લાલ લીલા
 પીળા રંગ ભરીયા, તેમાં ચિત્રચિત્ર ચીતરિયાં, એવું બનાવીને રહ્યો
 ત્યાંય, ચિતિ રજનીને બહાણુ વાય ॥ ૫૨ ॥ જગ્યા શેવક વિદુર સર્વ,
 જોઈ ઉતરિ ગયો ગર્વ; આવી રચના શું રચે શીવ, ભાગ્ય હોયનો પાન્ડ-
 વો જીવે ॥ ૫૩ ॥ પછી પુછ્યું પુત્રોચને એમ, કહો વિદુર વિદ્યાછે કેમ;
 બોલ્યા વિદુરજી નથી ખામી, હુંતો ગયો છું આસ્થર્ય પામી ॥ ૫૪ ॥
 કહ્યું પુત્રોચને સહુ જીવો, જઈ પાન્ડવને મોકલોવો; સુણી શર્વથયાવિ-
 દાય; ગયા બે ગાઉ ઉભા ત્યાંય ॥ ૫૫ ॥ બોલ્યા વિદુર શેવક પ્રત્યે જ-
 વો હસ્તીનાપુર શુભ મત્યે; જઈને કાંઈ ન કહેવું, સહુ સળંગનું સમજી
 રહેવું ॥ ૫૬ ॥ આવું છું આ ગામમાં જઈને, પીપળે રહેવાનું કોઈ કહીને
 એમ કહીને કયાં ત્રિદાયે, પછી તે ગયા ગામ માંય ॥ ૫૭ ॥ એક ભીલ
 ભગત શોધી કહાડયો, તેને બોલાવી પાસે બેસાડયો; કહ્યું પીપળા નહિ
 કીનારે, જઈ મુકામ કરવો ત્યાં તારે ॥ ૫૮ ॥ વહ્યા નીચેથી કોઈ દન નિ-
 કળે, રોશીને પાંચતનઃ જળ્યાં જળ્યાં તે નિકળે જહાર, તેને ધિર્યતા દેજો
 અપાર ॥ ૫૯ ॥ તેને દેજો આવસ્તર ખાદીના, જોઈ લેજો સૌ દુઃખનીબી-

ના હ્યો આ વાડી પાસે રાખી રહેજે; હોય કોમી તેને દા' દેજે. ॥૦૦॥
ત્રાપામાં એસાડી દેજે વીર, ઉગરી મુકજે શામી નીર; પછી હસ્તીના-
પુરમાં મુને, મળજે દેશ સરપાવ તુને. ॥૧૧॥ બોલ્યો ભીલ ભગત ધરી
ભાવ, મહારે જોધયે નહીં સરપાવ; લેવું સરપાવમાં દાગીના, તેને બને
બહુ બુરી બીના ॥૧૨॥ ચોર ચોરે તેનો ભય ભાસે, મારિ માળાથી જ-
મદુત નાસે; માટે માયા ન જોધયે મહારે, કામ કરીશ પુન્ય આધારે.
॥૧૩॥ વળણું ॥ પુન્યતણા આધારથી, કરશું એટલું કામ; છ વસ્તરો લેઇ
ભીલ ગયો, વદે વ્યાસ વલ્લભામ. ॥

કડવું ૬૯ રાગ કલ્યાણની છાયાનો હોહરો

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું આદ્ય પરવ મહીમાય. ॥૧॥ ખાદીનાં છ વસ્તર લેઇ, નદીકી-
નારે ગયો ભીલ ભગત ત્રાપો બાંધીને, પીંપળા નીચે રહ્યો ॥૨॥ હ-
સ્તીનાપુરમાં વિદુર ગયા, દુરીયોધનને ઘેર; કહયું કે મોકલ પાંડવને
કહી, લાખાભોવનની પેર. ॥૩॥ દુરીયોધન કહે ચાલો મામા, થોડે
લગી મુજ સાથ; ઇંદ્રપસ્તને દરવાજે જઇ, બાંધી જવો મુજ હાથ
॥૪॥ કહું એટલું કરી પાછા વળજે. એવું કહી બેઠે જાય; દરવાજે આ
વ્યા ઇંદ્રપસ્તને. કહે દુરીયોધન રાય ॥૫॥ હ્યો મામા એવળા હાથ
બાંધો; બંધાવ્યા તે વાર; મુસ્તક પર સઘડી મેલાવી, અંધતણે કુંવારા ॥૬॥
પછી પાપી ગામમાં ચાલ્યો, મામો ગયો તવઘેર; રોતો રોતો રાજ આ-
વ્યો ધરમે જણી પેર ॥૭॥ ઉઠીને ધાયો દવેશ ન રાખ્યો, કુન્તાણ આ-
વ્યા સાથ; દોઢ કાહાડીને સગડી પાડી, છોડી નાખ્યા બેઠે હાથ ॥૮॥ ખ-
મા ખમા કરતાં લાવ્યાં, પાપીને પોતાને ઘેર; દુરીયોધન બહુ રડવા લા-
ગ્યો, કુન્તાણ પુછે પેર ॥૯॥ શું છે બેટા શાને રડે છે, કેમ ગઇ તુજ
ગતિ; બાગમાં ગયો છે પુત્ર વાયુનો, તે વેળા ભીમ નથી ॥૧૦॥ પાપી તો
પોકેને પોકે રડે છે, આંસુ છુટે પુરપાટ; કુન્તાણ રહીયા શું આંપે, બે
ટા રડે શા માટે ॥૧૧॥ દુષ્ટ કહે છે સાંભળો માત, મેં બહુ ખોટું કીધું;
કુત્યુદ્ધિ માહયરી થઇ મેં ભીમલાઇને વીખ દીધું ॥૧૨॥ જમતમાં શું, મોટું
ખતાવું, કપાળ થયું કાળું; લાવો મુજને વીખ પાવો કૃત્યનુ સાદું વાળું
॥૧૩॥ કુન્તાણ કહે આ બોલો, ચોરે મહારા તન; નીત્ય તને ભીમ
મારતો માટે, એવું થયુ તને મન ॥૧૪॥ કહેનારાવું મુખ છે

કાળુ, પરને નથી દીધું ઝેર; આજ વઢીશું ને કાલ મઢીશું, બહાલોમાં
 ન હોય બહેર ॥ ૧૬ ॥ દુરીયોધન કહે મહારે તો મરણું, ઓરે મહારિ
 માય; બે મુજને ઉશારવો હોય તો, એક કરો ઉપાય ॥ ૧૭ ॥ શીવ-
 રાત્રીના આવી જે યાત્રા, પત્ર લખ્યા સહુ દેશ; ઇંદ્રને માહાદેવ તેડાવ્યા
 છે, ક્ષત્રી સુત નરેશ. ॥૧૮॥ મારગમાં એક મહેત્ર કયો છે, આપણા ઉ-
 તારા સારું; જત્રામાં જઈ જોડે ફરિયે; અને ઉજ્જવળ મુખ મહાર ॥૧૯॥
 કુતાળ કહે વાડ બેટા, જત્રાએ જોડે જશું; ધરમ કહે ધન્ય તુને, ધ-
 ણાક ખુશી થાશું. ॥૨૦॥ દુરીયોધન કહે ધરમ વારા, કયાં ગયો ભાઈ
 ભેમ, તમે તો આવો પણ ભામભાઈ, આવવા દેશે કેમ, ॥૨૧॥ ધરમ
 કહે એ શું રોકે, માતાએ હા પાડી; એને ન આવવું હોય તો નાવે, હું
 તો થઈશ અગાડી. ॥૨૨॥ દુષ્ટ કહે મને આજ્ઞા આપો, ધેર જઈ ત્યાર
 થાવું; તમે વહેલા આવજો ત્યાં, સામાન સર્વ સજવું, ॥૨૩॥ કુંતાળ
 કહે રસોઈ કરું, જત્રો જમીને ધેર; ઉઠો બેટા અરજીન તમે કરો જ-
 વાની પેર. ॥૨૪॥ એમ કહીને રાંધવા માંડ્યું, આવ્યો વાયુ કુંવાર; દુર
 જોધનને ધરમાં દીઠો; આંખો થઈ ગઈ ચાર ॥૨૫॥ અરેરે શતરૂને ધર-
 માં ઘાલ્યો, પાપીએ જોડયા હાથ; દુષ્ટ કહે પધારો પધારો, ઓરે ભીમ-
 સેન બ્રાત. ॥૨૬॥ ભીમ કહે તારો બ્રાત મુઓ, કેમ આવ્યો ચંડાળ;
 કુંતા કહે તને વિષ દેધને; પસ્તાયો ભુપાળ, ॥ ૨૭ ॥ ભીમ કહે એને
 બહાર કાઢો, વાળીશ કચ્ચરચાણ; ધર્મ કહે તું કાંઈ કરે તો કાઢુ મારા
 પ્રાણ ॥૨૮॥ કુંતાળ કહે જરે રડયાળ, શું મગરૂખીમાં મહાલે; જનમનો
 તું એકલસુરો, અમારે તો નહિ ચાલે ॥૨૯॥ વિષ દેધને બહુ પસ્તાયો
 લોકતણી લાજ લાવ્યો; શીવરાત્રીની જત્રાએ જવા, તેડવા માટે આ-
 વ્યો. ॥૩૦॥ ભીમ કહે મા જત્રા ન જણો, સાથરા તમારા કરશે; કુંતા-
 ળ કહે જરે પીટયા, શું પાપે પેટ ભરશે ॥૩૧॥ જે કરે તે છો કરે ભા-
 ઇવ જત્રામાં પેઠો; બે ભુજ ભીમે દીધા લેલાટ, એટલા ઉપર બેઠો
 ॥૩૨॥ કુંતાળએ રસોઈ રાંધી. ઉઠો મહારા તન; એટલે ઉડયા ચારેભા
 ધને, પાંચમો દુરીયોધન ॥૩૩॥ ભીમને કહ્યું પણ નવ ઉડયો, ધર્મ ચુકી
 ગયા સુદ્ધી; ભીમને મુકયો વિનાશકાળે વિપ્રીન થઈ છે બુદ્ધિ ॥ ૩૪ ॥
 દુષ્ટની જોડે જમવા બેઠો, બેસી રહ્યો બહાર ભીમ; મુશીને ધર્મ કદી
 નવ જમે તો પણ તોડયો નીમા ॥૩૫॥ પછી ભોજન કરીને ઉડયા, બેઠ્યો
 દુરિયોધન, હવે માગુ આગના હું, ઓરે બંધવ જન ॥૩૬॥ તમે બેહલા
 પધારજો, લાવજો ભીમને તેડી; હાથ ઝાલી જોડે ફરિને, મેહેણું નાંખી

દો ફેડી. ॥૩૬॥ કુન્તાજી કહે આવશે તો. સંગ તેડી લાવીશું; નહિતો એને
 ઘેર મુકીને, પાંચ અમે આવીશું ॥૩૮॥ એવું સાંભળીને ગયો પાપી,
 પાંડવ તતખર થાય; જે જોએ તે સાથે લીધું, ખીરાજ્યા રથ માંય.
 ॥૩૯॥ ભીમ કહે મા મુકો જવાનું, હું તમને તેડી જતું; પાંચને ઉચકી
 માહારે પડે. જત્રા તમેને કરાવું ॥૪૦॥ પણ પાપીને સાથે ન જશે,
 આરે મહારી માય, કુન્તા કહે એને માથે મહેણું, રાખવા તુજ ધણાય.
 ॥૪૧॥ અમે તો એની જોડે જવાનાં, ફરવાના કર સાહાઈ; ભીમે કહે અર-
 જુન કે નીકુળ, ઘેર રહો કોઈ બાઈ. ॥૪૨॥ કોઈએ કહ્યું માન્યું નહિને,
 જત્રા થયા સાવધાન; ભીમ કહે જવતા નહીં આવો, કરે તમારેસ્તાન.
 ॥૪૩॥ તોપણ કોઈએ ધ્યાન નદીવું, નિકળ્યા નગરની ખહાર; ફેર્યું ભરાયું
 રડવા લાગ્યો, વાયુ તણો કુંવાર. ॥૪૪॥ અરે શો ઉપાય મહારો ન રચા
 રોકી રાખ્યાં; હું આજ ગયો બાગમાં મારા, ભોળીયા ભોળવી નાંખ્યા.
 ॥૪૫॥ કરમ ચંડાળ એ કયાંથી આવ્યો, સમજાવ્યાં શું મથી, જત્રામાં
 માત્રા થવાની, કો જવવાનાં નથી. ॥૪૬॥ હું એકત્રો હાંઈ રાજ્ય ભોમ-
 વુ, પેટજ પાપી ભરવું; માત ગયાને જ્ઞાત ગયા તો મહારે જીવી શું ક-
 રવું. ॥૪૭॥ હું પણ જાવું એમની જોડે, તો કોઈ રીતે ઉમરશું; આયુશ
 આવી રહ્યું હશે તો, ભાઈઓ ભેગા મરશું. ॥૪૮॥ એમ જાણીને એનીક-
 ળીઓ, મળીયો માતને દોડી; હું આવું છું જત્રા વીસે, ભીમગોલ્યો કર
 જોડી ॥૪૯॥ કુન્તા કહે નથી લેઈ જવો, મુરખ તું મસ્તાન; દુરીયોધનને
 દેખાંને તું, ઘણું કરે તોફાન. ॥૫૦॥ નાં કહેતોતો ને કેમ આવ્યો, તને
 શું યાત્રામાં હીત, ભીમ કહે મા શીવની યાત્રા, જાણીને ચોંટયું ચીત
 ॥૫૧॥ સ્નાન કર્યાનું મેં કહ્યું તું; તમે નીકળ્યા પછી ન્હાયો; એટલે
 આવી સુઢી બુઢી, હવે થયો હું ડાહ્યો. ॥ ૫૨ ॥ વલણ ॥ ડાહ્યો થ-
 યો હું માવડી, બોલ્યાની બાધાય; વ્યાસ વક્ષમ વાણી વદે, પુઠે પડ્યો
 પડી પાશ. ॥

કડવું ૭૦ રાગ ધવળ ધન્યાસરી.

બોલ્યા વૈશમ પાયે વચનજી, મુણ જનમેજે રાજનજી; પાય પડીને
 પુઠે ચાલ્યોજી, હસ્તીનાપુરનો પંથ આલ્યોજી. ॥૬૧॥ હસ્તીનાપુરનો
 પંથ આલ્યો, મનમાં ઘણો મુઝવાય; એવામાં શું કપટ કીધું, જે દુરીયો-
 ધનરાય ॥૧॥ સાધના સો રથ ભરાવ્યા, મોકલ્યા નગની ખહાર; શકુ

નીને ઘેર મુકી દરવાજે આળ્યા ચાર ॥૨॥ દુરીયોધન દુસ્થાસન કરણ
 વળી વિદુરજી જોહ; આવીને દરવાજે ઉભા, કોને ન પડે સંદેહ ॥૩॥
 એવે આળ્યાં કુન્તાને પ્રાન્ડવ, આઘેથી જોયો રંગ; કુન્તાજી કહે જો વર
 કોદર, કેવો કાઢ્યો છે સંગ ॥૪॥ ભીમ મોઢેથી કાંઈ ન બોલે, રાખે હ-
 સ્તુ મુખ; એવે દીકાં દુરીયોધને, ઉપજ્યું આનંદ સુખ ॥૫॥ ભીમને
 દીકો લાગ્યો મોઠો, ઉતરશે હવે દાજ; એકે શત્રુ શીશ રહ્યો નહી, લ-
 ધશ પાછું રાજ ॥૬॥ આવો આવો કહી આવકાર દીધો, લાગી તમોને
 વાર; માટે સર્વ ત્યાર થયેલા નીકળ્યા નગની બહાર ॥૭॥ આજો કહીને
 આલવા માંડ્યું ત્રણ ગાઉ પંથ પળાય; શકુનીને શીખવી મુકેત્ર, દોડ
 તો આળ્યો ત્યાંય ॥૮॥ આ દુરીયોધન ક્યાં જાય છે તું વીધન થયું છે
 ભારિ; મારા મારી વઢીને આળ્યા છે, બ્રાહ્મણનાં નરનારી ॥૯॥ ન્યાય
 કરીને જાજત્રાએ, સાથે હ્યો કરજ રાય, જય રાઠ્યુકાંચા વીનાનો, લા
 ગશે બ્રહ્મહત્યાય ॥૧૦॥ રાય કહે નહી આવડું પાછો થનાર હશે તે થારી;
 હાવો રૂડો સંગાથ મેલુ, મનડુ પાછું નાસે ॥૧૧॥ ધરમ કહે ભાઈ
 બ્રાહ્મણ માટે, પાછા વળો રાજન; ન્યાય કરીને ટંટા ચુકાવી, આવજોએ
 ક બે દન ॥૧૨॥ એકલા આવડું મને ન ગમે, એમ કહું નરનાથે;
 ધરમ કહે સરવે વળો પાછા, આવજો સાથે સાથે ॥૧૩॥ દુરીયોધન કહે
 વારૂ વીરા, આવવાનું કાલે થારો; કાલ કદાપી રહી ગયોતો, પરમજ્ઞાને
 આવશે ॥૧૪॥ મારગમાં મહેલ છે આપણો, ત્યાં કરજો વીસરામ;
 શેવક આપણો છે મુકેત્રો, પુત્રોચન એતું નામ ॥૧૫॥ એમ કહીને કરણ
 દુસ્થાન; રીઝ્યો દુરીયોધન; પાછા વળ્યા પણ વીદુર રહ્યા, તેવેમ આળ્યો
 મન ॥૧૬॥ શકુનીને મુક્યો સાથે, ત્રણ ગયા ગામમાંય; વીદુરજીએ એ
 મ વિચાર્યું, ચેતવણી દેડે કાંય ॥૧૭॥ એમ જાણી ગયા ધરમ પાસે,
 બેઠો શકુની શોડે, તવ ઉઠી ગયા અરજીન કને. ત્યાં પણ મામે જોડે
 ॥૧૮॥ થાકીન છેવટ ઉતર્યા હેઠા, ભીમ આહ્યો જય ચરણ; તેને વીદુ-
 રજીએ બોલાવ્યો, દાજે છે અંતઃકરણ ॥૧૯॥ આ બેટા દક્ષમાં ન દુભા-
 શો, જવો નહી થાવો દુખી, તું છે ચેતેત્રા હું શું ચેતાવું, પણ ચેતતા
 નર સુખી ॥૨૦॥ જગે તે જીવે ઉંધે તે મરે; તે માટે નીંદા બોલે; કો
 સ્થળ રોકાયા હોતો જોશીને, પંથેજ પુછી જોજો ॥૨૧॥ ભીમ કહે
 કે વારૂ કાકા, નર્મીને લાગ્યો પાય; વિદુરજી આશીશ દધને પાછા થયા
 વિદાય ॥૨૨॥ આહ્યા જાય છે સુત પતીના, સીધાં તણા રથ સંગ;
 લાખાભોવન આવીયા, એ, ઉર અતી ઉમંગ ॥૨૩॥ તવ પુત્રોચન સા-

મે આઠ્યો નમી કર્યો જુહાર; પધારો પધારો રાજ ધીરાજ, ખમ્મા
અનદાતાર ॥૩૪॥ એવાં એનાં વચન સુણી, ભીમે વિચાર્યું તે ડાર; ત્ર-
ણો નમ્યો માટે ભીમે જાણ્યું, છે કોઈ દગાખોર ॥૩૫॥ દગાખોર તે
દોઢે નમે. ગાંઠ વાળી મનમાંય; પછી મહેલમાં તેડી લાવ્યો, કહ્યું કે ઉ-
તરો હાંય ॥૩૬॥ મીઠાંના જે રથ ભરેલા, તે ઠાલવ્યા ભોવન; બીજી
વાર ભરવાને જૈએ, કહી ચાલ્યા સહુજન ॥૩૭॥ રહ્યા એકલા પાન્ડવ
પોતે સર્વ થયા વિદાય; ભીમે વિચાર્યું આખા સંગમાં અમે ને અમારી
માય ॥૩૮॥ પુત્રોચન કહે રસોઈ કરો રમોને જમો સુખે; કામ પડે તે
કહેજે મુને, જોઈતું મંગળે મુખે ॥૩૯॥ એક કહીને મહેલની બારજે,
પાટ ઉપર જઈ બેઠો; ચાર ભાઈને કુન્તામાનો, છત્ર જેવામાં પેડો ॥૪૦॥
સાતે માળ ચઢીને જોયું, ઠીક રમ્યો છે મહેલ; જે ॥ જેવા જોઈએ તેવા
કેવા કર્યા છે હોલ ॥૪૧॥ ભીમ કોરાણે બેઠો રયો છે, બોલ્યાં કુન્તા-
માય; જે ભીમ કેવું ધામ બાંધ્યું છે, એ દુરીયોધન રાય ॥ ૪૨ ॥ ભીમ
કહે મા ઘણું છે સોઈ, બીજું ન બોલ્યો વચન; પછી માતાએ રસે ધ
કીધી, સર્વે કર્યું બોજન ॥૪૩॥ પછી સુવાનો સમો થયો, કીધાં ધરમે
દ્વાર; પાપી પુત્રોચન પાટની ઉપર. સુઈ રહે છે જહાર ॥ ૪૪ ॥ સુઈ છે
ધારી માતાને બ્રાતો, બેઠાં છે પરસાળ; એટલે હાથ જોડીને બેઠો વાયુકે-
રો બાળ ॥૪૫॥ બોલવાની બંધા છે મ્હારે, પણ મુજ સામું જુઓ;
દ્યો વિનંતી ધ્યાનમાં ને, જુજનાં જુજવાં સુઓ ॥૪૬॥ ધર્મ કહે એનું
વચન પાળો, એરે મ્હારી માય; પરસાળમાં જનેતા સુતાં ધરમમાળે જ
ય ॥૪૭॥ અરજી બીજે માળે મુનો, ત્રીજે શેઢેવ જોડી; ચોથે માળે
નીકુળ સુતો, ભીમ થયો સંતોષી ॥ ૪૮ ॥ કુન્તાને કહ્યું મારા વિના
ઉઘાડ્યો નહીં દ્વાર; એમ કહીને અગાસીમાં. ગયો વાયુ કુમાર ॥૪૯॥
નીમજ કીધો ભીમજ બળીયે મ્હારે હરી ધ્યાન ધરવું; અહીં રહીનેઠી-
વશે ઉધું; રાત્રીએ જાગણ કરવું. ॥ ૫૦ ॥ એક આદરી બેઠો ધાખામાં
તવ મંથરાત્રી જય. તે સમે પુત્રોચન ઉઠ્યો, ભીમ જુએ ચરચાય.
॥૫૧॥ સીતળ જળનો ઘડો ભરેલો, તેણેથી સ્નાન કીધું; એક ચરણે
ઉભો રહ્યોને બળતું છાણુ મુખ લીધું ॥૫૨॥ આકડાના મણકાનીમા-
ળાથી, મંત્ર જાણ્યો તતખેવ; એટલે પ્રગટ થઈને આવ્યો, ઉજવળ અગ્ની
દેવ ॥૫૩॥ તત્ પુત્રોચન પાયે પડીયો, મંત્રનું મુક્યું લક્ષ, અગ્ની કહે
મને નોતર દીધું. લાવ્ય માફરું લક્ષ ॥ ૫૪ ॥ પુત્રોચન કહે ભક્ષમ્હારાજ
જરાક ઉભા રહોને; બેમાં કે જુદાં સુતાં છે, બળી બેવા દોને ॥ ૫૫ ॥

એમ કહીને જઈ જાળીયા વીશે, જોયું ડોકુ ખોશી; પાંચમાંથી એકે નવ દીઠાં એકલી દીઠી ડોશી ॥૪૪॥ પુત્રોચન કહે પાછા પધારો, આજ નથી કાંઈ તાલ; જુદાં જુદાં સર્વે સુતાં છે, માટે આવજો કાલ. ॥૪૫॥ તવ અગ્નીદેવ પાછો વળીયો, સુઈ રહ્યો પુત્રોચન; એટલે ભીમસેન નીરલયથયો, જઈ કર્યું સહન ॥૪૬॥ એવે બીજે દીવસ થયો; ભીમ સમજી ગયો મન; અગ્નીમાં બળવાન છીએ, એજ થશે વીરન. ॥૪૭॥ રમ્યાં જમ્યાં ને સાંજ પડી પણ; નાવ્યો દુરીયોધન; રાત્રીએ જુદાં જુદાં ત્યાં સર્વે કર્યું સયન ॥૪૮॥ ભીમ અગાશીમાં જઈને ખેડો, ધરે હરીનું ધ્યાન; મધ રાત્રી થઈ ઉઠ્યો પુત્રોચન, શીતળ જળ કર્યું સ્નાન ॥૪૯॥ બળતું છાણું મુખમાં લીધું, અર્ક માળા મૂકી એવ; એકજ ચરણે ઉભો રહ્યો. આવ્યો અગ્ની દેવ ॥૫૦॥ હોકારો કીધો પુત્રોચનને, કાહાડને મોટાં ચક્ષ; ગઈ કાલે પાછો કાઢ્યોતો લાવ્ય માઈલક્ષાપદા પુત્રોચન કહેજરા ઉભારો, સંદેહ મારે ખોલું, ભેગાં કે જુદા સુતાં છે, તેતો તપાસાં જોવું, ॥૫૧॥ એમ કહી જાળીયામાં જોયું, દીઠી એકલી ડોશી; પુત્રોચન કહે પાછા પધારો, રૂદે ન રહેશોરોશી, ॥૫૨॥ અગ્ની કહે હું નહીં જાણું પાછો ભક્ષ દે હાલને હાલ; પુત્રોચન કહે કૃપા કરીને, આપે પધારજો કાલ ॥૫૩॥ કાલે તો જુદાં હશે પણ, આપીશ આગનાય. જોય કહ્યું તવ અગ્નીકાકા તુરત થયા વીંટાયાપદા ॥૫૪॥ તે જોયા પછી ભીમસેન સુતો એવ ત્રીજે દન થાય; સર્વના મનમાં આવી ઉદાશી, ધરતી તો ખાવાને ધાય ॥૫૫॥ રાંધ્યું ખાધું પણ કાંઈ ગમે નહીં, મનડું તો ડગ ડગ ડોલે; ભીમ કોરાણેને કોરાણે રહે છે, કોઈ સાથે નવ જોલે ॥૫૬॥ વાટ જુએ છે દુરીયોધનની; પણ ત્યાં તે કોણ આવે; એવે સમે તો સાંજ પડી ખાવું પીવું નવ ભાવે ॥૫૭॥ ભોમી ભારે લાગવા માંડી શબ્દ કર્યાં શી-આળ; સાંજની વેળા વાયસ જોવ્યા, પડી પેટમાં ફાળ ॥ ૬૧ ॥ કુન્તા ધરમે એમ જણ્યું, સત્ય દગો દેખાય; ભીમનું કહ્યું માન્યું નહીં ને હવે વલે શી થાય, ॥૬૨॥ આડો અવળો ભીમ ફરે છે, બોલ્યાં કુંતા સતી; આવોને ખેટા ખેસો પાસે, કેમ તું બોલતો નથી. ॥ ૬૩ ॥ વલણ; કેમ ખેટા બોલતો નથી, શું લાગી મન રિશ; વ્યાસ વક્ષલ વાણી વહે; ભીમે ધુણાવ્યું શીશ. ॥

કંડર્વુ ૬૮ રાગ ચોપાઈની ચાલ.

વેશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે ગાય, વિસ્તારિ તુજને
સંભળાવું, આથ પરવ મહીમાય ॥૧॥ શીરા ધુણવી ભીમ બોલ્યા સાં-
ભળા ધર હુપ; છત્રપતીનો મહેલ જેઘ હું. બની મથા તદ્દરપ ॥૨॥ કુ-
ન્તા કહે તું મર્મમાં બોલે; હવે જાણ્યોમે દગો, ભીમ કહે એવું નહોયે
દગો કરે નહી સગો ॥૩॥ વેમીલાં તમે વેમ ધરાછો, એછે સમાં સુપા-
ત્ર, ઘણાંઘણાં ખરચ કરીને, કરાવેછે જાત્રા ॥૪॥ કુન્તાજી કહે ભડકોમુ
કયો, જાતરામાં નીરધાર; ભીમકહે હમણું નહી ભડકો, મધરાત્રીનીવાર
॥૫॥ કુન્તાજી કહે કર્ય મરકરી, કેવારે વહાણું વહાય. એટલેતમને સર્વને
લૈને, થઇ જવું વીઘાય ॥૬॥ ભીમે જાણ્યું વળે શીખામણ માટે દાજ-
વા દેવું, થવા કાળ હશે તે થારો, લખ્યું ભવીશમાં જેવું ॥૭॥ એવે ર-
જની પડી ત્યારે; સુધ રહ્યો પુલોચન; જાતેને માટે છુટાં મહેલમાં
કર્યું શહન ॥૮॥ રોજ સ્વભાવે ભીમ ખેડો ધર્મ કને પહેલે માળ; બા-
રીએ બેશી વાત કરે છે, મહા બળીયો વાયુ બાળ ॥૯॥ એવામાં ભી-
મે પુલોચનને; કહ્યું સેવક જણી, જરે જા દ્યા ઘડો લઇને, ભરી આવ
નહીનું પાણી ॥૧૦॥ પુલોચને મન વીચાર્યું, કહ્યું ત્યારે તોજડું, આજ
બીચારા છે મરવાના, મરતાં ગંગાજળ પાવું ॥૧૧॥ એમ કહી જળમ-
રવા ચાલ્યો; એવામાં કેવું થાય; મહેલમાં દીવો દેખીને આંખ્યાં, લુલેલાં
વનમાંય ॥૧૨॥ પાંચ ભીલને એક ભીલડી આવી દ્વાર ઠોકે છે. પોકાર
ક્રીધા ગરીબથી, આ ધરમાં કોણ રહે છે ॥૧૩॥ શબ્દ સુણી ભીમ હે
ઠો આંખ્યો, ઉઘેડયાં બેઉદ્વાર; ભીમે કહ્યું કે કોણ તમે છે. ભીલે કયો
ઉચ્ચાર ॥૧૪॥ ભાઈ અમે છીએ ભીલ જાતી, મારગે લુલ્લા પડીયાં;
તમારા મહેલમાં દીવો ઢીઠો, માટે અમે આવી ચડયાં ॥૧૫॥ આજની
રજની સુવા દોતો, પ્રભુ કરે કલ્યાણ; એટલે ભીમસેન માતાની પ્રત્યેએ
મ વદ્યો સુખવાણ ॥૧૬॥ જવો માતા પહેલે માળે, ધરમ બીજે માળ;
એકેકો માળ બહલી સુઓ, ડોશી ઊઠયાં તતકાળ ॥૧૭॥ પછી ભીમે
ભીલને કહ્યું; પરસાળમાં તમે સુઓ; તમોને શીખામણ દેવું, હું હુઓ
કે નુઓ ॥૧૮॥ તોપણ તમારે બોલવું નહી, બોલાવે કદી કોય, તમે
જાણશે માણસ છે પણ, દૈત ઘણા અહીં હોય ॥૧૯॥ ભીલ કહે મોઢેને
માથે, હોઢીને સુધ રેહ્યું; ઉઘેડ્યું નહી બોલ્યું નહી, સયનનું સુખજે
શું ॥૨૦॥ એમ કહીને છએ ભીલડાં; સુધ રહ્યાં પરસાળ; બારણાં સાંક-

૭ દેહને મથો, લીમસેન પહેલે મળ ॥૨૧॥ બારીએ બેઠેલો ત્યાં બેઠો,
 એવે પુલોચન આવ્યો, ક્યાં ગયારે લીમશેન ભાઈ, દ્યો મંગાજળલા-
 વ્યો ॥ ૨૨ ॥ ભામ કહે કે પાણી લાવતાં, વાર તને ઘણી લાગી; હવેતો
 જળ નથી પીવું, ત્રણ ગઈ છે ભાગી ॥૨૩॥ એમ કહીને બારીથી ઉ-
 ઠ્યો, દીધા બારીના દ્વાર, તવ પુલોચન ગાગર મુકી, પાટે સુતોને વાર
 ॥૨૪॥ લીમ જઈ બેઠો ધાખામાં, મધરાત્રી ગઈ જ્યારે; પાપી પુલોચન
 ઉભો થયો, મંત્ર સાધવા ત્યારે ॥૨૫॥ વસ્ત્ર બદલી કુંભ લીધો, શીતળ
 જળ સ્નાન કીધું, અર્કની માળા હાથનાં ઝાલી, બળતું છાણું મુખલીધું
 ॥૨૬॥ એક ચરણે ઉભો રહીને, મંત્ર જપ્યો તતખેવ, પુરણ માળા થ-
 ઈ રહી કે, આવ્યો અગ્ની દેવ ॥૨૭॥ અગાશીમાં બેઠો બેઠો, લીમ જુ-
 એ છે ચક્ષ; અગ્ની કહે શેવક મારા, લાવ્ય મહાર ભક્ષ ॥૨૮॥ પુલોચન
 કહે આપુછું કાકા, જરાક ઉભા રોને. ભેગાં કે જુદાં સુતાં છે, બળીયે
 ભેવા દોને ॥૨૯॥ અગ્ની કહે શું જોવું છે, આગના દે થઈ ખુશી, ભે-
 ગાં હશે કે જુદાં હશે પણ, લેશ સરવને ખુશી ॥૩૦॥ પુલોચન કહે જ-
 રા ઉભારો; વચન વલો મીઠાં; બળીયામાં ડાકું કર્યું તો, છ ભીલડાને
 દીઠાં ॥૩૧॥ એવે જણ્યું પાંડવ સુતા છે, રાજ્ય લેવા લાગ્યો ભક્ષ; હા-
 થ જોડી અગ્નીને કહ્યું, કાકા લેજે ભક્ષ ॥૩૨॥ એવી આપી આગના
 તવ, જવાળા રૂપે થયો બળીયો, ભડકે ભડકા પ્રકટ થયા મહેતને વીંટાઈ
 વળીયો ॥૩૩॥ લાખાભોવન ભડભડ લાગ્યું, કોપ થયો માહો માહો;
 એક આની રાજ્ય લેવા પાપી, સળગાવીને નાઠો ॥ ૩૪ ॥ લીમે જણ્યું
 કે ભોગ મળીયા, પણ અણુઘટતું થાય; ગુણામ જાતી પુલોચનશું અમ-
 ને બાળી જાય ॥૩૫॥ અમે મરીએને એ શું જીવે, મુમત મનનાં ચડી
 યો; વાયુનો નંદન ધાખામાંથી ઉછળી હેઠો પડીયો ॥૩૬॥ કટી કરીને
 હંત શીને. દડબડ મેલી દોટ; પાપી પુલોચન જા છે તેની, જડપ ઝાલી
 કોટ ॥૩૭॥ પુલોચન કહે ભુલ્યો ચુક્યો, લીમભાઈ લાગુ પાય, લીમ
 કહે અમને બાળીને તું જીવતો ક્યાં જાય ॥૩૮॥ એક આનીનો ભાગ
 દેવા. તુજને ઝાની લાવ્યો; એમ કહી માથે ફેરવતો; લાખાભોવને આ-
 વ્યો ॥૩૯॥ અગ્ની કેરી સ્તુતી કીધી, કાકા કરો અમ રક્ષ, છ ભીલ-
 ડાં મહી આપ્યાં છેને, દ્યો આસાતમું ભક્ષ ॥૪૦॥ એમ કહી વાયુના
 સુને. અગ્નીમાં ફેંકી દીધો; જેયો નાંખ્યો તેવો, એને અગ્નીએ ચુશી
 લીધો ॥ ૪૧ ॥ વલણ ॥ ચુશી લીધો નાંખતો, થયો બળીને ખાખ;
 વ્યાસ વદલભ વાણી વદે, ભડભડ લાગી લાખ.

કડવું ૭૨ રાગ દોહરાની ચાલનો.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા સુણ જનમેજે સુય, વિસ્તારી તુજને
 શંખજાણું આઘપરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ ચારે દિસાએ અગની લાગ્યો,
 ભડકા ભયંકર થાય; ભીમ જુએછે બારણેથી, ઘણું કરે ત્રાહ્યત્રાહ્ય ॥ ૨ ॥
 જળીમાંથી અગ્ની પેઠા. ભીલડાં ચુશી લીધાં; બધું ભસ્મ થયું.
 બળી ગયાં અન સીધાં ॥ ૩ ॥ મહેલમાં સેજગ્યો, લાખને વળગ્યો; જવા
 બા ચઢે સુસોટ; તનખા ઉડે વાયુ વડેને, થાય ધુમાડીનો ગોટ ॥ ૪ ॥ તે
 થી અતી અકળામણુ આવી, જળી ઉડ્યાં માતબ્રાત, અંધારે કાંઈસુજે
 નહિને કરવા લાગ્યા કદપાંત ॥ ૫ ॥ સ્વાસ ન લેવાય મોડે ન બોલાય,
 ધુમાડી બહુ અકળાવે; આંખ્યોનેમળું બળ છે બળી, કંઈ કરવું નહીંવે
 ॥ ૬ ॥ પોતપોતાની પથારીમાં. બેસી રહીને રૂવે; જીવ ગભરાય છે ઘણો
 ઘણોને નાસીકા બહુ ચુવે ॥ ૭ ॥ બહાર રહીને ભીમ જુએછે, મહેલમાં
 શું થતું હશે; મહારા માતને ભાત મારા; સેકાઈને બળી જશે ॥ ૮ ॥ અ-
 રેરે હું શીદ બહાર આવ્યો, એમની જોડે મરવું; મરણ પામે માતનેબ્રા-
 તતો. મહારે જીવી શું કરવું ॥ ૯ ॥ એમ જાણીને આઘો ગયો એ, મેઘ
 નાદે ગડગડીઓ; છલંગ મારી કૂદીયો તે, જૈ ધાખાખા પડીયો ॥ ૧૦ ॥ સા-
 ચવીને ઉતર્યો માળ વિશે. ગભરાટ ઝાંખે થયો; તોપણ હીંમત રાખીને
 એ પાંચમે માળે ગયો ॥ ૧૧ ॥ દશે દીશાથી તાપ લાગે, કાયા થરથર ધર-
 ને; ધુમાડો ધુધવાઈ રહ્યોછે; નેત્રથકી નવ સુજે ॥ ૧૨ ॥ નીકુળજીનેબો-
 લવા લાગ્યો, હાથજ ફેરવી જુએતો માદરીનો નંદનપોતે, પથારીમાં રહ્યો
 રૂવે ॥ ૧૩ ॥ તે ભીમસેનને હાથ આવ્યો; તવ ઇસ્વર આરાધે; પાંગોડુ ઝાલી
 ભોમે લીધો બેસાડી દીધો ખાંધો ॥ ૧૪ ॥ પછી ફાંફાંમારવા લાગ્યો, સાચવીને
 સંચરીયો, હાથફેરવતાં દાદર જડ્યો, ચોથેમાળે ઉતરિયો ॥ ૧૫ ॥ કયાંછે તું
 શેદેવ કયાંછે તું, શેદેવે, હું કારો દીધો; એટલે અટકળે જૈને આલ્યો,
 બીજા ખાંધે લેઈ લીધો ॥ ૧૬ ॥ ત્યાંથી નીચે ઉતર્યોને, અરજીન શોધી
 કહાડ્યો; ભીમે એને ઉચકીને, કહેડ ઉપર બેસાડ્યો ॥ ૧૭ ॥ ત્યાંથી
 બીજે માળે ગયોને, દુખ પામેછે ધર્મ; સોધી બીજા કહેડે બેસાડ્યા, યુ-
 ધીષ્ઠર જે ધર્મ ॥ ૧૮ ॥ ત્યાંથી ગયો પહેલે માળે, માંડ્યા ભીમે ચાખા;
 ઓ જાત્રાવાસી મુજ માડી, ફેરવી લેજો માળા ॥ ૧૯ ॥ તવ કુન્તાજી
 બહાજી પડીયાં, ભીમને આવી દયાય; પાંગોડુ ઝાલી મુસ્તક ઉપર, બેસા-
 ડ્યાં કુન્તા પાય ॥ ૨૦ ॥ પછી પંથ સોધે નાશવાનો, આડોને અવળો

થાય; જ્યાં જુવે ત્યાં અગ્ની સળગે, નાર્સીને કયાં જાય ॥૨૧॥ માળ ઉ-
 પર અથડાયા કરેછે, અગ્ની ઉંચો ચડીયો, લાખનાં પીઠીયાં ને પાટીયાં
 સળગ્યાં, તવ માળ તુડી પડીયો ॥૨૨॥ તેની સાથે પડ્યો ઋકોદર, જ્યાં
 ને ત્યાં અગ્ની ભાસે; નીસરી જવાનું મન કરીને, વાયુનો નંદન નાશે
 ॥૨૩॥ મેહેડાની લાખ નીચે પડેલી, તેના ભડકા થાય, કેઇ ભોમીપર
 ચરણ મુકે; જ્યાં ને ત્યાં બળી જાય ॥૨૪॥ આસપાસ ઊંચેને નીચે અગ-
 ની. ભડકાની સેડયો છુટે, ચરચર ચરચર આમડી બળેને, શરીર ફાલ્લા
 ઉઠો ॥૨૫॥ ફાલ્લા ઉઠે ઉઠીને પુટે, થાય બહુ જળધાર; તેની વેદના થાય
 અતીશ; પાંચે કરે પોકાર ॥૨૬॥ ઉંચો નીચો ઋકોદર કુદે, કાળજડા ક-
 ળકળીયા; જવાળાઓ લાગી સેડયો વાગી; વસ્ર વપુના બળીયાં ॥૨૭॥
 તેથી શરીર પણ લાગ્યાં સળગવા, ત્રાહ્ય ત્રાહ્ય મુખથી ભાંખે, અંગે આ-
 ભુષણ ઉનાં થયાં તે, તોડીને કહાડી નાંખે ॥૨૮॥ આંમડી દાણ વસ્તર
 બળીયાં, બળ્યાં રૂવાડાં કેશ; મરજદા કશી રહી નહીં સહુ, થયાં નગનવે-
 શ ॥ ૪૯ ॥ માંડિશ શરીરનું લાગ્યું સળગવા, રડે છે પાડવ પોચા;
 ઉંચેથી ઉના ઉના ઉકળી ને, પડે છે લાખના લોચા ॥ ૩૦ ॥ તે
 ઓ અંગે રડે સહુ શંગે, ભીમસેન નાસવા જાય; ઉજ્જેસ દેખી પડતું
 મુકે, જઇ ભીતમાં ભયકાય ॥ ૩૧ ॥ ભયકાય ભાથી બળે છે છાતી
 તરત પાછો નાસે જવાનો મારગ મળતો નથી તે અથડાય છે ચોપાસે
 ॥૩૨॥ છે જોર તેટલું કોડે છે તેટલું, કરેછે દોટા દોટ; બોલાય નહીંને
 શ્વાસ લેવાય નહીં ધ્રુવના ગોટાગોટ ॥૩૩॥ શેદેવજીને પુછી જવાનું, પ-
 ણુભીમ દુખમાં દુલ્યો, વીદુરજીના કહ્યા છતાં, પંથજ પુછવો ભુલ્યો ૩૪
 શેદેવજી પણ સાચો વચનનો, બેઠ્યા કરે દુખ અતી; પણ પોતે પુછ્યાવી
 નાતો, ભીમને કહેતો નથી ॥૩૫॥ છેવટ ભીમસેન થાક્યો ને પાક્યો, પ્રા-
 ણુજ ઉંચો ચડીયો; નરનાડી ખેંચાવા લાગી ઢળીને અગનાંમાં પડીયો
 ॥૩૬॥ તેની સાથે પડ્યા પાંચે, ધુશકા મેલી રડે, દીપકમાં જેમ પુદા
 પડે છે, તેમ પડી તડકડે ॥૩૭॥ સરવરની ગઇ બુદ્ધીને સકતી, પાપજ પુ-
 રણ મળીયા; ચાર ભાઇને પાંચમી ડોસી, પાંચે ભીમપર ઢળીયાં ॥૩૮॥
 અગનીમાં જેવા કાષ્ટજ સળગે, તેવાં સળગે શરીર; ઋદ્ધ માતાએ પ્રભુસં-
 ભાર્યો, ધરી મનમાં ધીર ॥ ૩૯ ॥ શબ્દ સરીખા પડ્યા છે પાંચે કાષ્ઠ
 ચડે તેની બહારે; ડોસાને જરા છે સુદ્ધી તે, ઇશ્વરને પોકારે ॥ ૪૦ ॥
 વળણ ॥ ઇશ્વરને પોકારતી. ભકત ભોળી કુન્તાય; વ્યાસ વદલભ
 વાણી વદે, કૃષ્ણ કરે કરુણાય.

કડવું ૭૩ બાવણીયાને દેખીરે એ રાગ.

ઓ શામળા સનેહીરેરે હો, બહારે ચડજે વીહારે ॥ ૧ ॥ બો-
લ્યા બોલ્યા વૈશમપાયે વચન; સાંભળ સાંભળ જનમેજે રાજન; કુન્તા
છએ કરવા માંડયું છે રૂદન ॥ ઓશામળા ॥ ૧ ॥ પ્રભુ મેં શું મંગામાં
ઘોયાં મળ મુત્ર, પ્રભુ તેવે પાપે શું ભાગે ધર મુત્ર; સુદ્ધી વીના થઇને
પોઢયા છે પાંચે પુત્ર ॥ ઓ ॥ ૨ ॥ પ્રભુ મેં શું તોડી સરોવરની પાળ, પ્ર-
ભુ મેં શું ભાગી ફળતી વ્રક્ષ ડાળ; પ્રભુ મેં શું અભડાવી બ્રાહ્મણની
થાળ ॥ ઓ ॥ ૩ ॥ પ્રભુ બ્રાહ્મણ મુકીશું શેવ્યા વેસધારી. ઓખરી ગા-
ચાને શું મેં શેવતાં તીછકારી; શું વીખનાં છીદ્ર બેઠ મેં મુકયામારી
॥ ઓ ॥ ૪ ॥ પ્રભુ મેં શું મળતાં ભાગ્યાં વેવીશાળ ॥ ઓ ॥ ૫ ॥
પ્રભુ મેં શું પરને દુખ દેઠ ધર્યાં ગર્વ, પ્રભુ મેં શું ઉનાળે ઉઠારીપર્જ
તેવે પાપે મ્હારું જવા બેઠું સરવ ॥ ઓ ॥ ૬ ॥ પ્રભુ મેં શું વીશ્વાસેકાઠ
ને દગો દીધો, પ્રભુ મેં શું મારે સ્વારથે અધર્મ કીધો; પ્રભુ પરને પૈસો
શું લલયાવી લીધો ॥ ઓ ॥ ૭ ॥ પ્રભુ મેં શું નીચ બતીની કીધી
શેવા પ્રભુ મેં શું ગુરુ કયાં પ્રસાદી લેવા કુદ્રષ્ટી શું કીધી દેવાધી દેવા
॥ ઓ ॥ ૮ ॥ પ્રભુ કહ્યા તેવા અપરાધ હોય મ્હારા. પ્રભુ તોયે તમે છો
ક્ષમા કરનારા; હું છું પાત્રી તેમાં શું કરે સુત બીચારા ॥ ઓ ॥ ૯ ॥
પ્રભુ તમે જગત ભકતના રંગ રસીયા, મધુર મુખથી હાથી મુકાવવાને
ધસીયા; પ્રભુ તમે પ્રસાદને સ્થંભે વસીયા ॥ ઓ ॥ ૧૦ ॥ પ્રભુ તમે
ઉગાર્યા નીલામાં મંજાર, આખા નીલાને રાખ્યો આંચનહીલગાર; તે-
વી રીતે અમને ઉગારો ભુગદાધાર ॥ ઓ ॥ ૧૧ ॥ પ્રભુ પુતના મારી
બચાવ્યા બધાં બાળ, અજગરનાથી ગાયો ઉગારી ગોપાળ; તેવીરીતે
ઉગારો દીનના દયાળ ॥ ઓ ॥ ૧૨ ॥ વલણ દીન દયાળ ઉગારીયે,
તમ વણ કોની બહાર, વ્યાસ વદ્ધલ વાણી વદે, બણ્યું ભુગદાધાર.

કડવું ૭૪ રાગ ભેરવીની છાયાનેા દોહરા.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, મુણ જનમેજેરાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાડું આઘ પરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ અંતરયામી ગરડા ગામી; ગો-
વિંદે ભણિ વાત; ભકતને દુખે ભુદરાને અતિ થયો ઉતપાત ॥ ૨ ॥ શા

ખાશ શેદેવ સુત સતીનો, સડોનો જવા થયો અંત; પણ પુછ્યાવળ કહે
 તો નથી, બતાવતો નથી પંથ ॥ ૩ ॥ એણે એનું બોલ્યું પાલ્યું, મને
 મ્હારું વેળું નડશે; જેમને પાંચમાંથી મરશેતો મ્હારે મરણ પડશે ॥ ૪ ॥
 દવના દુખમાં મમ શંભાર્યાં. એમ અતી હેત વાપ્યું; એક કળાનુસામ
 થ પોતાનું, ભીમને અંગે આપ્યું ॥ ૫ ॥ એટલે ઉઠ્યો સુત વાયુનો
 સમરનો જુગદીશ; બેલાઈ ખાંધે બે લાઈ કેહેડે, કુન્તાને લીધાં શીશ
 ॥ ૩ ॥ પાછો ભટકવા લાગ્યો ભોવનમાં, ભીંતે ભીંતે ભયકાય; સુદ્ધી
 ભુલ્યો છે પુછવા કેરી; તે જાણ્યું જદવરાય ॥ ૭ ॥ ભકત આધિન ભુલ-
 રો છે; તે કેમ ભયે ચુકી; વાયુ સુતના શરીર વિશે. સામળે શુદ્ધી મુકી,
 ॥ ૮ ॥ એટલે ભીમને યાદ આપ્યું, વિદુરજનું વચન; શેદેવજને પુછવા
 લાગ્યો, વાયુ કેરો તન ॥ ૯ ॥ સેદેવ જેશી શેદેવ જેશી; શીદને દુખીયા
 થાવો, બીજને દુખીયા કરોછો, જવાનો પંથ બતાવો ॥ ૧૦ ॥ એટલે
 બોલ્યા શેદેવ જેશી, શું જુઓ ભીમ બ્રાત; તમે તમારા ચરણ નિચે;
 જોરમાં મારો લાત ॥ ૧૧ ॥ એટલે ભીમે મારી લાત મારીને, સહ્યાનોચુરો
 કરીયો; તેમાં મ્હોટી સુરંગ દીડી; વાયુસુત ઉતરીયો; ॥ ૧૨ ॥ એટલે વેદ-
 ના વહનીની મટી, દાજ તણો દવ કાઢાડ્યો; જાલ્યો શેદેવનો ટાંટીયો
 ને, પ્રથવીમા પછાડ્યો ॥ ૧૩ ॥ શેદેવજ કહે શો વાંક મ્હારો, પછાડ્યો
 એમને એમ, ભીમ કહે બહુ દુખી થયા પણ પંથ ન બતાવ્યો કેમ.
 ॥ ૧૪ ॥ શેદેવજ કહે પુછવાનું, ભુલી તમે જેમ, તમોને મારગ, બ-
 તાવવાનો, હું પણ ભુલ્યો તેમ ॥ ૧૫ ॥ પાછો પોતાની ખાંધે લીધો;
 સળંગ પથે પળીયો એટલે હાથ ધર્યા અગ્નીએ; સરવને દૈ ગયો બ-
 ણીયો ॥ ૨૬ ॥ એણે જાણી રિશ આણી, સળંગમાં ઉતરીયો; પાન્ડવ
 ને જૈ જવાળા દીધિ, તવ ત્યાં ભીમ થરથરાયો ॥ ૧૭ ॥ અવળો ફરી
 પુંક મારી, વહના થયો વીદાયે, દશ ડગલાં ભીમે ભર્યાં ક, પાછો આવ્યો
 ત્યાંય ॥ ૧૮ ॥ ભીમ કહે એ અગ્નીકાકા, વેળું વહેલું થાયુ; એક માના
 પાંચને મુકોતો, એક માના સો આપુ ॥ ૧૯ ॥ એમ કહિને પુંક મારી,
 અગ્ના પાછા જાય; પાછાં દસ ડગલાં ભરયાં કે, આવી પોહોએ ત્યાંય
 ભીમ કહે પાપા વળો કાકા, પાંચને જવા દોને; પાંચ જણને મુકી દેઈ
 એક માના શો લ્યોને ॥ ૨૦ ॥ એટલે અગ્ની દેવતા બોલ્યા, જ તને
 જવા દેવું; પણ ત્રણ વેળા બોલ્યો મારે, ત્રણ માના ત્રણસે લેવું ॥ ૨૧ ॥
 એણે સાંભળીને વાયુ સુતે, વીચાર કીધો મન; હું તો જગતમાં જાણુ
 કાઢીના સો તન ॥ ૨૨ ॥ એક માના સો બીજ કોઈ, જાણેલા નથી મે તો;

અત્યારે તો હાથે હા કહેવી. મગશે લેતો કે દેતો ॥૨૩॥ ગઈ તક આહમયુ
વાંચતો નથી, હથો કાકા વેણ થાપુ, ખેલ્યું વચન પાળવાને. ત્રણ ત્રણસે
આપુ ॥૨૪॥ એમ કહીને વચન ચાપ્યું, અગતી પાછી વળીયો; એટલે
દોઢ મુકીને ચાલ્યો. વ્રકોદર મહાબળીયો ॥ ૨૫ ॥ કુન્તાજી કહે દીકરા
મહારા, ત્રણસે આપસો કયાંથી ભીમ કહે આપીયું મા, લાવીશું જન-
ત્રામાંથી ॥૨૬॥ પીપળાને થઈ નહિ કીનારે જ્યાં ઢાંકી સંસ્થા સાર; તે
આડી પાડીને બહાર આવ્યો કણુ ન લાગી વર ॥ ૨૭ ॥ ભીલ ભગત
ત્યાં બેસી રહેલો, તેને લાગ્યો ભય ઉર; જણ્યું કે ગભરાએલા મને મા-
રે; કહ્યું વિદુર ॥ ૨૮ ॥ એટલે ભામ કહે કોણ છેતું, કોણે મુક્યો
હાંધ તુને, ભીલ કહે વિદુરજીએ, તમ કાજ મુક્યો મુને ॥ ૨૯ ॥ હથો
છ જણુ વસ્ર ખાદીનાં; એમ કહીને દીધાં; એજ ઢાંકવા અતી કષ્ટે, વસ્ર
વીંટાળી દીધાં ॥૩૦॥ પછી કનક વીંટી આપી, વિદુરજીની જેહ; કુ-
ન્તાજીએ હાથમાં ઝાલી, ઓળખી લાધી તેહ ॥૩૧॥ પછી ભીલે કહ્યું
કે બેસો. તાપામાં પાંચે વીર, છઠાં બેસો કુન્તા ડેશી, ઉતારે સામી તીર
॥૩૨॥ તવ તે બેઠા તાપા વિશે, નદીમાં બહુ નીર; તેમાં ભીલે તાપોહ-
કાર્યો લઈ ગયો સામી તીર ॥૩૩॥ ત્યાં જઈને છયેને ઉતાર્યા, ભીલ
પાછો વળીયો; તે વાતનો વિચાર કરે, દારીકાં રીશ શામળીયો ॥ ૩૪ ॥
જણ્યું કે ભીલ જઈને કહેશે, વિદુરજીને વાત; પણ મહારે કેવરાવણું વિ-
શ્વમાં, પાન્ડવની થઈ ઘાત ॥૩૫॥ કોઈ ન જાણે એવું કરવું, તે ચટકી
મન લાગી; અડધો નદીએ ભીલ આવ્યો તાપો નાંખ્યો ભાગી ॥૩૬॥
ભીલ ભગત પાણિમાં તણાયો, લાગ્યાં ત્રાહ્ય ઓચરવા; ભીમ કહે
શીઠ ત્રાહ્ય કહો છો. જાય છે જત્રા કરવા ॥ ૩૭ ॥ કુન્તાજી તવ રડવા
લાગ્યાં, નથી બોલ્યાનો આશ; જત્રાનું મહેણું દઈ દઈને ભીમ લેશે જીવ
મહારો ॥૩૮॥ પછી ધરમે પૂછ્યું બેશીને, કહો કરીશું કેમ; શેઠેવ કહે
પુર્વ દશાંબ, ચાલો એમને એમ ॥૩૯॥ વનમાં જઈશું રાજ રહીશું,
થઈશું નગ્રમાં દુખી; હાલજે આપણિ દશા નઠારી; તેથી નહિથાવો સુખી
॥૪૦॥ ધર્મ કહે વેશ શીશ ચલવ્યું, વસ્તી વીના વન રહીએ; પણ
બોમી ચરણ મુકાતો નથી, કેમ કરીને જઈએ ॥૪૧॥ તે કરતાં
ભીમ લઈ જાયે તો; ધારીએ તેમ જવાય; ભીમ કહે વારો થઈ રહ્યો
મહારો, ઉચકો ધરમ રાય ॥૪૨॥ સળંગમાં ઉચકીને ચાલ્યો; કયાંલગી
હીધાં પાપ; ધર્મ કહે તું વિના કોણ તેડે, ઉગ્યાં તુજ પ્રતાપ ॥૪૩॥ એ-
ટલે ભામને હોંસ આવી, ઉચકાયા માત બ્રાત, પ્રભુના બળથી પુર્વમાં

આલ્યો પ્હોર રહી છે રાત ॥ ૪૪ ॥ જય ઋકોદર વાયુને વેગે, જોરમન રહે ઝાલ્યો; કૃષ્ણ પ્રભુના સામરથથીએ, સવાસો માઉ આલ્યો ॥ ૪૫ ॥ એવે આબ્યું એક સંસાર, ત્યાંતો બહાણું બહાવ શેઠેવણ કહે ઉતારો વીરા, વીશ્રામ કરવો હાંચ ॥ ૪૬ ॥ એટલે ભીમે હેઠે ઉતાર્યા, શ્વાસ ધણેરો ચડીયો, પ્રભુએ પોતાનું બળ લેધ લીધું; તેથી ચતોપાટ પડીઓ ॥ ૪૭ ॥ ચાર ભેને મા પાસે ખીરાજ્યાં, દીવસ દેખી થયાં રાજ; રાતાં રતાણુ જેવાં શરીર છે; આવીને માંખ્યો બાજ ॥ ૪૮ ॥ તે વેદનાથી બદ્ધ અકળાયાં, કેમ કરી આધી કાહાડે, ભીમડાના ડાળાં ભાગી લાવી, એક એકને ઉરાડે ॥ ૪૯ ॥ ભીમને અંગ ઉરાડે માતા, સાતા ભીમ ને થાય, એટલે ઉઠ્યો સુત પવનનો; એક કયો ઉપાય ॥ ૫૦ ॥ વૃક્ષનાં લાંબાં કાષ્ટ લાવ્યો. ભોમીમાં દીધાં ધાલી; આડાઅવળાં બીજાં બાંધીને એક પર્ણકુટી કરી આલી ॥ ૫૧ ॥ સાગનાં પત્રની ભીંતો બનાવી, મક્ષીકા પેશી ન જાય; તે મધે સહુ જઈને બેઠાં, મટી માખ્યોની પીડાય ॥ ૫૨ ॥ પછી ધરમ કહે ભીમસેન વીરા, પેટ પાપી પેટ ખાવા માગે; તવભીમજી પડી બહાર આલ્યો, જઈ ઉભો જરા આધે. ॥ ૫૩ ॥ પોતાનું પેહેરેલું વસ્ત્ર કાહાડ્યું; વડો કયો વીવેક, અડધું ફાડીને કરી લંગોટીઓ, અડધાની ઝોળી એક ॥ ૫૪ ॥ પ્રથમ પોતે વાળી લંગોટી, આબ્યો શતી નો બાળો, ભીમ કહે તમે વસ્ત્ર કાઢીને, ચારે લંગોટીઓ વાળો ॥ ૫૫ ॥ માતા પેહેરે વસ્ત્રજ આણું; તમારાં મુકી છાંડો; આમળ લેવા તેપર દાડા, કહો હું ડાહ્યો કે ગાંડો ॥ ૫૬ ॥ ધર્મ કહે ધન્ય ત્રેવડ તારી, કહી વસ્ત્ર નાંખ્યા ટાળી; ભીમના કહ્યા પ્રમાણે ચારે લીધી લંગોટીઓ વાળી ॥ ૫૭ ॥ ભીમે ઝોળી ખાંધે ભરાવી, બેસો વીરા વન જહું. સર્વને ખાવા માટે વનના, વનજીન હું લેધ આજ ॥ ૫૮ ॥ કહીને આલ્યો ઉતર દીશા ફળ તણો નહા પાર; લેધ લેધને ઝોળી ભરે ને પોતે કરે છે આહાર ॥ ૫૯ ॥ વલણ ॥ ચાર કરે ઝોળી ભરે કુન્તાનો કુંવાર, બ્યાસ વલ્લભ કહે કથા મુણો સૌ સંસાર.

કડવું ૭૫ રાગ સાખીની ચાલ.

વૈશમપાયે એર્ણપિરે બોલ્યા, મુણ જનમેજેરાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, આધપરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ બે ચાર લીધાં તુમડાંને; ફળ ઝોળી ભરી લાવ્યો, માત્ર બ્રાત છુખ્યા બેસી રહ્યાં છે, માટે ઉતાવળો

આવ્યો ॥૨૥॥ તુમડા કીધાં જળ પીવાનાં, ભરી આવ્યા શેદેવ બેશી;
 ઝાળીના ફળનો ઢમલો કીધો, ફળ વેચી આપ્યાં ડોરશી ॥૩૥ સરવેખા-
 ધુને જળ પીધું, પછી કાઢ્યું એક કામ;દર્મની ગુથેસાદડીયોને, સમરે
 સુંદીરશામ ॥ ૪ ॥ માંખ્યોને દુખે ઝુંપડી વીધો, બેશી રહે બધો દન;
 રાત્રીએ સસેવરપર બેશે બેઘડી ખાય પવન ॥ ૫ ॥ પછી જઈને સ-
 યન કરે એમજ કાઢે દન; વનફળ લાવીને ખવરાવે; નીચ વાયુનો તન
 ॥૬॥ ખાય પીયેને ભગવત ભજે, જ'જળમાંથી છુટયા; ફળ લાવે બી-
 મ ઉતરમાંથી; તે દીશા ફળ ખુટ્યાં ॥૭॥ છ માસ સુધી ત્યાં ફળ આ-
 લ્યાં, હવે તે ક્યાંથી લાવું; ભીમે મનમાં એમ વીચાર્યું, પુર્વદીશાએ જ-
 ડું ॥૮॥ એડું જાણી ઝાળી લઈને, નીકળ્યો કુન્તા તન; ચારગાઉ આ-
 ઘો ગયો ત્યાં, આવ્યું હેડંબા વન ॥ ૯ ॥ થોર તણી ઘડી વાડ દીઠી,
 કૌતક બેયું મેં હોણું; અધોરવનમાં આવે ઠેકાણે; રહેતું હશે કાણા ॥૧૦॥
 તે ચરચા મહારે નજરે ભેવી, બેડુંબે બાગમાં શું છે, ફળ લેતાને ખા-
 તા મુજને, પુછે તેને પ્રભુ પુછે ॥૧૧॥ એડું જાણી હીંમત આણી; આઘે
 થી દોટે ચડીયો, છલંગ મારીને બાગ ભણીએ, વાડ કુદી મહી પડીયો
 ॥૧૨॥ બાગમાં બેયું મનડું મોહું, હરખ્યો અપરમપાર. જેવી બેઘએ
 તેવી વનસ્પતી, ઉગીછે અરાડ ભાર ॥૧૩॥ દશ વરસ લગી ખાતાં ન-
 ખુટે મળ્યું ઠેકાણું ઠીક; પછી લાગ્યો ફળ તોડવા એને, નથી જરાએ બીક
 ॥૧૪॥ એનેક જાતીના ફળ ને ફુલ છે, વર્ણવી શું શકે શેશ; રમણી રં-
 ભા બડા રથંભા, અતી ઉંચીછે કેશ ॥૧૫॥ વૃક્ષ ધણાંછે ચોર ચારોળી
 નાં, અંદન ચપો અંક; વેલ વાલોળને વૈલશરોછે, આશાભનોવાળ્યો વંક
 ॥૧૬॥ મોઘેરો મરડાઈ રહ્યો છે, હેરામણી ને મરેઠી; આખો આંખલીને
 આવળછે, એખરોને અરેઠી ॥૧૭॥ કોઠી કેવડી કાંચકીછે, કદળીના કો-
 મળ રથંભ; સાગ શીશમને સર્ગવો સાદઢ, આશાળ કેરા ખંભ ॥૧૮॥
 જામે જીંધને કમળ કેતડી, કુસુમ વનમાં ભોથાં, ફેફળ રામફળ જામફળ
 જાયફળ; ભમરા મારે ગોથાં ॥૧૯॥ લીંબુ કરમઠા કરતી કંથેરી, કમર
 ખ જાંબુ બોર; તાલતમાલને રસાળ સમડી, રાએણ રાતાકોર ॥ ૨૦ ॥
 ખડાકળીની વેલવનીછે, પીળી આંબા સાખ, બાવચી બીબેરાં ચી
 નીકખાલા; ઝાડે ઝુલે કાખ ॥ ૨૧ ॥ પપનસ ફનસ અને નારંગી, શી-
 ફળ નીંચા નેત્ર; તોડ તાઢી બદામ બપૈયા, ખજુર ખારેકનાં, ક્ષેત્ર ॥૨૨॥
 પીંપળ પીંપળીને વડખુંદા, ધમીણને પદ્મસ; કાલશાં શેલડીને શેતુરી
 વરખંડીને વાંશ ॥૨૩॥ તજ બવંત્રી લવાગએલચી, સી કાતરાં જલહાર

બલખાસ ગુલસખો ગુલચંપો, ખોરસદી સગધાર ॥૨૪॥ મટાયો ઝાડ-
 ની વટાયો લાંબી, સી ૧૧૧૧૧૧ અને સ; કાખર કોયસ કરે ઉકાખપૈ-
 આ બહુ બોલે ॥૨૫॥ તેતર ટઉકે વધયો બખડે, ચાતકને ચકોર,
 હીરામય મેંના કાકા કઉઆ, મોર કરે બહુ સોર ॥૨૬॥ અનેક બતીનાં
 પક્ષી ઉડે, બોલે મધુરી વાણી, પાકાં ફળની પીમળે લીમનામહોમાંલ
 રાયું પાણી ॥૨૭॥ ફળ તોડી તો ૧ ખાવા લાગ્યો, જરા ન દીલમાંડરતો;
 ભાવે ને ખાતો બહુ મક્કાતો, વળી ઝોળીમાં ખરતો ॥૨૮॥ કાલતો ચા-
 લતો મહાલતો મનથી, શુભ સતીનો મુત; માત્રોક વનની હેડંબારાશ્વઝી
 શસ્ત્ર મ યાવી દુત ॥૨૯॥ કેં કીર મુખા કે સ્વાન મુખા, ભુંડ મુખા
 મહી ભારે. અથ મુખાને ગર્ધવ મુખા, કેંના છે મુખ મંજરે ॥ ૩૦ ॥
 વ્રશભમુખા મહીસીમુખા, ધુઅડ મુખા ઘણા; અન ઉંદક જરાન બેઠ્યો
 ચાવે લોહના ચણા ॥૩૧॥ બુદા બુદા રંગછે અંગના, લીલા પીળા
 રાતાચોળ, કાળા ભુરાને કેં પચરંગી, નેત્ર સરવના ગોળ ॥૩૨॥ નાકે
 થી બુચા તાડપુર ઉંચા બાગના પેરા ભરે; પશુ પક્ષી મહી પેશી સકે
 નહી હરનીશ ચેકી કરે ॥૩૩॥ તેના બાગમાં લીનસેન ખાયછે, લાગે
 છે મેવો મીઠો; એવામાં એઠ ભુંડ મુખાએ લીમને ભમનો દીઠો ॥૩૪॥
 તવ તેણે કારમી ચીસ નાખી, ઉઠ્યો અસુરો બળીયો; આસપાસથી
 સહુ દોડી આવ્યા તરત ટેળે મળીયા ॥૩૫॥ લીમને જોવાને જોર આવ્યું
 ધોરજ આપણો એછે, લીમે જણ્યું કે લગ્ને આવ્યા; આપણું એ શું લે
 છે ॥૩૬॥ નથી ડરતો ફળ આર કરેતો, દહીતોએ મુકી દોટ; વરકોહરને
 વચમાં ઘેરિ, ફરતો વળીયો કોટ ॥૩૭॥ હોકારા કરતા ભાવે આદરતા
 લીમ નથી બલરાતો; સારાં સારાં ફળ દેખે તે તોડી તોડીને ખાતો
 ॥૩૮॥ દૈત કહે અહ્યા કોણ છે તું, હવે તે કયાં જામશ; બગવંતનાબા-
 ગમાં પડ્યોછે, માર ઘણો ખામશ ॥ ૩૯ ॥ મરણ તારું આવી પોહોચ્યું,
 શું સમજી ફળ ખાય; લીમ કહે જો જીવજી હોયતો, લાગી મુજનેપાય,
 ॥૪૦॥ દૈત કહે તું કોણ છે હ્યા; જાલવા આવ્યા ઝઝા, લીમ કહે મને
 કેમ પુછોછો અમે પ્રથવીના રાજ ॥ ૪૧ ॥ ભોમી અમારી કયાં છે
 તમારી, સર્વને મારી કહાડું; રત લીયા તિના આંદી વસ્યાઝો, લાવો
 ભોમીનું બાડું ॥૪૨॥ સાંભળીને સહુ હસવા લાગ્યા, બચ્યા મળ્યા
 તારા પાપ; લીમ કહે તમે સરવ બચ્યા; હુ તો ત-રો બાપ ॥૪૩॥ દ-
 હીતોએ કહ્યું આ સ્મકડું રાણીને જઈ કહીએ; બીજ કહે એમાંશું કહે-
 વું તું, રાણા કને લઈ જઈએ ॥૪૪॥ એણું વીચારી સુર બોલ્યા, ઓર-

હેવારે ફળ ખવારો, આ બાગની માલીક છે રાણી, ચાલ તું તેની પાસે
 ॥૪૫॥ લીમ કહે મહારે શું કામ એનું, નજરેકદા નથીન્યાળી; તે કરતાં
 કદી આવું ભેવાને, રૂપાળી છે કે કાળી ॥ ૪૬ ॥ એલે અસુરો હસીને
 બોલ્યા, ચાલે તું ત્યાંતો જતાઈ; ઘણી રૂપાળી રાણી અમારી, લીમેકહ્યું
 ચાલો આવું ॥ ૪૭ ॥ એમ કહી ચાલવા લાગ્યો; મસ્તાનો મન મહાલે,
 અસુર લોકો આગળ પાછળ, ઘેરો કરિને ચાલે ॥ ૪૮ ॥ વચમાં ચાલે
 વાયુનો નંદન, ધીરે ધીરે જાય; મારગમાં મીઠું ફળ દેખે, નોડીનેતે ખાય
 ॥૪૯॥ દહીત કહે અલ્યા ચાલ સીધો, કેમ તોડે ફળ અતી; લીમકહેમુમન
 કરોતો, જવો આવતા નથી ॥ ૫૦ ॥ દહીતોએ જણ્યું દ્યો સમજાવી,
 ગાંડીયું નાશી જશે, આજ્ઞા આપી ખાતો જજેતું; ચાલ રાણીની પાસે
 ॥૫૧॥ એવે દશ જણ આગળ દોડ્યા, જઈ કહી રાણીને વાત; હેડંબા ક-
 હે આવવા દો, કોણ એવો કબલ ॥૫૨॥ વડની ડાળે હીદોળોછે; પાશા-
 ણુ કેરો ભારી; દાશી ખીંચે રાણી હીંચે; ઘણી ભેરાવર નારી ॥૫૩॥ ત્યાં
 લીમને લઈને આવ્યો, સૌના જુદા મનસુખા; હીંચકા સામે લીમને રા-
 ખી, આસવે પાસવે ઉભા ॥૫૪॥ બેઠ લીધી રાણીને લીમે, ભય ભણકા-
 રો લાગ્યો; નીચું ધાલી ઝોળીમાંથી, ફળ લઈ ખાવા લાગ્યો ॥ ૫૫ ॥
 હેડંબા કહે ફળ ખાનારા, છે તું મુરખ જેવો; ઉભો રહે સામુ બેઠને,
 પુછું તે જવાબ દેવો ॥૫૬॥ લીમ કહે હું મુરખ જેવો, તું મહારીસરદાર
 પુછે તેનો જવાબ આપુ, ઓ વનની રહેનાર ॥૫૭॥ વલણ ॥ વનવગડે
 રહેનાર તું, પુછવું હોય તે પુછ; વ્યાસ વલ્લભ એમ ઓચરે. લીમે
 મરડી મુછ ॥

કડવું ૭૬ રાગ ઢળકતી ચોપાઈની ચાલ.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સાંભળ જનમેજે રાજન; હેડંબા કહે તું
 આવ્યો ક્યાંથી, લીમ કહે આવ્યો વાદળમાંથી ॥ ૧ ॥ હેડંબા કહે કેમ
 ચઢ્યું બોલે, લીમ કહે મારે સહુ તરણા તોલે; હેડંબા કહે કોણ તારૂં
 ગામ; કોણ માત તાત કોણ નામ ॥ ૨ ॥ લીમ કહે તું કોણ નાત જાત,
 પેહેલી કર મુને તારી વાત, હેડંબા કે શી વાત પુછે મહારી, લીમકેપ-
 રણેલી છે કે કુંવારી ॥૩॥ હેડંબા કહે કહુ વાત વરણી, હું છું કુંવારી
 હજી નથી પરણી, લીમ કહે મળ્યો ઘાટ કેવો, અલી હું પણ તારા જેવો
 ॥ ૪ ॥ હેડંબા કહે જલડી કર થોડી, લીમ કહે મળી આપણી બેડી

હેડંબા કહે ઠેર ભારી નાખુ, વાશીદુ વાળવા નવ રાખુ ॥૫૧॥ લીમ ક-
હે મુજથી દેવ કાંપે, તારા જેવી હજારે પગ ચાંપે; હેડંબા કહે સુણવ-
ચન, નાંખે હીંડોળો માને મુજ મન ॥૬૧॥ તો તો ભલી તુજ ભવીશના
પેર. રાખી ખવરાવિ ગુલામ ઘેર; લીમ કહે ભુંડી જોડ હાથ, કેહેકે આ
વો બેસો સ્વામીનાથ ॥૭૧॥ હેડંબા કહે જંગલી જન; તને હીંચકે બે-
સાડું મન; બેસે બેસાડુને દોર ઝાલું; ખો ભુલે તેવો હીંચકો ધાલું ॥૮૧॥
કહી હેડી ઉતરી નારી; લીમ ત્યાર થયો ખુખારી; ઝાળી લેધ હીંડોળે
ગયો; ઉપર બેસવા ત્યાર થયો ॥૯૧॥ હેડંબા કહે નહીં ભય ચુકી
તારી ઝાળી નીચે દે મુકી; લીમ કહે મુકુ નહી સરવથી, મને ગુરૂએ ભ
ણાવ્યો નથી ॥૧૦૧॥ ગર્થ ગાંઠેને વિધા પાઠે, અમે રહેવાના અમારે ઘાટે;
હેડંબા કહે બેશ બકવા મુકી, જોજો આલવામાં જતો ચુકી ॥૧૧॥
એમ કરયા લાડીએ સોર; તવ લીમ ગ્રહા બે દોર; દેધ ચરણને ઉપર
ચડીઓ, તેવો હીંચકો તુટી પડાવ્યો ॥૧૨॥ તેની સાથે વડ ડાળ ભાગ્યું
હેડંબાને તો આશ્ચર્ય લાગ્યું; લીમ ઉઠી આધો જઈ ઉભો, મુછ મરડે
સતી સુત સુબો ॥૧૩॥ બોલી હેડંબા દક્ષિત શું ભાળે, બાધો હીંચકો
ખીજ ડાળે, તવ બાંધી દીધો ખીજ ડાળ; હેડંબા બોલી મુખતતકાજ
॥૧૪॥ અલ્યા બેશ જંગલી ખી જીવાર; લીમ કહે તું સાંભળ નાર;
અલી મેં જોયું તારું પાણી નહી બેસું બધું ધુળધાણી ॥૧૫॥ તવ હે
ડંબા બોલી એમ, ત્યારે હું બેસું ધરિ પ્રેમ; જોવું જુલાવે છે તું કેમ,
નાંખ હું પ્રસન થાઉં તેમ ॥૧૬॥ એવું કહી બેઠી એ નારી, લીમે ગ્ર-
હયો દોર ખુખારી; મનમાં રામનું નામ ભાળે, ધીરે ધીરે હીંચાળો નાંખે
॥૧૭॥ તવ હેડંબાએ કયો સોર, રડયા કયાં ગયું તારું જોર, લીમ કહે
શું બકેછે ધલી, હવે બેસજો બે દોર ઝાલી ॥૧૮॥ તુંતો જોઈ લેજો
હાથ મહારા; તુને દેખાડુ ગગનના તારા; કહી કોપે ચઢ્યો સતી સુત,
ઘણો થયો છે આકળો ભુત ॥૧૯॥ વલણ ॥ લીમ થયો અતી આકળો,
જખમર આલ્યો દોર, વ્યાસ વલ્લભ મુખે ઓચરે, કેવું જણાવે જોર.

કડવું ૭૭ રાગ કટાવની ચાલ.

વાયુ નંદન કરે પ્રભુ વંદન, સીવ સમરતો ધ્યાનજ ધરતો, બહુ
બળ કરતો હરતો કરતો; જરા ન ડરતો, વાયુ દેવનું સ્મરણ કરીયું,
બળ આદરીયું મનડું ઠરીયું ડગલું ભરીયું; હીંદોળાને આક ચડાવ્યો,

ખેલ લડાવ્યો, મુખત અડાવ્યો ધીરે ચલાવી, ધણે હલાવી; દોર ઝલા-
વી ફેંક્યો બાગમાં; કેવળ કળમાં; એકજ પળમાં; જેમ વાદળમાં વીજ-
ળી નાસે, તેવું ભાસે; ગયો આકાશે; ભય ચોપાસે, ત્રાયા ત્રાસ, મમને
જમને પાછો વળીયો; અવળો પળીયો, અઢળક કળીયો, ટમટમ ભુવે
ભીમસેન બળીયો; ભય ભરી નારી, દુખમાં ભારી, મન વિચારી; મુખ
પોકારી, કણું ખુખારી; નારી તમારી થયો ઉગારી, કયાજ ધારી, એ
બળવંતા મહારા સ્વામી; કહુ શીશ નામી; બહુ દુઃખ પામી, ન રહી
ખામી, હુંતો હરામી, ચાલુ તેમ બોલી, મન નવ્ય લાવો; મુને બચાવો
બહાર ધાવો, વેહેલા આવો, હીંચકો સ્હાવો; એવું ભીમે સાંભળ્યું કાને,
સંતી સંતાને; મનકુ માને; દુઃખ દઉ શાને, બહુ તોફાને, પડશે નારી,
જશે મહારી, છે બહુસારી; પ્રાણની પ્યારી, અતી સુખકારી; એવું
ધારી, છલમ મારી; બળીયો બોહોળો, થઇને પોહોળો, ગ્રહ્યો હીંદો-
ળો દધવત દાખી; દીધો રાખી, સહુ જન સાખી, ખમ્યા ભાંખી; નારી
ઉતારી, જે પુતારી, તે થઇ સારી, વશ બની ભારી; બળવંત ધારી;
નમી બીચારી, ફરી પરદક્ષણ; છો સુલક્ષણ. બે કરબેડી; કટી મરોડી;
શીશ નમાવ્યું, ભીમને ભાવ્યું. રમકડું આવ્યું, ઠીકજ ફાવ્યું, કોમળ
રહેછે, ગણી ગદેછે, બેશ બદેછે; વલ્લભ કહેછે; પરણવાની કીધી ત્યારી,
માંડી મંડપ રચના સારી ॥ વલણ ॥ મંડપની રચના રચી, સોભાને
નહી પાર; નારદ૩શી આવીયા, પરણાવ્યા તે ધર.

કડવું ૭૮ રાગ ધન્યોશરી.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજેસય; વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું, આલપરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ નારદ આવ્યા ભીમે બોલાવ્યા
કહો પધાર્યા કેમ, નારદજી કહે પરણાવવાને, આવ્યા ધરીને પ્રેમ ॥ રા
ભીમે કણું ભલે મહારાજ, એતો મુને મમી વાત; પણ તમે કોમને નવ
કેહેશો, ન બણે મુજ માત ॥ ૩ ॥ નારદ કહે હું શાને જણવું, હેડંબાએ
બેડયા હાથ; મંડપમાં પધારો પરણવા; એરે મારા નાથ ॥ ૪ ॥ તવ ભીમ
કહે સાંભળનારી, હું વાત મહારી વરણું; મહારૂ ખાધાનું પુરૂ કર્યાની, શ
કતી હોયેતો પરણું ॥ ૫ ॥ હેડંબા કહે તન મનને ધન, સરવે છે તમારું;
આજથી અરપણુ આપને કીધું, કાંઈ નથી અમારું ॥ ૬ ॥ એટલે ઉઠી
બેઠો મંડપમાં, હેડંબા સનમુખ આવે, સામા સામા નરનારી બેઠા

નારદજી પરણાવે. ॥૭॥ વળણુ ॥ પરણાવે નારદ૩શી, રાક્ષણીયો ગાત
ગાય; રાક્ષસ સહુ બીરાજ્યા, વલ્લભ કહે કથાય.

કડવું ૭૯ રાગ ધોળ

બોલ્યા બોલ્યા વૈશમપાયે વચનરે, સાંભળ સાંભળ પરીક્ષતરાયના
તનરે ॥ ૧ ॥ મંડપમાં તો હસ્ત મેળાપક થાયરે; માનુનીયો મળી મળી
ગીતાં ગાયરે. ॥૨॥ નારદજી પાડી પટાળે માંડરે મંત્ર ભણી વરમાળા
આરોપી કંઠરે. ॥ ૩ ॥ મંડપ મધ્યે પેહેલું મંગળ વરતાયરે, પેહેલે
મંગળ ગાયોના દાન અપાયરે. ॥૪॥ એવે બીજું મંગળ ક્યાં નરનારીરે
બીજે મંગળ આપી બોમી ઘણી સારિરે. ॥૫॥ મંડપ વીશે ત્રીજું મંગ-
ળ વરતાયરે, ત્રીજે મંગળ શેવક દાન અપાયરે. ॥૬॥ ચોરીમાં તો ચોથું
મંગળ વરતાયરે; ચોથે મંગળ ભર્યા ભંડાર અપાયરે. ॥૭॥ પછીજમ્યાં
વરકન્યા કંસારરે, હેડંબાએ પેહેરાવ્યો મોતીનો હારરે. ॥૮॥ પરણિ ઉ-
ઠી રૂપેયા વીંટીઓ રમાયરે, પછી બંને લાગ્યા ગોત્રજને પાયરે. ॥ ૯ ॥
દીધીક્ષણ નારદ થયા વિદાયરે પછી બેઉ ગયાં કનક મ્હેલ માંયરે. ॥૧૦॥
વલણુ વરકન્યા ગયા મહેલમાં, રસોઈ કરી તવ દાસ; વલ્લભ વદે
સુત વાયુનો, અતિ થયો ઉલ્લાસ.

કડવું ૮૦ રાગ સાખી.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજેરાય; વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું, આદ્યપરવ મહિમાય ॥૧॥ શેવક શેવકીયે રસોઈ કીધી, ભી-
મને કળ્યા ભગવાન, હેડંબા કહે ઉઠો સ્વામીજી, જમવા સાર કરોસ્નાન
॥૨॥ તવ ભીમ ઉઠી ન્હાવાને બેઠો, હેડંબા આવી સંગ; તેલ પુલેલ
લાવી શેવક પાસે; ચોળાવ્યું ભીમને અંગ. ॥૩॥ ઉષ્ણોદકથી સ્નાનક-
રાવ્યું, દહિત લોકે અંગ ચોળી; વસ્તર વતી તે સાચવી લુછ્યું, ઉતરી
દાજેલી બોળી ॥૪॥ પછી ભીમે કહ્યું દહિતોને દેતાતા કળનારેટા; બાગ
વિશે જુઓ કહ્યું તું અમે; રાગ ખરાકે ખોટા. ॥ ૫ ॥ દહિત કહેછે કે
ખરા મહારાજ, બેસોને કરવા બોજન; હેડંબાએ પિરસ્યું પીરસણું, તે
કન પામ્યો અન. ॥૬॥ વિવધનું એણે જમણુ જમાડ્યું, પછી આપ્યો
મુખવાસ; તે લેધ જધને ઢાલીયે બેઠો, હેડંબા બેઠી પાસ, ॥૭॥ સુણાસ્વા-

મિલ પાણી પીને, ઘર પુછું એ નહિ રીત, હુ'તો પુછ્યા વચ્ચે પેડેલા
પરણી, લાગી તમારી પ્રીત. ॥૮॥ અપરાધ મારો ક્ષમા કરજે, કોણ ત-
મારું ઘર ગામ; કોણ માખાપના દીકરાને કોણ તમારું નામ. ॥૯॥ કોણ તાત
જાતને ભાત કોણ છે, વાત પુછ્યાનો થયો પ્રેમ; આવા જંગલમાં કોઈ ન
આવે ને તમે પધાર્યા કેમ ॥૧૦॥ ભીમ કહે તું સાંભળ સુંદરી, હસ્તીના
પુર મહારો દેશ; ક્ષત્રાણિનો દીકરો છું, સર્વ રાજનો નરેશ ॥૩૧॥ ચારભા-
ઈને પાંચમી માછે, સુખ રૂપ કરતાતા રાજ; અમારા કાકાના સોદિકરા
છે, તેમને અમર દાઝ. ॥૧૨॥ દેગો કરીને કાઢ્યાં જાણ્યે, ઘરખારમાંથી
ટાળ્યાં; વનમાં ભાવન કરી લાખનું, તેમાં અમોને ખાળ્યાં ॥૧૩॥ તે
ખળતામાંથી ઉગાર્યાં હરીયે, આળ્યા છીએ આવન; છમાસથી અમે રહી
એ છીએ, અહીંથી એક જોજન. ॥૧૪॥ પશ્ચીમ દીસાએ સરોવર છે,
ત્યાં કયો છે વિસરામ; ઉતરમાંથી ફળ લાવતોતો, ખોતાંતાં માભેતમામ
॥૧૫॥ એ દિશામાં ફળ ખુટ્યાં ત્યારે, આળ્યો હું તારાભણી, પુર્વનાલેખ
થી લગ્નજથ્થુ; તું ધણી આણી હું ધણી. ॥૧૬॥ હેડંબા કહે પધારો પીઉછ.
હવે થઈ સુખ હરે; તમારા ભાત વસ્યા છે વનમાં, તેડી લેઈ આવી
એ ઘર. ॥૧૭॥ એટલે ભીમે મન વિચાર્યું, માલાઈનું સાલ નડસે; હારો
બોલારો નહિ મારાથી, ખરા રંગમાં લંગ પડ્યે, ॥૧૮॥ એવું બહીભીમસે-
ન બોલ્યો, હુ'તો નહિ તેડી લાવું; તું તેડી આવે તે મને ન ફાવે, હું વન
નાશી બહું. ॥૧૯॥ એતો ભમત છે અહિં નહિ આવે, જે લગ્ન થાય
પ્રખ્યાત; તો તુજ કને આવવા નવ દે, મહારા માતન ભાત ॥૨૦॥ તવ
હેડંબા એવું બોલી, રહેવાદો એમને કામ; તમે જવો ત્યારે તમારાં મા-
ભાઈ, મહારે જોઈએ શું કામ ॥૨૧॥ આપણા પાગમાં ફળ ધણા છે, જ-
ઈને ત્યાં આપી આવો, તમે તમારે ખાઈ પીને સંસારનો દ્યોલ હાવો ॥૨૨॥
એવામાં તો સાંજ પડી કે, ભીમસેને ફલ મંગાળ્યાં, ઝોળી લરીને ગાંસ
ડી કીધી, દહીતને શીશ ચઢાવ્યાં ॥૨૩॥ માત ભાતને આપવાને ચાલ્યો,
દીનમણી હસ્ત થાતે; નારીએ પુછ્યું કયારે આવસો, ભીમે કહ્યું પોહાર
રાતે. ॥૨૪॥ ભીમ છે આગલ દહિત છે પાછલ, તણ ગાડી મજલ કીધી;
ભીમે દહિતને પાછો વાળ્યો, ફળની ઝોળી લઈ લીધી. ॥૨૫॥ ઝોળી
લઈને ચાલ્યો ભીમસેન, માતા જુવે છે વાટ; ભીમને આજ કેમ તાર લા-
ગી, સર્વ કરે ઉચાટ. ॥૨૬॥ એવામાં આળ્યો બહુ ફળ લાળ્યો, મેલ્યાં જુ-
પડીમાં સાર; કુન્તાળ કહે કુંવર મહારા, કેમ લાગી બહુ વાર. ॥૨૭॥ ભીમ
કહે કાંઈ ફળ નથી મળતાં, આતો હું વન; આખા દાહાડામાં આટલાં

વીણ્યાં, કુન્તા કહે ધન્ય તન ॥૨૮॥ અમારે માટે કષ્ટ તું વેઠે, તવ બો-
 લ્યા શેદેવ શાણા; એરે મારી કુન્તા માતા, આજ વહેચો ગોળ ધાણા
 ॥૨૯॥ ભીમે વીચાર્યું ભેશીડો જણે, કહી દેશે મુખ લાવી; કોઈ ન ચેતે
 એ રીતે ભીમે, ભેશીને આંખ્ય ખતાવી ॥૩૦॥ એટલે શેદેવ રયા છાના
 કુન્તાને પડ્યો વેમ; શાના ગોળને ધાણા કહ્યા, કહી છાનો રહ્યો કેમા ૩૧॥
 શેદેવજી કહે સળગ વીશે મુને પછાડ્યો એણે; તે દુઃખજેલું એને દુઃખ
 પડીયું, ખુશી થયો હું તેણે ॥૩૧॥ કુંતાજી કહે મારા પીટયા; એમાં શું
 ખુશી થાય; આપણે માટે આથડવાને, એજ બીચારો જય ॥૩૩॥ એમ
 કહીને ગાંસડી છોડી, ફળ ખાવા સૌ આવો, ભીમ બેટા કેમ બેશી રહ્યા
 છો, તમે પણ ફળ ખાવો ॥૩૪॥ ભીમ કહે રણમાં રજાવ્યો ત્યાં ફળનું બો
 જન કીધું; અથડામણમાં વારેવારે, ધણુંક પાણી પીધું ॥૩૫॥ તેથી પેટ
 ભરાઈ ગયું છે, ખાઈ નથી સગાર; શેદેવે શાન કરી એક કોળીયો, લાવ
 વોતો કસાર ॥૩૬॥ પછી સરવે ફળજ ખાધાં, કુંતાજી બોલ્યાં કોડે; ભી
 મ બેટા કાલ અરજીનજીને, સંધ જજે તું જોડે ॥૩૭॥ ભીમ કહે આ મા-
 તા મહારી, શું ચાલે બીજની હામ; એવનમાં એક વાતણ મોટી, નહી
 અરજીનનું હામ ॥૩૮॥ શેદેવજી કહેવાતજ સાચી, ભીમલાઈએ વશકી
 ધી, તવ કુંતા કહે ભીમસેન બેટા, તુજ વીના નહી સીધી ॥૩૯॥ ભીમ
 કહે ઘણા ગભરાટ થાયછે, માટે બહેલો ઉઠી જઈસે; મારી ફીકર ચિંતા
 નવ કરશો, હું બારણે સુઈ રહીશ ॥૪૦॥ એવું કહીને બારણે સુતો; ઝું-
 પડીમાં માત બ્રાત; શયનકીધું ને નીંદ્રા આવી, એવે ગઈપહોરરાત ॥૪૧॥
 એટલે ઉઠ્યો વાયુ નંદન, છાનોમાનો સમશેર; ઝોળી લાવ્યો ચાલીને
 આઠ્યો, હેડંબાને ઘેર ॥૪૨॥ તવ હેડંબા આણુંદ પામી, કરાવ્યાખાન
 પાન; ખુશીમાં રહેતો સહુ સુખ લેતો, બંને થયાં ગુલતાન ॥૪૩॥ એરીતે
 રાત્રીએ ત્યાં રહે છે. એક એકને મન લાવે; અહમ્મશ સાંજે ઝુંપડીએ
 જઈ, ફળની ઝોળી આપી આવે ॥૪૪॥ થોડે દહાડે ભીમનું વાન વગી
 યું, સુખની પ્રતી નેટ; ઇશ્વર ઇચ્છાએ હેડંબાને ગર્ભ રહ્યોછે પેટ ॥૪૫॥
 મનુષ જતીને દસે માસે, પુત્રનો પ્રસવ થાય, માયાવીને દશે દીવસે, પ્રસવે
 પેટ પ્રજય ॥૪૬॥ તેથી હેડંબાને દશે દીવસે, પુત્ર પ્રગટીયો સાર; ગરજ-
 ના કરી ઉછળ્યો ઉચો; દારીએ ઝાલ્યો કુંવાર ॥૪૭॥ બહુજ બગીચો
 જનમ્યો માયાવી; છે રૂપરૂપનો ધામ, હર્ષ થયો ભીમસેનનભારે. પાડ્યું
 ગટોરગચ્છ નામ ॥ ૪૮ ॥ રમાડે જમાડે દિવસ કહાડે, પુત્ર જોઈ હરખા-
 ય ગટોરગચ્છ ઘડીમા નહાનોને, ઘડીમાં મ્હોટો થાય ॥ ૪૯ ॥ બોલે કાલુ

લાગે બહાણું, મુનો ન મુકે લગાર, ફળ આપવા ભીમને જડું પડે, કં-
ટાળો આવે અપાર ॥૫૦॥ એવિ રીતે દીવસ કહાડે, એવામાં શું થાય;
હેડંબાને એકછે ભાઈ; હેડંબાસુરરાય. ॥૫૧॥ હેડંબા વનથી દશ ગાઉ
આધે, ઉતર દીશામાંયે; માંખણીઓ પરવત સુવાળો, મક્ષીકા લપશી
જય. ॥૫૨॥ બાર ગાઝિનો એછે ઉચો, તેના ઉપર રહેછે; અયુત ધરની
તેપર વસ્તી, તેનું રાજ્ય કરે છે. ॥૫૩॥ તેપરવતપર દેવીનું ડેર, છત્રેશ્વરી
મંઆય; તેનું પુજન નિત્ય કરેછે, હેડંબાસુરરાય. ॥૫૪॥ ત્રણ પેહેડીથી
પાપી લોકો, દેવીની પુઠે લાગે, શીવ વિષ્ણુને જીતવા માટે, અમર થ-
વાનું માગે ॥૫૫॥ તેણે વરદાન આપે ન દેવી, પાપી ન મુકે કંડો; દેવીએ
જાણ્યું પાંડવ હૈછે, માટે લાવું નવેડો. ॥૫૬॥ એવે હેડંબાસુર આવ્યો,
પ્રેમે કર્યું પુજન; એટલે દેવી પ્રગટ થયાં, દેઈ દીધાં દરસન, ॥૫૭॥ કહું
કે માગ્ય માગે તે આપું, શેવકછે તું ખેરો, હેડંબાશુર બોલીયો મા;
અમર મુજને કરો. ॥૫૮॥ એટલે હુંતો જીતી લાવું, પાતાળ સ્વર્ગને ભો-
મ. દેવી કહે પાંચ બત્રીસ લક્ષણો, પુરૂષનો કર હોમ. ॥૫૯॥ કદંબ કહે
તે કયાં હશે મા, બોલી દેવિ તેણિવાર; હેડંબા વનથી પશ્ચિમ દીશાયે,
છે છોટે ગાઉ ચાર. ॥૬૦॥ ત્યાં સરોવરના કીનારા ઉપર, જુંપડીમાં પાંચ
બ્રાત; એકછે તેમાં છત્રીસ લક્ષણો, છઠી એની માત, ॥૬૧॥ તે જુંપડી તું
લાવેતો આવે, કામજ તારું થાય; પાપી કહે આજ રાતે લાવું, ઓરે
ભારી માય. ॥૬૨॥ વળણ ॥ એમ કહાને એ રહ્યો, એવે થઈ મધરાત;
બ્યાસ વક્ત્રલ વાણી વદે, અસુર માંડે ઉતપાત.

કડવું ૮૧ રાગ રમણુ રેકતાની ચોપાઈ.

બોલ્યા બોલ્યા, વૈશંપાયે વચનરે; સાંભળ સાંભળ જનમેજરાજ-
નરે. ॥૧॥ હેડંબાસુર, ચોરી કરવાને ચડીયોરે, કટી કશી; પરવતપરથી
પડીયોરે ॥૨॥ ચાલ્યો ચાલ્યો, ગયો હેડંબા વનરે; ત્યાંથી ગયો પશ્ચિમ
એક ભેજનરે. ॥૩॥ આવ્યું શરોવર, જુંપડી દીઠી ત્યાંયરે, સત્ય લાગ્યું,
દેવીનું કહેણું મનમાંયરે. ॥૪॥ પછી કીધી ચોરી કરવાની પેરરે; તે વે-
ળાયે; ભીમ હેડંબાને ધરરે. ॥૫॥ પાપી બેઠો, જુંપડીએ કરવા તપાસરે;
કાન માંડીને, ઉંઘતાનો આજખ્યો સ્વાસરે. ॥ ૬ ॥ પછી રાખી
જુંપડી છાતી સાથરે; આશપાશ ધાલ્યા, એવની વિશે બે હાથરે. ॥૭॥
બળવંતાયે, બહુજ પ્રાક્રમ માંડ્યુરે; જુંપડી સુદ્ધાં, પ્રથવીનું ડગ

છુ કાહાડયુરે ॥૮॥ ઉચકી લાધું, પોતાના એક કરમાંય; ચોરી કરી
 ચાલ્યો તે તસ્કર ત્યાંયરે ॥૯॥ લાવ્યો પરવત છલંગથી ઉંચો ચડી-
 ચોરે; ખાર ગળી ઉંચો. કુદી પરવત પર પડીચોરે ॥૧૦॥ જમને ઝુંપડી,
 મુકી વજકોટ માંયરે, પછી ગયો, દેવીની પાસે ત્યાંયરે ॥૧૧॥ માલ લા-
 વ્યો, ઝુંપડી પ્રથવી કર ખોશીરે; દેવી કહે, છે ચાર નર એક ડોશીરે
 ॥૧૨॥ પાપી કહે, લાવ્યો છું આખીને આખીરે, દેવી કહે છતરી લક્ષણો
 છે બાકીરે ॥૧૩॥ જ જમનેજે, તવ ચાલ્યો અસુરરે; બળતી મસાલે,
 જોવા ગયો થઈ આતુરરે ॥૧૪॥ કોટ ઉઘેડી, જુંપડી ઉઘેડી જ્યારે
 રે; પ્રકાશ દિઠો, ચાર લાઈ જગ્યા ત્યારે ॥૧૫॥ પાંચમા કુંતા, જગ્યા
 તેતો દૈત્ય જુએરે; બહુ ભય પામ્યાં, ચોધાર આંસુથી રૂવેરે ॥૧૬॥ દ-
 હીતે દીઠાં, ચાર પુરૂશ એક ડોશીરે, પાછો કોટ, અટકાવી નીકળયો રો-
 શીરે ॥૧૭॥ આવ્યો છતરેશ્વરી દેવીની પાસરે; સાચુ છે મા; કેમ કરું
 હવે કયાસરે ॥૧૮॥ દેવી કહે, જ તુ ઉતર દિશાયરે; બહાણું વહાતાં
 સુધીમાં જો ભેગો થાયરે ॥૧૯॥ તો તો લાવજે, નહીતો આવજે પાછો-
 રે; કરશું બીજી, પેરવી નહી રાખુ કાચોરે ॥૨૦॥ એમ કહીને, કા-
 ઢ્યો અવળે પંથરે; દેવીને છે, દૈત્ય મરાવવાનો તંતરે ॥૨૧॥ રડે કોટ,
 વિશે માતને બ્રાતરે; અસુરોનો, ભય પામીકરે કલ્પાંતરે ॥૨૨॥ પછી બીમ
 ને, સપનું મુકયું મંભાયરે; જાણે મહારાં, માલેની ચોરી થાયરે ॥૨૩॥ હેડ
 બાને; સ્વપન થયું વણ ધાર્યુરે; મારા લાઈનું, દુખ દેવીએ નીવાયુરે
 ॥૨૪॥ અમ્મર કરશે, છતશે સઘળી ભોમરે, મારા દીયર જોડોને કર-
 વો છે હોમરે ॥૨૫॥ માટે ચોરી, કરીને લેઈ ગયો ઘેરરે; એક સપનું,
 આવ્યું ને જાણી પેરે ॥૨૬॥ એવે પ્રભાત, થતામાં જગ્યો ભેમરે;
 સપનું આવ્યું, તેથી પડ્યો છે વેમરે ॥૨૭॥ માંડી કહી; હેડ બારાણી-
 ને વાતરે; જાણે હાંઈ, ચોરાયા મારા મા બ્રાતરે, ॥૨૮॥ હેડ બાને;
 દાખલો મળ્યો તતકાળરે; મનમાં સમજી, ખોલી નહી દૈત્યબાળરે ॥૨૯॥
 અંધારામાં, ફળ મંજાવી લીમળયરે; ખખર કાઢું, એમ લાગ્યું મનમાં
 યરે ॥૩૦॥ ગયો ઝોળી, લઈને સરોવર તીરે, જુંપડી નવ્ય દીઠીને
 કંધ્યું શરિરે ॥૩૧॥ બે ગઈ કરનો, શોધીને આવ્યો પેરે, રડવા લા-
 ગ્યો; કયાં કરે સોધ્યાના પેરે ॥૩૨॥ એ હેડ બા, ઘેલો કર્યો મને ગોરી
 રે; થઈછે મહારાં, માતને બ્રાતની ચોરીરે ॥૩૩॥ તવ હેડ બા. આવી
 મહેલની બહારરે; મેં કહું હવું, હઈ લાવો ભરથારે ॥૩૪॥ તોહય
 નવ્ય, લાવ્યા તે ભવીશ તમારે; થઈ ચોરી, તેમાં શું જોર અમારે

॥૩૫॥ લેઈ મયેલો, અસુર કોઈ બક્ષ શાફરે, હવે તો મન વાળી બેસો
હું વાફરે. ॥૩૬॥ બીમસેન બોલ્યો; મહારે જીવીને શું કરવરે; બતાવ
મા ભાઈ, નહીતો બળી મરવરે. ॥૩૭॥ બોલી હેડંબા, એવું કયાંમાં
શો સારરે; નહોતાં મા ભાઈ; મનવાળો ભરથારરે ॥૩૮॥ ચાલો જઈએ,
હસ્તીનાપુર તમ ઘેરરે; ત્યાં હું આવી, કૌરવોને મારૂં ઠેરરે. ॥૩૯॥ બીમ
કહે તુજ, કરતાં મુજમાં બળ જાણુરે; મા ભાઈ વિના; રાજ્ય લેતાંહું
લાણુરે ॥૪૦॥ માટે મારા, માને ભાઈ શોધી આપરે; તારે હઠથી મયાં
માટે તું લાવરે, ॥૪૧॥ બોલી નારી, મારી ન કરશો વાતરે; હું શું જણું
શોધી આવો તમ આતરે. ॥૪૨॥ બીમસેન બોલ્યો, જે તું આવું ઓચ-
ચીશરે; તારે બારણે ચીતા ખડકીને મરીશરે ॥૪૩॥ કહે નારી, તમારી
ખુશી રજ આલીરે; ગદોરગછને તેડીને ઘરમાં ઘાલીરે ॥ ૪૪ ॥ બેઠી
જઈને જઈએ પુત્રજ લેઈરે; બીમે જણ્યું, કામની સગી કેઈરે ॥૪૫॥
લાવ્યો કાંઈ, ચીતા ખડકી તે વારરે; પછી ધુસ્કા, મુકીને રડયો અપા-
રે; ॥ ૪૬ ॥ માત બંધુ સમાન સગું નહીં કોઈરે; કદી કાળે, નારી
સગી નવ હોયરે, ॥૪૭॥ દેખે સુખડું ત્યાં સુધી તે સગી થાયરે; માને
સગી, તે મુજ પેરે ચટકાયરે ॥૪૮॥ બને ગોરી; દેખીને મુજ તુલ્યલેલોરે
તેવા જનને, મુરખ માનવો પહેલોરે ॥૪૯॥ નારી કોની થઈ નથી;
ને ન થાયરે, દુખના બેલી, જણવાં આત તાત માય રે ॥ ૫૦ ॥ વનમાં
મુકી, સુખી થવાને હું આવ્યોરે; તેથી મુને દારાએ દુખમાં દુલાવ્યોરે.
॥૫૧॥ એવું ધણું રડીને બોલ્યો વચનરે; અગની મને મુકી જ ગદો-
રગછ તનરે. ॥૫૨॥ વલણ અગની મુજને મુક તું, ઓરે મહારા તન;
વ્યાસ વલ્લભ મુખ ઓચરે. સુણજે આતાજન.

કડવું ૮૨ રાગ સાખીની ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું આલ પરવ મહીમાય ॥૧॥ ગદોરગછને દયા આવી, મુખથી
બોલ્યો એમ; મારા પીતા અગ્નિ મુકાવે. કઈ જનેતા કેમ. ॥ ૨ ॥ હે-
ડંબા કહે મુકી આવ જઈને બોલ્યો ગદોરગછ વાત; કોણ લેઈ મયું
હશે મહારા તાતતણાં માત આત ॥ હેડંબા કહી કહે તુને, અગની જઈ
મુડી આવ્ય; ગદોરગછ કહે પછી મુક, માતા તું મને બતાવ્ય, ॥ ૪ ॥
હેડંબા કહે બાળક તુંછે, ન ટકે પેટમાં વાત; ગદોરગછ કહે સમ તારા

કોઈને નહિ કહ્યું માત ॥ ૫ ॥ હોમ કરીને અમર થવા, લેઈ ગયો તુજ મામો; ત્રીલોકનું એને રાજ્ય મળશે; તેમાંથી તમે પામો ॥ ૬ ॥ તે માટે હું નથી કહેતી તારા લાભને સાર, તુજ તાત કદી મરી જશે તો, શું વળશે અંધાર ॥ ૭ ॥ ગોરગચ્છ કહે વાર માતા, કહી માળથી ઉતરીયો; ઉઘાડી તરવાર લઈને આવ્યો, તાત કને કરોધ ભરીયો ॥ ૮ ॥ એરે પીતાળ એરે પિતાળ તમે નથી જરા પાકા; આવો મહારી માને મારો, બતાવું દાઢિને કાકા ॥ ૯ ॥ એમ કહીને ખડગ આપ્યું, હેડંબા સાંભળી ત્રાસે; હાથ ઝાલી ભીમને ખેંચી લાવ્યો, હેડંબાની પાસે ॥ ૧૦ ॥ મુસ્તક છેદા મહારી માતાનું શા સાર ભય પામો, તમારા જ્ઞાતને તમારી માતને, લેઈ ગયો મુજ મામો ॥ ૧૧ ॥ એમ કહ્યું પણ ભીમ ન મારે, ગોરગચ્છ બાળ્યો ધાઈ; હેડંબા તવ રડવા લાગી, પેટ ઉઠ્યું પીતરાઈ ॥ ૧૨ ॥ છાની વાત તો ફાટી ગઈ, હવે શી રીતે સાંધું; અરેરે મહાર પેટજ કોહોયું, ત્યાં કયાં પાટો બાંધું ॥ ૧૩ ॥ પેટ પુટ્યું તેનું કરમ પુટ્યું, ગોરગચ્છ રીમ ધારે, ઝાલ્યો માનો ચોટલો ને ગડદા પાટું મારે ॥ ૧૪ ॥ શંખણી માતા દુખનિ દાતા, છેક છેકી ગઈ છાકે, સાસરીયાનું ભુડું કરીને, પીઅરીયાનું તાકે ॥ ૧૫ ॥ તેથી બીજી શંખણી કેઈ, જે નારી પીઅરવાસી; તે તો નકંની ભોમવનારી, સાતે જનમ નિરાસી ॥ ૧૬ ॥ જે પ્રેમદાને પીઅર બહાણું, તેતો ધર નવ માડે; કાંતો તે રહે વાંજણી કે, કાંતો તે રાંડ રાંડે ॥ ૧૭ ॥ પોતાના પતીને મરતાં લગી, તુતો હા કહેનારી; માટે ન મુકું જીવતી હું, તુજને નાખું મારી ॥ ૧૮ ॥ એમ કહીને મારજ મારે, અતી-શે આકળો થયો, એટલે ભીમે વછોડી નાખી એને આઘો લઈ ગયો ॥ ૧૯ ॥ ખુલે જઈ સમજાવ્યો એને; એરે મારા મૃત; તારા મામાનું ધર બણ્યા વણ, શું થયો આકળો ભુતા ॥ ૨૦ ॥ કયાં ધર એનું કયાં ગામ એનું બણ્યા વીના શું વળે; કયાં જઈએ ને કયાંથી લાવીએ, માતને જ્ઞાત કયાં મળે ॥ ૨૧ ॥ ગોરગચ્છ કહે વાત સાચી, ભુલ થઈ બહુ મહારી; એના પેટમાં પેસીને પાછો, વાત લઉં છું વીચારી ॥ ૨૨ ॥ એમ કહીને આવ્યો જરૂએ માને શતી બેઠ રડીઓ; અરેરે મેં તુજને મારી, ખોળામાં આ-ળોટી પડીઓ ॥ ૨૩ ॥ હેડંબા કહે તું નહિ દીકરો, હું નહી તારી માય; ઉઠીજ મારા ખોળામાંથી, હડશેલી મુકયો ત્યાંયાર ॥ ૨૪ ॥ તો પણ પાછો પડ્યો ખોળામાં રોયો હૈયાફાટ; આ માતા હું ભુલ્યો ચુકયો; હાથ વાળયો દાટ ॥ ૨૫ ॥ એમ કહીને ધુશકા મુકે, હૃદયું રહે નહી હાથ; એટલે મા-તાને દયા આવી, દાખ્યો રૂદયા સાથ ॥ ૨૬ ॥ જે બેટા તેં મુજને મા-

રી, રાખવા તાતનો ટેક; મેં તને કહ્યું તે કહિ દીધું, બાપ બેટા થયા
એક. ॥૨૭॥ એક થઇને જવો લઇ આવો, ત્યારે તો ભુકતીના સાચા;
જે જઇને લઇ આવો નહિતો, બાપ બેટા બે કાચા. ॥૨૮॥ ભીમ કહે
ભુડી એમ શું બોલે, હું ને તું તઇયાર થઇએ; સાસરૂં મને જોવાનિ
ધણ છોકરા સુધાં જઇએ ॥ ૨૯ ॥ ગોરગછ કહે ચાલો માતા, મારે
જવુરે મોસાળ; હેડંબા કહે તાત તારો, કરે મામાનો કાળ ॥૩૦॥ ભીમ
કહે મને સાળો વહાલો, તેનાથી કેમ વહાય; ગોરગછ કહે તોફાન કરે
તો, મારે જોયં જેવું થાયા ॥૩૧॥ મહારા બાપની સાથે બાબુ, કલેશ મને
જોયા જેવો; વળી મહારો મામો એમના કરતાં, નહીં હોય હોય હારતેવો.
॥૩૨॥ હેડંબા કહે તારા પીતાને, કેઈ નથી છતનારા; હીંચકા નાંખી
મુને દેખાડયા; દહાડે ગગનના તારા ॥૩૩॥ ગોરગછ કહે મામાને માણેજ
મળીને ચાહ્ય તે કરીએ; ભીમ કહે કહો સમ ખાવું, ઉઠો આપણે
પરવરિએ. ॥૩૪॥ ગોરગછ કહે ઉભીથા માતા, કહીને કરિ તઇયાર;
ત્રધણે હળીમળી નિકળયાં તે, માંખણીએ ગયાં સાર, ॥૩૫॥ બારગાઉનો
પરવત ઉંચો, સુંવાળો માખણ જેવો; હેડંબા કહે આ પરવતપર, મા
ભાઈનો સોધ લેવો ॥૩૬॥ ભીમ કહે કયાં થઇને ચડવું, હેડંબા બોલી
વાત; છલંગ મારીને ઉતરે ચડે, બળવંત મહારો બ્રાત, ॥૩૭॥ ચડવા
ઉતરવાનો મારમ નથી. એરે મહારા નાથ; ભીમ કહે કે ઉપર ચઢવું
તેતો તારે હાથ. ॥૩૮॥ તવ હેડંબાએ ચઢાવવાને, કરી માયાકળ કુંચી;
શીશ ધુણાવી પાશાણ પછાડ્યું, થઇ દ્વાદશ ગાઉ ઉંચી. ॥ ૩૯ ॥ પગ
પાના લગી કેશ લાંબા, જડા વાંસડા જેવા; દસ ગજ લાંબાદંત એના,
પોહોળા પાવડા તેવા. ॥૪૦॥ દરવાજા જેવડું મુખ જેવું, નાસ્કોરાં ઘડ-
નાળાં; શરીરના જે રવાડાં તે, જણે જંગલના જળાં. ॥ ૪૧ ॥ વૃક્ષના
થડ સરખી આંખળીઓ, દસ થડજેવો ખંભો; ભીમે જાણ્યું નોહ્ય હેડંબા
આ તો મ્હોટો હેડંબો, ॥૪૨॥ એવે ગોરગછ કેશને વળગ્યો, ચઢી
મથો મુસોટ; પરવત પર જઇને એ બેઠો, મ્હા બળીયો ચડી ચોટ.
॥૪૩॥ પછી ભીમ પણ ચોટલે બાજ્યો, પરવત ઉપર મથો; ગોરગછે
હેડંબાનો, ચોટલો બે કર સહ્યો. ॥૪૪॥ બે ચાર આંટા હાથે નાંખ્યાં,
પછી વદ્યો પેર; જવો પીતાજી મહારા મામાને, મારી નાંખજે ઠેર. ॥૪૫॥
હેડંબા સાંભળીને અકળાઇ; ઉંચીને નીચી થાય; ગોરગછે દેખાવી દી-
ધ, ઉભીરે સંખળી માય. ॥૪૬॥ ભીમ કહે બોલશે નહીં બેટા, પાછળ
પસ્તાઇ મરશું; રખે ન્હાની થઇ જશેતો, કેમ કરી ઉતરશું. ॥૪૭॥ મ-

ઠારગછ કહે સુણો પીતાલ, ઉંચી નીચીછો થાય; એનાથી ચોટલો મ
હો ત્યાં લગી, ન્હાની નહિ થવાય. ॥૪૮॥ તે વાતની ચીંતાનવ કરશે
એસુરના પ્રાણ હરજો; મારા મામાને મારીને મહારૂં, મોસાળ ઉજડ
કરજો. ॥૪૯॥ તમે ન જાણો તો ચોટલો ઝાલો, હું જઈ મામાને મા-
રૂં ભીમ કહે હું જલુડું બેટા, એતો નહિ કામ તારૂં ॥૫૦॥ એમ કહી
આલ્યો વૃકાદર, વીચાર કરતો મન; એવે દેવીનું દેરૂં દીકું, જઈકયાં
દરશન. ॥૫૧॥ ખડખડ દેવી હસી પડ્યાં, બોલ્યાં મુખ વચન; મેં તારા
ભાઈની ચોરી કરાવી, તને તેડાવ્યો તન ॥૫૨॥ તારો સાળો મને દુખ
દેધ, અમ્મર માગે આજ; અમ્મરઆપું તો અધરમ કરે, ત્રીલોકનું લે રા-
જ. ॥૫૩॥ એવો અસુર ભતિને તો, અમ્મર કેમ અપાય, ભીમ કહે
આપણું નવ જોઈએ, એરે મારી માય. ॥૫૪॥ દેવિ કહે આપું નહીં તો
કેડો લેધ કર કેહેર; માટે તુજને તેડાવ્યોછે, પાપીને મારવા ઠેર. ॥૫૫॥
લાંબી વાતો પછી તું કરજે, પેલો કોટમાં જાને; જઈને બેલો આવજેતુ
મળી આવ તારી માને, ॥૫૬॥ એવું સાંભળી ભીમ આલ્યો, કરતો દોટા
હડીઓ; વજ્રકોટ દેખીને કુલો, ઉછળીને મહી પડાયો. ॥૫૭॥ ચાર ભાઈ
બાળ પડયાને કુન્તા કહેતું કયાંથી; ભીમ કહે ઓ માતા મારી આવ્યો
જત્રામાંથી ॥૫૮॥ કુન્તાજી કહે બળી જત્રા; નાશીજ તુતન; રાક્ષસહમારૂં
ભક્ષજ કરે. તને થશે વીધન. ॥૫૯॥ બેટાતું હઈશી જીવતો; કરીશકીયા
હમારી, માટે હઈથી તું ઝટ જ નાશી, કરે પ્રભુ સાહય તારી ॥૬૦॥ બાલમ
કહે મા ધીરજ રાખો, કરૂં જીવાડવા પેર; ભકતી કરી મને શકતી અ-
પાવો; દુષ્ટને મારૂં ઠેર. ॥૬૧॥ એમ કહીને આલીયો, દેવીને દરબાર;
વલ્લભ કહે મહી પેશીને, બંધ કયાં બે દ્વાર.

કડવું ૮૩ રાગ રામગરીની છાયા.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું, આઠપરવ મહીમાય, ॥૧॥ દેવીના દેરાનાં દ્વારજ દીધાં, સાં-
કળ ભોંગળ દેધ; પછી પુછવા લાગ્યો શકતીને કહોતે કરૂં ખુશી લેધ,
॥૨॥ દેવી કહે બેટા હઈતને મારો, એનાં કુકર્મ અધાર; ભીમ કહે ખાવા
મળતું નથી મા, નથી સરીરમાં જોર ॥૩॥ સત્તારની મને ભુખ લાગી છે,
શકતી કહે સ્થીર રહેજો; તને શોધી પાપી એવાતો હશે, નધવેદમાગી લે
જે ॥૪॥ ભીમ કહે હવે ભુકતી કરીશ મા, નીરવરતી વંત થયોઆનંદ
પામીને દેવીના દેરામાં, લાંબો થઈ સુધ રહ્યો ॥૫॥ એવે હેડંબાસુર આ

ઓ, ઠેક્યાં દેવીનાં દ્વાર; ઉઘેડા માણ હું આળ્યો છું, કહું બધા સમા-
ચાર ॥૨૬॥ જલે શબ્દે ભીમશેન બોલ્યો, ઉઘડશે નહીં દ્વાર; તુજ કાજ
અમ્મર બેગું કરું છું, એ મારા કુંવાર, ॥૭॥ હેડંબાસુર થયોરાજ, મા-
જ પાછો વળીયો; છત્રીસ લક્ષણને બહુ સોધ્યો, કે સ્થળે નવ મળીયો
॥૮॥ જલે શબ્દે વરકોદર બોલ્યો, એતો પડ્યો બહુ ભેદ; એના વતીનું
માગું તેરહું, દે મુજને નેવેદ ॥૯॥ અસુર કહે માગી લ્યો માણ. કાળ-
જડું થાય ટાહાડું; ભીમ કહે બરાબર ધીનો સો મણનો લાવ્ય લાડું,
॥૧૦॥ મીઠા મશાલા નાંખજે માંહી, સો બેડાં જળતણાં, બાકળામાં તે
લાવજે તું પચીસ મણજ ચણા ॥ ૧૧ ॥ અસુર કહે વાર માણ, રાજ
થઈ ગયો ઘેર; પચીસ મણ ચણાને લાડું, કરાવ્યો ભલી પેર. ॥૧૨॥ વા-
જતે માજતે નેવેદ લઈને, આળ્યા દેવીને દેરે; એ માતાજી લાળ્યા સા-
મગ્રી, દ્વાર ઉઘેડા ફેર ॥૧૩॥ જલે 'શબ્દે ભીમસેન બોલ્યો, નથી ઉ-
ઘડયાનું કામ; બારથી આરતી પુજ કરીને ધાબામાં બસ્યો તમામા ॥૧૪
એ ધાબાપર ચઢીને સર્વે, અંબે અંબે ભાખે; ધાબામાંછે ગોખલો, તે,
નેવેદ એમાંનાંખે. ॥૧૫॥ પેહેલો લાડુ પછી ચણા, તે પછી રેડો પાણી;
મણ ચણા તમે રહેવાદેજે, અંબેનાબાકળા બણી ॥૧૬॥ તે મુઠીઓભરીને
ઉછાળે, કેજે કાણુબળવીર; એટલે અમર લઈને આવું, રાખજે રૂંદેધીર
॥૧૭॥ એવી આપી આગના તવ, દ્વારે કયું પુજન; આરતી ઉતારીને
ચાલ્યા ધાબા ઉપર સહુજન ॥૧૮॥ ઘંટ વગાડે ચીચીયા પાડે, માતાજી
અમર દેજે; નેવેદ ગોખમાં નાંખીએ તે. છતરેશ્વરી મા લેજે ॥૧૯॥ ભીમે
બણ્યું ભોમી પડશે, તો કચરાળા થાશે; હાથે લેઈ ખાતાં વાર લાગે,
બહુ વેળા વહીજશે ॥૨૦॥ એવું બણી ઉભો થયો, પ્રાકરમ સોધી કહા
ડયું; લંગોટું ઢીલું મોટું વહીલું, કરીને ગોખલે માંડયું. ॥૨૧॥ તવઅસુ
રે ટોપલા લીધા, અંબે અંબે ભાખે; ભોગ લેજેમા ભોગલેજે મા, કહી
કહી લાડુ નાંખે ॥૨૨॥ તેવાજ એના મુખમાં પડે, ભીમને ભલા ભાવે;
મળામા પડે તેવા ગળે, હંતદેઈ નવ ચાવે. ॥૨૩॥ એમ જમ્યા સોમણ
નો લાડુ, કાંઈ રહી નહીં મણા; પછી ટોપલે ટોપલા લઈ ગોખમા નાખ્યા
ચણા. ॥૨૪॥ તે ચોવીશ મણ ખાઈ ગયો નઈવેદ ભલે રૂંબણી; પછી અસુર
લોકે રેડયું, પીધું સો બેડાં પાણી ॥૨૫॥ પછી જે મણ ચણા રહેલા તેની
મુઠીયો વાળે; કાણુ બળવીર, કાણુ બળવીર કહી કહીને ઉછાળે ॥૨૬॥
સુત સતિનો ખાઈ પી રહ્યો, દેવીને પડ્યો પાય; કહે હવે આજ્ઞાશી છે,
ઓરે મહારી માય. ॥૨૭॥ દેવી કહે દીકરા યુધ કરી, મારો દુષ્ટનેડેર, ભીમ

કહે યુધ કરતાં હાર, ત્યારે શી કરવી પેર ॥૨૮॥ દેવી કહે વહતાં હારે
તો આવજો લે અવુકુળ, આવીને પાછો થે જજો શામે, આ પીશ હું તર-
સુળ ॥૨૯॥ ભીમકહે વાર મંમયા, જૈ ઉધેડયાં દ્વાર; હું છું બળવીર
હું છું બળવિર, કહી નિકળ્યો બહાર. ॥૩૦॥ આવો ધાબામાંથી ઉતરો
હેઠા, લેવરાવું અમર બાધા, હું છત્રી લક્ષણો નર આવ્યો; લાડુને ચણા
બાધા ॥૩૧॥ જોઈને અસુર વિરમય પામ્યા, આતે ખાનારો કેવો; અમ-
રવાળી કયાં ગઈ દેવી, આતો નીકળ્યો દેવો ॥૩૨॥ રાક્ષસ રાક્ષસણીયો
બહુ બીધાં, કાળબ નથી કાઠાં ધાબામાંથી પડતાં મુકી, જીવ લે લેને
નાઠાં. ॥૩૩॥ એકલો હેડંબાસુર રહ્યો, એતો અતી કરોધે ચડીયો; કમર
કશીને દંત ડશીને ધાબા ઉપરથી પડીયો. ॥૩૪॥ ભીમના સનમુખએતો
ઉભો, કીધે કરાડી કેવિ; કાણુ છે તું કાણુ છે તું, ભીમ કહે હું બનેવા.
॥ ૩૫ ॥ અસુર કહે બોલ વીચારી, બાધા તેં મહારા લાડુ, નથી માલ
હરામનોતે, જોને સુંસરા કહાડું. ॥૩૬॥ વળણુ લાડુ કહાડું સુંસરા, જોતું
મહારા હાથ; વ્યાસ વક્ષલ વાણી વટે, ભીમે લજ્યા ભીમનાથ. ॥

કડવું ૮૪ મું રાગ ચોપાઈની ચાલ.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સાંભળ જનમેજે રાજન; બંને યુધના
કર્ચાં મનસુભા, દંત પીસી સોમસામી ઉભા. ॥૧॥ શોભે બે જણુ જુ-
મલ જોડા, જણે ઘઠ લંકાનો ટોડા; બેઉ બળીયા સુરાના સાથી, જેવા
ઇંદ્રના ધરના હાથી. ॥૨॥ જણે પાતાળના કાળા નામ, જેવા વમડાના કે-
શરી વાધ; રાતા તાતા બે મદના ભરેલા, જણે હાડ ચોમાસુ ચરેલા,
॥૪॥ ધાર્યું યુદ્ધ કરવું આરંભ, સામસામી ઠોકે બેઉ ખંભ, એક એકપર
ખુંનસ કરતા દાવ જોઈ જોઈ ડગલાં ભરતા. ॥૪॥ પછી મેઘની પેરે ગા-
ળ્યા, દોટ મુકી લથ્થાબથથી બાળ્યા; એક એકને મારે ધીક, કરકડે
પાસળાં આવે હીક. ॥૫॥ નાંખે મોઢાંની કારમી ચીસ, લમડે ખભા શી-
શેશીશ; દયા દલમાં ન રાખે લેશ, એક એકના ઝાલે કેશ ॥૬॥ કરે ગડદા
પાટના ભડાકા, ભાગે હાડ તે થાય કડાકા; હેડંબાસુરની જે નારી, જુએ
મેહેલમાંથી બેઠી બારી. ॥૭॥ બેઉને પરસેવા ઉતરે દીલે, ભીમ ગડદા
વજ્જર પાસે ઝીલે ભીમ મારે તેમાં નહિ ભુલ, પણ અસુરને મન અ-
ડ્યું ફુલ. ॥ ૮ ॥ બાળ્યા બરાબર જેવા પાડા, પગે પંડયા પરવતમાં
ખાડા; લડતા વડતા ને પડતા ધરણુ, આંટા ધુંટીથી ફેરવે ચરણુ. ॥૯॥

એવે પાપીનું પ્રાકૃમ આહ્યું, ભીમના પગ વચ્ચેસીસ આહ્યું; ઉપાડીકે
ક્રી દેવા ખેલ ક્રીધો, ભીમે કટીગ્રહી ઉચકી લીધો ॥ ૧૦ ॥ ઉંધો ઉચ-
ક્યો આણી મ્હોટી ધાંટી પાપીએ ગમે નાંખી પગ આંટી, એટલે બેડે
જણા અડબડીયા, મલરાણાને ધરણ પડીયા ॥૧૧॥ પડી અડબડીને ઉ-
ભા થાય, કોઈ પાછા પડી નવ જાય; એવે વઢાં એકો દુષ્ટ ધરણ, દાવ
બેઠ જાણ્યા ભીમના ચરણ ॥૨૨॥ ઉચકી માથે ફેરવી નાંખ્યો હેડો, હે-
ડ'બાસુર રૂદીયા પર બેઠો; દુષ્ટ દયા કલ્પમાં નવ ધારે, મ્હોમાં ધુળમરી-
અડદા મારે ॥૧૩॥ અહ્યા આ મોઢે ખાધા લાડુ; ચણા સહીત સુસરા
કાહાડુ; એમ કહી ગમે દીધો નખ, ભીમનાં ઉંચાં ચડીયાં ચક્ષ ॥ ૧૪ ॥
નસો તણાઈ દખાવ્યા ટોટા, મ્હોડે આવીયા ફેંચ ફીસોટા; એનો, જીવ
રહ્યો નહી હાથ, તેનો જાણીયું દ્વારીકાં નાથ ॥ ૧૬ ॥ રાત્ર દોહરાના
આલસો ડાળ, ॥ દીનાનાથે વાત જણી. વેણુ શેઠેવનું નડશે; રખેને એ
ભીમ મરે તો, મ્હારે મરણું પડશે ॥૧૬॥ એણું જણી દયા આણી, પ્રભુ
ન જાય ચુકી; પોતાના સામરથ તણી એક કળા ભીમમાં મુકી ॥ ૧૭ ॥
તવ ભીમસેનને ભેર આવ્યું, મારો મારો ભાખ્યો, પગની આંટી દુષ્ટને
દીધી, ગગન ઉછાળી નાંખ્યો ॥૨૮॥ પાપી ઊયો ઉછળ્યો કે, ઊંડી ના-
ઠો એમ છત્રેશ્વરને જૈને નમ્યો; માતાજી કર કેમ ॥૧૯॥ દેવી કહે ડરતો
નહી બેટા, લે મ્હારું ત્રીસુળ જ જઈને માર્ય પાપીને રૂઢે, જશે સમુ-
ળ મુળ ॥ ૨૦ ॥ એવામાં ઉંચેથી હેડો હેડ'બાસુર પડીયો, ત્રીસુળ
લે ભીમ નીકળ્યોએ, નેત્ર નાદે ગડગડીયો ॥૨૧॥ પાપીએ દીડોત્રીસુળસા
થ, અતી થયો ઉચાટ; જાણ્યું કે આ છત્રેશ્વરી દેવી, ઘડાવે મારોઘાટ;
॥૨૨॥ એમ જણીને નાસી જવાનું, મન પાપીએ કીધું; એટલામાં ભી-
મે દોટ મુકી છાતીમાં બોકી દીધું ॥ ૨૩ ॥ ત્રીસુલ તરેહવાર બોકાયું,
પ્રાણજ ઉંચો ચડીયો; શુદ્ધીને શક્તી મઈ શરીરની ઢળીને હેડોપડીયો
॥૨૪॥ તેવો ભીમે પગ પાપીનો, પગતળે દાખા રાખ્યો; બીજે ઝાહ્યો
હાથમાં ને; ઊભો ચીરી નાખ્યો ॥૨૫॥ પછી પોતાની મટા ઊઘસી,
જીવ નીરવરતીમાં પેડો; હાથ હાથ જાળ્યા જઙ્ગર નીકળે, સ્વાસખાવાને
બેઠા ॥ ૨૬ ॥ એટલે હેડ'બાસુરની નારી, ખારીથી ઉતરી ધરણ; બેજ
બડા મ્હારા સ્વામીનું, તેનો કયું છે મરણ ॥ ૨૭ ॥ પણ સો બાંધવાની
બેન હું છું. તારી મતી કર માઠી; બહેરે બહેરે લેઉ તો ખરી, એમકહીને
ત્રુઠી ॥ ૨૮ ॥ ભીમને તો સ્વાસ માતો નથી, છોને બોલી મઈ નાર એવે
પરવત પરથી પડીને; નાઠો અસુર પરીવાર ॥ ૨૯ ॥ ભીમને સ્વાને

શ વળીયો, ગયો દેવિની પાસ; દ્યોરે માતાજી ત્રીશુળ તમો, દુખનો
કીધો નાશ ॥૩॥ વક્ષણ ॥ નાશ કર્યો મા દુખનો, લઈ આવું માત બ્રાત
વ્યાસ વક્ષલ વાણી વદે, પ્રસન્ન થઈ જગભાત,

કડવું ૮૫ રાગ સાખીની ચાલ.

વૈશમપાયે એણીહેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાણું, આધપરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ માતને બ્રાત લેવાને ચાલ્યો,
મહા બળીઓ ચડીયોટ; બળકરીને ખંભ પછાડી, ચકચુર કીધોકોટા ॥૩॥
ચાર ભાઈને કુંતા માતા પાંચને કહાડયા બહાર; છયે ગયા દેવિના કે-
રામાં, જઈ કર્યો નમસ્કાર ॥૩॥ એટલે બોલ્યા છતરેશ્વરી, પોતે હસ્તે
મુખ; ધન્યછે તારા દીકરાને, ધન્ય કુંતા તુજ કુખ ॥૪॥ જણવો તો હ-
રીજન જણવો, કાં દાતા કયાંસુર; ત્રણે લક્ષણનો સુત તારો; આશીષ દે-
મુજ ઉર ॥૫॥ તવ છયે જણ ચરણ લાગી; ત્યાંથી થયા વીદાય; પરવન
પરથી ઉતરણું છે, હેડંબા ભણી બય ॥૬॥ બતાં ભીમે મન વીચાર્યું
સાથે છે માત બ્રાત; આટલો દહાડા છાની રાખી તે, ઉઘાડી પડશેવાત
॥૭॥ એમ ઘણો મનમાં સરમાયો, થોડો આગળ ચાલ્યો; ગોટારમછને
ઉઠાડીને ચોટલો ભામે ઝાલ્યો ॥ ૮ ॥ જ બેઠા તારા કાકાને તારી દા-
દીને લાવ્ય તેડી, હેડંબા ઉભી ઉભી રડે મારું, પીયર નાખ્યું તોડી ॥૯॥
એવે ગોટારમછ તેડવા ચાલ્યો, હરખ ગણેરા ચડીયો, કાકા કાકાઓત્રધ
માતા કહી જઈ બહાજ પડીયો ॥૧૦॥ કુંતાજી કહે કોણછે આ, શેદેવ
બોલ્યા વચન; શેદેવ કહે માતા તમારા, ભીમસેન તનનો તન ॥ ૧૧ ॥
કુંતાજી કહે કેવારે પરણ્યો, કેમ જુઠું વેણ કહાડે, ઓ મા ગોળ ઘણા
વેંચવાનું, કહું હતું તે ઠોડે ॥૧૨॥ કુંતાજી કહે બાર માસ થયા, કેમ
વધે ધર મુત્ર, દાહસે માસમાં આવડે મહોટો, કયાંથી હોયે પુત્ર ॥ ૧૩ ॥
શેદેવજી કહે સુત માયાવિ, નાહાનોને મહોટો થાય; ગોટારમછ કહે પાચી
છે વારતા, ઓ મ્હારી વ્રદ માય ॥ ૧૪ ॥ એવી રિતે વાતો કરતાં, સ-
રવે આવ્યાં ચાલી; બે જુજે ભીમે કેશ ગ્રહેલા, બેઠો છે નીચું ધાલી
॥૧૫॥ ચાર ભાઈન પાંચમી માનું, વહુ જોયા મન મોહ્યું; હેડંબા ઉ-
ભી શરિર તેનું વાંકા વળીને જોયું ॥ ૧૬ ॥ ચરજીન કહે ભીમવીરા
કોણ ઉભી આ નારી; ભીમ કહે શું જણીને પૂછે, છે એતો વહુ મહા-
રી ॥૧૬॥ સેદેવ કહે વાઘેણ કહીતી, તે આ વાઘેણ વનવાશી, કુંતા

કહે આ વહુકે વહુડો ॥ કહી પડયાં સઉ હરી ॥૧૭॥ કુન્તાણ કહેશાબા-
શખેટા, તુજ લાયકછે નારી; ભીમ કહે હવે ઉતરો હેઠાં; મુકે મસ્કરી
મહારી ॥૧૮॥ ડોશી કહે શી સીતે ઉતરવું, ગોટારગછ કહેડ આંધે; આ-
વો માતા હું ઉતાઈ, કહીને લીધાં ખાંધે ॥૧૯॥ વાળને વળગી ઉતર્યો
હેઠા, હેડ'બાનો તન; નીચે મુકી પાછો ચઢીયો, ઉંચો ત્રણ ભેજના ॥૨૦॥
પછી ખાંધે લીધા ધરમને, બહુ ભેરાવર, કહાવ્યો: નીચે ઉતરિ કુન્તા
પાસે; મુકીને ઉપર આવ્યો ॥૨૧॥ સદેવ નનુર અરભુને તે ઉતર્યા
પોતાને આપ; ભોમી ઉભા હેડ'બાને ભુએ, ભય ભારો એ આપ,
॥૨૨॥ ગોટારગછે ચોટલો ઝાલ્યો, ઉતરી પડે તાત; તત્ર ભીમ બળીયો
તત્ર ઉતર્યો, વરને ભુએ માત ભાત ॥૨૩॥ નીચું ઘાલી ભીમ બળીયો
ખણે, કુન્તાણે વિસ્મય હોતી; હેડ'બા સામુને ભીમના સામું, વારમ-
વાર એ ભેતી ॥૨૪॥ એવે ગોટારગછ હેડ'બાને, ગળે બાળ વઢ્યો વા-
ણી; એ માતા કામ પુરણ થયું; હવે થઈજ નહાની ॥૨૫॥ તત્ર હેડ'બા
સુક્ષમ બની, મહા રૂપવંતી રાણી; રડતી કુન્તાને ચરણે લાગી, લજ્યા
જેઠની તાણી ॥૨૬॥ કુન્તાણ કહે કેમ રડે છે, નેત્ર ભરેછે નીર; હેડ'બા
કહે ઉજડ થયું, પીયર મુઓ વીર ॥૨૮॥ તમારા પુત્રને પહેલું કહ્યું
તું, લાવો મા ભાઈ ઘેર, તોકહ્યું માન્યું નહીને મહાઈ, ઉજડકયું પીયર
॥૨૮॥ કુન્તાણ કહે થવા કાળ, થઈ ગયું વહુવાર, હવે મીથ્યા શોક ક
રીને, કાળભું બાળે તહાઈ ॥૨૯॥ હેડ'બા કહે કોણ દુભતી પીયરનું
ભુડું ધારે; સલામાં રહીને ભાઈ મરાવ્યો, લાનછન આવ્યું મહારે, ॥૩૦॥
જગતમાં શું મોઢું બતાવું, ભીમ કહે સુણગોરી; તારો ભાઈ મુઓતો
ભલે કેમ કરી ચોરી ॥૩૧॥ ગોટારગછ કહે ઠીક થયું, હવે તો ચાલોગર
હેડ'બા કહે એને માર્યામાં, થયું વધારે વહેર ॥૩૨॥ માટે દીયર જેઠને
સાસુ, ચાલો મહારે મુકામ; મન ભમ્યુંને ભીમ બોલ્યો, નહીઆવેતુજ
કામ ॥૩૩॥ એછે હરીજન રહેશે વનમાં ફળફળાદિ ખાસે; સંસારસુખમાં
એ નવ આવે. ગોવીંદ ગુણ ગારો ॥ ૩૪ ॥ હેડ'બા કહે ભેરવ્યું છે.
ફરીથી ચોરી થારો; ભીમ કહે કોણ ચોરી જનાર, ચોરાશે તો સોધાસો ॥
૩૫॥ એવા આંકા ભીમે વારયા, બોલ્યા કુન્તા સતી; આવહુ સાચી વારતા
છે, અમેતો આવતાં નથી ॥૩૬॥ મનમાંતો મહા માઠું લાગ્યું, જવારલાંતાં
ટાંપી; ભીમ સરોવર પર તેડી ગયો, ઝુંપડી ત્યાં ખાંધી આપી ॥૩૭॥ બહુ
છું માતા ફળમોકહ્યું, ઉઠર ક્રુધાતમારી, હું કદી નાહું ને દહીતઆવશે
ચીંતા ન કરશો મહારી ॥૩૮॥ કુન્તાણ કહે જવો ખેટા, આવજો પાલવે

ત્યારે; દયા કરી ફળ મોકલી દેજે; પેટ છે પાપી અમારે ॥૩૬॥ વાર વાર
 કહીને ભીમ આલ્યો, ભય કુવામાં નાંખ્યો, હેડંબા વનમાં જઈ બેઠો,
 એક અસુરને ભાખ્યો ॥૪૦॥ જે દયા મહારાં મા ભાધને ત્યાં, જહાં પડતું
 તું મ્હારે; અહંમેશ ફળની ઝોળી ભરીને; ત્યાં આપી આવવાં તારા ॥૪૧॥
 એવી આમના કરીને રહ્યો, વાયુ તણો સંતાન; પ્રથમ પસ્તાયો હતો પથ્થુ
 ભુલી ગયો બધું ભાન ॥૪૨॥ ખાય છે પીયે છે ખુશી રહે છે, ચીંતા
 ધરે નહી રતી; દહિત સંગે ફળ મોકલે છે. પોતે તો જતો નથી ॥ ૪૩ ॥
 એવામાં જે નાઠેલી હતી; હેડંબાસુરની નારી, કળીરાપુર વિશે પરવરિ
 રૂદન કરતી ભારી ॥૪૪॥ હરવાજેચુડી કરમ કીધું; રડતી ચાલી ગામભાય
 સેવક લોકોએ બેઠેન જાણી, હાથગ્રહી લઈ જાય ॥ ૪૫ ॥ તેડી લાવ્યા
 રાજ મહેલે નેત્ર વહે છે નીર; ત્રીધવા દીઠી બેનને તવ, આવ્યા સોયેવીર
 ॥૪૬॥ એ મારી ભગની શો લાગ્યો અગ્નિ, રંડાપો લઈ આવી, હેડંબા
 સુરની નારી કપીલા, બોલી અતી ક્રોધલાવી ॥૪૭॥ છત્રેશ્વરીએ અમ્મર
 દેવા, પાંચ પુરૂષ મંગાવ્યા; તારા બનેવી હેડંબાવન જઈ, ચાર જણાને
 લાવ્યા ॥૪૮॥ તેનો પાંચમો ભાઈ હતો તે, છાનો આવી નમ્ર પેઠો; કો ન
 જાણે એમ દેવીના દેરામાં, દેવી થઈને બેઠો ॥ ૪૯ ॥ સોમણ લાડુ ચણા
 ચોવીમણ; ખાધને પીધું પાણી; નૈવેદ્ય માગ્યું તેણું દીધું; અમે તો ટવી
 જાણી ॥૫૦॥ એટલું ભક્ષ કરી જઈને, દારૂણ દઈવત દાખ્યો; તમારા
 બનેવિના પત્ર ઝાલી, ઉભો ચીરી નાંખ્યો ॥ ૫૧ ॥ તે બેઈને હું નાશી
 આવી છું. સમ શોગન મેં ખાધા વહેરજ દ્યો તો વિરલા મહારા; નહી
 તો મારે અન્ન ખાધા ॥૫૨॥ સોએ કળીરા સાંભળી કોપ્યા, ક્રોધ થયો
 ભરપુર; મોહોટો બંધવ બોલી ઉઠ્યો, નામ કદંબાચુર ॥૫૩॥ એ મ્હારી
 બેની અન્નજળ લેને, આજ રાત્રીએ જહાં; બતાવે તેનું ઢેકાંણું તો, ચોરી
 કરી હાંઈ લાવું ॥ ૫૪ ॥ કપીલા કહે નણુંદ મહારી, હેનું હેડંબાવન;
 તેનાથી પશ્ચીમ દીશામાં છેટે એક જેજન ॥ ૫૫ ॥ સંરોવર પર ઝુંપડી
 વીશે, હશે એનાં માતને બ્રાત; તમે લાવશો એટલે આવસે, સોધતોએ
 પરભાત ॥૫૬॥ કદંબાસુર કહે ઓરે બેનો, આજ રાત્રીએ જહાં; કપીલા
 કહે ઝુંપડી લાવો, ત્યાર પછી અન્ન ખાવું ॥ ૫૭ ॥ એમ કરતાં રજની
 પડી, એવે ગઈ મધરાત; કદંબાસુર ત્યાર થયો, ભાલો લીધો હાથ
 ॥ ૫૮ ॥ વલણ ॥ ભુજ વિષે ભાલો ગ્રહ્યો, ચોરી કરવા જાય; વ્યાસ
 વક્ષભ કહે કથા, સાંભળજે શ્રોતાય.

કડવું ૭૬ રાગ રમણુરેકતાની ચોપાઈ.

બોલ્યા બોલ્યા, વૈશમપાયે વચનરે; સાંભળ સાંભળ, જનમેજે રા-
જનરે. ॥૧॥ ભાસો ઝાલ્યો ચાલ્યો કદંબાસુરરે; વાયુ વેગે વહે છે વન
ભરપુરરે ॥૨॥ કપીલાયે જેની નિશાની દીધીરે; તેવી રીતે, જુંપડીશોધી
લીધીરે ॥૩॥ જુંપડી પાશે, બેઠોંએ કરવા તપાસરે; કાંન માંડીને, આળ
ખ્યો ઉંધતાનો સ્વાસરે ॥૪॥ જુંપડી છાતી, શરશી રાખી ભેર માંડયું
રે, પથ્થુકુટીકા સહીત ભોમી ડગળું કહાડયું ॥ ૫ ॥ હાલે નહી કે ચા-
લે નહી એમ લીધીરે, ડાલી મુછને, વાગે તે ટાંગી દીધીરે, ॥૬॥ પછી
ગયો વાયુને વેગે ઘેરરે; કબજે કીધા. કોટ વીશે ભલ્લી પેરરે. ॥ ૭ ॥
જેને કહુંકપીલા પ્રત્યે વચનરે; લાવ્યો જુંપડી તવ ખાધું એણે અન-
રે ॥૮॥ એવી રાત્રી, વિતીને વહાણું વડાપરે; ફળ આપવાને, ઝાળી લ
ધ દહિત ભયરે ॥૯॥ સરોવર આવ્યો, જુંપડીયે સ્થળ દીઠો ખાડરે;
જઈને ભીમને કહું પાછી પડી ધાડરે ॥૧૦॥ ભીમસેન બોલ્યો, સાંભળ
હેડંબા ગોરીરે; પાછી થઈ મહારાં મા ભાઈની ચોરીરે ॥૧૧॥ નારી બો-
લી, હવે તો ફરો અરાપરાંરે; આવેળા જઈ લઆવોત્યારે ખરાંરે ॥૧૨॥
ભીમ કહેતું બતાવ્ય કોણ લેવાવાળારે; નારી કહે, તમારા સોળાના
સાળારે. ॥૧૩॥ ઉતર દીશા, માંખણીયા પરવત પારરે; હસ ગોછેટે શો,
ભાઈ મુરા સરદારરે ॥૧૪॥ મહારા રંક, બંધુને માર્યો, ઠેરરે; મા ભાઈલા-
વો જઈને એવાને ઘેરરે ॥૧૫॥ એ સોભાઈને શીવ તણું વરદાનરે;
અમ્મર કીધા, તેથી ધણા બળવાનરે ॥ ૧૬ ॥ વસણ વરદાન એમને
શીવનું તેથી છે બળવાન; વ્યાસવલ્લભ એમ આચરે, પુછે સતિસંતાન.

કડવું ૭૭ રાગ ધવળ ધન્યાસરી.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચનજી, સાંભળ જનમેજે રાજનજી; ભીમ પુછ
વા લાગ્યો એમજી, શીવે અમ્મર કીધાં, કેમજી ॥૬॥ શીવજીએ કેમ
અમ્મર કીધા ન બોધ અસુર જાત; હેડંબા કહે સુણો સ્વામી, કહુ માં-
ડીને વાત ॥ ૧ ॥ એક જનેતાને સો પુત્રો, ન્હાના હતા જ્યારે; મામ
ભાગોળે શીવનું ડેર, નીત્ય જતા ત્યાં ત્યારે ॥૨॥ નંદીપર જઈને બે
સતાતાં, નઠાર નઠાર ભાંખે, પાર્વતી ઉપરને શીવ ઉપર, નીચીવસ્તુઓ
નાંખે ॥ ૩ ॥ ધણે દહાડે માહાદેવ બોલ્યા, કેમ નડો છો તમો; કબીરા

કહે અમ્મર થાવા, આ કત્ય કરીયે અમો ॥ ૪ ॥ મહાદેવ કહે અમુર તમે માટે અમ્મર નવ થાય, અમ્મર જેવું વરદાન આપુ, જે હોય તમ ઇચ્છાય ॥૫॥ કળીર કહે વરદાન આપો, સંજી કહે ચીત ધરો; ગામની દશ ગાઉ ફરતા તમે, કેના માર્યા નહી મરો ॥ ૫ ॥ બ્રહ્મા વિષ્ણુ કે હું મારું, પણ મરો નહી કોય; ભાગોળમાં જે વાવ્ય તમારી, તેમાંજ અત્યુ હોય ॥૭॥ તે વાવ્યમાં કોઈ નાખી દેતો, જય તમારા પ્રાણ; તે વીનાતમે અમ્મર જેવા, એમ વણ શીવ વાણ ॥૮॥ ભીમ કહે ભલો બેદ જણ્યો, શીવે રાખી મ્હોત જગો; એ વાવ્યમાં સોએને નાંખું, દાવ બેઠ દેઉ દગો ॥૯॥ હેડંબા કહે પાય પડુંછું, મુકીદો મુખત વાત; આ ફેરા જશે તો વીધન થારો, નહી મળે માત ભ્રાત ॥૧૧॥ ભીમ કહે નહી મળે તો મરશુ, મ્હારે જીવી શું કરવું; પણ રહું નહી મા ભાઈ વીના; નીશ્ચે કામ આદરવું ॥૧૧॥ પછી ભીમે મન વીચાર્યું, શીવ જોગેશ્વર ભુપ; તેથી કળીરા જોગીને માને, ધરું જોગીનું રૂપા ॥૧૨॥ એમ વીચારી ઉભો થયો હેડંબાનો નાથ; ગટોરગછ કહે પીતાજી, આવું તમારી સાથ ॥ ૧૩ ॥ હેડંબા કહે નારે બેટા ન રહે મુજને સાતા; ગટોરગછ કહે રહે છાની; એરે શંખણી માતા ॥૧૪॥ એમ કહીને એ ત્યાર થયો, બાપ બેટ બેટ કીધા; જોગીનો વેશ ધારણ કરવા, અડખંત બાંધી દીધા ॥૧૫॥ લંગોટ વાળ્યા કસકશીને; ભસ્મ શરીરે ચોળી; અંદન ચોપડ્યું મોઢેને માથે, બાંધે ભરાત્રી જોળી ॥૧૬॥ ઝાલ્યા સોટા તુંબડા મ્હોટા, બાપ બેટા બેઉ જય, નીશાની બતાવી તે પરમાણે, ગયા ગામની માંયા ॥૧૭॥ ઢાંચ લગાવે અક્ષક જગાવે, ભાવની ભીક્ષા માગે, આપવા આવે તો નથી લેના સહુ લોક ચરણે લાગે ॥૧૮॥ ભીમને કામનું નથી, માટે લેવાને પ્રેમ ન વ્યાપે; અનાડી જગત ન લે તેને દે લે તેને નવ આપે ॥૧૯॥ લે નહી તેમ વધારે માંને, પરાણે જઈ જઈ આલે; પાકા પાખંડી થોડુ ગ્રહે નહી તો સામઢું ધર ધાલે ॥૨૦॥ ધર ઘાલવા ભીમસેન આવ્યે છે, દરસણને લોક જય, આલ્યા આલ્યા કળીરા કેરી, ગયા સભાની માયા ॥૨૧॥ સોયે ભાઈ ઉદાશ બેઠા છે, આવ્યા જોગી પાવન, ઉઠી સરવે મોઢે માન્ય દીધું, ઉઠી આપ્યું આસન ॥૨૨॥ પદમાસન વાળ્યું જોગીયે, નાશીકા ગ્રહી હાથ; જણ્યું કે જોમી શું કહેછે, જોઈ રહ્યો સહુ સાથ ॥૨૩॥ થોડી વારે નાશીકા મુકી બોલ્યો ઝકાદરમુખ; સુનો ખચ્યા સો બંધુકું, હુઆ અંતર દુખ ॥૨૪॥ સાંભળીને એક કળીરા બોલ્યો, શું દુખ હશે મ્હારાજ; ભીમ કહે સખ સુનો ખચ્યા, સખ કહે દડિગા આજ ॥૨૫॥ એમ

કહીને નાક ઝાલ્યું, તુકયું મુકયું બીજવાર; બેજ તુમારી વીધવાહુકકી
એજ અપાર ॥૨૬॥ તુમારા બનેરી ચોરી કરકે, પાંચ જીવોડું લાયા; છઠા
જીવ છેતરપંડીસે, લોકુ ચના ખુબ ખાયા ॥૨૭॥ ખાયા પીયાઓર યુદ્ધ
મચાયા, તમારા બનેવી મારા, કબીરા ઊઠી પગે લાગ્યા, આકાશ જોગી
સારા ॥૨૮॥ ભીમ કહે સખ બેઠો બચ્યા; સુનો દુસરી ભાત; હરામ-
ખોર જો માર ગયા હે ઉનકે લાચે તુમ ભાત ॥૨૯॥ કબીરા કહે વાતજ
સાચી, આનો કૈલાસ ભુખ; લીડ વેળા બોળાનાથ આવ્યા, ધરી જોગીતું
૩૫ ॥૩૦॥ કબીરા કહે શંભુ લાસો છો, સાચો જવાબ દીજો; ભીમ
કહે મુખસેં નહી કહેગો, આપસે ઓલખ લીજો ॥ ૩૧ ॥ કબીરા કહે
કૈલાશપતી, એજ સ્વયંભુ નાથ; પછી સૌ કહે કદી કાપો, શતરૂ આવે
અમ હાથ ॥૩૨॥ ભીમ કહે ફીકર મત રખો, કહા તુમ કુલ દેવ્યાય; ક-
બીરા કહે ગામ ભાગોળે, કુળદેવી વાવ્યમાંય ॥૩૩॥ જોગી કહે બાવડી
પર ચલો, દેખો દેખાવે રંગ; બાજતે ગાજતે છત્ર છાજતે, હમકુ લે ચ-
લો સંગ ॥૩૪॥ વાં જકે એક મંત્ર દેવે, હિંસકા કરો અભ્યાસ; સવા-
સો મંત્રકા ભપ જપો જપ, શતરૂ આવેગા પાસ ॥ ૩૫ ॥ કબીરા કહે
ખોળવો મટ્યો, થૈ જઠએ તૈયાર; હરખ ભરાયો અતિ ધણો ને, વાજંત્ર
લાવ્યા અપાર ॥૩૬॥ જો જોને જોવી ઉલટ આવવી, તેજુ તેજુ તે લાવ્યા;
વાવ્ય થકી તે સભા સુધી, મારગ સાફ કરાવ્યા ॥ ૩૭ ॥ અતરના છંટ-
કાવ કીધા, ઉઠો હવે મહારાજ; ખાપ બેટા બે ઉભા થયા; કરવા ધાર્યું
કાજ ॥૩૮॥ અડધિ આંખ્યો મીચેલી રાખે, ગુરૂચેલા બે બંકા છત્રીસ
વાજાં વાગીયાં ને દેવાયા ડુંડલી ડંકા ॥૩૯॥ વલેણાવાગ્યા ડંકા ડુંડ-
લી, ગરગડીયાં નીશાન; વ્યાસ વલ્લભ મુખઓચરે, ઘો શ્રોતાજનધ્યાન.

કડવું ૮૮ મું રાગ ધુમાસની ચાલ.

ડુંડલી ઝડગડેર, ટેક બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સાંમળ જનમેજો
શજન; ત્યાંથી ચાલ્યો કુંતીનો તન કે ડુંડલીના ॥ ગુરૂ ચેલો જોડેજોડે
ચાલે, લોક આડું ને અવળુ ફાલે, જોગી મસ્તાનોમહી મહાલે કે, ડુંડલી
॥૨॥ બે ધીરી ધીરી ચાલે રાહુ ચાલ, ઉરોછેઅમીલ ગુલાલ, વાગેદોલ
પીપુડીને તાલ, કે ડુંડલી ॥ ૩ ॥ કોઈ ન કરે તોફાન ટંટા, રસ્તે થાય
અતરના છંટા, વાગે પખાજ કાશીને ઘંટા, કે ડુંડલી ॥ ૪ ॥ વાગે સુપ્ર
વાલું જોજતંગ, સરોહ સરણે મોરચંગ, ડફ નગારા નરઘાં મરઘંગ, કેડું

ડંભી ॥૫૫॥ કરી જોગીએ વશ દુષ્ટ સ્ત્રી, જેની દશે દિશાફરે દ્રષ્ટી કરેક
ખીરા પુષ્પની વૃષ્ટી, કે કુંડુંભી ॥૬॥ સરવે જાણ્યું કે નહીં જોગી તોલે,
પંથ જાતાં જાતાં જશ ખોલે; જોગી જોડો આવતાં ઢોલે, કે. કુંડુંભી ॥ ૭ ॥
જેણે મોડે ચંદન લીધું ચોળી, આખે અંગે લલુત રમદોળી; ડાલી
ખાંધે લળી રહી ઝોળી, કે કુંડુંભી ॥૮॥ શોભે સુંદર, શરીરની છટા,
જોગીની પીનવરણિ છે જટા, ઉડી જસમ ગુલાલની ગટા; કે કુંડુંભી ॥૯॥
કંખીરાયે જણ્યા જોગી મોટા, ચોભે સુંદીર ભુજમાં સોટા; ખાપ બે-
ટાના વજ્ર લગોટા. કે કુંડુંભી ॥૧૦॥ જોગીનું ગોરું ગોરું છે માત્ર, ડા-
ભા ભુજમાં તુંખી પાત્ર, નીરખે છખી કંખીરા માત્ર કે કુંડુંભી ॥ ૧૧ ॥
જોગીની જય બોલતા આવે, કંઈક ચરણની રજ બોલે; લેઈ લેઈ માથે
ધુળ ધાલે, કે કુંડુંભી ॥૧૨॥ કંઈક આળોટે ચરણ હેઠા, નીખે નિર-
ખળ જન રહા છેટા; લામ કહે કયું ગોટારમછ બેટા, કે, કુંડુંભી ॥૧૩॥
બેનાં ઉઘાડાં અંગને થાપા, કહેડે પડયા કંદોરાનાં કાપા-ગોટારમછ કહે
શાખા ૪ મારા બાપા, કે, કુંડુંભી ॥૧૪॥ આવ્યા નગરની બારણે જ્યારે,
જેજેકાર ઘણો પોકારે, આવ્યા કુળદેવ્યા વાવ્ય કીનારે, કે, કુંડુંભી ॥૧૫॥
॥વળણુ॥ વાવ્ય કીનારે આવીયા, આનંદ ઓછવ હોય, વ્યાસ વક્ષભ
વાણી વદે, ત્યાં ઉભા સહુ કોય.

કડવું ૮૯ રાગ સાખીની ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે શય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું આથ પરવ મહીમાય ॥૧॥ પછી બોલ્યા સર્વ કંખીરા, હવે
શી આગનાય; ભીમ કહે સો ભાઈ વીના, સહુને કરો વીઠાય ॥૨॥ તવ
કંખીરાયે હુકમ કીધો, સર્વ જવો ગામમાંય નથી રજ માહાનંતકેરી, કોઈ
ન રહેશે હાંય ॥૩॥ એટલે સૌજનમામમાં ગયા, જોગી બોલ્યા તે વાર;
સોયે બંધુ સાવધ રહેજે આઘામુકો હથીઆર ॥૪॥ એટલે આયુધ આ
ધાં મુકયાં, ભીમ કહે ત્યાર થાવો; આ વાવડીના થાળા વીશે કીનારા ઉ
પર જવો ॥૪॥ આયુધ એમને. આવી રહ્યો; સુજ્યા નહીં મનસુખા;
જોગીએ કહ્યું તે ઇશ્વરે કહ્યું જઈ કીનારે ઉભા ॥૬॥ ભીમકહે પચાસ પ
ચાસની, બે ઓળ્યો તને થાવો ઉભા રહો હાથપમ જોડીને, છેક કીનારે
જવો ॥૭॥ એટલે ગયા છેક કીનારે, જોડયા હાથને ચરણ; બે ઓળે સહુ
ઉભા રહ્યા આવી પોહોચ્યું મરણ ॥૮॥ ભીમ કહે જુઓ જળના સા-

મું ડોકી રાખો નીચી; ભીમનાથ ભીમનાથ જપો જીમે નેત્રજ દેખેમી-
ચી ॥૬૧॥ કરાવે તે રીતે કરે સરવે, જેમ જોગી કહે તેમ, જેમન નામને
એક કબીરો, તેને પડથો પેટ વહેમ ॥૧૦૧॥ જેમત કહે આંખો મીચીને
શું પડવું તે માંધ; એમ કહીને પાછો ખસ્યો ઉભા રહીશું હાંધ ॥ ૧૧ ॥
તવ જેમતને ઠબકો દેવા, લાગ્યા સરવ કોય; જેમત કહે જોગી જાણોછો
કદાપી કપટી હોય ॥૧૨॥ વાટેલું ઓસડ મુડેલા જતી, તેની કોને પરી
ક્ષા, સાચો જુદો કેમ જાણીયે, માગી ખાનારો ભીક્ષા ॥૧૩॥ કબીરો કહે
આખરથી એ, બીહો સંત મહારાજ; જેમત કહે લગીટી વાળી; તેનેને શી
લાજ ॥૧૪॥ લાજ હોયે તો કેમ મુકે સગાં સહોદર ન્યાત; લાજ વાળો
કેમ વ્યવહાર મુકે, કેમ મુકે માત તાત ॥૧૫॥ લાજવાળાને ભગવા ન શો
ભે, ન નાંખે નારી છોડી, લાજવાળો કેમ વેશજ બદલે લાજમાં અનેગ
ખોડી ॥૧૬॥ એની કયાં ન્યાતછે એની કયાં જાતછે, કયાંછે એનો વહે-
વાર; કોનાથી છે સરમાવાનું એને કયાં એનું ધરખાર ॥૧૭॥ નીચ હશે
કે ઉંચ હશે એ, અજાણે માનીયે મહોટો; તેવાની શેત્રથી પાપજ લાગે;
નીકળે નફો ખોટો ॥૧૮॥ સંસારી હોય જમે તેવો; તેથી પાડીયે કામ, દગો
દધને નાસે તો પણ, કયાં લઈ જાય ધરમામ ॥૧૯॥ થોડે દહોડે પણ
હાથ આવે, મુડ્યાને કયાં જઈ ઝાલો; તમે તો ગરદન ધલાવજો પણ મને
કયાં ગરદન ધાલો ॥૨૦॥ સર્વના મનને સાચું લાગ્યું, મહારાજ હાં ઉભા
રહીશું; ભીમ કહે શું પાખંડી જાણ્યો, ચાલો ચેલાજી જઈશું ॥૨૧॥ એમ
કહીને બેઉ ચાલ્યાં, ચીંતા કબીરાને થાય; હીરો હાથ આવેલો જશે વળી
જઈ પડ્યા પાય ॥૨૨॥ એરે મહારાજ પાછા વળો, કરો ગરીબોનું કામ
અમારા મનમાં અવળું આવ્યું, માફ કરો તમામ ॥૨૩॥ ભીમ કહે હમ
નહી આવેગા નહી કરેગા કાજ; મટારગછ કહે કરના ચઇયે, ચલો ગુરૂ
મહારાજ ॥૨૪॥ પાછો ભીમસેન દાવ્યે આવ્યો, ઉભા કયાં હતા તેમ;
આંખો મીચી ભીમનાથ ભજે પુઠળ ઝિભો એમ ॥૨૫॥ સતી સુતે અ-
ગની આરાધ્યો, કાકા આશીશ દેજે; આ એક માના સો આપું છું, તેતું
માની લેજે ॥૨૬॥ જળમાં તું અગની થળમાં તું અગની સધળે ચેતન
તાઈ; એક માના અણુધાર્યા મળીયા, વચન પગાયું મહારૂ ॥૨૭॥ એમ
કહીને વૃકોદરે લાંબા કયાં બે હાથ; વાયુ સુતે બળ કરીને, ભક્તી ભી-
ડાવી બાથ ॥૨૮॥ જેમત કબીરો ચેતી રહેલો જાણ્યો જોગીને માઠો;
ભગલમાંથી વચકળીને, જીવ લેધને નાઠો ॥૨૯॥ એટલે ભીમસેન ભ-
કત્યો ઝાળે, બીજને ઝાલી રાખ્યા, ઊંચા કરીને હીલોળીને, તરત વા-

વ્યમાં નાંખ્યા ॥૩૦॥ પડયો જળમાં એકજ પળમાં, કંઈ પડી લાગ્યા ત
રવા;કેં જણા ઉપર ચડવા લાગ્યા, કેં લાગ્યા મહિ ફરવા ॥ ૩૧ ॥ ભીમે
જેયું કે છે જીવતા સૌ, પછી કેવી બુદ્ધ કીધી; કાટ કીનારા વાવ્યના પાડી
વાવ્યજ પુરી દીધી, ॥૩૨॥ કે તરતાતા કેં ફરતાતા, તે સહુ બેગ્ર હેઠ, અદ
કચરાને આખા રહેલા, તે સહુ પોચ્યા ઠેઠ. ॥૩૩॥ એક કબીરો જીવતો
નાઠો, હસ્તીનાપર ગયો દુરિયોધનને ત્યાં જઈને, મહા થઈને રહ્યો. ॥૩૪॥
જે એ પોતાને નગ્રે રહીને, કાઢે પોતાનું રૂધિર, તો પાછા થાય જીવતાયે,
મુએલા નવાણુ વિર. ॥૩૫॥ પણ ભયનો માર્યો ગયો નાશી, ભીમે કયો
વિચાર; અગનિનો એક બાંકી રહ્યો તે, મળી જશે કોઈ વાર. ॥ ૩૬ ॥
એમ ધારીને બાપનેબેટા, ગયાગામની માંય; રાજમહેલપાસે આવિયા છે,
કપીલા બેઠી ત્યાંય. ॥૩૭॥ કલેવરથી ભીમનેવર-યો, કારમી નાંખીચીસ;
કયાં ગયા ભાઈઓ શત્રુ આવ્યો છે. છેદો એનું શીશ. ॥ ૩૮ ॥ ગટાર-
ગછે દોઢ મુકી, આવો મહારિ મામી; કેશ ઝાલીને ભોમી પછાડી, તેતો
જમલોક પામી. ॥૩૯॥ બે બાપ બેટા નગ્રમાં ક્યો, ઉજડ કીધુંગામ; કે-
કને માર્યા કેંક રહ્યા તે, નાશી ગયા તમામ. ॥૪૦॥ પછી જઈ વજકોટ
પાડયો, કાઢ્યાં માતને બ્રાત; તે દાડે ઘેર તેડીને ગયો, ભાશી ભયાનક
વાત. ॥૪૧॥ વલણ ॥ ભય ભાર્યો બહુ ભીમને, આવ્યો હેડંબા ઘેર;
ભીમ કહે જો કામની, લાવ્યોછું ભલી પેર.

કડવું ૯૦ રાગ સામેરીની છાયા.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય, વીસ્તારી તુજને
સંભળાવુ, આલપરવ મહિમાય. ॥૧॥ હેડંબાઆખ્યાનનીકહી કથા, સાં-
ભળો શ્રોતાજન; કેંક કહે ભારતમાં નથી હેડંબાનું વન. ॥૨॥ કેંક કહે
કેછે ભારતમાં, એમ વદે અજ્ઞાનિ; પાંચ પ્રકારની ભારત કથા, તેમાંથી
કેઈ લેવી માની ॥૩॥ જુજવા જુજવા મત રૂશીના, તેનો ન આવેપાર;
તે બધું જોવાનું મુરખ જનને, હરિજનને શુભ સાર. ॥૪॥ આ આખ્યા-
નનો સાર એછે, શું કહું ભીમની શક્તી; જ્યાંને ત્યાં જય પામીયો તે,
સફળ પાન્ડવ ભક્તી. ॥૫॥ ભક્તીથી શક્તી બહુ પામ્યો નહિ મુરત-
નમાં નુન્ય; દેવોને દુખ દેનારાને માર્યા, તે એક મ્હોટું પુન્ય. ॥૬॥ અધ-
રમીનો નાશ કરીને, ધર્મ કરે સ્થાપન; તેને અતી ફળ પ્રાપ્ત થાયે, મુણ
જે શ્રોતાજન ॥૭॥ સરવે વારતા જાણવી સાચી ન જાણે તે કહે ખોટું;

ભીરમ પરવમાં કહ્યું છે કે, શંકા ધર્યે પાપ મ્હોટું ॥૭૥॥ ભર્યો ધડો છલ-
કાય નહિને, અધુરો છલકાય; ગુરૂથી શીખેલો ગુરૂનું કહેલું મ્હોટો થાવા
કહે નાય । ૮॥ તેવાની વાણી પાપની જાણી, જાણવો ગુરૂ દ્રોહી; ગુરૂ
દ્રોહીનું અસત્ય હોયે, સત્ય ન માનવું કોઈ ॥૭૭॥ ગુરૂ દ્રોહી કહે ગુરૂ
તણિ હું, નથી ભણ્યો વિદાય; તો તો ગુરૂના જેવી વાણી, શું કરવા
મુંઠ ગાય ॥૭૮॥ માટે શ્રોતાજન સંદે ન ધરવો, સાંભળો ભક્ત ચરિત્ર;
હેડંબાને ધેર આવ્યાં, કુન્તા ધર્મ પવીત્ર ॥૭૯॥ હેડંબાએ રસોઈ કીધી
કરાવ્યું ભોજન; ચાર ભાઈને પાંચમી માથે, તે દન દીધું અન્ન ॥ ૧૨ ॥
પછી ભીમે એમ વિચાર્યું, મ્હારે માથે મોહોટા ધર્મ; વળી પ્રદ્ધ કુન્તા
માતા, સહુનિ રાખવી સર્મ ॥૮૦॥ હાંધ રહ્યાથી શર્મ નહિરે, રાખવી
જેમ્મએ ખીક; તે કરતાં વિદાય થાવું, તે લાગે છે ઠીક ॥ ૧૪ ॥ એવું
જાણી ભીમ બોલ્યો; મુણે જોયી વચન; આપણે હાંધ પડયા રહેવું,
હજી કેટલા દન ॥ ૧૫ ॥ શેદેવજી કહે પુછોતો તો, સંદેહ સઘળા ખો-
ધએ, હવે હાંધ રહેવું નથી, સાંજે ઉપડવું જોઈએ ॥ ૧૬ ॥ ભીમ કહે
છે સાંભળો માતા, કુન્તાજી કહે જવું; હેડંબા કહે મુને ન ગમે, હું સંગા-
થે આવું ॥૮૧॥ ભીમ કહે સાથે નવ લેવું, તારાથી શો દન વળે; જ્યાં
જવું ત્યાં તારા જેવી, હજારો દાસી મળે ॥૮૨॥ ગોટરમજી કહે હું આવું
પિતા, ભીમ વધો વચન; ધેર જઈ રાજ લેઈશું ત્યારે, તને તેડાવીશ
તન ॥૮૩॥ ગોટરમજી કહે વાર પીતાજી; હેડંબા બોલી એમ; સાસુજી
કોઈ હોય મુખી દુખી, તે હું જાણું કેમ ॥૮૪॥ કુન્તાજી કહે ગલરાતી
નાહી; પુરણ પ્રેમજ વાપ્યા; પાંચજ છોડવા દાડમડીના, કુન્તાએ રોપી
આપ્યા ॥૮૫॥ ધરમ ભીમને ચરભુન શેદેવ, પાંચમો નિકુળ નામ;
કહ્યું કે આ પાંચ પાન્ડવ જાણજે, જે રહે આમને આમ ॥ ૨૨ ॥ તો
જાણજે આવી સ્થિતીમાં, ખીલે છોડવો જેહ; તો જાણજે આજ ધણે
ખુશીમાં, ખીલેલા નામનો તેહ ॥૨૩॥ જે છોડવો કરમાય તેને; તુતો
જાણજે દુઃખી; આવી સ્થિતિમાં આવા જાણજે, ખીલે તો જાણજે મુખી.
॥ ૨૪ ॥ એટલે હેડંબા આનંદ પામી, સાસુનું પુજન કીધું, ચરણ
ઘોઈને ચરણામૃત એક; કુપ્પામાં ભરી લીધું ॥ ૨૫ ॥ એવામાં તો
સાંજ પડી; સર્વ થયા તૈયાર, ભીમે માને માથે બેસાડ્યાં, તેડી લીધા
ભાઈ ચાર ॥૨૬॥ બે જણ કેહેડે બે જણ ખાંધે, તેડી લીધા ચાર ભ્રાત;
હેડંબા ગોટરમજી પાંચે લાગ્યાં, એવામાં પડી રાત ॥૨૭॥ પછી પ્રકોહર
ત્યાંથી ચાલ્યો, આડે વગડે જય, કંજી પક્ષની રાત અંધારી, રૂજની

હમ હમ થાય ॥૨૮॥ ન મળે મારગ ઝાડને ઝરડાં, ધ મ્મી ઉગેલી વાસ;
 ખાડા ટેકરા પહાડને પરવત, ભયંકર ચોપાસ ॥ ૨૯ ॥ ખાવળીયા બી-
 હામણા; બોરડીનાં બહુ ઝાડ, એખરા ખાખરા સમડા પીલુડા, કાળીયા
 સરસને તાડ ॥૩૦॥ સાદડ વાઘ સીસવા સરગવા, સમડા દીંગોરી કાંટા
 ળાં; અઘડુસાને પીતપાપડા, જંગલી ઝાડનાં બળાં ॥૨૧॥ ઉંડા કોતર
 ધરતીની ઘોઘો, તળાવ નદિનાં નાળાં; વહેળા ખોચો લુઆ લુમીમાં, તે
 મા પડયાં ત્રક્ષ કાળાં ॥૩૨॥ રાફડા વીશે શાપ પુફાટે, અજગર ને નાગ
 કાળા ચીતળા તણુછ આંધળી આકરણુ, ભોરંગ કોડીયો વાળા ॥ ૧૩ ॥
 શશલાં સીયાળ સુવર શાખર, શીકારાં શાવડી; અંદનઘોચો પાટલાઘોચો
 પુંકાળવાં ફવડી ॥૩૪॥ વગડાઉ વણીયર વાઘને ચીત્તા, દીપડા રોજને
 હેરણાં, નાર જરખ લુડ રીંછને ગેંડી, સોઘે ભોમીપર તરણાં ॥૩૫॥ ધુ-
 અડ વાગોલ આકાશ પક્ષી, આગીયા તારા તોલે, ચાંભાચીડીયાં ચીચી
 ભાંખે, ચીખડી ચરરાટ ખોલે ॥૩૬॥ નેત્રેનસુજે રાત અંધારી; ભીમસેન
 પંથે ચડે; અડફેટમાં ઝાડ તાડ આવે, મુળથી ઉખડી પડે ॥ ૩૭ ॥ કો-
 તર ઉતરે ગીરી અંદે છે, બળવંત વાયુ તન; હેડંબા વનથી ઉતરદીશા
 ગયો સાઠ જોજન ॥૩૮॥ એવામાં પ્રાતસ્કાળ થયો; બોલતાં સાંભળ્યાં
 સ્વાના; શેદેવજી કહે હાંધ ઉભારો, આ ભીમ ભે બળવાન ॥૩૯॥ સ્વા-
 ન ભસે તે નગર આવ્યું, તેમાં પુરવો વામ, આઠેકાણે સુખ પામીશું, સ-
 મરવા અવિનાશ ॥૪૦॥ એટલે ભીમે સહુને ઉતાર્યા, કર્યું સરોવરસ્નાન
 ઉઘડતે દરવાજે ચાલ્યાં, સતીને પાંચ સંતાન ॥૪૧॥ એકચક્રના નગરી
 માં ગયાં, અંતર ઉલટ આણી; એક બ્રાહ્મણી એટલે બેશી, કરે છે
 દ્વાતણુ પાણી ॥૪૨॥ તેને જઈને કહ્યું કુન્તાએ, બાઈ અમ કષ્ટ કાપો, જે
 લેશે તે ભાડું આપીશું, રહેવાનું ઘર આપો ॥ ૪૩ ॥ આ પાંચે માહરા
 દીકરા છે, ઉદયોગ માટે આવ્યા; દયાળુ તે બ્રાહ્મણી છે, માન્ય દધ
 બોલાવ્યા ॥૪૪॥ આવોરે બાઈ હું તમ પેટે; હતી પાંચની માડી; હાલ
 મારે એક દીકરો છે. ચાર મુવા દુખ પાડી ॥૪૫॥ પાંચ માટે પાંચ ધામ
 બાંધ્યાતાં, તેમાં ખાલી પડયાં ચાર; વસો આ એક ધામ વિશે, ભાડુ
 ન લેવું લગાર ॥૪૬॥ એમ કહી ઉઘેડી આવ્યું, જો બેઠાં માત પ્રાત
 પછી કુન્તાએ પુત્ર પ્રત્યે, કરી ઉદયોગ વાત ॥ ૪૭ ॥ કહો બેટા શો
 ઉદયમ કરસો, બોલ્યા ધરમ રાય; વીદુર કાકાની તમ કને વીંટી તે
 લાવો મુજ માય ॥૪૮॥ કે ગ્રહસ્થને ઘેર મુકી આવીને, નાણાં વ્યા-
 જલધએ; તેનું કાપડ લાવિશું ને, વેચીને નફો ખઈએ ॥ ૪૯ ॥ તવ

કુંતાએ તવ વિંટી આપી હૈ આલ્યા પાંચ વીર; ગ્રહસ્થને ધર જઈને
આપી, બોલ્યા ધરીને ધીર. ॥૪૯॥ સો રૂપદા એપર આપે, તે દૈયું
વ્યાજ સાથે; ગ્રહસ્થ કહે આ અમુલ્ય વીંટી, ક્યાંથી આવિ તમ હાથે.
॥૫૦॥ ભીમ કહે નથી દગા ચોરીની, આપીએ ઇશ્વર સાથે; એવા ની-
રમળ વચન સુણી, ગ્રહસ્થ વીંટી તવ રાખે ॥૫૧॥ સો રૂપેયા ધીયાં ગ્ર-
હસ્થે, પાંડવે શું કીધું; એંસી રૂપેયાનું રેશમી કાપડ, વેચવા માટે લી-
ધું, ॥૫૨॥ પંદર રૂપીઆનું અન લીધું, તેની ગાંસડીયા બાંધી, પાંચે
જણાને પહેરવાને, પાંચની લીધી ખાદી ॥૫૩॥ તેના તંગીયા કુરતાં ક
રાબ્યાં શીશનાં ફાળીયાં લીધાં; પછો પોતાને મુકામ ગયા, કાપડીના વેશ
કીધા ॥૫૪॥ કુંતાજીએ રસોઈ કીધી, જમાડયા પાચ તન; પછેધરમે કા-
પડ છોડયું, બહેપારનું થયું મન. ॥૫૫॥ અડધા અડધ કાપડ કરી, બે
ગાંસડીયા બાંધી, કાષ્ટતણા ત્યાં ગજ બનાવ્યા, તવબોલ્યો ભીમ આપી
॥૫૬॥ એ મમ વીરા એ મમ વીરા, મને પડયો છે બહેમ, કાપડના
બે ભાગ પાડી, બાંધી બે ગાંસડી કેમ ॥ ૫૭ ॥ ધર્મ એક ગાંસડી લેઈ
હું ને અરજીન ભયું; શેદેવ નીકુળજી એક લેશે, નીતીનો નફો આશું.
॥૫૮॥ ભામે કહ્યું અમે શું કરશું, હું શું બેઠા ખાનારો; લાવો અમે
પણ બહેપાર કરશું, મુકો ભાગ અમારો ॥૫૯॥ ધર્મ કહે અનીતી નક-
રશે, કહિ કાઢી આપ્યો ભાગ; પોત પોતાની બાંધી ગાંસડીયા પેહેરી
લીધો પોશાગ ॥૬૦॥ વળણ ॥ પાંચે પોશાગ પેહેરીયા, લીધો કાપડી વેશ;
વ્યાસ વલ્લભ વાણી વહે, ઉઠયા સુત-નરેશ.

કડવું ૯૧ રાગ સામેરી દોહરો.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા સુણ જનમેજે રાય, વિસ્તારી તુજને
સંભળાણું, આલપરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ અરજીન ધર્મે ગાંસડી લીધી,
આલ્યા વેચવા કાજ; સેદેવ નીકુળ તે બે આલ્યા, મુખ કરે અવાજ
॥૨॥ હ્યો કોઈ રેખલ્યો કોઈ કાપડ, મુખથકી પોકારે; ઉતર દક્ષણ ગયા
એતો, ત્રકોદર વિચારે ॥૩॥ લીક્ષુકપેટે પોકાર કરવા, ફરવું ધરધેસ; આ-
પણેતો એવું નવ કરવું, કરવી ભુદી પેર ॥ ૪ ॥ એમ ભણી ગયો પુર્વ
દીશામાં, એક ચક્રા નગરિ માંય; એવામાં એક મહેલો દિઠો, ભીમસેન
ગયો ત્યાંય. ॥૫॥ માંથાનું ફાળીયું પાથરયું ભોમી ઉપર રેખ દાળ્યા;
પછી ભીમે પોકાર કીધો, લોકોએ નજરે લાળ્યા. ॥ ૬ ॥ આવોરે ભોઈ

રેળ આપુ; સોંધાને શસ્તા ક્રીધા; ભુદ તેના ભોગ જાણે, મફત દુટાવી
 દીધા ॥૭૥॥ લોક લાલચું લેધ લેધને, વરકોદરને પુછે; બોલને કાપડી
 સાચે સાચું ક્રીમત આની શું છે ॥૮૦॥ ભીમ વિચારે ધરભરાયે,
 પાંચનો કહો છેછેક; તે રેળનો ભીમ ખતાવે, ક્રીમત રૂપીઓએક ॥૮૫॥
 લોકોએ જાણ્યું લાભ ઘણું છે, સર્વે રેળ લઇ લીધા; પોતપોતાનેહીસાએ
 આવ્યા, તે રૂપીયા દેધ દીધા ॥૮૭૥ ભીમે ગણીને ગાંઠે બાંધ્યા, કહ્યુંકે
 સંદેહ ખુઓ; ચોખું આપું ચોખું લેવું. રેળ તપાસી જુઓ. ॥ ૧૧ ॥
 દુર દેશથી કાપડ લાવ્યોછું, નથી મહારૂ જોયેલું, ઉકેલીને તપાસોશર્વ
 કાણું કંઈડયું કાહેલું ॥૧૨॥ તવ સર્વે લોક જોવા લાગ્યા, ઉકેલીપોળા
 ક્રીધા; એટલે ભીમે ઝડપમારી, રેળ જુટાવી લીધા ॥૧૩॥ બગલમાં મા-
 રીને આલ્યો, પુઠે પડ્યા સો લોક; મારો મારો છે ધુતારો, પડીપોકાપોક
 ॥૧૪॥ જેઠીકાચો ઝાલી દોડ્યા, મારવા લોકનાં ટોળા; ભીમે પાછળપુક
 ફેરવી, દેખોડ્યા મ્હોટા ટોળા ॥ ૧૫ ॥ હડકુ લઇને લોકો નાહ, ભીમ
 ગયો દરવાજે; એકાન્ત છે ત્યાં આટલો તે, ઉપર જઇખીરાજે ॥ ૧૬ ॥
 રેળના નંગે નંગ મેળવ્યાં, પછીથી વિચાર ક્રીધા; એક રૂપીયાનો એક
 ગજ રેળે, વિખરે આપી દીધા ॥૧૭॥ ગડીઓ ગોઠવે ગાંસડી બાંધી, મ
 નમાં આનંદ થયો; ઉશીકે મુકી સુત વાયુનો નિરાંતે સુઇ રહ્યો ॥૧૮॥
 એવેચાર ધટીકા દન રહ્યો, ઘેર ગયા ચારે વિર; તે સમે વૃકોદરગયો,
 મ્હા બળીયો રણાધર. ॥૧૯॥ ગાંસડીઓ જઇ ખીંટીએ મુકી બેઠા પાંચે
 ભ્રાત, એટલે હિસાબ કરવા માડ્યો, પાશે છે કુન્તામાત ॥૨૦॥ તે વ્રધ
 બોલ્યા ગાંસડી દેખી, શુણો ધર્મ સુખણ; એવીનેએવી ગાંસડી ભીમની
 નથી થયું વેચાણ ॥૨૧॥ એવ. માં ધર્મે હિસાબ ક્રીધા, પોતાના તે વાર;
 મુડીએ મુડી બંધ બેસાડી, નફાના આના બાર ॥૨૨॥ સેદેવ નિફળ-
 ના નવ આના, પછી ભીમને પુછે; બોલો વીરા કેટલું વેચ્યું; નફો ત-
 મારે શું છે ॥ ૩૩ ॥ ભીમ કહે કે રાતો રેળે, એક ગજનું શું થાય,
 ધર્મ કહે કે સવા રૂપૈયો, ભીમે મુક્યો ત્યાંય ॥ ૨૪ ॥ કુન્તાજી કહે
 ઓછું વેચાયું, શું નફો લાવ્યા સાર, ભીમ કહે હયો આ નફો લાવ્યો.
 મુક્યા રૂપીયા ચાર ॥૨૫॥ ધરભરાજ વિસમય પામ્યા, શી રીતે ચાર
 લાવ્યો; કહો ના કહો પણ દગો કરીને કોકને ધૂતી આવ્યો ॥ ૨૬ ॥
 એમ જાણીને પુછવા લાગ્યા, તે તો નફો ઠીક કીધા; પણ સાચું કહેજે કે
 ટક્કા જણે, એક ગજ રેળે લીધા ॥૨૭॥ ભીમ કહેકેદસવીસજણિયે, જેમ
 કહું તેમ કાપ્યો; મુખજીમુકવાને લઇ ગયા. તસુ તસુ ફાડી આપ્યો ॥૨૮॥

ધર્મ કહે તારા નફા પ્રમાણે, નાણું ન આપે કાચ; શું માલ મળતો નથી જગતમાં, શું સરવે આંધળા હોય ॥૨૭॥ લીમ કહેછે મ્હોટાબધુ, મીઠી બોલીએ વાણ, માહક રીજવવાને કરીએ, માલતણા વિખાણ ॥૩૦॥ ધર્મ કહે એ નથી સંલવતું, વીખાણે ભોળવાય કોક; લીમ કહે હું ગયો જે સ્થળે, ત્યાંના ભોળીયા લોક ॥૩૧॥ ધર્મ કહે ક્રીએ સ્થળ મયા; ખતાવ કાલે બશું, કેવાછે ભોળીયા લોક ત્યાંના, તે જઘને તપાસુ ॥૩૩॥ લીમ કહે કે પુર્વ દીશાયે, ફળીયું જમણે હાથ, ત્યાંજઘ કહેજે કાલેઆવ્યો તો, તેના અમો ભ્રાત ॥૩૩॥ એટલે તમને આવકાર દેશે, સાચુ માનજે ત્યારે; ધરમ કહે જરૂર બશું, હવે વાત સવારે ॥૩૪॥ એમ કહી રાત્રી એ સુતા, એવે બહાણું વાય; જમી પરવારી લીધી ગાંસડીયો, બેપાર અરથે બય ॥૩૬॥ શેદેવ નીકુળ ઉતરદિશા, દક્ષીણદિશા ભેમ; ધર્મને અરજીન પુરવમાં ગયા, લીમે ખતાવ્યું તેમ ॥૩૬॥ જમણે હાથે મ્હોલો દીઠો, તેમાં પેસવા બય, અરજીન કહે ધર્મ વીરા, એકદમ પેશો ન માંય ॥૧૭॥ એટલે ઉભા રહીને પોકાર્યા, હ્યો ભાઈ રેભ ભાવ્યા; લોક કહે કાલે ધુતી ગયો તેના, જેવા ભાઈ આવ્યા ॥૩૮॥ લાંઠીયા લોકોએ લીધી લાકડીયો ક્રોધ ખતાવ્યા માઠા; તેવું તોફાન જોઇને ધરમ, અરજીન ખંને નાઠા ॥૩૯॥ બીજે સ્થળ જઘને વેચ્યો, નીતીપુર્વક જેમ, દક્ષીણ દિશાએ લીમ ગયો, ક્રીધું એમને એમ ॥૪૦॥ લોકોને છુટી ગયો દરવાજો, ગજ રેજો વિપ્રને દીધો, આગલે દિવસે કર્યુંતું તેવું; ફરીને આ રામ ક્રીધો ॥૪૧॥ ચાર ઘટીકા દીવસ રહ્યો, ચાર ભાઈ ગયા ઘેર; ધરમ રાયે કુન્તામાને; કહી બધી લીમની પેર ॥૪૨॥ કુન્તાજી કહે કે બોલસો નહી, આવવાદો એને હાથ; એટલામાં તો લીમસેન ગાંસડી લેને આવ્યો ત્યાંય ॥૪૩॥ કુન્તાજી કહે શું નફો લાવ્યો; ચોરે માતા તન, લીમે પુછ્યું અરજીનજીને કેમછે બંધવ જન ॥૪૪॥ મેં કહ્યું ત્યાં મયા હતા કે, ગયા હતા સ્થળ બીજે, અરજીન કહે કે ન્હોતા મયા, ગયાતા સ્થળ ત્રીજે ॥૪૫॥ લીમ કહે કે ભવિશ તમારું, એમ કયો ઉચાર; કાલના જેટલો નફો લાવ્યો, ભુલ નથી લગાર ॥૪૬॥ એટલે ધરમ ઉકળી બોલ્યા, તુજને છે ધીકાર, ગરીબોને ગરદન મારવા, માંડ્યો તે બેપાર ॥૪૭॥ તે કહ્યું તે સ્થળે અમે ગયાતા, મ્હોત લેવાનું હતું માગી, અનેક લોકે લીધી લાકડીયો, હાડકા નાખત ભાગી ॥૪૮॥ અધર્મનો તું પૈસો લાવ્યો, તે નફો નવ્ય ખવાય; અસત્યનું જે અન્ય ખાઈએતો, અસત્ય બુદ્ધિ થાય ॥૪૯॥ એમ કહીને એના નફાના; આઠ રૂપીયા લઈ લીધા; બ્રાહ્મણને બોલાવિને,

દક્ષણમાં દેધ દીધાં ॥૫૧॥ પછી લીમની માંસડી ફેંદી વસ્ત્રોવેંચી લી-
ધાં, કહ્યું કે માતાજીના કામમાં રહેજે, ધર્મે એવાંવેણુ કીધાં ॥૫૧॥ તેપછી
નીત્યે ચારે બંધુ, વ્યાપાર માટે જાય; કુંતાજીનું કામકાજ કરે, થોડેદને
શું થાય ॥૫૨॥ એ મામ બારણે રાક્ષસ રહે છે, રાજાએ આપેલો કામ;
આવેલો ત્યારે તોફાન કરેલું; બક રાક્ષસ છે નામ ॥૫૩॥ પેહેલ બહેલોજો
વો ગામમાં આવ્યો તેણે કયો કાળો કેર; મનુસનું લક્ષ કરવા લાગ્યો,
સોબશે માયાં ઠેર ॥૫૪॥ સંતાયો રાજા ભોંયરાવિશે, અરજ બળીમાંથી
કીધી કેમ મારી પ્રજાને હણોછો, કાણે આ બુદ્ધી દિધી ॥૫૫॥ બકરાક્ષસ
કહે સર્વને ખાવું; નહી રહેવા દેઉં કામ; ખોરાક મ્હારી નીત્યકર પુરી,
તો રાખુ તારૂ ગામ ॥૫૬॥ રાજા કહે શું ખોરાખ બેઠાએ, બીજુ ન બો-
લશે ॥ આડુ; રાક્ષસ કહે નીત્ય જમુ, સોમણુ લોટનો લાડુ ॥૫૭॥ પાંચમ
ણનો ખીચડો ખાવાનો, પીવા પચીસમણુ દુધ, મદપાનના પાંચ માટલાં પી
વા, તેણે રહેલેર શુદ્ધા ॥૫૮॥ પાંચ અમનીત્ય શાક લાજમાં એટલો કરવિ-
વક; જમ્યાપછા સોપારીને બદલે મનુશ બેઠાએ એકા ॥૫૯॥ એ લું નીત્યાન
લક્ષ આપે, તો વસ્તી વસવાદેવું; રાજાએ કહ્યું કબુલ મ્હારે; જેવું તમે કહ્યું
તેવું ॥૬૦॥ એમ કહીને બહાર આવ્યો; પાપીનો બાંધ્યો નેક; નમ્રની બારણે
રહેવા માટે, બંગલો આપ્યો એકા ॥૬૧॥ કહ્યા પ્રમાણે ખોરાક આપે, નીત્ય-
નો જેજે ધારો; માણસ મરવા મોકલવાનો, ધરોધર બાંધ્યો વારો ॥૬૨॥
પાંડવ વિપ્રને ઘેર રહ્યા છે, તે વિપ્રને પાંચ તન; તેમાંથી ચારનું લક્ષક-
રેલું, બકરાક્ષસ મુઠ જન ॥૬૩॥ એકજ દીકરો રહ્યો તો એને, આવ્યો
તેને ત્યાં વારો, તે વેળા ધરના રડવા લાગ્યાં થઈ રેહ્યો હોંકરો ॥૬૪॥ તે
વેળા જળ ભરવા ગયો છે, વાયુતણો સંતાન, કુંતાજી ધરમાં ફેરવે માળા
તેમણે સાંભળ્યું કાન ॥૬૫॥ માળા લઇને માતાજી ગયા, બ્રાહ્મણના
ધરમાંય, કેમરડોછો સકળ ધરનાં, બ્રાહ્મણિ બોલી ત્યાંય ॥ ૬૬ ॥ એ
બાઇ હું હતી તારા જેવી, પાંચજ પુત્રની માય; ચાર સુત માહરા દૈતે
ખાધા, એક રહ્યો છે આંચ ॥૬૭॥ આજ તેનો પણ આવ્યો છે વારો, મ-
રવા જવાનો સાર; વાંજણી થાઉછું છતે દીકરે, તેનો છે આહાકાર ॥૬૮॥
તવ કંતાજીને દયા ઉપની, વિચાર્યો નહિ વીવક કહ્યું તારો તન નવ્ય
મોકલતી, મોકલીશ મારો એક ॥૬૯॥ બ્રાહ્મણી કહે કોઇ ન મોકલે. કરવા
માંડ્યો વિલાપ, કુંતા કહે નવ મોકલું તો બ્રહ્મહત્યાનું પાપા ॥૭૦॥ એ-
ટલે સેરવે રહી ગયાં છાનાં, કુંતા બોલી ગયાં ઘેર; પછી આવ્યો વિચાર
ઉરમાં, રડવા લાગ્યાં બહુ પેર ॥૭૧॥ વળણ ॥ બહુ તરે રડવા લાગી

યાં, શું બોલીહું બોલ બ્યાસ વલ્લભ એમ ઓચરે, કુન્તા રડે અતોલા

કડવું ૯૨ રાગ સારંગની છાયાનો.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું, આશપરવ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ કુન્તાજી બહુ રડવા લાગ્યાં, શું
બોલી આવી વચન; વધારાના શું વાડમાં નાંખીયે, મોકલું કીયોતન તારા
એવામાં આવ્યા વસ વેચીને, ધરમ અરભુન સાર, શેદેવ નિકુળ તેપણ
આવ્યા, કલેશ જોયો અપાર ॥ ૩ ॥ એવામાં વ્રજોદર આવ્યો રડતા દીઠાં
માત; પાસે મેસીને પુછવા લાગ્યો, કુન્તાના દુખની વાત. ॥ ૪ ॥ ઓરે
માતાજી કેમ રડોછો; કેમ ભયાં લોચન; કોણે તમને દુલ્યાં જનેતા; સત્ય
વદો વચન ॥ ૫ ॥ જો કોઇએ ગાળ દીધી હોયતો, જીવ્યા તેની તાણી કા-
હાડું જો કોઇએ હાથ ઉપાડ્યો હોય તો કાંડાં તેનાં વાહાડું ॥ ૬ ॥ કુન્તાજી
કહે કોઇ નથી દુલ્યું, વાંકી કરણી કાહાની; બ્રાહ્મણ વતિનો એક દીક-
રા, મરવાનો કહી આવિ ॥ ૭ ॥ બકરાસસનો વારો આવ્યો છે, વિપ્ર મરશે
આપ; મેં કશું મુજ સુત નો મોકલુંતો બ્રહ્મહત્યાનું પાપ ॥ ૮ ॥ લીમ
કહે ધન દયાળુ માતા, બોલી આવ્યાં મુખવતી; ગમે તેને મોકલુંજો
મા, મહારેતો જલું નથી ॥ ૯ ॥ એમ કહી જઈ ઓટલે સુતો, બોલ્યા ધર
મરાય; તમારું વચનહું પાળવાનો, દયો મુજને આજ્ઞાય ॥ ૧૦ ॥ કુન્તાકહે
કેમ મોકલું તુને, ઓ દીકરા સત્યવાદિ; રાજપાટ મહાર પડેસુત. કોણ
ભોગવે રાજગાદી ॥ ૧૧ ॥ અરભુન કહે હું જલું મરવા, ઓરે મહારી
માત; કુન્તાજી કહે તારા વિના કોને પુછુ ડાહી વાત ॥ ૧૨ ॥ શેદેવ કહે
હું જવા મરવા, નથી જીવ્યાની ત્રસન; ડોશી કહે જોશી તુજવીના, કોને
પુછીએ પ્રસન ॥ ૧૩ ॥ નિકુળજી કહે હું જલું મરવા, મન મહાર નવ ડર;
કુન્તાજી કહે તારા વિના વરણગી કોણ કરે. ॥ ૧૪ ॥ એટલે લીમે બા-
રથી સુણી, જાણ્યું કે સદે ખોઈએ; બહાલોછું કે અળખામણોછું મહારે
પુછવું જોઈએ. ॥ ૧૫ ॥ સહુ ભાઈઓની રીત પ્રમાણે, પુછી જલું સરવ
થી; ના કેશે તો ઠીક છે, હા કેશેતો મરવું નથી ॥ ૧૬ ॥ એમ ધારી
પુછવા આવ્યો, માતા હું તતપર થાવું; આપો મુજને આગના તો, મર-
વાને માટે જલું ॥ ૧૭ ॥ કુન્તાજી કે કુંવર મહારા, બહુ દુખ વેઠ્યું હુણ;
અગનીથી ને ઓરીયોથી તું વણ ઉગારે કુણ ॥ ૧૮ ॥ લીમે વીચાર્યું
બહોલો હું છું, કશું માતા ત્યાર થાવો; પાંચે બંધવ સંપીને રહીશું,

પડે મરવા જવો ॥૧૬॥ ધરમ કહે એ શું બોલ્યો, અમે તતખર થાશું;
 સુધ રહે ઓટલે તું ચારમાંથી કોઇ જાશું ॥ ૨૦ ॥ ભીમ કહે કાવે
 તે જાએ; મરવાનું મન ધારી; એવું કહીને ઓટલે ગયો, જઇ કરી
 પથારી ॥૨૧॥ એવે શેદેવ છાનો બોલ્યો, માતા મને કહે જાએ; ખીચ-
 ડોને ધી દુધે કડેલું સોમણ લાડુ ખાએ, ॥૨૨॥ ખાધાનું નામ સાંભળી
 ને, જાશે વાયુનો ખાળ; એની ચીંતા કાંઈ ન કરશો, નહીં થાયે વાંકા
 બાળ ॥૨૩॥ તવ કુંતાયે ઘાંટો કાઢાડ્યો, ઓરે શેદેવતન; તુજને આપુ આ-
 ગના તે, જ રાક્ષસભોવન ॥૨૪॥ ખાએ ખીચડો સોમણ લાડુ, પીએ પ-
 ચીસ મણ દુધ; પછી બકરાક્ષસની સાથે, કરંજે જામર જુધ. ॥૨૫॥ સે-
 દેવજી કહે વાર માતા, તે ભીમને કાન જાય; ભીમે જાણ્યું ધરને વીશે
 લાડુલાડુ સું થાય ॥૨૬॥ ક્યાંછે દુધને ક્યાંછે લાડુ, તે વારતા લઉજ-
 ણી; ખાવાનું નામ સાંભળ્યું એને, મોઢોમાં ભરાયું પાણી ॥૨૭॥ ઉઠીને
 આઠ્યો ઉલટલાઠ્યો; પુછવા માંડી વાત; કોને મરવા મોકલોછો, ઓરે
 મહારી માત ॥૨૮॥ કુંતાજી કહે શેદેવ જાશે, ખાશે લાડને દુધ; પાંચ
 મણનો ખાચડો ખાઈને, કરશે પાપી સંગ યુદ્ધ ॥ ૨૯ ॥ ભીમ કહે ઓ
 માતા મહારી, ન ચાલે એના હામ; દીકરો જેસી ખોશી ડાશી. એ તો
 મહાઈ કામ ॥ ૩૦ ॥ કુંતાજી કહે શેદેવ જાશે, પેહેલું એને કહ્યું હાય;
 ભીમ કહે છે પક્ષ કરે તું, ઓરે મહારી માય ॥૩૧॥ વહાલા અળખામણી
 તું ધારે, બળી એ તારી ટેવ; ઉગાર વેળા ભીમ બેઠો, ખાતી વેળા
 શેદેવ. ॥૩૨॥ ધરમ કહે વાતજ સાચી, મોકલો ભીમને માય; કુંતાજી
 કહે તું જાએ બેઠો, શેદેવજી કહે નાય ॥૩૩॥ ભીમ કહે ઓરે જોશીડા,
 મુમત મેલ અપાર; મારા સામે પડવામાં તું નહીં કાઢે કાંઈ સાર ॥૩૪॥
 તવ શેદેવ કહે તું જાએ; આ પાડ તુજને ચડશે; તવ ભીમ કહે દિવસ
 મોટો, રાત્રી કેવારે પડશે ॥૩૫॥ કુંતાજી કહે ધિરજ ધરો, ઓરે મારાતન;
 આડો અવળો ભીમ કરેછે, જોયા કરેછે દન. ॥૩૬॥ એવે સુરજમેર બેઠો
 ભીમ વદ્યો વચન; ઓરે માતા બોલાવી લાવો, મરનાર વિપ્રનો તન.
 ॥૩૭॥ કુંતાજીએ વિપ્ર બોલાવ્યો, ભીમ વદ્યો વચન; ચાલો માહારાજ
 મુને ખતાવો, રાક્ષસનું ભોવન ॥૩૮॥ બ્રાહ્મણ કહે તમે તો ગાંડા, ના-
 શીને પાછા આવો; ભીમ કહે નહીં નાશી આવું, ચાલો મુને ખતાવો,
 ॥૩૯॥ એમ કહીને બેઉજણ ચાલ્યા, ભીમે પુછ્યો ધારો; મરનારનું નામ
 લખાવડું કે ની, આજ તમારો વારો ॥૪૦॥ વિપ્ર કહે પેલે દરવાજે,
 લખાવડું પડે નામ; ભીમ કહે તમે લખાવીને, આવજો વડ વીસરામ,

॥૪૧॥ આ દરવાજેથી હું જવું; વડન થડે બેસીશ; દગો દલમાં જાય-
શે નહી, શાક્ષી શ્રી જુગદીશ ॥૩૨॥ એમ કહી મોકલ્યો બ્રાહ્મણને લ-
ખાયછે જ્યાં નામ, ભીમ બીજે દરવાજેથી ગયો; જો બેઠો વડઠામા ॥૪૩॥
વિષે જઈને નામ લખાવ્યું; લખાતું હતું જ્યાંય, પછી ગયો વડની પાસે
ભીમને દીઠો ત્યાંય ॥૪૪॥ આંધળાને જેમ આંખજ આવે; તેવું લાગ્યું
સારૂ; જાયું કે જડો નથી જુઠો, મળ્યું ઉગાર્યું મારૂં ॥૪૫॥ પછી હળી
મળી બે આદ્યા, રાક્ષસને ભોવન; થોડે છેટેથી ભીમને ખતાવ્યું; જ-
વો સતીના તન ॥૪૬॥ રાક્ષસ ગયો હશે વન વીશે, દ્વાર ઉઘેડી જાએ;
મહી ખારણા પુઠે રહેજે, મન સંતોશી થાજે ॥૪૭॥ પહોર રા-
ત્રીએ આવશે પાપી, તે લેજે તમે જાણી; એટલે બેસી માગશેને, આપ
જે દાતણ પાણી ॥૪૮॥ દાતણ કરી ધામમાં આવે, પછી ખોરાકી
ખાશે તે પછી સહુથી છેલ્લો એ, આવશે તમારિ પાશે ॥૪૯॥ પછી
તમારૂં ભક્ષ કરશે કરવા દેજે વાર, ભીમ કહે હું કરીશ એતું; કાંતો
એ કરશે મહારૂ ॥૫૦॥ બ્રહ્મ કહે રાઠ ન કરશે, એની સરવને બીક;
ભીમ કહે પધારો પાછા, તમે કહ્યું તે ઠીક ॥૫૧॥ એટલે બ્રાહ્મણ પાછો
વળીયો; બળીયો ગયો મહેલ માંય; દ્વાર ઉઘેડી ધામમાં પેડો; વધભોમ
જેયો ત્યાંય ॥૫૨॥ જમણે હાથે છે પાણીયારૂં ડાભે હાથ રસોડું; સનમુ-
ખ સ્થળ સુવાનું પાપીનું; ચીનાઈખાનું નહી થોડું ॥૫૩॥ હાંડીતકતા
મલાસ ધડીયાળ, ઝુમ્મરનો નહી પાર, તળાઈ ગોઠડાં અને ઉસીકાં, ઢો-
લીયો શોભાનો સાર ॥૫૪॥ ભીમ જઈ તેની મહી સુતો, વીચારતોખહુ
પેર; ધરમીને ઘેર ધાડ ધણેરી, કુશળ કસાઈ ઘેર ॥૫૫॥ અરે પ્રભુ અ-
મે તુજને ભણ્યે, તેમ છતાં વીતી દુઃખ આ અધર્મી રાક્ષસ, ને શુભ્યું
તે આવડુ સુખ ॥૫૬॥ એમ કરતાં એવો વીચાર આવ્યો, અંતે ધરમે
જય; ચાર ધડી સુખ પાપી જનને; છેવટ પાછો કાય, ॥ ૫૭ ॥ આ
ટલા દીવસ હત્યાઓ કીધી; પાપનો કુંલ ભરાવ્યો; એવાં પાપે પ્રભુ ધ-
ચ્છાએ, હું આજ હાંધ આવ્યો ॥૫૮॥ વળણ ॥ એમ કહી આગોટતો
કુંતીનો કુંવાર, વ્યાસ વલ્લભ મુખ ઓચરે, ભીમે કયો વીચાર.

કડવું ૯૩ રાગ સાખીની ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજેરાય; વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું, આવ પરવ મહીમાય. ॥૧॥ ભીમે મનમાં એમ વીચાર્યું, હ-

વેતો આવશે પાપી; તે માટે પરવારીને બેસુ; ખાવાને સુધા વ્યાપી ॥૨૥॥
 એમ જાણી સુતેલો ઉડ્યો, રસોડામાં પેડો; સોમજનો લાડુ ઠરેલો ત્યાં
 જઈ જમવા બેઠો. ॥૩૥॥ તેજના સોડે લાડુ વીશે, ભીમસેન શીવ શીવ
 ભાંખે; એક એક ભુજમાં વિસ વીસ લઈને; ડબોડબ મુખમાં નાંખે,
 ॥૪૥॥ સો મજનો લાડુ ખાઈ ગયો, ખીચડું ખાતી કીધું, છે પચીસ મજ
 દુધ કંડેલું ઉમાં ઉભાં તે પીધું ॥૫૥॥ મધુપાનનાં પાંચ માટલાં તે, લાતે
 થી નાંખ્યાં ફેડી; આંધેત્રા પાંચ બોકડા તે. ભીમે મુકયા છોડી ॥૬૥॥ તે
 પછી ત્રકોદરે વીચાચું, અસુર બહુ અકળાશે, ભુખ્યોને ભુખ્યોઆવશે
 તે, આવીને શું ખાશે ॥૭૥॥ એવું જાણી કોટડું કુદી, ગયો મોહોલની
 ખહાર; તળાવડાનો કાદવ કચરો, લાવ્યો અપરંખાર ॥૮॥ તેના લાડુ
 વાળીને ઠાયા, ધુળનું ખીચડું કરીયું; દુધનું કઢાયું ખાતી હતું તે લધુ
 શંકા કરી ભરીયું ॥૯૥॥ પછી પલંગમાં જઈ સુતો, આળોટયો ઘડીવાર;
 પછી જાણ્યું આવશે પાપી, ઉડ્યો સતી કુંવાર ॥૧૦૥॥ ઢાલીયાની એણે
 ઇસ કાઢી, રીસ કરિ ક્યો દોડી; હાંડી તકતા ગણાસ ઘડીઆળ, તમામ
 નાંખ્યાં ફેડી ॥૧૧૥॥ ચીનાઈખાનું ચકચુર કીધું, ચાતુર નર નવ ચુ-
 ક્યો, તળાઈ ગોદડાં ભેગાં કરીને; તેમાં અગ્ની મુકયો ॥૧૨૥॥ પાપીના મુ-
 ખમાં હોળી ઉઠાડી. રાખોડી કીધી સાર, પછી ઠાલા દ્વાર દેધને, સુતોતે
 જીવાર ॥૧૩૥॥ ખારણાને એક પગ દઈ રાખ્યો, ભુકતી ભલેરી લાવ્યો,
 એવામાં બકરાક્ષસ બળીયો, વન વીશેથી આવ્યો ॥૧૪૥॥ દ્વાર તણી
 સાંકળ ખખડાવી; પછી ક્યો પોકાર; ઓરે સોપારીના કટકા, ઉધેડ હવે
 દ્વાર ॥૧૫૥॥ ઝીણે શબ્દે ભીમસેન બોલ્યો, ઉત્રડાવવા મન મેલો, ઠાલી
 દ્વાર સપડાઈ ગયાં છે, જોર કરીને ઢેસા ॥૧૬૥॥ જોડેલે ઢેસ્યાં બકરાક્ષસે,
 ભીમનું નહીં કામ કાચું; પગ લીધો દ્વાર ઉઘાડ્યાં પાપી પડ્યો ને કુ-
 ટાયું ડાયું. ॥૧૭૥॥ ભીમ જઈને અગ્નિગો બેઠો; દુષ્ટ કહે મને વાગ્યું, ભી-
 મે કહ્યું જરા જાળવતા નથી, મુજને માઠું લાગ્યું ॥૧૮॥ એવેઅસુર
 ઓટલે બેઠો, બોલ્યો મુખથી વાણી; ઓરે સોપારીના કટકા, લાવ્ય દા-
 તણ પાણા ॥૧૯૥ કોટડું કુદી ભીમ ગયો, મોહોલની ખારણે આવ્યો;
 કાંટા ભરેલું ખાવળીઆનું ત્રક્ષ ખેંચી લાવ્યો ॥૨૦૥॥ જળનો લોટોને
 ખાવળી; મુકી દોધાં દઈત પાસ; પાછો પેશી ગયો મ્હોલ વીશે; મન-
 માં અતી ઉક્ષાસ ॥૨૧૥॥ અસુરે પાછળ હાથ નાખ્યો, કાંટા વાગ્યા
 અપાર, બકરાક્ષસ કહે કેવું દાતાણુ, લાવ્યો વણુ વિચાર ॥૨૨॥ ભી-
 મ કહેતમે મહોટા માટે; તમારા લાયક લાવ્યો; રાક્ષસે જાણ્યું આજેકટકો,

ગાંધા જેવો કોઈ આવ્યો ॥૨૩॥ દાણુ ભાગી દાતણ કીધું, ભુખે લાગ્યો
 જીવ ભમવા; એકાએક ઉઠીને ચાલ્યો, દુધને લાડુ જમવા ॥૨૪॥ મો-
 હોલમાં બધે છે અંધાર, તે દુખે દારણ દુલ્યો, કાકુ કરે રાખની વણે,
 દીવામત્તી કેમ ભુલ્યો ॥૨૫॥ આવ્ય અલ્યા ખાવું હોય તો કડકા મ-
 રતી, વેળા લે લહાવો; ભીમ કહે મુને ભુખ નથી, તમે તમારે ખાવો,
 ॥૨૬॥ વળણ ॥ ખાવો તમે ખાવું નથી મ્હારે તો લગાર; વ્યાસ વલ્લભ
 મુખે ઓચરે, સુણો શ્રોતા સાર. ॥

કડવું ૬૨ રાગ અહોં રાયજીને.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્ય; મુણ જનમેજે રાય વિસ્તારી તુજને
 સંભળાવું, આવ પરવ મહીમાય. અહો રાયજી સુણીયે ॥ ૧ ॥ ચાલ્યો
 રાક્ષસ રસોડામાં, ખાવું ખાવું મુખ ભાંખે, લાડુ લેઈ મુખમાં મુકયાતલ
 થુથુ કરી કાઢી નાંખે ॥ અહો ॥૨॥ બીજે લાડુ લેઈ ચાવવા લાગ્યો
 મુખમાં કાંકરા ભાગે; પાપીએ કહ્યું ઓરે કડકા, કાઠવકચરો લાગે. ॥અ
 હો ॥૩॥ નહોય આ લાડુ કેમ થએલું, ભીમ કહે વેમ ખુઓ મોહુતમા-
 ર હશે એવું, પાણી લેઈને ધ્રુવો, અહો ॥ ૪ ॥ તવ પાપીએ મોહુ ધો-
 યું, પાછો ખાવા ભય; કાઠવનો તે કાઠવ લાગે, આતે શું કહેવાય ॥
 અહો ॥૫॥ ભીમ કહે રહેવા દો લાડુ, સંદેહ મનના ખુઓ, મોહુ તમારું
 ચોખું થાશે, દુધ ઉનુ પી ભુઓ અહો. ॥ ૬ ॥ તવ પાપી મયો કહાયા
 પાસે, છે જરા ઉનુ સાર; મોઢે માંડી પીવા વળગ્યો, લાગ્યું ખાર ખાર
 અહો. ॥૭॥ પાપીએ કહ્યું પેશામ આતો, લાગ્યું ખાર ખાર, ભીમે ક-
 હ્યું કે ઓરે અધમી, તે પીધું મુતર મ્હાર ॥અહો ॥૮॥ પાપીએજણ્યું
 માંડીયો છે તે, બોલે મમે તેમ; માટલાં બોલકડા કાંઈ ન દીઠું, ત્યારે પ-
 ડયો ખરો વેમ. ॥અહો ॥૯॥ આવ્ય અલ્યા સોપારિના કડકા, તુને ખા-
 ઇ લેઉં લહાવો; ભીમ કહે મને ભય લાગે છે, તમે આ ખુણે આવો ॥
 અહો ॥૧૦॥ એટલે પાપી તરતજ બોલ્યો, ખાળવા ખુણે પેઠા; ભીમશે-
 ન ત્યાંથી ઉઠીને ગયો, બીજે ખુણે જઈ બેઠો ॥ અહો ॥૧૧॥ રાક્ષસે
 જઈને ફાંફ માર્યા, કયાં છે કટકા તુનો; ભીમે કહ્યું શું આંધળાણે;
 હાંઈ બેશી રહ્યો હું તો ॥અહો ॥૧૨॥ તવ દેત દોડયો બીજે ખુણે, ભીમ
 ત્રીજે ભય; ત્રીજે ખુણે દુષ્ટ ગયો કે, ભીમ ગયો ચોથા માંય ॥અહો ॥૧૩॥
 એમ ધડી સુધી અથડાયો, ભીમે કયો વિચાર; કયાં લગી રમત કયાં ક-

રીશું. ઉઠી થયો તયાર ॥ આહો ॥૧૪॥ ભીમસેન ઉઠ્યો શશમાં રૂઠ્યો,
આપ સુરનો શાથી, મયો શામે તવ બેડે જણાની, ભયકાઠ છાતીએ
છાતી અહો ॥૧૫ એવામાં એક એકના કર આદ્યા, દુષ્ટનો વિચાર
કેવો, ભીમના ભુજના પંજેથી જણ્યું, છે કોઈ મારા જેવો ॥ આહો ॥
॥૧૬॥ એવામાં પ્રકોદર બેઠ્યો, આરે હરામખેર, હરામનું ખાઈ હત્યા
ન કરવી, ઇશ્વરનો તું ચેર ॥ આહો ॥૧૭॥ નીત્યની પાંચ અભયોમારે;
મારે મનુશ એક, અરર તુજને હયા નહી દલમાં, છુંદી નાંખુ છેક,
॥ આહો ૧૮॥ દુધને ખીચડો ખાતો, તોહે ન રહ્યો નેક; આ મોઢાને
સ્વાહ ધણે કહી માયે તમાયે એક ॥ આહો ॥૧૯॥ જે મોઢે સાર તે
મોઢે માફું, ખાવનું મળીયુ આજ; એમ કહેતામાં બેઉજણ કોપ્યા,
થઈ ગઈ બાજ બાજ ॥ આહો ॥૨૦॥ બેડે જણામાંજ્યા મેંવ તુલ્ય મા-
જ્યા, પાડ્યા મુખ મોકાર; કોપે ચઢીયા કેવા વઢીયા, તેનો કર વિસ્તા-
ર ॥ આહો ॥૨૧॥ વલ્લણ ॥ વીસ્તાર સાથે વણુંડું, અધરમથી લે સ્વાહ;
બ્યાસ વલ્લભ મુખ આચરે, તેનો ઉતરે નાદ.

કડવું દ્વપ રાગ ચોપાઈની છાય.

બાહ્યા વૈશમપાયે વચન, સાંભળ જનમેજે રાજન, બેડેમળીયાતે
બળથી બાજ્યા, વનમાં સીંહ પેરે ગાજ્યા ॥૧॥ કરે મુખથી પ્રઉઠ પોકા
ર, મડદા પાડુનો મારે માર; એક એકને મારે પીક, કરકડે પાંસળાંઆવે
હીક ॥૨॥ કેશ ઝાલી ઝાલીને તાણે, એક એકને દાવમાં આણે, કરે મ્હે
લમાં દોટ હડીયો, ધકાથી મ્હેલ દુટી પડીયો ॥૩॥ બેડે જણ કરે પો-
કારો, બગી ઉઠ્યું ત્યાં નયનું લોક; સહુ દુનીયાં કુખે દુટ્ટી, રાજ
કાંક બેયેલો ભુટી ॥૪॥ તેથી અમ્મર, કોપ્યો અપાર, સહુને મારશે થતે
સવાર; તેથી કે બોંયરામાં પેઠા, કંઈક ટાંકામાં ઉતરી બેઠા ॥ ૫ ॥ કંઈક
માળ ઉપર સંચરીઆ, કંઈક કોડીમાં ઉતરીઆ; એમ સર્વને પડીયો
ત્રાસ, પેલો વીપ્ર થયો ઉદાસ ॥૬॥ જણ્યું ગાંડીઓ નાઠો હશે, માટે મુ-
જને વીચન થશે; એવા વીચાર વીપ્રને થાય, માળા લઈ બેઠાં કુન્તામા-
ય ॥૭॥ ચાર બોધ્યો કરતા ભક્તી. મારા ભીમમાં આવજે શક્તી;
એવી રીતે ગામમાં થાય. પેના બેડે વઢે મેહેલ માય ॥૮॥ લડતાં વડ-
તાં બેડો ભીમ ધણું, દાવ બેડે આદ્યો દૈતનો ચણું, ખેચી બોમી પર
આડો કાપી, એક પગ પર પગ ભીમે દીધો ॥૯॥ બીજે હાથમાં ઝાલી

રાખ્યો, પછી પહોળો કરી ચીત્રી નાંખ્યો; થયાં ચીત્રાગીયાં બે સાર, બે
 ઠો શ્વાસ ખાવાને લગાર ॥૧૦॥ શ્વાસ ખાધને શો ખેત્ર કીધો, લાચી
 દોરડાં બાંધી લીધો; હોતો તેવોજ એને બનાવ્યો, પછી વગીયો ચહોટી
 લાવ્યો ॥૧૧॥ તેતો વગાંયો રાખી બંડે સાથ, પછી મડદાનો મહયોએક
 હાથ, ચાલ્યો ધસડતો સંતી તન, આવ્યો દરવાજો એ રાજન ॥૧૨॥
 ॥ વલ્લુ ॥ દરવાજો એ આવીયો લાવ્યો મડદું સંગ; વ્યાસ વલ્લુ
 મુખ ઓચરે; કીધો કેવો રંજ ॥

કડવું ૯૬ રાગ સાંખિની ચાલ.

વેશમખાયે એણીપેરે બાલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને
 સંભળાવું આચરવ મહીમાય ॥૧॥ ભીમસેન મડદુ લાવ્યો દરવાજો,
 કેવો કીધો મનમુખો; દરવાજના કમાડ સરસો, કર્યો પાપીને ઉમો ॥૨॥
 બમલમાં બે વગીયો ધાટી, તેને ટકા રાખી દીધા; પછી પાપીનાં નાશી
 કાને, કાન ચાંમેળો લીધા ॥૩॥ તેની વક્ષમાં પોટતી બાંધી કયું સરો
 વર સ્નાન; નાક કાન લેઈ કાઠ કુદીને ગયો વાયુનો સંતાન ॥૪॥
 પોતાને વીશ્રામે આવ્યો, માને કયા પોકાર; તવ કુન્તાયે દોટ મુકીનેન-
 રત ઉઘાડયાં દાર ॥૫॥ ભીમસેન જધને ઘરમાં બેઠો, કહ્યું કે માતાજી
 વો; પાડેશમાંથી બ્રાહ્મણ કેરાં, બાળકને બોલાવો ॥૬॥ તવ કુન્તાએ
 જધને બોલાવ્યો; આવો જરા મુજ ઘેર, એમ કહીને બોલાવી આણ્યોને
 આવ્યો ભયભેર ॥૭॥ તેવોજ ઠો વ્રજોદરને, વીખને પડી કાળ; અ-
 રેરે તું નાશી આવ્યો, થારી સરવનો કાળ ॥૮॥ ભીમ કહે શું કાળ ક-
 રશે, મેં મારી નાંખ્યો ઠેર; દરવાજો મડદુ ગોડવીને, જીવતો આવ્યોઘેર
 ॥૯॥ બ્રાહ્મણ કહે કપાળ મહાર, કુષ્ટ વણે મસ્તાન; ભીમ કહે સત્યમાને
 નહીતો જુઓ નાકને કાન ॥૧૦॥ તવ બ્રાહ્મણને સાચું લાગ્યું, કુષ્ટને
 હણીયો હોય; સાચુ કહો સોમન મહારા, કયાંના રહવાથી કાણ ॥૧૧॥
 ભીમ કહે કોઇને કહોતો તુમને દડે સોમન; હસ્તીનાપુરનાશ્વરીજતી,
 પાંડવ કુન્તિ તન ॥૧૨॥ બ્રાહ્મણ કહે તે વીનાતો બીજતી નહી
 હામ; તેમાં તમે મુને બાસોહો, ભીમ તમારું નમ ॥૧૩॥ ભીમ કહે
 ખરું મહાજા, હ્યો કુષ્ટના નાક કાન; દરવાજામાં મડદું પડ્યો; ઉપડ ॥
 વીધાન ॥૧૪॥ એટલે મામમાં ત્રાસ પડ્યો. અત્રશે મડદું જારે; રાજ
 ત્રાસ કરશે તેનો, સોધશે તમને ત્યાર ॥૧૫॥ બોલાવો મોકલે એટલે

જાળે આ નાકને કાન લેધ, કેહેજે કે મેં માર્યો એને, નાક કાન દેજેદેધ
 ॥૧૬॥ કદી તમારૂં પારખુ જોવા રાજ કહેશે આવે; તમે માર્યો તો એ
 રાક્ષસને, આગળ ખેંચી લાવો ॥૧૭॥ તવ તમે કેહેજે ઓરે રાજ, સાં-
 જળો મહારી વાત; આ રાક્ષસે મારી નાંખ્યા, મહારા સમા આર બ્રાત
 ॥૧૮॥ માટે મેં કરી રૂશીની શેવા, માગી લીધું વરદાન; તે રૂશીયે કેવું
 વરદાન આપ્યું, સાંભળી હ્યો રાજન ॥ ૧૯ ॥ હોય મહારે વારોજેવારે,
 તે વારે મરવા જવું, પાપીને દેખી પાપી કરતાં દસ ઘણોભળીયો થાવું
 ॥૨૦॥ તે બળ રહેવા સવા પ્હોર સુધી, એવું વરદાન દીધું, તે સવાપ-
 હોરમાં પાપીને માર્યો, દરવાજે આ કામ કીધું ॥૨૧॥ હવે મારામાં કાંઈ
 બળ નથી, ઓરે નમરના રાય; સાચુ માનોતો સરપાવ ધાપે, નહીતો ત-
 મ ઇછાય ॥૨૨॥ એવું કરશે એટલે તો, તમપર થાશે ભાવ; સપુત હ-
 શે તો મન મુકી, તમને દેશે સરપાવ ॥૨૩॥ એવું બ્રાહ્મણને કહીને મા-
 તાને કહી વાત, આપણે હમથી આલ્યા જવું, રહેવું નહીં પરભાતા ॥૨૪॥
 રહીશું તોતો જહેર થાશું, સત્યછે મહાર કેહેવું, બ્રાહ્મણ કહે આલ્યને કરી
 હું તો જવા નહીં દેવું. ॥૨૫॥ ગૌ બ્રાહ્મણ પ્રતીપાળ આવ્યા, છો દેવાધી
 દેવા; સંભાળ નથી લીધી તમારી, નથી કરી કાંઈ શેવા ॥૨૬॥ ભીમ ક-
 હે કે ઓરે મહારાજ, એશું બોલ્યા વચન; બ્રાહ્મણ પાશે સેવા કરાવે, તે
 તેથી કીયો દુષ્ટ જન ॥૨૭॥ ગમે તેટલું દાન આપે, કરાવે શેવાય, તે
 પ્રાણીનું ધ્યાનને દાન તે, સઘળું ધોવાઈ જાય ॥૨૮॥ ધરમ ધોવાયે પુન્ય
 ખોવાયે, પાતક ચઢે શીશ; સફળ મુકીત અફળ થાયે, કાપે શ્રીજમદી-
 શ ॥૨૯॥ અન્ય સ્થળે પણ બ્રાહ્મણને તો જરા ન દેવું કામ; તીરથ જ-
 ત્રાએ કામજ દેતો; બાંધે પાપ તમામ ॥૩૦॥ તે પાપ કદી કાળે ન છુટે
 સાંભળજે મહારાજ; અમારા ઉપર કપા રાખો, અમે તો જશુ આજ
 ॥૩૧॥ એમ કહીને ક્રીધી ત્યારિ, કટી કરીને બાંધે; ગાંસડીએ લીધી કા-
 પડની, બે ભાઈ બેસાડ્યા બાંધે. ॥૩૩॥ બે ભાઈને કેહેડે બેસાડ્યા કુ-
 ન્તા માને માથે; મૃતીકાનો કુંભ લીધો, વીખને નમ્યો બે હાથે ॥ ૩૩ ॥
 પછી પોતે ત્યાંથી આલ્યો કરતો દોટા હડીયો; પાંચેને ઊચકી કોટ કુંદા,
 નમ્રની બારણે પડીયો ॥૩૪॥ આલ્યો રાત્રીએ રાત્ર્ય વિશે, મુત સતી
 નો સભાગી, એવે સમે કુન્તાજીને ઘણીક તરશા લાગી ॥૩૫॥ કુન્તાજી
 કહે ભીમસેન બેટા બેશી મયા મુજ ધાંટા; જળવિના મારો જીવ જશે
 કંઈ પડ્યા છે કાંટા ॥૩૬॥ ભીમ કહે આલવું નથી પડ્યું, તોએ તરસ
 ભલી લાગી; એમ કહીને નીચે ઉતર્યા, બોલ્યા ધર્મ સોહાગી ॥૩૭॥ એ

ભીમ વીરા જાવો જઈને, જળ લાવો ગમે ત્યાંથી; ભીમ કહે અજ-
ણ વખડો, જળ લઈ આવું ક્યાંથી ॥૩૮॥ એવે કુન્તા ધરણી ઢળ્યાંતવ
ભીમે કુંભ ઝાલ્યો; માતાને માટે જળ લેવા, વાયુનો નંદન ચાલ્યો ॥૩૯॥
ઉંચે ટેકરે ચઢીને ઉભો, પશુ પક્ષી બોલે કાચ; કાન માંડીને સાંભળે છે,
તેવે સ્થળે જળ હોય ॥૪૦॥ એવે પક્ષીના શબ્દ સુણ્યા, ચાલ્યો તે
દીશાય; જાતાં જાતાં આધિ ગયો, દીકું સરોવર ત્યાંય ॥૪૧॥ પંચક
સરોવર નામ એનું, તેમાં છે ગાંધર્વ સાર; શસ્ત્ર અપહરણ લઈને રમે છે
જળક્રીડા ગુમાર ॥૪૨॥ તે સરોવરમાં ભીમે જઈને, કુંભ બોલ્યો
જળમાંય; એટલે ધડાના સ્વભાવે કરી, ભગ ભગ શબ્દજ થાય ॥૪૩॥
તે ગાંધર્વે કાને સુણ્યો, વીચાર્યું મનમાંય, કાંઈ સ્વર્ગનો દેવ માહારી,
જીવે છે ચરચાય ॥૪૪॥ એમ જણી એ બહાર નાકળ્યો, કીધો ધનુશ
ટંકાર; ત્રીલોકમાં તેનો શબ્દ ગયો, ધ્રુવ ધરણ અપાર ॥૪૫॥ ભીમે
જણ્યું રખવાળ કાંઈ, ભય ભાસ્યો મન માંડો; ભરેલો ઘડો કીનારે
મુકી, જીવ લઈને નાઠો ॥૪૬॥ માતાને બ્રાતની પાસે આવ્યો, બોલ્યા ધર
મરાય; કેમ તું આવ્યો નાઠો નાઠો, કુંભજ મુક્યો ક્યાં ॥૪૭॥ ભીમ કહે
ટંકાર થયો તે, સાંભળ્યો હશે કાન; સરોવરનો રખવાળ હતો, કાઢત મારા
પ્રાણ ॥૪૮॥ માટે ઘડો મુકીને આવ્યો, સરોવરને કીનાર; ભરેલો ઘડો
ઉચકી નાસુ, દોડતાં લાગે વાર ॥૪૯॥ માટે ત્યાં મુકીને આવ્યો છું, તે
તો હું નહીં લાવું; અર્જુન કહે દેખાડ મુને, હું તુજ સાથે આવું ॥૫૦॥
ભીમ કહે શું મુજથી બળીયો, તે તું ધરે છે રામ; તે કરતા જ ઉત્તર
દીશા; શું છે મહાર્ કામ ॥૫૧॥ અર્જુન કહે દેખાડવાને, ચાલે મારી
પુઠે; ભીમશેન કહે આગળ થાવો; એમ કહી બેઠે ઉઠે ॥૫૨॥ ચાલીને
સરોવર ગયા, ભીમ વલો વચન; જ કુંભ રહ્યો કીનારા વિશે, બતાવ્યો
વાયુને તન. ॥૫૩॥ બતાવીને પ્રક્ષની પુઠે, સંતાઈ ઉભો સાર; અરજીને
જઈ ઘડો લીધો, કીધો મન વિચાર ॥૫૪॥ કાણ છે રખવાળ સરોવર-
નો, કાને ન પીવા દે પાણી; જોડું એની ચરચા હું તો, એવે ઉલટ
આણી ॥૫૫॥ ભરેલો ઘડો જળમાં ઢાળ્યો, ઢાળીને પાછો ભરીયો; ખેચાર
કીધો ખુખારાને, કામળો જળનો કરીયો ॥૫૬॥ એટલે ગાંધર્વ સાંભ-
ળ્યું કાને; નીકળ્યા જળની ખહાર; બાણજ લીધું ભાથામાંથી ધનુશ
છે તઈયાર ॥૫૭॥ જળ કાલવાથી અરજીને જણ્યું, નીકળીયું કાંઈ ખહાર
રખેતે બાણ મારશે તો, વાગતાં નહિ થાય વાર ॥૫૮॥ અંધારે કાંઈ
દેખાય નહીં, વાગી બેસે બાણ; હડ હું શી રીતે કરું, જશે મહાર

ખાણુ. ॥૫૯॥ એકું જણી મંત્ર વાયુનો જણીયો ચડી ચોટ, શરીરના
રક્ષણને સાર; કીધો પવનને ડોટ. ॥૬૦॥ એવામાં અંગારક મંધ્રવે, બા-
ણુ ફેંક્યું ત્યાંય; અરજીનની પાસે બાણુ આપ્યું, ઝાલી લીધું કર માંય.
॥૬૧॥ પછી અરજીને વિચાર કીધો, છે કોઈ અધમ જાત; આ પ્રમાણે
મારી નાંખે, કરે જવની ધાત. ॥૬૨॥ માટે એને શીક્ષા દેવી, એવી ધરી
મન હુશ: હું બાણુ શી રીતે મારુ એને. પાસે નથી ધનુશ. ॥૬૩॥ પણ
વીધાવંતને વાર શાની, રણ લડનારો રણિયો, એ બાણુ ઉપર મંત્ર
વાયુનો, બીજો નામ પાસ લણીયો. ॥૬૪॥ પછી બળમાં બાણુ ફેંક્યું
તવ વાયુ લેઈ જાય; અંગારક પાસે બાણુ પડ્યું; નાગજ પેદા થાય. ॥૬૫॥
તેવાજ જુજ બાંધ્યા ગાંધર્વના, ગાંધર્વ જળરો કળીયો, કહું પ્રેમદા બા-
હાર આવો, કોઈ મુજ માંથાનો મળીયો ॥૬૬॥ બળીયા સાથે બાથ ન
દેવી, નમવા માટે જવું; તમે વધમાન બેશી જલો, કરગરી કર છોડાવું.
॥૬૭॥ વીંત કરે તે નીવારણુ કરે, એમ કયો ઉચ્ચાર; એટલે એની અ-
પછરાયો, તરત નિકળી બાહાર. ॥૬૮॥ રસ્તે પેહેરી વધમાને ખેડી, અત્રીક્ષ
ઉભા એવા; અંગારક કરગરતો આલ્યો, ધુશકે માંયું રાવા. ॥૬૯॥
વળણુ. ॥ ધુશકે રડવા લાગીયો, સાંમળને તું રાય; વ્યાસ વક્ષભ મુખ
આચરે, સુણજે સંહુ શ્રોતાય.

કડવું ૯૭ રાગ સોહાગની છાયાની ચોપાઈ.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચનરે, સાંમળ જનમેજે રાજનરે. ॥૧॥ રડતો
રડતો ગાંધર્વ જયરે, એના એવળા હાથ ચુસાયરે ॥૨॥ બુમ પાડે બાં-
ધ્યો કોણે મનેરે, કયા છો આવું તમારી કનેરે. ॥૩॥ હાથ છોડો થાવું
છું હેરાનરે, તેતો સાંભળ્યું ભીમે કાનરે. ॥૪॥ દોહરાની ઝડપનો રાગ
॥ ભીમે કાને સાંભળ્યું કે, અરજીનજ એ બાંધ્યો; પ્રક્ષની ઓડેથી નીક-
ળીને, ગાંધર્વ સામે વાંધ્યો. ॥૫॥ મહા બળીઓ એતો કળકળીયો, દ-
ડખડ મુકી દોટ; ગાંધર્વ સામે આવે તેની, જઈને ઝાલી. કોટ ॥૬॥ મ-
ડદા પાટુ ઢીંચણ કોણી. દેવા માંડ્યો માર; ઉંચો ઉછાળીને પછાડે, પ્રોઠ
કરે પોકાર. ॥૭॥ અરેરે મને શીદ મારોડો, ગુનો કરો મુજ માફ, જુલ્યો
ચુડ્યો ને જખ મારી, એ મહારા મામાપ. ॥૮॥ કરગરે તેએ ભીમ
મારે, કરે છે ત્રાહ્ય ત્રાહ્ય, તેવું બેઠને અરજીનજને, આવી ઉર દયાય.
॥૯॥ અરજીન કહે મ્હોટા બંધુ, મુકો ધમા ધમ; જો તમે એને હાથ

અરડો, તો મહારા સમ ॥૬॥ તવ હાથ ભીમે બંધ કીધા, રાતો તા-
 તો થાતે; સોગન સાડ હાથ બંધ રાખી, મારે પગની લાતો. ॥૭॥ એવું
 દેખીને અરજુનજી, વધા મુખે વાણ; મુદલે એને અડો તો, ધરમરાયની
 આણ ॥૮॥ એટલે ભીમશેન આગેખસ્યો, ખેલજ ખોળી કહાડ્યો; નાહા-
 ના નાહાના ઝડ ઉપાડી, ઝડે ઝુડવા માંડ્યો. ॥૯॥ તવ અરજુને પ્રકોઠ-
 રને, પ્રક્ષના સોગન દીધા; એટલે ભીમે પ્રક્ષ મુકી, ઢેપાં પથરા લીધા.
 ॥૧૦॥ તવ અરજુને એમ વીચાર્યું, મનમાં ધરી શોક, એ ભાઈ ધટે
 તેમ કરો, સોગન તમને ફાક. ॥૧૧॥ ભીમ કહે હવે નહીંમાર, ચાલો ત-
 તબર થઇએ; અરજુન કહે મોહોટા ભાઈ; મોહોટાકને લઇ જઇએ. ॥૧૨॥
 ગાંધર્વે મનમાં વીચાર્યું, હવે તો જીવ જશે; આ મોહોટા આવો નીરદય
 તો, તે તો કેવો હશે ॥૧૩॥ એવું જાણીને એ બેલ્યો, મુજને મુકો બા-
 પુ; મોહોટા પાસે લઇ ન જશો, અભંગ રથ હું આપું ॥૧૪॥ તમે નહાના
 છો દયાળુ. નિરદય આ મોહોટા; તો તેમનાથી જે મોહોટા તે, હશે
 ધણા ખોટા. ॥૧૫॥ ભીમ કહે હું તો સારો છું, રાખુ છું કે મેહેર; એતો
 મોહોટા મહા કોધી છે, મારી નાંખશે ઠેર. ॥૧૬॥ ગાંધર્વ કહે મુકો મુ-
 જને, આપુ અક્ષય ભાથા; ગાળેવ નામા ધનુષ આપુ. સુણી ભીમ મક-
 લાતો ॥૧૭॥ એવે અરજુને કુંભ લીધો ચાલ્યા સરવે સાથ; આવતા
 બેઠ ધરમ ઉઠ્યા, છોડ્યા ગાંધર્વના હાથ ॥૧૮॥ અરેરે આને શીદ મા-
 થો, કાંઈ દયા નવ આણી; એવે શેદેવે ધડો લીધો, માતાને પાયું પાણી
 ॥૧૯॥ તવ કુન્તાને શુદ્ધી આવી, બોલ્યા ધરમરાય; અરે ગાંધર્વ જતું
 તારે, અપરાધ કરજે ક્ષમાય. ॥૨૦॥ આ સરોવરે આવોશ નહીં તું, બે
 હોએ સભત; અનેક જીવને પીવાનું પાણી, તેમાં તું કરે ધાત ॥૨૧॥ એ
 રીતી નહીં સપુત જનની, કહી મુક્યો તવ ચાલ્યો; એટલે ભીમે છત્ર-
 મ મારી; ઝડપ બોચીથી ઝડ્યો. ॥૨૨॥ ભીમ કહે કયાં જય નાશી, જી
 વજ તારો લેવું; પેટી તણ વસ્તુ કહિ તે, આપે તો જવા દેવું ॥૨૩॥
 એટલે ગાંધર્વ એમ બોલ્યો, કહો બેઠએ ક્યારે; ભીમ કહે વેણદે અર-
 જુનને, આપજે માગે ત્યારે. ॥૨૪॥ તવ અરજુનને વચન દીધું, અંગા-
 રક મુજ નામ; બેઠએ ત્યારે સ્મરણ કરજે, આપી દર્શ તે ઠામ. ॥૨૫॥
 અરજુનજી કહે વાડ વીરા, મુકીદો જાત; એટલે ભીમે મુકી દહને,
 માથે લીધા માત. ॥૨૬॥ બે ભાઈ ખાંધે બે ભાઈ કેહેડે, ઉચકી ચાલ્યો
 જય; એવે બહાણુ વાવો આવ્યું, રૂશીનો મઠ ત્યાં. ॥૨૭॥ આલસેને
 બાણતા મુણ્યા, બોલ્યા શેદેવ સાર; ભીમશેનભાઈ સહુને ઉતારો, કાંઈ

રહેવા વિચાર ॥ ૨૮ ॥ વલણ ॥ હઠયાં રહેવું આપણે, ઓરે મારા વી-
ર; રવ ભીમે ઉતારીયાં; બોલ્યાં મા ગંભીર.

કડવું ૯૮ સાખિની ચાલ.

દેશમપાથે મેણીપેરે બોલ્યા, મુણજનમેજેરાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું, આધપર્વ મહિમાય ॥૧॥કુન્તાજીકહે કુંવર મહારા, આ સ્થ-
ળ રહુ કેવુ બ્રહ્મણની નીત્ય શેવા થાશે; મુકામ બાંધીનેરહેવું ॥૨॥પણ
પરોઢમાં મઠે ન જડું; જશું દનચઢે સાર; એવું ધારી બેઠાંઅજમાં, જ
પતાં જુમદાધાર ॥૩॥ એવામાં તે બહાણુ વાણું એક ચકામાં શું થાય;
રાક્ષસવાળો દરવાજો ઉઘડ્યો, મડદુ પડ્યું વચમાંય ॥૪॥ તેવિજ
ગામમાં નાસાનાસ થઈ, સંતાયા સર રે લોકરાય સંતાયો ભોંયરા વિશે
સર્વને પ્રગટ્યો રાક ॥૫॥ દરવાજા સંતાયો ઓરડી વીશે, ત્રાસ સર્વને
હોય; આખું ગામ જાણે ઉજડ પડ્યું, દીશે ન મનુશ્ય કોય ય ॥ એવા
માં દરવાજો જાળીથી જોયું; મુએલો દીઠો પાપી; જાણ્યું કે મેં માર્યો ઠ-
રાવું; રાજ દે સરપાવ આપી ॥૬॥ તરવારે પોથીના રંગચઢાવ્યો, નીક
જ્યો ઓરડી જહાર; મયો રાજના ભોંયરા પાસે મુખકથો ઉચ્ચાર ॥૮॥
કેમ રાજજી છુપા રહોછો મેને કીયા ખુબ કેહેર; બકરાક્ષસ જેસા આ-
યા એસા મેને મારા ઠેર ॥૯॥ જાળીથી રાજએ કહ્યું શેવકને કયાં આ
વી બેન્યું છે તાર; જમાદાર કહે સચા માનો એસાતો સો દોસો માર.
॥૧૦॥ તવ રાજએ સાચુ માન્યું, નીકજ્યો ભોંયરા જહાર; ઉઘાડાઆથેઘે
સાથે લીધા, શેવક એક હજાર ॥૧૧॥ દરવાજો આવ્યો બીછાના નાં-
ખ્યાં, બેસીને બોલ્યા એમ; બોલે જમાદાર બકરાક્ષસને, તમે માર્યો કેમ
॥૧૨॥ જમાદાર કહે દરવાજો ખેલતા, આયા, દુષ્ટએ ધાધ, તવ હમને
તલવાર નીકાલ કે ઉનકે સીરમે લગાધ ॥૧૩॥ સીરમે લગાધ પાઉ બી
છ નીકાલી, ફીરમે આયા તુમ પાસ; એવું સાંભળી રાજરીજ્યો; તમને
છે સાખામ ॥૧૪॥ સોનાના સાંકળાં સરપાવ આપ્યો; બાંધી આપ્યો દ-
રમાયો તમારે બેઠા બેઠા ખાવું, તવ જમાદાર હરખાયો ॥૧૫॥ એવા
માં આવ્યો પ્રધાન રાયનો. બેઠો રાજની સંગે, પછી પુછ્યું કે કોણે મા-
ર્યો બોલ્યો રાય ઉમંગ. ॥૧૬॥ આ દરવાજાના જમાદારે, પ્રઉઠજપ્રાકમ
માંડ્યું; પાપીનેપણવારમાં માર્યો, દળદળ ગામનું કાહાડ્યું ॥૧૭॥ પ્રધાને
જોયું જમાદાર સામું, વીચારકીધો છે હામ; બકરાક્ષસને મારીયોતે, નહો-

ચ આનુ કામ ॥૧૮॥ એમ જાણીને પ્રધાન બોલ્યો, આ દુષ્ટ ઠીક સંહા-
યો; જમાદાર સાચેસાચુ કેહેજો, રાક્ષસ કોણે માર્યો ॥૧૯॥ જમાદારકહે
મેને મોરા, કેસા જુલમ ક્રીયા; પ્રધાન કહે સાબાશ તમને, જવાબ અ-
છા દીયા ॥૨૦॥ પણ પુછુછુ સવાલ તમને, તરવારે કાચરા ક્રીધા; પણ
તેના બે કાચરાને, કોણે બાંધી લીધા ॥૨૧॥ જમાદાર કહે મેને બાંધા,
પ્રધાન કહે આવો; સરપાવ જલદે અપાવું તમને, મનું હું ખેંચીલાવો
॥૨૨॥ જમાદાર કહે અગ્રી લા દો, એમ કહી લાગ્યો જવા; પાપીનુ મોઢુ
પોહોણું દીઠું, એરે મેરા બાવા ॥૨૩॥ ધ્રુમ પાડીને પાછો પડીયો,
ત્રાસ ધણેા મનક્રીધા; તમાચો મારી પ્રધાને એનો, સરપાવ છીનવી લીધો
॥ ૨૪ ॥ બોલજે સાચુ કોણે માર્યો, જેથી મહાર મન માને; એટલે હાથ
બેડીને બોલ્યો, સાહેબ બોદા બને. ॥૨૫॥ પ્રધાન પુરૂષ હોય ડાહ્યો,
એણે કયું એક કામ, કાલે કોણુ ગયુંતું મરવા દરવાજે જુઓ નામ.
॥૨૬॥ ડરવાજાનું દરતર બેયું, નાકજયું વિમનું નામ; શેવક મોકલ્યા
સુખપાલ આપી. તેડી લાવો આ કામ. ॥૨૭॥ તવ અનુચર તેડવા ગયા,
વિમ તણે ભોવન; કહયું મહારાજ આલો તમેને તેડે છે રાજન ॥૨૮॥
બ્રાહ્મણ પરવારી ત્યાર થયોતો; અતી હરખમાં પેઠો; નાકકાનની પોટલી
લઇને સુખપાલે વીરો બેઠો. ॥૨૯॥ દરવાજે આવ્યો પોટલી લાવ્યો, પ્ર-
ધાને આપ્યું આશન; ત્યાં બ્રાહ્મણનો પુત્ર ખીરાજ્યો, પ્રધાન વલોવચન.
॥૩૦॥ કહો મહારાજ વારો તમારો, કાલે હતો મરવાનો; ત્યાં તમે ગયા
હતા કે નહી, વિચાર છે કરવાનો ॥૩૧॥ બ્રાહ્મણ રહે ગયો હતો હું, દુ-
ષ્ટ તણે દાવ ધાર્યો, ખેક રૂશીના વરદાન વડે, બકરાક્ષમે માર્યો ॥૩૨॥
પ્રધાન કહે વરદાન શાનું વીમ વધા વચન; મારા ચાર ભાઈનું એનો,
કરી ગયા ભોજન ॥૩૩॥ માટે મેં એક રૂશી શેવ્યા, તેણે આપ્યું વર-
દાન; કહ્યું કે તારો વારો આવે, ત્યારે જજે સંતાન ॥૩૪॥ રાક્ષસને તું
બેગા થતાં, તુજમાં આવશે ભેર; રાક્ષસ કરતાં બળ દસ ધણું, રહેશે
સવા પોહોર. ॥૩૫॥ એટલામાં તુજ હાથે મરશે, એમ દીધું વરદાન; તે
વરદાને કાલ મેં માર્યો, સાબળો રાય પ્રધાન ॥૩૬॥ મારિને લાવ્યો દ-
રવાજે, ભયંકર અધોર; કોટ કુદી હું ઘેર આવ્યો, પછી જતું રહ્યું
ભેર ॥૩૭॥ આ વાત સાચી માનો નહીતો, હ્યો આપુ નાશાન; જુઓ
એનાં તોડી લીધેલાં, એક નાકને બે કાન ॥૩૮॥ એમ કહીને પોટલી
છોડી; સત્ય સરવને લાગ્યું; પ્રધાન કહે સાબાશ તમને, નમ તણુંદુખ
લાગ્યું ॥૩૯॥ પ્રધાને કહ્યું રાજ પ્રત્યે, નહી મળે આવોજેમ, અને આપતાં

પાછા પડો, તેતો ભવીશના ભોગ ॥૬૯॥ દક્ષણાવંતિ શંખ છેને, દુધે ભ-
રેલો ભણો, જાતે બ્રાહ્મણ દુખ નીવાર્યા. તે ગુણ અંતર આણો ॥૭૦॥
રાજ કહે તમે કહો તે આપુ, તવ બોલ્યો પરધાન; આપણી કુંવરી
કુંવારી છે, દો તેનું કન્યાદાન ॥૭૧॥ તવ રાયે પુત્રી પરણાવી, હેત
અતી ઉર વાપ્યું; અડધો અડધ રાજ્ય પોતાનું, બ્રાહ્મણને લખી આ-
પ્યું ॥૭૨॥ તવ બ્રાહ્મણે નીમ કીધો, જે આવે રાજ્યનું ધન; એક
વરસ લગી તે નવ લેવું, કરવું બ્રહ્મ ભોજન ॥ ૭૩ ॥ એ પુન્ય અર-
પણ છે પાન્ડવને, સંકલ્પ કીધો એમ; એવાં સુકીત પાન્ડવ લે છે, પ્રભુ
રીઝે નહીં કેમ ॥૭૪॥ આશીશ વિપ્રની બ્રાહ્મણ ભોજન, તે શું બહુ
પુન્ય કીધું, પણ નીત્યના છ જીવ ઉગાર્યા, તે મહેદ્દું પુન્ય લીધું
॥૭૫॥ એનું નામ તે સુરા જણ્યા, ધન્ય સતી સંતાન; પછી પાંડવ
બેઠેલા ત્યાંથી, મઠમાં થયા સાવધાન ॥ ૭૬ ॥ વલણ ॥ ત્યાર થયા મ-
ઠમાં જવા, જપતા હરીનું નામ; વ્યાસ વક્ષભ મુખ ઓચરે, આવ્યાં
શુભ વિશ્રામ.

કડવું ૯૯ રાગ આશાવરિની છાંયા.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય, વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું, આઘપરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ પાન્ડવ કુન્તા મઠમાં આક્યાં,
વીપ્રો તણે મુકામ; એક હજાર વીચારથી ભણે, ધ્રુમ રૂશીનો ઠામ ॥૨॥
ત્યાં જઈ પાંડવ ચરણે લાગ્યા, તવ બોલ્યા રૂશી રાય; ડાણ હો તમે
ક્યાંના રેહેનારા, ક્યાંથી આવ્યા હાંય ॥૩॥ ભીમ કહે કડવા કાપડીની
હાલ અમારી જાત; નથી ઘરગામ વિશ્રામ કાંઈ, ફરતા દીવસ રાત ॥૪॥
ધ્રુમ કહે તમે નીચ જાતી, પુછ્યા વિના કેમ પેડા; મઠ બધો અભડાવી
માર્યા, આવીને હાંઈ બેઠા ॥૫॥ બારણે જવો બારણે જવો, કોષે ભર્યા
અપાર; પાન્ડવે જણ્યું શ્રાપ દેશે, તરત નીકળ્યા બહાર ॥૬॥ થોડે છોટે
જઈ ઝુંપડી બાંધી, ધનશું હરિનું ધ્યાન; અળગેથી વાણી વીપ્રની મુણ
શું, પવિત્ર થાશે કાન ॥૭॥ આઘેથી દનશન કરીશું, તોલે થશું પાવન,
એમ જાણીને વીશ્રામ કીધો, કરે ફળ ભોજન ॥૮॥ એવે દસ વીસ દી-
વશ થયા, બોલ્યા ધરમ રાય; બ્રાહ્મણ આપણી સેવા ઇછે, એવો શો ઉ-
પાય ॥૯॥ ભીમ કહે રૂશીને મારે. હા કેવરાવું મુખ; ધરમ કહે બ્રાહ્મણને
તો, કદી ન દેવાય દુખ ॥૧૦॥ બોલીને તું પાપમાં પડ્યો, વીચારી લે
આપ; ભીમ કહે અવગુણી સાથે, એમ કરતાં શું પાપ ॥૧૧॥ ધરમ ક-

હે સાંભળ વિના. આખર કરે ગાય; લાત મારે કે શીંમડુ મારે. પણ
 પુજન એનું થાય ॥ ૧૨ ॥ ગધેડી આખર નવ દરે, વળી મંગાજળ
 ન્હાય; લાત ન મારે બચકુ ન ભરે. પણ તે નહીં પુજાય ॥ ૧૩ ॥ ઘેડો
 ભરી તે દુધ દે પણ, ગધેડા નહીં શેવાય; જરાયે દુધ દે નહીં પણ, પુ-
 જવા ભેગ છે ગાય ॥ ૧૪ ॥ કેડીક અવગુણી પ્રાણી હોય, તોપણ પ્રાણ-
 ણુ તેલ; અર નતી શુભ ગુણ પણ, તે નહિ પ્રાણી દેલ ॥ ૧૫ ॥
 ભર કરમી હોય જનેતા, પણ તેને કહેવાય માય; સતી સાધરી હોય
 નારી પણ, માતા નહીં કહેવાય ॥ ૧૬ ॥ ભીમ કહે એક પ્રશ્ન પુત્રું, તે-
 થી ન કરશે ક્રોધ; ઉપદેશ તમારો સારો લાગે, સાંભળવા છે બોધ.
 ॥ ૧૭ ॥ ધરમ કહે પુછો વીરા, એમાં નહીં રીસ આણું; ભીમ કહે કોહો
 છો પ્રાણી મ્હોટા, તે હું શાથી જણું ॥ ૧૮ ॥ પ્રાણીની ને આપણો
 કાયા છે પંચભુતની ભાઈ, એમને આપણે અવ્યવ સરખા, શીંછે બી-
 છ નવાઈ ॥ ૧૯ ॥ એમને કરણ ચરણ ચક્ષુ. મુખ નાશીકા હસ્ત; ક્ષુ-
 ધા પીપાશા અળસ નીદ્રા, લેધુગંકાને દસ્ત ॥ ૨૦ ॥ એમને ઉપવીત
 આપણે ઉપવીત; સર્વ તણે એમ ધર્મ; ઇશ્વર પદ મળવા સહુ ઇચ્છે
 સર્વ કરે નીત્ય કર્મ ॥ ૨૧ ॥ માટે પ્રાણીમાં ને આપણામાં, શો ફેર મહારા
 વીર; ધર્મ કહે તું સાંભળ બંધુ. ચીત દેઈ રણધીર ॥ ૨૨ ॥ જનેતામાં
 ને નારીમાં, ફેર જરા નવ દીસે; સ્ત્રી જતીના એકજ અવ્યય, આખા
 વિશ્વને વિશે ॥ ૨૩ ॥ ચણીયો ચોળી પહેરે માતા, તેવાજ પહેરે નારી;
 માં માંને નારિમાં ફેર શો છે, વિરહા લ્યો વિચારી ॥ ૨૪ ॥ ભીમે
 કહ્યું માતા તે માતા, માની લેવો ફેર એવ; ધર્મ કહે તેમ તેમ ન માને,
 ભુદેવ તે ભુદેવ ॥ ૨૫ ॥ ભીમ કહે ભાઈ વાતજ સાચી, ન્યાય નીતી
 ના એતો, પ્રાણી મુમટ મુસ્તકના, આજથી માન્યા મહેતો ॥ ૨૬ ॥
 આજથી પ્રાણીને નહીં ખીજવું, રીઝવું મહારા વીર; શેવા લેવાની
 આજ્ઞા કરાવું, જવું ભુમના તીર ॥ ૨૭ ॥ એમ કહી ત્રકોદર ચાલ્યો,
 જ્યાં નીત્ય પ્રાણી ન્હાય. ત્યાં જઈ કસરત કરવા લાગ્યો, ત્રિમ ભેઈ
 રાજ થાય ॥ ૨૮ ॥ ચોરાસી જતીના આસન વળે, ડંડ પીંતે છે ત્યાંય;
 વિચારથી કહે શાબાશ તુને, ઠીક વળે તુજ કાય ॥ ૨૯ ॥ અમે દેખીને
 ખુશી થયા, ભીમ વદો વચન; મહારાજ તમે ખુશી થયા પણ, મહાર
 ન માન્યુ મન ॥ ૩૦ ॥ મહારિ ઇચ્છા મહારા મનમાં, રહી જાય છે મહા-
 રાજ; મઠ કને બેસવા આજ્ઞા અમને, રસીની કરાવો આજ ॥ ૩૧ ॥
 વિદ્યારથી કહે આવજો તમે, અમે રસીને કહેશું; ધીરે ધીરે સૌ થૈ રે

હેશે, પેસવા બેસવા દેશું ॥ ૩૨ ॥ એમ કહીને બ્રાહ્મણ ગયા, રૂશીના
મઠ માંય; રાજ કરીને ભીમ આવ્યો, પોતાની ઝુંપડી જ્યાંય ॥ ૩૩ ॥
માતને બ્રાતને ભીમે કહ્યું, ચાલો રૂશીને મઠ; આપણને આજ પેસવા
દેશે, વિદ્યારથી લેઈ હઠ ॥ ૩૪ ॥ ત્યાંથી તે છયે જણ્યા આલ્યાં, ગયા
ધરમે દ્વાર; બહાર ઉભા રહી નીચા પડીને, કીધા નમસ્કાર ॥ ૩૫ ॥
ધરમ કહે કેમ આવ્યાં તમે, વિદ્યારથી સહુ બોલે; મહારાજ એ નીચ
નથી, ઉત્તમ વરણ તોલે ॥ ૩૬ ॥ રિતીને નીતીછે બહુ સારા, વીકારી
નથી લગાર; એકે કોરાણે બેસવા દો; એમ કર્યા ઉચ્ચાર ॥ ૩૭ ॥ ધરમ
કહે હાંધ બેસો કોરાણે, તવ તે મઠમાં પેઠાં; સહુ વિપ્રનાં દરસન કરી,
એક કોરાણે બેઠાં ॥ ૩૮ ॥ એમ કરતાં થોડા દન વીત્યા, ધર્મ વધા વ-
ચન, ઓ ભીમ ભાઈ ઠરાવિ આપો, કરવા બ્રહ્મ પુજન ॥ ૩૯ ॥ એવે
સમે ભીમ બળિયે, કસરત કિધિ અપાર, વિદ્યારથીયો રાજ થયા, ધન્ય
સુરા સરદાર ॥ ૪૦ ॥ ભીમ કહે આથી કરે જાદે, માને તપાસ મન;
પણ કીયા કરીને અમારા; હાથનું દ્યો પુજન ॥ ૪૧ ॥ વિદ્યારથી કહે
ધીરે ધીરે, મન ઇચ્છા પુરી થાશે; પછી તે દન મઠમાં ગયા, બેઠા જરા
રૂશી પાસે ॥ ૪૨ ॥ પછી ધરમે પ્રશ્ન પુછ્યાં સીધાન્તના સીધાન્ત
ઉત્તમ પ્રશ્નો સાંભળીને; રૂશીજ થયા શાન્ત ॥ ૪૩ ॥ ધરમ કહે કોઈ
જ્ઞાની દીસોછો, ઉંચ વરણના જેવા, હવે તમેને આગ્નાછે; કરજો
સરવની શેવા ॥ ૪૪ ॥ એટલે પાન્ડવ આનંદ પામ્યા, ઝુંપડીમાં મયાસાર
નીત્યાન પુજન કરવાનો ત્યાં સરવ કર્યો વીચાર ॥ ૪૫ ॥ અરબુન શે-
દેવ નીકુળ તેતો, નીત્યાન લાવે પુલ્લ, ભીમને માંયે કામ સોંપ્યું, ચં-
દન ઘસે અમુલ્ય ॥ ૪૬ ॥ પછી પછી નિત્ય ચંદન પુષ્પ, લખને મઠમાંજય;
ધરમ રૂશીનું પુજન કરે, કુન્તાને ધરમરાય ॥ ૪૭ ॥ પછી ચારે ભાઈ
ફરી વળે, સહુનું કરે પુજન, બ્રાહ્મણોનો ચરણ ચાંપે, ભાયગ એમનું
ધન્ય ॥ ૪૮ ॥ એ રીતે આનંદ કરે છે, સાંભળને તું રાય, એ કથા રહી
એટલે કહું, મચ્છા વેધ કથાય ॥ ૪૯ ॥ વળણ ॥ મચ્છા વેધની કહું
કથા, સાંભળજે કરજડ; વહ્નલ વદે બોલજે. જે જે શ્રી રણછોડ

કડવું ૧૦૧ રાગ સાખિની છાયા.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણજનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું, મચ્છવેધનો મહીમાય ॥ ૧ ॥ પંચાળ દેશ સોહામણોછે, ત્યાં
ના ધરપતરાય તેને પેટ છે દીકરો પણ, પુત્રીની થઈ ઇચ્છાય ॥ ૨ ॥

મોટે પોતે યજ્ઞ આરંભ્યા, વરૂણ વિપ્રનાં કરીયાં; તે રાયને ઘેર દીકરો દીકરી, કાણકયાંથી અવતરીયાં. ॥૩॥ એક દહાડો બ્રહ્મપુરીમાં વેદ ભણુ બ્રહ્માય; ત્યાં અચાનક મહાદેવ આવ્યા, સાંભળવા મન થાય. ॥ ૪ ॥ આસન વાળી બેઠા સાંભળવા, અતી આનંદ મુખ; ચાર મુખે વેદબ્રહ્મા ભણે, તેમા પાંચમું મુખ ॥૫॥ એકાક્ષર ભાંખેથી પડે ભંગ, મહાદેવને ચઢી રીસે; ત્રીશુળ મારી બ્રહ્માજીનું, છેદ્યું પાંચમું શીરા. ॥૬॥ એટલે લાગી બ્રહ્મહત્યા, શીવ સ્વરૂપ થયું શામ; તથ મહાદેવ પસ્તાવા લાગ્યા આ શું કર્યું મેં કામ ॥૭॥ એમ બહીને બ્રહ્માને નમ્યા, તમો ગુણી હું આપ; તમારું મેં મુસ્તક છેદ્યું; મુજને લાગ્યું પાપ. ॥ ૮ ॥ તે પાપ મહારું કરો નીરવાળુ, એરે વીરંચી દેહ; બ્રહ્મા કહે આલો વિષ્ણુ પાસે એમની કરીએ શેવ. ॥૯॥ એમ કહીને ખંને આહ્યા, વૈકુંઠ વીસે ભય; વીષ્ણુ નારાયણ ખીરાજેલા, આવ્યા શીવ બ્રહ્માય. ॥ ૧૦ ॥ વિષ્ણુએ કહ્યું કેલાસપતી, કેમ થયા છો શામ; શીવ કહે શીશ છેદ્યું બ્રહ્માનું ક્રીધું અઘટતું કામ ॥૧૧॥ તેથી મને બ્રહ્મહત્યા લાગી, તે નીવારો નાથ; વીષ્ણુએ હત્યાને કહ્યું, બેડીને બેડે હાથ. ॥ ૧૨ ॥ એરે હત્યા મુકય મહાદેવને હું કષ્ટ તારું કાપુ; મહાદેવજીએ પાપ કર્યું તો, માગે તે દંડ આપું. ॥૧૩॥ હત્યા બોલી એ મહારામ, દંડ લેવા મુજ લક્ષ; હરાડ ક્ષોણી શેન્યા કેરું આપો મુજને ભક્ષ ॥૧૪॥ વીષ્ણુએકહ્યું કબુલ્ય મહાર વચન માની લેવું; કૃષ્ણ અવતારે હરાડ ક્ષોણી ભક્ષ તમોને દેવું. ॥૧૫॥ એવું વીષ્ણુએ વચન આપ્યું, ત્યારે હત્યા છુટી; તે પછી બ્રહ્માને શીવજી આગના લેખ ગયા ઉઠી. ॥૧૬॥ તે પછી કૃષ્ણ અવતાર થયો, હત્યાની શી થઈ પેર, દીકરી થઈને અવતરી, મેઘાવી રૂશીને ઘેર ॥૧૭॥ મેઘાવી નામના એક રૂશી, રહેતા હતા અરણ્ય, શાન્તા નામની નારી એમની, પતીવૃતાપાવન. ॥૧૮॥ તેને પેટે પુત્રી આવી ગુણસુંદરી ધયું નામ; ન્હાની ઉંમરમાં વિદ્યા ભણી ધણી, છો રૂપરૂપની ધામ. ॥૧૯॥ તે કન્યા થઈ નવ વરસની જનેતાપામીમર્થ; પોતે પીતાની ચાકરિ કરે, ની ત્યાન ચાંપે ચણું ॥૨૦॥ એવામાં રૂશીએ એમ વીચાર્યું, મહારી થઈ વૃધ કાય; મોટે પરણાણું દીકરીને સાસરે કઈ વીદાય ॥ ૨૧ ॥ એમ બહીને જમાત્ર શોધવા, આહ્યા રૂશીવરચરણ; દેવ ઇચ્છાયે ભતાં ભતાં, મારગે પામ્યા મરણ. ॥૨૨॥ તે વારતા મઝ ગુણસુંદરીને, ધણું કરતું કષ્ટપાન્ત; દુરવાસા મુનીએ ત્યાં આવીને, પમાડી પુત્રીને શાન્ત. ॥૨૩॥ ગુણસુંદરી તત્ત શાન્ત પામી, વૈરાગનાં મન ક્રીધાં; પીતાનાં પ્રાનાંને દુરતક

વિપ્રેને આપી દીધાં ॥૨૪॥ વાસણ વસો સરવ આપ્યા, હવે નથી
 મ્હારે ખપ; વન વીશે શીવ તણ દીધું. ત્યાં જઈ માંડયુ તપ ॥૨૫॥ ડામા
 પગના અંગુઠ પર, કાયા તોળી તપ કીધું; ખરા મનથી અપજાપી, ખડુ
 કષ્ટ વેઠી લીધું ॥૨૬॥ તણે દીવસે મહાદેવ રીજ્યા, તપથી થયા પરમન
 ત્રીપુરારી જટાધારી આવી દીધાં દરશન. ॥૨૭॥ તપ કરતાં કુંવરીને
 ઉઠાડી બાઝ તોરું કષ્ટ કાપુ; તારા તપથી પ્રસન્ન થયો જે માગે તે
 આપુ. ॥૨૮॥ ક્રોધ ભરેલી કુંવરી બોલી. મ્હારાજ કષ્ટી કાપો; ભરતાર
 આપો ભરતાર આપો. સ્વામી મુજને આપો. ॥૨૯॥ સ્વામી આપો સ્વા
 મી આપો. એમ બોલી પાંચ વાર, મ્હાદેવજી કહે પાંચવાર બોલી પાંચ
 હજે ભરથાર ॥૩૦॥ ગુણે મંદરી કહે ઓરે મ્હારાજ, કાને ન સાંભળ્યું
 કોય; એક નરને હોય નારી જાણ. નારીને એ નવ્ય હોય. ॥૩૧॥ નેને
 બદલે પાંચ આપ્યા, આને શો અધર્મ; એમ કહીને શીશ પછાડ્યું,
 પુટ્યું મ્હારું કર્મ ॥૩૨॥ મહાદેવજી કહે રાખ્ય શાન્તી, દેહ તણ દેનાર;
 પાંચ પતી તુંતો બોગવજે હવેને અવતાર ॥૩૩॥ તવ ગુણે મંદરી કા-
 ષ્ટ લાવી, ચીતા ખડકી તેહ; અગ્ની મુકીને મહી પડી, પ્રજાળી નાંખ્યો
 દેહ ॥૩૪॥ બીજે અવતાર અવતરી એ, ગાય તણે અવતાર; મારગે જા-
 તા પાંચ નંદી, પુટે પડ્યા એકવાર ॥૩૫॥ એવામાં આંબુ સીરાતય
 ત્યાં આવી ગઈ ગાય; પાંચ નંદી પુટે જોઈને; હસી પડ્યાં ઉમીઆય. ॥૩૬॥
 ઓ ગાય એવા શા ગુણ તજમાં પુડળ નંદી પાંચ; એટલે ગાયને વાચા
 આવી, બોલી ખરેખરી પાંચ. ॥૩૭॥ ઓ ઉમીયાતું જનેતા જે રી, હસી
 કાઢ્યાં અમને; તે માટે હું શ્રાપ દઉં છું. પાંચ પતિ હોજે તમને. ॥૩૮॥
 એવો ગાયે શ્રાપ દીધો, ને વોજ પ્રાણ નીકળીયો, પારવતી ચેતી ગયાને,
 અંશજ એનો ગળીયો. ॥૩૯॥ અંશગળીયાં શીવજી પાસે; આજે હું તો
 શ્રાપ પામી, શ્રાપ પ્રમાણે વર્તવું જોઈએ, કરવા મ્હારે પાંચ સ્વામી
 ॥૪૦॥ શંભુ કહે પાંચ રૂપ મ્હારાં, તે પાંચે સ્વામી જણે. પાર્વતી ક-
 હે એમ ન આત્રે, વીવેકવીચાર આણે. ॥૪૧॥ શીવજી કહે ગાય તણે
 જે અંશ તમોએ ગળીઓ; નેની તમે કન્યા બનાવો. હું વીર બનાવું
 બળીયો. ॥૪૨॥ ભાળેને બેનનું જોડું બનશે. તે રથ વીશે ધરો; દરપન
 ને ઘેર થાય છે યજ્ઞ, નેમાંથી પ્રગટ કરો ॥૪૩॥ તવ ઉર્મિ આયે અંશ
 કાદાડ્યો પુતળું બનવ્યું માર; થેડો અંશ પોતાનો મુક્યો. તેજ સ્વી
 થયું અપાર. ॥૪૪॥ ખડુ રૂતવતી કન્યા મનાવી, પાંચ વરસતી શોભે;
 વજ્રને કરતાં શેષ થાકે, વીશ્વ તણું મન લોભે. ॥૪૫॥ સહુ દેવે અ-

વતાર ધરો તો, ઉતારવા ભુબાર, પાંચ અગ્ની ન્હોતો અવતરીયો,
તેડાવ્યો ત્રીપુસાર ॥૪૬॥ માહાદેવજી કહે ઓરે અગ્ની,તે તું હવે અવ-
તાર; આ કન્યાની સાથે જાતું, થા ધૃપદ કુંવાર ॥૪૭॥ તવ અમનીએ
પાંચ વરસતું. સ્વરૂપ લીધું ત્યાંય; મહાદેવજીએ રથ આપ્યા, કન્યાને
બેસાડી માંય ॥૪૮॥ હાંકવા માટે કુંવર બેડો, અદર્શરૂપે ત્રય;એવે બ્રા-
હ્મણોએ હોમ કીધો હેલ્લુ શ્રીકૃષ્ણ હોમાય ॥૪૯॥ તે વેળા રથ મહિંચી
નીકળીયો વરત્યો જે જેકાર; તેજસ્વી કન્યાને ભેઠને કીધો નમસ્કાર
॥૫૦॥ બ્રાહ્મણોએ દ્રષ્ટ પ્રદુમાન, ઠરાવ્યો તે ઠામ, મહા રૂપવંતી કન્યા
કેર. ધર્મ્યુ રૂપતી નામ ॥૫૧॥ પછી અવર સહુ વીદાય થયા, રાય થયા
પરસન; બોળામાં બેસાડયા બેઠને એક તનીયા એક તન ॥૫૨॥
રાજાએ પુછ્યું તમારે બેઠને. રહેવાની કયાં ઇચ્છાય, દ્રષ્ટપ્રદુમાન એમ
બોલ્યો, હું રહું તમ ઘરમાંય ॥૫૩॥ રૂપતી કહે બામ વિશે દો મુજ-
ને મુકામ, રાજા બામમાં તેડી ગયો; રહેવાનું દીધું ધામ ॥૫૪॥ એક
સહજ દાસી આપી રૂપદીની કરે શેવા; પીતાને બહુ લાડકવાઈ, મોક-
લે મીઠાઈ મેવા ॥૫૫॥ એવામાં નારદજી આવ્યા, રાયને કહું વચન;
તારી દીકરી જુમત અંબા કરવાં છે દરસન ॥૫૬॥ વલ્લભ ॥ દર-
સન કરવા મુજને, થઈ છે બહુ ઇચ્છાય; વ્યાસ વલ્લભ વાણી વહે
સાંભળજે આતાય ॥

કડવું ૧૦૨ રાગ સોહાગીનો ઢાહરો.

દેશમયાયે એણિપેરે બોલ્યા, સુખ જામેજે રાય; વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું, મચ્છવેદનો મહિમાય ॥ ૧ ॥ સાંભળી રૂપતરાજ બોલ્યો,
આશું વધા વચન; તમે સાક્ષાત ઇન્દ્ર છે ને, તમારે શાં દરશન ॥૨॥
પામર પ્રાણી પુત્રી મહારી, તમથી મ્હોટી કેવી; નારદ કહે જુમતઅં-
બા ખપ્પર ભેગણી કેવી ॥૩॥ તવ રાજાએ કન્યા તેડાવી, નારદ લાગ્યા
પાય; પછી અંતર્યામન થયા કન્યા થઈ વીદાય ॥ ૪ ॥ બીજે દીવસે
વેદમ વ્યાસજી આવ્યા રૂપત ઘેર; રૂપતરાજ ચરણે લાગ્યો, મુજપર કી-
ધી મહેર ॥૫॥ વ્યાસજી કહે નીમીત માત્ર, રૂપતી પુત્રી તારો; તેનાં
દરસન કરવા માટે, આવ્યો છું પ્રેમધારી ॥૬॥ રૂપત કહે પામર પુત્રી,
તેનાં શા દરસન; વ્યાસજી કહે રમે તું બોલે. હવેથી એક વચન ॥૭॥
જે પુત્રી બાવ ગણીશ એને, તો ખપ્પરમાં બસાયો, જુમતઅંબા બ-

યજ્ઞે અને આજથી થાજે ડાહ્યો ॥૮॥ પછી દુપતે ધરપતીને, તેડાવી પો-
 તાને ઘેર; વ્યાસજીએ નમસ્કાર કીધો, સ્તુતી કરી બહુ પેર ॥૯॥ ધરપ-
 તી વ્યાસજીને નમી, પછી થઈ વીજાય; વ્યાસજીએ પેર પુછવા માંડી,
 સાંભળ ધરપદ રાય. ॥૧૦॥ આ કન્યાને પરણાવવાનો, ક્યાં તેં કથેાં વી-
 ચાર; ધરપદ કહે કે નથી કીધો, વીચારમાં છું સાર. ॥૧૧॥ કોઈ કુળવં-
 તો ને ધરપતો, ધનવંતો મળી આવે; તેવાની સાથે પરણાવું, કોહોત-
 મને કેમ ફાવે ॥૧૨॥ વ્યાસજી કહે કોણ કુળવંતો; કુળવંતની શી રીત;
 રૂપત કહે તે નવ બહુ, હું છું આંધળો ભીંત. ॥૧૩॥ વ્યાસજી કહે-
 વીજા હોએ હોય વીવેક ચિત્તાર; દિનતા હોયે દયા હોએ, ઉ-
 ત્તમ મુખ ઉચ્ચાર. ॥૧૪॥ શાન્તા સંતોષ સહન શક્તી દે-
 વ બુદ્ધી નહીં જોને; સરવે સદગુણ સારા જેમાં, કુળવંત કહેવો તેને
 ॥૧૫॥ એવો પુરૂષ જોયા વિના, દેશો કન્યાદાન; તો તે એના અપ્પર
 વીશી, ભરાશો રાજન. ॥૧૬॥ એવાં વચન સાંભળીને રાજને પડ્યો
 વેમ, મહારાજ ઉપાય બતાવો, કરું તમે કહો તેમ ॥૧૭॥ વ્યાસજી ક-
 હે મચ્છવેધન, કરે પુરૂષ જોઈ; તેને કુળવંત બણજે તું, કન્યાને જાયક
 તેહ ॥૧૮॥ ધરપત કહે મચ્છવેધન, તે કેમ કરવું કામ; વ્યાસજી કહે
 વિશ્વકરમા તેડાવ્ય તારે કામ ॥૧૯॥ તેમને કહેજો મછવેધ રચના રચી
 આપો મહારાજ; એટલે એ રચી આપશે, તું કરજે પછી એક કાજ
 ॥૨૦॥ દેશ દેશાન્તર પત્ર લખીને, તેડાવજે સહુ રાય; રૂશી લોકોને જ-
 દવ લોકો, તેડાવવા સભામાંય. ॥૨૧॥ ઉત્તર પુરવદશીણીશા, ખીરાજે
 સહુ રાય; પશ્ચીમ દીશામાં મહેલ હશે. ત્યાં ખેશશે કન્યાય. ॥૨૨॥ સભા
 ની વચમાં જળકુંડ હશે, તેમાં કાષ્ઠનો સ્થંભ; દ્વાદશ ગાઉનો ઉંચો તે
 ચઢી શકે નહીં દંભ. ॥૨૩॥ છોકજ છોડે સોય સરીખો, અમ્ર હશે એક
 સ્વછ; તેના ઉપર સુવર્ણ કેરું, સવામણતું મચ્છ. ॥૨૪॥ તે થાંભલાને
 અડધે ભાગે, આડા ખીલાને ત્રાંસ; સોનાના સાંકળે ત્રાંજવાં બે, દ્રષ્ટીપડે
 ચોપાસ. ॥૨૫॥ જળ પુંડાળે સ્થંભે ભવા, પાટીયાં મુકી દેવાં, ચઢનારો
 જાય થંભને દે, તવ તે તાણી લેવાં. ॥૨૬॥ એ રીતનો રચના હશે ત્યાં
 ભરાય સર્વ સભાય, તે વેળા તારે ઉભા થઈને, બોલવું સભામાંય ॥૨૭॥
 કહીએ કે મહારી વાત સુણી, પછી ઉઠજે કાય, તે વીના જો ઉઠશે તો
 નિષ્કુળ ફેરા હોય. ॥૨૮॥ એમ કહીને એવું કહેવું, ઉભો થશે જે રાય,
 સભામાં વસાવણુપણ કહાડી દરવા ઉઘાડા કાય. ॥૨૯॥ જંગા કટીનો
 કચ્છ રાખવો હૈએ ધરવી હુંશ, બાણનો બાથોને વણ ચઢાવ્યું, આધે

લેવું ધનુસ ॥૩૦॥ તે પછી કુંડને પાટીએ બહુ, ને થંભને દેવી બાથ;
 શેવકે પાટીયાં તાણી લેશુ. ચેતી રહેજે નરનાથ ॥૩૧॥ પછી રથે
 શટ માઉ બહુ, તથા ઘટીકામાં ચડવું; આડા ખીલા ને ત્રાંસ છે તેનાં
 ત્રાજવાં વીશે પડવું ॥૩૨॥ બે ચરણ બે ત્રાજવામાં મુકી થવું તપાર;
 ખાંધેથી ધનુશ લેઇને, ત્યાં કરશે ટંકાર ॥ ૩૩ ॥ ને પછી એક બાજુ
 લેવું, ઘણા શાવધ હોવું; મચ્છનો પરછાયો જળમાં પડે, માટે જળમાં
 બેવું ॥૩૪॥ તે જળમાંથી મચ્છો તાકી, મારવું બાણ મમન; તે બાણ
 જઇને મચ્છકેડું વીધે એક લોચન ॥૩૫॥ તેનું તે બાણ પુઠ વીધે પ્રાકમ
 કરે પળમાં, તેનું તે બાણ મચ્છ ઉપાડી, નાંખે કુંડના જળમાં ॥૩૬॥
 એવી રીતે ત્રાજવામાંથી, કહેલું પ્રાકમ કરે; તે પુરૂશ કન્યાને લાયક
 ઠરપતીને વરે ॥ ૩૭ ॥ તેમાં જે કોઇ ચડતાં પડે. પડે અધુરે કામ; તે
 જળ કુંડાના ઉપર બેસે. જુએ શોભા તમ મ ॥ ૩૮ ॥ કાષ્ટ આસન
 આપવું એને, બેસે ઉપાડે શીશ; નેપણ પેહેલેથી કહી દેવું પાછળથી
 નહીં રીસ ॥૩૯॥ એ રિતે મચ્છવેધ કરાવી, દેજે કન્યાદાન; એવું ક-
 હીને વ્યાસજી તો; થયા અંતરધ્યાન ॥૪૦॥ એટલે રામને ચટપટી
 પેડી, કરવા લાગ્યો વિચાર; પોતાના બે પુત્ર બોલાવી, કહ્યા સહુ સમા-
 ચાર ॥૪૦॥ કહો બેટા કેમ કરશું, વ્યાસે કહ્યો બેટા હાલો; પુત્રો કહે
 કરો પિતાજી, લેવરાવે પ્રભુ દહાવો ॥૪૨॥ તવ કંપને ધ્યાન ધરીને,
 તેડયા વીશ્વકર્માય, કશુંકે મચ્છવેધની સભા રચો, પુર્ણ કરા ઇચ્છાય
 ॥૪૨॥ વીશ્વકર્મા કહે નમ બારણે, કરી આપો મેદાન; તવ રામએ
 આજ્ઞા કીધી, શેવક થયા સાવધાન ॥૪૩॥ નમ બારણે પ્રસાદ પાડ્યાં
 કયું મેદાન તે દન; પ્રભુ રાક્ષસાંબી ને પોરોગી, કીચી શેળ બેજન
 ॥૪૪॥ વળણ ॥ સોળ બેજન પ્રભુ કરી, સરખી શોભા માન; વ્યાસ
 વક્ત્રમ એમ આચરે, બોલા દેજે ધ્યાન.

કડવું ૧૦ રાગ સાંખિનિ ચાલ.

દેશમપાથે એલીપેર બાહ્યા, મુણ જનમેજેરાય; વીસ્તારી તુજને
 સંભળાવું, આજ પરવ મહીમાય ॥૧॥ સોળ બેજન પ્રભુ વીશે, વીશ્વ
 કરમા ઉ ૧; મંત્ર બણીને જળની અંજળી છોટે છે તે મુખા ॥ ૨ ॥
 તેમો બોચી પવિત્ર બની. બીજી અંજળી લીધી; ચોસક માડેની રીત
 બોચી આરણપાણી લીધી ॥૩॥ લીલા પીળાને રંભરાતા, ચળકતા

ચી ચોટ; વળી જળ છાંટીને બનાવ્યો, ફરતો કનકનો કોટ ॥૬૫॥ તેમાં
 રૂપેરી કીનારી નાંખી, કાંગરા કાંગરી પડીયાં; જ્યાં જ્યાં જુએ ત્યાં ત્યાં
 શોભા. હીરાભાણેક જડીયાં. ॥૬૫॥ વાવ્ય નૈરત્ય અગની ખુણે, બારીઓ
 ત્રણ વિવેક; ધશાન ખુણે શોભાવતો, દરવાજે કથો એક. ॥૬૬॥ તેમાં
 અમુલ્ય શોભા બનાવી, મીનાકારી રઢીઆળ; હાંડી તકતા ઝુમ્મર ટાંગ્યાં,
 ગહાસને ધડીઆળ. ॥૬૭॥ પછી સભામાં પશ્ચીમ દીશા, મ્હેલ કથો વિ-
 વેક; ગોખ ચોક ને નોક બરેલો, આગળ ઝરખો એક. ॥૬૮॥ બળીબારી
 અને અટારી, ભેતાં લોભાય મન; ઝરખામાં ધરપતી માટે, માંડયુ સી-
 હાસન ॥૬૯॥ મુસ્તક ઉપર છત્ર સોનાનું, આસને ચીત્ર ચીતરીયાં; અનેક
 બતીના રંજ ભર્યા, જરીના વસ્ત્ર પાથરીયા ॥૭૦॥ જડાવ જડેલાં ઝવેર
 મહેલાં; રક્ષાટીક મણી અમુલ્ય; હીરા ચળકે લીલમ લળકે, ફરતીભાતી
 ની ઝુલ્ય ॥૭૧॥ એવી શોભા ત્યાં કરીને, દક્ષીણ દીશા જય; જળની
 અંજળી મંત્ર ભણીને, છાંટી ભોમો માંય. ॥૭૨॥ ચારચાર પગથીઆં
 નાં આસન, કીધાં છપન કોડ; નવ પગથીઆંનું એક કીધું, બેસવા શ્રી
 રણુછોડ. ॥૭૩॥ પ્રભુની સાથે બળદેવ બેસે બડવ સૌ આશપાશ; પછી
 પુર્વ દીશામાં ગયા, મનમાં અતી ઉક્લાસ. ॥૭૪॥ મંત્ર જણીને ચોરાશી
 શહસ્ત્ર, હાજ્યાં સીંહાસન; અમુલ્ય શોભા એની બનાવી, બીરાજે
 ક્ષત્રી તંન. ॥૭૫॥ જેવો રાજ તેણું ઉંચું, માંડયું છે આસન; એક એ-
 કાદશ પગથીઆંનું, બેસે દુર્યોધન. ॥૭૬॥ સર્વને આસન છત્ર સોનાનાં,
 કીધું કારીગરી કામ; ટટો તકરાર થાય નહી તે, જુજવાં લખ્યાં નામ.
 ॥૭૭॥ પછી ઉત્તર દીશાએ ગયા, વિદ્વાનો નહી પાર; મંત્ર ભણીને આ-
 સન કીધાં અડધાશી હજાર. ॥૭૮॥ બંને પગથાયાનાં આસન, બ્રાહ્મણ
 માટે કરીયાં; મુસ્તકે છત્ર તામ્ર ધાતુનાં, મગ ચમ્મર પાથરીઆં. ॥૭૯॥
 આચમની પંચ પાત્રો મુકયા, ગૌમુખી માળાફંદ; જે જે બેઠાએ તે
 તે સામગ્રી, આગળ અગનીના કુંડ. ॥૮૦॥ એવી શોભા ત્યાં કરીને, સ-
 ભાની વચમાં જય; જળ છાંટીને કુંડ બનાવ્યો, સજવન જળ કર્યું
 માંય. ॥૮૧॥ લાંબો પોહોળો અને ઉંડો, નીરમળ જળનો કીધો; મંત્ર
 વડે માંહી દ્વાદશ ગાઉનો, સ્થંભજ રોપી દીધો. ॥૮૨॥ તેને મધ્ય ભાગે
 એક ખીલો, તેણે બાંધ્યા ત્રાંસ; ત્રાજવા બે નીચાં ઝુલે, ખીલાથી એક
 વાંસ. ॥૮૩॥ પછી સ્થંભને છેડે ભાગે મંત્રથી મચ્છા મુકી; આવે વાયુ
 આકાશનો તે, ચાક ચઢે ફરફી. ॥૮૪॥ એવી અમુલ્ય શોભા બનાવી,
 બોલાવ્યો ધરપતરાય; ખામી હોય તો બોલજે તું, બેઠે રાજ રાય થાય;

૥૨૫૥ આપનાં હીયામાં ન હોય ખાખા, કહીને લાગ્યો પાય; આજ્ઞા મા-
 ળી વિશ્વકર્મા, ત્યાંથી થયા વિદાય ॥૨૬॥ પછી ઈપને પુત્રો તેડાવ્યા, કા
 રભારીને પ્રધાન; કહ્યું દેશે દેશ પત્ર લખો, તેડાવો રાજન ॥૨૭॥ પ્રથમ
 લખો છત્રપતીને, સહુના શીરિમણી રાય; શીખંડી સુત ઈપતકેરો, લ-
 ખવા લાગ્યો ત્યાંય ॥૨૮॥ ઈપતરાજ લખાવે છે, શ્રી હસ્તીનાપુર; સી-
 રછત્ર શીરિમણી સહુના, યજ્ઞ તથા આતુર ॥૨૯॥ અતી ઉત્તમ નામ
 દુર્યોધન, ધત્રાધરના તન; લખીતમ પંચાળદેશનો, ઈપતશેવકજન ॥૩૦॥
 નમ્રતાપુર્વક વીનંતી માહારી, ધ્યાનમાં લેજો રાય; મુજ ધેર યજ્ઞમાંથી
 થઈ છે, પ્રગટ એક કન્યાય ॥૩૧॥ છે ઈપવતી નામ ઈપતી, તેના લગ્નને
 સાર; મચ્છવેદ્ય સ્વયંવર રચ્યો, થાય પાવન ધર માહાર ॥૩૨॥ આપ-
 ને આવે ઉત્તમ દાસે, જે હોય પાધરા પાશા; આ કન્યા તમ કુળમાં
 શોભે, મને છે એવી આશા ॥ ૩૩ ॥ દેશાખ સુદી પંચમાંએ, લગ્નનું
 મહુરત સાર; માટે આવજો કુટુંબ લેઈ, વહેલા દિવસ ચાર ॥૩૪॥ એવો
 પત્ર લખીને આપ્યો, પોતાના સેવક હાથ; જા જઈ દેજો હસ્તીનાપુરમાં
 છત્રપતિ નરનાથ ॥૩૫॥ પછી બીજા દેશોમાં લખ્યા, જેનું લાયગમજ
 શે જે ધણી મચ્છવેદ્ય કરશે, તેને કન્યા મળશે ॥ ૩૬ ॥ વધશાખ સુદી
 પચ્ચમીનું, મહુરત છે નીરધાર; ખેચાર દીવસ વહેલા આવો; સૌ ક્ષત્રી
 કુંવાર ॥૩૭॥ એટલી બીના બીજને લખી, પછી કથો વિવેક; દારીકાં
 વીરો કષ્ટે પ્રભુને; પત્રજ લખ્યો એક ॥૩૮॥ હું મરીખને ધેર કન્યા,
 યજ્ઞમાંથી છે થયેલી; તેને પરણાવવાને માટે, મચ્છવેદ્ય સમારચેલી ॥૩૯॥
 તે ટાણે તમે વહેલા પધારો, મુને કરો પાવન; જાવકુળ કુટુંબ લાવજો,
 આરે જુમજીવન ॥૪૦॥ એટલી બીના એમાં લખી, પછી અઠયાસી હ-
 ભર; સરવ રૂશીને વીનંતી પુરવક, લખ્યો નમસ્કાર ॥૪૧॥ મહારાજે
 મુજ ધેર પધારવા; સરવે કૃષ્ણ કરજો, ધર મામ મહાર પાવન થશે,
 દાસની હયા ધરજો ॥૪૨॥ એ બીનાના રૂશીને લખ્યા, મોકલી દીધા
 તત્ર; રાજના સેવક સંચાર્યા તે, સહુને પહોચાડયા પત્ર ॥ ૪૩ ॥ દેશ
 દેશાન્તર વારતા ચાલી, શોભા થવાની સારી, ઉદયોમ અરથે મરીખ
 મરખા વળી ગયા વહેપારી ॥૪૪॥ દસ દસ દિવસ વહેલા ગયા, લોકો
 અપરમપાર, નમ્રનો ખહાર ખમર નીકળીયાં, વહેપારી કરે વહેપાર.
 ॥૪૫॥ ગામમાં ન મળે જરાએ જગો. લીડ મરાણી બારે; ઈપ-રાયે
 બ્રાહ્મણ સાડે મુકામ બાંધ્યો તે વારે ॥૪૬॥ વધશાખ સુદી પડવાને દા-
 હોડે, ક્ષત્રી થયા તૈયાર; પોતપોતાનું સેન્ય લઈ, નીકળીઆ ગામ પા-

હાર ॥૩૭॥ વાજતે ગાજતે ક્ષત્રીઓ આહ્યા, મારગે મામણુ જયે; ભાટ
આરણુ બહુ જસ બોલે, રસ્તે અપછરા નાચે ॥૪૮॥ એ રીતે સહુ ક્ષત્રી
આહ્યા. પંચાળમાં પરવરીયા; નગ્નની બારણે દેરાતંબુ તાણી તાણી ઉ-
તરીયા ॥૬૯॥ દ્વારીકામાંથી જલદ આહ્યા, બળવંત છપન કરોડ; હળધા
રી હળ લેઈને આહ્યા, ચક્રધારી રણછોડ ॥ ૫૦ ॥ તે પણ આળ્યા પં-
ચાળ દેશે, ધ્રુપતે આઠર કરીયા, રાજ લોકના તંબુએથી, જુદી જગે
ઉતરીયા ॥૫૧॥ એટલે રૂશીઓ આવવા માડ્યા ધ્રુપત ઉલટ ધારે;
બ્રાહ્મણ માટે મઠ બાંધેલો, ત્યાં તેમને ઉતારે ॥૫૨॥ એકે બ્રાહ્મણની શે
વામાં, એકેક શેવક મુકયો, જે જોઈએ તે હાજર કરે, ચાતુર કાંઈ ન
મુકયો ॥૫૩॥ કે આળ્યાને કે આવેછે, કેક કરેછે ત્યારી, ધ્રુમ રૂશીને
પત્ર પહેલ્યો, તે વાંચ્યો ખુંખારી ॥૬૪॥ સાંભળ્યો સરવે વિદ્યારથીયે,
સાંભળ્યો કુન્તા તન; એક એકને સાન કરીને ઉઠ્યા ધર્મ રાજન
॥૫૫॥ વળણા ધરમ પહેલા ઉઠીયા, પછી ઉઠ્યાં માત; બ્યાસવલ્લભ
વાણી વટે ઉઠ્યા ચારે બ્રાત.

કડવું ૧૦૪ રાગ આશાવરીનિ છાયા.

વેશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજેરાય; વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું, આશપરવ મહીમાય ॥૧॥ પાંચ ભાઈને છડી માતા, ઝુંપડી
માં સંચરીઆ, પછી પાંચે પુત્રની પ્રત્યે, કુન્તાજી આચરીયાં ॥૨॥ પં-
ચાળ દેશમાં સ્વયંવર છે, ત્યાં આવશે બહુ પ્રાણી; રાજ રૂશીજલવકે
રો; હશે ભીડ ભરાણી, મનુશ મેદનીનોછે મળો; બેટા કરીશું કેમ; એટ
લે માતાની પ્રત્યે બોલ્યો, વાયુ નંદન ભેમ ॥ ૪ ॥ ચાલો માતા જોવા
જેએ, ધ્રુમ રૂશી પણ જય; જે હોય ભવીશ પાધર તો, વરીએ એ ક-
ન્યાય ॥૫॥ કુન્તાજી કહે ઓરે રડયા, કેડું તું બોલ્યો હાલ; માટેલુવાવું
મન પડે પાછું, છે તારે બહુ સાલ ॥૬॥ માટે જલ્દ નથી ગમતું તોફાનક
રે તું કાંક; ભીમ કહે હમણાનો માતા, બતાવો મ્હારો વાંકાજા કુંતા ક-
હે હમણાં વાંક નથી, ઓરે મ્હારા તન; ત્યાં આંખ્યો તારી ફાટી જવા-
ની. દેખીને દુરીયોધન ॥૮॥ ભીમ કહે મેં મન વાળ્યું છે, થયો કબુ-
દ્ધીથી કાહ્યો અરીસ્યાપણુ મુઠ્ઠી દીધું આજથી જણજે કાહ્યો ॥૯॥ તવ
કુંતા કહે કરો તૈયારી, આગળ ઉભા રહીયે; ધ્રુમ રૂશીવર નીકળે કે,
પુંઠળ પુંઠળ જઈએ ॥૧૦॥ એમ કહ્યું તવ કાપડ કેરી માસડીઓ સ-

મળી વીધી; સાદડીએને તુમડાં લીધાં; તદ્ધઆરી ત્યાં કીધી॥૧૧॥ એવે
 રૂશીજી તૈઆર થયા, મુખપાલમાં બીરાજ્યા; તે ઉચ્છી ચારવીધાથીએ
 જ્ય જ્ય શબ્દે માળ્યા ॥૧૨॥ અડધા આમળ અડધા પાછળ, વીધાર-
 થીયો ચાલે, પ્રભુત્તર એક એકને કરે, મારગ વીધાન મહાલે ॥ ૧૩ ॥
 હું પડીએથી પાંડવ આળ્યા, રૂશીને પડ્યા પાય; ધૃમ્ કહું કૈડવાકાપડી
 તમે આવો છો કયાંય ॥૧૪॥ કુન્તા કહે તમારી કેડે, આવીએ પંચાળ
 દેશ; ત્યાં સહુનાં દરશન પામીશું, જલ્દવ રૂશીનરેશ ॥૧૫॥ કોને આશ
 ર હાંધ રહેલું, એ રૂપી મહારાજ; ધૃમ્ કહે તમે કાપડી જતી, મુજને
 આવે લાજ ॥૧૫॥ ધર્મ કહે એરે મહારાજ, મારગમાં સંગ રહીશું;
 ચાર ગાઉ છેડે રહેશે, ત્યાંથી બીજે પંથ જઈશું ॥૧૬॥ મારગ નથી
 દીઠો મોટે, આવવા દો તમ સાથ; ધૃમ્ કહે પછી છોટા પડજો, ધર્મે
 બેડયા તવ હાથ ॥ ૧૮ ॥ આનંદ કરતાં સરવે ચાલ્યા, પંચાળ લેમભમ
 થાય; ચાર ગાઉ ગામ બાકી રહ્યું, પાંડવ લાગ્યા પાય ॥૧૦॥ પાય પ-
 ડીને છુટા પડીયા, અવર પંથ પળાય; નમ્ર તણા દરવાજે આળ્યા. લીડ
 ધણેરી બરાય ॥૨૬॥ કુન્તાજી કહે કેમ કરીશું; નથી જવાનો લોગ; હું
 તો કચરાઈને મરી જઈ, કયાં પમ મુકયાનો મામ ॥૨૧॥ ભીમ કહે હું
 આમળ થાવું, માલ્યારી પુઠે આવો; ધર્મ કહે કોને દુખ ન દેતો, ચાલો
 આમળ થાવો ॥૨૨॥ તવ વ્રકોદર આમળ થયો, પુંડળ માતને જ્ઞાત;
 જરાએ જગો જવાની નથી, તેથી તે ગભરાયમાત ॥૨૩॥ એવામાં ભીમ
 વચ્ચે પડીયો, દેખીને લોક ત્રાસે; ભીમ ડાળા કાઢી કંતપીશે, ગભરા-
 તું સહુ નાસે ॥૨૪॥ એક એકના ઉપર પડે; કંઈ લોક કચરાઈ જાય;
 દરવાજામાં મોગ થયો, ગયા ગામની માંય ॥૨૫॥ ગામ વીશે પણ છે
 લીડ ભારે, કુન્તા કહે કેમ કરીશું; ઉભા રહે નાના જગો નથી કયાં જઈ
 ને ઉતરશું ॥૨૬॥ શેઠેવ કહે ચાલો માતા, કાંઈ કરીશું પર; બહોળી
 જમા જાણીને ગયા, પ્રભપતને ઘેર ॥૨૭॥ ઓટલે એક કુંભાર બેઠો
 તો, તેને કહું કષ્ટ કાપો, મુખ મેળો કરવા અમે આળ્યા ઉતારો અમને
 આપો ॥૨૮॥ પ્રભપતને કયા આવી, હરિજન લીધાં માપી; ન્હાની સ-
 રખી ચોરડી તે રહેવાને મોટે આપી ॥૨૯॥ તેમાં જઈમાત જ્ઞાતબેડાં.
 ભીમે કયો પહોંતો; જલ્દયુ કે આ કુંભાર કાકો, છેડીક ખાતો પીતો ॥૩૦॥
 એમ જાણી વ્રકોદરે, ઉતારી નાંખ્યું મુખ; ઘાંટા કાઢાડી કહું ખાવા
 આપો, માતાજી લાગી જુખ ॥૩૧॥ કુન્તાજી કહે પેલા ભવનો, સાચો શ-
 તર તું આળ્યો; અમોને વિતાડજું હતું તો, હાંધ રીફ તેડી લાગ્યો ॥૩૨॥

તે ધાંડામાંજયા કુંભારે, ઉઠીનેમયો એમ; આરેગાંડાગરિખમાને, વીતાડે છે કેમ ॥૩૩॥ લીમ કહેકે જુખજ સાગી, જવડો મારો જય; પેટમાં બી-લાડાબોલે, ખાવાનું મનથાય ॥૩૪॥ કુંભારને તવ દયાઆવી, કહ્યુંતું ડાહ્યા થાને પેલી ખડકીમાં ખાણ ચાનાના, એક મુઠી લેઇ ખાને ॥૩૫॥ ગર્ધવ માટે ચણા ભર્યા છે; એક હબ્બર મણ પુરા; એકજ મુઠી લેઇને ખા તું, તેમાં શું થાય અધુરા ॥૩૬॥ ભામે જાણ્યું ભાયમ ભળીયું, હમણાં લેવા નહિ જાણું, કાકો ખસે આધો પાછો, તોતો ચણા હું ખાણું ॥૩૭॥ એમ જાણીને પ્રકોદર બોલ્યો, કાકા હું ડાહ્યા થઇશ; હવે જવને સપુરીવળી મોડથી લેઇને ખેરા ॥૩૮॥ કુંભાર કહે કુખ ન દેતો, ગાંડીયા ડાહ્યોથાજો; ખાણ ઉંખેડી ચણા લેઇને મને દેખાડી ખાજો ॥૩૯॥ લીમસેનકહેવાર કાકા, પછી પ્રજપત મયો, એટલે લીમને લોગ ફાળ્યો; ઝડપ ઉભો થયો ॥૪૦॥ ખડકીમાં જઇ ખાણ ઉંખેડી; દીડા ચણા અપાર; એક મુઠી ભરી જુજ બહાર રાખ્યો, મહી મ્હો યાહ્યું તે વાર ॥૪૧॥ દંતથી આવે ચણા ભાવે, મરીખનું ધન ટાળ્યું; એક ફાણો રહેવા ન દીધો, સાફ વાશીદુ વાયું ॥૪૨॥ હતી તેવી ખાણ ઢાંકી, ત્યાંથી મયો લીમ ઉઠી, પ્રજપતને જઇ બતાવી; જુઓકાકા લીધી મુઠી ॥૪૩॥ પ્રજપત કહેકાકી ખાજો, થાજો ડાહ્યો લગાગ; વાર કહીને લીમ ચાલ્યો, ઓરડીમાંઆવ્યો સાર ॥૪૪॥ શેદેવ નિકુળને જઇ કહ્યું, લ્યો ચણા ઉલટઆણી; ચપટી ચપટી ફાકશે તો, પીવા ચાલશે પાણી ॥૪૫॥ કુંતાજી કહે ફાકી ખા, દીકરા દઇવની વેઠ; લીમ કહે હવે જુખ. નથી, ભરાયું મ્હારું પેટ. ॥૪૬॥ તવ કુંતાને બહેમ પડીયો, નહી રહ્યું હોય મન જાહ્યું; ખાણ બ-ધી કરી હશે ખાલી, નક્કી તેં ધર ધાહ્યું ॥૪૭॥ લીમ કહે આશુંબો-લોછો, સંદેહ મનનો ખુઓ, કાકાને દેખાડી મુઠી લીધીછે, જઇને પુછી જુઓ ॥૪૮॥ તવ કુંતાને વીશ્વાસ પડાયો પછી બોલ્યા માય; ઓરે ધરમ અરજુન બેટાં, પેટનો કરો ઊપાય ॥૪૯॥ વલણાપેટ પોશાણનું કંઈ કરો, ઓરે મ્હારા તન; કાપડ વચી નાંખીને ખાવો અન.

કડવું ૧૦૪ રાગ સોહાગનો ઢોહરો.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા સુણ જનમેજેરાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું, આઘ પરવ મહીમાય ॥૧॥ ધરમ અરજુને કાપડ લીધું, વે-ચવા માટે જય; કાપડનો કોઇ ભાવ ન પુછે ફરે છે બખરમાંય ॥ ૨ ॥

હરી હરિને ખાવાનું ખપે, અન મોઘુ વેચાય; શાક ભાજી તો શાનાં મળે
 ધાસ પાણી તોળાય ॥૩૥॥ એવી હજાહજીએ મોઢાચારી, ધરમે વીચારકી
 ધો; નાખી દેવાને ભાવે સવળો, માલજ આપી દિધો ॥૪૥॥ તેનાણાંનાઠા
 ણા હીંમ્ના, ઓરડીએ મયા એહ; કુન્તાજીએ રસોઠ કીધી, બોજન કીધુ
 તેહ, ॥૫૥॥ એક દીવસનું પોશણ થયું, રાત્રી પડી તે વાર; કુન્તાજી
 કહે કેમ કરાશું; કાલે અન ઊધાર. ॥૩૥॥ શેદેવ કહે આજ પરોઢે અ-
 મને ઉઠાડને માત; નહીં ઊપર નહાવું, આપણ પાંચે ભ્રાત ॥૭॥
 નાહી ધોધ નિત્ય નિત્ય કર્મ કરીને, જડું સામીતીર, હાથ જોડીત્યા ઉભા
 રહેવું; એરે મ્હારા વિર ॥૮॥ રાજ રૂશી રમ્યત બદવ, નહાવા
 આવશે ત્યાં; આપણે સહુના દરસણ કરવાં બીજે નહિ ઉપાય. ॥૯૥॥
 ઇશ્વર વણ માગે અન દેશે, વગર બોલે નેટ; લીમ કહે હાથ જોડને
 તમે, હું તો કુટીશ પેટ. ॥૧૦॥ બોલ્યા વિના કોઈ શું સમજે, માટે પેટ
 પછાડું; શેદેવ કહે એમ કરજે, બીજુ ન બોલવું આડું. ॥૧૧॥ એમ
 કરીને સયન કીધું, થયો પ્રાતસકાળ; તવ કુન્તાએ જગાડ્યા, પોતાના
 પાંચે બાળ. ॥૧૨॥ તવ પાંચે બાધઓ ઉઠીને, મયા મંગા સ્થાન; ના-
 હિ ધોધ નીત્ય કર્મ કીધું, ધર્યું હરીનું ધ્યાન. ॥૧૩॥ પછી સામી તીરે
 મયા, પેટ તણા મનસુબા; સૂર્યના સોમુ મુખ કરીને, હાથ જોડીને ઉભા
 ॥૧૪॥ એવામાં તો બહાણુ વાહું, નહાવા આવ્યું લોક; રહીયત રાજ
 રૂશી બદવ, લીડ ભરાઈ અથોક. ॥૧૫॥ ચારે વર્ગના ચાર જથ્થે, કરે
 મંગા સ્નાન; બદવ જોડ્યા જળમાં ઝીલે, મદે ભર્યા મસ્તાન. ॥૧૬॥ ધ્યા-
 ણુ નાહીને સંક્યા કરે છે, રવીને અર્ગજ આપે; રાજ લોકો શરીર
 ચોળાવે, રૂપ વીશય પ્રેમ વ્યાપે. ॥૧૭॥ જે જોને જેડું કહે તેડું, કરે છે
 જળમાં સ્નાન; બદવમાં બળદેવનાદ્યા, નાદ્યા શ્રીભગવાન. ॥૧૮॥ તે સાંમે
 સામી તીરે ઉભા છે, જોઈ કયા મન ઉઠે; ચાર ભાઈએ હાથ જોડેલા, જ-
 કોદર પેટ કુટે. ॥૧૯॥ તે સમે નાહિને બહાર નીકળીયા, પોતે જુમણવ-
 ન; પીતાબર પેહેરતા ભક્ત દીઠા, આવ્યાં આંસુ લોચન. ॥૨૦॥ અરે
 રે મારા ઘાસ છે કુખી, અન જળના ઉધાસ; એક કણુકો ખાવા નથી,
 પેટ કુટે બીચારા ॥૨૧॥ તાપ તાઢને વરસાદ વેઠી, વનમાં ધર્યું મુજ ધ્યા-
 ન; તો પણ સંભાળ હું નથી લેતો, છો નુમરો ભગવાન ॥૨૨॥ એમ ધા-
 રીને સંકલ્પ કીધો, હવે કંઈ ધણી રહાય; મચ્છવેધ એમનિ પાસે કરાવું,
 વરાવું આ કન્યાય. ॥૨૩॥ સૌ આવેલાને પાછાકાડું, નીચે કંઈ દીનાનાથ;
 એકલા શેદેવને ચેતવવા, ઉંચો કીધો હાથ. ॥૨૪॥ એટલે શેદેવે લીમને ક-

નિત્ય તમારે દેવા ॥૪૭॥ મોદીએ પુછ્યું દેટલું બેઠ્યું, જમનારા ડે-
લા જમ્યા, ભીમે કહ્યું સાંભળો મોદી, લાવો લોટ સોમણ ॥૪૮॥ સોમણ
ધી ને સોમણ સાકર, પચીશમણ મસાલો, પચાસમણ દો દાળનેચોખા,
પચીશ મણ શાક આલો ॥૪૯॥ સાંભળીને છડીદાર બોલ્યો, છો કોઈ
કપટીને પેચા, એટલું સીધુ લઇને શું, તમારે ખોટું છે વેચી ॥ ૫૦ ॥
ભીમ કહે ચાલો બેવાને; જમીએ ત્યાં પેટ ભરજે, વધે તો ફરી નવ
દેશો, ઘટે તો પુર, કરજે ॥૫૧॥ સેવક કહે ઉપર બેશી, કરાવું રસોઈ,
તવ મોદીએ સીધાં દીધાં, સાચુ ન માને કોઈ ॥ ૫૨ ॥ વળણ ॥ સાચું
કોઈ નથી માનતું, પણ આપ્યો સામાન, વ્યાસ વહ્ન એમ એચરે,
લીધું સતી સંતાન.

કડવું ૧૦૫ રાગ સાંખિની ચાલ.

વેશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા. મુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું આશપરવ મહીમાય ॥૧॥ સરવ સામાન લીધો ભીમે, ગયો
કુંભારને ઘેર, સાથે છડીદાર આવીઓ એ, બેવાને બધી પેર ॥૨॥ પ્ર-
ભપતની ખડકી વીશે, ચુલા ચારિ કરાવ્યાં, જે જે વાસણ બેઠ્યે તે,
ભંડારમાંથી અપાવ્યાં ॥૩॥ પછી ભીમે સ્નાન દીધું કરવા માંડી રસોઈ
ધરપતનો છડીદાર બેઠો, રહ્યો છ બેઠ ॥ ૪ ॥ ઋઝદરે દાળ ભાત
કીધા, લાડુ કર્યાં તૈયાર; શાક વચારીનેકાઠી નાખ્યું, કણુ નલાગીચાર
॥૫॥ પછી પોતાના ચાર ભાઇને, પાંચમી પોતાની માત; તે પાંચેને જ-
મવા બેસાડ્યાં, પછી પેટની વાત ॥૬॥ તે પાંચેજણુ જમી ઉઠ્યાં, ચા-
રશેરનો મોદીક, છડીદાર કહે આ કોણ ખારો; હવે તો છે ઠીક ॥૭॥ ઠ-
ગારાને ઠઠ પહોચાડો, એવો વીચાર પેડો, ભીમે કહ્યું રાયના દુત બે-
જે કહીને જમવા બેડો ॥૮॥ હીલો કાધો તંગીયોને, સીવ સીવ મુખે
ભાંખે, એક એક ભુજમાં ચાસ વીસ લાડુ, લેઇને મુખમાં નાંખે ॥૯॥ એ
મ સોમણનો લાડુ ખાધો, જમી ગયો દાળભાત શાક સામમી સમજું
જમ્યો, તે પછી ધોયા હાથ ॥૧૦॥ છડીદાર બેઠને ત્રિસ્ત્રે પામ્યો; ભીમે
કહ્યું બેવા આવો; વધ્યું હોય તો શીક્ષા કરો, નહીતો પચીસમણલાવો
॥૧૧॥ છડીદારે નમસ્કાર કીધો, આ કોની ચાલે હામ; નિત્ય રાગ આ
મ ખવરાવે તો, વેચે ઘરને ગામ ॥૧૨॥ આ બળવંતા તમે તમારે, મો-
દીખાને નીત્ય જભે; આજ લીધું તે પ્રમાણે લેને, રહો ત્યાં મુધી ખા-

જે ॥૧૬॥ એવું કહી છડીદાર મયો; સાંભળ તું રાજન; ચતુરથી થઈ પણ
 નથી આવ્યો, રાજ દુરીયોધન ॥૧૭॥ સર્વ આવ્યા છે પણ એ પાપી, ધે
 રથી નવ નાંસરે; ધૃષ્ટપતીને વરવા માટે, વીવા સામગ્રી કરે ॥૧૮॥ ભાણુ
 મતીને કહ્યું જઈને, જે પરણવા બહુ; તું તો છેક ભુતડી જેવી, વીજ-
 ણી જેવી લાવું ॥ ૧૯ ॥ સોકતણું તને સાલ કરું, જેજે અભીમાન ટા-
 હ્યો; રાણીએ એવું સાંભળીને, શુકનનો છેડો વાળ્યો ॥૨૦॥ અછકલે
 ઘેર વીવા માંડ્યો, વાળજો વમડાવે; વડીઓ પાપડ કરાવે ને, ઘેર ગીતાં
 ખવરાવે ॥૨૧॥ એમ એતો વીવાની ત્યારીમાં, થઈ ચતુરથીની સાંજ;
 પંચાળ રાજ વાટ ભુએ, આવ્યા ન મ્હોટા રાજ ॥૨૨॥ આવતી કાલે
 મહુરત માહારે, કોને પુછું હાય; મહુરત કાલનું બંધ રાખુ. તો સે-
 હુ ગુરસે થાય ॥૨૩॥ જે કાલે મહુરત સાચવું ને, આવે દુરીયોધન; રાજ
 પાટ મહારૂં છીનવી લે, છીનવી લે ભોવન ॥૨૪॥ એમ ત્રિચારી એણે
 તેડાવ્યા, બળવંત રાજ ચારા જરાસંધને શલ્લ શીશુપાલ, ચોથા દેવ
 મોગર ॥ ૨૫ ॥ સેવક પાસે તેડાવીને આપ્યાં છે આસન; તે ચારની પ્રત્યે
 બોલ્યો ધૃષ્ટપતરાય વચન ॥૨૬॥ સુણો મહારાજ, સુણો મહારાજ, મારે
 આવી એક આંટી; છત્રપતી હજી સુધી ન આવ્યા, એજ ધણેરી ધાંટી
 ॥૨૭॥ કાલનું મહુરત નીરચે કરીને, પત્ર લખેલા તમને; આ મહુરત હું
 ફેરવું તો, ફાવતું આવે અમને ॥૨૮॥ માટે ફેરવવાની રજા, આપો તો
 ઠીક થાય; એટલે તરત બોલી ઉઠ્યા, પોતે બદલરાય ॥ ૨૯ ॥ શું તારો
 દુરીયોધન ખરો, બીજા બધા શું ખોટા; અમારે મન તરણા તોલે, તારે
 મન એ મોહોટા ॥૩૦॥ કન્યા તારે પરણાવવી કોને, તે તારો કહે વી-
 ચાર; ધૃષ્ટપત કહે મછવેધ કરે, તેતો વરેનિરધાર. ॥ ૩૧ ॥ પ્રભુ કહે શું
 વાટે ભુએ છે જે જન મચ્છવેધ કરશે. નથી કન્યા દુરીયોધનનો, જે કરશે
 તે વરશે ॥૩૨॥ માટે કાલની આજ્ઞા આપો, નહિ તો રીસાઈ જશે; દુ-
 ર્યોધન આવ્યો નહીં એને; ઘેર મુઠિ કોઈ હશે ॥૩૩॥ ધૃષ્ટપત કહે આમશું
 બોલો, ઓરે દીનદયાળ; સલ્લ કહે આજ્ઞા નહિ દેતો, બશું સૌ ભુપાળ
 ॥૩૪॥ ધૃષ્ટપત કહે આજ્ઞા આપુ, પણ નથી રહેતી હામ. માહારાપર દુ-
 ર્યોધન કોપે, છું ટી લે ઘર ગામ ॥ ૩૫ ॥ પ્રભુ કહે એતો સાચું, તેનો
 મોહોટો વીચાર; કહો શલ્લ શો જવાળ દેવો, બય એનું ધરાર.
 ॥૩૬॥ એટલે શીશુપાળ જરાસંધ બોલ્યો મુખે એમ; આનો બચાવ
 કરવા કબુલ, કૃષ્ણ કહે જેમ તેમ ॥૩૭॥ કૃષ્ણ કહે તમો વચન આપો, ત્રણે
 મેણજ દીધાં; એટલે અંતરયાત્રીએ ત્યાં ધૃષ્ટપતને કહેણ કીધાં ॥ ૩૮ ॥

દ્રુપત રાજ આજ્ઞા આપો, ડરશે નહીં સગાર; અમે સરવે સામા થાશું,
શું કરે અંધ કુંવાર. ॥૩૬॥ તારી પક્ષમાં સરવે રહેશે ક્ષત્રી કેરા બાળ;
રંગમાં ભંગ નથી પડવાનો, નહીં થાય વાંકો વાળ. ॥૩૭॥ એટલે દ્રુ-
પતરાજ બોલ્યો, બહેલા પધારજો કાલ. ॥ ૩૮ ॥ ચારે જણાને વીઠાય
છીધા, બોલાવ્યા શેવક ચાર; ભવો જઈને કુંડી વગાડી. કરજો મુખ
પાકાર. ॥૩૯॥ એક જણો ભણ્યો રાજ્ય જથામાં કહેજો કે કાલે પધારો;
આસન બેસજો નામ વાંચી, રાજનું કાજ સધારો. ॥૪૦॥ એક જણો ભ-
વો ભદ્રવામાં, કહેજો કે કાલે આવો; દક્ષીણ દીશાએ જગો તમારી, બે-
શીને સભાશોભાવો. ॥૪૧॥ એક જણો ભવો પ્રાણજમાં, કહેજો એમ વ-
ચન; આસન ઉત્તર દીશા તમારાં કરજો કાલ પાવન. ॥૪૨॥ એક જણ
કહો રહીયતને જઈ, ભેવા આવજો સર્વ; બેસવું સીંઘાસનોની પુઠે
ઠાઠ ન કરવો ગર્વ. ॥૪૩॥ ટ ટો તોફાન કોઈ ન કરવું, કોઈ ન કરવું બં-
ડા જે જન ફીનુર કરશે તેને, દ્રુપત દશે દંડ. ॥૪૪॥ એ રીતે ચાર જણ
કહેજો, કહી કયાં વીઠાય; એટલે કુંડી વગાડતા આવ્યા, ચારે સ્થળે
ચાર ભય. ॥૪૫॥ દ્રુપતના કહેવા પ્રમાણે, કહ્યા સમાચાર; સધળે બ-
હેર કરીને ગયા, હરખ્યા સર્વ અપાર. ॥ ૪૬ ॥ ક્ષત્રી લોકને ઉમંગ અ-
તી; ચાલો ભાયમ ભાગશે વહેલા જઈએ સભામાં તો, આસન સાડ
મળશે. ॥૪૭॥ કુંડી સાંભળી નહાતા ધોતા, કેં સજતા શણગાર; કંઈ
રાજ બેશીને તેડે, પ્રણય પુછે વારોવાર. ॥ ૪૮ ॥ કેં જન જનભોતરી દે-
ખાડે, કન્યા મળે કે ન મળે; કેં દેખાડાવે હસ્તરેખા. કહો ક્યારે ભાગ્ય
ભળે. ॥૪૯॥ કે રાજ તો સ્નાન કરે છે, સાણુ લેખને નહાતા; અતર કુ-
લેલ અંગે ચોળે, શરીરે ઉજવળ થાતા. ॥ ૫૦ ॥ દરપણ મોઢા આગળ
રાખે સજે રૂડા શણગાર; દીપે નહીં તે ઉતારી નાંખે, બીજ પહેરે બી-
જવાર. ॥ ૫૧ ॥ વારે વારે વસ્ત્રો બદલે, મુમટ બઢલી જુએ; નથી શો-
ભતા કે શોભે છે, તકતે ભેઈ વેમ ખુએ. ॥૫૨॥ વૃદ્ધ રાજને વરવાની
વૃત્તી, ડાચાં જેનાં મળીયાં; છોલાવી છોલાવી ક્ષોર કરાવે, ટુંપાવે ધો-
ળા પળીયાં. ॥૫૩॥ કલપ અઢાવી કરે કેશ કાળા, હોઠ લુછી કરે લાલ;
પાન સોપારીના કુચા મારી, રાખે છે ઉંચા માલ. ॥૫૪॥ દંત પડેલા તે
દંત બંધાવે, એમ ઉભગરા કરીયા; સ્મરણ સૌને દ્રુપતીનું, પડ્યા
નીંદાએ ભરીઆ. ॥૫૫॥ વળણા નીંદામાં સરવે પડ્યા, થતે મોહોટે પ્ર-
ભાત; વ્યાસ વક્ષભ મુખ આવે ભગ્યા આખી રાત.

કડવું ૧૦૬ રાગ બેહાગની ચોપાઈ.

બોલ્યારે વૈશમપાયે વચન, સાંભળજનમેજે રાજન; રજની વિતીને
 બહાણુરે બહાય, નીદાથી આંખ ઉંચી નવ થાય ॥ ૧ ॥ ઉઠાડવાને બય
 છડીદાર, મહારાજ કહીને કરે પોકાર; ઉઠા કન્યા લેઈ જશે કોય, કન્યાને
 નામે જમત હોય ॥૨॥ રાતાં નેત્રે તતબર થાય, વખત થઈમધકરતાબ
 ય ॥૩॥ કંઈ બેઠા રથને કંઈ સુખપાલ. કંઈક ચાલે ચરણે મજ ચાલ; કંઈ
 મજગોડે કેં ચાલે ચર્ણ, કન્યામાં સહુનું અંતરક રણ ॥૪॥ મારગભીડ ભ-
 રાઈ અપાર, ઉડેછે રેણુ થાય અધકાર; કરાવેછે છંટકાવ અત્તરતણા, રંક
 રાજ તે મહારાય ધણા ॥૫॥ સાચવી સાચવી મારગ પળે, ધક્કા ધક્કીમાં
 મુગટ ઢળે; ખંખેરી લેઈને મુકેશીશ, શેવકોઉપરજણવેછે રીસા ॥૬॥ દોડતા
 રથ માંહોમાંહ ભરાય, તવ અશ્વભડકેને તમાસોથાય; હાથી કુદે તે વળી
 બય ધાણુ, થાય મારગમાં બહુ બુંભાણ ॥૭॥ જેમતેમ કરી બયછે સર્વ
 કંઈ કુળવંતાને કુળનો ગર્વ; કંઈને ધનનો કંઈને રૂપનણ, કંઈને બળનો
 ગરવછે ધણો ॥૮॥ કાલ્યા પુલ્યા આલ્યારાજન; સહુસહુના મનમાં મસ્તાન;
 દરવાજે ઉભા બે છડીદાર, તેતો સરવને કરેણુ કાર ॥૯॥ ઠાવકા થઈ બય
 સભામાં રાજન, નામ વાંચીને બેસે આસન; ટંટા તોડાન કોઈ નવ
 કરે પોતપોતાની મમડરીમાં ફરે ॥ ૧૦ ॥ આવી રહ્યા સહુ ક્ષત્રીના તન
 નથી આવ્યો એક દુરીયોધન; ખાત્રી પડયું છે એનું આસન, બાકી ર
 હ્યા નહી કો રાજન ॥૧૧॥ એક એકને પુછેછેરે ભુપ; કેહું ઇશ્વરે મને
 આપ્યું છે રૂપ; તે રૂપ બેઈ વરશે કન્યાય, કંઈક કહે એ વાત મીઠ્યાય
 ॥૧૨॥ કેંક કહે હું કુળવંત રાય, તેથી મુજને વરે કન્યા; કેંક કહે હું ધન
 વાન ધણો, રૂપતીને મોહ લાગે ધન તણો ॥૧૩॥ જેમકાવેતેમ ગરવધનધરે,
 દરપણુ લઈ મુખ બેયા કરે; સરવે ધરે રૂપતીનું બ્યાન, ધરડાબણે બે
 ઠા જવાન ॥૧૪॥ એવે આવ્યા છપ્પનકોડ ॥૧૫॥ પછી પધાર્યાં સહુ રૂશી
 રાય, ધ્વજવેતા તેજસ્વી દેખાયે; ઉભા થયા સહુ જન, પુરણ પ્રેમે ક-
 રે દરશન ॥૧૬॥ બેઠા ઉત્તરમાં થઈને ઓળ, દીસેછે તેજઝાકમ ઓળ;
 મુકીતનો શરિરે ચળકાટ, અંદ્ર સરીખાંચળકે લેલાટ ॥૧૮॥ આવી રહ્યા
 સહુ રૂશીને રાય, જઠવ જુગઢાંશ સૌ સભા માંય પછી આવિયું.

રહીયત લોક; ભરાયે મેઢની સભામાં અથાક ॥૧૬॥ એવામાં પાન્ડવો થ-
યા તથા આર, માતાજી આજ્ઞા આપે આવાર; જે એ સભામાં જેવાને માટે;
કહે કુન્તા તમે જાણે આર જાત. ॥ ૨૦ ॥ રહેવા દે. લીમને લેઈ નવ
જશી, લીમ કહે મ્હારો વાંક તે કહે; કુન્તા કહે તું સભામાં જાવ, કાર-
વને દેખી કોપે ભરાય. ॥૨૧॥ લીમે કહ્યું રહેશે મરવ ભાઈ સાથ. ને ક-
રતાં ધર્મ જાણશે હાથ; બોલ્યા ધરમ આવવા દે માત; સાયરી લેઈ-
જશું આરે ભાત. ॥૨૨॥ તવ કુન્તાએ કરી આજ્ઞાય. બેસજે વીપ્ર પુઠે
સભા માંય; વાડ કહીને ઉઠ્યા પાંચ ભાત. ॥૨૩॥ પ્રકોદરના ઝાલ્યામેહાથ
॥૨૪॥ લીમ કહે શાલ્યપીનો નહી પાર, બમે શેવક ભુજ ઉચકનાર;
સાંભળી બોલ્યાં કુન્તા વચન; નહી જાંપે એ મુરખ જન. ॥ ૨૪ ॥ મુ-
કા ઘેરને જવો તમો, લીમે કહ્યું નવ બોલું અમો; પછી શુકન
લેઈ થયા વિદાય, મયા બ્રહ્મ સંભાની માંય. ॥૨૫॥ ધૂમ રૂપો બેડાતા
તહી, જે પુઠે બેઠા લોકની મહી; દીઠા કાપડી ધ્રુમે તે વાર, બુઝા વિ-
ધારથી નીકળ્યો આ સાર. ॥ ૨૬ ॥ અરેરે નીચજાતને શું કરે, ભરી
સભામાં હું લાજ મરે; પુઠે આવી બેઠા કીધાં ચરીત્ર, સૌ લોક જાણશે
બાહરા મીત્ર. ॥૨૭॥ એટલે મારી આબરૂ જશે, આખા જગતમાં ફ-
જેતી થશે, બોલ્યા વીધારથી બોલો શું કામ, ઉઘાડું હાથેથી પાડો છો
તમામ. ॥૨૮॥ જેવા સૌ બેઠા તેવા તે હોય, બુઝો પાડેથી જાણે સઉ
કોય; એવું સમજાવ્યું રૂશીને સહી, પાન્ડવ બેસી રહ્યા તહી.
॥૨૯॥ સહુને બેસવા સુગમ પડે, જગોને સાડે કોઈ નવ વડે, સરવેથી
સરખું દ્રષ્ટે દેખાય, આવ્યા નથી દુરીયોધન રાય. ॥૩૦॥ જળ કુંડા-
ળે સેવક વીશ, કાષ્ટનાં આસન હાજ્યા છે ત્રીય; અહતા જે પડે તેમને
કાજ સકળ સોઈ કરી મહારાજ. ॥૩૧॥ કુંડે આવિ ઉભો પંચાળ ભુ-
પ, બેડે દ્રાણીક ગોર અનુપ; તે ગોરે કરી છે આજ્ઞાય, તેડાવો કન્યાને સ-
ભાની માંય. ॥૩૨॥ એટલે શેવક સંચર્યા સાર, દાસી સાથે કહ્યા સમાચાર;
એટલે ધરપતી થઈ તથા આર, સાથે દાસી એક હજાર, ॥ ૩૩ ॥ દોળે
ચંમર વાગે વાજાંત્ર, સજડ બે જણી પોતાની મીત્ર, આત્રિ સભામાં દે
કારો હોય, કાત્રીયો ઉઠ્યા થઈને બેય ॥૩૪॥ વળણ ઉઠ્યા થઈથઈ નીર
બે, પોતાને આસન, વક્ષલ વડે કન્યા તણું, શું કરીયે વણું ન.

કડવું ૧૦૭ રાગ ધ્રુમાસની ત્યાલ.

દ્રપતી આવીયારે; ॥૧૬॥ બોલ્યા વેશમપાથે વચન, સાંભળ જ-

નમેજે રાજન. કડીથે કન્યાતું શું વરચન કે. ધૃપતી ॥ ૧ ॥ એને બે-
તામાં ઉપજે બહાલ, એ ની પગ પાની ત્રણ ગુણાત્ર; આજે ધીમી ચીની
હંસ આજ, કે ॥ ધૃપતી ॥ ૨ ॥ મને અંચર પ્રાણી જગદંમા, બેનારૂપથી
હારે રંભા. એના ચરણ કદળી સ્વમા કે. ધૃપતી ॥ ૩ ॥ એથી ચંદ્રકળા
બચ ધટી, થાય ચોખીને મન ચટપટી, એ ની સીંક સરખી કટી, કે ॥
ધૃપતી ॥ ૪ ॥ બેતું પેટ પક્ષાસતું પાન, એ ની આમડી કાચ સમાન; દે-
ખી દુનિયા બને ગુણતાન, કે, ધૃપતી ॥ ૫ ॥ એ ની કમળ સરીખી હા-
થળાથો, શોભે અંપા બેચી આંખનીઓ; એના હાંત દાડમની કળાથો
કે ॥ ધૃપતી ॥ ૬ ॥ અંમ રમ ગુણાખી બામ, કીરચંચુ નાટીકા સેહામ
શીશ દેશ કાળુડા નાગુ, કે. ॥ ધૃપતી ॥ ૭ ॥ વાળથો અંબોડો છુટા બે
વેળી, કાયા કામળમાં નહી કેહેણી. એના માનુની મરમાનેણી કે; ॥
ધૃપતી ॥ ૮ ॥ દીસે લીલી નસો ઝીણી ખાલ; પેનો હોઠ બે લાલમતા-
લ, છુંદયું છુંદયું ગોરે ગાલ, કે ધૃપતી ॥ ૯ ॥ હંખચી પર હીરા ચ-
ળકે, બેઉ કાનમાં લીલમ તળકે, રૂપ આણંદી મોહું મળકે, કે. ॥ ધૃપતી
॥ ૧૦ ॥ ઘણું બેવાને આગળ અડીયા, દેખી સ્વરૂપને મોહ ચડીયા;
લટ્ટ થે થે સીંહાસન પડાયા, કે ધૃપતી ॥ ૧૧ ॥ મધ સલામાંથી પંચા-
ળી, ચઢી પશ્રીમ મહેલ અટાળી, બેડી જરૂબે ધૃપતી માળાંકે; ધૃપતી
॥ ૧૨ ॥ વળણા જરૂબે બેડી આળકી, મહા તેજસ્વી રૂપ; કહે વક્ત્રમ એ
રૂપથી, જાખો પડીયા ભુપ.

કડવું ૧૯૩ રાગ સાખિનિ ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજેરાય; વિસ્તારી તુજને
શંભાળાવું, આલ પરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ સમા સરવે પડીછે જાંખીચિયારે
ક્ષત્રી લોક, આ કન્યા આપણે હાથ આવે, તેનો આશા ફાંક ॥ ૨ ॥ જે
જેને મન અહંકાર હતા, તે સહુના ઉતરીયા; પછી સહુને સમજુત દેવા,
ધૃપનરાય ઓચરીયા ॥ ૩ ॥ સુણો સહુ સમા સમજુતી, હકીકત કહી
રહું જ્યારે તે પછી આજ્ઞા હું આપું, તો ઉડજો તે વારે ॥ ૪ ॥ એમ ક-
હીને એવું બોલ્યો વરવાની જેને ઇચ્છાય; નેણે પહેલા ઉભા થઇને,
આવતુ કુંડાળે હાંચ ॥ ૫ ॥ વસ્ત્ર આભુષણ ઉતારી દેવાં થાવું સલામાં
સ્વચ્છ; જંગાથી કટાં મુખી, બીડા ની લેજો કચ્છ ॥ ૬ ॥ વણ ચઢાવ્યું
ધનુશ લેવું, ભાથામાં બેક ભાણ; નેથી વિશેષ આયુધ રાખે તેને પ્ર-
ભુની આણ ॥ ૭ ॥ તે પછુ ખાંચે બેરવી લેવાં, તે પછી તતબર થાવું;

સ્થાન જવા પાટીયું મુક્યું છે, ને પાટીયાપર ભડું ॥૮॥ જનારને સ-
મજીતી આપુછું, જે સ્થાને કર દેશે; એટલે મહારા શેવક લોકો પા-
ટીયું તાણી લેશે ॥૯॥ મોટે ચાતુર ચેતતા રહેજે; સ્થાને ચઢવું સ-
પાટે, વચમાં કાંઈ સ્વાસ ને લેવું, ભડું ભેર ઝપાટે ॥૧૦॥ છ માઉ મેછે
આડો ખીલો, ત્યાં જરા વિશ્રામ કરવું પછી કનકનાં ત્રાંજવાં છે, તે
ત્રાંજવે ઉતરવું ॥૧૧॥ એ ત્રાંજવે એ ચરણ દેઈ; ધનુષ લેવું સાર,
ત્યાં પડપચા ચડાવાને, કરવો ધનુશ ટંકાર ॥૧૨॥ તે પછાં બાણ
બાથામાંથી, લેવું ધરીને ટેક; જળમાં ભેઈ તાકવી મચ્છા, બાણજ
ફેંકવું એક ॥૧૩॥ ભેડું નાચું મારવું ઉંચું, સાંભળજે રાજન છે
માઉ છેટે માછલીનું, જે વીંધવું લોચન ॥૧૪॥ તેનું તે બાણ પુંછ
વિંધે એવું દેવત દાખે; પત્રી મછને ઉપાડીને, એ બાણ જળમાં
નાંખે ॥૧૫॥ એકજ બાણે ત્રણ કામ કરવાં; એટલું પ્રાકન કરે; તે
પુરૂષ પુન્ય માણ ને, મહારિ પુત્રીને વરે ॥૧૬॥ તેમાંથી કાંઈ ચઢતાં
પડે, કો પડે અધુરે કામે; તે ધણી ઉઘાડે માથે બેસે, સભામાં આ કામે
॥૧૭॥ તે વાતમાં જે મુમત ઝાલે, તેને ધ્રુવસ્થાય; આ કામમાં છે પાં-
ટીયો છે, સમજીને શઉ રાય ॥૧૮॥ સ્થાને ચઢવું છાતી વરાણે, એ
પણ મહોટી ધાટી; ખીલેથી ત્રાંજવે ઉતરવું, તે છે અવળી આંટી.
॥૧૯॥ એ માથોડાં ત્રાંજવાં નીચાં, સી રીતે ઉતરાય; ઉતરે એક હાથે
ડાંડી ઝાલી. તો ત્રાંજવાં ભમી બય ॥૨૦॥ એક તરફને ત્રાંજવે કરે,
ઉતરવા ઇચ્છાય; તો એક તરફ તોલ આવેથી, બીજું ઉંચું બય,
॥૨૧॥ તે તેમાં ચરણ નવ પડોયે. થાંભે થોડો ઉતરે; એ હાથે બાહાણ
રહીને; ત્રાંજવે ચરણ ધરે ॥૨૨॥ તેથી ત્રાંજવાં બય આધાં, ચરણ
મંહી લડથોડે; લાગે ઝોલો ત્રાંજવાને, ચઢનારો નર પડે ॥૨૩॥ એ રીતે
ત્રાંજવે ઉતરતાં આવવાની બહુ આંટી; ત્રાંજવામાં ઉમા રહ્યા પછી
ધનુશ ચઢાવના ધાંટી ॥૨૪॥ ધનુશને વાંકું વાળીને, ચઢાવવાનો દોર;
એક છેડો નીચે મુકીને, કરવું પડે બણું ભેર ॥૨૫॥ એકજ ત્રાંજ-
વે મુકે છેડો, બળ કરચે વાંકું થાય; બે એક તરફ તોલ આવે ને,
બીજું ઉંચું બય ॥૨૬॥ તેથી ચરણ થાય પડોળા, એટલે ઢળે ધરણ
સ્થાને ટેકો દઈ ચઢાવે, પણ પામે મળું ॥૨૭॥ પ્રકાથી ત્રાંજવાં
બય આધાં ઉંધે મુસ્તક પડે; એ રીતે એ મહોટી ધાંટી, ચાતુર હોય
તે ચડે ॥૨૮॥ ત્રીજી ધાંટી નીચું ભેઈને, ઊંચું મારવું બાણ; તે
બાણે ત્રણ કામ કરવાં; સમજીને સુખણ ॥૨૯॥ આમલ કરી કહેતો
નથી સ્થાને ચઢો નર કોય; સાત વેળા પાતવે તે ચડજો, હી-

મત જેને હોય ॥૩૦॥ પાછળ મુને દોશ ન દેશો, ત્રતી ન કરસે બ્યા-
કુળી; એમ ન કહેશો રૂપાળી છે, સાદું સોને ચઢાવ્યા શુળી ॥ ૩૧ ॥
એવી સભામાં સુચના આપી, છેવટ વહયો, વચન, હવે ઉઠું હોય તે
ઉઠો ક્ષત્રીનો કોઈ તન ॥૩૩॥ વગથુ ॥ ઉઠવું હોય તે ઉઠજે ક્ષત્રીના
કોઈ તન, વ્યાસ વ્યાસ વલ્લભ વણી વહે, ઉઠયો જરાસન.

કડવુ ૧૦૬ દુભાસી હોહરાનિ ચાલ.

વેશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા; મુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુ-
જને સંભળાવું, મચ્છવેધન મહિમાય ॥ ૧ ॥ મમથ દેશનો માલીક
ઉઠયો જખરો જરાસન; અટલે બીજ બેસી રહ્યા, જેને ઉડયાનું મ-
ન ॥૨॥ તેમની હોંશો રહી હઠયામાં, આપણે નીસાસો નડજે; આ-
પડે ઉઠવાનો વારો આવે, ચઢતાં જરાસન પડજે ॥ ૩ ॥ સોએ એવી
આશીશ દીધી, ધારીને મન મનસુબો; એ માતાનો બયો જરાસન;
જઘ જળ કુંડાળે ઉભો ॥૪॥ હોઠ કરડતો મુઝ મરડતો; થયો સભામાં
સ્વચ્છ; વચ આલુપયુ ઉતારીને, બીડાવી દીધો કચ્છ ॥૫॥ રાખ્યો
તોડો વાળ્યો અંબોડો, કટી કશીને બાંધે બાણનો ભાયો ને ધનુષ તે,
ભેરબ્યાં ડાબી ખાંધે ॥૬॥ કન્યાના રૂપમાં અંજયો ઘેલી થય છે મ-
તી; અતી અહંકારનો ભરેલો, કોઈને નમનો નથો ॥ ૭ ॥ બીમ કહે
ઓ ધરમ વીરા, જુઓ જરાસન ચડે, જે એ ચડતામાં પડે તો, ભેરા
ની મમત પડે ॥૮॥ ધરમ કહે મુંઢ મતીના, કોઈનું તાકીયે ભુંડું, તો
તેણું તાકનાર પ્રાણીનું કદી ન થાયે રૂડું ॥૯॥ એવે જરાસન સુર ભ-
રેલો, ઝડપ તૈયાર થયો; લોચન રાતાં બીહામયાં છે, પાટીયા ઉપર
મયો ॥૧૦॥ ધૃપતી જરાએ સામુ ને જુએ, ભેરા કરે સહુ સાથ, સ્તંભે
જઘ જુહાર કરીને, દીધા બાળમાં બાથ ॥ ૧૧ ॥ એક પગ મુક્યો
થંભ ઉપર, ચઢવાનું મન કીધું; તવ ધૃપતના શેવકોએ, પાટીયું તા-
ણી લીધું ॥૧૨॥ તેવોજ બીજે અર્થ ઉપાડયો, સુર ભયે મુસોડ; છા-
તી વરાણે સ્થંભના ઉપર, દડબડ મુકી હોટ ॥ ૧૩ ॥ ભેર અપાટે સુર-
સંપાટે, મુંસરો ચાલ્યો બય; ચઢવાની એની ઝડપ ભેઠ, સો સભા
વિરમે થાય ॥૧૪॥ ઓ મયોરે એ મયો.એ, મચ્છવેધન કરસે; બી-
જ સંરવનો ફેગટ ફેરો, રૂપાળી કન્યા વરશે ॥ ૧૫ ॥ એમજ સંરવે
આશા મુકી; બેઠા ક્ષત્રી કુંવાર; જખરો ભેધ જરાસન ચઢયો, ઉંચોમયો
ખાઉ ચાર ॥૧૬॥ એટલે પ્રભુએ સામું, બેયું ભણ્યું કે મચ્છવેધ થાસે
દાસ દુભાયા પાન્ડવ માહારા, આવેશ પાછા બસે ॥ ૧૭ ॥ કથા

લગી વનમાં વેઠશે કદી, એમ બાણી કામ ક્રીધું, જરાસનનું કષ્ટ પ્ર-
 ક્ષુએ, બળ બધું હરી લીધું ॥૧૮॥ શરીરમાંથી શકતી નાહી, આસ ધ-
 ભેરા ચડીયો; એકાએક એનો જીવ ગમરાયો, સ્થંભને બહાજ પડી
 યો ॥૧૯॥ પરશેવાના જેબેબેબ છુટયા, કાયા થરથર કર્જો; ઊંચુને
 નીચુ જીવે તો, આલ અવનિ નવ સુજો ॥૨૦॥ લીલાં પીળાં દેખાય
 આંખે, વાયો વાયુ સમસેર; મોળ વજ્રીને ઉલટી થે ઝે, ચઢી ગયા
 બહુ ફેર ॥૨૧॥ જરાસને મન એમ વિચાર્યું, દીવસ વાંકા મ્હારો, રૂ-
 પાળીને રૂપે રોળાયો, હવે થયો મરનારો ॥૨૨॥ એવે મુખ બુધ રહી
 નહીને, પ્રાણજ ઉંચો ચઢીયો; હાથ પગ સ્તંભથી છુટી ગયા, આવીને
 જળમાં પડીયો ॥૨૩॥ સરવે સભા ખડખડ હશી, દીવસ એનો રૂઠ્યો;
 એટલે દીકરો દમધાસ કેરો, સુરો શીશુપાળ ઉઠ્યો ॥૨૪॥ જેવો જરા-
 સંધ જળમાં પડ્યો, તેવો જળે તારી દીધો; જળને સ્વભાવે ઉપર
 આવ્યો, શેવકે ખેંચી લીધો ॥૨૫॥ ઉંધો કરી ઝાલાં ખવરાવ્યાં, ઓ-
 કાબુ પીધેલું પાણી; એટલે દ્રૌણિક ગોર આવ્યા કોધે વધા મુખ
 વાણી ॥૨૬॥ આવો જરાસન કાઢને આસન, વહેવારમાં શી રીસ; એમ
 કહીને મુગટ લીધો, બેસો ઉધાડે શીશ ॥ ૨૭ ॥ જરાસને બેયું નીચું,
 બહુ ચીંતામાં પેડા; જળ કુંડાળે કાઢને આસન, ઉધાડે માથે બેઠો.
 ॥૨૮॥ નીચું ધાલીને રડવા લાગ્યો, વીખ મળે તો ખાણું; ઓ પ્રથવી
 મા માગ દે તો, તુજમાં સમાઈ બહુ ॥ ૨૯ ॥ એવે શીશુપાળ એમ
 બોલ્યો, સાંભળો જરાસન; તમે તો તાતનું નામ બોળ્યું, હું કરે
 મચ્છવેધન ॥૩૦॥ જરાસન દહે બળતાને બાળે; અહંકાર એને ન-
 ડબે, આડે આવજે પુન્ય મ્હારું, એ શીશુપાળ પડબે ॥ ૩૧ ॥ બળજી ॥
 પડબે શીશુપાળ એ, ધરીયો છે અહંકાર; બાસ વસલ વાણી વઢે,
 સુણબે આતા સાર.

કડવું ૧૧૦ રાગ ચૌપાઈની ચાલ.

બોલ્યા વેશમપાયે વચન, સાંભળ જનમેજે રાજન; શીશુપાળ છે
 બહુ હંકારી, એણે વંચ દીધાં ઉતારિ ॥૧॥ એણે કચ્છ બીડવી દીધી;
 ખાંધે ધનુષ ભાથો લીધો; મણે સર્વ સભાને તુચ્છ અલીમાનથી મરડે
 મુચ્છ ॥૨॥ મથો પાટીએ ધરીને હામ, જઈ સ્થંભે ક્રીધી સલામ; બાથ
 બીડવાને મન ક્રીધું, તવ શેવકે પાટીયું લીધું ॥ ૩ ॥ તેવો ચેતી આ-
 ક્યો ચડીચોટ, દાખી દેવત મુઠી દોટ; વાયુ વેગે આતુર મર ચડતો, બચ

જોરમાં પાછો ન પડતો ॥૪૥॥ એતો નેત્રની ચોટ ન ચુકે, જોઈ જોઈને
 પમલું મુકે; સહુ સભા કરે વીચાર, એને નહીં આવે ભુલ લગાર ॥૫॥
 કામ કરશેને કન્યા વરશે, બીજા આવેલા પાછા ફરશે; એની ચઢવામાં
 છે ચતુરાઈ, જરાસનથી ચઢે સવાઈ ॥ ૬ ॥ એ તો પંચાણુ ક્ષોણીનો
 ધણી, તેમાં હીમ્મત હોયે ધણી, એમ બોલે સકળ સભાય, એવે
 ગાઉ સાડાચાર બચ ॥ ૭ ॥ એનું મછ વીંધવા મન મોહું, તવ
 જીમદીશે સામું જોયું; ભક્તને કાજ કપટ કીધું, એનું બળ પળમાં હ-
 રી લીધું ॥ ૮ ॥ રહ્યો ગાઉ ઉંચો ત્રાસ, અછ શકતીને ચઢીયો શ્વાસ;
 આવ્યા મોટે ફેંચ ફીસોટા, અધવચ વળ્યા અડબડ ગોટા ॥ ૯ ॥ મલ-
 રાંચાને વિચાર લાવ્યો, વાંકુ કર્મ તે હું હાંધ આવ્યો; અરે ઓ રૂપાળી
 ધ્રુપતી મ્હારે તુજને વરવું નથી ॥૧૦॥ વરવા મોટે ચડ્યો હું ધાઈ,
 હવે જીવતો જવાદે બાઈ; એવા સંકટ મનમાં કરતો; સ્થંભે રહ્યો
 રહ્યો થરથરતો ॥૧૧॥ વાયુ વહ્યો મેરસમેર, શીશુપાળને ચડ્યા ફેર; સુ-
 દ્યસાન મછ લડથડીયો, હાથ પમ છુટયાને પડીયો ॥ ૧૨ ॥ જળમાં
 ડુબી ઉપર આવ્યો, તેવે રાયે ખેંચી લેવરાવ્યો; જોલા ખવરાવી
 ઓકાવ્યું પાણી, થઈ ગઈ આખર ધુળધાણી ॥૧૩॥ આવી ગોરે મુ-
 ગટ લીધો લેઈ, સોંપ્યું કાષ્ટાસન આળ દેઈ; પડ્યો તેથી સૌનું મન
 મ્હોયું. પછી જરાસને ઉંચું જોયું ॥ ૧૪ ॥ બોલ્યો જરાસન તે વારે,
 કહ્યો લગ્ન તમારું કે વારે; મ્હોટી પડતીતી મુજમાં ખોડ, ભાઈ આવો
 બેસો મ્હારી જોડ ॥ ૧૫ ॥ એકલો ન્હોતો શોભતો હું તો, ભણે થયો
 મારા જેવો તું તો; શીશુપાળનું કાંઈ ન ચાલ્યું, જોડે બેઠો ને નિચું
 ધાલ્યું ॥ ૧૬ ॥ અરેરે આ મેં શું કર્યું કામ, મારા બાપનું મેં બોલ્યું
 નામ: હાલું જીવ્યાથી ભલું મરવું, જરાસન કહે મરી શું કરવું ॥૧૭॥
 એમ બેઠા વાળીને મન, બેશી રહ્યા સભા સહુ જન; હતી ઉઠવા સં-
 હુને ઇચ્છાય, તેણે સમાવિ મનમાંય ॥૧૮॥ આવા આવા ચડી પડ્યા
 રાય, ત્યારે બીજની શી ગતી થાય; એમ ભાગી સરવની હામ, રજ-
 ળ્યું મચ્છવેધન કામ. ॥૧૯॥ વળણ્યા કામ રજળ્યું ધ્રુપત તણું, મી-
 થ્યા કરે સહુ શોર; કેં કહે દુરીઓધન તણું, કરમ કરે છ જોર.

કડવું ૧૦૭ રાગ સાખીની ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને

સંભળાવું, આલપરવ મહીમાય ॥૧॥ એવે સમે શક્તરાજ ઉઠયો; પુષ્ટ શ-
રીરનો ભારે, સકળ સભા શક્તને બેઠ, હસવા લાગી ત્યારે ॥૨॥ એવે શક્ત
જઈ જળકુંડ ઉભો, લોકો કહે કેમ ચડશે; થાંભલો એના અંગુઠા જે-
વો, ચઢતામાં ભાગી પડશે ॥૩॥ લાંબો પોહોળોને પોચતો છે, પાંચ પા-
ન્ડવનો માથો; ત્રણ મણનો સુરવાળ પહેરે છે, પાંચ મણનો પહેરે જામે
॥૪॥ મુછોના થોભા તણી બહુ શોભા, દેખીને કેશરી વાધ; મુસ્તક ઉપર
સહાય બાંધે, બારમણ ભોજનો પાવ. ॥૫॥ મલ્લ કુસ્તાઈ મદાભુધ બાણે
બાણુધ ન જાય કળીયું; જમણે બાહુએ બાંધેલું રહે છે, ખોતેર મણ
માદળીયું ॥૬॥ વસાણુપણુ એણે ઉતાર્યા, થયો સભામાં સ્વચ્છ; જાંભા-
થી કે કટી સુધી, ભલે લીડાવ્યો કચ્છ ॥ ૭ ॥ ચડવાનો ચટકો લીધો
પટકો કમ્બર કશીને બાંધે; બાણનો ભાથોને ધનુશ તે. બેરબાં ડાલી
બાંધે ॥૮॥ ધ્રુપત રાજના શેવકોએ કામજ કેવાં કીધાં; એક પાટીયું બો-
જ ઝીલે નહી તે, દસ વીશ વીશ મુઠ્ઠી દીધાં ॥૯॥ તવ શક્ત પાટીયાં ઉપર
મથો, ચઢવા વ્રતી કીધી; સરવ સભા ટગ ટગ જુએ, બળ કરી બાથ
દીધી ॥૧૦॥ લીમ કહે ભાઈ મામા ઉઠયા, કામ થયે પુશી થેશું, કે-
ઈ દહાડો એ કન્યાના. હાથનો કંસાર ખઈશું ॥ ૧૧ ॥ ધરમ કહે કાંઈ
બોલીયે નહી, ઇશ્વરની ઇચ્છાય; બેઠા બેઠા ચરચા જુઓ, જુએ છે
જેમ સભાય ॥૧૨॥ એવે સમે સક્ત રાજએ, સ્થંભ ઉપર ડગ દીધા; એ
ટલે આડાં પાટીયાં તે, દાસોએ તાણી લાધાં ॥ ૧૩ ॥ સક્ત સપાટે ચઢવા
લાગ્યો, છલંગ મ્હોટી ભારે; તલપદે દસ દસ ડગલાંની, ભય જરા નવ
ધારે ॥૧૪॥ સક્ત રાજના ચરણને ધકે, સ્થંભ ચઢીયો ઝોલે, થઈ જાય વાં-
કો ભોમી સરસો, કચ્ચડ કચ્ચડ બોલે ॥૧૫॥ સકળ સભા ખડ ખડ હસે,
ધણા વટે એમ વાણુ; જે કદી સ્થંભ ભાગી જશે તો, વાળશે કચ્ચર
ધાણુ ॥ ૧૬ ॥ એમ કરે સરવ ચેષ્ટાળા, પણુ મુખ એવું બોલે; બેજણુ
ચઢીને પડયા પણુ, કો નહી હાની તોલે ॥ ૧૭ ॥ એવે શક્ત મથો પાંચ
ઝાઉ, બેયા કરે સઉ શ્રેષ્ઠ; ભક્તને માટે જુદરાયે, ઊંચી કીધી દષ્ટી
॥૧૮॥ આકરશણુ બળશક્તનું કીધું, એટલે એ તરફડીયો; સ્વાસ મોઢે
માતો નથી, સ્થંભને બહાજ પ્રડીયો ॥૧૯॥ હયળ વચળ છવજ થયો, ઊ
કાળો આવ્યો; અરેરે હું કયાં ચઢ્યો થંભે; વાકો દીવસ મન લા-
વ્યો ॥૨૦॥ આંખે અતી અંધારાં આવ્યાં, ગભરાયું અંતઃકર્ણ; શરીર પ-
રશેવો વળીયો; છુટી ગયા જુજ ચણું ॥૨૧॥ એ પડ્યો એપડ્યો સો
કેહેવા લાગ્યો, ધરણ આવ્યો પળમાં; આવીને કુંડમાં પડ્યો જેમ, મગર

પડે જળમાં ॥૨૨॥ સર્વ કહે બે પડયાતા તોલે, શું દેખી મન મોહું; શક્તિ
રાજ તો પડયો એટલે ઉંચું શીશુપાળે જોયું ॥ ૨૩ ॥ સો બસે શેવક
ભેગા થઈને, શક્તિને કાઢ્યો બહાર; પીધેલું પાણી ઓઠાવી નાંખ્યું, ક્ષ-
ણ ન લાગી વાર ॥૨૪॥ ધૃપતના દ્રાણીક ગોર આઠ્યા, કહ્યું કદ વ-
ચન; મારવાડ દેશના માલીક બેસો; કાષ્ટ તણે આસન ॥૨૫॥ પાથ રહે
વા દેઈને બીરાજે, તવ દીલગીરીમાં પેઠો; અરેરે મને આ શું સુખ્યું,
નીચું જોઈ જઈ બેઠો ॥૨૬॥ શીશુપાળે કહ્યું કે પધારો, ઠીક થયો છે
ધારો; નીચું જોઈ બોચી દુખતીતી, હવે તમારો વારો ॥૨૭॥ શલ્લ કહે
જંપવા દે સુને, તુને લાગુ પાય; તે પછી દંતવક્ત ઉઠ્યો, બુએછે સઉ
સભાય ॥૨૮॥ દમઘોસનો એ દીકરો છે, શીશુપાળનો બ્રાત; તેને દેખીને
શીશુપાળે, બોલાવી પુછી વાત ॥૨૯॥ કહો બંધુ તમે કેમ ઉઠ્યા, કી-
ધો શું વીચાર; દંતવક્ત કહે મચ્છે વીધીને, હું વરવાનો નાર ॥ ૩૦ ॥
તમે પડ્યા તેથી તાતતણુ, બોળાઈ ગયું નામ; માટે પાછો જસજ લે-
વા, મચ્છજ વીધુ આ ઠામ ॥૩૧॥ શીશુપાળ કહે વીર મહારા, મીઠ્યાન
મરસો મથી; આપણા બાપના બાપ પારો, માંછલું દીસતું નથી ॥૩૨॥
માટે આખરેબેર બેસો, શીઠને આઠ્યા ઉઠી; તમે નથી પડ્યા ત્યાં સુ-
ધી છે કાંઈ બાંધી મુઠી ॥૩૩॥ એક હાથ તો ઉઘડી ગયો પણ, બીજો છે
બાંધ્યો હાથ; ત્યાં સુધી કાઢ કરી ન શકે; આપણા ધરની વાત ॥૩૪॥
માટે જઈ સીંહાસન બેસો, ઓર તાતના તન, એવું સાંભળી નીચું જો-
ઈને, શલ્લ વધો વચન ॥૩૫॥ ચઢીને પડે તો ફીકર નહી, ઊઠીને બે-
સે જોઈ; શું કાણુ મુખ લેને ઉઠ્યો, જવતો મુઓ તેહ ॥ ૩૬ ॥ ચઢ્યો
ને પડ્યો તો ધશ્વર ધચ્છા, પણ ઉઠીને બેસે; શું જોઈને જગતમાં ફરે,
કાં પ્રથિવમાં ન પેસે ॥૩૭॥ ક્ષત્રીનો સુત પાછો પડે, તો તેની બગડી
બુધ; ક્ષત્રાણીનો નહિ જયેલો, ધાવેલો દારીનું દુધ ॥૩૮॥ એવાં વચ-
ન શલ્લનાં મુણી, લાગ્યો તનમાં તાપ; સ્થંભ ચઢ્યા વણુ હું બેસુંતો,
બ્રહ્મહત્યાનું પાપ ॥૩૯॥ શીશુપાળે કપાળ કુટ્યું, શલ્લે ખેલ લઢાવ્યો;
પોતાને ઉંચું જોવાને સાડ, બંધવ મહારો ચઢાવ્યો ॥ ૪૦ ॥ ચઢ્યો ચ-
ઢાવે પડ્યો પડાવે. વટલેલો વટલોવે; નાટ કદો નાક કદા કરે, આભડે
લો અભડાવે ॥૪૧॥ એવામાં દંતવક્તે સભામાં, ઊતાર્યા શણગાર; વચ્ચે
ઉતારી કચ્છ ભીડાવ્યો, બાંધે લીધાં હથીઆર ॥૪૨॥ પાટીએ જોને થએ
બહાજ્યો, ચઢવાનું કામ કીધું; ધૃપત રાજના શેવકોયે, પાટીયું તાણી
લીધું ॥૪૩॥ દોઢ માઉ તે ઉંચો ગયો, પ્રભુએ વીચાર્યું એમ; આ દં-

તવકત ભક્ત છે મ્હારે, ઉંચેથી પાડુ કેમ ॥૪૪॥ એમ જાણી એનું જાણ લીધું, એટલે એ ગભરાય; મચ્છના સામી દ્રષ્ટિ કરે તો, માંછલી નવ દેખાય ॥૪૫॥ અરેરે હું શીદને ચઢ્યો, મુજ પુછી થઇ કાચી; ભાઇનું કહ્યું મેં નવ માન્યું વારતા એની સાચી ॥૪૬॥ હવે શો ઉપાય ઉતરવાનો; એવે સમે અડખડીયો; હાથ પગ એના છુટી ગયાને, આવીને જળમાં પડીયો ॥૪૭॥ શીશુપાળે હાથ ધસ્યા, મ્હારું કાંઇ નવ ચાલ્યું; મનને બંધુ બન્યા સરખા, એમ કહી નીચું ધાલ્યું ॥૪૮॥ શેવકેએ દંતવકતને, જળથી કહાડ્યો ખહાર, એલા દેઇને પાણી ઓઠાવ્યું; ગોર આવ્યા તે વાર ॥૪૯॥ ગોરે કહ્યું ધન્ય દમધોસ નંદન, ધાર્યું કર્યું તમે કામ; એક બાપના બે દીકરા તે, બેઉએ બોલ્યું નામ ॥૫૦॥ એમ કહીને મુમટ લીધો, કરે કોનાપર રીશ; શીશુપાળની બેડે જઇને, બેઠો ઉધાડે રીશ ॥૫૧॥ શીશુપાળે તવ કપડો દીધો, મુમટમાં બોજ બોયું; શલ્લ કહે ભાઇ ભલે પડીયો, પોતે ત્યાં ઉંચું બેયું ॥૫૨॥ ચારે નામીઆ ચઢીને પડ્યા, અતી આહાકાર હોય; પછી સહુની હિમ્મત ભાગી ઉભો ન થયો કોય ॥૫૩॥ ઝરપત રાજાએ આશા મુઠી, નહિ ચાલે કોની હામ; છત્રપતી બે ઓળ્યા હોત તો, થાત મ્હારું કામ ॥૫૪॥ પવન મમની સાંઠ આપી, મોકલીયો છડીદાર; દુરિયોધનને જૈ તેડી આવો, કહીએ ન કરશે વાર ॥૫૫॥ સાંઠણી લઇ છડીદાર પોહોચ્યો જૈને કહ્યા સમાચાર; દુરિયોધન કહે પીઠી ચોળાવો, મામા ન કરશે વાર ॥૫૬॥ મામાએ બોલાવી માનુનીચોને; ગીતાં મંમજ ગાય; દુરિયોધન બાજઠે બેઠો, પીઠી સારૂ વર રાય ॥૫૭॥ વળણા બેઠો પીઠી ચોળાવવા, જે દુરિયોધન રાય, વ્યાસ વલ્લભ વાણી વદે, અછકલો એ રાય.

કડવું ૧૧૨ રાગ ઘોળનો.

પીઠી ચોળે, પીઠી ચોળે પ્રીત આણિરે, વરરાજને, ચઢાવે મંગોદક પાણીરે ॥ ૧ ॥ અત્તર પુલેલે તેલ શરીરે ચોલેરે; ગીતાં આતી, સુંદરી શરીયા ઘોચેરે ॥૨॥ વરરાજથી, હોઠમાં હરી દેવાયરે; કરે અતી, ઉતાવળ માંમાયરે ॥૩॥ કાંઠે ધાંટા ચીકણાશ મુઠી દેનેરે; ધણું થયું વરને નવરાવવા ક્યોનેરે ॥૪॥ એટલે બીજે, બાજઠે કરાવ્યું સ્નાનરે; શરીર હુછી; વરને ક્યાં સાવધાનરે ॥૫॥ વરરાય બોલ્યા, મામા મને દિપાવોરે; સહુથી શોભુ, તેવા શણગાર પહેરાવોરે ॥૬॥ મુજને દેખી કન્યાને

મન થાય ચટકોરે, જામે પેરાવો, મને ચીરોને પટકોરે ॥૭॥ દ્રષ્ટીને લાગે
 હું ન બીહું કે ન ઝબકુંરે; માંમાં માહારે, ગાલે કરો કાણુ ટપકુરે ॥૮॥
 તવ મામાયે, પહેરાવ્યાં વસ સણુગાર; આગળ આછાળા, બાંધીને કથો
 તૈઆરે ॥૯॥ માંમાયે તો મોઢે જરા ધસી મેશરે; કહું હવે જ ભાધ
 ઘોડે મેશરે ॥૧૦॥ વરરાય બોલ્યા માંમા દહાવો વિતાડોરે; તમે મુને
 તેડીને ઘોડે બેસાડોરે ॥૧૧॥ એટલે મામે, વરને તેડ્યો તે વારરે; કરણ
 બોલ્યો કાહોડો વરરાજને બહારરે ॥૧૨॥ તવ માંમાયે, વરરાયને બહાર
 લીધોરે; શણુગારેલે ઘોડે બેસાડી દીધોરે ॥૧૩॥ વરરાય બેઠો; થઈને
 ઠીકા ઠીકરે, બેસતામાં દસવીસ થઈ છે છીંકરે ॥૧૪॥ વરરાય બોલ્યો
 મામા આ શુકન કેવારે; મામે કહું દસ વિસ કન્યા મળે એવારે ॥૧૫॥
 માંમે લાવી વરને શ્રીફળ આલ્યુંરે; દુરીયોધને હસીને ભુજમાં આલ્યુંરે
 ॥૧૬॥ વરરાય બોલ્યો, શેવ કથી મુને ન લગવોરે; લક્ષ લક્ષના, ઠા-
 ગાના સહુને પહેરાવોરે ॥૧૭॥ અગીઆર કોણી; શેન્યાના બેઢા બેઢરે;
 દીધા ઠાગીના, પેહેરીને ત્યાર થયા તેહરે ॥૧૮॥ આગળ ચાલે, શેન્ય
 કોણી અગીઆરે; પુઠળ ખાતી નવાણુ ભાઈની નારે ॥૧૯॥ વાજતે
 ગાજતે વરઘોડો લઈ નીકળીયારે, યથા દરવાજે, તેવા ત્યાં કામ કળક-
 ળીયારે ॥૨૦॥ લીજમ વીદુર, દરોણને કીરપાચારરે; સરવે આવ્યા, ન-
 મના દરવાજા બહારરે ॥૨૧॥ પછી સરવે મુંદરીને ત્યાંથી ખાળીરે; વ-
 રના રાણી, ઘેર બેઠી છેડો વાળીરે ॥૨૨॥ પછી બેઠો હાથી ઉપર વર-
 રાયરે; પુઠે બેઠા ચમ્ભર ઢાળે મામાયે ॥૨૩॥ કરણ કહે ઉતાવળે, પંથ
 આલોરે; વાર ન કરશો, વર રાયને લેઈ ચાલોરે ॥૨૪॥ વાગતે ડંકે સરવે
 ચાલ્યા જયરે; મારમમા અત્તરના છંટકાવ થાયરે. ॥ ૨૫ ॥ ભાટચાર-
 ણુ, આવીને યાચક યાચેરે; ચાલતે રસ્તે થૈ થૈ અપછરા નાયેરે ॥૨૬॥
 સાંઢણિવાળો આગળ ગયો છડોદાર; જઈને કહ્યા સભામાં સમાચારરે
 ॥૨૭॥ સરવે જણ્યું આવ્યો, દુરીયોધનરે; ધરપતરાજ ઘણો થયો પ-
 રમનરે ॥૨૮॥ એવે આવ્યો, છત્રપતી સભાપાસરે, એટલે ઉઠ્યો,
 દરપદ ધરી હુક્ષાસ ॥૨૯॥ સામે ચાલ્યો લેઈ સાકરનાં પાણીરે, એટલે
 સરવે ક્ષત્રીની પ્રભા વિખરાણીરે ॥૩૦॥ સૌ ક્ષત્રીએ, મનમા કથો વિ-
 ચારરે, જઈએ સામા, આવ્યો સઉનો સરદારરે ॥૩૧॥ એવી રીતે સભા
 માં હોકારો હોયરે, ભુજ બેડીને, સામા આવ્યા સહુડોયરે, ॥૩૨॥ બેશી
 રહ્યા પડેલાં પુરૂષ ચારરે, બેસી રહ્યા, જદવ પ્રહલ કુંવારરે ॥ ૩૩ ॥
 ॥ વળ્યું ॥ વિપ્ર જદવ બેસી રહ્યા બેસી રહી પ્રજય, વ્યાસ વક્ષ્મ કહે

કથા, સાંભળે શ્રોતાય.

કડવું ૧૧૩ મું.

॥ હંશેા માંડયો વીલોપ, પાપી માણસરે. એ રાગ. ॥

થયો સ્વયંવરમાં પોકાર, દુરીયોધન આવીયોરે; શામા ગયા સૌ
ક્ષત્રીકુંવાર, દુરીયોધન આવિયોરે ॥૧॥ રાજ ધરપતે ઉલટ આણી, દુરી
યોધન આવીયોરે; પાવા લાંબો સાકરના પાણી, દુરીયોધન આવી-
યોરે ॥૨॥ ભલે પધાર્યાં સર્વના સુખા. હું સામા આની સૌ કર બેડી
ઉભા, હું ॥૩॥ પાયાં પાયાં સાકરનાં પાણી. હું સરવેના મતી મલ-
રાણી. હું ॥૪॥ કોમથી ધાંટો કાઢી ન બોલાય, હું કોમથી છાની વાત
ન થાય, ॥૫॥ એવી છત્રપતીની બીક. હું નબ્ય ખવાય ઉદ્રસ
છીંક. હું ॥૬॥ પાપીની દ્રષ્ટી જે પર ભય. હું તે ક્ષત્રીની કપે કાય,
હું ॥૭॥ અંધ મુત છે મરંનો ભરાયો. હું પછી હાથીથી ઉતરીયો.
હું ॥૮॥ આલ્યો હાથમાં શ્રીફળ ઝાલી, હું તેની પુંઠળ સઉ ભય
આલી. હું ॥૯॥ પેઠા સભામાં અંધ તન, હું જઈ બેઠા ઉંચે આસન.
હું ॥૧૦॥ એના પેઠા પછી સહુ પેઠા. હું એના બેઠા પછી સહુ બેઠા.
હું ॥૧૧॥ આંબો આંબો સરવનો હુપ. હું સહુ સભા થઈ ચુપ
ચુપ. હું ॥૧૨॥ વળણ ॥ સભા સહુ સેજડ થઈ, કોથી નબ્ય બોલાય;
બ્યાસ વક્ત્રલ વાણી વદે, અછકલો દેખાય.

કડવું ૧૧૪ રાગ સાખીની ચાલ.

વેશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા મુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું, મચ્છાવેધનો મહીમાય ॥૧॥ સકળ સભા સજડ થઈનેબેઠી
છે ચુપાચુપ; સરવ સામી દ્રષ્ટી કીધી, હસ્તીનાપુરને હુપ ॥૨॥ એવામા
ધીરેરહીબોલ્યો ત્રકોદર મુખ વાત, ભુઓ ધરમ ભાઈ આંબોઅછકલો
દુષ્ટ તમારો બ્રાત ॥૩॥ ધર્મ કહે તું બેશ છાનો, કેવો શોભે રણધીર;
મમે તો મમે તેવો છે, તો પણ આપણો વીર ॥૪॥ એ આંબો ત્યારે
સભા સોભી, નહી તો પડયુંતું ભંખુ; એના આંબોથી કેડું શોભ્યું;
સભાતું મંડળ આખું ॥૫॥ એમ એને સમજવી રાખ્યો, એવે લીખ
પીતાય; વિદુર પ્રત્યે કહેવા લાગ્યા, અછકલું દેખાય ॥૬॥ શ્રીફળ ઝાલી

મુંઠ બેઠો છે, સર્વ કરે ચેષ્ટાળી; જાવો જઈ મુકાવો હેઠું, લોક રહ્યું છે
 ભાળી ॥૭૥॥ એટલે ઉઠ્યા વિદુર કાકા, જે કાનમાં કહી વાત, શ્રીકૃષ્ણ
 તારૂં મેલ હેઠું, દીસે અછકલી જત ॥૮૦॥ ભીષ્મપીતા બહુ કળકળે
 છે, દેશે સભામા માળ; તે વળા નિયું જોડું પડશે; હસસે સહિ ભુ-
 પાળ ॥૮૧॥ દુરીયોધન કહે કેમ માંમા, શું શ્રીકૃષ્ણમાં પેઠું; કન્યા છે તા-
 રી તે નહી ક્રીની, નારીચેળને બાળ હેઠું ॥૮૨॥ તવ પાપીએ નીચું
 સુકયું, કરી મરજના ત્યાંય; કયાં મયોરે આવ્ય હાંધ, ઓરે ઓ ધરપત
 રાય ॥૮૩॥ તવ ધરપતરાય થરથર ધરજ્યો, ગોરને જોડ્યા હાથ; છત્રપતી
 મને બોલાવે છે, ચાલો તમે મુજ સાથ ॥ ૮૪ ॥ મુજને શું પુછશે શું
 કેહેશે, માંડશે ઉધડો લેવા; માટે મારી સાથ પધારો, એમને ઉત્તર દેવા
 ॥૮૫॥ મારાથી કાંઈ કહેવાશે નહી, કાળજી રૂંડે મહારૂં, ગોર કહે ચાલ
 હું આવું છું, શું કહે છે જોડિ વારૂં ॥ ૮૬ ॥ એમ કહી ધરપત નીચું
 ધાલી, આવી કરજોડી ઉભો; કાળજી કંપે કાયા ધુજે, છત્રપતી છે સુ-
 બા ॥૮૭॥ દુરીયોધન ધાંટો કાડી બોલ્યો, મનમાં ધરી અહંકાર; કન્યા
 સાવી પરણાવી દે મુને, કેમ કરે છે વાર ॥૮૮॥ ધરપત શું તેનો ઉત્તર
 આપે, બોલ્યા ગોર વચન; ધરપતને પુછશે નહિ કાંઈ, મને કહો રાજ
 ન ॥૮૯॥ દુરીયોધન કહે શું કહેવું તું, કન્યાને ઝટપટ લાવો; વાર ક-
 યાંતું કારણ શું છે, સાવી મને પરણાવો ॥૯૦॥ ગોર કહે તમે સાંભ-
 જો જરા, છો કુળવંતા દીવા, એકાએક કન્યા માગો છો, નથી કયો
 કાંઈ વહીવા. ॥૯૧॥ આતો સ્વયંવર સભા છે, મચ્છવેધન કરો; એટ-
 લે એ કન્યા તમારી, સુખરૂપે તમે વરો ॥૯૨॥ છત્રપતી કહે મચ્છવેધ
 કેવો, શું કામ કીધું આરંભ; દ્રૌણીક કહે જુઓ જળ કુંડમાં, દાદશ
 માઉનો સ્થંભ ॥ ૯૩ ॥ તે સ્થંભ ચડવા આપે ઉઠો, છ ગાઉ ત્રાજવે
 જવો; બે ત્રાજવે બે ચરણ મુકી, ધનુશ પછી સ્હાવો ॥ ૯૪ ॥ તેને ચ-
 ડાવી બાણ ચંડાવો, ઓ બળીયાં રાજન; નીચું જોઈન ઉચું મારી,
 વીધો મચ્છ લોચન ॥૯૫॥ તેને તે બાણે પુંછ વીધો, એટલું દેવત દા-
 બો; તેને તે બાણે મચ્છ ઉપાડી, આ જળકુંડમાં નાખો ॥ ૯૬ ॥ સુરા
 પુરા છો પ્રાક્રમ એટલું; રાજ્ય સભામાં કરો; એટલે તમે પુજ્ય અમા-
 રા, રૂપાળી કન્યા વરો ॥ ૯૭ ॥ તેમાંથી જો ચડતાં પડ્યા, કાં પડો
 અધુરે કામે; તો તો બેસવું ઉધાડે માથે, પેલા બેઠા તે કામે ॥ ૯૮ ॥
 તવ પાપીએ તે પાસ જોયું, પડેલાનું મન હાલ્યું; છત્રપતીથી શરમાયા
 ચાર તે જણે નીચું ધાલ્યું ॥ ૯૯ ॥ તે જોઈને અતી આકળો થયો,
 બોલીયો છત્રપતા; શું કાંઈ અમે જેવા તેવા, સ્થંભે ચઢનાર નથી,

॥૨૬॥ તાઘ પીંબરા ધણાક અડે કોણ અમારી તોલે; માટે અમે તો ન-
 હી ચઢવાના ગર્જના વચન બોલે ॥ ૩૦ ॥ બાળ્યો મછવેદ બળી સભા-
 પરણાવી દો કન્યા; અમે નહી બેવી રહેવાના, થાશે મ્હોટો અન્યા
 ॥૩૧॥ મરજના કરી ગોરે કહ્યું બોલ ન બોલીશ ખોટો, મ્હોટાઈ મુ-
 ણીદે મ્હારી પાસે તુ, તારા ધરનો મ્હોટો ॥૩૨॥ મચ્છવેદને ને સભાને
 બાળે; બાળને મ્હોટું તાર જમ ફાવે તેમ કેમ બોલે છે, કેવું દીશે
 મુખ સારું ॥ ૩૨ ॥ વર બનીને વરવા આવ્યો, છેકજ ચઢ્યો ઘોડું; કામ
 ક્યાં વણજજે પાછો, ઘેર કાળે મોટે ॥ ૩૩ ॥ મચ્છવેદ ક્યાં વિની; તુને
 નહિ મળે કન્યાય; એમને એમજ વરવી હોયતો વરશે તારીમાયાડા
 એ કન્યા નહી ધ્રુપત કેરી; છે એ દીકરી મ્હારી; હીમ્મત ન હોય કામ
 ક્યાંની, તો મુક લવારિ તારી ॥ ૩૪ ॥ ધ્રુપત રાય તાબેદાર તારો,
 અમે તાબેદાર નથી; બ્રાહ્મણ કેરો કોણ મુરબ્બી, રામજીત્રપતી ॥૩૬॥
 ઉંચ દીશે પણ નીચ જાતિ છે, મેં લીધો બણી; નીચા વીના
 મ્હોટામાંથી તો, ન નીકળે નીચ વાણી ॥ ૩૭ ॥ જનમે ઉત્તમ જને-
 તાને પેટ કદી નીચ કોય; ઉત્તમ વર્ગમાં ગણાય તો પણ તાત બીજે
 કોક હોય ॥૨૮॥ તેવણ વણ ન નીકળે નીચાં, નીચાં કૃત્ય ન ધારે;
 હવે લાંબી વાત ન કરતો, બેશી રહે તારે ભારે ॥ ૩૯ ॥ એમ કહિ કુ-
 પતને લીધો, સકળ સભા બાળે; ખેંચોટી તેણીસાવીને, ઉભા જળ કું-
 ડાળે ॥૪૦॥ દુરીચોધન કહે કેમ માંમા, ગોરેતો ધર ધાક્યું; રોડ બસા
 બેસાડી દીધો; આજણું કાંઈ ન ચાક્યું ॥૪૧॥ ઉલટી બેચાર માળોબા-
 ધી, કહો માંમા કેમ કરડું; મામો કહે મચ્છવેદ કરી, એ કન્યાને વર-
 ડું ॥૪૨॥ છત્રપતી કહે થંભે ચઢ્યું, થનારું હોય તે થાય; પણ મુ-
 જ પહલાં કેમ આવ્યા, સભામાં સહુ રાય ॥૪૩॥ રાખી નહિ મ્હારી
 મરજદા, નીત્યાન આવું ફાવે; ચઢ્યા પડ્યા માટે સપડાડું; ફરી પેહેલા
 નવ આવે ॥૪૪॥ મામો કહે એતો વાત સાચી, કેમ ન રાખે માપ;
 તારું કહ્યું સાબળડું પડશે, તું સહુનો મા બાપ ॥૪૫॥ વળણ ॥ સ-
 હુનો તુ માબાપ છે, સહુ તુજ તાબેદાર; સરવે રહેશે સાંભળી, કોણ
 સામો બોલનાર,

કડવું ૧૧૫ રાગ ચૈકાવલિ.

કુપ્ત ઉઠ્યો સભાની માંય, હવે કાંઈ ઉઠીયેર; એમ કહે દુરીચોધ

નરાય; હવે કોય ઉઠીયેરે ॥૮૬॥ હું આઠ્યો હવે કેમ ન ઉઠો, શું બે
ઠા થઈ ચુપરે; બેઠું બે કેવા ચઠો થંભે, કેવા છો જખરા ભુપ હ-
વે ॥૧॥ આઠ્યા છો સહુ આશા ભરેલા, રૂપે બનીને રૂડારે; મારા આ-
ઠ્યા વિના કામ ન થયુ, હાથે પેહેરે તમે ચુડા, હવે ॥ ૩ ॥ આછી હો-
રણી ઓઠીને નાચો, આંખમાં આંભે મેંશ; ખાધ ખાધ ખાધી કાયા
વધારી, થયા ભાદરવાની ભેંશ, ॥૪॥ માહારા આઠ્યા વણ આઠ્યા
સભામાં, ન થયું કોઈથી કામરે; ત્યારે શું સંમળને આઠ્યા, બોળ્યા
બાપના નામ. હવે ॥૪॥ મ્હોટાની મરીયાદા ન રાખી, કંન્યા વરવા આ-
ઠ્યારે. ક્ષત્રાણીનું દુધ લખવું, સૌ લુંડીયોને ધાઠ્યા. હવે ॥૫॥ ક્ષત્રા-
ણીને ઉઠર જનમ્યા, મીથ્યા કરાવી વેડરે; મનુરા થે શીદને અવત-
રીયા, પથ્થર પડીયા પેટ, હવે ॥૬॥ છેવટ પડી જરૂર મ્હારિ, તેનો પ્રગ
ટે છે તાપરે, શું પેહેલાં તમે બણતા નહોતા. નથી આઠ્યો હજી બાપ
હવે ॥૭॥ વલણ ॥ બાપ હજી આઠ્યો નથી. બણ્યા વણ ધરિહામ; ઓ
છું પાત્ર છલકાઈ ગયો, કેહેછે વલ્લભરામ. ॥

કડવું ૧૧૬ રાગ સાખીની ચાલ.

વધશમપાયે એણીયેરે બોલ્યા, મુણ જનમેજરાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું. મચ્છવેધ મહીમાય ॥૧॥ ઓછું પાત્ર છલકાઈ ગયો; બો-
લ્યો ફવે તમ; કોણ બોલી સકે એના સામુ, કોણ કહે કહ્યું કેમ ॥ ૨ ॥
કબ્જ પ્રભુથી નવ્ય ખમાયું, ઉઠીને વચમાં આઠ્યા; કાંઠાં છત્રપતી આ
શું બોલો, સહુ ક્ષત્રીને લખવ્યા; ॥ ૩ ॥ મ્હોટાનું મ્હોટું મન બેઈ
એ મંભારતા તે મ્હોટાઈ; છોટાં વચન બોલવાથી, દેખાય છે છોટાઈ
॥૪॥ આવું બોલવું તમને નઘટે નીચેનીયું વણ બોલે; તાબાના ક્ષત્રીના
માત પીતા છો, એ તમ પ્રગ તોલે ॥૫॥ હવે ક્ષમા કરી આસનમેસો,
કબ્જ દેશે ગુરુ દરોણ; દુરીયોધન કહે ઓ ભરવાડા, તું મને કહેનાર
કોણ ॥૬॥ તું ભરવાડો તું પીંડારો, ગયો તણો ચારનારો, છાર પીને
મ્હોટો થયેલો, મામા માસી મારનારો ॥૭॥ બ્રાહ્મણનું અન માગી ખા-
નારો કેમ મ્હારા સામુ બોલે; કોણ મને તુ સીખ દેનારો, શું તુને મુજ
તોલે ॥૮॥ કબ્જ કહે હું નથી તમ તોલે; ઠીક મ્હારી વાતો વરણી, તુજ
તોલે ક્યાંથી આવું તારી, મા આખલાને પરણી ॥૯॥ ક્ષત્રીને ત્યાં અ-
વતર્યો છે, તેમાં શું મ્હોટાઈ લાવે, પણ પહેલો પીતા આખેલો તે, તે-
નો અસર આવે ॥૧॥ ભેગ વીના ઉંચ કુળનાની, બુદ્ધી આવીનવ આલે;

આખલાની જાત અવળી હોય, જ્યાંને ત્યાંશી'ગડાં ઘાસે ॥૧૧॥ પ્રભુ કહે સમજે બહુ સભા, નંદીનો થયેલો બેઠ; તેથી તેની બુદ્ધી જુદી છે, હાંડીયા જેવો વેધ ॥૧૨॥ આ દ્રષ્ટાંતથી સીધાન્ત લેવું, શ્રીતાથે રાખ-
 વિ સુદ્ધી; ઉંચ હોય પણ બેળ થયા વણુ નવ્ય અને નીચ બુદ્ધી ॥૧૩॥
 નીચ બુદ્ધી વણુ નીચું ન બોલે, નીચાં કત્ય ન કરે; આખજેહસ્ત મેળાપ
 જ ક્રીધો એટલામાં ગુણ ફરે ॥૧૪॥ ઉંચ હોયે પણ નીચી વાણી, તેથી
 બણુવો નીચ; નીચાને ન હોય શી'ગડાં પણ, બુદ્ધીનો કાદવક્રીચ ॥૧૫॥
 જે જન હોય ખોટો તેને, ખરું કહે ખારલાગે; ખરાજનને ખોટું કહેકાળ
 જડામાં વાગે ॥૧૬॥ એછે રીતી અનાદીની, મ્હોટાજને કેહેણુ છીધું; પ્ર-
 ભુએ સેજ કહ્યું તેમાં, દુષ્ટે ધણું ખેંચી લીધું ॥૧૭॥ સેજશીખામણેની
 ચ જાતી, ખોટું ખેંચી લેશીશ; બોધમાં કટુ વચનસુણતાં, નીચાને પ્રમટે
 રિસ ॥૧૮॥ નીચ ઉચ બણુવોંતે ઉપરથી; પ્રભુએકહ્યું એમ, દુરિયોધન
 કહે જુઓ માંમા, આતો બોલે જેમતેમ ॥૧૯॥ કહ્યું કહેબોલીનેબોલાવ્યા
 તેં બહુ માંડ્યાંછેયેન; મામો કહે તારીમાખતરાધ, ખતરાધ મ્હારીબેન
 ॥૨૦॥ એટલે દુરિયોધન એમ બોલ્યો, શામ સમાવો તાપ; મેં કાંઈતેમો
 ને નથી કહ્યું. આસન બેસો આપ ॥૨૧॥ પ્રભુ કહે તુજ તાખ્યાના તે
 સાંભળી રહ્યા કાન; પણ પારકે ઘેર નહી કેવાયે, શું કરવું છે તોફાન
 ॥૨૨॥ કહે માહારે કંઈ નથી કરવું, જાઓ જુગલવન; એમ કહી આ
 સનપર ગયો; તવ ગયા દેવકી તન ॥૨૩॥ સકળ સભા થઈ બહુ રાજ
 પ્રભુએ કહ્યું ઠીક; અન્યા ભરેલ જેમતેમ બોલે, નધરેકોની બીક ॥૨૪॥
 કાણું મોટું લઈ આસન બેઠો, દુષ્ટ દુરિયોધન; પછી મામાનીનેકર્ણની
 પ્રત્યે, બોલ્યો દુષ્ટ વચન ॥૨૫॥ કહો આપણે કેમ કરવું, બહુ બોલેલું
 નડશે; મામો કહે બોલ્યા પરમાણે, સ્થંભેતો ચઢવું પડશે ॥૨૬॥ દુરિ-
 યોધન કહે માંછલું ઉંચું, ત્રાજવામાં ઉપાડી; ચડતાં પડુને મરૂ. તો
 કાણુ લોગવે માદી ॥૨૭॥ મામો કહે શું માંછલું જુએ, ત્રાજવાંશું જુ
 એ સાર; જે જરૂખામાં કન્યા બેઠી, વીજળીનો ચમકાર ॥૨૮॥ તવ પા
 પીએ કન્યા નીરખી હરખ ચમક થાય; ઓરે માંમા હાવી કન્યા નથી
 ત્રીલોકમાંય ॥૨૯॥ સ્થંભે ચઢું મચ્છવેધ કરું, ભાયમ મારું ભળીયું;
 સકળ જનમ થારો મહારો, રત્ન હું રંકને મળીયું ॥૩૦॥ એના હાથનો
 મારા હાથની, સાથે મેળાપ થારો; પરણતાં એના હાથ કરો, કંસાર આ
 મહો ખારો ॥૩૧॥ બહુ પલકાયો મન મલકાયો, ગાળને વઢ્યો વચન;

આવ્ય માહારી કને જવાબ દેવા, પંચાળના રાજન ॥૩૨॥ ધૃપતકહેગો
 ૨ મહારાજ, બોલાવે મ્હોટા રાય; દ્રૌણીક કહે આણું છું જોડે, જવાબ દે
 વા ત્યાંય ॥૩૩॥ એમ કહીને બેઠિ જણ આહ્યા; આવીને ઉભા સાથ;
 ધૃપત ધરજતો નીચું ધાલી, જોડી રહયોછે હાથ ॥૩૪॥ છત્રપતીકહેગો-
 ૨ મહારાજ, ઉઠું છું સર્વનો ધણી, મછવેધ કરીએ કન્યાવરીએ, પરડો
 પહેરામણી ॥૩૫॥ ગોરે કહ્યું પાણી પહેલાં, મોજડાં શીદ ઊતારે, કામકરી
 ને ઘર મામ સજી લે, કાંઈ ન ખપે અમારે ॥૩૬॥ દુર્યોધન કહેજવો ઠે-
 કાણે, હવે નથી કાંઈ વાર; એટલે ધૃપતને ગોર મયા, બોલ્યો અધકુમાર
 ॥૩૭॥ એ માંમા અઢતાં કદી પડુ, તે થાયછે મનસુખા; તમે ને કરણ
 ઝીલી લેવા, જળ કુન્ડે રહેજો ઉભા ॥ ૩૭ ॥ કરણ સુકનમા તો શબ્દ
 છે આગળ તારો, આવાં આવાં વચન બોલી કરે ફોજતા અમારા ॥૩૮॥
 દ્યો ત્યારે ઉઠું સભામાં; બોલીયો છત્રપતી; પણ માંમા રૂપાળી કન્યા
 સામું જોતી નથી ॥૪૦॥ મહારા સામુ કેમ ન જુએ કોઈ સાથે કેવરાવો;
 છેવટ છુટકો મુજ વિના નથી, માટે સામુ જોવરાવો ॥૪૧॥ માંમો કહેએ
 વું કેવરાવ્યે, અણાઈએ ગુમાર; દુર્યોધન કહેપરણ્યા પછી ખોવાની મહારો
 માર ॥૪૨॥ માંમો કહે પછી આહ્ય તે કરજે, તવ ઉકયો અભીમાની, ક-
 ન્યા સામું જોયા કરે પણ, કન્યા, તો જુએ શાની ॥૪૩॥ એટલે ધૃપ-
 તીના દાંસીઓએ, ધૃપતીને કહ્યું એમ; અરે બાઈ છત્રપતી ઉઠયા,
 સામુ ન જુઓ કેમ ॥૪૪॥ એટલે ક્રોધ કરીને બોલી, દાસી પ્રત્યે ધૃપ-
 તી; એ અભીમાની એ અહંકારી, મારા લાયક નથી ॥૪૫॥ દાસી ક-
 હે મમે તેવો પણ, એને ઘેર જવાનું; ધૃપતી કહે એ પીટયાથી, કામ
 નથી થવાનું ॥૪૬॥ દાસી કહેકે જોઈએ છીયે, કોનું સાચુવચન; એવે
 આવ્યો જળ કુંડાળે, દુષ્ટ દુરીયોધન ॥૪૭ ॥ ॥ વલણ ॥ જળ કુંડાળે
 આવીયો દુષ્ટજ દુરીયોધન; આળા અટકા બહુ કરે, વલ્લભ વહે વચન.

કડવું ૭ રાગ ધનાસરીની ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય, વિસ્તારી તુજને
 સંભળાવું આઘ પરવ મહીમાય ॥૧॥ ભરીસભામાં જળકુંડાળે ઊભો
 દુરીયોધન; કન્યાના સામુ જોઈ રહયોછે, લબ્ધ થયુંછે મના ॥૨॥ એમસ-
 વંસભા કકળેલી, દુષ્ટને પાતકનડોળે, પુન્ય સરવનું આડેઆવી; અધવચ
 પ્રાપી પડો ॥૩॥ પડેલા ચારે નીચું ધાણું, તે મનમાં એમ ધા-

રે, રથ'ભે ચઢતાં પાપી પડીને, હાથમાં આવે ક્યારે ॥૪૧॥ એવે પ્રકાર
ધરમ પ્રત્યે, બોલ્યો અંકાર નડબે, તમારો દુરીયોધન ભાઈ, ચઢતાં
હેઠા પડબે ॥૪૨॥ ધર્મ કહે એ મુંઢમતીના, એ શું બોલ્યો વચન; એ
પડે તેમાં આખર ઘટે, આપણને લાંછન ॥૪૩॥ એમ કહીને છાનો રાખ્યો
દુષ્ટ થયો તવ સ્વચ્છ ભરી સલામાં વચ્ચે ઉતાર્યા; ભીડાવિલીધો કચ્છ
॥૪૪॥ પગમાં તોડો માથે અંબોડો; ભુએ શકળ સભાય; જોઈ જોઈ સંહુ
મરકરીઓ કરે મોઢે નવ કહેવાય ॥૪૫॥ રહ્યોછે અક્કડ દીશેછે કક્કડ, દં-
ત વતી હોઠ કરડે; મનડું રીસે દાડ્યો પીસે, મુછોના થેભા મરડે ॥૪૬॥
આળો ચટકો જરીનો પટકો, લેઇને કમ્મર ખાંધે; આણુનો ભાથો અને
ધનુષ તે, ભેરવ્યાં ડાળી ખાંધે ॥૪૭॥ મુખવાસ આવે સહુને બતાવે, થું
કેછે પચકારી; વારે વારે ભુએ કન્યા સામું આંખ્યો ઘણીચમકારે ॥૪૮॥
એમ કુલક્ષણી કરતો આળા; અભીમાની સરવથી; સભાને નમવાનું ધેર
ગયું કોઈ સાંમુંએ જોતો નથી ॥ ૪૯ ॥ કોને ન નમતો કોને ન ગમતો,
ભમતો કન્યામાં લક્ષ; પછી પાટીયાં ઉપર ચાલ્યો ચતુરા સામા ચક્ષ
॥૫૦॥ ચાલે લટકમાં વરવા કટકમાં, કરવા ધાયું કામ; પાટાથે થેનેથ'ભે
આવ્યો થ'ભને કરી સલામ ॥૫૧॥ ચડું કે ન ચડું ભય ભાસેછે, ભુએ
છે સંવળો સાથ; જોઈ થનાર હશે તે થારો, થ'ભે ભીડાવી બાથ ॥૫૨॥
પછી પગ દીધો થ'ભને કે શેવકોએ શું કીધું; આડું પાટીયું મુક્યું હતું
તે ખરખર ખેંચી લીધું ॥૫૩॥ પાટીયું લેતામાં પુરણ પાપી; ચેતી
મથો ચડી ચોટ, મચ્છવેધ કરે રૂપારી વરે; કહીને મેલી દોટ ॥ ૫૪ ॥
દડખડ દોડ્યો વાયુ વેગે, બય છે જોર અપાટે, જરા ન ડરતો છલંમ
ભરતો, ચઢે છે સુર સપાટે ॥૫૫॥ બહુજ બળથી ચાલે છે કળથી,
કાયા થકી નવ કાંપે, થેકડા મારે કુદે વધારે, વાંદર પેરે ટાપે ॥૫૬॥ નેત્ર
ન હેકે ચરણ મુકે, બણે ન આવે જોર; કેવી રીતે ચાલ્યો જેવી પત-
મ માગે દોર ॥૫૭॥ વાયુને વેગે સુસરો ચાલ્યો; સઉ સભા વીરમે
થાય; આવી રીતે કોઈ ન્હોતું ચડીયું સર્વથી સવાયો બય ॥ ૫૮ ॥
મમે એટલું આપણુ બધા, બોલીયે એનું ખોટું; તે બોલું મ્હોડામાં
પેસે, મ્હોટાનું ભાયમ મોહોટું ॥ ૫૯ ॥ એના ભવિશની એ કન્યા
છે, તે ટકી આટલી વાર; ભાગ્ય વિના ભામની લેવા ગયા, ચડીને
પડીયા ચાડે ॥ ૬૦ ॥ મચ્છવેધ કરશે કન્યા વરશે, એમ હોંકારો
થયો; જોત જોતામાં અભીમાની; પોણા છ ગાઉ મથો ॥ ૬૧ ॥
ઓ મથો સહુ કેવા લાગ્યું, બોલવું સહુનું નકામું, એટલામા

અંતરયામીયે, જોયું દુષ્ટના સામું, ॥૨૪॥ જાણ્યું કે આતોજી પોત્રો
 નિશ્ચે મન્થવેધ કરશે; મ્હારું ધાર્યું માહારા મનમાં રહેશે, પાન્ડવ
 પાછા ફરશે ॥ ૨૫॥ એવું જાણી પુરૂષ પુરાણ, કપટી કૃષ્ણે કીધું; ઉંચો
 ખરોખર જવા દેઢ. બળ હરીને લીધું ॥૨૬॥ શરીરમાંથી શક્તિ મધ
 કે શ્વાસ ધણેરો ચડીયો; આકુળ બ્યાકુળ જીવજ થયો; થંભને ખ્હા-
 જ પડીઓ ॥૨૮॥ જલજે માંમાં જલજે મામાં પુણ્ય મળ્યાં છે પાપ;
 ઉંચેથી પોકાર કરે કોણ સાંભળે એનો પાપ ॥૨૯॥ પોણા છ ગાઉ
 ઉંચો વાયુ, બહાયો મેરસમેર; તેમ લાગ્યો ધણો ગભરાવા, ચઢી મયા
 બહુ ફેર ॥૩૦॥ અરેરે હું તો પડવાનો, મરવાનો આજ હોણ; મ્હારો
 પૈસો પુ'જ મ્હારી; ગાદી ભોગવશે કોણ ॥૩૧॥ રૂપાળી કન્યા દેખીને
 લોભાઈ બુદ્ધિ મારી, ઓ કન્યા તેં મજબ કીધો સડિના જીવ લેનારી,
 ॥૩૨॥ જીવતો મુને ઉતરવા દે લાગુ તજને પાય; મારે તને નથી પર-
 જીવું, તું તો મારી માય ॥૩૩॥ એ રીતે ટળવળવા લાગ્યો, કાયા થર-
 થર ધ્રુજે; ઉંચું ને નીચું જીએ તો આભ અવની નવ મુજે ॥ ૩૪ ॥
 પરસેવાના જેલ વછુટયા શરીર શીતળ થાય; રૂંવાડે રૂંવાડા થઈ મયા
 ઉભાં લીધું પીળું દેખાય ॥૩૫॥ આંખે અંધારાં આવવા લાગ્યાં, ઉ-
 લટી થઈ અપાર; નસો નરમ થઈ મધ કે ભુજ છુટયા તે વાર ॥ ૩૬ ॥
 થંભથી વછુટી મયા પાપી, જેવાં વચન એ ભાંખ્યો; તેવા ફળદેવાપ્રભુ
 એ ઉંધો કરીને નાખ્યો ॥૩૭॥ ઉંધો પડીયો થાંભલો નડીયો, વાગ્યો
 તે લેલાટ પુટયું; તેવાજ તમ્મર ચઢી મયાને રૂધીર ઝાલું છુટયું ॥૩૮॥
 જળ હેલકારે ઉપર આવ્યો શેવકે કાઢ્યો ખ્હાર, ઝોલા ધમને પાણી
 પીધેલું ઓકાવ્યું તેણીવાર ॥૨૯॥ સકળસભા ખડખડ હશી કોપ
 પ્રભુએ કીધો; એટલે દ્રૌણિક ગેર આવ્યા મુગટ ત્યાં લેઈ લીધો ॥૩૯॥
 શકુની મામે આવ્યો સભામાં કરે એતી ઉચાટ; અગ્ની લાવી શેક ક-
 રીને, પોત્રો ભાંધ્યો લેલાટ ॥ ૪૦ ॥ દ્રૌણીકે કહે ઉંચાડે માથે ખેરો
 કાષ્ટ આસન, એટલે દ્રૌણીક પ્રત્યે બોલ્યો, ધ્રત્રાષ્ટરને તન ॥ ૪૩ ॥ મ્હા-
 રાજ અમે નહિ જેવા તેવા; સર્વ તણા સંરદાર, ચાર બેઠા પણ હું કેમ
 ખેસું બોલતાં કરો વિચાર ॥૪૨॥ દ્રૌણીકે કહે ધીક્કાર તુને થયું ન
 હીં આ કાજ; ઉંચું જોઈને શું બોલે છે નથી આવતી લાજ ॥ ૪૩ ॥
 પહેલી બહુ પુલાશ મારી, શઉને કયાં તીછકાર, તાત તણું તેં નામ
 બોળ્યું ઓ અંધના કુંવાર ॥૪૪॥ માંમો કહે શીદ તકરાર કરે. વી-
 ચાર કરી લે હુંએ; એવું જાણજે ઉંચાડે માથે; ધરમાંજ બેઠા છેએ,
 ॥૪૫॥ દુષ્ટે કહ્યું ખરોખર માંમાં શાનું પ્રયોજન બોયું; ચાર ચઢીને પ-

ડેલા હતા, તેમણે ઉંચુ બેયું ॥ ૪૯ ॥ અંધ તણા મુત બિસવા ગયો,
કાષ્ટ તણે આસન; ચાર જણાએ વચમાં બેસાડયા પધારો દુરીઓધ-
ન ॥ ૪૭ ॥ તવ ચારેની વચમાં બેઠો, બોલીયો જરાસન, કેમ પેહેલી
દીધી સર્વને જાળો, ઓ આખલાના તન ॥ ૪૮ ॥ શલ્લ કહે કે ઓ દર-
બેધન; ધરમાં મચ્છવેધ કરજો; તારી મા છે વર વાળી, તેને જઈને
વરજો ॥ ૪૯ ॥ દુરીઓધન કહે આલ્ય તેમ બોલો, ધારણું કામ કર-
શું; રૂપાળી કન્યા ક્યાં છે જવાની, અમેજ એને વરશું ॥ ૫૦ ॥ એમ
માંહોમાંહે ટટો ચાલ્યો, જુએ ક્ષત્રી સંતાન, શકુનીને દ્રૌણીક આ-
વ્યા કરી ગયા સમાધાન ॥ ૫૧ ॥ સંકળ સભા બેશી રહી છે, ઉભું થ-
તું નથી કાય; દુષ્ટનો પ્રધાન કરણ રાજ છેવટે ઉભો હોય ॥ ૫૨ ॥
એટલામાં પ્રકોદર બોલ્યો. સાંભળો ધરમ રાય; તમારા ભાઈએ અજ-
વાળ્યું, ભરી સભાની માંહ ॥ ૫૩ ॥ વળણુ ॥ અજવાળ્યું ભરી સભા
મહી, એવે ઉઠ્યો કણ; કામ તેથી ચારો નહી, એ પણ ઢળશે ધણ.

કડવું ૧૧૮ રાગ માઝની ચોપાઈ.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સાંભળ જનમેજ રાજન; બોલ્યા ધરમ
સાંભળ વીર, બેશી રહે થઈને સ્થીર ॥ ૧ ॥ એવે કરણ સભામાં ઉ-
ઠ્યો, એનો વાકો દીવસ રૂથો; એને સંકળ સભા ભાળે, જઈ ઉભો
એ જળ કુંડાળે ॥ ૨ ॥ દીકો દુરીઓધન ભુપાળે, એને પડી પેટમાં ફાળ;
આતો કરણ મચ્છવેધ કરશે, એતો રૂપાળી કન્યા વરશે ॥ ૩ ॥ હું
તો વરરાય પાછો જવું, વરે જનૈયો ખોટો દેખાવું; એવું સંમજીને
બોલ્યો એમ, કહો કરણ ઉઠ્યા કેમ ॥ ૪ ॥ બોલ્યો કરણ ખોવાઈ લા-
જ, કરે મચ્છવેધન આજ ॥ ૫ ॥ જન લાવ્યાને પાછા ફરીયે, તેથી વિ-
શ્વમાં લાલ મરિયે; સુષ્ટી છત્રપત્તી બોલ્યો વાત, તમે બેસી રહો મુજ
બ્રાત ॥ ૬ ॥ જવાદો લાજ છે જય મારી, જેવું કાણુ વરે છે નારી; ક-
હી માંમાને બોલવ્યો, તવ શકુની ઉઠીને આવ્યો ॥ ૭ ॥ બોલ્યો દુરી-
ઓધન મુખ એવું, ઉઠ્યો કરણ તે દીસે કેવું; વરે જનૈયાને વર રહે, તે
થી જગત કેવું કહે ॥ ૮ ॥ માટે સાંભળો કરણ વીર, તમે બેશી ર-
હો રણધિર; કદી કામ કરવા હોય મન, તો તો પાળો મહારૂં વચન.
॥ ૯ ॥ થંભે ચઢી કરો કામ તમે, પણ પરણીએ કન્યા અમે; બોલ્યો
કરણ સાંભળો રાય, નથી વરવાની મુજ ઈચ્છાય ॥ ૧૦ ॥ કામ કરી ઉત-
રશું અમે, પછી પ્રેમદા પરણો તમે; એમ કહીને દીધું વચન, દીધી

આમના દુરીયોધન ॥ ૧૧ ॥ માંમા કાલુ એનાથી ધારો, હવે એ કન્યા-
કયાં જશે; લોકે મરકરી કીધી ભારી, પણ કન્યા થે મહારીને મહારી
॥૧૨॥ બોલ્યો મામો વાત મરમની, મેં તો જાણી છે તારા કરમની;
બોલ્યો રાય માંમા ચીત ધરા, વીવા સામગ્રી ત્યાર કરો ॥ ૧૩ ॥ માંમા
જઈ બેઠો ઢેકાણે, વસ્ત્ર ઉતાર્યાં કણે તે ટાણે; થયો ભરી સભામાં સ્વ-
ચ્છ, એણે ભીડારી લીધો કચ્છ ॥૧૪ લીધો બાણુનો ભાથો ધનુષ,
ગયો પાટીયે ધરીને હુંશ; જોડયા સર્વ સભાને હાથ, પછી થંભે ભી-
ડારી બાથ ॥ ૧૫ એણે થંભે ચડવાનું મન કીધું; તવ દારોએ પાટીયું
લીધું; રાજ કરણ બહુ બળવાન, દોટ મુકી રવી સંતાન ॥ ૧૬ ॥ એ
તો વાયુને વેગે ચડીયો, જઈ ખીલાને બાહ્ય પડાયો, છે છ ગાઉ ખી-
લોને ત્રાંસ, તેણે લટકી ખાવા લાગ્યો શ્વાસ ॥૧૭॥ તવ હરખાયો દુરી-
યોધન, માંમા ચડ્યો કરણ રાજન; હવે કન્યામાં પ્રતિ પેઠી, માંમા
નિશચે મહારે ઘર બેઠી ॥૧૮॥ માંમા કહે ન બોલીયે કશું, કામ થયા
પછી શેર થશું; એવે કરણ રાયને જોઈ, આસાં મુકી બેઠાં સહ કોઈ,
॥૧૯॥ એવે કણે વીચાર્યું એમ, હવે કરણનું કરું કેમ; એ છે ભક્ત
અને દાતાર, એને પીડાયે નહીં લગાર ॥૨૦॥ નહીં પાડુ તો કામ કર-
શે, દુષ્ટ દુરયોધન કન્યા વરશે; મહારા પાન્ડવ પાછાં જશે, માહારી
ધારણા મીઠ્યા થાશે ॥૨૧॥ એમ જાણી નારદ સંભાર્યા, તેના આવી
ને ઉભા ધાર્યા; પુછ્યું કણને નારદ રૂશી; કહો તમારી કેવી ખુશી.
॥૨૨॥ કહ્યું કણે કરણને ઉતારો; ધાર્યો થાય મનમુખો મહારો; તવ નારદજી
કહે વાર, જુઓ જુક્તી કરી ઉતાર ॥૨૩॥ પણ ॥ ઉતારું હું કણને
જેજે જુક્તી આજ; વસ્ત્ર વદે એમ બોલીને; ગયા નારદ મહારાજ ॥

કડવું ૧૧૯ રાગ સોભાગ્યની દેશા

વૈશમપાયે એણિપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું; મચ્છવેધનો મહીમાય ॥૧॥ નારદ રૂશી થાતા ખુશી કંરપતીને
ધામ ગયા; તવ સતીયે બે ભુજ જોડ્યા; કીંકર પર કરી દયા ॥૨॥ પધારો
મહારાજ પધારો મહારાજ, મુને કરી પાવન; એમ કહીને બેસવા માટે, કન્યા
થે આપ્યું આસન ॥૩॥ તવ નારદજી આસન બેઠા, જાણે અરી ઉચા-
ટ; શીશ ધુણાવે હોઠ ફફડાવે, બે ભુજ દીધા લેલાટ ॥૪॥ આંખેમાં
ઝરઝરી આં લાવ્યા, ઉતારી નાંખ્યું મુખ; કંરપતા તવ પુછ્યા લાગી

મહારાજ શુ. દલ દુખ. ॥૫॥ આ વેળા તો હરખડું બેઠાએ, તેમ છતાં
શી ઉદાશી; સાચુ કહેએ સોમન મહાન, કેમ થયા નીરાશી. ॥ ૬ ॥ ના-
રદ કહે શું પુછે છે, તારી ચીંતા નથી તને; તારે માટે પેઠી ઉદાસી.
મહારાજ થયા મને. ॥૭॥ ધૃપતી કહે આરે મહારાજ. દલમાં ન ધરશે
દુઃખ શા સાર મનમાં મુજવાવો. કહી દો મારે મુખ. ॥૮॥ નારદ કહે
સ્વર્ગે ચઢ્યો છે, તેની તું ન બાંધે વાત; પુછા બે તારી દાશીયોને, ૧-
૯ કરણની માત ॥૯॥ નથી એના માખાપ જમમાં, કુળહીન ભત્રીમાં
રાશી; વળી જમતમા લાન્છન મોટું એનિ જનેતા દાશી. ॥ ૧૦ ॥ ક-
ત્રીની પુત્રી દાશીના પુત્રને, પરણે તો આઠાકાર; વળી નથી રાજ્ય
વંશી, કરી લે કાંઈ વીચાર. ॥ ૧૧ ॥ સંહુ લોક વાતો કરવા લાગ્યું અ-
વળી મંત્રા વહેર; નેવ તણાં નિર મોખે ચઢવાનાં, રાજ્યની કન્યા લે-
શે. ॥૧૨॥ એવિ વાતો ચાલી છે તારી, સાંભળી દાળજી બળીયું તેથી
તુજને કહેવા આગ્યો. ભરીશ વાંકુ વળીયું. ॥૧૩॥ એ બાધ વર કાંઈ
મળે નહી તો, વખ ઘોળીને મરજે, પણ આવને કાઢજે પાછો, બીજે
મળેનો વરજે. ॥૧૪॥ એવા વચન સાંભળી બાલી ધૃપતિ મુખ વચન;
એ મહારાજ હેઠા ઉતરે, નહિ વર દાશી તન. ॥ ૧૬ ॥ એમ કહીને
આમના કીધી, બન્ને દાશી તમે ચાર, જળકુંડ જમને શંખ વગાડી
ઝાહેર કરો વીચાર. ॥ ૧૭ ॥ તવ ચાર દાશી શંખ લેઈ ચાલી, ઉતારવા
તે ઠામ; નારદ કહે બહુ છે હું તો, ન લેશ મહારે નામ. ॥૧૮॥ એમ ક-
હી અંતર્યામન થયા. સૌ સમા બુદ્ધિએ ખુશી; ચાર દાશી સલામાં આ-
વી, જળ કુંડાળે ઉભી. ॥૧૯॥ શંખ વગાડી નાદજ કીધો, સાંભળ રા-
જ કરણ; એજે તું મછવેદન કરે, ઉતર પાછો ધરણ. ॥ ૨૦ ॥ રાજ-
ની કન્યા નહી વરે તુને, તારીતો ભત છે રાશી, એક તો પ્રધાન બીજી
છે લાન્છન, તારી જનેતા દાશી ॥૨૦॥ તે માટે તને નહી વરે કન્યા,
માટે કરીશ નહી કામ; કામ કરીશ તોયે પાછો જવાનો, સાંભળે છે ત-
મામ. ॥૨૧॥ એક કહ્યું શંખને શબ્દે સાંભળ્યું કરણે કાન; અરરર
મુજને મેહેણું કીધું કીધું મહાર અપમાન ॥ ૨૨ ॥ એમજ બાણિ થ-
બને વળગ્યો, ધણેક કોયે ભરિયો; ભરી સલામાં લાજ લીધી, ખર-
ખર નીચે ઉતરીયો ॥૨૩॥ દાશી શંખ વગાડીને નાઠી, જતી રહી
મહેસમાંય; કરણ ઉતરી ધરણ આગ્યો મોટું ઉતરીયું ત્યાં. ॥ ૨૪ ॥
હરીચંદન કહે કરણ વીરા, કન્યાયે લીધી લાજ; વરવાનિ મેં આશા
જાખ તી પણ જમશ પાછો આજ. ॥૨૫॥ કરણ કહે હવેએ
ધરણ, એઉએ કાણ કામ કરે, કેની માયે સુંઠ ખાધી છે, મેહુ

દેનારીને વરે ॥ ૨૬ ॥ હવે કહ અન્યા લેઉ એ કન્યા, રીસ ઘણી છે મન;
આલને અવની એક થશે પણ, પરણાવી સે જાઉ તને ॥ ૨૭ ॥ ધીરજ
ધરજે નીશ્ચય કરજે, જાણજે કન્યા તારી; દુરિયોધન કહે સાંભળોમાં-
માં, થઇ હવે મહારીને માશી ॥ ૨૮ ॥ માંમે કહ્યું કે કરણ બોલ્યો, તેમાં ન
રાખીશ બહેમ; દુરિયોધન કહે કોક કામ કરશે, ત્યારે કરીશું કેમ ॥ ૨૯ ॥
કરણ કહે કોક ચઢીને, કામ કરે ભલી પેર; એટલે તેને ઉતરતામાં,
એક બાણે માડે ઠેર ॥ ૩૦ ॥ કન્યા કોઇને વરવા ન દેવું, તુજને શી ચી-
તા પેઠી; છત્રપતી કહે સંદેહ ટપીયો, હવે માડે ઘેર બેઠી ॥ ૩૧ ॥ પછી
સૌ સભા બેસી રહીને, ઉભુ થતુ નથી કોય; ધૃપત રાજ ધણો મહારા-
યો; હવે વલે શી હોય ॥ ૩૨ ॥ કામ થતાં કન્યાને કહેર કીધો, કોધે ભ-
રાયો કરણ, વીવેક વીવા નથી થવાનો, થાશે કન્યાનું હરણ ॥ ૩૩ ॥ તે
જેવું પડશે માલશી આંખે, તેથી બહુ મહારે મરવું; ઘેર જઇને વીખજ
પીવું, માહારે જીવી શું કરવું ॥ ૩૪ ॥ વળી બણ્યું કે કોઇ ઉઠે છે, એ
વા લાગ્યો ચોપાસ પણ સભામાંથી કોઇ ન ઉઠ્યું, પુરણ પડીયો ત્રાસ;
॥ ૩૫ ॥ ધૃપતે કહ્યું દ્રોણીકજીને, જઇ આવું જરા ઘેર; એમ કહીને ત્યાં
થી નીકળીયો, ધારી મરણની પેર ॥ ૩૬ ॥ વળણું મરવું ધાર્યું મન થકી
સાંભળજે તું રાય; વ્યાસ વલ્લભ કથા કહે, સભામાં શું થાય.

કડવું ૧૨૦ રાગ સાખીની ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું, મચ્છવેધન મહિમાય ॥ ૧ ॥ સ્વયંવરમાં વાતો ચાલી; કાણ
ઉઠ્યું કામ કરવા; તેથી ધૃપત ધણો મહારાયો, ઘેર ગયો એ મરવા ॥ ૨ ॥
અરેરે આપવાત એ કરશે, રહી રૂપાળી ક્ષત્રાણી; બીચારાયે ખરચ કર્યો
તે સર્વ થયો ધુળધાણી ॥ ૩ ॥ એવામાં બળભદ્રજી બોલ્યા, સાંભળો શા-
મશારીર; ધૃપતનું ધાર્યું ધુળ મળીયું, એરે માહારા વીર ॥ ૪ ॥ માટે મુ-
જને દયા આવેછે, કહોતો ઉભો થાવું; મચ્છવેધન કરવાને માટે, સભા
માં પાટીયે જવું ॥ ૫ ॥ તવ પ્રભુએ એમ વિચાર્યું, તરછટ કથલે ધાટ;
જેટલા ચડયા તેટલા પડયા, પાંચ પાંડવને માટે ॥ ૬ ॥ વળી પાછા મો-
હોટાભાઇ ઉઠે, એમ જાણી બોલ્યા મર્મ; હું નહાનોને તમે મોહોટા, કેમ
ન રાખો શર્મ ॥ ૭ ॥ ઘડપણમાં શું મતી ગઈ તે, થઇ વરવા ધૃત્યજય, એ
વાં પ્રભુનાં વચન સુણી, બળદેવજી શરમાય ॥ ૮ ॥ હજધારી કહે એરે

લીરા. નથી કન્યાપર પ્રેમ કરપનનું થાય છે ધૂળમાંથી. દયા આવે છે
 એમ. ૧૬૥ આ વેળા કુન્તા ફેંકેનો, હોય કોઈ કુંઆર. તો તો સવા-
 મણ સોનાની મચ્છા, ટકે ન આટલી વાર. ૧૧૦૥ કહ્યું કહે કુન્તા ક-
 વરનું; કષ્ટ તમે શું કાપો, પાંચમાનો એક દેખાહું તો, તેને તમે શું આ-
 પો. ૧૧૧૥ બળદેવ કહે બતાવો બંધુ, બરોબર ઓળખી લેવું, તો
 તો આજ લગીનું સુકીત, તેને અરપી દેવું. ૧૧૨૥ વિહ્વલ કહે વચન
 આપો બળદેવ વચને ચડીયા; અંતરયામી વચન લેધને ખડખડ હસા-
 પડીયા ૧૧૩૥ પાન્ડવ શાના વચન શાનું, મશ્કરી કરશે કાય; ત્રણ
 ત્રણ વરશે એમને થયાં. પાન્ડવ તે ક્યાંથી હોય ૧૧૪૥ તવ બળદેવને
 કોધ વાળ્યો. કેમ હસી કાઠે તું તો; મારી મશ્કરી તેં કરી શું તારા
 જે પડે હું તો ૧૧૫૥ તવ પ્રભુ કાંઈ બોલ્યા નહીને, ઉઠી મયા તે વા-
 ર, રાજ્ય સભામાં સંચરિયાએ, પોતે ભુમદાધાર. ૧૧૬૥ ભીષ્મ વિદુર
 ને દ્રોણ બેઠા, ચોથા કીરપાચાર, હસ્તે માઠે આવીયા ત્યાં પોતે દેવ
 મોરાર. ૧૧૭૥ તવ બોલાવ્યા ભીષ્મ પીતાયે, પધારો પુર્ણ પુરાણી
 ભુઓ બીચારા કરપતકેરે અરચ્યુ થયું ધુળધાણી. ૧૧૮૥ દુરીયોધન
 પડ્યો ચઢીને બોળ્યું અમારું નામ, અત્યારે અમારા પાન્ડવ હોય તો,
 તરત કયું હોય કામ ૧૧૯૥ અગારો નહો હીરા હડતાયા, ત્યાં શો અ-
 મારો ઉપાય, એટલે સત્ય પુરૂષોના પ્રત્યે બોલ્યા યાદવ રાય ૧૨૦૥
 પાન્ડવના તમે વખાણ કીધાં, શું તેમનું કષ્ટ કાપો; પાંચમાનો કહી
 એક બતાવું, તેને તમે શું આપો ૧૨૧૥ તવ ચારે સતિયા એમ બો-
 લ્યા, બતાવો ઓળખી લેયે; અમારા સુકીત આજ સુન્નિનાં, તેને અ-
 રપી દેયે. ૧૨૨૥ વનમાળી કહે વચન આપો, તવ દીધાં વચન; એ-
 ટલે ખડખડ હસી પડ્યા, પોતે ભુમજીવન. ૧૨૩૥ ભીષ્મ પીતા કહે
 કેમ હસોછો હસવું આવ્યું શેમાંથી; પ્રભુ કહે તમે વચન દીધાં, પાંડવ
 તે હોય ક્યાંથી. ૧૨૪૥ ભીષ્મ પીતા કહે સાબાશ તમને, આરે દેવા-
 ધી દેવ; ત્રણ થયા પણ મશ્કરીની, ન ગઈ તમારી દેવ ૧૨૫૥ ગોર્વાદ
 કહે ગમત ધડી, કહી પ્રભુ સંચરીયા; જઈ પોતાને આસન બેઠા,
 વચન પોતે વરીયા. ૧૨૬૥ ભક્તને માટે ભુદરજીને, ધણીક ચીંતાય;
 આગળથી પેરવી કરી મુકી, ભક્તીને વશ જગરત. ૧૨૭૥ એવે કર-
 પત ધેર મથોને, સંચર્યા સાતમે માળ; વિશનો પ્યાલો ધોળીને ભરી-
 થો, વ્યાસજી ઉપર કાળ. ૧૨૮૥ ચોધરે આંસુ ચક્ષુમાં ચાલે, કરે અતી
 પરીતાપ; વેદમ વ્યાસજી હુતે મડ તે, તનારે માથે પાપ. ૧૨૯૥ એ
 મ કહીને પ્યાલો પોતે, માઠે માંડ્યો જે વાર; વેદમ વ્યાસજી આવીને

ઉભા, પાડ્યો પ્યાલો તે વારે ॥ ૩૦ ॥ તમારો મારી ઢાળી નાંખી, મુખ
વધા વચન: શા શાં આપવાન કરે છે, ઓરે મુરખ જન ॥ ૩૧ ॥
ધ્રુપત કહે ઓરે મહારાજ, તમે તો શત્રુ માહારા, જમતમાં વગોણું
કરાવ્યું, ખતાવ્યા ઉપાય સારા ॥ ૩૨ ॥ કહેણી કરાવી વિશ્વમાં માથે,
પદસામાં મુકી પ્રણી, એક રૂપાળી દીકરી સાડે શાને ચઢાવ્યા શુળી.
॥ ૩૩ ॥ એકું લાંછન માથે આવ્યું, હવે છવી શું કરે; તમારા કહેવા
પ્રમાણે કર્યું તે, વિષ ઘાળીને મરે ॥ ૩૪ ॥ તમેએ માઠી મતી મને
દીધી, કામ કોથી નવ થયું, પાંચ પડ્યા ને છડો ઉતરીયો, માંછલું
અહર રહ્યું ॥ ૩૫ ॥ વળતી વેદમ વ્યાસજી બોલ્યા શું ગમરાયો છેક;
તારી પુત્રીના લાયક નહોતો, એમાંનો વર એક ॥ ૩૬ ॥ ધ્રુપત કહે પુ-
ત્રીના લાયક કેમ જણાતો નથી; વ્યાસ કહે આવ્યો છે સભામાં; કામ
ઉપર નહીં મતી ॥ ૩૭ ॥ કન્યાની એને નથી ઇચ્છા, નહીં જસ લેવા
નો પ્રેમ; દ્રુપત કહે પ્રેમ વીનાને, ઉઠાડું કરી કેમ ॥ ૩૮ ॥ વ્યાસજી
કહે જ તું સભામાં, ગોરુને લે પરવરજે; રાજ રૂશી જદવ લોકો, તણે
સભામાં ફરજે ॥ ૩૯ ॥ હાથ જોડીને સ્તુતી કરજે, ધરજે પુરણ પ્રેમ;
ઉધાડે છોગે કહેજે સભામાં, જેમ તને કહું તેમ ॥ ૪૦ ॥ કહીએ રૂપ
રંમનું કામ નથી, ક્ષત્રી જોઈએ આપ; જાત છુપાવી બેસી રહેતો બ્રહ્મ-
હત્યાનું પાપ ॥ ૪૧ ॥ એટલે ઉઠશે પાપના લયથી, ચાત્રશે એની હામ;
તેનામાં રૂપ રંમ નહીં હોયે, પણ તે કરશે કામ ॥ ૪૨ ॥ ધ્રુપત કહે વાર
મહારાજ, પાળું છું તમારી વાણ; તેમ છતાં કામ નહીં બનેતો, કાલશ
માહારો પ્રાણ ॥ ૪૩ ॥ એમ કહીને રાજ ઉઠ્યો, વ્યાસજી થયા વીદાય;
ધ્રુપત રાજ ઓંસુ લુછીને, ચાલી આવ્યો સભામાં ॥ ૪૪ ॥ દ્રોણીકને
કહ્યું ઓરે મહારાજ, ચાલો તમે મુજ સાથ; એમ કહી સાથે લઈ ગયો,
જદવમાં જોડ્યા હાથ ॥ ૪૫ ॥ વળણા પ્રથમ ગયો જદવ મહા; છે દ્રો-
ણીક ગોર સાથ, વ્યાસ વરૂણ કહે કરમરે; સહુને જોડી હાથ.

કડવું ૧૨૧ રાગ મુલણાની ચાલ.

અરે કોઈ ઉઠા ઉઠા રાય, મચ્છા વીંધી વરો કન્યાય; અરે મછ
વીંધી વરો કન્યાય; હું તો કહું છું લાગી પાય. ટેક. જદવ સભામાં ધ્રુ-
પત કહે છે. કોઈ કરો માહાર કામ; નહીં તો મહાની મરફરી થશે. જશે
ક્ષત્રીનું નામ, અરે કોઈ ઉઠા. ॥૧॥ રૂપ રંમનું કામ નથી ને, ક્ષત્રી જો-
ઈએ આપ; જાત છુપાવી બેસી રહે તેને, બ્રહ્મ હત્યાનું પાપ. અરે. ॥૨॥

સર્વ જાદવ તવ પડયા વીચારમાં, ધરપત દેહે પહોણ, જાત છુપાવીને બે
ઠેલો, છે આપણામાં કોણ અરે ॥૩॥ જહુ કુળમાંથી કોઈ ન ઉઠયું; રાજ
ધણી મહારાથો; આકંઠ કરતો આંસુ ભરતો, રાજ્ય સભામાં જયઅરે.
॥૪॥ તવ દુરિયોધને મામાને તેડયો, જુઓ ગોરને લાગ્યો; ધર જઈવી-
ચારી માહારો, વીવા કરવા આગ્યો. અરે ॥ ૫ ॥ તવ ધરપત કહે રૂપ
નવ જોઈએ, ક્ષત્રી જોઈએ આપ; જણીજોઈને બેશીરેહેતેને, બ્રહ્મહત્યા
નું પાપ અરે ॥ ૬ ॥ દુરિયોધન કહે જુઓ માંમા, મુરખો દેહે પાપ;
જાત છુપાવીને બેઠેલો ક્રીયો છે એનો આપ. અરે ॥ ૭ ॥ મામા કહે છે
ફાંફાં મારે, મનમાં નીશ્યે મને, છેવટ એને આવડું પડશે, કન્યા લેઈ
તુજ કને અરે ॥ ૮ ॥ રાજ્ય સભામાંથી કોઈ ન ઉઠયું, ધરપત અતી
અકળાય; આકંઠ કરતો ને કરમરતો, બ્રહ્મ સભામાં જય અરે ॥ ૯ ॥
ત્યાં લાગ્યો ફરવાને કરમરવા, સહુ સભા જોઈ રહે છે; હાથ બેડીને નમ્ર
તા પુર્વક; કેવું સંમાને કેહે છે. અરે ॥ ૧૦ ॥ રૂપરંગનું કામ નથી
મહારે; ક્ષત્રી જોઈએ આપ, જણી જોઈ જાત છુપાવિ ન ઉઠે, તેને બ્રહ્મ
હત્યાનું પાપ. અરે ॥ ૧૧ ॥ તવ ધરમ કહે અરજીન વીરા વિચાર કરા
કલ સાથે; જાત છુપાવી આપણે બેડા, પાપ આપણે માથે, અરે ॥ ૧૨ ॥
ભીમ કહે સાચું છે વીરા; કહોતો દઈવત કાપું; નહી અડવુ પડવુ કે
કરવું, થંભ ઉપાડી નાંખુ. અરે ॥ ૧૩ ॥ ધર્મ કહે તમે બેડા બેડા, ગુણ
ગોવિંદના ગાવો; અરજીન વીરા કુળના હીરા, ઉઠા ઉભા થાવો. અરે
॥ ૧૪ ॥ ભીમ કહે ભલે અરજીન ઉઠો; હું બહુ રાજ થાવું કામ કરીને
નાંખજો પડતું; તમને ઝીલવા આવું. અરે ॥ ૧૫ ॥ અરજીન કહે તમે
બેશી રહેતો, ઉઠુ મહારા વીર; ભીમસેન ભાઈ ચીંતા તમારો, રહેશે
મહારે શરીર. અરે ॥ ૧૬ ॥ વળણ ॥ તવ ભીમ કહે ચીંતા તબે આરે
મહારા વીર; વલ્લભ વડે વાયુ તને, હીંધી ધારણ ધીર.

કડવું ૧૨૨ રાગ સાંખિની આલ.

વૈશમપાથે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારીતુજને
સંભળાવું, મચ્છવેધન મહીમાય ॥૧॥ ધરમરાયની આજનાલીધી, ઉઠ્યો
ઈંદ્રનો તન; મોઢે ને માથે કેશ ઉગેલા, જોઈ રહ્યા જનારા. તંગીયો
કુરતુ અંગ પેહેરેલું, ફાળીયું બાંધેલું શીશ; મારગ જોઈને સભામાં
પેઠો, જપતો આ જુમહીરા ॥ ૩ ॥ ધરપતરાજ લાગ્યો નીરખતા, અ-

કોણ ઊભુ થાય; બ્રહ્મ સભામાં આગળ આવી, ધરમને લાગ્યા પ.ય ૪॥
 એ મહારાજ આગના આપો; સ્થંભે ચઢું હું આય; મચ્છવેધનું કામ કરે
 તમારે પુન્ય પ્રતાપ ॥૫॥ તવ ધરમરૂશી ગાભરા બન્યા, આણે ૧ આ-
 બર લીધી; વિચારથી આગના માગે, કેવી ફળથી કીધી ॥ ૬ ॥ (વ-
 ઘારથી સહુ વિસ્મય પામ્યા, આ તે શું કહેવાય; મચ્છવેધ કરવાની આ
 ગના માગે, સાચું કે જુઠું કળાય ॥૭॥ એવે અંતરયામી ઊઠીને, આગ્યા
 બ્રહ્મ સભાય; એટલે એમને પુછવા ચાલ્યો, સામે ધરપતરાય ॥૮॥ એમા
 હારાજ આ કોણ ઉઠયું દિસે છે કુપાત્ર; પ્રભુ કહે કુપાત્ર એ નહોતો,
 જાણજે તારા જમાત્ર ॥૯॥ ધરપતને તવ માઠું લાગ્યું, મહારાજ બોલો
 વીચારી; ન કહેવાનું વચન કહોછો, ઘેઘેલા થયા ગીરધારી ॥૧૦॥ ડા-
 હાપણ તમારું હવે મેં જાણ્યું, કંઠ વાણી થઈ કેવી; પ્રભુ કહે તે બોલ
 પડે તો. કરીશ માહારો બનેવી ॥૧૧॥ તવ ધરપત પિયારમાં પડીયો,
 આ શું બોલે અવીનાશ પછી બેઉ આંગળીએ વળગી, ગયા ધરમની
 પાસ ॥૧૨॥ આવી ધરમને કહેવા લાગ્યા, કૃષ્ણે કર્યું ચરીત્ર, આ
 મહારાજ આગના માગે, શુ એ તમારો મીત્ર. ॥ ૧૩ ॥ એટલે ધરમને
 જવાણા ઉઠી, વિકટ પિયાર ધાયો મોહન સંરખા મરકરી કરે, મુને
 લજ્જા માર્યો ॥૧૪॥ ધરમરૂશી કહે કૃષ્ણ પ્રભુજી, હું ઓળખું નહીં
 એને પ્રભુ કહે ઓળખો નહીંતો આવી નમ્યો છે શેને ॥ ૧૫ ॥ એક
 સાલગી અતી અકળાયા, રિસ હળાહળ લાગે, બોવિંદ કહેન ગભરાશો,
 શું તેમ પાસે માગે ॥૧૬॥ ધરમરૂશી કહે કેડવો કાપડી, દીવસે એનો રૂ-
 ડ્યો; આગના માગે છે મહારી પાસે મચ્છવેધ કરવા ઉઠ્યો ॥૧૭॥ પ્રભુ
 કહે ત્યારે આગના આપો, થવાનું હશે તે થારો; થાંભે ચઢશે મેહેનતપ-
 ડશે તેમાં તમારું શું જશે ॥૧૮॥ ધરમ કહે કેમ એક બોલો, આગના
 કેમ અપાય; એનાથી દામ બને નહીંતો, વચન મીઠ્યા જય ॥ ૧૯ ॥
 પ્રભુ કહે દાંધ નહીં જય મીઠ્યા, શું કરવા મત તાણો; ધરમરૂશી કહે હું
 ઓળખું છું તમે તે વાત ન જાણો ॥૨૦॥ મહારા મઠ પાસે રહેનારું, ગા
 વિંદ ગુણ ગાતુ તું; અન્ન તણા ઉધારા નીત્યે કોઠાં બીલાં ખાતુતું ॥૨૧॥
 તેને રૂપાળી કન્યા દેખી ચડવાનું થયું મન; એવાને આગના શું અપાવો
 એરે જુગજીવન ॥૨૨॥ પ્રભુ કહે ગમે તેમ હશે, તે ન કરો વિચા-
 ર; તમે તમારે આગના આપો, શીદ કરો છો વાર ॥ ૨૩ ॥ એટલે દીશ
 બચાવો બોલ્યા રૂશી; સંકટે તાર જાણે; પ્રભુને ને માહારવચને, જ
 આગના આગે ॥૨૪॥ પછી આગના અપાવી માટે, તે કળ તને

મળજે; શીશ નભાવી અરભુન બોલ્યો, વચન તમારૂં ફળજે ॥ ૨૫ ॥
 એમ કહી નીચી દ્રષ્ટીએ, આલ્યો સતી સુત મુખો; સકળ સભા બેઠ
 રહી છે, જમ જળકુન્ડે ઉભો ॥૨૫॥ પછી પ્રભુએ કહ્યું ધરપદને, એની
 કને તું રહેજે; હું મ્હારા આસન પર બસું, જે બેઠાએ તે દેજે ॥૨૬॥
 એમ કહી આસન બેઠા, છત્રપતી ઓચરે, ભુજો માંમા દ્વારીકાં
 વાળો કાળો દોડદોડ કરે ॥૨૮॥ મામો કહે છે કાંકાં મારે, છેને મરે
 સહુ મથી; રૂપાળી તુને પરણાવ્યા વીના, છુટકો થવાનો નથી ॥૨૯॥
 એવે અરભુન ઉભો રહ્યો છે, દલમાં નથી કાંઈ. દુખ; દુર્યોધનવાકેવ-
 ણી વળી, ભુજે એતું સુખ ॥૩૦॥ નેત્ર નાશાકા ચહેરા બેઠને, મામને
 કહ્યું આ કેવો; મુજને તો આભાર પડે છે, બાણે અરભુન જેવો ॥૩૧॥
 મામો કહે અરભુન હશે તો, થાશે કાળો કહેર, લીમ મમે ત્યાં સંતા-
 થો હશે, જવા નં પામીયે ઘેર ॥ ૩૨ ॥ દુર્યોધન કહે તમે તપાસો,
 આકે અરભુન કોય; માંમે બેઠ વીચારી કહ્યું, આતો અરભુન ન્હોય,
 ત્રણ ત્રણ વર્ષનાં વહાણાં વહાયાં; નથી વાર થઈ થોડી, હોય તો જરાયે
 ન રહે છાના, થઈ મયા રાખોડી ॥૩૪॥ દુરીયોધન કહે સાચુ માંમા,
 હવે ટાળ્યો મ્હારો વ્હેમ; મુએલા કયાંથી હાંધ આવે. કાં અરભુન કાં
 બેમ ॥૩૫॥ મનથી પરણે મનથી રાંડે, મુરખ કરે મનસુભા, એવે અ-
 રભુનની સામા, ધરપત દરોણીક ઉભા ॥૩૬॥ ધરપત કહે ઉભા થનારા,
 સ્વારથ આજ અમારો; જે બેઠાએ તે સામગ્રી માગો. શું બેઠાએતમારે
 ॥ ૩૭ ॥ અરભુન કહે ધરપત રાજ, કષ્ટ અમારૂં કાપો; બાણ ધનુશ
 ને બાણનો ભાથો; એટલું અમને આપો ॥૩૮॥ તવ ધરપતે આજ્ઞાક્રીધી,
 શેવકને તેવાર; દાસોએ લાવીને આગળ મુક્યા, હસ વીસ ત્રીસ
 હથીઆર ॥૩૯॥ અરભુન આયુધ બેઠને બોલ્યો, માપ મ્હારૂં તમે મા
 પો, આ હથીઆર કામના નહીં એકે, કરણના આયુધ આપો ॥ ૪૦ ॥
 તવ ધરપત મયો કરણ કન, ઉઠ્યો આ કામ કરનાર; તેતો મહારીકને
 માગે, તમારાં હથીઆર ॥૪૧॥ માટે કીરપા કરીને આપો, કામ હું રં-
 કનું થાય, કરણ બોલ્યો દુરીયોધન કહે તો, આયુધ એ અપાય ॥૪૨॥
 ધરપત દુરીયોધન કને આવ્યો, માહરૂં કષ્ટ કપવો, તમારા કરણરાય
 કનેથી, ધનુષ બાણ અપાવો ॥૪૩॥ તવ દુરીયોધન આજને બોલ્યો,
 આપો બ દુરમતી; કાણુ કુમતી ઉભો કર્યો છે, આયુધ મળવાનાનથી
 ॥૪૪॥ તવ ધરપતરાય એ ગગો ઉભો, મલરાયું ધણું મન; એટલે આ
 સનથી ઉઠી આવ્યા, પોતે ભુગલવન ॥૪૫॥ ધરપતને કહ્યું કેમ મલ-
 રાયો, કેમ વીપ્રીત થઈ બુધ; ધરપત કહે ઉભા થનારે, કરણના મા-

ઝાં આયુધ ॥૪૬॥ દુરીઓધને ના પાડી; હવે શે. ઉપાય; પ્રભુ હે ક-
 થીયાર અપાવું, કેહેજે હાયે હાય ॥૪૭॥ એમ કહી મયા પાપીની પ્રા-
 સે, ઓચર્યા હરજી એમ; છત્રપતી એ આયુધ માગે, આપના નથી ક-
 મ ॥૪૮॥ આયુધ આપવા કબુલ કરો, રાયને પેચમાં લાવી, કામ ન
 થાય તો કન્યા દે તમને, એવું લ્યોને લખાવી ॥૪૯॥ પછી દો આયુ-
 ધ ઉઠનારને, શું જંગલી થાંભ ચડશે; ટાંટીયા એના અમળાનું બચ
 છે, થરથરી હેઠો પડશે ॥૫૦॥ એટલે કન્યા તમોને દેશે, પેહેરામથી
 પુરપાટ; કહેતા હોતો ઉપર રહિને, ઘડાવું તમારો ઘાટ ॥૫૧॥ દુરીઓ-
 ધન કહે વાવા મહારાજ, ધરપતને ચડાવો; લખાવરાવી કબજે નાંખો,
 મહારો ઘાટ ઘડાવો ॥૫૨॥ તવ પ્રભુએ રાયને તેડ્યો, બોલ્યા મુખ વ-
 ચન; બે દસ્તાવેજ કરી આપે તો, આયુધ દે રાજન ॥૫૩॥ ઉભો થ-
 નારો થાંભે ચઢીને, કરે મચ્છવેધ કામ; તો તો તે કન્યાને વરે, ખુશી
 છે તમામ ॥૫૪॥ પણ એનાથી થાય નહીં તો, કન્યા તુ રાયને આપે;
 ઉભા થનારાનાં નાકને કાન તે. છત્રપતી હાંડ કાપે ॥ ૫૫ ॥ એવું લ-
 ખો તાંબાના પતરે, તો આપે હથીઆર; એમ કહીને સાન ધીધી; લખ-
 વા ભુગદાધાર ॥૫૬॥ તવ ધરપતે લેખ લખીએ, તાંબાને પતરે સાર;
 માંમાએ કહ્યું દુરિઓધનને, નથી કામ થનાર ॥ ૫૭ ॥ ઉમા થનારા-
 ના ચરણ ખેડે બચ છે ફરિ ફર, કન્યા તારા કરમની છે, ઠીક લીધા
 લેખ કરી ॥ ૫૮ ॥ દુરિઓધન કહે પત્ર લ્યો આ. નિવા સામગ્રી કરો;
 ઉઠનારાનું નાક કાપવા, ધશી મુકજે છરો ॥ ૫૯ ॥ માંમા હું એવું
 બલ્યુતો તો, કૃષ્ણ છે આપણા દ્રોહી; પણ એમણે આપણું બલું કીધું,
 ગુણ ન ભુલવો કાંઈ ॥૬૦॥ સાબાશ પ્રભુ શાબાશ પ્રભુ; તરિદ લીધી
 મુજ માટે; પ્રભુ કહે ઉપર રહિને, કરીશ તમારો ઘાટ ॥૬૧॥ તવ દુ-
 રીઓધન રાજ થયો, સમજ્યો ન અવગી વાણ; કરજી કને માગાને
 આપ્યાં, ધનુશ ભાથો બાણ ॥૬૨॥ જઈ ધરપતે અરબુનજીને આપ્યાં,
 ઉત્તર અગેવાધે, કુન્તી મુતે આયુધ લઈને, ભરબ્યાં, ડાલી ખાંધો ॥૬૩॥
 પ્રભુ જઈ સીંહાસન બેઠા, કામ કર્યું ધરી પ્રેમ, એટલામાં દુરીઓધનને
 તો, પડ્યો પેટમાં વહેમ ॥૬૪॥ અરબુને જ્યારે વડ વીંધ્યો તો, તે વારંથ
 યું તું આમ; કરણનાં હથીઆર લઈને, અર્જુને કયું તું કામ ॥૬૫॥
 માટે મામા અરબુન હોએ, મુને પડેછે વહેમ; માંમો કહે અરબુન હોય
 તો ભીમ હાંક્યો રહે કેમ ॥ ૬૬ ॥ એવી રીતે મન વાળીન બેઠા,
 સાંભળને રાજન; પછી અરબુન જળ કુંડાળે, કરે પ્રમુતું સ્તવન ॥

૥૬૭૫ વળણાં સ્તવન કરે પ્રભુ તણું, બેડાને બે હાથ; વ્યાસ વલ્લભ
એમ ઓચરે; જપતો દીનાનાથ.

કડવું ૧૨૩ આવલિયાને ઢખી રે એ રાગ.

રણછોડો રણછોડારે રે રે હો, તેમાં શોભા તમ તણીરે ॥૧૬૬॥ બોલ્યા
બોલ્યા વૈશમપાચે વચન, સાંભળ સાંભળ જનમેજે રાજન, અરજુનજીએ
કરવા માંડયું છે સ્તવન. રણ. ॥૧॥ પ્રભુ મારે માંથે પાપનું રણ ચઢીયું
બ્રહ્મહત્યાના ભયથી અત્યારે ઉઠવું પડીયું, કોને કાળે કોણું કામ રખડી કે
રણ ॥૨॥ પ્રભુ નથી ઉઠ્યો કન્યાનું રૂપ બેઠ, નથી ઉઠ્યો વીશયબળમાં
મોહી, પ્રભુ નહીં રાખે લજ્યા તુલણ કોઈ. રણ. ॥૩॥ કુલુખીના કૌરવે
કપટ ક્રીડાં, નાક કાન કાપવા માહારાં લખી લીધાં, ધૃપનરાયે લખીને
પત્ર સોંપી દીધાં રણ. ॥૪॥ નાક કાન બળવી લેજો ગીરધારી, નહીં
તો થાશે વિશ્વમાં ફળેતી અમારી, તે ફળેતી બણીશ પ્રભુ હું તમારી
રણ. ॥૫॥ મળે જસ તેના બોક્તા તમે મોરારી; ઉભો થયો પાપનો
વીવેક વીચારી, સઘળે શોભા રાખીને લીધા છે ઉમારી. રણ. ॥૬॥ વ-
ડવેધનમાં ગુરૂની લજ્યા રખાવી, વિશભોદીકથી વ્રજોદર લીધો બચા-
વી, લાખાગ્રના અગ્નીથી દીધા છોડારી રણ. ॥૭॥ હેડંબાસુર ચોરી ક-
રી મથો જે વારે, હીમને સામરથ આપ્યું સામગ્રીઆ તે વારે, ધાતાધા-
યા નથી તમે તો કેવારે. રણ. ॥૮॥ કળીરાને ત્યાંથી છોડાવ્યા શ્રી શામે
રાખી લજ્યા ઊમાચાં સકળ મુકામે, તેવી માહારી લજ્યા રાખવાનીઆ
કામે. રણ. ॥૯॥ નથી થ બે ચઢવાનું સામ્રથ માહારું, માહારે માથે સાચો
ધણી હું તને ધારું, માટે મુને દેજો સામગ્રીયા સામ્રથ તારું. રણ. ॥૧૦॥
વળણ. સામ્રથ દેજો તમતણું, યશ લેવો તમ હાથ; વ્યાસ વલ્લભ કહે
કથા, રીજ્યા દીતાનાથ.

કડવું ૧૨૪ રાગ આશાવરીની છાયા.

વૈશમપાચે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું, મસ્છવેધન મહીનાય ॥૧॥ અરજુને એમ સ્તુતિ કીધી, સમ
ચાં અસરણ સરણ; પછી સડળ સભા બેઠેલી, તેમને લાગ્યો અરણ.
॥૨॥ વીંગ્રાને નમીઓ ગુરૂને નમીઓ, કોઈ ન ચેને એમ; પછી નમ્યો
નાશાયણને, પુરણ ધરીને પ્રેમ ॥૩॥ કન્યાના સોમી દ્રષ્ટી ન કીધી, મન

થી પ્રાર્થના કરતો, સર્વની પ્રાર્થના કરીને, જળકુન્ડે પરવરતો ॥૪॥ સ-
ભામાં ડાહ્યા ડાહ્યા હતા તે; કરવા લાગ્યા વીચાર, નોહો નોહો કોઈ નીચ
ભતી, છે ઉંચનો કુંવાર ॥૫॥ ઉંચ વીના બીજે નવ નમે, ગમે તેવો હો
ય; નીચે કામ એનાથી થવાનું, એમ વડે સહુ કોય ॥૬॥ ઉંટ ઉંચુ
તાડ ઉંચો, પણ નીચ તેથી ના નમે, સાળીનું પ્રજા નમે નીચું, તે સ-
રવેને ગમે ॥૭॥ એવી સભામાં ચરચા ચાલી, બોલે ફાવે તેમ શ્રુટી;
અરબુન સામી માંડી રહી છે, સતી ધૃપતી દ્રષ્ટી ॥૮॥ એટલે એનીઠા-
શી બોલી, અમેને પડીયો વેમ, ગાલા ચુથા પેહેરેલો પ્રાણી, તે સામુ
બુઓ કેમ ॥૯॥ ક્ષત્રીના સુત રૂપને રંગે, તેના સામુ નવ બેયું; જંગલ-
નોએ જંગલી ઉઠ્યો, તે પર શું મન મોણું ॥૧૦॥ કેવારના તેને બેયા
કરોછો, પુછવા કીધું યત્ન; સતી કહે મુરખ દારી, એ છે ઠાંકેલું
રત્ન ॥૧૧॥ નહી અહંકારી નહી અભીમાની, નમ્રતા એની જણાતી;
નીચનું ફરજન બહુશો નહી, છે કોઈ ઉત્તમ ભતી ॥૧૨॥ એટલે એની
દારીયો તે, વીચારમાં પડી સાર, બેઠાએ બે હવે શું બને છે, વીશેરા
નથી વાર ॥૧૩॥ એવે સમે દુષ્ટ બુદ્ધી, બોલ્યો દુરીચોધન; મામા
ઉઠનારો કોણ હશે, વીચાર કરો મન ॥૧૪॥ મામો કહે કોઈ જંગલી
છે રહેનારો બધોર વન; રૂપાળી કન્યા દેખીને, ચઢવાનું થયું મન.
॥૧૫॥ ચરણ અમળાઈ બય છે એના, એતે શું સ્થંભે ચઢશે;
પાંચ પચાસ ડગલાં ચઢતામાં, પાણીમાં આવી પડશે ॥૧૬॥ કરણ
કેરા આયુધ માગ્યાં, બહીને મોહોટાનું નામ, માટે જરાએ ગમરાતો
નહી, થવાનું તાર કામ ॥૧૭॥ દુરીચોધન કહે ધીરજ વળી, ચીંતા
હતી બહુ પેર; પણ હવે એ રૂપાળી કન્યા, આવી ચુકી મુજ ઘેર ॥૧૮॥
મામો કહે એક વીચાર લેતું, બતાવું તુજને આંટી, થંભે ચઢીને કામ
કરવું, બહુ સ્થળ મ્હોતની ઘાંટી ॥૧૯॥ કદાપી કોઈ હોયે બળવંતો, થંભે
ચઢતાં શું ચડે; પણ ત્રાજવા નીચાં ને આવાં, તેમાં ઉતરતાં પડે ॥૨૦॥
ખીલથી ત્રાજવાની ડાંડિએ, પોચી શકે નહિ હાથ; પડતું મુકીને ડાંડી
ગ્રહે તો, થાય અતી ઊતપાત ॥૨૧॥ એટલો લાગે તેથી વાગે, ત્રાજવાં
બોમી બય; એક તરફની સાંકળ જાલે, તો બીજું ઉંચુ થાય. ॥૨૨॥ ચ
રણ મુકવો તેથી ન ફાવે; આવે લયડી ધરણ; ચાંભલે થોડો પાછો આવી,
જે સુકવા બય ચરણ. ॥૨૩॥ પ્રથમ એક પગ મુકવો પડે, એકજ ત્રા-
જવા માંય; એટલે પગના હેલકારાથી, ત્રાજવાં ખરી બય. ॥૨૪॥ કોઈ
હીને નથી ત્રાજવામાં, ઉતરવા ઉપાય; કદાપી ત્રાજવામાં પડે, તો પણ

કામ ન થાય. ॥૨૫॥ શી રીતે ધનુઃ ચંદ્રે, કેમ આવે નવેડા, વાંકુ વા-
ળવા ધનુષ કેરો, કે જગે મુકે છેડે. ॥૨૬॥ એક તરફ મુઠી બળ ફરે તો
તે નીચું બય; બીજું ત્રાજવું ઉંચું ચડે, ચરણ પહોળા થાય. ॥ ૨૭ ॥
લથડીને પડે પાણું માં પુરણ થઈ રહે હુંશ; ને કરતાં કદી એમ માનો
ચઢાવી શકે ધનુષ. ॥૨૮॥ પણ ત્યાંથી મચ્છ છ માઉ ઉંચું, તાકતું જળ
નિભાય. લોચનને પૂંછ વીંધવું તે જળમાં કેમ દેખાય. ॥૨૯॥ એક બા-
ણે ત્રણ કામ કરવાં, તે કદી કાળ ન થાય; એવી આંટી ધાંટી ધણી છે
ચાલે નહીં ઉપાય. ॥૩૦॥ દુરીયોધનનું મન વળાવી, જઈ બેઠો આસન;
એવે અરજીન પ્રત્યે બોલ્યો, ધૃપતરાય વચન. ॥૩૧॥ ઉભા થનારા થ-
બે જનારા, ચઢવાને થાઓ સ્વચ્છ; વસ્ત્ર તમારાં નીચે ઉતારો, દયોભી-
ઠાવી દો કચ્છ ॥૩૨॥ એવું સાંભળી અરજીન બોલ્યો, ઉતરાવવાં વસ્ત્ર
આ કામ; તેવી તમારે જરૂરી છે, કામ કર્યાંથી કામ ॥ ૩૩ ॥ એમ ક-
હીને પાટીયે મયો, સમરે સુંદીર શામ; સકળ સભા બેઠી રહી છે થંબને
કીધો પ્રણામ. ॥૩૪॥ તંગીયો મ્હોતો કુરતુ મોહોદ્ધ, માંથે ફાળીયું એક;
તે ભેર ચાલ્યો પ્રભુ સમરતો, ઇશ્વર સાથે નેક. ॥૩૫॥ પછી સ્થંબને બાથ
ભીડાવી, ચઢવાનું મન કીધું; એટલે ધૃપતના દાસોયે, પાટીયું તાણી
હીધું. ॥ ૩૬ ॥ વળણ ॥ પાટીયું તાણ્યું એટલે ધરીયો મન શું ટેક;
વ્યાસ વક્ષલ મુખ ઓચરે, એણે ડમલું ભરાંયું એક.

કડવું ૧૨૫ રાગ ચોપાઈ.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સાંભળજનમેજે રાજન; ધર્યો અરજીને
મન ટેક, એણે પગલું ભર્યું છે એક. ॥૧॥ એની ઇશ્વર કરશે જ્યે, પ-
છી પગલાં ભર્યા છે બેય; પોતે સમરે અસરણા સરણ, એણે પગલાં ભ-
ર્યા છે તરણ. ॥૨॥ એને પ્રસન દેવ મોરાર, પછી પગલાં ભર્યા છે ચાર;
ચઢતાં ન આવે ઉનાં આંચ. એણે પગલાં ભર્યા છે પાંચ. ॥૩॥ નથી ચ-
ઢવામાં પડવાનો ભય, એણે પગલાં ભર્યા છે છય; એને બેઠી રહ્યા ચાર
ભ્રાત, પછી પગલાં ભર્યા છે સાત. ॥૪॥ એનો નથી ક્ષત્રી જોવો કાઠ, પ-
છી પગલાં ભર્યા છે આઠ; દેખી દુષ્ટને મન બળે દલ; એણે પગલાં ભ-
ર્યા છે નવ. ॥૫॥ એને ઇશ્વર અપાવે જસ, એણે પગલાં ભર્યા છે દસ,
નથી પહેર્યા શરીર શણગાર, એણે પગલાં ભર્યા અગીઆર. ॥૬॥ છબે
જપે છે ભુગદાધાર, પછી પગલાં ભર્યા છે બાર; એને ચઢતાં ન આવેફર,

એણે પગલાં ભર્યા છે તેર. ॥૭॥ ધણી વિધાનંતમાં બાધ, પછી પગ-
લાં ભર્યા છે ચાદ; એનો ચઢવાનો સાથો. હંનર, એણે પગલાં ભર્યા પગર
॥૮॥ નથી આવીયાં મુખ ત'બોળ. એણે પગલાં ભર્યા છે સોળ; નથી
ચોળ્યાં શરીરે અત્તર; એણે પગલાં ભર્યા સત્તર. ॥૯॥ થંભ થાય છે કડ-
કડાટ, એણે પગલાં ભર્યા અરાડ; બેઠ રહી કુપતી જોગણી, એણે પગલાં
ભર્યા ઓગણી. ॥૧૦॥ એતો ચઢતાં જપે જુમદિશ એણે પગલાં ભર્યા છે
વીસ; એતો ઇશ્વરને આરાધે; પછી દસ્કેને દસ્કે વાધે. ॥૧૧॥ એને માં-
થે છે સાંચો ઇશ, એણે પગલાં ભર્યા છે ત્રાસ; એને માથે સાચો વન-
માળી. પછી પગલાં ભર્યા છે ચાળી. ॥૧૨॥ એની ચઢવામાં નહી કચા-
સ, એણે પગલાં ભર્યા પચાસ; પછી જણાવ્યું સુરાતન સાર, હવે તેનો
કરૂં વીસ્તાર. ॥૧૩॥ ઝડપના દોહરાનો રાગ. ॥ શાઠ શીનેરને મેંશી ને
વું, સો બસે નીરધાર; પાંચસેન સાતસે પગ ભરીયા, ભરીયા છે હમર
॥૧૪॥ બચ સપાટે સુર સપાટે, કાયાથી નવ કાંપે; મોહોટી મોહોટી છત્રમ
મારે, વાદરપેરે ટાંપે ॥૧૫॥ વાયુ વેગે પરવરે છે, ચઢતા નાવે ભેર; કવી
રીતે ચાલીયો જેમ, પતંગ માગે દોર. ॥૧૬॥ ચોટ ન ચુકે પગલાં મુકે,
સલા વિશ્વે થાય; આવી રીતે કે નવ ચઢીયો, એમ કહે સોરાય. ॥૧૭॥
ધસતો ધાયો ચઢયો સવાયો, જ્યાં છે આડો ત્રાસ; દડબડ દોડીને એ
આવ્યો, આડા ખીસા પાસ. ॥૧૮॥ વળણા ખીતે જે બહાણ પડયો,
જુએ શ્રી અવિનાશ; શરીર લટકતું નાંખીને, ખાત્રા લાગ્યો શ્વાસ.

કડવું ૧૨૬ રાગ ધન્યાશ્રી.

વેશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા મુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું, મચ્છાવેધન મહિમાય. ॥૧॥ એક ઘડીવાર શ્વાસ લીધો, પછી
વિચાર્યું એમ; બે ત્રાજવે બે ચરણ દેવા, ઉતરવા કરૂં કેમ. ॥૨॥ એવામાં
દુરીયોધન બોલ્યો, માંમા આતો ન પડીયો; તમો કહેતા હતા કે પડશે,
પણ પુરપાટે ચડીયો. ॥૩॥ માંમો કહે એ જંગલવાશી, ચઢવા હીમ્મત
આણે; તાડે ને ઝાડે ચઢેલો મારે, ચઢવાની રીત જાણે. ॥૪॥ તે કા-
રણથી ચઢી ગયો પણ, ઉતરવાની આંટી, ત્રાજવામાં આવડું તે, છે
મરવાની ધાંટી. ॥૫॥ માટે મનમાં રાખજે નિશ્ચયે, છે એ કન્યા તારી;
હુણે કહે હવે એમ લાગ્યું, રૂપાળી નારી મહારાં. ॥૬॥ અરજુને ત્રાજ-
વા ભણી બેયું, બરોબર નજર માંડી; ધણો લાંબો હાથ કરૂં પણ, હાં

થ ન આવે દાંડી ॥૭॥ થાંભલે થોડો ઉતર પાડો, ત્રાજવે મુકુ પાય, તે
મુકતામાં હેલકારાથી, ત્રાજવું આધુ ભય ॥૮॥ હું વચમાં ટટળી પડુ હે
ઠો, શું થાયે શામ શરીર; પડતુ નાંખી પડુ ત્રાજવામાં, ત્રાજવાં કેમ રે
સ્થીર ॥૯॥ પડતાં શરીર ધારણ રાખુ, નો મરે શોર બકોર; પડુ ને ધા-
રણ રાખવાનું, નથી મહારામાં ભેર ॥ ૧૦ ॥ અરેરે હવે કેમ થવાનું, વી-
શ્વતણા મહારાજ; તમે ઉઠાડી થલે ચઢાવ્યો, હવે લેવા માંડી ત્રાજ
॥૧૧॥ ચઢાવી બનવો તે નવ શોભ, એરે વોશ્વ મર નાય; એટલે આ
રાધન એણે કીધું, પ્રભુએ બણી વાત ॥૧૨॥ ભક્તને આધિન બુધરો
છે પોતે નંદકિશોર; અરજીનજીને અરપડુ કીધું એક કળાનું ભેરા ॥૧૩॥
શરીરમાં તવ શક્તિ આવી, વીચાર સુજ્યો મન; કોના કહો પણ કામ
કરાવે, પોતે ભુગજવન ॥ ૧૪ ॥ ધણી છે સચો નથી કાચો, જે કરેછે તે
ઠીક, મીઠ્યા મનમાં ભય રાખુ છું, હવે ન ધરવી બીક ॥૧૫॥ ધણીનું
ધ્યાન ધરી નાખ્યુ પડતું પોતે ગુણ મંલીર; બે ત્રાજવે બેયરણ પડ્યા, સ
રખે બોજરહ્યા સ્થાર ॥ ૧૬ ॥ સકળ સભા ખડખડ હશી, ચઢનારને શાંખા
શ; તેણે પ્રાકમ ભેદને પાપી, થત ગયો ઉદાસ ॥૧૭॥ બુદ્ધો માંમા બુદ્ધો
માંમા, જમડી ઝપાટે ચડીયો; ત્રાજવે પડવાની માંદી કહેતાહતા, પણ તે
ત્રાજવે પડીયો ॥ ૧૮ ॥ માંમો કહે ભાઈ ભવીશ તારું, નિકળી જો એનિ
ધાંટિ; પણ ધનશ ચડવાનું નથી, એ છે મ્હોટી આંટી ॥૧૯॥ ને આંટિ
થી ધરણ હળશે, ભરશે ભાયમ તારું; દુષ્ટ કહે રૂપાળી કન્યા, થારો રમ
કડુ મ્હારું ॥૨૦॥ એવે અરજીન ત્રાજવા માંદી, ઊંઘો રહ્યો છે સાર; ને
સમે એના સામુ ભેદને, વીચાર્યું ભુમદાધાર ॥૨૧॥ સરવ સભા સુંદીર
શોભ, બહુ શોભે રૂપતી; ત્રાજવા રિશે ભક્ત મારો, જરાએ શોભનો ન
થી ॥૨૨॥ નહી વસ વાત્રા પ્હેયાં છે ધાગા, નથી કાંઈ સણગાર એમાં
ધજ્જત માલારી ઘટે, કેહેશે શું ખુટ્યો ભંડાર ॥૨૩॥ એમ બણીને ભ-
ક્તિની ભીડે, બુધરે પેરણ કીધી; નારદજીને બોલાવીને શીખ શામળીયે
કીધી ॥૨૪॥ તવ નારદજી સ્વર્ગ સંચરીયા, ઇંદ્રરાજની પાસ; ઇંદ્ર
કહે પધારો મહારાજ, આવો મુજ અવાસ ॥ ૨૫ ॥ નારદ કહે નંદન તા-
રો, કુન્તાને આપ્યોજેહ; અરજીન છે નામ એનું; મચ્છવદકરે તેહ ॥૨૬॥
પંચાંગ દેશમાં ઇંદ્રવતને ત્યાં, કીધું છે કામ આરંભ; વસ વાત્રા નથી ધાગા
ને અંગે, એવો ચઢ્યોડે થાંભ ॥૨૭॥ ભદ્ર રહીયત રાખ રૂશી, શોભા
વંત મખાય; નેનાં મસો સુતારો, થત તારી નીંદાય ॥ ૨૮ ॥ ફેમટી
થાયે પ્હેયું છે, તુજ તન મરીખ ઊડ્યું, લોક કહે છે એના બાપ

ના, ધરમાં ખાણ ખુટયું, ૧૨૬૮ તે મુજથી સાંમળી ન શકાયું; મોટું
આવ્યો કહેવા; જવો જઇને વસ્ત્ર પેહેરાવો, સભામાં શોભા લેવા ૥૩૦॥
એમ કહીને નારદશી, ત્યાંથી થયા વીદાય; એટલે ઇંદ્રે સર્વ દેવાને, એવી
કરી આજ્ઞા ૥૩૧॥ તેત્રીસ કોટી વેમાન બેસો; ચંદન પુષ્પ ભરીને; કુંડ
ભાડંકા સાથે રાખો, અતી ઉત્તર ધરીને ૥૩૨॥ એમ કહ્યું તત્ત્વસ્વર્ગના
સુર, તરત થયા તૈયાર; ઇંદ્રના સાથે અંત્રીક્ષ આવ્યા. કરવા જેજેકાર
૥૩૩॥ સત્યવાદી સભામાં બેઠેલો, તેને થયાં દરશન; તેત્રીસ કોટી દેવને
દેખી, વીચાર કરતા મન ૥૩૪॥ કેમ આવ્યા આ સુર સ્વર્ગના હર્ષભ
રેલા એવ; આ દેખી એમ વેમ પડેછે, સ્થંભે ચઢ્યો કોઈ દેવ ૥૩૫॥
કહેછે વેશ બહતી, ચઢ્યાછે વધકુંડરાય; કોઢેકે બ્રહ્મા ચઢેલા, કોઈ કહે શી-
વદેખાય ૥૩૬॥ જે જેને કાવ તે ખાલે; કુળેને નાહ દરસન; તેણે બાણે
જંબલવાશી, એમ કરે સમાજન ૥૩૭॥ એવામાં ઇંદ્રે અરબુન દીઠી,
સ્થંભે ત્રાજવા માંય; પુત્રને દેખી લજ્યા આવી, આયુધ લીધાં ત્યાંય
૥૩૮॥ વળણ ॥ આયુધ ઇંદ્રે કરે ગ્રહાં, પેહેરાવવા સણગાર; બ્યાસ
વજ્રભ વાણી વટે, કરતા દેવ મોરાર. ॥

કડવું ૧૧૭ રાગ ભેરવના ઢાહરાની ચાલ.

વદશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા સુણજનમેજે રાય, વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું મચ્છવેધન મહીમાય ૥૧॥ ઇંદ્ર રાજ્યે ધનુષ લીધું; ઉપર
લીધું બાણ, વસ્ત્રાભુષણ પેહેરાવા ધાર્યાં બુદ્ધે પુરૂષ પુરાણ ૥૨॥ પ્રથમ
પેહેલું બાણ મારી, દધવતદારણ દારણદાખ્યું; અરબુનજનું પાંચકુતે,
સભામાં પાંડી નાખ્યું ૥૩॥ સકળ શમા ખડખડ હશી. ઇંદ્રને અંગઉલટ;
બીજે બાણે ક્ષાર કાવી, પેહેરાવ્યો મુગટ ૥૪॥ ત્રીજે બાણે મુખવાસ
આપી; મોટું કરાવ્યું લાલ; ચોથે બાણે તંગીયા ઉપર, પેહેરાવ્યો સુ-
રવાલ ૥૫॥ પાંચમે બાણે કવચ બકતર, પેહેરાવ્યાં રહી સામે; છઠે
બાણે કમ્ભર પટા, સાથે જરીનો બમે ૥૬॥ પછી ગૌરાસ્તર બાણ મા-
યું, ગૌરવર્ણ થયો સાર; તે પછી ઇંદ્રે બાણ મુકીને, પેહેરાવ્યા શણગાર
૥૭॥ રૂપે ગૌરો કેહેડો કદારો, તોરો મોતીનો માથે કરાં સાકળાં વેઢવી-
ટી, બાંધ્યા બાબુબંધ હાથે ૥૮॥ કાનમાં કુંડળ હાર હીરાના, પેહેરાવી
મોતિના માળા; અરબુનજતવ વિસ્મયપામ્યો. આ શું રયામહોમાળા
૥૯॥ સર્વ સભા પણ વિસ્મય પામી, ખુશી થયા જમતપતી; પ્ર-

ભુએ જણ્યું જે રો થયો પણ. તેજ જરાએ નથી ॥૧૦॥ સુકીત વીના
તેજ ન હોયે, માટે કષ્ટ કપાડું; પાંચ જણાને વચને બાંધ્યા છે, સુકી-
ત તેનાં અવાડું ॥૧૧॥ એમ જણીને પ્રેરણા કીધી, બળદેવને ને વાર
હળધારી તવ પુછવા લાગ્યા. એરે ભુમદાધાર ॥૧૨॥ આજનું કૌતક
કહી ન જોયું, આશ્ચર્ય દીઠું ઓણું; સ્થંભે જઇને સ્વરૂપ બદલ્યું, એ
પ્રાણી છે કોણ ॥૧૩॥ ત્રિઠલ વદા વડા વીરા, વેણ વટેલું થાપોડું તા
કુંવર એ અભુનજ, સુકીત તમારું આપો ॥૧૪॥ બળદેવજી કહે
મરકરી મુકો, અરભુન માનુ કેમ; ભગવાન કહે પ્રજ્ઞ સભાની, પુઠળ
ભુઓ ભેમ ॥૧૫॥ તવ બળદેવે જોઈને માન્યું, કહ્યું કે જયજય
થાજે, મારું સુકીત આજ સુધીનું અરભુન અંગે જાજે ॥૧૬॥ એમ
કહીને સુકીત આપ્યું, તેજ વધ્યું તતકાળ; સહુ રાજના સરખો શો-
ભ્યો, રીજ્યા નહીં ગે પાળ ॥૧૭॥ ઉઠીને ગયા ગજ સભામાં સત્યવા-
દી કને આવ્યા; એટલે ભીષ્મને વીદુરજીએ, માન્ય દઈ બોલાવ્યા ॥
૧૮॥ પાસે બેસાડી પુછવા લાગ્યા, ભાષ્મને વિદુરને દ્રોણ; આ મહારા-
જ સ્થંભે ચડીયો, એ તે પુરૂષ કોણ ॥૧૯॥ પ્રભુ કહે તમે બોલ્યાતા,
બોલ્યાનું માપ માપો; કુંવર અરભુનજી છે, તમારાં સુકીત ઓ-
પો ॥૨૦॥ સત્યવાદી કહે સાચું ન ભાસે, અરભુન કહિએ કેમ; પ્રભુ
કહે ભુઓ પ્રજ્ઞ સભાની, પુઠળ બેઠો ભેમ ॥૨૧॥ કોઈ ન ચેતે તેમ
જેજે, તવ જેવા મન મોહ્ય; એકે એકે ઉંચા યત્નને પ્રજ્ઞ સભામાં જોયુ
॥૨૨॥ સાંબો પોહોળો પોચતો દીઠો બળવંત વાયુ તન; પાંડવને
જીવના જણ્યા કે, વણા થયા પરસન ॥૨૩॥ સત્ય પુરૂષોએ સંકલ્પ કી-
ધો, અરભુનની જય થાજે; અમારાં સુકીત આજ સુધીના અરભુનજી
ને જાજે ॥૨૪॥ તે ચાર સુકીત આવીયાં કે, તેજ વધ્યું અપાર; સરવે
સભા ઝાંખી પડા. શોભ્યો સતી કુંવાર ॥૨૫॥ જે રી કન્યા તેવો જ
બનીયો, ભુજ નહિ લમાર; વર કન્યાનું જોડું મળીયું. રહ્યો નહીં ફેર-
ફાર ॥૨૬॥ પ્રભુ જોઈને આનંદ પામ્યા, વર શોભે સરવર્થી; પણ ક-
ન્યાના સરખો થયો ત. મુજ મન માનતું નથી ॥૨૭॥ દુપતીને અગ્ની-
માન રહેશે કેહેશે થયો મુજ જોડ; એનાવી વિશેષ શોભાડું ત્યાર; ના-
મ મહારૂ રણછોડ ॥૨૮॥ એમ ધારી જઇ અસન બેઠા, વાત નિચારી
કીધી; ભક્તને માટે પ્રેરક પ્રભુ. પ્રેરણા ધરમને કીધી ॥૨૯॥ તવ ધરમ
રૂપીને વચાર આવ્યો, હું તો વિષમય પામું; અરભુનજીને જોઈને ભુ-
એ ચારે ભાઈના સામું ॥૩૦॥ આ હતા જેવા તેવાને તેવા; ઉપર મ-
થો જેઠ; વડા આણુપણથી અમ શોભ્યું, કોણ હશે નર તેઠ ॥૩૧॥

છતી વિદ્યાએ રહુ અજણ્યા, એ તો મોટી ઉતારી; નિશ્ચય કરજા
ઓસનવાળા, રૂશીએ માંડા સમાધી. ॥૨૧॥ જનદ્રોષીએ બેવાથી જન-
દ્રુયું, છે કુન્તાના તન; સ્થંભ ઉતર અરજીન ચઢ્યો છે, પ્રમત જુમ-
જવન ॥૨૩॥ એણે જાણી સમાધી ઉતારી, દલમાં લાગ્યું દુઃખ; અરે
પાંડવને તીછકાર્યા, શું દેખાડુ મુખ. ॥૨૪॥ એમ કરીને રડવા લાગ્યા,
ચોધારે આંસુ જાય; સમુદ્રમાં જ પાપાત કરે, કંપાંત માંડ્યું ત્યાંય. ॥
૨૫॥ વળણા ॥ ધ્રુમે કહ્યાન્ત માંડીયું નેત્રે ભરતા નીર; વ્યાસ વદ્ધેભ
વાણી વદે, છોડવું ધાર્યું શરીર.

કડવું ૧૨૯ રાગ આશાવધનેર દોહરો.

જઈ પડુ તે સામરમાંયે, હવે હુંતો શું કરે; ॥ ૧ ॥ ધ્રુમ રૂશીએ
આકંદ માંડ્યું, કરે વિવિધ વિલાપ; છતી વિદ્યાએ હું છેતરાયો. ધી-
યા જનમનાં પાપે. હવે હુંતો શું કરે. ॥ ૨ ॥ આળસુને ઘેર અંજા પ-
ધારે પણ, આળસુ ઊઠી નવ ન્હાય; જ્યારે અંજાજી જતાં રહે તેની,
પુઠે પાપી પસ્તાય. હવે. ॥૩॥ કામની ચંચુમાં રત્નજ આવેને, મર-
કટને મોતી હારજી; તેવા પાંડવ મારે હાથ આવ્યા, જેવી કાલરને
તરવારે, હવે. ॥૪॥ અંધની નારી આલુપાય પહેરે પણ, અવરથા અ-
વનાર જાયજી; બેહેરાની આગળ શંખ પુકે તોહે, હાડકાં કરડ્યાં કહેવા-
યે. હવે. ॥૫॥ ચકવીને માળે મોટા પધારે, અડ ગણ ભંડારજી; તે
વા મારે ત્યાં રોજ પધાર્યા; કુન્તા સતીના કુવારે. હવે. ॥ ૬ ॥ કાપડી
જાણી ટકવા ન દીધા, મેં મારા મડના માંયજી; હરીજન દાતા દીનતા
વળા, ફરિયાં મુજ ઘેર કયાયે. હવે. ॥૭॥ એમ અતીશે આકંદ માંડ્યું
જેયું ધરમ રાયજી; ભીમ વીરા હું જે સમજવું, આ વેળા કલેશ ન
થાયે હવે. ॥૮॥ એ બ્રાહ્મણે રડવા માંડ્યું છે, અરજી થયે જતોનોજી;
ભીમ કહે એને રડવા દો વીરા બ્રાહ્મણ છે એ મતાનોરે. હવે ॥ ૯ ॥
॥ વલણ ॥ એજ મત નો વિમ છે, ક્યાં હતા તિછકાર; વદે વદ્ધેભ
ધરમે કહ્યું, ભીમ તુજને પ્રિકાર.

કડવું ૧૩૦ રાગ આશાવરીનો દોહરો.

વૈશમપાયે એણીપેરે બાધ્યા મુજ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવુ, મરજવેદન મહિમાય. ॥૧॥ ધર્મ કહે પ્રિકાર તુને, હજી ન
આંખું જ્ઞાન, બ્રાહ્મણની ને માતની, કરણી, એવીએથી સામાન્ય. ॥૨॥ એ

મ કહીને ધરમ રાજ, છાના રાખવા ઉઠે; કોઈ ન ચેતે એમ બાવી, ઉભા
 ધરમની પુટે ॥૩૥॥ ઓ મહારાજ આશુ કરોછો, ખોટો ચઢયો કેમ નાહ;
 દેવો બેઠાએ અરજીનજીને આવેળા આશીરવાદા ॥૩૭॥ અમારે બહુ ઇચ્છતા
 હોતો, આંસુ ન ઢાળો લોચન, એવું સાંભળી ધરમરૂશી; મુખ વચ્ચ વચન
 ॥૩૮॥ એરે ધરમ મહારી આગળ, છુપાવી રાખી ભત, શું કું શરૂ હતો
 તમારો, કરત-કોઈને વાત ॥૩૯॥ ધરમ કહે ભુલે અમારી; હવે ન દેવો
 દોશ; બનનાર વસ્તુ બેની મધ, જળ વહી મથે શો શોષ ॥ ૭ ॥ તવ
 ધરમ રૂશી રહી મયા છાના, કશું પાંડવ જય થાએ; આજ દીન મુખી-
 નું સુકીત મહારું, અરજીનને અંગે ભાળે ॥ ૮ ॥ અરજીનને સુકીત સો-
 યું, વધું તેજ અપાર; ધરમરાય ઠેકાણે બેઠા, બેયું ભુમદાધાર ॥૯॥
 ધરપતી કરતાં અરજીન શોક્યો, મહતા ઉતારી નાંખી; તેજતણા બી-
 બકાર છુટ્યો, કન્યા પડી મધ બાંખી ॥૧૦॥ પ્રભુ બેઠને આનંદ પામ્યા
 વર શોક્યો સર્વથી; રવિથી ઝાંખો દીસેછે માટે, મુજબન માનતું નથી
 ॥૧૧॥ અઢળક ઢળીયો પોતે સાંભળીયો, કાંઈ ન રાખી નુન્ય; ભક્તને
 હરજીએ અરપણ કીધું, એક વરસતું પુન્ય ॥૧૨॥ એટલે અંગમાંથી
 તેજ છુટ્યું, શોભા વધી મધ ધણી, સુર્યના તાપને એની શીતળતા બ
 છે બીજે દીનમણી ॥ ૧૩ ॥ ઉપર સુર્ય અરજીન વચમાં, બેઠોને તેજ
 પ્રકાશ; તે તેજ પડ્યું કુંડના જળમાં, જળથી થયો ચીદા ભાશ ॥ ૧૪ ॥
 તે આભાશે સભા શોભી; તેજ તણા બી બકાર; ઝંપુક ઝંપુકારા માર,
 બેએ ધરપતી નાર ॥૧૫॥ મોઢુ ઉતારી બોલી એ નારી, સાંભળે
 સૈયર સહિ; ઓ વરસ્યંબે ચડયો તે મુને, પરણ્યો કે નહિ ॥ ૧૬ ॥
 દાશીયો બેઠને વિસ્મય પામી, યે અયું કાળજી કાચું; કાચું રતન તમે કે
 હેતાંતાં, બે તમ બોલ્યું સાચું ॥૧૭॥ મહારાશો નહી એ વરવરશે, તવ
 મન ધીરજ આવી; ધરપતી સામુને સામુ ભુલેછે, પ્રેમ પતી ભાવ લાવી.
 ॥૧૮॥ એવે અરજીને ધનુશ લીધું, ચઢાવવા વીચાર; અચ્યું કે અંક
 છોડા કયાં મુકુ, શા પર દેડ બાર ॥૧૯॥ એકજ જાજવે ટેકો મુકીને, બે
 કદી ભાર દેવાય; તો બીજી જાજવું ઉંચું ચઢે, અર્ધ પોહોળા થઈ બય
 ॥૨૦॥ એટલે ટટળી પડુ પાણીમાં, થાય સભામાં ફાંશી; થંભને ટેકો દે
 ભાર દેડ. તો વણ ફાંશીએ ફાંશી ॥૨૧॥ ધક્કાથી જાજવાં બય આખાં,
 ઝોલા ખાઈને પડું; કમ કરી ધનુષ ચઢાડ, કયાં લગી હું રડવડું ॥૨૨॥
 શરિરનો મધ્ય ભાગ નાખી, તે પર દો અણીઆર; સામ્રય કરતાં
 મુસર પેસે, તો થાય મરણ મહાર ॥ ૨૩ ॥ અણી મુકી બેઠું સહિ બે-

ડું, બહી મુકયો એક છેડો; જરા દબાવતાં પેસવા માંડ્યુ, બહુ કે
 આવ્યો નવેડો ॥૨૪॥ તરત પાછું ઉપાડીલીધું, બભરાયો અપરમપાર, અરેરે
 ચઢાવી બનાવ્યો, એરે ભુજદાપાર ॥૨૫॥ પાકી મરકરી મ્હારી કરાવી,
 શું કરવાને ચડાવ્યો; વસ આભુશણ તેજ વધાયું, મરવા દીપાવ્યો
 ॥૨૬॥ આટલી આંટી મ્હોતની ધાંટી, તેમાંથી તમે ઉમારો; પ્રથમ જે-
 વી આંધ્ર જાલી તેવી, જાણાને પાર ઉતારો ॥ ૨૭ ॥ એવી સ્તુતી કરી
 પ્રભુની, પુરણ ધરીને પ્રેમ; તેવ પ્રભુએ શામું બેયું, ગુંચવાયછે હજી
 કેમ ॥૨૮॥ ભક્ત તણી ભીડ ભુધરે બહી, આપ ચીંતાનાં પેઠા, ગો-
 વીંદ વાયુને ગોળો થઇને નાભી ઉપર જઇ બેઠા ॥ ૨૯ ॥ દુંટી ઉપર
 હોડા વાગે, એમ લાગ્યું જે વાર; અરભુનજીને આસ્તા બેઠી, અહીં મુકી
 તે વાર ॥ ૩૦ ॥ જેર કરિને દબાવી, પેદું નહીં અહીંઓર; અરભુને
 બહુ ધણી છે સાચો, શા સાઈં ભય ધાર ॥ ૩૧ ॥ એવું બહી બીજે
 છેડો, ધનુશકેરો જેહ. એકજ હાથે જેર કરીને, વાંકું વાળ્યું તેહ ॥૩૨॥
 બીજે હાથે દોર ચઢાવી, તેવો થયો ટંકાર; ધનુશ ચઢ્યુ એટલે તો
 બોલ્યો અંધ કુંવાર ॥૩૩॥ આ માંમા તમે કહેતાતા, ચાલ તેમ મ-
 રશે મથી, પણ ધનુષ કરણ રાખતું, એનાથી ચઢવાનું નથી ॥ ૩૪ ॥
 મામો કહે ભાઈ ભેટ મ્હારા, મેં તુને કહ્યું એવું; પણ નીચું બેઠું બા-
 ણું ઉંચું, મારી કરે કામ કેવું ॥૩૫॥ એક બાણ શું ત્રણ કામ કરશે, જે
 મનમાં વિચારી; દુર્યોધન કહે એછે આંટી, કન્યા થવાની મ્હારી ॥૩૬॥
 એમ પાછો મન વાળીને બેઠો, સાંભળને તું રાય; આ ઠેકાણે સીધાન્ત
 લેવું, કેવું માંડું દેખાય ॥૩૭॥ દુરીયોધનની બોલીચાલી, રીતી નીતી
 જેહ; તે પ્રમાણે જે જન રાખે; દુરીયોધન તુલ્ય તેહ ॥૩૮॥ પાંડવની
 સંતોશ શીલતા, રીતીનીતી સુદ વાણી; દીનતા કયા એવી રાખે, તે
 પાંડવ તુલ્ય પ્રાણી ॥ ૩૯ ॥ કયા તો દ્રુપદ રૂપી, સાધાન્ત એવું
 કેવું, જેવી જેની રીતી તેવું, તેને બહી લેવું ॥૪૦॥ ઇતીહાસ કહિરવ
 પાંડવ કેરો, તે બહુવે નથી મુક્તી; મુક્તીને માટે બહી લેવી; નીતી
 અનીતીની મુક્તી ॥ ૪૧ ॥ વળણ ॥ મુક્તી મુક્તી કારણે બહુવી
 શ્રોતા જન; વ્યાસ વક્ત્ર એમ ઓચરે; શું કયું ઇંદ્રને તન.

કડવું ૧૩૦ રાગ સાખીની ચાલ.

વેશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, મુણ જનમેજેરાય; વીસ્તારી તુજને

સંભાળાડું, મચ્છવેદન મહીમાય ॥૧॥ અરભુનજીએ ટંકાર કીધા, થહ
 વી ધનુશા વિચાર કીધા મચ્છ વિંધવાને, હૈયામાં ધરી હું શ ॥૨॥ એ-
 વામાં દુરિયોધનરાજીએ, બોલાવ્યો રાજકરણ, કહ્યું કે આ મચ્છવેધકર
 શે, વરશે ઉતરી ધરણ ॥૩॥ કાળે મોઢે ભડું પડશે, આપણને ધિક્કાર,
 કરણ કહે જો દુરિયોધન, મુજ મનનો વિચાર ॥૪॥ ચઢનારો મચ્છવેદ ક-
 રશે. તેજ જ મારિશ બાણ, ત્રાજવામાંથી નિચે નાંખી, કાઢુ એના પ્રાણ.
 ॥૫॥ નીચે પડે તવ સરવે ભાઈએ, મારી પમાડવો મરણ, તે વેળા હું રૂ-
 પતીનું. કરિ જવાનો હરણ ॥ ૬ ॥ નીચે તુજને પરણાવવાની ચીંતા
 મુજને પેઠી, દુષ્ટ કહે મુજને એમ લાગ્યું, હવે મ્હારે ઘેર બેઠી ॥૭॥ આ-
 શા આપી કરણ ગયો, જઈ જોડો આસન, શકુની માંખાએ સમજાવ્યા.
 અંધ તણા સૌ તન ॥૮॥ સાવચેતીથી શરવે બેસો, હાથ મહિ હથીઆ
 ર, તવ કૌરવો આયુધ લઇને, બેઠા થૈ તૈયાર ॥૯॥ તે સંહુ સભાએ નજરે
 ભેયું, કોપ્યા કૌરવ કરણ, કન્યા મુખે નથી વરવાની, થસે રૂપાળીનું
 હરણ ॥૧૦॥ રૂપતનું ધુળધાણી કરશે, અંધ તણા કુંવાર; એવી ચરચા
 બાણી સભામાં, ભય ભયાં સહુ સાર ॥૧૧॥ રૂપરશ્મીએ કૌરવોને, દીઠા
 મહાં હથીઆર; ભણ્યું કે એ અરભુન ઉપર, છેવટ દેશે માર ॥ ૧૨ ॥
 એમ ભણીને સર્વ રૂશીને, ચેતવણી કરી એમ; આપણી સભામાંથી વર
 ઉઠ્યા, મરવા દઇએ કેમ ॥ ૧૩ ॥ આપણે એ વરના બનેયા, હાંધથી ઉ-
 ઠ્યો મોઢે ન મરવા દેવો ॥૧૪॥ થનાર વસ્તુ હશે તેથારો, કરવો કાળોકેર;
 કે.રવ વરરાયને મારે તો આપણે મારવા ઠેર ॥૧૫॥ એમધારી સૌ તૈ-
 થ.ર થયા, વઢવાને મન કીધાં; કેકકહે હું મારીશ સરવે, કેકેતુમડાં લી
 ધાં ॥૧૬॥ કેકહે આંખ્યો પુરવાને, મારવા ભસ્મના ગોળા; કેક કહે આ
 ચમનીયોને ગોઢે ફાડી નાખવા ડોળા ॥૧૭॥ કેક કહે તુમડાં ફેડીશું,
 કૌરવને લેલાટ; બ્રાહ્મણ કોપ્યા ભક્તની લીડે, બોઠો બરોબર ઘાટ.
 ॥ ૧૮ ॥ એવામાં રૂપતરાજીએ, રૂપતીને એમ કહાવ્યું; હાથણી બેસી
 આવો સભામાં, ભવીશ ભલેરૂં ભાવ્યું ॥૨૦॥ સણુમરી હાથણી મંગા
 વી, ધરપતીયે તેવાર; મુઠમાં સોનાનો કળસ આપ્યો, શોભાતણા નહિ
 પાર ॥૨૧॥ ધરપતી ઉઠી ઝરખેથી ઉતરી મ્હેલથી હેઠી, વરમાળા બે
 કરમાં લઇને, હાથણી ઉપર બેઠી ॥૨૨॥ પુકળ હાશી ચામ્બર ઢોળે,
 બેયા જેવી ચમ ખુબી; સભાની વચમાં જળ કુંડાળે, આવીને કન્યાઉ

ભી ॥૨૩॥ હરખી ઉઠવા ભીમસેન બળીથો, ઉઘો નીચો થાય; પલુ યો
નો ભુજ આલી બેઠા છે, પોતે ધરમરાય ॥૨૪॥ અરભુનજીએ ધનુશ
ચઢેલું; ધર્યુ દ્વીભુજ વિશે; તે વેળાએ અરભુનજીની, મન્ટી અસોઠીક
દીસે ॥૨૫॥ તે દેખી શેદેવ ભેશીને, ઉપજ્યો અતી પ્રેમ; હશી હશીને
ધરમ પ્રત્યે, કહેવા લાગ્યા એમ ॥૨૬॥ વળણા શેદેવ કહેવા લાગીયા
આતો વાત અનુપ; વઢે વલ્લભ ભેશી કહે, ભુઓ ભુપતું ૩૫.

કડવું ૧૩૧ રાગ કનડાની સાખીનો.

ભુઓ ભુઓ ભુપનાં ૩૫, ધનુશધનંજય ધર્યુરે; ભુઓ ભુઓ અરભુ
નજીતું ૩૫, ધનુશ ધનંજય ધર્યુરે શેદેવજી મુખ બોલીયા, મુણો ધર્મ
મુભણ; ત્રણ ત્રણ વરસ દુખ વેઠીયું, તેતો આજ પડ્યું પરમાણ, ધનુ-
શ ॥૧॥ લાખામહેમાં બાળીયા; દુષ્ટે કરી અન્યાય; ત્યાંથી ઉમરી વન
રહ્યા, ભીમ પરણ્યો હેડંબા કન્યાય. ધ. ॥૨॥ હેડંબા ચોરી ગયો, દેનાર
દેવને દુખ; તેને ભીમે મારીઓ, કર્યું છત્રેશ્વરને સુખ. ધ. ॥૩॥ પછી કળી
રા લંછ ગયા; પોતાને અવાસ; ચોગી વેશ ભીમે ધરી, કીધો દુષ્ટજનો-
નો નાશ. ધ. ॥૪॥ તે પછી એકચંદ્ર ગયા, સ્ત્રીતી કરી બહુ દન; બક-
રાક્ષને મારીયો, ભીમે ઉમાચે વિપ્રનો તન. ધ. ॥૫॥ નીત્યના પાંચ
અબ હણે મનુશ મારે એક; હંમશ છ જીવ ઉમર્યા; કર્યો પુન્ય તણો
વીવેક. ધ. ॥૬॥ ત્યાંથી ધ્રુમને મઠ ગયા, સમર્યા અસરણાસણ, (વપ્રતણા
પુજન કર્યા, અને નીત્યાન આંખ્યાં ચર્ણ. ધ. ॥૭॥ ટાઢ તાપ વેઠ્યા વન
વિશે, દુખમાં ન રહી ન્યુન, દુખ વેઠી ભ્રમવત ભળ્યા, તેતો આજ
ઉગ્યું પુન્ય. ધ. ॥૮॥ વસ વપુપર ક્યાં હતાં, ક્યાં હતા સણુમાર; તેજ
મોઢા પર ક્યાં હતું ઢળ્યા અઢળક ભુમદાધાર. ધ. ॥૯॥ સુર્યસમ છળી
અરભુનની, ભુઓ મહારા વિર; ધનુશ શોભે બે ભુજમાં, કેવો ઉભો છે
ગુણ મંભીર. ધ. ॥૧૦॥ વળણા ગુણ મંભીર વિર આપણો, ધર્યું ધનં-
જય નામ; વ્યાસ વલ્લભ કહે કથા, ભક્તને શીઝે રામ.

કડવું ૧૩૨ રાગ ધોળ.

બોઝ્યા બોઝ્યા વૈશમપાયે વચનરે, સાંભળ સાંભળ જનમેજેરાજન
૧ ॥૧॥ અરભુનજીએ, ધનુશ ધરીયું હાથરે; મદા રાખી સમરે શ્રીવેક-

૬ નાયરે ॥૧૦॥ બેયું એણે મછના સામુ મનરે; દીસે નહી મચ્છાનું
પુછ લોચનરે ॥૩૥ આકાશ કેરા, વાયુથી મચ્છ ચઢી ચાકરે; વાયુવેગે
ફરેછે આડો આંકરે ॥૪૥ અરબુનજીએ વીચાર કીધો મનરે; કેમ ત-
કારો મચ્છાતણું લોચનરે ॥૫૥ જળમાં બેઠ, તાકીને મારણું બાણરે;
મચ્છને જળને છેદુ છ મઉ પરમાણુરે ॥ ૬ ॥ મચ્છા હોએ સ્થીર તો
તાકી સકાયરે; હવે મુને, ગુચ્ચવણ પડી જમરાયરે ॥ ૭ ॥ સ્તુતી કીધી,
તવ પ્રભુએ ભણ્યરે; અંતરયામી હેત અતી મન આણ્યું રે ॥૮॥ મે-
રક પ્રભુ પેરણા કીધી તે દનરે; મચ્છ પાસેનો બધ કીધો પવનરે ॥૯॥
કરી કરણા પોતે શામ શરીરરે; સોત્રણુ મચ્છા તરત થઈ ગઈ સ્થીરરે
॥ ૧૦ ॥ તે દેખીને અરબુન માન્યું મનરે; હશી હશીને જપતો શ્રી
ભુમજીવનરે ॥૧૧॥ પછી પોતે જળમાં બેયું સતી તનરે; તવ દેખાયું
મચ્છાતણું લોચનરે ॥૧૨॥ પડે મચ્છનો, પરછાયો જળમાંયરે, સ્થીર
રક્ષાથી દરપણુ તુલ્ય દેખાયરે ॥૧૩॥ પછી પોતે મચ્છ વીધવા મન
કીધુરે; ભાયામાંથી એક બાણુ કરમાં લીધું રે ॥ ૧૪ ॥ તેના ઉપર શ-
ક્તીના મંત્ર ભણ્યો સારરે; પછી તેના ત્રીભાગ ગણ્યા તે વારરે ॥૧૫॥
પેહેલે ભાગે બ્રહ્મા મુકયા તતખેવરે; વચમાં વિષ્ણુ છેલ્લા મુકયા મ-
હાદેવરે ॥૧૬॥ વાયુ મંત્ર ભણ્યોને ન રહિ નુન્યરે; ઉપર મેલ્યું ધરમ
રાયનું પુન્યરે ॥૧૭॥ એવી રીતે બાણુ કર્યું તક આરરે; પછી બેયું જ-
ળમાં સતીને કુંવારરે ॥૧૮॥ કેહેડયો વાંકી વાળી કરે મનસુખારે; અ-
રબુનજીતો ત્રાંસમાં ચઢી ઉભોરે ॥૧૯॥ અરબુન ઉભો ત્રાંસમાં, સાં-
ભળને તું રાય; ંયાસ વલ્લભ મુખ ઓચરે મચ્છવેધનો મહીમાય.

કડવું ૧૩૩ રાગ ટેક વિના કટાવનિ છાયા.

અરબુનજીતો ત્રાંસમાં ઉભો, ત્રાંસમાં ઝિલો શોભે સુખો, મછ
વીધવા છે મનસુખો, આપ રહેમાં ઉલટ આણી, સમજણ શાણી,
મીઠી વાણી, પ્રઉઠજ પ્રાણી, કામ વિખાણી, સમયાં પોતે પુરશ પુરા
ણી, ભુમજીવનને સાચા ભણી મન ધાલીયું, અંજ ફાલીયું, બાણુ ગ્રા-
લીયું, કલમીશ હણીયો, ગણીત ગણીયો, મંત્રજ ભણીયો, વેલો વ-
ણીયો, ફલડું લડાવ્યું, ધનુશ; ચઢાવ્યું, બાણુ ચઢાવ્યું, આપ પડ્યો
પાપજ ખોયું મનડું મોહી, જળમાં બેયું કેહેડયોને તો વાળી વાંકી, ન
ભય થાકી, પુઢી પાકી, ન રહે બાકી જળમાં ગ્રાંખી, મછ તાકી, રં-

એ રેલીયું; બાણ મેલીયું, ખુબ ઠેલીયું, ખરર લેધને ચપળે ચાલ્યું, ન રહે આલ્યું, ફેદે ફાલ્યું, માતંગ માહાલ્યું, હળહળ હાલ્યું, સણ સેણ સણસણ, સરરર કરતું, થંભે કરતું ભટકમ ભરતું, પાર ઉતરતું, પાછું ન ખરતું, પવન વેગથી જાણે મેઘથી, આલ વેગથી, વીજળી છટકી, ન રહે ભટકી, ખરીજ ખટકી, ઝાય ઝટકી, પાડે પટકી, એવી કટકી, કેમ રહે અટકી, આવી પહોંચ્યું મચ્છની પાસે, તરકટી ત્રાસે, સાચુ ભાસે, અધર વાસે. ફરરરફુરક ફર ફર બોલે, પોહોચ્યું રામ ના બાણની તોલે, ચડીયું ઝોલે, જરા ન ઝોલે, બ્રહ્મા મંત્રે જગ્ગર દોડ્યું; ન રહે ઓડ્યું, જુગતે બેડ્યું, એવું છોડ્યું ફટાક દધને લોચન ફોડ્યું, પછી તે કટકો હેઠો પડીઓ; વિષ્ણુ કડકો ઉંચો ચડીઓ, નર દમ નડીઓ; જધને અડીઓ, ઘાટજ ઘડીઓ, પુછ ઉપર તો ઉલટ વ્યાપી, માપે માપી, નીશાની આપી; તે પ્રમાણે ખચક દધને નાંખ્યું કાપી. ને પછી કડકો શંકર કેગ, મારે ફેર. ઘાલ્યો ઘેરા, કામજ કીધુ, ચાલ્યું શીધું, જરા ન ખીધું, ઉઠાવી લીધું, શીવને મંત્ર; બહુજ બળમાં, કોટી કળમાં, એકજ પળમાં, છરરરરર છબાક થધને ફેંક્યું જળમાં, દેખી દેવે કરી પુલ વ્રધી, કાપી કપી. જુએ દ્રધી, સર્વે શ્રધી દુડંભા ડંકા દેવના વાગ્યા; સારા લાગ્યા; સઉ ભય ભાગ્યા; ભાગ્યવંત પાન્ડવો જાગ્યા; વલ્લભ વદે મછાની હોડ, પુરણ થધને પોહોચ્યા કોડ; બોલો જે જે શ્રી રણછોડ ॥ વળણા જય જય શ્રી રણછોડજી કર્યું ભક્તનું કામ; શ્રોતા શ્રદ્ધા રાખીને, સમરો શીતારામ.

કડવું ૧૩૪ રાગ ઝડપનો દોહરો.

બાણ વડે જળ મચ્છ નાંખ્યું, વરત્યો જેજેકાર; તે સમે કરણરાય ઉઠ્યો, ઊઠ્યો અંધકુંવાર ॥૧॥ આયુધ લીધાં ભુજ વિશે, જુએ સધળો સાથ; તે સમે ભીમ ઉભો થયો, મરડી ધરમનો હાથ ॥૨॥ છલંગ મારી આવ્યો સભામાં મનમાં ધરી મનસુબો; જળ કુંડને કીનારે જધને, વાયુનો નંદન ઉભો ॥૩॥ મરજના કરી ઘાટો કાહાઠ્યો, વીરા ધારણ દેવું; ઉતરવાની તસ્દી ન લેશો પડો હું ઝીલી લેવું ॥૪॥ તવ દુરીયો-ધને ભુમ પાડી, ઓ મામા આ ભેમ; મામાએ કહ્યું મારમ ઝાલો, રધએ કુશળખેમ ॥૫॥ ભીમને બેઈ મનમાં વિચાર્યું, પોતે રાજ કરણ; મ્હારે બોલેલું મીથ્યા જશે, કરે કન્યાનું હરણ ॥૬॥ ભીમની દ્રષ્ટી ઉંચીઠી.

ઠી. કન્યા હરવા જાય; એવે ભીમે જતાં જાયો, ચીતમાં ચટપટી થાય.
 ॥૭॥ ભાઈનાં લાગ્યા ભાઈ ભોમવશે. કન્યાનું હરણુ થાશે; મેહેનત કરે-
 લી છુટી પડશે, ઇજ્જત અમારી જશે ॥૮॥ એમ જાણીને હોટ મુટી,
 વાયુને કુંવાર, કરણનો જઈ કાન ઝાલી, ચોઢયા તમાચા ચાર ॥ ૯ ॥
 કરણ રાજ ત્રાસ પામ્યો, આ મુજને કયાં નડીઓ; એટલામાં ભીમજલમ
 મારી, હાથણી ઉપર પડીયો ॥૧૦॥ એટલે હાથણી થઈ ભોંયભેગી, ઝડો
 દર કહેડ બાંધે, ઇંડપતીનું પાંગોઢુ ઝાલી લીધી પોતાની બાંધે ॥ ૧૧ ॥
 કન્યા લઈને ત્યાંથી નાઠો, સભાની બારણે જાય; કુંભારના ધરભણીએ
 આવ્યો જ્યાં પોતાની માય ॥૧૨॥ બારણેથી એમ બુમ પાડી, આ ઝંધ
 મા હું આવ્યો; ભુએરે ભુઓ જનેતા, એમુલ્ય વસ્તુ લાવ્યો ॥ ૧૩ ॥
 કુંતાએ જણ્યું કયાં ખાવાનું, કાં રમવાનું હશે; કાં મુજને મરાવવા
 ફાંફાં, બોલતો હશે મશે ॥૧૪॥ એવું સમજી માતા બોલ્યાં, ભેથાનું
 ભેથાર; જે લાવ્યો હોય તેમાં બેટા, પાંચેનું સંચાર ॥ ૧૫ ॥ ભીમે જઈ
 તવ કન્યા મુકી; શું બોલી તું માતા; આજ સભામાં મજ્જવેધ કીધો,
 આપણો અરભુન બ્રાત ॥૧૬॥ કન્યાનું ત્યાં હરણુ થતુંતું માટે ઉચકી
 લાવ્યો; ન બોલવાનું તુતો બોલી, વીચાર કાંઈ ન આવ્યો ॥૧૭॥ માતાને
 એમ ઇબકો દેછે, વાયુ દેવનો તન; તવ કુંતાજી રડવા લાગ્યાં, આંસુ ભ-
 યાં લોચન ॥૧૮॥ બળ્યું આ જીવડું ઘડપણનું ફાવે તેમ બોલાય; ક-
 ન્યા દેખી ભીમ લગ્નચાચો, ઠીક બોલી ગયાં માય ॥૧૯॥ એમ જાણીને
 ભીમ બોલ્યો, શાને કરો વિલાપ, તમારૂં બોલ્યું પાળો નહીં તો બ્રહ્મ
 ત્યાનું પાપ ॥૨૦॥ એમ કહીને ત્યાં રહ્યો બેસી, સભા વીધેશું થાય; જરી
 મના તમાચા ખઈ વળ્યો પાછો, કોઈમાં કરણ રાય ॥૨૧॥ જળકુંડાળે
 ચાલી આવ્યો, બાણુ ધનુશ પર લીધું; ત્રાજવામાં અરભુનજીને બા-
 ણુજ ભોંકી દીધું ॥૨૨॥ અરભુનજીને તે બાણુ લાગ્યું, પ્રાણુજ ઊંચો
 ચડીયો; બાણુને ધક્કે ત્રાજવામાંથી અરભુન હેઠો પડીયો ॥ ૨૩ ॥
 પડ્યો તેવો આવ્યો પાણીમાં કઊંરવે કહાડ્યો બહાર; જળકુંડનીકીનારે
 નાંખી, દેવા માંડ્યો માર ॥૨૪॥ સો ભાઈએને છ કારભારી, ધણુક કોપે
 ચડીયા; તે દેખીને બ્રાહ્મણ ઉઠ્યા. મારવા તુટી પડીયા ॥૨૫॥ કૌરવમારે
 અરભુનજીને, છોડાવ્યા નવ છોડે, તુમડા લે બ્રાહ્મણ લોકો કપાળ સહુના
 ફોડે ॥૨૬॥ ભભૂતીનેગોળા મારી, ડોળાપુરી નાખે; મડદાપાદ્રનોમહારકરી
 મારો મારો ભાખે ॥૨૭॥ કૌરવ ઉપર દ્વીજ લોકોએ, ધણુ તોફાનમચાવ્યું;
 એવામાં મળપતને ત્યાં, ભીમને સાંભરી આવ્યું ॥૨૮॥ અરેરે એકલો

છે ભાઈ મહારા, એમ જાણીને ઉઠયો દોડતો, આવ્યો મુરો સભામાં,
 રોસ ભરેલો રૂઠયો ॥ ૧૮ ॥ ભાઈ ચળાતો દીઠો સભામાં, મેઘનાદે
 મડમડીયો; વાયુ નંદન કોપ કરીને, જળકુંડ વિશે પડીયો ॥ ૨૮ ॥
 થંભને બાજ્યો ધણોડ બાજ્યો. હસ્તીનીપેરે ત્રાડયો; બાર માહિનો ગાં-
 ભલો તે, હથ્થ્યાવી કાઢાડયો ॥ ૩૦ ॥ તવ દોરવ ત્રાસ પામ્યા, થારો
 કાળો કેહેર; માંભો કહે ભાઈ સેવે નાસો, માર્યા જઈશું ટેર ॥ ૩૧ ॥ એમ
 જાણી અરબુનને મુકયો, મુંઠમતાના માઠા; લીમના લયથી હરામ ખો-
 રો, જીવ લઈને નાઠા ॥ ૩૨ ॥ એટલે આવ્યા અંતરયામી, આવ્યા ત્રણે
 ખાત; લીરમ વીહરને દરોણુઆવ્યા, વળી રોહણી કુંવાર ॥ ૩૩ ॥ ખમ્મા
 ખમ્મા કરી ઉઠાડયો, અરબુનને તે વાર; સૌ સભાએ પાંડવ જણ્યા,
 વરયો જેજેકાર ॥ ૩૪ ॥ સ્વયંવરની રીતી એવી, જેની થઈ કન્યાય;
 તે એકલો રહે બાકી બીજા, સૌ સૌને ઘેર જાય ॥ ૩૫ ॥ પણ તે દોડે
 પાંડવ જણિ, રેહેવા કથો વિચાર; પાંડવને પરણાવ્યા પછી, વેરાઈ
 જવું સાર ॥ ૩૬ ॥ પાંડવ ઉપર પ્રેમ એવો, કોઈએ ધર્ષો નહિ ગર્વ; આ
 મળ આજ્યા અરબુનજી ને, પુઠે આજ્યા સર્વ ॥ ૩૭ ॥ ચાલી આવ્યા
 પ્રજાપતને ત્યાં, પુરણુહરખમાં પેઠા; બોમી ઉપર આસન વિના, રાજ
 રૂશી સહુ બેઠા ॥ ૩૮ ॥ જાલવ સહીત સઘળા બેઠા, એટલે બેઠા ધરમરાય;
 અરબુનજી ધરમાં જઈને, માતાને પડીયો; પાપ ॥ ૩૯ ॥ આશીરવાદ
 મુને દો માતા, મેં કયું મઝજવેધન, શુભ વેળાએ જનુની મહારિ, કેમ
 કરો રૂઠન ૧૪૦ ॥ કુંતાજી કહે લીમ ગાંડો, લઈ આવ્યો કન્યાય, બહા-
 રથી કહ્યું કે કાંઈ લાવ્યો, ઓરે મારી માત ॥ ૪૧ ॥ મેં જણ્યું ખાવાનું
 રમવાનું, બોલી જવાયું એમ; કેણુંકે પાંચનું સહીયાઈ, એટલે બોલ્યો
 બેમ ॥ ૪૨ ॥ એણે કહ્યું કે આ શું બેલ્યાં, વિચાર વીના આપ; હવે એ
 બોલ્યું પાળો નહીં તો, બ્રહ્મહત્યાનું પાપ ॥ ૪૩ ॥ તે કારણથી રડયા કર
 છું, ઓરે મહારા તન; એવું સાંભળી અરબુન બોલ્યો, મુકો મા રૂઠન
 ॥ ૪૪ ॥ તમારું બોલવું પાળવું મહારે; જે હોય પાંડુ બાપ; હૈએને મુકી
 એકલો પરણું તો બ્રહ્મહત્યાપાપ ॥ ૪૫ ॥ તવ કુંતાજી રડતાં રહ્યાં, આશી-
 રવાદજ દીધો; પછી જઈને એટલે બેઠો, માનો ખુલાસો કાઢો ॥ ૪૬ ॥
 એવામાં પ્રજાપત આવ્યો, જેવા ધરની બહાર; પ્રહારને બોલાવીને, પુ-
 છયો સમાચાર ॥ ૪૭ ॥ કેમ આવ્યા છે રાજ રૂશી, શો આ બેલમઆવ્યો
 લીમ કહે તમારા રાજની, પુત્રીને હરી લાવ્યો ॥ ૪૮ ॥ તેથી સૌ લાંબવા
 આવ્યાછે; કળકળીયો તમ રાય; તમેએ અમને રાખ્યા માટે, રીક્ષા

તમેાને થાય ॥૪૬॥ એકું સાંભળી કુંભાર બોલ્યો; માંડીયા માંડુ કીધું
 હયા ભણીને તમેાને રાખ્યા, તેનું કુંળ આ દીધું ॥૫૦॥ અમ કહીને ર-
 ડતો રડતો, અથો ધરની માંચ; નરને નારી રૂદન કરે, ધરમે સાંભળ્યું
 ત્યાંચ ॥૫૧॥ ઉઠીને યુધીષ્ઠર અયા, પ્રભપતના ધરમાં, કહો કાક
 કેમ રડો છો, શું આવ્યું ઉદરમાં ॥ ૫૨ ॥ પ્રભપત કહે મારે કરમે,
 ક્યાંથી તમે આવ્યા; ગરીબ ભણી ધરમાં રાખ્યા, રાજની પુત્રી લા-
 વ્યા ॥૫૩॥ તારા માંડીયે મજબ કીધો, ધર મ્હારે લુટારો; ધરમ કહે
 કોણે કહ્યું, રડસો નહી નીશાસે ॥૫૪॥ કુંભારે કહ્યું માંડીયો તારો, કહો
 અથો મને વાત; ધરમ કહે સાંભળો કાકા મુકો આંસુપાત ॥ ૫૫ ॥ અ-
 મે ક્ષત્રી નંદન છીએ, કુન્તા સતીના તન; પાંચ ભાઈ પાંડવ અમે તો
 કીધો મચ્છવેધન ॥૫૬॥ તેથી કન્યા લાવ્યા છેએ, કાકા તમારે ઘેર; હ-
 રણ કર્યું હોય તો કાકા થયો હોય કાળો કેહેર ॥ ૫૭ ॥ પ્રભપતને વી-
 શ્વાસ પડીયો, જે બેઠા ધરમરાય; ધરપતરાયે ઘેર જઇને, મંડપ રચીયો
 ત્યાંચ ॥૫૮॥ મોકલ્યા બે પુત્રો પોતાના, કુંભારને ઘેર ભાઓ; મચ્છવેધ
 કરનારાને કહીને, ધરપતીને લઈ આવો ॥ ૫૯ ॥ કહેબે વાળંત્ર અમે
 મોકલીયે છીએ પેહેલા; એટલે તમે વરવા માટે આવબે અમ ઘેર
 વેહેલા ॥૬૦॥ વળણ્યા વેહેલા અમઘેર આવબે, એકું કહેબે તન; વ-
 લલલ વહે રાયે કહ્યું, લાવો ભગની ભાવન.

કડવું ૧૩૫ રાગ ચોપાઈ.

બોલ્યા વૈરામપાયે વચન, મુણ જનમેજે રાજન; આલ્યા ધરપતના
 બે તન, અયા કુંભારને ભાવન ॥૧॥ કહ્યું નરને ધરપતી લાવો, વાળં મે
 કહીયે તવ આવો; કહ્યું અરભુને તતપર થાવો, ચોરડીમાંથી તેડી ભ-
 વો ॥૨॥ કહેબે તમ તાતને સમાચાર, કહીયે પાંચ છે કુન્તા કુવાર; કહી
 એ મચ્છવેધ કર્યા એક હાથે; પણ પાંચ પરણવાના સાથ ॥૩॥ ધર્મ નો-
 કુંળ શેટેવ ભીમ, ચારને લઈ વરવાનો નીમ; હોય મરણ તો તેડુ કાઢ-
 વો, નહી તો કાઢાવબે કે તમે ભવો ॥૪॥ એકું સાંભળી કોધે થયા પો-
 તાની બેહેનને લેઈ અયા; જઈ તાતને કહ્યું કામ કરા, આપ બેટી બેડી
 જણુ મરો ॥૫૫॥ કહાવ્યું મચ્છવેધના કરનારે, વરવાનું પાંચે અમારે;
 છીયે કુન્તા તણા પાંચ તન, વરશું સહુ બંધવ જન ॥ ૬ ॥ એકલાને
 તો વરવાનું નથી, કહીને આપી ધરપતી; ધણી નારી વરે નરભય, એક

નારીને બે નવ હોય ॥૭॥ અમારિ બેહેનને પાંચ પતી; તેતો અમોને મ
મતું નથી; તવ ધરપતને ખોટું લાગ્યું પાછુ આડુ ભવીશ કયાં ભગ્યું.
॥૮॥ હવે માહરે જીવીને શું કરવું, વ્યાસના પર વીશ ઘોળી મનવું;
એવું ધારીને મેહેલમાં ગયો, વીશ ઘોળી પીવા ત્યાર થયો ॥ ૯ ॥ તવ
વ્યાસજી આવ્યા દોડી, પ્યાલો તમારે નાંખ્યો ફોડી; શાને મરેછે મુઠ
મતી. એના નશીબમાં પાંચ પતી ॥૧૦॥ જઈ પુછી બે કન્યાને વાત,
તે કેહેતો મેળવજે હાથ; તવ ધરપત રાજ થયો પુછવા પુત્રી કને ગયો.
॥૧૧॥ બેન મચ્છવેધનો કરનારો, કેવું કહે છે તે વાત વીચારો, એમ કે
હે છે કે પાંચ ભાઈ વરીયે, બોલો બેટી હવે કેમ કરીયે ॥૧૨॥ બોલી
પીતા પ્રત્યે ધરપતી મ્હારા ભવિશમાં પાંચ પતિ; તેમાં ડાહ્યાપણ તમે
ન કરશો. કરશો તો પાપે પેટ ભરશો ॥૧૩॥ તવ લાગ્યું ધરપદને સાચું,
નથી વ્યાસજીનું કહેવું કાચું; એમ ભણીને પાછું પુછે, બેટા સતીસા
ધવી તુંછે. ॥૧૪॥ વરે પાંચને તે શાની સતી. મને તે અકળામણ અતી
બોલી ધરપતી સાંભળો તાત, તમે ધ્યાનમાં લેજો વાત ॥૧૫॥ તમે મં-
ડપ જ્યાં રયો પીતા, ત્યાંતો કરજો ચંદનની ચીતા, તેને રાખવિ ત્યાં
સળગાવી પરણીશ પતી પ્રેમ લાવી ॥ ૧૬ ॥ એક પરણીને સત્યે ચડી-
શ, સળગેલી ચીતામાં પડીશ; પછી સજીવન નીકળીશ ખહાર, પછી
વરૂ બીજે ભરથાર ॥૧૭॥ એવી રીતીએ પરણીશ પતી માટે સદા હું
સતીને સતી; તવ તાતને લાગ્યું સાદું, બેટી બેઠશપારખું તારૂં ॥૧૮॥
પછી વીચારું ધરપત રાય, એછે પાંડવ કેમ મનાય; એવો સદેહ ટાળવા
પળીયો, જઈ કૃષ્ણપ્રભુને મળીયો ॥૧૯॥ પ્રભુ કુન્તા તથા આ તન, કેમ
સાચું લાગે મુજ મન; બોલ્યા પ્રભુ તું સાંભળરાય, એતો લક્ષણથી વ-
રતાય ॥૨૦॥ જેના જેના હશે ગુણ જેવા, તેના તુને દેખાડુ તેવા; હતા
ઓરડા ધરપદ તથા, પાંચે શાહીતા સોલામણ ॥૨૦॥ તેમાં શું કર્યું ભુ-
મજીવન, ભર્યાં એકમાં સીંહાહન જુદી જુદી તરેનાં શોભે; રાજ્યવંશી
તથા મન લોભે ॥૨૧॥ બીજે ઓરડો તૈયાર કરી, તેમાં ઘણી મહાયો
ભરી ત્રીજમાં ભર્યાં ધનુષ બાણ, એવું કરાવ્યું પુરૂષ પુરાણ,
॥ ૨૨ ॥ ચોથામાં પાનાં પુસ્તક ધરીયાં વેઠ શાસ્ત્ર પુરાણે ભરીયાં;
પાંચમામાં વસ્ત્ર શણગાર, એવું કરાવ્યું ભુમહાધાર ॥ ૨૩ ॥ પછી
બોલ્યા શ્રી વનમાળી, બે આ સઉ ઓરડા પુઠે ભળી; ત્યાં તું જેવા ર-
હે સંતાઈ, હું તો મોકલું જ પાંચે ભાઈ ॥ ૨૪ ॥ કહી પ્રભુએ ભક્ત
બોલાવ્યા, તવ પાંડવ પાંચે આવ્યા; પછી બોલ્યા પ્રભુ સાક્ષાત,
માહારે કરવી છે તમને વાત ॥ ૨૫ ॥ એક સ્થળ જઈ આ-

હું સાર, ભુજો ઓરડા એટલી વાર, એવું કહી ગયા ગોપાળ, પેઠા
 ઓરડે સતીના બાળ ॥૨૬॥ પ્રભુ ગયા ધરપત પાસ, ભળીથી દેખાડે
 અવીનાશ; ભુજો ધરપત શામ શરીર, પેહેલે ઓરડે પાંચે વીર ॥ ૨૦ ॥
 દીઠાં સઘળાં સીંહાસન. માન્યુ એકલા ધર્મનું મન; માટે પોતે એકલા
 રહ્યા, બીજા ચાર નીકળી ગયા ॥૨૮॥ બીજો ઓરડે દીઠા ગદાયો, બીજા
 નીકળ્યા લીમ ભરાયો; ત્રીજો ઓરડે ધનુશ બાણ, રહ્યોએકલા ઇદ્રસ-
 તાન ॥૨૯॥ ચોથે ઓરડે પુસ્તક પાનું, ત્યાંતો શેદેવનું મન માન્યું; પાં-
 ચમે આભુપણ પટકુળ, તે દેખીને પેઠા નિકુળ ॥૩૦॥ પેહેલે ઓરડેધરમ
 રાય, તેની ભુજો ધરપત ચરચાય; ભુજો ધરમ સીંહાસન; ભેદ બરબડા
 વીચારે મન ॥૩૦॥ ઈદ્રપ્રસ્ત ભડું જે દન, કરાવું હાડું સીંહાસન. તેનો
 ધરપતે સાંભળ્યું કાન. આતો ધરમ ખરા ભગવાન ॥૩૦॥ પછી બીજો
 ભળીયે ભય, લીમ ઊંચકી ભુજો ગદાય; એતો ભુજો હળવી ભારે, એક
 આવી ગદા તે વારે ॥૩૧॥ દશ હજાર મણછે ભાર, ઉંચકી વાયુને કું-
 બાર; એતો ધરપતના દાદાતણી ગમી વ્રજદરને ઘણી ॥૩૨॥ પછી બ-
 રબેડી બોલ્યો આપ, આહ આવે ધરપતનો બાપ; પણ આ ગદા પાછી
 ન દેવું લઢીવઢીને પણ લેવું ॥૩૩॥ પ્રભુ બોલીયા સાંભળ રાય, પછી ત્યા
 થી થયા વિદાય; ત્રીજો ઓરડે અરબુન ન્યાંચ, બોલ્યો ધરપતરાખત્યાંચ
 ॥૩૪॥ એનું પારખું થાંભે ભેયું, પછી ચોથે જઈ ચીત પ્રોયું; પાંચે પાંનાં
 પુસ્તક શેદેવ, તેથી ભણીયા ભેરી એવ ॥ ૩૫ ॥ પછી પાંચમે ઓરડે
 ગયા, ભળીયે ડોકુ કરી રહ્યા; તેમાં નીકુલ છેલ્લે તે વાર, પેહેરી ભુજો
 બધા શણખાર ॥૩૬॥ મોઢા આગળ દરપણ રાખે, નવ્ય ગમે તે બદલી
 નાખે; ટાંચો ધરપતનો સંદેહ, ખરો નીકુળ ફાંકડો એહ ॥૩૭॥ પ્રભુ પા-
 નડવ પાંચે સાચા; હવે વિચાર નહી મુજ કાચા, તમે અંતરયામી ભવો
 વાળાં મોકલું વાગતે આવો ॥૩૭॥ કહી રાજ થયો વીઢાય, પછી બો-
 લીયા ભદ્રવરાય; પાંચ પાંડવોને બેલાવ્યા, સહુ ઓરડામાંથી આવ્યા
 ॥૩૮॥ સ્થળે લેઈ ગયા ભુમઢીસ, ક્ષત્રિ કરાવ્યું પાંડવશીરા, ઉતરાવ્યા
 શીશના કેશ, ધરાવ્યો રાજવંશી વેશ ॥ ૪૦ ॥ પેલા ધરપતે કીધી
 પેર, મોકલ્યું તેડું હરખલેર; વાળાં સાજ સહીત તે વાર, આવ્યા પ્ર-
 ભપતને દાર ॥૪૧॥ કહી પાંડવને શુભ પેર, ચાલો વરવા ધરપત પેર;
 તવ સંરને આનંદ થાય, ગયા કુંતા કને ધર્મરાય ॥૪૨॥ માતા મોહોડ
 માથે કોણ ધાલે, કોણ રામન દીવો ઝાલે; બોલ્યાં કુંતાજી મુખ વચન.
 કહ્યાં આપણુ જેને ભોવન ॥૪૩॥ તેને સુમન્રવાં માત તાત, કહે જે મુ-

અપતને વાત; માથે મોહોડ ધાલે એની નારી, તેડે સોસમાંને ન્યાત સા
રી ॥૪૪॥ ગયા ધરમ તેણીવાર, કહ્યું કુંભારને થાવો ત્યાર; તમારી સહુ
જ્ઞાતી બોલાવો, અમને પરણાવવા આવો ॥૪૫॥ મોહોડ ધાલે અમારી
કાકી, પહેર્યા હોડયામાં ન રાખે બાકી; તવ બોલાવી કુંભારે નારી તું તે
પેહેરી ઓઢીને થા સારી ॥ ૪૬ ॥ વણ પૈસે ઉપમા લેવાઈ, થયા રાજ
તણા વેહેવાઈ; તેડા સમાં વહાલાં ન્યાત સાથ, ધાલો મોહોડ દીપક હથે
હાથ ॥૪૭॥ તવ પ્રભપતની નારી, ચાલે ધરતી ધમધમેભારી; સહુ સમાં
ને ભેમાં કીધાં, બધિ ન્યાતને નોતરાં દીધાં ॥૪૮॥ તવ આવ્યા સહુ ન-
રનારી, ગીત ગાવા લાગી શુભકારી; જણી ધરપત રાજયે પેર, રચ્યો
મંડપ રૂડા ઘેર ॥૪૯॥ પાસે ખડકાવી ચંદન ચીતા, કરીયું પુત્રીતું વહે
હું પીતા; પ્રભપતની નારી મોહોડ ધાલ્યો, કર વામન દીવો ઝાલ્યો
॥ ૫૦ ॥ ઉઠયા પાંડવ બેડબેડ, કરી ગોઠવણ શ્રી રણછોડ; રાખ્યા
આગળ બદવ બેઠ, વચમાં રૂશી કરનાર બોધ ॥૫૧॥ તેની પુઠળ ક્ષત્રી
લોક; શોભાવી શોભા પુન્ય સ્લોક; પછી વાજતે આજતે જય, કેડે
કામનીયો ગીત ગાય ॥૫૨॥ વળણા ગીત ગાય છે ગુણના ભયાં સાં-
ભળ તું રાજન; વ્યાસ વક્ત્રભ વાણિ વદે, ચાલ્યા કુંતા તન.

કડવું ૧૩૬ રાગ લક્ષમણવરની ઘોડી.

આની આંરે પાન્ડવ પાંચ ચાલીયા ॥૬૬॥ પાન્ડવ પાંચે ચાલીયારે,
જય છે બેડબેડ, વરઘોડામાં મહાસતારે, કરે કારભાર શ્રી રણછોડ
પાન્ડવ ॥ આની હારે. ॥૧॥ રાજ રૂશીને ચાલેવેરે, ચાલે સહુ સાજન,
પ્રભપતની નાતનારે, ધરે હરખ અતીશે મન ॥ પાન્ડવ ॥૨॥ પ્રભપતની
પ્રેમહારે, ગુણ ભયાં ગીત ગાય મોહોડ કાકીએ ચાલીયારે, એને હૈએ હ
રખ નવ માય ॥ પાન્ડવ ॥૩॥ વીવીધ વાજાં વાગતાંરે, ફુંડલી ડંકા થા-
ય; પોતાના પુત્ર જણીનેરે, ઘણા હરખે છે બીરમ પીતાય ॥ પાન્ડવ ॥૪॥
વીંદુર ઉર આણંદછેરે, પ્રગટીયા પ્રભુદાસ; દ્રોણગુરુ કપાચારનેરે, ઉપ-
જેછે અતિ ઉક્તિસ ॥ પાન્ડવ ॥૫॥ મામના લોક ભેવા મળ્યારે, ભેઠ-
ને બોલે બોલ; ભાગ્ય ધન્ય ધરપતી તણુરે, સ્વામી મળીયા છે કન્યાને
તોલ ॥ પાન્ડવ ॥૬॥ પાન્ડવપર પ્રેમ સર્વરે, સાજન થઈ સહુ જય; સાજ
મળ્યો શોભા તણુરે આવિ ઉભા તોરણ વરરાય ॥ પાન્ડવ પાંચે આવીયા
॥૭॥ તવ ધ્રુપતની તારણીને વર પોખ્યાને કોડ. આવી સામુ થઈ

પોંખવારે માથે બત્રીસ ભમરીનો મોહોડ, પાંડવ પાંચે આવીયા ॥ ૮ ॥
 સો સાજન ખીરાજીયુરે. મંડપકેર ઠોર; પાસે રહી પોંખાવતારે, ધુપત-
 રાયના દ્રોણીક ગોર ॥ પાંડવ ॥ ૬ ॥ ધુસળ મુસળ રવેઓરે, સરીઓસં પુ-
 ઠ ત્રાક; એંડી પેંડી ઉતારીનેરે, તીલક તાણી આમળીયા નાક. પાંડવ
 ॥ ૧૦ ॥ પછી વર પધરાવીયારે, મંડપ કેરીમાંય; દ્રોણીક કપાઆર્યછેરે
 બેઉના ગોર બે બેઠા ત્યાંય પાંડવ ॥ ૧૧ ॥ અંતરયામી બોલીયારે, મં-
 ડપ કેરીમાંય; પ્રથમ પેહેલું લગ્ન કરોરે; મોહોટા માટે વરે ધર્મરાય પાં-
 ડવ ॥ ૧૨ ॥ તવ ધરમ ખીરાજીયારે, બાજઠ ઉપર ત્યાંય; સીખંડીભાઈ
 એ તેડીનેરે, પધરાવી દરપતી કન્યાય પાંડવ ॥ ૧૩ ॥ વળણુ કન્યા પધ-
 રાવી તહીં, કન્યાદાન દેવાય, વ્યાસવલ્લભ વાણીવદે, સાંભળબેશ્રીતાય

કડવું ૧૩૭ રાગ કન્યાદાનનો.

ત્યાંતો સમે વરતે સાવધાન, સોભા ધણેરીરે, દેછે દરપત કન્યાનું
 દાન; સોભા ધણેરીરે ॥ ૧ ॥ પેહેલા ખીરાજ્યા ધરમરાય, સો. તેનો હસ્ત
 મેળાપક થાય. સો. ॥ ૨ ॥ ત્યાંતો પાડી પટોળે ગાઠ. વરમાળા આરોપી
 કંઠ સો ॥ ૩ ॥ વદે વેદ વચન વીમ તન, સો, પાસે બેઠા છે જુમળવન
 સો, ॥ ૪ ॥ ત્યાંતો પેહેલું મંજળ વરતાય સો તેમાં માયોના દાન અપાય
 સો ॥ ૫ ॥ ત્યાંતો ખીજે મંજળ સાવધાન. સો. તેમાં દીધાં દાસીનાં દાન.
 સો. ॥ ૬ ॥ ચોરી ત્રીજું મંજળ વરતાય, સો, તેમાં બોમીનાં દાન દેવાય.
 સો, ॥ ૭ ॥ ચોરી ચોથું મંજળ વરતાય સો, તેમાં ભંડાર સહીત વરતાય
 સો, ॥ ૮ ॥ પછી વરકન્યા જમ્યા કંસાર. સો, ત્યાંતો આરોપ્યા મોતિડા
 ના હાર સો. ॥ ૯ ॥ પછી રૂપેયા વીંટીઓ રમાય, સો. લાગ્યાં વરકન્યા
 યોગજને પાય સો. ॥ ૧૦ ॥ પછી કન્યા ઉઠી સતી નાર, સો. પડો અંકન
 ચીતામાં સાર, સો, ॥ ૧૧ ॥ નાહી નિકળી અગ્નીથી બહાર, સો. તવ વ-
 રત્યો જય જયકાર. સો, ॥ ૧૨ ॥ પછી વર્ષા વાયુ સંતાન, સો, તેનાંચારે
 ચાર ચાર દાન, સો. ॥ ૧૩ ॥ પછી પરણ્યા અરજુનરાય, સો. એનાંચારે
 મંજળ વરતાય સો. ॥ ૧૪ ॥ તેના પછી વર્ષા શેહેવ, સો, વરત્યા ચારે
 મંજળ તતખેવ, સો. ॥ ૧૫ ॥ વર્ષા છેવટે નીકળરાય. સો. ચારે મંજળે
 દાન અપાય. સો. ॥ ૧૬ ॥ પછી કન્યા અગ્નીમાં ન નહોય, સો. પોતે પર-
 ણીલી રાખી તે કાય. સો. ॥ ૧૭ ॥ બેઠા પોહોમ્યા સહુ જનના કોડ, સો.
 સંભે બોલ્યા જે જે શ્રી રણછોડ ॥ ૧૮ ॥ વલ્લભ ॥ વરકન્યા પરણી ર

હા વરત્યા જેજેકાર; ધરપત લાગ્યો પુછવા, ઓરે જુમહાધાર.

કડવું ૧૩૮ રાગ સાખી.

વેશમપાયે એણિપેરે બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાયા વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું કહું, અણ વરવ મહીમાય ॥૧॥ ધરપત કહે આજ્ઞાઆપો, ઓરે
જુગલવન; મઝવેધનિ સમામાં બેશી, સર્વ કરે બોજન ॥૨॥ પ્રભુએ
તવ આજ્ઞા આપી, સર્વ સમામાં પેસો; પોતપોતાની રીત પ્રભાણેપંખતે
જમવા બેસો ॥૩॥ રાંભ રૂશી જદવ લોકોવળી પ્રભપત સર્વ, અન્ના
રથી પણ જમવા જવો, વહેવારનો ધરી અર્વ ॥૪॥ એટલે સોજન મ-
યા સભામાં, બેઠાપોતાના રીતે; ધરપતરાયે રોવકો પાસે, પીરસવા માંડ્યુ
પ્રીતે ॥૫॥ રામ કટાવની છાયા ॥ મીનાકારી થાળી પુરી, મીનાકારી
થાળી પુરી, નહી અધુરી, ચીજે મધુરી, ખ્યાલા રૂપાનો, માંહી દુધડા, દા
અ ચારોળી, સાકર ધોરી, કેસરીચોળી; મહિ રમદોળી, મલ્લાઈ કેરી બહા
લ પોળી, કુર કમોદનો જયફળ; વળી રોવ સરકરા; પુરી ધેખરમમદળ
ખરફી પેંડા, કળીનો લાડુ ઠોર બજલી, દર લાડુલા, કણસાઈ મોતીચુર
પુરાયાં દુધપાક વંતાકનું શાક કે રૈતુરત્યોનું; ચણાદાળ ત્યાં માંહીકાકડી
કરેલો વાલોર બાંકડી. કંકોડા કુશમાંડ તુરીયા પાપડીઓ પંડાળ વ-
ડીઓ, મલકા ફળ ટેંબરવા નયાં. અવારશીંગો ચોળાફળીઓ કંદમુળ
બીંડા; અળવી રતાળુ ગાજર ગીલોડુ, સકરીયા સુરણ વલીઆરી, ફહી
છમકારી કઢી વધારી; ભાત્યભાત્યની ભાજ સમારી, તાંજરજેને મંથી
સારી, કાંજરી કુળીમેળી મુધારીમલલબીની મોઢના પાનાપતરવેલીયા
હવે વરણુવું મેવા કાયા, પસ્તાને લીધી ખારેકો અખોડ અંજરરાજેરી
સોનેરી કેળાં, તડબુચને કુટ બીજેરાં અનુસ રામફળ સેતુરા પાકા કર
મદ ફનસ ફાલસા લીલા શીફળ ખલુરફેપી કમરખ જમફળ કરણકેરી
મધુર લોમડી; રાણ શીંથોડાં થોડી થોડી, પાકાઉમર પારસ જંબુપાકી
ચીકણ કેળા, કુંકણ દાડમ કંકણ, હવે વરણુવું ચટણી અથાનું; થોડુથો
ડુ મુખથી આવું, કેળાં દોડાં આખળ કાકડ છરા કેરી મેથીઓ ચીરી
અળદર કેળાં આગ્રચીરીયાં રાઈ સરસીઆં તેમાં કુળીઆ ખારા બીલી
મોળી આથેલી, આદારસ ચટણી લીંબુપટની આદામુળી અળદરમુળી
મધુરી મધુરી, મીનાકારી થાળા પુરા.

રામ સાખીને ॥ વેશમપાયે એણિપેરે બોલ્યા, મુણ જનમેજેરાય વી-

સ્તારી તુજને સંભળાવું, આદ્યપરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ સરવેને લોજન કરાવી દીધા છે મુખવાસ; કોરવ લોકો નારી ગએલા, કન્યા થઈ નીરાસ ॥૨॥ જતાં જતાં મારગે આવી દ્વાદશ ગાઉની નેજ, પાપીએ સહુન ઉભા રાખ્યા આવી વનીતાની વેલ ॥ ૩ ॥ દુરીયોધન મુખ એ જુ બોલ્યો, રહી ગયો પરણ્યાનો પ્રેમ; મનના મનસુખા રહ્યા મનમાં, મામા કરશું કેમ ॥ ૪ ॥ બોલ્યો શકુની ખારીસો ખુની, બતાવું એક ઉપાય; પરણી હશે તો શું થઈ ગયું, પણ લેવી કન્યાય ॥૫॥ ખાર ગાઉની આ નેજ લાંબી. ઉંચી બે વાંસપુ; આ નેજમાં પાંડવને ઘેરી, હાડ કરો અકચુર ॥૬॥ એક રથ હંધી જતો હોએ તો પરાણે બીજી જાય, એવી સાંકડી નેજમાહી, થનારું હોય તે થાય ॥ ૭ ॥ આગળથી ને પાછળથી હંધ ગેરીને કરીએ કેહેર; કુંતાજીને ને પાંડવને, મારી નાખીએ ઠેર ॥૮॥ તો રૂપાળી હાથમાં આવે, ભાગ્ય બળે મળે નારી; દુરીયોધન કહે મામા તારી, બુઢીની બલીહારી ॥ ૯ ॥ એમ કહી કહ્યું દુરીયોધનને, સાંભળો વીરા કરણ; છ ક્ષોણી તમ પાશે રાખો, કરવા પાંડવનું મરણ ॥ ૧૦ ॥ આ મોઢે તમે સંતાઈ રહો, નેજની ધોધામાંડિ પાંડવ નેજમાં પેઠા પછી; ઘેરો ઘાલબે આંહી ॥ ૧૧ ॥ પાંચ ક્ષોણી લઈને સોભાઈ, સામે મોઢે જઈએ; જેઠથ ભમદત ધુરીરથેવા મુસર-મા સેત રહીએ ॥૧૨॥ કરણ કહે કબુલ વીરા. પડાવ સામો નાખો; સં-દેશા સાડ નેજની ઉપર, દસવીસ સેવક રાખો ॥૧૩॥ દુરીયોધને વીસ બેઢા, નેજપર મુક્યા સાર, પાંડવ પેસે નેજમાં ત્યારે, આપે સમાચાર, ॥૧૪॥ પછી પોતે પાંચ ક્ષોણી લઈને, મુસરા નેજમાં ગયા, સામે મોઢે, છ ક્ષોણી સન્યાય; આવતુ જતું કોઈ ન દેખે, કરવો છે અન્યાય ॥૧૫॥ ચોકી કરવા રાખેલાને, સમજાવ્યા ને વાર; આપણા વ્રદ્ધો પેહેલા જાસે. તેનો કહેએ સમાચાર ॥ ૧૬ ॥ એ રીતે ગોઠવણ કરીને, સંતાયા છે પાપી ધરપતરાયે જમાડસા પછી બેમા થવા રત્ન આપી ॥ ૧૮ ॥ એટલે રાજ રૂપી બદલો, મળી કરી સભાય; પાંડવો ત્યાં બીરાજ્યા છે, કોરાણે કુંતા માય ॥૧૯॥ ધરપત આગ્યો સરપાવ લાગ્યો, વેહે અ-વા સાડ સાર; પેહેરામણી પાંડવને દેવા, હરખ્યો અપરમપાર ॥ ૨૦ ॥ કારમારી થઈ કૃણુ બીરાજ્યા, સભા શોભે પુરપાટ; ધરપતરાયે તી-લક કીધાં, પાંડવને બેસાડ ॥૨૧॥ બે રથ આપ્યા મોહોરો બરીને, બળી દિધાં દસ ગમ; સહજ દાસી આપી સેવામાં, ધરપતીને કામ ॥ ૨૨ ॥ પાંડવને બે ક્ષોણી સેન્યા, દીધી ધરપતરાય; આવહાની એક ગામના;

આપી, કુન્તાને પડયો પાપ ॥૨૩॥ તમ જોમ મુજથી નથી અપાયું,
 માગી લ્યો વૃધ સતી; કુંતાણ કહે ભાવ જોઈએ, બીજું જોઈતું ન-
 થી ॥૨૪॥ તવ ધરમને ચરણે લાગ્યો, છો ક્ષત્રી સુપાત્ર; તમ જોમ કાંઈ
 નથી અપાયું, માટે માગી લ્યો જમાત્ર ॥૨૫॥ ધરમકહે કાંઈ ખામી ન
 થી તવ અરજીનને પુછે; કાંઈક માગી લો મુજ પાસે, તમારી મરણ
 શું છે ॥ ૨૬ ॥ અરજીન કહે પ્રીતિ રાખો, એટલું માગીયે અમો; તવ
 શેઠેવને શીશ નમાવું જોશીલ માગો તમો ॥૨૭॥ શેઠેવે કહ્યું સંતોષ
 પામ્યા, આનંદ થયા અતી; લીમે બળ્યું સૌને પુછે પણ મુજને
 પુછતો નથી ॥૨૮॥ એટલામાં નીકુળને પુછ્યું, નીકુળે કહી નાય; પ-
 છી ગયો લીમની પાસે, પ્રેમે પડીયો પાપ ॥૨૯॥ તમ જોમ મુજથી ન
 થી અપાયું, માગો માગ્યા જોમ સદા; લીમ કહે એટલું માગુછું, નહી
 આપું આ મદા ॥૩૦॥ ધરપત કહે એમાં શું માગ્યું, બળવંતાછો અ-
 તી; એને કોઈ ઉપાડી ન શકે, અમારે કામની નથી ॥ ૩૧ ॥ પણ એ
 મદા ક્યારે આપુ, જે જોરાવર થાવો, જે મંગળનામનો એક હાથીત્રતા
 હું તે લઈ જવો ॥૩૨॥ ક્રીલ્લે ચણિને પુરી મુક્યો છે, દરવાજો ન ઉ-
 ઘેડાય; ક્રીલ્લે ચઢી ઘાસે નાંખે છે દાસો. ક્રીલ્લે રહી જળ પાય ॥ ૩૩ ॥
 એ મદ બચો મસ્તાની, તેને વશ કરી આવો; તોતે હાથીને આમદા બે
 વસ્તુ લઈ જવો ॥૩૪॥ લીમ કહે બતાવો મુજને, કુંચી લીચી તવ
 રાય; હાથીના ક્રીલ્લાનું તાણુ ઉઘેડ્યું, હાથીચેત્યો તવ ત્યાંય ॥૩૫॥ લી
 મસેને દરવાજો ઉઘેડ્યો, તેજાજ હાથી ધસીયો; દરવાજાની ખંઠાર નીક
 ળીયો, લીમશેન આઘો ખસીયો ॥૩૬॥ આઘો ખસીને ધાયો ધસીને, બ
 યમાં જરા નવ પેઠો; મદા સહીત છલંગ મારી, ઉપર ચઢી બેઠો ॥૩૭॥
 બોજ આવ્યો તેથી મજ ત્રાસ્યો, લીમ તણો ભય ધાયો; પ્રકોદરે દડમાં
 દોડાવ્યો, તવ જયમંગળ હાયો ॥૩૮॥ નરમ થઈને ઉભો રહ્યો લીમે
 ફેરવ્યો હાથ; નીચે ઉતરીને બોલાવ્યો, તવ મજ આવ્યો સાથ ॥૩૯॥
 સંભામાં આવ્યો હાથી બાંધ્યો, ખુશી થયા સહુ રાય; ધરપત કહે અર-
 પણ તમને, જેમંગળને મદાય ॥૪૦॥ વિનોદમાં પ્રકોદર બોલ્યો, મેંડીક
 ક્રીધી કમાઈ; ધરપત તુજને સોલ્યો ન મળે; મુજસરખો જમાઈ ॥૪૧॥
 ધરપત કહે ક્ષમા રાખો. બોલો નહી બીજું ત્રીજું, તમ તણા પ્રક્રમ
 જોઈને આનંદ પામી રિજી. ॥૪૨॥ પછી સરખાવ આપ્યો, સરવને જે
 વો રાજ તેવો દીધો; એકલા પ્રભુને કાંઈ ન આપ્યો તવ લીમે કોષકી-
 ઘો ॥૪૩॥ ધરપત કહે કોષ ન કરશો, કબ્જ છે લક્ષ્મી પતી, તે લક્ષ્મી

શું એમને આપું, બીજું દેવા એમ નથી ॥૪૪॥ એટલે હરજી આનંદ પામ્યા, પેતે હીનાનાય; શાખાશ તારી જ્ઞાન દ્રષ્ટી, કહી શીશ મુકયો હાથ ॥૪૫॥ પછી સરવે વીદાય માગી; રાય વધા વચન; ચાર દહાડા લગી પાન્ડવોને, રૂખશું અમ લેવન ॥૪૬॥ એમ કહીને વીદાય આપી, સરવેને થઇ ખુશી; તવ પોત પોતાને પંથે ચાલ્યા, રાજ રહીયત રૂશી ॥૪૭॥ છપન કોટી બદલ બળદેવ, સાથે શ્રી મોરારી; સત્ય પુરુષોપણ ઘેર આલ્યા. પાન્ડવના હેત ધારી ॥૪૮॥ તે સત્યવાદી નેજામાં થઇને મયા હસ્તીનાપુર; દુષ્ટાને જઇ કહ્યું ઓઠીદારોએ, મયા ભીસ્મ વિદુર ॥૪૯॥ એટલે દુરીથોધન થયો રાજ, હવે તો ભાયમ લજશે; જેનો ભય હતો તે મથો, હવે તો કન્યા મળશે ॥૫૦॥ એમ કરીને એ રહ્યા છે, પાપીઓ આશા ભેર; પાન્ડવ કુન્તા ચાર દહાડા, રહ્યા ધૃપતને ઘેરા ॥૫૧॥ તે પછી પોને વીદાયમાગી, અમને દોઆજ્ઞાય; ધરમામ ધણાદનથી મુનું માટે કરો વીદાય ॥૫૨॥ તવ ધૃપતે આજ્ઞા આપી, પધારો કુંતાના તન તવ પોતાનું સેન્ય લેધને, નીકળીયા રાજન ॥૫૩॥ વળણાપાંડવ પાંચે નીકળ્યા, વાજતે માજતે ભય; ધનના રથને ધૃપતી, વળી સંમસેન્યાય.

કડવું ૧૩૯ રાગ સવૈયા છાયાનો.

વેશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા મુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું આધ પરવ મહીમાય ॥૧॥ સહુ સાથે નીકળ્યા બળાયા સહુવળાવવા ભય; ભાગેળ મુખી સરવે આવ્યા, આવ્યો ધૃપતરાય ॥૨॥ એવામાં પેલા પ્રજાપતને, ચણાની જરૂર પડી; ભીમની ખાધેલી ખાણ હતી, ઉધેડી તે ધડાડા ॥ એતામાં એનો જીવ અભરાયો, હથળવથળ થયો છેક; સાફ વાશીદુ વાળી મુકેલું, ન મળે દાણો એક ॥૪॥ બણ્યુકે આ કામ ભીમનું, ભાગેળે દોડતો આવ્યો; ભીમ ભાઈ કરી ખોણ ખાલી, વાંકો દહાડો તું લાવ્યો ॥૫॥ એટલે બોલ્યા ધરમરાજ, આશું કરમભીમ કરીયું; મરીબને મરદન ધાલીને, પેટ પોતાનું ભરીયું ॥૬॥ નાણાં આપો કદી કાપો, તવ ભીમ બોલ્યો ત્યાં; હીસાખ પ્રમાણે મણિનેનાણાં દેએ ધૃપતરાય ॥૭॥ ધર્મ કહે ધૃપતને શું છે, ભુંડા માંડી ભવાઈ; ભીમ કહે જમાનનું દેવું, દેશે તે શી નવાઈ ॥૮॥ એમના ગામમાં રહીનેખા-ખુણે, તે ખાખા ખરચ દેશે, ધૃપતી આપજે ઘેર ખારો, તેનું ખરચ કોણ લેશે ॥૯॥ ધૃપત કહે કમા રાખો, માં બોલો માફ વચન; અમે અમારે પ્રજાપતનું, પુણું મનાવીશું મન ॥૧૦॥ એમ કહીને વીદાય કીધા, તવ પંથે પાતાળ, એક રથમાં કુંતા ધૃપતી, ત્રીજા ધરમરાય ॥૧૧॥ આનંદ

કરતા મારમ આશ્યા. બી. હાથીપર બેમ; કાકરા ખાઉ ન નેજે આવ્યા,
 લીમને આવ્યો વહેમ. ॥ ૧૨ ॥ સદા સેન્યને રોડી કહ્યું આયુધ
 સહુ ઝાલે; જે રીતે ગોડવજુ કરે ને. રિને નાનાં ચેલો. ॥ ૧૩ ॥ કુન્તા
 છ કહે મિથ્યા વેખીતો, ભય ભાળે છે અતી, બીમ કહે મા તમારી પેઠે
 બત્રા કરાવવી નથી. ॥ ૧૪ ॥ ધર્મે કહ્યું કરે તે કરવાદો. વીચાર મારાકર;
 જે જન ભગે તે જન છવે, હિંચે તે જન મરે. ॥ ૧૫ ॥ એવે બીમે પોતા-
 ના હાથી, સહુથી આમળ નાંખ્યો, તે પુઠે એક ક્ષોણી સેંચા, તે પુઠે
 બેશી રાખ્યો. ॥ ૧૬ ॥ તે પુઠે ધર્મ ધૂપતી; કુન્તાનો રથ એક; તેનીપુઠે
 રથ નિકુળનો, એમ કથો વિવેક ॥ ૧૭ ॥ તેની પુઠે બીજી એક ક્ષોણી તે
 પુઠે અરજુન જુપ; એવી ક્ષીધી ગોઠવણી ને, દાસે શોભા અનુપ ॥ ૧૮ ॥
 પછી પોતે મદા લેધને, જયમંત્રણ પર બેઠો; કહ્યું સહુ મુજપુઠે આવો,
 દહી નેજ વીશેપેદો ॥ ૧૯ ॥ પુકળ પોતાનું સેન્ય આવ્યું નેજમાંપેઠાસાર;
 અરજુન સહીત પેશી ચુક્યા, તત્ર મયા મમાચાર ॥ ૨૦ ॥ દુરંધોમનના
 દાસ મુકેલા તે બેડે તરફ મયા; કરજુને કૌરવને જઈ, સર્વ સમાચાર
 કહ્યા ॥ ૨૧ ॥ તત્ર સહુ નીકળ્યા કોતરમાંથી માઠા કરી મનમુખા; ઉત્તર
 દક્ષીણ બેડે મોઢે, પંથ ધેરીને ઉભા. ॥ ૨૨ ॥ ઉત્તર દીશાએ સો બંધુ,
 પાંચ ક્ષોણી સેન્યાય; બેઢથ ભગદત સુરીશના શકુની મુસરમાય,
 ॥ ૨૩ ॥ દક્ષીણ દિશા મુરખનો નંદન છે ક્ષોણી છે સાથ; ડંકા દેતી
 મોઢાં ધેર્યા, આયુધ સહુને હાથ. ॥ ૨૪ ॥ સુરનગા વાજાં વમાયાં, સાં-
 બેળ્યા બીમે કાન; એટલે પોતે બંધ કરાવ્યા, પોતાના નીશાન ॥ ૨૫ ॥
 પછી અરજુનજીને કાહાવ્યું, શેરક સાથે એમ; તમારા બણી કાણુઆ-
 વ્યુંછે, ધેરા ધાલ્યો કેમ. ॥ ૨૬ ॥ તે સદેસો મોકલો વહેતા. કહી મજથી
 ઉતરીયો; મદા લેધને આમલે મોડે, કેધ બર્યાં પરવરીયો. ॥ ૨૭ ॥
 જમ બેયુ તો કૌરવ દીડા; સેન્યાને કારભારી, અરજુનજીને કહાવીમોક-
 હ્યો, સમાચાર વિરૂપાચી ॥ ૨૮ ॥ અરજુનને સદેશો પોહાવ્યો અરજુન
 કાહાવ્યું એમ; મુજ બણી કરણ સેન્ય સાથે, કહો કરીશું કેમ ॥ ૨૯ ॥
 વળતું કાહાવ્યું પ્રકોદરે, બે હોય મારો વીર; તોનો પાછી પાહાની ન
 કરતો. રાજ વાળો રણધીર. ॥ ૩૦ ॥ તત્ર અરજુને સામું કાહાવ્યું હારતો
 ઝમકા દેખે, આણીપાની ચીંતા ન કરશે તમારૂં સાચવી લેખે. ॥ ૩૧ ॥
 બીમે કહાવ્યું મારી ચીંતા ન કરતા, કૌરવનું મહોત આવ્યું; તે પછી
 શેદવ નીકુળને, પ્રકોદરે એમ કાહાવ્યું. ॥ ૩૨ ॥ તમારા બેની વચમાં
 શોખ્યાં છે. કુન્તા ધર્મ ધૂપતી; તમાંચા કોઈને હરકતથઈ તો તમોલવવા
 ના નથી. ॥ ૩૩ ॥ રક્ષણ કરખે, ચાલતો મરખે, પણ વાંકો ન થાય વાળ;

કન્યાનું કોઈ હર્ષ ન કરે, રાખજે બહુ સંભાળ ॥૩૪॥ શેદેવ નીકુળેએ
 હું કાઢાવ્યું, ચાંતા ન ધરશે કાંય; દેહમાંથી પ્રાણ મયા પછી, થનાર
 હોય તે થાય. ॥૩૫॥ એવા સૌના સમાચાર સુખી, ક્રીધા લડત મનસુખી;
 કમ્મર બાંધી મહા મહીને, દુષ્ટ સામે જઈ ઉભો. ॥૩૬॥ કમ્મસામું મો-
 હું કરીને, ઉભો ધંકનો તન; મરીયાદમાં મંદિ : દ્યા છે; કોઈ ન બોલે
 વચન. ॥૩૭॥ શેદેવ નીકુળ બે બંધુને, રક્ષાના મનસુખા; ધનુશ ચઢા-
 વી બાણ લગ્નને, આમળ પાછળ ઉભા. ॥૩૮॥ રાનો તાનો થઈ બીમ
 ઉભોછે, કોરવને કહ્યું એમ; એ નાંચ જાતીનીય બુદ્ધિતા, મરમરિયો
 કેમ. ॥૩૯॥ દુરીયોધન કહે બોલ્ય વિચારી કહું તે સંભળ કાન, પછી
 બોલજે બોલવું હોય તે, ઉતરશે અભીમાન. ॥૪૦॥ વળજી અભીમાન
 ઊતારશું, એરે કુન્તી તન; વહે વહ્નલ શ્રાતા સુણો. કહે છે દુરિયોધન.

કડવું ૧૪૦ રાગ ઝુલણા સાંખીયોનો.

તડોતડ બે જણારે, બરાબર બે જણારે. ॥૧૬॥ દુરીયોધન મુખ
 બોલીયો, કન્યા રેઈ પડ પાય; ભામ કહે એ કંપની તેનો, જણજે તા-
 રી માય. ॥૧૭॥ દુરીયોધન કહે ભામડા, હાલ મળ્યાં ધર સુત્ર; ર-
 ખડતા રવડતા કુન્તા લાવી, તમે પાચે છો મંત્રના પુત્ર. ॥૧૮॥
 ભામ કહે અમે તો મંત્રના, દેવ નંદન શુભકરણી; તુજતાત જનમ આ-
 ધળો; તારાં મા આખલાને પરણાં. તરો. ॥૧૯॥ દુરીયોધન એમ બોલીયો,
 કેવું કપટ અમે ક્રીધું; બાળને દાહડે લાડુ ખવરાવી. કેવું ઝેરજ તુજને
 દીધું તડા. ॥૨૦॥ ભીમ કહે ઝેર દહને, ક્રીધો તેં અન્યાય; પણ પ્રભુએ
 બન્યાવિયો, પરણ્યો પાતાળમાં કન્યાય તડો. ॥૨૧॥ જીવેનો આવ્યો ભો-
 મીમા, આયુશ દન નવ ખુટયા; બારમાને દહાડે સભાવિશે. કેના અડ્ડી
 ઝાલીને કુટયા તડો. ॥૨૨॥ કચરી કચરી મારીયા, કેવું બાળ મેં ક્રીધું; આ
 ડો રાખી તુજ કને, અડધુ રાજ્ય લખાવી લીધું. તડો. ॥૨૩॥ દુષ્ટ કહે રા-
 જ્ય લેઈને, શા સુખ દહાડા બાળ્યા; વળી કૌતક ઉભુ કરી, કેવા લા-
 ખાભોવનમાં બાળ્યા તડો. ॥૨૪॥ ભીમ કહે ત્યાંથી ઉમર્યા, લંબી આ-
 યુશ દોરી; મુખ માણ્યું બહુ વનવિશે, હુંતો પરણ્યો; હેડબા ઝોરી.
 તડો. ॥૨૫॥ દુરીયોધન કહે રણ રહી. પંચાળમાં શીઠ આવ્યા, ખાનપાન
 વજ્ર મુકાઈ મયા, આરી અમને સમામાં લગવ્યા. તડો. ॥ ૨૦ ॥ ભી-
 મ કહે દુષ્ટ દહાડો હતો, તું આવ્યો નો ચડી ધેડે; કન્યાતો લેત્રાઈ ન-
 હી, કેવો પાછો વળ્યો કાળે મોહોડે તડો. ॥ ૨૧ ॥ દુષ્ટ કહે બીખારવા
 હો માંથે વંક્યા કેશ; સ્વયંવરમાં આવીયા, તમે લીધો કાપડીવેશ. તડો
 ॥ ૨૨ ॥ ભીમ કહે થયા કાપડી, હતા દહાડા દેહત્રો; વીવાવણ પીડી

કરી તેંતો ચોળ્યા શરીરે કોણલા. તડો ॥૧૩॥ આલુ અમે જોતા નથી,
કરમહીણતું ઓઠું; શ્રીજી મોહાર દીધા વીના, તેતો હાથમાં આલ્યુતું
કોઠું, તડો. ॥૧૪॥ વળી સભામાં સહુ રાયને, બોલ કહ્યા બહુ ખાટા, પર-
ણ્યા પેહેલી પેરામણી માગી, કેવા બાંધ્યા કપાળે પાટા. તડો. ॥૧૫॥ શ-
કુની વાણી બોલીયો, મુણ દુરીચોધન રાય; મેંછુ દોઢુ તુજથી દે છે,
મહાઈ પેઃ પાસુ બળી બય. તડો ॥૧૬॥ દુરીચોધન કહે ભીમડા, સમજ
ને દે નારી; ભોમ કહે વરણું હોય તો, તને વરશે તારી માન્ધારી. તડો.
॥૧૭॥ વળણ ॥ માન્ધારી વરે તુજ તણી, સાંભળ અંધના તન; વઢે
વલ્લભ વળી બોલીયો, રાજ દુરીચોધન.

કડવુ ૧૪૧ રાગ મનહર છંદ.

કહત દુરીચોધન; સુન સુન મંત્ર તન; અખમેરો મનસખ કોધનપે
આયોહ; મેરી મનમમતીસે, બેઠે હો લમન કર. પન પ્યારી પીછીઝેને
કુટુંબ ચડાયોહ; પ્રથમસે પાઉંપર, ઓરનકું આગેધર, નેતો મારમાર-
નાએ. બીચાર જમાયો હે; દહાવલ્લસ્કર મેરો, પ્રાણ નિકારેગોનેરો. છુંદ
છુંદ છો! નેકો, હીંમત ધરાયોહ. ॥ છલંગી છદ—ભીમ કહે છે. ॥

ખેલતેમે ધરા ધુજે, દખતેમે કે ન સુજે; બુજેગો માનમેમારમારમા
રેગો; નાળ જોળે બાણ છુટે, આમ તેરો બકે હુટે રૂંઢેમીરાનીયોતો, દાત્રો
દેકે છુટેગો; મેરા નીકુલજીકુંદકારે. તું ડરજય ઉતકે ડકારે, તોરેનમારે
સખ ફીટકાટફીટ ફીટ, ભીમસેનફેરેગો; કહતહું બેરબેર, આયોહુ અજત
સર, ધેર લેગો કરી રીસ, શો બંધુકા સીસ મેંતો, એધ મહાસે તોરેગો.

રાગ સાખીની ચાલ,

વેશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, મુણ જનમેજેરાય, વીસ્તારી તુજને
સંભળાણું, આલપરવ મહીમાય ॥૧॥ દુરીચોધન કહે બોલ એના, કરેછે
કાળો કહેર; શું બુજોછો જેઢા મારા, મારો ભામને ઠેર ॥૨॥ તવ સહુ
ચોધે આયુધ લીધાં, મેઘનાદે મડમડીયા; રાતા તાતા કોરવ થાતા, મારવા
તુટી પડીયા ॥૩॥ ત્રકોદર પર ત્રણી કીધી, મન મુકી દે માર; ગુણપતી
ગેડી મદાયો મારે, તરકસ તીર તરવાર ॥૪॥ આયુધ ઉછાળે અતીવણું
ને, જણાવે ઝાઝુ જોર; વરસાવે વરસાદ, બાણતણે ત્યાં થયું અંધાર
ધોર ॥૫॥ ધરીને ધાતા બહુ મદ માતા, ભીમને મુમત મુકાવે; આડો
અવળો ભીમ ખશીને, આવતા આયુધ ચુકાવે ॥ ૬ ॥ એવામાં તો જોર
કરીને; જોરથે બાણ લીધું; ભીમની નજર ચુકાવીને, રૂંદેમાં ભોંકી દીધું
॥ ૮ ॥ તવ ભીમનો પ્રાણ ઉચો ચડીયો, પડીયો ઢળીને ધરણ દુરી-

થોધન કહે ધન્ય બનેવી, હરખ્યું અંતઃકરણ ॥૬॥ શું જુઓછો શકુની
મામા, ખડગ લેઇને બવો; ભીમ તણો ભય નથી હવે જાણેજવહુ લે
આવે ॥૬॥ તવ તરવાર લઇ આશ્યો શકુની, નેજવીશે પરવરીથો; હાથી
મુકાને આગળ ગયો, સેન્યામાં કેહેર આદરીથો ॥ ૧૦ ॥ સેન્યાના થોધી
જુઓ પાડી. શેઠેવ આગ્યો શકુની; અમારા સહુનો ક્ષય કરે છે, માહા
પુનીનો પુની ॥૧૧॥ થેઠેવે જણ્યું કન્યા હરશે; ધનુશપર બાણ લીધું;
પવનાસ્તરનો મંત્ર બણીને, મામાને લોંકી દીધું ॥૧૨॥ છાતી છેઠાણા
ફેડે ભેદાણી; પ્રાણજ ઉંચો ચડીથો, વાયુ મંત્રથી ઉછળ્યો તે નેજનીભા
રણે પડીથો ॥૧૩॥ એક ધડીથે ઉભો થયો, ગયો રાયની કને, શકુની ક-
હે કન્યા લેતાં, શેઠેવે કુટ્યો મને ॥૧૪॥ એવામાં પ્રકોદર ઉડ્યો, મુરછા
વળી સાર; પોતાની સેન્યમાં ભંજરાણ દીધું કેપ્યો અપરમપાર ॥૧૫॥
એમ વિચાર્યું એવું ધાર્યું, મરણ છે એક વાર, કટીકશીને દંત ડશી-
ને, થયો પ્રકોદર ત્યાર ॥૧૬॥ વળણ ॥ ત્યારે થયો મુત વાયુનો લોચન
રાતાં ચોળ; વહ્નલ વહે મહા મહી, વાળવો ધાર્યો રોળ.

કડવું ૧૪૨ રાગ રાજન રાયેજનો.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણજનમેજેરાય; રાજનરાયેજ, વા-
સ્તારી તુજને મંભળાવું, યુદ્ધ તણો મહીમાય. રાજન ॥૧॥ ભીમકળક
ળીથો બીહામણો બળીથો. મેઘનાદે ગડગડીથો રાન ગદા મહીને નેત્ર
મીચીને. કહિરવ દળમાં પડીથો. રાજન ॥ ૨ ॥ મદા ગપાટે સુર સપાટે,
વાળે કચ્ચર ધાણ, રાજન હી ચણ કોહોણી પ્રહાર પાટુનો, કરીને લેછે
પ્રાણ. રાજન ઘોડા મળડાવે ઊંટ અટકાવે પ્રકોદર વાણ તન; રાજન
રથ વાંકા વાળે હાથી ઉછાળે, પુઠ મહીને ગગન. રાજન ॥ ૪ ॥ એવા
ઉછાળ્યા કે ધડ લંક પડીયા, એમજ કંઘો કહેર, રાજન એક ધડી અ-
તી જુલમ કીધો, માયં છ હજર ઠેર રાન ॥ ૫ ॥ તવ ત્રાશયા સહુ બેધ
સેન્યાના, માર પડયા માહા માહા, રાન લડવું ને વઢવું સરવે જુલ્યા,
જીવ લેઇ લેઇને નાહા, રાન ॥૧॥ રહ્યા સોભાધને પાંચ કારભારી, જણ્યું
કે જાસે પ્રાણ. રાન નાશોરે મામા થાશે ન સાંમા, વળશે કેચ્ચરધાણરા.
॥૭॥ એવો એમનો વાંકો દહાડો, મુમત ભરેલા માહા રાન આશ પાશનો
કાંધ રસ્તો ન સુજ્યો, સરવે નેજમાં નાહા. રાનાટા ભીમે જણ્યું કેલણ
થયું, કયો મુખે પોકાર, રાન જોજો જોશી શત્રુ આગ્યા છે; આયુધ
રાખજો ત્યાર રાન ॥૮॥ તવ શેઠેવે બાણ ચઢાવ્યું મારવા કીધી પેર
રાન ફરીથોધન કહે કેમ કરીશું, બે બાણ મરવાનું ઠેર, રાજન ॥૧૦॥

એવામાં પ્રકોદર આવ્યો, નેળમાં સહુને ઝાલ્યા ॥૨૦॥ એક એક ૫૨ ના
ખીને કયોઈ ઢગતો. બે પગ કચ્ચે ધાલ્યા, રાં ॥૧૧॥ ધરણુ ઢળીને દોર
ડા મંગાવ્યાં, બાંધ્યા કૌરવના પાય. રાં પછી સરવનાં વસ્ત્ર કાઢ્યાં,
માથે જણ્યા જેવા થાય રાં ॥૧૨॥ ઉંધે મસ્તકે ઉચક્યા લીમે, લેધ મ
થો નેળ બહાર. રાં નેળને મોઢે પ્રક્ષ આંમલીનું, તેણે ટાંગ્યા તેણીવાર
રાં ॥ ૧૩ ॥ પછી પોતાનો હાથી ને સેન્યા, નીકળીયા નેળ બહાર;
રાં એવે ધરમનો રથ બહાર આવ્યો, કયોઈ કઉરવે પોકાર રાં ॥ ૧૪ ॥
ઓરે ધરમરાય અમને છોડાવો, તે સુણ્યું ધરમે કાન રાં હોજલમાં
થી ડોકુ કરી જોયું, સતી તણે સંતાન, રાં ॥૧૫॥ નગન નીરખ્યા ને
નીચુ ધાલ્યું, બોલ્યા ભીમ પ્રત્યે એમ, રાં ઓ કુમતીના અવળી
મતીના, આ અનરથ કીધો કેમ રાં ॥૧૬॥ મુકી મરવને છોડ સરવને
પુરણુ મમો છે શોક. રાં દીનમણીને એખ બતાવા. લાળે પીતરલોક
રાં ॥૧૭॥ એમ બેડે ભાઈ વાન કરે છે. એવે પાછળ શું થાય; રાં
અરજુને નાકળવા રથ હંકાર્યો, બોલીયો કરણુ રાય રાં ॥ ૧૮ ॥
ઉભો રહે સતી સુત યુધ મારુ છું, કર્યો અરજુને ઉચ્ચાર રાં
વડી વારના શીઠ ઉભા રહ્યાતા, આલો થાઓ તૈયાર ॥૨૦॥ વળણુ ॥
અરજુને રથ રાખીયો, હાથ ગ્રહ્યા હથીઆર; વક્ષલ વઢે બેઉ જણે
કયોઈ ધનુષ ટંકાર.

કડવું ૧૪૬ રાગ કલ્યાણની છાયાનો.

વધશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણુ જનમેજે રાયરે; વિસ્તારીતુજને
સંભળાવું, યુદ્ધ તણે મહીમાયરે ॥ ૧ ॥ કરણે પહેલો હાથ ઉપાડ્યો,
બાણ ફેંક્યું ખરે રંગરે, તેવે અરજુને સામુ મારીને. કીધું કરણુનું ભંમ
રે ॥ ૨ ॥ તવ કરણે નામગાસ માર્યું, નામ ત્યાં બાંધવા જયરે; અરજુ-
ને મંડાસ્તર માર્યું તે, નામને વિષ્ણી ખાયરે ॥ ૩ ॥ તવ કરણે પર્વતા-
સ્તર માર્યું, આલ્યું પરવતનું પુરરે; અરજુનજીએ વજ્રાસ્તર મારીને
પરવત કર્યા ચક્રચુરરે ॥ ૪ ॥ તવ કરણે અગ્નાસ્તર ફેંક્યું; અગ્ની બાળવા
જયરે; અરજુનજીએ મેઘાસ્તર માર્યું, તેણે અગ્નીમધો હોલવાયા પછી
કરણે બાણ એકમાર્યું, છેકનીશાની અપીરે; અરજુનજીના રથતણીધમ
ઝડપ નાખી કાપીરે ॥ ૬ ॥ તવ અરજુને કાળજવર માર્યું, પુરણુ જણાવી
દિશરે ॥ ૭ ॥ પછી રામા સામીબહુ ચઢ્યા કોપે, વરસાવે બાણ અ-
ખારરે; અગણીતાં છુટે અનંત ઉઠે, થઈ મથો અંધકાર ॥ ૮ ॥ કરણુ

રાજએક બાણ મારેને, સાતસહસ્ર બાણમયરે; અરજુનજીવું પણએક
 બાણ જતાં; કરણ જેટલાં થાયરે ॥૨૧॥ પણ કરણ પ્રટે છ શ્લોકીસેન્યા,
 તેનાં આવે હથીઆરે; એકલો અરજુન કેમ કરી પોહોંચે, પડવા માં-
 ડયો એને મારે ॥૨૦॥ એવામાં નેજાને માંમે મોંઢે. ધરમ ભીમ જક
 કરેરે; મુધીછર કહે છોડ સરવને, મુજ કુળ લાજ મરે ॥૨૧॥ ભીમકહે
 લ'પટ છોલકકતા. સીક્ષા લાયક પરમાણુરે; ધર્મ કહે મુજ જીમદંતમા
 લેધ, કાદીશ માહરો પ્રાણુરે ॥૨૨॥ ભીમ કહે તમે બેડા છોડાવવા, પ-
 લ પણ ઘેરાયો બ્રાતરે. અરજુનની પખે જમને આવુ, તે પછી છોડયા
 ની વાતરે ॥૨૩॥ એમ કહીને નેજાપર ચડી, મુરોપુરો નર કહાવ્યોરે;
 મદા લેધને અવળો ફરીને એ, કણની સેન્યામાં આવ્યોરે ॥૨૪॥
 નીચુ ધાલીને ઝુડવા લાગ્યો, બાવડં બન્યુ શેન્ય લોક રે, એરકરણરાય
 ધાણવાળી નાંખ્યો, પાડી પોકાપોકરે ॥૨૫॥ તર કરણે અણ્યું કહેર કી-
 ઘો ભીમે, કાહાડુ એનો પ્રાણુરે; એમ બણિ મારવાને પુઠ ફરવી અર-
 જુને લીધું બાણુરે ॥૨૬॥ એમ અણ્યું કે મારા ભાધને મારશે, તેથી
 નામનો મત્ર સાધ્યોરે; ભીમને મારતાં પહેલાં કરણને ત્યા અવળે હાથે
 બાંધ્યોરે ॥૨૭॥ કણે બધાથો કે શેન્ય મમરાયું તે, નાશી મયું ચોપાસેરે;
 ભીમે બાંધેલા કરણને ઝાલાંને. કીધો મર મારી ત્રાસેરે ॥ ૨૮॥ અરજુન
 ને કહું નેજા બહાર નીકળો, તવ રથ ચાલતો કીધોરે ॥ ૨૯ ॥ અડ-
 ધી નેજામા જઈ ભીમે રાખ્યો, હીંચણ દે હાળ્યો ધરણુરે; પડી પેહેર-
 લાં વસ્ત્ર કાઢી લીધાં. કણું કહે બહુ મરણુરે ॥ ૩૦ ॥ લાજ લીધા વણુ
 મારી નાંખ મુજને, એરે ભીમસેન બાધરે, ભીમ કહે સોને કીધા તુજ
 જેવા, તો તાલરે શી નવાધરે ॥૩૧॥ એમ કહી નજ લાગ્યો નેજા બા-
 રણુ, ધરમે બેથો તતકાળરે; ભીમને કહું આને શું શીખ્યો, એરે કર-
 મ અંડાળરે ॥૩૨॥ બળ્યો તારો ધારો છોડને આ ભારો. નહી તો જી-
 લમ મેં ધાર્યોરે; એટલે ભીમ નજ ફેરવનો. ભારો ભોમી ઉતાયેરે. ૨૩
 અરણુ છોડતાં કહું છાનું માનું; કમીશ કાળો કહેરરે. જે લુપ્તમાં લેવા
 ઉભા રહેશોતો, હું મારી નાંખીશ કેરે ॥૩૪॥ એમકરિ છોડયા કરણ
 સંહિતને, ભીમના ભય માહ માઠારે; જેરા જનેતાયે જણ્યાતા તેવા,
 વસ્ત્ર વીના સહુ નાઠારે ॥૩૫॥ ધર્મ કહે અઝ્યા વસ્ત્ર લેધ જવો, પણ
 ભીમનોભય હોયરે, જીવ જશે તેથી લાજ છોડે જતી, નાશી મયા
 સહુ કોયરે ॥૩૬॥ વળણુ ॥ નજ સ્વરૂપ નાશી મયા, ઉભામારમએ ભય;
 જ્યાસ વક્ત્રમ વાળી વડે, લલી થઈ શીક્ષાય,

કડવું ૧૪૪ રાગ સવઈયાની ચાલ.

વદશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિરતારી તુજને
 સંભળાવું આઘપરવ મહીમાય ॥૧॥ કાળેમોઢે કઠિરવ નાઠા; ઉભામારએ
 એ પળાય; વાજતે માજતે સુત સતીના, ધીરે ધીરે ભય ॥૨॥ મારમ
 જતા રાત્રી પડી કે નાહાનું આંબુ એક ગામ; તે ઢેકાણે એક રૂજની, પા
 નડવે કયાં વીસરામ ॥૩॥ નાઠેલા જે કઠિરવ લોકો, કોઈ સ્થળે નવ રથા;
 ઢોઢ પોહોર રાત્રી જતામાં, હસ્તીનાપુર ગયા ॥૪॥ દરવાજા બાહારજઈ
 જઈને ઉભા, ટાળે વળીને વીચાર; નમ્ર સ્વરૂપે નમ્ર વીશે, બહુ કેવે
 પ્રકારે ॥૫॥ દરવાજા બહુ રઈયત બહુ, પાકી ફોટી થાય; મામાયે
 કહ્યું એકે એકે, પેસો ગામની માંય ॥૬॥ એટલે પેહેલો જોઈય ગયો,
 તે પછી શુસરમાય; તે પછી ભગદત હુરિશયેવા પછી માંમા પળાય
 ॥૭॥ દરવાજાના દરવાજા લોકો, તેમને આંચો વીચાર; નામા નાગા કો
 ણુ ગામમાં પેશે, આ કઠિતક અપાર ॥૮॥ એવામાં તો શકુનીમાં,
 ગુપ્તપણેથી ચાલ્યા; એટલે ઉઠ્યા ધરવાજા લોકો, ઝડપ જીનેઝાલ્યા ॥૯॥
 મોઢે પોકારે બહુ માર મારે, પડ્યું મામા પર રોળું; મામો કહે એકલાને
 ન મારો, આ રહ્યું બધું બહાર ટાળું ॥૧૦॥ તવ દાસોએ બુમ પાડી,
 બોલાવ્યા બેધ અપાર; જઈને ઝાલ્યું, આખું ટાળું, દેવા માંડ્યો માર
 ॥૧૧॥ દુરીયોધન કહે શીઠ મારોહો, હું તમારો છત્રપતિ; તો પણ ચોર
 બહુ માર મારે, બાકી મુકતા નથી ॥૧૨॥ એક શેવકે મશોલ કીધી, મોઢાં
 બેયાં જે વારે; શેવક લાજ્યા કઠિરવ લાજ્યા, અન્યે અન્યનેવારે ॥૧૩॥
 દાસોએ પુછ્યું આ શું મહારાજા, દુષ્ટો કહેલીમેહુટયા; કુટયામાં બાકી
 હતા તે, તમેએ અહીંયાં કુટયા ॥૧૪॥ શેવકો કહેક્ષમા કરજો, કહીને વ
 આ હીધાં; અંધ તણા સરવ સુતોયે, એક એક એકે પેહેરી લીધાં ॥૧૫॥
 પછી છાનામાના નમ્રમા ચાલ્યા, પોત પોતાને ઘેર; ધરની ધરણીયોપુછ
 વા લાગી, મચ્છવેદની જે પેર ॥૧૬॥ બાણુમતીયે છત્રપતિને કહ્યું, પી
 ઉજા આવો; મુજને એતી આનંદ થારો; શોકલડી બતાવો ॥૧૭॥ દુ-
 રિયોધન કહે આરે તારણી, તુજ પર લાવું કેમ, બાણુમતીકહે લાવવી
 તી પણ. ભલે મળી ગયો ભેમ ॥૧૮॥ એમ કહીને તે ત્યાં રહાઈ; એવા
 માં વાહાણુ વાહાય; પાંડવે વીસરામ કયાંહો. ત્યાંથી ઇંદ્રપસ્તભયા ॥૧૯॥
 પોતાનું ઘર રાજ્ય સંભાળ્યું, વરતાવી ધર્મની આણુ; સુખ રૂપેઆઘપી
 ને રહે છે, સતીના સુત સુમણ ॥૨૦॥ વલણ રાજપાટ લેઈ પાંડવ રથા,
 મુણે સહુ કરજેડ, મચ્છવેદ કથા પુરણુ ક્રવી, બોલો જેને શ્રીરણુછોડા

કંડવું ૧૪૪ રાગ સવર્ણચાની ચાલ.

વેશમપાયે એણીયેરે બોલ્યા, સુણુ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
 સંભળાવું, આવ પર્વ મહીમાયા ॥૧॥ પાંચપાંડવની એક પ્રેમદા, અણુષ્ટ
 તુ ધણું લાગે, એક કરાવે ચરણ ચાંપી તો બીજે જળમગે ॥૨॥ નાના
 ના મોટાની ગદ્ય મરીયાદા, કુન્તાણ સોસાય; એવામાં વેદમવ્યાસજી
 બ્યા ત્રણ ડોશી પડયાં પાય ॥૩॥ એ મહારાજ પાંચ પુત્રને, પરણ-
 વી પ્રમદા એક; તેથી મારી માઝા દુટી, નથી રહેતો વિવેક ॥૪॥ તેનો
 કાંઈક કરે ખુલાસો, તવ પાંચેને બોલાવ્યા; કુન્તા વ્યાસજી બેઠાં છે
 ત્યાં, પાંચે પાંડવ આવ્યા ॥ ૫ ॥ વ્યાસજી કહે આર પાન્ડવો વચન
 મુજને આલો; એક રિતી તમને બેતાવું, તે રીતે સહુ ચાલો ॥૬॥ તવ
 પાંડવે વચન દીધાં, વ્યાસજી વદા વચન; બુઝોને એક વરસકેરા ત્રણ
 સેને સાઠ દન ॥૭॥ પાંચને ભાગેબહેતેર બોહોતેર, દીવસનો થાયચાર;
 જેનો વારો તેની નારિ, દુપતીને ધારો ॥૮॥ બીજા કોઈનો હક ન ચાલે
 ના કરે બીજનું કામ, જ્યાં હોય વારો દુપતીનો, ન જયકોઈતેકામ ॥૯॥
 તે ધરમાં કોઈ ભુલેચુકે, ચણું મુકે જે તન; હડી વરસલગી બેગીવેરો, વા
 રો વસે જઈ વન ॥૧૦॥ તવ પાન્ડવે કણુલ કીધું, મહારાજ પાળવા
 ધારો વ્યાસજી કહે ધરમને ત્યાં પ્રથમ પેહેલો વારો ॥૧૧॥ એમ કહી
 અંતરકથાન થયા, પોતે વેદમ વ્યાસ દરપતી રહી ધર્મનેધામે; ટળી
 મયા વીનાશ ॥૧૨॥ એવે થોડા દીવસ વીત્યા, દારિકાંથી પ્રભુ આ-
 વ્યા; મરડે બેસાડી પોતાની ત્યાં સહિ પ્રેમદાને લાયા ॥૧૩॥ કુન્તા
 પાંડવ આનંદ પામ્યા, તવ બોલ્યા પ્રભુ મુખ, એ માતાજી ખાવા
 કરાવો લાગી છે મુજને ભુખ ॥ ૧૪ ॥ કુન્તાયે રસોઈ કરવા માંડી,
 પુરણ ઉલટ વ્યાપી. પ્રથમ પ્રભુને આરોગવાને, આકુને સેરડી આપી,
 ॥૧૫॥ પ્રભુ શેરડી છોલવા લાગ્યા. છોલતાં ચાક વાગ્યું; આંગળીમાંથી
 રૂધિર વહ્યું, સહુને માઠું લાગ્યું ॥૧૬॥ અરેરે કરવા લાગી સૌ નારી
 ધરપતીયે ભાવ કીધા; અમુલ્ય પેહેરહું ચીર ફાડી, પોટો બાંધી દિધો
 ॥૧૭॥ ભગવાન કહે ભગની મારી, નકામું ફાડયુ ચીર ધરપતી કહે
 ચીર તમોથી, વધારે નથી વીર ॥૧૮॥ પાડ પ્રભુએ મનમાં
 માન્યો, ત્યાર થયું બેજન; સરવેને સાથે લેઈને જમ્યા, પોતે ભુખ
 જીવન ॥ ૧૯ ॥ મુખવાસે ખાઈ બીમને કહ્યું આલો તવપર

થય્યે; હું તમે આપણ બેઉ, એકલા બામમાં જઇએ ॥ ૨૦ ॥ તવ
 ભીમ ઉઠ્યો પ્રભુને તેડી, મયા બામમાં બેઉ; બતાં પ્રભુએ મન વીચાર્યું
 બેહેનનું થયું દેવ ॥ ૨૧ ॥ આંખળીએથી પાટો છોડી, મધ્યા સુતરના
 તાર નવસેને નવાણું થયા, વિચાર્યું ભુમદાધાર ॥ ૨૨ ॥ આજથી માહારે,
 એનું દેવ ધૃપતીએ ધાર્યા વીર. ॥ ૨૨ ॥ એક એક તારે એક માહારે,
 આપણ બેહેનને ચીર ॥ ૨૩ ॥ એવો મનમાં સંકલ્પ ધીધો, પછી મયા
 બામ માંય; ભીમની બેડે એકાન્ત બેસી, વાત ઉપાડી ત્યાંય ॥ ૨૪ ॥
 ઓ વૃકોદર વાત કહું તે, વિચારો અંતસકરણ; થોડે કહાડે માહારત-
 મારું, છયેનું આવ્યું મરણ ॥ ૨૫ ॥ ભીમ કહે કે કોણ છે શત્રુ બતાવો
 પેહેલેથી હણીયે; ગોર્વીદ કહે ધરમાંને ધરમાં, તેને શું શત્રુ મણિયે
 ॥ ૨૬ ॥ વાત કોઇને કહી નવ કહેશે, રાખી રહેજે શુભમતી; આપણ
 છને હેસે અપરમાં, તમારી જે ધૃપતિ ॥ ૨૭ ॥ ભીમ કહે શો ઉપાય
 કરવો, એરે સુંદાર શામ; પ્રભુ કહે તમને બતાવું, તેટલું કરજો કામ
 ॥ ૨૮ ॥ વલ્લણા કામ બતાવું તેટલું, કરજો વાયુ તન; તો છ ઉમરીયે
 આપણે, બોલ્યા ભુમજીવન.

કડવું ૧૪૫ રાગ ચૌપાઈની ચાલ.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સૂણ પરીક્ષતકેરા તન; બોલ્યા અંતરયા
 મી એમ, ભાંમ સાંભળો રાખી પ્રેમ ॥ ૧ ॥ જે ધર્મને ઘેરછે વારો, બદ-
 લાઈ થશે તમારો, તે રાત્રીએ કરશે દેવું, સૌને ધારણ આવે એવું ॥ ૨ ॥
 તામરી મંત્ર બણી ધૃપતી સૌને ધારણ નાખશે અતી; તમ શીશદાથ
 મારો સાર નહી આવે નીંદા લમાર ॥ ૩ ॥ તમે ધરમાંથી બેઠ રહેજો,
 મધ્યનો સમો સાયવી લેજો; નારી નીકળશે ધર બહાર; કટી કરશેલી
 તે વાર ॥ ૪ ॥ ચોળી ચણીયાથી બાળેવશે, બાહાર બસે છુટે કેશે; ધણી
 હડીયા દોટે ચરશે; કોટ કુદી નમ બાહાર પડશે ॥ ૫ ॥ ગામથી એક
 માઉ દુર, સરોવર દુધક ભરપુર, તમે છાના પુંડળ બજો, જઈ સરોવર
 માં સંતાજો ॥ ૬ ॥ તેવા તે સરોવરની ધીનારે, ચિતા ખડકેલી હશે તેવા
 રે; હશે ધૃપતીના દુત ત્યાંય, બધો પુંખપો મહી કરમાય ॥ ૭ ॥ તેવી તે
 ચીતામાં તમ નારી, બેસે ધૃપતી સુખકારી, એના દુત ત્યાં આરતી
 કરશે, પછી અગ્નીમાંથી ઓચરશે ॥ ૮ ॥ હારે કાંઈ છે વિમનો તન,

માગે તેડું આપું વચન; તે વેળા સમજી લેજો, ઉંડા જળમાં તરતા
 રહેજો ॥ ૬ ॥ ત્યાંથી માગી લેજો કેડું; તેની સમજીત તમને કેડું; એ
 ઢું કહેજો કુન્તી સતાન, કહીયે પાંડવને ભગવાન ॥ ૧૦ ॥ તારા ખ-
 પરમાં તે નહી, કહી પેસી જગે જળમહી; છેક બેસી જગે જળમહી
 નબ્ય રહેશે પાસવે પડજે ॥ ૧૧ ॥ વચ વેળે જો રહિ બસો, તોતો ભ-
 રમ બળીને થાશે; એમ સમજાવિ સહુ પેર, પછી બેડે જણ આગ્યા
 ઘેર ॥ ૧૨ ॥ પછી પ્રભુ વિદાય થયા, દારા લેઈ દારિકાં ગયા; ભીમને ની-
 ત્ય ચીંતા ભરાઈ, કરે વિચાર બહુ મનમાં ॥ ૧૩ ॥ એવે ધર્મનો પુરણ
 વારો, પડી રૂજની ભીમ ચેતનારો; બેઠો પોતાના ઘરમાં સાર, અદબોહુ
 રાખી દાર ॥ ૧૪ ॥ ડોકું રાખી બુએ ચરચાય; એવે સમે રાત્રી મધ્ય
 ભય, તવ ધૃપતી મંત્ર બણિ, મુઝી નમ્રમાં નીંદ્રા ધણી ॥ ૧૫ ॥ વા-
 પ્યું સઉને ઘેન ધનધેર; ઉંઘ્યા સ્નાન ચતુર ને ચોર; આખા નમ્રમાં ન
 ભજે કોય, એક ભીમને નીંદ્રા ન હોય ॥ ૧૬ ॥ એવે નીકળી ધૃપતી બ-
 હાર, કેહેડે ચીર બાંધ્યું તેણીવાર. ચાલી રમજુમ રમજુમ કરતી મોઢે
 તામસી મંત્ર ઓચરતી ॥ ૧૭ ॥ પુઠે નીકળ્યો વાયુનો તન, છાનો મા-
 નો ન ભણે કો જન; સતી કોટ કુદી પડી બાહાર. છાનો કદયો કુન્તી કુ-
 વાર ॥ ૧૮ ॥ ગયાં દુધક સરોવર એડું, ભીમે દીઠું પ્રભુ કહું તેડું, ગયો
 ચીતાની સામી ઘીનાર, પેઠો જળમાં બેયો સમાર ॥ ૧૯ ॥ બોલી વાંસ
 છે પાણી ભરેલું, નીરમળ જળ થંબ્યું ઠેલું; તેમાં તરનો રહ્યો સતી
 તન, બુવે ચરચા પોતાને લોચન ॥ ૨૦ ॥ પડી ધૃપતી ચીતામાંય. કરી
 ફુતોએ પુબ ત્યાંય; કરી આરતી પ્રેમે અનુપ; થઈ ધૃપતી અગ્નિ રૂપ
 ॥ ૨૧ ॥ થઈ ચીતામાંથી વાણી, બોલી ખપર ભેગણ વાણી, ફારેછે કામ
 વીમનો તન, માગ્ય માગ્ય આપુ વચન ॥ ૨૨ ॥ બોલ્યો પ્રકાશજળમહી
 તારા ખપરમાં છ નહિ, પાંચ પાંડવને ભગવાન માગી તળમે ગયો
 મસ્તાન ॥ ૨૩ ॥ થઈ વાણી ચીતામાંથી એમ, છે તથાસ્તુ કુશળ ક્ષેમ;
 એડું કહેતામાં નીકળી જવાળ, અમની ભડકો વિકરાળ ॥ ૨૪ ॥ પડ્યો
 જળમાં અગ્ની ચોપાસ, જળ બળી ગયું બાર વાંસ; થોડીવારે ભીમની
 કળીયો, જળ ભેઠને ભયભર્યા બળીયો ॥ ૨૫ ॥ હોત અધવચ તો ભત
 પ્રાણ, આતો નારી અતી બહુવાન; એને નહારે કાંમ નવ કહેવું, એને
 કાંમ કામ ન કેવું ॥ ૨૬ ॥ એમ વિચારતો ગયો બહાર. કોટ કુદીને
 નમ્રમાં સાર; જઈ મુનો પોતાને ભોવન, નથી મી આગ લોચન ॥ ૨૭ ॥
 એવે ચીતામાં ધૃપતી નાર; રૂપ ધરીને નીકળી બહાર; બેઠ કુદીને ગા-

મામાં પેઠી, લીમના ધરમાં જઇ બેઠી ॥૨૮॥ સઉનું ધારણુ તોલીલીધું
ઉંઘતું લોક જમત કીધું; જઇ લીમ પતીને શરણુ; લાગી પ્રેમે ચાંપવા
અરણુ ॥૨૯॥ બોલ્યો ઝગદર મુણુ નારી, તારે શેવા ન કરવી મહારી;
બેશી રહેવાની આજ્ઞા તુને, તારું કામ બનાવજે મુને ॥૩૦॥ જાગી ના-
મણી કન્યા જેવી, મળી વનમાં હેડંબા તેવી. તેનાથી જુ' જામરિ દેવી,
મ્હારે તારી શેવા ન લેવી ॥ ૩૧ ॥ બોલી દુપતી સતી એમ, પતી
આમ બોલોછો કેમ; પછી લીમ ન બોલ્યો કાંઈ. શું ચવાઈ સતીમનમાં
છ ॥૩૨॥ એવે વીતી ગયા આર દન, બુલ્યો જમણા કુન્તી તન; લાગ્યો
મોહ નારીની સાથ, ખાઈ પીને કરે મુખ વાત ॥૩૩॥ રહે આનંદથી ન
રનાર, એવામાં શું બન્યું એકવાર; અર્જુન લીમ બે ભાઈ, ગયા રમ-
વા વનની માંધ ॥૩૪॥ સાંજ પડે રમી પાછા વળીયા, વાતો કરતા ચા-
લ્યા બેઠે બળીયા; લાગી અરજીનને તરશાય; આપ્યાં આયુધ લીમકર
માય ॥૩૫॥ લીમભાઈ બવો ઘેર તમે, સરોવર જળ પી આહુઅમો
એમ કહી કયો વીઠાય, લીમ આવ્યો નગની માંય ॥૩૬॥ અરજીનના
હથીઆર જેઠ; પોતાને ઘેર મુક્યાં તેઠ, જળ પી આવ્યો છદ્દનો તન
આલ્યો ગયો પોતાને ભોવન ॥૩૭॥ બુલી ગયો લેવા હથીઆર, કર્યું
શહન સર્વ તે વાર; એવે થવા કાળ શું થાય; ઉઠ્યો દુષ્ટ દુરીયાધનરાય
॥૩૮॥ પોતાના હસ્તીનાપુર માંઈ જાગી મામાને તેડાવ્યા ત્યાંધ; વળી
કરણને દુસ્તાસન; મળ્યા રાય તણે ભોવન ॥૩૯॥ બોલ્યો દુરીયાધન
ત્યાર થયે, આજ રાત્રીએ રમવા જઇયે; કહી ઘોડે થયા સ્વાર, લીખાં
બુજ વીશે હથીયાર ॥૪૦॥ ચારે નીકળ્યા નગની બહાર; ચાલ્યાઈ દ્રપસ્ત
તે વાર; બોલ્યો શકુની મુણે વાત, કરો પાન્ડવને ઉતપાત ॥૪૧॥ એ-
ના ગામની ચારે દીશાય, જઇ અગ્નિ મુકીયે માંય, ચાર દીશાયે ચાર
બવો, બાણ મારી નગ સળગાવો ॥૪૨॥ તવ ચાર જણા ત્યાં પળીયા.
ઈંદ્રપ્રસ્તને આંતરી વળીયા; કોટ બાહારથી ખેલ મઆવ્યો, બાણમુકી
વહની સળગાવ્યો ॥૪૩॥ ગામ સળગી ઉઠ્યું પુરપાટ થયો અગ્નિ
ભડભડાટ, તવ જગ્યું ગામનું લોક, પડી કારમી પોકાપોક ॥૪૪॥ ત-
વ ચારે ચોરો ગયા નાશી. જગ્યા ધરમ થઇ ઉઘશી, કુન્તાઅરજીનનેશે
દેવ જગ્યા નીકુળ મુઠાં એવ ॥૪૫॥ એક જગ્યો નહી વાયુ તન, એ
વે કુન્તાજી વધા વચન; બેઠા અરજીન દેવત દાખો થયો અગ્નિ તે હો
લવી નાંખો ॥૪૬॥ બોલ્યો અરજીનજી તે વાર, લીમના ધરમાં હથી-
આર; મારી બુલમાં ગયાં છે રહી, મારે અગ્નિ હોલવાય નહી ॥ ૪૭ ॥

કહે કુંતા ભીમ ધર ભવો, અવળે પગલે જ લેઆવો; તવ અરબુન વચો
વચન, માતા માહારે ભણું પડે વન ॥ ૪૮ ॥ કહ્યું કુંતાએ સાંભળ તન
કાણુ મોકલનારું છે વન; મારી આજ્ઞાથી જઈ લાવો, બહની હોતરી
માય બચાવો ॥ ૪૯ ॥ તવ અરબુન અવળે પાય; મયો ભીમ તણા ધર
માય; લીધાં પોતાના હથીઆર; આળ્યો બાણુ ચઢવી બહાર ॥ ૫૦ ॥
મેઘ મંત્રથી માયું બાણુ, તવ અમનો પડ્યો હોતવાણુ; એવે થયો પ્રાતઃ
કાળ; તવ બળ્યો વાયુનો બાળ ॥ ૫૧ ॥ બેઠો લેધને કાતણ પાણી, ત
વ કુંતાણ વડે વાણી; અહ્યા અધોરી તુંતો ન બળ્યો; આજ આમમાં
અગ્ની લાગ્યો ॥ ૫૨ ॥ તવ બોલ્યો પ્રકોદર પ્રીતે, તમે હોલવીયો શી શી-
તે; કહે કુંતા અરબુનજાએ, હોલવ્યો અગ્ની ખુબીએ ॥ ૫૩ ॥ બો-
લ્યો પ્રકોદર તે વાર, એના મુજ ધરમાં હથીઆર; એ લેધ મયો કેમક-
રી, કહે કુંતાણ અવળો ફરી ॥ ૫૪ ॥ મુજ કહેવાથી આયુધ લાગ્યો, કહે
ભીમ કેમ મુજ ધર આળ્યો; હવે પાળે દીધેલું વચન, બય હઠી વરસ
લગી વન ॥ ૫૫ ॥ વળી ધરે જોગીનો વેશ, મોઢે માથે વધારે કેશ; મહેતુ
મડું વાળે લંગાટી, નહિનો વાત થાશે ખોટી ॥ ૫૬ ॥ કહે કુંતાણ સાંભ-
ળ તન; મોકલ્યો મેં તુજ બોવન; માટે એ વનમાં નહી બય; બોલ્યો
ભીમ તમે સુણો માય ॥ ૫૭ ॥ ભલે ન જણું હોય તો ન બય, થયા વચ
નબ્રજ એ રાય; હવે તુટ્યો ધૃત્વરનો ધારો, હવે જશે જેને ધરવારો ॥ ૫૮ ॥
તેને ધર અમે નીત્ય જઈશું, રાતઢીવસ બેશી રહીશું; સુણીનરને મા-
કું લાગે, ભાધના વેણ કાળજે વાગે ॥ ૫૯ ॥ બોલ્યો અરબુનજા મુજ વા-
ણી, કેમ કરું વચન ધુળધાણી; સતી માતા હુંતો વન ભણું, અલીવર્ષ
લગી રહી આવું ॥ ૬૦ ॥ વલ્લભા ॥ અલી વરસ વન સંચરું, ઓરે માહારી
માય; વલ્લભ વડે અરબુનજા, માગે છે આમનાય.

કડવું ૧૪૬ રાગ સવર્ણયાની ત્યાલ.

વેશમપાથે એણીપેરે બોલ્યા મુણ જનમેજેરાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાણું આપપરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ અરબુનજા કહે આમના આપો;
વન જણા ધૃત્વચાય; મારા સોમન દઉછું સોને કોઈ ન કેશો નાથ ॥ ૨ ॥
કુંતાણ કહે કુંવર માહારા કેમ જશે મુજ દન; એક થડી સુનો નથી
મુકમો, ઓરે મહારા તન ॥ ૩ ॥ એમ કહીને રડવા લાગ્યા અરબુને

સોમન દીધા; એટલે શરવે આમના આપી, અરજીનને ત્યાર કીધા ॥૪૫॥
 નર નીકળીયો દરવાજે પગીયો, વળાવવાં બયાં માત; ધરમશાખતેપણ
 આપ્યા, શેઠેવ નીકળા છાત ॥૫૫॥ નમ્રમાં આરણે જમ સહુ ઉભા, એવે
 પ્રકોટર આઠ્યો, બમણમાં સંતાડી બેગીના વેશનો સામાન લાઠ્યો
 ॥૬૫॥ વદ્યો પ્રકોટર અરજીન વીરા ભતના જતન કરજે. રાત્રી સમે વી-
 મામ કરીને દીવસે કે પરવરજે ॥ ૭ ॥ અરજીન કહે વાર વીરા, અ-
 દી વરસ બહુ વન; હવે ખુસી છવ થયો તમારો, બીમ વદ્યો વચન
 ॥૮૫॥ હજી માફરો છવ ખુસી નથી, વચન શું પળ્યું લેશ. વસનેશાનુ-
 જાર ઉતારો હેઠાં, દ્યો ધરો બેગીનો વેશ ॥૯૫॥ એમ કહીને બમણમાંથી
 પોટલી કાઢાડી પકાર; લંગેટી વાળો બહુતી ચોળો, દ્યો તુમકું તે-
 ચાર ॥ ૧૦ ॥ દ્યો આ જોળી દ્યો આ સોટો, હુમાયો અરજીન ભુપ;
 વસ આભુષણ ઉતારીને, ધર્યું થોગીતું ૩૫ ॥ ૧૧ ॥ ભસ્મજ ચોળી
 લીધી જોળી, હાથમાં તુમકું સોટો, વૃક્ષ વેલાનો અડખંમ કીધો, વાળી
 લીધો લંગોટો ॥૧૨૫॥ માત ભાષને નખીને આપ્યો, તવ સહુ પાછાં વ-
 ણીયાં; બન વીશે સંચરિયો પોતે, ગોર્વાદમાં મન બળીયાં ॥૧૩૫॥ મારમ
 ભતાં નીચમ પ્રીધી, સુર્યનો ઉદય થાય; તે પહેલાં આધાનો પકારથ મ-
 જે તો તે ખવાય ॥૧૪૫॥ ભાણુનાં દરગન થયા પછી, જળવણ કાંઈ ન
 લેણું; સુર્યના દરશણ થયાં પહેલાં જે મળે તે ભેર રહેણું ॥ ૧૫ ॥ એવો
 મનમાં નિશ્ચય કીધો, ધરતા હરીતું ધ્યાન; તીરથ કરતો યાત્રાએ ફરતો
 જ્ઞાની કને લે જ્ઞાન ॥૧૬૫॥ રીતી પાળે નીતી આલે, ઉત્તમ સ્થળે બય
 પ્રભાતમાં અનકળ ન મળે તો પત્ર વીણી ખાય ॥ ૧૭ ॥ નબ્બ મળે
 તો આખો દાહાડો પોતે કરે ઉપવાસ; એવા રીત બહુ દાહાડા વીત્યા,
 બાકી રહેલ એક માસ ॥ ૮ ॥ એટલે આપ્યો ફરિકાં ભગી, કુંતલ
 સતીનો ભાળ. અધેર રણમાં બય છે આપ્યો, થયો છે મધ્યાંન કાળ.
 ॥૯૫॥ એવે એને તરસ્યા લાગી. જળ વીના છવ બય; એવામાં કાંઈ
 સંત પુરૂશો, મળીયા મારમમાં ॥૨૦૫॥ તેને પુછ્યું અરજીનજીયે, મા-
 હરાજ કયાં મળે પાણી; અરજીનના તવ વચન સુણી, સંત જનો વથા
 વાંડી ॥૨૧૫॥ નજીકમાં એક સરોવર છે, પણ પીણું ન બેઠ્યું; તરપ
 એમાં વાસ વસે છે. છવતું ન બય પેઠ્યું ॥૨૨૫॥ માટે તમે જન્મ નવ
 પીશો; કહી થયા વીદાય; અરજીનજી દેહ મુકીને આપ્યો, પંપાસરોવર
 બય ॥૨૩૫॥ બળ્યું કે જલ વિના મરું છું, તે કરતાં મરૂં પીને, એણું
 સમજી જલમાં પેડો, મરવાનું આકરીન ॥ ૨૪ ॥ એટલે બે સરપણ

આવી જ્યાં છે અરભુન ભુપ; એને ચરણે ડંશ કરતાં, થઈ અપછરાડપ
 ॥૨૪॥ અરભુનને કરજેડી ઉભી, દીઠીસતી સુતનાર; જળનું તુમડું મરિન
 પોતે તરત નાકળ્યો બહાર ॥ ૨૩ ॥ કીનારે જળ પીચા બેઠો શાંતી
 સ્વમાવની ખુખી; એકે અપમરા સનમુખ આતી, કાચ બેડીને ઉભી
 ॥૨૫॥ અરભુનજીએ પાણી પાકું, પછી નારી પડી પાપ; ઓળખ્યા
 અભુન ઇંદના નંદન અમપર કીધી કપાચ ॥ ૨૫ ॥ અપછરા છીએ
 સ્વર્ગ કેરી, તે સાબળો વિસ્તાર. દેવ સમામાં ન્દત્ય કરતીતી, આ-
 નંદથી એક વાર ॥૨૬॥ ઉઠપી નામ છે માહાર ને ચીવકળા આનુ
 નામ; અમારા નૃત્યની વેળાએ આવ્યા, દુરવાસા તે કામ ॥૩૦॥ એટલે
 એમોને દેવોએ કહ્યું, આ આવ્યા પ્રજા રૂપો; ખરી ભેતો નૃત્યકરીનેકરો
 રૂશીને ખુશી ॥૩૧॥ ત્યારે કીયા સાર્યા તમારી, એવો વળ ચડાવ્યો;
 એટલે અમે નાચ કરીને, બધો કીસમ લડાવ્યો ॥ ૩૨ ॥ પણ રૂશીનું
 મન નવ માન્યું, તવ લવ થયો કેવો, કોષે ભરાઈ અમે દહાડું, વિપ્રએ
 જમલી જેવો ॥૩૩॥ સાંભળી રૂશીને રીસ વ્યાપી, એ શું બોલી પાપ
 છીઓ; આપ દીધો સરોવરમાં પડ્યો, થાજે બેડે સાપ કીયો ॥૩૪॥ એ
 ટલે અમે થર થર ધુલ, નમાવિ દીધું રીસ; કાલાવાલા ધણુક કીધા
 ત્યારે ઉતરી રીસ ॥૩૫॥ આપ તણો અનુગ્રહ કીધે; પ્રદ તણો સુત મ
 બશે અરભુન પમનો સ્પર્શ થતામાં. સંત તણો દેહ ટળશે ॥ ૩૬ ॥ તે
 આપેથી અમે સપણો થઈ પડ્યા છીએ જળ માંડ; અનેકને ડંશીલવ
 લીધા, આજ આવ્યા તમે હાંધ ॥૩૭॥ તમારા પમને પરતાપે પામી
 મનુશનો અવતાર; તમોને અમે વરી સુકી માટે થાઓ ભરથાર ॥૩૮॥
 અરભુન કહે હુંતો યોગી છું, મ્હારે શુ તમારું કામ; અપછરા કહેકેમ
 છોડીશું, એરે મારા શામ ॥૩૯॥ એમ કહી રીશના કેશવણી, ફાંસા
 ધાલ્યા આપ; પરણો નહીતે આપનાત કરીયે, તે તમ માથે પાપ ॥૪૦॥
 અરભુને ભણ્યું સુકીત કરતાં. દુકીત થાય છે આતો; અરભુનજી કહે
 હમણાં ન મરેશો, સાંભળી જ્યો બે વાતો ॥ ૪૧ ॥ હમણાં માહાર યો-
 ગી પ્રત છે, બધો તમે મુજ દેશ; પ્રત પુરું થયે પરણું આવિને, મત્ય
 વડુછુ નરેશ ॥ ૪૨ ॥ અપછરા કહે વરત હોય નો, હસ્ત લગન કરી બ
 વો; અમે તમારે દેશ જઈશું, પછી અમે ત્યારે આવો ॥૪૨॥ અરભુનકહે
 એવી જિતાવળ, શી છે ઓણને ઓણ; હસ્ત લગન કરું પણ વીમ
 વણ, કરાવનાર કોણ ॥૪૪॥ એટલે આવ્યા નારદ રૂપી હશાઓન્ધા
 તે કામ; ધન યોગીજી યોગી થઈને, કરવા માંડ્યું ઠીક કામ ॥ ૪૫ ॥

અરબુનજી કહે હું શું કરે, મારે તો નથી ખપ, મીઠ્યામુને શીદ આ-
રોપ મુકે, વાટમાં વળગી લાય. ॥૪૧॥ નારદ કહે આવો પરણાવું,
બેઠો પરણવા આપ; સુર્યની સાખ્યે બ્રાહ્મણ વચને, કરાવ્યો હસ્ત મેળાપ.
॥૪૨॥ પછી રૂશી અંતર્યામન થયા, અરબુન કહે ઓ નારી; તમે જ-
ન્મે ઘેર મ્હારે, હું જવું જત્રા સારી. ॥૪૩॥ નારી કહે આજ સત્રી રહી
ને, જમને દો રૂતુદાન; નહિનો તમેને આપીએ સ્ત્રી હત્યા, સાક્ષી શ્રીભગ-
વાન ॥૪૪॥ નર કહે હું કયાં હાંધ આળ્યો, ક્રીડું કરમ નડીયું; અત્યારે
પ્રત લંઝ થાયે, ઝાંખર વળગી પડીયું. ॥૪૫॥ હત્યાના ભયથી રહ્યો રૂ-
જની, દીધું રૂતુદાન પેટ; ઇશ્વર ઇચ્છાયે બેઠે નારીને, ગર્ભજ રહ્યો પેટ
॥૪૬॥ એવામાં વહાણું વાયું કે, બોલ્યો કુન્તા તન; હું મારે યાત્રાએ
જવું, તમે જન્મે ભોવન ॥૪૭॥ અપહરણ કહે હાથ ઝાડીને, હવે શું
માંડો લવાઈ; પરણ્યાને પાળો જણ્યાને જીવોડો, તેમાં શી કરો નવાઈ
॥૪૮॥ તમારે અમેને ગર્ભ રહ્યો છે, જનમે તે કયાં જશે; તમારે ત્યાં
અમારે નથી જવું, કયાં છોકરાં રહેશે ને ખાશે ॥૪૯॥ મારે મામવસાવી
ઓપો, નહીતો મરીયે આપ; કુંતીનંદન તમારે માંથે, સ્ત્રી હત્યાનું પાપ
॥ ૫૦ ॥ તવ અરબુને તપ ક્રીડું, સુર્ય તણું તે વાર; સુર્યે આવી મણ્ડી
ધરીને નમ્ર કયું નીરધાર ॥ ૫૧ ॥ નામ તેનું મણ્ડીપુર પાડયું, થયા
અંતર ધ્યાન; પછી અપહરાની પ્રત્યે બોલ્યો સતી સંતાન ॥ ૫૨ ॥ હવે
હું આજ્ઞા માગું છું, તવ વદી બેઠે નાર, કંઈક દહાડો કીપા કરીને, પ-
ધારજે આ ઘર ॥ ૫૩ ॥ અરબુનજી કહે શો ભોગ હોય તે, આજ તમારી
પાસ; એમ કહી મારગે સંચરીયો, તારણીથી થયો ત્રાસ ॥ ૫૪ ॥ વળણા
ત્રાયો તારણી થકી, સાંભળને તું રાય; વ્યાસ વક્ત્રલ મુખ એમરે,
નર કારિકાં લણી જાય.

કડવું ૧૪૭ રાગ અહોરાયજનો.

વેશમપાયે એણીપેર બોલ્યા સુલ જનમેજેરય; વીસ્તારી મુજને
સંભળાવું; આધપરવ મહીમાય, અહોરાયજી મુણીયે ॥ ૧ ॥ કારિકાં આલ્યો
સુત સતીનો, પુરણ હરખે ભરિયો; મામથી બે માઉ માહાદેવ આધા,
ત્યાં જઈ મુકામ કરીયો અં ॥ ૨ ॥ થોડે દહાડે ત્યાં મેળો ભરાયો,
આળ્યા છપન કરોડ; સ્ત્રી પુત્રાને બળદેવ આળ્યા આળ્યા શ્રી રણુઝેડ
અં ॥ ૩ ॥ જત્રામાં બહુ મેદની ભસઈ, કરે શીવ શેવાય; થોગી વેશ

જેઠ સંહુ પ્રાણી, પડે અરજીનને પાય અં ॥૪॥ અરજીન બેઠા મધર-
ખીમાં આવ્યા અસરણા સરણ; જણી જોઈને લાખા થઈને, પ્રભુલપડી
યા અરણ અં ॥૫॥ અરજીને ઉંચો હાથ કાઢો, દીધો પ્રભુને શીશ; પ-
છી મર્મની મરકરી કરવા, બેઠા પોતે જીગદીશ અં ॥ ૬ ॥ કષ્ટ પ્રભુ
કહે આ મહારાજ શું છે તમારું નામ; કેવારના તમે હાંધ આવ્યા છો,
મુજ કીયું તમ ગામ. અં ॥૭॥ જોગી કહે કયું નહી સમજતે, ત્યા-
ગીકું કયા ઘર ગામ; નહી નામ ઓર ઠામ હું મારે, સદાઈ રમને રામ
અં ॥૮॥ કષ્ટ પ્રભુ કહે વાર મહારાજ, દીસોછો નિરોગી; પણ સા-
ચે સાચુ તમે કહેજો, છો જોગી કે ભોગી. અં ॥૯॥ અરજીન કહે હમ
કેસે ભોગી, ખીચારી કરના ખાત; કષ્ટ પ્રભુ કહે ક્ષમા કરજે શું કરે
કુંતા માત. અં ॥૧૦॥ અરજીને જણ્યું પ્રભુ જણે છે, તરત નમાવ્યું
શીશ, મહારાજ મુને વગોવશે નહી, કપાળુ શ્રી જીમદીશ. અં ॥૧૧॥
પ્રભુ કહે કહુ જાવને, સર્વને માવી દેખાડું, જોગી તણે તમે વેશ ક-
ચોછે, જગતમાં કરું ઊઘાડું. અં ॥૧૨॥ અરજીનજી કહે અપરાધ શોછે
ઓરે દીનાનાથ; ઈજ્જત માહારી હલકી કર્યામાં, શું આવશે તમહાથ.
અં ॥૧૩॥ કષ્ટ પ્રભુ કહે એક કામ કરો તો, વારતા ગુપત રાખું; અરજીન
કહે કરું કહો તે, હ્યો આ વચન સત્ય ભાખુ અં ॥૧૪॥ એમ કહીને
વચન આપ્યું બેઠ્યા અસરણા સરણ; દારીકા આવી મુજ ભગનિનું,
તમે કરી જવો હરણ. અં ॥૧૫॥ માહારા મોહોટા ભાઈ બળદેવનો,
વીચાર જીદી પેર; મારી શુભદ્રા પરણાવવી છે, દુરીયોધનને ઘેર.
અં ॥ ૧૬ ॥ તમારા ઘર પર ચીતડું મ્હારું, મોટે હરણ કરી જવો;
અમો અહીંથી ગયા પછી તમે; અશોક બાગમાં આવો. અં ॥૧૭॥ તે
બાગમાં વ્રક્ષ છે પીંપળાનું; ત્યાં તમારું આસન; અંગનીનો કુંડ બ-
નાવીને, ભજીત ભરીશ પાવન અં ॥૧૮॥ ભજીતી તે મુકીશ મંત્રીને,
તેણેથી નામના થારો; જેને નાંખશે તેના મનના, ને તનનાં દુખ જશે
અં ॥૧૯॥ નીરધનને ધન પ્રાપ્ત થવાનું વંજને પુત્રની આશ, રોગીયાના
બધા રોગ મટશે, ગણશે અવીનાશ. અં ॥ ૨૦ ॥ મમ બંધુને પુત્રજ
નથી, તેથી આશાભેર તમોને ચરણે લાગીને, તેડશે એમને ઘેર. અં
॥૨૧॥ તે વેળા તમે માગી લેજો, સેવામાં કુંવારીકાય; એટલે સોંપશે ભ
ગની અમારી, ભજીતીયે વશ થાય. અં ॥૨૨॥ લાગ જોઈ તેનું હરણ
કરજો, સત્ય વદુ ગોપાળ; બળદેવની બીક ધરશે ન મનમાં, નહી થાય
વાંકો વાળ. અં ॥૨૩॥ અરજીનજી કહે વાર માહારાજ, પક્ષમાં રહે-

જે જાતે, આજે બાગમાં બેઠક કરજે, હું આવી બેશીશ રાતેઅઠારજા
 એટલે પ્રભુ વિદાય થયા, કરી લીધી બધી પેર; મેળામાં સહુ આવ્યા હ
 તા તે, ગયા પોતાને ઘેર. અઠારપા અંતરયામી બાગમાં ગયા, પીંપળા
 નીચે વીવેક; જોગીને બેસવા એટલી કીધી; કુંડ બનાવ્યો એક. અં
 ॥૨૧॥ ભગવાને ભરી ભલુતિ તેમાં, માયાને મંત્રે મોહન; પછી પોતે
 ઘેર જઈને સુતા, જુગદીશ જુગભવન. અં ॥૨૭॥ એવામાં પહેર રાત્રી
 વિતી, અરજુન આવ્યો ત્યાંય; પીંપળા નીચે જઈને બેઠો, અસોક
 બાગની માંય. અં ॥૨૮॥ એ બાગમાં એક માળી રહે છે, નહી એનાં
 લોચન; ઘણુ વાહયું તવ બાગમાં આવ્યો, એ માળીનો તન. અઠારજા
 તેણે દીઠા તપશી ચોગી, જઈને પડીયો પાય; ભલુતી નાંખી અરજુ-
 નજીએ, તવ એને મોહ થાય. અં ॥૩૦॥ પછી પોતાના અંધ પીતાને,
 લાવી લગાડ્યો પાય; તેને જોગીએ ભલુતી નાંખી, તવ નેત્રે દેખાય.
 બં ॥૩૧॥ અંધમાળી કહે એરે દીકરા, આંખે દેખાયું મુને, ચોગેશ્વર
 છે ઇશ્વર જેવા, આજ મેં દીઠો તુને. અં ॥ ૩૨ ॥ જોજો જોગીને જવા
 ન દેતો, નગર વિશે હું જાણું, દેખતો થયો તે તુજ માને; સમાચાર
 કહી આવું. અં ॥૩૩॥ તલણા એમ કહી માળી ગયે દ્વારીકાં કેરી
 માંય; લોકને કહેતો આલીયો; સાચું ભાસ્યું ત્યાંય.

કડવું ૧૪૮ રાગ સાખીની ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજેરાય; વીસ્તારી તુજને
 સંભળાવું, આથપરવ મહીમાય ॥૬॥ આખા ગામમાં વારતા ચાલી,
 તવ ગામમાંથી દુખીયા લોકો, ચાલ્યા અપરમપાર; આવ્યાસહુજન બા-
 ગ, કરે ચોગીને નમસ્કાર ॥૩॥ બેરા બોમડા રાંટા ઢુંટા, લુક્તા લંગડા
 જેહ; આંધળા ખુધા ખોડે ભરેલા ક્ષધઆળ વધઆળ તેહ ॥૪॥ સને-
 પાતીયા પક્ષા ધાતીયા, મુળશી મુઝારાવાળા; કાણા કટા કુખડા પતીયા,
 ગાંડાકદરૂપા કાળ ॥૫॥ રોગીયા દોગીયા દુખીયા પ્રાણી, આવી આવી
 પડે પાય; ચોગી સહુને નાંખે ભલુતી, રોગ નીવારણ થાય ॥૬॥ તેને તે
 વેળા વ્યાધી નાસે; થાય છે સુખ અનુપ; સર્વે લોકોને શ્રદ્ધા બેઠી,
 ચોગી તો વૈકુંઠ ભુપ ॥ ૭ ॥ મહીમા ચાલ્યો દ્વારીકામાં, મોહ ચોગી

પર પડીયાં, બધરાં છોકરાં ખાત્રા પીવાનું, લે આવી બાગમાં પડીયાં ॥૮॥
 ત્યા રહેલું સુલું ખાત્રું પીલું, અનેક આવી વશીયા; નીરધન પ્રાણી
 ધનની આશાએ, કંઈ જીવ પુત્રના રશીયા ॥૯॥ ઓખી દારીકાં થઈ
 ગઈ ખાલી, ઉજડ નગર દેખાય; એવે સમે રાજ્યસભામાં યોગી તણી
 વાત થાય ॥૧૦॥ બળદેવ કહે ઉજડ જેવું નગર દીસેછે કેમ; એવું
 સાંભળી એક ચાલવ; બોલ્યો સભામાં એમ ॥૧૧॥ આવ્યાછે કોઈ અબ
 યુત યોગી, જાણે છે સાધન યોગ; સહુ પ્રાણીને લલુત નાંખી, ટાળ્યા
 સર્વના રોગ ॥૧૨॥ નીરધનને કરી ધનની પ્રાપ્તી, વંબને પુત્રના આ-
 શા, મનકામના કરે સહુની પુરી, પોતે રહેછે નીરાશ ॥૧૩॥ સહુ દુ-
 ખીયાનાં દુખ નીવાર્યાં, ઉપડી ગયું બધું ગામ; બાળબચ્ચાં લઈ સર-
 વે લોકો, ત્યાં જઈ ક્યો વીશરામ. ॥૧૪॥ બળદેવજીનું મન લલચાયું
 વધે માઈં ઘર સુત્ર; એવા યોગીની શેષા કરૂંતો, મુજને આપેપુત્ર ॥૧૫॥
 એવું વીચારી બળદેવ બોલ્યા, સાંભળો કૃષ્ણજી વાત; ચાલો યોગીને
 લાવીએ તેડી, એરે મહારા બ્રાત્ર ॥૧૬॥ ટળે માઈં વંબ મેહેણું, જે મ-
 જો ફળ શેવાનું; નગર બધું પાવન થઈ જશે, પગલું પડે એવાનું ॥૧૮॥
 એવું સાંભળી સામળો બોલ્યા, એ ભાઈ એ વેશધારી; ધુતલ માટે
 ઢાંગ કરેલો, પ્રપંચીને વીકારી ॥૧૯॥ હોયે યોગી યોગાભ્યાસી, તો કરે
 વન વીશરામ, કરે કલ્યાણ પોતાના જીવનું, હાંધ આવ્યાનું શું કામ
 ॥૨૦॥ તવ બળદેવને માહું લાગ્યું, દુશ્મન સરખો ભાઈ; માહારો વંશ
 વધે છે તે માટે, કૃષ્ણ કરે અદેખાઈ ॥૨૧॥ પ્રભુપ્રત્યે કહ્યું બળદેવે, મન
 માં પડ્યો મને ડાઘ; તમોતે એવું કે વંશ વધે તો, રાજમાં માગે ભાગ
 ॥૨૦॥ કૃષ્ણ કહે ભાઈ એમ ન કહેશો, હું શાને વેશ લાવું; જે તમારે
 વંશ રહેતો હોય તો, ચાલો હું તેડવા આવું ॥૨૩॥ એમ કહીને કૃષ્ણ
 જી ઉઠ્યા, ઉઠ્યા મોટા બળદેવ; પચાસ જાલવ સાથે લેઈને; બાગમાં
 આવ્યા એવા ॥૨૪॥ યોગેશ્વરનાં દરશન કીધાં, બળદેવે કહ્યું એમ; કૃષ્ણ
 વીરા તમે કહો યોગીને, મુજથી કહેવાય કેમ ॥૨૫॥ એટલે યોગીને પા-
 સે ગયા, બેડ્યા પ્રભુએ હાથ; પ્રેમ ધરીને પુછવા લાગ્યા, પોતે દીના-
 નાથ ॥ ૨૬ ॥ એ મહારાજ રાજ ધીરાજ, છો પરમેશ્વર જેવા; અમારા
 મોહોટા ભાઈને; કરવી છે તમ શેષા ॥૨૭॥ માટે જે ગામમાં પધારો,
 તો મોહોટી કરૂણાય; અમો ગામના રાજા છીયે, શી દોછો આજ્ઞાય
 ॥૨૮॥ એવી રીતે નમી નમીને, પુછ્યું શ્રી ધનશામ; અરજીનજી ક-
 હે હમતો ત્યાગી, કયા કરના ઘર ગામ ॥૨૯॥ કૃષ્ણ કહે સેવાના સા-

૩, તરોને તેડી જઇએ; અરજીન કહે શેવામાંવાં, એક કુંવારીકા ચેચે. ॥૩૦॥
 એવું સાંભળી કૃષ્ણજી ઉઠયા, ગયા બળદેવની પાસ; એ ભાઇ કુંવારકા
 માગે છે, એવું વધા અવીનાશ. ॥૩૧॥ બળદેવજી કહે કબુલ કરો, વાત
 બતાવું વગની; યોગીની શેવામાં સોંપીશું, સુભદ્રા આપણી ભગની ॥૩૨॥
 પ્રભુ કહે ભાઇ તે નહી કાવે, કરી દ્યો મનેમાં કયાસ; કુળમાં લાનછન
 લાગી બેસે, મુડયાનો શો વીશવાસ. ॥૩૩॥ બળદેવજી કહે બોલો વી-
 ચારી, ત્યાગીને સમજાવો કેવા; સાક્ષાત ઇશ્વર રૂપ સમજે નહી સરવે
 તમ જેવા. ॥૩૪॥ પ્રભુ કહે ભાઇ ખુશી તમારિ, કહી લાગ્યા બેગીને
 પાય; ચાલો મહારાજ નમ્ર વિશે, અમ બેન કરશે શેવાય. ॥૩૫॥ અર-
 જીનજી તવ ઉભા થાય, ભલુતી ઝોળીમાં લીધી; ખાકીની કુન્ડમાં રહિતે
 વ્યર્થ પ્રભુએ કીધી ॥૩૬॥ યોગી ઉઠયા તવ સહુ લોક ઉઠયા, બાગમાં રે
 હેવાવાળા ચાલોરે ઘેર ગંગા પધારે, ઉપાડ્યા ઉચાળા. ॥ ૩૭ ॥ વાજતે
 ગાજતે લીધા યોગીને, સહુ પ્રાણિને પ્રેમ વાપ્યો, એકાન્ત મુકામ યોગી
 ને માટે, બળદેવજીએ આપ્યો. ॥૩૮॥ સીંહાસન પર પધરાવ્યા યોગી,
 જય જય શબ્દો થાય; શેશે સુભદ્રાને લાવીને, પાડી યોગીને પાય. ॥૩૯॥
 ત્યાર પછી ભલુતી કાઢી, નાંખી અરજીન ભુખ; એટલે સુભદ્રા યોગી
 ને દેખી થઇ તદરૂપ. ॥૪૦॥ બળદેવ કહે બેહેની મારી, રહેવું તમા-
 રે હાંધ, એક ઘડી અળગા નવ થાવું, સદાયે શેવા માંધ. ॥ ૪૧ ॥ સુભ-
 દ્રા કહે વારૂ વીરા, પછે કહે યોગી રાય; સવારમાં સવા પોહોર સુધી,
 આવે ને ઇચ્છાય. ॥૪૨॥ પછી પાછલે પોહોર દહાડે, આવવું હોય
 તે આવે, આખો દહાડો અમારી પાસે, સૌ રહે તે નહિ કાવે. ॥૪૩॥ સ-
 હુ પ્રાણી કહે વારૂ વિરા, કહિને થયા વિદાય; હળધારીની નારી રેવં-
 તી, આવીને પડયાં પાય. ॥૪૪॥ યોગીયે તેને ભસ્મ છાંટી જળ છાંટ્યું
 બોળા દર્ભ, ઇશ્વરી ચમત્કારને લીધે; રહો રેવતીને ગર્ભ. ॥૪૫॥ તે
 થી મહિમા વિશેષ વધ્યો, બળદેવ ગયા બહુ મોહી; સ્વર્ગ ત્ર્યુને પાતાળ
 વીશે, આવા યોગી નહી કોઇ. ॥૪૬॥ ગામમાં કોઈકોઈ પ્રાણીયે, નીચમ
 કીધા એવા, અન જળ મુખમાં મુકવું કયારે, કરીને યોગીની શેવા ॥૪૭॥
 કંઈ જન જળ લે દરસણ કરી, માને મહીમા મુખ; કે ઉઠે પરાંદે
 આંખો મીચી, જીએ બેગીનું મુખ. ॥૪૮॥ તે પછી જીએ મુખ બીજ
 નું, એવી વધી માનતાયો; સુભદ્રા હરનીશ શેવામાં; મોહ અતી ઉભ-
 રાયો ॥૪૯॥ એવામાં એક દિન મધ્યાને, આવિયા મુંદીર શામ; એકા-
 ન્ત બોલાવી સુભદ્રાને, પુછી બીના તમામ. ॥૫૦॥ એ બેહેની એ

યોગી કેવા, અરૂં રહ્ય શું તાહારું; સુભદ્રા કહે યોગીની સાથે, પરણવા
 મન મહારું ॥૫૧॥ પ્રભુ કહેએન એવું ન બોલો, જો જણે બળદેવ; તો ત-
 મારીને મારી છુલાવે, વાતો કર્યાની ટેવ ॥૫૨॥ એમ મન જોયું સુભદ્રા
 નું, પછી ગયા યોગી પાસ; હવે સુભદ્રાનું હરણ કરે, એમ કહ્યું અવિ-
 નાસ ॥૫૩॥ આવતી કાલે એકાદશી છે, ગોમતી રૌ નહાવા જાસે; બ-
 ણદેવ બળીયા તેડવા માટે, આવશે તમારી પાસે ॥ ૫૪ ॥ તમે નહાવા
 જવાની ના કહેજો, કરી આવશે સહુ સ્નાન; પછી તમે કહેજો નહાવા
 જવું છે, થતે ખરે મધ્યાન ॥૫૫॥ તે વેળા ત્યાં નહિ હોય કોય, હરણ
 કરિ લેઈ જાશે; અરજીન કહે પકડાઈએ તો, અમારી વાહારે ધાજો
 ॥૫૬॥ પ્રભુ કહે કાંઈ ચીંતા ન કરશો, કહિ ઉઠ્યા અવીનામ; સુભદ્રા
 કાંઈ કામ કરતીતી, પ્રભુ ગયા તેની પાસ ॥૫૭॥ ક'ણે કહ્યું એ લગ-
 ની મહારી, જો કાલે જવો નહાવાય, તો માહારો રથ મંગાવી જાશે, જો-
 ગીને બેસાડી માય ॥૫૮॥ વળણા મોહોટો રથ મંગાવજો, જાશે કરવા
 સ્નાન; વહે વલ્લભ એવું કહી ત્યાંથી ગયા ભગવાન.

કડવું ૧૪૯ રાગ સવૈયાની ચાલ.

વેશમખાચે એણીપેર બોલ્યા, શુણુ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
 સંભળાવું, આધપરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ સહુ સમજવી સામજો ગયા,
 વીત્યો દશમનો દન; એકાદશીને પ્રભાતે આવ્યા, બળદેવ યોગીભોવન
 ॥૨॥ એ માહારાજ, રાજ ધીરાજ, વીશ્વપતી ભગવાન; આજ એકા-
 દશીયે ગોમતીમાં, કરવા જઈએ સ્નાન ॥૩॥ નહીને આવતા રહીશુવે-
 હેલા, શેવકસંત સમોણા; અરજીનજી કહે અમ નાહી આવે; કયા નહાણા
 કયા ધોણા ॥૪॥ બળદેવજી કહે ઇચ્છા તમારી, કહી કરવા ગયા સ્નાન
 નમ્ર તણું લોક નાહીને આવ્યું, ક્રીધું અતી પુન્યદાન ॥ ૫ ॥ યોગી
 નું દરશણ પુજન કરીને, ગયા સૌ સૌને ઘેર; એવે મધ્યાન થવા આવ્યો
 બોલ્યો યોગી સુખ ભેર. ॥૬॥ સુભદ્રા નહાણેકુ જણાઈ, તવ સુભદ્રા
 આત્મી; એ ભાઈ યોગીને નહાવા જવું છે, બળદેવને લાવી ઝાલી ॥૭॥
 બળદેવ આવ્યા યોગીની પાસે, ઉભા નમી પડી પાય; અરજીન કહે ગો
 મતીજીમે, નહાણેકી હુઈ ઇચ્છાય ॥૮॥ બળદેવ કહે બેહેની માહારી
 ઉઠો તતપર થાવો; રથ બેડીઆપુ તેમાં બેસાડી, નહાવાને લેઈ જાવો

॥૯૯॥ સુલદા કહે મ્હોટા બંધુ, કહયું તો તત્પર થાવું; કૃષ્ણનો મોહોટો
 રથ મંગાવો, તો ન્હાવા લેઈ જાવું ॥૧૦॥ બળદેવજીએ મોકલ્યા ચાંદા
 ગયા પ્રભુને દ્વાર, બળદેવજી રથ મંગાવે છે, એરે ભુગદાધાર ॥૧૧॥ જે
 ગીજીને ને સુલદાને, જાવું ગોમતી ઘાટ; તમ રથ સુલદાએ માગ્યો, ન્હા
 વા જવા માટે ॥૧૨॥ એટલે બોલ્યા અંતરયામી, બળદેવની ગઈ ગ-
 તી; મોકલો બીજે રથ આપીને, આ રથ આપવાનો નથી ॥૧૩॥ સાંભળી
 જાવું પાછા વળીયા, તવ શું કરયું ઘનશામ; મુકયો પોતાના હરણી-
 યા રથમાં, લગ્ન સામાન તમામ ॥૧૪॥ ચુડે પાનેતર કન્યા જોડી, મી-
 ઢળ નાડાછડી; જાવું કંચુકી કન્યા મોડીયો, કાંકણ કંકુ પડી ॥૧૫॥
 જે જોઈએ તે ભંડારીયામાં, ભયું શ્રી ગોપાળ; એ રીતે રથ ત્યાર કરીને
 ખેડા દીનકયાળ ॥૧૬॥ બળદેવ પાસે પાછા ગયેલા, જાવું જોડા જોડા; ક-
 હયું કે પ્રભુએ નવ આપ્યો, માગ્યોતો રથ તેહ ॥૧૭॥ એવું સાંભળી
 હળધર ચાલ્યા, ક્રોધ ભરેલા એમ; જાવું કહયું ભુગજવનને, રથન આ-
 પ્યો કેમ ॥૧૮॥ દસ વીશ જાવું પાસે ઉભેલા, વાતના ચરચા ચાલી;
 પ્રભુ કહે આ મ્હોટા બંધુ આ મતી કોણે ચાલી ॥૧૯॥ આ રથ મા-
 હારો હરણીયો છે, વીચારો અંતસ કર્યું; સોળ સહસ્ર એકસો અષ્ટનું,
 હામાં કરેલું હરણ ॥૨૦॥ એવો આ રથ ઉપાદી વાળો, એસે જોગીને
 બહેન; એમની વૃત્તી ફરી જાવું, થાય માયાવી ચેન ॥૨૧॥ બળદેવજી
 કહે બોલ્ય વીચારી, જોગી તો દેવાંધી દેવા; તારા નેત્રમાં વીચારે છે તે
 દેખે સૌ તારા જેવા ॥૨૨॥ જેવા પોતે તેવા બીજા, જાણે સરવે પ્રાણી,
 પોતાની ગત સહુમાં સમજે, એજ મ્હોટી એધાણી ॥૨૩॥ વેહેવાર વ્રતી
 મેનમાં હોયે તો, શીદ તજે સસાર વચન સીદ્ધી થાય કયાંથી, વીચારો
 વિશ્વાધાર ॥૨૪॥ પોતાના આત્માનું કલ્યાણ કરવા, વ્યવહાર ધીધો
 ત્યાગ; દશે ઈંદ્રી બંધ કરેલી, મનમાં ધરી વૈરાગ્ય ॥૨૫॥ એટલે બોલ્યા
 અંતરયામી સાંભળો બળદેવ બોધ; ધ્યાન દેખને ન્યાયમાં સમજે, તમે
 ને યાદવ ધોધ ॥૨૬॥ એ યોગી હશે શી જાતી, કાં ઉચકે કાં નીચ;
 નીચ હોયે ને નમીયે તો, તે પણ પાપનો કાચ ॥૨૭॥ નીચની સેવા
 ઊંચ કરે તો, નીચે ચોની ઊંચ જાય; પાતાંજલી રૂશીયે કહયું, પોતાના
 શાસ્ત્રની માંય ॥૨૮॥ દહેશો કે જાત ન જોતા, યોગી વશને નમીયે,
 જાત ભાત કાંઈ ન જોવી, તો ઇશ્વરને ગમીયે ॥૨૯॥ પ્રભુ કહે બંધુબોળ
 વા બેઠા; પોતાનો કુળધર્મ; એકારે બંધુ થવા માંડયું; કયાં રહ્યો વરણ
 સર્મ ॥૩૦॥ વ્યવહાર તજે તે નહી ત્યાગી, અનીતી તજે તે ત્યાગી;

વ્યવહારમાં રહી મનનો વૈરાગ્ય, રાખે તે વૈરાગી ॥૩૧॥ સતોધીને શાં-
ત પડેલો, તે જનને સંત બણે, યોગાભ્યાસ કરે તે યોગી, નાઠાને શીઠ
પરમાણે ॥૩૨॥ યોગીમાં યોગી મહાદેવજી છે, તે પણ રાખે છે નારી;
પુત્ર પરીવાર સીદ્ધી સીદ્ધી, એવા શીવ સંસારી ॥૩૩॥ પણ યોગ સાધ
નથી યોગી છે, ધર તજવે નહીં યોગી, વ્યવહાર તાગીને નાઠેલો, કાં દુ
ખીયો કે રોગી ॥૩૪॥ સંસારમાં સરસો રહેને, મન રાખે મુજ પાસ;
વ્યવહારને લોપે નહિ તે બધું મ્હારો દાસ ॥ ૩૫ ॥ આત્માનું કલ્યાણ
કરવા જે થયો હોય ત્યાગી; તો શીઠ આવે વ્યવહારમાં, નાઠેલો ધર-
ગામ ભાગી ॥૩૬॥ ઉપાધા તણ ઉપાધીમાં, ફરિ આવે શા સાર; હમ-
તો શુર આતો ચેલા, આતો મંદીર મ્હારું ॥ ૩૭ ॥ વેદક કરવા ટાળવ
રોગો, કરતા વધેલોનું કામ; કારણ શું તેને તે કરવાનું; વળીગામમાંવી
સરામ ॥૩૮॥ કાઢવા ભુતપ્રેતાનું વળગણ, આપવા લોકોને પુત્ર, નિર્ધનને
દેવી ધનની આશા, કુંવારાને ધરસુત્ર ॥૩૯॥ એ સરવે કામ સંસારીનાં
ત્યાગી કરે શા સાર; તેનો વિચાર કરતા નથી, ત્યાં સુધી અંધારૂ ॥૪૦॥
ધર ગામ તજ્યો તાત માત તણ, તજ્યો છોકરાં નારિ; સગાં બહાણાં
પાડેશી તજ્યો, તજ્યો જગત વિકારી ॥ ૪૧ ॥ નાત તણને જમાત
કીધી; માત તણ કરીમાઈ, બાપ તણને બાવા કીધા; બંધુ તણ ગુરુભાઈ
॥૪૨॥ ધર તણને મંદીર બનાવ્યું, શેવકરૂપ મહાક્રી; દીકરા તણ ચેલા
કીધા, કહો શું મુકયું બાકી ॥૪૩॥ કહેશો કે દશદંત્રી તાગ્યો, તોતે બતાવું
ભાંખી; કાંને શું દાટા માર્યાં શું, આંખો ફેડી નાંખી ॥૪૪॥ જમલદી
એની કાંપી નાખી, શું હાથ કીધા ફુંકા; શું લધુશંકા કે દસ્ત તજ્યો,
શું અવયવ કર્યાં ભુઠા ॥૪૫॥ ત્યાગી થઈ શું ત્યાગ કીધું; વિચારકરજો
ભાઈ; તમે કહેશો કામજવર તાગ્યો, તે સમજે ચતુરાઈ ॥૪૬॥ મહાદેવ
થી કામ ને છતાયો, તો કોણ જીતે કામ; માહાદેવથી શું નીકળ્યા
મ્હોટા ધરી કામ છતવા હામ ॥૪૭॥ સંસાર ઉપર વધરાગ ધરી, તણ
દીધો સંસાર, પછી શીઠ સંસારમાં આવે, વસ્તીમાં કરવા વહેવારા ॥૪૮॥
સર્વ તણને સર્વમાં પેસે, તેતો સમજવું કેવું; પેટમાંથી આક્રીકોઢેલું, પા
છું બાધા જેવું ॥૪૯॥ ત્યાગ કર્યું તો તરછટ તણ, વાસો વાવું વન;
તે બદલ આવે વસ્તીમાં, પુરણ પાખંડી જન ॥૫૦॥ વ્યવહારમાં રહેલા
પ્રાણી વૈભોગી કહોછો જેને, તે કરતાં વધેભોગ બમણો, ખેરી ખેસે
તેને ॥ ૫૧ ॥ અજ્ઞાની એને મ્હોટો સમજ, બાગ બગીચે રમોડે,
ધણાં ધીના ને ગળપણનાં, ભોજન કરી જમોડે ॥ ૫૨ ॥ આપે આ-

સન ગાદી તપ્રીયા, ચર્ણુ ચાંપી કરે શેવા; વાયુ ઢોળાવે અંગ ધાવે, એથી
 તે વૈભોગ કેવા. ॥૫૩॥ રણવું ખપવું કાંઈ નપડે, મોહોમાગ્યું મળે ખાવા;
 બેટા નામ કોઈએ ન ધર્યું, જેના ને તેના ખાવા ॥૫૪॥ વહેવાર તજી
 વહેરવારમાં વસવું, તેથી તે પાખંડ કેવું; કદી કેહેશે બોધ કરવા,
 તેનો ઉત્તર દેવું ॥૫૫॥ ઉપદેશ કરવો પંથ ચલાવવો, આચાર્ય જનનું
 કામ; બીજનો અધીકારજ કયાં છે, કહે શ્રીમુખ ધનશામ ॥૫૬॥ મનુએ
 ધર્મશાસ્ત્રમા કહ્યું, જે ત્યાગી ગળ્યું ખાય; ધી તેલ ચીકણો આર કરે
 તો, કામની વ્રધી થાય ॥૫૭॥ તવ મન વશકોઈ કાળે ન રહે. વીર્યખ
 ણીત થઈ જાય; તેથી અત ગળપણ જમાડે, તેને બાળહત્યાય ॥૫૮॥
 મોહની રૂપે મહાદેવ પલજ્યા, તો બીજે કોણ રહેનારો; કેહેશે કે કામ
 દેવ જીત્યા છે, મુરખ એમ કેહેનારો ॥૫૯॥ એકલા બ્રાહ્મણ છે અધીકારી,
 સન્યસ્ત લઈ થવું ત્યાગી; તે પણ પાચમી દ્વાદશીમાં કુટુંબનીરજ
 માગી ॥૬૦॥ તેને પણ રહેવું નગ્રીથી છેટે, અડધો આરજ કરવો; ગ-
 ળ્યું ચીકણું કાંઈ ન ખાવું, એવો ધર્મ આદરવો. ॥૬૧॥ હાથ ન જોવો
 વધકુ ન કરવું, સુવું નહીં સેજ્યાય; પ્રમદાનો પરછાયો ન લેવો, લ-
 ખ્યું સમરતી માય ॥૬૨॥ ન જાણો ત્યાગી છે સોહાગી, વધભોગ લેવા
 આવ્યા; બળદેવ વીરા તેવા પ્રાણીને; ઇશ્વર તમે ઠરાવ્યા ૬૩ ॥
 વસ્તીમા આવી રોગ મટાડી, દેખાડે ચમત્કાર; એવી જરૂર એમનેશી
 છે, કાંઈ કરો વીચાર ॥૬૪॥ પોતાનું કલ્યાણ કરવું મુઠ્ઠી. અવરનાં કુ-
 ખ ભાગે; એ પણ એકજ ધંધો કહાડયો, શું ત્યાગી થઈ તાગે ॥૬૫॥
 ॥ વળણ ॥ શું ત્યાગીએ તાગી બોલ્યા શામ શરીર; વલ્લભ વટે એમ
 સાંભળી, કોપ્યા બળદેવ વિર.

કડવું ૧૫૦ રાગ ચોપાઈ.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સુણ પરીક્ષત કેરા તન; ચઢી બળદેવને
 બહુ રીસ, આતે શું કહો છો જગદીશ ॥૧॥ તમો શીખ્યા ની-
 દાય, ત્યારે બોલીયા વૈકુંઠરાય; ભાઈ સત્ય કહ્યું છે અમો, તેને નીક્યા
 સમજ્યા તમો ॥૨॥ તમો વીચારો બળદેવ બળીયા, કીયા ત્યાગીને
 ઇશ્વર મળીયા સંસારીને મોસારી, કહો તો તે કહુ વીસ્તારી
 ॥૩॥ મોહોટા જનક વીદેહી જેવા, વળી ઉદાલક રૂશી કેવા બ્રહ્મવેતા

હોય ધરખારી, શીવ બ્રહ્મા સરિખાને નારી ॥ ૪ ॥ સુર્ય ચંદ્રને વિષ્ણુ
દેવ, વળી વરુણ અગ્ની એવ; હરીશચંદ્ર અને રામરૂપ; હતા સંહુ સંસા
રી ભુપ ॥ ૫ ॥ કોહોતો વીશેષ દાખત્રો દેવ આથી તે સમગ્રુ કંઈ
હાલ જે કહ્યું તે નહી ગમે, શાથી કે જીવ એમાં ભમે ॥ ૬ ॥ બોલ્યા બ-
ળદેવજી મુખ એમ, રથ આપોછો કેકેમ; તવ બોલ્યા અસરણા સરણુ,
આતો રથ કરાવશે હરણુ ॥ ૭ ॥ માટે બીજે રથ લેઈ જવો બોલ્યા બ-
ળદેવજી એજ લાવો, કહી જોડ્યો પોતાને હાથે કહ્યું નાના વૈકુંઠનાથે
॥ ૮ ॥ જે જે ભાઈ નવા જુની થાસે, જીવ મારો તમારો જશે તોહે લેઈ
ચાલ્યા હળધારી, કરી હરીએ તો શાહુકારી ॥ ૯ ॥ લાવ્યા રથ અ-
તી પ્રેમ વાપ્યો, પોતે સુભદ્રાને આપ્યો; પણ બહુ કહ્યું જુગદાધાર, તે
થી મનમાં રહ્યો વીચાર ॥ ૧૦ ॥ મને બહુ ટોક્યો જુગદીશી, તેથી જદવ
સોપ્યા વીસ; જોગીને ન્હાવા લેઈ જવો, સ્નાન કરાવી વહેલા આવો
॥ ૧૧ ॥ એક કહી દીધી આગનાય, આવી જોગીજી બેઠા માંય; જોગી
તુમડું સાથે લેઈ, વાળી લંગોટી ટેકા દેઈ ॥ ૧૨ ॥ તવ સુભદ્રા હરખમાં
પેઠી ઘોડાના અછોડા ઝાલી ગ્રહી ચાબક પોતાને હાથ ચાલી
નવરાવા જોગી સાથ ॥ ૧૩ ॥ ચાલી નીકળ્યાં નગરની બહાર, થયો
મધ્યાનકાળ તે વાર; હસ જદવ આગળ થાય, હસ પુંડળ પુંડળ જાય
॥ ૧૪ ॥ ચોટયું છે સુભદ્રાનું ચીત, લાગી પુરણ જોગી પર પ્રીત, નથી
રથ હાંક્યામાં લક્ષ, જોગી સામા ચોટાડ્યાં છે ચક્ષ ॥ ૧૫ ॥ એને ઉલટ
એવી જગી, બાવાના ગુણ ગાવા લાગી; નથી બાવલીયા તુલ્ય કોય,
નીરખી નીરખી રૂપ જોય ॥ ૧૬ ॥ વલણુ ॥ ૩૫ જુએ બાવા તણું બહુ
મારે નેન બાણુ; કહે વલ્લભ કરે ધણા, બાવાના વીખાણુ.

કડવું ૧૫૧ રાગ બાવલીયાનો.

એ બાવલીયાને દેખીરેરેરે હો; મોહ પામ્યા પ્રમેદારે. ॥ ટેક ॥ બો-
લ્યા બોલ્યા વેશમપાયે વચન સાંભળ સાલળ જનમેજેરાજન, શુભ-
દ્રાનું લખ્ઠ થયું છે ર મન એં ॥ ૧ ॥ આ બાવલીયાનું ગોર ગોર છેરે
ગાત્ર, બાવલીયાને ચરણે એડસટ તીરથ જત્રા; બાવલીયાના ભુજમાં
શોભે છે તુંબી પાત્ર. એં ॥ ૨ ॥ બાવલીયાએ મોઢે ચંદન લીધું ચોળી,

આવલીયાને અંગે લલુત રગદોળી, આવલીયાની ડાહી ખાંધે શોભે
 ઝોળી. એ૦ ॥૩॥ આવલીઆના અંગ તણી છે સારી છટા, આવલીયાને
 અંગે લલુતીની ગટા, આવલીયાની લાંબી લાંબી શોભે જટા ॥ ૪ ॥
 આવલીયો તો દીસેછે પુરૂષ મોટો. જમણા બુજમાં કેવો સુંદર શોભે
 સોટો, આવલીયેતો વાળ્યો છે વજ્જર લંગોટો. એ૦ ॥૫॥ વસણા એમ
 વિખાણુ કરે અતી, વળી વળી નીરખે મુખ, વ્યાસ વહલ વાણી વદે,
 મુખ બેચે થાય મુખ.

કડવું ૧૫૨ મું રાગ સાખીની ચાલ.

વૈશમખાયે એણિપેરે બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને
 સંભળાવું, આધપરવ મહીમાય ॥૧॥ અરબુન કહે ઓરે સુભદ્રા, પડ-
 શે કોઈને વહેમ; રથ હાક્યામાં ચીત નથી તાહાર, મને જુએછે કેમ.
 ॥૨॥ સુભદ્રા કહે તમ ચરણની, સદા થઈ રહુ દાસી; મહારી ધમ્મણ પુ
 રણુ કરો, આપણુ જધએ નાશી ॥૩॥ અરબુનજી કહે ઓરે અબળા, વા
 તોમાં પડશે વેમ; વીસ જદવ આપણી બેડે; તે જવા દે કેમ ॥૪॥ સુ-
 ભદ્રા કહે ઓરે માહારાજ, ચરીત્ર માહાર દેખાડું; એતે રડયા સુકરતાતા
 એમને પાછા કહાડું ॥૫॥ એમ કહી ઝાંઝર પોતાનું, કાહાડીને કરમાં
 લીધું; જદવના બેયામાં ન આવે, તેમ સંતાડી દીધું ॥૬॥ પછી પોતેકહ્યું
 જદવોને, મારા રડયા કયાં આવો, પગનું ઝાંઝર પડી ગયું કે, શોધકરી
 ને લાવો ॥૭॥ તવ દસ જદવ શોધવા માટે, તરત પાછા વળીયા; બીજ
 દસજણ સાથે રહ્યા, ચોકી કરવા બળીયા ॥૮॥ સુભદ્રા કહે વળો પા-
 છા, સહુ શોધવાને જવો; ઝાંઝર માહાર અમુલ્ય છે તે, ગમે ત્યાંથી લા-
 વો ॥૯॥ તવ તે પણ સોધવા વળ્યા પાછા, શુભદ્રા પડી પય, કહેતો
 હવે ઘોડા દોડાડું દો મુજને આગ્નાય ॥ ૧૦ ॥ અરબુનજી કહે બેશ તું
 રથમાં. કહી રથમાં બેસાડી; ચારે ઘોડાના અછોડા ઝાલી, અસ્વો દી-
 ધા ઉરાડી ॥૧૧॥ વામુ વેગે રથ દોડાવ્યો, સુભદ્રા ખુસી થાય; આ બે-
 ગી સહુ વાતે કુશળ; બણે બધી વીઘાય ॥૧૨॥ અરબુન ત્યાંથી નાઠા
 નાઠા; ગયા એક બેજન; મેદાનમાં એક વ્રક્ષની નીચે રથ રાખ્યો સ-
 તી તન ॥૧૩॥ સુભદ્રા કહે શીઠ રથ રાખો, બણી જશે કોઈ વાત;

તો તો જાહવ લેધને આવે, નખળા છે મુજ આત ॥ ૧૪ ॥ એવામાં અં-
તરયામીયે, મોકલ્યા નારદ રૂસી; જાવો તમે ત્યાં જઈ પરણાવો; વરકન્યા
થઈ ખુસી ॥ ૧૫ ॥ રથના ભંડારીયામાં ભરયાછે; લગ્નના સામાન સર્વ, હ
સ્તમેળાપ કરિ આવો, ટળે બળદેવનો ગર્વ ॥ ૧૬ ॥ એવું સાંભળી
નારદ ગયા; જ્યા વન વીસે યોગી, નારદ કહે આવો પરણાવું, ઇંદ્રનં
દન વૈભોગી ॥ ૧૭ ॥ કહી બેઠેને નીચે ઉતાર્યા, ભંડારીયું ઉઠાડયું; ભ-
રી હતી સામગ્રી લગ્નની, જે જે હતું તે કાઢાડયું ॥ ૧૮ ॥ સુર્યની સામે
વીખ્રને વચને, હસ્ત મેળાપ કીધો, જાહવ કંચુકીને પાનેતર, ચુડો પેઢે
રાવી દીધો ॥ ૧૯ ॥ કહ્યું કે મંગળ નહી વરતાવું, કૃષ્ણ દેશે કન્યાદાન;
એવું કહીને નારદ રૂસી, થયા અંતર્યામી ॥ ૨૦ ॥ વરકન્યા બે
રથમાં બેઠાં, બોલી સુભદ્રા એમ; એ માહારાજ અશ્વ હંકારો, ઉભા
રહ્યા છો કેમ ॥ ૨૧ ॥ અરજીન કહે સુણ સુભદ્રા, તુંને તો નાઠાનું મન;
પણ કન્યા લેધને કેમ નાસુ, છું ક્ષત્રીનો તન ॥ ૨૨ ॥ ઈંદ્રપસ્તનો રાજ
યો હું, કરનારો સંગ્રામ, કુન્તા સતીનો દીકરો છું; અરજીન માહાર ના-
મ ॥ ૨૩ ॥ નથી હું યોગી છું વૈભોગી, સત્તરને પોચાકુ ઠેઠ; ચોરની પેઠે
નાશી જઈ તો લાજે જનુનીનું પેટ ॥ ૨૪ ॥ સુભદ્રા કહે ચીંતા નથી, એ
માહારા ભરથાર; માહારા ભાઈને કહેવાના કે, નથી ગઈ નાતે બહાર
॥ ૨૫ ॥ અરજીન કહે ચાલ્યો તેમ કહેજે, કહી ઉભો બળવાન; પેલા જાહ-
વે ઝાંઝર સોધ્યું, નમ્ર લગી નીધાન ॥ ૨૬ ॥ તો પણ તેતો હાથ ન આ-
વ્યું, ગયા ગોમતી તીર; બહેન ન દીઠાં રથ ન દીઠા, નેત્રમાં આવ્યાં
નીર ॥ ૨૭ ॥ અરેરે ભાઈએ શું કરશું, આવ્યું દારણ દુઃખ, જોગી લેધ
ને જતો રહેલો, શું દેખાડશું મુખ ॥ ૨૮ ॥ એમ કહીને રડતા રડતા
પાછા વળ્યા ધરી રીસ; બળદેવજીને ઘેરઆવિ, બોળામાં મુક્યાં શીશ
॥ ૨૯ ॥ બળદેવજી કહેછે કેમ રડાછે; ક્યાં ગયાં યોગીને ભગની, જેવું
હોય તેવું કહો મુને, અંતર ઉઠયો અગની ॥ ૩૦ ॥ જાહવ કહે ઝાંઝર
પાડયું. મારગે સુભદ્રાય; તે સોધવાને મોકલ્યા અમને, જોગી થયોવી-
હાય ॥ ૩૧ ॥ શોધીને અમે ગોમતી ગયા, ન દિઠાં યોગી કે બેઠેની; તેથી
તમને કહેવા આવ્યા, જાહવ જાહવો રેની ॥ ૩૨ ॥ બળદેવજી કહે ધાંટા
ન કાઢાડો, જે જાણે પુરસ પુરાણ; ના કહ્યા ઉપર કામ કર્યું તે કાઢાડે
મોશી પ્રાણ ॥ ૩૩ ॥ એમ કહીને રડવા લાગ્યા, મનમાં ને મનમાં
મુઝાય; એવામાં મુંઝવેલું કાધું, પોતે વધકુંડે રાય ॥ ૩૪ ॥ પ્રભુ

એ મંત્રની માયા ખેંચી, પોતે દેવાધી દેવ; એટલે સૌ લોક દુખીયાથયા
હતા તેવાને તેવા ॥૩૫॥ બેહેરા હતા તે બેહેરા બનીયા, આંધળા થ-
યા અંધ; બોબડા બોલાવું શીખ્યા હતા તે, બોલવું થયું અંધ ॥૩૬॥
રાગીયા રાગી દુખીયા દુખી, ગર્ભવંતી થઇ ખાલી; જોગી જુઠો ને
ધુતારો, એવીજ અફવા ચાલી ॥ ૩૭ ॥ ચાલો જઇયે જોગીના પાસે
ઊંચું નીચું લોક થાય; જેવા મયાતો ન મળે જોગી, હાહાકાર વરતાય
॥૩૮॥ બળદેવ ધરમાં છાના રડે છે, ઉઘાડું નબ્બ રડાય; કૃષ્ણ પ્રભુનો
ભય છે ભારે, કાંઈને વાત ન થાય ॥૩૯॥ એટલે જાણી જાંઈને આવ્યા,
પ્રભુ ભાઈને ઘેર, બહારથી બોલાવતા ગયા ધરમાં આપતો આનંદ
બેર ॥૪૦॥ વળણા પ્રભુ આનંદથી આવીયા; કરતા મુખ પોકાર, કહે
વલ્લભ બળદેવ રડે, નીચું જોઇ તે વાર.

કડવું ૧૫૩ રાગ વર્ધદરબીના.

હવે બળદેવજી નયણાં ભરે, કરે બહુ આંસુ પાત; પ્રભુ આવિ લોગ્યા
પુછવા; કેમ રડાછો જાત. બં ॥ ૧ ॥ પુછે તો બળદેવ બોલે નહી,
રડે રૂંદીયા ફાટ; અરેરે હવે શું થશે, કહી કુટે લેલાટ, બં ॥૨॥ તવ કૃ-
ષ્ણ કહે કહો મુજને, કેવું થયું વીધન; શી આયકત પડી આપને, કાં
શું લાગ્યું લાંછન. બં ॥૩॥ ત્યારે બળદેવ બોલ્યા એ અંધવા, વાંકું
ભવીશ કાવ્યું; તમોએ જે કહ્યું મુજને તે તો આગળ આવ્યું. બં
॥૪॥ જો જો ભાઈ શાન્તી રાખજો, વાત કહુ મુખ કથી; ભય તમારો ભા-
રે મને, જીભ ઉપડતી નથી. ॥ ૫ ॥ તવ પ્રભુ કહે કહી દો તમે;
જીવ નથી રહેતો હાથ; મોટાંયે જીજ બે ઝાલીયા, સાંભળો જહુનાથ બં
॥૬॥ મને શીખ દીધી તમોએ ઘણી, ઘણો આંધતા અંધ; પણ સાચોસ્વા
રથ લાગીયો, થયો લોભમાં અંધ. બં ॥ ૭ ॥ મેંતો જોગીને ઇશ્વર જા-
ણીયો, નમતો રહ્યો ચંચુ; એણેતો લાંછન આપીયું, કયું બેહેનનું હણું
બં ॥ ૮ ॥ તવ પ્રભુએ લેલાટ કુટીયું, કયું કર્મ આ કેવું; ચોરને
ઘેર ચોર ફાવીયો, જીવ આપુ કે લેવું. બં ॥ ૯ ॥ એમ કહીને પ્રભુ
પ્રથવી પડ્યા, લાગે બળદેવ પાય; જીલ થઇ બહુ માહ્યરી, કરો કાંકણ
માય. ॥૧૦॥ ॥૧૦॥ પ્રભુ કહે હવે માનું નહિ, એમ માંડીયા ચેત્યું જો

છવી છવાડવો હોય તો, લાવો મુલદ્ર બેઢેન. ૫૦ ॥ ૧૧ ॥ વળાય ॥
લાવો લગની માહરી, તો મટશે કલ્પાંત; નહિતો નવા જુની થશે,
પાડો ઝટપટ શાન્ત.

કડવું ૧૫૪ રાગ મુલ્યાનો.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, મુળ જનમેજરાય; વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું, આદ્ય પરવ મહીમાય ॥૧॥ કૃષ્ણ કહે મારી લગની લાવો,
નહી તો છાંદુ દેહ, તમોને જોગીએ દીકરો આપ્યો, લાવો રમાડુતેહા ॥૨॥
તેવા થયા, એમ પાડે છે પોક ॥૨॥ જોગી ધુતારો જદુવાળો, કેવો મહો
ટા સીદ્ધ થયો જદુકુળમાં લાન્છન દીધું, લગનીને લેઈ ગયો ॥ ૪ ॥ બ
ળદેવજી કહે જદવ મહારા, અષ્ટ દીશાયે જવો; એક પોહોરની રજઆ
પુછું, આદ્ય ત્યાંથી શોધ લાવો ॥૫॥ એટલે છુટયા છપ્પન કોટી, હાથ
મહી હથીઆર; કઈ આદ્યા ચરણ કઈ ઉંટઉપર, કે બેઠા તોખાર ॥૬॥
બળદેવજી ધર આગળ બેશી, ધનસામને સમજવે; એવિરાતમે કલેશ
ન કરશો, હમણાં સોધન આવે ॥૭॥ તમાર કહયું અમે ન માન્યું,
ઘેર કથઈ ઉતારો, અમે તો ત્યાગી માન્યો તો, તમે માન્યો તો ધુતારો
॥૮॥ પ્રભુ કહે શીખામણ દો તે, સદાયે રાખજો યાદ, ત્યાગ કરિ બ્યથ
હારમાં વસે, તેઢાંગી નીરવાદ. ॥૯॥ વળી જાતી કળતી બેયા વણ,
શેવા કરે જન જોહ; સુકીત તેનું ધોવાઈ જધને, નર્કવાશી થાયતેહા ॥૧૦॥
વીપ્રનો સુત સન્યાશી હોયે, પુકત ઉમ્મર જ્યારે; શાસ્ત્રના કહ્યા પ્રમા-
ણે તેને, અન વસ્ત્ર દેખું ત્યારે ॥૧૧॥ તે વણ વીશેશ શેવા ન કરવિ,
નારીયે ના જડું પાસ; તેથી મન તેનું વીલળ થાયે, વ્રત કયું તેણે નાશ
॥૨॥ તે દોશ લાગે તારણીને, નગરમાં નદેવો વાસ; વીપ્ર વિના અન્ય
વરણથી તો કરવો નહી અભ્યાસ ॥ ૧૩ ॥ બેહવાર તજ્યો તે બેહવારે
છુટયો, પછી તેને શી લાજ, મહોટાઈ દેખાડો અજ્ઞાનીયોને; મુરખ માને
માહારાજ ॥ ૧૪ ॥ નાતનાં જાતનાં માતનાં તાતનાં ખોટાં કરિ ની-
સરે; તેતો પ્રાણી ખીજ કોઇનું, કેમ ખોટું નવ કરે. ॥ ૧૫ ॥ બહાણનું
ખોટું કરી વહે વાટે; તે કોનું મુકે બાકી મોક્ષને અરથે નીકળ્યોહોયતો
વનમાં વસે મુખ તાકી ॥ ૧૬ ॥ સંસાર તજ સંસારમાં આવે, તેનેથા-

રથ કોઈ રીતે; તે વણ શા સાર તે આવે, સમજે ન્યાયને પ્રીતે ॥ ૧૭ ॥
 વહેવારપર થઈ અરૂંચી તેથી, વહેવાર દીધો ત્યાગી; તો પછી વહેવારમાં
 શીઠ આવે, આવે તો મનસખ લાગી ॥ ૧૮ ॥ મનસખ વીના કદી ન આવે,
 વે, વહેવાર લેત વહેવારી; વનમાં વનફળ જળ ખાવા સહુ દેહે ગીર-
 ધારી ॥ ૧૯ ॥ વસ્તી તણ વસ્તીમાં આવે, કાં મહાનંતે સાર; મનમાં
 હોયે કે દેવસ ખાંધિ, રાખું સદા નામ મહાર ॥ ૨૦ ॥ કરું ભંડારને બ્રહ્મ
 ભોજન; તેથી નામના વધે, મહાનંત થઈ ગાદીયે ખીરાબુ, ગુણગણાવું
 બધે ॥ ૨૧ ॥ વળી કહેવરાવુ ચમત્કારી, વળી પુંજવું ચરણ; શેવા કરશે
 શેષ લોકો, બહુ પ્રાણી આવશે સરણ ॥ ૨૨ ॥ વીવીધના ભોજન મળ-
 વાનાં, એવું ઢોળીના મનમાં; એવું ન હોય તો વહેવાર તણ, કેમ વ-
 સ્યો નહી વનમાં ॥ ૨૩ ॥ એ બળદેવજી માનજે સાચું, એમ કયો ઉંપ
 દેશ; હળધારી કહે ધન્ય છે વીરા, શંકા રહી નહી લેસ ॥ ૨૪ ॥ એ વા-
 માં યાદવ સોધે ગયેલા, ફરી ફરી પાછા આવે; કૃષ્ણ ન ચેતે તેવી રીતે
 શેશને સાન બતાવે ॥ ૨૫ ॥ એવામાં બે બદવ ગયા, અરજીનનો રથ
 જ્યાંય, તેમણે જ્યું આધા રહીને; બેઉને દીકા ત્યાય ॥ ૨૬ ॥ બણ્યું કે
 જે જઈને ઝાલીયે તો, જોગી છે બહુવાળો; પશુ બનાવે કે અધ બનાવે
 જોયો છે વીધાનો ટાળો ॥ ૨૭ ॥ જોગીના જેવા બહુવાળા, આપણા
 બુગજીવન; તેમને જઈને લાવાયે તેડી, એમ વીચાર્યું મન ॥ ૨૮ ॥ તે
 બેઉ ચાલ્યા નગ્રમાં આબ્યા, લાબ્યા છંદ્યેશોધ; પણ ભગનીને પરણ્યો
 છે જોગી, બળદેવને થયો ક્રોધ ॥ ૨૯ ॥ ઉઠો મહારા વીકલ વીરા, કરીયે
 કાળો કહેર; પ્રપંચ કરી પરણ્યો કન્યા; મારી નાંખીયે ઠેર ॥ ૩૦ ॥ એ-
 ટલે ઉઠ્યા અંતરામી, બદવ છપ્પન કરોડ; એક લાખ સાઠ શહસ્ર
 એકાશી, પ્રભુના પુત્રની જોડ ॥ ૩૧ ॥ હળધારી હથીઆર લેખને, બેડા
 રથની માંય, સહુ દોટા દોટ કરતા આબ્યા, જોગી ઉભો છે ત્યાંય ॥ ૩૨ ॥
 આગળ પાછળ ઘેરો ઘાલી, કોટ વળી સહુ ઉભા; સુમદ્રાને પરણેલી
 દેખી, કરોધે ભરાણા સુખા ॥ ૩૩ ॥ કૃષ્ણ કહે મોહોટાભાઈ સુણે; આપણ
 અજગા રહીયે; બદવને પુત્ર હણે એને, નહી તો પક્ષે થઈએ ॥ ૩૪ ॥
 એમ કહી બેઉ અજગા ઉભા, પ્રભુ વધા વચન; ભવો જઈ રથને કોઈ
 લાવો, ચોર પ્રદુમાન તન ॥ ૩૫ ॥ તવ પ્રદુમને ફરશી લીધી, રથમાંથી
 ઉતરીયો; રકત લોચને સુર ભરેલો, ચોગી કને પરવરીયો ॥ ૩૬ ॥ જઈને
 અડીયો રથે ચડીયો, કરોધે અંતરકરણ; ઘેડાના અછોડા ઝાલી, જોગી

ને નાંખ્યો ધરણ ॥ ૩૭ ॥ સુભદ્રા શહીત રથ લાંબો; કૃષ્ણ પ્રમુની
પાસ; એટલે બીજા રથમાંથી એમાં, બેઠા શ્રી અરીનાશ ॥ ૩૮ ॥ જઈ
પ્રદુમન પોતાને રથે, બેઠા મહી હથીઆર; સુભદ્રાની પ્રત્યે બોલ્યા, હ-
જધારી તે વાર ॥૬૯॥ સત્ય બોલ ભગની ઉઠ્યો છે અગ્ની, બેગી ઉભો
તને લાવી; કે તું તાહરિજ ખુશીથી બેગીની બેઠે આવી ॥ ૪૦ ॥
સુભદ્રા કહે મારશો નહી, બેગી બીચારો રાક; એને શીખવીને હું નાહી,
નથી ત્યાગીનો વાંક ॥૪૧॥ બળદેવજી કહે ધીકાર ભગની, નીચું વ-
લાંબું અપાર; સુભદ્રા કહે નથી નીચું, નથી મધ નાત બાહાર ॥૪૨॥
છે બેગી સુત ક્ષત્રી કેરા, કુન્તાજીતા તન; પાન્ડવ કુળમાં હું પરણીછું
અરજુન નામ પાવન ॥ ૪૩ ॥ એટલે બોલ્યા બળભદ્રજી, કૃષ્ણ વીરા
વિચારો; બહાસામાં વીકટ કામ કીધું, પાન્ડવને ઠેર મારો ॥૪૪॥ સમાયે
દગા દીધા આપણને, લાજ જરા નવ ધરીયે, પાંચે મારી ન પાન્ડવ
પ્રથવી, જગતમાંથી કરીયે ॥ ૪૫ ॥ કૃષ્ણે કહ્યું કે કેના એ સમા, કીધો
કપટથી કેહેર; શું જીઓછો બદલ મહારા, મારી નાંખો ઠેર ॥ ૪૬ ॥ ત-
વ સુભદ્રા છાનીમાની, કૃષ્ણને કરમરતી; હેવાતણ માહાર સીદ ખુઓ
છો. વિનયે વચન આરતી ॥૪૭॥ વિરા તમે મુજને પુછ્યું તું, તવ મેં
કહ્યું તું એમ; બેગી પરણવાતું બોલી, માર્યો તમારો ન કેમ ॥ ૪૮ ॥
ધર્યું કરવા દે કનડો છો, આરે શ્રી ગોપાળ; કૃષ્ણ કહે તારા બેગીનો
નહી કરે વાંકો વાળ ॥ ૪૯ ॥ સુભદ્રા કહે વાર વીરા. તુજ વંશ ત્રદ્વી
થાભે; બળદેવ માહાર ધર ભાંગે છે, તેથી જડમુળ જાભે ॥ ૫૦ ॥
એવામાં હોકારો કરીને, બોલ્યા દિનાનાથ, શું જીઓછો બેગીને મારો
ઉંચો કીધો હાથ ॥ ૫૧ ॥ સુભદ્રા કહે આ શું બોલો છો. દાખ્યો પ્રભુ
એ ચરણ; બળદેવ કહે કૃષ્ણ વીરા, કરીશ બહેતું મરણ ॥ ૫૨ ॥ પ્રભુ
કહે બેનને નવ કહેશો, શું ભગનિનો વાંક; બાવાને લાવી ભુરકી નખા
વી, તેથી વશ થઈ રાંક ॥ ૫૩ ॥ બેગીને લાંબા ભગનાં સોંપી, વાંક
તમારો માનો; ભુરકી નાંખેથી વશ થઈએ, નેમાં એનો વાંક શાનો ॥૫૪॥
એમ કહી બળદેવને વાર્યા, ઉસ્કેર્યા બદલ જૈધ; અરજુનજીને ઓછું
ઓળ્યું, કોણ લેશે મુજ સોધ ॥૫૫॥ વળણ ॥ એમ બાણી રડતો ધણું,
દગા ભરેલે દયાળ; વજ્રમ વહે અરજુનને, પડી પેટમાં ફાળ.

કડવું ૧૫૫ રાગ મધવનનો.

મારા ગદાધારણ ગુણવાનરે, ભાઈ આવો; માહારી જતી રહીછે શુધ
 ને સાનરે, ભાઈ આવો. ટેક. થોગી કરી તમે વન વિશે કાડ્યો, તીરથ
 યાત્રા કરી સારિરે; પંપાસારોવરે પુર્વના દ્વેષે, પરણ્યો અપછરા બેનારી
 રે. ભાઈ ॥૧॥ ત્યાંથી હું આવ્યો દ્વારિકાં નગરી. મળ્યા અસરણાસરણ
 રે; વચને બાંધી મને લે ગયા ગામમાં, કરાવ્યું ભગનીનું હરણુરે ભા.
 ॥૨॥ હવે સામા શતરૂ થઈ ઉભા છે, જદવ પાસે મરાવારે, સઉને ઉસ્કે
 રી આયુધ ઝલાવ્યાં, ક્ષય મારો કરાવારે ભા. ॥૩॥ ભીડ વેળાના ભીમસેન
 ભાઈ, મુજ નેતરે આંસુની હેલીરે; અનેક વચમાં એક ધરાયો, માંડનથી
 કોઈ બેલીરે, ભા. ॥૪॥ આજ જન્મ જેવા જદવ ભાસે છે; ભય મુજ
 મનમાં થાયરે; સમરે; સમળી સીચાણી કારમા બોલે, મને ધરતી તો
 ખાવાને ધાય રે. ભા. ॥ ૫ ॥ બંધવ હોય તે દુખડાંના દુલી, વિધન
 તમે નિવાયારે; લાખાભોવનની લાહયમાં લાગ્યાત્યાંથી તમે છોડાવ્યારે;
 એક ચકરામાં વિપ્ર ઉગાયો, નિત્યના છ જીવ બચાવ્યારે ભા. ॥ ૭ ॥
 યુધ કરૂં પણ એકલો હું છું, નથી મારે આધારરે; પાછો પડુ ન-
 હી પણ મુજ પાસે એક નથી હથીઆરરે. ભા. ॥ ૮ ॥ હથીઆર વણુ ત-
 મે બકરાક્ષસને, બહુ બળથી હણીયોરે; ત્યાંથી નીકળી આગળ જતાં;
 મળ્યો ગાન્ધવ રણીયોરે. ભા. ॥૯॥ એમ સંભારતાં સાંભરી આવ્યાં,
 અભંગ રથ હથિઆરરે; મને વચન અંગારકે આપ્યું છે, ભય નવ્ય
 ધરૂં લગારરે. ભા. ॥૧૦॥ વળણુ ॥ હથીઆર સાંભર્યાં એટલે, ધર્યું અં-
 ગારકનું ધ્યાન; વ્યાસ વદલભ મુખ ઓચરે, કરતો હરતો ભગવાન.

કડવું ૧૫૬ રાગ સવઈયાની ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા મુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારિ તુજને
 સંભળાવું, આદ્યપરવ મહિમાય ॥૧॥ સમરણ કીધું અંગારકનું, વચની
 પુરૂષ નવ ચુક્યો, અક્ષય ભાથો ગાંગેવ નામ, ધનુષ પતરથ મુક્યો ॥૨॥
 તેવોજ અરજુન રથ પર ચઢીયો. ઝાળી તુમડું કેંકી દીધું, ઘોડાના અ-
 છોડા ઝાલ્યા, ધનુષ હાથમાં લીધું ॥ ૩ ॥ બાણને ભાથો ભેરવ્યો ખાંધ;
 ધનંજય થયો તૈયાર, ગાંગેવ નામા ધનુષ ચઢાવી, બળમાં કર્યો ટંકાર,

॥૪૥॥ તિનાચાંદ ત્રીજાકમાં પોહોઝ્યો, ડોહ્યા ફરો દીગપાળ; ધરણુ લા-
ગી ધુજવાને, ખળલખ્યુ પાતાળ ॥ ૫ ॥ પછી મુછે હાથ નાંખ્યો, બો-
લ્યો મુખ વચન; હવે કરડું હોય તે કરો, ઓરે ભુગભવન ॥૬॥ એટલે
કોપ્યો પુત્ર પ્રદુમન, પહેલો ઉપાડ્યો હાથ એટલે આયુધ લઇને તુટ્યો
બહવનો સહ સાથ ॥૭॥ માર માર કરતા પાછા ન ફરતા કરોધાતુર થઇ
દ્રષ્ટી; મેઘ હળ વરસે તેવી ક્ષીધી, આયુધ કેરી પ્રધી ॥ ૮ ॥ અરભુન
યે બાણુ માર્યા, અગણીતાં અપરમપાર; પણ બહવો બહુ બળ કરતા,
ફેકે અતી હથીઆર ॥ ૯ ॥ અરભુન પન્ડે એકલે તે, કયાં કયાં દ્રષ્ટી
રાખે; એક તરફ એ યુદ્ધ કરે તો; બીજા વીધિ નાખે ॥ ૧૦ ॥ તેથી
અરભુન કાલર થયો, કામજ કેડું કીધું, અગણીતો મંત્ર લખિને, બા-
ણુ મોહારતર લીધું ॥૧૧॥ ફેરકુંદડી ફરીને ફેંક્યું, બહુ બળમાં બાણુ
એક; અગણીતા મંત્ર વડે તે, બાણુ થયા અનેક ॥ ૧૨ ॥ તેણે સહુ-
ના ફટીયા બેદી, પ્રાણજ ઉંચા ચડીયા; યુદ્ધમાં જેટલા ઉભા રહેલા
તેટલા સરવ પડીયા ॥૧૩॥ મુરછાંગંદ બેલાનમાં પોહોડયા, બેયું દા-
રીકાં નાથ; બે ભાગ સામો અરભુનજ્યે, મુછે નાખ્યો હાથ ॥ ૧૪ ॥
આવો યુધ કરડું હોય તો, થઇબવો તઇયાર; તે સાંભળીને બળભદ્રજ
કોપ્યા અપરમપાર ॥૧૬॥ હળમુશળ લેઇને હલાવ્યું, ચક્ર લીધું ભુ-
મધીસે; હળધર કહે હળમુશળથી, બેગીનું છુદું રીશ ॥૧૭॥ ચક્રરેહે
વાદો ચરણુજલ, પ્રભુ બોલ્યા કરોધબેર; તમે મારો બેગીને, હું મારું
બહવકેર ॥૧૮॥ બળદેવ કહે આમકેમ બોલો, વાંક વિના જુરોંક; પ્રભુ
વહ્યા વણુ વાંકે મારોછો, બેગી તણુ શો વાંક ॥૧૯॥ બળદેવ કહે બો-
લો વિચારી, ઓરે અસરણુ સરણુ; આપણા કુલમાં લાન્છન આપ્યું,
ક્ષીધું બહેનનું હરણુ ॥ ૨૦ ॥ કૃષ્ણ કહે તમે સાંભળો વીરા, આપણી
લીધી કન્યાય, પણ પુરણુ વિચાર કરીને, હું કરું મહારો ન્યાય. ॥૨૧॥
ધણીક પ્રમદા હું લાવ્યો તે કોણે મને પરણાવ્યો; જ્યાં મોહ લાગ્યોને
સારી દીઠી, ત્યાંથી હરણુ કરી લાવ્યો. ॥ ૨૨ ॥ કોઇને ત્યાં કરીએ
જેવું તેવું, આપણુ ઘેર કોઈ કરે, બહેવાર એવો વિશ્વ તણુ છે, માટે
મહારું બન ડરે ॥ ૨૩ ॥ સર્વના ધરમાં ચોરીઓ ક્ષીધી, હું શ્રી નંદકી-
શોર, તો તેનું ફલ તેવું લેયે હોય ચોરને ઘેર ચોર ॥ ૨૪ ॥ બળદેવ ક-
હે તું છે સક્ષામાં, તેજ કરાવ્યું હરણુ; તવ કહયું બવો મેં કરાવ્યું; બો-
લ્યા અસરણુ સરણુ ॥૨૫॥ બળદેવજ આયુધ પછાડી, રીસાઇને મયા
ધેર; અરભુનને જઈ ચરણે લાગ્યા, ભુદરજ ભાવ બેર ॥૨૬॥ અરભુન-

જ કહે જવો મહારાજ, દગાખોર જદુરાય; ખરેખર માત્ર હાથ દીઠો,
ત્યારે આવી પડયા પાય ॥૨૭॥ પ્રભુ કહે તમે એમ માનો, બોલી સુ-
ભદ્રા વચન; કૃષ્ણ પેહેલેથી હતા સલામાં, એ સાસુના તંન. ॥ ૨૮ ॥
અરભુન કહે બોલો પ્રભુજી, ટળે માલરો વેમ; સલામા હતા તો આટલું
બધું, યુદ્ધ કરાવ્યું કેમ ॥ ૨૯ ॥ કૃષ્ણ કહે હથીઆર તમારાં, હતાં ગા-
ન્ધરવની પાસ; તે મંગાવવા તમપર કીધા; આટલો બધો ત્રાસ ॥ ૩૦ ॥
પારથ કહે વાર મહારાજ, એવે જદવ ઉભા થાય, પ્રભુને પાયે પડત
જોઈ, સરવે આવી પડયા પાય ॥૩૧॥ જુગધીશે જોગી વેશ ઉતરાવ્યો, ઉ-
તરાવી નાંખ્યા કેશ, વસ્ત્રને આભુશણ પેહેરાવી; ધરાવ્યો ક્ષત્રી વેશ.
॥૩૨॥ વાજતે ગાજતે ગામમાં લીધાં, ઉતાર્યાં ઘેર હરી; અરભુનને ક-
હું ઇંદ્રપસ્તમાં, લખો કંકોતરી ॥ ૩૩ ॥ અરભુને કંકોતરી લખી મોક-
લી પોતાને ઘેર; સહુ સાંભળતાં સેદેવે વાંચી, જણી પુરણ પેર ॥ ૩૪ ॥
હસ્તીનાપુર કાઢાવ્યો સંદેશો, લીસ્મ વીદુરને સાર; તેથી સતીયા જન-
માં જવા, આવ્યા તેણીવાર ॥ ૩૫ ॥ દ્રોણ કૃપાચાર અશ્વસ્થામા, અ-
વ્યા ઇંદ્રપસ્ત ગામ; કૌરવોએ ખબર જણી, દાજે બાળ્યા તમામા ॥૩૬॥
પાન્ડવ નીકળ્યા જન લઇને દારીકામાં પરવરીયા, કૃષ્ણ પ્રભુએ આપ્યે
ઉતારો, જનૈયા ત્યાં ઉતરીયા ॥ ૩૭ ॥ માત્ર ભ્રાત્ર અરભુનને મળીયાં
બોલ્યા શ્રીભગવાન; લગ્નનો દીવસ ઉતમ આજે, દેઈશું કન્યાદાન ॥૩૮॥
એમ કહી જઈ મંડપ માંડ્યો, વરવા આવ્યો ઇંદ્ર તન; સુભદ્રા લાવી પ-
ધરાવી, પરણાવે જુગજીવન ॥૩૯॥ ગોર ગરગાચાર જદવ કેરા; પાન્ડ-
વના કૃપાચાર; વીધી પ્રમાણે લગન કરાવે, દે દાન જુગદાધાર ॥ ૪૦ ॥
વલણું ॥ કન્યાદાન દે કૃષ્ણજી, સાંભળો સઉ શ્રોતાય, દાન દીધે વલણ
વદે, તેને ફળ થાય.

કડવું ૧૫૭ રાગ રોહિણીનો.

ત્યાંતો સમે વરતે સાવધાન, શોભા ધણેરિ રે; ત્યાંતો કૃષ્ણજી
દે છે કન્યાદાન, શોભા ધણેરિ રે. ॥ ૧૧ ॥ ચોરી પેહેલું મંગ-
વરતાય. સો. તેમા ગાયોદાન અપાય. સો. ॥ ૨ ॥ ચોરી બીજી
મંગળ વરતાય. સો. તેમાં દાશીના દાન અપાય. એ. ॥ ૩ ॥ પછી ત્રીજી

મંગળ વરતાય. સો. તેમાં પ્રથવીનાં દાન અપાય. સો. ॥૪॥ ચોરી ચો-
થુ મંગળ વરતાય. સો. તેમાં ભંડાર સહીત અપાય. સો. ॥ ૫ ॥ પછી
વરકન્યા જમ્યારે કંસાર. સો. આપ્યો છોડે સહામણ હાર. સો. ॥ ૬ ॥
પછી રૂપીયા વીંટીઓ રમાય. સો. લાગ્યા વરકન્યા ગોત્રજને પાય. સો.
॥૭॥ વસણ ॥ કન્યાદાન દીધું પ્રભુ કરાવીયા ભોજન; પછી વહેંચે
પેહેરામણી, પોતે જગલવન.

કડવું ૧૫૮ રાગ સામેરી.

વંશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા મુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું, આદ્ય પરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ બે રથ આપ્યા ધનના ભરી-
ને, ઉપર કર્યો સરપાવ; પછી કહ્યું કુન્તાજીને, માગો જે હોય ભાવ
॥૨॥ કુન્તાજી કહે જણજે સદા, ભક્ત લાવે મને દાસ; એટલે ધર-
મને પુછવા લાગ્યા, પોતે શ્રી અવિનાસ ॥૩॥ તમ ભેગ મુજથી નથી
અપાયું, માટે માગી લો આજ; ધરમ કહે કાંઈ માગવું નથી; મેહેર
રાખો મહારાજ ॥૪॥ એટલે પુછ્યું અરજીનજીને, માગો જે મન તમ
તણું; અરજીનજી કહે મેદાન વીશે, મને આપ્યું છે ધણું ॥ ૫ ॥ એટ-
લે પુછ્યું શેવજીને માગીલ્યો સપુત સભાગી; સેદેવ કહે કંઈ રા-
ખો; માગનારો લેશે માગી ॥ ૬ ॥ એટલે પુછ્યું નીકુળને, પોતે અંતર-
જમી; નિકુળ કહે એરે માહારાજ, કાંઈ નથી રહિ ખામી ॥ ૭ ॥ તવ
ભીમસેન ખડખડવા લાગ્યો, શું જસ લેશે મોરાર; નવ્ય જમે તેવા
જનને, દે નહોતરું નવ વાર ॥ ૮ ॥ કેમ મને કાંઈ પુછતા નથી; એવે
આવ્યા જમપતી; ત્રકોદર તમે કાંઈ માગી લ્યો, તમ ભેગ અપાયુ ન
થી ॥૯॥ ભીમ કહે ખરું છે માહારાજ, હમણા ક્યો ધર ત્રાપો; ગાયો
ચારતાં ધર ગામ વાસ્યું, ગરીબ તે શું આપો ॥ ૧૦ ॥ પ્રભુ કહે તમે
સું માગોછો, એરે વાયુ કુવાર; પવન પુત્ર કહે જરા ખેસો, કરવા હો
વિચાર ॥ ૧૧ ॥ એટલે ધરમે પત્ર દબાવ્યો, કુન્તાએ કરી સાન; ભેજે
માંડા બોત્તો કાંઈ, તોત્ર કરે ભગવાન ॥ ૧૨ ॥ ભીમે કહ્યું પ્રભુ માગવું
નથી, એરે અસરણા સરણ; મારી માએ આંખ્યો કાઢાડી; ધરમે દ-
બાવ્યો ચરણ. ॥ ૧૩ ॥ પ્રભુએ કહ્યું કોઈ ન વારો, વારે તેને માહારી

આણુ; એટલે સરવં રજ આપી, તવ વદ્યો ભીમ વાણુ ॥ ૧૪ ॥ ઓ
મહારાજ હું માગુ તે, આપો જહવરાય, આજથી મહારા કુળ કુટુંબમાં
ઢિકરી કોને ન થાય ॥૧૫॥ તથાસ્તુ કહ્યું ત્રીલોક નાથે, યોલીયા ધર-
મરાય; અરે મુંહ તેં આ શું માગ્યું, કુળમાં નહી, કન્યાય ॥ ૧૬ ॥ એક
કન્યાનું દાન દેતો, સપ્તયજ્ઞ ક'ગ થાય, શું મમજીને એવું માગ્યું, ભીમ
વદ્યો તવ ત્યાંય ॥ ૧૭ ॥ આવા મોહોટા દ્વારિકાં પતી, તે પણ પડીયા
પાય; તેમ મહારે પાયે પડવું પડે, જોહોય પેટ કન્યાય ॥૧૮॥ ધરમાંકહેમ
તિવિનાનો; હવે નહી ઉપાય, પછી માગી પ્રભુની પાસે, પાન્ડવોએ વીદ્યા
ય ॥ ૧૯ ॥ તવ જીમદીસે જન વળાવી, સુભદ્રા સંતી સાર; ચાર દહાડા
સાસરે રહીને, ગઈ દ્વારીકા નીરધાર ॥૨૦॥ વરસ દીવસ એને વિત્યા
કુન્તા કહે કોઈ જવો; સુભદ્રાને આણું કરીને આપણે ઘેર તેડી આવો
॥૨૧॥ ધરમ કહે મહારે નામ ન દેશે તવ કુન્તા કહે એમ; જોહોય તે
તેડવા જાએ, કાં હું કે કાં બેમ ॥ ૨૨ ॥ તવ ભીમ કહે હ્યો હું જવું,
અરજીનથી છું વડો; કુન્તાજી કહે ન મળે તુને, ખાધા બોલ્યાનો ધંડો
॥૨૩॥ ભીમ કહે વેવાશાજીમાં તો, સહુ કરીયે વિચાર; સુભદ્રાને પુછી
જેજે, ઠપકો નાવે લગાર ॥૨૪॥ તવ કુન્તા કહે જવો બેટા, શુભ સુરા
ના સાથી; વસ્ત્ર પેહેરીને ગદા લીધી, બેડો વ્રજેદર હાથી ॥ ૨૫ ॥ દ્વારી-
કા ગયો મજશાળામાં, ગજ મુક્યો તે વાર; પછી પ્રભુના ધર ભણી
આલ્યો, જાણ્યું જીમદાધાર ॥૨૬॥ મસ્કરી કરવા મોહનજીએ, ઉઠાડ્યાછ-
ડીદાર; જાણીને બંધ કરાવ્યાં પોતે, પોતાના દરબાર ॥૨૭॥ રૂક્ષમણીની
પાસે માગ્યું, કરવાને ભોજન; માળ ઉપર થાળ લેધને બેઠા, જમવાનું-
ગજવન ॥૨૮॥ એવે આવ્યો પ્રભુને ત્યાં, વાયુ નંદન બેમ; બંધ છે દ-
રબાર માન્ય વીનાતો, ધરમાં જઈએ કેમ ॥૨૯॥ એવું જાણી આંટા મા-
રે, પ્રભુ સખડકા બોલાવે; મસ્કરી કરવા સખડકેથી, ભીમનું મનસત્યા
વે ॥૩૦॥ ભીમે જાણ્યું જમવા બેઠા છે, પોતે પુરૂષ પુરાણી; સખડકો
સાંભળી ભીમસેનના, મોહમાં ભરાયું પ્રાણી ॥૩૧॥ લલચ્યાયો તે ધીરે
રહીને, ઠેલ્યું પ્રભુનું દ્વાર; એટલે કોણ છે કોણ છે કહેવા, લાગ્યા જીમ
દાધાર ॥૩૨॥ અજોડે હાથે બારીએ જોયું, ભીમને કહું પધારો; એટલે
માળ ઉપર ભીમ ગયો, આગિકાર દીધો શારો ॥૩૩॥ હાથ ધોધને હરજી
ઉડ્યા, પ્રેમે દીધું આસન; કુશળતા સરવેની પુછી, પોતે જીમજીવન
॥ ૩૪ ॥ કીંકર પાસે કરારી પથારી, ઉઠો કુન્તી તન; હશે થાક્યા
પાક્યા તમે તો, સુખે કરો સયન ॥૩૫॥ ભીમે જાણ્યું જીમે મુખ્યો ક-

જાકળી બોલ્યો વચન; ગોવિંદ ગાયો ચારી જાણો, ઓરે દેવછી તન.
 ॥૩૬॥ મેમાનગતી તમે શું જાણો, ગાયો તથા ગોવાળ; પ્રભુ કહે એમ
 કેમ બોલો, તવ વદ્યો સતી બાળ ॥૩૭॥ ખાધા પીધાનો ભાવન પુ-
 છો, એ નહીં રૂડાની રીત; માગ્યા વિના તો માયે ન પીરસે, બોલ્યા પ્ર-
 ભુ પુરી પ્રીત ॥૩૮॥ પછી ગોવિંદ ઘરમાં મયા, બોલાવી સઘળી નારી;
 જાણ્યું કે આજ સાગ આવ્યો, વિચાર્યું શ્રી ગીરધારી ॥૩૯॥ થોડું ખા-
 ધારી પ્રમદાઓએ પાડ્યું પાશેરીઓ નામ; ભીમ ભેગો જમી ભુલાવું,
 એમ ધાર્યું ધનશામ ॥૪૦॥ સૌ સુંદરીને આજ્ઞા આપી, બોલી ન રહેશે
 કોઈ; જેને જેવી હોય ઇછા, તેવી કરો રસોઈ ॥૪૧॥ રૂક્ષમણિ
 કહે ઓરે પીયુષ, મેમાન આવ્યા છે એક; તે ખાધને કેટલું ખાસે,
 તમે પાશેરીયા છેક ॥૪૨॥ પ્રભુ કહે 'ટેવ ભુલાવું' સહુની, પાશેરીઓ
 નવ કહો; સહુ સુંદરી કહે વારૂ મહારાજ, તેને તે નામે ન રહો ॥૪૩॥
 રસોઈ કરશું ને વધશે તો, ખાંધશું તમારી કોટે; પ્રભુ કહે પાશેરીયા
 એવું, ભાવવા ન દેઉં હોઈ ॥૪૪॥ એમ કહીને આજ્ઞા આપી, રસોઈ
 કરતી નારી; ભુદાં ભુદાં જમણુ કીધાં, ભોજનની થઈ તઈઆરી ॥૪૫॥
 એટલે બોલ્યા અંતરયામી, ઉઠો સતી સંતાન; નીચે નાવણમાં જળ છે
 તે. કરો લેઈને સ્નાન ॥૪૬॥ ભીમે જાણ્યું કે ખવરાવવું છે, સુધપુદ્ધી
 ગીરધારી; પણ જાણી ભેદ કકળાવવાને, મસ્કરી કીધી મહારી. ॥૪૭॥
 માટે એમની મસ્કરી કરૂં, ભીમ વદ્યો વચન; થાકેલોછું તે નીચે આ-
 વી, જળ દો ભુગજવન ॥૪૮॥ શરીર ચોળી નવરાવો, તો તો ઉતરે
 થાક; હરીને કૃષ્ણે કહ્યું ચાલો, એમાં નહીં જય નાક ॥૪૯॥ વલણ ॥
 તવ વ્રજેદર બોલીયો, રાખો કરપા ભગવાન; વલ્લભ વહે નીચે જઈ,
 ભીમે કીધું સ્નાન ॥ ૫૦ ॥

કડવું. ૧૫૯ રાગ ચોપાઈ.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, શુભ જનમેજે રાજન; ભીમ સ્નાન કરી
 ગયો માળ, બેસવા સોઈ કીધી ગોપાળ ॥ ૧ ॥ સામા સામી બે બાજઠ
 હાળી, બેઠા એક સ્થળે વનમાળી, બેઉ બાજઠ બે જળાગરી; વાડકા વા-
 કીડ મીનાકારી ॥૨॥ મુકયો ભાવન મજનો થાળ, બીજે બાજઠ કુન્તા

નો બાળ; લીમ કહે આ ભુગલવન, તમે કયાં કરશે ભોજન ॥ ૩ ॥
 પ્રભુ કહે મને પ્રેમ એવો, ભેગા ભોજન કરીએ, તેવો બોલ્યો ત્રકોદર
 મુખ એમ, ભેગુ જમવું ફાવે કેમ ॥ ૪ ॥ કોઈ ચોખું કોઈ ગંદુ, માટે
 ભુદા બેસો દીનબંધુ; પ્રભુ કહે હું હોવું ગદો; કરું ભુદા બેસવાઈ દો
 ॥૫॥ લીમ કહે કહું પાપ ખોલી, હું અવળી બોલ્યો ખોલી, તમે સુ-
 ઘડ છો ભેગુ ભાવે, પણ તમને ખાડું નહી ફાવે ॥૬॥ સત્ય વદુછું દીના-
 નાથ, એંધ થશે નહી તમ હાથ; રહેસો ભુખ્યા એમને એમ, માટે કરો
 ફાવે તેમ ॥૭॥ બોલ્યા કૃષ્ણ જમ્યો પુર પાટે, હું તો બેસુછું તમ માટે;
 જેમ જમાય તેમ તેમ જમજે, મારી સરવે દારાને દમજે ॥ ૮ ॥ તવ ત્ર-
 કોદર કહે વાડ; હવે ખાવાનું જોજે માર; પછી પ્રભુએ કીધો પોકાર, હવે
 લાવો પીરસણું નાર ॥૯॥ તવ સકળ નારી આવી, ભુદી ભુદી રસોઈ-
 એ લાવી. ભુદે ભુદુ પીરશી ગધ, પોત પોતાના ધામ મહિ ॥ ૧૦ ॥ ક-
 હે કૃષ્ણજી ઉલટ ધરો, હવે લીમ પ્રદ્યાર્પણ કરો; કહી જળ લીધું મોરા
 રી, તવ લીમે લીધી જળ ઝારી ॥૧૧॥ અનમાં રડી રગડો કીધો, થા-
 જ લેઈ મોઢે માંડી દીધો ॥ ૧૨ ॥ બધું પી જઈ મુક્યો થાજ, બુમ પાડી
 શ્રી ગોપાળ; લાવો પ્રેમદા કયાં છે રસોઈ, બધું લઈ આવી સહુ કોઈ
 ॥૧૩॥ હતું તેટલું પીરસી દીધું; પાછું રાંધણું આણતું કીધું; ચુલો સ-
 જગાવી આયુ અન, લીમ કરી ગયો ભોજન ॥ ૧૪ ॥ પ્રભુ કહે પ્રમદા
 લાવો ઝટપટ પીરસવા આવો લાવો, લાવો પ્રભુ ભાંખે, કાચુ કાહુ
 લાવી નારી નાંખે ॥૧૫॥ જવું હોય તેવું લીમ જમે, તેતો ગોવીંદજી
 ને ગમે; રાંધી રાંધી રામા થાકી, આંખ્યો પુલ્યામાં ન રહી બાકી ॥૧૬॥
 ધુણી બુકતાં બાણું વાહાય, છાની પડી પ્રભુને પાય; કરી છાની પ્રભુને
 સાન, હવે ક્ષમા કરો ભગવાન ॥ ૧૭ ॥ કદી પાશેરીઓ નહી કહીએ,
 વારતા સત્ય ધરજે હૃદયે; ત્યારે ખુશી થયા દીનાનાથ, એક વાટકા-
 માં ઘોયા હાથ ॥૧૮॥ લીમ જમવું હોય તે જમો, હવે જમી રહયા
 છીએ અમો, લીમ કહે જોઈ'છું વાટ, બેસી રહ્યોછું તમ માટે ॥ ૧૯ ॥
 હાથ ઘોઈ ઉઠ્યો શીવદાસ, બેઠજણ લીધા મુખનાસ; પછી પ્રભુએ ઉ-
 લટ લાવી, પોતાની ભગનીને વળાવી ॥ ૨૦ ॥ લીમ તેડી ગયો આપ
 ઘેર; નમી કુન્તાને વહુ બહુ પેર; દીધા આશાર કુન્તા માત; પુછીપુછી
 લીમને વાત ॥૨૧॥ લીમ કહે પુછી ભુઓ માડી, નથી આબ્યા નવું
 નામ કહાડી; તવ કુન્તાએ પુછીયું એમ, કેવી રીતે ત્યાં વરત્યો બેમાર ॥૨૨॥
 કહે સુભદ્રા સારી રીતે, રહયા હતા પ્રભુ ઘેર પ્રીતે; બેઠા જમવા

ભણી પરાયું, સંઘ્યાકાળથી વહાણું વાયુ ॥૨૩॥ સુખી કુન્તાને ચડીયો
કરોધ, રડયા તુને ન લાગ્યો બોધ; વદ્યો વૃકોદર વેમ ખુઓ, કાણ બેગા
જમ્યા પુછો ભુઓ ॥૨૪॥ હુંને કુણ જમ્યા એ; થાળે, ધણું ભોજન
કીધું ગોપાળે; આવે જેટલું તેટલું ખાય, મુજથી કેમ મુકી ઉઠાય ॥૨૪॥
મોટે બેશી રહ્યો હું જોડે, આખી રાત ખાધું રણછોડે; બોલ્યાં કુન્તા
તું સાચો ને શાણો, નથી પ્રભુ મ્હારો અજાણ્યો ॥ ૨૬ ॥ આખી રજ-
ની ખાધું તેતો, તારી કીધી પરીક્ષા મેંતો; લીમ કહે ખાધુને ખડએ,
પેટ મુકીને શું ત્યાં રહીએ ॥૨૭॥ એમ કહી રહ્યા એ ત્યાં, એવે શું
અન્યુ હરી ઇછાય; રહ્યો ગર્ભ સુલદ્રા રાણી, આબ્યા શ્રીમતે પુરૂષ
પુરાણી ॥ ૨૮ ॥ કરી મયા બહેવાર રીતી, એવી પાંડવ ઉપર પ્રીતી;
પછી તેડાવિ બેનને ઘેર; દ્વારીકામાં આનંદ બેર ॥ ૨૯ ॥ રહી સુલદ્રા
દ્વારકાંમતી, એના ગર્ભની શું થઈ ગતી; એના ગર્ભમાં કોનો અંશ;
મુજ દહિતના કુળનો વંસ ॥૩૦॥ તેની કહુ તને કથાય, ચીત રાખીને
સાંભળ રાય મુજ ચંદ્ર તણો અતાર, પછી અસુરનો પરીવાર ॥૩૧॥
વલણુ ॥ પરિવાર એ અસુરનો, તેની કહુ કથાય, બ્યાશ વલ્લભ વાણી
વહે, સાંભળજે શ્રાતાય ॥૩૨॥

કડવું ૧૬૦ રાગ ધનાસરી.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું, આવપરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ હેદાનવ મેદાનવ નામે, બળ-
વંત બે અસુર; તેમાં હેદાનવ મહા બળીયો; દુષ્ટમતી ભરપુર ॥ ૨ ॥
તે બેડિને મારેલા પ્રભુએ, ગર્ભવંતી એની નારી, અસુર ગામમાં જઈને
વશેલી, પુત્ર થયો બળે ભારી ॥ ૩ ॥ હૈલોચન નામ એનું પાડયું, પંચ
વરસનો થયો, એટલે વિદ્યા ભણવા ગુરુ ઘેર, પાટી લઈને ગયો ॥૪॥ એ
વે મારગમાં મળી ડોશી, ડેશ વાગી હળી ધણું; રડ્યો નબાપો ક્યાંથી
આબ્યો, થાળે એનું મણું ॥૫॥ હૈલોચન કહે ઓરે ડોશી, મુને પુછ્યા
નો પ્રેમ; ગાળ દેવીહોયતો વળી દો, કહ્યો નબાપો કેમ ॥૬॥ એટલેડોશી
એવું બોલી, ક્યાં છે તારે આપ બાપના મારનારને નવ મારે, તો તું
દિકરી આપ ॥૭॥ જ જઈ પુછી જો તુજ માને, તે તને કહેશે પેર; હૈલો-
ચન એવું સાંભળીને, ગયો પોતાને ઘેર ॥ ૮ ॥ જઈ જનેતાને પુછવા

સાગ્યે; શોગન દધને આપ; ઓરે જનેતા તુતો ખરી પથુ; ખતાબ્ય મારા
 બાપ ॥ ૯ ॥ તવ તે રાક્ષણી રડી પડી, મોઢેથી શબ્દ ઉઘાયે, બળ
 વંતો બાપ તુજતણો તે. દારીકાંધીશે માર્યે ॥ ૧૦ ॥ તવ હેલોચન એ
 વું બોલ્યો, બહું એ કૃષ્ણને ઘેર; ગમે તેમ કરીને માફતાત તણું લેઉ
 ંહેર ॥ ૧૧ ॥ એવો આકળો થઇ ઉઠ્યો; માતાએ ઝાલ્યો હાથ; ઓ દી-
 કરા તું ધીરજ રાખી, સાંભળ મ્હારી વાત ॥ ૧૨ ॥ બળીયા સાથે બાથ
 ન દીજે, સમજ બેસો ઘેર; આપણુ દાનવ એ છે દેવો, ચાલે અનાદી
 ંહેર ॥ ૧૩ ॥ વલણુ ॥ ંહેર અનાદી આપણુ; કેટલીક ંહેરી ભત; તે સ
 મભવું તુજને, એમ વદે છે માત,

કડવું ૧૬૧ રાગ ઉછળતી ચોપાઈ.

વૈશમપાયે બોલ્યા વચન, સાંભળ જનમેજે રાજન ॥ ૧ ॥ સાંભળ
 બેટા શાચું સમભવું, અનાદી ંહેર તુને ખતાવું ॥ ૨ ॥ આલ ંહેર
 સલાટને સહ્યા, આલ ંહેર ઉંદરને બહ્યા ॥ ૩ ॥ આલ ંહેર દરજી
 કાપડું, આલ ંહેર મુથાર લોકડું ॥ ૪ ॥ આલ ંહેર ભેગી ને જતી,
 આલ ંહેર ગુણકાને સતી ॥ ૫ ॥ આલ ંહેર અંધારું ને તેજ, આલ
 ંહેર મામો લાણુજ ॥ ૬ ॥ આલ ંહેર વીંછુને વદો, આલ ંહેર રા-
 હુને ચદો ॥ ૭ ॥ લોકુ લુવાર તે વહેર બહુ, આલ ંહેર સાસુને વહુ,
 ॥ ૮ ॥ આલ વહેર કૌરવ પાન્ડવા, આલ વહેર દેવને દાનવા. ॥ ૯ ॥
 આલ વહેર તીમીરને પ્રકાશ, આલ વહેર વિનતાને ત્રાસ ॥ ૧૦ ॥ એવાં
 તો આલ વહેર છે બહુ, ઓરે કુંવર તુજને થું કહું ॥ ૧૧ ॥ માટે
 વઢવા બહું નથી, ગોવીંદની છે અકળ ગતી ॥ ૧૨ ॥ અનેક રીતે એ
 ધરે રૂપ, છેતરશે તને વૈકુંઠ ભુપ ॥ ૧૩ ॥ કુંવર કહે શાંભળ માડી, ન
 હી બેસી રહુ થઇને અનાડી ॥ ૧૪ ॥ એમ કહીને એ નીકળીઓ મા-
 હાદેવતું તેપ કરવા પળીઓ ॥ ૧૫ ॥ શીવાલય એક દીકું સહી, આસ-
 ન વાળી બેઠો તહીં ॥ ૧૬ ॥ થોડે દહાડે રીંજ્યા બોળાનાથ, પ્રગટ થઇ
 શીશ મેલીયો હાથ ॥ માગ્ય માગ્ય માગે તે આપુ, બાળક તારું
 કષ્ટજ કાપુ. ॥ ૧૮ ॥ તવ હૃદયોચન મુખ ઓચરે, દારીકાંધીશ મ્હા-
 સથી મરે ॥ ૧૯ ॥ એટલે શંભુ એમ ઓચરે, કૃષ્ણને હાથે ભ તું મરે.
 ॥ ૨૦ ॥ હૃદયોચન તવ બોલીઓ એમ, અવળું વરદાન આપીયું કેમ

॥૨૧॥ તવ કરી હૃદય શોભાવું, તમારી પાસે સવળુ બોલાવું ॥૨૨॥
 શીવ હૃદે બતાવું વીવેક, મજાનુત પેટી લઈ આવ્ય એક, ॥૨૩॥ તવ
 હૃદયોચન વનમાં ગયો, કાષ્ટ શોધવા અળગો વહયો ॥૨૪॥ બોરસલી
 એક વૃક્ષ છે સાર, આત્રાતો છોડો અવતાર ॥ ૨૫ ॥ તે બોરસળી નાંખી
 જ કાપી, વીશ્વકર્મા ધડવાજ આપી ॥૨૬॥ તેણે પેટી મજાનુત ધડી,
 સવાસો મળ્યો કોઢે જડી ॥૨૭॥ બાવન કુંચી છપ્પન ભેર, પેટી બના-
 વી મેસ્સમેર ॥૨૮॥ તે લેધને હૃદયોચન ગયો, માહાદેવ પાસે ઉભો
 રહ્યો ॥૨૯॥ તે પર શીવ સરનામું કરે, પહેલો પેટીમાં પેસે તે મરે.
 ॥૩૦॥ તવ હૃદયોચન રાજ થયો, પેટી લેધને પંથે ગયો, ॥૩૧॥ ક્ષત્રી-
 કાં ભણી ચાલ્યો અસુર કરોધે ભરાયો છે ભરપુર, ॥૩૨॥ તવ તે ભણી
 પ્રભુએ વાત, સામા જવું ધાર્યું સાક્ષાત ॥૩૩॥ વલણ સામા જવું ધા-
 રીયું, વિશ્વ તણો જે ભુખ; વહે વલ્લભ એ મારગે, આવ્યા વિપ્રને ૩૫.

કંડવું ૧૬૨ રાગ ઉપરનો.

મારગે આવી ઊભા જગ ભુખ, ભગવાને ધર્યું બ્રાહ્મણ ૩૫ ॥૧॥ મા
 થે બાંધી ઘોળી પાધડી, ટાંભે કર ઝાલી લાકડી ॥ ૨ ॥ ચોર છેડે પહેરિ
 છે ઘોલી; બગલમાં મારી છે પોથી ॥૩॥ પાધમાં દીધું ટીપણું બોરી
 ભુમજીવન બનીયા છે બેસી ॥૪॥ લેલોટે તો ભસ્મજ ચોળી, ડાબી
 ખાંધે ભરાવી છે ઝોળી ॥ ૫ ॥ જમણા કાથમાં તુંબીનું પાત્ર, ગોવીંદ
 ધરીયું ધરકું માત્ર ॥૬॥ પ્રજ્ઞ માટે આંખે નવ સુજે, ચામડી લટકેને ય
 રથર ધરજે ॥૭॥ હંત પડયાને ડાચાં મળીયાં, મોઢે ને માથે ઉઝાંછે પ-
 ળીયાં ॥૮॥ કમરમાંથી બેવડા વળ્યા, મારગમાં અસુરને મળ્યા ॥ ૯ ॥
 ગાજ બોલ્યા પુન્ય સ્લોક, એ જજમાન કહી મેલી પોક. ॥૧૦॥ બો
 રહેદાનવ જજમાન, એ શબ્દ સાંભળ્યો કુંવરે કાન ॥ ૧૧ ॥ પાસે
 જધને પુછીયું એમ મારાજ રડોછો કેને ને કેમ ॥૧૨॥ એટલે બોલી
 યા મુદર શામ, બોલાઈ તારે શું પુછ્યાનું કામ ॥ ૧૩ ॥ હેદાનવ હ-
 તો મુજ જજમાન, તેને મારી ગયો છે ભગવાન ॥ ૧૪ ॥ કંણ કાળા
 એ મારીયો ઠેર, ન લેઈ શકાયું મુજથી વેર ॥ ૧૫ ॥ હેદાનવની ભાર-

બ છેહ, મર્લવંતી નાશી ગઇ તેહ, ॥૧૬॥ એતું કેવું વધ્યું ધરમુત્ર,
 ન જાણું આવી પુત્રી કે પુત્ર. ॥ ૧૭ ॥ હૈલોચને વિચાર્યું તે ઠોર, સાચે
 સાચા છે મુજ ગોર, ॥૧૮॥ એવું સમજી વધો વચન, હું તમારા ચજ-
 માનનો તન. ॥૧૯॥ એટલે હશી બોલ્યા કિનાનાથ, ચાંપ્યો કુંવરને રૂ-
 દિયા સાથ. ॥ ૨૦ ॥ બેટા તું મહોટો થા હવે, વેહેરેવેહેર લેવું આ ભવે.
 ॥૩૧॥ કુંવર કહે એ મહારાજ, વેહેર લેવાને જાણું આજ. ॥ ૨૨ ॥
 જુઓ પેટી પર અક્ષર જેહ, માહાદેવજીએ લખીયા તેહ, ॥૨૩॥ મોટે
 પેટી લઈ જાણું તહીં, કાળાને ઉચકી ધાલીશ મહી. ॥ ૨૪ ॥ તવ મોહ
 મરડ્યું જીમદીશ, નહી નહી કહીને ધુણાવ્યું શીશ, ॥ ૨૫ ॥ બેટા નજ
 ધરી દ્વારીકા મતી, આ પેટીમાં એ માવાનો નથી. ॥૨૬॥ કુંવર કહે એ
 કેવડો, પ્રભુ કહે તારા જેવડો. ॥૨૭॥ હૈલોચન કહે હું માઉ એતી, ગો-
 ર તમોને લાગે છે કેવી ॥૨૮॥ પ્રભુ કહે કામ કરિયે જેહ, પેહેલેથી ટા-
 નીયે સદેહ. ॥૨૯॥ પેટીમાં તું પેશી જો તન; હું અડકાવી જોવું પાવન
 ॥૩૦॥ પછી આપણે બે જણ જઈએ, કૃષ્ણને ઉચકી ધાલી દઈયે ॥૩૧॥
 કુંવરનું માન્યું અંતસકરણ, પેટી મુકી માથેથી ધરણ. ॥૩૨॥ ઉઘેડીને
 મહી મુકીયો ચરણ, ટગમમ જીએ અસરણાસરણ, ॥૩૩॥ એવે કુંવરને
 આંખો વિચાર, મારી માથે મુને ટોક્યો અપાર. ॥૩૪॥ કહું હંતું કે ક-
 પટી એ ભુપ, ધરે છે જુદાં જુદાં રૂપ. ॥૩૫॥ મોટે કહી કપટીજ હોય,
 હાલ હેતેશ્વી ન જાણવો કોયે, ॥૩૬॥ એમ જાણી પગ કાઢ્યો બહાર,
 પેટી શીશે વીધી તે વાર ॥ ૩૭ ॥ નહી બોલ્યો ને પંથે પજ્યો, કૃષ્ણ
 બોલ્યા કોઈ કપટી મળ્યો. ॥ ૩૮ ॥ એરે હે દાનવ જજમાન; તમ-
 વિના હું થયો હેરાન. ॥૩૯॥ નાહાનાં છોકરાં મસ્કરી કરે તમોને મા-
 રનારો મરે. ॥૪૦॥ એમ કહી તુમડું નાખ્યું ફાડી, પોથી પાઘડી નાંખી
 છોડી. ॥૪૧॥ ધરણ ઢળીને ચરણ ધસે, મોટે રડેને મનમાં હસે. ॥૪૨॥
 પોકાપોક કરીને રડે, તવ કુંવરને વિસ્વાસ પડે. ॥૪૩॥ પાછો વળીને
 આંખો તે વાર, પેટી મુકી કયો નમસ્કાર. ॥૪૪॥ મેં જાણ્યું કાળા ક-
 પટી તમો, તેથી મારગ ઝાલ્યો અમો. ॥૪૫॥ હ્યો પેટીમાં પેસું મહા-
 રાજ, નીશ્યે કરિને જઈએ આજ. ॥૪૬॥ વળણ ॥ એમ કહીને પેટીમાં
 પેટો દેતો બાળ; વહલલ વદે તવ બંધ કરી, પેટી શ્રી ગોપાળ.

કડવું ૧૬૩ રાગ ઉપરનો.

બોલ્યા વધસમપાય વચન, સાંભળ પરીક્ષત રાયના તન ॥૧॥ પે-
 ટી અડકાવી ગોપાળ, અકળાયો અસુરનો આળ ॥૨॥ આધા જઈ ઉભા
 ધનશામ, હેલોચન મુખ બોલ્યો તે ઠામ ॥ ૩ ॥ ગોર મહારાજ હસો ન
 તમે, પેટીમાં અકળાઈએ અમે ॥૪॥ તવ બોલ્યા દેવકી સંતાન, સાં-
 ભળી.લેજે કુંવર કાન ॥ ૫ ॥ કોણ ગોરને કોણ જજમાન, કાળીયો
 કપટી હું ભગવાન ॥ ૬ ॥ સાંભળી કુંવરને ચઢી રીસ, શાનુ નામ ધ-
 ર્યું જુગદીશ ॥ ૭ ॥ કપટ કેરું કર્યું તે કામ, મીથ્યા ધર્યું છે દયા
 છું નામ ॥ ૮ ॥ ક્યારે જાણું તને જુગદાધાર, એકવાર મુને કાઢી જો
 બાહાર ॥ ૯ ॥ ક્યારે જાણું દ્વારીકાં નાથ, એકવાર વઢીયે બાથો બા-
 થ ॥ ૧૦ ॥ ક્યારે જાણું સારંગ પ્રાણ, એકવાર વઢીયે ધનુશને બાણ
 ॥ ૧૧ ॥ ક્યારે જાણું ત્રીલોકનો ધણી, એકવાર વઢીએ ભાલાની અણી
 ॥ ૧૨ ॥ ક્યારે જાણું દેવ મોરાર, એકવાર વઢીયે તાલ તરવાર ॥ ૧૩ ॥
 એવું મુણી બોલ્યા જુગદીશ, મીથ્યા શીદ પાડે છે ચીસ ॥ ૧૪ ॥ છતી
 બાણ કેમ હારાયે, ગોળે મરે વીણે શીદ મારીયે ॥ ૧૫ ॥ માટે છાનામા-
 ના મઢી મરો, હોય જોર તો પેટીમાં કશે ॥ ૧૬ ॥ તવ હેલોચન કોપીયો
 છેક, પેટીમાં મારી લાત એક ॥ ૧૬ ॥ એટલે પેટી ગગન ચઢી, આકાશ
 જધને હેઠી પડી ॥ ૧૮ ॥ ફરી લાત મારી તે તન, પાછી પેટી ચઢી
 ગગન ॥ ૧૯ ॥ પછી આવી હેઠળ પડી, તીજ લાત તીજ વાર ચડી
 ॥ ૨૦ ॥ તે પાછી આવી પડી ધરણ, ઉપર બેઠા અસંરણ સરણ ॥ ૨૧ ॥
 તોયે પેટી ઉછળી ગજ ચાર, તવ મુકયો ચાદ બ્રહ્માંડ ભાર ॥ ૨૨ ॥ એ
 ટલે થઈ અસુરની હાણ, હેલોચનનો નીકળ્યો પ્રાણ ॥ ૨૩ ॥ બોળીયેથી
 જવ જુદો થયો, પેટીમાં ભમતો રહ્યો ॥ ૨૪ ॥ પછી ઉભા થયા દ્વા-
 રીકાં ભ્રુપ, હતું તેવું ધર્યું કૃષ્ણનું ૩૫ ॥ ૨૫ ॥ ઉપરાણાનું ઊઠાણું કરી,
 પોતે પેટી લેઈ મુરતક ધરી ॥ ૨૭ ॥ ઊંચકાને દ્વારીકા માય, ગયા
 પોતાના મહેલ છે ત્યાય ॥ ૨૮ ॥ નારીઓએ દિદા જગદીશ, કાંક ઉપાડી

લાવ્યા છે શીશી ॥૨૬॥ અમુલ્ય વસ્તુ લાવેલા આજ. માટે ઉચકી પો-
તે મહારાજ. ॥ ૩૦ ॥ એમ જણી દેતી આઉકાર, આવો આવો કહે છે
સઉ નાર ॥ ૩૧ ॥ પણ કોઇને ત્યાં ઉભા ન રહ્યા, ચાલી સુલદ્રાને ઘેર
ગયા ॥ ૩૨ ॥ વલ્લભ ॥ ગયા ભોવન ભગની તણે, પોતે શ્રી ગોપાળ;
કૃષ્ણ કહે આ બેનડી, આ મુકુ તુજ માળ.

કડવું ૧૬૪ રાગ સાખીની ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા; સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું, આઘપરવ મહીમાય ॥૧॥ સુલદ્રાને સાતમે માળે, મુકી ભુ-
ગદાધારા કુંચીચો તેની બહેનને સોપી, દીધી શીખ અપાર ॥૨॥ સાંભ-
ળ ભગની વારતા વગની, ખપ પડીયે આવશું અમો, પેટી મુકી છે તે
કોઇ કાળે, ઉઘેડશો નહીં તમો ॥ ૩ ॥ ઉઘેડશો તો ઉતપાત થાશે, જાતે
પામશો દુખ; સુલદ્રા કહે નહીં ઉઘેડું, એમ કહું શ્રી મુખ ॥ ૪ ॥ પ્રભુ
પોતાને ઘેર પધાર્યા, વિરા દન દશખાર, અષ્ટ પટરાણી પ્રભુકેરી, મળી
કર્યા વિચાર ॥૫॥ તે દહાડે પ્રભુ શું લાવ્યા છે, પેટીમાં સંતાડી; આજો
બેહેનને ઘેર જઈને, આપિયે ખખર કહાડી ॥ ૬ ॥ એમ વીચારી ઉઠી
આડે, મધ નણુંદને ઘેર; સુલદ્રા કહે આવો ભાલી, કાધી અમપર મે-
હેર ॥ ૭ ॥ રક્ષમણી કહે મહેર તમારી, અમપર બોધએ બેહેન; એમ
કહીને પાસે બેઠી, તે પછી માંડ્યાં ચેન ॥૮॥ રક્ષમણીએ દીધી કંચુકી
જંબુવંતીએ વાળી; સતભામાએ સાળુ આપ્યો, દીધી જણસો રૂપાળી
॥૯॥ પોત પોતાને કાવે તેવું, આપ્યું આઠે નારી સુલદ્રા કહે શું છે
આજે, કહો મને વાત વિસ્તારી ॥ ૧૧ ॥ રક્ષમણી કહે રોજ સ્વભાવે,
આપ્યું છે શું ઘણું; તમથી અમારે કાણ છે બીજું, તમે માનો બુદ્ધાપ-
ણું ॥૧૨॥ બહેન કહે બુદ્ધાપણું હું, રાખતી નથી લગાર; રક્ષમણી કહે
ખર હોય તો, સાંભળો એક વિચાર ॥ ૧૩ ॥ તમારા ભાઈ પેટી લાવ્યા
છે, તે દેખાડો અમને; સુલદ્રા કહે કહી ન દેશો, ચાલો દેખાડું તમને.
॥૧૪॥ એમ કહી કુંચીચો લેઈ ચાલી, સહુ સંગ સાતમે માળ; આવ-

ન કુચી છપ્પન ભેરો, ફેરવી છે ત્રતકાળ ॥ ૧૫ ॥ એવે બ્રાહ્મણ બેઠેન-
ને આબુ, પેટી ઉઘેડી જે વાર; પ્રાણ પેટીમાં ભમતો, તે બોહોમાં
પેઠા નિરધાર ॥ ૧૬ ॥ સુભદ્રાના પેટમાં પેશી, ગર્ભમાં કીધા વાસ; પ-
છી બેરોબર પેટી ઉઘેડી, તેમાં કીધા તપાસ ॥ ૧૭ ॥ જ્યેષ્ઠ તો મહી મ-
ડકુ દીકું, સકળ અંબળા ધુણ; રક્ષમણી કહે ઢાંકી રાખો, તમારાભાઈ
ની પુણ ॥ ૧૮ ॥ સુભદ્રાએ અડકાવી દીધી, નારીઓ ગઈ નીજ ધામ
માંહોમાંહે કહે મડકું નકારું લાગ્યા હશે શું કામ ॥ ૧૯ ॥ જનમારાના
છે ખટપટીયા, આપણા પ્રાણ જીવન; અરેરેરે નકામી ખોઈ જણુશો, જેમ
તેમ વાળ્યું મન ॥ ૨૦ ॥ સુભદ્રાના ગર્ભ વીશે, અસુરનો થયો વાસ;
તેથી ગર્ભ તે તોફાન કરે એવે થયા દસમાસ ॥ ૨૧ ॥ પણ પુત્ર પ્રશવ
તો નથી, દેહે દુખ અપાર; આડો ફરકે અવળો ફરકે, કરે પાઠ પ્રહાર.
॥ ૨૨ ॥ એમ કરતાં અગીયાર થયા, થયા છે માસ બાર; તેર થયાને ઘાઠ
થયા પણ, જનમે નહી કુંવાર ॥ ૨૩ ॥ પંદર સોળને સતર થયા, બેઠા
અઢારમે માસ, સુભદ્રા તો ગર્ભને દુખે, ધણો પામી ત્રાસ ॥ ૨૪ ॥ હરાય
નહી ફરાય નહી. બેઠાં નવ રહેવાય; હાથ પગ દોરડી પેટ ગાગરડી, રા
તરીયે નીંદરા ન થાય ॥ ૨૫ ॥ ખ.વું ન ભાવે ઉંઘ ન આવે, થઈ ગઈ બે
હાલ; જીવ્યાની કોઈને નહી આશા; મરે આજ કે કાલ ॥ ૨૬ ॥ સમાં
વહાલાં સંહુ જોવા આવે, દુખદાયક છે અતી; જણી જાણે કૃષ્ણ પ્રભુ,
જોવા આવતા નથી. ॥ ૨૭ ॥ અષ્ટાદશ માસ થવા આગ્યા, જણી
વાર; ત્યારે ખબર જોવા આગ્યા, પોતે ભુમદાધાર. ॥ ૨૮ ॥ સુભદ્રા
કહે શાખાશવીરા, જોવા ન આગ્યા ધરમે; કૃષ્ણ કહે કે દુખ પામો છો,
તમે તારે કરમે ॥ ૨૯ ॥ શા સાડ પેલી પેટી ઉઘેડી; ના કલા છતાં ત-
મે, તે ઉઘેડ્યાનું ફળ મળ્યું છે, તેમાં શું કરીએ અમે ॥ ૩૦ ॥ દુખ
નીવારણ કરું તમારું, કહ્યું તે સાંભળી લેજે, સાત કોઠાની વીધા બંધુ
છું, તેમાં હુંકારો દેજે ॥ ૩૧ ॥ તે સાંભળીને ગરમે જણ્યું, બંધુવા જે-
વી વીધાય, તોફાન મુકી શીખી લેવું, એમ ધારી સ્થીર થાય ॥ ૩૨ ॥
કૃષ્ણ પ્રભુએ પોથી છોડી, સાંભળે સુભદ્રાય; ગરમ પેટમા સ્થીરરહ્યો
તેથી અતી સુખ થાય ॥ ૩૩ ॥ કોઠા વીધા વાંચવા લાગ્યા, ગરબ શી-
ખી લે છે; દુખ નીવારણ સમજ સુભદ્રા, મુખે હુંકારો દે છે ॥ ૩૪ ॥ ધણી

દાહાડાના ઉભગરા છે, મીચાયાં લોચન; છ કોડા લગી વીંધા વાંચી, પે
તે ભુગભવન ॥ ૩૫ ॥ ભગનીને તો ઉંઘના દેખી, બોધ્યા કરીને ધંધ;
આ ભગની તમે ઉંઘવા માંડ્યું, પોથી કરું છું ભંધ ॥ ૩૬ ॥ ઉઠરમાં
થી ગરભ બોલ્યો, પુરો કરો હીત તાકો, છ કોડાની વીંધા ભણ્યો પણ
એકજ રહે છે બાકી ॥ ૩૭ ॥ મોહન કહે મળ મુત્રમાં, રહી શું ભણે વી-
ધાય; આવ્ય બારણે લણાડું તને, તે બહુ સફળ થાય ॥ ૩૮ ॥ ગર્ભ ક-
હે એક વરદાન આપો, તો તો બારણે આડું; ગર્ભમાં વીંધાતું જ્ઞાન થયું
તે, આવીને ભુલિ ન જડું ॥ ૩૯ ॥ જીવને ગર્ભમાં જ્ઞાન રહે છે, બાર-
ણે ભુલી જાય; માટે ભુલુ નહી તેડું વરદાન, આપો જદવ રાય ॥ ૪૦ ॥
પ્રભુએ કહ્યું જ છ કોડાની, નહી ભુલે વીધાય; ગર્ભે કહ્યું મોકલો દારી
ને, પ્રસવ મ્હારો થાય ॥ ૪૧ ॥ એટલે ઉડીને ગયા પ્રભુ, મોકલી દારી આ-
ર; નક્ષત્ર અલીજીત વેળા, અવતરાયો કુંવાર ॥ ૪૨ ॥ તવ થઈ જાત્રત
સુભદ્રા, વરત્યો જેજેકાર; ઇન્દ્રપ્રસ્તમાં પત્ર લ મીચો, મહા સુભસમાચાર
॥ ૪૩ ॥ પુન્ય દાન પાન્ડવે કીધાં, આનંદ આચ્છવ થાય; બંધી જનોની
ની બંધી છોડી હરખ્યા ધર્મ કુંતાય ॥ ૪૪ ॥ વૈશમપાયે બોલીયા તુ-
મુણ પરિક્ષત તન, આઘપરવ સંભળાવ્યું તુને, મન્ડાણ પર્મ પાવન
॥ ૪૫ ॥ વીધી પ્રમાણે દાન દેતું, તે પછી બીજી પર્વ, કરો પ્રમારથ પર્મ
અરથે, તજીને મનનો ગર્વ ॥ ૪૬ ॥ બ્રહ્મ ભોજન સવા લક્ષ કરાવ્યું, જ
નમેષે રાજન; સવાસો વીપ્રને ઉપવીત દીધાં, સવાસો કન્યાદાન ॥ ૪૭ ॥
સવાસો બ્રહ્મપુરીયો આપી, અન ધન પુણ્ય ભરીને; સવાસો ગૌદાનરિ-
ધાં. કૃષ્ણારપણ કરીને ॥ ૪૮ ॥ જનમેજને લાગી હતી, હરાઠ બ્રહ્મ હ-
ત્યાય; તવ એક પરવે એક ઉતારી તેનું પ્રમાણ દેખાય ॥ ૪૯ ॥ હરાડ
કાળા પડદા બાંધ્યાતા, હરાડ કાળી ગાય; હરાડ ઢગલા કાળા તક્તન
તેમાં એક સ્વેત થાય ॥ ૫૦ ॥ કાળા તક્તના ઘોળા થયાને, કાળી ઘોળ
થઈ ગાય; કાળો પડદો ઘોળો, પ્રત્યક્ષ તે દેખાય ॥ ૫૧ ॥ એવો મ
હીમા એ કથાનો સાંભળો શ્રોતા જન; ભણ્યે અભણ્યે પાપ થયું હોર
ટળી થાય પાવન ॥ ૫૨ ॥ કથા સાંભળી પરવે, પસ્વે કરડું બેઠ્યે
પુન્ય; ગ્રહસ્થ હોયે તો તે પરમાણે, ગરીબને કાંઈ નુન્ય ॥ ૫૩ ॥ વીશેષ
નહીતો એક પરવે, એકજ બ્રહ્મ ભોજન; તેમ ને કાવે તો પોશણ જે

હું, આપી દેવું અન ॥ ૫૪ ॥ ઊંપતીત બેઠા એક શોપારી વિગ્રને અ-
 રપણ કરવી; જનોઇને કન્યા દાન દીધાની ઉરમી ઉર આદરવી ॥ ૫૫ ॥
 અક્ષા વડે અવણ કરવું, ધરવું હરીનું ધ્યાન; આસતી જનને તે ફળ મ-
 જે, રીજે શ્રી ભગવાન. ॥ ૫૬ ॥ શ્રોતા વક્તા સહુ થાય સુખી, આવે ની-
 તિને જ્ઞાન; બીજું તીજું કાંઈ ન જોજે, તે ભક્ત વીદુર સમાન ॥ ૫૭ ॥
 ॥ વળણ ॥ આથ પરવ પુણ્ય હવું, પોહોત્યા મનના કોડ; વસલ વડે
 શ્રોતા સહુ, બોલો જે જે શ્રી રણછોડ ॥ રણછોડ રાયકી જે,

સભા પર્વ.

કડવું ૧ રાગ સામેરી.

વેશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું, સંભા પરવ મડીમાય ॥૧॥ યજ્ઞ કથા છે આ પરવમાં, સાં-
ભળશે જન જેહ; શ્રદ્ધા પ્રમાણે જ્ઞાન કરેતો, યજ્ઞનું લે ફળ તેહ ॥૨॥ ના-
સ્તીકને આસ્તા નવ બેસે, મુણી સોષે સંદેહ; દધિ તકનું તત્વ કીકુંછે,
ખરૂ ન ખોળે એહ ॥૩॥ તકના કુચા તળે પડેને ઉપર માખણ હોય; ઉં-
ડો હાથ ધાલી લે કુચા, માખણ લે જન કોય ॥૪॥ કથા રૂપી તો કુચા
જણો, માખણ મોહન લીલા; તે નહીં લેતા કુચા કાઢે, દુષ્ટ અજ્ઞાની વહી
લા ॥૫॥ વીજ્ઞાન પણુ દેખાડવાને, નીરાથી પ્રખ્યુ પુછે; ફલાણા રાખના
તાતનું ને, સસરાનું નામ શુંછે ॥૬॥ પોતે ન જણે પોતાની દશમી પહેડી
ના તાતનું નામ; તો વકતાપરનું કયાં જણે, દો પુછનારને ડામાઝાનામ
પરાયાના જણવાથી, શું એનું કહ્યાંજી; જયકારક જમખીરા શોધવા,
વકત; વહે સત્ય વાણુ ॥૮॥ હાસ્યવનોદી વચન નાખ્યા, સાકર મતને
લાડુ; કળયુગે કૃષ્ણ નામ કડવું, લાડુમાં ધાલી ખવાડુ ॥૯॥ માટે સંદેહ
ધર્મ વિના સાંભળવા કથાય, કઊરવ કેરો પાડધ કેરો, જેવો ન્યાય અ-
ન્યાય ॥૧૦॥ કોની છે નીતી કોની અનીતી કેને કેવા ફળ મળીયા, તે
સાંભળી શુભ મારમ સ્કારો, તે જનનાં ભોગ્ય મળીયાં ॥૧૧॥ ભકતતણી
ધણી હીડ ભાગી, પાન્ડવ ધર્મ પવિત્ર; આડુ અવણુ બેયા વિના, જેવાં
શ્રીકૃષ્ણ ચરીત્ર ॥૧૨॥ મુભદ્દાને મુત આબો ૩૫ ૩૫નો ધામ; અભી-
જીતમાં અવતર્યો તે, અભેમાન પાડયું નામ ॥૧૩॥ નવરાવે ધવરાવેને
ઉછેરે, ત્રણ માસનો એ થાય, એક દન પ્રભુની પાસે સુવાડી. મુભદ્દા
બીજે જય ॥૧૪॥ પ્રભુએ લેલાટ ભાણેજનું બેઠ, જ્ઞાન ગ્રંથું મન સાથ;
અરાહ વરસનો થાય તો મહાર, મત્યુ આને હાથ ॥૧૫॥ દ્વારીકાં મારી
ઉજડ કરે, તે મહી લાજ, સ્વર્ગ મત્યુ પાતાળનું કરે, સત વરસ
ભગી રાજ ॥૧૬॥ વં જણિને સામળીઆએ, સર્પ મુકયો શોડમાંય;
અભીમન્યુએ હાથમાં ઝાલી, કટકા કીધા ત્યાંય ॥ ૧૭ ॥ સાંપની વલે તે
આપણિ વલે, નીસ્યે કયું ભગવાન; હીકછે આમળ બેઠ લેધશું, વારતા
રાખી ધ્યાન ॥૧૮॥ પછી ધણા દન વહી મયા છે, એવે લખ્યો એક પત્ર;

ઈંદ્ર પસ્તમાં મોકલ્યો તમે, તેડવા આવજો અત્ર ॥૧૬॥ પ્રભુ પ્રતાપે પુત્ર થયો છે, મોકલીયા સમાચાર; પાંડવોને પત્ર પહોંચ્યો, વરત્યો જય જયકાર ॥૨૨॥ કુન્તાજી કહે ભીમ બેટા, દ્વારીકાં નત્ર ભવો; ભોળાઈને ને ભત્રીજાને, તમે જઈ તેડી આવો ॥૨૨॥ એટલે ઉઠ્યો વાયુનો નંદન, શુભ શુભનો સાથી, તૈયારી કીધી ગદા લીધી; બેઠો જેમંગળ હાથી ॥૨૨॥ દ્વારીકાં આઠ્યો ધામ પ્રભુને દીધો પ્રભુ અવીકાર; સુત સુભદ્રાએ ઉછંગ મુક્યો, હરખ્યો ભીમ અપાર ॥૨૩॥ છળી ભેદને આનંદ પામ્યો, દંધો આશીરવાદ કેવો, મસ્તકે હાથ ફેરવિ કહ્યું, થાજે તું મહારા જેવો ॥૨૪॥ સુભદ્રા કહે એમ ન કહેશો, જે તમ જેવો થાય, તો તો મહારા ભોગ મળ્યા, તોફાન કેમ વેઠાય ॥ ૨૫ ॥ પછી પ્રભુએ કયું જાણ્યું, બેનને કીધાં વિદાય; તેડીને ભીમ ઘેર આવ્યો, ખુશી થયા કુંતાય ॥ ૨૬ ॥ આનંદ ખુશીથી સહુ રહ્યાં, વાઘ્યું ભલું ધર સુત્ર, એમ કરતાં થયો પંચ વરસનો, અભિન્યુ જે પુત્ર ॥ ૨૭ ॥ એવામાં એક દીવસ આવ્યો, વેદમ વ્યાસજી જેહ, કુન્તાજીએ માન્ય દીધું, આણુંદ પામ્યા એહ ॥૨૮॥ વ્યાસજી બોલ્યા કુંતા પ્રત્યે, તુને પ્રસન વનમંજી, છત ને છોકરાં સઘળું તહારે, તું બહુ લાગ્યશાળી ॥ ૨૯ ॥ ધરમ ધ્યાન છે પુન્ય ને દાન, નથી નીતીમાં ખામી; પણ પામ્યો છે અવગંતીને; પાન્ડુ રાજ તુજ સ્વામી ॥ ૩૦ ॥ પ્રેત રૂપે ફરે પ્રથવી વીશે, તે તુજને ધીકાર, સપુત તાતની સુત હોય તો, કર કંથનો ઓઢાર ॥ ૩૧ ॥ એટલે કુન્તાને આંસુ આવ્યાં, એ દુખ શી રીતે વામે; આપ બતાવો તે કારજ કરું, સ્વામી સગતીને પાછ ॥૩૨॥ વ્યાસજી કહે સાંભળ બાઈ, થાય તારું મન મગન; સ્વામીને સ્વર્ગની પ્રાપ્તી થાવા; કર કર રાજસોઈ યજ્ઞ ॥૩૩॥ કુન્તાજી કહેશુંશું કરવું, એ યજ્ઞમાં કામ; શી શી વીધી શી શી રીતી, બતાવો તે તમામ ॥ ૩૪ ॥ વ્યાસ કહે કામ મ્હોટાં, તે કરવાને ધારો; પછી પ્રભુ બતાવસે બધું, પાન્ડુનું પાપ નીવારો ॥ ૩૫ ॥ પ્રથમ પહેલું કામ બતાવું, કૃષ્ણને લાવ ॥ તેડી; તે સઘળું કરવા લાગે, દુખડા દેશે ફેડી ॥ ૩૬ ॥ ઘડ લેંકાથી લાવવું, બીજું કામ એ સાર; ત્રીજું કામ છે કઠીણ ઘણું, પણ કરશે ગારાર ॥ ૩૭ ॥ પાતાળ જઈ કાળી નાગ કનેથી, સવરાટ મંડપ લાવો, ચોથું કામ છે સ્વર્ગ વીશેથી કામ ધેનું મંગાવો ॥ ૩૮ ॥ પાંચમા કામમાં બ્રાહ્મણ લાવો, વિદ્વાન વીશ હજાર, છઠું કામ છે શર્વથી ભારે, વિધન વંત

અપાર ॥ ૩૬ ॥ સરવ જીવોના બંધ છોડાવે; જ્યાં જ્યાં ક્ષત્રીનો દેશ;
મનુશ કે પશુ પક્ષીને, બંધન ન રહે લેશે ॥ ૪૦ ॥ પોપટ ન રહે પાંજરા
વીશે, આય ગળે નહીં આળો, જે જે બંધન હોયે, તે તે બંધન
ઢાળે ॥ ૪૧ ॥ કહયા છતાં કોઈ છોડે નહીં તો, યુદ્ધ કરવું તે સાથ,
કાં મરવું કે કાં મારવો પણ. ધારેલી કરી વાત ॥ ૪૨ ॥ એટલા કામો
કરવામાં કાંઈ, પુછવું પડે પ્રણ; તો તો તે પુછજે પ્રણને, બતાવશે
શ્રી કૃષ્ણ ॥ ૪૩ ॥ એમ કહી અંતર ધ્યાન થયા, પોતે વેદમ વ્યાસ;
કુન્તાએ રડવા માંડયું; મન એતી ઉદાસ ॥ ૪૪ ॥ તે વાત જાણી
પાંચે પુત્રે, આવીને પુછયું એમ; ઓરે જનેતા વિધન વિના, કલ્યાંત
કરો કેમ ॥ ૪૫ ॥ કુન્તાજી કહે શું પુછોછો, ઓ મહારા કુંવાર; તમ તાત
સદગતી પામ્યા નથી, મમ જીવતર ધીકાર. ॥ ૪૬ ॥ તેવો ધીકાર ત-
મોને સંડો, ઓરે માહારા તના; સદગતી પમાડવા કરે યત્ન, તો
માહારે લેવું અન ॥ ૪૭ ॥ રાજ સોઈ યજ્ઞ કરિએ તો, મોક્ષ ગતીને
પામે; પ્રેત થઈ પ્રથવીમાં ફરે છે, તે પ્રેત ચોની પામે. ॥ ૪૮ ॥ ય-
જ્ઞના છ કામ વ્યાસજીએ જે કહયાં તે કહી બતાવ્યાં, તે કામ કરવા
ધારો તમે, કહી આંસુડાં લાવ્યા ॥ ૪૯ ॥ ॥ વળણ ॥ કુન્તા
આંસુ લાવીયાં, માઠું લાગ્યું મન, વ્યાસ વક્ત્રલ એમ ઓચરે, સુણજે
ઓતા જન.

કડવું ર રાગ ધવળ ધન્યાસરી.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચનજી. સાંભળ જનમેજે રાજનજી; જો-
યાં કુંતાને રડતાં જ્યારેજી, ધરમે વિચાર કીધો ત્યારેજી. ॥ ૧ ॥ ધર-
મરાયે વિચાર કીધો, યજ્ઞ કરવો ઘેર, પ્રથમ હું કામ માગી લેઉં તો,
ખીજ લેશે ભલી પેર ॥ ૨ ॥ એવું જાણીને ધરમ બોલ્યા માતા રાખો
મન ધીર; સાંભળે સહુ વારતા માહારી, ઓરે માહારા વીર ॥ ૩ ॥
અવગતીમાં તાતજી રહે, એ તો લાંછન મહોદ્ધ; સદગતીને પમાડે
નહી, તે તો ફરજન ખોદ્ધ ॥ ૪ ॥ ધીકાર આપણું જીવવું ને, ધીકાર
આપણું પુત્ર; કુળ કદી સુખી નવ થાયે, ન થાયે ઘર સુત્ર ॥ ૫ ॥ માટે
આપણે યજ્ઞ કરવો, છાતા રહો મુજ માય, એક કારજ મહારે માથે,
લાવું કામ દુરગાય ॥ ૬ ॥ પ્રથમ મહારે લેવું તે લીધું, મહોદ્ધ પ-
ણાને વેડે; ભોમે જણ્યું ધરમ પછી માહારે લેવું ઘડે ॥ એમ જાણી

ઝદર બોલ્યા, માતાજી તતખર થાડું; વીરા શહસ્ત્ર બ્રાહ્મણોને, હું
 ડ તેડી લાડું ॥ ૭ ॥ અરબુન કહે કનક લેવા, ધડ લંકા હું જડું,
 વ કહે દ્વારીકામાંથી કૃષ્ણને તેડી આડું ॥ ૮ ॥ ભીમ કહે એ કામ
 નહી, આવશે દ્વારીકાંવાળા, પત્ર લખેથી કેમ ન આવે, છે અરબુ-
 ન શાળા ॥ ૯ ॥ શેદેવ કહે બ્યાસજીએ, ગણાવેલું કામ. માટે તે
 ૧ હું કરવાનો; નહી બીજી મુજ હામ ॥ ૧૦ ॥ ધરમ કહે તેમ રા-
 , નીકુળજી કહે જડું; સવારાટ મંડપ પાતાળમાં જો, કાળી કનેથી
 ડું ॥ ૧૧ ॥ ધરમ કહે છઠ્ઠ કામ મહોદ્ધ, કેદી છોડાવવા સર્વ; પણ
 ડાવે છોડશે નહિ, છે જરાસનને ગર્વ ॥ ૧૨ ॥ મધ્ય દેશનો માલીક
 ને, બે જનેતાનો કુંવાર, એણે બોંયરામાં કેદ કર્યા છે, ક્ષત્રી વીરા
 ૧૨ ॥ ૧૩ ॥ તેતો છોડાવ્યે છોડશે નહી, વીપરીત એની બુધ;
 સાડ જરાસન સાથે, કરડું પડે યુધ ॥ ૧૪ ॥ તે કામ કપર કોણ લે
 વીચાર કરો વીર; એટલે તો એક એકના સામુ, જુએ ગુણ ગં-
 ૧૨ ॥ ૧૫ ॥ કોઇની કાંઇ હામ ન ચાલી, કોણ કરે કામ એડું; ભીમે
 ણ્યું થાશે તો કરશું; લાબ્ય પહેલો જશ લેવું ॥ ૧૬ ॥ એવું
 જી બોલ્યો વૃકોદર, માતા નમુ બેઉ હાથે તમારા ચારે નીચું
 દ્યું એ કામ મહારે માથે ॥ ૧૭ ॥ કુન્તાજી કહે સાબાશ બેટા, તુજ
 ડ થાય યજ્ઞ; માતાએ બહુ દીધી સાબાશી; ભીમ થયો મન મજા.
 ૧૮ ॥ પછી વૃકોદર બોલીયો કે; પહેલું કીયુ કામ, ધરમ કહે દ્વારી-
 થી લાવવા મુંદીરશામ ॥ ૧૯ ॥ ભીમ કહે તમે ઉઠો જોશી, ધરમમાં
 ૧ દીક્ષ; દીપણ કાઢાડી શેદેવ જોયું હાંમલીયો અસીલ ॥ ૨૦ ॥
 દેવ કહે વીરા મારા, જોગણીનું ધર સામું, એ દીશાએ ખપ્પર
 રશે, હું જઉં તો દેમ પામું ॥ ૨૧ ॥ ભીમ કહે ભવીશ પોતાનું, હ-
 કું તે ભારે થાય; શેદેવ કહે જધસ સવારે ચોરે કુન્તામાય ॥ ૨૨ ॥
 તાજી કહે કાલે જશે; આજ ગયે પસ્તાશું; ભીમ કહે અમે બ્રાહ્મણ
 વા બે ત્રણ વરસે જશું ॥ ૨૩ ॥ પાંચે વરસ જરાસનને, મારવા લેશું,
 ૧ ગી કુન્તાએ જણ્યું આડો ફાટયો; યજ્ઞ પડ્યો ભાગી ॥ ૨૪ ॥ એમ
 હીને મોહું ઉતારું, ગિદ્ધશ થયા ડોશી; એટલે આકળો થઇને ઉઠ્યો,
 ૧ તે શેદેવ જોશી ॥ ૨૫ ॥ ભાગી ન પાડશે હાલ જડું જડું છું, થનાર હશે
 થાશે; એમ કહીને રથ જોડાવ્યો, પોતાના સારથી પાસે ॥ ૧૬ ॥ આ
 ધ લીધાં રથે બીરાજ્યો, મુજબ બેઠો મેર; સારથીએ તવ રથ હંકા-
 યો, આલ્યા બેઉ સમશેર ॥ ૨૭ ॥ નમની બારણે નાકળીયા ને, થયું

અમારૂં ધોર; મારમે થાય છે પશુ પક્ષીના, બીહામણા બહુ શોર ॥ ૨૭ ॥
એવામાં એક મેદાન આબ્યું. ત્યાં થઈ લીલા દેવી, બાળે વેશે છુટે
કેશે, રમે છે ચોસઠ દેવી ॥ ૨૮ ॥ ચીર કશી કેહેડે બાંધેલાં, પેહેરેલાં
ચણીઆ ચોળી; ખપવા ખંજર સાંજ્યો મહેલી, શીશ તેલે રમદોળી,
॥૩૦॥ ચોસટ ભેગણી લક્ષ્મીની ભોમણી, રથ ભેધ થઈ પરસન; ભક્ષ
ભલેર મળ્યું આપણને, સારા થયા શુકન ॥ ૩૧ ॥ શેદેવલ ખમઆય
નહીને, સુંસવાટા ભેર આલ્યો; એટલે ચોસટ ભેગી થઈને, સન-
મુખ ધેરો ધાલ્યો ॥ ૩૨ ॥ શેદેવનો રથ રાખી રાખ્યો, બાલ્યો સતી
મુત એમ; ઓ મુજ માતા વિશ્વની દાતા, રસ્તો રોકે છો કેમ.
॥૩૩॥ ભેગણી કહે આજે આ દીશા, ખપ્પરનો છે વારો; તેમ છતાં
તું આ દેશ આબ્યો, ભોગ લેછશું તારો ॥ ૩૪ ॥ શેદેવ કહે ધન
ભાગ્ય મહારૂં, પણ ખમડે એક કામ; દ્વારીકાંથી લાવવા છે તેડી,
કૃષ્ણલ સુંદીરશામ ॥ ૩૪ ॥ તે વિના મુજ ચેર યજ્ઞ અટકે, માટે ત્યાં
લાગ્યું લક્ષ; તેડીને પાછો કાલે આવું, કરજે માહારૂં લક્ષ ॥ ૩૫ ॥ દેવી
કહે કાલે આ દિશાએ, હક નથી અમારો; તે માટે આજ જવા ન દઇએ
લઇએ ભોગ તમારો ॥૩૬॥ શેદેવ કહે સાંભળો માતા, આજે તો નહિ
લેવારો; તેમ છતાં રાખી રાખશે તો જોયા જેવું થારો ॥ ૩૭ ॥ દેવી
કહે કરો જોયા જેવું, ઉંચાં કયાં હથીઆર; યોગે મળીને સેદેવ ઉપર,
દેવા માંડ્યો માર ॥૩૮॥ વળણ ॥ માર દેવા માંડ્યો, વિપ્રીત થઈ છે
બુધ; વ્યાસ વહ્નલ મુખ આચરે, આરંભ કીધું બુધ. ॥

કડવું ૩ જુ રાગ કલ્યાણી છાયાનો ઢોહરો.

વૈશાખ પાચેને એણીપેરે બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; બીસ્તારી
તુજને સંભળાવું, સભા પરવ મહીમાયરે. ॥ ૧ ॥ દેવીયો કોપી
મરબદા લોપી, દેવા માંડ્યો બહુ મારરે; ખપર ખંજર ને ત્રીશુળ
ફેકે, સાંજ્ય ભાલાને તરવારરે. ॥ ૨ ॥ તવ શેદેવે ધનુશ લીધું ને, તર
ત કર્યો ટંકારરે; બાણ લેઈને બળ આઢરીયું, કુન્તાલને કુંવારરે.
॥ ૩ ॥ અમણીતા મંતર લણીને ફેકે, દેવીનો મત મુકાવેરે; ચોસઠ
ભેગણી થાય આડી અવળી, આવતા બાણ ચુકાવેરે. ॥ ૪ ॥ એ-
વામાં શેદેવે બાણજ માયું, વાગ્યું દેવીને શરીરે; ભાલોડું ભોંકાયું
લોહ વળજરતું, તેથી નીકળીયુ રૂધીરરે. ॥ ૫ ॥ તેજ રૂધીરના છાંટા

છંટાયા, પ્રથવી પડયા બેડા બેડરે; એટલે ચોસટ દેવી હતી તેની ; થે મ
 ઇ ચોસઠ કરેડરે ॥ ૧ ॥ જ્યાં જુએ ત્યાં બેગણીયો છે રૂપાબી છુટે
 કેશેરે; મગયાનેણી નહી કાંઠ કહેણી, સરવ બાળ વેશેરે ॥ ૭ ॥ સક-
 ણ બાહાજ ને ગાજી ગાજી, થઇ બહુ કોપ દુષ્ટીરે; આડી અવળી ને
 ઉંચી કુદે, કરે આયુદ્ધની વૃદ્ધીરે ॥ ૮ ॥ પછી શેદેવ બહુ ગભરાયો,
 નીસ્યે આબ્યું મણીરે; હવે જીવ્યાની આશ રી રાખવી, થર થર ધુ-
 ન્યા ચરણરે ॥ ૯ ॥ એવામાં દેવીએ જીલમ કાઢી ન, સારથી મારયો
 ઠેરરે; તે પછી ભાગ્યે રથ શેદેવનો, અશ્વ હણ્યા બળ ભેરરે ॥ ૧૦ ॥
 એકલો શેદેવ પગપાળ થયો, સધળે કયાં દુષ્ટી રાખેરે; એક તરફ એ
 યુધ કરે તો, આશપાશની વીધી નાંખેરે ॥ ૧૧ ॥ શેદેવજી ધણો કા-
 હર થયો તે કામજ કેવું કાઢ્યુંરે; દેવિયોને બાળી ભસ્મજ કરવા, એ-
 ઝનીનું બાણ લીધુંરે ॥ ૧૨ ॥ મંત્ર ભણીને તે બાણ મુકયું, અઝની
 પેંદા થાયરે, જવાળા રૂમે બગણીયોમાં; બાળવા માટે જાય રે ॥ ૧૩ ॥
 જઇને બાળ્યાં આભુશણ અંગનાં, બાળ્યાં વસ્ત્ર ને કેશેરે, સુતરનો
 તાર ન રહ્યો પાસે. સહિ થઇ નગ્ન વેશેરે ॥ ૧૪ ॥ તેવું બેઠે સેદેવે
 વીચાર્યું, નગ્ન સ્વરૂપ થઇ દેવીરે; અની એમ કેમ નજરે નીરખું,
 માહારી જનેતા જેવીરે. ॥ ૧૫ ॥ કુન્તાની જેવીને બેગણીની જે-
 વી, બેઠી બરોબર થાયરે; એમ બાણીને નીચું ધાલ્યું ઉભો એ
 સેદેવ રાયરે. ॥ ૧૬ ॥ તવ બેગણીયોએ એમ વીચાર્યું, છે કોઇ સતી
 કુંવારરે; છીયે બેખનવંતીને રૂપવંતી, કને નથી સુત્ર તારરે ॥ ૧૭ ॥
 તો પણ સ્થીર મન કેવું છે એનું, ચાલ્યો એ સત્યની વાટેરે; જનેતા
 જેવિજણી સરવને, હવે ન મારવો ધોરે ॥ ૧૮ ॥ એમ નીસ્યે કરી,
 આવી સૌ દેવી, ટાળે મળી બોલી એમરે; ઉંચુ જે મુરો બળવંત
 પુરા, સેદેવ કહે બેવું કેમરે ॥ ૧૯ ॥ બેગણી કહે મારશું ન દીકરા,
 તુજ તણા ગુણ દૈએરે; તુજ પર રીજી હવે નથી ખીજી, માગો તે
 વરદાન દૈએરે. ॥ ૨૦ ॥ શતીનો સુત નીચું ધાલીને બોલ્યો, માતા-
 જી ચરણે લાગુરે, તમે સરવ એકવાર વસ્ત્ર પહેરો, તે પછી વરદાન
 માગુરે ॥ ૨૧ ॥ તવ મંભાયાયે માયા કરિને, હતા તેવા કયાં કેશેરે; હ-
 તાં તેવાં વસ્ત્રાભુષણ પેહેયાં; હતો તેવો પેહેરવેસરે ॥ ૨૨ ॥ એટલે સેદેવે
 સામુજ બેયું, લાગ્યો સૌ દેવીને પાયરે; પછી દેવીયો કહે વરદાન
 માગો; તે ન નીરખી અમ કાયરે ॥ ૨૩ ॥ સેદેવજી કહે શું માગુ
 માગો, તમે તમારે માપ માપોરે; બીજી તો આપવાનું તમારી ખુ-

શીતું; પણ રથ અશ્વ મારા આપોરે, ॥ ૨૪ ॥ તવ દેવીઓએ અશ્વને
સારથી, સજવન કરી દીધોરે; રથ હતો તેવો સાજો કરી આપ્યોને,
સેદેવ મન ખુશી કીધોરે. ॥ ૨૫ ॥ પછી કહ્યું કે બેટા બીજી ભાગો, જો-
શી કહે જ્યાં ઇચ્છા લાગુરે; તમે અનેક જોમ થયા તેમ હું એકનો
અનેક થાવુરે ॥ ૨૬ ॥ તવ તથાસતુ કહ્યું દેવીઓએ, જવા બેટા ભાગી
જ્ઞાન્તરે; આટલી કથાનુ પ્રજાંત મુણીને, કેટલું લેવું સીધાંતરે ॥ ૨૭ ॥
જોગણીયો હતી જોખનવંતીને, રૂપવંતી અપારરે; નજ થઇતી પણ સે-
દેવજનું, મન ન પામ્યું વિકારરે ॥ ૨૮ ॥ સત્યથી વરત્યે સત્ય રહ્યું ને વ-
ળી, પામ્યો શુભ વરદાનરે; તેવું વરતવાથી; રૂણ મળે તેવું, દેવું શ્રોતા
જન ધ્યાનરે. ॥ ૨૯ ॥ વળણું દેવું ધ્યાન શ્રોતાજને, સત્ય વરતવો સાર
વ્યાસ વલ્લ મુખ ઓચરે, જે જે જુગદ્ધાર.

કડવું ૪ રાગ ચૌપાઈની ચાલ.

બોલ્યા વૈશમ પાથે વચન, સાંભળ જનમેજે રાજન આલ્યો
સેદેવ લઇ વરદાન, ગયો દારીકા સતી સંતાન ॥ ૧ ॥ ઘાહણું બહાતે
ભાગોળે આવ્યો, ત્યાં ઉભા રહી સંદેસો કાહાવ્યો; એકુ જાદવને સં-
ગ કાહાવે, કેહેજે પ્રભુને દરવાજે આવે. ॥ ૨ ॥ ગયો જાદવ કેહેવા
ને વાત; બેઠા બળદેવ કષ્ટ બે ભાત; કહ્યું જાદવે જુગલવન, તેડે
ગામ બાહાર કુન્તાના તાંન. ॥ ૩ ॥ ઉભા છે રથ રાખીને એવ, પડે
આવ્યા છે જોશી સેદેવ; મુણી બળદેવ બોલ્યા એમ; ત્યાં ઉભા કાંઈ
આવ્યા કેમ ॥ ૪ ॥ કશણ વિરા શી છે છાની વાતો, તારે કાંઈ બે-
ઠ નથી જણાતો; જણી જોઈ કશણ કહે ન જાવે, એ છે નવરાતે નાઠા
આવે ॥ ૫ ॥ જાદવે કહીએ કશું શામ, નથી આવતા તમારે
સું કામ; જઈ જાદવે કહ્યો સમાચાર, મુણી શેદેવ કોપ્યા અપાર ॥ ૬ ॥
આતે શું બોલ્યા સુંદર સામ, એમને કરાવડું છે યજ્ઞ કામ; હજીવો
છે જરાસંઘ લીમ હાથે, તોયે પોતે નથી રાખતા માથે. ॥ ૭ ॥ એમ
કોયે ભરાઈને કહે છે, કહીએ શેદેવ યુદ્ધ માગે છે; કહીયે યુદ્ધ
કરવું ન હોય શામ, તો તો લખી આપો ધરને ગામ. ॥ ૮ ॥
મુણી જાદવ થયો વિદાય, આવી પ્રભુને પડીયો પાય; મુણો
સેદેવ માગ્યો સંભ્રામ; નહી તો લખી આપો ધર ગામ, કા-

મ. ॥ ૬ ॥ એણું વચન મુણી બળદેવ, થયા કરોધાતુર તતખેવ બેતું
 કૃષ્ણવીરા સમા એતો, દીન દીન મદે ભરાય તેતો ॥ ૧૦ ॥ પેઢા પડયા
 તે કુન્તાના તન, ત્યારે આવ્યા લેવા રાજ્યાસન; પેલો અરબુન આ-
 વ્યો થઈ બેગી, હરી બગની થયો ભારે ભેગી ॥ ૧૧ ॥ તેને લઈ જવા
 દીધી બેન, ત્યારે દીન દીન માંડયા ચેન; કૃષ્ણ કહે સાચી વાત વીરા
 રહેણું પાન્ડવનાથી અધીરા. ॥ ૧૨ ॥ રાજ્ય લેવા આવ્યો આ ઠામ,
 એના સાથે કરવો સંઘામ; એમ કરોધે બોલ્યા રણુછોડ, થાવો તઈયાર
 છપન કરોડ ॥ ૧૩ ॥ તવ બદલે કીધી ત્યારી, થયા ત્યાર મહોટા હજ-
 ધારી, એક લક્ષ સહસ્ત્ર એકાશી, પુત્ર પ્રભુના ઉઠયા મુખ વાસી
 ॥ ૧૪ ॥ લીધાં હથીઆર સરવ કો માળ્યા, ચક્ર લઈ પ્રભુ રથે બીરા-
 ન્યા; વાજતે માજતે નીકળીયા, ડંકા દેતા આવ્યા બહુ બળીયા
 ॥ ૧૫ ॥ બણ્યું શેદેવ ન રહ્યું કાચું, હાંશી કરતામાં થઈ પડ્યું
 સાચું, હોય થવા કાળ તે થાયે, છે વરદાન દેવિનું મુજ પાસે.
 ॥ ૧૬ ॥ એવા કરી લીધા મનમુખા, આવી યાદવ સનમુખ ઉભા;
 બોલ્યા બળદેવજી મુખ એમ પુછો કૃષ્ણજી આવ્યા એ કેમ ॥ ૧૭ ॥
 તવ પ્રભુજી વચા વચન, કેમ આવ્યા છો કુન્તીના તન; બોલ્યા શે-
 દેવ લેવાને રાજ્ય, અમે આવ્યા છીએ માહારાજ. ॥ ૧૮ ॥ મુણી
 કૃષ્ણજીને થયો કરોધ, ધણો વધ્યો વહાલામાં વિરોધ, ચક્રો હમતાને
 મમતાનો વાદ, કરવા લાગ્યા એ મુખ વીવાદ. ॥ ૧૯ ॥ વળણુ ॥
 વિવાદ માંડ્યો મુખથી, બોલે શવે એમ; બ્યાસ વહ્નિ વાણી વદે,
 મુણે રાખી પ્રેમ.

કડવું ૫ રાગ મનહર છંદો.

શેદેવ કે, મુણે શામ, સેજમાં બોળાસે નામ, છોડસે ઠવાશીકાં
 મામ, દલમાંહી દાળને; રણ ચડયા રણુછોડ, બદલ છપન કરોડ, અતી
 દીકરાની બેડ, લાગ્યા ધણા માળને, ભાગશે ભલોજ ભાર; સરમ
 નારે લમાર, કાઠશું લાન્છન બહાર; ત્યારે જસો લાળને માટે પહે-
 લા પડી પાય, સમજે બદલ રાય, વહાલામાં છે વહેર થાય, હારી જ-
 સ બાહાળને. ॥ ૧ ॥ કૃષ્ણ કહે કુન્તી સુત, મદ ભર્યા થયા ભુત,
 આવેલા અમારા દુત, જીવ લેઈને; મુભદ્રા ભગની બેઠ, પારથને
 દીધી તેહ; ત્યારે થયા ક્ષત્રી દેહ, નહી તો વરે કેઈને, બોશી બેરે

આવ્યો એક, તોડ્યો બોલવાનો નેક, હવે તો ટળશે ટેક, ન જીતો આ
તેધને; રણમાં છોડી શું બાણ, આખરની થશે હાણ; પલકમાં લેઈ
પ્રાણ, બશું ડોકા દેધને. ॥ ૨ ॥ શેઠેવ કે' કુલ તાર, નથી અબણ્યુંજ
મહાર, ખાર તારે બોલવાનું, ન મળે દયા કાળીયા, ગોકુળમાં મહોદ્ધા
થયો, દાડા શું ભુલી ગયો, કેડ કાંબળી ને માથે, બાંધતો ફાળી-
યાં; નામ ધરાવ્યું કીશોર, કેવાથો માખણ ચોર, ઢોર ઝાલી ઝાલીને
તું, ધાલતો તો બાળીયાં; ગોપીકાથી રંગ રમ્યો, મરકટ સંગ ભમ્યો;
દમ્યો તું આહીરને ખા માયના ગોવાળીયા ॥ ૩ ॥ કહે શામ શુભો
વેણુ, કહુ કહ્યા કેડે કેણુ, નેણુના ગરબ થકી, પાન્ડુરાય આવીયા, તે-
ના વ્રદ માંછીનાર; વરી રહ્યા નાત બહાર, બીજુ અંધ કાકા કન્યા,
આખલાની લાવયા, કોરવોનો કાળો કેર; તમ પર ઝાડું ઝેર, મહેર
અમી રાખી બહુ, તમોને બચાવીયા, તેમ છાક છેક અડ્યો; અમરસીં
ગ સામે અડ્યો, ધડ્યો હવે ઘાટ જે જે, પલમાં ઉડાવીયા. ॥ ૪ ॥
શેઠેવ કે ગીરધારી, બોલજો જરા વિચારી, મારી મારી ઉછર્યો તું, આ
હિરની ભતમાં; કાત્રી પશું જોયું બાધું બ્રાહ્મણું અન બાધું, છેક
છેલ ભ્રષ્ટ થયો; ભરવાડી ભાતમાં, પરાઈ તું લાવ્યો નારી, કેા પરણી
કેા કુંવારી; નથી હાથ ઝલ્યો બંધુ, બણું તારી વાતમાં, ઘેર ઘેર
અચનાર, નહોતો વણુંમાં સમાર; તારી બેન અમે લીધિ, ત્યારે આવ્યો
નાતમાં ॥ ૫ ॥ બોલ્યા કૃષ્ણ કરી કરોધ, ભુજ્યોરે બહવ બહવ બેધ, બકે
વણુ વિચાર્યું તે, માટે મારો ઠેરથી, ટકાવ્યો આટલી વાર, દયા ધરીને
એપાર, ઉભો રેવા દીધો તમે, અમારીજ મહેરથી; સરવ સરમ તોડો,
મન મુકી બાણ છોડો, કરો નામ નારા એનું, મારો બહુ પેરથી, કહે
વલ્લભનો નાથ, આપે ઉચો કરી હાથ આવ્યો એ શેઠેવ બેશી, મ્હોત
લેઈ પેરથી. ॥ ૬ ॥

કડવું ૬ રાગ રાજન રાચેછ.

વેશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; બળવંત
બાળેછ, વીસ્તારી તુજને સંભળાણું, સભા પરવ મહિમાય; બળવંત
બાળેછ. ॥ ૧ ॥ કૃષ્ણ પ્રભુએ કોપ કરીને, કીધો ઉચો હાથ; બળ-
શુરે ભુજ્યોછો બહવ બેધા, દુટી પડ્યો સહુ સાથ. ॥ ૨ ॥ એટલે
ઉપડ્યા આયુધ લેઈ, બહવ છપત કરોડ; બળ- એક લક્ષ સાઠ સહસ્ર

એકાસી, બળદેવને રણછોડ બળાં ॥ ૩ ॥ આયુધ લેતા બહુ માર
 ર દેતા, છુટે અતી હથીઆર; બગાં જળનાં ફેરાં પડે તેમ પડતાં, બ-
 લે વરસે મેઘ આર. બળાં ॥ ૪ ॥ દેવાને કષ્ટી એવી કરી વૃષ્ટી, દૃષ્ટી-
 થે નવ બેવાય. બળાં શેદેવજીએ બાણજ લીધા, થનાર હોય તે થાય
 બળાં ॥ ૫ ॥ જાદવ સામે એકલો બાજ્યો; પણ શું ચાલે જોર; બ-
 લાં મધમાખ્યો પટે બાણ ભમે છે, થયું અંધાર ધોર. બળાં ॥ ૬ ॥
 અનેકની સાથે એકલો ક્યાં પોહોયે, કાઢ્યર થયો અપાર, બળાં ધણો
 ગભરાયો અતી અકળાયો; કુન્તા સતિનો કુવાર. બળાં ॥ ૭ ॥ રક્ત
 લોચન કરી સેદેવજીયે, શક્તી સમરી કરજોડ. બળાં ઈચ્છા કરી તવ
 શેદેવો બનીયા, બીજ સતાવન કોડ. બાં ॥ ૮ ॥ એકેક શેદેવ એકેક જા-
 દવ, બાહજી પડયા તે વાર. બળાં બહુ બળીયાને જામે બાજ્યા, કો-
 ધને બાજ્યા ચાર. બળાં બળાં ॥ ૯ ॥ લડતા વઢતા પાછા ન પડતાં, નાં-
 ખે કારમી ચીસ; બળાં બળદેવજીને ખાર જણુ બાજ્યા, વળગ્યા વિ-
 કલને વીસ. બળાં ॥ ૧૦ ॥ કોઈ કેસ જાલે કોઈ કાન જાલે; કોઈ કોઈ
 જાલે ચણું; બળાં એવામાં હજારીને અકળાવ્યા; ખેંચોટી નાંખ્યા
 ધણું. બળાં ॥ ૧૧ ॥ મુગટ કુન્ડળ નીકળી પડીયાં, વસ્ત્ર વપુથી વી-
 ખરાય; બળાં શેદેવ શેદેવ જ્યાં જ્યાં જુએ ત્યાં, જાદવ જોધ ગભ-
 રાય. બળાં ॥ ૧૨ ॥ બળદેવજી બહુ પડયા વીચારમાં, આ કેવી વિધા
 ભણીયા; બળાં એકજ શેદેવ કુન્તાજીનો, આ બધા કોણે જણીયા,
 બળાં ॥ ૧૨ ॥ એવામાં બળદેવે ખુમ પાડી, બહારે ચડો જુગદીશ,
 બાં પ્રભુ કહે ખાર બાહજ્યા છે તમને, મને વળગ્યા છે વીર.
 બાં ॥ ૧૪ ॥ સહુના લાગ્યાં સહુ ભોગવિ લો, નથી મ્હારો ઉપાય,
 બાં એવે શેદેવજી બળ કરી વળગ્યા, બોલ્યા શ્રી જાદવરાય. બાં
 ॥ ૧૫ ॥ બહાલામાં શો વીશધ માંડયો છે, રાખો કાંક (વેવેક; બળાં
 વઢનારા વઢશે ચડશે તે પડશે, આપણુ તો એકના એક બાં ॥ ૬ ॥
 બેસો બેસો બાજવાનું મુકી, કરીએ દુખ સુખ વાત; બાં તવ એક
 શેદેવ વાતોમાં વળગ્યા, પ્રભુ સાથે સાક્ષાત. બાં ॥ ૧૭ ॥ કશણુ કહે
 મુણો સેદેવ જોશી માગું તે આપો વચન; બાં સેદેવજી કહે આ-
 પણું ને લેવું, બેઠવારે જુગજીવન. ॥ ૧૮ ॥ ભગવાન કહે ભલે
 તમે માગો; પ્રથમ હું માગુ એક. બાં આજ પછી કોઈ દહાડો ત-
 મારે, થાવું નહીં અનેક. બાં ॥ ૧૯ ॥ સેદેવજી કહે કણુસ મ્હારે,
 આરે શ્રી ભગવાન. બાં પછી પ્રભુ બોલ્યા હવે તમે માગો, કુન્તા

સતીના સંતાન. બળ ॥ ૨૦ ॥ શેદેવ બોલ્યા, સુણો સામળીયા હું
તમ પરતાપ પાડો; બળ ॥ તમ પાશે હું માગુ છું એટલું, અરજીનનો
રથ હાંકો, બળ ॥ ૨૧ ॥ પ્રભુ કહે તમે આ શું માગ્યું, મને બનાવ્યો
દાસ; બળ ॥ શેદેવ કહે અમે દાસ તમારા, પણ એક આંટી અવિના-
શ. બળ ॥ ૨૨ ॥ અમારે તમારે કોઇક દહાડો થઇ પડે વિરોધ; બળ ॥
તે દન તમે રથ હાંકો, સામા થઇ કરો કોધ. બળ ॥ ૨૩ ॥ સામા
થાવો તો રથ કોણ હાંકે, તે વેળા બય વચન; બળ ॥ એટલે હું થાકું
અનેક એકનો, ઓરે ભુગભવન. બળ ॥ ૨૪ ॥ એવા પેચથી એમ
માગ્યું છે, હું કેમ ખાકું ભુલ; બળ ॥ કૃષ્ણ કહે કદી નહીં થાયે ટટો
મારે તમારે કબુલ. બળ ॥ ૨૫ ॥ એમ એક એકને વચન દીધાં, પ-
છી ધાર્યો વિવેક; બળ ॥ શક્તિનું સમરણ શેદેવે કીધું, થયા સ્વરૂપે
એક. બળ ॥ ૨૬ ॥ એટલે જાલ જાલેવ સરવે, વિરમે થયા અપા-
ર; બળ ॥ ૨૭ ॥ સેદેવ સામળીયા વાતો કરે છે હજીધરને પડ્યો બે-
મ; બળ ॥ ૨૮ ॥ બોલ્યા બળદેવ પ્રભુની પ્રત્યે, શત્ર સાથે શો સ્નેહ;
બળ ॥ મને નિચે નાંખીને રાજ્યો, વીજોજ્યો મહારો દેહ, બળ ॥ ૨૯ ॥
બાર શેદેવ બાજી મને માર્યો, બોલ્યા ભુગભવન; બળ ॥ ભૂંડું શું બો-
લો એક સેદેવજી, થયુ તમોને સ્વપન. બળ ॥ ૩૦ ॥ બળદેવ કહે
બનાવ્યો મુજને, રિસાઇને ગંધા ઘેર; બળ ॥ પછી પ્રભુએ કહ્યું જવો
જાલવો, પુછી શેદેવને પેર. બળ ॥ ૩૧ ॥ કહે એમ આંખ્યા, શું કામ
લાંખ્યા, સાંભળી હું થાકુ મજ; બળ ॥ શેદેવ કહે શું છે અજાણ્યું, આ-
પણે ઘેર છે યજ્ઞ. બળ ॥ ૩૨ ॥ એટલે પ્રભુજી જોડે ચાલ્યા, આંખ્યા ઇંદ્ર
પસ્તમાંય; બળ ॥ ધરમ અરજીન આનંદ પામ્યા, કુન્તાએ તેડ્યા ત્યાંય,
બળ ॥ ૩૩ ॥ વંજણ કુન્તાજીએ તેડીયા, પોતાને ભોવન; બ્યાસ વ-
હલ મુખ ઓચરે, રીજ્યા ભુગભવન,

કડવું ૭ રાગ સાંખી.

વેશમપાથે એછીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું, સમા પરવ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ કુંતાજી કહે રાજસોઇનો
યજ્ઞજ કરવો ઘેર; બ્યાસજીએ શટ કામ બતાવ્યાં, કહિ માંડીને પેર.
॥ ૨ ॥ તમોને દેવ શેતેડા લાંખ્યા, તે થયુ એક કામ; હવે કીધું કારજ

કરવું, બતાવો સુદિરશામ. ॥ ૩ ॥ પ્રભુ કહે કે ગડ લાંકાથી, કનક-
લાવણું સાર; અરજીન કહે એ કામ મહાર, થઈ જવું તઈઆર. ॥૪॥
એમ કહીને અરજીન ઉડ્યો, અંગ ધર્મ શણગાર, વસ્તરો પહેચાં પ્રે-
મથી ને, હાથ લીધાં હથીઆર. ॥ ૫ ॥ તવ એનો રથ ત્યાર કરવા,
આલ્યા સુંદીરશામ; અભંગ રથે અથ જોડયા, કીધું કીંકર કામાડાતે
જોધ કુન્તા ધરમ બોલ્યા, આમ કરો પ્રભુ કેમ; કષ્ટ કહે મને કાંઈ ન
કહેશો, સારથી થવાનો પ્રેમ. ॥ ૭ ॥ ધર્મ કહે એણધરતું એ તો, કહી
છોડાવવા ધરો; મુકો અછોડા કહીને બાળ્યા, શેઠેવ મનમાં હસે. ॥૮॥
એટલે બોલ્યો મુત વાયુનો ધર્મ કરો આમ કેમ; બનેવીનો રથ સાળો
હાંકે, છો કરે ગમે તેમ. ॥ ૯ ॥ એટલામાં અરજીન આંચો, આ
શું કરો છો નાથ; સારથી છે રથનો હાંકનારો આપણુ બેશીએ સાથ.
॥ ૧૦ ॥ પ્રભુ કહે કે ઇછા થઈછે, કોઈ મુને નવ બાળે; એ વાતની
શી પરડ તમારે, રથમાં આપ બીરાળે. ॥ ૧૧ ॥ એટલે અરજીન રથે
બીરાળ્યો, પ્રભુએ ગ્રહ્યા એછોડા; આઠક લીધી હાથમાંને, બેશી હાંક્યા
ઘોડા. ॥૧૨॥ એટલે ભીમે મન વિચાર્યું. મારે માથે બે કામ તેમાં વી
કટ જરાસનની, સાથે ઘણો સંજરામ ॥૧૩॥ આપણે કોઈનું કયું હશે
તો કોઈક આપણુ કરે; માટે જવું અરજીન સાથે, પાડ એને મન ધરે.
॥૧૪॥ એમ જાણી વસ્તર પહેચાં, કટી કશીને ખાંધે; દસ સહસ્ર
મણની ગદા પોતેજ લીધી ખાંધે. ॥૧૫॥ રથની આગળ આવી ઉભો,
અરજીન બોલ્યા એમ; ઓ મોટા ભાઈ કયાં પધારો, આગળ ઉભા
કેમ ॥૧૬॥ ભીમ કહે તમારી જોડે, આવું રક્ષણ કરવા; અરજીન કહે
કાંઈ કામ નથી, શાને આવો પાઠ ધરવા. ॥૧૭॥ સંમળ્યો હું મનસુબો
તમારો તે વાત મુને ન ફાવે; તમે જણો જોડે જવું તો; એ મારી જોડે
આવે. ॥૧૮॥ પણ નહીં આવું તમ જોડે, માની લેજો સત્ય સાર; ભી
મ કહે કરવું ને કરાવવું, વીસ્વ તણા વહેવાર ॥ ૧૯ ॥ અરજીન કહે
હું નથી કહેતો, માટે નહીં પહાડ માનું; ભીમ કહે વહેવાર પો-
તાનો કાહાડે ઘણા દેવાળું. ॥ ૨૦ ॥ તવ પ્રભુ કહે આવવા
દો આલશે એમને ચરણ; એમ કહીને ભીમની પ્રત્યે, બોલ્યા
અશરણા સરણ. ॥૨૧॥ અસ્વ મહારા ઉતાવળા ચાલે, ભીમસેન ક
રશે કેમ; ભીમ કહે અમે આગળ રહેશું હાંકજો ફાવે તેમ. ॥૨૨॥
એમ કહીને ચાલ્યો વરકોદર, પુઠળ રથ હાંકાયો; અરજીન નર ને

કૃષ્ણ નારાયણ; લંકાનો પંથ ધાર્યો. ॥ ૨૩ ॥ નર નારાયણની મળી
 બેઠી, હરસણે દેવ ઊતરીયા, અંત્રીક્ષથી નમસ્કાર કરી, દેવો પાછાપ-
 રવરીયા ॥૨૪॥ એવામાં દીઠા નારદે, હવે કઈ ચડાઈ; બેવાની મ-
 ને મારે પડશે, કરાણું કાંક લડાઈ. ॥૨૫॥ એમ બાણીને નારદ ગયા,
 અમનીદેવની પાસે, થયું છે અજરણ અગનીને, ઉપાદિનો બહુત્રાસ ॥
 ૨૬॥ નારજ કહે ઓરે અગની, દુખી દિસેછે કેમ; ન હોય અજરણ
 અગનીને, મુને પડ્યો બહુ વેમ ॥૨૭॥ અગની કહે કે મરયુતરાયે, યજ્ઞ
 કરી ધી હોમાવ્યું; પંનાળે ને પંનાળે રડ્યું તે ચરવામાં આવ્યું ॥૨૮॥
 તે દનનું અજરણ થયું છે, ઓરે રૂશી રાય, અતિ ઘણી પીડા પા-
 મુંછું બતાવો કાંઈ ઉપાય. ॥૨૯॥ એવાં વચન સાંભળીને, નારદ
 બોલ્યા મુખ; નર નારાયણ જાય છે લંકા, તે તારૂં ભાષે દુખ. ॥૩૦॥
 જ જઈને પડ મારગ વિશે કહી છે કિશ; એટલે અગની ઉઠીને
 આલ્યો, જે જેને ત્રણ શીશ. ॥ ૩૧ ॥ જઈને મારગમાં પડ્યો આડો,
 એવો આવ્યો વાયુ તન; મારગમાં સુતો દેખીને, ભીમે વદ્યો વચન ॥
 ૩૨॥ કેમ સુતો ત્રણ મુસ્તકવાળા, પંથ રોક્ષીને અમારો; અગના કહે
 યાચવા આવ્યો છું, અજરણ દુખ નીવારો. ॥ ૩૩ ॥ ભીમે બણ્યું છે
 કાંઈ દુખી એમ ક્યા મન લાવે મુઠ રહે ક્યા મારિ પુકે, નરનારાયણ
 આવે. ॥૩૪॥ એમ કહીને આઘો ઉભો, એવે આવ્યો રથ; ઉભો
 થઈને હાથ બેડયા, અગની દેવ તર્ત ॥૩૫॥ નરનારાયણ દુખ નિવા-
 રણ; કારણ રૂપ અવિનાશી; પતીત પાવન છે ભુગજવન, અખંડ અ-
 કળ વાશી; ॥ ૩૬ ॥ ત્રીંગુણાતી છે તુરીયાતીત, માયાતીત મહારા-
 જ; અચળધામી ગરૂડા ગામી, સંગુણ ભકતને કાજ. ॥૩૭॥ હું દુખી
 યાનું દુઃખ નિવારો, આવ્યાઆપને બાણી; મરીયુતના યજ્ઞમાં ધૃતચર્યો,
 ઓરે પુરૂષ પુરાણી ॥ ૩૮ ॥ તે દનથી અજરણ થયું છે વિકટ વળગ્યો
 વ્યાધિ; ત્રીલોક વિશે આપ વીના એ, કાણ મટાડે ઊપાધી ॥ ૩૯॥ એ
 વાં અમનીના વચન મુણી, નરને થયો અહંકાર; દેવ સરીખો મહારી
 આગળ, કરગરે અપાર. ॥ ૪૦ ॥ વાત બાણી ભુગજવન બોલ્યા,
 મુખ મોરારી એ બેઠા; તે મુરખી મહારા, એ કાપે કપ્ટી તારિ. ॥૪૧॥
 એટલે અગની નરને નમ્યો કપ્ટ મહારૂં નિવારો અરભુન કહે ઓરે
 મોરારિ, આની વાત વીચારો, ॥ ૪૩ ॥ કૃષ્ણ કહે તમે છે મહોટા,
 દેવ સરખા નમે તમને; એવો અહંકાર મનમાં ધર્યો, તો શીઠ પુછોછો

અમને ॥ ૪૪ ॥ અરજીન કહે અંતર જામી, જાણી અંતરના વાત;
મહારે; અહંકાર મુરખાનો, ક્ષમા કરો દીનનાથ ॥ ૪૫ ॥ તમે
ખતાવો તે કારજ કરું, પ્રભુ કહે કેમ ચુકો; આ ખાંડેવ વન વિશે
અગની, મંત્ર લખિને મુકો; ॥ ૪૬ ॥ અષ્ટાદશ ભાર વનસ્પતી છે,
અગની તે ચરશે ચારો. એટલે મટશે અજીરણ એનું, એ રિતે કષ્ટ
નીવારો. ॥ ૪૭ ॥ સાંભળી અરજીનનું મને ફરીયું, આમાં શું ખ-
તાવ્યું ભારે; એમ કહિ અગનાસતર માર્યું ખાંડેવ વનમાં ત્યારે,
૪૮ તવ ચારે દિશા અગનિ લાગ્યો, નારદે જ્યેષ્ઠ ત્યાંય, જાણ્યું
હવે કરે લડાઇ ઉભી, જયા ઇંદ્રપુરી માંય ॥ ૪૯ ॥ સુરપતી કહે કે-
મ પધાર્યા, નારદ વદ્યા વચન; તમારૂં ઇંદ્રાસન લેવાને કોપ્યો ત-
મારો તન ॥ ૫૦ ॥ તેણે તમારા ખંડેવ વનમાં, અગની અતી સ-
ળગાવ્યો, તમે ત્યાં જવો તો બુધ કરવાના; વિચારથી એ આ-
વ્યો, ॥ ૫૧ ॥ તમને મારી લેવું ઇંદ્રાસન, એવો એનો વિચાર; દી-
કરો છે તો ભલે છે પણ, યુધે થાવો તઈયાર ॥ ૫૨ ॥ વળણ યુધ્ધે
ચઢો લઈ દેવને, એમ વદ્યા વચન; વ્યાસ વલ્લભ મુખ ઓચરે, સુણો
શ્રોતા જન,

કડવું ૮ રાગ ચૌપાઈની ચાલ.

બોલ્યા વૈસમપાયે વચન, સુણ જનમેજે રાજન; સુણી નારદ
જનો બોલ, કર્યો ઇંદ્રરાયે મન તોલ. ॥ ૧ ॥ આતો નારદ રૂપી ચ-
ડાવે, બેઉ બાપ બેટાને લડાવે; એમ સમજી બોલ્યો સુર રાય, મા-
હારાજ થાઓ વિદાય. ॥ ૨ ॥ મુક્યો અગની એણે આજ દન
એના બાપનું બાળ્યું વન, તેમાં શાના કરો છો ચડાવા; તમેએ તો
ધાર્યા છે લડાવા. ॥ ૩ ॥ કોઈ બાપનું ધન સંભાળે, કોઈ તાતતણું
ધન ટાળે; તેમાં બીજને શો બળાપો, તમે કાંઈ ન કરશો કડાપો.
॥ ૪ ॥ સુણી નારદ થયા વિદાય, આજ કાંઈ ન ચાલ્યો ઉપાય; એ
વે ઇંદ્રે કર્યો વિચાર, પોતે બોલાવ્યા મેઘ બાર ॥ ૫ ॥ તમે ખાંડેવ
વનમાં જવો, જળ મુશળધાર વરસાવો; તવ બારે મેઘ મડગડીયા
જઈ ખાંડેવ વનમાં પડીયા ॥ ૬ ॥ જળ વસાવ્યું મુશળધાર કર્યો
અગનીએ તવ પોકાર; નર નારાયણ પડું પાય, મને મેઘ તણું દુઃખ
થાય ॥ ૭ ॥ જળધારાનું દુઃખ નીવારો, પ્રભુ બોલ્યા નર ઉગારો,

તવ અરભુન બોલ્યો એમ, કહો પ્રભુ હવે કર કેમ ॥ ૮ ॥ બોલ્યા અં-
તરયામી તે વારે, મેં સું બતાવ્યું હતું ભારે; તમે ઉપાય ભારે કરો,
વાગ્યો અરભુનને બોલ ખરો ॥ ૯ ॥ બોલ્યો અરભુન એ મહારાજ
મહાર્જનન ભમી રહ્યો આજ; પ્રભુ કહે તેમાં શો વાંધો તમે બાણતું
છાપડ બાંધો ॥ ૧૦ ॥ વાયુ મંત્ર વાયુના થંભ, ચાર મુકીને કરો આ
રંભ; તવ અરભુનજ કેમ ચુકે, મંત્રથી વાયુના થંભ મુકે ॥ ૧૧ ॥ પ-
છી પ્રાક્રમ કેડું કીધું, એક બાણ અગણીતું લીધું; માર્યું મંત્ર ભણિને
જ્યારે, થયું બાણતું છાપડ ત્યારે ॥ ૧૨ ॥ વરસે જળ તે ઢળી જય,
નીચે અગનીને કાંઈ નવ થાય; તવ થાકીને મેઘ ગયો, અગની દેવ ચ-
રતો રહ્યો ॥ ૧૩ ॥ બોલ્યા કૃષ્ણ સુણો સતી તન, આપણે બે જઈએ
વન; હું તો દક્ષીણ દીશાયે જઈ, જે મળે તેને ઝાલી લાડ ॥ ૧૪ ॥
તમે ઉત્તર દિશા જવો, જે મળે તેને ઝાલી લાવો; ભીમ પાસે લાવી
એ આપ, મુકે મળેલો તેને બે બાપ ॥ ચરે અગની એટલી વા-
ર; હેર કરી આવીએ લગાર; ભીમ સાચવશે રથ હાંધ, જઈએ આપણ
વનની માંધ ॥ ૧૬ ॥ ભીમે કહ્યું કે આવજો વહેલા, જોજો અરભુન
જ થતા ઘેલા; મળેલો મુકવે દેશે, નીત્ય બે બાપનો આ કેહેશે
॥ ૧૭ ॥ એમ કહીને રજ આપી ચાલ્યા, બેઉ નીશાયે મન થાપી; ગયા
પ્રભુ દક્ષીણ દીશાયે, સખત ફણાનો નાગ ત્યાં જાય ॥ ૧૮ ॥ દેખી લા
ત મારી વિશ્વ ભુપ, તવ નાગ થયો વિપ્ર રૂપ; તેવો પ્રભુએ જાણ્યો હા-
થ, ભીમ કને ચાલે બોલ્યા નાથ ॥ ૧૯ ॥ કહ્યું બ્રાહ્મણે હો પ્રભુ આ-
પ, તમે નીવારયો મહારો શ્રાપ; મુજ હતો હું વીપ્રનો તન; થયો શ્રા-
પથી સર્પે આ વન ॥ ૨૦ ॥ તમ ચર્ણનો પ્રતાપ એહ, પાછો પામ્યો
બ્રાહ્મણ દેહ; લાગ્યા પુછવા કૃષ્ણજી આપ, તને શાથી મળ્યો
આ શ્રાપ ॥ ૨૧ ॥ કહે બ્રાહ્મણ હું ઝહેરીલો, હતો જનમનો ઝે-
રીલો; કરતો શેઠાઈ વીપ્રમાં આપ, પામ્યો તેવાં પાપથી શ્રાપ ॥ ૨૨ ॥
પ્રભુ કહે અમારો છે નીમ, તને તેડી જવો જ્યાં ભીમ કયો છે ભી-
મે નીમ એવો, જેને લાવો તેને મારી દેવો ॥ ૨૩ ॥ બોલ્યો વિપ્ર પડી
ને પાય, મુને મુકીદો જમરાય, કાંઈ સુકીત કરી લેડું, મને મુકેતો મુ-
ગટ દેડ ॥ ૨૪ ॥ બત્રી દેરડીનો સોમે ધામ, એનું ધીરટ મુગટ નામ;
તવ પ્રભુએ મુગટ લાંબો, તવ બ્રાહ્મણને મુકી દિધો ॥ ૨૫ ॥ ધા-
લ્યો મુગટ અગલમાંથી; હોડ્યો ઉપરણો ઉપર ત્યાંય; અરભુન ઉત્ત-

માં પળીયા, એને મેનામાં દહીત મળીયા, ॥ ૨૬ ॥ તેના જઘને ઝા-
 લ્યા કેસ, બોલ્યો અરજીનજી ધરિ દવેશ; ચાલ ભીમ કને લઈ બહુ.
 તને જીવતો ઠેર મરાહુ. ॥ ૨૭ ॥ બોલ્યો મેનામાં મુખ એમ, કનેસાં-
 બાળ્યો છે મેં બેમ; એણે મહારો વિચારથી માર્યા, પુલોચન નામનો
 સંહાર્યા; ॥ ૨૮ ॥ લાખાભોવનમાં બાળી દીધા; એની કને કયાં મુજને
 લીધા, મુકો મુનેતો ગુણ સહાહુ, એક એવળ મંત્ર લખાહુ. ॥ ૨૯ ॥
 મંત્ર લખી છાંટા જળ જશે, બને સોલીત સભા તે ધરા; હોય ભીત
 ત્યાં દ્વાર દેખાય, હોય ક્યાર ત્યાં ભીત જણાય. ॥ ૩૦ ॥ બને દસ મજ
 લાંબી સભાય પેસે માણસ મહોટી થાય; તેમાં મજ મજનું હોયસ્થળ
 સ્થળને સ્થળે દેખાય જળ, ॥ ૩૧ ॥ હોય જળ ત્યાં સ્થળ દેખાય, એ
 વી અવળ સભા રચાય; તવ અરજીને જણ્યું મન શું જણશે જીમજી-
 વન. ॥ ૩૨ ॥ પેટમાં પેટેલી વિધાય, કોઈના જણવામાં ન જાય, એહું
 સમજીને મંત્રજ લીધો, એણે મેનામાને મુકી દીધો, ॥ ૩૩ ॥ પછી પોતા
 ના રથ બેણી જાય, એવે પ્રભુજી બેગા થાય. આળ્યા રથની લગભગ
 જ્યારે, બોલ્યા શ્રી કૃષ્ણજી મુખ ત્યારે. ॥ ૩૪ ॥ સુણો વ્રજોદર તમે આપ
 તમારા ભાઈને બે આપ; એમણે એક મંત્રજ લીધો. મેનામાં દૈતને મુકી
 દીધો. ॥ ૩૫ ॥ તવ અરજીન બોલ્યો વાણી, પ્રભુ તમે લીધી વાત જણી;
 ભીમે જણ્યું મ્હેણાં દેસે મીઠો, એવે બગલમાં ચળકાટ દીઠો. ॥ ૩૬ ॥
 તવ ઝાલ્યું ભીમે પાંગોઠું, કહાડ્યું ઉપરણાનું એઠું; ઢિઠો મુગટ બો-
 લ્યો વચન, કયાંથી લાળ્યા દેવકી તન. ॥ ૩૭ ॥ બોલ્યા કૃષ્ણ પ્રભુ મુખ
 આપ ભીમ મહારે પણ બે બાપ, જેવા બબે બાપ અમારે, તેવા બે
 બાપ ભીમ તમારે. ॥ ૩૮ ॥ ભીમે કહ્યું મને કહો કેમ, નથી કયું તમે
 કયું તેમ; બોલ્યા કૃષ્ણ સમાવું તાપ, આપણે છે બબે બાપ. ॥ ૩૯ ॥ તમા
 રે વાયુને પાંડુરાય, અરજીનને ઇંદ્ર પીતાય; બીજપાન્ડુ રાજ તાત,
 હવે કહ્યું તમને મારી વાત. ॥ ૪૦ ॥ મહારે વસુદેવ ને નંદરાય, જુઓ
 એ બેઉ પીતા જણાય; ભીમ કહે શાખાશ ગોગાળ, આપણે ત્રણે બે
 બાપવાળા. ॥ ૪૧ ॥ એવે અગ્ની ચરી રહ્યો સાર, આવી કીધો નમસ્કાર
 મને અજણું દુર થયું, તમ પ્રતાપે એ કષ્ટ ગયું. ॥ ૪૨ ॥ તેથી અ-
 તીસે આનંદ વાળ્યો, એમ કહીને જમો આપ્યો; સોલ્યો અરજીન અ-
 ગે અપાર, તવ રીજ્યા શ્રી જીમદિધાર. ॥ ૪૩ ॥ લાળ્યા કંતા

જે મુમટ જમદીશ. પેહેરાવ્યો અરજીનને શીશ; શોભી કાન્તી બો-
લ્યા તવ શામ, હવે કીરટધર તમ નામ. ॥ ૪૪ ॥ પછી ત્યાંથી થયા
વિદાય, અમની આપને સ્થળ બય, ગડ લંકાને પંથ પડીયા, પોતે
મજીને બે લાઈ બળીયા ॥ ૪૫ ॥ ભીમ બે ગાઉ આગળ બય, એવે
સમુદ્ર લગલગ થાય, ત્યાંતો સમુદ્ર કેરે કિનારે, સુતા અંજની સુત તે
વારે ॥ ૪૬ ॥ આવ્યો પ્રદોદર વાયુ તન, દેખી વાન્નર વદયો વચન;
અલ્યા મુક મારક વાંદરા, બહું મડ લંકા સુંસરા ॥ ૪૭ ॥ લાગ્યું
હનુમાનને દલ દુખ, ઉચી ડોઝી કરી બેયું મુખ, બોલ્યા રકત લોચન
કપીરાય, અમે પડી રહેવાના હાંય ॥ ૪૮ ॥ ભીમ કહે હું દેવત દા-
ખી, પુછ જાલીને દેશ નાંખી; કપી કહે ન બોલીશ ભુક; મન ફેંકી
દે ત્યારેજ ઉઠુ ॥ ૪૯ ॥ ભીમ કહે તું બોલે છે બળમાં, પણ નાંખી દે-
વાનો જળમાં; એમ કહ્યું ને મરડી મુછ, ભીમે મહું કપીનું પુછ.
॥ ૫૦ ॥ પછી ઉંચુ કરવા બય. તલપુર ઉંચુ નવ થાય; પડી ભીમના
પેટમાં ફાળ, આતો વાદરો છે વિકરાળ ॥ ૫૧ ॥ એણે બણ્યો મરકટ
મોઠો, પુછ મુકી ગદા લાઈ નાઠો; મયો રથ સામો સતી તન, વળો
પાછા ભુગજવન ॥ ૫૨ ॥ એક વાંદરો છે બળવાન, પ્રભુ કહે એતો
હનુમાન જેએ વાન્નર કહેતો એને, કહેતા રામજીનો ભક્ત તેને ॥ ૫૩ ॥
ભીમ કહે ઉઠાડયો ન ઉઠે, થાઓ આગળ હું રહું પુઠે; એમ કહી રથ
પુઠે બય, આવ્યા કપી સુતા છે ત્યાંય ॥ ૫૪ ॥ બોલ્યા કષ્ટુ ઉઠા હ-
નુમાન; પંથ દો અંજની સંતાન; બોલ્યા કપી મુણે બોલ મ્હારો,
ક્યાં ગયો મને ફેંકી દેનારો ॥ ૫૫ ॥ તવ બોલ્યા સામ શરીર, એતો
થાય તમારો વીર; એતો છે વાયુ દેવનો તન; તેવા તમારા તાત પવન.
॥ ૫૬ ॥ બેઉ બંધવ થઈ શું બોલો, એક એકની આંટીયો બોલો,
તવ હનુમાન રાજ થયા, ભક્તેન્દાના લાઈ બોલી બયા. ॥ ૫૭ ॥ તવ
ભીમ રથ પુઠેથી આવ્યો, હનુમાને એને બોલાવ્યો, પછી કષ્ટુને પુછી
વાત, તમારે ક્યાં જવું સાક્ષાત ॥ ૫૮ ॥ કહે કષ્ટુ મુણે કપી બંકા,
અમારે તો બહું મડ લંકા; તવ કપીયે કીધો વીચાર; કેવી રીતે એ
ઉતરે પાર. ॥ ૬ ॥ તાર્યા પાશાણ મ્હારા રામે, ત્યારે જવાયું લંકા મુ-
કામે, બેહું જે આ શી રીતે બય, એમ ધારી કુધા કપીરાય ॥ ૬૦ ॥
વળણુ રામ તણું નામ લઈને, કુધા હનુમંત વીર; બાસ વક્ષમ કહે
જઈ પડયા, પોતે સામી તીર.

કડવું ૯ રાગ સાખીની ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને
 સંભળાવું સલા પરવ મહીમાંય ॥ ૧ ॥ સામી તીરે કુદી ગયા કપી,
 વીચાર્યું મન એમ; જોડું એ દાસ કૃષ્ણનો, આવે કરીને કેમ,
 ॥ ૨ ॥ એવામાં અરજીનજી બોલ્યા, કેમ કરું મહારાજ, કૃષ્ણ કહે
 અગણીતા બાણે, બાંધો બાણની પાજ ॥ ૨ ॥ તવ અરજીને બાણજ
 લીધું, છે વિદાવંત આંધી; સો જોજનની અગણીત મંતરે, બાણતણી
 પાજ બાંધી ॥ ૪ ॥ તવ અરજીનને હંકાર આવ્યો, નથી કોઈ મુજ
 જોવો, ભકત હું કૃષ્ણનો રામથી જબરો, પંથ બાંધી જાઉં કેવો ॥ ૫ ॥
 એટલે કપીને આવી ધરસ્યા, આ એમને ઠીક ફાવે; મારા રામજી ક-
 રતાં શું જબરા, રસ્તે હસ્તે આવે ॥ ૬ ॥ મહારા રામની પ્રતિષ્ઠા,
 અરજીનનું નામ વધે; કહેશે રામે પથ્થર તાર્યા, નર પાજ બાંધી
 બધે ॥ ૭ ॥ એમ જાણી રામનામ દધને, હનુમાન ઊંચા ચઢીયા, અ-
 રજીનના બાણની પાજ પર એ, કરોધ કરી કપી પડીયા ॥ ૮ ॥ તે પ-
 ડ્યાથી પાજ ભાગી, પડ્યા લંકાતીર; ભીમ કહે એ વાંદરો ભુડો મ-
 હેનત મુકો વીર ॥ ૯ ॥ પ્રભુ કહે બીજી વાર બાંધો, થનાર હશે તે
 થારો; તવ નરે બીજી વાર બાંધી, ભાગી કપી ચોપારો ॥ ૧૦ ॥ અ-
 રજીનનો અભીમાન ઉતરીયો, હું થઈ ગયો અશકત; હું કૃષ્ણનો દા-
 સ પાછો પડીયો, જીત્યો રામનો ભકત ॥ ૧૧ ॥ પછી અરજીનજી
 એમ બોલ્યા, ફાકટ મરીયે મથી; મુમતમાં કપીરાજ ચઢ્યાછે, રહેવા
 દેવાના નથી ॥ ૧૨ ॥ પ્રભુ કહે તમે ધીરજ રાખો, ગભરાશો નહી
 બાપુ; હું કહું તે હાથે હા કહેજો, તો કપી વશ કરી આપુ ॥ ૧૩ ॥ પ્રભુ
 એ જણ્યું કૃષ્ણ ભકતનો અહંકાર; હવે ઉતાર રામ ભકતનો
 વિચાર્યું જીગદાધાર ॥ ૧૪ ॥ એમ જાણી અંતરામી, કંઈ શું
 ખેલ કીધો; પંચ જન શંખ પોતા તણો તે, વગાડવા હાથ લીધો.
 ॥ ૧૫ ॥ તે શંખમાં એમ શબ્દ કીધો, બોલ્યા વિકલ વરવાણ; હનુમા-
 ન આંતીર આવો નહી તો, છે રામચંદ્રની આણ ॥ ૧૬ ॥ તે શંખ
 શબ્દ સુણ્યો કપીએ, કુદીને ગમન ચડીયા, ચારસેં ગાઉનો સીંધુ મો
 જાંગી કંઈ હતા ત્યાં પડીયા ॥ ૧૭ ॥ કપી કહે કેમ બોલાવ્યો, વી-
 ઠલ વધા વચન; શા સાર તમે પાજ ભાગો છો, એરે અંજની તન,
 ॥ ૧૮ ॥ કપી કહે એ કીંકર કંઈ નો, શું પાજ બાંધી આવે; રામને પા-

શાણુ તારવા પડયા, તેમને શું એ લખવે ॥ ૧૯ ॥ હું રામને કીંકર દે-
ખતાંએ, કશન કીંકર છતી બય; તો તો મુજને લખ્યા મ્હોટી, કેમ
એપાજ રખાય ॥ ૨૦ ॥ પ્રભુ કહે તમે ભક્ત રામના, કશન ભક્ત અરજુ
ન; બે જણને ઠીક મુમત પડયો, જામે જોશું રહી મુન્ય ॥ ૨૧ ॥ પણ
તમે કાંઈ સરત કરો, તો મુજને ઠીક લાગે, અરજુન તાજ પાજ બાંધે
તમે તીજવાર ભાગો ॥ ૨૨ ॥ જો તમે પાજ ભાગો નહીં તો, તમારે શું
કરવું; એ અરજુન કપી પાજ ભાગે તો, તમારે શું આદરવું ॥ ૨૩ ॥
તવ કપી કીરટધર બોલ્યા, તમે કહો તે કરીયે; દયો બાબદાદાના વેણ
અમારાં, બોલેલું નહીં કરીયે ॥ ૨૪ ॥ પ્રભુ કહે હું ત્રાહીત પ્રાણી, મ્હા-
રે નહીં લેવા દેવા; જે હારે તે ગુલામ થઈને, કરે જીતેશાની શેવા ॥ ૨૫ ॥
આ વેળા એ અરજુન પાજ બાંધે, તે તમે ભાગી નાખો; તો તો અર-
જુન દાસ તમારો, તમારી શેવામાં રાખો ॥ ૨૬ ॥ તમ થકી પાજ ભા-
ગે નહીં તો, તમારે થાવું દાસ; અરજુન જની શેવામાં રહેવું, એમ વચ્ચે
અવીનાશ ॥ ૨૭ ॥ કપીને કીરટધર બોલ્યો, કણુત છે મહારાજ; પ્રભુ
કહે કપી તમે પધારો, અરજુન બાંધો પાજ ॥ ૨૮ ॥ તવ કપી કુદીને
ગયા, ધડ લંકાની તીર; એટલે લીમ કહે બંધ રાખો, એરે અરજુન
વીર ॥ ૨૯ ॥ સરત કરી સામળી આયે બનાવવા ગુલામ; જરૂર વાંદ-
રો નાંખશે ભાગી, રહેવા દો એ કામ ॥ ૩૦ ॥ કશન કહે નહીં ભાગી
શકે, કામ કરીશું તરુ; તમે તમારે વીરજ રાખો; દાસપણું નહીં
દેવું ॥ ૩૧ ॥ લીમ કહે મુજ બ્રાત હારે તો, તમારો શતર થાવું; સા-
ગત તમારા દરીયામાં તમને, ડુબાવી દેઈને જવું ॥ ૩૨ ॥ ભગવન
કહે ભલે એમ કરો, વહેવારમાં સો વાંધો, શું જુઓ છો ઇંદ્રના નં-
દન, પાજ ફરીથી બાંધો ॥ ૩૩ ॥ તવ અરજુનને બાણ ચડાવ્યું.
અગણીત મંતર આરાધ્યો; ચારસે ગાઉના સમુદ્ર ઉપર, બાણ તણો
પંથ બાંધ્યો ॥ ૩૪ ॥ પાજ બરાબર બંધાણી કે, કપટ કશણે કીધું;
સુદરશણ ચક્ર પોતાનું, જળમાં મુકી દીધું ॥ ૩૫ ॥ તે જઈ પેઠું પા-
જની નીચે પથ દીડો હનુમાન, રામ તણું નામ દેઈને કુદયા, અં-
જનીના સંતાન ॥ ૩૬ ॥ મગન ચઢો ઉપર પડયા, રાખવા પોતાનો
ટેક; નીચેથી ચક્રે ભાર ઝાલ્યો, બાણ ખર્યું નહીં એક ॥ ૩૭ ॥
એટલે મનમાં માહું લાગ્યું, બળ કયું અપાર; કુદયા ઉપર ને ઉપર
એ, પોતે અગીયાર વાર ॥ ૩૮ ॥ તો પણ એક રાજી નવી ખશી, જોઈ

રહ્યા જગધીશ; ઉતર્યો અહંકાર રામ ભક્તનો, આવી નમાવ્યું શીશ
 ॥૩૬॥ મહારાજ રામચંદ્રે મુક્યો તો, કરવા રાવણની ચોક્કી, છ માસે
 ચીતામાંથી ઉઠે છે, કાણુ છું મારી ઠોકી ॥ ૪૦ ॥ રાવણને રોકી રાખુ-
 છું, નીકળી ન શકે બહાર; તે કામ હવે મુકી દઈને, તમ સેવા કરે
 સાર ॥ ૪૧ ॥ મને હતો અહંકાર એવો, હું રામ ભક્ત ધવાયો, કૃષ્ણ-
 નો ભક્ત કાણુ લેખોમાં, તે ધારતો તે ધરાયો ॥ ૪૨ ॥ એટલે બોલ્યા
 અંતરયામી, તમે પામ્યા મન ખેદ; તેનું કારણ રામ કૃષ્ણમાં;
 બેઉએ જાણ્યો ભેદ ॥ ૪૩ ॥ જે રામજી તે હુંજ કૃષ્ણજી, કારણ
 રૂપે એક; તે તમથી સમજાયું નથી, ત્યાં લગી વણુ વીવેક ॥ ૪૪ ॥
 એટલે બોલ્યા કપી કીરંટધર, ટાળો મહારાજ વેમ; એ દેહ જુદો આ
 દેહ જુદો, એકજ માનીયે કેમ ॥૪૫॥ કૃષ્ણ કહે તમને સમજવું, જ્ઞા-
 ન થવાને માટ, કારણમાં તો મુત્તરું સોચું, કાર્યમાં જુજવાં નામાજ્ઞા
 ભવાઈમાં એક નરવેશ ધરે, થાય મીઠા કે હરાયો; જુજવાં નામ પ-
 ટેપણુ, મુજ તેનો તે ભવાયો ॥ ૪૬ ॥ એ રીતે દેહ અનંત ધરે; પણ
 હું તેનો તેજ; જુદા દેહથી જુદા માને, અજ્ઞાની જન એજ ॥ ૪૮ ॥
 કે કહે શ્રી કૃષ્ણ મહારા; કે કહે મહારા રામ; શીવ શકતી પણ જુદાં
 છાંડીને જુજવો જાણ્યો; દેખતા રાણી એ સહુ અવયવો, મળીને હાથી
 માન્યો ॥ ૫૦ ॥ પગવાળે થંભ જેવો જણો, દંત વાળે પાયા જેવો
 મુંઢવાળે મુશાળ સરખો, કાન વાળે મુપ તેવો ॥ ૫૧ ॥ જુદા જુદા
 ઘાટ જોઈને, આંધળે કરી લડાઈ; દેખતાએ સહુ મળી એક જાણ્યો, તેને
 શાની બડાઈ ॥ ૫૨ ॥ અંધ જેવા અજ્ઞાની પ્રાણી, જુજવું જુજવું
 જાણ્યો જ્ઞાનીના જ્ઞાનમાં ગમ પડે નહીં, મુમત મીઠ્યા તાણે ॥ ૫૩ ॥
 કંઈ કહેશે ટેકની ભક્તી, ટેકથી માનીએ એક; પણ અનેકનો જેક જ-
 ણી, ભક્તીનો ધરાનો ધરાવો ટેક ॥૫૪॥ કંઈક કહે બાળ્યે બધાનેતેમાં
 કીધો કરે કામ;જે એકને વળગ્યા હોઈએ તો, તે કરે કાર્ય તમામ ॥૫૫॥
 એ બોલવું અજ્ઞાની જનનું, સર્વ મળી છે એક, તેમાંથી એકને મા-
 ન્યોને, એકને છાંડ્યો છેક ॥૫૬॥ તેને કેવા ફળ મળે છે, સાંભળજે
 દ્રષ્ટાન્ત; ચિત્ત દેજે શ્રીતાજન સરવે, સાંભળી વળશે શાન્ત ॥ ૫૭ ॥
 હતી એક નરને બે નારી, વીવેકી ભરતાર; બેઉને બેઉ ચરણ ચાં-
 પવા, દીવો અધીકાર ॥ ૫૮ ॥ જુનીને જમણે નવીને ડાબે ચ-

રણ સોંપ્યા સાર; પોતાને સોંપેલા ચરણ ચાપે, ત્યાં શું બન્યું એક
વાર ॥ ૫૬ ॥ નવી નારી ગદ્ય પીઘર પોતે, છે ઘેર ભુની નાર; પો-
તાના ભાગનો ચરણ ચાંપતાં, આવ્યા એક વીચાર ॥ ૬૦ ॥ આ
વેળા મહારી સોઠ્ય નથી, લાગ ભલો બળ દાહુ, એના ભાગનો ચર-
ણ આવેલો તરવારે કાપી નાંખું ॥ ૬૧ ॥ એમ બણીને ખડગ લીધું,
બોલ્યા પતિ તવ એમ, ઓ અબળા તું શું કરે છે, તરવાર લીધી
કેમ ॥ ૬૨ ॥ નારી કહે નાથ બોલશેમાં, દગ્ધ છે અંતસકર્ણ; શોક
સાંભી નીત બેસે છે એનો, ચાંપવાનો છેદુ ચર્ણ ॥ ૬૩ ॥ કંથે કંઠું
એ તો ચરણ મહારો, સ્ત્રી કહે તમારો સેનો; તમે તો તેને સોંપી દીધો
છે, માટે તે ચરણ તેનો ॥ ૬૪ ॥ પતીએ બણ્યું નવી નારીને ચાંપવા
સોંપીને શીશ, નારી તેનું શીશ સમજ, છેદી દે કે દીશ ॥ ૬૫ ॥
સરવં અંગ મહારૂં નવ બણ્યું, આ છે અતી અજ્ઞાની; શીક્ષા કરીને
કાઢી મુકી, ઉધી મતી એની બણી ॥ ૬૬ ॥ આ દ્રષ્ટાંતનું શીધાન્ત
એ છે, એક સ્વરૂપ અંગ ગણાં, એ અંગોમાં, બેદ ગણે તે, લક્ષણ
અજ્ઞાની તણાં, ॥ ૬૭ ॥ માટે એકજ માની લેજે, રામ કૃષ્ણ શીવ
શક્તિ; જે ભુજવા બેદ બણશે તો, નિષ્ફળ થાસે ભક્તી ॥ ૧૮ ॥
॥વળણા॥ નિષ્ફળ સૌ ભક્તિ થશે, ધરશે નહીં બેદ ટેક, વલ્લભ વદે
આતા સહુ બણુને ઇશ્વર એક.

કંઠવું ૧૦ રાગ ધનાસરીની ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાયે; વિસંતારી તુ-
જને સંભળાડું, સભા પરવ મહિ માય ॥ ૧ ॥ ભુઓ અરભુન તમે
એ પેહેલો મનમાં ધર્યો અહંકાર, કૃષ્ણ ભકત હું રામ જબરો,
પંથી બાંધી બહુ સાર ॥ ૨ ॥ તેથી કપીએ બે પાજ ભાગી, મર્વ ત-
મારો ઉતરીયો, અંજની સુતે રામ ભકતનો; અહંકાર મનમાં ધરીયો
॥૩॥ તો ત્રીજી વાર પાજ ન ભાગી, થયા દાસના દાસ, ભુદા બણી અ-
હંકાર ધરે, તેને થશે વિનાશ ॥ ૪ ॥ જેમ નરે નારી તરછોડી, જમણા
ચરણ વાળી; તે રીતે ભકતોને બેડી ભકતોને, તરછોડુ વનમાળી ॥ ૫ ॥ ભુઓ
ભુદા બણતા હોતો, શું કયું વધકુંડ ભુપ; કૃષ્ણ સ્વરૂપની કાયા બદ-
લી, આપે ધર્મ રામરૂપ ॥ ૬ ॥ તવ કપીવર પાયે પડીયા, મુકીયો નરે
પણ ટેક; બેડે જણાયે સ્તુતિ કીધી કૃષ્ણને રામ છો એક ॥ ૭ ॥ ૫-

છી કપી કહે ક્યાં જાવું છે, કહો મુને જારતાય, કૃષ્ણ કહે કે કનક
 લેવા જાવું છે લંકા માંય. ॥ ૮ ॥ કપી કહે સીઠ તસ્દી લોછો; આ-
 જ ઇંદ્ર પસ્ત આવું; જોઈએ કનક કેટલું ત્યાંતો, કહો તેટલું લાવું ॥ ૯ ॥
 પ્રભુએ કહું સોમણ સોનું; લેં આવજે કપી રાજ; કપી કહે તમે
 વળી પાછા લાવીશ કનક આજ ॥ ૧૦ ॥ કશય કહે લંકા જેવી છે,
 તવ બોલ્યા હનુમાન; મનોવરાની આજ્ઞા નથી, એરે શ્રી ભગવાન.
 ॥ ૧૧ ॥ રામ લક્ષમણ એ બેકે ત્રિના, નહિ અન્યને આગ્નાય; રામ
 કહે તમે મુખે પધારો આ બેઉથી ન અવાય ॥ ૧૨ ॥ એટલે બેઉને
 તેડી જવાને, શું કરયું વધકુંઠ ભુપ; કુંતી કુંવર અરજનજીને, આ-
 પ્યુ લક્ષમણ ૩૫ ॥ ૧૬ ॥ કપી કહે હવે પ્રેમે પધારો, પણ રહી જશે
 ભેમ; પ્રભુ કહે મનોવરીને, જવો જઈ કહો એમ. ॥ ૧૪ ॥ કહીએ
 લંકામાં હાથી પડયાતા, આવ્યો છે તે નાંખનારો; તવ કપીએ કહું
 જઈને, શુભો સમાચાર સારો ॥ ૧૫ ॥ મનોવરીએ કહું આવવાદો,
 તવ કપી રાજ ગયા; મનોવરીએ હા કહું છે; સર્વ સમાચાર કહયાં.
 ॥ ૧૬ ॥ ભીમને જોવાની ઇચ્છા રાણીની, તેથી કરી આગનાય; એવું
 સાંભળી વૃકોદરને, અતી અહંકાર થાય. ॥ ૧૭ ॥ હું બળીયો બધે
 કીરતી મહારી; મને જોવા સહુ ઇચ્છે, જોવા તેના જનને પ્રાણી, તેને
 કોઈ નવ પીછે ॥ ૧૮ ॥ એના વિચારે વૃકોદર આલ્યો, પાજ ઉપર
 પરવરીયા, રામ લક્ષમણે રથ દોડાવ્યો, આગળ એ સંચરીયા ॥ ૧૩ ॥
 રામરૂપ દેખી મનોવરી, તેડી આપ્યું આસન, પુછયું કે હાથીનો
 ઉછાળનારો ક્યાં ગયો ભુગજવન ॥ ૨૦ ॥ પ્રભુ કહે એ આવે પુ-
 ઠે, તવ જોવા ગઈ આધી એવામાં ભીમસેન આવે છે, તેને તો તર-
 રા લાગી ॥ ૨૧ ॥ સમુદ્રનું જળ ગળુંજ ખાઈ, તેતો કેમ પીવાય;
 મીઠું જળ એ શોધવા લાગ્યો, તળાવ દીકું ત્યાંય ॥ ૨૨ ॥ કુંભકરણ
 ના માથાની ખોપરી, પડી રહી છે સાર; વરસાદનું તેમાં જળ ભરેલું
 તળાવ તુલ્ય અપાર ॥ ૨૩ ॥ તેતો ભીમે તળાવ જણ્યું, પીત્રા કીનારે
 ચડીઓ; કીનારા ઉપર લીલ વળેલી, ત્યાં ભીમ લપશી પડીયો ॥ ૨૪ ॥
 જોવા પડ્યો તેવો ગયો જળમાં, માંથે પાણી ફરી વળીયું; મનોવરિ
 તવ હસવા લાગી; સામરથ એનું કળીયું ॥ ૨૫ ॥ એવામાં ભીમ જ-
 ળમાં તરીને, તરત નીકળ્યો બહાર; મનોવરી કહે જવો કપીવર,
 અંજનીના કુંવાર ॥ ૨૬ ॥ જઈને પેલાને પાછો વાળે, જોર જોઈ લી
 ધું એનું; મારા દીયરના માથામાં બુડ્યો, સામરથ એમાં શેનું ॥ ૨૭ ॥

તવ રામલક્ષ્મણ એમ બોલ્યા, હવે અમે પણ જશું; મનોવરી કહે ભલે
પધારે, સદાય કીંકર થાશું ॥૨૮॥ એટલે ચાલ્યા રામને લક્ષ્મણ, રથ
બેરીને પળીયા; કપી સહિત ત્રણ આળ્યા, ત્રોકોદરને મળીયા ॥ ૨૯ ॥
કહે ભીમ પાછા વળો, ના કહું સતીનાર; પ્રભુએ કહું તમોને નડ્યો,
તમારો હંકાર ॥ ૩૦ ॥ તમોએ જણ્યું મુજને જોવા, ઇચ્છેછે સહુ સ્ત્ર-
ષ્ટી; કુંભકરણની ખોપરીમાં તમે, પુડીને પામ્યા કષ્ટી ॥ ૩૧ ॥ ભીમ
કહે હોય ઇશ્વર ઇચ્છા, કહીને પાછા વળીયા, પાજ પર ગયા રથ
ચલાવી, સીંધુની બહાર નીકળીયા ॥ ૩૨ ॥ તવ કપી કહે કહે કેમ
કરું છું, અરજીનનો દાસ; હતાં તેવાં રૂપ ધરીને, બોલ્યા શ્રી અ-
વિનાશ ॥ ૩૩ ॥ તમે તમારે સાચવો ચીતા, ચાકરી દેવું બતાવી;
ટંકાર સાંભળો અરજીન કેરો ધન્ય એ સેવું આવી ॥ ૪૪ ॥ એટલી
તમારે ચાકરી કરવી, બીજી તીજું કામ; એટલે હનુમાન પાછા
વળીયા; સહુને કયો પરણામ ॥ ૩૫ ॥ તવ ત્રણ જણા ત્યાંથી ચાલ્યા,
મયા ઇંદ્રપ્રસ્થ માંચ; કુન્તાને જઈ અરણ્યે લાગ્યો, આવશે સાથણ
હાંચ ॥ ૩૬ ॥ એટલે સરવ આનંદ પામ્યા, રાત્રીએ સુઈ રહ્યો; તે
સમે કપી સોમણ સોનું, આવીને મુકી ગયા ॥ ૩૭ ॥ સવારે તેના
કટકા કરાવી, ભરાવી પરસાળ; તાણું દેધ કુંચી કરી કબજે, પોતે
શ્રી ગોપાળ ॥ ૩૮ ॥ તે પછી પુછ્યું કુન્તાજીએ, ઓરે સુંદીર શામ;
કારજ આ બે સીદ્ધજ થયાં, હવે શું કરવું કામ ॥ ૩૯ ॥ પ્રભુ કહે
કે કામદુરધા, લાવવી જોઈએ ગાય, તવ ઇંદ્રનું આરાધન માંડ્યું, પો-
તે ધરમરાય ॥ ૪૦ ॥ મંતરને આધીન દેવતા તે, દેવ ન જાય મુકી; ધ-
રમના સત્યથી સરવ બીહે, અંતરીક્ષથી ગાય મુકી ॥ ૪૧ ॥ તે ગાય
આવી પાંડવ ધામે, ટાળ્યો સંતાપ શોક; રાજના જેવી રહીયત સ-
રવે દરશણે આળ્યું લોક ॥ ૪૨ ॥ આણુંદ ઓચ્છવ નયમાં થયો, વ-
રત્યો જય જયકાર; કામધેનુની આગળ બાળો, અતના દીપક ચાર
॥ ૪૩ ॥ પછી પુછ્યું કુન્તાજીએ, તીજું થયું આ કામ હવે કીયું કામ
જ કરવું, ઓરે સુંદીર શામ ॥ ૪૪ ॥ વળણ ॥ શામ કામ કરવું કયું,
બતાવો મોરાર; બ્યાસ વલ્લભ કહે બોલીયા, પોતે જીગદ્ધાર.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચનરે, સુણુ જનમેજે રાજનરે, બોલ્યા અં-
 તરયામી એમરે, લાવો વિપ્રને બળીયા ભેમરે ॥ ૧ ॥ તવ થયો વૃકો-
 દર ત્યારે ગદા લઇ આલ્યો વાયુ કુંવારરે; ગયો પ્રથમ ધૃમને મઠરે;
 ભણે અયુત વિપ્રોની ઠઠરે. ॥ ૨ ॥ ત્યાં જઇ પડ્યો રૂશીને પાંચરે, મુજ
 ઘેર યજ્ઞ એક થાયરે; વિપ્ર બેઠાએ વીશ હજારરે, તમારે હાંધ કેટલા
 ત્યારે ॥ ૩ ॥ ધૃમ બોલ્યા કે દશ હજારરે, જા તું ગૌતમને મઠ સારરે,
 તવ આલ્યો વાયુ તનરે, મયો ગૌતમ મઠ રાજનરે ॥ ૪ ॥ પુછ્યું વીપ્ર
 છે કેટલા હાંધરે, બેઠાએ છીએ યજ્ઞની માંધરે, બોલ્યા ગૌતમ
 તેણી વારરે; હાંધ વીપ્ર છે ત્રણ હજારરે. ॥ ૫ ॥ જા તું અગસ્ત રૂશીને
 મઠરે; ત્યાં છે વિહારથીની ઠઠરે; સર્વ યજ્ઞ કરાવે એવારે, માટે
 ત્યાં તું જાને લેવારે ॥ ૬ ॥ ગયો અગસ્તને આપરે, લાગ્યો ચરણ
 ઓ મા આપરે; મુજ ઘેર પધારો આજરે, કરવો રાજ સોઇ મહારાજ
 રે. ॥ ૭ ॥ બોલ્યા અગસ્ત સાંભળ વાતરે; હાંધ વિપ્ર છે હજાર
 સાતરે, ભીમ કહે તે લેઇને જઇયેરે, બીજા ગૌતમને ત્યાંથી લઇયેરે
 ॥ ૮ ॥ તવ અગસ્ત ઉડ્યા સારરે; લીધા વિપ્રો સખત હજારરે; ગયા
 ગડિતમને મઠ જ્યારેરે, થયા ગડિતમ તૈયાર ત્યારેરે ॥ ૯ ॥ લીધા
 વિપ્રો ત્રણ હજારરે, આવ્યો ધૃમ રૂશીને ત્યાં સારરે; ભીમે કહ્યું
 મહારાજ આવ્યોરે, દશ હજાર બ્રાહ્મણુ લાગ્યોરે. ॥ ૧૦ ॥ આ-
 વ્યા ગડિતમ અગસ્ત રૂશીરે, તવ ધૃમ થયા બહુ ખુશીરે; તેડ્યા
 આદરથી મઠ માંયરે, બેઠા રૂશીએ રૂશીયો ત્યાંયરે. ॥ ૧૧ ॥ બોલ્યા
 ધૃમ મુણો ભુદેવરે, ભીમને હસવાની ટેવરે; રખે મસ્કરી કરે એતો
 રે; બોલ્યા અગસ્ત સત્ય કરો તેતોરે. ॥ ૧૨ ॥ તવ ધૃમ કહે વાયુ
 તનરે, તારું સાચુ નથી વચનરે, નહિ આવીયે તારે તેડેરે, આવશું
 કોઇ બીજા કેડેરે ॥ ૧૩ ॥ જા તું મોકલ કોઇ તારો વીરરે તવ આ-
 વીશું પાધરા તીરરે; તવ ભીમે કર્યો પરમાણુરે, આતો મારે માથે છે
 કામરે. ॥ ૧૪ ॥ માટે આલો હું આગળ થાવરે, નહી આવો તો
 ઉચ્છી જાવરે; કહી વીપ્ર તેણી મસ્કરીએ, મુજ જેવો પછી કોણુ
 અરીરે. ॥ ૧૫ ॥ થાગિં નરક તેણો અધીકારીરે; માટે સત્ય માનો વ્રાત
 મહારીરે, તવ બ્રાહ્મણુને સત્ય ભાસ્યુરે, આલો ભીમની સાથે જા
 શુરે. ॥ ૧૬ ॥ પછી ઉડ્યા સરવ ભુદેવોરે મળ્યો મેળો એ જેવા જે-

ભારે; સહુ નમ્રની લગભગ થાયરે, તેતો ખબર ખામમાં જાયરે ॥ ૧૭ ॥
 જાગ્યા પાંડવ સોમા જવારે, સાથે લીધા પુસ્ત્ર વધાવારે; આહ્યું
 નમ તણું સહુ લોકરે, ભીડ ભરાઈ છે અથોકરે. ॥ ૧૮ ॥ બ્રહ્મરૂપ-
 ના હરશન કરવારે, લોક મોતી ને પુષ્પે વધાવેરે ॥ ૧૯ ॥ પેઠા નમ્રમાં
 આહ્યું લોકરે, સહુનો ટળ્યો સંતાપ શોકરે, એક બાંધ્યા હતો મુકામરે
 ત્યાંતો આપ્યો વીગ્રાન કામરે ॥ ૨૦ ॥ મુકયા બળે સેવક પાસરે, કરે
 પુરણ સેવા દાસરે; આવે પ્રજા હરશણ કરવારે, પુછે પ્રસ્થો સંસાર
 તરવારે ॥ ૨૧ ॥ તેના ઉપરથી જ્ઞાન થાયરે, ઘણો જોજોકાર વરતા-
 યરે, પણ પછી કુન્તાણ વધા વચનરે, હવે શું કામ જુમણવનરે ॥ ૨૨ ॥
 મોહ્યા પ્રભુ નીકુળ ત્યાર થાવેરે, તમારે મંડપ જઈ લઈ આવેરે;
 તવ કુન્તાણ કહે તનરે, ઉઠો કરી હ્યો બેઠા ભોજનરે ॥ ૨૩ ॥ તવ
 આહ્યો માદરિતનરે, કરવા બેઠો ભોજનરે; તવ શેઠેવળને શામરે;
 મળીયા એકાન્ત મુકામરે ॥ ૨૪ ॥ બોહ્યા શેઠેવ મુણો ગ્રાપાળરે,
 ખય છે ન્હાના ભાઈ પાતાળરે; કાળી નાગ છે કાળનો કાળરે, તેની
 પ્રણ લેશે સંભાળરે. ॥ ૨૫ ॥ કહ્યું કૃણે કરો વીવેકરે, લખો પા-
 તાળ પત્ર એકરે, ત્યાં છે લીમ તણો સંતાનરે નાગ કન્યા સુતબળ-
 વાનરે ॥ ૨૬ ॥ લેશે નીકુળની સંભાળરે, અપાવે મંડપ એ બાળરે.

ઝડપના દોહરાનો રાગ.

તવ શેઠેવે પત્ર લખ્યો, સાંભળને તું રાય; નીકુળજના જામા
 કરી, કસે બાંધ્યા માંય. ॥ ૨૭ ॥ તે કોની નજરે નવ પડે, તેવો બાંધ્યો
 સાર; એવે નીકુળ જમી ઉઠ્યા, પહેર્યારે શણગાર ॥ ૨૮ ॥ શુરવા-
 ળ કવચ બકતર જામો, પેહેરી લીધો ઝટ; કટીએ સઉ આયુધ બાંધ્યાં
 માથાપર મુગટ ॥ ૨૯ ॥ ત્યાર થઈ પોતે નીકળીયો, આપુ ઉપર જ-
 ય, ગયો પોતે પાતાળ જવાનું દ્વાર, ત્યાં છે ઉતરીયો તે માંય. ॥ ૩૦ ॥
 પાતાળ વીસે, કાળી નાગને ધામ, બારણે જઈને ઉભો રહ્યો,
 લીધું કાળીનું નામ. ॥ ૩૧ ॥ તે વેળા કાળી નાગ સુતો, જેનાથી
 સહુ કાંપે; એ કાળી નાગની નાગણીયો, તે બેઠો અંગ ચાંપે ॥ ૩૨ ॥
 તેમણે ધાંટા સાંભળ્યો કે, તરત આવી બાહાર; મહા રૂપવંતો પુરૂષ
 દેખી કીધો નમસ્કાર. ॥ ૩૩ ॥ એ રૂપવંતા કેમ પધાર્યા, કાળી
 છે કાળનો કાળ; ધાંટા ન કાઢો જાઓ પાછા; અમને તમારી જાળ
 ॥ ૩૪ ॥ ધન્ય તમારી જનેતાને, કેવું કઠણ હેયું; રૂપાણું મરવા

માટે, બારણે કાઢ્યું છઠ્યું ॥ ૩૫ ॥ તમારી કામનીનું કાળજી
 કઠોર અપરંપાર; આવો રૂપાળો ઘર બહાર કાઢાયો, અલગેસો
 ભરતાર ॥ ૩૬ ॥ સુંદીર કાન્તી મનહર છબી, નંદ કુંવર જેમ કાળા;
 તેવી સુંદીર છબીના તમે, ગૌર વરણ રૂપાળા ॥ ૩૭ ॥ કૃષ્ણે કાળી
 નાગ નાથો, બહુ પરશેવો વળીયો; તો તમાર કેટલું ગજુ, છે કાળી
 નાગ બળીયો ॥ ૩૮ ॥ નીકુળ બોલ્યો શું આ કરશે, ઘાંટા કાઢીને
 રૂઠ્યો; એના હોંકારાં સાભળીને કાળી જગી ઉડ્યો ॥ ૩૯ ॥ રકત
 લોચનને રાતો તાતો, કાળનો કાળ, કરોધ ધરીને નીકુળ ઉપર
 નાંખી વિશની જવાળ ॥ ૪૦ ॥ તવ નીકુળને લહેર ચડી, પ્રાણજ
 ઉંચો ચડીયો, સુદ્ધી લુદ્ધી વીનાનો થઈને મારગમાં જઈ પડીયો,
 ॥ ૪૧ ॥ નાગણીયો તવ ઘરમાં નાઠી, બહુ ચીંતામાં પેઠી; કાળી ના
 મનો કરોધ દેખી, શરીર ચાંપવા બેઠી ॥ ૪૨ ॥ બે ભાન થઈને નીકુળ
 પડીયો. એવામાં શું થાય; ત્રીસકે ચાળીશ બાળક કેરું, ટોણું
 આબું ત્યાં ॥ ૪૩ ॥ તેમાં સરદાર બખરીક સહુનો, વૃકોદરનો તન;
 તેણે નીકુળ પડ્યો દેખીને, વીચાર કીધો મન ॥ ૪૪ ॥ છે કેઈ પ્રા-
 ણી. પ્રથવી કેરો, લહેરમાં પડ્યો છે સાર; કાઢાડી લેવા લાયક એને,
 અંગે છે સણુમાર ॥ ૪૫ ॥ એમ જાણિ સહુ છોકરાને, કાઢી મુક્યા
 મારી; પછી નીકુળ અગેથી લીલાં આલુશણુ ઊતારી ॥ ૪૬ ॥
 કવચ અખતર મુગટ જમો, તે પણ કાઢી લીધો, શુદ્ધી વિનાનો ની-
 કુળજ છે, સુરવાળ રહેવા દીધો ॥ ૪૭ ॥ પછી પોતાને ઘેર ગયોને,
 માતાને કહું આવ્યો; પ્રથવીનો પ્રાણી પડ્યો છે તેના, વસ્ત્ર આલુષણુ
 લાવ્યો, ॥ ૪૮ ॥ એમ કહી મુક્યા માતા પાસે, નાગ કન્યા તે જો-
 ય, આવા રૂપાળા દાગીના પહેરે, તે કેવો રૂપાળો હોય ॥ ૪૯ ॥ દા-
 ગીના જોઈને મુગટ જોયો, તેની શોભા બહુ દીઠી; એવામાં જમો જો-
 તામાં કસે, જોવામાં આવી ચીઠી ॥ ૫૦ ॥ તે છોડીને વાંચી જોઈ,
 જણ્યો સમાચાર સારો; આ દીકરા એતો તુજ કાકા, નીકુળ દીયર
 માહારો ॥ ૫૧ ॥ જ દોડતો તું એમની પાસે, ઉતરી હશે લહેર; મ-
 નડપ લેવા આવ્યા છે એતો, તેડી લીઆવો ઘેર ॥ ૫૨ ॥ એટલે બ-
 ખરીક કાકાની પાસે, આવીયો તેણી વાર; તવ નીકુળને શુદ્ધી આ-
 વી, ઊડ્યો કુન્તી કુંવર ॥ ૫૩ ॥ અરેરે લુગડાં થયાં મોઢાં, પડ્યું
 દારણુ દુખ; કામ કર્યાં વીણુ ઘેર જઈને, શું દેખાડાં મુખ ॥ ૫૪ ॥
 એવામાં બખરીક બોલ્યો, કાકા મુણે વચન, વસ્ત્ર ને શણુમાર લે-

છ ગયો છું, હું લીમસેનનો તન ॥ ૫૫ ॥ વીરા ખાઠ પાતાળ પડયા
તા, વરયા હતા મુજ માત; તે નાગ કન્યાનો દીકરો છું, જણતા હ-
શે વાત ॥ ૪૬ ॥ નીકુળને તવ હીમત આવી, જણી સાચી પેર;
બબરીક કાકાનો હાથ ઝાડી, તેડી લાવ્યો ઘેર ॥ ૫૭ ॥ નાગ ક-
ન્યાએ આડિકાર દીધો, દીધાં વસ્ત્ર શણગાર; રસોઇ કરીને જમા-
ડયાં, દાળ ભાતને કનસાર ॥ ૫૮ ॥ પછી ખાધાં પાન સોપારી, બબ-
રીક બોલ્યો એમ; સર્વની બબર પુછાંને કહ્યું; તમે પધાર્યા કેમ.
॥ ૫૯ ॥ વળણુ ॥ કાકા કેમ પધારીયા. તે સઘળી કહો પેર; તવ ત્યાં
નીકુળ બોલીયા, યજ્ઞ આપણે ઘેર.

કડવું ૧૨ રાગ કલ્યાણની છાયાનો ચોપાઈ.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સુણુ જનમેજે રાજન; બોલ્યો નીકુળ
થઈયે મજા, આપણે ગેર રાજસોઈ યજ્ઞ ॥ ૧ ॥ તે યજ્ઞમાં પડ્યો છે
ખપ્પ, બેઠાએ સંવરાટ મંડપ; માટે કાળી કને લેવા આવ્યો, મને
પુંક મારીને ઉડાવ્યો ॥ ૨ ॥ તથી પડ્યો થઈ બે ભાન, મને તેં હુટ્યો
સંતાન; બોલ્યો બબરીક લાગી પાય, કાળીનાગ મહારો મામો થાય,
॥ ૩ ॥ પછી કહ્યું તું સાંભળ માત, કેવો ફાટ્યો છે તારા ભ્રાત;
મુજ કાકાની લજ્જા લીધી મહારી ઇજ્જત હલકી કીધી ॥ ૪ ॥
માટે દરી નાંખું કાળો કેહેર, તારા ભાઈને મારું ડેર, કંઈ ઉજડ
બધું મોસાળ, આણું કાળી નાગનો કાળ ॥ ૫ ॥ કેમ નાંખી વી-
શની જનાળ, શું એ બહુ જબરો પાતાળ; કીધો કરોધ અતી મન
સાથ, નાગ કન્યાએ ગ્રાલ્યો હાથ ॥ ૬ ॥ બેઠા ચાલો વહેવાર વટે,
મામાને મારવો નવ ઘટે; એણે ઓળખ્યો નહીં તુજ કાકો, તેથી કરોધ
કરેલો પાકો ॥ ૭ ॥ કરે મોશાળ ઉજડ તેહ, ખરો નિરદય બાણેજ
તેહ, ટાળે માત તણે વિસરામ, કરે જનેતા કીયે ઠામ ॥ ૮ ॥ બોલ્યો
બબરીક સમજ્યો આજે, કેમ ખોડું કુટુંબની લાજ; ખુએ તાત ત-
ણી સોભાયે, તેતો કપુત સુત કહેવય ॥ ૯ ॥ પહેલું કુટુંબ પછી મો-
સાળ, એવું સમજે સપુત બાળ, નાગ કન્યા કહે સુણુ તન, જા તું
મામાને ભોવન ॥ ૧૦ ॥ જઈ મોગી લે મંડપ આપે તો ટંટાનો શો
ખપ; નવ્ય આપે તો લડાઈ થાય, પછી મારો નહીં ઉપાય ॥ ૧૦ ॥
બોલ્યો બબરીક વારૂ માત, કહી કાકાનો ગ્રાલ્યો હાથ, ચાલો મા-

માની મળ ખતાવું નહીં આપે તો મારીને લાવું. ॥ ૧૧ ॥ એમ કહી
 ને તત્પર થયો, કાળીનાગ તણે ઘેર ગયો; પેઠા ધાંટા કાઢતો ઘરમાં,
 કેમ મામો ભરાયો છે છરમાં. ॥ ૧૨ ॥ મારા કાકા ઉપર ધર્મે કાળ,
 કેમ નાંખી તે વીશની જવાળ હુંગમાંથી કાળીનાગ ભળ્યો, બબરી-
 કને કેહેવા લાગ્યો. ॥ ૧૩ ॥ હું શું બણું તારો કાકો થાય, અબણ્યાનો
 ન દોશ ગણાય, બોલ્યો બબરીક સદેહ ખોધએ, લાવો સવરાટ મંડપ
 બેઠએ. ॥ ૧૪ ॥ કહ્યું કાળીનાગે મ્હારો નથી, એના માલીક છે સુર-
 પતી; દેવલોકનો મન્ડપ એહ; સોખ્યો ઇંદ્રરાજએ તેહ. ॥ ૧૪ ॥ માટે
 મુજથી કેમ દેવાયે. મુણે ખહારથી નીકુળ રાય; બોલ્યો બબરીક લૈ-
 જવો મ્હારે, કહે શું કરવું છે તારે. ॥ ૧૬ ॥ કહ્યું કાળીયે મરશો માં
 મથી, એ તો મન્ડપ મળવાનો નથી; મુણી બબરિકને ચઢી રીસ, ગે-
 ડી મારી મામાને શીશ. ॥ ૧૭ ॥ કહ્યું કાળીનાગે માર્યો મુને, હવે
 ન ગણું ભાણેજ તુને; કહી શામો થયો તે વાર, ચાલી બેઠને મારા
 માર. ॥ ૧૮ ॥ મારે પુછે કણાનો માર, કોખ્યો બબરીક અપરમપાર;
 ગેડી તણો બહુ પ્રહાર; ખેંચી લાગ્યો ભોવન ખહાર; કાળીનાગને અંગ
 રૂધિર છુટે, બેઠ નિકુળ કાખલી કુટે. ॥ ૨૦ ॥ ઠીક વળે છે મ્હારૂં, બ્હેર
 મુને નાંખીતિ વિશની લ્હેર; મારે બબરીક ગેડીનો માર, તેથી વહે
 રૂધિરનિ ધાર. ॥ ૨૧ ॥ આવી કાળીનાગની નારી, તમે શાને નાખો
 છો મારી, અહો ભાણેજ કષ્ટ કાપો, અમને હેવાતણુ આપો. ॥ ૨૨ ॥
 તવ બબરીકને દયા આવી લીધો નાગણિઆર્ય છોડાવી, તેથી
 મામાને મુકી દીધો, ઘરમાં જમ મન્ડપ લીધો. ॥ ૨૩ ॥ કાળીનાગ રહ્યો
 તવ બેઠ, એને રોકી શક્યું નહીં કોઈ; તેડી ગયો કાકાને ઘેર, કહિ
 જનેતાને બધી પેર. ॥ ૨૪ ॥ માતા આગના આપો મને, મારે બહુ
 છે તાતલ કને, બોલી નાગ કન્યા મુખ એમ, તુજ વિના મુને ગમે
 કેમ. ॥ ૨૫ ॥ રાત્રીએ નીંદ્રા નવ આવે, દીવસે રાંધી ખાવું ન ભાવે;
 બોલ્યો નિકુળ કયાંથી હું આવું, આવ્યો છું ત્યારે તેડી બહુ. ॥ ૨૬ ॥
 એમ મ્હોઢા ઉપરનું કહ્યું, પણ મનમાં તો કેવું થયું. બે આ છો-
 કરે સાથે આવે, તો તો જસ લેવાનો ન ફાવે. ॥ ૨૭ ॥ મેં તો ઇજ્જત
 ખોધ પાતાળ, તે બધી વાત કહી દે બાળ; દીધો મંડપ આ છોકરે,
 કામ કરેલું એનું કરે. ॥ ૩૮ ॥ માટે આવે નહિ તો સાફ, બેઠએ શું
 થાય છે વાર; નાગ કન્યાએ કર્યું રૂદન, તવ બોલ્યો બબરીક તનનારજી

કાકા હ્યો મન્ડપ તમે જવો, મ્હારે કલેશ થાય છે હાવો કહ્યું નિકુળે
 રહો તન; ભાભી કરશે નહીં રૂદન. ॥ ૩૦ ॥ નથી આવતો બબરિક
 બાળ, કન્યા છાની રહે તતકાળ; દિધિ દીયરજીને વીદાય, લેધ મ-
 ન્ડપ નિકુળ જય ॥ ૩૧ ॥ નીકળ્યો આબુમડને દ્વાર, ત્યાંથી નમ્રમાં
 ગયો તે વાર; જઈ કુન્તાને પડીયો પાય, હ્યો હું મન્ડપ લાવ્યો
 માય. ॥ ૩૨ ॥ ત્યાંતે બેઠા છે ચારે ભ્રાત, વળી કૃષ્ણ પ્રભુ સાક્ષાત;
 બોલ્યાં કુન્તાજી મુખ વચન, કેમ કરીને લાવ્યો તું તન. ॥ ૩૩ ॥ કા-
 જી નાગ છે કાળનો કાળ, ભલી ન નાંખી વિષ જવાળ, એને કરજીજી
 એ વશ કરીયો, ત્યારે પરશેવો ઉતરિયો ॥ ૩૪ ॥ એવો બહુ બળીયો
 પ્રખ્યાત, કેમ જીત્યો તે કહે વાત; બોલ્યો નિકુળજી તતકાળ, માતા
 હુંતો ગયો પાતાળ. ॥ ૩૫ ॥ કાળી નાગનું પુછ્યું ધામ; જઈ ઉભો
 એને મુકામ; મેંતો ઘાંટા કાઢ્યા બે ચાર, તેવી આવી બધી એની નાર.
 ॥ ૩૬ ॥ મને લાગી તે સરવે કેહેવા તમે રૂપાળા કરજીજી જેવા; એ
 વામાં કાળી જાગી ઉઠ્યો, મુને દેખીને રોશમાં રૂથો ॥ ૩૭ ॥ એણે
 નાખી વિશની જવાળ, મને રિશ ચઢી તતકાળ; માર મારીને બેલાન
 કીધો, એને મારગમાં ફેંકી દીધો. ॥ ૩૮ ॥ જઈ ઘરમાંને મન્ડપ લા-
 વ્યો, એવી રીતે જીતીને આવ્યો; જણ્યું શેદેવ થયો અહંકાર, કહ્યું
 કેટલો જમ્યા કંસાર ॥ ૩૯ ॥ ભીમ ચેતી ગયો બધી પેર, કહ્યું ગયો
 હશે મુજ ઘેર; તવ નીકુળે એમ જણ્યું કદી કપટ ન રહે છાતું
 ॥ ૪૦ ॥ એમ સમજીને બોલ્યો વાણી, હવે સાંભળો સાચું જણી;
 ભીમભાઈને જય જય થાજે, એનાં દુઃખને ઠળદર જાજે. ॥ ૪૧ ॥ હું
 તો ગયો હતો પાતાળ, મુને કાળીયે નાંખી જવાળ, પડ્યો પંથમાં જઈ
 બેલાન; આવ્યો ભીમ તણે સંતાન ॥ ૪૨ ॥ મારા હયાં વસ સ-
 લુગાર, તેમાંથી જણ્યા સમાચાર; પછી કળવળી મુને જ્યારે, એને
 ઘેર તેડી ગયો ત્યારે. ॥ ૪૩ ॥ દીધા બોબદ્ય એ આઉકાર, મને જમા-
 ડ્યો કંસાર; ભીમનો સુત બબરીક નામ, બહુ પ્રાકમી રૂપનો ધામ.
 ॥ ૪૪ ॥ કાળીનામ એનો થાય મામો, પણ તે થયો તેના સામો,
 કીધો કુંવરે કાળો કેહેર, માર મારી લીધું મુજ વહેર. ॥ ૪૫ ॥
 ધણી કરગરી કાળીની નારી, નહીતો ઠેર નાખત મારી; સરજેરી-
 થી મંડપ લીધો, મુને આપીને વિદાય કીધો. ॥ ૪૬ ॥ સીવ જ-
 હા એનાથી હારે, ભાઈ ભીમ એવો સુત તારે; ભીમ કહે સુણે
 દિનાનાથ, કહિ મુઠે માંખ્યો હાથ. ॥ ૪૭ ॥ પ્રભુ સુત તમારે અ-

નેક, પત્ર પ્રાક્રમી ન મળે એક; મારે બામરીક દીકરો કેવો જુવો પ્રા-
ક્રમી પુરૂશ એવો ॥ ૪૮ ॥ એનાથી શીવ સરખા રે છેડા, જેના બા-
પજ તેના બેટા, મુજ પુત્ર મન્ડવ કાજ સરીયું; તેથી એ કામ મેં કયું
કરીયું ॥ વલ્લભ ॥ સુધી સામળીયો બોલીયા, સત્ય વદો છો આપ;
વલ્લભ વદે કૃષ્ણે કહ્યું, યજ્ઞ તમો પરતાપ.

કડવું ૧૩ રાગ સાંખીની ચાલ.

વેશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુ-
જને સંભળાવું, સભા પરવ મહીમાય ॥ ૬ ॥ ભીમને ભગવાને કુલા-
વ્યો, પછી બોલ્યાં કુન્તાય; હવે કીયુ કામ કરવું; એરે જાદવ રાય.
॥ ૨ ॥ પ્રભુએ કહ્યું દેશ દેશાંતર પત્રની જુક્તી જોડાવો; મનુશ પત્ર
પક્ષી કેરાં સહુ બંધન છોડાવો ॥ ૩ ॥ તવ દેશે દેશ પત્ર લખીયા,
સહી કરી ધરમ ભુપાળ; તે પત્ર રાજઓએ વાંચ્યા, બંધ છોડ્યા ત-
તકાળ ॥ ૪ ॥ પશુ પક્ષી મનુશ માત્ર છોડી મુક્યા તે વાર; જનાસને
એક ન છોડ્યો કેદી વીશ હજાર ॥ ૫ ॥ પાન્ડવને પત્ર લખી જણા-
વ્યો, આપણે નથો નેક; રાજ લોક મહારે ઘેર કેદી, નહિ છોડુ કોઈ
એક ॥ ૬ ॥ પાન્ડવને તે પત્ર પહોંચ્યો, વાંચી કયો વિચાર; પ્રભુએ
કહ્યું વૃકોદર બંગીયા થાવો યુવે તર્ક્યાર ॥ ૭ ॥ એતો છે કામ
તમારે માથે, મોટે ઉંડો રણધીર; તવ ભીમ કહે વસ્ર પહેરા, એરે અ-
રજુન વીર ॥ ૮ ॥ તમારે કામે હું આવ્યો તો, તમે ચાલો મુજ કામ;
અરજુન કહે સોઢું નહોતું, સાંભળો મુંદીર શામ ॥ ૯ ॥ પ્રભુ કહેકે,
જોડે આવું, તેમાં શું આવે જોર; અરજુનજી કહે ખુશી તમારી રથ
જોડો કીસોર ॥ ૧૦ ॥ એમ કહી જઈ વસ્તરો પહેર્યા; હાથ લીધાંહથી-
આર; રથ જોડીને આગળ ઉભા, પોતે જુગદાધાર ॥ ૧૧ ॥ વ્રકોદરે
વસ્તરો પહેર્યા; કટી કશીને ખાંધે; ધરપતના ધરની ગદા તે, તરત
લીધી ખાંધે ॥ ૧૨ ॥ પારથ આવી રથ ખીરાજ્યો, હાંક્યો શ્રીરણછોડ;
વાયુનંદ આગળ ચાલ્યો જયછે જડાજેડ ॥ ૧૩ ॥ મગધ દેશે આવી
પોહોંચ્યો, નમ્ર રથું ગાઉ ચાર; એટલે ભીમની પ્રત્યે બોલ્યા, પોતે
વિશ્વાધાર ॥ ૧૪ ॥ આપણું ચાલ્યા જઈએ છીએ, સુર ભર્યાં સરવથી;
નમ્રમાં રાયના હુકમ વીના, પેસવા દેનાર નથી ॥ ૧૫ ॥ દરવાજો રો-
ડીને રાખેછે, કોણ ગામને કોણ નામ, તે ચીડી દરવાન લેઈને, બતાવે

રાયને ઠામ ॥ ૧૬ ॥ જરામને તે વાંચી બેઘને, હુકમ કરે જેવા તેનો
જવાબ દરવાજે આવે, ત્યારે બને ખેત્ર તેવો ॥ ૧૭ ॥ એવા ધૂળી
પરડ થાયે; એમાંથી વધશે દરેશ; આઠાગને જવાની રબ છે, લેયા
વીખનો વેશ ॥ ૧૮ ॥ આયુષ્ય રથ આ જંગલમાં મુકીને આપણ
જઈયે; આઠાણ વેશે જરાશનના, ધરમાં બેગા થઈયે ॥ ૧૯ ॥ ભીમ કહે
ખરી વાત મહારાજ, કહી જંગલમાં ગયા; રથ ઘોડા ગુફામાં મુકયા,
વીખને વેશે થયા ॥ ૨૦ ॥ આયુષ્ય મડિનાં રથમાં મુકયાં, અરબુને શું
કીધું; તીછક નાગનો મંતર લખિને. એક બાણ કરમાં લીધું ॥ ૨૧ ॥
તે બાણ માયુ' કે નાગ પ્રગટયો, રથને વીંટાઈ વળીયો, ફેલા માંડાને
ચોકી કરવા, બેઠો તે નાગ બળીયો ॥ ૨૨ ॥ અરબુને કહ્યું સાચવજે
સહિ, નહીં તો કાઢીશ મુળ; જો કાંઈ મહારી વસ્તુ જશે તો, ભસ્મ કર
તુજ કુળ ॥ ૨૩ ॥ એમ કહીને વીખને વેશે, ચાલ્યા તેણી વાર, તે
સમે શીવ શેવા કરવા ગયો. બે માતાનો કુંવાર ॥ ૨૪ ॥ બે માતાનો
સુત જરાસન છે, સદે ધરે શરોતા જન; તે સદેહ સહુ સાંભળી લેજે,
બે માતાનો કેમ તન ॥ ૨૫ ॥ જરા રાણીને જરા રાક્ષણી; તે બેઉએનો
માય, પેટ ફરજન નહોતું માટે, કરતી શીવ સેવાય ॥ ૨૬ ॥ એ
વામાં શીવ પ્રસન થયા, રાણીને એકવાર; પ્રગટ થઈ કહ્યું માગ્ય
નારી, તવ માગ્યો કુંવાર ॥ ૨૭ ॥ એટલે માહાદેવે કેરી આપી,
જ વધશે ધર સુત; આ ફળ આપું ખાઈ જજેકે, તુજને થાશે પુત્ર.
॥ ૨૮ ॥ તે ફળ લઈ જરા રાણી ચાલી, મનમાં આનંદ પામી; તેવે
સમે જરા રાક્ષણી, શોકને મળી સામી ॥ ૨૯ ॥ તેણે હાથમાં
કેરી દીઠી, રાણીને રોકી રાખી; પુછ્યું કે ક્યાંથી કેરી લાવી, એટલે
રાણી બાખી ॥ ૩૦ ॥ એ બાઈ માહાદેવ પ્રસન થયા, મુજ પર ઉલટ
વ્યાપી; ભક્ષ કરેથી પુત્ર થવાનો આ કેરી મુજને આપી ॥ ૩૧ ॥
રાક્ષણી કહે આપ અડધી, આપણ બેઉ ખઈએ; બે જણને બે
દીકરા થાશે, કોઈ વંશ ન કહેવઈયે ॥ ૩૨ ॥ સણી કહે હું તો નહીં
આપુ, રાક્ષણી બોલી એમ; ઝુંટાવીને બધી જઈશ ખાઈ, ત્યારે તું ક-
રીશ કેમ ॥ ૩૩ ॥ એટલે રાણી થર થર ધ્રુજ; કેરીની ચીરાડી કીધી;
ઉભી ચીરી એક એને આપી, બીજનો પોને લીધી ॥ ૩૪ ॥ બેઉ
જણીયે ભક્ષ કીધું, સુખની ત્રી નેટ અડધો અડધ મર્મજ રહ્યો,
બે પ્રેમદાને પેટ ॥ ૩૫ ॥ રાણી કરતા રાક્ષણીયે તો, ફળ ભક્ષ
પેહેલું કરીયું; તેથી પેહેલું રાક્ષણીને અડધું અંગ અવતરીયું,

॥ ૩૬ ॥ માથુ અડધું નાક અડધું એક ચક્ષુ એક કર્ણ; એક પાસુ
 ને ભુજ એક છે, એક જંગા એક ચર્ણ ॥ ૩૭ ॥ તે બેઠ રાક્ષસી ક-
 જ કળી ઉઠી, અડધો કુંવર લીધો; ડેરામાં જઈ શીવના ઉપર, પુત્ર-
 ને મુકી દીધો ॥ ૩૮ ॥ લેરે રડયા ખહાદેવડા તું, અડધો તારો તન;
 નીચ જતી તે નીચું બોલી; ગઈ આપને ભોવન ॥ ૩૯ ॥ એવામાં અ-
 વતરું રાણીને, પુત્રનું અડધું અંગ; તે બેઠને એ રડવા લાગી, ભા-
 ગી ગયો ઉમંગ ॥ ૪૦ ॥ આ મહારે શા કામનું છે, જે પાછુ આપી
 આવું; જે મહારેવળ આપો પુત્ર, આપે તો પાછો લાવું ॥ ૪૧ ॥ એમ
 કહિ ગઈ ડેરામાં, શીવ તણુ ધ્યાન ધરતી; ઉત્તમ જતીની દીકરી
 છે, બીજું નથી આચરતી ॥ ૪૨ ॥ ડેરામાં આવી દિકરો લાવી, ઉ-
 મંગ થયો છે ભંગ; એવે જળાધારી ઉપર દીકું, પુત્રનું અડધું અંગ
 ॥ ૪૩ ॥ તે બેઠ ચીતાળીયાં લીધાં બોળે, રડવા લાગી થઈ રાંક ઓરે
 શંભુ ભવીશ મહાર, નથી તમારો વાંક ॥ ૪૪ ॥ શોકે કેરી ચીરાવી
 ખાધી, ચીરિ ચીરી થયું અંગ; પણ કૃપા કરીને કરો આપો, પુત્ર
 મહારે ઉછંગ ॥ ૪૫ ॥ પ્રગટ થઈ બેઠવું કરિ આપો, તો સેવ્યા પરમા
 ભુ; કામ નહી કરેતો છેવટે, કાહાડીશ મહારા પ્રાણ ॥ ૪૬ ॥ એવાં
 દીનતાનાં વચન બોલી, પ્રગટીયા મહાદેવ; રાણીના ઉછંગમાંથી લી-
 ધાં ચીતાળીયાં તતખેવ ॥ ૪૭ ॥ બેગાં કરીને ભોળા શલુએ, કરતો
 ફેરવ્યો હાથ; એટલે પુત્ર સજીવન થયો બોલ્યા ઉમીયા નાથ ॥ ૪૮ ॥
 લે બાઈ તારો દીકરો તું, એ બહુ પ્રાકટ કરે, નહીં લોઢેથી નહિં લા-
 કડેથી નહી પાશાણથી ભરે. ॥ ૪૯ ॥ નહિ હાડકેથી નહિ ચામડેથી
 કાઢી રીતે નહિ મરણ, એટલે રાણી પુછવા લાગી મહાદેવને નમી
 ચરણ ॥ ૫૦ ॥ આ દીકરો શું અમર આપ્યો, ઓરે ત્રીપુરાસી, શી-
 વળ કહે સાંભળનારિ, ધ્યાનમાં લે વાત મહારી ॥ ૫૧ ॥ કાંઈ એને
 ઉભો ચીરો ચીતાળીયાં કરી નાંખો; તોપણ મડબડીને મળે ભેમાં, પા-
 ઠો થઈ જાય આપો ॥ ૫૨ ॥ પણ કાંઈ ચીરીને ચીતાળાં કરી, વચમાં
 કરે શીવ બાણ; તવ ચીતાળીયાં ભેળાં ન થાયે, નીકળી જશે પ્રાણ
 ॥ ૫૩ ॥ એમ કહીને પુત્ર આપ્યો, નારિ ગઈ નીજ ધામ, આનંદથી
 ઉછેરે એને, ધર્મ જરાસન નામ ॥ ૫૪ ॥ તે જરાસન મહોટો થયો,
 કરતો રાજાસન, ગઉ બ્રાહ્મણ પર પ્રીતિ સારી; કરે શીવ પુજન.
 ॥ ૫૫ ॥ એ રીતે બે માનો જણેલો શીવ શેવા કેરી કરે; વહાણમાં

ઉઠી નાહી ઘાઘને માહાદેવમાં સંચરે ॥ ૫૫ ॥ ચંદન પુષ્પથી પુજન કરે, ધરે સુવર્ણનું છત્ર, ધુપ દીપ નૈવેદ્ય ધરાવે, ચઢાવે બીલી પત્ર. ॥ ૫૬ ॥ સવાસોમણીની આરતી લે, શીવને સારૂ લગાડે; સોમજનો ઘંટ કાને બાંધે, શીશ ધુણાવી ઘંટ વગાડે ॥ ૫૭ ॥ એ રીતે શીવ શેવા કરીને, ઘેર પોતાને બચ; દરવાજે દરવાજે સોધાવી, વાર મંગાવે ત્યાં ચ ॥ ૫૮ ॥ તેમને આત આપી બેસાડે, કરાવે ભોજન; પછી મુખ વાસ દક્ષિણ આપે; લે સ્વસ્તી વચન ॥ ૫૯ ॥ તે પછી વિપ્રને વિદાય કરે, જમવા ધરે હુલ્લાસ; વિપ્રના આસનમાંથી અનના, પ્રથમ ભરે માંચ આસ ॥ ૬૦ ॥ તે પછી અન બીજું જમે, એવો તે ધર્મનો ધામી; પણ સીવ સાચાને વિષ્ણુ બુઢા, એ ભેદની છે ખામી ॥ ૬૧ ॥ વળણ ॥ ખામી એમાં એટલી, વેળી બગ તણે અહંકાર; વહે વલ્લભ બેઉ ગુણથી અધ્ધમનો સરદાર ॥ ૬૨ ॥

કડવું ૧૪ રાગ આશાવરીની ચાલ.

વેશમખાયે એણીપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું, સભા પરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ જરાસનમાં એટલી ખામી, બીજી નહીં લગાર; ક્ષત્રી નંદન કેદ કર્યા છે; પોતે વીસ હજાર ॥ ૨ ॥ બોંયરામાં ગોંધી મુકેલા, બેડી જડીને રડાવે, કદી કરેલું નહીં તેવાની પાસે દંધણું દળાવે ॥ ૩ ॥ એવો જરાસન ભેરાવરછે, બણે છે ભુગદધાર; કૃષ્ણ પ્રભુને નસાડેલા, યુધથી સતર વાર ॥ ૪ ॥ તેને ત્યાં તે તુછણે આવ્યા, દરવાજા લગલગ થાય; એવે જરાસન શીવ શેવા કરી, આવ્યો છે મહેલની માંચ ॥ ૫ ॥ પોતે મોકલ્યા છડીદારોને, નમ્રને દરવાજે બવો, જેટલા પ્રાણાય મળે તેને જમવા તોડા લાવો ॥ ૬ ॥ એટલે એના શેવક ચાલ્યા, દરવાજે દરવાજે બચ; ભીમ ભમવાનને અરજીન જ્યાં છે, ત્યાં આવી પડયા પાય ॥ ૭ ॥ ચાલો માહારાજ ભોજન સારૂ તોડે છે રાજન; એટલે તેની પુઠે ચાલ્યા, બે બ્રાત ભુજીવત ॥ ૮ ॥ વિપ્રને વેશે મોહોલમાં ગયા, પાય પડયો જરાસન; પધારો કહી માન્ય દાધું, બેસવા દીધાં આસન ॥ ૯ ॥ સ્વચ્છ પણે થાગ ભરીને લાવ્યો, સામગ્રી માંહી અનુપ; આગળ વ્રતના દીપક મુક્યાં, અસુર બત્તીના ધુપ ॥ ૧૦ ॥ પછી જમના આજ્ઞા દીધી, પોતે જરાસન; નિચું ધાકીને ત્રધણે જણાયે, કરી લીધું ભોજન.

॥ ૧૧ ॥ હાથ ઘોઘને મુખ પખાળ્યાં, એટલે મુખચાસ દીધા, બ્રાહ્મણ
 ની રીતી પ્રમાણે, અળગે હાથે લીધાં ॥ ૧૨ ॥ પછી જરાસન દક્ષ-
 ણા સાંચો, મહારાજે દાન દ્યો; તમારા અધીકાર પ્રમાણે સવસ્તી
 વચન કહેાને ॥ ૧૩ ॥ તમણે જણાયે વિચાર કીધો, આપે તેનો કદી
 લઈયે; પણ ક્ષત્રીની જતી થઈને, સવસતી વચન કેમ કહીયે ॥ ૧૪ ॥
 ભ્રમ વીના સવસતિ વેણ બોલે, તે નકનો અધીકારી; સુદગ સુઠીત
 નિષ્કુળ થાયે, વિવેક વાત વિચારી ॥ ૧૫ ॥ એમ જાણી કાંઈ શબ્દ
 ન બોલ્યા, બે ભાઈને દીનાનાથ; નીચું બેઠને બેશી રહ્યા છે, ઉંચા
 કરી રહ્યા હાથ ॥ ૧૬ ॥ બીજી વેળા જરાસન બોલ્યો, કે વારનો મ-
 ર મથી; હાથ ધર્યાં પણ સ્વસ્તી વચન, કોહો કેમ કહેતા નથી ॥ ૧૭ ॥
 તો પણ કોઈ કાંઈ ન બોલ્યા, સ્વસ્તી કહેવાય કેમ; એટલે માત્રેક મ-
 ગજ દેશનો, તેને પડયો બહુ વેમ ॥ ૧૮ ॥ કે વારના સ્વસ્તી નથી ક-
 હેતા, છે કપટી જન કાય; વિપ્રને કહેતાં વાર ન લાગે, માટે આ બ્રા-
 હ્મણ નહોય ॥ ૧૯ ॥ એમ જાણીને ખડગ લીધું, મહારાજ દક્ષણા દ્યોને
 શા સાંઈ તમે બોલતા નથી, સ્વસ્તી વચન કહેાને ॥ ૨૦ ॥ તોયે પણ
 કોઈ નવ બોલ્યા, તમે છો કોણે જાત; એમ જરાસન પુછવા લાગ્યો,
 રાચી કહી દો વાત ॥ ૨૧ ॥ તો પણ ઉતર જરા ન દીધો, પ્રગટી
 રાયને રીસ; બોલો નહી તો ખડગ વતી, છેડું તમારાં શીશ ॥ ૨૨ ॥
 એટલે આકુળ વ્યાકુળ થઈને, બોલી ઉઠ્યો ભેમ; ચોર જરાસન આ-
 વડા બધા, અકળાઓ છે કેમ ॥ ૨૩ ॥ ક્ષત્રી કેરા નંદન અમે, ઇંદ્રપ-
 સ્ત છે ગામ; કુન્તાજનો દીકરો હું, લીમસેન મહાર્ નામ ॥ ૨૪ ॥
 તવ જરાસન હસીને બોલ્યો. ધન્ય સતીના તન, જો બ્રાહ્મણ પ્રતિપા-
 ન તમે છો, મુને કર્યો પાવન ॥ ૨૫ ॥ વણ તેડ્યા મુજ ઘેર પધાર્યા,
 ઉચ્ચ દીવસ મહારો હોય, તમારી જોડે જમણે હાથે, બેઠું છે તે કોણ
 ॥ ૨૬ ॥ લીમસેન બોલ્યો સાંભળ રાજ, સત્ય વદુછું વાત, મચ્છા-
 વેધન કરનારો એ, અરજીન મારો બ્રાત ॥ ૨૭ ॥ જરાસન કહે ભલે
 પધાર્યા, જેના ગુરૂ દ્રોણ; તમારી જોડે ડાબે હાથે બેઠું છે તે કોણ
 ॥ ૨૮ ॥ એટલે પ્રભુએ પગ દાખ્યો સાન કરી શ્રી શામ; જરાસન
 પુછે પણ તમે, ન દેશો મહાર્ નામ ॥ ૨૯ ॥ તો પણ લીમશેન બો-
 લી ઉઠ્યો, અરજીનના એ સાળા; દેવકીના દીકરા એ, કૃષ્ણજી દા-
 રીકાં વાળા ॥ ૩૦ ॥ એડું વચન સાંજળીને કોધમાં બોલ્યા એમ;
 એ ભરવાડો એ પેંડારો, મુજ ઘેર આવ્યો કેમ ॥ ૩૧ ॥ ઘર બધું

અલડાવી માયું, માય તણે ગોવાળે; ભીમ કહે જરા બોલ વીચારી
 રહે કાંઈ ઢંગ ઢાળે ॥ ૩૨ ॥ અમારી સાથે આવ્યા છે માટે, તુજથીનવ
 બોલાય; જરાસન કહે ઠીક ત્યારે તો, હવે કેમ કહેવાય ॥ ૩૩ ॥ વાડભીમ
 શેન લલે પધાર્યા, કેમ આવ્યા મુજ ઘેર, ભીમ કહે ભાઈ તુજને હણવો
 મારવા આવ્યા ઠેર ॥ ૩૪ ॥ કેડી લોકોને તે નવ છોડ્યા, નેથી તુજને તો
 માફ; હું પણ હઠીલો તારા જેવો, બોલ્યો જરાસન સાફ ॥ ૩૫ ॥ કહે કેવી
 રીતે મારવો છે, વારતા કરજો શુદ્ધ; ભીમ કહે ક્ષત્રીની રીતે હણવો
 કરીને યુદ્ધ ॥ ૩૬ ॥ જરાસન કહે બહુ સાફ, ક્ષત્રી તણે એજ ધારો,
 તમારા ત્રણમાં મારી સાથે, છે કોણ કોણ યુદ્ધ કરનારો ॥ ૩૭ ॥ ભીમ કહે
 તારી નજરમાં, આવે તેને લે માગી; બોલ્યો જરાસન અરબુનજી
 તો, સુવાળા શુભ સલાગી ॥ ૩૮ ॥ હરી ફરી બાણ વીધા બણે,
 ખીન્નુ તીન્નુ નહીં જોર; ભીમ કહે એ ગમે નહીં તો, આ રહ્યા નંદ
 કીશોર ॥ ૩૯ ॥ કહે જરાસન અલડાઉ હું તો, લાન્છન વાળો નકા-
 રો; તે કરતાં કદી યુદ્ધ કરૂં પણ; જો રહેતું હોય મન માની; રાય કહે
 આવો છો નજરમાં, ભીમ તમે બે આની ॥ ૪૦ ॥ ભીમ કહે તું એ-
 ડધી આની, મહારી નજરમાં આવે; જરાસન કહે મસ્કરી નથી, બો-
 લો તમે જોમ ફાવે ॥ ૪૧ ॥ પણ એક વચન મહારૂં માનો, મુજ ઘેર
 ખોરાક ખાવો; બરોબર એક માસ રહીને, ઘણા જોરાવર થાવો.
 ॥ ૪૨ ॥ ભીમે બણ્યું કે ભાગ્ય લગીયું, ખાધાની થઈ પેર; જરાસન
 કહે એકલા તમે, મહીનો રહો મુજ ઘેર ॥ ૪૩ ॥ તમારા ભાઈને
 ઘેર રાખુ પણ સાથે દેવકી તન; માટે ખાગમાં મુકામ આપુ; નહીં
 મારે બોવન ॥ ૪૪ ॥ ભીમે કહ્યું કમ્બુલ માહારે, બોલ્યો જરાસન
 સાર; શાયુ કહેજો સરમાશો નહીં, કેટલો તમારે આર ॥ ૪૫ ॥ ભીમ
 કહે હું નહીં સરમાડું; મસકરી કરશો માં કોઈએ; ખોરાકીનો લાકુ
 એક વેળા, ૬ કે સોમણ બેઠએ ॥ ૪૬ ॥ બે વેળાએ બસે મણ ખાવા
 હું પીડું પસીસ મણ દુધ; પછી જરાસન જોજો ઝપાટો, કરૂં તું શા-
 થે યુદ્ધ ॥ ૪૭ ॥ જરાસન કહે ખાવો ખોરાકી, હમત મનમાં ધારો;
 શો મલ તમને સોંપી મુકુ, તેનાથી કસંરત કરો ॥ ૪૮ ॥ એકજ માસ
 માં ત્યાર થાશે, તે પછી યુધ કરીયે; કોણ જીતે છે કોણ હારે છે, કાં
 મારીયે કાં મરીયે ॥ ૪૯ ॥ એમ કહીને ભીમને રાખ્યો, નરને કહ્યું
 ઊભા થારો, ઓર છડીદાર આપણા ખાગમાં, આમને તેડી જવો,

॥ ૫૧ ॥ સો શેવક સેવામાં રહેજે, શેવા કરજે શુદ્ધ જે બેઠએ તે
લાવી દેજે, જળ માગતામાં દુધ ॥ ૫૨ ॥ એ રીતે વિવેક જતાવી,
બેઠિને ક્રીધા વીદાય; મેહેલમાંથી નીકળી નર બોલ્યો, ચોરે જાહવસ-
ય ॥ ૫૩ ॥ ભીમસેન તો ભોળવાઇને બેઠો, થાશે કાળો કહેર; જરા-
સન કાંઈ કપટ કરી, ખોરાકમાં દે જેર ॥ ૫૪ ॥ કૃષ્ણજી કહે અરજુન-
જી સુણો, રવો પશ્ચિમમાં ફરે; પાણી જરાસન કોઈ કાળે, કપટ એ
કું ન કરે ॥ ૫૫ ॥ એતો મ્હારો શત્રુ છે પણ, હું એની સાખ ધાલું;
તવ અરજુનને વિસવાસ આવ્યો, હવે બોલું તે કાલું ॥ ૫૬ ॥ એમ
ધારીને બેઠે જણ આલ્યા, જઈ બાગમાં ઉતરીયા; સો સેવક સેવામાં
રહ્યા, શીધાં સામાન ભરીયા ॥ ૫૭ ॥ અરજુન જઈને રથ લઈ આ-
વ્યા, લાવ્યા ચાર તોખાર, બાગમાં રહ્યા છે સુખ રૂપે અરજુનને મોરા-
ર ॥ ૫૮ ॥ ભીમને માટે જરાસને, સોઈ કરાવી સાર; ચાર ચાર દનની
કરાવી મુકે, ખોરાકી તઈયાર ॥ ૫૯ ॥ અખાડે એક એક એને સોંપ્યો,
સો મક્ક કસરત કરવા; કસરત કરીને દુધ પીએ; શરીરને શકતી ભ-
રવા ॥ ૬૦ ॥ ખાચ ખોરાકી ન રહે બાકી, કઉવત કાયામાં આવે
પંદર દીવસ ભોજન કીધું યુદ્ધની ઉલટ લાવે ॥ ૬૧ ॥ વલય ॥ યુદ્ધ-
ની ઉલટ ઉરમાં થઈ, ગયો જરાસન પાસ; મોઢા મોઢ યુદ્ધ માગીયું
કહે છે વલ્લભ વ્યાસ.

કડવું ૧૫ રાગ ભેરવની છાયાનો ઢોલરો.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુ-
જને સંભળાવું, સભા પરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ ભીમ કહે કે યુધ આ-
પો ચોરે જરાસન; હવે બહુ બળ મુજમાં આવ્યું લડવાનું છે મન.
॥ ૨ ॥ બોલ્યો જરાસન સાન્તી રાખો; પંદર દીવસ આવો; હજી આઠ
આની છો નજરમાં, શોળ આની તમે થાવો ॥ ૩ ॥ એમ કહી સ-
મજવીને રાખ્યો, બીજ થયા દસ દન; ભીમે જઈને યુધ માગ્યું
હા કહ્યું જરાસન ॥ ૪ ॥ કાલ આપણુ યુધ કરીશું, ભીમને ભ-
રોસો આવ્યો; નમ્રની બારણે જરાસને; અખાડે એક કરાવ્યો ॥ ૫ ॥
ચાળીને ઝીણી રેત નંખાવી, રૂપે મેખાનને વાગે, ડોરો પીટાવ્યો
ગામ માંહી, સહુનો સદેહ ભાગે ॥ ૬ ॥ કેવરાવ્યું કાલે આવજો બે-
વા, દરવાજાની બહાર, ભીમને જરાસન લો છે, સુરાના સરદાર,

॥ ૭ ॥ ભોંયરા વિશે કેદી લોકે જણ્યા સમાચાર, વુને કહ્યું જરાસ-
 ન મરજે ઓરે જુગદાધાર ॥ ૮ ॥ સહીદેવ મુત છે જરાસનનો,
 ભકત પ્રભુનો આપ; તેણે કહ્યું પુન્ય માફ આવજો, મરજે મારો
 આપ ॥ ૯ ॥ વિશ સહજને કેદ કર્યા છે, તે દુખે એમ ધારે સરવ લો-
 કે વીચાર કીધો, જોવા જલ્લ સવારે ॥ ૧૦ ॥ એમ કરતાં રાત્રી વીતી
 એવે વહાણું વહાય; ભીમ ભાઈને મળવા ગયો, પોતે આગની માંચ.
 ॥ ૧૧ ॥ અરજીને ને હરજીને મળીયો, કહ્યું મુણે મહારાજ; યુદ્ધ
 અમે કરવાના છઈયે, જોવા આવજો આજ ॥ ૧૨ ॥ ગામની બારણે
 છે અખાડો, એમ કહી સ્થળ ગયો; જરાસન એની વાટ જુએ છે,
 તેને ભેગો થયો. ॥ ૧૩ ॥ એવામાં લોક નમ્ર કેરું, જોવા મયું અપાર;
 કોઈ ટેકરે ને કોઈ ઝાડે, જોવા ચઢ્યું તે વાર ॥ ૧૪ ॥ કે જન બેઠા કે
 જન ઉભા, સહીદેવ કુંવર જોહ; અસ્વે બેસી આવીને ઊભો, યુદ્ધજ
 જોવા તેહ ॥ ૧૫ ॥ રથ જોડીને નર નારાયણ, જોવા કર્યા મનસુખા; અ
 ખાડા પાસે પીપળા નાંચે રથ સહિત બે ઉભા ॥ ૧૬ ॥ એવામાં તો
 નમ્ર મંથે, થયો જરાસન સ્વચ્છ; જંગાથી તે કટી સુધી, ભીડાવી
 દીધો કચ્છ ॥ ૧૭ ॥ એટલે ભીમે પણ કચ્છ ભીડયો, કટી
 કસીને બાંધે; ગદા દશ હજાર મણની, લીધી વ્રકોદર બાંધે ॥ ૧૮ ॥
 જરાસને સવા સો મણની, લીધી ગદા તે વાર; બેઉ જણા આં-
 ગળીયે વળગ્યા, તરત નીકળ્યા બહાર ॥ ૧૯ ॥ ચાતા તાતા છે મ-
 દ માતા, દેખાતા પેહેલવાન; ડોલતા ડોલતા બચ જોડે, દીસે હસ્તી
 સમાન ॥ ૨૦ ॥ અખાડે આવ્યા ઉલટ લાવ્યા, અતી ઉમંગે ભરિ-
 યા; ગદાઓ કીનારે મુકી, બેઉ મહી ઉતરીયા ॥ ૨૧ ॥ છાના માના
 લોક વાતો કરતા, બે બળીયા યુદ્ધ કરશે; તેમાંથી કીયો જીવશે ને,
 કીયો ચાંધ્યો મરશે ॥ ૨૨ ॥ કંઈક કહે જરાસન જબરો, કંઈક કહે કે
 ભીમ; કંઈક કહે ધારણા મીથ્યા, ઇશ્વરનો સત્ય નીચમ ॥ ૨૩ ॥ કંઈક
 કહે જરાસન મધ્ધર, ભીમશેન જણે મચ્છ; કંઈક કહે જરાસન પાડો,
 ભીમશેન જણે વચ્છ ॥ ૨૪ ॥ કંઈક કહે ભીમસીંગ સરિખો, જરાસન
 શીઆળ; સાંઝી સરિખો ભીમ દીશે છે, તળાવ બેનો આળ ॥ ૨૫ ॥
 જે જેને જેવી ફાવે તેવી, વાત કરે છે લોક; અરજીને ટગટગ જોઈ ર-
 હયો છે, જુએ પુણ્ય શ્લોક ॥ ૨૬ ॥ એવામાં જરાસન બોલ્યો, સાં-
 ભળો કુન્તી તન; કેવી રીતનું યુધ કરવું, કેવું તમારું મન ॥ ૨૬ ॥
 કોઠોતો ધનુશ બાણ લઈયે, કરીયે તે સંગ્રામ; ભીમ કહે યુધ બાણ

તણું તે જૈરીયોનું કામ ॥૨૮॥ પોતાને યુધ આવડે નહી, તેથી
બોલ્યો એમ, જરાસન કહે ગદા લઇયે, કહો તો કુસ્તાઇનો પ્રેમ ॥૨૯॥
ભીમ કહે બધુએ જવાદો. ઉઠો ઉલટ ધરીયે; સામા થઇને પેહેલ વહે-
લી; આવો કુસ્તાઈ કરીએ ॥૩૦॥ એમ કહીને બે જણ ઉઠ્યા, શો-
ભીતા નર સુખા, ઉત્તર દક્ષીણ સામા સામી, ખંભ ઠોકીને ઉભા ॥૩૧॥
વળણુ. ઉભા બેઉ ખંભ ઠોકીને, સાંભળ તું રાય. વ્યાસ વલ્લભ
મુખ ઓચરે, યુદ્ધ તણો મહીમાય ॥

કડવું ૧૬ રાગ ચૌપાઈનો.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સુણુ પરીક્ષત કેરા તન; બેઉ બળીયા
અખાડામાં ઉભા, ક્યાં મલ કુસ્તી મન સુખા ॥૧॥ બેઉને યુધ ક-
રવું આરંભ, સામા ઠોકે છે ખંભ, કેવા શોભે બે જણના જો-
ડા, જણે ગડ લંકાના તોડા ॥૨॥ બેઉ બળીયા સુરાના સાથી, જણે
ધંદ્રના ધરના હાથી; જેવા વગડાના કેશરી વાધ, જણે પાતાળના
કાળા નાગ ॥૩॥ રાતા તાતા છે મદના ભરેલા જણે આખલા ચોમા-
સું ચરેલા; થઇ ગયાં છે રાતા લોચન કેશધી છે ભીમને જરાસન
॥૪॥ એક એક પર ખુનસે કરતા, દાવ જોઇ જોઇ ડગલાં ભરતા;
પછી મેઘ ગરજનાએ ગાજ્યા, દોટ મુકી લથા બથી બહાજ્યા ॥૫॥
આંટી ધુટીથી ખેલતા દાવ, બેઉને જીતવા પર ભાવ; નાંખે કારમી
ચીસે ચીસ, લડાવે ખભા શીશે શીશ ॥૬॥ મારે ગડદાને હાડકાં
ભાગે, ખરોખર શત્રુ થઇ લાગે; બેઉને પરસેવા ઉતરે દીલે, ભીમ
ગડદા વજ્રજર પાસે ઝીલે ॥૭॥ ભીમ મારે તેમાં નહી જીલ, જ-
રાસનને મન અડધું પુલ; લડતાં ચેતી ગયો જરાસન, અડધો વજ્રછે
કુન્તીનો તન ॥૮॥ તેથી દગલ બાજુ દાવ ધારે, ભીમને જમણે અં-
ગ મારે; લડતાં ભીમે ઝાલ્યો ચરણ તેતો જરાસને ઢાળ્યો ધરણ ॥૯॥
ભીમ પડ્યો ચતોપાટ હેઠો, તેની રૂઢિયે જરાસન બેઠો, ઉપર બેસી
અતી કોધ ધારે, મ્હોંમાં રેણુ ભરીને મારે ॥૧૦॥ જોરે ભીમશેન ખ-
વરાવ્યા લાડુ, તારી ખાધેલી ખોરાકે કાડુ; એમ કહી ગળે દીધો નક્ષ,
ભીમનાં ઉચાં ચઢીયાં ચક્ષ ॥૧૧॥ એની ખેંચાઇ નસોને નાડી, સુ-
તો ચતોપાટ મોઢું પાડી; તવ પ્રભુએ જણ્યું શું કરવું, ભામ મરે તો
પડશે મરવું ॥૧૨॥

રાગ ઝડપનો દોહરો.

પ્રભુએ મનમાં વીચાર્યું, વેણ શેદેવનું નડશે, રખે ને જો ભીમ
મરે તો, મહારે મરવું પડશે ॥ ૧૩ ॥ એવું જાણી પુરૂષ પુરાણી, પ્રભુ
કેમ જાય ચુકી; ભગવાને ભીમશેનને અંગે, બળની કળા મુકી ॥૧૪॥
તવ ભીમસેનને સામરથ આવ્યું, મારો મારો મુખ લાખ્યો; પગની
આંટી દેઈ જરાસનને, ગમને ઉછાળી નાંખ્યો ॥ ૧૫ ॥ ઉછાળીને ભી-
મ ઉઠ્યો જાણ્યો જરાસન મોડો; ગદા ત્યાંની ત્યાં રેવા દેઈને, જીવ લે-
ઈને નાઠો ॥ ૧૬ ॥ તવ પ્રભુએ એમ વીચાર્યું, ભીમની ભાગી હામ;
સમજાવીને પાછો લાવું, રથથી ઉતર્યા શામ ॥ ૧૮ ॥ ભીમની પુઠે
ભગવાન નાઠા; દોડતા વવા વાણ, એ ભીમ ઉભા રહો નહિ તો, ધ-
રમરાયની આણ ॥ ૧૮ ॥ શ્વાસ ભર્યો ભીમ ઉભો રહ્યો, શું કહો-
છો મહારાજ; પ્રભુ કહે બધું કામ કરેલું; વ્યર્થ કરો છો આજ ॥ ૧૯ ॥
જગતમાં હાર્યા કહેવાશે, થાશે જરાસન મજા ॥ ૨૦ ॥ તમ વડે તાત
સ્વર્ગ પામે, તમે વડ છે યજ્ઞ ॥ ૨૧ ॥ ભીમ કહે યજ્ઞ નથી કરવો,
જુઓ જરા મુજ સામુ; પીતાજીને સ્વર્ગ મોકલતા, પેહેલો હું સ્વર્ગ
જ પામું ॥ ૨૧ ॥ શરીરના હાડે હાડ મારા, થઈ ગયાં ચકચુર; માટે
માહારે વઢવું નથી, હાર્યો હું ભરપુર ॥ ૨૨ ॥ કહે આમ શું
ખોલોછો, નામને લાન્છન હોય; તમ વીન જરાસનને તો, જીતનાર
નથી કોય ॥ ૨૩ ॥ એમ કહીને હાથ ફેરવીયો, અંગ ઉપર તે વાર;
એ દુખાવો નીવારણ થયો, પીડા રહી ન લગાર ॥ ૨૪ ॥ તવ
ભીમે કહ્યું એ માહારાજ, દુખ મટી ગયું, કહે પ્રભુ દુખ તમને
ન દાખે, મીઠ્યા ધારો છો બહેમ ॥ ૨૫ ॥ ભીમ કહે કોહોતો જવું વ-
ઢવા, બોલ્યા સુંદર શામ; ઓરે ઋકોદર ગયા વીના; કેમ થશે બધું
કામ ॥ ૨૬ ॥ એમ કહીને એને ચડાવ્યો, તેડી લાવ્યા ઘનશામ; ઉ-
છળેલો અખાડામાં પડ્યો છે, જરાસન તે કામ ॥ ૨૭ ॥ ત્યાં બન્ને
જણ ચાલી આવ્યા, રથ બેઠા મોરારી; અખાડામાં ભીમશેન આ-
વ્યો, બળવંતો ખુખારી ॥ ૨૮ ॥ જરાસન તવ જીવ બોલ્યો, ના-
શી ગયો શું કામ; ક્ષત્રાણીનું દુધ લખવ્યું લજવ્યું ખાપનું નામ
॥ ૨૯ ॥ ભીમ કહે કે વણ વીચાર્યું, શું લાખ્યો આચરવા, નહોતા-
નાઠાને ગયાતા, લધુ શંકા કરવા ॥ ૩૦ ॥ તવ જરાસન એમ બો-
લ્યો, થઈ જા તું તૈયાર; ભીમ કહે મલકુસ્તાઈ તુને, આવડે નહી લે-
ગાર ॥ ૩૧ ॥ માટે કુસ્તાઈ નથી કરવી, પુરણ દાખીયે અદા; તું

લે તારી.હું કહિ મ્હારી; લડાવીયે બેડિ મદા ॥ ૨૨ ॥ વળણુ ॥ ગદા
યુદ્ધ આરંભીયે, જુએ સંઘળે સાથ; વક્ષમ વડે જરાસને, ગદા લીધી
તવ હાથ ॥ ૩૩ ॥

કડવું ૧૭ રાગ બીલાવરી હોહરો.

વંશમખાયે એણીપેરે બોલ્યા સુણ જનમેજે રાય, વીસ્તારી
તુજને સંભળાણું; સલા પરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ જરાસને ગદા લી-
ધી, સવા સો મણુ ભાર, પ્રકોદરે લીધી પોતાની, બોજ મણુ દસ
હજાર ॥ ૨ ॥ પણ ભીમ પાશે મંત્ર નથી, એટલી ભુલછે સાર;
જે મંત્ર હોય તો સ્વર્ગ મૃત્યુ, સૌ કરે એકાકાર ॥ ૩ ॥ પણ પ્રભુએ રા-
ખી છે ખામી; જણી જોઈને તેહ; જરાસન કને મંત્ર ગદાને, તેથી બ
ળવંત એહ ॥ ૪ ॥ મંત્ર લણી મણુની મારે તો, સો મણુનો બોજ
વાગે, તેણે લીધી સેવાસોમણુની, વજ્રર વસ્તુ પણ બાધે ॥ ૫ ॥ એ
રીતે બેડિજણુ બળીયા, કોપ્યા અપરંપાર, દોટ મુકીને ચોટ કરીને,
દેવા માંડ્યો માર ॥ ૬ ॥ મંત્ર લણીને મારે જરાસન, પ્રકોદર બહુ
ત્રાસે; શરીર બચાવવાને ગદા, ઝીલે વજ્રર પાસે ॥ ૭ ॥ ભીમ ઉ-
પાડીને ગદા મારે. જરાસનને દીલે; પણ કળ વારે ગદા ઉપર. આ-
વતી ગદા ઝીલે ॥ ૮ ॥ ડાહ્ય પાસુ વજ્રરનું છે પ્રકોદરનું જેહ;
જરાસન સંમજી ગયો છે, મારે મુકી દે તેહ ॥ ૯ ॥ ભીમને જમણે
લમણે મારે, દારણુ દઈવત દાખે; ડાહ્ય પાસુ ને પગનો નળો, ગદાથી
ભાગી નાખે ॥ ૧૦ ॥ ત્રાહ્ય ત્રાહ્ય ત્યાં ભીમ કરે છે, ભાગી મયું શરી-
ર; જમણુ લમણું પુટી મયું, ધણું વહું રૂધીર ॥ ૧૧ ॥ વસ્તરને વાધા
રૂધીર વરણા, થયા છે રાતા ચોળ; ભીમે જણ્યું મરણુ આવ્યું, વ-
ળી જવાનો રોળ ॥ ૧૨ ॥ એવામાં તો જરાસને, રીસ ધણેરી ધારી;
ભામના જમણા પોંચ્યા ઉપર, ગદા બળમાં મારી ॥ ૧૩ ॥ એટલે
આંગળાં થઈ મયાં પોહોળાં, માર પડ્યો મહા મોહો, કર તરછોડતો
સુત સતીનો, જીવ લેઈને નાહો ॥ ૧૪ ॥ તવ પ્રભુ રથથી ઉતરીયા,
કરતા દોડા દોડ, ભીમની પુટે પોકાર કરતા, દોડ્યા શ્રી રણછોડ.
॥ ૧૫ ॥ ભીમ ઉભારો, ભીમ ઉભારો, સાંભળો મારી વાણુ; સાંભળ્યા
વીના જો જવો તો. કુન્તા માની આણુ ॥ ૧૬ ॥ ભીમ કહે હું નહી
રહુ ઉભો, સોગનની દાઝ ધરું, શું મને મરાવી નાંખવો છે, આવો

તમનેજ મારૂ ॥ ૧૭ ॥ એમ કહી પ્રકોદર ઉભો, આધા આવો આપ,
 કષ્ટ કહે મને કાંઈ કરો તો, બ્રહ્મ હત્યાનું પાપ ॥ ૧૮ ॥ એમ
 કહીને પાસે આવ્યા, પોતે શામ શરીર; ભીમને અંગે ભુજ ફેરવી
 થો, ઉડી ગયું રૂધીર ॥ ૧૯ ॥ હાડ ન દુખે ધાવ ન દીસે, મટી ગયું
 સહુ દુખ; હવું તેડું શરીર થયું, હસી બોલ્યો ભીમ મુખ ॥ ૨૦ ॥
 આ માહારાજ બહુ વાગ્યું તું, નાંખ્યો તો મને કુટી; તમારો હાથ ફર્યે
 દુઃખ મયું, છે કાંક જડી ભુટી ॥ ૨૧ ॥ કષ્ટ કહે કયાં છે જડી ભુટી
 તમોને કાંઈ ન વાગે, શરીર તમારૂં એવું છે કે, વાગે પણ નવ લાગે.
 ॥ ૨૨ ॥ ભીમ કહે એવું પણ ખરૂં, ઓરે સુંદીર શામ; પ્રભુ કહે ત-
 મે ચાલો પાછા, અધુરૂં રહે છે કામ ॥ ૨૩ ॥ ભીમે કહ્યું કે ક્ષમા રા-
 ખો, હવે ન હાડ ભગાડું; ઉપર રહીને મરાત્રી નાંખો. પછી ફરી કેમ
 આવું ॥ ૨૪ ॥ કૃષ્ણ કપે આ શું બોલો છો, શું મહારે તમ સમ વહેર
 આરંભેલો યજ્ઞ અધુરો રહેશે આપણે ધેર ॥ ૨૫ ॥ આટલી આ ફેરો
 લડવા ચાલો, કુસ્તાઈમાં જીવ પ્રોભે; તે કરતાં વડતાં હારો તો; મહારા
 સામું જોજો ॥ ૨૬ ॥ એટલે સાન બતાવીશ તમને, આ વાયુના તન;
 ભીમ કહે ત્યારે હૃદયેથીજ કહી દો, ઓરે ભુગજીવન ॥ ૨૭ ॥ પ્રભુ કહે
 શી રીતે કહીદો, જે વેળા જે દાવ આવે; તેવો તમને હૃદય બતાવી,
 હૃદય છેવટે લાવે ॥ ૨૮ ॥ ભીમ કહે વાર મહારાજ, લડાવવે લડીશ;
 સામું જોયે સાન નહીં કરોતો, તમને બહાજ પડીશ ॥ ૨૯ ॥ કૃષ્ણ પ્ર-
 ભુ કહે કણુલ મહારે, ચાલો કુન્તી તન; એમ કહીને તેડી લાવ્યા,
 પોતે ભુગજીવન ॥ ૩૦ ॥ આપે જમને રથમાં બેસા, જરાસન કરોધ લ-
 રીયો; એવામાં સુત આવ્યો એખાડે ઉતરીયો ॥ ૩૧ ॥ બણ્યું
 જરાસને મન વીશે, કાળીયો લાવ્યો તેડી; એક વાર પ્રકોદરને મારી
 કષ્ટને નાખું ફેડી ॥ ૩૨ ॥ પછી ગરજના કરીને બોલ્યો, ધીકકાર કુ-
 ન્તીના તન; બીજી વારતો નાશી ગયો, એ મહોટું લાનછન ॥ ૩૩ ॥ ભી-
 મ કહે હું નહોતો નાઠો, જઈ આવ્યો દોટ કાહાડી, વનમાં જડી ભુટી
 મુંગી આવ્યો, જો દુઃખ નાંખ્યું મટાડી ॥ ૩૪ ॥ તેવ જરાસનને સંત્ય
 લાસ્યું, આ વેળા બવા ન દેડું; બવા દેડું તો જડી મુંગી આવે,
 માટે આંહી જીવ લેડું ॥ ૩૫ ॥ ભીમ કહે જીવ જવાનો તારો, નીસ્યે
 બણજે મનને; જે કહેડું હોય તે તું કહી લે, આ ઉભો તુજ તનને
 ॥ ૩૬ ॥ આવ્યો તારો છેવટે છેડો, મરવાનો એક પળમાં; મદા આ-
 પછી આધી, મુઠી કુસ્તાઈ કરી બળમાં ॥ ૩૭ ॥ એટલે મુઠી દીપી

મદાથો, સાંભળને તું રાય; કુસ્તાઈ કરવા તતખર થયા, તેના કહું મ-
હીમાય ॥ ૩૮ ॥ વળણુ ॥ મહીમા કહું એ યુદ્ધનો, સુણજે શ્રોતાજન,
વ્યાસ વલ્લભ વાણી વદે, કેપ્યા ભુગણવન ॥ ૩૯ ॥

કડવું ૧૮ રાગ સાખીની ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા; સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજ-
ને સંભળાવું, સભા પરવ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ બેઉ જણાએ મદાથો મુકી
ઉભા કુસ્તાઈ કરવા; બોંયરા વીશે બંધીજનો, લાગ્યા હરી ધ્યાન
ધરવા ॥ ૨ ॥ ઓરે પ્રભુ ભીમને બળ દેજે; દયા અમારી ધરજે;
સર્વ તણુ પુન્ય આવજે આડે, દુષ્ટ જરાસન મરજે ॥ ૩ ॥ સહીદેવ
મનમાં સમરણ કરતો, મરજે મારો તાત, બીચારા બંધનથી છુટે,
ક્ષત્રી અમારી જાત ॥ ૪ ॥ એવામાં ભીમને જરાસન, મેઘનાદે ગડગ-
ડીયા, સામા સામી દોટ મુકી, લથબથ બહાણ પડીયા ॥ ૫ ॥ ખભે
ખંભ લડાવે ચડાવે, એક એકને શીશ; ઢીચણુ મારે દયા ન ધારે, નાં-
ખે કારમી ચીસ ॥ ૬ ॥ મહોતની ધાંટી ભીડાવે આંટી, ઉંચા ને ની-
ચા થાય; પગ પાહાનીથી પૃથ્વી વીશે ખાડા પડી જાય ॥ ૭ ॥ નીચે
પડે ઉપર ચડે, ગડબડતા બેઉ જાય; બહાજે ગાળે જરા ન લાજે,
વણુટી ઉભા થાય ॥ ૮ ॥ એક એકના કાન ઝાલે, આંટી દેઈ
ગ્રહે કેશ; હાથ હાથ જીભ્યા બહાર નીકળે, દાખવે ધણો દવેશ
॥ ૯ ॥ જરાસને વ્રકોદરને, ધણોક દીધો માર; થયું તેટલું ભેરજ
ક્રીધું, પછી કયો વીચાર ॥ ૧૦ ॥ પ્રભુએ મુને કહયું છે છતાં
શા સાર દુખ પામું; એવું જણી ભીમે જ્યું, સામળીયાના સામું.
॥ ૧૧ ॥ તવ પ્રભુએ એમ વીચાર્યું, ગાંડીયો મુને નડશે, જો એને સાન
નહી કરું તો, મુજને વળગી પડશે ॥ ૧૨ ॥ એવું જણી પુરૂષ પુરાણી
કારજ દેવું ઈંધું; ઉચે હાથે પીંપળાનું, એકજ પાંતરે લીધું ॥ ૧૩ ॥
ભીમશેનને તો સાન કરીને, બે ભુજમાં ગ્રહા રાખ્યું, પીંપળા કેર
પાંતરે તે હેલુ ચીરી નાંખ્યું ॥ ૧૪ ॥ એટલે ભીમસેન ચેતી ગયો,
તન્ત બેઠો ધરણ; બળ કરીન જરાસનના; એણે આલ્યા ચરણ ॥ ૧૫ ॥
ઉભો થઈને ધરણ દણ્યો, દારણ દધવત દાખ્યો, જેવી રીતે વાંસડો
ચારે, તેવા ચીરી નાંખ્યો ॥ ૧૬ ॥ પુર્વ પરચીમ ચીતાળાં કેકયાં,
હરખાથો મન સાથ; અતી અહંકાર મનમાં આવ્યો, મુછે નાંખ્યો

હાથ ॥ ૧૭ ॥ કૃષ્ણ સરીખો એનાથી નાઠા, આ કોઈથી નવ હારે;
આવા બળવંતા બેઢાને, મુજ વીના કોણ મારે ॥ ૧૭ ॥ એકું બોલે
નહી મુજ તોલે, એમ કરે મનસુબો, ચીતળીયાં ગડબડતાં આવી,
ભેગાં થઈ થયો ઉભો ॥ ૧૮ ॥ જેવો હતો તેવો થયો આખો, શીવ
વરદાન સાર; રાતો તોતો થઈ વ્રકોદરને દેવા માંડ્યો માર ॥ ૨૦ ॥
બેઢાને લીમશેન વિસ્મય પામ્યો, આ કેવી વીધા લણિયો, અરેરે મી-
ઠ્યા પુલી ગયો હું, ગર્વજ મારો હણીયો ॥ ૨૧ ॥ બહુ માર પડીયો
જરાસન નડીયો, શરીર ધ્વજ્યું માર મોયું; દીનતા દેખાડી અહંકાર
મુકી, પ્રભુના સામું જ્યું ॥ ૨૨ ॥ ગોવિંદ જણ્યું ગર્વ ઉતરીયો, તે
પછી શું કામ કીધું; ખીલ વેળા પીંપળા કેરું પત્ર પ્રભુએ લીધું,
॥ ૨૩ ॥ હાથમાં રાખ્યું ચીરી નાંખ્યું, પોતે શ્રી ભગવાન; આસપાસ
ચીતાળીયાં મુકીને, ખીલ બતાવી સાન ॥ ૨૪ ॥ ચીતાળીયાં વચે મુ-
ઠી મુકી, સાન કરિ નંદલાલ; સમજાવ્યો કે શીવલીંગ બેઢાએ, વગા-
ડ્યા ગોપાળે ગાલ ॥ ૨૫ ॥ તે દેખીને લીમસેન સમજ્યો, ધારણ પ-
કડી ધીરી; ધરણ બેસી ચરણ ઝાડી, ફરીથી નાખ્યો ચીરી ॥ ૨૭ ॥
ઉત્તર દક્ષીણ નાંખ્યાં ચીતાળાં, બળવંતે તતખેવ; વચમાં ધુળની ઢ-
ગલી કીધી, બનાવ્યા મહાદેવ ॥ ૨૭ ॥ જળા ધારીનો આકાર કીધો; મે
ળવીયો ઠીક તાલ; હર હર શંભુ જે જે બોળા, કહીને વગાડે ગાલ
॥ ૨૮ ॥ એવે ચીતાળાં આવ્યા ગરબડતાં, જ્યાં વચમાં શીવ બાણ;
ત્યાંથી રોકાઈ થઈ પડ્યાં પોહોળાં, નીકળી ગયો પ્રાણ ॥ ૨૯ ॥ એટલે
જય જયકાર વરત્યો, ખુશી થયા જગદીશ; સંહીદેવે આવી ત્રણે
જણાને, તરત નમાવ્યું શીશ ॥ ૩૦ ॥ લલું કર્યું મમ પીતા માયેઈ;
દુષ્ટ હતો દુરમતી; આ ઘર ગામને દામ તમારા; મહારે બેઢાતું નથી.
॥ ૩૧ ॥ લીમ કહે સઘળું પછી કેહેજે; કાઠાડો કેદી લોક બાહાર; એ
ટલે ભોંયરામાંથી કાઠાડ્યા, તોડી બેડી તે વાર ॥ ૩૨ ॥ વીશ સહસ્ર
ક્ષત્રી નંદન, પ્રભુ પડીયા પાય; લીમે જણ્યું મહેનત મેં કીધી,
જસ કૃષ્ણ લેઈ જય ॥ ૩૩ ॥ એમ જણી કોપ કરીને બોલ્યો, પાછા
પુરો માય; મુને કોઈ કેમ ન નમ્યા, તવ બોલ્યા જદુરાય ॥ ૩૪ ॥
જવો જઈ સહુ લીમને નમો, તવ સહુ લાગ્યા પાય; લીમ કહે પુંડ-
ળથી નમ્યા, અણુ તું એ થાય ॥ ૩૫ ॥ પ્રભુ કહે તમે અવળું બો-
લો, તે મુજને નવ ગમે; પ્રથમ છડીદારને નમી, પછી રાયને નમે.
॥ ૩૬ ॥ તે રીતી પ્રમાણે નમીયા, તેનાં શું ગયા લાલ; એકું વચ-

ન સાંભળીને, થયો પ્રકોદર રાજી ॥ ૩૭ ॥ છુટેલા સહુ રાજી બો-
 લ્યા, અમ પર કાધી મેહેર; યજ્ઞમાં મેહેનત કરવા હાથી આવિયે ત-
 મારે ઘેર ॥ ૩૮ ॥ ભીમ કહે કે નારે બાપુ, ઘેર તમારે પળો; પોતાના
 કુટુંબ પરિવાર, બાળ બચ્ચાંને મળો ॥ ૩૯ ॥ અમારા પત્રો આવે
 ત્યારે, આવળે અમારે ઘેર; એમ કહીને વીદાય કીધા, સહિ ગયા આ-
 નંદ ભેરે ॥ ૪૦ ॥ સહીદેવે કહ્યું પ્રકોદરને, મીલકત સરવ તમારી;
 ભીમે સામે દસ્તાવેજ લખીયો; નહી ખંડણી અમારી ॥ ૪૧ ॥ સ્વ-
 તંત્ર પણે રાજ્ય તાર, કરજે સહીદેવ તન; પત્ર અમારો આવે ત્યારે,
 આવળે અમ ભોવન ॥ ૪૨ ॥ એમ કહીને અરજીન પ્રભુ, ભીમ થ-
 યા વીદાય; આવ્યા ઇંદ્રપ્રસ્થ વીરો, માને પડયો ભીમ પાય ॥ ૪૩ ॥
 કુન્તાજી કહે સાબાશ બેટા, તુને જોઈ થઈ મજ; પ્રોઠ પ્રાક્રમ તેંતો કી-
 ધું, હવે થવાનો યજ્ઞ ॥ ૪૪ ॥ ધર્મને કહ્યું જવો બેટા, તમે હસ્તીના
 પુર; તેડી લાવો ભીસ્મ પીતાને, બીજા ભકત વીદુર ॥ દ્રોણ કૃપા
 ચારને તેડી આવો, ચોરે મહારા તન; ગમે તેમ કરિ તેડી લાવો, રાજ
 દુરીયોધન ॥ ૪૫ ॥ ધર્મને અરજીન બેઠે જણ આહ્યા, ગયા હસ્તીના
 પુર; રાજ્ય સલામાં આવીયા ત્યાં, બેઠા ભીસ્મ વીદુર ॥ ૪૬ ॥ ત્યાં
 આવી કહ્યું સત્ય પુરૂષોને, યજ્ઞની કરી છે પેર; સર્વ પ્રાણીને તેડાવ્યા
 છે, પધારો આપણે ઘેર ॥ ૪૭ ॥ એમ કહી કહ્યું દુરીયોધનને, પધારી
 દો જસ અમને; આપણે ત્યાં આવી યજ્ઞ કરાવો, તે સહુ સોભા
 તમને ॥ ૪૮ ॥ આપણ કોઈ નથી છુટવાના ચો દુરીયોધન રાય; કદી
 કાળે ડાંગે માયુ, જળ જીવુ નહી થાય ॥ ૪૯ ॥ દુરીયોધનને છાનું માનું
 મામાને કહ્યું એમ; એ મામા આ તેડવા આવ્યા, કહો કરીશું
 કેમ ॥ ૫૦ ॥ પાન્ડવોએ યજ્ઞ માંડયો, તે હું સમજ્યો ધાટ; પોતે જસ
 લેધને આપણને, આંખા પાડવા માટ ॥ ૫૧ ॥ મામો કહે એક ખેલ
 બતાવું, તે યુકતી ઉઠાવો; ત્યાં જઈને કારભારી થઈને, પછસો પુંજ
 લુટાવો ॥ ૫૨ ॥ લુટાડો ખુટાડો ખેલ કરીને, પાછી ફળેતી થાય, ફ-
 રીથી આવા યસ લેવાના, ખેલજ લુલી જય ॥ ૫૩ ॥ છત્રપતી કહે
 સાબાશ મામા, બુદ્ધીની બલીહારી; નીસચે કરીને ધર્મની પ્રત્યે, બો-
 લીયો દુરાચારી ॥ ૫૪ ॥ આવશું અમે પધારો તમે, ન્હોતરું ચડાવ્યું
 માથે; ધર્મરાજ કહે આવળે સરવે, પુત્ર પરિવાર સાથે ॥ ૫૫ ॥ દુરી-
 યોધન કહે વારૂ વીરા, કહી કયાં વિદાય; એટલે સાન કરી કહ્યું જ-
 વો, પોતે ભીસ્મ પીતાય ॥ ૫૬ ॥ એટલે ધર્મ અરજીન બેઠે, ગયા

પાતાને ઘેર; પછી દેશે દેશ પત્રો લખવા, કીધી પુરણ પેર. ॥ ૫૭ ॥
સકળ દેશમાં પત્રો લખીયા, લખ્યો દ્વારીકા માંય; બળદેવને લખ્યું
કુટુંબ લેઈ, વહેલા આવજો હાંય ॥ ૫૮ ॥ સર્વ રૂશીના મહોથે લખી-
યા, પધારી કરો પાવન; પછી યજ્ઞનો આરંભ કીધો, પાંડવને ભોવન
॥ ૫૯ ॥ મણીત પ્રભાણે કુંડ બનાવ્યો, ભોમી કરીને પત્રીત્ર; બ્રાહ્મ-
ણના વરણ કીધા, આવીયા વિશ્વામીત્ર ॥ ૬૦ ॥ વશીષ્ઠ ભારદ્વાજ
આવ્યા, ગાંધીને ઐત્રી રૂશી; જ્ઞેષ્ઠાકીને સાન્ડીલ આવ્યા, સરવ થયા
ખુશી ॥ ૬૧ ॥ મારકંડને મેઘાવી આવ્યા, વચ્છસ રૂશી સંગ; નાશી
કેતને એકલશ્રીંગી, મુછંગને માતંગ. ॥ ૬૨ ॥ કપીલ કેદાર મરીચ્ય
આવ્યા, બાપી રૂશી બળ ધાતા; બકલાદેવને માર્કંડેય આવ્યા, શટ
મૈત્રી વિરત્રાતા ॥ ૬૩ ॥ બ્રહ્મરૂશીને ભાર્ગવ આવ્યા, માન્ધાતા પણ
ભેડે; ઇદ્રપ્રસ્તને બહુ સોભાવ્યું, પધાર્યાં લાડે કોડે. ॥ ૬૪ ॥ વળણ ॥
લાડે કોડે પધારીયા, રૂશી બ્રહ્મ કુંવાર; વલ્લભ વદે વરણવ કર્ચે કેમે
ન આવે પાર. ॥

કડવું ૧૯ રાગ ચૌપાઈનો.

બોલ્યા વેશમ પાયે વચન, સુણ પરીક્ષત કેરા તન; આવ્યા રૂશી
સહુ બ્રહ્મ વેત્તા, બધી પ્રજા દર્શન લ્હાવ લેતા. ॥ ૧ ॥ વરતી રહ્યો જ-
ય જયકાર, પછી આવ્યા ક્ષત્રી કુંવાર; આવ્યા યાદવ છપ્પન કોડ,
પ્રમુની કામની સડે ભેડ ॥ ૨ ॥ વળી પુત્ર પ્રભુના આવ્યા, માન્ય
દેઈ સરવને બોલાવ્યા; ઓપ્યા પાન્ડવે રેહેવા મુકામ, રાજ રૂશી
બદવના કામ ॥ ૩ ॥ પછી આવ્યા કૌરવ લોક, તેને બોલાવ્યા પુન્ય
સ્લોક, આદ્યું યજ્ઞ તણું ત્યાં કામ, વાગે વાણંત કામો કામ. ॥ ૪ ॥
કરે કારભાર મુંદીર શામ, વેચી આપવા માંડ્યાં કામ; બેસો પાંચ
ભાઇને ધરપતી, આવો બીરાજો છત્ર પતી ॥ ૫ ॥ તવ બેઠા સહુ જન
પાસે, એટલે બોલ્યા અત્રીનાશ; રાખી કુષ્ઠની પઢવી ઝિંચી સોંપી દુ-
રીચોધનને કુંચી ॥ ૬ ॥ યજ્ઞ પુરણ થઈ રહે જ્યારે તમે ઓરડો ઉ-
ઘડજો ત્યારે અઈ સોવણું કટકા કરીયા, એક સો મણના માંદિ ભ-
રિયા ॥ ૭ ॥ આવે વીપ્ર લેવાને દાન, તેને આપજો રાખી સમાન;
હાથ લોભાયા તેનો હુડે, હાથ રાખી દેજો નવ ખુડે ॥ ૮ ॥ જેણું ક-
હીમે કુંચી આપી, તવ હરખીન ગયો પાપી; માઆ કુંચી કનકની

લાગ્યો, હવે જોને ફોતો છુટાવ્યો ॥ ૯ ॥ એવે ધરમાં બોલ્યો ભેમ.
 પ્રભુ આમ કર્યું તમે કેમ; તમે શતરૂને કુંચી આપી, બધું છુટાવી દેશે
 પાપી ॥ ૧૦ ॥ પ્રભુ કહે તમારે શી બીક, મેં તો જે કર્યું છે તે ઠીક;
 પછી ધર્મશું લાગ્યા ઓચરવા, તમે બેસજો યજ્ઞ કરવા ॥ ૧૧ ॥ તમે
 ધરપતી બેસજો સંગ, મનમાંહી ધરીને ઉમંગ; એવી આજ્ઞા દીધી શા-
 મ, બેસો જોશી બતાવું કામ ॥ ૧૨ ॥ રાખવી દાન દક્ષણા હાથ, રહે-
 વું ધર્મરાજની સાથ, એ જે માગે તે તમારે દેવું; તેનો હીસાખ છે
 વટ લેવું ॥ ૧૩ ॥ પછી નીકુળને કહ્યું શામ, તમારે કરવું એ કામ;
 શીધા સામાન શેવક આપે. દેવરાવડું ગણીત માપે ॥ ૧૪ ॥ તેનો
 હીસાખ રાખજો તમે, પછી પુછી લેઈશું અમે; પછી અરજીનને
 કહ્યું કામ, તમે રચો સભા એક કામ ॥ ૧૫ ॥ શીખ્યા મેનામાં પા-
 શે જોહ; અજમાશ કરી દ્યો તેહ; વળી સહુને દેવો આ ઉપકાર, ન
 વ્ય આવે કહેણી લગાર ॥ ૧૬ ॥ યજ્ઞ પુરણ થઈ રહે જ્યારે, કામ
 કરવું શેદેવ તમારે; રચે અરજીનજી સભાય, તેમાં જળ થળના ખં-
 ડ થાય ॥ ૧૭ ॥ હોય જળ ત્યાં સ્થળ દેખાય, તેથી વસ્ત્ર કોઈનાં
 ભીંજાય; માટે બેસવું સભાને દ્વારે, સભા ભરાવા માંડે ત્યારે ॥ ૧૮ ॥
 પેસે સભામાં જે જે રાય, તેને અંગુઠી દોકર માંય, તેતો બાંધેલી સો-
 ત્ર ચુ તારે, સહુ પછાડતા મહી પધારે ॥ ૧૯ ॥ એવું સોંપીને બોલ્યા
 શામ, ભીમ બેસો બતાવું કામ; બોલ્યો ભીમ શુ કહો ગીરધારી,
 તમે અમ ધરના કારભારી ॥ ૨૦ ॥ ત્યારે બોલ્યા શ્રી ભુગદીશ, રે-
 હેવાદો ચઢતી હોય રીસ; ભીમ કહે બતાવો શામ, કહ્યું કૃષ્ણે ત-
 મોને બે કામ. ॥ ૨૧ ॥ આખા નગ તણી બીક હરવી, રાતે તમારે
 ચોકી કરવી; બીજું કરી શકે નહી કોઈ, દહાડે કરવી તમારે રસોઈ.
 ॥ ૨૨ ॥ ભીમ બોલીયો તેણીવાર, ઠીક કામ દીધાં મોરાર, કયોં રાતે
 પેરા ભરનારો, બનાવ્યો દીવશે ભઠીઆરો ॥ ૨૩ ॥ ઉપમાનું
 કામ દીધું, વાર તમે એ શું કામ લીધું; બોલ્યાં કુન્તાજી મુખ એમ,
 રડયા એમને કહેવાય કેમ. ॥ ૨૪ ॥ ભીમ કહે શું નવરા ફરશે,
 કરે કામ કોને પાડ કરશે; ગમે તેટલા એ છોગાળા, પણ આજ્ઞા
 નરના સાળા ॥ ૨૫ ॥ બોલ્યા પ્રભુ વધારે શું કહો છો, બતાવો કા-
 મ મને શું દોહો; ભીમ કહે માનીશું પાડ, તમે ઉપાડજો એંઠવાડ.
 ॥ ૨૬ ॥ જઈ ઉકરડે નાંખી આવો, એટલે મુજ સરખા થાવો, પ્રભુ
 કહે કબુલ છે મ્હારે, એક માફી માગું અત્યારે ॥ ૨૭ ॥ બીજી વરણ

નો નહી કાહાડું, એકલા વિપ્રોનો ઉપાડું, લીપે કહ્યું ભલે માહારા
જ, કરજો વીપ્રનું પણ કાજ ॥ ૨૮ ॥ તવ કૃષ્ણે કયું કબુલ, મ્હારે આ-
વ્યું કામ અમુલ્ય; પછી યજ્ઞ આલ્યો રૂડી રીતે, કરે કામ સોંપેલાં પ્રીતે
॥ ૨૯ ॥ વળણ ॥ પ્રીતે કામ કરે સહુ, સાંભળજે શ્રેતાય, વસ્ત્રભ વદે
શ્રદ્ધા થકી, યજ્ઞ તણું ફળ થાય ॥

કડવું ૨૦ રાગ ઘોળનો.

બોલ્યા બોલ્યા, વૈશમ પાયે વચનરે; સાંભળજે તું, પરીક્ષત રા-
યના તનરે ॥ ૧ ॥ બ્રાહ્મણોયે યજ્ઞ કર્યો છે આરંભરે; આરે પાસે, રા-
ખ્યા છે કહળી સ્થંભરે ॥ ૨ ॥ આસો પાલવ, તેરણીયા ઘેર ઘેરે
આનંદ ઓછવ, થયા કરે ઠેર ઠેરરે ॥ ૩ ॥ વાગે વાજાં, વાજીંતરે અ-
પરંમપારરે, ગુણીયલ ગીતાં ગાય છે સકળ નારરે ॥ ૪ ॥ યજ્ઞ કર-
વા, બેઠા ધરમને ધૃપતીરે; જોઈ જોઈ હરખે છે કુન્તા સતીરે ॥ ૫ ॥
કામધેનુનું, થાય છે શુભ પુરનરે, સૌ કાર્યમાં, અધીષ્ટાતા જુગલવન
રે ૨૬ ॥ બ્રાહ્મણો તો વદે છે વેદ ઉચ્ચારરે, તે વાણીનો પામર ન
પામે પારરે ॥ ૭ ॥ જ્યાં જ્યાં ઘટે, ત્યાં વેદ મંત્ર ભણાયરે; જવ તલ-
ને ધી, અગ્ની વીશે હોમાયરે ॥ ૮ ॥ સરવા ભરી, ભરીને કરતા હોમ-
રે; તે યજ્ઞની ધૃમ ચઢે છે વ્યોમરે ॥ ૯ ॥ તેને વડે શહુ દેવ ત્રપ્તી થા-
યરે, છલ્લો હોમ તે; સૌ વીપ્ર મંત્રે હોમાયરે ॥ ૧૦ ॥ હોમ કર્યોને, વર-
ત્યો જય જયકારરે, જે જે રણછોડ, બોલે શહુ નર નારરે ॥ ૧૧ ॥ યજ્ઞકરી
ઉઠ્યાં ધરમને ધૃપતિરે; જૈને નમ્યા જ્યાં પ્રથ કુન્તા શતીરે ॥ ૧૨ ॥ પુર્ણ
શભામાં; બેઠા છે લીરમ પીતાયરે; તેને જમને ધરમ પડીયા પાયરે
॥ ૧૩ ॥ બીજ બેઠા, વીદુરને દ્રાણુચારરે; તે સરવેને કીધો નમસ્કાર
રે ॥ ૧૪ ॥ સરવે જને, દીધો છે આશીરવાદરે; જય જયકાર થઈ ર-
હ્યા વાજીંત્ર નાદરે ॥ ૧૫ ॥ પછી પોતે, બોલીયાં કુન્તા માયરે; પતીગતી
પામ્યા તે શાથી જણાયરે ॥ ૧૬ ॥ એકું સુણી, બોલ્યા જુગલવનરે,
હજીતો સહિ પ્રાણી કરે ભોજનરે ॥ ૧૭ ॥ પસુ પક્ષી, મનુષ વીગેરે
પ્રાણીરે, ભુખ્યું રહેલું, જોઈએ નહી કોઈ જાણીરે ॥ ૧૮ ॥ નમ્ર ફરતું
પા જોજન લગી કોયરે, સહિ થાય ત્રપ્તી, તો યજ્ઞ પુરણ હેયરે ॥ ૧૯ ॥
તવ વ્રકોદર, નમ્ર વિશે કહી વળીયોરે; પછી ગામની, બારણે કેહેવા
પળીયોરે ॥ ૨૦ ॥ ઘાટો કહાડી, બધે વધો લીમ વાણીરે; જમવા

નાવે તેને ધરમતી આણુરે ॥ ૨૧ ॥ રસોઈ કરીને, ઢાંકી મુઠી છે
બેમરે; તે જમવાને, થયો સઉ પ્રાણીને પ્રેમરે ॥ ૨૨ ॥ નાહિ ઘોઘને,
સ્વચ્છ થઈ ભીમ ફરતોરે; સરવે જનને જમાડવા પેર કરતોરે ॥ ૨૨ ॥
એક લક્ષ થોઘા રાખ્યા પીરશવા માટરે; જાતીયે જાતી, બેઠા જુજવે
ઘાટરે ॥ ૨૩ ॥ રાજ રૂશી, રહીયત વરણ પ્રમાણરે, મુળ કુળ ધર્મ, સા
ચવી બેઠા તે ટાણરે ॥ ૨૪ ॥ પીરશણીયાને પાંડવ વળા રણકોડરે,
તે વીના સઉ, બેઠા ધરી મન કોડરે ॥ ૨૫ ॥ આપી આગના, પીરસ-
વાની તે વારરે. જળ ભરાવ્યાં કૃષ્ણની કૌરવોની નારરે ॥ ॥ વળણ ॥
જળ ભરાવ્યાં નારીએ, પીરશણ ત્યારી થાય, વ્યાસ વલ્લભ વાણીવદે
ભોજન તણી ઉપમાય.

કડવું ૨૧ રાગ સાખીની ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુ-
જન સંભળાડું, શભા પરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ પુરણ પ્રેમે કાઢ્યાં
પીરસણાં શાક ભાજને અથાણું; અનેક પ્રકારે પકવાન કીધાં; થોડું
થોડું વખાણું ॥ ૨ ॥ ભરફી પેંડા ને જલેખી, ધારી ઘેમર તાજ; શા-
કરીયાં ચણા સુતરફેણી, લોખડશીને ખાજ ॥ ૩ ॥ મોતીચુર ને મગજ
મગદળ, મરફી આડે આંક; મુકતીને વલીઆરી દાણા, હલવો કોપર-
પાક ॥ ૪ ॥ કલશી શાલ ગાંદરપાક જે; બદામ પાક પખાર, મ-
સુરપાક માવો મુરખો પરસુરી કંસાર ॥ ૫ ॥ માલપુડા રીરો ને શે-
વો, દધયરાથી વળે કંડ; ચુરમુ ખારી પુરી દુધપાક, ખાસુદી શીખંડ.
॥ ૬ ॥ વેડમી મક્કાઈ શેવ ગાંઠીઆ, સંજેરી દાડમ પાક; કોણું રવૈયાં
મુળા મોઘરા; વાસોળ ને વંતાક ॥ ૭ ॥ તાંજરજે મેથીની ભાજ; પુ-
વાડ ને પુરણ; લુણી કોથમી પુદનો વરીડાં, સવાને સુરણ ॥ ૮ ॥ પં-
ચામ્રત પપનશ ચીલ ચણીયા, જળથાર કુધેલી, ખાંડણી ગળજલી
પતુ ફોળાં, વરસા દોડી મેહેલી ॥ ૯ ॥ કંજરી કુખી રતાણ અજવી,
કાવડીને કંકોડાં; કારેલાં બટાટા તુરીયાં, ગવારફળી ગીલોડાં ॥ ૧૦ ॥
તડબુઆં ટેટી પાપડી, પરવરને પડાણ, વાડ કરેલાં ગવાર વાંકડી-
યો, ભાંડા ભુર કોણું ॥ ૧૧ ॥ દુધફળો કાઠમડાં, સાંગળી શારી શી-
ંગ, ચોળા ફળાને ચીલડાં તે, વવાર મધે હીંગ ॥ ૧૨ ॥ મીઠાં લીંબુ
ખાટાં લીંબુ, વાલ વટાણા ચણા, ગલકાં કુશમાન્ડ લીલત મહી,

મરી મશાલા ધણા ॥ ૧૩ ॥ ખીરાં વડીયોને કાળંગડાં, ટીમરૂ આજર
ગળીયાં, શકરીયાં સુનેરી કેળાં, કાચા તેલમાં તળીયાં ॥ ૧૪ ॥ લી-
લી ખારેકને ચારોળી, કરમડા કનસ; અંજર અનુસરામફળ છે, બોર
ફાલસાં ફનસ ॥ ૧૫ ॥ પાપડને પરદેશી રીંગિા, અખોડને અનાર;
ગોળ ગલેફાં ગુદાં રેવડી, સાત ભત વધાર ॥ ૧૬ ॥ જમરૂખ જમફળ
પારસ જાંબુ, મઠીયા માખાંબુ ખીલી, આરીયા આમલી અળદર આ-
દુ, કદળી કેરી લીલી ॥ ૧૭ ॥ રાજેરી કેળાં પુટ ખીજેરાં, ફાફડાં વ-
ડાં કચોળી; લોચા લાવશી જઠાંબ બપાયા, પુસ્તાં પુરણપોળી ॥ ૧૮ ॥
લીલાં શ્રીફળ લવીંગ લીમચાં, ખીર ખાંડ પુલેવડી; ખજુર ખરસવાં
ખુમચાં આળુ, છુટી દાળને કડી ॥ ૧૯ ॥ પોઈનોં પાનાંને પતાસાં, ગ-
ળકેરી ગરમાણું, રાઈતી કેરીને રાજગરી, અરમર હોડવાતું અથાણું
॥ ૨૦ ॥ સકરપારા શેતુર ઉમૈડાં, નારંગી રાણુ રીંગિાડાં, કુંકણી
કેળાં કાબુકળીયા, કમરખ થોડાં થોડા ॥ ૨૧ ॥ ચોટાયા લાડુ ચીકણ
મીઠાં, દ્રાખ ચણીબોર ચીરી, સફરજન દાઢમ દહીવડા, લણ્યાં મરચાં
ચીરી ॥ ૨૨ ॥ નીકલાં જાયફળ કાયફળ કોપરાં, સરસા શેરડી સારિ;
કીલાવર કોખીલ આખુવા, ખસ ખસ ધીના ધારી ॥ ૨૩ ॥ દુધ કઢેલું
ગુદવડા આળુ; સુખડી ગલપાપડી, ખારી ભાજ ખમણુ દોકળાં, ચુર-
માની થાપડી ॥ ૨૪ ॥ રોટલી રોઈતા રાઈતી કેરી, પીંપળ કેળાં કાત-
રી, જરા કેરી ગોળચી મોળી, આંબળા ચીર પાતળી ॥ ૨૫ ॥ કે-
ડાનાં પુલ કેરાં કાચલી, કણસાઈ કેરી કળી; ખારીયાં મરાયાં ખીરજ
તેમાં, તજ જવનીં જળી ॥ ૨૬ ॥ દોડકાં ટીડોળા કીલ કટોળાં,
મોઘરી મોરસ ભાજ; આદામુળી અળદર મુળી; વાંસનીં ગાંઠયો તા-
જ ॥ ૨૭ ॥ પતરવેલીયા મીઠાં ધુધરા, દોકળા ઘોળી જાત; સેફ્ટા-
શાગો આરમુદદા ઘેંશ કમોદનો ભાત ॥ ૨૮ ॥ મીઠો મીઠો મીઠો
લીમડો, ડોડી ડોડાં આર; અફાણુ કેરી કોરી કસ્તુરી, કાઢી રોટલી
ઠોર ॥ ૨૯ ॥ રોટલા ઢેખરા ભાત કેશરી, એડું રહું રહું બહુ બાકી,
ઝાઝો વીસ્તાર જો કહીયે તો, વખત વીતે આખી ॥ ૩૦ ॥ વળણુ ॥
વેળા વહી જાયે ઘણી, માટે જુજ વીસ્તાર; વ્યાસ વક્તબે વાણી વદે,
થોડો થોડો સાર ॥ ૩૧ ॥

કડવું રર રાગ ધનાશ્રી.

વેશમખાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે સય; વીસ્તારી તુ-

જને સંલગ્નાવું; સભા પરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ મુંદીર પ્રામખી પીર-
 સાણી, જમવા આગના દીધી, જેમ જેમ માગ્યું તેમ તેમ પીરસ્યું
 સૌની ત્રીધી ॥ ૨ ॥ જય જયકાર કરી સહુ ઉઠયા, તવ દીધા મુ-
 ખવાસ; પછી ધરનાંયે ભોજન કીધું, પીરસણીઆ જમ્યા દાસ ॥ ૩ ॥
 કોઈ પ્રાણી ભુખ્યું નવ રહ્યું, કૃષ્ણ પ્રભુ કામ કાઢાડ્યું; બ્રાહ્મણનું
 જે એકું ચડેલું, તે પ્રભુએ ઉપાડ્યું ॥ ૪ ॥ ઉપરણામાં ગાંસડી બાં-
 ધી, ઉકરડે નાંખી આવે; ભીમસેન જોઈ મુછયો મરડે, હશીને ડોકુ
 ધુણાવે ॥ ૫ ॥ પ્રભુ કહે શું હાંસી કરે છો, કામ ભલું તમે કહ્યું
 એંઠવાડના રેલા ઉતરીયા, પાતક ઉતરી ગયું ॥ ૬ ॥ લક્ષ ચોરાસી
 જય છે નાસી, કારજ આ અમુલ્ય; વ્રજોદર તમે રૂઢે લખજો, કોઈ
 નહી બ્રાહ્મણ તુલ્ય ॥ ૭ ॥ એમ અતી ઉપદેશ કરીને, સ્નાન કર્યું ભ-
 ગવાન, વસ્ત્ર પેહેરીને સહુને કહ્યું, થાવો સહુ સાવધાન ॥ ૮ ॥ કુ-
 ન્તાજી કહે કેમ મહારાજ, સંસય મહારો સમાવો; મુજ પતી શુભ
 ગતી પામ્યા, તે શીઘ્રતા બતાવો ॥ ૯ ॥ તવ પ્રભુ કહે નરનારી સહિ,
 ધરનાં તતપર થઈયે; વાજતે ગાજતે પારખુ જોવા, આલો ઉકરડે જૈયે
 ॥ ૧૦ ॥ ત્યાં જઈને એક બાજઠ ઢાળો, અત દીપક ત્યાં કરાવો, વી-
 ણું દેવને મુકવાને, પંચ જન શંખજ ધરવો ॥ ૧૧ ॥ ઊભા ઊભાં
 હરી ભજન કરવું, પાન્ડુનું પાપ નીસ્તરશે; નજરે જોઈશું ને આકા-
 શમાંથી, નોળીયો એક ઉતરશે ॥ ૧૨ ॥ તે આવી એંઠામાં આળોટે,
 તે નજરે દેખારો, અડધી કાયા કનકનીને, અડધી રૂપાની થશે ॥ ૧૩ ॥
 એટલે પંચજન શંખ એને, આપે શખજ કરશે; જય જય જય
 જય ઉચ્ચાર થારો, તવ પાન્ડુરાય તરશે ॥ ૧૪ ॥ એ શીઘ્રતા જોવા-
 ના તમારે, એવું કહ્યું ધનશામ; સહિ સામગ્રી લઈને આલ્યા ઉકરડે
 તમામ ॥ ૧૫ ॥ આવી ઊભાં બાજઠ મુકયો, દીપક કીધો એવ; પ્રભુ
 એ પંચજન શંખ મુકયો, પધરાવ્યા વીણુ દેવ ॥ ૧૬ ॥ સર્વ ઊભાં
 રહી ભજન કરતા, ધરતા હરીનું ધ્યાન; એક ગ્રહ ચીત ઇશ્વરે જપે;
 સમીપ શ્રી ભગવાન ॥ ૧૭ ॥ એવે આકાશ મારગે આવ્યો; નોળીયો
 એંઠા માય, આળોટયો પણ સોના રૂપાની, કાયા એની નવ થાય.
 ॥ ૧૮ ॥ કુન્તાએ કહ્યું કેમ પ્રભુજી; કનક કાયા નવ હોય; કૃષ્ણે ક-
 હ્યું કોહોના કોહો પણ; ભુખ્યું રહ્યું છે કોય ॥ ૧૯ ॥ તવ કુન્તા-
 યે કહ્યું સેવકને, સહિ સ્થળ વહે વાણ; ભુખ્યું હોય ને જમવા ન

આવે, તેને પ્રભુની આણ ॥ ૨૦ ॥ એટલે શેવક દો દશ છુટયા, ગાં-
મમાં ને ગામ બહાર; શોગન દે છે ફરી ફરીને મુખ કરે પોંકાર ॥ ૨૧ ॥
તે સમે નમ્રની બહાર બેઠોછે; નિચ જતી અનામીક, આંખે આંધળો
તેથી એનો અડી પડયાની બીક ॥ ૨૨ ॥ વળી ચોકી પ્રકોદરની. તે
ગદ છે બીક પેશી; તે માટે એકાન્ત ખેતરમાં, ભુખ્યો રહ્યો છે બેશી
॥ ૨૩ ॥ એકતારો તંબુરો લઇને, ક્યાં કરે ભજન, તે બેઠને શેવ-
કો આવ્યા, મુખ વદા વચન ॥ ૨૪ ॥ ભુખ્યો કે જમીને બેઠો, સાચુ
કહે સુરદાસ; ભક્ત અનામીક એવું બોલ્યો, તણ દનનો અ-
પવાસ ॥ ૨૫ ॥ લીમના ભયથી બેશી રહ્યો છું, હું તો છું નીચ-
જાત; એટલે અભડાને એક દાસે, ઝાલ્યો એનો હાથ ॥ ૨૬ ॥ દોરીને
ઉકરડે લાંબા, બોલ્યા શ્રી ભગવાન; ધૂપતી સતી અભડાઈ પીરસો,
પછી કરજે સ્નાન ॥ ૨૭ ॥ સીપચને તવ ધૂપતીયે બાજઠ પર બે-
સાડ્યો, યાજ લાવી મોહો આગળ મુઠ્ઠી ત્રસ કરિ જમાડ્યો ॥ ૨૮ ॥
તણ દીવશનો ભુખ્યો માટે, પી ગયો ભેગુ ચોળી; જુદા જુદા સ્વા-
દ ન જોયા, વીચાર્યું ધૂપતી ભોળી ॥ ૨૯ ॥ આ નીચ જાતી શું
જમી જાણે, સંખ્યા મનમાં લાવી; પછી સ્નાન કરિને પોતે, ભેવાને
સાર આવી ॥ ૩૦ ॥ એવે કાયા થૈ સોના રૂપાની, નોળીથાની તે
વાર; પણ શંખે શબ્દ નવ કીધો, બોલ્યા જુગદાધાર ॥ ૩૧ ॥ હવે
સગિ જીવ ત્રપ્તી થયા; ભુખ્યું નથી જન કોય; તેનો લીધે નોળીઆની
કાયા બેરંગી હોય ॥ ૩૨ ॥ કોઈ ભુખ્યું રહેવું નવ બેઠ્યે, આ
ચક્ષુની એ રીત, પણ શંખ શબ્દ થયો નહી તે, કોઈ મન ઉચીત
॥ ૩૩ ॥ જેવું હોય તેવું સગિ કહેજે ભગવતના ભય લાવી, ધૂપતિ
કહે મહારા મનમાં આટલી સંખ્યા આવી ॥ ૩૪ ॥ આ અનામીકે
ભેગું ચોળ્યું, જમ્યા મુંઢ પ્રમાણે. તેથી મુજ મનમાં એમ આવ્યું,
નીચ જમી શું જાણે ॥ ૪૫ ॥ ૪ પ્રભુએ કહ્યું એ પાપ મોહોદ્, જમ્યા
થી જાણ્યો નીચ; પણ મુજ ભક્તી કરે તે ઉંચો, બાકી નીચનો નીચ
॥ ૩૬ ॥ બાજઠ ઉપર વિષ્ણુને; નમી કરો પરીતાપ, ભુઝી ચુકી તે
સંખ્યા આણી, કાન ઘડી માફી માફ ॥ ૩૭ ॥ ઉંચ થઈ મુજને ન-
વ ભજે ચાન્ડાળ સરખો તેહ; નીચ; નીચ થઈ મુજને ભજે તે; જાણું
મહારી દેહ ॥ ૩૮ ॥ એવાં પ્રભુનાં વચન સુણી, બોલીયા ધરમરાય; ઓ
માહારાજ સંદેહ પડીયો; પ્રશ્ન પુછી પડી પાય ॥ ૩૯ ॥ તમે કહ્યું
નીચ મુજને ભજે, તેતો મહારી દેહી, તો એને અડતાં બાધ શાનો,

જમીયે જોડે લેઈ ॥ ૪૦ ॥ કૃષ્ણે કહ્યું સમજ્યા વીના, સંદેહ ધરીયો
 છેક; એડયે જમ્યે વરણાત્મ્ય દુટે, એતો અવીવેક ॥ ૪૧ ॥ વીવેક
 વડો વીશ્વ વીશે, વીવેકથી વહેવાર, વિવેકને કાંઈ માને નહીં તે, સહિ
 થાય એકાકાર ॥ ૪૨ ॥ એક થયું તો કાંઈ ન રહ્યું, પ્રેમદા ને મા
 સરખી; સરખા માને તો તે પ્રાણી, પશુ લેવો પરખી ॥ ૪૩ ॥ કુતરાં
 ખીલાડાંને ગધેડાં, માથી માંડે સંસાર; વીવેક કયાં છે એ જાતીમાં.
 તેવા મનુશ અવતાર ॥ ૪૪ ॥ અવીવેકી એકજ માને, તે જીવ પશુ
 તુલ્ય, હરામખોરો જાણી જોઈને વિવેકમાં કરે ભુલ ॥ ૪૫ ॥ એરે
 યુધીષ્ઠર માહારા કેહેવાનો, સમજી લ્યો ભાવાર્થ; તે સમજ્યા વણ
 શબ્દ ઝાલ્યો; તો બધું ડાહ્યાપણ વ્યર્થ ॥ ૪૬ ॥ મેં કહ્યું મુજને
 જે લજે તે, જાણુ મારો દેહ; તો મુજને લજનારો કીયો, - પ્રથમ સમ
 જો તેહ ॥ ૪૭ ॥ માયાના પંચ ભુત છે ને, તે પંચભુતની કાય; મા-
 યા તેતો ચેતન્ય નથી; જડવસ્તુ કહેવાય ॥ ૪૮ ॥ તે જડ કેમ કરી
 ને લજે; તેનો કરો વિચાર, ચેતન આત્મા મુને લજે છે, એ કુન્તી
 કુમાર ॥ ૪૯ ॥ લજે તે આત્મા દેહ મહારો, તેને અડો સુખ રૂપે; તે
 નથી અડવા જેવી વસ્તુ, કહ્યું વધકુંડ ભુપે ॥ ૫૦ ॥ કાયા તો માયા
 ની બનેલી, તે જોડ મુને ન લજે; ડાહ્યો જન આત્માને માને, મા-
 યાની કાયા તજે ॥ ૫૧ ॥ માટે એ અનામીકની કાયા, તેને અડે અ-
 તી દોશ; ગમે તેવો ભક્ત હોયે પણ, પાળવો એટલો છોશ ॥ ૫૨ ॥
 અનામીકના ચુલાનો અગની, લેઈને રસોઈ થાય; ચુલો ઘોયો ઘાયો
 હોયે પણ, તે પર નવ રંધાય ॥ ૫૩ ॥ અગની રૂપી આત્મા જાણો,
 ચુલા રૂપી દેહ, નાચ ચોનીથી પ્રગટ થયેલી, અસુધ માનવી એહ.
 ॥ ૫૪ ॥ કદી કહેશે કે આત્માને સમજી, કરીયે તેનો સંગ; તેવી ત-
 મારી સંકા હોયે તો, તે પણ કઈ ભંગ ॥ ૫૫ ॥ ચુલામાં એગની દેખી-
 ને રાંધવા કરો ઇચ્છાય; પણ તે ચુલો નીચનો માટે, તે પર નવ રંધાય
 ॥ ૫૬ ॥ ચુલાથી અગની જુદો પડે, તે અગની આવે કામે; ચુલા સ-
 હીત અગની નહીં પાવન, બોલ્યા સુંદીર શામ ॥ ૫૭ ॥ લજે તે
 દેહ મહારો કહ્યો, પણ તે મુજ દેહ કયારે; કાયા રૂપી ચુલો તજે,
 અગની આવે ખપ ત્યારે ॥ ૫૮ ॥ એ રીતે કાયા તજ્યા પછી, આત્મા
 મારો દેહ, જોળીયું બદલાયા વણ માને, પાપી પ્રાણી તેહ ॥ ૫૯ ॥
 ઉંચ જને નીચને નવ નમડું, નમે નીચો દેહ થાય, નીચ ચોની-
 નો નીચને નમાવે, સત વરસ નરકમાં જાય ॥ ૬૦ ॥ નિચ ગધેડી નાહ

મંગામાં ભસ્મમાં બોળે કાય, ઓખર ન કરે રહે ચોખ્ખી, પણ તે
નવ પુંજય ॥ ૧૧ ॥ મંદી રહે નેચાટયો ચાટે, એખર કરે ગાય;
પણ તે ચોની ઉત્તમ માટે, તેનું પુજન થાય ॥ ૧૩ ॥ આ દ્રષ્ટાન્તનું
સીદ્ધાન્ત એ છે, સાંભળો ધરમરાય; નીચ દેહીની ઉંચ કૃતીથી, ક-
દી ન પડવું પાય ॥ ૧૩ ॥ ઉંચ દેહીનાં કરમ નીચાં, ગુપ્ત પણે કદી
હોય; ત્યાં લગી તેને નમવું ઘટે, સત્ય ગણો સહુ કોઈ ॥ ૧૪ ॥ આકડા-
નું દુધ ઉજવળ દીસે, પણ પીધે પ્રાણુ જાય, ઘેનુનું દુધ સામળુ હોય,
પણ પીધે સુખ થાય ॥ ૧૫ ॥ આ દ્રાષ્ટાન્તનું સીદ્ધાન્ત સુણો, વીમ્બ વી-
ના અન્ય કોય; આચાર પાળે ઉંચ તણો પણ, તે દેહ ઉંચો ન હોય
॥ ૧૬ ॥ વળી આગળ ઉપદેશ કરશું; ઓરે ધરમ રાય; દ્વિપતી વીણુ
ને નમી, માગી બહુ ક્ષમાય ॥ ૧૭ ॥ વળણુ ॥ ક્ષમા માગી દ્વિપતી, તવ
થયો શંખનાદ; પાન્ડુરાય વલ્લભ વદે, સ્વર્ગ ગયા નીરવાદ.

કડવું ર૩ રાગ સામેરીના ઢાહરો.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી
તુજને સંભળાવું સભા પરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ જય જય શબ્દ શં-
ખનો થયો, પાન્ડુ થયા સુરવાસી; વાજતે ગાજતે ઘેર આવી, બો-
લ્યા શ્રી અવીનાશી ॥ ૩ ॥ ઓ દુરીયોધન ઓરડે જવો, આવે વિમ્બ
સંતાન; તેઓને વિવેક, પ્રમાણે કરો કનકનું દાન ॥ ૩ ॥ તવ દુ-
રીયોધન ઓરડે ગયો, મામાને રાખ્યા સાથ; આલો મામા છુટાવી
દધયે, કુંચી આવી છે હાથ ॥ ૪ ॥ એમ કહી બેઠો ઓરડે ગયા, વીમ્બ
સ્થળે ભીમ બળીયો, માહારાજે દાન લેવા જવો, સરવેને કહી વ-
ળીયો ॥ ૫ ॥ એટલે ગયા દાન લેવા, સઘળા બ્રાહ્મણે લોક; દુરી-
યોધને ઓરડો ઉઘાડયો, ત્યાં થઈ બીડ અથોક ॥ ૬ ॥ છુટાડવાને
ખુટાડવા ત્યાં, પ્રેમ પાપીને બ્યાપે; શેર સોનું જે બ્રાહ્મણ માગે,
તેને બે મણુ આપે ॥ ૭ ॥ તાંબા કુડીયો ભરીને નાંખે, વિપ્રથી
ન ઉંચકાય; એ રીતે આપે છે પાપી, ખુટાડવા ઇચ્છાય ॥ ૭ ॥ પ-
ણ એને હાથે પદમ છે તે, આપેથી બમણું વધે, ઓરડામાં એક
ખુણે હવું, તે વધી ફેલાયું બધે ॥ ૮ ॥ જેમ જેમ આપે તેમ તેમ
વધે, બુદ્ધે અંધ કુંવાર; ઓરડા માંહેથી ઉભરાઈને, સુવર્ણ આવ્યું

બહાર ॥ ૯ ॥ દુરીયોધન કહે આશ્રં મામા, વિસ્મય થયો પાપી, પામો
 અપાવે ચોધણું ચોધણું, દેવિપ્રોને આપી ॥ ૧૦ ॥ તેમ તેમ પાપીને
 તાન ભરાયું, હ્યો રે હ્યો એમ ભાંખે, બ્રાહ્મણથી લેઈ શકાય નહી, ક
 ડીયો ભરીને નાંખે ॥ ૧૧ ॥ જમજ આપે તેમજ વધે, પદમ તણે પર
 તાપ, છેવટ બ્રાહ્મણ લેખને થાક્યા, આપીને થાક્યો આપ ॥ ૨૨ ॥ દુ-
 રીયોધન કહે મામા હવે, કોઈ નથી લેનાર: ઘટયું નહીને વધ્યું તેનો
 શો કરીએ વીચાર ॥ ૧૩ ॥ મામો કહે હુંતો સમજ્યો, મ્હેનત પડી
 છુટી, કહો ના કહો પણ કસણ કાળીયે, ધાલેલી જડી બુટી ॥ ૧૪ ॥
 એવામાં ત્યાં ભીમ આવ્યો, બોલ્યો અંધ કુંવાર; તમે તમારૂં સંભાળો
 હવે, વીંપ્ર નથી લેનાર ॥ ૧૫ ॥ એમ કહીને ઓગડો સોંપ્યો, ભીમ-
 શેન વીસ્મે થાય; આટલું બધું સોવૃણ વધ્યું, આ તે શું કહેવાય.
 ॥ ૧૬ ॥ એવામાં શ્રીકૃષ્ણ આવ્યા, ભીમ વદ્યો વચન; થોડું આપતાં
 ધણું વધ્યું, ઓરે ભુગણવન ॥ ૧૭ ॥ સમજીને તમે પાપીને સોંપ્યું,
 ઓરે દીનાનાથ; પ્રભુ કહે દુરીયોધનને પદમ જમણે હાથ ॥ ૧૮ ॥
 હાથેળીમાં પદમ છે ને, ઉપર જમનો વાસ; પદમની વાત તે જાણતો
 નથી, બોલ્યા શ્રી અવીનાશ ॥ ૧૯ ॥ જે વારતા એ જાણતો હોય તો;
 દેધરમમાંથી દાન; આપે તેથી બમણું વધે, વળી રીઝે ભગવાન ॥ ૨૦ ॥
 પણ ભુજ ઉપર જમ બેઠા છે, તેથી ન શકે આપી; પર ઘેર ખુટાડવા-
 ને આપ્યું, પોતે તો પાપીનો પાપી ॥ ૨૧ ॥ ભીમ કહે શાખાશ પ્રભુજ
 સહુ ભેદ જાણો તમો, કુંચી સોંપી તમો તે વેળા, હતા અધીરા અમો
 ॥ ૨૨ ॥ એમ કહી ઓરડો અડકાવ્યો, વરત્યો જય જયકાર; અતીઆશી
 રવાદ વીંપ્રનો મળીયો, કુન્તાસુતને સાર ॥ ૨૩ ॥ પછી પ્રભુએ આગ્ના
 ક્રીધી, ઓરે અરબુન ભુપ, જાઓ જઈને સભા રચો, થાય સહુ તદરૂપ
 ॥ ૨૪ ॥ તવ અરબુને બહોળી જગોમાં, બનાવી મંત્રજ ભણી, જળ ત્યાં
 સ્થળ ને સ્થળ ત્યાં જળ છે; ક્રીધી કારીગરી ઘણી ॥ ૨૫ ॥ બારણુ ત્યાં
 ભીંત ભીંત ત્યાં બારણું, અવળું અતી દેખાય; સભા કને એક મહેલ
 છે લાંબો, નારીયો બેસે ત્યાંય ॥ ૨૬ ॥ શુભ શોભાની સભા બનાવી, બયો
 પ્રભુની પાસ; એટલે પ્રભુએ બખર દેવા, મોકલીયા ચાર દાસ ॥ ૨૭ ॥
 સઉ ક્ષત્રીને બખર આપી, પધારો સભા માંય; એટલે સરવે ક્ષત્રી લોકો
 સભામાં આવ્યા ત્યાંય ॥ ૨૮ ॥ શેઠેવ બેઠા સભાને દાર, અંગુઠી સ-
 હુને દેછે; જય પછાડતાં જ્યાં જળ આવે, વજ્ર ત્યાં ઉચાં લે છે ॥ ૨૯ ॥

જે જેને આસન પર બેસે, જેમ જેમ આવે રાય; તેમ સભા મ્હોટી બને છે, સહુ જોઈ ખુશી થયા. ॥ ૩૦ ॥ સરવે રાજ આવીને બેઠા, મ્હેલ ઝડપો જ્યાંય; પ્રભુ કેરી કઠિરવ કેરી, નારીયો બેઠિ ત્યાંય ॥ ૩૧ ॥ વચમાં બેઠી ધૃપતી સતી, ભાણુમતી ડાબે હાથ; જમણે પાસે રૂક્મણીજી, વળી બીજી સહુ સાથ. ॥ ૩૨ ॥ બેઠી જુએ સભાની શોભા સાંભળને રાજન, સર્વેના પછી આવવા લાગ્યા, કઠિરવ દુરયોધન, ॥ ૩૩ ॥ મારગ આવતાં ઉંચી ક્રીધી, દ્વિ દુરીયોધન; બેઠેલી ધૃપતીને જોઈ, બોલ્યો મુખ વચન. ॥ ૩૪ ॥ જુએ મામા ધૃપતી શોભે વિજળી ચમકે તેવી; એની જોડે મ્હારી રાણી, દિશે ભુતડી જેવી, ॥ ૩૫ ॥ એવી વાતો કરતા ચાલ્યા, નજરે જોતા જય; જોશીયે જાણ્યું કામી આવ્યો ઉઠી ગયા તવ ત્યાંય. ॥ ૩૬ ॥ અંગુઠીયો લેઈ ચાલ્યા ગયા, આવ્યો દુરીયોધન; સભાના દરવાજામાં પેઠો, ઝડપામાં લોચન ॥ ૩૭ ॥ સભામાં પહેલો ખંડ આવ્યો, સ્થળનો જળ દેખાય; દુષ્ટે લુધડાં ઉચાં લીધાં, મનમાં હસ્યા સૌ રાય. ॥ ૩૮ ॥ એવે સ્થળ જળુ કંઈ આવ્યું, તેમાં પોતે પડીયાં; સ્થળ જાણીને વસ્ત્રો મુક્યાં, પાણીમાં પલળીયાં. ॥ ૩૯ ॥ એટલે હશી સકળ સભા; નજરે જોયું ભાળી ધૃપતી કહે રૂક્મણીજી, હ્યો તમે મારી તાળી. ॥ ૪૦ ॥ છત્રપતીની શી હેંશીઆરી, ચાતુર નર છે કેવા; હું જાણતીતી ચકોર છે પણ અંધ તણા અંધ જેવા, ॥ ૪૧ ॥ દુષ્ટે કાને સાંભળ્યુંને, પાછો નિકળ્યો બહાર રૂપાળી છાકમાં છપી છે; ચોહું તમાચા ચાર. ॥ ૪૨ ॥ મામે કહે મુકીશ નહી બાકી, થનાઈ હોય તે થાય, એટલે બમણું તાન ભરાયું, મેલે લમાં પેસવા જાય, ॥ ૪૩ ॥ એવામાં ફરતો ફરતો ત્યાં, આવી પડીયો બેમ; મામે કહ્યું વ્રકોદર આવ્યો, ચાલો આવ્યાતા એમ. ॥ ૪૪ ॥ તવ દુરીયોધન પાછો વળીયો, સમજી સભામાં પેઠો; કોંધમાં રાતો તાતો થયેલો જઈ આસન પર બેઠો. ॥ ૪૫ ॥ સકળ સભા ભરાઈ ચુકી, આવીયા ધરમરાય; પુજપાની થાળ છે કરમાં જુએ સર્વ સભાય, ॥ ૪૬ ॥ યુધી ષ્ટર કહે સરવે રાજ, બોલજો સત્ય વચન; આપણી સભામાં પ્રથમ પહેલું કોનું કંઈ પુજન. ॥ ૪૭ ॥ સૌ સભા કહે કષ્ણજી કેરું તવ બોલ્યો શી-શુપાળ; એનું પુજન નહી થાય પહેલું, આહીરનો એ બાળ. ॥ ૪૮ ॥ એ ભરવાડો એ પેંડારો, ગાયો તણા ચારનારો પરાઈ નારીને હરનારો, મામા માંશી મારનારો, ॥ ૪૯ ॥ પ્રભુએ ગાળોના લીટા તાણ્યા સૌ ગાળો થઈ સાર; એટલે પહેલું સંપ્રદ લીધું, પોતે જુગઢાધાર. ॥ ૫૦ ॥ સૌ ગા-

ખોનો ગુનો કીધો, ત્યારે જણાવી રીસ; સંપુટ મારી છેક્ષી નાંખ્યું સી-
શુપાળનું શીશ ॥ ૫૧ ॥ સકળ સભા રાજ થઈને, હસ્યા સહુ રાજન;
એટલે કીધું ધરમરાયે; પ્રભુ તણુ પુજન ॥ ૫૨ ॥ પછી પુજન સર્વનું
કીધું, અંતરમાં ચતી ભાવ; જેવો રાજ તેવો તેવો, વેહેવ્યો ત્યાં સ-
રપાવ ॥ ૫૩ ॥ તવ બળદેવે કંકુ કેરો, કંકાવટો કર લીધો, ઉભા થઈને
અભીમન્યુને, લેલાટ ચાંલેલો કીધો ॥ ૫૪ ॥ કહ્યું કે મારે પાળક પુત્રી
સુખેનની સુરખા; તેની સાથે વિવા કીધો; તવ દુભાયા ભાયા અદેખા
બીજા સહુ જન રાજ થયા, બળદેવે કયું બેશ; પાન્ડવને પણ શોભા
મળી; હરખ્યા સહુ નરેશ ॥ ૫૫ ॥ પછી સરવે વિદાય માગી, ક્ષત્રી થયા
વિદાય; કૌરવ વિના સરવે ગયા, તવ બોલ્યા કુન્તાય ॥ ૫૬ ॥ ચાલો
કઉરવ પાન્ડવ બેટા, નિરવરતીથી જમો; મહેનત મનુરીમાં પડેલા,
ખાધુ પીધુ નથી તમો ॥ ૫૭ ॥ વળણ ॥ ખાધુ પીધું છે નહિ, એરે મહારા
તન; સહુ ભાઈઓ ભેગા થઈ, કરી લોને ભોજન.

કડવું ૨૪ રાગ ચૌપાઈ.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સુણ પરીક્ષત કેરા તન; કહ્યું કુન્તાયે
જે વાર; બોલ્યા અંધ તણા કુંવાર; સુણો કુન્તા કાકી સતી, અમારે
કાંઈ જમવું નથી ॥ ૧ ॥ અમે જસના ભુખ્યા હતા માત, તેથી જસ
લીધો ભાગી જત, અમ આગ્યાતા આવીને જવા, બીજું નહિ પણ
મહેણા ખાવા ॥ ૨ ॥ કહે કુન્તા શું મેહેણું દીધું, કાણે કદ વચન
તને કીધું; તવ બોલીયો દુરીચોધન, ઘણા રકત થયાં લોચન ॥ ૩ ॥
આજ કાલની છે આવેલી, બહુ છરવાળી ને છકેલી ॥ ૪ ॥ ભાગી
પડે છે રૂપે રૂપાળી, બોલતાં ન જીએ પાછું વાળી; એનું રૂપ એને
ગંધાય, મારે મેહેણું બીજું કાણ ખાય ॥ ૫ ॥ બહેકી ગઈ પંચાળની
બેટી, હવે શું કાંઈ છે એ હલેતી, સુણી કુન્તાને કોધ ચડીયો, ખરા
રંગમાં ભંગજ પડીયો ॥ ૬ ॥ એતો કયાં ગઈ મહોટા કુળવાળી, નહી હોય
કોઈ એવિ રૂપાળી; તવ રૂપતી રડતી આવી, એતો આંખોમાં આંસુલા
વી ॥ ૭ ॥ તવ કુંતાજી વડીયાં વાણી, તારી જીભડી નાંખીસ તાણી; રી-
ખી બોલતા કેવું કેવું, મારા ધરમાં નહી ફાવે એવું ॥ ૮ ॥ સારી રીતે

રહેવાય તો રહેજે, નહીં તો પીયરનો પંથ લેજે; તવ ધૃપતી આંસુ
ભરતી, ભુલી ચુકી કહી કરગરતી ॥ ૯ ॥ છત્રપતી પીતાં તુલ્ય મ્હારે,
બોલી પોતાના બણ્યા ત્યારે; હુ તો છોકરું તમે બાપ; કરો અપરાધ મ્હા
રો માફ ॥ ૧૦ ॥ કહી દુષ્ટને બોળા પાથરતી, તાત તાત મોઢે ઓચરતી;
ચઢે રાયને રીસ અતોલે, બાપ બાપ કહી કેમ બોલે ॥ ૧૧ ॥ એવો બળા
પો પેટમાં થાય; તવ ભીમસેન બોલ્યો ત્યાંય, રીદ આંધળે બેઠેર કુ-
ટાવો, બણ્યા વીનાની રાઠ ઉઠાવો ॥ ૧૨ ॥ ડાણ બણે કેવું કટુ કીધું,
બોલ ભાઈ શું મહેણું દીધું; તવ બોલીયો દુરીથોધન, મુને કહ્યો
અંધનો તન ॥ ૧૩ ॥ ભીમે કહ્યું સુણો મુજ ભાત, એમાં શી ખોટી કહી
વાત, એમાં શું લાગ્યું દુખ મહોદ્દ; કહ્યું ધૃપતીયે શું ખોદું. ॥ ૧૪ ॥
અંધ સુત કહ્યો છે રહેવાય, દેખતાનો કેમ કહેવાય; ખોદું કહ્યું
નથી તેં નાર, હવે રડીશ નહીં સગાર ॥ ૧૫ ॥ અંધનો સુત સત્ત-
રવાર, ખોદું કહ્યું નથી તલભાર; એવાં ભીમ તણાં વચન, સુણી
ઉઠ્યો દુરીથોધન ॥ ૧૬ ॥ ભેઠ ભીમ તણી મેં ઠગાઈ, હવે રાખવિ
નથી સગાઈ, એમ કહીને રીસાઈ ગયો, પાછો સંપમાં કુસંપ થયો
॥ ૧૭ ॥ રહ્યા પોત પોતાને સ્થળે, દુષ્ટથી હેત ભાવ ન મળે; એટલેથી
રહી એહ કથાય, તું તો સુણુ જનમેજે રાય ॥ ૧૮ ॥ વળણુ ॥ જન-
મેજય સાંભળ કથા, દાન્ગવનું આખ્યાન; વ્યાસ વલ્લભ વાણી વદે,
દો આતાજન ધ્યાન.

દાન્ગવાખ્યાન.

કડવું રપ રાગ ધનાશ્રી.

જનમેજેને વધશમ પાયે, શ્રવણ કરાવી કથાય; તે કથા કહુ આ-
તા જનને, પશુ જનમ વહી જાય ॥ ૧ ॥ સાંભળે શીખેને સંભળાવે,
ટળે ત્રિવિધી તાપ; દેહ પશુનો પ્રાપ્ત ન થાયે, છુટે મોટાનો આપ ॥ ૨ ॥
એક વેળા ઇંદ્રપુરીમાં, ખીરાજ્યા દેવ લોક; વાદ વીવાદ વીનોદ ન
થાલ્યો, વડી વારે થયો શોક ॥ ૪ ॥ એવામાં આવી એક અપછરા,
ઊરવંશી જેનું નામ; કોમળ કાયા કનક સંરખી, રૂપ રૂપની ધામ.
॥ ૪ ॥ કાંઈ ન કેણી છે મગા નેણી, નેણી કેસની વાણી; વરણુન
કરતાં કૃષ્ણધર થાકે, એવી અતીશે રૂપાળી ॥ ૫ ॥ તે તારૂણી ભેઠ દેવ

ખોલ્યા આનંદ ઉપજે સત્ય; મનહર ચીત ચોર ચાતુરા તું, માંડય સ-
ભામાં નૃત્ય. ॥૬॥ એવી આપી આગના તવ, નૃત્ય કર્યો આરંભ; પા-
મર પ્રાણીની નજરે પડે, તો થાય સ્થંભીત ॥ ૭ ॥ વાણંત્ર
વાગે મીઠાશ લાગે, સરોદાને સરણાધ; જળતંત્ર મોરચંગ મદંગ નમંગ
પખવાજને અવાધ ॥ ૮ ॥ ધમ ધમ ધમ ધમ ધુધરૂ ખોલે, દેખી થયા
દેવ ખુશી; તેવે સમે ત્યાં આવી પહોંચ્યા, જે દુરવાસા રૂશી ॥ ૯ ॥ એ-
ટલે સભાના સૌ સુર ઉઠ્યા, ભલે દીધાં દરસન; પધારો પધારો કહી પધ-
રાવ્યા, આપીને આસન ॥૧૦॥ વળતું વાણી વધા સુરપતી, અપછરાને
એમ; નૃત્ય કરી તું રૂશીવરને ઉપજવ્ય પુરણ પ્રેમ ॥૧૧॥ મોહીત
મન થાય માહા મુનીતું ત્યારે ક્રીયા તુજ સાચી; માન્યની માન્ય મળે
સહુ સુરતું, રીઝવ રૂશીને નાચી ॥૧૨॥ અપછરા કહે મોહીત ક્રીધા,
શાણને સુપાત્ર; તેત્રીસ કોટીને લખ્ય કર્યા તો; બ્રાહ્મણ તે કોણ માત્ર
॥૧૩॥ એમ કહીને નૃત્ય આરંભ્યો, મન ધરી અભીમાન; હતી જેટલી
ક્રીયા તેટલી, કરી વળી દઈ ધ્યાન ॥૧૪॥ તોપણ રૂશી રીઝ્યા નહીને,
જરા ન લાગી લત્ય; મન કેમ માને મ્હાદેવજનો, જેણે જેયેલો નરત્ય
॥૧૫॥ માટે રૂશીવર ખુશી ન થાય, ક્રોધ કર્યો ઉરવંશીકોપ કરીને એમ
મોહી, વીમ્બ ઝેરીલો દંશ ॥૧૬॥ મન માન્યું પણ મોઢેના ખોલે, અંતર
ઉલટ આણે; નવ્ય આણેતો જંગલી સરખા, શું નૃત્યની વાત જાણે
॥૧૭॥ એવાં એવાં જ્યાં વેણુ કહ્યાં ત્યાં, લાગ્યો રૂશી તન તાપ; શું કહ્યું
રંડા પાપણી તેં, દુરવાસે દીધો શ્રાપ ॥૧૮॥ નીશાયે નારી દીવશે ઘોડી
થઈ તું પૃથ્વી પડજે; તણુંને જળથી ઉદર ભરી, રણ વીશે રખડજે
॥૧૯॥ એમ શ્રાપ દીધો રૂશીએ, અપછરા અકળાય; ત્રાસજ પામી રડવા
લાગી, થર થર કંપી કાય ॥૨૦॥ દેવતા સહુ કરગરવા લાગ્યા, વરત્યો
આહાકાર આ નારી વણુ સ્વર્ગ વીધે, રહેવાય નહી લગાર ॥૨૧॥ એમ
કહી દેવતા કરગરીયા, કરગરી છે નારી; કયા ઉપરની દુરવાસાને, શ્રાપ
હું નાંખું નીવારી ॥૨૨॥ કંઈ કરી કહે રૂશીજી, સુંદરી સુણ્ય વ-
ચન; મળે સાડાત્રણ વળજર ત્યારે, આવજે સ્વર્ગ સુદન ॥૨૩॥
વળણ ॥ શ્રાપ નીવારીને, રૂસી થયા વીદાય; આજ્ઞા માગે દેવની,
પડી અપછરા પાય.

કડવું ૨૬ નાટકની સ્તુતિનો રાગ.

આગના દો મહારાજ, સભા સહુ આગના દો મહારાજ; ટેક. પુ-
ર્વના પાપથી, શ્રાપજ પામીરે, રૂશીને દલે થઈ દાજ. ॥ સભા. ૧ ॥ દો-
શ કોને હઉ વાંક ભવિશનોરે, કાંઈ રહ્યો ન ઇલાજ. ॥ સભા. ૨ ॥ વે-
ઠીશું વનમાં વધુ પશુનુરે, છોડવા કરજો કાજ. ॥ સભા. ૩ ॥ આપનું
હેત અતી સાંભરી આવશેરે, રડીને દધશું અવાજ. ॥ સભા. ૪ ॥
પશુના વર્ગમાં પડી રહીસુરે, તે બધી તમને છે લાજ. ॥ સભા. ૫ ॥
વળણુ. એમ કહી લીધી આગના, બુઝો સ્વર્ગના ભુપ; અવની આવી
અપછરા, બનીયું ઘોડા રૂપ.

કડવું ૨૭ વઈદ્રલી વનમાં વલ્લવલ્લે એ રાગ.

અંત્રીક્ષથી ઘોડી ઉતરી, પચરંગી સ્વરૂપ; શામ ચરણ સોહયામ-
ણા, કેશ વાળા અનુપ ॥ અ. ૧ ॥ સ્વેત શરીર સાફ શોભતું, રકત રં-
ગના કરણ; સુંદીર શોષણ મુખની, પુંછ છે પીત વરણ ॥ અ. ૨ ॥
એતો ઢુંકી ચાલે ધણું ચાલતી, આવી યુમનાને તીર, ચારો ચરે છે
એ ધાસનો, પીયે નીરમળ નીર ॥ અ. ૩ ॥ એમ આખો દિવસ ફરે
રાન્યમાં, પડે નીશા જે વાર; અસ્ત રવી થાય એટલે; બને સુંદીર
નાર ॥ અ. ૪ ॥ એતો નારી વેશે વૃક્ષે ચઢી, રજની રહે બેઠી; સુર્ય
ઉદયના યોગમાં, ઉતરે આપ હેઠી ॥ અ. ૫ ॥ પછી દરસન દે સુર્ય
દેવતા, તવ સ્વરૂપે ફરતી, અશ્વની અંગ ધારણ કરી, જળ ત્રઠ ચા-
રો ચરતી ॥ અ. ૬ ॥ હવે તે ત્રઠની સામી તીર છે, એક સુંદીર
દેશ, વસે છે ત્યાં રડા રાણ્યો, દાંબવ નામ નરેશ. ॥ અ. ૭ ॥ તેવા
તે રાજને સપ્ત ઘોડા, પુષ્ટીવાન છે કાય; મધ્યાન અનુચર લેઇને, જ
ળ પાને જાય ॥ અ. ૮ ॥ તેવી તે ઘોડાએ દીઠી ઘોડલી, રહ્યો નહી
દાસ પાસ; છટકી સામી તીર સંચર્યા, તણ ગયા જળ ધાસ ॥ અ.
૯ ॥ એ તો આખો દહાડો ભુખ્યા ભમ્યા, સાંજે થઈ ઘોડી નાર;
મનુષ રૂપે ત્રક્ષે ચડી, પાછા વળીયા તોખાર ॥ અ. ૧૦ ॥ એમ ઘો-
ડાને લેહ લાગી નીત્યની, તેથી શરીરે સોસાય; રાજાએ પુછીયું દાસને
કેમ અશ્વ સુકાય ॥ અ. ૧૧ ॥ ત્યારે દાસ કહે સુણો રાયજી, જ-
ળ પાવાને લેતા; સામી તિરે ઘોડી કોકની, દેખી હાથ ન રહેતા.
॥ અ. ૧૨ ॥ તવ રાજ કહે કોની ઘોડલી, બાંધીને ઘેર લાકડું; આજ

અશ્વ ઉપર બેશીને; જળ પાવા હું બહુ ॥ અં. ૧૩ ॥ એવું કહી રા-
જ અશ્વ બીરાજ્યો, ગયો યમનાંને ઘાટે, ઘોડાએ ઘોડી નીરખી, દો-
ડયા સુર સપાટ. ॥ અં. ૧૪ ॥ રાય જોવાને ઘોડે બેઠો રહ્યો, આખો
દીવસ ભમીયો; એવે સમે થઈ રૂજની, દીન મણી આથમીયો. ॥ અં.
૧૫ ॥ ત્યારે ઘોડી ટળીને નારી થઈ, વ્રક્ષે ચડવાને ચાલી; ઘોડેથી ઠાં-
મવ ઉતર્યો; ઉભો જઈ કર ઝાલી. અં. ॥ ૧૬ ॥ કહે રાજ તું કોણ છે
સુંદરી, ભુત પ્રેત કે દેવી, કોણ નાત જાત ધર મામ છે, નામે નારી તું
કેવી. ॥ અં. ૧૭ ॥ તવ ઉરવશી કહે સુણો રાયજી, તમારે સો સંતાપ
અપછરા છું હું સ્વર્ગની, પામી રૂશીનો આપ. ॥ અં. ૧૮ ॥ તેવા આ-
પથી દીન દેહ બે ધર, વસુછું વાસો વનમાં; મધુરી વાણી મુણી રા-
યને, લાગી ચટછી ત્યાં તનમાં. ॥ અં. ૨૦ ॥ તદરૂપ સ્વરૂપ દેખીને થ-
યો, નમીને વદ્યો વાણી; ઘેર પધારે માહયરે, થાપશું પટરાણી. ॥ અં.
૨૧ ॥ સહુ ખાન પાનતું સુખ આપશું, મુને પ્રગટ્યો છે પ્રેમ; ઉરવ-
શી કહે આવીયે, જો ચાલો કહુ તેમ. ॥ અં. ૨૨ ॥ તવ રાજ કહે કહો
તે કર, બોલી નારિ વીવેક; શીવ વીણું માગે મુજને, દેવી નહી ધડા
એક. ॥ અં. ૨૩ ॥ ત્યારે રાજ કહે એ પ્રમાણ છે, પણ પુછુછુ પેર;
બળીયો હોયે કોઈ મુજથી, તે ધણી માગે ઘેર. ॥ અં. ૨૪ ॥ તેહેવાને
માગે હું ન દેઉં તો, માગે રણ સંગ્રામ; તે વારે શું કરું સુંદરી, મ્હારી
ચાલે ન હામ. ॥ અં. ૨૫ ॥ ત્યારે નારી કહે સુણો ભુપતી, રહેવું અ-
ન્યને શરણ; સરણ ન રાખે તો મુજને, લાઇ પામવું મરણ. ॥ અં. ૨૬ ॥
ત્યારે રાજ કહે તે કબુલ છે, દીધું વચન હાથ; ઘોડે બેસાડીને સુંદરી
લાગ્યો પોતાની સાથ. ॥ અં. ૨૭ ॥ રામારૂપ રજની વીધે, દીવસે ધો-
ડી થાય; એમ કેટલા દન વીતીયા, એવે સ્વરગ સુર લોક; નારદને
બોલાવીયા, દેખાડ્યો બહુ શોક,

કડવું ૨૮ રાગ આશાવરી.

શોક દેખી સુર લોકનો ને, નારદજી એમ પુછે; સ્વરગ સુખમાં
ઉઠાશી આવી, તેનું તે કારણ શું છે. ॥ ૧ ॥ શે દુખે દુલ્યા આનંદ
ભુલ્યા, તે વાત જાણવા માગ; જે હોય તે કહો મુજને-હું, લીડ તમા-
રી ભાગુ. ॥ ૨ ॥ તેવું સાંભળીને સહુ બોલ્યા, આનંદ નાહો સ્વા-

મી; ઉરબંશી હતી અપહરા તે, આપ રૂપીનો પામી ॥ ૩ ॥ દીવશે ઘોડી
રાત્રીએ રાખા, થઈ ભોમીમાં પડી, એના વીના છે સ્વરગ સુતું, ગ-
મતું નથી ઘડી ॥ ૪ ॥ વજ્ર સાડા ત્રણ ભેગાં કરવાં, આપ નીવારણ
થાય; આવે અપહરા સ્વર્ગ વિષે, એમ કરો ઉપાય ॥ ૫ ॥ નારદજી
તવ બાલીયા છે, પ્રથમીમાં પરવર; વજ્ર સાડા ત્રણ ભેગાં કરાવી, આ-
પ નીવારણ કર ॥ ૬ ॥ યુદ્ધ થયા વગર વજ્ર સાડા ત્રણ કે કાળ ભેગાં
ન થાય; ટંટાની ત્રણા છે મુજ મનમાં, જોવાની આતુરતાય ॥ ૭ ॥
એમ કહીને સંચરીયા છે, ભોમી દ્વારીકા ગામ; શોભે સોયામણું નગ્ર
રશીલુ, વાસો વસે ધનશામ ॥ ૮ ॥ સોળ સહસ્ર સત અષ્ટ ધામ
છે, પ્રભુનાં સોભાયમાન; એક લક્ષ સાઠ સહસ્ર એકાદશી, હરી તણા
સંતાન ॥ ૯ ॥ તે સહુના મહેલ જુજવા છે, પુત્ર પ્રદુમાન જેષ્ઠ
બળવાન રૂપવાન ગુણવાન ધણો, મુરો પુરો નર શ્રેષ્ઠ ॥ ૧૦ ॥ ના-
રદજી તેને ધામ પધાર્યા, માન્ય દીધુ પ્રદુમાન; આસને આપીને બેસા-
ડ્યા, નારદે કર્યા વીખણ ॥ ૧૧ ॥ ભાઈ તું ભાગ્યશાળી ભારે, વધ-
ભોગ શા કહું મુખ ત્રણ લોકમાં તારા સરખું, કે જનને નથી સુ-
ખ ॥ ૧૨ ॥ માત બ્રાત વળી પુત્રને પીતા, રૂડી છે રીઢીને સીધી;
નવે ગ્રહ તુજ મંચક પાથે, ઘેર વસે નવ નીઢી ॥ ૧૩ ॥ સંસારનો
સહુ દહાવો તે તારે, હું રહ્યો આનંદ પામી; સવળી વ્રાતનું સુખ
લીધું પણ, એવ વાતમાં ખામી ॥ ૧૪ ॥ કહે પ્રદુમાન ખામી હો-
યે તો. બતાવિ દો માહારાજ; વીલમ નથી તે સુખ લેતાં, સીધ કર
કાજ આજ ॥ ૧૫ ॥ નારદ વદે બાલેત્રું પાળજે, તાહયર તન તોડી
મંગાવ્ય દાનગવને ઘેરથી તું. અમુખ્ય એક છે ઘોડી ॥ ૧૬ ॥ તમણે
લોકમાં એહ ઘોડીની, જોડી નથી કોઈ ઠામ; ધણું નહીતો ચાર ઘટીકાં
લાવી રાખ્યતુજ ધામ પ ૧૭ ॥ ત્યારે હું જાણું પુત્ર પ્રભુનો, ધન્ય તા-
રી માતું પેટ; મંગાવે નહી તો છોકરી સરખો; ઉઠ્યો તું દેવની વેઠ
॥ ૧૮ ॥ વળણ એમ ઉરકેયો નારદે, કરજે ધાર્યું કામ. કલાવા પુછે
કોઈ તો, ન દેઈશ માફ નામ.

એણું કહી થયા નારદ વીઠાય, લાગી ચટકી કુંવર મનમાંય;
તેણે દીન બળદેવજીને ઘેર, સાથ ભોજન છે ભલી પેર ॥૧॥ સગાંસ

હોદર પુત્ર પરીવાર, આળ્યા જમવા હળદરને દ્વાર; આળ્યો નથી પડે
 પ્રદુમાન, બાકી આળ્યા છે સહુ સંતાન ॥ ૨ ॥ ત્યારે બળદેવ પુછે એ
 મ; હજી ન આળ્યો પ્રદુમાન કેમ; તવ રક્ષમણી કહે જવો; શાથી ન
 આળ્યા તમે બોક્ષાવો ॥ ૩ ॥ એણે સુણીને બળદેવ જાય, આળ્યા પ્ર-
 દુમાનના ધામ માંય; ઉઠો બેઠા કરાળ્યો ઉચાટ, સહુ જમનારા જુવે
 છે વાટ. ॥ ૪ ॥ એણે સુણી કહે પ્રદુમાન, મારે કરણ નથી અવદાન;
 ત્યારે બળદેવજી એમ પુછે, નથી જમણું તે કારણ શું છે ॥ ૫ ॥ શુ-
 ણી વટે પ્રદુમાન વાણી, મારે જીવતર છે ધુળધાણી; એક ઘોડી દાન્ગ-
 વ ધરમાંય તેને જોવાની મુજ ઇચ્છાય. ॥ ૬ ॥ સુણી બળિભદ્ર વધા
 મુખ, બેઠા એમાં શું ધર્યું દલ દુખ; એતો ઘોડી મંગાવું આજ, ઉઠો
 ભોજન કરવા કાજ. ॥ ૭ ॥ સુણી કહે કુંવર એતો કાચુ, માગો જ-
 વાખ તો લાગે સામુ; સુણી પત્ર લખ્યો હળધારી; દેજે દાન્ગવ ઘોડી
 તારી. ॥ ૮ ॥ આવે પત્ર લઈને જોય જોહ, તેને દેજે તું ઘોડલી તેહ;
 રાખી બે દિન પાછી દેઈશું; નહીં તો પરાણે પણ લઈશું. ॥ ૯ ॥
 આપી પત્ર જહવ મોકલીયા, તેતો દાન્ગવપુરીમાં પળીયા; આપ્યો પ-
 ત્ર દાન્ગવસેન, હાથ વાંચી દિક્ષીગીર થયો દલ સાથ ॥ ૧૦ ॥ લખ્યો
 જવાબ આ જદુપતી, ઘોડા પા પળ મળવાની નથી; લાળ્યો જવાબ
 જહવ જોધ, સુણી હળધારીને ચડ્યો ક્રોધ. ॥ ૧૧ ॥ એવે વાર થઈ
 ઘટી ચાર, આળ્યા તેડવા દેવ મોરાર કહ્યું બેઠિ જણા રહ્યા બેશી
 વાતો શી કરો ખુણે પેશી. ॥ ૧૨ ॥ ત્યારે બોલ્યા બળીભદ્ર એમ,
 એક પ્રદુમાનને થયો પ્રેમ, છે દાંગવ ઘેર ઘોડી રૂપાળી, તમ સુતને
 જોવી છે ન્યાળી, ॥ ૧૩ ॥ તે મંગાવવા મેં લખ્યો પત્ર, તેણે જવાબ
 મોકલ્યો અત્ર; નથી દેવાની ઘોડી ઘડી એક, તેણે સુણી લાગ્યો મને
 ટેક. ॥ ૧૪ ॥ ત્યારે વધા વીઠણ વર વાણી, આ શો લઈ બેઠા મત
 તાણી; તમો મ્હોટા તે છોટા થયા, ખોટી હઠ ઝાલીને બેશી રહ્યા
 ॥ ૧૫ ॥ કહ્યું કરો આજક તણું જેમ, થાયે હઠીલું છોકરું તેમ; ઇચ્છાપુરી
 કર્યેથી લેહે લાગે, કાલે ચંદ્ર ચાંદરણી માગે. ॥ ૧૬ ॥ તેણે પુરું ન પડે
 સંદાય, ઉઠો જમવા સમય થઈ જાય; તેણે સુણી વદ્યા હળપતિ, ત-
 મ સુત ઉઠવાનો નથી. ॥ ૧૭ ॥ તારે બોલ્યા હરીવર હુશી, બલ
 નબ્ય ઉઠે એની ખુશી; નહીં ઉઠે શું આપણું જશે, થાશે ક્ષુધા
 મોઢે માગી ખાશે. ॥ ૧૮ ॥ એવાં વચન તોતના જણી, લાળ્યાં ને-
 ત્રમાં પ્રદુમાન પ્રાણી, એમ વેળા વીતી ઘટી ચાર, આળ્યાં રક્ષમણિ-

જ તે વાર ॥ ૧૯ ॥ દીઠા રડતો કુંવર કાયા કાંપે, શું છે બેટડા કહી
 રહે આંપે; શાને સાર આંસુ ભરે તન, એવું કહી લુછે મા લોચન.
 ॥ ૨૦ ॥ બેટા કોણે વાળ્યો દુખ દાટ, રડે તેમ તેમ સુત હૈયા ફાટ; કો-
 ણે દુહ્યા દીકરા તને ફાંસુ, આંખ્યાં રક્ષમણીને આંસુ ॥ ૨૧ ॥ તેણું
 બેધ વધા હળધારી, વઢયા કુંવરને શ્રી મોરારી; એક ઘોડી દાંગવને
 ઘેર આવી, તારા પુત્રને લેવી મંગાવી ॥ ૨૨ ॥ હઠ લેધ બેઠો તન તા-
 રો, તેથી પત્ર મોકલીયો મે મારો; પણ માન્યુ નહી દાંગવરાય, વાગે
 માથામાં તેવી કહી નાય ॥ ૨૩ ॥ માટે રીસ રહે મને લાગી, જાણે એ
 કને લેઉં યુદ્ધ માગી; પણ પીઉંજ તારો વઢે છે, મને ધીકારી ઠપકા દે
 છે ॥ ૨૪ ॥ વળણ ॥ એવાં વચન સાંભળી, રાણી વઢીયા વાણ; શીદ
 સંતાપો સુતને, આરે પુરૂષ પુરાણ.

કડવું ૩૦ રાગ સિંધુ.

સામળીયા સ્વામી સુત સપડાવો છો શાને, ધ્યાન તમારી બેશે
 નહીં તો, જરા ન ધરશે કાનેરે. ॥ શામ. ટેક. ॥ કદી નહીં ને આજ કું-
 વરને ઉલટ આવી એવી; કાંક કહું છે કાકા પ્રત્યે, તો તમને રીસ
 કેવીરે ॥ શામ. ૧ ॥ ઇછા ઉપની આપની ઉમરમાં તો કંતલપુર આ-
 વ્યા; મમ વિર સાથે વેર કરીને, કેમ મને હરી લાવ્યારે ॥ શામ. ૨ ॥
 કહેર કરીને વેર વધાર્યો; ઘેર ઘેર ગીરધારી; સોળ સહસ્ર કામની લા-
 વ્યા, નરકાસુરને મારીરે ॥ શામ. ૩ ॥ પુત્રની ઇચ્છા પુરણ કરસું;
 આપ ખુણામાં પેશો; હયો આપ કંચુકી મારી; પહેરી પાતળીયા બે-
 સોરે ॥ શામ. ૪ ॥ યુધે ચડસું લડસું વઢસું, તોડીસું તન તાપો;
 મમ ચીર ચણીયા ધારણ કરિ આયુધ અમને આપોરે ॥ શામ. ૫ ॥
 જગત જાણે ગુણ વીખાણે, થાય ભલે ભવાઈ; નહાનપણમાં પહેરી
 નાચ્યાતા, તો શી આજ નવાઈરે. ॥ શામ. ૬ ॥ બળદેવનું બોલ્યું
 પડ્યું પાછું, તે પણ મનમાં નાવ્યું; ટેક ન લાગ્યો ક્ષત્રી ધરમનો, શી-
 દ નર નામ ધરાવ્યુંરે. ॥ શામ. ૭ ॥ ઘોડી લેસું છો જગ કેહેતું, લા-
 મનીયો છે ભુંડી; ચક્ર ઘો અમને ચત્રુભુજજી, હયો કર પહેરો ચુડીરે;
 ॥ શામ. ૮ ॥ આગળ પ્રાક્રમ બહુ કરેલા; તે પ્રાક્રમ ડબોવ્યું, શીકળ
 થઈ સું સુણો સ્વામી, બદલ કુળ વગોવ્યુંરે ॥ શામ. ૯ ॥ હીમતતો
 કયાંથી આપો પણ, ઠપકો દેવા આવ્યા, કાઢ્યરપણું કરી મોહોટા
 હળધારી લાવ્યારે ॥ શામ. ૧૦ ॥ વળણ ॥ એવાં વાક્ય સાંભળી, બે

હયા શ્રી જહુનાથ; કાહાવો હાંમવરાયને, યુદ્ધ કરજે અમ સાથ.

કંડવું ૩૧ રાગ ધન્યાશરી.

સુર ભરાયું શામળીયાને, પત્ર આપ્યો હળધારી, દાન્ગવ રાજ
ધોડી ન આપી, વિપ્રીત છે મત તારી ॥ ૧ ॥ ભલે ન આપી તો રીસ
વ્યાપી, હુ પદ શું મન આણે; માગીએ તારી પાસે ક્ષત્રી ધર્મ પ્ર-
માણે ॥ ૨ ॥ એમ લખીને જાહેવ સાથે, પત્ર પોચાડી દીધો; ઉડ્યો પ્ર-
દુમાન ભોજન કરવા, દહાવ કુટુંબી લીધો ॥ ૩ ॥ દાન્ગવ રાજને પ-
ત્રજ પહોચ્યો, વાંચી પડી પેટ ફાળ; જાહેવ જોદ્ધને હું કયાં પહોચું, વી-
દ્ય પડ્યું વીકરાળ ॥ ૪ ॥ કયાં સીંહના સામુ સસલુ, કયાં મધ્વર ને
કયાં મછ; કયાં નદી કયાં ખાખડું કયાં, પાડો ને નાતું વછ ॥ ૫ ॥
કયાં શેશને કયાં અળશીયું કયાં કનકને કથીર; કયાં કેળને કયાં કા-
ચકી કયાં, કાહરને કયાં ધીર ॥ ૬ ॥ એમ વીચારી થર થર ઠરજ્યો
દાણ્યું અંતઃકર્ણ; અપછરાયે કહ્યું છે મુને, રહુ કોઈ મોટાને સર્ણ ॥ ૭ ॥
એવું ધારીને કરી ત્યારી, નીકળીયો ઘર બાહાર; મન ગમતી ધોડી
ન છોડી, આપ થયા છે સ્વાર ॥ ૮ ॥ જાણ્યું કે જાહેવ સામા બાહા-
જે, એવો છે કૌરવ સાથ; બીજા બાહાજે સુત સતીના, પાન્ડવ પં-
ચાળી નાથ ॥ ૯ ॥ એમ વિચારી નીકળ્યો તે, પળીયો હસ્તિનાપુર;
દુરીયોધનની સભામાં આગ્યો, બેઠા ભીસ્મ વિદુર ॥ ૧૦ ॥ દ્રોણ કૃપા-
આર્ય અશ્વસ્થામા, જોદ્ધ ભગદત કરણ; શકુની દમનીક દુર્યોધન;
ત્યાં આવી લાગ્યો ચરણ ॥ ૧૧ ॥ આદ્ય ગાદી સત્યવાદી સુરાની, અ-
રજ કંઈ કરજોડી; જહુપતિ અતી મતી માઠી કરી, માગે છે મારી
ધોડી ॥ ૧૨ ॥ શીર સાટે મારે ધોડી ન દેવી, તેથી કરે છે ચડાઈ, હું
નીરખળમાં બળ નહી મહારી પાસે માગી લડાઈ ॥ ૧૩ ॥ એટલે
ધલાજ ન રહ્યો મહારો, ભાગી ગયા છે ચરણ; મહોટા જાણિને અકપ
પ્રાણી હું, આગ્યો તમારે શરણ ॥ ૧૪ ॥ સરણ રાખી ધોડી બચાવો,
થાવો જહુ કુળ સામા; તે સાંભળી દુરીયોધન સામું, શીશ ધુણાવ્યું
મામા ॥ ૧૫ ॥ એટલે ઉત્તર દે દુરીયોધન, એ કામ નહી હમારું;
ધોડલી બે દીન માગી દેતાં, શું ધટી જાય છે તારું ॥ ૧૬ ॥ પરાઈ
લડાઈ લીજીએ શાને, બેર વધારવા શીશ; જખરા જોદ્ધા છે જથા વા
ળા, જાહેવને જગદીશ ॥ ૧૭ ॥ આપજે ધોડલી તું મત મુઠી, નહી તો

પામોશ : ખે, એમ કહીને કાઢી મુક્યો, ઉતરી ગયું મુખ ॥ ૧૮ ॥
આંસુડાં ભરતો આકંઠ કરતો, ઘોડલીને લઇ જાય; સોસાઈ સભામાં
પોંચા કરડયા, વીદુર હીસ્મ પીનાય ॥ ૧૯ ॥ સરણે આવ્યાને પાછો
કાઢવો; ક્ષત્રીનું નહીં તે કામ, કાઢર કુંવર દુષ્ટ દુરીયોધન બોલ્યું
ગાદીનું નામ ॥ ૨૦ ॥ સંતાપ કરતા રહ્યા સભામાં, દાંગવે વિચાર્યું
મન; પાંડવને સરણે જઈને રહું, એ સુલ સતીના તન ॥ ૨૧ ॥ એવું
ધારીને પરવરીયો, ગયો ઈંદ્રપસ્ત માંય; અશ્વીમન્યુને સુમદ્રાજી, ગયાં
નદી નાહાવાય ॥ ૨૨ ॥ મહેલમાં બેઠા સુત સતીના, હળી મળી પાંચ
વીર કુન્તાજી બેઠાં પુત્રની પાસે, જ્ઞાન ગુણે મંલીર ॥ ૨૩ ॥ વળણ ॥
તે સમે દાંગવ રાજ્યો, આવ્યો છે સુલ ધામ; વ્યાસ વક્ત્રમ મુખ ઓ-
ચરે, ત્યાં સું કીધું કામ.

કડવું ૩૨ રાગ કાફી હોળીની ચાલ.

આવ્યો દાંગવ રાય આંસુ ભરતો, પેડો મેહેલ માંડી કરમરતો; લ-
ટી પડીયો ધરમને ચરણ, સ્વામી આવ્યો તમારે શરણ ॥ ૧ ॥ બાંધી
કહેડ મેં બળીયા સામી, મુજ પર રૂઝ્યો અંતરયામી; બોલ્યે બંધા-
યો માટે ન ચાલ્યું, મેંતો આલ ઉંડગમાં બાલ્યું ॥ ૨ ॥ વણ વહેરે
લડાઈ લાગી; જહુપતિએ આ ઘોડી માગી; માહારે દેવી નદી ઘડી
એક રાખી ત્યારથી તે મારો ટેક ॥ ૩ ॥ માગી ન દીધી માટે કળક-
ળીયા, જુવં માગે છે જદવ બળીયા; કોપ્યા બળીલદ્રને ધોર, સામા
થયાનું સું મહારૂં જોર ॥ ૪ ॥ નથી ઉભા રહ્યાના ધરણ, ત્યારે આ-
વ્યો તમારે શરણ; સુણી ધરમે ક્યો વીચાર, અરજીનના સાળા છે
મોરાર ॥ ૫ ॥ સરણે આવ્યાને કહાડું તો દોશ; રાખુ તો આવે ન-
રને રોશ; માટે મારે ન બોલવું ઘટે, આપો ઉત્તર નર રાજ વટે ॥ ૬ ॥
સુણી અરજીનજી એમ કહે છે, સગાને શત્રુ કયાં કરાવે છે, અમ સર-
ણે ન રાખવો જોઈએ, અન્ય સ્થળે જ રાખશે કોઈએ ॥ ૭ ॥ દીધી
દાંગવને આગતાય. તવ દાંગવ થયો વિદાય; જાણ્યું નથી ક્યાંનો કા-
મ; મુરાતણ વણ છે ક્ષત્રી નામ ॥ ૮ ॥ નથી કો બેલી તે સું કરવું,
કાષ્ટ ચીતા કરી બળી મરવું; ધારી ગયો તે નયની બાહાર, આવ્યો
નદી ત્રોં નેજ વાર ॥ ૯ ॥ ઘોડીથી ઉતરી કાષ્ટ લાવ્યો; ચીતા બ-
ડકોને વૈરાગ આવ્યો, ઘોડી લઇને મરવું આદરીયું; મુક્યો અગનિ

હરી ધ્યાન ધરીયું ॥ ૧૦ ॥ તેહ નદી ત્રઠે અલીમાન, કરે છે અરજીન
 સુત સ્નાન; તેણે નાહાતાં જોયું જાણી વાત, કોઈ પ્રાણી કરે આપ-
 ધાત ॥ ૧૧ ॥ એવું સમજી દયા મન લાવ્યો, રાજ દાંગવની કને
 આવ્યો, વદ્યો નર સુત મુખથી વાણી; શાને બળી મરે રાજ નાણી,
 ॥ ૧૨ ॥ કોણ નાત જાતને કોણ દેશ; કોણ નામ ગામ ક્યાંનો નરેશ, એ-
 વા દાંગવ વદ્યો વચન, સુણો અરજીનજના તન; તમ મામાએ આ
 ઘોડી માગી, મેં ન દીધી તે લડત લાગી ॥ ૧૪ ॥ મારે વચન ઘોડીની
 સાથ, સોંપવી ન ધડી કોઈ હાથ, મોટે ન દીધી તે ખોટું લાગ્યું, પત્ર
 દ્વારાએ યુદ્ધજ માગ્યું ॥ ૧૫ ॥ મુજ બળ વણ ધ્વજ્યા ચરણ, ગયો
 તમારી ગાદીને શરણ; જાણી સગા જહુકુળ વાંડી, તમ તાતજીએ મુક્યો
 કાહાડી ॥ ૧૬ ॥ નવ્ય રાખ્યો શરણ તે શું કરવું, આવ્યો જળ ત્રઠ
 ધારીને મરવું; સુણી સુતને મન વ્યાપી રીશ, છેક છડી ગયા જગ
 દીશ ॥ ૧૭ ॥ રાજ હવે ન પામીશ મરણ, તુને રાખ્યો મેં મારે શર-
 ણ, સુણી વેણ વદે છે રાય, તમ બાળકથી શું રખાય ॥ ૧૮ ॥ રાખ્યો
 શરણે જાણે એમ વાત, અતી ઠપકો દે તમેને તાત; તવ તમારૂં બોલે-
 લું જાયે, જગતમાં મુજ હાંશી થાયે ॥ ૧૯ ॥ સુણી અભિમાન વદ્યો
 વાણી, નવ્ય ડરીશ બાળક જાણી, આલ્ય શરણે જોજે મુજ માપ,
 સરમાયો શાળકથી આપ ॥ ૨૦ ॥ તેણે ક્ષત્રાણી રીત ન બજવી, પ્રદ્ધ
 પીતાની ગાદી લજવી; ઘોડી આપવા ન દઉં આપ, મુને ક્ષણહત્યા-
 દીક પાપ ॥ ૨૧ ॥ વળણ ॥ એમ કહી શરણે રાખીયો, આવ્યો પોતાને
 ઘેર; બાંધી ઘોડી ધામમાં, બેઠે બેઠા સુખ ભેર.

કડવું ઉર રાગ આશાવરી.

બે જણ બેઠા ધામ વીધે, સાંભળો શ્રોતાજન; રસોડે રસોઈ
 ત્યાર થઈ છે, જમ્યા સમે પાવન ॥ ૧ ॥ કુંતા સુલદ્રા ધૃપતી ધર્મ, લીમ
 અને અરજીન, શેદેવ નીકુળ સરવ આવ્યા, નથી આવ્યો અભિમાન
 ॥ ૨ ॥ તે જોઈને પ્રદ્ધ માતા બોલ્યાં, કુંવરને ધામ જવો; વાટે સંચરો
 સુત પ્રકોદર, અલીમન્યુને લાવો. ॥ ૩ ॥ કેમ ન આવ્યો શું રીસાયો,
 ક્યાં લગી ખોટી થઈએ; ક્ષુધા લાગી સમય થયો, હવે ન બેશી ર-
 હીયે ॥ ૪ ॥ એવાં વચન પ્રથના સુણી, વહ્યો વાયુ સુત ભેમ; કું-

વરને ધામ આવી બોલ્યો, બેટા બેશી રહ્યો કેમ. ॥ ૫ ॥ અલીમન્યું
કહે પાછા પધારો, મું છે કુંવરનું કામ; દાંગવસેનને પાછો કાઢાડ્યો
ગાદીનું બોલ્યું નામ. ॥ ૬ ॥ ક્ષત્રીના ધર્મનો ધારો તોડ્યો, સત્ય નાં-
ખ્યું સહુ ફેડી, સરણ આબ્યાને શાન્ત ન પાડ્યો, લાભવી સાતે ખેડી.
॥ ૭ ॥ આછી હોરણી હોદીને નાચો, આંખમાં આંબે મેશ; ખાઈ માંસ
દિલ વધારી, થયા ભાદરવાની બેશ. ॥ ૮ ॥ દાંગવને હું શરણુ લાં-
વ્યો, યુધિ જશું ચડ્યે ઘોડે; ભીણુ કહે ભાઈ ભલું કયું તે, હું પણ તા-
રી જોડે. ॥ ૯ ॥ ઉલટ હતી ઉરમાં મુને, પાંગવા ક્ષત્રી ધર્મ, તુજ તા-
તે તરછોડ્યો એને, ગ્રહી શાળકની શર્મ. ॥ ૧૦ ॥ એમ કહી ભીમ
મ્હેલમાં પેઠો, બેઠો કુંવર કને; એવે ઘટી ચાર વાર થઈ છે, કુન્તા કો-
ધાતુર ખને. ॥ ૧૧ ॥ જ જઈને જો મુત સેદેવજી, કયાં લગી થાશું બો-
ટી; ભીમ રડ્યાને તેડવા મોકલ્યો, તે પણ ત્યાં રહ્યો ચોટી. ॥ ૧૨ ॥
એવું સાંભળી શેદેવ આલ્યા, અલીમન્યુને ધામ; કળકળતા કહ્યું કાકા
ભત્રીજ, બેસી રહ્યા શા કામ. ॥ ૧૩ ॥ અલીમન્યુ કહે ધીકાર કાકા,
ભસ્મ શરીરે ચોળો; વીલા તમારી નાશજ પામી, પોથાં પાણીમાં બો-
ળો. ॥ ૧૪ ॥ દાંગવને શરણુ નવ રાખ્યો, હું લાવ્યો તોડે મકોડે; તે
સાંભળીને શેદેવ બોલ્યા, હું પણ તમારી જોડે. ॥ ૧૫ ॥ એમ કહીને
ધામમાં બીરાજ્યા, બે ઘટીકા થઈ વાર; એટલે કુન્તાએ ક્રોધ કરી ક-
ચાં નિકુળને તથયાર. ॥ ૧૬ ॥ જનુ તેડવા બેઠા મ્હારા, ગયા શેદેવ
ને ભેમ; કુંવર સહીત તેડીને આવજો, બેસી રહ્યા સૌ કેમ. ॥ ૧૭ ॥ તે
કરતા કાંઈ કારણ હોયતો, આવ્ય તું ખખર લેઈ; તું ત્યાં રહેવું ચોગ્ય
ધારે તો, જાજો ઉત્તર દેઈ. ॥ ૧૮ ॥ એમ કહીને મોકલીયા તે, આવ્યા
કુંવરને ઘેર; ક્રોધ કરી કહ્યું બેશી રહ્યા હો, શી છે તમારી પેર ॥ ૧૯ ॥
મુણી અમેમાન એવું બોલ્યો, પેર અમારી મોટી; ટંટાનું ઘર લેઈને
બેઠા, મતી ખડી કે મોટી ॥ ૨૦ ॥ દાંગવને મેં શરણુ રાખ્યો, જાદવે
જે ઘોડી માગી; તે રાયને તમે કહાડી મુક્યો, છુટી પડી વરણુગી.
॥ ૨૧ ॥ વાટજ ઉઠી વરણુગીમાં, મેં રાખ્યો ખરી હોડે; નીકુળ કહે
રાખ્યો ભાઈભણે હું એ તમારી જોડે, ॥ ૨૨ ॥ એમ કહી નીકુળ બીરાજ્યા
કુંતા કહે આ કેવું, જે જે ગયા તે ત્યાં ને ત્યાં ચોટ્યા, છે કાંઈ આશ્ચર્ય
જેવું. ॥ ૨૩ ॥ ઉઠો અરબુનજી જઈ જુઓ, કાંક થયું વિવન ચીતા-
તુર થઈ આલ્યા પારથ, જ્યાં પોતાનો તન. ॥ ૨૪ ॥ તાતને દેખીને

તન બોલ્યો, કાકા તમારો વારો; માહરે બોલવું થટે નહા તમે, પા-
રથને ધીક્કારો ॥ ૨૫ ॥ એટલે વેણુ વટે પ્રકોદર; સું કરવા તું આ-
વ્યો; દાંગવને તેં તગેડી મેલ્યો, આ સુત સરણુ લાવ્યો ॥ ૨૬ ॥ ગા-
દીનું નામ રાખ્યું મોટે, હું એને પંથ પેઠો; સાજાની શરમ રાખીને
તું ધરમ બોળી બેઠો ॥ ૨૭ ॥ ત્રણે બ્રાતને ચાથો ભત્રીજો, કરાસું
રાયની રક્ષા; સાસરીનું સાઈ તાકવું હોય તો, તાણુજે તું તેની પક્ષ.
॥ ૨૮ ॥ ચડીને આવજો અમારા સામો, દાખવજો તાઈ જોર; સત્ય સા-
ઈ નહીં પડીએ પાછા, સું કર્યો ક્રીશોર ॥ ૨૯ ॥ જ જઈને માતને
વાત કહે, કરવું નથી ભોજન; નહી આવીએ ધામ તમારે, બેસશું
આ ભોવન ॥ ૩૦ ॥ વચન વીરનાં સાંભળી વળીયા, અરજીનજી રણુ-
ધીર; આતો વાહાલામાં વીરોધ પેઠો, સોસાયું શરીર ॥ ૩૧ ॥ સંતાપ
કરતો આવીયો જ્યાં, કુન્તા ધરમ બ્રાત; ત્યાં ટંટાની મુળથી માંડી,
કહી બતાવી વત ॥ ૩૨ ॥ આપણે સુતને સુભદ્રાજી, નાહાવા ગયાં
તાં સરીત, ચીતા ત્યાં ખડકી હાંગવે, આદરીયું વીપ્રીત ॥ ૩૩ ॥ થોડી
સહીત બહનીમાં પડી, આણવું ધાયું મરણુદેખીને દયા ચાવી કુંવરને,
લાવ્યો પોતાને સરણુ ॥ ૩૪ ॥ સુતને તેડવા ત્રેણુ ગયા તે, તેની પક્ષ-
માં પેઠો; રનેહ સગાને તોડવા મોટે, કલેશ લેઈ સહુ બેઠો ॥ ૩૫ ॥
વળણુ ॥ મુણી ધરમરાય બોલીયા, સાંભળ અરજીન વીર; સીદ નર
નામ ધરાવીયું, કાહર થયો રણુધીર.

કડવું ૩૩ ઓખાહરણુમાં જગ્યારે જાદવરાય એ રાગ.

કુંતાજી તવ બોલે, તું થયો નર નાર તોલેરે; સાસરીયાની શર-
મમાં, લેવાઈ ગયોરે ॥ ૧ ॥ ક્ષત્રીપણું તેં ખોયું, મુળ કુળ સામુ નવ
જેયુરે, શરણુ આવેલાને પાંડો કાહાડીયોરે ॥ ૩ ॥ કુખ વગોવી મહા-
રી, કાહર કુંવર દેહ ધારીરે; અનાદીની ગાદીને લાનછન આપીયુરે.
॥ ૩ ॥ લજબોયો પાંડુ રાજ, જેની સકળ દેશમાં માઝારે; તેવા તાતને
માંથે પાણી ફેરવ્યુરે ॥ ૪ ॥ તું અજ્ઞાની જેવો, ક્ષત્રી ધરમ છે કેવો-
રે; તે નથી સમજ્યો ત્યાં મુખી બ્રહ્મ છેરે ॥ ૫ ॥ જે જન શરણુ
આવે, તેને માન્ય દઈ બોજાવેરે; ભીડ ભંજન થાવું એ રીતી સય-
નીરે ॥ ૬ ॥ તે રીતી તે છોડી, દાંગવ ગયો કર બેડીરે; ગોડી લઈ
મરવું એણે ધારીયુરે ॥ ૭ ॥ ધન્ય કુંવરની નીતી લાવ્યો સરણુ એ

શીતીરે; ભલે પક્ષે પેઠા મારા દીકરાંરે ॥ ૮ ॥ યુધ કરવાને જશે, ક્ષત્રી
નો ધરમ સચવાશેરે; તારે હોય સરમ તો ધરમાં બેસજે ॥ ૯ ॥ લી
મ નીકુળને બેશી, હું ચોથી ચહું ડોશીરે, ટેક-કુંવરનો ત્યાં જઈને
રાખશુંરે ॥ ૧૦ ॥ ધરમ રાજ કહે છે, અરજીનજીને શીખ દેછે રે; ક
પકો નથી તુજને; સાસરીયા તણોરે ॥ ૧૧ ॥ કરજે સાચી વાત, યુધ
માં સામળીયા સાથરે; કહાયે દાંગવરાજ સરણે આવીયોરે ॥ ૧૨ ॥ જ
ણ્યું તમ સંગ વહેર, ત્યારે રાખ્યો નહી અમ ઘેરરે કાહાડી મુકેલે
અભેમાન લાવીયોરે ॥ ૧૩ ॥ તે ભાણેજ તમારો, નથી કાંઈ વાંક હ
મારોરે; છોકરાં પુઠે રણમાં આવજું પડેરે ॥ ૧૪ ॥ અમને ન દો દો
શ, રાખો ભાણેજ પર રોશોરે; પણ કુંવરને કનડરે કનડશું આપને
॥ ૧૫ ॥ એવું કહેજે ભાઈ, કસુર નીકળે કાંઈરે; જવો જઈને લા
વો સહુ સાથને ॥ ૧૬ ॥ ધર્મે આજ્ઞા ક્રીધી, અરજીને શીખ ગ્રહી લી
ધીરે; ચાલ્યો ચાલ્યો આવ્યો સુતના ધામમાંરે ॥ ૧૭ ॥ જઈ કુંવ
ર શું ભાખ્યો, દાંગવ મેં સરણે રાખ્યોરે; પીન્ડમાં પ્રાણ લગી ઘોડ
દેવી નહીરે ॥ ૧૮ ॥ ઉઠો રણધીર વીર, શું કરશે શામ સંસારરે; ઉ
જમવા દાંગવરાય તું છે માયરોરે ॥ ૧૯ ॥ વળણ ॥ એમ કહી ઉઠ
ડાયા, તેડી લાવ્યો ઘેર; ધરમ કહે આ રાજ્યા, રહેજે આનંદરે.

કડવું ૩૪ આખા કહે છે તું સુણુરે સાહેલી એ રાગ.

એમ કહી ગ્રહ્યો છે હાથ, બેઠા જમવા લેઈ સહુ સાથ; કરિ ભે
જન મુખવાસ લીધા, પછી સંગ્રામ વીચાર ક્રીધા ॥ ૧ ॥ બોલ્યા અ
રજીન પ્રત્યે ધર્મ, લખો પ્રજીને જણે મર્મ; બેઠો લખવાને અરજીન હ
પ, જણીને તમે શામ સ્વરૂપ ॥ ૨ ॥ માગી દાંગવની તમે ઘોડી, એ
વી અનીતી ક્યારથી બેડી; પામતો હતો તે રાય મરણ, રાખ્યો તમ
રા ભાણેજ સરણ ॥ ૩ ॥ તેની પક્ષે અવિશું અમો, કરજે યુધની ત્યા
રી તમો; એમ પત્ર લખીને પહોચાડ્યો. બગીભદ્રે તે વાંચવા માંડ્યો
॥ ૪ ॥ કહી હરીને યથાસ્થીતી, જીઓ પાંડવ સગાંની પ્રીતી
ન્યારે ત્યારે એ ચડીને આવે, સુણી સામળીયો રીસ લાવે ॥ ૫ ॥
કેના સગા કેના એ વહાલા, ભલા વાગ્યા ભલાઈના ભાલા, હં
સગાઈ આગી મેલી, કરજું યુદ્ધ ન થાવું બેલી ॥ ૫ ॥ સામો પત્ર લ
ખ્યો શ્રી મોરાર, સુખે આવજો કુન્તો કુંવાર; લખી મોકલી બોલ

એમ, જેષ્ઠ અંધુ કરીશું કેમ ॥ ૬ ॥ સુણી હજધર વધા વાણી, લખો
 સહુ દેશ સારંગ પ્રાણી; ક્ષત્રી માત્ર સગા સ્નેહી કાઢાવે, આપણા આ-
 પણી પક્ષ આવે ॥ ૭ ॥ સુણી સામળીયોલ લખે; આવળે આ વેળા
 સહુ પખે; એમ પત્ર દીધા સહુ દેશ, જણ્યું ધરમરાય નરેશ ॥ ૮ ॥
 કહિ બ્રાતને વાત જે જણી, માગી પક્ષ શ્રી કરણ કલ્યાણી; સહુ ભુ-
 પતી પક્ષમાં જય, તવ આપણી શી ગત થાય ॥ ૯ ॥ કહે સાંભળીને
 ચારે વીર, લખો આપણ પણ રણધીર; પછી જેને જ્યાં નસ તણા-
 શે, હેત જેનું જેવું તે ત્યાં જશે. ॥ ૧૦ ॥ એવું ધારીને લખ્યા કા-
 ગળીયા, દેવાને સહુ શેવક પળીયા; પછી પુત્ર પ્રત્યે વધાં માય, બેટા
 બીજે બતાવું ઉપાય ॥ ૧૧ ॥ જવો હસ્તીનાપુર પુત્ર, છે ત્યાં સગુ
 વાહાલુ ધરમુત્ર; કુળ વૃદ્ધને દુરીયોધન, તેને દો યુદ્ધ નોહોતર તન.
 ॥ ૧૨ ॥ એવી માત તણી વાત જણી, ઉડ્યા ધરમને નર પ્રાણી; આ-
 વ્યા સભામાં હસ્તીનાપુર, બેઠા ભીસ્મજી દ્રોણ વીહુર ॥ ૧૩ ॥ કપા-
 આર્યને અસ્વસ્થામા, કારભારી છે શકુની મામા, ભુરીબ્યેવાને ભગ-
 દત જેહ, બેઠા સુસરમા સૈત નેહ ॥ ૧૪ ॥ બીજા ઘણા યોદ્ધા રણ-
 ધીર અંધ સુત બેઠા સત વીર; ગાદી પતી છે દુરીયોધન, દંત દમની
 ક દુસ્થામન ॥ ૧૫ ॥ દુરદમન દેવક ભરાત, દ્રાક્ષો દુમપતી દ્રગ નાથ;
 દેહેણું સેન્યને દુરધા સુર, દંભ દુશણ દુધાતુર ॥ ૧૬ ॥ એવા એ-
 વા બેઠા સહુ ભાઈ, આવ્યા ધરમ સભાની માહાઈ, કહ્યું સહુ વૃ-
 ધ્ધને નમી ચરણ; અમે દાંડવ રાખ્યો છે સરણ ॥ ૧૭ ॥ પક્ષે આ-
 વડું મહોટા બ્રાત; યુધ્ધ ધાર્યું યદુકુળ સાથ, એવું સુણીને ભીસ્મજી
 બાલે, નહી નહી સુત કો તમ તોલે ॥ ૧૮ ॥ નામ દુરીયોધને બાળી
 નાંખ્યું, તમે બીરદ ગાદીનું રાખ્યું; અમો આવશું પક્ષમાં બાળ, કરી
 નાખશે શું ગોપાળ ॥ ૧૯ ॥ રાખવી નહી સગાંની સરમ, દેવ યુધ્ધ એ
 ક્ષત્રીનો ધરમ, એવું વદી વધા વૃધ્ધ એમ, કરશે દુરીયોધન કેમ ॥ ૨૦ ॥
 તવ બોલ્યો છે અંધ કુમાર. કહીએ છીએ કરી વીચાર; એમ કહી
 ગયો મ્હેલ માંચ તેડ્યા શકુની મામાને ત્યાય ॥ ૨૧ ॥ કહે મામા જ-
 વું કે ન જવું, બોલ્યો મામો ઉપાય બતાવું; જવું પક્ષમાં પુરણ પેર,
 ભલ્લુ લેવાશે વેહેલે બ્હેર ॥ ૨૨ ॥ યુધ્ધ આરંભ થાય જે વારે, આ-
 પણે પાછા પડવું તે વારે, મારે આગળથી જહુરાય, કરશું પુઠેથી આ
 પણ ધાય ॥ ૨૩ ॥ બેઉ બાળુથી મરવો માર, પામે મરણ કુન્તી કુ-
 વાર; સાંભળીને વધ્યો વીલીચારી, મામા છે બુધ્ધીયે બલહારી ॥ ૨૪ ॥

એઉ દુષ્ટે સલા એમી કીધી, હશી હશીને તાળીઓ લીધી; પછી આ-
વ્યા સભાની માંય, બોલ્યા ધરમ પ્રત્યે એ ત્યાંય. ॥ ૨૫ ॥ ભાઈ ભણું
કર્યું તમે કામ, આવશું કરવા સંગરામ; એવું સુણી યુધીષ્ઠર રાય, બે-
લા પધારજે કહી જાય. ॥ ૨૬ ॥ બીજે દીવસ લે સન્યાય, આલ્યો પાં-
ન્ડવ પક્ષમાં રાય; લીધી અગીયાર ક્ષોણી સૌ સાથ. બેઠો હસ્તી આ
યુધ્ધ ગ્રહી હાથ; ભીષ્મ વીદુર ને કપાચાર, દ્રોણ ગુરુને અમર કુવાર;
કારભારી સહીત સહુ પ્રાણી, ઇદ્ર પસ્ત આવ્યા હેત આણી. ॥ ૨૮ ॥
વળણ. ॥ માન્ય સતી સુત દેધને ઉતાર્યા નિજ ઘેર વ્યાસ વાણી મુ-
ખ ઓચરે, પછી શું થઈ પેર.

કડવું ૨૨ રાગ ઢાળ ધન્યાશરી.

પત્ર બેઝિના પહોઆ સહુ દેશજી, કરે વિચાર સર્વ નરેશજી; લા-
ગી સગાં સગામાં લડાઈજી, કરીએ કોની પક્ષે ચડાયજી. ॥ ઢાળ ॥ સ-
કળ દેશના ક્ષત્રી લોકે, કરી લીધો વિચાર; કોઈની પક્ષે જાણું ઘટે ન
હીં, ગયામાં દુખ અપાર. ॥ ૧ ॥ બહાલે બહાલાના વિરોધમાં જૈ, કોની
કરીએ પક્ષ આજ લડેને આવતી કાલે, ભેગા થઈ કરે ભક્ષ. ॥ ૨ ॥ સા-
ળ દાળ થાય એકઠાંને, તરીયો તેડે રહી જાય; ઉણુ જળે કદી ધર ન
સળગે, એમ ધારયું સહુ રાય. ॥ ૩ ॥ પક્ષ ન કરવી સરમ ન ધરવી,
જેવો ન ન્યાય અન્યાય; જે જેને શરમ જેટલી, તેટલી મોકલી છે સ-
ન્યાય. ॥ ૪ ॥ જહવ પક્ષમાં ચાળીસ ક્ષોણી, સર્વ મળીને આવી; બે
તાળી ક્ષોણી, પાંન્ડવ પક્ષે સર્વ રાયે મોકલાવી. ॥ ૫ ॥ સાત ક્ષોણી
હતું સતીના સુતનું, કૌરવનું અગીઆર; તે સહુ મળીને સાઠજી ક્ષો-
ણી આવી થયું તૈયાર. ॥ ૬ ॥ એટલે બોલ્યા ભીષ્મ પીતાજી, સાંભ-
ળો કુતી કુમાર; જહુપતી જોરાવર પાસે, સાશાં છે હથીઆર. ॥ ૭ ॥
હળ મુશળને ચક્ર સુદરશન, જ્યાં મોકલે ત્યાં જાય; પ્રાણ લીધા વણુ
પાછાં ન પડે, તે મુજને ચીંતાય. ॥ ૮ ॥ તેના આયુધને બાજે તેડું; જોઈએ
આપણી પાસે; ત્રીશુળ લાવો ત્રીપુરાનીનું તે ભય પામે નાશ. પ્રહારોવ
ક હોયે શંભુ તણે તે, લાવવાની ધરે હામ; વાત સુણી વ્રકોદર વદયો;
ઠાઠાએ મ્હાર કામ. ॥ ૯ ॥ બહુ સંચર શીવજીની પાસે, સમજીવીનેલાડુ તેમ
ન આપેતો જોર કરીને જટા ઝાલીધુણુડ. ॥ ૧૦ ॥ એમ કહી વ્રકોદરવાટે,
સંચરીયો મુલ મન શીવાલયમાં આવી ઉભો, પ્રેમે કર્યું પુજન. ॥ ૧૧ ॥

ચડાવી ચંદન ચરચ્યું, પહેરાવ્યા પુષ્પના હાર; આક ધંતુરો ।વજ્યાવા
 ટી પ્રેમે કરી પય ધાર ॥ ૧૩ ॥ ધુપ દીપને નૈવેદ્યમુકી, ઉરઆવ્યું, અત
 વહાલા, નરત્ય કરી ને હર સંભુ, કહિ વખાડ્યા ગાલ ॥ ૧૪ ॥ તો પદ
 દરશન દિધાં ન ત્યારે, રીસ વ્યાપી ગઈ હાડ; બહાર નિકળી ઉપાડ
 લાવ્યો ખીલી પત્રનું ઝાડ ॥ ૧૫ ॥ તે લઈને પોરવ્યું ડેરામાં ધરૂળ ગ
 યાં ઉમિઆય; જુઓ વહાલો ભક્ત તમારો, વીંધન કરે ધામમાંય ॥ ૧૬ ॥
 તે જોઈ પ્રગટીયા જટાધારી, દરશન દિધાં નાથ; હાંહાં ગાંડીયા આ શુ
 કરે કહી, મુસ્તક મુકયો હાથ ॥ ૧૭ ॥ માગ્ય માગ્ય તું શું માગે બે
 ટા, ભીમ કહે કષ્ટ કાપો; સામળીયા શું સંગ્રામ કરાવે, ત્રીશુળ તમા
 આપો ॥ ૧૮ ॥ ત્રીપુરારિ કહે ત્રીશુળ ન મળે, ખીજુ દુની છોડાવ
 ભીમ કહે ત્રીશુળ ન હયોતો, દાઢી ગ્રહી દોડાવ ॥ ૧૯ ॥ બોળા ભી
 ના ભાશણે હશ્યા, લ્યો બેટા લેઈ જવો; સંગ્રામ શામળીયા સંગ જ
 તી, પાછુ દેવાને આવો ॥ ૨૦ ॥ સતિના સુતે શીશ નમાવ્યું, ત્રીશુળ
 લઈ ઘેર આવ્યો; સભામા આવી લીધી શાખાસી, લ્યો દાદા હું લા
 વ્યો ॥ ૨૧ ॥ ભીશ્મ કહે રાખ તારી પાસે, તું તજે સંગ્રામ; ચ
 કે હજ છુટે ત્યારે છોડવું, એટલું તાલરે કામ, એમ સહુ સંતલસ વિ
 ચારી થઈ ગયા સાવધાન; લડાઈની ચડાઈ કરીને; ફરકાવ્યાં નિશાન
 ॥ ૨૨ ॥ વાજતે ગાજતે, છત્ર છાજતે, રથ ખીરાજ્યા રાય; ડંકા દેત
 બંકા આવ્યા, મેદાન ભોમી માંય ॥ ૨૩ ॥ ઘોડલા જોડલા ઓળ લ
 ટોની ચણ ચાલે સુભ સાથી; ત્રકોદર નંદન વાયુનો, બેઠો જોમંગલ
 હાથી ॥ ૨૪ ॥ સકળ સન્યા આગળ ચાલે, પુંડળ પન્ડે વાઘે; મુર્ધ
 વાળીને તીસુળ ઝાલ્યું, ગદા ધરી છે ખાંધે ॥ ૨૫ ॥ ઘોડીએ બેશી દ
 ગવરાજ, જુદ્ધ જોવાને જાય; આવી ઉભા સહુ મીર ખાંધી; જણ્યું શ
 જદવરાય ॥ ૨૬ ॥ પાંડવના યોદ્ધ યુદ્ધે ચડીયા, દેવકીનું ઘર સુત; ર
 ક લાખને સાઠ સેહસ્ર, એકાશી પ્રભુના પુત્ર ॥ ૨૭ ॥ છપન કોટીને ર
 ણીસ કોણિ, બળદેવજી બળવાન, આયુદ્ધ મેઘાં હાથમાંને, યુધે થય
 સાવધાન ॥ ૨૮ ॥ રાગા માતા મદના માતા, થાતા જતા મેદાન; અ
 રિ ઉભા સહોદર સાથે; ચક્રધારી ભગવાન ॥ ૨૯ ॥ સામા પડીયા મુ
 મતે ચડીયા, સાંભળને સતી સુત; પાન્ડવ પ્રત્યે પ્રભુજી બોલ્યા, બન
 આડળા ભુત ॥ ૩૦ ॥ વલણ બળદેવને કહ્યે બોલીયા, રીસમાં ર
 છોડ રત્ય; પ્રીતી ટૂટી પાન્ડવો, લાગી સગમમાં દહાય.

કડવું ૩૬ રાગ આશાવરીના છાંયો.

અંતરયામી ઉકળી બોલ્યા, સાંજો સતીના તનજ; સગા બ-
 ણી સદા સ્થાય કરી ત્યારે, આવ્યો અમારે આનંદજ. ॥ ૧ ॥ વચન
 સાંભળ્યાં વીઠલ વરનાં, બોલી ઉઠ્યો અરજુનજ; સગા બહી શરણે
 ન રાખ્યો, રાખી લાવ્યો અભેદનજ. ॥ ૨ ॥ તેરે કુંવરનું રક્ષણ કર-
 વા, પક્ષમાં આવ્યા નાથજ; માટે અમોને કાંઈ ન કહેશો કયે ભાણે-
 જ સગ વાંતજ. ॥ ૩ ॥ એવા પાન્ડવો છુટી પડ્યા ત્યારે, બોલ્યા શ્રી
 ભગવાનજ, ધન્ય ભાણેજ ધન્ય ભાણેજ, ધન્ય તુને અભેમાનજ. ॥ ૪ ॥
 ઘેર રાખીને ઉછેર્યો તુને, તેનું મળ્યું આ દક્ષણજ; શત્રુનો અરથ સ-
 ગો સારે, ત્યારે સગો પરમાણજ; ॥ ૫ ॥ જંગતની રીતી છે બહાદુર તે
 બેરી, તેમાં શો ધરીએ રાશજ; કયાં કસુર કાઢાડુ તાલરી; હું, છે ગુણ
 નો ભાઈ દોશજ. ॥ ૬ ॥ નહી તમારા અમે નહી અમારા તમે, આ-
 જથી સગપણ છુટ્યુંજ; બેર વધાર્યું જદવ સાથે, ભવીશ તમારું પુ-
 ટ્યુંજ. ७ એવું સાંભળી અભીમન્યુને હળહળ વ્યાપી રીસજ; બેઠ
 વીચારી બોલજે મામા, સું ધરાવો છો એ શીશજ. ॥ ૮ ॥ તમારા
 છોકરા છાકે છકેલા, પરાઈ માગે ઘોડીજ; આજતો એ છે ને આવતી
 કાલે, માગશે કોકની છોડીજ. ॥ ૯ ॥ સત્યને સાડ સગાંના સામા, થાડું
 તેમાં નહી બેરજ; તમે તમારો મામો માર્યો, તેવી કંઈ હું પેરજ. ॥ ૧૦ ॥
 મામાનું દેખી ભાણેજ શીખ્યો, તેમાં સું ઠપકો દેતાજ; મુળ ક્ષત્રીના
 ધર્મ પ્રમાણે, યુદ્ધ અમે માગી લેતાજ. ॥ ૧૧ ॥ બળદેવ કહે છે વિરલા
 મ્હારો, સું બોલો બાળક સાથજ; ત્રીકાળ જ્ઞાનિ શેદેવ બેશી, ઉભા
 આયુદ્ધ યહી હાથજ. ॥ ૧૨ ॥ તેના સામુ બેઠ શીશ ધુણાવ્યું, પછી
 બોલ્યા ભગવાનજ; સુરે ભુઓ છો જદવ મારા, સર્વ રહો સાવધાન-
 જ. ॥ ૧૩ ॥ પછી પાન્ડવમાં ભીષ્મ પીતાએ, કેવો કયો વિચારજ; શે-
 જ બેળ રાખી યુદ્ધ કરીસું તો, ખામો ખમીસું અપારજ. ॥ ૧૪ ॥
 કૌરવ કપટી છે કુકરમી, વખત પર દે દગોજ; મળતો રહીને મારી
 નાંખે, નથી સુખતી સગોજ. ॥ ૧૫ ॥ એમ બહીને ભીષ્મ પીતાએ;
 પેરવી ક્રીધી પાકીજ; આજ કરીને એક એક સામી, શન્ય પોતાની
 રાખીજ. ॥ ૧૬ ॥ બળદેવ સામા આપ થયાને, અરજુનને ભુમદીશજ;
 પ્રદુમાનને દ્રોણગુરૂ બે, સામા થયા ધરી રીસજ. ॥ ૧૭ ॥ કમળ લોચન
 સામો કરણને, રાખ્યો ભીષ્મ પીતાજ; સ્થંભના સામો રાખ્યો સકુની

ભાણુને ભુરી શેવાયજી ॥૧૮॥ સુદત સામે સુસુરમાને, રાખ્યો કરવા
 યુદ્ધજી; ભાણુવંત સામે ભગદત રાખ્યો; અભેમાનને અણીરૂધજી.
 ॥ ૧૯ ॥ એવા અન્યો અન્ય ગોઠવિયાં, પછી વધા વ્રદ એમજી; પવ-
 ન પુત્ર તું સહુ પુઠે રહેજે, ગદા ત્રીશુળ લેધ ભેમજી; ॥ ૨૦ ॥ હાથી
 ઉપર રહી ચરચા તું જોજે, શેન્યની ચતુરસુભણજી, આ ઓળમાંથી
 જે પડે પાછો તેના લેજે પ્રાણજી ॥ ૨૧ ॥ કહ્યું ગરજના કરી દાદા-
 એ, ભાગી પડ્યો ધાર્યો ધાટજી; દુરીયોધન કહે જીવ્યો મામા, ડોસાએ
 વાળ્યો દાટજી ॥ ૨૨ ॥ હોશ હઠયાની હઠયામાં પેડી, ધાર્યો વિચાર છુ-
 ટી પડીયોજી, ધાટ ધડત આ કુન્તા નંદનનો, નકારો ડોસો નડીયોજી
 ॥૨૩॥ મામે કહે હવે મનસુખા મેલો, કાંઈ ન વદશો વાણજી; પાછા
 પડશોતો પુત્ર પવનનો, ગદાથી લેશે પ્રાણજી ॥ ૨૪ ॥ કબજે પડીયા
 ઓળામાં અડીઓં, હવે નથી ઉપાયજી, સામાના સામે સંભ્રામ કરવો,
 થનાર હોય તે થાયજી ॥ ૨૫ ॥ વળણ એતો હોંશ રહી ઉરમાં, ફરી
 ગયો વીચાર; પાન્ડુ તનને જાહે, હાથ ગ્રહાં હથીઆર.

કડવું ૩૭ રાગ સામેરી.

સામાસામી સરવ ભેધે, હાથ ગ્રહાં હથીઆર; બાણાવળીયે બા-
 ણુ લીધાં, ક્રીધા ધનુષ ટંકાર ॥ ૧ ॥ અરજુનજીયે માંજેવનામા, ધ-
 નુશ ધારણ ક્રીધું; વાંકુ વાળ્યું ટંકાર થયો ત્યાં, ચાંપે ચડાવી દીધું
 ॥ ૨ ॥ તેનો શબ્દ ત્રીલોકમાં પહોંચ્યો, ડોહ્યા દસે દિગપાળ; ધરણ
 ભાગી ધ્રુજવાને, ખળભળ્યું પાતાળ ॥ ૩ ॥ શબ્દ સુણી પુત્ર પવ-
 નનો, કપીવર જેનું નામ; ઉછળીને આકાશ ચડ્યો, આળ્યો રણ ભો-
 મી હામી હામ ॥ ૪ ॥ સ્વરૂપ કારમુ અનુપ સોભા, પાન્ડવ દળમાંપેડા;
 પારથના રથની ધમયે, પુછ વિદ્યાળી બેડા ॥ ૫ ॥ તવ શોભા થઈ સૌ
 હામણીને, ગરગડીયાં નીશાન; રણ વિશે રણસીંગાં વાગ્યાં, સુરાયેસાં-
 ભળ્યાં કાન ॥૬॥ શબ્દ સુણી સુણી શુર ભરાયા, ગાળ્યા ગાળે જેમ
 મેધ; સામ સામી સામી દળમાં દોટ મુકી; ક્રીધો ભારે વેધ ॥ ૭ ॥ જરા
 ન ભાળ્યા ગાળ્યા બાળ્યા, ઉછળીયાં આયુદ્ધ; દે માર દે માર મારજ
 દેતા, ન રહે સાનકે સુદ્ધ ॥ ૮ ॥ શત્રુ તુલ્ય સુરા સહુ બાળે, કોઈ ર-
 હ્યા છે વરશી; ભેરી માળને ગોળા છુટે, ભાલા બાણુને ફરશી ॥ ૯ ॥
 ગુપ્તી ગેડીને ગદાયો ઉછળે; તરકસ તીર તરવાર; ખપવા ખંજર સાં

મ્યને ત્રીશુળ, જમાઈઆને કટાર ॥ ૧૦ ॥ કરવત કોવાડા ડાંખને આ-
જાં, અંધુકને પીસ્તોલ; આડીયાં કાતરીયાને ઢાળી, ગોફણની ગલો-
ન ॥ ૧૧ ॥ બાણ વછુટે ઉતપાત ઉઠે, પડે કાયાને કષ્ટી; માહા માર
ખારે યુદ્ધ પોકારે, કરે આહાકાર શ્રદ્ધી ॥ ૧૨ ॥ અગણીતા મંત્ર ભ-
ણી ભણીને, નાખે બાણાવળી બાણ; કાહરની કાયાને એડેતો, પલક
માં જાય બાણ ॥ ૧૩ ॥ બળીભદ્ર અગણિતું નાખે, શાઠ શહસ્ર બાણ
જાય, ભીસ્મખીતા પણ તેણું મારે છે, જતાં લક્ષ એક થાય ॥ ૧૪ ॥
સાંઠ સહસ્ર આલે અરજીનના, પ્રભુજીના પણ તેવા; બાણ તણી ધણી
ડડી પડે છે, અનંત છુટે એવા ॥ ૧૫ ॥ સુરા પુરાને સુર ભરાયાં, જ
શુભે ઝાઝુ ભેર; મદ મક્ષીકાશમ શર છુટે, થાય ઘણું ધમધોર ॥ ૧૬ ॥
માજતા બાજતા ન લોજતા કો થાય છે સોર બકોર, મરણ આદરી
મદવા રૂઝા, કોષે થયા ક્રીશોર ॥ ૧૭ ॥ રીશે ચડીયા શત્રુમાં પડી-
યા; વાળવા માંડયો ઘાણ, ખડગે ખોડો કાઢવા માંડયો, વાળી નાખે
હથરાળ ॥ ૧૮ ॥ ત્રાહ ત્રાહ પોકાર પાડે છે, પાંડવ કરો ભેધ; તે
દેખી શેદેવ જેશીને, પ્રગટયો પુરણ કરોધ ॥ ૧૯ ॥ વળણ ॥ પ્રગ-
ટયો કરોધ શેદેવને, સુણ જનમેળે રાય; વ્યાસ વદલલ વાણી વડે,
મહતા વૈશમ પાય.

કડવું ૩૮ રાગ ધામસીંગ

બોલ્યા વૈશમ પાયે વચન, સુણ પરિક્ષત કેરા તન; હતું શેદેવ-
ને પ્રદાન, ધર્યું ભેગણી કેર ધ્યાન; ક્રીધું સમરણ શેદેવ ભુપ, ધર્મા
પંચાણ કોટી સ્વરૂપ ॥ ૧ ॥ જ્યાં ભુએ ત્યાં શેદેવ જેશી, રણમાં રૂપ
પ્રકાસ્યું; કરી ગરજના તતખેવ, એક ભેધને એક શેદેવ ॥ ૨ ॥
યુધ કરવાને આપ અડીયા, જદુ ભથને બાણ પડીયા; બણે બળવા-
ન ભેધા જેને, બાહાજે બખે ચચાર તેને ॥ ૩ ॥ બળ બેતાબ્યું અપ-
રમ પ્રાર, બહાજ્યા બળદેવજીને ખાર; પડી સેન્યામાં ચીસા ચીસ, વ-
ળગ્યા વિકૃત વરને વીસ ॥ ૪ ॥ ત્રાહ ત્રાહ કરે જદુ કુળ, પેટ ચો-
ળી કયા ક્રીધું સુળ; બળીભદ્ર બાવરા બનીયા, કુન્તાયે આવ-
ડા જણીયા ॥ ૫ ॥ સુણી શેદેવે બોલ્યા ચરણ, હળધારીને ઢાળ્યા ધ-
રણ; તવ બળદેવ મુખ પોકારે; ચડો વનમાળી વીર મમ વારે ॥ ૬ ॥
સુણી વાણી વદ્યા જમદાર, ભુઆ મુજને વળગ્યા વીસ; સૌના ભા-

ગ્યા સહુ ભોગવો ભાઈ; આમ લેવાય ઘોડી પરાઈ ॥ ૭ ॥ એમ કહીને
 શેદેવ સાથે, કરી વારતા વૈકુંઠ નાથે; મેંતો વચન લીધું તું જોહ, ચુ-
 ખ્યા શેદેવજી તેણે તેહ ॥ ૮ ॥ કદી એકના અનેક ન થાઈ, દેઈ વચન
 શું કયું હાઈ; સુણી સતી સુતે કહું એમ, તમો તમારૂં ચુક્યાછો કેમ
 ॥૯॥ મને વેણ દીધું તું પાકુ, સદા રથ અરજીનનો હાંકુ, નથી હાકતા
 તે ચુક્યો ટેક, માટે એકનો થયો અનેક ॥ ૧૦ ॥ સુણી સામળીયો ચા-
 લ્યા છટકી, લોગી વચનની ચીત ચટકી; દોઢ મુકી અસરાણાસરણ,
 નરનો સારથી હાળ્યો ધરણ ॥૧૧॥ રથે ચડી બેઠા વનમાળી, કરમાં રાસ
 પરાણો ઝાલી; એવું શેદેવજીયે ત્યાં ભાળ્યું; જાણ્યું વેણ વહેલું પાળ્યું
 ॥૧૨॥ માહારૂં વચન જશે વ્યથ, થયા અનેકના એક તરત; જોઈપ્રભુ
 જી હરખ ભરીયા, નરને રથથી ઉતરીયા ॥ ૧૩ ॥ જઈ પોતાના ભુથ
 માં પેઠા, ગ્રહી આયુધ રથ પર બેઠા; રીસે ભરેલો આડો આંક, લઈ
 ચઢ ચડાવ્યું ચાક ॥ ૧૪ ॥ માહા રકત કીધાં લોચન, ઘણું કોપ્યા જ-
 ગજવન; જોઈ લીસ્મ પીતા વંધ્યા એમ, જોજો ચોટ તું ચુકતો ભેમ.
 ॥ ૧૫ ॥ ચુકવે ચુકવાના ન સ્વામી, શેન્ય સહીત જશું અંત પામી;
 સુણી પવન પુત્ર એમ વાણી, લીધું ત્રીશુળ મહા કરોધ આણી ॥૧૬॥
 વળણ ॥ ત્રીશુળ લીધું હાથમાં, લોચન કીધાં રકત; હરહરીનાં અર્ચી-
 આરથી, જહાજ્યા ભુધરને ભકત.

કડવું ૩૯ રાગ ધવળ ધન્યાસરી.

સામા સામી લીધાં હથીઆરજી, થયા કરોધ કરી તકઆરજી; ધા-
 યું વીપ્રીત અપરમપારજી, કરૂં તે યુધનો વિસ્તારજી, હાળ વીસ્તાર
 કરૂં યુદ્ધજ તણો, સુણો શ્રીઓતા જન સર્વ; ખરાં ખડગ સામા સામી,
 લીધાં ધરી મનગર્વ ॥ ૧ ॥ પ્રથમ ચઢ પ્રભુએ મુકયું કાહાડવા પાંડવા
 કુળ, તે દેખીને પવન પુત્રે, તુરત મેલ્યું ત્રીસુળ ॥ ૨ ॥ હર હરીનાં
 આયુધ છુટયાં વાયુને વેગે જાય, ધુવવાટે સુસવાટે જતા, સનમુખે
 ભેગાં થાય ॥ ૩ ॥ ગરજના કરતાં પાછા ન ફરતાં બેઉ મુમતે ચડાયા;
 એક એકને ટકર મારે, બહુ બળે બાઝી પડીયાં ॥ ૪ ॥ થાય કડાકા
 ભારે ભડાકા, ટંચાય ધારે ધાર; ધાવ વાગે તેથી ઝરે છે, ધીબધીખતા
 અંગાર ॥ ૫ ॥ દોદશ વ્રથી વહની કેરી, અગ્ના ઉડયો અપાર; વ-
 હવું મેલ્યું વેગળું ને સો શેન્ય કરે પોકાર ॥ ૬ ॥ સુરત સુરા જનને

ઉતરીયાં, ત્રાહ ત્રાહ મુખથી ભાંખે; અંગારા અંગ ઉપર પડે તે સહુ
ખંખેરી નાંખે ॥ ૭ ॥ કંઠકની દગ્ધ થઇ ચાંમડીને, કંઠકના સળગ્યા
કેશ; કંઠના વસ્ત્ર આભુષણ સળગ્યાં, કે થયા નગન વેશ ॥૮॥ બણાક
પ્રાણી પ્રલય થયા, ત્રાસ પામી સહુ શ્રદ્ધી; ભોમી લાગી કંપવાએવી; થૈ
અગ્ની વૃષ્ટી ॥ ૯ ॥ કષ્ટી પડે દ્રષ્ટી ન જોવાયે, શેન્યમાં સહુને શોક;
આયુધ લલતાં આકાશ આલ્યાં, ત્રાશી ગયા સુર લોક ॥ ૧૦ ॥ તાપ
ન ખમાયો અગ્ની કેરો, વરશે મહોટા લાળા, સ્વર્ગમાંથી દેવ લોકે,
દેખી ભયાં ઉચાળા ॥ ૧૧ ॥ આહાકાર થયો અવનીમાં, બળ્યું જુમદા
ધાર; નીશ્વય થાશે આ અગ્નીથી, પ્રથ્વી પ્રલેકાર ॥ ૧૨ ॥ મહોટાને
મહોટમ હોય નહિને, વડાને શી વડાઇ; નીચા નમ્યાથી ઉચ જણાસું,
હોલ્લવી નાંખુ લડાઇ ॥ ૧૩ ॥ દુનીયાને દુખે નવ દાનુ, તો કોણ કહે-
શે દયાળુ, એમ જાણી રથેથી ઉતરીયા, પોતે કૃષ્ણ કૃપાળુ ॥ ૧૪ ॥
ચાલીને આવ્યા પાંડવ દળમાં, જીવ જીવાડવા ધાર્યાં, ભાણેજને આ-
વી શીશ નમાવ્યું, તમે જીત્યા અમે હાર્યાં ॥ ૧૫ ॥ શ્રદ્ધીની કષ્ટી કરો
નિવારણ, હું કહું છું કરજોડી; ટેક મારો તમ આગળ મેલ્યો, નથી જો
ધતી ઘોડી ॥ ૧૬ ॥ અગ્નીથી અવની બળી જશે, થાશે પાતક પુર;
તે સાંભળી નમસ્કાર કીધો; લીસ્મજને વીદુર ॥ ૧૭ ॥ સાખાસ છે
મહોટા તે મહોટા ખોટા નહી કો કાળ; જ્યાં ત્યાં કરીને જગત જીવાડો
વિશ્વતણા પ્રતિપાળ ॥ ૧૮ ॥ એવું સુણી શ્રીકૃષ્ણ ચંદ્ર ત્યાં વાણીવદેછે
એમ, ત્રીસુળ તમે તમારૂં બોલાવો, આ બળવંતા ભેમ ॥ ૧૯ ॥ સુણીને
ભીમે પોકાર કીધો, ત્રીસુળને બોલાવો; પ્રભુએ કહ્યું હક ભરેલા, આયુષ
એમ ન આવે ॥ ૨૦ ॥ કપા કરો કપીવર તમે, ઉછળી આકાશ જવો;
એબે વજ્રજર તેવા તમે છો, બે ભુજ બે મહી લાવે ॥૨૧॥ અંજનીનું
દન એવું બોલ્યો, હું જવું આકાશ; બે વજ્રજરને તીજે હું તેવો કયાં
પડીએ અવીનાશ ॥ ૨૨ ॥ પ્રથવીમાં પડું પ્રથવી ફોટે, ઉતરી જવું પા-
તાળ; પડવા વસ્તુ વજ્રની હોયે, તો તેમ કરૂં કપાળ ॥ ૨૩ ॥ આખુવજ્ર
ચક્ર તમારૂં, આખુ વજ્ર ત્રીસુળ; તાજે વજ્ર હું છું આખો, કેમ આવે
અનુકુળ ॥૨૪॥ તદ્દલે વજ્રનો બોજ પડે તે પ્રથવી ઝીંઝે કેમ, પ્રભુ ક-
હે અડવા છો વજ્ર, આ વાયુ સુત ભેમ ॥ ૨૫ ॥ અવની ઉપર ઉંઘા
સુઓ, વજ્ર ડાલુ અંગ, તે પર પડે ભકત રામનો, ન થાય ભોમી
ભંગ ॥ ૨૬ ॥ તે સાંભળી વ્રકોદર બોલ્યો, સુ થાઓ છો અજાણુ;
ભુજથી પુછ ઉચું નતું થયું તે પડે તો બપ પ્રાણુ ॥ ૨૭ ॥ કપી કહે.

પડશું જાળત્રીને, જીવ જીવાડવા ધારો; ભગવાન ભીસ્મને વીદુર બો-
લ્યા, શ્રીધીને ઉગારો ॥ ૨૮ ॥ એવાં વીવેકનાં વચન સુણિ, કપાળે મે
લ્યો હાથ; અનેક માટે ભલે એક મરૂ, ઉગારે દીનો નાથ ॥ ૨૯ ॥ એ
મ કહિ અવનિપર સુતો, કુન્તા સતીનો તન; અરજીનનાં રથપરથી ગા-
જ્યાં, કપી ગયા ગગન ॥ ૩૦ ॥ ઝડપ જઇ ઝાલ્યાં અથીઆરો, બળ-
થી બે ભુજમાંય; તો પણ આયુધ બાઝવા દોડે, કર કપીના તણા-
ય ॥ ૩૧ ॥ બળ થકી કપી ગ્રહી રહ્યા છે, જરા નહી લડથડીઆ;
પાન્ડુપુત્રના ડાલા પાસો પર, આવી કપીવર પડીઆ ॥ ૩૨ ॥ તવ
સાડા તણુ વજ્જર મળ્યાં, હાંગવે જે ગ્રહી ઘોડી; તે ઘોડી થઇ અપ-
છરા જે હાંગવનેતરછોડી ॥ ૩૩ ॥ સ્વરગે ચાલી ન રહી ઝાલી, બળયું સે
ન્યને લોક; હાંગવનું મુખ ઉતરી ગયું, થયો અતિ મન શોક ॥ ૩૪ ॥
પાપણી માટે વીરોધ બહાલામાં, કરાવ્યો મેં અજણુ; મુખડું મ્હારું શું
દેખાડું; કાહાડું પાપી પ્રાણુ ॥ ૩૫ ॥ એમ કહી દેહ પાડવા બેઠો, ગ્ર-
હિ કટારી ઘણી; પાંડવ બદલ હળીયા મળીયા, પળીયા હાંગવ ભણી
॥ ૩૬ ॥ હાંહાં કરીને હાથ મેલ્યા, હાંગવ કેરે શીશ; બદલ પાંડવ સ-
રવ બોલ્યા, આ વાતમાં નથી રીસ ॥ ૩૭ ॥ થવા કાળ થાયે જાય તેમાં
શો છે તમારો વાંક; એમ કહિ એને ઉગાર્યો, નમી પડ્યો તવ રાંક
॥ ૩૮ ॥ અમીદ્રષ્ટી અલબેલાએ છીંચી, શેન્યા મહિ અકરોધ; મરણુ પા-
મેલા સહુ ઉઠ્યા, જીવતા થયા બેઢ ॥ ૪૯ ॥ સહુ સહુનું સેન્ય વિ-
દાય કીધું, હાંગવ દૈ સરપાવ; લટત વડત બેર ન મળે, હતા તેવા
થયા ભાવ ॥ ૪૦ ॥ પાંડવ પળ્યા ઇંદ્રપસ્તમાં, બદલ દ્વારીકા માય;
કૌરવ વિદુર ભીસ્મ આદે, હસ્તીનાપુર જાય ॥ ૪૧ ॥ અપછરા અ-
શ્વણી મટીને, રહિ સ્વર્ગસુદન; ત્રીશુળ ભીમ જઇ આપી આવ્યો,
જ્યાં કંઈલાશ ભાવન ॥ ૪૨ ॥ પશુ તણો દેહ નાશ પામ્યો, અપ-
છરાનો જેમ, એક ચીતે સાંભળે કથા તેનો, ટળે પશુ દેહ તેમ ॥
૪૩ ॥ સાંભળે શીખે ને સંભળાવે, પ્હોંચે મનનાકોડ, વ્યાસ વલ્લભ
વદે સહુ બોલો, જય જય શ્રી રણુછોડ ॥ ૪૪ ॥

કડવું ૧૪ રાગ ચોપાઈ.

બોલ્યા વૈરામપાયે વચન, સુણ જનમેજે રાજન; સહુ સહુને સ્થ-

ળે સહુ રંહયા, એવે દીવસ બહુ વીતી ગયા ॥ ૧ ॥ એવે દુરીયોધન
એક વાર, બેઠો એકાન્ત અંધ કુવાર એવે સાંભરી છે ધ્રુપતી થયો
આંકુળ વ્યાકુળ અતિ ॥ ૨ ॥ એણે મામાને બોલાવ્યો પાસે, થઈ
બેઠો અતી ઉદાસ; મામે પુછ્યું ભાઈ આમ કેમ, થયો બાવરો કુ-
શળખેમ ॥ ૩ ॥ નથી તન દુખ તુને કાંઈ, પણ છે મનદુખ મન-
ભાઈ; બોલ્યો દુરીયોધન દુર મતી, મને પટકે છે ધ્રુપની ॥ ૩ ॥ એ
તું સ્વરૂપ સાંભરે જ્યારે હૈયે હોળી ઉઠે છે ત્યારે; માટે એ લાવી આ-
પો તો તો જીવું; નહી તો વીશ ઘોળીને પીવું ॥ ૪ ॥ બોલ્યો શકુની
મામો એમ, મને કહેતો નથી તું કેમ; જોને કષ્ટ હું તારૂં કપાડું, રા-
જ્ય પાઠ રૂપાળી અપાડું ॥ ૫ ॥ કયો પાન્ડવે યજ્ઞ જે વારે, એક
થયા છીએ તે વારે; ગયા દારીકાં એમની પખે, ધણો થયો બેઠવાર તે
તકે ॥ ૬ ॥ માટે કરો કહુ તે પેર, ગોત્ર યાગ માંડો આપ ઘેર; તે
ડો પાન્ડવ કુટુંબ સાથ, આવે વહુવો પુત્રો ન માત ॥ ૭ ॥ અતી હેત
દેખાડજે ભાઈ, જમીન જાજે સભા ભાઈ; સાથે ધરમને લેઈ રાજન,
બેસજે તું સિંહાશન ॥ ૮ ॥ એટલે હું ત્યાં આવિશ, બાળ બગલમાં
લાવીસ; તેમા સોગટાં છે સોળ, કાળાં પીળાં લીલાં રાતાં ચોળ ॥ ૯ ॥
તેમાં પાસા ત્રણ રૂપાળા, મહારી મરજી સોચવવા વાળા; મારા કાકાના
હાડના એતો, પાસા કરાવી રાખ્યા છે મેંતો ॥ ૧૦ ॥ માહારૂં ધારેલું
કામ ત કરે ફેરવુંડાળો તેમ તે ફેર; ધાર તેટલા દાણા પડે, સાબો રમ-
નારો હોય તે રડે ॥ ૧૧ ॥ તેતો બાળ રમવા કાહાડું; પછી તમોને
બેને રમાડું; તારૂં ધસાતુ બોલીના આડું, કરી શરત તુને ઝીતાડું
॥ ૧૨ ॥ અપાડું રાજ રૂપાળી રાણી, સાચો મામો લેજે જણી; થયો
ખુશી દુરીયોધન, ગોત્રયાગ આરંભ્યો ભોવન ॥ ૧૩ ॥ ઇદ્રપસ્ત મો-
કલીયો દાસ, પાંચ પાંડવોની પાસ; તેણે કહી કુન્તાને પેર, ગો-
ત્રયાગ છે આપણે ઘેર ॥ ૧૪ ॥ દુરીયોધને કહ્યું છે અતી, આવે પા-
ન્ડવ કુન્તા ધ્રુપતી; વળી શુભદ્રા અભેમાન, તેડયા છે સહુને રાજન
॥ ૧૫ ॥ માટે ચાલો હસ્તીનાપુર, નહી આવ્યે આંટી પડે ઉર; સુજી
કુન્તાજી બોલ્યાં એમ, તેડયા છતાં ના આવીયે કેમ ॥ ૧૬ ॥ ભાઈ
સર્વ આવશુ અમે, જઈ કહો સમાચાર તમો; કહી દાસ કયો વી-
દાય, પછી પુત્રોને પુછ્યું માય ॥ ૧૭ ॥ કહો જાડું કે ન જાડું, બો-
લ્યા ધરમ હું સત્ય બતાડું; થયા છીય એકાકાર, નવ જઈયે દુટે
વેહેવાર ॥ ૧૭ ॥ ભીમ કહે જાડું ભલીપેર; કરવો ઉતારો વીદુર ઘેર,

થયો સર્વનો સત્ય વિચાર પેહેરી હોડી આલ્યાં તે વાર. ॥ ૧૯ ॥ રથ
 બેશીને નીકળીયાં, એતો હસ્તીનાપુરપળીયાં; આવ્યાં મ્હાલવા આનંદ
 ભેર રાખ્યો ઉતારો વીંદુર ઘેર ॥ ૨૦ ॥ પછી દુરીયોધન ઘેર ગયા,
 સગાં બહાલાં સૌ ભેગાં થયાં, કરી દુખ મુખ કેરી વાત; મળ્યા એક
 સોને પાંચ ભ્રાત, ॥ ૨૧ ॥ હળી મળાને હરે કરે, હેત ઉપજે એવું ક-
 રે; તેતો વ્રજ જનોને ગમીયા, ગોત્ર યાગ કરી સહુ જમીયાં ॥ ૨૨ ॥
 લીધા મુખવાસ પાન સોપારી, હળી મળી જમ્યા નર નારી; જમ્યાં
 જન્મમાં તે કન સંગ, વસ્ત્ર પેહેરી લીધા સહુ અંગ. ॥ ૨૩ ॥ પછી
 અસ્તીનાપુરને નાથ, આલ્યો ધરમરાયનો હાથ; આલો જઈએ સભામાં
 સાથ, આપણે એકસો પાંચ ભ્રાત. ॥ ૨૪ ॥ તવ ખુશી થઈ સહુ આ-
 લ્યા, એક એક તણા હાથ આલ્યા; ગયા રાજ્યસભા રાજન, દુષ્ટ
 બેઠો સિંહાસન. ॥ ૨૫ ॥ રાજ ધર્મને સાથે લેધ, જાણે બેઠો
 સાચો સ્નેહી, બીજ સર્વ સભાની માંય, ઓળખે બધે બેઠા છે
 ત્યાંય. ॥ ૨૬ ॥ એવે આવ્યો શકુની મામો, ઝિભો રાજ ગાદીના
 સામો; બોલ્યો મુખથી વચન એવું, દીસે રૂડું આ વેળા કેવું. ॥ ૨૭ ॥
 શોભી બે ભાઈની જોડ કેવી. જાણે રામને લક્ષ્મણ જેવા; હાલો સંપ
 સદા કાળ હોય, તો તોં તમથી નહીં ડાહ્યું કોય ॥ ૨૮ ॥ બોલ્યો દુ-
 રીયોધન મુખ એમ, મામા સંપ ન રાખીયે કેમ, બીજની હોય સહ-
 સ સગાઈ, પણ ક્યાંથી કુટુંબી ભાઈ. ॥ ૨૯ ॥ સરવેની છોકર વાદી,
 કરી તે વારે અતી ઉપાધિ; હવે સમજ્યા ત્યારે શીદ લડાયે, મું છે વે-
 હેચવાનું તે નડીયે. ॥ ૩૦ ॥ બોલ્યા શકુની બહુ સાડ, જોડિ પારખું
 બેનું હું વાર; કોણ મુઠને કોણ આતુર, મને જોવાની ઈચ્છા ઉર. ॥ ૩૧ ॥
 આવો નીચે બેસો બે ભાઈ, રમો બાજી જોવું ચતુરાઈ; બાજી રમવી
 તે બહુ હોંશીઆરી, પલમાં પરખાય નર નારી ॥ ૩૨ ॥ કહી બાજી
 બગલમાંથી કાઢાડી નીચે ઢાળી સોગટડાં માંડી; નથી અવર કોઈ તે
 વેળા, બધા દૈરવ પાંડવ બેળા. ॥ ૩૩ ॥ વળી જોદ્રથ બગદત ત્યાંય
 ભુરીશેવાને સુસરમાય; વળી શકુની કરણ રાય, એટલાજ સભાની
 માય. ॥ ૩૪ ॥ નથી ભીસ્મ વાદુરકે દ્રોણ, તેથી કપટી જાણે કોણ; મા-
 મે બાજી માંડી જે વારે, બોલ્યો દુરીયોધન તે વારે ॥ ૩૫ ॥ ઊઠો ર-
 મીયે ધરમ ભાઈ, બેઠોની જણાશે ચતુરાઈ; તવ બોલીયા ધરમ રા-
 ય નથી રમવા મુને ઈચ્છાય. ॥ ૩૬ ॥ ભાઈ બાજીતો વીશનું મુજ,
 હેત તુટેને ઊડે ધુજ; બોલ્યો છત્રપતી મુખ એમ, હોય સરત તો

થાય તેમ ॥ ૩૭ ॥ હોડ કરીને રમતા નથી; તેમાં શીદ ખેચો મત
અતી; તવ ધરમ ઉતર્યા દેહા, સામા સામી બે રમવા બેઠા ॥ ૩૮ ॥
જેવા લાગ્યો કોરવનો સાથ, વળી જુવે ધરમના ખાત; લીધા પાસા
પાપીએ હાથ, લાગ્યો નાખવા એ નર નાથ ॥ ૩૯ ॥ એના ઓછા પ-
ડીયા દાણા, પછી નાંખે સતી મૃત શાણા; પડે ધર્મ તાણા પોઆર, વ-
ળી હરાને અગીઆર ॥ ૪૦ ॥ મામો ફેરવે અક્ષુ જેમ, તણુ પામા ફેર
છે તેમ; એણે ચુકતીનો ખેલ લડાવ્યો, રાજ ધર્મનો પાસો ચડાવ્યો.
॥ ૪૧ ॥ પેહેલો દરીયોધનને હરાવ્યો, રાજ ધર્મને મોહ કરાવ્યો;
પછી શકુની બોલ્યો વાણી, છત્રપતી બુધ્ધી તારી જાણી ॥ ૪૨ ॥ બો-
લ્યો દુરીયોધન સભા માંઠ, ઠાલી રમવામાં શી ચતુરાઈ; કરી હોય
સત જ વારે, ચતુરાઈ જોવાની છે ત્યારે ॥ ૪૩ ॥ બોલ્યો શકુની વળનું
એમ, કહો ધરમ રાજ કેમ; તવ ધરમનું મન મોહું, પોતે ભીમસેન
સામું જોયું ॥ ૪૪ ॥ ત્યારે ભીમે કરી એમ સાન, કરો સરત સતી સં-
તાન; પછી ધરમ બોલ્યા વચન, કરવી શું સરત રાજન ॥ ૪૫ ॥ શ-
કુની કહે હું કહું તેમ, બેઉ બોલ્યા કબુલ છે એમ; કહે શકુની સાંભ-
ળો સાર, રમવી બાલ ત્રણ વાર ॥ ૪૬ ॥ પેહેલી બાલમાં સરત એ-
વી, કરો બુલ હું કહું તેવી; તવ કબુલ કર્યું બેઉ જન, મામો કહે
ઓ દુરીયોધન ॥ ૪૭ ॥ પેહેલી બાલ તું હારે નરેશ, આપે બનાગા
હજાર દેશ; હારે ધર્મ તો બોલેલું થાપે, એમના દેશ તુને આપે ॥ ૪૮ ॥
બીજી બાલ જો તું હારે, દેવું સંસારનું રાજ્ય તાહારે; મળ્યું સંસારનું
રાજ જેહ, આપી દેવું પાન્ડવને તેહ ॥ ૪૯ ॥ હારે પાન્ડવ બીજી વા-
ર, તને આપે ક્ષત્રી નાર; ત્રીજી બાલ હારે તું રાજન, વસે દવાદશ
વરસ વન ॥ ૫૦ ॥ ત્રીજી હારે જો ધરમરાય, તો તે બાર વરસ વન જ-
ય; હારીને વનમાં જય જેહ, રહે તેરમું વરસ છાના તેહ ॥ ૫૧ ॥ છા-
ના રહેને જો ઝલાય, ફરી બાર વરસ તે જય; એવી સરત કરી રમો
બાલ, કરો દસ્તાવેજ થઈ રાજ ॥ ૫૨ ॥ પુછી ધરમે બોધ્યોને વાત,
કેમ કરીશું કહો ભરાત; બોલ્યા નીકુળ શેહેવ વાણી, રમો વીરા ઉલટ
આણી ॥ ૫૩ ॥ બોલ્યો અરજન કહું મન મહારો, સારો પાસો પડે
છે તમારો; પછી ભીમ વદ્યો વચન, મુખે રમો ધરમ રાજન ॥ ૫૪ ॥
॥ વળણુ ॥ કહે ભીમ મુખે રમો, સરસ પડે છે દાવ; વ્યાસ વદ્ધલ
વાણી વહે, થયો રમવાનો આવ.

કડવું ૪૧ રાગ સાખી.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા; મુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને
 સંભળાવું, સભા પરવ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ ભીમ કહે ભાઇ રમવા
 બેસો, થનાર વસ્તુ થાશે; પાસો તમારો સારો પડે છે, છત્રપતીને જ-
 તાશે. ॥ ૨ ॥ તે કરતાં હારી બેઠાતા, ન કરવો ઉચ્ચાટ; ઘોલ મારીને
 લેધશ પાછું, ઘડીશ એનો ઘાટ. ॥ ૩ ॥ ધરમ કહે એ શું બોલ્યો,
 ધારી તેં કુમતી; બોલ્યું અબોલ્યું કરવું હોય તો; માહારે રમવું નથી.
 ॥ ૪ ॥ ચંદ્ર ચળે રવી પશ્ચીમ પ્રગટે, પાવક શીતળ થાય; શીંધુ ક-
 દી મરયાદ લોપે પણ, ધર્મ વચન કેમ જાય. ॥ ૫ ॥ મહારા હાથના
 અક્ષર પડે, તે તું કરે ભંગાણુ, તો જલ્યા દંતુમાં લઇને, કાઢાડુ મારો
 પ્રાણુ ॥ ૬ ॥ ભીમ કહે કાંઈ નહિ કરૂ વીરા, બાજી રમો સુખ રૂપે; થ-
 નાર વસ્તુ હશે તે થાશે, જે ધાર્યું વીશ્વને ભુપે. ॥ ૭ ॥ એમ ચારે ભા-
 ઇ કબુલ થયા, ધરમે હા કહી તત્ર; કપટ ભરેલો શકુની મામો, લા-
 બ્યો તાંબાનાં પત્ર. ॥ ૮ ॥ દુરીયોધનની પાસે લખાવ્યું પેહેલી બા-
 જી જે હરાય; તોતો બેતાળી હજાર દેશો, પાન્ડવને ઘેર જાય. ॥ ૯ ॥
 બીજી બાજી હારે તો આપે, સસરાનું રાજ્યાસન; ત્રીજી હારે તો જાય
 પોતે, દ્વાદશ વરસ વન. ॥ ૧૦ ॥ તેરમું વરસ છાનો રહે, પાન્ડવ કા-
 હોડે સોધી; તો બાર વરસ બીજાં જવું, તેમાં ન થાવું વિરોધી. ॥ ૧૧ ॥
 એવો દસ્તાવેજ દુણે લખીયો, સાક્ષી કરિ સહુ સાથ; પછી ધરમે લીધુ
 લખવા, પત્ર પોતાને હાથ. ॥ ૧૨ ॥ તવ સમજી સીયાણા આવી, અં-
 ત્રીક્ષ મારે આંટા; માઠા સુકન લાગ્યા દેખાવા, થયા રૂપીરનાં છાંટા,
 ॥ ૧૩ ॥ પાન્ડવના સમજ્યામાં નાવ્યું, વિનાશે વીપ્રીત બુદ્ધી; શેદેવ-
 જી સમજે છે તોહો, તે કેમ આપે સુદ્ધી. ॥ ૧૪ ॥ ધરમરાયે લખવા
 માંડ્યું, પેહેલી બાજી હરાય; તોતો બેતાળી હજાર દેશો, શયળા અમારા
 જાય. ॥ ૧૫ ॥ બીજી બાજી હારિયેતો રૂપતી દેઘ દધયે; ત્રીજી બાજી
 હારિયેતો, બાર વરસ વન જઇએ. ॥ ૧૬ ॥ તેરમું વરસ છાના રહીયે,
 સોધી કાઢે રાજન; તો પાછા બાર વરસ સુધી, અમો વેઠીયે વન. ॥ ૧૭ ॥
 એ રીતે દસ્તાવેજ લખીયા, મામાયે લીધા કને; પછી પોતે બાજી ઢા-
 જી આપી, તે રમતાં કેવું બને. ॥ ૧૮ ॥ દુરિયોધન પાશા નાંખેતો,
 પાંચ દાણા પડી જાય, શકુની મામો ફેરવે ડોળો, હરાડ દાણા થાય.
 ॥ ૧૯ ॥ કાચા બાર પોબાર પડે છે, દુરીયોધનના દાવ; ગણતરી ગ-

છીને સોગટી મારે, કપટ બાલનો ભાવે ॥ ૨૦ ॥ ધરમ રાજ પાસા
નાંખે, હરાડ કે પોખારે; મામાને ડોળે ફેરવે ફેરે, પાસા તેણીવાર.
॥ ૨૧ ॥ પાંચ પડે કે સાત પડે છે, તેથી વીશેશ ન હોય; ખેંચ્યામાં પ-
ણ પાછા પડીયા, વીરમે થયા સહુ કોય ॥ ૨૨ ॥ પેહેલી બાલ ધરમ
હાયા, ખોયું રાજ્યાસન; એટલે હસીને કુદવા લાગ્યો, રાજ દુરીયોધ-
ન ॥ ૨૩ ॥ મામો કહે સું થાય છે ખુશી, હજી રમવું બે વાર; એટ-
લામાં એ જીતશેતો, મોઢું થાશે લેગાર ॥ ૨૪ ॥ એમ કહી રમવા બે-
સાડ્યો, તવ બેઠો દુરભત; તે બીજી પણ ધરમ હાયા, ખોઈ બેઠા ધૃ-
પતી ॥ ૨૫ ॥ હાથ હાથ ઉંચો પાપી કુદ્યો, ભવીશ રેખા ભાવી;
ધણક દાહાડાથી તરસતો તો, આજ રૂપાળી આવી ॥ ૨૬ ॥ મામા-
યે કહ્યું શું પુલે છે, ત્રીજી બાલ છે બાકી; આ વેળા પાન્ડવ જી-
તશેતો, મસ્કરી તાહરી પાકી ॥ ૨૭ ॥ એમ કહી રમવા બેસાડ્યો,
બેઠો ત્રીજી વાર; બાવરા બનીને રમવા લાગ્યા, કુન્તી તણા કુંવર.
॥ ૨૮ ॥ ધરમ રાજ જીતવા માટે, યત્ન ધણેરા કરે, પણ મામો ડોળો
ફેરવે જોવો, તેવો પાસો ફેરે ॥ ૨૯ ॥ ડોળામાં દેવતા મેદ્યો, હરાબ્યા
ત્રીજીવાર; બાર વરસ વન જવાનું ઠરાયું, વરત્યો આહાકાર ॥ ૩૦ ॥
કુન્તી વંદન પાંચે ભાઈના, પ્રાણજ ઉંચા ચડીયા; શરીરની શુદ્ધી નવ
રહી, મુરછામાં ઢળી પડયા ॥ ૩૧ ॥ તવ દુરીયોધન ઉભો થઈને, ખુ-
શી થયો ખુખારી, એ મામા તારા ચરણ ધોવું, બુદ્ધીની બલીહારી
॥ ૩૨ ॥ ઉઠારે દુસ્ત્યાસને વીરા, વીદુરને ઘેર જવો; મેહેણું દેનારી
કામણગારી, રૂપાળીને લાવો ॥ ૩૩ ॥ છાકે છોકલી બહુ બકેલી, ધૃષ-
તરાયની બાળી; નજ કરી નચાવું સભામાં, નાંખું બધું બહેર બાળી
॥ ૩૪ ॥ જાતું જપાટે લાવ્ય સપાટે, અહી ગોરીના કેશ; ડરીશ નહી
દીલમાં લગારે, હક નથી કોઈને લેશ ॥ ૩૫ ॥ દંત પીશીને આગના
દીધિ, દુષ્ટ દુરીયોધન; કમ્મર કશીને ઉભો થયો, પોતે દુસ્ત્યાસના ॥ ૩૬ ॥
આલ્યા બળમાં એકજ પળમાં, બુદ્ધી થઈ છે રાખી; વીદુર ઘેર જઈ
કુન્તાને પુછ્યું, કયાં છે ધૃપતી ભાભી ॥ ૩૭ ॥ કુન્તા બોળીયે કહ્યું
પુછ્યા વણ મઈ હાંધથી સવેળી; બહુ વારથી ભુતાવળ વાગી, જો
વા જુની હવેલી ॥ ૩૮ ॥ તવ ત્યાંથી દુસ્ત્યાસન દોડ્યો, કુકરમી કરોધ
લાગ્યો; એકલી ધૃપતી જુવે હવેલી, ત્યાં દુરભતી આગ્યો ॥ ૩૯ ॥
કયાં ગે રૂપાળી કામણગારી; ધૃષ્ટરાયની બાળી; રાજ સુષ્ટીને આ-
વી છબમાં, ક પી કોધાતુર બાળી ॥ ૪૦ ॥ લગ્યા તાણીને ધૃષ્ટતી

ખેલી, શું કહો જોઈ મહરા, દુશ્યાસન કહે ઉતર હેઠી, અમે તો દી-
યર તારા ॥ ૪૧ ॥ મહારો મોટો ભાઈ છત્રપતી છે, તેની તું થઈ ના-
રી; સરતથી તુજ સ્વામી રમીયા, ભુગટામાં ગયા હારી ॥ ૪૨ ॥ ધૃ-
પતી કહે વીચારીને ખેલો, જીભડીયે દો ડામ; આપને ઠેકાણે જોઈ
શોભો, શું બકો બુદ્ધી હરામ ॥ ૪૩ ॥ દુષ્ટ કહે હું દીયર તારો, તું
છત્રપતીની નારી; સતી કહે નારી કેહેવી હોય તો, કરજે જનેતા તા-
રી ॥ ૪૪ ॥ વળણ ॥ નારી તારી માવડી, એમ વદી વચન; વ્યાસ
વલ્લભ વાણી વદે, કોપ્યો દુશ્યાસન.

કડવું ૪૨ રાગ વર્ધરાગી ખીલાટરી.

દુશ્યાસન ધાયો હો, કટી કરી મેહેલમાં આલ્યો; ધૃપતી ધૃજહો,
દુષ્ટે જઈ ચોટલો અલ્યો ॥ ૧ ॥ ક્રીધો ક્રોધ કારમો હો, અબજાને ઉ-
ચક્રી લીધી; છેકા છેક છાકયો હો, છબમાંથી નાંખી દીધી ॥ ૨ ॥
બની ખાળા ખાવરી હો, બે સુદ્ધી થઈને ગડી; પાપી ઉતયો હેઠો હો,
જઈને અલી તેજ ધડી ॥ ૩ ॥ કેશ ગ્રહી તાણી હો, ધૃપતીને ભાનઆ
વ્યું; લાગી કરગરવાહો; કઠોર કરમ કાહાવ્યું ॥ ૪ ॥ મુકો જોક ખા-
પજી હો, કયાં ભોગવશો પાપ પોટલો; માથુ મહારું દુખે હો, તાણો ન-
હી ચોટલો ॥ ૫ ॥ કહી ખોળા પાથરે હો, પાયે પડુ દો મેલી; આ વેળા
નથી મહાર હો, મગ વહાલુ કોઈ ખેલી ॥ ૬ ॥ એમ વલ વલતી હો, દી-
ટોટી તળવળે જેવી; દુષ્ટ કહે કેમ મુકુ હો, તનેતો શભામાં લેવી ॥ ૭ ॥
એમ કહી મારે હો, ગડદાને પાટુ અતી, છાતીમાં દે ઢીંચણ હો, બેવડી
વળે છે સતી ॥ ૮ ॥ કાયર કરે કાહોણીથી હો, કરોધ ગજ તુલ્ય ત્રાડે,
ઉંચી કરિ કરીને હો, પાપી પ્રથ્વી પછાડે ॥ ૯ ॥ કેશ ગ્રહી વીંઝોળે
હો, શરીર ગયું છોલાઈ; કુખમાં લે ચોંટીયો હો, મારે માર ધાઈ ધાઈ
॥ ૧૦ ॥ મારે ઈંટ ઢેપા હો, પથ્થરને લાકડી; વામા વળે બેવડી હો, રૂ-
એ ખાળા ખાપડી ॥ ૧૧ ॥ સરીર છોલાણું હો, રૂધીરની ધાર ઝરે; બળ
સું ખાળા તણું હો, કારમી પોકાર કરે ॥ ૧૨ ॥ અંગે ઉઠ્યાં ઢીંમડા હો,
શીશ કેમ જાય નીસરી; વાગે પેટ પાટુ હો, સુધ બુધ વીસરી ॥ ૧૩ ॥
લોક ગામ કેરું હો, ત્રાશ બેઠ બેળુ થયું; ત્યાં તે કોતું આલે હો, ટોળા
વળી ઉભું રહ્યું ॥ ૧૪ ॥ પુરશોને પ્રેમદા હો, બેઠ બેઠ ટળવળે; આ-
લ્યો દુષ્ટ ખેંચાને હો, શીહુ જીવ કળકળે ॥ ૧૫ ॥ ચીર ગયું ફાટી

હો, ફાટયાં ચણીયા ચોળી; ચુડીયા નંદાણી હો, રંક રામા નાંખી રો-
ળી ॥ ૧૬ ॥ એની પગ પાની હો, કોઈ જને દીઠી નતી, શરીર તેનું
ઉધડયું હો, ધસડાતી જય છે સતી ॥ ૧૭ ॥ ચીરના ગાભાથી હો, એ-
ખ પોતે ઢાંકતી; કંપે કાયા કોમળ હો, ત્રાહ્ય ત્રાહ્ય ભાંખતી ॥ ૧૮ ॥ ચર-
ણ નોહોતો મુકયો હો, ભોમીપર ભામની કદી; તેની એવી વેળા હો,
આંસુડાની વહે છે નદી ॥ ૧૯ ॥ હૈયા ફાટ રડતા હો, દુખે દુખી ભામ-
ની; ધૂપતી રોતી જોઈ હો, રૂએ પ્રજા ગામની ॥ ૨૦ ॥ રડે પ્રથ જોખન
હો, રૂવે બાળક બાળવાં; રૂવે પશુ પક્ષી હો, રૂવે નગ્ર ઝાડુવાં ॥ ૨૧ ॥
રૂવે સ્વાન ગામનાં હો, સ્વરગે રૂવે સ્વર્ગ પતી; પણ દુષ્ટ જનને હો.
હયા જરા આવતી નથી ॥ ૨૨ ॥ ગગને છાયાં વાદળાં હો, જુમનાજીવું
જળ થંભ્યું; કોણ એનું બેલી હો, અતી આકંઠ આરંભ્યું ॥ ૨૩ ॥
આલ્યો દુષ્ટ તાણનો હો, સભા કને ઉચકી લીધી; દુસ્ત્રાસને ઉચકી
હો, સંભા વિશે ફેંકી દીધી ॥ ૨૪ ॥ વળણ ॥ ફેંકી સભામાં સુંદરી, સ-
હુને પ્રગટયો શોક; વલ્લભ વટે બારણે રહ્યું રડતું રહીયત લોક.

કડવું ૨૩ રાગ સાખીની ચાલ.

વૈશમખાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુ-
જને સંભળાવું, સભા પરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ લોચો વળીને પડી સ-
ભામાં, બોલ્યો દુરીયોધન; આ રૂપાળી નથી ગયો ભુલી, કહયાતા
અધના તન ॥ ૨ ॥ ઉઠ ઉભી થા પાખંડ મુકી, પાય પડી મને જયો,
જે જીવવાનો ખેપ કરો તો, નગ્ર સભામાં નાયો ॥ ૩ ॥ તો પણ ધૂપતી
ઉઠી નહી ને, બોલી નહી મુખ કાંઈ, દુષ્ટ કહે કે લાત મારીને, ઉભી
કરો એને ભાઈ ॥ ૪ ॥ તવ દુસ્ત્રાસને લાત મારી, કપુત જન જુએ
ખુખી, પાંગોઠું ઝાલી પ્રેમદાને, કરી સભામાં ઉભી ॥ ૫ ॥ એટલે આં-
ખ્યો કાઢીને બોલ્યો, સભા વીશે શકુની; માર ખાઈને મરી જવાની,
માન કહ્યું માનુની ॥ ૬ ॥ નીચું જોઈ ઉભી છે અબળા, દુરીજન
થયો મગ્ન; ઘાંટા કાઢી કહ્યું વસ્ત્રો કાઢી, થા મુજ આગળ નગ્ન ॥ ૭ ॥
ધૂપતી કહે આ શું બોલો, ધસ્વરથી નથી ખીહીતા, હું તો તમારી દી-
કરીને, તમે મારા પીતા ॥ ૮ ॥ જો તમે તાતને ઠેકાણે, વિચારી લ્યો
મહારાજ; તમેને જરા શોભતું નથી, બેટીની લેવી સાજ ॥ ૯ ॥ ફ-

દુરિયોધન કહે સુણા મામા, પ્રહાર ખાઈ પકડાઈ; તો પણ તાતજ તા-
 તજ કહે છે. મુકે નહિ અકડાઈ. ॥ ૧૦ ॥ એમ કહી કહ્યું ધૃપતિને,
 સીક્ષા હજી નથી પામી; માર ખાઈને માનશે કહ્યું, કેહેવો પડશે
 સ્વામી. ॥ ૧૧ ॥ ચાંમડી તારિ ઉતરિ જશે, મુખત મુકી દે નારિ, પા-
 ચ પડી મને કહે સલામાં, હુતો નારિ તમારી. ॥ ૧૨ ॥ એવું સાંભ-
 ણી અખળા બોલી, મેં માન્યા મમત્રાતા; તેમ છતાં તમે એવું બો-
 લો. નાર તમારી માતા. ॥ ૧૩ ॥ આ મુંઢ બુદ્ધી ક્યાં ગઈ સુદ્ધી, જે
 મ કાવે તેમ બોલે, કાયાના કટકા બલે થતા; હું તારિ દીકરી તોલે.
 ॥ ૧૪ ॥ દુરિયોધન કહે શું જુઓ છો, ઓ દુર્યાસન વિર; હાથેથી
 નજ નથી થવાની, ખેંચી કાઢો ચીર. ॥ ૧૫ ॥ એટલે ઉઠ્યો દુષ્ટ
 દુર્યાસન, ઉછળી મારી લાત, છળીલીનો છોડો ઝાલ્યો, ગામમાં ફેલા-
 ઇ વાત. ॥ ૧૬ ॥ ભીશ્મ વિદુરને દ્રોણ કપાચાર, તેમણે જાણી પેર;
 ત્રાસ પામી સતીયા દોડ્યા, થાય છે કાળો કેહેર. ॥ ૧૭ ॥ રાતા તા
 તા થાતા જતા આવ્યા રાજ્ય સભાય; બે ભાન થઈ પોઢેલા દીકા,
 પાંડવોને ત્યાં. ॥ ૧૮ ॥ સતિના શરિરે માર દોડો, દીકું આહેલું ચીર,
 રૂંવાટે રૂંવાટા ઉભા થયાં, નેત્રોમાં આવ્યું નિર. ૧૯ મોઢામાં આં-
 ગળીયો ઘાલી, ધુવાણા આલ્યાશીશ; ગગા નંદન ભીશ્મ પીતાને હ-
 ણ હણ પ્રગટી રીસ. ॥ ૨૦ ॥ દુરિયોધનની પ્રત્યે બોલ્યા, ઓરે કરમ
 ચંડાળ; આ તેં કરમ શું કર્યું છે, જવા બેઠું રસાતળ. ॥ ૨૧ ॥ છો-
 ડ સતિને ધૃપતિને, નહિ તો માહું થાશે; જરૂર માનજે જીલમી બેટા,
 જવ અમારા જશે. ॥ ૨૨ ॥ ધર્મરોળ થાશે મરશું મરાશે, જશે કૈના
 પ્રાણ; શું તું બે માથાં ધરાવે, ઓરે મુંઢ અજાણ. ॥ ૨૩ ॥ મારીયે મ-
 રીયે જીલમ કરીયે, ધરીયે કેહેરજ કાળો; કાણ મુઓ છે શુભ સતી-
 ના લજ્યા લેવા વળો. ॥ ૨૪ ॥ દુરિયોધન કહે સાંભળો દાદા, પા-
 નડવ બેઠા હારી; તે માટે કરું આજીવે, થઈ છે નારી મહારી. ॥ ૨૫ ॥
 નથી પરનારી નાંખીશ મારી, મુજ ધર માંડશે એજ; બીજનો શો હ-
 ક બોલવાનો, જુઓ દસ્તાવેજ. ॥ ૨૬ ॥ એમ કહીને પત્ર બતા-
 વ્યું, વ્રદના મુખત મરડ્યા, તે વાંચીને સત્યવાદીયે, તરત પોંચ્યા ક-
 રડ્યા. ॥ ૨૭ ॥ નીચું ઘાલ્યું કાઠ ના આલ્યું, હવે શો ઉપાય; લેખ
 ઉપર મેખ આપણાથી, કેમ કરી દેવાય. ॥ ૨૮ ॥ ધર્મના અક્ષર ઓ-
 ણંગીયેતો, આપણુ સહુ સત્ય જાય; સતીને છોડે તો છાડાવવાને, પા-
 પીને પડીયે પાય. ॥ ૨૯ ॥ તે વિના નથી ઉપાય બીજો, સાથ કરે જી-

મધીસ; પછી ચારે સત પુરૂશોયે, પાપીને નમાવ્યાં શીશ ॥ ૩૦ ॥
 ઓ દીકરા દુરિયોધન મુણે, ડાહ્યા છો કુંભાર; પાન્ડવનો હત્યો પછશો
 પુંછ, હત્યો શયળું ધરમાર ॥ ૩૧ ॥ ફાવેતો લૈ હત્યો પ્રાણ પાન્ડવનો
 કોઈ વાતે નવ ચુકો; પણ અમારી હત્યા લાવી ધ્રુપતી શતીને મુકો.
 ॥ ૩૨ ॥ દુરિયોધન કહે મીઠ્યા બોલો, ચાહ્ય તેડું મરો મથી; પ્રાણ
 પ્યારી મળી છે મુને, હું મુકવાનો નથી ॥ ૩૩ ॥ એટલે બોલ્યા સહુ
 સત્યવાદી, શાચી તું માનજે વાણ; ફાંશા ખાઈને દેહ તણશું, તારે
 માટે રામબાણ ॥ ૩૪ ॥ દુરિયોધન કહે ફાવે તે કરો, કેમ છોડું મહ-
 માતી; એડું સાંભળી સત્ય પુરૂશોયે, કૂટી ભાગી છાતી ॥ ૩૫ ॥ શી-
 શ પછાડે આંસુડાં પાડે, શ્રાણિત વહું લેલાટ; કરમ ચંડાળ કર કાળું
 તારું, રડતા હઈયા ફાટ ॥ ૩ ॥ ધમરોળ કરયા જવાને ઉડયા, પ્રેમદા
 પોકે રડી; ઓ દાદાજી મુને છોડાવો, લીરમને બાહાજી પડી ॥ ૩૭ ॥
 વળણ ॥ બાહાજી બાળા લીરમને, રડતી રૂદીયા ફાટ; દાદાન ખભે
 મુકીયું, પોતાનું લેલાટ.

કડવું ૪૪ વર્ષદરબીનો રાગ નાટકની છાયા.

ધ્રુપતી ધ્રુજે સભા મહી, કરી અતીશે વીલાપ; દાદા મુકીને જ-
 શો નહી, મને છોડવો માળાપ. ધ્રુ. ॥ ૧ ॥ ટેક. રાંકડી તનયા હું તમ
 તણી, મારે તમારો આધાર; જુઓ શરીર તમે માહરૂં. નથી જીવવા-
 તો માર. ધ્રુ. ॥ ૨ ॥ નથી બેલી બાપકે બંધવો, નથી પીયેરીયું કોય;
 સાશરીમાં શસરા નથી, પડયા ભરથાર ભોંય ધ્રુ. ॥ ૩ ॥ દાદા જવો
 જહું હોય તો, મુને મારીને ઠેર; ગરીબ ગાવડી નવ મુકશો, કુડાકસે
 ને ધેર. ધ્રુ. ॥ ૪ ॥ અરેરે રડયા રાસે રોળશે, લેશે લંપટ લાજ; શ-
 તીનું સત્ય છોડાવશે, કહું તન મહારૂં તાજ, ધ્રુ. ॥ ૫ ॥ જેણે દીડી
 નતી પાહાની પગ તણી, તેતો નિરખે અંગ; બળ્યું એ જીવડું માહ-
 રૂં, બાહાર કોઢો તમ સંગ ધ્રુ. ॥ ૬ ॥ કંથ કપટમાં લેવઈ ગયા, મહા-
 રા ભવીશની જીલ; ભાસે મોહોડાં કઊરવ તણ્યાં, મને જમડાની તુલ્ય
 ધ્રુ. ॥ ૭ ॥ ચોધારે આંસુ ચક્ષુ ભરે, રડે શતી હઈયા ફાટ; દાદાએ દાબી
 રૂદીયે, હું મરીશ તુજ માટ. ધ્રુ. ॥ ૮ ॥ દીકરી ઉપાય નથી માહરો,
 તારા ભવિશનો લેખ; તારા રવામીના અક્ષરો, તે પર કેમ માફ મેખ
 ધ્રુ. ॥ ૯ ॥ એમ કહીને શીશ કૂટીયું, થવા લાગ્યા વીદાય; તારૂણી ત્રા-

શીને નાસતી, છેડા પ્રધના સાહાય. ડું. ॥ ૬ ॥ તવ દુસ્યાશને કર મ-
હા, ખેચોટી લીધી પાસ; દોળા કાઢ્યા દુરીયોધને, પડ્યો ત્રિયાને ત્રા-
શ ડું. ॥ ૧૦ ॥ વળણુ ॥ ત્રાશ પડ્યો અતી ધણો, જમડા જુએ જેમ;
વલ્લભ વદે એ ફડફડ, પાંદડું ફડડે તેમ.

કડવું ૪૫ રાગ ધનાસરી.

વૈશમ પાથે એણી પેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી
તુજને સંભળાવું, રાભા પરવ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ ધરપતીને ખેચોટી રાખી
પ્રહ્લથયા વિહાય; સભાના સામું ધામ હતું, દોરડાં બાંધ્યા ત્યાંય.
॥ ૨ ॥ ગાળા કરિને ઘાલ્યા ગાળા, ચારે જણે તે વાર; હવે એની
લાજ જશે તો, મરશું જુગદાધાર ॥ ૩ ॥ તે દોશ પ્રભુ તમરે માથે,
એમ કહિ ધાયું મરણુ; સતીની લજ્યા લેવાશે તો, ઢળીને પડવ ધર-
ણુ ॥ ૪ ॥ એ રીતે ધારીને ઉભા, રૂવે રૂદીયા ફાટ નમ્ર તણુ ધણુ લો-
ક ભરાયું; સતિના દુખને માટ ॥ ૫ ॥ પેસાય નહી સભામાં કોથી,
બારણે આંસુ ભરતા; પ્રેમદા પુરૂષ બાળક સુદ્ધાં, બારણે આકંઠ કર-
તા ॥ ૬ ॥ સપુત માતાના જણેલા. નીકળી ગયા બહાર; કપુત મા-
ના જણેલા જેવા ગયા, સભામાં સાર ॥ ૭ ॥ શપુતે જણ્યું ધરપતી
છે, ખપ્પર બેગણી દેવી; કેમ એની એબ નજરે નિરખીયે, એતો જ-
નુની જેવી ॥ ૮ ॥ કપુતે જણ્યું એબ બેઘશું, રૂપાણિનું રૂપ; એમ
જણી કપુત ભરાયા, નેત્ર મીચ્યાં કર્ણુ ભુપ ॥ ૯ ॥ એવામાં દુરિયોધન
બોલ્યો, ઓ દુસ્યાસન વીર; શું જુઓડો રૂપાણિનું ખંચી કાઢાડો
ચીર ॥ ૧૦ ॥ તવ દુસ્યાશન ઉડીને ધાયો, સ્હાયો છેડો હાથ; ધરપતી
કહે ધીરજ રાખો; સંભળો મહારી વાત ॥ ૧૧ ॥ હું મ્હારે હાથે આ-
પીશ છેડા, એક ઘડી ધરો ધીર. પછી તમે તાણી લેજો પેદરેલું મ-
હાર ચીર ॥ ૧૨ ॥ દુરિયોધન કહે ધીરજ ખમો, વાઈ એ શુ કરે છે;
જેવા દો મને ચરિત્ર એનું; એમ પાપી ઓચરે છે ॥ ૧૩ ॥ તવ દુ-
સ્યાસને મુક્યો છે છેડો, સહુ સભા જુએ ગુબી; ધરપતી સતી ભરિત
ભામાં, એકજ ચરણે ઉભી ॥ ૧૪ ॥ ઉચું બેઘને બે કર બેઘ્યા,
બોલ્યો દુરિયોધન આપ, ઓ મામા એ બેલાવે કોને કીયો છે એ-
નો આપ ॥ ૧૫ ॥ મામો કહે ભય બતાવે છે ઇશ્વરનો અપાર; તું
વીના ઇશ્વર છે બીજો કીયો, ચરિત્ર બે આ વાર ॥ વલ્લણુ ॥

ચરીત્ર જુઓ ચતુરા તણું, કરે કેટલી વાર; વલ્લભ વટે ઉભી ભજે,
પંચાળી જુગદાધાર. ॥

કડવું ૪૬ રાગ બાવલી આની દેશી.

પંચાળી પોકારેરે હો, વીઠલ વિરા આવજેરે, ॥ ૧ ॥ બોલ્યા
બોલ્યા વૈશમ પાથે રચન, સાંભળ સાંભળ પરીક્ષત રાયના તન, ધર-
પતીતો કરે છે પ્રભુનું સ્તવન પંચાળી ॥ ૨ ॥ પ્રભુ તમે વિપત
વેળાના વીર, સાચા બેલી શત્રુના શામ શરીર, સૌ ચંડાળો ખેંચી
કાઢેછે માફ ચીર ॥ ૩ ॥ ૧ ॥ ૨ ॥ લંપટ લજ્યા લેવા રહ્યા છે ઢુંકી, પ્રભુ
હું શું તમારી શેવા ચુકી; પાંચ પતીથે પરણીને જુગદામાં મુકી
॥ ૪ ॥ ૧ ॥ ૫ ॥ પ્રભુ નથી છકે છકી તે દેશે છણાઈ પ્રભુ હુંતો અતી હર-
ખમાં હણાઈ, પાંચ પતિને પરણીને ગુણકા ગણાઈ ॥ ૬ ॥ ૧ ॥ ૪ ॥ પ્રભુ
પામે સુખ એક નરનીજ નારી, પાંચ પરણી કોઈએ પોતાની નવ
ધારી, જુગદ રમી મુકી જણીને મજાચારી ॥ ૭ ॥ ૧ ॥ ૫ ॥ પ્રભુ મેં શું
ત્યાગીને વળગાડી જાળ, પ્રભુ મેં શું અલડાવી બ્રાહ્મણની થાળ;
પ્રભુ મેં શું ભાગી સરેવરની પાળ ॥ ૮ ॥ ૧ ॥ ૬ ॥ પ્રભુ મેં શું ઘોયાં
ગંગામાં મળ મુત્ર, મેં શું કોઈનું ચાલતું ભાગ્યું ધર મુત્ર, બે ભાન
થઈને પોહોડ્યા સામુડીના પુત્ર ॥ ૯ ॥ ૧ ॥ ૭ ॥ પ્રભુ મેં શું છેદી પીંપળા
કેરી ડાળ, પ્રભુ મેં શું ધાવતા વડોડયાં નાનાં બાળ, પ્રભુ મેં શું
મળતાં ભાગ્યાં વેવીશાળ ॥ ૧૦ ॥ ૧ ॥ ૮ ॥ પ્રભુ મેં શું પરને દુખ દઈને
ધર્મે ગર્વ, પ્રભુ મેં શું હુનાળે ઉઠાવી પર્વ; તેવે પાપે આજે બોવાયું
સુખ સર્વ ॥ ૧૧ ॥ ૧ ॥ ૯ ॥ પ્રભુ મેં શું પુન્ય કરતાં કોઈનું ખળાવ્યું ત્યા
ગીને શું સ્તુતી કરી મન ચળાવ્યું; અવળું કહી નીરધનનું ધન ટળા
વ્યું ॥ ૧૨ ॥ ૧ ॥ ૧૦ ॥ પ્રભુ મારા પીઠિએ ઘેર મેલી, હવે નથી તમ
વિના બીજું મહારૂં બેલી. વેહેલા આઠ નહીંતો કાઢુ છું પ્રાણ ઠેલી
॥ ૧૩ ॥ ૧ ॥ ૧૧ ॥ વલ્લભ એ રીતે સ્તુતી કરી, જણ્યું જુગદાધાર; અદર્શ
થઈને આવીયા, પોતે દેવ મારાર ॥

કડવું ૪૭ રાગ સવાઈયાનો.

વૈશમ પાથે એણીપેર બોલ્યા, મુખ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુ-
જને સંભળાડુ, સભા પરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ સ્તુતી કરી તવ ઇશ્વર

આવ્યા, વીસ્ત્ર તણા જે ભુપ; ધરપતીને પડછાયો બતાવી, પોતે ધરુતે
 હ રૂપ ॥ ૨ ॥ તેવુંજ ચીરને ચણિયા ચોળી, તેવા પડેલો માર; જેવી
 ધરપતી તેવા બનીયા, પોતે ભુગદાધાર ॥ ૩ ॥ લોચન રાતાં ક્રોધે ભરે
 લાં, વીચારુ' મન એવું; ભગનીના નવસેં નવાણું, ચીર તણું છે દેવું.
 ॥ ૪ ॥ તે ચીર બેહેન તણું આપવાનો, આવ્યો છે ઘાટે ઘાટ; ભકતને
 આધીન ભુધરો વળી; સતીના સત્યને માટ ॥ ૫ ॥ દ્વી ચરણે ઉભા ર-
 હીને, દુષ્ટના સામુ જોયું; દુરીયોધન કહે ચરીત્ર વાળી, કાણે આવી
 દુખ જોયું ॥ ૬ ॥ ઉંચુ જોઈને એક ચરણે, ઉભી રહી તું આપ; હાથ
 જોડીને અરજ કરી તે, ક્રીયો આવ્યો તુજ બાપ. ॥૭॥ ધરપતી રૂપે ભ
 ગવાન બોલ્યા, કુબુદ્ધી મુકય કેડો; નજ નચાવવા વ્રતા હોયતો, લે આ
 પું ચીરનો છેડો ॥૮॥ દુરીયોધન કહે દુસ્થાસનને, ઉઠો મહારા વીર;
 બોલે છે જોર ઝપાટે માટે, કાહોડો સપાટે ચીર ॥ ૯ ॥ તવ દુસ્થાસને
 છેડો સ્થાયો, ખેંચવા માડયું ચીર; ફરવા લાગ્યા પુંદડી, પોતે શામ
 શરીર ॥ ૧૦ ॥ એવામાં એક ચીરની સાથે, સંધાઈ આવ્યું બીભું;
 બીભુ તાણ્યું તેના જોડે, સંધાઈ આવ્યું ત્રીભુ ॥ ૧૧ ॥ સકલ સભા
 વીસ્મય પામી, આશી કરીગરી કહાવી; દુરીયોધન કહે ભુઓ મામા
 બે ચાર પેહેરી લાવી ॥૧૨॥ મામા કહે કે ખેંચી કાઢો; કેટલાં પહેર્યા
 હશે, નગ્ન થયા વીના નથી રહેવાની, હાથ આવેલી કયાં જસે ॥૧૩॥
 ત્રીભુ પુંડે ચોથું આવ્યું, પછી પાંચમું ચીર; પ્રજપતીના ચાક પ્રમાણે,
 ફરે શામ શરીર ॥ ૧૪ ॥ નવા નવાઈનાં નીકળે વસ્ત્રો, ભુજવી ભુ-
 જવી જત; સીલા પીળાં લાલ શેલાબી, કેશરી ભરી ભાત ॥ ૧૬ ॥ પો
 મચા પડેલાં ડાડીયા છીદરી, ગાલા બંગાલા રાતા, અમ્મર મખીયાં
 મુગા સાડી, ખુબ મુંદીર દેખાતાં ॥ ૧૬ ॥ એક એકથી અદકા નીક-
 લે છે, નગદ જરી ભરેલાં, મુલ ન થાયે અમુલ્ય એવાં, મોતીની કેથોઈ
 કરેલાં ॥ ૧૭ ॥ ફર ફર ફર ફર પુંદડી ફરે, પોતે નંદ ક્રીશોર; ખર ખર
 ખર ખર ખેંચે પાપી, જેમ પતંગની દોર ॥૧૮॥ છુટે કેશે કારમે વેશે,
 ફર ફરે વનમાળી સ્વાસ ન ખાતા છે જગ ત્રાતા, ત્રીકમ દેતા તાળી
 ॥૧૯॥ દુસ્થાશને તાણી કાઢ્યાં, પુરણ પાંચસો ચીર; એટલે એના ઉપર
 કોપ્યા, પોતે શામ શરીર ॥૨૦॥ કોપ દ્રષ્ટી સામું જોયું, પોતે દીનાનાથ
 તતડાવીને તાવ મુક્યો, રાખી દીધા હાથ ॥૨૧॥ સણકા નાંખ્યા શરીર
 વીશે, પાપીયે પાડી ચીસ; અરેરે કાંઈ જાદુ કીધા, કુટવા લાગ્યો શીશ

॥ ૨૨ ॥ એટલે ઉઠયો શકુની મામે, ચાલી નહિ તુજ હામ; બુમો પા-
ડતો બેશ આધો, હવે એ માહાર કામ. ॥ ૨૩ ॥ એમ કહી શકુનીયે
સાહયો, લાજ લેવા મન આણે; પુરણ પાપી, રીસજ વાપી, ચપ ચપ
ચીરજ તાણે. ॥ ૨૪ ॥ થયો સભામાં મ્હોટો ઢગલો, એક એકથી ચડી
આતો; તે દેખીને કૌરવ કેસાં, દલડાં બહુ દુખાતાં. ॥ ૨૫ ॥ ચારશે ન-
વાણ ચીર કાહડયાં, શકુની મામાએ જ્યારે; અંતરયામી ગરડા ગામી;
કળે કયો કોપ ત્યારે ॥ ૨૬ ॥ તતડાવિને તાવ મેચો, રાખી દીધા ભુ-
જ, રંવાડે રંવાડાં ઉભાં થયાં, છુટી શરીરે ધરજ. ॥ ૨૭ ॥ તરકટીયોને
દુટીયું આવ્યું, બોલ્યો શકુની એમ; હેના ચીર જે તાણશે તે, નહી ર-
હે કુશળ ખેમ. ॥ ૨૮ ॥ કહો ના કહો પણ કાંઈ બંદુ છે, પંચાલી પા-
સે; પાપી લોકે પોંચા કરડયા, ધણો પડ્યો મન ત્રાસ. ॥ ૨૯ ॥ ગરજના
કરી ગોવીંદ બોલ્યા, ધરપતીને રૂપ; લે તાણતાણવા હોયતો વસ્ત્રો, હસ્તી-
નાપુર ભુપ ॥ ૩૦ ॥ તે વાત જણી સત્યવાદીઓએ; કાઢ્યા મલામાંથી
ગાળા; રાતા રાતા થાતા આવ્યા, સભામાં નિતી વાલા. ॥ ૩૧ ॥ બા-
હાર બેઠેલા લોકો આવ્યા, ધરપતીને પડ્યા પાય; એટલે મનથી
સંકલ્પ કીધો, પોતે શ્રીજગરાય. ॥ ૩૨ ॥ માહારી બેનની કથા સુણી, આ-
પે વસ્ત્રનું દાન; તેના કુલની લજ્યા રાખું, નિશ્ચે કર્યું ભગવાન. ॥ ૩૩ ॥
એમ કહી અંતર ધ્યાન થયા, એજ પ્રભુની ખુબી; હતી તેવા વસ્ત્રને
વેશે, ધરપતીને કરી ઉભી. ॥ ૩૪ ॥ સભામાં રાતી તાતી થઈને, ઉભી રહી
છે સતી; ટગ ટગ સામું જોઈ રહ્યો છે છોકલો છત્રપતી. ॥ ૩૫ ॥ બીશ્મ
કહે સું જુઓ સામું, થતા હતા મન મજા; હવે તમારી માને બોલાવી
કરો સભામાં નમે. ॥ ૩૬ ॥ ધિક્કાર તારા જીવતરને છે, ધિક્કાર તારી માને;
ધીકાર તારા બંધુઓને; ભોમીમાં સમાઈ જન. ॥ ૩૭ ॥ ધીકાર તારા
મામાને છે, તુજને શાખ દેનારો; સુભ સતી ધરપતિની લજ્યા, કોણ
મુઓ છે લેનારો. ॥ ૩૮ ॥ કાળે સું રહ્યો બેશી, કરી તોફાન મચા-
વો; લાવો પાપણી ગાન્ધારીને સભામાં નાચ નચાવો. ॥ ૩૯ ॥ દુરીયોધ-
ન કહે થોડું બોલો, પાન્ડવ બેઠા હારિ; મને મન ફાવે તેમ કરે, થઈ છે
મ્હારિ નારી. ॥ ૪૦ ॥ ઓ રૂપાળી કામણગાળી, કર અરપણ મને અંગ;
લજ્યા લેવાઈ નહીતો ભલે, બેશ મ્હારે ઉછંગ. ॥ ૪૧ ॥ છેવટ સતી-
ને કોધ વાપ્યો, સાંભલ મુખ અજણ; બોળે બેશસે ભીમની મઠા;
તળશે તારો પ્રાણ. ॥ ૪૨ ॥ બીશ્મ પીતા કહે ક્યો બેટાજી, લોભની ગાં-

સડી બાધો; દુરીયોધન કહે જ મુજ ધરમાં, પછી નથી કાંઈ વાંધો ॥૪૩॥
 ભીસ્મે જણ્યું નહિ મુકે નારિ, પાપીને સમજવું અવળું અવળું; તે વીના
 કાંઈ શુભ સતિનું, નથી થવાનું સવળું ॥ ૪૪ ॥ એમ જાણીને દાદા
 બોલ્યા, ધરમાં ધરના મરશે, ચીરનો ઢગલો કીધો તેવો, મડદાનો ઢગલો
 કરશે ॥ ૪૫ ॥ હું તો કેવારનો કકળું છું, તે તો તારે માટ; છે રૂપાળી જા-
 દુ વાળી. ઘડશે સહુનો ઘાટ ॥ ૪૬ ॥ તવ દુરીયોધન મન ભય પામ્યો,
 દાદા કહી સત્ય વાત; એ કામીની કાંઈ કામની નથી, જાદુગરી કમજાત
 ॥ ૪૭ ॥ ભીસ્મ પીતા કહે રોશણ વાળે, તારણ બહુ ટી; એના સખ-
 ધી લખેલું હોયે, તે સઘળું નાંખ્ય છેડી ॥ ૪૮ ॥ દુરીયોધનને છેડીનાં-
 ખ્યું હરખ્યા ભીસ્મ પીતાય; ઠીક થયું તે સતી છુટી, કસાઈ ઘેરની ગા-
 ય ॥ ૪૯ ॥ દુરીયોધન કહે જુઓ દાદા, હું હાવો છત્તરપતી; એણે ચીર
 કાઢ્યાં તેડું ચીર, સમ ખાવા મુજ ઘેર નથી ॥ ૫૦ ॥ શેત્રક ઉઠો ગે-
 ડ્યો કરીને, ગાસડીયો બધાવો; ધણાક ધનનો લાભ થયો છે, ચીર ધર
 માં લેઈ જવો ॥ ૫૧ ॥ ભીસ્મે જણ્યું લેછે મુશ્કટનું, તે લેવા દેઉ કેમ;
 એવું વિચારી ભીસ્મ પીતાયે પાપીને ધાલ્યો વેમ ॥ ૫૨ ॥ જોજો જો
 જન વસ્ત્રને અડશે, તેનું ભાંગે ધરબાર; નારિ અડે તો નર મરેને નર
 અડ્યે મરે નાર ॥ ૫૩ ॥ નરની નારી મરે તે ભલું, પણ જો નારીને આ-
 પો; તો તે નારીનો નાથ મરે, આવે એને રંડાપો ॥ ૫૪ ॥ દુરીયોધન કહે
 કેમ કરીશું, આરે ભીસ્મ પીતાય; ભીસ્મ પીતા કહે હું અડુ
 છું, મહારે કાણ મરી જાય ॥ ૫૫ ॥ એમ કહીને કામઘેનુને, ધ્યાનધરી બોલા-
 વી; અંત્રીક્ષ મારગે રાજ્યસભામાં, કામઘેનુ ત્યાં આવી ॥ ૫૬ ॥ તેને દાદાએ
 ચીર હોરાડ્યા, પછી વીંદાય આલી; એટલે આવેલી કામઘેનું અંત્રીક્ષ
 મારગે આલી ॥ ૫૭ ॥ એટલે આકાશ વાયુ વહાયો, તવ પવને ચીર
 ચડીયાં; નવસેં નવાણું નદીમાં, નવસે નવાણુ પડીયાં ॥ ૫૮ ॥ સભા
 માં જોજો કાર વરત્યો, પ્રભુ તણાં ધણી દયા; એવામાં મુરછા વળીને,
 પાંડવ બેઠા થયા ॥ ૫૯ ॥ દીડી ભીમે ભામનીને, દીડો મારેલો માર
 ભીમ કહે ઓ ધરમ વીરા, વરતાવું આહાકાર ॥ ૬૦ ॥ જુઓ માર
 મારીને કરી છે, મરણ તુલ્યજ નારી; ધરમ કહે હારી બેઠા, નારી એ-
 ની કે તાહારી ॥ ૬૧ ॥ એની અખળાને આણ તે કરે, કેમ થયો અખ-
 લ; મહારા લખ્યા છતાં કાંઈ કરે તો; કાડું મહારો પ્રાણ ॥ ૬૨ ॥ એમ
 કહીને દાણી રાખ્યો, બોલ્યો દુરીયોધન; વસ્ત્ર ઉતારી ખાદી પહેશે, પા

નડવ જાઓ વન ॥ ૬૩ ॥ એટલે ધરમે વસ્તરો બદલ્યાં, સત્યથી વેતાર
વાતે; તેમને દેખી પડ્યાં બદલવાં, બદલ્યાં ચારે બ્રાતે ॥ ૬૪ ॥ તવ વીઠુ
ર ધેર વાત પહોંચી, પાંડવ જય છે વન, દુત રમીને નારી હાર્યાં, હા-
ર્યાં રાખ્યામન ॥ ૬૫ ॥ કુન્તા સુભદ્રા અમેમાને, સુણ્યા સમાચાર
માઠા; રડતાં રડતાં આંસુ ભરતાં, સભામાં ગયા નાઠા ॥ ૬૬ ॥ વળણુ ॥
નાઠાં સભામાં આવીયાં, રડતા અપરમપાર; વ્યાસ વલ્લભ વાણી. વદે,
સુણે શ્રોતા સાર.

કડવું ૪૮ રાગ કાફી.

હારે બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સાંભળ જનમેજે રાજન; હારે
આવ્યો કુંવર આસે ચડીયો, જઈ અરજનને બાહાજ પડીઓ
॥ ૧ ॥ હારે તાતજી તમે આશુ' કીધું, દીકરાને દારણુ દુખ દીધું; હા-
રે ખોયું રાજ પાટને ઘર ગામ; મને ક્યાં મળશે વીશરામ ॥ ૨ ॥ હારે
નવ રાખ્યો ઠ્યાનો ઠામ; મહારિ ભાગી હીમતને કામ ॥ ૩ ॥ હારે
તાત તમે ન જશે વન, કોને આધાર રહું છું તન; હારે મહારિ સા-
ચવણુતા કરનારા, કેમ તરછોડો પીતા પ્યારા ॥ ૪ ॥ હારે મહારી મા-
ડી મુખ દે ગાળ, તવ તમને પ્રગટતી જવાળ; કદી હોયે મહારી કસુર,
તોહયે તમે ન ધરતા ઉર ॥ ૫ ॥ મને રડાવતી મહારી માત, તમે આં-
પતા રૂદીયા સાથ; નહોતા દેતા દેતા કે' એકલો જવા, ખોળે બેસાડી
આપતાં ખાવા ॥ ૬ ॥ મોઢે માગ્યું દેતાતા મને, હવે માગીશ કોનીકને,
હારે પડશે ખાધા પીધાના ટોટા, થઈશું આસીઆળા મોટા ॥ ૭ ॥
મોઢે માગી મોજડી ક્યાં મળશે, ઉણુ રતુએ ચરણ બગશે વેડીશું
શીત રતુએ ટાડયો; આવી ધરમીને ધેર ધાડયો ॥ ૮ ॥ હારે મહારૂં ક-
રમ કઠોરૂં કેવું, તાત વનમાં જવા નહી દેવું; મને કોણુ દે મીઠાઈ
મેવા, તાત કયાથી હોય તમ જેવા ॥ ૯ ॥ હારે મહારૂં પુટી ગયું રે લે-
લાટ, કહી રડે રૂદીયા ફાટ; પીતાની કહીયે દેઈ શીશ, મુકે ધરસ
કાને પાડે ચીસ ॥ ૧૦ ॥ હારે મને કીધો રઝળતો હો રામ, રડે અર-
જુન ઉભો તે ઠામ; હારે દીકરા દુખ તણા દન આવ્યા, ભુંડા ભવિશે
અમને ભુજાવ્યા ॥ ૧૧ ॥ હારે બેટા નીરભાગી તાતને પેટ, આવી સુ-
ખ ન પામ્યા નેટ, બેઠી દુરબળ દશા અમારી, તેથી તેવા ગતી થઈ
તમારી ॥ ૧૨ ॥ હારે રહેજે વીઠુર દાદાને ધેર દાદા સાચવશે રૂડી

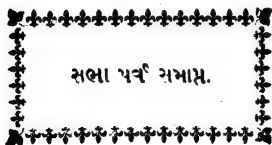
પેરઃ હાંરે થયા ઓશીઆળા મારા તન, એમ કહાંને કરે ચુંબન. ॥૮૩॥
 હાંરે તેડી તેડીને રૂઢિયા શું આંપે, પીના પુત્ર તણી કાયા કાંપે, સામા
 સામુ જોઈ રેવા ચડીયા, મડા ગાંઠ પડી ઢળી પડી, ॥૧૪॥ હાંરે
 જોઈ રૂએ હરીજન લોક, આળા નયમાં પ્રગટયો શોક; બાહાજ પ-
 ડયાં કુન્તા તનને, તમને કણુદ્ધી કેમ સુજ મનને, ॥૧૫॥ બેટા
 આપનું રજેલું બોહાયું, દુત રમીને ધર ગામ બોયું; હાર્યા બેહેતા-
 ળી હજર દેશ, તેટલા દાબી બેટા છે નરેશ, ॥૧૬॥ માટે વન જ-
 વા નહી દેવું, દાબી પડ્યો છે તે રાજ લેવું તવ બોલીયા ધરમરાય,
 તમે સાંભળો માહારી માય. ॥૧૭॥ નથી બોલવું દોડું કે આડું; પા-
 ડો વાંધા તો હું પ્રાણ કાઢાડું; હાંરે માત એક વચનને કાજ, નળરાજ
 ચે મુકીયું રાજ. ॥૧૮॥ હાંરે માડી પાળવા પોતાનું વચન, રામચંદ્ર
 વસ્યા જઈ વન; હાંરે એક વચન પાળવા પેર, હરીશ્ચંદ્ર રહ્યો નીચધેર
 ॥૧૯॥ હાંરે બોલ્યું વચન પાળ્યું નહી જોણે, મનુશાદેહ ધર્યો સીદ
 તેણે; હાડ આમર પશુનું કામ લાગે, કોઈ મનુષ તણું નવ માગે. ॥૨૦॥
 પક્ષીના નખે પીંઝ કામ આવે, કહો મનુષ્યનું કાણુ જતાવે; માટે મા-
 તાજી મુમત મેલો, મહારે હાથેથી લેખ લખેલો. ॥૨૧॥ તેતો કડું નહી
 ભંગાણુ. કોઈ ભાગો તો કહાડું પ્રાણુ; માતા વચન ઓળંગુ ઠેઠ;
 તવ વગોવાય તારું પેટ. ॥૨૨॥ બાર વરસ રેહેશું સુખ ભેર, કાલે
 પાછા આવીશું ધેર, હાંરે માટે આગતા આપો માડી, શું કરશે આંસુ
 ડાં પાડી. ॥૨૩॥ વળણુ. ॥ આંસુ પાડી શું કરો, ઓરે માહારી માત;
 કહે વલ્લભ વૈરાગથી, આલ્યા પાંચે ભ્રાત.

કડવું ૪૯ રાગ સામેરી.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજ-
 ને સંભળાવું, સભા પરવ મહીમાય, ॥૧॥ ઉભા થયા પાંચે બંધુ,
 આવી ધૂપતી નારી; ધર્મ કહે કેમ આવે પુંઠે, નથી તું નારી અ-
 મારી. ॥૨॥ દુરીયોધન કહે લઈ જવો સાથે, ધરમાં ન ધાણું વહેરી;
 એના નીમીત્તનો લેખ હતો તે, મેં નાંખ્યો છે ચેહેરી. ॥૩॥ છે જહુ
 ત્રાણી એ રૂપાળી મુજ ધરમાં નહી કામ; ધર્મ કહે હવે દોશ નહી હ-
 મને; ફરીથી ન લૈશ નામ. ॥૪॥ કીમે જાણ્યું ઠીક વેહેમ પડ્યોછે, એવું
 જાણી બોલ્યો એમ; ચાર દહાડા તુજ ધેર રાખીને, કરજો કાવે તેમ. ॥૫॥

દુરીયોધન કહે સહુ સમજીછું, તે રાખવાળી ઠરાવી; ચાર દાહાડા ધરમાં
રખાવી, નાખ્ય ધરનાંને મરાવી ॥૧૬॥ તમ તમારી લઘ જવો નારી, બો-
લ્યો દુરીયોધન; એટલે બોલ્યા ધૃપતી પ્રત્યે, રાજ ધર્મ વચન ॥ ૭ ॥
ઓરે નારી વીદુરને ઘેર વાસો તમારો કરજો; પીછરથી તેડવા આવે
તો, પંચાળમાં પરવરજો ॥૮॥ વીદુરકાકા તાત ઠેકાણે, છો તમે અ-
મારે શીશ; કુન્તા સુભદ્રા ધૃપતીને, રાખો તમે હરનીશ ॥૯॥ અભીમન્યુ
પણ તમને સોંપ્યો, વીદુર વધા વચન; બેટા એમની ચીંતા ન ધરશો,
કહીને ભર્યા લોચન ॥ ૧૦ ॥ એટલે ધૃપતી ધર્મને કહે છે, ઓરે મ્હા-
રા નાથ; પતી વિના રતી ન રહુ અજગી. હું તો આવું તમ સાથ,
॥ ૧૧ ॥ જ્યાં તમે ત્યાં હું આવવાની, કાયાને છાંયા વળગી, તે રીતે
તાણી તમારી, ઘડી ન થાવું અજગી ॥ ૧૨ ॥ ધર્મ કહે તું સાંભળ
નારી, કરમાઈ જશે મુખ; ટાઢ તડકા વરસાદ વરસે, વેઠવાનું વન દુ-
ખ ॥ ૧૩ ॥ ભરાસે જાડીયાં જળામાં, ઉણુ રતુ બળે ચરણ; મળે ન-
હી હોઢવા પેહેરવાનું, સુધ રેહેવાનું ધરણ ॥ ૧૪ ॥ માટે માનુની મુમ
ત મુકી, દલ ધારી થાઓ દાહાં; વન આવીને દગ્ધ કરસો, તમારી કે
મળ કાય ॥ ૧૫ ॥ વન વીશે ભય પશુ પક્ષીનો, વળી રાક્ષસ લોક;
સપનમાં પણ સુખ ન મળે, અતી ઉપાધીયે શોક ॥ ૧૬ ॥ ધૃપતી ક-
હે તમે કષ્ટ પામો. તો મારે શાનું સુખ, તમ સાથે વેઠવું છે મ્હારે, વ-
ન વગડાનું દુખ ॥ ૧૭ ॥ ધર્મ કહે ત્યારે ખુશી ત્હારી, પેહેરી લે વન
કુળ; તવ ખાદીના વસ્ત્ર પેહેર્યાં ઉતારી મુક્યાં મુળ ॥ ૧૮ ॥ પાંચ
પતીને છઠી સતી, નીકળ્યાં સભાની બહાર; ધરમે મ્હોટા ભાઈ જણી,
કર્યો દુષ્ટને નમસ્કાર ॥ ૧૯ ॥ એટલે બોલ્યો દુષ્ટ બુધી, ઓર કુન્તી
કુમાર; રાજ્ય સભામાં મુકી જવો, તમારા હથીઆર ॥ ૨૦ ॥ એટલે
સભામાં સતીયા બોલ્યા, ભીસ્મ પીતાને દ્રોણ; વીમનું જનોઈ ખડગ
ક્ષત્રીના મુકાવનાર કોણ ॥ ૨૧ ॥ તવ પાપી કહે જવો રસ્તે, પાપીને
મન નહી શોક, પાન્ડ પુટે રડતું ચાલ્યુ; આખા નમરનું લોક ॥ ૨૨ ॥
પ્રાણીને એમજ આવ્યું, જય છે સતી તન; તો આપણે જવું એમની
પુટે, વાસો વસીયું વન ॥ ૨૩ ॥ એમ ધારી પુટે ચાલ્યા, કરતાં આંસુ
પાત દ્રોણ કપાચાર વીદુર ભીસ્મ, કુન્તાજી વ્રધ માત ॥ ૨૪ ॥ વળી
અભીમન્યુને સુભદ્રા, રારવે રડતાં જય; દુરીયોધનને જાળે દેછે, નમ
તણી પરજય ॥ ૨૫ ॥ અનેકની આંતરડી કકળે, નીસાસા નાંખે અ-
પાર, ધરમરાજ આનંદમાં છે, નહી દિલગીર લગાર ॥ ૨૬ ॥ દરવા-

જે આવી ધરમ ઉભા હીડ થઃ છે અથોક; તેમને કહ્યું યુધિરે,
 પાછા વળો શહુ લોક. ॥ ૨૭ ॥ હાથ ભેડીને રમ્યત સરવે, એમ બોલી
 વચન; અળ્યું દુષ્ટના રાજ્યમાં રહેવું; અમો આવીશું વન. ॥ ૨૮ ॥
 ધરમે સહુ જનને સમજાવ્યા, પાછા વળો હરિજન; જેવું જેવું જે કર-
 શે તે ભોગવશે, કરજો હરી ભજન, ॥ ૨૯ ॥ ૨૯શે નાહને કળકળ-
 શો નહિ, સપુત જન સહુ સારા; રભ આપીને વળો પાછા, સહુને સો-
 ગન મહારા ॥ ૩૦ ॥ એટલે સરવે આંસુ લુછ્યાં, પડ્યા ધરમને ચરણ;
 કૃપિત સતીને પાય લોગ્યા, રૂએ અગ્રાદસ વરણ. ॥ ૩૧ ॥ કુતાળયે
 પાંચે પુત્રો, આંખ્યા રૂદીયા સાથ; છયે જણાં વૃદ્ધ માતાને નમીયા, મા-
 તાયે મુકયો હાથ. ॥ ૩૨ ॥ દુષ્ટીયા દીકરા સુખીયા થાજે, સ્થાય પ્ર-
 ભુની લેજો; અમારી ચીંતા ધરશે ન મનમાં, ભગવતનું નામ દેજો,
 ॥ ૩૩ ॥ અભીમન્યુ અરજુનને વળગ્યો વહેલા આવજો તાત; અમ મા-
 ટે ઉદાશ ન રહેશે, જળવજો તમ જાત. ॥ ૩૪ ॥ અરજુને સુખન ક-
 રિને, મુસ્તક મુકયો હાથ; બેઠા દાદાની સેવા કરજો, ખુશી રહેજો મન
 સાથ. ॥ ૩૫ ॥ એમ કહી અળગો કરીને, નીકળ્યા નગ્રની બહાર; ભ-
 ભા પરવ ત્યાં પુરણ હવું, સાંભળ રાજ કુંવર. ॥ ૩૬ ॥ જનમેજે બ્રહ્મ
 ભોજન ક્ષીમાં, દીધાં વીધીસર દાન; ઉપપીત વીપ્રનેદાન કન્યાના, બ્રહ્મ
 પુરીયો નાંધાન, ॥ ૩૭ ॥ ગૌદાન આખ્યાં પાતક કાખ્યાં ઉપજે અતી
 હેત; શામ પડદા સામ ગાયો, શામ તત્ત થયા સ્વેન. ॥ ૩૮ ॥ પ્રત્યક્ષ
 પરમાણુ દીઠું રાયે, આનંદ મન ઉભાય; પાછો આસન વાળી બેઠો,
 સાંભળવાને કથાય. ॥ ૩૯ ॥ વળણ ॥ કથા સાંભળવા કારણે બેઠો ધરી
 મન કોડ વલ્લભ વદે શ્રોતા સહુ, બોલો જેજે શ્રી રણછોડ. ॥

સભા પર્વ સમાપ્ત.

વન પર્વ.

કડવું ૧ રાગ ધન્યાશરી.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુય જ નમેજે રાય. વીરનારી તુજને
સ ભળાવું, વન મહીમાય ॥ ૧ ॥ પાંચ ભાષને છઠ્ઠી ધરપતી, નીક-
ળ્યાં નગની બહાર; રહીઅન સમગી પુટે આરી, વન જવા તૈઆરા ॥
ધર્મ કહે સહુ કેમ આવો છો, એરે હેતેશ્રી જન; સર્વ પ્રાણી કહે તમા-
રી સાથ, અમે આવીશું વન. ॥ ૩ ॥ નગમાં અમારે નથી રહેવું, એમ
વધા સહુ વાણ; ધર્મ કહે પાછા ન વળોતો, સર્વને મ્હારી આણ. ॥ ૪ ॥
એટલે સહુ પ્રાણી ખમચાયા, કુન્તા ભાસ્ત્રમ વીદુર; દ્રાણ કપાચાર સર-
વે અચકયા, દગ્ધ થયેલાં ઉર. ॥ ૫ ॥ સુભદ્રા ઉભી ટળવળે, અતી કરે
ઉચાટ; અભીમન્યુ બાળક ન્હાનો, રડે હૈયાફાટ. ॥ ૬ ॥ અરેરે પીતા
ક્યારે મળશે, કાયા થર થર કાંપે; અરબુનને પણ આંસુ છુટે, રૂદીયા
સરસો આંપે ॥ ૬ ॥ ધર્મે સૌને શીખામણ દીધી, સમભવી પાછા બાળ્યા;
પછી પંથ જાલ્યો વન કેરો, ધર્મ ભાન્ડુને ભાળ્યા ॥ ૮ ॥ ચારે ભાષને
પાંચમી નારી, કરે અતી રૂદન; ધરમ કહે તમારે, જવો ફરવે તે વન
॥ ૯ ॥ અમે અમારે ફરવે ત્યાં જશું, તમે નહી મુજ કને; આનંદ મ્હારે
કલેશ તમારે, મારે ભેગું નહિ બને ॥ ૧૦ ॥ તવ પાંચે જણ રડતા રહ્યા
બોલ્યા બેડીને હાથ; હવે કલેશ કરીશું નહિ, આવીશું તમ સાથ ॥ ૧૧ ॥
એમ કહીને કેડે ચાલ્યા, તપી ગયેલી ધર્ણ; અગ્રી જેવી ઉકળે રેણું,
તેમાં બળે છે ચર્ણ ॥ ૧૨ ॥ લેવાયલો છો બહુ પડે પાછા, છાંચો દેખી
જય દોડી; આમડુ દાણ ફેલા ઉઠે, ન મળે પગમાં બેડી ॥ ૧૩ ॥ વ્રજ
ધટામાં પેસવા જાયે, વસ્ત્ર કાંટામાં ભરાય; કોમળકામના ધરપતીનાં, જ-
ઘીયાં બળે ભરાય ॥ ૧૪ ॥ કદી ન દીઠિલું દીઠામા આવ્યું, રડું રડું મન
થાય; પણ મનમાં મુજવાઈ રહે છે, ઉઘાડું નવ રડાય ॥ ૧૫ ॥ સુખેકુંબે
જેમ જેમ ચાલ્યાં, રાત્રી પડે ત્યાં રહ્યાં; જતાં જતાં થોડે દહાડે, ધરમત-
ણે મઠ ગયાં. ॥ ૧૬ ॥ જઈ રૂશીને ચરણે લાગ્યાં. શુભ સતીનાતન; દેહાર
દેખી ધરમ રૂશીને, આંસુ વહ્યાં લોચન ॥ ૧૭ ॥ એરે દીકરા કુખીયાકયાં
થી, કચરે ભરેલા કેશ; વસ્ત્ર આભુષણ કયાં ઉતાર્યાં, કયાં થયાદુરબળ
વેશ ॥ ૧૮ ॥ બીમસેન કહે એરે માહારાજ, કૌરવે કપટ કીધું; બાણ
રમાડી દુર્યોધને, ધર જામને રાગ્ય લીધું ॥ ૧૯ ॥ વનકુળ પેહેરાવી

વનમાં કહાડયા, આઠ્યા તમારે શરણુ; ઠંઠ કહે કૌરવ કુળ કેરૂં, થાજે
 થોડે દન મરણુ ॥૨૦॥ ધર્મ કહે આ શું બોલોછો, સાંભળો મહારી
 વાત; સખળો નખળો ગમે તેવો, તોપણ મ્હારો બ્રાત. ॥૨૧॥ એલાઇએ
 નથી કર્યું ખોટું; હુતો થયો પરસન; વન આજ કહાડયા હોત નહીતો
 કયાં થાત તમ દરસન. ॥૨૨॥ ઉપાદીધી અળગા કીધા, ઠીક થયું છે કામ
 સુખમાં સાંભળે સુંદરિ સોનું; દુઃખમાં સાંભરે રામ. ॥૨૩॥ રૂશી બોલ્યા
 ઠીક કહ્યું તે, અર્થ તું સવળો લેજે; પણ પાપીનાં કૃત્ય જોઈ, મુજ આત્મા
 ગાળ દેછે. ॥૨૪॥ ગુણ કેડે અવગુણ કરેતે, સો પાપીની પ્રીત, અવગુણ
 કેડે ગુણ કરેતે, સો રૂડાની રીત. ॥૨૫॥ એમ કહી પાન્ડવને રાખ્યા
 પોતાના મઠમાંય; વનફળ લાવીઆ કરે છે, વિપ્રનું કાંઈ ન ખાય ॥૨૬॥
 ખાય છે મેવા કરે છે શેવા, બ્રાહ્મણની હરનીશ; સત્યસમાગમ આલે નીત્યે
 રીઝે છે જુગદીસ. ॥૨૭॥ એ રીતે ખટ માસ રહ્યા ત્યાં, પછી માગી વી-
 દાય; નિરમળ મનથી ખરા તનથી, અડસટ તિરથ જાય ॥૨૮॥ તીરથે
 તીરથે સ્નાન કરે છે ધરે છે હરિ ધ્યાન; નીશકપટીપણે યાત્રાકરતા; મહણ
 કરે મુળ જ્ઞાન. ॥૨૯॥ છે વન પર્વમાં વિશેષ વાતો, બહુ લાંબો વિસ્તાર;
 પણ સમજાવું શ્રાતાજનને, ટુંકામાં કહ્યો સાર. ॥૩૦॥ શ્રાતાજનને સમ
 જવાનો, ટુંકામાં છે સાર; નિતી અનિતિ શીખતાં, અશીખતા તે કરવા
 નો વિચાર. ॥૩૧॥ સર્વ ગયું પણ મનમાં ન આણ્યું, છે કોનું ને કયાં
 જાય; નથી જતું કાંઈ જગતમાંથી, આધું પાછું થાય. ॥૩૨॥ જેને મળ્યું
 તે જાણે આવ્યું, ખસ્યું તે જાણે ગયું; આવ્યું તેણે સાથે ન લીધું, ત્યાંનું
 ત્યાં પડી રહ્યું. ॥૩૩॥ ગયું તેણે નહોતું જોડે આણેલું, મીથ્યા છે વિશ્વ
 વહેવાર; જીવતાં સુધી મ્હાર તાર, મીથ્યા એ અહંકાર. ॥૩૪॥ એવું
 શમજી ધરમ રાજ ધરતા નથી મન શોક; તે રીતે સમજવું સાર, સરવે
 શ્રાતા લોક. ॥૩૫॥ દુખ પડે દલમાં નર દાજે, સુખ થયે નહી રાજ; ન
 થી આપણું નથી લેવું, ફેગટ સંસાર બાજ ॥ ૩૫ ॥ ધર્મના રીતે જે
 જન સમજે, તેને નહિ કદિ દુઃખ વાદીગરનો ખેલ સમજે, તે જનને સં-
 દા સુખ. ॥૩૬॥ એટલું તત્વ લેવું શ્રાતાયે, બીજે ન લેવો સાર; પાંચ
 પ્રકારે ભારથ કથા તેનો કયાં આવે પાર. ॥ ૩૮ ॥ પાન્ડવે સહુ તીર
 થ કીધા, ગડિતમ ને મઠ ગયા; રૂશીયે જોઈ પોંચો કરડ્યો કેમ તમે
 આમ થયા. ॥૩૯॥ લીમશેન બોલ્યો ઓરે મહારાજ, કૌરવ થયા રાજ;
 કપટ કરી ઘર ગામ લીધું; રમાડયા દગલખાજ. ॥૪૦॥ ગૌતમ બોલ્યા
 હશે બેટા, તમારું સાર થાશે; થોડે દહાડે કૌરવ કેરું, સૌ સત્યાનાશ જ

શે. ॥૪૧॥ ધરમે લીમને બહુ ધીક્કાર્યો, છે તુજ પેટમાં પાપ; જ્યાં ને
ત્યાં તું આગળ બોલી, દેવરાવે છે શ્રાપ. ॥ ૪૨ ॥ ગમે તેવા તોણે આપ-
ણા ભાઈ, તેની તું કરે ભવાઈ; લીમ કહે હશે તેવા ગણાશે, નેમાં સીંછે
નવાઈ. ॥ ૪૪ ॥ ગાતમને મઠ પાન્ડવ રહ્યા, શેવા કરી છ માસ; ત્યાંથી
આગ્ના લેધને ગયા, અગસ્તને અવાસ. ॥ ૪૪ ॥ ત્યાં પણ રૂશા એવું
બોલ્યા, તમારું સારું થાજે; દુષ્ટયુદ્ધિ દુરીયોધન કેરે મુળ સમુળું જાળે.
॥૪૫॥ ધર્મરાજ એ સ્તુતી કીધી, આશું કર્યું મા બાપ; ગમે તેવા પણ
બંધવ મહારો, તેને દિધો તમે શ્રાપ. ॥ ૫૬ ॥ અમારું એણે નથી કર્યું
ભુંડું, જાળજીનવી લીધી; વન કહાડયામાં અડસટ નિર્થો, ફરીને યા-
ત્રા કીધી. ॥ ૪૭ ॥ તમ સરીખાનાં દરશન થયાં, તે એનો પ્રતાપ; તેવા
મહારા સપુત્ર બધુ, તેને ન થટ શ્રાપ. ॥ ૪૮ ॥ સાંભળી અગસ્ત એવું
બોલ્યા, શપુત સવળુ માને; પણ એ પાપીનાં પાપ ઘણાં છે, મેં બહુ
સાંભળ્યું કાને. ॥૪૯॥ પછી પાન્ડવ ત્યાં રહ્યા છે, બરોખર છ માસ;
તે પછી રૂશીની આગ્ના માગી, રૂશી થયા ઉદ્દાશ. ॥ ૫૦ ॥ તમ વનના
અમને નહી ગમે, ક્યાં તમે તત્પર થાવો; જો તમારે જવું હોયે તો ઈ-
દ્રને માહાદેવ જવો. ॥૫૧॥ ત્યાં શીવરાત્રીનો છે મેળો, દરસને પરસ-
ન થાશે; પણ કદી કોઈ વગડે ન જશે, રણભોમીમાં શું ખાશે. ॥૫૨॥
તે તમારી પીડા કાપુ, આપુ મંત્રજ એ; સુર્યનું અખેવાત્ર મળશે, ની-
વ્રત થાશે છેક. ॥૫૩॥ એમ કહીને રૂપતીને, એકાંતમાં બોલાવી;
સુર્ય તણે ત્યાં મંત્ર દીધો, રૂશીને ક્યાં આવી ॥ ૫૪ ॥ મંત્ર જપીને
માગી લેજો, દીનમણીની કૃતે, અખેવાત્ર આપશે પણ, બધો આવકાર
તને. ॥ ૫૫ ॥ તારે હાથે તું જે ધારે, તે અન પેદા થાય; તારા જમ્યા પ-
છી કાંઈ ન નીકળે, તવ પ્રેમદા પડી પાપ. ॥૫૬॥ માહારાજ કદી ચાર
દહાડા, રજસ્વાળા હોઉ જ્યારે; મુજ વિના અન ન નીપજે તો શું
ભુજ્યા રહેવું તે વારે. ॥૫૭॥ એવું સાંભળી અગસ્ત બોલ્યા, તમ તણું
દુઃખ જશે; ચાર દહાડા અરબુન હાથે, સામગ્રી ઉત્પન્ન થાશે. ॥ ૫૮ ॥
એવું સાંભળી આનંદ પામી, પતીનીપાસે જાય; પછી રૂશીની આગ્ના
લેઈ, ત્યાંથી થયાં વીદાય. ॥૫૯॥ દુરિયોધને દાસ મુકેલા, તે ફરે વિ-
પ્રત્ને વેશ; પાન્ડવનિ નીત્ય ખરર રાખે, દુષ્ટને કહે હમેશ. ॥ ૬૦ ॥ પા-
ન્ડવ ગયા યાત્રા વિશે. ઇદ્ર તણે માહાદેવ; શીવાલયથી છોટે જઈને, ઝું-
પડી બાંધી એવ. ॥ ૬૧ ॥ વળ્યું ॥ ઝુંપડી બાંધીને રહ્યા, યાત્રાની છે
વાર; વટે વહાલ ત્યાં દુષ્ટને, પોહોળ્યા સમાચાર. ॥

કડવું ૨ રાગ ચૌપાઈ.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સુણ પરીક્ષત કેરા તન; ગયા દુષ્ટને સૌ
 સમાચાર, આવ્યા યાત્રામાં કુન્તી કુંવાર ॥૧॥ સાથે આવી છે ધરપતી
 નારી, સુણી ચમક્યો વડો વિભીચારી. ॥ ૨ ॥ બોલ્યો મામા પ્રત્યે દુર-
 મતી, મામા આવી છે ધરપતી; માહારે કરમે ભુલવણી કીધી, હાથ આ-
 વેલા મુકા દીધી ॥ ૩ ॥ ખોઈ નાંખ્યું રમકડું રૂપાણું, હવે સંભારીને
 જીવ બાણું; તમે તો મુને અપાવી હતી, પણ ફરી ગઈ મુજ મતી ॥૪॥
 હવે ફાંફાં મારૂં છું મથી, ધડીવાર વિસરતી નથી, એતું બોલવું કાલું
 કાલું, મને ધણું લાગે છે વહાલું ॥ ૫ ॥ એતો માતુની ગ્રગીયા નેણી,
 જેના સ્વરૂપમાં નહીં કેહેણી, મને રૂંવે રૂંવે તે સાલે, એના વિના મ-
 હારે નહિ ચાલે ॥ ૬ ॥ રૂપાણી વીના કેમ રહેવાય, મારું કાળજડું
 ખશી જાય; પેહેલો ભુલ્યો હવે કષ્ટ કાપો, મને જે રૂપાણી લાવી આ-
 યો. ॥૭॥ તવ શકુની વદ્યો વચન, ધર ધીરજ દુરીયોધન; એતો વનવ-
 ગટે કુટાઈ, હવે પુણું હશે ધરાઈ ॥ ૮ ॥ ભુખ દુઃખ વેઠ્યું હશે ધણું
 ધ્યાન ધરતી હશે તુજ તણું; બહુ પસ્તાતી હશે મન, મેં કયાં મુ-
 ક્યો દુરીયોધન ॥૯॥ એતો યાત્રામાં આવી છે નારી, માટે આપણે કરો
 તૈયારી; ચાલો ઈંદ્રને મહાદેવ જઈયે, એનો મનસુખો અધો લઈયે ॥૧૦॥
 મુજને તો લાગે છે એમ, થયો હશે તારાપર પ્રેમ; તને દેખીને હરખા-
 શે રાણી, જેવું તરશ્યાને મળે પાણી. ॥ ૧૧ ॥ દેખીને દેખીને પડશે વળ-
 ગી, તરછોડે નહીં થાય અળગી; બળતી હશે હૈયામાં હોળી, દેખીને
 ભોળવાશે ભોળી. ॥ ૧૨ ॥ સુખ મુકીને દુખ કોણ વેઠે, નહિ થાય તુ-
 જથી જરા છોટે; સુણી હસીયો દુરીયોધન, મારું કરતી હશે ભજન.
 ॥૧૩॥ ચાલો મામા કરો તૈયારી, ટળવળતી હશે બીચારી; બધું સેન્ય
 ન લેશો સાર, જોઈ રાખજો દશ હજાર. ॥ ૧૪ ॥ કાલે સવારે ત્યાર
 થાવું, જોજો રૂપાણો બનીને આવું; હોડી લેઇશ પામરી પટ્ટ, મને દે-
 ખતામાં થાય લટ્ટ ॥૧૫॥ આવ્યા યાત્રાના લગભગ દન, ગયા મહાદેવ
 બહુ શુભજન; નીરમળ મતીના પ્રેમ ભરીયા, કૈક તંબુ તાણી ઉતરી-
 યા ॥૧૬॥ લોક ભરાયું જાત્રાવાશી શીવ ઈંદ્રિતણા આવીનાશી; ધણા
 આવ્યા છે શ્રદ્ધાળુ પ્રાણી, યાત્રા દશ દન પેહેલી ભરાણી. ॥૧૭॥ એવે
 દુરીયોધન જે રાય, વહાણું વાતામાં તતપર થાય; લીધા હાથી ઘોડા
 સુખપાલ, છડી ચમ્બર છતરી મશાલ. ॥૧૮॥ ચાલ્યા સૌ ભાઈ છકા-

રભારી. વાજતે ગાજતે અહંકારી; એવે સ્વર્ગવિશે સુરપતી; રખઈ દને
આતુર અતી ॥ ૧૯ ॥ એણે વિચાર કીધા મન, મહારે મહાદેવ યાત્રાનો
દન; રખે અર્ધચું હશે નીચ કોય, ચોર ઠમાર દુરગુણી હોય ॥ ૨૦ ॥
હોય અહંકારી કે વીલીયારી, બધી જાત્રા વગેવે મહારી; એવું બહીને
કીધો વીવેક, એણે બોલાવ્યો ગાંધર્વ એક ॥ ૨૧ ॥ તેને આજ્ઞા બવાને
દીધી, એક સાંજજ હાથમાં દીધી; કહ્યું જાત્રાને ઠામા જઈ ત્યાં કરજે
વીસરામ ॥ ૨૨ ॥ રહેજે ઓટલે આસન કરી, રાખજે ચોક્કી ત્યાં ખરી;
ચોર ધુતારો ડાંડીયો કોય, વીલીયારી આવેલો હોય ॥ ૨૩ ॥ કરજે તે-
વાપર ત્રાસ, લાવજે બાંધીને મુજ પાસ; એમ કહિ કયો વીદાય, આવ્યો
ઈંદને મહાદેવ ત્યાંય ॥ ૨૪ ॥ નાંખ્યા દેહેરાને ઓટલે ધામા, વશ
રાખવા પુરશે વામા, એવે આવીયો છત્રપતી, એની શોભામાં ખાંખી
નથી ॥ ૨૫ ॥ એતો અતિ અલીમાન ભરીયો, ડેહેરા તંબુતાણી ઉતરીયો;
એવે થયો પાછલો પોહોર, બોલ્યો દુરીયોધન તે ઠોર ॥ ૨૬ ॥ મામા
કયાં રહેછે રૂપાળી, એનું સ્થળ જોઈને નીહાળી; ચાલ્યો હું તમને દુસ્થા
સન, ચોથો આવે કરણ રાજન ॥ ૨૭ ॥ કહીને થયા ઘોડેસ્વાર, નીક-
ળ્યા કુમતી જન ચાર; હવાખાવાની મશે નીકળીયા, વસ્યા પાંડવ તેણી
પા પળીયા ॥ ૨૮ ॥ દીડી ઝુંપડી સૌ દુરમતી, બેઠી બારણામાં ઝૂપતી;
કરી બેઠી છે લાંબા ચરણ, ત્યાં તો આવ્યા ત્રીદુષ્ટ ને કરણ ॥ ૨૯ ॥ હ-
રખ્યો અતી અંધ કુંવર, થઈ હરક ચમક અપાર, દોડાવ્યો ઘોડો દુષ્ટ
ધણું નંખાવ્યો ઝૂપતીપર ચણું ॥ ૩૦ ॥ તેવી ઉઠી મુખ મરોડી, કંથ
કને ગઈ કરજેડી; પાંચ પતી બેઠા જે માંચ, આવી ચરણ બતાવ્યો
ત્યાંય ॥ ૩૧ ॥ બુઝ્યો દુષ્ટ દુરીયોધન આવ્યો, એણે અશ્વનો પગ નંખાવ્યો;
બોલ્યા ધરમ રાજ વાણી, કેમ ત્યાં તું બેઠીતી રાણી ॥ ૩૨ ॥ લાંબા
ચરણ બેસે જે નારી; તેતો પાપતણી અધીકારી; બેસે જે નારી તુજ
રીતે, તેને તારી પેઠે સદા વિતે ॥ ૩૩ ॥ આજથી એવો માહરો શ્રાપ, ક-
યો ઝૂપતીએ વિલાપ; એતો દુષ્ટજનોશુ કરે. ઝુંપડીની આગળ ફરે ॥ ૩૪ ॥
નથી મદના ભરેલા થોડા; કુંદાવે ઝુંપડીપર ઘોડા; તવ બોલ્યો વાયુનો
તન, તમે બુઝ્યો ધરમ રાજન ॥ ૩૫ ॥ કરે ઝુંપડી પાડવા જેવું, કહોતો ઊ-
ઠીને રાર દેવું; બોલ્યા ધરમ રાજ વાણી, કરે એવું તો કાફું પ્રાણ ॥ ૩૬ ॥
એની ધરણ ધારે તે કરે, એનું મનમાને ત્યાં ફરે; રહેવાદેછે આપણને સાર,
એટલા માનવો ઉપકાર ॥ ૩૭ ॥ સરવે ભાઈ રહ્યા સુણી, કેવું કપટ કરે
છે શકુની; એતો અશ્વ ખેલાવતો ફરતો, ઝુંપડીમાં ડોકાં કરતો ॥ ૩૮ ॥

એવે સાંજ પડી જે વાર, બોલ્યો દુરીયોધન તે વાર; ચાલો મામા મુકા-
મે જાયે, આતો નિસ્ફળ ફેરો ખેલે. ॥૩૬॥ મામો કહે કયાં છે તને ભાન,
મહારને એને ચૈગધ સાન; મેતો સાન કરી સમજવી, તેણે એણે સાન
ખતાવી. ॥૪૦॥ નમાં મને ખતાવ્યું એમ, ઘણો છત્રપતિ પર પ્રેમ,
કહ્યું જે કે હું મહારી જાતે, ડેરા તંબુએ આવીશ રાતે. ॥૪૧॥ તેથી આવ
શે તારી કને, એનો પુષ્પભરોસો મને; બોલ્યો દુરિયોધન ભાગ્ય ભળશે,
આજ રમકડું મને મળશે. ॥૪૨॥ મામા ખાવા સોગન મારા, બોલ્યો
મામો લે સોગન તારા; થયો દુરીયોધન બહુ રાજ, આજ ખેલીશું રંગ
બાજ. ॥૪૩॥ એમ કરતાં તંબુએ આવ્યા, દુરિયોધને દાસ બોલાવ્યા;
આજ આનંદનો દન જણો, જુદો જરીનો તંબુ તાણો. ॥ ૪૪ ॥ મહારા
ડેરા તંબુનીમાં, કરોખરેખરી રાસનાઈ, હાંડી તકતાને જુમ્મર બાંધો,
કોઈ વાતમાં ન રહે વાંધો. ॥ ૪૫ ॥ મુકો મેવા મીઠાઈને પાણી, થાય
ખુશી ધરપતી રાણી, એમ કહીને તંબુ તણાવ્યો એટલે મામાએ લણ
વ્યો ॥૪૬॥ જો જે ઉંઘતો લગાર વાર, જશે આવેલી પાછી નાર; પછી
કાઠીશ નહિ મુજ વાંક, એતો ખીકણ બચારી રાંક ॥ ૪૭ ॥ બોલ્યો
હશીને દુરિયોધન, મામા નહી મીચું લોચન; એને માટે તો આટલોમથુ
મહાર રમકડું રહે જતું ॥ ૪૮ ॥ વળણ. રમકડું જતુ રહે, નહી મીચું
લોચન વલ્લભ વઢે કામી થયો, અંધ તણો એ તન.

કડવું ૩ રાગ સાખીની ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા મુણજનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજનેસં
લજાવું, વનપરવ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ ડેહેરાતંબુ ત્યારકગવ્યો, હરખમાં અ-
તી પેઠો; તંબુનીબારણે ખુરશી નાંખી, આશાભરેલો બેઠો. ॥૨॥ તવનેત્યાં
થી કાઠી મુકયા, પોતે જાણ કરતો; બેઠો બેઠો ધરપતિનું ધ્યાનજમનમાં
ધરતો. ॥ ૩ ॥ પાન્ડવને ઉંઘવા દેઢને, આવશે હમણું નારિ; ભાગ્ય ભ-
ળશે વીયોગ ટળશે, મળશે પ્રાણની પ્યારી. ॥ ૪ ॥ કોમળ કામા મુજ
મુખ ધામા, વામા જોઈએ તેવી; વિચારમાં પોહોર રાત્રી નિતિ, ત્રણ
પહોર રજની લેવી. ॥ ૫ ॥ હજી ન આવી હજી ન આવી, મન ગમતી
એ નાર; હજી ન આવી હજી ન આવી, કોટની કાવળ હાર. ૬ કેમ
ન આવી કેમ ન આવી, વચનની નથી જુઠા; આવતી હશે આવતી

હશે, જુએછે ઉઠી ઉઠી. ॥ ૭ ॥ કાંધનદેખે નાંખે નિશાશા, વળી તંબુ
 માં પેસે; આવતી હશે આવતી હશે, કહી ખુરશીમાં બેસે. ॥ ૮ ॥ વન
 વગડામાં તંબુ તાણેલો, વાના સપાટા ચાલે; તેને લીધે જરિઆન કેરો
 તંબુ ફર ફર હાલે ॥ ૯ ॥ એટલે ઉઠ્યાછે ઝબકીને, એ આવી એ આ-
 વી; તંબુની આસપાસ ફરીને જુએ દ્રષ્ટી દોડાવી, ॥ ૧૦ ॥ કાંધ ન દેખે
 નાંખે નિશાસો, વિચાર ઉંડા ચાલે; વાયુ વાહ્યાથીત્રણ કેરાં, ડાળાં ડાળી
 હાલે. ॥ ૧૧ ॥ તેનો દેખાવ પરછાયો કે, ઉભો થઇને નાશે; મનનો ધર્મ
 છે જેવું મનમાં, તેવું તેને ભાસે; ॥ ૧૨ ॥ એમ ભાસ કે અબળા આવી,
 ઝડપ ઝાલવા જાય; જુએ તો પરચાયો દીશે, એટલે નિરાસ થાય.
 ॥ ૧૩ ॥ અરેરે હજી કેમ ન આવી, શું થયું હશે વિધન; પાછો વાયુથી
 તંબુ ખખડે, દોડે દુરીયોધન ॥ ૧૪ ॥ આવેલા છે આવેલાં છે એવું
 મનમાં ધારે; મારિ મશકરિ કરવા માટે, સંતાઇ દોડાવી મારે. ॥ ૧૫ ॥
 એ પ્રાણ પ્યારી એ પ્રાણ પ્યારી, શીદ દોડાવી મારો એમ કહીને સો
 ધવા લાગે, વાગે ધણો ભણકારો. ॥ ૧૬ ॥ છેવટે થાકીને પાછો બેસે,
 ચીત થયું છે હરાયું; આખી રાત ઉબગરો કીધો, એવે બહાણું બહાયું.
 ॥ ૧૭ ॥ વીહીલે મોઢે ગયો મામા પાસે માર્યો જમણુ કરાવી; નેત્ર
 જરાયે મીચ્યું નહોતું, પણ પ્રેમદા નવ આવી. ॥ ૧૮ ॥ મામો કહે એ કે
 મ થયું, મળવા માટે જવું; એમ કહીને ઘોડે બેઠો, ખખર લેને આવું.
 ॥ ૧૯ ॥ એમ કહી ચાલ્યો હવા ખાવા, બહુ પરપંચી કહાવ્યો; ચાર
 ઘડી વગડામાં ફરી, ડેહેરા તંબુએ આવ્યો. ॥ ૨૦ ॥ દુરીયોધન કહે કે
 મ મામા, શું લાવ્યા સમાચાર; મામોકહે દીશાયે મધતી, એકાંત મળી
 નાર. ॥ ૨૧ ॥ મેં એને બહુ ઠપકો દીધો, કહ્યું તે કેવો ધાર્યો; મહારો કો-
 મળ ભાણેજ તેને, ઉબગરે કેમ માર્યો. ॥ ૨૨ ॥ તવ તે તારણી રડી પડી,
 કેહેવા લાગી એમ, ભીમશેન જગતો રહ્યો હતો, એટલે આવું કેમારડા
 છત્રપતીને એવું કહેજે, મુજ કાજ જગ્યા આપ; રંકના ઉપર રીશ
 ન ધરશો, ગુનો કરજે માફ. ॥ ૨૩ ॥ રીસારો નહિ રાંકડી સાથે, કહી
 વહી આંસુ ધારા; દુરીયોધન કહે એવું જ કહ્યું, ખાવો સોગન મહારા.
 ॥ ૨૪ ॥ મામો કહે સોગન તારા; વળી મને વળ્યો વાતે; કહ્યું છે
 કે અવાસે તો આવીશ હું આજ રાતે. ॥ ૨૫ ॥ રાત્રીએ અવાય નહી
 તો, ધીરજ ધરજે ઉર, દાવ જોઇને થોડે દહાડે, આવીશ હસ્તીનાપુર
 ॥ ૨૬ ॥ તથા દુરીયોધન રાજ થયો, ધીરજ વાળી મન; મામો જેવો
 ભાણેજ તેવો લેખુદ્ધિ રાજન. ॥ ૨૮ ॥ તે દન રાતે જમણુ કીધું, પણ

ન આબ્યુ' કાય; એવામાં રાત્રી વીતીને, જાત્રાનો દીવસ હોય. ॥ ૨૯ ॥
 દુરીયોધન કહે ઓરે મામા, ચાલો મહાદેવ જઈયે, વાજતે ગાજતે પેહેરી
 હોઢીને, હાથીપર સ્વાર થઈયે, ॥૩૦॥ પેહેરી ઓઢીને બનુ રૂપાળો, મોહ
 પામે ધ્રુપતી; તે વિના રૂપાળા થવાનું, બીજું કારણ નથી, ॥ ૩૧ ॥
 એમ કહીને સ્વારી ચડાવી, વાજતે ગાજતે ચાલ્યો; દરશન કરવા જતા
 કામીનો, જીવ રહે નહીં ઝાલ્યો, ॥૩૩॥ રૂપાળા બની રૂપ દરશાવે, તે-
 થી સમજવો કામી; તીર્થે જઈ કરે ચાળા ચટકા, એ કુમતી હરામી,
 ॥૩૩॥ અવર ક્ષેત્રે પાપ કરે તો, તીરથ ક્ષેત્રે છુટાય; તીરથક્ષેત્રે પાપ કરે
 તે વજ્ર સરીખું થાય. ॥ ૩૪ ॥ સામાનું મન ચળાવાને, પેહેરે રૂડા
 પોશાક; નહીંતો કારણ નહીં પહેરવાનું, કયાં બોલવાનો લાગ. ॥ ૩૫ ॥
 કંઈક કહેશે દેવ રીઝવવા પાશાક સારા ધરીયે; પણ દેવને રીઝવવાહોય
 તો તીલક છાપા કરીયે. ॥ ૩૬ ॥ માળાઓ ઝાલી બેરખા ઘાલી, ભજન
 કરતાં ફરીયે; શેમાં લંબ્યું છે કે પોશાક પહેરો, કયાં કહ્યું છે શ્રી હરિયે
 ॥ ૩૭ ॥ માટે શ્રોતાજને શીખ લેવી, ભજન મંડળ કરવું; પણ અ-
 વર મંડળી નવ કરવી, ભક્તનું સ્વરૂપ ધરવું. ॥ ૩૮ ॥ બીજું સ્વરૂપ
 ધારણ કરે, તે નર્કના અધીકારી, મોઢે ન કહે પણ મનમાં મોહ પા-
 મે નારી. ॥ ૩૯ ॥ મેલો ઘેલો કેમ વેશ ન ધરે; શાને કરે ચતુરાઈ;
 મોઢે કહે દેવ રીઝવું છું, પણ મનમાં લુચ્ચાઈ ॥ ૪૦ ॥ અન્ય જગોનું
 પાતક છોટે, પણ તીરથે પાપ થાય; કો કાળે છુટવા નવ પામે, વેદપુરાણે
 ગાય. ॥ ૪૧ ॥ તીરથ યાત્રાએ જઈને, વિપ્રને દે દાસપણું; તે પ્રાણીને
 પાતક ચોટે, બીજા સતંધણું. ॥ ૪૨ ॥ સુકીત સંધણું ધોવાઈ જશે,
 કોપે પુન્યસ્ત્રોત્ક; કોટાન કોટી દાન કરે પણ, યાત્રા બને બધી ઠોક ॥૪૩॥
 દુરીયોધન કુબુદ્ધિ પ્રાણી, બાનું દરશન કરવા; દેવના ઉપર શ્રદ્ધા નથી
 ચાલ્યો પાપે પેટ ભરવા. ॥ ૪૪ ॥ અલીમાની હાથીપર બેશી;
 ચોદશ ભેતો જાય; ગાંધર્વે જણ્યું કુબુદ્ધિનો, આવેછે કોક રાય. ॥૪૫॥
 એનો અલીમાન ઉતારિ નાંખું, એમ કયો મનમુખો; સાંજ્ય ગ્રહીને
 દુરીયોધનના મારગ ઘેરી ઉભો. ॥૪૬॥ પાપીના છડીદાર બોલ્યા, કાણ
 ઉભો દુરભતિ; મારગ મુઝી અજગો જ હું, આવે છે છત્રપતી. ॥૪૭॥ તો
 પણ ગાંધર્વ અજગો ન ખસે, પાછો વળ્યો છડીદાર; હાથીપર દુરીયો-
 ધન બેઠો, તેને કહ્યા સમાચાર. ॥ ૪૮ ॥ વલણ ॥ સમાચાર જઈને કહ્યો
 રાકયો આપણો પથ વહ્નલ વદે છત્રપતી કોધે બચો અત્યંત, ॥

કડવું ૪ રાગ સાળીની ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા મુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું વન પરવ મહિમાય. ॥ ૧ ॥ ક્રોધ ભયે દુરીયોધન બોલ્યો,
એ કોણ છે રોકનારો; જવો છડીદાર એને ઝાલી, બાંધીને માર મારો
॥ ૨ ॥ એવે આજ્ઞા દુષ્ટે દીધી, ગાંધરવે સાંભળ્યું કાન; એટલે અતી
ક્રોધે ભરાયો, માઠા બળીયો મસ્તાન. ॥ ૩ ॥ આવ્યો એ પાપી એમ
રીસે બ્યાપી, કોપ ધણેરો ચડીયો; છલંગ મારી ઉછળીને, જઈ હાથીપર
પડીયો. ॥ ૪ ॥ શકુનીને નીચ નાંખ્યો, પાપીને બાંધન કીધો; લાંબે દો-
રડે પોતાના એક, ચરણે ટાંગી દીધો. ॥ ૫ ॥ એવું કરીને સ્વર્ગે ચાલ્યો
રાય પોકારે બાપ; નીચે લખડતા ભાઈ ચાલ્યા, જેમ સમળી તળે સાપ
॥ ૬ ॥ જો જો જય સરવે કરતા, ત્યાં કોનો ઉપાય; એવામાં ભીમજી-
પડી પાસે, ખહાર ખેઠો છે ત્યાં ॥ ૭ ॥ એટલે દુષ્ટને લે જતાં જોયો, હરખ્યો
અપરમપ્રાર; અરજીનજીને સાન કરીને, ભીમે બોલાવ્યો ખહાર. ॥ ૮ ॥
અરજીન આવ્યો ભીમે બતાવ્યો, જે ભાઈ જય છે પાપ; અરજીને જો-
યું ભીમને કહ્યું, બોલીશ નહીં તું આપ. ॥ ૯ ॥ ધરમરાજ ચેતી જશે,
તે તો છોડાવી દેશે; ધરમે જોયું જીપડીમાંથી, ચેત્યા વાતને વેશે ॥ ૧૦ ॥
ઉંચું જુએ છે વાતો કરેછે, હશાને અરજીનભેમ; કહો ના કહો પણ કો-
તક કાંઈ, પુરણ પડીયો વેમ. ॥ ૧૧ ॥ ધરમરાજ ખહાર આવ્યો, પોતે
જોયું ગગન; ગાંધર્વ ચરણે બાંધેલા દીઠો, પોતાનો દુરીયોધન ॥ ૧૨ ॥
ગરજના કરી પોતે બોલ્યા, મનમાં કરી પરીતાપ; ગાંધર્વ એટલેથી
ઉંચો ચડે તો પ્રહલ્લહ્યાનું પાપ ॥ ૧૩ ॥ એટલેથી ગાંધર્વ અચક્રી ઉભો
ભીમશેન બોલ્યો વાણ; એટલેથી નીચે આવે તો, ઇંદ્રરાજની આણ.
॥ ૧૪ ॥ ધરમને તવ ક્રોધ ચડીયો, અવળું બોલ્યો કેમ; ભીમ કહે સ-
વળું કેહેતામાં બોલ ઇ ગયું એમ ॥ ૧૫ ॥ ધરમ કહે સઉ સમજી છું તું
બોલ્યો વૈર ભાવે; પણ દુરીયોધન છુટે નહીંતો, કઈ ગમે તેમ કાવે.
॥ ૧૬ ॥ તે માટે મુજ ભાઈને ઉતારો, અરજીનજી કરો કાજ; ભોમીથી
ગાંધર્વ પગ મુધી, બાંધો બાણની પાજ. ॥ ૧૭ ॥ અરજીનને કહે વીરા
મહારા, વન દુખમાં પડ્યો દુલી; બાણ વિવા જણતો હતો પણ હાલ
ગયો છું ભુલી. ॥ ૧૮ ॥ ધરમ કહે જે ભીમ વીરા, પાખંડનું પરમાણુ
છોડાવો નહીં તો દંતમાં જલ્યા દાળીને કાઢીશ પ્રાણ. ॥ ૧૯ ॥ નહીં તો
અરજીનને સમજાવી, પાજ તમે બધાવો, ભીમ કહે ભુલ્યા હોને ભૈ-

મમે ત્યાં જ લક્ષ્મીઆવો ॥ ૨૭ ॥ ધરમ કહે લાણુવા જાયે, તે જઈ આવે ક્યારે; ભીમ કહે મહીને છ મહિને, બુલેલું આવડે ત્યારે ॥ ૨૧ ॥ ધરમ કહે છ માસ સુધી, દુરીયોધન રહે ક્યાંય; ભીમ કહે તેતોશું કરીયે, રેહેશે ત્યાંનો ત્યાંનો ત્યાં ॥ ૨૨ ॥ ધરમ કહે તું પડપંચી, સમજીયો સૌ તેહ; પરમેશ્વરના સોગન મુજને, તજીશ મારો દેહ ॥ ૨૩ ॥ તવભીમે અરબુનને કહ્યું, પડ્યો પ્રતીજ્ઞાનો વાંધો; આમાંથી ઉતપાત થશે, પાજ હવે તો બાંધો ॥ ૨૪ ॥ તવ અરબુને ધનુસ ચઢાવ્યું, મુમત મનનો હણીયો; બાણ લેધને પાજ બાંધવા, અગણીતો મંત્ર લક્ષ્મીયો ॥ ૨૫ ॥ ધરમ કહે ધારણ ખમો; બાંધવી પાજ નિરાણી; ભોમીપરથી સાફ કરીને બેઠા આસનવાળી ॥ ૨૬ ॥ નીકુળજીને આગના કીધી, મુજને સાફ લાગે, હાંધ પડશે મ્હોટા ભાઈ તેને, કાંકરો કુકરી વાગે ॥ ૨૭ ॥ મારે મ્હારી આશપાશ વાળો, તો શાખાશી દેવું; કોમળભાઈને કાંઈ ન વાગે, ઉછંગ ઝીલી લેવું ॥ ૨૮ ॥ એમ કહીને ભોમી વળાવી, કહ્યું નરનેબાણ સાંધો; મુજ ઉછંગમાં પડે એવી, રીતી પાજ બાંધો ॥ ૨૯ ॥ અરબુને તવ બાણ મુક્યું, વીધાવંત છે આધી; ભોમીથી કે ગાંધર્વ કેરા પગલગી પાજ બાંધી ॥ ૩૦ ॥ એ ઢાળ પડતી પાજ બાંધાણી, બોધીયા ધરમરાય; મુજબંધુને મુકો ગડબડતો. વીધન જરા નવ થાય ॥ ૩૧ ॥ કાંઈ ન વાગે અમે ન લાગે, મુકો એ રીતે આપ; જે ગાંધર્વ નહીં માને તો, દેઈશ તમને શ્રાપ ॥ ૩૨ ॥ તવ ગાંધર્વે શ્રાપના ભયથી, છોડ્યો તેણીવાર; કામી પાધરો રહેજે કહિને, ચોટયા તમાચા ચાર ॥ ૩૩ ॥ પાજ ઉપર પછી આડો સુવાડ્યો; એટલે એ ગરબડીયો; ધરમરાયના ઉછંગ વિશે, આવી કુબુદ્ધી પડીયો ॥ ૩૪ ॥ ધરમે ખમ્મા ખમ્મા કહ્યું, તવ અવગુણી ઉઠ્યો, મનમાં ધણો લજવાણો એ, ઉછંગમાંથી ઉઠ્યો ॥ ૩૫ ॥ ઉઠીને અવગુણી બોલ્યો, તમે ક્યું આ કામ; જાણો છોકરાજ આપે, પણ દેવાનો ડામ ॥ ૩૬ ॥ ભીમ કહે સાંભળો મોટા ભાઈ, શરપાવ આપ્યો સારો; ધરમ કહે હતો તો કહ્યું, કોણ છે બીજો કહેનારો ॥ ૩૭ ॥ એમ કહીને ત્યાંથી નાઠો; કેરવ દળમાં ગયો; આવો આવો સહુ કરવા લાગ્યા, આતે શો ગજબ થયો ॥ ૩૮ ॥ કરણ કહે વીરામ્હારા એક મ્હાર વેણ થાપો, પાન્ડવને દયો નમ્ર વિશે થોડું ઘણું રાજ્ય આપો ॥ ૩૯ ॥ આ વેળા એમણે ઉગાર્યો, જાણી પોતાનો ભ્રાત, તે ગુણનો કાંઈ બદલો વાળો, ત્રે, તો આપણે માથે જાત ॥ ૪૦ ॥ દુરિયોધન કહે સાંભળોમામા, કરણ બતાવ્યું કામ, મામો કહે બુદ્ધિ નવ એને શું રા-

જ્યનો દે ડામ ॥૪૩॥ છત્રપતી કહે શાખાશ મામા, આપણે એક વિ-
ચાર; મહાદેવનાં દરશન નથી કરવાં, પાછા વળો આ વાર ॥ ૪૨ ॥
શાના એ મહાદેવ વિધન કીધું, એમ ધર્યો મન રોશ; પોતાનો અવગુણ
દુષ્ટ ન કાઢો, દેવને મુકે દોશ ॥ ૪૩ ॥ કાળે મોઢે કંઠર લોકો, ગયા
પોતાને ઘેર; ખીજ આવેલા લોકોયે, યાત્રા કરી સુખ ભેર- ॥ ૪૪ ॥
પાંચે દાહો મેળો વેરાણો, રહ્યું નહી જન કોય; કપટી કીંકર કારવકેરા
આવતા જતા હોયે ॥૪૫॥ એવામાં બોલ્યા ધરમરાજ, ક્યાં લગી હાંધ
રહીયે, વસ્તી ઉપાદી મુકી ચાલો વનમાં જઈએ ॥ ૪૬ ॥ એમ કહી
ત્યાંથી નીકળ્યા, કુન્તા કેરા તન; ઉપાદિથી રહીત થાવા, ગયા કામીક
વન ॥૪૭॥ ત્યાં જઈને ઝુંપડીયો બે બાંધી, પાસે નદી કીનારા સંસા-
રના વ્યવહાર પ્રમાણે, ધૃપતિનો કર્યો વારો ॥ ૪૮ ॥ પ્રથમ ધર્મની શે-
વામાં આવિ, એક ઝુંપડીમાં રહે છે; ચાર લાઘ ખીજ ઝુંપડીમાં, એ
રીત વાસ વસે છે ॥ ૪૯ ॥ એ વનમાં અછત ફળની. ક્ષુધા રહે નીત્ય
લાગી, ધૃપતી સુર્યનો મંત્ર જપીને, અક્ષયપાત્ર લ્યો માગી ॥૫૦॥ એ
વિ થઈ આગના ધરમની, નારી જપી રવી જપ; મંત્રને આધિન દેવતા
તે આવી આપી ગયા આપ ॥૫૧॥ ધૃપતી કહે અન ઉપજલુ, બોલી
યા ધરમ રાયા પેહેલું પ્રગટાવી વિમ્ર જમોડો, તે પછી અન્ન ખવાય
॥૫૨॥ એવામાં ઇશ્વર ઇચ્છાયે, આવ્યા વીપ્રના તન; મારગે જતાં બો-
લોવી લાવી, કરાવિયું ભોજન ॥ ૫૩ ॥ વિપ્રો જમીને વીદાય થયા;
પછી બોલી શુભ સતિ; કહે તે ભોજન પ્રકટ કરે, આગના આપોપતી
॥૫૪॥ ધરમ કહે પ્રગટ કરો, જેમ સરવે થાયે રાજ, મ્હારે મોટે રોટલો
ને, તાંજરજની લાજ ॥૫૫॥ તવ લાઘયોયે વિચાર કીધો, જે માગ્યું
ધરમરાય; તે આપણે પણ ખાવું ઘટે, ખીજું નવ્ય ખવાય ॥ ૫૬ ॥
એમ ધારિ સરવે એજ માગ્યું, ધરમ ખુશો થાય; ઇચ્છાકરી નારીયે કર
હાંકયો, પ્રગટયું પાત્રની માંય ॥૫૭॥ પ્રેમે પોતાના પતિને પીરશ્યું, એમ
જમે નિત્ય અન; છાના શેવક ખમર કાઢાવે, જણ્યું દુરીયોધન ॥૫૮॥
દુષ્ટે કહ્યું એ મામા મ્હારા, પ્રેમદાપર રહ્યો પ્રેમ; તમ કહેતાતા કે આ
વસે હાંધ હજ ન આવી કેમ ॥ ૫૯ ॥ મામો કહે જત્રામાં તુને; ગાંધ્રવે
ગાંડુ કરીયું; તે જોઈને મન ધૃપતિનું, તુજપરથી ઉતરીયું ॥ ૬૦ ॥ છ-
ત્રપતી કહે વાત સાચી, પણ કાંઈ ખેલ ઉઠાવો; ગમે તેમ કરીને મામા, રૂ-
પાળી ઘેર લોવો ॥ ૬૧ ॥ મામો કહે કે કામીક વનમાં, કામીક નામે
અસુર; તે ન્હાનપણનો મીત્ર મ્હારો, તેણે હસ્તીનાપુર ॥ ૬૨ ॥ એની

પાસે હરણ કરાવી, મંગાવું કરપતી, માયાત્રી જખરો છે બેધ્યા, તે
લાવશે મુજ વતી. ॥૬૩॥ વલણ ॥ મુજ વતી તે લાવશે, અબળા તારે
ધેરે; પાંચે કુન્તી સુતને, મારી નાંખશે ઠેર. ॥ ૬૪ ॥

કડવું ૫ રાગ ચૌપાઈના.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સુણ પરિક્ષત કેરા તન; સાંભળી
હરખ્યો રાય, મામા બટ કરે ઉપાય. ॥ ૧ ॥ મામે પત્ર લખ્યો તે વાર,
દાસ સાથે મોકલીયો સાર; થોડે દહાડે તે વન પળીયો, એવે રખડતો
કામીક મળીયો ॥ ૨ ॥ તેને પત્ર આપ્યો જે વાર, વાંચીને નિકળ્યો
તે વાર; એતો હસ્તીનાપુર આવ્યો, એને શકુનીયે બોલાવ્યો ॥ ૩ ॥
ગયો દેરીયોધન કને લેછ, લે આવ્યો મ્હારો સ્નેહી; દેખી ઉઠ્યો દુરી-
યોધન, દીધું પોતાની પાસે આસન ॥ ૪ ॥ મુજ મામાના મીત્રછો તમે
મોટે મામા માનીશું અમે; બોલ્યો કામીક મુખથી એજ, હું તો મામા
ને તું ભાણેજ. ॥ ૫ ॥ તવ છત્રપતી બોલ્યા સામા, તમે સહુ કહેવાના
મામા; મને મીથ્યા ભાણેજ ભાંખો, સાચા હોતો શતરૂ શીઠ રાખો ॥ ૫ ॥
મુજ શતરૂ વશ્યા તમ વન; મ્હારા કાકાતણા પાંચ તન; બોલ્યો દુષ્ટ
સુણો છત્રપતિ, તેની મુજને ખબર નથી ॥ ૭ ॥ હવે બણ્યું તો તતપર
થાવું, તારા શતરૂઓને ગળી જવું; બોલ્યો દુરિયોધન તે વાર, પાંચપુરૂ
શને એક નાર. ॥ ૮ ॥ જઈ પાંચને ગળી જવો, જોડે રૂપાળી છે તેને લા-
વો; ત્યારે જણીશ મામા સાચા, નહીતો ત્યાં સુધી કાચા. ॥ ૯ ॥ સુણી
કામીક ઉઠ્યો સાર, આવ્યો પોતાના વનમાં તે વાર; લાગ્યો શોધવાને
દુષ્ટજન, પાંડવોયે કર્યું છે સયન ॥ ૧૦ ॥ થયેલો છે મધ્યાન કાળ, આ-
વ્યો ઝુંપડીયે વિકાળ; બોલ્યો ગરજના કરીને પાપી, કોણ વશ્યું કોણે
જગો આપી. ॥ ૧૧ ॥ સુણી જગી ઉઠ્યા પાંચ વીર; આવ્યા બારણે
ગુણ ગંભીર; આવી જેવાને કરપતી નાર, દેખીધરૂ અપરમપાર ॥ ૧૨ ॥
એવે બોલીયો બળીયો ભેમ, આવ્યા કોણતું આવ્યો કેમ; બધીધરણ
ના અમે ધણી, કેમ આવ્યો તું અમારા ભણિ. ॥ ૧૨ ॥ સુણી કામીક
વધો વચન, તમે સાંભળો મુરખજના; હું તો ચોટી કરૂં આ વનની, બ-
ધી ધરતી છે દુરીયોધનની ॥ ૧૩ ॥ એતો થાય છે ભાણેજ મ્હારો, તેનો
શતરૂ તું કોણ રહેનારો; તારી જોડે આ નારી આવી, મ્હારા ભાણેજે તે

મંગાવિ ॥ ૧૪ ॥ ભીમ બોલ્યો મુણે ધર્મરાય, માગી દુરીયાધને ક-
ન્યાય; તમારા ભાઈનું કષ્ટ કાપો, મંગાવી પૂરપતી તે આપો ॥ ૧૫ ॥
બોલ્યા ધરમરાય મુખ એમ; સદા દુરિજન તે કર કેમ, પછી બોલ્યો
વૃકોદર વાત, બોલો કેમ કરીશું જ્ઞાત ॥ ૧૬ ॥ તવ નીકુળજી એમબો
લે, મારે મન દુષ્ટ તરણા તોલે, પહેલી કર એનાથી લડાઈ, હાર્તો ત
મે કરજે ચડાઈ ॥ ૧૭ ॥ એમ કહી લીધાં હથીઆર, થયો કામીક સા-
મો તૈયાર, ઉભો સુક્ષ્મ રૂપે અસુર, થયા યુધ કરવાને આતુર ॥ ૧૮ ॥
એવે નીકુળે કેંકયા બાણ, દહીત ગળી ગયો પ્રભાણ, ત્યારે મારીયાં બા-
ણ અનેક દહીત ગળી ગયો એક એક ॥૧૯॥ પછી નીકુળને કરોધ ચ-
ડીયો, દોટ મુઠ્ઠી મોટે બહાજ પડીયો; તવ કામીકે કેવું કરીયું, એણે મા-
યાવી સ્વરૂપ ધરીયું ॥૨૦॥ થયો લાંબો એ બતરીસ તાડ. ત્રણ તાડનાં
પોહોળાં હાડ; એણે પોહોળું સ્વરૂપ કર્યું એવું, એનું મુખ દરવાજાજેવું
॥૨૧॥ એક નાક મોહોટાં વંડાળા. દીશે કદરૂપ મહા ભયવાળા; તેણે
નીકુળજીને ઝાલ્યો, મરડી મસળી મુખમાં ઘાલ્યો ॥ ૨૨ ॥ દાબ્યો ઘોઘ-
ળામાં તેવો પેઠો, જઈ નીકુળ પેટમાં બેઠો એવે શેદેવ કોપે ચડીયા, બણી
જેઘને બહાજ પડીયા ॥૨૩॥ તેવો દહીત ગળ્યો પહોળે મહોડે, તેતાજઈ
બેઠો નીકુળ બેડે; તવ ઉભો થયો અરબુન, એને કોપ ચડ્યો ધનધન
॥૨૪॥ રાગ ઝડપનો દોહરો ॥ અગણીતા મંત્રથી બાણ મુકયાં, ઘણીક
મીઠી વૃષ્ટી; જેટલા આબ્યાં તેટલા ગળીયાં, અસુરને નહી કષ્ટી ॥૨૫॥
પછી દહીતે દોટ મુકીને, અરબુનજીને ગળીયો; સેદેવ નીકુળ બેઠો ઉ-
દરમાં, તેને જઈને મળીયો ॥૨૬॥ છેવટ ઉઠ્યો સુત વાયુનો, બાબ્યો
બહુ બળ કરી; કાળ રૂપે ભીમને ઝાલ્યો, ઉતપાત કીધો અરી ॥ ૨૭ ॥
વૃકોદરનું કાંઈ ન ચાલ્યું, ચરણમાંથી ઝાલ્યો; લાંબે હાથે મોઢું ફાડીને
અસુરે ઘોચી ઘાલ્યો ॥ ૨૮ ॥ પોળ સેરીયું ગળું પહોળું, ભીમ ગયો
ઉદરમાં; ચારે બંધુ ભેળા થયા, બાણે ખીરાબ્યા ધરમાં ॥ ૨૯ ॥ પછી
જઈ ઝાલ્યા ધરમને, કર્ણ ગઈ કર્ણપતી; અસુરે યુધીષ્ઠર ગળીયા, આક-
ળો થયોછે અતી ॥૩૦॥ ભીમ કહે પધારો ભાઈ, ધરબણી હૈં રહીશું; ધ-
રમ કહે ત્રણ પહોર પછી, સરવે મની જઈશું ॥ ૩૧ ॥ એના શરીરનું
ઝેર ચડશે, ન ચડેતો પણ ખોટું; આ મળ મુત્રમાં પડી રહેલું તેથી શું
દુખ મહોટું ॥૩૨॥ સર્વ મળી પ્રભુને પોકારે, તે નાંખસે ભીડ ભાગી;
તવ પાંચે આરાધન કીધું. ખરે ખરી લેહ લાગી, બારણે કર્ણપતી ઉભી
ઉભી, ધ્યાન પ્રભુનું ધરતી; હૈયું ફારે અતી ઉચ્ચાટે, એવું આકંઠ

કરતી. ॥ ૩૪ ॥ વળણુ. ॥ કરે આઠંદ અતી ધણું, રડતી રૂદીયા ફાટ;
વલ્લભ વદે વન વીશે, ભય ભયો દહીતનો ધાટ.

કડવું ૬ નાટકીનો અઘોર વનમાં હે પ્રભુ એ રાગ.

ઉભી ઉભી અખળા રડે, મ્હારી કાણજ લે સંભાળ. ॥ ૧ ॥ વ-
નીતા વીકટ વન વિશે, ગભરેછું ગોપાળ; કુપુકુપ દારણુ કુઃખમાં હું, દ
હીત દેખી વીકરાળ. ઉભી. ॥ ૨ ॥ પાપી પતીને ગળી ગયો શું થયું
દીનદયાળ; એકલડીની શી ગતી; ખોયા સાસુડીના બાળ-ઉભી. ॥ ૩ ॥
ચીર સભામાં પુરીયાં, ન થયો વાંકો વાળ; આ વેળા જો લજ્યા જશે તો
કરીશ મ્હારો કાળ. ઉભી ॥ ૪ ॥ ભજન તારું છુટી પડ્યું, જ્યાંને ત્યાં
જંજળ, ઠરી ઠેકાણે બેઠાં નહીં તે, તુજ માથે ગોપાળ, ઉભી. ॥ ૫ ॥ ક-
લેવર અસુરનું કારમું, જોઈ પડી છે ફાળ; અરેરે કહી બેશી ગજ એણે
કર મેલ્યો કપાળ. ઉભી. ॥ ૬ ॥ વળણુ. ॥ કર કપાળે મુકીયો, રડતી
અપરમપાર; વદે વલ્લભ તવ આવિયા, પોતે ભુગદાધાર. ॥

કડવું ૭ રાગ પંજળી સોરઠો.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું, વન પરવ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ રૂપતીયે ધ્યાન ધર્યું હરીનું, આવ્યા
ભુગદાધાર; અસુર સોમા યુધ્ધે ઉભા શ્રી કૃષ્ણ દેવ મોરાર. ॥ ૨ ॥ તેવો
અસુરે કોપ ક્રીધો, ભુગજવનને ઝાલ્યા, હાથ પગને અંગ ભેગુ કરીને, ક-
ષણને મુખમાં ધાલ્યા. ॥ ૩ ॥ જણી જોઈ પ્રભુ ઉતર્યા ઉદરમાં, દીઠા પાન્ડવ
બળીયા; ધર્મ કહે તમે કયાથી આવ્યા. એ સુંદર શામળીયા ॥ ૪ ॥ રૂપીર
માંઉશને મળમુત્રથી, નીકળોને ખહાર કાઢો; આ દુખ હવેનથી વેઠાતું ની
રવરતી પમાડો. ॥ ૫ ॥ પ્રભુને પાપી ગળી ગયો કે, રૂપતી મુરછામાં પડી
તે સરવેની પીડા જાણીને, કૃષ્ણ કોપ્યા તે ઘડી ॥ ૬ ॥ અંતર્યામી આ-
કળા થયા, વિશ્વ તણાજે ભુપ; પાપીના પેટવીશે પ્રભુએ, ધરીયું વૈરાટ
રૂપ. ॥ ૭ ॥ હાથમાં હાથને ચણ્યાં ચણ્યાં, ચાલ્યા શ્રી ભુગદીશ; પોળા
ન થયા ભકત જાળવવા, ધાલ્યું શીશમાં શીશ. ॥ ૮ ॥ એ રીતે આપ ઉં
ચા વધી, લાંબા થતા જાય; તવ આંખો તરી કામીક કેરી, કુષ્ઠાંબો

ખેચાય. ॥ ૬ ॥ તાળવું ફાટયું પ્રાણ નીકળીયો, પાન્ડવ નીકળ્યા પહાર
 ભકત ઉગારી અંતરધ્યાન થયા, પોતે ભુગદાધાર ॥ ૧૦ ॥ તે પછી
 સ્વરૂપ નહાનું થયું, અસુર કેરે સાર ક્ષપતી ધરમે બેઠી કીધી શું કયું
 વાયુ કુવાર ॥ ૧૧ ॥ પાપીનો પમ ગ્રહી મડકુ ઉછાળ્યું, અસુર આકા-
 શે ચડીયો; બહુ બળમાં બળીઆયે ફેંકયો તે, હસ્તીનાપુર પડીયો.
 ॥ ૧૨ ॥ તે વાત બહુ દુરીયોધને, થઈ ગયો નીરાશ; રૂપાળી નથી મ-
 ળવાની, છુટી પડી મુજ આશ. ॥ ૧૩ ॥ પાન્ડવ કામીક વનમાં રહ્યા,
 નીરભયપણે પોતે; કામીક કેરો નાશ થયો, ગયો ભય હતો તે, ॥ ૧૪ ॥
 અક્ષેપાત્રથી અન ઉપજવે, જમે રમે કાઢાડે દન; દુરીયોધને તેવાતજ-
 ણિ, સુખે રહ્યા સતી તન. ॥ ૧૫ ॥ એવે હસ્તીનાપુર વીશે; દુરવાસા
 રૂશી આવ્યા; પોતાની સંગે પાંચ સહસ્ર વીધારથીને લાવ્યા. ॥ ૧૬ ॥
 દુરવાસાનામત્રે થયેલા, પાન્ડવ કૌરવ સર્વ; તેથી દુરીયોધન સામે ગયો,
 તે વેળા તણ ગર્વ. ॥ ૧૭ ॥ પધારો પીતાળ પધારો પીતાળ, કહીતેડી
 લાવ્યો ઘેર; દુરવાસા કહે પાન્ડવ કયાં છે, તે કહે મુજને પેર. ॥ ૧૮ ॥
 દુષ્ટ કહેકહુ છું પીતાળ, પેહેલું કરો ભોજન; એમ કહી વીગ્રનેજ માડયા
 પછી બોલ્યો વચન. ॥ ૧૯ ॥ અમે ને પાન્ડવ બાળ રમીયા, સરત કરી
 સજસાજ; તેતો રમતાં પાન્ડવ હાયાં, મુકી દીધું બધું રાજ. ॥ ૨૦ ॥
 કહું કે રાજ્ય હ્યો તમારું, ન માન્યું કુન્તી તન; કહ્યું વચનબ્રહ્મન થૈ-
 ચે, એમ કરી ગયા વન ॥ ૨૧ ॥ પાપીયે જાણ્યું દુરવાસાને પ્રપંચે મો
 કહું આપ, ત્યાં જઈ ખાવા પામે નહીં તો, ભુખ્યા રહી દે આપ. ॥ ૨૨ ॥
 ૫. પધ્યાનકાળે પાન્ડવજમે, પછી જમે ક્ષપતી; પ્રમદાના જમી રહ્યા પછી
 ચપન ઉપજતું નથી. ॥ ૨૩ ॥ એટલે જમાડસે કયાંથી લાવી, ભુખેયશે
 પરીતાપ; કળકળશે વીપરોનાં આંતરડાં એટલે દેશે આપ. ॥ ૨૪ ॥
 એવું વીચારી દુષ્ટ બોલ્યો, પાન્ડવ કહાવે સંદેશા; દુરવાસા આવેતોમો
 કલ્પને, કાહાવે છે હમેશાં. ॥ ૨૫ ॥ માટે તમે જવો કામીક વનમાં, જૈને
 ભેગા થાજો; પણ મધ્યાન થવા દેઈને, પછી ઝુંપડીયે જાજો. ॥ ૨૬ ॥ દુર
 વાસા કહે વાર બેઠા; કહી થયા વીદાય; વીધારથી લેઈને સંચરીયા, કા-
 મીક વનની માંચ. ॥ ૨૭ ॥ મધ્યાનકાળ થઈ જવા દીધો, તવ ઝુંપડીયે
 જાય; પાન્ડવ જમીને સુઈ રહ્યા છે, ક્ષપતી આંખે પાય. ॥ ૨૮ ॥ ઉત્તર લા-
 વ્યા વીપરો આવ્યા, મળવાના મનસુખા; ઝુંપડીયે આવી લીક્ષાનદેહી,
 કરીને આગળ ઉભા. ॥ ૨૯ ॥ ક્ષપતીયે શબ્દ સાંભળીયો, પડી પેટમાં
 ફાળ; પોતે પોતાના પતી ઉઠાડ્યા, આવ્યા છે વીપ્રના બાળ. ॥ ૩૦ ॥

પાંચે ભાગ્યે ધૃજતા ઉડયા, કયાંયી લાવિયું અન, ભુખ્યા બ્રાહ્મણે મીસા
 માગી, શું દેઇશું ભોજન ॥ ૩૧ ॥ હસ્તે મોઢે આવીને નભ્યા, આખ્યાં
 દરભાસન; માંહેમાંહે કહેવા લાગ્યા વીપ્રો, હવે તો માગો અન ॥ ૩૨ ॥
 તવ પાન્ડવો સમજી ગયા, બોલ્યો વાયુ સંતાન; મહારાજ હું રસોઇ ક
 રું, કરી આવો તમે સ્નાન ॥ ૩૩ ॥ તવ બ્રાહ્મણો ત્હાવાને માટે, આલ્યા
 ગંગાતીર; તે વેળા વીચાર કરવા, લાગ્યા પાંચે વીર ॥ ૩૪ ॥ ધરમ કહે
 ધૃપતી જમી અન ઉત્પન્ન નહી થાય; આશા બંધ બ્રાહ્મણ આબ્યા,
 રમુખ કેમ રખાય ॥ ૩૫ ॥ સ્નાન કરીને આવશે ત્યારે, શું દેઇશું ભો-
 જન; શું મ્હો આપણ બતાવીશું, શાના સતીના તન ॥ ૩૬ ॥ ભીમ
 કહે કે સુણો વીરા, અન માગે તો શું કહીએ; માટે ઉઠો તેડીલેઉ તમને
 હૈથી નાશી જઇએ ॥ ૩૭ ॥ નહી દંખે એટલે જશે પાછા, આશીઆળા
 નહી થાશે, ધર્મ કહે આસા દેઇએ, એતો પડે નીશાસો ॥ ૩૮ ॥
 નોહોતરું દઇને નાશી જવું, તે કરતાં ભલુ મરવું; કાષ્ટ લાવીને ખડ-
 કો ચીતા, મહારેતો એજ આદરવું ॥ ૩૯ ॥ ચાર ભાઇને ધૃપતીબોલ્યા
 વીર રહે વીહીલે મહોડે; માટે અમારે જીવવું નથી; મરશું તમારી જો
 ડે ॥ ૪૦ ॥ એવું કહેતામાં ભીમસેન ઉડ્યો, કાષ્ટ લાવી કરી ચીતા
 અગની મુકીને સળગાવી, ગાય પ્રભુની ગીતા ॥ ૪૧ ॥ ચીતાની પરદક્ષ
 ણા ફરવા; લાગ્યા ધરમરાય, તેમની પુઠે ભીમસેન અરજીન સેદેવની
 કુળ બચ ॥ ૪૨ ॥ સર્વથી છેલ્લી ધૃપતી છે; સમયાં પુરુષ પુરાણી, ભ
 કતને વશ છે ભુધરો, તે ભગવાને વાત બણી ॥ ૪૩ ॥ મંને પાન્ડવોએ
 એવતાર ધરીયો, ભોમી તણા ભાર હરવા; તે કારજ કાંઈ કયું નથીને
 પાન્ડવ બેઠા મરવા ॥ ૪૪ ॥ એ મરસે કે મરવું પડશે, મહારે એમની
 સાથે શેદેવ સાથે બંધાયોછું, વચને હાયો હાથ ॥ ૪૫ ॥ એમ બંધયું
 પાવરીયે ન ચઢીયા, ન ચઢયા ગરૂડે પોતે; અંતર્યામન થઇને આબ્યા,
 વનમાં જોતે જોતે ॥ ૪૬ ॥ બણે રખડતા ને રવડતા, અથડાતા કુટાતા;
 ઝરડાના ઉઝરડા થયા, ચરણે દેખાય જેમ છુટાતા ॥ ૪૭ ॥ એવે સ્વરૂપે
 આવે છે પ્રભુ; પાન્ડવે દીકા દ્રષ્ટ; ધરમ કહે શ્રી કૃષ્ણ આવે છ,
 એ મોટું થયું કષ્ટ ॥ ૪૮ ॥ ચરચા જોઇ જઇને વાત કરશે, પાન્ડવ તો
 નાશ હુઆ, બ્રાહ્મણને ખવાવા ન મળીયું. ચીતા કરી બળી મુઆ
 ॥ ૪૯ ॥ તેથી ધરડાંની ઈજાત બચે, સીમ કહે હું નડું; તમે તમાર પ-
 ડવા મારો, હું કૃષ્ણને લેઇ પડું ॥ ૫૦ ॥ તે પછી કાણ વારતા કહેશે,
 એટલે બોલ્યા ધર્મ; અરે મુરખ આશું ધાર્યું, પુરુષ પાપનું ધર્મ ॥ ૫૧ ॥

અ.પણે માટે બીજને નડવું, એનો અતી અન્યાય; નિરાંતવા થઇએસો
હેઠા, થનારું હોય તે યાય ॥૧૧॥ વળ્યું ॥ એમધારી બેસી મયા,
સાંમળને તું રાય; વ્યાસ વલન વણી વટે, કૃષ્ણ કરે કરુણ.

કડવું ૮ રાગ સે. ભાગ્યનો.

વૈભવપાયે એણિપેર મોથયા. સુષુ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું, અરજીક પર્વ મહિમાય ॥૧॥ અંતરયામી મરડામામી
આવ્યા કરી દીધું મુખ; રૂપની પ્રતે કેહેવા લગ્યા, ભમની લાગી છે
ભુખ ॥૨॥ ભુજો પડ્યો ને ભુખ લાગી છે, કાંઈક ખાત્રા લાવો; તવ
મુખ મરડી રૂપની મોળી. ભાઈ ભમનીને ખાવો ॥૩॥ પ્રભુ કહે કેમ
આમ મોજોઝો, છુપાની પીગ કાપો; અશ્વેપાત્રમાં ઢાંડેલું કરો, તેમાંથી
ખાત્રા આપો ॥૪॥ રૂપની કહે જયના હોનો, હાથે લેઇકો ગોવાળા;
ભામે મનમાં એમ વિચાર્યું. ઢાંડી મુકયા છે છટાળા ॥૫॥ તવ ત્રીલો-
કનો નાથ પધાર્યા, પરલકુટીમાં પેઠ; અશ્વેપાત્ર ઘેઘને ઢાંડેલું, તે લઇ
જે ॥ મેઠા ॥૬॥ તેમાં દીકો તાંજરજની ભાજતણે એક તાર; રાગી
લેખને ખોતરી કાકાડયો, પોને જુમઠધાર ॥૭॥ તે તાર મુકયો હાથે-
ળીમાં. તેના બેગું જળ લીધું; ભક્તની લજ્યા રાખવાને, કૃષ્ણજીએ
કેવું કીધું ॥૮॥ જળમાં સ્થળમાં પણ આકાશમાં, દેવને ઘાનવ જેઠ;
માનવ પશુ પક્ષી પતંગીયા; કીટ ત્રપત થાઓ તેઠ ॥ ૧૦ ॥ જેને જેવી
જમવાની ઇચ્છા. તેવી તેની પુર્ક થાજે; કલપના કોઇને જરા ન રહે
છુપા સરવની જાએ ॥૧૧॥ એમ કહીને આપમન કીધું કૃષ્ણે કરી
અતી દ્રષ્ટી; વીશ્વંમરે વીશ્વનાં, પેટ ભરીયાં ત્રપત થઇ સહુ શ્રદ્ધિ ॥ ૧૨ ॥
બ્રહ્મજી માટે ભક્ત દુભાણા, ભક્ત માટે ભમવાન; ભીડ ભામીને ભુધ-
રાજી, થઇ મયા અંતરકપાન ॥૧૩॥ એવે પાન્ડવને ઓટકાર આવ્યો,
ભણે હિર અતી ભરીયાં; ભીમ કહે કેમ મને આમ લાગે, મોઢિક
ભોજન ભણે કરીયાં ॥૧૪॥ ધર્મ કહે કરી કૃષ્ણે કરુણા, આવિ થયા
અંતરકપાન વીશ્વંમરે વીશ્વનું પેટ ભરીયું, ભીડભામી ભમવાન ॥૧૫॥
જયો જમ વીમેને તેડી આવો, ચીંતા ન ધરશો લભાર; તવ ભીમ
મથો મંજાની તીરે, ચાલો મહારાજ થયુ ત્યાર ॥૧૬॥ એટલે માંહોમાંહી
કહેવા લાગ્યા છુપા જણાતી નથી, કંઈકહે જમ્યોકેજાને પોળી કેકહેમો

દીક્ર અતી. ॥૧૭॥ એમ સરવ બોલ્યા ભાવનાં બોજન કહું દુરવાસાને
 મુખ; માહારાજ ભીમ તેડવા આવ્યો, પણ પેટમાં નથી ભુખ. ॥ ૧૮ ॥
 તવ રૂશીયે મન વીચાર્યું. સૌને ખાધાનો હતો પ્રેમ; હવે ક્ષુધા સંહુની
 ક્યાં નાહી, આમ બન્યું આ કેમ. ॥ ૧૯ ॥ એવું સમજી માંડી સમાધી,
 તેમાં બાણિ લીધી પેર; સમજી રહી બ્રાહ્મણોને લેઈ, ગયા પાન્ડવના ઘે-
 ર. ॥ ૨૦ ॥ આવ્યા રૂશી આસન બેઠા, રૂશી વણ વચન, આ ભા-
 મ બેઠા ભુખ લાગી છે. ભાવો કરાવો બોજન, ॥૨૧॥ ઉનાવળ તું અ-
 તી કરતો તો, હવે દે પીરસણું કાઢાડી; તવ ભીમ કહે ઓરે પીનાજી,
 થૈં જ કેવારની તાઢાડી. ॥૨૨॥ બોલ્યા રૂશી યદને ખુશી, અમે મયાતા
 સરીતા, ત્યાં વાર લાગી તેથી થૈં ટાઢી. મરવાના સળગેડી ચીતા. ॥૨૩॥
 પણ પુત્ર પ્રભુ સાહાય છે તમને, તેણેથી કારજ સરીયું; વિશ્વંભરે આ
 વીને વીશ્વનું, ભરણ પોશય કરીયું, ॥ ૨૪ ॥ દુષ્ટ મતીના દુરીયોધને,
 પેટમાં રાખ્યું પાપ, મધ્યાન પછી મોકલ્યા અમને, તમનેદેવરાવા શ્રાપ
 ॥૨૫॥ તમેને કૌરવ ઉત્પન થયા. મહારા મંત્રો પ્રતાપ; માટે એક રીતે
 તમે પુત્રો, એક રીતે હું બાપ ॥૨૬॥ ધર્મ કહે સત્ય છે મહારાજ ત-
 મ વડે છે અદ્વાપી; દુરવાસા કહે મળ્યો જસ તમથી, પય પેલા નીક-
 ળ્યા પાપી. ॥૨૭॥ પાપીએ પાપનું કર્મ કરીને, તમ સંજ કપટ પ્રીધું;
 બાજી રમાડીને ધરબાર રાજ્ય પાટ, સરવસ્ત લુટી લીધું. ॥૨૮॥ કૃ-
 પતી ઉપર કરી કુદૃષ્ટી, ત્રણ ત્રણ ચારચાર વાર; આટલું કર્યું તોયે શ્રાપ
 દેવરાવા, મોકલ્યા અંધ કુવાર. ॥૨૯॥ તેથી આસીરવાદ તમને અમા-
 શ, તમારા બહુ જય થાજો; દુષ્ટ મતી દુરીયોધન કેર, મુળમુગુ બજો.
 ॥૩૦॥ તવ ભીમે કહું તથા અસ્તુ; વચન ચલાવ્યું માથે; દુરવાસાકહે
 પ્રથમ કહ્યાં છે, એ સંહુ મરે તુજ હાથે ॥ ૩૧ ॥ એલે બોલ્યા ધરમ-
 રાજ, બાપજી વરતણ વડે; છોડ કછોડ થાય કઢી પય, માબાપને આ
 ન ઘટે, ॥૩૨॥ શ્રાપ દીધો તમે મુજ બંધુને; તે થાય છે પરીતાપ; તેને
 અનુગ્રે કરો કૃપાળું, ઓરે મહારા મા બાપ ॥ ૩૩ ॥ તમાને અમ પાસે
 મોકલીયા, તંતો કથો ઉપકાર; તમારાં દરશન અમે પામ્યા, તે માનીયે
 આભાર. ॥ ૩૪ ॥ રૂશી કહે ધન્ય ધરમ રાજ, ધન્ય ધરમ તારું નામ;
 અવગુણ બદલે ગુણ માને છે. ને તારૂં ઉત્તમ કામ ॥ ૩૫ ॥ ગુણ પછાડે
 અવગુણ કરે તે, સૌ પાપીનીપ્રીતા, અવગુણ પુટે ગુણ માને તે, સોડપ્ર-
 ની રીત. ॥ ૩૬ ॥ એમ કહી રહ્યા રૂશીજી, પાન્ડવ પર પ્રેમ વાપ્યો; વ-
 નમાંથી કાઢ લાવીને ભીમે, રહેવાને મઠ બાંધે આપ્યો. ॥ ૩૭ ॥ ત

કનથી ધૃપતીવેધાયુ; વીપ્રભાટે દેહેદમણ; આથી તું કોઈ આવિયડોમો, સાંજ પડે નીત્ય જમણું. ॥ ૩૮ ॥ વિપ્ર રહ્યા ત્યાં આનંદ કરતા પાન્ડવો મુખ પમાડે; અક્ષેપાત્રથી અન ઉપમત્રી, ઇચ્છા ભોજન જમાડે, ॥ ૩૯ ॥ કરે નીત્ય શેવા શ્રદ્ધાળુ એવા, શુભ સતીના તંત્ર; પ્રેમ પુત્રી જ્ઞાન મહાણુ કરે છે, આનંદમાં કાઠે દન. ॥ ૪૦ ॥ એમ રૂષીને રાખ્યા છ મહીના, પછી બોલ્યા રૂષી રાય; એરે દીકરા આમળ મંગથું, હવે તો કરે વીદાય. ॥ ૪૧ ॥ છ મહીના તમે વીપ્રોને શેળ્યા, મનમાં થઈને મજા; નીત્યાન કરાવ્યા બ્રાહ્મણ ભોજન, તેતો થયો બ્રહ્મ યજ્ઞ. ॥ ૪૨ ॥ આશીશ અમારિ જય છે તમારી, કહીને માગી વીદાય; ઉઠાસીયધને વિદાય દીધી, રહ્યા પાન્ડવ ત્યાંને ત્યાં. ॥ ૪૩ ॥ તે વનમાં વારો આવે છે, ધૃપતી કરે સાર; ઇશ્વર ઇચ્છાયેધર્મ તણો ત્યાં, મર્મ રહ્યો તેવારા ॥ ૪૪ ॥ એટલે વારાળંધ અવરતા, નેકનીતી મુખ નેંટે; એમ કરતાં દસ માસ જ થયા, પુત્ર પ્રસવિયો પેટ. ॥ ૪૫ ॥ તે મુન સત્ર વર્ષનો થયો, તત્ર વારો શરૂ થાય; એવે બીમ તણા વારાનો, પ્રમટયો પુત્ર પ્રમથ, ॥ ૪૬ ॥ એ રીતે પાંચેના વારામાં, પાંચ થયા છે તન; એવામાં એક દહાડો બોલ્યા, પોતે ધરમ રાજન. ॥ ૪૭ ॥ હવે આ વનમાં નથી મમતું, આણે બીજે સ્થળે જઈયે; એટલે સરવે કપુલ કીધું, ક્ષીવીત વન જમ રહાયે ॥ ૪૮ ॥ એમ કહીને ત્યાંથી નીકળ્યા, કુન્તા સતીના તન; નદી કીનારે કુંભરપર જઈ, વશીયા ક્ષીવત વન. ॥ ૪૯ ॥ કુંભર ઉપર મક્ષ પીંપળા તું, કુંપડી બાંધી તેની તળે; નીચે નીરમળ મંજા વડે, સ્નાન કરે તેહ જળે. ॥ ૫૦ ॥ એ રીતે પાન્ડવો રહ્યા છે, સાંભળને તું રાય; ધૃપતીને પાંચ પુત્ર થયા તે, કુટુંબને ખબર થાય. ॥ ૫૧ ॥ વળણુ. ॥ દુરીયોધને તે બહીષ્કૃત, થયો મન અતી ઉતપાત; વ્યાસ વક્ત્રમ વાણી વડે, કહી મામાને વાત. ॥ ૫૨ ॥

કડવું ૯ રાગ સાંખીની ચાલ.

વેશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા; મુણ જનપેજે રાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાઈ વન પરવ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ દુરીયોધને કહું મામાને ધૃપતી ચે વસ્તારી, પણ મુજ આશા પુરી ન પડી, દણ્ડુદુભાય ભારી ॥ ૨ ॥ એરે કરણ એને માટે, થશે મુજ જીવનીહાણ; કહું વીચારું બ્યારે ત્યારે

એને સાર જશે પ્રાણ ॥૩॥ એટલે બોલ્યો મમો શકુની, જો મુજ બુ-
 દ્ધી ચત્રાવું; ચાલો સમામાં યુદ્ધો કરીને, એજ રૂપાળી મંત્રાવું ॥૪॥
 એટલે ઉઠી ગયા સમામાં, મામાએ કેવું કીધું, બાસઠ પાનનું સુરવીર
 બીડું, સભામાં બનાવી દીધું ॥૫॥ તે બીડું ફેરવ્યું સમામાં, સુરોપુરો
 કોઈ માય; દુરીયોધનનું કામ કરવા મુખવામ લઇને બય ॥૬॥ દ્રવીત
 વનથી હરીને લાવે, છત્રપતીની મનમાની; તે ધણીને ભામ અપાવું,
 રાબ્ય તણો બે આની ॥૭॥ સર્વ સભાએ વીચાર કાઢે, આશા કરે
 તે ફાક; પાન્ડવ પાસેથી હરણ કરે, તે પામ જમ લોક ॥૮॥ એવા
 ભયથી કોઈ ન ઉડયું; જોઈએ મન કીધું, સાળાની આકરી કરવી મદશે,
 એમ બણી બીડું લીધું ॥૯॥ બણ્યું કે નારીને લાવશું, તે વધશે
 મુજ માઝ; ટંગસે તાબેદારો સાગકની થેશું રાજમાં રાજ ॥૧૦॥
 હરણ કરતાં મરણ થાશે, તેલે જશે તાબેદારી, વહેણા મોઘ એક વાર
 મરવું છે, બીડું લીધું એમ ધારી ॥૧૧॥ તવ દુરંયોધન એવું બો-
 લ્યો, બનેલી સુરા સોહામ; ધી ઠગશે તેલે છે ખીચડીમાં. ચારઆની
 દેશ ભામ ॥૧॥ વહેણા જવો રૂપાળી લાવો, ભાયન ભળે અમારું;
 તેમાંથી તમે પણ સમજો, ઉચ્છેદ્યું કરમ તમારું ॥૧૩॥ સહુ હરખ્યા
 પછી કરણ બોલ્યો, સાંભળો છત્રપતી; મીથ્યા મેદેનત શીઠ કરો છે,
 સત્ય ન હોડે સતી ॥૧૪॥ અમ ગાનું બળ કાંઈ ન આલે, પણ પ્રભુ
 એને શીશ; તે એની લજ્યા નડી લેરાહે, ચીર પુર્વા જુમડીસ ॥૧૫॥
 યાત્રામાંથી બેનીને આગ્યા, સતી તે સંગ ન આવી; કામીક પાપી
 મરણ પામ્યો, તે પણ ન શક્યો લાવી ॥૧૬॥ માટે મીથ્યા મુકો
 આશા, પુજનીક કેમ મોકલાય, લેવા મયો ને નાશ થયો તો, ભગ-
 નીની શું મન થાય ॥૧૭॥ દુષ્ટ કહે શું થવાની છે મતો, જમ જેવા
 સો વીર; ખાશે પીશે મઝા કરશે, શું દુખ એને શરીર ॥૧૮॥ કરણે
 કહ્યું મરણ તમારી, ઉઠ્યો જોઈય બળીયો; સારથી પાસે રથ બેઠાવી,
 બેશીને વન પળીયો ॥૧૯॥ દ્રીવીત વનમાં ચાલ્યો આગ્યો, કુંભર
 રહ્યો મકે ચાર; ત્યાં રથ રખાવી નીચે ઉતરીયો, કહ્યો સારથીને
 સાર ॥૨૦॥ રથના થેડા છોડતો નડી તું, જોડી રાખજો નોખાર; એપને
 એમજ પાળી પામને, ચરચ દેજો ચાર ॥૨૧॥ આઠ દીવસ લગીવાટ
 બેજે, આવીશ કરીને હરણ; આડે દહડે આવું નહીતો, બલુજો પામ્યો
 મરણ ॥૨૨॥ એટલે તું તારે પાછો બજો, કહી ચાલ્યો સંતીને હરવા
 પાન્ડવની રીત નીત્ય છે કેવિ, જેને હરી ધ્યાન ધરવાં ॥૨૩॥ નિત્ય

સરવે નાં ધોધને, ભાવે ભજે ભજવાન; તેમાંથી તામા બોજન કરે,
 થાય તે સમે મધ્યાન ॥૨૪॥ પાંચે ભાધને પાંચે પુત્રો, સાથે કરે સપન;
 નીંદા કરીને ભજન થાયે; ચાર ધડી રહે દન ॥૨૫॥ તર ભીમ અર્જુન
 શેદેવ નીકુળ. હાથમાં લે હથીયાર; ધર્મની આગના લે જય રમવા;
 વીકટ વન ભાધ ચાર ॥૨૬॥ દીપક વાચને સીંહ સાથે, રમતમાં અંધ
 બાળે; એ વનમાં ભયંકર પશુ, તે તણે ભય ટાળે ॥૨૭॥ એ રીતે રીત્ય
 વનમાં રમે, જુંપડીયે શું થાય; ધર્મને હોકરાં સોંપીને સતી, તુમડા લે
 નહીં જય ॥૨૮॥ જંગમરી આવી બોજન કરી. છેક સાંજે પરવાર; વન
 માંથી રમી ભાધ્યો આવે, ભજન કરી સુરે ત્યારે ॥૨૯॥ એરી રે રહેછે
 પાન્ડવો, આગ્યો જ્ઞેદ્ય જ્ઞેદન; તે દનપાન્ડવે મધ્યાનકાળે, ક્રીડુછે સહ
 ન ॥૩૦॥ ધૃપતી ધર્મના ચરણ ચાંપે, પર્જકુડીકામાં; તે સમે જ્ઞેદ્યછા
 નો આવ્યો, હંમરપર ચઢ્યો ત્યાં ૧૩ ॥ જુંપડીની પુટે પીપળો છે,
 તેને થડે ચઢી ગયો; જ્યાં પત્રોની પુરણ મક્કા, તેમાં સંતાપ રહ્યો ॥૩૧॥
 એવે ચાર ધડી દન રહ્યો, પાન્ડવભજન થયા; ચારભાઈ એ આયુષ લેને
 વનમાં રમવા મયા ॥૩૩॥ એટલે બોલ્યા ધરમ રાજ; ધૃપતી પુત્રને
 ભાવો, તમારે જન્મવાને સમય થયો, અંગાજળ ભરી આવો ॥ ૩૪ ॥
 એટલે આવ્યા પાંચે પુત્રો, રમાડે ધરમરય; સુમ સતી એ તુમડાં લીધાં
 જળ ભરવાને જય ॥૩૫॥ હંમરપરથી ઉતરી નીચે, બેડો અંગા તીર;
 તુમડામાં કાંકરા નાંખીને, ધુએ ધરીને ધીર ॥ ૩૬ ॥ જ્ઞેદ્યે તે નજરે
 ભયું, મનમાં કથિં વીચાર; ધરમના દેખતાં હરે તો, ધરમનો શો ભાર
 ॥૩૭॥ ફરી ભય ચાર ભાધનો. તેનો સંચર્યા વન; ધર્મને મોડું બતાવજી
 મટયું, આમળ થે સ્ત્રીજન ॥૩૮॥ એમ બર્જીને છ. નો પાનો, પીપળોથી
 ઉતરીયો; તે પછી હંમરપરથી ઉતરી, છાનોખાનો પરવરીયો ॥ ૩૯ ॥
 એછીપા પુઠ છે. પ્રેમદા કેરી; પાપી તો સુરખા ચાલ્યો; ધૃપતી નથી
 બહુતી એનો ચોટલો ઝડપ ઝાલ્યો ॥૪૦॥ તેવી ધૃપતી બાવરી બની,
 દુષ્ટ કરી કેહેડ બાંધે; એક હાથે અમળાને ઊપાડી, ઉચકી લીડી બાંધે
 ॥ ૪૧ ॥ દોટ મુકીને દુષ્ટ ચાલ્યો, અતિશે હડિયો કાહાડે; ધૃપતીનું અંગ
 ધૃજવા લાગ્યું. બહુ ભરકા યુગ પાડે ॥ ૪૨ ॥ જ્ઞેદ્યે જ. ભયું બહુશે
 કાંઈ, તો રંગમાં ભંજ થાયો; ચારઆનિ ભાગ આવી ચૂકેલો, નશીબ-
 માંથી ભશે ॥૪૨॥ એમ વિચારિ હેઠી નાંખી; દુષ્ટે કાળો કેહેર ધાયો;
 બળાના હાથ ચરણ બાંધ્યા, મોઢ માંડુચો માયો ॥૪૪॥ પાછી ઉપાડી
 બાંધે લીધી, પંથે પડ્યો તેવાર, ધૃપતીથી બોલ્ય નહીં ને, રૂદન કર

રે અપાર. ॥૪૫॥ મનમાં સમરણ કરવા લાગી, સોંમળને તું રાય; પો-
તાના પ્રભુને પોકારે, તેનો કહુ મહીમાય. ॥૪૬॥ વળણું ॥ મહિમા તે કહુ તુ
જને, સુણ જનમેજયરાય; વ્યાસવલ્લભ વાણી વહે, સાંમળીઓ કરે સહાય.

કડવું ૧૦ રાગ નહટ ફટ ફટ તનેરે.

કરે સતી અતી ધણુ કલપાન્ત, દુખીયા દુશણેરે; કોઇ દીવશે વળી નહી
શાન્ત, પ્રભુ કેમ રૂશણેરે. ॥૧॥ મેશું કીધી કોને વીશ્વાસ ધાત, દુખી
શા દુશણેરે; વગોવાઇ જ્યાંને ત્યાં મુજ જાત. પ્ર. ॥ ૨ ॥ કરો ક્ષમા હરી
મુજ અપરાધ, દુખી; મ્હારા સત્યમાં શો આવ્યો બાધ, પ્ર. ॥ ૩ ॥ મા-
હારી વીપત વેળાના છો વીર, દુખી; નહોતાં પુરવાં સભામાં ચીર ॥૪॥
માયો કામીક હહીત તમે જાવી, દુખી; તમે ત્યાંપણુ લીધી બેચાવી,
પ્રભુ. ॥૫॥ આવ્યા દુરવાસા રૂશી ખાવા માગી, દુખી; ભાજ તાર લેઇ
ક્ષુધા મયા ભાગી, પ્રભુ. ॥૬॥ લાજ રાખતા આવ્યાને આજ રાખો, દુખી;
નહીતો એકદમ પ્રાણ કાઢાડિ નાંખો, પ્રભુ. ॥૭॥ મ્હારાં ટળવળી મરે
પાંચ બાળ, દુખી; કાંક દલ દયા ધરોને દયાળ, પ્રભુ. ॥ ૮ ॥ મ્હારે તુજ
વીના નથી કોઇ બેલી, દુખી; થઇ નુકસાન દાસને શું મેલી, પ્રભુ. ॥૯॥
આતો લઇ જશે દુષ્ટ વીકારી, દુખી; વગોવાસે ભોળી ભમની તમારી
પ્રભુ, ॥ ૧૦ ॥ વલણુ. ॥ એમ ઇશ્વર પોકારીયા, જણી પ્રભુએ વાત;
વલ્લભ વહે તરશા મુઠી, ભીમને પ્રભુએ સાક્ષાત.

કડવું ૧૧ રાગ સાખીનો ચાલ.

વૈશમ પાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજયરાય; વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું, વન પરવ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ ત્રકોદરને પ્ય શ મુઠી, તવ બે-
શી ગયા ઘાંટા, એકાએક અતીસોસ પીયો, કંઠ પડીયા કાટા. ॥ ૨ ॥
ભીમ કહે ભાઇ મ્હા જોજો, તરશેજીવડો જય; નહીં જમ પાણી પી આડું,
કહી ચાલ્યો વનમાંય ॥૩॥ પુરવમાંથા પસ્યીમ દીશા, એણે જવાનું
થાય; જેઠથ ઉત્તરમાંથો ચાકી, દક્ષીણ દીશા જય ॥ ૩ ॥ નહી કીનારે
એ જતોતો પુઠળ આવ્યો ભેમ; અમળા ઉચકી જતાં દીકો, પડ્યો
પેટમાં વેમ. ॥ ૫ ॥ કોઇક પુરૂષ પ્રેમદા લેઇ, નાસે ભય હોય તેડું; એ
એની ખાંધે અમળા છે તેડું, મોઢું ધૂપતી જેડું ॥૬॥ તરશો ને તર-

રથો કયા જમ બાહુ, હમણાંતો ભવા દેહ; પેટ ભરી પાણી પીયા પ
છા, ખબર એનું લેવું ॥ ૭ ॥ એમ ભણીને નહિમાં પેડો, જળ પીયા
ન વિચાર; ભણ્યું કે જોમે જોમે પીનાં, લાગશે મુજને વાર ॥ ૮ ॥
એટલામાં ભશે ભવાનું એમ ભણી જોળી કહાડ્યું; હાથે વતિ અધુ
પાછું કરીને, પાણીમાં મોહોડું માંડ્યું ॥ ૯ ॥ એટલે એની તરસ્યા છી
પી, મુખથી બોલ્યો હાસ; પછી નદી કીનારે બેસી, પા ધણ ખાધો મા-
સ ॥ ૧૦ ॥ પછી હિંચો કટી કરીને, હડબડ મુકી દોડ; જેઢથની પુઠ
જમ પોહોચ્યો, કરી બોચીમાં ચોટ ॥ ૧૧ ॥ જેઢરથે ભણ્યું ભીમ આ
બ્યો, નાંખી દીધી નાર; વૃકોદરના સામો થઇને, હાથ ગ્રહાં હથીઆર
॥ ૧૨ ॥ એકલાને દેખી હામ આરિ, નામ પાસ મંત્રજ સંકથો તે બાણ
મારી પ્રકોદરને, હાથેને પગે બાંધ્યો ॥ ૧૩ ॥ કબજ થઇને ભીમઉંમો,
જેઢથ મળીયો માઠો, પછી પ્રમદા ખાંધે લીધી. સુરસપાટે નાંઠો ॥ ૧૪ ॥
એટલે ભીમે કહ્યું એને, બચ્યાલ લેઈ બળે; એમ કહી પછી બુમપાડી
ધાબેરે ભાઇ ધાબે ॥ ૧૫ ॥ તે શેષ સાંભળ્યો શેઢવલએ, બોલ્યા મુ-
ખ વચન; કોહો ના કોહો પણ પ્રકોદરને, વનમાં થયું વિવન ॥ ૧૬ ॥
તવ ત્રણે ભાઇ તથયાર થયા, કાળભર્યા માહામાઠા; ભીમની મહાઉચકે
કીધો વનમાં મુકીને નાઠા ॥ ૧૭ ॥ એટલે ભીમે આવતા દીઠા, કહ્યું કે
દોડોરે દોડો; દોડાનું ભેર હોય નહિ તો, હાથ પમ મ્હારાછોડો ॥ ૧૮ ॥
આસતાંઅરબુને બાણ લીધું, બળવંત હઠવત દાખ્યો; મરડાસરનું બા
ણ મારી, ભીમને છોડી નાંખ્યો ॥ ૧૯ ॥ તવ ભીમ બોલ્યો આવબે
બેલો; કહીને દોડ્યો છોક; પાછો જ પોહોચ્યો જેઢથને, મડદો માથે. એ
ક ॥ ૨૦ ॥ તવ જેઢથે મન ત્રિચાર્યું વાંકો દીવસ કહાવ્યો; મણત નહી
પ્રકોદરને પણ, હવે અરબુન આવ્યો ॥ ૨૧ ॥ ઘરૂણ ધરપતિ નાંખી
દિધિ દીઠો એકલો ભેમ; એટલે બાણ ચઢાવિને માર્યું; બાંધ્યો એમને
એમ ॥ ૨૨ ॥ પાછો નારને લેઇને નાંઠો. દાબ્યું અતમકરણ; ભીમે
ભાઇએને ઘાંટો કાઢાડ્યો શું ભાગી ગયા અરણ ॥ ૨૩ ॥ દોડો નહાતો
છોડો મુજને, પ્રકોદર એમ લાંખ્યો, તવ અરબુને બાણ મારી. તરત
છોડી નાંખ્યો ॥ ૨૪ ॥ ભીમ કહે સહુ આવી પોહોચ્યો કહીને સપાટે
કીધો; પાછો જેઢથને જમ પોહોચ્યો, બોચીમાં મડદો દીધો ॥ ૨૫ ॥
તવ નારિને નીધે નાંખી, બાંધવા ઉત્તર લાવ્યો; એવામાં અરબુન બા-
ણાવળી, સુર સપાટે આવ્યો ॥ ૨૬ ॥ આવતાં બાણ ચઢાવ્યું પોને પ્રાક-
ભીયે ખેલ કીધો; નામપાસના મંત્રનું મારી, અવબો બાંધી દીધાં ॥ ૨૭ ॥

એટલે ભીમે દોઢ મુઠ્ઠી, કીધા અતી ઉપાડ; મડદા પાદુનો માર મારી,
 લાગ્યા હોડે હોડ. ॥ ૨૮ ॥ શેદેવ આવી અમળા છોડી, હુએ મુખનો
 કાઢાડ્યો; નિરવ્યપણે જેદ્રથને તો, ભીમે માર માર્યો. ॥ ૨૯ ॥ જેદ્રથ
 જુઓ બરકા પાડે, અપરાધ કરો માફ. ધૃપતી મુજ આતા સસીથી
 મને મુકો માખાપ. ॥૩૦॥ ભીમ કહે મુને પે વાર બાંધ્યો, મોટો માર
 ઠેર; જેદ્રથ કહે ભુલ્યો ચુક્યો, જવાદો આ ફેર. ॥૩૧॥ અરજુનજીને ઠગ્યા
 આવી; બોલ્યા મુખે વાણ; ભીમ કહે એને દાથ અરોડો; તો તો ધરમ
 ની આણ. ॥ ૩૨ ॥ તવ ભીમે જુજ બંધ કીધા, મારે ચરણની લાતો;
 જેદ્રથ કહે કોઈ મુકાવો, માર નથી ખમાતો. ॥ ૩૩ ॥ એટલે અરજુ-
 નજી એમ બોલ્યા, મુકો ધમાધમ, ભીમભાઈ એને અડાતો. તમને મહારા
 સમ. ॥ ૩૪ ॥ તવ પ્રકોદર આધો ખર્યો, બેલજ બોળી કાઢાડ્યો;
 વાયુ સુતે વૃક્ષ ઉગાડી. ઝડે જુડવા માંડ્યો. ॥ ૩૫ ॥ અરજુને
 બળ્યું નહિ મુકે કોડે, મીઠ્યા દર્ય સોમન; તમને જેમ થયે તેમ
 કરો, એ વાયુના તન. ॥ ૩૬ ॥ તવ ભીમે જમને ગ્રહી બોચી. બાં-
 ઘેલા ભાંધને જાલ્યા, ધરમને દેખાડવો જેમએ, કહી સાથે લંછ અ-
 લ્યા. ॥ ૩૭ ॥ ધૃપતીએ દુમડાં ભરી લીધાં, ડુંગર ઉપર ચડીયા; ધરમે
 જેદ્રથ બનેવી જોયા, તવ જમ બાહાજ પડીયા; ॥ ૩૮ ॥ જેદ્રથના બે
 જુજ છોડ્યા, બોલ્યા મુખ વચન; બનેવી પુજનીક ભણે પધાર્યા, મુન
 દર્યો પાવન. ॥૩૯॥ ભીમ કહે ભામ પાવન કરવા, એમણું કીધા ચ-
 રણ; આવી તમારી ધૃપતીનું, કરી જતોતો હરણ. ॥૪૦॥ ધરમ કહે
 હોય ભામ, ધૃપતી જળ લાવો; મુજ પુજનીકને સ્નાન કરાવો, ભોજન
 ભાવે કરાવો. ॥૪૧॥ ધૃપતી કહે હું ન જમાડું, એરે ધરમ ભુપાળ;
 હણું કરી લેછું મયો દેવનો, ટળવળો મરત બાળ ॥૪૨॥ ધર્મ કહે તમે
 મુકો લવારી, પાળો મુજ વચન; જેદ્રથ કહે જવા દો મુજને, કરવું ન
 થા ભોજન ॥૪૩॥ ધરમ કહે જમ્યા વીના ન દેવું તમને જવા, એ-
 ટલે જેદ્રથે સ્થાન કીધું. ધૃપતીએ દીધું ખાવા ॥૪૪॥ ખાઈ ઉઠીને
 આમના માગી, ધર્મ વચા ને ઠામ; એરે બનેવી આવો પધારો, જરા
 કરો આરામ ॥૪૫॥ એમ કહી સાદડીમાં સુવાડ્યો, ડુંગર ઉપર ધરણ;
 ધરમ રાજ પાસે બેસી, ચાંપવા લાગ્યા ચરણ ॥ ૪૬ ॥ ચાર ભાકને
 ધૃપતીના, મનમાં એ દુઃખ તાલે; ધર્મના ઉપર રીસ ચડે છે, પણ કો-
 ધનું નવ ચાલે ॥૪૭॥ જેદ્રથ કહે આ શું કરોછો, એરે ધરમવાંચક્ષમા
 કરો ચાંપવા નથી ચણું, રહેચા દો મુજ પાવ ॥૪૮॥ ધર્મ કહે તમે ચાકી

અમારું, મેહેનત આજી દીધી; અમારા ચણની રજાધરની તેને પાંચે
 લીધી ॥૧૬॥ તમારા ચણની રજા અમે, અમારા ચણની એક; તેને
 જિયકી દોડતું પડ્યું, તરડી લીધી તેહ ॥૫૦॥ પુજન કરતું બે
 તમારું, બાદે તરડી દીધી; મુરખ બધું લીમ અમારું, મડદેથી પૂજા
 કરી ॥૫૧॥ વાર અનેવી બોલો સાચું, કેમ કર્યું આ કર્મ; જોઈય કર-
 કરીયાં લાવી બોલ્યો, શાંભળો રાજા ધર્મ ॥૫૩॥ દુરીયોધને લાલચ
 લીધી, ચાર આની રાજા ભામ; તેથી ધરપતી હરવા અ.બો, બોલને મ-
 નથી લામ ॥૫૩॥ ધર્મ કહે ધાર્યું નવ બને, મનુષ્યનું કોઈ કાળ; પરદા-
 રાને દુખજ દીધું, મરત ધાબ્યા વણ બાળ ॥૫૪॥ તે દોશ તમને લા-
 મત કેવો, તેનો કરો વીચાર; તેમ છતાં મન ધાર્યું ન બને, કરતા શ્રી
 ભુમદાધાર ॥૫૫॥ કદાપી પામત કામ કરીને, ચાર આનીનું રાજ; તેથી
 શું ક'ગ મળત તમને, વીચારિ હ્યો આજ ॥૫૬॥ રાજ્યથી ભોમવત
 વહભોમ આજા, તેથી શું વધે આયશ; ન ભોમવેથી થટયો કોનો, તો
 મીથ્યા બધી હુંશ ॥૫૭॥ દેભોમથી શરીર સચવાયું. વહભોમવણ
 ખાર્યો દેહ; પણ બેડિતો મારમ મરવાનો મરને છે તેનો દેહ ॥૫૮॥ કઠી
 કોઈ ધનવંતો હોયે, વેભોમ તે વિશાળ, પાંચ પચા સાં સુધી ભોમવે,
 પછી કયાં સદાકાળ ॥૫૯॥ એક જનમ કહિ દેભોમ લાવી, તેણેથી શું
 થાય, બીજે જનમ કયાથી. કામગે દવ ન બુભય ॥૬૦॥ માટે વહભોમ
 રામજ મદોરો. વહભોમ કાજ રાજ કરવું; વહભોમ ન હોય મેકલી હોયે.
 તો પણ પેટજ ભરવું ॥૬૧॥ સ્વાદ પડે કે સ્વદ વિનાનું, જ્યાં ત્યાં
 ભરવું પેટ; તેમ છતાં મુંઠ પ્રપંચ કરે, મનથી મથ્યા વેડ ॥૬૨॥
 મનથી મીથ્યા વેડ છે, ન પડે પાર વીચાર; વ્યાસ વક્ષભ વાણી વડે,
 બોધ કર્યો અપાર.

કડવું ૧૨ રાગ ચૌપાઈ.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન. સુણ જનમેજે રાજન બોલ્યો જોઈય
 મુખથી એમ, મારી મતી ફરી મધ તેમ ॥૧॥ મને ઉપદેશ કીયો
 કેવો, ફરી આ કત્ય ન કરે એવો; હવે આપો મુને આમનાય, થાવું જી-
 વતો હંધથી વીદાય ॥૨॥ બોલ્યા ધર્મ પધારો મુખે, માફ કરજો દુષ્ટ
 મેં મુખે; તવ જોઈય આલ્યો સાગ, ત્યારે ભીમે કર્યો વીચાર ॥૩॥ એની
 ચાકરી ધરમે કરી, માટે મારી આણું હું ફરી, બેસો અગ્નિન ધર્મની
 પ્રાસ, નાંખો વાતોમાં દેવીસ્વાસા ॥૪॥ તો જોઈય પુઠે ભણું, એને જો બો-

ખરો કરી આણ; એમ કહી ઉઠ્યો વાયુ તન, દેખીજેદ્રથવધો વચનાપા
 ધાએ ધાએ ધરમ રાય ધાએ, આવે ત્રકોદર તેને સ્હાએ; ત્યારે ઉઠીયા
 ધરમરાય, બોલાવ્યો ભીમ ઝુપડીમાંય. ॥૧૦॥ મથો નાશીને જેદ્રથ, જઈ
 પોહોંચ્યો જ્યાં પોતાનો રથ; બોલ્યો સારથી કાસો ભાળી, કહો ક્યાં
 મઈ પેઢી રૂપાળી, ॥ ૭ ॥ કહ્યુ જેદ્રથે વિદાય કીધી, હસ્તીનાપુર મોક-
 લી દીધી; કહી રથ બેઠો એ બળીયો, હસ્તીનાપુર ભણી પળીયો ॥૮॥
 આંચો રસ્તે જતાં વિચાર, મારે હાથ આવિતીનાર; આંચો તો ભીમ
 તેથી શું થાત, એને બાંધી મુકી લે ભત. ॥૯॥ પછુ અરભુને આવીબ-
 માડ્યું. એણે મળતું રાજ નસાડ્યું; માટે સાચોયે મ્હારો બ્હેરી, એમ
 ઝેર ભરાયો ઝેરી. ॥ ૧૦ ॥ એવે દીકું શીવાલય એક, ઉતરી ધયે તપ
 નો ટેક; બેઠો તપ કરવાને જ્યારે, શીવ થયા પ્રસન્ન દન ચારે ॥ ૧૧ ॥
 માગ્ય માગ્ય માગે તે આપુ. શાને તપ લેઈ બેઠો બાપુ; બોલ્યો જેદ્રથ
 લાગીને ચરણ, પામે અરભુન મુજથી મરણ. ॥૧૨॥ ત્યારે માહાદેવજી
 ઓચરે, અરભુનનેહાયે તુ મરે; પડ્યો જેદ્રથને અતી વેમ. હાણું અવ-
 લું બોલ્યા કેમ. ॥૧૩॥ ત્યારે બોલીયા ત્રીપુરારી, કરી હણું તેં એની
 નારિ, એનો અવગુણ કરી એમ માગે, તેથી મુજને માહું લાગે. ॥ ૧૪ ॥
 બોલ્યો જેદ્રથ મુકું ન તપ્પ, મ્હારે એ વરદાનનો ખપ્પ; બોલ્યા મ્હાદેવ
 આપુ ન એણું હોય ખુશીતો બીજું દેણું. ॥ ૧૫ ॥ બોલ્યો જેદ્રથ કછી
 કાપો; તમને જે ફાવે તે આપો; ત્યારે માહાદેવ વચ્ચા વચન, થાશે મુદ્ધ
 એષાદસ દન. ॥ ૧૬ ॥ તે વારે વેણુ મ્હારું ફળશે, તારા ખાળ્યા પાન્ડ-
 વ ખળશે; એણું વરદાન લેને જય, રથ બેસી થયો વીઠાય. ॥ ૧૭ ॥
 આંચો હસ્તીનાપુર સાર, પોહોંચ્યા દુષ્ટને સમાચાર; તેવો ઉઠીને સા-
 મો આંચો; મોતી પુષ્પ વધાવવા લાંચો. ॥ ૧૮ ॥ સાથે શકુની દુસ્થા-
 સન, બેઠે આંચો કરણ રાજન; દુરીયોધન હરખે ભરીયો, સામો આવી
 નમસ્કાર કરીયો. ॥ ૧૯ ॥ આવો આવો બનેવી આવો, મારા મનમ-
 તી મોરી લાવો; થયો ક્રોધ જેદ્રથને અતી મ્હારી ખખર પુછનો નથી.
 ॥૨૦॥ એના સ્વારથની કરે વાત. મુઓ એવો સગો પ્રખ્યાત; એમરીસ
 કરી બોલ્યો વાણી, તુજ ઘેર મોકલી છે રાણી ॥ ૨૧ ॥ મુજ કને મંગા-
 વી નારી, તને સોંપી જનેતા તાહરી; તવ શું બોલે દુરીયોધન, એણું
 ઉતરું મધું વદન. ॥૨૨॥ બોલ્યો છત્રપતી મુખ એમ, તમે આમ બો-
 લો છો કેમ; કહે જેદ્રથ મોકલ્યો મરવા, શુભ સતીતું હરણ કરવા ॥૨૩॥
 એતો જગત જનુનીસતી, લાજ લેવા ન દેજમતપતી, મુણી કરણને બો-

સહુ ફાળ્યું મ્હાર કહ્યું જે આગળ આળ્યું ॥ ૨૪ ॥ તવ સમજને
સહુ રહ્યા, મામા ભાણેજ નીરાશ થયા; આ શા મુકીને બેઠા પાપી,
મન ધાયું થયું ન કદાપી ॥ ૨૫ ॥ રહ્યા પાન્ડવ દ્રીવીત વન, એવે શું
થયું એક દન; બોલ્યા અરજીન પડીને પાય, તમે સાંભળો ધરમરાય
॥ ૨૬ ॥ ઓપો આજ્ઞા તથયાર થાવું. વીલા ભણવા હું સ્વરમે ભડું;
મ્હારા ઇંદ્ર પીતાની પાસે, કરી ઓણું કાંઈ અભ્યાસ ॥ ૨૭ ॥ આણ્યાં
આંસુ ધરમે તે સમે, તુજ વીનાં મને કેમ મમે; ભય સ્વર્ગ તું વીલાલે-
વા, મારી કોઈ કરે નહી શેવા ॥ ૨૮ ॥ મુને વીપત સરવે પાડે, લી-
મ ઉઠે સવા પોર દહાડે; કામ બતાવું તો વળ ચડે, આપો દહાડો મને
મન બડબડે ॥ ૨૯ ॥ કહ્યું શેઢેવ કરે ક્યારે, શેવાથી મધ્યાને પરવારે;
પછી કામમાં જીવજ પેસે, પાછો દીપણું ભેવા બેસે ॥ ૩૦ ॥ બેઈ
વિચારીને ભરે ફાળ, ભવું દક્ષિણ સામે કાળ; ભવું ઉત્તર તો દુઃખ
પામું; આજ બેમણીનું ધર સામું ॥ ૩૧ ॥ જીએ શુભ અશુભ ચોખડીયું,
એટલે સહુ કામ રખડીયું; કામ બતાવું નીકુળજીને ઉરે વસ પોશા-
મ સજીને ॥ ૩૨ ॥ લાગે પેઢેરતાં બે પોહાર વાર, એની છેલાઇનો નહિ
પાર; કરે ઇંપતી કામ અનુપ, પણ પીડા કારક એનું રૂપ ॥ ૩૩ ॥ એ
નાથી અળગી ન જવાય, કોઈ હણું કરી લાઇ ભય, તુજથી કામ જેજ
બને, તેવું કરનાર કોણ મુજ કેને ॥ ૩૪ ॥ માટે નહિ ભવાદેઉ વિર,
કહિ નેત્રમાં ભરિયા નીર; બોલ્યા અરજીનજી મુણે વાત, કરે કરૂણા
ત્રણે ભ્રાત ॥ ૩૫ ॥ કરે ધર્મ તણી શેવાય, તો તો મુજથી ભણવા જવા-
ય; બોલ્યો લીમ ભણીને શું કરવું, ભણ્યા ન ભણ્યા સર્વને મરવું,
॥ ૩૬ ॥ ભમ્યામાં તમે કાઠયા દહાડા, અમથી કેટલા થયા બડા; મા-
ટે ચલાવો ભણ્યા વણુ ભ્રાત, ત્યારે અરજીને બેડયા હાથ ॥ ૩૭ ॥ ત્યા-
રે કહ્યું ત્રણે વિર, ભવો ભણવાને રણુધાર; મ્હોટા ભાઇ નીશેવા કરશું,
તમ કસ્તા સાઈ આદરશું ॥ ૩૮ ॥ કહ્યું ધર્મને ચીંતા ન ધરશે, કરવું જે
આમના કરશે; ત્યારે બોલ્યા ધરમ રાય, ભવો વિરા થાવો વિદાય,
॥ ૩૯ ॥ સહુ કરશે શેવા અમારી, ભળવજે ભત તમારી; ભાઇ થાશે
નહી મન મેલા, તમે ભણીને આવજો વહેલા ॥ ૪૦ ॥ વસણુ ધરમે
આપી આમના અરજીન પડીયો પાય; આપુલ લીધા દાયમાં; તરત
થયો વિદાય ॥ ૪૧ ॥

કડવું ૧૩ રાગ સાળી.

વધશમપાયે એણીગેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજેરાય; વિસ્તારી તુજને
 સંભળાવું વન પરવ મહિમાય ૧૧॥ અરજુનજી આગ્ના લગ્યાલ્યો, અ-
 ધાર વન મોઝાર; મેવામાં શીવાલય દીકું. તપનો કયો વીચાર ૧૨॥
 શીવ વિના કોણ સ્વર્ગ મોકલે, ડાહ્યાપણ સોધી કહડયું; ઉધે શીરો
 અરજુનજીએ, શંકરનું તપ માડયું ૧૩॥ એવામાં દીકા નારદજીએ, જ-
 ણ્યું કે એને ચડાવું; અરજુન મહાદેવને કરું બેઠા, બે જણને લડાવું
 ૧૪॥ એવું વિચારી નારદજી આવ્યા, અરજુનજીને કને; સુત્ર સતીયા
 તપ લેઈ બેઠો, કેણે બતાવ્યું તને ૧૫॥ છ મહિના તને વીતીજશે, નોથે
 પ્રસન્ન નહી થાય, શંભુને પ્રસન્ન કરવા હોય તો. બતાવું એક ઉપાય
 ૧૬॥ ઉભો થઇને આયુધ ઝાલ્લી, લે શીવજીનું નામ; એટલે તે તપ પ્રપન્ન
 થાશે, સરશે તારું કામ ૧૭॥ અરજુનજી કહેવાર મહારાજ, મુનેતો આનંદ
 થાય; મરકરી કંઈ હશે પણ વિપ્રનું, વચન મીથ્યા ન બય ૧૮॥ મુજ
 મનને તો પુરણ શ્રદ્ધા. એમ કયો મનસુભો; માળા મુખી આયુધ ઝાલ્લી
 તપ કરવા રહ્યો ઉભા ૧૯॥ એલે નારદજી પરચીયા, મયા માહદેવ
 પાસ; બેઠે વરદાન આપવા જતા. જ્યાં તમારો ઘાસ ૨૦॥ તપ કરે
 છે આયુધ ઝાલ્લી, તેનો છે એમ વીચાર; વરદાન આપવા આવે ત્યારે
 મારવા ત્રીપુરાર ૨૧॥ કહતાશકેવું મનમાં એવું, મોટે તમે નવજશે;
 અત્યારે સાચુ નહિ માનો પણ પાછળથી પસ્તારો ૨૨॥ શંકર કહે
 કોણ છે એવો, સાં વેમ મનનો બોલ; કેરીરીને મારે છે મુને, પારખું
 એનું બેલું ૨૩॥ ચડાવી નારદવીદાય થયા, કોપ્યા કહલાસ ભુપ;
 બે મુખનો ગ્રમ બનાવી પોને, પારખીનું ધર્યું રૂપ ૨૪॥ આગળ ગ્રમ
 ને પુકળ પોતે, લીધેલાં કર હથોઆર; અરજુનજી તપ કરે તેણીપા,
 આવીયા ત્રીપુરાર ૨૫॥ કુન્તી પુત્રે પારખી દીકો; આગળ દીકો હરણ;
 જણ્યું કે મુજ દેખતા કરશે, પારખી ગ્રમનું મરણ ૨૬॥ એવું સમજી
 મુરો બોલ્યો, ગ્રમ મારે તું કેવું; અમ ક્ષત્રીનું રમકડું એ, થારો બેયા
 જેવું ૨૭॥ પારખી રૂપે પથુ પતી બોલ્યા. બેયા ખનરા અનેક; બેયા
 જેવું કરનારો મેં નથી દીકો કોઈ એક ૨૮॥ અરજુનકહેલે કેળાડું,
 બાણ માર્યું મહાબળી શંકર પોહોણું મેહું કરી. તે બાણ મયા મળી.
 ૨૯॥ તપ અરજુને બીજી માર્યું, મળી મયા વીવેક; કુન્તી સુને બમ-
 ભીત મત્રી, બાણ માર્યાં અનેક ૩૦॥ રંગાતે સહુ શીવજી મળીમયા, રેંક્યું

ધનુષ બળીયું; માહાદેવ મુખ પોહોણું કરીને, આન્નેવનામાં મળીયું
 ॥૨૧॥ તવ ભાથો મારો ને પણ મળીયો, અરજીને કોષ ચડીયો; દોઢ
 મુઠ્ઠાને મહાદેવની, કોટે બાહજ પડીયો ॥ ૨૨ ॥ એટલે માહાદેવ
 ઉંચા બનીયા, અરજીન બળમલે કંઠ; તેથી સોભ્યો કેવો જોયો, ઉંટ
 ની કોટે ઘંટ ॥૨૩॥ અરજીન અગ્નિ અકળાયે; કામજ કેડું કરેયું;
 છેવટ એણે માહાદેવને, ખમે બચડું ભરીયું ॥૨૪॥ તવ શીવજીને
 દસડું અવ્યું, પોતે થયા પરસન, અરજીનને અગ્રો કિતારી, કીધાં
 શીવ દરગાન ॥૨૫॥ ભોળો ભોળવાયો બચડેથી, કહ્યું કે મહારો થાપું;
 તપ કરનારું કારણ શું છે, જે માગે તે આપું ॥ ૨૬ ॥ અરજીજી કહે
 યો મહારાજ, પછી બીજું કષ્ટ કાપો; હવું તેજ મયુંછે મહારું, આ-
 યુધ મહારાં આપો ॥૨૭॥ તવ શીવજીએ આયુધ એનાં, આપ્યાં તેજી-
 વાર; પછી કહ્યું તપ આમ કેમ છીધું, હાથ અહીં હનીઆર ॥ ૨૮ ॥
 અરજીન કહે નારદ મુને; એવું બતાવી પળીયા, વીંપ વચન પર મેં
 રાખી શ્રદ્ધા, તે તમે તરત મળીયા ॥ ૨૯ ॥ શીવ કહે મને મોકલ્યો
 એણે, કરી મયા ચડાવા; આયુધ તને હાથ ઝલાવ્યાં, આપણુ બેને લ-
 ડારા ॥૩૦॥ અરજીન કહે તે તો તે બાણે બ્રહ્મચર્ય કરીયું; આકીન
 છ તે ઉંચી મોટું, ભાયગ મહારૂ ભળીયું ॥ ૩૧ ॥ વીંપ વચન પર
 શ્રદ્ધા રાખે, મુજ પેડે જન જેહ; મનનાં છીત ફળેને મળશે, સંકેસુખ
 પામે તેહ ॥૩૨॥ એવ બે યા ભોળા શંભુ, શી તાગી મુઠ્ઠકાય; અરજીન
 કહે મહારે જલું; મોકલ્યું સ્વર્ગની માંચ ॥ ૩૩ ॥ શીવ કહે બ પુર્વ દી-
 શાએ, ઇંદ્રતણા સંતાન; માંધર્વ આવશે તેડવા તુંને સાથે લઇવઇમાન
 ॥ ૩૪ ॥ એમાં તે કાંઈ નથો માગ્યું, એમ અતી હેત વાપ્યું; પસુ-
 પત્રકા પસુ પતી, બાણ પાંચને આપ્યું ॥ ૩૫ ॥ આ બાણ રાખજે
 તરી પાસે, જે તું મારે કો દીગ; બ્રહ્મા રિણ્યુ કે હું હોવું, તો પણ
 છેડ શીશ ॥૩૬॥ એક વેળા તાર કામ કરીને, આવશે મારી પાસ;
 મટે ખરી વેળાએ વાવજે, કહ્યું શીવ અરોનાશ ॥૩૭॥ બાણ આપી
 અંતયાન થયા, તવ અરજીનજ અય; વઇમાનની વાટ જોતો જોતો
 ચાલ્યો પુર્વ દીશાય ॥૩૮॥ શીવે પોતાના મળ મોકલી, ઇંદ્રપુષ્પની
 માંચ; શીવ પ્રાને વઇમાન મોકલી; અરજીનને લાવો હાંચ ॥ ૩૯ ॥
 ઇંદ્રે કહ્યું વાર મહારાજ, મણ થયા વીદાય; એટલે ઇંદ્રે વીચાર દીધે,
 હવે શો કરવો ઉપાય ॥૪૦॥ લવણ કવણ જામના હહીનો, કંઈક વેળા
 હાંધ આવે; ધણાજ નખળા ધણાજ જખરા, સહુ દેવતાને હરાવે,

॥૪૧॥ દેવના જન્મર ન મરીયે, અરજુન મત્પુનો પ્રાણી; દધતો મારે
 ને મરણ પામે તો, મુજ ઇન્નજત ધુળધાણી ॥ ૪૨ ॥ સ્વર્ગમાં શું બે
 ઇલાકું એને, મન મમરામણ આગ્રી; પગીસા કરે કેવો કુંવર છે, બે-
 રું પેહેલું એનું પાણી ॥૪૩॥ એવું વીચારિ ઇંદ્ર નીકળીયા, સુર સ્વ
 ગનો ભુપ; અરજુનના મોરમમાં આવ્યો, ધરી વાંદરનું રૂપ ॥ ૪૪ ॥
 નેળ છે નીચી ધોધો બે ઉંચી, બે બાબુ બે ધર્યાં ચરણ; પરિક્ષા બે-
 વા નેળ પર રહ્યો પારથ આવ્યો ધરણ ॥ ૪૫ ॥ એણે ઉત્તર વાન્નરે
 દીડો; બોલ્યા અચરીને દંત; ઉપરથી અળગો થા કપી, મ્હારે જવું
 આ પથ ॥ ૪૬ ॥ ઇંદ્ર કહે નીચે બહુ છે રસ્તો, હું કયા આડે આવું;
 અરજુન કહે તુજ ટાંગ તણે, નીસરીને શું જવું ॥ ૪૭ ॥ ઇંદ્ર કહે
 ખસવેતો જ તું નહીં ખસુ લમાર; એટલે પારથે ધનુસ લેઈ, બાણ ક-
 યું તઈયાર ॥૪૮॥ ઇંદ્રે બળ્યુ પાણી વાળો છે થઈ મયો અંતર ધ્યા-
 ન; સ્વર્ગે આજ્ઞા કરી માંધર્વને, મોકલીયું વધમાન ॥ ૪૯ ॥ માંધર્વ
 આવ્યો નરને બોલાવ્યો, બેસાડ્યો વધમાન માંય; સ્વર્ગે ઇંદ્રવસેમાંજ-
 ઇને, પીતાલને પડીયો પાય ॥૫૦॥ તોતલ તમ કને બણવા આવ્યો,
 ઇંદ્ર કહે બલે તન; આ વજ્ર ઉતારી બીજાં પહેરે, રહેવાને આ બો-
 વન ॥૫૧॥ સ્વર્ગ તણે વધભવ બોમવો, ઓરે મ્હારા બાળ; અરજુન
 કહે બણવા આવ્યો છું, સુરતણા પ્રતીપાળ ॥૫૨॥ મારા ભાઈ વનમાં
 દુઃખ વેઠે, તો સુખ શું લેવું મારો રોડવો ભાલ ખાઈ ભોંય સુવું વ-
 રતવું ધરણ ધારે ॥૫૩॥ ઇંદ્ર ઇંદ્રાણી કહે ઓ બેટા, મરણ તમારીજો
 મ; સુખ રૂપે રહી વીવા બણો, વરતો ફાવે તેમ ॥ ૫૪ ॥ એમ કહીને
 એને રાખ્યો, સ્વાદ રહીત એ ખાય; સાદડી નાંખી નીચે સુએ, નિત્ય
 બણે વીવાય ॥૫૫॥ રહ્યો સ્વર્ગે ભાઈઓ ભોમી, જનેતા હસ્તીના
 પુર; સુભદરા એલીમન્યુને પાળે છે વિદુર ॥૫૬॥ ચાલી છે વા-
 રતા દેશ પ્રદેશે, પાન્ડવો દુરભળ થયા; રાજપાટ ધર ગામ પૈશો પુ-
 લ, હારીને વનમાં ગયા ॥ ૫૭ ॥ તેથી બળદેવલ જલરાયા મેં કયાં
 કયાં વિવાય; કન્યાને કન્યા કાળ થયો, શું કરવો ઉપાય ॥ ૫૮ ॥ વ-
 જણ ॥ ઉપાય હવે હું શું કરું, હસસે દુરમન લોક; વજ્રભ વઢે મન
 માં થયું એ વીવા કરું ફેક ॥ ૫૯ ॥

સુરેખા હર્ણ.

કડવું ૧ રાગ ધનાસરી.

પ્રથમ પહેલો પાય પડુ છું શંકર સુત ગણેશ. સરસ્વતી રહો ર-
સનાથે, ખામી ન આવે લેશ. ॥ ૧ ॥ સુરેખા હર્ણનું વર્ણન કરું, કંજી
તણું છે ચરિત્ર; ભક્તના સુતને સાક્ષતા કીધી, કથાયે પર્મ પરીત્ર.
॥ ૨ ॥ પાન્ડવ ગયેલા છે વન વીસે, કુંવર વીદુર ઘેર; કુન્તા સુમદા અ-
ભેમન્યું, રહેછે આનંદભેર. ॥ ૩ ॥ બળદેવજીએ વીવા કરેલો, રાજસોઈ
યજ્ઞમાંય; પોતાની પાળક પુત્રી દેવાનું, નીસ્યે કરેલું ત્યાંય ॥ ૪ ॥ પા-
ન્ડવ વનમાં જવાથી એમનું, મન થયું ઉદાસ; પુરયુ લાગ્યા પસ્તા-
વાન, સુજે નહિ કોઈ પાસે. ॥ ૫ ॥ વીવા કયો મેં અભીમન્યુનો, તવ દા-
હોડા થયો હાલો; નીરધનનો સુત આવે વરવા, મુને ન વીતે દહાવો. ॥
૬ ॥ કન્યા કાળ થયો કુંવરીનો, તેડાવું અમેમન; એકલો આવે નમ્ર
સું શોભે. ન હોય બેડે બન. ॥ ૭ ॥ ભીસ્મ કપાચાર દ્રોણ જેવાને, લા-
વે તાણિ ડોશી; સુંદરીમાં સુભદ્રા આવે, બીજી કુન્તા ડોશી. ॥ ૮ ॥
વહેવાર કરવા વિદુર આવે, ભક્ત જનમના ભેરે, ટીકું તણુ મજનું
તાણીને, છઠ્યાં હસાવી મારે. ॥ ૯ ॥ તાલને કીડતાલ મ્હોટા મંલરા, વ-
ખાડીને કરે આળા; છપન છાપા છાતીયે કરે; ડોકમાં હસ વીસ માળા.
॥ ૧૦ ॥ માય ગીતાં ગોવીંદ વરનાં. ભમવત ભમવત બણે; હોડ બખ-
ડાવે જીભ ફડાવે, ભમરા પેરે મણુમણે. ॥ ૧૧ ॥ દહાવો નવીતે સંસાર
રીતે. હાસ્ય કરે સંકુ લોક; મરીમને ઘેર ન દેઉં કન્યા, વીવા આજ
થી ફોક. ॥ ૧૨ ॥ છત્રપતી દુરીયોધન છે તે, મસ્ત થણે ભુષાળ; ભાણુ-
મતી છે ભામનીને, લખમણુ જેનો બાળ. ॥ ૧૩ ॥ તેનો વીવા કરી દેઉં
કન્યા, અન્યા કહે નહી કોય; બન જયો લેઈ ભુષત આવે, આનંદ મુ-
જને હોય. ॥ ૧૪ ॥ એમ વિચારી ત્રિર મોરારી, બોલાવી પુછે પ્રશ્ન; દ્વા-
રપાળને મોકલ્યો તે. તેડી લાગ્યો શ્રી કંજી. ॥ ૧૫ ॥ વિકૃત પ્રત્યે વહે
વડા વીર, કદવના મેં એક કરી; હસ્તાનાપુરના છત્રપતીને લખો કં-
કાતરી. ॥ ૧૬ ॥ પ્રભુ કહે કંકાતરી શાની, સમજવો શુભ અર્થ; બળદે-
વ બોલ્યા અભીમન્યુનો, વિવા કીધો વ્યર્થ. ॥ ૧૭ ॥ નીરધન થયા સુત

સતી ના, વન પંચાર્ય પ્રાંતે; એટલા કુંવર વરવને આવે. મુને ન હા-
 વે વીને ॥૧૮॥ મટે તે વીરા ફેક કરીને. ફરં હું રૂપ પેર; સુન સ-
 ભાગી છત્રપતીના, દુગીયોધનને ઘેર ॥૧૯॥ કુર ગાળના કુદ્રંબનો એ,
 લક્ષમણો છે નામ; જનન લાવે છત્રપતીને. શોભી રહે ઘર મામ ॥
 ૧૨૦॥ માટે વીરા કરં લક્ષમણનો, ક કોતરી લખો વીર; એવાં વાકાં
 વાયક સુણી, બોલ્યા શામ શગર ॥૨૧॥ વડીલ વીરા આ શું બોલો
 વિરથી વચન એજ; સુમત્રા ભગની પેત્રીડી, એમીમન્યુ ભ.લેજ
 ॥૨૨॥ વડાજાને માથે નિપન પડી, વડાજાના વંદેરી શું થેએ; ઉનરો મુકી
 કુંબરો પુજવા. કરી કાળે નવ જઇએ ॥૨૩॥ વિપતવેળા સમાનોસાથી,
 થાય સગા તે સાથે; ઘર શોભે તેવો સુન એછે, શું લક્ષમણ પર રાચો
 ॥૨૪॥ રાજ્ય મયું ને દ્રવ્ય મયું પણ નથી મયું એનું કર્મ; એક મુકી
 બીજે કરવો તે, નહિ જડુકુળ ધર્મ ॥૨૫॥ તરફી હોય ને જતી રહે છે,
 ન હોય ને ત્યાં થાય; વિ ન ભંનરી મ.એજ ભગની. એકેનાં દત્ત હુ-
 ભાય ॥૨૬॥ વત્તણ. દત્ત દુમાશે એકેનાં, દેશે દરણ દોશ, વે ન વઃસ-
 ભના નાથના, સુણી વ્યાપ્યો રોશ ॥૨૭॥

કહવું ર રાગ ચૌપાઈ.

બોલ્યા બળદેવજી મુખ વાણી, મેં વાન વીરા તારી બચી; તમે
 કીધાં ઘણાં વેવિશાળ. એકે ન મળ્યો ભુપાળ ॥ ૧ ॥ તેથી દત્તકું
 તમારે દુભાય, માટે મુને કહોડો નાથ; લેઉ છત્રીપતીનો હું દહાવો, તે-
 થી જાંખા પડી તમે જશો ॥૨॥ કરે વીરજ બધુ વાન, સોધ્યા બળદેવ
 જુનાથ; કરી કૃષ્ણ થકી સરસાજ. માટે દાજે બળો છો ભાઈ ॥૩॥ એમ
 સુણીને વટે શામ, વીરા સુખે કરો એ કામ; લાવો લખું કંકોતરી, પત્ર
 લઈ બેડા શ્રી હરી ॥૪॥ બળીભદ્રજી તેમાંલખાવે, છત્રપતી શીરામણીક
 હાવે; મુખ શોભીતા દુગીયોધન, રૂપે પુટકો તમારો તન ॥૫॥ અમે તે વર
 માગી લીધા, અભીમન્યુનો કોકજ ધીધા. માસ વૈશાખના દવાદશી,
 પધારો નીરબયથી ધરી ॥૬॥ જન લાવજે આવજે વેહેલા, પધારો
 દ્વાદશીએ પેહેલા; લગન પુર્ણમીને દન, પણ પ્રગમ આવો રાજન ॥૭॥
 ચાર દન રહેજ મુજ ધામ, જન લાવો શોભે ઘર મામ; એમ પુરણ
 લખી ગોરાસી, વટે વિર પ્રત્યે ગીરધરી ॥૮॥ લાવો કુમ કુમ છાંટણાં ક
 રિએ, માગી કંકાવટી શ્રી હરિએ; ગયા બળદેવ કંક લેવા, છાત્ર લ-

બે દેવાધિ દેવ ॥ ૧૦ ॥ બેઠા વીચારી આવજો રાય, નવ ભણિરા તુજ
 કન્યાય; શીંકનું ભક્ષ ન લેશીઓળ, સામે છે અરજીનનો માળ ॥ ૧૦ ॥ હંસ
 ભક્ષ શું પામે કામ, કુવાશી ભમરાને કયાં બામ; એમ લખ્યું છાનું છ
 બીલે, બળદેવ વીના એકીલે ॥ ૧૧ ॥ આવ્યા હળધર કુમકુમ લાવ્યા;
 પ્રભુએ છાંટણા છંટાવ્યા; તેડયા સેવક દીનાનાથ, આપી કઠોતશી તેને
 હાથ ॥ ૧૨ ॥ ભવો બહવ હસ્તીનાપુર; દુરિયોધનને ક્યો જર, લેધ
 માલ્યા બનુચર ચાર, આવ્યા પુર સભા મોઝાર ॥ ૧૩ ॥ બેઠે ભુજથી
 ભુહાર કરી, રાયને કર પત્રીકા ધરી; કુમકુમ બેધ રાજન, વદે મામાની
 પ્રત્યે વચન ॥ ૧૪ ॥ વાંચી ભુજો શકુની મામા, ઉભા બહવના બેધ
 સામા; મામા વાંચે સભાની માંય; બેઠા વિદુર હીરમ પીતાય ॥ ૧૫ ॥
 કહે શકુની સાંભળરાય, થયો તુજ મુતનો વીવાય; થયા વેહેવાઈ છપન
 કોડ, થયા બળદેવને રણહોડ ॥ ૧૬ ॥ તારા ભાગ્યનો દિવસ ભગ્યો,
 અભેમાનનો વિવા ભાગ્યો; એવું સાંભળતાં રાય રિભયો, હવે ન મળે
 મુજ તુલ્ય બીજે ॥ ૧૭ ॥ જડુનાથે કારજ મુલ કરાયું. મારા કર્મનુપાં
 દહું કરીયું; પ્રભુ પોંડવનું હેત તુટયું. હવે સમપણુ એમનું છુટયું ॥ ૧૮ ॥
 આપી અવની કડં જેર, થયો ઇંદ્રધણી સમશેર મુજ સામુ કોઈ નવ
 થાય થાયતો આવે બહવરાય ॥ ૨૦ ॥ એમ મુણી શકુની કહે છે, બે
 લ્યા પત્ર નીચે શું લખે છે; કહું છે આવજો વીચારી, લખ્યું છે નથી
 કન્યા ત્હારી ॥ ૨૧ ॥ એવું સાંભળી બોલ્યો ભુપાળ, લખીતમ છે શ્રી
 ગોપાળ; એમની લખી વાત લ્યો શીધી, આતો મોહને મરકરી પ્રાધી
 ॥ ૨૨ ॥ વેહેવાઈ ભણી દેવાધી દેવ, હાંશી કર્યાંની એમની ટેવ; હોયવેહે
 વાઈ મરકરી કર, ત્હાવો વીતે મ્હાર મન કરે ॥ ૨૩ ॥ એમ કહીને ઉઠ્યો
 રાજન; ગયો ભણુમતીને ભાવન; રાણી પ્રત્યે કહે છે રાય; થયો પુત્રત
 ભો વીવાય ॥ ૨૪ ॥ થાય વેહેવાઈ પુન્ય રક્ષોક કયો; શત્રુનો વીવા ફે-
 ક; અભીમન્યુની કન્યા બેઠ, થઈ આપણી સુરેખા તેહ ॥ ૨૫ ॥ આ-
 વ્યા કુતં કરીના ચાર. તેડી બાણે કરો કંસાર; તેડું મુણી રાણી હરખા
 લી, સભ્યા સણુમાર ઉભટ આણી ॥ ૨૬ ॥ વસ વીધવીધ ધારણુ કીધાં
 છત જેખાડમા પેઢેરી કીધાં પુલોપુલાશીમાં ફરતી, તેડયા લગનીયાઆ
 ફરતી ॥ ૨૭ ॥ આપી આસન કાજન દિધાં, સત તણ્યા ત્યાં વખાણુ
 કીધાં; મારે લક્ષમણો બેઠ માળ, ભણ્યો ગણ્યોને રૂપે રસાળ ॥ ૨૮ ॥
 બળીભદ્રનું ભાગ્ય ઉપાધીયું, છત્રપતીનું છોકરું જડીયું; એનાં આ-
 વ્યાંતા મામાં અનેક, પ્રણ મેં નવ માન્યું એક ॥ ૨૯ ॥ વીરવમાં સહુ

નાથી મ્હોટા, અમારે શા કન્યાના ટોટા; એમ કરી બોલાવ્યા મુત, જે
 થો જાદવે કાળો ભુત ॥૩૦॥ ભાગ્યુ શેવકને મન દુખ, વર દેખીને મ-
 રડ્યું મુખ; કયાં હંસ અને કયાં કામ સોભશેનહી કન્યા સોહામ ॥૩૧॥
 હજાધરને ન ખોટું કહેવાય, ધણીનું સુજ્યુ હાંકણી માંય; આતો વેવણુ
 મરવજ આણે; વરને વરની મા વખાણે ॥૩૨॥ એવું સમજીને ઉભાથા
 ય, માગી જાદવ જોધે વિદ્યાય; આજ્ઞા લઈને પરવરીયા, સહુ કહિરવ હ
 રખે ભરીયા ॥૩૩॥ સભામાં બોલ્યો દુરીયોધન, કેવો રઝળ્યો છે અભે
 મન; હવે ઉતર્યું પાંડવ તુર, સુણી દલ દુભાયે વિદુર ॥૩૪॥ સમા
 વિશે ઉભા થયા, અતી ઉઠવેમથી ઘેર ગયા; કહી કુન્તા સુભદ્રાને વાત
 સુણી અખળા કરે આંસુપાત ॥૩૫॥ અલીમન્યું પોતાનો બાળ, મ-
 થો ભણવાને નિશાળ; તેના ભણવામાં નથી પેર થયો કલેશ વીદુરને
 ઘેર ॥૩૬॥ બેઠો ચોક વિશે વિદુર, દુખે ઉભરાયુ આપનું ઉર, રવે
 પરસાળમાં કુન્તા, મેઢે રડયા કરે સુભદ્રાય ॥૩૭॥ દેવ દુખના દિવસ
 આવ્યા, પુરવના દોરો દલડાં દુભાવ્યાં ॥૩૮॥ વલણુ ॥ દલદુભાવ્યાં દો-
 રાથી. નેત્ર વહે જળધાર; વ્યાસ વક્ત્રભ એમ આચરે, સુણે શ્રીતાસાર

કડવું ૩ રાગ આવળીયાનો.

કુન્તાજી વલવલતારે રે રે હો, દેવ દહાડો રૂઠીઓરે; ૧૬ પ્રભુમહારા
 નવે પ્રહો થયા વાંકા, પ્રહસ્થ મટીને થયા રઝળતારાંકા, ધટી માઝાઝાઝા
 જગતમાં પડયા જાંખા, દુહ્યા દુનીયામાં રે રે રે હો. અન્નોદક ઉઠીયોરે
 ॥૧॥ ક્રીયાં પાપે સુખની ત્રતી ઉથાપી, ક્રીધાપાંચે પુતરોથી પડપંચ પા
 પી, મતી બમલે સુતે કુતમા ગાદી આપી, કર્મ કઠોરે ભગ્યું રે રે રે હો
 ધર્મ ધોરીધર ભુટ્ટીયોરે ॥૨॥ દુખીયા દીકરા ગયા છે વનકુળ વહેશે,
 ત્યારે જાંચો દુરિયોધન જનમનો ઝેરી, જાદવ કુળ જે વહાણું તે વહા-
 લા થયા વહેરી, વિવા મુતનો ભાગ્યોરે રે હો કન્યા વિના ગુટ્ટીયોરે,
 ॥૩॥ આ દિકરે ન દીકું તાતજીતણું સુખ, જનમી સમજ્યો સુખમાં ત્યા
 રે આવ્યું દુખ; ફરેકુંવર લેવાઈ ગયેલે મુખ, છે છેયો ઓશીઆળોરે રે
 હો પરધેર ભરે પેટકુરે ॥૪॥ થયું નહી સગુકોએને મોસાળ, બાણેજમ-
 મતો મેલી ભાગ્યું વેચીશાળ, કેમ વિરોધા થયા હજાધર ને ગોપાળ, શત્રુ
 કયાં રાજીરે રેરેહો; મુક્યુ છોરે છેટકુરે ॥૫॥ વળણુ ॥ કુન્તાજી એમ
 કળકળે, વિદુર સુભદ્રાય; નીશાળેયી આવીયો, અભેમાન જે રાય.

કડવું ૪ રાગ સવરથો.

અભીમન્યુ નિશાળેથી આવ્યો, અરબુનનો કુમાર; હાહા હાહા ક-
હી ખારણેથી પાંચ કયાં પોકાર ॥ ૧ ॥ નીત્યાંન વિદુર કુંવર માટે,
મીઠાઈ મેવા મંજાવે; નિશાળેથી આવે એટલે, હેતથી ધરી બોલાવે
॥ ૨ ॥ આવો કહી ઉછંમ બેસાડે, રૂઢ્યા સરસો આંપે; મુસ્તક ઉપર
હાથ ફેરવી, મીઠાઈ મેવા આપે ॥ ૩ ॥ રખે કુંવરને ઓછું આવે,
સાંભળે કાકા કે બાપ; એવું જાણીને લાડ લડાવે, સંભાળ રાખે આપ
॥ ૪ ॥ તે દીન કુંવરે બોલાવ્યા પછી, નવ બોલ્યા વીદુર; અભીમન્યુ
ને ખોટું લાગ્યું, ભરાઈ આવ્યું ઊર ॥ ૫ ॥ અરેરે હાહા કેમ ન બો-
લ્યા, પાંચ કયાં પોકાર; બાપ કાકા વણકણ બોલાવે, ઓશીઆળો અ
વતાર ॥ ૬ ॥ આંસુડાં આવ્યાં આંખમાં ને, ધરી ધામમાં પેઠા; હાહા
ને રડતા દીકા, તેની પાસે પુછવા બેઠો ॥ ૭ ॥ કેમ રડો છો કેમ રડો-
છો, શો કલેશ મનમાં વ્યાપ્યો, કરમરી પુછ્યું પછી દાદે; ઉત્તર એકન
આપ્યો ॥ ૮ ॥ એટલે મન ઉભરાઈ આવ્યું, કુંવરનું તે વાર; હું ન
બાપો તે કાણ બોલાવે, આંસુ વહાં બોધાર ॥ ૯ ॥ આકંઠ કરતો
આંસુ ભરતો, કુંતાજી કને જાય; શી સોચનાથી રડવા બેઠાં, ઓ મા
હારી ઋદ્ધ માય ॥ ૧૦ ॥ બાપ કાકા મારા વન ગયા તે, તને શુ સાંભ
રી આવ્યાં; તે તણે દુખ દીલ દુભાવ્યું, અતી આસુડાં લાવ્યાં ॥ ૧૧ ॥
એમ કહ્યું પછી વચન વહાં, છોકરું પડ્યું છોછું; રૂઢે ફોટે તેમ રડવા
લાવ્યાં. ઉરમાં આવ્યું ઓછું ॥ ૧૨ ॥ માતા કહી માનું મોઢું હલો-
વે આંસુ વારંવાર લુછે; ઢાંકેલું મોહોડું માનું ઉધેડે. વાંકો વળીને
પુછે ॥ ૧૩ ॥ તો પછી કુંતાએ કાંઈ ન કહ્યું, આકંઠ કરતો જાય; માળ
પર ચડતો રડતો રડતો, જ્યાં છે જનેતાય ॥ ૧૪ ॥ સુભદ્રાને આવીને
પુછ્યું શું મારી માતા; શા દુઃખમાં દુખ્યાં છે જનેતા, કરો છો આં-
સુપાત ॥ ૧૫ ॥ ઓશીઆળાં થઈ આકંઠ માંડ્યું; લેવાઈ મયું છે મુ-
ખ, બાપ કાકા મારા વન ગયા છે, તે શું સાંભર્યું દુખ ॥ ૧૬ ॥ તે દુ
ખથી તમે રડનાં હોતો, મોહન કરશે મેહર; દ્વાદશ વરસ જતાં રહેશે
ને, કાલે આવશે ઘેર ॥ ૧૭ ॥ દ્રવ્યમયું મા તેની સોચના; હોય તો તો હથે
બેઠ; જનમ્યા જે જે પ્રાણી તે તે, સંજ ન લાવ્યાકેમ ॥ ૧૮ ॥ નથીલાવ્યા
નથી લઈ જવાના, સત્ય માનો મનમાં; નહોયને થાય થયેલું જાય, વ

બા વેળાની છાંય. ॥ ૧૯ ॥ આ સંઘળુ સમઝે છે પોતે, કેમ રડે છે
 માત; કોઇએ તમેને દુહ્યાં હોય તો, તે કહો મુજને વાત, આજ હીધી
 હોઈ કોઈ પાપીએ, તો જીભ તેની કહાડું; કાંઈ કોઈએ ઉપાડ્યો હોય
 તો, કાંડાં તે તણાં વહાડું. ॥ ૨૦ ॥ તેમ છતાં તમે કેમ રડો છો. રડવે
 શું દુખ બરો; ભાગ્યશાળી છું સુત તમારો, આમળ આનંદ થારો. ॥૨૧॥
 સુતનું સાંભળી સુભદ્રાને, ચટકી ચીતમાં લાગી; આમળ તે શું સુખ
 થવાનું, તું જનમ્યો નીરભાગી. ॥ ૨૨ ॥ સમાગી સુતને દુખ ન પડે
 ઓરે મારા તન; જનમ જ્યારે થયો તારે, પાંડવ પધાર્યા વન. ॥ ૨૩ ॥
 તારે પમલેથી પીડા પડી, દુખ પડ્યું બહુ પેઠા અલીમન્યુ કહે મારે ચ-
 રણે, યજ્ઞ થયો આપ ઘેર. ॥૨૪॥ વડીલ દાદા પાન્ડુ રાજ, તે પામ્યા
 સુભ મતી; પુત્રને પમલે સાર થયું, હું નીરભાગી નથી. ॥ ૨૫ ॥ શુ-
 ણી સુભદ્રા સુત કહે છે, દરયા શત્રુ લોક; ભાગ્યશાળી હોયતો તારો,
 ન થાય વિવાહ ફેક ॥૨૬॥ બળભદ્રનો જીવ ભમ્યો તે, વેવીશાળ
 ન રાખ્યું; સાચા રનેહી શત્રુ થયાએ, સમપણુ કહાડી નાંખ્યુ. ॥ ૨૭ ॥
 કુંવર કહે પેર મેં બલી, એ વાતમાં સો દ્વેશ; કાચા વીવાહની કન્યા
 મધ છે, તેમાં શો આવડો કલેશ. ॥૨૮॥ કન્યા મધ તો બલે મધ મા,
 હજી હું મ્હેટો થાવું; આપ કાકા મારા જીવે છે તો, લક્ષ કન્યા એવી
 લાવું. ॥ ૨૯ ॥ તેને સાર કલેપાન્ત ન કરો, માનીક્યો મન સુખ; સુ-
 ભદ્રા કહે કન્યા મધ છે, તેનું નથી મને દુઃખ. ॥ ૩૦ ॥ સાચા સત્ર
 હરખ પામ્યા, તે પ્રગટ્યું છે ઝેર; આપણી કન્યાનો થયો વિવાહ; દુરી
 ચોધનને ઘેર. ॥૩૧॥ લક્ષમણાનું લગ્ન લીધું, દગ્ધ થયું મમ ઉર;
 તે વેદનાથી કુન્તા રડે છે રડે છે વૃદ્ધ વિદુર. ॥ ૩૨ ॥ કુંવર કહે મી-
 થ્યા રડોછો, છો મધ શત્રુને ઘેર; તેમાં શું મયું આપણું મા, એ વાત-
 નું શું બેર. ॥૩૩॥ એવાં વચન સુતનાં સુણી, કોધે ભરાણાં માત;
 જ નંદન નીરભાગી કહીને, મારી રૂદેમાં લાત. ॥ ૩૪ ॥ લાત મારીને
 માત કહે છે, ઉઠયો તું દેવની વેઠ, દીકરા આવ્યો પણુ તું મારે, દીકરી
 પડ્યો પેટ. ॥ ૩૫ ॥ ક્ષત્રી કન્યા ન જવાડે પોતાની, કરે મોટો સમાજ
 પણ તેં કુખ વગોવી મ્હારી, આપનું ઓળખુ નામ. ॥ ૩૬ ॥ કાયર કું-
 વર માઠી લખવી, સાને તું જનમ્યો બેધ; એવાં વાયક માતનાં સુ-
 ણી, કુંવરને થયો કોધ. ॥૩૭॥ સાંભળો માતા, વાળો શાતા, નહીં લ-
 જવું માઆપ; એજ મુરખા વર નહીં તો પ્રજા હત્યાદીકે પાપ. ૧૩૮ ॥

એમ કહીને નીચે આઠ્યો, ઉઘેડ્યો બંડાર; પોતાની પેટી માંહીથી લી-
ધાં, વઝ અને શણગાર. ॥ ૩૯ ॥ મુકનમાં મુખવાસ ખાધો, મુખકું
કીધું લાલ; ઉપાન ચણુંમાં ધારણ કીધાં, પ્હેરી લીધો મુરવાળ. ॥ ૪૦ ॥
કવંચ બકતર કમ્બર પોતો, અંમ ધણી ઉલટ; જરીનો જમો પ્રેમે પ્હે-
ચોં મુસ્તક પર મુખટ ॥ ૪૧ ॥ કાનમાં કુંડેળ લોલક લળકે, કોટમાં
કાવળ હાર; કટી કરી પટકેથી ખાંધી; તેમાં ખોસ્ચાં હથીઆર.
॥ ૪૨ ॥ ખપવા ખંજર સાંઝ્યને ત્રીશુળ, જમધયા કટાર; ગુપ્તી ગેડી
ને ગઢા લીધી; તરકસ તીર તરવાર. ॥ ૪૩ ॥ કર્વત કુહાડા બાલો ફરશી,
કમ્બર સાથે બાધે; બાણનો બાથો બાણે ભરેલો ધનુષ્ય બરબ્યું ખા-
ધે. ॥ ૪૪ ॥ કારમી કીકીયે કુંવર આઠ્યો, વિદુરને પડ્યો પાય; ઓરે
દાઢ દો આજ્ઞા હું લાઢું એ કન્યાય. ॥ ૪૫ ॥ વીદુરજી બેઠને ગભ-
રાયા, આ ખેલ કોણે લડાવ્યો; આંડાળ બુધી કોણ મળ્યું તે, કુંવરને
ચડાવ્યો. ॥ ૪૬ ॥ મુણી સતી કુંન્તાજી આવ્યાં, ત્યારે દીઠા ને ઠામ;
કન્યા લાવવા સુત ચડાવ્યો, મુભદ્રાનું કામ. ॥ ૪૭ ॥ ખેટા તને તા-
રી માથે કણું, શું તે કહે માંડી વાત; અભેમન્યું કહે કન્યાને માટે, ક-
રે છે આંમુપાત ॥ ૪૮ ॥ મુભદ્રાને દીધી રીખામણ, રડીશમાં મુજ
આત; કન્યા ગઈ તો છો ગઈ કણું, ત્યારે મારી મને લાત. ॥ ૪૯ ॥ દી-
કરો નથી, દીકરી છે તું, લભવ્યો, અરજીન બાપ; તે સાંભળી કન્યા
વરવાને, માંથે લીધું છે પાપા ॥ ૫૦ ॥ દ્વારીકામાં પરવરને કરું, સુરખા
કેરું હરણ; જીવશું તો આવશું જીતિને, નહીંતો પામશું મરણ, ॥ ૫૧ ॥
વળણ ॥ એવાં વચન સાંભળી, કોપ્યા કુંન્તા માત, ઉતર હેઠી પાપણી,
કયાં કયોં ઉતપાત. ॥ વલણ બીજું ॥ મુણી મુભદ્રા ઉતરી, થર થર
કંપી કાય; વહે વલ્લભ આતાજનો, શું કહે છે કુંતાય.

કડવુ ૫ રાગ સિન્ધુ

વીવેક વણ વહુજી, દીકરાને દુભાવ્યો શાથી, ઘેર ગોદો ખાલવા બે-
ડાપો રીખી લાવ્યાં કયાંથીર, વિવેક વણ વહુજી ॥ ૧ ॥ હરી ફરી મા-
રે એક છોડે, તેણે વેળા વળશે, ગોળી હશે તો ગોળી ઢાંકણાં, બેઠસે
તેટલાં મળશેરે; વિવેક વણ વહુજી, ॥ ૨ ॥ હ, ચડી અભીમન્યુને સા-
મ્ય કોણ રખાવવા; બેહલી વહુ બેઠએ તમારે સામુપણું દાખવવારે;

વિવેકવણુ વહુલ. ॥ ૨ ॥ સાસુનીતો બીક હોયે શાની, સ્વામી વન
સંચરીયો ધણિ વીના ધણીઆપું માંડી, આશો ભુલમ કરીયોરે, વિ-
વેકવણુ વહુલ. ॥૩॥ પુત્રને પુઠપક્ષ મળે નહી પીતા નહી કાકા; પીયર
ના પુરાં નહીને, માંડયાડોળ ડમાકારે; વિવેકવણુ વહુલ ॥૪॥છાછે છઠ્ઠી
મધ છેક છાંછવી, છધયાને છકાબ્યો, તેં જણ્યું મને પુછનાર કોણુ છે,
બાળકને બકાબ્યોરે. વીવેક વહુલ. ॥૫॥ આવાં ગુણુથી પીયરી માં-
યે, તુજ સંભાળ ન લીધી; વળમણી શોધતાંવચ્યાં સાસરીયે, પરણાવી
નાંખી દીધીરે, વીવેક વણુ વહુલ. ॥ ૬ ॥ ભાધ તો શત્રુ થઈ પડયાને,
શા પર હું પદ આણ્યાં; કદી નહીને આજ મેંતો, આવડાં ડાહ્યાં જણ્યાં
રે. વીવેક વણુ વહુલ. ॥ ૭ ॥ કોધે જનુની પશું જણાવ્યું, લાત રૂ-
દ્યામાં દીધી; ઠીક કેડ કસી પાધડી બાંધી, આખી મરદાઈ ધીધીરે, વા-
વેકવણુ વહુલ. ॥ ૮ ॥ કૌરવ જદવ જમડા જેવા, ન દે કુંવરને મેલી
એકલું અટવાય એથ વિનાનું, ત્યાં કોણુ એનું બેલીરે; વિવેકવણુ
વહુલ. ॥૯॥ શું કરે સંસારની સરમે હું, તુંજ પ્રત્યે નવ આણ્યું; આ
દીકરો દુશમનમાં આણ્યો, જલડીએ ધર ધાણ્યુંરે; વિવેક વણુ. વહુલ
॥ ૧૦ ॥ આજ તેમ કરી રાખ્ય કુંવરને; વીખીત વાત ફેરવી વલ્લભ વદે
આતાજન શુભો, રૂધીર રેલ રેલાણીરે. વિવેકવણુ વહુલ. ॥ વળણુ. ॥
શબ્દ સતીના સાંભળી, પડી પેટમાં ફાળ; કર આણ્યો કુંવર તણે,
નહી જવા દેઉં બાળ. ॥

કડવું ૬ રાગ માઝનો પરજ.

મારા જરે નહી જવા દેઉં તુજને; જવુ હોયતોરે, નાશ કરી
નાંખો મુજને. ॥ ૧ ॥ પીંડ પાડુરે કાહાડું પાપી પ્રાણુ માહરો, ભુલ
માહારીરે, વાંક નથી તન તાહરો. ॥ ૨ ॥ તાત વનમાંરે, મનમાં આ
કેવું લાવશે, રડ્યા કૌરવરે, કાળ રૂપ તુજપર આવશે. ॥ ૩ ॥ જમજે-
વારે જદવ આજા બેરાવરો, તેના સામારે, યુદ્ધ તણી હઠ પરહરો. ॥૪॥
હોય પાપારે, તેના શું રાઠ ન ધીજીયે, હો બાળકરે બળીયા શું બાથ
નદીજીએ. ॥ ૫ ॥ પક્ષ વીનારે મુમત હાવો ન આલવો કાલા કુંવરરે,
કંથેરે કર નવ્ય ધાલવો. ॥ ૬ ॥ નહી પોહોયોરે, પુઠવના લાંબી દોડ-
માં શાને ધાલોરે, હાથ એ વાતની બોડમાં ॥ ૭ ॥ નથી બેઠતીરે, કં-
ન્યાએ ફાળા કલેશની, કેમ વરીયેરે, દારા છે દારણુ દેશની. ॥૮॥ હૈશં

વતોરે, લક્ષ નારી એવી આવશે, બાપ કાકારે, સામ્રથ તે ધણી લાવ-
શે. ॥૬॥ સહુ ક્ષત્રીયેરે, વીવા ફ્યાં જ્યાં ભાળીયા; તવ આવશેરે મન
મમતા વેવીસાળીયા. ॥ ૧૦ ॥ ખોટ શી છેરે, કન્યાનો કાળ પડયો ન-
થી, મુકો મુમતરે, માતા હું તારી મરું મથી. ॥ વળણુ. ॥ એ-
મ મુભદ્રા વલવડી, પ્રમદયો કુંવર તન તાપ, પેહેલું ન માન્યું આવ-
ડી, હવે બ્રહ્મહત્યા પાપ.

કડવું ૭ રાગ ચોપાઈ.

અભીમન્યુ કહે માત મહારી, નીશ્યે વરવી સુરેખા નારી લીધું છે
બ્રહ્મહત્યાનું પાપ, બેશી રહુ તો લોજે બાપ. ॥૧॥ લોજે જનેતા તાલ-
રી કુખ, કેમ વ્યર્થ થાયે વદ્યુ મુખ; પાળે નહી તેને શુ કરવું, ભલું
તે જીવ્યા કરતા મરવું. ॥૨॥ તવ વીદુરે ક્રીધા વિચાર, રોક્યો રોક્યો રોકા-
યે નહી કુમાર; એમ જાણી વીદુરજી બોલે; ધન્ય સુત નહિ કો તુ તો-
લે. ॥૩॥ ભણે જવાનું આદરે તન, એક માની હ્યો મારું વચન; દી-
વશે નીસરવું નહી બાળ, સુખે સંચરે સાયંકાળ ॥૪॥ તેનું કારણસાં
ભળ સુત, જતા જાણે કારવો કપુત; પડે પુઠળ પાપી પ્રાણી, કર વી-
દ્ર અતી દ્વેશ આણી. ॥ ૫ ॥ માટે જામે મોડી પડે રાત. સંગ લેજે તું
તાલરી માત; તવ અભીમન્યુ કહે વાર, વેણ શીશ મડાવું તમારું.
॥ ૬ ॥ નીશા પડે નીકળસું જામ, પણ મુભદ્રા આવે સું કામ; ત્યારે
વીદુર કહે મુજ તન, એને આવે થારો ભગન ॥ ૭ ॥ તુજ સાથે મુભ-
દ્રા આવે, એના બે બંધુને સમજાવે; કલેશ કરીને કષ્ટ કપાવે, કરમરી
ને કંન્યા અપાવે. ॥૮॥ સુણી સુત વડે મુખ એમ, પ્રથ થઈ ભુક્ષો છો
કેમ; આડા સંગ કરવો પડે અન્યા, નાવે કરમરે કરજને કન્યા ॥ ૯ ॥
વડે વીદુરજી સુણ બાળ, થાયે ખુશીધી જો વેવીશાળ; તો તો હેત રહે
હંમેશ, નવ માને તો છે પછી કલેશ ॥ ૧૦ ॥ સુણી સુત ટાઢે થઈ
બેઠો, જવા ચીત ચીતરવટ પેઠો; એવે દીનમણી બેઠો મેર, પેહેર્યા વ-
જ આલુશાજ ફેર. ॥૧૧॥ લીધા આયુધ કમર કશી, તવ મુભદ્રા શં-
ગે ધરી; લીધી જામડી વસતી માત; ત્યાર થયા અભિમાન સાથ
॥ ૧૨ ॥ રથ કહાડયો કુંવરે બાહાર, તેણે જોતયાં ચાર તોખાર; તવ
બઢી બેઠી મુભદ્રાથ, રખે મુને મુઠી સુત જાય, ॥ ૧૩ ॥ ભક્ત વીદુરે

આગના આપી, દેછે શીખ કુન્તા રહેયાંખી; બેઠાટ ટાનો તંતન ધરીયે,
કળ થાય તો બળ નવ કરાયે ॥૧૪॥ નથી પુઠ કે પક્ષ એ બાળ, કદી
લાંબી ન ભરીયે કાળ, ધાર્યું થાશે હરીનું એ તન, પછી વિદુર વચ્ચા
વચન ॥૧૫॥ મુણે મુભદરા મુદરી, કેહીને તુજ વીરને કરમરી; સ-
માં સાથ સેહુ લેળાં કરજે, માને નહી તો મરણ આદરજે ॥ ૧૬ ॥ એ
મ કહી દીધી આગનાય, બેઠો કુંવર રથની માંય; એક બુદ્ધે પ્રજા આ-
છોડા, દીધી આશોક હંકાર્યાં ઘોડા ॥ ૧૭ ॥ ડગ ભરવાને વાણ બય,
તેવી સનમુખ આવી માય; જોઈ માન્યું વીકુરનું મન, બચો દતેક થ-
યા શુકન ॥૧૮॥ હાંકી અશ્વને પથે પળીયો, નમ્રના દ્વાર ખહાર ની-
કળીયો; તવ શબ્દ શીઆળના થાય, માઠા શુકન ત્યાં દેખાય ॥ ૧૯ ॥
પણ બહુમાયું નહી કુમાર, પુરપાટ હંકાર્યાં તોખાર; પત્ર પડગીને રથ
ધધડાટ, બતાં બતાં આવી બે વાટ ॥૨૦॥ અલેખન્યુ ઉભો ખમચા-
ઈ, રાખ્યા ઘોડાના અછોડા સાહી; કહો માતા કેમ દાશે વળીયે, ડાલે
કે જમણે પંથ પળીયે ॥૨૧॥ તમે લોભીયાં નીત્ય જનાર; કીયે રસ્તે
દ્વારામતી સાર; તવ બહુ અશરણા સરણ, આવે ભાણેજ કરવાનેહ-
રણ ॥ ૨૨ ॥ પણ પડે એકલો આવે, એનું બળ કદી નહી ફાવે;
મહારા ભક્તનો પુત્ર એ સાચો એને પડવા ન દેવો પાછો ॥ ૨૩ ॥ પે-
હેલું બળદેવને મેં કહ્યું; મહારું કહ્યું મહોટાએ ન લહ્યું; સમબળ્યા
હતા બહુ પેર, તોયે મયા કૌરવને ઘેર ॥ ૨૪ ॥ એમનું ધાર્યું થવા ન
દેવું, વરે ભાણેજ હું જસ લેઉં; પણ એકલો શું ધાર્યું કરસે, નહી મ-
નસુબો પાર ઉતરશે ॥૨૫॥ એમ બહુયું શ્રી રણછોડ, મેળવું એની
જોડે જોડ; કેમ બયે પ્રભુ વર ચુકી, ભગનાને ભુલવણી મુકી ॥ ૨૬ ॥
મુતે પુછ્યું મુભદરાને જ્યારે, કરી વિચાર બોલ્યા તે ત્યારે; બેઠા માર-
મ ડાલે ચાલો, એહ પંથ મોસાળનો ઝાલો ॥ ૨૭ ॥ વળણ ॥ એવા
વાયક સાંભળ્યાં, માતાના જેવાર, કહે વક્ષભ રથ ફેરવ્યો, હાંક્યા
તવ તોખાર.

કડવું ૮ રાગ સાખી.

અશ્વ હંકાર્યાં ડાબે પથે, ધણી લાંબી વહી વાટ; એટલે મારમ
આવી નહયો, આન્યું વન સપાટ ॥૧॥ દીસા હલ થયો તવ કુંવર, અ-
રણ્ય આલ્યો બય; જેમ વળે તંમ અરણ્ય આવે, ગુઆયો મહવર મુ

થા ॥ ૨ ॥ પાછા વાપાની મુજ ન પડે, રાત અંધારી થેર; અણસણ
 રૂઝની જીંસવે છે, તમરા કરે બકાર ॥ ૩ ॥ કુંવર રખડે વિકરાળ
 વખડે, બહુ બાવળનાં ઝાડ; ટેકરા ખાડા કેતર કુંવર, પરવત પહાડ
 ને તાડ ॥ ૪ ॥ નદીનાં નાળા; ઝાડનાં બળાં, ઝાડી બાડી પડેલી; કાંટા
 કચેર વામડીનાં. લાંબી વ્રજની વેલી ॥ ૫ ॥ ખેર ખાખરને ખાખલી
 છે, ખરસાળી ખારેકી; પત્ર વડે પવનથી ખખડે, ભયંકાર ભાસે નખે-
 કી ॥ ૬ ॥ રાફડામાં સામ રાખડ કરે છે ચીતળા પડીયા આકા; તામ-
 રણા માંછીને ફેરે છે, નોળીયા વણીયર વાકાં ॥ ૭ ॥ સાકુડી શીઆળ
 મુવર સસલા હરણુ મ્રમને હસતી, ભુડ ચેઝાને રિછકા રખડે, ચીંદ
 ચીસા વાધ વસતી ॥ ૮ ॥ તનછ ચંદનધા પાટલાધા, કરચલાં કા-
 ચંડા; ધુવડ ચીખડી થેર કરે છે, ઉંટ મુને ઉડમંડા ॥ ૯ ॥ એવા વ-
 નમાં વાટે વહે છે, મુકામાં ગુચવાય; ઝાડનાં જડીયાં ડાળાં પડીયાં,
 પીંન્ડાં તેમાં ભરાય ॥ ૧૦ ॥ રથ ન હાલે ઘોડા ન આલે, ધણાક ખડ
 પછાડે; અધારે મુત હેડો ઉતરી, બળે કળે રથ કાકાડે, ॥ ૧૧ ॥ મુખ
 પોકારે ચાબેક ખારે, ધરે વાણ પર રાશ, એ દુઃખ કેખી મુભદરાણ, ચ
 છ મયાં અપરીશા ॥ ૧૨ ॥ અરેરે હીકરા ભુલ્યાંને ભુલ્યાં, સંતાપ આ-
 વ્યો આવો; અલીમન્યુ કહે માતા મુને પરણાવવા હ્યો દહાવો ॥ ૧૩ ॥
 ॥ મોહોડ પાછી લદાવ લેવા તે, આ કયાં વીના ન ફાવે; દુખ વેડયા વ-
 ણુ માતા મ્હારી; કચાંથી બહેલી વહુ આવે ॥ ૧૪ ॥ એવાં મર્મનાં વચન
 મુણિ, માતાએ નીચું ધાલ્યું; પછા કુંવરે વીચાર કરી, ધનુશ હાથમાં
 ઝાલ્યું ॥ ૧૫ ॥ શાને શાર કછી વેહું વીધા છે મુજ પાસ; અમનાસ
 થી અમી મુકી, પંથ કરું પ્રકાશ ॥ ૧૬ ॥ તીમ્મર નાસે મારમ ભા-
 શે, થાશે અસ્વને મુખ; છતી વિચાયે સાને સાર, વેહું વેડાયું દુઃખ
 ॥ ૧૭ ॥ એવું બણી એક બાણ લીધું, મંત્ર બણો તે વાર; અમાસનું
 મુકીયું તે પાવક પ્રમટયો સાર ॥ ૧૮ ॥ ઝાડ બીડ સળગવા લાગ્યાં, તી-
 મ્મર પામ્યું નાસ; વધ્યો વન્હી વનને વિશે; ધણો થયો પ્રકાશ ॥ ૧૯ ॥
 તે અજવાળે અશ્વો આલે, કુંવર મ્હાસુખ ધારે; પ્રબળ પ્રકાશ પાછ-
 બ રહે કે આગળ બીજું મારે ॥ ૨૦ ॥ એવી રીતે સળગાવતો આ-
 લ્યો મુભદરાનો તન; મુખ રૂપે જતાં જતાં ત્યા આવ્યું હેડંબા વન
 ॥ ૨૧ ॥ તે વન બીશે રક્ષસ રહે છે, ખાયાવી વીકરાળ; અણુ તણતા
 ડન્ના ઉંઘા કછતો, બાળ તણા રખેવાળ ॥ ૨૨ ॥ તેનું રાખ્યું કરે છે સ-

ક્ષણિ, રાણિ હેડંબા નામ; તે પ્રમદ પરણેલી ભીમને, વશી વાસી વ-
ન ધામ ॥ ૨૩ ॥ પુત્ર તેનો ગોરમજ નામે, માયાવિ બળવાન; તે
વન સળગાવ્યું સુસવાટે, અરબુનને સંતાન ॥ ૨૪ ॥ પવન ઝપાટે સુ-
ર સપાટે, આગ અતી ધણી લાગી; ભબક ભબક બહની ના બેઠ,
અસુર ઉઠ્યા ભગી ॥ ૨૫ ॥ અરેરે આકત કાણે કીધું, રાંશમાં વાળી
રિસ; ધાબેરે ભાઈ ધાબે કહીને, પાપીએ પાડી ચીસ ॥ ૨૬ ॥ તે સ-
બ મુણીને સહુ ભગ્યા, તોફાની થયા ટોળે; આયુધ લીધા હાથમાંને
ઉપડ્યા ફોટે દોળે ॥ ૨૭ ॥ આપણી રાણીના ભય થકી, કોપાણીથી ન
વ અવાય; અંત્રીક્ષના ઉડનારા પક્ષી, આ મારગે નવ ભય ॥ ૨૮ ॥
દેવ દ્રષ્ટી નવ નાંખી શકે તો; બીજનો શો ભાર; અતુળીક બળીયો ન
ભય કળીયો રાણી તણો કુમાર ॥ ૨૯ ॥ તેવાના બાગમાં આગ મુકી,
કાણે જણાવ્યું બેર; ચાલો જાલો ભાલા લુબે, પકડી લાવીએ ચોર
॥ ૩૦ ॥ એમ કહીને શહસ્ત્ર મુર, તૈયાર થયા ચડી ચોટે; ફલંગ ભર-
તા દહીત ન ડરતા, દોડ્યા દડબડ દોટે ॥ ૩૧ ॥ ત્રીતાડ ઉંચા નાકે
બુચા, હાથ હાથ લાંબા ફંત; કાન સહુના મુપડા સરખા, બીહામણ
બળવંત ॥ ૩૨ ॥ ચાલ્યો ચોટે દાડણ દોટે, લુમી ભાર ભરપુર; રથ-
માં બેઠાં મુભદરાએ આવતો દીઠો અસુર ॥ ૩૩ ॥ અરેરે દેવ દૈત આટલા
કાહાડશે પુત્રના પ્રાણ; હું નિરભાગણિ આશું કીધું; બન ફીટી થશે;
કાંણ ॥ ૩૪ ॥ ભયંકર ભય ભાસવાથી, પ્રતક મુરછા ચડી; મુભદરા
મુરછાંમદ થઈને, રથમાં ઢળી પડી ॥ ૩૫ ॥ વળણ, પ્રાણ ઉંચો ચડી
અયો ન રહી શુધ બુધ સાન; કહે વલ્લભ તે બેઠને, મન ધારયુ
અભેમાન ॥ ૩૬ ॥

કડવું ૧૦ રાગ લલીતની છાયા.

અરર શું થયુ માત માહરી; પુરણે ના પડી હોંશ તોહરી ॥ ૧ ॥
ધરણે તું ઢળી; રાંક માવડી; મરણે તુલ્ય શું રથમાં પડી ॥ ૨ ॥ લ-
બન ધારીયું દીકરા તણું; મન વારીયું, વાર તેં કાણું ॥ ૩ ॥ હઠ
કરી અતી નાર લાવવા; રથ ચડી ગયાં, સંગ આવવા ॥ ૪ ॥ રતન
માતરે, હાથ હું અધુ; જીભલડી લઈ, ફંતમાં ડશું ॥ ૫ ॥ અરણ્યમાં
કર્યો તાત બે હતો; રઝળતો ક્યો માતા તેં છતો ॥ ૬ ॥ ઉછંમ છે

ધને, કોણ પાળશે; નજર મીઠીથી, કોણ ભાળશે ॥ ૭ ॥ અવર માત
કો. માણરો નથી; -હૃદય આંપીને, તુ હશે જતી ॥ ૮ ॥ રમીશ બેરી-
ને, કેઈ મા કને; અમન ઊઠીરે, માત મુજને ॥ ૯ ॥ જીવત ધીક છે; મા-
ણરું હવે; મળીશ માવડી કથે ભવે ॥ ૧૦ ॥ નયન આંસુડાં બધ
છે અતી; વણભ ઓચરે. આવી આ ગતી ॥ ૧૧ ॥ વળણ રડતો
રહે ફાટતું, આંસુ આલ્યા બધ, દહીતો દેખી કુંવરે વીચાર્યું મનમાં.

કડવું ૧૧ રાગ સવર્યા.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા મુણ જનમેજરાય, વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું મુરેખા હરણ મહીમાય ॥ ૧ ॥ મન વિચાર્યું અલીમ-
ન્યુએ ધારયુ રડયામાં રાજાઈ બચું; કઠણ કાળજી રાખુ મહારું લુછી
નાખ્યાં આંસુ ॥ ૨ ॥ બણ્યું કે અસુર ઉત્પાત કરશે, મરશે મહારી
માડી; પ્રાણ પ્રહાંડ છે જનેતાનો, એકાન્તે દેઉં સુવાડી ॥ ૩ ॥ બે ધ-
ટીકાએ આવશે શુદ્ધી. રહેવા દઉં રથ માંસ; પણ પાપીનો પ્રહાર પ-
ડે તો, માતાનો પ્રાણ પળાય ॥ ૪ ॥ એમ બંધી રથમાંથી ઉતરિયો,
કટી કપીને બાંધે; જનુની પડી શુધ બુધ વિના, કુંવરે લીધી બાંધે,
॥ ૫ ॥ લેધને પળીયો કુંવર બળીયો, એકાન્ત જંગલ ઝાડી; પ્રજા શુ-
દ્ધમાં વસ્ત્રે હોરાડી, ભુમી માડી સુવાડી ॥ ૬ ॥ અસુર સાથે સંગ્રામ
કરવો, ધારીને આબ્યો કુમાર; ઘોડાના એછોડા મહીને રથે, લઈ બેઠો
હથીઆર ॥ ૭ ॥ એવામાં અસુર આવી પહોંચ્યા દુષ્ટજનો દેઈ દોઢ,
કુંવરનો રથ ધેરી લેધને, ઉભા વળીને કોટ ॥ ૮ ॥ લોચન રાતાં કરોધે
ન માતાં, વજા અસુરો વાણી; કોણ તું છે ને ક્યાંથી બાબ્યો, બા-
ળક મનુશ પ્રાણી ॥ ૯ ॥ કેઈ નાતને ભતજ તારી, કીયું ધરને ગામ;
કોણ માબાપનું છોકરું છે, કોણ તારું નામ ॥ ૧૦ ॥ અલીમન્યુ કહે
શું સહુ પ્રુછો, નાતને ભત અનુપ; સાંપુ કહ્યાં કરતાં કહું થોડું, સક-
ળ ભુમીનો ભુપ ॥ ૧૧ ॥ દાંનવ માનવ સર્વનો રાજા; રધયત તમે
મહારી; તે સાંભળીને કરોધ બ્યાબ્યો દુષ્ટ જનોને ભારી ॥ ૧૨ ॥ ન્હાને
મ્હોડે ન બોલ મ્હોટું, ખોટું વગર વિચાર્યું; બામમાં આમ લગાડી
મોટે, મરણ તારૂં ધાર્યું ॥ ૧૩ ॥ જેમ ફાવે તેમ બકયા કરે છે, આયુશ
દુઃખ કાઢાવ્યો; જે જે અલ્યા જીવતો નથી જવાનો, કાળ તારે શીર

આવ્યો ॥ ૧૪ ॥ અલીમન્યુ કહે કાળ કરો શું, કોણ હણે મમ કામ;
 જે તમે જીવ્યાનો ખપ કરો તો, નાશી જાઓ પડી પાપ ॥ ૧૫ ॥ તે
 સાંભળીને કુમતી કોપ્યા, કહડી નાંખ્યો પ્રાણ; ભાલા લીધા ભુજમાંને
 કરી રહ્યા ભુમરાણ ॥ ૧૬ ॥ ઉછળીયા બળીયા મળીયા છે, માયાવી
 મ્હા વીકરાળ; ધરી ધરીને ધાયા કરડવા, ફટક દેતા ફાળ ॥ ૧૭ ॥ ઉ-
 યા નીચા અવળા આડા, ધણી ગરજના જાળે; લામ આવે તેમ લાતો
 ફેંકે, રથ તો ખારને બાળે ॥ ૧૮ ॥ લડત લડે લાંબા પળે, મારો મારો
 મુખ ભાંખે; વાંસડાના ફાંસડા ઉખેડી, કુંવર ઉપર નાંખે ॥ ૧૯ ॥
 ભેર ભુલમ ભેધ જંગલીનો કોપ કયો અભેમાન; ધનુશ ચડાવી ટં-
 કાર કીધો, ઉપર લોધાં બાણ ॥ ૨૦ ॥ મ્હા દ્વેશ ધારે બાણજ મારે,
 મુમતદેવા મુકાવી; અસુર આડાને અવળા ખરી, આયુધ દે ચુકાવી.
 ॥ ૨૧ ॥ તાકી તાકી તન તોડીને મારે, પણ પાપીને નવ વાગે; વાગે ક-
 દાચીત કોઈ કને તો ખોડખામી નવ લાગે ॥ ૨૨ ॥ પ્રાણ ન ભયે
 ધાત ન થયો; અસુર એવાને એવા; કુંવર લાગ્યો વિમાસવાને, આ
 જીવ બતી કેવા ॥ ૨૩ ॥ માતાને ઉદર રહ્યો હતો હું; ગર્ભ અષ્ટાદસ
 માસ; તવ કોકા વીધા વાંચીતી, મમ મામા અવિનાશ ॥ ૨૪ ॥ તેમાં
 એવો હેતુ આવ્યો હતો કે, માયાવી હોય જેહ; ખડમ ન વાગે વાગે
 ન લાગે, પતન ને થાય દેહ ॥ ૨૫ ॥ તેમાંના અસુર ભાસે છે આ, જે
 મ ફાવે તેમ ફાલે, તેવી બતના ઉપર બેઠું શીવજીતું બાણ ચાલે
 ॥ ૨૬ ॥ એવું બણી ઉલટ આણી, કામ કુંવરે કીધું; મહાદેવજીનો
 મંત્ર બણીને. એક બાણ તવ લીધું ॥ ૨૭ ॥ ફેરની પુંદડી ફરીને ફેંક્યું
 થયો કારભા કોપ; જે જે જોદાને બાણ અડ્યું, તે, રાક્ષસ થયો લોપ
 ॥ ૨૮ ॥ નવસેને નવાણું હણાયા, કુંવર કળીયા મોડો; એક બચી જ-
 યો રાક્ષસ સહુમાં, તે જીવ લઈને નાઠો ॥ ૨૯ ॥ બતાં બેયો અમામ-
 ન્યુએ, સવળો લીધો સાર; છોને એ બચ જીવો. જઈ કેહશે સમાચાર
 ॥ ૩૦ ॥ વળણ ॥ રાક્ષસ નાશી આવીયો, હેડંબા ભોવન; બગો
 બગો માવડી, સું કરો સયન.

કડવું ૧૨ રાગ સોહણીની ચોપાઈ.

આવી અસુરે ગરજના કીધી, સાંભળી બળવંતી બીધી; ઉઠી આ

વી વીમીત મન બહી, શુ છે શું છે પુછે છે શણી. ॥ ૧ ॥ એયું વન
 સળગતું જ્યારે, બની આવરી બાળા તે વારે; કોણે કરમ કયું આ-
 જ આયું વધ્યો વહની શી રીને સંભાતું, ॥ ૨ ॥ મુણી દહીત કહે
 ઓ માડી, બાળી નાંખી બધી વન વાડી; બગી ઉઠ્યા અમે સહુ ઘ-
 સ, શત્ર કરતાનો કીધો તપાસ. ॥ ૩ ॥ કોઈ મનુશ બતી છે બાળ,
 આવ્યું રૂઝની વન વીકરાળ, પડે એકલો નથી કોઈ સંજ; બોલે ની-
 રભય હીમત અંજ. ॥ ૪ ॥ અમે માંડી તે સાથે લડાઈ; કરી પ્રાણ લે-
 વાની ચડાઈ; પણ પડી નહી કુંવરને વેઠ, એક બાણે પોંદોઆ સહુ
 ઠેઠ. ॥ ૫ ॥ આવ્યો એકલો જીવતો માડી, નવ્ય આવ્યું તે તુંને ઉઠાડી,
 મુણી દીલમાં ફુલાણી દારા; રહેજે ઉભો અનુચર મ્હારા. ॥ ૬ ॥ ક-
 હી અધ તે સાતમે માળ; આવી મુતો જ્યાં પોતાનો બાળ, કોધે ભરી
 લોચન રક્ત માત; મારી તનની રૂઢેમાં લાત. ॥ ૭ ॥ ઉઠય મુત થયો
 સંતાપ; આવ્યો બળીયો કોઈ તારો બાપ; બેને આગ લાગે અતી વ-
 ન, તોએ દળીદ્રી તું કરે સયન. ॥ ૮ ॥ માર્યાં સેહઅ શેવક એક પલ-
 માં ધાણ કાઢાડ્યો બધો બહુ બળમાં; હજી હામ રાખી રહ્યો ઉભો,
 એનો શો હશે મનમુખો. ॥ ૯ ॥ એવાં વચન માતવાં મુણી, ઉઠ્યો મ-
 ટારમછ માહા ખુની; કરી મરજના કોપે ચડીયો; સાતમે માળથી ઓં-
 ચ પડીયો. ॥ ૧૦ ॥ દીઠો વીકરાળ વહની વનમાં; લાગી તપત ધણી તે-
 ના તનમાં; ઉડે અગની તણા અંજારા, થાય ભડકા ભારે ભબકારા,
 ॥ ૧૧ ॥ સળગે વનસ્પતી મુસોઠ; વળે ધુમ્રના ગોટે ખાટ; દેખી દેખીને
 મ્હા રીસ વ્યાપી, કોણ આવ્યો એ હરન્ય પાપી. ॥ ૧૨ ॥ પુછ્યો સેવકને
 સમાચાર; તેણે કહ્યો વાત વીસ્તાર; બહી ખબર ખુનસે ભરાયો, બુધે
 બવા હેડંબાનો બધો. ॥ ૧૩ ॥ વળણ, ખુનસે ભરાયો ખારીલો, બુધે
 બવા મન; વહે વહણ પછી શું થયું; મુણો ઓતાજન.

કડવું ૧૭ રાગ ધન્યારાશી.

વાયુના નંદનનો એ નંદન, નિકંદન મન ધાર્યું; બ્હેર વધું વી-
 શ તુલ્ય વપુએ, મહા વિપ્રત વીચાર્યું ॥ ૧ ॥ થયો ઉતાવળો અતી
 આડળો; સરખ દીલમાં દેશ, પ્રાચીની આચાર્યવાને; મુસ્તક છો-
 ડ્યા દેશ. ॥ ૨ ॥ રીશ કરીન શીશ ધુણાવી, પછાડયું પાશાણુ આય,

જુલુ જેવડા શહાજ જાંતુ, ખરી પડયા તવ ત્યાંય. ॥ ૩ ॥ પવન પ્રથર્તી
સ્પર્શ થયો કે હરિન્ય થયા અસુર; સરીર પોહોળા પુષ્ટ ધણેરા, લાંબા
ત્રીતાડપુર ॥ ૪ ॥ ધુળવે ધરણ મુક્તા ચરણ, આવી કરે ચક્રચુર; એ-
વા થોદા ઉત્પન દીધા, કોષ ભરેલા ફર. ॥ ૫ ॥ દેખીને આનંદ પામી
હેડંબા, હું પણ રૂપે થાવું; બેટા ગટારમછ તારી સાથે પુરણ પક્ષે આ-
વું ॥ ૬ ॥ છે ધણો મુરો પરાક્રમે પુરો, વીંધનનો કરનાર; તે વણ રાત્રી
થે રણ ન નીકળે, ઓ માહારા કુમાર. ॥ ૭ ॥ તું બાઝળે પણ અળ-
ગી ઉભી, કરિશ તારી રક્ષ; જો તે ભેરાવર ધણોહશે તો મળે ઝાલી ક
રું ભક્ષ. ॥ ૮ ॥ સાંભળી સતીનો મુત બોલ્યો; અણી જનેતાની વા-
ત; પુરશે પુરુષ પરાક્રમ કરીયે, કામ નહી તારું માત. ॥ ૯ ॥ યુધ ક-
રતા હાર હું પામુ, તો તું આવળે ધાધ; એકલાને હણવો છે તેમાં શી
કરવી સરસાધ. ॥ ૧૦ ॥ એવું કહ્યું તવ બોલી હેડંબા, પધારો મહારા
બાળ; બે ધડી રહીને આવીશ જોવા, છે મુને પેટમાં ફાળ. ॥ ૧૧ ॥
॥ વળણ ॥ માથે દીધી આમના, મટારમછ બળવાન, વ્યાસ વક્ષભમુખ
ઓચર, શેન્ય કયું સાવધાન. ॥

કડવું ૧૪ રાગ નાટકમાં ચાલો ભૈયો ચાલો. એ રાગ.

ચાલો દધતો ચાલો ઝાલો, હાથે હથીઆર; છાકમાં છકેત્રો કોઈ
બામ બામ બાબનાર. ॥ ૧ ॥ જુલમ વાપરે, શું સર્વનો સરદાર; ફરે-
લો તે કોણ છે એ દધતે મારનાર. ॥ ૨ ॥ બાંધો કેહેડ કરી કરી, ધ-
શી ધશીને, પીટ પીટા મારો રીંટા, ધશી ધશીને. ॥ ૩ ॥ ઉઠો ઉઠો કુ-
ટો છુટો લાજ તે તણી; શીશ બે ધરાવી આવ્યો, આપણા ભણિ. ॥ ૪ ॥
એવું મુણી સર્વ ઉઠયા, હરાવિ ન હોડ; હાથમાં આયુધ લેઈ, બપ જો-
ડાએડ. ॥ ૫ ॥ ધમક ધમક ધરણ ધુળે, ચમક ચમક ચાલ, પરડ પરડ
પમલ્લાં પાડે, શત્રુને છે સાલ. ॥ ૬ ॥ ધબડ ધબડ કરે ધબાકા, ફાટ્યાં
રહ્યાં લોચન; પડધી પમની સાંભળી કાને, કીશીધરને તન. ॥ ૭ ॥
ચેતન બનીને બાતુર ઉભો, આપ અતી હોંશીઆર; અસુર આવ્યા
દોડતા દોડતા, સાથે છે સરદાર. ॥ ૮ ॥ રથજ દીઠો અશ્વીમન્યુનો, પ-
ડી મયા મુસોટ; વચમાં ઘેરીને આગળ પાછળ, ઉભા કગીને કોટ ॥ ૯ ॥
વળણ ॥ કોટ કરી ઉભા રહ્યા, દેવો દારણ કુખ; કહે વક્ષભ મુત બી-
મના, રહ્યો કુંવર સનમુખ.

કડવું ૧૫ રાગ સાંખી.

કુંવરસામે માયાવી ઉભો, મટારમછ બળવાન; સધળી દીશા દ્રષ્ટી
કરીને, ભેદ લીધું અભીમાન ॥ ૧ ॥ ત્રીતાડ ઉંચા સરવ દીઠા,
એક મનુશ આકાર; કુંવરે બધું સર્વ તણો છે, સનમુખ તે સરદાર
॥૨॥ એવું બધી અભીમાન બોલ્યો, કોણ છે શા મનશુખા ભુપ-
તી બુધી મુજ સામી શી, અરજ કરવાને ઉભા ॥ ૩ ॥ સાંભળી મુત
હેડંબાનો બોલ્યો; ખડે શું વણ વીચાર્યું; મ્હેં તને ભમે છે તારે માથે ત્ર-
ત્યુ થશે અણધાર્યું ॥ ૪ ॥ કોની નાતને કોણ ભત તું; કેઈ દીશા
ધર મામ, કોના કુળનો કુંવર છું તું, તાત તણું શું નામ ॥ ૫ ॥
અભીમન્યુ કહે શું પુછે છે, માંડીન મુજ વાત, તાહયરી જ્ઞાતીને ભતી
શી છે, કોણ છે તારો તાત ॥ ૬ ॥ મુમત લેતાં નામ ન દેતાં, વીખા-
ણુ આપ વડાધ; જે તાતજી તણાં નામ કહેતો, થાય નહીં લડાઈ ॥ ૭ ॥
પણુ ભુવાનીયાએ બાળ ચેષ્ટા, હું પદ બહુ મન આણે; શીઆળ સીમ
માં કુતરું મામમાં, તેવી રીતે મત તાણે ॥ ૮ ॥ મટારમછ કહે મુણુ છો-
કરા, વાંકાં વઢેછે વચન; કયાંથી તું આવ્યો આ ભુમીમાં, લગાડ્યું મ્હા-
રું વન ॥ ૯ ॥ અભીમન્યુ કહે ભુપતી હું છું, સકળ ભુમી છું મ્હા-
રી. કેટલા વર્ષથી અહીં વસ્યો તું, વાત ખરી કહે તારી ॥ ૧૦ ॥ સા
ચે સાચું કહેજે નહીં તો ઉપજે દુઃખ આડુ, વણુ રબાયે વસ્યો છે
વનમાં, લાંબા ભુમીનું ભાડું ॥ ૧૧ ॥ ભાડા વીના રહેવા નવ દીજે;
લીજે વન માલ છુટી; પાય ન પડે ને બાકરી બાંધે આયુશ દોરી ખુ-
ધી ॥ ૧૨ ॥ વચન મુણી ખડ ખડ હસ્યો; હેડંબાનો તન. ભુઓ દે-
તો ભાડું આ માગે, ભાડે હું વસ્યો વન ॥ ૧૩ ॥ શું છાકમાં છક્યું
છે છેકરું, જેમ ફાવે તેમ બોલે; દેવ ધરા ધરી ડરે મહારાથી, ન મણું
તરણા નોલે ॥ ૧૪ ॥ સાંભળરે રથના બેસનારા નથી તું મુજ સમાન;
શેશની સામું અજણીયું જેમ, સીંમની સામું સ્વાન ॥ ૧૫ ॥ સામર
આમળ ખાખડું જેવું, કનક કને કથીર, તે પ્રમાણે તું મુજ સામે,
શું રહ્યો રાખી ધીર ॥ ૧૬ ॥ તેડું સાંભળી કુંવર બોલ્યો, પારથનો
સંતાન, ક્રીંમત નથી તુજને મ્હારી; થેશ હીંમતવાન ॥ ૧૭ ॥ અ-
નેક તમે એકલો હું છું, જે જે હાય મારા; માલગરી આમળ કેવા
તમે છે, એક ચંદ્ર બહુ તારા ॥ ૧૮ ॥ સુર્યના સામા દીપક કોટાક, મે-
ધ ધારા કન છાદા, તેવાં તમે છો કેવા જેવા, બાણાની આમળ કાંદા

॥ ૧૯ ॥ વળણ ॥ એમ વચન અલીમન્યુનાં સાંભળી કોપ્યો અપાર;
કહે વક્ષલ તવ બોલીયો, ભીમ તણે કુમાર. ॥ ૨૦ ॥

કડવું ૧૬ રાગ ચૌપાઈ.

બોલ્યો મટારમજ મુખ એમ; સહુ જોઈ રહ્યા છો કેમ મારો ઠેર કે-
ર કરો ઝાઝો; બહુ બોલીને શું બય સાજો. ॥ ૧ ॥ બાગમાં આગ મુઠ્ઠી
અપાર, મારો મહા મન મેલીને માર; ચુથો આમડીને હાડ ભંગ; એ
નું આખું રહે નહિ અંગ. ॥૨॥ કોઈ બાજે ન આપ સંગ; વાળો રોસ-
ણ રીસને રંગ; એક કહેતામાં કોપ્યા અશુર, રાતા તાતા થયા ભર-
પુર. ॥ ૩ ॥ ફેકે ફાંસડા વાંસડા કહાડી મારે પાશાણ જંગલી ઝાડી; મ-
હા અલીમન્યુએ હથીઆર; લેધ બાણ દેવા માંડ્યો માર. ॥ ૪ ॥ તવ
મકોહરનો તન, કરી મરજના મયો મગન; જઈ વનમાં પાદો આવે;
ઝાહાડ પહાડને તાડજ લાવે. ॥ ૫ ॥ નાખે અંત્રીક્ષથી ધરી સુર, ચેતી
કુંવર કરે અકસુર; કરે કકડા આવી અંગ વાગે; પણ બાણોથી પર-
વત ભાગે. ॥ ૬ ॥ ઝાડ તાડ કરે છે છોકન, પાછો પડતો નથી અભેમન;
એમ લડતાં બે વડતાં શું કીધું; મંત્ર ભણી શંભુ બાણ લીધું. ॥ ૭ ॥
ફરી પુંદડી ફેક્યું જ્યારે, સહસ્ર દહીત થયાલોપ ત્યારે; દેખી વનવાશી
કોધ ભરીયો, માયાવી નર નીચે ઉતરીયો. ॥ ૮ ॥ એણે પછાડ્યું શીશ
વીસ વાર કયાં અસુર વીસ હજર. ટાળે ટાળાં ને ફાટલાં ડોળા ફેકે
ફરશીને ગોફણ ગોળા. ॥૯॥ ઢેપાં ઢેખાળાં ધારીને મારે, પાપી પ્રચંડ
પોક પોકારે; દૈત્યને સોંપી મયો મગન; રહ્યો અંત્રીક્ષ હેડબા ત-
ન. ॥ ૧૦ ॥ કરે ઉંચે રહી અતી જોર; ભલો હાથ આળ્યો છે ચોર;
એમ કયાં કરે બકોર; આગ મુઠ્ઠી એ હરામખોર. ॥ ૧૧ ॥ કરે કુંવર-
ને ફર કપટી, પડે પાસાણની મહામટી, ખશે ખેત્રાડુ બળવે અંગ, તો
યે માત્ર ધણું થાયે ભંગ. ॥૧૨॥ મુખ્યા થર થર કુંવરના અરણ, બહુ
નીચે આબ્યું આજ મરણ; નહીં જીવીયે જીવડો જરી; મહાર આ-
મ રણમાં ચુંધારો. ॥ ૧૩ ॥ નીચે મરણ તો રહ્યું શ્યા મરે,
બહુ બાણ છોડ્યા શુસતારે; એક લાંબુ મોહસ્તર ભણી, નાંખ્યું મ-
ગન બણીને ધણી. ॥૧૪॥ લોકાયું ભીમ શુતને જઈ, પેડું પુરણ ફેલી-
યા મહી; તવ પ્રાણ પ્રહાંડે ચડીયો; નવ જોજન જઈ દુર પડીયો.
॥ ૧૫ ॥ રહિ નહીં એને શુદ્ધ સાન, મર્યો શુભીઆંજલ બે ભાન;

ખાન; પછી કુંવરે શું કામ કીધું, શીવ મંત્ર ભણી બાણ લીધું. ॥૧૬॥
નાંખ્યું બહુ બળથી કરી કોપ, થયા અસુર સઘળા લોપ; ઉભા એવે
થઈ ધડી ચાર, વળી મુરછા ભીમ કુંભાર. ॥ ૧૭ ॥ ઉઠ્યો રૂઠ્યો ભરા-
યો ટેક, ક્રીધા અસુર હબર એક; ચાલ્યો શેવક સુંરપણું કરીયે, બાણ
શત્રુ તણે પરહરીયે. ॥૧૮॥ લેઈ ટોળુને આબે બળીયા, દેખી કુશ-
મન બહુ કળકળીયા; કરો બળ હોનારું હોય, ઝાહાડા પાહાડ ન માર-
શો કોય. ॥૧૯॥ મારો ઝપાટો જણાવો ભર, કરો ધુળે અધારું ધાર; નાંખે
રેણું થશે અધકાર, તેણે ગભરાવી દેવો કુંભાર ॥૨૦॥ વળણું ॥ ગભ-
રાવો એ છોકરું, ઉછાળો ભુભાગ; નેત્ર ન મુજે એટલે, ફાવે મહારો લાગ.

કડવું ૧૭ રાગ જવાહી ધ્રુમસ.

આજ્ઞા આપી એસુર જીવને, ખુખાર્યા રાક્ષસ લોકજ; ધણાક મા-
ન્યા વડવા બાળ્યા; પાડતા પોકા પોકજ. ॥ ૧ ॥ ભર કરે કળકળે
કારમા તે, મારોમારો મુખ ભાળેજ; ખોખે ખોખે ધુળ લેઈને, કુંવર ઉ-
પર નાખેજ. ॥૨॥ લોચન મીચી નજર નીચી, રાખીને રેણું ઉછાળે
જ; વાંકાં વળીને છાટજ વાળે, આડું અવળુ નવ ભાળેજ. ॥ ૩ ॥ ઠે-
કડા ભરતા હોકારા કરતા, જખરું જણાવે ભરજ; કાંકરા કુંકરી ઝી-
ણી રભેટી, ઉડી થયું ધમધારજ. ॥ ૪ ॥ કરી ગરજનાં ગમનચડીયો,
હેડંબાનો બાળજ; અંત્રીક્ષ રહીને ચરચા ભેતો, બ્યાકુળ થઈ વિકરા
ળજ. ॥૫॥ અભીમન્યુ અકળાયો રૂંધાયો, ચરણ ચરચર ધૂળેજ રભે-
ટી ભરાઈ નાશીકાનાં, નેત્ર વડે નવ મુળેજ. ॥૬॥ સ્વાસ લેવાય નહી
સ્વાસ મુકાય નહી રાક્ષસરેણુ રાળેજ; રજતજ કાંકરી ઉડતી આવે, ઉભો
ઉભો ચક્ષુ ચાળેજ. ॥૭॥ વસ વપુ સહુ ધુળે ભરાણાં, મુખ મતીકા પુરા
ણીજ; વહવાતું મેલ્યું વેગળુને, પટકુળ એલ્યું તાણીજ. ॥ ૮ ॥ તવ
ખખર પડી ગટારગળને, પુરણ ઉંચો ચડીયોજ, સમળી શમ ત્યાં ઝ-
ડપ મારી, આવીને રથમાં પડીયોજ. ॥૯॥ કુંવર ઉપર ક્રોધ કરીને,
ક્રીધા મુઠી મારજ; ગાભરા ક્રીધા ગટારમછે, છીનવી લીધાં હથીઆર
જ. ॥૧૦॥ અભીમન્યુને ફાળ પડીને, પટકુળ અગથી કાહાડયુજ, મ-
રણ આદ્યું મન થકીને, હસ્ત થકી યુદ્ધ માંડયુજ. ॥૧૧॥ બે બળિયા
ત્યાં માળ્યા પહાળ્યા, બળથી બાથો બાથજ; કુસ્તાઈ લાગી મુસ્તાઈ
ભાગી, બુએ અશુરનો સાથજ. ॥૧૨॥ લેડતા કનડતા રથેથી

પડીયા, પૃથ્વીપર પ્રચંડા, માયાવી દાવ ભેષ ધાવ કરે છે, રાક્ષસે કીધું કુભંડા ॥૧૩॥ ગટોરમછની પક્ષ કરીને, મારે કુંવરને મારેલ. બીજાએ રથ બધા ભાગી નાંખ્યો, માયાં ઘોડા ચારેલ. ॥ ૧૪ ॥ બળી એ બળિયા બાઝ્યા કરે છે, એકએકને દે દીકલ; છાતીના બંધનો સ-મંધ તુટે, કળચડી આવે હીકલ. ॥૧૫॥ કરણ પકડી નાશીકા ભાગે, દે છે દિંચણની ઠેસલ; ઘોલ થપડને મડદા પાદ, મારે ને ઝાંચે કેસલ. ॥૧૬॥ કોણિએ કોણિ દે કુખ ચોંટી, લડાવે શીશે શીશલ; પડતા હેઠા થાય છે બેઠા, નાંખે ચીશેચીસલ. ॥૧૭॥ એવામાં માયાવી દાવ ભેષ ને, બેસી મથો છે ધરણલ; મ્હા ક્રોધ ભરીયો અભીમન્યુનો, ચપશી ઝાલ્યો ચરણલ. ॥ ૧૮ ॥ ઉચકી ઉભો થયો છે શુભો, હિલોળી નાખ્યો હેઠાલ; પડ્યો ચતાપાટ તેની રૂદેપર, ગટોરમછ ચડી બેઠાલ. ॥ ૧૯ ॥ કુંવર નીચે તરફડે છે, દેશ માયાવી ધારેલ; અભીમન્યુના મુખમાં રે-ણું; ભરીને ગડદા મારેલ. ॥૨૦॥ દંત પીશીને, બહુ ચપશીને, મળે દીધા નક્ષલ, નસો નાડો ત્યાં તણાધ સુતની, ઉંચાં ચડીયાં, ચક્ષલ. ॥૨૧॥ મોડેથી નીકળ્યા ફીણ ફીસોટા, કારમુ થયું કુભાન્ડલ; શુધ મ-છને સ્વાસ થયો બંધ, પ્રાણ ચડ્યો બ્રહ્માંડલ. ॥૨૨॥ અંતરયામી ત્રિ-શ્વના સ્વામી, બણી હરીએ વાતલ; બણ્યું ભાણેજો ભોમી પડ્યો, થશે એની દેહ ધાતલ. ॥૨૩॥ જે એ મરશે તો ધાર્યું ફરશે, કરશે હ-રણ નહિ કોયલ; મારું બોલ્યું રહેશે મ્હારાં મુખમાં, હળધારીનું કર્યું હોયલ. ॥૨૪॥ એકુંજ બણી પુરૂષ પુરાણી, ચાતુર કેમ બય ચુકી-લ; ગટોરમછના ધટમાં ગોવિંદે, દયાન દીનતા મુકીલ. ॥૨૫॥ તવ કો-મળ રૂદે ગટોરમછનું, થઈ ગયું શુભ સારુંલ; અરેરે જીવ નીકળી મથો હવે એને શીદ મારૂલ. ॥ ૨૬ ॥ વળણ ॥ એમ કહી ઉભો થયો, ચા-લો દેતો બામ; વદે વક્ષલ સહુ સંચર્યાં, હોલવવાને આમ.

કંઠર્વ ૧૮ રાગ ચૌપાઈ.

આલ્યા આમ હોલવવા અશુર, દોડયાદડબડ દોટેપુર; પણ વહતાં થઈ જોવાર, ઘેર હેડંબા કીધો વીચાર ॥ ૧ ॥ પુત્ર પરવર્ષે દુશમન પાસ થઈ વાર પડ્યો મન ત્રાસ; હજી આગ્યો નહિ સુત બળીયો, સોમો શારૂ માથાનો મળીયો. ॥ ૨ ॥ રખે કુંવરને કાંઈ થાય; મ્હારું જીવતર છુટી બય; મારે ઘાલું લડાઈમા લક્ષ, પરવરું હું પુત્રની પક્ષ. ॥ ૩ ॥

એવું ધારીને નીકળી નાર, આવી સોત્રણ ધામની ખંડાર; હતી મુક્ત
શામા અનુમ, એણે ધયું માયાવી રૂપ ॥ ૪ ॥ રણ વહવા જવાની રૂચી
સાત તાડવા બની ઉંચી ત્રણ તાડ લાંબા બેઉ ચરણ, ચાર તાડ લાંબુ
દેહ વરણ ॥ ૫ ॥ શીશ કુંભર સમ કેશ કેવા, લાંબા બડા મોટા વાંસે
જેવા; નવમજ નાશીકા દ્વીખાળા, સ્વાસ સીર મોટાં ધડનાળાં ॥ ૬ ॥
નમ્રદાર સરીખું વદન, મોટાં સરોવર સરખાં લોચન, બ્યામ દંતુવજ
તોડે તેવા; બેઉ કરણ સામર નાભા જેવા ॥ ૭ ॥ એવો કારમો વેશ ધ-
રીને, ચાલી પુત્રની પક્ષ કરીને; દોડી પુત્રની પક્ષે આવે, બતાં લોહ ત-
ણા ચણા આવે ॥ ૮ ॥ દમ્ભ ટોળું છતી આવ્યું જેવે, દીડી માતા મ-
ટારમછે તેવે; કીધો જનુની બધી બુધાર; શીઠ સધારો માતા આચાર
॥ ૯ ॥ તવ હેડંબા કહે ઓ બાળ, લાગી વાર મને પડી ફાળ; બણ્યું કરી
આવું શત્રુનું ભક્ષ, આવતી તી કું તારી પત્ર ॥ ૧૦ ॥ બન્ને સામે મળ્યો
તું કુમાર, બેટા કહે યુધના રામાચાર; હનો શત્રુ કેવડો કેવો. સુત કહે
માતા મહારા જેવો ॥ ૧૧ ॥ પછુ ધણો હતો બળવાન, કોઈ મોટા તણો
સંતાન; બળવંત એ બાણાવળી માર્યો મુઓ છેતર્યો છગી ॥ ૧૨ ॥
કહે હેડંબા હરાબ્યો હોડે, બેટા કોણ તે કુંવરની બેડે; બોલ્યો મટારમછ
માત મહારી, નથી બેડે કોઈ નરનારી ॥ ૧૩ ॥ આવ્યો એકલો રથમાં
બેસી, પડ્યો રૂઝની રણમાં પેશી આણ્યો કાગો મેં કારજ કીધું, એ
તું સખ રણમાં રહેવા દીધું ॥ ૧૪ ॥ સુણા બોલી હેડંબા એમ, છેતર્યો કર
જેવાનો પ્રેમ; તેને જેવાને બહુ તન, તમે હોલવો આપણું વન
॥ ૧૫ ॥ આપી, આજ્ઞા સુતને જ્યારે, આલ્યા સરવ સુરા બામ ત્યારે;
કરે વહંની સમાવા ઉપાય, પછુ હેડંબા આલી બચ ॥ ૧૬ ॥ પડી શુભ
દ્રા મુરછામાંય; થઈ બેઠી વળી મુરછાય; આવી શુદ્ધી આવ્યું બાન,
મથો રથ સૈત કયાં સંતાન ॥ ૧૭ ॥ વળણા કયાં મથો સંતાન માહયરો,
એમ કરે પોકાર; બ્યાસ વહન વાણી વહે, બાસે વન ભયંકાર.

કડવું ૧૯ રામ કાફી.

બોલ્યા વધરામ પાથે વચન, મુજ પરીક્ષા કરા તન; એતો પુત્રને
પોતર કરતી. વન ચીરે આંસુડાં ભરતી, ॥ ૧ ॥ પુત્ર પુત્ર કહીને પોકાર,
કોઈ ન બોલ્યું મહારાજ ત્યારે; બરે કમ ધયું બાળ, લાગી શોધવા
વન વીકરાજ ॥ ૨ ॥ મારે ફાંફાં અંધારે ફરતી, ત્રણ ત્રણ તે મુખ ઓ-

ચરતી; દીકો રથરણમાં ભાગેલો—જડયો સોધતાં પુત્ર પડેલો ॥ ૩ ॥ ભયુ
સખ શુતનું જેઠરે, બેઠી મમળી ભુમીયા ત્યારે; હોશ કોશ મયા એ-
ના ઉડી, દારા દુઃખ દરીયામાં બુડી. ॥ ૪ ॥ અરેરે દેવડા આડું થયું,
મારું નીર્ધનનું ધન મયું, પુટયું કરમ મ્હાર કઠોર, ખોધ બેઠી એ-
કનું એક છોર. ॥ ૫ ॥ દેવ દહારો થયો મ્હારો વાંકો, પડયું દુઃખ
રહ્યો નહીં આંકો, પુત્ર પુત્ર પોકારજ દીધો; શુત શુતેલો ઉછંગ લી-
ધો. ॥ ૬ ॥ બોલો બોલો કહીને બોલાવે; મુખઝાલીને માત હલાવે, ઊંચો
કસ કરીને ભેતી, ફોટે રૂદીયા તેડું રોતી. ॥ ૭ ॥ ચાલે લોચન આંશુ
ચોધાર, કુટે શીશને છાતી અપાર; નવે મ્હો વાંકો થઈ પડીયા, કેમ
કઠોરાં કર્મ નીવડીયાં. ॥ ૮ ॥ મયું ધરખાર ધનમાલ રાજ, મયો ટેકતારોને
લાજ, પડી પરધેર પેટડું ભરતાં, તોલ ફળ મળ્યાં અતી નરતાં. ॥ ૯ ॥
સ્વામી મુકીને વન પડીયા હું તો; લાવી રણમાં મુકી શુતશુતો; એમ
વલવલે મત્યું આઠરે, રડે રણમાં રાખા ઝીણે રતરે. ॥ ૧૦ ॥ આવી હેડખા
ભેવા સંતાન, તેણે રૂદન સાંભળ્યું કાન; અહો કોઈ કાંમા કરે રૂદન,
મને કહ્યું તું મ્હારે તન. ॥ ૧૧ ॥ નથી શુત સંમોકો નરનાર, ત્યારે આ કોણ
કરે પોકાર; કોઈ છે અખળાની ભતી, રડે જેમ છળી બચ છાતી ॥ ૧૨ ॥
શુતસાથે શીસમાઇ એની, થાય સ્ત્રી માતકે થાય બેઠેની; હાલ ભેવાને
બજી હું પાસ, નહીં બોલે પછી પામી ત્રાસ. ॥ ૧૩ ॥ મારે હાલ અહીં કિંમતી
રહેવું, એનું સમપણ સાંભળી લેવું; એવું બધી શુક્ષ્મ દેહ ધરી, બેઠી
તર્જી ગુફા શું દરી. ॥ ૧૪ ॥ દીધું ધ્યાન ત્યાં કાનજ માંડયા, શુણે છળીલી
ઊતપાત છાંડયા; રડે શુભદ્રા શીશ કર ધરી, પાડું દેહ મ્હારો કાંક કરી.
॥ ૧૫ ॥ વલણ. ॥ એમ અતી આકંઠ કરે, સુત મ્હો બે હાથ; કહે વ-
હલ સંભારતી, સાસરીયાનો સાથ. ॥

કડવું ૨૦ મું આખાહરણમાં ગણપત બોલો.

હો. બાળા એ રોગ.

મારા લાડકવાયા તન; અભેમાન બોલોનેરે; તારી માતા હું કરું
રૂદન, અભેમાન બોલોનેરે. ॥ ૧ ॥ જરા ભુઓને આંખ ઉઘાડી, અભે.
તેતો રઝળાવી રણમાં માંડી. અભે. ॥ ૨ ॥ કીયા શત્રુએ કીધો આ દેર.
અભે. હોયસંગ સમુતો લે ંદેર, અભે. ॥ ૩ ॥ બેટા જનમનો તું રોમી,

અભે; નથી વડીઆધ કુન્તા ડોશી, અભે. ॥ ૪ ॥ મુણી હેડંબાને
આઁયાં આમુ, અભે; કુન્તા નામે છે મહારાં સામુ, અભે, ॥ ૫ ॥ બેટા
તુજને નડયું મહારું કર્મ, અભે; નથી વડીલ કાકો તારો ધર્મ, અભી.
॥ ૬ ॥ હેડંબાને સગપણ ભાસ્યું ઠેક, અભી; રાજ ધર્મ તો મહારા જેઠ,
અભી ॥ ૭ ॥ બેટા ન રહ્યો કુશળ એમ, અભી, નથી કાકો ભીડ ભંજન
એમ, અી. ॥ ૮ ॥ મુણી ત્રાશ હેડંબા પામી, અભી; કહા ભીમ તેતો
મહારા સ્વામી, અભી ॥ ૯ ॥ બોલો બોલો બેટા અભીમુન, અભી; નથી
તાત તારો અરભુન, અભી ॥ ૧૦ ॥ આઁયો ઉમંગે આયુધ ખોશી, અભી;
નથી કાકો તો શેદેવ બેશી, અભી ॥ ૧૧ ॥ હોય તો તે ફકાવે ધુળ,
અભી; નથી નાનો કાકો નીકુળ, અભી ॥ ૧૨ ॥ હેડંબાએ સગાઈ સત્ય
જાણી; અભી; આતા દેરાણી ને હું જેઠાણી, ખભી ॥ ૧૩ ॥ વળણુ ॥
એમ સગપણ સત્ય જાણીયું, તવ મન પ્રગટ્યો શોક; કહે વક્ત્રલ
તે માનુની, મુઠી મોટી પોક. ॥

કડવું ૨૧ રાગ સાખી.

પોકજ મુઠી કારમીને, આવીકુંવરનીપાસ; તે દેખી સુભદ્રા ધુલ,
પડીયો મનમાં ત્રાસ ॥ ૧ ॥ અરેરે આ અધોર વનમાં, અખળા બતે કેવી;
ભુત પીઆસ કે ડાકેણ સાકેણ, વંતરી કે વનદેવી ॥ ૨ ॥ ચુડેલ ઝાંપડી
કે મેરડી છે, શીકિતરી કે પાણી એમ અતી મન તરંગ ઉઠ્યા. ગોરી
ધણી ગભરાણી ॥ ૩ ॥ એટલે આવી બોલી હેડંબા; બાધ તમે દેરાણી;
હું ભીમશેનની ભામની છુ, તમ તણી જેઠાણી ॥ ૪ ॥ જરા ન બીશો
જરા ન ડરશો, ધારણુ રાખજો મન; આ મુતસાથે લુલ્લ કહું છે, એટારગછ
મુજતાન ॥ ૫ ॥ ભાધ ભાધએ લડયા અબલે, નથી લડયું અન્ય કોય;
એક સાંભળી સુભદ્રાના, મનમાં ધારણુ હોય ॥ ૬ ॥ મછી હેડંબાએ પુત્ર
લીધો, પોતાને ઉછંગ; હવે જીવીને શું કશું હું, પાડુ માર અંમ ॥ ૭ ॥
પેહેલી ન જાણી મેંતો દેરાણી, કાણી કીધી કુખ; અરભુન દીયર ડા-
હ્યો મહારો, શું દેખાડીશ મુખ ॥ ૮ ॥ કાળી ટીલી મહારે કપાળ ચોટી,
એકું લાંછન મોઢું; કેહેશે કે પીતરાઈ પણું જણાવ્યું, ખરેખર થયું
ખોટું ॥ ૯ ॥ એમ ફરીને રડવા લાગી, પોક મુકે બે ભાન; એટારગછ
બાજ હેલવે છે, તેણે સાંભળ્યું કાન ॥ ૧૦ ॥ સાંભળો હેતો સાંભળો
હેતો, માત મહારી પોકારે; સો વશા પેલો જીવતો થયો મહારી જનુ-

નીને મારે ॥ ૧૧ ॥ સું જુઓ છો જઈએ ઝપાટે સપા? મુસોડ; એમ
કજી કે અમુર સરવે, ફરબડ મુઠી દોટ ॥૧૨॥ લગભગ આવ્યા દોડતા
છે, લડતના મનમુખા, જનેતાને જ્યાં રૂદન કરેલાં ઘેરા ધાલીને ઉભા
॥૧૩॥ સું છે સું છે પુત્રજ પુછે, કેમ આ તોકરેં ઝાલ્યું; હેડંબા કહે
અણસમજણના, ઉધમાતમાં ધર ધાલ્યું ॥ ૧૪ ॥ એકાએક સું વગર
ખોલે, આરંભ્યો સંગ્રામ; સામા સામી સું પુછયુ નહિ હોય, ધરગામ
બાપનું નામ ॥ ૧૫ ॥ મટારમછ કહે મુજ માતા, તે પાત કયાં તું પુછે,
હળીમળી સુત ઉછંમ લીધો, તે તણું કારણ સું છે ॥ ૧૬ ॥ સુતના
વાયક સાંભળીને, વહીયાં મા વચન; મરણ પામ્યો બંધવતારો, અર-
જુનજનો તને ॥૧૭॥ એકું સાંભળી પડ્યો ચરોડે અરે શ્રી રણછોડ;
ત્રીલોકમા આવો ભાઈ ન મળે, ભાગી મધ મહારી બેડ ॥૧૮॥ અ-
રે ભાઈ બેઠક બેસાડ્યો, કહી હળી પડ્યો ધરણ; હવે જીવીને શું ક
રું હું; આણું મારે મરણ ॥૧૯॥ વલણ ॥ મરણ આણું માલર, જ-
બ્યામાં શો સાર; કહે વલ્લભ રૂવે ધણો, લીમ તણો કુમાર.

કડવું ૨૨ રાગ લલીતની છાયા.

અરર બંધવા; આમ શું કરયું; ધરણ પોડતાં હીલના ડયું નીરરી
શાળવા, રીશે શું ચડી; પ્રથમ આવીરે, વાતના જડી ॥ ૨૨ ॥ મરણશું
પડ્યો, પુણી પીડનો, સુરપણ ધણો, ભાઈ ભીડનો ॥૩॥ ખમર હોતતો
આમ ના બને; એકલોડે કયો, બંધવા મને ॥ ૪ ॥ રઝળતો થયો, વિર
તાલરો; અમુલ્ય ભાગીયો, ભુજ માલરો ॥૫॥ નજરથી તને, બેઠ ન
શકું; વગર આથનો, કયાં જઈ ટકે ॥૬॥ હથળ થઈ ગયો, તુજ દુખડે;
ફરીશ તું વીના, રંક મુખડે ॥૭॥ બળ ન દાખુરે, સંમ કોઈને; હીવ
સ માહરા, કાઢું રોઈને ॥૮॥ મુખ દેખુરે, કયાંથી તું તણું; જન્મ મા
નતું, દુઃખ આ કણું ॥૯॥ વળણ ॥ એમ મટારમછ વલવલે; વા-
ગ્યો પેહેલો ધાવ વલ્લભ દુખે ડબીયો, ક્રીધો મરવા ભાવ.

કડવું ૨૩ રાગ સવર્ધયા.

મટારમછે આદ્યું મરણું, હેડંબા વહી વચન; શો માલ છે સુતએ
મ કયાંમાં ચોરે માહરા તન ॥૧॥ બ્રાત તારો નથી મરણ પામ્યો, છે
હજી બ્રહ્માડે પ્રાણ; પ્રધાને પુન્યે જીવતો થાયે, નીરજે છે નીરમાણ
॥૨॥ કલેશ મુઠીને કુંવર મહારા, આપણા ધામમાં જઓ; ચરણાગ્રતી

અમર કુપો છે, સાતમે માળથી લાવો ॥ ૩ ॥ સુષ્ટિ મટારમછ સંચરયો
તે, આઠવો પોતાને ધામ; કુપો લાઠ્યો વહેલો, આઠવો પ્રભુ કરો વિરા-
મ ॥ ૪ ॥ તેમાંથી અમરદાયમાં લીધું, હેડંબા હેત આણી; બીજું લી-
ધું મટારમછે, ત્રીજું સુલદા રાણી ॥ ૫ ॥ સુલદા કહે આવજો આડે,
ધરમ જેઠનું પુન્ય; મરણ પામેલો બેઠા થાજે; કુંવર અમેમન્ય ॥ ૬ ॥
મટારમછ કહે પરમેશ્વર, દુખડું મ્હાર સંમાજે; આડે આવજો સત્ય કુ-
ન્તાનું, બંધવ બેઠા થાજે ॥ ૭ ॥ હેડંબા કહે અરણ્યમાં કું ન્હાનેથી
મોટી થઈ; ભીમ વીના અવરના સામું, જે મેં જોયું હોય નહિ ॥ ૮ ॥
પતીવ્રતા વ્રત પાળ્યું હોય તો, તે પુન્ય આવજો આડે; સુત પડેલો બેઠા
થાજે, કહિ મુખમાં જળ પાડે ॥ ૯ ॥ ત્રણે મળી મુખમાં જળ મેલ્યું,
પુન્ય તણું જે વાર; પ્રાણ બહાડે ચડિ મથેલો, ઉતરીયો તે વાર ॥ ૧૦ ॥
નસેનશોભા પ્રાણ પ્રસરીઓ, શુદ્ધિ આવી તવ રૂઠયો; મારમારકરતો કોધ
ભરેલો, અભિમન્યુ ત્યાં ઉઠયો ॥ ૧૧ ॥ કયાં મથો શત્રુ કયાં મથો શત્રુ,
હજીહજી બ્યાપી રીસ, મટારમછે અભિમન્યુના, ચરણોમાં ધર્યું રીસ,
॥ ૧૨ ॥ સુલદા કહે કુંજર મ્હારા, કોને શત્રુ દમે છે; શો સજો થાય તા-
હયરો જો, ચરણ કોણ નમે છે ॥ ૧૩ ॥ ધરમાંને ધરમાં વઢી મુઆ, ન
થી દુસમનદાઈ; ભીમ કાકાનો સુત મટારમછ, વડીલ તારો ભાઈ ॥ ૧૪ ॥
તે સુલતામાં અતી હેત આવ્યું, મુમત મોઝ વળીયા ઉઝડયો ભાઈ
ભ્રુજ ઝાલી; અન્યોઅન્યબેમળીયા ॥ ૧૫ ॥ આંગળી ઝાલી નીકળ્યા આ
લી. ધામ ભણી સુખ ભણ્યો; ને બેઉ પુઠે હાથ મહીને, ભય જેઠાણીદે
રાણી જેઠાણીને બે બધું, પાન સોપારી લીધાં ॥ ૧૬ ॥ સામા સામી બેશી
હીદોળા ખાટયો; તેમાં કયાં આસ ને; એક બાલુ શુભદ્રા બીરાછ; સાથે
અભેમાન તન ॥ ૧૮ ॥ એક હીંદોળે બેડી હેડંબા, સુત પોતાનો સાથ;
તે બેઉ લાઠ્યાં પુછવા, શુભદ્રાને સરવ વાત ॥ ૧૯ ॥ હેડંબા કહે એરે
દેરાણો, શું કરે છે સહુ ધેર; પાંડવ અહીંથી પરવચાં તે, પછી થઈશોપેર
॥ ૨૦ ॥ સુલદા કહે સુણો જેઠાણી, કહું પહેલી વાત; તમારે ધામેથી ફ-
રતા ફરતા, મયા જે જ્ઞાત ॥ ૨૧ ॥ પંચાળ દેશમાં પંચાળી નારી,
પરણ્યા પાંચે વીર; ધેર જઈને રાજ્ય લીધું; ધર્મ ધોરીધર ધીર ॥ ૨૨ ॥
પછી નર દીયર તમારા આવ્યા એ દ્વારામતી. હરણકીધું માલર ને, લ
બંધ્યું ફરથી ॥ ૨૩ ॥ જન્મ થયો અભિમન્યુનો કહેવાઈ લોલા

બેર; પાંડુ રાજાને સહમતી દેવા, યજ્ઞ કર્યો આપ ઘેર ॥ ૨૪ ॥ અકારી
 કર્યો કૌરવ પાથે, કહેવાયા વિસ્વમા દીવા; તે યજ્ઞમાં અભિમન્યુનો
 બેઠેવ ક્રીધો વિચા ॥ ૩૫ ॥ તે પછી વાંકા દહાડા આવ્યા કહિરવે કપટ
 ક્રીધુ; દુત રમાડી પાંડવ કેરું, રાજ્યાસન લઇલીધુ ॥૨૧॥ ધૃપતી સ-
 તી દુતમાં હાયા, કહિરવ કુમતિ કહાવ્યા; નગન નચાવવા મારેદતા, પં-
 આળી સભામાં લાવ્યા ॥૨૭॥ સો વિર મળિને ચીરતાણ્યાં, સતી સાથે
 બળ દાખી; અનેક ચીર પ્રભુએ પુર્યા, ધૃપતીની લાજ રાખી ॥ ૨૮ ॥
 તે થયા પછી પ્રતી ધરી તે પાછી સોંપી નાર; પાંચે ભાઈને પ્રેમદા તે,
 વન વહ્યાં વર્ષ બાર ॥૨૯॥ અભિમન્યુને કુંતાજી રહ્યાં વિદુરનેઘેર
 મરીબ અવસ્થા આપણી આવી; તે જાણી સરવે પેર ॥ ૩૦ ॥ ની-
 રધન થયાં ને રાજ્ય મયાં, તે સમજ્યા સહુ લોક; બળદેવે બળુ ન વી-
 તે લેવા, માટે વિવાહ કર્યો ફેક ॥૩૧॥ ફેક કર્યાની ફીકર નહોતી,
 નહોતું તેવાતે બેર; પણ તે વિવાહ લાગીને કર્યો, દુયોધનને ઘેર ॥૩૧॥
 તેથી મને મહા કલેશ થયો, તે કુંવરે પુછી વાત; મેં દીકરી દીકરી
 કહી દુકથો મારી છાતીમાં લાત ॥૩૩॥ તેથી અભિમન્યુને રીસ આવી
 કળકળિ બોલ્યો આપ; એણે કહ્યું એ કન્યા ન વરૂં તો બ્રહ્મહથાતું
 પાપ ॥૩૪॥ એમ કહિને તકયાર થયો એ, વારું નહીંધું લગાર; કૌરવના
 ભયથી રાત્રિએ, નીકળ્યા ધામની બહાર ॥ ૩૫ ॥ મેં બળ્યું જે કુંવર
 સાથે, પીહેરીયે હું જઉં; મહારા બે બંધુને કરમરીને એ કન્યા પરણા-
 વું ॥૩૬॥ એમ જાણી હું જોડે આવી, દારણુ દુઃખમાં દુહ્યાં; પંચતણી
 યાદ રહી નહિને, દારીકાં મારમ ભુલ્યાં ॥૩૭॥ વનને વિશે વીપત વે-
 જા, આવી પોહોઆં હાંધ; અજાણે અજાણુ લહાઈ લહ્યા નીશા સમે
 બે ભાઈ ॥૩૮॥ એરે મોટારમછ દીકરા મારા, ભાઈને બહુ સમજાવો
 હઠ મુઠી દે એ કન્યાની ઘેર પાછો મોકલાવો ॥ ૩૯ ॥ કલેશની કન્યા
 ન જોઈએ આપણે; ધણીક મળશે તન; કાઢીનાં તેવાં વેણુ શુણી વડે,
 મોટારમછ વચન ॥૪૦॥ એ કાઢી ભાઈને પાછા મોકલું લાજે માહારા
 બાપ; એ કન્યા એને ના પરણાવું, તો બ્રહ્મહથાતુ પાપ ॥ ૪૧ ॥
 શુભદરા કહે ભુલ્યો હેડબા, આશો તમારો ધારો તમ સુત ટંદાનો તંત
 લે છે તમે, પાસે છે કેમ ના વારો ॥૪૨॥ હેડબા કહે ટેક મહે છે, તેમાં
 તે હું શું વારું, મરવું ન ડરવું પાછા ન ફરવું; કામ એ ક્ષત્રીનું
 સાડ ॥૪૩॥ ધારે તે કરે કુંવર મહારો, હું પણ પક્ષે ધાડું; કવારીકાંખીય

જે પુત્રને માર, તેા દ્વારીકાં ગળી જઈ. ॥ ૪૪ ॥ સુભદ્રા સુણી વીરમય
પામી, મુરતણીછિ સંવાધ; માતનું બેર તેનો દીકરો કરે ધાયું તેમાંથી
નવાઈ ॥ ૪૫ ॥ પછી હેડ બાનો પુત્ર પુછેછે, કાઠી કયારે લગ્ન થશે; જ
ન લેખને કહિરવ બેધા, દ્વારીકા કયારે જશે ॥ ૪૬ ॥ સુભદ્રા કહે કાલેસ-
વારે, નીકળશે એની જાન; ગટારમજ કહે પરમ દહાડે, અમે થશું સા-
વધાન ॥ ૪૭ ૧ વળણુ ॥ એમ કહીને એ રહ્યા આગળ કહુ મહીમાય;
કહે વક્ત્રલ કહિરવ મહે, વીવાહ સામગરી થાય, ॥

કંડવું ૨૪ રાગ ચૌરાગી ચૌપાઈ.

વધા વધરામપાયે વચન, તુંતો સાંભળજે રાજન; હવે હસ્તીના
પુર શું થાય, કરે ત્યારિ દુરયોધનરાય ॥ ૧ ॥ લીધી સેન્યા દોણી જ-
ગીયાર, કીધા વર રાજને ત્યાર સાથે સર્વ કુટુંબ પરીવાર, લીધા બી-
રમ દ્રોણને કપાત્યાર ॥ ૨ ॥ ચોથા અસ્વસ્થામા પણ સંજ, બહો
કીધા ત્યાં જાનનો રંગ; કયાં સાબેલા સોભીતા સારા, પેહેરી પટકુળ
નીકળી દારા ॥ ૩ ॥ વાગે દુન્ડભીડંકા અપાર, થાય ભેર ભુંગળેંદકાર;
વાગે મોરલી મોવર સરણાધ; તાસાં ઢોલ પરધમ વાગે માંહી ॥ ૪ ॥ વાગે
છતરીસ વાજાં તે સાથે, કહાડયો વરધોડો ભુનાથે; વરને સભનીયા
સણુગાર, જમા પટકાં ચીરા હીરા હાર ॥ ૫ ॥ કાને કુંડળ લીલમ લળ-
કે, બાંધ્યા બાબુબંધ રત્ન ચળકેડે કામનીયો માણુ ખાય, બાણુમતી
દીપક કરમાય ॥ ૬ ॥ આલ્યાં સુભ સોભાયે સોહાગ; થયા સુકન આડા
વહાનામ; પુછે પાપી આ સુકન કેવા, કહે મામે કૃતે થાય તેવા ॥ ૭ ॥
પછી આલ્યાસરવ સુખભેર, નરનારી બાળકબલીપેર; એણે ધણીશોભાવી
છે જન, મનમાં મ્હોટાઈ અભીમાન ॥ ૮ ॥ થયા લમલમ દવારકાંમતી
ત્યારે બોલ્યો છત્રપતી; મામા સેન્યના બેઠાછેબેઠ, આપો આશુરાણુ
શોભે તેહ ॥ ૯ ॥ બેઠ બેઠ બેઠ વીરમે થાય, બેઠ બળદેવ બહુ હ-
રખાય; બેઠ બણે હેડું વીરપતી, આવો વેવાઈ મને મળ્યો નથી ॥ ૧૦ ॥
આંખો ગોરીયો ગીત ભાત ભાત, જમ્મએ તેવા થમ્મએ પ્રખ્યાત; હેવી
આગના દીધી ભુપાળ, કહ્યા પ્રમાણે કર્યું તતકાળ ॥ ૧૧ ॥ આલ્યા દ્વારી
કાને અંપિ ન્યારે, દીધા દુન્ડભી ડંકા ત્યારે; જેના ઉંટ ઉપર ધોસાનાગે
રસ્તે આવી માગણુ લોક માગે ॥ ૧૨ ॥ ધણા બંધીજનો આવી જાયે,
આસતે રથ અપછરો નાથે, રસ્તે જતા થાયે થેઈકાર, જુતે ઉંટ હાથીને

તોખાર. ॥૧૩॥ ઘણા રથ સુખપાલ ને મેના, બોલે છડીદાર જસ ઘણા
એના; લ છે પુરણ વિવાનો દહાવ, રસ્તે થયા અતર છંટકાવ. ॥૧૪॥
આવી દ્વારકાંને ઝાંપે બન, સામા આવ્યા બળદેવ ભમવાન; આવ્યા
બદવ છપને કોટી. અહો બન આવી ધણી મ્હોટી. ॥૧૫॥ એવા વીખા
ણ થાય અપાર, દેખી ગાય કૌરવની નાર. ॥ વળણ ॥ ગીનાં આતી
કામની, નહી મનમાં કાંઈ શોક; વરરાબને નીરખે આવી ગામનું લોક.

કડવું ૨૫ મું ઝરમરીયા ઝાલા એ રાગ.

અંકા રાજનાડંકા વાગીયા, બહવરાય બગો; આવી કૌરવ કેરી બ-
નરે, બહવરાય બગો. છત્રપતી હૈ પધારાયા, બહવરાય બગો, બગો બળ-
દેવ ભમવાનરે. બ. ॥૧॥ ભવિસ ભલુ તમાલર, બ. કયાંથી બનૈયા
તમ ઘેરરે. બ, કે આવ્યા નેકઠ પાછાગયા, બ. પણ તમપર થઈ મ્હેરરે
બ. ॥ ૨ ॥ ભુપતી નરપતી નામના, બ. મલપતા દુરીયોધનરે; બ.
શેન્યા સકળ સોદ્યામણી બ. કરશે એ નમરી પાવનરે. બ. ॥૩॥ આ-
વ્યા હલમલતો હાથીયો બ. રથમેનાને સુખપાલરે. બ, આવ્યા છે ધો-
ડલા ખુખારતા. બ. વાગે મરઠમ ઢોલ તાલરે. બ. ॥ ૪ ॥ ગોકુળ ગા-
મના રેહેવાશીયો, બ. ઘણા દાહાડા ચારી ગાયરે, બ. હમે વેવિશાળમા
નીયું; બ. હવે આવ્યા જાતી માંહરે. બ. ॥૫॥ નહીં તો કે ક્ષત્રી કેહેતું
નતું. બ. સહુ કેહેતું હતું ભરવાડરે. બ. હમે મળ્યા તો દહાડા વળ્યા,
બ. વેવધનો માની લેજો પાડરે. બ. ॥૬॥ ગાય બદવ કેરી કામની, પુ-
લાશો મેલો. નથી અબણ્યું તમકુળરે, પુલાશો મેલો; થોડાં પુલીને થા-
વો ફાળકો. પુ. વિચારો વેવાણો મુળરે. પુ. ॥ ૭ ॥ બોલો વિચારી દોં-
મર જતનાં, પુ. સંતનુની મછમધા નારરે. પુ. તે બાઈ માંછીની દીકરી.
પુ. તેણે હતું ધર નાત બારરે. પુ. ॥ ૮ ॥ ગાંધરી વેવણ વડીલ છે. પુ.
તેને જે પુછી જુઓ વાતરે. પુ. માહાદેવજનો નંદીયો. પુ. તે પરણિ
ખયો તેનિ સાથરે. પુ. ॥૯॥ આજ કાલ વધી પડયા વિશ્વમાં, પુ. પેહે-
લાનો કયાં કહીઓ અન્યાય, પુ. તમને દેવા ક્ષત્રીની નાતમાં; પુ. હમે
આ દિલયે કન્યાયરે. પુ. ॥૧૦॥ ચંદ્ર સરિખી અમ છોકરી, પુ. વર-
રાબ જુતડાંનો ભાઈરે, પુ. ડાહી ડમરી દીકરી દીલયે, પુ. બુધી નથી
વરમાં કાંઈરે. પુ. ॥૧૧॥ વાવશ સંઝ હંશ બાંધીયે, પુ. જેવા મરકતને

મોતી હારરે, ધુ, બોળવાયા બળદેવ દે છે દીકરી. ધુ. કેહેવરાવશા ન-
હીં બેહુ વારરે. વારરે- ધુ. ૧૨૥ વક્ષણા એવી રીતે વેવણે; આનંદના
ગીત માય; કહે વક્ષણ સહુ લોક ત્યાં, વરને બેવા ભય.

કડવું ૧૩ રાગ સાખીની ચાલ.

વરરાબને બેધ બેધ લોકો, મરડે પોતાનાં મુખ; બળદેવે બીહા-
મણો વર સોધ્યો બેધ પૈમાનું મુખે ૥૧૥ અંદ્ર સરીખો મુત પારથનો,
અભિમન્યુ જેનું નામ; કન્યા લાયક એ વર હતો, રૂપે રૂપનો ધામ.
૥૨૥ બળદેવલએ આ વર લેવા, શું બધ કીધું પ્રયત્ન; કામડાની
કોટમા બાંધે છે, મુરેખા સરખુ રત્ન ૥૩૥ એમ છના વાતો કરે છે,
ટાળેટાળાં વળી ત્યાંય; બળદેવલ બન તેડીને લાવ્યા. દ્વારકાં કેરી માં
ય ૥૪૥ સામાસામી બે મુકામ આપ્યા, ભુજવા નરને નારી; આસના
વાસના ધણી કરીને, હળધર મયા ઉતારી ૥૫૥ એવે આણુદે દીવસ
મયો ૥૬૥ અભિમન્યુને આપે ઉઠાડયો, વીર હું દ્વારકાં બહુ; અર-
ભુન મુત કહે મમ વીરા હું પણ સાથે આવું ૥ ૬ ૥ મટોરમછ કહે મ-
મ બધુ, બેઠા બને શાવ રીવ, હું એકલો બહુ શુભદ્રા કાકીનો ધ-
ણો છે અધીરા જીવ ૥૮૥ મુણી સુભદ્રા એમ બોલી, બેઠા એ બોલે તું
ઠાલો; જેવા મ્હારે મોગો મને તેવો. તારી માને તું બાલો ૥ ૯ ૥ બત્રી
બ તેં એકલે શાં રણ લોમળ્યાં તે બતાવો; દીકરા હું આગના આપું
છું. હળીમળી બેઉ બવો ૥ ૧૦ ૥ મટોરમછ કહે ખુશી તમારી, ઉઠો
વીરા થાવો ત્યાર; અભિમન્યુએ વક્ષ પેહેયાં, હાથ લીધાં હથીયાર ૥
૧૧૥ ત્યાર થઈને કંવર બોલ્યો ઓરે મટોરમછ ભાઈ; મ્હારે ઘર છે
સાહેબી બજી, તેવી નથી બેધ કાંઈ ૥૧૨૥ રીઢી સીઢી નવનીધી તમા
રે; દ્રવ્યેહારે સુરપતી; પણ મને એક ખામી લાગે છે, વાહન કેમ કાંઈ
નથી ૥૧૩૥ ન મળે ઉંટ કે ન મળે હાથી, ન મળે એક તોખાર; અર
ણે ચાલીને દ્વારકાં બસું કેવે પ્રકાર ૥ ૧૪ ૥ મટોરમછ કહે વીરા
મ્હારા, જે કહો તે છે ત્યાર; એમ કહીને દહીત માયાવી, બોલાવ્યા તે
હીવાર ૥૧૫ ૥ ચાર દહીતનો રથ બનાવ્યો, ચારને કીધા ઘોડા; ચાર
દહીતનાં પીન્ડાં બનાવ્યા, ચારના ચાર અહોડા ૥૧૬૥ અભિમન્યુ બે-
ધ આનંદ પાચ્યો, આ ગુણ કેમ કળાય; વીરના વખાણ કરતો આ
વી, બીરાજ્યો રથમાંય ૥૧૭૥ આણુક ઝાલી હાંકવા બેઠો, ભીમ તુ-

છો કુંવાર; બંને માતાની આગના લીધી, હંકારીયા તોખાર ॥૧૮॥ રથ
 ચલાયો પવન વેગે. દારીકાં લગલગ થાય; એક બેજન ગામ આધુ
 રહું કે, બોલ્યો અભેમાન ત્યાંય ॥૧૯॥ ઓ ભાઈ રથ રાખો હાંધ ઉ-
 બો, રહો અશોક બાગ; તેમાં છે ભોંયરૂં ઉતરવાનું; બણે નહીં કોઈ
 કાગે ॥૨૦॥ ગામમાં ગયાનું કામ નહીં, લેવી છે પરાઈ છોરી; નથી
 આબ્યા કરવા શાહુકારિ, છે કરવાની ચોરી ॥૨૧॥ એવું સાંભળીને ર
 થ રાખ્યો, ઉતરીયા બે વિર; માયાવીયે રથ લોપ ક્રીધા, બાગે ગયા ર
 છુધીર ॥ ૨૨॥ સોહામણા શોભા બાગ તણી છે, લીલાશ ભરિ અંધા-
 ર; શીતળ વાયુ વાય ધણેરો, ત્યાં વ્રક્ષ અદારે ભાર ॥ ૨૩ ॥ વચ્ચમાં સ-
 રાવર સુંદીર શોભે, હંસ રહે તે કીનાર; કમળ પોયણા ખુબ ખીલેલાં
 ભમર ભમે વારોવાર ॥૨૪॥ બપૈયા બાગમાં બોલ્યા કરેછે, કોયલ કરે
 બકોર; પોપટ ઝીંજી ડાળીયે હીંચે, ટઉકા કરે છે મોર ॥ ૨૫ ॥ શબ્દ
 પાડી પાડી મેના બોલે, બોલી છે લાલી રંગ; ચકલી ચકચક ચકોર
 બોલે, કઉઆ છે સ્વેત અંગ ॥ ૨૬ ॥ તેતરના ટઉકા થાય મીઠા, દાદુર
 પક્ષી અનેક; અનંત પક્ષી બાગમાં બોલે, કહેતાં ન આવે છેક ॥ ૨૭ ॥
 લટરો લીલી તરૂંવર કેરી, ધણીક લાંબી વધેલી; ગુલબાસ ગુલછડીગુ-
 લસખો, ચંપોને ચંબેલી ॥૨૮॥ મોગેરો મલીઆગરી ને મરેડી, સુય
 વંશી પુલ મોહોટા; કરેણા કરેણીને ગુલબાસો, ગુલદાવડી મલગોટા
 ॥૨૯॥ ખડચંપો ચંપાવતી ચમરી, અમ્મર પુલ સુવાહી; રેવતી કેત-
 કીને ભઈ બુધ; બોરસલી બારમાસી ॥૩૦॥ હારસંગાને અગથીયો છે
 ફનસેવંસી પુલ; બચફળ ભવંત્રી તમાલ પત્ર, તજ ધણી અમુલ ॥
 ૩૧॥ સફરજને શીફળ ફાફળ, શીકોરાં સેતુર; શેફટો શીમળો શીતા-
 ફળી છે, લીલાં મરી મહા મધુર ॥૩૨॥ રામફળ ભમફળ ઝાડ બંધુનાં,
 બપૈયાને બદામ; કનસ ફનસ પપનસ લીંબુ, દાડમડી ભમ ॥ ૩૩ ॥
 અખોડે અંજીર અનેનસ કાબુ, કમરખ કેળને ડમરા; કલમી આંબા
 બોરડી નારંગ, તે પર ભમે ભમરા ॥૩૪॥ દ્રાખ ચોરૂ ચારોળી ને પ-
 સ્તા, ફાલેસાં ખારેક મ્હોટી; પીપર લવિંગ અકલમરો એલચીની લં-
 બ સોટી ॥ ૩૫॥ અમરચંદન મુખડ બસુદ, લંબ્યાણું શંકેચેલી, આ
 શાળ વળયારી પોડો પાંદડી, હેરામણી શામ વેલી ॥ ૩૬ ॥ સમુદ્ર સોસ
 ને નાગર વેલ્યો, પંકજ ધરણુ ઢળીયો; પોપટ વેલી ચાંદવેલી તે, વ્રક્ષ
 માં વાંકી વળીયો ॥ ૩૭ ॥ વળણુ એવો બાગમાં આવીયા, હરખ્યા
 બેઠ નરેશ; પછી દીકું ભોંયરૂં, તેમા કયો પ્રવેશ

કડવું ૨૭ મું ॥ રાગ સામેરી. ॥

ઉતરીયાબેભાઈ ભોંયરામાં, લોચરભારેનિશાળ; મટારમછે તેમાં કરી
 માયા, દહીત કીધા તતકાળ ॥ ૧ ॥ બે દૈતની બે ખુરશી કીધી, બેઠા
 ભાઈ શ્વાસ વળ્યો; હેડખા મુતે ચાર દહીતનો, ઢોલીયો કરીને ઢાળ્યો
 ॥૨॥ ચાર દહીતનાં પાત્ર બનાવ્યાં, લોટા લોટીને થાળા; ચાર દહીત
 માનુશ બનાવ્યા, ચાકરી કરવા વાળા. ॥ ૩ ॥ અલીમન્યુ બેઠ વીરમય
 પ્રામ્યો, ભાઈ પ્રત્યે ઓચરીયો; સામાન ધર ખટલો બેઠ્યો તે, બલો
 માંથામાં ભરીયો. ॥ ૪ ॥ એમ અતી મન આનંદ પામી, બેઠા છે બેઉ
 ભ્રાત; દ્વારિકાંધીશનું નથી અભણ્યું આવ્યાની જાણી વાત. ॥ ૫ ॥
 અંતરધ્યાન થઈ હરી આવ્યા, ભાણેજ શું ભાવ ભરીયા; આવ્યો છું
 મળવા કેહેતા કેહેતા, લોચરામાં ઉતરિયા. ॥૬॥ મટારમછ કહે કોણ છે
 એ, તવ બોલ્યો અભેમાન; આવવા લો મારા નાહાના મામા, નામ એ
 નું બખવાન. ॥૭॥ વિહીવાફેકમાં એ નથી રાજ, વાત જાણું છું તમામ;
 કન્યા દેવી ધારી દુશમનને, મોહોટા મામાનું કામ. ॥ ૮ ॥ એમ કહીને
 બેસી રહ્યા બે, ભાણેજને કહી દુખ, મામા આવ્યા કે અલીમન્યુ, મરડી
 બેઠા મુખ. ॥૯॥ પ્રભુ કહે કેમ આડુ જીએ છે, શો મુજથી થયો શોક;
 કંથુર છે બધિ હળધારિની, તેણે વિવા કર્યો ફેક. ॥ ૧૦ ॥ મુર્યની સાખ્યે
 સત્ય વડુછું, ચોખ્ખે અંતસકરણ; શુખ રૂપે એ ભાઈ મળીને, કરા ક-
 ન્યાનું હરણ. ॥૧૧॥ જેવું ધુમાય તેવું ધુમો, સલામાં છું ગોપાળ; છે-
 વટ મુધી સાહ્યતા મ્હારી, વાંકો ન થાયે વાળ. ॥ ૧૨ ॥ અભેમન્યુ કહે
 વાર મામા, તમે ધારી રૂડી પેર; દારૂળ દુખનો દહોડો આવ્યો, રહ્યાં પ-
 રાયે ઘેર. ॥૧૩॥ મુજ ખાપ કાકા વન સધાર્યા, નાંખી દેધને નેટ; વિદુ-
 રને ઘેર પુત્રને માતા, પોશીયે પાપી પેટ. ॥૧૪॥ બેઠેન તમારી શુભ-
 દ્રાજ, હું તમારો ભાણેજ; પરધેર વેઠ કરી પેટ ભરીયે, લાન્છન તમને
 તેજ. ॥૧૫॥ ભાણેજ ભગની નવ્ય તેડાવ્યાં, સગાઈ મુંપડી છેટી; જ-
 તની લાજ તમેને ન આવી, મુંગ્યું ખાવા ખુટી. ॥૧૬॥ કંખુ કહે
 તું મુણ ભાણેજ, કહું વિશ્વનો મહિમાય; હીવસો વાંકા આવે ત્યારે કે
 ઇ સંગુ નવ થાય. ॥૧૭॥ ચઢતો હીવસ હોય તે વારે, રહે વશ મરદ
 મેહેરી; આયકત આવે એટલે ભાઈ, થાય વહાલું પણ વેહેરી. ॥ ૧૮ ॥
 સમજીને શું મારે છે મેહેણું; વળી આ વેળા વળશે; ધાર્યું કરો હાથ કામ
 તમારું, જરૂર કન્યા મળશે. ॥ ૧૯ ॥ મટારમછ સાંભળી થયો ખુશી,

બોલ્યા પ્રાણુલવન; ઓ લીમ સુન તમારી પાસે હું માગું છું વચન.
 ॥૨૦॥ માયાવી કહે માગે મહારાજ, બોલ્યા અતરણ સરણ; સોજ
 સહજ મહેલ માહારામાં, તમે ન મુકો ચરણ. ॥૨૧॥ એલીમન્યુને મા-
 હા હુખ લાગ્યું, મામા એવું કહો કેમ; મહારા ભાઈને કેવો બણ્યો, શું
 પડ્યો મનમાં વેમ. ॥૨૨॥ પ્રભુ કહે કાંઈ વેમ નથી ભૈ, ભલે બધે સ્થ-
 ન કરે; પણ તારો વિર છે મસ્કરો, જ્યાં જાય ત્યાં હાંસી કરે. ॥ ૨૩ ॥
 ગટારમછ કહે વિરા માહારા, હરી કરિ ખરી વાત; તેમાં તું હુખ લાગ્યો
 ન મનમાં, સમજાવ્યો એમ જ્ઞાત. ॥૨૪॥ ગટારમછે ગોવીંદજીને, વેણ
 દીધું ત્રત કાળ; ભવો તમારે ધામ ન આવું, પછી ગયા ગોપાળ. ॥૨૫॥
 ગટારમછ કહે મમ વિરા, હવે હું દ્વારિકાં જતું; કૌરવ કુળનો હું છું
 અબણ્યો ત્યાં જઈ ઓળખી આવું. ॥૨૬॥ એમ કહીને ભોંયરામાંથી,
 નીકળી આવ્યો પહાર; નમ્રને દ્વારે આવીને ઉભો, લીમતણો કુમાર.
 ॥૨૭॥ હેવે દીઠો એક બદલ જતો, ગટારમછે બોલાવ્યો; કહો ભા-
 ઇ કોણુ લોક તમે છો, પુછવાનો પ્રેમ આવ્યો. ॥૨૮॥ બદલ કહે જદુ-
 પતિના, હમો બદલ જતે; ગટારમછ કહે પધારો. કામ નથી લાંબી વાતે.
 ॥ ૨૯ ॥ એમ કહીને વિદાય કીધો, માયાવિ જે ભુપ; આકતી બેઠ બ-
 દવનીને, તેણું ધરિયું રૂપ. ॥૩૦॥ બદલ જેવો બેઠબનીને, નમ્રને વીશે
 પળીયો; બબરમાં બીજે બદલ દીઠો, તેને જઈને મળિયો. ॥ ૩૧ ॥
 ગટારમછ કહે કેમ ભાઈ, વેવાઈ આવ્યા ક્યારે; હું નથી બણ્યો વાત
 આવ્યાની, બદલ બોલ્યો ત્યારે. ॥ ૩૨ ॥ ગૈ કાલની જન આવેલી છે,
 જની વાસે ભેવા ભવો; ગટારમછ કહે આલો સથે, મને સઉ ઓળખા
 વો. ॥૩૩॥ બદલ કહે શું નવ ઓળખે, દુરિયાધન ભુપતિ; હેડંબા
 સુત કહે ઓળખાવો, ઓળખનો હું નથી ॥ ૩૪ ॥ એમ કહી બેઠે
 બદલ લીધો, આવ્યા જની વાસે; જદુ કહે બે માંદીયે રાજ, શકુનીમા
 મા પાસે. ॥ ૩૫ ॥ જેદ્રથ ભમદત ભુરિરથેવા, કરણ સુતરમાય; આ
 દ્રોણ આ ગોરને આ અમ્મર, આ પ્રથ લીરમ પીત્રય. ॥ ૩૬ ॥ એમ
 રહુ બેઠા ઓળખાવ્યા, ઓળખી નીકળ્યો પહાર; લીમ સુને બણ્યું,
 ઓળખી લો, કૌરવ કેરી નાર ॥૩૭॥ એવામાં એક બદલ કેરી, કામ
 ની દીઠી ભુપ; માયાવીએ માયા કરીને, તેણું લીધું સ્વરૂપ. ॥૩૮॥ બ-
 દવનીં બાજી ભુરતીને, મળ્યો હેડંબા તંન; સાંભળ સુજની જન આ-
 વી છે, છે તે બેવાનું મન. ॥૩૯॥ ચાલ તું સાથે સંચર મહારિ, સમજ

વી લેઈ જાય. નારીથાને જનીવાસે આવ્યો, બેવા લાગ્યો શાભાય,
 ॥ ૪૦ ॥ જહવની નારીએ ઓળખાવી, બાણુમતી જે રાણી; નેનિ સાથે
 ઓળખાવી દીધી, રાણી તણી દેરાણી. ॥ ૪૧ ॥ ઓળખાવિ શકુનીની
 નારી, ગુસ્સે ભરાયો મનમાં, વેહેર વેહેર લેઉ તોજ ખરા, એમજ તા-
 કયું તનમાં. ॥ ૪૨ ॥ ત્યાંથી નીકળ્યો બાણુમતીની, મુખ્ય દાસી દીડી
 છુપ; જહુની નારીથી જુદી પડીને, ધરણું ઠાશોનું ૩૫ ॥ ૪૩ ॥ પછી
 ગયો બળદેવને ધામે, બેવાને સર્વે તપાસી; તવ રેવંતીએ એમ જ-
 ણ્યું, આવી રાણીની દાસી. ॥ ૪૪ ॥ એણું સમજી આઉકાર દીધો,
 આવ્યા શું સંદેહ બેવા; ઝટારમજી કહે રાણીયે મોકલી, મુરખા કન્યા
 બેવા. ॥ ૪૫ ॥ કન્યા દેખાડી રેવંતીયે, રૂપે શરી હોય તેવી; ઝટારમજી
 મન વિચાર્યું, બાબી તો ભાઈ જેવી. ॥ ૪૬ ॥ બીજ સહુને ઓળ-
 ખી આપ્યો, હેડ બાનો તન; મીઠાઈ મેવા લાગ્યોને આવ્યો, ભાંયરા-
 માં રાજન. ॥ ૪૭ ॥ બે ભાઈએ બેળા બોજન કીધું, કહી સહુ માંડી
 ને વાત; એવે સમે દીવશ ચીત્યો, પછી મજ પોહોર રાત. ॥ ૪૮ ॥ તે
 સમે ભીમનો નંદન બોલ્યો, વીરા અમેમાન જણ; કોરવ કાકાને ખં-
 ખેશને, કાલે રાત્રીએ આવું. ॥ ૪૯ ॥ આપણું ધન એણે હર્યું તો, એણું
 હું હરી લેવું; બાગની પાસે મેદાનમાં છું, સમીપ રહ્યા જેવું ॥ ૫૦ ॥ એ
 મ કહિને બહાર નીકળીયો; બળીયો માયાવી તન; મોહોટા મેદાનમાં
 ઉભો રહીને, માયા રચે રાજન. ॥ ૫૧ ॥ વગણ. મેદાનમાં ઉભો રહી
 માયા રચે બળવાન; વહન વહે કામ કારમું, કરે ભીમ સંતાન.

કડવું ૨૪ રાગ સાખી.

વેશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા મુખે જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને
 સંભળાવું; મુરખા હરણ મહીમાય. ॥૧॥ કેશ છોડીને શીશ પજાડ્યું
 માયાવિયે તે વાર; જુજુ જેવડા જીવ ખરિ પડ્યા, દહીત થયા નીરધાર.
 ॥૨॥ તેર શહસ્ર અસુર ઉપન્યા, લાંબા પોહોળા મુરા સારથી; તેમાંથી
 હજાર દહીતને, કીધા મોટા હાથી. ॥૩॥ એક હજારને ઉંટ બના-
 વ્યા. ન મળે જેતા બેડા; એક શહસ્ત્રને અગમા રાખી, તેના બનાવ્યા
 ઘોડા. ॥૪॥ હાથી ઘોડાને ઉંટ સદ્ગાં, કીધા ત્રણ હજાર; ત્રણશહસ્ર અ-
 સુર કેરી, સાંકળો કીધી સાર. ॥૫॥ અકેહી સાંકળે અકેક પસુ, બાંધી

દીધું તેવાર; જીવિ જાતની જીવિ એજાથો, ઉભી રાખી નીરધાર. ॥ ૧૧ ॥
 પછી ત્રણ શક્તને ક્રીધા, મનુશ જાતી દાસ; એક એક શેવક બેસી ગયા
 એક એક જનવર પાસ ॥ ૭ ॥ જેથી જનવર વશમાં રહે, માંને માવ-
 તના ત્રાસ; ત્રણ શક્તને ખાવા ક્રીધી, ત્રણ શક્તના ધાસ. ॥ ૮ ॥ એ
 રીતે ખાર હજાર દહીતો, વાવરીયાવિવેક; રહ્યા ત્રણ હજારમાંથી, અસુર
 હજાર એક, ॥ ૯ ॥ ત્રણસેના તંબુ બનાવ્યો, જરીયાનનો નહિ ભુલ; સોનાનું
 શીખર હિરા લાજકે, ફરતી મોતીની બુલ. ॥ ૧૦ ॥ લીલમો લાજકે રત્નજ
 ચળકે, ભેતાં પામે મોહ મન; એકસો દહીતનું તંબુ વિશે, બનાવ્યું સા-
 હાસન. ॥ ૧૧ ॥ સોના ચોપડા સો કયાં મેહેતા બળપણુ કરી ન શકે,
 ખડીયા કલમો લેધ લેધને, બેઠા બેઠા લખે ॥ ૧૨ ॥ ત્રણસેને પેરાદાર
 બનાવ્યા, તે બાહાર પેરા ભરે; ઉઘાડાં આયુદ્ધ કરમાં મહિને, ચોકસ ચો-
 કી કરે. ॥ ૧૩ ॥ એકસોને અનુચર બનાવ્યા, ખંખા ખંખા મુખ ભાં-
 ખે; ગટારગછની સેવામાં રહિ, પંખાથી પવન નાંખે. ॥ ૧૪ ॥ કે પાન
 આપે સોપારી આપે, કે જન ચમ્મર ડાળે; કે પમચાંપે માગે તે આપે,
 શોભે કળા જેમ સોળે. ॥ ૧૫ ॥ લીલી ટોપી લીલી કફની, લીલા મુ-
 રવાળે પેઠા; આંખ કપરિ આકૃતિ જખરિ, સોદાગર થઈને બેઠા. ॥ ૧૬ ॥
 સીંહાસનપર શોભે માયાવિ, થઈ બેઠા વેહેપારી; રૂજની વિતી વહાણું
 વાયુ, દેખાઈ શોભા સારા. ॥ ૧૭ ॥ ઉઘડયા ફરવાળ દારિકાંના, ચાલી
 ગામમાં વાત; વેહેપારી આવ્યો જનવર લાવ્યો, જાણી રાય પ્રખ્યાત.
 ॥ ૧૮ ॥ છત્રપતિ છે મહસ્થ ધણેરો, તેથી આવ્યો વેહેપારી; એવી વા-
 રતા થઈ સભામાં બળદેવ ફરખ્યા ભારિ. ॥ ૧૯ ॥ કૃષ્ણની પ્રત્યે હશી-
 ને બોલ્યા, સાંભળો શ્રી ગોપાળ; તમોને મુજસરખું નવ મગીયું, એકે
 વેવિશાળ. ॥ ૨૦ ॥ મહસ્થ વેવાઈનું નામ જાણીને, મોહોટો વેહેપારા આ-
 વ્યો; હાથી ઘોડાને ઉંટ સારા, વેચવા માટે લાવ્યો. ॥ ૨૧ ॥ પ્રભુએ જ-
 ણ્યું ખરો વેહેપારી, લાવ્ય હું ખેલ લડાડું; જનવર લેવરાવવાને માટે
 બળદેવને ચડાડું. ॥ ૨૨ ॥ એમ વિચારી કહે ગીરધારી, કરમ હીણો
 કોઈ આવ્યો, ફેરો એનો ફોગટ પડશે, શું વેચવાને લાવ્યો. ॥ ૨૩ ॥
 જનવર એનું નથી ખપવાનું, બળભદ્ર કરો વિચાર; હું તમે વેહેવાઈ
 ને ઓળખું છું, નાહારનો નાહાર. ॥ ૨૪ ॥ ચમડી તોડેપણુ દમડી ન છોડે
 પુરણ મખીચુસ; મરે દોડી ખરચે ન કોડી, જીવનો છે કંબુસ. ॥ ૨૫ ॥
 તવ બળદેવને માહું લાગ્યું શું મુજ વેહેવાઈ એવો; મુમતાપર જનવર
 લેવરાડું પછી તું કહીશ કેવો. ॥ ૨૬ ॥ કંબુ કહે તમે મમતે મુકે,

પન્ડે કહેતો નવ જાણો; તમારૂં જોણું રહેશે તમ પાસે, પાછા વળી
 પસ્તારો ॥ ૨૭ ॥ બળદેવ કહે બરે અદેખા. લેવરાણું તારી હોડે,
 પ્રભુ કહે આબરૂમાં બેસો આવરે। દીલે મોહોડે ॥ ૨૮ ॥ એમ અ
 તી વળ બહાંચો, બળદેવ ઉભા થાય, મુમતે ભરીયાને સંચરીયાં,
 બના પાસે જાય ॥ ૨૯ ॥ દુરીયોધને મોન્ય દીધું, પુરણ બતાવ્યો પ્રેમ;
 આસન આપી બેસાડી પુછ્યું, કહો પધારયા કેમ ॥ ૩૦ ॥ બળદેવ
 કહે નામ તમારૂં સાંભળી બહેપારી આવ્યો, હાથી ઘોડાને ઉંટ સારાં
 વેચવા માટે લાવ્યો ॥ ૩૧ ॥ તેથી વખાણુ થયાં તમારાં, મારી સ-
 ભાની માંય, તે સાંભળીને કૃષ્ણ માહારો, ઝાંખો પડી ગયો ત્યાંય.
 ॥ ૩૨ ॥ અદેખાધથી એકું બાલ્યો, મુરખ કોઈ આવનાર, દુરીયોધન
 શું બનવર લેશે, છે જીવના નાદાર ॥ ૩૩ ॥ એમ તમારી કરી ચેષ્ટા
 ખી, માટે ઉઠા તમે જવો; મારા તમારા ટેકને માટે, જઈ બનવર લઈ
 આવો ॥ ૩૪ ॥ રાખીને હીંમત માગે જે હીંમત, તે આપીને લાવો,
 દુરીયોધન કહે લાણું ઝપાટે, હવે તમે ધર જાઓ ॥ ૩૫ ॥ મુજ ધે-
 ર ધણો પૈસા બેળ્યો છે ॥ ૩૬ ॥ ઉઠા મામા પહેરો જમા, ઉઠા દુસ્ત્યાસ
 ન કરણુ વીરા તમે પણ ઉઠા, માને વેવાઈનું મન ॥ ૩૭ ॥ એમ કહીને
 ચારે ઉઠ્યા, રથમાં બેસી તે વાર, છકેલાં ધનને અહંકારે નીકળ્યા
 નગની બહાર ॥ ૩૮ ॥ યાગના મેદાનમાં જવા લાગ્યા, ટેક ધરયા છે
 સ્પષ્ટ; હાથી ઘોડાને ઉંટ બાંધ્યા, તે તો પડીયા દ્રષ્ટ ॥ ૩૯ ॥ દુરીયો
 ધન કહે જુઓ મામા. મોહ ન લાગે શાથી; આપણે ધર શોક્યો નવ
 મળે, આવો ઘોડો કે હાથી ॥ ૪૦ ॥ આપણા લાયક છે બનવરો
 મોહ ધણેરો ચડીયો. એવે લગભગ બતાં બતાં તંબુ નજરે પડીયો
 ॥ ૪૧ ॥ દુરીયોધન કહે જુઓ મામા, હું છું છત્રપતી, પણ જરીઆ-
 નનો આવો તંબુ, આપણા ધરમાં નથી ॥ ૪૨ ॥ એવી એની સાક્ષી
 દીડી, તંબુ કને પરવરીયા, ચારે જણા રથ વીશેથી, માલ લેવા
 ઉતરાયા ॥ ૪૩ ॥ ડેરા તંબુમાં જવા લાગ્યા, આગળ છત્રપતી; મટાર
 મછના શેવકે ચેક્યા. તંબુ જવાનું નથી ॥ ૪૪ ॥ શેઠની આ-
 મના મળ્યા વિના; ચાલ્યા જવો ભરયા છરના, મામો કહે આતો
 છત્રપતી છે, શેવકે કહ્યું તેના ધરના ॥ ૪૫ ॥ એમ કહી
 ત્યાં ઉભા રાખી એક શેવક મહિ જાય; શેઠને કહ્યું મળવા ગ્રહક

ઓઁયા છે, રાજ્યકુંવર દેખાય ॥૪૧॥ ગોરમછ કહે આવવા દો, કહી
બેઠો આડું બેઠ; છડીદારે કહ્યું છત્રપતીને, હવે જાઓ સહુ કોઈ ॥૪૭॥
એટલે ઓઁયા ચારે બાજુ, ડેહેરા તંબુમાં પેઠા, ભભકો બેઠને ભય
ભરેલા, આવકાર વીના બેઠા ॥૪૮॥ પછી ગોરમછે સામું બેયું, હ-
શી દીધો આવકાર; કહ્યું કે હશે પાન્ડવમાં, બોલ્યો અંધ કુંવાર
॥૪૯॥ ઓરે મામા આતો જુઓ, પાન્ડવ ગામો ગામ; જને તે એમને
સંભારે, મ્હારું ન લે કોઈ નામ ॥૫૦॥ એટલેવેહેપારી પ્રત્યે બોલ્યો,
મામોમુખ વચન; પાન્ડવ તો લીખારી થઈને, ચાલ્યા બચાછે વનાપ૧ ॥
અનવસના છે ઉધારા, એવી થઈછે ગતિ; સહુના શીરોમણી છે આતો
દુર્યોધન ભુપતી ॥૫૨॥ વળજુ ॥ નરપતી છત્રપતી, આ દુર્યોધનરાય;
વલ્લભ વડે વખાણીયો, મામાયે મહીમાય ॥

કડવું ૨૯ રાગ ઝડપની સામેરી.

ગોરમછ કહે મેહેતા મ્હારા, પડે વહેપારમાં વાંધો; શુકન આપ
જુને મળ્યા માઠા, ઝટપટ ચોપડા બાંધો ॥ ૧ ॥ આપણે હોંશ ભરેલા
ઓઁયા, જણિ કુન્તા તન; રાંડીરાંડ મળેલી સામી, નીકળ્યો દુર્યોધન
॥૨॥ ફોગટ ફેરો પડ્યો આપણે, ચાલો થાઓ તર્કયાર; એ આપણો મા-
લ શું લેતો તો, નાદારનો નાદાર ॥ ૩ ॥ અમડી તોડે દમડી ન છોડે,
જાણું એની કરણી; છે આંધળાનો છોકરો એની, મા આખલાને પર-
ણી ॥૪॥ મારા હાથીની કિંમત જાણે, પ્રકોઠર વાયુ તન; અશ્વની કી
મત અરજીન જાણે. વળી નિકુળ રાજન ॥૫॥ ઉંટની કીંમત રાયકા
જાણે, વળી જાણે સહેદેવ; પરિક્ષા વિના પારખશે શું, કંભુસ જીવના
એવ ॥ ૧ ॥ વળજુ ॥ માટે બાંધી ચોપડા જમએ આપણે ઘેર; દુર્યોધન
દખાઈ ગયો, ભારે ભભકા ભેર.

કડવું ૩૦ રાગ સાળી

વધશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, મુણજનમેજે રાય; વિસ્તારીતુજને
સંભળાવું; સુરેખા હરણુ મહીમાય ॥ ૧ ॥ શકુની મામો એમ બો-
લ્યો, સાંભળો વાત બેપારિ, એકવેળા કામ પાડી જુઓ, ખખર પડશે
અમારી ॥ ૨ ॥ જનવરમાં કાંઈ નથી જોવાનું, બધી પરિક્ષા અમને;
કીંમત કહો વ્યાજળી રિતે; માગ્યું દઈશું તમને ॥ ૩ ॥ ગોરમછ-

કહે મારા હાથી, મજથી ઉંચા ભરાય; તેની કીંમત એક એક મજ,
 પાંચ પાંચ હજાર થાય ॥ ૪ ॥ ઉચ્ચક કીમત અશ્વ ઉટોની, અઠકેકે
 એક અયુત; મામણી તામણી નટી કરવાની, સમજે ક્ષત્રી સુત.
 ॥૫॥ દુર્યોધન કહે કલ્પલ છીએ, ગજ ભરવાનો લાવો; અસત્ય અધર્મ
 કાંઈ ન મળે, પાથે જોવાનો આવો ॥૬॥ તવ મટારમછે મજ દીધા, લીધા
 કરશે હાથ; પાવડી ચડી ચાલ્યો માયાવી, મેહેતા મુસદ્દી સાથ ॥૭॥
 ચાલ્યા સેવકને છડીદાર; શેઠની શેવા માટ; દુર્યોધન કહે મારા કરતાં,
 રાજના રાજનો ઠાઠ ॥૮॥ ચોપડા લઈલઈ ઉભા ગુમાસ્તા, કરણ હાથીતો
 ભરે; ચોપડામાં આંકડા મુકે, ભરતર ચોકસ કરે ॥ ૯ ॥ જણી જોઈને
 કરણ રાજ, ઓછું ભરવા જાય; પણ માયાવી સોળ મજનો, હોય
 તે વીસ મજ થાય ॥૧૦॥ એ રીતે એક હજાર હાથી; ભરી રહ્યા
 સીરદાર, ઉચ્ચક કીમત અશ્વ ઉટોની ગણતી કરી તે વાર ॥ ૧૧ ॥
 દ્વદશ કરોડ થયા રૂપેયા, હીસાબ મેળવી દીધો; મટારછ કહે લાવો
 નાણાં, આંકડો નિસ્સે કીધો ॥ ૧૨ ॥ દુર્યોધન કહે ઓરે બહેપારી,
 કોણ તમારું ગામ; કીધો દેશને કયાંના રહેનારા, લેખાવો તમારું નામ
 ॥૧૩॥ હુંડી કરીને મોકલી દેશું, અમે તમારે ઘર; મટારમછ રક્ત-
 લોચન કરી બોલ્યો બહુ ક્રોધભરે ॥૧૪॥ ઉધાનો નથી ધંધો, હાલ
 નાણાં મળી આપો, દુષ્ટ કહે પરદેશમાં છીએ, વીવેકથી માપ આપો
 ॥૧૫॥ જને આવ્યા કયાં નાણાં લાવ્યા, તે કરતાં લખી દઈએ; મટારમછ
 કહે અમે શું કરીએ, રોકડ મળી લઈએ ॥૧૬॥ દુર્યોધન કહે રોકડાનથી,
 રાખો ભરોસો અમારો, અધીર રહેતી હોય તો રેવા દો આરહયો માલ
 તમારો ॥૧૭॥ મટારમછ કહે નાણાં નતાં તો, શીદ કયો વહેપાર; ચો-
 પડા અમારા જમડાવ્યા, દીધી તસ્દી અપાર ॥ ૧૮ ॥ શું જુઓ છો શે-
 વક મહારા, કરો કારમો કેર; અવળા બાંધી ઉંચા ટાંગી, મારી નાંખો
 ઠેર ॥૧૯॥ એટલે એના સેવક ક્રોધ્યા, અવળા બાંધી દીધા; ઊઘાડી
 તરવારે પેરા મુક્યા; નજરકેદી કીધા ॥૨૦॥ દુર્યોધન કહે ઓરે મામા,
 દ્વારિકાં વિશે જાઓ; મહસ્થાને ઘર ખત ખાતાં, લખીને નાણાં લાવો
 ॥૨૧॥ તવ મામાએ અરજ કીધી, એકને છોડો સાર; નાણાં તમારાં
 લાવી દઈએ, નહીં લાગે કંઈ વાર ॥૨૨॥ મટારમછ કહે એકને છોડો,
 તવ આવ્યો છડીદાર; ચારમાંથી છુટવું છે કેને, એમ કયો જિયાર
 ॥ ૨૩ ॥ મામો કહે મુજને છુટવા દો, નાણાં લેઈ મટ આવું; ત-

વ છોડાવ્યો શકુનીને, મામા કહે હું જાગી ॥ ૨૪ ॥ બે કોઇ નાણાં ધી-
ર છે તો, પાછો આવું છું આમા; ધીરનાર કોઇ નહી મળે તો, મારે
તારે રામરામ ॥ ૨૫ ॥ એમ કહીને મામો નાઠો, ગયો દ્વારીકામામમોદો
માગ્યાં બ્યાજકબુલ કરી; ખતલખી લીધાદામ ॥ ૨૬ ॥ રથ ભરાવીલાવ્યો
ને આવ્યો; કહ્યું શોદાગર લ્યોને, રાજ ધિરાજને કેઠ કયાં છે હવે તો
છોડીદોને ॥ ૨૭ ॥ મટોરમછે મણી લીધાં; નાણાં તેણીવાર, બાંધેલાને
છોડી મુકયા, કહ્યું ખરા વેહેવાર ॥ ૩૮ ॥ હવે ઉધારે માલ ધીરીશુ,
માલ સુખે લેઇ જાઓ; ત્રણે હબર આવતે તમે, ગામમાં માલ મુકી
આવો ॥ ૨૯ ॥ દુર્યોધન દુસ્ત્યાસનને શકુની ચોથો કરણરાય; રથમાં
બેસી આગળ ચાલ્યા, પુઠે જનવર જય ॥ ૩૦ ॥ ગામમાં આવ્યા,
વાહન લાવ્યા, બંધાવ્યાં જનીવાસે, માયાવિ સેવકો પણ સોંપીને,
ગયા મટોરમછ પાસે ॥ બળદેવજીને ખખર પોહોંચી, પાસે બેઠા
દિનાનાથ; બળદેવજીએ પ્રભુના સામો, મુઠે નાંખ્યો હાથ ॥ ૩૧ ॥
બે ભાઇ વેહેવાઇ નાદાર મહારો, અદેખાઇથી તું બોલે; પણ બે બધા
જનવર લાવ્યા, કાણુ છે એની તોલે ॥ ૩૨ ॥ પ્રભુ કહે ભાઇ મોટો તે
મોટો, વાત એની નવ થાય; દિવસ કરતાં રાતે શોભા મને વજા
જુદુરાય ॥ ૩૩ ॥ એવામાં તો રાત પડીને, વીતી મધ ઘડી ચાર; લોકો-
યે કરી તકયારી સુવાની, દેવાયાં નમ્રનાં દ્વાર ॥ ૩૪ ॥ મટોરમછે માયા
સંકેલી, પાંચસેં દધત્ય બનાવ્યા; પાંચસેંના દોપલા કરિને, નાણાં ભરી
ઉપાડાવ્યાં ॥ ૩૫ ॥ અસુર તેડી ભોંયરે આવ્યો, ભાઇએ આવકાર દીધો;
એક ખુલ્લે દોપલા ઠાલવીને, નાણાંનો ઢગ કીધો ॥ ૩૬ ॥ અલીમન્યુ
કહે કયાંથી આ લાવ્યા, ખુટાડે ન જય ખુટયો, મટોરમછ કહે વીરા
મહારા, દુષ્ટ કાકાને હુટયો ॥ ૩૮ ॥ એમ કહી બેઠે બધુ બેઠા, બેળું
કરયું ભોજન; એવે સમે મધ્ય રાત્રી મધને, બોલ્યો લીમનો તન ॥ ૩૯ ॥
ઓ વીરા હવે જાહું છું હુતો, દુઃખ દેવા મુજ જાતે; તમે તમારે નીલંબ
રહેજો, ચાવિશ હું કાલે રાતે ॥ ૪૦ ॥ અલીમન્યુ કહે નીત્યાન જાઓ
તેતો નહી ઠીક ધારો; મટોરમછ કહે આજનો હહોડો, છે કાકીચિત્તો
વારો ॥ ૪૧ ॥ એમ કહીને નીકળીયો એ, ગયો બાગની બાહાર; કેસ
છોડીને ધુણવા બેઠો, હેડ'બા કુમાર ॥ ૪૨ ॥ એટલે એની માંચા હાલી
જહુજ ચડી ચોટે; ગામમાં હાથી ઘોડા ઉંટ બાંધ્યાં, તે ભોય પકી આ-
જોટે ॥ ૪૨ ॥ ઉંટ ભરોડે હાથી ત્રોડે, અથ પછોડે કંઈ ચરણ;

સેરવે જાગ્યા જેવા લાગ્યા, જણ્યુ કે પામસે મરણ ॥ ૪૩ ॥ અરેરે કોઈ ઉપાય કરો, પાડે છે પોકે પોક; થયો ઉત્પાત ને હોકારા જાગ્યું ગામનું લોક ॥૪૪॥ ગોવીંદલ તવ હસવા લાગ્યા, આલો તતપર થઈયે, શું છે બળદેવના વેહેવાધને, તમાસો જેવા જઈએ ॥૪૫॥ એમ કહીને જેવા આવ્યા, માયાવીએ ખેલ ક્રીધા, મટારમછે જનવરોના જીવજ ખેંચી લીધા ॥૪૬॥ શરીર સહિત માયાવીને, લોપ એણે નવ ક્રીધા; બરાબર ચોખા કરીને, ખોખાં રહેવા દીધાં ॥ ૪૭ ॥ ત્રણશહસ્ર જનવર મુઆ, પાપીને પ્રમટયો શોક, અરેરે મારું ઘર બેઠું, કહીને મુઠી પોક, ॥૪૮॥ મામાયે તવ ગોદો મારયો. ક્રીમ્મત આપણી થાસે; કહેસે કે આટલામાં રહે છે, નીર નહી હોયે પાસે ॥ ૪૯ ॥ એમ કહીને છાનો રાખ્યો, બળદેવજીયે દીઠું; દુરીયોધન કહે વેનાઈ લાવો, પશુને દાટવા મીઠું ॥૫૦॥ પ્રભુ કહે જોઈએ તે આપો, ઓરે બળદેવ બ્રાત; હળધારી કહે તું જ અહીંથી, મુકય મરકરીની વાતાપરા ॥ એમ કહીને મીઠું દીધું, ખાડા ગોડાવ્યા ધણા; મીઠું નાંખીને નાંખવા માંડયા, ખોખાં પશુ તણા ॥૫૧॥ ખાડામાં નાંખેને લોપ થાયે. એ કામ માયાનું કહાવ્યું; હર પ્રકારે નુકશાન ક્રીધું, મીઠું પણ બગડાવ્યું ॥૫૩॥ પછી સહુસહુને રચળ મયા, કૌરવ જનીવારો; દુરીયોધન બહુ રડવા લાગ્યો, રાણીજી આવ્યા પાસે ॥૫૪॥ આવા ઉંધા બેપાર કરજો, ઠપકો દીધો અપાર; પછી સઉ મનવાળી સુતા, શું કર્યું બીમ કુમાર ॥૫૫॥ જણ્યું કે છુટવી કા ક્રીયોને; જો એક કરું બેપાર; તો બેમ ખાઈ કોઈ નહિ આવે રચું જુદો પ્રકાર ॥ ૫૬ ॥ વળજ જુદા પ્રકારે રચના કરું, એમ સમજ્યો બળવાન; કહે વક્ષલ રચના કરી, ઓળખાંધ બહુ કુકાને ॥

કડવું રડ મું રાગ સવૈયાનો.

વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા. મુણ જનમેજેરાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું સુરેખા હરણ મહીમાય ॥ ૧ ॥ દરવાજથી બેબાજુએ. લાંબી બે ઓળો કાંધી, જુજવી જતના તંબુ તાણી, કુકાનો બનારી દીની ॥૨॥ જુજવી જતના કર્યા બેપારી, જુદા જુદા બેપાર; મનુશ જુદી જુદી જતી, મહેનતુને મામનાર ॥૩॥ કોઈ વહેપારી કોઈ બીખારી, બનાવ્યા બીમને તાંન; પુરણ કહેતાં પાર ન આવે, થોડું કરું વરણન

॥૪॥ વહદ પુરાણી બ્રાહ્મણ લેડા, ભાટેલાને બેશી; વીવારથી સારથી-
 યા મેહેતા ફરતા લેખણુ ખોશી ॥૫॥ કાયત મુસદીને ઝવેરી, સોની
 ચોકશી જડીઆ; ચીતણીયાને શેઠ પટેલીયા, સલાટ મુધાર કડીઆ,
 ॥૬॥ ગાંધી નેસ્તીને તંબોળી, પાટીઠાર વાણીયા; સરેયાને સારવી
 પટવા; ચપડીયાને તાણીયા ॥ ૭ ॥ ખમાર ખતરી શાવક શણુવી, મુ-
 ખડીયા મેવાવાળા; દક્ષણી દુબળાને મરેઠા, કાબુલી સીદી કાળા. ॥૮॥
 કુંભાર હુહારને કંસારા; રજપુત ખરાસીયા કોળી; ધાંચી મોચી માળી
 દરજી, કંદોધને પંચોળી. ॥૯॥ કાઠી લોકને ગોલા ઘોળી, છીંપાને ગ-
 ણીઆરા, કણુખી કાછીયાને ખારવાડી, ચુડધરને બંધારા. ॥૧૦॥ મા-
 દુર મવને મરકરા છે, ડોશી વાણીયા; ધાટીયા; પસ્તાગીયાને હલાલધાં
 ચળ, વિંટનાર ને ભાટીયા. ॥૧૧॥ ખાલ પારખવાનને ખરાદી, વાસેદને
 વણુઝારા; રાવળીયાને ભોધ ભીલડા, ડભરને હલકારા. ॥૧૨॥ કુધા-
 રા તલંગી વાડીયા, માડીવાન વેહેલવાન; દરવાન સરવાનને ભરનારા,
 મસ્તાનને પેહેલવાન. ॥૧૩॥ રંજારા ચીતારા વીંધારા, પખાલી તુનના-
 રા; ચોધરીને દાતણીઆ વાધરી સાદડીયા ચુનારા. ॥ ૧૪ ॥ આશેદર
 ચરવેદાર બેહારા, પીંડારને તારકશી; પીંબરા ઈંગ્રેજ ફીરંગી, મુઝલને
 પારસી. ॥૧૫॥ ચોરચાડીયાને જુઝારી; મુસલમાન ભઠીઆરા; આરબ
 હખશી બાહાર વાશીયા, ઢીંમરને ચમારા. ॥ ૧૬ ॥ બાજીમરને બખ-
 ણીયા છે, ભાંડ ભાટ ભવૈયા; નટવા નાયણીયાને વાદી, માંધવને મવૈયા.
 ॥૧૭॥ ફાતડા હીજડા ગુણુકા દૈયણુ, શેવડાને ઝલાલી; ઝંડાફરીર બેગી
 મેવાડ, જપતીને હલાલી. ॥૧૮॥ ભાવસાર ભરવાડને ભાડબુંબ, બુકશેલર
 લેખડીયા; હકીમ દાકતર મેમણુ મુમના, તાઈ ધડવિ ચોધડીયા. ॥૧૯॥
 વાંસફેડા સારસ્વત ખોળ, કાપડીને ખત્તાસી; ક્ષત્રી બ્રહ્મક્ષત્રીને નામડા
 બહુરૂપી મધવાશી. ॥૨૦॥ વઝીલ કાપડીયાને છાપતીયા, કઠીઆરા કુંદી-
 ગરા વળતણીયાને વળાવીયાછે, નાણાવટી તો નરા. ॥૨૧॥ ધર્મ હંશ
 અને ઉદાસી, સંન્યાસીને ત્યાગી; બ્રહ્મચારી ભગતને ગોસાંધ, તપે-
 સ્વરીને વધરાગી. ॥૨૨॥ મુની કાનફટાને પવાઈ, વેલીને બહુ ખામી;
 વીશેષ વીસ્તાર બે કરીયે તો, વખત વિતે આખી. ॥ ૨૩ ॥ વળણુ ॥
 બહુ કીધા વેહેપારીયો, સરવે જુજવી જાત; વહે વહાલ રચના રચી,
 ખણી થયો પરભાત.

કડવું ૨૮ રાગ ધન્યાશરી.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
 સંભળાવું, સુરેખા હરણ મહીમાય ॥ ૧ ॥ વાહાણું વાહું દરવાજા
 ઉઘડીયા, હોંકારો આમમાં પેઠો; મટારગછ એક દુકાનમાંડી, સણગાર વે
 ચવા બેઠો ॥ ૨ ॥ સોળ સોળ સણગાર ચણ્યા ચોળી, ચીર અતી અ-
 મુલ્ય; એક એક નારીનાં ખીંટાયે ખીંટીયે, બેરવીયાં નહીં ભુલ્ય ॥ ૩ ॥
 મોટા વેપારી પોતે બનીયો; વચે વચ રાણગાર; દ્વારીકાં બિશે વાત આ-
 લી, ઉપમા અપરમપાર ॥ ૪ ॥ છત્રપતીનું નામ સુણી, પરદેશી લોક
 આવ્યા; દરવાજા બહાર બહાર કીધું; માલ ધણેરા લાવ્યા. ॥ ૫ ॥ અંત
 રયામીનું નથી અબલ્યું; ભાણેજ પર છે ઠયા; કોરવની નારીનો ઘાટ
 ઘડવા, પોતાના મેહેલમાં ગયા ॥ ૬ ॥ એકસોને આઠ પટરાણીને, બોલા-
 વી પોતાની પાસે; કહ્યું કે તમે પેહેરી ઓઢીને, બાંધો બનીવાસે ॥ ૭ ॥
 કોરવ કેરી કામનીયોને, ફોગટની પુલાવો; બાહારનું બહાર ભેવા માટે,
 તેઓને તેડી બાંધો ॥ ૮ ॥ હોરાવળે કાંઈ એમની પાસે, તમારે કાંઈ ન
 લેવું; બહારની ચીજ જે લાવશે તેને, હું પેસવા નહીં દેઉં ॥ ૯ ॥ એ-
 વી પ્રભુએ આજ્ઞા આપી, પહેર્યું ઓઢ્યું સહુ નાર; આવી સ્ત્રીઓ તે બ
 નોવાસે, સહુએ દીધો આવકાર ॥ ૧૦ ॥ દુરથોધનની ભાનુમતીએ,
 બોલાવ્યા હેત આણી; રૂક્ષમણીને જોડે બેસાડ્યાં, પછી વઢી મુખ વાણી
 ॥ ૧૧ ॥ કેમ આવ્યાં પ્રભુની પટરાણી, રૂક્ષમણી તવ બોલે; જગતમાં
 ભામની ભાગ્યશાળી, નથી કોઈ તમ તોલે ॥ ૧૨ ॥ છે ધનવંતા ધણી તમ
 તણા, નામ સુણી લોક આવ્યા; દેશ દેશાન્તરના વેહેપારી, વેચવાને
 માલ આવ્યા ॥ ૧૩ ॥ નગની બારણે બહાર થયું, મંડાઈ બહુ દુકાન; તે
 ભેવાને ભવા સાડ, આવ્યા થઈ સાવધાન ॥ ૧૪ ॥ સાંભળીને ભાનુ-
 મતી પુલી, આજ તમે વાત બણી; મારા ધણીના નામ પ્રમાણે, નથી
 બરોબર મંડાણી ॥ ૧૫ ॥ એમની પુઠે મનુશ મેઢની, ખરખરિ ખં-
 ડાય; શ્રેષ્ઠીમાં મ્હારા ધણીને નામે, જ્યાં બય ત્યાં મંડાય ॥ ૧૬ ॥
 અમ તોલે કોણ મહસ્થ છે જમમાં, પેસાનો નાવે પાર; અટવાય લક્ષ્મી
 ચરણ તળે મણીયે નહીં લંગાર ॥ ૧૭ ॥ છત્રપતી નથી ભાગ્યશાળી,
 હું આવી એમને ઘેર; મારે પમલે હસ્તીના પુરમાં, થઈ છે લીલા
 ભરેર ॥ ૧૮ ॥ સૌ મુંઢરીને સતભામાણ, સાંભળી સમજ્યાં છુ-

મ; કરમભદ્રી કેહેવરાવવાનો, પુરણ એમનો પ્રેમ. ॥ ૧૯ ॥ પછી રક્ષ-
મણી એમ બોલ્યાં; ઉઠો તતપર થઈયે; તમારા કંઈની આજ્ઞા માગો,
બળર ભેવા જઈયે. ॥૨૦॥ ભાણુમતી કહે આલો વેવાણ્યે, શું આજ્ઞા
દે પતી, ધણીને પુછવાનો ધરો, અમારા ધરમાં નથી. ॥૨૧॥ શું કાંઈ
દાખેલ છીએ ધણીનાં, શું ધણીની ઓશીઆળ; અમોને એ આવીને પુ-
છે, બહાર જતાં છુપાળ. ॥૨૨॥ મને પુછ્યાવણ પાણી ના પીયે, વશમાં
રહે રાત દહાડી; પુછ્યા વીના કાંઈ કામ કરેતો, હું નાંખું ધુળ કાઢાડી
॥૨૩॥ રક્ષમણી કહે વાર બાધ, છત્રપતી બલા સાંખે; અમારા પ્રભુને
પુછીયે નહીતો, ચામડી કાઢાડી નાંખે. ॥ ૨૪ ॥ ભાણુમતી કહે તમે
ડરેલાં, શું કરી નાંખે જોપાળ; મુજ પતી ટુંકારો કરેતો, દેઉં બેમણ-
ની આળ. ॥૨૫॥ પ્રભુની નારીયોએ માંડવાળી, શું બોલે મ્હોટાની ઝેરી;
પતીને તુછય જેવે કરી કાઢો. એજ કપુડનિ છોરી ॥ ૨૬ ॥ રક્ષમણી કહે
ભાગ્યશાળીછો, ધરમાં બલેણ આલે, રાણી કહે પુછો મામીજીને, પતી
થી પત્ર ન હાલે ॥૨૭॥ એમ કહીને વસ્ત્ર પહેર્યા; કૌરવની સંહુ નાર;
શણુગાર સજ એકસેતો છ, નાંકળી મુકામ બહાર ॥ ૨૮ ॥ છ કારભારી
ની છ નારી; સોભાઈની સો સાથે, પ્રભુની પટરાણી રક્ષમણી, બાળ્યાં
રાણીને હાથે ॥૨૯॥ વાતો કરતી સરવે આલી. નીકળી નગની બા-
હાર, ત્યાંતો ઝળહળ શોભી રહું છે, નવું થયેલું બળર. ॥ ૩૦ ॥ ભા-
ણુમતી પુત્રીને બોલી, જુઓ પ્રભુની રાણી; દુકાનો મારા નાથના ના-
મની, જુઓ કેવી મંડાણી ॥૩૧॥ રક્ષમણી કહે તમારા ધણીના, ના-
મનો મંડાઈ સારી, શંખણી રાણી સમજે ન કાંઈ, પુલણીયણ અહં-
કારી ॥૩૨॥ બળર બધું જેતાં ચાલ્યાં, અયાં ગટારમજ પાસે; વસ્ત્રને
મુંઢીર શણુગાર દીઠા. માયાવીને અવાસ ॥૩૩॥ રક્ષમણી કહે ભાણુમ-
તીજી, તમ લાયક શણુગારો, તેવાંજ વસ્ત્ર લાગ્યા વેહેપારી, મોઢે જીવ
અમારો ॥૩૪॥ એટલે આગળ થઈ ભાણુમતી, ગટારમજને પુછે; એક એ
કનારીનાં શણુગાર વસ્ત્ર. તેની ક્રીમ્મત શું છે ॥૩૫॥ જુદી ભાષા ગ-
ટારમજ બોલ્યો, દુર હમારો દેશ; ત્યાંની નારીઓ બહુ ઇછે છે, આ દેશ
નો પહેરવેશ ॥૩૬॥ માટે મુલ કરવાનું નથી લેવું હોય તો આવો; તમા
રાં ઉતારી અહીં મુકો, અમારાં પેરી જાઓ ॥ ૩૭ ॥ ભાણુમતી કહે રક્ષ-
મણીજી, વહેપારી આંચળા જેવો; આપણા કરતાં ઉંચા સોનાનો ભાર
ફાળીનો કેવો ॥૩૮॥ મોતીનો માલ છે બહુ ભાર; હાવો ક્યાંથી મળેજેમ,

સતભામા કહે ઉધારો નડો ભુલે તેના ભોમ ॥૩૯॥ ભાનુમતી
 કહે તમેને અમો, સરવે બદલી લઈયે, પ્રભુની પ્રમદા એક બોલી, બદ
 લીને ક્યાં જઈયે ॥૪૦॥ અમારા ધરમાં ઘણી છે નબળો, અમુસમભુ
 ભગવાન, મુમત ઝાલે જરા ન સમજે, નડો કે નુકશાન ॥૪૧॥ ભાનુ
 મતી કહે ભોમ ભવિશના; કહી કઉરવની પેઠી, વસાણુપણુ બદલવાને
 દુકાનમાં જઈ બેઠી ॥૪૨॥ ગોરમછ કહે બધું બદલજે, મુજ મનમાં
 રેછે વેમ; ભાનુમતી કહે નથી ગાંડાં અમે ભુલશું કેમ ॥૪૩॥ એમ
 કહીને બદલી લીધાં, પટકળને શણુગાર; વાલની વીંટી ધસધરીબદલી
 નીકળી સરવે નાર ॥૪૪॥ ભાનુમતી કહે જાંબુવંતીછ, હવે દેખાઉં-
 છું કેવી; સતભામા કહે શું પુછોછો, થઈ છબી લક્ષ્મી જેવિ ॥૪૫॥
 આજ્યાં એવી વાતો કરતાં, આમમાં આણુંદ ભેર; કંઈ પ્રભુની કામ-
 નીચો તે, મધ પોતાને ઘેર ॥૪૬॥ પુછ્યા પ્રભુએ સઉ પ્રમદાને, બબરના
 સમાચાર; સતભામા કહે બદલો કીધો, વસ અને શણુગાર ॥૪૭॥ એ
 મ કહીને એતો રહ્યાં, પેલી સહુ બનીવાસે; રવામીયેને લાલ બતાવ
 વાને, આવી દુરીયોધન પાસે ॥૪૮॥ છત્રપતી કહે ભાનુમતીછ મને
 પડ્યો એક વેમ; ઇંદ્રાણી સરખું રૂપ તમારું આજ થયું છે કેમ ॥૪૯॥
 ભાનુમતી કહે તપાસી ભુઓ, અમારા શણુગાર; તમારા જેવા અમે ન
 કરીયે, ઉંધા ઉંધા વહેપાર ॥૫૦॥ હાથી ઘોડા જઈ હોરી આવ્યા શો
 લાલ લીધો લાવી, ભુઓ અમે એક વહેપારીને કેવી છેતરી આવી
 ॥૫૧॥ દુરીયોધન કહે ભુઓ મામા, બહુ પાછી ભાનુમતી; મામો કહે
 તોરી મામી, તે પણ કાચી નથી ॥૫૨॥ નારીયોનાં એમ વખાણુ કી-
 ધાં સ્થળે મધ સી જન; એવે સમે પોહોર રાત્રી વીતી સરવે કરચુ રા-
 ચન ॥૫૩॥ નમ્રતા દરવાજા બંધ થયા, માયાવીએ માયા મેલી, બેબર
 બધું લોપ કાઢું, લીધું બધું સંકેલી ॥૫૪॥ પછી બસે દધત બનાવી;
 સોના ટોપલા કરીયા; નારિયોના ધુતી લીધેલા; દાગીના તેમાં લગીયા
 ॥૫૫॥ સો દધતને માથે ઉચકાવી, ભોંયરામાં સીધાર્યો; નાણુંના ખુણા
 સામો ખુણા, તેમાં ઢગલો માથો ॥૫૬॥ અલીમન્યુ હસવા લાગ્યો,
 આ પુછ ન ભય ખુટી; ગોરમછ કહે વીરાઢારા, સો કાકીયોનેલુંટી
 ॥૫૭॥ એમ કહીને ભેજન ભેળાં, કીધાં બન્ને બ્રાત; હરી હરીને
 વાતો કીધી એવે મધ મધરાત ॥૫૮॥ ગોરમછ કહે વિરા ઢારા,
 બે ધડી બારણે ભઉં; આજે રાત્રી નથી રહેવાનો, કાકીયો કુદાવી આ

૩ ॥ ૫૯ ॥ એમ કહિને બહાર નીકળ્યો, માયાવી ભુલમી જાગ્યો;
મસ્તકના કેસ છુટા મુકી, પોતે ધુલુવા લાગ્યો ॥ વલણ ॥ લાગ્યો
મેદાનમાં ધુલુવા, કયો માયાવી કોપ; કહે વલ્લભ અબળા તણું વસો
કીધાં લોપ.

કડવું ૧૧ રાગ સાખીનો.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, શુષ્ક જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું સુરેખા હરણ મહીમાય ॥ ૧ ॥ ચીર ચણાયા ચોળી લોપ
કરી, શણગાર રહેવા દીધા, માયાવી રચના રચીને, ભય કર જંતુકીધા
॥૨॥ ચીતાકોની આકરણે બનાવી, પુરણ મેળવ્યાં પાપ; કહાંના કાળા
નામ બનાવ્યા, સાંકળાના કયાં સાપ ॥૩॥ ઠામણિના થયા કાન ખભુરા
શરીર ઉપર ધરતા; મોતીના મકોડા થઈને, ચટ ચટ ચટકા ભરતા ॥૪॥
વાળીના વીંછુ પાંદડીના વંદા, ઝીણા મોતીની કીડી; ચુડીયોની થઈ
ચંદન ધોયો; સહુ પ્રેમદાને પીડી ॥ ૫ ॥ કાળીમોડો કાળી નાગણો
તુસીની તનસો કાળી; સળવળાટ શરીર થયો જન જાણી ભયભાળી
॥૬॥ વસ્ત્ર શરીર ન મળે કોને, પુરણ પડીયો શોક; ભયંકર જંતુ દે-
ખીને, પાડે પોકાપોક ॥૭॥ નમ્રતણું લોક જગી ઉઠ્યું, ઊઠ્યાશ્રીઅવીના
શ; ચાલોરે લોકો જઈએ ભેવા, કરીયે કાંઈતપાસ ॥૮॥ તવ સર્વલોકજવા
આવ્યું, આવ્યા અધના સુતે; શું થયું છે બહારથી પુછે. શું મહી ભ-
રાયું ભુત ખખેરી નાંખે, મોડે પોકારે બાપ ॥૯॥ ઉંચી નીચી અબળા
કુદે; દુખ દશા થઈ કેવી; શુતરનો તાર પાસે ન મળે, સો માથે જાણી
એવી ॥૧૦॥ બહારથી બહુ બુમો પાડે છે, છત્રપતી રાજન; દ્વાર ઉઘે-
ડો દ્વાર ઉમેડો, શું થયું છે વીધન ॥૧૧॥ તો પણ કોઈ ઉત્તર ન દે;
પુરણ દુખમાં પડીયો; છુટે કેરો કુદે સંધળી, જેમ જાણે ભુતડીયો.
॥૧૩॥ ચાર ઘડી કુદાવી મારી, એવો કારમો કોપ; ધુણતો બંધ રહિને
જંતુ, સર્વ કરી દીધાં લોપ ॥૧૪॥ એટલે વળી ધીરજ મનમાં, શર-
મમાં સહુ પેઠી, ટોળેટોળાં બેમાં થઈને, ખુણે ખુણે બેઠી ॥ ૫ ॥ એક
નારીયે અદખોલે દારે, કહ્યું કે કપ્પી કાપો, સુત્ર તાર નથી અમ-
યાસે, વસ્ત્ર અમને આપો ॥ ૧૬ ॥ પુરૂષોના પાસે ઘોળાં વસ્ત્ર દીધાં
તેણી વાર; ઘોળાં તો ઘોળાં પહેરીને, બેઠી સરવે નાર ॥ ૧૭ ॥

પછી બારણાં ઉઘેડી નાંખ્યાં, પેઠા પુરૂષો તમામ; બળદેવ આવ્યા
કૃષ્ણ આવ્યા, આવ્યું આપું મામ. ॥૧૮॥ સૌ સૌની નારીને પુછે, આ
ખેલ કોણે બનાવ્યો, ચુડો ન મળે ધાળાં વસ્ત્રો, બણે રંડાપો આવ્યો
॥૧૯॥ બેઠ બેઠને સર્વ હસે છે, મરકરી કરે ગોપાળ, રંડાપો રૂડો સો-
બ્યો પણ, માથા ઉપર છે વાળ. ॥૨૦॥ બળદેવલ કળકળવા લાગ્યા,
આશું તુજને ઝેર; કેમ કરેછે મરકરીયો તુ, બ ભાઈ તારે ઘેર. ॥ ૨૧ ॥
પ્રભુ કહે બેઠશું તમાસો, જમતને વેહવારે; તમાસાનું ન હોય તેડું, રા
જ જમાડી મારે. ॥૨૨॥ છત્રપતી તો પુછવા લાગ્યો, ભાનુમતીને એ-
મ; ક્યાં મ્યાં આલુશણ વસ્ત્રો, કહવા લાગ્યાં કેમ. ॥ ૨૩ ॥ ભાનુમતી
કહે ભરથાર મ્હારા. વાંકો દીવસ થયો, વસ્ત્ર આલુશણ બદલાવીને,
વેહેપારિ છેતરી મયો. ॥૨૪॥ દુર્યોધન કહે બહુ ડાપણુમાં, થયો નફા-
નો પ્રેમ; રાણી કહે કાલે બનવર લાવી, છેતરાયા તમે કેમ. ॥ ૨૫ ॥
કોઈને છોકોટા નવ કરશે, અમે તો અહીં નહીરહીયે; પરણાવો પુત્ર તમે
તમારે; અમે અમારે જઈએ. ॥૨૬॥ દુર્યોધન કહે શું કહ્યું છે તે, આ
વડી કરો રીસ; જવાનું તો નામ ન દેતી, તુજ ખોળે મુજ શીશ. ॥૨૭॥
એટલે પાછુ કહ્યું રાણીયે; સું કહ્યું નફટ તમને; રાખવાં હોય તો વ-
સ્ત્ર બુશણ, કેથી લાવિ દો અમને. ॥૨૮॥ દુર્યોધને કહ્યું પ્રભુને, વે-
ળા અમારી માપો ઘેર જઈ પોચાડી દેઈશું, નારીના પોશાક આપો.
॥૨૯॥ બળદેવલ કહે આપો વીરા, કહ્યું માન્યું મોશાર; આપ્યાં એ-
કસો છ નારિનાં વસ્ત્ર અને શણગાર. ॥ ૩૦ ॥ પછી સૌ સૌને સ્થળ
મ્યાં; મયો હેડંબા તન; બોંયરા વીશે અભીમન્યુની બેઠે કયું સય-
ન. ॥૩૧॥ રાત્રી વીતી બહાણું વાયું, ઉઠ્યો બીમનો સુત; એ ભાઈ
મામમાં જઈને આવું છું, કરી આવું કાંઈ તુત. ॥૩૨॥ એમ કહી બહાર
નીકળીયો, દુષ્ટને હમવા રાલ, પચીસ હહીતો બનાવી તેની, બનાવી
શાક લાલ. ॥ ૩૩ ॥ ગાંસડો બાંધી માથે લીધો, પોતે કાછીયો થયો;
દારીકા મામના બબર વીશે, વેચવા માટે ગયો. ॥૩૪॥ સારા શાક બે-
ઠને લોકો લાવજ પુછવા આવે; તવ માયાવી બબર કરતાં બમણું
મુલ બતાવે. ॥૩૫॥ તેથી તેનું કોઈ ન લેતું, એવે આવ્યા ગીરધારી
બનૈયા માટે હરનીશ લાવે, શાક સામાન મોશારી. ॥૩૬॥ તેમણે દીકો મ
ટારમજને, પ્રભુ જઈ તવ પુછે; સાચા કાછીઆ સાચુ કેહેજે, આ શાક
નો ભાવ શું છે. ॥૩૭॥ માયાવી કહેભાવજ શાનો, લેઈ જાઓ મ્હારાજ;

સતવાદીને ખવરાશોમાં. લેભે લંપટ લાજ ॥૩૮॥ એમ કહીને આ
પી હીધું પેતે થયો વીદાય; સાથે સારાં શાક ધીમં લીધાં, ઘેર ગયા
જુદુરાય ॥૩૯॥ કદી નહીને તે દીન પ્રભુ, પેઠા રસોઈ કરવા, માયાવિ
શાક જુદા કીધાં, પાપી તણું પેટભરવા ॥૪૦॥ અછીનો સ્વાદ ખેંચીમહી
મુકયો, જનમયા જમવા આવ્યા; બાજઠ ઢાળી બીરાજ્યા સરવે, પ્રભુ
પીરસણું લાવ્યા ॥૪૧॥ સતવાદીને પીરસ્યું સાચું, સોભામને માયા
વિ; છોકારભારી સહીતને તે, નવીન સામગરી લાવી ॥૪૨॥ બાકી
બીજને પીરસ્યું સાચું, જમવાની આજ્ઞા, દીધી આખી ભેતામાં અતી
સ્વાદ લાગ્યો, કષ્ટે કારિગરી કીધી ॥૪૩॥ કઉરવે કહ્યું લઈજાઓપાછાં,
પાંચવાની પકવાન; બીલું ત્રીલું કાંઈ ખાવું નથી, શાક મુકો ભજવાન
॥૪૪॥ પ્રભુ કહે ભેદએ ભેટલું, તેટલું માગી લેભે; દુરીચોધન કહે શાક
તમારું, સંઘળુ મુકી દેભે ॥૪૫॥ સ્વાદજ લાગે તેમજ માગે મુકે છે
ભજવાન; અવીવેકી શાક આરાગે, અંધ તણા સંતાન ॥૪૬॥ જમતા
જમતા વીખાણ કરે; આજ સુંદીર રસોઈ; એ બળદેવ બલીદારી
જમએ આતુર રાંધનાર કોઈ ॥૪૭॥ બળદેવ કહે કષ્ટ અમારા, રાંધ્યું
સરમે લેવાઈ; કષ્ટ કહે કોનું કરણું તું, અમારા પછ વેવાઈ ॥૪૮॥ દુ-
રીચોધન કહે એરે મામા; સારી રસોઈ કરે શામ; આપણા ઘરમાં રાંધવા
ભેદએ, કષ્ટ સરીખો ગુલામ ॥૪૯॥ અજ્ઞાની છવ દુષ્ટ મતીનો, બો-
લે ફાવે તેમ; માયાવી શાક ઘણું ખાધું ગળા લગી આવ્યું એમ ॥૫૦॥
પછી સરવે જમી ઉઠયા; બળદેવે મુખવાસ આલ્યા; રસોઈના વખા
ણ કરતા, જનીવાસે આલ્યા ॥૫૧॥ એવામાંતો રાત્રી પડી, વીતી ગયો
કન, દરવાજા નમના બંધ થયા, સરવે કર્યું સંયન ॥૫૨॥ ॥ વલણ ॥
એવે મધ્ય રાત્રી થઈ, ઉઠ્યો બીમ કુમાર; બ્યાસ વલ્લભ એમ એવરે
નીકળ્યો ભોંયરા બહાર.

કડવું ૩૪ રાગ અહોરાયલનો.

વેશમપાયે એણિપેરે બોલ્યા મુણ જનમેજેરાય, વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું. સુરખા હરણ મહીમાય, અહોરાયલ સુણીયે ॥ ૧ ॥ મોટાર
મછ મેદાનમાં બેઠો, છુટા મેલ્યા કેશ; એટલે એની માયા ઉપડી, પુરણ
કર્થ પ્રવેશ અં ॥ ૨ ॥ માયાવીની માયા જખરી, હલોવી હલાય;
શાક જમી સુતા છે તેના, પેટમાં ધુડધુડ થાય. અ, ॥ ૩ ॥ કઈના મોઢામાં

મોળ વજુદી, નીકળતુ બહુ યુ'ક; કે જણાને માંકડી આવી, કંઈને ચાલી
 યુ'ક અ. ॥ ૪ ॥ અકળાઈ સરવે ઉડ્યા, પુરણ દુખમાં પેઠા; ઓં
 તરડાં દોવાવા લાગ્યાં, કંઈ જન ઓકવા બેઠા. અ. ॥ ૫ ॥ ખરળ ખરળ
 સો ઓકવા લાગ્યા, પુરાં મળીયા પાપ; મ્હોમાંથી નીકળે અકલાં ઉદ-
 રડાં વંદા વિંછીને સાપ, અ. ॥ ૬ ॥ ધરોડીઓને કાન ખજુતા; ખીશકોલા
 નીકળી પડતાં, આકરણ્યોને ચામાચીડીયા, ખહાર પડી તરફડતાં. અ.
 ॥ ૭ ॥ એણું એણું બેઠ બચ પામે, પોકારે છે બાપ; અડધા પેટમાં
 અડધા બારણે; સપડે મોટા સાપ. અ. ॥ ૮ ॥ એણું બેઠને ત્રાસ પાપીને, પાડે
 પોકા પોક; હોકારા થયા તેથી જાગ્યું, આખા મામનું લોક. અ. ॥ ૯ ॥
 જુમડીશ જાગ્યા કહેવા લાગ્યા, સરવે તતપર થઇયે; આલો લોકો વણ
 પધસાનો તમારો બેવા જઈએ. અ. ॥ ૧૦ ॥ પ્રભુ આવ્યા લોકોને લાવ્યા,
 દોડ્યા આવ્યા બળદેવ; એરે વેવાઈ દ્વાર ઉઘેડો. તોફાનની શી ટેવ
 અ. ॥ ૧૧ ॥ પણ બારણા ત્યાં કોણ ઉઘાડે, ઓઠા ઓકજ થાય; કંઈકંઈ
 લોટા ભરીને નાસે, ત્યાંને ત્યાં બેશી જાય. અ. ॥ ૧૨ ॥ તેથી અતીશે દુર-
 મંધ ઝિડે, ઓઠી મુઆ ધડીયા; જીવજંતુ દેખીદેખીને; ત્રાસ્યા અપર-
 મપાર અ; ॥ ૧૩ ॥ આંતરડાં ઓઠીને દોવાયા માયાવીનો આક્રોષ, ખરેખ-
 રી શીક્ષા કરીને, માયા કીધી લોપ. ॥ ૧૪ ॥ ન મળે ઓકેણું જીવ જંતુ,
 ધીરજ વળી લમાર; બળદેવની બહુ પુમો મુચી, ત્યારે ઉંધડયાં દ્વાર
 અ. ॥ ૧૫ ॥ એટલે અંતરયામી બોલ્યા, લેવાનો છે લાહાવો; બારણે
 શા સાડ ઉભા છો, સડિ લોક અંદર આવો. ॥ ૧૬ ॥ તવ બળદેવને બહુ
 રીસવ્યાપી, બોલ્યા કણ્ણ શું એમ; ઉપર રહી મશકરી કરાવે, બાઈ
 તું આવ્યો કેમ. અ. ॥ ૧૭ ॥ તો ધીરજ બાઈતુ તારે, તવ એલ્યા ભમવાન;
 શા ઉપર સપડાવો છો અમને, આશુ નીત તોફાન. અ. ૧૮ ॥ સપુત વે-
 વાઈ શોધી લાવ્યા છો, જ્યાં ને ત્યાં વાત મવાઈ; રાત પડેને હોબાળો
 નીત્યે, આતે શી નાગી ભવાઈ અ. ॥ ૧૯ ॥ એકેકિન ઉંધવા નવ દીધા,
 ફળેતી બહુ સસ્તી; આણું અણી નીત્યે નહી ફાવે, ઉજડછેકે વસ્તી. અ.
 ॥ ૨૦ ॥ તમારો થારો સડિ બેવા જશે, જમતનો છે ધારો; તે કરતાં તો
 ફાન કરે, વેવાઈઓને વારો. અ. ॥ ૨૧ ॥ બળદેવલ ક્રમવાણ પડીયા; મયા
 વેવાઈ પાસ; શું હતું તે આજ પુમો પાડી, શો પડ્યો તમને ત્રાસ. અ.
 ॥ ૨૨ ॥ દુયેધિન કહે આ વેવાઈ, પોકાર્યાં અમે બાપ; અમને સહુને થઈ
 મહ ઉલટી. નીકળ્યા મ્હોમાંથી સાપ. અ. ॥ ૨૩ ॥ બળદેવલ કહે
 બતાવો મુને, કરો છો તમે નાશ; કાંઈ નથી ને પુમો પાડાછો, આ

ડી મીથ્યા લવાઈ. અ. ॥૨૪॥ તમે તમારે કાલ સવારે, છાબજ મોકલી
 દેને; પછી વરગોડો ચઢાવી આવી વર પરજાવી લેએ. અ. ॥ ૨૫ ॥
 એમ કહીને પાછા વળીયા, સહિ લોક મયું ઘેર; છત્રપતી કહે ઓરે મા
 મા, ફળેતી થઈ બહુ પેર. અ. ॥ ૨૭ ॥ મામો કહે મુઠ ફળેતી, લુખે
 જવડો ભય; રાત્રીએ ખીચડી ઓરાવો, ઓકેલા સહુ ખાય. અ. ॥૨૭॥
 પછી સરવે શયન કીધું, થયો પ્રાતસકાળ; તવ અંતરધ્યાન થઈનેમયા
 ભોંયરે શ્રી ગોપાળ. અ. ॥ ૨૮ ॥ બે ભાઈ સુતા તેને જગાડયા, બોલ્યા
 જુગજીવન; વીવેક હોય તો છાબ કન્યાને, આપો ભીમના તન. અ. ॥૨૯॥
 ગોરગમ્મ કહે રાત્રી બતાવો, પ્રભુ કહે ત્યાર થાઓ; ભાનુમતીનું સ્વ-
 :૩૫ ધરીને, વેવાઈને ઘેર જાઓ. અ. ॥૩૦॥ જોડે બીજી નારીયો લેવી
 ખાતાં જડું સહુ સાથ, વસ્ત્રને આલુશણ ભરેલી છાબ લેવી તેમહાથ
 અ. ॥ ૩૧ ॥ ખાતાં ખાતા મંડપે જડું, વહેવણે વહેવણે ખાય; તમારે
 તો છાબ લેઈને, બેસવું મંડપ માંય. અ. ॥૩૨॥ પછી સુરેખા કન્યા
 આવી, છાબ બધી લઈ જશે; તે મુઠી આવીને ખોળામાં, બેસવાંની
 તમ પાસે. અ. ॥૩૩॥ એ રીતી છે છાબ આપવાની, બોલ્યો ભીમનો
 તન; કરશું વટ વહેવાર સઘળો, ઓરે જુગજીવન, અ. ॥૩૪॥ એટલે
 પ્રભુ વીદાય થયા, ઉઠ્યો માયાવી લુપ; છાબદેવા જવાને ધરીયું, ભા-
 નુમતીનું ૩૫, અ. ॥૩૫॥ એકશોને છ દ્વિત્ય બનાવ્યા, માયાવી કું-
 માર; એક દ્વિત્યની છાબ બનાવી, ભયાં વસ્ત્ર શણગાર. અ. ॥૩૬॥
 એકસોને પાંચ રાક્ષસ રહ્યા, તેની કરી ફંડ ફેરા; નવાણું ભાઈનીનારા
 નવાણું, છ કારભારી કેરી. અ. ॥ ૩૭ ॥ પોતે ભાનુમતી થયેલો, બે-
 લજ કીધો ત્યાંય, છાબ લઈ લોપ થઈને પડીયો; દ્વારીકાં નગ્નની માંય.
 અ. ॥૩૮॥ ખાતાખાતા મંડપ ભણી, ચાલ્યા ઉઘટ લાવી; બળદેવને
 ત્યાં ખગર પોહોચી, છાબ આપવા આવી. અ. ॥ ૩૯ ॥ બળદેવની
 નારી રેવંતી, તે કહે ધારો ખોટો; અત્યારમાં સો ઉભા રો ખાવા મોઢાનો
 ચાલ મોહોટો. અ. ॥ ૪૦ ॥ વળણ ॥ એમ કહી જહ્નુજની, બેગી
 કીધી નાર; ગીતાં ખાતી આવતી, તેનો કડું વીસ્તાર.

કડવું ૩૨ રાગ ધુમાશી ઘોળનો.

આનીહારે રૂડો વાવા માડીયો, ટેક. ॥ હવે વઈશમ પાયે રૂપી બો-
 લીયા, તુંતો સુણ જનમેજે જુપાળ; ર. છાબ લઈ સાસુ થઈ ચાલીયો,

એતો માયાવી ભીમનો બાળ. ૩૦ ॥ ૧ ॥ જતાં જતાં મળ્યું લોક
 મામતું, એને ભાનુમતી સઉ જણે. ૩૦ રાણી કમકેને કમકે ચાલતી,
 છોડા ખેંચીને ધુંધટ તાણે, ૩૦ ॥ ૨ ॥ માતી માતી આવી સહુ સુંદ-
 રી, પુરા પ્રેમે મંડપમાં પેઠી. ૩૦ છાબ ગ્રહી ભાનુમતી ભામની, માઢી
 તકીયે જઈને બેઠી. ૩૦ ॥ ૩ ॥ તવ રેવંતીજી ધરમાં મધ, કહ્યું બેઠી
 પહેરી આઢી જાઓ; ૩૦ તારિ સાસુજી છાબ દે તુજને, તે તો લઈને
 ધરમાં આવો. ૩૦ ॥ ૪ ॥ તવ સુરેખા કન્યા સંચરી, એને પુરણ ઉત્તટ
 વ્યાપી, ૩૦ ગટારમછે બોલોવી ભાવથી; કન્યાના કરમાં છાબ આપી
 ૩૦ ॥ ૫ ॥ તેતો લઈને ધરમાં પરવરી; માયે વધારી ધરી ઉમંગ. ૩૦
 છાબ લઈ કહ્યું બેઠી સંચરો, બેસો જઈ સાસુને ઉછંગ. ૩૦ ॥ ૬ ॥ તવ
 સુરેખા ત્યાંથી પાછી વળી, માને કહે મંડપમાં પેઠી, ૩૦ સાસુ થઈ-
 ને બેઠો સુત ભીમનો, તેના ખોળામાં આવીને બેઠી. ૩૦ ॥ ૭ ॥ સુરે-
 ખા કહે સાસુજી માલરા, તમ સંગ દીવસ આઠ્યો રૂડો. ૩૦ ગટારમછે
 મનમાં વિચાર્યું; નથી સાસુજી હું છું સાસુડો, ૩૦ ॥ ૮ ॥ પછી ગટાર-
 મછ કહે વહુ સાર, ચાલો આપણે ઉભાથઈયે, ૩૦ કેવો મહેલ છે તાલરા
 તાતનો, મને દેખાડ જોવાને જઈયે. ૩૦ ॥ ૯ ॥ તવ સુરેખા કન્યા ઉભી
 થઈ, બાલ્યો સાસુજી કેરો હાથ. ૩૦ વાતો કરતાં મયાં બેઉ મહેલમાં,
 પેહેલો માળ જોવા ચઢ્યા સાથ. ૩૦ ॥ ૧૦ ॥ નીરખી જાગી બાહારી
 અટારીયો, જોતાં જોતાં બીજે માળ જાય. ૩૦ નીચે કરેલી માયાવી
 કામની, તેતો જહુનારી સામી ગાય. ૩૦ ॥ ૧૧ ॥ એવે બીજે ત્રીજેમાળ
 નીરખી, મયા ચોથેને પાંચમે માળ. ૩૦ પછી છોડાને સાતમે નીરખ્યો,
 મયાં ધાખામાં ધાણુ વીલાળ. ૩૦ ॥ ૧૨ ॥ એતો અગાશી મનમાં ગા-
 જતી, ત્યાંતો શીતળ વાયુ બહાય. ૩૦ હીસે નમ્રને વડબધું ત્યાં થકી,
 વળી અરોક બામ દેખાય ૩. ॥ ૧૩ ॥ તવ ગટારમછે વીચારીયું, ન-
 થી અહીં કોઈ કાળો કામ; ૩૦ મ્હારી સુરેખા ભાભીછે એકલી, બલો
 લેઈ જવાનો છે લાગ ૩૦ ॥ ૧૪ ॥ વલણ ॥ છે લાગ લેઈ જવા તણો,
 છુલ્લુતો મુજ ભોગ; વલણ વડે વીચારી ફરી બેસે નહીં જમ.

કડવું ૩૬ રાગ સવર્ણયા ઝડપથી.

એમ વીચારી ચીર કાઢ્યું, કટી કસીને ખાંધે; આવોરે લાડકડી
 ભાભી, કહીને લીધી ખાંધે ॥૧॥ વાયુને વટાળ કીધો, વોજળીનો ચ-

મકાર; મરજના કરી મરને ચઢીયો, શીમ તણા કુમાર ॥ ૩ ॥ ખામખી
 ખડી ભોંયરા વિશે, સુરસપાટે આઠ્યો; કયાં મયા અશીમન્યુ ભાઈ,
 ભાભી લાડકડી લાઠ્યો ॥૩૥ ॥ એમ કહી જઈ પાસે બેસાડી, મનરાઈ
 સુરેખાય; અશીમન્યુને ઓળખ્યો, ને, રડવા લાગી ત્યાંય ॥ ૪ ॥ મારા
 રડયા મારા પીટયા, કરમ હીણા કહાઠ્યા; બોલાવું મહારાં ભાષેને
 તમે, કેમ મને હરી લાઠ્યા ॥ ૫ ॥ ઓળખ્યો આ બુનોવર મહારો, કહી
 ને નાંખી આસ; મહારા તોતને તેડારીને, છેદાવું તમ શીરા ॥૬ ॥ મોર
 મઠે મન વિચાર્યું, બહી જસે કોઈ વાત; પાર નહી પડે ખેત ધારેલો
 થારો અતી ઉત્પાત ॥ ૮ ॥ એમ બહી સમજવવા લાઠ્યો, સુરેખાને
 એમ આવા રૂપાંગો વર મુકીને, પેત્રાને મોહ્યાં કેમ ॥ ૮ ॥ કન્યા ગાળો
 દેવા લાગી, તમને પોહોચાકુ ઠેઠ; મોરમઠ કહે ગાળો ન દેસો, હુતો
 તમારો જેઠ ॥૯ ॥ ધનાંમાનાં આને પરણો, સંસારતું મુખ માણો;
 દુંકારો મુજને નવ કરીયે, મારી લાજ તમે તાણો ॥ તેમ તેમ ગાળો
 દેવા લાગી, રૂવે અપરમપાર; ધાંટા કહાડે ભરકા પાડે, નાની વયની
 નાર ॥ ૧૧ ॥ મોરમઠે શીશ પછાડી, કીધા રાક્ષસ ચાર; ગર્ધવ મુખા
 કારમા કાળા, દંત લાંબા મજ ચાર ॥ ૧૨ ॥ ગોળ ગોળા ગોળા જેવા
 ડાળા પોહોળાં મોહો કદરૂપ; ભારે ભયંકર દહતો દેખી, કન્યા થઈમઠ
 ચુપ ॥ ૧૩ ॥ રાક્ષસો કહે ખાઈ જઈશું થનારું હોય તે થાય; સુરેખા
 કહે જેઠ મહારા, તમને લાગુ પાય ॥ ૧૪ ॥ આ રડયા મને ખાઈ જવા
 ના, રંક ભાભી ઉગારા, મુઓ પેલો વર લખમણો, આ વર મહારો
 સારો ॥૧૫ ॥ અભીમન્યુ તવ હરી પડ્યો, બોલ્યો મોરમઠ એમ;
 કબુલ કરે છે કન્યા વરને પાપીઓ ખાઓછો કેમ ॥ ૧૬ ॥ ખંમડદાર
 કોઈ નવ ખાસો, પાસેને પાસે કરજો એ કન્યા બુમો પાડે, તો એક
 કોળીયો કરજો ॥૧૭ ॥ પછી કહ્યું અભીમન્યુને, ઓ વીરા હું ભડે,
 કન્યાની ત્યાં બુમો પડસે, જઈ સુરેખા થાડે ॥ ૧૮ ॥ આશાભરેલો વર
 આઠ્યો છે કન્યા વના વગે પાછો; મહારે તમે ચીના નવ કરશો, કોઈ
 વાતે નથી કાચો ॥૧૯ ॥ સુરેખા કહે જેઠ મહારા, રાક્ષસ લેના ભરો; નહી
 તો મુજને ખાઈ જવાના કાંઈક દયા લાવો ॥૨૦ ॥ મોરમઠ કહે નહી
 ખાય તમને, બોલ્યા વિના કોઈ વાર; સુરેખા કહે ડાહી થઈયા હું; બો-
 લીશ નહી લગાર ॥૨૧ ॥ બેશીશ તમારા ભાઈ પાસે, પછી રડયા શું
 ખાસો; મથાવી કહે એવાં ડાહ્યા થઈ બેસો ભરથાર પાસે ॥ ૨૨ ॥ એ-

મ કહીને ખહાર નીકળીયો, ઉડી આકાશે ચડીયો; શુદ્ધ સુરેખાનું ૩૫
ધરીને જમ્મ ખાખામાં પડીયો ॥૨૩॥ પછી પોતે છાપ લોપ કીધી, લોપ
કરી અધી નાર; માયાવી ખેલ કરેલો તે, રાખ્યો નહીં સમાર. ॥ ૨૪ ॥
ખાવરી બની જદુકુળ નારી, વહેવાણો ગમ્મ ક્યાંય; છાપ આવેલી જો
વા ગમ્મ તો તે ન મળે ધરમાંય. ॥૨૫॥ તવ સહુ સુંદરી કહેવા લાગી,
આતો કઉતક કહાવ્યું; ગાંડા જોવા ગાવા લાગ્યા, નિશ્ચે સપનું આ-
વ્યું. ॥૨૬॥ રેવંતી કહે શાનું સપનું, ગાયું છે લાડે કોડે; સુરેખા ગમ્મ
છે મહેલ જોવા, એની સાસુ જોડે. ॥ ૨૭ ॥ અરેરે તેનો તપાસ કરું કહી
મેહેલમાં દોડી; એરે સુરેખા, એરે સુરેખા, એરે લોડકી છોડી. ॥૨૮॥
મેડા ઉપર ચઢવા લાગી, ધાંટા કાઢી બોલાવિ; એમા એમા કરતી
કરતી, સામી સુરેખા આવી. ॥૨૯॥ ચોથે માળે બેમાં થયાં, મા દીક-
રી તે ધડી; એ માતા મુને બિલક લાગી; કહીને બાઝી પડી. ॥ ૩૦ ॥ રે-
વંતીયે રૂદે ચાંપી, નીચે તેડી લાવિ; પ્રભુ કેરિ પ્રેમદા સૌ; અખર પુ-
છવા આવી. ॥૩૧॥ રેવંતી કહે દીકરી મ્હારી, તારા જીવને કેમ; મટો-
રમમ્મ કહે કાળજી મ્હારું, ધડકયા કરે જેમ તેમ. ॥૩૨॥ સઉ કહે તારી
સાસુ ક્યાં ગમ્મ કેવું બની ગયું કામ; મટોરમમ્મ કહે ઉંચી ઉડીને; ચા-
લી ગમ્મ એ આમ. ॥૩૩॥ એમા મ્હારા પેટમાં તો, મરવાનો ભય લો-
ગે; જીવ ધણો મહારાય છે મ્હારો, જાણે કોઈ હાડ ભાગે. ॥ ૩૪ ॥ રેવં-
તી તવ રડવા લાગી, ચોધાર આંસુ પાડી; પથારી કરી સુરેખાને, સા-
ચવીને સુવાડી ॥૩૫॥ અરેરે જોશીને બોલાવો, જોવરાવો કોઈ જોશ
દોરા કરાવો ચીઠી કરાવો, શો દીકરીનો દોશ. ॥ ૩૬ ॥ બુઝા બોલાવો
જતી બોલાવો, કોઈને દાણા દેખાડો; દ્રુટી આંધો નજર ઉતારો, લોડ-
કડીને ઊઠાડો. ॥૩૭॥ એટલે અતી દોડા દોડ ચાલી, કન્યા મરડે મુખ;
મોંઘાઈ માટે ખાય ગોઠમડાં, શો કહે દારૂણ દુખ. ॥૩૮॥ બળદેવજી ત્યાં
ધામ આવ્યા, બહુ ચીંતામાં પેઠા; ઉદાશ પામી લેલાટ કર દઈ, સુરેખા
પાસે બેઠા. ॥૩૯॥ ઉતારે ઉતાર નજર બાંધે, કરાવે દોરા ચીઠી; લોમન
વેળા વીધન આવ્યાં, દીકરી દુખી દીઠી. ॥૪૦॥ એવામાં શ્રી કૃષ્ણ આ-
વ્યા, સેજ સ્વભાવે ત્યાંય; કન્યાને ઓળખી પાછા વળીયા, ઉભા ન
રહેલું હાંય. ॥૪૧॥ એવામાં સુરેખા બોલી, બળદેવ પ્રત્યે વચન; કૃષ્ણ
કાકાને પાછા બોલાવો, બોળે બેઠાનું મન. ॥૪૨॥ બળદેવજીએ બુમ પા-
ડી, પાછા વળી મમ્મલાત; તમારે ઉછંગ બેટી બેસોડો, ટાઢી મીઠી

કરે વાત ॥૪૩॥ કૃષ્ણ પ્રભુ કહે કામછે મ્હાર, તવ બળદેવને રીસ બ્યાપી;
મારે ખોળે મોટાં ક્રીધાં, બાળક તારા અધાપી ॥ ૪૪ ॥ તે બધું મ્હારું
છુટી પડાયું, દીકરી નથી સુખી, તેથી ખોળે બેસેવા માગ્યું; શું જશે
ખોળો કુખી ॥ ૪૫ ॥ એવું કહ્યું તવ કૃષ્ણજી આવ્યા; બોલાવી રૂં
રંગ, આવ્ય સુરેખાં કહીને બેસાડી; હરજીએ ઉછંગ ॥ ૪૬ ॥ પછી છા
નુમાનું કહ્યું, પોતે સુંદરશામ; તું તારે કર કરતો હોય તે, ન લીધશ
મારું નામ ॥ ૪૭ ॥ મુજ ઉપર રાખવિ મહેરબાની, બચીતો તુજથી
કાંપે; બટારમજી કહે તમારી નારીઓ, કેવા ચરણ શીશ ચાપે ॥ ૪૮ ॥
કૃષ્ણ કહે ફાવે તેમ કરજે, તારો દીવસ છે ઘેર; ઉછંગથી બટારમજી
ઉઠયો, પછી બોલ્યો સુખ ભેર ॥ ૪૯ ॥ પીતાજી હવે ઠીક થયું છે, બચો
સૌ સૌને કામ; એમ કહી પથારીમાં સુતા, લેશે નહીં મુજ નામ ॥ ૫૦ ॥
એટલે સરવે વેરાઈ ગયું, બોલી રેવંતી એમ; ઓ દીકરિ તને ખાવા
આપું, શું ખાધા પર પ્રેમ ॥ ૫૧ ॥ વલ્લભા ખાવા માગો દીકરી, તો મન
ખુશી થાય; કહે વલ્લભ એમ કરમરે સુરેખાની માય.

કડવું ૩૭ રાગ ચૌપાઈ.

બોલ્યા વૈશમપાય વચન, મુણ પરીક્ષત રાયના તન; બોલ્યો મ-
ટારમજી હું ખાઝી, લાવો કુંચીયો ઓરડે બઝી ॥ ૧ ॥ ભયાં પકવાન
બનેયા કાજ, ગમે તો તેમાંથી ખાઉં આજ; તવ માતાને ઉલટ બ્યા-
પી, તેને ઓરડાની કુંચીયો આપી ॥ ૨ ॥ તવ માયાવિ ઓરડે ગયો, દી-
ઠાં પકવાન ખુશી થયો; એણે માયા રચી તે વાર, ક્રીધા દૈત્ય એક હ-
બર ॥ ૩ ॥ તેમાં પાંચશે ટાપલા ક્રીધા; પકવાનો ભરાવી દીધાં; રહ્યા રા-
ક્ષસ પાંચસે જેહ, ઉપડાવ્યા તેને શીર તેહ ॥ ૪ ॥ પછી બેલ માયાવીએ
ક્રીધા, કરી અદર્શ મોકલી દીધા; તેતો પહોચાડયા હેડંબા વન, દીધા
ઓરડા ભીમના તન ॥ ૫ ॥ હતું તેટલું પકવાન ટાળ્યું, એણે સાફ વા-
શીદું વાળ્યું; તાળા દેધને કુંચીયો લીધી, જઈ રેવંતીને દીધી ॥ ૬ ॥
ગયા પકવાન લેધને જેહ, પોચ્યા હેડંબા વનમાં તેહ; કયો દમલો પ-
કવાન તણો, તેનો મંજ ત્યાં વાગ્યો ઘણો ॥ ૭ ॥ બેઠી સુભદ્રા હેડંબાચ
કહ્યું સેવકે સઘળું ત્યાં; બોલી સુભદ્રા ઓ જેઠાણી, કયાંથી આણ્યા
પકવાન તાણી ॥ ૮ ॥ કહે હેડંબા સુણો દેરાણી, લાવ્યા દ્વારીકાંથી
દૈત્ય તાણી, એ તો વેહેવાઈતું મોકલાવ્યું, તમ સાફ ઠાંક્યું આવ્યું

૥૬૥ કહી હસ્યાં દેરાણી જોડણી, બેડ રહ્યા છે ઉલટ આણી; રહ્યો
 માયાવિ થઈ કન્યાય; બળીભદ્રના ભોવન માંય ॥૧૦॥ તેવે થયો મઠ્યા-
 ન કાળ, બોલ્યો દુરીયોધન ભુપાળ, ઉઠા નારીયો સરવે જાણે; છાપ જે
 વહુને આપી આવો ॥૧૧॥ તવ ઉઠી ભાનુમતી રાણી, પેહેયાં પોશા-
 ક ઉલટ આણી; પછી છાપ કરી તૈયાર, તેમાં બયાં વસ્ત્ર શણુગાર
 ॥૧૨॥ લીધી ભાનુમતીયે હાથ, બીજ પ્રેમદા ચાલી સાથ; ગીત ગાતી
 સહુ આવી, તવ વેહેવાણેએ બોલાવી ॥૧૩॥ :સહુ સામા સામી ગીત
 ગાતી, બેઠી ભાણુમતી મદ માતી; તવ રેવંતી ઘરમાં ગઈ, ત્યારે સુ-
 રખા ઉભી થઈ ॥ ૧૪ ॥ રેવંતીયે કહ્યું બેટી જાણે, સાસુ આપે તે
 છાપ લાવો, બોલ્યો ગટારમજ મુખ એક, નહીં જાઉં થાય થયું તું
 તેક ॥૧૫॥ માયે કહ્યું કાળજની કાચી; આ તો આવી છે સાસુ સા-
 ચી, ત્યારે ચાલ્યો હેડંબા તન, મયો મંડપ હસ્તે વદન ॥ ૧૬ ॥ જઈ
 છાપ સાસુ કને લીધી, પોતાની માતને સોંપી દીધી પાછો મં-
 ડપમાં પેઠા, ભાનુમતીને જોળે બેઠા ॥ ૧૭ ॥ તવ ભાનુમતી હરખા-
 ણી, વહુ બહુ રૂપાળી જાણી; એણે અણદીઠાનું દીકું, બણે માર મહુ-
 ડાને મીઠું ॥૧૮॥ વહુ તું નથી રૂપે નરશી, કહી આંખે રૂદીયા સરસી
 વિચારું માયાવીયે એમ, બતાવું સાસુને પ્રેમ ॥ ૧૯ ॥ બહાલા લાગો
 છો કહિને દાળી, બની ગઈ ભાણુમતી રાણી; ભોંગી ગયા એના બધા
 હાડ, બળ્યું આ કન્યાનું લાડ ॥૨૦॥ તપ્યા નેત્રને તપ્યું શીશ, નાખી
 રાણીયે કારમી ચીસ; તવ શકુની મામાની નારી, એણે ભાનુમતીને
 વારી ॥૨૧॥ કયાં કન્યાયે તુજને લાડ, તેમાં શું તારાં ભાગ્યાં હાડ;
 એતો છે વહુજ હણેતી, તેમાં શી કરી તેની ફજેતી ॥ ૨૨ ॥ કહી ગ્રેહો
 મારી રીસ કીધી, પોતે વહુને જોળે લીધી; બોલ્યાં મામીજ વહુ
 શાણા તારી સાસુમાં નથી બે દાણા ॥ ૨૩ ॥ કહી આંખે રૂદીયા સાથ.
 ત્યારે દીધી માયાવીએ બાથ; મામીજ તમે છો બહુ સારા, મને લાગો
 છો પ્રાણથી પ્યારા ॥ ૨૪ ॥ કહી દબાવી દાખવી રીસ, તવ મામીયે
 પાડી ચીસ; એના લોચન તરિ ગયાં, બધા હાડ ચકચુર થયાં ॥ ૨૫ ॥
 મુઠી દીધી સુરખાએ મામી, દાખવામાં ન રાખી ખામી; પછી ભાનુમ-
 તી બોલો એમ હવે બુમ તમે પાડી કેમ ॥ ૨૬ ॥ બોલો મામીજ શુભ
 રાણી, હવે કન્યાની વાત મેં જાણી; આપણે લક્ષમણે રાંક, તેના વિ-
 ચાર કરવો કાંક ॥૨૭॥ બોલી મુખે મરડી ભાનુમતી, મને આ કન્યા

મમતી નથી; કદી પરણાવ્યા વણ પાછા જઇયે, બળીભટ્ટનાં દુશ્મન થઇયે. ॥૨૮॥ માટે પરણાવો રીઝી ખીજી, ઘેર જઇને લાવીશું ખીજી; બળદેવ તનયા બળદાખે, મહારા છોકરાને મારી નાંખે ॥ ૨૯ ॥ એવી વાતો કરતી ચાલી; ગઈ જનીવાસે કર આલી; કહાવ્યું બળદેવજીએ આવો, વાજતે ગાજતે વર લાવો. ॥૩૦॥ તેવ બોલીયો અંધ કુમાર; મામા વરને કરો તૈયાર; એને પીઠી ચોળાવો અંબ, કહાડો વરઘોડો ખુબ રંબ. ॥૩૧॥ વળણુ ॥ મામે આપી આગના, આવો સરવે નાર; પીઠી ચોળો પ્રેમથી, હવે ન કરસો વાર. ॥

કડવું ૩૮ મું રાગ ધોળનો.

પીઠીચોળે, પીઠી ચોળે પ્રીત આણીરે; વરરાજને ચઢાવે મંગાઈક પાણીરે ॥૧॥ અતર પુલેલ, તેલ શરીરે લોરરે; ગીતાં ગાતી, ગાતી તે શરીયા ધોયેરે. ॥૨॥ વરરાજને, હમયે હરખે નવ માયરે, ઝટપટ કરવા, આવ્યો દુર્યોધન રાયરે ॥૩॥ એરે મામા, ટાઢો સ્વલાવ તમારોરે; બાજ-હપરથી, વરને ભોંય ઉતારોરે. ॥૪॥ ઉતું ટાઢું, જળ મંગાવી દોનેરે, વરરાજને હવે નવરાવા દ્યોનેરે. ॥ ૫ ॥ તેવ તે મામે, ભોમી ઉતારી નવરાવ્યોરે; છત્રપતિ, વસ્ત્ર આભુશણુ લાવ્યોરે. ॥ ૬ ॥ મામા ઝટપટ, જવાનો રાખી ખટકોરે; જમો પહેરાવો, વરને ચીરોને પટકોરે. ॥ ૭ ॥ તેવ તે મામે, પેહેરાવ્યાં વસ્ત્ર શણુગારે; નાંખ્યા અછાબા, હીરા મોતિના હારરે. ॥૮॥ એટલે રાયના અનુચર આંખણે આવ્યોરે, વરને માટે, ઘોડી શણુગારીને લાવ્યોરે. ॥૯॥ દુરિયોધને, કહ્યું વરને ઉપાડોરે; વાર ન કરશો, વરરાયને બહાર કહાડોરે ॥ ૧૦ ॥ લાવી તમે ઘોડી ઉપર બેસાડોરે; પછી સરવે, જનૈયા રસને પાડોરે. ॥૧૧॥ મામાયેતો, વરરાયને ઉપાડયોરે; બહાર કાહાડી, ઘોડી ઉપર બેસાડયોરે. ॥૧૨॥ વરરાજ તો યૈ બેઠો ઠીકા ઠીકરે, બેસતામાં, થઇ છે દસવીસ છીંકરે ॥ ૧૩ ॥ બોલ્યા રાજ, મામા, આ શુકન કેવારે; મામો કહે, જસ લેઇ આવીએ એવારે ॥૧૪॥ રાય કહે શી, બુદ્ધી તમમાં ભાણુરે; કરો ટપકું, વરરાયને મોહોડે કાણુરે ॥ ૧૫ ॥ દ્રષ્ટી ન લાગે, પરણી આવે લાડે કેડોરે; એટલે મામે, લાવીને મેંશ વશી મોંઢે રે. ॥ ૧૬ ॥ વરરાજને, શ્રીકૃષ્ણ મુખવાસ આલોરે; સઉ જનૈયા, વરરાયને લેઇ ચાલોરે આપ્યું શ્રીકૃષ્ણ, પાન તે વરને હાથરે; મોહોડે ઘાલી, પુઠે ઉભી એની માતરે. ॥ ૧૭ ॥

પુઠે બીજી નારીયો ખાતી જાયરે; ઉતાવળ કરે દુર્યોધન રાયરે ॥ ૧૮ ॥
વલ્લભ ॥ લઈ ચાલો વરરાયરે, કહેછે દુર્યોધન; વદે વલ્લભસૌ સાંભળો.
ઘોડી તણું વરણ.

કડવું ૩૯ રાગ લક્ષમણુની ઘોડીનો.

આંની હારે લક્ષમણુ વરની ઘોડલી ટેક. ॥ રાજયે દીધી આગનારે,
અરમડીયાંનીસાન; છત્રીસ વાળં વાગીયારે, ચાલી કઊરવ કેરી જન,
લ૦ ॥ ૧ ॥ જનકયા જોડે જાયછેરે, સામેલા રૂપવાન સાજન સાર શોભ-
તુરે, ખની સોભા સ્વર્ગ સમાન. લ૦ ॥ ૨ ॥ છત્રપતી માંહી માલતોરે,
અછકલી નીચ જાત; પુલી પુલી થાય ફાળકારે, ભાનુમતી વરરાજની
માત. લ૦ ॥ ૩ ॥ મોહોડ મુસ્તકપર મેલીયારે, રામનદીવો લાયા નવા-
ણું ભાઈની નારીયોરે, ચાલે ભાનુમતીની સાથ. લ૦ ॥ ૪ ॥ બાપસરીખે
ખેટકારે, લખમણુ વર નાદાન; વારે વારે હસ્યા કરેરે, ખન્યો બાધો ચ-
કવો બેભાન. લ૦ ॥ ૫ ॥ ડાકેરો મારે ડગેડગે, જુએ નમ્રનું લોક; મરડે
મોહાં વર જોધનેરે, ભીડ ભરાઈ છે અથોક. લ૦ ॥ ૬ ॥ દેખાડે સહુને
સાદ્યખીરે, રાજ દુરીયોધન મુજ જેવો ગ્રહસ્થ કે નથીરે, એવો અભી
માન વસ્યો છે મન. લ૦ ॥ ૭ ॥ શુભ શોભાથી આવીયારે, બળદેવજીને
ઘેર; તોરણે વરને રાખીયારે; પછી પોંખવાની કીધી પેર લ૦ ॥ ૮ ॥
રેવંતી આવી પોંખવારે, વર પોંખ્યાના કોડ, રામન દીવો હાથ
મારે, માથે ખત્રીશ ભમરીનો મોહોડ લ૦ ॥ ૯ ॥ અર્ગાચાર્ય પોંખાવ-
તારે, લેઈ સામગરી સાર, વરની કને માંમે રહ્યોરે, બ્રાહ્મણુ મંત્રઉ-
ચ્ચાર. લ૦ ॥ ૧૦ ॥ ધુંસળ મુસળ રેવેયો, સરીયો, સપુટ ત્રાક, એંડી
પેંડી ઉતારીનેરે; દીકું તાંણી આમળીયું નાક, લ૦ ॥ ૧૧ ॥ વળણુ ॥
એ રીતે વર પોંખીયો, લીધા મંડળ માંય; બાજકપર પધરાવીયો બેઠા
કૃપાચાર્ય ત્યાંય.

કડવું ૪૦ રાગ સાખીનો.

વેશમપાયન એણીપેર બોહ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજ
ને સંભળાવું, સુરેખાહરણુ મહીમાય, ॥ ૧ ॥ મંડપ માંડવો છે મધ્ય ભા-
ગે, પુર્વ દીશાયે સભાય; બહવ કઊરવ સૌ ત્યાં બેઠા, મંડપચરચા દેખાય
॥ ૨ ॥ પશ્ચીમ દીશા રચી છે સભા, તેમાં બેઠી સહુ નારિ; તે પણ સ-
મ્મળી ચરચા દેખે, રચવાની બલકારી ॥ ૩ ॥ અર્ગાચાર્ય ને કૃપાચાર્ય તે

બેઠા મંડપ માંય; બાજઠ બેઠો છે વરરાજ, શકુની મામા ત્યાંય ॥ ૪ ॥
 રવંતીયે સુરેખાને; કથે પીઠી આચાર; કન્યા ચુડો મોજડી પાનેતર,
 પેહેરાવ્યા તે વાર ॥૫॥ કન્યા મોઢીયો માથે મુકયો, કન્યા રૂપ બના-
 વિ; પ્રદુમને ઉચ્છ્રી લાવી, મંડપમાં પધરાવી ॥ ૬ ॥ કન્યા પાસે પ્રદુ-
 મન બેઠો, પ્રભુ ભય મન લાવે; પુત્ર મ્હારો પાસે હશે તો, કન્યાને નહી
 ફાવે ॥૭॥ એવું જાણી પુરૂષ પુરાણી, બોલ્યા મુખ વચન; સભામ થી
 ધાંટા કાઢાડી, તેડયો પોતાનો તંન ॥૮॥ કષ્ટ કહે તમે બેસો સભામાં
 કન્યા કને શોભે નારી; એક દાસીને, બેસાડીને, અતર આવો વીચારી,
 ॥૯॥ પ્રદુમને કબુલ કીધું, સત્ય વારતા મન વ્યાપી; દાસીને જમ પા-
 સે બેસાડી, સહુ સામગ્રી આપી ॥૧૦॥ પોતે જમને બેઠો સભામાં, શુ-
 ભ શોભા દેખાય; વરકન્યાસામસામી મંડપમાં, પટકુળ આગળધરાય.
 ॥૧૧॥ હસ્ત મેળવવાનો સમય થયો, વીમને વચને તહાય; આડો પટ
 તે લઇ લીધો, કીધો હસ્ત મેળાપ ॥૧૨॥ કન્યાનો કોમળ કર દેખીને,
 ખુશી થયો વરરાય, મામાયે કહું વરરાજને કેવી છે કન્યાય ॥ ૩૩ ॥
 એટલે હસીને વરરાય બોલ્યો, મુજ પીતા છત્રપતી; પણ મ્હારી નારી
 ના સરખી, એમને નારી નથી ॥૧૪॥ એ મામા હું ભાગ્યશાળી, મા-
 મા કહે સુખ લેજે; છાનો માનો એ કન્યાના, હાથ ઉપર નખ દેજે ॥
 ૧૫॥ વરરાજ કહે બધું જાણુંછું, શીખવ્યું છે મુજ મીત્ર; એમ કહિ
 નખ દેવા લાવ્યો, કરે પ્રેમ ચરીત્ર ॥૧૬॥ મટારમછે મન વીચાર્યું, પતા
 ઉપર પ્રેમ ધરીયે; લાડ આપણને કરેછે; તો આપણ લાડ કરીયે ॥ ૧૭ ॥
 એવું જાણીને વરનો પોંચો, દખાવ્યો કરી રીસ આંગળાં હાડ નાંખ્યા
 ભાગી, વર ઉઠયો પાડી ચીસે ॥ ૧૮ ॥ વળણ ॥ ચીસે પાડી વર ઉઠયો
 આસુ નીકળી જાય; વ્યાસ વક્ષલ વદે સાંભળો, શું કહે છે વરરાય.

કડવું ૪૧ મું ખિલાવરિ ૧ છાયા.

એ મામા મુકાવોરે, જીવ મારો જાય છે; હું તો નહી પરણુરે. ક-
 ન્યા મારી માય છે, ૧ મામો તવ બોલ્યોરે, એવા માંડા નવ થઇએ;
 કન્યા કોમળ અંમનીરે, તેનાથી શુ ડરી જઇએ ॥૨॥ સમજવી બેસા-
 ડયોરે, રંભા સહુ નજરે જુએ; હોંસ મધ ભાગીરે, બેઠો બેઠો વર રૂએ
 ॥૩॥ કન્યાયે વિચાર્યુંરે, હાડ ભાગ્યું ખરે ખરું; રડે છે કેવાંનોરે, માટે
 એને ખુશી કર ॥૪॥ ધુવટ ઉઘેડયોરે દેખાડી કાન્તી કેવી; માન્યની
 પ્રમા નેણીરે, પુરણીમાના ચંદ્ર જેવી ॥ ૫ ॥ વર હશી પડયોરે; મામા

વહુ બહુ સારી; હવે હું તો પરણું રે એતો મા નહીં મ્હારી ॥ ૬ ॥ એવી
રીતે રાણે, વર રાયને ક્રીધા; ધુંધટ ગટોરગછેરે, ખુબીકરીખેંચી લી-
ધા ॥ ૭ ॥ પછી પાછું ધાયું રે, વરરાયને દેવા દુખ; ધુંધટ ઉઘેડયો
રે, દેખાડયું મંઝાર મુખ ॥ ૮ ॥ વર થયો ઉભોરે, કન્યા કાળી કહલા-
ડી; પીળા પીળા ડોળારે, આતો રાંડ બીલાડી ॥ ૯ ॥ મામે મુખ બોલ્યો
રે, વાત તું કરેછે કેવી; કન્યાતો રૂપાળીરે, તારી માબીલાડી જેવી ॥ ૧૦ ॥
ખેંચોટી બેસાડયોરે, કન્યા ધારે દેવા દુઃખ; ધુંધટ ઉઘાડયોરે, દેખાડયું
સ્વાન મુખ ॥ ૧૧ ॥ વર થયો ઉભોરે, બાજથી પડ્યો ઉતરી; મામા
નહીં પરણું રે, ભુલ્યો કન્યા કુતરી ॥ ૧૨ ॥ મામે કહ્યું બેશ હેઠોરે, મોઢેથી
ગાળ ભણી; તારી માછે કુતરીરે, કહી કુખમા ચોંટી ખણી ॥ ૧૩ ॥ તવગું
ધટ ઢાંકયોરે, વરરાયને દેવા દુઃખ; ધુંધટ ઉઘાડયોરે, દેખાડયું ગર્ધવ મુ-
ખ ॥ ૧૪ ॥ વર થયો ઉભોરે, મામા હું તો જઈશમરી; મ્હારે નથી વરવું રે
આતો છ ખરની ખરી ॥ ૧૫ ॥ મામે હાથ ખેંચ્યોરે, ખોટી વાત કરેકેવી;
માયો એકઠોશોરે. તારીમા ગર્ધવ જેવી ॥ ૧૬ ॥ વરને બેસાડયોરે. મા-
યાવી તો દેછે દુખ; ધુંધટ ઉઘેચોરે, દેખાડયું રાક્ષસમુખ ॥ ૧૭ ॥ વર
થયો ઉભોરે, મામા ભારે ભુડું થશે; આતો રાંડ રાક્ષણીરે, મને તમને
ખાઈ જશે ॥ ૧૮ ॥ ભાનુમતી આવીરે, ઢીકરાતું દુઃખભુલ્યે, બેટા થડી
કષ્ટ વેઠોરે, પાલવથી આંસુ લુલ્યે ॥ ૧૯ ॥ મુને જે વિતેલું રે, મન માઈ
બણે છે; મામાજીયે બેયું નથીરે, માટે પક્ષ તાણેછે ॥ ૨૦ ॥ ત્યારે મામે
બોલ્યોરે, ગોર ઉતાવળ કરો; કહોના કહો પણરે, છોકરો કંઈબીધો ખરો
॥ ૨૧ ॥ વળજી ॥ ગોર બેઉ વળતું બાલીયા, કહોશી કરીયે ભુલ; તેથી
ઉતાવળ હોય તો કરીએ સરાવ્યા તુલ્ય.

કડવું ૪૨ મું રાગ સવૈયાનો.

વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; ચિસ્તારીતુજને
સંભળાવું, સુરેખા હરણ મહીમાય ॥ ૧ ॥ ઓળો ગોળો ગોરે વાળ્યો,
ઝટપટ પુરું કરવા, વર કન્યાને ઉભાં ક્રીધા, મંજળફેરા ફેરવા ॥ ૨ ॥
વરરાય રડતો ઉભો રહ્યોને, કન્યા ઉભી આંખ મીંચી; વરના કરતાં
દેખાય કન્યા, એક વેહેંતજ નીચી ॥ ૩ ॥ પેહેલું મંજળ ફેરા ફેરવ્યા;
ફરી ઉભાં નારી નર; બાજઠે બેઉ ઉભાં રહ્યા તો, થયાં ખરાખર ॥ ૪ ॥

સકળ સભા વિસ્મય પામી, કબોડાપણું મયું; ઉંચાનીચી જરાહતું તે,
હવે બરાબર થયું ॥૬॥ હેવે બીજું મંજળ ફરતાં, ટળી ખાયાની કુંમી;
વરરાય નીચો પડી ગયોને; કન્યા થઈ હાથ ઉચી ॥૬॥ એવે મીજું મં-
જળ વરત્યું; ફરી ઉભાં બેઠે સાથ; વરરાજ છેક નીચો પડીયો, કન્યા
વધી બે હાથ ॥૭॥ બેઠે સભાસહ વીસમય પામ્યા, કેમ પડી મધ ઓઠ,
આ નરકન્યા શોભે કેવા; મા દીકરાની બેડ ॥૮॥ તે બેઠેને બળદેવજી
નું, દાઝયું અંતઃકરણ, નોઢ નોઢ મારી દીકરી આ, થયું કન્યાનું હરણ
॥૯॥ આતો છે કોઈ કપટી કન્યા, પુરણ પ્રમટી રીસ; હજમુસળ લેવા
મયા ધરમાં, છેડું એનું શીશ ॥૧૦॥ સભામાંથી ઉઠીને નાડા, ચેતી
મયા ભગવાન; મોટારમછને ગોવિંદજીયે, તરત બતાવી સાન ॥૧૧॥ સા
ન કરી સમખતી દીધા, પોતે બહવરાય; હવે વિલંબ કાંઈ ન કરતો,
તું થઈ જ વીદાય ॥૧૨॥ તવ માયાવી આતુર ચેત્યો, વરરાજને ઝાલ્યો
આવોરે ધણી લાડકવાયા, કહીને બગલમાં ધાલ્યો ॥૧૩॥ મંડપ ઉપા-
ડી માંથે લીધા, હેડ બાને તન; વાવટાળ વાજળી કરીને, ચઢી મયો
મગન ॥૧૪॥ અંત્રીક્ષ જઈને ઉભો રહ્યો; બોલ્યો મુખ વચન; સાંભ
જળે સુત અંધ તણા તું, રાજ દુરીયોધન ॥૧૫॥ રાંડીરાંડના શુકન
લેઈ, દારીકામાં તું પેઠા, અરજીન નંદન અભીમન્યુ; સુરખા પરણીબેઠા
॥૧૬॥ તણ દીવસ તમને વીતાડયું, તેતો માફ કામ; હું ભીમસેનનો
દીકરો, મોટારમછ મુજ નામા ॥૧૭॥ કન્યા લઈ નાશી નથી બહુ; છું ક્ષત્રી
સંતાન; વરહું હોયતો આવજે, સરવે બાગ તણે મેઘાન ॥ ૧૮ ॥ તવ
દુરીયોધને બુમ પાડી; સીદ ભાગે ધરસુત્ર; આ ભીમસેનના દીકરાતું,
આપ મ્હારો પુત્ર ॥૧૯॥ એવું સાંભળી મોટારમછે, વરને બગલથી લી-
ધા; પરણજે તું તારી માને કહીને નાંખી દીધો ॥ ૨૦ ॥ શેવકોએ
અહ્હર ઝીલ્યો, કુંવર થરથર કાંપ્યો; દુરિયોધને બોળામાં લેઈ, રૂઢીયા
સરસો આપ્યો ॥૨૧॥ આ બેટા શું શું હું; પ પડીયું, બોલ્યો લખમણ
એમ; વારે વારે મેં કહ્યું મામાને, તોહે ન આવ્યો બહેમ ॥ ૨૨ ॥ ચાર
પ્રકાર રૂપ બતાવ્યાં; મામાયે જુઠું જણ્યું; રડિ રડિ ધણું કહ્યું પણ.
મનમાં કાંઈ ન આવ્યું ॥૨૩॥ દુરિયોધન કહે ધીક્કાર મામા, વરસપડ્યાં
સહુ છુટી; રડિ રડિને છોકરે કહ્યું, તોહે માની વાત જુઠી ॥૨૪॥ મામા
કહે શું વાંકો વળીને, બેહું કન્યાનું વાન; શા સાફ મને ઠપકો દેછે મુ
આ વર બળી જન ॥૨૫॥ એટલામાં બેળદેવજી આવ્યા, હજમુરાજ

લેઇ હાથ, ક્યાં મધરે કારમી કન્યા, તવ યોલ્હો ભુનાથ ॥ ૨૬ ॥ ઓ
હળધારી ન્હોય એ કન્યા, ભીમ તણો એ તન; સુરેખાન પરણિ બેઠો
નર સુત અભેમન ॥૨૭॥ મટારમછ છે નામ એનું, કન્યાનું સ્વરૂપ
ક્રીધું; હાથી ઘોડા ધરેણું આપી, અમ ધન લુટી લીધું ॥ ૨૮ ॥ એક
સાંભળી બળદેવ યોલ્હો, સાંભળો કૃષ્ણવીર, જ્યારે ને ત્યારે પાન્ડવ
નડે, એરે શામ શરીર ॥૨૯॥ પાન્ડવને તેં પેઢા પાડ્યા, ભગની લેવા
દેને; ભગની તેડવા ભીમ આવ્યો, તે મથો ખુબ મધને ॥ ૩૦ ॥ વળી
પાછો સહેદેવ આવ્યો, બાઝી મથો બહુ થઇને, વળી અભીમન્યુ યુ-
ધ્ધે આવ્યો, દાનવ શરણે લઇને ॥૩૧॥ આજતો આવ્યો પુત્ર ભીમનો
કર્યું કન્યાનું કરણ; હવે તેનું કેમ કરવું, એરે અસરણ સરણ ॥૩૨॥
પ્રભુ કહે કે કેમ કરવું તું, જેવી તમારી મરણ; તવ બળદેવ કહે લુમ-
ડાં પહેરો, યુધ્ધે ચડવું કરણ ॥૩૩॥ કૃષ્ણ પ્રભુ કહે હ્યો પહેરી આવું,
કહિને ધરમાં મથા; એવામાં દુરીયોધન યોલ્હો; બદલ તો ત્યાર થયા
॥૩૪॥ ઓ ભીસ્મ દાદા ઓ દ્રોણ ગુરૂ, જુઓ વાળ્યો આડો આંક;
કન્યા લીધે લક્ષમણની, આજ જુઓ કોનો વાંક ॥ ૩૫ ॥ દ્રોણ ગુરૂ
કહે વાંક એમનો, કરવું હોય તે કરો, છત્રપતીયે આજ્ઞા દીધી, આયુ-
દ્ધ સરવે ધરો ॥ ૩૬ ॥ ગોર કૃપાચાર્ય અશ્વસ્થામા, દ્રોણ ને ભીસ્મ
પીતાય; વીચાર કરવા લાગ્યા બેસી, એકાંત સભામાંય ॥ ૩૭ ॥ દ્રોણ
કહે કેમ કરશું દાદા, છોકરાં આડો આંક; ભીસ્મ પીતા કહે ન્યાય કરો
તો, નહી છોકરાંનો વાંક ॥૩૮॥ પ્રથમ કન્યા એ છોકરાની, બળદેવે
માંડાઇ ક્રીધી; પણ દુરીયોધને કુટુંબીની, કહો કેમ કન્યા લીધી ॥૩૯॥
આરતીચોતો આંધળો હોયે, બળદેવજીતો તેવા; પણ કૌરવોએ કન્યા
ને; કપુલ કરનાર કેવા ॥૪૦॥ અભીમન્યુએ અભીમન્યુની; તારણી
લીધી તાણી, શું તે લેવા દે બીજને, પોતાનું ખુએ પાણી ॥ ૪૧ ॥ બે
છોકરે બ્યાજબી કર્યું છે, તવ કહું કૃપાચાર; લોકો કહેશે પરણાવ્યા
વીના, રંહ્યા મંગા કુમાર ॥ ૪૨ ॥ જગતની રીતી પ્રમાણે; બનેલાને
લાજ; કેહેણી થાશે આપણે માથે, વીચારો ભીસ્મ મહારાજ ॥ ૪૩ ॥
ભીસ્મ પીતા કહે તમે વીચારો, એરે ગોર ગુરૂ બાજ; આપણું રહેને
પરનું પરણે, તો જય જગતમાં લાજ ॥૪૪॥ અભીમન્યુ પણ આપણું
છોડ, તેથી રાજ થઇયે; ઢાલા પાછા વળતા નથી, પરણાવીને જઇયે
॥૪૫॥ આવીછે કન્યા ધરમાંને ધરમાં, નથી મધ પરચેર; દ્રોણ કહે તે
બ્યાજબી કહો છો, હવે શી કરવી પેર ॥ ૪૬ ॥ કૌરવ બદલ એમાં

થઈને, છ-છોકરાને નડશે; આપણને યુદ્ધમાં સંજ લેશે; ત્યાં તો વઢવું પડશે ॥૪૭॥ તે માટે આપણે કેમ કરવું, એરે બીરુમ પીતાય; આપણે છતાં છોકરાને મારે તો અણધરતું દેખાય ॥૪૮॥ બીરુમ પીતા કહે આપણે સહુની સાથે યુદ્ધમાં જવું; સામા મોરચા બાંધ્યા પછી, આપણે અળખા થાવું ॥૪૯॥ આપણે ચારે સત્ય પુરૂષોએ, યુદ્ધથી કોરાણે રહેવા; બળદેવ કૃષ્ણને બોલાવિને, આપણી પાસે લેવા ॥ ૫૦ ॥ કહેવું કે નાના છોકરા સાથે, આપણું એ નહીં કામ; જાલવ કઠિરવ નથી ઓછા કરવા દો સંગ્રામ ॥ ૫૧ ॥ એમ સમજાવી આપણિ પાસે, રાખવા કબજે કરી; છોકરા નથી હારે એવા, વઢવાના સુર ભરી ॥ ૫૨ ॥ તે કરતાં બળદેવને કૃષ્ણ, ઉપડશે જે વારે; છોકરાની પક્ષ આપણે કરવી; સામા થવું તે વારે ॥૫૩॥ એમ ચારે જણે સંતલસે કીધી, એવા માં દુરિયોધન; પોતાના ચોદાને આજ્ઞા કીધી, તથ્યાર થઓ સહુ જન ॥૫૪॥ એમ કરવા માંડી તૈયારી, જાલવ કોરવ લોક; મટોરમછ મંડપ લેઈને, અથો બામ અશોક ॥ ૫૫ ॥ બોંયરા બારણે મંડપ મુકયો, પરણાવવાને સાર; બોજાઈને આવકાર દેઈ, બોલાવ્યા બોંયરા બહાર ॥૫૬॥ એક સહસ્ર દૃઢિય બનાવ્યા, વિવેક વાત વીચારી; તેમાંથી પાંચસે નર કીધા, પાંચસે કીધી નારી ॥૫૭॥ સભા કરિનપુરૂષબેઠા, માય છે ગીતાં નારી; એવે નારદને બોલાવ્યા; ધરવીશે ગીરધારી ॥૫૮॥ યુડો પાનેતર કંકુપડો; મીંઢળ નાડાછડી, જે જોઈએ તે સામગરી આપી, નારદ ને તે ઘડી ॥૫૯॥ પછી પ્રભુએ આજ્ઞા આપી, અશોક બામમાં જવો; મંજળે મંજળે દાન દેઉં છું, વરકન્યા પરણાવો ॥ ૬૦ ॥ તવ નારદજી બામમાં ગયા, કન્યાયે કીધો શોર, નારદજીને નજરે દેખી આવ્યું પમમાં જોર ॥૬૧॥ એરે મારા નારદ કાકા; જઈને કહો આ કરણી, મારા તાતને એટલું કહેજ, જય જીનો વર પરણી ॥ ૬૨ ॥ એટલે માયાવી શક્તિ બોલ્યા, હવે કોળીયો કરીયે; સુરેખા કહે હવે ન બોલું, આવો અલીમન્યુ વરીયે ॥૬૩॥ નારદ કહે આ વર સારો, બેશ પરણાવી દેઉં; બેઠા નારદ પરણાવવાને, કારણ કૃષ્ણનું દેવું ॥ ૬૪ ॥ વલણ ॥ કારજ સંધણું કૃષ્ણનું, દે છે કન્યાદાન; વ્યાસ વક્ષભ વાણી વડે, છે સાહાય શ્રી ભગવાન.

કડવું ૪૩ મું રાગ રહેણીના.

ત્યાંતો સમે વરતે સાવધાન, સોભા ધણેરિરે; ત્યાં તો દાન દે છે
ભગવાન, સોભા ધણેરિરે ॥૧॥ એવે રાક્ષણીયો ગીત માય, શો, ત્યાં
તો હસ્ત મેળાપક થાય, શો ॥૨॥ ચોરી પેહેલું મંઝળ વરતાય, શો. તે
માં આયોના દાન અપાય શો. ॥૩॥ પછી ખીલું મંઝળ વરતાય, શો, તે
માં દારીનાં દાન અપાય, શો. ॥૪॥ ચોરી ત્રીલું મંઝળ વરતાય, શો,
તેમાં ભુમીનાં દાન દેવાય, શો ॥ ૫ ॥ ચોરા ચોથું મંઝળવરતાય, શો.
તેમાં ભંડાર સહીત અપાય, શો ॥૧॥ પછી રૂપીયાવીંટીયો રમાય, શો;
લાગ્યાં વરકન્યા ગોત્રજને પાય, શો ॥ ૭ ॥ વલેણુ ॥ વર કન્યા પરણી
રહ્યાં, પ્રભુએ દીધું દાન; કહે વક્ષભ પછી કષ્ણુજી, યુધ્ધે થયા સાવધાન

કડવું ૪૪ રાગ સાખી.

વૈશમપાપન એણીપેર બોલવા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારીતુજને
સંભળાવું, સુરેખા હરણુ મહીમાય ॥.૧ ॥ કષ્ણુ પ્રભુ તથયાર થઈને,
હાથ લીધાં હથીયાર, કોઈ સ્વરૂપ ધારણુ કરીને નીકળીયા ધર બહાર
॥૨॥ એક લક્ષ સાઠ સહસ્ર એકાશી, કુંવર કેરી જોડ; હળધારી હળ
લઈને આવ્યા, જહવ છપનકોડ ॥૩॥ દુરીયાધને અગીઆર ક્ષોણી, સે
ન્યા ક્રીધી ત્યાર; છ કારભારી ને સો ભાઈ, હાથ મઠાં હથીઆર ॥૧૦॥
દીધા ડંકાઉપડયા બંકા, સતવાદીનર ચાર, તે પણુ આયુદ્ધ લેઈને આ
લ્યા, સો સાથે તે વાર ॥ ૫ ॥ વરકન્યા પરણી રહ્યા, નારદ બો-
લ્યા વાણુ; લાવો કુંવર હવે અમને, આપો દક્ષણા દાન ॥ ૬ ॥ મટાર-
મછ કહે ભોંયરા વીશે, નમદ નાણું ભરીયું; નારીનાં વસ્ત્રને શણુગાર
શુદ્ધાં, તમને અરપણુ કરીયું ॥૭॥ નારદજીએ આશીશ દીધી, થયા
અંતરધ્યાન; પછી ઉતયાં ભોંયરા વીશે, પાંડવના સંતાન ॥૮॥ કન્યા
ને જઈને બેસાડી; રાક્ષસ ચોકીમાં ચાર, મટારમછ કહે મમ વીરા,
નીકળી યુધ્ધે ખંઠાર ॥૯॥ સુરેખા કહે એકલી હું; રહું કેવે પ્રકાર
એટલે બનાવી માયાવીયે, નાની છોકરીયો ચાર ॥૧૦॥ સુરેખાના જે
વડી તેતો, જોઈ સુરેખાને મે; પાંચે જણીયો ભેગી થઈને, વીવીંધ
ક્રુમત રમે ॥૧૧॥ પછી બે ભાઈ ખંઠાર નીકળીયા, કેવો, કર્યો વાંવે.

ક; માયાવી સત્તરદૈત તણે ત્યાં, રથ બનાવ્યો એક ॥ ૧૨ ॥ તેમાં
અભીમન્યુ ખીરાળ્યો, સંગ્રામમાં જીવ પેઠો; ઘોડાના અછોડા ઝાલી,
માયાવિ હાકવા બેઠો ॥ ૧૩ ॥ ખરખેર ખરખેર રથને હાંક્યો, ચાલી
આવ્યો મેદાન; હીમ્મત રાખી રણમાં ઉભા, યુદ્ધ કરવા બળવાન
॥ ૧૪ ॥ એટલે જાદવ કહિરવ આવ્યા, યુદ્ધ સજ્જ મનસુબા; મેદાન વિશે
ભુદેભુદે જથ્થે જઈને ઉભા ॥ ૧૫ ॥ ભીસ્મ કપાચાર્ય અશ્વસ્થામાં, દ્રો-
ણુ ગુરુ બળવાન; તે ચાર જઈને અળગા ઉભા, માહા મોઢું મેદાન ॥ ૧૬ ॥
એટલે બોલ્યા અંતરયામી, ભીસ્મ પીતાથું એમ; ચાર સત્ય પુરૂષો
સંપ કરિ, અળગા ઉભા કેમ ॥ ૧૭ ॥ ભીસ્મ પીતા કહે બાળક સાથે,
આપણે વઢવું ન ધટે; જો કદી છોકરાં જીતશે તો, તૈયાર છીએ છેવટે
॥ ૧૮ ॥ જાદવ કહિરવ સેન્યા સાથે. શું બેને નહીં જીતે; ચરચા જેવારહ્યા
ઉભા; મોટા મોટાની રીતે ॥ ૧૯ ॥ તમારે પણ ચરચા જેવા, અળગા
રહેવું જોઈએ; છેવટે સરવે સામા થઈશું, વાંક કાઢે નહીં કોઈએ ॥ ૨૦ ॥
તવ કૃષ્ણે કહ્યું બળદેવ બંધુ, સમજણની એ વાત; ચાલો એમની
સાથે જઈને, ઉભા રહીએ ભ્રાત ॥ ૨૧ ॥ એમ વીચારી બન્ને બંધુ, સ-
તીયા પાસે ગયા; ભીસ્મ પીતાના રથની સાથે, રથ રાખીને રહ્યા ॥ ૨૨ ॥
ભીસ્મની જોડે રથ પ્રભુનો, પ્રભુ જોડે બળદેવ; ભીસ્મ પીતાયે સાનકી
ધી, રથ બીડાવો એવ ॥ ૨૩ ॥ એટલે ગુરુરથ હંકારી, બળદેવ પાસે આ-
વ્યા; તેમની જોડે ગોર કપાચાર્ય, રથ પોતાનો લાવ્યા ॥ ૨૪ ॥ ભીસ્મની જો-
ડે અશ્વસ્થામા, રથ રાખીને રહ્યા; ચારે જણની વચમાં બંને, બંધુ ક-
બજે થયા ॥ ૨૫ ॥ ભીસ્મે દ્રોણને સાત કીધી. આપણે કોઈ ન વડવું,
છોકરાં ઉપર આ ઉપડે તો એપર આપણે પડવું ॥ ૨૬ ॥ વચનમાં ધાલી
નાંખેવા કચરી, શું કરે બળ ગોપાળ; આપણાં બેઉ છોકરાનો,
ન થાય વાંકો વાળ ॥ ૨૭ ॥ એવી સંતલસ એમણે કીધી, પ્રભુના
મનમાં કાંઈ, લડવઈયા બે તરફે ઉભા, મેદાન ભુમીમાંઈ ॥ ૨૮ ॥
અળગા ઉભાછે છોકરા બેઉ, બોલ્યો અભીમન્યુએમ; જો ભાઈ ભુજવા
બે જથ્થે ઉભા, કહો કરીશું કેમ ॥ ૨૯ ॥ ગોરમજ કહે વારા મહારા, શો
સાર ગભરાઓ; તમોને ન ફાવે તે મુને, ફાવે ત્યાં તમે જાઓ ॥ ૩૦ ॥
સદિ વઢિને પક્ષ તમારિ; કરીસ મહારા વીર; જરાએ ગભરાશો ન-
હી, રાખજો રૂઢે ધીર ॥ ૩૧ ॥ એટલે બોલ્યો અભીમન્યુ, રથ સજ્જ તત-
પર થાઉં; તમે જાવો જાદવ વિશે; હું કહિરવમા જાઉં ॥ ૩૨ ॥ ગોરમજ

તવ ઉતર્યો હેઠો, રથમાંથી તે વાર; અભીમન્યુ કહે વારતા સુણો. સુરા
 નર સરદાર ॥૩૩॥ રથ તમારો માયાવિ છે, વાગે કોઈની ચોપ; તો ની-
 રધાર થઈને હું એસું. થઈ જવાનો લોપ ॥૩૪॥ ઝટોરમછ કહે હું જ-
 બુલું, તે કેમ ભુલી જઈશ; લઢીશ વઢિશ પણ તમારિ; ખખર લેતો ર-
 હીશ ॥૩૫॥ એમ કહીને પોતે આલ્યો, જાલવ સોમો થાય; અભીમન્યુ
 રથ હંકારી, કઠિરવ દળમાં જાય ॥૩૬॥ જઈને ઉભો દુષ્ટાસામો અરજીન
 જીનો તન; માયાવી ગયો જાલવમાં, ત્યાં મોખરે પ્રદુમન ॥ ૩૬ ॥ પુત્ર
 પ્રભુનો સહુથી મોટો બોલ્યો મુખ વચન; શું આવ્યો તું અમારા સા-
 મો, એ રાક્ષસીના તન ॥૩૭॥ ક્ષત્રીનું કુળ છે કેવારે, શોધી બે તારાં
 પરિયા; નાત બહાર રહ્યા સંતતું રાજ, માછીની પુત્રી વરિયા
 ॥૩૮॥ તારા આપનો કોકો લાવ્યો, વરેલી નંદીની નારિ, કુન્તલપુરના
 રાજ્યે દીધી, ફક્ત ફોઈ અમારિ ॥ ૩૯ ॥ કુંતા કુંવર પાંચે કુંવારા,
 સમજ સામો થાને, તાણીતોશી તુજ તાતવર્યો, રાક્ષસી હેડાંબાને ॥૪૦॥
 મુજ સોમો તું શોભતો નથી; એ રાક્ષસીના પુત્ર, પાંડવ વર્યો એકના
 રિને, ત્યારે થયું ધરસુત્ર ॥૪૧॥ અમારિ કન્યાનું હરણ કીધું, મરણ
 આવ્યું તારું; માયાવિ કહે પુત્ર પ્રભુના, સાંભળ બોલવું મ્હારું ॥ ૪૨ ॥
 તારા દાદા તો વસુદેવજીને, કંસે કન્યા દીધી; કુળવંતને કેમ છુટા ન મુ-
 ક્યા, કાળામ્હે કેદ કીધી ॥ ૪૩ ॥ પુછી બે તુજ તાતને એ, કાળામ્હે
 માં અવતરિયા; આવો ચારિ છાશ પીને, ગોકુળમાં ગિછરીયા ॥ ૪૪ ॥
 તારા આપને કેને દીધિ, કન્યા સન્મુખ હાથ; અંબાવના ડેહેસમાંથી
 લાવ્યા, રક્ષમણી તુજ માત ॥ ૪૫ ॥ નરકાસુરને મારિ નારિ, લાવ્યા
 સોળ હજાર; જંબુવંતી રિંછડી લાવ્યા, શરમ ન આવિ લગાર ॥૪૬॥
 કુળ તારું તું રાખ્ય છાનું, પાનું બધું મુજ હાથ; હજી બીજું સાંભળવું
 હોયતો, ધણી લાંબી છે વાત ॥ ૪૭ ॥ એવાં વચન સાંભળીને, બો-
 લ્યો પ્રદુમન; રાતો તાતો કોધે ભરાયો. શામ તણો સંતાન ॥ ૪૮ ॥
 ॥ વળણ ॥ કોધે બસયો અતી ધણો, કળ્ણ પ્રભુનો તંન; કહે વક્ષભ
 વળી બોલિયો, વઢવાનાં વચન.

કંડવું ૪૫ મું રાગ પ્રદુમન કહેછે. મનહર છંદ.

બીમ સુત કીયો, તુત મદંમે તું બયો ભુત; એખ હાથ આયગ્યો

કામ મેં બેકારેગો ॥ નમ્રમે તાકાન કીયો, પ્રપંચ લગાય ગીયો; બલીયે
 સું બાય દીની, અબ તું બીચારેગો ॥ જમ જૈશે બહવહે, કાલ જૈસે
 કૌરવ હે, સબે હીલમીલ તેરા, પ્રાનકું નીકારેગો ॥ દેખ મેરા બાન
 સાન, બાન તો લુલાય હઉં, દોતુંકું પકર કર; કરશે સંહારેગો ॥
 ગટારમછ કહે છે ॥ પાઉંપર પાઉંપર, પ્રભુ કે નંદન તુંહી ભમ બ-
 નહીતો મેરા, દેત લેલકારેગો ॥ માયાવી મધેગાજબ, બન નીકારેગા
 તબ; કબ નહી લર એસો, તોખા તું પોકારેગો ॥ આપો આપ બલ
 કર, તબ મેં પીછો નપર; પકરપકર કર ખ્હોત માર મારેગો ॥ કી-
 સનકે સુત સબ, દાવમેં આયાહો અબ; કેસ ગ્રહી ગ્રહી લેકે, દરીયમેં
 ડારેગો ॥ રાગ ચોપાદ ॥ બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સુણુ પરીક્ષત રા-
 યના તન; એવું બોલ્યા ગટારમછ બ્યારે, કોપે ચડીયો પ્રદુમન ત્યારે,
 ॥૧॥ એવે કૌરવમાં શું થાય, મુખ્ય લડવૈયો કરણરાય; સાથે રાખેલા
 બે સંતાન, સામે આવ્યો ત્યાં અભેમાન ॥૨॥ તેવો ગાળને બોલ્યા
 કરણ, છોકરા આવ્યું તારું મરણ; તવ બોલ્યા અભીમન્યુ રાય, લવ
 હું હોય તો પડ પાય ॥ ૩ ॥ એવે કરણ તણા બે તન, બોલ્યા પીતા
 પ્રત્યે વચન; તાતલ નવ બોલશે કાંઈ, અમે લઢવાના બે ભાઈ ॥૪॥
 બઓ જઈ બેસો કોરાણે, એને મારવાના આ ટાણે બંધ્યું કરણે વઢવા
 દેવું, બેવું દીકરા કરેછે કેવું ॥૫॥ એવું સમજીને એ ખશીયો, બેઠો
 અળગો બેવા યુદ્ધ રશીયો; એના પ્રશકેતુ ચંદ્રકેતુ, તેને થયો વઢવા-
 નો હેતુ ॥ ૬ ॥ અભીમન્યુ સામા બેઉ ઉભા, કીધા યુદ્ધ તણા મનસુ-
 ખા, બોલ્યા પ્રશકેતુ વચન, બેતું ઝપાટો નરના તન ॥ ૭ ॥ વળણુ ॥
 બેબે ઝપાટો અમ તણો, કહેછે કરણ કુમાર; વઢે વહ્નલ બેઉ બોલ-
 તા, મનમાં ધરી અહંકાર ॥

કંડવું ૪૬ રાગ ઝુલણુ સાખી.

તડો વડ બે જણારે, બરોબર બે જણારે ॥૧૬૬॥ પ્રશકેતુ બોલીયો,
 કન્યા દે પડ પાય; અભીમન્યુ કહે વર રાયને, વરે બાનુમતી એ-
 ની માય. તડો ॥૧॥ પ્રશકેતુ બોલીયો, હમણાં વંધ્યું ધર સુત્ર; બોલ
 વીચારી બાળકા, તુંતો મંત્રના પુત્રનો પુત્ર. તડો ॥ ૨ ॥ અભીમન્યુ
 વળતું વઢો, સાંભળ મુજ વચન; મુજ સામે શોભતો નથી, તુંતો દા-
 શીના તનનો તન. તડો ॥૩॥ પ્રશકેતુ બોલીયો; કપટ અમે બે કી-

કુન્ડ; તારા આપને બાલ રમાડી, કેવું રાજપાટ ધુતી લીધું. તડો ॥૪॥
અભીમન્યુ કહે કપટી તણું, ખરાબ થાશે ખાણું; મારા ભાગ્યએ હાથી
આપી, કેવું નમદ લીધું નાણું. તડો ॥ ૫ ॥ પ્રશકેતુ બાલીયો, બે
અમે સમસેર કાઢાવ્યા, ધરપતી નક્ક નચાડવા, કેવા ભરી સભામાં લા
વ્યા. તડો ॥૬॥ અભીમન્યુ કહે મુજ બંધુએ; શણગાર દે રચના ર-
ચાવી; તારી કાકાથેને તારી માને, આખી રાતજ નગન નચાવી. તડો.
॥૭॥ પ્રશકેતુ વળતું વધો, શુણ અરજીનના તન; દુઃખ દેવા તુજ તા-
તને, કેવા કાઢાડયા છે અધાર વન. તડો ॥૮॥ અભીમન્યુ કહે બહોલો
વાળવા, ગટોરમછે દાવ ધાયો, શાકભાજી ખવરાવીને, કેવા ઓઠાવી
અધાવી માયા. તડો ॥ ૯ ॥ કરણ કેડેથી બાલીયો, આતો જીભ જીધ
થાય; મહેણું મારે તુજથી સવાયું, મ્હારું પેટ પાસુ બળી બય. તડો
॥૧૦॥ વળણ ॥ મારે મ્હારા દીકરા, દુઠ્ઠી કરો જીભયાય; કહે વહીવ
ઉશકેરીયા, વઢવાને એ રાય ॥

કડવું ૪૭ મું રાગ સાખીના.

વૈશમપાયે એણીપેર બાલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું, યુદ્ધ તણો મહીમાય ॥ ૧ ॥ કરણરાયે કુંવરોને, ઉશકેયા
તે વાર; એટલે પ્રશકેતુ ચંદ્રકેતુ, બન્ને મહાં હથીઆર ॥ ૨ ॥ અભી-
મન્યુયે ટંકાર કીધો, હિમ્મત રાખી અપાર; એટલે સઘળા કૌરવ લોકે
ઉપાડયા હથીઆર ॥ ૩ ॥ બદવ જીધમાં પ્રદુમને, ઉંચો કીધો હાથ;
એટલે આયુધ લેને કોપ્યો, બદવનો સહુ સાથ ॥ ૪ ॥ રોશે રૂઠયા, અ-
ગની ઉઠયા, મનમાં અપરમપાર; ગુપતી ગેડી મદાયો લેધ, દેવામાંડયો
માર ॥૫॥ માયાવી એકલો બદવ ઝાઝા, કરતા સોર બકોર; કીડી
ઊપર કટક ચઢે, તેણું કીધું જોર ॥ ૬ ॥ તોફાન દેખી માયાવીને, પુરણ
પ્રમટી રીસ; કેશ છોડીને પાશાણુ વિશે, એણે પછાડયું શીશ ॥ ૭ ॥
મસ્તકમાંથી જીજી જેવા, જીવ ખયા હજાર; પવનને પ્રથવિ એડીકે, દૈત્ય
થયા તે વાર ॥ ૮ ॥ તાડપુર ઉંચા નાકે ધુચ્યા, ગજ ગજ સાંખ્યા
દંત; બદવ ઉપર જોર જણાવ્યું, લેવા માંડયો અંત ॥ ૯ ॥ મારો મારો
મુખે ભાંખે, નાંખે કારમી ચીસ; કૌરવમાં યુધ શર થયું, સૌને વ્યાપી
રીસ ॥૧૦॥ પ્રશકેતુએ બાણુ માયું, અભીમન્યુને અંમ; અરજીન સુતે
સામુ મારી, તે બાણુ કીધું બંમ ॥ ૧૧ ॥ ચંદ્રકેતુએ મંત્ર બણીને,

માર્યા અગણીત બાણ; અભિમન્યુએ સામા મારિ, સર્વ કર્યા ભંગાણ
 ॥૧૨॥ પછી પોતે બાણ લેઈને, નાગ પાસ મંતરે સાધ્યા; કરણના બે
 દીકરાન, અવળે હાથે બાંધ્યા ॥૧૩॥ તે દેખીને કરણ ઉઠ્યો, આવી
 ઉભો તે કામ; પોતાના પુત્રોને કહ્યું, બોલ્યું આપનું નામ ॥૧૪॥ એ
 મ કહીને હાથ છોડ્યા, મેઘનાદે ગડગડિયો; આમુધ લીધાં હાથમાને,
 યુધ્ધે ટૂટી પડીયો ॥૧૫॥ અગણીત મંત્રથી બાણ દોડે, મુર્ય તણે કુ-
 માર; બાણ એનું એક જતામાં થાય છે સાઠ હજાર ॥૧૬॥ મા-
 રે અભિમન્યુ અગણીતું, વાયુ વેગે જાય; બાણ એનું એક જતાજતામાં
 આળીસ હજાર થાય ॥૧૭॥ કરણ આગળ કેટલું ગમ્તું, ધણે પડે છે
 માર; વળી આસપાસના ચોદાનાં, આવે ધણાં હથિયાર ॥૧૮॥ તે
 પણ યુદ્ધ ટકાવિ રહ્યો છે, અરજીનજનો તન; જલ્દવમાં બહુ જોર કરે
 છે, બળીયો પ્રદુમન ॥૧૯॥ શીવ તણું એક બાણ લીધું; માર્યું કરિ
 ને કોપ; ગોદારગછનાં દઈત માયાવી, તેતો કીધા લોપ ॥૨૦॥ તે
 દેખી માયાવી કોપ્યો, જણવિ ઝાઝી રીસ; પાશાણ વિશે પોતે પછા-
 ડ્યું, આળીસ વેળા શીશ ॥૨૧॥ આળીસ હજાર રાક્ષસ થયા સાંભા
 ત્રણ ત્રણ તાડ; બળવંતાને બીહામણ બહુ; સાંભા, પોહોળાં હાડ,
 ॥૨૨॥ પછી પાછું શીશ પછાડ્યું, ફરિથી આળીસવાર; સાત તાડવા
 ઉંચી બનાવિ, રાક્ષણી આળીસ હજાર ॥૨૩॥ મધંવમુખીને ભુંડમુખી,
 સ્વાનમુખીકીરમુખી; વાયસમુખીહરણમુખી, કોસુંવાળીકોલુખા ॥૨૪॥
 કે પીતવરણી કંઈ રક્તવરણિ, કે શામવરણીકાળિ; સાતસાતગજના કંત
 સાંભા, કંઈકટુંકા કેશવાળિ ॥૨૫॥ કંઈ રાક્ષણિએ ચણીયોપહેયો કેયે હાં
 કયા કેશ; કંઈયેકછેલંગોટી વાળિ, કે છેનગનવેશ ॥૨૬॥ અકેકતાડવા
 સ્તન સાંભા, કારમીલડાઈ ધારે; બે ભુજમાં બે સ્થાનઘડીને, જલ્દનલો-
 કને મારે ॥૨૭॥ દશ દશ બેઢા દબાય તળે, પામેછે બહુ ત્રાસ; રાક્ષ-
 સીનો ભય ભારે ભાસે, કરતા નાસાનાસ ॥૨૮॥ કંઈ રાક્ષણી પડે ટ્રા-
 જામાં, કંઈ જલ્દવને ઝાલે; મરડા મસળિ મોઢામાં ને નસ્કોરામાં ધાલે,
 ॥૨૯॥ એ રીતે રાક્ષસીયો લડતી, જખર કંઈવત દાખે; રાક્ષસ લોકો
 બોળાનેબોળા, ભરિને રેણું નાખે ॥૩૦॥ જલ્દવ ઉભા આંખો ઓળે,
 રાજેરાક્ષણી દોડી; ધુમ થકા અધકાર કીધો, એવિ ભુક્તી બેડિ ॥૩૧॥
 હેડબાને દીકરોતે, ચડિયો છે ગગન; યુદ્ધ કરાવે ઉપર રહિને, બી-
 મસેન કેરો તન ॥૩૨॥ વનમાં જઈ ઝાડ તાડ લાવે, હારણ કરીવત દાખે;

મ્હોટા મ્હોટા પહાડ ને પરવત, અંત્રીક્ષ રહીને નાંખે ॥૩૩॥ એ રીતે
ત્યાં યુધ આલે, કહિરવમાં શું થાય; અભીમન્યુ ઉપર કોપ્યો, પોતે
કરણ રાય ॥૩૪॥ લહતાં વહતાં, કરણ રાયે, ક્રીધો કારમો કોપ,
શીવ મંત્ર બાણ મારી ક્રીધો, કુંવરનો રથ લોપ ॥૩૫॥ પગ પાળથયો
અભેમન્યુ, વાગે ધણું હથીઆર, શરીરને ઓથો નવું રહયો, ધણો
પડીયો માર ॥૩૬॥ વેગે ફાટયા આભુશણ તુટયાં, ભોંકાઈ ગયાં
તીર; રૂંવે રૂંવે ભાલોડા ભેલાં, વહયું ધણું રૂંધીર ॥૩૭॥ ચારણી
જેવું શરીર થયું, તરી ગયા લોચન, સંભારવા લાગ્યો ગટારમછને,
કયાં ગયા બંધન જન ॥૩૮॥ ભીડ વેળાના ભાઇ મહારા, વીસવાસ
દેધને વહા. અરેરે રણમાં રઝગાવ્યો, હથાલ ભુંડા થયા ॥૩૯॥ એ
રીતે ટળવળવા લાગ્યો, ધણીક પામ્યો કષ્ટી; એવે સમે ગટારમછની
મગનથી મધ દ્રષ્ટી ॥૪૦॥ બહુ દુઃખીયો બંધુને દીઠો, કરોધ હળાહળ
ચઢીયો, જયદ્રથ બનેવી દુરીયાધનનો, નેના રથમાં પડીયો ॥૪૧॥ જે
થને હડસેલો માર્યો, માયાવી મહાબળ કાવ્યો; ઘોડાના અછોડા ઝાલી,
રથજ હાંકી લાવ્યો ॥૪૨॥ અભીમન્યુને ઉચકીને, બેસાડ્યો રથમાંય;
ગટારમછ કહે કેમ વીર શું તારી ઈછાય ॥૪૩॥ કુંવર કહે વીરા
મહારા, હવે નહિ ચીંતાય; તમે તમારું પુરું કરીને, પક્ષે આવો હાય
॥૪૪॥ માયાવી કહે વાડ વીરા, કહી આકાશે ચડીયો, પ્રદુમાનના રથ
ની નીચે, આવિ અચાનક પડીયો ॥૪૫॥ ઉપાડી રથ માથે લીધો,
ચઢી ગયો મગન; અંત્રીક્ષ જઈ માલને બોલ્યો, ત્રોકોદરનો તન ॥૪૬॥
જેર પ્રભુના હીકરા હું, જીવજ તારો લેઉ; રતનાગર સાગરમાં તુને, રથ
સહીત નાંખી દેઉં ॥૪૭॥ તવ પ્રદુમાન ચેતી યથો, મારવા ભાલો લી-
ધો, રથ ઉપાડી ગટારમછે, ગામમાં ફેંકી દીધો ॥૪૮॥ પછી પડ્યો
જદવ વીરો, કરતો સોરબકોર; મોખરાનો વડવધ્યો ગયો, ભાગ્યું
સહુનું જોર ॥૪૯॥ એટલે રાક્ષસને રાક્ષણીયો, કોપ કરે મહા માઠા; જદ
વકેરા જખરા બેધા, પણ જીવ લઇને નાઠા ॥૫૦॥ ભંજરાણુ પડીયું,
માયાવી નડીયું; નસાડયા સહુ જન; પછી રાક્ષસ રાક્ષણીયોની; પ્રત્યે
વહ્યો વચન ॥૫૧॥ વલણ ॥ યોદ્ધા પ્રત્યે બોલીયો, રાતાં રાખો રક્ષ;
વહે વક્ષભ આજ્ઞા કરી, કરીયે ભાઇની પક્ષ. ॥

કડવું ૪૮ રાગ સવર્યયા.

વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસતારી તુ

જને સંભળાવું; યુધ્ધતણે મહીમાય ॥૧॥ ગોરગછે આજ્ઞા આપી, ભા
 ધની વાહરે ચડો; કઊરવ કેરી સેન્યા વીશે નેત્ર મીચીને પડો. ॥ ૨ ॥
 એમ કહી કધત્યો સલકારિ, પોતે ચઢ્યો મનન; રાક્ષસ રાક્ષસીયોનુ ટો-
 ણું, આવ્યું હસ્તે વદન ॥૩॥ કઊરવે જણ્યું કેર થવાનો, થે રહ્યો સો
 રબકોર; તેદેખી અભીમન્યુના પગમાં આવ્યું જોર ॥ ૪ ॥ હેડખાનો
 સુત માયાવી, જોયુ મનથી ધરણ; જણ્યું કે બહુ જોર કરે છે, કપરો
 રાજ કરણ ॥૫॥ એવું ધારી ઝડપ મારી, કણની નીચે પડીયો રથ એ
 નો ઉપાડી લેઈ, પોતે આકાસ ચડીયો ॥૬॥ મનને જઈને કરી મરજના
 ભુડી વાત ભંડાવ, કરણ કાકા દરીયામાં નાંખી, કાકીને રંડાવ ॥ ૭ ॥
 સાંભળી કરણ થરથર ધ્રુવ્યો, યુધ્ધ ભલેરું મચીયું; ખરા રંમમાં ભંગ
 પડાવ્યો, ભંડું ગોરમચીયુ ॥૮॥ નીચે નાંખી દેશે મુને નીકળી જ
 શે પ્રાણ; એવું જાણી હાથમાંથી, મુકયા ધનુશને બાણ ॥૯॥ ત્રાંકો વળી
 ને મારવા માટે, કરણે ભાલો લીધો; માયાવિએ રથ ઉપાડા, વનમાં ફંટી
 દીધો ॥૧૦॥ હાડ કુટાયા કરણ કેરાં, ઘાટ ભલેરો ધડીયો; મનથી ગ-
 ટોરમછ પાછો હાથી ઉપર પડીયો ॥૧૧॥ દુર્યોધનનિ અંબાડીમાં આ
 વ્યો ભીમકુમાર; છત્રપતીના બે ભુજ ઝાલી, છીનવી લીધાં હથીયાર
 ॥૧૨॥ ગોરગછે ઘોષરો ઝાલી, પાપીને નાંખ્યો હેઠો, રાતો તાતો થઈ
 માયાવિ, રૂદીયા ઉપર બેઠો ॥ ૧૩ ॥ એટલે બધી રાક્ષસીઓયે, જુ-
 લમ ક્રીધો મોઠો; શકુંની સઉથી પહેલો સમજ્યો, જીવલઈને નાઠો ॥૧૪॥
 એટલે નાઠા સકળ ચોદા; ક્રીધા કારમોકેર; ગોરગછ કહે દુષ્ટ કાકા, તુ-
 જને મારું ઠેર ॥૧૫॥ તવ દુર્યોધને હાથ જોડયા, તુજને લાગુ પાય;
 ક્ષેપમણને પરણવું હશે તો; પરણશે એની માય ॥ ૧૬ ॥ આ ભા-
 ધ જીવતદાન દે મુને, ઉમર તુજ પ્રતાપ; એવો કુમતી મરજ
 વેળા મર્ધવને કહે ખાપ ॥ ૧૭ ॥ તે અનુભવ નથી માયાવીને,
 એણે કયો વિચાર; કાકો થઈ આવું બોલે છે; મારું તે ધીકાર ॥૧૮॥
 એવું સમજી ઉઠી ગયો કે, નહિ દુર્યોધન; રાક્ષસ રાક્ષસી લોપ ક્રીધાં
 પ્રકોદરને તન ॥ ૧૯ ॥ આવી બેઠો રથને વિશે અભીમન્યુની સાથ;
 સારથી પદથી ગ્રહણ ક્રીધા, ગોડાના અછોડા હાથ ॥ ૨૦ ॥ દુરીયોધ-
 ન બહુ ખેદ પામ્યો, બોલ્યો મામા પ્રત્યે; જુઓ મામા કન્યા
 લીધી ક્ષત્રીયોની મત્યે ॥ ૨૧ ॥ છત્ર જોઈ બળદેવજીએ, હજમુશળ
 ધર્યું હાથ એટલે ચક્ર ચડાવ્યું પોતે, દયાળુ દીનાનાથ ॥૨૨॥ એટલે બો-

હયા ભીસ્મપીતા, વિચારી આયુષ્ય ધરજો; અમારે તમારે લડાઈ થારો,
સમજીને કામ કરજો ॥૨૩॥ બળભદ્ર કહે આશુ' બોલો, અવગો ઉમ-
મ કેમ ધારો, ભીસ્મ કહે મારવા નવ દઇયે, છે છોકરો અમારો ॥૨૪॥
એમ કહીને આયુષ્ય લીધાં, બળદેવ બોલ્યા એમ; કૃષ્ણ વીરા તમે આ
મને જોજો. કાવે જેમનેમ ॥ ૨૫ ॥ બે છોકરાને હું મારૂં જણવો
તમે અહિંરીસ, પ્રભુ કહે હું તો ચક્ર મુકુટું, છેલ્લા બદવ શીશ ॥૨૬॥
હજધર કહે કેમ આડુ બોલે, બદવ આપણા રાંક; તેમને તું શા સાર મા-
રે, શો છે એમનો વાંક ॥ ૨૭ ॥ કૃષ્ણ પ્રભુ કહે વીરા મારા, ન્યાય
તણા પંથ સ્હાવો, શા સાર છોકરાઓને મારો; એમનો વાંક બતાવો ॥
૧૨૮॥ બળદેવજી કહે નજરે જુઓ છો, ઓરે અસરણા શરણ, આપણે
ઘેર ઉતપાત કરીને કરયું કન્યાનું હરણ ॥ ૨૯ ॥ પ્રભુ કહે કે હરણ
ક્રીધું, તેમાં અનીતી શીક્રીધી, પેહેલો વીવાહશીદ્ર કયો તો, પોતાની ક-
ન્યા લીધી ॥૩૦॥ એમની હતીને એમણે લીધી તેમાં શો એમનો વાંક,
પોતાની કન્યા કેમ જવા દે; સહુને બહાલું છે નાક ॥ ૩૧ ॥ ભીસ્મે સાન
કરી ગુરુને; હવે ન ધરશે બીક; આપણે આપણુ જોયા કરો, સળગ્યું ધર-
માં ઠીક ॥૩૨॥ કૃષ્ણના શબ્દો બળદેવે સુણ્યા, બોલ્યો તું અંધવ મ્હો-
રો; આ કહેવાથી થાય છે નિસ્યે, આ બધું તું કરનારો ॥૩૩॥ કૃષ્ણ
કહે કે હું કરનારો, નહીં મારવા દેઉં બાળ. બળદેવ કહે કપટ તાર. મેં
ન જણ્યું ગોપાળ ॥૩૪॥ હજમુશળ હેઠું પછાડી, રથ થકી ઉતરીયા,
અભીમન્યુ પુછવા લાગ્યા, બળદેવજી ક્રોધ ભરીયા ॥ ૩૫ ॥ બતાવ્ય
છોકરા કયાં છે કન્યા, મોકલું નહીં તુજઘેર, અભીમન્યુ કહે જોઈતી ન
થી નીસ્યે ધારી તે પેર ॥૩૬॥ અમારે અમારી કેવરાવવીતી, તે તો
લીધા લાહાવો; અશોક ખામના બોંયરામાંથી, સુખે પાછી લઈ જાઓ
॥ ૩૭ ॥ એટલે ત્યાંથી બળદેવ ચાલ્યા, બોયરામાં ભડકે; રાક્ષ-
સ માયાવી ગટારમછના, લોપ કર્યાં લવડાકે ॥ ૩૮ ॥ જઈ કન્યાને
ખાંધે લીધી, બળદેવજી બહુ બળીયા; બડ બડતાને કળકળતા એ,
પોતાને ઘેર પળીયા ॥ ૩૯ ॥ કહિરવ હારીને નાહેલા તે એ
ક જગાએ મળીયા, તેમણે જણ્યું બળદેવજી તો કન્યા લઈ
ઘેર પળીયા ॥ ૪૦ ॥ દુર્યોધન કહે મામા તમે હું ત્રીજો દુશા
શન ચોથો કરણ આપણુ ચારે, જઈએ બળ ભોવન ॥ ૪૧ ॥ સમ
જવિને કન્યા લઈયે થઈયે પછી વિદાય; નારિયો માત્રને રમ આપો, તે

સહુ આમળ જાય ॥૪૨॥ નારીયોને તવ વિદાય ક્રીધી, કહિરવ ઉભા
રહ્યા; કન્યા લેવા ચારે જણા દ્વારામતીમાં ગયા ॥ ૪૩ ॥ જઈ બળદેવ-
ની પાસ બેઠા, બોલ્યો દુર્યોધન આપણા રંગમાં ભંગ ક્રીધો, પાંડવોને
તન ॥૪૪॥ જ્યારેને તારે અમનેનડે છે, વળી મળાય છે રાંક; હળ-
ધારિ તમે નજરે જોયું, જુઓ કોનો વાંક ॥૪૫॥ કરમ એમનાએ બો-
મવશે, કરે અધર્મ અન્યાય; અમે અમારે ઘેરલેજઈએ, લાવો સુરખા ક-
ન્યાય ॥૪૬॥ બળદેવને તવ કરોધ વ્યાપ્યો, શું તું બોલ્યો હરામી; એ
કન્યા પરણી સુક્રી છે, શું કરું બીજે સ્વામી ॥૪૭॥ વિચાર વીના
કેમ તું બોલ્યો, હળધરને ચઢી રીસ; લાવો શેવક ખડમ મારું, છેડું
આનું શીશો ॥૪૮॥ તવ ચારે જણ મુઠીઓ વાળી, નાકા તેણી વાર;
રથમાં બેશી નીકળી ગયા, દ્વારીકા નગની બહાર ॥ ૪૯ ॥ મેદાનમાં
પેલા સત્ય પુરૂષો છે; પાંચમા છે અવીનાશ; તે પાંચે જણે પાંડવ કેરા
પુત્રને બોલાવ્યા પાસ ॥ ૫૦ ॥ તવ મટોરમછ અભિમન્યુ, આવિને પ-
ડીયાપાય; આશીશ હંધને હાથ મુક્યો, મુસ્તક ભીસ્મ પીતાય ॥૫૧॥
મંદ હસીને ભીસ્મપીતા; બોલ્યા મુખ વચન; તારી ક્રિયા બેધ પ્રસન
થયો એ ભીમસેનના નન ॥ ૫૨ ॥ ધન તારી માની કુખને ને ધન
ભીમ તારે આપ; મટોરમછ કહે દાદા તે સહિ તમારો પરતાપ ॥ ૫૩ ॥
દાદા કહે કે વેહેવાર વટમાં, ધરવી ન કોઈની ધાક; એવી વધારવીશા
આશી, જવા ન દેવું નાક ॥૫૪॥ પછી કહ્યું આભમન્યુને, ઓરે લા
ડકડા તન; વનમાંથી તુજ તાત આવતા સુધી, રહેજે હેડાં આવન ॥૫૫॥
કહિરવ લોકોએ બહુ કપટી, દગાથી મારે ઠેર; માટે મટોરમછ અભીમન્યુ
ને, રાખજે તારે ઘેર ॥૫૬॥ માયાવી કહે ઓરે દાદા, મા દીકરા બે રહે
શે, રાખજે સંભાળ કુંતાજની, વીદુરને ઘેર રહેશે ॥ ૫૭ ॥ ભીસ્મ
પીતા કહે કુંતાજની, ચીંતા ન ધરસો મન; નીરભયપણે તમે રહેજે
ઓરે મહારા તન ॥૫૮॥ તવ બે પુત્ર પાંચે પડીયા, રાજ થયા જુમ-
દીશ; સત્ય પુરૂષો તેને કષ્ટ પ્રભુએ, હાથજ મુક્યા શીશ ॥ ૫૯ ॥
વળજ; ॥ કર શીશ મુકી બોલીયા, પોતે વિસ્મ પીતાય; જાઓ તમે
બેઠિ દીકરા, થઈએ અમે વિદાય.

કડવું ૪૯ રાગ ચૌપાઈ.

બોલ્યા વૈશમપાય વચન; મુણ પારક્ષત કેરા તન; સત્ય પુરૂષોએ
રથ હંકાર્યા કષ્ટ પ્રભુ દ્વારીકાં પધાર્યા ॥૧॥ સત્યવાદી ચારે જણ પ-

ળીયા, જઈ કૌરવદળને મળીયા; એવા પાન્ડવના સુત બળીયા; હેડંબા
 વન બવા વળીયા ॥૨॥ ગયા આધા એક બેજન, બોલ્યો અટારમછ વ-
 ચન; ભાઈ અહીં રહો થોડીવાર, રસ્તે કરી આવું ખેલ લમાર ॥૩॥ એવું
 કહીને તતપર થયો, બય કૌરવ ભુવતી ત્યાં ગયો; એતો બળવંત માયા
 વી ભુપ, એણે લીધું દુર્યોધન રૂપ ॥૪॥ બીજ બનાવ્યા નવાણું ભાઈ,
 તેતો સરવે ત્યાં આવ્યા ધાઈ; સાથે ક્રીધા છ કારભારી, આવ્યા કૌરવ
 કરી જ્યાં નારી ॥૫॥ એવે ભાનુમતી પુછે એમ; કહો કન્યાનું કયું કેમ;
 બોલ્યો દુરીયોધન મુખવાણી, તુંતો નીભાંગીણી છે રાણી ॥૬॥ રાંડો
 તમારા પમને પ્રતાપ, સહુને ઉપજ્યો સંતાપ; સુણી બોલી સરવે નારી
 તમો પન્ડે નીભાંગી ભારી ॥ ૭ ॥ સુણી પુરૂષો કોધભેર ચાલ્યા, પો-
 તાની સ્ત્રીયાના કેશ ઝાલ્યા ॥ ૮ ॥ ગાળો દેતા દેવા માંડ્યો માર; મડ-
 દા પાટુ ઠીચણનો પ્રહાર; ક્રીધા માયાવીએ કાળો કેર; લીધું કંડપતી મા-
 તાનું વેર ॥ ૯ ॥ સહુ નારિને હાથ બતાવ્યા, એવે કૌરવ સરવે આ-
 વ્યા; બુમો સાંભળી પ્રમટ્યો કોપ; તવ થયો અટારમછ લોપ ॥ ૧૦ ॥
 ત્યારે કૌરવો આવીને પુછે, તમો રડો તે કારણ શું છે, વળી પુછવા
 લાગ્યો ભુપાળ; કહે રાણી તમારું કપાળ ॥૧૧॥ અમને મારીને થાઓ
 અબણ્યા, તમે સપુત છો તે બણ્યા; બેયું સત્ય પુરૂષોએ દુખ, લાગ્યાં
 હસવા વસ દેઈ મુખ ॥૧૨॥ એવે બોલ્યો દુરીયોધન એમ, કહો મામા
 થયેલું આ કેમ; બોલ્યો શકુની મામો તે કામા, અટારમછીઆનું આ કામ
 ॥ ૧૩ ॥ જેવો અટારમછ લોપ થયો, તેવો હસ્તીનાપુરમાં ગયો;
 જ્યાં બેઠો ધત્રાષ્ટર ભુપ, ત્યાં તો આવ્યો શકુનીને રૂપ ॥ ૧૪ ॥ બોલ્યા
 અધ તણા છડીદાર, આવ્યા શકુની લેને ભુહાર, તવ બોલ્યો આંધળો
 એમ; આવો શકુની કોહો થયું કેમ ॥ ૧૫ ॥ કેમ કેડલે રહી છે જન,
 કહો ક્યાં ગયા સૌ સંતાન; તવ બોલ્યો માયાવી ભુપ, શુદ્ધ શકુનીને
 સ્વરૂપ ॥ ૧૬ ॥ આંસુ પાડી લેલાટ કર દીધા, રડી અશુભ સમાચાર
 ક્રીધા; આવ્યા દ્વારીકાં પાન્ડવ તન, એક અટારમછ અભેમન ॥ ૧૭ ॥
 એતો બેઉ જણે વાળ્યો ધાણ, લીધા સકળ જનના પ્રાણ; બેઉ બાળકે
 વાળ્યો છેક, રાખ્યું નહીં જીવતું કોઈ એક ॥ ૧૮ ॥ બાળબચ્ચાં નર-
 ને નારી, એક એકને નાંખ્યા મારી; રહ્યો જીવતો હું એક આપ, તેતો
 તમારે પુન્ય પ્રતાપ ॥ ૧૯ ॥ બેઉ પાંડવ કેરા તન, એવું બોલ્યા છે
 વચન; કરસું હસ્તીનાપુર સેલ, સોયે ભાઈના ભોગવસું મહેલ ॥૨૦॥

એવું સાંભળી પ્રગટી રીસ, કુટયું ધત્રાદરે શીશ; અરેરે કાઢ્યો મહારા
 વંશ, મહેલ ભોગવે તે મને દ્વંશ ॥ ૨૧ ॥ આપી ઓંધળાએ આજ્ઞાપ,
 લક્ષ સેવક થાઓ વીદાયે; એક ઝપાટે દૈવત દાખો, સોયે મેહેલ છે તે
 તોડી નાંખો ॥૨૨॥ તવ ક્રીધું સેવકોયે કેવું, એક સપાટે હાથેળી જેવું;
 શકુની આડો અવળો થયો, લોપ થૈ ભાઈ પાશો મયો ॥ ૨૩ ॥ જઈ
 અભીમન્યુને મળીયો, બેઠો રથ હાકવાને બળીયો; વાતો કરતા ચાલ્યા
 બે વીર, હસે રમે ગુણુ મંભીર ॥ ૨૪ ॥ એવે હસ્તીનાપુર મધ જન,
 તેણે દીડું મ્હોઢું મેદાન; જણ્યું મેહેલ પાડ્યા તે શું છે, જઈ ધત્રાદરને
 પુછે ॥ ૨૫ ॥ પુછ્યું ધત્રાદરને એમ, તાતજી આમ ક્રીધું કેમ, બોલ્યો
 ધત્રાદર મુખમાંથી, તમે મુએલા આબ્યા કયાંથી ॥ ૨૬ ॥ બોલ્યો કુ-
 રીયોધન ઓ તાત, એવી જુરી કોણે કહી વાત; બોલ્યો આંધળો તેણી
 વાર, કહ્યા તુજ મામે સમાચાર ॥૨૭॥ બોલ્યો શકુની ન જણું વાત,
 હું તો આબ્યા જનધયાની સાથ, મારા જેવું ધરીને રૂપ, કહી મયેલો મા-
 ચાવી લુપ ॥૨૮॥ ભીમના નંદનનું એ કામ; એનું મટારગછ છે નામ,
 બોલ્યો કુરીયોધન તે વાર, કહ્યા તાતને સહિ સમાચાર ॥૨૯॥ હજી પાંડવ
 બહુ સારા, પણ પુત્રો થયા બે નડારા. તેમાં અભીમન્યુ તો ઠીક, મણિ
 મટારગછની બીક ॥૩૦॥ એમ વાતો કરીને રહ્યા; પેલા સહિ ભાઈ ઘેર
 મયા; ચાલી આબ્યા હેડંબા વન, પંઠા સુવર્ણને ભોવન ॥૩૧॥ જ્યાં બેઠી
 છે હેડંબાય, અભીમન્યુ જઈ પડ્યો પાય; પછી સુભદ્રા માતને નમીયો,
 સહિના મનનો સંતાપ સમીયો ॥૩૨॥ પુછ્યા સુભદ્રાએ સમાચાર, ક-
 હ્યા અરજીનને કુમાર; માતા કન્યાનો રહેત અદાપ, પણ પરણ્યો ભાઈને
 પ્રતાપ ॥ ૩૩ ॥ બોલ્યો માયાવી પ્રભુ પ્રતાપે, ભાઈ પરણ્યો છે એને
 આપે; એક એકનાં ક્રીધાં વળાણુ, રહ્યા હેડંબાવન બળવાન ॥ ૩૪ ॥
 હસ્તીનાપુર વીદુર ઘેર, કહી ભીસ્મે કુન્તાને પર; રહ્યાં મુખે રૂપ ત્યાં
 કુન્તાય; પાંડવો છે દ્રીવીત વનમાંય ॥ ૩૫ ॥ જીત પામ્યા પાન્ડવ તન;
 કરી સદાયતા જીમજીવન; પોતાના ભકતને સુત કાજ, ક્રીધી ખટપટ
 શ્રી મહારાજ ॥૩૬॥ જેના માત પીતા સેવે હરી, તેનો પરીવાર બેસે
 ઠરી; કરે ભકતના પુને સાહાય, એવો ભજન તણો મહિમાય ॥ ૩૭ ॥
 ॥ વલ ॥ મહીમા મોટો ભજનનો, પુરે મનના કોડ; કહે વલ્લભ શ્રીતા
 સહુ, બોલો જે જે શ્રી રણુએડ ॥

સુરેખા હરણુ સમાપ્ત.

કડવું ૫૦ રાગ ધન્યાશરી.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજેરાય; વીસ્તારી તુજને
 સંભળાવું, વનપરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ ચાર ભાઈને ધરપતી તે, છે
 દ્રીવીત વનમાંય; અરજીન એકલા સ્વર્ગ વીશે, ભણે છે વીઘાય;
 ઇંદ્રોની સભામાં બેઠો બેઠો, ભણે છે અરજીનરાય; એવામાં શત્રુસુર કે
 રા, આવ્યા સ્વર્ગની માંય ॥ ૩ ॥ લવશ કવશ અસુર જતી, દઈત્યો
 લેધને આવ્યા, દેવતા લોકને બ્રહ્મ કરવા, મળમુત્ર રૂપીર લાભ્યા ॥ ૪ ॥
 હીલા હાડને માંડિસ લેધ, આવી કયાં હોઠારા; અશુદ્ધતાથી બહુ બી-
 હે છે, દેવતા લોક બીચારા ॥ ૫ ॥ તેમણે બુમો સાંભળી કે, ઇંદ્રને
 પડી ફાળ; અત્યુ લોકનો પ્રાણી સભામાં, અરજીન માંય બાળ ॥ ૬ ॥ અસુર
 અરજીનજીને મારસેતો, કથલસે બધો ઘાટ, જમતમાં કહેણી થઈ ચોટે
 શામ તીલક લેલાટ ॥ ૭ ॥ અમે તો અમર નહી મરવાના, ન થાય
 દેવનો ક્ષય, પણ અત્યુનું પ્રાણી નંદન, એના મરણનો લય ॥ ૮ ॥ એણું
 બળી ઉઠ્યો સભામાં, કટી કશીને બાંધે, એકાએક નરને ઉપાડી,
 ઉચ્છી લીધો બાંધે ॥ ૯ ॥ અરજીન કહે ઓરે પીતાજી, આમ કરો છો
 કેમ તમારા શત્રુને હું બાળું, જરા ન ધરશો વેમ ॥ ૧૦ ॥ તોપણ સુરપ
 તી લઈ આહ્યા; ઘેર જઈ ઘેરો કીધો, વજર તણી એક કોટડીછે; તેમાં
 પુરી દીધો ॥ ૧૧ ॥ અરજીન મહીથી બુમો પાડે, બહાર કાઢો મને તાત,
 અસુર લોકને ઠેર કરી મારું, બુમો મહારા હાથ ॥ ૧૨ ॥ તોપણ ઇંદ્રે કહ્યું
 ન માન્યું, પોતે થયો તૈયાર; ઔરાવતને રથે બેઠો, હાથ મહી હથીયાર.
 ॥ ૧૩ ॥ તેત્રીસ કોટી દેવતા લોકો, તે સહુ સાથે નીકળીયા; યુધ ક-
 રવાને અસુર સામા, આવ્યા દેવતા બળીયા ॥ ૧૪ ॥ એટલે લવશ ક-
 વશ પાપી, કોપ્યા અપરમપાર; તેમની સાથે માયાવી દૈત્યો, આવ્યા
 છે અહિં હજાર ॥ ૧૫ ॥ તેમણે સરવે દેવને દીડા, કોપ્યા દુષ્ટનો સાથ;
 લવશ કવશે આજ્ઞા આપી, ઉંચો કરીને હાથ ॥ ૧૬ ॥ એટલે ઉપ-
 ડયા અસુર લોકો; મારો મારો મુખ ભાળે, મળ મુત્રના કુંડા ભરેલા,
 દેવ લોકોપર નાંખે ॥ ૧૭ ॥ તેથી દેવતા ત્રાસે નાસે, થાય ઘણા બકાર
 ઉંચ કને નીચ વસ્તુ આવે, ત્યાં ઉંચનું શું જોર ॥ ૧૮ ॥ એવામાંતો
 કવશ દૈત્યે, નામપ્રાસ મંત્ર સાંધ્યા; સુરપતી જે ઇંદ્રરાજ, તેને અંજ-

જો બાંધ્યા ॥ ૧૯ ॥ એટલે સકળ દેવ નાહા, ધણી બંધાયો જ્યારે;
 લવશે ઇંદ્રને લીધા, પોતાના રથમાં ત્યારે ॥ ૨૦ ॥ એવે સહુ દેવ
 ગયા નાશીને, ઇંદ્રરાજને ઘેર; સુરપતી બંધાયો તેની, ઇંદ્રાણીને કહી
 પેર ॥ ૨૧ ॥ ઇંદ્રાણી તવ રડવા લાગી, દીવસ મ્હારો રૂઠ્યો; અરજીન
 છ વડી કોટડીમાં, ખાળને બોલી ઉઠ્યો ॥ ૨૨ ॥ એ માતા મુજને જહા-
 ર કહાડો, વરતાવું હાહાકાર; જરા ભુઓ ઝપાટો મ્હારો; કોણ તાત
 બાંધનાર ॥ ૨૩ ॥ ઇંદ્રાણી કહે બેશીરો બેટા, મુકો સોર બકોર; તારા
 કરતાં દેવલોકમાં, ધણું ભયું છે જોર ॥ ૨૪ ॥ તોપણ તેમનું કાંઈ ન-
 ચાલે, તો પછી તું કોણ માત્ર, એમ કહીને રડવા લાગી વીચારું નર
 સુપાત્ર ॥ ૨૫ ॥ હું છું સ્વર્ગમાં તેમ છતાં એ, બંધાયો મ્હારો તાત;
 જગતમાં ઇન્જગત જશે મ્હારી, ઠગકો દેશે ભીમ બ્રાત ॥ ૨૬ ॥ એણે
 સમજી અરજીનજીને, પુરણ પ્રમટયું સુર; વજ્રરની કોટડીબાણ મારીને
 કરી નાંખી ચક્રચુર ॥ ૨૭ ॥ એ માહા બળીયો બહાર નીકળીયો,
 કોણ એને રોકી શકે; ઇંદ્રાણીને ત્રાસ પડીયો, ત્રાહ્ય ત્રાહ્ય મોઢે બકે
 ॥ ૨૮ ॥ તોપણ અરજીન યુદ્ધે ચડીયો, દેવ તણો રથ લીધો; એટલે દેવતા
 જોડે ચાલ્યા, યુધ મનસુબો કીધો ॥ ૨૯ ॥ અરજીન બળીયો બહુ કળકળી
 યો, બાણાવળી નર સુબો; અસુર લોકોના ટોળા સામો. આવીને યુધ
 ઉભો ॥ ૩૦ ॥ ઇંદ્રરાયે તવ સીશ ધુણાવ્યું, કયાં આવ્યો મમસુત;
 મરજના કરી કહ્યું નરને, કયાં થયો આકળો ભુત ॥ ૩૧ ॥ ઓરે દી-
 કરા વળ તું પાછો, મનસુબો નહીં જાય ઠેઠ; અરજીન કહે પાછોવળ તો
 લાજે જનુનીતું પેટ ॥ ૩૨ ॥ બાંધવ લાજે બાપ લાજે, લાજે ગુર માહા
 રાજ; માટે પાછો નહીં વળવાનો, મરવું આહયું આજ ॥ ૩૩ ॥ એટલે
 અસુર લોકો હસ્યા શું બોલે ત્રત્યુનો પ્રાણી; શું ભુઓછો હૈય લોપ
 કરી નાંખો ધ્રુણધાણી ॥ ૩૪ ॥ મનુશામતી મળ મુત્રથી કહી પાછો ન
 હી નાસે; માટે એને માર મારો, મરવાથી બહુ ત્રાસે ॥ ૩૫ ॥ વળણ ॥
 એમ અસુરે ધારીયું, કાથ ગ્રહ્યા હથીઆર; કહે વહ્નિ સુત સંતી ત-
 ણો, તે થયો તૈયાર ॥

કડવું ૫૧ મું રાગ રેકારી ચોપાઈ.

બોલ્યા વધશમપાયે વચન, સુણ પરીક્ષત કેરા તન; થયો અર-

જીનજી તધયાર, કીધા ધનુશ તખા ટંકાર ॥ ૧ ॥ તેનો શબ્દમયો ત્રી
લોક, સ્વર્ગ મત્યુ પાતાળ અથોક; શબ્દ સાંભળ્યો કાન, લાગ્યુ
સ્વર્ગ જવામાં ધ્યાન ॥૨॥ રામ નામ દેધને ઉછાળીયા, સર્વદાર થઈ
મયા બગીચા; બેઠા અરજીનજીની ધબાય, જોઈ અસુર વીરમે થાય.
॥૩॥ આતો રામ તણો રંમ આવ્યો, ઇંદ્રનો સુત પરાક્રમી કહાવ્યો;
જેમ થનાઈ હશે તેમ થારો, બેમાંથી એક હારીને જારો ॥૪॥ કહી તુ-
ટી પડીયા છે અસુર, જોર કરવા માડ્યું ભરપુર; રાતા તાતા થઈને પો
કારે, ધણા પ્રકારે આયુધ મારે ॥૫॥ લીધા અરજીને કરમાં બાણ; વા-
ળવા માડ્યું છે હથરાણ; બાણ અસુર લોકને વાગે, પણ માયાવીતેથી
ન લાગે ॥ ૬ ॥ એવે એકને લોકંકયું છે તીર, તેને નિકળ્યું જરા ફ-
ધીર; છાંટ્યો પ્રથવી પડ્યો મન મોડ, પ્રમટયા પાપી ચર્જીકોડ ॥ ૭ ॥
ચાહ શાસ્ત્ર ચાહ કરોડ થયા, અરજીન ઉપર ધરીને મયા; આયુધ ત્રણી
કરી અપાર, બણે વરશી મેધની ધાર ॥ ૮ ॥ એવે લવશે માર્યું એક
બાણ, કયોઈ અરજીનનો રથ ભંગાણ; કપીને કુંતી તન પડ્યાધર્ણ,
અરજીને ભણ્યું આવિયું મર્ણ ॥૯॥ એવી રીતે મન એતું ડરે, ઇંદ્રનો
સુત પાછો પય ધરે; જેમ જેમ પોતે પાછો ખસે, તેમ તેમ દહત્યો ઉપર
ધસે ॥ ૧૦ ॥ અરજીનજીએ વિચાર્યું તે કામ, શીવનું બાણ આવશેશા
કામ, આ વેળા બચાવું પ્રાણ, એવું સંમજી કાહાડ્યું એ બાણ ॥ ૧ ॥
પસુપતાકા લીધું જોર કરિ, ધનુષ ઉપર દીધું ધરી, પછી ફેંક્યું કરીને
રીસ, સરવે અસુરના છેલ્યા શીશ ॥ ૧૨ ॥ રહ્યો નહી કોઈ અસુર
આકાર, થયો સ્વર્ગમાં જયજયકાર; હરખ્યો સધળો દેવનો સાથ, અ-
રજીને છોડયા ઇંદ્રના હાથ ॥ ૧૩ ॥ ઇંદ્રરાજ તવ વહ્યો વચન, શાબાશ
તુજનેછે મુજ તન; નીર્ભય કીધા સ્વર્ગના મુર, તેથી ઉલટ આવી અ-
તી ઝિર ॥ ૧૪ ॥ વાજવ માજતે પાછા વળ્યા, અરજીનને લઈ ભુવન
પાળ્યા; અરજીન લાગ્યો ઇંદ્રાણીને પાય, તમ પ્રતાપે છત્યો હું માય,
॥ ૧૫ ॥ ઇંદ્રાણીએ કર મુક્યો શીશ, હરીને દીધી બહુ આસીશ, બે-
ઠો અરજીન માતાની પાસ, સર્વ દેવોની મટી ઉઠાસ ॥ ૧૬ ॥ દેવ લેખા
થઈ સભામાં મયા, ઇંદ્ર સહીત સહુ લેખા થયા, હળીમળીને બેઠા સહુ
દેવ, અરજીનજીને વખાણે એવ ॥ ૧૭ ॥ વળણ ॥ અરજીનને વીખા-
ણતા, દેવ કરે વિચાર; વ્યાસ વક્ત્રલ વાણી વદે, સાંભળે સહુ સાર,

કડવું પર રાગ સુવધયો.

વધશમપાયન એણીપેર બોલ્યા, સુણજનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજ
 ચે સંભળાણું, વન પરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ ઇંદ્રની પ્રત્યે દેવ બોલ્યા,
 અરજુનરત્ન છે કેવો; એ પુરૂષ પ્રથ્વીમાં ન શોભે, સ્વરમમાં સોભે
 તેવો ॥૨॥ માટે તમ સુતને સમભવી, રાખો સ્વર્ગ સુદન, અમરપાઈ
 અમર કરો, ઓરે ઇંદ્ર રાજન ॥ ૩ ॥ તવ ઇંદ્રે અરજુન તેડાવ્યો,
 કહ્યું સભામાં એમ; બેઠા તારે હુલી ન જાવું, દેવો તણે એ પ્રેમ ॥ ૪ ॥
 એવું સાંભળી અરજુન બોલ્યો, સાંભળો મારી વાત; તમારા સહુની
 નજર જમડી, આજ્ઞા આપો તાત ॥ ૫ ॥ હવે મારે આંહી રહેવું નથી,
 બહેમ પડ્યો મને ભારી; દેવ થઈને પારકી પુંછ, પચાવવાની ધારી
 ॥૬॥ માટે હમણાંને હમણાં જાવું; ઓરે મારા તાત; ઇંદ્ર કહે મોક-
 લીશ સવારે, અહીં રહે આજની રાત ॥૭॥ અરજુન કહે વાડીતાલ,
 કહીને ઉઠી ગયો, એકાન્ત સ્થળ પોતાતણું છે; ત્યાં જઈને સુઈ રહ્યો
 ॥૮॥ સભામાં સરવ દેવતા લોકે, એમ કયો વિચાર; આપણે રોક્યો
 નથી રહેવાનો; રાખી શકે કોઈ નાર ॥૯॥ નારીથી મોહ સહુજનપામે,
 પ્રજ્ઞા વીણુ માહાદેવ; તો અરજુન છે મનુશજતી, શું મોહ પામે ન
 એવ ॥૧૦॥ માટે મોકલો અપછરાને, જઈ ઉપજાવે કામ; એવો એને
 બાંધી લેવોકે; પ્રથ્વીનું ન લે નામ ॥૧૧॥ તવ ઇંદ્રે અપછરા બોલા-
 વી. રૂપવંત આવી બે નર; સભામાં ઉભી સુંદર ખુખી, ઇંદ્રને નમ-
 સ્કાર ॥૧૨॥ એટલે બોલ્યા ઇંદ્રરાજ, દેવોને રીઝાવ્યા નાચી; પણ
 મહારા અરજુનને રીઝવો, તમારી કીયા સાચી ॥ ૧૩ ॥ ચાહ્યો તો
 એની નારી થાળે, લજ્યા મુકો તમામ; પણ અરજુનને એવો કરો કે,
 ના લે હુમીનું નામ ॥૧૪॥ અપછરા કહે ઓરે મહારાજ, સકળ કીયા
 કરી; પ્રથ્વીનું નામ દઈયે હુલાવી, ચાહ્યો તો એમને વરીયે ॥ ૧૫ ॥
 તવ સહુ દેવો પ્રસન થયા, કરી બેને આજ્ઞાય; અરજુનજી જ્યાં એકલો
 સુતો, ત્યાં આગળ એ જાય ॥૧૬॥ સાદડો સુતેલો સુત સતીનો, તેણે
 દીઠી નારી; બેઠાએ પ્રેમદા શું કરે છ, જમતો રહ્યો વીચારી ॥ ૧૭ ॥
 અપછરાયે નૃત્ય આરંભ્યો, અરજુનને રૂડું લાગે; અરજુનજી આગળ
 ફરતી, ધમધમ ધુધર વાગે ॥૧૮॥ નારી રૂપાળી એવી વળી, અરજુન
 રોક્યો અપાર, મધુરેમોઠે હસવા લાગ્યો, પણ નહીં મન વીકાર ॥૧૯॥

અપછરાએ મન વિચાર્યું કીયા કીધી અતી; પડયો પડયો હસ્યાકરે પણ
 બેઠો થાતો નધી ॥૨૦॥ ખરેખરો મોહ લાગ્યા વીના, એ બેઠો નહીં થાય,
 વસ કાઢીને અળખાં મુકયાં, નગ્નસ્વરૂપ કરી કાય ॥ ૨૧ ॥ તવ અર-
 ભુને નીચું ધાણું, પડયો અપછરાને પાય; વસજ પેહેરો વસજ પેહેરો
 ઓરે મારી માય ॥૨૨॥ એટલે અપછરા સરમાણી, વસજ તેમણે
 ધરીયાં; અરભુન ઉપર કરાધ કરીને, બંને જણાં આચરિયાં ॥ ૨૫ ॥
 ઇંદ્રનો નંદન મુરખ સરીખો, નરમાં ગણાયો કેવો; આટલું થયે મોહ ન
 લાગ્યો, થજે તું વ્યંઢળ જેવો ॥૨૪॥ તે કરતા પુરૂષ હોયતો, શ્રાપ દેઉ
 છું આજે; સંત્ય વચન કળજે અમારે, જ તું વ્યંઢળ થાજે ॥ ૨૫ ॥
 અરભુન કહે ભલે માતાજી, કહી કરી વીદાય; ઇંદ્ર સભામાં આવી અ-
 પછરા, દેવોને લાગી પાય ॥ ૨૬ ॥ સાંભળી લેજે સુર સભાના, મોહ
 ન પામ્યો એવ; નૃત્ય જોયો વણુ: વીકારે, દેવ તણો એ દેવ ॥ ૨૭ ॥
 મ્હોટા મોટા મુનીવર ચળે, પણ વશ એનું મન; વસ વીના થઇ તવ
 કહ્યું એણે, મુખથી માતા વચન ॥ ૨૮ ॥ એટલે અમો અતી લજવા-
 ણી, મીથ્યા કરાવી ભવાઇ; મન વશવાળો દેવોને છતે તેમાં તે શી ન
 વાઇ, ॥૨૯॥ એમ કહિ થઇ વીદાય ત્યાંથી, રજનિ વીતી બય; અર-
 ભુન બહાણું વાહાયું ત્યારે, મયો સભાના માંય, ॥ ૩૦ ॥ ઇંદ્રને જમ્મને
 ચરણે લાગ્યો, શરપાવ દીધો આપ; અપછરા આજ મોકલીને દેવરા-
 વ્યો ઠીક શ્રાપ ॥ ૩૧ ॥ સાંભળી ઇંદ્રરાયે, અપછરાયો બોલાવી;
 એટલે શ્રાપ દેનારી બેઉ, ઇંદ્ર સભામાં આવી ॥ ૩૨ ॥ ઇંદ્રે કહ્યું
 કે ઓરે પાપણીયો કેમ દીધો તમે શ્રાપ; અપછરા કહે નગ્ન થઇને, દર
 સાવ્યું અમે આપ ॥ ૩૩ ॥ આપ દરશાવી માપ જોયું, શ્રાપ દીધો તે
 સાર; તમોને રીસ ચઢતી હોય તો, કીધેલો શ્રાપ નીવાર ॥ ૩૪ ॥
 ઇંદ્રે કહ્યું કે શ્રાપ નીવારો, નહીં તો તમપરત્રાસ; અપછરા કહે વંઢળ
 રહેજે, અરભુનજી બાર માસ ॥૩૫॥ અરભુન કહે ખપછે મ્હારે; છા
 ના રહેજી એક વર્ષ; આ શ્રાપ મ્હારે મનમમતો છે, નથી શોક કે હ-
 ર્શ ॥૩૬॥ પછી પોતે કહ્યું પીતાને, તાતજીકથી કાપો; શ્રાપ વ્યંઢળનો
 પાળવા સાર, વસ વ્યંઢળનાં આપો ॥૩૭॥ ઇંદ્રે આપ્યો ચુંદડી ચુંડો,
 ચણીયો બાસટ હાથ; પછી અશ્વિનો મંત્ર બણાવ્યો નર હરખ્યો મન
 રાથ ॥૩૮॥ મંદદા જેવા અશ્વિ હોયે પણ, પવનવેગી થાય; એવો મંત્ર
 બણાવ્યો એને; પછી દીધી વીદાય ॥ ૩૯ ॥ મોકલ્યો વધમાનમાં બે-
 આડી, ધરણુ દ્રીવીત વન; પાંડવ રહે છે તે કુંભરયાં, છોટે એક બેજન

॥ ૪૦ ॥ અરબુનને ઊતારી મુકી; સ્વર્ગ ગયું વધ્ધમાન પારથ મયોદુજર
 ઉપર, કુંતિ તણે સંતાન ॥૪૧॥ આર ભાઈને ધૃપતીયે, ઉઠી દીધા
 આવકાર, હર્ષનાં આંસુ ધર્મને છુટ્યાં, પુછ્યા શુભ સમાચાર ॥૪૨॥
 વળતુ અરબુન એમ બોલ્યો, ધણુંક વેઠ્યું વન; દ્વાદશ વરસ પુરાયવા
 માં બાકી કેટલા દન ॥૪૩॥ એટલે પુછ્યું સહદેવજીને, પોતે ધરમ રા-
 ય; બેશી કહે મ્હારે હીસાએ; પરમ દીવસ પુરાં થાય ॥ ૪૪ ॥ અઢીત્રણ
 વરસે એક મહીનો અધિક ભુદો થાય; પણ તે દાહાડા કપાઈને નિકળે,
 માટે તે ન ગણાય ॥ ૪૫ ॥ તેથી પરમ દહાડે થાશે દ્વાદસ વરસ પુ-
 રાં ગુપ્ત રહેવું હોય ત્યાં રહિ જઈએ, નથી દીવસ અધુરા ॥ ૪૬ ॥
 એટલે મુખ ઊતારી બોલ્યા, પોતે ધરમ રાય; રૂપાળી નારી વળીપાંચ
 પુત્રો શી રીતે ગુપ્ત રહેવાય ॥ ૪૭ ॥ એવી શોચના કરવા લાગ્યા, ઉઠા
 સી મનમાં લાગ્યા; એવામાં દ્રોણીક ગોર પોતે, રથમાં બેશી આવ્યા.
 ॥૪૮॥ ગોર છે ધૃપતીના તાત કેરા, ખખર લેવા આવે; તેથી તે દાડે
 પણ આવ્યા, ધર્મને મન વાત ભાવે ॥૪૯॥ ઉઠી યુધીષ્ઠરે આવકાર દી-
 ઘો, ગોર મહારાજ આવો; તમારાં ભાણેજ તમારી પુત્રી, તમારે ત્યાં
 લઈ જાઓ ॥૫૦॥ દ્વાદશ માસ અમારે જડું છે, છાના રહેવા કાજ; સો
 થે શી રીતે પાલવીયે, એરે ગોર મહારાજ ॥ ૫૧ ॥ દ્રોણીક કહે
 તેડી જસુ તવ બોલી ધૃપતી; આ કંથજી મને કયાં મોકલો છો, હું તો
 જવાની નથી ॥૫૨॥ જ્યાં તમે ત્યાં હું આવવાની; એરે મ્હારા ના-
 થ; ધર્મ કહે તુ કામની જ, બાળક કેમ રહે સાય ॥૫૩॥ તે કરતાં આ-
 વડું હોય તારે, તો ગોરને દે તન; નાહાનાં છોકરાં સચવાશે નહીં, જે
 પરભાવન ॥૫૪॥ ધૃપતી કહે તેમ કહું છું, કહીને લીધા પાંચ બાળ,
 રૂઢે આંખી રડવા લાગી, પધારો પુત્રો મોશાળ ॥ ૫૫ ॥ વળણ મો-
 સાળ પધારો એટડા; દુઃખનો વળીયો ડાટ, કહે વક્ષભ એ ધૃપતીરડ-
 તી રૂદીયા ફાટ.

કડવું પદ રાગ આવલીયા.

મોશાળે પધારો રેરે હો, બાળક મારાં બાળુવારે. ટેકઃ બેસલ્યા
 બોલ્યા વૈશમપાય વચન, સાંભળ સાંભળ પરીક્ષત રાયના તન, ધૃપ-
 તીને આંસુ વહે છે લોચન, મોશાળે ॥૧॥ દીકરા કુખીયાં મા બાપોને

પેટે આભ્યાં, તવ કેવું કંકેણં કરમ લાભ્યા, અમે તમને નથી પેહેરાભ્યા
 ઓઢાભ્યા મોસાળે ॥ ૨ ॥ બેટા વનમાં જનમીને નથી કાંઈ, તડકા
 ટાઢથો વેઠી છે અરણ્યની માંધ, શીદને જનમ્યાં દુખી માખાપોને
 હાંઈ. મોસાળે. ॥ ૩ ॥ દીકરા દીઠા નહીં દુનીયાનો વેહેવાર, સગે બહાલે
 રમાડ્યા નથી લગાર, ખોયું પારણું પામ્યા નથી ઓ કુમાર, મોસાળે.
 ॥ ૪ ॥ ભુમી પડી મોટા થયાં છે ઓ બાળ, ગોઢડી આમો નથી મળેલો
 કે કાળ, સાદડીઓમાં છેલ્યા છે શરીર રસાળ. મોસાળે. ॥ ૫ ॥ નથી
 મળ્યાં વેળા વેળાથે સાડ ખાવા, નથી મળ્યાં ઉષ્ણજળથી તમે ન્હાવા
 નથી મળી જનમતા મળથુથી પાવા. મોસાળે ॥ ૬ ॥ નથી દીકું માખાપ
 તું જરા મુખ, અવતરીને દીકું છે દાણુ દુખ, સારી વસ્તુલાવીને ધાડી
 નથી મુખ, મોસાળે. ॥ ૭ ॥ હવે તમે જઈ ઉછરજો મોસાળ, સાચવી
 રહેજો રખે ને માથે લેતા આળ; સાખી રહેજો મામા મામીની આળ.
 મોસાળે. ॥ ૮ ॥ થાજે ઠાવકા કરશેમાં ચેષ્ટાળી ચાળા, વેઠી રહેજો
 ક્ષુધા પીપાશા બાળા; સૌ દુખ સહન કરજો ને રહેજો ઓશીઆળા,
 મોસાળે. ॥ ૯ ॥ દુખીયા દીકરા સરવેના કીંકર રૂપ થાજે; જેવા જેવું
 કહે તેવા ગુણુ ઝાજે, ટાકુંશીળું આપે તે ખુશી થઈ ખાજે મો-
 સાળે. ॥ ૧૦ ॥ મુમત કરિ કોઈ ન માગશે ખાવા, નવ્ય હોયે પરધેર
 લેવાના લ્હાવા, છે દુખીયા તે દેવ ઉપર શા દાવા. મોસાળે.
 ॥ ૧૧ ॥ જેતું તેતું કામકાજ કરજો જત ભાગી, શીત રૂતમાં ઓઢજો ધા-
 માકેધાગી, ઉષ્ણરૂતએ લેશે માં મોજડીયો માગી. મોસાળે. ॥ ૧૨ ॥ દી-
 કરા થયું ભવીષ્ય અમારું અનાડી, હસ્તે મોઢે મુને કેઢાહોડે કહેસો મા-
 ડી, દીકરા દેવા પડે છે કાળજડું કહાડી. મોસાળે. ॥ ૧૩ ॥ ઓરે પ્રભુ
 આથી તું દે મત્યુ તો સાડ, આપું દીકરા કઠોર કાળજી મ્હાર,
 ઓરે પ્રભુ છેકજ વળીયું અંધાર. મોસાળે. ॥ ૧૪ ॥ વલણ ॥ ટીટોડી જેમ
 ટળવળે, તેમ ટળવળતી એહ; કહે વલ્લભ કેપે ધણી, પંચાળીનો દેહ.

કડવું ૫૪ મું રાગ સવૈયાનો.

વૈશમપાયન એણીપેર યોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારીતુજને
 સંભળાવું, વન પરવ મહિમાય ॥ ૧ ॥ ધ૨પતીએ અતી આકંઠ ધીધું,
 ત્રાસ્યા ધરમ ભુપાળ, દ્રોણીકે ધ૨પતી કનેથી, લેઈ લીધાં બાળ ॥ ૨ ॥ ૨-

થમાં બેશી રસ્તે આહ્યા, ગોર થયા વીહાય, ધૃપતી સમજાવવા લાગ્યા
 પોતે ધરમરાય. ॥ ૩ ॥ કોના છોકરા કોની માતા, કોના છે ધરબાર;
 જ્ઞાનવંતી થઇ કેમ જીલે છે, મીઠ્યા આ સંસાર ॥૪॥ તેને 'તું' પોતાનું
 માને, તે તારૂં અજ્ઞાન; તે કરતાં કાલે બેગાં થાશે; છે જીવતા સંતાન.
 ॥ ૫ ॥ એમ અતી ઉપદેશ કીધો, વળાવ્યું તેનું મન; એવે બે દીન
 વીત્યા પછી, ધરમ વચ્ચે વચન ॥૬॥ કહો ભાઈ સહદેવ કાલે સવારે, ગુ
 મ રહેવું ઘટે; નહિ તો છત્રપતિ પકડે તો, વન ભણું બેઠાં એ વટે. ॥ ૭ ॥
 માટે ક્યાં બહુ ક્યાં સુખી થાશું, બેશી બેશ બતાવો; સહદેવ કહે
 સાચંકાળે, અહિંથી ઉપડી જાઓ ॥૮॥ પુરવદીશાએ પરવરવું તે, રજની
 રટણ કરવું; જે ઠેકાણે વાહાય વાહાણું તે ઠેકાણે ઠરવું ॥ ૯ ॥ એટલે
 બોલ્યા ધરમરાજ; રટણ રાતે નવ થાય; ભીમભાઈ ઉચ્ચકીને લઈ
 ચાલે, તો મન ધાર્યું જવાય ॥૧૦॥ તવ પ્રકોદર બોલીયો છે, રાખો ર-
 દીયે ધીર; તૈયાર થાવો પાંચે જણાને, તેડી જવાનો વીર ॥ ૧૧ ॥ તવ
 ધરમે આજ્ઞા દીધી, ધૃપતી સતીને એમ; સુર્યને અક્ષેપાત્ર આપો, જેમ
 લીધું છે તેમ ॥ ૧૨ ॥ કંથ તણી આજ્ઞા લઇને, રવીનું સમરણ કી-
 ધું; એટલે આવ્યા દીનમણી, પાત્રજ આપી દીધું ॥ ૧૩ ॥ એવે દીન-
 મણી મેર બેઠો, પ્રકોદર કટી ખાંધે; ધરમને ને અરજીનજીને, ઉચ્ચકી
 લીધા ખાંધે ॥૧૪॥ સહદેવ નીકુળ કહેડે લીધા, બળવંતો નર આંધી
 માનુની મુસ્તક ઘટે નહિ તે, સતીને જંઝાએ ખાંધી ॥ ૧૫ ॥ પાંચેને
 ઉચ્ચકી પરવતપરથી, વાયુમુત ઉતરીયો; વિષ્ણુ સ્થળને ચરણે લાગી
 પુર્વદીશા સંચરીયો ॥૧૬॥ ચાલે ઉતાવળે અરણ્ય વિશે, મન ભય ન
 હી લગાર; વાયુ વેગે સંચરે છે, કુન્તિ તણા કુમાર ॥ ૧૭ ॥ આખી ર-
 જની રટણ કીધું, પોણાબસે ગાઉ ભય; એવે બોલતા રવાન સુણ્યાં
 તેવે વાહાણું વાહાય. ॥ ૧૮ ॥ એટલે બોલ્યા સહદેવ બેશી, ભીમભાઈ
 ઉતારો; વૈરાટ નગર નજીક આવ્યું, એ સ્થળ રહેવું ધારો. ॥૧૯॥ તવ
 પાંચેને ભીમે ઉતાર્યાં, બેઠા બંધુને નાર, ધર્મ કહે સાથે ન શોભે, આ-
 પણ્યાં આ હથીઆર. ॥ ૨૦ ॥ અરજીનજી કહે ભીમ વીરા, ઉઠો ઉભા
 થૈયે; સૌના હથીયાર સાથે લાવો, એકાંત મુકી દૈયે. ॥ ૨૧ ॥ ભીમે
 પોતાની મદા લીધી, તણે ભાઈનાં હથીઆર; અરજીન પોતાના લેઇને
 આહ્યો મયા બે કુન્તી કુમાર. ॥ ૨૨ ॥ મશાણુમાં એક પ્રક્ષ સમડાનું
 તે પર મુક્યાં આયુધ; અરજીને નામ મંત્ર ભણીને, નામ પ્રગટ કર્યો.

શુદ્ધ ॥૨૩॥ તીક્ષ્ણ નામ પ્રમટ થયો તે, વીશવંતો બહુ બગીચો; મહા
ધનુશ બાણના ભાથા, તેને વીટાઈ વગીચો ॥૨૪॥ :કૃષ્ણ માંડીને નામ
બેઠો, અરબુન વઘો વચન; બાર મહીના આયુધ મ્હારા, સાચવજેશુભ
મન ॥૨૫॥ જે એમાંથી આયુધ જશે, તો બાળુ તુજ કુળ; આપવા
અમે બે આવીએ ત્યારે, યાદ રાખજે મુળ ॥ ૨૬ ॥ એમ એને સોં-
પીને ચાલ્યા; ભાઈઓ પાસે જાય; એટલે શક્તિનું સમરણ કીધું પોતે
ધરમ રાય ॥ ૨૭ ॥ તવ મહામાયા સનમુખ આવી, કહ્યું કે કષ્ટ
કાપુ; માગીલે માગડું હોય તે તું, જે માગે તે આપુ ॥ ૨૮ ॥ ધર્મ કહે
જગત જનુની, ભુટું ને બોલવું મારે, સાચું કહું પણ કોઈ મુને, ધર્મ રાય
ન ધારે ॥ ૨૯ ॥ દ્વાદસ માસનું વરદાન આપો, તવ મુખે વ્રતી હોય
હું કહું કે છું ધર્મરાજ, પણ સત્ય માને ન કોય ॥ ૩૦ ॥ એટલું વર-
દાન આપો મુને, એરે મારી માય; જગદંબા કહે તથાસ્તુ છે, કહી
થયાં વીદાય ॥ ૩૧ ॥ ધરમ રાજ બંધુ પાશે, જમ માંડી કહી વાત;
જગદંબાનું વરદાન મુને, મળી મયું સાક્ષાત ॥ ૩૨ ॥ હવે માહારે ચી-
તા નથી, જ્યાં ફાવે ત્યાં બડું, અસત્ય નવ બોલું તોહે પણ, ધરમ
નહી બોળખાડું ॥ ૩૩ ॥ વલણ ॥ વ્રકોદર તવ બોલીયો; અસત્ય નહી
વદો વાત; હાની હીન ભુઠ બોલવે, શું પાતક ઓ બ્રાત ॥

કડવું પપરાગ ચોપાઈ.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, મુણ પરીક્ષત કેરા તન; ભીમે ધરમ
પ્રત્યે કહી વાણી, પ્રસ્થુ રૂપ તે લીધું જાણી ॥ ૧ ॥ તેથી બોલ્યા યુ-
ધીષ્ઠર એમ, ભાઈ આમ તું બોલે કેમ; ભુટું બોલ્યાનો છે દોશ, પુછો
શેદવ બેશીને બેશ ॥ ૨ ॥ તવ વ્રકોદર કહે બેશી, પુછતામાં ન થા-
સો રાસી. કહે છે ધરમ ભાસે કેવું, મને ભાસ્યુ બયાનક જેવું ॥ ૩ ॥
કોને હાની કરવા સાર, ભુટું બોલે તે પાતક ધાર; અથવા હાની સંભ-
વ હોય, તેવું બોલવું તે પાપ ભોય ॥ ૪ ॥ એમ બે પક્ષની મુણી
વાણી, બોલ્યા સેદવ ઉલટ આણી; હાની કરવાને જે ભુટું બોલે, તે
તો પાતક સમહર તોલે ॥ ૫ ॥ હાની થવાનો સંભવ હોય; બોલ્યા
છતાં વદે ભુટું કોય; તેને પાતક કાંઈક ઓછું, હાની કરે તે કરતાં ઓછું
॥ ૬ ॥ આતો વીવેકના વિચાર, તેતો સમજવા સારો ધાર; પછી ધરમ
કહે ઓ વીર; તમે ધણા છો જ્ઞાન ગંભીર ॥ ૭ ॥ મોટે પ્રજ્ઞુ પુજ્ઞ

છું તમને; તેનો ઉત્તર આપો અમને; આવી ધૃપતી નારી સાથે, એના પાંચ બંધુ છીએ નાથ ॥ ૮ ॥ એને કહ્યું તું પીઠાર જવો તમો; અમ સંગે નવ આવો, તોહો હઠ કરી પુઠળ આવી, પતીતું વેણ મનમાં ન લાવિ ॥ ૯ ॥ એ તે નારીનો કેવો ધર્મ, તેનો સમજવો મુજને મર્મ; નાથનું વેણ નાંખે ઉઠાપી, તેને જાણવી કેવિ પાપી ॥ ૧૦ ॥ એને સતી કહેવી કેવી રીતે, તમે ઉત્તર દો પ્રભુ પ્રીતે; તવ સેદેવજી વદે વાણી વીરા સાંભળો ઉલટ આણી ॥ ૧૧ ॥ ભાઈ નારી જતી નામ એક, પણ તેના કહ્યું વીવેક; નારી જતીમાં ત્રૈણ પ્રકાર, તેનો સમજ લેજો શુભ સાર ॥ ૧૨ ॥ એક શંખણી બીજી શામા, ત્રીજી સતી જાણો મુખ ધામા; તવ ધર્મ કહે એ ભ્રાત, હું તો સમજ્યો નહીં એ વાત ॥ ૧૩ ॥ શંખણી શામા ને સતી, તેની કેવી કેવી હોય મતી; કેટલું કાર્યને કેવી કતી, મારૂં સાંભળવા મન અતી ॥ ૧૪ ॥ કેવા લક્ષણે શંખણી નારી, તેની કથા કહો વીસ્તારી; કેવી શંખણીની હોય વાણી, તેના શરીરની શી એધાણી ॥ ૧૫ ॥ તમે જોશી છો ત્રીકાળ જ્ઞાની, તમારૂં કહ્યું લઉં સત્ય માની, નહીં વીદ્યાન જ્ઞાનીની તોલે, મોહોટા મુનેશ્વર એમ બોલે ॥ ૧૬ ॥ વિદ્યાવંત લખેલું ભાષે, તે તો જોનારો ત્રણ આંખે; જ્ઞાની અનંત લોચનમાળો, ન્યાય વીવેકમાં રૂપાળો ॥ ૧૭ ॥ ભણ્યું ભાંખે તે પોપટ જ્ઞાન, તેને ભલે કહો વીદ્યાન; પણ વીદ્યાન તે નહીં જ્ઞાની, મનુ ભજવાને તે વાત માની ॥ ૧૮ ॥ મારે જ્ઞાની સમો નહીં કોય, જ્ઞાનીનું વેણ નીસ્ત્રે હોય; તેથી મુને કહો એ વાત, પ્રસજ્ય પ્રેમે પુછ્યું ભ્રાત ॥ ૧૯ ॥ પેહેલી શંખણીની કહો રીતી, તેની કેવી વાણી ગુણ કીયો, મુને જ્ઞાનથી ઉત્તર હીયો ॥ ૨૦ ॥ વલણ ॥ ઉત્તર દોને જ્ઞાનથી, મુજ શંકા ટળી જય; વ્યાસ વલ્લભ મુખ ઓચરે, શ્રવણ કરો આતાય.

કડવું ૫૬ રાગ રમણીક ઠાહાનો.

વૈશમપાયે એણી પેર બોધ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, પુરણ જ્ઞાન કથાય ॥ ૧ ॥ ધરમ રાજના પુછવાથી, સેદેવ ઉતર દેછે, અરજીન નીકુળ ભીમ પંચાગી, હઠ મને સાંભળીલે છે ॥ ૨ ॥ સેદેવજી કહે સાંભળો સરવે, જ્ઞાન જ્ઞાનીના ઘટમાં તે જ્ઞાન ન નીકળે શબ્દોમાં, નીકળે વીવેક વટમાં ॥ ૩ ॥ ન્યાયમાં ભાસે

લાગે ખુલાસે, મન બુદ્ધી ચીત્ત ઠરે; સાંભળતાં સાંભળનારાનો, છવા-
ત્મા કબુલ કરે ॥ ૪ ॥ તેનું નામ તે જ્ઞાનની વાણી, એરે મ્હારા વિર;
એમ કહીને કહેવા લાગ્યા, શેદેવ ગુણ ગંભીર ॥ ૫ ॥ સંખણિના કહુ
ગુણને લક્ષણ, વળી શંખણીની વાણી, શંખણીના સ્વભાવ કહું છું,
તેથી લેશેા જાણી ॥ ૬ ॥ શંખણી નારિ હડીલી આડી, વઢવાનું બહુ
જેર; આંખ કપરી જગમાં જખરી, બોલનારી કઠોર ॥ ૭ ॥ પીઢેરમાં
બોજાધને બાજે, વાંધા સર્વના પાડે; સ્ત્રીઓનું જ્યાં પ્રંદ મળે ત્યાં, ન-
પંગી વાત કાઢાડે ॥ ૮ ॥ પ્રાસરિમાં સંતાપે સાસુને, સ્વામીને સપા-
વે; ધાંટા કાઢે ને છણકા કરે, ધારયું કરે મન ફાવે ॥ ૯ ॥ કથને કહે
અમે અમારી, દેહનું સારથક કરશું; હાજરી અમારિ તમે ન લેશેા,
સંત સાધુમાં ફરશું ॥ ૧૦ ॥ એમ કહીને ભકતાણી થાવા, કહેડમાં
કથળી ધાલે; ચંદનને વળી તીલક કરે, કરમાં માળા ઝાલે ॥ ૧૧ ॥ જય
સ્વામીજીની શેવામાં બ્રહ્મચારીમાં ભટકે; હસે બોલે આનંદ કરે; પ-
રણ્યો પતિ ઘેર ભટકે ॥ ૧૨ ॥ પરણ્યો પતી જય ઉઘોગે, હમેશ
ને અભ્યાસે; તવ દુધ સાકર ઉકાળી લઈ, સંચરે સાધુની પાસે.
॥ ૧૩ ॥ માલ મશાલા તેને પોસે, સહન કરે બોલ દુકે. પરણ્યા
પતીને હુખો પાખો, મુકે રોટલો સુકો. ॥ ૧૪ ॥ પરણ્યા પતીને ચરણે
અડતા, મનથી કાળજી કાંપે; સન્યાસી બ્રહ્મચારી સંત સાધુ, તેના
ચરણ ચાંપે. ॥ ૧૫ ॥ પરણ્યા પતીને બે ભુજ જેડી, નમે નહી કો દીશ;
વગર સ્વામીએ સ્વામીજી કહીને, મુકે ચરણમાં શીશ. ॥ ૧૬ ॥ મ્હોં-
કણ ત્યાં શી મંડાતી હશે, તે જાણે જુગદીશ; જગમાં કહે હું ભકતા-
ણી, દહેર કરે હરનીશ ॥ ૧૭ ॥ પંચી કરણનો અભ્યાસ કરે, દ્રઢ
કરે મન એવું, દેહનાં કરે દેહ કરે તેમાં, આતમાને પાતક કેવું ॥ ૧૮ ॥
દેહ નહી માહારો, હું તો નહી દેહ, પંચ ભુતનું આ સ્થુળ; ભુતોમાં
ભુત મળે અનાદી, આતમાને અનુકુળ. ॥ ૧૯ ॥ એવું સમજી કરે ફાવે
તે વળી ધારે ગ્રંથમાંથી; પરણ્યો સ્વામી સંસારી સગો, સ્વામીજી
સ્વર્ગના સાથી. ॥ ૨૦ ॥ એવું કહી પર નરને શેવે, કંથને કળીકળી
બોલે; ઓ વીરા એવિ મુંદરીને, સમજે શંખણી તોલે. ॥ ૨૧ ॥ આ
લક્ષણ સહુ શંખણી કેરાં, જગત જાણે ભકતાણી; પતી મુકી પરને વર
શેવે; શેમાં એ વાત લખાણી. ॥ ૨૨ ॥ હવે લક્ષણ શામા કેરાં, સાંભળો
રાખી ચીત, સતી નહી તેમ શંખણી નહિ, મધ્યમમાં તે નીત્ય. ॥ ૨૩ ॥

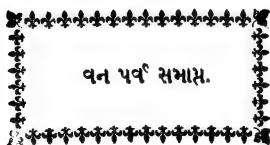
તેની વાણી તેના લક્ષણ, જ્ઞાનથી કહુ કથાય; પોપટીયા વીદ્યાન લોકો,
વિદ્યાથી મુમત સાહાય ॥ ૨૪ ॥ વળણ ॥ સ્હાય મુમત વિદ્યા થકી,
વાંચી બોલે બોલ; વલ્લભ વદે કોઈ વાક્યનો કરે ન મનમાં તોલ.

કંઠવું ૫૭ રાગ સાખીની ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું, પ્રણેતર કથાય ॥ ૧ ॥ વાક્ય તણો તોલ કરે નહીને,
બોલેલો પાછો ન વળે, હક યોગના એ જળવા પ્રાણી, ભાવારથોને નવ
કળે ॥ ૨ ॥ પણ જ્ઞાન વડે ગમ પાડુ છું, શામા તણી કહું કથા; સાં-
ભળીને શીખામણ ના લાવે, તેનું સાંભળ્યું ત્રથા ॥ ૩ ॥ શામા સ્વામી
ની ધાક રાખે, બોલે ના પતિના સામી; સાસુને સાધારણ બોલે આપે,
પુઠે મુકે બદલામી ॥ ૪ ॥ સાસરીયાંથી છાના અવગુણ, બોલે ન અઢે
મુખ; શું કરીએ બાધ ધર માંડવુ તે, જેમ તેમ વેઠવું દુખ ॥ ૫ ॥
દુખ વેઠીશું તો સુખ થાશે, કાં વહેવો અવતાર; એક જનમનું સગ
પણ છે તે, વેઠી લેવું નીરધાર ॥ ૬ ॥ એમ બબડે પણ સામી ન બોલે
મનમાં બળતી રહે; સાસરીયાનું કે સ્વામીનું, દુખ દીલમાં સહે ॥ ૭ ॥
સાસરીયાં જે રાખે નહી તો, પુરે પીડયેરમાં વાસ; પણ પુઠે ભુડું નવ
તાકે મનમાં રાખે ત્રાસ ॥ ૮ ॥ આઘેથી બેઠને થાય રાજ, સુખી દેખીરહે
સુખી; દુખમાં બેલી થવા ન જાયે પણ મનમાં રહે દુખી ॥ ૯ ॥
સાસરી પીયેરની મરજદા, તેને ન દે લાંછન; ભગવત સમરણ ધરમાં
કરે, રાખે મતી પાવન ॥ ૧૦ ॥ મધ્યમ મતી જે રાખે તે સ્વામી કે
રી શામા; સંસારમાં સરસૈથી રહે તે, વિવેક વાળી વામા ॥ ૧૧ ॥
હવે લક્ષણ કહુ સંતીનાં, સાંભળો મારા વીર; પોતે પરણ્યા પતીથી,
અજગી ન રહે લગાર ॥ ૧૨ ॥ પ્રભાતે ઊઠી પાય પડેને, નિરખે નાથનું
મુખ; પોતાના પતીનું દુખ દેખીને, દસ ઘણુ ધરે દુખ ॥ ૧૩ ॥ હળી
મળીને હસ્તે મોઢે, ઠાઠાડે દીવસ રહેણી નમ્ર નેતરે નીરખે સાસુ, નીર
મળ નીરખે કહેણી ॥ ૧૪ ॥ પતીનેમન હોય ઉઠાશી, તો તેને શાન્ત
પમાડે સ્નાન કરાવે વસુ ધરાવે, સહીપ રહિ જમાડે ॥ ૧૫ ॥ હરેકવાતમાં
હીંમત દેને, સયન સમે પાય આંપે; કંથનાં નેત્ર ક્રોધાતુર દેખે, તવ
તાબેદારિમાં ટાંપે ॥ ૧૬ ॥ વીવેક વદી શાન્ત પાડે; આનંદ મન ઉપજવે

પરણ્યા પતીથી રૂખ વેઠે દોડું, દયા અતિ મન લોભે ॥૧૭॥ નભાવેનીર
ધનનો મહસ્થાશ્રમ, અવર માને ન દેવ, એજ માલીક એજ રામ; પર
મેશ્વર પણ એવ ॥ ૧૮ ॥ અવર ઇશ્વર નહી પોતાને, નહિ કોઈ ધરમા
આર્ય, પતિના દરશણુ તેજ પ્રભુ રામ, નહી કો અવરનું કાર્ય ॥ ૧૯ ॥
સ્વામીની છાયામાં સદાયે, વસવ વસે ભોવનમાં; કંથ જઈ વનમાં
વસે તો, વામાએ વસવું વનમાં ॥ ૨૦ ॥ બ્રહ્મચારી સન્યાસી ત્યાગી
તેને ને પરછાયો દેવો, આઘેથી તેની તાણુવી લજ્યા, તો પરછાયો કેવો
॥ ૨૧ ॥ ત્યાગીને મુખ બતાવવું નહી, ત્યાગીને દેવી ન ભીક્ષા; ત્યા-
ગીને બીખ દેવાથી થાયે, સીતા સતી સમ શીક્ષા ॥ ૨૨ ॥ બીજી
શીક્ષા થઈ વૃંદાને, ત્યાગ વેશે છગી હરીએ; બોધ કરી વિશ્વાસ પા-
ડ્યો, તે વાત મનમાં ધરીયે ॥ ૨૩ ॥ ત્યાગી વેસે અરજુનજીએ, ક્રીધું
મુલદ્રા હરણ, નારીનું મુખડું દેખીને; ચળે અંતકરણ ॥ ૨૪ ॥ તે દોશ
લાગે તારૂણીને, રોમ રોમ નરકે જાય, ત્યાગીનું મન ચળીત કરે, તેને
સતી ન કહેવાય ॥ ૨૫ ॥ ત્યાગી તણુ મન ભ્રમણ કરાવે, તે રંડા મક્કા
પાપી, સતાએ મુખ દેખાડવું નહી, ત્યાગીને તો કદાપી ॥ ૨૬ ॥ સતીયે
શેવવા નહી ત્યાગીને, પરછાયો નવ દેવો; તેમ ત્યાગીની વાણી ન સુ-
ણવી તો છાંયો કેમ લેવો ॥ ૨૭ ॥ સેદેવજીએ ધરમ પ્રત્યે, સમ
જળ્યો ન્યાય વિવેક, ઓરે યુધીષ્ઠર યાદ સખો; ન્યાયવાળાનો નેક.
॥ ૨૮ ॥ વળી કળીયુગમાં સ્વામીને મુકી સ્વામીજી પારો; રોમ રોમ
નરકે પડવાની નારી, સગાં પુઠે પસ્તારો ॥ ૨૯ ॥ સરવ યુગમાં સતી
નારીનો, ધરમ પતી સેવવાનો, જ્યાં સ્વામી ત્યાં સતી સાથે, સદાશેવા
કરવાનો ॥ ૩૦ ॥ જેમ શરીરને છાયા સાથે, તેમ નારીએ રહેવું; સુ-
ખ દે કે દુઃખ દે તે, સુંદરીએ સદા સેહેવું ॥ ૩૧ ॥ અરધાંગનાછે નામ
નારીનું, પુરુશનું અરધું અંગ; તે માટે સતી નારિએ, તજવો ન સ્વામી
નો સંગ ॥ ૩૨ ॥ તે વણુ સતીપણું બતાવે, ભસ્મ લેલાટે ચોળી;
ભગતાણી થઈ ફરે ત્યાગીમાં, તે કુળ નાખે બોળી ॥ ૩૩ ॥ સતીનો તો
સત્ય ધરમ છે, સ્વામીની કરવી શેવા; પરણ્યો પતી તેજ સ્વામી અવર
સ્વામીજી કેવો ॥ ૩૪ ॥ સીધાન્ત સાચો સતી તણો એ, સાંમળો ધરમ
વીર, ધરમ કહે મ્હારી ધ્યાનમાં બેઠી, વારતા ગુણુ અંબીર ॥ ૩૪ ॥ એટ
લે અરજુનજી એમ બોલ્યા, ઓરે શેદેવ જ્ઞાની; તણુ કાળનું જ્ઞાન છે
તમને, સત્ય લેઉં વેણુ માની ॥ ૩૬ ॥ માટે તમને પ્રશ્ન પુછું, એક-

લો સદેહ ટાળો; ઢુંકામાં ઢુંકુ બતાવો, આડો આંકજ વાળો ॥ ૩૭ ॥
 બીભુ ત્રીભુ પુછતા નથી, વ્યવહારનો નવેડો; ન્યાય નીતીને રીતી
 કેરો, કદી ન નાવે છેડો ॥ ૩૮ ॥ માટે તે તો પુછતો નથી, પુછ
 છું પ્રણય સમુદો; જગત નીચંતા જે પરમેશ્વર, તે ભેળો કે ભુદો
 ॥ ૩૯ ॥ ભેળો કે ભુદો હશે તે. નીચંતા પરમેશ, એટલો ઉતર
 દોઢુંકામાં, શંકા રહે નહીં લેશ ॥ ૪૦ ॥ શેઢેવ કહે મુણે
 વીરા, પરમેશ્વર છે ભુદો, પોતાને પરમેશ્વર માને. તે નર્ક કુળ
 સમુદો ॥ ૪૧ ॥ એવે મુર્યાના કીરણ પુટયા, સાંભળને તું રાય વન
 પર્વ પુરણ થયું તારી, ઉતરી બ્રહ્મ હત્યાય ॥ ૪૨ ॥ એવું કહેતામાં
 સામ પડદા; સ્વેત સ્વરૂપે થાય; કાળા તલ ઘોળા થયાને, સ્વેતથધશામ
 ગાય ॥ ૪૩ ॥ પરીક્ષત મુતે વીધી પ્રમાણે, વીષ્ણુને દીધું દાન; ગૌદાન
 કન્યાદાન દીધાં, જનોઈ વીષ્ણુ સંતાન ॥ ૪૪ ॥ ભરીપુરી બ્રહ્મપુરીઓ
 આપી, કરાવ્યાં બ્રહ્મ ભોજન; ત્રીલ હત્યા ઉતરી એની, સાંભળો
 શ્રોતા જન ॥ ૪૬ ॥ વળણ, શ્રોતાજન સહુ સાંભળો, કથા કહી કર-
 નેડ; વક્ષલ વડે સહુ બોલજો, જે જે શ્રી રણછોડ.

વન પર્વ સમાપ્ત.

વૈરાટ પર્વ.

કડવું ૧ રાગ સાખી.

વધશમપાયન બોલીયા તું, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું વૈરાટ પરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ વાહાણુ વાયુ ને ક્રીરણુ પુટયાં
મુર્ચ તણાં જે વાર; ચાર ભાઇને ધરપદી પ્રત્યે, ધરમે કર્યો ઉચ્ચાર ॥૨॥
રાજને ત્યાં વાસ પુરીશું, પણ મુજને ચીંતાય; સરવેને શી રીતે
સંધરશે, મરીખ વધરાટ રાય ॥૩॥ તેમ છતાં સરવે સમાશે પણ ત્રકોદ-
રનો વેમ; ધણું બોલવું ને ધણું ખાવું, પરધેર સમાય કેમ ॥ ૪ ॥ એ-
વું સાંભળી લીમ ઉઠયો, પરાક્રમ પ્રાણી કહાવ્યો, ત્રક્ષ તણુ એક થડ
પાડીને, કોતરી કડછો બનાવ્યો ॥૫॥ બોહોતેર મણનો બોજ તેમ
લેઈ આવી પડયો પાય; પછી બોલ્યો ધરમ પ્રત્યે, સુણો યુધીષ્ઠર રાય
॥ ૬ ॥ વધરાટ રાયને ઘેર રહીશું, કટી કશી ખાંધશું; એની સકળસ-
ન્યા સાર, રાંધણું ત્યાં રાંધીશું ॥ ૭ ॥ ધણા માણસ મળીને રાંધે, તે બ-
હુ બીગાડ થાય; એકજ હાથે બીગાડ બોહો માટે રાખશે રાય ॥ ૮ ॥
માટે રહીશું ખાવા ખંધશું, રાજતું મન કરે; વળી બીચારો ભડીચારો
તે, કદિ ભુખે નવ મરે ॥ ૯ ॥ માટે મારી ચિંતા ન ધરશે કરશું રસોઈ
તું કામ; હવેથી લીમસેન ન કહેશે, વિર વાલ્લવો મુજ નામ ॥૧૦॥ ધર્મ
કહે સાખાશ વિર, ટળી ગયા મુજ વેમ; બત્રીસ લક્ષણુ અરજુન વિરા
તમે કરશે કેમ ॥ ૧૧ ॥ તવ અરજુને ઉભા થઇને, ચણીયો પહેરી લી-
ધો; ઇંદ્રની આપેલી ચુંદડી ઓઢી, ચુડો ધારણુ કીધો ॥ ૧૨ ॥ ઊદ્દામ-
વાની કહીને ઉભો, ધરી વ્યંઢળ વેશ; ભુઓ બંધુ ઘાટ કેવો, કોઈ ન
ઓળખે લેશ ॥ ૧૩ ॥ ગામના છોકરા ભણાવિશું કરશુ ગુરુ પદ કામ;
અરજુનજી મુજને નવ કહેશે, વ્યંડળ મહેતા નામ ॥૧૪॥ ધરમકહે કે
મનડુ માન્યુ, પુરણુ પ્રગટયો પ્રેમ; સહદેવ જોશે ન થાશે રોશી, તમે ક-
રશે કેમ ॥ ૧૫ ॥ સહદેવ કહે વીરા મહારા, સાંભળો વાતનો પાયો,
વધરાટને ઘેર રહીશું, ચારશું એની ગાયો ॥ ૧૬ ॥ ધરમ કહે
ધ્યાન ન બેસે, ગાયો ચારે સહુ કાય; વધરાટને ઘેર ગાયો હશે
તો, ગોવાળ શું નહી હોય ॥ ૧૭ ॥ સહદેવ કહે વીરા મા-

રી પાસે એક વીઘાય; ટકે શેર દુધ દેતી હોય તો, બશેર દેતી થાય ॥ ૧૮ ॥ તેથી રાખશે મુને, કરશું ગઈ રક્ષ કામ; સહદેવજી કોઈ ન કહેશે, પંથીજી મુજ નામ ॥ ૧૯ ॥ ધરમ રાજ કહે વારૂ વીરા, રહેજે ખુશાળ ખેમ; એ વરણાગીયા નીકુળ વીરા, તમે કરશો કેમ ॥ ૨૦ ॥ પહેરી ઓઢીને ફરતા ફરવું, તે ન ફાવે પરધેર; એટલે નીકુળ વદિયા વાણિ, સાંભળો મારી પેર ॥ ૨૧ ॥ ભણાવેશું રાજના ઘોડા, મુજ કને વિઘાય, પચાસનું ટટવું ભણાવું, તે પાંચસેનું થાય ॥ ૨૨ ॥ માટે મુજને રાખશે રાજ, ઘોડારનું કામ કરશું, મન ગમતે અશ્વે બેશીને, બાગ બગીચા ફરશું, ॥ ૨૩ ॥ અમારે મન ગમતું થાશે, કરશું અશ્વનું કામ; નિકુળજી મને કોઈ ન કહેશે; બહાદુરજી માહારૂં નામ ॥ ૨૪ ॥ ધરમ કહે છે વારૂ વીરા, તુજપર પ્રગટયો પ્રેમ; એ પંચાળી બહુ રૂપાળી, તમે કરશો કેમ ॥ ૨૫ ॥ ધૃપદી કહે કંથ માહારા; રહેશું નમ્ર નીવાશી, રાણીની શેવા કરિશું, થાશું એની દાશી ॥ ૨૬ ॥ જ્ઞાન મારગ ઉપદેશ કરીશું, માટે રાખશે મને, વાળે વાળે પરાવવાં મોતી, તે વીઘા મુજ કને ॥ ૨૭ ॥ મુઠી ભરી મોતી મુખમાં ભરૂં, કેશની લટ મુખ લેઉં, વગર જોયે જીભ્યા વતિ મોતી પગેવી દેઉં ॥ ૨૮ ॥ એ કીયા જોઈ રાખશે મુને, નહીં રહું નીરાશી, ધૃપદિ કોઈ કહેશે નહીં, કહેજે સયંદ્રી દાશી ॥ ૨૯ ॥ ધરમ કહે મુજ મન માન્યું, ઓરે ધૃપદની તન; એટલે બોલ્યો ધરમ પ્રત્યે, પ્રકોદર વચન ॥ ૩૦ ॥ સરવેનું તો પડ્યું ઠેકાણું, સમાશે જેમ તેમ; ચાર ચાર ચાકર જોઈએ તમારે; તમે સમાશો કેમ ॥ ૩૧ ॥ ધરમ કહે મારી ચિન્તા ન કરશો, ખાઈ પી રહીશું ખુશી; રાજ્યગાદીના ગુરૂ બનીશું નામ કહેજે કીંક રૂશી ॥ ૩૨ ॥ રાજ અમારી ચાકરિ કરશે, ચીંતા ન ધરશે મન; પછી સરવે ભાઈઓ પ્રત્યે, લીમ બોલ્યો વચન. ॥ ૩૩ ॥ આપણે સરવે એવું કહેવું, પાન્ડવ નીકળ્યા વન; અમે શેવક એમના ધરના, રહેતાતા કુન્તી ભોવન ॥ ૩૪ ॥ પાન્ડવ સાથે નીકળ્યા અમે, દાસત્વ કરવા પુરૂં, કહેવું કે આ કીંક રૂશી, પાન્ડવની ગાદીના ગુરૂ. ॥ ૩૫ ॥ હું કહીશ કે લીમનો લીલહ; લીમ સાથે બાથ દેતા, અરજુનજી તમે એવું કહેજે, પાન્ડવના ધરના મહેતા. ॥ ૩૬ ॥ સહદેવ કહે પાન્ડવ ધરનો, માથો તણો ગોવાળ; નીકુળ કહેજે ઈંદ્રપ્રસ્તમાં, અશ્વ તણો રખવાળ ॥ ૩૭ ॥ સતી તું એમ કહેજે, હું ધૃપતીની દાશી; પાન્ડવ સાથે અમે સરવે થયાં

હતા વન વાસી ॥ ૩૮ ॥ પાંડવ સઉને સુતા મુકીને ગયા છાનો વાસ
કરવા, અમે સઉ તમારે ત્યાં આવ્યાં, એક વરસ પેટ ભરવા ॥ ૩૯ ॥
સરવે રાખવી એક બોલી, જણાવવી સુખત; હવે સાંભળ ધૃપતીસતી
તુને કહુ એક વાત ॥ ૪૦ ॥ તું જય વધરાટની સભામાં બેઠો હશે ત્યાં
ભુપ; તુને રાખે, તવ તારે કહેવું, જે રાય મુજમાં રૂપ ॥ ૪૧ ॥ માટે મુજ
પર કોઈ પ્રાણી, કુદ્રષ્ટી કદિ કરશે, તો તે પ્રાણી નહીં જીવવાનો, વગર
મહોતે મરશે ॥ ૪૩ ॥ મારે માથે પાંચ ગાંધરવો છે, તે બહુ કરશે કેર;
કુદ્રષ્ટીએ જોનારાને, મારી નાંખશે ઠેર ॥ ૪૩ ॥ પાળ એવિ બાંધજો પે-
હેલેથી; દ્રોણ દ્રષ્ટે જોનારો, કદાપી કો કુદ્રષ્ટ કરે, તો હું ગાંધરવ તારો
॥ ૪૪ ॥ ધૃપતી કહે વાડ સ્વામીજી, એમ કહી પડી પાય, ભીમ કહે કે
એકે એકે, થાઓ હવે વિદાય ॥ ૪૫ ॥ મહોટા ભાઈ તમે પધારો, એરે
યુધિષ્ઠીર રાજ; હવે તો વહાણું વાયું છે, ઉઘડેલા દરવાજા ॥ ૪૬ ॥
॥ વહાણું ॥ દરવાજા ઉઘડ્યા હશે, માટે પધારો બ્રાત; કહે વહાણ તવ
આલીયા સમરી દીનાનાથ,

કંડવું ર રાગ સોહયાણીનો દોહરો.

વધરામપાયન એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું, વધરાટ પરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ સુત સતીના અતી
સત્યવાળા, સમરે અસરણા સરણ; ધરમે ઉઘડતે દરવાજે, ન-
મ્રમો મુકયો ચરણ ॥ ૨ ॥ તવ ગામમાંથી રોગ નાઠા, વિપ્રીત
બ્યાધી જાય; અકાળ મૃત્યુનાં મડદાં પડેલાં, તેઓ બેઠાં થાય ॥ ૩ ॥
ઝડપથી જમકીંકર નાઠા અધરમ પાપ; કુણુદી બધા નમ્રની ના-
હી, ધરમ ચરણ પ્રતાપ ॥ ૪ ॥ મનુશ માત્રનાં મનડાં ફરીયાં, ચોરે મુ-
કયું ચોર કરમ; ગુણકાએ ગુણકાપણું મુકયું, સઉને વહાસો શુભ ધરમ
॥ ૫ ॥ એ રીતે ફરિ સરવની પ્રતી, જઈને લાગે પાય; વધરાટરાયને ધેર
ઓળ્યા, પોતે ધરમરાય ॥ ૬ ॥ વધરાટે તેજશ્વી દીઠા, દોડતો આવ્યો
બાહાર, પધારો કહીને આસન આપ્યું; કીધા નમસ્કાર ॥ ૭ ॥ કહો
મહારાજ ક્યાંથી પધાર્યાં, કોણ છો તે કહો મરમ; તવ યુધિષ્ઠર એમ
બોલ્યા; હું તો રાજ ધરમ ॥ ૮ ॥ પાંડવની ગાદીયે બેસનારો, સદા
રહેનારો ખુશી; તજ ધેર આવ્યો છું પેટ ભરવા, નામ ફાલમાં કીંક

રૂશી. ॥૮॥ દ્વાદશ માસ રહ્યું તુંજ ધામે; જે હોયતારો પ્રેમ; તવ શક્તિ-
 ના વરદાન વડે, વધરાટ સમજ્યો એમ. ॥ ૧૦ ॥ ગાદીના ગુરૂ હશે
 પાન્ડુના, ધરમરાજ જેવા; આ પુરૂષ મારે ઘેર ક્યાંથી, રાખીને
 કરું શેવા. ॥ ૧૧ ॥ એમ ધારીને વધરાટ બોલ્યો; આ તમારું ભોવન,
 ધર ગામ રાજપાટ સઘળું તમારું, મુને કરો પાવન, ॥ ૧૨ ॥ વળી
 તમારી આજ્ઞા પાળું, ઓરે મારા નાથ; ધરમ કહે આલ્ય સભામાં
 કહીને લીધો સાથ. ॥ ૧૨ ॥ બેઉ જણા મયા સભામાં, વધરાટને સ-
 ત્યવાદી; ધર્મને સારૂ સ્થાપન કીધી, રાજ્ય ગુરૂની ગાદી ॥ ૧૪ ॥ તે
 પર બેઠા ધરમરાજ, વાર થઇ ઘડીયાર; એટલે લીમે કહ્યું અર-
 બુનને, મહેતાજી થાઓ તૈયાર. ॥ ૧૫ ॥ એટલે અરબુન ઉઠી આલ્યો;
 નમ્ર વિશે જ્યાં ધશે; તવ વ્યંઢળનું રૂપ દેખીને, નમ્ર તણા લોક હસે.
 ॥ ૧૬ ॥ ટોળે ટોળાં જેવા મળીયાં, વંઢળનું રૂપ ભારે છોકરાં કેડે
 તાળીયો પાડે, રેણું ઘણી ઉછારે. ॥ ૧૭ ॥ કેડે કરે સરવે કીકીઆરી.
 અરબુન આલ્યો જાય; ઉઠા ભેવાની કહીને પેઠા, રાજ્ય સભાની માં-
 ય. ॥ ૧૮ ॥ ધરમને નમસ્કાર કીધો, વધરાટને જીહાર; એટલે વધરાટ
 રાજ્યે પુછ્યું, કોણ ક્યાંના રહેનાર ॥ ૧૯ ॥ અરબુન કહે ઈંદ્ર પ-
 સ્તના, પાંડવ પાસે રહેતા, અહીંમન્યુને હું લણાવનારો, નામ છે
 વ્યંઢળ મેહેતા ॥ ૨૦ ॥ બાણ વીધા હું જાણું સારી, લણાવું તારો
 તન; પાન્ડવ સાથે અમે નીકળ્યા, દ્વાદસ વરસ વન. ॥ ૨૧ ॥ આ
 કીંકરૂશી જેડે હતા ત્યાં, ગાદીના ગુરૂ માહારાજ; અમને સુતા મુકી
 મયા પાંડવ છાના રહેવાને આજ. ॥ ૨૨ ॥ રૂશી માહારાજ અહીં
 પધાર્યા, હું પણ આવ્યો આંચ; નિશાળ કરી બાળ લણાવું, તારા ન-
 મ્રની માંચ. ॥ ૨૩ ॥ બાર મહીના ઉદર ભરવું, ગામમાં નિશાળ થા-
 પી, વધરાટ કહે વીવાશાળા, તમેને રેવા આપી ॥ ૨૪ ॥ મોટાના
 ધરના મુજ ઘેર ક્યાંથી, કહી કર્યા વીદાય, અરબુને નીશાળમાં વાસ
 પુર્યો, એવે બે ઘડી થાય. ॥ ૨૫ ॥ લીમ કહે કે સહદેવ જેશી, હવે
 પધારો તમે; સરવેના. મયા પછી ત્યાં. છેવટે આવશું અમે. ॥ ૨૬ ॥
 એટલે ઉઠ્યા સહદેવ જેશી; વનકુળની કટી ખાંધે; એકજ હાથમાં
 દીપણું ઝાલ્યું જેષ્ટીકા લીધી ખાંધે. ॥ ૨૭ ॥ ગામ વિશે મયા રા-
 જ્ય સભામાં, ધર્મને નમસ્કાર; પછી વધરાટની સામુ જોઇ, પોતે કથો
 જીહાર. ॥ ૨૮ ॥ સહદેવજીને પુછવા લાગ્યો, જે વધરાટ ભુપાળ; તેનો
 ઉત્તર જેશીએ દીધો, પાન્ડવના ગોવાળ. ॥ ૨૯ ॥ હું છું સહદેવજીનો

સનેહી ચારતો એમની ગાય; ટકે ચેર દુધ દેતી હોય તે, બે ચેર દેતી થાય ॥ ૩૦ ॥ એવી વીલા છે મુજ પાસે, બેતીશનો અભ્યાસ; તમ ઘેર રહી ગાયો ચાર; પેટ ભરે ખાર માસ ॥ ૩૧ ॥ ગાયો ચારયા વ-
ણ નહીં કરે બીજું, પંથીજ મહાર નામ; વૈરાટે સોંપી ગોશાળા, જાઓ કરો એજ કામ ॥ ૩૨ ॥ શહદેવજ ગોશાળામાં ગયા, બે ઘડી થઈ વાર; હીમસેને મોકલ્યા નીકુળને; નમ્ર વીશે નીરધાર ॥ ૩૩ ॥
નીકુળજ જઈ ઉભા સભામાં, કહી હકીકત તે કામ; હું તો ઘોડા લ-
ણાવી જણું છું, બાહાદુરજ મારું નામ ॥ ૩૪ ॥ તવ વધરાટે હય-
શાળા સોંપી, જઈ રહ્યા નીકુળ સાર; એટલે બીમે આજ્ઞા આપી, હવે જ દ્વિપદી નાર ॥ ૩૫ ॥ દાંતે છેડા ઘાલીને ચાલી, ગઈ સભા ના માંય; વધરાટેને જુહાર કીધો, ધરમને લાગી પાય ॥ ૩૬ ॥ વધરાટ રાયે હાથ બેડયા, ધન ભાગ્ય મહાર હોય; જગદંબા બેગણી જેવી, બોલ બાધ તું કોણ ॥ ૩૭ ॥ દ્વિપતી કહે એરે રાજ, હાલ હતી વન-
વાશી; સંયંદ્રી છે નામ મહાર, દ્વિપતી સતીનિ દાસી ॥ ૩૮ ॥ તેતો ગયા છાનાં રહેવાને, માટે હું અહીં આવી; વળી દીડા કીંક રૂશીને, રેવાની ઉલટ લાવી. ॥ ૩૯ ॥ ખાર મહીના પેટ ભરવું છે, બે હોય રાખ્યાની પ્રીતી; રાણીને ઉપદેશ કરીને, શીખવું શેવા નીતી. ॥ ૪૦ ॥
વધરાટ રાજ એમ બોલ્યો, સોંપ્યું તને ધરખાર; દ્વિપતી કહે વારતા બીજી સાંભળો રાજ કુમાર ॥ ૪૧ ॥ મહારા શરીરતું રૂપ ધણું છે, કામીને કરે કેર; મારા સામી કુદ્રષ્ટી કરશે, તો તે મરશે ઠેર ॥ ૪૨ ॥ મારી સાથે પાંચ ગાંધરવ છે, તેમાંનો કોઈ એક મારે; તે તમને પહેલું કહું છું, વધરાટ બોલ્યો ત્યારે ॥ ૪૩ ॥ તું તો મારી બહેન ધરમની, કોણ કુદ્રષ્ટી બેશે; તે કરતાં બેશે તે મરશે, તેમાં માને શું દેશે. ॥ ૪૪ ॥
એટલે વધરાટ રાયનો સાળો, જેષ્ઠ કૈયો પ્રધાન; સો ભાઈની છે સુ-
દીર બેડી, એક માના સંતાન. ॥ ૪૫ ॥ સહુથી મોટો પ્રધાન થયે-
લો, કુદ્રષ્ટીનો તેહ, દ્વિપતીના નામુ બેઈ રહ્યો છે, વિકારવંતો એહ. ॥ ૪૬ ॥ તેણે સાંભળી સતીની બીના મનમાં વીચારયું એમ; શેના ગાંધરવ શું મારતાતા, મીથ્યા ઘાલે છે વેમ ॥ ૪૭ ॥ ઠીક છે ક્યાં બશે આવેલી, એવી કબુદ્ધી થઈ, વધરાટ રાયે મોકલી તે, દ્વિપતી ધરમાં ગઈ. ॥ ૪૮ ॥ વધરાટ રાયની રાણી સુદ્રખ્યા, દ્વિપતીને પડી પાય, પધારો બાધ તમારે પુન્યે, શુભ મતી મુજ થાય ॥ ૪૯ ॥ એમ કહી માન્ય દેહ બેસાડી આ બધું તમારું ધામ; હીંચોળા ખોટે હીંચ્યા કરો, કરવું નહીં કાંઈ કામ

॥ ૫૦ ॥ એ રીતે શુભ સતી સમાણિ, એને થઈ ધરી ચાર; છેવટ ઉઠયો
મુત વાયુનો, જવા થયો તઈયાર ॥૫૧॥ કટી બાંધે કડછો બાંધે લઈને
ચાલ્યો મુખે; દરવાજા લગલગ આવી. વીચાર કરવા ઉભો ॥૫૨॥
પહેલ વહેલો જાઉં ગામ વીશે, હું રહું કુશળખેમ કેમ પેસુ કમાનમાં,
એમ કર્યો વીચાર, કહે વલ્લભ કોટ કુદવા; થઈ ગયો તઈયાર.

કડવું ૩ રાગ સાખીની ચાલ.

વધશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું; વધરાટ પરવ મહિમાય ॥ ૧ ॥ વાલવાજીએ અંગા રહીને
દડખડે મુકી દોટ; છલંગ મારી ઊછળ્યો તે કુદી પડ્યો કોટ ॥ ૨ ॥
આલ પડે એમ અવની પડીયો; ધરણ ધરણ માઠી; પાણિની ભરનાર
પાણીઆરીયો તે, બેડાં ફેડીને નાઠી ॥ ૩ ॥ આખા ગામમાં બુમચાલી
સઉનો વાંકો દીન કહાવ્યો; બાંધ ઉપર છે કડછો મોટો, કડછાદઈતજ
આવ્યો ॥૪॥ હવે ગામનું આવી બન્યુ, સહુ લોકના જીવ જશે, સહુ
પ્રાણીને ઝાલીઝાલીને, કડછ ચઢાવી ખાશે ॥૫॥ એવો બહુ ચાલ્યો બો-
ખારો, નાસે લોકનાં ટોળાં; ત્રકોદર ગમ્મત કરવાને, દેખાડે ઠાંતને ડોળા
॥૬॥ તેમ તેમ સરવે ત્રાસેને નાસે, બોંખાટ ઠામો ઠામ; લીમે જણ્યું કે
ગામ શું જણે, કરવું માહારે નામ ॥ ૭ ॥ એમ જણી બજારમાં ચાલ્યો,
ધાણી ચણા રીવો ભાળે; તેના બોબેબોબા ભરીને, મારગમાં ઉછાળે
॥૮॥ કોણજ એના સામું બોલે, કોણ જઈ કરે ઝાલે; મીઠાઈની દુકાન
દેખે ત્યાં; મીઠાઈમાં મુખ ધાલે ॥૯॥ ભાવે તે ચાવે મઝા ઉડાવે, બહુ
ક્રીક્રીઆરો થયો; પછી પોતે ધુમતો ધુમતો, રાજ્ય સભામાં ગયો ॥૧૦॥
ખેંભ ઠોક્રી કે ધમ ધમી સભા, ફરજ્યો વધરાટરાય; વાયુનંદન યુધિષ્ઠરને
પ્રેમે લાગ્યો પાય ॥૧૧॥ વધરાટ કહે એ કીંકરૂશી, આ કોણ છે બળવાન
ધરમ કહે ભય ન ધરતો, શુભ મતી રાજન ॥ ૧૨ ॥ શેરમાય શાને
પુછ મન માને, બોલ્યો વધરાટ રાય; કોણ તમેછો કયાંથી આવ્યા, તવ
લીમ બોલ્યો ત્યાંય ॥૩॥ ઈંદ્રપ્રસ્તનો હું રહેવાશી, રસોઈનો કરનારો;
લીમસેન કેરો લીલ્લુ હું છું, સાખો ગામમાં મારો ॥ ૩૪ ॥ દ્વાદશ
મહીનો તુજ ઘેર આવ્યો, ભરવા પાપી પેટ; સકળ સેન્યનું રાંધણું
રાધું; એકલો કરૂં વેડ ॥ ૧૫ ॥ વધરાટ કહે ભલે પધાર્યા; કયાંથી

આવ્યા હાવા, ભીમ કહે તે તો ખરું પણ, કેટલું આપો ખાવા ॥૧૬॥
 વધરાટ કહે કેટલું ખાશો, મોઢે માગી લ્યોને; તમોને તો નહીં જવાદો;
 સુખરૂપે આંહિ રહેને ॥ ૧૭ ॥ ભીમ કહે રાંધણું રાંધિશ પણ,
 નહીં કરું તારી પળશી; હમેશાં મારે ખાવાને, અન બેઠએ શોળ
 કળશી ॥ ૧૮ ॥ વધરાટ રાજ્યએ પાંચો કરડયો, એ નહીં મારી હામ;
 એ રીતે ખવરાવું તો તો, વેચુ ધરને ગામ ॥ ૧૯ ॥ નથી મારું એ
 ટલું મળું, મોઢે હું નહીં રાખું; ભીમ કહે રાખે નહીં તો, તુજને મારી
 નાંખું ॥ ૨૦ ॥ ધરમ રાયે સાન બનાવી શું ડોળા દેખાડી ખાય; એવા-
 માં ઢરૂંજને બોલ્યો, પોતે વધરાટ રાય ॥ ૨૧ ॥ ઓશીઆળ મારી
 તમે ન કરશો, કશી ન કરશો પળશી; હમેશાં આપીશ ખાવાને, અન
 તમને ખાર કળશી ॥ ૨૨ ॥ રસોઈમાં જે કાષ્ટ બળે તે લાવવા ત-
 મારે શીર; પ્રકોદર કહે કબુલ મારે, શેશે નહીં રહીશ ॥ ૨૩ ॥ પણ
 રાજ ગભરાતો નહીં તું, ખુશીથી ખવરાવો અમને; તેનો બદલો બહુ
 વળવાનો, કોઈ વેળા ગુણ તમને ॥ ૨૪ ॥ વધરાટ કહે વારૂ વાલવાળ
 કહીને રસોડું આપ્યું; છયે જણા સમાણાં ગામમાં, હેત અતિ મન વ્યા-
 પ્યું ॥ ૨૫ ॥ ધરમરાજ રહે રાજસભામાં બીજી નહીં બોવન, એક વે-
 ણા વધરાટને ધામે; કરી આવે બોજન ॥ ૨૬ ॥ રાજ્ય બધુ પોતે ચલાવે
 શુભ કરે છે ન્યાય; નગ્ર તણા સરવે પ્રાણીને, આનંદ ઉર ન માય
 ॥ ૨૭ ॥ અરબુનજ નિશાળ ભણાવે, ગામનાં છોકરાં આવે; ઓત્રા
 કુંવરી ઓત્રા કુંવરને, વ્યંડળ જઈ તેડી લાવે ॥ ૨૮ ॥ વધરાટનાં એ
 પુત્રને પુત્રી, તે પણ ભણે વિદ્યાય; રાત દહોડો નિશાળમાં રહે છે, ધંદ્ર
 નો અરબુનરાય ॥ ૨૯ ॥ સહદેવ રાજની ગાયો લેધને, વનવગડામાં જય
 પીંપળા કેરું પ્રક્ષભલેરું ગોડી ગુફા કરિ ત્યાંય ॥ ૩૦ ॥ તેનીમહી ઉતરીને
 બેસે સહદેવ સતી સંતાન; આખો દિવસ બેઠા બેઠા, ધરીયું ધ્યાન
 ॥ ૩૧ ॥ સાંજ પડે તવ ગાયો લેધને, નગ્ર વીશે એ જય; ગોવાળીઆસહુ
 એમના વંશમાં, પંછીજના ગુણ ગાય ॥ ૩૨ ॥ નીકુળજ બહા
 ણામાં ઉઠે, લે મન ગમતો તોખાર; ઉપર બેશી બાગ બગીચે, ફરી
 આવે લગાર ॥ ૩૩ ॥ એ રીતે સેલ કરે છે, પેહેરયા ઓઢ્યાની
 મતિ; સુદ્રષ્ટ્યાની પાસે રહે ને; સંયદી ધરપતી ॥ ૩૪ ॥ રાણીને રીતી
 શીખવાડે, કરવા સુંદીર શેવા; ઉપદેશ કરી શ્રદ્ધા બેસાડે, સમરાવે
 દેવાધિ દેવા ॥ ૩૫ ॥ પ્રકોદરે રસોડામાં, રાંધવાની રીત રાખી; પેહે-
 લાનાં હતાં ચુક્ત ચુલ્યો, તે સહુ પુરી નાંખી ॥ ૩૬ ॥ મોટી મોટી બે-

તમણે ખોદિ, બનાવી લાંબી ચારી; વચમાં છુટી જગો રાખી, થાય પોતાની પથારી ॥ ૩૭ ॥ ચાર કોણી સેન્ય વધરાટનું છે, તેનું ખીચડુ આવે; એટલે ભીમસેન લાંબી ચારિએ, સળગાવી પાત્ર ચઢાવે ॥ ૩૮ ॥ વચમાં સોડો તાણીને સુએ, પણ બધે સુરતા રાખે; પીમ્મળથી કાચું પાકું પરખી, પત્રવતે ઉતારી નાખે ॥ ૩૯ ॥ હસ વીસ હઠાડે જય વગડામાં, ઝાડ ઉપાડી લાવે; વિસદ્ધિન રંધાય એટલા કાષ્ટો, એકજ ફેરે આવે ॥ ૪૦ ॥ વળી રસોડામાં રાત્રીએ સુએ, નાસ્કોરાનો વા જય; નેથી તે છાપરાના નળીયાં, ઉચા નીચા થાય ॥ ૪૧ ॥ જાણે ટકોરખાનું વાગ્યું, ધણે ભયંકર ભુપ વાલવાનું નામ સાંભળે કે, રડતા બાળક રહે ચુપ ॥ ૪૨ ॥ એ રીતે પાંચ લાઠને નારી, રહ્યાં છે સુખ રૂપે; ચાર મહિને હિસાબ ગણીયો, હસ્તીનાપુરનો ભુપ ॥ ૪૩ ॥ વરસ ત્રણસે સાઠ દીવસનું; પુરે પુર ગણ્યું રાય; પુરૂષોત્તમ માસે જુદા ગણીયા; એમ કર્યો અન્યાય ॥ ૪૪ ॥ શકુની મામાને વારતા કરી, આ પણ આળશ રહ્યા; કુન્તી નંદનને વન ગયે; દ્વાદસ વરસ થયાં ॥ ૪૫ ॥ ગુપ્ત રહેવા ગમે ત્યાં ગયા હશે, કર્યું હશે કાંઈ તેમ; આપણે અતિભુલ ખાધી, પત્તો લાગશે કેમ ॥ ૪૬ ॥ મામો કહે ચીંતા નવ ધરતો તું સહુનો શીર છત્ર; જ્યાં હશે ત્યાં પ્રથવી વીશે, લખો દેશોદેશ પત્રા ॥ ૪૭ ॥ સહુ રાજને એવું લખવું, જ્યાં જ્યાં પોતાની ધરતિ; વસ્તી વગડોડુંગર દરીયા શોધ કરવી ફરતી ॥ ૪૮ ॥ પાન્ડવનો ખરો શોધ કરિને, અમને મોકલવું લખી; નહિતો દુરીયોધન થશે કોધે, માટે કરજે નકી, ॥ ૪૯ ॥ તેમા જો ફેરફાર પડશે, તો રાજ છીનાવી લેશું; વળી તેના કુટુંબ સાથે, ધાણીએ ધાલી દેશું ॥ ૫૦ ॥ એ રીતે પત્રો લખીને મોકલો દેશો દેશ; એટલે ખરા ખખર કાઢાડી, લખશે સહુ નરેશ ॥ ૫૧ ॥ દુરીયોધન કહે લખો ત્યારે, તે વણ નહી કામ થાય; ચોરાશી સહસ્રપત્ર લખાવ્યા, મામાયે સલા માંય ॥ ૫૨ ॥ પછી દેશે દેશ પહોંચ્યા, કાણુ ન લાગી વાર; સહુએ પોતાપોતાની હદ સોધિ, લખીયા સમાચારપત્ર ॥ ૫૩ ॥ વધરાટ નગર પત્ર આવ્યો, વંચાવ્યો કીંક દેશી, પુછવા લાગ્યે ॥ ૫૪ ॥ રાજ, ગુણ ગંભીર થઈ ખુશી ॥ ૫૫ ॥ એ માહારાજ કેમ કરીશું પાન્ડવની કયાં પેર; તમે તો પાન્ડવના ધરના, પાન્ડવ નહી મુજ ધર. ॥ ૫૬ ॥ તે માટે કેમ કરું મહારાજ, બોલ્યા ધરમરાય; તને સુએ તેવું કર તું; મુને ન પુછીશ કાંય ॥ ૫૭ ॥ વધરાટ રાજએ પત્ર લખીઓ, જાણુને છત્રપતિ; કુન્તી નંદન પાન્ડવો તે, અમારા ધર નથી ॥ ૫૮ ॥ એ રીતે

દેશ દેશાન્તરના, કાગળ પહોચી ગયા; દુરીયોધન કહે જુઓ મામા, પાન્ડવ તે ક્યાં રહયા ॥ ૫૭ ॥ વળણુ ॥ વળતું મામો બોલીયો ધીરજ ધર તું રાય; વટે વલ્લભ મામે કહ્યું, કહાડું એક ઉપાય.

કડવું ૪ રાગ ચોપાની ચાલ.

બોલ્યા વધશમ પાયે વચન, મુણ જનમેજે રાજન; કહ્યું શકુની મામે એમ, જોવું પાન્ડવ ન જડે કેમ ॥૧॥ એણે પાન મંગારી લીધું; ભરી સભામાં બીડું ક્રીડું; પછી તેડાવ્યા મલ લોક, આવી બેળા થયા અથોક ॥ ૨ ॥ કહ્યું મામાએ બીડું ખાય, સોધ પાંડવની લેવા જાય; કરે એટલું જે કોઈ કાજ તેને એક આની દેઉં રાજ. ॥ ૩ ॥ સહુ મહોં વીચારયું એમ, જાય તે નાવે કુશળ ખેમ; એવે જેમલ કખીરા જેહ, મલ્લ થઈ રહ્યોછે તેહાણાભીમે વાગ્યમાં નાંખ્યા જ્યારેતેમાંથી તે ઉમરી ગયો ત્યારે; તેતો રહ્યો છે ત્યાં મલ થઈ, એણે વીચારયું મન માંહી ॥૫॥ લાવ્ય સોધન મારે કરવું, જ્યારે ત્યારે એકવાર મરવું, જો હું શોધ લઈને આવું; તો તો રાજ્યની લહેર ઉડાવું ॥૬॥ શોધ કરતાં જો થાશે મરવું, તો તો જશે દાસત્વ કરવું; એવું જાણીને બીડુ લીધું એણે મુખમાં મુકી દિધું ॥ ૭ ॥ તવ મામે શાખારી દીધિ, એને મોકલ વા પેર ક્રીધી; લીધું તાંખાનું પત્ર એક, તેમાં શકતાઈ લખી છેક ॥ ૮ ॥ આતો છત્રપતીનો બેધ, લેવા આવ્યો પાંડવની શોધ; એને ખાવા પીવા ની સોધ; રાખજે ક્ષત્રી સહુ કોઈ ॥ ૯ ॥ કરી દેવો પાંડવનો તપાસ, પોતાની હાથમાં હોય વાસ, કદી પોતાની હલ્યમાં ન હોય; તોતો કામ કરજે સહુ કોય ॥૧૦॥ સોનાનું એક પુતળું કરી, દેને મહાને ઉલટ ધરી, સવા મણુ સુવરણનું થાય, એવું આપજે લાગીને પાય ॥૧૧॥ એવું લખ્યું પત્રની માંય, મલ્લ તૈયાર થયો ત્યાંય, એતો બળવંતો છે આંધી, સોમણ લોહની સાંકળ બાંધી ॥ ૧૨ ॥ કહેડે બાંધીને ભાલો ઝાલ્યો, પત્રકોટમાં બાંધીને ચાલ્યો, તવ રાય વલ્લો વચન, પુછ્યું મામાને દુરીયોધન ॥૧૩॥ મામા પુતળું લેવા લખ્યું કેમ, તે તો ટાળો તમે મારો વેમ, બોલ્યો શકુની મામો વાણ, તું તો સાંભળ ચતુર મુજણ ॥ ૧૪ ॥ જેને ત્યાં હશે પાંડવ પાંચ, પુતલું દેતાં ધાલશે ધાંય; આપેવા દે પુતળુ એહ, નર બોયું ક્ષત્રી પણું તોહ ॥ ૧૫ ॥ માટે નહી આપવા દે કો કાળ, તેથી સમજ શું લુપાળ; બોલ્યો દુરીયોધન ખુખારી, મામા તુજ બુઢીની

બલીહારિ. ॥ ૧૬ ॥ પછી મહલને આજ્ઞા દીધી, તવ જેમલે રટણ ક્રીધી,
 મહા પહેલો ગયો અંક દેશ, બેઠો સભામાં જ્યાં નરેશ ॥ ૧૭ ॥ ડોકમાં
 પત્ર જેમ લખેલું, મહલે છાતી ઉપર રાખેલું; તેતો વાંચી જોયું અંકરાય
 દીધો આવકાર સભાની માંય ॥ ૧૮ ॥ દીધું ખાવા આણુંદ ભેર;
 ક્રીધી કનક પુતળાની પેર, સવામણનું પુતળું ઘડાવિ, આપ્યું મલને
 ઉલટ લાવિ ॥ ૧૯ ॥ મહા લેઈ ત્યાંથી સંચરીયો, વળી બીજે દેશ પરવ-
 રીયો; જેને તે રાજા વાંચે પત્ર, આપે સુવરણ પુતરું તંત્ર ॥ ૨૦ ॥ એમ
 પુતળાં લેતો જય, એમ બોતેર ભેગાં થાય; બોહોતેર સવા નેત્રું મણ સો-
 નું, લીધું બોહોતેર ક્ષત્રી લોકનું ॥૨૧॥ એવે દ્વારીકાં નગરી આવિ, મહા
 ગયો વિચાર લાવી; કૃષ્ણ બળદેવ એમના સગા, માટે કાંઈ કરયા હોય
 દગા ॥ ૨૨ ॥ માટે અહીં કરું તપાસ, પછી જલું બીજની પાસે ॥૨૩॥
 એવો મહલે કર્યો મનસુબો, જઈ જાહેવ સભામાં ઉભો ॥૨૪॥ બેઠો બ-
 નદેવ જુગદાધાર, પત્ર વાંચ્યું સભામાં તે વાર; બોલ્યા બળદેવજી મુખ
 એમ; લખ્યો પત્ર તોયે આવ્યા કેમ ॥ ૨૫ ॥ નથી પાંડવ અમારે ઘેર,
 મોકલ્યો છે જુવાબ બલી પેર, મહલ કહે આ લખાણ જોઈ, આપે છે
 પુતરું સહુ કોઈ ॥૨૬॥ તેથી પુતરું તમે આપો, છત્રપતીનું વચન સ્થા-
 પો; બોલ્યા બળદેવ સુણ મુંઢ મતી, એમે ખંડણી ભરતા નથી. ॥૨૭॥
 એના તાબાના નહિ અમે, આપીયે નહી કાંઈ કો સમે; માટે પુતરું મ-
 જવાનું નથી, મુંઢ મીથ્યાં મરે છે મથી. ॥ ૨૮ ॥ તવ જેમલ મહા બો-
 લ્યો એમ, મુંઢ મુંઢ કહો છો કેમ; સાનું દેવાની હોય ન શુધ, તો
 તો મુજને આપો યુદ્ધ ॥ ૨૯ ॥ તવ બળદેવને ક્રોધ લાગે, નીચ ક્રી-
 કર શું યુદ્ધ માગે; એનું છેદી નાંખું શીશ, ત્યારે બોલ્યા શ્રી જુગ-
 દીશ ॥ ૩૦ ॥ ધરો શાન્તી અંતઃકરણ, એનું હીમ હાથે છ મરણ; માટે
 તમે ન મારશો ઠેર; કરો નાંખી દેવાની પેર ॥ ૪૧ ॥ તવ હલધરે ખેલ
 લડાવ્યો, મલને હલની અણીયે ચડાવ્યો; બળ કરીને ફેંક્યો ગગન, પ-
 ડ્યો વધરાટ નમ્ર તે દીન. ॥૩૨॥ પડ્યો ભાગોળે થઈ બેભાન, આવી મે
 ઘડીયે શુદ્ધ સાન; જણ્યું બોલ્યો હોત વિશેષ, તો જીવતો ન રહેત
 લેશ ॥ ૩૩ ॥ હવે આ ગામમાં હું જઈ લેઈ સીધું ને રાધી ખાઝી, પછી
 પુતરું લઈ જઈ બીજે, એમ ઉઠ્યો જવા મન રીજે ॥૩૪॥ પછી વધરાટ
 નમ્રની માય, ગયો રાજ્ય સભા છે ત્યાંય, ઉભો પત્ર ધરીને જ્યારે, વાંચ્યું
 વધરાટ રાજાએ ત્યારે ॥૩૫॥ એવે સમે છામમાં ધરપતી, તેણે પણ વાંચ્યું
 શુભ મતી; જોયું કે અમારી શોધ આવિ, હવે તો પ્રભુ લે બચાવી.

॥ ૩૬ ॥ તેણું વાંચ્યું ધરમરાય, તેથી ચીતમાં ચીંતા થાય; બેઠો છે કદ-
ઓ પ્રધાન, તેનું લાગ્યું ધરપતીમાં ધ્યાન ॥૩૭॥ એતો ખુંખારી હોઠ બ-
ચકારે; સામું જોઈ આંખોમચકારે, એવે બોલીઓ વધરાટ રાય, કીંકરણી
ને લાગી પાય ॥૩૮॥ આતો મલ્લને પુતળું દેણું, માટે રજ તમારી લેઉં;
બોલ્યા ધરમરાય શુભ મતી, એને પુતળું દેણું નથી ॥૩૯॥ ત્યારે વધરાટ
કહે મહારાજ, છત્રપતીની ઢોટે ન માઝા; હું તો એના તાબાનો પ્રાણી, મ-
હારૂં ધર કરે ધુળધાણી ॥૪૦॥ બોલ્યા ધરમ ભવીશ તારૂં, પાળવું પડશે
વેણુ માહારૂં; તવ બોલીયો વધરાટ રાય, થાઓ જેમલ મલ્લ વીઘાયા ॥૪૧॥
અમે પુતળુ દેવાના નથી, ત્યારે મલ કોધે થયો અતી; બોલ્યો વીપ્રીત થઈ
તુજ બુધ; કર વધરાટ મુજ સંજ બુધ ॥૪૨॥ ત્યારે ધરજ્યો વધરાટ રાય,
કહો મહારાજ હવે કેમ થાય; બોલ્યા ધરમ તે તો તું જાણે, તવ રાજ
ઉદાશી આણે ॥૪૩॥ નથી કદયાનું વાતમાં ધ્યાન, થયો ધરપતીમાં ગુલ-
તાન; કર્યો ધરપતીએ વીચાર, રડય દુષ્ટને ખવરાવું માર ॥૪૪॥ એમ
જાણી કદયા સામું જોયું, કદયે જાણ્યું હવે મન મહોયું; એ તો હરખી
ગયો મન સાથ. હસ્તે મોઢે મુછે ધરયો હાથ ॥૪૫॥ તવ કરી ધરપતીએ
સાન, મલ જેવા તમે મસ્તાન, ઉઠો મેઘની પેરે આજે, મન મુને એને બા-
જો ॥૪૬॥ તવ કદયાએ જાણ્યું એમ, થયો સયંદ્રીને પ્રેમ; મલને બાજુ તો
ખુશી થાય, ખરોખર મને વશ બની જાય. ॥ ૫૬ ॥

રાગ ઝડપનો દોહરો.

એણું સમજી કદયાજાણે, વીપ્રીત કીધી બુધ; ગુલામ મલ તું રાજ
સાથે, શું માગે છે બુધ. ॥૧॥ તું તારા મનમાં શું સમજે, થાશે કાળો
કેર; હમણાં હું ઉભો થઈને, મારી નાંખું ઠેર ॥૨॥ મલ કહે કે તું,
ઓવ ત્યારે, વદીએ સભામાંય, તવ કદયાજાણે ઉભો થયો, થનાર હોય
તે થાય ॥૩॥ મનમાં મલનો ભય છે ભારે; હમણું બહુ ચોળાય; ઉંચું
નિચું ધરપતી સામું, પોતે જોતો જાય. ॥ ૪ ॥ પછી સતીયે સાન કીધી,
છો સુરા સરદાર; મીઠ્યા ચાળા કેમ માંડયા, શાને કસે છો વાર ॥ ૫ ॥
એટલે પાછું તાન ભરાયું, ઉભો થઈને ગાજ્યો; બોંચો ચઢાવી ધરપતી
સામું, જોઈ મલ્લને બાહાજ્યો. ॥ ૬ ॥ તેવોજ મલ્લે મહા બળ કરી,
બોચીમાંથી ઝાલ્યો; માથા ઉપર ફેરવીને, તરત બગલમાં ઘાલ્યો.
॥ ૭ ॥ બળ કરીને મલ્લે દબાવ્યો, ભાગી ગયું શરીર, ઓ બાપ
કહીને ચીસ નાંખી, મોઢે વહ્યું રૂધીર ॥ ૮ ॥ એટલે વધરાટ બુમ પાડી,
વચન તમારૂં થાયુ; મારા પ્રધાનને મુઠી દો, પુતળું તમને આપું

॥ ૯ ॥ એટલે મલ્લે નાખ્યો સભામાં, પુરણ પડીયું દુઃખ ધૃપતીએ
 સાન કરીને, મરડયું પોતાનું મુખ ॥ ૧૦ ॥ કંઠયાએ તવ પડયા પડયા
 ધૃપતને કરી સાન; અરેરે હું ચોટ ચુક્યો, માટે થયો હેરાન ॥ ૧૧ ॥
 ધૃપદી જતી રહિ ભોવનમાં, દુસ્તને શીશા કરાવી; તોપણ દુરમતી કંઠ
 યાને સાન કાંઈ ન આવી ॥ ૧૨ ॥ વલણ ॥ સાન વળી નહીં મુઠને, પર
 પ્રમદાશું પ્રીત, કહે વલ્લભ દુખદીલ નહિ, ચોટયું વીશયમાં ચીત.

કડવું ૫ રાગ સાખીના.

વધશમપાયન એણીપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુ-
 જને સંભળાવું, વધરાટ પરવ મહિમાય ॥૧॥ ધૃપદીનું ધ્યાન ધરતોપ-
 ડયોછે, કંઠયો સભાનાં માંય; વધરાટે કહું સેવકોને, કયાં સુઘ્રી રાખશે
 હાંય ॥૨॥ ઉચકી કંઠયાને લઈ જાઓ; કંઠયાજીને ઘેર; તવ ડોળીકરીઉ-
 ચકી ગયા, સેવક માહા બળ ભેર ॥૩॥ ઘેર જઈ ખાટલે સુવાડયા, સ-
 ભામાં વધરાટ રાય; મલ્લને કહું સોનાની સવડ, નથી અમ ધરમાંએ,
 ॥૪॥ માટે મોટીખાનેથી સીધું, લઈને તમે જાઓ, એટલામાં સોનું
 કરીએ ભેગું, તમે જઈ રાંધી ખાઓ ॥ ૫ ॥ એટલે મલ્લે સીધુ લી-
 ધું, ગયો ગામની બહાર; પોતે રસોઈ કરવા લાગ્યો, વધરાટ કરે વી-
 ચાર ॥ ૬ ॥ ઓ કીકરૂશી થાઓ ખુશી, પુતળું આપવા દોને; કયાં
 વડા સાથે વહેર કરાવો, કનક દેવા હા કહોને ॥૭॥ ધરમ કહે સાંભળ
 રાજ પુતળું દેવાનું નથી; પોતે જાણ્યું ક્ષત્રી પણું, લાગે લાનછન
 અતી ॥ ૮ ॥ એમ જાણિને ના કહેછે, પોતે ધરમરાય; વધરાટ કહે મલ
 યુદ્ધ માગે, તેનો શો ઉપાય ॥૯॥ એકને મલ્લે ખાટલે નાંખ્યો, માહ
 રૂં તો નહીં ભેર; યુદ્ધ માગે તવ થાય કોણ સામો, આંટી એછે અધાર
 ॥૧૦॥ ધરમ કહે ધર તું શાંતી, બતાવું એક ઉપાય; નીત્યાન વાહાલવો
 બેઠો બેઠો, બાર કળશી અન ખાય ॥ ૧૧ ॥ બોલાવ્ય એને ડરે છે શે-
 ને, મલ સાથે યુદ્ધ કરશે; વધરાટ કહે એનું શું ગજું, મલનો મારખાઈ
 મરશે ॥ ૧૨ ॥ ધર્મ કહે ભેજે બપોરો, તવ વદ્યો વચન સેવકને કહું
 જઈ તેડી આવો, કહીયે તેડે રાજન ॥ ૧૩ ॥ તવ તેડવા ચાર સેવક
 આવ્યા, લીમને રસોડે જાય; કહું કે ચાલો વાતવાજી; તેડાવે વધરાટરાય
 ॥ ૧૪ ॥ એવું લીમે સાંભળ્યુંને ક્રોધજ વ્યાપ્યો અતી, તમે મુઠાને
 રાજયે મુઠો, અમે આવતા નથી ॥ ૧૫ ॥ એમ કહી કડછો ઉપાડ્યો,

તવ નાઠા છડીદાર; રાજ સભામાં આવીને ઉભા, કહ્યા સભાચાર ॥૧૬॥
 વાલવો કહે છે તમે મુઆને, મુઓ તમારો રાય; જાઓ અમે નથી આ
 વતા કહી, અમને મારવા ધાય ॥૧૭॥ વધરાટ કહે જુઓ મહારાજ, હવે
 કરીશું કેમ, પુર પડે નહીં વાલવાનું, હવે કરું કહો તેમ ॥ ૧૮ ॥ ધરમ
 કહે જાઓ ફરીથી; જઈ કહેજે થઈ ખુશી; કહીયે કે ઓ વાલવાળ તે-
 ડાવેછે કીંક રૂશી ॥ ૧૯ ॥ એટલે પાછા છડીદાર ચાલ્યા, ભીમને રસોડે
 આવે; ઓ વાલવાળ ચાલો સભામાં, કીંક રૂશી બોલાવે ॥ ૨૦ ॥ ભીમ
 કહે ઉભા રહો આજુ' છું, કહીને તત્પર થયો; વસ્ત્ર પહેરીને કડછોલી-
 ઘો, રાજ સભામાં ગયો ॥ ૨૧ ॥ ધરમને નમસ્કાર કીધો, વધરાટને કહ્યું
 એમ મારો માલીક તું નથી, મને તેડવા મોકલ્યો કેમ ॥ ૨૨ ॥ વધરાટ
 રાજ કાંઈ ન બોલ્યો, બોલ્યા ધરમ ભ્રાત; ઓ વાલવા વધરાટ કહે તે
 સાંભળી લે બધી વાત ॥ ૨૩ ॥ ભીમ કહે રાય શું કહેવું છે, તવ બો-
 લ્યો વધરાટ; મારૂં બોલવું તમને ન ગમે, નહીં કહું તે માટ ॥ ૨૪ ॥ ભી-
 મ કહે કીંકના કહેવાથી, ધ્યાનમાં લઇશ વાત, વધરાટ કહે સાંભળો
 ત્યારે, એક થયો ઉતપાત ॥ ૨૫ ॥ દુરયોધનનો મલ્લ આવ્યોછે, પાન્ડવની
 શોધ લેવા; પાન્ડવ આપણે ઘેર ક્યાં છે, તો શોધિ આપીએ કેવા ॥ ૨૬ ॥
 મલ્લને કહ્યું પાન્ડવ નથી, તવ ક્રોધે ભરાયો છેક; સવા મણ સોનાનું
 પુતળું, એણે માગ્યું એક ॥ ૨૭ ॥ તે પુતળું એને આપીને, કરતો હતો
 વીદાય, ત્યારે આપણા કીંક રૂશીએ, આપવાની કહી નાય ॥ ૨૮ ॥ તે-
 થી મલ્લે યુદ્ધ માગ્યું, હું તો લડતાં લાજ્યો; પણ આપણે પ્રધાનકથ્યો
 મલ્લ સંગાથે બાજ્યો ॥ ૨૯ ॥ તેને મલ્લે ઝાલી દબાવ્યો, પ્રાણજ ઉ-
 યો ચડીયો; નાકને મોહોટે રૂધીર વહ્યું, મંચકમાં એ પડીયો ॥ ૩૦ ॥ પછી
 મલ્લને સીધું આપી, મોકલ્યો રાંધી ખાવા; કહો પુતળું દેવું કે ન દેવું,
 રૂશી તો મુમતી આવા ॥ ૩૧ ॥ ભીમ કહે કે સાંભળ રાજ, ઉત્તર દઉં
 રાજ વટે, રૂસીનું વચન ઓળંગીને, પુતળું દેવું ન ઘટે ॥ ૩૨ ॥ રાય
 કહે પુત્તળુ ન દેઉં તો, માગે યુદ્ધ અધાર; એ મલ્લ સામુ યુદ્ધ કરવાનું;
 નથી મુજબા જોર ॥ ૩૩ ॥ ભીમ કહે તે તો તારી મરજી, એ દુઃખ હું
 શું વામુ; એટલે વધરાટ રાજએ જોયું; કીંક રૂશીના સામું ॥ ૩૪ ॥ કીંક
 કહ્યું વધરાટ રાજને, પેટ ફેડી કરવાત; એટલે વાલવા પ્રત્યે બોલ્યો
 વધરાટ જોડી હાથ ॥ ૩૫ ॥ ઓ વાલવાળ મલ્લના સામા, તમન યુધ્ધે
 ધરીયે; ભીમ કહે યુદ્ધ મલ્લના સામું, શા ખાધાપર કરીયે ॥ ૩૬ ॥ હરી
 ફરીને બાર કળશી. અન મળે છે ખાવા; અઘો તો ભુખ્યો રહું છું,

જે લાગ્યો સુકાવા, ॥ ૩૬ ॥ તે કરતાં આજ મ્હોનું માગ્યું, ખોવા દેતો
 ખાધ; તે પછી જે ઝપાટો મારો, મહિના સામા થઇએ. ॥ ૩૭ ॥ વધરાટ કહે
 કબુલ મારે, મુજને વહાલા લાગો, જેટલું ને જેવી હોય ઇચ્છા, તેટલું
 તેણે માગો ॥ ૩૮ ॥ લીમ કહે કે સોમણ આટો, સોમણ સાકર આપો;
 સોમણ ધીવિસમણ મશાલો, એટલું બોલ્યું થાપો. ॥ ૩૯ ॥ પછી જુઓ સાચો
 સપાટો, ઝપાટો જખરો લેઉ; મલ પાસેથી પુતળાં છોડાવી, તમે ને આપી
 દેઉં ॥ ૪૦ ॥ વધરાટે તવ આજ્ઞા ક્રીધી, સેવકને કહું જાઓ; વાલવાજીએ
 કહ્યું તે પ્રમાણે; જઈ સીધાં; નાંખી આવો ॥ ૪૧ ॥ એટલે લીમ ગયો ર-
 સોડે, શેવકે શીધાં લીધાં; ધી સાકરને લોટ મસાલો; લીમને સોંપી દીધાં
 ॥ ૪૨ ॥ લીમસેને તવ લાડુ બનાવ્યો, તૈયાર કરી કર્યું સ્નાન; પછી પોતે
 જમવા બેઠો, ધર્યું શંભુનું ધ્યાન. ॥ ૪૩ ॥ પલાંડી વાળી લાડુ નીહાળી
 શીવ શીવ મુખે ભાંખે, એક એક ભુજમાં વીસ વીસ લાડુ; લેઈને મુખમાં
 નાંખે. ॥ ૪૪ ॥ એ રીતે કરેલા લાડુ, જમી ગયો તે વાર; પછી ખાધાં પાન
 સોપારી, મનમાં કયો વિચાર. ॥ ૪૫ ॥ મહા દુરીયોધનના ધરનો તે, ઓળ
 ખવાનો મને; માટે મારો વેશ બદલી જઉં એની કને ॥ ૪૬ ॥ એણે વિચારી
 મેલો ઘેલો, પોશાક ધારણ ક્રીધો, મોઢા પર મ્રતિકા ચોળી, કડછે ખાંધે
 લીધો ॥ ૪૭ ॥ પછી ગયો રાજ્યસભામાં, બોલ્યો મુખે વચન જેવા ચાલો
 ક્રાંકરૂંશી ચાલો વધરાટ રાજન ॥ ૪૮ ॥ એટલે વધરાટ ધરમરાજ, અશ્વે
 બેસી પળીયા; વારતા જણી ગામ લોકે. જેવા સહુ નીકળીયા. ॥ ૪૯ ॥
 નીશાળીયા લેઈ વ્યંઢળ મેહેતા, બુધ જેવાને જય; ગોવાળીયા લઈ શેદેવ
 બેસી, તે પછે તતપર થાય. ॥ ૫૦ ॥ નીકુળ ઘોડે બેસીને ચાલ્યો, જેવા
 નગની બાહાર, મારગ જતાં લીમ બોલ્યો, કુતી તણો કુમાર. ॥ ૫૧ ॥ વધરાટ
 ને કહ્યું મંત્રને કહેજે, કહીએ કે હું આવ્યો, સોનાનું પુતળું મળ્યું ન
 હી તે, આ પુતળું હું લાવ્યો. ॥ ૫૨ ॥ વધરાટ કહે વાર વાલવાજી, એમ
 કહી જોડે જય; એવે મત્ર જમીને પરવારયો, લોક જોઈ વીરુમે થાય. ॥ ૫૩ ॥
 એવે આવ્યો વધરાટ રાજ, મહા વદ્યો વચન; પુતળું સવામણ સોનાનું
 ક્યાં છે રે રાજન. ॥ ૫૪ ॥ વધરાટ કહે મલ મોટાના, વચને બાંધ્યો આ-
 વ્યો, સોનાનું પુતળું મળ્યું નહીં તે, આ પુતર હું લાવ્યો. ॥ ૫૫ ॥
 તવ ભીમશેન સામે જઈ ઉભો, મહા બોલ્યો બની બોહોત; ઓ રધ-
 વાળા તું ક્યાં આવ્યો, માથે લખ્યું છે મહોત. ॥ ૫૬ ॥ લીમ કહે કે પુત-
 ળાં તારાં રહેતાના આશા ફેક, મનમાં નીશ્યે જાણે તું પોહોંચી ચુ-

કયો જન્મ લોક. ॥૫૭॥ તવ મહા કહે તૈયાર થા તું, મનસુખા વઢવાકીધા;
મલે પુતળાં ભીમે કડછો આધો મુકી દિયો, ॥૬૮॥ પછી બેઉ થયા સામ
સામી, જખરનેર ભુલાવું, મલ કહે રંધવાળા, રાધણુ તાર ભુલાવું ॥૫૮॥
ભીમ કહેકે થઇજ સામે, ને પછીસરવ જણાસે; કોટવળીલોકનેવાઉભા,
કોણ બળવતો ગણાશે, ॥૬૯॥ વળગ ॥ એમ સહુ લોક વીચારતા, સાંભળે
વઢરાટ રાય; કહે વહ્નમ શ્રેતા સુણો, યુદ્ધ તણો મહીમાય. ॥

કડવું ૬ રાગ બુલતી ચોપાઈ.

બોલ્યા વૈશમ પાયે વચન, સુણ પરીક્ષન કેરા તન; બંન્ને યુદ્ધના
કર્તા મનસુખા, લાંબા પોહોળા સામ સામી ઉભા. ॥૧॥ કરવું ધારયું
છે યુદ્ધ આરંભ; પછી બેઉ જણ ઠોકે ખંભ; રાતા થાતા બેઉ ગાળ્યા,
દોટ મુકી લથાપથી બાળ્યા. ॥૨॥ ભીમે જણ્યું હું સંદેહ બોલે એકવાર
એનું બળ બેઉ; એવી રમત મનમાં ધારે, ભીમ ગડદા પોલા પોલા મરિ,
॥૩॥ બેઉને પરશેવા ઉતરે દીલે, ભીમ ગડદા વજ્રર પાસે ઝીલે; મહામારે
તેમા નહી ભુલ, પણ ભીમને મન અડ્યું કુલ. ॥૪॥ ભીમે ઓળખાણ
રાખી છે પાકી, જણ્યું સો ભાઈમાંનો આ બાકી; જણી બેઠને રમત
કરતો, મલને પાડ્યો નીચો નથી પડતો. ॥ ૫ ॥ લોક બેઠ બેઠ વીચાર
કરે, વાલવો માર ખાધ ખાધ મરે, એતો બીયારો રાંધિ જણે, કયાંથી
આવે એ મલના પ્રમાણે. ॥૬॥ ભીમને રમતા ધડી બે થાય, ત્યારે સમજ
ગયા ધર્મ રાય; આતો રમતમાં ચઢીઓ છે બેમ, પણ રમતાં કોઈને પડે
વેમ. ॥ ૭ ॥ એમ જણી ભીમને કરી સાન, ભુંડા કયાં ગયું તાર ભાન;
રમતાં જણી જસે કો જન, બાર વરસ જવું પડે વન. ॥ ૮ ॥

રાગ ઝડપનો દોહરો.

તવ પ્રકોદર ચેતી ગયો; બહુ કોધાતુર થાય, ઉછળી ગડદો માર્યો
જણે બ્રહ્માંડ ભાગી જાય. ॥૧॥ મલના ચક્ષુ તરી ગયાંને, વાચાર કીધો
એવો; આતો ગડદો ઓળખ્યો મેં, ભીમસેનના જેવો. ॥૨॥ એવે વાંકા
વળી ઝાડ્યો, ભીમે મલને ચરણ; ઉચકી માંથે ફેરવીને, તરત નાંખ્યો
ધરણ. ॥૩॥ મલ બન્યો બે બાકીનો ને, પડ્યો ચીતપાટ હોડો, ભીમસેન
રાતાં લોચન કરિ, રૂઢી આ ઉપર બેડો. ॥ ૪ ॥ બે પમ ઝાડી નાંખ્યો

નીધે; દવેશ ઘણેશ ધારે; મલના મ્હોમાં ધુળું ભરીને, ગાલમાં ગડદા
મારે ॥ ૫ ॥ જેમલ મલ તરફડેવા લાગ્યો, ડિંચા ચડીયા ચક્ષ; એવામાં
કુન્તી કુંવરે, ગળે દીધો નખ ॥ ૬ ॥ મલે મનમાં એમ વિચારયું; હવે હું
તો મરૂં, પણ આ પન્ડે ભીમ છે તે, સઉને જાહેર કરૂં ॥ ૭ ॥ એવું
સમજી મરતાં મરતાં, ભીમ કહેવા જાય; ગળે આવ્યો અચરકો તે ભેં
શબ્દ એક થાય ॥ ૮ ॥ વલણુ ॥ ભેં શબ્દ એકજ થયો; વરી ન શક્યો
વાણ; કહે વલ્લભ એ મલ તણા, નીકળી ચાલ્યા પ્રાણ,

કડવું ૭ રાગ સવર્યા.

વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજ-
ને સંભળાવું. વધરાટ પરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ પાપીનો પ્રાણ નીકળી
ગયો, ભીમે પુતળાં લીધાં, નેવું મણુ સુવરણના બોલોતેર, વધરાટને
દેધ દીધાં ॥ ૨ ॥ વધરાટ રાજ વીરમય પામ્યો, વાલવાજી તમને ધન;
કાષ્ટ તમારે ન લાવવાં ને, સોળ કળશી ખાવું અન્ન ॥ ૬ ॥ ભીમ કહે
કે જેટલું જેટલું, ખવરાવશે રાય અમને; ને ફાયદો મુજને કાંઈ નથી,
થવાનો ફાયદો તમને ॥ ૪ ॥ પછી સરવે લોકને કહ્યું, ગામમાં નાશી
જાઓ, નહીતો મલના ભેગા બાળું, જેવું હોય તો આવો ॥ પાતવલય
ભરયા લોકો નાકા, એનાથી સઉ રહે બીહિતા; કાષ્ટ લાવીને વ્રકોદરે,
મલ કાજ કીધી ચીતા ॥ ૬ ॥ અગ્ની મુકીને સળગાવી, મલ તણી લાશ
લીધી; અગ્નીના સામા ઉભા રહીને, પોતે સ્તુતિ કીધી ॥ ૭ ॥ અગ્ની
કાકા અગ્ની કાકા, અમને આશીશ દેજે, સોમાનો એક બાકી હતો તે
આપું છું માની લેજે ॥ ૮ ॥ ત્રણ માના ત્રણસેં માન્યાતા, લાખાભાવ-
નથી નિકળતા; કાકીના એકસો જાણતો હતો; બીજા નહોતો કાંઈ મ-
ળતા ॥ ૯ ॥ પણ તમ કરમે કખીરા મળીયા, એક રહ્યોતો અધુરો; તેપણ
હાથમાં આજ આવ્યો, સોમો કીધો પુરો ॥ ૧૦ ॥ અગ્ની કાકાછો લાગ્ય-
શાળી નશીબના બહુ બળીયા; વળી તમારે નશીબે અહીં, એક માના
સો મળીયા ॥ ૧૧ ॥ છે કધયા લોકો એક માના, વાંકમાં આવે લમાર;
એટલે એમને પુરા કરૂં, કાંઈકરૂં નહીવાર ॥ ૧૨ ॥ એમ કહીને જેમલમલ
ને, ચીતામાં હોંમી દીધો. જેમત કખીરો બાકી રહેલો. અગ્નીએ ચુ-
શી લીધો ॥ ૧૩ ॥ ભીમે સરેવરમાં સ્નાન કીધું, પછી ગામમાં ગયો;

મહીમા વધ્યો વાલવાળનો, જસ ધણેરા થયો ॥ ૧૪ ॥ સોળ કળસી
નીત્ય મળે ખાવા, કાષ્ટ ન લાવવાં એને; કધયો પડયો ખાટલે તે, મહી
ને મટયું તેને ॥ ૧૫ ॥ એક મહીને માથે પાણી ધાલ્યું, થઈ જરા સુખ-
પેર, સુદ્રષ્ટ્યા ભગની એની તે, ગઈ કઈઆને ઘેર ॥ ૧૬ ॥ જઈને કહ્યું
કઈઆણ, આવ્યો નવે અવતાર; માટે પહેલો બેહેનના હાથે, જમવો
ઘટે કંસાર ॥ ૧૭ ॥ તેથી મારે ઘેર આવજો જમવા, ઓરે મહારા વિર;
કધયાણ કહે વારૂ ભગની; આવીશ ધરી ધિર ॥ ૮ ॥ તવ સુદ્રષ્ટ્યા ઘેર
ગઈને, કરવા માંડી રસોઈ; કધયાણને સમરણ આલ્યું, ઈંપદીનેગયો મો
હી ॥ ૧૯ ॥ જાણ્યું કે નવે અવતાર આવ્યો દારણ પડીયું દુખ. એક
મહીનાથી સયંદ્રીનું, મેં નથી જોયું મુખ ॥ ૨૦ ॥ ધિરે ધિરે ત્યાં જઈને
બેસું, ભગનીને ઘેર કરશું; સયંદ્રી પાસે બેસાડી, ગમ્મતની વાત કરશું
॥ ૨૧ ॥ એવું જાણી મોહ આણી, તરત ઉભો થયો; સયંદ્રીનું સમરણ
કરતો, વધરાટને ઘેર ગયો. ॥ ૨૨ ॥ સુદ્રષ્ટ્યા કહે કેમ વિરા, તરત તું આ
વ્યો સાર; હવે રસોઈ કરવા માંડું છું, માટે થવાની વાર ॥ ૨૩ ॥ કધયાણ
કહે ભગની મહારી, ઘરમાં ગમતું નથી; માટે વેહેલો આલિયો હું, અક-
ળામણ છે અતી ॥ ૨૪ ॥ સુદ્રષ્ટ્યા કહે ભલે આવ્યો, ટળશે તનના તા
પો; કયા ગયાં સયંદ્રી સતિ ભાઈને આસન આપો ॥ ૨૫ ॥ ઈંપદિએ તકીયો
આપ્યો, પાથરીયું આસન; તે પર કધયાણ બેસીને, વધા પ્રેમવચનનારદા
ઓરે સયંદ્રી તમારા ઉપર, અમને પુરણ પ્રેમ; હું તો મરતાં ઉગર્યોં તમે,
ખબર પુછો ન કેમ ॥ ૨૬ ॥ ઈંપદિ કહે નજરે દેખું છું, તેં છતાં પુછ
કેમ; નથી આંખે આંધળી હું, દેખું છું કુશળ ખેમ ॥ ૨૮ ॥ કધયાણ
કહે કાંઈ નથી ગમતું, અખેંડ દીવસ રાત; માટે બેસો મારી પાસે, ક-
રીયે સુખ દુઃખ વાત ॥ ૨૯ ॥ ઈંપદિ કહે કામ બહુ છે, નથી મારે ન-
વરાઈ; સુદ્રષ્ટ્યા સાથે વારતા કરો, ઓરે કધયા ભાઈ ॥ ૩૦ ॥ એમ
કહીને ઉઠી ચાલી, કધયાણ વધો વચન; રાંધણો નહીં સુદ્રષ્ટ્યા ભગની,
કરવું નહીં ભોજન ॥ ૩૧ ॥ સુદ્રષ્ટ્યા કહે શું પડ્યું વાંકું, શું દાન્યું
અંતઃકરણ; કધયો કહે હું શીદને જીવ્યો, મુને ન આવ્યું મરણ ॥ ૩૨ ॥
સુદ્રષ્ટ્યા કહે આમ કેમ બોલે, ઓરે મહારા વિર; શા શા સુખ ઉતારી
નાંખ્યું, કેમ શોસાવે શરીર ॥ ૩૩ ॥ કધયો કહે જવાદે મુને, હું નહીં
તારો જાત; ઘેર જઈ ફાંશો ધાલીને, કરવાનો આપઘાત ॥ ૩૪ ॥ સુદ્ર-
ષ્ટ્યા તવ રડવા લાગી, શા દુઃખથી તું મરે, જે હોય તે કહે મુજને તું,
આપઘાત શાને કરે ॥ ૩૫ ॥ જે ભાઈ તારે ત્રણ છે નારી, જે ભાઈ

તારૂં આ રાજ; નીમીત માત્ર બનેવી તારો, તું કરે છે રાજકાજ ॥૩૬॥
જે ભાઈ તારે શી ખામી છે, જે દુઃખ હોય તે કહેને, તે કરતાં કાંય જોય
તું હોય તો, મુજ કનેથી માગી લેને ॥૩૭॥ વળણ ॥ કૈયોલ કહે બે-
નડી, ઉપડે નહીં જલ્યાય, પણ તે કહુ નહીં તુજને, તો મુજકાજન થાય.

કડવું ૮ રાગ સુણો કંથાજરે.

કૈયોલ વાણી બોલ્યો, સુણ બહેનીરે; મુને ઘણો લાગ્યો મોહ, મન
વશ રહેનારે; તુજને કહીશ વારતા, સુણંતવ તુજને લાગશે દ્રોહ, ઓ
મન વશ રહેનીરે ॥ ૧ ॥ ખાવા પીવા સહુ માણરે, સું બધું રાજ પા-
ટને રિઘ શીઘ. ઓંત્રણ ત્રણ તારણી ધામમાં. સુણં જોયે તે નવેનિ-
ધ. ઓ. ॥૨॥ પણ એક ચીજ તુજ ધામમાં. સુણં તે તો જોયે મારે
ઘેર, ઓં તેમાં મારો જીવ ભમ્યા કરે, સુણં તે લેવાની બહુ કરી પે-
ર; ઓ. ॥૩॥ ત્રીલોકમાં તે ચીજ નથી, સુણ, તેને હું તો રહ્યો છું ઉપા-
શી. ઓંમાગી માગી માગુ એટલું, સુણંમુને દોને સયંદ્રી દાશી. ઓ.
॥૪॥ તવ રાણી થયાં બાહવરાં. સુણી વીરારે; તું તો આ શું વદ્યો
વચન, ઓ કુળના હીરારે; કાનના કીડા ખરી પડ્યા, સુણંઆજ વાંકો
થયો તુજ દન. ઓંનાપા આતો સયંદ્રી શુભ સતી, સુણંએના ધોધને
પીજીયે ચરણ, ઓં અવળું બોલે આલ ઉધું વળે, સુણં બધિ
જય રસાતાળ ધરણ. ઓં ॥ ૬ ॥ શ્રાપ દે બાળી ભસ્મ કરે. સુણં
તારી કુબુદ્ધી કેમ હોય. ઓં ઘણા ઘણા નર જગતમાં, સુણંપણ તુજ
દુલ્ય દિઠો ન કોય. ઓં ॥ ૭ ॥ વળણ ॥ તુજ સરખો જાણ્યો નથી,
આજ લગી મેં કોય; કહે વલ્લભ ભાઈ બહેનને, વાદ વિવાદજ હોય.

કડવું ૯ રાગ દોહરો.

દૈશમ પાચે એણી પેર બોલ્યા સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી
તુજને સંલગાવું, વધરાટ પરવ મહીમાય ॥૧॥ કૈયોલ કહે ઓરે ભ-
ગતી, તુજ મનને થયો દ્રોહ, મારાથી તો મોટા મોટાને, લાગ્યો છે બહુ
મોહ ॥ ૨ ॥ માહાદેવજી મોહ્યા લીલડીને, ગુર પતિને ચંદ્ર, કળ્ણજી
મોહ્યા ગોપીકાને, અહધ્યાને મોહ્યો ઇંદ્ર ॥ પારાસર મોહ્યો છે, મછમ-
ધાને, રાવણ સીતા સતીને; દુરીયોધન પણ મોહ પામ્યો છે, પંચાળીકૃપ-

દિને ॥૪॥ શું તેં મારી દીઠી નવાઈ, અનાદી ચાલે એમ; એવા અનેક દાખલા છે મુને દખાવે કેમ ॥૫॥ સુદ્રષ્ટા કહે વીરા મહારા, કહ્યા ખરા સમાચાર; પ્રાણ મોહ પામ્યા તેના બતાવું, જે નીકળેલા સાર ॥૬॥ શીવ વિષ્ણુને પારાસરના દાખલા દીધા જેહ; એમનો વાદ ન થાય કદાપી, મોટા પુરૂષ એહ ॥૭॥ પારાસર મોહ્યા મછગંધાને, તેનો કરી લે કયાસ, વીષ્ણુને અવતરવું પડીયું, થયા વેદમગ્યાસ ॥૮॥ કૃષ્ણ વીષ્ણુ મોહ્યા ગોપીકા સામ્રથનો ખેલ કીધે; પોતાની ટચલી આંગળી ઉપર, ગોવર ધન ધરિ લીધો ॥૯॥ મહાદેવજી મોહ્યા લીલડીને પણ પરાક્રમ કેવું કીધું; સમુદ્ર મથતાં વીશ નીકળીયું, તે પોતે પી લીધું ॥ ૧૦ ॥ એમના વાદ કયાં કરિયે વિર, આપણે મનુશ જાત; દેવના રાં દયા આપું તુને, સાંભળ મારાબ્રાત ॥૧૧॥ ઇંદ્રમોહયે; અહલ્યાની સાથે, લેવાને વધભોગ, ગહિતમ રૂશીનો શ્રાપ પામ્યો, થયો ભગંદર રોગ ॥૧૨॥ ચંદ્ર મોહ્યાગુરૂ પત્નીને, તો તે પામ્યા શ્રાપ; ક્ષય રોગ એમને પ્રાપ્ત થયો, ક્ષીણતા પામે આપા ॥૧૩॥ રાવણ મોહ્યો સીતા સતીને; રામે રોજ્યો રણમાંય દુર્યોધન મોહ્યો કૃપદીને, તેની ગતી શું થાય ॥૧૪॥ આગળ જાતાં જોશો નજરે, ઓરે મહારા વીર; સમજીને લલુતા મુકો, મનડું રાખો સ્થીરા ॥૧૫॥ એવાં વચન સાંભળીને કંઈયોજ વધા વાણ; માડ બોલ્યું તને અવળું લાગ્યું, ઘેર જઈ કાઢું પ્રાણ ॥ ૧૬ ॥ તેં સયંદ્રીને સતિ જાણિ; પણ હું જાણું બધી વાત, સુદ્રષ્ટા ગભરાઈ મનમાં મરશે મારો બ્રાત ॥૧૭॥ સોનો જોડમાં ખોડ પડશે, દારૂણ દશા કેવી; કંઈયો કહેછે તે માટે, હશે સયંદ્રી એવી ॥૧૮॥ એમ ભોળી ભરમાઈને બેલી, તુજ સંસાહમાં રહેવાય; પણ સયંદ્રીને મોઢે મુજથી, કાંઈ નવ કહેવાય ॥૧૯॥ કંઈયોજ કહે કાંઈ નથી કહેવું, સાંજ પડે જે વારે; દુધ તણો આપખોરા ભરીને, આપજે એને તેવારે ॥૨૦॥ કહીએકે મારા ભાઈને જઈને, આપજે હાથોહાથ; ભુમી મુકેલો કામ ન આવે, એ ભય બહુ મનસાથ ॥૨૧॥ એમ કહી આપખોરા આપી મોકલજે મુજ ભગની, તેવીના હું મરી જવાનો, શાંત પડે નહી અ-
ગ્ની ॥૨૨॥ સુદ્રષ્ટા કહે વારૂં વીરા, ઉતારી નાખજે રોશ; તું જાણેને સયંદ્રી જાણે, સુને નહી કાંઈ દોશ ॥૨૩॥ કૈયોજ કહે નહી દોશ તુને, રાખજે મહારી એન; હવે હું ભાઈ તાલ્યોને, તું તો મારી બેન ॥૨૪॥ એમ સંપુત ભઇ ખુશી થયા, ભાવે કર્યું ભોજન; પછી પોતાને ઘેર ગયો. વીચારકીધો મન ॥૨૫॥ દેવ શેવા નીચે ચોકમાણે, સયંદ્રી સંજે આવે; દુધનો આ-

પખોરો હાથમાં આપી, નાશી જવું એને ફાવે ॥૨૬॥ માટે સાતમે મા-
ળ બેસું, ઉપર આવશે નાર; છેક ઉંચેથી નાશી જતાં, ફાવશે નહી
સગાર ॥ ૨૭ ॥ એવું જાણી કંઈયો ક્ષીયક, ત્યાંથી તતપર થયો, ઠાકાર
શેવા માળા પોથી, સદ્ય સાતમે માળ ગયો ॥ ૨૮ ॥ ચોકમાં દ્રષ્ટી પડે તે
રીતે, ખારીએ બેઠો એવ; ગઉમુખી માળા હાથ ઝાડી; આગળ મુકયા દેવ,
॥ ૨૯ ॥ ચોકમાં ટગમગ બેઠ રહ્યો છે, મોહાતુર સરવથી; વારે વારે ઉં-
ચું જુએ, કેમ સાંજ પડતી નથી ॥ ૩૦ ॥ એવે દિનમણી મેર બેઠો, ક-
ંઈયોજી વીચાર કરતો; હવે સૈયંદ્રી આવતી હશે, ધૃષ્ટદીતું ધ્યાન ધરતો
॥ ૩૧ ॥ પાપની માળાના મણકા તે, અધરમીના હાથ ચડીયા, ઠાકાર એ-
વા ભાગ્યશાળી તે, પાપીને પાલ પડીયા ॥ ૩૨ ॥ મોહીત કંઈયો ફેરવે મા-
ળા, સયંદ્રી નામ એચરતો, પ્રભુ તણું તે સમરણ શાતું; પાપની ગાંસ-
ડી કરતો. ॥ ૩૩ ॥ એટલું ધ્યાન જો ધરે હરિતું, થાય સફળ અવતાર;
પણ કામીને કાંઈ ન સુજે; કામમાં તદાકાર ॥ ૩૪ ॥ એવામાં તો સુદ્રષ્ટ્યા
એ, દુધ મંગાવ્યું સાર; ઉજ્જવળ આપખોરો ભરીને, ક્રીધા છે તઈયાર.
॥ ૩૫ ॥ પછી બોલાવી સયંદ્રી, મુજ અંધુ ધર જાઓ; દેવ શેવામાં બેઠેલો
હશે, આપખોરો આપી આવો ॥ ૩૬ ॥ ભુમી મુકેલું ખપ નહી આવે;
આપજો હાથે હાથ; એવું સાંભળીને સયંદ્રી, ખહુ શોસાઈ મન સાથ.
॥ ૩૭ ॥ સપુત રાણી સાભળો વાણી, હું ડગલું નહિ ભરું; નિચી વ-
સ્તુ કહો ઉપાડવાની, તો પણ તે કામ કરું ॥ ૩૮ ॥ પણ આ કામ મુને
નવ દેશો, લાગું તમને પાય; સુદ્રષ્ટ્યાને કોઈ વ્યાખ્યો, કેમ તું ત્યાં નહી
જાય ॥ ૩૯ ॥ તેં મારા ભાઈને કેવો જાણ્યો, તું કોણ ના કહેનારી; કામ
ન કરે મહારા ધરની, તું તો પેટ ભરનારી ॥ ૪૦ ॥ નીકળ મારા ધરમાંથી
હું રાખુ નહી મુજ ધામ; ધૃષ્ટદી કહે ધાંટા ન કહાડો, લાવો કર્ણ કામ
॥ ૪૧ ॥ એમ કહી લીધો આપખોરો, આપવા માટે ચાલી; નીચું
જોઈને પંચે પળતી; દાંતે છેડો ધાડી ॥ ૪૨ ॥ થર થર કંપે નીકળે આં-
સ, કરવી પડે નીચ વેઠ; અરેરે આ દાહાડો આવ્યો, નડે છે પાપી પેટ.
॥ ૪૩ ॥ કામ કરયા વણ જઉં કંથ કને, કહેશે કે આવો રાણી, ના કહ્યું
તુને કેડે આવી, તું કાંઈએ ન સંભાળી ॥ ૪૪ ॥ કંઈયાને ઘેર નહી જઉં
તો, સુદ્રષ્ટ્યા મુકે કહાડી; પછી કયાં જઉં એકલી હું, નીકળ્યું ભાગ્ય
અનાડી ॥ ૪૫ ॥ થવા કાળ હશે તે થાશે, એમ ધાર્યું ઉદરમાં; કંઈયા ભા-
ઈ કંથ્યા ભાઈ કહેતી, પેઠી કંઈયાના ધરમાં ॥ ૪૬ ॥ હરખ અમક થઈ કંઈ
યાને, માન્યના શું મન મહોતુ; સાતમે માળથી કથો ખુખારો, સતીએ ઉ-

યુ' બેયુ' ॥ ૪૭ ॥ ધૃપદી કહે પય આપખોરા, લઈ જાઓ નીચે આવી;
ખારીમાં હાથ બહાર કાઢી, ગઉમુખી દેયે બતાવી ॥૪૮॥ બે હું બેઠો છું
આરાધનમાં; ઉઠયા તેડું નથી; માટે તમે ઉપર આવી, આપીને જાઓ
સતી ॥ ૪૯ ॥ ભુમી મુકો કામ ન લાગે, તેથી ઉપર આવો; જરાયે
ડરશો નહીં મનમાં, આપખોરા મુકી જાઓ. ॥૫૦॥ તવ ધૃપદી ધૃજતી
ધૃજતી, ચાલી સાતમે માળ; દુષ્ટ કને મારી રાખજો તમે, લજ્યા શ્રી
ગોપાળ. ॥ ૫૧ ॥ એમ કરીને સાતમા માળે, દાદરમાં ગઈ નાર; કલ્પ કે
લ્યો લાંબે હાથે, કંઈયે બોલ્યો તે વાર. ॥૫૨॥ આ બાજુ પર લાવીને
મુકો, તવ ધૃપતી ચડી, માળા ગઉમુખી ફેંકી દેધને, કંઈયે ઉઠ્યો તેવડી
॥ ૫૩ ॥ એકાએક દાદર દઈ દીધો, વાશી દીધું તાળું; ધૃપદી તવધૃજ
વા લાગી; કેયે ધારયું કાઢું ॥૫૪॥ નીસાસો નાંખી હેઠાં બેઠો, બોલી મુખથી
એમ; આ કંઈ આ લાઈ જાવું છે મારે, દાદર દીધો કેમ, ॥ ૫૫ ॥ કંઈયે
કે મુલો સયંદ્રી, મારા મનની વાત, બોલતા તમને નથી આવડતું !
કેમ કહો છો બ્રાત ॥ ૫૬ ॥ ઓરે મારી પ્રાણ પ્યારી, દુખમાંથી લેઈ
તાણી; ત્રણ નારી મહારી દાશી તારી, તમને થાયું પટરાણી. ॥૫૭॥ દા
સ પણું તમે શાને કરો છો, મુકી દો ધંધો નીચો, મન ગમતું તમે પેહેરો
ઓઢો, હીંચોળા ખાટે હીંચો ॥૫૮॥ ધૃપતિ કહે વીરા મારા, બોલો ન
આળ પંપાળ; જાણજો મુજને લગની જેવી, નહીં તો જશે રસાતાળ.
॥ ૫૯ ॥ રૂપ દેખીને શું મોહ પામે, મળ મુત્રનો દેહ, તો પણ તેમાંથી
વીશ નીપજે, બહુ પસ્તાય તેહ. ॥ ૬૦ ॥ એટલે કંઈએ એમ વીચારયું
હોય હઠીલી નાર; સમજવે નથી સમજવાની, માટે માફ માર. ॥૬૧॥
એમ જાણી કુદૃષ્ટી કીધી, માંડયા કામ જવર ચેન; ધૃપતી કહે જરડયા
અળગો, હું તો તારી બહેન ॥૬૨॥ એટલે કંઈયે કેશ ઝાલી, દેવામાંડ્યો
માર; ગડદા પાટું ઢીચણ કોણી, જોષ્ટકાનો પ્રહાર. ॥ ૬૩ ॥ વળણ ॥
પ્રાહાર મારે પાપી અતી, મારે જીલમ માર; વહે વહલ માને નહીં, શુભ
સતી જે નાર.

કડવું ૧૦ રાગ કાશીની ચાલ.

હારે બોલ્યા વેદશમપાયે વચન, મુણ પરીક્ષત રાયના તન ॥ ૧ ॥
હારે સતી સાધવી બહુ ટળવળતી, પણ પાપીના મતને ન મળતી ॥૨॥
હારે એને વહે છે નેત્રમાં નીર; કરગરે મુકી દો વીર. ॥ ૩ ॥ હારે મુજ

રંક ઉપર શી શીશ; મુકો ચોટલો દુખે છે શીશ ॥૪॥ તોયે દુષ્ટ દયા નવ
આણે, કરગ્રહીને સમીપ તાણે ॥૫॥ હારે ત્યારે સમરીયા શામ શરીર.
ઝહારે આવોને વીઠલ વીર. ॥૬॥ હારે એને નઠણે વહે છે નીર, શીદ પુર્યાં
સભામાં ચીર. ॥૭॥ હારે શીદ જ્યઃકથ કરથી છોડાવી, શીદ અસુરને
લેતાં હોડાવિ ॥૮॥ હારે છેવટ જયછે લજ્યા મોરારી, ઘણું દુખ પામે
લગની તમારી ॥ ૯ ॥ હારે એવિ સ્તુતી કરી સતી રાણી, તવ પ્રભુએ
વારતા જાણી ॥ ૧૦ ॥

રાગ ઝડપનો દોહરો.

દુઃખ લગનીનું લગવાને જાણ્યું, આઠ્યા વીશ્વના ભુપ; કંઠયાજીને
છાપરે આવિ, ધરીયું વાનર રૂપ ॥૧॥ રાતા તાતા બહુજ થાતા, ઘણાક
કોધે ભરીયા; છે ધાખાનિ બારિ ઉઘાડી, તેથી ત્યાં ઉતરીયા ॥૨॥ અગા-
શીમાં ઉતરીને, ગયા સાતમે માળ; ઝડપ દેધને કંઠયાજીને, આદ્યેરે
તતકાળ ॥ ૩ ॥ આડો પાડી માર માર્યો, અદ્ધર ઉચ્છ્રી લીધો; બાચ-
કાને બચકા ભરીને, બારીથી ફેંકી દીધો ॥ ૩ ॥ પાપી જધને પડયો
ચોકમાં, ન રહી સુદ્ધ કે સાન; પછી દાદરનું તાણુ ભાગ્યું, પોતે શ્રી લ-
ગવાન ॥ ૫ ॥ ધૃપતિનો પાલવ ઝાલી, પોતે આગળ થયો; સત્ય સતી
નું રાખી ઉતારી, ચોકમાં લઇ ગયા. ॥ ૬ ॥ કૈયા કને પોતે ઉભા, કેમ
જય પ્રભુ ચુકી; ધૃપદીને કંઠયાજીના, ઘર બહાર કાઢી મુકી. ॥ ૭ ॥
મધ્ય રાત્રીએ બાહાર નીકળી, ધૃપતની સંતાન; બેભાની કૈયા કનેથી,
હરી થયા અંતર ધ્યાન ॥ ૮ ॥ પાપી પાસથી પ્રેમદા છુટી, હવે હું ક્યાં
જઉં, રાણીને ઘેર જવાની પણ, હું ત્યાં નહી સમાઉ. ॥ ૯ ॥ કંઠયાને
કળ વળશે સવારે, તવ આવશે અનાડી; એની બહેનને શીખવી મુને,
મુકાવશે એ કહાડી ॥ ૧૦ ॥ તેથી મોટા થાશે ફળેતો, જે વન નાશી
જઉં; કોને આશરે વાસ પુરું, રૂપથી દુઃખી થાઉ. ॥ ૧૧ ॥ મહારો એકે
આરો નથી, તે કરતાં વેમ ખોલું; સલા લીધા વણ કાંઈ ન કરવું, પી-
યુને પુછી બેઠું. ॥૧૨॥ એવું સંમજ પ્રથમ પહેલી, રાજ્ય સભામાં જ-
ય; જધને ચરણ આંપવા લાગી, સુતા ધરમરાય ॥૧૩॥ ચરણે હાથ અ-
ડ્યો તવ ઉડ્યા, પોતે રાજ ધર્મ, કેમ કામની અહીં આવી, શો તુજ મ-
નનો મરમ. ॥૧૪॥ વલણ ॥ કહે મરમ તુજ મન તણો, કેમ આવી તું
નાર; વદે વલ્લભ તવ ધૃપતી, કહે સઉ સમાચાર.

કડવું ૧૧ રાગ કંથાજનો.

કરૂપદી વાણી બોલીયાં, સુણો કંથારે, જુઓ ઉતરયું મારું મુખ, ઓ
પીઠિ ગુણવંતારે; રડયો કંઠયોજ મહારી કેડે પડયો સુ, એણે આજની-
ધું અતી દુખ. ઓ. ॥૧॥ મોહોક્ષમાં જમવા આવીયો, સુ. એણે મા-
ડયાં વ્યભીચારી ચેન. ઓ. ૫૫ દેવા સાંજે મોકલી, સુ. એની સુદૃષ્ટા
જે બેહેન. ઓ, ॥૨॥ કંઠયોજ સાતમે માળ હતો; સુ, મને ત્યાં ઘેરી
ભરથાર. ઓ મને સમજવી સમજ નહી. સુ. ત્યારે માથે મોહોકમ
માર. ઓ. ॥૩॥ હવે જેમ કહો તેમજ વરતું, સુ. કહોતો વન વીશે
પરવર, ઓ. કહોતો એની નારી થઈને રહું, સુ. કહોતો કુવો હવાડોકર
ઓ. ॥૪॥ તવ ધરમરાય બોલીઓ સુણ સુંદરી; કેહે આવી મુમતથી
કેમ, ઘેલી કોણે કરીરે; સહુનાં લાગ્યા સહુ ભોગવો, સુ. કરો તમોને
ફાવે તેમ, ઘે. ॥૫॥ રાણી હવે રાખશે નહી, સુ. માટે આહતો વનસંચરો.
ઘે આહ તો થાઓ એની પ્રમદા, સુ. આહ કુવો હવાડો કરો. ઘે. ॥૬॥
મુમતથી માથે કષ્ટ આવ્યું. સુ. હવે શીદ કરો ઠગાઇ. ઘે અલી હાલહું
ફેશી તું દાશી. સુ. મારે તારે નહી સગાઇ. ઘે. ॥૭॥ ઉઠ સ્વભાવ આ-
કળો. સુ. પેટ ભરીને ખાઇશ માર. ઘે. ॥૮॥ ધરૂપદી કહે શાન્ત પડો,
સુ, નવથારો રામાપર રોશી, ઓ પીઠિ ગુણવંતારે, હું જાણું છું ભીડભા-
ગનાર નથી. સુ. છો જનમારાના ફેશી, ઓ. ॥૯॥ વલણ ॥ એમ કહી મર્ધ
નિશાળમાં અરજીનઅગ્રત થાય; કહે વલ્લભ નરેપુછીયુ, કેમ આવી પ્રમદાય.

કડવું ૧૨ રાગ ઉપરનો.

ધરૂપદી વાણી બોલીયાં, સુણો કંથારે, મારા દુખના બેલી ભરથાર
ઓ પીયુ ગુણવંતારે; જુઓ કંઠયોજ મારી કેડે પડયો, સુ. એણે મુમતથી
મારયો માર. ઓ. ॥૧॥ હવે સવારે રહેવાતું મારે નથી, સુ. કહોવન જઈ
પુર વાસ, ઓ. કહોતો એની નારી થઈ રહું, સુ. કહોતો દેહ કરૂં મારો
નાશ ઓ. ॥૨॥ તવ વ્યંઢળ વાણી બોલીઓ, સુણ સુંદરીરે; કરિ કેડે
આવવા ઠગાઇ, ઘેલી કોણે કરીરે; હાલ હું વ્યંઢળને તું દાશી સુ. મારે તારે
શી સગાઇ. ઘે ॥૩॥ તારે ચીરને મારી ચુંદડી. સુ. ચુંડી ચુંડા બેને કેવો

ધે, તારે ઘાઘરો માહારે ઘાઘરો સુ. અલી હું પણ તારા જેવો. ધે. ॥૪॥
 તારે ચોળી મ્હારે ચોળી, સુ. નથી ફેર રહેલો લગાર, ધે. આહ્ય
 તો વન જાઓ આહ્યતો મરો. સુ. આહ્યતો થાઓ કંઠયાની નાર. ધે. ॥૫॥
 તવ ધરપદી ઉઠી ઉભી થઇ, સુણો કંથારે; તમે નરમાં મણાતા કેવા
 ઓ. વેશ ખરચો તે પ્રવેશ કર્યો સુ. હવે ખની ગયા મુજ જેવા, ઓ. ॥૬॥
 ॥ વળણ. ॥ એમ કહી અખળા સંચરી, ગડિશાળામાં જાય; જોશી જાણે
 વારતા, તેથી બેઠા થાય ॥ દુહા ॥ સહદેવ કહે સુણ સુંદરી, જાણુ છું સ-
 હુ પેરે, માર પડ્યો છે તુજને, કંઠયાજીને ઘેર. ॥ ૧ ॥ પણ દુખ ભાગે ન
 મુજથી, અહી રડવું નિષ્ફળ હોય; પણ હિમ્મત દેઉ તુજને, જ દુઃખ
 ભાગશે કોય. ॥ ૨ ॥ તવ નારી નમી નીકળી, નીકુળ પાસે જાય; લાગી
 ચરણ ચાંપવા, હયશાળાની માંય ॥ ૩ ॥ નીકુળ તવ જમત થયા, પુછવા
 વા લાગ્યા એમ; મધ રાત્રાએ માનની, કહે તું આવી કેમ. ॥ ૪ ॥

કડવું ૧૩ રાગ ઉપરનો.

ધરપદી વાણી બોલીયાં, સુણો કંથારે; જાઓ કંઠયાએ કીધો કેર, ઓ.
 પીઉ ગુણવંતારે; કુદ્રષ્ટીથી મુને મારી. સુ. પણ સવારે મુકશે કહાડી, ઓ.
 કહો તો વન જાઉ કે મર. સુ. કહોતો બેસુ એનું ઘર માંડી. ઓ.
 ॥ ૨ ॥ નીકુળજી તવ બોલીયા, સુણ સુંદરીરે; એ તો પોતે પોતાનું
 લવીશ, ઘેલી કોણે કરીરે; જેમ ફાવે તેમ તમે કરો. સુ. તેમાં નથી
 અમોને રીસ. ધે. ॥૩॥ પક્ષ કર્યે પ્રસિધ થઇએ, સુ. હવે નથી વેઠવાનું
 વન. ધે. તમારું લાગ્યું તમે ભોગવો. સુ. કાંઈ કહેશે નહી વચન. ધે.
 ॥ ૪ ॥ ધરપદી તવ ઉભી થઇ, સુણો કંથારે; ઉઠી વરણાગીમાં વાટ, ઓ.
 પીઉ ગુણવંતારે; દુઃખ વેળા કોઇ સગુ નહી. સુ. કાંઈ કર્યો નહી
 બોંબાટ. ઓ. ॥ ૫ ॥ વળણ ॥ એમ કહી ત્યાંથી સંચરી, પીઉ પર
 ખાતી ચીડ; જાણુ ભીમ ભરથાર વીના, કોઇ નહી ભાગે લીડ. ॥૬॥
 એવું ધારીને ગઇ, ભીમના રસોડા માંય; શયન કર્યું સુત વાયુને,
 તેના ચાંપ્યા પાય. ॥ ૧ ॥ તવ ભીમસેન જમત થયો, આ કઉતક શું
 ઓણુ; અંધારે ઓળખી નહી, પુછ્યું કે તું કોણુ ॥ ૨ ॥ ધરપદી કહે
 નારી તમ તણી, નથી આવી કરવા એશ; ભીમ કહે આવી ભલે, આ
 વ આવ પ્રેમદા બેશ, ॥ ૩ ॥ કહે વાર કેમ આવવું પડ્યું, આ વેળા
 મધરાત; કરવા લાગી તે સમે, ધરપદી આંસુપાત. ॥ ૪ ॥

કડવું ૧૭ રાગ ઉપરનો.

દ્રુપદી વાણી બોલીયાં, મુણે કંથારે; મહારા દુઃખ તણે નહીપાર.
ઓ પીઉ ગુણવંતારે, રડયો કંઠયોજી મહારી કેડે પડયો. સુ, જુઓ આ
વો માર્યો મને માર. ઓ કપટથી મુજને કબજે કરી, સુ, એણે સમ-
જવી અપરમપાર. ઓ. પણ તમ દાશીયે માન્યું નહી સુ. તેથી આવાં
કયાં દેદાર. ઓ. ॥ ૨ ॥

રાગ જડપનો દોહરો.

ભીમે જણ્યું થયું ભલેર, આઠ્યો વાંક અપાર, જોઈતુંતુંને વધદે
કીધું; ઉઠયો તેણિવાર ॥ ૧ ॥ કડછો લીધો હાથમાંને, ધાર્યો કરવો કેર;
હવે ન મુકું જીવતોને મારી નાંખું ઠેર ॥ ૨ ॥ અગની દેવનું ભાગ્ય
મોટું, એમ કહીને આહ્યો; એટલે તો દ્રુપતીએ, હાય એનો આહ્યો ॥
વળણ ॥ દ્રુપદી કહે કંથજી; અમ ખાઓ સતી તન; સહસા કામકરવા
થકી, જવું પડશે વન.

કડવું ૧૫ રાગ સવર્ધઓ.

વધશમપાયે એણીપેર બોહ્યા, મુણજનમેજેરાય; બિસ્તારી તુજને
સંભળાવું. વધરાટ પરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ ભીમે જણ્યું વાત છે સા-
ચી, સહસા ન કરવું કામ, કળથી થશે તે બળથી ન બને, ધારિ બેઠો
તે હામ ॥ ૨ ॥ એરે નારી વારતા તારી, માંડીને કહે મુને, શી રીતે
તને ઘેર બોલાવિ, શું દુઃખ દીધું તુને ॥ ૩ ॥ દ્રુપદી કહે કંથ મહારા,
પાપીએ કીધી પેર; રાણીએ મોકલી કંઠ્યાને કહ્યે, પય આપદા એને
ઘેર ॥ ૪ ॥ પાપી પ્રપંચનો ભરેલો, ધરમાં ઉંડાણે પેઠો; દેવ શેવા લઇ
સત્ય દરશાવવા, સાતમે માળે બેઠો ॥ ૫ ॥ મુને એણે ઉપર બોલાવિ,
કપટનું કાજ કીધું; દુઃખ મુકતામાં દાદર દઇને, ઉપર તારું દીધું. ॥૫॥
મુને બહુ બહુ સમજવા માંડી, સમજી નહી તમ નાર; ત્યારે કંઠયે ક્રોધ
કરીને માર્યો મુજને માર ॥ ૭ ॥ પ્રભુને મેં પોકાર કીધો, આઠ્યા વી-
શ્વના જીવ; કંઠ્યાને બહુ રીતે માર્યો, ધરી વાંદરનું રૂપ ॥૮॥ તારૂંતોડીને
નીચે ઉતારિ, કાહાડી ધરની આહાર; ધરમ અરજીન સહદેવ નીકુળ
કને ગઈ ભરતાર ॥ ૯ ॥ તેમણે કહ્યું ભરીશ તારું, અમથી નહી થાય
કામ; સહદેવે કહ્યું કોઇ કામ કરશે, એટલી આપી હામ ॥૧૦॥ ભીમ

કહે કે કોઈએ ન રાખી; ધરમ તો કદી મોટા; પણ વ્યંઢળે કાઠી મુકી,
 એણે વાળ્યા કેમ ગોટા ॥ ૧૧ ॥ હુંજ ખસ કે નીશાળમાંથી, ઉચાળો
 એને ભરાવું, નીકુળજીતો નાનો માટે, રીસ એની ન ધરાવું ॥ ૧૩ ॥
 સહેદેવે તને હીમત આપી, માટે એને ન કહેવાય; જે પ્રમદા હવે જેમ.
 કહું તેમ, તું કરી લે ઉપાય ॥ ૧૩ ॥ જે અરધો પોહોર રાત રહીછે, ક-
 ઇયાને કળ વળી હશે; નર મોકલે ત્યાં નારીએ જતાં, પાપ કાંઈ નહી
 થશે ॥ ૧૪ ॥ કળથી કામ કરવું છે માટે, જ કઇયાને ઘેર; હસ્તે મોઢે
 નેત્રને આળે બોલાવજે સુખભેર ॥ ૧૫ ॥ તવ કઇયો બોલાવશે તુજને, કા-
 મીને ન હોય દાઝ, કામી જનને ટેક ન હોય, કામીને નહી લાજ ॥ ૧૬ ॥
 કહેશે કે આવો બેસો સુ દરી, તવતું કહેજે એમ; કહીએકે સમજણ ન
 થી તમેમાં, મુને તો બહુ છે પ્રેમ ॥ ૧૭ ॥ મારે માથે પાંચ ગાંધરવ છે,
 તેમાંનો ગાંધરવ એક, વાંદર રૂપે છાપરે રહીને, જેતે હતો માનો ટેક.
 ॥ ૧૮ ॥ તમારું કહું માનીને મેં, કીચી હોત સુખ લહેર; તો તો તમને
 ગરૂં ગ્રહીને, મારી નાંખત ઠેર ॥ ૧૯ ॥ મેં તમારું કહું માન્યું નહિ તો
 જીવતા ફેંકી દીધા; તમને જીવાડવા મુમુત આલ્યો, માર સહન મેં કીધો
 ॥ ૨૦ ॥ હમણા ગાંધરવ મહારા સ્વરગે ગયા, ત્યારે હું તમ કને આવી;
 એવું કહીશ તવ થાશે રાજ; તમને લેશે બોલાવી ॥ ૨૧ ॥ કહેસે કે તમે
 ધરમાં આવો; ત્યારે તું કહેજે એમ; કહીયે આજ મળવું છે મારે, પ-
 ણ કરો કહું તેમ ॥ ૨૨ ॥ કહીએ કે વ્યંઢળ મહેતાંજની, ખાલી કરાવો
 નીશાળ, રાત્રીએ ત્યાં રંગ રમીશું, કરાવો ઝાક ઝમાળ ॥ ૩૩ ॥ તમારી
 સાથે રંગ રમું તે, મુજને શું વીતે લાહાવો; સવારે છોકરાને વહેંચવાને
 સોમણ મીઠાઈ ભરાવો ॥ ૨૪ ॥ એટલે કઇયો કબુલ કરશે, બોલજે બી-
 જવાર; કહીએકે મારે સ્વાંગ બદલવા, આપો વસ્ત્ર શણગાર ॥ ૨૫ ॥
 એટલે આપશે રાજ થૈને, તે લઈ આવજે હાંચ, પછી અંધારે જતીરહે
 જે રાણીના ધર માંચ ॥ ૨૬ ॥ પછી રાતે નીરાંતે મુજે, ચીંતા ન ધરીશ
 મહારી; કૈયોજ મહારો કંથ થાશે, હું થઈશ એની નારી ॥ ૨૭ ॥ ઉઠહવે
 વહાણું વહી જશે, તવ બોલી ધરપતી; તમે કહોછો તેવું કહેવા જવા,
 મુજ મન માનતું નથી ॥ ૨૮ ॥ હીમ કહે ભરથાર મોકલે. ત્યાં તે ભા-
 મની જાય, તેમાં શાસ્ત્રથી દોશ નથી, જ હવે વહાણુ વહાય ॥ ૨૯ ॥ એ
 ટલે ઉઠી ધરપતા સતી, રસોડેથી ચાલી; મન સંકાયતી જયઝેએ, દાંતે
 છોડા ચાલી ॥ ૩૦ ॥ કૈયાજીને કળ વળીછે, ચીંતામાં જીવ પેઠો; દાતણ
 પાણી લઈને આવી, એટલા ઉપર બેઠો ॥ ૩૧ ॥ દાતણ કરતાં વિચા-

૨ કરતો; કયારે વહાણું વાય, બહેનના ધરમાંથી સયંદ્રી, કરી દેઉં વીદાય
 ॥૩૨॥ એવામાં તો ધરપતી આવી, લેવરાવવા મુખ લાવે; કંઠિયાયે, નીડી
 સયંદ્રી, કહું કે આવો આવો ॥૩૩॥ એટલે ચક્ષુને આજો કરીને, હશી
 બોલી ધરપતી અરેરે તમે મુમતિ છો, કળ વકળ કાંચ નથી ॥૩૪॥ ગાંધ
 રવ વાંદર રૂપે બેતોતો, છાપરા પરથી પેર; મેં રંગ રમવા દીધા હોત
 તમને, તો મારી નાખત ઠેર ॥૩૫॥ પશુ તમને બચાવવા માટે, ખાધો
 તમારો માર; તો છો તમે જીવતા રહ્યા, છો મારા કાવળ ફાર ॥ ૩૬ ॥
 અત્યારે ગાંધરવ સ્વર્ગે ગયા, તવ તમ પાસે આવિ; કૈયાજી કહે ધન્ય
 સયંદ્રી, મુને તે લીધો બચાવી ॥૩૭॥ મુજ જીવ સાડ તેં માર ખાધો,
 આ ગુણ કેમ વિસર; બે પ્રમદા તું કહેતી તોય તો, તારે માટે હું મર
 ॥ ૩૮ ॥ ધરપતીને મન હસવું આવ્યું, લંપટને નહીં લાજ; મનમાં
 બળ્યું કે મારે માટે, મરવાના છો આજ ॥ ૩૯ ॥ કૈયા કહે હવે ધર-
 માં આવો, ધરપતી બોલી એમ; તમ બુદ્ધા રહેવા દો તમ પાસે, કરો હું
 કહું તમ ॥૪૦॥ ગાંધરવ આજ રહેવાના સ્વર્ગે, માટે થાશે સંગ, વ્યં
 ઢળ મહેતાની નીશાળ વીશે, રાત રમીશું રંગ ॥ ૪૧ ॥ માટે જઈને
 ખાલી કરાવો, વ્યંઢળની નીશાળ; ઓજાના ખીજાના દીવા બતી, કરા-
 વો ઝાક ઝમાળ ॥૪૧॥ રાત્રીએ ત્યાં આપણ મળશું, ખીજું વચન મા-
 ન્ય કરજો; સવારે બાળકોને વહેંચવાને, સોમથ મીઠાઈ ભરજો ॥૪૨॥
 કંઠિયાજી કહે શું મને કહો છો નીશાળ બનાવું કેવી, રંગાવું ઘોળાવું
 ને બનાવું; વૈકુંઠપુરી જેવિ ॥ ૪૩ ॥ જળતાં બે માટલા ભરાવું; કપ્પી
 પડે નહીં તમને ખસેં મણ મીઠાઈ ભરાવું, કહેવું નહીં પડે અમને
 ॥૪૪॥ ધરપતી કહે વાર કંઠિયાજી, વળી વચન એક થાપો, ઘડીયેઘડીયે
 સ્વાંગ બદલું, વસ્ત્ર આભુષણ આપો ॥ ૪૫ ॥ ઝડપ ઉઠ્યો ત્રીયાને તુ-
 ઠ્યો, કામજીવર તદ્દાકાર; જેટલા હતા તેટલા લાવી, દિધાં વસ્ત્ર શણગાર
 ॥૪૬॥ ધરપતી તે લઇને વળી પાડી, ગઈ ભીમને રસોડે; કૈયા પીઉંજી
 એતો થઈ ગયો ખુશી, કબુલ કર્યું બધું મોટે ॥૪૭॥ કૈયાજી કનેમાગી
 લીધાં, વસ્ત્રોને શણગાર, જેટલું હતું તેટલું લાવી દેતા કરી નહીં વાર
 ॥૪૮॥ ઓ કંથજી કોઇ ભીક્ષુક બચને, કરગરે છેકાછેક; તો ધરમ
 સમજી એને, આપે ન કોડી એક ॥ ૪૯ ॥ પુન્યના કામમાં પડે પાછો
 પાપનાં કરમમાં પડેયો, અરેરે અજ્ઞાની જીવડો, પંચ વિશયમાં ઘેસો,
 ॥૫૦॥ ભીમ કહે કે પુન્યને કામે, પૈસો ખરચતાં ધરજો; તેના પ્રાણને
 મારગ અગળા, એની મેળે સુજો ॥૫૧॥ મનસા દેહી ધારણ કરી, ધર

ના સુજે, સુધું; તેવા કરમથી તે પ્રાણીને સુજે અવરં ઉંધું ૬ પર ॥
 સુમારગે જે વાવરે નહીં, તેનું કુમારગ જોય, સુપંથ ચલ્યો તે પ્રા-
 ણીથી, કુપંથ નહી પળાય ॥ ૫૩ ॥ કુપંથનાં ફળ માઠાં મળે છે, સુપંથ
 સઉથી બળીયો; જે કધયા જેવાં અધરમીને, કરમે હું આવી મળીયો
 ॥૫૪॥ વહાણું વાહારો જતું ઠેકાણે; કહીને કરી વિદાય; કંથની આજ્ઞા
 લેધને આવી; રાણીના મહેલમાંય ॥ ૫૫ ॥ સુદૃષ્ટા મનમાં વીચારયું
 નહી સતી સાક્ષાત, રહી આવી મારા કધયાજના, ધરમાં આખી રાત
 ॥૫૬॥ રાણીએ કહ્યું આવો સયંદ્રી, હવે નહી દારી ઘાટ; ભાઈનીમાની
 તી તે મારિમાનીતી. બેશો હી ચોળા ખાટ ॥૫૭॥ ધરપતીયે તવ નીચુ
 ધાલ્યું, હવે શું મારે કરવું, મીથ્યા લાનછન માથે બેઠું, જીવ્યાથી મલું
 મરવું ॥૫૮॥ વળી વીચાર્યું નાડે નરવાં, તો વર્ધ શું કરનાર; સાચને
 આંચ કદી નવ લાગે, જાણે જુગદાધાર ॥૫૯॥ એવું મન વાળીને બેઠી,
 તેવે વહાણું વાહાય; હરખે ખસે શેવક લધને, કધયો નીશાળે જયા ૬૦ ॥
 ॥ વલણ ॥ નીસાળે એ આવીયો, હરખે ભર્યો અપાર; કહે વલ્લભ
 તવ ધરજ્યો, ઇંદ્ર તણો કુમાર.

કડવું ૧૬ રાગ ભેરવી ઢાહરો.

વધશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુ-
 જને સંભળાવું; વધરાટ પરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ ઈંદ્રના નંદન અરજુન
 જના પેટમાં પડી ફાળ; કેમ કધયોજ ઝડપમાં આવે, આજ નિરનીશા
 જ ॥૨॥ એટલે કધયાજ આવીને બોલ્યા, ખાલી કરો આ કામ; સઉ છો
 કરાંને છુટી આપો; આજ અમારે કામ ॥૩॥ જાઓ પેલા સામા કોટડા-
 માં, પડી રહો આજ રાત, વળી અહી આવજે રહેવાને, કાલે થતેપરભાત
 ॥૪॥ અરજુનજાએ મન વીચારયું મુને ભરાવે ડિયાળા, આ વાત સમ-
 જાતી નથી મુને, કોણ કઢાવવા વાળો ॥ ૫ ॥ એમ જાણી અરજુન બો-
 લ્યા, શા કામે કધયાજ ચડીયા, કધયો કહે આજગમ્મત છે અહી, કહી
 ભાઈ હશી પડીયા ॥ ૬ ॥ અરજુને જણ્યું કામી કધયાને લીમ રાજ
 કરવાવાળો, ધરપતીનું કામ એણે ઉપાડ્યું, મને ભરાવ્યો ડિયાળો ॥૭॥
 આજ કધયાનું મોત ભમ્યું છે, એ મનસુબો કીધો; છોકરાઓને રજ
 આપી, ગોદડીને ઘડો લીધો ॥ ૮ ॥ સામું કોટડું પોડ્યું હતું, તેમાંકયો
 વાસરામ, કધયાજાએ સેવકોને, સોંપ્યું નીશાળનું કામ ॥૯॥ વાળીજુડી

ધોળી રંગીને, કામકયુ^૬ અમુલ્ય; ચીનાઈ ખાતું ગોઠવી દીધું; કાંઈ નરાખી
 ભુલ્ય. ॥ ૧૦ ॥ સોને મહેલો દોલીયો ઢાળ્યો, ઉશીકાંને તળાઈ; જળનાં
 બે માટલાં ભરાવ્યા, બસે મણુ મીઠાઈ, ॥ ૧૧ ॥ હાડી તકતા બલાસે ઘડી
 યાળ, ઝુમ્મરનો નહી પાર; દીવરા છતાં દીવા કીધા, પછી નીકળ્યા ખાહ
 ર. ॥ ૧૨ ॥ દ્વાર દેઈને તાળું દીધું કંઈયા^૭ રાજ થયો; કુંચી પોતાની પા
 સે લેઈને, રાણીના મેહેલમાં ગયો ॥ ૧૩ ॥ ધૃપતીને સાને ખતાવી, સાં
 જે તતપર થાભે; આ ખીટીએ કુંચી મુકુછું, તે લેઈને તમે જાએ. ॥ ૧૪ ॥
 એમ કહી કુંચી મુકીને, સાંજે ગયો સભામાય; ધરમ રાયે કંઈયાને જોઈ,
 વીચાર કીધો ત્યાંય. ॥ ૧૫ ॥ રાત્રીએ તોફાન થયું તુ, તેનું કરયું એણે કે-
 મ; એવું સમજી પુછ્યું ધરમે; જોવા પાપીનો પ્રેમ ॥ ૧૬ ॥ કંઈયાજી આ
 જ આપો દહાડો, દીઠા નહી આદામ, કંઈયો કહે કે આજ મારે, હતું ધર
 નું કામ. ॥ ૧૭ ॥ આનંદ છો કે ઉદાશ છો એમ, પુછા જોયું કીંક રૂશી;
 એટલે એનાથી હશી દેવાયું. માહારાજ છેયે ખુશી. ॥ ૧૮ ॥ હંધયાનો
 ઉમળકો દીઠો, ધરમે ધાયું^૮ તે કામ; ભીમ વીના કોઈ ખુશી ન કરે, એણે
 લીધું હાથ કામ ॥ ૧૯ ॥ કરમ પુંટયું કંઈયાજીનું, પોહોચી જશે જમ
 લોક. ભીમના હાથમાં ગયો એટલે, જળ્યાની આશા ફેક ॥ ૨૦ ॥ અ-
 રેરે ગમે તેમ કરીને, કંઈયાજીને ઊગારું; એમ ધારીને ધરમ. બોલ્યા,
 વચન સાંભળો મ્હારું. ॥ ૨૧ ॥ રાજને પ્રધાન સાળા બનેવી, વચન
 મ્હારું થાયો; એક હીસાજ બેને માંડી આપું, જુદા બેસી કરી આપો
 ॥ ૨૨ ॥ એમ કહી બે પત્ર તાંખાનાં. લીધાં ધરમરાય; તેમાં એવો હી-
 સાજ માંડ્યો, બે દીને પુરો થાય ॥ ૨૩ ॥ બેડેને બેડે આપી, બે-
 સાડયા જુદા જુદા; કરી આપશે તે ઘેર જશે, નહીતો હે રહેશે સમુદા
 ॥ ૨૪ ॥ હીસાજ કરીને આખ્યા વીના, જવા દેવાના નથી; એટલે કંઈયો
 જી ગભરાયો કામાતુર મુઠમતી ॥ ૨૫ ॥ એણે જાણ્યું કે કરી આપીને; ઝટ
 પટ નાશી જઈ, શતરૂ થઈને ખામણો લાગ્યો, પીંખળકાઢ્યું હાથ ॥ ૨૬ ॥
 એમ ધારીને ચીત્ત પરોવ્યું, પણ જીવ ભમી જાય; એવે સમે રાત્રી
 પડીકે, ભીમસેન તૈયાર થાયે ॥ ૨૭ ॥ રસોડાનાં દ્વાર બંધ કીધાં, દીવો
 કીધો એક; દરપણ આગળ લઈને બેઠો, સણગાર કાઢ્યા વીવેક ॥ ૨૮ ॥
 ચાર ચીરોને ભેગા સાંધી એક બતાવી દીધું; હસ્તો હસ્તો ઉભો થઈને,
 પોને પેહેરી લીધું. ॥ ૨૯ ॥ પછી દામડા ઉઘેડીને સણગાર કાઢ્યા ખાહાર
 બહુ ડીમ્મતના દાગીના દેખી, કળકળ્યો અપરમ ॥ ૩૦ ॥ અરેરે
 આવા અજ્ઞાનીનું, કીયે કાળે કંઈયાજી, પુન્યમાં આપવું હોય તે ન આપે

આપતાં જયે પ્રાણ ॥૩૧॥ આકામમાં કેવું આપી દીધું છે, પાછું વાળી નથી જોયું; પ્રભુમાં પરે નહીં તેટલું, પ્રેમદામાચીત પ્રેયું ॥૩૨॥ વારંએ પાપીને શીક્ષા કરવી, જખડતો એમ હોઠે; શણગાર જોઈને વીચાર્યું એણે, પહેરું કીચે કાને કોટે ॥૩૩॥ દોરડીના બે કટકા સાથે, શણગારખાં ધી લીધા; બે ચરણે બે વીંટાળીને; પગના ઝાંઝર કીધા ॥૩૪॥ કુમકમ ચાંદલોકીધો લેલોટ, નેતરમાં કાજળ સાચું; પછી દરપણમાં મુખજોઈ, ત્રકોદરે એમ ધાર્યું ॥૩૫॥ હવે મારું મુખ ઠીક દીસેછે; બની રૂપાળી નાર, મોહ પામશે મને દેખીને, કંઈયાળ ભરથાર ॥૩૬॥ હવે હું કેમ વાર કરું. કંઈયાળ બેશી રહેશે; મોડી જઈશો તો સ્વામી મહારા, મુજને ઠપકો દેશે ॥૩૭॥ પાપીની મસ્કરી કરતો, ઉઠ્યો, તેણીવાર; અંધારે અંધારે ગયો નીશાળે, વાયુ તણો કુમાર ॥ ૩૮ ॥ અરબુન સામા કાટડા-માંથી, કરી રહ્યો ડોકું; એમને એમ કે ચરચા જોવી, આવે તેને ટોકું, એવે વાલવો ઓટલે ચઢીયો, વ્યંઢળે પુછ્યું એમ, અંધારે ઓટલે ચઢે છે કોણ આવ્યું ને કેમ ॥૪૦॥ તવ ભીમસેન ધીરે રહી બોલ્યો, તમને મળી જગો મારી; વ્યંઢળ મેહેતા આવીછું હું, કંઈયાળની નારી ॥૪૧॥ અરબુનંજ તવ રહી ગયો છાનો, ટળીયો મનનો વેમ, કંઈયા-લનું આજ કાટલું થાશે, થયો સયંદ્રી ભેમ ॥ ૪૨ ॥ ભીમે નીશાળે દીઠું તાણું, દૈવત પોતે દાખ્યું; કંચીનું કામ શું પડે એને, મરડીને ભાગી નાખ્યું ॥૪૩॥ દ્વાર ઉઘેડાને અડેકાવ્યા, સાંકળ દધ મહી પેડો; રૂંડો ઢોલીયો ઢારેલો છે, તેમાં જઈને બેઠો ॥ ૪૪ ॥ સુંદર શોભા જોઈને હશીયો, રશીયો મહારો નાથ; કેવિ સારી સોભા કરી છે, રંગ રમવા મુજ સાથ ॥૪૫॥ ધીક્ક છે આવા અજ્ઞાનીઓને, અવરે મારગ મરે, દેવ મંદીરે કે હરી કથામાં, કહેથી આવું ન કરે ॥૪૬॥ વીષય વાતે વીત જ ખરચે, પુરણ દી ઉઠેલો; ધરમમાં કરે તરફેડા, કરમનો પુટેલો ॥૪૭॥ કરમના ફળ હમણાં મળશે, બહુ ત્યારે બે ઘડીવાર; કરે અમ્મત વીવેકની એ, પછી થયો તથયાર ॥૪૮॥ જણ્યું કે પતીના આવતાં પે-હેલાં, પરચારી બેસુતો ઠીક; હવેકો દેશે ઠપકો દેશે, ધરવી કંચની બીક ॥૪૯॥ પછી જીવ મીઠાઈમાં દોડ્યો, મન નવ રહ્યું ઝાલ્યું; ખુણામાં ઢગલો મારયો છે, તેમાં મોડું ઘાલ્યું ॥૫૦॥ પકવાન આવે ઘણાંજ બાવે ખોધાનો નહીં નેક; આખો ખુણો ખાલી કીધો, ન રહ્યો કટકો એક ॥૫૧॥ પછી પોતે પાણી પીધું; મનમાં રાજી હતો; ઉદર ઉપર હાથ ફેરવતો, જઈ ઢોલાયામાં સુતો ॥૫૨॥ બે ઘડી એમાં આળોટી ઉઠ્યો; પ-

છી કેવો ખેલ ક્રીધો; એકજ દીવો શળગાવી જુદો, એકાન્ત ઢાંકીક્રીધો.
 ॥ ૫૨ ॥ પાપી પર પછી કોવે ભરાયો, પુરણ પ્રગટી રીસ; ઢાલીયાને
 કરી નાખ્યો છોટો, લીધી લાંબી ઇસ ॥૫૪॥ ઇસ લેઇને રીસ કરીને,
 નીશાળમાં વળ્યો દોડી, હાંડી તકતા ગજાસ ઘડીઆળ, ઝુમ્મર નાખ્યાં
 ફેડી ॥ ૫૬ ॥ ચીનાઇખાનું ચકચુર ક્રીધું. આતુર નર નવ ચુકયો; ત-
 ળાઇ ગોદડાં ભેગાં કરીને, તેમાં અગ્નિ મુકયો ॥૫૮॥ કઇયાના નામની
 હોળી ક્રીધી, આનંદ મનમાં હુંતો; હોલાયો પછી દ્વારે ચરણ, દઇનેલીમ
 સેન સુતો ॥૫૯॥ સુતાં સુતાં ગમ્મત કરે, ખડખડ કાઠે દંત; અરેરે હજી
 કેમ ન આવ્યા; કઇયાજી મુજકંથા ॥૬૦॥ હજી ન આવ્યા હજીનઆવ્યા,
 કાળજી બયછે ધીક્રી, પ્રાણના પ્યારા પતી મહારા; મારા નેત્રની કીકી
 ॥૬૧॥ ચાર ઘડી જ્યાં રાત ગઇ કે, કઇયાને ચટપટી થાય, સયંદ્રીવાટ
 ભેતીહશે મહારી, હવે શું કરું ઉપાય ॥૬૨॥ કીંક રૂશીનું કોઇ પ્રાણીથી
 લોપાય નહી વચન; તો મુજથી કેમ કરી જવસે, આનંદનો આજ દ-
 ન ॥૬૩॥ પેલા ભવનો શત્રુ મહારો. થઇને બ્રાહ્મણ સાગ્યો; આ બા-
 મણાનું નહી થાય સંકે, મળેલો વધભોગ ભાગ્યો ॥૬૪॥ વળી મન
 વીચારી બોલ્યો, અરજ સુણો રૂપી; કહોતો કાલે હીસાળ કરીએ, આ
 જ નથી હું ખુશી ॥૬૫॥ હું છું દુઃખી નથી સુખી, જાણો છો માહા
 રાજ; માટે મુજને ઘેર જવા દો, માગી લેઉં છું આજ ॥૬૬॥ પેટમામુને
 ચુંક આવેછે, તેથી કહોકે જાઓ, ધરમે કહયું શેવકોને, લાવી બજામે
 ફકાવો ॥ ૬૭ ॥ દસોએ અજમે ફકાવ્યો, કઇયો કલકળ્યો અતી;
 પછી કહ્યું માહારાજ મુજથી, બેઠા રહેવાતું નથી ॥૬૮॥ એટલે બો-
 લ્યા કાક રૂપી, સેવક કછી કાપો; કઇયાને સુવાની પથારિ, સભામાં
 કરી આપો ॥૬૯॥ કઇયાયે જાણ્યું શત્રુ સાચો, જવા દેવાનો નથી;
 હિસાબ એવો કરીને આપું, પછી ટકુ નહિ રતી ॥ ૭૦ ॥ એવું જાણિ
 ચીત પયોવ્યું, ગણીત કરવા જાય; બેને ત્રણ પાંચ પાંચને ચાર નવ,
 નવથી નીશાળ માંચ ॥૭૧॥ પેલી ગઇ હશે વાટડી ભેશે, રોશે છોટો
 વાળી; હીસાબ ચાલે હીસાબમાં મહોટો. રીસાઈ જશે રૂપાળી ॥ ૭૨ ॥
 એમ જાણી આડું પત્ર ધરીને, મુખમાં આંગળી લીધી, ચુકતી લડાવી
 મુગ ચઢાવી; સભામાં ઉલટી ક્રીધી ॥ ૭૩ ॥ ધરમરાયે મન વીચાર્યું, ક-
 ઇયો થયો મરનારો; આયુરા એનો આવી રહ્યોછે, ત્યાં હું શું કરનારો
 ॥ ૭૪ ॥ બળાતકારે એકવા બેડો, એવું જાણી બોલ્યા એમ; જવો કઇ
 ચાજી ઘેર તમારો, તો રહેશો કુશાળ એમ ॥ ૭૫ ॥ બીજે જવાથી આ-

યુશ દોટે, જુદું ન જાણે લગાર; કંઈએણ કહે વાર મહારાજ, કહીને નીક-
ળીયો પહાર. ॥ ૭૪ ॥ થોડે લગી ધીરે ધીરે ચાલ્યો, પછીથી મુકી દોટ
અરેરે વાટડી બેતી હશે, જઈ પોહોંચ્યો સુસોટ ॥ ૭૫ ॥ વળણ. ॥ સું
સરો નીશાળે સંચયો, હંધયે હરખ ન માય, વ્યાસ વક્ત્રમ વાણી વડે
સાંભળો સહુ શ્રોતાય. ॥

કડવું ૧૭ રાગ સવર્યા.

વધશમપાયે એણીપેર બેલ્યા, સુણજનમેજરાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું, વધરાટ પરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ નીશાળને એટલે કંઈએણ,
ચડીયો આનંદબેર; કોટડામાંથી અરજીને જ્યુ, સમજ્યો સવળીપેર. ॥૨॥
જાણ્યું કે કંઈએણ આવ્યો, કરી કામાતુરમતી; ભીમશેનને મોગ પડ્યો
કે, એ જીવવાનો નથી. ॥ ૩ ॥ એવામાં કંઈયાએ સાંકળડોડી, પ્યારીઉ
ઘોડા દ્વાર; એટલે ભીમે મન ત્રીચાર્યું, આવ્યો મુજ ભરથાર ॥૪॥ ઝીણે
શબ્દે વ્રજોદરે બોલ્યો, ઉવડાવા મુમત મેલો; ઠાણાં બારણાં સપડાયાં છે
બેર કરીને ઠેલો. ॥૫॥ કંઈયે બે ભુજ દંધબળ કીધું, ભીમે લીધો ચરણ;
તવ ઓચીંતા દ્વાર ઉઘડીયાં, પાપી ઢળીયો ધરણ. ॥ ૬ ॥ કુટાયું ડાચું
વાગ્યું સાચું, ભુમીમાં ભયકાચો અતી; ભીમ કહે અરેરે આ શુંથયું
જરા જળવતા નથી. ॥૭॥ કંઈએણ કહે જીવ ન બાળો, નથી વાગ્યું મુજ
અંગ; એમ કહીને દ્વાર દીધા, રજની રમતા રંગ. ॥૮॥ ભીમ જઈએ-
ક ખુણે બેઠો, બોલ્યો કુબુધી એમ; ઓરે સયંદ્રી નીશાળ વીશે, અંધાર
છે કેમ ॥૯॥ ભીમ કહે હું જ્યારની આવી, ત્યારનું છે અંધાર; મુજ
ને કાંઈવિતે નહી લાહવો; ન ગમ્યું કામ તમારું. ॥૧૦॥ કંઈએ કહે
ઠીક હાડ કર્યો તો, તે કર્યો કોઈએ ભંગ; સવારે તેની શોધ કરીશું; હાલ
કરો મુજ સંગ. ॥ ૧૧ ॥ એ પ્રાણ પ્યારી નેન કટારી; મારી મુને દો
લાહવો; એટલે હશીને ભીમ બોલ્યો, આ ખુણામાં આવો. ॥ ૧૨ ॥
કામમાં તદરૂપ કંઈયો દોડ્યો, ખુશીથી ખુણે પેઠો; તવ વ્રજોદર ત્યાંથી
ઉઠી, બીજેખુણે જઈએડો ॥ ૧૩ ॥ કંઈએણ ખુણે બોળવાતગ્યો, થયો ન
હાસમંદ; ભીમ કહે ત્યાં કયાં બોળો છો, છતી આંખેથયા અંધ. ॥ ૧૪ ॥
કંઈએણ કહે આવું છું પ્યારી, તારું બોલ્યું મીઠું લાગે; કાચ ભાગેલા
ભુમી પડેલા. પાપીના ચર્ણમાં વાગે. ॥ ૧૫ ॥ તોપણ કાંઈ ચેતતો નથી,
કામ રૂપી અંધાપે; ભીમ ઉઠી ગયો ત્રીજેખુણે, કંઈયો બીજે ગયો આપે

॥ ૧૬ ॥ ફેગટ ફાંફાં મારી થાકયો, ત્રીજો ખુણે પળાય; ભીમે ભમા-
વ્યો બે ઘડી સુધી, કંઈયો અતી અકળાય ॥૧૮॥ ઓ મહારી વહાલી
ખોળાવો ખાલી, મળો માનું પાડું; જણી જોઈ હાથ આવતાં નથી
મુને કરોછો લાડ ॥૧૮॥ ભીમ કહે તમને ન કરુંતો, ખીજા કોને લાડ
થાય; કંઈયોજ કહે નથી રહેવાતું, મળો હું લાગુ પાય ॥ ૧૯ ॥ ભી-
મે જણ્યું જહુ અથડાવુંતો મુજકંથ રીસારો; પછી ધર હું ગરીબડીનું
મંડાતુ ભાગી જશે ॥ ૨૦ ॥ એવું જણી ઊંલટ આણી, ઉઠયો વાયુ
સુત બળીયો; આવો કંથજી કહીને ગયો, કંઈયાજીને મળીયો ॥ ૨૧ ॥
સામાસામી બેઉ અથડાયા, કર અન્યોઅન્ય ઝાલવો; કંઈયાએ જણ્યું
નોહોય સંયંદરી આતો છે વીરવાલવો ॥ ૨૨ ॥ ભીમે કહ્યું કે ભરથાર
આવો, કહી બોચીથી ઝાલ્યો; માથા ઉપર ફેરવીને, તરત બગલમાં
ઘાલ્યો ॥૨૩॥ કંઈયાજીની કાયા કંપવા લાગી, જણ્યું કે મળીયાં પાપ,
ભુલ્યો ચુક્યો ને જખ મારી, મુકી દો મા બાપ ॥ ૨૪ ॥ ભીમે કહ્યું કે
પરનારીનો સ્વાદ બતાવું તમને; અરે પીયુજ અકળાશે નહીં; તમ તુ
લ્ય કયાં મળે અમને ॥ ૨૫ ॥ સતી સામી કુદ્રષ્ટી ક્રીધી તેનું મળે છે
લહાણુ; એમ કહીને બગલ દબાવી, કાઢી નાખ્યો પ્રાણ ॥૨૬॥ પછી
મડદુ ભુમી નાખ્યું, પરાકમી પ્રાચી કહાવ્યો; ગુપત દીપક ઢાંકી મુક્યો
તો, તે દીવો ત્યાં લાવ્યો ॥૨૭॥ નીરખી કંઠયાનું મોઢું જ્યું, પછીવહ્યો
વાયુ કુમાર; અરેરે તમો મરણ પામ્યા; ઓ મારા ભરથાર ॥ ૨૮ ॥ હું
ગરીબનું ધર લાગ્યું, હેવાતણ ઉતરીયું, લાડ હવે મને કોણ લડાવે,
સંસારનું મુખ હરીયું ॥ ૨૯ ॥ એવી રીતે મસ્કરી કરતો, દુષ્ટને દીધું
દુઃખ, દીપક ઉપર મેંશ પાડી; કાળું ક્રીધું મુખ ॥૩૦॥ કંઈયાને મોઢે
મેંશ ચોળી, તવ દીસ્યુ મુખ વીહીલું; નાશીકાથી તાળવા સુધી, ચુ-
નાનું તાણ્યું ટીલું ॥૩૧॥ હોઠ ઉપર પચ ચોડ્યો ચુનો, બનાવ્યો
ભુતનો ભાઈ; પછી કંઈયાની લીધી પીઝોડી, પાથરી નીશાળ માઈ,
॥ ૩૨ ॥ તેમા કંઈયાનું મડદું મુક્યું બળવતો નર આંધી; હાથ ચરણ
અંગ બેગું કરીને; કંઈયાની ગાંસડી બાંધી ॥૩૩॥ ડોકું કંઈયાનું બા;
હાર રાખી, ભીમે ઉપાડી લીધો; ખીજા હાથે નીશાળ કરો, પાટડો ઉં-
ચો ક્રીધો ॥૩૪॥ ભીંત પાટડામાં પોલાણ પડીયું, તેમાં ગાંસડી ઘાલી;
મડદાનું ડોકું બહાર રાખ્યું, પાટડો મુક્યો ખાલી ॥ ૩૫ ॥ વજન પા-
સાણના પાટડાનું, આવ્યું અપરમપાર; હોડેહોડ કચરાયાં કંઈયાનાં, વ-
છુટી ફધીર ધાર ॥૩૬॥ થાંભલે તેના ઉતર્યા રેણા, જ્યું સતીને સુત;

નસે વળગેલું ડોકું લખડે, દેખાતું કાળુ ભુત ॥૩૭॥ વળતું ત્રડોદરે વી
 ચાર કીધો, રાજ કોઇને નહીં; હું અપરાધીને નહીં ઝાલે, ગરીબને શીશ
 પડશે ॥૩૮॥ એવું જાણી વાયુ સુતે, કીધો વડો વીવેક; પાટડા નીચે
 થાંભલા ઉપર, દોહરો લખ્યો એક ॥૩૯॥ પરનારી શું રંગે રમતાં, ખેલ
 કરતાં હાયો; રાજનો સાળો કંઈયોજ તે, મેં માર્યો મેં માર્યો ॥૪૦॥ એવું
 લખીને નીકળીયો; નીશાળનાં દંધ દાર; ધીરે રહી કહ્યું અરબુનજીને,
 તું નવ નીકળીશ બહાર ॥૪૧॥ એમ કહીને ગયો રસોડે, સીતળ જળે
 સ્નાન કીધું; એગની સળગાવી વસ્ત્રને જરીયાન, સઘળું સળગાવી દી-
 ધુ ॥૪૨॥ પછી નીવૃત્તીથી સુતો, એવે બહાણું વાય; એટલે ગામના
 છોકરા તે, ભણવા નીશાળે જાય ॥ ૪૩ ॥ દ્વાર ઉઘેડી નીશાળમાં પેઠા
 કાચના કટકા ભાળે, ડાહ્યાં છોકરાં સાવરણી લઇ, વાશીદુ મહી વાળે
 ॥૪૪॥ કંઈ છોકરા મહી મસ્તાઇ કરે, કંઈ ભણે કંઈ ભણાવે, કંઈ છોકરા
 હીસાખ ગણે છે, કંઈ છોકરા ગણાવે ॥૪૫॥ કંઈક લખેને કંઈક લખાવે
 કંઈ બેઠા પાંચરા તીર; એવામાં એક છોકરાયે, થાંભલે દીકું રૂધીર ॥૪૬॥
 એક જણાએ દોહરો વાંચ્યો, બીજાએ વેમ ધાર્યો; સૌ છોકરા કહે આ
 શું બોલ્યો, શું તેં કંઈયો માર્યો ॥ ૪૭ ॥ એમ કરતાં જરા ઉંચું જોયું
 જય પામ્યા સહુ સુત; ડોકું દેખી બહાર નાઠાં, નીશાળમાં છે ભુત
 ॥૪૮॥ નય તણું લોક સાંભળીને, ભયભીત થયું હરાયું; વાતો કરે કે
 બાળક કુમળાં, જાણીને ખાવા કરાયું ॥૪૯॥ કંઈ લોક કહે છે વાતજ
 ખોટી, નહીં સાચું એ તુત; ખારણેથી જુએ લખડતું ડોકું, તવ સત્ય
 માને ભુત ॥૫૦॥ કંઈક અવળચંડા લોકો, ગમ્મત કરવી ધારે; ખાર-
 ã રહીને કાંકરા લઇને; ધારી ભુતને મારે ॥ ૫૧ ॥ ડોકાને વાગે ડોકું
 હાલે, અર્થ લોકો કેવો લે છે, જુઓ એ ભુત ડોકું હલાવી, મારવાની
 ના કહે છે ॥ ૫૨ ॥ એ રીતે ત્યાં તોફાન ચાલ્યું, બધે થયું પ્રખ્યાત;
 એવો હોખારો અતી થયો; રાજ્ય સભા ગઇ વાત ॥ ૫૩ ॥ વધરાટે ક-
 હું કીંકરૂશીને, આ વાત સાચી કે તુત; ધરમ મનમાં સમજી ગયા કે
 લીમતું કરેલું ભુત ॥૫૪॥ ધરમ કહે જોવા જઇએ, તે પછી સુજે વી-
 ચાર; એમ કહી વધરાટને લઇ, ધરમ નીકળ્યા બાહાર ॥ ૫૫ ॥ વ-
 ળણુ ॥ બેઉ જોવા નીકળ્યા, નીસાળે એ જાય; વક્ષલ કહે ચઢ્યા ઓ-
 ટલે, જોવા પેઠા જાય.

કડવું ૧૮ રાગ સાખીની ચાલ.

વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજેરાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું, વધરાટ પરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ નીશાળમાં પેઠા રાજ રૂશી,
બ્યાકુળ થયું છે મન; દોહરો દેખી વાંચવા લાગ્યો, જે વધરાટ રાજન
॥૨॥ પરનારીશું રંગે રમતો, ખેલ કરતાં હાથો, રાજનો સાળો કંઠયોલ
તે, મેં માયો મેં માયો ॥૩॥ ધરમે જાણ્યું ભીમની યુક્તી, બોલ્યા મુ-
ખથી એમ; શું રાય તમે કંઠયાને માયો, એવું બોલો છો કેમ ॥૪॥ વ-
ધરાટ કહે લખ્યું છે કોકે, એમાં સી મહારી કસુર; પછી લખડતું ડોકું
જેયું, વીચાર ઉપન્યો ઉર ॥૫॥ ધરમ કહે આરે રાજ, ભુત પ્રેત નહી
આતો; પુરણ માહારા વીચાર વડે, કંઠયોલ દેખાતો ॥૬॥ બોલાવો સે
વક મોં ધોવરાવો; એટલે એ ઓળખાય, વધરાટરાયે અનુચર તેડી મુ-
ખ ધોવરાવ્યું ત્યાંય ॥ ૭ ॥ વસ્ર વતી લુંછાવી નાંખ્યું, ઓળખીયો
પ્રધાન; એટલે આબ્યા નવાણું કૈયા, ઘણું મચ્યું તોફાન ॥૮॥ એવે સુ-
દ્રષ્ટાએ વારતા જાણી, આંસુ ચાલ્યા નેન; રડતી રાણી આવી નીશાળે
કંઠયાળની બેઠેન ॥ ૯ ॥ સરવે મુખ જોઈ ઓળખી લીધો, કંઠયો કિ-
ચ્ચક એહ; કયાં ગયારે વંડળ મેહેતા; પુછતાં ટળે સંદેહ ॥ ૧૦ ॥ સેવ
કે સામી કોટડીમાંથી, મહેતાને ઉઠાડી આણ્યા; આંખો ચોળતા અરજીન
આબ્યા, જાણે અતીસે અજાણ્યા ॥ ૧૧ ॥ વધરાટ રાજ પુછવા લાગ્યો,
અરજીનજીને એમ; તમે તમારી નીશાળ મુઠી, કોટડામાં પડ્યા કેમ
॥ ૧૨ ॥ અરજીન કહે મને શું પુછો, હું તો રાખું વાત છાની; પણ આ
નીશાળના છોકરાની, પ્રથમ હ્યો જીભાની ॥ ૧૩ ॥ એટલે છોકરાં બો-
લી ઉઠ્યાં, નહી કહીએ વાત જીભી; કાલે તમારા કંઠયાળએ, સહુને અ-
પાવી છુટી ॥૧૪॥ આવી અમારા મહેતાજીને કહ્યું, બીજે કરો વીસરા
મ; આજનો દહાડો ને આજની રાત્રી, નીશાળમાં મહારે કામ ॥ ૧૫ ॥
એમ કહીને મેહેતાજીને, કાહાડ્યા કોટડા માંય; અમને સહુને ઘેર કાહા-
ડ્યા, એટલી બની બીનાય ॥૧૬॥ પછી અરજીનજી એમ બે દયા, સાં-
ભળી હ્યો ભુપતી; કોટડામાં રહ્યા પછી શું થયું, તે કાંઈ જાણતો નથી
॥૧૭॥ એટલે બોલી રાણી સુદ્રષ્ટા, હું સમજી છું તમામ; રૂપાળી સ-
ચંદ્રી મારા ઘરમાં તેણે કર્યું આ કામ ॥૧૮॥ એટલે દોડ્યા નવાણું કંઠ-
યા, રાણીના મહેલમાં આબ્યા, ધૂપદીનો ચોટલો ઝાલીને ખેંચી બા-
રણે લાવ્યા ॥ ૧૯ ॥ બહુ માર મારે દયા ન ધારે, નમ્ર તણા લોક લાળે,

મારતા મારતા ઘસડીને, લઈ આવ્યા નીસાળે ॥ ૨૦ ॥ ધરમે જ્યે
 ત્રાસ પડીયો, મુખથી બોલ્યા એમ; કંઈયો મુઆનું નીસ્યે કયાં વણુ;
 એને મારો કેમ ॥૨૧॥ એકવાર મડદુ બહાર કાઢી, કરી જુઓ તપાસ
 તે વીના તમે મારો છોતે. મને પડે છે ત્રાસ ॥ ૨૨ ॥ એટલે સરવ મા-
 રતી મુઠ્ઠી, વધરાટ વદ્યો વચન; મડદુ કાઢવા પાટડો ઉચકો, મળીને
 સઉજન ॥૨૩॥ એટલે અનેક થોદા વળગ્યા, પાટડે નિશાળ માંય; પણ
 પાશાણુનો વજન વાળો, જરા ન ઉંચો થાય ॥૨૪॥ એટલે બોલ્યો વૈ-
 રાટ રાજ, ચાર અનુચર જાઓ; રસોડેથી વીરવાલવાને, જઈને બોલા
 વી લાવો ॥૨૫॥ એટલે અનુચર ગયા રસોડે, વાલવા ચાલો નિશા-
 ળે; મોટા કંઈયાજી મરણ પામ્યા, માટે તેડવા જીવાળે ॥ ૨૬ ॥ સાંભળી
 ભીમસેન બહાર આવ્યો બોલ્યો બતાવી તાપ, કૈયાને કોણ મુઓ
 કહેછે, મરે તમારો બાપ ॥ ૨૭ ॥ એમ કહીને ડોળા કાઢ્યા, નાઠા અનુ-
 ચર ચાર; નીશાળે આવીને એમ કહ્યું, માન્યું ન વાલવે લગાર ॥૨૮॥
 એ કહે છે મરે બાપ તમારો, કંઈયાને શું થાય; રાણી કહે કોઈમાને ન
 સાચું, હું તેડવા જઈ ત્યાંય ॥૨૯॥ એમ કહીને રાણી ચાલી, સાથે
 શેવક લોક; રશોડે આવી સુદ્રણ્યાએ, કારમી મુઠ્ઠી પોક ॥૩૦॥ આ વા-
 લવાભાઈ બારણે આવો, દાઝે અંતઃકરણ; બંધવ મહારો કંઈયો,
 પામ્યો રૂપાળીથી મરણ ॥ ૩૧ ॥ એણે ભીમે સાંભળ્યું ને; મ્હોં પર-
 હરમાવ્યો શોક; મીથ્યા માયાં કુટતો નાકળ્યો; કંઈયાની મુ ૧ પોક
 ॥૩૨॥ એરે મારા મીત્ર કંઈયાજી, કયાં થયો કાળો કેર; તારી પછાડી
 પીન્ડ પાડું, ઘોળીને પીઉં ઝેર ॥૩૩॥ એમ કહીને પડતું નાંખ્યું, જીવે
 શેવક સાથે; છાતી માંથુ કુટવા લાગ્યો, રાણીયે ઝાલ્યો હાથ ॥૩૪॥ આ
 વાલવા ભાઈ આમ ન કરતાં નીશાળે તમે ચાલો; ભીમ કહે કે એના
 જીવો, બીજો નોહોતો મને વ્હાલો ॥૩૫॥ સુદ્રણ્યાએને ભાઈભાઈ, કહી
 ફેસલાવી લાવ્યાં, વાલવો શેવક ને સુદ્રણ્યા, નીશાળે ચાલી આવ્યાં.
 ॥૩૬॥ એટલે વધરાટ નવાણું કંઈયા, રડવા લાગ્યા અપાર; તે જોઈભીમ
 ને સુર ભરાયું પ્રાંઠ કરે પોકાર ॥૩૭॥ પ્રથવીમાં પછાડ્યો નાંખે, પાડે
 કારમી મીસ, મનમાં હશે ચરણ ઘશે; પાડે ચીસા ચીસ ॥૩૮॥ અરેરે
 મારો મીત્ર મુઓ, મારે જીવી શું કરવું; લાવોરે કોઈ કટારિ માહારે, પેટ
 મારીને મરણ ॥૩૯॥ વધરાટ રાજનવાણુ કંઈયા; વાલવજીને વારે; બ-
 હુ સમજતે શાન્તિ આપે, તેમ રડેછે વધારે ॥ ૪૦ ॥ જેને તે એના હા-
 ધ ઝાલે, યંઈ રહી હુકાહુક આમ ન આવે વાંકા વળીને, આંખોએ ચોપ

ડે થુંક ॥ ૪૧ ॥ ધર્મરાજ બેઠ રહ્યા છે કુટંગા શો પડ્યો મંડી; મન
 જાણ્યું ચોર શાહુકાર થયો, ઓ ભીમડા પાખંડી ॥ ૪૨ ॥ ધાંધલ બેઠ
 ધરમ રાજ, બોલ્યા તેણી વાર; ઓ વાલવા હવે રડવું મુકી, મડદુ કા
 હોડો બહાર ॥ ૪૩ ॥ એમ કહીને હાથ ઢબાવ્યો, મુકી દે તારા ચરીત્ર
 ભીમે કહ્યું કે ઓ કીંક રૂશી, ખરો ગયો મુજ મીત્ર ॥ ૪૪ ॥ અરેરેમા-
 હારો સાચો સ્નેહી, ખબર લેતો પ્રભાતે, ઓચીંતું એને શું થયું, મને
 મળ્યોતો રાતે ॥ ૪૫ ॥ ધર્મ કહે મળ્યો હશે ભૈ, નહીં વેણ તારું કાચું
 ભીમ કહે મીઠાઈ ખવરાવિ, મહારાજ માનજે સાચું ॥ ૪૬ ॥ એક એક
 ના અમે હાથ આલ્યાતા, પડીતી ગમ્મત આજ; ધરમે કહ્યું કાનમાં ભા
 ઇ, તારિ દગલ બાજી ॥ ૪૭ ॥ ઉઠ હવે તું કાઠ મડદું; ભીમ વદ્યો વ-
 ચન; હાથો હાથનું કામ છે ભૈ, ચાલો સરવે જન ॥ ૪૮ ॥ એમ કહી
 નીશાળમાં ચાલ્યો, આઝા સેવક સાથ; પાટડો ઉંચો કરવા સરવે, દીધા
 પાટડે હાથ ॥ ૪૯ ॥ શેવક સઘળા બળ કરે છે, મુખ કરે છે બકાર;
 એટલે ભીમે હાથ ઢધને, જરાક કીધું જોર ॥ ૫૦ ॥ તવ તે પાટડો ઉં-
 ચો થયો, મડદું કાઢ્યું બહાર; ઓળખ્યા આલુપણ કંઠયાના, પુરણ થ
 ચો પોકાર ॥ ૫૧ ॥ નવાણુ કંઠયા નીશાળમાંથી, પુરણ કોપે ચડીયા; ધૃ
 પદી જ્યાં બેઠી ત્યાં જોને, મારવા તુટી પડીયા ॥ ૫૨ ॥ ભીમ કહે કેમ
 એને મારો છો, શો મનસુબો ધાર્યો, સુદૃષ્ટા કહે વાલવા વીરા, એણે
 કંઠયાને માર્યો ॥ ૫૩ ॥ ભીમ કહે નીસ્યે મરવા દો, તે પછી ઘાટ ઘડીએ
 સાચુ જાણ્યા વણુ મારીયે તો, રોમ રોમ નરકમાં પડીયે ॥ ૫૪ ॥ એમ ક-
 હીને ભીમ બોલ્યો, વિત્યામાં નહીં રહે કાચું; વધરાટને કીંકના સાંભળ
 તાં, કહેજે સાચે સાચું ॥ ૫૫ ॥ આ કંઠયાને કોણે માર્યો, ધૃપદી વદી
 વચન; સાંભળજે સત્યે સત્ય કહું છું, ઓ વધરાટ રાજન ॥ ૫૬ ॥ કંઠ
 ચાજી મુજ કેડે પડ્યો તો, રોકી હતી એક રાત, મારે માથે ગાંધર્વો છેતે;
 તેમણે જાણી વાત ॥ ૫૭ ॥ જ્યારે તમ ઘેર આવી રહેવા, ત્યારે કહીતી
 પેર; તે મારા કોઈ એક ગાન્ધર્વો, કંઠયાને મારેલો ઠેર ॥ ૫૮ ॥ હું અ-
 બળા શું નરને માર, એવી શું હીમ્મત આણું; માર્યો માનો તોયે પા-
 ટડા વીશે, શી રીતે હું ધાણું ॥ ૫૯ ॥ ભીમ કહે આ સાચું કહેછે, સ
 ત્ય અનુમાન થશે; ગાન્ધર્વ એનો મહારા જોવો, તેણે માર્યો હશે ॥ ૬૦ ॥
 કીંકરૂપી કહે ઓ વાલવાજી, સાચું છે તારું વેણ; એ બધી વાત મુકી
 ઢધને, મડદાને દો દેહેણ ॥ ૬૧ ॥ વળણ ॥ મડદાને હવે દેણુદો, ધરમે ક
 હું મુખ એમ; કહે વશ્વત તવ વાલવે, ધાલ્યો રાયને વેમ.

કડવું ૧૯ રાગ સવરઝ્યો.

વધશમપાયન એણીપેર બોલ્યા, સુણજનમેજેરાય; વીસ્તારીતુજને
 સંલળાવું; વધરાટ પરવ મહીમાય ॥૧॥ ભીમ કહે ઓ વધરાટ રાજ,
 બરોબર જાગત થાજે; ગામ સાચવવું સ્મશાન સાચવવું જોઈ વીચારી
 જાજે ॥૨॥ તમારા માથે ગાન્ધરવ એના, શત્રુ માનજે સત્ય; જેવા તેવા
 સ્મશાન જશે તો, ગાન્ધરવ કરશે ગતાગાસરવ મળી શમશાન જસો તો
 ત્યાં આવતાં એ દરસે; પણ ગામ સુનું રહેસે તેથી, ગામ ઉજડ કરશે
 ॥૩॥ સાંલળી વધરાટ ગલરાયો, ધર્મને પડ્યો વિચાર; ભીમ આ ગેડગો
 ઠવે શાથી, સમજ્યા નહીં સાર ॥૪॥ એવે બોલ્યો વધરાટ રાજ, કહો
 વાલવા કેમ કરીએ; પહેલેથી ચેતાયે નહીંતો, પાછળ પસ્તાઈ મરીએ
 ॥૫॥ ભીમ કહે કે તમારે માટે, મુજને બહુ ચીંતાય; તમે સ્મશાન જ-
 શો નહીંને, રક્ષા કરો ગામમાં ॥૬॥ ચાર ક્ષોણી સેન્યા લેધને, ઉભા
 રહેવું બજાર; નજર રાખજે દશે દીશા, હાથ ગ્રહી હથીઆર ॥૭॥
 નવાણુ કંઈયા મડદુ ઉપાડે, હું રખવાળો થાઉં, સયંદ્રીને ભાળવીભેગી
 હું લે જોડે જઉં ॥૮॥ અમો નમ્રની બહાર નીકળીયે, તમે સાવધ રે-
 હેજો; નમ્રના દરવાજા બંધ કરીને; સાંકળ તાળા દેજો ॥૯॥ ગાન્ધરવ
 કૈયાનું રૂપ ધરીને, કદાપી દરવાજા આવે; કહેશે કે હું કૈયાજી છું,
 એમ કહી ઉઘડાવે ॥૧૦॥ તોપણ મારા આજ્યા વીના, ઉઘેડવા નહીં
 દ્વાર; જો ગરૂધતમાં ઉઘેડસો તો, થારો હાહાકાર ॥૧૧॥ મશાણુમાં કદી
 આવશે ગાન્ધરવ, તો હું સામે લડીશ; પણ મારી ચીંતા તમે નકરસો
 સેહુને પુરો પડીશ ॥૧૨॥ વધરાટ રાજ ચરણે લાગ્યો, શાખાસ વાલવા
 વીર, ગામમા ચોકી અમે કરીશું, હાથમાં જાલી તીર ॥૧૩॥ એટલે ધ-
 રમ રાજ સમજ્યા, હાપણથી વાળે દાટ; ભીમે નવાણું કૈયાનો, ધ
 હવો ધાયો દાટ ॥૧૪॥ અરેરે એ ગજબ થાસે; ભીમ જરા નહીં ત્રાસે
 સાન કરીને કીંક રૂપીયે; વાલવો બોલવ્યો પાસે ॥૧૫॥ કાનમાં કહું
 છાનું માનું. તું ન કરે કોનું વાયું; હું સમજ્યો સઉ કૈયાનું,
 શેશણુ વાળવું ધાયું ॥૧૬॥ ભીમ કહે તેમાં તમારે શું ધરમ બોલ્યા
 એમ: વગર વાંકે નવાણું ને મારવા દેઉં કેમ ॥૧૭॥ ભીમ કહે લાખા
 ભોવનમાં મેં તો સોગમ ખાધા; જાણજો અગતી કાકાની, રાખેલી છે
 ખાધા ॥૧૮॥ તે ખાધા મુકવી ધારી છે, માટે છાના રહો વીર; ધરમ
 કહે એમ નથી કરવું, કંપે માફ શરીર ॥૧૯॥ ભીમ કહે કે ઠીક છે
 ભયી, કહીને અજગો જય; સઉને જવાડવા વૈરાટ પ્રત્યે, બોલ્યા ધરમ

રાય ॥૨૧॥ ઓરે વધરાટ કાંઈ લય નથી, જાઓ સઉ શમશાન; વાલતો
કહે છે તે સહુ ખોટું, સાચવસે લગવાન ॥ ૨૨ ॥ ભીમ કહે ત્યારે ખુ
શી તમારી, સાચું છે બોલણું માઈ; ઓ રૂશી જેનું અન ખાઓ તેનું
કાંઈક તાકો સાઈ ॥૨૩॥ ધરમરાજ મનમાં ચીડયા, આ સાઈ તાકના-
રો; ભીમે કહે કે વધરાટ રાજ; વીચાર શું છે તારો ॥ ૨૪ ॥ અગમ બુ-
દ્ધી વાણીયોને, પાછળ બુદ્ધી બ્રહ્મ, તેમનું કહ્યું માનવાથી, થાશે ધર્મા-
ધમ ॥૨૫॥ એટલે વધરાટ નવાણુ કધયા, બોલ્યા કરીને અવાજ; વાલ-
વાણુ બધું ઠીક કહે છે, બોલસો નહી માહારાજ ॥ ૨૬ ॥ વાલરાનું
કહ્યું કરીશું, બોલ્યા વાણી કરડી; ભીમે ધરમને સાન કરીને, છાની મુ
છો મરડી ॥૨૭॥ એટલે ધરમરાજ ગયા, રાજ્ય સભાની માંય; વધરાટ
રાયે આયુધ લીધાં, તથ્યાર કરી સેન્યાય ॥૨૮॥ નમ્રનાં લોકો શમશાન
જવા, આવેલા લલ્લીપેર; તોફાનની વારતા જાણીને, જતા રહ્યા સહુ ધે
ર ॥ ૨૯ ॥ નવાણુ કધયાએ મડદું બાંધ્યું, ઉચકી સઉ સાથ ચાલ્યો;
ત્રકોદરે કરોધ કરીને; ક્ષિપદીનો કર ઝાલ્યો ॥ ૩૦ ॥ સહુ નમ્રની બહાર
નીકળીયા, ભીમેમચાવ્યો ધંધ; વધરાટરાયે ચારેદીશાના, દરવાજા કીધા
બંધ ॥૩૧॥ સાંકળ ભોંગળ તાળા દીધા, એ ભીમસેનના બોધ; કીલ્લા
ઉપર આયુધવાળા, ફરતા મુકયા ચોદ્ધ ॥ ૩૨ ॥ ભીમે તેમને બાહારથી
કહ્યું સાચવજે બહુપેર; આવસે ગાન્ધર્વ કધયાને વસે, દેખોતો મારજે
દેર ॥ ૩૩ ॥ એવી આગળથી પાળ બાંધી, પોતે ચતુર સુખણુ; આગળ
કધયા પાછળ પોતે, આઠ્યા સરવ મશાણુ ॥૩૪॥ કધયાએ મડદુઉતાયું
સતી ગ્રહી બેઠો ભેમ; સરવે કધયા પુછવા લાગ્યા, વાહલવા કરાએ કેમ
॥૩૫॥ ભીમ કહે કે મરનાર કધયા; શું લેઈ ગયો સાથ, અફળ ફેરો
એનો ગયો છે; ન થયું પુન્યદાન હાથ ॥ ૩૬ ॥ મોટે પોતાનો ભાઈ
જાણીને લલાઈથી સહુ બાળો; વનમાંથી બહુ કાષ્ટ લાવીને, મ્હોટી ચી
તામાં બાળો ॥ ૩૭ ॥ વલણુ ॥ બાળો સહુ અગની થકી કૈયા કબુલ
થાય; પચીસ પચીસનું જુથ કરી, ચારે દીશા જાય.

કડવું ૨૦ રાગ ધનાશરી.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા મુણુ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને
સંભળાણું, વૈરાટ પરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ પચીસ ગયા દક્ષીણ દીશા,
પચાશ પુરવ દીશાય, પચીસ ગયા ઉત્તર દીશા; ચૌવીશ પચીમ માંય

॥ ૨ ॥ એટલે બોલી ધરૂપદી સતી, ઓ મહારા ભરતાર; મોટી ચીતા
 ખડકાવો છો, શું છે તમારો વીચાર ॥ ૩ ॥ ભીમ કહે તું સુણ સયંદ્રી
 ધુમ્ર જવાની વ્યોમ; એકની જોડે નવાણુનો, કરવો ધાર્યો હોમ ॥ ૪ ॥
 ધરૂપદી કહે કંથ મહારા; બીજાએ શાં કર્યાં પાપ; મુજથી દેખી ખમાયે
 નહી, મરવાના અદાપ ॥ ૫ ॥ ભીમ કહે કે ગમત પડશે; જોવાની અપ-
 રમપાર; ઉંચા નીચા કુદશેને, મુખ કરશે પોકાર ॥ ૬ ॥ સંતી કહે માફ
 કાળજી રૂટકે, શાને મારો સહુ કોઈ, ભીમ કહે બાધા મુકવી છે બેસજો
 આડુ જોઈ ॥ ૭ ॥ એવામાં દક્ષીણ દીશાથી, પચીસ કંઠયા આવ્યા, કાષ્ટ
 તણા ભારા બાંધીને, માથે ઉચકી લાવ્યા ॥ ૮ ॥ તેની ભીમે ચીતા ખ-
 ડકી, લાખી પહોળી મોટી; વળતું વ્રકોદર એમ બોલ્યો, શીઘ્ર સહુ
 થાવો છો મોટી ॥ ૯ ॥ કાષ્ટ વધારે જોઈતાં નથો, તો નવરા શીઘ્ર હુકો;
 સખ સુવાડો ચીતા વીશે, પછી અગની મુકો ॥ ૧૦ ॥ તવ કંઠયાએ મડ-
 દુ મુકયું, ક્યો અગની સંસ્કાર; ભડભડ અગની ચોદશ લાવ્યો, બોલ્યો
 કુન્તી કુમાર ॥ ૧૧ ॥ તમારો કંઠયો કમોતે મુઓ, માટે કરો એક કામ
 ઓળખધ ચીતા કને ઊભા રહી, સમરો શ્રી રામ રામ ॥ ૧૨ ॥ તવ કંઠયા
 કહે સાચું કહોછો સમરી શ્રીરામ; ચીતા કને ઓળખધ ઊભા, સમરે
 પ્રભુનું નામ ॥ ૧૩ ॥ ભીમ પચીસની પુઠે ઉભો; મનમાં કર્યું સ્તવન;
 અગની કાકા બીજા માના, સો આપું છું તન ॥ ૧૪ ॥ તે તું તારે માની
 લેજે, કહી લાંબા ક્યાં હાથ; પચીસ પાપી ઊભા રહેલા, તેને ભીડાવી
 બાથ ॥ ૧૫ ॥ ઊંચા નીચા થયા કંઠયા, ભીમે ઉચકી લીધા; ઉચકી ઉં-
 ચા કરી હિલોળ્યા; ચીતામાં ફેંકી દીધા ॥ ૧૬ ॥ તે તાપમાં તરફડવા લા-
 ગ્યા, આડાને અવળા હાલ્યા; ભીમે બળતું કાષ્ટ લઈને, અગનીમાં ગડળી
 ધાલ્યા ॥ ૧૭ ॥ ઉપર બીજાં કાષ્ટ નાખ્યા, પુરવના તવ આવ્યા, તેમના
 કાષ્ટ ચીતામાં નાંખી, ભીમે પાસે બોલાવ્યા ॥ ૧૮ ॥ છો તમે સહુ
 મુરખ જેવા, બહુ લાવો શું કરવા; દક્ષીણમાંના અગની મુકીને; ગયા
 લાકડાં ભરવા ॥ ૧૯ ॥ માટે તમોહવેન જશે, એક કરો શુભ કામ; ચીતા
 પાસે ઊભા રહીને, ભજો શ્રી રામ રામ ॥ ૨૦ ॥ કંઠયાએ જણ્યું ખરું
 કહેછે, વીવેકના મનસુખા; ચીતા પાસે કરજોડીને, ભજન કરવા ઊભા
 ॥ ૨૧ ॥ પુઠેથી ભીમે બાથ દીધી અચેત ઉચકી લીધા; અગનીકાકા મા-
 ની લેજે, કહીને હોમી દીધા ॥ ૨૨ ॥ ઉંચા નીચા કુદવા લાગ્યા, બહુ ત-
 રફડતા હાલે, વાયુનો નંદન બળતે કાષ્ટે, ગડળીને મહી ધાલે ॥ ૨૩ ॥ એ
 ટલે ઊત્તર દીશાના આવ્યા, તેને પણ ક્યું તેમ, પશ્ચીમમાંથી ચોવીશે

આવ્યા, એટલે બોલ્યો બેમ. ॥૨૪॥ ભાઈ તમે કોઈ હવે ન જાઓ મારૂં
વારૂં કરો, ઓળખાંધ સહુ ઉભા રહીને, ધ્યાન પ્રસુતુંધરો. ॥૨૫॥ એટલે
ઉભા એળ કરીને, સમરે વધકુંઠ નાથ, વાયુ નંદન પ્રકોદરે, પુઠેથી દીધી
આથ ॥૨૬॥ એક કધયો તવ ચેતી ગયો, વાલવો જણ્યો માઠો, પ્રકોદ-
રની બાથમાંથી, વચકળીને નાઠો. ॥૨૭॥ એણે જણ્યું સયંદીને વાલવો
છે એક; નાશીને કેટલે હું જવાનો, ગયેલો ઝાલશે છેક. ॥ ૨૮ ॥ એણે
જણી ધરપતી પાસે, આવીને જોડયા હાથ; ઓ બાઈ તારે શરણે હું આ-
વ્યો, જીવતદાન દે માત. ॥ ૨૯ ॥ ધરપદીને તવ ઉપની દયા, ખેડ કેવો
એણે દાખ્યો; ઓઢેલું ચીર અળગું કરીને, પુંઠળ ઉભો રાખ્યો. ॥૩૦॥
પછી તે ચીર ઓઢી લીધું, ખરેખરી કરી ખુખી; વાયુ નંદન કાંઈ ન
ચેતે, એવે પ્રકારે ઉભી. ॥૩૧॥ એવામાં ભીમે તેવીશ જણને, ચીતામાં
હોમી દીધા; ગડખીને અગનીમાં ઘાલ્યા, નવાણું પુરા કીધા. ॥૩૨॥ પ-
છી જણ્યું કેજવતો ગયો; કુથતી કધયો એક; વાત મારી ઉઘાડી થવાના,
વન જહું પડશે છેક. ॥૩૩ ॥ એમ જણીને કાષ્ટ સળગતું, પોતે લીધું
ચડી ચોટ; કધયાને શોધવા નમ્ર ભણિ, બળમો મુકો દોટ. ॥ ૩૪ ॥ દ-
રવાજ સુધી શોધી આવ્યા આસપાસ સોધી વળીયો, ચીંતા કરતો ચી-
તા કને આવ્યો. આકંદ કરતો બળીયો ॥૩૫॥ અગ્ની પુછ્યું ધરપદીને,
આંસુ ભર્યા લોચન; કેઈ દીશા કધયો નાઠો, જહું પડશે વન. ॥ ૩૬ ॥
ધરપદી કહે મેં નથી દીઠો, તમ કરથી કેમ છુટ્યો; ઓ પેઉજી મારૂં કહ્યું
ન માન્યુ, પાપ તણો કુંભ પુટ્યો. ॥૩૭॥ ભીમ કહે મહારૂં ભવીશ વાં-
કું, હવે જીવી શું કરવું; મારે કરમે સૌ વન જાસે, આપઘાત કરી મરવું.
॥૩૮॥ એમ કહી રડતો રડતો; ઢગીને પડ્યો ધરણ; એવામાં નીચેથી
દીઠા, ધરપદીના ચાર ચરણ. ॥ ૩૯ ॥ એટલે વેમ પડ્યો પ્રકોદરને, ગડ-
ખડતો કને ચાલ્યો; ઓચીંતી પોતે ઝડપ મારી, પાછળનો પગ ઝાલ્યો
॥૪૦॥ ચાર પગી તું નારી કયાંથી, કહી પગ ખેંચ્યો આપ; એટલે કધયે
ચીસ નાંખી, મારશો નહીં મા આપ. ॥૪૧॥ ભીમે પાપીને તાણી કાઢ્યો,
ધરપદી વહી વાણ, જો કંથજ એને મારો તો, કાઢાડું મારો પ્રાણ. ॥ ૪૨ ॥
ભીમ કહે તું ઉભી રે એળગી, મારૂં તો સોગન તારા; તવ તારણિ
આધી ઉભો, પાળજો સોગન મારા. ॥ ૪૩ ॥ પછી ભીમે કહ્યું કધયાને
હવે ગયું તુજ દુઃખ; પણ મરજીહોય જીવવાની તો; પોહોણું કરી દેમુખ
॥ ૪૪ ॥ તવ કધયાએ કહ્યું માન્યું, બેઠો મોઢું ફાઠી; પ્રકોદરે જીભડી
ઝાલી, ખેચીને તાખી કાઢાડી, ॥ ૪૫ ॥ પછી આગળાં બેઠો ભુજનાં

ભીમે નાંખ્યાં ભાગી; તે સહુ લેઈ ચીતામાં નાંખ્યાં, ભડ ભડ અમની
 ભાગી ॥૪૬॥ કધ્યાજીએ કપાળ કુટ્યું, આ કરતાં ભલું મરણ; ધૃપતી
 કહે કંથજી મારા, દુહ્યું અંતકરણ ॥૪૭॥ તમે શોગન કાંઈ ન પાળ્યા.
 શા કામના મુજ પતી; ભીમ કહે જો જીવતો છે, મારી નાંખ્યો નથી,
 ॥૪૮॥ જીલ ન કહાડું તો વારતા કહી દે, તો વન જવાનું આવે, આં
 ગળાં એનાં ભાગું નહીતો, લોકોને લખાવી ખતાવે ॥૪૯॥ માટે ક્યું તે
 ઠીક ક્યું છે, ચાલો મારી સાથ; એવું કહીને ભીમે ઝાલ્યા, બે જણના
 બે હાથ ॥૫૦॥ લેધને આવ્યો દરવાજે, સેવકે ઉઘેડ્યાં દ્વાર; સુદ-
 ણ્યાએ ધૃપતી દીડી, તવ પુછયા શમાચાર ॥૫૧॥ એટલે કધ્યાને સુર
 ભરાયું, જણ્યું કહી દેઉં વાત; કધ્યો બોલ્યો ઉંઉં ઉંઉં, કરીખતાવી
 બાથ ॥૫૨॥ સુદૃણ્યા કહે આમ કેમ બોલે, શું થઈછે આ ગતી; ક-
 ધ્યાએ મોં ફાડી ખતાવ્યું, આમાં જીલડી નથી ॥ ૫૩ ॥ એટલે રાણી
 પુછવા લાગી, એરે વાલવા ખાત; કધ્યાનું કહું નથી સમજતું, તું માંડી
 ને કહે વાત ॥૫૪॥ ભીમ કહે ભાઈ ભોગ મારા, હું ગયો એમની સાથ
 ચીતામાં સરવે પડવા માંડયું, આને દીધી મેં બાથ ॥૫૫॥ એક હાથે
 ઝાલેલી શયંદ્રી, બીજે હાથે કધ્યો; ભાઈના મૃત્યુથી ચીતામાં પડી, મર-
 ણ પામ્યા સહુ લેયો ॥૫૬॥ સુદૃણ્યા કહે ભવીશ મહાઈ, ઉજડ થયું
 પીયેર; એટલે કધ્યોજી અકળાયો, મેન સમજી નહી પેર ॥ ૫૭ ॥ એમ
 અકળાઈને ઘાંટા કહાડયા, બોલી ન શકાઈ વાણ; તે કારણે એણે શીશ
 પછાડયું, નીકળી ગયા પ્રાણ ॥૫૮॥ તવ તેનું મદદુ ભીમે ઉપાડયું,
 માહા યુકતીવંત કાઢાવ્યો; મશાલમાં સળગેલી ચીતા, તેમાં જ નાંખી
 આવ્યો ॥૫૯॥ તવ વઘરાટની રાણી બોલી, રૂપાળીએ કયોં કેર; એ
 વાલવાજી આ સયંદ્રી, ના જોએ મુજ ઘેર ॥ ૬૦ ॥ વળણ મુજ ઘેર
 એ જોએ નહી, ભીમ વધો વચન; ગભરાશો નહી બેનડી, જ મુકી
 આવું વન. ॥

કડવું ૨૧ રાગ સાખી.

વધશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુ-
 જને સંભળાવું, વઘરાટ પરવ મહિમાય ॥ ૧ ॥ ભીમે કર ઝાલ્યો સતી
 નો, જાણે આકળો થયો; જોશીનું સ્થાનક ગાયો ચાર્યાનું, ત્યાં તેડીને
 ગયો. ॥ ૨ ॥ વૃક્ષ ઉપર માળો આંધી આવ્યો, નારી મુકી તે માય; સ

હુદેવજીને સોંપણ કીધી, રાત દીન રહેજે આંચ ॥૩૩॥ આવજે રસોડે
ખાવાનું લેવા, આપીશ હું પેટ પુર; જોજેરે કાંચ ખામી ન આવે, ધર
જે ચીંતા ઉર ॥ ૪ ॥ એ રીતે કહી ગામમાં ગયો, સુદ્રષ્ટા કને આ-
વ્યો; એ ખેન પેલી ઘોઝરીને, વનનો વાઘ ભળવ્યો ॥ ૫ ॥ સુદ્રષ્ટા
કહે સારું, એરે વાલરા ખાત; ભીમ જઘ રસોડે રહ્યોને, દુનીયામાં
ચાલી વાત ॥ ૬ ॥ હસ્તીનાપુર વારતા પહોંચી, જાણ્યું દુર્યોધન; એ
મામા હવે કેમ કરીશું ન જડયા કુન્તી તન ॥ ૭ ॥ વધરાટ નયમાં ઉત-
પાત થયો, તેથી પડ છે વેહેમ; પાંડવ હશે વધરાટ નગરે, સુને લાગે છે
એમ ॥ ૮ ॥ તવ મામા કહે ધિરજ ધરો, પાંડવની શોધ કહાડું; આ-
પણા ધરનો માળી બોલાવો, તેને યુક્તિ દેખાડું ॥ ૯ ॥ એટલે રાચે
બોલાવ્યો માળીને શકુની વદ્યો વચન; જાલે વૈરાટ નય વીશે
રહેજે સગાને ભોવન ॥ ૧૦ ॥ બાગ કોચનો રાખજે ભાડે; પુષ્પની વી-
ણજે કળીયો; જોને ને તેને મક્ત દેજે, કાં રંક કાં બળીયો ॥ ૧૧ ॥
જેના કરમાં કળીયો ખીલીને. પુષ્પજ બની જાય. તેજનને રાખજે સુ-
રતમાં. જાણજે ધર્મરાય ॥ ૧૨ ॥ જાણ્યા પછી તું આવજે પાછો, એમ
કહી કથો વીદાય; માળી ગયો વૈરાટ નગરે, ઉતર્યો સગાને ત્યાંચ.
॥૧૩॥ બીજે દીવસે બાગ રાખ્યો, નાંણાંની પરકણ કરી; તે પછી પુષ્પ
ની કળીયો વીણી, તેની છાબજ ભરી. ॥ ૧૪ ॥ પ્રથમ ગયો રાજ્ય
સભામાં, વહેંચવા સર્વને માપે; ગાદીના ગુરૂધર્મ રાખજે, નેમને પહેલાં
આપે ॥૧૫॥ હાથજ અડતાં પુષ્પજ થયાં, માળી સમજી ગયો; પછી
સરવને વેહેચી નાખ્યાં, અતી ઉતાવળો થયો ॥૧૬॥ પછી સહુ સમાચાર
જાણ્યા, હરખ ભરાયો ઉર; સરપાવ લેવા માળી ગયો, પ્રેમે હસ્તીનાપુર
॥૧૭॥ છત્રપતીને સમાચાર કહ્યા, ભરી સભાના માંચે. દુરીયોધન
કહે સુણો ગુરૂજી, સુણો ભીસ્મ પીતાય ॥ ૧૮ ॥ પાંચ પાંડવ છે વૈ-
રાટ વીસે આલો તમે સત્ય જન; આવી એમના હાથ ઝાલી, ફરીથી
કાહાડો વન ॥ ૧૯ ॥ એમ કહીને તૈયારી કીધી, ચઢીઓ નરને નાથ;
જોડે અગીયાર ક્ષોણી સેન્યા લીલી સેત્યવાદી ચાર સાથ ॥૨૦॥ ડંકા
દેતા વૈરાટ આવ્યા, ધણક હરખે ભરીયા; ઉત્તર દીશાને દરવાજે, સ-
રવે મુકામ કરીઆ. ॥૨૧॥ પછી દુર્યોધન એમ બોલ્યો, સુરો નિકળે કોચ
તે જાઓ પશ્ચીમને દરવાજે, નયનો ભોમીયો હોય ॥૨૨॥ ને જઘ ત્યાંની
ગાયો વાળો, મારો ગોવાળને માર; એટલે ગોવાળ જોને કહેસે. રા-
જને સમાચાર ॥૨૩॥ તેથી કોણ આવે છે છોડાવા, ધેરી રાખેલી

ગાયો; પાન્ડવ આવ્યા વિના નહી રહે, જણાશે વાતનો પાયો. ॥ ૨૪ ॥
 એવું મુણી બોલ્યો સુસરમા, હું થાવું છું સાવધાન, વધરાટ કેરો ભોમી
 થોછું હું હતો પરધાન. ॥૨૫॥ તવ બોલ્યો રાજ દુરીયોધન. સુખરૂપ
 તતપર થાવો; છ ક્ષોણી શેન્યા જેદ્રથ ભગદત, સુસરમા તમે જવો.
 ॥ ૨૬ ॥ એવી દીધી આજ્ઞા કે, ચોદ્યા તતપર થયા; આયુધ લેઇને શુરા
 પુરા, પશ્ચીમ દિશાએ ગયા; ॥૨૭॥ જઇ જોર માર્યું ગાયો ઘેરી, ગોવાળને
 માર્યો માર; એટલે રડતા ગયા ગોવાળા, વધરાટ કને તે વાર. ॥ ૨૮ ॥
 કહ્યું તમારો પ્રધાન જુનો, તેણે ઘેરિ ગાયો; છ ક્ષોણી સૈન્યા જેદ્રથજેવા
 ચોદ્યા સાથે લાવ્યો ॥૨૯॥ તવ વધરાટે કીંકને કહ્યું; વઢવા સામગ્રી લા-
 વ્યો, પોતાનું પ્રધાનપણું લેવા, સરજેરિથી આવ્યો. ॥ ૩૦ ॥ માટે મા-
 હારાજ જવું છે ચેધે, વીચાર્યું ધર્મરાય; વધરાટ રાજને ઉશ્કેર્યો, ઘે-
 રાઈ જણી ગાય, ॥ ૩૧ ॥ વધરાટ રાજ રથે બેઠો, હાથ ગ્રહાં હથીઆર;
 ડંડા દેતો યુધ્ધે ચાલ્યો; સાથે ક્ષોણી ચાર. ॥૩૨॥ ધર્મે જાણ્યું અમારે
 માટે, ઘેરાઈ ગઈ છે ગાય; જો એ ગાયો છુટે નહીતો, પાપ અમોને થાય.
 ॥૩૩॥ વધરાટ કેરું મળ્યું નથી, માટે અતીપસ્તાવું; હારે છે કે જીતે છે એ
 જોવા માટે જવું. ॥૩૪॥ એમ જણીને અસ્વે બેઠા, પોતે ધર્મરાય પુઠે
 પુઠે જોવા ચાલ્યા, સંઆમ સ્થાનકે જ્યાંય, ॥ ૩૫ ॥ એક વૃક્ષ નીચે
 જઇને ઉભા, ચીકીત્સા જોવા રહ્યા; વધરાટ રાજસૈન્યા સાથે, સુસરમા
 સામા થયા. ॥ ૩૬ ॥ એટલે સુસરમા એમ બોલ્યો, કથળ્યું તાર કાજ;
 તુજને હવે કેદ કરીને, લેવું છે તારું રાજ. ॥૩૭॥ એટલે બોલ્યો વધરાટ
 રાજ, કરો કાળો કેર; શું જુઓ છો ચોદ્યા મારા, મારીને મારો ઠેર.
 ॥૩૮॥ એમ કહી યુધ્ધ આરંભ કીધું, ચોદ્યા કોપે ચડીયા; સામા સામી
 આયુધ લઇને, મારવા ટુટી પડીયા. ॥ ૩૯ ॥ એવાં જેદ્રથે ખાંણ લી-
 ધું, નાગાસ્ત્ર મંત્રજ શાંધ્યો; એકજ ખાણે વધરાટ રાયને, અવળે હાથે
 ખાંધ્યો. ॥ ૪૦ ॥ તવ શુસરમાયે રથ દોડાવ્યો, યુક્તિનો ખેલ કીધો.
 વધરાટ રાયને ઉચકીને, પોતાના રથમાં લીધો. ॥ ૪૧ ॥ પછી છ ક્ષોણી
 સૈન્યાના ચેધે, સૈન્યને માર્યો માર; એટલે સઉ ત્રાસ પામી નાઠા, ચો-
 દ્યા ક્ષોણી ચાર ॥૪૨॥ વધરાટનું સૈન્ય નાશીગયું, વધરાટ હારિ ચુક્યો;
 તે દેખીને ધર્મરાયે, ઘોડો મારી મુક્યો. ॥ ૪૩ ॥ દોડતા દોડતા ગયા
 રશોડે, બોલાવ્યો ભીમને બહાર; શું જુએ છે આપણે માટે, બંધાયો
 અદાતાર. ॥૪૪॥ એવું ભીમે સાંભળ્યું ને ક્રોધ ધણેરો કીધો; મેલાં,
 ઘેલાં પેહરી વસ્ત્રા ફડછો ખાંધે લીધો. ॥ ૪૫ ॥ મોઢે ત્રતીકા ચોપડીને

આહ્યો ધર્મની સાથ; ધરમે આરી વૈરાટ રાયને, ઉંચો દેખાડ્યો હાથ
 ॥૪૬॥ તવ વૈરાટને ધીરજ આવી; રહીયું કુશળશ્રેમ, એવે સનમુખ
 આવિ ઉભો, મહાબળવતો ભેમ ॥૪૭॥ ભીમશેને કહ્યું નેદ્રથને, રાયને
 કોણ બાંધનાર; પગ લાગી પાછો આપો; અનદાતા અમારો ॥૪૮॥ જેદ્રથ
 કહે ઓળખ્યો તને, એવું કુન્તી કુમાર; રાંધણું રાંધવા પરધેર રહ્યો
 તુજ જીવતર ધીકાર ॥૪૯॥ એવું સાંભળી પ્રકોદરને, તનમાં લાગ્યો
 તાપ; ભીમશેન ભોમસેન કોને કહેછે, ક્યાં ભીમ તારો બાપ ॥૫૦॥
 એવું સાંભળી નેદ્રથ બોલ્યો, સકુ બેઢા બુદ્ધ ધારો; રાંધણું રાંધવાનું
 ભુક્ષાવો, મન મુકીને મારો ॥ ૫૧ ॥ એવી કીડી આમના, કોપ્યા
 અપરમપાર; કહે વલ્લભ સરવે મગી, દેવા માંડ્યો માર.

કડવું ૪ રાગ રાજન રાચેજી.

વધશમપાયન એણીપેર બોલ્યા, સુચ જનમેજે રાય; બળવંત બા
 જેજી; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું, યુદ્ધ તથો મહીમાય. બા. ॥૧॥ નેદ્ર
 થ ભગદતને ભુરીસેવા, ચોથો સુસરમાય, બ, છ ક્ષોણી સેન્ય કરનિ
 અન્યા, ભીમને મારવા ધાય, બ. ॥૨॥ રાતા થાતા મદમાતા, મુખ કરે
 પોકાર. બ. ગુપતી ગેડી ગદા લઇને, દેવા માંડ્યો માર, બ. ॥ ૧ ॥ છુટા
 ગોફણ ગોળા મારે, ભીમનો મત મુકાવે. બ. આડોને અવળો ભીમ
 ખસેછે; હથીઆરને ચુકાવે, બ. ॥૩॥ કડછેથી જળવે અંગ પોતાનું,
 બુલ્લેમ ઝગડો જાગ્યો. બ. એવામાં ભગદતે બાણ મારીને, ભીમનો કડછો
 ભાગ્યો. બ. ॥૫॥ આયુધ વીના ભીમ ગમરાયો, માર પડ્યો એને માડો, બ.
 ઉભારહેવાની હીમ્મત હાથે, જીવ લઇને નહો. બ. ॥૬॥ એટલે સૌબેઢા
 પુટે પડ્યા, ભીમે કયો વીચાર; બ. હું એકલોને આતો એનેકછે વળી
 નથી હથીઆર. બ. ॥૭॥ અંતરયામી ગરડાગામી, આયુધ દોતો માનું
 પાડ. બ. એવામાં ભીમે નજરે દીઠાં, આબલીનાં બે ઝાડ. બા. તેને જઇને
 બાથ ભીડાવી, પરાક્રમ મોટા માંડ્યાં. બ. જોર કરીને હયહયાવી, સમુળાં
 તાણી કહાડ્યાં ॥૩॥ પછી બે ભુજમાં ભુજવાં ઝાલ્યાં; મેઘનાદે ગડગડીયો
 બ. હડહડહ લેઇને હાકજ મારી, સેન્યમાં કુદી પડીયો બ. ॥ ૬૦ ॥ દેતો
 સંપાદા ઝાડના ઝપાટા; નામ રૂડે કે ભુડે; બ. નીચું બેઠને નેત્ર મીચી
 ને, ઝડેઝડે ઝુડે. બ. ॥૧૧॥ કંઈને દે કોહણિ કંઈને હીંચણ દે, પા-

દુથી કહાડે પ્રાણ. બ. જ્યાં ભીમશેનનું ઝાડ પડે ત્યાં, બસે ચારસેનો ધાણ. બ. ॥૧૨॥ એક ઘડીમાં ચઉદસેં માયા; હાથ દેખાડયા માઠા. બ. ત્રાસ પામીને શીશ નામીને, શેન્યના ચોદ્ધા નાઠા. બ. ॥૧૩॥ એટલેનાઠ મારથી ચારે, એમ સરવ ગયા નાશી. બ. શ્વાસ ભરયા ગયા ઉત્તરદી-શાયે, રાય કને મોં વીકાશી. બ. ॥૧૪॥ એવે વધરાટને ભીમે ઉતારયો, આંધેલો રથથી ધરણ. બ. હસ્ત છોડયા તવ વધરાટ રાજ, ભીમને લા-ગ્યો ચરણ. બ. ॥૧૫ વળણ ॥ ભીમસેનને ચરણે નડ્યો, આવ્યા ધરમ રાય; વઢે વલ્લભ તે સમે, રાણી આવી ત્યાય.

કડવું ૨૩ રાગ ચૌપાઈની ચાલ.

બોલ્યા વધશમપાયે વચન મુણ જનમેજે રાજને; રાણિયે સાંભ-ળી વાત, કંથના બંધાયેલા હાથ ॥ ૧ ॥ માટે રડતી રડતી આવી. કંથ કાજે આંસુડા લાવી; એવે કંથને છોડતા દીઠા; એને વાલવો લાગ્યો મીઠા ॥ ૨ ॥ તેથી પોને આવી પડી પાય, એવે બોલ્યો વધરાટ રાય; વાલવા કહું છું પગે લાગી, મારી પાસે કાંઈક લ્યો માગી. ॥૩ ॥ ત્યારે બોલી સુદ્રષ્ટ્યા રાણી, મુજ પાસે માગો હેત આણી, તવ ભીમ બોલ્યો મુખ થકી. કોથી માગ્યું અપાતું નથી ॥ ૪ ॥ બોલ્યો વધરાટ માગો તે દધએ, ભીમ કહે ઉભણી જઈએ; ચાલો હનુમાનના બાગ માંય, ત્યારે રસોધ જમવી ત્યાંય ॥ ૫ ॥ બોલ્યો વધરાટ રાય કબુલ; હવે તેમાં નહી આવે ભુલ; પછી સુદ્રષ્ટ્યા ચરણે લાગી, વીરા મુજ કને લે માગી ॥૬॥ ભીમ કહે તાર કહેડું કાચું; માનતો નથી નારીનું સાચું, એટલે રાણી બોલી આપ, માગ્યું ન દેઉં તો મુને પાપ. ॥ ૭ ॥ ભીમ કહે સયંદી લાવો, તમારે ઘેર તેડી જાઓ; પેલો પંથીજી જ્યાં ગાયો ચારે, ત્યાં મેં મુકી છે એને આધારે. ॥ ૮ ॥ તવ રાણિ બોલી ધરી ધીર, એને તેડી જઉં છું મમ વીર; કહી સેવક લીધા ચાર, ગઈ વન વીસે નીરધારાલા જ્યાં સહદેવ ગાયો ચારે, ત્યારાણી આવી તે વારે; વ્રક્ષે વ્રક્ષનેશોધતી સાર, એવે દીઠી ધૃપદી નાર. ॥ ૧૦ ॥ તેને જોડયા રાણીએ હાથ; બાઈ તું ચાલ મારી સાથ; તુજને કહું છું સત્ય ધરમે મારા ભાઈ મુવા તેના કરમે ॥ ૧૧ ॥ પેલા વાલવે મુજ કામ કીધું; મારી પાસે એણે માગી લીધું; માટે તેડવા આવી આપ, તું ન આવે તો ગૌહ-યા પાપ. ॥ ૧૨ ॥ તુજપર કાંઈ રાખું દવેશ, તોતો પાપ મુને હમેશ; એવાં વચન સાંભળ્યા જ્યારે, હેઠી ઉતરી ધૃપદી ત્યારે ॥ ૧૩ ॥ ઝાલ્યો સુદ્રષ્ટ્યાએ હાથ, લેઈ

ચાલી ગામમાં સાથ; લાવી ઘરમાર સોંપી દીધું. પત્ની રાત્રીએ શું
કામ કરીયું. ॥ ૧૪ ॥ આજ રહ્યું હેવાત તું મ્હારું; માટે પ્રમુલી પ્રાથના
ધારું; એમ જણિ એરડામાં પેડી. હરી સ્મરણ કરવા ખેલે ॥ ૧૫ ॥
એવે નમ્રની બહાર વગરાટ, ઉભો ઉભણી જરા માટ; એવે શેન્યપણું
લોક આવ્યું, રાથે સીધું બધું મંગાવ્યું ॥ ૧૬ ॥ બાહારો બાહાર તે બા-
ગમાં ગયા, ભીમપર બહુ રાજ થયા; એવે ઉત્તર દીશા શું થાય વાત
જણી દુરીયોધનરાય ॥ ૧૭ ॥ પત્ની બોલીયો છત્રપતી, ભીરમદાદા બુઝો
થઈ ગતી; જેણે વાલ્મીકીયું છે નામ, તે તો ભીમે કર્યો સંગ્રામ ॥ ૧૮ ॥
બોલ્યા ભીરમપી ॥ મુખ એમ; દીડા વીના કહુ ભીમ કેમ; ત્યારે બો-
લ્યો રાય હરાયો, ઘેરા આ દરવાજાની ગાયો. ॥ ૧૯ ॥ સુણી શેરકનો
સાથ ધાયો, ઘેરી ઉત્તર દીશાની ગાયો મારયો ગોવાળીઆને માર તે
તો નાક કરી પોકાર ॥ ૨૦ ॥ જેડું ભીરમજી બોલ્યા એવ, આનું થવા ખે-
લું છે કેમ; દ્રોણે કહ્યું કે પુરુષ ભાગ, એનો થયો બગડવા કાળ ॥ ૨૧ ॥
બોલું થવાનું તે બોલું સુજે, બુઝો ગાયો આ કેવી ધરજે; ગયા ગોવાળ
ગામમાં સાર, કેહેવા રાયને સમાચાર, ॥ ૨૨ ॥ આવી ને રાજ્ય સંભાળે
છ; મળે નહીં સભામાં કોઈ; એવા કુંવર રાયનો તન. રમનો હનો રા-
જ્યબોવન ॥ ૨૩ ॥ તેને પુત્રી ગોવાળીએ વાત, ભાઈ કયાં ગયા ત-
મારા તાત; કહ્યું કુંવરે બેઠો હું રમવા, તાત ગયા ઉભણી જમવા ॥ ૨૪ ॥
છજમાંથી સુણે ધરપતી. બોલ્યા ગોવાળીયા દુઃખ અતી; આવ્યો હસ્તી
નાપુરનો પતી, ગાયો ઘેરી લીધી દુરમતી. ॥ ૨૫ ॥ અમને સહુને દી-
ધો માર, નાશી આવ્યા કેહેવા સમાચાર; તે તો જણી ધરપતીયે વાત,
ગાયો ઘેરાઈ અમારે માટ, ॥ ૨૬ ॥ કેમ રખાય તેનો અદાપ, બુખી
તરશીનું અમને પાપ; એવું જણી વદી ધરપતી; સુત તાત તમારા
નથી. ॥ ૨૭ ॥ તેથી તમે જાઓ યુદ્ધ કરવા બંધી ગાયો તણું દુઃખ હ-
રવા; તમે જાવરા જણાવ્યો છો જામ, તેથી આગળ કેહેવાશે રાજા ॥ ૨૮ ॥
એવી રીતે કુંવરને ચડાવ્યો, સતીયે શુભ ખેલ લડાવ્યો બોલ્યો
કુંવર હું યુદ્ધ ધારું, જઈ તો છત્રપતીને મારું. ॥ ૨૯ ॥ પણ રથ
હાંકનાર નથી કોઈ, માટે યુદ્ધે જઈ શું જોઈ; ત્યારે ધરપતી કહે જાઓ,
પેલા વ્યંઢળ મેહેતાને લોવો. ॥ ૩૦ ॥ રથ હાંકતો આવડે સારો, આવશે
એ ગુરૂ તમારો સુણી સુત ગયો નીશાળ જ્યાં બેડા છે કુન્તી બાળ.
॥ ૩૧ ॥ ચાલો મેહેતાજી તપર થાઓ, મ્હારી સાથે યુદ્ધમાં આવો,
આવ્યો છે દુષ્ટ દુરીયોધન; ઘેરી ગાયો કરીને વીધન ॥ ૩૨ ॥ મારીગોવા

જને મુકયા કાઢાડી, તેણે આવી મુને બુમ પાડી; તેથી જવું ઠંડારે યુદ્ધ કરવા, આજ જાણીયાશું ખાયકા ભરવા ॥૩૩॥ નથી રથ હાંકનાર કોઈ ઘેર, તમારી જાણે સયંદ્રી પેર; તેણે મુને મોકલ્યો તમ કને, બોલ્યા વ્યંઢળ પુછું છું તને ॥૩૪॥ સયંદ્રીને મુકીતી કહાડી, એને કોણે ધરમાં પેસાડી; વળી તમ તાત કેમ ઘેર નથી, મને સમજવો શુભ. મતી ॥૩૫॥ ત્યારે કુંવર કહે એ મહેતા, કેમ આવા; અજણ્યા રહેતા; પહેલા પશ્ચીમને દરવાજે; થયું યુદ્ધ પણે અચાજે ॥૩૬॥ ત્યાંતો જેઢથે સંગ્રામ કીધો મારા તાતને બાંધી લીધો; ત્યાંતો વાલવે જઈ છોડાવ્યા, શતરૂપાસે હાથ બેડાવ્યા ॥૩૭॥ તેથી મુજ તાતે માન્ય દીધું; પછી વાલવે માગી લીધું; બાહારો બહાર ઉઘણી ખાવા, ગયા બાગમાં લેવાને લાહવા ॥૩૮॥ મારી માતાયે વાલવને કહ્યું, તુજથી એવાતણ રહ્યું; માટે માગી લે કંઈ મુજ કને, જે માગે તે આપીશ તુને ॥૩૯॥ ત્યારે વાલવે માગી લીધું, સયંદ્રીને લાવવા કીધું; તેથી મુજ માતા તેડી લાવી, આજ સયંદ્રી ધરમાં આવી ॥૪૦॥ એણે કહ્યું કુંવરજી જાઓ, હાંકનારા વ્યંઢળને લાવો; માટે તેડવા આવ્યો તમને, ઉઠો ઉતાવળજે અમને ॥૪૧॥ સુણી અરજીને કીધો વીચાર, નહીં ઉઠું તો પાપ અપાર; ગાયો ભુખીને તરશીરહેશે વળી ધરમ ઠપકો દેશે ॥૪૨॥ એવું જાણીને ઉભો થયો, એતો કુંવર સાથે ગયો, આવ્યા મહેલ પાસે જેવાર; બોલ્યા અરજીનજી તેવાર ॥૪૩॥ જાઓ પહેરી હ્યો સુત શણગાર, ઝટ આવો થઈ તઈયાર; તવ કુંવર ધરમાં જાય, કરી સાન કંઈપતિ ત્યાંય ॥૪૪॥ કંઈ કુંવરને લેઈ જાઓ, જઈ ઘેરેલી ગાયો છોડાવો, તમે જાળવજો એ બાળ, એનો વાંકો ન થાયવાળ ॥૪૫॥ તવ અરજીને કીધી સાન, એને સાચવશે ભગવાન; પછીરથશાળામાં જાય; આખો રથ નથી એક ત્યાંય ॥૪૬॥ દોરડે બાંધી રથ કર્યો ત્યાર, જેવો તેવો તે કાઢાડ્યો બહાર; પછી હયસાળામાં ગયો, અશ્વજેવાને ઉભો રહ્યો ॥૪૭॥ નથી એકે સારો તોખાર; પડ્યા મડદાલ ટટવાં ચાર, તેનાં પુંછ ગ્રહી ઉઠાડ્યાં, હડસેલીને ખારણે કાડ્યાં ॥૪૮॥ રથમાં બેડ્યા બહુ બળ કરી, જેમ તેમ ધરિ ધોંસરી; એવે ઓત્રાકુંવર જેહ; ત્યાર વધને આવ્યો એહ ॥૪૯॥ વસંતુ ॥ તઈયાર થઈને આવીયો, વધ રાટ કેરો બાળ; કહે વક્ષમ રથ દેખીને, કુંવર કોખ્યો તતકાળ.

કડવું ૨૫ રાગ સવરધિનો.

વૈશમપાયે એલીપેર બોલ્યા મુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી હુજને
 સંભળાવું, વધરાટ પરવ મહીમાયા ॥૧॥ કુંવર કકળ્યો અશ્વ બેઠને, કેમ
 સંગ પોહોયે ઠેઠ; વંડળીયા આ ક્યાંથી-જડયા, ઘોડા દૈવની વેઠા ॥૨॥ રથ
 ભાગેલા અધવચ અચકે, ક્યાંગઈ તારી ગતિ; વંઢળ કહે બુઓ કુંવરજી
 રથ ઘોડા બીજ નથી ॥ ૩ ॥ ચીંતા ન ધરશે જેમ તેમ જશું ન
 થાશે આકળા ભુત; એટલે શાન્ત પડી રથ બેઠો, વધરાટરાયનો સુત
 ॥ ૪ ॥ અરજીન બેઠો હાંકવાને; હાથ મહયા અછોડા; ચાખકા ઝાલીહા-
 થમાને તરત હાંકાર્યા ઘોડા ॥૫॥ હાંકતામાં થયા આઘાપાછા, બે ચાલેતો
 બે ખચકે; પંથ બરોબર કાપે નહી ને, વારે વારે અચકે ॥૬॥ દુઃખ ભરે
 લા હુબળા છે, બે નીચા બે ઉંચા; ખુંધાને ખોડે ભરયા બે, કંઈડકણ
 બે બુચા ॥૭॥ ગોબરગંદા વાળ શરીરે, ભયાનક હણહણે ડગમગે ડોળા
 હાડકાં દિસે બગધયો ગણગણે ॥ ૮ ॥ હડશેલી હડશેલી હાંકે, એ-
 ક ચાલે તો એક ઉભો રે; તો એક બેસી જાય; અરજીન ઉતરી પુછકું
 ઝાલે, ત્યારે ઉભા થાય ॥૯॥ જેમ તેમ કરી રથ ચલાવ્યો, દરવાજે
 આવ્યા વળી; એવે પુષ્પની છાબ લેધને, ઓત્રા કુંવરિ મળી ॥ ૧૧ ॥
 ઓત્રા કુંવર બંધુ પોતાનો, તેને દેખી વઢી વાણી; શીઠ સીધારો વીરા
 મારા, વાત કહો હેત આણી ॥ ૧૨ ॥ ઓત્રા કુંવર કહે ભગની મારી,
 યુધ્ધે તત્પર થાઉં, દુરીયોધને ગાયો; ઘેરીછે, તેને છોડાવવા જતું ॥૧૩॥
 ઓત્રાએકહ્યું સીધારોવીરા જીતીને વેહેલા આવજો; શત્રુનાં વસ્ત્રશણમા
 ર મ્હારે, ઢીંગલે રમવા લાવજો ॥૧૪॥ એવાં વચન સાંભળીને, અરજી
 ને વિચારયું મન; પુષ્પ સાથે નાહેલી કુંવારી, વળી વાણીના શુકન
 ॥૧૫॥ કહો ના કહો પણ જય થાશે, અરજીન હરખે ભરીયો, ઓત્રાને
 ગામમાં વિદાય કરી, રથથી પોતે ઉતરીયો ॥૧૬॥ અશ્વ મંત્ર ઇંદ્રનો
 આપેલો, અરજીનજી નવ ચુકયા; તે મંત્ર લણી ચારે ઘોડાના, કાન અર-
 જીને પુકયા ॥ ૧૭ ॥ એટલે ઉઠયા વાયુ વેગે, અરજીન દોડીને બેઠો;
 તાણ્યા અછોડા મરડયા ઘોડા, મશાણ ભુમીમાં પેઠો ॥ ૧૮ ॥ ઓત્રા
 કુંવર હસવા લાગ્યો, વંઢળ વિવા વાળા; તણ કોડીનાં ટટવાં તેને, તમે
 કર્યાં પંખાળા ॥૧૯॥ મશાણમાં રથ લઇ ને આવ્યો, ઈંદ્ર તણો સુત
 મુખો; સંમડાને ત્રણે હથીઆર છે ત્યાં, રથ રાખીને ઉભો ॥ ૨૦ ॥ એ

એટલે ઓત્રા કુંવર બોલ્યો, મશાણમાં શીદ આવ્યો; અરજુન કહે
 આયુધ પેલાં, લેવા માટે હાંધ લાવ્યો ॥ ૨૧ ॥ ઉતરો કુંવરજી મોટો
 ભાથો, જોડે મોટું ધનુષ; વ્રજ ઊપરથી જઈ લઈ આવો, મને પણ
 ઘણી હુશીારા કુંવરકહે ઓરે વંદળજી, તારે એનું શું કામ; હરીફરી
 રથ હાકવો છે, કરીશ હું સંગ્રામ ॥ ૨૩ ॥ લડીશ વઢીશ જળનિશ તુને,
 તારે શું કરવાં આયુધ; અરજુનજી કહે લેઈ આવો, તો સ્થીર મારી
 બુધ ॥ ૨૪ ॥ તવ કુંવર રથેથી ઉતરીયો, ક્રીધો ઝાડે ઝપાટો; તવ તક્ષક
 નાગે ફણો માંડી, કયો ગણો પુફવાટો ॥ ૨૫ ॥ એટલે કુંવરે પડતું નાં-
 ખ્યું, પુરણ મળાયાં પાપ, જ વંદગીયા લઈ આવ્ય તું જઈ, બેઠો છે
 તારો બાપ ॥ ૨૬ ॥ અરજુન કહે ઝાલો એછોડા, ઘોડા ન નાશી જય;
 એમ કહિ પોતે ઉતરીયો વ્રજે ચઢીયો ત્યાંય ॥ ૨૭ ॥ નાગે ફરી પુફ-
 વાટો ક્રીધો, અરજુને કર્યો બોધ; હું છું અરજુન નથી બીજો, કાંઈ ન
 કરશે ક્રોધ ॥ ૨૮ ॥ હથીઆરની જરૂર છે મ્હારે, માટે આવ્યો લેવા; ચાર
 ઘડી માફ કામ કરીને, આવિશ પાછો દેવા ॥ ૨૯ ॥ વળતું તક્ષક નામ
 બોલ્યો, મુને પડે છે વહેમ; કુન્તીસુત કહે આવ્યોતો મુકવા, હુંને મારો
 ભેમ ॥ ૩૦ ॥ તક્ષકકહે માનું ન સાચું, તે કરતાં કરો કામ; જનમોતરીથી
 જણતાહશે, કેટલાં તમારાં નામ ॥ ૩૧ ॥ અરજુનજી કહે આખર સુધી,
 દ્વાદશનામ ધરાવે; હમણાં આઠ નામ ધરાયાછે, ચતુર્થ આગળ થાશે ॥
 તક્ષક કહે કહી બતાવો, અષ્ટ મારતાં નામ; તવ અર્જુન કહેવાલાગ્યો તક્ષક
 ને તે ઠામ ॥ ૩૩ ॥ કુન્તી નંદન પાન્ડુ નંદન ઈન્દ્ર નંદન નામ મ્હાર; નર
 પારથને નામ કીરિટધર, ધનંજય શુભસાર ॥ ૩૪ ॥ આઠમું નામજે અર-
 જુનજી હવે આપો હથીયાર; પાછાં આપી જાઉં નહિતો, મુજને હત્યા
 ચાર ॥ ૩૫ ॥ તવ તક્ષકનાગ અળગો ખરીયો, મનનુ સમાધાનકીધું; અક્ષે
 ભાથો ગાંડીવનમા ધનુષ નરે લીધુ ॥ ૩૬ ॥ હરખે ભરીયો લેઈ ઉતરીયો
 બેઠો રથની માંય; ઘોડાના અછોડા ઝાલ્યા, કુંવર બોલ્યો ત્યાંય ॥ ૩૭ ॥
 આવડું મોટું ધનુષ લાવ્યો, ચઢાવશે કોણ બાપ; અરજુન કહે ધ-
 નુષ હજારી, કાયા જળજી આપ ॥ ૩૮ ॥ એમ કહીને રથ હકાર્યો, જોર
 ઝપાટે જય; જતાં જતાં નજરે દીડી, કઠિરવની સેન્યાય ॥ ૩૯ ॥ હાથી
 ઘોડા ઉઠેને રથ છે, મનુશ થોધ અથોક; કુંવરે પુછ્યું વંદળજીને, પણ
 કેમ છે લોક ॥ ૪૦ ॥ અરજુન કહે ઓરે કુંવરજી; દુરીથોધનનું સેન્ય;
 હીરમ આદે ચોદ્ધા જખરા, નથી બીજી અન્ય ॥ ૪૦ ॥ કુંવર કહે ઓરે

વંદળજી, આપણે સેન્યના ટોટા; એની પાસેછે મનુષ્ય ઝાઝા, તે વળી મોટા મોટા ॥૪૧॥ આપણું ગળુ ત્યાં નવ પહોંચે, માટે રથને ખાળો; એ વંદળજી મરણ પામીશું, ઘોડાને પાછા વાળો ॥૪૨॥ અરબુન કહે સામા જઈને, કરવો છે સંગ્રામ; હવે જે પાછા વળીયે તો, બોળાય બાપનું નામ ॥ ૪૩॥ એમ કહીને ઘોડા દોડાવ્યા; કુંવરે નાંખી ચીશ; એરે વંદળ વળતું પાછો, નહિતો પ્રાણ તણશ ॥૪૪॥ મારા માબાપને એક હું છું, તેતો આકંઠ કરશે; મુજને જે કોઈ વીધન થશે તો, ટળવળીને બેઠું મરશે ॥ ૪૫ ॥ પાવલે લાગુ જીવત માગુ, એમ કહી રડવા ચડીઓ. તો પણ અરબુન ખમચાયો નહી, તવ મુત ઉતરિ પડીઓ. ॥૪૬॥ અરબુને જોયું કુંવરને નાઠો, એકલો યુધ્ધે જાઉ, તો મને કહેશે તું કેમ આવ્યો, એમ ઉઘાડો થાઉ ॥૪૭॥ ધણી વિના શું બાનું બતાવું, ઓઠુ બતાવવા બેઠાએ; નહી તો માની લેશે, અરબુનજી સહુ કોણે ॥૪૮॥ જે એ કુંવર ઝાલવાને રથજ પાછો વાળું; તો પુઠું બતાવી કહેવાશે, કહેવાશે જગતમાં કાળુ ॥ ૪૯ ॥ એવું બણી પાછે પગે, રથજ પાછો લીધો; નાગપામથી ઓત્રા કુંવરને અવળો બંધન કીધો ॥ ૫૦ ॥ ગળામાં બેડી ધનુશની નાંખી, ઊંચકી નાંખ્યો રથમાંય, કુંવર રડી રડીને, કહેવા લાગ્યો ત્યાય ॥ ૫૧ ॥ વંદળ વારતા સુણો મારી, અમે ક્ષત્રીની જાત; તે સહુ સંભળાવું હું તમને માંડીને કહુ વાત ॥૫૨॥ વળણ ॥ વાત કહું તે સાંભળો, કહેવા લાગ્યો સાર; કહે વ્યાસ વલ્લભ સાંભરો, સહુ વિવેક વિસ્તાર.

કડવું ૬૫ રાગ કંથાજનો.

કુંવર વાણી બોલીયો, મારા વંદળરે; કહુ માંડીને અમારીવાત, એ મહેતા વંદળરે; મુરાપુરા બધા વિશ્વમાં, મારા, તે તો બણે ક્ષત્રિની જાત ઓ. ॥૧॥ ચોરાશી હજાર રાજ્યા, મા. પણ ખંડણી ભરે સહુ જન. ઓ. માટે સરવનો શીરોમણી મા. છત્રપતિ આ દુરીયોધન; ઓ, એ ને જીતે તેણે કોઈ નથી, મા. એક જીતે કુન્તી તન, ઓ. પાંડવ એવા જબરા ધણા. મા. પણ તેતો ગયા છે વન ॥ ૩ ॥ ત્યારે વંદળ વાણી બોલીયા, મારા કુંવરરે, તારા તનનો સમાવું તાંપ. ઓ. ઓત્રા કુંવરરે; ચાર દીન વાત તું કોઈને કરે, તોતો બ્રહ્મહત્યાનું પાપ. ઓ. ॥ ૪ ॥ પાંડવ તે બળવંત કહ્યા, મા. તેતો બણે છે તું પેર ઓ. પણ તે પાંડવ

પાંધે ભાઇ, મા. તેતો વસ્યા છે તારે દેર, ઓ. ॥૫॥ તારી ગાદીના ગુરૂ
થઇને રહ્યા, મા. એતો સદા કરે શુભ કરમ. આ, કીંક રૂશી હાલ નામ
ધરયું, મા. તેને જાણજે રાજ ધરમ. ઓ, ॥૬॥ વળી ગાયો આરીને પેટ
ભરે. મા. સદા કરે છે ટીપણુ ખોરી. ઓ. પંછીજી હાલ નામ ધરયું. મા.
તેને જાણજે સહદેવ જોશી, ઓ, ॥૭॥ વળી ઘોડા ભણાર્વી પેટ ભરે. મા.
ધાયા ઘેયા રાખે પટેકુળ. ઓ, બહાદુરજી હાલ નામ ધરયું. મા. તેતો
વરણાગીઓ નીકુળ. ઓ, ॥ ૪ ॥ તુજ મામા માયાનું આળઆવ્યુ,
મા. જે સયંદ્રી સુલસતી. ઓ. પંચાળની એતો દીકરી. મા. એ તો પં-
ચાળી ધરપતી ઓ, ॥૬॥ સોએ મામા તારા મારિયા, મા. જેને ખાધાનો
નહી નેમ, ઓ, વાલવાજી હાલ નામ ધરયુ. મા. એતો વાયુનંદન ભેમ.
ઓ. ॥૧૦॥ મેતો થઇને હું રહ્યો. મા. મારે દિકરો અભેમુન. ઓ. મ-
ચ્છાવેધન મેં કર્યો, મા. ખેટા નામ મારૂં અરજીન ઓ. ॥ ૧ ॥ વસણુ ॥
વિચારથી હું દ્રોણનો માટે કરું સંગ્રામ; કહે વલ્લભ સુત સાંભળ્યું, આ-
વી હમએ હામ.

કડવું ૨૬ રાગ ચૌપાઈ.

બોલ્યા વધશમપાયે વચન, સુણ પરીક્ષત કેરા તન; આવી કુંવરને
બહુ હામ, બણે ગાજી બોલ્યો તે ઠામ ॥૧॥ હવે છોડો મારો હાથ, દેઉ
બળીયા સાથે બાથ; તમ સરીખા મારે માથે, ચાલો આવુ તમારી
સાથે ॥ ૩ ॥ હું તો દીકરોને તમે તાત, હવે નહીં ડર કોઈ વાત, હું તો
ભાગ્યશાળી પુરો, કોઈ વાતે નહીં અધુરો ॥૩॥ મારી વાત સુણો ધરી
કોડ, તમારા સારથી રણછોડ; તેના મારથી તમે મોટા, કોઈ ન કહે
વીશ્વમા ખોટા ॥ ૪ ॥ પ્રભુના મારથીનો હું મારથી, તમે થયાછો મારા
સારથી; હું બહુ બન્યો ભાગ્યવાન, પીતાજી મુને આપ્યું માન ॥ ૫ ॥
મને મોટાઇમાં ચડાવ્યો. આજ દીવસ રૂડો આવ્યો; હવે રહીશ તમ
પગ હેઠ, ચાલો દુષ્ટોને પોહોઆડું ઠેક ॥ ૬ ॥ તમે રથ ઉતાવળો હાંકો,
મને ઉમંગ થયો પાકો, કોય વાતે નહીં આવે કહેણું, દુશરા દુરીયોધનને
મહેણું ॥ ૭ ॥ તવ અરજીને જાણ્યુ એમ, હવે ગયો કુંવરનો વેમ;
સત્ય વાત લાગી મન સાથ, તવ અરજીને છોડ્યા હાથ ॥ ૮ ॥ પછી
અશ્વ દોડાવ્યા દોટે, ચાલ્યો સેન્ય સામો ચડી ચોટે; એવે કૌરવે દીઠો
રથ, સઉને ચેતાવીયા જોદ્રથ ॥ ૯ ॥ રથની હાંકની બેઠને રાચ; કહ્યું

ભુઓ લીસ્મ પીતાય; રાખો રથ સામા દ્રષ્ટી તમે. સાર સમજવી દેઉ
અમે ॥૧૦॥ વળણ ॥ સાર સમજવું સાંભળો કહે છે દુરિયોધન; વસ્ત્ર-
ભ વહે ત્યા પાપીએ, કેવાં કહ્યાં વચન.

કડવું ૨૭ રાગ સાખીનો.

વધશમપાયે એણીપેર બોલ્યા મુણ જનમેજેરાય; વિસ્તારી તુજ-
ને સંભળાવું, વધરાટ પરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ દુરીયોધન કહે ભુઓદાદા
રથ પેલો આલ્યો આવે; તેની કેવી હાંકણીએ, ભુઓ શાન્ત સ્વભાવે
॥૨॥ આખક ઉછળે અરભુન જેવી, તેવો કટી લચકારો; તેથા એને
અરભુન જણો, તેવો મોહોનો ડચકારો ॥૩॥ લીશમે હાંકણી બેઠને જ
હયું, અરભુનજ છે આપ, સત્યવાદી સાર ફેર બોલવું તેમા નહીં કાંઈ
પાપ ॥ ૪ ॥ એવું વિચારી દાદા બોલ્યા; અરભુન હું કહું કેમ, શું
એવું હાંકતું નહી હોય કોય, મુને નથી કાંય વેમ ॥ ૫ ॥ એવામાં રથ
જ રાખ્યો ઉભો, એટલે દુરીયોધન એમ બોલ્યો, હવે નથી વાત
લીશી; ભુઓ દાદા અરભુન જેવિ, વ્યંઢળના નાકની ટીસી ॥ ૬ ॥ ભ-
મ્મર ભગુડી પારથ સરખી, વળી તવાં લોચન; ઓ દાદા એનો કર
બાલીને, ફરોથી મોકલો વન ॥ ૭ ॥ લીસ્મ પીતા કેહે દેખાડ કોઈને,
કોણ કેહે છે સહુ કોય; જેને તે વ્યંઢળ કેસે તો, મુજથી કબુલકેમ હોય
॥૮॥ આકૃતિ તો એવી હોય ધણાનિ, ન કહું કુન્તી તન; દુરીયોધન ક
હે વળી બતાવું, પછી શું કેહેશે ॥ વચન ॥ ૯ ॥ એવું કહીને અરભુન
પ્રત્યે દુષ્ટ વદ્યો વચન; ધીકાર વ્યંઢળનો વેશ લીધો, ઓરે કુન્તા તન
॥૧૦॥ એટલે ઓત્રા કુંવર બોલ્યો, પુરણ જણાવ્યો તાપ; ઓ અધ-
રમી ક્યાંછે હાંય; અરભુન તારો બાપ ॥ ૧૧ ॥ દુષ્ટ કહે છાનોરે છો-
કરા, તારું બોલ્યું તને નડશે; તારો બાપ મારા તાબાનો, ધર ગામ લુ-
ટવું પડશે ॥૧૨॥ ઓત્રા કુંવર કહે તું શું લુંટે મુઠ મતી રાજન; તુ
મુજ સામે શુ બોલે છે, ઓ આખલાના તન ॥ ૧૩ ॥ કરણ કહેછાનો
રે બાળકડા, હાર પામી જઈશ નાશી; કુંવર કહે તું જ નાસી, તારી
જનેતા દાસી ॥ ૧૪ ॥ મારા વ્યંઢળ મેહેતાજને, કોણ છે નર કેહેનાર;
લડવું હોય તો લડત માંડો, નથી ઝાલ્યો રહેનાર ॥ ૧૫ ॥ લીખ પી-
તાને દ્રોણ હશીયા, વ્યંઢળે બેઠ જણાવ્યો; કુંવરે કોક મેહેલ્યાં માયાં,

મેહેતાયે બેશ ભણાવ્યો ॥ ૧૬ ॥ એવામાં દુરીયોધન બોલ્યો, શું જુઓ
 સહુ સાથ; એવા કુંવરને ઠેર મારો, કહી ઉઘો કર્યો હાથ ॥ ૧૭ ॥ એ
 ટલે રથ પર અરજીન ઉઠ્યો, બળવંત ઈંદ્ર કુમાર; ગાંડીવનામા ધનુશ
 લઇને, પહેલો કયો ટંકાર ॥ ૧૮ ॥ તે શબ્દ ત્રીલોકમાં પેહોવ્યો, ડો-
 વ્યા દસે દીગપાળ; ધરતી લાગી ધ્રુજવાને; બળભયું પાતાળ ॥ ૧૯ ॥
 લંકામાંથી હનુમંત આવ્યા, નરની પક્ષમાં પેહા, અરજીનના રથની ધ-
 બપર, પુંછ વીટાળી બેઠા ॥ ૨૦ ॥ એટલે બોલ્યો દુષ્ટ બુદ્ધી, રાજ
 દુરીયોધન; ઓ દાદા હવે કર જાલો કહો કુન્તી તન ॥ ૨૧ ॥ કપી કી-
 રીટધરની ધબચે, બેસે છે સદા કાળ; માટે વ્યંઢળ તે અરજીનજી, કુન્તા
 સતીનો બાળ ॥ ૨૨ ॥ ભીશ્મપીતા કહે કપી બેઠાથી, અરજીન કેમ કે
 હેવાય; કપી તો રામને રથ બેસતાતા, તેમજ બેઠા હાંચ ॥ ૨૩ ॥ કપી
 બેઠાથી અરજીન કહીએ, તો કેમ કહીએ ન રામ; જે કરે સાધના કરે હનુ
 માનજીની, તેનું કરે તે કામ ॥ ૨૪ ॥ તેથી તું સાધના કરી જો, તો તા
 રૂં કામ કરશે; તો બેસસે તારી ધબચે, કાં તુજ ધરમાં ફરશે. ॥ ૨૫ ॥
 દુરીયોધન કહે જુઓ મામા; જુવે છે ઉઘાડે અક્ષ; તેમ છતા એવળું બોલે
 છે, ડોશો કરે છે પક્ષ. ॥ ૨૬ ॥ મામો કહે જુઓ કયાં લગી કરશે, હાથ
 માં લ્યો હથીઆર; તવ ભીશ્મ દ્રોણ અસ્વસ્થામા, ચોથા કીરપાચાર
 ॥ ૨૭ ॥ તે સંત્ય પુરૂષોએ વીચાર્યું, આપણે તો કેમ કરવું; સહુનીરીતે
 ઉભા રહ્યા તે, યુદ્ધ આંહી આદરવું. ॥ ૨૮ ॥ દ્રોણ કહે કે આપણ ચારે
 વઢવા જેવું ધારો; બાણ ફેંકો પણ આડાં અવળાં, ઉચાને નીચાં મારો
 ॥ ૩૦ ॥ રથમાં આપણું બાણ ન બચે, એટલું રહેજો જગી; બીજનું
 બાણ ત્યાં જતું હોય તો, આપણે નાખેવું ભાગી. ॥ ૩૧ ॥ એવી અરજી-
 નની ને કુંવરની રક્ષા કરવી સાર; એવી રીતે વીચારીને, યુધમાં થયા
 તથયાર. ॥ ૩૨ ॥ એવે ઓત્રા કુંવર બોલ્યો, એરે અરજીન તાત, તમે
 તમારે બેસો નીરાંતે, હું વઢીશ સહુ સાથ. ॥ ૩૩ ॥ અરજીન કહે વાર
 બેઠા, કહી કર્યો વીવેક, અક્ષય બ્રહ્મનું બાણ લીધું; રક્ષાને સાર એક
 ॥ ૩૪ ॥ તે બાણ કુંવર ઉપર મુક્યું, સુતની રક્ષા કરે; આડું અવળું
 ઉંચું નીચું ભમરા પેઠે ફરે. ॥ ૩૫ ॥ એવું કરીને અરજીન બેઠો સુત
 થયો તૈયાર; ધનુષ લઈ બાણ ચઢાવ્યું, વઢરાટ કુમાર. ॥ ૩૬ ॥ એટલે
 કૌરવ કેરા ચોદા ધણાક ક્રોધે ચડીયા, આયુધ વીધવીધનાં લેઈને
 મારવા ટુટા પડીયા. ॥ ૩૭ ॥ બાણ વછોડે મુમત તોડે, દોડી દોડીનેધાતા
 હાથી ઘોડા લેઈ આગળ આવે, મુમતી છે મહમાતા. ॥ ૩૮ ॥ ચારે સ-

તીયા છે શુભ મતીયા, મારો મારો ભાષે, કુંવરના રથથી આડાં અવળાં
 ઉંચા નીચાં બાણ નાંખે ॥ ૩૮ ॥ કઊરવમાં છે કરચ બળીયો, જણાવે
 ઝાલુ ભેર; અગણીતા બાણની વ્રષ્ટી કરીને, કરે ઘણું ધમધોર ॥ ૪૦ ॥
 અનેક હથીયાર આવે રથમાં; કુંવરને નવ વાગે; રક્ષા કરનાર બાણભમે
 તે, આયુધ માત્રને ભાગે ॥ ૪૧ ॥ તે દેખીને ઓત્રાકુંવર, આનંદ પામ્યો
 અતી; હું હવે મન મુકીને માડ, વાગ્યાનો ભય નથી ॥ ૪૨ ॥ એમ જા-
 ણી એક બાણ લીધું, વધરાટ રાયનો તન; મુગટ કરણના માથાનો ઉરા-
 ડ્યો ગગન. ॥ ૪૩ ॥ તેથી કરણ બહુ કળકળીયો, મોહાસ બાણ લીધું,
 અરજીન બેઠો રથજ હાંકે, તેને ભોંકી દીધું. ॥ ૪૪ ॥ તે બાણ વાગ્યું રૂદ્રી
 યા વિશે પ્રાણજ ઉંચો ચડીયો; શુદ્ધ વીનાનો થઇ રથમાંથી, ધરણ ઢ-
 ણી પડીયો ॥ ૪૫ ॥ કરણે બીજું બાણ માંચું, ક્રોધ હળાહળ લાગ્યો;
 વજરાસ્તરથી કુંવર કેરો, રથજ સમુરો લાગ્યો ॥ ૪૬ ॥ કુંવર ને કપીધ-
 રણ ઢળીયા, સુતે કર્યો મનમુખો, રખેને અરજીન તાતને વાગે, આગળ
 આવી ઉભો ॥ ૪૭ ॥ ઉભો ઉભો યુદ્ધ કરે છે, વજરાટ કેરો બાળ; એવે
 નરની મુરછા વળી, ઉભો થયો તતકાળ ॥ ૪૮ ॥ કુંવરને કષ્ટીવંત દીઠો,
 તેથી ઘણો કોપ ચડીયો; કુંવરની ફરશી લઇને, કઊરવમાં જઇ પડીયો.
 ॥ ૪૯ ॥ સુસરમાને રથે ચઢીયો, પરાક્રમી પુરૂષ કહાવ્યો, સુસરમાને
 નિચે નાંખી, રથ હાંકીને લાવ્યો ॥ ૫૦ ॥ તવ કુંવર કપી રથે બેઠો; કો-
 પ્યો કુન્તી કુમાર; ધનુશ ઉપર બાણ ચડાવી, દેવા માંડ્યો માર ॥ ૫૧ ॥
 લડતો વડતો પાછો ન પડતો, જીલમ પ્રાક્રમ કીધું; એવામાં ઓત્રા કું-
 વરે, બાણ અગણીતુ લીધું ॥ ૫૨ ॥ તે મંત્ર મોહાસ્તર લાણીયો; કાંઈ ન
 રાખી નુન્ય; અરજીનજ આ સાચા હોય તો, આડે આવજે પુન્ય ॥ ૫૩ ॥
 એમ કહી ફેર પુદ્ગી ફરી, ફેંકયું બેળમાં કરિ એક; અગણીતા મંત્ર વડે
 તે, બાણ થયા અનેક ॥ ૫૪ ॥ તે સુઉનાં રૂદ્રીયામાં વાગ્યાં, પ્રાણજ ઉં-
 ચા ચડીયા; હાથી ઘોડાને ઊંટ મુદ્દા; ઢળી ઢળીને પડીયા ॥ ૫૫ ॥ એ-
 કલા ચાર સત્ય પુરૂષો વીના, સરવ થયા બેભાન; અરજીનજ કહે શાખા
 શ બેટા, ધન્ય તુને સંતાન ॥ ૫૬ ॥ સરવે તારાથી હારયા પણ, જીત્યા
 એવું કહેશે; છત્રપતી હારયો તુજથી તે, નિશાની શું રહેશે ॥ ૫૭ ॥ એમ
 જાણી પવનાસ્તર મુકી, પોતે નીશાની આપી; સરવ યોધની ડાહી મ-
 ગની, મુછ અકેકી કાપી ॥ ૫૮ ॥ તે જોઇને સતીયા થયા ખુશી, ઊંચા
 કીધા હાથ; ધન્ય દીકરા સદા જય થાજે, એમ કહ્યું મન સાથ ॥ ૫૯ ॥
 પછી અન્યો અન્ય સતીયા બોલ્યા, ઉભા રહીએ કેમ; જે કોઇ જાગી

જેશે આપણને, તો તેને પડશે વહેમ ॥૬૦॥ દુરીયોધનને આડી ખાશે,
કહેશે નહોતી મુરછાય; પણ સતીયા યુદ્ધ નહોતા કરતા, ઉભાતા રથ
માં ॥૬૧॥ તેથી આપણી ધજત જશે, તે વેહેમ પહેલો ખુઓ, જાણી
જેધને આરામ લેવા, રથમાં પડીને સુઓ ॥ ૧૨ ॥ વળણ ॥ રથમાં
પડીને સુઈ રહો, એમ કહી સુતા ચાર; વક્ષસ વટે તવ બોલીયો
વઘરાટનો કુમાર.

કડવું ૨૮ રાગ ધવળ ધન્યાશ્રિ.

બોલ્યા વઘશમપાય વચનજી, સુણ જનમેજે રાજનજી, બોલ્યો અ
રજુન પ્રત્યે બાળજી, હારયો દુરીયોધન ભુપાળજી ॥ ૬૧ ॥ દુરીયોધન
યુદ્ધ કરતાં હાર્યો, એરે અરજુન તાત, મારી ભગનીએ શું કહ્યું તું.
તે સંભારો વાત ॥ ૨ ॥ ઠીંગલે રમવા મંગાવ્યાંછે, વક્ષને શણગાર;
અરજુનજી કહે જઈ લાવો, ડરશો નહીં લગાર ॥ ૩ ॥ પેલા ચાર
રથમાં નવ જશો, કુંવર હરખે ભરીયો; એકજ વક્ષની ઝોળી કીધી,
રથમાંથી ઉતરીઓ ॥ ૪૪ ॥ જઈ દુરીયોધન ઉપર બેઠો, કાઠી લીધા
શણગાર; પછી કરણ રાજ હુટ્યો, કણ ન લાગી વાર ॥ ૫ ॥ એ રીતે
બહુ ચોક્કા હુટયા, લોભ જરા નવ માય; સારા દેખે તે જાય છે લેતો,
ખોટાં પાછાં નાંખે ત્યાંય ॥ ૬ ॥ લેતાં લેતાં બહુ લોભ લાગ્યો, બાળે
બિચારયું એવું; આ ચાર છે સત્ય પુરષોના, જે સાચ હોય તો લેવું
॥ ૭ ॥ એમ જાણી ગયો ભીષ્મને રથે, લેવાની ઉલટ લાવ્યો, દાદાએ
જાણ્યું છોકરો લોભી, મુજને હુટવા આવ્યો ॥ ૮ ॥ એવું જાણી ડરા-
વવાને, ઉંચું કયું એક બાણ; કુંવરે કારમી ચીસ નાંખી, ડોસો લે છે
પ્રાણ ॥ ૯ ॥ નીચો પડીયો કરતો હડીયો; અરજુન પાસે આવ્યો, આ
તાતજી પેલો ડોસો જગે છે, આટલું લુંટી લાવ્યો ॥ ૧૦ ॥ અરજુનજી
કહે બહુ થયું બેઠા, કહી લીધો રથમાંય, એવે મુરછાયો વળવામાંડી;
એકે એકે ઉભા થાય ॥ ૧૧ ॥ કુંવરને દેખે કાળને દેખે, ભય પામ્યા
બહુ માહા; એકેક મુછના સરવે જોઈ, જીવ લેધને નાઠા ॥ ૧૨ ॥ સર્વ
પછી પેલા સતીયા ઉઠ્યા, જેને વાહાલા ભગવાન, અરજુનજીને પુછ-
વાને દાદાએ કીધી સાર ॥ ૧૩ ॥ આ દીકરા પ્રગટ થવાની, કેટલી છે
હજી વાર; અરજુનજીએ સોન બતાવી, બાકી છે દીવસ ચાર ॥ ૧૪ ॥ તવ
સમજીને સતીયા આલ્યા, આવેલે પંથ પજાય; આગળ કૌરવ દળ જા-

તુ. તેમના ભેગા થાય ॥ ૧૫ ॥ એવે દુરીયોધન યોદ્ધો, બાળકે ક્રીધાનુ-
ચ્છ; એરે મ્હારા શકુની મામાં, કયાં તમારી એક મુછ ॥ ૧૬ ॥ વળી
કરણ તેં કયાં ખોઈ, જોઈ સરવની ધારી; મામો કહે અમારી પેડે, એક
મુછ ગઈ છે તારી ॥૧૭॥ સરવે જોયું તો સરવની ગઈછે, અંકડીરહેતી
તે મુંડાવી ફાઉર કરાવવા માંડયું, સરવે કેવા સોહાવા જાણે; આપનું
સુતક કહાડયું ॥૧૮॥ કાળે મેઢે હારીને ચાલ્યા, અરજીન હરખે ભરી-
યો, ગાયોનું ટોળું છે તરશું, નર રથથી ઉતરીયો ॥૨૦॥ સરવે ગાયો
ને પંખાળી, ઉંચાં ડોકાં ઘેન કરે; કુન્તી નંદન સમજાયો, ગાયોતરસે
મરે ॥ ૧૧ ॥ એમ જાણી એક ખાણ લીધું, ઇંદ તણે કુમાર; ગંગાસ્તર
ભણી ભોમીમાં માર્યું, નીકળી જળની ધાર ॥ ૨૩ ॥ સહુ ગાયોએ પા-
ણી પીધું, દીધી ઘણી આશીશ; જળ પાનારાની જય થાજે, પ્રસન્નહો
હો જગદીસ ॥૨૩॥ પછી અરજીને ધુર ગાયોનું, હાંકી મુકયું ગામભણી
તે પછી બેઠો રથ વીશે મુરોપુરો શીરોમાર્ગી ॥ ૨૪ ॥ કુંવરને કીરીટ-
ધર ચાલ્યા; મશાણુ ભુમી ગયા; અરજીને ઘોડા ખેંચી રાખ્યા, તવ તે
ઉભા રહ્યા ॥ ૨૫ ॥ ઘોડાના અછોડા દીધા કુંવરને. સમરી વ્રક્ષે ગયો;
તીછક નાગને આયુધ સોંપી, રથ ખેંચી તથયાર થયો ॥ ૨૬ ॥ ગામ
ભણી ખંને જણ ચાલ્યા; એવે નગ્રમાં જય; ઉજળી જમી ગામમાં
આવ્યો સઉ સંગ વધરાટ રાય ॥૨૭॥ રાજ્ય સભામાં આવીને બેઠો,
જણ્યા વીના છે રાજ, ધરમ સાથે બેઠો સભામાં, લઈ રમવાની ખાજ
ખાજ રમે છે ઘણુ ગમે છે; ગામમાંછે ઉતપાત; રાણી પ્રભુ સમરી બાહા
ર આવી, તેને કાને ગઈ વાતા ॥૨૮॥ એતરા કુંવર યુધ્ધે ગયોછે, દુરીયોધ
નના સામો; જખરા યોદ્ધા છે લડનાર, કરણ શકુની મામો ॥ ૩૦ ॥ એ
વાત જાણી નાઠી રાણી, આવી સભાની માંય; મુસ્તક કુટતી કહેવા
લાગી શું ખેંચી રહ્યારાય ॥૩૨॥ એતરાકુંવર છત્રપતીના, સામો ગયો
છે લડવા; વળી વ્યંઢળ સાથે ગયો, નગ્રજા શુકન નડવા ॥૩૨॥ સાંભ-
ળી વધરાટ રાજ અમકયો, કુંવર પામશે મર્ણ; તણ પાસા હાથમાં હતા
તે, રાયે પછાડયા ધણું ॥૩૩॥ તેમાંથી પાસો ઉછળી વાગ્યો, ધરમને લે
લાટ; મુસ્તક પુકયું તે જોઈ આવી, દ્રૌપદી પુરપાટ ॥ ૩૪ ॥ ધરમનું રૂ-
ધીર હાથમાં ઝીલ્યું, ધાડ્યું પોતાને શીશ; છાંટો ભુમી પડવા ન દીધો
જાણે એ વાતનું વીશ ॥૩૫॥ પછી કપાળે પાટા ખાંધી, ચાલી ગઈ ભુવન
ખેશુદ્ધ થઈ પડ્યો મુરછામાં જે વધસટ રાજન ॥ ૬ ॥ એવે ગામમાં

ગયો, આવી વળી આવ્યા ગોવાળ; તેમણે જઈ વધામણી ખાધિ,
 જીત્યો તમારો ખાળ. ॥૩૭॥ એટલે ઉડ્યો વઝરાટ રાજ, લાગ્યો સામો
 જવા, છાજ ભરી મોતિ પુરોત્તી, કુંવરને વધવા ॥૩૮॥ એવામાં
 ધરપતીએ વિચારયું, જો આવે અરજી. ઘેર; ધરમને વાગેતું દેખી મારે
 વઝરાટ રાજને ઠેર ॥૩૯॥ અરજી નહીં છે નીમ એવો, ધરમને રૂપીર કા-
 હોડે; તેને તો ઠેર મારવો મહારે. વળી રૂપીર ભુપી પાડે ॥૪૦॥ તેનું
 આખું કુંદું બહુલું, એવો નીમજી માટે; રૂપીર સતિએ માયામાં ધા-
 લ્યું; પાટો બંધાયો લેણાટ ॥૪૧॥ અરજી નહીં કુંવરના સાથે, જો અ-
 હીં આવશે ઘેર; ધરમને રૂપીર નિકળ્યું એડ; કરશે કારો કેર ॥૪૨॥
 તેથી વઝરાટ રાજને કહ્યું, મેહેતા મોકલજો નીશાળે; એ આવેતો શું
 કન એના. ખોટા પડે કાળે ॥૪૩॥ એમ કહીને મોકલ્યા સામા
 સહિ દરવાજે જાય. આઘેથી અરજી નહીં જોયો, દરવાજે વઝરાટ રાય
 ॥૪૪॥ તવ કુંવરને બોધ કીધો. અવગુણ મારા ગાજે, ચાર દહાડા
 વાત રાખજો છાની, એટલો ડાહ્યો થાજે ॥૪૫॥ કુંવર કહે તાતજી
 માહારા ચીંતા ન ધરશે રતી; તમારા ચરણને પ્રતાપે, મારી થઈ શુભ
 મતી ॥૪૬॥ વાતોમાં દરવાજે આવ્યા; ખુશી થઈ સહુ શ્રી; વઝરાટ
 રાયને રઘવત સરવે, કીધો પુરુષની વૃષ્ટી ॥૪૭॥ વ્યંદળને કહ્યું જાઓ
 નીશાળે, તમારા માડા સુકન; અરજી નહીં તવ ઉતરી ગયો, દ્વેશ નહી
 કાંઈ મન ॥૪૮॥ કુંવરને સૌ લાગ્યા સભામા, વઝરાટે પુછી વાતઓ બેટા
 તેં જાણીઆ સાથે. શી રીતે દીધી ખાથ ॥૪૯॥ કુંવર કહે ઉજાણી
 ખાવા તમે તો ખાગમાં ગયા; દુરીયોધને ગાયો ઘેરી; ગોવાળ દુઃખી
 થયા ॥૫૦॥ તે વાત જાણી હું ચઢ્યો યુધ્ધે, ન મળે રથ કે ધોડા; જેવા
 તેવા જોડી વ્યંદળને, હાથ દીધા અઝોડા ॥૫૧॥ નમ્રની પારણે કહિરવ
 દળમા જવા લાગ્યા જ્યારે, વ્યંદળ લય પામીને રથથી, ઉતરી પડ્યો
 ત્યારે ॥૫૨॥ પાછો મેં એને કળજે કીધો, લીધો મારો સાથ; જઈ સૈ-
 ન્ય સામો ઉમો રહ્યો, તવ બોલ્યો નર નાથ ॥૫૩॥ એ છોકરા કેમ
 આવ્યો સામો. સુણી મુને કરોધજી ચડીયો, એક બાણ માર્યું એની રૂઢે
 માં, ઉધો થઈને પડ્યો ॥૫૪॥ બીજો બાણ કરણ રાયને, ઉરાડ્યો
 ગગન; એટલે લય પામીને નાડા, સંન્યતા સહિ જન ॥૫૫॥ ગાયોલે-
 ધને ઘેર આવ્યો, ચોરે મારા તાત; તવ વઝરાટ ઉમા થઈને, દીધી કુંવ-
 રને ખાથ ॥૫૬॥ ઉચકીને ગાદીએ બેસાડ્યો, બેટા હું આશીશ
 દેવું, હવે તું મોટો થાય ત્યારે, ધંદ્ર તણું રાજ લેવું ॥૫૭॥ વળણ ॥

એ બાળકનું બોલવું, સત્ય માન્યું છે રાય; કહે વહન સુત ઘેર ગયો,
હરખે સુદ્રષ્ટાય.

કંઠવું ૨૯ રાગ ચોપાઈની ચાલ.

બોલ્યા વદ્યશમપાયે વચન, સુણ જનમેજે રાજન; પછી રાત્રી પડી
જે વારે, ગયો કુંવર સભામાં ત્યારે ॥૧॥ જ્યાં છે એકલા ધરમરાય, ખો
જે શીશમુકી પડ્યો પાય; કર મુકયો ધરમે શીશ, બેટા બહાર ન વાત
પાડીશ ॥૨॥ વાર પીતાજી કહીને ગયો, જઈ નીકુળને ભેગો થયો ન
મીને પુત્ર ભાવ જણાવ્યો, નીકુળે જાણ્યું મેંતે ભણાવ્યો ॥૩॥ બોલ્યા
નીકુળજી સુણ તન સમજી રહેજે ચારદન; વાર કહી કુંવર જય, ગયો
ગઉશાળાની માંય ॥૪॥ બોલ્યા સહેદેવ ત્રીકાળ જ્ઞાની, બેટા વારતા
રાખજે છાની; તન વાર કહી સુત ગયો, રસોડે ભીમને ભેગો થયો; શીશ
નામીને પડ્યો પાય, ભીમે જાણ્યું જાણ્યો વિદાય; બેટા મનમાં સમજી
રહેજે, ચાર દીવસ પછી કહેજે ॥૧॥ કહે કુંવરજી વાર તાત, નહી
જય જરાએ વાત; એમ કહી ત્યાંથી નીકળીઓ, છાનોમાનો ધરપદીને
મળીયો ॥૭॥ એરે માતા તમારો હું તન, મારા મામા થયા દુશ્મન;
તમને દુખ દીધુ અપાર, માર્યા મન મુકીને માર ॥૮॥ માટે મુવા ત્યાંથી
મરજે, માતા મુજ ઉપર હેત ધરજે, તવ સતીએ દીધી આશીશ, વાત
ટકાવજે ચાર દીવસ ॥૯॥ એમ સરવેને સુત મળીયો, પછી હરીભજન
માં ભળીયો; સંમનો રંગ લાગ્યો સાચો, જ્ઞાન ગુણે રહ્યો નહી કાચો
॥૧૦॥ નીત્ય પ્રભાતે ઉઠવું વહેલા, કરે સમરણ સુર્યના પહેલા, પછી
ધરમતા દરશન કરે, પછી નીશાળે સંચરે ॥૧૧॥ એમ નીત્ય કરે સે-
વાય; એવે ચાર દહાડા વહી જય, ચોથે દીવસ સાંજે જોશી, ગયા ર-
સોડે દીપણું ખોશી ॥૧૨॥ ભીમને જઈ કહ્યું વચન, હવે પુરણ થયા
બધા દીન, કાલ સવારે પ્રગટ થાવું, હવે શાં સોડે સંતાવું ॥૧૩॥ બો-
લ્યો ભીમસેન ખુશી થઈ, મધ્ય રાતે આવજે અહીં; સરવેને હું
કહી આવું જોશી જ તું હવે હું જઈ ॥૧૪॥ એમ કહી હયશાળા
પળીયો, કહી નીકુળને પાછો વળીયો, જઈ વ્યંઢળને કહી પેર, રાતે
આવજે મારે ઘેર ॥૧૫॥ જઈ કહ્યું ધરમને મોહોડે, આવજે રાતે રસોડે;
પછી ધરપદીને કહી આવ્યો, સરવેને હરખ ઉપજાવ્યો ॥૧૬॥ મધ્યરાત્રી
એવે ગઈ જ્યારે; આવ્યા ધરમને અરજીન ત્યારે, આવ્યા નીકુળને ધરપતી

આવ્યા સહદેવજી શુભ મતી ॥ ૭ ॥ સહુ રસોડે ભેગાં ચયાં, પછી ધ-
રમે વચન કહ્યાં, બોલો સહદેવ સવારે આજ, થાણું પ્રગટ તેમાં શી લા
જ ॥ ૧૮ ॥ પથ ગાદીનું મકુરત ક્યારે; બોલ્યા સહદેવ કાલે સવારે;
બોલ્યા ધરમ વીચારો ઉર. સન જોજન હસીના પુર ॥ ૬૬ ॥ આજને
આજ કેમ જવાય, જતામાં રાજ્ય મળે કયાંય, ત્યારે બોલ્યા સહદેવ
એવું; સેહેલો રસ્તો બનાવી દેડે ॥૨૦॥ આજ નીકળો નગનાં ખાર,
કરો રેણું ગાદી નીરધાર; કરો તે ઉપર આસન, રાજ્ય ગાદી માની લે
વિ મન ॥ ૨૧ ॥ ત્યારે રાજી થયા રાય ધરમ, કરવા મનસા વાચા કર્મ
પછે બોલ્યો વાયુ કુમાર, આજ્ઞા દો કરૂં કંસાર ॥૨૨॥ તવ ધરમે આ-
જ્ઞા દીધી ત્યારે રસોઈ લીમે કીધી; જમવા પાંચ ભાઈને નાર થયાં પ-
રોઢમાં તપ્પયાર ॥૨૩॥ લીમ કહે કડી કશીને ખાંધે, લીવા બે ભાઈને બે
ખાંધે, પછી નીકળને સહદેવ, તેને કડી લીવા તતખેવ ॥૨૪॥ ખાંધી
જંગાથે ધૃપતી, પછી ચાલ્યો શુરો શુભ મતી; એતો દોટા હડીચે ચડીયો
કોટ કુદીને ખારણે પડીયો ॥૨૫॥ સડીને તેડેતાં ઉતારયાં, પછી આયુધ
લાવવા ધાર્યાં; ભીમને અરબુત બે બ્રાત, ગયા મશાણે ગ્રહીને હાથ.
॥૨૬॥ સમઘને વ્રક્ષે હથીઆર. ત્યાં ચડીયો ઇંદ્રકુમાર; ત્યાંથી નાગને
વિદાય કીધો, પોતે ધનુશ બાલો લીધો ॥ ૨૭ ॥ બીજા ત્રણ ભાઈનાં
હથીઆર, લીધાં તે પથ તેની વાર; પછી લીમે લીધાં ગદા જેની સાથે
શોભે સદા ॥૨૮॥ ચાલ્યા બેડે બંધુઓ જ્યાંય, પોતાના ભાઈ બેડાત્યાંય
તવ સહદેવે આજ્ઞા દીધી, લીમે રેતીની ગાદી કીધી ॥ ૨૯ ॥ એવે ની
કુળ કાલ્યો કાલાવ્યો, લીમડાની ડાળી ભાગી લાવ્યો; એવે ભળભાખ
ળું જ્યાં થયું, તવ સહદેવજીએ કહ્યું ॥૩૦॥ તમે ઉઠો ભાઈ સત્યવાદી
સતીને લેઈ બેસો ગાદી, બેડા ધરમ ધરી ઉમંગ; લીધી ધૃપતીને ઉછંગ
॥૩૧॥ વાયુનો નંદન સુખો, ગદા લઈ છડીદારમાં ઉભો; ઘાંટા કાઢી-
ને નેક્રી બોલે કોડે નીકળ ચમ્મર ઢોળો ॥ ૩૨ ॥ લીમડા તણી ડાળી
હલાવે, અરબુતજી અરજદાર આવે; બેશી સહદેવ વીવેકે પેઠા, એક
શળી લેઈ લખેવા બેડા ॥૩૩॥ એવી મનથકી ગાદી કીધી, રાજધરમે માની
લીધી; મનથી માન્યો જયજયકાર, જમે જપે જુગદાધાર ॥૩૪॥ એવે
તરછટ વાહાણું વાય, ઉતડયા દરવાજ ત્યાંય; તવ આવતું ભતુ લોક,
જઈ બેસા ઉભા અથોડ ॥ ૩૫ ॥ ધણા લોક વિચારમાં પેઠા, ગુરૂ ગો-
ઝારીને લેઈ બેડા; જુઓ વાતનો સરવનો સુખો, છડીદાર થઈને ઉભો
॥ પેલો ઘોડાનો ભણાવનારો, ઢોળો ચમ્મર કેવો સારો, પેલો વ્યંઢળ

અરજદાર, પેલા ગોવાળીયો લખનાર ॥૩૭॥ બેઠું લોકોએ વેદેમ લીધો,
રાજ્ય લેવાનો દુયકો કીધો; લેશે આપણા રાજનું રાજ્ય, જુઓ આ ક
થલે છે કાજ ॥૩૮॥ આસો લોકો આપણે જઈએ, જઈ કુંવરને કહીએ;
તવ કુંવર કરશે કેર, આવી મારી નાંખશે ડેર, ॥ ૩૯ ॥ મોટા છત્રપતી
ને હરાવ્યો, તે શું વિચાર એમને નાવ્યો, લોક ગયું જ્યાં વધરાટ રાય,
આવી કહ્યા સમાચાર ત્યાં ॥૪૦॥ તે વેળાએ ઓત્રા કુમાર, બેઠો છેદેવ
શેવામાં માર; તેથી બોલ્યો વધરાટ રાય, બધી તૈયાર થાવો સન્યાય ॥૪૧॥
આપણે ઘેર પેટ ભરનારાં, એવો દુયકો કોણ કરનારાં; સુત જીતી આ
વ્યો છત્રપતી, તે શું એમને ખબર નથી ॥૪૨॥ પેહેલા આપણે વઢવા
જશું, કદી વાલવાથી હાર ખાશું; તે તો કુંવર જણશે વાત, આવી ક
રશે સૌનો નિપાત ॥ ૪૩ ॥ એમ કહી થયો તૈયાર, થયા નીચાન ડંકા
તે વાર સુણ્યા કુંવરજીએ કાન, કેમ ગરગડ્યાં નિશાન ॥ ૪૪ ॥ જ
ણ્યુ કે કુંતીના તન, આજ પ્રગટીયા પાવન; થયા પુરમ ચારે દન, એ
ને ઉમંગ પ્રગટયો મન ॥ ૪૫ ॥ આવ્યો શેવામાંથી બહાર, દીડા તાત
જીને તૈયાર; મુજ તાત કહો કયાં પધારો, કોના સાથે વીધ વધારો
॥૪૬॥ તવ બોલાયો વધરાટ રાય, પેલા પેટ ભરા જે કેવાય; તેણે કયાં
છે દુયકા એવા, આપણું રાજ્યાસન લેવા ॥ ૪૭ ॥ મોટું યુદ્ધ કરવા જ
ગી હતો, પરવારિને આવજો તુંતો, મોટો છત્રપતી તુંથી હાર્યો, તે
વિચાર તેઓએ ન ધાર્યો ॥ ૪૮ ॥ બોલ્યો કુંવર ધર્મ વાણીમા, મયાં
વર્ષાં તમારા પાણીમાં; મેં શું હરાવ્યો દુર્યોધન, એતો જીતીઆ કુંતા
તન. ॥૪૯॥ નહોય આપણા એ પેટ ભરા; એ તો કુંતા તણા દીકરા;
થયા ગુરૂ ને ભોગવી ગાદી; એતો ધર્મ રાજ સેત્તવાદા ॥ ૫૦ ॥ જેનું
નામ સયંદ્રીસતી, તેતો પંચાળના કંપતી, પેલા પંથીજસહદેવ બેશી,
સદા કરે છે ટીપણું બેશી ॥ ૫૧ ॥ ઘોડા ભણાવે નીકુળ રાય, વાત
વાજી તે ભીમ કહેવાય; કરે નીશાળનું કામ; તેનું અરજુનજી છે નામ
॥ ૫૨ ॥ તેણે કહિરવ દળ હરાવ્યું; મારું મારથા નામ ધરાવ્યું; એણે
સાંભળી વધરાટ રાય, હવે પાડુ મારી કાય. ॥ ૫૩ ॥ હવે જીવી વસુ
કીયે કામ, કયાં પાન્ડવને મેં ગુલામ; એમના મનમાં એકવેશ; મારે તા
બામાં રહેણું હમેશ ॥ ૫૪ ॥ કહ્યું કુંવરે સાંભળો તાત, એક બતાવું
વિવેક વાત; મોટાને મન નવ હોય હવેશ, તમે કાંઈ ન કરશો કલેશ ॥૫૫॥
તમે હાથ બેડી ત્યાં જવો, વિવા ઓત્રાનો કરી આવો; અહીં વાજતે
ગાજતે લાવો, રાજવંશીનો વેશ ધરાવો ॥ ૫૬ ॥ વસજી ॥ જઓ

તેડી લાવો તાતજી, ઠીક બતાવ્યો વેત; કહે વણલ કુંવરે કહ્યું, થાશે હેતમાં હેત.

કડવું ૩૦ રાગ સાખીનો.

વધશમપાયન એણીપેરે બોલ્યા, મુણજનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજ ને સંભળાવું, વધરાટ પરવ મહી માય ॥૧॥ હાથ બધાવી વધરાટ આલ્યો, નેત્રમાં ભરતો પાણી; વધરાટ રાજની સાથે ચાલી, મુદ્દખ્યા જે રાણી. ॥૨॥ દરવાજા બહાર આવીયા કે, ભીમે દીડા સાર; ધરમને કહ્યું વધરાટ આવ્યો, આવી એની નાર ॥૩॥ એટલે ધર્મને ધરપદી દોડ્યા, જઈને છોડ્યા હાથ; ખમા ખમા કરી બેઠેને આંખ્યાં રૂદીયા સાથ. ॥૪॥ એટલે બોલ્યો વધરાટ રાજ, મેં અણુઘટતું કીધું; ચકલી માળે ગરૂડઆવ્યા, દાસ તણું કામ દીધું. ॥ ૫ ॥ તે માટે હું નહીં જીવવાનો, પાડીશ મહારી કાય; જે મુજને જીવાડવો હોયતો, વરો મહારી તનિયાય. ॥૬॥ એટલે ધરમે ઘોલ મારી, એ શું બોલ્યો અનાડી; આત્રા કુંવરી મહારે બોળે, બેસાડીને રમાડી. ॥૭॥ તેનું તું એવું કેમ બોલ્યો, વધરાટ કહે કહ્યું કરે; ગમે તેમ કરી દ્યો કન્યા, જેને ફાવે તે વરો. ॥૮॥ એટલે ભીમે ચરણ દબાવ્યો, ધરમરાયનો સાર; કન્યા લેવાની કબુલ કરે; વરનાર છે તેયાર. ॥૯॥ એટલે ધરમે ઘોલ મારી, એવું બોલ્યો કેમ; આરે ભાઈ મેં શું કહ્યું બોલું, ગાજીને બોલ્યો ભેમ. ॥૧૦॥ વધરાટ રાજ મરે બીચારી, તો કેવા કહેવાશું દીવા; એ કન્યાનો અભેમન્યુની, સાથે કરી દ્યો વીવા. ॥ ૧૧ ॥ ધરમ કહે ખરું કહ્યું ભાઈ, ટળી ગયો મુજ વેમ; ભીમ કહે તમે વણ વીચાર્યો, તમારો માર્યો કેમ. ॥૧૨॥ ધર્મ કહે ભાઈ ભુલ છે મહારી, તેં શુભ વિચાર લીધો, પછી કહ્યું વધરાટ રાજને, સુતશુ વિવા કીધો. ॥ ૧૩ ॥ એટલે વધરાટ બહુ થયો રાજી, ઉતારાવ્યા પાંચેના કેશ; વનકુળ ઉતરાવી લેવરાવ્યો, રાજ્યવંશીનો વેશ. ॥ ૧૪ ॥ વાજતે ગાજતે ગામમાં લાવ્યા, વધરાટ પત્ર લખાવે; કંકોત્રી લખો કુન્તાને બન લેધને આવે. ॥ ૧૫ ॥ ચરણને એક પત્ર લખીયો ક્ષરિકાં આણુંદ ભેર; તમારા ભાણેજ ને હૈ આવો, વધરાટ રાયને ઘેર. ॥ ૧૬ ॥ હસ્તીનાપુરથી બન લેધને, આવજે બકવ સાથ; પુણ્ય શોભાયે પધારવાનું, તેતો તમારે હાથ. ॥ ૧૭ ॥ પછી બીજે પત્ર લખીયો, હસ્તીનાપુર માંય; વિદુર કાકા બન લેધને, વેહેલા આવજે આંય. ॥૧૮॥

સરવ કુટુંબને આવજો લેતા, જો આવે દુરિયોધન; તો તો અતી આ-
નંદ થાયે, માને અમારું મન ॥ ૧૯ ॥ એવી રીતે પત્ર લખીને, મોકલી
કંકોતરી, હળીમળીને આવજો સરવે, આવશે વગી શ્રી હળી. ॥ ૨૦ ॥
જો કંકોતરી જો સ્થળ પેહોંચી, દારીકામાં વંચાય; પાંડવ પ્રગટયા
ખબર જાણી, સરવે ખુશી થાય ॥ ૨૧ ॥ બળદેવજી કહે કુંદુંબ સરવે,
આલો સહિ નર નારી;વાજતે ગાજતે જન લઇને, નીકળીઆ ગીરધારી
॥ ૨૨ ॥ પ્રભુ કહે બારો બાર આલો, જઇએ હેડંબાવન; ગોરગછને
ઘેર રહ્યાં છે, સુલદા અભેમન ॥ ૨૩ ॥ એમ જાણીને હેડંબા વનમાં,
પ્રેમ થકી પરવરીયા;દેખી ગોરગછ સામે આવ્યો,સહિ જદવ ઉતરીયા
॥૨૪॥ બળદેવે બંનને બોલાવી, બોલી સુલદા વચન; બાણેજ ભગની
પરઘેર રાખ્યાં; શું ખાવા ખુટયુ અન્ન. ॥ ૨૫ ॥ બળદેવ કહે બોલશે
નહી, વાંકા દીવસ હોય, તે વારે સહુની ફરે પ્રતી. શરૂ થાયે શહુ ક્રોધ
॥ ૨૬ ॥ બીજી ત્રીજી વાત મુકીદો, પત્ર જોઇ થાઓ ત્યાર; અભેમન્યુ-
નું લગ્ન કયું છે, પ્રગટયા કુન્તી કુમાર ॥ ૨૭ ॥ અભેમન્યુ એટલું
બોલ્યો, આલો ગોરગછ વીર; તુજ વીના હું નહી જવાનો એ બધું
રણધીર; ॥૨૮॥ ગોરગછ તવ તર્થયાર થયો. જવાનો ઉમંગ ચડીયા
મેઘ વરણ સુત ગોરગછનો, તે તવ પુઠે પડીઓ ॥ ૨૯ ॥ તેને પણ ત્યા
સાથે લીધો, હરખ ધણેરો ઉર; વાજતે ગાજતે આવીયા સહિ; નમ્ર હ-
સ્તીનાપુર ॥ ૩૦ ॥ વિદુરજીને ઘેર આવ્યા, વિયોગ સહુના ટળીઆ
ભક્તને ઘેર છે કુન્તા માતા, તેમને સરવે મળીયા ॥ ૩૧ ॥ એવે ભી-
સ્મને દ્રોણ આવ્યા, આવ્યા કંપાચાર; અશ્વસ્થામા તે પણ આવ્યા,
મળીઆ દેવ મોરાર ॥ ૩૨ ॥ પ્રભુ કહે આલો ભીષ્મ દાદા, દ્રોણને તે-
ડી જઇએ; દુરિયોધનને સમજવીને જનમાં આવવા કહીએ. ॥ ૩૩ ॥
એમ ધારીને ગયા સભામાં, જ્યાં એક ભુપાળ; કહ્યું કે આ કંકોતરી
છે, વધરાટમા વેવીશાળ. ॥ ૩૪ ॥ દુષ્ટ કહે કે સરત તોડી, પ્રગટયા કુ-
ન્તી તન; ગામમાં પેસવા દેવા નથી, ફરીથી કહાડું વન. ॥ ૩૫ ॥
અમારે જાને આવવું નથી, કહી ક્યાં વિદાય; તવ પાંચ સતીઆને
સહિ જદવ જન લેઇને જાય. ॥ ૩૬ ॥ વધરાટ નમ્રની લગભગ આવ્યા,
ગઉ છેટે વિશ્રામ કરીયા, વરઘોડો ગામમાં સાંજે લેવો, તંબુ તાણી ઉ-
તરીયા. ॥ ૩૭ ॥ એક તંબુમાં પ્રેમદા સરવે, એકમાં પુરૂષ માત્ર; એક
તંબુમાં બાળક સરવે, છે ડાહ્યા સુપાત્ર ॥ ૩૮ ॥ એકાન્તમાં એવે પ્રમુ-
ખેડલા, જ્ઞાને કયો વિચાર; બાણેજ મુને વિધન કરશે, જો વરશે આ

નાર, ॥ ૩૬ ॥ ઓત્રાનું મોઢું દેખશે તો, યુધે પછી નહિ જાય, પછી
 ભાણેજ મરવાનો નથી, મૃત્યુ માફ થાય. ॥ ૪૦ ॥ મોટે આ વિવા
 તોડાડું, ધાયું વિશ્વને ભુખ; ભાણેજનું મન ભભાવવાને; ધયું વિપ્રનું
 રૂપ ॥ ૪૧ ॥ પ્રધજ માત્ર તુંબી પાત્ર, ટીપણું લીધું ખોરી; જોષીકા
 ગ્રહી ગયા તંબુમાં. બનીયા વિદ્વાન જોશી. ॥ ૪૨ ॥ તંબુમાં પેડા કર
 જોવાને મેઠા; જાદવ તનના જુરે; દાખડે દાખડા મેળે પુરા. સરવના
 સંદેહ ખુવે. ॥ ૪૩ ॥ એટલે સરવે ખાળક બોલ્યા, સંદેહ ક્યારે ટાળશે;
 હાથ જુઓ અભેમન્યુનો, કન્યા કેવી મળશે ॥ ૪૪ ॥ એટલે પ્રભુએ જો-
 ધરેખા, પોતે શ્રી જુગદીશ; સૌ સામુ જોઈ મોઢું ઉતારિ, ધુણાવ્યું પોતે
 શીશ. ॥ ૪૫ ॥ આ કન્યા કાંઈ નથી સારી, બેહેરી બોબડી કાળી; અ-
 લીમન્યુ જ તું પાછો, કદરૂપ વધરાટ ખાળી. ॥ ૪૬ ॥ અલીમન્યુ કહે
 ભુલ્યા મહારાજ, કન્યા દેખી મન ઠરે; કદરૂપ કન્યા હોયતો મહારો, તાત
 વીવા નવ કરે. ॥ ૪૭ ॥ જાઓ મહારાજ જુડા તમે છો, તવ ઉઠ્યા
 ભગવાન, જણ્યું કે હાંઈ કાંઈ ન ચાચું, થયા અંતરધ્યાન ॥ ૪૮ ॥
 નગ્રમાં સંગ્રખી સરખી સાહેલી, રાત્રીતી ઓત્રા સાથ; ત્યાં જોશીને રૂપે
 આવ્યા, પોતે દીનાતાથ. ॥ ૪૯ ॥ લાવેરે બેનો હાથ જોઈ, બોલી છો-
 કરીઓ સાથ; આ વર ઓત્રાને કેવો મળશે, જુવો બેનનો હાથ. ॥ ૫૦ ॥
 પ્રભુએ હાથ જોવા લીધો, જોઈ ધુણાવ્યું શીશ, જો બેન ખરી વારતા
 કહું તેમાં ન ધરવી રીસ. ॥ ૫૧ ॥ એમ કહીને કહ્યું પ્રભુએ, આ વર
 નથી રૂપાળો; હોઠ જડાને દાંત સાંખા, બોબડો ને વળી કાળો. ॥ ૫૨ ॥
 જોતામાં ઓકારી આવે, તેનાથી લગન કરવું, ઓરે ઓત્રા સત્ય માનો
 તો, જીવ્યાથી ભલું મરવું. ॥ ૫૩ ॥ તવ ઓત્રા કહે જાઓ જુડા, અ-
 રજીન નંદન કેવા, મહારાજ તમે છો કોઈ કપટી, વર છે અરજીન જો
 વા. ॥ ૫૪ ॥ તવ અંતર ધ્યાન થૈ ગયા પ્રભુ, લાગ્યું હલમાં દુખ; જણ્યું
 કે વરકન્યાનું, મારે જોવા ન દેવું મુખ ॥ ૫૫ ॥ એમ જણિ વા વંટોળ
 ક્રીધો, પ્રભુએ માયા દાખી, કાંકરા ઉરાડી, વર કન્યાની આંખો પુરી
 નાંખી. ॥ ૫૬ ॥ તતડાવીને તાવ મુક્યો, પોતે શ્રી ભગવાન; પેહેલું અ-
 લીમન્યુને દુખ મુક્યું, ખજાલળી બધી જાન ॥ ૫૭ ॥ નેત્રે માતાયે પાટા
 ખાંધ્યા, ઓચી તો પડ્યો ત્રાસ; તે પછી ઓત્રા કુંવરીને, દુખ મુક્યું અ-
 વીનાશ. ॥ ૫૮ ॥ ઓત્રાને પણ એમજ થયું, બંધાવ્યા ચક્ષુ પાટા; પા-
 છલા પોહોરે તઈયાર ક્રીધા, વરધોડાના ઉમરાટા. ॥ ૫૯ ॥ વાજતે ગાજ-
 તે ઘોડે બેસાડ્યો વર રાયને તે વાર; જન લેઈને ગામમાં ગયા, પોતે જી

મહાધાર. ॥૧૬॥ વળણુ. ॥ વરઘોડો લેઈ આવીઆ, પોતે પુન્ય સ્લોક;
કહે વલ્લભ જોવા મળ્યું, મનુષ સરવ અથોક. ॥ ૧૧ ॥

કડવું ૩૧ રાગ સુવર્ધયા.

વધશામપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારીતુજને
સંભળાવું, વધરાટ પરવ મહિમાય. ॥૧॥ વધરાટ રાજ સામે આવ્યો,
પ્રેમ ધણેરો વ્યાખ્યો; જગતની રીતી પ્રમાણે, પોતે જનીવાસો આ-
પ્યો. ॥ ૨ ॥ પાન્ડવને મળ્યાં સમાં વહાલાં, સુખરૂપે સહુ રહ્યા; લગ્ન
લેવાનો દાહડો ફેરવીયો, વર કન્યા દુખી થયાં. ॥ ૩ ॥ જનધયા માટે
મધ્યાન વેળા, થય છે નીત્ય રસોઈ; પણ વાહાણમાં ખાવા માગે, બા
જક સરવ કોઈ ॥ ૪ ॥ વધરાટ રાયે સાત ઓરડા, પકવાનના ભરેલા;
સવારમાં છોકરાંને ખાવા; હુકમ રાયે કરેલા ॥ ૫ ॥ કુંચી ધર્મ રાજને
દીધેલી, ધર્મે બોલાવ્યો ભીમ; સવારે છોકરાંને ખવરાવવા, તારે રા-
ખવો નીમ ॥૬॥ તુજ વીના વશ નથી રહેવાનાં, જલ્દવનાં બધા બાળ;
એવામાં બીજ દાહડાને, થયો પ્રાતઃકાળ ॥ ૭ ॥ તબ ખાવાને છોકરાં
ચાહ્યાં, ભીમને તેડી જાય; મીઠાઈઓના ઓરડા ઉઘેડયા, છોકરાં પેઠાં
માંય ॥ ૮ ॥ જે જેને ભાવે તે લે ચાવે, ખાય છે ઉલટ આણી; તે દેખી
ને ઝડોદરના, મોઢામાં ભરાયું પાણી ॥ ૯ ॥ ઉઠીને ઓરડામાં પેઠા,
બાળક કહાડયાં બાહાર; દ્વાર દેખને ખાવા બેઠો, વાયુનો કુમાર ॥ ૧૦ ॥
બાહારથી બાકામાં બાળક જુવે, કરે ધણો ઉતપાત; ઓરે ભીમ ખા-
વોછો તમે તે, ધર્મને કહીશુ વાત ॥૧૧॥ તોપણ ભીમે ભય નવ રા-
ખ્યો, ઉંચું નીચું નવ ભાળ્યું, સાતે ઓરડાની મીઠાઈ ખાધી, સાફ
વાશીકું વાળ્યું ॥ ૧૨ ॥ પછી ઉઠીને બાહાર આવ્યો, નાઠા સહુ કુમાર;
ભીમે ખારણે દઈ દીધાં તાળાં, જનીવાસે ગયો સાર. ॥ ૧૩ ॥ એવે
જઈ બાળકોએ કહ્યું, ભીમશેનને નહીં દયા; અમોને ખાવા નવ દીધું,
એ પોતે ખાઈ ગયા ॥૧૪॥ ભીમે કહ્યું બાળકોએ; વેયું ને પાથરીયું,
તેથી બાળકોને બાહાર કાઢી; એક ઠેકાણે કરીયું ॥ ૧૫ ॥ એવામાં તો
બીજે દહાડે, વધરાટે જણી વાત; ફરીથી પકવાન ભરાવ્યાં, ધરમે કુંચી
દીધી હાથ ॥ ૧૬ ॥ એવે વધરાટેને કહ્યું ધરમે, નકામા ખોટી થાઓ;
અમારે ઉતાવળ છે જવાની, વરકન્યા પરણાવો ॥ ૧૭ ॥ અમારે ધર
ગામનું નથી નીસ્યે, માટે કરો વીદાય; વધરાટે કહ્યું પધારો આજે, પર

ણાતું કન્યાય ॥ ૧૪ ॥ એમ કહીને વધરાટ ગયો, મંડપ રચના કીધી; ધરમે વરઘોડો ચડાવ્યો, જનને જોડે લીધી ॥ ૧૬ ॥ આવીને મંડપે ઉતરીયા. બાજઠે વર બેસાડ્યો; વરકન્યાના ગોર બેઠા, મંત્રનો ઉચ્ચાર કાઢાડ્યો. ॥૨૦॥ વધરાટે કન્યા પધરાવી, દેવા કન્યા દાન; સરવે સભા ચરચા જુવે, જુવે છે ભગવાન ॥ ૨૧ ॥ વલણ ॥ કન્યા દાન દેવાય છે, સાંભળને તું રાય; નેત્રે પાટા રાખીને, પરણે વર કન્યાય.

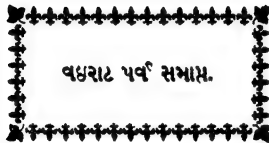
કડવું ૩૨ રાગ રેહૈણીનો.

ત્યાંતો સમે વરતે સાવધાન, શોભાધણેરીરે; રાજ વધરાટ દેછે કન્યાદાન શોભા. ॥૧॥ ત્યાંતો હસ્ત મેળાવો થાય, શો. પછી માનુન્દી મંગળ ગાય. શોભા. ॥ ૨ ॥ ચોરી પેહેલું મંગળ વરતાય. શો. તેમાં ગાયોના દાન અપાય. શો. ॥ ૩ ॥ ત્યાંતો બીજુ મંગળ વરતાય, શો. તેમાં નાશીનાદાન અપાય. શો. ॥ ૪ ॥ ચોરી ત્રીજુ મંગળ વરતાય; શો તેમાં ભંડાર સહીત અપાય શો ॥ ૫ ॥ પછી વર કન્યા જમ્યા કંસાર, શો. છોડા બ્રહ્મામાં આપ્યો મોતીકાર. શો. ॥૬॥ પછી રૂપીઆ વીંટીઓ રમાય, શો. લોગ્યા વર કન્યા ગોત્રજને પાય. શો. ॥૭॥ વળણ ॥ વર કન્યા પરણી રહ્યાં, રાયે જમાડી જન, આપી પછી પહેરામણી, રીજ્યા સતી સંતાન. ॥

કડવું ૩૩ રાગ સોહાગી દોહરો.

વધશમપાયે એણિપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજ ને મંભળાવું. વધરાટ પરવ મહીમાયા ॥૧॥ ત્રણરથ ભરીને ધન આપ્યું બે દોહણી સેન્યાય. એટલું આપી વધરાટ રાયે, કરી દીધા વીદાય ॥૨॥ વર કન્યાની આંખે પાટા, કન્યાને દેવા દીધી, હજ્યા મળ્યાને હેત કીધાં. જનને વાદાય કીધી ॥ ૩ ॥ વધશમપાયે એવું બોલ્યા, એ જનમેજે રાય, વધરાટ પરવ પુરણ હવું, ઉતરી બ્રહ્મ હત્યાય ॥ ૪ ॥ કાળા પડદા સ્વેત થયાને, કળી ઘોળી થઈ ગાય; કાળા તલ ઘોળા થયાછે, પુરણ પરીક્ષા દેખાય ॥૫॥ એટલે જનમેજય રાયે લક્ષ કરયાં ગઉ દાન, સવાશો જનોઈ દઈ પરણાવ્યા, બ્રાહ્મણનાં સંતાન ॥ ૬ ॥ સવાસો કન્યા પરણાવી, બ્રાહ્મણ કેરી બાળ, સવાસો બ્રહ્મપુરી આપી, ધરમીષ્ટ એ ભુપાળ ॥ ૭ ॥ સવાલક્ષ બ્રહ્મ બોજન કીધાં, પાતક નાંખ્યું ટાળી,

પછી પાછો બેઠો સાંભળવા, પોતે આશવ વાળી ॥ ૮ ॥ આતાને વક્ત્ર
સરવના, પોહોચ્યા મનના કોડ; કહે વક્ત્ર સહુ બોલને લાઈ, જે જે
શ્રી રણુછોડ. ॥ ૯ ॥

વૈશાખ પર્વ સમાપ્ત.

ઉદ્યોગ પર્વ.

કડવું ૧ હું રાગ સાખી.

વધશમ પાચે એણીપેરે બોલ્યા સુણ જનમેજય રાય; વીસ્તારી તુજ
ને સંભળાવું ઉદ્યોગ પરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ જન લેઇને પાંડવ ચાલ્યા,
હસ્તીનાપુર ભણી જય; બળદેવજી બદવ લેઇને, દ્વારીકાં થયા વીઠાય
॥૨॥ કષ્ણ રહ્યા પાંડવની સાથે, ભીસ્મ દ્રોણ વીદુર; કપાચાર્યને અશ્વ
સ્થામા, આવ્યા હસ્તીનાપુર ॥ ૩ ॥ દુરીયોધને વારતા બાણી, જખરે
મચાવ્યો ધંધ, સેવકોને આજ્ઞા આપી; દરવાજા કરો બંધ ॥ ૪ ॥ ક્રીક્ષા
ઉપર કીંકર રાખ્યા, તેતો પેહેરા ભરે, ઉઘાડા આયુધ હાથમાં ઝાલી,
ચોકી કરવા ફરે ॥૫॥ તે દરવાજા બંધ દેખીને બોલીયા ધરમ રાય,
તોફાન કોઇ કાંઇ ન કરો, ઉતારો આ બાગમાંય ॥ ૬ ॥ એટલે સરવે
બાગમાં ગયા, બીછાના પાથરીયાં; એક તંબુ અળગો તાણ્યો ત્યાં, કુ-
ન્તા સુભદ્રા ઉતરીયાં ॥૭॥ બે ક્ષોણી લેઇ પંચાળમાંથી, ધૃપદ રાજ
આવ્યા પોતાને બે દીકરાને, પાંડવના પાંચ લાવ્યા ॥ ૮ ॥ તે દ્રૌપદીને
ઉછગ મુકયા, પુત્રનો વિયોગ ટળીયો; સરવે સલામાં બીરાજ્યા પછી
બોલ્યો અભેમન્યુ બળીયો ॥ ૯ ॥ ધરમ કાકા આજ્ઞા આપો, દારૂણ
દૈવત દાખુ; એકજ બાણે હસ્તીનાપુરના, દરવાજા ચીરી નાંખું ॥૧૦॥
ભીમ કહે ભાઈ આજ્ઞા આપો, ગદા મહી ચડી ચોટ, નગર ઠેકાણે ઝગર
કરું ને, પાડું ક્રીક્ષા કોટ ॥૧૧॥ ગટારગછ કહે આજ્ઞા આપો, કોટ કુદી
માંહે જલું; અંધતણા સોયે સુતોને, બાંધીને આંધ લાવું ॥૧૨॥ મેઘ-
વરણ કહે દાદા દો આજ્ઞા, સરવે શત્રુને રોળું, હસ્તીનાપુરનું ડમળું
ઉપાડી, જઇ દરીઆમાં બોળું ॥૧૩॥ એટલે બોલ્યા ધરમરાજ, મી-
થ્યા મરોછો મથી, નુકશાન વેઠું કુટુંબ સાથે, કલેશ કરવાનો નથી
॥૧૪॥ ભીમ કહે કલેશથી ડરશો, તો નહીં દે દુષ્ટ જન; ધરમ કહે ન
હી આપે તો, જઈ વશીશું વન ॥ ૧૫ ॥ એટલે આવે કુન્તા બોલ્યાં
ક્રોધ અતીશે પેઠો; એ દીકરા તાતનું રળેલું, ખોવા માટે બેઠો ॥૧૬॥
બાપથી કૈક સંપાડે સવાયુ, કંઈજન બાપનું ખુએ, ચોરે અરજીન દીકરા
શું, ધરમ સામું જુએ ॥૧૭॥ એવો બોલ્યો ધૃપતરાજ, સાંભળો ધર્મ
હુપતી, સદા વનવાસ પુરવો હતો તો, મુજ પુત્રી વરવી નોતી ॥૧૮॥

મહારી છોકરીના છોકરાને, ધરબાર રાજ્ય અપાવો; રીધ સીધને નવ
 નીધ સોંપીને, પછીથી વનમાં જવો ॥ ૧૯ ॥ એટલે બોલ્યા લીશમ
 પીતા, સમજજો સત્યમર્મ; સામા થઇને યુદ્ધ કરવું, તે ક્ષત્રીનો ધર્મ
 ॥૨૦॥ ભાગે તે સાથ યુદ્ધ કરવું, મરવું તેથી નવ ડરવું; પોતાનું મસ્ત
 ક હાથમાં લે, રણભૂમીમાં ફરવું ॥ ધર્મ કહે કે નારે દાદા, એક પેટ
 ભરવું પાપી; તેટલા મારે કલેશ ન કરવો; ઇશ્વર રહેશે આપી ॥૨૧॥
 તે કરતાં એ લીશમદાદા, તમો નમ્રમાં જવો; પેહેલાંની હકીકતસંખી,
 એને જઈ સમજવો ॥૨૨॥ એકલે લીશમ દ્રોણબોલ્યા, અશુકુષ્ઠ અવા
 શો; સમજવીને છત્રપતીને મોકલશું તુજ પાસે ॥ ૨૩ ॥ એટલે તમો
 કરગરી પડજો, તવ સરમાવીશું અમો; આપશે એની ખુશી પ્રમાણે,
 કપ્પલ કરજો તમો ॥૨૪॥ એમ કહી સત્યવાદી ઉઠ્યા, દરવાજો ગયા
 શાર; કીક્ષાના સેવકોને કહ્યું, ઉઘાડો આ દ્વાર ॥ ૨૫ ॥ સેવકે કહ્યું
 છત્રપતિને, તવ દુરીયોધન આવ્યો; દરવાજા પાસે ઉભો રહીને, દરવા
 જો ઉઘડાવ્યો ॥૨૬॥ એકલા પાંચ સતીયાને લીધા, પછી દીધાં દ્વાર;
 છત્રપતીને સભામાં લીધા, સમજવવા બધો સાર ॥ ૨૭ ॥ પાસે બે-
 સાડીને સરમાવ્યો, સમજવ્યો બહુ પેર; રાજ્ય થોડું ઘણું દે પાન્ડવને
 નહીં તો વધશે જોર ॥૨૮॥ દુરીયોધન કહે ઓરે દાદા, વેણુ તમારૂં થા-
 પુ; પાન્ડવ મુને નમી પડે તો, થોડું ઘણું કાંઈ આપુ ॥ ૨૯ ॥ એટલે
 બોલ્યા લીશમદાદા, નમે તો ખુશી થાજો; પાન્ડવો તુને લટી પડશે,
 મળવા બાગમાં જાજો ॥ ૩૦ ॥ છત્રપતી કહે કાલે જઈશું, નહીં પડે ભુલ
 લગાર; તવ દાદાએ પાન્ડવોને કહાવ્યા સમાચાર ॥ ૩૧ ॥ ધરમરાજ
 બહુ હરખાયા, આવશે મ્હોટા વીર; એ લીમભાઈનમી પડવું, રહેજો
 પાધરા તીર ॥૩૨॥ રાજ કરીને રાજ્ય લેવું, તેમાં ઉપજો સુખ, કલેશ
 કરીને જે લેવું તે બણવું દારણુ દુખ ॥૩૩॥ લીમ કહે કે વાર વીરો,
 એવે સમે પડી રાત, શયન કીધું સહુ પ્રાણીયે, જગ્યા પ્રભુ સાક્ષાત
 ॥૩૪॥ મધ્ય રાત્રીએ જઈ પગ ખેંચ્યો, લીમનો દેવ મોરાર; છાના
 માના સાન કરીને, બોલાવી લીધો બહાર ॥ ૩૫ ॥ પ્રભુએ કહ્યું આજ
 પ્રભાતે, આવશે દુરીયોધન; ધરમરાજ નમી પડશે; વીચાર શોછે મન
 ॥૩૬॥ લીમ કહે નમવું નવ ઘટે, ઓરે અશરણા શરણુ, પ્રભુ કહે કપટે
 કરીને, નમાવો દુષ્ટને ચરણ ॥૩૭॥ આ બીજાનું ઉપાડી નાંખો, ખાડ
 કરો ત્યાં એક; તેના ઉપર પાથરો પછી, ખાડ ઢાંકી દો છેક ॥ ૩૮ ॥
 હાથીએ બેસીને અભીમાની, બીજાના ઉપર ચડશે; ખાડા ઉપર આવ

તામાં, ખાડમાં હાથી પડશે. ॥ ૩૯ ॥ તેવોજ પાપી ગડખડવાનો, પુરણ
 મોઢે પોહોળો; સામા ધરમરાય બેઠા હશે તે, પડશે તેમને ખોળે. ॥ ૪૦ ॥
 એટલે આપણે હરી દેવ, કરવી દોટા હડીયો; કેહેવું કે દુરીયોધન આવી
 ધરમને નમી પડાયો. ॥ ૪૧ ॥ એટલે પાપીને લાગશે ચટકી, રીસ
 ચઢાવી જશે, પછી સંપ નથી રહેવાનો, યુદ્ધ સામગ્રી થાશે. ॥ ૪૨ ॥
 સાંભળી ભીમસેન રાજ થયો, સાઈ ખતાવ્યું હરણ; ધર્મને સમાધાન
 કરવું તું પણ, નહોતી મારી મરણ. ॥ ૪૩ ॥ એમ કહીને કમ્ભર બાધી,
 ઝપાટે ભર દાખ્યો; બીછાનું ઉપાડી પણ એકમાં, ખાડો ખોદી નાંખ્યો.
 ॥ ૪૪ ॥ તેપર પાછું પાથરી દીધું, કોર પર દાળી ગાદી; તે ગાદીપર બી-
 રાજવાના, ધરમરાય સત્યવાદી. ॥ ૪૫ ॥ પછી આખી રાત પેહેરો ભરી-
 યો, એવે થયો પ્રભાત; ધર્મ કહે કેમ ચોકી કરે છે, કહે મુને તારીવાત.
 ॥ ૪૬ ॥ ભીમ કહે ભાધને ખુશી કરવા, ઠીક કરી રગભાણ; સાફ બી-
 છાનું બેઠને હરખે, છત્રપતી થાય રાજ. ॥ ૪૭ ॥ તે માટે ચોકી કરું છું,
 કોઈ ન મુકે ચણું; ધરમ કહે શાખાશ વીરા, હજ્યું અંતઃકર્ણ.
 ॥ ૪૮ ॥ રાજ કરીને રાજ્ય લેધયું, તેમાં થાસે સાઈ; ભીમ કહે ભાધ આ
 જ રાત્રીએ એમ થયું મન મારું. ॥ ૪૯ ॥ એવે સરવે નાહી ધાધને, આનં
 દમાં અતી પેઠા; ધરમરાજ કોરાણે થઈને, જઈ ગાદીપર બેઠા. ॥ ૫૦ ॥
 આસપાસ બીજ સરવે બેઠા, એક પોહોર ચઢ્યો દન; તે સમે ગામમાં
 તૈયાર થયો, રાજ દુરીયોધન. ॥ ૫૧ ॥ ચાલો મામા આપણ બંને, જઈએ
 બાગની માંય; એમ કહીને બેઠે જણ બેઠા, હાથી ઉપર ત્યાંય. ॥ ૫૨ ॥
 દરવાજે ઉઘાડી આવ્યા, બાગ વિષે બેઠે બેઠા; બીછાના ઉપર હાથી
 ચલાવ્યો; ઉતરીયા નહી હેઠા. ॥ ૫૩ ॥ ખાડ ઉપર પગ આવ્યા હાથી
 ના, આગળથી ગજ પડીયો; એટલે છત્રપતીને મામો, હાથીથી ગડખડી
 યો. ॥ ૫૪ ॥ ધરમના ચણું કને આવી પડીયો, જે દુરીયોધન રાય; એટ-
 લે ભીમે ઘાંટા કાઢાડ્યો, છત્રપતી પડ્યો પાય. ॥ ૫૫ ॥ દુરીયોધન ઝટ
 ઉભો થયો, પ્રભુ હસવા ચડીયા; ધન્ય દુરીયોધન મ્હોટા તે મ્હોટા, મ્હો-
 ટા તે નમી પડીયા. ॥ ૫૬ ॥ છત્રપતીને મામો રીસાયા, કકળી બોલ્યા
 તે ધમ; હવે રાજ્યની આશા મુકો, નથી દેવાનો ડામ. ॥ ૫૭ ॥ એમ
 કહી બેઠે ગામમાં ગયા, દરવાજા બંધ કીધા; ધરમ કહે સાચું કહેલો,
 આ દગા કોણે દીધા. ॥ ૫૮ ॥ આ કરમ કોણે કર્યું છે, ખાડ ખોદ્યો આ
 મ; ભીમ કહે ભાધ કેને ન કહેશે, કર્યું હતું મેં કામ. ॥ ૫૯ ॥ ધર્મ લેસાટે
 ફર મુક્યો, શું ધાર્યું કરવો કેર; સરાડે ચઢેલું ભાગી નાંખ્યું, ભીમે

ધારયું બેર. ॥ ૧૧ ॥ વળણુ ॥ વેહેર વધારયું ભીમડા, ભુઓ શ્રી ભ-
મવાન; પંચાત લઘ ભઓ ગામમાં, કરી આવો સંમાધાન. ॥

કડવું ૨ ભું રાગ સોહાગી દોહરો.

વેશમપાયન એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજેરાય, વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું ઉદ્યોગ પર્વ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ પ્રભુને કહ્યું આપ પધારો, કરી
આવો પંચાત, શી રીતે રાજ્ય મેળવ્યું છે, તે જણો છો વાત. ॥ ૨ ॥
અંતરયામી એવું બોલ્યા, સાંભળજે ભુપતી; તમારા બોલ્યાનો ઢંગ ન
હી તે, માટે હું જતો નથી. ॥ ૩ ॥ કુદને ત્યાં જઈ પંચાત કરે, તેમ છતાં
નવ માને; તો પછી મારે કેમ કરવું, એમ પુછ્યું ભમવાને. ॥ ૪ ॥ ધ-
ર્મ કહે એ માને નહીં તો, આવજે પાછા તમો; પ્રભુ કહે એવી પંચાત
નાગી, કરવા જતા નથી અમો. ॥ ૫ ॥ હું જવું ને મારું માન્ય ન રાખે,
તો શું ઢીલે મુખ આવું, ના માને તો યુદ્ધવું કહીને, આવું ને તમને લ-
ઢાવું. ॥ ૬ ॥ ધર્મ કહે કે એ મહારાજ, અમે વેડીશું ટાંચ; છત્રપતિ ક-
ને છેવટ લેજે, માગીને દેશ પાંચ. ॥ ૭ ॥ પ્રભુ કહે કદી પાંચે ન આપે,
તો મહારે કેમ કરવું; ધરમ કહે પાંચે આપે નહીંતો, યુદ્ધ મારે આદરવું
॥ ૮ ॥ કષ્ણ પ્રભુ કહે વચન આપો, ધરમે વચન દીધું; એટલે ઉઠ્યા
અંતરયામી; જવાને મન કીધું. ॥ ૯ ॥ એકાન્તમાં જઈ ભીમે કહ્યું, પ-
ધારજે પ્રભુ વેહેલા; કરી લાવજે લડત ઉમી, એ છો માગા છેલા. ॥ ૧૦ ॥
પ્રભુ કહે કહેવું નહિ પડે, એમ કહી રથ બેઠા; ઉઘડાવ્યો દરવાજો દા-
સો પાસે, નરહરી નયમાં પેઠા. ॥ ૧૧ ॥ એકલા પ્રભુને ગામમાં લેઈ, દુ-
ષ્ટે દરવાજા દીધા; પ્રભુએ પ્રમાણીક લોકો, સેલામાં બેગા કીધા. ॥ ૧૨ ॥
ભીસ્મ વીરુને દ્રોણ બોલાવ્યા, બોલાવ્યા કીરપાચાર; પછી દુર્યોધ
ધનના સામા, બેઠા ભુગદાધાર. ॥ ૧૩ ॥ છપીલે કહ્યું છત્રપતીને, સાંભ-
ળો પુરણ વાત, પેહેલું પુરણ ચીત્ત પરોવો, પછી કરે પંચાત. ॥ ૧૪ ॥
તમે તમારે એક કુટુંબી, આપણે લેશો કાંક; પણ વાત સાંભળશે નહીં
તો, બધો તમારો વાંક. ॥ ૧૫ ॥ તમે ને પાન્ડવ ભાઈઓ ભાઈ, રેહેવું
નહીં હીકડીમાં; કદી અપાય ઓછું વધતું, થી ઢળ્યું તો ખીચડીમાં.
॥ ૧૬ ॥ એ ભીસ્મજી વ્રદ તમેછો, જણો છો ભુની પેર; હું જે કહું તે
હોય ભૂલું તો; કહેજે તમે સુખ ભેર. ॥ ૧૭ ॥ મુળના પુરૂષ સંતતું રા-
જ, બેલાળી ગામના ધણી; તે સંતતુંના દીકરો છે, પ્રથમથી ક્યો ગુ-

શ્રી. ॥૧૮॥ ભીસ્મપીતાને વીચીત્રવીર્ય, સરખા ભાગે શોભે; ભીસ્મ-
પીતાએ ભાગ મુકયો, નીરવરતી નીરલોભે ॥૧૯॥ વીચીત્રવીર્યને ત્ર-
ણ પુત, જાણે છે બધું જગત ધૃતરાષ્ટ્રને પાન્ડુ રાજ, ત્રીજા વિદુર ભ-
ક્ત ॥૨૦॥ બેતાળી ગામ તે ત્રણને ભાગે, એક એકને ચંડિદ મામ;
બાકીનું રાજ્ય જીતી લાવ્યા, પાન્ડુરાય તમામ ॥ ૨૧ ॥ તેમાં
કંઈ હક નહી ખીજનો, સાંભળો રાય નરેશ; પાન્ડવના પાન્ડવને સો-
પો, ચોરાશી હજાર દેશ ॥ ૨૨ ॥ દુરીયોધન કહે સુણે પ્રભુજી પા-
ન્ડુરાજ જીતી આવ્યા; તે વાત કબુલ કરીએ છીએ, ચોરાશી હજારલા-
વ્યા ॥ ૨૩ ॥ પાન્ડુને હત્યા લાગી, બાર વરસ ગયા વન; ત્યાં
લગી તે રાજ્ય જાળવ્યું અમો વીચારો જુગજીવન ॥ ૨૪ ॥ કંઈ કહે
છત્રપતી સુણે, રાજ્યની રક્ષા કીધી; તટલા દીવસની આવદાની તે, ત-
મેએ લીધી ॥ ૨૫ ॥ તેમાં તમોને નુકશાન નથી, એમનું દે દો રાજ;
દુરીયોધન કહે ઉતરો ન્યાયે, એરે કૃષ્ણ મહારાજ, ॥ ૨૬ ॥ પાન્ડવદુ-
ત રમતાં રાજ હાર્યા, જીત્યો હું નરેશ; પ્રભુ કહે બેતાળીશ હજાર જી-
ત્યા તે હથો દેશ ॥ ૨૭ ॥ બાકીના બેતાળીસ હજાર, પાછા આપોરાય;
દુરીયોધન કહે જવો મહારાજ, પંચાત એ નહી થાય ॥ ૨૮ ॥ એટલે
બોલ્યા અંતરયામી, વાતમાં કરશે ન ક્રોધ, જેમ તેમ સમાધાન થાય
તો, ટળે બધો વીરોધ ॥ ૨૯ ॥ કુબુધી ક્રોધ કરીને બોલ્યો, સાંભળજે
જદુપતી, એ રીતે રાજ્ય માંગવું હોયતો, પંચાત કરવી નથી ॥ ૩૦ ॥
પ્રભુ કહે વાર તેમ રહેવા દો, કોહોતો માગણ માગું, દુરીયોધન કહે
માગી જુઓ, તો હું સાંભળવા લાગું ॥ ૩૧ ॥ વળણ ॥ રીતસર મા-
ગો માગણું, તો હું શાંભળી રહીશ; જો ધ્યાન બેસે માલ્યરી, તો તો હું
હા કહીશ ॥ ૩૨ ॥

કડવું ૩ રાગ બીજાવરીનિ દેશિ.

પ્રભુજી વધા વચન, રાજજી, સાંભળો દુરિયોધન; રાજજી ॥ ૧ ॥
પાન્ડવનું કષ્ટ કાપો, રાજજી આળી હજાર દેશ આપો, રાજજી ॥ ૨ ॥
એવું વચન સુણાવ્યું. રાજજી. દુષ્ટે શીશ ધુણાવ્યું. રાજજી. ॥ ૩ ॥
બોલ્યા જુગદાધાર, રાજજી આપો તીશ હજાર. રાજજી ॥ ૪ ॥ તેથી
દો હજાર વીસ રાજજી દુષ્ટ ધુણાવી શીશ, રાજજી ॥ ૫ ॥ પ્રભુ કહે
વધે જશ, રાજજી. આપો હજાર દશ, રાજજી ॥ ૬ ॥ એટલું વચન થા-

પો, રાજી; પાંચ હજાર આપો, રાજી, ॥ ૭ ॥ ખેંચી ન પકડો
છેક, રાજી, આપો હજાર એક રાજી ॥ ૮ ॥ સૌ સમનું માપ મા-
પો, રાજી; પાંચસે દેશજ આપો રાજી ॥ ૯ ॥ કેટલું કહે ॥ લાગું,
રાજી; એક સો દેશજ માગું. રાજી ॥ ૧૦ ॥ પ્રમુ ઓછું ઓછું માંગે,
રાજી, પાપીને સાફ લાગે, રાજી. ॥ ૧૧ ॥ પ્રમુ કહે વેણ થાપો;
રાજી, પચાસ દેશજ આપો, રાજી, ॥ ૧૨ ॥ જેમ જેમ ઓછું સુ-
ણાવે, રાજી; માંકડો માથુ ધુણાવે, રાજી ॥ ૧૩ ॥ તવ બોલ્યા વ-
નમાળી, રાજી; દેશજ આપો ચાળી. રાજી ॥ ૧૪ ॥ માગ્યામાં નંદરે
રીશ, રાજી; આપોને દેશ ત્રિશ રાજી. ॥ ૧૫ ॥ હું માગુછું જુમદી-
શ, રાજી, આપોને દેશ વીશ, રાજી ॥ ૧૬ ॥ ઝાઝે ન કરશે કસ, રાજી
આપોને દેશ દસ. રાજી. ॥ ૧૭ ॥ તેમાં તે કાઢશે ભવ, રાજી; તે ક-
રતાં દો નવ, રાજી ॥ ૧૮ ॥ મુકો મુમનોને ઠાઠ, રાજી, આપી દો
દેશ આઠ, રાજી, ॥ ૧૯ ॥ ગુણ માનશે પાંચ ભાત, રાજી, છેવટ દો
દેશ સાત, રાજી. ॥ ૨૦ ॥ ટળશે શરવનો ભય, રાજી, આપોને દેશ
છય, રાજી. ॥ ૨૧ ॥ નહીં આવે ઉની આંચ, રાજી. છેવટ આપો
પાંચ, રાજી. ॥ ૨૨ ॥ તેમાં તો સાફ કહેવાશે, રાજી; પાંચેથી વહે-
ચી લેવાશે, રાજી. ॥ ૨૩ ॥ તવ બોલ્યો દુરીયોધન, પ્રભુ; સાંભ-
ળો જુગજીવન. પ્રભુ, ॥ ૨૪ ॥ તમારું વચન થાપુ, પ્રભુ, કાંઈ પાન્ડ-
વને ન આપું, પ્રભુ. ॥ ૨૫ ॥ દીધે નથી કાંઈ ધરમ, પ્રભુ, પણ
મને તમારી શરમ, પ્રભુ. ॥ ૨૬ ॥ ॥ વળણ ॥ દુરીયોધને કહ્યું કરણને,
લખીને આપો પાંચ દે; કહે વલ્લભ લખાવતા, દ્વારીકાંચીશ પ્રમેશ.

કડવું ૯ રાગ સાખીના.

વૈશમપાયન એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજ
ને સંભળાવું; ઉદ્યોગ પર્વ મહીમાય ॥ ૧ ॥ અંતરયામી બેઠા લખવા, લ-
ખનારો કરણરાય; ત્રાંજાને પત્રે લખવા માંડયું, કલમ ગ્રહી કરમાંય
॥ ૨ ॥ બોલો પ્રભુ લખાવો તે લખું, તવ કહ્યું કૃષ્ણ પ્રમેશ; આગરા
ને બંગાળા લખો, લખો કાશીદેશ ॥ ૩ ॥ હસ્તીનાપુરને મારવાડ લખો
કરણે લખ્યા તે વાર; પછી મુખમાં કત્તમ ધાતી, પડયો બહુ વીચાર
॥ ૪ ॥ મુસ્તક ઉપર ખડીયો મુક્યો, મનમાં કરી મનશુબો; સભાની

વચમાં પતરૂં ધરીને; એકજ ચરણે ઉભો, ॥ ૫ ॥ દેખીને દુરીયોધન
 બોલ્યો, કેમ ઉભા થયા અત્ર; કરણ કહે વાંચી ભુઓ, લખેલું તાંબા
 નું પત્ર. ॥ ૭ ॥ ઉભા રહેવાની નથી જગીયા, કષ્ટે કપટાઘ ક્રીધી; પાંચ
 દેશ લખાવ્યા તેમાં, પૃથ્વી તાણી લીધી. ॥ ૭ ॥ તવ દુરીયોધને પત્ર
 વાંચ્યું, હળહળ વાપી રીસ; મુજ સંગ કપટ કરવા આવ્યો, લપટ
 દ્વારીકાધીસ. ॥ ૮ ॥ ઓ ભરવાડ ઓ પીંડારા, યાચોના ચારનારા; મુજ સાથે
 તેં પ્રપંચ ક્રીધો, મામા માશી મારનારા. ॥ ૯ ॥ ગાયો દોનારો છારો
 પીનારો કયાં છે તું ક્ષત્રીની જાત; ગામડું વસાવી રાજ કહેવાયો તું શું
 જણે પંચાત. ॥ ૧૦ ॥ એમ કહી ઉઠીને બાઝ્યો, કુબુદ્ધી નરેશ; ગદ્ગદ
 કોણી મારવા લાગ્યો મહી પ્રભુના કેશ. ॥ ૧૧ ॥ છછુદરીનાં સરવે સ-
 રખાં, ઉઠ્યા નવાણું વીર; મારો ઝુડો હવે ન મુકો, કરો પાંધરા તીર.
 ॥ ૧૨ ॥ એમ કહીને કપુત સોયે, દેવા માંડ્યો માર; સભાસદ સહુ પોં-
 ચ્યા કરડે વરત્યો હાહાકાર ॥ ૧૩ ॥ અંતરયામીએ એમ જણ્યું દુષ્ટો
 દેશે દુઃખ; એવું જણીને ભુમી પડેલા; પોહોણું ક્રીધું મુખ. ॥ ૧૪ ॥ તે
 મુખમાં એમ લીક્ષા બતાવી સુત પવનનો કહાવે; ગદા મહીને લીમ-
 સેન બળીયો, મારવા મટે આવે. ॥ ૧૫ ॥ દુરીયોધન કહે નાસો મામા,
 મારવા આવે ભેમ; એવો લીમનો ભય પામીને નાહા એમને એમ.
 ॥ ૧૬ ॥ તવ ઉઠી ઉભા અલખેલો, બોલ્યા મુખ વચન; યુદ્ધનું નોહોતરૂં
 દેઉં છુ તુને ઓરે દુરીયોધન. ॥ ૧૭ ॥ સાંભળી પાપી નાશી ગયો, પોતાના
 તાત કને; અરે પીતાજી કષ્ટ આવ્યાતા, સમજવવાને મને. ॥ ૧૮ ॥
 પંચાત કરી છેતરતો તો, પ્રપંચનો ખેલ ધાર્યો; તેથી મુજને ક્રોધ ચડ્યો
 તે, ભરી સભામાં માર્યો. ॥ ૧૯ ॥ એવું સાંભળી વાણી વહિયો, ધતરા
 ઇર જે અંધ; ઓ દીકરા એને માર્યો તે તમારૂં જીવવું અંધ ॥ ૨૦ ॥
 ચાદ લોકનો એ છે સ્વામી, તેને સભામાં કુટ્યો; મારે નિશ્ચયે જણજે તમે
 સહુનો આવરદા ખુટ્યો. ॥ ૨૧ ॥ દુરીયોધન કહે કેમ કરૂં પીતા, અંધ
 કહે વળી જવો; આપણે ધામે ભોજન કરવા, ચરણેલાગીનેલાવો. ॥ ૨૨ ॥
 તવ દુરીયોધન તેડવા આવ્યો, મુકી મુખતનાહોડ; એવે સભામાંથી નીક
 ળીએઠા, રથમાં શ્રી રણછોડ. ॥ ૨૩ ॥ એટલામાં દુરીયોધન આવ્યો પ્રભુ
 આલો મુજ ઘેર; મેમાન ગતીયે ભોજન કરી, પધારજે ભલીપેર. ॥ ૨૪ ॥
 કૃષ્ણજી કહે આવત જમવા, તમ ધામે રાજ્યવટે; પણ મહારાપર હાથ
 ઉપાડ્યો, મારે ન આવવું ઘટે ॥ ૨૫ ॥ જમવ હશે તો જહુ છે ઠેકાણું,
 એમ વલ્લભ ગીરધારી; દુરીયોધન કહે જમે નહીં તો, આવ્યો જ ખાસડે

મારી. ॥ ૨૬ ॥ જો તું જમે માહારી નગરીમાં, ત્યારે તો દેવકી તન, એમ
કહી કેડે ચોડી મુકી; પાછો વળ્યો રાજન. ॥ ૨૭ ॥ એટલે રથ હંકારીને
આહ્યા, દાસ ઉપર કરી મ્હેર; વીદુરજી સભામાં છે પણ, મયા એમને
ઘેર. ॥ ૨૮ ॥ ખારણે રથ રાખીને ઉતરીયા, કયાણુએ કરી દયા; વિદુર
પત્નિને માતા માતા કહેતા ઘરમાં ગયા. ॥ ૨૯ ॥ ચોક તણાં બેઉ દ્વાર
દેઘને; વિદુર પત્ની નાહાય; નમ્ર નાહાવાના સ્વભાવ નારીનો, તેણું કરે
સ્નાન ત્યાં. ॥ ૩૦ ॥ પ્રભુને શબ્દે જોયું જાળીથી, દીડા શ્રી ભગવાન;
દ્વાર ઉઘાડી આવી પાય પડી, ન રહ્યું વસનું ભાન. ॥ ૩૧ ॥ એટલે
પ્રભુએ આડું જોયું, ભક્તને પ્રભુ શું પ્રેમ; ઉભી થઈને પુછવા લાગી
આડું જોયું હરી કેમ. ॥ ૩૨ ॥ કૃષ્ણ કહે મા વસ્ત્ર પેહેરો, બોલી વિદુર
ની, નારી; એ પ્રભુ તમને દેખી ભાન ભુલી, કરજે કામા ગીરધારી.
॥ ૩૩ ॥ એમ કહી જઈ વસ્ત્ર પેહેરી, આવી અતી પાવન; પધારો કહી
બેસાડયા પ્રભુને, આપી એક આસન. ॥ ૩૪ ॥ કૃષ્ણ કહે મા ભુખત્રા
ગી, જમવાને બેઠો આવી; વીદુરની નારી ઘરમાં જઈને કદળી તણાં
ફળ લાવી. ॥ ૩૫ ॥ પ્રભુના સામા ફેલવા બેઠાં, કૃષ્ણ કૃષ્ણ મુખ ભા-
ખે; છોતરાં આપે છબીકાને ગલ કાહાડી બાહાર નાંખે. ॥ ૩૬ ॥ એરિતે
તદાકાર થયેલી, પ્રભુ ઉપર પ્રેમ ભાવે; ભક્તને ભાવે છેલછબીકો, કે-
ળાનાં છોતરાં આવે. ॥ ૩૭ ॥ છવટ છોડું આવતા દીડા, તેવારે આવ્યું
ભાન અરેરે મેં છોડાં દીધાં, જમે મ્હારો ભગવાન. ॥ ૩૮ ॥ ખારણે
જોયું તવ ગલ દીડા, પસ્તાવો બહુ કીધો; પ્રભુ કહે મા પસ્તાશો નહીં
આજજ આ સ્વાદ લીધો. ॥ ૩૯ ॥ આ સામગ્રી નોહોતી આરોગી, તે
મેં આરોગી આજ; વિદુર પત્નિએ કહ્યું ખીરાજે, રાંધું છું માહારાજ
॥ ૪૦ ॥ એમ કહી ઉડ્યાં વાટેડી ભુએ; વીદુરની વિવેક; સન્યસ્ત પા-
ળે તે સાઈ ઘરમાં, અનનો દાણો નહીં એક. ॥ ૪૧ ॥ એટલામાં તો વિદુર
આવ્યા, દીડા કૃષ્ણ મેમાન; વણ તેડયા પ્રભુ ભણે પધાર્યા, એ મ્હારા
ભગવાન. ॥ ૪૨ ॥ એમ કહીને ગયા ભાવનમાં, એકાન્તમાં મળી નારી
ઓરે પતી ઘરમાં નથી કાંઈ, પડેલા છે ગીરધારી. ॥ ૪૩ ॥ ભક્ત કહે
ભંડાર ખાનેથી, લઈ આવું છું નાર; એવામાં દુરીયોધનના સેવકે, જઈ ક
હયા સમાચાર. ॥ ૪૪ ॥ વિદુરને ઘેર કૃષ્ણ ગયા છે, વાત જાણી રાજન;
ભંડારખોતું બંધ કરાવ્યું કાકાને ન દેવું અન. ॥ ૪૫ ॥ ગામમાં રમયતને
કેવરાવ્યું, ભક્તને કાંઈ ન દેવું, જે કાંઈ કાંઈદેશે તેનું, સંરવસ ભુટી લે
વું. ॥ ૪૬ ॥ સહુ રૈયતે મન વિચાર્યું, શું ભક્તને જોઈ રહીએ; દીડે મોઢે

માગે ત્યારે, કેમ કરી ના કરી ના કહીએ, ॥૪૭॥ એવું જાણી સરવેપ્રાણી,
 ધરને ખુણે પેઠા, કામ ધંધા બધા બધ કરીને, દ્વાર દેધ દેધ બેઠા ॥૪૮॥
 એવામાં વિદુરજી આલ્યા, ભંડારખાને જય; જઈ જોયું તો તાળાંદીઠાં,
 તવ ગયા મેહેલ માંય ॥૪૯॥ દુરીયોધન પર ક્રોધ કરીને વિદુર બોલ્યા
 એમ, ભંડારખાને લેવા આવ્યા, તાળાં દીધાંછે કેમ ॥૫૦॥ એવું સાંભળી
 કાકા પ્રત્યે, બોલ્યો દુરીયોધન: ઓરે કાકા કોને માટે, તમારે જોઈએ
 અન્ન ॥૫૧॥ વિદુર કહે મહારે માટે, વળી આવ્યા જહુપતી, દુષ્ટ કહે
 બીજા લોકોને, ખવરાવી દેવાનું નથી ॥૫૨॥ અનધન કાંઈ નથી આ
 પવાનું, જાણજે ભક્તી પેર; તમે ને માહારી કાકી બેઉ, ખાવા આવો
 મુજ ઘેર ॥ ૫૩ ॥ વીદુરજીને જોઈું લાગ્યું, તરત પાછા વળીયા; અ-
 રેરે આજ ભુખ્યા રહેશે, માહારે ઘેર સામળીયા ॥ ૫૪ ॥ એ ઉદાશી
 થઈ ઘેર ગયા, સહુ જાણી વનમાળી; ભકતે જઈ ઓરડામાંથી લીધી,
 છાનીમાની એક થાળી ॥ ૫૫ ॥ ખગલમાં મારી વસ્ત્ર હોઢયું, વેચવા
 બજાર જય; ત્યાં બજાર બંધ દીઠું, ગભરાયા મનમાંય ॥ ૫૬ ॥
 અરેરે દુષ્ટનાં તાળાં દેવાયાં, પ્રભુને શું જઈ ધરવું; એવામાં એક કુવો
 દડો, જણ્યું કે માહારે મરવું ॥ ૫૭ ॥ એમ જાણી કુવા પર ચઢીઆ,
 પરાણે જીવ જશે, સાતે જનમ દુખ પડેવાનું, આત્મ હત્યા મને થશે
 ॥૫૮॥ એવું વીચારતાં ભાજી દીઠી, તાંદળજની ઉગેલી, વીદુરે જા-
 ણ્યું પાય પડીશુ, પ્રભુને ભાજી મેલી ॥ ૫૯ ॥ એવું સમજી ભાજી
 લીધી, પોટલી બગલમાં મારી; ગુપત ઘેર લાવીને આપી, જ્યાં પોતા-
 ની નારી ॥ ૬૦ ॥ વામાને બધી વાત કીધી, તેવ ભાજી સુધારિ; ચુલો
 સળગાવી તપેલીમાં, વચાર સુકી વધારી ॥૬૧॥ પછી વીદુર પત્ની
 બોલી પ્રભુજીને શું ધરવું; એકલી ભાજી મુક્યા કરતાં, વીશ ઘાળી
 ભલું મરવું ॥૬૨॥ વળણ ॥ નરનારી એમ આદરી, મરવા કીધું મન;
 કહે વલ્લભ તેવ સમે, આવ્યો દુરીયોધન.

કડવું પ રાગ ચૌપાઈ.

બોલ્યા વૈશમપાયન વચન, સુણ જનમેજે રાજન; આવ્યો હસવાને
 દુરીયોધન, એતો ભગત કાકાને ભોવન ॥ ૧ ॥ બોલ્યો પાપી મસ્કરી
 ભેર, કાકા પરાણા તમારે ઘેર; માટે થશે રસોઈ સવાઈ, અમે પરાણાભેગા
 પાઈ ॥ ૨ ॥ તવ વીદુર ક્રોધે ભરિયા, મસ્કરિમાં ક્રોધે ઓચરિયા;

આવજે જમવા ડોકોદેઈ; તારો સરવ પરીવાર લેઈ ॥૩॥ તારિ માતા-
ને નારીને પુત્ર; તેડી લાવજે સહુ ઘરસુત્ર; તવ હથીમયો ભુષાળ, મ-
યા વિદુર સાતમે માળ ॥ ૪ ॥ વળી સંગ પોતાની નારી, બેઉ બે
મરણું ધારી; કયાં વિષના પ્યાલા ત્યાર ॥ ૫ ॥ મોઢે માંડવા ગયા જે
વાર, વાત જણી ગયા ભુગદાધાર; ચત્રભુજ રૂપે ગયા દોડી, તમાચેનાં
ખ્યા પ્યાલા ફેડી ॥ ૬ ॥ પછી બોલીયા અંતરયામી; નારે ઘેર નથી કાંઈ
ખામી; સાતે આરડામાં સૌ ત્યાર, વળી રસોઈ બનેછે બાહાર ॥ ૭ ॥
એમ કહી થયા અંતરધ્યાન, કરી લીલા શ્રી ભગવાન; એવે વીદુરહર
બે ભરીયા, બધી ચરયા જોવાને ઉતરીયા ॥ ૮ ॥ પેહેલા જોવા ગયા
ઘર બાહાર, કરે જાહેરો રસોઈ ત્યાર, કોઈ સુલ્લ સુલ્લો સળગાવે, કોઈ
નીરમળ જળ ભરી લાવે ॥ ૯ ॥ કોઈ બેઠા સાક સુધારે, જોઈ હસ્થા
હરીજન ત્યારે, પછી આરડાજોવા જાય, નરનારીબેડે મેહેલમાંય ॥ ૧૦ ॥
પેહેલે આરડે બહુ બાજઃખીજે જળઝારીની ઠઠ; ત્રીજે વસ્ત્ર છે નરના
રીનાં. રેશમી જાત જડાને ઝીલાં ॥ ૧૧ ॥ વાટકાની ચોથીપરસાળ, પાંચ
મામાં કનકના થાળ; ભર્યા છઠામાં રૈતાં અથાણાં, જોઈ વીદુરજીએ વ-
ખાણ્યાં ॥ ૧૨ ॥ સાતમામાં ભર્યા પકવાન, એવી કરી કપા ભગવાન;
જોઈ હરખે ભર્યા વિદુર, અતી ઉભરાઈ જાય છે ઉર ॥ ૧૩ ॥ પો-
હોચી પાપીને બધી પેર, થઈ રસોઈ કાકાને ઘેર; મામાને વાત પુછું
જોઈ; કાકે કયાંથી કરાવિ સોઈ ॥ ૧૪ ॥ બોલ્યો મામો એ કબ્બુજી કહે,
ઘરનું લાવિને વાવરે; જો એ જમ્યા વિનાનોજય, તો તો ફોજેતી એની
થાય ॥ ૧૫ ॥ એવે રસોઈ થઈ રહી ત્યાર, કાહાળ્યા વિદુરે સમાચાર;
તેડે જમવા વિદુર ભગત, આવજે લેઈને બધું જગત ॥ ૧૬ ॥ તવ
બોલ્યો દુરીયોધન એમ, કહે મામા કરીશું કેમ; કહેમામો ચાલો જમ
વાય, મુકીએ તેમા એનું શું જય ॥ ૧૭ ॥ કહી લીધું કુદુંબ પરીવાર,
આળ્યા જમવા સહુ નરનાર; લાળ્યા શણીયાં ભુજવાંઝાલી. તવ વિદુરે
આગના આલી ॥ ૧૮ ॥ પાછા મોકલો શણીયાં ઘેર, આપશું અહીંથી
ભલી પેર; તવ પાછાં મોકલી દીધાં, પછી ઉજોહકે સ્નાન કીધા ॥ ૧૯ ॥
દીધા ભક્તે વસ્ત્રોવિધવિધ, રાયે ભણ્યું કયાંથી રિધશીધ; પેહેલાં વસ્ત્રો
સહુ નરનારી, દીધી વિદુરે જળની ઝારા ॥ ૨૦ ॥ દીધા રત્ન જડીત
બાજઃ, બેઠી નરનારીની ઠઠ; પછી વાટકા રૂપાના કીધા, જેને જેમ જો
ઈએ તેમ લીલા ॥ ૨૧ ॥ પછી લીધા કનકના થાળ, તવ ઉઠ્યા શ્રી ગો-
પાળ; ભક્તને ઘેર હરખે ભરીયા, પીતામ્બર પેહેરી પ્રભુ ઉતરીયા ॥

॥૨૨॥ એટલે બોલીયો દુરીયોધન, મામા વીચારી લેજે મન; કદી કષ્ટ
 કરાવી રસોઈ, પણ બીજી ચીજે લ્યો જોઈ ॥૨૩॥ થાળી વાટકા બા-
 જઠ શણીયાં, અપ્યાં તે ન જાયે ગણીયાં, ગમે તેવો હું છત્રપતી
 મારા ઘરમાં આવી ચીજ નથી ॥ ૨૪ ॥ બોલ્યો શકુની મામે સાર,
 સમજ્યો હું સગારે સગાર; તારા કાકા પાન્દુરાય, લાગી હત્યા ગયા જ
 ત્રાય ॥૨૫॥ તાત તાલ્યો આંખ વીનાનો, તે વારે લુટ્યો ભંડાર છા-
 નો; ગણા અધર્મ વીદુરે કરીયાં, બધું છુટીને ભોંયરા ભરીયા ॥ ૨૬ ॥
 તેવારે તારી ઉમ્મર કાચી. બોલ્યો દુરીયોધન વાત સાચી; એવે કષ્ટ
 કરી આજ્ઞાય, દાસો પીરસો પંગત માંય ॥૨૭॥ તવ જલ્દવ જોડા જોડ;
 લાગ્યા પીરસવાને તેહ; અથાણા રાઈતા શાક ભાજ, પકવાન સામગ્રી
 તાજ ॥ ૨૮ ॥ પછી જમવા આજ્ઞા દીધી, તવ પ્રભુએ મશ્કરી કીધી;
 હશીને બોલ્યા જુગજીવન, કાંઈ માંગજે દુરીયોધન ॥ ૨૯ ॥ તોયે ની-
 ચું જોઈ જમ્યો રાય, બતાવ્યો મામાએ ઉપાય; આપણે સહુ જમી ર-
 હીએ, તવ વાસણો લઈ ઘેર જઈએ ॥૩૦॥ પીતામ્બરો પહેરેલાં લેવા;
 કાકાને ષાઝા ન દેવાં; આતો કાઠીએ આપણી પુંજ, એમાં શું કર-
 નાર પ્રભુજી ॥ ૩૧ ॥ સત્ય છે એમ બોલ્યો ભુનાથ, અન્યો અન્ય પો-
 હોચાડી વાત; એવે જમી રહ્યા સહુજન, પેહેલો ઉઠ્યો દુરીયોધન ॥૩૨॥
 લીધા વાટકા થાળી ઝારી. ઉઠ્યા બાજઠો બગલમાં મારી; જોઈ વીદુર
 બોલ્યા એમ, ઠાસા વાસણો લે જાઓ કેમ ॥૩૩॥ લેઈ જવો મહી પક-
 વાન, તવ ખમચાચો રાજન, કહો વાર મામા કેમ કરીયે, બોલ્યો મામે
 થાળીયો ધરીયે ॥ ૩૪ ॥ આવી થાળીયો ધરવા લાગે, જાણે વસવધ-
 આ અન માગે; બોલ્યા કષ્ટજી સહુને આપો, બધા ગરીબનું કષ્ટ કા-
 પો ॥ ૩૫ ॥ એમ કહીને પકવાન દીધાં, નીચું જોઈને નીચોએ લીધાં,
 લેઈ લેઈ ચાલ્યા ગયા ઘેર; કરી પ્રભુએ પુરણ મેહેર ॥૩૬॥ પછી છેવટે
 લીલા દાખી, તણ જણની રસોઈ રાખી; બીજું બધું કીધું અદર્શ, થ
 યો વિદુરને અતી હર્ષ ॥૩૭॥ પછી વિદુર વિદુરની નારી, ગયા ઘરમાં
 ત્રીજ ગીરધારી; તવ રામા રસોડામાં પેઠી; બેઠિ જણને પીરસવા બેઠી
 ॥ ૩૮ ॥ બેઠિ બાજઠ રસોડા બહાર, સામા સામી ઢાળ્યા તે વાર; બેઠા
 વિદુરને ગોપાળ, તવ પીરશી મુકયા થાળ ॥ ૩૯ ॥ ત્યારે બોલીયા
 જુગજીવન, માજી તમારું કરો આસન; બોલ્યાં વીદુર પત્નિ વાણી, તમે
 જમી લો પુરૂષ પુનાણી ॥ ૪૦ ॥ તમે છો નરે નરની જોડ; એકલી
 નારી હું રણછોડ; માટે મુને ભોજન નવ ભાવે, બોલ્યા કષ્ટજી જુઓ

કોણ આવે; ॥ ૪૧ ॥ ઉડયાં એવાને ઉડત આણી, આવ્યાં રૂક્ષમણીજ
રાણી, રૂમ ઝુમ કરતાં ધાત્રમાં પેડાં, દીધું આસનતત્ત્વ ત્યાં બેડા ॥૪૨॥
એટલે બોલીયા રણછોડ, ભાલ મળી તમારી બેડ; હવે તમે કરો આ
સન, એવા કપાળુ મધુસૂદન ॥ ૪૩ ॥ તવ ચીંતા થઈ ઉદરમાં, એક
જણની સામગ્રી ધરમાં થોડે-થોડે બે પીરસ્યા થાળ, તવ કેવું કયું ગો
પાળ ॥ ૪૪ ॥ પોતાની સૌ સામગ્રી લીધી, તેતો બેઠેને મુકી દીધી;
પછી પોતે ઉડયા થઈ રાજ, લીધી રસોડામાંથી ભાજ ॥૪૫॥ ઠાસવી
થાળમાં દીનાનાથ, હાંહાં કહિ ગ્રહા વીદુરે હાથ; આતે શું કરોછો મા-
હારાજ, કહે પ્રભુ પ્રીતી મુને આજ. ॥ ૪૬ ॥ એતો સ્વાદમાં થઈ છે
ઝાજ, માટે આરોગવાદો ભાજ; નર માને તો સંદેહ ખુઓ, જરા જ
રા ભાજ આખી જુઓ. ॥ ૪૭ ॥ ચાદ લોક તણે સ્વાદ તાણી, મુક્યો
ભાજમાં પુરૂષ પુરાણી, પછી થોડી થોડી વહેંચી આપી, આખતામાં
ઉલટ બહુ વ્યાપી ॥ ૪૮ ॥ બધી મરજદા પ્રભુની છાંડી, થાળમાંથી
તે લુટાવા માંડી; ઉડયા પ્રભુ લેધને થાળ, આહ્યા ચોકમાં શ્રીગોપાળ
॥ ૪૯ ॥ લાગ્યાં લુટવા પ્રભુની ભાજ, છીનવે લુજે બાઝીબાઝી; દોડી
દોડી દોડાવે છબીજા, ખરખરી કરી રાસ લીજા. ॥ ૫૦ ॥ રમે ભક્ત જે
ધર રણછોડ, આવ્યા દર્શને તેત્રીસઠોડ; એવે પ્રભુએ શું ખેલ કીધો,
ભાજનો સ્વાદ તાણી લીધો. ॥૫૧॥ પછી આગળ ધરીજે વારે, લાગી
ફીકી ફીકી તે વારે; પછી સ્તુતી કરી વિદુર, પ્રભુસચરાચર ભરપુર. ॥૫૨॥
સ્વાદ બે સ્વાદ સૌ તમપાત, મીથ્યા મોટાઈ ધરે દાસ; બધી તમારી
જગમાજ. જમો ભગવાન આવની ભાજ. ॥ ૫૩ ॥ થાવો ભાજ જમી
ને રાજ, આરોગો બાજઠે બીરાજ, પછી બેસીને ભોજન કીધાં, જમી
ને મુખવાસજ લીધાં ॥ ૫૪ ॥ રૂક્ષમણીજ અંતરધ્યાન, કરી રથ બેડા
ભગવાન; પોતે નીકળ્યા નગની બાહાર, આવ્યા બાગમાં જુમદાધાર
॥ ૫૫ ॥ પુછ્યા ધરમે સમાચાર, કહેવા લાગ્યા દેવમોરાર; જુઓ મુજ
ને માર્યો માર, નીકળ્યો પંચાતમાં સાર ॥ ૫૬ ॥

ઝડપનો રાગ દોહરો.

એવું સાંભળી ધરમ બોલ્યા, પ્રગટી પુરણ જવાળ, ઓ મહારાજ
દુરિયોધનનું યયું બગડવા કાળ. ॥ ૧ ॥ શું જુઓ છો સરવે બધુ
કરજો વિપ્રીત ક્ષુધ; દુરિયોધનને પત્ર લખીને, આરંભો એક યુધ. ॥૨॥

એવાં વચન સાંભળીને, હરજ્યો વાયુતન; પારથે પત્ર લખી મોકલીયો,
 દુષ્ટ તણે ભોવન ॥૩૥॥ યુધ તણું તો નોતરું આબ્યું. ગભરાયો જ્યેમ તે
 મ અંધ પીતાને જઈને પુછ્યું, કહો કરીએ કેમ ॥ ૪ ॥ ધૃતરાષ્ટ્ર ક-
 હે દીકરા મહારા, સમજી જવો આજ; પાન્ડવોને બોલાવિને, આપો
 અડધું રાજ ॥૫૥॥ દુરિયોધન કહે પીતા મહારા, બગડીછે તમ મતી,
 ખીજે કાંઈ ઊપાય બતાવો, રાજ્ય આપવું નથી ॥૬૥॥ ધૃતરાષ્ટ્ર કહે
 દીકરા મહારા, સદેહ મનના ખુઓ; કોણ ગુરૂ વિદ્વાન તમારા, તેમને
 પુછી જુઓ ॥૭૥॥ વળણ વાત તાતની સાંભળી, ઉડ્યો દુરિયોધન;
 વક્ષભવદે પુછવા ગયો, ગુરૂ તણે ભોવન.

કડવું ૬ રાગ સવૈયાની ચાલ.

વૈશમપાયન એણીપેર બાહ્યા સુણ જનમેજય રાય; વિસ્તારિ તુ
 જને સંભળાવું, ઉદયોગ પર્વ મહીમાય ॥૧॥ મામાને લેધ પુછવા આ-
 વ્યો, ગુરૂતણે ભોવન; એ મહારાજ પ્રજા પુછુ; તમારૂં સત્ય વચન
 ॥૨॥ રાજ્ય સારૂ પાન્ડવને અમો, સામાસામી યુધ કરીએ; તેમાં જીતી
 થે કે હારિયે વળી, કાં મારિયે કે મરિયે ॥ ૩ ॥ દ્રોણ કહે કે દક્ષણા વી
 ના, પ્રશ્ન પુછે તે ડાલું; તે વીનાતો પ્રશ્ન ઉત્તર, કદી કાળ નહીઆહું
 ॥૪॥ દુરિયોધન બડબડવા લાગ્યો, બ્રાહ્મણની જાત લોભી કે વારના
 નથી ઉત્તર દેતા, રહ્યા છે લોભથી થાભી ॥ ૫ ॥ મોતીના તોરાની લટ
 તોડી, દક્ષણામાં દેધ દીધી; દ્રોણ ગુરૂએ ઉત્તર કરવા, પોતાના કરમાં
 લીધી ॥૬॥ તેનાં મોતી કહાડીને ગણીયાં, બાહ્યા ગુરૂજી શાણા;જે દુરિ
 યોધન ગણીત બાંધ્યું, થાય છે હરાડ દાણા ॥૭॥ તેથી તુને ઉત્તર દેા
 છું, યુધ આરંભતું કરે; તે દનથી હરાડમેદહોડે, કુટુંબસાથે તું મરે ॥૮॥
 તવ દુરિયોધન અકળાઇ ઉઠ્યો, કાળજી થયું કાચું; શકુની બાહ્યોબ્રા
 હ્મણે કહ્યું, તે નવ માનીશ સાચું ॥૯॥ એવું વિચારતા ગેર ગયા, જ્યાં
 છે રાયનો તાત; ધૃતરાષ્ટ્રને દુરિયોધને, કહી માંડીને વાત ॥ ૧૦ ॥
 તવ ધૃતરાષ્ટ્ર એમ બાહ્યો, નીશ્યે જાણ્યો મર્ણુ; તે કરતાં જીવડું હો
 યે તો, રહી જવો ભીસ્મને સર્ણુ ॥૧૧॥ તવ દુરિયોધન ત્યાંથી નીક-
 ણાયો. જૈ દાદાને નમ્યો ચરણ; એ દાદા પાન્ડવ સંગ વઢવું, રાખોમુ
 જને શરણ ॥૧૨॥ ભીસ્મ પીતાયે મન વીચાર્યું, હવે ગતી શી થાય;
 સંરણે આવ્યાને સર્ણુ ન રાખું, તો સત્ય મહારૂં જાય ॥૧૩॥ એમ જ

ણીને ભીસ્મ બોલ્યા, દીનતા વચન તું ભાખ્યો, અગીઆરમે દીનમૃત્યુ છે મહાર્, હસ દન શરણે રાખ્યો ॥૧૪॥ દુરીયોધન કહે એષ્ટ દન માટે મુજને શીદ રઝળાવો. ભીસ્મ પીતા કહે દ્રોણ ગુરુ છે, તેમને શરણે જવો ॥૧૫॥ તવ દુરીયોધન ગુરુ અહે જઇ, લાગ્યો ગુરુને ચરણ; આ ગુરુ ભીસ્મે દશદન રાખ્યો. બાકી તમા રાખો શરણ ॥૧૬॥ દ્રોણ કહે કે પાંચ દહાડા, સરણ રાખ્યો ભુપાળ; દુરીયોધન કહે તણ દન માટે શીદ કરાવો કાળ ॥૧૭॥ આ માહારાજ મુને ઉગારો, પુરણ રાખો શરણ, દ્રોણ કહે કે રાખશે શરણે, તાહારા રાજ કરણ ॥ ૧૮ ॥ દુરીયોધન ત્યાંથી ગયો, જ્યાં છે રાજ કરણ; આ ભાઈ હું તો આવીયો છું, રહેવા તારે શરણ ॥ ૧૯ ॥ કરણ કહે શરણ આવ્યો, આ દુરીયોધન; તેથી તુજને શરણ રાખ્યો, મુજ માથે બે દન ॥૨૦॥ ફરશુરામનો શ્રાપ છે મુને, વહું ન હીં દીન તરણ; બે દીન લાગટ યુદ્ધ કરું તવ, થાય માહાર મરણ ॥૨૧॥ તે માટે બે દીવસ રાખ્યો; વીંશેશ થઇશ ન આડો; પાન્ડવનો સહ મા-મો આવે છે, તે રાખશે એક દહાડો ॥૨૨॥ પાન્ડવની પક્ષે આવે છે, લડવધાઓ એ આધી; કપટથી તેને શરણે રહી જ, લેજો વચનથી બાંધી ॥૨૩॥ તવ દુરીયોધન ત્યાંથી ઉઠ્યો, શક્ષને પંથે ચડીયો; મારવાડથી આવવાનો મારગ, ત મારગમાં પડીયો ॥૨૪॥ એવે શક્ષરાય બે ક્ષોણી લઇ, આવે ભાણેજની પક્ષ; એવે મારગમાં પડેલો દીકો, દુરીયોધનને ચક્ષ ॥૨૫॥ તવ શક્ષ કહે કેમ પડ્યો છે, આરે દુરીયોધન; મારગ મુકી જવા દે અમને, ભાણેજના દુશ્મન ॥૨૬॥ એટલે ઉઠીને હાથ જોડ્યા, દુરીયોધન ભુપાળ; અમોને પાન્ડવ સંપી ગયા, કાકા કાકાના બાળ ॥૨૭॥ રાજપાટ એમનું એમને સોપ્યું, હસ્તાં રહ્યાં છે મુખ; પાન્ડવે મુજને મોકલ્યો જ મુજ મામા ભાગશે દુઃખ ॥૨૮॥ એણે દુઃખ પડ્યું છે મુને, વચન દો તવ બોલું નહીં તો તમને જાત ન દેઉં મનનો મરમ નવ બોલુ ॥૨૯॥ એટલે શલ્યે એમ વીચાર્યું હવે ખોટો શીદ લાગુ; પાન્ડવ સાથે બનાવ કીધો, માટે કષ્ટી ભાગુ ॥૩૦॥ એણે સમજીને શક્ષ બોલ્યો, કહે દુઃખદુરિયોધન, તાહારી કષ્ટી હું ભાગવાનો, કહી દીધું વચન ॥ ૩૧ ॥ એટલે હશીને દુષ્ટ બોલ્યો; ભાગુ તમારે ચરણ; પાન્ડવ સામાયુદ્ધ કરવું છે, રાખો તમો મને સરણ ॥૩૨॥ સાંભળીને શક્ષ બહુ ગભરાયો, કપટાએ કપટ દીધુ, દગાખોરે દગો કરીને વચન માહાર લીધુ ॥ ૩૩ ॥ ઘણું વિચારીને શક્ષ બોલ્યો, સાંભળ તું રાજન; તુજને મેં મારા શરણે પ-

ખ્યો, જા ભાઈ અડધો દન ॥ ૩૪ ॥ દુરીયોધન કહે અડધા દાહાડા,
 માટે થાશે મુજ મરણ; મન વીચાર્યું બનનાર બનશે, ઢઢ રાખું અંત
 કરણ ॥ ૫ ॥ એમ વીચારી પાપી બોલ્યો, ચાત્રો માહરે ઘેર; શક્ત
 કહે મુજ ભાણેબેને, મળી આવું સુખભેર ॥ ૩૬ ॥ એમ કહીને પ્રેક્ષાણી
 લેઈ, શક્ત ગયો બામમાંય; એટલે આડું બેઠને બેઠા, પાન્ડવ પાંચે ત્યાંય
 ॥ ૩૮ ॥ શક્ત કહે કેમ આડું બુઝાણો, એ ભગનીના તન; ભીમ કહે
 તમે શરણ રાખ્યો, અમારો દુસ્મન ॥ ૩૯ ॥ શક્ત કહે દગાથી બંધા
 યો, તેનો ન કરવો ઉચાટ; હું પણ એના ભેગો રહીને, ઘડાવું એનો
 ઘાટ ॥ ૪૦ ॥ લ્યો ભાણેબે બે ક્ષોણી સેન્યા, આપી થયા વીદાય; જઈને
 મુકામ પોતે નાંખ્યો, પાપીના ધામમાંય ॥ ૪૦ ॥ એવે પાપીયે પત્ર લ-
 ખીયો, પાન્ડવને તે વાર, વઢવાની જગો શોધી કહાડો, વઢવા છીએ
 તથ્યાર ॥ ૪૧ ॥ એક એકને સંદેશ પહોંચ્યા, કરવિ યુધની ત્યારી;
 એટલે દ્વારીકાં જવાની રજ; માગી શ્રી ગીરધારી ॥ ૪૨ ॥ ભીમ કહે
 લડાઈ કરાવી, હવે ક્યાં જાઓ ઘેર; તમારા વીના અમને ન સુજે યુદ્ધ
 કરવાની પેર ॥ ૪૩ ॥ પ્રભુ કહે હમણાં મુને જવાદો, બળદેવનીમને બીક
 મોકલજે તેડવા અરજીનને, તવ આવીશ કરી ઠીક ॥ ૪૪ ॥ એમ ક-
 હીને આજ્ઞા લીધી પોતે ભુગણવન; રથે બેસી દ્વારીકા આલ્યા જણ્યું
 દુરીયોધન ॥ ૪૫ ॥ તેથી ગયો પ્રભુની પાસે, નોતરું દઉછું તમને, અ-
 મારી પક્ષે આવજો યુધે, સાહ્યતા કરજો અમને ॥ ૪૬ ॥ પ્રભુ કહે વા-
 રતા સુણો, એરે છત્રપતી, મારગમાં કોઈ નોતરું દે તે, નોતરું માન-
 તો નથી ॥ ૪૭ ॥ અરજીનજી કાલે નોતરું દેવા, આવશે મ્હારે ગેર;
 નોતરું દેવું હોય તો તમે, પધારજો સુખભેર ॥ ૪૮ ॥ એમ કહી દ્વા-
 રીકાં ગયા, પોતે શ્રી ભગવાન; બળદેવે સમાચાર પુછ્યા, કહ્યું થયું
 સમાધાન ॥ ૪૯ ॥ એમ કહીને કપલ રહ્યા છે, બીજે દીવસ થાય; અ-
 રજીન અલંગ રથે બેસી, પ્રભુને તેડવા જાય ॥ ૫૦ ॥ એવે દુષ્ટ મતી
 દુરીયોધન, તેડવાને નાકળીયો સંગાય થયો અરજીનજીનો, વાતો કરતો
 પળીયો ॥ ૫૧ ॥ તે બંને જણ દ્વારીકા આવ્યા, અતીશે હરખે ભરીયા
 રથશાળામાં રથ મુકીને, પ્રભુને ત્યાં સંચરીયા ॥ ૫૨ ॥ દુરીયોધન
 તવ આગળ દોડ્યો, પેહેલું નોતરું દીધું; પછી આવી કહ્યું અરજીને
 પ્રભુએ માની લીધું ॥ ૫૩ ॥ કપલ કહે સાંભળો વાત મારી પારથને
 છત્રપતી; દીવથે આવી ન્હોતનાં દીધાં, કોઈનું માનતો નથી ॥ ૫૪ ॥
 મારા ધામમાંથી પ્રેરે જાઓ, નીશા રહો અન્ય ગેર; પરાધમાં જેવું મો

હું દેખું, તેનું માનું ભલી પેર ॥૫૫॥ દુરીયોધને સુણી વીચાર્યું, ક-
ષ્ણને કપટ ઉદરમાં; મુને કાઢીને બનેવીને, સંતાડી ઘાલશે ધરમાં
॥૫૬॥ એવે કુન્તા નંદન ઉઠ્યો; નીકળ્યો ધામની બાહાર, તેના પછી
નિકળ્યો પાપી, અંધ તણો કુમાર ॥૫૭॥ એટલે પ્રભુના દ્વાર દીધાં,
શેવકે તતકાળ; તવ પ્રભુને ઓટલે બેઠો, દુરીયોધન ભુપાળ ॥ ૫૮ ॥
એણે મનમાં એમ વિચાર્યું, માહારે શુભ આદરવું, કર્નના બારણા
વચમાં સુવ, ભગણ પુરણ કરવું ॥૫૯॥ વળણા એમ ધાર્યું દુરીયો-
ધને, અવર સ્થળે નવ ભય કહે વલ્લભ શ્રોતા સુણો, કષ્ણ ચરીત્ર
મહીમાય,

કડવું ૭ રાગ સામેરીનો ઢોહરો.

વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું, ઉઠ્યોગ પરવ મહીમાય ॥૧॥ અરજુન ગયો બીજે અવાસે
છત્રપતી હતો જેહ; પ્રભુના દ્વારમાં પીછોડી પાથરી, સુતો આડો થઈ
તેહ ॥૨॥ અંતરયામીએ તે વાત જાણી, અતી ક્રોધાતુર હુવા, પાપી
ની પાસે મુક્યા પ્રભુએ, માકણ મચ્છર જુવા ॥૩॥ ચાંચડીઆની ચ-
ટપટી મુઝી, કુટ્ટને નીંદ્રા નાચે; વલુરે વપુ બેઠો બેઠો મનમાં અહંપદ
લાવે ॥૪॥ અરેરે જવાત ઓટલી બધી, કહી દે ગોવીંદને ગાળો; આ
જવાતમાં જુગજીવન રહે ગાયો તણો ગોચાળો ॥ ૫ ॥ ગમે તેહું
રાજ્ય પામ્યો પણ તે વધભોગ શું જાણે; ચાતુર હોય તો કઢી ન રહે,
જવાતને ઢેકાણે ॥૬॥ એમ આખી રાત, બડબડે ને, ગાળો ગોવીંદનેદે-
તો, સર્વનું ભુંડુંને માફ રૂડું, મનથી માની લેતો ॥૭॥ એવું વીતતાં
ત્રણ પોહાર રાત્રી, વિતી ગઈ તે વાર; તે સમે સેવકે ઉઘાડ્યાં, પ્રભુ ત
ણાં દરબાર ॥૮॥ એટલે ઉઠ્યો અતી અધરમી, કર્નના ધામમાં પેઠો;
મોઢે માથે ઓઢી મોહન સુતા, તેમને ઉસીકે બેઠો ॥ ૯ ॥ સુતા સુતા
પ્રભુ સર્વ જાણેછે, આવ્યોછે છત્રપતી; કુન્તીનંદન અરજુનજીતેહજીએ
આવ્યા નથી ॥ ૧૦ ॥ એવામાં અરજુનજી આવ્યા, ગયો પ્રભુને માંગ;
ઢોલીઆમાં પોઢેલા દીઠા, સુંદર શામગોપાળ ॥ ૧૦ ॥ તે જોઈ અરજુ-
નજીએ વીચાર્યું, હવે કરે કોણ ગતી; ઊસીકા વણ પ્રભુની પાંગેથે; હું
બેસવા યોગ નથી ॥૧૨॥ એવું જાણી પાંગથ નીચે, બીરાજ્યો કુન્તી ત
ન; એટલે મોઢેઓઢેલે વએ, ઉઠ્યા જુગજીવન ॥૧૩॥ એઢેલે વરને બેઠો

થયા, કરવા સેવકને મુખ; પછીથી પછેડી ઉધેડી નાંખી જોયું પારથનું મુખ. ॥૧૪॥ કૃષ્ણ કહે નોતરું તમ તણું; મેં માન્યું શુભ મતી; આ અરજીન કેમ નથી આવ્યા, દુરીયોધન છત્રપતી. ॥૧૫॥ સાંભળીને દુરિયોધન બોલ્યો, આ પ્રભુ ચરીત્રવાળા; જાણી જોઈ વચ્ચે આઢીને ઉઠાયા જણ્યા તમારા આજ્ઞા. ॥ ૧૬ ॥ જ જ આવજો પાન્ડવ પક્ષે, જો તુજને બતાવું; પુરણ રનેહી બળદેવ મહારા, તેનેપક્ષે લેઈ જવું ॥૧૭॥ એણે સાંભળી કહેવા લાગ્યા, પોતે દેવાધી દેવ; પુછા સહુને સદાયે માહારી આઢીને ઉઠયાની ટેવ. ॥ ૧૮ ॥ દુરીયોધન કહે સૌ જણું છું, કહી નીકળ્યા ઘર બહાર; એટલે પુરણ ચીંતા પેઠી, ઉઠ્યા દેવ મોરાર. ॥ ૧૯ ॥ અદર્શ થઈ બજારમાં ગયા, પોતે અસરણા સરણ, એક વ્રધ ટેલીયો આટલે સુતો, તેને પમાડયો મરણ ॥૨૦॥ જોળીયું તેનું પડયુ રહ્યું ને જવને વધકુંડ વાસે; પંછી તે મડકું ખાંધે લઈને, આદ્યા શ્રી અવિનાશ ॥ ૨૧ ॥ બળદેવજીને ઘેર પધારી, યુક્તિનું કામ કીધું; મોટા ભાઈના દ્વાર વિશે, મડ ગોઠવી દીધું, ॥ ૨૨ ॥ પછી પ્રભુ ત્યાંથી પધાર્યા, પોતાને ભોવન; એવે બળદેવને ત્યાં આવ્યો, દુષ્ટ દુરિયોધન. ॥ ૨૩ ॥ દ્વારથી અળગા રહીને પોતે, ટઠિકા કર્યા બે ચાર; શબ્દ સુણિ બળદેવજી જાગ્યા, ઉધેડયાં બારીના દ્વાર ॥ ૨૪ ॥ તેવોજ દીઠો દુરીયોધનને, હરજ્યા અપરમપાર; ઉભા રહો છત્રપતી કહી, જઈ ઉધેડયાં દ્વાર ॥૨૫॥ બારણાં ઉઘાડતાં પડયું મડકું, મનમાં લાગ્યું દુઃખ અરેરે આ કોણ પડીયું, દીપકે જોયું મુખ. ॥૨૬॥ મુખ જોતામાં ટેલીયો દીઠો અરેરે હું નીરભાગી; દ્વાર ઉધેડતાં ચગદાઈ મુઓ, મુજને હત્યા લાગી. ॥ ૨૭ ॥ એમ કહીને રડવા લાગ્યા, નેત્રોમાં વહે પાણી; એવે દાતણ લઈને આવ્યા પોતે પુરૂષ પુનાણિ. ॥ ૨૮ ॥ આ મોહોટા ભાઈ આ મોહોટા ભાઈ કરતા કરતા આવ્યા; દુરિયોધન ત્યાંનો ત્યાં ઉભો, વાંકા દહાડા કાઢાવ્યા. ॥ ૨૯ ॥ કૃષ્ણ પ્રભુ કહે કેમ રડો છો, શો ઉપજ્યો સંતાપ બળદેવ કહે મુજને લાગ્યું, બ્રહ્મહત્યાનું પાપ. ॥૩૦॥ કૃષ્ણ કહે કે આપણા કુળમાં, કદી નથી થયું આવું, આ કામ તમારાથી બનીયું જગતને શું મોં બતાવું. ॥ ૩૧ ॥ બળદેવજી કહે વીરા માહારા, અણચીતવ્યું થયું દુઃખ; પ્રભુ કહે વાહાણમાં ઉઠી; કહો કોનું જોયું મુખ. ॥ ૩૨ ॥ મોહું જોયા વરામ છે આ, એમવત્તા વચન; બળદેવ કહે આ પેલો આવ્યો, દુષ્ટ દુરિયોધન ॥૩૩॥ લાવો સેવક ખડક માહાર, છેલ્લું પાપીનું શીશ; સાંભળીને દુરીયોધન નોઠો જુદી કરી જુગદીશ. ॥ ૩૪ ॥ હસ્તીના-

પુરને પંથે આલ્યો, કષ્ણને દેતો ગાળ; તેમ તેમ કુંભ ભરાયો પાતકનો
 નશ્ક આલ્યો કાળ ॥૩૫॥ હસ્તીનાપુર, તે તો ગયો, એવે વાહાણું
 વાય; બળદેવ કહે કષ્ણ વીરા, હવે કરવો શો ઉપાય ॥ ૩૬ ॥ તવ પ્ર-
 ભુએ વીમ્ર બોલાવ્યા, ઉપડાવ્યું મડદું સાર; ગોમતી ત્રે તે મડદાને,
 કરાવ્યો સહિ સંસ્કાર ॥૩૭॥ પછા પ્રભુએ વીદ્વાન વીમ્ર, તેડીને પુ-
 છ્યું પ્રશન; ભાઈની બ્રહ્મહત્યા કેમ જાયે એમ બોલ્યા શ્રી કષ્ણ ॥ ૩૮ ॥
 વિપ્રોએ કહ્યું અચ્ચાનક હત્યા, લાગી તેનો છે ઉપાય, સવાસો વીમ્ર સ-
 વાસો ગાયો, લેધને યાત્રા જાય ॥ ૩૯ ॥ તે ગાયોને જવ ખવરાવે, તે
 ખાઈ ગોખર કરે; તે ગોખરમા જવના દાણા, ખાધેલા નિસરે ॥ ૪૦ ॥
 તે વીણી લેધ છોલી નાંખી, દુધમાં રાંધી લેવા; તેનોજ આહાર કરીને
 રહેવું; સમરી દેવાધીદેવા ॥૪૧॥ એરીતે યાત્રાઓ કરવી, અડસટ તીરથ
 ફરવું; પોતાની સંપત પ્રમાણે વિપ્રોને દાન કરવું ॥ ૪૨ ॥ એ રીતે
 ખતાવી બ્રાહ્મણ ગયા, બોલ્યા બળદેવ એમ; એ કષ્ણ ભાઈ કેવારે
 જાવું, જવાનું કુરું કેમ ॥૪૩॥ કષ્ણ પ્રભુ કહે વીચાર મુઠી, હમણું
 થઈ જાઓ ત્યાર; પાપ તણું તો પાપજ વધે, નીકળો નમ્રની બહાર, બ-
 લદેવ કહે કાલે જશું, એરે માહારા વીર; એટલે રક્ત લોચન કરી
 બોલ્યા, પોતે શા મ શરિર ॥ ૪૫ ॥ એ ભાઈ તમે જે બોલ બોલ્યા,
 તે મુને કાળજે વાગે; જુઓ કહેવત પાપના છાંટા, પાડોશીને લાગે,
 ॥૪૬॥ તે માટે તમે આજેજ જવો; સરવે સમેટી લેશું; જે જે સામાન
 જોઈશે તે તે; પાછળ મોકલી દેશું ॥ ૪૭ ॥ એવું સુણી ઉઠ્યા હજધા-
 રી, રથમાં ખીરાજ્યા આપ; નગરના બારણે નિકળ્યા પોતે, કરવા ની-
 વારણ પાપ ॥ ૪૮ ॥ પ્રભુએ પાછળ મોકલ્યા વીમ્ર, મોકલી દીધીગાય,
 ધનના અનના રથ ભરીને, સરવ કયાં વીધાય ॥ ૪૯ ॥ એ રીતે ભા-
 ઈનો ભય કાઢ્યો, અરજીન પાસે ગયા, એરે અરજીન આલો જઈએ,
 હવે તો નીરભય થયા ॥ ૫૦ ॥ એમ કહી બેઠે રથે ખીરાજ્યા, ગયા
 હસ્તીનાપુર; પાન્ડવે દીઠા કષ્ણ પ્રભુને, હરખ્યું અંતર ઉર ॥ ૫૧ ॥
 પોતે પ્રભુ સાથે લાવ્યાતા, પોતાના થોડા થોધ તે મોકલ્યા દુરીયોધનને
 ત્યાં, ન રહે દુષ્ટને કોધ ॥૫૨॥ એવે આગમાં પ્રભુ પ્રત્યે, બોલ્યા ધ-
 રમરાય, કેઈ ભુમીમાં યુધ કરવું, કહો કરી કરૂણાય ॥ ૫૩ ॥ કષ્ણે
 કહ્યું નીરહય ભોમી, કુરૂક્ષેત્ર છે જોહ; જે જગ્યોમાં દયા ન આવે, લ-
 ડવા લાયક તેહ ॥૫૪॥ ધર્મ કહે તમોને ગમે તે, ભોમી ભાડે રાખી
 આવો તમોને એકલા ગમે નહિ નહીતો, અરજીનને લઈ જવો ॥૫૫॥ એ

લે પ્રભુએ આજ્ઞા કરી, અરજીનને તે વાર; રણછેડે રથ તથ્યાર કીધો,
નરે લીધાં હથીઆર ॥૫૬॥ વસ્ત્ર આલુશણ પહેરી નીકળીયો, ધંદ્ર
તણે જે તન; રાશ પરાણે આલીને બેઠા, હાકવા જાગજીવન ॥ ૫૭ ॥
રણ ભોમી જોવાને આહ્યા, વાતો કરતા જાય; સાળો બનેવી આવી
પહોંચ્યા, નીરદય પ્રથવીમાંય ॥ ૫૮ ॥ વળણ ॥ નીરદય ભોમી
આવીયા, અરજીનને ધનશામ; કહે વક્ત્રલ પ્રભુએ કહ્યું, આ સ્થળ
કરે સંગ્રામ ॥

કડવું ૮ રાગ સાખીની ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેર બોહ્યા; સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું, ઉદ્યાગ પરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ અરજીન કહે ઓરે પ્રભુ-
જી, આ ભોમીનો નહી વહેમ; આપણા જેવી આ ભોમી છે, નીરદય
માનું કેમ ॥ ૨૨ ॥ કરન કહે પરીક્ષા ખતાવું, જોઈ લેજો આ ટાણે;
જુઓ પેલો કુવા ઉપર, કોસ કોસીયો તાણે ॥ ૩ ॥ ખેતરમાં પેલો પા-
ણી વાળે, તે દીકરો ને એ બાપ; એમ કહીને બીજે સ્વરૂપે, સામળો
બનીયા સાપ, સર્પ સ્વરૂપે ડંશ કીધો, કોશીઆ કેરા તનને; તેવોજ તે
ચકરી ખાઈ પડીયો; વૈશમય નરના મનને ॥૫૫॥ પાણી વાળવું પડતર
રહ્યું એવું કયું ગોપાળ; પાણીની પાળ ભાગી નાંખી; જળ વહ્યું તત-
કાળ ॥૬૫॥ અરજીન બોહ્યા ઓરે પ્રભુજી, પેજાનાં મંગાયા પાપ; વા-
રતા આપણુ કરીએ છીયે ને, ડશી ગયો એને સાપ ॥ ૭ ॥ રથ દોડાવો
દીનદયાળ, કુવા પાસે જઈએ, કોસીઓ બીચારો જણતો નથી, તેને
સંભાચાર કહીએ ॥૮૫॥ એટલે રણછેડે રથ હાંકયો, ગયા કુવા કન; ઓરે
કોશીઆ કોશ શું તાણે, ખખર નથી તને ॥૯૫॥ પાણી વાળે તે શો સગો
તારો, કોશીયો વહયો વચન; માહારાજ હું બાપ એનો, એછે મારો તન.
॥૧૦૫॥ પ્રભુ કહે તારા દીકરાને સર્પ ડશ્યો આ વાર; પ્રાણી તારું વહી
મયું બધું, કામનું નથી લગાર ॥૧૧૫॥ તવ કોસીઓએ કોશ છોડ્યો;
જીવ રહ્યો નહી આહ્યો; રાંડનો જરા વહેલો ન મુઓ. ગાળો દેતો એ
આહ્યો ॥૧૨૫॥ જઈને જોયું તો મુએલો દીડો, પાણી દીઠું વહી મયું;
અરેરે કેમ વહેલો ન મુઓ, ખેંચ્યું પાણી રહ થયું ॥૧૩૫॥ એમ અરજી
ડતો મડદું લઈને, નાખ્યું જળ કીનારે; કાદવના લચકા નાંખીને, જળ
આલવું કયું ત્યારે ॥ ૧૪ ॥ પાણી જઈ કોસ તાણુવા લાગ્યો, અરજીન

લીસ્મય થાય; આપ બેટાને સમાઈ નથી, તરછટ એમ દેખાય ॥ ૧૫ ॥
 એરે પ્રભુ આ કાળજી કેવું કહિ નથી શકાતું મુખ; જવાન દીકરો
 મરણ પામ્યો, તેનું નથી દીલ દુઃખ ॥૧૬॥ કશન કહે કે ચાલો આગળ,
 બીજે ખેડ બતાવું, એમ કરતા પછી પથે ચાલ્યા, બેડિને ગામમાં જ-
 ઘું ॥૧૭॥ મારગમાં મળી મરનારાની, માનુની ભાથુ લઈ; તેને પુછ-
 વા લાગ્યા પ્રભુજી, બાઈ તારી ભોમી કેઈ ॥૧૮॥ તવ તે નારી એવું
 બોલી, પેલી ભોમી અમારી, કસ તાણે તે મસરો માહરો, પાણી વાળે
 તેની નારી ॥ ૧૯ ॥ પ્રભુ કહે બાઈ કહેતાં કહેતાં, ધ્રજે અમારા ચણું;
 તાહરા પતિને સર્પ કરડ્યો, તેથી તે પામ્યો મર્ણ ॥ ૨૦ ॥ નારી કહે
 ભલે કહ્યું માહારાજ, હવે વીલંબ કરી જડું; માહારા સ્વામીના ભાગનું
 ભાથું, હાઈ બેસીને ખાવું ॥ ૨૧ ॥ એમ કહીને હેઠી બેઠી, કરી લીધું
 ભોજન; ચુડો કાઢી રેણુમાં દાટ્યો, તવ બોલ્યો કુન્તિ તન ॥૨૨॥ એ
 બાઈ ચુડો આમ કેમ કાઢી વળતું વદી મુખ નારી; બાર દીવમ રંડાપો
 વેઠી, થઈશ બીજી ધરમારિ ॥૨૩॥ બીજને નાતરે જવાનો, વસવાની
 તેને કામ, તે વેળાએ રાખેલો ચુડો આવશે પહેરવા કામ ॥ ૨૪ ॥ સાં-
 ભળી અરજીને હાથ ધરીયા, શીઠે નારીની કમાઈ; એ માહારાજ કોઈ
 જવને, નહી કો કોની સમાઈ ॥૨૫॥ પ્રભુ કહે હજી ગામમાં ચાલો, બ-
 તાવું બીજે ખેડ; એમ કહીને ગામમાં ગયા, પારથ સુંદીર છેડા ॥૨૬॥
 કોશીયાનું ધર પુછતા આવ્યા, કહેવાને સમાચાર, કોશીયાની છોડા બી-
 ચડો ખાંડે. બેઠેલી કોશીની નાર ॥૨૭॥ તે બાઈ પ્રત્યે પુછવા લાગ્યા,
 પોતે જલ્દવાય; એ બાઈ કુરૂક્ષેત્રનો કોશી, તારો સગો શું થાય ॥૨૮॥
 એટલે કોશીની નારી બોલી, માહારાજ સુણો વચન; કાસ તાણે તે કથ
 માહરો, પાણી વાળે તે તન ॥૨૯॥ પ્રભુ કહે બાઈ દીકરો તારો સર્પ
 થી પામ્યો મરણ; તેથી તુજને કહેવા આવ્યા, વચા અશરણશરણ
 ॥૩૦॥ એટલે એ છોકરાની માથે, દીકરીને કહ્યું એમ; એ દીકરી તા-
 રો અંધવ મુઓ; ખીચડો ખાંડે બધો કેમ ॥ ૩૧ ॥ તારા ભાઈના
 ભાગનો ખાંચડો, એક શેરનો લે કાહાડી; એવું કહીને કઢાવી લીધો, એ
 દીકરાની માડી ॥ ૩૨ ॥ અરજીન બેઠને વિસ્મય પામ્યો, બની ગયો
 અચેત; એ પ્રભુ હાથ કાંઈ ન હોયે, મા દીકરાનું હેત ॥ ૩૩ ॥ પછી
 ગામમાં સાદ પડાવ્યો બેળું કયું ગામ લોક, તેમની પ્રત્યે પુછવા લાગ્યા
 પોતે પુણ્ય શ્લોક ॥૩૪॥ કહો ભાઈ કુરૂક્ષેત્ર તમારે, ભાંડે લેવું અ-
 મારે; રણ સંગરામ કરવાને સારે, શું ભાડુ લેવું તમારે ॥૩૫॥ ગામનું

સહુ લોક કહેવા લાગ્યું વઢવામાં કેટલા પ્રાણી; તવ કહ્યું અગીઆર
 ક્ષોણી, બોલ્યા પુરૂષ પુરાણી ॥૩૬॥ લોકોએ પુછ્યું તે સહુમાંથી કેટલા
 મડદા બાળો; તે પછી તમને જવાબ દઇએ, એટલો સંદેહ ટાળો.
 ॥ ૩૭ ॥ પ્રભુ કહે ઘણામાં ઘણા, બાળીએ પાંચ હજાર; તવ તે લોકો
 રાજ થયા, ક્રીધા મુખ ઉચ્ચાર ॥ ૩૮ ॥ જાઓ મહારાજ ભાડુ ન લેવું
 એરે સુંદીર શામ; મડદાના કચરો પડ્યો રહેશે તે, આવે ખાતરને કા
 મ ॥૩૯॥ તેથી અમારી ભોમી સુધરે, માટે ભાડુ નહી લઇએ; માટે મ
 હારાજ વિશેષ પ્રાણીને, બાળવાને નહી દઇએ ॥૪૦॥ કંઈ કહે કબુલ
 અમારે, કહી થયા વીદાય; અરજીન કહે નીરદય ભોમી; જોઇ લીધી
 જદુરાય ॥૪૧॥ એવી વાતો કરતા ચાલ્યા, ધરને પંથે ચડીયા, નીરદય
 ભોમીનો પાસ લાગ્યો, કંઈને અરજીન લડીયા ॥૪૨॥ એક એકને ઢું-
 કારા હુંકારા, ક્રીધા અપરમપાર; એવામાં તો નીકળી ગયા, કુરૂક્ષેત્રની
 બાહાર ॥૪૩॥ તવ એક એકે માફ માગી, અરજીનને કીશોર; નીરદય-
 પણું આવે સરવમા, એ ભુમીનું જોર ॥૪૪॥ હસ્તીનાપુરના બાગમાં
 આવ્યા, કહ્યા સહુ સમાચાર; ધરમે કહ્યું લખો પત્ર પાપીને, નીકળે થઇ
 તઇયાર ॥ ૪૫ ॥ એટલે અરજીને પત્ર લખીયો, દુરીયોધનને એમ; પરમ
 દહાડે કુરૂક્ષેત્રે, નીકળજે ધરી પ્રેમ ॥૪૬॥ તે પત્ર પહોચ્યો પાપીને, આ
 જ્ઞા મામાને દીધી. યુધ્ધે જવાનું નીશ્યે કરીને, સેન્યને આજ્ઞા કીધી.
 ॥૪૭॥ ધત્રાધર કહે દીકરા માહારા, યુધ્ધે થયા તઇયાર; પણ ત્યાં શું શું
 બને છે તેના કોણ કહેસે સમાચાર ॥૪૮॥ તવ પ્રભુજીનો આપેલો ચોધા,
 સંજે જેનું નામ; ત્રીકાળજ્ઞાનીને ત્યાં મુક્યો, ખખર દેવાને કામ, ॥૪૯॥ પ
 છી સોએ ભાઇઓ ઉઠ્યા, યુધ્ધ કરવાને બળીયા, સેન્યાના ચોદ્ધાને સહ
 પ્રાણી, સગાઠ્ઠાલાને મળીયા ॥૫૦॥ જીવતા આવ્યાની નથી આશા, એવે
 બે દન વહી જાય; એટલે કઊરવ પાન્ડવ સરવે, જવાને તતપર થાય.
 સ્થળ નહી પાન્ડવને રહેવાનું, તેથી લેવા સહુ સાથ; સરવેને તઇયાર
 થવાને કહ્યું, પોતે દીનાનાથ ॥૫૧॥ એવે વૈરાટ નગ્રથી આવ્યો, પોતે
 વધરાટરાય, વહેવાઇની પક્ષ કરવા સાર, લાગ્યો ક્ષોણી સેન્યાય ॥૫૩॥
 પ્રથમ બે ક્ષોણી આપીતી, બે ક્ષોણી શક્તની આવી; બે ક્ષોણી ધૃપદ
 રાજની, તે સાત ક્ષોણી ચઢાવી ॥ ૫૪ ॥ ધૃપત વધરાટ ધ્રુવપ્રદ્યુમાન,
 શીખંડી પંચાળ તન; મેઘવરણ ગટારગજ ચડીયો, બળીયો અભેમન
 ॥૫૫॥ પાંચ પાંડવને છઠા પ્રભુજી, મુલદ્રાને ધૃપતી; તેનાં નાકાનાં પાંચ

ખાળકડાં, વળી વૃદ્ધ કુન્તાસતી, ॥૫૬॥ વાજતે ગાજતે તેતો ચઢીયા,
નીકળ્યા આગની બાહાર; એટલે અગીઆર ક્ષોણી લેધને, ચઢીયો
અધકુમાર. ॥ ૫૭ ॥ વળી પોતાના નવાણું ભાઈ, આરસેં શીતેર તન
શકુની મામો સાત સુત તેના; વળી કરણ રાજન. ॥ ૫૮ ॥ કરણના બે
દીકરા તે, યુધ્ધે જવા નીકળીયા; દ્રોણ કરપાચાર્ય અશ્વસ્થામા ભીસ્મ
પીતા બહુ બળીયા. ॥ ૫૯ ॥ શક્ષ રાજને જેદ્રથ ભગદત, ભુરીશ્રવા
કારભારી; સુસરમા સહીત સૌ ચાલ્યા, સંગ નહી કોઈ નારી. ॥ ૬૦ ॥
કેસરીયાં કરી વાજતે ગાજતે, ફરકાવ્યાં નીશાન; રણુશીંગાં વાગ્યાં ભ-
યભીત લાગ્યાં; નગર લાગ્યું સમશાન. ॥ ૬૧ ॥ તે વેળા થયા શુકન
માઠા, આડા ઉતર્યા નાગ; પાંડવની સેન્યા ઉપર, કકળ્યા કાળા કામ
॥ ૬૨ ॥ એટલે વીદુર દોડતા આવ્યા, દાઝે છે અંતઃકરણ; પાંડવને
ને કૌરવને જઈ. પોતે લાગે ચરણ ॥૬૩॥ એ દીકરા શીઠ વદી મરોછો
શુકનમાં કાગ નાગ; શું કરવા ઉજડ કરોછો, ખોલેલો લીલો ખાગ.
॥ ૬૪ ॥ તેમનું કહ્યું કોઈ ન માને, કુપ્તુહિ દુરીયોધન, તેથી વીદુર વૈ-
રામ ધરી, ગયા અધોર વન. ॥ ૬૫ ॥ કૌરવ પાંડવ યુધ્ધે નીકળીયા
તરવારે તર હરીયા; નીરહય ભોમી કુરુક્ષેત્રે આવીને ઉતરીયા. ॥ ૬૬ ॥
દક્ષીણે તંબુ તાણ્યા દુષ્ટે, ઉતરે પાંડવ પડીયા; પુરવ પશ્ચીમ વઢવાનું
રાખ્યું, સુરા સુરમાં ચડીયા ॥ ૬૭ ॥ વળણ. ॥ એ રીતે આવી વસ્યા,
યુદ્ધ કરવાને કાજ; કહે વલ્લભ શ્રોતા સુણો, દુષ્ટના દીત્રમાં દાત્ર.

કડવું ૯ રાગ ચૌપાઈ ચાલ.

કહે વૈશમપાય કથાય, સુણ જનમેજે રાય; જે તેને તે સાંજે
સભાય, કરી ખેઠા દુરીયોધન રાય ॥ ૧ ॥ પુછ્યું ભીસ્મપીતાને
તે વારે, યુદ્ધ આરંભવું ક્યારે; તમો કહો તવ કરવો આરંભ, કેદાડે
રોપવા રણરથંભ. ॥૨॥ બોલ્યા ભીસ્મપીતા મનરોશી, ભાઈ હું નથી
ત્રીકાળ જોશી ખેડું મહુરત લેવા ચાહાવો, તો તો સેહેદેવને પુત્રી આવો
॥૩॥ તવ બોલીયો દુરીયોધન, એતો છે આપણો દુશમન; એને સવળી
ઉલ્લટ કેમ વ્યાપે, સારું મહુરત શતરૂને આપે. ॥૪॥ ત્યારે દાદાજી બોલ્યા
વચન, તાહારા મનને છે દુશમન; એને દુશમન દાવો નથી. સાચો સતી
યે જનેતા સતી. ॥૫॥ કદી કાળે નહી કહે ખોટું, જા જો હોય ભાગ્ય
તારું ખોટું; તવ દુરીયોધન ત્યાર થયો, એતો જોશીના તંબુમાં ગયો,

॥૧૧॥ દીધો સહદેવે આચકાર. આપ્યું આપન ને પાં વાર; પછી જોશીખો-
 લ્યાએમ. કહો પપાવનું પડ્યું કેમ ॥૧૨॥ તવ પાપી કેલ: જગ્યો તુને મ
 હુરત પુછવા આવ્યો; તેથી વચનમાં થયો. સ્થંભ રોપ્ય નું મહુરત
 આપો ॥૮॥ યદ્દ કગતાં જીતીએ અમો. અપારાથી હારી જાઓ તમો. અ
 મો જીવીએને નયો મગે. એવું મહુરત નીચે દ્યો ॥૧૦॥ તવ સહદેવે વી
 આયું એમ થાઉં વીશ્વ સત્રાતી હું મેમ; પને વીશ્વ સે પુછા ॥ આવ્યો,
 માહારો પાકો ભર્યો લાવ્યો ॥૧૦॥ મારે ખોટું મહુરત દેવું તો પાપની
 માંસડી લેવું; શાને સાડું હાડું મત્ય માડું. અમને માગ્યવશે પ્રભુ વાડ,
 ॥૧૧॥ એમ જાણીને મહદેવ કહે છે. શુભ મહુરત ગોપી દે છે; કાલે સ-
 વારે રોપજેથંભ, પછી યદ્દકરજેઆરંભ ॥૧૨॥ વાગશેખી વીશેગને શીશ
 ભાઈ તું અમને જીતીગ; લેઈ મહુરત થયો વિદાય. જઈ કહ્યું જ્યાં ભી
 સ્મરપીતાય. ॥ ૧૩ ॥ ખોલ્યા ભીસ્મપિતા વેણ આયું, નદી જોશીનું
 મહુરત કાયું; મત્ય ખોલ દુષ્ટે માની લીધો. સ્થંભ રોપ્યો ત્યાર
 કાંધો ॥ ૧૪ ॥ પછી રાત્રીએ કયું શયન, એવે ઉગીયો ખીજે દન; વા
 હાણું વાતામાં ખોદાવ્યો ખાડ, ભોમી પુજન ક્યું એ અનાડ ॥ ૧૫ ॥
 એકાદસ સેવક સ્થંભ લીધો. પ્રથવિમાં ને રોપી દીધો; જોશીની વાણી
 સાચી લાગી, શેશને શીશ ખીલી ગાગી ॥ ૧૬ ॥ તેથી સ્થંભજ ડગ-
 ડગ ડોલ્યો, તવ દુરિયોધન એમ બેલ્યો; દાદા સહદેવનું વેણ સત્ય,
 આપ્યું મહુરત નીરમળ મત્ય. ॥ ૧૭ ॥ તવ ભીસ્મજી વધા વચન, ભક્ષ
 સ્થંભને દે કાજન; ત્યાં ખોલ્યો દુરિયોધન એમ; કહો મામા કરીશું
 કેમ. ॥ ૧૮ ॥ તમે વ્રજડો મગવા ઉઠો. મારે ખોલ ન જાણશે જુડો,
 મામો કહે માડું નહી કામ તુને ખોલ બેસે ઘર ગામ ॥ ૧૯ ॥ મારે
 લક્ષમણો તારો તેન. તેને ઉકાડ દુરિયોધન; છત્રપતી કહે જવો કાંઈ
 મારગમાંથી લાવો. ॥ ૨૦ ॥ તવ આલ્યા અનુચર ચાર, રોધે મનુશ
 તેણીવાર; આવ્યો નીચ જાતિ એક હાથ, બાંધી લાવ્યા જ્યાં છે નર-
 નાથ ॥ ૨૧ ॥ જોઈ ખોલીયો દુરિયોધન. એનું શીશ કયે છે દન; તેવે
 સેવકે છેદી નાંખ્યું એણે મરીખપર જોર દાખ્યું ॥ ૨૨ ॥ કાંટયું સ્થંભને
 તે રૂધીર. સ્થંભ રહ્યો નહી સ્થિર; કાળરૂદ્રને પ્રગટ્યો કાળ, ખ
 રખરી ઉતપન થઈ જવાળ ॥ ૨૩ ॥ કાળ રૂદ્રતણી થઈ વાણી તાડ સ
 ધણું થજે ધુળધાણી; નીચું ભક્ષજ દાંધું મને. તેથી અવળું થજે દુઃખ
 તને ॥ ૨૪ ॥ એવું કાળ રૂદ્ર કળકળીયા, તેથી કાંકરા ધુળ ઉછળીયાં;
 રહ્યું તું ખોટું ઉત્તર માંય તેથી ઉત્તરમાં રેણું જાય. ॥ ૨૫ ॥ એતો પા

ન્ડવને દુઃખ થાય, તેથી બોલ્યા ધરમરાય; આતો કષ્ટી કેમ વેડાય;
પ્રભુ કરોને માંઘ ઉપાય ॥ ૨૬ ॥ કહ્યું કરસે રાત્રીએ કરશું, મોઢું ફેરવી
નીંદ્રા આદરશું; એમ કરતાં વીતી ગયો દન, બીમને કહ્યું જુગજીવન
॥૨૭॥ તમે માહાદેવ પાસે જવો, સીવજીતણું ત્રીશુળ લાવો; ત્યારે
ભીમ ગયો તતકાળ, દીઠું સીવાજીવ વીશાળ ॥ ૨૮ ॥ જઈ સીવનું
પુજન કરી, લીધું ત્રીશુળ બહુ કરગરી; આવ્યો લેધને પ્રભુની પાસ;
નરને કહ્યું અવીનાશ ॥ ૨૯ ॥ કરો ધનુસનો ટકાર, તેડાવો અંજની
કુમાર; સાડાતણ વજર બેગા થાય, ત્યારે તો થાંભલો ફેરવાય ॥ ૩૦ ॥
તવ અરજીને ધનુશ લેઈ, કર્યા ટકાર ચાંપણ દેઈ; પડ્યો શબ્દ કપીને
કાન, તવ લાખું જવામાં ક્યાન ॥ ૩૧ ॥ રામનામ દેઈ ઉંચા ચડીયા;
આવી નીરદય ભોમીમાં પડીયા, પછી કહ્યું પ્રભુએ વચન, બેસો સ્થં
ભપર અંજની તન ॥૩૨॥ દીધી આજ્ઞા શ્રી ગોપાળ, પોત ચક્ર મુક્યું
પાતાળ; તેણે જઈ સ્થંભ ઉચકી લાંઘો, તવ કપીએ શું ખેત કાંધો.
॥૩૩॥ બેઠો સ્થંભ ઉપર એ ચડી, બોલ્યા ભગવંત ત્યાં તે ઘડી; ભીમ
બળીયા હવે તમે ગાળે, ઝાલી ત્રીશુળ સ્થંભને બાળે ॥ ૩૪ ॥ ડાહ્યું
પાસું વજર તમારું, નેથી કરોને કહ્યું અમારું; ડાબે હાથ દેવત દાખો,
જરા થાંભલો ફેરવી નાંખો ॥ ૩૫ ॥ એમ આજ્ઞા દીધી મોરાર, તવ
બાળ્યો કુન્તી કુમાર; ડાબે હાથે બળ દાખ્યું, સ્થંભનું મુખ ફેરવી
નાખ્યું ॥ ૬૬ ॥ કર્યું પશ્ચીમ દીશા મુખ, હોય તે દીશા દુઃખ, પછી
કશ્મ કહે રહેવા દોને, હવે કષ્ટી નથી જન ડોને ॥ ૩૭ ॥ કર્યા હનુમાન-
જીને વીદાયે, ચક્ર લેઈ લીધું જદુરાય, તવ ભીમસેન અળગોથયો; દેવા
ત્રીશુળ સીવ કને ગયો ॥ ૩૮ ॥ આપી આવીને રાજી હુતો; રૂજની
સમે સૌ સાથ સુતા; વીતી રૂજની વહાણુ વહાય, બેડા પાન્ડવો કરી
સભાય ॥ ૩૯ ॥ વલ્લણું સભા કરી બીરાજ્યા, બોલ્યા યુધીષ્ઠીર રાય;
સ્થંભ રોપીશું આપણે; કહો કયારે જદુરાય.

કડવું ૧૦ રાગ સવરથિા.

વઘશમપાયન એણીપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુ-
જને સંભળાવું, ઉદયોગ પર્વ મહીમાય ॥ ૧ ॥ ધરમરાજએ પ્રભુને
પુછ્યું; તેથી પ્રભુ વદ્યા એમ, અત્યારે આપણે સ્થંભ રોપો, રહેશે
કુશળ ખેમ ॥ ૨ ॥ પાંડવે સ્થંભ ત્યાર કીધો; કરાવી ભોમી બોદાણ;

પ્રભુને વચને સ્થાન રાખ્યો, તે મહુરત રામઆણુ ॥ ૩ ॥ પછી બોલ્યા
 કૃષ્ણ પ્રભુજી, રૂદ્રને પુજનીક થાવો; કાળ રૂદ્રને પ્રયત્ન પહેતું, ભક્તજ
 ભાવથી આપો ॥ ૪ ॥ ઉંચ પ્રાણી વધેરવાને જોઈએ, સત્ય સમજજો
 મર્મ; એટલે ભરી સભામાં બોલ્યા, પોને રાજ ધરમ ॥ ૫ ॥ ઓ પ્રભુ
 મુજને આજ્ઞા આપો, મરવાને છું તમ્યાર; સંગ્રામ મારે જોવો ન પડે
 એરે ભુગદાધાર ॥ ૬ ॥ એટલે બોલ્યા કૃષ્ણ પ્રભુજી, બેસી રહો સત્ય-
 વાદી; તમારા વીના કોણ ચલાવે, નીતીથી રાજ્ય ગાદી ॥ ૭ ॥ એટલે
 બોલ્યો અરજીન બળીયો, માહારાજ ગુણ ગાવું; સરવ મળીનેદો આજ્ઞા
 તો, મરવાને ઉભો થાવું ॥ ૮ ॥ પ્રભુ કહે તમે એ શું બોલ્યા, બહુ
 બળ કરવાનું હોણુ; તમારા વીણા બાણાવળી થોધો, મોખરે લડનાર
 કોણ ॥ ૯ ॥ એટલે બોલ્યા સહેદેવ જોશી, ભરિ સભામાં આણું, સરવ
 મળી દો આમના તો, મરવાને ઉભો થાવું ॥ ૧૦ ॥ પ્રભુ કહે તમારે મર-
 વાનું, કહો પ્રયોજન શું છે; તમ વીના દુરિયોધન આવી, મહુરતકોને
 પુછે ॥ ૧૧ ॥ તવ સહદેવ નીચું ધાલ્યું, નીકુળ કહે ગુણ ગાવું; આ-
 પો મુજને આજ્ઞા તો, મરવાને ઉભો થાવું ॥ ૧૨ ॥ ક્યાણુ બોલ્યા ત-
 મારા વીના, વરણાગી કોણ કરે, કુન્તા માતા કોનું પેહેયું બોલ્યું દે-
 ખીને ઠરે ॥ ૧૩ ॥ એટલે ભીમે મન વીચાર્યું. સંદેહ મનનો બોધ્યો;
 સહુની રીત પ્રમાણે મારે, પ્રભુને પુછવું જોઈએ ॥ ૧૪ ॥ તે પુછતામાં
 જણાઈ જશે, અળખામણો કે વાહાલો ખરેખર નથી પુછવાનું, પુછ
 છું હાલો માલો ॥ ૧૫ ॥ નહી પુછ તો દેખાય બોલું, શું કહેછે જદુપતી
 ના કહેશે તો ઠીકજ છે હા, કહેશે તો મરવું નથી ॥ ૧૫ ॥ એમ જણી
 પ્રકોદર બોલ્યો, ગોર્વીદજી ગુણ ગાઉં; આપો મુજને આજ્ઞા તો, મરવા
 ઉભો થાઉ ॥ ૧૬ ॥ પ્રભુ કહે સાંભળો પ્રકોદર; મોટી ગદા કોણ જાણે
 તમારા વીના રણસંગ્રામે, મન મુઝી કોણ માહાસે ॥ ૧૬ ॥ ભીમ કહે
 ત્યારે આપજ ઉઠો, તવ બોલ્યા રાય ધરમ; અરે મુરખ એ શું બોલ્યા
 વાકુ થયું તુજ કરમ ॥ ૧૭ ॥ ભીમ કહે હસવા બોલું છું; તવ બોલ્યા
 ભમવાન; ધીરજ રાખો કહી શખ લીધો, દેવકીને સંતાન ॥ ૨૦ ॥ પં-
 ચજન શખમાં શખદ કીધો, જે હોય થોધો સુરો; તે કુરુક્ષેત્રમાં જોવા
 આવે, પ્રાકમી પ્રાણી પુરો ॥ ૨૧ ॥ કહિતવ પાન્ડવ યુદ્ધ કરે છે એમ
 કહું શખનાદે; તે શખદ ત્રીલોકમાં પોહોંચ્યો; ચઢ્યા શુરા નીરવાદે.
 ॥ ૨૨ ॥ મણિપુરમાં અરજીનજનો બળરવાહન ઇલેવાન; તે બેઉ
 જણને શુર ભરાયું, શખદ મુણીને કાન ॥ ૨૩ ॥ ઇલેવાન કહે નાહાના

વીરા, તાતને પછે જવું, 'મખરવાહન કહે મોટા બંધુ. હું' પણ સાથે
આવું ॥૨૪॥ મોટા કહે ભાઈ ઘરબાર સુનું, બેડેથી કેમ જવાય;
એક જણે ઘેર રહેવું જોઈએ, તે માહારી ઇચ્છાય ॥ ૨૫ ॥ તે માટે
ભાઈ મુને જવાહે, કહીને આજ્ઞા લીધી; બખરવાહને ખુશી થઈને, જ
વાને હા કીધી ॥૨૬॥ તવ ઇલેતાત રથમાં બેઠા. જવાને ખરી ખંત;
એને કુરૂક્ષેત્રમાં જતા; પાંચ દીવસનો પંથ ॥૨૭॥ તે કારણ તે મારગે
ચાલ્યો, સખજ શંખનો જેહ; પાતાળમાં સુત વ્રજોદરનો, તેણે સાંભ
ળ્યો તેહ ॥ ૧૮ ॥ બખીક એવું નામ કુંવરનું, નાગ કન્યાનો સુત;
કરિવ પાન્ડવનું યુદ્ધ જણી, થયો આકળો ભુત ॥ ૨૯ ॥ પોતાની
માતાને પાચે લોગ્યો, રકત થયા છે નેત્ર; એ માતા મુને આજ્ઞા આપો
જહિછું કુરૂક્ષેત્ર ॥ ૩૦ ॥ મારા કાકાને મારા પીતા, કરે છ રણસંગ્રામ;
માટે તાતની પક્ષે જવું, માર કાકા તમામ ॥ ૩૧ ॥ નાગકન્યા કહે
બેટા મારા, તું છે આકળો અતી, સવળાનું અવળું કરે તું, કોઈને એ
જખનો નથી ॥ ૩૨ ॥ કરિવ લોભ છે બહુ કપટી, છેતરી લમ્બ જય
તને; માટે તુજને મોકલવામાં, વીશ્વાસ ન રહે મુને ॥ ૩૩ ॥ તે કરતાં
મારું કહું કરે તો, તુજને દેઉ આજ્ઞાય; જઈ કોરાણે ઉભા રહેવું; જુદું
જેવા રણમાં ॥ ૩૪ ॥ પ્રથમ પેહેલું યુદ્ધ વીશે, તારે ન દેવું લક્ષ; છ
વટે જે કોઈ હરે તેની, પુરણ કરવી પક્ષ ॥ ૩૫ ॥ અબળાએ એમ
હીસાખ ગણીયો, પેલા સોને પેલા પાંચ; માટે શો છતે પાંચ હારે, આ
વે અતીશે આંચ ॥ ૩૬ ॥ એવું સમજીને એમ બોલી, અબળા બુ
દ્ધીમાં ભુલ; બખીકતો જવાને માટે; વાત કરી કબુલ ॥૩૭॥ પત્રીપોતે
ધનુષ્ય લીધું, ભાથો લીધો બળવાન; તે ભાથામાં હરી ફરીને, રાખી
લીધાં ત્રણ બાળ ॥૪૮॥ નાનુક પોશાક પેહેરી નીકળીયો પાતાળથી
શુભ સુખે; કુરૂક્ષેત્રમાં એક કોરાણે, વ્રજની નીચે ઉભો ॥૩૯॥ એવે
સભામાં બેઠ્યા સામળીયો, સૌ બેસજે હું આવું; કોઈ કાંઈ ચીંતા ન
કરશે, નજીકમાં હું જવું ॥ ૪૦ ॥ એમ કહી અલખેસો ઉડ્યા; પોતે
વધકુંઠ રાય; જે સ્થળેઉભો લીમનો નંદન; ત્યાં આગળ એ જાય ॥૪૧॥
જઈ બખરીકને કહેવા લાગ્યા, કોણ તું કોનો બાળ; આ ઠેકાણે યુદ્ધ થ
વાનું. તેમાં થાશે તુજ કાળ ॥ ૪૩ ॥ બખરીક કહે ત્રીસોક વીશે, કોણ
મુને મારનારો; શાવ બ્રહ્મા કે વીષ્ણુ આવે, તેના ત્રત્યુ ધારનારો ॥૪૩॥
કળ્ણ કહે હવે જોયો તુજને, મીથ્યા વટે છે વાણ; હરી ફરીન તારી પા
સે, ભાથામાં ત્રણ બાળ ॥૪૪॥ બખરીક કહે ત્રણ બાળમાંથી, એક

તો મીથ્યા રાખ્યું; એમ કહી ભાથામાંથી કાઢાડી, એક બાણ ભાગી નાખ્યું ॥૪૫॥ પછી કહ્યું બે બાણ રહ્યાં છે, તે પર લડત ધાર, એક બાણે અત્યુ તાકુ ને, બીજે બાણે માર ॥ ૪૬ ॥ કશ પ્રભુ કહે શું બોલેછે, બન્યોછે બાળક બોહોત; એવો હોય તો લે હું ઉભો, તાકી ને મહાર મહોત ॥ ૪૭ ॥ બખરીક કહે મોત તાકું મારી નાંખું બીજે બાણ; પ્રભુ કહે પેહેલું અત્યું તાકીને, દેખાડી દો એધાણ ॥ ૪૮ ॥ બખરીક બોલ્યો હ્યો મોત તાકું, કહીને કજાડ્યું બાણ, તે સમે વૈરાટ રૂપ ધરીયું પોતે પુરૂષ પુરાણ ॥ ૪૯ ॥ સ્વરગ વીશે શીશ ધાલ્યું, ધડ બધું રાખ્યું ધરણ; બધીક કાંઈ વરતી ન શકે પાતાળ ધાલ્યા ચરણ ॥ ૫૦ ॥ મુક્ષમ સ્વરૂપ છાંયા રૂપી, રાખ્યું બધીક સામું; બધીકે બાણ ચઢાવી દીધું, રખેને ખામી પામું ॥ ૫૧ ॥ અત્યું તાકવાનું બાણ મુક્યું, તે ગયું સ્વરગ સુદન; વીશ્વપતીનું શીશ તપાસી ઉતર્યું ભુ ભોવન ॥ ૫૨ ॥ અવની વીશે અંગ તપાસી, ઉતરીયું પાતાળ, ચતુર્ભુજના ચરણ તપાસ્યા, તળખે પદમમાં કાળ ॥ ૫૩ ॥ તે સ્થળ સીંદુરની આરચા કરી, બખરીકનું બાણબળીયું, એધાણીકરી પાતાળ-માંથી ભોમીમાંથીનીકળ્યું ॥ ૫૪ ॥ સુર સપાટે ભેરઝપાટે, પ્રથ્વીવીશે પેહું; વણ બોલાવ્યું બધીક કેરા, ભાથામાં જઈ બેહું ॥ ૫૫ ॥ એટલે મુક્ષમ સ્વરૂપ થયા, પોતે શ્રી ધનશામ, બેશીને ચરણ ભેવા લાગ્યા, શીંદુર દીહું તે ઠામ ॥ ૫૬ ॥ તવ બધીકે બાણ બીજું, લાધું પોતાને હાથ, એટલે હાં હાં કહી થઇ ઉભા, પોતે દીનાનાથ ॥ ૫૭ ॥ એ ભાઈ બાણને શું કરે છે, શું મનડું થયું તાર; બધીક કહે અત્યું તાક્યું, તે ઉપર બાણ માર ॥ ૫૮ ॥ કણુ પ્રભુ કહે રાખો કણુ; એ ભીમસ નના તન, તારા તાત કને તેડી બહિં, સત્ય વદુછું વચન ॥ ૫૯ ॥ જે તારા અરજીન કાકા, તેનો હું સાળક થાવું; આવ્યો છું હું તેડવા તું ને ભીમ કનેલઈ બહું ॥ ૬૦ ॥ કપટથી કહેતો હઉં તો, સરવ પાતક મુજ શીશ; એવી રીતે સમજવીને સાથે, તેડી ચાલ્યા જમદીશ ॥ ૬૧ ॥ વલણ ॥ સાથે લઈને આવીયા, સ્થંભજ રાખ્યો જ્યાંય; કહે વલ્લભ બેઠી સભા, લાગ્યા કુંવરને ત્યાં.

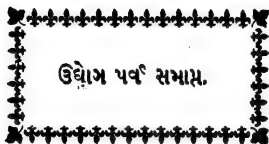
કડવું ૧૧ રાગ સાખિનો.

વધશમ પાયે એણીપેર બાલ્યા મુણ જનમેજેરાય; વીસ્તારી તુજ

ને સંભળાવું, ઉદ્દેશ્ય પરવ મહીમાય ॥૧૧॥ બધીકને તેડી પ્રભુ આ-
વ્યા, જુએ છે સર્વે સભાય; જાણ્યું કે આ કોને લાગ્યા, તવ બોલ્યા જ
દુરાય ॥૧૨॥ આ બધીક આ બાપ તારા, ભીમસેન એનું નામ, ભી-
મ કહે એ દીકરો કીયો, કોણ એનો મુકામ ॥૧૩॥ બધીક બોલ્યો
તાતજી મારા, હું રહુ છું પાતાળ; વીશ ખાઈ પરણ્યાતા મુજ માતા,
નામકન્યાનો હું બાળ ॥૧૪॥ એટલે ત્રોકોદર થયો રાજ, બેસાડ્યો
પુત્રને પાસે; તવ બધીકના વખોણ કીધા, પોતે શ્રી અવીનાશ,
॥૧૫॥ આ પુત્રજ તમારા કુળમાં બગીચો, શીવ સરખા રહે છેટા, એટ
લે ભીમ હશીને બોલ્યો, બાપજ તેવા બેટા ॥૧૬॥ એટલે રા'
જ ધરમ બોલ્યા, પ્રભુ ધરી પ્રેમ; આ માહારાજ સ્થંભ રોપ્યો છે,
તેનું કરવું કેમ ॥૧૭॥ બધીક બોલ્યો શી ગુચવણ છે, તવ બો-
લ્યા જ દુરાય; કાળરૂઢને ભક્ષ દેવું છે, તે વારતા ગુચવાય ॥૧૮॥
ધાંટો કહાડીને કહ્યું શ્રી કષ્ટે, મરવા ઉઠે જન જોઈ; તેના સીરાને અ-
મ્મર પાછ, અમ્મર કરું તેહ ॥૧૯॥ મસ્તક તેનું સજવન રહે, ધડવ-
ણ સદાકાળ; એટલે સભામાં ઉઠ્યો, નામ કન્યાનો બાળ ॥૨૦॥
ભીમનો નંદન કરી વંદન બોલ્યો સભામાં એમ; મુસ્તક માહારૂં અ-
મ્મર કરજો, મુજને મરવા પ્રેમ ॥૨૧॥ સભાએ જાણ્યું બત્રીશ લક્ષ-
ણો, ઉઠ્યો ભીમનો તન, સ્વારથને લીધે ત્રોકોદરને માહું ન લાગ્યું
મન ॥૨૨॥ પ્રભુએ કુમકુમ અરચ્યા કીધી, પહેરાવ્યા પુષ્પના હાર;
તે પછી શીશ છેદન કરાવ્યું, ધડ જીવ્યુ ધડીવાર ॥૨૩॥ કાળરૂઢને
રૂધીર છાંટ્યું, જય જય શબ્દ થાય; બધીકનું સીશ જોળામાં લીધું,
પોતે બદવરાય ॥૨૪॥ અમીદ્રષ્ટીનું અમ્મર પાણી પોતે મધુમુદન;
એટલે મુસ્તક બધીક કેરું, થયું સજવન ॥૨૫॥ તે ઉછળી સ્થંભ
ઉપર બેઠું, યુદ્ધ જોવાને કાજ; પછી યુધની આગના આપી પોતે કષ્ટ
મહારાજ ॥૨૬॥ પુરવ પશ્ચીમ થંભ રોપાયા, યુધ કરવું તે સ્થળ,
ધર્મ કહે હવે પત્ર લખો, અરજીનજ સખળ ॥૨૭॥ અરજીને તવ પ
ત્ર લખીઓ, જાણો દુરીયોધન; કાલે સવારે આવજો યુધે, વઢવું મુ-
કીને મન ॥૨૮॥ ૧૮ ॥ એવું લખીને પત્ર મોકલીયો, દુરીયોધનનીકને;
દુષ્ટ દેખાડ્યો સર્વ સભામાં, દાદા શી આગના મને ॥૨૯॥ ભીસ્મ-
પીતા કહે કાલે સવારે, યુધે ચઢીશું અમો; અગીઆર ક્ષોણ સૈન્યા
લઈશું, સાથે નહી કોઈ તમો ॥૩૦॥ દુરીયોધન કહે એરે દાદા, સહુ
સંગ છોને આવે; હાથોહાથનું કામ છે એ શત્રુને મારવા કાલે ॥૩૧॥

ભીસ્મજી કહે યુધ્ધ અસત્યનું મહારે તો કરવું નથી; સત્ય યુધ્ધ કરવું
 પાન્ડવ સાથે, તમે છો દુષ્ટ મતી ॥ ૨૨ ॥ પુંડ દેખડે તેને ન હણ્યો
 બંધન હોય જન જોહ; મુરજા વાળાને નવ હણ્યો; સત્ય તણુ યુધ્ધ રેહ,
 ॥ ૨૩ ॥ માટે મહારી સંગ ન કોઈ, કહ્યું ભીસ્મ પીતાય; તવ દુરીયો
 ધને પત્ર લખીયો, પાન્ડવને સભામાં ॥ ૨૪ ॥ આવતી કાલે આવને
 યુધ્ધે, આવશે ભીસ્મ પીતાય; પત્ર તે પોહોંચ્યો પાન્ડવોને, સરવને સુર
 ભરાય ॥ ૨૫ ॥ એવે સમે રાત્રી વીતી, થયો પ્રાતસકાળ; નાહી ઘોઘ
 નીત્ય કરમ તાગ્યા, ગંગાજળના બાળ ॥ ૨૬ ॥ પાન્ડવો પશુ પરવારીને
 કરી લીધાં ભોજન; તૈયાર થઈ ગઈ સકળ સેન્યા, વળી જુગલવન.
 ॥ ૨૭ ॥ અભંગ રથે અરજુન બેઠો, યુધ્ધ કરવાના કોડ; તે રથ હાંકવા
 થાટે બેઠો, પોતે શ્રી રણેડ ॥ ૨૮ ॥ અર્મામન્યુ જુદા રથમાં, બેઠો
 ઝહી હથીઆર; તેનો રથ હાકવાને બેઠો, હેડંબા કુંવાર ॥ ૨૯ ॥ જય
 મંગળ હાથીપર બેઠો, ગદા ઝહી વાયુનન; તેને બોળે મેઘવરણબેઠો,
 નંદનનો નંદન ॥ ૩૦ ॥ જુજવા રથમાં બીજા બેઠો, દરપત વધરાટ રાય
 દ્રષ્ટ પ્રદુભાનને શીખંડી, સૌ જુદા રથમાં ॥ ૩૧ ॥ શેઠેવ નીકુળ
 જુદા જુદા, યુધ્ધે તપર થાય; હરોફરી યુદ્ધે નવ અઢીયા, પોતે ધરમ
 રાય ॥ ૩૨ ॥ સોત ક્ષોણી સેન્યા અઢી યુદ્ધ, ગડગડીયા નીશાન, અ-
 શ્વના સ્વારો ને ઉંટવાળા, સરવ થયા સાવધાન ॥ ૩૩ ॥ હાથી વાળા
 હાથીએ બેઠા, રથવાળા રથમાં; પગપાળા ચરણેથી ચાલ્યા, ઉપડયા
 સન્ધે ત્યાં ॥ ૩૪ ॥ ઉંટના ઉપર નોખત વાગે, ઘોડાના ઉપર ડંકા;
 રાતા રાતા નીશાન ફરકે; ચાલ્યા પાન્ડવ બંકા ॥ ૩૫ ॥ કઊરવ લોક
 માં ભીસ્મ પીતા, પરવારી થયા ત્યાર; પોતાનો સ્વેત રથ બેડ્યો, સ્વે-
 તજ ઘોડા સાર ॥ ૩૬ ॥ ઘોળી ધન શીખર ઘોળું, સારથા છે સ્વેત
 રંગ; તે વણુ બીજે રંગ ન મળે, પ્રદ્વે એજ ઉમંગ ॥ ૩૭ ॥ પોતે
 ઘોળા વચ્ચ પહેર્યા, ઘોળા બધા હથીઆર; સુરવાળ ઘોળો જમા ઘો-
 ળો, પેટા ઘોળો કટીસાર ॥ ૩૮ ॥ ઘોળો પટકા શીશ બાંધ્યો, બાંધી
 લીલી દાઢી; પાછળ બે ગજ છેડા લટકે, સેન્યાને પાછળ કાઢી ॥ ૩૯ ॥
 આગળ રથ પોતાનો રાખ્યો, મારથી નહો કોઈ સંગ; ઘોળી ધન્યો
 ફેરફાર કર; સહુ સેન્ય ઘોળે રંગ ॥ ૪૦ ॥ પશ્ચાત દીશા સ્થંભ પો-
 તાનો, ત્યાં આવીને ઉભા; પુરવ દીશાને સ્થંભે આવ્યો, કુન્તાના સુત
 સુબા ॥ ૪૧ ॥ મોખરે અરજુન આગળ ઉભો ઇંદ્ર તણો કુંવાર;
 પોતે પેહેલા ભીસ્મ પીતાને, કીધો નમસ્કાર. ॥ ૪૨ ॥ એવી રીતે

યુધ્ધે ઉભા, સાંભળને તું રાય; ઉદયોગ પરવ પુરણ હજુ, ઉતરિ તુજ
હત્યાય ॥૪૩॥ સોમ પડદા તે સ્વેતજ થયા, સ્વેત થઈ શામ ગાય;
કાળા તલ ઘોળા થયા છે, પ્રમાણ તે દેખાય ॥૪૪॥ જનમેજે બહુ પુ-
ન્ય ક્ષીધાં, દીધાં વીખને દાન; વીધી પ્રમાણે સહુ કામ ક્ષીધું, શ્રધાળુ
રાજન ॥ ૪૫ ॥ વલણ ॥ ઉદયોગ પરવ પુરણ હજુ મુણતાં પોહોંચે
કોડ; વદે વક્ષસ સહુ બોલજે, જે જે શ્રી રણછોડ.

ઉદયોગ પર્વ સમાપ્ત.

ભીરમ પર્વ.

કડવું ૧ રાગ સામી.

વૈશમપાયે એણિપેરં બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજ
ને સંભળાવું, ભીરમ પરવ મહીમાય ॥૧॥ શ્રધ્ધા રાખી સાંભળ રાજ
પાતક સધળાં બય, નીરુપાપી સાંભળી જય પામે, વંશની વ્રધ્ધી થાય
॥૨॥ સાંભળતાં કાંઈ સંદે ન ધરવો, જે શંકા મન થાશે; તો તો પા-
તક નથી જવાનું, પાછળથી પસ્તાશે ॥૩॥ એમ કહીને કહેવા લાગ્યા
પોતે વૈશમપાય; અરજીન ઉપર છે બહુ રાજ, પોતે ભીરમ પીતાય
॥૪॥ બોલ્યા દાદા સાંભળો બેટા, હાથ ગ્રહો હથીયાર; માહારા સામું
શું જીઓછો, વઢવું તે વહેવાર ॥ ૫ ॥ અરજીનજીને વીચાર આવ્યો,
વીખીત થઈ મુજ બુધ; એકજ પાપી પેટને સાડ, કરવું વીકટ યુદ્ધ
॥૬॥ સામો કોઈ નથી પરાયો, છે મુજ વ્રધ્ધ પીતાય; તેમને મારે હાથે
હણવા, વળી ગરિબ સેન્યાય ॥ ૭ ॥ સેન્યના લોકને ક્યાંછે ટટો, મી
થ્યા કુટાઈ મરે, બાળ બચ્યાં રજીને તેઓનાં, રંક જતી શું કરે ॥૮॥
એવા એવાને હું શીદ માડ, પાતક બુધી ગણી; એવું વીચારીને પછી
જેયું દક્ષીણ દીશા લણી ॥૯॥ લાગે દીશા તંબુ તાણેલા કઊરવનાનીરધાર
ત્યાં સહુ કઊરવ જોવા ઉભા છે, ઓળખંધ તંબુ બહાર ॥૧૦॥ તેમને
દેખી અરજીનજીએ મનમાં વીચારું એમ; એ પણ બધું કુટુંબ
મહારં, ઉજડ કરં કેમ ॥૧૧॥ પછી પોતાનિ સન્યમાં જોયું, આ સ-
ધળા યુધ કરશે; ટંટાનો તંત નહી મુકુંતો, ઘણાક વઢીને મરશે ॥૧૨॥
હર પરધારે નાશ થાશે, ખીલેલો લીલો બાગ; શા જીવ્યા સાડ એમ ક-
રવું, નથી લેવો રાજ ભાગ ॥૧૩॥ એવો વેરાગ મનમાં આવ્યો, છો-
ટી નાંખ્યાં હથીયાર; એટલે બોલ્યા અરજીન પ્રત્યે, પોતે જીગદાધાર
॥ ૧૪ ॥ અરજીનજી કેમ હથીયાર છોડયાં, કેમ ફરી ગઈ મતી; કુન્તી
સુતકહે માહારાજ; મહારેતો વઢવું નથી ॥૧૫॥ એકજ પાપીપેટનેસાડ
કરં કુટુંબનો નાશ; ગમે તે પ્રકારે પેટ ભરીશું, પુરીશું; વનવાસ ॥૧૬॥
રાજ લીધે નહી વધે આવરદા, નહી લીધે નહી ઘટે; પ્રભુ કહેરાજ કાજ
નથી વઢવું, વઢવુંછે રાજવટે ॥૧૭॥ જીઓ ક્ષત્રીનો ધર્મ છે કેવો તમે
તે સમજે મર્મ; વેદશાસ્ત્રથી ચારે વરણના, ચાર ક્યાંછે ધર્મ ॥૧૮॥ આ

હાણુ ક્ષત્રી વૈશને શુદ્ધ, ચારેના ચાર કરમ; ત્રણે વરણુને ઉપદેશ કરવો, તે બ્રાહ્મણનો ધરમ ॥ ૧૯ ॥ ત્રણે વરણુનું રક્ષણ કરવા, ક્ષત્રીએ કરવું રાજ; ત્રણે વરણુ માટે વહેપાર કરવો, વધશ તણું એકાજ ॥ ૨૦ ॥ ત્રણે વરણુની આકરી કરવી, શુદ્ધનો એ ધરમ; પોત પોતાનો ધરમન પાળે, તે જનનું વાંકું કરમ ॥ ૨૧ ॥ તમે તમારો ધરમ પાળો, તેમાં નહિ કાંઈ પાપ; આયુધ ઝાલા યુધ આરંભો, લજવો નહી માખાપ ॥ ૨૨ ॥ અરજુન કહે ઓરે મહારાજ. શું સગાને મણવા, ક્રીયા પરાયાને છે મારવાના, મહારાને માહારે હણવા ॥ ૨૩ ॥ કષ્ણ પ્રભુ કહે હું ને માહારં માન્યું તે અજ્ઞાન; તમે નથી ને તમારં નથી, ઈદ્રતણા સંતાન ॥ ૨૪ ॥ સરવ સગાને કોહો મારાં, સમજ્યા વિનાની મતી; બીજને પછી કહેજે પોતાનાં દેહ તમારી નથી ॥ ૨૫ ॥ જળ તેજ પ્રથ્વી આકાશ વાયુ, તે પંચભુતનો દેહ તેનાં ચોવીસ તત્વ થયાં છે; શરીર બધાણું એહ ॥ ૨૬ ॥ પાંચ ભુતો પાંચ જ્ઞાન ઇન્દ્રી, કરમ ઇન્દ્રી વળી પાંચ; પંચવીશય ચાર અંતઃકરણ, તે સહુ સમજે ખોંચ ॥ ૨૭ ॥ ચોવીસ તત્વનું શરીર બનીયું, તેમાં શું છે તમારં કાળે કરીને જીવુ પડે, તે કેમ કહીએ અમારં ॥ ૨૮ ॥ શરીર છે તે પાંચ ભુતોનું આપણું કેમ કહેવાય; આપણું કેહેતાં પરાઇ પુંજ, પચાવવા તુલ્ય થાય ॥ ૨૯ ॥ વળી કહોછો હું મારનારો, પુછુ તે ઉત્તર દીયો; હાથ મુકી બતાવો મુજને, હું કહે છે તે તું કીયો ॥ ૩૦ ॥ તવ અરજુને દાઢી ગ્રહીને, કહ્યું કે આ હું મહારાજ; કષ્ણ કહે જે ગ્રહી તે દાઢી, તમે કીયા કહો આજ ॥ ૩૧ ॥ રૂદ્રીયે હાથ ધરી કહ્યું નરે, આ હું સુરાનો સાથ; કષ્ણ પ્રભુ કહે એ નહી તમે, એનું નામ છે છાતી ॥ ૩૨ ॥ જે સ્થળ હાથ મુકીને બતાવો; તે સહુનાં છે નામ; હું કોહોછો તે તમે કીયા; સોધીકા હોડો આ કામ ॥ ૩૩ ॥ એટલે અરજુનજી ગુચવાયો, જોડયા પ્રભુને હાથ; ઓ મહારાજ હું નથી સમજતો, સમજવો દીનાનાથ ॥ ૩૪ ॥ દીન વચન એમ ઓચર્યો કે, કરી કપા ભગવાન; અં ટાદસ અધ્યાયની ગીતાનું, કયું જોનિદે જ્ઞાન ॥ ૩૫ ॥ ઓ સ્થળ ગીતા ગાવી જોઈએ; પણ અં થાય લંબાણ; તે છતાં ગીતા પ્રસીધ્ધ થઈ છે, માટે ન કયું લંબાણ ॥ ૩૬ ॥ તેથી શ્રોતાએ સદેન ધરવો, ન બોલવું કુભોન્ડ; ચારે વેદ પ્રભુએ બનાવ્યા, તે ચારના ત્રણ કાન્ડ ॥ ૩૭ ॥ કરમ ઉપાસેના જ્ઞાન કાન્ડ છે. તેમાં સૌ સમાયો સાર; ગીતાથી જ્ઞાન કયું અરજુનને, પોતે જીગદાધાર ॥ ૩૮ ॥ વળી પ્રભુએ કહ્યું પારથને, તમે

બોલ્યા એમ વાણી; કે માહારે હાથે હણવા પડે છે, મુજ મારો મરશે
 પ્રાણી ॥ ૩૯ ॥ પણ તમારૂં માર્યું ન મરે કોઈ, મીથ્યા માનો મુખ દુખ
 બેબે અરજીનજી જીવ રાખીને, કહી પોહોણું કર્યું મુખ ॥ ૪૦ ॥ તેમા
 ચાલે બ્રહ્માન્ડ બતાવ્યા, ભોમી બતાવી સરવ; તેમાં કુરુક્ષેત્ર બતાવ્યું,
 છોડાવા નરનો ગરવ ॥ ૪૧ ॥ કુરુક્ષેત્ર કીરીટધરે બેયું, બહુ ઉપજ્યા
 મનસુખા પાંચ પાન્ડવને છઠા કશ્મિ, છ જણ દીઠા ઉભા ॥ ૪૨ ॥
 બાકી બીજ સહુ પડેલા દીઠા, અરજીને બેડ્યા હાથ; એ પ્રભુ મુખ
 બંધજ કરો, દયાળુ દીનાનાથ ॥ ૪૩ ॥ હું શું મારું છે મુએલા, મારું
 તે નીમીત્ત માત્ર; તવ પ્રભુ મુખ બંધ કરી બોલ્યા, સાંભળો પુજનીક
 પાત્ર ॥ ૪૪ ॥ તમારૂં કર્યું કાંઈ ન થાયે, હલાવ્યું પત્ર ન હાલે; બન્યું
 બનાવ્યું બની રહ્યું છે, મુગ્ધ મમતામાં માહાલે ॥ ૪૫ ॥ હું છું મદા-
 રીને જગત ને મરકટ, સહુ દોરી મુજ પાસ; જેમ રમડુ તેમ રમે સૌ
 તમે ન થાશે ઉદાસ, ॥ ૪૬ ॥ એમ કહી ધણું જ્ઞાન દાધું, અરજીન
 લાગ્યો ચરણ; ધર્મ હું મારો સાચવું છું, એરે અસરણાસરણ ॥ ૪૭ ॥
 એટલે બોલ્યા લીસ્મ પીતા, એરે કુન્તી કુંવર; કેહે બેટા તું શું સર-
 માયો. કેમ છોડ્યાં અથીઆર ॥ ૪૮ ॥ આપણા ક્ષત્રીનો ધર્મ એ છે
 સામા થઈ યુધ્ધ કરવું; યુધ્ધથી કદી કાઢ્યર નવ થાવું, શીશ ભુજમાં
 લેઈ ફરવું ॥ ૪૯ ॥ તવ અરજીન કહે વાર દાદા, કહી લીધા હથી-
 આર; પછી પોતે ધનુષ ચઢાવી, પેહેલો કયો ટંકાર ॥ ૫૦ ॥ તેનો શબ્દ
 ત્રીલોક પોહોચ્યો, ડોહ્યાં દસે દીગપાળ, ધરણ લાગી ધ્રુજવાને, બળ-
 લગ્યું પાતાળ ॥ ૫૧ ॥ લંકાથી કપી કુદીને આવ્યા, પાન્ડવ દળમાં
 પેઠા, અરજીનના રથની ધબલે, પુંછ વીંટાળી બેઠા ॥ ૫૨ ॥ વળાય ॥
 કપીરાજ ધબ બીરાજ્યા, સાંભળને તું રાય; કહે વલ્લભ શ્રીતા મુણે,
 યુધ્ધ તણે મહીમાય ॥

કડવું ૨ રાગ ઉછંગિ ઢોહા

વધશમપાયન એણીપેર બોલ્યા, મુણજનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજ
 ને સંભળાવું, લીસ્મ પરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ લીસ્મ પીતાએ આગના
 આપી, સોસાવું નહી મન સાથ; એરે માહારા અરજીન બેટા, ઉ-
 પાડ પેહેલો હાથ ॥ ૨ ॥ તવ અરજીને મન વિચાર્યું, પ્રેમ દાદાપર ધર
 યુધ્ધ આરંભવું પછી માહારે, પેહેલું પુજન કરું ॥ ૩ ॥ એમ જણી

એક બાણજ મુકયું, વરૂણનું સખજ; તે બાણે જઈ ભીસ્મ પીતાને, શીશ ચઢવ્યું જળ. ॥૪॥ તે પછી બીજું બાણ મુકયું, દાદ પર મન મોહ્યું; વસ્તર લેઈ બાણ સંચર્યું તે, દાદાનું મુખ લોહ્યું ॥૫॥ તીજુ બાણજ મોકલ્યું તેણે, ચંદન લેપન કીધાં; પછી ચોથું મુકીયું, તેણે, હાર આરોજી દીધા. ॥૬॥ પાંચમે બાણે અખીલ ગુલાલ, છટે દિવે અનુપ; સાતમે બાણે નૈવેદ્ય મુકયું, આઠમે કીધા ધ્રુપ, ॥ ૭ ॥ નવમું બાણ પ્રદક્ષણા કરીયું, દસમું લાગ્યું પાય; અગીઆરમું ભમરા પેઠે મગણી, ચેતાવાને જય ॥ ૮ ॥ ભીસ્મપીતા જોઈને થયા રાજ, બોલ્યા બેટા જય થાજે; દુરીયોધન મને લઢાવે છે, નખોદ એનું જાજે ॥૯॥ એમ કહીને આયુધ્ન લીધાં, મેઘનાદ ગડગડયા; સામા સામા સ્થંભેથી છુટ્યા, વચમાં ટુટી પડીયા. ॥ ૧૦ ॥ ભીસ્મને અરજીન બાણાવળી તે, અગણીત મારે બાણ; એકમા અનેક છુટે, જાણે વળ્યું હથરાણ ॥૧૧॥ સેન્યાના લોકો સુરે ભરાયા, ક્રોધ ધણેરો ધારે; જે જેની પાસે આયુધ જે જે, તે તે આયુધ મારે. ॥ ૧૨ ॥ તરવારીએ તરવારીઆ વઢતા, ગુપતીએ ગુપતીવાળા; અશ્વ સ્વારે સ્વાર વઢે છે, પગપાળે પગપાળા ॥ ૧૩ ॥ નીકુળ શેઠેવ બાણ મારે, અગણીતાં તે જાય; જતાંજતાં માં બાણ વધે છે, પાંચ પાંચ હજ્જાર થાય ॥૧૪॥ વધરાટ રાજને શીખડી, ત્રીજા દ્રુપદુમાન; તેમનાં ચાર ચાર હજ્જાર છુટે, બળ ભરેલાં બાણ ॥૧૫॥ ધૃપતરાજ ન ધરે માઝા, મારે અગણીત માર; એનું એક બાણ જતા જતામા, થાય છે દશ હજ્જાર ॥ ૧૬ ॥ અરજીનનો સુતે અભિમન્યુ, મારે કરીને રીસે; તેનું એકજ બાણ જતામાં, થાય છે હજ્જાર વીશ ॥૧૭॥ અરજીનજ એક બાણ મારે, સુસવાટા કરતું જાય; એનું એક બાણ જતા જતામાં, ચાળીસ હજ્જાર થાય ॥ ૧૮ ॥ ભીસ્મપીતા અગણીતું મારે, જોઈ ન શકાય ચક્ષ; અગણીતા મંત્રથી બાણ જને, દાદાનાં એક લક્ષ ॥ ૧૯ ॥ એ રીતે બહુ બળ જણાવે, મંગા તણા કુંવર; નર એકવાર મારે તેટલામાં, ભીસ્મ મારે બે વાર ॥૨૦॥ તેથી બહુ બાણની થાય વ્રષ્ટી, વરતે હાહાકાર; તરકત ત્રીશુળને તીર ઉછળે, જમઘ્યાને કટાર ॥ ૨૧ ॥ ખપવા ખંજર સાગ્ય છુટે જેવા તેવાને તો હણે; જાણે મદના ભમરા છુટ્યા, એ રીતે ગણગણે ॥ ૨૨ ॥ દાદાએ બહુ ઠાટ વાળ્યો, મારયો મન મુકી માર; મારતા મારતા કાઢીયા છે; પાન્ડવને સ્થંભ બાહાર ॥ ૨૩ ॥ જઈ પાન્ડવને સ્થંભે ઉભા, પોતે ભીસ્મ પીતાય; બાણ જોઈને ભીમ ગભરાયો, જરા

ન આગળ થાય ॥ ૨૪ ॥ એવે સમે સાંજ પડીને, સુરજ બેઠા મેર;
 વાજંત્ર પાંડવનાં બંધ થયાં, વાગી કઠિરવની ભેર ॥ ૨૫ ॥ એ
 ટલે દાદા જીત્યા કેવાયા હારીયા કુન્તી તન; પેહેલે દાહાડે અરજુન
 જીતું ઉતરીયું વદન ॥ ૨૬ ॥ પછી પારથે ભીમને કહ્યું, સહુ સેન્યલે
 ઘેરજવો; હું જાણું દાદાની શેવા કરવા, તમે પંથે પળાવો ॥ ૨૭ ॥ એમ
 કહી રથથી ઉતરીયો, ગયો દાદાના પાસ; ભીસ્મ પીતા કહે આવો બેઠા
 આવો મુજ આવાસ ॥ ૨૮ ॥ એમ કહીને રથમાં લીધો, તંબુએ સચરીયા,
 આનંદ વાતો કરતા આવ્યા, રથમાંથી ઉતરીયા ॥ ૨૯ ॥ વસ્ત્ર ઉતારી
 સ્નાન ક્રીધાં, તવ તંબુમાં પેઠા; દુરીયોધન ત્યાં થાળ લાવ્યો; બેઠો
 જણ જમવા બેઠા ॥ ૩૦ ॥ અરજુન ભીસ્મજી ભેગા જમીયા, મનમાં
 અતી હુશ્વાસે; જમી રહીને હાથ ધોયા, પછી લોધાં મુખવાસ ॥ ૩૧ ॥
 તે પછી દાદા સુધ રહ્યાને, હરખે અંતઃકરણ; અરજુનજી દાદાકને બેઠો,
 ચાંપવા લાગ્યો ચરણ ॥ ૩૨ ॥ ભીસ્મપીતા કહે દીકરા તુજને, સાહાય
 છે નંદ ક્રીસાર; તેમ છતાં આજ યુધ્ધ વિશે, કાંઈ ન કીધું ભેર ॥ ૩૩ ॥
 અરજુનજી કહે દાદા માહારે, માર તમારો સાલે, વિદ્વાન અનુભવી વ્રધ
 આગળ, શું બળ મ્હાર આલે ॥ ૩૪ ॥ ભીસ્મપીતા કહે દીકરા મા-
 હરા, હીમત રાખીએ ઘણી; વઢતી વેળાએ આડું અવળું, ન ભેદ્યએ
 કે ભણિ ॥ ૩૫ ॥ ઉઠો બેઠા જાઓ તંબુએ, છો લઢતા થાકેલા; જવો
 જઈને સયન કરો; સવારે આવજો વહેલા ॥ ૩૬ ॥ એટલે અરજુન
 ઉભો થયો; ગયો પોતાને ઠામ; કુન્તીજી કહે આવો દીકરા, હાયાં દીસે-
 છે હામ ॥ ૩૭ ॥ અરજુન કહે શું કરું માતા, સાક્ષી છે નંદ ક્રીસાર;
 અજગા રહી જોયા કયું સરવે, કેઈએ ન કયું ભેર ॥ ૩૮ ॥ એકલાની
 શું હીમ્મત પોહોયે, ડાહોળવાનો બધો દરીયો; ભીમ તમારો હાથી
 ઉપરથી, હેઠો નથી ઉતરીયો ॥ ૩૯ ॥ ભીમ કહે તારૂં પારખું બેયું,
 ભે કાલે મારો ઝપાટો; નીશાન વગડાવું આપણને, સવારમાં સપાટો
 ॥ ૪૦ ॥ તવ મટારગછ માયાવી બોલ્યો, પરમદાડે મારો વારો; મેઘવરણ
 સુત મટારગછનો, તેણે કયોં ખુખારો ॥ ૪૧ ॥ સાંભળો મારા ભીમસેન
 દાદા; સહુને જસ લગડાવું; ચોથે દાહાડે મારો વારો, નીશાનહું વગડાવું
 ॥ ૪૨ ॥ અરજુન કહે આપ બેઠા, ત્રણ જણ વહીયા વાણ; પોતાનું
 બોલેલું પોતે, પાળી લેજો પરમાણુ ॥ ૪૩ ॥ એમ કહીને સરવે સુતા,
 તવ રૂજની વહી જાય; સરવે જગ્યા નીંદ્રામાંથી એવે વહાણું વાહાય
 ॥ ૪૪ ॥ વળણ વહાણુ વાહાયું જે સમે તે સમે જગરત થાય; કહે
 વૈશ્મણ શ્રીતા સુણે, ખીજ ફનતો મહીમાય.

કડવું ૯ રાગ સુરિ ચોપાઈ.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સાંભળ જનમેજે રાજન; વહાણું વા-
હયું ને જગરત થયા, ખાઈ પીને પરવારી ગયા ॥ ૧ ॥ લીધા સૌ સૌના
હથીઆર. બેસી વાહન થયા ત્યાર; વાગ્યા નિસાન કુંડલી ડંકા; આલ્યા
યુધ્ધ કરવા સહુ ખંકા ॥૨॥ વાજતે ગાજતે ગયા સ્થંભ; કરવું છે યુધ્ધ
આરંભ, સામા આવીયા ભીસ્મપીતાય, લાગ્યો અરજુન દાદાને પાય
॥૩॥ પછી લીધું ધનુશ હાથ, ખેંચી ચઢાવ્યું સાક્ષાત; તેનો જખરો
થયો ટંકાર, ગયો ત્રીલોક શબ્દજ સાર ॥ ૪ ॥ સાંભળ્યો અંજનીને
બાળ, આવી બેઠા ધન તતકાળ; પછી અરજુને ઇંદ્રનો તન, કયું દા-
દાનું પહેલું પુજન ॥ ૫ ॥ દશ બાણે પુજન કરી, પછી બેઠા યુધ્ધ
આહરી; તવ દાદાએ આસીશ દીધી, એમણે યુધ્ધ ત્યારી ઝાંધી ॥ ૬ ॥
કુંડલી વાળં ગડગડીયાં, પછી યુધ્ધ કરવા મચી પડીયા, ભીસ્મપીતાને
અરજુન, સર્વ સેન્યને અભેમુન ॥ ૭ ॥ એક એકને દેતા કબ્ડી, ઘણી
થાય છે બાણની પ્રશ્ની; લઢતાં વઢતાં જે ચુકે; તે તો જીવ્યાની આશા
મુકે ॥ ૮ ॥ સહુ દાખવે દારૂળ જોર, થાય બાણથી અંધારૂં ઘોર; વરતે
છે હાહાકાર, ઘણા ઉછળેછે અથીઆર ॥ ૯ ॥ એવે ભીસ્મપીતા બહુ
નડીઆ, નેત્ર મીચીને ઉપર પડીઆ; ધસી ધસીને દાદા વડતા; તેથી
ખંડવ પાછા પડતા ॥ ૧૦ ॥ દીધો ભીસ્મપીતાએ માર, બીજે દાહોડે
કાઢ્યા થંભ બહાર; કોઇનું નવ આલ્યું જોર પછી બોલ્યા નંદકીશોર,
॥૧૧॥ પ્રકોહર વાયુના તન, તમારૂં ગયુ મીથ્યા વચન; ત્યારે બોલ્યા
હતા શું કામ, લજવાણુ ભીમસેન નામ ॥ ૧૨ ॥—ઝડપની આલનો
દોહરો ॥ એવું સાંભળ્યું ને; કોપ્યો અપરમપાર, બલે મરવું ધાયું
કરવું; ડગવું નહીં લગાર ॥૧૩॥ એમ કહી ગદા લેધને, ઉપડ્યોએ બહુ
બળીયો; સહુને સામા ઉભા રાખી, અવળે પંથે પળીયો ॥ ૧૪ ॥ ફેર
ખાઈ ચાલી આવ્યો, કઠિરવ દળની પુઠે; આંખો મીચી પડ્યો શેનમાં
મારે ઢીચણ મુઠે ॥ ૧૫ ॥ રાતો તાતો મહા મહમાતો, મેઘનાદે ગડ-
ગડીયો, આચીતો ગયો ભીસ્મની પાસે, જધને બાજ પડીયો ॥૧૬॥ દાદા
દાદા કહીને વળગ્યો, વાયુનો કુવાર; આંચકો મારી હાથમાંથી લેઝ લી
ધાં હથીઆર ॥૧૭॥ ભીસ્મપીતા તો બન્યા બાવરા, વૃકોદર કેહોડ
બાંધે, આવો દાદા આવો દાદા, કહીને લીધા બાંધે ॥ ૧૮ ॥ એટલે હે
ફાંખાનો નંદન, પોતે ગજને ચઢીયો; અગીઆર ક્ષોણી સેન્યા વીરી,

જઇને ટુટી પડીઓ ॥૧૬॥ તવ તેનો તન મેઘવરણુ તે દોડયો તેણી
વાર; કૌરવ સેન્યના ચોધાઓને, દેવા માંડયો માર ॥ ૨૦ ॥ આપને
બેઠા બેઠિ મળ્યા તે, પાછી પડાવી પોક; લેઢવું વઢવું વેગળું મુકી, નાહું
સેન્યનું લોક ॥ ૩૧ ॥ એવામાં વાયુ નંદને કેવો કર્યો મનસુખો; દા-
દાને ખાંધે લેઈ જઈ કૌરવ સ્થંભે ઉભો ॥ ૨૨ ॥ તવ અરજીનને અ-
ભેમન્યુ બીજા મારથી જેહ; રથ દોડાવી આવી ઉભા, કઉરવ સ્થંભે
તેહ ॥ ૨૩ ॥ એવામાં તો સાંજ પડીને, સુરજ બેઠો મેર; કઉરવ હાયા
પાન્ડવ જીત્યા, વાજ્યાં ભોંજળ ભેર ॥ ૨૪ ॥ પછી ભીમની ખાંધે
બોલ્યા, પોતે ભીશ્મપીતાય છોડ ભીમડા દગો તે' દીધો, તે વહેર કેમ
ભુલાય ॥૨૫॥ એટલે વાયુના નંદને, પ્રધને મુક્યા ધરણુ; ભીમ કહે
હ્યો મારી નાખો; કહીને લાગ્યો અરણુ ॥ ૨૬ ॥ તવ દાદાની રીસે હો-
ભાણી, મુખથી બોલ્યા એમ; ઓ ગાંડા સામુ થાવુ હતુ, કપટ કીધું
કેમ ॥૨૭॥ ભીમ કહે સામા થાવાનું, જોઈએ અમમાં ભેર; જ્યાં ત્યાં
કરી વાળું વમડાવ્યાં, બનવું પડ્યું ચેર ॥ ૨૮ ॥ ભીશ્મપીતા કહે
વાર દીકરા, હવે પડી છે રાત; કાલે યુધ્ધે આવજે ત્યાં, આગળ તારી
વાત ॥૨૯॥ એમ કહી જઈ રથે બેઠા, સાથે અરજીન ભુપ; તે બન્ને
ગયા તંબુએ, તે વેળા એક રૂપ ॥ ૩૦ ॥ બેળા બેસી ભોજન કીધું,
સુતા ભીશ્મપીતાય; અરજીનજીએ બેઠા બેઠા, ચાંપ્યા પ્રધના પાય
॥ ૩૧ ॥ પછી ભીસ્મે આગના આપી, પારથ થયો વીદાય; પોતાના
તંબુએ આવ્યો, જય ભીમની વરતાય ॥૩૨॥ વળણુ ॥ બીજે દી-
વશ પુરો થયો. સાંભળ તું રાજન; કહે વલ્લભ રૂજની ગઈ ઉઝ્યો
ત્રાંજે દન. ॥

કડવું ૪ રાગ સાખીનો.

વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુ-
જને સંભળાવું, ભીશ્મપરવ મહીમાય ॥૧॥ ત્રીજે દીવશે પાન્ડવભીસ્મ
આવીને ઉભા સ્થંભ; અરજીને ટંકાર કરીને, કર્યું પુજન આરંભ ॥૨॥
દસ બાણથી પુજન કર્યું પ્રેમે, કળકળી ક્રોધે ચડીયા, આયુધ લીધાં
હાથમાંને, મારવા ટુટી પડીયા ॥ ૩ ॥ અથીઆર છુટે બાણ વછુટે, ટુટે
તનના ટેક; તે દીવસે ભીશ્મપીતાએ; ભેર જણાવ્યું છેક ॥ ૪ ॥ ભીમે
જણ્યું ભોગ મળીયા, વાળશે કચ્ચર ધાણુ; જો હું પડીશ ઉઘાડો તો,

લેશે મારો પ્રાણ ॥ ૫ ॥ એવું જણીને બળવંતો, મારો મારો મુખે
ભાંખે; મુએલાં મડદાં લેધને, દાદા ઉપર નાખે ॥ ૬ ॥ અરજુનના
રથ પુઠે રહીને, કરતો બહુ તોફાન; પણ દાદાએ જીલમ કરી, ઘણા
કર્ચા હેરાન ॥ ૭ ॥ મારતા માનતા પાછા પાડ્યા, કાઢાડ્યા થંભની
બહાર; પાન્ડવનું બળ કાંઈ ન આલ્યું, દીવસ રહ્યો ઘડા ચાર ॥ ૮ ॥
એટલે બોલ્યો અંતરયાત્રી, લીધું ગટારગછ કામ; સાંજ પડીને નહી
જીતો તો, બોળાશે બાપનું નામ ॥૯॥ એવું વચન સાંભળીને, મેઘ-
નાદે ગડગડીયો; વા વંટાળ વીજળી કરીને, પોતે ગગને ચડીયો
॥૧૦॥ રેણું ઉડી સહુ ગાલરા થાય, બાવરા બનીયા ત્યાંય; ઓચી-
ન્ટો એ જઈને પડીયો દાદાના રથની માંય ॥ ૧૧ ॥ દાદા દાદા કહી
ને બાહાજ્યો, હેડંબા કુમાર; ભીસ્મપીતાના હાથમાંથી લઈ લીધા હ-
થીઆર ॥ ૧૨ ॥ ઉપાડીને ખાંધે લીધા, હરખ સહુને ચડીયો; દાદાને
કબજે દેખીને, વાયુ મુત ઉપડીયો ॥ ૧૩ ॥ ગદા લઈને કૌરવ હજામાં
પડીયો તેણીવાર; બીજે જઈ મેઘવરણ પડીયો, દેવા માંડ્યો માર
॥૧૪॥ એટલે કઉરવનું શેન્ય નાહું, માહું વીચારું મન; ભીસ્મને લઈ
કઉરવ સ્થંભે ઉભો હેડંબા તન ॥૧૫॥ એટલે આવ્યા મારથી લો-
કો, કઉરવ ને સ્થંભ સાર; જીત્યાનાં વાજંત્ર વાગ્યાં, વરત્યો જય જય
કાર ॥ ૧૬ ॥ ભીસ્મપીતા કળકળવા લાગ્યા. કરીશ કાળો કહેર; દગો
દોછો બે દાહાડાથી, મારૂ ઠેર ॥ ૧૭ ॥ ભીમ પોતે પુઠાળથી આવ્યો,
કપટ કેવું રચીયું; વા વંટાળ કરી ઉંચેથી આવ્યું, ગાળને ગટારમ-
ચીયું ॥ ૧૮ ॥ ગટારગચે ભીસ્મદાદાને, ખાંધેથી મુક્યા ધરણ; ઓ દાદા
શીદ કરોધ કરોછો, કહીને લાગ્યો ચરણ ॥૧૯॥ વ્રકોદર કહે વ્રધદાદા
તમેપર હેત વાધે; આતો તમને લહાવો વીત્યો, ચઢ્યા બાળકની
ખાંધે ॥૨૦॥ ભીસ્મપીતાને હસવું આવ્યું, પણ મુખ બાંધ્યા એમ; સુરા
છોતો સામા થઈને જીતતા નથી કેમ ॥ ૨૧ ॥ દગો કરવો તે નહી સાર;
સામા થઈ જીત ધારો; મેઘવરણ કહે ચેતીને રહેજે, કાલછે મારો વારો
॥૨૨॥ સનમુખ આવી જીતું તમને, વગડાવું નીશાન; ભીસ્મકહે સનમુખ
રહી જીતે, તો તું ખરો સંતાન ॥ ૨૩ ॥ એમ કહીને આગના આપી,
પાન્ડવ થયા વીદાય; એક રથમાં બેશીને આહ્યા, અરજુન ભીસ્મ
પીતાય ॥૨૪॥ દાદાને તંબુ જઈને નમીયો, ચરણ ચંપી ક્રાધી; પછી
ભીસ્મે અરજુનજીને, બવા આમના દીવ્રી ॥ ૨૫ ॥ એટલે પારથ તં-
બુએ મથો, રાતે કયું સયન; એવે સમે રજની વીતી, થયો ચોથો દન

॥ ૨૬ ॥ વળણુ. ચોથે દીવસ યુધ્ધે ચડયા, પાંડવ ભીસ્મપીતાય;
કહે વલ્લભ શ્રોતા સુણો, યુધ્ધ તણો મહીમાય.

કડવું ૫ રાગ સુરી ઢોહરો.

વધશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારીતુજને
સંભળાવું, ભીસ્મ પરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ ચોથે દીવસે યુધ્ધે ચઢીયા,
ગરગડીયાં નીસાન; સાંભાસામી સ્થંભે આવ્યા, ભીસ્મ કુન્તી સંતાન
॥ ૨ ॥ અરજુને તવ ટંકાર કીધો ડોલ્યા દશે દીગપાળ, પ્રથવી લાગી
ધ્રુજવાને, ખળભણ્યું પાતાળ ॥ ૩ ॥ ધડ લંકાથી હનુમાન આવ્યા, પાં
ડવ દળમાં પેઠા, અરજુનજીના રથની ધબ્બપર, પુછ વીંટાળીબેઠા ॥ ૪ ॥
પછી પારથે બાણ લીધું, આનંદ પામી મન; પ્રથમ પહેલું ભીસ્મપી
તાનું, પ્રેમે કયું પુજન ॥ ૫ ॥ અગીઆરમે બાણે ચેતાવ્યા, દાદાદરબે
ભરિયા, દોડીને પછી વચમા આવ્યા, રણ સંગરામ આદરીયા ॥ ૬ ॥
ભીસ્મપીતાયે મન વીચાર્યું, બે દનથી ચઢ્યો ચાક; આખો દીવસ જ
ત્યો હતો પણ; છેવટ ખોયુ નાક ॥ ૭ ॥ તે મોટે આજ ભુલભ કરવો
વગડાવવાં નીશાન; કશીછે સરત જીતવાની, ભીમસુતને સંતાન ॥ ૮ ॥
એમ વીચારી ભીસ્મપીતાયે, અરજુનને માર્યું બાણ; તેથી અરજુન
હેઠો પડીયો, ઉંચા ચઢી ગયો પ્રાણ ॥ ૯ ॥ પછી બીજુ બાણ લીધું, અ-
ભિમન્યું ઢાળ્યો, શેઢેવ નીકુળને પણ ઢાળ્યો દાટ ડોસાએ વાળ્યો.
॥ ૧૦ ॥ તે પછી એક બાણ ચઢાવી, નાગપાસ મંત્ર સાધ્યા; ગટોડગછને
ને ભીમશેનને, અવળે હાથે બાંધ્યાં ॥ ૧૧ ॥ પછી પાછું બાણ લીધું,
કશધ ઘણેરો વાંધ્યો; મેઘવરણ સુતગટોડગછનો, તેને અવળો બાંધ્યો ૧૨
પછી ભીસ્મે કહ્યું કુંવરને; વાળું દેલની દાજ; ઓદીકરા કાલે બોલ્યા
હતા તે, વાળું વગાડો આજ ॥ ૧૩ ॥ મેઘવરણ કહે વાર દાદા, ચીત
માં ચટકું લગાડ્યું; ભીમ કહે મેઘવરણ બેઠા, કાલ બોલીને બગાડ્યું
॥ ૧૪ ॥ આજ નહી છુટવા પામનાના, નહી વાગે નીશાન, ચેતાવીને ખેલ
બગાડ્યો, નામ લજબ્યું સંતાન ॥ ૧૫ ॥ મેઘવરણ કહે ઓરેદાદા, ધિરજ
ધરજેમન; વાળું જોવગડાવું નહીતો, નહીતમારો તના ॥ ૧૬ ॥ એમ કહીને
ધીરજ આપી, રહ્યો બેઘડી દન; તવ મેઘવરણ પ્રત્યે બોલ્યા; પોતે ભુગજ
વંન ॥ ૧૭ ॥ ઓરે નંદન ગટોડગછના, તમે લીધુછે કામ; જોઆજ નીશાન
નહી વાગે તો બોળશે બાપનું નામ ॥ ૧૮ ॥ એવું વચન સાંભળીને કો

ધ્યા માયાવી ભુપ; એક સ્વરૂપે રહ્યો બાંધેલો, બીજું ધરીયું રૂપ ॥૧૯॥
 દુરીયોનનું સ્વરૂપ લેઈ; ભીસ્મના સામે જાય; દાદાએ જાણ્યું આવે છે
 મળવા, છત્રપતી જે રાય ॥૨૦॥ એવું સમજી ભીસ્મ બોલ્યા, આવો
 માહારા તન; જે આજ વલે પાન્ડવોની, એરે દુરીયાધન ॥૨૧॥ તવ
 તે રૂપે બોલ્યો માયાવી, દાદાજી સાંભાસ; એમ કહીને હસ્તો હસ્તો, ગ
 યો ભીસ્મની પાસ ॥૨૨॥ રથપર ચડીયો જઈને નડીયો, લેઈ લીધાં
 હથીઆર; એકદમ દાદાને બાથ બીડાવી, કાણુ ન લાગી વાર ॥ ૨૩ ॥
 ભીસ્મજી કહે આ શું કરેછે, એ દુરિયાધન ભુપ એટલે ધ્યુ' મેધવ-
 રણે, પોતાનું મુળ રૂપ ॥ ૨૪ ॥ ભીસ્મપીતા જેઈ બાવરા બનીયા,
 નીસ્યે ઠગો દીયો; એકને તો બાંધી મુક્યોછે, આ આવ્યોછે કીયો ॥૨૫॥
 એમ બેઉને જોવા લાગ્યા, માયાવીને હેત વાઘે; આવોરે દાદા, આવોરે
 દાદા, કહીને લીધા બાંધે ॥ ૨૬ ॥ એવે પારથની વળી સુરજા વળી
 ઉઠ્યો અભિમાન; ભીમ ગટોરગછના કર છોડયા, છોડયો નાહનો સંતાન
 ॥૨૭॥ સકળ સેન્યા ત્યાર થઈને, ઉપડીયા સહુ સુખા; કૌરવનું સે-
 ન્ય નસાડી, સ્થભે જઈ સહુ ઉભા ॥ ૨૮ ॥ મેધવરણુ દાદાને લેઈ,
 ઉભા જઈને સ્થંભ ભીસ્મપીતા કહે છોડ મુજને, તમે તો નીકળ્યા
 દંભ ॥૨૯॥ દગા ભરેલા સહુ બાપ બેટા, મારી નાંખું ઠેર; આજ
 તમે સહુ જાણજે નીસ્યે, નહીં જવો જીવતા ઘેર ॥ ૩૦ ॥ મેધવરણુ
 કહે વાર દાડા, ફાવે તેવું પોકારો; શું કરવા છુટા મુકું કે, તમે અમને
 મારો ॥ ૩૧ ॥ આને આ રિતે જાય જનમારો, પણ તમને નવ છોડું;
 સોગન ખાવો કે નહીં વેહેર રાખું; તો કાંક મતી મરોડું ॥ ૩૨ ॥ એટલે
 ભીસ્મે મન વીચાર્યું, કબજે પડ્યા શું કરશું; મુમત મીથ્યા કરવો ન
 ઘટે, ખોટી જક આદરશું ॥૩૩॥ એવું સમજી ભીસ્મ બોલ્યા, મુકી
 દો કુંવર માહારા; જેર વેહેર કાંઈ રાખું તો, મુજને સોગન તારા ॥૩૪॥
 એટલે દાદાને મુકી દીધા, કુંવર લાગ્યો પાય; એટલે બોલ્યા રક્ત લો-
 ચને પોતે ભીસ્મપીતાય. ॥૩૫॥ વાર દીકરા દગા ભરેવા, કાલે ત-
 મારી વાત; જેઉ નીશાન કેવા વગડાવો, જીત્યા છો આજની રાત
 ॥ ૬ ॥ મેધવરણુ કરે દગા વિના, જીત્યોછું સનમુખ આવી; તેમ છતાં
 કેમ રીસ ચલાવો. મનમાં અટસ લાવી ॥ ૩૭ ॥ ભીસ્મપીતા કહે જવો
 તંબુએ, કહી કયાં વીદાય; અરજુનજીને રથમાં લઈ, પોતે તંબુએ જાય
 ॥૩૮॥ ત્યાં જઈ ભેળા ભોજન કીધું, વાતો કરી લહાવ લેવા; પછી અ-
 રજુન વીદાય થયો, કરીને દાદાની શેવા ॥ ૩૯ ॥ શયન કીધું રંજની

વીતી, એવે વહાણું વાય; આઠ્યા સકિ ખાધ પી પરવારી, આઠ્યા
ભીરમપીતાય ॥૪૦॥ સામાસામી સ્થંભે ઉભા, મુરાના સરદાર; અર-
જુનજીએ ધનુષ લઇ, પહેલો કર્યો ટંકાર ॥૪૧॥ અંજની નંદન આ-
વી બીરાજ્યા, પારથની ધન્ય; દશ બાણે પછી પુજન કીધું યુદ્ધની
ત્યારી થાય ॥૪૨॥ વળણ ॥ કીધી ત્યારી યુદ્ધની, સાંભળને તું રાય;
કહે વલ્લભ શ્રોતા મુણે, પાંચમે દન શું થાય.

કડવું ૬ રાગ સાખીનો.

વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારીતુજને
સંભળાવું, ભીરમ પરવ મહીમત્ય ॥૧॥ પાંચમે દાહોડે યુદ્ધે દુટયા,
કરતા બાણની વ્રધી; ગંગાસુતની તે દીવસે, થઈએ માહા કોપ દ્રધી
॥૨॥ બળ કરીને બાણ ચઢાવ્યાં; નાગપાસ મંત્રો સાધ્યા; ભીમ અભે-
માન ગટોડગછને, અવળે હાથે બાંધ્યા ॥૩॥ વળી અરજુનજીને બા-
ધ્યા, શેરેવને નીકુળ; રૂપત વધરાટને શીખંડી, દ્રષ્ટમદુમાન મુળ ॥ ૪ ॥
પછી બાંધ્યા મેઘવરણને, અવળે હાથે તાણિ; ઉપર કાળજવર બાણ
મુકયું, બે રૂપ ધરતો જણી ॥ ૫ ॥ મેઘવરણને મા માયાવી, વળી
માયાવી બાપ; નેથી બીજુ રૂપ ધરી શકે, મોટે મુકયું બાણ આપ ॥ ૬ ॥
જે બીજુ રૂપ ધારણ કરે તો, તે બાણ છેદે શીશ પછી ભીમે મન વી-
ચાર્યું; છુટા છે જગદીશ ॥ ૭ ॥ પ્રભુને પુછ્યું કહો મહારાજ, તમારો
શો છે વીચાર; તમારે વઢવ કે નહી વઢવ, સત્ય કહો મોશર ॥ ૮ ॥
કળ્ણ પ્રભુ કહે એ માહારાજ, રથ હાંકવાનો હું આપ; યુદ્ધ કરવા હ-
થીઆર ઝાલું તો, બ્રહ્મહત્યાનું પાપ ॥ ૯ ॥ ભીરમપીતા કહે બેસો છુ-
ટા, નહી તો બાંધત હાથ; તમ સામુ હવે નથી જોવું. ઓરે દીનાનાથ
॥ ૧૦ ॥ એમ કહીને ભીરમ પીતા, નીરવરતીથી ઉભા; કુન્તી નંદન ડં-
કા દેવાના આજ કરો મનસુખા ॥ ૧૧ ॥ એમ કહીને ઉભા રહ્યા છે
ઓનંદ માન્યો અતી; જણ્યું નીશાન પાન્ડવના, વાગવાના આજ ન
થી ॥ ૧૨ ॥ એવે છ ઘટ્ટી દીવસ રહ્યો, પાન્ડવનો જય કહાવ્યો, મણી-
પુરથી નરનો નંદન, ઇલેવાનજ આવ્યો ॥ ૧૩ ॥ ત્રાહીત પ્રાણીને ખ-
બર પુછી પાન્ડવ કહિરવ ક્યાં છે, તેણે કહ્યું કે પાંચે પાન્ડવ, પુરવ દી-
શામાં છે ॥ ૧૪ ॥ તવ ઇલેવાન પાન્ડવ ભણી, જઈને ઉભો તાર; બં-
ધાયેલા સરવને દીઠા, કોપ્યો અપરમપાર ॥ ૧૫ ॥ ભીરમ પીતાના સન-

મુખે નયો, વઢવા ઉલટ લાવ્યો; ભીસ્મપીતા વિચારમાં પડીયા, આ છોક
રો કોણ આવ્યો ॥૧૬॥ પાન્ડવો પણ ઓળખે નહીંતે, એમને વીસ્મયથાય
આપણી પક્ષે આ કોણ આવ્યું પુછેછે મંથિગાંય ॥૧૭॥ એવામાંતો ભી
સ્મ બોલ્યા, અલ્યા તું કોનોતન; ઇલેવાન કહે શુણ ડોસા, નહી કહુ તુને
વચન ॥૧૮॥ એટલે ભીસ્મે મન વીચાર્યુ, કુંવર કાફર જણી. એકદમ
આને નહી બાંધુ તો, યુદ્ધ કરશે ધુળધાણી ॥૧૯॥ એમ જણિ નાગપાસ
માર્યું, બાંધવાને નાગ જાય; ઇલેવાને ગડાસ્તર માર્યું, તે નાગ વીણિ
ખાય ॥૨૦॥ એટલે કોપ્યા ભીસ્મપીતા, બાણકરતા તઇયાર, અગણીતા
મંત્ર લણીને, દેવા માંડ્યો માર ॥૨૧॥ એક બાણથી લક્ષલક્ષ છુટે, કરી
નાખે ધનધોર; એટલે અગણીતાં બાણ લેઇ, કર્યું કુંવરે જોર ॥ ૨૨ ॥
અગણિતું એક બાણ મારે, સુંસવાટા કરતું જાય; એક બાણ એનુ જતા
જતામાં ત્રણ લાખ બાણ થાય ॥૨૩॥ ભીસ્મપીતાના લક્ષ છુટે, ત્રણ
ધણાં સુતનાં માર; ભીસ્મપીતા એકવાર મારે તો, કુંવર ત્રણવારમારે
॥૨૪॥ દેખી ડોસા બહુ ગભરાયા, નાહાનું છોકરું નડશે; જો માહારી ઇજ
ત લેશે તો ઘોળામાં ધુળ પડશે ॥૨૫॥ એવું જણી એક બાણસીધું, પ
વનાસ્તરનું બળમાં, ઇલેવાનના રથ તળે મારી, રથ મોકલ્યોવાદળમાં,
॥૨૬॥ ઇલેવાનેને રથ સુદ્ધાં મોકલીયો ગગન; અંતરીક્ષ જઇ રથ એનો
ઉભો, પોતે વીચાર્યું મન ॥૨૭॥ દેખાડવા દૈવત ડોસાને, કુંવરે શું
કામ કીધું, અવળ સંવળ મંત્ર લણીને પવનાસ્તર બાણ લીધુ ॥૨૮॥
તે બાણ માર્યું ગગને રહીને, ભીસ્મના રથ તળે જાય; રથ ઉપાડી ગગને
આવ્યું, તેમાં જે ભીસ્મપીતાય ॥૨૯॥ ઉંચા લાવી સનમુખ રાખ્યા
બળવંત ઇલેવાન; એણે અંતરીક્ષ યુદ્ધ મચાવ્યું, વૃધને કર્યા હેરાનડો
વાંકા વળીને ઇલેવાને, વઢતાં દઇવત દાખ્યું; પોતાના રથ નીચે બાણ
હતુ તે, ભાલાથી ભાગી નાંખ્યું ॥૩૧॥ એટલે રથ પોતાનો ઉતરીયો
આવી ઉભો એ ધરણ; તે દેખી થયું ઉતરવાનું ભીસ્મનું અંતઃકરણ
॥૩૨॥ બાણ પોતાના રથની નીચે તેને કર્યુ છેદન; એટલે રથ ઉત
રવા લાગ્યો, જયું ઉઠીને તન ॥ ૩૩ ॥ તેજ જ બીજું બાણ માર્યું
મંત્ર લણીને પવન; એટલે અધવચ આવેલા દાદા, પાછા ગયા ગગન
॥૩૪॥ પછી ભીસ્મે મન વીચાર્યું, મીથ્યા હું મરું મથી, છે છોકરો
બહુ છાકે છકેલો ઉતરવા દેનાર નથી ॥૩૫॥ એવું સમજી ગગન ર
હીને, દેવા માંડ્યો માર; કુંવર ઉપર અગણીતાથી, કર્યો ઘણો અધકાર

॥૩૬॥ ઉચ્ચેથી નીચે મારણું તે, ડોસાને માફક આવ્યું; નીચેથી ઉચું
 લડણું ફંવરને, તેનો જરા નવ ફાવ્યું ॥૩૭॥ એમ વિચારી ઇલેવાને કામજ
 કેવાં ક્રીધાં; પવનાસર મંત્ર લખીને, ચાર બાણ સાથે ક્રીધાં ॥૩૮॥ દાદાના
 રથ નીચે મારયાં, વાળ્યો આડો આંક; રથને ચાર છેડે ચાર વળગ્યાં, ત
 રથ ચઢીયો આકા ॥૩૯॥ ફેરજ પુંદડી ફરવાલાગ્યો ભીસ્મ પીના ગભરાય,
 તાકીને જો બાણ ફેકેતો, આડાને અવગાં જય ॥૪૦॥ પછી ઇલેવાને બાણ
 ક્રીધાં, હાથીની પેરે ત્રાડે, ડોસાના રથ તળે બાણ મારીને, એત્રીક્ષ પાછા
 કહોડે ॥૪૧॥ પાછા કાઢતા કાઢતાં કાઢયા, એત્રીક્ષ સ્થંભની બહાર, એ
 ટલે કઊરવ કેરિ સેન્યા, નાઠી ક્ષોણી અગીયાર ॥૪૨॥ ગયો ઇલેવાન કઊ
 રવ સ્થંભે હીમ્મત છે મન સાથ; પાંડવ દળમાં બંધાયેલા તેમના ડોડયા
 હાથ ॥૪૩॥ તવ પાંડવ દળ દોડ્યું આવ્યું, કઊરવ થંભે ઉભા; આજે
 પણ વાળં વાગવાના, એમ કરે મનસુખા ॥૪૪॥ ડોસા તો અંતરીતરલા
 છે, સુરજ બેઠો મેર, કઊરવ વાળં બંધ પડીયાં, વાગી પાંડવની ભેર
 ॥૪૫॥ દેવાયા ડંકા જીત્યા બંકા, વરત્યો જય જયકાર; પછી ભીમે
 કહ્યું કુંવરને, એરે સુરા સરદાર ॥૪૬॥ અંતરીક્ષ છે તે દાદા અમારા
 એમને નીચે ઉતારો; સાંજ પડી તેથી જીતી ચુક્યા, એજ અમારાધારો
 ॥૪૭॥ તવ ઇલેવાને બાણ મુક્યાં, રૂડો મચાવ્યો રંગ, ભીસ્મના રથ
 નીચેના બાણો, તે કરી નાંખ્યાં ભંગ ॥૪૮॥ એટલે રથ નીચે ઉતરી-
 યો, બોલ્યા ભીસ્મ પીતાય; ઓ વ્રકોદર કોણજ છે આ ક્રીયા દેશનો
 રાય ॥ ૪૯ ॥ ભીમ કહે હું જાણતો નથી, રત્નકુળ કે વેમ ખુઓ; કોનો
 દીકરો ક્યાંનો રહેવાશી ધિરેથી પુછી જુઓ ॥ ૫૦ ॥ તવ વાયુનો નં-
 દન બોલ્યો, એરે કુંવર બળવાન; અમોએ તમોને ઓળખ્યા નહી,
 છો કોના સંતાન ॥ ૫૧ ॥ એટલે કહ્યું ઇલેવાને, હું અરજીનનો તન;
 મણીપુરનો છું રહેવાશી, એમ વદ્યો વચન ॥ ૫૨ ॥ તવ ભીમે અર-
 જીનને પુછ્યું, આ કીયો તારો બાળ, અરજીનજી કહે યાદ નથી, તવ
 બો યા ગોપાળ ॥ ૫૩ ॥ પોતાના પુત્રની ખબર નથી, ધન્ય તમારું
 ભાન; તવ ઇલેવાને દાખલો દીધો, સુણો સતી સંતાન ॥ ૫૪ ॥ થાગી
 થઇને આપ જતાતા, પપા સરોવરે પેઠા, સાપણીયો થઈ અપછરાઓ;
 જળ પીવા પછી બેઠી ॥ ૫૫ ॥ ત્યાં આગળ બેઠે માહરી માતા, પાય
 પડી થઈ મગ્ન, એવામાં નરદજી આવ્યા, તવ તમે ક્રીધું લગ્ન ॥ ૫૬ ॥
 ગામ મણીપુર વસાવી આવ્યું; વાંધું લઙ્ગ ધર સુત્ર; ઉલ્કપીને ચીત્ર

કળા, તે બેના થયા પુત્ર ॥ ૫૭ ॥ તેમાંથી હું સુત ઉત્તપીનો ઓરે
માહારા તાત; ચીત્રક નાનો બહુ છે બગીચો, બમરવાદન મુજ બાત
॥૫૮॥ તવ અરજીને કપ્પલ કીધું. દાખલા દીધો પાકો; એટલે ભીમકહે
ભત્રીજા, હું થાવું તારો કાકો ॥ ૫૯ ॥ એમ કહિ કહયું ભીષ્મ પીતાને
આતો પારથનો તન; ભુજો દાદા અમારા ધરમાં, કેવાં પડયાં છે રતન
॥૬૦॥ વલ્લભ. ॥ રત્ન અમારા ધર વિશે, એક એકથી છે શેર; તે કારણ
દાદા ભુજો, વાગ્યાં ભુંગળ ભેર.

કડવું ૭ રાગ ચૌપાઈ.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સુણ પરીક્ષત કેરા તન; પછી બોલીયા મંગા
કુમાર; છે આ છોકરાને અહંકાર ॥ ૧ ॥ મને દારણ દુખ દઈ દમીયો,
પ્રજ્ઞ ભણી જરાએ ન નમીયો; માટે મને વાધીઉં બહુ ઝેર; આવતી
કાલે કરવોછે કેર ॥૩॥ પછી ભીમ વલ્લો વચન, તમે નમો દાદાને તન;
તવ બોલ્યો ઇલેવાન એમ, સાચા શત્રુને નમુ કેમ લાજે માહારી
જનેતાનું પેટ, પોહોયે અપકીરતી સદાડેડ; કહો તો દાદા તરોકે નમું;
પણ બીજી રીતે કેમ નમુ ॥ ત્યારે બોલીયા ભીષ્મ પીતાય, મારે નથી
લગાડવો પાય; કાલે મારૂં નહીં એને આપ, તો તો બ્રહ્મહત્યાનું પાપાપા
ત્યારે બોલીયો ઇલેવાન, સુણો મંગા તણા સંતાન; મુને મારી નાખજે
કેર, મુઆ પછી કર છું કેર ॥ ૬ ॥ મરણ પામ્યા પછી ઉરાડુ; થંનથી
છેક આધા પાડુ; વગડાવું મહારાં નીશાન, ત્યારે અરજીનનો સંતાન
॥ ૭ ॥ પછી ભીમસેન વડીયા વાણી, ચાલો તંબુએ ઉત્તર આણી; પછી
સરવે પાછા વળીયા, અરજીન વણ તંબુએ પગીયા ॥ ૮ ॥ મયો દાદા
સાથે નર ભુપ કરી પ્રજ્ઞની શેષા અનુપ; રમી જમીને થયો વીદાય,
મયો પોતાના તંબુ માંય ॥ ૯ ॥ સરવ હળીમળીને બેઠા, ઘણી વાર
વિચારમાં પેડા, બોલ્યો વાથો તણો સંતાન, કાલે ઘેર રહેજે ઇલે-
વાન ॥ ૧૦ ॥ ભીષ્મ પીતાએ લીધુંછે પાપ, તેથી ઉપજશે સંતાપ;
તવ બોલ્યો ઇલેવાન એમ મરવાથી ડર હું કેમ ॥ ૧૧ ॥ કહિ
રાને કીધું સયન; એવે થયો છડો દન; થયા વાહાણુ તાહે તૈયારચઢ્યા
રણ યુધે તે વર ॥ ૧૨ ॥ આગ્યા પોત પોતાને થંમ, કરવું છે યુધ
આરંભ; તવ ઇદ તણો જે તન, તેણે પ્રેમે કીધું પુજન ॥ ૧૩ ॥ પડે
બોલ્યો ઇલેવાન, હવે અળગા ખસો નિધાન; માહારે ને પ્રજ્ઞને યુદ્ધ ક-

રહું; કાંતો મરહું કે કાંતો મારહું ॥ ૧૪ ॥ મારી સંગ નહી સેન્યાય
 એકલા વઢવા ઇચ્છાય; કહી સર્વને અજગાકીધા, દાદા સનમુખમોરયા
 દીધા ॥ ૧૫ ॥ પછી ભીરમે કયો વીચાર, માહારે સેન્યા ન સોભે સાર;
 છોકરાએતો સેન્યા કાઢી, માટે હું તો દેખાવું અનાડી ॥ ૧૬ ॥ એમ
 જાણીને આજ્ઞા દીધી, સહુ સેન્યન અજગી કીધી; પછી કુંવર વહયો
 તે કામ, હવે માહારે તમારે કામ ॥ ૧૭ ॥ કહી લીધાં ધનુશને બાણ
 યુધ આરંભ્યું અજવાન; મારવા લાગ્યા ભીરમ પીતાય, એક બાણનાં
 લેક્ષજ થાય ॥ ૧૮ ॥ બાણ જાય ઇલેવાન તણુ, કરે અજ પ્રહ્લથી ત્રણ ધ-
 ણું; તેથી ભીરમપીતા ગભરાય, પોતે પાછા પડતા જાય ॥ ૧૯ ॥ તેમ
 તેમ તે કુંવર ધશે, પ્રધ દાદા તે પાછા ખસે; ધણા ત્રાશ્યા ગંગાકુંવર,
 નીકળી ગયા સ્થાન બહાર ॥ ૨૦ ॥ ઇલેવાને જીલમ કીધો, ધણો બા-
 ણ તણો માર કિધો; રૂંવે રૂંવે ભોકીયાં બાણ હાડેહાડ કયાં ભંગાણ
 ॥ ૨૧ ॥ એમ બહાજ્યો ઉલ્ખીનો તન, એવે રહ્યો બે ઘડી દન; કયો
 ભીરમપીતાએ વીચાર. મ્હારું બોલ્યું જશે આ વાર ॥ ૨૨ ॥ એવું
 જાણીને શું કામ કીધું, એક કાળજવર બાણ લીધું; બહુ અજમાં ન
 રાખી નુન્ય; મુકયું પાંચ વરસનું પુન્ય ॥ ૨૩ ॥ પછી ફેંક્યું કરિને રી-
 સ, છેદ્યું ઇલેવાનનું શીશ; તવ ધડ તો ઝુઝવા ભળીયું, પડ્યુમુશ્તક
 તેતો ઉછળીયુ ॥ ૨૪ ॥ જઈ વાળ્યું દાદાની રૂઢે, જાણે શત્રુ થયો એક
 ઉદો દાદાને લઈ ચઢ્યું ગગન; જઈ પડ્યું ચાર જોજન ॥ ૨૫ ॥ તે તો
 પાન્ડવને જોઈ જોયું, નથી છોકરે નામ ડોહ્યું, પછી દોડી પોહોઆ
 સહુ બળીયા, તેનો કઠિરવને પંથ પળીયા ॥ ૨૬ ॥ એવે સુરજ બેઠો
 મેર, વાગી પાન્ડવોનિ ભેર; જીત કેહેવાઈ પાન્ડવ કેરી, પછી સેન્યાનેનાં-
 ખી વિખેરી ॥ ૨૭ ॥ તેવે અરજીન દુરીયોધન, દાદાને સોધવાનું મન;
 બેઠે રથ દોડાવિને ગયા, જ્યાં પડયા ત્યાં ભેગા થયા ॥ ૨૮ ॥ તવદાદા
 સરમમાં પેઠા, પેલું માથું બોળે લેઈ બેઠા; અરજીનજીએ તવ બોલાવ્યા,
 ત્યારે તેના રથમાં આવ્યા ॥ ૨૯ ॥ પછી રથ દોડાવતા ગયા, રણસ્થળે
 ઉભા રહ્યા; ત્યાંતો કાષ્ટની ખડકીયાતા પેલું શીશ મુકયું ભીરમપીતા
 ॥ ૩૦ ॥ મુકયો અરજીને અગતી સાર, કયો સૌ કીયા સંશકાર; પછી સ-
 રવે દીધું શ્વતન, મયા ડેરા તંબુ નીધાન ॥ ૩૧ ॥ અરજીને કરી દાદાની
 શેવા, કયાં દાદાએ બોધ કેવા; દીકરા મેંતો અનરથ ધાર્યો, તારા રતન
 કુંવરને માર્યો ॥ ૩૨ ॥ તવ અરજીન બોલ્યો મુખ, દાદા તે વાતનું નહી
 દુખ; માહારા કુંવરે ગજબ કીધો, તમને તો અતિ માર દીધો ॥ ૩૩ ॥

વમડાવ્યાં બે દન નીશાન, વળી ઉતાયું તમારું માન, ભીશ્મપીતા કહે
વારે તન, બેડું હવે જીતો કીચે દન ॥૩૪॥ કહીને કર્યો વીદાય, તેથી
અરબુન તંબુએ જાય, કર્યું રાત્રીએ સહન, એવે થયો સાતમે દન
॥ ૩૫ ॥ વાહાણું વાતાસહુ પરવારયા, બેશી વાહાને સરવ શીધારયા
ભીશ્મપીતા અને સેન્યાય, આવ્યા રણભોમીની માંચ ॥ ૩૬ ॥ આવ્યા
પાંડવ સેન્ય લેધ, ઊભા રથ'લે તેડંકા દેધ; સામાસામીરહ્યા ક્રોધભરિયા
સુરા તરવારે તરવરીયા ॥૩૭॥ વદ્ધણ ॥ સુરભયાં સુરા સહુ, યુધ્ધે ઉ-
ભા સાર; કહે વક્ષભ શ્રાતા સુણો, યુધ્ધ તણા વીસતાર.

કડવું ૮ રાગ સવરજયાનો.

વધશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીરતારી તુજ
ને સંભળાવું, ભીશ્મ પરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ સાતમે દહાડે યુધ્ધ ઓઢ-
રીયું, પાંડવ ગંગા તન, અરબુનજીએ ટંકાર કરી કર્યું દાહાનું પુજન
॥ ૨ ॥ પછી રથ'ભથી છુટયા ને ઢુટયા, ઉપાડ્યાં હથીઆર, નીચું
બેધ મન મુકીને, દેવા માંડ્યો માર ॥ ૩ ॥ ભીશ્મપીતા જે બાણ મારે
તે બાણ રહ્યા લેદે; જેવો તેવો વચમાં આવે તો, મરતક તેનું છેદે
॥ ૪ ॥ અરબુને એક બાણ મુક્યું, કાળજવર કરી રીસ; તે બાણથી
બે લક્ષ ચોદ્ધાના, છેદી નાંખ્યા શીશ ॥ ૫ ॥ એવું બેધને ભીશ્મપીતા
યે, બળમાં મારયાં બે બાણ; તે બાણથી દશ લક્ષ ચોદ્ધાના, કાહાડીના
ખ્યા પ્રાણ ॥૬॥ કેટલા હાથી કેટલા ઘોડા, ઢળીને પડ્યા ધરણ; કંઈ પ-
ડ્યા પડ્યા પાણી માગે, કંઈ જીવ પામ્યા મરણ ॥૭॥ રૂધીરની થઇ રેલ
મ છેલા, શ્રોણીત ભોમી થાય; કંઈના ચરણને ભુજ કૈનાં, કૈનાંધડ અથ
ડાય ॥ ૮ ॥ હાડ માંસ તે પગ તળે આવે, વરત્યો હાહાકાર; સુર ભરયા
રણશીંગા વાગે, આવે સુર અપાર ॥ ૯ ॥ સમળી સાચાણ વાયસ
પક્ષી, માઉશની આંચો ભરતાં; ઉડી ઉડીને આકાશ ચઢે, તે તેમ
આનંદ કરતાં ॥ ૧૦ ॥ અરબુનના રથ પુઠે રહીને, મારો મારો ભી-
મ ભાખે; હાથી ઘોડાનાં પુછડાં ઝાલી, દાદાના ઉપર નાંખે ॥૧૧॥ ભુલે
ચુકે નાંખે સુર સપાટે, તે ગગને ચઢી જાય; વંદાળીયો વિંદાઈ વળે તે;
રહે છે આકાશ માય ॥ ૧૨ ॥ એ રીતે બહુ જીલમ વરત્યો બહુ થઇ
મારો માર; છેવટ પાંડવને માર મારી, પાછા કાઢ્યા રથ'ભ બહાર ॥૧૩॥
પાંડવ રથ'લે દાદા ઉભા થાક્યા કુન્તી તન; પારથ કહે આજ કેમથા-

શી, ઓરે જુગજીવન ॥૧૪॥ પ્રભુ કહે ગભરાવોહો શાને, વાગે છે તેનાં
વાગે; અરજીન કહે જીતીએ તેણું, આજ મને નવ લાગે ॥૧૫॥ એવામાં
તો ભીસ્મપીતાએ, માર્યું બાણ પવન; તે બાણથીરથ અરજીનજનોયદી
મથો ગગના ॥૧૬॥ પછી ભીમને અવગો બાધ્યો, બીજે માયાવિભુપ; ત્રીજે
બાંધ્યો મેઘવરણને. મારથી થયું મયા ચુપ ॥૧૭॥ એટલામાં અમેમાનને
બાંધે ॥૧૮॥ દોઢે કોધે ચડાયો; નીકુળને બાણ મારી ઉરાડ્યો, ડેરા તંબુને પ
ડીયો ॥૧૯॥ રૂપત વધરાટ શીખડીને, નાખ્યા મુરછામાંય, દ્રષ્ટમદુમાન
શેઢેવજીને. હાખ્યા ત્યાંને ત્યાંય ॥૨૦॥ તવ સહુ સેન્યા સ્થંભી ઉભી, પણ
દાદા સત્ય ધારે; સેન્યામાંના કોઈ પ્રાણીને, પોતે જરા નવ મારે ॥૨૦॥ એ
મજ બળ દાખવ્યું દાદાએ, રહ્યો બે ઘડી દન અરજીન કહે કેમ કરીશું,
ઓરે જુગજીવન ॥૨૧॥ તવ પ્રભુએ ભીસ્મપીતાનું, બળ હરીનેલીધું; એ-
શી શહસ્ર બાણનું બળ તે અરજીનજને દિધું ॥૨૨॥ પણ રહ્યોછે આ-
કાશે તે, શું કર્યું જુગદાધાર; રથને ઉતારવા રથપર મેલ્યો, ચઉદ બ્રહ્માં-
ડનો બાર ॥૨૩॥ એટલે તે રથ નીચે ઉતરીયો, કરતા નંદકીશોર; એટલે
ભીસ્મે બાણ લઇને, દાડણ દાખવ્યું જોર ॥૨૪॥ અમણીત મંત્રનાં બાણ
મારે, પણ વિસે હજાર જય; એક લાખ આળીસ હજાર બાણ, અરજી
જના થાય ॥૨૫॥ ભીસ્મપીતા બહુ વિસ્મે પામ્યા, પોતે પાછાપડતા, તેમ
તેમ અરજીન બહુ બળ કરી, દાદાને કનડતા ॥૨૬॥ પોતાના જે ચોદ્ધ બાં
ધેલા, તેમના છોડ્યા હાથ; એવે મુરછા વળી સરવની, ઉડી પડ્યો સહુ
સાથ ॥૨૭॥ દાદા ઉપર દઇવત દાખ્યું, હાથ બતાવ્યા માઠા, ભીસ્મે જા-
ણ્યું કાંઈ કપટ થયું, વઢવું મુકીને નાઠા ॥ ૨૮ ॥ એટલે નાઠી અગી-
આર ક્ષોણિ, અરજીને હાથ બતાવ્યા, ભીસ્મ પીતાને પાછા પાડી, કઉ-
રવ સ્થંભે આવ્યા ॥ ૨૯ ॥ એટલે મુરજ મેર બેઠો, ગરગડીયાં નીશા-
ન; કઉરવનાં વાળાં બંધ રહ્યાં, જીત્યા સતિ સંતાન ॥૩૦॥ પછી અ-
રજીન રથથી ઉતરીયો, દાદાના રથમાં જય, ચાલો દાદા આડું શેવા
કરવા, સેન્ય કરચુ વિદાય ॥૩૧॥ ભીસ્મને પારથ તંબુએ આવ્યા, બે
જીં કરચુ બોજન; અરજીન ચરણ ચાંપવા લાગ્યા, ભીસ્મે કરચુ સયન
॥૩૨॥ અરજીનજ કહે જુઓ દાદા, આજે તો મેં બળ દાખ્યું; ઘણા દ-
હાડાથી તમે કહેતાતા, મોટે પાણી લઇ નાંખ્યું ॥૩૩॥ ભીસ્મપીતા કહે
અરજીનબેટા આજેતો કપટ બાળ્યું; નીત્યાન દળી દળીને મુઓ છવટ
કુસડીમાં વાળ્યું ॥૩૪॥ આખો દિવસ જીત પામ્યું, બે ઘડી છેવટે હા-

૩; માટે મુજને એમ લાગે છે, છ કાંઈ બહુ તમારું ॥૩૫॥ મઓખેટા કા
લ આવજે વહેલા કહી કરચો વિદાય; અરજીન જઈ ત'બુએસુતો, એવે
વાહાણુ વાહાય, બગત થઈ સરવે પરવાયા, કઊરવ પાડવ બળી; પોત
પોતાનું સેન્ય લઈને પોતાને સ્થભે પળીયા ॥૩૬॥ વળણુ પોતાને સ્થભે
આવિયા, પાંડવ ભીસ્મ પીતાય; કહે વહ્નલ સહુ સાંભળો, યુદ્ધ ઘણે રથાય.

કડવું ૯ રાગ સુરિ સાખીના.

વધશમપાયન એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીરતારીતુજ
ને સંભળાવું, ભીસ્મ પર્વ મહીમાય ॥૧॥ આઠમે ઢહાડે યુધે ઉભા, હાથ
ગ્રહી હથીઆર; અરજીન ગાંજેવ નામાં ધનુશનો, પહેલો કરચો ટંકારા ॥
તેનો શબ્દ ત્રીલોક પહોચ્યો, ડાહ્યાં દસે દીગપાળ, શબ્દ સુણીનેલંકાથી
આવ્યા, હનુમાન અંજળી બાળ ॥૩॥ દસ બાણે પછી પુજનક્રીધું, તવ
સહુ કોપે ચડીઆ; એકદમ ઉઠ્યા થભેથી છુટયા વચમાં દટી પડીઆ
॥૪॥ કરણ શકુની જેદ્રથ ભગદત કઊરવ સોએ ભ્રાત; પોતાના ત'બુભ-
ણી ઉભા રહી, યુધ જુએ નિચ ભત ॥૫॥ આઠમે ઢહાડે અતીઉપડીયા,
ભીસ્મ પીતા બળવાન; પાંડવ ઉપર જીલમ કીધો; મંગાને સંતાન ॥૬॥
પવનાશ્ર બેબાણુ લઈને, દાદાએ ખેલ લડાવ્યા; અરજીન નાને અભીમન્યુ
ના, રથજ ગગને ચડાવ્યા ॥૭॥ બે બાપ દિકરા અંત્રીક્ષ ઉભા, સાથે નંદ
કીશોર; ગટારગછ પણ રહ્યો છે ગગને, શું જણવી શકેજેર ॥૮॥ મંગા
નંદને નાગપાસ લઈ, બાંધ્યા મારથી સરવ; સાત ક્ષોણી સેન્યા બાંધિ;
ઉતરવાને ગરવ ॥૯॥ પછી ભીસ્મજી હરખી ઉભા, નીશાન કાણુવમાડે;
જેવું જો આજે યુક્તીછે સારી, બાંપણુ કાણુ લગાડે ॥૧૦॥ એવું આદરિ
ભીસ્મ ઉભા, ચાર ઘડી રહ્યો દન; અરજીનજી કહે કેમથારો; ઓરેભુગ
જીવન ॥૧૧॥ અંતરયામી એવું બોલ્યા, ધીરજ ધરોમન; ખાતો ખાશેભર
તો ભરશે, હજી ઘણો છે દન ॥૧૨॥ એમ કહીને કળણ પ્રભુએ, કપટ કેવું કી
ધું; ભીસ્મ પીતા ઉભાછે તેનું બળ હરીને લીધું ॥૧૩॥ તે બળ આપ્યું
અભેમન્યુને, વળી કેવો ખેલ કરીયો, એના રથ તળેનું બાણુ છેદ્યું,
તેથી રથ ઉતરીયો ॥ ૧૪ ॥ તવ અભેમાને યુધ આરબ્યું, સામા ભી-
સ્મ પીતાય; કુંવરનાં બાણુ એક લક્ષને, વીશ સહસ્ર જય ॥ ૧૫ ॥ મં

ગા નંદન બાણ મારે તે, છુટે વીસ હજાર; અલીમન્યુના બહુ બળથી
 તે, નીકળીઆ સ્થંભ બહાર ॥ ૧૧ ॥ લીરમપીતાએ મન વિચારયું,
 મનસુબો એમ ધારયો; કોહોના કોહો પણ દારીકાધીશે, ઉંચેથી રથ
 ઉતારયો ॥૧૮॥ બળ માહારૂં પળમાં જતુ રહે છે, તે હશે કશનું કા-
 મ નીરવે કરયા વણ એકદમ માહારે, ન દેવું કોઈનું નામ ॥૧૮॥ એમ
 ધારી મનમાં રહ્યા સમજી, ખંખેરી ઉભા થયા; અત્યારે એમાંનું કાંઈન
 કહેવું આવતી કાલે વાત ॥૧૯॥ એવે રથ અરજીનનો ઉતરિયો, જોડે
 છે દીનાનાથ; પછી અરજીને સહુ સેન્યાના, છોડી નાખ્યા હાથ ॥૨૦॥
 એટલે સહુ સેન્ય થંભે આબુ' કષ્ટનાં એજ ચરીત્ર; કઠિરવના બંધ
 રહ્યાં ને વાળ્યાં પાંડવનાં વાણંત્ર ॥ ૨૧ ॥ આઠમે દીવસે એમ જીત્યા,
 સહુ સહુને સ્થળ જાય; અરજીન ગયો શેવા કરવા, જ્યાં રહે લીરમપી
 તાય ॥૨૨॥ પછી શેવા કારને ગયો, પોતાને વીશરામ; તવ દુરીયોધન
 મોઢું ઉતારી, આબ્યો લીરમને ઠામ ॥૨૩॥ ઓ દાદા બે દાહાડાતમારા,
 પછી શી મુજ ગત થારો; કાંઈક માહરો કરો જીવારો, આબ્યોછું તમપા
 સ ॥૨૪॥ એટલે આવી લીરમને દયા, સાંભળ દુરીયોધન; તારી નારી-
 ને તેડાવ કાલે, આપું સૌભાગ્ય વચન ॥૨૫॥ સૌભાગ્ય વતીનું વરદાન
 આપું, પછી નહી તારૂં મરણ; જ માહારૂં બોલ્યું પાળવું માહારે, તું
 આબ્યો મુજ સંરણ ॥૨૬॥ દુરિયોધન કહે વારૂં દાદા, કહી તંબુમાં ગયો
 દહ્યા સમાચાર શકુનીને, હું તો અમ્મર થયો ॥૨૭॥ એમ કરતાં રૂઝ-
 ની વીતિ, એવે વહાણું વાય; લીરમપીતાને પાંડવ ચોદ્યા, રણથંભયુદ્ધે
 જાય ॥૨૮॥ સાંડજ મોકલી દુરીયોધને, તેડવા હસ્તીનાપુર; આજજ હું
 અમ્મર થવાનો, આનંદ ઉભરાયો ઉર ॥ ૨૯ ॥ રણથંભે અરજીનજીએ,
 પહેલો કરયો ટંકાર; દસ બાણે દાદાનું પુજન ક્રાધું; આશીશ લીધી
 અપાર ॥૩૦॥ વલણ ॥ આશીશ દિધી ભીરમજી, પછી વીંખીતથઈબુધ
 કહે વહ્નલ આરંભીયું, મન મુકીને યુદ્ધ,

કડવું ૧૦ રાગ સામેરીનો છાયા.

વદશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજ
 ને સંભળાવું, લીરમપરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ નવમે દિવસે યુદ્ધ આરં-
 ભ્યું, હજાહજ કોપે ચડીયા; સ્થંભથી છુટયા તેવાજ દુટયા, બળકરી

ખાઝી પડીયા ॥૨॥ લથબથીઆ તે લથબંથ બાહ્યાજ્યા, દારણુ દઈવત
દાખે; નિરદયપણુ પુરણુ જણવે, કાંઈ દયા નવ રાખે ॥૩॥ મારે ઝુટે એવા
ઉડે, દાદાએ શું કામ કીધું; અગણીતો મંત્ર ભણીને, નાગપાસનુ'ખાણુ
લીધું ॥૪॥ તે ફેર પુદડી ફરીને ફેકયું, બળ કરી બાણુ એક; નાગના
મંત્રથી અગણિત મંત્રે નાગ થયા અનેક ॥૫॥ તેથી સરવ સેન્યને બાંધ્યુ
બાંધ્યા ઇંદ્રનો તંન; શેદેવ નિકુળ રૂપદ બાંધ્યા વૈરાટને અભેમન ॥૬॥
દ્રષ્ટપદુમાનને શીખંડી, વળી વાયુ સુત બળીયો; તે જોઈ મોટારમચ્છ
માયાવી, મેઘવરણુ કળકળીયો ॥૭॥ બે બાપદિકરા ગગન ચડીયા, પડીયા
કઠિરવ દળમાં; દસ સહસ્ત્રનો ધાણુ વાળ્યો, બેઉ જણે એક પળમાં ॥૮॥
તવ બોબાટો શેન્યનો થયો, ભીસ્મે લીધું બાણુ; એટલે બંને છોકરા
બીધા, બણ્યું લેશે પ્રાણુ ॥૯॥ ગગન ચડીયા પોતામાં પડીયા, દાદાને
ન લાંઘ્યા, પછી નાગપાસ બાણુ લઈ, બાપબેટાને બાંધ્યા ॥૧૦॥ મેઘવરણુ પર
મુક્યું કાળજવર તે આડું અવર ફરે; જોએ બીજુ રૂપધરેતો, મુસ્તક છે
દન કરે ॥૧૧॥ એ રીતે સહુ મનુશ બાંધ્યાં, પછી બાંધ્યા મજ ઘોડા;
શારથી મારથી સરવ બાંધ્યા, છુટાછે રણછોડા ॥ ૧૨ ॥ છેવટ દાદાએ
બાણુ માર્યું, જ્યાં છે દીનાનાથ; નાગપાસથી તાણી બાંધ્યા પ્રભુના
અવળા હાથ ॥૧૩॥ પ્રભુએ બણ્યું ભીસ્મજી ચેત્યા, મુજ ઉપર પ-
ડ્યો વહેમ; આજ વાજ વાગવાનાં નથી; છેવટ કરવું કેમ ॥ ૧૪ ॥
એ રીતે ગોવિંદ ગભરાયા, દિવસ રહ્યો ઘડાચાર; અરજીનજી કહે કેમ
થાશે, એરે જીમદાધાર ॥ ૧૫ ॥ પ્રભુ કહે ગભરાવો છો શાને, થતું
હશે તેમ થાશે; અરજીન કહે કોઈ નથી છુટ, કેમ કરી ઝીતારો ॥ ૧૬ ॥
એવામાં અંતરામીએ, ખેલ ખરો લડાવ્યો; પ્રેરકે પ્રેરણા કરીગરડને,
એટલે મરડ આવ્યો ॥૧૭॥ નાગને સરપ તે ભક્ષ છે એનું, દેખીદળમાં
પળતાં; જેને ને તેને નાગ વીંટાયા, ઝાલી ઝાઝાને ગળનો ॥ ૧૮ ॥ એ
રિતે સહુ સેન્યનું બંધન, છોડવા માંડ્યું સાર, તે દેખીને કળ્પનાસામા,
બોલ્યા ગંગાકુંવાર ॥૧૯॥ કશું પ્રભુકપટનાભરેલા, શાખાશનંદકીશોર;
ચાર ઘડી માટે ધુળ મેળવતા, આજે જલાયા ચોર ॥૨૦॥ ઠીકછે પ્રભુઆ
વતી કાલે, તમને પોહોઆડું ઠેઠ; આટલા દીવસ નકામી કાઢી, કરેલી
માહારી વેઠ ॥૨૧॥ તે બેલો હું વાળી આપવાનો, કહી મુક્યાં એ-
થીઆર; પોતાનો રથ પાછો હઠાવી, ચાલ્યા ગયા સ્થંભ બાહાર ॥૨૨॥
એવે પાન્ડવનું દળ છુટ્યું, છુટ્યા સતિ સુત સુખા; વાજતે ગાજતે કે,

રવ કરે, સ્થંભે જઈને ઉભા ॥૨૩॥ એવે સમે સાંજ પડીને, સુરજ બેઠો
 મેર; વાલુંત્ર બંધ થયાં કંઠરવનાં વાગી પાંડવની બેર ॥૨૪॥ પઠી
 અરબુન રથથી ઉતરીયો, દાદાને રથ જય; ચાલો દાદા શેવામાં આવું
 તવ બોલ્યા લીસ્મ પીતાયા ॥૨૫॥ આજ શેવા કરાવવી નથી, જતુ તારે
 ઠામ; ક્રોધ કરીને બોલ્યા તેથી, પાછો ગયો આપધામ ॥૨૬॥ સઉસઉને
 સ્થળ રાત્રીયે ગયા, કરમની કરણી કહાવિ સાંડપર બેસી હસ્તીના પુરથી
 ભાણુમતીજી આવી ॥૨૭॥ તવ દુરીયોધનને એ રાણિ, દાદાની પાસે
 જય; એરે દાદા આવીછેરાણી, બોલ્યા લીસ્મ પીતાય ॥ ૨૮ ॥ નવહન
 માહારે પુરા થયાછે, માટે તારૂં દુખ હરવું આજની આખી રૂજની મારે,
 ભગવત ભજન કરવું ॥૨૯॥ તેથી માહારા તંબુ વિશે, લીપી સ્વચ્છ
 કરી આપો; તમે જવો તમારે તંબુએ અત્યારથો ન અદાપો ॥ ૩૦ ॥
 પાછલી રાતે પેહેલો મરગો, બોલે જોણીવાર; તે વારે નાહી ધોધનેઆવે
 મમપુજન તુજ નાર ॥૩૧॥ એટલે રાણીને રાજ ઉઠ્યાં, અંતર ઉલટ
 બ્યાપી; શેવક પાસે દાદાની ભોમી, સ્વચ્છ કરાવી આપી ॥૩૨॥ શેવા
 સામગ્રી સંરવેમુકાવી; દાદાના તંબુમાંય; સૌ પોતપોતાના તંબુમાં સુતા,
 શું કર્યું લીસ્મ પીતાય ॥૩૩॥ શીતળ જળ સ્નાન કરીને, બેઠા આ-
 રાધન કરવા; પરવરતી બધી પરહરીને લાગ્યા હરી ધ્યાન ધરવા ॥૩૪॥
 એવે સમે જ્યાં થઈ મધ્ય રાત્રી, ચીંતાતુર ભગવાન; ભક્તને માટે ભુધર
 જગ્યા, દેવકીના સંતાન ॥૩૫॥ છાના ગયા દ્રોપતી પાસે, ખરીજ નીદ્રાખ
 ગાડી; આંબેજ્યો ચરણનો અંગુઠો, પંચાળીને જગાડી ॥૩૬॥ દ્રોપતિકહે
 કીશોરવીરાકેમ આવ્યા મધ્યરાત; પ્રભુકહે જરાખારણેઆવે, તોકહું તુજ
 નેવાતા ॥૩૭॥ તવ દ્રૌપતી ખારણે આવિ, સાથેશામશરીર પંચાળીકહેશી
 વાત કહોછો, એરે મહારા વીર ॥ ૩૮ ॥ ભગવાન કહે સાંભળ ભગની
 અમની અંતઃકરણ; દુરિયોધન આજ અમ્મર થાય ને, થારો અમારું
 મરણ ॥૩૯॥ ભાણુમતીને લીસ્મ પીતા, આપેછે વરદાન; તે સારૂં નિદ્રા
 ન આવે; એમ વચ્ચે ભગવાન ॥૪૦॥ દ્રૌપતી કહે કેમ કરીશું; કહો
 કાંઈ ઉપાય મને; પ્રભુ કહે આધું આઢીને, તું જ લીસ્મજી કને ॥૪૧॥
 વળણ. જ ભગની લીસ્મ કને, લાવ શોભાગ્ય વરદાન; કહે વક્ષભ
 શ્રોતા સુણો કરતા હરતા ભગવાન.

કંડવું ૧૧ રાગ ઢળકતા હોહરાની ચાલ. .

વધશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું, શોભાગ્ય મહીમાય ॥૧॥ ધૃપતી કહે વીરલા માહરા, હું તો
અખળા જાત; પારકી હદમાં ચોરી કરવી, જવાનું મધ્યરાત ॥ ૩ ॥
ચોકીદારોને ચોપદારો જામત સરવે હોય; જતાં જતાં મુજને ઝાલે, જવા
દે નહીં કોય ॥૩॥ તે માટે તમો સમજોછો વીરા, શી રીતે એકલી જાવું
કરન પ્રભુ કહે ચીંતા ન કરશે; હું તમ સાથે આવું ॥૪॥ તવ પંચાળી
હસીને બોલી, એરે જુમદાધાર; તમો માહારી સાથે આવોતો, કહોત્યાં
થાવું તદ્યાર ॥૫॥ એટલે બોલ્યા અંતરામી, ભગની કરી હયો સ્નાન
એમ કહી જઈ પુષ્પ લાવ્યા, પોતે શ્રી ભગવાન ॥૬॥ અંદન ઘસી તદ્ય-
યાર કીધું, અખીલ ને ગુલાલ; ધુપ દીપ ને નંદવેદ લીધું; પોતે શ્રીનંદ
લાલ ॥૭॥ પંચાળીએ સનાન કીધું, પહેરયાં વસ્ત્ર શણગાર; રમજુમ
કરતી ગઈ પ્રભુપાસે, છાપ દીધી મેરાર ॥૮॥ ભાઈને ભગનીવાતો કરતાં
પાધરે પંથ પળાય જતાં જતાં જુકતી કીધી પોતે શ્રી જદુરાય ॥ ૯ ॥
તામશી વિધાનો મંત્રજ ભણીયો, પ્રભુજી ન જાય ચુકી, કંઠિરવ દળમાં
સંહુ પ્રાણીને ધરણ નિંદા મુકી ॥૧૦॥ એટલે સરવે ઉંઘમાં લાગ્યા,
ઉંઘ્યા રાજ પ્રધાન; ચોકીદાર પેરાદાર ઉંઘ્યા, ઉંઘ્યા અંચળ સ્નાન,
॥૧૧॥ તે દળમાં ભઈ ભગની ચાલ્યાં, નીરલયપણે જાય, એકલા
ભીસ્મજી તંબુમાં જાગે, તેમની લમલમ થયા ॥ ૧૨ ॥ પછી પ્રભુ કહે
જવો ભગની, આ રહ્યો તંબુ કુંકડો, એમ કહીને કરન પ્રભુજી; આપે
બનીયા કુંકડો ॥૧૩॥ કુંકડા રૂપે કરન પ્રભુએ, ટંકિડા કરયા બે ચાર;
ભીસ્મે જણ્યું કે વહાણું વાણું તોયે ન આવે નાર ॥ ૧૪ ॥ એવા
માંતો રમજુમ રમજુમ, કરતી તંબુમાં પેઠી, આધુ ઓઢીને ધૃપતી, પુ-
જન કરવા બેઠી ॥ ૧૫ ॥ સનમુખ બેશી જળ ચઢાવ્યું અંદન લેપન
ઘીમાં, અક્ષત અખીલ ગુલાલ ચઢાવી, હાર આરોપી દીધાં ॥ ૧૬ ॥
ધુપદીપ નવેદ ધરીને પ્રદક્ષણ કરી સાર; પછી દાદાના ચરણ મહીને
ઢાંધો નમસ્કાર ॥ ૧૭ ॥ એટલે ભીસ્મજી આનંદ પામ્યા, સેના કરી
ધણી સારી; દુરીયોધન તો મુરખ છે પણ, ધણી સુલક્ષણી નારિ
॥ ૧૮ ॥ એમ સમજી ગંગા સુત બોલ્યા; અખંડ સોભાગ્ય હજે; તા-
રુ સ્વામીનો આયુષ વધજે; સત્તે સમુળા જજે, ॥ ૧૯ ॥ ધૃપતી કહે

વાર દાદાજી, ફેરયું માહાર દુઃખ; વચન તમાર સફળ હજે, લ્યોભુઓ
 માહાર મુખ ॥૧૦॥ એમ કહીને વદન ખતાવ્યું, મળી માનુની માઠી
 ભીસ્મપીતા બેઠ ખાવરા ખનીયા, પંચાળા તવ નાઠી ॥૨૧॥ સાસભરી
 સુંદરી પડી પંથે સામા મળ્યા વનમાળી, ઈંપતી કહેકેતે થયું ભાઈ, પ્રભુ
 કે લેને તાળી ॥૨૨॥ હરખ ભર્યા ભાઈ ભગની આલ્યા નિરવતી થયું
 મન; પોતાના તંબુએ આવી, મુખે કયું સયન ॥૨૩॥ ગંગાનંદન બહુ
 અકળાયા છેતરી ગઈ મને નારી, ભાણુમતીને શુવરદાન આપુ, ઇન્જત
 લીધી માહારી ॥૨૪॥ એવે વીચારે મુરછામાં પડીયા, ઢળીયાપોતેધરણ્ય,
 ભકતનો જવારો કરીને પોઢ્યા, પોતે અસરણા સરણ ॥ ૨૫ ॥ વળણુ ॥
 પ્રભુ પોઢ્યા પ્રેમથી; સાંભળને તું રાય; કહે વહ્નલ સાહાય સામળે તેનાં
 દુઃખ પળાય.

કડવું ૧૨ રાગ સોભાગ્યની દેશિ.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજ-
 ને સંભળાવું, સોભાગ્યનો મહીમાય ॥ ૧ ॥ પરાઢ થયુને કુકડા બો-
 લ્યા, તવ ઉઠ્યો દુરીયોધન; અરેરે વાહાણુ વહિ ગયું ને રાણી કરે છે
 સયન ॥૨॥ એન જાણી ગયો રાણીની પાસે, દાદા કહેશે મને ભુઠો;
 લાગ્યો ઢઢાળવા ઓ ભાગ્યશાળી, માનીતી રાણી ઉઠો ॥ ૩ ॥
 આંખો ચોળતી માધું ખંજોળતી ઉઠી ભાણુમતી રાણી; એટલે આ-
 ગળ લાવિને મુક્યાં, રાજ્યે દાતણ પાણી ॥ ૪ ॥ વીખરેલાં પટીયાં
 લખડતાં જટીયાં, આંખોમાં પાસેર પીઆ; નાશકોરાં તાણે ભુડણીજાણે
 મોહોડું તે શીયાવીયા ॥૪૫॥ ઉઠીને કયાં દાતણ પાણી, દુરીયોધને
 જળ દીધું; એટલે ચોટલો મોળી વાળીને, ઉણોઢકે સનાન કીધું ॥૬॥
 વસ્ત્ર આભુષણ અંગે ધરીયાં, જવાને ઉલટ વ્યાપી; શેવા સામગરી
 ત્યાર કરીને, છત્રપતીએ છાજ આપી ॥ ૭ ॥ તે છાજ લઈને ઠમકેથી
 ચાલી, ભીસ્મના તંબુમાં પેઠી; ઉઘાડે મોહોડે વાંકે અંબોડે, દાદા કને
 આવી બેઠી ॥ ૮ ॥ તે વેળા જરા આવિ છે સુધી, મુરછાથી ભી-
 સ્મપીતાય; ભાણુમતીએ સુતેલા દેખી, વીચારું મન માંય ॥ ૯ ॥
 મુતા મુતા સમરણ કરે છે, પુજન કરું અતારે; શું સમજે સમરણ થા-
 ય કેવું, રંડાએ બેએલું કયારે ॥૧૦॥ પછી પુજન કરવા ઉઠી, દા-
 દાજી દુઃખ ફેડયું; ઉભા થઈ જઈ ભ્રીરી લેઈને, શરીર ઉપર જળ રેડયું.

॥૧૧॥ ટમટમ લીસ્મલ જોવા લાગ્યા, વાર શું કરે છે નારી; એમ જાણીને કાંઈ ન બોલ્યા, રાણીએ મુકી જળ ઝારી ॥૧૨॥ વસ્ત્ર લઈને શરીર લુછયું અંજ આપુ ધરજોળયુ; પછી ચંદન હાથમાં લેઈ દાદાને મોઢે ચોળયું ॥૧૩॥ હબચી ઉપર અક્ષત મુક્યા, આંખોએ અખીલ ગુલાલ; રૂસીયા ઉપર પુષ્પ મુક્યાં, ઠીક મેળવીયો તાલ. ॥૧૪॥ બે ભુજમાં પછી નંધવેલ મુકયું, માહારા સ્વામી ધણુ જીવો; આંગળીયામાં અગરબત્તી, મુકયો દુટીપર દીવો ॥૧૫॥ એટલે જમ દેઈ દાદા ઉઠ્યા, મનમાં ધણો ક્રોધ ધરી, અવળચંદી અભાગણીયે, અવળી પ્રદક્ષણ કરી. ॥૧૬॥ સનમુખ આવી પાય પડી બોલી, એખંડ શોભાગ્ય આપો લીસ્મપીતા કહે કરક્ષા નારી તુને હજે રંડાપો ॥૧૭॥ રાજ ઝડપનો દોહરો એવું વચન સાંભળીને, ઉભી થઈ રંડાય; મારા રડયા માહારા પીટયા, તારૂં કાળુ થાય. ॥૧૮॥ ઓ નખોદીયા ઓ ઉછેદીયા, શીદ મુજને તેડાવિ; ધજજત તારી લેવરાવું છું, છત્રપતીને લાવી ॥૧૯॥ લાંબા લાંબા હાથ કરીને, ગાળો દેતી જાય; કળકળતી ખરખરડતી આવી, જ્યાં દુરીયોધન રાય ॥૨૦॥ ધીક ધીક મારા નાથ તમને ગાળ મને ભંડાવી; સોભાગ્ય તો સુધ ગયું ને, ડોસાએ રંડાવિ ॥૨૧॥ રંડાપાનું વરદાન આપ્યું, નિરલજને શું કહીયે; દુરીયોધન કહે ગભરાશે નહીં, ચાલો વઢવા જઈએ. ॥૨૨॥ એમ કહીને શંખણો શંખણી, વઢવા મોટે જાય; ઉછળતાં ઉછળતાં આવ્યાં, જ્યાં લીસ્મપીતાય. ॥૨૩॥ દુરીયોધન કહે ઓરે ડોસા, અવળું વદીયા કેમ; તમારૂં કલું કાંઈ નહીં થાયે, રહીશ કુશળ ક્ષેમ ॥૨૪॥ વીશ્વાસે વામાને તેડાવી, હું પણ મુરખ જન; સત્યવાદી શાના થયા હો, મીથ્યા ગયું વચન ॥૨૫॥ ઘડપણમાં મતી મઈને, પડી ધોળામાં ધુળ; બરસ સો ગયા પાણીમાં, પેટ ચોળી કીધું સુળ ॥૨૬॥ દાદા કહે સાંભળ રાજ, ઓરે દુરીયોધન, જે લક્ષણ તારા નારીનાં, કેવું કર્યું પુજન ॥૨૭॥ આખે અંગે પાણી વેડયું, ચોપડયું ચંદન મુખ; આંખો ઉપર અખીલ મુકયો, એવું દીધું દુઃખ ॥૨૮॥ દુટીપર દીવો સળગાવ્યો, શી કહું બંધીપેર; એણે તે ક્યારે જોએલું, સાસરે કે પીઠેર ॥૨૯॥ પુન્ય પુજન કાંઈ નહીં થયેલું; બાપ દાદાને ઘેર; તે પ્રાણી શું કરી જણે, મીથ્યા જીભમાં ઝેર ॥૩૦॥ એવાં વાયક સાંભળીને, બોલ્યો દુરીયોધન; છો રહી માહારે એવી નારિ, બળ્યું આ પુજન ॥૩૧॥ એમ ખરખડતાં બેઠિ જણ ચાલ્યાં, તંબુ વિશે જાય; સાંડપર રાણીને બેસાડી, તરત કરી વીઠાય ॥૩૨॥ એવામાં લીસ્મપીતાયે ક્રીધામનવીચાર; ચોષ્ટીમાં શું આવી

શકે, ધૃપતી જે નાર ॥ ૩૩ ॥ અમંગાનું એ તો નહીં મળ્યું, સાથી થએલું
હોય; એમ સમજી સમાધી કીધી, જ્ઞાન દ્રષ્ટીએ જોય ॥ ૩૪ ॥ જેતાં જેત
એમ જાણ્યું, જોડે વધકુંડ ભુપ; મધ્યરાત્રે મુજને ચેતાવ્યો, ધરી કુકડાનું
રૂપ ॥ ૩૫ ॥ છેતર પન્ડી કરી છબીલે, નહીં અમંગાની હાંમ, બ્રહ્મહત્યાનું
પાપ લાગ્યાવું, પોને શ્રીરામશામ ॥ ૩૬ ॥ જીતેલો મને નિઃશ્વ હરાવે, લા-
લેછે મુજ જોર; સમાધીમાં તે સડે જાણ્યું, કપડી નંદીકીશોરા ॥ ૩૭ ॥
કર આયુધ ઝાલવાને, લીધા છે સોગન; તેથી હથીઆર હાથ ઝલાવું, તે
હું મંગા તના ॥ ૩૮ ॥ બ્રહ્મહત્યા પાપ લાગશે એમને, તો તો મુજને લાગે
જો કહી પોતાનું ભંગ કરશે, તો મહારૂ પણ ભાગે ॥ ૩૯ ॥ એવો મનર્થ
નિશ્ચય કીધો; મંગાજીને તન; એવામાં તો વહાણું વાયું, થયો દસમોદન
॥ ૪૦ ॥ વળણ ॥ દસમો દીવસ ઉગીયો, સાંભળને તું રાય; કહે વલ્લભ
મ્યા વીના, ચઢીયા ભીસ્મપીતાય.

કડવું ૧૩ રાગ સાખી ચાલ.

વધશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારીતુજ
સંભળાવું, ભીસ્મ પર્વ મહીમાય ॥ ૧ ॥ દસમે દિવસે દાદા ચઢી
આ, ભય ભર્યું કુક્ષેત્ર, ક્રોધ અતિસે ઉંરમાં ઉપજ્યો, રક્ત થયેલાંને
॥ ૨ ॥ સ્વેતજ વસ્ત્રો સ્વેતજ આયુધ, આવ્યા ઘોળે વેસે; પોતાને ર-
જ રહ્યા ઉભા, ઘણા ભરેલા દ્વેશ ॥ ૩ ॥ એવે સનમુખ પાન્ડવ આવ્ય
યુધ્ધ કરવાને સાર; અરજીને ગાંડેવ નામનો, પહેલો કર્યો ટંકાર ॥ ૪ ॥
તેનો શબ્દ ત્રીલોક પહોંચ્યો, ડોચાદસે દીગપાળ; ધરણસાગી ધૃજ
ને, ખળજાણ્યું પાતાળ ॥ ૫ ॥ ઘડ લંકાથી હનુમાન આવ્યા, પાન્ડવ દ-
માં પેડા; અરજીનના રથની ધમએ, પુંછ વીંટાળી બેડા ॥ ૬ ॥ તે પદ
અરજીન બાણાવળીએ, પુજનનું મન કીધું; દસ બાણથી પુજન ક-
વાને, પ્રથમ એક બાણ લાધું ॥ ૭ ॥ એટલે બોલ્યા ભીસ્મપીતા, મ-
ધ્યા મરે શીદ મથી; પુંજ કરીશ નહીં આજ માહારો, કરવા દેવાનો
નથી ॥ ૮ ॥ તું તાહારે હાથ ઉપાડ પહેલો, નહિ તો હું ઉપાડું; ન
જાણ્યું નહિ કરવાદે પુંજ, મિથ્યા વખત શીદ કાઢાડું ॥ ૯ ॥ એમ જાણ
ને બાણ મુક્યું, તેવાજ તુટી પડીયા; તે દિવસે તો ભીસ્મપિતા; ઘણા
કરોધે ચડિયા ॥ ૧૦ ॥ અગણિત મંત્ર ને મોહાસ્તર મંત્રનાં, માર્યાં બા

અપાર; તેથી જેને તે મુરછામાં પડે, વરતાવ્યો હાહાકાર ॥૧૧॥ હાથી
 ઘોડાને ઉંટ સુદ્ધાં, હાળી નાંખ્યાધરણ; સેન્યાપતીને સેન્યા હાંગી; કંઈ
 જન પામ્યા મરણ ॥૧૨॥ પછી હાળ્યો ધૃપતરાજ, પંચાળદેશનો રાય;
 ત્રીજો વધરાટયોથો શીખડી, દૃષ્ટપદુમાન ત્યાંય ॥૧૩॥ શેટેવનીકુળસીમને
 હાળ્યો અભેમાન; નાંખ્યો ગટોરગછને મુરછામાં પછી એનો સંતાન
 ॥૧૪॥ તે પછી મહાબળમાં બાણ લીધું, વ્રદ્ધ બહુ કરોધે ચડીયો; અ
 રજુનજની રૂદીયા બેદી, તવ નળ દળી પડીયો ॥૧૫॥ પછી એકલાકરનજ
 રહ્યા, ભીસ્મે વીચાર્યું એમ; હવે એકલા હાથ આવ્યા છે, જવા દેઉ
 કેમ ॥૧૬॥ એમ બળીને રણછોડ ઉપર, રક્ત કર્યાં લોચન; પ્રભુને દુખ
 દેવા બાણ લીધું, ચેત્યા જુમજીવન ॥૧૭॥ બળ્યું કે ઘાટ ઘડશે માહારો;
 ભરેલા રાતના રીસે, એમ બળીને ચરીત્ર કીધું. પોતે શ્રી જુમગીસ
 ॥૧૮॥ રથમાંથી દળી ધરણ પડીયા, અરજુનજની પાસ; મારયા વીના
 એમ કીધું, પોતે શ્રી અવીનાશ ॥૧૯॥ ભીસ્મપીતા જેઠ વીસ્મયપામ્યા,
 કપટી કરનજ કાળ; પોતાને વઢવું પડે માટે, મુરછાના કરયાચાળા ॥૨૦॥
 આયુદ્ધહાથમાં ઝાલવું નથી, લેવું નથી શીશ પાપ; રાત્રીએ મુજને પાપ
 લગાડી, કોરા રહેવું છે આપ ॥૨૧॥ એમને જેવા ચાળા માંડ્યા, તેવાકર
 હું ચાળા; અરજુનને ઠેર મારવો ધરયો; શું જેઠ રહેસે છોગાળા ॥૨૨॥
 એવું સમજ ફરશી લઇને રથથી ઉતરયા હેઠા; અરજુન જ્યાં મુરછામાં
 પડીયો, તેની રૂંદેજઈ બેઠા ॥૨૩॥ પ્રભુને સંભળાવવા બોલ્યા, આજ કરછું
 કહેર; કોકને માટે હણવો પડેછે, બેટા તુજને ઠેર ॥૨૪॥ મુજનેજે પાપ
 લગાડ્યું, તેપણ લે શીશ પાપ; નહીતો તુજને મારી નાખું. થયા તેને સંતા
 પ ॥૨૫॥ એમ કહી ફરશી ઉગામી, સમજ્યા સુંદરશામ; જે હથીયાર નહી
 ઝાલ્યું તો, નરને હણે આ ઠામ ॥૨૬॥ એવું બળી પુરૂશ પુરાણી, ડહાપણ
 કેવું લડાવ્યું, સુંદરશણ ચક્ર પોતાનું, સુતાં ચાક ચડાવ્યું ॥૨૭॥ તે જેઠ
 ભીસ્મપીતાજી હસી પડીયા, ટળીયો તનનો તાપ, ધન્ય કયાણુ દેવકીનંદન
 લાગ્યું તમોને પાપ ॥૨૮॥ કરન કહે મુને પાપ ન લાગે, બોલ્યા મં-
 ગા કુમાર, ઓ માહારાજ પચ્છ કરીને, કેમ ગ્રહ્યું હથીઆર ॥૨૯॥
 સુંદરસણ લેધ ચાક ચડાવ્યું, તે પાપ લાગ્યું તમને; પ્રભુએ કહ્યું પાપ-
 જ નથી, કાં મને કાં તમને ॥૩૦॥ મે કહ્યું હતું યુદ્ધ કરવાના; હેતુથી
 લઉં હથીઆર; તો તો બ્રહ્મહત્યા પાપ મુને શબ્દનો કરો વીચાર ॥૩૧॥
 તો યુધ કરવાના હેતુથી, ચક્ર નથી કર લીધું; તમોએ મુમત ઝાલ્યો

માટે; ભુજમાં ધારણ કીધું ॥ ૩૨ ॥ તે હેતુ નોહોનો વઢવાનો, માટે ન
 લાગે પાપ; એટલે ભીસ્મજી અકળાઇ બોલ્યા, શું પાપ કીધું મેં આપ.
 ॥ ૩૩ ॥ એટલે અંતરયાત્રી બોલ્યા, સાંભળજે સત્ય મતી; તમોએ શો-
 ભાગ્યાં થાપ ખાધી, તે પાપ તમને નથી ॥ ૩૪ ॥ દ્વિપતી સતીએ શો-
 ભાગ્ય લીધું, આઘો ધુંધટ તાણી; તમોએ એને વરદાન આપ્યું, ભાણુ
 મતીને જાણી ॥ ૩૫ ॥ તમે તમારે બોલ્યા પ્રમાણે, વરત્યા છો મહારાજ,
 દ્વિપતી જાણીને નથી દીધું હેતુ વીચારે આજ ॥ ૩૬ ॥ તેથી તમને પા
 તક નથી, એરે ભીસ્મ પીતાય, એવું વચન સાંભળીને, પોતે લાગ્યા
 પાપ ॥ ૩૭ ॥ પછી જઈ દાદા રથ બેઠા, ઉઠ્યા પ્રાણજીવન; એવે મુરછા
 વળીને ઉઠ્યો, ઇંદ્ર તણે જે તન ॥ ૩૮ ॥ એવે બીજ સરવની મુરછા,
 વળી ગઈ તે વાર; ઉભા થઈને કુદવા લાગ્યા, હાથ ગ્રહી હથીઆર ॥ ૩૯ ॥
 એટલે પોતે ભીસ્મ પીતાએ, મુઠ્ઠી દીધાં હથીઆર; હવે માહારે વઢવું
 નથી ધરણ દાળો કુંવાર ॥ ૪૦ ॥ દ્વિપતનો સુત શીખંડીછે, તેને હાથે મુજ
 મરણ; તેની પાસે બાણ મરાવો, એટલે પોડું ધરણ ॥ ૪૧ ॥ એવું સાં-
 ભળી સામળો નાહા, સેન્યમાં સુમરા આવ્યા, દ્વિપતનો વડો સુત શીખં
 ડી, તેને શોધી લાવ્યા ॥ ૪૨ ॥ પ્રભુએ કહ્યું શીખંડીને બાણ મારો બળ
 કરી, તમારે હાથે એમનું, મત્યુ એમ વહ્યા શ્રીહરી ॥ ૪૩ ॥ એટલે એ
 બોલ્યો શીખંડી, ડોશાને કુશળ ક્ષેમ, એમના હાથમાં હથીઆર નથી
 તો પછી માર કેમ ॥ ૪૪ ॥ હથીઆર મુઠ્ઠી પ્રદ્ધ થયા છે, તેને માર હું
 આપ; તો ક્ષત્રીની રિત પ્રમાણે, મુજને લાગે પાપ ॥ ૪૫ ॥ પ્રભુ કહે સુત
 દ્વિપતના, ઉતાવર કરો આપ; તેથી જે પાતક લાગે તો, તે મુજ માથે
 પાપ ॥ ૪૬ ॥ એવું કહ્યું તવ શીખંડી, બળ કરી બાણ લીધું; સનમુખ
 ભીસ્મજી ઉભા તેના રૂદેમાં બેઠી દીધું ॥ ૪૭ ॥ ભીસ્મ પીતાએ આનંદ
 માન્યો, સમરયા અસરણાસરણ, રામકૃષ્ણ નામ જપતા જપતા, પોતે
 ઢળીઆ ધરણ ॥ ૪૮ ॥ એટલે લીલા વાવટા ચઢીઆ, બંધ થયું યુદ્ધ
 સરવ; વાગ્યાં નીશાન પાંડવ કેરાં, પછી મુકયો યુદ્ધ ગરવ ॥ ૪૯ ॥ વલણ
 યુદ્ધ કરવું બંધ પાડીયુ, મુઠ્ઠી દીધા હથીઆર; કહે વલ્લભ કલશ ઉપડ્યો
 તેનો કર વીસ્તાર.

કડવું ૧૪ રાગ ઝડપનો.

વધશમપાયે એણીપેર બોલ્યા સુણ જનમેજેરાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું; ઉતપાતનો મહીમાય ॥૧॥ ભીસ્મજી પડીયા પાંડવ હત્યા,
એટલે ભીમનો તન; બળરીકનું શીસ સ્થંભ ઉપર છે, તેણે વી-
આયું મન ॥ ૨ ॥ મહારી માએ એમ કહ્યું છે, હારે તેની પક્ષ કરજે;
તે વેણ કેમ જવા દેઉ મીઠ ॥ આહતો વીરન સરજે ॥ ૩ ॥ એમ વી-
આરી શીસ ઉપડીયુ, પડીયુ પાન્ડવદળમાં; જીવ લેવા માડ્યા ભેધાના
વાગે છે બહુ જગમાં ॥૪॥ ત્રય અયુત પ્રાણીને હણીયા, વરત્યો હા-
હાકાર; તે દળી મદા લઈ ઉપડ્યો, વાયુનો કુવાર ॥ ૫ ॥ એ દીકરા
એ દાટ વાળ્યો, માટે દધીવન દાખુ; કાંતો એને હાથે મર, કાંતો મારી
નાખુ ॥ ૬ ॥ એટલે ભીમનો હાથ બાંધ્યો, પોતે પુન્ય રક્ષાક; જે ભા-
મ એના સામા થશે તો, જીવ્યાની આશા ફેક ॥ ૭ ॥ ધારણ બમો હું
સમજાવું, કહી પ્રભુ આગળ થાય; હાંહાં બળરીક આ શું કરે છે.
અણુતટું દેખાય ॥૮॥ ક્ષમા રાખો તાતના કુળને, સંહારવું તે બો-
દું; કહેશે પોતાનું કુદંબ માર્યું; મહેણુ થવાનું મોહોદું ॥ ૯ ॥ એટલે
મુસ્તક ઉભું રહ્યું, સામા માંડયાં ચક્ષ; મારી માનું બોલેલું પાળું
હારે તેની કર પક્ષ ॥૧૦ ॥ કહ્યું કે વચન પળાઇ ચુક્યું, એમ વહ્યા
ભગવાન; આટલે ક્ષમા કરે તો, એક આપુ વરદાન ॥ ૧૧ ॥ બળ-
રીક કહે વરદાન આપો, રાખુ ક્ષમા માહારાજ; એટલે વરદાન આપવા
લાગ્યા, કરવા પોતાનું કાજ ॥ ૧૨ ॥ ઓરે બળરીક વીશ્વ આપું,
કરે તમારી સેવ; નામ તમારું જગતને વીશે, બળીયાકાકા દેવ ॥ ૧૩ ॥
તમે જેનાપર અમલ કરો, ત્યાં અન્યથી નવ થાય; તમોને એકલાને
આરાધે, બીજે નહી ઉપાય ॥ ૧૪ ॥ એવું વરદાન આપ્યું પ્રભુએ,
બળીયો થયો પરસન; લીમડાના એક પ્રક્ષ નીચે કરી દીધું સ્થાપન
॥૧૫॥ વળણા ॥ તવ બળરીક શાન્તજ પડ્યો, સાંભળને તું રાય;
કહે વક્ષભ સેનને, કરી દીધું વાદાય ॥

કડવું ૧૫ રાગ સવરથિ.

વધશમપાયન એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજેરાય; વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું; ભીસ્મપરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ સંરવ સેન્યને વીદાય કીધું,
પાંડવ રહ્યા પાસ; દાદાની કને આવીને બેઠા, બેઠા શ્રી અવીનાશ ॥૨॥

તવ તંબુથી કઠિરવ આળ્યા, સોભાઈને કારભારી; ભીસ્મ પીતાની પાઠ.
 બેઠા, દાદા બોલ્યા વીચારી ॥ ૩ ॥ ઓરે માહારા દીકરા તમે, ઉઠીને
 ઉભા થાવો; કેરાણે વ્રજ છે પીંપજાનું, ત્યાં મુજને લેઈ જવો ॥ ૪ ॥
 દુરીયોધન કહે ઓરે દાદા, તંબુમાં લેઈ જઈએ; ભીસ્મ કહે માયા મુ-
 કવા બેઠા; કેમ માયામાં ભરઈએ ॥ ૫ ॥ માટે મુજને પીપજા નીચે લેઈ
 જાઓ સહુ બાળ; પાંડવ કઠિરવ બેઠા થઈને, ઉપાડ્યા તતકાળ ॥ ૬ ॥
 પીંપજાની નીચે લેઈ ગયા, ભોમી સુવાડી દે છે; આરપાર બાણજ
 નીકળેલું તે, છાતી ઉંચી રહે છે ॥ ૭ ॥ તેથી કરીને ભીસ્મ બોલ્યા,
 સાંભળો સુત સુમતી; ચરણ મુસ્તક ઉંચા રહ્યાવણ, મુજને કાવતું નથી
 ॥ ૮ ॥ તવ દુરીયોધન તંબુ વીશેથી, ઉશીકાં લઈ આવ્યો; ભીસ્મ કહે
 માયાવી વસ્તુ શીઠ મુજ પાસે લાવ્યો ॥ ૯ ॥ અરબુન બેઠા આપો
 ઉશીકાં; તું છે ચતુર સુભણ; તવ અરબુને ઉભા થઈ, ચઢાવીયું એક
 બાણ ॥ ૧૦ ॥ દાદાના લેલાટમા માર્યું, આરપાર નીકળ્યું બહાર; મુ-
 સ્તક દાદાનું ઉંચું થયું, બાણ લીધું બીજી વાર ॥ ૧૧ ॥ બે બાણ બે
 બેભામાં માર્યા; કાઠું ઉંચું થાય, પછી બેબાણ કેડમાં માર્યા, બે માર્યા
 દીયણ માંચ ॥ ૧૨ ॥ બેમાર્યા પગની પાહાનામાં, દસ બાણની સંખ્યાય,
 તે બાણ સંખ્યા ઉપર પોઢ્યા, પોતે ભીસ્મ પીતાય ॥ ૧૩ ॥ એટલે
 ભીસ્મજી આનંદ પામ્યા, સુતા બહુ સુખે જણી; હસીને કહ્યું દીકરા
 માહારા; પાવો મુને શુદ્ધ પાણી ॥ ૧૪ ॥ રત્ન જડીત્ર પાત્ર ભરીને,
 લાવ્યો દુરીયોધન; ભીસ્મ પીતા કહે પાત્ર માયાનું લાવ્યો તું મુરખજન
 ॥ ૧૫ ॥ અરબુન બેઠા જળ પાવો તમે, અરબુને શું કામકીધું, ગં-
 ગાસ્ રનો મંત્ર લખીને, ધનુશપર બાણ લીધું ॥ ૧૬ ॥ મંત્ર લખી
 ભોમીમાં માર્યું, નીકળી ગંગાધાર; ગંગેવળના મુખમાં પડી, જળ
 પીધું તે વાર ॥ ૧૭ ॥ ભીસ્મ પીતા કહે શાખાશ બેઠા, વચન માનોમહારૂં;
 એક એકને રાજ્ય આપી, સંપ કરો તો સારૂ ॥ ૧૮ ॥ ધરમ કહે જેમ
 કહો તેમ, કબુલ કરીએ અમે; દુરીયોધન કહે આપવા લેવાની વાત ન
 કરશો તમે ॥ ૧૯ ॥ ભીસ્મ કહે જવો સ્થળ પોતાને, જેમ કાવે તેમ
 કરજો; ઉપદેશ કરવો વ્યાજખી નથી; કાં મારજો કાં મરજો ॥ ૨૦ ॥ એ
 મ કહીને વિદાય કીધા રહ્યા એકલા આપ; ત સંમે દેવ દુત આવ્યા,
 ભીસ્મ કને તદાપ ॥ ૨૧ ॥ ભીષ્મજીને લેવા સારૂ, ચતન કર્યું અનુપ ભી-
 ષ્મ પીતાએ તે દુતોને, બનાવીઆ શ્વાન રૂપ ॥ ૨૨ ॥ દુતોને કહ્યું છ
 માસ પછી, મુકીરા માહરો દેહ, ત્યાં લગી શ્વાન રૂપે મુજ પાસે રહે

મુખ મુખ તેહ ॥ ૨૩ ॥ એમ કહી દુતોને રાખ્યા, સાંભળન તું રાય;
ભીમે હાથી ઉછાળેતા, તે હજી આકાશ માય ॥ ૨૪ ॥ જનમેજય કહે
ઓ મહારાજ, નાંખો છો છાશમાં પાણી; ગપોડાં ગોઠવી મુકો છો, કેમ
સંત્ય માનું વાણી ॥ ૨૫ ॥ વળતું વધશમપાયે બોલ્યા, જે તે ધર્યો સં-
દેહ; ભીષ્મ પરવનિ જે પ્રહલ્યા; રહી તારે શીશ તેહ ॥ ૨૬ ॥ પરીક્ષા
જે જેવી હોય તો, કહિ જળ અંજળી લીધી; એક વરસનું તપ મુકી
ને, વાયુ ગતી બંધ ક્રાંધી ॥ ૨૭ ॥ એટલે આકાશથી હાથીનાં, ખોખાં
પડીયાંધરણ તે દેખીને જનમેજયના થરથર કર્જ્યા ચરણ ॥ ૨૮ ॥
જણ્યું કે આ વાત છે સાચી, ખોટો સંદે ધર્યો આપ; મેહેનત માહારો
વ્યર્થ ગઇને, માંથે રહ્યું એક પાપ ॥ ૨૯ ॥ એવું જણીને રડી પડ્યો
આંસુ ભર્યાં લોચન; આ માહારાજ ભુલ્યો ચુક્યો, મુને કરો પાવના ॥ ૩૦ ॥
એટલે વધશમપાયે બોલ્યા, કરીશ નહી અદાપ; કળીયુગમાં તારું વેહેચા
છ જશે, ભીષ્મ પરવનું પાપ ॥ ૩૧ ॥ કળીયુગમાં કથા સાંભળશે, કુ-
બુદ્ધી સંદેહ ધરશે; તેવા જેજે પ્રાણી તેતે પાતકમાંભાગ કરશે ॥ ૩૨ ॥
જનમેજે કહે વાર મહારાજ, સંભળાવો બીજું પરવ ભુલ્યુક માહારી
ક્ષમા કરજે; હવે નહી કરું ગરવ ॥ ૩૩ ॥ શ્રદ્ધા રાખી શ્રવણ કરે. તેનાં
પાતક જાય; નાસતીક પણે સાંભળે તે, પાતકબોકતા થાય ॥ ૩૪ ॥ વળ-
ણ ॥ શ્રદ્ધા રાખી સાંભળ્યું, તેના પોહોચ્યા કોડ; ભીસ્મ પરવ પુરણ
હવું, બોલો જે જે શ્રી રણછોડ.

ભીસ્મ પર્વ સમાપ્ત.

દ્રોણ પર્વ.

કડવું ૧ રાગ સાંખી.

વૈશમપાયે એણિપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજ
ન સંભળાવું, દ્રોણ પરવ મહિમાય ॥૧॥ કૌરવ પાન્ડવ તંબુએ ગયા,
સહુસહુને સ્થળ બેઠા, દુરીયોધન ને કર્ણ શકુની, વિચારમાંમહુ પેઠા
॥૨॥ બીરમ પીતાએ યુધ કીધું; સત્યમાંથી ન કાઢ્યા હાથ; પણ ગુરૂ
માહારાજ કહ્યું માનાને, હ્યો તમે અમને સાથ ॥૩॥ દ્રોણ ગુરૂએ
કબુલ કીધું, આવજો સરવે સવારે; દુરીયોધને પત્ર લખીયો પાન્ડવનેતે
વારે ॥૪॥ પછી રાત્રીયે સંયન કીધાં, એવે વાણુ વાય; જગરત થઇ
જમી પરવારી, યુદ્ધ કરવાને જાય ॥૫॥ વાજતે ગાજતે સ્થંભે આ
બ્યા, પાન્ડવમાં ચાર ભ્રાત ધૃષ્ટ ધૃષ્ટપ્રદુમાન આવ્યા સાથે ક્ષોણીસા
ત ॥૬॥ વધરાટ રાજ અભેમન્યુ, ગટારગછ મેઘવરણ; રથકાંકના રથે
બેઠેલા, પોતે અસરણાસર્ણ ॥૭॥ કઉરવમાં કીરનાચાર આવ્યા, દ્રો-
ણને અશ્વસથામા, જેદ્રથ ભગદત ને શક્ષ આવ્યા, સાથે શકુની મામા
॥૮॥ ભુરીશ્રવાને સુસરમા, શકુનીના સાત પુત્ર; ચંદ્રકેતુને વશકેતુ,
સો ભાઇનું ધરસુત્ર ॥૯॥ વાજતે ગાજતે થંભે આવ્યા, મન માઠા
મનમુખા; અરભુનભના સામા આવી; મોખરે ગુરૂ ઉભા ॥૧૦॥ અ
રભુનભ કહે ગુરૂ મહારાજ, બોલુ છું રાજવટે; અસત્ય યુધનો આર-
ભ કરવો, તે તમને નવ ઘટે, ॥૧૧॥ એટલે દ્રોણને બોલું લાગ્યુ, કુષ્ટે-
સલા દીધી ઉંધી; અણઘટતું કામ કર્યું એ, દુરીયોધનની બુદ્ધી ॥૧૨॥
બોટી સલા મુને એણે આપી, નખોઠ એનું જાજે અંતરમાંથી એવુંજ
કર્યું, તોડાબ્યો માહારો માજો ॥૧૩॥ એમ જાણીને નીચે બેયું,
અરભુનભ થયો ત્યાર; જાજેવનામા ધનુષ ચઢાવી, પેહેલો કયા ટંકાર
॥૧૪॥ તેનો શબ્દ ત્રીલોકમાં પોહાવ્યો, ડોહ્યાં દસે દીગપાળ ધરણ
લાગી ધૃજવાને, ખળમળ્યું પાતાળ ॥૧૫॥ ઘડલંકાંથી હનુમાન આ
બ્યા, પાંડવદળમાં પેઠા; પારથના રથની ધબએ, પુંછ વીટાળી બેઠા
॥૧૬॥ એટલે અરભુન સાવધ થયો, મંત્ર લખી બાણ લીધું; તેવાંને
તેના દસખાણે. ગુરૂનું પુજન કીધું ॥૧૭॥ દ્રોણગુરૂ ઘણા આનંદ પા-
મ્યા, દીધાં ઘણેરા આશ; તુજ સાથે મને લડાવે તેનું, જાજે સત્યાનાશ
॥૧૮॥ એમ કહીને આયુધ લીધા કળકળી કાપે ચડીયા; સામસામી

થ'ભેથી દોડ્યા; વચમાં કુટી પડ્યા. ॥ ૧૬ ॥ મારજ મારે હયા ન ધારે,
બહુ બાળ્યા કોણ કોણ, કરણને અભેમાન બાળ્યા, અરજુનને દ્રોણ
॥૨૦॥ ધૃપતને દુશ્યાસન બાળ્યા, વેરાટ મુસરમાય; શીખંડીને ભ-
મદત બાળ્યા, જેદ્રથને શક્ત રાય ॥ ૨૧ ॥ દુરીથોધનને ભીમ બાળ્યા,
મટારમછને દમન, મેઘવરણને વરશકેતુ' ધૃપતદંતુનો તન ॥૨૨॥ શે-
દેવને દુરહમન બાળ્યા, દેવકને નીકળ; એ રીતે અન્યોઅન્ય ગોઠવણ
જે જેને અનુકુળ ॥ ૨૩ ॥ તરવારીએ તરવારીયા બાળ્યા, અશ્વના
શ્વારે શ્વાર; પગપાળે પગ પાળા બાળ્યા, વરતાવે હાહાકાર ॥ ૨૪ ॥
બાળે બાળે કોઈ ન લાળે, આયુધથી અંગ ભેદે, કેના ચરણ ભુજ
કેના, કેના મુસ્તક છેદે ॥૨૫॥ કેક જણા અવની અટવાણા, કેકની
છેદમ છેદા; રક્ત રૂધીરની છોળ્યો ઉ'ડે, માંડિશના કેદમ કેદા ॥ ૨૬ ॥
રૂધીર માંડિશનો કીચડ થયો, સહુનાં બગડે શરીર; એ રીતે યુદ્ધ વીક
રાળ બમ્બુ, ધૈર્ય ધરે રણધીર ॥૨૭॥ ધણા પ્રાણીનો ધાણ વાળીયો,
વરત્યો હાહાકાર; લડતાં કોઈ પાછા ન પડીયા, દાહાડો રહ્યો ધડીચાર
॥૨૮॥ એવામાંભેઉ માયાવિતે, ગાળને મગને ચડીયા, વા વ'ટાળ વી-
જળી કરીને, કૌરવ દળમાં પડીયા ॥૨૯॥ જેને ને તેને ઝુડવા માંડ્યા,
વાળતા કચ્ચર ધાણ; એટલે કઊંરવની સહુ સેન્યે બહુ કરી બુમરાણ
॥૩૦॥ દેખીને દ્રોણગુરૂએ, મારવા કીધો વીચાર; તવ મેઘવરણે શકુ
નીના, ઝાલ્યા સપ્તકુવાર ॥ ૩૧ ॥ જોરથી ઝાલ્યા બગલમાં ધાલ્યા,
લેઈને મગને ચડીયો; વા વ'ટાળ વીજળી કરી જો. પોતાના દળમાં પ-
ડીયો ॥૩૨॥ મટારમછ જતો રહ્યો આડો, ના રહ્યા કોઈના ઝાલ્યા;
મેઘવરણે સાત પુત્રો, વરકોહરને ઝાલ્યા ॥ ૩૩ ॥ હથોરે દાદા હથોરે
દાદા, આપ્યા એવી વઢી વાણ; ભીમે બગલમાં ધાલીદબાળ્યા. કાહાડી
નાંખ્યા પ્રાણ ॥ ૩૪ ॥ તવ શકુનીએ પોક મુઠી બેહેક બેસી ગયો,
અરેરે માહાર કરમ પુટયું, હુ'તો વાંઝીયો થયો ॥ ૩૫ ॥ એમજ ત્યાંથી
નાસતો નાઠો, મનમાં ધરીને શોક; તેને નાસતો દેખીને નાહુ. સેન્યાનું
સહુ લોક ॥૩૬॥ એટલે જોર ધર્યું પાન્ડવે ક્રોધ જણાવ્યા માઠા; તવ
દ્રોણાચાર કાઢ્યર થઈને, સ્થંભની બારણે નાઠા ॥ ૩૭ ॥ પાન્ડવ મયા
કૌરવ સ્થંભે સુરજ બેઠોમેર, કઊંરવના વાળ' બંધ પડીયા, વાગી પા-
ન્ડવની ભેર ॥૩૮॥ દ્રોણગુરૂ તવતંબુએ ગયા, પારથે વીચારી મતી;
અસત્ય યુદ્ધ ગુરૂએ કયું તે, શેવામાં બહુ નથી ॥ ૩૯ ॥ એમ બણી
મથો પોતાને તંબુ, સાથે સહુજન બળીયા; ગુરૂણ પોતાને તંબુ મથા,

ત્યાં કહિવ સરવે મળીયા ॥ ૪૦ ॥ દુરીઓધન કહે ઓરે મહારાજ,
ઓજે તો હાર્યા કેમ; એવું વચન સાંભળીને, ગુરૂ જોડ્યા એમ
॥ ૪૧ ॥ તું અધરમી સંગ ચઢીને, વીપ્રીત ક્રીધી બુધ; મેં માહાર
પરોજણ જોઈ, અસત્ય માંડ્યું યુદ્ધ ॥ ૪૨ ॥ અધરમના કૂળ નીકળે ક-
ડવા, હાર્યાનું કારણ એહ; દુરીઓધન કહે હારીએ ભલે, કરવું તેહનું
તેહ ॥ ૪૩ ॥ એમ કહી કહીનેરહ્યા રૂઝની, સાંભળજે રાજન; તેહ સમેવી
ચારે ચઢીયા, પોતે જુગલવન ॥ ૪૪ ॥ વળણ ॥ રાત્રીએ રણછોડજી,
કરતા બહુ વીચાર; કહે વલ્લભ શ્રોતા મુણે, જપીએ જુગદાધાર.

કડવું ૨ રાગ સામેરિની ચાલ.

વૈશમપાયે એણીપેર જોડ્યા, મુણ જનમેજે રાય, વીસ્તારી તુજ
ને સંભળાવું, દ્રોણ પરવ મહિમાય ॥ ૧ ॥ અંતરયોમીએ એમ વિચાર્યું
વીત્યા એકાદસ દન; સપ્તદીવસનું યુધ રહ્યું છે, નહીં મરે અભેમન ॥ ૨ ॥
અષ્ટાદશ વરસ પુરણ થારો, પછી ભાણેજ નહીં મરશે; મારશે મુને સ્વર્ગ
મ્રત્યુને, પાતાળનું રાજ્ય કરશે ॥ ૩ ॥ માટે એને મારવો ભેદ્યએ, વિ-
ચારી જગતનું હીત; આવતી કાલે સવારમાંથી, ખેલ કર વિપ્રીત ॥ ૪ ॥
એમ વિચારતાં રાત્રી વિતી, થયો પ્રાતઃકાળ; પોતે બીજું રૂપ વીપ્રનું
ધરીયું, પરવરીયા પાતાળ ॥ ૫ ॥ બ્રાહ્મણની જ્યાં વસ્તી હતી ત્યાં,
ગયા દીન દયાળ; તવ સહુ બ્રાહ્મણ કહેવા લાગ્યા, કેમ આવ્યા પાતાળ
॥ ૬ ॥ આ પાતાળમાં તાડુકી નામે અસુર છે મુંઢ મતી; તે અમારા
બ્રાહ્મણના ચીન્હ, રાખવા દેતો નથી ॥ ૭ ॥ ઉપવિત જો અંગે ધરીએ
તો, તે સ્થળ દે છે ડામ; દેવ દેવસ્થાન ભાગી નાખ્યા, ફેડ્યા ધર્મના
ડામ ॥ ૮ ॥ ઉભુ તીલક આડુ તીલક, જો કરીએ લેલાટ, તો તેવે આકારે
ડામ દે છે, નથી બ્રાહ્મણને ધાટ ॥ ૯ ॥ તે માટે તમે પાછા પધારો, નહીં
રહે વિપ્રનું ચીન્હ; તવ પ્રભુ કહે મહારે તમારે, વાડવમાં નહીં બીન્હ
॥ ૧૦ ॥ માટે તમને દઉછું ઠપકો, શું ખેડા વિપ્રના બાળ; જગતમાંથી
શું મરી ગયા છે, ગૌ બ્રાહ્મણ પ્રતીપાળ ॥ ૧૧ ॥ ઘણા છે બળીયા નવ
બચ કળીયા, તેવાને સરણે જવો; કુન્તી સુત અરજીન દયાળુ. તેને તેડી
લાવો ॥ ૧૨ ॥ તે આવી રાક્ષસનો ક્ષય કરશે, જશે જનમનું સાલ, આ-
લો હું આવું તમારી સાથે, એમ વધા નંદલાલ ॥ ૧૩ ॥ તવ પાતા-
ળના વિપ્ર સરવે, નીકળ્યા પ્રભુની સાથ, વિપ્રોનું વ્રંદ તેડીને આહ્યા,

પોતે દીનાનાથ ॥૧૪॥ એવામાં કુરુક્ષેત્ર વિશે, કુન્ડલી બહુ ગડગડી-
યા; વાજતે ગાજતે કઊરવ પાન્ડવ, યુધ કરવાને ચડીયા ॥૧૫॥ પોત-
પોતાને સ્થંભે આબ્યા સંભ્રામે કરવો તાકે; બીજે સ્વરૂપે કષ્ટપ્રમુલ,
પારથનો રથ હાંકે ॥ ૧૬ ॥ સામ સામી આવી ઉભા તેવે આબ્યા મુ-
ક્યા, દેખી બ્રહ્મ સંતાન ॥૧૮॥ એવે અરબુનલ પાસે, આબ્યુ વિ-
પ્રનું વ્રંદ; ઓરે ગૌ બ્રાહ્મણના પાળક, કહી કીધું આકંઠ ॥ ૧૯ ॥ પા-
તાળમાં એક તાડુડી નામે, દહિત નડે છે અમને પુરણ બ્રહ્મ ક્યાં તે
મોટે, તેડવા આબ્યા તમને ॥૨૦॥ પાતાળ આવી પાપીને મારો, વિ-
પ્રનું વચન થાપો; ક્ષત્રીનો કુળ ધર્મ છે મોટે, મેટલી કષ્ટી કાપો ॥૨૧॥
અરબુન કહે ઓ મહાનાભ, કહેતામાં આગળ થાવું; પણ દ્રોણની
આજ્ઞા અપાવો, તો તમ કીંકર આવું ॥ ૨૨ ॥ તવ વિપ્રોએ દ્રોણને
કહ્યું, હો નરને આજ્ઞાય; અમારું સંકટ ભાગવા આવે, પોતે પોતાળમાય
॥૨૩॥ બ્રાહ્મણનું હીત બ્રાહ્મણ ધારે, અનાદીની રીત; વિપ્ર વિના હોય
અવર જતી, તે વરતે વિપ્રીત ॥ ૨૪ ॥ બ્રાહ્મણને પેટ પ્રગટ થાયે,
બ્રાહ્મણ બીજથી જોહ; બ્રાહ્મણ દેખી આનંદ પામે, મહિમા વધારે તેહ
॥૨૫॥ અવર વિર્યથી ઉત્પન્ન થાયે, બ્રાહ્મણીને પેટ કોય; પણ લેક્ષણ
વીલક્ષણ તેના, બ્રહ્મદ્રેષ શી હોય ॥૨૬॥ બ્રાહ્મણની ભાષેમુખની દા, વળી
સોધ્યા કરે છીદ્ર; સુજે શેઠાઈ બ્રાહ્મણ કેરી, ભોગવે બહુ દળીદ્ર ॥૨૭॥
વિપ્રને દેખી દંતીયા કરે, લાતો ફેકે ફાવે તેમ; મુખ મરડી મહિમા ધ-
હોડે, ધાલી વિપ્રોપર બહેમ ॥૨૮॥ પોતાની વિક્રતા બતાવે, પરાયાને
વખોડે; અવરજતીનું દાસત્વ કરે વીપ્ર ઉપર ચઢે મોહોડે ॥ ૨૯ ॥
અવર જતીનું એહું ઉપાડે, વેશધારીને શેવે; ભોજન મોટે ભટકતો
ફરે, ખુશી નીચાં હાથ લેવે ॥ ૩૦ ॥ આમંત્રણ વણ જમણું ધારે, શુ-
દ્રોની કરે પળશી; સરવને વ્રક્ષ સરખું જણે, કાં પીંપળો કાં તળશી,
॥ ૩૧ ॥ સહુ પશુ સરખી ગાયને જણે, માને નહિ વીવેક; સરવ
વરણ સરખી ધારે, જતી કુજતી એક ॥ ૩૨ ॥ અવર વરણના ચરણ
આંપે, મીઠું વઢે જેમ ગમે; જતી જણ્યા વણ વેશધારીને. ઓતુરતાથી
નમે ॥૩૩॥ એવાં જતી અપલક્ષણ હોયે, તે નહી વીપ્રનું વીર્ય, તે
સહુ સમજે છે દ્રોણ ગુરુ, મોકલી દો રણવીર્ય ॥ ૩૪ ॥ આવી
અમારી કષ્ટી કાપે, વાડવનુ દુખ જાય, એવું સાંભળી દ્રોણ બોલ્યા,

વિપરોને નમી પાય ॥૩૫॥ ભક્ષે માહારાજ તેડી જવો, અરજુનને પા-
 તાળ, પરોપકારે આડી જીભ ધાલે, તેતો કરમચંડાળ ॥ ૩૬ ॥ તે પ-
 છી કહ્યું અરજુનજીને દીકરા તતપર થાવો; પ્રતીપાળ છો ગૌ બ્રાહ્મણ
 નાં, વિપ્રની સાથે જવો ॥ ૩૭ ॥ અરજુનજી કહે જવું માહારાજ, પ-
 ણ મુકી દો ધંધ; માહારા આવતાં સુધી કરો, સ્થંભે આવડું બંધ
 ॥૩૮॥ દ્રોણ કહે નહીં આવડું સ્થંભે કરીશ નહીં સંતાપ; રણસ્થંભ
 આવી યુદ્ધ કરું તો; બ્રહ્મહત્યાનું પાપ ॥ ૩૯ ॥ એટલે અરજુનજી
 એમ બોલ્યો, ઓ વ્રકોદર વિર; પાતાળ વીસે જઈએછીએ, હું ને શા
 મ શરીર ॥૪૦॥ સેન્યને લેઈ તંબુએ જવો કરશેામાં વીપ્રીત મતી;
 ભીમ કહે શું તમારા વીના, વઢનાર અમે નથી ॥ ૪૧ ॥ પારથ કહે
 નથી વઢવું, બે દન રાખજો ધીર; હું આવ્યા પછી યુદ્ધ આદરવું; મા
 નજો માહારા વીર ॥૪૨॥ એવું સાંભળી મુત વાયુનો, સેન્યાને લેઈ
 વળીયો; અરજુન વીપ્રનું વ્રંદ લેઉને, પાતાળ વીશે પળીયો ॥ ૪૩ ॥
 બ્રાહ્મણોએ કહ્યું પારથને, આ સ્થળ રહો આજ; કાલે સવારે દેખાડી
 શું, અસુર તમને માહારાજ ॥૪૪॥ એમ કહીને વિશ્રામ આપ્યો, રહ્યા
 નર રણછોડ; પ્રથિવમાં રહ્યા પાન્ડવ કઊરવ મનમાં ધરીને કોડ ॥૪૫॥
 ॥ વળણ ॥ પોત પોતાને સ્થળ રહ્યા, સાંભળને તું રાય; વટે વહલ
 શ્રોતા મુણે ચક્રાવાનો મહીમાય.

અભેમાનનો ચક્રવો.

કડવું ૧ રાગ સાંખિનો.

વધશમ પાથે એણીપેર બોલ્યા સુણ જનમેજેશય; વીસ્તારી તુજ
 ને સંભળાવું, ચક્રાવાનો મહીમાય ॥ ૧ ॥ અરબુનલ પાતાળે ગયો છે,
 તાડુકી દહીતને હણવા, કઊરવ પાન્ડવ પ્રથવી વિશે, રહ્યા ઉમંગે ઉખે
 ણવા ॥૨॥ તંબુમાં જઈ દુરિયોધને, તેડયા મારથી ચોદ; ગુર સહીત
 બેસાડીને, કરવા લાગ્યો બોધ ॥૩॥ ઓરે ગુરુલ ઓરે ગુરુલ, આ-
 પણુ યુધ આદરવું; ફાવશે વઢતાં નર નહી માટે, કાલે આરંભ કરવું
 ॥૪॥ લાગ બલોછે શત્રુને હણવા, માટે ખેલ બતાવું; દ્રોણ કહે તું
 મરે તોહે પણ, રણસ્થંભે નહી આવું ॥૫॥ અરબુનને મેં વિશ્વાસ
 દીધો, ત્યારે ગયો પાતાળ, માટે રણથંભ યુધ ન કરું, ધત્રાધરના બાળ
 ॥૬॥ તવ દુરીયોધન રડી પડીયો, આરંભો યુધ માખાપ; તમોએ પ્ર-
 તીગના કરિછે તે સહુ મુજને પાપ ॥૭॥ દરોણ કહે ફાવે તેમ કહે પણ,
 તે નહી કરે યુધ; તે કરતાં તારી મરણ હોય તો આરંભુ કોઠા યુદ્ધ
 ॥૮॥ દુરીયોધન કહે તે યુદ્ધ કેવું, કહો માંડીને વાત; ગુર કહે કે વઢવા
 માટે, રચવા કોઠ સાત ॥ ૯ ॥ પેહેલો કોઠો પાશાણુ કેરો, લોહ વજરનો
 બીજો; મંત્રવડે તે છે રચવાનો, તાંબાનો કોઠો ત્રીજો ॥૧૦॥ ચોથો કોઠો
 રૂપાનો રચવો, પાંચમો કનક કેરો, છઠો કરવો સપ્તધાતુનો. સાતમો
 ગોખર ઘેરો ॥૧૧॥ પેહેલાને સો બીજને બસો; ત્રીજને ત્રણસેદાર; ચોથે
 ચારસે પાંચમે પાંચસે, છઠે છ ઘણા સાર ॥૧૨॥ સાતમો કોઠો છાણુમા-
 ટીનો, તેને સાતસેદાર; દ્વારેદ્વારે દસદસ ચોદા, સાતમે સાતહજાર ॥૧૩॥
 તે પ્રમાણે શીખર ધળ, ચઢા ચઢતી હોય; મોખરે મારથી એક એક
 શોભે, ત્યાર થાવો તે કોણ ॥૧૪॥ છત્રપતી કહે ઓ મહારાજ, બેશ
 ક્યાં મનરુખા; તમો જને આગના કરો, તે રહે કોઠે ઉભા ॥૧૫॥ દ્રોણે
 કહ્યું કે પેહેલે કોઠે, મોખરે રેવું માહારે, બીજે કોઠોલોહ વજનો, રેહેવું
 કીરપાચારે ॥૧૬॥ એટલે બોલ્યા અવસ્થામાં, સાંભળો માહારા તાત;
 ત્રીજે કોઠે હું દહેવાનો, કબુલ કરો વાત ॥ ૧૭ ॥ દ્રોણ કહે તું રેહેજે
 બેટા ચોથે રહોરાય કરણ; પાંચમે દુરીયોધન તું, રેહેજે, આણુજે શત્રુવું
 મરણ ॥ ૧૮ ॥ છઠે કોઠે શશ્વરાય રેહેજે; સાતમે જેદ્રથ રાય, તવ સરવું

મળી કબુલ કીધું, રહેવાનું કોઠામાંય ॥૨૬॥ પછી શકુનીમામો બો-
લ્યો, ગુરૂએ કીધો વીવેક; એ દુરીયોધન પાન્ડવ દળમાં, પત્ર લખી દો
એક, દુરીયોધને પત્ર લખીયો, કુવચનેકુમતી; એરે પાન્ડવ યુધ વીનાતો
અમથી રહેવાતુ નથી ॥૨૭॥ પણ અરજુન સાથે કોલ કીધો, વઢવું ન
હી રણથંભ; તે માટે અમે ઉભુ કર્યું છે, કોઠા યુદ્ધ આરંભ ॥ ૨૧ ॥ તે
કોઠામાં આવળે કાલે, સવારે પરવારી; એમ લખીને સાતે કોઠાની, સર્વ
ખીના ગુબરિ ॥ ૨૨ ॥ પછી નીચે એમ લખીયું છત્રપતી રાજન; આ-
વવું ન હોય તો એમ લખજો; નહીં અમે ક્ષત્રી તન ॥૨૩॥ એવું લ-
ખજો કાતો આવજો, ખાશે નહીં ભુલથાપ; એમાંથી એક કરો નહીંતો
બ્રહ્મહત્યાનું પાપ ॥૨૪॥ એવો પત્ર લખી મોકલીયો, શેવક કેરી સાથ;
પાન્ડવ સભા કરી બેઠેલા, ત્યાં દીધો ધર્મને હાથ ॥ ૨૫ ॥ ધરમે આ-
પ્યો નીકુળજીને, વાંચો મહારા વીર; તે વેળા વન રમવા ગયેલો, અભે
મન્યુ રણ ધીર ॥ ૨૬ ॥ ગયેલો મટારગછ તેની સાથે, તે નવ ભણે વા-
ત; નીકુળજીએ વાંચવા માંડ્યો, સભાવીશે સાક્ષાત ॥૨૮॥ ૨૮ કોઠા યુદ્ધની
ખીના વાંચી, પડી પેટમાં ફાળ; વાજંત્ર વાગતાં બંધ કરાવ્યાં, યુધિ-
ધીર ભુપાળ ॥ ૨૯ ॥ શોકમાં પડીયા સહુ સભાસદો, મોલીયા ધરમ-
રાય ઓ ભીમ વિરા આ યુદ્ધ કેરી કોણે ભણે જનાય ॥ ૩૦ ॥ ભીમ
કહે હું જણતો નથી, દુષ્ટ તેણું યુદ્ધ માગે; શરીરનો કોઠો કે વાવ્યનો
કોઠો, કોઠો એનો લાગે ॥૩૧॥ એટલે બોલ્યા ધૃપત રામ, સાંભળો ધ-
ર્મ સુમતી; કોઠાયુદ્ધ સાંભળ્યું છે કાને; પણ હું શીખ્યો નથી ॥ ૩૨ ॥
અમે તે કોઠ જણતું હશે, વાતનથી જરાભુઠી, ખાસક પાનનું ખીડું બના
વો, લે કોઠ સભામાં ઉઠી ॥૩૩॥ તવશેદેવખાસક પાનનું ખીડું બનાવ્યું
એક; ભરી સભામાં ફેરવ્યું કોઠ, રાખો અમારો ટેક ॥૩૪॥ પણ કોઠએ
ખીડું નવ લીધું, મુકી દીધું સભા માય; તંબુ વીસે સરવે તારૂણી, ર-
ડવા લાગી ત્યાંય, ॥૨૫॥ ધરમને ઝર ઝરીઆ ચાલ્યા ભીમના નેત્ર-
માં નીર; એવે વનમાંથી રમીનેઆવ્યો, અભેમન્યું રણધીર ॥૩૧॥ પો-
તાના વાળ સાંભળ્યાંનહી, મનમાં થયો ઉદાસ; માયાવી વીર વિધનછે
કાઠ, જઈ કરીયે તપાસ ॥૩૭॥ એમ જણી સભાની પાસે. રથેથી ઉત-
રીયા; આકુળ વ્યાકુળ થઈ ગયેલા, સ્વાસ ભર્યા પરવરીયા ॥ ૩૮ ॥
સરવેને ઉદાસમાં દેખી, માયાવિ બેશી ગયો; આઉકાર લેવા અભેમ-
ન્યું સભામાં ઉભો રહ્યો ॥ ૩૯ ॥ તો પણ આઉકાર એને ન દીધો,
તાલાવેલી લાગી તનમાં; એટલે ધણું ઓછું આવ્યું અભીમન્યુના મ-

નમાં ॥૪૦॥ પીતા માહારો પાતાળ ગયો તે કોણ દે આઉકાર; એવું
વિચારતા ધરમ સમજ્યા, રીસાઇ જશે કુંવાર ॥ ૪૧ ॥ લીમને કહ્યું
ધરમરાયે, વીરા ઉભા થાવો; રીસાળવો પેલો રીસાઇ જશે, સમજવી
આંહી લાવો ॥૪૨॥ આંસુ લુછતો લીમ ઉઠ્યો, બોલ્યો મુખે વચન;
આ વેળા શું માન્ય માગો છો, પધારો માહારા તન ॥૪૩॥ તાત તા-
રો પાતાળ ગયો છે, જોડે નંદ કીશોર; શોમણ દીવલે દિવા વીના, છે
અંધારૂં ઘોર ॥૪૪॥ દુરિયોધને પત્ર લખ્યો છે, ચલાવિ કબુધ; હરા-
મખોરે હિલુ કર્યું છે, વઢવાનું કોઠાયુદ્ધ ॥૪૫॥ તે કોઠા કોઇ જણતા
નથી, તે સારું બીડુ કીધું; ભરી સભામાં પડી રહ્યું છે, કોઇ જને ન
વ લીધું ॥ ૪૬ ॥ સાંભળીને અભેમાન ચાલ્યો, ખરવણ બાળ ન ચુ-
ક્યું; સભાની ચચમાં બીડું પડેલું, લેઇને મુખમાં મુક્યું ॥ ૪૭ ॥ છ
ભાગનું બીડું પોતે ખાધું, સાતમા ભાગનું જેહ; સરવ સભાને દેખાડી
ને ભોમી મુક્યું તેહ ॥ ૪૮ ॥ તે પછી પોતે એવું બોલ્યો, મુજ જને
તાયે જણીયો; તે સમે માતાના ઉદરમાં, છ કોઠા વિધા ભણિયો ॥ ૪૯ ॥
સાતમો કોઠો કૃષ્ણ મામાએ, ભણાવ્યો નથી મને તે કોઠો મમે તે રાખો
માથે; જે કોઇનાથી બને ॥૫૦॥ એવું સાંભળી પ્રકોદરે, મનમાં ક-
ચે વિચાર; છાણ માટીનો ભાગવો કોઠો, તેમાં શી લાગે વાર ॥ ૫૧ ॥
એવું સમજીને લીમ ઉઠ્યો. મનમાં ધરી રીસ; પાનનો કટકો મો-
ઢામાં મુક્યો, સાતમો કોઠો માહારે શીશાપર ॥ એટલે સરવ સભાહરખા
ઇ, વગડાવ્યાં નીશાન; બીડુ ચાવતો તંબુમાં ગયો, અરબુનનો સંતા
ત ॥૫૨॥ સુભદ્રા તવ પુછવા લાગી, ઓ માહારા સંતાન; કોઠે જવા
બીડુ કોણે લીધું, ગરગડીયાં નીશાન ॥ ૫૪ ॥ અભેમન્યુ કહે માતા
માહારી, સુરાતણ કામ કીધું; જે મુખ મુહારૂં રક્ત થયું છે, યુદ્ધ બી
ડું મેં લીધું ॥ ૫૫ ॥ વળણ ॥ બીડું લીધું મેં માવડી, યુદ્ધે જલું
કાસ; વઢે વલ્લભ તે સાંભળી માતા બની બેહાસ.

કડવું ૨ રાગ સ્વર્ષયાનો.

વધશમપાયન એણીપેર બોલ્યા, સુણજનમેને રાય; વિસ્તારી તુજ
ને સંભળાવું, ચકાવાનો મહિમાય ॥ ૧ ॥ અભીમન્યુએ માતાને કહ્યું,
બીડું બતાવ્યું વઢન; તવ તંબુપર કાગ બોલ્યા, માઠા થયાશુકન ॥૨॥
સુભદ્રાનું નેત્ર ફરક્યું, પડી પેટમાં ફાળ; યુદ્ધે તુજને જવ ન દેવું, ઓ-

રેં માહારા બાળ ॥ ૩ ॥ ખેલ લડાવ્યો, કોણે ચડાવ્યો, કરવાની મતી
 માડી; શું માફં ધર ધાલવા બેઠા; કહેતી સભામાં નાઠી ॥ ૪ ॥ રદી-
 યા ફોટે તેમ રડે છે, જરાએ ન રહે છાની; સુભદ્રાની નહીં બેચેલી; કો
 ધએ પગની પાહાની ॥ ૫ ॥ તે નારીએ મરિયાદા મુકી, ચાલી ઉઘાડે
 શીશ; આંસુડાં છોટે છાતી ટુટે, નાંખે કારમી ચીસ ॥ ૬ ॥ સભામાં
 આવી ક્રોધ ભરેલી સરવ થયા ઉદાસ; રક્ત લોચનની રામા દેખી,
 ધરમ પામ્યા ત્રાસ ॥ ૭ ॥ એવામાં સુભદ્રા બોલી, ઠીકજ ખેલ લડાવ્યો;
 દીયરને જેઠ ભેગા થઇને, કુંવર લાહારો ચઢાવ્યો ॥ ૮ ॥ એકતું એક
 છોકરું મહારે, પીતા એનો પાતાળ; તેથી તમે મરાવી નાખો, ક્યાં
 પેટનું છે બાળ ॥ ૯ ॥ ધીક્કાર ધરમ જેઠ તમને, શાના તમે સત્યવા-
 દી; પારકા છોકરા લડાવી મારો; ભોગવો પોતે ગાદી ॥ ૧૦ ॥ શેરેવ
 દીયર ધીક્કાર તમને, ફરાછો ટીપણુ ખોશી; કોઠા વીંચા શું જાણતા ન
 થી, નામ ધરયુ શીદ જોશી ॥ ૧૧ ॥ લંગોટી વાળી વન સંધારો, શરી-
 ર ભસ્મ ચોળો, વીંચા તમારી નાશી ગઇ તે, પોથા પાણીમાં બોળો
 ॥ ૧૨ ॥ નીકુળ દીયર ધીક્કાર તમને, છુટી પડી વરણાગી; છોકરું ચ-
 ડાવી પોતે બેઠા, છેલાઇમાં લાલ લાગી ॥ ૧૩ ॥ એ બીમસેન જેઠ
 હોરણી હોડો, આંખમાં આંબે મેશ; ખાઇ ખાઇ ખાલી દીધ વધાર્યું,
 થયા ભાદરવાની ભેંશ ॥ ૧૪ ॥ ભીમ કહે મુજને નવ કહેતી, હું છું
 જવાનો સાથે; મેં માહારા ભાગનો લીધો છે, સાતમે કોઠો માથે ॥ ૧૫ ॥
 એટલે અતી આકળી થઇને, સુભદ્રા વદી વાણ; માહારા છોકરાને સ
 મળવો નહીંતો કાઢીસ ગ્રાણુ ॥ ૧૬ ॥ સ્ત્રી હત્યા હું આપીશ તમને
 નહીં પાડવા દઉં સાંધો, એમ કહી મુસ્તકને કેશે, ધાવ્યો ગળામાં ફાસો,
 ॥ ૧૭ ॥ ધરમરાજ થરથર ધ્વજ્યા, સાંભળ બાઇ વચન; ધીરજ ધર તું
 નહીં જય યુધ્ધે, રોકું છું તારો તન ॥ ૧૮ ॥ એમ કહી અનુચર દો-
 ડાવ્યો, તેડાવ્યો અભેમાન; સભામાં બોલાવી ધરમે કહ્યું, સાંભળ તું
 સંતાન ॥ ૧૯ ॥ તારી મા બહુ કલેશ કરે છે. વીખીત થઇ છે મતી; માટે
 કહું છું યુધ્ધે જવાનું, દીકરા તારે નથી ॥ ૨૦ ॥ અભીમન્યુ કહે વડીલ
 કાકા, બીડુ લીધું મેં આપ; જે કાલ યુધ્ધે જવું નહીંતો, બ્રહ્મહત્યાનું
 પાપ ॥ ૨૧ ॥ માહારી માતાનું પેટ લાળે, લાળે અરજીન તાત; નારી-
 નો સ્વભાવ હોય એવો, છોને રડે મુજ માત ॥ ૨૨ ॥ ॥ ૨૨ ॥ કોઇનું કહ્યું
 નહીં માનવાનો, માટે ન કહેશે અતી; ભરી સભામાં પાન ચાવ્યું
 છે, ક્રોધતા ચાવ્યા નથી ॥ ૨૩ ॥ એમ કહીને કુંવર નાઠો, પો-

તાને તંબુ ભય, સુભદ્રા કહે જેઠ હમારા, હવે વસે શી થાય ॥ ૨૪ ॥
 એટલે સેદેવ પ્રત્યે બોલ્યા, પોતે ધરમ રાય; ત્રીકાળ જ્ઞાની વીદ્યાન જે
 શી બતાવો કાંક ઉપાય ॥ ૨૫ ॥ શેદેવ કહે સાંભળો વીરા, જે ભાગ-
 વું હોય દુઃખ; તો એની નારીને તેડાવો, દેખાડો ઓત્રાનું અખ ॥ ૨૬ ॥
 ઓત્રાનું એ મોઢું જોશે તો, નહીં નીકળે ધર બાહાર; માટે જેમનેમકરી
 તેડાવો, ઓત્રા એની નાર ॥ ૨૭ ॥ ખાંધેલું બાડું ગળી જવાનો, નહીં
 લે યુદ્ધનું નામ; તે માટે બીજું બધું મુનીને, પહેલું કરો એ કામ ॥ ૨૮ ॥
 ધરમ કહે શેદેવ વીરા, તમે બતાવ્યું એમ; પણ સત જોજન વૈરાટ નમ
 રી, તેથી આવા શકે કેમ ॥ ૨૯ ॥ જતા આવતા આઠસેં ગાઉ, તેડાવ-
 વી કેમ કાવે; એકજ રાતમાં જનારો જૈને, શી રીતે તેડી લાવે ॥ ૩૦ ॥
 શેદેવ કહે વડીલ વિરા, શા સાર મહારાવો; સાંડસપાટે જઈને આવેરાયકા
 લોક તેડાવો ॥ ૩૧ ॥ એટલે આગના ધરમે ક્ષીધી, ઉઠો માહરા છડીદાર
 તમે જવો રાયકાને લાવો, જરા ન લાગે વાર ॥ ૩૨ ॥ એટલે
 દશ વિસ દાસ ઉઠયા, રાયકા શેધરા સાર; સેધતા સોધતા હાથ આ-
 વ્યા, પંડાતા રાયકા ચાર ॥ ૩૩ ॥ રાજે કાજે રૂપો રત્નો, એવાં આ-
 રનાં નામ; તેમને તેડી શેવક આવ્યા; જ્યાં ને સભાયો કામ ॥ ૩૪ ॥ બા-
 રણે ઉભા રાખી સભામાં, ગયો છડીદાર એક; ધરમને કહ્યું ચાર જણ
 આવ્યા, લાવ્યા કરા વવેક ॥ ૩૫ ॥ એટલે બોલ્યા ધરમ રાજ, સાંભળો
 માહરા દાસે; વારા ફરતી અડેક જણને, મોકલો માહારી પાસે ॥ ૩૬ ॥
 તવ છડીદાર બારણે ગયો, રાયકા ઉભા જ્યાંય; તેમાંથી રાજ રાધકાને
 કહ્યું, જ તું સભાની માંય ॥ ૩૭ ॥ વળણ ॥ જ તું સભામાં રાયકા
 તેડે છ રાજન; વ્યાસ વલ્લભ વાણી વદે, સુણજે આતા જન.

કડવું ૩ જી રાગ ચૈકાવળી.

વધશમ પાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણજનમેજે રાયરે; વિસ્તારીતુજ
 ન સંભળાવું ચકાવાનો મહિમાય ॥ ૧ ॥ રાજ રધકાને આગના આ-
 પી, જ તું સભામાં સારરે; તવ હરખીને ગયો સભામાં, કણુ ન લાગી
 વારરે ॥ ૨ ॥ ધર્મના સનમુખ આવી ઉભો, પહેલો કથો જુહારરે; મુજ
 હરખું કાંઈ કામ પ્રતાવો, રાજ્ય છુડું તૈયારરે ॥ ૩ ॥ ધરમ કહે રાજરાયકા
 વધરાટ નમરે જવારે; અભિમન્યુની નારીને તેડી, કહે ભાગ કયારે આવેરે
 ॥ ૪ ॥ એટલે રાજે રાયકો બોલ્યા, હું હત્યારે જાવરે; ઓતરા રાખીને
 તેડીને હું, કાલે હાંમે આવરે ॥ ૫ ॥ સુભદ્રા કહે એ નહીં કામનો કાઠીમુકો

બાહારે; એટલે છડીદારેએ કાઢ્યો, ક્ષત્રુ ન લાગી વારે ॥૬॥ એટલે
 આવ્યો કાળે રાયકો, એણે કર્યો પરણામરે; હુંડે રાજાજી, હુંડે રાજાજી
 હુરે પડ્યું હે કામરે ॥૭॥ ધરમ કહે રાજ રધકા, વધરાટ નગરે જવોરે,
 ઓત્રા રાણીને તેડીને લેયું કહો ક્યારે તમે આવોરે ॥૮॥ એટલે કાળે
 રાયકો બોલ્યો, હું હત્યારે આવુંરે. ઓત્રા વહુને તેડીને કાલે, ત્રીજોપોરે
 આવુંરે ॥૯॥ શુભદ્રા કહે એ નહીં કામનો, કાઢાડી મુકો બાહારે; તવ
 છડીદારે કાલ્યું પાંગોડું, ધપ્પા માર્યા બેચારે ॥ ૧૦ ॥ એટલે આવ્યો
 રૂપો રધકો, એણે કર્યો જુહારે; મુજ હરખું કાંઈ કામખતાવો, કરવા
 હું તૈયારે ॥ ૧૧ ॥ ધરમ કહે રૂપારધકા, વધરાટ નગરી જવોરે, આપણી
 ઓત્રા વહુને તેડી કહો ભાઈ ક્યારે આવોરે ॥ ૧૨ ॥ એટલે બોલ્યો
 રૂપારધકો, હાંઢય લેઈ હું જવુંરે; તમારી ઓત્રા વહુને તેડીને, કાલે
 મંથ્યાને આવુંરે ॥ ૧૩ ॥ શુભદ્રા કહે મંથ્યાન સુધી, કેમ રહે કુંવારે;
 મારા રડ્યાને ધકો મારી, કાઢી મુકો બાહારે ॥ ૧૪ ॥ તવ છડીદારેખારણે
 કાઢ્યો; જુએ સભાનો સાથરે; એટલે આવ્યો રતના રધકો, હુકો મક્યોએ
 હાથરે ॥ ૧૫ ॥ હાથમાં સોનાનાં સાંકળાં છે, મંડીલ બાંધ્યું શીશરે; આ
 ખ તણાતી મુછ મરડતો; આવ્યો ધોળે દીસરે ॥ ૧૬ ॥ ધર્મ સનમુખ જોને
 ઉભો પેહેલો કર્યો પરણામરે, હુંડે રાજાજી હુંડે રાજાજી. હુરે પડ્યું હે કા-
 મરે ॥ ૧૭ ॥ ધરમ કહે રતના રેકા, વૈરાટ નગરે જવોરે; ઓત્રા વહુને તેડી
 ને ભઈ, કોહો તમે ક્યારે આવો ॥ ૧૮ ॥ રતના રધકો એમજ બોલ્યો, હું
 હત્યારે આવુંરે; ઓત્રા વહુને તેડીને કાલે, પોહોર દીવશમાં આવુંરે ॥ ૧૯ ॥
 પવન ગમની હાંઢયસે મારે, કંઠે ધુધર માળરે; હુસારી આકાશ ચઢેને
 પાણી પીએ પાતાળરે ॥ ૨૦ ॥ શુભદ્રા કહે પોહોર લગીતો, કરીશ કું-
 વદને વારે; જો વીરા વાયદો જુકો ન પડે, લે મોતીનો હારે ॥ ૨૧ ॥
 ક્યાંછે તારી પવનગમની, બોલ્યામાં પડશે ફેરરે; હવે દીવસ રહ્યાનથી
 સુરજ બેસસે મેરરે ॥ ૨૨ ॥ એટલે બોલ્યો રતના રધકો, ઘેર જઈને
 લાવુંરે; પત્ર લખીને ત્યાર કરોડું, એટલી વારમાં આવું ॥ ૨૩ ॥ પો-
 હોર દિવસનું સાદું કર્યુંછે, તેડી લાવ તમ કામરે; સુર્યના ઉદય પેહેલો
 આવું, તો રતનો મુજ નામરે ॥ ૨૪ ॥ એવું સાંભળી શુભદ્રાને, વળીઓ
 મન આરામરે; સુર્યના ઉદય પેહેલો આવેતો; આપું દસવીશ મામ રે.
 ॥ ૨૫ ॥ એટલે બોલ્યો રતના રધકો, ગયા પોતાને ઘેરરે; સળેકડી સરખી
 સાંઢ છોડી, લાવ્યો આનંદ મેરરે ॥ ૨૬ ॥ શરીરે લાંબીને ઉંચી, હાડ-
 કાનો છે માળોરે; શુભદ્રા કહે આ સાંડ લેઈ, શું તું જવા બાળોરે.

૥૧૭૥ રૈકો કહે તું ધીરજે ધરજે, ઓરે માહારિ યેહેનરે; એ સાંડ સ-
રખી ન મળે ખીલ; નહી જવા દેઉ એનરે ૥૨૮૥ ધરમરાયે પત્ર લખા
બો, ખીના લખી તે માંધરે; એ ઓત્રા વહુ કોગળો જળનો આરીને
કરજે હાધરે ૥૨૯૥ એમ લખાવિને સહી કીધી, ધર્મ વધરાટ રાયરે;
રત્નાને કર પત્રજ આપી, કહ્યું કે થા વીદાયરે ॥ ૩૦ ॥ એવ દીનમણી
મેર બેઠો, સાંઠે થયા સવારે, આવીશ વેહેલાં કહીને હંકારી; વાયુ વેગે
તે વારરે ॥૩૧॥ સુર સપાટ જય ઝપાટે, લાંખી છલંગો ભરતીરે પવન
ગમની પવન પેરે, ભોમીનું ગમન કરતીરે. ॥ ૩૨ ॥ વૈરાટ નગ્રમાં
ઓતરા કુંવરી, સુદ્રષ્ટ્યા એની માતરે; મોહોલ વીશે શયન કર્યું છે,
પેહેલા યોગડીઆની રાતરે ॥ ૩૩ ॥ તે સમે ઓતરાને સ્વપન ઓગ્યું,
ઝબકીને એ જાગીરે; સુદ્રષ્ટ્યાને બહાજ પડી, રડીને કહેવા લાગીરે.
॥ ૩૪ ॥ વળણ ॥ ઝબકી જાગી કુંવરી, કરતી આંસુ પાતરે; વદે
વક્ષભ ઓતા સુણો, કહે સપનાની વાતરે.

કડવું ૬ રાગ હાલાવરિ.

ઓમા પેહેલા યોગડીયાની રાતરે, સપનું લાગ્યુ ઓ મારી માતરે;
મને અધોર સપન આવીયારે, ઓહોહોહોરે ॥ ૧૬૬ ॥ ઓ મા હું અને
માહારો નાથરે, બેઉ વનમાં નીકળીયાં સાથરે ॥ એવું નોહોતુ બેયું
કદીરે, જતાં જતાં આવી એક નદીરે ॥ અમે નદીના નીરમાં પેઠારે,
નરનારી નઝિકામાં બેઠારે અડધી નદીયે ગયાં પાપ જાગ્યુરે, ઉડા જ-
ળમાં એ નૌકુ ભાગ્યુરે, તેથી તણાયો મુજ ભરથાર રે, હુતો તરીને
નીકળી બહારરે; જળમાં યુડીમુઓ મુજ નાથરે, માહારે હેવાતણુ ન
રહ્યું હાયરે ॥ મુને એવાં શયન આવીયાં રે, ઓ હો હો હોરે ॥ માયે
કહ્યું દીકરી રહે છાનીરે, તારી રક્ષા કરે મા ભવાનીરે તાર સપનું સ-
મુદર બેટરે, પડજે ઘોજરી રાંડને પેટરે ॥ તાર સમણુ સુકે લાકડેરે,
ઓ હો હો હોરે. વળણુ એમ કહી સયન કરાવીયું, ખીજું યોગ-
ડીયું થાય; વદે વક્ષભ રડીને કહ્યું, સાંભળ તું મુજ માય ॥

કડવું ૭ રાગ ઉપરનો.

ઓ મા ખીજ યોગડીયાની રાતરે, સમણું લાગ્યુ ઓ માહારિ મા-
તરે ॥ મને અધોર સ્વપન આવીયાં રે, ઓ હો હો હોરે ॥ ૧૬૭ ॥ ઓ

મા હું. અને માહારો કંથરે, અપો નીકળીયા વનપંથરે માહારાકંથ
મને તરછોડીરે, તોહો પુટે પડી કર જોડીરે. એવે સજનતો દવ આઠ્યો
રે. તેમાં સ્વામીએ દેહ જંપાઠ્યોરે, તેમાં બળી ગયો મુજનાથ રે, જ
ણે ઉતર્યું હેવાતણ હાથરે ॥ મુને એવાં સ્વપ્ન આવીયાંરે, હો હો હો
હોરે ॥ માયે કહ્યું દીકરી રહે છાનીરે, તારી રક્ષા રક્ષા કરે માલવાનીરે
તાડ સમણુ જેની રૂઢે ઝેરરે, પડજે બ્રહ્મ નીંદાજાને ઘેરરે ॥ તાડ સમ-
ણું વિશ્વાસ ધાતીનેરે, ઓ હો હો હો રે ॥ વળણુ ॥ એમ સમજવીદી
કરી, કરાવીયું સયન; ત્રીજે ચોધડીએ જગીને, કરતી રૂઢન.

કડવું ૮ રાગ ઉપરનો.

ઓ મા તીજ ચોધડીયાની રાતરે, સમણું લાગ્યું ઓ માહારી મા
તારે, મુને નહારા સ્વપ્ન આવીયાંરે, ઓ હો હો હો રે ॥ માતામુજનાથ
બનીયો કેવો રે, જણે ભુતના ભાઈ જેવોરે, થયો પાડા ઉપર સ્વાર
રે, કોટે પેહેયાં કરેણાના હારરે, અંગે લોહ તણા સણગારરે, માથે સઘ-
ડીમાં ધીખે અંગારરે, ગડે મનુશ મુસ્તકની માળા રે, મોઢે રૂધીરના
ઓધરાળારે, એતો દક્ષીણ દીશામાં જાય રે, ઠીબમાં ખીર રોટલી ખા-
ય રે, આમળ ભુતને ભેરવ નાચે રે, વળી વંતરી ચુડેલ જાયે રે, માથે
સમળી સીયાણા ભમે રે, તેતો તારા જમાત્રને ગમેરે ॥ એવાં બેયંક-
ર સ્વપ્ન આવીઆરે, ઓહો હો હો રે ॥ માયે કહ્યું દીકરિ રહે છાની
રે, તારી રક્ષા કરે મા ભવાનીરે, તાડ સમણુ સમુદર બેટ રે, પડજે
ધોળરી રાંડને પેટરે; ॥ તાડ સમણુ સુકે લાકડે રે ઓ હો હો હો રે.
॥ વળણુ ॥ એમ કહી સયન કરાવીયું; ચોથે ચોધડીયુ થાય; વઢે વસભ
કહ્યું જગીને, સાંભળ તું મુજ માય.

કડવું ૯ રાગ ઉપરનો.

ઓ મા ચોથા ચોધડીયાની રાતરે, સમણું લાગ્યું ઓ માહારીમા
તરે; મને સાચાં સપન આવીયાંરે, ઓ હો હો હો રે. ॥ માહારો સસરો
ગયા પાતાળ રે; સાથે મામાજી શ્રીગોપાળરે, રડયા કંઠિરવ કેડે મચીયારે
દરૌણમુરુએ કોડા રચીયારે, માહારા કામજીએ બીડુ છીધુરે, તે તો તા-
રા જમાત્રે લીધુરે, તેથી મુજ સાસુ આણું કહાવેરે, મને સયમજી તે

ડવા આવેરે, મને એવાં સ્વપન આવીયાંરે. ઓ હો હો હોરે ॥ વળણ ॥
માતા કહે સુણ દીકરી, જાણે છે સહુ લોક; સપના જુડાં જાણે, જે
દીઠું તે ફેક ॥ દોહરો-સપને દીઠું સંપ છે, મન ચીતવું જો થાય;
જળથી માંખણ નીકળે, તો કાણ લુપ્ત ખાય ॥

કડવું ૧૦ રાગ ઢળકતા દોહરાનિ ચાત્ર.

સમણા સાચા નોહોરે ઓ દીકરી, સમણાં સાચા નાહોય ॥ ૧ ॥
સમણામાં એક વાંઝીઓ તે, પુત્ર પામ્યો રસાગરે. ઘોડીયું બાંધ્યું ઘોળ-
રમાને, પારણું ઝુલે પરસાગરે. હાલો કહીને હીંચોગે, થયો પ્રાત
સકાળરે; જગીને જોવા જાય તો, મેનું લાવે બાળરે ॥ સમણા સાચાં
નોહોરે ઓ દીકરી, સમણા સાચાં નાહોયરે ॥ ૨ ॥ સમણામાં એક બો-
બડો તે, બહુ ભણ્યો વીધાય રે; જગી ભણવા ગયો તો, મોહોઢે ન
વ બોલાયરે ॥ સમણા સાચાં નોહોરે ॥ ઓ દીકરી, સમણા સાચાં ના
હોયરે ॥ ૩ ॥ સમણામાં એક કુંવારો તે, કન્યા પરણ્યો બહુ રે, જ-
ગીને ઘરમાં જોવા જાય તો, દીડી બાપની વહુરે ॥ સમણા સાચાં નો
હોયરે ઓ દીકરી, સમણાં સાચા ના હોયરે ॥ ૪ ॥ સમણામાં એક
નીરધનીયો તે, દ્રવ્ય પામ્યો અપારરે; દેશ પ્રદેશ હુંડીયો ચાલી, ઘેર
ગુમારતા એક હજારરે, આખરે ઇજત ધણી વધીને, વધ્યો જમતમાં
ટેકરે; જગીને ઘરમાં જાય જોવા તો ન મળે કોડી એકરે ॥ સમણા
સાચાં નોહોયરે ઓ દીકરી. સમણા સાચા ના હોય રે ॥ વજ્રણ ॥
સપના સાચા હોય નહી, એરે મોહારી તન; બેશ મુજ સાથે વાતમાં,
કરતી નહી સહયન ॥

કડવું ૧૧ રાગ ચોપાઈ.

બોલ્યા વૈશમખાયે વચન, સુણ પરીક્ષત કરા તન; બેડી ઓત્રાને
એની માત, કરે બીલ ત્રીલ બહુ વાત ॥ ૧ ॥ એવે રાત મધ દોઢ પો
હોર; આવ્યો રાયડો નમ્રને ઠોકરો દરવાજમાં ભાલો, અલ્યા દ-
રવાન ખખર આલો ॥ ૩ ॥ આવ્યો કુરસેત્રથી હું તો; દરવાજ ઉઘેડી
દે તું તો; તવ દરવાન ઉભો થયો, કુચી દરવાજાની લેવા ગયો ॥ ૩ ॥
મયો દોડતો રાજભોવન, ઘાંટા કહાડીને કહું વચન; આપો કુચી કોઈ

જન આવ્યો, કુક્ષેત્રથી પત્રજ લાવ્યો ॥ ૪ ॥ ઓત્રા બહેનને તેડવા
સારૂ, તેથી મન મલરાયું માહારૂ; સાંભળ્યું સુદ્રષ્ટ્યાએ એમ, દીકરીનું
ખોદું કહ્યું કેમ ॥ ૫ ॥ એનું બોલવું ભાસ્યું કાચું પણ છેવટ પડીયું
સાચું; એમ જાણીને મુરછા ચડી, એ તો બે શુધ થઈને પડી ॥ ૬ ॥
તવ ઓતરાને ચીંતા વ્યાપી, દરવાજાની કુંચી આપી; જઈ દરવાને ઉ
ઘાડ્યા દ્વાર, આવ્યો રાયકો તેણીવાર ॥ ૭ ॥ પોતે વઘરાટ નગરમાં પેઠો,
રહ્યો છે સાંડય ઉપર બેઠો; પત્ર આપ્યો ઓત્રાને હાથ, બાંધ આલો ત
મો મુજ સાથ ॥ ૮ ॥ તવ ઓતરારાણી ગઈ ઘરમાં, એને ફાળ પડી છે
ઉદરમાં; જઈ ઉઠાડી પોતાની માત, પત્ર વંચાવીને કહી વાત ॥ ૯ ॥
તું તો સાંભળ માહારી માય, મુને કરી દે તું વીદાય; બોલી સુદ્રષ્ટ્યા
મુખ એમ; મધ્ય રાતરિએ મોકલ્યું કેમ ॥ ૧૦ ॥ દીકરી રાતે ઓણું આ
વ્યાં, એવાં કરમ કઠોરાં કહાવ્યાં, એ છે અણુચટતું તે તપાસો, કરૂં
રાતે શું સાસરવાસો ॥ ૧૧ ॥ બોલી ઓતરા રાણી મુખ વાણી, માતા
કેમ ભુલે છે જાણી; જો જવશે તુજ જમાત, તો તો પુજજો પુજનીક
પાત્ર ॥ ૧૨ ॥ જેવું હેત છે તેવું ધરજો, ઘણા દહાડા સાસરવાસો કર-
જો, કાંઈ કરીશ નહિ કલપાન્ત, તારા મનમાં તું ધર શાન્ત ॥ ૧૩ ॥
રાખી ડહાપણ આપ્ય વિદાય, એટલું માગુછું માય; બોલી સુદ્રષ્ટ્યા
સુભમતી, રાતે મોકલવાની નથી ॥ ૧૪ ॥ વળણ ॥ રાતે ન મોકલું
દીકરી, થાશે થવાકાળ; કુંવરીને વજ્રલ કહે, પડી પેટમાં ફાળ

કંડવું ૧૨ રાગ સવર્ધયા.

વઘશમપાયે એણીપેર બોલ્યા મુણ જનમેજેરાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું ચઢાવાની કથાય ॥ ૧ ॥ ઓતરા બોલી ઓરે જનેતા, કાંઈ
કરી લે વિચાર; તારો મુમત ઝાલીને માહારો, બગાડે છે અવતાર ॥ ૨ ॥
સાસરે મોકલતાં શું માહું, મુમત ઝાલોછો આડા; સારૂં હોય તો સાસ-
રવાસો, કરજો ઘણાંછે દહાડા ॥ ૩ ॥ પુતરીને સાસરે મોકલતાં, જને-
તા જણાવે લાડ; મોકલે નહીને સમીપ રાખે, તે બુદ્ધીનો ખીગાડ ॥ ૪ ॥
કહેશે કે મારે પેટ સમાઈ, હાંડલે સમાશે તેહ; ધીક્કાર એવી કામનીને,
દીકરીનું ઇછે ન એહ ॥ ૫ ॥ દીકરી સાસરે સંચરે તવ, વળાવવાનેજય;
મીઠું બોલી પુતરી રડાવે, રડવા લાગે માય ॥ ૬ ॥ રડતી જય તે ખબર
મુઆની, લઈને આવે ઘેર; સપુત હોય તો કલેશ ન કરે, સમજે સંસાર

પેર ॥ ૭ ॥ એમ કહિ માને સમજરી, તવ બોલી મુખ રાણી; થાય
તેવો કર સાશરવાસો, પ્રથમ આણું જણી ॥ ૮ ॥ પોતાના છડીદારને
કહ્યું, વહેપારી તેડવા જાઓ; કાપડીયા સરઘયા ચુડધર, તેને બોલાવી
લાવો ॥ ૯ ॥ તવ છડીદાર તેડવા ગયા, વહેપારીને બોલાવ્યા; કાપડ લ
ધને કાપડીયા, કપુરચંદ્ર આવ્યા ॥ ૧૦ ॥ સરઘયા સરપચંદ આવ્યા,
ચુડગર ચતુરચંદ; રાણીના મેહેલમાં જઈ પેઠા, મનમાં અતી આનંદ
॥ ૧૧ ॥ સુદ્રણ્યા કહે માલ કહાડી, કિમ્મત તેની માપો; એતરા બહે-
નને સાસરે જવું, શુકનનું સાર આપો ॥ ૧૨ ॥ તવ કાપડીયા કપુરચંદ-
દે, કાપડ કાડવા માંડ્યાં; મોઢે વખાણે માલ પોતાનો, કાળાં મજકણ
કહાડ્યાં ॥ ૧૩ ॥ પ્રથમ શુકન માઠા ખતાવ્યા, કીધો રાણી તીછકાર;
તવ દાસોએ ધર્યા મારી, કાહાડી મુકયો બાહાર ॥ ૧૪ ॥ સરપચંદ સરઘ
યાએ સાર, કંક કાઢવા માડ્યું; ઉંઘમાંને ઉંઘમાં ડામે ઉઘેડાયો, તેમાંથી
કાજળ કાહાડ્યું ॥ ૧૫ ॥ શેવક તને મારવા લાગ્યા, કાહાડતાં ન ધરી
શર્મ; એતરાએ વચમાં પડી છોડાવ્યો, એ સહુ માહાર કર્મ ॥ ૧૬ ॥ મુજ
ભવિશમાં થવાનું જોડું, તેણી નીકળે બહાર, તેમાં એ શું કરે બીયા-
રા; મીઠ્યા મારે છે માર ॥ ૧૭ ॥ તવ ચતુરચંદ ચુડધર બોલ્યા,
કાણ હવું નાહાનું છેયું; શુકનમાં સારો માલ દેવો, શું પુટી ગયું હૈયું
॥ ૧૮ ॥ એ બે વહેપારી મુરખ જેવા, દયો હું શુકન થાપુ, બહેનનું
અખંડ હેવાતણુ રે, રાતો ચુદેલો આપું ॥ ૧૯ ॥ એમ કહીને કોથળા
માંથી; કાઢે ચુડા રૂપાળા; કાહાડતાં પ્રથમ પહેલા, નીકળ્યાં બદલીયાં
કાળાં ॥ ૨૦ ॥ તવ તેને પણ પરસાદ મળીયો, નાશી ગયો બેહાલ; વેર
જધને તધણે વહેપારી, સારો લઈ આવ્યા માલ ॥ ૨૧ ॥ તે લાવી એ-
તરાને આપ્યો, ગાંસડી બાંધી તાણી; એતરાએ પોતાની માને કહ્યું આ
ગનાદો હેત આણી ॥ ૨૨ ॥ સુદ્રણ્યા કહે હીકરી માહારી, નુને જાનો પ્રેમ;
પણ મધ્યરાતે આણું આવ્યું, જવો જામે કહુ કેમ ॥ ૨૩ ॥ એમ કહી
એતરાને લીધી, આંખી રૂદીયા સાથ; એ લાડકડી-કેમ જવાદઉ, કહી
રડે રૂદીયા ફાટ ॥ ૨૪ ॥ એતરાએ કહ્યું એરે જનેતા, શીદ કરે મનેવાર;
માહારે ને મારા કંથને વિયોગી છ છ અવતાર ॥ ૨૫ ॥ સાતમે
જનમ આછે હમાશ એરે માહારી માત; રાણી કહે તને શાથી મુ-
જ્યું, તે કહે મુને વાત ॥ ૨૬ ॥ એતરા કહે આજ સુલ આવ્યું છે, ઇ
શ્વરની ઇચ્છાય; સુદ્રણ્યા કહે સંભળાવ્ય મુને, પછી કર વીદાય
॥ ૨૭ ॥ એતરા કહે મુને વાર થાસે, તો જતા વહાણું વાહારો; હરીતો

છે જમાત્ર તારો, જુદા કરવાને જશે ॥ ૨૮ ॥ સુદૃષ્ટા કહે યુદ્ધે જસે,
 ને કદાપી વીધન થાશે; તો તેનો ઉપાય બતાવું, આવેલું સંકટ જશે.
 ॥૨૯॥ આપણે સાતમે માળ પેટ્રીમાં, અમરકુપોએક; તેલેધન તું તારી
 સાથે, સાચવજે વીવેક ॥૩૦॥ તુજ પતી પડ્યો હોય ભોમી, તોપણ
 અમર પાજે; મણિ પામેલો સજીવન થાશે, ગોવીંદ ગુણ ગાજે ॥ ૩૧ ॥
 ઓત્રા રાણિ સાતમે માળે, લેવાને ગદ્ય સાર, પેટ્રીમાંથી કુપો લીધો,
 જણ્યું જુગદાધાર ॥ ૩૨ ॥ પાતાળમાં પોઢ્યા છે પ્રભુજી; પેટમાં પડી
 ફાળ; પથારીમાં બેઠા થયા, પોતે શ્રી ગોપાળ ॥ ૩૩ ॥ ભાણેજને મરા-
 વવા માટે, પ્રેરક કેમ જાય મુકી; ઓત્રા અમર લેઈ ઉતરે નીચી, તેને
 તરંશ મુકી ॥૩૪॥ તેવીજ ઓતરા ઝટપટ નાહી, દોડીને કામ કીધું,
 કુપો મુક્યો પાણીઆરામાં, પછી પાણી લેઈ પીધું ॥૩૫॥ પાણી પી-
 તામાં મુકી ભુલવણી, ભુલીને ઉંતરી હેડી; પોતાની સુદૃષ્ટા માતાને,
 અવતાર કહેવા બેઠી ॥ ૩૬ ॥ એવે પાતાળમાંથી નીકળીયા વિશ્વતાણા
 જે ભુપ; અદર્શ થઈને મેહેલમાં આવ્યા, ધરી ઉંદરનું રૂપ ॥૩૭॥ ઉંદર
 રૂપે અલબેલાથે, કપટ કેવું કીધું; કુપ્યાને વાંકો વાળીને, અમર જળ
 બધું પીધું ॥૩૮॥ કુપ્યાને પછી ફેડી નાંખ્યો, પોતે શ્રી ગોપાળ; ક-
 ટકે કટકા આંચમાં ઘાલી, પરવરીયા પાતાળ ॥ ૩૯ ॥ તે વારતા કાઈ
 જણતું નથી, ન જણે પુત્રી માત; પોતાના છ અવતારોની, કહેવામાં
 ડી વાત ॥ ૪૦ ॥ વળણ ઓત્રા કહે છે માતને પોતાના અવતાર;
 વઢે વજ્રભ આતાજનો સમરો જુગદાધાર.

કડવું ૧૩ રાગ ખીહાવર.

ઓમા પેહેલેને અવતાર અવતરી મા હું રાજની કુંવરી નીધા
 નરે; ઓ અભેમન્યુ તો અવતર્યો માતા, બ્રાહ્મજનો સંતાનરે ॥ ૧ ॥
 નાહાની ઉમરમાં એ જણ્યો ગણ્યો મા, ઘેર ઘેર નવ જયેરે; માહારા
 બાપની સલામાં આવીને, કથાવારતા વાંચેરે ॥૨॥ તેથી કરી મને મોહ
 લાગ્યો મા, કહાવ્યું મેં દાસીની સાથરે; કેહેવરાવ્યું કેરાજની કુંવરી, જા-
 લવા ઇછે તુજ હાથરે ॥૩॥ તવ તે બ્રાહ્મણે મુજને કહાવ્યું કે, ખોટાં
 ન કરીએ ચેનરે; ઓ બાઈ હું તારો ધર્મનો બંધુને, તુ માહારી ધર્મની
 બેનરે ॥૪॥ ઓ મા તેથી મુને હડ ભરાણી, જણ્યું કે ધાર્યું કરજું
 રે; એનું બોલ્યું એના મોહોમાં રહેને, માહારે એની સંગ વરજું રે ॥૫॥

એમ જાણી મે માહારા પીતાને માંડીને, કહી વાતરે; કહ્યું કે બીજા
મહારે બાપને બંધવા તે, પરણાવો પ્રીતમની સાથરે ॥૬૩॥ તવ મુજ
તાતે એને તેડાવ્યોને સમજાવ્યો અપરંપારરે; તો પણ બ્રાહ્મણ સ-
મજ્યો નહી ત્યારે, પરણાવ્યો બળાતકાર રે ॥૭॥ પછી રહેવાને મહે-
લજ આપ્યો, રહ્યાં અમે નરનારીરે; પણ મુજ સાથે બોલેચાલે નહી,
વાત ન સાંભળે માહારી રે ॥૮॥ માહારું આપ્યું જળ પીયે નહી ને,
માહારું રાંધ્યું નવ ખાયરે; માહારાથી આધોને આધો ફરે એ, મન
માહારું મુંઝાયરે ॥૯॥ તેથી મેં વીપ્રનો કેડો લીધો ને, પડવા ન દી-
ધો સાંસોરે, એટલે બ્રાહ્મણે અકળાઇ ઓરડામાં; ગળે ઘાલ્યો ફાંસો રે.
॥૧૦॥ ફાંસો ખાઇને દેહ ત્યાગ કીધો, કીધો, મેં વિચાર કીધારે; જાણ્યું કે
માહારે જીવી શું કરજું, વ્યર્થ ગયો અવતારરે ॥ ૧૧ ॥ મેં મરતાં મા-
ગ્યું ઇશ્વર પાસે, વીપ્ર ચાહના માહારી કરજો રે હવેને અવતારે એ
ના પહેલા હું આપઘાત કરી મરજોરે ॥૧૨॥ એમ કહીને મેં દેહ પા-
ડ્યો, ત્યાગ થયો મુજ પ્રાણરે, એ રીતે બેં મરણ પામ્યાં, થઇ બે જી-
વની હાણરે ॥ ૧૩ ॥ તું તો સાંભળ માહારી માયરે, માંડ પાચે એવા
તણુ જાયરે; એવાં પાપે હેવાતણુ જાય રે, માહારો પહેલો અવતાર
પુરો થાયરે ॥૧૪॥ વલણુ ॥ પહેલો અવતાર પુરણુ હવો, સાંભળ મા-
હારી માત; વદે વલ્લભ કહે છે ફરી, બીજા જનમની વાત.

કડવું ૧૪ રાગ ઉપરનો.

ઓ મા બીજને અવતાર અવતરી મા હું; માળણની કુંવારરે;
ઓ મા અભિમન્યુ પુત્ર થઇ અવતરીયો, પોતે રાજ દરબારરે ॥ ૧ ॥
તેની સભામાં પુષ્પ મુકવા જતોતો હરનીશ મારા તાતરે; તે મુજ
તાતને તાવ આવ્યો તે મુજને મોકલી માહારી માતરે ॥૨॥ મેં જઇ સ
ભામાં પુષ્પ મુક્યાં, નહી સભાને દ્રોહરે; ત્યાં મુને જોઇને રાજ્ય કુંવરને
લાગ્યો મુજપર મોહરે ॥ ૩ ॥ સેવક સાથે કુંવરે કાહાવ્યું; હું તુજપર છું
મગ્નરે; તારા બાપની અપાણું આગના, કર મુજ સાથે લગ્નરે ॥ ૪ ॥
ઓ મા મુજને અવળું મુજ્યું તે, કહાવ્યું સેવક સાથરે; કેવરાવ્યું
કે હું તુજ ભગની, અને તું મારો બ્રાતરે એક દાહાડો બાગમાં
પુષ્પ લેતીતી, ત્યાં આવી કુંવરે રોકી રે ॥ ૧ ॥ તેથી મેં જાણ્યું મા-

હારી આખરે લશે, થારે ઇજ્જતની હાણુરે, એવું સમજીને પડી કુવા
માં કહાડયો મેં માહારો પ્રાણુરે ॥૭૯॥ તે જોઇ કુંવર થરથર ધરજ્યો
જાણ્યું જીવીને શું કરે મહારે માટે મુઠ માળીની પુત્રી તે, હું પણ
સાથે મરે ॥૮૦॥ એમ જાણિને રાજ્ય કુંવર એ, પડીયો કુવા માંયરે;
એ રીતે બંનેનો દેહ છુટયો, જળમાં જ પાયો ત્યાંયરે ॥૮૧॥ તુ તો સાં-
ભળ માહારી માયરે, માહારા પાપે હેવાતણુ જય રે; મારા પાપે હેવા-
તણુ જયરે, માહારો બીજો અવતાર પુરો થાયરે ॥ ૮૦ ॥ વળણુ ॥
એમ અવતાર બીજો ગયો, સાંભળ માહારી માત; વઢે વક્ષમ કહે છે
ફરી, ત્રીજા જનમની વાત.

કડવું ૧૫ રાગ ઉપરનો.

ઓ મા તીજીને અવતાર અવતરીયાં અમે મેના પોપટ અવતારરે;
એક નદીની ઘોઘમાં રહેતાં પાસે પાસે સારરે ॥ ૧ ॥ માહારાં મા-
ખાપને પારધીએ આવી, જળ નાંખીને ઝાલ્યો રે; એટલે અમે
બેઉ ત્રાસજ પામી, ઉડીને બેળાં ચાલ્યાં રે ॥ ૨ ॥ વનમાં જતાં બેઉ
વખુટાં પડીયાં તે, હું એક નગ્રમાં પેડીરે; એક ગુણકાની બહારીને હે
ઠે, બોલતી બોલતી બેડીરે ॥૩॥ ગુણકાને મહારું બોલ્યું બહુ મીઠું
લાગ્યું તે, વસ્ત્ર નાંખી મુને ઝાલીરે; પાળવા પોસાવા પાસેજ રાખવા,
પાંજરામાં મને ઘાલીરે ॥૪॥ પોપટ માહારો વનમાં ભટકતો ખાતો
પક્ષીઓનો મારરે; ઘણે દહાડે આવ્યો માહારા નગરમાં ટઉકો સાંભ-
ળ્યો માહારો સારરે ॥૫॥ મુજને સોધનો સોધતો આવ્યો એ; ગુણ-
કાના ઘરમાં પેઠારે, બેલતો બોલતો આવીને એતો, પાંજરા ઉપર બે
ઠારે ॥૬॥ તે દેખી ગુણકાને ઠાઝજ આવી, વસ્ત્ર નાંખીને ઝાલ્યોરે,
પગ પાંખો એની તોડી નાંખીને, અગ્નીના ચુલામાં ઘાલ્યો રે ॥ ૭ ॥
તે દેખી મુજથી ખમાયું નહી તે કરવી ધારી જીવ હાણુરે; પાંજરાના
શરીયામાં ડોકું ઘાલીને મેં, માહારો કાઢ્યો પ્રાણુરે ॥ ૮ ॥ તુ તો સાં-
ભળ માહારી માયરે, માહારા પાપે હેવાતણુ જય રે; માહારા પાપે હે
વાતણુ જય રે મારો તીજો અવતાર પુરો થાય રે. ॥ ૮ ॥ વલણુ ॥
ત્રીજો અવતાર એવો ગયો, સાંભળ માહારી માત; વઢે વક્ષમ કહે છે
ફરી ચોથા જનમની વાત,

કડવું ૧૬ રાગ ઉપરનો.

ઓ મા ચોથેને અવતાર અવતર્યા મા હરણા હરણીનો અવતાર રે; હરણ મહારી પુઠળ પડીયો, વીશયત્રતી અપાર રે ॥ ૧ ॥ પણ મેં હરણાને માન્ય ન કીધો તે, લીધો માહારો કડો રે; ચારો મુજને ચરવા દે નહીને પુરણ લાગ્યો હેડો રે ॥ ૨ ॥ એકવીસ અપવાસ થયા મા મુને, તવ ગયો પ્રાણ રે; એટલે હરણે પણ પાડી કાય, કરી જીવની હાણુરે ॥ ૩ ॥ તું તો સાંભળ માહારી માય રે મારાં પાપે હેવાતણ જાય રે; માહારા પાપે હેવાતણ જાય રે, મારો ચોથો અવતાર પુરો થાય રે ॥ ૪ ॥ વલણ ચોથો દેહ એવો ગયો; સાંભળ માહારી માત; વદે વલ્લભ કહે છે ફરી, પાંચમા જનમની વાત.

કડવું ૧૭ રાગ ઉપરનો.

ઓ મા પાંચમે અવતાર અવતર્યા મા, હોલાહોલીનો અવતાર રે; ઓ મા હું પડી હોલાની પુઠે, વીશયનો વીકાર રે ॥ ૧ ॥ પણ હોલાની નહી મુજપર પ્રીતી, માટે એ નાસતો ફરે રે, તોપણ જ્યાંને ત્યાં હું રહી વળગી; ચારો કાંઈ નવ ચરે રે ॥ ૨ ॥ ધણે દીવસે એ અકળાયો સળગતા દવમાં પડીયો રે; એને આપક્ષત કરતાં દેખીને, કાળ ધણો મને ચડીયોરે ॥ ૩ ॥ મેં જાણ્યું માહારે શું કરવું જીવિને, મુજ માટે થઈ એની હાણુ રે; એવું સમજીને હું પણ પડીને, ત્યાગ કર્યો મેં પ્રાણ રે ॥ ૪ ॥ તું તો સાંભળ માહારી માય રે, મારું પાપે હેવાતણ જાય રે; માહારું પાપે હેવાતણ જાય રે, માહારો પાંચમો જનમ પુરો થાય રે ॥ વલણ ॥ પાંચમો દેહ એમ પરહ્યો, સાંભળ માહારી માત; વદેવલ્લભ વળી ઓચરી, છઠ્ઠા જનમની વાત.

કડવું ૧૮ મુ રાગ ઉપરનો.

ઓ મા છઠેને અવતાર અવતરી મા હું ઓરસલીનો અવતાર રે; અભેમન્યુ તો અવતર્યો માતા, અસુરનો કુંવર રે ॥ ૧ ॥ હેદાનવ મેદાનવ નામના, હતા આસુર જે બ્રાતરે; તેનો સુત થઈ અવતરેલો, વૈર પ્રભુની સાથેરે ॥ ૨ ॥ તેના બાપ કાકા કષ્ટે હણ્યાતા, તે વહેર લેવા માટેરે; માહાદેવનું તેણે તપજ કીધું ને, રીઝાવ્યા શંભુ સપાટેરે ॥ ૩ ॥ આ

વી શીવે કહ્યું શું માગે છોકરા, તવ તે લાગ્યો ચરણરે, કરજેડીને મા
હાટેવ પાસે માગ્યું પ્રભુનું મરણરે ॥ ૪ ॥ ત્યારે શીવે કહ્યું લાગ્ય એક
પેટી, એવિ પ્રત્તી ચડાવીરે; પેટી કરાવા વનમાં મુજને કાપીને, સુ-
થાર પાસે ઘડાવીરે; ॥ ૫ ॥ પેટીમાં ઘાલ્યો હૃદયોચનને કશણે ક-
પટથી હણીયોને; હું તારે ઘેર અવતરીને એને, સુભદરાએ જણીયોરે
॥ ૬ ॥ એકે જનમ હમે હળીમળીને, બેડાં નહી કોઈ વારરે; છછ જ
નમ મયા વીચોગનાને; આ સાતમે અવતારરે ॥ ૭ ॥ તુ તો સાંભળ
માહારી માયરે, માહારાં પાપે હેવાતણુ જય રે; માહારાં પાપે હેવાતણુ
જય રે, મારો છઠો અવતાર પુરો થાયરે ॥ વળણુ ॥ છ અવતાર
પુરણુ હવા, સાંભળ માહારી માય; વઢે વલ્લભ ઓત્રા કહે, હવે કરી
દે વીહાય ॥

કડવું ૧૯ રાગ સાખીના.

વઘશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજેરાય; વીસ્તારી તુજ
ને સંભળાડું, ચઠાવાનો મહિમાય ॥ ૧ ॥ ઓત્રા કહે મા આગના આપો
હવે ન કરશે વાર; જતાં જતા વહાણું વાહારો તો યુધ્ધે જશે ભરથાર
॥ ૨ ॥ તો પછી રોક્યો નહી રહેવાનો, હડીલો નરનો બાળ; તો મારું
જીવતર છુટી પડશે, એ મોહોટી પેટમાં ફાળ ॥ ૩ ॥ તવ માતાએ કં
સાર રાંધ્યો, પુત્રીને બોલાવી પાસ; બોળે બેસાડી શુદ્ધણાએ પાંચ
ભરાવ્યા ગ્રાસ ॥ ૪ ॥ પછી કહ્યું દીકરી સીધારો બેઠુ કરસે ભગવાન;
સાસરવાસાની ગાંસેડી લેને, થઈ ગઈ સાવધાન ॥ ૫ ॥ જઈ રમકાની
સાંઠપર બેઠી, પોહોરવાર સાંડ ત્યાં ઢુકી; જણ્યું કે દોડ પોહોર રાત રહી
છે સાંડને હાંકી મુકી ॥ ૬ ॥ વેગે સાંડ ચાલી, લાંબે પંથ પળાય;
અડધો પોહોર રાત જતા જતામાં, બસે ગાઉ વહી જય ॥ ૭ ॥ એટલે
ઓત્રાને સાંભળ્યો કુપો, કંપી ગયું શરીર; હાં હારે સાંડ રાખ્ય ઉભી,
ઓરે રતના વીર ॥ ૮ ॥ જનમના દુખીઆરી હું છું; કરણી માઠીકાહા
વી; અમરકુપો પાણીઆગમાં, ભૂલીને હું આવી ॥ ૯ ॥ તે માટે સાંડ
પાછી વાળો, લાવીયે કુપો જઈ; એમ કહીને હાર મોતીનો પહેરા-
વ્યો ગળા મહી ॥ ૧૦ ॥ રમકો કહે ઓત્રા બેની, સાંડ છે વાયુ વેગી
તારો સ્વામી સુતેલો હોયને, તુને કરું ત્યાં ભેગી ॥ ૧૧ ॥ પછી તું કં
થને રાખજે રોકી, લાગી પતીને ચરણ; તવ અટકશે યુધ્ધે જવાનું; તો

સાને પામશે મરણુ ॥૧૨॥ ઓત્રા કહે ઓ વીરા માહારા; હઠીલો હ
 ઠ કરે; રોક્યો રહે નહીને જય જીત્યે, ધડ ચક્રવામાં મરે ॥ ૧૩ ॥ ત્યારે
 હું ગરીબ બેઠક બેસુ, રહે નહી ઉપાય; માટે સાંડને પાછી વાળો, લા-
 ગુ તુજને પાય ॥૧૪॥ રથકો કહે ઓ ઓત્રા બહેની, શીદ મરોછોમથી;
 સાંડ છે તે પણ જીવાત્મા છે, લોહું લાકડુ નથી ॥ ૧૫॥ ચારસેં ગાઉ
 પેહેલી ચાલી, બસે ગાઉ હાથ આવી; પાછી બસે ગાઉ ત્યાં જાયે, કે-
 ટલી કપટી કાઢાવી ॥ ૧૬ ॥ પાછી બસે ગાઉ હાંધ આવે, તોયે બસે
 રહે બાકી; વળી બે જણનો બોજ ઉચકે, શી રીતે રહે આખી ॥ ૧૭ ॥
 ઓત્રા કહે ઓ વીરા માહારા; એકલા તતપર થાવો; આ વ્રક્ષ ઉપર મુ-
 જને મુકો, તમે તમારે જવો ॥ ૧૮ ॥ પાણીઆરામાં કુપો મુક્યો છે,
 તે લાવવા કરો કામ; બે માહારો કંથ જીવસે તો, દેશશ દસવીસ ગામ
 ॥ ૧૯ ॥ રથકો કહે સાચુ છે બહેની; તુને ન વનમાં મુકાય; મોહોટાની
 દીકરી મોહોટાનો રાણી, મુકીને કેમ જવાય ॥ ૨૦ ॥ વાઘ વર જીવ
 જંતુ આવે, વીધન કરે અતી; ઓત્રા કહે હું દુષ્પીઅણુને, કોઇખાવાનુ
 નથી ॥૨૧॥ એ વાત સાચી માનજે વીરા મુજ માઉશ કોને ન લાવે;
 સુખીયાનું મોહોત ડગલુ ડગલે, દુષ્પીઆને મોહોત નાવે ॥ ૨૨ ॥ માટે
 વીરા ચીંતા ન કરશો, મુને મુકીને જવો; પાણીઆરામાં પાણી પીતા
 મુક્યો છે, તે લેઇ વહેલા આવો ॥૨૩॥ તવ રથકાએ સાંડ બેસાડી, બેહે
 ની તુ ન જઇશ મુકી; હું આવું તે રાખજે સુરતા, કહીને વ્રક્ષે મુકી
 ॥ ૨૪ ॥ પછી સાંડપર બેશી વળીયો પંથ પુર પાટે; પવન મ-
 મની પવન પેઠે, ઉંપડી સુરસપાટે ॥ ૨૫ ॥ અડધા પોહોરમાં વૈરાટ ન-
 ગરે આવી કહ્યા સમાચાર; પાણીઆરામાંથી કુપો આપો, જરા ન કરશો
 વાર ॥૨૬॥ સુદ્રષ્ટાએ અમ્મર કુપો, સોધી જોયો ઠેર ઠેર; તો પશુ
 તેનો પતો ન લાગ્યો, કહી રાયકાને પેર ॥૨૭॥ ઓ લાઇ કુપો કોઇ
 સ્થળ નથી, દીવસ વાંકો કાઢાવ્યો; માહારી પુત્રીને અરણ્ય મુકી, શું
 સમજીને આવ્યો ॥ ૨૮ ॥ વાઘ વર એને નાખશે મારી, જરેજ જોર
 ઝપાટે; છળી મરશે છોકરી માહારી, જઇ પહોંચ સુર સપાટે ॥૨૯॥ તવ
 રથકાએ સાંડ દોડાવી, પાધરો પંથે પળીયો; એડધે પહોર બસે ગાઉ મ-
 થો, જઇ ઓત્રાને મળીયો ॥૩૦॥ ઓત્રા રાણીએ ઘાંટા કહાડ્યો, રથકા
 એ સાંડ રાખી, વ્રક્ષ ઉપરથી ઉતારીને, સાંડ ઉપર એને નાંખી ॥૩૧॥
 ઓત્રાએ કહ્યું ક્યાં છે કુપો, હર્ષ આવે ઉર અતી; રથકો કહે આખા
 ધરમાં અમ્મર કુપો નથી ॥૩૨॥ ઓત્રાએ કહ્યું વધારા નગરે, નથી મ

થો બીજી વાર રથકાએ કહ્યું લેતું પાછો તારો મોતીનો હાર ॥ ૩૩ ॥
 તારી માતા એમ કહે રથકા આવ્યો હતો; તે દાડે હાર આપજેમુને
 નથી રહેવાનો જતો ॥૩૪॥ ઓત્રા કહે નથી લેવો પાછો સાંડને સા-
 રી હંકારો; વાર નથી વાહાણુ વાહ્યામાં, મન મુકી લલકારો ॥ ૩૫ ॥
 એવે સાંડ સપાટે ચલાવી, પ્રભુ પોઢયા પાતાળ; જાણ્યું કે સાંડ જસેવે
 હેલી, પડી પેપટમાં ફાળ ॥૩૬॥ તે માટે એ સાંડને રોકુ, ઉઠ્યો શ્રી
 નંદલાલો; મારગમાં આવીને પડીયા, થઈ લોહ વજનો ભાલો ॥૩૭ ॥
 તવ સાંડે તે ભાલો દીઠો, ઓળંગીને ચાલી; પાછો ભાલો જઈઆમળ
 પડીયો, સાંડને ભુલવણી ઘાલી ॥૩૮॥ તેવો ભાલાપર ચરણ પડીયો,
 સુંસરો પુગમાં વાગ્યો; તેથી ખરાડીને ધરણ ઢળી, હેલકારો રથકાનેલા
 ગ્યો ॥૩૯॥ તેથી રથકાને ઓતરા રાણી, ઉછળી આઘાં પડીયાં; ઓ-
 તરાએ જાણ્યું સાંડ રથકાને, ભવીશ માહારાં નડીયાં ॥૪૦॥ ગભરાઈ
 રથકા રડતો આવ્યો; સાંઢની પાસે જાય; લોહ ભાલો પગ પેઠાદીઠો, કરે
 છે ત્રાહ્ય ત્રાહ્ય ॥૪૧॥ શાંઢને પગે બે પગ દબને, ભાલો ખેંચી કાઢા-
 ડ્યો; પછી અગ્ની સળગાવીને, પાથ પોતાનો ફાડ્યો ॥ ૪૨ ॥ શેક ક-
 શીને પાટો બાંધ્યો, રૂઢીર બંધ ન થાય; એવી ગડમથળ કરે છે, એવે
 વાહાણું વાયુ ॥૪૩॥ બળાતકાળે ઉભી કીધી, સાંઢયને ધીરે ધીરે પ
 છી ઓતરાને ખેસાડી ખેઠો; સોસના થઈ શરીરે ॥૪૪॥ ધીરે ધીરે પંથ
 ચલાવી, ઓતરાએ કહ્યું એમ; ઓ ભાઈ માઈ કરમ નડીયું, તેમાંતું કરે
 કેમ ॥ ૪૫ ॥ રથકા કહે ઓતરા બહેની વીંચન થયું વનમાં; બોલ્યા
 પ્રમાણે કામ ન થયું, હોશે રહી મધ મનમાં ॥ ૪૬ ॥ જાતવંતી સાંઢ
 તથા ચરણે, મારગે ચાલતી જાય; તે વેળા કુરુક્ષેત્રમાં, જાગી સુભદ્રાય
 ॥૪૭॥ સર્વ પ્રાણી જાગત થયું છે, કુંવર યુદ્ધમાં રાજ; વઢવા જવા
 ઉમંગ એને, સુભદ્રા જઈ બાહાજી ॥૪૮॥ ઓ દીકરા યુદ્ધે નથી જ-
 લું, લાગુ તુજને પાય; અભેમન્યુ કહે નીસ્યે જવાનો, ઓરે માહરી
 માય ॥૪૯॥ બીડુ બાંધને ખેશી રહ્યો, લાજે ચરણન તાત; જગત
 માં તમાઈ પેટ લાજે, ઓરે માહારી માત ॥૫૦॥ માટે મીથ્યા કલેશ
 ન કરશો, કરશો નહીં વિલાપ; યુદ્ધ ગયા વણુ જો રહ્યું તો, બ્રહ્મહત્યા-
 નું પાપ ॥૫૧॥ એવી પ્રતીજ્ઞા કરીકે, થર થર ધરણ કાય; અભેમન્યુ
 નો છેડો ઝાલી, રડવા લાગી માય ॥ ૫૨ ॥ વળણુ ॥ રડવા લાગી
 છે માવડી, પુરણ પડીછે ફાળ; વઢેવજ્જભ માયે કહ્યું, યુદ્ધેન જશે બાળ.

કડવું ૨૦ રાગ ઉપરનો.

તુંતો યુધ્ધે ન જઈશ માહારા બાળરે, ઓ હઠીલા રાજ; દીકરા ત્યાં
તો થવાનો તાહરો કાળરે; ઓ હઠીલા રાજ ॥ ૧૮૬ ॥ બેટા બીડું કાલે
તેં લીધું જ્યારે, ફરકયું મારું લોચન રે; ડેરા તંબુપર કાગળ કળ-
કળ્યો, માહા માઠા થયા શુકન રે, ઓ હઠીલા ॥ ૧ ॥ ઘોળે દહાડે થયા
શબ્દ શીઆળીઆના, ફરકયું મહારું બધું અંગરે; તે વેળાથી તું બેઠો
દગો દેવા, હાંસો પડી ગઈ ભંગરે ઓ ॥ ૨ ॥ કેવી આશાથી ઉછેર્યો
દીકરા, કેવી હોંશે પરણાવ્યો રે; તે સઘળી હોંશે હઠિઆમાં રહી ગઈ,
દારણુ દુખ દન આવ્યો રે. ઓ. ॥ ૩ ॥ વૈરાટે દીકરી દીધી ઉમંગથી,
લાંબી આશાથી તનરે; તે બદલે તેને નીરાશ કર છે, તું કાંઈ વીચાર્યું
નહી મનરે. ઓ, ॥ ૪ ॥ પીતા તારો પરવરીયા પતાળે, સાથ મામો મો-
રારીરે; તુજ તાત કહેશે કેમ યુધ્ધે મોકલીયો, તો પછી શીખત માહારી રે
ઓ ॥ ૫ ॥ દીકરા દુશમન દાવો વાળે છે, તું દેછે મુજને છેહ રે; માહા
રાથી જુધે જતો દેખી ખમાશે નહી, પાડીશ મારો દેહ રે ઓ. ॥ ૬ ॥
॥ વળણ ॥ દેહ તજીશ હું માહારો, નીસ્યે માનો તન, વડે વલ્લભ એવું
કહી કીધું બહુ રૂઢન.

કડવું ૨૧ રાગ કાફિ.

હારે બોલ્યા વૈરામપાયે વચન, સાંભળ જનમેજે રાજન ॥ ૧ ॥
હારે કરે સુભદ્રા રૂઢન, યુધ્ધે નહી જવા દેઉ તન ॥ ૨ ॥ હારે મહારું
નીકળ્યું કરમ કઠોરું; નહાતો ના હોય હઠીલું છેડ ॥ ૩ ॥ હારે એવું
કહેતી ઉઠી કહાડી હડી ડેરા તંબુ ઉપર એ ચડી ॥ ૪ ॥ હારે કરે અતી
ધણા ઉચાટ, જુએ ઓત્રા વહુની વાટ ॥ ૫ ॥ હારે હજી કરમ પુટેલી
ન આવી, રમકા સાથે ખબર ન કહાવી; હારે રડયા રમકાએ વીશ્વાસઢી
ધો, ખરો જીવ નારાશી કીધો ॥ ૬ ॥ હારે ખરબડી આંસુડાં ભરતી,
પાછી જઈ સુતને કરગરતી ॥ ૭ ॥ હારે બેટા નહી દેઉં યુધ્ધે જવા,
છેક હઠીલા શું થાવો હાવા ॥ ૮ ॥ હારે માહારા કુંવર કોમળ અંગી,
તુજ વીના ન કે મારું શંગી ॥ ૯ ॥ હારે દીકરા પુત્રવડે મારું માન્ય,
નહીતો કોઈ ન દે ધન્ય ધાન્ય ॥ ૧૦ ॥ હારે દીકરા પુત્ર વીનાનીજે મા
ય, તેતું સગું કોઈ નવ થાય ॥ ૧૧ ॥ હારે તેને વહુ કયાંથી લાગે પાય,
તેની સ્મશાને સુની ચીત્તાય ॥ ૧૨ ॥ હારે તેની લક્ષ્મી પરધેર જાય,

તેતો વિશ્વમાં વંઝા કહેવાય ॥ ૧૩ ॥ તેનાથી હાલો નવ લેવાય, તેને
સોકય તણું સોલ થાય ॥ ૧૪ ॥ હારે દીકરા તે જગમાં બળીતી,
એને કંથ ન કરે કામની ॥ ૧૫ ॥ હારે દીકરા પુત્ર વીનાની જે નાર,
તેનો છુટી છુટી પડ્યો અવતાર ॥ ૧૬ ॥ હારે પુત્ર વીનાની નારીમાહાર
માહાલે, પણ ધરમાં ચલણુ નવ ચાલે ॥ ૧૭ ॥ હારે પુત્ર વીના ન
શોભે રૂપાળી, સદા રહેલું પડે ઓશીઆળી ॥ ૧૮ ॥ હારે દીકરા એ-
વા એવા સંતાપ; મુને ધીક્કારશે તુજ બાપ ॥ ૧૯ ॥ હારે આવશે પા-
તાળમાંથી બ્યારે, પોતાનો પુત્ર માગશે ત્યારે; હારે હુંતો તે વેળા કેમ
કરીશ, કીચો દીકરો આગળ ધરીશ ॥ ૨૦ ॥ હારે તારા મરણની બલુશે
વાત, તે વેળા કરશે ઉતપાત ॥ ૨૧ ॥ હારે કહેશે પાપણી લાવ્યું; મા-
હારો તન, નહીતો કાયા કરું છું પતન ॥ ૨૨ ॥ હારે દીકરા તે વારે
શી ગત માહારી, મરણું પડે લેછ કટારી ॥ ૨૩ ॥ હારે દીકરા દયા મા
તાની લાવો, મને દુખ દરીયાથી બચાવો ॥ ૨૪ ॥ હારે દીકરા ગાત્ર
થયા માહારા ઢીલા, એ તો રણ લડવાને દોહીજા ॥ ૨૫ ॥ વલણુ ॥
રણુ લડવા બહુ દોહલા, ઓરે માહારા બાળ; વદે વલ્લભ અંતર બળે
દાવાનળ વીકરાળ.

કડવું ૨૨ રાગ હાલાવરી ટેકીલિ.

ઓ બાળુડા રણ દોહીલારે, ઓ હો હો હો રે ॥ ટેક ॥ દીકરા પે-
હેલે કોઠે ગુરુ દરોણુરે, તેને છતી શકે એવું કોણુરે, તારા કાઠશે પલ
કમાં પ્રાણુરે ॥ ઓ બાળુડા ॥ ૧ ॥ દીકરા બીજે કોઠે કપાચાર રે, તેનો
કેમ જેવશેા મારરે; માહારા કોમળ અંગી કુંવારરે ॥ ઓ ૨ ॥ દી-
કરા ત્રીજે કોઠે અશ્વસ્થામા રે, તમે કેમરે થાશેા તેના સામારે, તને મો
હોત ભમાવે છે ભામારે ॥ ઓ ૩ ॥ દીકરા ચોથા કોઠે કપરો કરણુરે,
એનાથી ધરજે આખી ધરણુ રે, એ તો આણુસે તારું મરણુ ॥ ઓ ૪ ॥
દીકરા પાંચમે દુરીયોધન પાપીરે, એને રીસ રહી છે વ્યાપીરે,
તારું મસ્તક નાખશે કાપીરે ॥ ઓ ૫ ॥ દીકરા છઠે કોઠે રાજ શ-
ક્તરે, રડ્યો જનમનો એ મહારે, તને ટકવા નહી દે પક્ષરે ॥ ઓ ૬ ॥
દિકરા સાતમે કોઠે જેદ્રથરે, એતો લડાઇઓ સમ્રથરે, તમે કેમ થાશેા
લથપથરે ॥ ઓ ૭ ॥ દીકરા સહુ મળી તુજને મારારે, તેથી મુમત
તું શી ધાલરે, જોયો જનમીને વૈભોગ ક્યારે ॥ ઓ ૮ ॥ વલણુ ॥

જગ વધલવ ભોગવ્યો નથી, તુજને ભભાવે કાળ; વદેવક્ષ્મ ભાયે કહ્યું,
હજી તું નાહાનો બાળ.

કડવું ૨૩ રાગ ઉપરનો.

ઓ મા બાળો કહેતાં લાલએ રે, ઓ હો હો હો રે ॥ ૧ ॥ અ-
ભેમન્યુ કહે સુષ્માતરે, તને સંમળતું સઘળી વાતરે; બાળક કરાવે
સૌને ઉતપાત રે. ઓ ॥ ૧ ॥ ઓ મા બાળો તો વીંછુ દેખાયરે, ડંશ
કરે તો વેદના થાયરે, એની પીડા કોથી ન ખમાય રે ॥ ઓ ॥ ૨ ॥
ઓ મા જીવ લે બાળો ભંકોડોરે, ઓ મા બાળો કાળો મંકોડો રે;
બાળ્યો ટુટે પણ એજ અંકોડોરે ॥ ઓ ॥ ૩ ॥ ઓ મા બાળો દીપક
દેખાયરે, કોપે તો મોહોટા વહની થાયરે, બાળી મુકે તે ખાખ થઈ જ
યરે ॥ એ ॥ એવા ડાખલા જે મુજ માયરે, હું કઈં તે કોથી નવ
થાય રે, કાંતો શીશ કે કાંતો જયરે ॥ ઓ ॥ ૪ ॥ વળણ ॥ એ
કવાર મરવું સરવને, મીથ્યા કરે વિલાપ; વદે વક્ષ્મ કુંવરે કહ્યું, નહી
લગવું મા બાપ.

કડવું ૨૪ રાગ કાર્દી.

હારે બોલ્યા વધશમપાયે વચન, સાંભળ પરીક્ષત રાયનાં તના ॥ ૧ ॥
હારે માઠા વચન કુંવરના જણી, પડી પ્રથ્વીમાં પછડાઈ રાણી ॥ ૨ ॥
હારે માહારું સરવ થયું ધુળધાણી, દૈવડા જીવ લે માહારો તાણી ॥ ૩ ॥
હારે મારું રતન રમકડું જશે, ખરેખરો હીરો રાજાશે ॥ ૪ ॥ હારે કાળુ
મોહું લેઈને શું જીવું, હાય વિશ ઘોળી ઘોળી પીવું ॥ ૫ ॥ હારે દીકરા
જ તુજ હાથેથી મારી, નહી તો દો મુજ કરમાં કટારી ॥ ૬ ॥ હારે રા-
ખ્યો અઢાર મહીના પેટ, તે તો છુટી પડી માહારી વેડ ॥ ૭ ॥ હારે દી
કરા ખાધુ નહી ખાટુ ખારું, રાખ્યું મળપણથી મુખ બંધ માહારું ॥ ૮ ॥
હારે દીકરા જન્મ્યો પછી થઈ રાજ; કરતી સુખન બાહાજ બાહાજ
॥ ૯ ॥ હારે દીકરા લીનેથી કારો ઘીઘો, સાચો શેવવા સોડમાં લીધો.
॥ ૧૦ ॥ હારે બહુ કપટીથી ઉઠ્યો તુને, ઘણી ગણી આશા થઈ મુને
॥ ૧૧ ॥ હારે મેહેતો જણ્યું બેટા મોહોટા થારો, મારા ભવની ભાવટ
બધી જશે ॥ ૧૨ ॥ હારે લોળી આશાએ મેં પરણાવ્યો, તેમાંથી દુખ

દાહડો આળ્યો ॥ ૧૩ ॥ હારે વહુજી આવીને પાવત્રે ન લાગી, માહા
રી અણેલો દડડી ભાગી ॥ ૧૪ ॥ હારે એણું કહી કહીને શીશ કુટે, એ
ને આંસુ યોધારે છુટે ॥ ૧૪ ॥ હારે માહારા ખોળે ખેશી રમનારા, હા-
ય નહી જતા દઉં પુત્ર પ્યારા ॥ ૧૬ ॥ હારે એણું કલ્પાંત જોઈ સોક અ-
ડીયો, કુંવર માતાને બાહાજી પડીયો ॥ ૧૭ ॥ હારે માહારી માડી હમયું
ખળે તાહરું; પણ આવી બન્યું છે માહારું ॥ ૧૮ ॥ હારે મુને સુ-
જીએ જ્ઞાન ગતી, જીવતો ઘેર આવવાનો નથી ॥ ૧૯ ॥ હારે માહારી
તાર એટલો સંસ્કાર, માજી છેલ્લા વેલ્લા છે જીહાર ॥ ૨૦ ॥ હારે મને
ઉછેરી કર્યો મોહોટો, તારો ખરો તે થાઉ છું ખોટો ॥ ૨૧ ॥ હારે તારો
હરખ હમયાનો ટાળ્યો, ઉછેર્યો તે બદલો નથી વાળ્યો ॥ ૨૨ ॥ હારે
માહારી માતા તું ન રોતી, વારે વારે શું સામું જોતી ॥ ૨૩ ॥ હારે મા-
હારી માડી મુકીદો શોક, રાખો દીકરાની આશા ફેક ॥ ૨૪ ॥ હારે હો
ઉ વાહાલો તો કામ આદરજો, માહારી પુઠે રૂડાં પુન્ય કરજો ॥ ૨૫ ॥
હારે માહારાં વસને શણગાર જો જો, તે વીક્ષાનોને પહેરાવી દેજો ॥ ૨૬ ॥
હારે તુજથી થાય તે બ્રહ્મ ભોજન કરજો, હવે આશા માહારી પરહરજો
॥ ૨૮ ॥ હારે એણું કહીને બન્યો બેભાન, રહી નહી કાંઈ પણ સુધ સા-
ન ॥ ૨૮ ॥ હારે ડોકું નાંખ્યું માતાને અંગે; તવ ઢળી પડ્યા બે જોસ-
ગે ॥ ૨૯ ॥ હારે તેતો કુન્તાજીએ જાણી વાત, ત્રાહ્ય ત્રાહ્ય કરતા ગયા
માત ॥ ૩૦ ॥ હારે કેમ કુંવરે નાંખી કાયા, હાય આ શું કર્યું લાડકવાયા
॥ ૩૧ ॥ હારે ધાધ ધરપતી વચમાં પડી, છોડાળ્યા બળાતકાર તે ઘડી
॥ ૩૨ ॥ વલણા મા દીકરાને છોડાળ્યા, બોલ્યા કુન્તા માય; વદે વક્ષમ
સંતીએ કહ્યું, એક કર ઉપાય.

કડવું ૨૫ રાગ સાખા.

વધશમપાયન એણીપેર બોલ્યા, સુણજનસુજેરાય; વીસ્તારીતુજને
સંભળાણું, ચકાવાનો મહીમાય ॥ ૧ ॥ કુન્તા ધરપતીયે મળીને, છોડા-
ળ્યા પુત્ર ને માય; સુભદ્રાને શીખામણ દીધી તું શીઘ્રને ગભરાય.
॥ ૨ ॥ છોકરો તારો ને હડીલો, કહ્યું કેનું નવ માને; તેથી યુધ્ધે જવા
દે એને, અધીર રાખે શાને ॥ ૩ ॥ સુતરના સાત તાર લાવી, બેગા
કરી દે મને, પછી અભેમન્યુને બોલાવી, બેસાડ માહારી કને ॥ ૪ ॥
રક્ષા દોરી કરી બાધુ, છો યુધ્ધે જાય બાળ; જોણું જો બ્રહ્માવિષ્ણુ કે શં

ભુ, કોણ કરે વાંકો વાળ. ॥ ૫ ॥ સાળે, સમો સાત કોઠા જીતે લેજે
ખરી વાત માની; દોરો રાખે ને વીધન થાયે, તોતો સતી હું સાની
॥૧॥ એટલે બોલ્યા ધરમ રાજ, મારી માતાની વાણી; કોઈ કાળે અ
ફળ નહી થાયે, રામબાણ લેજે જાણી ॥ ૭ ॥ જરા ન ડરતી ચીંતા ન
કરતી, ડોશીનું નહી કહેણ કાચુ; વચન ઉપર રાખજે શ્રદ્ધા, માની
લેજે સોચું ॥૮॥ ધર્મના કહેવાથી શ્રદ્ધા ચોટી, કહું કે લઈ આ-
ણું તાર; એમ કહી ગભરાતી ઉઠી; આવી ન ઓત્રા નાર ॥ ૯ ॥ એમ
જાણી ઓત્રાને જોવા, ચઢી તંબુપર પોતે; લાંબી દ્રષ્ટી કરીને જોયું, ન
દીઠી જોતે જોતે ॥૧૦॥ નીરાશ થઈને ઉતરો હેઠી, પુત્રના તંબુમાં
જય; એ દીકરા યુધ્ધે ન જશે, કહીને થઈ વીદાય ॥ ૧૧ ॥ ગાંડા જે
વી ખની ગઈ છે, આવરી આવરી ફરતી સુતરના સાત તાર લાવી,
આંખે આંસુ ભરતી ॥૧૨॥ તાર લાવી કુન્તાને આપ્યા, કુંવરને બો-
લાવ્યો; વ્રજ માતાનું વચન સુણી, અભેમન્યું ત્યાં આવ્યો ॥ ૧૩ ॥
કુન્તાએ સન્મુખ બેસાડ્યો, રક્ષા કરે સુત તારી, રાખજે આ દોરો તુ
જ હાથે, જોજે આશીશ માહારી ॥ ૧૪ ॥ અભેમન્યુ કહેવાડ માતા,
જેમ ગમે તેમ કરો; જે જે કહો તે કબુલ કરું, પણ યુધ્ધે જઈ ખરો
॥૧૫॥ એવામાં કુન્તા સતીએ, બેગા કર્યા સાત તાર, વાણીને દોરડો
ખનાવ્યો, કીધો મુખ ઉચ્ચાર ॥ ૧૬ ॥ ગાંડયો વળાવી શુભ વચને,
એવી મરજી કીધી; સતીએ સત્ય ઉપજવીને, ગાંડયો વાળવા લીધી.
॥ ૧૭ ॥ તેમાં શું શું વચન બોલ્યા, સત્યવંતી કુન્તાય; રક્ષા સાંભળી
દાન દે તેના પ્રભુ કરે રક્ષાય ॥ વલણ ॥ ગાંડયો વાળે સુભ સતી,
શાશા બોલી બોલ; કહે વલ્લભ શ્રોતા સુણો, મુખ થારો અતોલ

કડવું ૨૬ રાગ દુહા સાખિઓ.

*ગાંડ વાળતાં સતી બોલીયાં, એક બેને ત્રણ ચાર; પાંચ ને છ રક્ષા
કરો, દીનમાં દસદસ વાર ॥ ૧ ॥ ગાંડ બીજી ॥ સાત આઠને નવ દ-
સ વળી અગીયારને બાર, એટલા તુજ રક્ષા કરો દીનમાં દસ દસ
વાર ॥ ૨ ॥ ગાંડ ત્રીજી ॥ તેતરીછત્રી અડતાળીસા; ઓગણપચ બાવન
સાર; ચોઠ બોહોતર અઠાશીઆ, કરો રક્ષા દસ વાર ॥ ગાંડ ચોથી
સુતા બેઠા ઉલટા, વળી લાતર વળી બાહાર; તે બહુ તુજ રક્ષાકરો
દનમાં દસ દસવાર ॥ ૪ ॥ ગાંડ પાંચમી ॥ બે જળચરો બે વનચરો,

અન્યો રાજ કુંવર; તે પણ તુજ રક્ષા કરો. દીનમાં દસ દસ વાર ॥ ૫ ॥
 ગાંઠ છઠી, કાંણો કટાન કુખડો, વગી માંકડને મંઝાર; તે પણ તુજ રક્ષા
 કરો, દીનમાં દસદસ વાર ॥ ૬ ॥ ગાંઠ સાતમી ॥ ડોશી બેશી ફેશીને
 ફાતડો, વગી ભાંડ ભરવાડ; તે પણ તુજ રક્ષા કરો. દનમાં દસદસવાર
 ॥ ૭ ॥ પહેલી ગાંઠનો અર્થ ॥ એક, પરમેશ્વર, બે સુર્ય, ચંદ્ર, ત્રણ,
 ગુણ. ચાર, વેદ. પાંચ; વીશય, છ શાસ્ત્ર, બીજી ગાંઠનો અર્થ. સાત
 સમુદ્ર. આઠ તે, અષ્ટકુળ, પર્વત. નવ તે, નવકુળ નામ. દસ તે, દસ
 અવતાર. અગીઆર, તે અગીઆર રૂદ્ર. બાર તે, બાર મેઘ ॥ ત્રીજી ગાંઠ
 નો અર્થ ॥ તેત્રીસ તે, તેત્રીસ કોટી દેવ. છત્રીસ તે છત્રીસ રાગણિ.
 અડતાળીસ તે અડતાળી અગની. ઓગણપચાસ તે, ઓગણપચાસ
 વાયુ બાવન તે, બાવન વીર. ચોસઠ તે, બેસઠ બેગણિ. બોહોતેર તે,
 બોહોતેર કોટી દાનવ. અઠ્યાશી તે અઠ્યાશી શહસ્ત્ર રૂશી. ચોથી ગાંઠ
 નો અર્થ, ॥ સુતા, શેક્ષક, બેડેલા પારસનાથ. ઉભરા રણછોડરાય. ભી-
 તર તે, ચૈતન્ય આ મા, બાહાર તે, સ્વસ્વરૂપે પરમાત્માનિ પાંચમી ગાં-
 ઠનો અર્થ ॥ બે જળચરા તે, મચ્છા અવતાર ને કુચ્છા અવતાર બે
 વનચરા તે. નરસીંહ અવતાર ને વહારા અવતાર, બે રાજકુંવાર તે,
 રામા અવતાર તે કૃષ્ણ અવતાર, છઠી ગાંઠનો અર્થ ॥ કાંણો તે,
 દહીતોના ગોર શુક્રાચાર્ય. કટો તે શીત્તો પુત્ર ગણપતી, કુખડો તે, કુ-
 ખડા અંજારા રૂશી. માંકડ તે, હનુમાનજી મંઝાર તે, ઇંદ્રરાજ ગૌતમના
 ઘરમાંથી બીલાડા રૂપે નાડો હતો ॥ સાતમી ગાંઠનો અર્થ, ॥ ડોશી તે
 હું, બેશી તે શેદેવ, ફેશી તે ધર્મ, કે જેને યુદ્ધે જતાં કંટાળો આવે
 ફાતડો તે અરજીનજી, બાર માસ સુધી વૈરાટ નગ્રમાં વ્યંઢળ વેશે રહ્યો
 ભાંડ નારજી, કે જ્યાં ત્યાં લડાઈઓ કરાવતી, ભરવાડ તે કૃષ્ણજી
 ગોકુળમાં અગીઆર વરસે ને બાવન દીવસ રહી ગાયો ચારી ॥ એ
 રીતે સાતે ગાંઠોના અર્થ. ॥

કડવું ૨૭ રાગ સવરથી.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
 સંભળાવું, ચક્રાવાનો મહીમાય ॥ ૧ ॥ કુન્તાજીએ રક્ષા બાંધી, જી-
 ઘે જવો મુજ બાળ રક્ષા સાચવી રાખશે તો, નહીં થાય વાંકોવાળ
 ॥ ૨ ॥ શેદેવ નીકુળ લીમ સરવે, સેન્યા લઇને જવો; જવોરે મોટારગછ

બેઠા, શત્રુને હાથ ખતાવે ॥૩॥ એવિ ત્રણે એવી આજ્ઞા આપી, કુંવર
 ઉભો થાય; પોતાના તંબુમાં ગયો, ત્યાં મધ એની માથે ॥ ૪ ॥ એ
 દીકરા જરાવાર થંભો આવેછે એના નારી; અભેમન્યુ કહે જાવો પા
 છાં શીઘ્ર કરોછો લવારી ॥૫॥ તવ સુભદ્રા બાહાર નીકળી હૃદયું ભરીને
 રોતી, તંબુ ઉપર ચઢીને એ, એનાનો મારગ ભેટી ॥૬॥ એતરારને આવ
 તી નવ દીઠી, તંબુથી ઉતરી હેઠી; અભીમન્યુની પાસે જઈને, રડવા
 માટે બેઠી ॥૭॥ એ દીકરા તું હઠ લઈ બેઠો, કરો થાડીશોક વાર; સાંઠપર
 બેશી આવતી હશે, એતરાર તમારી નાર ॥૮॥ અભીમન્યુ કહે ભણે
 આવે, તેનું શું માહારે કામ; કોઈને રોકે નહીં રોકાઈ કરવા જઈ સં
 ગ્રામ ॥૯॥ એટલે સુભદ્રા એમ બોલી, ઉતાવળા નવ થાવો; તે કરતાં
 માતાના કરનો, કંસાર જમીને જાવો ॥ ૧૦ ॥ અભીમન્યુ કહે હું સં
 મજાવો, કરવી છે તારે વાર, પણ તે હું માનવાનો નથી; જાત્રા થાઉ
 તૈયાર ॥૧૧॥ સુભદ્રા કહે દીકરા માહારા, માનો માહારું વચન; અન્ન
 ઠેલીને જો જઈએ તો, બહુ માઠા શુકન ॥૧૨॥ ભોજનનું નામ દીધું
 હોય તો, પાંચ ગ્રાસ ભોજન કરજું; તે વીના તે જય ન પામે, અન્નને
 નહીં પરહરજું ૧૩ કુંવરે તવ કહયું માની, વચન ચાલ્યું માથે યુક્તો
 સળગાવીને ક્રીધો; કંસાર પોતાને હાથે ॥ ૧૪ ॥ માતાને ખેંચીને લા
 વ્યો, પોતે પોતાની પાસ; કંસાર કાઠી માતાને હાથે, પાંચજભરીયા ગ્રા
 સ ॥૧૫॥ પછી સેન્યને આગના આપી, થાવો સહુ તૈયાર; એમ ઢીને
 પેહેરવા લાગ્યો વસ્ત્ર અને સળગાર ॥૧૬॥ એવે સું થયું ઉઠિરવદળમાં
 બોલ્યો દુરીયોધન; એ ગુરૂ કોઠા બનાવો; થાવો સાવધ સહુ
 જન ॥૧૭॥ એટલે દ્રોણગુરૂ એમ બોલ્યા; મુએલા શખ મંગાવો; પે
 લા મેદાનમાં લાવીને, ઢમલો સાત કરાવો ॥ ૧૮ ॥ તવ રાજાએ આ
 ગના આપી, શેવક બહુ પરવરીયા, મનુશના શખ ખોળી લાવી, તેના
 ઢમલા કરીયા ॥ ૧૯ ॥ એટલે દ્રોણે અંજડી જળની, મંત્ર લક્ષ્મીને
 લીધી; એક ઢમલાને જળ છાંટીને, પાશાણ રચના ક્રીધી ॥ ૨૦ ॥ મંત્ર
 વડે ત્યાં કોઠો બનીયો, પાકટ પાશાણ કરો; આંટીધુટી ફરવી ફાવે,
 તેટલો ઘાલ્યો ઘેરો ॥૨૧॥ આંટીધુટી ભમતા ભુલે, યુક્તી કરી અપાર
 સો શીખર સો ધન મુકી, મુક્યાં એકસો દ્વાર ॥ ૨૨ ॥ દ્વારે દ્વારે
 હસ હસે થોહા, લડવધઆ અપાર, તેવા તેવા મુકી દીધા, પગપાળા
 હજાર ॥૨૩॥ બીજી જળની અંજળી લઈને, બીજે કોઠો કથે સાર;
 લોહવજરનો તે બનાવ્યો, બસે મુક્યાં દ્વાર ॥ ૨૪ ॥ બશે શીખર

ળસેં ધ્રુવ, ત્યાં રહે શીરપાચાર, તીજે કોઠો તાંબાનો ધ્રીચો, તેને તથુસેં
 દ્વાર ॥૨૫॥ તથુસેં શીખર તથુસેં ધ્રુવ; યોદ્ધા તથુ હજર. ચોથો
 કોઠો કથો રૂપનો, તેને ચારસેં દ્વાર ॥ ૨૬ ॥ ચારસેં શીખર ચાર-
 ધ્રુવ, યોદ્ધા શરસ્તર ચાર; પછી જળની અંજલી લીધી, વીંચા તથુ
 નહી પાર ॥ ૨૭ ॥ મંત્ર વડે કથો પાચમો કોઠો, કનક કેરો સરસ; તેને
 પાંચસેં દ્વાર મુકયાં, જોતાં ઉપજે હરસ ॥ ૨૮ ॥ પાંચસેં શીખર
 પાંચસેં ધ્રુવ, ફરકયા કરે નીશાન; દ્વારેદ્વારે દસદસ યોદ્ધા, લડવધ્યા મ
 સ્તાન ॥ ૨૯ ॥ છઠો કોઠો સપ્તધાતુનો, છસેં તેનાં દ્વાર; છસેં શીખર
 છસેં ધ્રુવ. યોદ્ધા છ હજર ॥ ૩૦ ॥ સાતમો કીધો, છાણુ માટીનો
 સાતસેં દ્વારો શોભે; એક એક દ્વારે દસદસ યોદ્ધા, સપ્ત સહસ્ત્ર થોભે
 ॥૩૧॥ સાતસેં શીખર સાતસેં ધ્રુવ, સાતમો કોઠો બનાવ્યો; ભગુલો
 હોય તો ભુલો ન પડે, ગુચવણી ખેલ રચાવ્યો ॥ ૩૨ ॥ કોઠા વાધા
 જાણે નહિ તે, જે માંહી પેશી જાય; પછા નીકળવા પંથ ન મળે, આ
 યુદ્ધ પુરો થાય ॥ ૩૩ ॥ એવી આંટીઓ છે ફરવાની વીહુ રચના ભા
 રી એવી કોઠા રચના કરીને કરી રહ્યા સૌ ત્યારી ॥ ૩૪ ॥ એવામાં
 સુત ચરજનજનો, હાથે લીધાં હથીઆર; રાતાં નેત્રે કુરુક્ષેત્રે, નીકળ્યો
 તથુ ની અહાર ॥૩૫॥ એટલે સૌ સેન્ય ત્યાર થયેલું, તે સહુ ઉડ્યા
 બંકા રણના વાગ્યાં રણસીંઘાં ને ડુંડભી વાગ્યા ડંકા ॥ ૩૬ ॥ પગ
 પાળા તે પગથી ચાલ્યા, સવારો ઘોડે સ્વાર; રથવાળા રથમાં ખીરા-
 જ્યા. હાથગ્રહી હથીઆર ॥૩૭॥ હસ્તીવાળા હસ્તીખેડા, ઊટવાળા
 છે ઊટ; મારથી સારથી ને અતીરથી. હીમ્મત કોની ન દુટે ॥ ૩૮ ॥
 ભીમ ગદાગ્રહી ગજપર ખેડો, સુતનો સંગ રાખે; અછોડા ઝાંતી
 અઝીમન્યુનો રથ ગેટાડગછ હાંકે, ॥૩૯॥ શેઠેવ નિકુળ વધરાટ રાજ
 શીખંડી ધ્રુપતરાય; ધૃષ્ટપ્રદુમાન સાથે ચાલ્યા, વાજને ગાજતે જાય,
 ॥૪૦॥ શુભ શુકન જોઈને નીકળ્યા, ચાલ્યા પાધેરે પંથ; ક્રોધ ભરે-
 લા રક્ત લોચનથી, દાજમાં પીસે દંત ॥ ૪૧ ॥ પાતાળમાં પ્રભુએ
 વીચાર્યું દોશીએ રક્ષા બાંધા; મુજ સહિત સરવે દેવોને સાથે લોખાં છે
 સાંધી. ॥ માટે ભાણેજ નહી મરવાનો, નહી થાય વાંકો વાળ; જો
 જોઈને રક્ષા છોડાવું તો થાય એનો કાળ ॥ ૪૩ ॥ ઓઝાને લાવતાં
 કુપો ભુલાવ્યો; સાંઢનો ભાગ્યો ચરણ; તો પાછો દોશીએ દાટ વાળ્યો,
 દોરે ઉગાર્યું મરણ ॥૪૪॥ માટે તે દોરો તોડાવું, તો તો ભાણેજ મર
 શો; જીવતા રહેતો તો મુજને મારી, ત્રીલોકનું રાજ કરશે ॥ ૪૫ ॥

એવું જાણી દોરો તોડવા, ઉઠ્યા વીશ્વનાભુપ; એક સ્વરૂપે પાતાળ રહ્યા;
બીજું ધરીયું રૂપ ॥૪૬॥ આશ્વિનું રૂપ ધારણ કરી; ભોમી આવ્યા
ભગવાન; કુરુક્ષેત્રમાં પોતે નીકળીયા, જ્યાં જય છે અભેમાન ॥ ૪૭ ॥
વળજી ॥ અભેમાન જ્યાં જય છે, ત્યાં આવે ભગવાન; વઢે વજ્રભેદ્રાતા
સહુ, દેખે પુરણ ધ્યાન.

કંઠવું ૨૮ રાગ ઉછરતી ચોપાઈ.

ચરીત્ર વાળા વિશ્વનાભુપ, ભોમી આવ્યા ધરી વીખનું રૂપ ॥
ચાર છેડે પહેરીછેરે ઘોતી, જગલમાં મારી છેરે પોથી, કંઠમાં હાર ર-
હોછેરે એપી, મસ્તક ઉપર રાતીરે ટોપી ॥દાનમાં રૂદાક્ષ મણિકાની
વાળી; કોટમાં માળા શોભે રમાળા આડું તીલક ક્રીધું લલાટ, પા
પણા પર ભસ્મ પુરપાટ ॥ આડીને અવળી ભસ્મજ ચોળી, ડાબી
ખાંધે ભરાવી છે ઝોળી, એકજ હાથમાં તુમ્બીનું પાત્ર; ગોવિંદે ધયુ",
ધરડુરે ગાત્ર ॥ જોષ્ટીકા કરમાં છે ઝાલેલી, શેત્રા સામગરી જગલમાંનારે
લી પ્રદ્ધ છે માટે આંખે નવ સુજે, ચામડું લટકે ને થર થર ફરે, હાંત
પડયાને ડાચા રે મળીયાં; માટે ને માંથે ઉગેલા પળીયા ॥ નેતર ના-
શીકાથી પાણી ચુએછે, લેલાટ કર દેધ પંથ જુએ છે, કેહેડયોમાંથી
ખુંધા વળેલા, જ્યાંથી ને ત્યાંથી હાડ ગળેલા, એવ રૂપે આવ્યા ભગ-
વાન જય છે જે પંથ અભેમાન ॥ વળજી ॥ અભેમાન જ્યાં જય છે
ત્યાં આવે જગરાય વઢે વજ્રમ કળા કળણની, કોઈથી નવ કળય.

કંઠવું ૨૯ રાગ સવઈયાનો.

વઈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજેરાય, વિસ્તારી તુજ
ને સંભળાવું, ચકાવાનો મહીમાય ॥૧॥ અલીમન્યુના પંથમાં આવ્યા;
સેન્યમાં સુસરા પડીયા, શેન્યના લોકે હાથ ઝાલ્યા, ખાય પ્રભુ અડખ
ડાયાં ॥ ૨ ॥ તવ સહુ ચોદ્ધાપુજવા લાગ્યા, માહારાજકયાં જવું; કળણ
કહે માહારો અરજીન સ્નેહી, તેના કને હું આવું ॥ ૩ ॥ ચોદ્ધાએ કહ્યું
અરજીનજી તો, મયા છે પાતાળ; હાંઈ અધીપતીએ અલીમન્યુ, અરજી-
નજીનો બાળ ॥ ૪ ॥ એટલે બોલ્યા અંતરયામી, મુજને મુખ ખતાવો;
કયાં છે દાકરો અરજીનજીનો એની કને લેઈ જવો ॥ ૫ ॥ તવ શેવ-
કોએ હાથ ઝાલ્યા, પ્રદ્ધ જણી કરી દયા; કુંવરનો રથ ઉભોરખાવી,

તેની કને લેઈ ગયા ॥ ૬ ॥ કુંવર કહે આવો મહારાજ, આપ પધાર્યા
કયાંથી, પ્રભુ કહે અરજીનજીને મળવા, આગ્યો અરન્યમાંથી ॥ ૭ ॥
પણ તે તો પાતાળ ગયો છે, મેં સાંભળ્યા સમાચાર; પણ તું અરજીન
નો સુત જાણી, હરખ્યો હું અપાર ॥ ૮ ॥ માહારે તાહારું મુખ જોવું
છે, ઉરમાં આનંદ થાય; અભીમન્યુ તવ રથમાં બેશી, વીપ્રને લાગ્યો
પાય ॥૯॥ બ્રાહ્મણે મુખ નીરખી જોયું, નર ભાગ્યશાળી પુરો; જેવો
પારથ તેવો તું નીકળ્યો, સંગ્રામ કરવા સુરો ॥ ૧૦ ॥ કુંવર કહે ઓ
માહારાજ, આશીરવાદ તમારો; જવો તંબુએ આવશે કાલે, તોત ને
મામો અમારો ॥૧૧॥ વિપ્ર કહે તમે શીદ સીધારો, એમ પુછ્યું વનશામ
કુંવર કહે કોઠા રચ્યા છે, કરવા જવું સંગરામ ॥ ૧૨ ॥ કંઉરવોએ
કપટ કરીને, કોઠા રચાવ્યા સાત, યુદ્ધ નહી કરીએ એમ કહીને, કાડ્યો
છે મારો તાત ॥૧૩॥ અચાનક આ યુદ્ધ ઉપાડ્યું; તેમાં હું વઢવા જ-
વું; કૃષ્ણ કહે શાખાશ તુને, પ્રાકમ કરે છે આવું ॥ ૧૪ ॥ તાતથી તું
નીકળ્યો સવાયો, દેખીને પ્રગટે ભાવ; સપ્ત ગાંઠોનો દોડો બાંધ્યો, શું
કાંઈ આવે છે તાવ ॥૧૫॥ અભીમન્યુ કહે નારે મહારાજ, નથી મને
રોગ વ્યાધી; માહારા મળ્યાના ભયથી માહારી, વ્રદ્ધ માયે રક્ષા બાંધી.
॥૧૬॥ સાંભળી પ્રભુએ મોઢું મરડ્યું, કુંવરને પડ્યો વેમ; ઓ માહા
રાજ ડોકું ધુણાવી, મોઢું મરડ્યું કેમ ॥ ૧૭ ॥ એટલે ધીરે રહીને
બોલ્યા, પોતે સુંદર શામ; રક્ષા બાંધવી રાંડેલીની, નહિ સુરાનું કામ
॥૧૮॥ રણમાં જતાં રાંડેલીની, રક્ષા કેમ બંધાય; પહેલા તો એ અપશુકન
ખોળા, સમજી લે મનમાય ॥ ૧૯ ॥ કોઠા યુદ્ધમાં યુદ્ધ કરીને, જીતીશ તું
તારે આપ; પણ લોક કહેશે કુંવર જીત્યો, ડોશીના દોરા પ્રતાપ ॥૨૦॥
તારી મહેનત મીથ્યા જવાનિ. જશ ડોશીને મળશે; સુરાતણ તારું ઢં-
કાઈ જશે, તાત તારો કળકળશે ॥૨૧॥ એવું સાંભળી અભીમન્યુના,
ધ્યાનમાં બેઠી વાત; મહેનત માહારી જે જશ પામે, કુન્તાજી વ્રદ્ધમાંત
॥૨૨॥ મહારું કરેલું ધોવાઈ જશે, બ્રાહ્મણ સાચું ભાખ્યો, લ્યો મહારાજ
એવું કહીને, દોરડો તોડી નાંખ્યો ॥૨૩॥ તેમાંથી તાર છુટો થઈને
પડ્યો ગટારગછ પાસ; તેણે લઈ પડપંચાથે વીંટ્યો, રમતને આભાસ,
॥૨૪॥ અભીમન્યુના ધનુશ કેરી, પડપંચાથે વીંટાળ્યો; આખો દોરડો
બોમી નાખ્યો, ભગવાને તે ભાળ્યો ॥ ૨૫ ॥ પગવતી પ્રભુએ તાણી
લીધા કહ્યું ભાઈ હવે જવો; સાખાશ તારા સુરાતણને. જીતીને વેહેલા
આવો ॥૨૬॥ એમ કહીને વીદાય ક્રીધો, કુંવરને તે વાર; સાથે

ચાલી સઘળી સેન્યા, પુઠે રહ્યા મોરાર ॥૨૭॥ ત્યાંથી સહુ સેન્ય ચા-
લ્યું ગયું કે, દોરો લીધો ભગવાન; પુરણ પોતાનું કામ સોધીને, થયા
અંતરધ્યાન ॥૨૮॥ અરજીન નંદન વાજતે ગાજતે, ચક્રવે વઢવા
ભય; ઘણાં જોરમાં નીશાન વાગે, દ્રોણને ચીંતા થાય ॥ ૨૯ ॥ આતે
કોણ આવે છે યુધ્ધે, મોકલ્યા શેવક ચાર; ખખર લાવો કોણ આવે છે,
યુદ્ધ કરવા આ વાર ॥૩૦॥ એટલે શેવક સંચરીઆ તે, લાવીયા સ-
માચાર; યુદ્ધ કરવા સેન્ય લઈ આવે છે, અરજીનનો કુવાર ॥ ૩૧ ॥ એ
ટલે સરવે ખુશી થયા, ઉભા હીમ્મત ધારી; પાન્ડવ દળ ભયછે એવા
માં આવી ઓત્રા નારી ॥૩૨॥ સાંઠે બેસીને આવે સપાટે, દળ દીકું
તે વાર; અભેમન્યુએ સાંઠ દીઠી, મનમાં પડ્યો વીચાર ॥ ૩૩ ॥ એવા
માં તો ઓત્રા રાણી, મનમાં કરે વીચાર; રખેને દળ હોય પાન્ડવનું,
હોય મહારો ભરથાર ॥૩૪॥ એવું સમજી રાયકા પ્રત્યે, પુછવા લાગી
વાત રત્ના ભાઈ જે પુછુ તે, સોચું કહે સાક્ષાત ॥ ૩૫ ॥ વળણા પુછ-
વા લાગી પ્રેમદા, રત્નાને તે વાર; વઢે વક્ષલ ઓત્રા સુણો, જામે જ-
પો મોરાર.

કડવું ૩૦ રાગ કંઠાજનો.

ઓત્રા રાણી બેલીયાં, મારા રાયકારે; પેલું સેન્ય તે કોનું ભય,
ઓ રત્ના રાયકાર. તેમાં વચ્ચે લીલો રથ શાભતો; મહારા રાયકારે, કો
ઈ રૂપાળો બેઠો છે માય, ઓ રતના રાયકારે ॥૧॥ એની સુર્ય સંરીખી
કાન્તી દીસે, મારા રાયકારે, કેવું શોભે છે નમણુ નાક, ઓ રતના રાય
કારે કપરી કીકી લાગે ઘણી, મારા રાયકારે; છબી દેખતાં લાગે ધાક,
ઓ રતના રાયકારે ॥૨॥ એની નારીએ શાં પુન્ય કર્યાં હશે, મારા
રાયકારે; ઘણા ઘણા કરેલાં કર્મ, ઓ.વરત વચ્ચે આદર્યાં હશે, મારા
વળી કર્યાં હશે શુભ કર્મ ઓ. ॥૩॥ કાશીનાં કરવત લીધાં હશે, મા;
ગાળ્યાં હશે હીમાળે હાડ, ઓ. વળી ભેરવજવ ખાધા હશે, મા; તપ
કરેલું ગીરનાર પહાડ. ॥ ૪ ॥ તે તારણી એની થઈ હશે, મા; પુ-
ર્વતા પુન્યે ઝાલેલો હાથ, ઓ. ધન્યભાગ્ય એ ભામનીતણુ. મા; હાલો
રૂડો મળ્યો ભરથાર, ઓ. ॥ ૫ ॥ રાયકોજી તવ બેલીયો, મારી બેહે-
નીરે; તમે ક્રીધાં બહુ પુન્યદાન. ઓત્રા બેનીરે. સઘળાં શુભકૃત્ય તમેક
યાં, મા. તને રીએલા શ્રી ભગવાન, ઓ. ॥ ૬ ॥ એતો અરજીનજનો

દીકરો, મા; એ તો સુભદ્રાનો કુંવાર, ઓ ઓતરા અલેમાન નામ એ-
હનું, મા; ખાઈ તાહારો એ ભરથાર. ઓ. ॥ ૭ ॥ વલણ ॥ સાંભળી
અમકી થઈ આતુરા, પતીપર ઉપજ્યું હેત; હાવો પીઠ જાણતીહોત તો
પરણી પીહર નવ રહેત ॥

કડવું ૩૧ રાગ દુહા૩૫ દોહરો.

ઓત્રા દીઠી આવતી, અરજીનને સંતાન; ગેટારગછને પુછતો, પોતે
એ અલેમાન ॥ રાગ ઉપરના કડવાનો. કુંવર વાણી બોલીયો, મારા
વીરારે; પેત્રી કોયુ આવે છે નાર, ઓ કુલના હીરારે. એના જેવું ૩૫
જેયું નથી, મા; જણવિજગીનો અમકર. ઓ ॥ ૧ ॥ એના પતીએ
સો પુન્ય કયાં હશે. મા; કરેલાં જપ તપ પુન્ય દાન, ઓ. હીમાળે હાડ
ગાળ્યાં હસે, મા; વળી રીજ્યા હશે, ભગવાન. ॥ ૨ ॥ ગેટારગછ
તવ બોલીયો, મા, તમે કરેલા જપતપ દાન, ઓ. હીમાળે હાડ ગાળ્યાં
તમે, મા; તમને રીજેલા ભગવાન, ઓ. ॥ ૩ ॥ એ તો વઘરાટ રાજની
દીકરી, મા; જુઓ છે ૩૫૩૫ની ધામ, ઓ ભાઈ આવી એ નારી તમ
તણી, મા; રાણી ઓત્રા એનું નામ ઓ ॥ ૪ ॥ વલણ ॥ એવું વચન
સાંભળી, અમકયો નર કુંવાર; પેહેલી હાવી જાણતો હોત તો, ના ની-
કળત થર બહાર. ॥

કડવું ૩૨ રાગ સાખીનો.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજેરાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું, મેળાવડાનો મહીમાય ॥ ૧ ॥ ઓત્રાએ કહ્યું રાયકાને, વીરા
ધીરજ ધારો; સાંઠ તમારી બેસાડીને, મુજને નીચે ઉતારો ॥ ૨ ॥ હુંજઈ
રોકું માહારા પતીને, તવ સાડને બેસાડી; વજ્ર ને સણગાર બદલી લી
ધાં ગવાળામાંથી કહાડી ॥ ૩ ॥ બીજે ગવાળો રૈકાને આપ્યો, માહારી
સાસુને દેજે; ઓતરા વહુ આવી છે તમારી, માહારી સાસુને કહેજો ॥ ૪ ॥
કહીએ કે વહુ ગઈ છે તમારી; રાખ્યો છે તમસુત ખાળી; આલશે તે-
ટલું ફરીને પોતે, પતીને લાવશે વાળી ॥ ૫ ॥ પુન્ય તમારૂં આવસે
આડે. તો લાવશે સમજવી, સમજવ્યે જો નહીં સમજે તો, વાંકી કરણી
કાઢાવી ॥ ૬ ॥ એમ કહીને આપ્યો ગવાળો, રંધકો થયો વીદાય; ઓત્રા

રાણી સુર ભરેલી; કંથને રોકવા જાય ॥૭॥ આવતી દીઠી સકળ સં-
ન્યે ભીમે કયો વીચાર; ભલે આવી ભલે આવી, અભીમન્યુની નાર.
॥ ૮ ॥ કુંવર યુદ્ધનું બીડું લેઈને, જીવ સરવના બાળે; સાર થાય જો
ઓતરા રાણી, પતીને પાછો વાળે ॥૯॥ સરવે સન્યા નજરે જુએ, એ
નહિ મોહોટાનો ધર્મ; અમ દેખી નરનારીને, આવશે મનમાં સર્મ
॥૧૦॥ એકું સમજી પ્રકોદરે, સર્વને સાન બતાવી; પછી પોતે જઈ
ઓઘો ઉભો, સેન્ય ખસ્યું હેત લાવો ॥૧૧॥ ઝટારગછ રથના હાંક-
નારો, તેને કરી સાન; ઓત્રા આવે એટલે ખસજો તું, છો રહ્યો અ-
ભેમાન ॥૧૨॥ એમ કરી સહુ અળગા ઉભા, ઓત્રા સપાટે ચાલી;
હસ્તે મોઢે માનુનીએ, ઘોડાની લગામ ઝાલી ॥૧૩॥ એટલે નંદન
હેડંબાનો રથપરથી ઉતરીયો; રાસ પરાણા રથમાં મુકી, સેન્યપાસે
પરવરીયો ॥૧૪॥ એટલે અભીમન્યુ એમ બોલ્યો; છો ક્રીયા નરની
નારી, કંઈ જનેતાની જાણેલી, કોણ રાયની કુંવરી ॥૧૫॥ એકું સાંભળી
મધુર બોલે; બોલી મુખ વચન; કેઈ નારીના નાથ તમે છો, ક્રીયા
રાયના તન ॥૧૬॥ અભિમન્યુ કહે ઓત્રા કુંવરના, છંધયે પુજનીક
પાત્ર, સુદ્રણા થાય સાસુ અમારી, વૈરાટનો જમાત્ર ॥૧૭॥ તવ ઓત્રા
કહે સુમદાજી, થાય છે સાસુ માહારી; અરજીનજી બાણવળીના, દીક
રાની હું નારી ॥૧૮॥ એકું સાંભળી અભિમન્યુને, ઉલટ આવી અ-
પાર; આવી ત્યારે શીઘ્ર મોડી આવી, મુજ મન ગમતી નાર ॥૧૯॥
શેન્ય લેઈ હું રણમાં આવ્યો, હવે નહીં ઉપાય; મીથ્યા મુજને રોકી
ઉભાં, અણુચટતું દેખાય ॥૨૦॥ ઓતરા કહે અણુચટતુ દીસે, તેમાં શી
છે નવાઈ; યુદ્ધે ચઢીને હાથે કરીને, તમે માંડી છે ભવાઈ ॥૨૧॥ જો
સારે દેખાડવું હોય તો પાછા વળો મુજ કંથ; નાનપણમાં શાં લડવાં વ-
ઢવાં, ઝાલો તંબુનો પથ ॥૨૨॥ અભીમાન કહે સુણ એબાળા, સમ
જ્યા વણ વહે એમ; બીડું લેઈ રણ યુદ્ધ ચડેલો, ક્ષત્રી પાછો વળે કેમ
॥૨૩॥ બીડું ચાવી બેસી રહે ધરમાં, કાયરનું એ કામ; જનેતાનું
ઉદર લાજે, બોળાય બાપનું નામ ॥૨૪॥ તંબેળ બહલે કહેવાય
લાહાળા, તો પછી જીવ્યું વ્યર્થ; મનુશનો દેહ ધારણકરી, કાંઈ નસરીયો
અર્થ ॥૨૫॥ જણે તો હરીજન જણજે, કાં દાતા કાં સુર; નહીંતો રંડા
વાંઝણિ સારી, ગુમાવે નહીં નુર ॥ ૨૬ ॥ એવાં વચન છે જ્ઞાની પુરૂષ
નાં, માટે ન ખાઉં ગાળ; યુદ્ધે ચઢેલો પાછો વળુ તો, નહીં અરજીનનો
બાળ ॥ ૨૭ ॥ માટે મીથ્યા મેહેનત મુકો; તંબુએ પાધરાં જવો, સગાં

વાહાલાંને સેન્ય જીએ છે, શરમ મનમાં લાવો ॥ ૨૮ ॥ સંસાર વેહેવા-
રનીરીત કેવી, તે નથી જાણતાં મર્મ; શરમ મરીયાદમાં રહેવું, એ
એખજાનો ધર્મ. ॥૨૯॥ એટલે બોલી ઓત્રા નારી, જાણુ છું સ્ત્રી ધ-
ર્મ; ધરખાર ખડું દુલવા ત્યાં, કેવી રાખવી સર્મ ॥ ૩૦ ॥ સરમને શું
પાથરવી કે, શરમ શું ઓડાય; સંસાર વહેવાર સારો ચાલે તો શરમ
ધરમ સચવાય ॥ ૩૧ ॥ મરીયાદમાં રાખવી હોય તો પાછા વળો
મુજ નાથ; તે વિના નહીં લગામ છોડુ. કેમ ઝાડ્યો તો હાથ ॥ ૩૨ ॥
એટલે બોલ્યો અભેમન્યું, માનુની મુમત મુકો; કોઈનો પાછો વાળ્યો
ન વળુ, મરીયાદ શીદ મુકો. ॥ ૩૩ ॥ વળી સ્વભાવ આકળો હોયે,
પુરૂશનો અપાર; માટે સમજ લગામ મુકો નહીં તો ખાશો માર ॥ ૩૪ ॥
એટલે ઓતરા હશીને બોલી, બોલ નીકળીયો હાવો; મારશો તોમાથા
ના મુગટ છો, મુજને વીતે લાહાવો ॥૩૫॥ હાથ તમારો મુજને અડે
તો થાડું પાવન; એ વાતની નથી શોશના મુને, આનંદ પામે મના ॥૩૬॥
અભીમન્યુ કહે સાંભળ નારી, ચારહઠયો જગમાંય; રાજહઠ બાળહઠને
બેગી હઠ, સ્ત્રીહઠ પણ કહેવાય. ॥ ૧૭ ॥ તેમાની બે હઠ મુજ પાસે, તે
સમજે વિવેક; માટે હઠ લઈને નહીં જતો, તમપાસ હઠએક ॥૩૮॥ ફરી
ફરીને સ્ત્રી હઠ તારી મારી હઠ બે બતાવું બાળક હઠેને રાજ હઠ છે,
તુજને જીતી જવું ॥૩૯॥ એટલે બોલીઓત્રા નારી; સાંભળો મુજ વી-
વેક; ત્રણ હઠયો છે માહરામાં, તમથી વધારે એક ॥ ૪૦ ॥ રાજની
પુત્રીને રાજનીરાણી, તેથી રાજહઠ માહારો; બાળકછું તે બાળહઠખીજ
તીજ સ્ત્રીહઠભારી. ॥૪૧॥ બેહઠ તમારી ત્રણ હઠ માહારી, માટે નહિ
પડું પાછી; અરજીનની નિશાળે ભણેલી, ન જાણ્યે મને કાચી ॥ ૪૨ ॥
એવું વચન સાંભળીને કુંવરે જાણીપુરી; દેખાય નાહાની પણ બોતવામાં
દીસે બહુ બાહાદુરી. ॥૪૩॥ અભેમાન કહે ઓ અખજા મહારો નથી
ઉપાય; રણ ચઢેલો ન વળું પાછો. વળુ તો ઇજ્જત જાય ॥૪૪॥ તુજ
પર મુજને પ્યાર થણેછે, પણ વીધાતાની ટાંક; હુ રણ ચઢીયો તું મોડી
આવી, બેના ભવિશનો વાંક ॥ ૪૫ ॥ એવે. આવ્યાં આંખે ઝરઝરિયા,
હસ્ત ઝાડ્યો તેં ફાસ; પીડિના એવા વચન મુણી, ઓતરાને આવ્યા
આસ ॥ ૪૬ ॥ વળણુ ॥ આંસુ અતીસે આવીયાં, દેતી કંથને આણુ;
વહે વલ્લભ એ તારણી, તજવા બેઠી પ્રાણ.

કડવું ૩૩ રાગ ઉપરનો.

તમે ચાલો તો કાઢું મારા પ્રાણુરે, મહારી નણુદીના વીર; રથને
 હાંકો તો ધરમરાયની આણુરે, માહારી સાસુના બયા ॥ ૮૬ ॥ રણમાં
 રઝળતી શું મુકીને જવોહો, એ અલખેલા નાથરે; પરપુત્રી નોહોતી
 નાંખવી અપાયમાંને, નહોતો ઝાલવો મુજ હાથરે ॥ મહારી ॥ ૧ ॥
 સોળ કળાનો જેવો ચંદ્ર ખીરાજે સ્વામી, તેવીછે કાન્તી તમારીરે; હ-
 સ્તીનાપુર સરખી માઢી બેસવાની તેવિ, અરધંગના હુંછુ નારીરે ॥
 માહારી ॥૨॥ રાજ્ય હંસલો મેંતો બણી કરીને પીઉછ, ક્રીધા પરણ-
 તાં સંગરે; જો બણતી હોત બમલો આપડો તોમહાર, કદીએન રાખત
 એંગરે ॥ મહારી ॥૨॥ હધયામાં મુજને હોંશ હતી કે પીઉછ, બેસશું
 જોડા જોડરે; છ છ જનમના વેહેર ભોગવી રહ્યાંને, સાતમે નડેછે રણ
 છોડરે ॥ મહારી ॥૪॥ નાહનપણામાં ગમે ખાવા પીવાનું ને, ગમે
 પહેરવુંનવ રંગેર; મહસ્થાશ્રમના વધભોગ મુકીઆશું, લઢવા વઢવાનો
 ઉમંગરે ॥ મહારી ॥૫॥ આશો ઉમંગ તમને વઢવા તણો છે પીઉછ,
 જનમથી હઠની વાંતરે, ભીમ સરીખા કાકા છે વઢનારા વળી અરબુન
 સરીખા છે તાતરે ॥ મહારી ॥ ૬ ॥ ગોરગછ સરખા બંધુ વઢનારા
 પીઉછ, સસરા વધરાટ રાયરે; તેમ છતાં તમે આગળ પડયા તેતો, મા-
 હારા ભવીશે ભુલાયરે ॥ માહારા ॥ ૭ ॥ સારા સુકનમાં મુને મોહોરે પ-
 ધરાવીને, પરણાવા બેઠો માહારો આપરે; તેરે વેળા મને કેમ નવ ડ-
 સ્યો પીઉછ, કારમો કાણુડો સાપરે ॥ માહારી ॥૮॥ નાનપણામાં મારો
 રામજી રૂઠ્યો તે, પરણ્યાનું મીંઢળ નથી છુટયુરે; સુખની લહેરમાં તો
 કહેર થવા બેઠો, ભુંડું ભવિશ માહારું પુટયુરે ॥ માહારી ॥ ૯ ॥
 ચકાવો ઘડ ચોરી રચ્યો છે પીયુછ, ભાલુડે પોંખાશોરે; આણુપી ત્યાં
 તો લોહુ વછુટે તમે, રૂધીર વરણા થઈ જવોરે ॥ માહારી ॥ ૧૦ ॥ ચ-
 કાવો ચઢશે ત્યાં માર ખાઈ પડશે ને, અપછરા લેઈ જશેરે આજપછી
 મોડું નથી દેખવાની આતો, છેલ્લું દરશણુકુર્લભ થાશેરો ॥ મહારી ॥૧૧॥
 અગમ નીગમ મુને સુજેછે પીયુછ, નહી મુકે દુસ્મન લોકરે; માઠા શુ-
 કન મને ઘણા થયાછે માટે, જવતા આવ્યાની આશા ફેકરે ॥ મહારી
 ॥૧૨॥ અરેરે જોખન માઈ કેમ જળવાશે પીઉછ; વ્રહે વેહેરિ થઈ
 ભાગેરે; હુંરે અભાગણી રહીસ રૂજની તે, તમ ભીડ કયાંથી ભાગેરે.
 ॥ મહારી ॥ ૧૩ ॥ રૂપ રંગ રૂપી મહારી પ્રુખની વાડી તે, દીવશે દી-

વશે કરમાયરે; માળી વિના પુષ્પ વીણાય નહી તેથી, દીનદીન કરમાઈ જાયરે ॥ મહારી ॥૧૪ પેહેરી ઓડીને હુ હરી ફરી નહી, ન જ્યે સૈયર સમાજીરે; સાસરેથી પીહરે પીહરથી સાસરે હું, આવી નહી ધું-ધટ તાણીરે ॥ મહારી ॥ ૧૫ ॥ હાથ ઝાલીને મુને અધવચ મુકી પી-ઉછ; એ નહી રજના રીતરે; સદા દુખીઅણને દગો દેઈ દુખ દો છો સ્વામી, તોડો છો પરણ્યાની પ્રીતરે ॥ મહારી ॥ ૧૬ ॥ આ છબી ફરીને હું નથી દેખવાના સ્વામી, દેખું તો પાધરા પાસા રે; રંકરામાને શિદ રડતી મુકોછો પીઉછ, ભાગોછો ભવોભવની આશારે; મહારી ॥ ૧૭ ॥ તમ વીના ઠરવાનું ઠેકાણું નહી મહારે, ના વળે શીતળ છા-યારે; છેવટ ખાળ્યા નહી ખળોતો પછી, કંથ વીચોગે પાડુ કાયા રે ॥ મહારી ॥ ૧૮ ॥ વલણ ॥ કાયા પાડુ કંથલ, આંસુ વહે ચોધાર, વ્યા-સ વલ્લભ વાણી વહે; કહે છે નર કુંવાર.

કડવું ૩૪ રાગ ઉપરનો..

ગોરી મહારી મુકો ઘોડલીયાની લેગામરે, કુંવરી વધરાટનીરે; મા-હારા રથને જવાનો દોને માગરે; કુંવરી વધરાટનીરે ॥ ટેક ॥ ઉભાં છો સામાને રડોછો રામા તેથી, આવ નીરદયને દયાયરે; કામળ કંઠથી કર અણો પણ, હવે નથી ઉપાયરે ॥ કુંવરી ॥ ૧ ॥ રડી રડીને મને શીદ રડાવોછો, સળગે હઠયામાં હોળીરે, વણ વહનીએ મને ઉભો ખાળેછે ને, કલેશ કરે છે ચોળીચોળી ॥ કુંવરી ॥ ૨ ॥ તુજ પેઠે મુજને પણ હોંશ હતી કે ગોરી; બેશીશું બેડા બેડરે; છછ જનમની વીતી સાતમે જન્મ પુઠે, પડ્યો મામો રણુછોડરે ॥ કુંવરી ॥ ૩ ॥ એર મામાએ મન ગમતું કયું ને ગોરી જુઠાં વચન વરણાવ્યારે; મનની હોશ બેતા મનમાં રહીને મામે, પાટા બાંધીને પરણાવ્યારે ॥ કુંવરી ॥ ૪ ॥ પણ એકવાર બે હું આડંછું જવતો ગોરી, બે લાવે આપણો ઇશરે; તો તો મોસાળ પે હેલું ઉજડ કરને છેદું, કંષ્ય મામા કેર શીશરે ॥ કુંવરી ॥ ૫ ॥ તે પછી તાહરી હું સંભાળ લેઉ ગોરી, પછી સકળ વેહેતારરે ॥ કુંવરી ॥ ૬ ॥ એક એકના મોઢા સામું બેઈ બેઈન ગોરી, મનની સંગાથે બળવું રે; જવતા આવ્યાની આશા ઇષ્ટ કરાવે નહીતો, પેલે ભવ મ્હારે તારે મળવું રે ॥ કુંવરી ॥ ૭ ॥ તુજ તાતને માહારા કાકા દેખે છે ગોરી, સરમ

આવેછે અતી મનમાં, કંકાશ કરી શાને કાળજી આગોછો માહાર
તેપત ઉઠે છે બહુ તનમાં ॥ કુંવરી ॥ ૮ ॥ જગત તમે શીઘ્ર હશા-
વોછો, સામા જીએ શત્રુ લોકરે; આહતો તારી માહારી કાયા પડે પણ,
પાછા વળ્યાનો આશા ફેકરે ॥ કુંવરી ॥ ૯ ॥ વળણ ॥ પાછો વળવાનો
નથી, હઠ મુકી દે નાર; વદે વલ્લભ તવ પ્રેમદા, કરતી હાહાકાર.

કડવું ૩૫ રાગ કાર્દી.

હારે બોલ્યા વધશમપાયે વચન; સુણુ પરીક્ષતરાયના તન; હારે વાં
કા વચન પતીના સુણી; ધ્રુસકા મુકી રડે છે તારણી ॥ ૧ ॥ હારે પતી
દગો દેવાનો તેં ધારયો; મારો સ્વારથ કંઈ ન વીચાર્યો, હારે મને ભ-
યારે અગ્રીતમાંથી કાહાડી, ઉંચા પરવરતપરથી પછાડી ॥ ૨ ॥ હારે
પેટમાં પેશીને મારી પાળી, મુને ઢીચણમાંથી તેં ઢાળી; હારે સોડ તણો
ધાવ તે કાઢો, દાવ રાખીને દગો દીધો ॥ ૩ ॥ હારે એ તો ટળવળવા
લાગી એમ, વનમા ટીંગાડી ટળવળે તેમ, હારે એતો દુખદરીયામાં પે-
ઠી, વાગ આલીને ગમળી બેઠી ॥ ૪ ॥ હારે એતો પાશાણુ શીશ પછા-
ડે, ખેચી મુસ્તકના કેશ કાહાડે, હારે કાલાવાલા વચન ઓચરતી, ત્રાસ
ભરેલા વીલાપ કરતી; હારે ॥૫॥ હારે રામા રૂદે રૂટે તેમરડતી, મુને કંથે
મુકી રખડતી; હારે માહાર આ રણમાં કોણુ બેલી, પરણ્યો પીઉ જાયછે
મેલી ॥ ૬ ॥ હારે એવું જોઈ કહે રાજ કુંવાર, હવે હઠ મુકી દો
નાર; હારે એવું વચન પતીનું સુણી, ઉભી થઈ કહે છે તારણી ॥ ૭ ॥
હારે સ્વામી શીખામણુ દો વીચારી, તમે જવોછો વણુ મોહોતે મારી;
હારે સ્વામી હડીલા ન થાઓ આજ, યુદ્ધની હઠ મુકો માહારાજ ॥ ૮ ॥
॥ વલ્લભ ॥ ૨૬ મુકી દો યુદ્ધ તણી ઓરે બાળા રાય; વદે વલ્લભ આતા
સુણો વીલાપનો મહીમાય. ॥

કડવું ૩૬ રાગ બાળારાજરે.

મને મારીને રથડા ખેડ, બાળારાજ રે; નહી તો યુદ્ધ જોવા સંગ
તેડ, બાળા રાજ રે ॥ ૧ ॥ રથ રખાઈ તેમ રાખ, બાળા રાજ રે; ન-
હીતો માહારી રૂદે પર હાંક, બાળા રાજ રે ॥ ૨ ॥ મને આપ્ય તારી ત-
રવાર, બાળા રાજરે; કરે કઠિરવનો સહાર, બાળારાજરે ॥ ૩ ॥ મને

આપ હજકતી હાલ, બાળા રાજરે, મને સાથ લઇને ચાલ, બાળારાજ.
 રે. ॥ ૪ ॥ હું તો અગણીત ગુણને ગણેલી, બાળા રાજરે વ્યંહજ મે-
 હેતાની વિષા ભણેલી. બાળા રાજરે ॥૫॥ તમને એકલા જાણ ન દે-
 ઉં, બા, હું તો ધનુશને બાણ લેઉં બાળા ॥ ૬ ॥ મુને માઠા થયા
 છે શુકન. બાળા. માટે સમજે સાસુડીના તન ॥ બાળા ॥ ૭ ॥ માહારાં
 ક્રીયાં જનમના કંત, બાળા, કુએ ઉતારી વાઢયા ત્રત ॥ બાળા ॥ ૮ ॥
 જેમ હરણી હોળેથી ટાળી, બાળા, પેટમાં પેશીને મારી પાળી,
 બાળા ॥ ૯ ॥ મને દીયણીએથી ઢાળી, બા. મને વૈભોગમાંથી બાળી
 બાળા. ॥ ૧૦ ॥ ધરી અમ્રતને લઈ લીધું બાળા. આપી વિશ્વાસને
 વિષ દીધું. બાળા. ॥૧૧॥ મને ક્રીયાં ક્રીયાં નડ્યાં પાપ, બા. કાંતો,
 નડ્યો કેનેનો શ્રાપ. બાળા ॥૧૨॥ મેં શું અંગામાં ધાયુ, મળ મુત્ર.
 બાળા; માહારૂં ભાગે ધર મુત્ર, બા ॥ ૧૩ ॥ મેં શું અભડાવી વિપ્રની
 થાળ, બા. મેં શું મળતાં ભાગ્યાં વેવિશાળ. બા ॥ ૧૪ ॥ મેં શું તોડી
 સરોવર પાળ, બાળા; મેં શું ધાવતાં વછોડ્યાં બાળ બા. ॥ ૧૫ ॥
 કાઇને દુઃખ દેઈ શું ધર્યો મરવ, બા; મેં શું હુનાળે ઉડાડી પરવ, બા
 ॥૧૬॥ મેં શું છાણે છાણું ભાગ્યું. બા. તેનું પાપ આવીને શું ભાગ્યું
 બા. ॥૧૭॥ તે વીના છેક આમ નહોય, બા. માહારૂં ન મળે બેલી કો-
 ય, બા. ॥૧૮॥ મને સુજી અગમની પેર, બા; તમે આવવાના નથીધેર
 બા. ॥૧૯॥ પછી દીવસ મહારા કેમ જાય, બા. માહારૂં જેબન કેમ સ-
 ચવાય, બા. ॥૨૦॥ માહારૂં ફરકે છે હોચન, બા. આવે રંડાપાના દન,
 બા. ॥૨૧॥ એવા દહાડા શી રીતે જાય. બા. ખાતે પીતે શરિર સો-
 સાય, બા. ॥૨૨॥ વિધવાનું સગું કાણ થાય, બા. જેનીને તેની ઠેસો
 ખાય, બા ॥૨૩॥ સ્વામી છે તો સોનાથી મોંધી. બા. કંથ વીનાની
 કુસ્કાથી સોંધી. બા. ॥ ૨૪ ॥ વીધવાનું જમત સહુ ઝેરી બાળા;
 થાય વાડના કાંટા વેહેરી, બા. ॥ ૨૫ ॥ વીધવા જ્યાં જ્યાં ડમ બરે,
 બાળા; ત્યાં ધરતી ભારે મરે, બાળા ॥ ૨૬ ॥ પાલવ અડતાં લા-
 ન્છન ભાગે, બાળા. ઉપર આભ ભડાકે ભાગે, બાળા. ॥ કરિ
 જુએ એ શરવ વિચાર. બાળા; માહારો છૂટી પડે અવતાર, બાળા
 ॥ ૨૮ ॥ કહી રથશું શીશ પછાડે, બાળા; એતો મુસ્તકના કેશ
 કાઢાડે, બાળા ॥ ૨૯ ॥ એવું રૂઢન બહુ આરંભ્યું, બાળા. અંગા
 જમુનાનું નીર થંભ્યું, બાળા. ॥ ૩૦ ॥ ત્યાંતો વાવણીયો નવ વા-
 હાય, બા. હાથી ઘોડા તે ધાસ ન ખાય ॥ ૩૧ ॥ ચારે દીશાયે

રડતાં સ્વાન; બાળા બધી ભોમી ભાસે સમશાન બાળા ॥ ૩૨ ॥ આવી
વાદળાં છાયાં ગમન, બા. લાગે ઉદાશી સરવેને મન બાળા ॥ ૩૩ ॥
॥ વલણ ॥ ઉદાશી કુરુક્ષેત્રમાં લાગે અપરંપાર; વદે વલ્લભ તેણે સમે
કહે છે નર કુંવાર.

કડવું ૩૭ રાગ સવર્યયાનો.

વધશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, મુણજનમેજેરાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું, ચક્રવાનો મહીમાય ॥ ૧ ॥ અતી કલ્યાંત બેઠને બોલ્યો
અરબુનનો કુવાર; જરાક વહેલી આવી હોતતો, ન નીકળત ધરબહાર
॥૨॥ હવે નથી ઉપાય માહારા, આવ્યું મુખ પાને; તેતો ઠરે ઠે-
હયલા આવેલા નામ શાનું અભિમાન ॥૨॥ તે માટે તું હડ મુકી દે, મા-
હારે તારે સંસ્કાર; વધભોગ લેવા આટલું યત્ન, કરે છે તું નાર ॥૪॥
પણ વધભોગ વ્યાધી તે ઉપાધી મીથ્યા સંસાર સુખ; જેટલુંજેટલું સુ-
ખ તું માને; તેટલું જાણજે દુખ ॥૫॥ મહોટા મહોટા સંસાર તજે,
તે શુભ કરણી સાર; સંસારના વધભોગ છે, તેને અતી અંધાર ॥૬॥
એવું સાંભળી આત્રાબોલી, તજવો કીયો સંસાર; અનીતી જેણે તણ
તેણે, તજ્યો બધો વેહેવાર ॥ ૭ ॥ મોહોટા મોહોટા જે કહેવાયા, તેણે
નથી તણ નારી, ઇંદ્ર કુબેરને વરણ અગી, તે સરવે સંસારિ ॥ ૮ ॥
બ્રહ્માએ બ્રહ્માણી રાખી, લક્ષ્મી વિષ્ણુ દેવે, માહાદેવજી યોગી હતા પણ
ઉમીયા રાખી એવે ॥૯॥ નારી વીના સંસાર કયાંથી, નારિથી થયું
જગત; નારીથી જ્ઞાની અવતરીયા; નારિથી થયા ભક્ત ॥ ૧૦ ॥ નારી
વીના કોણ થયેલું, બતાવો મુજ નાથ; સ્વરગ આપવાવાળી નારી,
સાચી માનજે વાત ॥૧૧॥ એટલે બોલ્યો અભિમન્યુ, બોલ્યામાં બા-
હાદુર આપ; પણ જો હું પાછો વળુંતો, બ્રહ્મહત્યાનું પાપ ॥ ૧૨ ॥ પા-
નને બદલે કહેવાય કોહલા, માટે જવું છે ઠેઠ; નામ લાગે મુજ તાત ત
છુને, લાજે જનુની પેટ ॥ ૧૩ ॥ રણ ચડ્યો પાછો ન વળે, તેનું નામ
છે સુરો; તે સુરાતણ બોધને જીવું, તોતો જન્મ અધુરો ॥૧૪॥ યુધિષ્ઠ
હતાં મુજ માતાએ, બહુ કીધું કલ્યાંત; તેનો ખાળ્યો ખેળ્યો નહીં હું,
સમજાવે ન થયો શાન્ત ॥ ૧૫ ॥ હવે તારો ખાળ્યો ખળું તો, વીશ્વની
કહેણી થાય; કહેશે બહુ રડીને થાકી, પોતાની જનેતાય ॥ ૧૬ ॥ તેની
જરાએ ઠયા ન આવી, તેનો ખાળ્યો નવ ખળીયો, કહેશે કે નારીનું

મોડું દીઠું. એટલે પાછો વળીયો ॥ ૧૭ ॥ માતા કરતાં માન્યની વધી,
 કામમાં લગ્નધાયો કામી; એવી કહેણી લાગે મુજને. પડે ખરામાં ખા-
 મી ॥ ૧૮ ॥ પછી જીવું તોલે મુવા જેવો, તે જીવડું ધીકાર; માટે
 નહી વળુ પાછો નહી વળુ, હઠ મુઠી દો નાર. ॥ ૧૯ ॥ એટલે ઓત્રા
 રાણી વાણી, વદી તેણીવાર; તમે સોમન લેધને બેઠા; ઓ માહારા ભ-
 રથાર. ॥ ૨૦ ॥ હવે માહારો ઉપાય નથી, ઓરે માહારા નાથ; પાછા
 વળવા નહી કહું તમને, પણ એક સાંભળો વાત ॥ ૨૧ ॥ યુધ્ધે જીવું
 હોય તો તમે જાજો, પણ મુજ કષ્ટી કાપો; તમારી કને લઉછું માગી. પુ-
 ત્ર મને એક આપો. ॥ ૨૨ ॥ ઇશ્વર ઇચ્છાએ પુત્ર થશે તો, સરશે સં-
 ચારી કામ; મહારી તમારી કીયા તે કરશે. રેહેશે જગતમાં નામ. ॥ ૨૩ ॥
 તે માટે શુદ્ધાન દો મુને, વાધે ભલું ઘર સુત્ર; મુજ મનને ભાસે છે એવું
 નીરથે થવાનો પુત્ર. ॥ ૨૪ ॥ એટલે બોલ્યો અભીમન્યુ, આને શું વદી
 વાણ; રણ જનાં નારીને ન પડીએ. નારી તે નર્કની ખાણ. ॥ ૨૫ ॥
 ખરા નર નારીને ન ગાંડે; નારીછે ગે બરૂ ગાત્ર; તે માટે કેમ કહું કરીએ,
 નર્ક છે નારી માત્ર. ॥ ૨૬ ॥ એટલે બોલી ઓત્રા નારી, સમજીને વદો
 વાણ, અભીમન્યુ કહે સમજીને કહું છું સૌ નારી, નર્કની ખાણ. ॥ ૨૭ ॥
 ઓત્રા કહે હજી સમજીને બોલો, ઓરે સ્વામી સુપત્ર; કુંવર કહે ખાણ
 મોહોટી, નર્કની નારી માત્ર ॥ ૨૮ ॥ ઓત્રા કહે હું કહીશ ત્યારે, રીસા-
 સો ભરથાર; રણધીર બોલ્યો કહે કહેવું હોય તે, ખરી વાતે નહી ખાર,
 ॥ ૨૯ ॥ એટલે બોલી ઓત્રા રાણી, સાંભળો માહારી વાત; સૌ નારીને
 નર્ક કહેાડો તો, નારી તમારી માત્ર. ॥ ૩૦ ॥ તમારા માતા માહારી
 માતા, સરવની માતા નારા; અમામાને તવ નીચુ ઘાલ્યું ન્યાયની વાત
 વીચારી. ॥ ૩૧ ॥ ઓત્રાએ તવ મન વિચાર્યું, સ્વામીને માઠુ લાગે, એ-
 વું સમજી કહેવા લાગી; કંથ તણે ભેદ ભાગે. ॥ ૩૨ ॥ સાંભળો માહારા
 સુજ સ્વામી, હું અખળાની વાણ; તીછકારવી નવ ઘટે નારીને, નારી તો
 રત્નની ખાણ, ॥ ૩૩ ॥ તમારા સરખા રત્ન જેવા, પ્રાકમી પ્રગટ થાય;
 તેની જનેતા નારી છે પણ, રત્નની ખાણ કહેવાય. ॥ ૩૪ ॥ ચોગાલ્યા-
 શી જ્ઞાની તપસ્વી, કંઈ સુરા કંઈ દાતા; કંઈ જન ભક્તો, કંઈ દેવહંશી
 રત્ન સરખા થાતા ॥ ૩૫ ॥ તે સરત્રે નારીના ઉદરથી, સુખો ચતુર સુ-
 જાણ, તે માટે સજાવી નારીને, ન કહેવી નર્કની ખાણ ॥ ૩૬ ॥ સમજ-
 વી ખાણ રત્ન કરી, વીચારી વદવી વાણ; તમારું કહેવું પણ સાચું,
 છે નારી નર્કની ખાણ, ॥ ૩૭ ॥ જે નારીને પેટે જન્મે, નાસ્તીક નીર-

દય પાપી; અવળયદો અધર્મી અન્યાય, વીવેક હીન વણ માપી ॥૩૮॥
 મસ્કરી ખેરો તસ્કરી ચેરો, અવગુણનું એધાણ; તેવાં પ્રાણીની જ-
 નેતા નારી, તે નારી નર્કની ખાણ ॥ ૩૯ ॥ નારીનું એવું બોલવું સુ-
 ણી, દુટ્ટી ગયો બધો તોડ; કુંવરે જણ્યું પ્રવીણ જાણ, કરી ખતાબ્યો
 ફેડ ॥ ૪૦ ॥ એની સાથે બોલી ચાત્રીમાં, હું તો નહીં ખર આણ; એવું
 સમજીને કહ્યું એણે, ઓ અખળા હવે જવું ॥ ૪૧ ॥ ઓત્રાએ
 કહ્યું સાંભળો સ્વામી, બુદ્ધી મુકી છે નેવ; એકજ વીચાર હરી ફરીને,
 હડ લીધાની ટેવ ॥ ૪૨ ॥ એકજ પ્રકારની હડ લેવી, બીજ નહીં વી-
 ચાર; તેવાને ચાતુર કોણ ગણશે, ઓ મહારા ભરથાર ॥ ૪૩ ॥ આ
 ઉપરથી હું એમ સમજી, બુદ્ધા નથી વીશેષ, સત્ત્વના રસ્તાને નવ જા-
 ણો, વીચાર શક્તી લેશ ॥ ૪૪ ॥ એટલે અભિમન્યુ બોલ્યો, જાણે છે
 સહુ કોય, પ્રમદા કરતાં પુરૂષમાં શું બુદ્ધી ઓછી હોય ॥ ૪૫ ॥ ઓ-
 ત્રા કહે વીશેષ ભુધી, પુરૂષમાં ક્યારે જણું; પ્રશ્ન પુછું તેનો ઉત્તર આ-
 પો, તો બુદ્ધી પરમાણું ॥ ૪૬ ॥ પછી હું જાણીશ કે સમજીને
 હડ ઝાલી છે નાથ; તત તતં બુદ્ધિ ચાલી જવાની, નહીં આડા કરૂંઢાય
 ॥ ૪૭ ॥ તમથી ઉત્તર દેવાય નહીં તો, પુત્ર આપીને જવો; હું તમ
 સાથે તમે મુજ સાથે, વચનથી બંધાવો ॥ ૪૮ ॥ એટલે બોલ્યો અભિ-
 મન્યુ, તારે છે પુત્રની પ્રજા; પણ ઉત્તર થાય બુદ્ધેશાળીવી, તેવું પુ-
 છવું પ્રજા ॥ ૪૯ ॥ માહારાથી ઉત્તર દેવાય નહીં તો, તારે દેવો પડ-
 શો; જો પછી ઉત્તર નહીં દેતો, ક્રોધ મને બહુ ચડશે ॥ ૫૦ ॥ માહારા
 થી ઉત્તર થાય નહીં તો, તુજથી ઉતર થાય; એવું પ્રજા પુછીને નારી,
 વેણ દીધું કરમાંય ॥ ૫૧ ॥ ઓત્રાએ પણ વચન આપ્યું, તવ બોલ્યો
 રાજન; તારા પ્રજાનો ઉત્તર દેવો, સેહેજ છે માહારે મન ॥ ૫૨ ॥ ઉ-
 ત્તર આપીને જઈસ બુદ્ધિ; તુજથી નવ રોકાય; ઉત્તર ના દેડે નો મુત
 દેઈ, મારે જવું વઢવાય ॥ ૫૩ ॥ હવે પ્રેમદા પ્રશ્ન પુછો, ઓત્રાએ
 જોડ્યા હાથ; ધ્યાન દેખને સાંભળી લેજો, ઓરે મારા નાથ ॥ ૫૪ ॥
 એકાદશી વ્રત આવીયું તે, દન પીતૃતું શ્રાધ, તે દીન ગર્ભનો દહાડો
 નારીને, એ વ્રણનો પડ્યો બાધ ॥ ૫૫ ॥ શ્રાધ સારીને જમે નહીં તો;
 પીતૃ બાધ લાગે; શ્રાધ સારીને જો જમે તો, એકાદશી વ્રત લાગે
 ॥ ૫૬ ॥ તે દન નારીને રતુ આપે તો, એકાદશ પાપ થાય; નારીને રતુ
 આપે નહીં તો, લાગે બાળ દન્યાય ॥ ૫૭ ॥ ત્રણે વાતમાં બાધ બાસે,
 વીચારો વીવેક; ત્રણે કારજશીધ કરવાં, રહેવા ન દેવું એક ॥ ૫૮ ॥

બે કાજ કરીએ એકપર રહીએ, તો તે નહી ચતુરાઇ, ત્રણે કરવાં ને
બાધ ન બેસે; તેની બુદ્ધી સવાઇ ॥ ૫૯ ॥ અભેમાને વીચાર કરી,
ધારી બેયો વિવેક; તો પણ એને કાંઇ ન સુજ્યું, રસ્તો ન જડીયો એ
ક ॥ ૬૦ ॥ વલણ ॥ રસ્તો કાંઇ જડયો નહી, કુંવર મન અકળાય; વઢે
વક્ષમ શ્રોતા સુણો; પ્રશ્નોત્તર કથાય. ॥

કડવું ૩૮ રાગ ચૌપાઈ.

બોલ્યા વૈશમપાય વચન, સુણ પરીક્ષત કેરા તન; બોલ્યો અભે-
મન્યુ મુખ એમ; આનો ઉત્તર થાય કેમ ॥ ૧ ॥ મહોટા મહોટા મ-
થીને મરે, પણ મત્તર કોઇ ન કરે, પુછ્યું પ્રણય તેં કચવું અતી, તેનો
ઉત્તર જડવાનો નથી ॥ ૨ ॥ એક મુઠ્ઠી દે એકાદશી, તો તો આંટી એ
માં નથી કરી તવ ઓત્રા બોલી મુખ એમ, એકાદસી તે સુકાય કેમ
॥ ૩ ॥ એક મુઠ્ઠીને એક શીઘ રાખે, તેમાં શાના ચતુરાઇ દાખે; કરે
એક ખેડું એક ખોટું, તેનું અજ્ઞાન બણવું મોહોટું ॥ ૪ ॥ જેમ વેદમાં
બેદ અપાર; કહે સાકાર નીરાકાર; તેમાં એક જુદું એક સાચુ, કહે તે
તણું બણતર કાચું ॥ ૫ ॥ બેણે શટ શાસ્ત્ર ચારવેદ; પણ તે નહી સ-
મજોલો બેદ; તેથી એક ખેડું એક ખોટું, કહે તેને તો પાતક મોટું ॥ ૬ ॥
સર્વ વચનનો સમજે બેદ, તેતો બણ્યો છ શાસ્ત્રને વેદ; પુછ્યાં પ્રશ્નમાં
જે ત્રણ ટાણાં, તેતો સાચવે સુજ્ઞ જ શાણાં ॥ ૭ ॥ તવ અભેમન્યુ એમ
બોલે નહી તારણી કે તુજ તોલે; આપો ઉત્તર છો મન માને, હવે વા-
ર કરાછો શાને ॥ ૮ ॥ બોલી ઓત્રા બોલેલું થાપો મુને પુત્ર તમે
એક આપો; પછી ઉત્તર કરું સ્વામી; મુને બણશે નહી હરામી ॥ ૯ ॥
તવ અભેમાને વીચાર્યું, કેરા તંબુ તણાવવા ધાર્યું; બેયું સેન્યના
સામુ છેક, થઈ ભાઈશું દ્રષ્ટી એક ॥ ૧૦ ॥ કરિ માયાવીને તવ
સાન, આળ્યો લીમ તણો સંતાન; તવ આડુ બેઠને કહે છે, વીરા
વામા અતી હઠ લે છે ॥ ૧૧ ॥ માટે તંબુ તણાવો જાત, આડી દ્રષ્ટીએ
છીંધી વાત; મુણી ગેટારમછ સંચરીયો, પોતે સેન્ય વિશે પરવરિયો
॥ ૧૨ ॥ કરી શેવકને આગનાય, જવો જઈ તંબુ તણો ત્યાંય; કાંઈકર
તાં સુધરે કામ; રહે અભેમન્યુનું નામ ॥ ૧૩ ॥ તવ શેવક લોક સંચ
રીયા, કેરા તંબુતાણી ત્યાર કરીયા; પછી દાસો થયા વિદાય, તવ રથેથી
ઉતર્યો રાય ॥ ૧૪ ॥ મુકી ઓત્રાએ અશ્વ લખામ, જઈ તંબુ ક્યો વી

વીશ્રામ; તવ કૃણુ પ્રભુ પાતાળ, કીધો વીચાર દીનદયાળ ॥૧૫॥ મા
હારે કરવો ભાણેજનો દ્વંશ, પણ રાખવો ભક્તનો વંસ; કદી નરનાર
મુખ આદરશે, થોડી વેળામાં અર્થ શું સરશે ॥ ૧૬ ॥ એવું જણ્યું
શ્રી અવીનાસ, ટકાવું બેઠિને છ માસ; કરી સુર્ય ઉપર આગનાય, સ્થ-
ભી હેજે ત્યાંને ત્યાંય ॥૧૭॥ ખટ માસ લગી રવીદેવ, ખસવું નહીં અ-
શ્ય મેવ; પછી જગતપર કરૂણા કીધી, એક અંજળી જળની લીધી
॥૧૮॥ મુખ વાણી વધા ધનશામ, પશુ પક્ષી પતંગ તમામ, દેવ દાનવ
માનવ ક્રીટ, થાજે આળસ ની દા અદીક ॥૧૯॥ ક્ષુધા પીપાસા ને દ-
સ્ત, થાજે લઘુશંકા સૈત હસ્ત; થાશે નહીં વેળા કવેળા ભ્રાન્તી, રેહેજે
નીરવરતીને શાન્તી ॥૨૦॥ એમ કહી જળ આચમન કીધું, પછી
જળ ફરીથી લીધું; એમ જણ્યું જહવરાય, દીવશે કદી ગર્ભ ધરાય.
॥૨૧॥ તેવા ગર્ભની પ્રભ જે થાય, તેતો વર્ણશંકર ગણાય; તેનાં અ-
વળાં હોયે લક્ષણ, કરે ખોટી વસ્તુ લક્ષણ ॥ ૨૨ ॥ થાય અધરમી ને
અન્યાધ, શુભ મારગ સમજે ન કાંઈ; એવી વરણશંકર પ્રજય, દીવશે
ગર્ભ રેહેવાથી થાય ॥ ૨૩ ॥ નહીં દીવશે મનુશ ધર્મ, પશુપક્ષીને ક્રી-
ટનું કર્મ; એવું સમજીને જુગદાધાર; તંબુપર વરસાવ્યો ધુમાર ॥ ૨૪ ॥
તેથી નાવે સુર્યનો બાધ, એવું કાર્ય કર્યું નીરવાદ; કરી કરૂણાદીનદયા
ળ, કર્યું કામ રહી પાતાળ ॥૨૫॥ વળણું પાતાળ રહીને કારજ કર્યું
સાંભળને તું રાય; ભક્તને આધીન ભુધરો, વ્યાસ વજ્રલ ગુણ ગાય. ॥

કડવું ૩૯ રાગ ધોળનો.

બોલ્યા બોલ્યા વૈશમપાયે વચનરે, સાંભળ સાંભળ પરીક્ષત રાય
ના તનરે ॥ ૧ ॥ નરનારીને ઉપજ્યું હેત અપાર, પ્રેમ ધરીને માંડયો
શુભ સંસારરે ॥૨॥ રમતાં જમતાં બહુ વેળા વીતી નેટરે, પ્રભુ કૃપાયે
ઓત્રાને ગર્ભ રહ્યો પેટરે ॥૩॥ પરીક્ષત રાયના ગર્ભ તણી એ કથાય
રે, શ્રદ્ધા રાખી મુણો તો વંશ વ્રધી થાયરે ॥ ૪ ॥ જણે રાખ્યો ધર્મ
પાયો એકરે, કળીયુગને તો, વાપરવા દીધો નહીં છોકરે ॥ ૫ ॥ સપતા
મુણી, પ્રભુ પદ પામ્યો તેહરે, શ્રોતા મુણતાં મનમાં ધરે રાંદેકરે ॥ ૬ ॥
હાશજ સમજે તે જન નરકે પાળાયરે, પરીવાર ખુટે, અનધન નાસ્તી
થાયરે ॥૭॥ શ્રદ્ધાળુ જન, મુણી કરે પુન્ય દાનરે, તેને પ્રભુ આપે મુખ
સંતાનરે ॥૮॥ શ્રોતા જનના પુરણે પોહોત્યા કોડરે, સરવે સભા, બો-

લો જે જે શ્રી રણછોડરે ॥૬॥ વલણ ॥ સકળ સભા જય જય વદો,
વંશની વ્રદી થાય; વ્યાસ વલ્લભ મુખ ઓચરે, જે જે શ્રીજમરાય ॥

કડવું ૪૦ રાગ સોખિ.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય, વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું દરોણ પરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ છ માસ મુખ સંસારનું લીધું,
ગર્ભ રહ્યો રૂડી રિતે; ઓત્રાને મન આનંદ થયો, પાવલે પડી પ્રીતો ॥૨॥
ઓરે મહારા પ્રાણ પતીલ, વાંધ્યુ ભલુ ધર મુત્ર; તમારે વ્રધાના પુ-
ન્યે કરીને, આપસે પ્રભુ પુત્ર ॥૩॥ જીલડી મારી કાપવી ઘટે, કઠોર
વચન કહેતાં; રાખેજે સદાએ કપા દ્રષ્ટી, હાથ હઠયાં નથી રહેતાં ॥૪॥
ઓરે પતીલ ઓરે પતીલ; દાણુ આવ્યું દુઃખ, ચાર ઘડી કાળે કરી
પ્રીતી, ફરી કયાં દેખીશ મુખ ॥ ૫ ॥ એમ કહીને રડવા લાગી, ઓંસુ
વહે ચોધાર; અભેમન્યુએ સમજાવીને, છાની રાખી તે વાર ॥૬॥ પ-
છી અરજીનુ સુત એમ બોલ્યો, વહેલું વચન થાપો; પ્રણય તમોએ જે
પુછ્યું છે, તેનો ઉત્તર આપો ॥૭॥ ઓતરા કહે ઓ કંથ માહારા, સાં-
ભળજે ધ્યાન દેધ; પ્રસ્થનો ઉત્તર સેજમાં છે, શાસ્ત્રનો આધાર લધ
॥ ૮ ॥ એકાદશી વ્રત આવીયું, તે દન પીતરનું શ્રાદ્ધ સ્ત્રીને દન હોય
ગરભનો તે ત્રણનો પડીઓ બાધ ॥૯॥ શ્રાધ્ધ સારીને જમે નહીતો, પી-
તર રહે નીરાસ; જે જમેતો એકદશીનો, ભાગી પડે અપવાસ ॥ ૧૦ ॥
તે દન નારીને રતુ આપેતો, એકાદસ પાપ થાય; જે કદી રતુ આપે ન
હીતો, લાગે બાળ હત્યાય ॥ ૧૧ ॥ એવી એમાં આંટી ધુટી છે, તેનો
સો ઉપાય; પાપ જરાએ આવે નહીને, ત્રણે કારજ થાય ॥ ૧૨ ॥ એ
વો તમને આપુ ખુલાસો, તવ કર નાંખયો મુછે; જાણ્યા પછી કોયડો
કોડીનો, કહેશો કે એમાં શું છે ॥ ૧૩ ॥ અભેમાન કહે મુણ નારી,
વાંકુ કેમ વઢાય, જાણ્યા પછી ઓહો કરી કાડે, તે નર ખર કહેવાય ॥ ૧૪ ॥
એટલે બોલી ઓતરા રાણી, ઊતરમાં ચીત દેજે; ઘણોક ઉંડો વિચાર
રાખી, વચન શાંભળી લેજે ॥ ૧૫ ॥ શ્રાધ્ધ કરીને પીંડ સુધીએ, જ
મ્યા અરોઅર થાય; મધરાત પછી દીજીએ રતુ, ત્રણે તીથી રાયવાય
॥ ૧૬ ॥ મુખમાં અન ઘાલે અપવાસ ભાગે; વાસનાથી નાવે બાધ,
જમવાની કાંઈ જરૂર નથી, પરીપુરણ થાય શ્રાધ્ધ ॥ ૧૭ ॥ અડધી રજની
જતાં સુધી, એકાદશી કહેવાય, અડધી રાત્રી ગયા પછી, દ્વાદશીમાં

ણાય ॥૧૮॥ તેથી એકાદમ પાપ ન લાગે, લાગે ન બા'ગ હત્યાય, એ
રીતીથી કામ કરાતો, ત્રણે તીથી સચવાય ॥૨૬॥ ન્યાય ભરેલો ઉત્તર
મુણી હરખ્યા અભેમાન; શાઆશ નારી ખુકંચીગાળી; વઢરાટની શં-
તાન ॥૨૦॥ જવો તમે તંબુએ પધાશ, શીખામણ મન ધરજો, માહા
રી માતા રાંકડી છે, તેની સેવા કરજો ॥ ૨૧ ॥ પીહેરીઆંની સાસરી
યાંની, આખર રાખજો ઉભી; કંથને લાન્છન લીગાડશે માં આતુર ના
રીની ખુખી ॥૨૨॥ દાંતમાં છેડો ઘાલીને દાહાડા, કાઢજો રૂડીગેને, મન-
મુકીને માહારી પછાડે, પુન્યજ કરજો પ્રીતે ॥ ૨૩ ॥ આશીશ વચન
દેઉં છુ તુને ઇશ્વર કલ્યાણ કરશે; જનમો જન્મ સુખની માસી, ઉદર
તારૂ ઠરશે ॥૨૪॥ ૨૬શે કળકળશે નહી કોઈ, સહુ ગુણની જણનાર;
હેતજ રાખજો જેવું છે તેવું છેલ્લા વેલ્લા જુહાર ॥ ૨૫ ॥ એમ કહીને
ઉભો થયો હવે ન કાંઈ કહીશ; એટલે ઓત્રાયે આમળ આવી, ચર-
ણમાં મુકયુ શીશ ॥ ૨૬ ॥ વળણ. પાય પડી ઉભી થઈ, સનમુખ
જેડ્યા હાથ; વઢે વલ્લભ ઉભી રહી; નીરખે પોતાનો નાથ.

કડવું ૪૧ રાગ વઢદરભીનો નાટકની છાયા.

કંથલ ક્યારે જોગા થશે, ક્યારે દેખાડશે મુખ; તમવણ દીવસ
જશે નહી, નહી તમ વણ સુખ ॥ કંથલ ॥ ૧ ॥ અધુરામાં પુરી પ્રી-
તી કરી, તે તો વિગરશે કેમ; વારે વારે આવશે સાંભરી, પતી તમારે
પ્રેમ. કંથલ ॥ ૧ ॥ લખી લખી કાગળ કયાં મોકલું, બુડેલું તરે વાણ
તમારા મુખનો સદેસડો, મુને કેહેવાનું કોણ ॥ કંથલ ॥ ૨ ॥ ક્યારે
જશે ને કોના થશે, ફરી જવાનું ચીતે; વીસરસો વધભોગ આજનો,
આર ધડીની પ્રીત. કંથલ ॥ ૩ ॥ પ્રાણપતી પ્યારા માહારા, છખી
દેખવાની કયાંય; જણ નજરે નીરખ્યા કર, માહાસી રદીયામાં કંથ
લ ॥૪॥ જ્યાં જઓ ત્યાં મારા નાથલ, રહો માસ છ માસ, એટલે
મુને તેડાવજો, દાશીને તમ પાસ ॥ કંથલ ॥ ૫ ॥ જવો તો જગો ક-
રજો માહારી, સાંકડે મોકળે સમાસ; ચરણ ચાંપીશ કને આવિ; તમ
રજની હું ઢાસ. કંથલ ॥ ૬ ॥ વળણ ॥ એમ કહિ પાલવ ગ્રહયો ઉ-
ઠ્યો નર કુંવાર; વઢે વલ્લભ તતપર થઈ, રણપીર નીકળ્યો બહાર.

કંડવું ૪૨ રાગ સાળી.

વધશમપાયન એણીપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી
 તુજને સંભળાવું, ચક્રવાનો મહિમાય ॥૧॥ ઓત્રાને રડતી મુકીને, ર-
 ણધીર નીકળ્યો બાહાર જઈ પોતાના રથમાં બેડો, હાથ ગ્રહી હથીઆર
 ॥૨॥ એટલે આવી સકળ સેન્યા, હળીમળી સહુ જાય; કુન્ડલી ડંકા
 દેતા દેતા, યુધને પંથ પળાય. ॥૩॥ અલીમન્યુની આજ્ઞાથી સેવક
 બે ત્યાર થયા, રણમાંથી ઓત્રા રાણીને, તંબુએ તેડી ગયા ॥૪॥ સુ
 ભદરાની પાસે આવી, ઓત્રા લાગી પાય; હું અપરાધણ મોડી આવી
 તે કરજે ક્ષમાય ॥૫॥ માહારે ભવીશે ઘણી ભુક્તાવી, કાળ કંડે થઈ
 લાગ્યો; આવતાં સાંડના ચરણ વીશે, મારગે ભાલો લાગ્યો ॥૬॥ મા-
 ટે મુજથી મોટા અવાયું, પણ તમસુતને ખાળ્યા; માહારાથી થયું તેટ-
 લું કીધું; ઘણાએ પાછા વાળ્યા ॥૭॥ તો પણ તે પાછા નવ વળીયા,
 છેવટ થાકીને આવી; પણ સામુજી તમારે પુન્યે, પુત્ર હું એમનોલાવી
 ॥૮॥ લક્ષ્મી ઉપર હાથ મુક્યો, સુભદ્રાએ સાર; મોહોડામા આવેલો
 કોળીયો ગયો, શું અન્ય આસા લમારાલાતાડને માહારં ભવીશ બાધ,
 થઈ બેઠાં નીરાશ; અલીમન્યુ અતી આનંદે ચાલ્યો, મન ધરી ઉલ્લાસ,
 ॥૯॥ એવે કોડાની લગમગ થયા, તવ બોલ્યો અભેમાન; સાંભળો
 માહારા ભીમ કાકા, વાયુ તણા સંતાન ॥૧૦॥ કોડામાં શેન્યા નવશોભે
 હોય મારથી વઢનારાત્યાં તો છે યુધ્ધ યુક્તી ભરેલું, અન્યશું કરે બી
 ચારા ॥ ૧૨ ॥ શેન્યને અળગી બેસાડો, પછી ચાલો ચઢે ઘોડે, છે
 એક કોડો તમારે માથે માટે ચાલો અમ બેડે ॥ ૨૩ ॥ હું ને ગોટરગછ
 તીજ તમે, જઈએ તેમાં નહી કહેણી; તવ શેન્યાની પ્રત્યે ગદાધર, બો-
 લ્યો રક્તજ તેણી ॥૨૪॥ જવો જઈને સરવે કરે, છાંયો બેઠ વીસરામ;
 અમે ત્રણે જણા જશું કોડામાં, ત્યાં નહી કોઈનું દામ ॥ ૧૫ ॥ એ લે
 નીકુળ સરવને લઈ, અલંગો ગયો તે વાર, છાંયો બેઠને રીશ્રામ કીધો,
 શાન્તી પામ્યા અપાર ॥ ૧૬ ॥ ભીમ ગોટરગછ ને અલેમન્યુ, પ્રથમ
 કોડે જાય; ત્યાં તો ઉભાછે દ્રોણ ગુરૂ, પાશાણ કોડા માંય ॥ ૧૭ ॥ ત્યાં
 જઈને તંબુએ જણાએ, કીધો નમસ્કાર; એટલે બોલ્યા મધુરે મુખે હરીને
 દ્રોણાચાર ॥ ૧૮ ॥ આવો દીકરા ભલેજ આગ્યા, યુધ્ધની મને ઇચ્છા
 ય; અલીમન્યુ કહે ધન્ય મહારાજ, તમથી આન ન થાય ॥ ૧૯ ॥
 માહારા જાપને વીશ્વાસ આપી, મોકલીયા પાતાળ; કપટનું કોડાયુધ

માંડયું, શીખવ્યું તે ચાંડાળ ॥ ૨૦ ॥ ગુરુજને કહેવું ન ઘટે, પણ
કર્ચું કહયા જેવું; તમોએ યુદ્ધ માગી લીધું છે, તો તમને યુધદેવ ॥૨૧॥
તમારી સાથે હારીશ વડતાં, તેમાં ઇજ્જત નહીં જાય, કહેશે શું છોકર
જીને બીચાર, બાળકથી શું થાય ॥ ૨૨ ॥ તમોને લોકો એવું કહેશે
ગુરુ જાતે કઠોર; વીધારથીનું છોકરું માર્યું તેમાં શું કીધું જોર ॥ ૨૩ ॥
જસ તમને નથી મળવાનો, જીતશે તોયે લગાર; કદાપી વઢતાંહારશે
તો, ફેળેતીનો નહીં પાર ॥૨૪॥ હલકાઈ તમારી ઘણી ગણારો કહેશે
ગુરુ હારી પડીયા; મુજને લોકો એવું કહેશે, ગુરુથી ચેલા ચડીયા.
॥ ૨૫ ॥ મહિમા મારે વીશ્વમાં વધશે, માટે ગુરુ સંગ માણુ; હારશે
કે જીતશે તમો પણ, નહીં મળે જસ બેઉ બાણુ ॥ ૨૬ ॥ એવાં વચ-
ન સાંભળીને, પસ્તાયા ગુરુ દ્રોણ; આ કામ મેં કર્યું હોત નહિ તો, દે-
નાઈ ઇબકો કોણુ ॥ ૨૭ ॥ દુરીયાધને બુધ્ધી ભ્રામવી, એને શી દેઉં
આશ; ઇબકો સાંભળ્યો પાપીને માટે, જાણે સત્યાનાશ ॥ ૨૭ ॥ એમ
કહીને દ્રોણ બોલ્યા, સાંભળ માહારા તને; જે કામ કરવા બેઠા તે કરો,
સમજ્યો સર્વ વચન ॥ ૨૮ ॥ કરતાં શું કર્યું તે કેમ કરીયે, હવે તો ધ-
નુશ તાણે. કુંવર કહે શું યુધ કરશે, વીમ્ન લાડુ ખાઈ જાણે ॥ ૩૦ ॥
એવું સાંભળી દરોણ ગુરુને ક્રોધ ચઢ્યો અપાર; શું સહુ જેવો મુજને
જણ્યો, લાડુનો ખાનાર ॥૩૧॥ જો છોકરા હવે ઠેર માર, હાણુ રથથી
હેઠ; કુંવર કહે જોજો માહારાજ, પોહોંચાડી દેઉં ઠેક ॥ ૩૨ ॥ એમ ક-
હીને સામાસાતી હાથ ગ્રહ્યાં હથીયાર; ધનુષની પણ છ ચડાવી, બેઉએ
કર્ચા ટંકાર ॥ ૩૩ ॥ પેહેલો કોકો પાશાણુ કરો, પેહેલો દરવાજો એક;
રથ બેશી તે દરવાજામાં, ગુરુ રહયા ધરી ટેક ॥ ૩૪ ॥ અલીમન્યુ બા-
હાર ઉભો છે, કરોધજ આડે આંકે; ગટારગછ સુત હેડાંખાનો, તે રથ
એનો હાંકે ॥ ૩૫ ॥ ગદા દસ હજ્જર મણુની, લેઈ ઉભો છે ભેમ;
પછી બાણાવળી બાણુ લઇને, ટુટી પડયા ફાવે તેમ ॥ ૩૬ ॥ વળણુ ॥
ફાવે તેમ ટુટી પડયા, ગુરુને અભેમાન; વડે વજ્રલ શ્રોતા સહુ, ભજ-
જે શ્રી ભગવાન.

કડવું ૪૩ રાગ સવરિયા.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, મુણજનમેજે રાય; વિસ્તારિ તુજને
સંભળાવું, પહેલા કોઠાની કથાય ॥ ૧ ॥ દ્રોણ ગુરુએ બાણુ લઈ

ને દેવા માંડયો માર; અગણીતા મંત્ર લણીને; માર મારે નર કુંવાર ॥૨॥
 એક એક બાણે આળીશ હજાર, બાણ કુંવરના જાય; દરોણગુરુ એક
 મારેતે, એંશી હજાર થાય ॥ ૭ ॥ ત્યાં તે કેટલું જોર કુંવરનું,
 ગુરુ દેવત દાખે; અલીમન્યુને રૂંએ રૂંએ, ભાલોડાં ભોઠી નાંખે,
 ॥ ૪ ॥ આમ શરીરનું ચુંથી નાંખ્યું ચારણી જેવું થાય, થર થરકાયા
 કંપવા લાગી, રૂધીર બહુ વહી ગયું ॥૫ ॥ ડોળા બે ડગમગવા લાગ્યા
 પ્રાણ જવાનો બાકી, એ રીતે અલીમન્યુની, માઠી દશાથઈ પાકી ॥૬॥
 રક્ષાનો એક તાર સુતરનો, ધનુસે વીંટલો સાર; તેણે પ્રતાપે આયુશ કે
 રો, સંધાઈ રહ્યો છે તાર ॥૭॥ કુંવર ધણો કાઠ્યર થયો, મનમાં અ-
 તી બડબડીયો, તે જોઈને ગોટારગછ બળીયો, ગાળને મગન ચઢીયો
 ॥૮॥ એટલે ગુરુએ બાણ લીધું, દારણ દેવત દાખી; મોહાસ્તરથી
 ગોટારગછની રૂદાયા ભેદી નાખી ॥૯॥ બેભાન થઈ તંબુએ પડીયો,
 ન રહી સુધકે સાન, કુંવરને ઉડાડ્યો જણી, કોપ્યો વાયુ સંતાના ॥૧૦॥
 મદા મહીને આગળ આવ્યો, વાળુ કચ્ચર ધાણ; એટલામાં તો દરોણ
 ગુરુએ, ભોંક્યું ભીમને બાણ ॥ ૧૧ ॥ તવ પ્રકોદર અવનિ ઢળીયો,
 ગુરુએ ક્રીધો કહેર; લાડુ ખાનારો મુજને કહ્યો, મારું કુંવરને ડેર ॥૧૨॥
 એવું સમજી અલીમન્યુને, બાણનો માર્યો માર; લયોભય ભાલોડાં ભોં
 ક્યાં, કંઈ ન નીકળે આરપાર ॥ ૧૩ ॥ કંઈક શરીરમાં લાઈ રહે, વહે
 ધણું રૂધીર; એવિ રીતે રૂંએ રૂંએ લક્ષ્મ ભોંક્યાં તીર ॥ ૧૪ ॥ આ-
 મહું થયું ચારણી જેવું; જાણે પડશે ઢળી; એવે સમે પ્રકોદરની, તરત
 મુરછા વળી ॥ ૧૪ ॥ ઉભા થઈને જોયું ભીમે, દાજ્યું અંતઃકરણ;
 જણ્યું કે કયો જીલમ વીમે, કુંવર પામશે મરણ ॥ ૧૬ ॥ એવું સમજી
 મડદા પડેલાં, તે લેઈ દીધો માર; તેથી ગુરુ કાઠ્યર થયા, પાછા પડ્યા
 તે વાર ॥ ૧૭ ॥ એવામાં ગોટારગછ આવ્યો, હાંકવા રથપર બેઠો; ત્રણેનું
 જીવ મળવાથી ગુરુનો જીવ ચીંતામાં પેઠો ॥ ૧૮ ॥ અલીમન્યુને હી-
 મત આવી, છોડવા માંડ્યાં બાણ; ગુરુ પેસી ગયા અડધે કોઠે, ધણી
 થયા ગમવાણ ॥ ૧૯ ॥ તોપણ પાછી હામ રાખી, ટકી ઉભા ત્યાં સાર;
 ડોહાના દ્વારમાં કુંવર પેઠો, તેને મારે છે માર ॥ ૨૦ ॥ પ્રકોદરને માહા
 રી ન બ્યાપી; બળથી ગયો છે બેઢેકી, બે ભુજમાં મદા ધાલીને દ્રોણ
 પર છુટી ફેંકી ॥ ૨૧ ॥ તે મદા ગુરુએ આવતી દીઠી, જણ્યું કે વીંચન
 થારો; આયુત મણની મુજ પર પડશે, તવ રોટલો વળી જશે ॥ ૨૨ ॥
 રાજ ભોગવનારો ભોગવે પોતે, હું શીઠ પામું મરણ; એવું સમજી રથવી

શેથી, તરત ઉતર્યા ધર્મ ॥ ૨૩ ॥ હોડવું વઢવું વેગળું મુકી, નાઠા દ્રોણાચાર; બીજે દ્વારે પેશી જઇને, નીકળી ગયા બહાર ॥ ૨૪ ॥ ઉછ-
 જેલી ગઠા હેઠા પડી, તવ ભીમે લેઇ લીધી; અભેમન્યુને કહેવા લા-
 ગ્યો, કેવી બહાદુરી કીધી ॥ ૨૫ ॥ કુંવર કહે સાબાશ કાકા, નીકળ-
 વા પંથ ઝાલો; આડા અવળા કાંઇ ન ખસેસો, તો રથની પુંથળચાલે.
 ॥૨૬॥ રથ મુકીને આઘા ખસેસો, તો બીજે પંથ પડશે; જો કોઇ દ્વા-
 રમાં પેશી ગયા તો, જરૂર ભુલા પડશે ॥ ૨૭ ॥ આખો આયુષ વહી
 જવાનો, પણ નહી નીકળો બહાર; આંટીધુંટી ભમ્યા કરશે; પણ નહી
 આવે પાર ॥૨૮॥ ભુલ ભુલામણી ભારે કોઠાની, ભમી ભમીને થાડો;
 હું આંખળી બતાવું તે રીતે, રથ ગોટરગઇ હાંકો ॥ ૨૯ ॥ ઉભા રહ્યા
 ની શક્તિ નથી, મુજને મહારા વીર; સરીર ભુઓ સ્વેત થંચેલું, ન
 થી જરા રૂધીર ॥ ૩૦ ॥ માટે રથમાં બેઠો બેઠો, તમને બતાવું શાન;
 તે રસ્તે રથ હાંકે જાણે, જાણે ભુલતા ભાન ॥ ૩૧ ॥ એમ કહી રથમાં
 બીરાજ્યો, અરભુનનો કુંવર; આંખળી બતાવે તે પ્રમાણે, માયાવી
 હાંકે તોખાર ॥ ૩૨ ॥ દ્વારે દ્વારે પેસવા લાગે, ત્યાં ચોદ્ધાયુદ્ધ ધારે;
 હોડખાનો દીકરો તે પરોણો લેઇને મારે ॥ ૩૩ ॥ તે મારતા બહુ રહી
 બય બાકી, તેને પ્રકોદર ઝાલે; માથા ઉપર ફેરવીને બળથી બજામાં
 ધાલે ॥૩૪॥ દબાવીને પ્રાણ કાઢે, એમ ક્યારે સાત દ્વાર; દ્વારે દ્વારે દસ-
 દસ ચોદ્ધા, માર્યા એક હજાર ॥૩૫॥ પ્રથમ કોઠો ફરી નીકળ્યા, તવ
 કામ કેવું કીધું; અભીમન્યુએ બેઠા બેઠા વજરાશ્વર ભાણ લીધું ॥૩૬॥
 તે બાણ બળ કરીને મુકયું, વજરનો મંત્રજ નડીઓ; પહેલો કોઠો પા
 શાણનો તે, મુજમાંથી ભાગી પડીયો ॥ ૩૭ ॥ દરોણગુરુ જે નાશી ગયે-
 લા, પહોંચ્યા કંઠિરવ દળમાં; મોઢામાં તો શ્વાસ ધણેરો, પણ તે આ
 બધા પળમાં ॥૩૮॥ આવી કહ્યું દુરીયોધનને, હાથોરે ભાઈ હાથોર; તણે
 જણાએ હળી મળી, મન મુકી મુજને માર્યો ॥ ૩૯ ॥ છત્રપતી કહે
 છોકરાથી, હારી ગયા મહારાજ; આજણ તો લાડવા ખાઈ જાણો,
 ખાઈ જમતમાં લાજ ॥ ૪૦ ॥ જાવો કપાચાર ગોર મહારાજ, બીજે
 કોઠો તમારો; વીપ્રના કોઠા થઈ રહે પુરા, પછી ઝપાટા અમારો ॥ ૪૧ ॥
 એટલે કીરપાચાર ચાલ્યા, બીજા કોઠામાં બય; લોહ વજરનો કારમો
 કોઠો, જઈ ઉભા તે માંય ॥ ૪૨ ॥ વલણ ॥ કોઠે જઈ ઉભા રહ્યા, હાથ
 ગ્રહી હથીઆર, બારણે રથ રાખી રહ્યો, અરભુનનો કુંવાર.

કડવું ૪૪ રાગ સાખિનો.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, મુણજનમેજે રાય; |વસ્તારિ તુજને
 સંભળાવું, બીજ કોઠાની કથાય ॥ ૧ ॥ ભીમ અભિમાનને માયાવી,
 ઉભો રહ્યા છે બાહાર; કુંવર કહે ભીમ કાકા, કાયાને કષ્ટ અપાર ॥૨॥
 માહારા અંગમાં બાણ પેઠાં છે; તેની ઘણિ વેદનાય; સાચવીને તે ખેં-
 ચી કાઢોડો, તો નીરવરતી થાય ॥ ૩ ॥ ભીમ કહે બાણ કાઢીશું તો
 પવન પરવેશ કરશે; તેથી વીશેશ પામીશ પીડા, પ્રાણ તારો નીસરશે
 ॥ ૪ ॥ કુંવર કહે ભવીશ મારું, પણ કાઢી દ્યો બાણ; શરીર સકસ
 રહી ગયું છે, દુખી થાય છ પ્રાણ ॥ ૫ ॥ તવ માયાવી એમ બોલ્યો
 ધીર્ય ધરોને બ્રાત; વસ્ત્ર તણી કરો કાકડીયો, એ પ્રકોદર તાત ॥ ૬ ॥
 બાણ કાઢી મહી મારવા દુઆ, પ્રવેશે નહી પવન; સાચવીને બાણ ખે
 ચી લેઉં, એમ વદો વચન ॥ ૭ ॥ તવ ભીમે વસ્ત્ર ફાડીને, કાક-
 ડીઓ કરી આપી; માયાવીએ બાણ કાઢવા માંડ્યાં, શરીરે કર આંપી
 ॥ ૮ ॥ હાથ દેઘ બાણ ખેંચી કાઢે, છીદ્રમાં કાકડી ઘાલે; તે વેળાએ
 અભીમન્યુને, શરીરમાં બહુ સાલે ॥ ૯ ॥ એ રીતે બહુ બાણ કાઢી,
 વસ્ત્રના દુઆ દીધા; રૂધીરવાણું શરીર લુછી, રસતેર ધારણ કીધાં ॥૧૦॥
 કુંવરના જીવને વળી શાન્તી, થઈ ગયો તદ્યાર; ખુંખારીને ઉભો થ
 ચો, હાથ ગ્રહ્યાં હથીઆર ॥૧૧॥ ચાલો કાકા બીજે કોઠે, અન્યો હ-
 તો જોવો તેવો; હીમ્મત હારવાનો નથી જરા, ગોરનો કોઠો લેવો ॥૧૨॥
 ગોરગછે રથ હંકાર્યો, બીજે કોઠે તવ અય; ગોર કપાચાર, ઉભાછેતેને,
 લાગ્યો પ્રકોદર પાય ॥ ૧૩ ॥ એ મહારાજ તમે કયાં ઉભા, અમને
 પાતક નડશે; પુજન કરવા ચોગ્ય તમે તો, પણ માર મારવો પડશે.
 ॥૧૪॥ દશાણુગુરુ બનેથી તમારા, તેમને અમેએ માર્યા; ઘણા જોરાવર
 છે પણ અમથી લઢતાં વઢતાં હાર્યા ॥ ૧૫ ॥ એ હાર્યા તો તમે શું
 જીતો, કરજે મન વીચાર; વચન સાંભળી ગોર બોલ્યા, સાંભળ વાયુ
 કુંવર ॥ ૧૬ ॥ પાપીએ મુને પરાણે મુક્યો, તે કેમ કહેવાય નાય;
 આવી ફશારે આવી ફસાયા. તે તણોશો ઉપાય ॥ ૧૭ ॥ ભીમ કહે
 ઉપાય બતાવું, આપણુ યુદ્ધ ન ધારો; દુષ્ટને દેખોડવાને માટે, આયુદ્ધ
 દે એ મારો ॥ ૧૮ ॥ બુમો પાડો બળ દે પાડો, બે ઘડી ખેલ મચવો;
 પછી હાર્યા હાર્યા કહેતા, કોઠાથી નાશી જવો ॥ ૧૯ ॥ છેવટ હારશે
 માર ખાઈને, તેથી જાણું આ કામ; માર ખાધાવણુ હાર્યા કેહેવાશે, તેથી

ન બુડે નામ ॥ ૨૦ ॥ માર ખાઇને હારણું પડે, તેથી આ શું ભુંડું;
એટલે ગોર હશીને બોલ્યા, તેં તો ખતાવ્યું રૂડું ॥ ૨૧ ॥ હાથ ઉપાડો
ને બાણ કહાડો, દેખાડો દુષ્ટને ભેર; કોઇ કોઇને માર ન દેવો, સાક્ષી
નંદીશોર ॥ ૨૨ ॥ એમ કહીને આયુધ્ન લીધાં મેઘનાદે ગડગડીયાં;
કુંવરને ગોર બાણ લઇને, ફેંકવા દુટ્ટી પડીયા ॥ ૨૩ ॥ બેજાણ ઉંચાં
બાણ ફેંકે, ભુલમ કરી નાંખ્યો; કોઠા ઉપર દેખાય જણે, ઉડી મદની
માંખ્યો ॥ ૨૪ ॥ ભીમ કોઠામાં ધુમવા લાગ્યો, બરકા બુમો પાડે; બે ભુ-
જમાં મદા ધાલીને, પ્રથ્વીપર પછાડે ॥ ૨૫ ॥ કઊરવ લોડો બાહારથી
ભુએ, ભેયા કરે રાજન; તેજેઈ દ્રોણની પ્રત્યે બોલ્યો, દુરીયોધન વચન
॥ ૨૬ ॥ ભુઓ ગુરૂજ, ભુઓગુરૂજ, થાય છે સોરખકોર; તમારા કરતા
ગોર મહારાજ, કેવું કરે છે ભેર ॥ ૨૭ ॥ આટલાં બાણછે કોઠા ઉપર,
તો મહી નહી હોય પાર; ભીમને મારપડેલો તેથી, કયાં કરે પોકાર ॥ ૨૮ ॥
એવું સાંભળી ગુરૂએ ધાર્યું, માહારી થઈ નરસાઈ; આ વેળાએમુજ બા-
ળકની ઘણી થઈ સરસાઈ ॥ ૨૯ ॥ પુન્ય માહારું કાંઈ આવજે ઓડે
ઓરે શ્રી રણછોડ; ગોર કપાચાર હારજે ને, થાજે મહારી જોડ ॥ ૩૦ ॥
એવામાં થઈ બે ઘટ્ટીકા, કોઠામાં વાયુનો તન; ગાળને કપાચાર પ્રત્યે
એમ વદ્યો વચન ॥ ૩૧ ॥ બે ઘડી વેળા થઈ ગઈ છે; પ્રેમ કરીને
પધારો; નહી નાસો ઝાલ્યો ન રહે, ઉપડે હાથ અમારો ॥ ૩૨ ॥ એવું
વચન સાંભળીને, ભય ભાસ્યા બહુ માઠા; આયુધ્ન ફેંકી રથથી ઉતરી,
જીવ લેઈ ગોર નાઠા ॥ ૩૩ ॥ હાર્યો હાર્યો, મુજને માર્યો, મરણનો ભય
ભાસે; એવું કેહેતા આવ્યા નાઠા, કઊરવને દરોણ પાસે ॥ ૩૪ ॥ દરોણ
ગુરૂ તવ હસવા લાગ્યા, બહુ બાંધેલી હોડ, દુરીયોધન જસ બહુગાતો
તો, પધારો માહારી જોડ ॥ ૩૫ ॥ એટલે છત્રપતી એમ બોલ્યા,
ભેયો તમારો ઝપાટો; હરી ફરી લાડુ ખાઈ જણો, જે જે ક્ષત્રીને સપા-
ટો ॥ ૩૬ ॥ એ રીતે ત્યાં વાતો ચાલે; કોઠામાં અભેમાન; તેણે કહ્યું
ભાઈ રથ હંકારો, ચાલો કાકા બળવાન ॥ ૩૭ ॥ એટલે માયાવીરે રથ
હાંક્યો, દ્વારે દ્વારે એ ફરતા; દસ દસ ચોધ્યા ત્યાં ઉભા છે, સંહારતેનો
કરતા ॥ ૩૮ ॥ એમ બસે દ્વાર ફરી વળીયા, ચોધ્યા હણ્યા બે હજાર,
લોહવજરનો કોઠો કરીને ત્રણે નીકળ્યા બાહાર ॥ ૩૯ ॥ અભેમાને વ-
જરાસ્તર લીધું, જીતીને ખોડો કાઢાડ્યો; તે બાણ મુઠ્ઠી બીજેકોડો, લો
હનો તોડી પાડ્યો ॥ ૪૦ ॥ એવામાં તો ત્રીજે કોઠે, બવા કયાં મનસુખા;
તે સમ જઈ ત્રીજે કોઠે; અશ્વસ્થામા ઉભા ॥ ૪૧ ॥ દ્રોણના નંદન ચી-

રનજી, ક્રોધ ભયાં અપાર; માહારા મામાને ને માહારા તાતને, જીવે
એ કુંવાર ॥ ૪૩ ॥ માટે અહીં આવે તા માર, લેઉં તાતનું વહેર; અ-
રજીન સુતને જીવતો હું, જીવો ન હઉં ઘેર ॥ ૪૩ ॥ એમ ધારીને અ-
શ્વસ્થામા, ત્રીજા કોઠામાં રહ્યા; બીજા ગોરગછને અભેમન્યુ, તે તણ
ત્રીજે ગયા ॥ ૪૪ ॥ બળણ ॥ ત્રીજે કોઠે તણ ગયા, સુણો સહુ શ્રોતાય;
વ્યાસ વક્ષલ મુખ ઓચરે; યુધ્ધ તણો મહીમાય.

કડવું ૪૫ મુ રાગ રાજન રાચેજીનો.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; બળવંત બાહા-
જેજી; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું તીજ કોઠાનો મહીમાય. બળ.
॥ ૧ ॥ અભેમાને નમસ્કાર કીધો; ગુરૂના પુત્રને શાર; બળ, તવ અશ્વ
સ્થામા એમ બોલ્યા, લે તું હાથે હથીઆર. ॥ ૨ ॥ માહારા તા-
તને જીતીને આવ્યો, કીધી પાકી ભવાઈ. બળ એ વ્રધને તું ચોખન
વચનો, જીતે તેમાં શી નવાઈ, બળ ॥ ૩ ॥ માહારો મામોગોરપદુ જાણે
તેને જીતે શું જસ; બળ, જેવડો હું છું તેવડો તું છું; જો જે માહારો
કસ. બળ. ॥ ૪ ॥ અભેમાન બોલ્યો ઓરે મહારાજ, થોડો ગરવ મન
આણો, બળલડાઈતું કામ ક્ષત્રી સમજે, વીમ લાડુ બોધ જાણો. બળ.
॥ ૫ ॥ ધારતો એક બાણે ઉડાડુ, જાણું છું તમારૂં માપ. બળ. અશ્વસ્થામા
કહે ઉરાડ મુજને, તો અરજીન તુજ આપ, બળ, ॥ ૬ ॥ એવું સાં-
ભળી કુંવર બોલ્યો; એકજ બાણનું કામ; બળ. તે એક બાણે ઉરાડુ
નહીતો, નરકે પીતરૂં તમામ. બળ ॥ ૭ ॥ એટલે અશ્વસ્થામા બોલ્યા
દેખાડુ રંબના ચટકા; બળ. તારા એક બાણને એક બાણ મારી, કરી
નાખું તણ કટકા બળ ॥ ૮ ॥ નીસ્યે સમજજે અરજીન તન તું, થનારૂં
હોય તે થાય; બળ. બાણના તણ કટકા ન કરું તો, મુજ પીતરૂં નર્ક પ-
જાય. બળ ॥ ૯ ॥ સામાસામી એમ સોગન લીધા, એટલે બોલ્યો ભેમ,
બળ. અભેમાન બેટા આશું કીધું, બક્યા જેમ ફાવે તેમ બળ ॥ ૧૦ ॥
જવાને જવાનીયા મુમતે ચડીયા, જણાવ્યો જોખનનો તાપ; બળ. તેમાં
પીતરૂંને નરક બતાવ્યું, તેમણે શા કર્યાં પાપ. બળ ॥ ૧૧ ॥ ચોત્રન બ-
ચના ઉતમતાવાળા ક્રોધ કામજવર રોગ; બળ તાત માત ભગની સા-
મી દેખાણો, તે સમીચોના ભોગ. ॥ બળ ॥ ૧૨ ॥ કુંવર કહે કાકા ભુલ
માહારી, ન રહ્યો કાંઈ વીચાર; બળ. બોલતાં શું બોલાઈ ગયું મારું;

હવે પસ્તાઉ અપાર. બળ. ॥૧૩॥ અશ્વસ્થામાને પણ પસ્તાવો લા-
ગ્યો, આ સી વદી ગયાવાણુ. બળ. સપુત નીકળ્યા તે પ્રથ પીતરને,
બતાવી નકની ખાણુ. બળ ॥૧૪॥ અભેમાને જણ્યું એકજ બાણે,
નહીં ઉડેતો શું કરવું, બળ, પીતર માહારા નક જવાના, માટે મહારે
બળી મરવું. બળ. ॥ ૧૫ ॥ અશ્વસ્થામાએ પણ એમ આદરીયું, પ-
છી કોપ્યા બળવાન, બળ; અભેમન્યુને કહેવા લાગ્યો, લીમ વાયુ
સંતાન. બળ. ॥૧૬॥ અકળાતો નહીં અભેમાન બેટા, તું તારો રાખ
જે ટેક, બળ; સોમન પાળવા અશ્વસ્થામાને, તું મારજે બાણુ એક.
બળ. ॥ ૧૭ ॥ બીજુ બાણુ તું તો નવ લેતો, લઢીશ હું એની સાથ
બળ; કુંવરે કહ્યું એના ઉપર તમારે, ઉંચો ન કરવો હાથ. ॥બળ॥૧૮॥
એમ કહીને એક બાણુ લીધું, ગરવ મનથી હણીયો, બળ, મંત્રશક્તિ
નો ને મંત્ર વાયુનો, પ્રથમ પહેલો ભણીયો. બળ ૧૯ ॥ બાણુને પે-
હેલે ભાગે બ્રહ્મા મુક્યા, વચે વીણુ તતખેવ, બળ; મંત્ર ભણીને છે-
લ્લે ભાગે, મુક્યા શ્રી મહાદેવ. બળ ॥૨૦॥ એવા મંત્રોનાં બાણુ ચ-
ડાવ્યું; કાંઈ ન રાખી ન્યુન. બળ. વળી તેનાપર ધર્મ કાકાનું પોતે મુ-
ક્યું પુન્ય. બળ ॥ ૨૧ ॥ એ રીતે શર તૈયાર કીધો, પોતે ચતુરસુ-
બળુ, બળ. એવું જોઈને અશ્વસ્થામાએ. તરત લીધું બાણુ. બળ.
॥ ૨૨ ॥ પ્રથમ વજરાસ્તર મંત્રજ ભણીયા, શક્તિનો મંત્રજ બીજો
બળ ॥ ૨૩ ॥ તે બાણુ ચઢાવ્યું અસ્વસ્થામાએ, બાણુ તોડવો મોહોટો
મેરૂ, બળ; તે બાણુ ઉપર પુન્યજ મુક્યું, બ્રહ્મસ્પતી દાદા કેરૂ, બળ
॥૨૪॥ એવે અભેમાને બાણુજ ફેંક્યું, સુસવાટા કરતું જય, બળ;
તે જોઈ અશ્વસ્થામાએ માર્યું; બે બાણુ ભેગા થાય, બળ ॥ ૨૫ ॥ તવ
તે બાજ્યાં, બણુબણી ગાજ્યાં; જુએ બે બળીયા તન, બળ, એક એક
ને એ ટક્કરો મારે; લઢતાં ચઢ્યાં ગગન. બળ. ॥ ૨૬ ॥ એવે બેઉના
પ્રથ પીતરો, અંતરીક્ષ આવી ઉભા. બળ; અરેરે આંખે નરકે જવાનું
એમ કરે મનસુખા બળ ॥ ૨૭ ॥ અભેમાનના પ્રથ ઇશ્વર આરાધે,
જીતજો અમારો બાળ. બળ, અમ્મરના પીતરો અમ્મરને જીતવા, સ-
મરે શ્રી ગોપાળ. બળ ॥ ૧૮ ॥ એવામાં બે બાણુ બહુ ચઢ્યાં ઉંચો
મારતાં ઝટકે ઝટકા, બળ; એવામાં અભેમાનના બાણુના; ચઈ ગયાત્ર
જી કટકા બળ. ॥ ૨૯ ॥ તવ તેના પીતર થયા રાજી, બણુજ હરખે ચ-
ઢીયા બળ, કુંવરના બાણુના તયણે કટકા આવી ક્રોધમાં પડીયા, બળ

॥ ૩૦ ॥ અશ્વસ્થામાએ મુછે હાથ નાખ્યો, હસ્તુ કીધું મુખ. બળ; તેવું જોઇને અભેમન્યુના દલમાં લાગ્યું દુખે બળ ॥ ૩૧ ॥ એવામાં વીજીના મંત્રનો કટકો ઉછળવાને લાગ્યો, બળ. ધર્મને પુન્યે પવન પેરે ઉડ્યો, વીખના રૂદીએ વાગ્યો. બળ ॥ ૩૨ ॥ વાગી ઉપાડી ગમને ચાલ્યો, અમ્મરને ઉંચા લીધા, બળ; દરોણ કપાચાર જ્યાં બેઠાછે, ત્યાં તેને ફેંકી દીધા. બળ ॥ ૩૩ ॥ તવ અભીમાનના પ્રથ તથા રાજ, બેઉનું રહી ગયું માપ. બળ, અભીમન્યુ પણ આનંદ પામ્યો, ટળીયો તનેનો તાપ, બળ ॥ ૩૪ ॥ ભીમે કહ્યું લાજ ભગવાને રાખી, સુરા સત સાખાશ. બળ. ચાલો કોઠો ફરી બહાર નીકળીયે; ફરી ચોધાનો નાશ. બળ. ॥ ૩૫ ॥ તવ ત્રણે રથ લઇને ફરતા. ફરીયા ત્રણસેં દ્વાર. બળ. દ્વારે દ્વારે દસ ચોધ્યા, મારયા ત્રણે હજર. બળ ॥ ૩૬ ॥ પછી બહાર નીકળી બાણ ચઢાવ્યું કુંવરે જણાવ્યું સુર. બળ. વજરા સ્તરથી તાંબાનો કોઠો ત્રીજે ક્યોં ચકચુર, બળ ॥ ૩૭ ॥ એવું જોઇને છત્રપતી બોલ્યો, બોલ્યું બ્રાહ્મણોએ નામ બળ, ત્રણે કોઠેથી ત્રણે હાથાં, ક્યોં નહી સંચામ. બળ ॥ ૩૮ ॥ હવે સપાટો ક્ષતરીનો જોજો, નથી રહેવાની તુન્ય. બળ. દરોણ કહે સહુ મુજપેરે હારજો, ઓડે આવજો પુન્ય. બળ ॥ ૩૯ ॥ વળણ. એમ ગુરૂ કળકળે, સાંભળજે તું રાય, કહે વલ્લભ સહુ સાંભળો, ચોથાનો મહિમાય.

કડવું ૪૬ રાગ સાંખિ.

વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા, સુણ જવમેજે રાય; વીસ્તારીતુજને સંભળાવું, ચોથા કોઠાનો મહિમાય ॥૧॥ ચોથો કોઠો રૂપાનો છે, તેને ચારસેં દ્વાર; ચારસેં શીખર ચારસેં ધજ, જોડ્યા ચાર હજર ॥ ૨ ॥ કરણ રાજ ત્યાં જઈ ઉભો, સંગ પોતા બે બાળ; વર્ષકેતુને ચંદ્રકેતુ. લડવધ્યા વીકરાળ ॥ ૩ ॥ એવામાં અભેમાન બોલ્યો ચાલો તત્પર થઈએ; ચોથો કોઠો મમુદ્ર કાળો, તે તરવાને જઈએ ॥૪॥ એમ કહીને તઈણે ચાલ્યા, ચોથે કોઠે જાય; કહ્યું કે આવો રક્ત લોચને, બોલીયો કરણ રાય ॥ ૫ ॥ તવ અભેમાન આવિને ઉભો, રાખીને યુધ્ધનો હેતુ એવામાં કરણ પ્રત્યે બોલ્યો, મોહોટો વરપ કેતુ ॥ ૬ ॥ કરણ પીતાજ અળગા ઉભારો, અમે બે બંધવ વડશુ; આ તઈણેછે તરણા સરખા, પુરણ પુરા પડશુ ॥ ૭ ॥ એટલે કરણ રાજ બોલ્યો, લડનારા એ વિ-

કરાળ; અભેમન્યુ નહીં જેવો તેવો, સીંહ તણો છે બાળ ॥૮॥ વર્ષકિતુ
 કહે પીતા મહારા, એછે સીંહનું બાળ; તો અમે શું નથી એના જેવા,
 અમ તાત શું શીયાળ ॥ ૯॥ કરણ કહે મરણ તમારી, જેણું જો કેવા
 લોકોછો; મુજ નામને લાંછન નવ લાગે, એનાથી કેવા ચડોછો ॥૧૦॥
 એમ કહી મહી અળગો બેઠો, તવ બોલ્યો અભેમાન; કાકા તમે પણ
 અળગા બેસો, વાયુ તણા સંતાન ॥ ૧૧ ॥ બે સાથે અમે બે વહોશું,
 સંજરામ કરશું સારો; કરણ રાજ વઢવા ઉઠે; એટલે તમારો વારો ॥૧૨॥
 ભીમે કહ્યું કે ન્યાય ખરો છે, ખસ્યો હીમ્મત દેધ; પ્રકોદર જઈ એળ-
 ગો બેઠો, પોતાની મદા લેધ ॥૧૩॥ એટલે બોલ્યો વરસકેતુ, સાંભળ
 પારથ તન, મુકજે આશા જીવ્યા તણી તું; દેખાડું સ્વર્ગ લોવના ॥૧૪॥
 અભેમન્યુ તવ કેહેવા લાગ્યો, શું વણ વીચારયું બોલે; તું પરીવાર છે
 દાસીનો તે, નાવે ક્ષત્રીની તોલે ॥ ૧૫ ॥ એમ કહીને હથીઆર લીધાં,
 ક્રીધાં ધનુષ ટંકાર; મન મુકીને સામા સામી, દેવા બાણના માર ॥૧૬॥
 વર્ષકિતુ ને ચંદ્રકેતુ. બે જણનાં બાણ જાય; અકેકું બાણ મારે તેનાં, દસ
 દસ હજ્જર થાય ॥૧૭॥ બે જણનાં વીસ હજ્જર છુટે, કપરા કરણ
 કુંવાર; અભીમન્યુ એક બાણ મારેને; થાય ચાળીસ હજ્જર ॥ ૧૮ ॥
 ત્યાં કુંવરનું જોર શું ચાલે, બહુ બળ કરવા લાગ્યા; અભેમાને વજ્રાસ્ત
 ર મારી, બે ભાઈના રથ લાગ્યા ॥૧૯॥ ણીજે બે બાણે બેઉને બાંધ્યા,
 જોધને કરણ રૂઠ્યો; બે દીકરાએ નામજ બોલ્યું એમ કહીને ઉઠ્યો,
 ॥૨૦॥ પોતાનો રથ આગળ લાવ્યો, ક્રોધાતુર મન સાથ; અરડાસ્તરથી
 બે તનના, છોડી નાંખ્યા હાથ ॥૨૩॥ પછી બે પુત્રને પોતાના રથમાં,
 લીધા કરણરાય, તેને દેખીને મદા લેધને ભીમશેન ઉભો થાય ॥ ૨૦ ॥
 અભીમન્યુ કહે આવો કાકા કરજો ખરખરું જોર; એટલે ભીમસેન ક-
 હવા લાગ્યો, કરતો શોરખકાર ॥૨૩॥ કરણરાયે આયુધ ક્રીધાં કરોધ
 ભરેલા અપાર; અગણીતા મંત્ર ભણીને, દેવા માંડ્યો માર ॥ ૨૪ ॥
 કરણે બહુ કેર ક્રીધા, વળી બે દીકરા સંગ બાણવડે અભીમન્યુનું, વી-
 ધી નાંખ્યું અંગ ॥ ૨૫ ॥ તે ત્રાસ દેખી માયાવી કોપ્યા; ગરજના ક્રી-
 ધી છેક; તે દેખીને કરણરાયે બાણજ ભોક્યુ એક ॥ ૨૬ ॥ તે બાણે
 માયાવિ ઉછળીયો હેલકારે આકાશ ચઢીયો; સુદ્ધી બુદ્ધી રહી નહીને,
 ડેરા તંબુ જઈ પડીયો ॥ ૨૭ ॥ તવ ભીમને બહુ રીસ વાપી, ઉછળી
 આગળ થાયે; તવ કરણે મોહાસ્તર માર્યું, ભીમની રીયા માંચ ॥૨૮॥
 ભીમ ઢળી અતાપાઠ પડીયો, ન રહિ સુદ કે સાન; પછી બહુ માર દહ

મલગવ્યો અરજીનનો સંતાન ॥ ૨૬ ॥ અંગમાં ભોંકાય છે ભાલોડાં,
કરણ બહુ માર દેછે; કાંઈ બાણ નીકળે સુંસરાંને. કંઈ બાણ અંગમાં
રહેછે ॥૩૦॥ તેનાપર બીજું બાણ વાગે, તવ પેલું નીકળે વાર; રૂધીરવહે
માંડિસના લોચા, નીકળી પડે બાહાર ॥૩૩॥ ડોળા બે ડગમગવા લા-
ગ્યા, ભોંકાયા બાણ અનેક, શરીરમાં સોધે નવ મળે, રૂધીર. છાંટા એક
॥૩૨॥ ધોવાઈને ધોળો થઈ ગયો, પણ પાશે છે ધનુશ; તેણે તાતણા
ડોશીનો છે, તેથી ટક્યો આયુષ ॥૩૩॥ એવામાં તો કરણરાયે; બે બા-
ણ માર્યા સાર, એકજ બાણ રથ ભાગ્યો, એકે ધોડા ચાર ॥૩૪॥ એ-
ટલે કુંવર પગપાળ થયો, ન રહ્યું અંતઃકરણ પછી આવ્યાં અરબડીયાં
તે, રૂજને ઢળીયો ધરણ ॥૩૫॥ તે દેખીને કરણરાજ, રથમાંથી ઉત-
રીયો; રૂશી લીધી હાથમાંને, પ્રાણ લેવા પરવરીયો ॥૩૬॥ જો અભે-
માનની રૂદ્રીયા ઉપર, બેઠો રાજ કરણ; જો છોકરા આજ દાવમાં આ-
વ્યો, આણું છું તારું મરણ ॥૩૭॥ આટલો મોહોટો તું થયો પણ, કાકો
નથી કહ્યો મુને; દાશીનો દીકરો સદા કહ્યો છે, તેથી મારું તુને ॥૩૮॥
તે બધો બહલો આજવાળું, જીવજ તારો લેવું; તે કરતાં જો કાકાકહેતો,
જીવતો જવા દેવું ॥૩૯॥ અભેમાને તવ વીચાર્યું, ઉગરવું ખરી ખાંચે
કાકા કહેવામાં શું જવાનું, મધ તક વીપ્ર ન વાંચે ॥૪૦॥ અણી ચુ-
ક્યો સો વરસ જીવે; છો થાય ખુશી કાકા; એવું સમજ હશીને બોલ્યો
શું કહેછો કરણ કાકા ॥૪૧॥ એટલે કરણ હશીને ઉઠ્યો, પોતાને
રથ પરવરીયો; વશકેતુ ને ચંદ્રકેતુની, આગળ ગર્વ ધરીયો ॥૪૨॥ કેવા
મેં કહેવગવ્યા કાકા, ત્યારે એનાપર તર્યો; એવી વાત કરેછે એવામાં
અરજીનનો સુત ઉઠ્યો ॥૪૩॥ વલણ ॥ ઉઠ્યો સુત અરજીનનો, કરતો
મન વીચારે; વદે શ્રોતા સુણો, જપવા જીમદાધાર.

કડવું ૪૭ રાગ સાંખિ.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું, ચોથા કોઠાનો મહીમાય ॥૧॥ અભોમન્યુ ઉભો થયો, મનમાં
કર્યો વીચાર; મુજ કને કાકા કેવરાવી. એને ચઢ્યો હંકાર ॥ ૨ ॥
સત્ત્રને ખુશી થવા ન દેવો, મરણું તો એકવાર; એવું જાણી કુંવર બો-
લ્યો, કાકા પાંચ પ્રકાર ॥૩॥ કાકા કેવરાવી શું થયો રાજ, ઠગબાજ
કરીને; પાંચ પ્રકારના કાકા કહ્યા, સાંભળ ચીત ધરીને ॥૪॥ તાત ત-

છો સગો ભાઈ હોયે, પ્રથમ કાકો એક; તાત તણો કોઈ મીત્ર હોયે; તે કાકો વીવેક ॥૫॥ પાડોશી કોઈ પ્રદ્ધ હોય તેને, કાકા કહીએછીયે; અ-
ભણ્યો પ્રધ રસ્તે જનારો, તેને કાકા કહીએ ॥ ૬ ॥ ધરનો ગુણામ ધ-
રડો હોયે, બહુ દીનનો રહેવાશી; તેને પણ કહેવાય છે કાકો, જે ન્યાય
નીતી તપાશી ॥૭॥ મે રૂતે જે પાંચ પ્રકારે, શબ્દ સમજજે પાકો;
જનમથી તું ધરમાં રહેતો, માટે ગુણામ કાકો ॥૮॥ કરણે એક સાં-
ભળ્યુંને, હળ હળ પ્રગટી રીસ, હવે ન મુકું જીવનો હું; છેદુ તારૂં શી
શ ॥૯॥ વરશકેતુ કહે તાતજી માહારા, જીતી બાજી મયા ચુકી; જન
મારનો જણાઈએ એને, મીઠ્યા દીધો મુકી ॥ ૧૦ ॥ તવ કરણને બહુ
ક્રોધ વાપ્યો, હાથ લીધા હથીઆર, ધનુશ ઉપર બાણ ચઢાવી, દેવા
માંડ્યો માર ॥૧૧॥ બહુ બાણ મારે દયા ન ધારે, કુંવરે વીચાર્યું મન;
હવે મને મુકવાનો નથી, શત્રુ સુર્યનો તન ॥ ૧૨ ॥ એકવાર મરવું
જરા ન ડરવું, સમજીને શું ક્રાધું; ક્રોધ ભરેલો કુંવર એણે, બાણકા-
ળજવર લીધું ॥ ૧૩ ॥ તે બાણ બહુ બળ કરીને માર્યું, પુરણ જણ
વી રીશ, કરણનો સુત ચંદ્રકેતુ. તેનું છેદ્યું શીશ ॥ ૧૪ ॥ લીધું બી-
જી બાણ પવનનું, મહા વીકટ કામ ધાર્યું; મોટો પુત્ર જે વશકેતુ તેની
રૂદમાં માર્યું ॥૧૫॥ એટલે વશકેતુ ઉડ્યો, વાયુથી ગગને ચડીયો; ધ-
ત્રાસ્તરના ધામ પાસે, હસ્તીનાપુર પડીયો ॥૧૬॥ તવ ધત્રાસ્તરના દુ-
તોએ, ઉઠાડ્યો તેણીવાર; અંધની પાસેતેડી ગયા, તત્ર પુછ્યા સમા
ચાર ॥ ૧૭ ॥ પછી આંધળે એને રોક્યો, નથી જાણું યુધ્ધ કરવા; તું
તારે રહે મારી પાસે, શેવા માહારી આદરવા ॥૧૮॥ એમ કહીને એને
રાખ્યો, શું જાણ્યું રાજ કરણ; એમ સમજ્યો કે પુત્ર જે માહારા નીશ્યે
પામ્યા મરણ ॥ ૧૯ ॥ આ છોકરાએ જીતમ કીધો, માટે મારૂં કે મરૂં;
અરજીનજીને માહારા જેવો, હું પણ વાંજીએ કહ ॥ ૨૦ ॥ એમ વી-
ચારી માર માર્યો, કહેતાં ઉપજે ત્રાશ; ચાત્ર છરીરનું છુંદી નાખ્યું, અ-
ભેમાનનું ચોપાસ, છેકજ કુંવર કાલર થયો, દુભાયું અંતઃકરણ; જ-
ણ્યું કે આયુશ આવી રહ્યો, નીસ્યે પામીશ મરણ ॥ ૨૧ ॥ એવામાં
ધનુશ ધનુષ્યએ ભીમની મુરજા વળી; ગાજીને મદા લઈ ઉડ્યો, પ્રકો-
દર માહા ભરી ॥૨૨॥ એવામાં ગોટારગચ્છ આવ્યો, ચડીને ગગન;
અંત્રીક્ષથી ભાઈની ભીડ દીઠી, વિચાર કીધો મન ॥ ૨૩ ॥ કરણ નથી
જાણતો કે, માયાવી ગગને ચડીયો; એવે કરણના રથ નીચે આવીને
એ પડીયો ॥૨૪॥ રથ ઉપાડી માથે લીધો ચઢો મયો ગગન; વાયુ

વટોળ વિજળી ધ્રીપી, પછી વદ્યો વચન ॥૨૬॥ સામળજે તુ કરણ
રાજ, ભંડી વાત ભંડાવ; તને નાંખું દશયામાંને કાપીને રંડાવું.
॥૨૭॥ એટલે દરણે રાજએ જણ્યું, કપટનું કામ રચીયું, વેહેરે વે-
હેર લેવાયુ નહીને, આળ્યું ગટારગચીયું ॥ ૨૮ ॥ વાંકા વગીને માર-
વાને માટે. કરણે ભાલો લીધો; ગટારગએ રથ ઉપાડી, દ્રોણકને ફેંકી
દીધો ॥૨૯॥ કરણનું તવ વપુ કુટાયુ, રથમાંથી નીકળ્યો બાહાર;
આરે ગૂઝ હું વાંછ્યો થયો, ખોયા મેં બેડે કુમાર ॥ ૩૦ ॥ દ્રોણ કહે
ભાઈ ભલેખોયા, કરતોતો સોરખકાર; દરોણકહે દુરીયોધન કેમછે, હવેશું
માયું ક્ષત્રીએ જોર ॥ ૩૧ ॥ એટલે દુરીયોધન એમ બોલ્યો, હાથજ
નાંખી મુછે; પ્રધાનથી જો જોર થાયેતો, કોણ રાયનો ભાવ પુછે ॥૩૨॥
જો જો હવે છે માહારો કોઠો, નહું જીનું કાંઈ કરું; ગાદીપતી ગાંજ્યો નવ
જવું, પગ પાછો નવ ભરૂં ॥ ૩૩ ॥ એટલે કહ્યું કરણ રાયે, મુજ જેવું
તારે હજો; માર બાઈને હારજે તું, વળી વાંછ્યો થજો ॥ ૩૪ ॥ એવે
ગટારગછ ગગનેથી, પોતાની સેન્યામાં ગયો; ભાઈને માટે રથ લઈને,
તરત તતપર થયો ॥૩૫॥ ચાલીને આવ્યો ચોથે કોઠે, કહ્યું કે આવ્યો
વીર; એમ કહીને રથમાં લીધો. કુંવરને વળી ધીર ॥ ૩૬ ॥ પછી
વ્રકોદર પુછવા લાગ્યો, કહો ભત્રીજ કેમ; આ વેળા તને બહુ માર પ-
ડીયો, માટે પડેછે વહેમ ॥૩૭॥ અભિમાને કહ્યું આ કાકા; માર પ-
ડ્યો, બહુ પાકો, રથમાં સુતાં સુતાં બતાવું. તે રસ્તે રથ હાંકો ॥૩૮॥
એકવાર કોઠો ફરીને નીકળીયો. તે પછી બીજી વાત; તવ માયાવીએ
રથ હંકાયો, ભીમસેન બળીયો સાથ ॥૩૯॥ સુતાં સુતાં સાન બતાવે,
તે રસ્તે રથ હાંકે; દારે દારે થોડા રહ્યાતે, તે ભીમસેન મારિ નાખે ॥૪૦॥ એ
રીતે ચારસે દાર ફેંક્યો, માયા ચાર હજાર; એ કોઠો ફરી વળીને, ઝટપટની
કળ્યા બહાર ॥૪૧॥ અભીમન્યુએ સુતા સતા પ્રાક્રમનું કામ કીધું વજ્ર-
સ્તરનો મંત્ર ભણીને, ધનુશપર બાણ લીધું ॥૪૨॥ પવનમંત્ર ભણિને ફેં
ક્યું, પુરણ જણાવ્યું મુર; ચોથો કોઠો ફાપો તો. કરી નાખ્યો ચક્રચુર ૪૩
પછી ભીમસેન પુછવા લાગ્યો, તુજ જીવનેછે કેમ, તંબુમાં લઈજઈએ
તુને આવ્યાતો એમને એમ ॥ ૪૪ ॥ અભીમન્યુ તવ એવું બોલ્યો,
કુજ કોને રહેજો આજ; પણ મુજને પાછો વાળો તો, બ્રહ્મહત્યાનું પાપ
॥૪૫॥ બાણ તણુ દુખ છે બહુ મુને તેથી શાન્ત પમાડો; શરીરમાં
ભાલોડાં ભરેલાં તે સહુ વીણી કાઢાડો ॥૪૬॥ તવ વ્રકોદર ને માયાવી, ચ-
પટીમાં ભાલોડુ ઝાલે; હાથ દેખને ખેંચી કહાડે; છીદ્રમા ચીંથરી થાલે,

॥૪૭॥ એ રીતે બાણ કહાડી નાંખ્યા, જળથી ઘાયું શરીર; વસવતી તે લુછી નાખ્યું, વહેલું જે રૂઝીર ॥૪૮॥ પછી બીજાં વસ પહેરાવ્યાં, સણગાર પહેરાવ્યા સાર; એક ઘડી વાર શ્વાસ ખાઈને, કુંવર થયો તૈયાર ॥૪૯॥ ભીમસેને કહું કેમ છે બેટા, તવ બોલ્યો અલેમાન; હ-તો તેનો તે છું કાકા, શું કરે તમ સંતાન ॥ ૫૦ ॥ મુજ જેવો માર મ-ટારમછને, જે મારે રાજ કરણ, તો તે એક ઘડી નવ જીવે, તરત પામે મરણ ॥ ૫૧ ॥ એવી વાત કરે છે એવે, પ્રભુએ જણ્યું પાતાળ; મટાર-મછ જોડે હશે તો, નહીં થાય એનો કાળ ॥ ૫૨ ॥ કરણ મરણ આણ-ત એનું, પણ તેમાં ભંગ થયો; ગગનેથી આવી રથ ઉપાડી, મટારમછ લેઈ ગયો ॥ ૫૩ ॥ મોટે એ બેને પાડુ વિખુટા, વીચાર્યું જીમદાધાર; લ-ડાઈ કરાવવા બેઉ જણને, મુકયો પ્રભુ હંકાર ॥ ૫૪ ॥ એવામાં મટાર-મછ બોલ્યો શું તને મુક્ત કરણ; હું એને લેઈ ગયો નહોતતો તો થાત તાર મરણ ॥ ૫૫ ॥ હું આવ્યો તેથી તું ઉગરીયો, નહીં તો જતું રહેતું નામ. અભીમન્યુ કહે તે શું ઉગાર્યો; તું તો મારો ગુલામ ॥ ૫૬ ॥ હરિ ફરી તું રથ હાંકી જણે. તુજથી ન જરવાય તાપ; માયાવી કહે હવેરથ હાંકતો, બ્રહ્મહત્યાનું પાપ ॥ ૫૭ ॥ એમ કહી રાશ પરાણે પછાડી, શેન્યમાં આલ્યો ગયો, રીસાઈને સંહુને સંગ બેટો, સંદેશો કોનેનકહ્યો ॥ ૫૮ ॥ એવામાં પ્રકોદર બોલ્યો, ઓ બેટા અલેમાન; માંહો માંહી બે ભાઈ ચડભડીયા, મદના ભર્યા જવાન ॥ ૫૯ ॥ હવે રથ તારો કોણ હાંકે. મુજથી નવ હંકાય; હાંકતો ઘોડા નવ આલે, રથ પણ ભાગીજાય ॥ ૬૦ ॥ એટલે બોલ્યો અલેમન્યુ કાકા હું ન થાકું, પગ અંગુઠે જાણુ એછોડા, ઘોડા રૂડી રીતે હાંકું ॥ ૬૧ ॥ એમ કહી ઘોડાના અઝોડા, પગ અંગુઠે લીધા; પરાણે પગ આંગળીમાં ઘાલ્યો, જવાના વીચાર કીધા ॥ ૬૨ ॥ વલણ ॥ ત્યારી કરી જવા તણી, પ્રકોદર અલેમાન વડે વલ્લભ શ્રોતા સહુ, સમરો શ્રી ભગવાન.

કડવું ૪૮ જી રાગ આશાવરિ.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારીતુજને સંભળાવું, પાંચમાનો મહીમાય ॥ ૧ ॥ અલેમન્યુ કહે આલો કાકા; પાંચમે તતપર થૈએ; સોનાને કોડે છત્રપતી છે; તેના સનમુખ જમ્મએ ॥ ૨ ॥ એવામાં દુરીયોધન પાપી, સાથે લખમણ સુત; બે બાપ દીકરા

પાંચમે કેઠિ, ઉભા આકળા ભુત ॥ ૩ ॥ એવામાં અભીમન્યુને, ભીમ-
 શેન બે જણ આળ્યા; છત્રપતી કહે આવો વરવા, એમ કહી બોલાળ્યા
 ॥ ૪ ॥ તવ આવિ બે સનમુખે ઉભા, બોલીયો દુરિયોધન; અભીમન્યુ
 ને મારજે તું, એરે લક્ષમણ તન ॥ ૫ ॥ ભીમશેનને હું નાંખુ છું મારી,
 નહીં લાગે, મુજને વાર; એટલે ભીમે અભેમન્યુને, ગાજી કહ્યું નીરધાર
 ॥ ૬ ॥ લક્ષમણને તું નાંખજે મારી; કરજે કાળો કેહેર દુરિયોધનની
 બોચી ઝાલી, મારી નાંખું હું ઠેર ॥ ૭ ॥ સામા સામી એમ કહિને,
 કયાં માઠામનસુખા; લખમણ સામોઅભેમન્યુ, ભીમ દુરિયોધન ઉભા
 ॥ ૮ ॥ એવામાંતો લખમણાએ, કીધો ધનુશ ટંકાર; તેણું જોઈને એભે
 માને, મનમાં કયો વિચાર ॥ ૯ ॥ લખમણ માહારી ગણતીમાં નથી
 તેમાં શુ ચીત પરોડિ; બે કાકા કેવી રીતે લઠે છે, જીવ રાખી બુદ્ધ જો-
 ડિ ॥ ૧૦ ॥ એમ જાણીને આયુદ્ધ લીધાં, યુદ્ધ નથી આદરતો, લક્ષમણ
 સામા બાણ ફેંકે, રમતનું યુદ્ધ કરતો ॥ ૧૧ ॥ એવામાં ભીમને દુરિયો
 ધન, મેઘ ગરજનાયે ગાળ્યા; સામા સામી દોટ મુઠ્ઠી લથમથ બળથી
 બાળ્યા ॥ ૧૨ ॥ મુખ પોકારે માર મારે, રાઠ ઘણેરી લાગે; મનમુઠ્ઠીને
 ગડદા મારે, બ્રહ્માંડ જાણે લાગે ॥ ૧૩ ॥ ઢીચણ કોહોણિ ખંભ પછાડે
 જણવે ઝાઝો દેશ; આંટી ધુંટી પગની ભરાવે, તાણે મસ્તકના કેશ
 ॥ ૧૪ ॥ લડથડતા પડતા, આખડતા, ફરતે ઉભા થાય; ગાજેબાહાજે
 જરા ન લાજે, હાડ બહુ કુટાય ॥ ૧૫ ॥ એવે સમે દાવ જોઈને, દુષ્ટજ
 બેઠો ધરણ; બહુ બળ કરી વ્રજોદરનો, ઝાલ્યો જમણો ચરણ ॥ ૧૬ ॥
 ખેંચોટીને નીચે નાંખ્યો, ભીમશેન પડ્યો હેઠો; એની રૂઢીયા ઉપર
 પોતે, પાપી ચઢીને બેઠો ॥ ૧૭ ॥ મોઢામાં રેણું ભરીને, દે ગડદાનો
 માર; એ ભીમડા ભલે દાવમાં આળ્યો, કુટ્યો તો મુને અપાર
 ॥ ૧૮ ॥ આજે તુજને ઠેરમારું, કોણ છે તારા પક્ષ; એમ કહી ગળે
 નખ દીધો, તરી ગયાં તવ ચક્ષ ॥ ૧૯ ॥ હાથની નસો ખેંચાવા
 લાગી, ખેંચાવા લાગ્યા ચરણ; ભીમે બુમ પાડી ભત્રીજ, તુજ કાકોપા
 મે મરણ ॥ ૨૦ ॥ એટલે અભીમન્યુએ જાણ્યું, કાકાનું મરણ થશે;
 એણું સમજી એક બાણ લીધું, કાળજવરનું પાસે ॥ ૨૧ ॥ ધનુશ ઉપર
 ચઢાવીને ફેંક્યું કરીને રીસ; લખમણ દીકરો દુરિયોધનનો, તેનું છેદ્યું
 શીશ ॥ ૨૨ ॥ દુરિયોધને તે દેખીને; મનમાં કયો વીચાર, લઢીને હવે
 નવશે થયો, અરજીનનો કુંવાર ॥ ૨૩ ॥ એના કાકાની પક્ષ કરીને, મુ-
 જને મારશે બાણ; કદાપીને મરણ માહારૂ થશે તો, ગાદી ભોગવશે કોણ

॥ ૨૪ ॥ માહારો પદસો મારી પુલ, ઘરખાર લુટાઈ જશે, હું પન્ડે
જવતો હઘશ તો દીકરા ધણા થાશે ॥ ૨૫ ॥ પુત્ર મુઓ તો ધુળ નાં-
ખી; મનસુઓ કયો માઠો; ભીમની રૂદીયાપરથી ઉઠી જવ લઈને ના
ઠો ॥ ૨૬ ॥ માર માર કરતો ભીમસેન ઉઠ્યો, છત્રપતી બહુ નાસે; ગુ-
પત ખારણેથા નીકળીને ગયા દોણની પાસે ॥ ૨૭ ॥ ઓરે ગુરજ
ઓરે ગુરજ, હું પણ વાંજ્યો થયો; ગુર કહે ભાઈ ભણે થયો ને, તું
કેમ જવનો રહ્યો ॥ ૨૮ ॥ કરણ કહે રાજ થઈને, હારી ગયો તું કેમ,
છત્રપતી કહે ગાદી ભાગવવા, આવ્યો કુસંગ ક્ષેમ ॥ ૨૯ ॥ એમ
કહિને હેઠો બેઠો, પાંચમે કોઠે શું થાય; ભીમ પાપીને ખોળવા લાગ્યો;
કનક કોઠા માંય ॥ ૩૦ ॥ અલીમન્યુ તવ કહેવા લાગ્યો, કાકા ફાંફાં
નવ મારો; પાંચમે કોઠો ફરી વળીને, બાહાર નીકળવુ ધારો ॥ ૩૧ ॥
એમ કહીને રથ હંકાર્યો, ભીમસેન પુઠે પળીયો; દ્વારે દ્વારે ચોદ્યા મારે,
પ્રકોટર માહા બળીયો ॥ ૩૨ ॥ પાંચ શહસ્ત્ર ચોક્યા હણીયા, ત્યાંથી
નીકળ્યા બાહાર; વજરાસ્ત્રરતું બાણ લીધું, અરજુનને કુંવાર ॥ ૩૩ ॥
બહુ બલથી તે બાણ માર્યું જણવ્યું બદે સુર; પાંચમે કોઠો કનક કે-
રા, તેને કીધો ચક્રચુર ॥ ૩૪ ॥ છઠો કોઠો સંપત ધાતુનો, ત્યાં ઉભો શ-
લરાય; માલીક મારવાડ દેશનો તે, મામો પાંડવનો થાય ॥ ૩૫ ॥
વલણ. મામો એ પાંડવ તેણો, મારવાડનો માલીક, યુધ્ધ કરવા ઉ-
ભો રહ્યોઠો; નહી કો જનની બીક.

કડવું ૪૯ રાગ ધનાસરિ.

વધશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારીતુજને
સંભળાવું, છઠા કોઠાની કથાય ॥ ૧ ॥ છઠે કોઠે છે શક્તિ રાજ, ત્રણ
યુધ્ધનો જણનારો; ભીમને અલીમન્યુ ગયા ત્યાં, સંગરામ કરવાસારો
॥ ૨ ॥ સહસ્રે કહ્યું આવો ભાણેજ, યુધ્ધ કરવાને આપ; ભીમ કહે ભા-
ણેજને મારો, તેમાં ધણું છે પાપ ॥ ૩ ॥ બ્રાહ્મણ હણવોને ભાણેજ
હણવો; તે બેઉ સરખા સરખી; જ્ઞાની જનને પુછી જુઓ, ધર્મતણા
ન્યાય પરખી ॥ ૪ ॥ એવું સાંભળીને શક્તિ બોલ્યો, આ કોઠો મુજ
શીશ; યુધ્ધ કયાં વીનાકેમ ચાલે, વેહેવારમાં શી રીસ ॥ ૫ ॥ ને ક-
રતાં યુધ્ધ બંધ રાખું; તેમાં ઇજ્જત જાય; ભીમ કહે ઇજ્જતનવરો
એવો કહુ ઉપાય ॥ ૬ ॥ કરો કીરપાચારના જેવું, તવ શક્તિ પુછે એમ

સાચું કહેજે કીરપાચાર, કયું કોઠામાં કેમ ॥ ૭ ॥ ભીમ કહે અમે ને
 ગોરે, ન કરી કોઈની હાણ; બુમો બરાડા મીથ્યા પાડી, ઉંચા ફેંક્યા
 બાણ ॥ ૮ ॥ બે ઘડી બકોર કરીને એ નાઠા કીરપાચાર; પેટમાં ટાકું
 ને મોહોઠેથી કહયું, હું પણ પામ્યો હાર ॥ ૯ ॥ એ રીતે કરયું કીરપા-
 ચારે, મામા તમે કરો તેમ; શસ્ત્ર કહે મુજ ધ્યાનમાં બેઠું, શાખાશ ભા-
 લેજ ભેમ ॥ ૧૦ ॥ કોઠામાં આવો ખેલ મચાવો, બતાવો શકુને સપાટો;
 બાહારના બધા એમ જાણે કે, કીધો જોર ઝપાટો ॥ ૧૧ ॥ તવ અભેમા-
 નને વ્રજોદર, છઠ્ઠા કોઠામાં જય; ધનુશના ટંકાર કરીને, બાણ લીધાં
 કરમાંય ॥ ૧૨ ॥ જાણે જગર જુદું મચીયું, મારો મારો મુખ ભાખે;
 અગણિતા મંત્ર લક્ષ્મીને; બાણજ ઉંચા નાંખે ॥ ૧૩ ॥ દુરીયોધને બા-
 હારથી જોયું, બહુ બાણે દેખી ગમે; છઠે કોઠે મધની માખ્યો, પેરે બહુ
 બાણ ભમે ॥ ૧૪ ॥ ગુરૂને કહ્યું જુઓ મહારાજ, આ યુદ્ધ થાય છે કે-
 વું; તવ કીરપાચાર સમજી ગયા, આ યુદ્ધ મહારાજેવું ॥ ૧૫ ॥ છઠેકોઠે
 શસ્ત્ર અભેમાન, કરે બહુ બાણ પ્રણી; દ્વારે દ્વારે ચોદ્યા છે તેને, ભીમ
 કરે બહુ કષ્ટી ॥ ૧૬ ॥ એવું વઢતાં બે ઘડી થઈ, થઈ વખત વધારો;
 એટલે ભીમે મામાને કહ્યું, હવે તો તમે સંધારો ॥ ૧૭ ॥ તવ શસ્ત્ર આયુદ્ધ
 ફેંકી નાઠો; હાથેરે હું હાથેરે; દ્રોણની જોડે જઈને બેઠો, ગુરૂજીમુજને મા-
 યે ॥ ૧૮ ॥ દ્રોણ કહે બેસો અમ સાથે, લઢીયા લાડે કોડે; કીરપાચાર
 કહેઆંધ આવો, તમ તો મારી જોડે ॥ ૧૯ ॥ શક્તરાયે કહ્યું વાત છે
 સાચી, કહીને બેઠા પાસ; સસ ધાતુના કોઠામાં તો, ભીમે પડાવ્યો ત્રાસ;
 ॥ ૨૦ ॥ કોકોને ભત્રીજે બેઠો, પરીયા દ્વારે દ્વારે; દસ દસ ચોદ્યા મારી
 નાખ્યા, હણ્યા ખટ હજાર ॥ ૨૧ ॥ પછી બે બારણે નીકળીયા, શ-
 રીરમાં બહુ સુર; વજરાસ્તરનું બાણ મારી, કોઠો કયો અકચુર ॥ ૨૨ ॥
 પછી સાતમે કોઠે આવી, ઉભો જોદ્રથ બગાથો; અભેમાન મેદાનમાં ઉં-
 ભો, ભીમસેન સાથે મળીયો ॥ ૨૩ ॥ એવામાં શ્રીકૃષ્ણ પ્રભુએ, વાત
 જાણી પાતાળ; ભાણેજ સંગે ભીમ હશે તો; નહીં થાય એનો કાળ ॥ ૨૪ ॥
 મોટે ભાણેજને એકલો રાખું, ભીમને અજગો કહાડું; તોતો અભેમાન
 નીશ્યે મરશે, મોટે વખુટો પાડું ॥ ૨૫ ॥ એવામાં તો અરજુન પ્રભુ,
 નાહી જમી પરવાયા; તાડકી દહીતને મારવા જવા, મનસુખા મનધા-
 ર્યા ॥ ૨૬ ॥ અભંગ રથ અરજુનજનો, પ્રભુએ જોતરિયો; તવ અર-
 જુનજ રથમાં બેઠો, કળે પરાણો ધરીયો ॥ ૨૭ ॥ ઘોડાનો અછોડા મ-
 હીને. હાંકે રથુછોડરાય; તાડકી દહીતના રહેવાના જગા, બતાવ્યા આ-

હાણુ જય ॥૨૮॥ એક મક્ષમાં દુષ્ટ રહેછે, તે સ્થળ જઈ દેખાડયું; પછી
અરબુને વીપ્ર કેરૂં, પ્રદંબ પાછું કહાડયું ॥ ૨૯ ॥ એવામાં તો અરબુ-
નજીએ, ધનુષ ગ્રહું તેવાર; તેની પડપંચા ચઢાવિ; પેહેલો કયો ટંકાર
॥૩૦॥ તે ટંકારનો શખ્દ સુણી, તાડુકી આવ્યો બહાર; મક્ષની બા-
રણે આવી ઉભો, કોધે ભયો અપાર ॥ ૩૧ ॥ અસુર કહે કાણુ છે તું,
કેમ આવ્યો પાતાળ, રથમાં બેસી ટંકાર કીધો, તું છે કોનો બાળ.
॥૩૨॥ એણે સાંભળી અરબુન બોલ્યો, ઓરે કરમ ચંડાળ, અધરમી
તું વીપ્રને નડે, આવ્યો છે તારો કાળ ॥ ૩૩ ॥ એટલે તાડુકી ત્રાડીને
બોલ્યો, જો કરૂં કાળો કહેર; બ્રાહ્મણનો દયાળુ આવ્યો, નહીં જય જી-
વતો ઘેર ॥૩૪॥ એમ કહીને પહાડ પરવત, લીધા હણવા માટે; કંબુ
પ્રભુએ એમ જણ્યું, કથક્કથો આ ઘાટ ॥ ૩૫ ॥ એક બાણે અરબુન-
જી હણશે, તવ જશે ભોમીમાં લક્ષ, ભાણેજ હજી જીવતો છે, તેની ક-
રશે પક્ષ ॥ ૩૬ ॥ પછી ભાણેજ નહીં મરવાનો ધાયું અસરણા સરણુ;
પછી થોડે દાહાડે મહારૂં, ભાણેજ કરશે મરણુ ॥ ૩૮ ॥ માટે અસુર
યુદ્ધ ટકાવે, એવો કરવો ઉપાય; એમ સમજીને એક કળાનું બળ દીધું
જદવરાય ॥ ૩૯ ॥ તવ તાડુકીમાં બળ આવ્યું, કોપ્યો અપરમપાર;
ઝાડ તાડને પાહાડ તણો ત્યાં, દેવા માંડ્યો માર ॥ ૪૦ ॥ અરબુનજીએ
બાણુ લઇને, કરવા માંડ્યો પ્રહાર; એ બેનું એવું યુદ્ધ જમાવ્યું, પોતે
ભુગદાધાર ॥ ૪૧ ॥ સાતમે કોઠે અભેમાન ઉભો, સાથે બળીયો ભેમ;
ભગવાને જણ્યું ભીમ છે સાથે; તેનું કરવું કેમ ॥ ૪૨ ॥ ચાહ્યો તે રીતે
પ્રકોદરને, વખુટા પાડી દેવો; એવું વીચારી કંબુ પ્રભુએ, બેલજ કી-
ધો કેવો ॥ ૪૩ ॥ કોઠાથી શેન્ય અળગું બેઠેલું, પાંડવ કેરૂં જ્યાંય
ભીમસેનનો જયમંગળ હાથી, તે પણ છુટ્યો ત્યાંય ॥ ૪૪ ॥ તેને ગો-
વીંદે માંડછા મુકી, ચમક્યો હાથી અપાર, સુંઠમાં સેન્યના લોકોને ધા-
લી દેવા માંડ્યો માર ॥ ૪૫ ॥ કંઈકને ઝાલી ગગને ઉછાળે, કૈંક ઉપર દે
ચરણ, કૈંકને દંતુસરથી દાબે; પક્ષમાં આણે મરણુ ॥ ૪૬ ॥ એમ એ
તોફાન કરવા લાગ્યો, બેઈ બેઈ બળીયા રૂઠ્યા; લાંબાલાલા લાંબી ફ-
રશી; લૈ લૈ મારવા ઉડ્યા ॥ ૪૭ ॥ તોપણ તે કોઈને નવ માંડે; થાક્યું
શેન્યનું લોક; ભીમસેન ધાબે; ભીમસેન ધાબે, કારમી પડી પોકા ॥ ૪૮ ॥
ભીમે તે શખ્દ સાંભળીયો, બોલ્યો અભેમાન પ્રત્યે; જો ભાઈ સેન્યમાં
બુમ પડી છે, માટે હું જાવું અગત્યે ॥ ૪૯ ॥ તવ અભેમાનનું લેચન
ફરકયું; ભોમી ભયંકર ભાશી; ના કાકા મુજ પાસે રહેજો, તમે નજીશો

નાશી ॥૪૮॥ અત્યારે મુજને ભય લાસેછે, ભાગીગયા મુજ ચરણ, હવે મુને લાગેછે એવું, જાણે આંખ્યું મુજ મરણ ॥૪૯॥ તે મરવાનો ભય નથી પણ, મુજ ચામડું ચુંથાશે; અગ્નીસંસ્કાર હું નહીં પામું, હાડે મારા પીંખાશે ॥ ૫૦ ॥ તે વેળા પ્રભુએ મુમત મુકયો લીમશેનનેમહા માઠો; જવું સપાટે આવું ઝપાટે; એમ કહીને નાઠો ॥ ૫૧ ॥ ભત્રીજાનો ભય ન લાગ્યો આગ્યો સેન્યમાં પોતે; ઘણું તોફાન કરતો જોયો, હાથી પોતાનો હતો તે ॥૫૨॥ હાં હાં કહી લીમ પાસે ગયો, હાથીનો સ્વભાવ ખરીયો; લીમ તણો ભય મનમાં ન રાખ્યો, મારવા માટે ધશીયો ॥ ૫૩ ॥ એટલે લીમને કરોધ ચઢીયો, હવે જણવું જોર; તવ પાતાળમાં વીચાર કીધો, પોતે નંદ કીશોર ॥ ૫૪ ॥ લીમસેન હાથીને નાખશે મારી, નહીં લાગે કાંઈ વારા પછી અલીમન્યુની પક્ષે જશે વાયુ કુંવર ॥ ૫૫ ॥ તો પછી ભાણેજ નહીં મરવાનો; મનમાં એવું વાપ્યું, લીમના સામો ગજને લઢવા, એક કળા બળ આપ્યું ॥ ૫૬ ॥ એટલે હાથીને લીમ બાહાજ્યા, પારથ દહીત પાતાળ; સાતમે કોઠે એકલો ઉભો અરજુનજનો બાળ ॥ ૫૭ ॥ ભય ભરેલી ભોમી બાસી, હઠયું ભરાઈ આંખ્યું; એકલો રણમાં લડવા લાગ્યો; કાકાએ કામ કથલાવ્યું ॥૫૮॥ ॥વક્ત્રણા॥ એમ મનમાં સોસાય છે, અરજુનનો બાળ; વઢે વક્ત્રલ તેણે સમે શું કામ કયું ચન્ડાળ.

કડવું ૫૦ રાગ ચૌપાઈ.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, મુણ પરીક્ષત કેરા તન; ઉભો જેદ્રથ સાતમે કોઠે, સંજ બે ચોધા રાખેલા એઠે ॥૧॥ જુએ જેદ્રથ મુતન મુખ, જાણ્યું ઉપજ્યું છે દલમાં દુખ; આવેળા ગભરાયોછે એહ, હાર્યો હીમ્મત નહીં સદેહ ॥ ૨ ॥ માટે મરવાનો આ કામ, તેથી હાથોહાથનું કામ; એકલો માટે અહીં નહીં આવે; મુને સોમા જવું નહીં ફાવે ॥૩॥ હું તો એકલો સામો જવું, તેના કરતાં સહુને બોલાવું, એમ સમજશે વકને સાર, મોકલી કાળ્યા સમાચાર ॥૪॥ તેણે જઈ કહ્યું છત્રપતીને સુર ભરાયું દુષ્ટ મતીને; લાગ્યો દ્રોણગુરને પાય, ચાલો સાતમા કોઠા માંચ ॥૫॥ તવ દ્રોણાચારે કહ્યું એમ, દગો કરવામાં હરખે કેમ; તારો દગો તે તુજને નડશે, ઘણું વીધન માથે પડશે ॥ ૬ ॥ રાય બોલ્યો ગમે તેમ થાય, પણ જવું છે કોઠા માંચ; કહી લીધા દ્રોણાચાર, વળીધીર

પાચાર નીરધાર ॥ ૭ ॥ વળી એશ્વસ્થામા સહ્ય રાય, શકુનીને કરણ
કહેવાય; વળી કઊરવ સોએ ભ્રાત, લીધાં આયુધ સહુને હાથ ॥ ૮ ॥
પુત્ર સો ભાઈના સમસેર, ચાલ્યા ચારસે ઈગણોતેર; તેતો સરવ સાત
મે કોઠે. જઈ સંતાઈ રહ્યા ઓઠે ॥૯॥ ડોકાં કરી કરી બહાર બુઝે,
અભીમન્યુ મેદાનમાં રૂએ; તેણે કાઠામાં કઊરવ લોક, દીકાને ઉપજ્યો
મન શોક ॥ ૧૦ ॥ એતું હધયું ગલરાયું, ધુંશકા મુકી રોધ દેવાયું;
એવા ભીમ કાકાને સંભારે, છુટે આંસુડા ચોધારે ॥ ૧૧ ॥ વલણ ॥ ચો
ધારે આંસુ વહે, કાકાને કરે પોકાર; વ્યાસ વહ્નલ મુખે ઓચરે,
સુણજે શ્રોતા સાર,

કંડવું ૫૧ રાગ મધુબન.

માહારા ગદા ધારણ ગુણવાનરે. કાકા આવો, મહારી જતી રહી છે
સુધને સાનરે, કાકા આવો, ટેક ॥ રણમાં મુકીને નાશી ગયા તે મુજ-
ને કયો નીસવાસરે મહારી માથે મને પહેલું કહું તું, કાકાનો નહી વી
શ્વાસરે, કાકા ॥ ૧ ॥ તેમ છતા મેં વિસ્વાસ રાખ્યો; સંજરામ આરંભ
કીધો; દરીયા તરીને કીનારામાં આવ્યો, તે વેળા દગો દીધો, કાકા
॥૨॥ સહુ શત્રુ સાતમે કોઠે સંતાયા, મારવા રહ્યાછે ઢુંકીરે; તમારે લીધે
મુમત કરી આવ્યો, મારી માતને રડતી મુકીરે; કાકા ॥૩॥ સત જોજ-
નથી ઓત્રા આવેલી. આંખોમાં આંસુની હેલીરે; ધણું કરગરી પણ કહું
ન માન્યું, રણમાં રડતી મેલીરે કાકા ॥૪॥ તે અબળા કોના આધારે
રેહેશે, કંથ વીચોગી વામારે; બાળક વય કેમ કરીને કાઢોડે, રડીરડી
મરશે શામારે, કાકા ॥૫॥ માહારો પીતા પાતાળ પડ્યો છે, તે ન જ-
ણે અચોગરે; નથી હજ્યા મળ્યા બાપને બેઠા, રહી જશે વીચોગરે, કા-
કા ॥૬॥ પાતાળથી જ્યારે આવશે ત્યારે, સાંભળશે ધર સુતરે, માહા
રી માતને એ આવીને કહેસે, લાવો કયાંછે મુજ પુત્રરે, કાકા ॥૭॥ તવ
મહારી મા કીધો દીકરો દેસે, તે સમે થાશે કહેરરે, મુજ માતાનું એ
મરણ કરશે, પોતે પણ મરશે ડેરરે. કાકા ॥ ૮ ॥ મુજ અત્યુ સુણતાં
મુજ તાત મરસે, એવો હું વહાલો અપારરે; રાંકડી મુજ માતાને એ
હમસે, વરતાસે હાહાકારરે કાકા ॥ ૯ ॥ જમ જેવા કઊરવા ભાસે છે
મુજને, જરૂર જવડો જશેરે; મરવે નહીં ડરું પણ અગની નહીં પામું,
આમહું માહારું સુંથાસેરે કાકા ॥ ૧૦ ॥ એક કીડીપર કટક અડ્યું છે,

કરશે જીલમ મુજ સાથરે; એથ વીના બધી લેથ વળવાની, મુજહાડ
 નહી આવે હાથરે. કાકા ॥ ૧૨ ॥ મુએ મોઢું મહારી મા નહી દેખે, ન-
 હી દેખે એના નારીરે; એક ઉપર અનેક આબ્યા છે, શી મતી થાશે
 માહારીરે કાકા ॥ ૧૨ ॥ ડાહ્ય અંગ ને લોચન ફરકે, માઠા શુકન મને
 થાય રે; ઘોળે દાહાડે થાય શબ્દ શીયાળના, ધરતી તો ખાવા ધાય રે
 કાકા ॥ ૧૩ ॥ એમ ટળવળીને ધરશકા મુકે, ગભરાયો રાજકુમાર રે; થ
 રથર કાયા કંપવા લાગી, આંસુ વહે ચોધારરે. કાકા ॥ ૧૪ ॥ વળણ ॥
 ચોધારે આંસુ વહે, હધયું બહુ ગભરાય; વટે વલ્લભ તેવે સમે, કૌરવ
 અતી હરખાય.

કડવું પર રાગ સાખી.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વીરતારી તુજને
 મંભળાવું, યુદ્ધ તણે મહીમાય ॥ ૧ ॥ અલીમન્યુ અતી અકળાયો;
 જ્યેષ્ઠ જેદ્રથે દ્રષ્ટ; છત્રપતીને સમાચાર કહ્યો, કુંવરને મન કષ્ટ ॥ ૨ ૩
 આ વેળા ઘણો ગભરાયો છે, ગભરાટે ગભરાટ કરીને છોકરું હધ નથી
 આવવાનું, આપણ ત્યાં સંચરીયે ॥ ૩ ॥ દુરીયોધન કહે એકે એકે
 નીકળો સરવે બાહાર; મરી રહેલો સેજમાં મરશે, અરજીનનો કુમાર
 ॥ ૪ ॥ એટલે પહેલો જેદ્રથ નીકળીયો, તેની પુટે સો ભ્રાત; દ્વારે દ્વારના
 દસ દસ ચોદ્યા; નીકળ્યા હજાર સાત ॥ ૫ ॥ દ્રોણ કપાચાર અશ્વ-
 સ્થામા, શસ્ત્રને રાગ કરણ; ચારસે ધમણોતેર સુત નીકળ્યા, કરવાકુ-
 વરનું મરણ ॥ ૬ ॥ નવાણું ભાઈના દીકરા તેનો, સર્વ આબ્યા ચડી
 ચોટ; અભિમાનનો રથ વચમાં ઘેરી, ઉભા કરીને કોટ ॥ ૭ ॥ પછી છત્ર
 પતી એમ બોલ્યો, સાંભળ અરજીન તન; હવે તમારું આવી પોહોંચ્યું
 માનજે સંત્ય વચન ॥ ૮ ॥ તવ અભિમાને મન વીચાર્યું, હવે રડીને શું
 કરવું; ધેરથી નીકળ્યા મરવું ધારી, તો પછી શીદ ડરવું ॥ ૯ ॥ રડવા
 થી શત્રુ લોકોના પગમાં આવશે જોર, દુષ્ટોને દયા નહી આવે, કાળજડા
 કઠોર ॥ ૧૦ ॥ રડવાથી નથી લાભ થવાના, ઉલટી થાશે હાની; હીમત
 રાખીને યુદ્ધ કરવું, કરવી ન પાછી પાની ॥ ૧૧ ॥ એવું સમજી આંસુ
 લુછ્યાં; વગી સાંભળી માત; પોતાની તારણી સાંભળી આવી, સાંભળ્યો
 અરજીન તાત ॥ ૧૨ ॥ અરેરે માહારો રણધીર પીતા, માહારા વીના
 શું કરશે, માહારી માતા માહારી નારી, માહારો પીતાજી મરશે ॥ ૧૩ ॥

એક સાંભરી આવીયું કે, આંસુ વહ્યાં યોધાર; તેમ તેમ શત્રુ હસવા લાગ્યા, હરખે અપરમપાર ॥૧૪॥ પાછો અભેમન્યુ મન વાળે, આંસુ છુછતો જાય; વળી સુંદરી સાંભરેને, નેત્ર જળે ભરાય ॥૧૫॥ એવામાં દુરીયાધન બોલ્યો, બે તારો જીવ લેઉં; રાઘ રાઘ જેટલા કટકા કરાવું, અગની ન પામવા દેઉં ॥૧૬॥ તવ અભેમાને મનથી આહરીયું, કોના માતને તાત; કોની નારી કોનાં સગાં, કોઈ ન આવે સાથ ॥૧૭॥ જીવડા જંગળ મુકી દે, ધારણા ધારી મન; પછી હીમ્મત રાખીને બોલ્યો, દુષ્ટ સામો વચન ॥૧૮॥ ઓ આખલાના દીકરા તું, બે જે મહારા હાથ, મરવું તેમા ડરવું નથી, યુદ્ધ કરે તુજ સાથ ॥૧૯॥ ધીક્કારછેરે દ્રોણગુરૂજી, હારેલા પાછા આવ્યા; મોટમ પણું છુટી પડીયું, કેમ મનમાં નવ લાવ્યા ॥૨૦॥ ધીક્કાર છે રે કરણ રાજ, કરમહીણા કહાવ્યો; છતે છોકરે વાંજીઓ થયો, શું મોઢું લઈ આવ્યો ॥૨૧॥ તવ દ્રોણે કરણે નીચું ધાલ્યું તવ કોપ્યો નર નાથ; શું જીઓછો બેઢા માહારા, કહિ ઉપાડ્યો હાથ ॥૨૨॥ આયુધ લઈને મારવા માંડ્યો, અભેમન્યુને માર; ગુપ્તી ગેડી ગદાયો ફેકે; તરકસ તીર તરવાર ॥૨૩॥ બાણ વછોડે મુમત તોડે, કુંવરન દે કપ્પી; બારે મેઘની ધારા છોટે, તેમ કરી વ્રધી ॥૨૪॥ અભીમન્યુએ બાણ લઈને, દેવા માંડ્યો માર; પાછો ન પડતો વઢતો ને ન નડતો, સુરાનો સરદાર ॥૨૫॥ તેસમે શેન્યાને વીશે, ભીમનો હાથી જેહ; મન મુકીને વઢવા લાગ્યા, કરોધભરેલા તેહ ॥૨૬॥ હાથી ધરીને મારવા દોડે વ્રોકોદર જય ખશી; પુટે જઈને પુછડું પકડે, માહા બળમાં હંત ડશી ॥૨૭॥ બળ કરીગજ પુંછ છોડાવે, ભીમપર કરે હડી; પમ વચેથી નાકળી જય, ભીમસેન નીચો પડી ॥૨૮॥ એવી રીતે લઢતા વઢતા, મેદાનમાં બેઉં ગયા; ખરેખર એ યુધ્ધ જમ્યું, પરશેવા પુષ્કળ થયા ॥૨૯॥ તેજ સમે પાતાળ વીશે, તાડુકીને અરજીન; સામા સામી તે યુધ્ધ કરતા, કેપેક્ષા ધુન ધુન ॥૩૦॥ તાડપુર ઉંચોછે તાડુકી, દ્રેશ ઘણેરો ધારે; મોહોટા મોહોટા પરવત લઈ, અરજીનજીને મારે ॥૩૧॥ અરજીનજી પણ બાણ મહીને, બેર કરે ભરપુર; વજરાસ્તરનું બાણ મારીને, પાહાડ કરે અકચુર ॥૩૨॥ એક વજરાસ્તર મારવાથી, પરવત મોટા ભાગે; તેના કટકે કટકા પડે, કંબળ પ્રભુને વાગે ॥૩૩॥ ભાણેજને મરાવવા મોટે, પોતે ખાય છે માર; પારથ કેરા બાણ તાડુકી, ગણે નહી લેમાર ॥૩૪॥ એવી રીતે ત્રણે ઠેકાણે, યુધ્ધ મચ્યું અપાર; કુરુક્ષેત્રમાં સરવે થોધા, દે

છે કુંવરપર માર ॥૩૫॥ અભીમન્યુ એકલો તે ક્યાં ક્યાં દ્રષ્ટી રાખે;
એક તરફ યુધ્ધ કરે તો, બીજા વીંધી નાખે ॥ ૩૬ ॥ કુંવરને બહુ
બાણ વાગે, તે નીસરે આરપાર; પછી કુંવર કાઢ્યર થયો, મનમાં કયો
વીચાર ॥ ૩૭ ॥ મોહાસ્તરનો મંત્ર ભણીને, બાણ અગણીતું લીધું;
તેના ઉપર ધરમ કાકાનું પુન્યજ મુઠ્ઠી લીધું ॥ ૩૮ ॥ ફેર પુંદરી ફરીને
ફેંક્યું; બહુ બળમાં બાણ એક; અગણીતા મંત્રને લીધે, બાણ થયાં
અનેક ॥ ૩૯ ॥ તે બાણ સઉની રૂદ્રીયામાં વાગ્યા, પ્રાણજ ઉંચા ચડીયા;
ત્રધ બેબનને બાહ્યાવચના, ઢળી ઢળીને પડીયા ॥ ૪૦ ॥ તવ અભે-
માને એમ ધાર્યું, ધડી કેડે શું થાય; દેહ માહારો હોય કે નવ હોય, તેવાત
કેમ કળાય ॥ ૪૧ ॥ અત્યારે હાર્યા મુજથી પણ, જીત્યા એવું કહેશે;
પણ છેવટ છોછવા પડ્યા તે, નીશાની શી રહેશે ॥ ૪૨ ॥ એમ ધારી
પવનાસ્તર મુક્યું; સઉને નીશાની આપી; સરવે જનની ડાહ્યા ગમની,
મુછ અકેમ્પી કાપી ॥ ૪૩ ॥ પછી પોતે ઉભો રહ્યોછે, એવે બે ધડી થાય;
જે જેની મુરછા વળે તે, જીવ લઇ નાશી જાય ॥ ૪૪ ॥ જઇજઇને કોઠામાં
પેસે; એમ ઉઠી ગયા સરવ; તે દેખીને અભેમન્યુના, મનમાં આવ્યો ગરવ
॥ ૪૫ ॥ કેવા સઉ હાર્યા માહારાથી, એમ થયો મનસુબો; રથપર ધનુશ
ઉભુ રાખી, છોડે મુઠ્ઠી દેઇ ઉભો ॥ ૪૬ ॥ ધનુષના છેડાપર મુઠ્ઠી, મુઠ્ઠી-
પર ધર્યું ડાયું; વાંકો વળી હબચી દેઇ ઉભો. કાળજડુ નહીં કાચુ ॥ ૪૭ ॥
કૃષ્ણ પ્રભુએ પાતાળ બાણ્યું; દાન્યુ અંતઃકરણ્યું; શા કારણથી ભાણેજ
માહારો, પામતો નથી મરણ ॥ ૪૮ ॥ એમ કહી બેયું જ્ઞાન દ્રષ્ટી, પોતે
જીમદાધાર; તવ સમબળ્યું રક્ષા કરે છે, કુન્તા સતીનો તાર ॥ ૪૯ ॥
વળણ ॥ રક્ષાનો જે તાર છે, કરે છે રક્ષાય; વઢે વલ્લભ શ્રોતા સુણો,
શું કર્યું બદવરાય.

કંડવું પ ૩ રાગ સવર્ધયાનો.

વધશમપાયે એણિપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું, કુંવર મરણ મહિમાય ॥ ૧ ॥ કૃષ્ણ પ્રભુએ એમ ધાર્યું, આ-
હ્ય તે મરે મથી; પણ રક્ષાનો તાર છે તેથી, એ મરવાનો નથી ॥ ૨ ॥
ગોટારગ્યછે ધનુષ સરશે; વીંટી મુક્યો છે તાર; તે તાર માહારે તોડવા
પડ્યે, એમ કયો વીચાર ॥ ૩ ॥ આખું જગત જનમે મરે, તે સઉ મા-
હારી ગતી; નાહાતું મહોદ્ધ મરે તેહું, નીમીત લેતો નથી ॥ ૪ ॥ કોઇ

કોમળીયે, કોઈ ત્રીદોશે, કોઈ ક્ષધ કોઈ તાવે; એવું નીમીત્તરોગને મા
થે, પણ મુજને નવ આવે ॥ ૫ ॥ આજ તો માહારે લેવું પડશે, વીચાર્યું
વિશ્વને ભ્રુપ; એક સ્વરૂપે રથ હાકે છે, બીજું ઉંદરનું રૂપ ॥ ૬ ॥ ઉં-
દરનું રૂપ લેઈને પોતે, પ્રથવીમાં પરવરીયા, અભેમન્યુના સ્થનીનીયે,
આવીને ચાળા કરિયા ॥ ૭ ॥ ખાડા અવળા ઉંચા નીચા, કુદેછે ભગવાન
તેની રમત જોવા લાગ્યો, અરજીનજનો સંતાન ॥ ૮ ॥ તેમ ભેમ પ્રભુ ગ-
મ્મત કરતા, રથે ચઢવા લાગે; અભીમન્યુ તવ સ્થીર ઉભો, રખેનેર-
મત લાગે ॥ ૯ ॥ એવે એના ચરણ વચમાં આવ્યા વિસ્વના ભુવ; કું-
વરે બણ્યુ શું કરે છે, જોવા થયો તદ્દરૂપ ॥ ૧૦ ॥ તેમ તેમ વિશેષ ગ-
મ્મત કરે, પોતે નંદકીશોર, આડી અવળી ખાય ગુલાટો, ચઢે ધનુષ
ની દોર ॥ ૧૧ ॥ નીચે ઉતરે ઉપર ચઢે, ભાણેજના એ ઠંભી; અભીમ-
ન્યુનો કાળ આવ્યો, તે, પોતે રહ્યો છે થંભી ॥ ૧૨ ॥ દોરાપરચઢતાઉપર
આલ્યો, જ્યાં રક્ષાના તાર, ટગટગ કુંવર જોયાકરેછે, અરજીનનો કુંવાર
॥ ૧૩ ॥ તે તાર દેખી કંપળ પ્રભુને, રીસ ધણેરી વ્યાપી; ચંચા દા-
બીને પડપંચા; તાંતણા સહીત કાપી ॥ ૧૪ ॥ એટલે ધનુશ તરછોડાયું
છટકીને શીધું થયું; અભીમન્યુની હબચીમાંથી, તાળવે પેશીગયું ॥ ૧૫ ॥
માથાપર એક હાથ નીકળીયું, તાળવું ફેડી બહાર, એ હેલકારાથી ઉ-
છળીયો, ઉંચો માથોડાં ચાર ॥ ૧૬ ॥ આંખોના ડોળા લબડી પડીયા,
પ્રાણજ ઉંચો ચડીયો; હાથ પગોની નસો ખેંચાણી, તરફડી ભ્રુમી પ-
ડીયો ॥ ૧૭ ॥ એવું દેખી જેદ્રથ બોલ્યો, છત્રપતી તમે જીત્યો; આપણા
માર્ગાં વીના એતો, અભીમન્યુ મુઓ ॥ ૧૮ ॥ દુરીયોધને ડોક કાઢી, કુંવર
જોયો ભાળી; ગુરૂ પ્રત્યે કહેવા લાગ્યો, હુંતો છું ભાગશાળી ॥ ૧૯ ॥
પછી ધંટી બોલ્યો, ક્યાં ગયા સહુ કુંવાર; આપણા ચારસેને ઇગ
ણોતેર, ઝટપટ નીકળો બહાર ॥ ૨૦ ॥ ભવો જઈને એ છોકરાને, ત-
રવારના દો ઝટકા, અંમ એનું અગની નવ પામે, તેવા કરી દો કંકટા,
॥ ૨૧ ॥ એવી આપી આગના કે, ઉપડીયા કુંવર; નવાણુ ભાઈના દી-
કરાએ, હાથ લીધા હથીઆર ॥ ૨૨ ॥ એટલે ગુરૂ દરોણ બોલ્યા, આ
શું કરે નીચ કર્મ; મરતાને શીદ માર મરાવે, અતી થયો અધર્મ ॥ ૨૩ ॥
આ જગોએ આપણે કોઈ, ઉભા રહેવું નવ ઘટે; નાહનામાં નાહનું છો
કરૂ મુઉં, ચાહો મોહોટાને વટે ॥ ૨૪ ॥ દુરીયોધન કહે નહી માહારા-
જ, દાવ ખરા આહરવા; નીશાની એની હાથ ત આવે, તેવા કટકા ક-
રૂવા ॥ ૨૫ ॥ દરોણ કહે એ છોકરૂ એના, બને વાકડે બળશે; તેમ છ-

તા અધર્મ કરે છે; તે ફળ તુજને મળશે ॥ ૨૬ ॥ દુષ્ટ કહે કે ભોગવી-
 સધશું, દીકરા તતપર થાવો; સાતે હજાર આ કોઠાના, યોધ્યા સાથે જવો
 ॥ ૨૭ ॥ તવ આરસે અગણોતર પુત્રો, નવાણુ ભાઈના જેહ સાતમા
 કોઠામાંથી નીકળીયા, મહા બળીયા સુત-તેહ ॥ ૨૮ ॥ કરવત કહોવા-
 ડા તરવારો, કાપવા માટે લાવ્યા; તેમની સાથે સાત સહસ્ર; યોધ્યાઓ
 ચાલી આવ્યા ॥ ૨૯ ॥ ગભરાએલો કુંવર પડ્યો છે, મોઢેથી નવ બો-
 લાય; ડોળા બે નીકળી પડેલા, નેત્રે નવ દેખાય ॥ ૩૦ ॥ તેને આવી
 દેવા માંડ્યા તરવારોના ઝટકા, કુંવરના લાંબા કર કરી; કુહાડીથી કરે
 કટકા ॥ ૩૧ ॥ અલેખન્યુ લાગ્યો તરફડવા; વેદના નવ વેધાય, બોલાય નહી
 કે દેખાય નહી, મનમાં બહુ મુઝાય ॥ ૩૨ ॥ અરેરે મુને મરતાને મારે,
 દુષ્ટને દયા શાની; વગર મારયે ધડીયે બે ધડીયે, થવાની જીવની હા-
 ની ॥ ૩૩ ॥ એ રીતે મનમાં કલેશ કરતો, પ્રણે આણે છે મરણ; સુ-
 તાં સુતાં સુરે ભરાયો; ફેરવ્યો આગો ચરણ ॥ ૩૪ ॥ એવામાં એક
 રથનું પીન્દુ, અંગુઠે ખેંચ્યું આવ્યું; અંગુઠાપર ભર કરીને, તેને ચાક
 ચડાવ્યું ॥ ૩૫ ॥ પછી બળ બહુ કરીને નાખ્યું હોલવવા બધી રીસ,
 તે પીન્દુ ચાક ચઢેલું ફરીયું, છેલ્યાં સહુનાં રીશ ॥ ૩૬ ॥ આરસેને
 હમણોતર પુત્ર, કઊરવકેરા જેહ; ધડ મસ્તક જુદા થઈ થઈ, મરણ પા-
 મ્યા તેહ ॥ ૩૭ ॥ તેમની સાથે સાત હજાર, બેધ્યાઓ પામ્યા મરણ;
 તે દેખીને ખુસી થયું, દ્રોણનું અંતઃકરણ ॥ ૩૮ ॥ જે દુરીયોધન અધરમ
 કેરાં, ફળ નીકળીયા ભારી; દુષ્ટ કહે તેમાં શું થયું, સુઆતો ખાસડે
 મારી ॥ ૩૯ ॥ નવાણું ભાઈ રડવા લાગ્યા, ગુરૂ માહારાજ જીવ્યો; સરવેને
 મરાવવા રાજ, આ ભાઈ કેમ ન મર્યો ॥ ૪૦ ॥ દુષ્ટ કહે મારો પ-
 ણ મર્યો, તેમાં શું વંશ જશે; આપણ જે જીવતા હોઈશું તો, ઘણાએ
 દીકરા થાશે ॥ ૪૧ ॥ એવે અપહરા સ્વર્ગકેરી, વૈમાન લેને આવી; અભી
 મન્યુનો જીવ કહાડી, પોપટ દીધો બનાવી ॥ ૪૨ ॥ તેને લેને સ્વર્ગે ચાલી
 બોળીયું રહ્યું ધરણ; હાલતો કુંવર બંધ થયો, દુષ્ટોએ બણ્યું મરણ
 ॥ ૪૩ ॥ પછી છત્રપતી એમ બોલ્યો, આયુષ આલો હાથે; જેદ્રથ બને-
 વી માહારા આ, કોઠો તમારે માથ ॥ ૪૪ ॥ માટે તમે એકલા જવો;
 હીમત મનમાં રાખો; એ છાકરાના બોળીઓના, કટકા કરી નાખો
 ॥ ૪૫ ॥ એટલે જેદ્રથ ખડગ લેને, તરત નીકળીઓ બાહાર, અમીમન્યુ
 ના મહાને જઈ, દેવા માંડ્યો માર ॥ ૪૬ ॥ પ્રભુએ બણ્યું ભાણેજ મુ-
 યો, પછી કેવું કામ કીધું; હાથીનું ને દહીતનું ત્યાં, બળ કરીને લીધું

॥૪૭॥ એવામાં નંદન વાયનો દારણુ દધવત ઠાખ્યો; હાથીના બે
અરણુ ઝાલી, તરત ચીરી નાખ્યો ॥ ૪૮ ॥ એવે પાતાળમાં અરબુને,
ફેંક્યું કાળજર બાણ; તે બાણે તાડુકી કરે, નીકળી ગયો પ્રાણ ॥૪૯॥
હાથીને મારી ભીમ નોડો, એકલો કુંવર બણી; ભત્રીજના સંભાળ
કાઢું, એ વાત મનમાં આણી ॥ ૫૦ ॥ જયછે નોડો મનસુખો માડો,
છલંગ મોટી ભરતો; શાતમા કોઠાની આગળ બેયો; જેદ્રથને ધા કરતો
॥૫૧॥ કુંવરને રથમાં નવ દીકો, મનમાં પ્રગટયો શોક; ઓરે અભે-
માન દીકરા કહી, મુઠ્ઠી કારમી પોક ॥૫૨॥ જેદ્રથે તે પોક મુણી, મન
ભય થયા માડા, પોતે તે સાતમા કોઠામાં, જે જે હતા તે નાડા ॥ ૫૩ ॥
પછી રહ્યું અભીમન્યુનું, મડદુ ત્યાંને ત્યાંય; ભીમસેન દોડતો પાસે
આવ્યો ભેઠ કરે ત્રાય ત્રાય ॥ ૫૪ ॥ પાન્ડવ દળમાં શબ્દ ગયો તે,
આવ્યું સઘળું લોક; મરણુ બણી સરવના મનમાં, ઉપજયો બહુ શોક
॥૫૫॥ દેહેરા તંબુએ ખમર પોહોચી, તવ નાઠાસઉ રડતા; ઓત્રા મુભદ્રા
કુન્તાજી, પ્રથ્વી નાંખે પડતાં ॥૫૬॥ ધરમનેકરપતી સરવે, એકજ સ્વાસે
જય; અભીમન્યુ જ્યાં પડ્યો છે, ત્યાં રડે સેન્યાય ॥ ૫૬ ॥ ત્યાં આ-
વાને મડદુ દીક્રા; પડતુ નાંખ્યું માંય; સુત મુભદ્રાએ ખોળે લીધો,
ફદીયા ફાટી જય ॥ ૫૮ ॥ જમને તે ઘણું રડવા લાગ્યું, સરવના તન-
માં તાપ્ર; હઠયું ફોટે તેમ રડે છે, કરે બહુ વીલાપ ॥ ૫૯ ॥ વળણ
॥ મુભદ્રા બહુ વલવલે, પાસે ઓત્રા નાર, કહે વલ્લભ શ્રાતા મુણે;
વીલાપનો વીસ્તાર,

કંડવું ૫૪ રાગ પંડાબનિ કારીના.

મારે જયારે, ભુલમ હાવો નવ ધ્રીજ્યે, લાડકવાયારે, જનેતાને
દગો નવ દીજ્યે ॥ ૧ ॥ માહારા જયારે, રઝળાવી રણમાં તેં મુજને;
લાડકવાયારે, દયા ન આવી તુજને ॥ ૨ ॥ મુકી ઓત્રારે, હઠ્યા ઉપર
તેલ તાવડા, કોણ કહેશે, હવેથી મુજને માવડી ॥ ૩ ॥ નથી મુક્યો
રે, નીશાળે પુરો તુજને, ખોરે બેશીનેરે, કોણ કરશે લાડ મુજને ॥ ૪ ॥
રડી રડીનેરે ખાવા પીવા કોણ માગ્યે, માતા કહેતોરે, હુંગમાંથી કીચો
જગશે ॥ ૫ ॥ તુજ વીનારે, શું કરે ઓત્રા લાડકી; તુજ વીનારે
વંચારે પડી મહારી વાડકી ॥ ૬ ॥ ઓ સુવાળારે, આછા અમ્મર ક્યાં
હોડસો; સેજે સુનારે, કાષ્ટમાં કેમ કરી પોહશે ॥ ૭ ॥ હવે આવશેરે
પાતાળથી તાત તાલરો, તવ માગશેરે, કહેશે લાવો સુત માહયરો ॥ ૮ ॥
તેવાગ્યાએરે, આગળ કરે કીચો દીકરા, તુતો પોહયારે, રણમાં થઈને

બેફીકરો ॥૬॥ તાત તાલરોરે, દેશે મને ઘણુ દુખડુ; કહેશે વંઝારે,
 નહીં જુએ માહારં મુખડુ કહેશે વંઝારે, નહીં જુએ માહારં મુખડુ.
 ॥ ૧૦ ॥ હાય બેટારે, રઝળાવી માતા રાંકડી; કયાં દેખીસરે પુત્ર
 છળી તારી ફાંકડી ॥૧૧॥ એ દહવડારે, કરમ માહારં કઠોર થયું,
 પુત્ર રૂપીરે; રત્ન રણમાં રાજાઈ ગયું ॥ ૧૨ ॥ પુટયું ભવિશરે. ચકલું
 ચુંથાયું માહારં, ખોયુ રમકડું પ્રભુ શું બીગાડયું મેં તાલર ॥૧૩॥ બેટા
 બોલોરે, કહી મુખ બાલી હલાવતી; લાડકવાયારે, કેમ કયા નથી આ
 વતી ॥૨૪॥ હાય શું થયુંરે કહી કહી રૂઢીઆયે ચાંપતી; કરે ચુંબનરે,
 થરથર કાયા કાંપતી ॥૧૫॥ બેઉ નેત્રમાંરે, ચોધારી ધારા છુટતી, કેશ
 કાઢતરે છાતી ને શીશ કુટતી ॥૧૬॥ છુટે રૂધીરરે; ચચરી ચીરાતી
 ચામડી; કુન્તા રૂપતીરે; ધર્મ રડે ઘણુ તે ઘડી ॥૧૭॥ ગોરગછ રડેરે, બે
 હોમાં ખોડયો પડી ગઈ; મારી બુધીરે, ચોથે કાઠે કઠોરી થઈ ॥૧૮॥
 વીરા મારારે, તારૂં બોલ્યું મેં મન ધર્યું; હું રીસાયોરે, એટલું ભુંડુંમેં તો
 કર્યું ॥૧૯॥ બંધુ બોલણેરે, તોપણ પોતાની બાંધછે; સોઘુસઘણેરે પણ હવે
 વીરો કયાંયછે ॥૨૦॥ એમ રડતોરે, પડતો ભુમીમાં દુખથી; ભીમ ગભ
 રાયોરે બોલી શકયો નહીં મુખથી ॥૨૧॥ આવશે અરજીનરે, તેને શું મોહ
 દેખાડીયે, તેના કરતાર, પહેલેથી કાયા પાડીયે ॥૨૨॥ વળણ ॥ એમ સર્વ
 જન ટળવળેરે, થાય ઘણાપરીતાપ; વઢે વલ્લભ તેવે સમે, એત્રાકરે વિલાપ

કડવું પપ ચાંદલીયાને ગડીને ગાવો.

મુજ સામુ જરા જુઓ મારા કંથજી, સુનમુન થઈને કેમ પડયાછે
 નાથજે; નથી હાલતા ચાલતા કે નથી બોલતા, શું કાંઈ આંટી તમને
 પડી દલ સાથજે; મુજ ॥૧૬॥ બે રીસાયા હો તો મનાડું નાવલા;
 પણ આ વેળા શો મારો ઉપાયજે; દુખદરીઆમાં દુખાડી તે પીઉજી,
 તારા પહેલી કેમ ન પડી મુજ કાયજે, મુજ ॥૧૭॥ હાય હૃદયમાં ઉઠે
 છે બહુ હોળીયો; બે ઘડી માટે શીદ કર્યો મેળાપ જો; કરમ માહારં પુટી
 ગયું અત્યાચારથી; હાય રડયો મને કેમ ન ડર્યો સાપજે; મુજ ॥૨૦॥ નીર
 દય થઈને પોઢયા મુઠ્ઠી એકલી; કાળજડામાં કંઈ ન આવી દયાયજે,
 નીરાખાર હું નારી તમારીનાવલા, કેવી રીતે દીવસ મારા ભયજે, મુજ
 ॥૨૩॥ હોઉં જુખી તરશી તે ખબર કોણ પુછશે, બેઠતું મુજને લાવી
 ને આપશે કોણજે; હઠ કરી માગવાનું માહારે ના રહ્યું, હૃદય ધારણ
 ભાગી ગઈ બધા હામ જો. મુજ ॥૪॥ કોની આગળ રડીને દુ-

ખડુ. તમવીના માહારે દુખે ન દાજે કાયજે; હાયરે પાપી પ્રાણુ તું કેમ
જવા નથી, કહિ ઢળી પડી ખેલાન અમળા હોય જો મુજ ॥ ૫ ॥ વ-
લણુ ॥ ખેલાન થઇ ધરણી ઢળી, સરવ કરે ત્રાહ ત્રાહ; વ્યાસ વલ્લભ
વાણી વદે, પાતાળમાં શું થાય.

કડવું ૫૬ રાગ સાંખિનો.

વૈશમપાયન એણીપેર ખેલ્યા, શુણુ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
સંજળાવું, દરોણુ પરવ મહીમાય ॥૧॥ પાતાળમાં પાપીને માર્યો, અ-
રણુને જેવાર; તે સમે સહુ બ્રાહ્મણુ આવ્યા, કરતા જેજેકાર ॥ ૨ ॥ વી-
પ્રોને પારથ પાય પડીયો, પછી માગી વીદાય; બ્રાહ્મણુએ આશીશ
દેઇ દીધીછે આગ્નાય ॥૩॥ તવ પ્રથવીની પ્રાર્થના કીધી, અરણુને સા-
મળીયા; બ્રાહ્મણુનું કષ્ટ કાપી, ભુતીમાં નીકળીયા ॥૪॥ જેવો રથ ભુ-
મીમાં નીકળીયો, તેવા શુકન થયા કુડા; ધન ઉપર કામખેડા, ભયભાસ્યા
બહુ ભુડા ॥૫॥ અરણુન કહે આમ કેમ થાયે, ઓરે ભુગજીવન; મનેએ
તું ભાસેછે કાંઈ, કુંવરને વિધન ॥૬॥ કળ્ય કહે મુજને પણ ભાસે કેવી
થશે મહારી ગતી હ્યો પારથરથ તમે હાંકો, હું હાંકવાનો નથી ॥૭॥ એમ
કહી પ્રભુ રથમાં સુતા, અરણુન અછોડા ઝાલ્યા, ચાખક મારી અશ્વહંકા
ચા, વાયુવેગે તવ આલ્યા ॥૮॥ કુરુક્ષેત્રની લમભગ આવ્યા, બહુ શેન્યને
લોક; કોઈ ન કરશે અરણુન આવ્યા, આવ્યા પુનસ્ત્રોક ॥૯॥ ધર્મકહેલાં
ટાકાઢી રડસો, પારથને થશે જાણ; નોનો આપધાત કવવાનો. કાઠશે પો
તાનો પ્રાણુ ॥૧૦॥ ડાહ્યા ડાહ્યા હસવીશયોધ્ધા, અરણુન સામ જાત્યેકાએક
અમકે નહીતે વીરીતે સમજવી લાવો ॥૧૧॥ તવ દસવીશ મામાઆલ્યા
સમજવવા કામ કીધું; તે વેળા સેન્યામાં કુંવરને વસ્ત્ર દોરડી દીધું
॥૧૨॥ વાયુ વેગે દોડતા આવ્યા, રથના ઘોડા બળીયો; સમજવવા
સામા ગયેલા, જઇ તેમને મળીયા ॥૧૩॥ હાંહાં પારથ વીરા આવો
નર કહે ધરમાં કેમ, ચોધા કહે કાંઈ ન ગભરાસો, સરવ કુશળ ખેમ
॥૧૪॥ એમ કહીને રથ રોક્યો, અરણુન વેમે ભરીયો; માટે રાસ
પરોણા મુકી રથ પરથી ઉતરીયો ॥૧૫॥ કાંઈનો રોક્યો એ ન રોકાયો
દડબડ મુકી દોટ; પોતાનું જ્યાં સેન્યજ બેઠું, ત્યાં તે આવ્યો ચડીયોટ
॥૧૬॥ હાંહાં કહીને ધીરજ દેવા, લાગ્યા સેન્યના લોક; સુભદ્રાથી રહે
વાયું નહી, કારમી મુકી પોક ॥૧૭॥ અરણુને બધુ સેન્ય બેયું, આંસુ
વહ્યા લોચન; પછી કહ્યું કે ઓ ઘોઝારી; લાંબ માહારો તન ॥૧૮॥

એસ કહીને પાશે ગયો, ભાગ્યું માહારું ધરસુત્ર, વસ્તર ઉધેડી સળજે-
યું તો, દીઠો પોતાનો પુત્ર ॥ ૧૯ ॥ વળણુ, પુત્ર દીઠો પોતા તણે, લા-
ડવાયો અભેમાન; કહે વલ્લભ તે જોઇને બની ગયો બે ભાન.

કડવું ૫૭ રાગ કાર્દક.

હારે બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, તુતો સુણ જનમેજે રાજન; હારે દી
ઠો દિકરો ને ગભરાટે ચઢીયો, હાય કહી પ્રથવી પર પડીયો ॥ ૧ ॥ હારે
માહારું કરમ ગયું આજ ખુટી, બધા ભવની આશાયો ટૂટી હારે હુતો
બળુતો હતો મન એવું; હાલ જેમ તેમ નભાવી લેવું ॥ ૨ ॥ હારે મા
હારો આજ કાલમાં મોહોટો થાયે, તવ ઉપાદી માહારો જશે; હારે હતી
આશા કે ભાગ્ય ભળશે; માહારો પુત્ર કાલ મને આવી મળશે ॥ ૩ ॥ હારે
પછી બેસ થવાની માહારે; ચીતની ચીંતોસહુ ટળશેને વારે; હારે એવી
આશાએ કાહડયા મેં દાહડા, તેમાં નવગ્રહો પડયા આડા ॥ ૪ ॥ હારે
કાંઈ વીખ દેતો પીને પોદું, ભાઈ ભાઈ કહેતાં સુકાતું મોદું; હારે; મા
હારો કાલું કાલું બોલનારા હાય ઉડી ગયો પુત્ર પ્યારો ॥ ૫ ॥ હારે
મન ધીરજનો દેનારો. સુરવીર સુત જશ લેનારો; હારે જોળે બેશીને
મીઠું આચરતો, ડાહી ડાહી વાતો બહુ કરતો ॥ ૬ ॥ હારે હતો નહાના
ને ડાહાપણુ મોહોદું; મહારૂં જીવતર કરી ગયો મોદું; હારે બેટા જનમ
તણે તું નીરોગી, કેમ બાપને રાખ્યો વીયોગી; હારે દીકરા મોકલ્યો
મને પાતાળ, હવે આશું કરી બેટો બાળ ॥ ૮ ॥ હારે માહારે વાત ત-
ણે વીસરામ, કેમ સુતાણે દીકરા આમ; હારે એમ કહી કહીને ઢઢાળે,
ખેંચી ખેંચીને લે જોળે ॥ ૯ ॥ હારે તન સુભદ્રા ગ્રહી રાખે, નર ના
સાસા બહુ નાંખે; હારે માહારો કુંવર કયાં કાળજારી, માહારૂં ધર ધા-
લ્યું ગોઝારી; હારે મને ગુટણીએથી બેસાડયો; બાપ બેટાનો વીયોગ પા
ડયો ॥ ૧૦ ॥ હારે તારું કરમ થયું રે કોઠારું, શીઠ યુધ્ધે જવા દીધું છોડ;
હારે તારૂં કાળું મોદું શું લે બેડી, નેસ પગલાની ધરમાં પેડી ॥ ૧૧ ॥
હારે મને કાઢી નાંખ્યો પ્રણ બહાર, બળ્યું ધરબારને સંસાર; હારે હવે
પ્રાણ હું માહારો તજીશ, કહી પાશાણુ પછાડયુ શીશ ॥ ૧૩ ॥ હારે બે
ઉ ભુજે છાતી નાખી ઝુડી, બહુ રૂધીર છોળ્યો ઉડી; હારે પોતે મરવાની
ધમ્મજા કીધા, એણે જીભડી દંતમાં લીધી ॥ ૧૪ ॥ હારે તવ સહુ લોક
ત્રાસે ચડીયા, ઝાલો ઝાલો કહી બાહાજ પડીયા; હારે હાય હાય સરવે સે

ન્ય ભાંખે, છાતી મુસ્તક કુટી નાંખે ॥ ૧૫ ॥ વળણ ત્રાશ ધણે વ-
રતક ગયો, થઈ રહી કુટા કુટ; કહે વલ્લભ તેવે સમે, ત્રાસની લુટાલુટ.

કડવું ૫૮ રાગ ચોપાઈ.

બોધ્યા વૈસમપાયે વચન, સુણ પરીક્ષત કેરા તન, નરે મરવાની
ધારણ કીધી, પોતે જીભડી હાંતમાં લીધી ॥૧॥ તવ કુન્તાને ધરમરાય,
જઈ બાળ્યાં કરી હાય હાય; અરજીન તણુ મુખઝાલી, રાજ ધરમે આં
ગળીયો ઘાલી ॥૨॥ એવે કળ્ય પ્રભુએ વીચાર્યું, આતો અરજીને મર-
વું ધાર્યું; એતો આપઘાત કરીને મરશે, કોણુ લુ ભાર હલકો કરશે
॥૩॥ મને શેદેવનું વેણ નડશે, માહારે પણ જોડે મરવું પડશે; એમ
જાણીને ચરીત્ર કીધું એક ભાલોડું બાણ લીધું. ॥ ૪ ॥

કડવું ૫૯ રાગ ઝડપનો ઢોહરો.

ભાલોડું ભગવાને લીધું, મારે જીવી શું કરવું; ભાણેજ મારો મર
ણ પામ્યો, માટે માહારે મરવું ॥ ૧ ॥ એમ કહીને પડતું નાંખ્યું, હૈ-
આમાં આનંદ; રડવા લાગ્યા, કુટવા લાગ્યા, કીધો ફોકટ ફંદ ॥ ૨ ॥
કુદીને કટારી લીધી, જીવીને શું કરું, આચારોરે, આચારો હુ પેટે મારી
મરું. પુત્ર કરતાં પ્રભુ વહાલા, અરજીનને અપાર; એણે જાણ્યું
મોહન મરશે, માહારા પ્રાણાધાર ॥ ૪ ॥ દીકરાને લુટી ગયોને, ચીંતા
થઈ મન સાથ; હાં હાં તમને સોમન માહારા, કહી જઈ ઝાલ્યા હાથ.
॥ ૫ ॥ થવા કાળ હતું તે થયું, આપણ તે શું કરીયે; નથી ઉપાય
આપણો શું, મુઆ પુઠે મરીયે ॥ ૬ ॥ ઓ માહારાજ ક્ષમા રાખો
લાગુ તમને પાય, એટલે અરજીન પ્રત્યે બોધ્યા, પોતે જાહવરાય ॥ ૭ ॥
મહારા મનમાં લાગત ઓછું, ભાંગત નહી મુજ ચરણ; પણ તમે મર-
વું ધાર્યું તે, આદર માહાર મરણ ॥ ૮ ॥ જેમ જેમ તમે કલેશ કીધો,
તેમ તેમ લાગ્યું માહું; અરજીન કહે કાંઈ નહી કરું, તમે ન કરશો કાહું
॥ ૯ ॥ થવા કાળ હતું તે થયું; ઓરે જીમજીવન; ભગવાનના મરણના
ભયથી, પોતે વાળ્યું મન ॥૧૦॥ સાત્રાશ એની પ્રેમ ભક્તીને પુત્રથી
પ્રભુ વાહાણો; એ રીતે કેમ વશ નવ થાયે, પોતે શ્રી નંદલાલો ॥ ૧૧ ॥
પછી સરવે શાન્તી રાખી, છાના રહ્યા લગાર; ત્યાં ચીતા ખડકીને શબ
ને, ક્યો અગની સંસ્કાર ॥ ૧૨ ॥ એસ્ત સરીતામાં વેવરાવ્યાં, સરવે
કીધું સ્નાન; લોહીક કરતા તણુએ આવ્યા, અરજીન ભીમ ભગવાન.

૥૧૩૥ વલ્લભ ॥ ડેરા તંબુ સહુ આવિયું, મનમાં કલેશ અપાર; મુન-
મુન સહુ ખીરાળ્યા, વલ્લભ કરે વીસ્તાર.

કંડવું ૬૦ રાગ સ્વર્ધયાનો.

વધશમપાયે એણિપેર બોલ્યા, મુણજનમેજેરાય; વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું, દરોણ પરવ મહીમાય ॥૧॥ મુનમુન થઈ સહુ તંબુએ બે-
ઠા, શોક ભયાં સહુ કોઈ; અનુચરે છાનામાના, કીધી કીધી રસોઈ ॥૨॥
પછી બેચાર ડાહ્યા સેવક, ગયા પાંડવની પાસ; ઉઠો ખાવા કંડવે મો-
હોડે, ભરીલો ખખે ગ્રાસ ॥૩॥ તવ પ્રભુ કહે અરજીન ઉઠો, ઉઠો સવ-
ળા વીર; કુન્તા ચાર ભાઈ ધરપતી ઉઠો, ઉઠ્યા શામ સરીર ॥ ૪ ॥ એ
કલો અરજીન ઉઠતો નથી, તવ બોલ્યા ભગવાન; અરજીનજી તમે મુ-
મત મુઠો, વીચારો ગટમાં જ્ઞાન ॥૫॥ કોના છોકરા કોની નારી, કોના
માને ખાપ; કોના સગાં કોના વહાલાં, મીથ્યા સહુ સંતાપ ॥૬॥ જે હો-
ય તમારો દીકરો તો, મુઠીને કેમ જાય; કોનું કોઈ નથી સગુડું, ભગતી
જ્ઞાત કે માય ॥ ૭ ॥ મીથ્યા માહરો માહરો કરોછો, ખોટા મરોછો
મથી; રડશો કે કળકળશો તોહો તે મળવાનો નથી ॥ ૮ ॥ જે જે મયું
તે પાછું ન આવે, પુટે સમા બહુ રોતા, શપને દુર્લભ જે જાયછે તે,
પાછું વાળી નથી જોતાં ॥ ૯ ॥ રડી રડીને નેત્ર ખોશો, પણ પાછો
નહી આવે; આજ ખાવા નહી ઉઠો એવું, કેટલા દાહડા ફાવે,
૧૧૦ ॥ તમે ઉઠો તો સહુ ખાયે, ન થાવો એકલ મતે; જીવતું હોય તે
જીવતા ગતે, મુઉ તે મુઆ ગછે ॥૧૧॥ તવ અરજીન કરજોડી બોલ્યો,
સંદે માહરો નીસ્તરે; પ્રણુ પુછુછું આત્મા ચેતન, મરેકે નવમરે ॥૧૨॥
એટલે બોલ્યા અંતરયામી, સાંભળો શાસ્ત્રને વેદ; આત્માછે તે અખંડ
અમ્મર, અદ્યંત ને અછેદ ॥ ૧૩ ॥ એટલે અરજીને હાથ ઝાલ્યો,
પ્રભુ દયા કાંઈ લાવો; અભેમન્યુનો આત્મા કયાં છે, તે મુજને બતાવો
॥૧૪॥ કંબુ પ્રભુ કહે શું જોવું છે, જે દેઈ ગયો દગો; કહેશો તો બ-
તાવીશ પણ તે, નહી થાય તમારો સગો ॥ ૧૫ ॥ જે જ્યાં જાયે તે ત્યાં
નો યાયે, એછે અનાદીનો આત્મ; અરજીન કહે તે પણ જોશું, બતાવો
નંદલાલ ॥૧૬॥ તે વિના તો અનજળ માહરે, લેકું નથી માહારા-
જ; અન જળ જે લેવરાવું હોય તો દેખાડો આજને આજ ॥ ૧૭ ॥
મોહને જાણ્યું મુમત ઝાલ્યો, જોવો છો સંતાન; એવું સમજ પ્રેરણા ક-
રીને, મંગાવ્યું વધમાન ॥ ૧૮ ॥ તવ સ્વરગેથી વધમાન આવ્યું, બેઠા
મરડાગામી; અરજીનજીને સાથે લીધા; પોતે અંતરયામી ॥ ૧૯ ॥ એ

ટલે વૈમાન ઉડી આલ્યું, સ્વર્ગ સુદન પરવરીયા; અપછરાના મહેલની
પાસે, વધમાનથી ઉતરીયા ॥૨૦॥ પછી પ્રભુએ કહ્યું પારથને, સામા ભો
વનમાં જવો; વાંજરામાં પોપટ રૂપે છે; તેને જઈ બોલાવો ॥૨૧॥ તવ તે
ધામમાં અરજીન આલ્યો, બોલતો મુખ વચન; એરે અભેમાન એરે
અભેમાન તન ॥૨૨॥ કહેતો કહેતો ધામમાં આવ્યો, પોપટ બેયો સાર;
અરજીન તેને કહેવા લાગ્યો, ઓ માહારા કુંવાર ॥૨૩॥ તવ પાંજરેથી
પોપટ બોલ્યો, મુરખના સરદાર; જેમ ફાવે તેમ કેમ બોલે છે; નીકળ અહીંથી
બાહાર ॥૨૪॥ પોપટનો એવો બોલ સુણી, અરજીન વદ્યો વાણે; અભે-
માન તું ખરો કે નહીં. પરમેશ્વરની આણે ॥૨૫॥ એટલે પોપટ એમ બો-
લ્યો, સુણ સતી સંતાન; મનુશ બોળીયે હતો ત્યારે. હું નામ અભેમાન
॥૨૬॥ પ્રથમ અભેમાન હતો હું, ત્યારે તો તુજ તન; તારા વીર્યથી દેહ
માહારો યથો હતો રાજન ॥૨૭॥ તે તારે બોળીયું ત્યાં તે ત્યાં મુક્યું,
પંચભુતોની સાખ; તેને તેં અગની મુકીને, બાળી કીધું બાપ ॥૨૮॥ હવે
દીકરા કહેતો આવ્યો, તેતો તારી કમાઈ; આત્મા તુજથી નહીં ઉપજેલો
બોળીયાની સમાઈ ॥૨૯॥ જે તારાથી ઉપજ્યું તે, કહેવાય સગુ તારું,
તુજથી ઉપજ્યું તે ત્યાં મુક્યું, હવે નહીં ને માહાર ॥૩૦॥ તે નહિ મા-
હાર તો હું નહિ તારો, સગપણ ગયું તુડી, સગાઈ મનાય શરીરની તે.
શરીર ગયું છુટી ॥૩૧॥ સગપણ નહિ હવે માહાર તારે, કોણ બેટા કોણ
બાપ; હવે બેટા કહીશ મેં તો, નહિ રહે તારૂં માપ ॥૩૨॥ નર બોલ્યો
આ શું કહે છે બેટા, કેમ બદલાયો બાપ; પોપટ રૂપે અભેમાન બો-
લ્યો, તું બેટા ને હું બાપ ॥૩૩॥ મેં ને તેં બહુ દેહ ધરેલા, પશુ પક્ષી
કેરા; કીટ પતંગ કે વનસ્પતી, મનુશ કેટલી કેરા ॥ ૩૪ ॥ કેટલી વેળા
બાપ થયેલો, હું તારો ને તું માહારો; અનાદીથી રેંટ એવો, વારાફરતી
વારો ॥૩૫॥ મીઠ્યા માયા તું સત્ય માને, કોઈ ન જાણીશ તારું; આગળ
દીસે અજવાળું ને, દીવા પુઠે અંધાર ॥૩૬॥ જમતરૂં પી જેલખાનું,
ધરૂં પી એરડીયો; ગુનેગાર રૂં પી છવ છે તે, દેહરૂં બેડીમાં પડીયો
॥૩૭॥ બબે ચાર ચાર, કેદીને રહેવા. એરડી દે અકકેક; તેમ એક ધ-
રમાં બબે ચાર ચાર, સગાં વસે વીવેક ॥૩૮॥ એક એરડીમાં ભેગાકેદી
દુખ સુખનીકરે વાતો, એક એકને દુખે દાઝેને, એક એકનો સ્નેહી થાતો
॥૩૯॥ એક એકની એ પક્ષ તાણે, એક એકપર હેતવાપે; એક એક હેં માથું
દુખે તો, એક એકનું એ ચાંપો ॥૪૦॥ એવીરીતે સગાંવડાણાં, એક એ-
કને દુખે દાઝે; એક એકની કરે ચાકરી સેવા, ઘડી હસે ઘડી બાહાજે.

॥૪૧॥ જે કેદીને જેટલા દાની, થઈ હોયે રાજ્ય, તેની મુદત પુરી થયે, બેડીથી છુટી જાય ॥૪૨॥ બેડી તુટી તવ જેલમાંથી નીકળે છે સરવથી; સ્નેહિ કેદી જેલમાં રહ્યા તેની, અખર લેતો નથી ॥૪૩॥ તે રીતે જીવ દેહથી છુટી, નીકળ્યો જગત બહાર; પાછળના સગા વહાલાને, સંભારે નહિ લગાર ॥૪૪॥ પાછું વાળીને તે નવ જીએ, સંભારે નહિ કોઈ દિન; કેદીમાં આવવા બેડી પહેરવા, ધારે નહી કોઈ જન ॥૪૫॥ તેમ છતાં જય બીજી બેડીમાં, તેમાં નહી ઉપાય, જ્યાંથી ત્યાંથી છુટી નાશે, જહું ન ધારે ત્યાં ॥૪૬॥ એ રીત છે આ જગત કેરી તું નહી કેનો કો નહી તારું, જ ભાઈ નીકળ બહાર; આજથી સત્ય માનતો નહી, જુડો આ સંસાર ॥૪૮॥ અરજીન કહે બોળે રમાડ્યો, ખવરાવ્યું પીવરાવ્યું તને; બદલો વાળવાની આસાયે, મોહ ચડ્યો તો મને ॥૪૯॥ એટલે પોપટ રૂપે બોલ્યો, ફરીથી અભેમાન; પુત્ર પાશે બદલો વાળવા; ઇછે કોઈ નાદાન ॥૫૦॥ ચકલા ચકલી જેવાં પક્ષીપુત્રને પુષ્ટી આલે; જીવની પેઠે જીવેને, અંચામાં લાવી ઘાલે ॥૫૧॥ આશા રાખ્યા વણ ઉછેરેછે; રક્ષણમાં નવ ચુકે, ખયાને હરતાં ફરતાં કરી, પછીથી છુટાં મુકે, પણ તે ખચ્યાં તેની સંભાળ ન લે, તેનો નહી કાંઈ દંશ; તેથી નાદાન મનુશ જતી, હક રાખે હમેશ ॥૫૩॥ પંથયાને પાળે જણ્યા જીવોડે, તેમાં શાની નવાઈ; માખાપને માખાપના માખાપે, ઉછેર્યાં કર સાહી ॥૫૪॥ મોટે એમાં બદલો શાનો, બદલો લેવાધારે જોડ; જીવે ઉછેર્યાં તું ફળ નહી તેને વાસના બંધન તેહ ॥૫૫॥ એવો બોધ અભેમાને કીધો; અરજીનને હેત આણી; તેથી પારથ સમજી ગયો, માયા મીથ્યા જાણી ॥૫૬॥ પછી મહેલમાંથી વળ્યો પાછો, ફેગટ સંસાર લાહાવો; કષ્ટ પ્રભુ કહે આરે બનેવી, વધમાનમાં તમે આવો ॥૫૭॥ અરજીન કહે કેનો બનેવી કેના સામા તમો; બનેવી બનેવી કહી પુલાવ્યો, તેથી પુલી ગયા અમો ॥૫૮॥ સગાંવહાતાં સાચા માન્યા, સદમાર મ નવ મુજ્યો, અભેમાનનો ઉપદેશ સુણ્યો, તે થકી આત્મા ઈજ્યો ॥૫૯॥ અમસ્થા આટલા દન કાઢ્યા; સત્ય માનીતી સમાઈ, સગામગી સંસારમાં રાખ્યો, તે હવે જાણી ઠગાઈ ॥૬૦॥ એમ કહી ઉઠાસ થઈને, ઉભો ત્યાંને ત્યાં; આ સ્થળ ચકાવો થયો પુરો જેજે વધકુંડરાય ॥૬૧॥ ॥વલણ ॥ ચકાવો પુરણ હવે, સુણતાં પોહોયે કોડ; કહે વક્ષમ આતા સહુ, બોલો જે જે શ્રી રણછોડ.

દ્રોણ પર્વ.

કંડુ ૬૧ મુ રાગ સાખિનો.

વધશમપાયન એલીપેરે બોલ્યા, મુણજનમેજરાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું, દરોણ પર્વ મહીમાય ॥૧॥ અરજુનજી ત્યાંને ત્યાં થંભ્યો
ભગવાને ઝાલ્યો હાથ; વધમાનમાં બેસાડીને આવ્યા, ભોમીમાં ભુનાથ.
॥૨॥ કુરૂક્ષેત્રમાં તંબુએ આવ્યા. વધમાનથી ઉતરીયા; એટલેસૌ સગાં
વાહાલાંએ, ભાઈ ભાઈ ભાઈ ભાઈ કરીયા ॥ ૩ ॥ એટલે અરજુન એ-
મ બોલ્યો, ભાઈ ભાઈ કરી ચડાવ્યો; ખરી કમાણી કરવા ન દીધી,
નાહ માયામાં પડાવ્યો ॥ ૪ ॥ નહી તમે માહારા નહી હું તમારો,
એટલે બોલ્યો ભેમ; એરે માહારા કૃષ્ણ પ્રભુજી, નર આમ બોલે કેમ.
॥૫॥ પ્રભુએ સહુને સમજાવ્યા, નરને થયો વધરાગ; માટે એને વળગી
પડો, નહી તો કરે બધું ત્યાગ ॥ ૬ ॥ તવ વરકોદર કુન્તા કંપતી, બા-
હાજી લાગ્યાં કરગરવા; એ અરજુન તમે આમ કેમ બોલો, આધા ખ-
સો શું કરવા ॥ ૭ ॥ પણ કોઈનું કહ્યું મનમાં ન આવે રહ્ય થયું
પવીત્ર; છેવટ માયામાં નાંખવાને, કૃષ્ણે કયું ચરીત્ર ॥ ૮ ॥ અરે અર-
જુન ખોવા ઉઠો, કયાં લગી ભુખ્યા રહીશું; અભીમન્યુના ગુણ ધણા
તે, સંભારીને શું કહીશું ॥૯॥ એના જેવો સુરો પુરો; કોઈનહીરણધીર;
દાંડવને શરણે રાખેલો. ખરું બળવેલ તીર ॥ ૧૦ ॥ દ્વારીકાં આવી
સુરેખાનું શનમુખ કીધું હરણ, જદવ હરાવ્યા કૌરવ હરાવ્યા, હરાવ્યો
રાજા કરણ ॥૧૧॥ આપણાગથા પાતાળ વિશે, કોઠાનો સંગરામલીધો;
કરણના બે પુત્ર મારી, એને વાંછ્યો કીધો ॥૧૨॥ દુરીથોધનનો લ-
ખમણ માર્યો, બેદાને કીધો જેર; છેવટ માર્યા નવાણુ ભાધના, ચારશે
ધમણીતેર ॥૧૩॥ સાત સહસ્ત્ર થોદાને માર્યા, ધરણ ઢાલ્યો પછીપોતે;
સરવનો બદલો વાળી મુઓ છે, સુરોપુરો હતો તે ॥ ૧૪ ॥ અનેકને
મારી એક મુઓ, તો પણ પોતાનો આપે; એના મુઆનું દુખનથી દલ
માં, પણ એક રીસ બહુ વ્યાપે ॥ ૧૫ ॥ મુએલાને કોણ મારતુ તુ, તે
માહારે બણવું બેધએ; શરીરપર બહુ ધા પડ્યાતા, દીઠા હશેહ કોઈએ

॥૧૬॥ બીમશેન કહે મેં દીઠો તો, જેદ્દથને ધા કરતા; તે દેશ છે બહુ
 મારા મનમાં, હણી આવું હરતાં કરતા ॥ ૧૭ ॥ તે સાંભળીને અરજુ-
 નજના, મનમાં ભરાયો દેશ, જેદ્દથે બહુ જીલમ કીધો, તે કેમ મટે કલે
 શ ॥ ૮ ॥ વહેરે વહેર એ લેવું ઘટેછે, કાલે કરું હું કેર; સુર્ય ઉદય-
 થી સુર્યના હરતમાં મારવો મહારે ઠેર ॥ ૧૯ ॥ એટલામાં કાલ માર
 નહીતો, બળી મરું હું આપ; જેમાંથી એક કામ કરું નહીતો; પ્રહલત્યો
 નું પાપ ॥૨૦॥ એવા પોતે સોગન ખાધા, ખાવા ઉઠ્યો સહુ સાથ;
 પણ લીધું તે કૌરવ દળમાં, જેદ્દથને ગઈ વાત ॥ ૨૧ ॥ જેદ્દથ દુરીયો
 ધનના પાસે. ઉઠી ગયો તે વાર; આવતી કાલે હું મરવાનો, કહી સઉ
 સમાચાર ॥૨૨॥ કોઈ પ્રકારે ઉગાર મુને, નરી તો દેહ છંડારો; સો
 ભાઈ વચ્ચે એક બેન તારે, તેતો હવે રંડારો ॥ ૨૩ ॥ મુએલા કુંવરને
 મારવાને, તેં મને મોકલ્યો પાપી; અરજુને તે વાત જાણી, તેની એને
 રીસ વ્યાપી ॥ ૨૪ ॥ કુપુત તેં કુચ્છી આપી. બેનની દયા ન ધારી;
 દુરીયોધન કહે થોડું બોલો મરસો તો ખાશડે મારી ॥ ૨૫ ॥ સરવ મરો
 તેની નહી ચીંતા, હું હમશ તો સહુ થારો; જેદ્દથ કહે કાંઈ વીચારો; હું
 આવ્યો તમ પાસે ॥૨૬॥ દુરીયોધન કહે એવું બોલો, તે વાત વહાલી
 અમને; જરાએ મન ભય નવ ધરશો. ગુપ્ત કરી દઉં તમને ॥ ૨૭ ॥
 સાતમે માળે સંતાડું તે, જાણું શકે નહી કોય; અરજુનને હાથ નહી
 આવો તો, મરવાનું એને હોય ॥૨૮॥ તવ વણ માર્યો શરૂ મરશે, વ-
 ણી તમે ઉગરશે; બેઉ બાજુનો લાભ છે માહારે, તેથી તમે નવ ડર
 શો ॥૨૯॥ એમ કહી દરોણને તેડાવ્યા; બીજા કીરપાચાર; અશ્વસ્થા
 માને કરણ રાજ, વળી તેડયો સલ્લસાર ॥૩૦॥ સાત કોડાના સાતે મ-
 ણીયા, તવ બોલ્યો ભુપાળ; જેદ્દથનું રક્ષણ કરવાને, ચાલો સહુ પાતા
 જ ॥૩૧॥ સાત કોઠે જેમ સાત રહ્યાતા, તેમ રહો પાતાળ; તે વાત
 કોઈ જાણશે નહી, કયા જશે કુન્તા બાળ ॥ ૩૨ ॥ મોટે ઉઠો ઝટપટ
 ચ.લો, જે જે જીવકતી લાવું; શલ્લ કહે માહારા તંબુમાં, જઈને હમણું
 આવું ॥ ૩૩ ॥ એમ કહીને પાન્ડવનો મામે, પોતાના તંબુમાં જાય, છ
 ડીદારને એમ કહ્યું કે જજે પાન્ડવને ત્યાંય ॥ ૩૪ ॥ અરજુનને તું
 ગુપ્ત રીતે. કહેજે સમાચાર; બીજે શોધ્યા વણ પાતાળ બવો, જેદ્દથ
 ત્યાં નારધાર ॥૩૫॥ કહીએ તમારા મામે કહ્યું છે, તમે તમારે જાણે;
 એમ કહીને આવજો તંબુ, રાખશે વાતનો માળે ॥ ૩૬ ॥ શેવક કહે

વાટે મહારાજ; ચીંતા ન ધરશે મન; અરજીનને જઈ કહી આવવાનો
 સાક્ષી જગજીવન ॥૩૭॥ તવ શક્તિ રાજ આયુધ લઇને છત્રપતી કને
 જાય; ચાલો પાતાળમાં પરવરીયે, થનાર હોય તે થાય ॥૩૮॥ તવ
 દુરીયોધન દરોણને કરણ; ગોરને અશ્વસ્થામાં; જેદ્રથને સદસ સાતેચાહ્યા
 થાવું છે અરજીન સામા ॥૩૯॥ પાતાળની પોણી વીવાનો, ભણેલો
 ભુપાળ; પ્રથ્વીનું સ્તવન કરીને, પરવરીયો પાતાળ ॥૪૦॥ પ્રથમ પે
 હેલે પાતાળ ગયા, ત્યાં, ઉભા દ્રોણાચાર; કહ્યું કે અરજીન અહીં આવે
 તો, કરજો યુધ્ધ અપાર ॥૪૧॥ લઢી વઢીને કાઢજો દહાડો, કહીને મુ-
 ક્યા ત્યાંય; બાકીના છએ જણ ચાહ્યા, બીજ પાતાળમાંય ॥૪૨॥
 ત્યાં કીરપાચાર ગોરને મુક્યા, કહ્યુંકેયુધ્ધ કરજો; દ્રોણને જીતીને આવેતો
 કરોધ ધણે આદરજો ॥૪૩॥ જેમ તેમ કરીને વાર કરવી, દીવસ નાં
 ખવો કાઢાડી; ત્યાંથી ત્રીજે પાતાળ ગયા; પાંચ જણે સુજ પાડી
 ॥૪૪॥ ત્યાં મુક્યા અશ્વસ્થામાને, દ્રોણ તણા જે બાળ; પછી રહ્યા ચાર
 જણા તે, ચાહ્યા ચોથે પાતાળ ॥૪૫॥ કરણ રાજને ત્યાં મુકયો, વીરા
 ટકાવજો યુધ્ધ; પાંચમે પાતાળ તણુ જણુ ગયા, કપટની બહુ બુધા ॥૪૬॥
 તેવું તે પાતાળ ખાલી રાખ્યું, છડે પાતાળ જાય; ત્યાં આગળ યુધ્ધક-
 રવા મુકયો, મારવાડનો સદસ રાય ॥૪૭॥ પછી જેદ્રથને લેઈ ગયો,
 સાતમા પાતાળ વીશે; ત્યાં મહા મોહોદ્ધ સરોવર જળનું ભય ભરેલું
 દીસે ॥૪૮॥ તેની કીનારે પોતે બેઠો, મનમુખે મન કીધો; સરોવરનું
 કમળ લેઈ ઋતીકાનો કુંભ લીધો ॥૪૯॥ તે કુંભમાં જરા જળ ભરી
 યું કમળ ડાંડી મહીં ઘાલી; કુંભ કેરા મોઢાપર મેલ્યું, કમળ કમળ
 ઝાલી ॥૫૦॥ તેને બત્રીશ પાંખડીયો છે, તેપર શું કામ કરીયું; મંત્ર
 ભણી જળ અંજલી લેઈ, પાંખડીયો પર ધરીયું ॥૫૧॥ તેથી દસ
 દસે ચોંધ્યા બનાયા, જી જી જેવડા સાર; જળવે કમળનો વચ્ચેલો વેસર,
 આવતાં ભાગે અધીઆર ॥૫૨॥ તેથી ત્રણસેને વીશ ચોંધ્યા. મુક્યા
 રક્ષણ કરવા; પછી; જેદ્રથ બનેવીનો; બેઠો ખેલ આદરવા ॥૫૩॥ પો-
 તાની ડાબી હાથેજીમાં, જેદ્રથ ઉભો કીધો; મંત્ર ભણી જળ અંજળી
 છાંટી, પોરો બનાવી દીધો ॥૫૪॥ તવ તે જણો તંતુ બનીયો, તર;
 કડવા કરમાંય; તેને જળવી મુકી દીધો, કમળ વચ્ચમાં ત્યાંય ॥૫૫॥
 એવી વીવાથી કરી યુક્તી, કુંભ પછી કર વાધો; મંત્રવડે સરોવર કેરે,
 મધ્ય ભાગ મુકી દીધો ॥૫૬॥ તે પછી પોતે નીકળ્યો ત્યાંથી પાં-

અમે પાતાળ જાયા; કહી જો અરજુન આવે તો, યુધ્ધ તણી ધમ્છાય
 ॥ ૫૬ ॥ એમ કરીને રૂઝની રહ્યા, થયો પ્રાતઃપ્રાણ; જગરત થયા શ-
 ત્રને હણવા, અરજુનજી ને ગોપાળ. ॥ ૨૭ ॥ એવે શક્તનો છડીદાર
 આઠ્યો, છાના કહ્યા સમાચાર; પાતાળ જાએ શુનરૂ મળશે, કહી પાછો
 વળ્યો સાર ॥ ૫૮ ॥ એવામાં સહુ જગરત થયા શેન્યાને રાજન; કુન્તા
 જીએ રસોઈ કાઢી, વેહેલું કયું ભોજન ॥ ૫૯ ॥ વળણુ ॥ ભોજન
 કરી પરવરીયા, પેહેયા વસ્તર સણુગાર, આયુધ લીધાં હાથમાં, જવા
 થયા તથ્યાર. ॥

કડવું દર રાગ આશાવરિ.

વધશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણજનમેજે રાય. વીસ્તારી તુજને
 સંલગાવું દ્રોણ પરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ રણછોડરાયે રથ જોતરીયો,
 મહી બેઠો નરભુપ; અછોડા આતી હાંકવા બેઠા, પોતે શામ સ્વરૂપ
 ॥ ૨ ॥ તવ વ્રકોદરે વસ્ત્ર પેહેયા, કટી કરીને બાંધે, બધું સાથે જવા
 નીકળ્યો, મહી ગદા ધરી બાંધે ॥ ૩ ॥ તંબુથી અળગા જઈને, ભોમીનું
 કીધું સ્તવન; તવ પ્રથ્વીએ મારગ મુક્યો, તવ આલ્યા રાજન ॥ ૪ ॥
 પેહેલે પાતાળ પરવયા કે, દીઠા દ્રોણાચાર; અરજુનજીએ રક્ત નત્રે,
 કીધા નમસ્કાર ॥ ૫ ॥ ધન્ય ગુરૂજી, ધન્ય ગુરૂજી તમે કયું કાળુ ગોરૂ;
 કોઈ નહી ને વીવારથીનું. મારું નાહાનું છોરૂ ॥ ૬ ॥ નાદાન સાથે
 નાદાન થયા, તો પણ નકસ આપી; નાહાને છોકરે તમારા સહુની, મુછ
 એકેકી કાપી ॥ ૭ ॥ એવા એવા અરજુનજીએ, બોધ કહ્યા બહુ કાઠા,
 નાહાનું છોકરૂં મારેલું માટે. આશીઆળા થઈ નાઠા ॥ ૮ ॥ જાણ્યું કેએક
 ટંકે મટીયો, પછી ત્યાંથી પરવરીયા; પ્રથ્વી સ્તવન કરીને બીજે, પા
 તાળે ઉતરીયા ॥ ૯ ॥ ત્યાં કીરપાચાર ગોર ઉભા, તવ બીમે કયો બો-
 ધ; ગોર હતા આપણી સલામાં, નહોતા જરા વીરોધ ॥ ૧૦ ॥ માટે એ
 મને કાંઈ ન કેહેશો, તવ નમ્યો ઇંદ્રનો બાળ; કીરપાચારે સાન કીધી,
 જાએ સાત પાતાળ ॥ ૧૧ ॥ એમ કહીને વીઠાય થયા; અવનીમાં સં-
 ચરીયા; અરજુન બીમ ને લગ્નવાન પોતે, ત્યાંથી નીચે ઉતરીયા
 ॥ ૧૨ ॥ ત્રીજા પાતાળમાં ગયા એ, અશ્વસ્થામા ત્યાં નાઠા તદ્દણેજન
 નું જુથ જોઈને, જીવ લઈને નાઠા ॥ ૧૩ ॥ એટલે ચોથે પાતાળ આ-

હ્યા, ઉભો રાજ કરણે, નર કહે શું મુખ લેખ ઉભો, બેસુતપામ્યામણું
 ॥૧૪॥ એટલે કરણ સરભાઈ ગયો, નાશી ગયો ભુમાંય, તવ પાંચમે પાતા
 ન ઉતરીયા, છત્રપતી છે ત્યાંય ॥૧૫॥ તેણે દીઠા ત્રણે જણને, જણ્યું
 કે હાથાં દરોણ; જે મુજને મારી નાખશે તો, રાજ ભોગવશે કોણ ॥૧૬॥
 એવો ભય ભાસવાથી નાકો, દુરીયોધન ભુપાળ; તેથી ત્રણે ત્યાંથી આ-
 હ્યા, ગયા છે પાતાળ ॥ ૧૭ ॥ ત્યાં શલ્ય મામા ઉભા રહ્યા છે, તેણે
 કહ્યું કે આવા શત્રુ તમારો હાથમાં આવે. સાતમે પાતાળ જવો ॥૧૮॥
 એમ કહી એ વીદાય થયા ભગવાન હરણે ભરાયા; ત્યાંથી રથ લેઈ
 ત્રણે આહ્યા, સાતમે જઈ ઉતરીયા ॥૧૯॥ અરજુનને મન મર્વજથથો
 માહારા ભય માહા માહા; કપરિ માઝા મારી પડીતે, જીવ લેઈ સહુ નાહા
 ॥૨૦॥ મુજ જેવિ કોઈની નહી માઝા, થયો અતી અહંકાર; અહંકાર
 થી હરી ઘણોજ આઘો, જણ્યું ભુમદાધાર ॥ ૨૧ ॥ એવામાં અરજુન
 નજી બોહ્યા, પ્રભુ કડું હું કહેર, બતાવો શત્રુ એકજ બાણે, મારી ના
 ખું ઠેર ॥૨૨॥ અહંકાર ઝિતારવાનો ધાર્યો, પોતે જલ્દવાય; કષ્ટે ક-
 હું સરોવર વચ્ચે, શત્રુ પેલા કુંભ માંય ॥ ૨૩ ॥ તવ અરજુને બાણ
 અઘાવ્યું, કહ્યું કે દઈવત દાખું; એક બાણે એ કુંભમાંથી શત્રુને મારી
 નાંખું ॥૨૪॥ એમ કહીને બાણ ફેંક્યું, કુંભની લગભગ થાય; પાં-
 ખડીના બેધની કાયાથી, બાણજ આડું જાય ॥ ૨૫ ॥ તવ અરજુને
 બીજું માર્યું, પણ મયું આડું, તેમ તેમ નરે બહુ બાણ માર્યાં, ધાર્યું
 કે કમળ કાડું ॥૨૬॥ પછી બાણ અગણીતાં મુક્યાં, મનમાં ધરીનેટક; તે
 પણ બહુ મારીને થાક્યો, બાણ વાગ્યું નહી એક ॥ ૨૭ ॥ એવે છ
 ઘડી દીવસ રહ્યો, પ્રભુએ શું ખેલ કીધો; પોતાનું સુદરશન મુકી, સ
 ર્યને ઢાંકી દીધો ॥૨૮॥ તવ અરજુને બાણ બંધ કીધાં, હવે જીવી
 શું કરવું; આલો પ્રભુ હવે સાંજ પડીછે, લામી જઈ બળી મરવું ॥૨૯॥
 કષ્ટ પ્રભુ કહે આલો ભાઈ, કહીને પાછા વળીયા; ત્રણે જણા સ્તવન
 કરીને, પ્રથ્વીમાં નીકળીયા ॥૩૦॥ પોતાના રણસ્થળ પાસે; રથથી
 આપ ઉતરીયો, કાષ્ટ લાવિ ત્યાં ચીતા ખડકી, મનસુબો મરવા કરીયો
 ॥૩૧॥ તે વાત જાણી સગાવાહાલાએ, તંબુથી દોડી આવ્યા કુન્તાજી
 સુભદ્રા દ્રુપતી; આંખે આંસુ લાવ્યા ॥૩૨॥ ધરમ શેઠેવ નીકળ રૂએ,
 રડવા લાગ્યો ભેમ; એ અરજુનજી મરવું ધારો, મણ મરવા દેઉ કેમ
 ॥૩૩॥ એમ કહી ભીમ આડો ઉભો, અરજુન બોહ્યો આપ; જે મુને

મરતાં રોકે તેને બ્રહ્મહત્યાનું પાપ ॥ ૩૪ ॥ પાપના ભયથી ભીમ ખ-
 શીથો, એ મરે તો મારે મરણું, કષ્ણુ ત્રણ કેમ બોલતા નથી, કહોહવે
 કેમ કરણું ॥ ૩૫ ॥ કષ્ણુ કહે વાત રાખેને મનમાં, હું મરવા નહિ દે-
 વું; એવે સાંજ પડી જણિને, કઊરવે કયું કેવું ॥ ૩૬ ॥ સાતમે પાતાળ
 પાપી ગયો, કાઢ્યો બનેવીને બાહાર, હોતો તેવો બનેવીને, લઈ આવ્યો
 અંધ કુંવાર ॥ ૪૭ ॥ પ્રથવીમાં તંબુએ આવ્યો, સકટવીહુ કર્યું
 કાષ્ટ તણું એક ગાડુ, તેમાં કાષ્ટની પેટી; તેમાં જેદ્રથને બેસાડ્યો ઉધ્યો-
 થી બાંધી છેટી ॥ ૪૮ ॥ તે પેટીને બે બાકાંછે, જેદ્રથને બેવા કાજ; એ
 ઘું સંકટ વીહુ રચીયું દુરીયોધન માહારાજ ॥ ૪૯ ॥ પછી કહ્યું અર-
 જુન મરે છે, ત્યાં બેવાને જઈયે; સુરજ નથી તેથી નહિ મારે, ધીરજ
 ધરને હૃદયે ॥ ૫૦ ॥ એમ કહી સરવેને લાવ્યો, હસવાના મનસુબા; પો-
 તાને સ્થંભે આવીને, ચરચા બેવા ઉભા ॥ ૫૧ ॥ એટલે છાના બોલ્યા
 છબીલો, ભીમસેન હાલો હલાવો, ગમે તે જીતીથી નરને, હાથે બાણ
 ઝાલાવો, ॥ ૫૨ ॥ તે ઉપર ત્રણ મંત્ર લખવો, કાળજવર વીવેક; વા-
 યુનો મંત્રને શીવનો મંત્ર, લખવો એકેક ॥ ૫૩ ॥ એટલે સુરજ બ-
 તોડ્યું; રીવસ છે બે ઘડી; સનમુખ શરૂ આવ્યાછે તેને, તેને તે બા-
 ણુ દે જડી ॥ ૫૪ ॥ મરવાને માટે ઉશ્કેરો; અરજુનજીને સાર; ગમે
 તે બાનું કાઢીને, ઝલાવો હથીઆર ॥ ૫૫ ॥ ભીમ કહે સહુ ઘાટ કર્યું,
 વાર નથી કાંઈ અમને; ગુરુ નહીં હોય નર બળશે તો, જેડે બા-
 ણીશ તમને ॥ ૫૬ ॥ કષ્ણુ કહે કે કબુલ માહારે, તવ અરજુન નવ
 ચુકયો; કાષ્ટ તણી ચીતા ખડકેલી તેમાં અગની મુકયો ॥ ૫૭ ॥ પછી
 ધરમને ચરણ લાગ્યો, આજ્ઞા દો શુભ મતી; ધરમ કહે મુને ન પુછો,
 કાંઈ કહેવાનો નથી ॥ ૫૮ ॥ એટલે ભીમને મોહોટો બણી, પારથ
 લાગ્યો પાય; એ લાઇ અગનીમાં બળવાની આપો તમે આગનાય
 ॥ ૫૯ ॥ ભીમ કહે હું આગના આપું, ખરી વાતે કેમ ડરણું; પણ ત-
 મારાં હથીઆર દેખી, દેખીને દાણ મરણું ॥ ૬૦ ॥ પણ હાથમાં હથી-
 આર લ્યો, આપું પછી આગનાય; તવ અરજુને ધનુશ લાથો, લેઈ
 લીધો કર માંય ॥ ૬૧ ॥ ભીમ કહે કે છેલ્લા વારનો, ખુશી થાયે અમ
 પ્રાણ; તમારી લટક બેવાની ઇચ્છા, એક ચઢાવો બાણ ॥ ૬૨ ॥ તવ
 અરજુને બાણ ચઢાવ્યું, હવે દો આગનાય; ભીમ કહે કાળજવરલણુ,

કાળ તમારો થાય ॥૫૪॥ એટલે નર કાળજ્વર લણીયો, તવ ભીમ
બોલ્યો એમ; વાયુનો ને શીવજનો, મંત્ર લણો ધરી પ્રેમ ॥૫૫॥ અ-
રજુને તે મંત્ર લણીયો, મરવામાં મન મોહ્યું; એટલે જળવંત વ્રજોદરે,
જુગદીસ સામું બેયું ॥ ૫૬ ॥ એટલે સમજ્યા સામગીયોજી, કારી-
મરી કામ કીધું; સુદરશણ ચક્ર પોતાનું, તેને બોલાવી લીધું ॥ ૫૭ ॥
તવ બે ઘડી દહાડો દેખાયો, થયા રવી દરશન; તે દેખીને કારવ ના-
હા, નાહો દુરિયોધન ॥૫૮॥ સટકના આસપાસ ચોદ્યા, તે પણ નાસી
જાય; ગાડુ ત્યાંનું ત્યાંરહ્યું ને, જેદ્રથ પેટી માંય ॥૫૯॥ એટલે જાણ્યું
એકલા રહ્યો, નાસવા કયો વીચાર; માથુ ભારી દ્વાર પેટીનું ભાગ્યું,
ડોકું કાઢ્યું બહાર ॥ ૬૦ ॥ તે દેખીને અરજુનજીએ, મનમાં કયો
વીચાર; સુર્યને શરૂ સનમુખ છે વળી, શર કરમાં તથ્યાર ॥ ૬૧ ॥
એવું જાણી બાણ માયું, જુએ છે જુગદીશ; તે બાણે જઈ જેદ્રથ કેરું,
છેદી નાંખ્યું શીશ ॥૬૨॥ પવનાસ્તર મંત્ર વડે તે, શીશ ચઢ્યું ગ-
ગન; જેદ્રથનો બાપ વૈદ્રથ નામે, તપ કરે છે વન ॥ ૬૩ ॥ તેને એવું
વરદાન છે કે, પુત્રનું જાણે મરણ; તે વેળા શીવ મંત્ર હોયેતો. પડે તે-
નું શીશ ધરણ ॥૬૪॥ તેની પાસે જઈને મુસ્તક, પડ્યું એણી વાર;
નેત્ર ઉઘેડી વધદ્રથે બેયુ. તવ દીઠો કુંવાર ॥ ૬૫ ॥ શીવનો મંત્ર તે
વેળાએ, બાણ ઉપર છે તેહ; વધદ્રથનું તેખે શીશ છેદ્યું, મરણ પામ્યો
તેહ ॥ ૬૬ ॥ અરજુનજીનું બોલ્યું પળીયું, અથો પોતાને ઠામ, શેન્ય
સહીત તંબુએ આવ્યો, પોતે શ્રી ધનશામ ॥૬૭॥ ॥ વળણ ॥ સઉ તંબુ
બીરાજ્યા, સાંભળને રાજજ્ઞ વહે વલ્લભ શભા કરી, બેઠો દુરિયોધન

કડવું ૬૩ રાગ ચૌપાઈ.

બોલ્યા વધશમપાયે વચન, સુણ પરીક્ષત કેરા તન; બેઠો તંબુએ
દુરીયોન; રૂડી સભા કરીને રાજન ॥ ૧ ॥ બોલ્યો દ્રોણની પ્રત્યે વચ-
ન, તમારા રહ્યા કેટલા દન બોલ્યા દ્રોણગુરુ તે વાર માહારા વીત્યા દી
વસચાર ॥ ૨ ॥ હવે રહ્યો છે દિવસ એક, થંભે વઢવા જડું વિવેક;
તે તું સમજને રાજન, તારૂં પ્રત્યુ અરાડમે દન ॥ ૩ ॥ માટે દીવશ સ-
ધણા ગણાય, તે તું વીચારી લેને રાય; દસ દીવસ ભીસ્મખીતાય; યુધ
કયું હતું રણમાંય ॥ ૪ ॥ પછી એક દેન વઢીયો હતો, માહારી સાથે

આવેલો તું તો બીજે દીવસ થંભે મયા, સામા સામી આયુધ લેઈ થ
યા ॥૫૥॥ તે વેળા આબ્યું વીખતું ટોણું, યુધ્ધ થવામાં પડ્યું રાણું;
મથો અરબુનજી પાતાળ; કોઠા લઢવા ધાર્યા તતકાળ ॥૬૥॥ તાહરા કહે
વાથી ઉભું કીધું, અભેમન્યુએ બીડું લીધું; ત્રીજે દહાડો કોઠામાંથયો
ચોથો દન જેદ્રથમાં મથો ॥૭૥॥ પાંચમો દન કાલે થાયે, માટે એકજ દન
લડાશે, લખો પત્ર પાન્ડવને રાજન, ગુરૂ વઢવાના કાલનો દન ॥ ૮ ॥
માટે આવજો પાંડવ તમો, સ્થંભે આવીશું વઢવા અમો; એમ પ-
ત્ર લખાવી મોકલીયો; દાસ લઇને શેવક પળીયો ॥ ૯ ॥ જઇ આ-
પ્યો પાંડવને હાથ, કાલે વઢવુંછે ગુરૂ સાથ; કહી શેવક થયો વીહાય
રાતે સુતાને વહાણું વાય ॥૧૦॥ તવ પાંડવ યુધ્ધે ચડીયા, ડુંડભી ડંકા
મરમડીયા, ચાર ભાઈને પાંચમા નાથ, વઢરાટે શીખંડી સાથ ॥ ૧૦ ॥
રાય ધરપત દ્રષ્ટ પ્રદુમાન, વળી માયાવી બે શંતાન; સાથે સાતક્ષોણી
સન્યાય, વાજતે ગાજતે સ્થંભે જાય ॥૧૧॥ તવ આવીયા કૌરવસોઠક,
સાથે શેન્યના ચોધ્યા અથોક; વળી સેન્યા ક્ષોણી અગીઆર, શક્ષકરણ
કીરપાચાર ॥૧૨॥ વળી અસ્વસ્થામાને શકુની, એવા એવા આબ્યાસહુ
ખુની; કીધા યુધ્ધ તણા મનસુખા, આવી સામા સામી ઉભા ॥ ૧૩ ॥
તે દહાડે બેઠો ખપ્પર ચોગ; આવી જોમણી લેવા ભોગ; સૌને યુધ્ધકરવા
ની હુંશ, લીધું અરબુનજીએ ધહેશ ॥૧૪॥ બેચી દોર ચઢાવી સાર;
પહેલ વહેલો કયો ટંકાર; તેનો રાજદ ત્રીલોકમાં જાય, સ્વર્ગ મૃત્યુને
પાતાળ માય ॥૧૫॥ બધા ડોલ્યા દસે દીમપાળ; ધરા ધરજી ખળલખ્યુ
પાતાળ; ઘડ લંકામાં હનુમાન, તેણે રાજદ સાંભળીયો કાન ॥ ૧૬ ॥
હુક કરીને મડમડીયા, રામનામ લેઈ મગને ચડોયા; કપી કુરુક્ષેત્રમાં પ
ડીયા, દોટ મુકીને જઇ ચડીયા ॥૧૭॥ એનો પાંડવ દળમા પેઠા, અર-
બુનની ધજા પર બેઠા ગ્રહા બાણ કુન્તાને તન, દશ બાણે કયું પુ-
જન ॥૧૮॥ વળણ ॥ દસ બાણે પુજન કયું, સાંભળને તું રાય, વઢે
વક્ષલ શ્રોતા સુણો, યુધ્ધ તણો મહીમાય.

કડવું ૬૪ રાગ સોખિ.

વઢશમપાયે એણીયેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું, દ્રોણ પરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ અરબુનજીએ પુજન કીધું,

તે પછી કાષિ ચડીયા, રણ તણા રણસીંગા વાગ્યા, તેવાજ દુડી પડીયા
 ॥૨॥ અરજીને કાળજવર ફેંક્યું, જખરી જણવીરીસ; તે બાણથી ભ-
 મદત કેરૂં, છેદી નાંખ્યું શીશ ॥૩॥ તે બેઠ ગુરૂએ તેજ લાધું, દાડણ
 દધવત દાખ્યું, ફરપતના સુત શીખંડીનું, મુસ્તક છેદી નાંખ્યું ॥૪॥
 ખખ્ખર યોગનો દીવસ છે તે, વાગતામાં જય પ્રાણ; ખખ્ખર ભરવા આવે
 લી દેવી, તેથી લે છે પ્રાણ બાણ ॥ ૫ ॥ શીખંડી મુઝો જણીને, અ-
 રજીનને મુર વાખ્યું; કાળજવરથી ભુરીસ્યેવાનું મુસ્તક એણે કાપ્યું
 ॥૬॥ એટલે દ્રોણે સામુ માયું, વાળવા કચ્ચરધાણ; જખરી બેઠો
 ફરપત રાજ, તેનો કાઢાડયો પ્રાણ ॥૭॥ ચડશીલો સુત ધંદ તણો તે
 જણાવી જાલ રીપ; બાણ મારીને સુસરમાનું, છેદી નાંખ્યું શીશ ॥ ૮ ॥
 તત્ર કાળજવર લેધને ફેંક્યું, પોને રાજ કરણ; વર્ધરાટ રાજની રૂઢીયા
 બેઠી, તરત પમાડયો મરણ ॥૯॥ અરજીને અગણીતા મંત્રનું, માર્યું
 કાળજવર બાણ; કહિંવ કેરી તણ ક્ષોણીનો વાળી નાંખ્યો ધાણ ॥૧૦॥
 એટલે દ્રોણે બાણ માયું, દાવે દાવો ધારી, તે બાણથી પાંચપાંડવોની,
 બે ક્ષોણીને મારી ॥ ૧૧ ॥ એવે ગરેરગછ માયાવી જાલને ગમને
 ચડીયો; ગુરૂ ન જાણે ને ગુરૂની પુટે, જે સેન્યામાં પડીયો ॥૧૨॥ જેને
 તેને મારવા માંડયો. લેવા માંડયો પ્રાણ એક ગડીમાં એક ક્ષોણીનું. ક-
 રી નાંખ્યું હથરાણ ॥૧૩॥ જખમા જખી સરવે થઈ ગયા, એક એક
 ને માર મારે. જેને તે ધરણીમાં ઢળતા, હાહાકાર પોકાર ॥ ૧૪ ॥ રૂંધી
 રની બહુ છોળ્યો ઉડી, એમ બન્યું નહોતું કદી; હાડને માઉશનો કી-
 ચડ થયો, વડી રૂંધીરની નદી ॥૧૫॥ કંઈના ધડને કંઈના મુસ્તક, કે-
 ના રઝળે ચરણ, કંઈક પડયા તરફડેછે, કંઈ જન પામ્યા મરણ ॥૧૬॥
 ભમે ભુત ભેંવ પીસાયો, બેગણી ખખ્ખર ભરતી, એજ થયું પણ દયા
 ન આવે, એવી નીરદય ધરતી ॥૧૭॥ નીચેથી રૂંધીર છાંટા ઉડે વજ્ર
 તેથી છંટાય; આકાશથી સમગી સીચાણ, માંડિસ લોચા લેઈ જાય,
 ॥૧૮॥ હાથી ઘોઠા ઉટનાં મડદાં ચરણ તળે પીસાય; કંઈ અદકચરો
 જવતાં હોયે; તે પણ પુરા થાય ॥૧૯॥ પછી દ્રોણે બ્રહ્મું જર કીધું
 દીધો બાણનો માર; મારતા મારતા પાડવોને, કાઠી દીધા થંભ બહાર
 ॥૨૦॥ ભુલભ કીધો કરણ દરોણે, ભોંકયાં નરને તીર; રૂંધે રૂંધે અર-
 જીનજનું, વિંધી નાંખ્યું શરીર ॥૨૧॥ તત્ર ત્રાસ પામ્યો પારથ પો-
 તે ભુજે અસરણ સરણ; હવે હું નથી જીવવાનો, થારો મહાર મરણ

॥૨૨॥ નરના રથ પુટે ભીમ ઉભો, તેને કહ્યું કીશોર; વાયુ નંદન
 શું સંતાયા, કાંઈક મારો જોર ॥ ૨૩ ॥ ભીમ કહે શું જોર મારૂં, બહુ
 છોટે બાણ; રખે વાગે પેટમાં તો, નીકળી જાય પ્રાણ ॥ ૨૪ ॥ એવું
 વચન સાંભળીને બોલ્યા જલવરાય; આગળ ન થાવો તો એક બીજો
 બતાવવું ઉપાય ॥ ૨૫ ॥ તેટલું કામ તમે કરજો, રાખી રૂદ્રીએ
 હામ; તમે ઉભા રહોને નર તમે; પહેલું કરો એક કામ ॥ ૨૬ ॥
 પવનાસ્તરનો મંત્ર ભણીને; બળ કરી બાણ કહોડો; દ્રોણના દીકરા
 અશ્વસ્થામા, તેને અહીંથી ઊરોડો ॥ ૨૭ ॥ તવ અરજીને બાણ લીધું
 ભણીયો મંત્ર પવન; અશ્વસ્થામાની રૂદ્રેમાં મારી, ઉડાડ્યા ગગન.
 ॥ ૨૮ ॥ વાયુ મંત્રે ચીરનજીરી, ઘણાજ ઉંચા ચડીયા; સાન
 ભાન વીના થઇને એ, કુંકણ કાંડે પડીયા. ॥ ૨૯ ॥ પછી પ્રભુએ
 ભીમને કહ્યું, દ્રોણને તંબુ જવો; અશ્વસ્થામા નાથનો હાથી, ગુ-
 ર તણો મારી આવો ॥ ૩૦ ॥ તવ ગદા લઇને ભીમ ચાલ્યો અવળે
 પંથે જાય; દ્રોણ તણે તંબુએ મયો, ગજ પાંચેડો ત્યાંય ॥ ૩૧ ॥ ભી-
 મે તેના ચરણ ઝાડી, ચીરી ચીતાળીયા કીધા; સોધતા કોઇને હાથ ન
 આવે, એવા ફેંકી દીધા ॥૩૨॥ પછી આજ્યો પ્રભુની પાસે, તવ પુ-
 છયું ધનશામ; ભીમે તેનો જવાબ દીધો, સીદ્ધ કર્યું મેં કામ ॥ ૩૩ ॥
 કળે કહ્યું કે ભુમ પાડો, ગુરને કહીએ જીવ્યો; તમારો દીકરો અશ્વસ્થા-
 મા, મેં માર્યો ને મુજ્યો ॥૩૪॥ દ્રોણને નીમ છે પુત્ર મુઆની, જણ્યા-
 માં જો આવે વાત; તો કોઇ સોધે યુદ્ધ ન કરવું, ધરવું ન આયુદ્ધ હાથ
 ॥૩૫॥ એવામાં ભીમે ભુમ પાડી; ગુર માહારાજ જીવ્યો, તમારો દીકરો
 અશ્વસ્થામા મેં માર્યો ને મુજ્યો ॥૩૬॥ તવ દ્રોણે યુદ્ધ બધ કીધું.
 નાખી દીધા હથીઆર, શું જીવ્યોછો થોડા માહારા, શોધી કાઢો કુ-
 માર ॥ ૩૭ ॥ તવ સરવે સેન્યામાં સોધ્યા, ત્યાં નહિ અશ્વસ્થામાં, દ્રોણ
 કહે ભીમ બોલજો સાચુ, શીદ્ધ બમાવે ભામા ॥ ૩૮ ॥ ભીમ કહે મેં
 મારી નાખ્યો, હોય તો સોધી લાવો; દ્રોણે કહે જો માર્યો હોયનો, બોળી
 યું એનું બતાવો ॥ ૩૯ ॥ ભીમે કહ્યું કે ગદા વડે મેં, રૂદ્રે રૂઝ કીધા; તે
 રૂઝ કોઇને હાથ ન આવે; એવા મેં ફેંકી દીધા ॥૪૦॥ ગુર કહે તારા
 બોલ્યાનો, મુને નહી વીશ્વાસ; અરજીન કહે તો સાચુ લાગે કાંતો કહે
 અવીનાશ ॥૪૧॥ ઘણા મારવી કાઢ્યર થઇને, બોલ્યો પારથ મીડો;
 અશ્વસ્થામા ભીમે માર્યો, તે તો મેં નજરે દીડો ॥૪૨॥ દ્રોણ કહે કાઢ્યર

થઈ બોલ્યો, માટે એ વચન કાચું, દેવકીનંદન ઓ ભુગભુવન; તમે
કહેજે સાચું ॥૪૩॥ એટલે બોલ્યા અંતરયામી કૃષ્ણ પ્રભુ સાક્ષાત;
અશ્વસ્થામાનું મરણ થયું, સાચેસાચી છે વાત ॥ ૪૪ ॥ ગુરૂ કહે આપ
ફાવે તે બોલો, તમારે કોની બીક; સાક્ષી પુરો તમે સરવે, પણ નવ લા
ગે ઠીક ॥૪૫॥ હું તો માહારે યુદ્ધ કરવા; આયુદ્ધ ઝાલું હાથ. ધરમ જે
આવિને કહેતો, માનું સાચી વાત ॥ ૪૬ ॥ તવ પ્રભુએ ભીમને કહ્યું,
એક ઝપાટે ભવો; ધરમને સમજવી સામાં, લાવીને કેવરાવો ॥ ૪૭ ॥
ભીમસેન તવ તંબુએ દોડ્યો; જ્યાં છે ધરમરાય; ઉઠો વીરા રથમાં
બેસો, આવી દુરદશાય ॥૪૮॥ આજ અમો ચારે ભઈ મરશું, જાણે
છે ભદ્રરાય; ઉગરવા પ્રભુના કહેવાથી, કીધો છે એક ઉપાય ॥ ૪૯ ॥
ગુરૂના પુત્રને અરભુનજીએ, ઉરાડી નાંખ્યો વન, તેનાજ નામનોગુરૂનો
હાથી; મેં જઈ ક્યો પતન ॥૫૦॥ પછી અમે એમ ઠરાવ્યું; ગુરૂ ભાગ્ય
ધર સુત્ર; નીમછે માટે હથીઆર મુકો, મુકો તમારો સુત્ર ॥ ૫૧ ॥
તેથી હમણાં મારતા મુકયા, કરતાં રહ્યાછે કહેર; સુત્ર મુઆનું સાચું
ઠરાવ્યા વીના એ મારે ઠેર ॥૫૨॥ કોઈના કહેવાથી માનતા નથી પુ-
ત્ર મુઆની વાત; તમારું કહેલું માનશે સાચું, માટે ચાલો મુજ સાથ,
॥૫૨॥ ધરમ કહે જરે ગાંડા. આ કામ તેં શું આણ્યું; હાથી મુઆને
પુત્ર જીવે છે, તે સંઘળું મેં જાણ્યું ॥ ૫૪ ॥ માટે તમે ફાવે તે કરો,
મીથ્યા ન મરશે મથી; ભાઈ મરો કે પડે મરે તો, જીવું કહેવાનો નથી
॥૫૫॥ વળજ, જીવું તો કદી નહીં કહું આરે માહારા વીર; કહે વ-
પ્રબ જરા વાર થઈ, આઠ્યા શામ શરીર.

કડવું ૬૫ રાગ સવર્ણયાને.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું દ્રોણ પરવ પહીમાય ॥ ૧ ॥ અંતરયામી દોડતા આઠ્યા,
બોલ્યા મુખ વચન, શું બેઠા છો નીરભયપણે, ઉઠો ધરમ રાજન ॥૨॥
નહીતો તમારા બંધુ બોલ્યો, દયણુ કોપ્યા છે અતી ધરમ કહે આવીને
હું; જીવું કહેવાનો નરી ॥ ૩ ॥ ધરમ મારું નામ ધરેલું. જીવું બોલું
શાથી; કહેતો ગુરૂને કહું આવીને મુખો તમારો હાથી ॥ ૪ ॥ તવ કુ-
ન્તા કરમરવા લાગ્યાં, ઉઠો માહારા તન; નહીતો ચારે પ્રાત મરશે, વી

ચારી ક્યો મન ॥૫૥॥ જીવ ઉગારવા બોલવું જુઠું; તેમાં નહિ કાંઈ દોશ; તોપણ ધરમે શીશ ધુણાવ્યું કુન્તા થયાં અક્સોસ ॥૬૥॥ વળ-
ણ ॥ અક્સોશી થઈને ઉકળ્યાં; જુએ જુગજીવન; વધે વલ્લભ ત્યાંશું
કહ્યું, કુન્તાએ વચન.

કડવું ૬૬ જાગ્યરે જાહવરાય એ રાગ.

કુન્તા ભરીયાં કોધે, તું કેમ નથી ઉડ્યો બોધરે; સત્યવાદી તુજસ
રખા શું હશે નહિરે ॥૧૥॥ સંગરામ ચાર ભાઈ કરતા, એ વઢી વઢીને
છો મરતારે, તારા મનમાં મરશે તો જશે ભાગીયારે ॥ ૨ ॥ તને જોયો
જોયો સત્યવાદીરે, કોઈ મરે તું બોમવે ગાદીરે; ખરા વાદી હોયતેએવું
કરે નહીરે ॥૩૥॥ ઝાલી તેં સત્યની ધજા, અન્ય રંગેને તારે મઝારે, સાંભા
જઈને કેહેવું તેમાં જોર પડેરે ॥૪૥॥ પેહેર કાંચળી બેશ ધરમાં માહારે
આગ લાગી ઉદરમાંરે, અરેરે ચુંટી નાંખુ માહારી ચાંમડીરે ॥૫૥॥ જ-
ણી જોઈ ભાઈ મરાવે, તું સત્યવાદી શાનો કાઢાવેરે; આપઘાતકરે તું-
જ ઉપર હું બેટડારે ॥૬૥॥ હવે ન આવો સાંસો, હું, હું ગાલું મળા
ફાંસીરે, દેહ તજી તેતો સ્ત્રીહત્યા તુજને ॥૭૥॥ કહી લીધું દોરડું હા-
થરે ક્યો ધરમે વીચાર દલ સાથરે, માતા મરશે તો પાતક મુજને લા-
ગશેરે ॥ ૮ ॥ વળણ ॥ હત્યા મુજને લાગશે, સ્ત્રીહત્યાનું પાપ; વઢે
વલ્લભ રાય ધર્મને, બે બાજી સંતાપ,

કડવું ૬૭ રાગ સવર્યાનો.

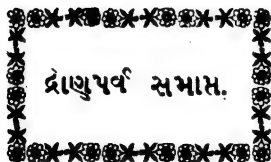
વધશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારીતુજને
સંભળાવું, દરોણ પરવ મહિમાય ॥૧૥॥ ધરમે જણ્યું માતા મરશે, તો
પણ લાગશે પાપ, જઈને જુઠું બોલીશ તોહયે પાપમાં પડીશ આપ ॥૨૥॥
એ બે પાપનો વીચાર કરતા, શું હલકું શું ભારે; હલકું હોય તે માંથે
લેઉ છુટડો નથી ત્યારે ॥ ૩ ॥ સ્ત્રીહત્યાનું પાપ મોહોડું, વગી માત
વણ થાવું; હવે નથી ઉપાય માહારો, જુઠું બોલવા જવું ॥૪૥॥ એવું
સમજી પરમ ઉડ્યા તવ સારથી રથ લાવ્યો; તેમાં જઈ યુધીષ્ઠોર બેઠા
મોઢો દીવસ આવ્યો ॥ ૫ ॥ એ સત્યવાદીનું સત્ય કેવું. રથમાં બેઠો

જે વાર; એટલે પ્રથવીથી રથ ઉઠ્યો, થયો છે ગજ ચાર ॥ ૭ ॥ એટલે
રથ સારથીએ હાંક્યો, સાથે ભીમભગવાન; દ્રોણ સામે રથસાવીરાખ્યો.
તેમાં સતી સંતાન ॥૧॥ ધર્મ રાજને દ્રષ્ટીએ દેખી, બોલ્યા ગુરુ દ્રોણ;
આ સત્યવાદી માહારા ધરમાં, આજ મુર્છિ છે કોણ ॥૮॥ ધર્મરાયે વિચા
ર કીધો, બુદ્ધં તો બોલતું હાંધ; તે દોશ લાગવાનો તેમાંથી, બચાવક-
રૂં કાંઈ ॥૯॥ એવું ધારી કાને હાથ દીધો, બોલ્યા કરી વીવેક; કાં
નરો વા કે કુંભે વા, બેમાંથી મુઠિ એક ॥૧૦॥ જણ્યા છતાં બેદ રા-
ખીને, ધરમે ઉચ્ચાર કરીયો, તે કારણથી બે ગજ નીચો, રથ એમનો જિ
તરીયો ॥૧૧॥ એટલે પોતે છાતી કુટી કુટયું પોતાનું શીશ; અરેરે આ
ટહું સત્ય જોયું તે, કે વારે ભેગું કરીસ ॥૧૨॥ એવું આંકદ કરતાં ક
રના તંબુએ ચાલ્યા જાય; દ્રોણે જાણ્યું પુલ્કાસા સાથે, ન કહ્યું ધરમરા
ય ॥૧૩॥ કુંજર કહેતાં હાથી મુઓ, કાં મુઓ મુજ સુત; તેનું સાચુ
સોધન કરું, થયા આકળા ભુત ॥ ૧૪ ॥ રથમાં પદમાસન કરી બેઠા,
મુઠી યુદ્ધ ઉપોધી; સ્વાસો સ્વાસને ઘેરી લીધો, ચઢાવી છે સમાધી
॥૧૫॥ સ્વાસે સંધાઈ જોળીયું રથમાં, રહ્યું છે રાજન; જ્ઞાનસ્વરૂપે દ્રોણ
ગુરુ, ગયા સ્વર્ગ સુદન ॥ ૧૬ ॥ પુત્રની ખબર પુછવા માટે; ઈંદ્રપુરિમાં
જાય; તવ પ્રથ્વીમાં શું કામ કીધું; પોતે જદવરાય ॥૧૭॥ ઈંદ્રપતને
સુત ઈંદ્રપ્રદુમાન, તેને લાવ્યા સોધી; બે તુજ તાતને દ્રોણે માયાએવા
એ વિપ્ર વિરોધી ॥૧૮॥ આંવેળાયે લામ છે તારો, લે હાથમાંતું બાણ;
બે દ્રોણનું જોળીયું છે રથમાં, તે તું કર ભંગાણ ॥૧૯॥ ઈંદ્રપ્રદુમાન
એમ બોલ્યો, શું સમજવો આપ, એ આયુધ વણ સમાધીમાં મારું
તો લાગે પાપ ॥ ૨૦ ॥ કળ્પલ કહે કાંઈ ન લાગે, ઝટપર લે બાણ
હાથે; બે પાપનો ભય હોય તને તો, તે પાપ માહારે માથે ॥ ૨૧ ॥ તારે
હાથે એમનું મ્રત્યુ, માટે તું દે બાણ, પછીથી એ જોળીયાને, ભીમ
કરશે ભંગાણ ॥૨૨॥ એવું સાંભળી ઈંદ્રપત સુતે, મહા બળથી બાણ
લીધું; દ્રોણનું જોળીયું છે રથ વીશે, તેને ભોંટી દીધું ॥ ૨૩ ॥ એટલે
જોળીયું ધરણ હળીયું, તવ ભય લાગ્યો છેક; એટલે કઠિરવ લોકો
નાઠા, મુઠી પોતાનો ટેક ॥૨૪॥ એટલે ભીમે દોટ મુઠી, દારણ હથવત
દાખ્યું; દ્રોણ ગુરુના જોળીયાને; ચક્રચુર કરી નાખ્યું ॥ ૨૫ ॥
ઈંદ્રપુરીમાં ગયા ગુરુજી, જ્યાં બેઠો સુરનાથ; ત્યાં જઈ પોતે પુછવા
લાગ્યા; પોતાના ધરની વાત ॥૨૬॥ એ સુરપતી માહારા ધરનું, કોહો

કોણ છે આવેલું; ઈંદ્ર કહે કોઈ પણ નથી આવ્યું, કહોતો મણ્વતરી મે
 હું ॥ ૨૭ ॥ એટલે ગુરૂ ત્યાંથી ચાલ્યા, વધકુંઠ કીધો તપાસ, ત્યાંથી પ
 લ્ય પતો નવ લાગ્યો, ગયા જમપુરી વાસ ॥ ૨૮ ॥ યમરાજ કહે આવો
 મહારાજ, આવડું પડ્યું શાથી; તમ ધરથી આજ નથી બીજી, આવ્યો
 છે એકલો હાથી ॥ ૨૯ ॥ એટલે દરોણગુરૂ વળ્યા પાછા, પ્રથવી વિશે
 ભય; જઈ પોતાનું બોળીયું શોધ્યું, તે નવ દીઠું ત્યાંય ॥ ૩૦ ॥ તવગુ-
 રને બહુ કરોધ વાળ્યો, પાંડવે કપટ કીધું; બોળીયું મહારૂં નાશપમા
 ડ્યું; ભંજન કરી દીધું ॥ ૩૧ ॥ એવામાં એક અશ્વ ભત્તી; ટટ્ટ પડેલું
 ધરણ, ધડીયે બે ધડીયે મરે એવું, કપાયેલો એક ચરણ ॥ ૩૨ ॥ તેના
 શરીરમાં પ્રવેશ કીધો, ગુરૂએ તેણીવાર; તે ત્રણ ટાંગાનું ટટ્ટ કુદ્યું, દેવા
 માંડ્યો માર ॥ ૩૩ ॥ પાંડવની શેન્યના યોદ્ધાનો, મારી મારી ક્ષય ક-
 રતા, કંઈને પુછડું કંઈને લાતો; કંઈને બચકાં ભરતાં ॥ ૩૪ ॥ એ રીતે
 બહુ જીલમ કીધો દીધો મહોકમ માર; એક ધડીમાં મારીનાંખ્યા યોદ્ધા
 સાત હજાર ॥ ૩૫ ॥ પાંડવના યોદ્ધા ત્રાસ પામ્યા, અશ્વ હાલો કેમ રૂંધ્યો;
 કરોધ ભરેલો વાયુ નંદન, ગદા ગ્રહીને ઉઠ્યો ॥ ૩૬ ॥ કૃષ્ણ પ્રભુ
 એ ભીમને રોક્યો, અશ્વને બાણ કોણ; એ ત્રણ ટાંગાના ટટ્ટમાં, પેઠા
 છે ગુરૂ દરોણ ॥ ૩૭ ॥ તેમના સામા બે બશે તો, કાઠી નાંખશે પ્રાણ;
 એને વારીને આગળ થયા, પોતે પુરૂષ પુરાણ ॥ ૩૮ ॥ વાવા ગુરૂ
 વાવા ગુરૂ, આતો મરિયાદા મટે, જ્ઞાનવાન ત્રિદાન ગુરૂ તમોને, અશ્વ
 વપુ નવ ઘટે ॥ ૩૯ ॥ એવું કહી પ્રભુએ સરમાળ્યા, તવ લાજ ગુરૂએ
 આણી; અશ્વના દેહમાં રહ્યા થકા, દ્રોણ વધા મુખ વાણા ॥ ૪૦ ॥ એરે
 કીરટધર કપટ કીધું, તે મુજને બહુ રીસ; શ્રાપ છે માહારો દીકરો તારો
 છેદબે તારૂં શીશ ॥ ૪૧ ॥ એમ કહીને તોખાર કેરું, બોળીયું નાખી
 દીધું; સંચરિયા સુધામ ગુરૂ, પ્રાક્રમ પ્રોઢજ કીધું ॥ ૪૨ ॥ પછે પાં-
 ન્ડવ રણ થંભેથી, ગયાછે તંબુ વીશે; ભક્તને સહાયતા બહુવાર કી-
 ધી, પોતે શ્રી જીમદીશે ॥ ૪૩ ॥ દ્રોણ પરવ હાંઈ પુરણ હવું, સુણ જનમે
 જે રાય; પુરણ પ્રીત્યે સોંભળી કથા; ઉતરી તુજ હત્યાય ॥ ૪૪ ॥ કાળા
 પડદા ઘોળા થયા, કાળી ઘોળી થઈ ગાય; કાળા તણ તે ઘોળા થયા
 પ્રમાણ એ દેખાય ॥ ૪૫ ॥ સવાસણ બ્રાહ્મણ કેરું, રાયે દિધું બોજન;
 સવાસોને ઉપવીત દીધાં, વીપ્રના હતા તન ॥ ૪૬ ॥ બ્રાહ્મણ કેરી પુત્રી-
 ઓનાં, સવાસો કન્યાદાન; સવાસો બ્રહ્માપુરીઓ આપી, જનમેજય

રાજન, ॥ ૪૭ ॥ સવાસો મહિદાન દીધાં, વીધીથી સંકલ્પ કરી; શ્રદ્ધાથી
આસન વાળી બેઠો, સંભળવાને ફરી. ॥ ૪૮ ॥ તે રીતે સહુ શ્રોતા વ-
ક્તા, શ્રદ્ધા રાખવિ મન; શક્તી પુર્વક પુન્ય કરવું, જપવા ભુજલવન
॥ ૪૯ ॥ સાંભળે પણ તત્વ નવ સમજે, તો સાંભળીયું નીરાઈ શક્તી
પુરવક પુન્ય ન કરે, તો તેનું બધું બ્યર્થ. ॥ ૫૦ ॥ તાલ વાળત્રને રામ
છી માટે, કથા સાંભળે જોઈ; તાન બોલની વાણી મુણે, તો ફળ અફળ
તેહ. ॥ ૫૧ ॥ જ્ઞાન મારમનો ભાગ જેમાં; તે નહિ હરી કથાય; અ-
જ્ઞાની હવ પશુ સરીખો, સાંભળવાને બય. ॥ ૫૨ ॥ સત્ય વસ્તુ સમ-
જવા સાર સંભળાવું કરજોડ; શ્રોતા વક્તા બોલેજો સૌ જે જે શ્રી રણ-
છોડ, ॥ ૫૩ ॥ વળણ. ॥ જય જય શ્રી રણછોડજી; પુરણ થયું દ્રોણ
પરવ; કર્ણ પર્વની કહું કથા; સાંભળી લેજો સરવ.

— — —

દ્રોણ પર્વ સમાપ્ત.

કર્ણ પર્વ.

કડવું ૧ રાગ સાંખી.

વધશમપાયે એણીપેર બોલ્યા મુણ જનમેજેરાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું, કર્ણ પરવ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ દોણના દીવસ પુરા થયા એવે
થઈ મધ્ય રાત; અંતરયામી ચીંતામાં પડીયા, એવે થયો પરભાત.
॥ ૨ ॥ મોહોટા પરોઢમાં મરમડા બોલ્યા, તે સમે ઉભા થયા; કુન્તા
માતા સહન કરે છે, તેમની પાસે ગયા. ॥ ૩ ॥ જઈ આંબળ્યા પમનો
અગુઠો, ઉઠીયાં કુન્તા માય; લહો વાર મને કેમ ઉઠાડી, ઓરે બદવ
રાય. ॥ ૪ ॥ કર્ણ પ્રભુ કહે બારણે આવો, ઓરે માહારી માત ખરે
ખરી ભીડ પડી છે, તે કહું તમને વાત. ॥ ૫ ॥ શુભ સતી તવ બારણે
ગયાં, બોલ્યા અસરણા સરણ; કાલે કરણ યુદ્ધ ચઢશે, કરશે અમારા
મરણ. ॥ ૬ ॥ એક બાણે અરજુનને હણશે, બીજા બાણથી મને; કુન્તા
જી કહે ઉપાય તેનો, શો છે માહારી કને. ॥ ૭ ॥ તવ કુન્તાજીને સમજાવે,
પોતે દીનાનાથ; ઓ માતા જીવવાનું અમારું, તે તો છે તમ હાથ. ॥ ૮ ॥
અત્યારે કરણ જાગ્રત થઈને, બેઠો છે શેવા કરવા; તેના તંબુમાં તમે
જવો, જનેતા એની ઠરવા. ॥ ૯ ॥ માતા થાતાં કરણ કને, જઈ વઢને
મુખ વાણ; કહેશે કે મા કેમ પધાર્યાં, તો માગજો બે બાણ. ॥ ૧૦ ॥
ફરશુરામનાં આપેલાં છે, બે બાણ એની પાસ; તે એક બાણે અરજુન
મરે, બીજે હું અવીનાશ. ॥ ૧૧ ॥ માગી લેશો બે બાણ તમે, એટલે
પડશે વેમ; એને હાથે એ નહિ આપે, તમને કહેશે એમ ॥ ૧૨ ॥ દયો
મા પેલા ભાથામાંથી, તમને મમે તે બાણ; માતા તેમાંથી કાઢી લેવાં,
તો અમારા ખચે પ્રાણ. ॥ ૧૩ ॥ કરણ પોતે ખોટાં બાણ આપે, તો
સત્ય એનું પગાય; જો ગુરનાં આપેલાં આપે તો, હીંમત એની જાય.
॥ ૧૪ ॥ માટે તમને લેવાનાં કહેશે, તેથી લેજો પ્રીતે, કુન્તાજી કહે તેતો
ખરું પણ, હું ઓળખું શી રિતે. ॥ ૧૫ ॥ પ્રભુ કહે બધાં બાણ કાઢી
ને, ધરણ પર પાથરજો; બેળાં બેળાં રાખશે નહી, છુટાં છુટાં કરજો.
॥ ૧૬ ॥ એટલે હું અદર્શ થઈને, તંબુમાં પેશીશ; મોહોટી લાલ્લી માંખ
થઈને; બાણ ઉપર બેશીશ, ॥ ૧૭ ॥ જે પર બેસુ તે લેઈ લેજો તરત

આવજે નારી; કરણ રાજ નહી રોકવાનો; રહેશે મુખ વીકારી.
 ॥ ૧૯ ॥ એવું સાંભળી કુન્તા ઉઠ્યાં, કૌરવ દળમાં જય; નહી ઘાઇ
 સેવા કરે છે, તંબુમાં કરણ રાય. ॥ ૨૦ ॥ તે તંબુમાં કુન્તાણ પેઠાં,
 બેલે મુખ વચન; હું છું માતા હું છું માતા, કરણ તું મુજ તન. ॥ ૨૧ ॥
 કરણ કહે ભલે પધાર્યાં, મુને કર્યો પાવન; એમ જાણીને ઉભો થયો,
 બેસેવા દીધું આસન. ॥ ૨૨ ॥ તે આસન પર કુન્તા બીરાજ્યાં, કરણે
 દાહડી કાઢાડી; સુર્યની આપેલી ચુંકડી તે, કુન્તાને હોરાડી. ॥ ૨૩ ॥
 તવ સતીના સ્થાન વીશેથી, છુટી પયની ધાર; કરણ કેરા મુખમાં પડી
 હરખ્યો સુર્ય કુંભાર. ॥ ૨૪ ॥ ઓરે જનેતા ઓરે જનેતા, આજજ વી-
 ત્યો લાહાવો; જનમ આપી મુક્યો રખડતો; તરછોડ્યો તરછટ હાવો.
 ॥ ૨૫ ॥ કુન્તાણ કહે હતી કુંવારી, તે વારે માગી લીધા; સુર્યના મં-
 ત્રનો જપ જપવાથી, દીન મણીયે દીધેલો. ॥ ૨૬ ॥ તે વારે રખાય
 નહી માહારાથી, જુમનામાં મુક્યો તને; અજગેથી જોઇને રાણ થતીતી
 ઉછર્યો છે આંખ કને. ॥ ૨૭ ॥ કરણ કહે આમના આપો, આવી વસુ
 તમ ઘેર; પાંડવ બંધુની પક્ષ કરીને, કૌરવ માફ ઠેર. ॥ ૨૮ ॥
 કુન્તાણ કહે દીકરા માહારા, એવું ન કરીએ કામ; એનું અન
 ખાઇને ઉછર્યો છે, થયે ન લુણ હરામ. ॥ ૨૯ ॥ એમ કરવાથી જમત
 વીશે, કુંખ વગોવાય માહારી, ત્યારે કરણ કહે જનેતા હું, શી શેવા
 કરું તારી. ॥ ૩૦ ॥ તમે મુજને અવતાર આપ્યો, નાર્યે જનેતા લાગો
 તે બદલો વાળવો છે માટે, માહારિ કને કાંઇ માગો. ॥ ૩૧ ॥
 કુન્તાણ કહે દીકરા માહારા, માતાની કપી કાપો; બીજાં ત્રીજું કાંઇ
 જોઇતું નથી, બે બાણ મુજને આપો. ॥ ૩૨ ॥ એટલે કરણે મન વિચા-
 ર્યું, પેલાં બે કેમ અપાય; સારાં રાખીને ખોટા આપું તો, સત્યજ મ્હાર
 જય. ॥ ૩૩ ॥ એવું સમજ કરણ બોલ્યો, નાહ્યેલો ન અડુ ભાથે;
 ઓ રહ્યો ખેંટીએ ભરવેલો; લે લ્યો તમારે હાથે. ॥ ૩૪ ॥ તવ
 કુન્તાએ ભાથો લીધો, બેયા કરે છે કરણ; બાણ બધાં બારણે કાઢીને,
 પોહોળાં પાથરીયાં ધરણ. ॥ ૩૫ ॥ અદર્શ રૂપે અંતરયામી; આવિ
 તંબુમાં પેઠા; લીલી મક્ષીકા થઇ અરજીનના, મરત્યુને બાણે બેઠા.
 ॥ ૩૬ ॥ કુન્તાએ તે બાણ ઉપાડ્યું, જોઇને લીધું બણે; ત્યાંથી
 ઉડીને મક્ષીકા રૂપે, બેઠા પોતાને બાણે. ॥ ૩૭ ॥ એટલે કુન્તાએ તે
 બાણ લીધું, તરત ઉભાં થયાં; બે બેઠા આ બે લઇ જઉં છું કહી
 માહાર નીકળી મયા. ॥ ૩૮ ॥ કરણ રાજ આવરો બનીયો,

આ શું થયું એ રામ; હવે જય પામવાનો નથી; ભાગી ગઈ બધી હા-
મ ॥૩૮॥ એ રીતે હામલીને બેઠો, કુન્તા થયાં વીઠાય; હતું તે સ્વરૂપ
કરી, મળીયા બહવરાય ॥૩૯॥ લાવેરે માતા બાણ બેઠો, કહીને ભાગી
લીધાં; તવ કુન્તાએ કષ્ટ પ્રભુને, બે બાણ સોંપી દીધા ॥૪૦॥ તે લઈ
ભગવાને ભાગી નાંખી; આવાં ઠેંકી દીધા; તે બે બાણનાં ભાલોડાં તે,
પારધીએ લેઈ લીધાં. ॥ ૪૧ ॥ તેના મુંઠર શર બનાવ્યા, લેઈને પંથે
પળીયા; તેમાંનો એક શર અરજુન નંદન, બખર વાહનને મળીયા.
॥ ૪૨ ॥ કુરુક્ષેત્રમાં વાહાણું વાયું, કૈરવ થયા ત્યાર; સેન્યા બહુ સાવ-
ધાન થઈને, હાથે લીધાં હથીઆર. ॥ ૪૩ ॥ તોપણ કરણ નવ દેખાયો,
કુદને પડીયો વેહેમ; તંબુમાં જઈ કરણને પુછ્યું, બેસી રહ્યા ભાઈ કેમ
॥ ૪૪ ॥ કરણ કહે પાંડવ સાથે, કરવો નથી સંગરામ; અમુલ્ય વસ્તુ
જતી રહી માહારી; માટે ભાગી ગઈ હામ. ॥ ૪૫ ॥ દુરીયોધન કહે આ
શું કહો છો, એરે વીરા કરણ; બે દીવસનું યુદ્ધ તમારૂં, મુને રાખ્યો
છે સરણ. ॥ ૪૬ ॥ કરણ કહે વાત ખરી છે, પણ શી રીતે બહુ; તે
કરતાં સક્ષર થયે મારો હાંકે, તોતો યુદ્ધે આવું, ॥ ૪૭ ॥ મારવાડનો
ધણી સારથી બને, તો યુદ્ધ કરવા હામ; શક્ષ કહે તું બોલ વીચારો,
શું તારો હું ગુલામ. ॥ ૪૮ ॥ કરણ કહે છત્રજ માહારા, ગુલામ હું છું
તમારો, પણ મુજ મનમાં પ્રેમ એવો, હાકો રથ અમારો. ॥ ૪૯ ॥ તવ
શક્ષરાયે કબુલ કીધું, રથ કયો તૈયાર; કરણે વસ્ત્ર આલુશણ પહેર્યો,
હાથ લીધાં હથીઆર. ॥ ૫૦ ॥ હીમ્મત રાખી રથે બેઠો, ગરમડીયાં
નીશાન; આઠજ ક્ષોણી શેન્યા સાથે, વળી અંધ કુંવાર. ॥ ૫૧ ॥ વાજતે
ગાજતે સ્થંભે ગયા, ઉભા સુર ભરેલા; એટલે સામા પાંડવ આવ્યા,
યુદ્ધ કરવું આદરેલા. ॥ ૫૨ ॥ રહી છે પોતાની ચાર ક્ષોણી, તે લાવેલા
સાથ; અરજુન મારથી મોખરે ઉભો, સારથી દીનાનાથ. ॥ ૫૩ ॥
વળણ. ॥ સામા સામી આવીયા, પોત પોતાને સ્થંભ; કહે વક્ષભ
તવ આદ્યું, યુદ્ધ કરવું આરંભ.

કડવું ૨ રાગ રાજન રાચેછ.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા સુણ જનમેજેરાય; બળવંત બા-
જેછ, વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, કરણ પરવ મહીમાય. બળવંત
બાજેછ. ॥ ૧ ॥ હવે અરજુનએ ધનુશ લીધું, ચઢાવ્યું તેણીવાર.

બળં ભેર કરી પડપંચા ચઢાવી, પહેલો કચો ટંકાર. બળં ॥૨૧૧૭
 તેનો ત્રણ લોકમાં પહેાચ્યો, ડોલ્યા ફરી દાગબાળ. બળં ધમ ધમ ધ-
 મધમ ધરતી ઢૂણ, બળભળ્યું પાતાળ. બળં ॥ ૩ ॥ તે સાંભળી લં-
 કાથી આંચ્યા, હનુમંત અંજના બાળ. બળં અભંજ રથ ઉપર
 એ ચડીયા, કાન્તી માહા વિકરાળ. બળં ॥ ૪ ॥ અરબુનની ધ-
 બ ઉપર ખીરાળ્યા, પછી કરોધે સહુ ચડીઆ. બળં સ્થંભથી છુટયા
 એકદમ ઉઠયા, મારવા તુટી પડીયા. બળં ॥૫॥ અરબુને એક અમ-
 લીતું માયું, સાંકશહસ્ર થયાં બાણ. બળં જય ગપાટે સુર સંપાટે, વાળે
 કચરલાણ, બળં ॥ ૬ ॥ કરણ રાયે માયું અમલીતું, તે સુર ભરયું
 જય બળં એનું એક બાણ જતાજતામાં, એ શી હજર બાણ થાય.
 બળં ॥ ૭ ॥ મરણ વેળા બળ કરણનું ઝાડું, વરતે હાહાકાર. બળં
 બહુ બાણ આગળ બળ નવ ચાલે, શું કરે માયાવિ કુંવર. બળં
 ॥૮॥ એવામાં અરબુને એક બાણ લીધું, ક્રીધા કાળો કહેર, બળં
 કરણ કેરી સન્યામાં માયું બે ક્ષોણી હણ્યું ઠેર. બળં ॥ ૯ ॥ તે ભેષ
 કરણે કાળજવર લીધું, ફેંક્યું કરીને રીશ. બળં દ્રષ્ટમદુમાન પુત્ર
 ઢૂપતનો, તેનું છેલ્યું રીશ. બળં ॥ ૧૦ ॥ ખીજે બાણે કાળો કહેર
 ક્રીધા લીધા પ્રાણીના પ્રાણ. બળં પાન્ડવ કેરી ત્રણ ક્ષોણીના વાળ્યો
 કચર લાણ. બળં ॥ ૧૧ ॥ પછી અરબુનને રૂવે રૂવે લેલ્યો, નીકળે
 બહુ રૂધીર. બળં વાગેલા ઉપર વીશેશ વાગે, લોકાંકાં રહેલાં તીર.
 બળં ॥૧૨॥ શેટેવ નીકુળને તેવાજ લોકયા, ચક્ષુ ડમમગ થાય. બ-
 બળં લીમ રહે નરના રથ પુઠે, એનો ન ચાલે ઉપાય. બળં
 ॥૧૩॥ એમ કરતાં ત્રણ ઘડી દન રહ્યો, બેલ્યા શ્રી ભમવાન. બળં
 આરે વૃકોદર જીવવું હોય તો, કરો સદસને સાન. બળં ॥ ૧૪ ॥ ત-
 મારા એ મામા ભેરી કાંઈ સામા, એમ કહ્યું મોરાર. બળં તવ લી-
 મે પારથની પુઠેથી, ડોકુ કાહાડયું બાહાર બળં ॥ ૧૫ ॥ સક્ષ મામા-
 ને સાન બતાવી, ભાણેજ ખાય છે માર. બળં દયા કાક લાવો અમ-
 ને બચાવો, ચેત્યો સક્ષ તે વાર. બળં ॥ ૧૬ ॥ ભાણેજનું દુખ
 ભેષ દુભાયો, પોતે પીસ્યા દંત, બળં ખેંચ્યા એણે ઘોડાના અછોડા,
 હાંક્યા અવળે પંથ. બળં ॥ ૧૭ ॥ એટલે માયાવી બે બાપ બે-
 ટા, માણને મન ચઢીયા. બળં છ ક્ષોણી સેન્ય રહ્યું છે કઠિરવ-
 નું, તેમા ઉછળી પડયા. બળં ॥ ૧૮ ॥ ત્રીજે મહા લાઇને લીમ પ-
 ડીયો, પારથ પડ્યો લાઇ બાણ, બળં કઠિરવ કેરી પાંચ ક્ષોણીનું; વા-

ળી નાંખ્યું હથરાણુ બળ ॥ ૧૯ ॥ ફરી ફરી રહી એક ક્ષોણી શે-
ન્યા, ભય ભયાં સડુ માઠા. બળ એક ક્ષોણી સો ભાઈ ને સકુની, જીવ
લેધને નાઠા. બળ ॥ ૨૦ ॥ સહ રાજ રથ લઈ ગયો આડો, બોલ્યો
કરણ મુખ એમ. બળ એ સહ રાય રંજમાં ભંજ પાડ્યો, આડો
ઉતરીયા કેમ, બળ ॥ ૨૧ ॥ સહ રાજ કહે મરણ અમારી, તુ કેમ
પુછે દંભ, બળ એવે પાન્ડવ એક ક્ષોણી લેધને, મયા કઠિરવને સ્થંભ.
બળ ॥ ૨૨ ॥ એવે સમે તો સાંજ પડી, સુરજ બેઠો મેર; બળ
કઠિરવનાં વાળં બંધ પડ્યાં, વાળી પાન્ડવની ભેર. બળ ॥ ૨૩ ॥ એક
એક ક્ષોણી રહી બેઠે બાલુ, પોત પોતાને સ્થળ બળ. બળ નીરદય
ભોમીમાં ભાર ઉતરીયો, એવું બન્યું રથ માય બળ ॥ ૨૪ ॥ વલણા
દન પેહેલો પુરણ થયો, કરણ કેરો સાર; કહે વલ્લભ શ્રોતાં મુણા,
રાત્રીનો વિસ્તાર.

કડવું ૩ રાગ સાંખી.

વધસમપાયમ એણીપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજેરાય; વીસ્તારીતુજને
સંભળાવુ. કરણ પરવ મહિમાય ॥ ૧ ॥ સૌ સૌને સ્થળ રાત્રીએ મયા,
પાન્ડવ જીવજીવન; જમી કરીને સરવે પ્રાણી, કરી દીધું સયન ॥ ૨ ॥
કઠિરવ દળ સહુ સુધ રહ્યું છે, દુષ્ટ વિચારમાં પેઠો; કર્ણ શકુની દુસ્યા
સનને, બોલાવે વાતોમાં બેઠો ॥ ૩ ॥ ફરીયોધન કહે કરણ વીરા,
પાંડવો બહુ બળવાન; આજે તો અતી જીલમ ક્રીધો, વાળી
નાખ્યું હથરાણુ ॥ ૪ ॥ આપણી ઝરોઝર પાન્ડવ થયા, ન રહ્યો
આપણો ટેક; એમના જેવા આપણે બનીયા, ક્ષોણી રહી અકેક
॥ ૫ ॥ તેથી આપણ અત્યારે ઉઠો, સાચા શત્રુવે થઈએ; પાંડવનું
શેન્ય સુતેલું હણવા, ઉઠો ચારે જઈએ ॥ ૬ ॥ કરણ કેરી બુદ્ધિ
ફરી તે, કબુલ ક્રીધું સાર; દુષ્ટ કરમ કરવાને ઉડ્યા, હાથ મહીલથી આર;
॥ ૭ ॥ છાનામાના સંતાઈ આલ્યા, બણ્યું નંદકીશાર; બણી બેધને
સહુ સેન્યાને નીંદ્રા મુકી અધાર ॥ ૮ ॥ તવ સહુ પ્રાણી નીંદરાએ
ભરીયા, ભગત નહી પેરાદાર; ચારે જણાએ ખડગ ખેંચી, કરવા
માંડ્યો સંહાર ॥ ૯ ॥ મારતા મારતા સુંસરા આલ્યા, ક્રીધો કારમો
કેહર; એક ક્ષોણી બધુ સુધ રહ્યું તુ, તે સહુ માર્યું ઠેર ॥ ૧૦ ॥
એવે તંબુમાં પેસવા ગયા. રણઝડરાયણ રૂઠ્યો; માયાવીને નીંદરા
ન હોયે, તેથી ગરોરમછ ઉઠ્યો ॥ ૧૧ ॥ બીજે એનો નંદન ઉઠ્યો,

કીધા ખરો ખુખારો; તવ ચરિજણુ જીવ લેઈ નાઠા, મેઘવરણુ કહે
 મારો ॥ ૨૨ ॥ શકુની દુરીયોધન દુશાશન, તે ત્રણ એક પા બપ; તેમ
 નાથી જીદી દીશાએ નોઠો, પોતે કરણરાય ॥ ૧૩ ॥ તેની પુઠે મોટારમછ
 પડીયો, એવે ઝલાયો કરણ, હેડબા સુતે કેશ ઝાલી, તરત ઢાળ્યો
 ધરણ ॥ ૧૪ ॥ સુર્યનો નંદન કરે વંદન, પડ્યો ચટાપાટ હેઠો;
 મોટારમછ ધણી માળો દેતો, રૂદેપર ચઢી બેઠો ॥ ૧૫ ॥ માહો રીસ
 ધારે બહુ માર મારે, તરફે રાજ કરણ; બણ્યું કે રહુ વીચારમાં તો
 આણુશે માહાર મરણ ॥ ૧૫ ॥ ઇંદ્રની આપેલી સાંજ્ય કાઢાડી, કટી
 માંથી કરી રીસ; પડ્યા પડ્યા મારી મોટારમછને, તરત છેદ્યું શીશ
 ॥ ૧૭ ॥ શીશ છેદીને સાંજ્ય જતી રહી, ઇંદ્ર રાજની પાસ; પછી
 કરણ ઉભો થયો, બણ્યુ થશે જીવ નાશ ॥ ૧૮ ॥ ધડ મુસ્તક ત્યાં
 પડ્યાં રહ્યાં ને, પોતે તંબુમાં પળીયો, મેઘવરણુ પેલા ત્રણે જણને,
 નસાડી પાછો વળીયો ॥ ૧૯ ॥ તાતજી તાતજી કહેતો આવ્યો,
 ક્યાં હોય એનો તાત એટલે વીશેશ ખુમો પાડી, નીંદા ખેંચી જમ-
 નાથ ॥ ૨૦ ॥ એટલે સરવે પાંડવ બગ્યા; મહારાઈ આવ્યા બહાર
 બેયું તો બધું સેન્ય મારેલું; વળી માયાવી કુંવર ॥ ૨૧ ॥ ધડ મુ-
 સ્તક જડ્યું મોટારમછનું, ભીમશેને મુકી પોક; રડવા લાગ્યા સહિ
 ત્રાશી ત્રાશીને, પુરણ પ્રમટ્યો શોક ॥ ૨૨ ॥ કલેશમાં નુન્ય રહી નહી
 કાંઈ, મન વળાવે રણછોડ, અરેરે માહારાજ રતન સરીખી બે ભાઈની
 મધ્ધ બેડ ॥ ૨૩ ॥ એમજ કરતાં કાષ્ટ લાગ્યા, ચીતા ખડકી સાર;
 મેઘવરણુ વીધી પ્રમાણે, કયો સહુ સંસ્કાર ॥ ૨૪ ॥ પછી નહી ધો-
 ધને મન વાળ્યાં, દુષ્ટા કીધા દગો; તો આવતી કાલે હમાખોરોને,
 દગો દેધને હમો ॥ ૨૫ ॥ એમ ધારીને રાત્રીએ સુતાં એવામાં વાહા-
 ણું વાયું; કહિરવ સો ભાઈ તૈયાર થયા, એક ક્ષોણી સંન્યાય ॥ ૨૬ ॥
 સલ્લ શકુની કરણ રાજ, યુદ્ધ કરવા સ્થંભ. ગોર કપાઆર તેમ
 ના સાથે, આવી ઉભા રણ માંય ॥ ૨૭ ॥ એટલે આવ્યા પાંડવ
 પાંચે, છઠા અસરણા સરણ; બીજે શેવક ન મળે સાથે, સાતમે
 છે મેઘવરણુ ॥ ૨૮ ॥ તે આવ્યો પોતાને સ્થંભે, કરણ ઉપર
 બહુ કરોધ; શાનો સતીયો દગા ભરેલ, કરણ કપટી બેઠું ॥ ૨૮ ॥
 ભીમ કહે સુત સુર્ય કેરા તુજને છે ધીકાર, દગો કરીને મારી નાંખ્યો
 માહારો બેઠ કુંવાર ॥ ૨૯ ॥ તે ફળ ઇંધર તુને દેશે, કહી માળ્યો
 અપાર; માંજેવધરે માંજેવ નામનો, તર્ત કયો ટંકાર ॥ ૩૧ ॥

॥ વળણ ॥ ટંકાર કીધા પારથે, ડાહ્યા દસે દીગપાળ; ધરણ લાગ
રૂજવા ખળભરીયું પાતાળ.

કડવું ૪ થું રાગ સવૈયાનો.

વધશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, મુણજનમેજે રાય; વીસ્તારીતુજને
સંલળાવું, કરણ પરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ બીજે દીવસે યુદ્ધ આર
ભ્યું, અરબુને મારયું બાણ; તે બાણથી અડધી ક્ષોણીના કાહાડી નાં
ખ્યા પ્રાણ ॥ ૨ ॥ તેડું કરણે વાયુનું માર્યું, જ્યાં છે માયાવી તંત્ર
તે બાણ મેઘવરણને લેધને, ચઢી મયું મગન ॥ ૩ ॥ એડું જણાયું ?
સુત મુઓ, એવો ગગને ચડીયો; સાન લાન વિનાનો થધને, હેડંબ
વન પડીયો ॥ ૪ ॥ તે તેખી અરબુનજીએ, ભેર કયું અપાર; એક
બાણ મારીને ઊરાડયા, ગોર કીપાયાર ॥ ૫ ॥ તે ભેદ કરણે
ભાલોડાં ભોંક્યાં, અરબુન પામ્યો ત્રાસ; રથ પુઠેભીમ કરે હોકારા, તેને
કલ્પ અવીનાસ ॥ ૬ ॥ ઓરે ત્રકોદર જુલમ થયો અરબુનનું ગયુ
લાન; જે જીવવાની આશા કરો તો, કરો મામાને સાન ॥ ૭ ॥ તવ
ભીમે રથ પુઠે રહીને, સજ્જને બતાવી સાન; ઓરે મામા હયા કાંઈ લા-
વો, બણા થયા હેરાન ॥ ૮ ॥ રાજને ઉપની હયા, ભાણેજ માહરા
થાકયા; ઘોડાના અછોડા ખેંચી, અવળે પંથે હાકયા ॥ ૯ ॥
રૂધીર માંડિશને કીચ્ચડ ઝાળે, તેમાં રથલેધ બય; એટલે સો ભાઈ
શકુની નાઠા, સેન્ય રહી મયું ત્યાંય ॥ ૧૦ ॥ મહા મહી ભીમશેન્યમાં
પડી, કરોધાતુર થઈ ઉડે; આંખો મીચી નાંખે ટીચી, ઉંધુ ઘાલીનેઝુડે.
॥ ૧૧ ॥ અડધી ક્ષોણીનો ઘાણ વાળ્યો, પુરણ પાંડવ નડીયા; રણ-
છોડરાયે રથ દોડાવ્યો, કરણ કેડે પડીયા ॥ ૧૨ ॥ રથનું કરણનો બથ
સપાટે, ફરસુનું વચન ફળીયું; જતા જતા રથ પરડું, પ્રથવી મા-
તાએ મળીયું ॥ ૧૩ ॥ એટલે એનો રથ અચકયો, શક્તિ રાજ પોકારે
આલો તમારો ધણી મરે કહી, અશ્વને ચાળક મારે ॥ ૧૪ ॥ એટલે
બોલ્યો કરણ રાજ, શીદને બરકા પાડા; પીંડુ કાંક ભરાયું છે માટે
નીચે ઉતરી કાહોડો ॥ ૧૫ ॥ શક્તિ કહે તારો નોકર નથી, શો દર-
માયો આલ્યો; એમ કહીયે અછોડા પછાડયા, રથેથી ઉતરી આલ્યો
॥ ૧૬ ॥ એટલે લગભગ પાંડવ આબ્યા, તવ બોલ્યો રાય કરણ;
એટલે રથ રાખીને રહેજે, ઓરે અસરણા શરણ ॥ ૧૭ ॥ રથ મા-

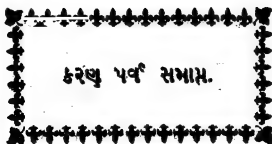
હારે ભુમીમાં ભરાયો, તે કાઢવા દો બાહાર; તવ ત્યાં રથ રાખીને ઉ
ભા, પોતે ભુમદાધાર ॥ ૧૮ ॥ પાંચ ભાઈને છઠા પ્રભુજી; અળખા રક્ષા
છે ઉભા; કરણે ઉતરી રથ કાઢવાના, મનમાં કરયા મનસુખા, ॥૧૯॥
મભરોટ ભરાયો નીચે ઉતરીયો, ભુજ નંદ કીશોર; પીંડાને બેઉ ભુ-
જથી ઝાલી, ધણું કરેછે જોર ॥ ૨૦ ॥ તોપણ રથ નીકળતો નથી, ધા-
યું અસરણાસરણ; તણ વસ્તુ એની પાસે હશે ત્યાં, સુધી નહીં મરે
કરણ ॥૨૧॥ કલ્પક નામનો રથ એનો, કુંડળ પેહેરેલાં કાન; ત્રીજી
કવચ હોય ત્યાં સુધી, ન મરે સુર્ય શંતાન ॥ ૨૨ ॥ એજ સમજ સા-
મજો બોલ્યા; ઓરે કરણ રાય, રૂધીરના છાંટા ઉડશે તો, કુંડળ કો-
ડીના થાય ॥૨૩॥ અમુલ્ય કુંડળ છ તમ પાસે, ત્રીલોકમાં નહીં બીજે;
માટે માહાર કલ્પ માનીને; રથમાં મુકી દીજે ॥૨૪॥ આયુષ આવી ર-
હ્યો કરણનો, તવ માની સત્ય વાત; કુંડળ કાઢી રથમાં મુકયા, બો-
લ્યા પ્રભુ સાક્ષાત ॥ ૨૫ ॥ કવચ તમારું શીદ બમાડે, તે પણ નાંખો કા-
ઢાડી; તેથી તે પણ કાઢાડી મુકયું, ભવીશ રેખા આડી ॥૨૬॥ પછીપ્રભુ
કહે જોર કરીને શીદ પેટના નળ ટાળે; એકવાર પેલી ટેકરીએ જઈ
ઠીક કછોટા વાળો ॥ ૨૭॥ એટલે કરણ અળગો ખરીયો, રથથી જેની
વાર; અરજીન પ્રત્યે કહેવા લાગ્યા, પોતે ભુમદાધાર ॥ ૨૮ ॥ આ વેળા
તમે બાણ મારો, છે ખરા લોખમાં કરન; તે વીના મથી મરો પણ એ
નહીં પામે મરણ ॥ ૨૯ ॥ અરજીને કલ્પ પાતક લાગે, ઓરે શ્રીભુમદીશ
કૃપ્ત પ્રભુ કહે પાતક લાગે, તે સહુ મહારે શીશ ॥૩૦ ॥ તવ અરજીને
બાણ ચઢાવ્યું; માર્યું કરી મનસુખો; કરણે આવતું બાણ દીઠું રૂઢીયા
ધરીને ઊભો ॥૩૧॥ તેજ બાણ લોકાયું રૂઢેમાં, પ્રાણજ ઉચો ચઢીયો,
રામ કૃપ્તજી રામ કૃપ્તજી, કરતો કરતો પડીયો ॥ ૩૨ ॥ તેવાજ પ્રભુપા
છા વળીયા, પાંડવને લઈ સાથ; તંબુ મધ્યે પાંડવને મુકીને ચાલ્યા
દીનાનાથ ॥૩૩॥ કરણને વરદાન દીધું છે, મરતાં દરસન દેવા; માટે
લક્ષ્મીને મળવા ચાલ્યા, બનીયા બ્રાહ્મણ જેવા ॥ ૩૪ ॥ પ્રથમ વ-
ધુ ધારણ કર્યું છે; પોતે જહવરાય, કરણના રથના દાગીના તે, તસ્ક-
રો લઈ જાય ॥ ૩૫ ॥ એવામાં આવ્યા વીમ રૂપે, પોતે અસરણાસ-
રણ; પોઠાર કીધો કૃપ્ત પ્રભુએ, કયાં છે રાજ કરણ ॥ ૩૬ ॥ પડ્યો
પડ્યો તવ કરણ બોલ્યો, આવો વીમ મહારાજ; એમ કહીને પાસે
બોલાવ્યા, પધારો મરીજ નીવાજ ॥ ૩૭ ॥ એટલે બોલ્યા અંતરયા-

મી, પ્રસન્ન હજી ભગવાન, યાચના કરવાને આવ્યો છું, દેવું છે કન્યા
દાન ॥ ૩૮ ॥ એક અયુત રૂપીયા ભેષ્યે, તવ બોલ્યો કરણ રાય,
ભુઓ મહારાજ ધન પડયું હશે, માહારા રથની માંચ ॥ ૩૯ ॥ પ્રભુ
કહે રથમાં નથી કાંઈ, કહે કેમ કરીએ બોપુ; કરણ કહે મુજ દંતમાં
રેખો, હીરાનાં છે તે આપુ ॥ ૪૦ ॥ પેલો પડેલો પાશાણુ આપો, દંત પા-
ડુ ધરી હામ; પ્રભુ કહે શાનું દાન કરે છે, વીપ્રને દે છે કામ ॥ ૪૧ ॥
તવ કરણ મરબડતો જઈને, પાશાણુ લાવ્યો પાસ; દંત પાડીરેખો કા
ઢીને ધરી, તવ વધા અવીનાશ ॥ ૪૨ ॥ તારા મુખની અછઠી થયે
લી, તે કેમ હું લેઉં દાન; બ્રહ્મ દાન તું વીપ્રને આપે, તેથી કોપે ભગ-
વાન ॥ ૪૩ ॥ એટલે કરણ રાજ બોલ્યો, સત્ય કહી તમે વાણી; એ
માહારાજ તું મંડીમાંથી, ધોવાને આપો વાણી ॥ ૪૪ ॥ કૃણુ પ્રભુ કહે
મુજ કને વાણી, લઈને રેખો દેછે; તો વાણીને બદલે આપ્યું, એમ
માહાર મન કહે છે ॥ ૪૫ ॥ એણે સાંભળી કરણ રાજ, ટેકરીથી મર-
બડીયા; ચાલી આવ્યો રથની પાસે, પયડે બાહાજીને ચડીયો ॥ ૪૬ ॥
પોતાનું ધનુશ બાણ લીધું, પાછો પડીયો ધરણ; મડબડતો ટેકરી પર
આવ્યો, દાનેસ્વરી રાય કરણ ॥ ૪૭ ॥ મુતા મુતા ધનુશ ઉપર, બાણ
ચઢાવ્યું સાર; મંગા મંગલણી માર્યું ભોમી, તવ નીકળી જળ ધાર
॥ ૪૮ ॥ તે જળમાં રેખો ધોઈ નાંખી, પોતે કરણ રાય, પછી પ્રભુને
કહ્યું હ્યો મહારાજ. કહીને લાવ્યો પાય ॥ ૪૯ ॥ વલણ ॥ પાય પડી રેખો
ધરી, એજ કરણ દાતાર; કહે વલ્લભ શ્રીતા મુણો, હરખ્યા ભુગદાધાર

કંડવું ૫ રાગ ધનાસરી.

લઘશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારીતુજને
સંભળાવું, કરણ પરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ રેખો ધોઈને સામી ધરી કે,
હરખ્યા વીધિનાં ભુપ; વીપ્રનું સ્વરૂપ ત્યાગ કરીને, ધર્યું ચતુરભુજ
રૂપ ॥ ૨ ॥ મોર મુગટ પીતામ્બર શોભે, કર શંખ ચક્ર ધરેલા; શ્રી મુ-
ખ બોલ્યા શાખાશ તુજને, તેં બહુ પુન્ય કરેલા ॥ ૩ ॥ તુજ જેવો
કોઈ દાતા ન દીડો, માટે તારું કષ્ટ; માગણું હોય તો માગ મુજ
પાસે, જે માગે તે આપું ॥ ૪ ॥ કરણ કહે પાંચ વસ્તુ, માગવાની ઇ-
ચ્છામ; તવ કલ્પ મુખ રૂપે માગી લે, રીજ્યા વધકુંડ રાય ॥ ૫ ॥

એટલે કરણ મામવા લાગ્યો, સાંભળજે જમતપતી; માગું તેમાં ધ્યાન
 દેજે, માયા મામવી નથી. ॥૫॥ તીલક વીમના હાથનું પામું, માતાને
 હાથ ભોજન; પુત્રના હાથનો પીંડ મળે, દેહીમાં મદુસુદન. ॥ ૭ ॥ એ
 રીતે ચાર વરદાન માગ્યાં, તથાસ્તુ પ્રભુએ કહ્યાં; તે ચારમાંથી ત્રણ
 વચન, કળીયુગે અવળાં થયા. ॥ ૮ ॥ તીલક મમે પોતાના કરનું, સ્ત્રી
 કરનું ભોજન; પીંડજ પ્રીય પુત્ર તથા છે, મંદીરે મધુસુદન, ॥ ૯ ॥
 પાંચમું વરદાન કરણે માગ્યું, સાંભળો દેવ મોરાર, કુંવારી જગોમાં
 તમ હાથે, કરો વહની સંસ્કાર. ॥ ૧૦ ॥ કૃષ્ણ પ્રભુએ કબુલ કીધું,
 કરણે જે કહ્યું તેહ; એટલે ભાણુના નંદને, તરત મુકયો દેહ. ॥ ૧૧ ॥
 એટલે બન્યા કૃષ્ણ સ્વરૂપે, પોતે દીનાનાથ; ઉપરણેથી કટી બાંધી,
 પરાણે ઝાલેલો હાથ. ॥ ૧૨ ॥ ભકતોને વશ ભુધરજી છે, વચન માટે
 વાધે; કરણનું શબ ઉપાડીને, પોતે લીધું બાંધે. ॥ ૧૩ ॥ કુંવારી જગો
 બેતા બેતા, નર્મદા ત્રે બય; તલપુર ત્યાં બેઠ કુંવારી જગો, હરખ્યા
 બદવરાય. ॥ ૧૪ ॥ નર્મદા જળમાં સંપ્ર નવડાવ્યું, મુઠ્ઠી કીધું કીનાર;
 જઈ વનમાંથી કાષ્ટ લાગ્યા, દેવકીના કુંવાર. ॥ ૧૫ ॥ તલપુર જગોમાં
 ચીતા ખડકવી, તે શી રીતે ખડકાય; બુદ્ધી ચલાવી પરાણાની, આરજ
 મુઠ્ઠી ત્યાં. ॥ ૧૬ ॥ પરાણે તો ઉભો રાખ્યો, પોતે દીનાનાથ; તેના
 ઉપર મુકયો પ્રભુએ, ડામો કુંવારો હાથ. ॥ ૧૭ ॥ હાથેળીમાં ચીતા
 ખડકી, શબ મુકયું મોરાર; પછી પ્રભુએ કરણ શબને, કર્યો અમની
 સંસ્કાર. ॥ ૧૮ ॥ પુરણ એનો દેહ પ્રજાળ્યો, અશ્ત દીપ્ત વેવરાવી;
 સ્નાન કરીને શામળીયોજી, તંબુમાં બેઠા આવી. ॥ ૧૯ ॥ કરણનો
 એવો ઓઢાર કીધો, ભકતને વશ ભગવાન; સંદાય પ્રભુ ભકતના
 તારણ, સમજે તે ધરે ધ્યાન. ॥ ૨૦ ॥ કરણ પરવ પુરણ થયું, જનમેજે
 કર્યું દાન; વીધી પ્રભાણે સૌ પુન્ય કીધું, પરીક્ષતને સંતાન. ॥ ૨૧ ॥
 ॥ વલણ ॥ બ્રહ્મહત્યા તવ ઉતરી, પોહોમ્યા સૌના કોડ; કહે વલ્લભ સૌ
 બોલજે, જે જે શ્રી રણછોડ.

શક્તિ પર્વ.

કડવું ૧ રાગ સાખી.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
 સંભળાવું; શક્તિ પ્રવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ 'રાત્રીએ પોતે પોતાને સ્થ-
 બે, કહિરવ પાન્ડવ રથા. તે સમે રાજા દુરીયોધનને, વિચાર વીશેશ થ-
 યા ॥ ૨ ॥ પીંપળા નીચે ભીસ્મ પોઠયા છે, બાણ તણી સમજ્યાયે;
 ત્યાં આવીને દાદાને પુછ્યું; પોતે દુરીયોધન રાયે ॥ ૩ ॥ ઓરે દાદા
 કેમ કહું હું, સરવ કો પામ્યા મરણ; એક સો બે જણ જીવતા રથા;
 આજ પડયો રાય કરણ ॥ ૪ ॥ ભીસ્મ પીતા કહે પેહેલું ન માન્યું,
 તે માટે કથલ્યું કાજ; હજી જો તારે જીવવું હોય તો; દમ દે પાન્ડવને
 રાજ ॥ ૫ ॥ દુરીયોધન કહે ઓરે દાદા; મીથ્યા ન મરશો મથી,
 મુજ શરીરના છો થાય કટકા, પણ રાજ્ય દેવાનો નથી. ॥ ૬ ॥ માટે
 તે વીશે વાત ન કરશો, વઢવું છે કાલના દન; સર્વ મરે પણ હું નવ
 મરું; એવું કહીને કાઠો વચન. ॥ ૭ ॥ ભીસ્મ પીતા કહે હું નવ જાણું,
 શેઠેવને પુછી આવો; અવળું કદી કાજ નહીં બતાવે, કહેજે કે સત્ય
 બતાવો. ॥ ૮ ॥ તવ દુરીયોધન પુછવા ચાલ્યો; વીચાર કરતો મન; શે-
 થેવના તંબુમાં આવ્યો, દીધું જોશીએ આશન ॥ ૯ ॥ કહું મોટાભાઈ
 કેમ પધાર્યા તવ બોલ્યો મુંડ રાય, સર્વ મરે પણ હું નવ મરું,
 બતાવો એવો ઉપાય ॥ ૧૦ ॥ શેઠેવજીએ મન વીચાર્યું; વિસ્વાસે
 આવ્યો આપ; તેથી જો સત્ય નહીં બતાવું, તો મુજને અતી પાપ.
 ॥ ૧૧ ॥ એ નહીં મરે ને મારે અમને, તોપણ શું થઈ જશે; સાચવના
 શ છે સામળીયો, કેમજ મરવા દેવાશે. ॥ ૧૨ ॥ એવું જાણી જોશીએ
 કહ્યું; અત્યારે તતપર થાવો; ગાન્ધારી સતી માત તમારી, નજ તેની
 કને જવો ॥ ૧૩ ॥ સુતરનો તાર રાખવો નહીં ને, જવું ધરી ઉમંગ;
 તે તમારી મા નીરખસે કે; વજરનું થાશે અંગ. ॥ ૧૪ ॥ પછી બેય
 નહીં મરવાનો તમને; પધારો મોહોટા વીર; તવ દુરીયોધન ઉઠી ચા-
 લ્યો; ન રહી મનમાં ધીર. ॥ ૧૫ ॥ ભીસ્મ પીતાને જઈને કહ્યું; દાદા
 એ શત્રુ સાચો; નગ્ન મોકલે મુજ માતા પાસે, એ ખેલ નહિ કાંઈ

કાયો ॥૧૬॥ ભીષ્મ પીતા કહે મુરખે પ્રાણી, મોહોટાનું વચન
 મોહોટું એના પીડને ભયંસો મુને, કદી કહે નહીં ખોટું ॥ ૧૭ ॥
 દુરિયોધનને શ્રધ્ધા ચોટી, તંબુમાં ગયો લુપ, વસ વપુ પર એક ન
 રાખ્યું, થયો નગ્ન સ્વરૂપ ॥ ૧૮ ॥ મનસુખો મોઠો મુર ભયો નાઠો,
 હસ્તીનાપુર ભણી ભય; નિંદ્રામાંથી જાગી ઝિક્યા, બણ્યું બદ્ધવરાય
 ॥૧૯॥ બણ્યું કે ભેશીએ બુલભ કીધો, પાપી વજરનો થારો; એટલે
 પાંડવોને હણસે, મુજથી શું સચવાશે ॥ ૨૦ ॥ આગળથી ઉપાય
 કરે તો, કાંઈક બચાવ થાય; એમ બણિ અંતર્યામન થઈને ગયાશ્રી ભ
 દ્વરાય ॥ ૨૧ ॥ હસ્તિનાપુરના દરવાજા પાસે સોહામણી છે વાડી;
 તેમાંથી પુરુષ વીણ્યા, દીનાનાથ ખેલાડી ॥ ૨૨ ॥ તે પુલનો તંગીયો
 બનાવ્યો, કટીયા જંગા સુધી; પછી વાડીને મોઢે ઉભા, વીચારીવાત
 વીરૂધિ ॥ ૨૩ ॥ એવામાં દુરિયોધન આવ્યો, વાડી કને થઈ ચાલ્યો;
 છબીલે છાબ નીચે મુકી, ઝડપ જઈને ઝાલ્યો ॥ ૨૪ ॥ નાગો નાગો
 આવ્યો ક્યાંથી, ઓરે હરામખોર; ચોરાય છે પુલ વાડીમાંથી, આજ
 ઝલાયો ચોર ॥ ૨૫ ॥ એમ કહીને મારવા માંડ્યો, ઢીંચણ ઝડદાને
 પાટું; પોતાને દોડાવ્યા તેનું, વાળો નાંખ્યું સાટું ॥ ૨૬ ॥ છત્રપતિ
 કહે શીઠ મારો છો; વીચારિને કરો ભેર; હસ્તીનાપુરનો રાજ્યો કું
 નથી વાડીનો ધોર ॥ ૨૭ ॥ પેહેલું બેઠ લે મોટું માહારું, તે પછી દેજે
 દુઃખ; તવ વાડીમાંથી અગની લાવી, બેયું રાયનું મુખ ॥ ૨૮ ॥ મા-
 જીરૂપે મોહન બોલ્યા, નગ્ન રૂપે છો કેમ; હાલો દુચકો કેણે બતા-
 વ્યો, કેણે ધાલ્યો વેમ ॥ ૨૯ ॥ દુરિયોધન કહે સેદેવજીએ, બતા-
 વીયો ઉપાય; જનેતા કને નજા બડું તો; વજરની કાયા થાય ॥ ૩૦ ॥
 પ્રભુ કહે કે શું સત્ય માંન્યું, વીચાર્યું નહીં પાપ, નગ્ન દેખીને માં-
 ધારી સતી, તમોને દે શ્રાપ ॥ ૩૧ ॥ શ્રાપજ દેવરાવવાને ધરાદે, ત-
 મને બતાવ્યું એવું; દુરિયોધન કહે ભીષ્મ પીતાએ; કબુલ કીધું તે-
 વું ॥ ૩૨ ॥ તે કારણથી સાચું લાગ્યું, થઈ મઈ મનની શુધ્ધી; મોહન
 કહે મરણ વેળા, વૃધ્ધની બગડી બુધ્ધી ॥ ૩૩ ॥ તે કરતાં સત્યલાભનું
 હોય તો, નહીં મટે લેખ ટાંકયા; તંગીયો આપુ નજાના નજા, વળી
 ટાંકયાના ટાંકયા ॥ ૩૪ ॥ પુષ્પનો પેહેરવો નહીં બાધ તેમાં, જંગા-
 થી કટી લગી; એવાં માળીનાં વેણ સુણ્યા એટલે મન મયું ડગી,
 ॥ ૩૫ ॥ છાબડીમાંથી પુષ્પ કેયે, તંગીયો રાયને દીધો, જંગાથી કટી
 લગી પોતે, રાખએ પહેરિ લીધો ॥ ૩૬ ॥ પછા પ્રભુ કહે પધારો મી-

તે, આ થોમ સારો થયો; તવ કુલુહી નમ્રમાં પેડો, માતાનાં મોહોલમાં
 મથો ॥ ૩૭ ॥ ગાન્ધારી સતી બેસી રહી છે, ચન્નુએ પાટા બાંધી; પુત્ર
 થયા પછી અંધાપો વેઠે, તજ વહેવાર ઉપાધી ॥૩૮॥ પોતાનો પતી અં-
 ધ છે માટે, લોગવે છે અંધાપો; દુરીયોધન કહે પાટો છોડીને, મુજને
 વરદાન આપો ॥૩૯॥ શરીર માહાર નીરખો નજરે, હૃદયે ધરી ઉમંગ;
 તવ માન્ધારીએ પાટો છોડી, બેયું પુત્રનું અંગ ॥૪૦॥ નખ શીખ સુ-
 ધી નરખીને કહ્યું, વજરનું વપુ થારો, બળવજે કટીને જંગમ, ત્યાંથી
 છત્રો જશે ॥૪૧॥ આખા નમ્ર આવડું તું, ડાહ્યાપણ કોણે કરાવ્યું; સુ-
 તરના તારનો તંગીયો તે, વસજ અંગ ધરાવ્યું ॥૪૨॥ એ માતા બા-
 મના માળીએ, પહેરાવ્યો નગન ભાળી; ગાન્ધારી કહે માળી નહોતો;
 એતો હતો વનમાળી ॥૪૩॥ દુરીયોધન કહે વનમાળી કીયો, એરે મા-
 હારી માય; ગાન્ધારી કહે દ્વારીકાવાળા, કબજીજી બહવરાય ॥૪૪॥ તવ
 હંત પીશી વસ્ર પહેર્યો, પ્રભુપર ક્રોધ માઠો; વૈકુંઠવાશીને માળો, દેતો
 નમ્ર વીશેથી નાઠો ॥૪૫॥ કુરૂક્ષેત્રે તંબુમાં મથો; રજની કયું સહન; રાત્રી
 વીતી વાણુ વાયુ, ઉઠ્યો દુરીયોધન ॥૪૬॥ દુરીયોધન ભગત થયો,
 શક્તિની પાસે જય, ઉઠો યુદ્ધ કરવા ચઢો, રણભૂમિની માંય.

કડવું ૨ રાગ ચૌપાઈ.

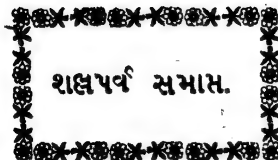
બોલ્યા વધશમપાયે વચન, મુજ પરીક્ષત કેરા તન, થયો ભગત
 તવ શક્તિ રાય; તુતો મુજ દુરીયોધન રાય ॥૧॥ જરા રહીને તતપર થા-
 વું; પહેલો પાન્ડવને મળી આવું; એ તો ભાણેજ છે માહરા, તને વશ
 જેમ મામા તારા ॥૨॥ એમ કહીને જઠયા શક્તિ રાય, એ તો પાન્ડવ તં-
 બુએ જય; જ્યાં બેઠા પાન્ડવ બળીયા ત્યાં આવીને મામા મળીયા.
 ॥૩॥ આજ અડધો દને મારો, વારો તમે વઢવાનું શું ધારો; બોલ્યો પ્ર-
 કોહર મુખ આપ, મારો ભાણેજને તે તો પાપ ॥૪॥ પુછે બણે છે દીનાનાથ;
 કેમ ઉપાડી શકાય હાથ; ભાણેજને બ્રાહ્મણ ગણવા, કેમ વઢાય અમને
 હણવા ॥૬॥ બોલ્યો શક્તિરાજ મુખ એમ; કહો ભાઈ ત્યારે કર કેમ,
 રહું સ્થલે આવીને ઉભો, પણ તમે કરો મનમુખો ॥૬॥ મારો કો-
 રવને તમે માર, ત્યારે બેવાય નહી લમાર; એને રાખેલો છે
 સરણ, તમે વીચારો અંતઃકરણ ॥ ૭ ॥ પાસે રહીને મારવા દેઉં,

તે તો સરણે રાખ્યો તે કેવું; બરોબર થાય મધ્યાનકાળ; પછી માહારે
 માથે નહીં આળ. ॥ ૮ ॥ બોલ્યો બીમ આવીયું સ્થંભ, નહીં કરીયે
 યુદ્ધ આરંભ ઉભો રહીયું મધ્યાન સુધી. પછી વીપ્રીત કરશું બુધ્ધી.
 ॥ ૯ ॥ ત્યારે બોલીયો સક્ષરાય મુખ, પછી મારો તેવું નહિ દુઃખ;
 બીમ સારો છે તારો વિચાર, મુણે ધરમ કુન્તી કુંભાર. ॥ ૧૦ ॥ કહ્યું
 તે સાંભળજે વાત, માહારં મરત્યુ તમારે કાથા; માટે તમે રેહેજે તૈયાર,
 સમજવી દેવું સકુ સાર. ॥ ૧૧ ॥ પેહેલા સો મંત્ર શીવના બલુએ,
 પછી કાળજ્વરથી હણુએ; વળી પવન મંત્ર બણીને, મારને એકસો
 બે બણીને; ॥ ૧૨ ॥ તેમાં કાળજ્વર હશે જેઠ, માહારં મુસ્તક છેદશે
 તેઠ; પછી વાયુના મંત્રે શું થાશે, મહારં મુસ્તક લઇ બાણે બશે,
 ॥ ૧૩ ॥ તેનો ઉતરશે પાતાળ, તેની વાત કહ્યું ભુપાળ; માહારા સો
 મામા છે ત્યાંય, તપ કરે છે પાતાળ માંય. ॥ ૧૪ ॥ તેની આમળ
 મુસ્તક પડશે, પછી બાણ સોચેને નડશે; શીવના સો મંત્રો જેઠ, શીશ
 છેદશે સોએના તેઠ. ॥ ૧૫ ॥ એટલું થાય તો તમે છતો, નહીં તો તે
 થાય પહીંતો; મારા મામા બણે મુજ મરણ, એવે પાતાળમાંથી
 ધરણ, ॥ ૧૬ ॥ તે તો તમેને મારે ડેર, બહુ બળીયા કરે કાળો કેહેર;
 માટે ચેતીને રહેજે ધરમ, મેં તો સમજાવ્યો બધો મરમ. ॥ ૧૭ ॥ તવ
 બોલ્યા યુધીષ્ઠર રાય, મામા તમ તુલણા નહીં થાય; પછી શક્તિ થયો
 વીહાય. પોતે કહિરવ દળમાં બય. ॥ ૧૮ ॥ જઇ કરી લીધું બોજન,
 થયા તૈયાર અધના તન; વળી શકુની મામા સાથ, બેઠો રથ મારવાડ
 નો નાથ. ॥ ૧૯ ॥ આઠ્યા એકસોને બે બેધ, આવી સ્થંભે ઉભા
 અકોધ; એવે આવી પાન્ડવની બેડ, સાથે છઠ્ઠા શ્રી રણુછાડ; ॥ ૨૦ ॥
 આવી ઉભા પોતાને સ્થંભ; તવ બોલ્યો દુરીયોધન દંભ, શસ્ત્ર રાખ
 યુધ્ધ આરંભ, હવે નકામા શીદ થ'લો. ॥ ૨૧ ॥ તવ બોલીયો શક્તિ
 રાય કહ્યો, યુદ્ધ કરવા નથી બધાયો; તને સરણ રાખ્યો છે ભુપાળ,
 તારો ન થવા દઉં વાંકો વાળ, ॥ ૨૨ ॥ બોલ્યો દુરીયોધન અમે જઇએ,
 નકામા શીદ ઉભા રહીએ; કહ્યું શક્તિ રાયે બવો તમે, તે તો પેહેલા
 નાશીએ અમે. ॥ ૨૩ ॥ તવ પાન્ડવ દોડીને મારે, તેતો અવજશ નહીં
 અધારે; એકું સાંભળીને દુષ્ટ રાય, એણે વીચાર્યું મનમાંય. ॥ ૨૪ ॥
 નાસયું તો નાશે શક્ષરાય, તો તો મરણ આપણું થાય; એમ બણીને
 રણ ઉભા, મુકયા વહવાના મનમુખા. ॥ ૨૫ ॥ વળણું ॥ લઇવું વહવું
 મુક્તીને, ઉભા રણા; ભુપાળ; કહે વક્ષસ એવે સમે; થયો મધ્યાન કાળ.

કડવું ૩ રાગ સવર યા.

વધશમપાયે એણીપેર બોલ્યા સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને
 સંભળાવું, શલ્લે પરવ મહીનાય ॥ ૧ ॥ મધ્યાનકાળે ધરમરાયે,
 બાણ કયું તઠ્યાર; શલ્લરાયે શાન કરી કે, ફેંકયું તેણીવાર ॥ ૨ ॥
 સુસંવાટા કરતું તે આલ્યું, જોયા કરે જીમદીશ, કાળજવર મંત્રે શલ્લ
 કેરું, છેદી નાંખ્યું શીશ ॥ ૩ ॥ વાયુ મંત્રથી મુસ્તક લઇને; બાણમયું
 પાતાળ; સલ્લના સો મામાની પાસે, નાખ્યું તે તતકાળ ॥ ૪ ॥ તપ
 કરતાં શોએ ભાધઓએ, મુસ્તક જ્યું તે દીસ; એટલે શીવના શો
 મંત્રાથી, સોનાં છેદ્યાં શીશ ॥ ૫ ॥ પાન્ડવને બધી મટી ઉપાધી,
 ટળી ગયો બય શોક; શલ્લ તણું મુસ્તક છેદાયું કે, નાઠાં કૌરવ લોક
 ॥ ૬ ॥ નવાણું ભાઈ સોમો શકુની તે નાઠા એક પાસ; દુરીયોધન તો
 આડો નાઠો મનમાં પામીને ત્રાસ ॥ ૭ ॥ એવામાં ભામ તાકી રહેલો,
 તે વાયુ વેગે ચડીયો, સોજળનું સામટું ટાળું છે; તેમાં ગદા લઇ પડીયો
 ॥ ૮ ॥ કરે સપાટો દેછે ઝપાટો, ગદા જે જનને આડે, તે દીવશનો થોમ
 એવો કે, તરફડી હેઠા પડે ॥ ૯ ॥ પડતામાં પ્રાણ નીકળી જાય, આ
 યુદ્ધ ઘુટ્યો સાથે, નવાણું ભાઈ મરણ પામ્યા, ઝડોદરને હાથે ॥ ૧૦ ॥
 પછી શકુની ભોમી પડીયો, સુતો લાંબો થઇ હેઠો, ભીમસેન એની રૂ
 દીયા ઉપર, ગદા લઇને બેઠો ॥ ૧૧ ॥ શકુની કહે શીદ મારે છે, ન્યાય
 કરી જે આપ; પાસે રહીને ભાણેજ મરાવી, કાઢ્યું તમારું પાપ ॥ ૧૨ ॥
 ભીમ કહે શું રામજવે અવળું કઠિરવ ભાણેજ તારા, શા કારણે તું મ-
 રાવે તેને, ટાળી દ સંદેહ મારા ॥ ૧૩ ॥ શકુની કહે સાચું કહ્યું છું, વાંકી
 કરમની કરણી; માહારી ભગતી ગાન્ધારી ને આચલો ગયો પરણી
 ॥ ૧૪ ॥ તે મહેણું મોટું થયું મુને, જગતની કહેણી લીધી, મરતી
 વેળા મારા કાકાએ; મુને શીખામણ દીધા ॥ ૧૫ ॥ કહ્યું કે હોય ભ-
 ત્રીજે મારો, રાખજે રૂદ્ર વંશ; બેનના પક્ષમાં પેશીને તું, કાઢજે બેનનો
 વંશ ॥ ૧૬ ॥ જે તુજ ભગતીનો વંશ રહેશે, તો નહીં મહેણું જાય;
 આખલાનો પરીવાર કહેવાશે, મોશાળ પણ વંચાય ॥ ૧૭ ॥ તે માટે
 મેં મરાવી નાંખ્યા, ભાણેજ ઉપર રહીને; તમારી સાથે વેહેર કરાવ્યું,
 અવળી શીખામણ દધને ॥ ૨૮ ॥ ખરી વારતા માનને માહારી, વાળી
 છે પેટની દાજ; હવે તમે નીરવતી પામ્યા, એકલા ભોમવો રાજ-
 ॥ ૧૯ ॥ મેં તો તમારું દુખ નીચાર્યું; માટે ક્યો ઉગારી; તમારે ઘેર શુ-

શામ પશું, કરીશ યમ કારભારિ ॥ ૨૬ ॥ ભીમ કહે તું ઉંધી મતીનો
તાઃ નહીં મારે કામ; મહેણું હતું પશુ વીશ્વને વિશે, કાકાનું હતું નામ
॥ ૨૭ ॥ તે નામનો તં નાશ કરાવ્યો, તે તુજ ઊપર રીશ; એમ કહીને
ઋકેદરે માર્યું સીશીમાં સ્ત્રીમ ॥ ૨૮ ॥ શકુનીનું રીશ કાટ્યું, વળાયો
કમ્બર પાણ્ય, ખોપરીનો રાટલો વળી મયોનીકળી મયા પ્રાણ્ય ॥ ૨૯ ॥
એટલે ઋકેદર થયો ઉભો, પવન કેરો તન; સરવે મડદાં તપાસ્યાં તે-
માં ન દીઠો દુરીયોધન ॥ ૩૦ ॥ એટલે વીમાસી ઉભો, સાંભ-
ળજે તું રાય; શક્ત્ય પરવ પુરણ હવું, ઉતરી તુજ હત્યાય ॥ ૩૧ ॥ તવ
શામ પડદા સ્વેત થયાને, સ્વેત યમ શામ ગાય; કાળા તલ ધોળા થયા
એ પુણ્ય પરીક્ષા દેખાય ॥ ૩૨ ॥ રાખએ પ્રસન્ન લેજ કીધાં, દીધાભયા
ભંડાર; વીમોના પુત્રને ઉપવીત દીધાં; આપ્યા બહુ અલંકાર ॥ ૩૩ ॥
વીમ તણી પુત્રીયો કેરાં, દીધાં કન્યાદાન; પાછો સાંભળવાને બે-
ળનમેળે રાજન ॥ ૩૪ ॥ વળણ ॥ શક્ત્ય પરવ પુરણ હવું, વક્ત્રમ વદે
કરભેડ; આતા વક્ત્રા બોલ્લે; જે જે શ્રી રણછોડ.

શક્ત્ય પર્વ સમાપ્ત.

ગદા પર્વ.

કડવું ૧ રાગ સાવધનો.

વૈશમપાથે એણિ પેર બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુ-
જને સંભળાવું, મદા પર્વ મહિમાય. ॥ ૧ ॥ પ્રકોદર વીચારમાં પ-
ડીયો, આ શું થયું વીધન; આખું ટોળું અમણાં રાજ્યું ક્યાં મયો
દુરીયોધન. ॥ ૨ ॥ કૃષ્ણજી કહે કેમ મભરાયા, પંચાળી સતીના પતી;
ભીમે કહ્યું નવાણું પડ્યાં છે, દુષ્ટ દેખાતો નથી. ॥ ૩ ॥ એક માટે
રહી બય છે રાત્ર; ઓરે ભુમજીવન; તે માટે કહો કેમ કરીશું, ક્યાં
નાહો દુરીયોધન. ॥ ૪ ॥ છત્રપતી નાશી મયેલો, કીયા કરીને અનુપ;
સરોવરમાં સંતાયેલો ધરીને પોયરા રૂપ. ॥ ૫ ॥ તે સહુ બણે છે શા-
મળીયો બોલ્યા મુખ વચન; પેલા સરોવરમાં પેઠો છે, અંધ તણો એ
તન. ॥ ૬ ॥ ભીમ કહે કે ન હાથ આવે, ઓરે શ્રી ગોપાળ; પાપીને શો-
ધી કાડવાને કોહોતો નંખાડું જળ. ॥ ૭ ॥ પ્રભુ કહે પોયરા રૂપ ધરી,
પેશી રહ્યો છે જળમાં, માટે મીથ્યા મહેનત મુકી, કાઢવાનો કહુ કળ
માં. ॥ ૮ ॥ કદ વચન કહી મેહેણાં મારો, ફરો જળ કીનાર, એટલે એ
સાંભળી નહી રહે, ડોકું કાઢશે બાહાર. ॥ ૯ ॥ જનમેનો એ છે અહ-
કારી, તે કેમ સાંભળી રહેશે; કદાપી બહાર નહી આવે તો ડોકુ કાઢી
કાંધ કહેશે. ॥ ૧૦ ॥ ભીમ કહે ચાલો માહારાજ, આપણુ સરવે સાથ;
એટલે ભીમની સાથે ચાલ્યા, ચાર ભાઇ દીનાનાથ. ॥ ૧૧ ॥ આબ્યા
સરોવરની કીનારે, નીચે કરી મનમુખા; ચાર ભાઇને પાંચમા પ્રભુ;
એક કોરાણે ઉભા, ॥ ૧૨ ॥ પ્રકોદર ખાંધે મદા લેઇને, કીનારે લાગ્યો
ફરવા; ફરતા ફરતા કદ વચનથી, કેવું લાગ્યો ઓચરવા. ॥ ૧૩ ॥
વળણ ॥ કેવું કેવું ઓચરે, સાંભળજે તું રાય; કહે વલ્લભ શ્રીતા મુણે
મેહેણાના મહીમાય.

કડવું ૨ રાગ મુલાશુની ચાલ.

અરે તું મુણ દુરીયોધન રાય, તારું હસ્તીનાપુર બય; તારું હસ્તી-

નાપુર બય, તારી મા કરે ત્રાહ ત્રાહ ॥ ૮૬ ॥ અલ્યા કુટુંબ કબીલો
મરાવી નાંખી, સરોવરમા યું પેઠા, ધીકાર તારા જીવવામાં, એકલો
કામડો બેઠા, અરે તું સુણ દુરીયોધનરાય તારું હસ્તીનાપુર બય;
અરે તારું હસ્તીનાપુર બય, હવે રાજ પાંડવનું થાય ॥ ૧ ॥ તારા
માલ ખખના દેઈ છુટાવી, ઘોળે દહાડે ધાણું ધાડયો; મામના કાઠ
કાંમરા પાડીને કાંટાની કરું વાડયો, અરે તું સુણ દુરીયોધનરાય,
તારું હસ્તીનાપુર બય; અરે તારું હસ્તીનાપુર બય, તારું રણેલુંભીમ
ભાઈ ખાય ॥ ૨ ॥ તારા સોના મોલ ઉજડ પડાવું, ભીંતે ચડાવું
લુણા; હીંચોળે હીંચનારી સુંદરી શો ભાઈની, તેને ભોમવાડું ખુણા.
અરે તું સુણ દુરીયોધન રાય, તારું હસ્તીનાપુર બય; અરે તારું
હસ્તીનાપુર બય, હવે આણુ અમારી વરતાય ॥ ૩ ॥ તુજ માતાને
દાશી બનાવી, વાશીદા વળાવું; તારો બાપછે આંધળો, તેની પાસે
દહણું દળાવું, અરે તું સુણ દુરીયોધન રાય, તારું હસ્તીનાપુર બય;
અરે તારું હસ્તીનાપુર બય, બે હવે ભીમસેન ભાઈ મક્લાય ॥ ૪ ॥
છત્રપતીથી સાંખી ન રહેવાયું, જણ્યું કે બોલીનાં રોકું; મુળ સ્વરૂપ
પોતે ધારણુ કરીને, કાઢાડયું જળમાં ડોકું, અરે તું સુણ દુરીયોધન
રાય, તારું હસ્તીનાપુર બય; અરે તારું હસ્તીનાપુર બય, તારો પૈસો
પુંજ છુટાય ॥ ૫ ॥ વળણુ ॥ ભીમસેન ભાઈ મક્લાયછે; સાંભળ
દુરીયોધન; કહે વલ્લભ શ્રોતા સુણે, દુષ્ટ તણાં વચન,

કડવું ૩ રાગ સાંખી.

વેશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજેરાય; વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું. મદા પરવ મહિમાય ॥ ૧ ॥ દુરીયોધન ડોકું કાઢાડી
બોલ્યા, સાંભળ કુન્તી તન; માહાવી લેજે તું મન મુકીને; મુખ લેજે
આર દન ॥ ૨ ॥ હું પન્ડે છું જીવતો તો, લેઈશ વેહેરે વેહેર; એમ ન
સમજશ તુજ ઉપરથી, મહારું જવાનું ઝેર ॥ ૩ ॥ એકલો રહી
ઉતપાત કરવાનો, વાળીશ ફલની દાજ, મહારો પરીવાર મારીને
બેઈ, ભોમવે કેવું રાજ ॥ ૪ ॥ એવાં દુષ્ટનાં વચન સુણી બોલીયા
ધરમ રાય; આ ભાઈ તમે બાહાર આવો, સમજવું સત્ય ન્યાય ॥ ૫ ॥
દુષ્ટ કહે કે બાહાર આવું તો દગાથી ભીમ સંહાર; તમે સરવે વ-

જગે મુજને, પછી શું કરવું માહારે ॥ ૬ ॥ એક પાપીનું વચન
 મુખી, ધરમ વહીયા વાણ; અન્યાયથી કોઇને બાહાજવા દઉંતો, પર-
 મેશ્વરની આણ, ॥ ૭ ॥ એટલે પાપી દુરીયાધને બેઠો દઢ વીશ્વાસઃ
 જળની, મારણે નાંકળીયો એ, જુએ છે અવીનાશ. ॥ ૮ ॥ પછી ધ-
 રમ રાજ બોલ્યા, બીજે ન ધરશે વેમ; કહેા મોહોટા ભાઈ અમારી
 સાથે, તમાર કરવું કેમ ॥ ૯ ॥ કાતો તમે અમને મારો, કાંતો મરો
 તમે આપ; પછી એક બીમના મનના, ટળે શોક સંતાપ. ॥ ૧૦ ॥ તવ
 દુરીયાધન એમ બોલ્યો, ખરી કહી તે ખાંચ; પણ હું પડે એકલો
 ને, તમે તો છો પાંચ. ॥ ૧૧ ॥ માટે હું તમ સોથે લડતા, છતું નહી
 લમાર; માટે યુદ્ધ માગીને શું કરું, આરે કુન્તી કુવાર. ॥ ૧૨ ॥ તમેને
 મારવાની મુને ઇચ્છા, પણ નથી કાંઈ ઉપાય; મરવું તો પણ લડી
 વહીને, એમને એમ ન મરાય. ॥ ૧૩ ॥ ધરમ કહે વીરા મહારા,
 સાંભળો માહારી અરજ. તમે તમારે યુદ્ધ માગી લ્યો, કહેા કોની
 સંજ મરજ. ॥ ૧૪ ॥ એક જણ પાસે યુદ્ધ લ્યો માગી, બીજે કોઈ ન
 બાહાજે, બી નને પક્ષ કરવા દઉં તો; ધરમ રાજ નામ લજે. ॥ ૧૫ ॥
 એટલે દુરીયાધન એમ બોલ્યો, હવે હું લઢવા ગાજ; બોલ્યા પ્રમાણે
 પળજે તમે, કરશે ન દમલબાજ. ॥ ૧૬ ॥ ધરમ કહે વિશ્વાસ ધરજે,
 આરે દુરીયાધન; છ જણ અમે ઉભા તેમાં, કોનાથી યુદ્ધનું મન.
 ॥ ૧૭ ॥ કોહો તો હું યુદ્ધ આપું તમને, વાત માંનો નીરદોશી, દુરી-
 યાધન કહે તું શું લહે, જનમનો છે ફોશી. ॥ ૧૮ ॥ એટલે અરબુન
 વાણિ વહીયો, જે મુજ પર મન માનો; દુરિયાધન કહે હરી ફરીને,
 તું બાણતું યુદ્ધ જાણે ॥ ૧૯ ॥ શેદેવ કહે હું ત્યાર થાવું, જે માન
 અંતઃકરણ, દુરીયાધન કહે ત્રીકાળજ્ઞાની, તું જાણે મુજ મરણ ॥ ૨૦ ॥
 નિકુળ કહે એ દુરીયાધન, આપણ મે યુદ્ધ કરીએ, દુરીયાધન કહે
 તુજ સંગ લઢતાં. અમે તા લાજ મરીએ. ॥ ૨૧ ॥ એક કટુંબના એક-
 સોને પાંચ, તેમાં હું સાથી મોહોટો; સાથી તું નાહાનો જે હું વડું નો,
 દેખાઉ વિશ્વમાં બેઠો. ॥ ૨૨ ॥ એટલે આરે રહીને બોલ્યા, પોને પ્ર-
 ભુવર હરજ; એ દુરીયાધન માહારી માથે, જે હોય તમારી મરજ.
 ॥ ૨૩ ॥ એક સાંભળી કુષ્ટ બોલ્યો; તુજ વાત કાને ન ધરું; હુ ક્ષરીને
 તું ભરવાડો, લઢતાં લાજ મરું. ॥ ૨૪ ॥ વળતું વાયુ નંદન બોલ્યો,
 મુજ સંગ છે ઇચ્છાય; દંત પીરી દુરીયાધન કહે છે, આવી જ મેહાન
 માંચ. ॥ ૨૫ ॥ એટલે બીમશેન સનમુખ થયો, બોલીયો દુરીયાધન;

બોલને સાચું યુધ કેવુ, કરવાનુ છે મન ॥ ૨૫ ॥ તું કહે તો મદા
 યુધ કરીયે, કેહેતો મલ કુસ્તાધ; કેહેતો ધનુશ બાણ લઇયે, શી ધનુષા
 મનમાં ॥ ૨૬ ॥ ભીમ કહે કે યુધ બાણ કેરું, ઐશિઓનું કામ; આપણ
 પહેલી કુરતાધ કરીયે, શાખી રૂઢીયે હામ ॥ ૨૭ ॥ એમ કહી બેઠે
 કછ ભીડયા; કરી માઠા મનસુખા; શતા તાતા મદના માતા, ખંભા પ્રે-
 કીને ઉભા ॥ ૨૮ ॥ કરોધ ભરેલા મુખત ધરેલા, કરતા મુખ બકોર; મરતી
 વેળા દુરિયોધનમાં, ધણુ વધ્યું છે જોર ॥ ૨૯ ॥ સોમા સામી દાવ બેઠને,
 હડબડ મુકી દોટ; બહુજ માન્યા બળમાં બાન્યા, એક એકની મહી
 કોટ ॥ ૩૦ ॥ મડદા પાટ ઢીચણ મારે, ધારે મારવું મરવુ; લાગે ધાંટી
 ભીડાવે આંટી, મારવામાં નથી ડરવુ ॥ ૩૧ ॥ ધીકો મારે હીકો આવે એક
 એકના ગ્રહે કેશ; કાન આડીને કોહોણી મારે, મારે પમની ડેશ ॥ ૩૨ ॥
 લડતા વડતા પડતા મળડતા, ધરણ ઢળે ને ઉઠે; એવું વાગે કે હાડ
 ભાગે, રૌશ ભયાં બેઠે રૂઠે ॥ ૩૩ ॥ સ્વાસ ન માયે આંડી જાયે, પરશેવા
 વળે દીલે; ત્રકોદર મારે દુરિયોધનનો, વજ્રર પાસે ઝીલે ॥ ૩૪ ॥ બહુ
 બળ કરી ભીમ મારે, કાંઈ ન રાખે ભુલ; દુરિયોધન વજ્રરનો થયેલો,
 એને મન અડચું પુલ ॥ ૩૫ ॥ એવી રીતે લલતાં વલતાં, દુષ્ટ બોહો ધ-
 રણ; વાયુ સુતનો વાયુ વેગે, આલ્યો જમણો ચરણ ॥ ૩૬ ॥ એક દમે
 ઉચ્છી થયો ઉભો, બળ કરી નાંખ્યો હેઠો; ચતાપાટ ભીમપડ્યો એની
 રૂઠે ઉપર એ બોહો ॥ ૩૭ ॥ ત્રકોદર નીચે તડકડો, દુષ્ટ કયાનવધારે,
 ભીમના મોહોમાં ધુળ ભરીને, ગાલમાં પડ્યા મારે ॥ ૩૮ ॥ આરે ભી-
 મડા ધણાએ દાહાડા માર્યાં છે મુને અધાર; ભીમે બળ્યું દુરિયોધનનું
 કયાંથી વધ્યું જોર ॥ ૩૯ ॥ બહુ દાહાડાનો વાળશે બલો, મેં
 હાડું બળ્યું નહોતું; મુખતે ચઢી હુ થયો સામો, માહારું આવી પોહો
 ત્યું ॥ ૪૦ ॥ એવામાં તો દુરિયોધને, દીવો મળામાં નક્ષ, તવ તણાઈ
 નસો નાડી, ઉંચાં ચડીયાં ચક્ષ પડા ॥ ૪૧ ॥ એટલે પ્રભુએ મન વિચાર્યું,
 નીચે ભીમસેન મરશે; છું વચનનો હું બંધાએલો, માહારે મરવું પડશે
 ॥ ૪૨ ॥ એવું બણી પુરૂષ પુરાણી; તે તો કેમ જાય યુદ્ધ; પોતાના સા-
 મરથની એક કળા, ભીમને અંગે મુશી ॥ ૪૩ ॥ તવ ભીમશેતમાં બહુ
 બળ આવ્યું; મારા મારો મુખ ભાંખ્યો; ઉંચો પમ લેધ દુષ્ટની રૂઠે, દેનઉ
 છાળી નાંખ્યો ॥ ૪૪ ॥ ઉછાળેથી ઉચો ચઢીયો, ભીમને ભય માન્યો
 માઠો; એકા એક ઉભો થઈને, છવ લખને નાઠો ॥ ૪૫ ॥ પ્રભુએ બળ્યું
 પુત્ર પવનનો, નાઠો તે માફ થાશે; બે પાપીનું મન ભમશે તો; મમે ત્યાં

સાશી બશે ॥૪૬॥ એમ બહી રથથી ઉતરીયા, પોતે પુરશ પુરાણ; ઉભા રો ભીમ ઉભા ન રહો તો, ધરમ રાયની આણ ॥૪૭॥ સોમ-
નથી ભીમ અચકી ઉભો, શું કહોછો માહારાજ; પ્રભુ કહે કે નાશી
જવાથી બશે તમારી લાજ ॥૪૮॥ એક શત્રુ માટે શત્રુ રહે છે,
નીરજતી નહી પામો; શત્રુને મારી રાજ લેશો, રેહેશો નહી ઉધામો
॥૪૯॥ તે સાંઝે તમે વળો પાછા, બહુ બાહાદુરી કરસે; જાવો જઈમદા
યુધ મોડો, તેથી પાપી મરશે ॥ ૫૦ ॥ ભીમ કહે માહારા હાડ ભાગે,
શરીરે દુખ પામુ, પ્રભુ કહે લડતાં હારો તો બેએ માહારા સામુ ॥૫૧॥
એટલે તમને સાન બતાવું, તેણું કારજ કરજે; પણ લડતા પાછા નવ
પડશો, યુધ ખરૂં આઢરજે ॥૫૨॥ સાંભળી વાયુ નંદન બોલ્યો, લડાશે
તેણું લડીશ; સામુ બેએ સાન નહી કરો તો, તમને બાહાજી પડીશ
॥૫૩॥ કબ્જી કહે કબુલ માહારો, એમ કહી પાછો વાળ્યો, ઉછળેલો
રાય બોમી પડીયો, આવનો ભીમને બાળ્યો ॥ ૫૪ ॥ તેવોજ ટટાર
ઉભો રહ્યો છે, આબ્યો વાયુ તન; તેની પ્રત્યે કેહેવા લાગ્યો, કબુલ
રાજન ॥૫૫॥ ધીક્કાર ભીમડા લડતાં નાહો, સુરાનન લજવાણું, ભીમે
કહ્યું કે આ વેળાયે, મૃત્યુ તારૂં આણું ॥૫૬॥ વળણું ॥ મૃત્યુ આણું તારૂં
પોહોઆડુ જમલોક; વઢે વઢવલ ભામે કહ્યું, હવે તુજ આશા ફેક.

કડવું ૪ રાગ મારૂ.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું મદા પરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ ભીમનાં એવા વચન સુણી,
બોલ્યો દુરીયોધન તારેજ માથે મૃત્યુ આબ્યું એ વાયુના તન
॥ ૨ ॥ ધરમરાયે ધીરે રહીને, પુછયું પ્રભુને પ્રશ્ન; કોણ મરશે કોણ
જીવશે, સાચું કહો શ્રી કબ્જી ॥ ૩ ॥ એટલે અંતરામી બોલ્યા,
મદા તણુ યુધ કરસે; તેથી તમારો મોટો બધુ, છત્રપતી રાય મરશે.
॥૪॥ ધરમને તવ ત્રાસ પડીયો, બોલ્યા ગુજ ગંભીર; અરજ માહારી
એક સુણો; એ દુરિયોધન વીર ॥ ૫ ॥ આંધુશ તમારો આવી
રહ્યો છે, મરવાના આવાર; માટે કાંઈ કહેવું હોય તો કહો મશાકરી
નથી લગાર ॥ ૬ ॥ ધરમને ધ્યાન પુન્ય અને દાન, જે જે કહો તે
કર; દ્રવ્ય તમારું હું નહિ લેવું, કો તે રીતે વાવર ॥ ૭ ॥ દુષ્ટ કહે
પુછ તોરા ભામને, છ ભીમશૈન મરવાનો; આયુષ માહારો નથી ખુ-

દેવો, રાજધાની કરવાનો. ॥ ૮ ॥ ધરમ કહે રાજ કરજો, હું નથી
 કેહેનો કે મરજો; પણ પ્રભુ બધું કેમ થાશે, માટે મુખ ઓચરજો; ॥ ૯ ॥
 દુરીયોધન કહે બ બ મુરખા, મરવો ધારે મને કેવો, પુન્ય નથી કરવું
 પૈસો મેળવતા, ઉતર્યો છે પરસેવો, ॥ ૧૦ ॥ એવાં પાપીનાં વચન
 સુણી, બોલ્યા હજદાધાર; ધરમરાબ બોલવું મુકો, મીથ્યા કરો
 પોઠાર ॥ ૧૧ ॥ ગર્ધવને શી શીખે દેવી, મુરખને શું જ્ઞાન; વાયશને
 શું વાણી દેવી, કુપાતોને શું દાન. ॥ ૧૨ ॥ પાપીને શું પુન્ય બતાવો,
 બતાવવે કુખ લાગે; મનમાં મત્યુનો ભય નહિ તેનો, દેહ અત્યાનક
 ભાગે. ॥ ૧૩ ॥ પુન્ય ન થાયે, દાન ન થાયે; ન થાય પ્રભુની શેવા,
 સમરણ ના થાય સામળીયાનું, ભય જેવા બયા તેવા. ॥ ૧૪ ॥ પાશા
 છુ ઉપર પાણિ રેડયે, લીજે નહી પાશાણ; કોટીક વરશ ભણાવે તોયે,
 વાયશ ન વઢે વાણ. ॥ ૧૫ ॥ તેથી સાધુએ શ્રમ ન કરવો, સત્યવાદી
 રહો શાન્તી; સત્ય અસત્યને સમજે નહિ એ, માયામાં ભુલ્યો
 બ્રાન્તી ॥ ૧૬ ॥ એવામાં દુરીયોધન બોલ્યો. લીમ બવા નહી દેઉં;
 થઈ માહારા સનમુખ વઢવા, યુધ્ધ કરવું છે કેવું. ॥ ૧૭ ॥ તવ લીમ
 કહે મદા મહી, યુધ્ધ કરીએ આ વાર; એટલે કુષ્ટે મદા લીધી, નવાણુ
 મણુની સાર. ॥ ૧૮ ॥ એની કને છે મંત્ર મદાનો, તેથી બહુ બળ
 લાગે, મણુની મારે તો હજમર મણુનો, બોજ ખરેખર વાગે. ॥ ૧૯ ॥
 લીમ કને નથી મંત્ર મદાનો, એટલી છે બહુ ખામી; તે બે બળીયા
 મદાયો મહીને, થાયે સામા સામી, ॥ ૨૦ ॥ અયુતમણુની લીમની
 મદા, તે લેછ મુકી ડોટ; ધસીને એક એક પર આઘ્યા, કરતા કારમી
 ચોટ. ॥ ૨૧ ॥ લીતર ભાગે એવી વાગે, ભારે થાય ભડાકો; બધું આ-
 ભા મન્ડળ તુટયું, મેવનો જેમ કડાકો. ॥ ૨૨ ॥ જે દેખે તે અસ
 પામે, રૂંવાટાં ઉભા થાય; ચીતળી ચડે માર પડે, કંપે કાઢયરની કાય
 ॥ ૨૩ ॥ બાહજે બાજે હાડ બાજે, પરશવા વળે દીલે; દુરીયોધન
 પોતાની મદાપર, લીમની મદા ઝીલે. ॥ ૨૪ ॥ ઉછળીને લીમ
 મદા મારે, તેમાં ન રાખે ભુલ; પણ દુરીયોધન-વજર શરીર, એને
 મન અડયું પુલ. ॥ ૨૫ ॥ લીમ માર જેરવે ડાબે પાસે, તવ કુષ્ટ વજ
 રનું ધારે; તેથી ડાણુ પાસુ મુકી, જમણે પાસે મારે. ॥ ૨૬ ॥ બહુ દાજ
 આણી મારે તાણિ. દારણ દેવત દાખે, પત્રનો નળો ને જમણું લમણું,
 લીમનું ભાગી નાખે ॥ ૨૭ ॥ શોણીત કેરી છાગે. છુટી, બહુ રધીર

વહી ગયું; એકાએક એ ફેલાઈ ગયો, રૂ તુલ્ય ઘોણું થયું. ॥ ૨૮ ॥
 ડોળા બે ટમમગવા લાગ્યા, અંધારાં ઓંખે આવે; ભીમે જમ્યું હું
 મરવાનો, મુજને કોણ બચાવે. ॥ ૨૯ ॥ યાદ આવ્યું મને કહું છે કંણે
 શા સારુ દુખ પામું; એવું સમજી વઢતાં વઢતાં, બેયું સામગીયા
 સામું. ॥ ૩૦ ॥ તવ ભીમની ભાડ સમજી ગયા, પોતે દીનાનાથ
 પ્રકોદરને સાન કરીને, જંગાએ મુક્યો હાથ. ॥ ૩૧ ॥ એટલે ભીમ-
 સેન સમજી ગયો; ૧૨૧ ધણેરી ધારી; બે ભુજમાં મહા ઘાલીને; દુષ્ટની
 જંગાએ ભારી, ॥ ૩૨ ॥ તે સમે સતીનો શ્રાપ આવ્યો, પ્રાણજ
 ઉંચો ચડીયો; હાય માહારો પૈસો હાય ભારી પત્ની, હાય રાજ્ય
 કહેતો પડીયો. ॥ ૩૩ ॥ હાય માહારા ભંડાર હાય ખજાના, સંહુ જશે
 હું ટાંધ; હાય વધબોગો હાય સુખસજ્યા; કોણ મુશે તે માંધ. ॥ ૩૪ ॥
 એવું એવું બોલતો પડીયો, ન જાય જીવ નીસરી; બેઉ જંગાપર પ્રકો-
 દરે, મદાઓ માર માર કરી. ॥ ૩૫ ॥ સુતરને તારે વળગી રહે એવા,
 વળગી રહ્યા બે ચરણ; પણ ભ્રમણામાં જીવ એનો, પામતો નથી
 મરણ. ॥ ૩૬ ॥ પ્રભુ કહે ભીમ બંધ રાખો; ચાલો આપણે ઘેર;
 દુરીયાધન કહે મરતાં મરતાં; લેઈશ વેહેરે: વેહેર. ॥ ૩૭ ॥ એમ કહી
 પડી રહ્યો પાપી, પાન્ડવ તણુએ જાય, એવે સાંજ પડી તવ આવ્યા,
 જે અશ્વસ્થામાય. ॥ ૩૮ ॥ કુંકણ કાંઠે પડ્યા હતા તે, છેવટ દીવસ
 આવે; હારે કૌરવ ઓ દ્રોણ પીતા, કહી રાત્રે બોલાવે. ॥ ૩૯ ॥
 દુરીયાધને શબ્દ સુણ્યો; બોલ્યો કરીને અવાજ; હાંધ પધારો હાંધ
 પધારો, ઓ ગુરુ સુત માહારાજ. ॥ ૪૦ ॥ એટલે અશ્વસ્થામા મયા,
 દુરીયાધનની પાસે; સર્વ સમાચાર પુછી બેયા, મનમાં થયા ઉદાસ.
 ॥ ૪૧ ॥ તે પછી કહ્યું દુરીયાધનને, ઉજડ થયું હતું તેહ; અક્યા
 તારી જીવ છે શામાં, મુકી દે તુજ દેહ. ॥ ૪૨ ॥ દુરીયાધન કહે ઓ
 માહારાજ, લાગુ તમાર ચરણ; જે વેહેરે વેહેર લઈ આપો તો, તરત
 પામું મરણ. ॥ ૪૩ ॥ જીવજ માહારો જતો નથી, દુષ્ટી થાઉં અપાર;
 પાન્ડવના શીશ લાવી જતાવો, મરતાં ન લાગે વાર. ॥ ૪૪ ॥ પાન્ડવે
 બહુ દગો કરીને, માર્યાં તાત તમારા; બાપ બેટાને વિચોગ રાખ્યો,
 સત્ય વીચાર અમારા. ॥ ૪૫ ॥ તે માટે તમે મુરુ હોતો, કપટ કરવા
 જવો, હળી મળી પાન્ડવને ત્યાં રહીને, મુસ્તક છેદી લાવો. ॥ ૪૬ ॥
 અશ્વસ્થામાનું મન ભમ્યું, કહ્યું કે હું જા; ભર નીદ્રામાં હશે તે
 જોળા, મુસ્તક છેદી લાવું. ॥ ૪૭ ॥ એમ કહી પાન્ડવની પાસે, મયા

તેણીવાર; સતી મુતે વીમ જણી, દીધા બહુ આનંદાર. ॥ ૪૮ ॥ આ-
સન આપી ભોજન દીધું, પથરી એક પથારી; પાંચ ભાઈની પથારી
પાસે, કરી આપી સુવા સારી. ॥ ૪૯ ॥ પછી કહ્યું પોઠો મહારાજ,
કહી ગુર મુત સુવાડયા; પાસે પથારીમાં પાન્ડવ સુતા, પ્રભુ એ બુદ્ધ કા-
હાડયા. ॥ ૫૦ ॥ વળણ. ॥ એમ રાત્રે સહુ સુઈ રહ્યાં કહ્યું કથા વિચાર
વહે વહાલ આતા મુણે, વિધન તણે વીસ્તાર.

કડવું ૫ રાગ સામેરી.

વમ્મશમપાયન એણીપેરે બેઠ્યા મુણે નમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું, મહા પરવ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ કરન પ્રભુએ મન વી-
ચાર્યું. ત્રિ એ વિધન કર્યે; આટલા દહાડા બચાવ્યા પણ, આજ
તો નિસ્યે મરશે. ॥ ૨ ॥ એમ જણી પુરણ પુરાણી; આતુર નવ જય
ચુરી; તામણી વીલાનો મંત્ર ભણીને, સરવને નીંદા મુડી ॥ ૩ ॥ એક-
લા પોતે ઉભા થયા, પુરણ ચરીત્ર કાહાવ્ય; ઝરપતી પાસે પાંચ પુત્રો
તેને ઉચ્છ્રી લાવ્યા. ॥ ૪ ॥ જે સ્થળ પાન્ડવ સુઈ રહેલા. પુત્રા સુવા
હયા ત્યાં; પાન્ડવને લેઈ જઈ સુવાડયા, પુત્રોની પથારીમાં ॥ ૫ ॥
પછી સરવનું ધારણ એચું, ગઈ હતી તે નીંદાય; એનામાં તો અશ્વ-
સ્થામા, ઝમઝી જમત થાય. ॥ ૬ ॥ જણ્યું કે મે દુરિયોધનને, દીધો
છે વીશ્વાસ; જે એટલું કામ નહી કરતો, રાય થશે નીરાશ. ॥ ૭ ॥
એમ સમજીને અમર ઉઠ્યા; જણે છે જગદીશ; પાન્ડવની જગે પાંચ
પુત્રો, તેનાં છેદ્યાં શીશ ॥ ૮ ॥ મુસ્તકની ચોટલીઓ ઝાલી, દડબડ
દોડયા જય; ઝરપતી તવ જગી ઉઠી, પમ પડધી સંભળાય ॥ ૯ ॥ પ-
છી પથારીમાં કર નાંખ્યો. પુત્રનો કરવા તપાસ; શરીર મોઢોટાં માલુ
મ પડીયા, ઉપચો તનમાં ત્રાવ ॥ ૧૦ ॥ વપુ વરતી કંથ જણ્યા;
એવામાં જગ્યો એમ; ઝરપતી કહે મારી પાસે, કંથ સુતા છો કેમ
॥ ૧૧ ॥ એટલામાં પાંચ ભાઈ જગ્યા; દીપક પ્રગટ થીધો; અદલ બદલ
ભોમી જણી, પુત્રનો તપાસ લીધો ॥ ૧૨ ॥ જઈ પોતાની પથારીમાં
જેયું, પુત્ર તણાં ધડ જોયાં ઝરપતી કહે કપટ થયું, મુસ્તક કોણે ખો-
યાં ॥ ૧૩ ॥ અશ્વસ્થામાને નવ દીઠા, એટલે બેઠ્યા ધર્મ; વમર ક-
હે વીમ ગયો, એણે કયું આ કામ ॥ ૧૪ ॥ એવામાંતો અશ્વસ્થામા;
દુષ્ટની પાસે જય; પાંચેનાં મુસ્તક લાવ્યા છું, આ દુરિયોધન રાય.

॥૧૫॥ એણે આધિથી વચન સુણી, પાપી ધણે હરખાય; એવે મુસ્તક
 આગળ ધરીયાં, જે અશ્વસ્થામાય. ॥ ૧૬ ॥ તે ઓળખ્યાં મુસ્તક પા-
 પીએ, એટલે ઉપજ્યો શોક, દેહમાંથી પ્રાણ નીકળી ગયો, જઈ પો-
 હોઝ્યો જન્મ લોક. ॥ ૧૭ ॥ દુરીયોધનને વરદાન હતું, હરખને શોક
 થાય; એટલે એનો પ્રાણ છુટે, તેથી બન્યું એમ ત્યાંય, ॥ ૧૮ ॥ એવી
 હઠીકત ત્યાં બની છે. ત'બુમાં બન્યું કેમ; અસ્વસ્થામાએ પુત્રો માર્યા
 સરવને પડીયો વેમ. ॥ ૧૯ ॥ ધૃપતી કહે કંથ માહારા શત્રુના શીશપર
 નાહાણું; તે વીના બ્રહ્મહત્યા મુને, અન્ન નવ્ય નવ ખાણું. ॥ ૨૦ ॥
 એણું સાંભળી અરજી બોલ્યો, આરે રણછોડરાય; રથ બેડા જઈ ઝા-
 લીએ શત્રુ, નહીતો નાશી જાય, ॥ ૨૧ ॥ તવ પ્રભુએ રથ ત્યાર કીધો,
 હાંકવા બેઠા પોતે, અર્ધીઆર લઇને માંહી બીરાજ્યો, અરજીન સુરો
 હતો તે, ॥ ૨૨ ॥ એટલે અશ્વ દોડાવ્યા પ્રભુએ; થયો તેનો ધધડાટ;
 અશ્વસ્થામાએ અવાજ સુણ્યો, તેથી નાહા પુરપાટ, ॥ ૨૩ ॥ તેવે રથ
 પુઠે જઈ પોહોઝ્યો, નામપાસ પારથે સાધ્યા, તે બાણ મુકી ગુર નંદના,
 બે ભુજ અવળા બાધ્યા. ॥ ૨૪ ॥ અશ્વસ્થામા થર થર ધ્રુજ્યા, વાંકા
 દીવસ કાઢાવ્યા; રથ સારસા અરજીને બાધ્યા, તેડી ત'બુએ લાવ્યા,
 ॥ ૨૫ ॥ ધૃપતી રાણી રડયા કરે છે, વીમ્ર ઉપર ધરી દેશ; એવે અશ્વ-
 સ્થામાને દીઠા, ઝડપીને ઝાલ્યા કેશ. ॥ ૨૬ ॥ એવે સમે અલબેટો
 બોલ્યા, ભગની સમાવો તાપ; જે હણુશો ઠેર બ્રાહ્મણને તો, લામશે ત-
 મને પાપ. ॥૨૭॥ માટે વીમ્રનો જીવ ન લેવો, બોલીયા દીનાનાથ; આરે
 પારથ અશ્વસ્થામાના, છોડી નાંખો બે હાથ. ॥ ૨૮ ॥ અરજીને તવ
 હાથ છોડ્યા, અમ્મર નાસવા જય, માથાની ખોપરી નીકળી અર્ધિ
 ધૃપતની કર માંય. ॥ ૨૯ ॥ ખોપરી સાથે મુસ્તક કેશ, મણી આવ્યો
 નીધાન; સોઝન પાળવા તે પર બેશી, સતીયે કીધું સ્નાન, ॥૩૦॥ ખો-
 પરી વીના જીવ લેઈ નાહા, દ્રોણ તણા સંતાન; આધે જઈને ધનુશ ઉપર
 એક અંધાવ્યું બાણ. ॥૩૧॥ બણ્યું કે માહારી ખોપરી કાઢી, માટે પ્રાકમ
 માંડું; પાન્ડવનો વંશ કાઢવા માટે, ઓત્રાનો અરજ પાડુ, ॥ ૩૨ ॥ એણું
 સમજ બાણ માર્યું, તે ત'બુમાં જય; ઓત્રા ઉપર તે બાણ આવ્યું, સ-
 મજ્યા બહરરાય. ॥ ૩૩ ॥ પોતાનું સુદરશન મુક્યું, મર્જનિ રક્ષા ક-
 રવા; તે સુદરસણ ઓત્રા ઉપર, આવીને લાગ્યું ફરવા. ॥ ૩૪ ॥ એવે
 પેણું બાણ આવ્યું, બેઠવા ઓત્રાનું અંગ; પણ પ્રભુના સુદરસણે, તે
 બાણ કીધું ભંજ ॥૩૫॥ ઓત્રાનો એમ મર્જ ઉમાર્યો; ભક્તનો વધવા

વશ; એવો વશ ભુધરો ભક્તોને, દુષ્ટોથી કરે દંડ ॥૩૬॥ સંવાદીતું
 પ્રાણેષુ કરે, ભક્તની વાહારે ધાય; એ જનમેજય એવિ રીતે ઉમથો
 તુજ પીતાય ॥૩૭॥ મદાપરવ હાંધી પુરણ થયું, જિતરી તુજ હત્યાય;
 કાળા પડદા ધોળા થયા, કાળી ધોળી થઈ ગાય ॥ ૩૮ ॥ કાળા તલતે
 ધોળા થયા, પ્રત્યક્ષ એ પ્રમાણ; કયા સાંભળી જનમેજે, ક્રીધા ધણું
 મહિદાન ॥ ૩૯ ॥ સવાસો બિપ્રને ઉપવિત દીધાં, ઉલટ મનમાં વ્યાપી
 સવાસો કન્યાદાન ક્રીધાં, બ્રહ્મપુરીયો પણ આપી ॥ ૪૦ ॥ બ્રાહ્મણને
 ભોજન દીધાં શ્રદ્ધા પુરવક શાર; મદાપરવ પુરણ હવું, જયજય લુભ
 દાધાર ॥ ૪૧ ॥ વળણ ॥ મદાપર પુરણ હવું, સુલતા પોહાયે કોડ;
 વહે નક્ષત્ર સહુ બોલ્યો, જે જે શ્રી રણછોડ.

મદા પર્વ સમાપ્ત.

શ્રી પર્વ.

કંડવું ૧ રાગ સાંખી.

વધશમપાયે એર્ષપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજેરાય, વીસ્તારી તુજને
 સંભળાવું સ્ત્રીય પરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ ખોપરી વિના અશ્વસ્થામા;
 નાહા થઈ ઉઠાશ; નર્મદા ત્રે સુરપાણ કેરી, ઝાડોમાં પુર્યાં વાસ ॥૨॥
 એવે સમે મુર્યાં ઉગ્યો, થયો છે પરભાત; સંજેજ્ઞાની હસ્તીનાપુરમાં
 ગાન્ધારીને કહી વાત; તે સાંભળી ગાન્ધારી નારી કલેશ ધણે મન
 લાવી; રડતી પડતી ઉઠતી કુટની: નીરહય ભોમી ॥ આ રી ॥ ૪ ॥
 ત્રાશ ભરેતી રડે ત રણી, કાન્મા કરે પોકાર; રૂદન એનું સાંભળીને
 રડીયાં કુન્તી કુવાર ॥ ૫ ॥ કુન્તાણ તવ રડવા લાગ્યાં, સો પુતરોનીએ
 માડી; અરેરે પેટ બળે એનું કેવું, ભવાશ રેખા આડી ॥૬॥ એ
 બાપ કોઈના પુત્ર ન મરશો. મરભે પહેલાં મામાપ; એવું એવું મનમાં
 લાવી; કરે ઘણું વીલાપ ॥ ૭ ॥ સામળાએ સમજવવાં માંડ્યાં, પણ
 નવ સમજે વાત, અરેરે બધું ઉજડ થયું, કહિ કરે આંસુપાત ॥ ૮ ॥
 પ્રભુએ જાણ્યું દાખલા દીધા, વીના નહી રહે રોતાં; ગાન્ધારીની લીલા
 બતાવું, છાના રહે તે જોતાં ॥૯॥ એવું સમજી ગાન્ધારીને, મુકકી ક્ષુધા
 અપાર, તે વેળાએ રડવું ભુલી, ખાવા ખોળે તે વાર ॥૧૦॥ એવામાં
 એક આંખે બનાવ્યો, મહોટા ફળની કેરી; તવ જાણ્યું કે તે ભ્રુષખાવું
 ક્ષુધા થઈ છે પહેરી ॥ ૧૧ ॥ એમ જાણીને રડવું મુકી, ફળ લેવાને
 જાય; તે સમે કુન્તા પ્રત્યે બોલ્યા, પોતે શ્રી જદવ રાય ॥૧૨॥ શાને
 રડોછો શાને રડોછો, મીઠ્યા ધરો છો દુખ; જુઓ રડતાં ગાન્ધારીને
 વાહાલામાં વાહાલી ભુખ ॥ ૧૩ ॥ એવું કહીને દેખાડવાને, ઉભાં કયાં
 એકાન્ત; ગાન્ધારીની ચરચા જુએ છે, તેની રહી નહી જાંત ॥ ૧૪ ॥
 આલીને મઠ આંખા નીચે, ખાવા પરછે રચી; લોંબે ભુજે મઠ લેવા
 તો, એક વહેંત કેરી ઉંચી ॥ ૧૫ ॥ પોતાના સહુ પુત્ર પડેલા, તેમાંથી
 લાવી એક; તેના પર ચડીને મઠ તો પણ ઉંચી છેક ॥ ૧૬ ॥
 બીજે દીકરા લાવી ખડકથો, જેમ તેમ ઉંચી થાય; તેમ તેમ કેરીમણ
 લીલાથી, ઉંચી ને ઉંચી જાય ॥ ૧૭ ॥ એટલે ત્રીજે એથો ખડકથો

અહીં લેવા આશ રાખે, તો પશુ ડેરી હાથ ન આવે, તેમ તેમ પુત્ર નાંખે
 ॥૧૮॥ સંઘે પુત્રને ઉપરા ઊપરા; નાંખી ઢમકો કરીયો; તેના ઉપર
 અહીંને ઉભી, ડેરીને બાચકો બરિયો ॥ ૧૯ ॥ તવ તંબુમાં મોહન બો-
 દ્યા, જુઓ આતને માત; જનેતા પશુ ખાધાની સગી, તમે કમેકયું
 કહ્યાંત ॥૨૦॥ તે બેઠ કુન્તા વીસ્મય પામ્યાં, માણને બોલ્યા વાણી,
 અરે તમે આ શું કરો છો, ગાન્ધારી જોડાણ ॥ ૨૧ ॥ તવ માન્ધા-
 રીએ સાંભળ્યું કાને, શરમાઈ મતીની માઠી; પુત્રોથી પડતુ મુકી, જ
 વ લઈને નાઠી ॥૨૨॥ કુન્તાજી કહે વાહાત્રામાં વડાલું, પ્રાણી માત્રને
 પેટ; તે પછી બીજી બધું બહાલું; પણ પેટથી સહુ હેઠ ॥ ૨૩ ॥ જને-
 તાને દાઝ ન લાગી; તો પછી બીજને શાની; એ માહારાજ સંભાર
 લીલા, સ્વારથની મેં માની ॥ ૨૪ ॥ એમ કહી મરવ મન વાળ્યું, તં-
 બુમાંથી નિસરીયા, જ્યાં કંઠિરવનાં ગમ પડ્યાં છે; ત્યાં આમ ન પરવ-
 રીયા ॥ ૨૫ ॥ બહુ કાષ્ટ લાગે ચીના ખડકી, શામ મહી મુક્યા સાર;
 વીધિ પ્રમાણે નીકુળ પાસે, કરાવ્યો મજી સંસ્કાર ॥ ૨૬ ॥ અગ્નિથી
 દહન કરિને, શુભ સરોવરે જય; સ્નાન કરીને લોપકી કરતાં, બો-
 વીયાં તંબુ માંય ॥ ૨૭ ॥ પછી પાન્ડવ છઠા શ્રી કૃષ્ણ; બીસ્મજી
 પાસે જય; બાણ સજ્યા પર પોઢેલા છે, પોતે બીસ્મ પીનાય ॥ ૨૮ ॥
 ત્યાં આવીને ચરણે લાગ્યા, કરવા બેઠા મનસુખા; એ દાદા નિરહય
 બોમીમાં; છજણ છીએ ઉભા ॥ ૨૯ ॥ બીજ બધાનો નાશ થયો,
 કહો હવે કેમ કરીયે બીસ્મપીતા કહે ચોલો સરવે, હસતીનાપુર પરવ
 રિયે ॥ ૩૦ ॥ થવાકાળ હતુ તે થયું, બનવાનું બન્યું કાજ, ધત્રા-
 ણેર પાસે અપાવું; તે તમે ભોજવો રાજ ॥ ૩૧ ॥ કુદૃબ મરણની
 કીયા કરવી, હાઈ રેહેવું કેમ ફાવે; તવ પાન્ડવ રથ પોતાનો બેડી,
 બીશ્મને તંબુએ લાવે ॥ ૩૨ ॥ રથમાં દાહાને સુતા રાખ્યા, સરવે
 થયા તથ્યાર, કુન્તા રૂપતીને સુલદ્રા; આત્રા આવી બહાર ॥ ૩૩ ॥
 ચારે અબળા એક રથ બેઠી જુજવા રથે સહુ સાથે; અરજીનનો રથ
 હાકવા બેસી, સગે ચાલ્યા શ્રી નાથ ॥ ૩૪ ॥ એવે બળદેવ યાતરા
 કરીને, આઠ્યા કુરૂક્ષેત્ર; કંઠિરવ મરણની વાત સુણી, ફરી ગયાંછે નેત્ર
 ॥ ૩૫ ॥ શામળીયો તવ સંતાયા રથમાં, નરને સીખામણ દેઈ, બળ
 બદને નમી પડ્યો, દુષ્ટના એ છે સનેહી ॥ ૩૬ ॥ એવે હળધર પાન્ડ-
 વ પાસે, આવીને પુછી પેર; અરજીન કહે કર્મ સંયોગે, થયો કારમો
 કહેર ॥ ૩૭ ॥ રાજ અમારું અમને ન આપ્યું, સમજાવ્યા સમજ્યા ન

કેય; પુછી ભુજો લીખ પીતાને, તવ મન શાન્તી હોય ॥૩૬॥ એવા
 દીનતાનાં વચન કહ્યાં, બળદેવ પાછા વળીયા; એટલે પાછા હવે હાંક-
 વાને, બેસી ગયા શામળીયા ॥ ૩૬ ॥ પાંચ પાંડવ ને છઠા પ્રભુજી,
 કાતમા ભીસ્મ પીતાય; કુન્તા સહીત ચાર નારી, કુરુક્ષેત્રથી ભય ॥૪૦
 નીરદય ભોમીની બહાર નીકળીયા, આવ્યો દયા ભોમી ભાગે; એટલે
 પાંડવને હાય લાગી, ઉજડ થયો લીલો ભાગ ॥ ૪૨ ॥ ચાર નારી ને
 પાંચ પાંડવ, પ્રથવી નાંખ્યાં પડતાં; રૂદ્રીયા ક્રોડે આંસુ છુટે, ત્રાસ ભરેલાં
 રડતાં ॥૪૨॥ વળજી ॥ ત્રાસે ભયાં રડતાં બહુ, પ્રમદ્યો તનમાં તોપ;
 વહે વલ્લભ બેહેભાકળાં, થઇને કરે વીજાપ.

કડવું ૨ રાગ ઠાકીનો.

હારે બોલ્યા વધશમપાયે વચન, મુખ પરીક્ષત કેત તન, હારે રડે
 કુન્તા કરિને પોકાર; હાય નાશ થયો પરીવાર, હારે ધ્રાવો ધનને સાડ
 મેં દ્વંશ; કાઢ્યો જોડ તલો બધો વંશ. હારે પુત્ર પરિવારથી વાહાલી
 પુંજ, એક કરવાની કરણી સુજ, હારે હુંતો જીવતી રહી ધોખરી,
 આવી સંમાન મરદન મારી, હારે લીલી વાડી નાંખી મુકાવી, મને
 કાંઈ દયા ન આવી; હારે હવે નમ્ર સામું શું ભાળું, હુંતો કરી આવી
 માહાર કાળું; હારે માહાર મોડું શું જગમાં બતાવું; હવે હસ્તીનાપુર
 કેમ ભડું. હારે મારે ભેદતું નથીરે વતન, કરે કાયા હું માહારી
 પતન, હારે રાજ ધર્મ રડે છે અપાર; હાય આ શું થયું કીરતાર, હારે
 માહારી કેમ ફરી ગઈ મતી, નામ પ્રમાણે ગુણ મહયો નથી; હારે
 લાગ્યું લાન્છન મુજને મોહોટું, બધા વીચમાં કહેવાયું જોડું; હારે
 મહારે રામજી મુજપર રૂઠ્યો, કુળ ક્ષય કરવા પ્રેમ ઉઠ્યો; હારે એમ
 રડતા પાંચે વીર, વહે ચોધારે નેતરોમાં નીર. હારે ધણું સમજાવે ભી-
 રમ પીતાય, વળી સમજાવે ભદ્રવરાય; હારે ધણા યતનથી પંથ ચલા-
 વ્યાં સરવે હસ્તીનાપુર આવ્યાં, હારે તવ શોએ ભાઈની સો નારી,
 આવી રડતી સાથે માન્ધારી; હારે એક એકને આંસુ છુટે, કૌરવકેરી
 કામનીયો ક્રોડે; હારે ભાણુમતી ધણી વલ્લવલતી, એ તો કોઈની ખાળી
 નથી બળતી, હારે કરે પ્રથવી પડીને પોકાર; હાય ક્યાં મધો રાજ
 કરનાર; હારે જગમાં કહેવાયા છત્રપતી, માહાર વેણ ઉઘાપ્યું નથી,
 હારે મુને સુખ સામરતું દીધું, શત્રુ પાંડવે છીનવી લીધું, હારે

મુને બયાં રે અમરતમાથી કાઢાડી. બધું છવનર નાંખ્યું શ્રેમાડી, હાં-
રે પછી સરવે વળાવ્યું મન. એવે આઠ્યા કીયાના દન; હારે તેડ્યા
ધરમે સૌ દેશના રાય, કરી દશા એકાદશ ત્યાંય; હારે કરી દ્વાદશાની
કીયા ત્રયોદશા સહીત સારીયા ॥ વળણુ ॥ પરીપુરણુ કીયા કરી, શ્રે
દીવસ વહી બય; બ્યાસ વજ્રબ વાણી વહે, તો પણ રહ્યા સહુ રાય.

કડવું ૩ રાગ માઝની છાયા.

વેશમપાયે એણિપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજેરાય, વીસતારી તુજને
સંભળાવું, શીયા પરવ મહિમાય ॥ ૧ ॥ ચોરાશી હજર દેશના
રાજ, લોડીકે આઠ્યા હતા; પાન્ડવ માઢીએ બેઠા વિના, ધેર કોઈ
નથી જતા ॥ ૨ ॥ નજર બાગ છે મોહોસ પાસે, પીંપળાનું વ્રક્ષ માં-
ય; બાણ સજ્જએ બીરમપીતાને, રાખી મુકયા છે ત્યાંય ॥ ૩ ॥ તે-
મની પાસે સારા સારા, ક્ષત્રીના સુત બય; જઈ કહ્યું રાજ દો પાન્ડવ
ને, એરે બીરમપીતાય ॥ ૪ ॥ એટલે ધત્રાષ્ટરને બોલ્યાવે, બામ-
માં મંજા તન; સરવના સાંભળતાં પુછ્યું વ્હા વૃદ્ધ વચન ॥ ૫ ॥
રાજ્યાસન સુનુ નવ શોભે, સુની રહે નવ માઢી; તારા કહ્યા વણુ આ-
દી ન બેસે, ધર્મ રાજ સત્યવાદી ॥ ૬ ॥ માટે શી છે મરણ તઢરી,
ક્ષત્રીયો પુછવા આઠ્યા; એવે અનુચર મોકલીને, પાન્ડવ કળુ બો-
લાવ્યા ॥ ૭ ॥ એવામાં ધત્રાષ્ટર બોલ્યા, છે દલમાં બહુ દાજ; સૌ સૌ
દીકરે વાંછ્યો કીયો, માટે ન આપું રાજ ॥ ૮ ॥ બીરમપીતા કહે બે
કહુ તુને, હાથે કરીને દેવું; નહીતો સરજેરીથી લેસે, તો માન્ય તારું
કેવું ॥ ૯ ॥ હઠયાનાં હેતતુટી બશે, કરીથી નહી રહે ભાવ; તે કરતાં
દે તુ તારે હાથે, લે જમતમાં જસ લાહાવ ॥ ૧૦ ॥ એવું સાંભળી અં-
ધ બોલ્યા, સરજેરીથી છો લેતા, બેવું બે રાજ્ય ભાગવે કેવું, કેવાક
મુખમાં રહેતા ॥ ૧૧ ॥ એટલે ધરમ રાજ બોલ્યા, સાંભળબે મુજ
તાત; તમારી સાથે કોઈ કાળે, કરવો નથી ઉતપાત ॥ ૧૨ ॥ રાજ દે
વાની મરણ તમારી, હશે નહી કહાપી; તો વનમાં વાસો વશીશું.
સધણું તમને આપી ॥ ૧૩ ॥ તમારું મન ફુલવીને, બે લઘએ આ રા
જ, તો તેમાં સુખી નવ થકથે, કાંઈ ન મુધરે કાજ ॥ ૧૪ ॥ છવ ફુ-
લાવીને કોઈ લે કાંઈ, તે નવ થાયે સુખી; ચાર ઘડી મુખડુ દેખે પણ;
છેવટ ફુલોનો ફુખી ॥ ૧૫ ॥ એટલે બોલ્યા બીરમપીતા, મુલ ધત્રા-

ધર રાય; કેવી નીરમળ વાણી ધરમની, શતરૂને આવે દયાય ॥૧૬॥ વ
 ચન વડે છે દીનતાનાં, વચન સરવતું થાપો; એ ધત્રાધર અમારે ક-
 હયે, રાજ્યાસન તમે આપો ॥૧૭॥ ધત્રાધર તવ રડી પડીયો, માફ ભા
 યું ધરસુત્ર; ભીસ્મપીતા કહે કંઈ નથી ભાગ્યુ; આ પાંચ તારા પુત્ર
 ॥૧૮॥ તારાથી વીખીત નહી વરતે, પાળશે તુજ આજ્ઞાય; નથી અધર
 મી ધરમરાજ, કરશે તુજ શેવાય ॥ ૧૯ ॥ એવી રીતે બહુ સમજાવ્યો,
 પુરણ વળાવ્યું મન; એટલે છેવટ અંધ યોગ્યો; દાદા સુણો વચનારના
 રાજ થઈને રાજ આપુ, જો દેશ બુદ્ધી ટળે; તો પાંચે ભાઈ પાવલેલાગે
 એક એક મને મળે ॥૨૧॥ હું જઈ મારા મહેલ વીસે, ત્યાં મળવાને
 આવે; તે પછી કાંઈ વહેર ન રાખું; પ્રપંચ મનમાં લાવે ॥ ૨૨ ॥ એમ
 કહીને મહેલમાં ગયો, સાંભળજે રાજન; પાન્ડવને લઈ મહેલમાં ગયા,
 પોતે ભુમજીવન ॥ ૨૩ ॥ ધત્રાધરે મન વીચાર્યું, સઉપર રાખુ મહેર; એ
 કલ્મ ભીમને બાથમાં ધાલી, મારી નાખું ઠેર ॥ ૨૪ ॥ એટલે માફ વહેર
 વળીયું મનમાં ન રાખવું ઝેર; એવા નિચાર એના મનના; જાણી પ્ર
 ભુએ પેર ॥ ૨૫ ॥ ધત્રાધર ઉભો એક જગે, કથું કે વીતે લાહાવો; ઓરે
 દાકરા એક એકે મળવા મુજને આવો ॥ ૨૬ ॥ એટલે પહેલા ધરમ આ
 દયા, જઈને જોડયા હાથ; ધરમરાયને પાસે બોલાવી, આંખ્યા રહીયા
 સાથ ॥૨૭॥ મસ્તક ઉપર હાથ મુકયો, ધણુ જીવો મુજ તન; કુશળ
 રહેજે ધરમ બેટા, ભોગવો રાજ્યાસન ॥ ૨૮ ॥ એમ કહીને ધરણે મુ-
 કયા; એટલે અરજીન જાય; દો આશીરવાદ મુને પીતાજી, કહીને લા-
 ય્યો પાય ॥ ૨૯ ॥ તવ તેને રૂદે આંખીને, દીધિ બહુ આશીશ શેદેવ
 નીકુળ તે પણ મળીયા, પછી ચેત્યા ભુગદીશ ॥૩૦॥ લોહ વજ્રરનો
 ભીમ બનાવ્યો, સમજાવ્યો વાયુના તનને; ધત્રાધરે ભીમને બોલાવ્યો,
 કપટ ધારી મનને ॥ ૩૧ ॥ એટલે બોલ્યો મુત વાયુનો; તાતજી લઈએ
 લાહાવો; હું છું જડો તે નથી ચલાતું, તમે આગળ આવો ॥ ૩૨ ॥
 લોહ તણા ભીમની કનેથી, કાકાને ભીમે બોલાવ્યો; એટલે આંધરો
 મીઠું મીઠું, બોલતો લમમગ આવ્યો ॥ ૩૩ ॥ તવ વૃકોદર આધો
 ખશીઓ, જોયા કરે સહુ શાથ; આંધરે આવી લોહના ભીમને બ-
 ળમાં બીડાવી બાથ ॥ ૩૪ ॥ આંધરો બોલ્યો સો મુત મારયા, તે
 બહુ કીધો કેર; તેથી એકલા તુને માફ, લઈ છું વહેર વહેર ॥ ૩૫ ॥
 એમ કહીને બહુ બળ કીધું, જણાવ્યું સાચુ મુર; લોહના ભીમને ક-

આવીને કરી નાંખ્યો ચક્રચુર ॥ ૩૬ ॥ તવ અરબુને પાખંડ કીધું, ચે
 આ શું કયું મુજ તાતઃકગો કરી મુજ બધું માર્યું, કીધી વીશ્વાસઘાત.
 ॥ ૩૭ ॥ ધત્રાષ્ટર કહે કોઈ ના રડશો, સમજવો દીનાનાથ; હવે હું કો-
 ધપર નહી વહેર રાખું, ચારે ઉપર ચાર હાથ ॥ ૩૮ ॥ માહરા પુત્રે
 પ્રથમ પેહેલું, ભીમને દીધું ઝેર; તો પણ મુએલો જીવતો ચૈને ચાલી
 આંખો ધર ॥ ૩૯ ॥ લાખા ભોવનમાં મરણ પામેલો, ફરીથી જીવતો
 થયો; પણ આ વેળા એવો માર્યો, જીવ સમુજો ગયો ॥ ૪૦ ॥ અર-
 બુનજી કહે નારે કાકા, એતો જીવતો થારો; અંધ કહે તું મીઠ્યા બો-
 લે, વાત સાચી નવ ભાસે ॥ ૪૧ ॥ તે કરતાં જે જીવતો થાયે, તો સત્ય
 માનુ આપ; તે પછી કદી વહેર રાખુ તો બ્રહ્મહત્યાનું પાપ ॥ ૪૨ ॥ એ
 ટલે અરબુનજી એમ બોલ્યો, બોલાવો ભીમ કહીને; એટલે તમને
 જવાબ દેશે, મુએલો જીવતો થઈને ॥ ૪૩ ॥ આંખનાએ તવ ધાંટો કા-
 ડ્યો, બેટા તુજપર રૂઠ્યો; એવાં વચન સાંભળીને, ભીમશેન બો-
 લી ઊઠ્યો ॥ ૪૪ ॥ કેમ છે કાકા કેમ છે કાકા, જીવ્યો તમ પરતાપ
 ધત્રાષ્ટર કહે મળી જ મુને, દગો કરે તો પાપ ॥ ૪૫ ॥ એટલે ભીમ-
 શેન ગયો મળવા, બતાં જરા નવ કાંપ્યો, ધત્રાષ્ટર હેત કરીને, રૂઢીયા
 શરસો આંખ્યો ॥ ૪૬ ॥ જાઓ બેટા જીવતા રહેજો, સુખ રૂપ ભોમચો
 રાજ; હવે લય રાખીશ નહી માહારો, ના રહી તુજપર દાજ ॥ ૪૭ ॥
 એવી રીતે આશીશ દાધી, સુણ જનમેજે રાય; સ્ત્રી પરવ અહીં પુરણ
 થયું, ઉતરી :તુજ હત્યાય ॥ ૪૮ ॥ તવ શામ પડદા સ્વેત થયાને,
 સ્વેદ થઈ કાળી ગાય; કાળો પડદો ઘોળો થયો, તરત પ્રમાણ દેખાય
 ॥ ૪૯ ॥ રાજાએ બ્રહ્મ ભોજન કરાવ્યાં વિષ ઉપર બહુ હીત; સવાસો
 કન્યાદાન દિવાં, સવાસો ઉપવીત ॥ ૫૦ ॥ સવાસો બ્રહ્મપુત્રાઓ આ-
 પી, વળી દીધાં ગૌદાન; શ્રદ્ધા રાખી સુણવા બેડો, સુણ જનમેજે રાય
 ॥ ૫૧ ॥ વળણ ॥ શ્રાતાજન સહુ સાંભળો, પહેાચે મનના કોડ; વઢે
 વક્ષભ સહુ બોલ્યો, જે જે શ્રી રણછોડ. ॥

શ્રી પર્વ સમાપ્ત.

અનુશાસન પર્વ.

કંઠવું ૧ રાગ સાંખી.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુષ્ણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું, અનુશાસન પર્વ કથાય ॥ ૧ ॥ કાકાને મળી પાન્ડવ નીકળ્યા, નજર બામમાં જાય; ધત્રાષ્ટર પણ પુઠે આવ્યો, જ્યાં છે ભીસ્મ પીતાય ॥૨॥ ત્યાં આવીને અંધ બોલ્યો, સુણે છે શહુ રાજન; ઓ દાદા હવે વેર જેર સુધી, આપીયું રાજ્યાસન ॥ ૩ ॥ પૈસો પુંછને રાજ ધાની, સધળી પાન્ડવ કેરી; સરવ મળી જાદીએ બેસાડો, લે દેશ સધળા ઘેરી ॥ ૪ ॥ એમ કહીને મહેલમાં ગયો, બોલ્યા ભીસ્મ પીતાય; સરવ રાજને જગદીશ મળી, બેસાડો ધરમરાય ॥૫॥ ધરમને જાદીએ બેસાડો. તે પછી થાવો વીઠાય; એટલે સરવે રાજી થઇને, સ્થીતી કરી સહુ રાય ॥ ૬ ॥ અઠ્યાસી સહજ. રૂપી તેડાવ્યા, કયો પટ્ટા અમીરી; નગને ફરતી ધારાવાડી; પયની કરી વીવેક ॥૭॥ બ્રાહ્મણના કહેવા પ્રમાણે, કીધી સરવે વીધી; પ્રથમ જાદીનું પુજન કીધું, ધરપતી સાથે લીધી ॥૮॥ નગમાં કુડંભી ડંકા વાગે, આનંદ છે ઘેર ઘેર; આસોપાસવ તોરણ બાંધ્યાં, રહીઅત ઉપર મહેર ॥૯॥ ઢોલક ભુંગણ છત્રીસ વાજ, મરદંબ જાંઝ ને તાલ; ઘેર ઘેર નીશાન ફરકે, ઉડે અમીલગુલાલ ॥૧૦॥ વજ્ર આભુષણ પહેરીને ફરે, રાજને રહીઅત લોક; આનંદ ઉરમાં ઉભરાય સહુને. ન મળે સંતાપ શેષ ॥૧૧॥ ગાયને ગળે ગાળો ન મળે, કાંઈ નહીં દુઃખ દરીયે, વશુ પત્રી કો નહીં અંધન, પોપટ નહીં પીંજરીએ ॥૧૨॥ બંધિજનોની બંધા તોડી, વરત્યો જય જયકાર; ચાચક લોકો યાયવા આવ્યા, જે જેનો અધીકાર ॥૧૩॥ પરદેશી લોકોને ઉતરવા, બંધાવ્યા છે વીશરામ; પસાયને જમવા અને ક્ષેતરો, જળ થળ કાપો કામ ॥૧૪॥ આખા ગામમાં રોશનાઈ રાને, આલ્યા કરે ધામધુમ; કાંઈ સ્થળે ચોરી અખારીની, કાંઈ ન પડે ભુમ ॥ ૧૫ ॥ એવામાં શુભ મહુરત આવ્યું, ચાર ઘડી દન થડને; તે વેળા જાદીએ બેસવાતું કુડંભી ડંકા પડતે ॥૧૬॥ વગણ. ॥ કુન્ડભીપર ડંકા પડે, મરમડે બહુ નીશાન, વદે વલ્લભ તેવે સમે, ધર્મ રક્ષા સવધાન. ॥

કડવું ૨ મું રાગ ધોળનો.

બોલ્યા બોલ્યા વૈશમપાયે વચનરે, સાંભળ સાંભળ જનમેજે
રાજનરે ॥ ૧ ॥ નાહી ધોધ સ્વચ્છ થયા ધર્મરાયરે, પંચાળી પશુ
આવિ ઉભી છે ત્યાંયરે ॥૨॥ ધરમરાયે અંત્ર ધર્મા હથીઆરે; ઠૂપ-
તીએ પેહેયાં છે સોળ શણુઆરે ॥ ૩ ॥ નમ્ર કેદી નારોઆ ગીતાં આ-
યરે; બ્રાહ્મણ મુખથી આશીશ વચન થાયરે ॥૪॥ રણછોડરાયને ભક્ત
ઉપર પ્રીત બ્યાપીરે; સરવે ધરમનો કર મહી માહી આપીરે ॥ ૫ ॥
ધરમરાજ બેઠા ધરીને ઉમંઝરે, ઠૂપતીને પોતે લીધી અરધંઝરે ॥ ૬ ॥
તે વેળાએ જય જય બોલી સહિ શ્રદ્ધીરે, રહિયત રાયે કરી બહુ પુષ્પ-
ની વ્રદીરે ॥ ૭ ॥ કુમકુમ કેશર ચંદન છાંટયાં છે તાંયરે; દેખી દેખી
સહુજન ખુશી થાયરે ॥ ૮ ॥ કનક મોહોરો રૂપા મોહોરો ઉછાળીરે;
નીરધન કોડો તે કો વાળી વાળીરે ॥ ૯ ॥ માહી બેશી વીવીધનાં
કર્થાં પુન્યરે, દાન દેવામાં કાંઈ ન રાખી તુન્યરે ॥ ૧૦ ॥ ભચક ભયે
મન રાયે તેહું આપેરે; બ્રાહ્મણને દે છે બ્રાહ્મણના માપેર ॥ ૧૧ ॥
પછી દીધી આઝ્ના ધર્મ રાજનરે, હવે સરવે પ્રાણીને કરાવો ભોજનરે.
॥૧૨॥ એટલે દીધી આઝ્ના ભુગણવનરે; સરવ સરવના વિવેકે કરો
આસનરે ॥૧૩॥ એટલે આસન કીધાં વરણ પ્રમાણરે; સહુને ભોજન-
પીરસાવીયાં તે ટાણેર ॥ ૧૪ ॥ બહુ પરકારે સામગરીને સોધરે, ત્રમ
થયા જમનારા સહુ કોધરે ॥૧૫॥ પછી સહુને અપાવીયાં મુખવાસરે
કોઈ જીવને રાખ્યો નહી નીરાશરે ॥ ૧૬ ॥ વળણ ॥ સહુ પ્રાણી ત્રપ્તી
કર્થાં, પછી કરે સભાય, વહે વહ્નભ મુખ બોલીયા, પોતે ધરમરાય.

કડવું ૩ રાગ સવાઈયાનો.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજ-
ને સંભળાવું, અનુશાસન પર્વ કથાય ॥ ૧ ॥ સમા કરીને ધરમ
બેઠા, કીધો મુખ ઉચ્ચાર; ભીમશેનમાધ તોડી નાંખીને, છુંટાવી દો
ભંડાર ॥ ૨ ॥ અધર્મનું અતી ધન મેળવેલું, આપણે નહીં ઊપયોગી
કુરિયોધનનું દ્રવ્ય છે એવું, તેના ન થાવું ભોગી ॥ ૩ ॥ એવીઆજ્ઞા
ભીમને આપી, આલ્યો વાયુ કુંવાર; ખરેખરા ખબના ભરેલા, તે તો-
ડ્યા ભંડાર ॥૪॥ કોડોને બોલાવી છુંટાવી દીધો; એક ન રાખી

કાડી, ખાલી કરીને આવ્યો સભામાં, ખખર કહી કરજોડી ॥ ૫ ॥ ઓ
ભાઈ ભંડાર દીધો લુટાવી. તવ બોધ્યા ભગવાન; ક્ષત્રીઓને સરપાવ
દેવા, ઓ કુન્તી સંતાન ॥ ૬ ॥ તમે તો ધન ઉડાવિ બેઠા, વીચાર્યો
નહી કાવ; ખજના ખાલી કર્યાં તે, ક્યાંથી દેશો સરપાવ ॥ ૭ ॥ એટલે
ધરમે ખમના ગ્રહસ્થો, બોલાવ્યા પોતાની પાસ; દેવું કરીને નાણાં
લીધાં, પ્રસન્ન થયા અવિનાશ ॥ ૮ ॥ જેવો જેવો રાજ તેવો, આપે છે
સરપાવ; તે દેખીને સરવનો થયો, પાન્ડવ ઉપર ભાવ ॥ ૯ ॥ એકેએકે
જઈ જુહાર કીધા, ધરમ કને જઈ ઠેઠ; સઉ સઉની સંપત પ્રમાણે, પાં-
ડવને કરી ભેટ ॥ ૧૦ ॥ પછી સરવે વીદાય માગી, થયા વાળંત્રના ના
દ; બ્રાહ્મણોએ ઉભા થઈને દીધા આશીરવાદ ॥ ૧૧ ॥ જય જય કહે-
તાં સરવે પ્રાણી; થઈ મયાં વીદાય, અનુશાસન પરવની કથા, આ સ્થ
ળ પુરણ થાય ॥ ૧૨ ॥ જનમેજય તારી ઉતરી હત્યા, પાપથી થયો
મુક્ત, પ્રેથ થકી ખહુ પુન્ય કીધા, રાજાએ વીધી યુક્ત ॥ ૧૩ ॥ કાળા
પડદા ધોળા થયા, ધોળી થઈ મઈ માય; કાળા તલે તે ધોળા થયા,
પ્રમાણુ એ દેખાય ॥ ૧૪ ॥ બ્રાહ્મણોને ભોજન કરાવ્યાં, લળી લળી
લાગ્યો પાય; પુરણ મનથી શ્રદ્ધા રાખી, તવ ઉતરી હત્યાય ॥ ૧૫ ॥
॥ વલણ ॥ હત્યા એની ઉતરી, શ્રોતા સુણો કરજોડ; કહે વક્ષભ સહુ
બોલેને, જે જે શ્રી રણછોડ.

અનુશાસન પર્વ સમાપ્ત.

શાન્તિ પર્વ.

કંડવું ૧ રાગ સાંખિની ચાલ.

વૈસમપાયે એણીપેર બોલ્યા; સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું, શાન્તી પરવ મહિમાય ॥ ૧ ॥ ધરમરાજ બોમવે ગાદી,
દિવસે વિત્યા સાત; પોતાનું કુટુંબ હણ્યું તે, સાંભળી આવી વાત
॥૨॥ એટલે મયા બીશમના પાસે પોતે ધરમરાય; પાસે બેસી રડવા
લાગ્યા, પુછ્યું બીશમપીતાય ॥ ૩ ॥ ઓ દિકરા તું કેમ રડે છે તવ
બોલ્યા રાય ધર્મ; કુટુંબનો મેં નાશ કીધો; માહા માહું થયું કર્મ ॥૪॥
મુજ માથે થઈ જગતની કેહેણિ, મુજ મન એમ કહે છે; દાદા મુ-
જને એ શું મુજ્યું, માટે ઓંસુડાં વહે છે ॥૫॥ રાજ્યાસન નોહોતું
જે વારે, તે વારે પેટ ભરતો; રાજ્યાશન હાલ પામ્યો તોહો તેટલું
બોજન કરતો ॥ ૬ ॥ તે દહાડે શું હાની હતી; અત્યારે શો લાભ, ન-
કામી ઉપાધી લીધી, ધાલ્યું ઉંડળમાં ઓભ ॥ ૭ ॥ કુળ નીકંદન
કરિને બેઠા; પડી મછ બુલ ભાન્તિ; કંકાસ ચાલે છે મુજ મનમાં, વ-
ળતી નથી કાંઈ શાન્તિ ॥ ૮ ॥ માટે ગાદી સોંપો કોઈને મુજને વન-
માં કહાડો; સંસારમાં રાખવો હોય મુને, તો તો શાન્ત પમાડે ॥ ૯ ॥
એવું સાંભળી બીશમ બોલ્યા, મનેથી મીઠ્યા માની; કરો સમાજમ
સામળીયાનો માહા જ્ઞાનીના જ્ઞાની ॥ ૧૦ ॥ જગતપતી છે મોક્ષના દાતા
તે તુને કરશે જ્ઞાન; કોણે માર્યા ને કોણ મુઆ, ભુટ્ટી મયો તું ભાન
॥૧૧॥ કોઈનો માર્યા નથી મરતો, આત્મા ચૈતન્ય જોહ; અછેદ અમેદ
અમર સદા, અખંડ જણવો તેહ ॥ ૧૨ ॥ પરમાત્મા પુરણ બ્રહ્મ જે
છે, ચૈતન્ય સદાકાળ; તેની મતીના આત્મા સરવે; ઓરે ધરમ ભુપળ
॥ ૧૩ ॥ જોવાસુર્યને સુર્યનો પ્રકાશ; સમજાવું તે બેદ; ધણુ કડીણ
સમજવાનું, મર્મમાં વહે છે વેદ ॥ ૧૪ ॥ સુર્ય ઠેકાણે પરમાત્મા બણો
પ્રકાશ સ્થળ આત્માય, વળી બીજે દાખલો દેવું, ઓરે ધરમરાય
॥૧૫॥ દિપક જેનો પ્રકાશ સેવા, પૂણ તેમાં બહુ ફેર; તે રિતે આત્મા
પરમાત્મા, સમજતાં થાય ઝેર ॥ ૧૬ ॥ પરમાત્મા દીપક ઠેકાણે

જીવાત્મ પ્રકાશ; રૂપે સરખા પણ શક્તીમાં, જુદો જુદો તપાસ ॥૧૬॥
 દીપક કરી વસ્તુ માંહી. પ્રવેશ નવ્ય કરાય; બે કદી પ્રવેશ થાયે તો
 તે વસ્તુ બળી બય ॥ ૧૮ ॥ પ્રકાશનો પ્રવેશ સબળે, થાય તો પણ
 નવ બળે; દીપકમાને પ્રકાશમાં બહુ બેતાં ફેર નીકળે ॥ ૧૯ ॥ જડ
 બુદ્ધીવાળો એક માને, ઓરે ધરમરાય; બેનારને બેવાની વસ્તુ, બેઉ
 જુદાં જણાય ॥ ૨૦ ॥ દીપક સદાકાળ હોયે તો, પ્રકાસ સદાકાળ; પ્ર-
 કાશ રૂપી પરમાત્માનિ, અતિ સમજ લુપાળ ॥ ૨૧ ॥ તે અતીના
 સૌ જીવાત્મા, દીપક પુરણ બ્રહ્મ; સંસ્કારિ હોય પુરવજનમનો, તે જ-
 નને પડે અમ ॥ ૨૨ ॥ ખસખસના દાણાનો અંકુર, તેના અણુનો
 અણુ. વાસના લીગે બંધાઈ રહ્યો, પ્રકાશમાં થું બણુ ॥ ૨૩ ॥
 બ્રહ્મને બ્રહ્મની અતી બીજ, ત્રાજી છે જડ માય; ને માયા અધતન્યથી
 ચેતન્ય, થઈ બંધામણિ કાયા ॥ ૨૪ ॥ એ મુળ માયા છે ત્રીગુણિ, રજે
 તમો ને સત્વ; તે ત્રણ ગુણેથી ઉત્પન્ન થયાં, કાયાનાં ચેત્રાશ તત્વ
 ॥૨૫॥ પચીસમો આત્મા ગણ્યો છે, કાઠ ગણે વીશેશ; જ્યાં ત્યાં એ-
 નું એ સમજવાનું, તેથી મુક્તી નહીં લેશ ॥ ૨૬ ॥ સમજીને સમજ્યું
 કહું તે, સાંભળ ધરમરાય; પ્રથમ સુધ્યાત્મા થઈને, બળવા પરમાત્મા
 ય ॥ ૨૭ ॥ પુરણ તેનું જ્ઞાન લઈ, તેમાં દેવું લક્ષ; પુરણ ચોમાઠ્યાસ
 કરતાં; ઉધડે છે જ્ઞાન ચક્ષ ॥ ૨૮ ॥ જ્ઞાન વડે મુક્તી પામીને, ભોક્ષ
 તણું પદ પામે, આવામન ટળે તેનો લક્ષ ચોરાશી વામે ॥ ૨૯ ॥
 એટલે બોલ્યા ધરમરાજ, ઓરે ભીસ્મપીતાય; મનુશ કેરો દેહ પામી
 પ્રથમ સૌ ઊપાય ॥ ૩૦ ॥ વળણ ॥ પ્રથમ ઊપાય શો મનુશને સમજ
 વો કરી કરણાય; વ્યાસ વલ્લભ એમ ઓચરે, કહેછે ભીસ્મ પીતાય.

કડવું ૫ મું રાગ સામેરી.

વેશમપાયે એણીપેર બોલ્યા. સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
 સંભળાવું, શાન્તી પરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ મનુશ કેરો દેહ ધરિને,
 પેહેત્રવેણું થું કરવું આત્માની રિતી સમજવું, તેમાં લક્ષજ ધ-
 રવું ॥ ૨ ॥ ઝાડ પાહાડ જેવા જે જીવો, જડાત્મ કેહેવાય; તેને કાંઈ
 જ્ઞાન ન મળે, ઓરે ધરમરાય ॥ ૩ ॥ વ્યવહારનું પરમારથનું જ-
 ડાત્માને નહીં જ્ઞાન; તેથી તે જીવ જડાત્મા છે, ઓરે ધરમ રાજન
 ॥ ૪ ॥ ક્રીટ પતંજ કે પશુ પક્ષી, જીવાત્મા છે તેહ; વ્યવહારનું એકલું

જ્ઞાન એમ સર્વની ભાતીક દેહ ॥ ૪ ॥ એને નહી જ્ઞાન પરમારથનું,
 માટે જીવ કહેવાય; મનુશ દેહીને બે જ્ઞાન થાયે, તેથી આત્મા મજ્જાય,
 ॥ ૧ ॥ વ્યવહારનું ને પરમાર્થનું બેય થઈ શકે જ્ઞાન; તે સાર તે
 આત્મા મજ્જાયે, ગુણ સતી સંતાન ॥ ૭ ॥ મનુશ જાતી વ્યવહાર સ-
 મજે, પરમારથ નવ જાણે; તો તે આત્મા જીવ દશાનો, પશુ, પક્ષી પર-
 માણે ॥ ૮ ॥ બે જ્ઞાન થવાની શક્તી છતાં, મહણ કરે એક જ્ઞાન; પ-
 રમ વસ્તુને નવ સમજ્યો, તે જીવાત્મા સમાન ॥ ૯ ॥ પરમપદનું જ્ઞા-
 ન તને છે, હવે શું માગે શાન્તી; મેં આર્થ માહારે મારવે મુઆ, એ
 તુજમાં જુલ જાન્તી ॥ ૧૦ ॥ તેતો તારો ધરમ જાળવ્યો, તેમાં નહી ત-
 ને દોશ; જમતની થઈ મીથ્યા કહેણી, તેમાં શું અપરોશ ॥ ૧૧ ॥
 ધરમે કહ્યું કે ભીસ્મ દાદા, બતાવો સર્વના ધરમ; કોણ પ્રાણીએ કોણ
 પ્રકારે, કરવા દેહીક કરમ ॥ ૧૨ ॥ બ્રાહ્મણ ક્ષત્રી વધશને શુદ્રો; વરણા-
 શ્રમ છે ચાર; તે ચારનો શું ધર્મ પીતાજી, કેમ વરતે વહેવાર ॥ ૧૩ ॥
 એટલે બોલ્યા ભીસ્મ દાદા, સાંભળો દીકરા જેષ્ઠ; ચારે વરણમાં બ્રા-
 હ્મણ જાતી, ત્રણ વરણથી શ્રેષ્ઠ ॥ ૧૪ ॥ અનાદીથી ઉત્તમ દેહી, વાડ
 વ કરી જાણો; ત્રણે વરણના તેતો ગુરૂ શ્રદ્ધા ઉરમાં આણો ॥ ૧૫ ॥
 શરૂ કર્યો દીએએ કરવાં, સ્નાન સંધ્યાને હોમ; માયતરી જપપીટર ત
 રણ. સ્વાધ્યાયમ શુભ ભોમ ॥ ૧૬ ॥ ત્રણે વરણને ઉપદેશ કર્યો,
 જાણીવવિ વીધાય; પાતક મુકતના કરમ કરાવે, વળી દાન લેવાય.
 ॥ ૧૭ ॥ એ દેહી ધરમ બ્રાહ્મણ કેરો, કહેછે ભીસ્મ પીતાય; દેહીક ધરમ
 કહું ક્ષત્રીના, સાંભળો ધરમરાય ॥ ૧૮ ॥ ક્ષત્રીએ બહુ પાળવી નીતી,
 હાથે આયુદ્ધ ધરવું; ત્રણે વરણને ન્યાય દેવો, રાજ બોમીપર કરવું
 ॥ ૧૯ ॥ તઈણે વરણની રક્ષા કરવી, ગો બ્રાહ્મણની રક્ષા, નીતી પાળી
 પળાવવી સંકુને, સંદા રહેવું અપેક્ષા ॥ ૨૦ ॥ હવે વધશનો ધર્મ કહું
 તે ધ્યાનમાં લેએ ધર્મ; અન ઉપજવવા ખેતી કરવી, કરવા વહેપાર
 કર્મ ॥ ૨૦ ॥ વજ્ર આણુશણુને પરચુરણ, વેચવું નફો ખાઈ; નીતીથી કર-
 વી સત્તર આની, કરવી નહી સવાઈ ॥ ૨૧ ॥ દેહીક ધરમ વધશ તણો
 એ, શુણા યુધીષ્ઠર રાય; શુદ્રનો દેહીક ધરમ બતાવું, સાક્ષમાં જે વી-
 ખણાય ॥ ૨૨ ॥ ત્રણે વરણની આકરી કરવી; શુદ્રનો એ અધીકા-
 ર; અવર ઉધોમ હાથ ન લેવો, સાંભળો કુન્તી કુંવાર ॥ ૨૩ ॥
 એટલે બોલ્યા ધરમ રાજા; એતો સમજ્યો મરમ; પણ માહારાજ રા-
 જાને રહીઅત, તે બેનો સો ધરમ ॥ ૨૪ ॥ એટલે બોલ્યા ભીસ્મ પી-

તા રહીઅતનો કહુ ધરમ; માતા પીતા તુલ્ય રાજને ગણવો, માનવો
 ઉતકષ્ટ પરમ ॥૨૫॥ સોગન પાળવા રાજગાદીના, આમન્યા નવ પરહ
 રવી; રાયને માથે કપટી પડે તો, રહીઅતે મદદ કરવી ॥ ૨૬ ॥ રહીઅત
 કેરા ધરમજ એછે, સાંભળો કુન્તી તન; ધરમ કહું હવે રાજ કેરો,
 દ્રઢતા રાખવી મન ॥૨૭॥ આવહાનીમાંથી ઉપજ લેવી, બીજુ ન ક-
 રણ કુંડ; હરામ ખોરાને શીક્ષા દેવી, વળી દેવો દંડ ॥૨૮॥ જેવો અપ-
 રાધ તેવી શીક્ષા, તેથી નહી વિશેષ; અપરાધી અજ્ઞાની ફાવે તે બોલે,
 તેનો ન રાખવો દેશ ॥૨૯॥ પક્ષ વીનાનો ન્યાય કરવો; કાં હોય છોટા
 કે મોહોટા; સાંચ ન લેવી લેવા ન કહેવી; ન દેવો ઇન્સાફ ખોટા ॥૩૦॥
 ન્યાયાધીશ થઇ બેશે, પછી કરે અન્યાય; ગરીબોને ગરદન મારે,
 મહસ્તની સરમે લેવાય ॥૩૧॥ રાતા ચક્ષે ઘાંટા કાઢાડી; બહુ બોલે ન્યા
 ય કરતાં, ધમકી આપે બીક બતાવે, તેથી ધણા જન ડરતા ॥૩૨॥ એ
 પરાધી બહુ કહી ન શકે, મનમાં તે મુંઝાય; અરજદાર શી અરજ ક-
 રે, કોઇનો નહિ ઉપાય ॥૩૩॥ ન્યાય થઇને ક્યાન દઇને, બેઉ ન સાંભ
 ળે વાત તે જન શો ન્યાય આપી શકે, ચાલ તેની કરે ઘાત ॥૩૪॥ એ
 વો ન્યાય લક્ષ ચોરાશી જનમ નર્ક પળાય; તે પ્રાણીતું ન થાય સાફ,
 જડામુળથી જાય ॥૩૫॥ નબ્ય રહે ખાવાની ખોરાકી, નબ્ય રહે પરી-
 વાર; લીલે લીલું તે વારે દેખે, અજવાળું ધડી ચાર ॥૩૬॥ રાજનેઅં-
 તે નરક પામે, અન્યાય કરે માટે; વળી વિશ્વની ખાય ખાળો, લાન્છ-
 ન લે લાલો ॥ ૩૭ ॥ ખરૂં ખોટું કાઢવું ખોળી, એ રાજની ચતુરાઇ; શ
 ત્વ સુતનો ન્યાય સરખો, કરે તે જન ન્યાય ॥ ૩૮ ॥ રહીઅત બહુવી
 બેટા બેટી. ડંડી ધન નવ હરણ, દુનીયાને દુખ પડે તેવાં, કામ નહી
 આદરવાં ॥૩૯॥ રહીઅત છે દુખી કે સુખી, તે કરવાં શોધન, ગરિબને
 પુછી પ્રવીણ થાવું; વીચાર લેવો મન ॥૪૦॥ ધનવંતને પુછી નવ બે
 રું, છે કાંઈ દુખ કે સુખ, કષ્ટ કંગાલતુ એ શું બણે, સુખ કહે હરશી
 મુખ ॥૪૧॥ વેઠને વેરો પણ વીવેક, દેવો નહી કો કાળ; શાસ્ત્રમાં શ્રદ્ધા
 રાખી થાવું, ગોબ્રાહ્મણ પ્રતીપાળ ॥ ૪૨ ॥ વીના અપરાધીને શીક્ષા
 કરવી તે બહુ પાપ, અપરાધીને શીક્ષા ન આપે, તેને નડે ત્રીતાપ
 ॥૪૩॥ પક્ષ કરે તો પતનો બ્યાધી, નીકળે તેને અંગ, રૂધીર પડ વહે
 શરીરે, કોઈ ન બેસે સંગ ॥ ૪૪ ॥ સાંચો લે તો લખવો થાયે, રહી
 જાય એડધુ પાસુ, શરીર છુલ્યા વાળી ન વળે, નેત્રે સદા ચોમાસુ,

॥૪૨॥ અનેક રીતે વ્યાધી પામે, થાય પ્રભુનો ચોર; આ લોક પરલોક
સુખ ન પામે, વેઠે નરક અધોર ॥ ૪૧ ॥ રહતને રાખવી રાજમાં દુ-
ખે પડે તો હરહં; જે કોઈ અધરમ કરે તેના, સામું યુદ્ધ આહરહ ॥૪૩॥
ધરમ એવો જે રાજ કરે, સાંભળો ધરમ ભુપાળ; એટલે યુધીષ્ઠર એમ
બોલ્યા, ચોરે સંતનું બાળ ॥ ૪૮ ॥ પુરુશ કરે પ્રેમદા કરે, ધરમ
ખતાવો આજ; બીશમપીતા કહે પુરુશ કેરું, કીયું કીયું છે કાજ ॥૪૯॥
રીતીમા રહી નીતી પુરક, અન ધન પેદા કરહં; માતા પીતા પુત્ર
પત્ની, તેનું ઉદ્દહ ભરહં ॥ ૫૦ ॥ નિતીમાં અબળા રહેતો, તેને નદેહં
દુખ; પાળણે પોશણે સારી રીતે, કરીને આપહં સુખ ॥ ૫૧ ॥ રૂપ
વીશયથી પાતાની મુકી. પરદારાશું હળે; તેવા વીભાચારી પ્રાણીને,
રમહકોડ નીકળે ॥૫૨॥ પત્નીને પાળવી ધરમ પતીનો, સાંભળો ધર-
મરાય; નારી કરે ધરમ તણી હું; કહું તુને કથાય ॥૫૪॥ પતીને પ-
રમેશ્વર ગણવો, નેત્ર કીકી પરમાણે, કંથના દુખે દુખી થાહં, કાંસુખ
માણે ન માણે ॥ ૫૪ ॥ પતીની મરણ પ્રમાણે રહેહં, જે કહે તે શીશ
ધરહં; કષ્ટી પડે તે વેઠી લેવી, જે કહે તે આહરહં ॥ ૫૫ ॥ પર નરહં
નજર નવ કરવી; કદ્દૃષ્ટી રાખીને; પાસે પતી નવ હોય તો સુહં, દર-
ભાસન નાંખીને ॥ ૫૬ ॥ પતી પહેલું બોજન નવ કરહં; પતી ન
હોયે ઘેર, તો સારાશયુગાર ન સમજવા. માણવિ નહીં સુખલહેર ॥૫૭॥
કંથ પોતાને ઘેર હોય તો, સજવા સહુ શયુગાર; સ્વામીને જમાડીને
જમહં, શેવામાં રહેહં ત્યાર ॥ ૫૮ ॥ શરીર શેવા ચરણ ચંપી, કરવી
પ્રભુ તુલ્ય અણી. બોલાવે તવ આધીન થાહં, વહવી દીનતા વાણી.
॥ ૫૯ ॥ વલણ ॥ એવા ધરમ બહુ નારના, લાંબો છે વિસ્તાર; યોડામાં
ધણું બણહં, ઓ કુન્તી કુમાર.

કડવું ૩ રાગ ધન્યાશરી.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાહં, શાન્તી પરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ એટલે યુધીષ્ઠર એમ
બોલ્યા, મુજ પર પ્રસન્ન થાવો; જ્ઞાનીને અજ્ઞાની કરે, ધરમ મને ખતા
વો ॥ ૨ ॥ જ્ઞાન ન હોયે પરમ પદનું ત જનને શુ કરહં; બીશમ પી-
તા કહે તેવા જનને, પ્રથમ કરમ આહરહં ॥ ૩ ॥ નાહાહં ધોહં વરત

વર્તુલાં, કરવા વળી અપવાસ; દેવ સેવાને દેવનાં દરશણ, કરવા ધર્મ
 હુણસ ॥ ૪ ॥ તીલક છાપાં માળા સમરણ, હરી કથા કીરતન; સવ
 વાતને ચક્ષુ ચામદીક, કરવું ગુરુ પુજન ॥ ૫ ॥ જ્ઞાનીની સેવા જ
 નજ લેવા; દેવાં અનધન દાને; અજ્ઞાનીનો ધર્મજ એ છે. તેમાં
 થાય જ્ઞાન ॥ ૬ ॥ સાંભળજે યુધિષ્ઠર હવે, જ્ઞાનિનો ધર્મજ કેહેણું જા
 જનને નહી કાંઈ કરમે સમજી આનંદમાં રહેણું ॥ ૭ ॥ માન્ય
 અપમાન કાં સુખ કે દુખ; નહિ હીલગીર નહિ રાજ; સમજે સાર
 રીતે જ્ઞાના, છે જુઠી જમ બાજી ॥ ૮ ॥ પરમ પદમાં લક્ષ સદા
 મનમાં દૃઢતા કરિ; આત્મરૂપે પરમાત્મા દેખે; માયા ન માને ખર
 ॥ ૯ ॥ સત્ય અસત્યને સારી રીતે સમજી આનંદ રહે છે; જમ
 કહેણીથી નવ બીહે, નીરભય પદ પામે છે ॥ ૧ ॥ દેહીક કર
 કાંઈ ન કરે, સમજાવે જ્ઞાન મર્મ; પરમપદનો ઉપદેશ કરે, એ જ્ઞાન
 નો ધર્મ ॥ ૧૧ ॥ એટલે પુછ્યું યુધિષ્ઠરે. બતાવો એક મરમ, કો
 ત્યાગીને કોણુ મરુસ્થી, તેમના શા શા ધર્મ ॥ ૧૨ ॥ એટલે બ્રાહ્મ
 બીસ્મ પીતા, સાંભળજે કુંવાર, સંસાર તણ સન્યસ્ત લેણું બ્રાહ્મણને
 અધિકાર ॥ ૧૩ ॥ બાર વરસ લગી બ્રાહ્મ્યાવસ્થા, તે પછી વરસ બાર
 બ્રહ્મચર્ય વ્રત પાળણું વિપ્રે. કરવું પછી ધરબાર ॥ ૧૪ ॥ દ્વાદશ વરસ
 તે કાજ કરવું, પછી વાનપ્રસ્થ; દ્વાદશ વરસ તે ભોમવીને, પછ
 લેણું સન્યસ્ત ॥ ૧૫ ॥ તેની પછી પરમંશ હીજ્ઞા, તેના જુદા નેક; એ
 રીતે જે રીતી બતાવી, તેના કહું બીવેક ॥ ૧૬ ॥ બ્રહ્મચર્યમાંથી ઇચ્છ
 હોયે, સન્યસ્ત લેવા જેને, ઉપર બતાવ્યા પ્રમાણે, કારજ કરવ
 તેને ॥ ૧૭ ॥ તે વણુ નાહાની ઉમ્મરમાંથી, સન્યસ્ત ધારણ કરતા
 કામદેવે તેને નવ મુક્યા, તદ્દશ થઈ મહી ફરતા ॥ ૧૮ ॥ પાંચમ
 દ્વાદશીમાં સન્યાસી થવાનું શુભ સાર; તે વીના જે થાય છે, તે
 વળગે છે વેહેવાર ॥ ૧૯ ॥ બ્રાહ્મણ વણુ ત્રણ વરણુમાંથી, જે કો
 ત્યાગી થાય; તેને પણ પાંચમી દ્વાદશીએ, કરવો એ ઉપાય ॥ ૨૦ ॥
 પાંચમી દ્વાદશીએ થઈ ત્યાગી, પાળવો કેવો ધર્મ; પા ભેજન વસ્તીર્ય
 અળગા, રહી કરવા શુભ કર્મ ॥ ૨૧ ॥ કો જનનું ભેતીશ ન ભેડ,
 કોઈની ન કરવી દવા; કોઈને કાંઈ બોધ ન કરવો, ગુરુ પદવી થવા
 ॥ ૨૨ ॥ નારીનું દરશન નવ કરવું, દરશન કહી કરાય; પણ પરછાયે
 તેનો ન લેવો, લીધાથી પુન્ય પળાય ॥ ૨૩ ॥ પોતાને સ્થળેએઈ
 રહેણું, ત્યાં ન અળે ફળ અન્ન; તો ભીક્ષા કરવાને બહું, વસતીમ

બીજે દન ॥૨૪॥ સ્વાદ વીનાની ભાષા લેવી, ન લેવું પ્રત મળ્યું;
 ખાદું તીખું ખાવા આદે, ત્યાગી પણ તે મળ્યું ॥૨૫॥ કલ્યાણને અર્થ
 સને, બેસવું નીત્ય વિચારી, ખાટે પાટે બીરાજવું નહી, પ્રથવિપર પક્ષ
 રી ॥૨૬॥ ધાતુ પાત્ર પાસે નવ લેવું, વીશેશ નહી પટકુળ; ઉપ્પે-
 દકથી સ્નાન ન કરવું, કરે તો મળે ધુળ ॥ ૨૭ ॥ એવા ધર્મછે ત્યાગી
 તણા, મનુસમૃતી વિચારી, વસ્તીમાં વસી મીઠાન મારે, તે બળવા
 વેશ ધારી ॥ ૨૮ ॥ ઠઠ શેવકની મઠ રહેવાનો, વામાતણા ઉતારા;
 જમણ જમે પુજા કરાવે, તે બળવા ધુતારા ॥ ૨૯ ॥ હવે ધર્મ કહું
 મહસ્થીનો, સાંભળજે ચીત દેધ; વ્યવહારમાં વીવેકે વરતવું, ધરીને
 મનુશ દેહી ॥ ૩૦ ॥ ગૌઆદાણુનું પોશણ કરવું, શુભ જનને દેવ અન;
 મહસ્થી આદાણુ વીના કોઈ, ત્યાગીને ન દેવું ધન ॥૨૧॥ આદાણુ ભીષુક
 આસે આવે, કાઢવો નહી નીર મુખ; અપટી આંગળું મળે તે દેધ,
 વચ્ચે ન કરવાં દુખ ॥ ૩૨ ॥ આદાણુ આદાણુ આદ્ય તે બાલે, એક
 એકને તીછકાર; માંદો માંદે માંદી શીખામણ દે, અમે તે મેહેણાં મારે
 ॥ ૩૩ ॥ તેમના છીદ્રો જોવાનાં નથી; ત્રીવર્ણનો અધીકાર; તેમ છતાં
 કોઈ છીદ્ર જુએ તો નર્ક વેઠે જુમ ચાર ॥ ૩૪ ॥ આદાણુ જે કહે તે
 કરવું, કરે તે કરવું ન કરી; વળી વીપ્રના સામા ન થાવું; ખોટા ખોટા
 વાદ વદી ॥ ૩૨ ॥ ઉપદેશકપણું ધારણ કરી, કહે કથા વારતાય, તેની
 વાણી અવણ કરવી, જ્ઞાન લેઈ મટમાંય ॥ ૩૬ ॥ પુરાણી બની પુરાણ
 વાંચે, વળી કહે કથાય; આળા ચટકા લેહેકા લટકા, કરે તો જમણે
 ન ત્યાંય ॥ ૩૭ ॥ તેવાને અન્ન ધન્ન નવ દેવા, પુજવા નહી પાખંડ;
 તેમ છતાં તેની વાણી સુણે; તેને પ્રભુ દે દંડ ॥ ૩૮ ॥ કરે કીરતી
 કીર્તીઓ ભદ્ર, તેનો તજવો સંગ; ખર કહે ને ખોટું લખાડે, ત્યાં ધ-
 રવો ઉમંગ ॥ ૩૯ ॥ સ્વાન વાયસ ગોમાસ કાઠી, કરવાં નીત્ય ભો-
 જન; બરોબર ત્યાગી ભાસે તો, કમળે એકલુ અન્ન ॥ ૪૦ ॥ આધ
 સંવચ્છરી પી રૂનો ફાહાડો, સાચવવો ધરી પ્રેમ; આદાણુને ભોજન
 દેવાં, શક્તી હોય તેમ ॥ ૪૧ ॥ પેંદાશમાંથી પુન્યને પંથે; કાઢવો
 દસમો ભાગે; તે તો વીવેકે વાવરવા, જ્યાં જ્યાં સુલ કામ લાગે ॥ ૪૨ ॥
 જસ લેવાને મુન્ય નવ કરો, કરે તો તે નહિ પુન્ય; નખળા વીપ્રને છાં
 ચે ન જમણે, શમણને રહીએ મુન્ય ॥ ૪૩ ॥ પેતાથી નીચી વરણ
 કરે, મુણવો નહી ઉપદેશ; સાંભળીયે પણ છુટી પડે, મુણ ન લાગે
 લેશ ॥ ૪૪ ॥ પેતાના કરતાં નીચી, વરણનો અમે તેવો હોય જ્ઞાની;

પણ તેનું પુજન નવ કરવું, નમવું. નહીં મોટા માની ॥૪૫॥ જે બ્રાહ્મણ
થી સ્વારથ હોયે, તેને જમાડે પ્રીતે; પણ તેતો પુન્યમાં ન મળાયે જ
માડયો વહેવાર રીતે ॥૪૬॥ સ્વારથ ન હોયે ને જાણીતો, જમાડે તો
નહીં બાધ; પુન્યમાં મળાય પ્રભુ પ્રત્યે, નહીં સ્વારથ સાધ્ય ॥૪૮॥ નો-
હોતરા વીના જમવા પડતું, નાખે બ્રાહ્મણ કોય; તેવા વીપ્રને જમાડયા
નું પુન્ય જરા નવ હોય ॥ ૪૮ ॥ તેવાને એકવાર જમાડે, એટલેલાલચ
લાગે; પછી જ્યાં ત્યાં પડતા મુકે, મહતા વીપ્રોની ભાગે ॥ ૪૯ ॥ તેનું
દેખી બીજા શીખે, નીતીથી થાય નષ્ટ; પછી તે નીચ ઉંચ ન જુએ,
થઈ જાય બ્રાહ્મણ બ્રહ્મ ॥૫૦॥ બ્રહ્મ થયો સૌને બ્રહ્મ કરે, ભરવા અન-
મય કોશ; તેથી બ્રહ્મ કરવાનો લાગે, જમાડનારને દોશ ॥ ૫૧ ॥ જેમ
પ્રાપી પક્ષી પહોંચે, ધરમી ધનથી છોડાવે; તેથી પાપીને લાલચ લાગે,
બીજા ઝાલી લાવે ॥૫૨॥ અનેક જીવને હેરાન કરે, ધન લેવાની હોંશ;
માટે પ્રથમ લલચાવે ધનથી. તેને લાગે દોશ ॥૫૩॥ બોધીક કથાનું ના
મ દેધને, બોલે વીરાઈ ચાળા; નરનારી સહુ વીશિષ્ઠ બને, જેહ સાંભ-
ળવાવાળા ॥૫૪॥ હરીકથામાં ઉપદેશ વીના, ગાયન કળા બતાવે; કા-
વ્ય કળાથી શ્રાતા જનને, પ્રેમ ધણું ઉપજવે ॥૫૫॥ એમ કરી ન પંચ
વીશયના સ્વાદમાં નાંખે જેહ; તેની વાણી શ્રવણ કરે તો, કુંભીપાકે
પડે તેહ ॥ ૫૬ ॥ વળી તેવાને માન્ય આપે, આપે વીવીધ દાન; બોધ
મુકી વીશિષ્ઠ વાણી, વહવામાં મસ્તાન ॥૫૭॥ એ રીતે વડે તવ કોણ
રહે ઉધદેશી; માટે તેવાને વીખાણવો નહીં, વાણી ન સુણવી બેશી
॥૫૮॥ પ્રપંચથી દાન કોનું ન લેવું, વિશ્વાસઘાત ન કરવી; શ્રદ્ધાપુરવક
દાન દેવું; દીનની દયા ધરવી ॥ ૫૯ ॥ એવા બહુ ધરમે ગ્રહસ્થીના,
તેમાં વડો વીવેક; સંસારમાં સરસા રહેવું ને, નીતીનો ધરવો ટેક ॥૬૦॥
બત્રીસ દંતુમાં જીવ્યા રહે છ, રહેવું તેવી રીતે; મોક્ષનો મારગ ઝાલ
વા માટે, એક પહોર કાઢવો નીત્યે ॥ ૬૧ ॥ વળણું નીત્યે એક પોહોર
કાઢવો, મોક્ષ પદપામવા કાજ; વડે વક્ષભ શ્રાતા મુણો, મોક્ષનો મા-
રગ ઓજ.

કડવું ૪ રાગ સાબી.

વધશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજેરાય; વીસ્તારીતુજને.

ને સંભળાણું : શાન્તી પરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ બીસ્મપીતાએ કહ્યું
 ધનમને, મોક્ષનો મારગ કહીયે, જાણીતાને નથી કહેવાનું, તો પણ ધ-
 રને હમયે ॥ ૨ ॥ જ્ઞાન વિના મુક્તિ નવ થાયે, માટે લેવું જ્ઞાન : સી-
 ધાન્ત છે વેદની સ્તુતીનો, સુષુ કુન્તી સંતાન ॥ ૩ ॥ વ્યવહારમા
 નીતી જ્ઞાન લેવું, લેવું ધરના ધ્યન; સ્વમતીનો ધરમ સંમજાઓ; સમ
 જવું પુન્યને દાન ॥ ૪ ॥ વ્યવહારના કામ મીથ્યા કે સાચાં, તે જ્ઞાન
 મહત્ત્વ કરવું; આપણુ ચૈતન્ય તે કેમ વસ્તુ તે જાણવા આદરવું ॥ ૫ ॥
 પોતાનું સ્વરૂપ નીચે સમજી, તે રૂપનું મુળ કોણ; તે સમજીને તેમાં
 વૃત્તી, ધાડી પરવવા પ્રાણ ॥ ૬ ॥ પોતાના ચૈતન્યનું મુળ ચૈતન્ય,
 જાણી લઈ અનુપ; નીરાકાર કે સાકાર તે છે, વિરગુણ સંગુણ રૂપ
 ॥ ૭ ॥ જ્ઞાની પાસેથી તે જ્ઞાન લઈ; તપ તેનું આદરવું, એ પદને
 પામવાને માટે, સંમાધી લક્ષ કરવું ॥ ૮ ॥ તપ તે સ્વરૂપ જ્ઞાન દ્રષ્ટી-
 એ, જ્ઞાન થકી દેખાય દેહનો નામીન પુરણ થાયે, તે પદ પ્રાપ્તી થાય
 ॥ ૯ ॥ હોમકાર મંત્રે આવા મનનનો સડિ ફેરો ટળી જાય; અખંડા
 નંદ નીર્ભય પદથી; પછી છુટો નવ થાય ॥ ૧૦ ॥ એટલે બોલ્યા
 ધરમ રાજ, ક્યાં જવું જ્ઞાન લેવા; નીરાકાર કે સાકાર મુળ પદ, પર-
 મેશ્વર તે કેવા ॥ ૧૧ ॥ બીસ્મપીતા કહે ધરમ રાજ, વરણવાય જે
 વેદ; મોહોટા મોહોટા વિદ્વાન તેનો જાણતા નથી ભેદ ॥ ૧૨ ॥ તે
 ભેદ હું સમજણું તુને, સમજે નહી વિદ્વાન; વેદ મહી ભેદ ભરથો
 છે, તે ભેદનું નામ જ્ઞાન ॥ ૧૩ ॥ પરમેશ્વરના સ્વરૂપ કેરો જે સમ-
 જણું સાર; પંચ ભુતોથી નીરાકારો, જ્ઞાન સ્વરૂપ સાકાર ॥ ૧૪ ॥
 ત્રીગુણે નીરગુણ સદા છે, જ્ઞાન ગુણે છે ગુણી; ગતીથી કરતા રૂપે
 અકરતા, વેદનો ભેદ હ્યો સુષુ ॥ ૧૫ ॥ મતીથી વ્યાપક સ્વરૂપે ન્યા
 સ, અકરતાં કહેવાય; એમની શક્તીથી સહુ બને. માટે કરતા મણાય
 ॥ ૧૬ ॥ ત્રણે અવસ્થાથી તુરીઆતીત. જાણી લઈ મુળ નાથ, એવું
 સમજી ધ્યાનથી લઈ, દેહ કરી મન સાથે ॥ ૧૭ ॥ લક્ષ લગાડી લક્ષણા
 ભક્તી, કરવા કરો હરનીશ; તેવી મતીથી ત્યાં થાય મતી, પ્રાપ્ત થાયે
 જમદીશ ॥ ૧૮ ॥ અનાદીનો ધરમજ એ છે, કોથી નવ છુટાય. જ્ઞાન
 વિનાના અજ્ઞાની તે; પાખંડ પંથે કુટાય ॥ ૧૯ ॥ એટલે યુધિષ્ઠર એમ
 બોલ્યા, ઓરે ગંગેવ ભુપ, પાખંડ ધરમ જાણીએ શાથી, તેનાં બતા-
 વો રૂપ ॥ ૨૦ ॥ એટલે પોતે બીસ્મપીતા, લક્ષણે રૂપ બતાવું. પહેલો
 પાખંડ ધરમ એજે, પરસાદથી લલચાવે ॥ ૨૧ ॥ બીજો પાખંડ ધરમ

એને. પૈશા મેળવા પ્રીતી; સ્થાવરજંગમ મીલકત સાચે; દેખાડે ત્યાગી
ની રીત ॥૨૨॥ ત્રીજે પાખંડ ધરમ એજે; ગાયન સદુ સંભળાવે;
શબ્દ વીશયનો મોહ લગાડી, ભક્તને હેત ઉપજાવે ॥ ૧૩ ॥ ચોથા
પાખંડ ધરમ એજે, રૂપને રંગ બતાવે; કેવા રૂપાળા તેજસ્વી છે, એ
રીતે કહેવરાવે ॥ ૨૪ ॥ પાંચમો પાખંડ ધરમ એજે, અમરકાર દેખાડે;
છઠો પાખંડ ધરમ એજે, ગોડા ગાડી દોડાવે ॥ ૨૬ ॥ સાતમો પાખંડ
ધરમ એજે, મસ્તાન થઇને ફરતા, નહી કાંઈ રીતી નહી કાંઈ નીતી,
મીથાન ભોજન કરતા ॥ ૨૬ ॥ આઠમો પાખંડ ધરમ એજે, દેવ નામે
ધન લેતા; ગુરૂ મુરૂ પ્રમરણ કરાવે તું બ્રહ્મ છે બોધ દેતા ॥ ૨૭ ॥
એવા છે બહુ પંથ પાખંડી, સાંભળો ધરમ રાય; તેવા ધરમને માન્ય
કરે તે, લક્ષ ચોરાશી બચ ॥૨૮॥ અસત્ય વસ્તુને ખરી ખોટી, કક્કી
કરી બતાવી; સત્ય તણું શોધન નવ કરે, જેમ તેમ લે ચલ્લાની ॥૨૯॥
ખળ ભકત છે નામ તેનું, ઓરે ધરમ રાય; ખરા મરમનો ધરમ બતાવ્યો
તે સમજે સુખ થાય ॥ ૩૦ ॥ સમાગમ જ્ઞાનીનો કરવો, જ્ઞાની બોલે જે
બોલ; દ્રષ્ટાન્ત સીધાન્ત સંઘળું બેઠ તેનો કરવો તોલ ॥ ૩૧ ॥ મુમુક્ષુ તી
છે ચતુરાઈ; ન્યાય તણિ વાત ભરી; અરૂઢા વણ ખોટું ગ્રહીને એજે
ઉમર નવ ખોવી ॥ ૩૨ ॥ વલયુ ॥ એજે ઉમર ખોવી નહી, જ્ઞાનવણ
કાઢો ન બ્યર્થ; મનુશ દેહથી મોક્ષને, પામવા છવ સમર્થ.

કડવું ૫ રાગ ચૌપાઈની ચાલ.

બોલ્યા વધશમપાયે વચન, મુણ પરીક્ષત કેરા તન; ધરમ લીરમ
તણો સંવાદ, મુણતાં ટળે માયાનો નાદ ॥૧॥ મુણતાં વાંચતાજનજેહ,
સમજીને મન કરે તેહ; જ્ઞાન પામીને મોક્ષ પળાય, માયા ઘંટીમાં
નબ્ય હળાય ॥ ૨ ॥ કણુકે વચલા ખીલે વળગે, પછી તે નવ પડે અ-
ળગે. ઘંટીના પડમાં ન પીલાય, રહે મુગ રૂપ લોટ ન થાય ॥ ૩ ॥
ખીલડેથી ખસે કણુ જેહ, પડની વચ્ચે પીલાય તેહ; લોટ થઇને પડે
બાહાર, પછી અગ્નીના સંસ્કાર ॥ ૪ ॥ કણ મટી થયા લોટ દેહ લોટ
થી થયા રોટલો તેહ, પછી બત્રીસ હંતે હાથ, લોયા રૂપ થયું કહેવાય
॥ ૫ ॥ પડે પેટમાં જ્યાં મળ મુત્ર, બને મળ દેહ સર્જન મુત્ર, પછી
મુદા દારે પડે બહાર, થયા વીષ્ટાનો અવતાર ॥ ૬ ॥ પછી વીષ્ટાથી
શાય ભોગ રૂપ, બામથી કણુ અંશ અનુપ; એવા અનંત સ્વરૂપ ધરી

કણુ સ્વરૂપ પામે ફરી ॥૭॥ તેમાંથી ખીલાને પડે વળગી, તવ ઉપાધીયા થાય અળગી; એવી રીતે મનુશ દેહ જેહ; મુળ રૂપને વળગે તેહ ॥૮॥ આવામનથી ટળી જાય; ઉપાદી અંશ ન રહે ત્યાંય, જે કણુરૂપબદ્ધતા યાં જેમ; જીવ ચોરાશી ભોગવે તેમ ॥ ૯ ॥ પછે મનુસની દેહ પામે, ચઢે જ્ઞાને તો અવતારો વામે, તવ દુઃખ તણિ નીરવરતી, ચોરાશી નવ આવ ફરતી ॥ ૧૦ ॥ જીવ માતરે સમજવું એ જ્ઞાન, આદ્ય અભણ કે વિદ્વાન; સમજ્યા વણુ સરવે સરખા, જેવા શંભુ નેવા હરખા ॥ ૧૧ ॥ ॥ વલણુ ॥ સરખા સરવે થઈ જશે, સમજ્યા વણુ જીવ માત્ર વ્યાસ વક્ષભ એમ ઓચરે, સમજે કોઈ સુપાત્ર.

કડવું ૬ રાગ સાખીની ચાલ.

એવી રીતે જ્ઞાન ચરચા ચલાવે, બીસ્મખીતાને ધરમ; તેપછી યુગી બેરે પુછયું, પીતાજીને પ્રણુ પરમ ॥ ૧ ॥ પ્રાણી માત્રને શી હશેમ્મજ, તે કહો મુજને મરમ, શા સુખને સાર સહુ પ્રાણિ, કરે શુભાશુભ કર્મ ॥ ૨ ॥ એટલે બોલ્યા બીસ્મખીતા; સાંભળ ધરમ નરેશ; પ્રાણિ માત્ર માયા તણું. સુખ ઇછેછે હમેશ ॥૩॥ પ્રાણિમાં બે પ્રકાર છે તે, જે સમજવું અનુ; મનુશદેહવીના પશુ પક્ષા, સદાછેજીવ રૂપ ॥૪॥ મનુશ દેહીના જે પ્રાણી, તેમાં બે પ્રકાર; જીવદશાને આત્મ દશા, મનુશને અવતાર ॥ ૫ ॥ મનુશને જ્ઞાન છે બે તરફનું, તે સમજવું સાર; આ લોકનું ને પરલોકનું તે, સમજ બે પ્રકાર ॥૬॥ પરલોકનું જેને જ્ઞાન નથી તે, જીવ દશાના પ્રાણી; હરી ફરી જ્ઞાન માધક લોકનું, એજ મોહોટી એધાણી ॥૭॥ આ લોકનું ને પરલોકનું જેહ, પ્રાણીને હોય જ્ઞાન; એતો આત્મદશાનો પ્રાણી, સુણ કુન્તી સંતાન ॥૮॥ આત્મદશાનો આત્મા સમજવો, જીવ દશાનો જીવ, આત્મા પરમાત્માને પામે. જીવ ન થાય શીવ ॥૯॥ મનુશ દેહના પ્રાણીકેરો બતાવો પ્રકાર; જીવને આત્માએ બેઉને, શી ઇછા છે સાર ॥ ૧૦ ॥ તે તુજને સમજવું જ્ઞાને, પરાવ પુરણચીત્ત; જીવછેતેનેહરી ફરીને, માધક ઉપર પ્રીત ॥ ૧૧ ॥ આશા ત્રણા લોભ લલ્પતા, મોહ મહ મછર ભારે; હમતા મમતા કામ અને ક્રોધ, વીંટાયલા અહંકારે ॥ ૧૨ ॥ હુંધમાં ભુખમાં રૂપમાં રંજમાં, મોહોટાઈમાં મસ્તાનો; કીરતીમાં કપટમાં કારભારમાં, પર ડહાપણમાં દાનો ॥ ૧૩ ॥ માન્યમાંજ

સમાં પંચ વિશયમાં, વસ્તી વાડીમાં ધ્યાની; વધભોગ ને ધનાધ થવામાં,
 માધક વિવાનો જ્ઞાની. ॥૧૪॥ જીવ દશાના જીવ હોયે. તે માધક સુખ ધ-
 છે; માધક દુખની નીરવરતી ભાગે, એ માધકને ન પીછે ॥૧૫॥ આત્મ-
 દશાના પ્રાણી હોયે તે, માધક પદમાં જાગે, માધક સુખની નીરવસ્તીને,
 અમાધક સુખ ભાગે ॥૧૬॥ માધક છે તે ચળીત છેને, અચળીત અમાધક;
 માધક છે તે નાશ વસ્તુ, અચળીતને નહીં જીમ ॥૧૭॥ નહિ ક્ષુધાને નહીં
 પીપાસા, નહીં લોભ મોહને ક્રોધ; નહીં આજસ કે નહીં ભય નીંદા, નહિ
 વીશય નહીં બોધ ॥૧૮॥ સદા અખંડ આનંદ પદમાં, સર્વ સુખનું સત્ય;
 તે વણુ આનંદ નામ ન પડે, માટે તે તત્વનું તત્વારણાનાશ ન પામે અ-
 ણીત ન થાયે, આવાગમન નહીં કદા; આત્મા છે તે એ સુખ ઇછે, સ્થીર
 ને સ્થંભીત સદા ॥૧૯॥ વળણુ ॥ સ્થીર સ્થંભીત સુખ જે સદા તે ઇછે આ-
 ત્માય; માયા સુખ જીવ ઇછે; વક્ત્રમ કહે કથાય.

કડવું ૭ રાગ ચૌપાઈની ચાલ.

બોલ્યા વધશમપાયે વચન, મુણ પરીક્ષત કેરા તન, સમાગમ કરે
 ભીશમને ધરમ, તેમાં અચળ સુખ પદ પરમાર ॥ એવે ધરમ પીતાને પુછે.
 માયા તત્વ આગેવાન શું છે; બોલ્યા ભીશમ પીતા તવ વાણી, મુણ યુધી-
 ષ્ઠર હેત આણી ॥૨૦॥ મારાનું તત્વ કનક દીસે, જીવ આદ્ય તેને જમ વીશે;
 તે માયાનું લક્ષ્મી નામ; તે તો વસે છે ઠામો ઠામ. ॥૨૧॥ સરવ સ્થળે તે બા-
 ઇ જાય, બને બેટી સ્ત્રી કે માય, જેવી જેવી જે પ્રાણીની મરજી; તેવે તેવે
 રૂપે ત્યાં સરજી. ॥૨૨॥ બેટીની રીતે વાપરે જેહ, પામે પરમ પદને તેહ; માત
 રૂપ જે લક્ષ્મી જાણે, તે તો મન શું દેહનું સુખ માણે ॥૨૩॥ જાણે લક્ષ્મીને
 સ્ત્રી રૂપ, તે તો પડયો નરકને કુપ; તવ બોલ્યા યુધિષ્ઠર એમ, ત્રણ પ્રકારે
 વપરાય કેમા ॥૨૪॥ તેનું સ્વરૂપ મને સમજાવો, મુને બોધ મળે કયાંથી આવો;
 તવ ભીશમજી બોલ્યા વાણી, ત્રણ પ્રકાર મનુશ પ્રાણી ॥૨૫॥ વળણુ. ॥ ત્રણ
 પ્રકારના પ્રાણીયો, તે સમજાવું સાર; ત્રણ રીતે ત્રણે સ્થળે, લક્ષ્મી-
 નો વ્યવહાર. ॥

કડવું ૮ રાગ કુહા હેરી.

ભીશ્મજી કહે છે યુધીષ્ઠરને, શ્રોતા સુ' વ્યાસજી વહે; સાંભળજે
આ વારતા ઝીણી, દઢ કરવી તે રહે. ॥૧॥ ત્રણ પ્રકારના પ્રાણી છે ત્યાં;
લક્ષ્મી ત્રણ રૂપ થાય; ઉત્તમ મધ્યમ કનીષ્ઠ પ્રાણી, ગુણ તેવા તે માંય.
॥૨॥ ઉત્તમને ઘેર બેઠી બને છે, મધ્યમને ઘેર માત; કનીષ્ઠને ઘેર કામની
રૂપે વધભોગ દે દીન રાત. ॥૩॥ ઉત્તમ પ્રાણી બેઠી સમજ; કરે વીવેક વી-
ચાર; લક્ષ્મીના કંથ કષ્ણ વિષ્ણુ, નહી અન્યનો અધીકાર. ॥૪॥ તે તેને
ઘેર ઝળાવી દેવી, અન્યથી કેમ વપરાય; એમ સમજને ઉત્તમ વાવરે;
જ્યાં કષ્ણાર્ણવ થાય. ॥ ૫ ॥ વીષ્ણુની વામા ત્રિષ્ણુને દુવારે, વળાવે તે
તાત તુલ્ય; કોઈ કાળે પાતક ન લાગે, જગતમાં યશ અમુલ્ય ॥૬॥ જેની
છે તેની તેને દેવી, તેથી વધે વહેવાર; જ્યાં વવરાય ત્યાં ધરમ કામે. શ્રીરત્ની
નો નહી વિકાર, ॥૭॥ મધ્યમને ત્યાં માતા ભાવે, લક્ષ્મી વાસ વસે છે; જીવ
ત સુધી રહે ત્યાંની ત્યાં, મત થયે ખસે છે. ॥૮॥ મધ્યમને પેટ પોશણ કરે
નહી બીજે ઉપીયોગ; સાસરે વળાવાય નહી માને; નવ્ય લેવાય વધભોગ.
॥ ૯ ॥ કનીષ્ઠને ત્યાં ભામની ભવે, લક્ષ્મી પુરે વાસ, તેને કનીષ્ઠ પંચ
વીશયમાં, વાવરે ધરી હુલ્લાસ. ॥૧૦॥ લક્ષ્મી લાવે સુખ સજ્યા, લક્ષ્મી-
થી લાવે લલના, લક્ષ્મીથી નાત જાત જમાડે, લે વધભોગ પળ પલના
॥૧૧॥ કર્ણ દ્વારે શબ્દ વીશય સુખ લે, વાજ્રને જ્ઞાન તાન નાશીકા
દ્વારે મંથ વીશય લે, અત્તર પુષ્પને પાન. ॥ ૧૨ ॥ નેત્ર દ્વારે રૂપ વીશય
બહાલો, બુદ્ધિ નવે નવા રંગ; વપુ દ્વારે સ્પર્શ વીશય વહાલો; ગોષ્ઠી કરે
અંગો અંગ. ॥૧૩॥ જીભ દ્વારે ભોગવે રસ વીશય, ગળ્યું તીખુ ખાદ્ય
ખાર; વીશય વધભોગ લે લક્ષ્મીથી, છેક વાળે અંધાર. ॥ ૧૪ ॥ એટલે
બોધ્યા ધરમરાજ, પુણ્ય પુરણ પ્રીતે; માતા બેઠી સ્ત્રી ભાવવાળા,
વાવરે કૈ કૈ રીતે ॥ ૧૫ ॥ તે સમજવો સમજણ પડે, ક્રીયા કેમ રીતે ખ-
રચે; વવરાતુ ભેદ વાવરતાની તુલના મનડું ખરચે. ॥ ૧૬ ॥
ઉત્તમ મધ્યમ કનીષ્ઠ પ્રાણી, વાવરતા વરતાય; લક્ષ્મીને ક્રીયા ભાવે
માને છે; તે સધળુ સમજાય ॥ ૧૭ ॥ ઉત્તમ પ્રજ્ઞથી પ્રસન્ન થયા; પોતે
ભીશ્મ પીતાય; વવરાતી ન વવરાતી લક્ષ્મી, વાવરતો વરતાય. ॥૧૮॥
વારસા પુંજ આવે તે લક્ષ્મી; માતા સ્વરૂપે સાર; કુમારને કે સુમાર-
ને તે, વવશય નહી તલ ભાર. ॥ ૧૯ ॥ માતા ભાવે લક્ષ્મી મળે, તે પ્રા-

છી કપણ થાય; સુમારગે સોસર લક્ષ્મીનું, પુત્રથી ના વળાવાય ॥૨૦॥
 કિરેા સોસરે મોકલે માને, તે ન બને કોઈ કાળ; કુમારગે મોકલે માતાને,
 તેા સુતને પડે માળ ॥૨૧॥ માટે માતાને રાખી મુકે, ન વાવરે કોઈ પંથે;
 તે લક્ષ્મી સંચરે સ્થળ બીજે, પહેલા પુત્રની અંતે ॥૨૨॥ લક્ષ્મીને માતા
 બળ્યનારે, સ્વભાવે કેવો; પંડ પોસેને પરને ને પોસે, દીશે કંલુસ
 જેવો ॥૨૩॥ પોતે પોતાની પત્નીને પુત્રો પોશીને થાય સુખી; કુમારગે
 સુમારગે ન કાહોડે પોતે ન થાય દુખી ॥ ૨૪॥ માતાનું પય પાનકરણ,
 તેમાં નહી કાંઈ દોશ; માતારૂપે લક્ષ્મી તેને, પોતાને નહી અપસોસા ॥૨૫॥
 વળણુ ॥ અપસોસ નહી તે પ્રાણિને શાન્તીવાન દેખાય; ઉપદેશ વક્ષબ
 વ્યાસનો સમજી લ્યો આતાજન.

કડવું ૯ રાગ ધનાશ્રીની ચાલ.

વધરામપાયે એછીપેર બોલ્યા, સુણજનમેજેરાય; વિસ્તારિ તુજને
 સંભળાવું, શાંતી પરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ બીસ્મપીતા કહેછે ધરમને
 એતાને વક્તા જન; ધ્યાન દેઈ જ્ઞાન શ્રવણ કરે, તે પ્રાણી પરમપાવન ર
 માતા બાવે લક્ષ્મી હોયે, તેનો કહ્યો રૂપરંજ; મધ્યમ પ્રાણીના ગુણને
 લક્ષણ, કહ્યા ધરી ઉમંગે ॥૩॥ માતા બાવમાં રૂપછેબીજી, તે સમજવું
 સાર; વડીઆઈ દાદી તે પણ માતા, તેનો જો તું પ્રકાર ॥૪॥ મધ્યમાં પ્રા
 ણી બે રૂપે મધ્યમને ચંડાળ; મધ્યમને ત્યાં માતારૂપે, લક્ષ્મી સદાકાળ
 ॥૫॥ મધ્યમમાં ચંડાળને ત્યાં, લક્ષ્મી વડીઆઈ, દાદિધવાય નહી વડીઆઈ
 દાદિને, સાચવવા ઊપાદી ॥૬॥ કુમારગે કે સુમારગે પણ વાવરવિનવધટે
 ધવાય નહી તેમ ધારણ નાવે, જીઓ દુનીઆને વટો ॥૭॥ પીન્ડ નપોસે પુત્ર
 ન પોશે, નપોસે પરિવાર પહેરે હોટે નહિ દળીદ્રી સદા ચંડાળનો અવતાર
 ॥૮॥ ભરેલા મોનો ઉદાશમનનો ઝેરિજીવનું ઝાડ બેકોઈ ઉપદેશ કરવાબય
 તેા કરોઈ ચડે હાડોહાડાલ વપુપર વસ ન હોડે, ચણે નહિ ઉપાન; મહા
 દુખીનો દુખી સદાયે, સ્વાર્થમાં સાવધાન ॥૯॥ હવે કહું કનીષ્ઠના લક્ષણ,
 સ્ત્રીબાવ લક્ષ્મી તેને; તે કેવિ વવરાય કેવે કામે, બાણો બાણવું જેને
 ॥૧૦॥ સ્ત્રીથી સઘળો વધબોમ લેામવે, પંચ વીશય સુખે માણે; તે
 વણ વીશઈ સુખ ન હોયે, વિવેકી જન બાણે. ॥ ૧૧ ॥ લક્ષ્મીથી પી-

શય ભોમ ભોમવે, મણાય લક્ષ્મી સંમ; લક્ષ્મી વણુ ભોમ ભોમવે કયાંથી,
કયાંથી બને નાટારંમ ॥૧૩॥ લક્ષ્મીથી વધભોમ ભોમવે, બને લક્ષ્મીપતી;
તેથી વધકુંઠવાશી કકળે, પાપ થવાટે અતી ॥૧૪॥ ભોમ ભોમવવા દે લ-
ક્ષ્મીના, પુરણુ પાપે ભરાવા; તે પછી તેની ખખર લે છે, કા દીન ન દે
ભવા ॥૧૫॥ સ્ત્રી ભાવ બાણે તેને લક્ષ્મી. અવળું ઘણુ સુખડે, કેવું કની-
ષ્ટને સુખે અવળું, તે ભીરમપીતા દેખાડે ॥૧૬॥ કનીષ્ટ પ્રાણીને સ્ત્રી ભા-
વ લક્ષ્મી, તે વિશયમાં દોરે; વીશયમાં કનીષ્ટ તદાકાર, રંમ ભોગે ઘણું
ધોરે. ॥૧૭॥ ઘોડા દોડાવે ગાડી દોડાવે, અદે પ્રેમી પલંગે; તળધ ઉશીકાં આ-
લ મસુરીયાં, સુવાળાં ઓઢણુ અંગે ॥૧૮॥ અત્તર પુલેલ પુષ્પ ગજરા, એ-
ળથી પાન સોપારી; ધરમ ધામેમાં પરસાદ લેવા, થાય મહોટા કારભારી.
॥૧૯॥ કહેવરાવે ધરમપર નેષ્ટા, ધરમ નાણું જમે માંડે, જે સ્થળ લક્ષ્મી
લાભ ન દેખે, તે સ્થળ પોતે છાંડે. ॥૨૦॥ સાહુકારી બતાવે વિશ્વાસ પાડે,
લાભ કહી ધન તાણે; જેમ પરનારીને ફોસલાવી; ખર કરમી જન બાણે.
॥૨૧॥ તે લક્ષ્મી આવે સ્ત્રી રૂપે, તે મોજ કરાવે, માંડવા બધાવે નાચ
પડાવે, મીજલસી સભા ભરાવે ॥૨૨॥ ધામ સોહાવે, રોષણાધ કરાવે, મ-
હરતાધ દેખાડે જમમાં; લક્ષ્મીપતી કહેવરાવવાને, ફરે પુલાશોની વમમાં
॥૨૩॥ વ્યસ વ્યભીચારને વાસેના, મહોટાધને મમરૂંથી; કયા દીનતા ને
દાનવાળા તેનાથી જુદી પુખી ॥૨૪॥ કંરતાનો અહંકાર મનમાં મરીબ
ઉપર માળે, નીરધન નાહાનો ને કદરૂપો, તે સંમ બોલતાં લાળે ॥૨૫॥ રપામા-
ન્ય લોભીને જસ લોભી, ધન કેરૂં રૂંએ રૂંએ, વળી અંતર આશા એવી,
વીખણાધશું બહુ મુંએ ॥૨૬॥ ભાગ્યશાળી પુદ્ધીશાળી, હીમતવાન મણા-
ધશું; પાછળ કીરતી કહેવાશે મારી, જીવતા મુઆ જણાધશું ॥૨૭॥ ક-
નીષ્ટનાં કુકરમને લક્ષણ, કહેતાં ન આવે નીવેડો; સાક્ષાત કળીનું લક્ષણ
કનીષ્ટ, એટલે આવ્યો છેડો ॥૨૮॥ વળણ ॥ એટલે છેડો આવિયો, કનીષ્ટ
કળજીમ રૂપ; વ્યાસ વક્ષભ એમ ઓચરે, પડે નરકને કુપ.

કડવું ૧૦ રાગ દુહા દેશી.

ભીરમપીતા કહે યુધીષ્ઠરને, સાંભળ કુન્તી તન, બેટા તુલ્ય લક્ષ્મી
ઉત્તમ, તે ઉત્તમ પ્રાણીનું વરણન ॥ ૧ ॥ પુત્રી ભાવે લક્ષ્મી બાણે, ઉ-
ત્તમ પ્રાણીને ધામ, ત્યાં લક્ષ્મી વપરાય કયાં કયાં, ઉત્તમ શું કરે કામ

૫૨॥ ઉત્તમ પ્રાણીને લક્ષ્મી આવે ઉત્તમ જાણે એમ; આ પર ગોત્રીનો
 પર માલીક, આપણી માનીએ કેમ ॥ ૩ ॥ લક્ષ્મી પતી કરન વિષ્ણુ, લે
 લક્ષ્મી તેની નારી; રામ રામ થાવું નરક નીવાસી, બે કહુ લક્ષ્મીભારી
 ૫૪॥ પીતા તુલ્ય મને જાણ્યોને, પીઠાર તુલ્ય મુજ ધામ; તેને સાસરે દેઉ
 વળાવી, હું રાખું શું કામ ॥ ૫૫ ॥ એમ જાણી કરે કરનારપણ, હતી ત્યાં
 ની ત્યાં કહાડે; ગોર રૂપી પ્રાણી હસ્તક; સાસરીયે પહોચાડે ॥ ૫૬ ॥ બેટી
 રૂપી આવિ જાણવી ક્યારે, સુમારગે વવરાય; જ્યાં વાવરે ત્યાં વિપ્રધારાયે
 પ્રભુને ધામ પજાય ॥ ૫૭ ॥ તે બેટી ભાવ આવેવી જાણે, એ યુધીષ્ઠરાય;
 સુમારગે વાવરનારે પ્રાણી, સરવોત્તમ ગણાય ॥ ૫૮ ॥ ઉત્તમ પ્રાણીના લક્ષ્ય
 કેવાં, તે સમજવું સાર; દીનતા ક્યાને દાનસ્તાઈ, નહીં મોટાઈ કારા ॥ ૫૯ ॥
 બાળક સાથે બાળક જેવો; પ્રદ્ધ સાથે પ્રદ્ધ દુષ્ટ, ગરીબ સાથે ગરીબ જેવો
 અબ્બાની સાથે ચુપ ॥ ૬૦ ॥ ક્રીડતીની નહીં ધમ્મજ મનમાં, નહીં પુલણુને
 ફંદ, નહીં કલેશ કંકાશ કરો; સંરવ રિતે આનંદ ॥ ૬૧ ॥ રાયરચીલુ કે
 વસ્તુમાનું, હોય પોતાને ઘેર; માગ્યુ આપે પાડોશીને, બહાર ચઢે બહુ પેર
 ૬૨ ॥ પરને દુષ્ટે દુષ્ટ માને, પરને સુષ્ટે સુષ્ટી; જ્ઞાન નીતીને વધરામ
 વાળો, નહીં હરી નીરમુષ્ટી ॥ ૬૩ ॥ જમત રીતીના નહીં, પ્રીતીનીતી રી
 તી રહે; નાશ વસ્તુનું અમનાન અતી. અવીનાશી જ્ઞાન ઉદે ॥ ૬૪ ॥ સદ
 ગુણ શીળતા સંતોશ શાન્તિ, ખરા ખોટાની પરીક્ષા, સત્ય સમામમ
 જ્ઞાની સાથે, અજ્ઞાની નહીં દીક્ષા ॥ ૬૫ ॥ એવા અનંત લક્ષણ
 જેમાં; તે જન ઉત્તમ પ્રાણી, લક્ષ્મી બેટી ભાવ તેને ત્યાં, એજ
 મોહોટી એધાણી ॥ ૬૬ ॥ માઈકને ન અમાઈકને, જ્ઞાન વડે સમજાય;
 અવીવેકને વીવેક રીતી, વડા વીચારે જણાય ॥ ૬૭ ॥ ન્યાયને અન્યાય
 ખરને ખોટું, સાંરને નરતુ જેહ; સમામમથી સમજાય સવળ, નહીં તો
 તેનું તેહ ॥ ૬૮ ॥ આ લોકનીને પરલોકની જે, નીતી તે જુદે જુદે; પ-
 રલોકની અતી ઉઝટી લાગે, નહીં જાણે ત્રી સમુદી ॥ ૬૯ ॥ તે કોઈ
 જ્ઞાની સમજાવે ત્યારે, સમજાય પરલોક કેરિ; નહિ તો આ લોકની રી-
 તીમાં, કરે ડેરાને ડેરી ॥ ૭૦ ॥ પરલોકનું જ્ઞાન ગુપ્ત ધણુએ, જાણે જે
 વક્ષા કોઈ; તે જાણનાનાની આ લોકના જીવ, ક્યારે કરે ખમદોષ ॥ ૭૧ ॥
 અતડુ લાગે ને રહે અતડા, મહા જઈ જુએ ન સારાં જોઈને કરવું કે
 ન કરવું, તે કરવો વીચાર ॥ ૭૨ ॥ તેવી રીતનો હોય પ્રાણી, તો કાંક
 સમજ્યામાં આવે; અજગો રહે તે અજગોને અજગો, લક્ષ ચોરાશી

ધાવે ॥૨૩॥ ધાવણ ધાવ્યેા લક્ષ ચૌરાશી રહે સહા અમોક્ષ; વેદ વદેછે
જ્ઞાન વીના, કઠી ન હોય મોક્ષ ॥૨૪॥ વલણ ॥ મોક્ષ ન પામે કો કઠી,
જ્ઞાન વીનાના કોય; વ્યાસ વલ્લભ વાણી વદે, કરમ વ્હાય તે હોય.

કડવું ૧૧ ૨૪ રાગ ચૌપાઈ.

ભીસ્મપીતા વદે મુખવાણી, સુણુ યુધીષ્ઠર હેત આણી; મોક્ષનો મારમ
દોહલો ભારે, તે રસ્તે ચડે જીવ ક્યારે ॥ ૧ ॥ ભાવારથી જ્ઞાનીનો સંમ
તવ પુરણ પડે ઉમંગ, ભાવારથી વણુ અરથીક જેઠ; જ્ઞાની જન જાણ
વો નહી તેહ ॥૨॥ વેદ શાસ્ત્ર તણા જે અરથ, હેતુ જાણ્યા વીનાના વ્યર્થ
ભાવ સમજને અરથજ કરે, તેતો તત્વ દરશી નીસરે ॥૩॥ એમ કહેછે
ભીસ્મપીતાય; તેતો સુણો યુધીષ્ઠર રાય; સુણી શંકા થઈ અપાર; બો-
લ્યા કુન્તી તણા કુંઆર ॥ ૪ ॥ મહ પીતા બોલ્યા તમે જેઠ, તેમાં
મુને થયા સંદેહ; અરથને ભાવારથ બે જુઠાં કે તે બેઉ એક સંમુદાપા
તવ બોલીયા ભીસ્મપીતાય, અરથ ભાવારથ જુઠા કહેવાય, એકલા અ-
રથથી અનરથ થાય અને ભાવારથ સત્ય જણાય ॥૬॥ તવ ધરમ બોલ્યા
કરજેડી, મ્હારો સંસય નાંખો તોડી; જેમ વેદના મ્હા વાક્ય જોઈ, બ્રહ્મ
છે એમ કહે સહુ કોઈ ॥ જાસાંખ્ય શાસ્ત્ર તણે આધારે, આતમા પરમાત્મા
એક ધારે; તેતો ખરું હશે કે ખોટું, તેની બ્રમણમાં હું લોટું ॥ ૮ ॥
તવ ભીસ્મજી બોલ્યા એમ, વાર તને ભાસે છે કેમ; તાહારી મ્હારે સાં-
ભળવી વાણી, કહે તું શું બેઠો છે જાણી ॥ ૯ ॥ તવ ધરમ કહે સુણો
તાત, વેદ વીશ્વ વિશે પ્રખ્યાત; વેદ વાક્ય ન હોય ખોટું, ભારે સાંખ્ય
તણું જ્ઞાન મ્હોટું ॥૧૦॥ મોટે હું તો જાણું છું એમ; બ્રહ્મ સચરાચર છે
તેમ; નથી હું તું અવર કોઈ, મીથ્યા જ્ઞાતિ જીવને હોઈ ॥ ૧૨ ॥ ન
થી જીવ સરવ છે બ્રહ્મ વેદ વાક્યોથી તે પડી મમ; પુન્ય પાપ ન મેક્ષ
અમોક્ષ, નથી પરમાત્મા પરાક્ષ ॥ ૧૨ ॥ છે આતમા અધતન્ય જેઠ, છે
અજર અમર તેઠ; તેતો તણે અવસ્થા જાણે, સત્ય સદાયે આનંદ માણે
॥ ૧૩ ॥ રથુજ સુક્ષ્મ કારણ દેઠ, તેને પણ જાણનારો તેઠ; સત્ય આ-
તમા તે ઉપદેશ, નથી કોઈ બીજો પરમેશ ॥ ૧૪ ॥ મને બેઠો છે એ
સીધાંત, ધણા શ્રવણ કરયાં વેદાંત, અહ બ્રહ્મસ્મી હું બ્રહ્મ, સત્ય જ્ઞા-
નજ એ ઉત્તમ ॥ ૧૫ ॥ તવ ભીસ્મપીતા બોલ્યા હશી, તે તો યુક્તી

ન વીચારિ કરી, જો તું બ્રહ્મ બને આપો આપ, તો નથી ઠાળવા ત્રીતાપ
 ॥ ૧૬ ॥ જપ તપ કરવાનાં વ્યરથ, ઠીક ગ્રહણ કર્યો છે અરથ, જો ક્યા
 બ્રહ્મ સદા સરવજ્ઞ, પણ તું તો દીસે અલ્પજ્ઞ ॥ ૧૭ ॥ વલણ ॥ અલ્પજ્ઞ તું
 દીસે અતી, ઓ યુધીષ્ઠર રાય; સાક્ષાત બ્રહ્મ તું હોય તો, સંભવે સહુ સતાય.

કહવું ૧૨ રાગ કુહા સાખી.

ભીશમપીતા યુધીષ્ઠર પ્રત્યે, બોલ્યા એમ વચન; શંકા ઉપને તારી
 વાણીમાં, એરે કુન્તી તન ॥ ૧ ॥ ત્રીદેહને હું બળવા વાળો; એમ કહે છે
 તું કથી, પણ તારું વ્યરથ છે બોલ્યું, તું કાંઈ બળતો નથી ॥ ૨ ॥ તારા
 સ્થુળને તું બળે છે, તો દે ઉતર મુને, તારા શરીરે કેશજ કેરલા કેટલા ત
 લ છે તુને ॥ ૩ ॥ જો વળી અલ્પજ્ઞ હોતો સરવને બળો; ત્યારે તો કહીએ
 ખરા ॥ ૪ ॥ મહારા મનના જે મનસુબો, તેતો તું નવ બળે; તો સરવ રીતે
 બ્રહ્મ તું શાનો, મીથ્યા બ્રહ્મ છું તાણે ॥ ૫ ॥ ત્રણે અવસ્થા તું બળે તો,
 સ્વપ્ન ભયે ભુલી, ખોટું એવું જ્ઞાન ગ્રહીને આદેહ જશે દુલી ॥ ૬ ॥ નહી
 મળે ભગવત ભજવાનો, અમુલ્ય મનુશ દેહ; કળયુગી કયાં વેણ વદોછો,
 કાક ધરો સંદેહ ॥ ૭ ॥ સરવ શક્તીમાન પરમેશ્વર છે, આપણી તે કયાં
 શક્તી; નીરાપાધી પરમાતમા છે, ઉતમ એની ભક્તી ॥ ૮ ॥ ત્રીગુણી મા-
 યામાં રહેલો, તે પરમાતમા ન હોય, મત તાણી પરમાતમા કહે, કેવળ
 મુરખ કોય ॥ ૯ ॥ ભાંજ પીને જેમ ખાંડો બોલે, હું શ્રદ્ધીનો ભુપ; સિંહને
 અજના સંગ કયાંથી, સમજીને રહો ચુપ ॥ ૧૦ ॥ જ્ઞાનમાં અજ્ઞાન કદી ન
 આવે, સુરયમાં નહી અધકાર; અમનીમાં શીતળતા ન આવે, પુરણ લે-
 વો વીચાર ॥ ૧૧ ॥ બ્રહ્મમાં પ્રાન્તી કદી ન થાયે, કહેનાશ જખ મારે, વેદ
 વચનનો હેતુ ન સમજ્યા; કુટાંધ મુઓ અંધારે ॥ ૧૨ ॥ એક બ્રહ્મ વણ
 બીજે બ્રહ્મ નથી, વળી સદા અવિનાશી, અચળ ઇશ્વર વેદ વદે છે, તે સર
 વ લેજે તપાસી ॥ ૧૩ ॥ જે આ દેહ વીશે આવેલો, તે અન્ય દેહ ન જાય
 જે દેહ બદલે તે વસ્તુને ચળીત કેવાય ॥ ૧૪ ॥ વળણ ॥ ચળીત
 બ્રહ્મ હોયે નહી, સુણ કુન્તી કુંવાર; યાસ વજ્રભ વાણી વદે સુણો
 પ્રાતા સાર.

કડવું ૧૩ રાગ ચૌપાઈ.

બોલ્યા બીરમ પીતા મુખ વાણી, રાય સાંભળ ઉલટ આણી; પરમે
શ્વર સહુથી ન્યારો, એ તો ગ્યાની જનોને પ્યારો ॥ ૧ ॥ પરમેશ્વર છે તે
અનુપ, સત્ય માનજે ધરમ હુપ; પરમેશ્વર માયાતિત, સરવદા તે અ
ચળીત ॥૨॥ તુરીયાતીત છે અવીનાશી, ત્રીગુણાતીત અલગવાસી, ગ્યાન
સ્વરૂપ જ્ઞાનાનાકાર, મોક્ષ રૂપે એ કીરતાર ॥૩॥ એને કોઈ વીરલાભણે,
મીથ્યા ખરવ વેદાંતી આણે; જેનો વેદ ન પામ્યા પાર, તે તે વઢીમરવેદ
ચાર ॥૪॥ ચોગી તપશ્ચી નવ જાણે, તેનો ભેદ ભગતો ન પ્રમાણે; નવે પર
મેશ્વર અવતાર, છે અજન્મ પારમેશ્વર સાર ॥ ૫ ॥ અંશકવહેછેવેદ, જે
માં નહી શંકા નહી ભેદ; એવા અનંત ગુણ અવીનાશી, આળસુસુણતાં
જાય ત્રાસી ॥૬॥ જાણે પરમેશ્વરને ગ્યાની, બાકી કહેવાની સર્વકાઠાણી;
ગ્યાની જન જે જાણેછે વાત, તેજ કરી શકે પ્રખ્યાત ॥૭॥ કોઈ માયા મો
હ તજે પ્રાણી, તેને સત્ય ન વાગે વાણી; વળી વીદ્યાન શાસ્ત્રી વેદાંતી,
તેની વળે વિદ્યામાંજ શાંતી ॥ ૮ ॥ જેનો અવતારીમાં લક્ષ, તેના ત્યાંને
ત્યાં રહે અક્ષ; જેની કરમ કાંડપર પ્રીતિ, તેને રચક નહી અન્ય રીતી
॥૯॥ જેને ઉપાસના પર પ્યાર તેને ગ્યાન ન રૂચે લગાર; મયાજન્મોનું રહે
જ સ્હેજ ગ્યાન, જીવે કરચું હોય સંપાદાન ॥૧૦॥ તેથી છેવટ આવ્યો હોય
છેડો, તવ તે લે ગ્યાનીનો કેડો; તવ પુરણ ગ્યાનજ, પામે, જનમોજનમનુ
અગ્નાન વામે ॥૧૧॥ અક્ષર ઓળખતો હોય પહેલોતોજ વચ્ચકમાં થાય
વહેલો નવ્ય ઓળખે અક્ષર જેહ, કદિ વાંચી સકે નહી તેહ ॥૧૨॥ તેમ કે
ટલાક જનમોની શીખ, હોય તો ગ્યાન ગ્રહે ઠીક, પહેલાનું શીક્ષણ નવ
હોયે, તેવો ગ્યાન ન પામે કોયે ॥૧૩॥ કદી ગ્યાન તો સુણે કાન, પણ
તેમાં ન લાગે ધ્યાન, કદી ધ્યાન લાગે તે વેળાય, તેને દ્રઢ ન થાય ॥૧૪॥
કદી દ્રઢ થાય તો કે સમે તેનું અર્ધત્વન જરૂર ભમે, કદી ન ભમે ને
રહે સ્થીર, તેવો તો જાગે કોક વીર ॥ ૧૫ ॥ વળણ ॥ કોકજ જાગે વી-
રલા, અયુતમાં તો એક, વ્યાસ વહે શ્રોતા સહુ, જોજો વાત વીવેક.

કડવું ૧૪ રાગ ચૌપાઈ.

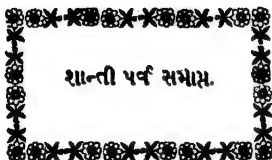
વહે વળતા બીરમ પીતાય, તુંતો સુણ યુધિષ્ઠર રાય, સરવ બ્રહ્મ

માને છે જેહ, ફક્ત વિદ્યા જ્ઞાની જન તેહ, ॥ ૧ ॥ સરવ જીવને માને
પરમેશ, ત્યારે કોને કરે ઉપદેશ; નહી વક્તાને નહી શ્રોતા, નહી ભેવાનું
ને નહી ભેતા. ॥ ૨ ॥ નહી જ્ઞાની નહી અજ્ઞાની, જે સહુ બ્રહ્મ લેખએ
માની, નહી કોઈ દુષ્ટી કોઈ સુષ્ટી, ન તાપેદારો નહી મુષ્ટી. ॥ ૩ ॥
સરવ સરખા ભેધએ અનુપ, નહી કો જન માયાને કુપ; નહિ કોઈ મહ-
સ્થી નહી ત્યાગી, નહી રાગી કો નહી વેરાગી. ॥ ૧૪ ॥ નહી કો નીચકે
કો ઉંચ, સમજી લેવાની ખરી ખુંચ, નહી નારી કે નહી માતા નહી પુત્ર
કે નહી કો તાતા. ॥ પાનહી કેહેણું કે નહી સાંભળણું, પછી શા સાર પુછણું
આંખળણું; એ શ્રેષ્ઠીમાં પરમેશ્વર સર્વ, હું જ્ઞાનીનો ધરે શીદ મરવાણા
પોતે જ્ઞાનીને અન્ય અજ્ઞાની, એવું એકમાં શાથી લે માની, કેહેશે અવ-
રમાં ઉપાદી, તવદ્વેત થયાં જે વીવાદી. ॥ ૭ ॥ કેહેશે કો દુષ્ટી કરમે કરી-
ને, તે તો બોલો છોકેમ ફરીને; દુષ્ટી કીયો કરમ કરનારો, કોઈ અકરમી
તે બીજે ધારો. ॥ ૮ ॥ વાર સર્વ ઇશ્વર છે માને, તવ મોક્ષ અમોક્ષ જ
શાનો; કહે પાપ કરનારો કરે, ત્યારે નર્ક કીયો સંચરે; કેહેશે નરક એનો
એ જય; ધીક જીવ્યાએ કેમ કેહેવાય. ॥ ૧૦ ॥ કહેતો તે નરક વાશી,
તેનું મ્હેં ભેતાં થાય ઉદાસી; વળી અચળ ઇશ્વર કહીયે, તો બીજા મરબે
ક્યાંથી જમ્યે. ॥ ૧૧ ॥ જમ્યે માટે ચળીત થયા જાણે, તો અચળ
ઇશ્વર ક્યાં પ્રમાણે; એવી અનંત શંકા જાગે, બ્રહ્મ અંશ કવેદને લાગે.
॥ ૧૨ ॥ વટે ભીરમ પીતા એવો બોધ, જ્ઞાની જન સંજ કરો શોધ; તવ
યુધીષ્ઠિર લાગ્યા ચરણ; મહ પીતા થાણું અજ્ઞાની સરણ. ॥ ૧૩ ॥ વળણું. ॥
જ્ઞાનીના સતસંજથી, થાય યથાર્થ જ્ઞાન, બ્યાસવક્ત્ર ભ વાણી વટે, જ્ઞાને
વશ ભમવાન.

કંઠવું ૧૫ રાગ સરણ સાખી.

ભીખપીતા વાણી વદિયા, મુણ સતી સંતાન; વેદ શાસ્ત્ર કે ઇતિ-
હાસ પુરાણ, તેથી જુદુ બ્રહ્મ જ્ઞાન. ॥ ૧ ॥ બ્રહ્મ મતીને બ્રહ્મ કેહેવાય,
બ્રહ્મ સ્વરૂપને બ્રહ્મ; એ સધળું સવળું સમજણું, તે જ્ઞાનીને પડે મમ.
॥ ૨ ॥ શ્રવણ જ્ઞાની અનુભવ જ્ઞાની અનુમાની પણ જ્ઞાની, વાંચક જ્ઞાની
કર્મ જ્ઞાની, બધુવો શાને; વંચક જ્ઞાની વાંચી ભેથેલું. શ્રવણી તે
મુણે છું કાને, ॥ ૪ ॥ અનુમાની ત્રીજું પદ છે, ચોથો જ્ઞાની અનુભવી;

તે આર પ્રકાર જ્ઞાન મળેલું તેજ જ્ઞાની મ્હા કવી. ॥૫૫॥ તેવા જ્ઞાનીનું જ્ઞાન સાંભળતાં; જ્ઞાન યથારથ થાય; તે જ્ઞાન વડે મુક્તી મળે મોક્ષ પદે પળાય. ॥૬૥ મોક્ષ વીના અવર ઇચ્છાથી, આચાર અતીશે પાળે; કુળ લેવાની વાન્છના રાખે, તે ન તરે કોઈ કાળે ॥૭૥ શાન્તી પરવહાંઈ પુરણ થયું, કેહે છે વધશમપાય; એરેપુત્ર પરિક્ષત કેરા; ઉતરી તુજ હત્યાય. ॥૮૥ એટલે પરિક્ષતના પુત્રે, આપ્યાં છે મઉદાન; બ્રાહ્મણને ભોજન કરાવ્યાં, ભાવે ભજ્યા ભમવાન. ॥ ૯ ॥ સવાસો વિપ્રને ઉપવીત દીધાં, સવા- શો કન્યાદાન, સવાસો બ્રહ્મપુરીયો આપી, પરીક્ષતને સંતાન. ॥ ૧૦ ॥ શામ પડહા સ્વેત થયાને, સ્વેત થઈ શામ ગાય; કાળા તલ ઘોળા થયા એ, પ્રમાણે તર્ત દેખાય. ॥ ૧૧ ॥ વળણ. ॥ પ્રત્યક્ષ પ્રમાણે હરસે મયું, મુણતાં પોહોઆ કોડ; વદે વક્ષભ આતા સહુ, બોલો ને ને શ્રી રણછોડ.

શ્રી.

અશ્વમેધ પ્રારંભ.

અશ્વમેધ પર્વ કડવું ૧ રાગ સાંખી.

ગીરજનંદન ગણપતીને, પ્રથમ લાગુ પાય; સરસ્વતી માતાને નમું
માજી વસે જલ્યાય ॥ ૧ ॥ વધશમપાયે તેર પરવની, સંભળાવે કથાય;
પછી જનમેજયની પાસે, પોતે માગી વીદાય ॥ ૨ ॥ પુરણ કથા હું
નહી સંભળાવું, એક સ્થળે હરનીશ; સાંભળજે જયમુનીના મુખથી,
પાતક તું નીસ્તરીશ ॥ ૩ ॥ એકના મુખથી એક જગોયે, ભારથ પુર-
ણ કહેવાય; કાં શ્રોતાને કાં વક્તાને, વીકટ વીચન થાય, ॥ ૪ ॥ શ્રોતા-
યે વક્તાનું ઇછડું સાડું, વક્તાએ શ્રોતા જનનું; માટે પુરણ કહેવી કે
મુણવી, પરિણામ એ વિચનનું ॥ ૫ ॥ માટે છ માસ જવા દેધને, સાં-
ભળજે તું કથાય; તે વારે આવશે જયમુની, એ જનમેજય રાય ॥ ૬ ॥
એમ કહીને વીદાય થયા, એવે વીત્યા ખટ માસ; તેવામાં જયમુની આ-
વ્યા, જનમેજયની પાસ ॥ ૭ ॥ તવ જનમેજય ચરણ લાગ્યો; પધારો
ફરીરાય; અધુરી કથા શ્રવણ કરાવી, ફરી વધશન પાય ॥ ૮ ॥ તે તો
મુજને કહી ગયા છે, જયમુની આવે જ્યારે, પાંચ પરવની કથા રહી તે
સાંભળી લેજે તારે ॥ ૯ ॥ પરવ અષ્ટાદસ ભારથનાં; પુરણ તે સંભ-
ળાય, બ્રહ્મહત્યા મુજને લાગી છે, પાતક તે પળાય ॥ ૧૦ ॥ જયમુની
સંભળાવવા બેઠા, વાળી પદમાસન; સનમુખ આસન વાળી બેઠા, સાં-
ભળવા રાજન. ॥ ૧૧ ॥ સાંભળ રાજ છે હરી ચરચા; સાંભળ રાખીને
પ્રીતિ; કથામાં બીજું કાંઈ ન બેડું; બેડું સત્યને નીતી ॥ ૧૨ ॥ બીજ
વીશયમાં પ્રતી રાખી. જે જન મુણે કથાય; તે જનનું પુન્ય ધોવાઈ
ભયે; ઉલટ પાતક થાય ॥ ૧૩ ॥ રામ વીશયમાં હાસ્ય વિશયમાં, પ્ર-
તી ધરી મુણે બેઠા; પ્રભુ તણા પઠને નવ પામે, પામે પ્રમનો દેહ. ॥ ૧૪ ॥
હાસ્ય વીશય વાંકાસો હોયે તો, ભવાયો થઈ અવતરે; વાગ્નર કેસ દેહ પા-
મે, કામ વીશય ચીત ધર. ॥ ૧૫ ॥ માટે ચીત હરી ચરચામાં, રાખી
સાંભળજે રાય; અશ્વમેધનુ પરવ કહું છું, પાપ તાર પળાય ॥ ૧૬ ॥

ફલ વદે સાંભળો શ્રીતા, ટુંકામાં સંહિ શમખંડ; આ મંથ છપાઈ મથો
છે માટે, સંક્ષેપમાં હું ગાવું ॥ ૧૭ ॥ તથા કવીની છે રચેડી, અશ્વમેધ
કથાય; તેથી ટુંકામાં રચું છું, સંદેહ ન ધરશે કાંય ॥ ૧૮ ॥ પાન્ડવ
ગાદી બેઠા ત્યાં સુધિ; સારી રીતે રચી કથા અશ્વમેધ છે બાહાર પ-
ડેલો, મેહેનત લેઉ તે ત્રથા ॥ ૧૯ ॥ વળણુ ॥ ત્રથા મેહેનત લેતો
નથી; ટુંકો ટુંકો કહું સાર; ના કહું તો અધુરો કહે; ભારત મંથ નિર-
ધાર ॥ ૨૦ ॥

કડવું ૨ રાગ સ્વઈયા.

જયમુનિ રૂશી એણીપેર બોલ્યા મુણુ જનમેજય રાય; વીસ્તારી તુ
જને સંભળાવું, અશ્વમેધ મહિમાય ॥ ૧ ॥ હસ્તીનાપુરની બોમવે
ગાદી, કુન્તીના તન ધર્મ; નીતિ પુર્વક રાજ ચલાવે, નીત્યકરેમુલ કર્મ
॥ ૨ ॥ છ માસ સુધિ ભોગવી ગાદી, સમરે શ્રી અવિનાશ; એવામાં
અણુચીતવ્યા આવ્યા, વીણુ વેદમ વ્યાસ ॥ ૩ ॥ પાન્ડવ ઉઠીને પાયે
પડીયા, પ્રેમે આપ્યું આસન; પધારો પધારો કહી બેસાડયા, અમને કર્યા
પાવન ॥ ૪ ॥ એમ કહીને ધરમ રાજ, ચાંપવા બેઠા પાય; કપાનિધિ
એક પ્રશ્ન પુછું છું, સંકલ્પ વિકલ્પ થાય ॥ ૫ ॥ કુળ નીકંઠન
અમે કીધું, રાજ્ય લેવાને આપ; તે મુજને મનમાં ખટકે છે, બણું છું
બેઠું પાપ ॥ ૫ ॥ એટલે વ્યાસજી એવું બોલ્યા, મુણુ યુધિષ્ઠિર રાય;
ક્ષત્રી ધરમ તેં સાચવ્યો તારો, તેમાં શું પાપ કહેવાય ॥ ૭ ॥ પણ
લોહીક અપવાદ બેઠો, ક્રીન્થીત એનો દોષ; દોષ તણું નામ સાંભળ્યું
કે, ધરમ થયા અફસોસ ॥ ૮ ॥ ઓ મહારાજ અપવાદ બેઠો એ મુજને
પસ્તાવો; તે પણ નીરવાણુ થાય તેવું, કાર્ય મુને બતાવો ॥ ૯ ॥ એટલે
વેદમવ્યાસ બોલ્યા, સાંભળી થાજે મજા; જોવો કર્યો હતો શમચંદ્રે, તેવો
કરો તમે યજ્ઞ ॥ ૧૦ ॥ અશ્વમેધનો યજ્ઞ કરવો, તેથી બહુ જય થાશે,
લોહીક અપવાદ જગતમાં બેઠો, તે તમારો ભરો ॥ ૧૧ ॥ એમ મુણી
યુધિષ્ઠિર બોલ્યા, મહારાજ પડુ પાય અશ્વમેધ એ યજ્ઞ મોહોટો; દ્રવ્ય
વિના કેમ થાય ॥ ૧૨ ॥ છ માસથી રાજગાદી પામ્યા; ધન નથી સંચીત
કીધું; દુરિયોધનનું મેળવેલું, તેતો હું ટાવી દિધુ ॥ ૧૩ ॥ માટે નિર-
ધન છઠ્ઠે હમણાં, કેમ કરીએ મહારાજ; મન મોકળું મુકીને વાવરડું

તે કેમ કરીએ કાજ ॥ ૧૪ ॥ વ્યાસજી બોલ્યા સાંભળ રાજ, બતાવું એક
 ઉપાય; આગળ મહેરોડા યજ્ઞ કર્યો તો, થઈ ગયો મર્યુત રાયા ॥૧૫॥ તેણે
 વિગ્રાને દાન કર્યાં ત્યાં નરદમ કનક કેરાં, દળીદીનાં દળદર કાપ્યાં,
 ક્ષીધાં મેરસમેર ॥ ૧૬ ॥ વીપરોએ જે કનક લીધાં, તે કુંજરોમાં દાટ્યાં;
 ધણાં વરસનાં અકળાયેલા, લક્ષ્મીજી ઉભરાટ્યાં ॥ ૭ ॥ તે ધન જઈ
 તમે લઈ આવો, તવ બોલ્યા ધરમ રાય; કરનારપણ થયેલું ધન એ, મુ
 જથી કેમ લેવાય ॥૧૮॥ એટલે વ્યાસજી એવું બોલ્યા, સાંભળજે મુમ
 તી; ભુમીમાંથી ધન તું લાવે, તો તું છે ભુપતી ॥૧૯॥ એ ધનનામાલીક
 વીગ્રો, તેમાંનું નથી કોય; ધરતીના ધન કેશ ધણી, ધરણુનો ધણી હોય
 ॥૨૦॥ માટે તે ધન તું લઈ આવે, તેમાં નથી તને દોરા; તે લાવીને યજ્ઞ
 આરંભો; થાશે નહીં અપશોશ ॥૨૧॥ ધરમ કહે વાડ માહારાજ; હવે તો
 આવી હામ; કૃપા કરીને બતાવો તમે, શાંશાં બીજાં કામ ॥૨૨ ॥ એટલે
 વેદમ વ્યાસ બોલ્યા, સાંભળ રાજકુંવાર; વરણ કરવા લાવવાતેડીવીમ્ર
 વીસ હજાર ॥૨૩॥ તે સરવના વરણ કરવા, ત્રણસેને સાઠ દન; આનં-
 દમાં જીવ રાખવો સહિએ, દેવું ઇચ્છા બોજન ॥૨૪॥ યજ્ઞની પુરણાહુતી
 થાય ત્યારે; ધેનુ દેવી ધરમાંથી; અકકેક રથ બેસવાને દેવો, અકકે દેવો
 હાથી ॥૨૫॥ બે બે બેડી વસ દેવો, વળી દેવો ત્રણગાર; વીસમણ મુવ
 જી પરમે દેવું; સાંભળ રાજકુંવાર ॥૨૬॥ એક એક બોબો માતીદિવાં;
 વીપરોને પરમ ધરી, હરનિશ ઇશવર સમરણ કરવું, સત્ય શ્રદ્ધા આદરિ
 ॥૨૭॥ યજ્ઞ આરંભથી ધરમ રાજ, હું કહું તે આદરવું; તમારેને ઇંડપ
 તીને; ધારા વ્રત શુભ કરવું ॥ ૨૮ ॥ તમારેને ઇંડપતીને, સુવું એકસબ્યા
 ય; ઉગાડું ખડમ મુકવું વચમાં, મનવ્રતી સ્થીર થાય ॥૨૯॥ વળી તમારે
 ને ઇંડપતીને, ખાડું એકજ અન; બીજે પહારથ કાંઈ ન ખાવો, વળી સાં
 ભળ રાજન ॥ ૩૦ ॥ યજ્ઞને સાડ અશ્વ લાવો, બેઘથે પંચ કથ્યાણિ;
 ખવરાવવું પીવરાવવું તેને, પુજવો દૈવી બણી ॥ ૩૧ ॥ તે અશ્વનાં
 ચીન બતાવું મુણ યુધીષ્ઠર રાય; પુંછડુ પીળું કાન કાળા, સ્વેતજ એની
 કાય ॥ ૩૨ ॥ લીલારંમના ચરણ હોયે, એવો એનો રંગ; તેના જે
 દરસણ કરે તેને, યમ કુતનો ભય ભંગ ॥ ૩૨ ॥ તે તો ખારને લાવી
 રાખો થોડા દીવસ ઘેર; ચઢતર મુઠી પુરણમીએ, છોડવો આનંદબેર
 ॥ ૩૪ ॥ તેને લલાટે કનક કેર, પત્રજ બાંધવું એક, તે પત્રપર લખવું

કેવું, તે સાંભળ વીવેક ॥૩૮॥ ક્ષત્રી કેરો પુત્ર હોય તે, આ ઘોડાનેબધિ;
 એટલું લખીને મુક્યો કરવા, ખુશી આવે ત્યાં વાધે ॥૩૯॥ તેની પુઠે બ-
 ળી બણાવી શેન્ય લઈને જાય; હરનીસ એની ચોટ્ટી કરવી, કેકબજે ન
 વ થાય ॥૩૯॥ પંચ કલ્યાણી ફરતાં ફરતાં લાદ કરે જે કામ; ધરમશાળા
 તે સ્થળ કરવી, કાં કરવા વિસરામ ॥૩૮॥ જે સ્થળ કરે લઘુશંકા, ત્યા
 કુઓ કે વાવ, ખરચમાં ખામી નવ કરવી પુરણ લેવો લાહાવ ॥૩૯॥ એ
 અશ્વને ક્ષત્રી નંદન, બંધને કરે જેહ, તેની સાથે યુદ્ધ કરીને અશ્વ
 લેવો તેહ ॥૪૦॥ એ રીતે ત્રણસેં સાઠ લાહાડા, ફેરવવો હામધરી; એટલે
 ધર્મ પુછવા લાગ્યા, વ્યાસજીને કરમરી ॥૪૧॥ ઓ માહારાજ ઠીકબતાવ્યુ
 વાત પુછુ વાતમાંથી; એવો અશ્વપંચ કલ્યાણી. કહો લાવિએ ક્યાંથી
 ॥૪૨॥ એટલે વેદમાવ્યાસ બોલ્યા, બતાવું વિવેક; બદ્રાવતી નામનીછે
 નગરી, ઉત્તમ દિશા એક ॥૪૩॥ યુમનેશ્વ નામના, રાજ તેનો, શુવેધના
 મનો તન; દસક્ષોણી શેન્યાનો ધણીછે, અશ્વ તેને લેાવન ॥ ૪૪ ॥ એ
 અશ્વની ચોટ્ટી કરે છે. દસ ક્ષોણી સેન્યાય, તેની સાથે યુદ્ધ કરિનેઅશ્વ લા
 વવો હાંચ ॥૪૫॥ તે ઘોડોછે દેવ લોકનો, સાચવવો લીધાછે; શેવા કરવા
 દરસણ કરવા યમુનાખે લીધો છે ॥૪૬॥ આઠે દિવસે આદીતવારે, તે
 ઘોડો છોડાય, ક્ષીપ્રા નામની નદીમાં તેને, નવરાવવા લઈ જાય ॥૪૭॥ તે
 દન બેહુ લોક પુબ કરે છે, શેવેછે પુરણ પ્રીતે, તે ગોડાને જઈ લઈઆ
 વો ક્ષત્રીવટની રીતે ॥૪૭॥ લાવવો નહિ તે છાનોમાનો, ન લાવવો મા-
 ગીને; લાવવો નહી રાય મર્હુ પમાડી, લાવવો હઠ ભાગીનો ॥૪૮॥ લાવવો
 યુદ્ધ કરી જીતીને, ઓ કુંતીના સંતાન, એમ કહી આજના માગીને
 થયા અંતરધ્યાન ॥૪૯॥ પછી પોતે ધરમરાયે, લાઈ ભાંડુ તેડાવ્યાભીમસે
 નને વળી શેદેવજેશી, નિકુળ સહિત આવ્યા ॥૫૦॥ હોડંબાવનથી આવી
 ઓછે, ખેડારમજનો તન; વરસકેતુ સુતકરણનો રહેછે ધરમભોવના ॥૫૧॥
 તે સર્વ ત્યાં ભેગા થઈને, બેઠા ધરમની પાસ, તવ ધરમે કહું યગનક-
 રવા, કહી મયાં વેદમ વ્યાસ ॥ ૫૨ ॥ તે કામ કરવું મન. આદરવું; લે
 વાનો છે લાહાવો; ખાટે માહારા ત્રકોદર વિરા, કષ્ટજીને તેડી આવો
 ॥૫૩॥ મદાલઈ તવ ભોમ ઉઠયો, દારિકાં નગરી જાય; આવો આવો
 કહી ભીમને તેડયો, ધરમાં જાદવરાય ॥૫૪॥ કહે ત્રકોદર કેમ પધા-
 રયા, ભીમ બોલ્યો સુખ ભેર; હસ્તીના પુરમાં પધારો, યજ્ઞ ધારયો અમ

ગેર ॥૫૫॥ કરવ પ્રભુ તવ તકથાર થયા, ઉમંમ ઉપજ્યો ઊર; પ્રગદર
ની સાથે આવ્યા, પોતે હસ્તીનાપુર ॥ ૫૬ ॥ ધરમરાયે કહી સહુ બી
ના, રાજ થયા દીનાનાથ; પછી સહુને તેડાવીને, બેઠા સરવે સાથા ॥૫૭॥
એટલે બોલ્યા ધરમ રાજ; પ્રથમ અશ્વને લાવે; આપણામાંથી મુર
પુરા, લેવાને કોણ જાણે ॥૮૮॥ બીમે કહ્યું કે હું જાઉં છું, લોવનાને
મુજ હેતુ; મેઘવરણ કહે હું જાઉં, તવ બોલ્યા વરસકેતુ, ॥૫૯॥ એરે
પીતાજી હું જાઉં છું; કર જમને ચડાવે; ધરમ કહે તણ જણ બોલ્યા
તેથી તણે જાણે ॥ ૬૦ ॥ વળણ ॥ ધરમે આપી આગના, તણ જણ
તતપર થાય; વહે વસ્ત્રજ શ્રોતા મુણે, ભદ્રાવતીમાં જાય.

કડવું ૩ રાગ ચૌપાદ.

બોલ્યા જયમુનીજી વચન, સુણ પરીક્ષત કેરા તન; દીધી ધરમે
જ્યાં આગનાય; તવ તેણે પંચ પળાય ॥૧॥ જતાં જતાં દીવસખડુથયા
એક માસે ભદ્રાવતી ગયા; એતો પુરણ હરખેભરીયા; જઈગીરીગફમાં
ઉતરીયા ॥૨॥ રાતા દોહરાનો ॥ પછી મેઘવરણ એમ બોલ્યો; કહો-
તો તતપર થાવું; ભદ્રાવતીમાં પંચ કલ્યાણી, ઘોડાને જોઈ આવું
॥ ૩ ॥ એમ કહીને આગના લીધી; સરવ સમાચાર લાવ્યો; ઓળખ્યો
રાયને અશ્વ દીઠો, પછી ગફમાં આવ્યો ॥ ૪ ॥ એરે દાદા અશ્વ દેખી
આનંદ ઉપજ્યો મન, નવરાવવા લાવશે ક્ષીપ્રાચે, આદીતવારને દન
॥૫॥ એવામાં રવીવાર આવ્યો, તવ સધળી શન્યાય; પંચ કલ્યાણી
અશ્વને લેઈ, ક્ષીપ્રાનદીએ જાય ॥ ૬ ॥ તવ મેઘવરણ એવું બોલ્યો,
કહોતો દાદા જાવું; અશ્વને નવરાવવા લાવ્યા છે, કહોતો જમ લેઆવું
॥૭॥ એટલે બીમે આગતા આપી, મેઘનાદે ગડગડીયો; વા વટાળ વી
જળી કરીને, તોખાર પાસે પડીયો ॥ ૮ ॥ વાયુથી રેણુ ઉરાડી, ખેડારમ
છને તન; સેન્યાના સરવે ચોદાનાં; પુરી દીધાં લોચન ॥ ૯ ॥ તે સહુ
આંખો ઓળવા લાવ્યા, માયાવી એવો નડીયો, અશ્વને ઉચ્છ્રી ખાંધે
લઈને જમ ગુફામાં પડીયો ॥ ૧૦ ॥ તે પછી સેન્યાને વળી શાન્તી, ઉ
પડીયાં લોચન જોયું અશ્વ નવ દીઠો, ઉદાસ થયું મન ॥ ૧૧ ॥ અરેરે
આપણે અશ્વ ક્યાં ગયો, કોઈક શત્રુ જાણ્યા, છ ક્ષોણીના રાકળયોદ્ધા
જ્યાં ત્યાં સેધવા લાવ્યા ॥ ૧૨॥ એવામાં એક બે સેવકે, ગફમાં દી-

ઠા તોખાર; તેણે જમ્મ યમુનાસ્વરાજને કહ્યાછે સમાચાર ॥ ૧૩ ॥ એ
 માહારાજ રાજધીરાજ, ચાલો જણાવિ એ જોર; આપણા અસ્ત્રને લેઈ
 મક્કામાં, બેઠા છે ત્રણ ચોર ॥૧૪॥ એણે સાંભળી રાજ કોપ્યો, હાથ
 ગ્રહ્યાં હથીઆર; દસ કોણી સેન્યા લીધી, વળી લીધો કુંવાર ॥ ૧૫ ॥
 સુવેધ સુતને સાથે લઈને, રાજાએ ક્રીધી ચડાઈ; દુગરની ગુફાએ આ
 બ્યા, કરવિ ધારી લડાઈ ॥ ૧૬ ॥ તવ ત્રકોદર વરસ કેતુ, મેઘવરણ
 માયાવી; અશ્વને મક્કામાં બાંધી નીકળીયા, યુધ્ધે ઉભાએ આવી ॥૧૭॥
 યુમનાસ્વ સામે વરસકેતુ, સુવેધ સામે ભીમ; મેઘવરણ સૌ શેન્યના
 સામે, લીધો લડવાનો નીમ ॥ ૧૮ ॥ ભદ્રાવતીનો રાજ બોલ્યો; શું
 જુઓ સઉ સાથ; હયા ન ધારો ઠેર મારો, કહી જિંચો કયો હાથ ॥૧૯॥
 પછી પોતે આયુદ્ધ લીધાં, દોધ ઘણેરો ચડીયો; કરણ નંદન તેના સામે
 મન મુઠ્ઠી ટૂટી પડીયો ॥૨૦॥ બાણ વછોડે મહા તન તોડે, સામ સા-
 મી કરે કપી; દ્વાદશ મેઘની ધારા છુટે, એવી કરે બાણ ત્રષ્ટી ॥ ૨૧ ॥
 સામા સામી શરીર બેઠો વહે સોણીત ધાર; દેખીને મહા ત્રાસ પાડે, વ
 રતે હાહાકાર ॥૨૨॥ ભીમને સુવેધ મદા ગ્રહીને, મદા તણુ યુદ્ધ કરતા;
 થાય ઝપાટા મારે સપાટા, નહી પાછા પગ ભરતા ॥૨૩॥ એવામાં
 મેઘવરણ માયાવી, સેન્યમાં પડીયો સાર; એક ઘડીમાં મારી નાખ્યા;
 ચોદ્ધા ચાળી હજાર ॥ ૨૪ ॥ એટલે વરસકેતુએ ત્યાં, પ્રાક્રમ કેવું કી-
 ધું, મોહાસ્તરનો મંત્ર બણીને મહા બળમાં બાણ લીધું ॥ ૨૫ ॥
 યુમનાસ્વ રાજને માર્યું, પ્રાણજ ઉચે ચડીયો સાન સુદ્ધી બુદ્ધી વીનાનો
 થઈને પ્રથવિ પડીયો ॥ ૨૬ ॥ તવ પોતે પસ્તાવા લાગ્યો, વીખીત થયું
 આ ઠામ; બે રાજ મરણ પામેતો, અશ્વ ન આવે કામ ॥ ૨૭ ॥ વેદમાં
 બ્યાસે એમ કહ્યું છે, વરતણું તે રીતીને, વાળ લાવવો માર્યા વિના,
 રાજને છતીને ॥૨૮॥ તેમ છતાં મેં આ શું ક્રીધું, મનમાં અતી શોક
 ભરીયો; યુમનાસ્વ રાજની પાસે, જવાને ઊતરિયો ॥ ૨૯ ॥ સૌ સેન્યે
 રાયને પડ્યો બણ્યા, યુદ્ધ બંધ કર્યું સાર; સૌ આબ્યા યુમનાશ્વનીપા-
 શે, કરતા હાહાકાર ॥૩૦॥ તે વારતા મધ મામ વીશે, રાયનું કષ્ટ પ્ર-
 માણ્યું, યમુનાશ્વની જને ॥ જડકંબા, તેણે વિધન બણ્યું ॥ ૩૧ ॥
 ॥ વણ્યું ॥ જડકંબાએ બણીયું, રક્ત થયાં તવ ચક્ષ; કહે વક્ષમ જિ-
 બી થઈ ચાલી પુત્રને પક્ષ.

કડવું ૪ રાગ કુખમની છાયા.

ઊઠી યુમનાસ્વની માય, જડદંબા ચાલીયાંરે, એતો દીકરાની પક્ષે
 જાય, જડદંબા ચાલીયાં રે ॥૧॥ એની રાક્ષસ વર્જની કાયં જડં દોઢ
 ભેજન ઊંચી દેખાયં જડં ॥૨॥ એનું દરવાજા જેવડું મુખ, જડં
 એની સરોવર જેવડી કુખં જડં ॥૩॥ એનું અઢગાઊં પોહોળુ કાઠું
 જડં એનું ડુંગર જેવડુ માથું. જડ ॥૪॥ એનાં છાછર જેવડા કાનં
 જડં એનાં નેત્ર ધનુશ કમાનં જડં ॥૫॥ એના મંઢાળાગ તુલ નાસ્કે
 રાં જડં આંખે પોપચાં પુરણ કઠોરાજ જડં ॥ ૧ ॥ એના સાત તાડ
 ઊંચા ચરણં જડં એના આહ્યાથી ઠરજે ધરણં જડં ॥ ૭ ॥ માથે
 કેશ છે વાંશના જડં એના કરણ મોહોટા વિકરાળં જડં ॥ ૮ ॥
 એના વાંસપુર લાંબા સ્થાનં જડં માઠા ભય ભરેલું વાનં જડં
 ॥ ૯ ॥ વળણ ॥ વરણન કરતાં થાકીયે, ભય ભરેલું વાન; તવ શેન્યમાં
 મુરછા થકી, ઉડયો છે રાખન.

કડવું ૫ રાગ ધન્યાશરી.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોહ્યા સુણ જનમેજે રાય. વીસ્તારીતુ-
 જને સંભળાવું, અધ્યમેષ મહીમાય ॥ ૧ ॥ યુમનાસ્વ રાખની મુરછા
 વળી, ઉઠીને શરીર હ્રુએ; વર્ષકિતુને, ને વ્રકોદરને. ખખર પોતે પુછે
 ॥૨॥ કોણ છે તમેને કયાંના રેહેવાશી, કેમ આઠ્યા મુજ ઠામ; ભીમ
 કહે અમે કુન્તી નંદન, હસ્તીનાપુર મામ ॥૩॥ પાન્ડવમાં વ્રકોદર હું
 છું, યજ્ઞ અમારે ઘેર, માટે અંબ લેવાને આઠ્યા, કહી તુજને ખરીપેર
 ॥૪॥ સાંભળી રાખ આનંદ પામ્યો, તમને ઓળખે જક્ત; પરબ્રહ્મ
 પ્રભુ કૃષ્ણના, તમે લાડીલા ભક્ત ॥ ૫ ॥ ચાલો અમે આવીએ તમ
 સાથે; વાળને ભેડે લમ્પ; દીનબંધુના દરશન થાશે, કામ કરશું તન
 દેધ ॥૬॥ પુરણ યજ્ઞ થતાં સુધી, કામમાં મેહેનત કરશું; તમારે લીધે
 અમે પ્રાપ્તી, દુસ્તર સંસાર તરશું ॥૭॥ ભીમે કહ્યું ભલે ચાલો ભેડે,
 કહીને સરવ મળીયા; પરાણામતે સાથે લમ્પને, યુમનાસ્વ મામમાં પળી
 યા ॥૮॥ એવે રાયની મળો જડદંબા, યુમનાસ્વ લાગ્યો પાય; કયાં
 જાઓછે દોષ ભરેલાં, ઓરે માહારી માયા ॥૯॥ જડદંબા કહે ઓરે

બેટા, જે મહારાં રાતા વ્યક્ષ, યુદ્ધ કરતાં મેં સાંભળ્યો તુને, કરવાઆવું
 છું પક્ષ ॥૧૦॥ રાય કહે પાછાં વળો માતા, આપણે ભોવન જઈએ; હ-
 સ્તીનાપુરમાં કરન પ્રભુએ, દરશણે ત્યાર થઈએ ॥૧૧॥ જડદંબા કહે
 એ શું બોલ્યો; ક્યાં ઉભુ કરે દુખ; ગોવાળીયાનાં દરસણ કેવાં, કાળાતું
 કાળુ મુખ ॥૧૨॥ એ વ્યભીચારી છળનારો નારી; મામા માસી માર
 નારો; કામણુમાળો ભદ્રવાળો, એરીસો ને ન નડારો ॥ ૧૩ ॥ યુમનાસ્વે
 મનમાં વીચાર્યું; રાક્ષસ ગુણ મુજમાય; સમજરીને ત્યાં લેઈજઈ, લગાડુ
 પ્રભુને પાય ॥ ૧૪ ॥ એવું ધારીને એમ બોલ્યો, માતાજી ચાલો ઘેર;
 જવાની વાત જઈશું તે વારે, રહેને આનંદ ભેર ॥ ૧૫ ॥ એમ કહી
 માને ઘેર લીધી, સાથે કુન્તી તન; આદરભાવે પરાણાગતે, કરાવ્યાં ભો-
 જન ॥ ૧૬ ॥ પછી નગ્રમાં સોદ પડાવ્યો, ભદ્રરાવતીનો નાથ; દરસણ-
 ની ધ્રુવજા હોયે તે સહુ આવજો અમ સાથ ॥ ૧૭ ॥ તત્ર નગરીના હ-
 રીજનો તે, જત્ર થયા તૈયાર; રાજ પુત્ર પરીવાર લેઈ, નીકળ્યો તેણી
 વાર ॥ ૧૮ ॥ પોતાની જનેતા જડદંબાને, સમજવી અવળી પેર; ચા-
 લો જનેતા હસ્તીનાપુરમાં, પાંડવોને ઘેર ॥ ૧૯ ॥ જડદંબા કહે હું
 નહીં આવું, કાળીયો ત્યાં કારભારી; મુજ ભાણેજ સકટાસુર હતો, તેને
 એણે નાંખ્યો મારી ॥ ૨૦ ॥ યમનાશ્વ કહે જાણું છું માતા, ત્યાં જઈ
 કરવો કેહેર; છળ કરી હણશું પ્રભુને, લેવું છે વેહેર વેહેર ॥ ૨૧ ॥
 સાંભળી જડદંબા થઈ રાજ, ચાલ તું મારી સંમ; વિચારતેં બહુ સારો
 કીધો, થયો મુને ઉમંગ ॥૨૨॥ અવળું સમજવી તવ ઉઠી. પુત્રની
 જોડે જાય; વાંજતે ગાજતે નીકળ્યો રાજ, સાથે સૌ સંન્યાય ॥ ૨૩ ॥
 મેઘવરણ જઈ મક્ષમાંથી, લાવ્યો પંચ કલ્યાણી; હળીમળા હસતીના
 પુર, આવ્યા ઉલટ આણી ॥૨૪॥ આવો આવો કહી સનમુખ ઉભા,
 પોતે અસરણા સરણ, જુમનાશ્વે જખરઈથી માને, લગાડી પ્રભુનેચરણ
 ॥ ૨૫ ॥ પ્રભુએ મુસ્તક હાથ મુક્યો; કુકરણી દુર કાઢાવી; કુપુદ્ધી ટ-
 ળી જડદંબાની, તરત મુપુદ્ધી આવી ॥ ૨૬ ॥ પ્રભુની પ્રદક્ષણા કરિ,
 પ્રેમે લાગી પાય; માહારાજ હું કાંઈ બોલી હોઉં તો, તે કરજે ક્ષમાય
 ॥૨૭॥ કણ ચરણથી સુમતી પામી, સહુ જન રાજ થાય; બીમે પં-
 ચકલ્યાણી આપ્યો, સૌ જન લાગ્યા પાય ॥૨૮॥ પછી એ વાજીને ચો-
 કીમાં રાખ્યો, ધર્મ કરે રોવાય; આવેલાં સૌ રહ્યાં હસ્તીનાપુરમાં પછી
 બોલ્યા જદુરાય ॥ ૨૯ ॥ પાંડવો હું દારિકાં બડું છું, અંતે અર્જુન

આસ, તવ ભીમ મુને તેડવા આવે; દ્વારિકાં સુજ વાસ ॥ ૩૦ ॥ એમ
કહીને પોતે પધાર્યા, દ્વારામતી અવીનાશ; એવે થોડા દિવસમયા, આ
બો અધતર માસ ॥ ૩૧ ॥ તવ ધરમે કહ્યું ભીમ વિરા કૃષ્ણને તેડવા
જાઓ; કુટુંબ કળીલા સાથે પ્રભુને હસ્તીનાપુર લાઓ ॥ ૩૨ ॥ એટલે
ભીમ ગયો દ્વારિકામાં, જઈ કહ્યા સંભાચાર; સધળી નગરી સાથે લેઈ,
પ્રભુથયા તૈયાર ॥ ૩૩ ॥ ઉગ્રસેનને, વાલુદેવને, દ્વારિકાં રહેવા દીધા નમ્ર
સાચવવા બે વરસ મુકી, સરવને સાથે લીધા ॥ ૩૪ ॥ હસ્તીનાપુર જવા
સહુ પ્રાણી, પ્રભુની સાથે પળીયા; મારગમાં જુમનાજી આવ્યાં, ગોપ
ગોપી ત્યાં મળીયાં ॥ ૩૫ ॥ નંદ જસોદા સરવે મળીયા, મળ્યા મો-
હનના મીત્ર; કરનને સરવે કહેવા લાગ્યા; બાળપણનાં ચરિત્ર ॥ ૩૬ ॥
પ્રભુ કહે સરવે ગોપગોપી, પંથ હમારો ઝાલો; પાંડવ મોહોટો યજ્ઞ
કરે છે, તે માહાત્મવાને ચાલો ॥ ૩૭ ॥ કૃષ્ણના કહેવાથી ગોપ ગોપી
નંદ જસોદા સરવ; હસ્તીનાપુર આવીયાંછે, મુકી સ્વારથ ગરવ ॥ ૩૮ ॥
વળણુ ॥ ગરવ મુકી સરવકો રહ્યાં હસ્તીનાપુર; વક્ત્રમ વદે સહુ નારિ-
ને, ઇચ્છા ઉપની ઉર.

કંડવું ૬ રાગ સાખી.

જયમુની રૂશી એણિપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી
તુજને સંલગાવું, અશ્વમેધ કથાય ॥ ૧ ॥ એક હાહોડો સરવે નારીને
ઇચ્છા ઉપની એમ; પંચકલ્યાણીનું પુજન કરીયે, પુણું ધરી પ્રેમ
॥ ૨ ॥ દ્રુપતીને સુલદ્રા વળી, પ્રભુ તણી પટરાણિ; બીજી નારીયો કૌ-
રવ કેરી, બેઠી નિશ્ચય જાણી ॥ ૩ ॥ મંગાવી આગના ધરમરાયનાં, અ-
શ્વનું પુજન કરવા; તેથી ધરમે આગના આપિ, પુંજે પાપ નિસ્તરવા
॥ ૪ ॥ નારીઓએ વાજી મંગાવ્યો, ધરના ચોકની માંય; સરવે પ્રે-
મદા નાહી ઘોઘને, પુજવા ચાલી ત્યાંય ॥ ૫ ॥ એવામાં અનુસાક્તવ
નામે, આબો માયાવી અમુર; માયા કરી વા વટોળ ક્રીધો, ઉરાડી
રજ ભરપુર ॥ ૬ ॥ સૌ નારીનાં નેત્ર મીચ્યાં, ત્રાસ ધણેરો થયો; પં-
ચકલ્યાણીનું હણું કરી; અનુસાક્તવ લેઈ ગયો ॥ ૭ ॥ તે પછી સહુનાં
નેત્ર ઉઘડીયાં, તવ નવ બેથો વાજી; એટલે હાહાકાર વરતાયો, થઈ કાંઈ
હજાબાજી ॥ ૮ ॥ તે વાત જાણી પાન્ડવોયે; જઈ બેયું પડયો ત્રાસ,

ઉદાશ પામી પુછવા, યયા કૃષ્ણ પ્રભુની પાસ ॥૯૯॥ પાય પડીને કેહેવા
લાગ્યા, મુણે અસરણીશરણુ; પ્રેમદા પુત્રન કરતીતી ત્યાંથી, અરવનું
ચયું હરણુ ॥ ૧૦ ॥ એટલે બોલ્યા અંતરયામી, હું સમજ્યો પુરપાટે;
રહદાક્ષવ રાજના ભાઈએ, અરવ હર્યાં મુજ માટે ॥ ૧૧ ॥ ચીંતા નધ
રશી મંગાવું છું, કહી એક બીડુ કીધું, કહું કે મુરો હોય તે લે બીડુ,
તવ પ્રદુમાને લીધું ॥ ૧૨ ॥ ઘોડાને લાવવા જીતીને આવવા, લીધા
બહવ સેરવ; વાજતે ગાજતે યુધ્ધ ચડીયો, મનમાં ધરીને ગરવ ॥૧૩॥
નગરની બારણે અરવ મ્હીને અમુર ઉભો સાર; એની સાથે ઉભારદા
છે, અમુર ચઉદ હજાર ॥ ૧૪ ॥ તેના સામે પ્રદુમાન આવ્યો, વાજ
લાવ્યો કેમ દંભ; એમ કહી આયુધ મ્હીને યુદ્ધ કર્યું આરંભ ॥ ૧૫ ॥
પ્રદુમાનને બહવ દળ સહુ, મારે ઘણાં હથીઓર; માયાવી અમુરને
નવ વાગે, ગણે નહી લગાર ॥ ૧૬ ॥ એવામાં અનુસાક્ષવે, બાણ લેઈ
બળ ધાર્યું; પ્રદુમાનનિ રૂઢિયા વીશે, પવનાસ્તર એક માર્યું ॥૧૭॥ પવન
મંતરે પ્રદુમાન ઉડયો, તેતો ગમને ચડીયો; હસ્તાનાપુરની રાજ્યસ-
ભામાં, પ્રભુની સાથે પડીયો ॥ ૧૮ ॥ તેને દેખી ક્રોધે ભરાયા, પોતેશ્રી
ધનશામ; ઉઠી પુત્રને લાત મારી, તે બોલ્યું મુજ નામ ॥ ૧૯ ॥ એ-
વામાં જીમ વરસકેતુ, બે જણ યુધ્ધે ચડીયા; બહવ દળની પક્ષે આવી
વઢવા ઢુટી પડયા ॥ ૨૦ ॥ તેજ સમે અનુસાક્ષવે, દેવતનો ખેલ દા-
ખ્યો; વાયુ મંતરે વ્રજોદરને, ઉરાડી સભામાં નાંખ્યો ॥ ૨૧ ॥ તવ એ
કલો વર્ષકેતુ લડે છે, માટે ચઢ્યા ધનશામ; અનુસાક્ષવના સામા આ-
વી કરવા માંડ્યો સંજરામ ॥૨૨॥ કોપની દ્રષ્ટી કરે બાણ વ્રષ્ટી, બળથી
ઝપાટા લીધા; અનુસાક્ષવે કૃષ્ણ પ્રભુને, સભામાં ફેંકી દીધા ॥ ૨૩ ॥
એટલે રક્ષમણી રાણી આવી, કટુ વચન વહુ કીધાં; પુત્ર પડયો પણ
આપ કેમ પડીયા, બહુ બહુ મેહેણાં દીધાં ॥ ૨૪ ॥ અમુર સામે વર-
સકેતુ, કર્યા કરે છે યુદ્ધ, લડતાં લડતાં કરણ પુતરે, શીવબાણલીધુશુધ
॥૨૫॥ માહત બળ કરાને બાણ ફેંક્યું, થયો કારમો કોપ, અનુસાક્ષવ-
ના માયાવિ દુતને, શીવ બાણે કર્યાં લોપ ॥ ૨૬ ॥ પછી બાણ અનુ-
સાક્ષવને, બોકયામાં ન રહી ભુલ; શરીરે બહુ છીદ્ર પાડ્યાં, બનાવ્યો
ચારણી તુલ્ય ॥૨૭॥ એટલે અમુર હિમ્મત હાર્યો, મનમાં બહુ ભય
વાધ્યો; વર્ષકેતુએ નાગપાસ મારી, અવળે હાથે બાંધ્યો ॥૨૮॥ તવ પા-
પીએ શીશ નભાવ્યું, લ્યો તમારો વાજ; વર્ષકેતુ તવ કોપે ભરેલો

ગોટલીએ પડથો બાહ્ય ॥ ૨૯ ॥ ઝાલીને લાઁથો હસ્તીનાપુરમાં,
 રાજ્યસભાની ખાંચ; અનુસાક્ષવ નીચો નમીને લાઁથો પ્રભુને પાય
 ॥૩૦॥ અપરાધ મારો ક્ષમા કરજો, બળ્યા મે વિશ્વના નાથ; તવ પ્ર-
 ભુએ ઉભા થઇને, છોડી નાંખ્યા હાથ ॥ ૩૧ ॥ પછી કહ્યું પાન્ડવોને,
 સાંભળો માહારી વાત, તમે જેવા પાંચ બંધુ, તેવો આ છોડો બ્રાતા ॥૩૨॥
 ધરમ બોલ્યા વાર માહારાજ, બોધ મુસ્તક ધરી દિધો; તેને રહેવા ધામ
 આપ્યું, પંચકલ્યાણી લીધો ॥ ૩૩ ॥ યુધિષ્ઠિર કહે વરસકેતુ, સાખાસ
 માહારા તન; મન કામના તે પુરણ કીધી, છે તુજન ધન્ય ધન્ય ॥૩૪॥
 એમ કરી સરવે રહ્યા છે, બોલ્યા કૃષ્ણ વચન, વીશ શક્ય વરણ કર-
 વા, લાવો વિપ્રના તન ॥ ૩૫ ॥ તવ ભીમ જઈ વીપ્રો લેઆવ્યો, સારા
 સારા વિદ્વાન; તેમને રહેવા મડ બાંધી આપ્યો, સતી તણે સંતાન
 ॥ ૩૬ ॥ એવે ચઢતર માસ આવ્યો, પુરણભીનોદન; તે ઠી ઠીન વિપ્રનાં
 વરણ કીધા, પ્રેમે કરી પુજન ॥૩૭॥ અણીત પ્રમાણે કુન્ડ બનાવ્યો,
 ગિત્તમ મંડપ કીધો; અમુલ્ય શોભા એમાં બનાવી, લાહાવ ધણેરાલીધો
 ॥૩૮॥ કનક આસન પર બેસાડ્યા, બ્રાહ્મણો બ્રહ્મ રૂપ; એવી રીતે યજ્ઞ
 આરંભ્યો, પોતે યુધિષ્ઠિર ભુપ ॥ ૩૯ ॥ પછી પંચકલ્યાણી ઘોડો, છો
 ડીને કાઢાડ્યો બાહાર; વિધિ પ્રમાણે તેનું પુજન, કીધું કુન્તીકુંવાર
 ॥ ૪૦ ॥ સોનાનું એક પત્ર લીધું, તેમાં લખીયું કેવું; વાંચીને ક્ષત્રી
 નંદનને, સુરાતન થાય હેવું ॥ ૪૧ ॥ લખ્યું કે પાન્ડવનો વાણ, પરભારે
 પંથ વાધે; ક્ષત્રીનો ખરો મુત હોયે તે, આ ઘોડાને બાંધે ॥ ૪૨ ॥ એમ
 લખી અશ્વને લલાટે, બાંધ્યું રેશમ દોરે; પછી છુટો મુકવાની આજ્ઞા
 કરિ કીસોરે ॥ ૪૩ ॥ તેની કેડે જખરા બેઢા, ફરવાને નિકળીયા; અ-
 રજુન યુમનાશ્વ વરસકેતુ, સુવેધ સહીત બળીયા ॥ ૪૪ ॥ સાથે દસક્ષેણું
 સેન્ય લીધું, અશ્વની પુઠે ફરવા; ત્રકોદરને ગેર રાખ્યો, યજ્ઞની રક્ષા
 કરવા ॥ ૪૫ ॥ અશ્વ ત્યાંથી નીકળ્યો તે, મયો નર્મદા તીર; માહેશ્વરી
 નમરી એક ત્યાં છે, તેનો રાજ રણધીર ॥ ૪૬ ॥ નીલંબજ છે નામ
 તેનું, બહુ બળીયો રાજન; પોતે પુરણ ભાગ્યશાળી, પાંચછે તેને તન
 ॥ ૪૭ ॥ તેમાં મોહોટો પુત્ર એનો, પરવીર એનું નામ; એક શક્ય
 નારી લીધને, મયો છે કીડાને કામ ॥ ૪૮ ॥ નમ્રની બારણે બામ વીશે,
 કીડા રમે છે જ્યાંય; ફરતો ફરતો તે બામ વિશે ગોડો આવ્યો છે ત્યાંય,
 ॥ ૪૯ ॥ એક નારીએ અશ્વ ઠીઠો, તેણે બંધન કીધો; પોતાનો પત્ની પ-

રવિર તેને, જમને સેંપી દીધા ॥૫૦॥ પરવીર તે કબજે કીધા, અર-
જુને બાંધી વાત; સેન્યાસહિત ત્યાં બઢવા આહ્યા, પરવીર કેરી સાથ
॥૫૧॥ વળણું ॥ યુદ્ધ કરવાને સંચર્યા, સાંભળજે તું રાય; વઢે વલ્લભ
શ્રાતા સુણો, યુદ્ધતણા મહીમાય.

કડવું ૭ મું રાગ ચૌપાઈ.

બોહ્યા જયમુનિ રૂશી વચન, સુણ પરીક્ષત કેરા તન; મયા બામ
કને જે વાર, અરજુને કયો ટંકાર ॥૧॥ તવ સામો આવ્યો પરવીર, યુધ
કરવાને રણધીર; સામાસામી તે કોધે ચડીયા, એકએકપર દુટ્ટી પડીયા
॥૩॥ કરે ઘણી ઘણી બાણ પ્રથી, થઈછે સૌની કોપ દ્રષ્ટી; રવી માયું
એક બાણ, દશ સહસ્રનો વાળ્યો ધાણ ॥૩॥ તવ પારથને ચઢી રીસ,
છેદ્યું પરવીર કેરૂં શીશ; તવ સરવે નારીયો નાઠી, આજ કરણી થઈ
માહા માઠી ॥ ૪ ॥ નીલદ્રજને કહ્યા સંભાર્યાર; સુણી કોધ ચઢ્યો છે
અપાર; એના જમાત્ર અમની દેવ, તેને તેડાવ્યો તતખેવ ॥૫॥ જવા-
ળા નામની રાયની નારી, સ્વાહા નામે એક કુંવારી; તે કુંવારીએકરેલું
તપ; અમની વરવાને ખપ ॥૬॥ સાત દીવસે અમની ફળીયો, વાંપ
વેસે કન્યાને મળીયો; કન્યા તેડીને લઈ મધ ઘેર, નિસદ્રજે પુછી તવ
પેર ॥૭॥ તમે છે કાણ વીપ્રના રૂપ, તવ બોલ્યો અમની અનુપ, સરવ
જમત કરે મુજ શેવ, ઓળખી લે હું અમની દેવ ॥૮॥ બોલ્યોરાય તણો
પરધાન, તમારૂં તો વીપ્રનું વાન; માટે અમની માનું કેમ, આપો પરિ-
ક્ષા તો ટળે વહેમ ॥૯॥ ત્યારે અમનીને ચઢ્યો કાળ, પુંક મારીને કા-
હાડી જવાળ; દીધું પુરણ પારખું દેખાડી, બાળી પ્રધાનની મુછ દાઢી
॥૧૦॥ ત્યારે રાયની માશી પ્રદ્ધદોશી, થઈ અમની ઉપર બહુ રોશી;
એતો જાદુથી ચાળા બતાવે, એવા ઘણા ધુતારા આવે ॥૧૧॥ નથી
કાળજી મારું કાચું, મને પારખું દેતો કહું સાચું, તવ અમની રોશે
ભરિયો, ડોશી સામો ઉત્તર કરીયો ॥૧૨॥ મુને તેડી જાઓ તમ ઘેર,
પછી બતાવું માહારી પેર; તવ ડોશી તેડી ઘેર ચાલી, એક માંચી બેસ
વા આલી ॥૧૩॥ તવ બેઠા અમની દેવ, બોલી ડોશી મુખ તતખેવ;
બતાવો કાંઈ પારખું અમને, તવ પુત્રી પરણાવીએ તમને ॥ ૧૪ ॥
તવ કોખો અમની ભુપ, પોતે મરીયું જવાળા રૂપ; થઈ ડોશીની ક-

રામ માઠી; અગની બેઠ જીવ લેઈ નાઠી ॥૧૫॥ બધું બળી ગયું બા-
 વન, વસ રાચરચીલું ને અન્ન, પછી પોતે અગની ભુપ, પાચુ લીધું
 વીમનું ૩૫ ॥૧૬॥ પછી ડોશીએ અગનીને બચ્યા, હવે માન્યા મેં
 તમને સાચ્યા; પછી નીલદ્રજ કને લાવી, હવે દીકરી દા પરણાવી ॥૧૭॥
 તવ રાજ થયો રાજન, પોતે દીધું કન્યાદાન; પછી બોલ્યો થઈ રાજ,
 કાંઈ માગો તમે સસરાજ ॥૧૮॥ બોલ્યો નિલદ્રજ પડી પાંચ, તમપાસે
 કાંઈ ન મગાય; તેમ કરતાં હું માગું એક, તમો રાખજે માહારો ટેક
 ॥૧૯॥ બોલ્યો અગની કહો તે દુખ કાપું, તમો જે માગો તે આપું;
 ત્યારે એમ બોલ્યો રાજન, મને થાય હરિ હરસન ॥૨૦॥ ત્યાં લગી
 રહો માહારે ઘર, એટલી કરો મુજ પર મેહેર; તેથી અગનિરહોછેત્યાંય
 તેને તેડ્યા છે સભા માંય ॥૨૧॥ નીલદ્રજે કહ્યું જમાત, બવોબુધ્ધે પુ-
 જનીક પાત્ર; માહારા પુત્રને માર્યો જેણે, ઘણો બુદ્ધિમ કીધો તેણે ॥૨૨॥
 તેના સામુ કરો યુદ્ધ તમો; ત્યારે રાજ થઈએ અમો; તવ કોપ્યોઅગની-
 ભુપ, મયો પાન્ડવમાં જવાળા ૩૫ ॥૨૩॥ બાળવા માંડી સઉ સેન્યાય;
 બધા કરવા લાગ્યા ત્રાહ્ય ત્રાહ્ય, પરવીરની નારિયો જેહ, ઘોડાને લેઈ
 મધ છે તેહ ॥૨૪॥ નીલદ્રજને આપ્યો વાજ, ગોડા કબજે રાખ્યો થઈ
 રાજ; પણ અગની કરે છે તોફાન, જવાળ છુટે છે મહા મસ્તાન ॥૨૫॥
 સઉનાં બળે છે વસ્ર ને કેશ, ઘણા થાય છે નમન વેશ; બણ્યું અરબુ-
 ને બશે પ્રાણ, એણે લીધાં મેધાસ્તર બાણ ॥૨૬॥ તેથી મેધની ધારા
 છુટે, તેમ અગની લડકા ઉઠે; જેવું અગનીમાં ધી હોમાય; તેવો
 અગની પ્રબળ થાય ॥૨૭॥ ત્યારે થાક્યો અરબુને બળીયો, તેથી સમર્થ
 શ્રી શામળીયો; તવ આવીયા બુમદાધાર, બેઠા રથ હાંકવા મોરારા ॥૨૮॥
 પછી અરબુને બોલ્યો નામી, હવે શું કરજું શ્રીસ્વામી; તવ બોલ્યા પુ-
 રાણ પુરાણ, મારો નારાયણાસ્તર બાણ ॥૨૯॥ મારું અરબુને તે બાણ
 ત્યારે, અગની બળવા લાગ્યો તે વારે; ઉઠી અગનીના અંતમાં લાહા-
 ય, જઈ અરબુને પડ્યો પાય ॥ ૩૦ ॥ વળી કૃષ્ણને બે કરબેડી
 બીનવે વઢવાનું છોડી; મેંતો ઓળખીયા આજ તમને, મટાડયુંતું અ-
 જીરણ અમને ॥૩૧॥ પેલું ખાંડેવ વન બધું બાળી, માહારી અજ-
 રણ પીડા ટાળી; નરનારાયણ છે તમો, આજ ઓળખી લીધા અમો
 ॥૩૨॥ જરા રેહેજે કરણ કરી, તમો દીનબધુ શ્રી હરી; કહી ગયા
 ગામની માંય; બેઠો નિલદ્રજ રાય ત્યાંય ॥ ૩૩ ॥ કહ્યા સસરાને સમા-

આર આલો આઠ્યા છે ભુમદાધાર, તેના કરાણું હરસન તેથી તમે થા
શો પરશન ॥૩૪॥ તવ નીલદ્વજ ગયો સાથ, તેને દેખાડ્યા દીનાનાથ;
કરી હરશણુ ને પડ્યો પાય, પછી અગની બોલ્યો થઈ સાહાય ॥ ૩૫ ॥
હવે વચન માહારૂ થાપો, એમનો અર્ધ લાવીને આપો, તમે નીરખ્યા
શ્રી ધનશામ; હવે જાણું મહારે મુકામ ॥ ૩૬ ॥ કહી અગની થયો વી-
દાય, રાજ અરવને લેવા જાય; એતો ગયોપોતાને ઘેર, કહી પ્રેમદાને
બધી પેર ॥૩૭॥ તવ એની નારીની નીચી મતી, બોલી કોધાતુરથઈ
અતિ, શત્રુને વાળ દેવાનો નથી, દોતો ફાંસો ખાણું સરવથી ॥ ૮ ॥
મહારા લહશે દીકરા ચાર, વેહેરે વેહેર લઈશ આ વાર, કહી તેડ્યા છે
ચાર તન, રાણીયે પોતાને ભોવન ॥૩૮॥ મહારા પુત્ર હોતો વેહેર ધારો
તમે શત્રુને જઈ મારો, તવ ચારે પુત્ર ચડીયા, જઈ અરભુન સામા
ચડીયા ॥૪૦॥ વળણુ ॥ અરભુન સામા જઈ ચડીયા, યુદ્ધ કરવાને
માટે; કહે વક્ષભ ત્રાતા મુણે, કહેર થયો પુરપાટ,

કડવું ૮ રાગ સવાઈયાનો.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી
તુજને સંભળાણું અરવમેઘ કથાય ॥ ૧ ॥ નીલદ્વજના ચાર પુત્રો, હાથ
મહાં હથીઆર, અરભુનસામું યુદ્ધ મચાવ્યું, દેવા માંડ્યો માર ॥ ૨ ॥
અરભુન અગણીતા મંતરે, બોંકી દીધા તીર; નિલદ્વજના ચારપુત્રનાં
વીંધી નાંખ્યા શરીર ॥ ૩ ॥ એવામાં વરસકેતુએ, છોડ્યાં કાળજવર
બાણ; તે બાણથી ચારે ભાઈઓના, કાહાડી નાખ્યા પ્રાણ; તે ખજરગઈ
નિલદ્વજને, પોતે આઠ્યા યુદ્ધ કરવા, સીના કહેવાથી બુદ્ધી ભમીને
મનથી ધાયું મરવા ॥૫॥ આવીને એણે સંજરામ માંડ્યો, બહુ બળવ
તો રાજ; પાન્ડવ દળને કાઢ્યર કીધું, રાખી નહી કાંઈ માત્રા ॥ ૬ ॥ મા
રતા મારતા અરભુન દળને, પાછા પાડ્યા પા બેજન; અરભુન કાઢ્યર
થઈને બોલ્યો, શું કરું ભુમજીવન ॥૭॥ નિલદ્વજ માર્યો નથી મરતો,
તેની સમજણ પાડો; પ્રભુ કહે પવનાસ્તર મારિ, એને અહિથી જિરોડો
॥૮॥ તવ પારથે પવનાસ્તર માર્યું, તેથી ગમને ચડીયો; પોતાનો જમાત્ર
જ્યાં છે અગની, તેની કને જઈ પડીયો ॥૯॥ હાથ ઝાલી અગનીએ ઉઠા
ડ્યા, પુછ્યું કુશળક્ષેમ; કાણે તમને મુજકને નાખ્યા, કહે બન્યું છે કે

મ ॥ ૧૦ ॥ નિલદ્વજ કહે તમ સાસુએ, સંજરામ પાછા કરાવ્યા; મારા
 માર બાળક જીવતાતા, તેને પાછા મરાવ્યા ॥ ૧૧ ॥ તે પછી મુજને
 મોકલ્યો લડવા, મેં જઈ સંજરામ કીધો; છેવટ અરજીને બાણ મારિ, મુ-
 જને ફેંકી દીધો ॥ ૧૨ ॥ એટલે અમની દેવ બોલ્યો, નર નારાયણ
 એવ; અરજીનજી નથી હારવાના, સાહાય છે શ્રી જગદેવ ॥ ૧૩ ॥ તેથી
 અરજીન નહીં હારવાનો, મીથ્યા કેમ કુટાય, નારિનું કહું માનશો નહિ
 ને, અશ્વ આપી પડો પાય ॥ ૧૪ ॥ તવ નિલદ્વજ ઘેર આવ્યો; અશ્વને
 સાથે લીધો; નર નારાયણને નમીને અશ્વ આપી દીધો ॥ ૧૫ ॥ પો-
 તાનું ધરખાર મુકી, ચાલ્યો અરજીન સાથ; પોતાનું સંધણું સેન્યલેને,
 આયુધ મહીને હાથ ॥ ૧૬ ॥ એટલે એની જગાળા રાણી; મધપોતાને
 પીએ; દુલમુખ નામે જાત એનો, જખરો કરનાર જેર ॥ ૧૭ ॥ તેની
 કને જઈને રડી પડી, ઓરે માહારા વિર; માહારા પાંચે દિકરા માર્યા,
 કુન્તી સુત રણધીર ॥ ૧૮ ॥ તેને મારી વેહેર લ્યો તો, તમે માહારા
 ભરાત; દુલમુખ બોલ્યો એ હાંધ આવે, તે વારે એની વાત ॥ ૧૯ ॥
 માંડી ધરીને નહીં લેઉં ટંટા મીથ્યા મુમત ઝાલી, એવું વચન સાંભ-
 લીને, જગાળા શીસાઈ ચાલી ॥ ૨૦ ॥ જતાં જતાં ગંગાસ્થળ આવ્યું,
 તેના જળમાં પેડી; પગ અંગુઠા જળમાં બોળીને, નૌકા વીશે બેડી ॥ ૨૧ ॥
 એટલે એક જણે કહ્યું એને, તું છે મુરખ કેવિ; ગંગાજળથી અતડી
 રહેછે, કોઈ મલીયંત જેવી ॥ ૨૨ ॥ જગાળા કહે છે ગંગા છે વંભ,
 તેમા ન બોળું વાન; તવ ગંગાજી સ્વરૂપ લઈને, પ્રમટ થયાં નીકાન
 ॥ ૨૩ ॥ જગાળાને કહું નથી હું વંભ, મેં માંડ્યું છું ધરમુત્ર; કુરે કુ-
 જમાં હું પરણેડી, બીસ્મજી માહારા પુત્ર ॥ ૨૪ ॥ જગાળા કહે તુજ
 પુત્ર સામું, યુધ કર્યું આપ; તેનું તું વેહેર લે નહીં તે, તુજને ધીક્કાર
 ॥ ૨૫ ॥ તવ ગંગાને કોધ વાપ્યો, બોલ્યાં કરીને રિસ; છ માસમાં અ-
 રજીન કેરું; છેદાઈ બળે શીશ ॥ ૨૬ ॥ શ્રાપ દેઈને ગુપ્ત થયાં, બદલી
 નાંખ્યું શરીર; જગાળા રાણી શ્રાપ દેવરાવી, ઊતરી સામી તીર ॥ ૨૭ ॥
 ચીતા ખડકીને બગી મુઠ, એવીઅદેખી જત, નીલકવજને ત્યાંથી ઘોડો
 ફરે છે દીવસ રાત ॥ ૨૮ ॥ કષ્ણ હસ્તીનાપુર મયા છે, એવામાં શું
 થાય; પંચ કલ્યાણી ફરતો ફરતો, મોહોટા અરન્યમાં બચ ॥ ૨૯ ॥
 માર ગાંઠની એક લાંબી શલ્યા, રસ્તે પડેલી ધરણ; પંચ કલ્યાણીએ
 તેના ઉપર, મુકી દીધો એક અરણ્ય ॥ ૩૦ ॥ વજર બરાબર તે મથેચો-

ટી, તવ સહુ શોકે ભરીયા; અર્થ ઉખેડવા વરસકેતુ, અરભુનલ ઉતરીયો ॥૩૧॥ અશવનો અરણ્ય મહી ભેર ક્રીધુ, પણ નવ છુટયો તેહ; અરભુન કહે આયુદ્ધ વડે, સહ્યા ભાગો એહ ॥ ૩૨ ॥ પ્રદુમાનને નીલક્રૂજ વળી, યમુનાશ્વ જે રાય; બાણ મારી મારીને થાક્યા, શહ્યા નવ છેદાય ॥ ૩૩ ॥ એવામાં એક રૂશી દીક્રા, તપ કરતાતા ત્યાંય; શોભીરૂશી મહા તપસ્વી, તેને જમ પડયા પાય ॥ ૩૪ ॥ અરણ્યે લાગી પુછવા લાગ્યો માહારાજ ટાળો વહેમ; શહ્યાપર પમ અશ્વનો ચોટયો નવ્ય ઉખેડે કેમ ॥ ૩૫ ॥ એટલે શોભીરૂશી બોલ્યા, કોણ તમે રાજન અરભુન કહે દાશ તમારા, પાન્ડવ કુન્તી તન ॥ ૩૬ ॥ શોભીરૂશી તવ રાજ થયા, ભલે આવ્યા હાંધ હોણ; અરભુન કહે આ રૂશીજી, શહ્યા રૂપ છે કોણ ॥ વળણ ॥ આ શહ્યા તે કોણ છે, તે કહો મુને કથાય; શાથી પમ છોડે નહી, તે સાંભળ મહિમાય.

કડવું ૯ રાગ આશાવરીની છાયાનો.

જ્યમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું, અશ્વમેધ મહીમાય ॥૧॥ શોભીરૂશી અરભુન પ્રત્યે, શહ્યાની કહે કથાય; મરડ પુરાણમાં ઓરે પારથ, કહ્યો છે મહીમાય ॥૨॥ તે કથા તુજને સંભળાવું, સાંભળજે થમ ખુશી; વનને વીશે તપ કરતાતા, એક ઉદાલક રૂશી ॥ ૩ ॥ તેમણે બોમીનું પડ ઉખેડ્યું, સેહેજ સ્વભાવે છેક; તેની નીચે કુન્ડ નરકનો, તેમાં જીવ અનેક ॥૪॥ તે જીવોએ ઉદાલકને, કરગરવા માંડ્યું ઘણું; બહુ દીવસથી આ દુખ સહિએ, તે નીવારો અમ તણું ॥૫॥ હાથ ઝાલીને બાહાર કાઢો, વાલે-શરી છો અમારા; ઉદાલક કહે કોણ તમોછો, તવ કહ્યુ પીતર તમારા ॥૬॥ એટલે રૂશીએ હાથ મહીને, કાડયા કુન્ડની બહાર; પછી સહુ જીવ કહેવા લાગ્યા મોક્ષ પમાડો સાર ॥ ૭ ॥ એટલે પુછ્યું ઉદાલકે, મોક્ષ પામો શી રીતે; તવ જીવોએ કહ્યું, સુત તરો, શ્રાદ્ધ કરજે પ્રીતે ॥૮॥ તો તો પામીએ મોક્ષ મતી, કહી બોમી ભમતા રહ્યા; તેમને મોક્ષ પમાડવાની, આવી રૂશીને દયા ॥૯॥ ભણ્યું કે દિકરો ઉતન્ન કરે, તો પીતર દુખ વામે; તે દીકરો પછી શ્રાદ્ધ કરે તો, મોક્ષ મતી સહુ પામે ॥૧૦॥ એકું શમજ કામ ઉપજાવ્યો, મનથી મમન માંડ્યું; વીર્યતે ઉચું ચડાવીને,

નાશીકા ક્ષરે કાઢ્યું ॥ ૧૧ ॥ સરોવરમાંથી એક કમળ, ખેંચીને પોતે
લીધું; સાચવીને તે કમળ વચ્ચે, વીર્યજ મુકી દીધું ॥ ૧૨ ॥ તે કમળ
મુક્યું સરોવરમાં, સરોવરને કહ્યું એમ; ફરજને થાય તવ સોંપજો મુને,
દીકરા કુશળ ક્ષેમ ॥ ૧૩ ॥ એમ કહી મહી મુકીને ગયા, પોતે રૂશીરાય;
એવામાં એક એયોદ્ધાનો, રઘુ રાજ કહેવાય ॥ ૧૪ ॥ તેની પુત્રી સખી
થોને લઈ, સરોવરમાં ગઈ નાહાવા; જળ ઝીંકે ઉઘાડે દીક્રે, જય કમ
ળ પુલ સોહાવા ॥ ૧૫ ॥ એવે રૂશીના વીર્ય વાળું, કમળ કુંવરીએ
લીધું; તેમાં રમતાં જળ ભરીને, અજ્ઞાનતાથી પીધું ॥ ૧૬ ॥ તેથી
કુંવરિને ગર્ભજ રહ્યો, તેને થયા ચાર માસ; તે વાત તેના તાતેજણી,
કુંવરીપર કયો ત્રાસ ॥ ૧૭ ॥ અનુચરને આગના આપી, આ પુત્રી લેઈ
જવો; માહારે એનું મુખ નથી જોડું, અરણ્યમાં મુકી આવો ॥ ૧૮ ॥
એટલે સેવક પુત્રીને તેડી, લેઈ ગયા અરણ્ય; જઈનેરણ્યમાં રડતીમુકી,
મહા વીકટ જ્યાં વન ॥ ૧૯ ॥ એવે ગર્ભને દસ માસ થયા, જન્મનો
સમય છેક; શુભ યોગદીપે રાય તનીયાને, પુત્ર પ્રસવીયો એક ॥ ૨૦ ॥
માહા રૂપવંતો માહા તેજસ્વી, પુત્ર થયો નારધાર; કુંવરીએ જણ્યું
કુંવારકા છું, ગંગામાં મુકુ કુંવાર ॥ ૨૧ ॥ એમ જણીને ગંગાજીમાં નાંખ
વાને મધ જ્યારે; હાં હાં કહીને એને રોકી, ગંગાજીએ ત્યારે ॥ ૨૨ ॥
ઓરે બાઈ આ દીકરાની તું છે ધરમની માત; ઉદાસક રૂશીનોતનછે,
આપી આવ એમને હાથ ॥ ૨૩ ॥ પુત્ર લેઈને ફરજે વનમાં, મળશે તુ-
જને રૂશી; તેને તેના સોંપી દેજે, તર કુંવરી થઈ ખુશી ॥ ૨૪ ॥ રાજ
ની પુત્રી પુત્ર લેઈને, વનમાં લાગી ફરવા; એવામાં ઉદાસક રૂશી, આ
બ્યા સંધ્યા કરવા ॥ ૨૫ ॥ એવામાં પેલી પુતરીએ, કાષ્ટનું ખાખું કીધું,
ગંગામાં તરતુ મુકી તેમાં, છોકરું મુકી દીધું ॥ ૨૬ ॥ એવે સમે સ્નાન
કરીને. રૂશીએ સમાધી કીધી; એવામાં પેટી આવી તણાતી, ઉદાસકે
તે લીધી ॥ ૨૭ ॥ જ્ઞાન દ્રષ્ટીથી રૂશીજીને, જણાયો મેતલમ સારો;
તણાતી પેટીમાં પુત્ર આવ્યો, તે દીકરાછે માહારો ॥ ૨૮ ॥ એમ જણાયું
કે પેટી લીધી, તેમાંથી લીધો તન; તે જોયું પેલી કુંવરીએ આવી વ-
દી વચન ॥ ૨૯ ॥ ઓ રૂશી આ છોકરું કોનું, રૂશી કહે કે માહાર;
પુતરી કહે તમારે માટે, માહારે વળ્યું અંધારું ॥ ૩૦ ॥ તમ સંમતીશય
વીના મુજને, ગર્ભ રહેલો શાથી; રૂશી કહે તે વીર્ય પીધેલું, સરોવર
કમળમાંથી ॥ ૩૧ ॥ તેથી તુજને ગર્ભ રહેલો, કુંવરી કહ્યું ભલે વ-

થી દોરોદોર મુઠી કહાડી તાતે, મહારાજ સી મુજ વલે ॥ ૩૨ ॥ રૂસી
 કહે ચાલ તુજ તાત પાસે, હું તુજને મુઠી આડું; કુંવરી કહે ચાલો
 મહારાજ, કાંઈક સુખી થાડું ॥ ૩૩ ॥ એમ કહિને કુંવરી ચાલી; પુત્ર
 રૂસીની પાસ, રઘુરાજની સભામાં ગયા કે, રાજને પડયો ત્રાસે ॥ ૩૪ ॥
 ઉદાલત કહે ભય નવ ધરતો, સાંભળજે કહુ પેર, પવિત્ર પુત્રી છે આ
 તાહારી, રહેવા દે મુજ ઘેર ॥ ૩૫ ॥ નથી એને વીરાય કીધો, આજ
 આવ્યું પગ હેઠ; કમળમાં મુજ વીર્ય હતું તે, પીધાથી ગરભજ પેટ,
 ॥ ૩૬ ॥ રઘુરાજ કહે વાર મહારાજ, તમથી થયો સંતાન, માટે તમે
 પરણો એ કન્યા, કહી દીધું કન્યાદાન ॥ ૩૭ ॥ પોતાના ગામમાં ધામ
 આપી, રાખ્યા રૂસી રાય; પુત્રનું નામ નાસીકેત પાડ્યું, પુત્ર ભણ્યો
 વિદ્યાય ॥ ૩૮ ॥ નાસીકાના વીર્યથી થયેલા, તેથી નાસીકેત નામ; એ
 વામાં પીતર શ્રાદ્ધ આવ્યું, ઉદાલતને ધામ ॥ ૩૯ ॥ નાસીકેતને કહ્યું
 રૂસીએ, દરભ જઈ લઈ આવ્ય, વાર ન કરતો ખીજે ન કરતો, ઝટપટ
 વહેલો લાવ્ય ॥ ૪૦ ॥ તવ નાસીકેત દરભ લેવા, ગામ ભાગોળે ગયા;
 ત્યાં સીવજીનું સીવાલય છે, તે સીવ ભેગા થયા ॥ ૪૧ ॥ શંભુ સાથે
 વાતો કરવા, ખીરાજ્યા રૂસી રાય; દરભ લેવાને ને શ્રાધની વારતા, વા
 તોમાં ભુટ્ટી જય ॥ ૪૨ ॥ ઉદાલતે વાટ જોઈને, શ્રાધ કર્યું આપ ઘેર;
 પછી પુત્રને સોધવા આડ્યા, ભાગોળ ઉદાસ ભેર ॥ ૪૩ ॥ એવે નાસી
 કેતને સાંભળ્યું, પોતાને ઘેર શ્રાદ્ધ; અરેરે હું ભુલી ગયો દર્ભવીના બહુ
 બાધ ॥ ૪૪ ॥ એમ જાણીને દરભ લીધો; ઘેર જવાને પળીયા; એવામાં
 ઉદાલત રૂસી, સામા મારગમાં મળીયા ॥ ૪૫ ॥ એટલે નાસીકેત બો-
 લ્યો, ક્ષમા કરજે તાત; સીવ સાથે સમાગમ કીધો, ભુલ્યો શ્રાધની
 વાત ॥ ૪૬ ॥ ઉદાલતે તેને શ્રાપ દીધો, જ પડ નરકને કુંડાહવે તું નહી
 કામનો મહારે, મુરખ મતી મુંઠ ॥ ૪૭ ॥ તાતનું વચન શીશ ચઢાવી,
 સમાધી નષ્ટ થયા, ચોગ્યાભ્યાશે ચોગ્ય સાધનથી, જમપુરીમાં ગયા
 ॥ ૪૮ ॥ ત્યાં યમરાજ ખીરાજેલા, યમ લોકોના નાથ; નાસીકેત નીરખ-
 વા વાગ્યા, યમડંડ જોને હાથ ॥ ૪૯ ॥ બહુ જીવના ન્યાય કરે છે,
 લેછે પુરણ પરીક્ષા; પુનર્વંતાને ફળ આપેછે, પાપીને દેછે શીક્ષા ॥ ૫૦ ॥
 કંઈ પાપીને ઉંચા ટાંગેલા, કંઈ જન લોકને સ્થંભ; કંઈ જનને ચીરટા
 થી તાણે, કુખી થાયછે ફંભ ॥ ૫૧ ॥ કંઈકને ખાણીયામાં ખાંડેછે, કંઈની
 આમડી ચીરે; કંઈના હાથપગ બાંધી બાંધીને, વળગાડ્યા વીજીશરાર ॥ ૫૨ ॥

કારમા બરાડા પાડે પાપી, પડેછે દારણુ દુખ; પુન્યવંતા બેઠેલાસભામાં
 લેછે માન્યને સુખ ॥૫૩॥ ત્યાં આવી નાશીકેત ઉભા, યમે દીધુ આ-
 સન; યમ પતીએ ચરણુ લાગી; પ્રેમે કર્યું પુજન ॥ ૫૪ ॥ પછી કહ્યુ ત
 મે દક્ષણા માગો, ઇચ્છા હોય તે ભાંખો; નાશીકેત કહે દક્ષણામાં, મુને ન
 રકમાં નાંખો ॥૫૫॥ માહારા તાતનો આપ છે મુને, માટે એજ ઇચ્છા
 ય, તવ યમરાયે પાંત્રખી આણી, બેસાડયા તેના માંય ॥૫૬॥ નર્કના કુ-
 ન્ડ દેખાડવા માટે, તેડી ગયા યમરાય; શત્યાવિશ કુન્ડ નર્ક કેરા, બહુ
 જીવ તરફડે ત્યાંય ॥૫૭॥ કે' જીવ ઉંધા કંઈ જીવ ચીતા; કંઈડોકાંકાઢે
 લા બાહાર; કંઈ જીવને કામડા કોચે છે, ગડધલો અપાર ॥૫૮॥ તે સરવે
 કુન્ડ રૂશીએ દીઠા; પામ્યા મનમાં ત્રાસ; અરેરે બહુ જીવછે દુખી, ક્રીધા
 મનમાં કયાસ ॥૫૯॥ યમરાયને કહ્યું નાશીકેતે, સૌ જીવને બાહાર
 કાઢાડો; એમના વતી મુજને નાંખો, એઓને શાન્તી પમાડો ॥ ૬૦ ॥
 યમરાજ કહે ન થાય એવું, તે કરતા કરે કામ, તમારો આપ ટળેને
 આ જીવો, તે પણ છોટે તમામ ॥૬૧॥ જીવો તમો તમારા તાત પાસે, કહુ
 તે કામ આદરજે, તમારા તાત આદરમાન દેશે, જઈ પણ યજ્ઞ કરજે,
 ॥૬૨॥ આપ નાંવારણુ થાશે તમારો, વળી આ જીવ સઉ તરશે, એમ
 કહીને વીદાય ક્રીધા, ભોમી પધાર્યા હરશે ॥ ૬૩ ॥ તાતને ત્યાં જઈ
 ત્રણુ યજ્ઞો, કીધા પોતાને હાથ; આપ ટળ્યો તર્થ નર્કના જીવો, આધાર
 પમાડી માત ॥૬૪॥ પછી પોતે વનને વીશે, તપ કરવાને ગયા; એકલા ઉ
 દાલક રૂશીજી, ધરગામ વીશે રહ્યા ॥૬૫॥ વળણુ ॥ એકલા ઉદાલક ર-
 હ્યા, કોણુ કરે રોચાય; વહે વહ્ન મ એ રૂશીને, થઈ વરવા ઇચ્છાય.

કડવું ૧૦ રાગ ધન્યાસરી ચાલ.

જયમુની રૂશી એજીપેર બોધ્યા. સુણુ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુ-
 જને સંભળાવું. અધ્યમેષ કથાય ॥૧॥ ઉદાલકે એમ વીચાર્યું, પ્રહ્લાવ-
 સ્થા થઈ માહારી, મારી ચાકરી કરનાર જેઈએ, માટે પરણુ નારી
 ॥૨॥ એકલ રૂશીની દીકરી હતી, અવળાઈ નામ. તેની સાથે પોતે
 પરણ્યા, કરાવવા ધર કામ ॥૩॥ પરણી પોતાને ઘેર રાખી, કરાવવાને
 શેવા, જે બતાવે તે કરે કામ અવળું નામ જેવું ગુણુ તેવા ॥૪॥ રૂશી
 કહેશે ચરણુ પાંખો, તવ તે મસ્તક આંખે, રૂશી કહેશે લાકુ કરજે, તો

ખીચડી કરી આપે ॥૫૫॥ પાણી માગે તો તેલ આપે, તેલ માગે તો
 પાણી; નાહવાનું કહે તો બજરૂ બયે, અવળી સડિં એધાણી ॥ ૬ ॥
 તેથી રૂશી બહુ થયા દુખી, જ્યાં ત્યાં પડે બહુ આધ; એવામાં ઉદાલક
 કેરા, તાતનું આબુનું શ્રાધ ॥૭॥ તવ રૂશી સોસાવા લાગ્યા; હવે કર
 રૂશી પેર; એવામાં કોડડ રૂશી આવ્યા; એમને ઘેર ॥ ૮ ॥ તવ ઉદાલક
 કહેવા લાગ્યા; માંડી નારી મુજ ધામ; જેને સવળું બતાવવું તે તે; અવ
 ળુ કરે છે કામ ॥ ૯ ॥ એટલે કોડડ એમ બોલ્યા, કામ બતાવજે અ-
 વળું; તેથી તમારી અવળચંદી, કારજ કરશે સવળું ॥૧૦॥ તવ ઉદાલકે
 અવળચંદી, બોલાવી પોતાની કને, જે શ્રાધ કાલે મુજ તાત કેર, કરવા
 ઊંલટ નહિ મને ॥૧૧॥ એટલે અવળચંદી બોલી, શ્રાદ્ધ તો કાલે ક-
 રવું; દેશી કહે આપણા બે વિના, બીજી નવ નોતરવું ॥ ૧૨ ॥ એટલે
 અવળચંદી બોલી, હું તો માહારે નોહોતરીશ; રૂશી કહે એક જાણને
 કહેજે, નારી કહે કે વીસ ॥૧૩॥ રૂશી કહે કે કે રોટલા કરજે, જેમ તેમ
 જમાડી કાઢાડું; અવળચંદી એવું બોલી, કરવાના છે લાડુ ॥૧૩॥ રૂશી
 કહે કે ઉઠજે મોડી કામ કરવા દીન બંતે, નારી કહે કે ઊઠીશ વહેલા
 કરીશ મંઘ્યાન થાતે ॥ ૧૫ ॥ એમ કહી નરનારી મુતાં, એવે વાહાણુ
 વાહાય અવળચંદી વેહેલી ઊઠી, ઠીક કર્યું ધરમાંય ॥ ૧૬ ॥ વીસ વિ-
 પ્રાને નોહોતરી આવી, શ્રાદ્ધ સામગ્રી કરી, ગોમથે લીં પી દભત્રભાણુ
 આચમની ત્યાં ધરી ॥ ૧૭ ॥ રૂડે પ્રકારે રસેઈ કીધી, અળગુ લાંકી
 દીધું; ઉદાલકે તાતજી કેર, પરી પુરણ શ્રાધ કીધું ॥ ૧૮ ॥ ભોજન
 કરી રહ્યા સર્વ ભુલી બોલ્યા રૂશીરાય; શ્રાધના પીન્ડને શ્રાધની વસ્તુ.
 નાંખી દો મંઝામાંય ॥ ૧૯ ॥ એટલે અવળચંદીએ તો, શ્રાધ તણા
 પીન્ડ લીધા; મળમુત્રનું સ્થાનક જ્યાં છે, ત્યાં જઈ નાંખી દીધા ॥૨૦॥
 તેવું જોઈને ઉદાલકને, તનમાં પ્રગટથો તાપ; અતી આકુળવ્યાકુળથેને
 નારીને દીધો શ્રાપ ॥ ૨૧ ॥ અવળચંદી અવળું કરે છે, તે પાપ પુરણ
 નડજો; શ્રાપ છે માહારો આ ભોમીમાં, શર્યા થઈને પડજો ॥ ૨૨ ॥
 એટલે અખળા થરથર ઠરજી, અવગુણ કરો માક; ભુલી ચુકીને જખ
 મારી, નિવારો માહારો શ્રાપ ॥ ૨૩ ॥ એટલે રૂશીને દયા આવી, શ્રાપ
 નાંખું છું નીવારી; અરબુનનો ચરણ અડશે કેશશ્યા ટળી થઈશ નારી
 ॥૨૪॥ મોટ શર્યા થઈ પડી છે, અવળચંદી ધરણ; એવાં વચન મુ-
 જીને સૌ, રૂશીને લાગ્યા ચરણ ॥ ૨૫ ॥ રૂશીના વચન સાંભળીને,

અરજીને અરાડથો પાય; શક્યા ટળીને નારી થઇ ગે. એસ્વ છુટી ગયો
ત્યાંય ॥૨૬॥ અવળઅંદી ઓઢાર પામી, આપ નીવારણ થયો, પછી
ધોડો ફરતો ફરતો અંપાવતીમાં ગયો ॥ ૨૭ ॥ વલણ ॥ અંપાવતી ધોડો
ગયો, મુણ જનમેજે રાય; વ્યાશ વક્ષભ વાણી વદે, મુધન્વાની કથાય.

સુવન્વા આખ્યાન.

કંઠવું ૧૧ રાગ સાંખી.

પ્રથમ પહેલા પાર્વતી નંદન, વંદન કરે વીશેશ; પછી નમુશંભુજે
નો, ધારણ થોગી વેશ ॥ ૧ ॥ રૂંઠ માળાને મુંઠ માળા, સર્પ તણા સ-
ણગાર; શીશ જટામાં ગંગા ખીરાજે, સદા વહે જળ ધાર ॥ ૨ ॥ ઉ-
મીચાલ અરધંગ ખીરાજે, તેહ તણા જે બાળ; મુધ બુધ નારી મુંદીર
શોભે, મણેશ દીન દયાળ ॥ ૩ ॥ પહેલા કરમાં જળ કમંડળ ખીજે
મોદીક સાર; ત્રીજ કરમાં ફરશી સોમે, ચોથે માળા નીરધાર ॥ ૪ ॥
શીંદુર લેપન એંગે ઓપે, નંદન લાભને લક્ષ; મુશક કેરે વાહન જેને
વિશાળ જેના ચક્ષ ॥ ૫ ॥ સર્વ બુદેવમાં પ્રથમ પહેલું, પુજન એનું
થાય, મંગળીક ટાણે સર્વ ઠેકાણે, મણેશ ગુણ ગવાય ॥ ૬ ॥ પંથી સ-
મરે પંથ પળતાં; તવ તેને આવે લાભ; પ્રથમ મણેશનું નામ લેક, ખેડે
નીરમાં ન્હાવ ॥ ૭ ॥ વેહેપાર કરતાં વેહેપારી સમરે, તે જય પામે અ-
પાર, સાસરવાસણી મુંદરી સમરે, સમરી સજે સણગાર ॥ ૮ ॥ પુર્ણ
પ્રતાપી દે કષ્ટ કાપી, એવા ગુણીશ મણે; તેથી પહેલા આરાધુ તેને. દે
બુદ્ધી હમેશ ॥ ૯ ॥ બીજી સમરણ સરસ્વતીનું કરે કરી પરણામ
લજ્યાથે વસો જમ માતા, વિસ્વમાં તારું નામ ॥ ૧૦ ॥ જ્ઞાન શક્તી
ની તું આપનારી, તુજ વડે વડુ વાણી; પછી સરવ દેવને શમરે સ્કાય
કરો રૂદ્રાણી ॥ ૧૧ ॥ ભારથ કથા પતિક હણે, એવિ પરમ પવિત્ર; જેમાં
ન્યાય નીતી ને પ્રાક્રમ, સ્વામી સેવકનાં ચરીત્ર ॥ ૧૨ ॥ સાંભ-
ળ્યાથી જ્ઞાન પ્રાપ્ત થાએ, લક્ષ ચોરાશી વામે; સંસારનું હુશકમળ વત
લે, ઉવડ મોક્ષજ પામે ॥ ૧૩ ॥ એત્રી પાત્રન કથા વીશે. સુવન્વા આ-
ખ્યાન; તે મુધન્વાનું સંકટ ટાળી, સ્કાય કરી ભગવાન ॥ ૧૪ ॥ તેવી

સ્થાય કરે શ્રાતાને, શ્રધ્ધાળુ જન જેહ; દ્રઢતા રાખી રટન કરે, મ્હા સુ-
ખ પામે તેહ. ॥૧૫॥ અસ્વ છુટી ફરતો ફરતો, લાંબે પંથ પળાય; સુ-
દીર સોભાવંતી નગરી, ચંપાવતીમાં જાય. ॥૧૬॥ તે નગરીમાં રાજ્ય
કરે છે હંસદ્વજ એક રાય; બહુ બળવંતો બાણાવળી છે, બાહુ બળી-
યો મણાય. ॥૧૭॥ મદા યુધનો પ્રવીણ પોતે, ચક્ષુએ બેહુ ધર શુભ; ખરે
ખરો છે ભાગ્યશાળી, પોતાને પાંચ પુત્ર. ॥૧૮॥ સુધન્વા નામનો સુત
મ્હોટો, છે હરીજન જ્ઞાનવાન; પરમારથને સ્વારથ સમજે, નીતિવાળો
નીધાન. ॥૧૯॥ પ્રાતઃકાળે ઉઠવું વેહેલા, કરવું સંધ્યા સ્નાન; નીત્ય
નીયમ પોતે પરવારિ, પ્રભુ સેવા સાવધાન, ॥૨૦॥ પછી જવું દેવ દર-
શન, માત પીતાને નમવું; પરમારથ પાંચ વીપ્ર લાવી, જમાડીને જ-
મવું ॥૨૧॥ વીપ્રનું ઉચ્ચિષ્ઠ અન્ન લેઈ ભરી લેવા પાંચ ગ્રાસ; તે પછી
બીજું ભોજન કરવું, રટવા શ્રીઅવીનાશ, ॥૨૨॥ ગઉ બ્રાહ્મણના ગુ-
લામ થઈને, કરવી સદા સેવાય; અસત્ય ભાશણ મુખ ન ભાંખે, સમરે
દેવાધી દેવાય, ॥ ૨૩ ॥ એવો ઉત્તમ ભગ્ત હરીનો, બણે સહુ સંસાર;
હંસદ્વજનો એ સુત મ્હોટો, કરણ સેમો દાતાર. ॥ ૨૪ ॥ બીજે નંદન
સુરથ નામે, તે પણ પ્રાક્રમી પુરો; સુનળ નામે પુત્ર ત્રીજે નહી કોઈ
ગુણ અધુરો. ॥૨૫॥ ચોથો સુદીર શેન્ય નામે; પાંચમો સુખેન બાળ,
કેવળીકા નામે એક પુત્રી, ધણું તપોવંત બાળ. ॥ ૨૬ ॥ સુખવતા
નામની છે નારી, હંસદ્વજની જેહ, પુરણ પ્રેમદા ભાગ્યશાળી, મુખ
માં નહી સંદેહ ॥ ૨૭ ॥ તેવા રાજની નગરીમાં આવ્યો, પાન્ડવ
કેરો વાણ, હંસદ્વજે નજરે ભેયો, અંતર થયો રાણ. ॥ ૨૮ ॥ વળણું ॥
અશ્વ બેઠ રાણ થયો, હંસદ્વજ રાજન; વ્યાસ વક્ષભ વાણી વહે.
શ્રાતા દેને મન. ॥

કડવું ૧૨ રાગ ચૌપાઈ.

બોધ્યા જયમુની મુખવાણી, મુણ જનમેજય હેત આણી; બળવં-
તાએ નીરખ્યો વાણ, રૂપાળો ભેઠને થયો રાણ. ॥૧॥ એની કાંતીધણી
રૂપાળી, શોભે કનકસભ કેશવાળી; એના કરણ ચરણનો દેખાવ; ભેઠરા-
જને ઉપજ્યો ભાવારા ॥ ૨ ॥ કપાળે છે કનકનું પત્ર લખેલું વાંચી ભેઠ તરત;
કીધો રાજએ મન વીચાર; આતો પાન્ડવનો તો ખાર. ॥૩॥ એને નહી બાં-

ધુ'તો કેવો, યૈશ દાશી નંદન જેવો; માર' ક્ષત્રીપણું બધું જશે, આખા વિશ્વ
 માં કેહેણી થાશે ॥૪॥ કોઈ કરપ મારો નહિ માને, જશે પ્રાક્રમ પાછ-
 ળ પાને; લાજ મરશે સંહોદર સર્વ કેહેશે મીથ્યા કરતો તો મર્વ. ॥૫॥
 ભોમીમાં ફરતો તો થૈ મોહોટો, પણ આજ જણાયો ખોટો; કેહેશે અસલ
 ગાદી લજવી, એણે પોતાની દેહ બચાવી, ॥૬॥ એને જીવડું વાહાણું
 લાગ્યું, માટે વઢવામાં મન ભાગ્યું; એવી કેહેણી જગતની થાશે, વળી
 પાન્ડવ બહુ પોમાશે. ॥ ૭ ॥ માટે અશ્વ બાંધી યુદ્ધ કરડું, ક્ષત્રી સુતે
 કદી નવ ધરવું; જ્યારે ત્યારે છે એકવાર મરડું, શીરા હાથમાં ક્ષેષને
 ફરવું. ॥૮॥ એવો ક્ષત્રી તણો વેહેવાર, માટે બાંધવો આ તોખાર;
 છોને કોપે કુન્તી કુંવાર, એમને વશ દેવ મોરાર ॥ ૯ ॥ તેથી શામળી-
 થો સહાય કરસે, માટે પાન્ડવ હિન્મત ધરશે; મને હરાવશે યુધ કરી,
 પણ દેખીશું શ્રીહરી. ॥૧૦॥ માહારી નમરી પાવન થાશે, યમકીં કરને
 ભય જશે; કરવા પાન્ડવની વાહાર, આવશે આંધ વિશ્વાધાર ॥ ૧૧ ॥
 અશ્વ રોક્યા વીના નવ આવે, મળે પ્રભુ ભાવે કભાવે એમ જણી
 ઉઠ્યો રાજન; ઘોડાને કરવા બંધન. ॥૧૨॥ તવ સાથે ઉઠ્યા ખાસદાર,
 વળી શેવક પણ દસ ખાર; લાગ્યા દોર સાંકળ બાંધવાને, લાગ્યા અ-
 શ્વ મણી બાંધવાને ॥૧૩॥ જઈ અનુચરે ઘેરી લીધા, તવ રાજ્યે બં-
 ધન કીધો; લઈ ગયા એકાન્ત ભોવન, ચોકી મુક્યા શેવક જન ॥૧૪॥
 તેતો ઉઘાડાં ખડગે ફરે; વારાફરતી તે પેરા ભરે, રખે ચોરી અમારી
 થાય, રખે મેહેનત મીથ્યા જાય, ॥૧૫॥ એમ ચોકસ રાખ્યો વાજ;
 આજ ઠીક આવી રંખાજી; એમ હરખે ભરેલો રાય, જઈ ખેડો સભા
 ની માંચ. ॥૧૬॥ એવે પાન્ડવનું દળ જેહ; આગ્યું નમ્ર ભાગોળે તેહ,
 તેને ખબર આવી એવી, હવે અશ્વની આશા કેવી. ॥૧૭॥ મહાબળવં-
 તાએ બાંધ્યો, હવે વાજ મળ્યાનો વાંધો; એક રીત્ય છાની વાત કરે,
 કૈંક મુમત વાત ઓચરે. ॥૧૮॥ કૈંક કહે હંસદ્રજ બળીયો, એના માં-
 થાનો કોઈ નથી મળીયો; એનો અરજીનને પણ જીને, સાંભો બીજે તેને
 બહુ વિતે ॥૧૯॥ સશી સરખો હંસદ્રજ રાય, તારા તુલ્ય પાન્ડવો દે-
 ખાય; કૈંક કહે તમે શું પરખો, અરજીનજ છે શેશ સરખો ॥૨૦॥ બા-
 ઠી સર્વ અરશીયા જેવા, જેને કંઈ પ્રસુની શેવા; આપો આપ મોહન
 વર સાથે, આપ્યું છે બળ વેકું નાથે. ॥૨૧॥ માટે પાન્ડવની જીત થાશે,
 વાજ બાંધીને રાય પસ્તાશે; એમ માંહોમાંહી વાત કરતા, એવે અનુચર

આઠ્યા ફરતા ॥ ૨૨ ॥ બેડ્યા અરબુનજીને હાથ, તમે સુણો અમારી
વાત; બાંધો આપણો અંશ આ રાથે, હવે કહો મહારાજ શું થાય
॥૨૩॥ તવ અરબુન બોલ્યો એમ, થાઓઝો ઓશીઆળાકેમ, એને
જીતીને તોખાર લેવો, મન મુઝીને દંડ દેવો ॥૨૪॥ એવો હંતદ્રજ કોણ
તોલે, એવાં અલીમાનનાં વેણ બોલે; તવ ઋકોદર એમ કહે છે, ભાઈ
અર્વા શું મીથ્યા ધરે છે ॥૨૫॥ એવો પુરણ છે ભાગ્યશાળી, એનો વૈ-
ભાગ જુઓ નીલાળી, એક પુત્રીને પાંચ પુત્ર, ધણું સોઘામણું ધર મુ-
ત્ર ॥૨૬॥ પતીવરતા એને ધર નારી, જેને વાહલા દેવ મોરારે; રાજ
ઋણે જીવ જાણનારો, ધણુ દેશ જીતી આણનારો ॥૨૭॥ એવો સુચન્દ્ર
જે બાળ, તેને વશ છે શ્રીગોપાળ; એવો કહેવાય છે બહુ બગીચો,
તમથી બદે સાદ્ય શામગીયો ॥૨૮॥ એને મહાસતી સાધતી નારી, જેનું
પુન્ય તપોબળ ભારી; એના સત્યથી સામ્રય રચામી; માટે વાત કરો
શીય નામી ॥ ૨૯ ॥ તવ અરબુન હંકારે ભરીયો, ધણુ મરવે વચન
ઓચરીયો; ઋકોદર વીરા શું જાણે, મુજ આમળ શીઠ વીખાણે
॥ ૩૦ ॥ વળણ ॥ વિખાણે શીઠ મુજ કને, જોયા બહુ નરેશ; વાળ
લેઉં તે નવઘ નહી, પણ લેઉં એનો દેશ.

કડવું ૧૩ રાગ સાંખિ.

જયમુની રૂશી એણીપેરે બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી
તુજને સંભળાવું, સુધન્દ્ર મહીમાય ॥૧॥ અરબુનજી એમ કહેવા લા-
ગ્યો, બંધુ છુદ્ધી નરસાધ; પોતાના પક્ષની હીમત ભાગી શત્રુની કહી
સરસાધ ॥૨॥ સામાવાળાની બાહાદુરી માધ, પોતાનો પક્ષ ડરાવો; હી-
મત તો કયાંથી આપો ને, ચરણ દોડા કરાવો ॥૩॥ હોંરા હોયનેનાંબો
ભાગી. તે કેમ ચડે સરાડે; કેવળ મુરખાઈનું એ કારણ, વણુ સંમજ્યું
ખરાડે ॥૪॥ હેતરવી જન કેને કહેવો, ખરી વાતે ખંભા દોકે, હીતશત્રુ
સમજવો કેને, શત્રુ સામે ચતા શકે ॥૫॥ તેથી શત્રુનો દાવ ફાવે, જ્ય
પામીને જય; શીઆળાવું જઈ સ્ત્રીંહને જીતે, નવાઈ શી દેખાય ॥ ૬ ॥
પોતે પોતાનો પત્ર ભાજોઝો, શત્રુના વીખાણ કરી; હાવું બોલકુંઘરે ન
તમને, હવે ન બોલશો ફરી ॥૭॥ તવ લીમે મન એમ વિચાર્યું, સામે
અમે તેમ હોય; પણ તેના વીખાણ કરવાથી. હામલે સૈન્ય સહુ કાય.

॥૮॥ સંરવેનું મન ડર ખાઇ જાયે, તો ન ભરાયે મુર; કાયર થાય તે
 પેહેલો મરે, રાખવી હીમત ઉર ॥ ૯ ॥ એમ સમજી ત્રકોદર બોલ્યો,
 એરે મહારા વીર; તમારૂં મન બેવા હું બોલ્યો સાબાશ છે રણધીર
 ॥૧૦॥ પાછા ન પડવું યુધ્ધે ચડવું, લેવો અસ્વ હરાવિ; કાઠારપણું
 કાંઈ નવ કરશો, નરનું નામ ધરાવિ ॥ ૧૧ ॥ એમ કહી ઉરકેર્યો વીર
 ને, ઉપજ્યો ઉર આનંદ; અરજીન કહે વાળ લેવા, હવે કરવો ફંદ
 ॥૧૨॥ કરણ નંદન વરશકેતુને, નરે કરી આજ્ઞાય; સાવચેતીથી સંચ-
 રા તમે, હંસદ્વજને ત્યાંય ॥ ૧૩ ॥ જઇ કહો કે અસ્વ આપો, નહીં
 તો ત્રિપ્રીત થાયે; પાન્ડવને આવી પાવલે લાગે, ચાલો અરજીન પાસે
 ॥૧૪॥ એટલે રવીના સુત તણે સુત, ઉઠ્યો આનંદ પામી, વજ્ર
 આલુપણુ ધારણ કીધા; ખડમ લીધાં શીશ નામી ॥ ૧૫ ॥ પછી પો-
 તાના બે હાસ લીધા, ચાલ્યો મુર સપાટે; મોટી આંખડી મુછ વાંકડી
 આવ્યો ભેર ઝપાટે ॥ ૧૬ ॥ સભાને દરવાજે જઇને ઉભો, કાઠાવ્યું
 છડીદાર સાથ; કહીએ કે પાન્ડવની તરફથી; કરવા આવ્યા છે વાત
 ॥૧૭॥ કરણ નંદન વરશકેતુ, વારતા કરવા માગે; કેહેને કે પ્રતીજ્ઞા
 સાથે, તવ મનનો ભય ભાગે ॥ ૧૮ ॥ એટલે છડીદારે જઇને, કયો સ-
 ભામાં જુદાર; કહ્યું કે પાંડવના કેહેવાથી, આવ્યા કરણ કુંવર ॥ ૧૯ ॥
 તમ સંગ વારતા કરવા ઇછે, શી આજ્ઞા મહારાજ; હંસદ્વજ કહે આવ
 વા દો, વાતે શું બમડે કાજ ॥ ૨૦ ॥ એટલે છડીદારે જઇ કહ્યું, પ
 ધારો શભા વિશે; તવ વરશકેતુ સભામાં ચાલ્યો, ઉમંગ ઉર અતીશે
 ॥૨૧॥ હંસદ્વજે આસન આપી, શનમુખ બેસાડી હીંચો; ક્ષત્રીની રીતી
 પ્રમાણે આદરભાવજ કીધો ॥૨૨॥ પછી કહ્યું કે કેમ પધાર્યા, વધો વ-
 રશકેતુ વાણી; નમે અમારો કેમ લીધો છે, વાળ પંચ કલ્યાણી ॥૨૩॥
 હંસદ્વજે કહ્યું પત્ર અસ્વ લેલાટે, પત્ર લેખેલું એવું; ક્ષત્રી હોય તે આ
 વાળ બાંધે, તો કેમ બાંધી ન લેવું ॥૨૪॥ શું સહુ ક્ષત્રી નાશ પામ્યા,
 શું મયું ક્ષત્રી બીજ; શું એક પાન્ડવ ક્ષત્રી નંદન, કેમ ન આવે બીજ
 ॥ ૨૫ ॥ શું એ એકલા ખડમ ધારી; બીજાએ શું પેહેરી ચુડી; શું એ
 મુરા બીજ અમુરા, માટે હું પડ્યો ઉડી ॥ ૨૬ ॥ બે વાળ બેઠ તો
 હોય તો, આપીશ નહીં તમને; અરજીન આવી પત્ર વાળનું; છોડી
 મુકે ભેટ અમને ॥૨૮॥ વરશકેતુ કહે આ શું બોલો છો, અકંકાર
 રાખો થોડો; કુર કુળના પાંડવ એ છે, સમજીને આપો થોડો ॥ ૨૯ ॥

જગતમાં જેની જય વરતે છે, પોતે લાઁયા પંચાળી; અવનીમાંથી અ-
સુર કાઢયા; સાહાય જેને વનમાળી ॥ ૨૬ ॥ બળીયા સાથે બાથ ન
દીજે, વીવેકની એ વાત; સલાહ સંપથી નીપજે, સોડ નહીતો થાશે ઉ-
ત્પાત ॥ ૩૦ ॥ એટલે કરોધ કરી રાય બોલ્યો, સાંભણે વરસકેતુ, બોલવા
ઉચરથી હું સમજ્યો, તમારા મનનો હેતુ, ॥ ૩૧ ॥ તો ખાર લેવો ભય બ-
તાવી, હું સમજું છું ઘણું; પણ અશ્વ આપું તો મેં ખોયું; પોતાનું
ક્ષત્રીપણું, ॥ ૩૨ ॥ હું હાર ને પાન્ડવ જીતે; તો તેમાં શું થાશે; કુન્તી
સુત અમ સામા બાહાજી, પાછળથી પરતારે, ॥ ૩૩ ॥ પત્રમાં એમણે
એમ લખ્યું છે ક્ષત્રી હોય તે બાંધે; તે માટે અશ્વ બાંધ્યો, આપુ
નહી એ વાંધે ॥ ૩૪ ॥ શું એકલા એ ક્ષત્રીની જાતી, બીજા શું કાળી
નાળી; લઢવું વઢવું પાછા શું પડવું, મરવું નહી પુઠ વાળી ॥ ૩૫ ॥ શું
એમની માએ દીકરા જણિયા, બીજાએ શું પાશાણ; શું એકલા એ
મનુશ જનમ્યા, બીજા શું જનમ્યા શ્વાન ॥ ૩૬ ॥ પાન્ડવ શું બેશીશ
ધરાવે, બીજાને શું એક; અશ્વ અમારે આપવો નથી, ક્ષત્રીતણા એ
ટેક, ॥ ૩૭ ॥ ઉઠો તમે મારી સભામાંથી, હું છું આકળો ભુત; તું શું
પંચાત કરવા આગ્યો, દાસીના સુતનો સુત, ॥ ૩૮ ॥ એમ કહીને ચરણ
પછાડ્યો, વર્ષકેતુ તવ ઉઠ્યો; હંસદ્વજનો મીજજ દેખી, રાસ ભરેલો
રૂઠ્યો. ॥ ૩૯ ॥ વર્ષકેતુ કહે તતપર થાજે, કરવા રણ સંગ્રામ; બળીયા
સાથે બાથ બીડાવી, ખોવાનો ઘર ગામ. ॥ ૪૦ ॥ કૃષ્ણ પ્રભુથી કો નથી
બળીયા, તે પણ રહે છે પાસ, ભગની દીધીને રથ સદા હાકે, થઈ રહ્યા
છે દાસ ॥ ૪૧ ॥ પંચાળ દેશના સ્વયંવરમાં, જરાશન શીશુપાળ; સહ
સરીખા કરણ સરીખા, સુર્યતણા જે બાળ. ॥ ૪૨ ॥ તેવા તેવા મછવેધ
કરવા ઉઠ્યા સભાની માંય; ચોરાશી શહસ્ર દેશનો રાજા, દુરીયોધન
કહેવાય. ॥ ૪૩ ॥ મચ્છવેધ સ્થંભે ચડ્યા પડ્યા, ભરિ સભાની માંય; તે
મછવેધ અરણુને ઝાંધો, પરણ્યા સતી કન્યાય. ॥ ૪૪ ॥ તેની તુલના તમે
ક્યાં બોલો, ઉમંગ પુરણ કરજે; એક ખુણામાં પડી રહેનારા યુધ્ધ કરવું
આદરજે ॥ ૪૫ ॥ હંસદ્વજ કહે યુદ્ધ કરવાનું, ના પાડીયે છીએ ક્યારે;
તૈયાર થાજે તૈયાર થાશું, આવતી કાલ સવારે. ॥ ૪૬ ॥ એમ કહીને વિ-
દાય દીધી; વર્ષકેતુ તવ વળીયો; કોધ ભરેલો રક્ત લોચને, જઈ અર-
ણુને મળીયો, ॥ ૪૭ ॥ ઓર પીતાજી ઓર પીતાજી, જઈ રાયને સ-
મજાગો; પણ મુમત મુકતો નથી માટે, યુધ્ધ નોતડ દઈ આગ્યો ॥ ૪૮ ॥

ધણો છે સુરેા પડે પુરેા, નથી અધુરેા એહ; બહુ છે બળીયો વાળ્યો
ન બળીયો, વઢવાને ટાપ્યો તેહ ॥ ૪૯ ॥ વલણુ ॥ લઢવા માટે ટાંપીયો,
જણાયું બહુભર; વલ્લભ વઢે એમ સાંભળી, કયો અરભુને સોર.

કડવું ૧૩ રાગ ધનાશ્રીની ચાલ.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી
તુજને સંભળાવું સુધન્વાની કથાય ॥૨॥ અરભુનજીએ સોર કીધો, સૌ
શેન્ય તતપર રહેજે; કાલે સવારે હંસદ્રજને, મન મુઝી યુદ્ધ દેજે ॥ ૨ ॥
એવી પોતે આજ્ઞા આપી, નગથી શું થાય; હંસદ્રજે પ્રધાન તેડ્યા,
રાજ્યસભાની માંય ॥ ૩ ॥ શંખને લેખ પ્રધાન પોતાના બ્રાહ્મણના છે
બાળ, પણ કુબુદ્ધી અતી અદેખ, સ્વભાવના ચાંડાળ ॥૪॥ કલેશ વહાલો
ટટો કાલો કરવા જ્યાં ત્યાં ચાહાય, આસ્તીક નહીને નાસ્તીક પુરાખટ
પટીયા કહેવાય ॥૫॥ છે બ્રહ્મદેશી કુચક્ષી કલેશી, ધર્મમાં ફાંસીયા બેઉ
પણ તેની આંખે રાયદેખે, લેણદેણ પુર્વનું એવું ॥૬॥ તે બેઉને દાસ મો-
કલી તેડ્યા, રાજ્ય સભાની માંય, પોતાને આસન આપી બીરાજ્યો,
સભા શોભી રહી ત્યાંય ॥ ૭ ॥ પછી પ્રધાન પુછવા લાગ્યા, માહારાજ
તેડ્યા કેમ, હંસદ્રજ તવ પુછવા લાગ્યો પ્રધાનોને એમ, ॥ ૮ ॥ કુન્તી
નંદન પાન્ડવ કેરો, અશ્વ આવ્યો છે હાંધ; તેને લેણે પત્ર બાંધ્યો છે,
લખ્યું છે તે માંધ ॥૯॥ ક્ષત્રીપણાને જે સુત હોયે તે; અશ્વ અમારો
બાંધે; એવું વાંચીને મેં બાંધ્યો, ક્ષત્રીપણાને વાંધે ॥૧૦॥ તેથી વરશકેતુ
વિષ્ટી કરવા, આવ્યો અમારી પાસ; અહંકારના વચન બોલવાથી, ઉ-
પજ્યો મન વિનાય ॥૧૧॥ અશ્વ દેવાતું ના કહું મેં માટે માગ્યું રણ
યુધ; કહો એ કામ હીક કયું કે, કીધી વીપરિત બુધ ॥ ૧૨ ॥ તવ શંખ
ને લેખ એમ બોલ્યા, રાય તમોને ધન્ય, તમ સરખાને જીતે તેવો,
દેખાતો નથી અન્ય ॥૧૩॥ પછી છાની ગોટ્ટી કીધી, મળીને બેઉ પર-
ધાન; આપણે પડે લડવું નથી ને, નથી થાવું હેરાન. ॥૧૪॥ વઢનાર
વઢશે મરનાર મરશે; આપણે જોવો તમાસો; તો શાને સાડ ના કહીએ,
જેવાને ખેલ ખાસો ॥ ૧૫ ॥ એમ વિચારીને બેઉ બોલ્યા, કરો ખરા
સંજરામ; ક્ષત્રીનંદન શું નથી તમે, શું બોળવું છે નામ ॥ ૧૬ ॥
માઠી શું લખવરી છે, વળી લાજે પરધાન; કુટુંબ કમીલો લખવવો

શુ, ચડી પડો મેદાન ॥ ૧૭ ॥ ભાઈ સાથમાં ને સહુ સેન્યમાં ઢંદેરો
 પીટાવો રાય, કાલે સવારે પહોર દહાડામાં, ફરવાજે ભેમા થાય ॥ ૧૮ ॥
 વખત નિમ્યાથી વેહેલો આવે, તેને શરપાવ મળવો; વખત કિત્તે આવે
 તેને, તેણે કહામાં તળવો, ॥૧૯॥ વગી દવે દેવરાવો તમારી, તો સહુ વેહેલા
 આવે; મોડો આવે તેને તળવો, નિશ્ચે કરો તે ફાવે ॥ ૨૦ ॥ રાજ કહે
 કણુલ છે માહારે, ચાર છડીદાર જવો; કુટુંબમાંને સેન્ય સકળમાં, સં-
 દેશો સંભળાવો ॥ ૨૧ ॥ એટલે ઉઠ્યા આમના લેને, ચાર જણા છડી-
 દાર; પડો વખાડી પોકાર કચો, કહેલા સમાચાર ॥૨૨॥ કાલે સવારે પો-
 હોર દહાડામાં સરવે થાએ સાવધાન; આયુદ્ધ બધા આવી મળજે, નહીં
 તો થશે હેરાન ॥૨૩॥ વહેલો આવીને ઉભો રહેશે, તેને સરપાવ મ-
 ળશે; મોડો આવે તેને સંભ, તેણે કહામાં તળશે ॥ ૨૪ ॥ પક્ષપાતે કો-
 ધની નહીં ચાલે, રાય તણી છે દવાઈ; નહીં તો અકાળ મૃત્યુ થશે, જ
 બુશે નહીં નવાઈ ॥૨૫॥ એ રીતે સેન્યમાં સંભળાવી, ત્યાંથી થયા
 વીધાય, રાય તણા કુટુંબમાં કહ્યું. જણ સરવને થાય ॥ ૨૬ ॥ સુધ-
 ન્વા બેઠો છે સયનમાં, પોતાની પ્રમદા પાસ; તેને કહ્યું કાલે યુધ્ધે જ
 શું, સામા હશે અવિનાશ ॥ ૨૭ ॥ એણે કહેતામાં સુધન્વાનું, ફરકયું
 ડાહ્યુ લોચન, અંમળા કેરું અંમ પણુ ફરકયું ભરાયું ભારે વિવ્રન ॥૨૮॥
 મહેલમાં દીપક રાજા થયા, કરમ્મયો નજર ખામ; સુધન્વાનિ બારીએ
 બેસી; કહ્યા કાળા કામ ॥૨૯॥ સમગી શીયાણા ભોવન ઉપર, ભ-
 મવા લાગ્યા અપાર; તેણે જોઈને ત્રાસ પામી; સુધન્વાની નાર ॥ ૩૦ ॥
 પાછું મનમાં એમ ભાસ્યું; કાંઈક વિવ્રન થાશે, માઠા શુકન કેમ થયા,
 બુદ્ધિથી બાળા વિમાશે ॥૩૧॥ એમ કરતાં દિવસવિત્યો, રૂજની થઈ તે
 વાર; અચાનક એને નિંદ્રા ઓતી સયન કરયું તવ નાર ॥૩૨॥ તેમાં
 ભયંકર સ્વપ્ન ભાસ્યું, જણે મથો ભરથાર અંમતણું હેવાતણુ મથું,
 ઉતર્યા સોળ શણુગાર ॥૩૩॥ જણે મુખકે કેશ કરડયા, શીશના એકે
 એક; સાળુ ઉતરી સિંધુરો અંગે, પેહેલી દીડી અનેક ॥ ૩૪ ॥ તવ ભ
 યની ભરી ભામની ભઠી રડવાલાગી અપાર; અરેરે આમ કેમ લાગ્યું,
 શું થાશે મોરાર ॥ ૩૫ ॥ સુખ સભ્યામાં સુધન્વાયે, ક્રીધું છે સયન;
 ત્યાં જઈને પીછોડી ઉઘેડી બેયું પતીનું વદન ॥૩૬॥ ઢંઢોળીને જમા
 ડવા લાગી, જગો જગો મમનાથ; અરેરે માહારે વિચોમ પડીયો કહી
 ઝાલ્યા બેઠે કાથ ॥ ૩૭ ॥ તવ સ્વપ્ન થયું સુધન્વાને, પડશે મારો

હેહ, અખળા માહારી એટવાઈ મરશે, માહા દુખી થઈ એહ ॥ ૩૮ ॥
 એવામાં જીવતીને જગાડે, ભગ્યો, સુધન્વા સુર; ભગત થઈ એમ અખ
 જાને રડતી દીઠી ભરપુર ॥ ૩૯ ॥ તવ સુધન્વા પુછવા લાગ્યો, શું
 દુખ દરીયે દુખી, એટલે અખળા કહેવા લાગી, ભયભરી સ્વપ્નની
 ખુબી ॥ ૪૦ ॥ ભયંકર મને સ્વપ્ન ભાસ્યું, તે નવ બણે કોઈએ
 આગળની વાત કહેતાં માહારી, જીવ્યા કાપવી એમએ ॥ ૪૧ ॥ સુધન્વા
 કહે સ્વપ્ન કેવું, સાચી વદળે વાણી, તુજને કવાઈ દઉં છુમાહારો, સત્ય
 કહે સતી રાણી ॥ ૪૨ ॥ તવ હૈયાફાટ રડવા લાગી. નેત્રે વહે બહુ
 પાણિ; અરેરે એમ કહેતી વેળા, કેમ ન જીભ વઢાણી ॥ ૪૩ ॥ કલ્યા
 વિના હવે છુટકો નથી, કંથે દીધી છે કવાઈ; રડી રડીને કહેવા લાગી,
 અમની ઉઠયો ઉરમાં ॥ ૪૪ ॥ વળણ ॥ અમની ઉઠયો ઉરમાં રડતી
 હમયા ફાટ; કહેવા લાગી કામની, સોમન દીધા માટ ॥ ૪૪ ॥

કડવું ૧૫ રાગ હલાવરિ.

માહારા કંથજી શું કહેવરાવોરે, ઓ હો હો હોરે. ટેક. ॥ મુજને
 સ્વપ્ન ભયંકર ભાગ્યુરે બણે પેલા ભવનું પાપ ભાગ્યુરે, માહારા આલનુ
 થર સુતર ભાગ્યુરે. માહારા ॥ ૧ ॥ બણે રણયુધમાં તમે ચડીરે, એક વિધને
 જીવી બીજે પડીયારે પેહેલા સસરા શત્રુ થઈ નડીયારે; ॥ માહારા ॥ ૨ ॥
 બણે સસરાએ તેલમાં તળીયારે; તમે તાત વચને ખળીયારે, તમને
 સહાય કરી શામળીયારે ॥ માહારા ॥ ૩ ॥ પછી શત્રુએ સંહાર કીધારે, મન
 મુઠીને માર દીધારે મારો રાજ્યમાર ઉતારી લીધારે ॥ માહારા ॥ ૪ ॥ હું
 તો અભાગજિ રહિ રઝળતીરે, મારી કારમી કાયા નથી પડતીરે, સપ
 નાતી વાત લાગે છે મળતીરે. ॥ માહારા ॥ ૫ ॥ તમ તાતે દવે દેવરાવીરે,
 કાલે વઢવાની વાત કેવરાવીરે; વળી તળાવની બીના આવીરે ॥ માહારા
 ॥ ૬ ॥ એવું સ્વપ્નું સીધાન્ત મળીયુરે, માહારા મારજંધ પાછું વળીયુ-
 રે, બણે સંસારનું સુખ ટળીયુરે ॥ માહારા ॥ ૭ ॥ મુજને માઠા થયાતા
 શુકનરે, કાગ કકળીઆ ભોવનરે, અવળું ફરક્યું છે અંજ લોચનરે
 ॥ માહારા ॥ ૮ ॥ માહારા દીપક થયા રાણારે, તમે પશુ નહી હો અ-
 બણારે. શહુ સમજે છે સ્વામી શાણારે ॥ માહારા ॥ ૯ ॥ માટે કાલે
 યુધ્ધે નવ જાણારે, તમે જઈને પુરણ પસ્તાણારે; બણી બેઠને દુખી

થારોરે. ॥માહારા॥૧૧૧વળણુ॥ દુખી થારો નાથલ, ઉપજરો વીધન;
કરો પ્રતીજ્ઞા નહી જવા, તો માને મુજ મન. ॥

કંઠવું ૧૬ રાગ સામી.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી
તુજને સંભળાણું, મુધન્વા મહીમાય. ॥૧॥ સુંદરી કહે સ્વામી મારા,
પ્રતીજ્ઞા કરો કાંઈ; તો મુજ જીવને શાન્તી વળે, ઉચાટ છે મનમાં.
॥૨॥ એટલે મુધન્વા એમ બોલ્યો, સાંભળ સાધવી સતી; સુરા નરની
નાંરી થઈને, કયાં દે કાહાર મતી. ॥૩॥ મુજ તાતે દેવરાવી દવાઈ; તેકેમ
લોપુ વેણ; જગત કીરતી થાય માંથે, થાડું સુરાતણુ હેણુ. ॥૪॥ જગત
માં કીરતી કરાવી, જીવડું તે જીવ કેવો; ગમે તેટલો ઉભો ફેરે પણ
જીવતો મુઆ જેવો. ॥૫॥ સુત માયો હોય ક્ષત્રીનો તો, મરવાથી નવ
ડરે; રણ સંગ્રામે ન પડે પાછો, મુસ્તક કર લઈ ફેર. ॥૬॥ મરડું માને
તો અજ્ઞાની, આત્મા મરતો નથી; ખોળીયું છે તે પંચભુતોનું, જીવ
ન્યારો સરવથી. ॥૬॥ જેવાં વસ્ત્રો ઉતારવાનાં; તેવી ઉતારવી કાયા; માયા
માહાદેવના બનાવ જેવી, ચૈતન્યને આ માયા. ॥૮॥ વસ્ત્ર વપુ ઉતારવાં
સરમાં, તેમાં ન જાણેવો ફેર; કષ્ટ કાયાને નહિ આત્માને, માટે કરજમ
જેર. ॥૯॥ રણમાં મરીએ તો જીવ તરીયે, મોક્ષની પદવી લઈયે; ક્ષત્રા
જતીનો ધર્મજ એ છે, માટે બેશી કેમ રહીએ. ॥૧૦॥ કુળલાજે જ્ઞાની
લાજે, લાજે પોતાનો ધર્મ; મનુનાં વચન શાસ્ત્ર વીસે, અખળા શું સમ
જે મર્મ. ॥૧૧॥ જીવડું મરડું મીથ્યા કેહેણી, તે કેમ માનીયે સાચું;
અસત્યને સંડો માને તેનું, ધરવરી જ્ઞાન કાચું. ॥૧૨॥ આ દેહ તલ
બીજે દેહ લેવો; જ્યારે ત્યારે એકવાર; નિશ્ચે છતાં કેમ ડરડું, સુંદર
વતી નાર. ॥૧૩॥ એટલે સુંદરવતી બોલી, તમે તો મરડું ધાયું; તેથી
તમને નહી દેવું જવા, કરો માહારૂં વાયું. ॥૧૪॥ પીઉલ પાવડે
લાગું તમને, કોણ પછી માહારૂં બેલી, એમ કહેતામાં બેઉ અક્ષુએ,
ચાલી આંસુની હેલી. ॥૧૫॥ એવે સમે મધ્ય રાત્રી થઈ છે, અખળા
કરે વીલાપ; ભાઈ ભગની વીનાની ભામા, વળી નથો મા બાપ. ॥૧૬॥
એક આશરો પરણ્યા પતીનો, બીજે વિસ્વંભર કરો; તે વણ સગુ ન
મળે મહારૂં, કલેશનો ધરમાં ઘેરા. ॥૧૭॥ દુખે ઘેરાણિ નેત્રમાં પાણી,
વાણી વીમળ કાઢે; પોતાના પતીનો પાલવ આલી, રડવા લાગી રાઠે

॥ ૧૮ ॥ આકંઠ કરતી બંદુ વલવલતી, કળકળતી કામની; તે વળાએ
ભયંકર ભાસે, ઝમ ઝમતી જમની. ॥ ૧૯ ॥ કોમળ કાયા મહા રૂપ-
વંતી, જોખન બાળે વેશ; મૃગયાનેણી નહી કાંઈ કેહેણી, મુસ્તકથુંદીર
કેશ. ॥ ૨૦ ॥ દંત જેના દાઢમની કળીયો, આંજળી ચંપક કળી; હાથે
ળી જેની કમળ સરખી, હોડ રેખાયો મળી. ॥ ૨૧ ॥ જંઘા કદળી
સ્થંભા સરખી, કુમકુમ પગની પાની; બોલવું કાણું લાગે વાહાણું,
બુદ્ધી મોહોટી વય નાહાની ॥૨૨॥ સુધડતા ચંચળાઈ ચોખાઈ, કોઈ
વાતે નહી ખામી; વાણી મધુરી શુભ ગુણ પુરી, અક્ષત્રે નહી અધુરી.
॥૨૩॥ વીવેકી વીદવાન વડી છે, જાણે પતીવ્રત ધર્મ; આચરણ એના ઉ-
ત્તમ અતી, મતી સદા સુભ કર્મ ॥૨૪॥ આશ્રુપણ વણ અંગ ઓપે,
લોપે નહી મરીયાદ; તેથી અબળા રડવા લાગી, કંઠ વેણાનો નાદારપા
॥ વળણા વેણા નાદે રામા રડે, મધ્ય રાત્રીનો ચોમ; વક્ષલ વદે મુણે
સહુ, અતી ઉપજ્યો હીત રોગ.

કડવું ૧૭ રાગ મને મુકિ ગયોછે મારો છેલડો રે.

હુંતો જુધે ન જવા દેઉ નાવસારે, માહારે તમ વીના નથી આધાર
મહારાજ, જુધે ન જવા દેઉ નાવસારે. ટેક. મેહેતો જનમીને જોયા છે
આપનેરે, નથી ખીજ ત્રીજની વાહારામાહારારાજ ॥ તમને આશો ઉજ
મ વડવા તણોરે, હજુ સું જોઈ થાક્યા સંસાર. ॥ માહારારાજ, ॥૧॥ મારે
પીયર પનોતુ થવાનું નથીરે, નથી ભાઈ ભોજઈની મોઘાઈ ॥ માહારા
રાજ. ॥ નથી તાત માત કે મોસાળીયુરે, નથી સૈપણી ઐપણી બાઈ.
॥ માહારાજ. ॥૨॥ તમે રણ ચઢી મુને રઝળાવશેરે; પુરણ પડી છે
પેટડામાં ફાળ; ॥ માહારારાજ ॥ આવ્યું વીધન વાળ્યું વળશે નહી રે,
મોટે પેહેલાં આણું માહારો કાળ. ॥ માહારાજ. ॥ ૩ ॥ હળી મળી
પુરણ બેઠાં નથીરે, નથી કરી દુખ સુખ તણી વાત; ॥ માહારા
રાજ. ॥ નથી હશી રમીને બોલીયારે, મીથ્યા વટલાવી છે મેં માહારી
જાત. ॥ ૪ ॥ પુરણ પરણ્યાનો લાહાવો લીધો નથી ર, નથી
પીરશીને જમાડ્યા મેં નાથ; ॥ માહારાજ, ॥ નથી ધુંધટ તાણ્યો
કુટુંબમારે, ગઈ આવી નથી સહીઅર સાથ, ॥ માહારાજ ॥ ૫ ॥
॥ વળણ. ॥ એમ અતીશે વલવલે, કરે અતી આકંઠ; સુધન્વા
કહે સુંદરી, રડવું રાખો બંધ. ॥

કડવું ૧૮ રાગ સામગરિનિ ચાલ.

જયમુની રૂસી એણીપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજેરાયઃ ગિસ્તારીતુજને
 સંભળાણું પરમપવિત્ર કથાય ॥૧॥ સુધન્વા કહે સુંદરી મુણે, રડવુંસા-
 ખો અંધ; થવા કાળ તે થારો, સીદ કરો આકંઠ ॥ ૨ ॥ મહાર તમારે
 સંબંધ જેટલો તેટલો લીધો લ્હાવો; રણસંબંધ પુરણ થયો તો, દેવ ઉ-
 પર શો દાવો ॥૩॥ મુને પણ એવું સ્વપ્ન આવ્યું, પડસે માહારી કાય;
 છે છેલ્લું વહેલું આપણે મળવું, કાલે થાશું વીઘાય ॥૪॥ ધીનુંધારેલું
 બને છે, આપણી ધારણા ખોટી, રડેથી નથી રોકાવાનું નીકર આશા
 તો મહોટી ॥૫॥ તું કહે છે મહાર નથી બેત્રી, કોઈ અરનીમાંય; વીધું
 ભર વિના નથી બેલી, કોઈનું હાંચ કે ત્યાંચ ॥૬॥ જેમ બને તેમમાનવો
 આનંદ, શા સાડ કરવો શોક; શોક ધરેથી શોક ન નાસે, આનંદથી
 શોક ફેક ॥૭॥ અંધારે અંધારું ન નાસે. નારો બે થાય પ્રકાશ; તેમજ આ
 નંદ માની લેવાથી, કલેશ પામે નાશ ॥૮॥ આનંદનું ઘર ઉત્તમ સહુથી
 આનંદે આનંદ; થયું બયું મીઠ્યા માનવાનું, માયાનો ફામટ ફંદ ॥૯॥
 હું નતો તાહરો તું નોતી મહારી, કોણ કેને સંગ લાગ્યું જે જેને જેમ
 ફાગ્યું પોતાને કરમે આવ્યું ॥૧૦॥ એકજ જનમે બેળાં થયાં, તેમાં
 શું તાહરું મહારું, સંઘાત છુટયો કે પુઠવાળી કોણ બુએવેવાર ॥૧૧॥
 દેહ છતી પડી હોય ધરમાં. તોપણ ભાવ ન પુઠે; ૭૧ સામુ બેનકામ ન
 રડે, તો પછી સમાધ શું છે ॥૧૨॥ ખોળીયાની સમાધ હોયતો, ખોળીયું
 કોઈ ના બાળે; બે લવની સમાધ હોયતો, ફરી લવ સામુ ન બાળે ॥૧૩॥
 થાય કહાપી પ્રેતરૂપે, આવી ધુણીને બોલે; તોતે બાળ કરી કાઢે મારમારે
 ખર તોલે ॥૧૪॥ બે સુંદરી સમાધ છે સાની; સમજને કાઢય સોધી; બે
 ખોળીયાને બાળે છે માટે, ખોળીયાના વીરોધી ॥૧૫॥ લવના વીરોધી
 હોય નહીતો, લવને હાંધી ન કાઢે; કોઈ કોઈનું સગુ નથી, મીઠ્યામુઠ બ
 રાડે ॥૧૬॥ તું નથી મહારી હું નથી તારો, સપ્નાવંત સંસાર; માટે કાંઈ
 કલેશ ન કરતી, આ સતી સાધવી નાર ॥૧૭॥ યુદ્ધ વીના હું નથી રહે-
 વાનો, પડશે વેઠશું દુખ; રણમાંનમ્રવું ને બેસી રહેતો, લાજે જનુનીની
 કુખ ॥૧૮॥ વળી મહારા અંધુ લાજે, લાજે હંસદળ બાપ; યુદ્ધે ગયા
 વણુ હું રહુંતો. બ્રહ્મહત્યાનું પાપ ॥૧૯॥ ખાલી ખોટા કરે ભવાડા, જ-
 ગતને જણાવે નારી; એમાં કહેવાયે નહી સાડ. ફેગતી માહારી ને તારી
 ॥ ૨૦ ॥ મહારાં સાથ સહોદર બણે. બણે સઘળુ જગત; કહેશે કે વશ છે
 નારીને, શાનો સુધન્વા અઘ્ટ ॥૨૧॥ માટે મન વાળો માનુની, સીદ ડ-

સાવો દંત; અત્યારથી એમ બળુએ કે, અત થયો મુજ કંથ ॥૨૨॥ કંથ રો કામનીને શા સાફને સમજવું સાર; કામનીએ જીવતી હોતો થાત માહારો પરીવાર ॥૨૩॥ વળી કરત શેવા માહારી; રાંધી પીરમત મુને; બીજી મજાશે કેવી નીકળશે. એમ પીડા સહુને ॥૨૪॥ પ્રમદારો પતીને તે, પોતાના મુખ માટે; અરેરે માહારો વૈભોગ ગયો, પ્રથમ એ ઉચાટ ॥૨૫॥ માંથા ઉપર હોય દેહ તો અખળા રો એમ, જીવતા હોતો કરત નિરવાણ; હવે આ વળશે કેમ ॥૨૬॥ નીરધન હોય તો એમ રો; મર્જ કી યા કરૂં કયાંથી; છેયાં છોકરાં પેટ પડ્યાં તે, ખરારીશ શામાંથી ॥૨૭॥ કદાપી ધન મેળવી મરે, તો તેને રો એમ ઝાઝા જીવીને રજત ઝાણુ ભોમવત ફાવે તેમ. ॥૨૮॥ એવાં ગમે તે કારણ વીના, રડતું નથી જનકોય; વિવેકથી વીચારમાં આવે, સ્વારથ સગપણ હોય ॥૨૯॥ હું નહીં તારો, તું નહિ માહારી, કોઇનું કોઇ ન થાય; જે કોઇ કોઇનું થતું હોય તો કેમ જોડે નવ્ય જય ॥૩૦॥ જે કદી જોડે જવાય નહીંતો, આનંદ તજવો જોઇએ વરસ એ વરશે આણંદ માણે. રમે જમે સહુકોઇએ ॥૩૧॥ મુએલું જન મુઆ ગને, જીવતું જીવતા ગતે; અનાદીથીરે એવા સમજે શાસ્ત્રને મતે. ॥૩૨॥ એમ કહી સુંહરી સમજાવી, એવેરહી પોહો રરાત, મુધન્વાયે દંત ધાવન; કીધું દામના સાથ. ॥૩૩॥ પછી ઉચ્છ્રાહકે સ્નાન કીધું પછી નીત્ય કર્મ; સંધ્યા ગાયત્રી સમાધી, લેઈ સાચવ્યો કર્મ ॥૩૪॥ પરવારતા પા પોહોર દાહોડો; ચઢી ગયો પાવન; મુધન્વાએ વિપ્ર જમાડી, પોતે કર્યું ભોજન ॥૩૫॥ એવે સમે તાથ સહોદર, વળી શહુ સન્યાય; જમી પરવારી આયુઢ આંધી, નમની ખારણે જય. ॥૩૬॥ તે સમે હંસદ્વજ રાજ. સહુથી પરવારયો પેહેલો; દરવાજા બહાર ખુરશી નાંખી. જઇને બેઠો વેહેલો. ॥૩૭॥ રાતા ની શાન રોપાવ્યા છે, પથરાવ્યાં છે બીછાના; શંખને લેખ એ પ્રધાન આ વિ, બેઠા છે મસ્તાના. ॥૩૮॥ એકજ મોટો ચુલો કરાવા, તેમાં કરાવ્યો તાપ; તે ઉપર કહા તેલ તણી, ઉકળતી કરી આપ ॥૩૯॥ જે જન આવે તે જન જીવ, થરથર કંપે કાય, અરેરે આતેલમાં તળાતાં, વેદના કેમ વેઠાય ॥૪૦॥ એ રીતે જોઇને સહુ ત્રાસે, જે વહેલા આવેલો તે પશુ જઇ હેલજીને, તેડી લાવ વહેલો ॥૪૧॥ એ રીતે અડધા પોહોર દનમાં, રહું સહુ કોઈ; મુધન્વા આવ્યા નથી તે, પ્રધાન રહ્યા છે જોઈ ॥૪૨॥ તે સમે અડધો પોહોર થયો તવ ઉઠ્યા હરીદાસ; ભોજન કરી મુખ પખાળી, લેઈ કીધો મુખવાસ ॥૪૩॥ પછી

પોતે યુધ્ધે જવા, થાવા લાગ્યો તૈયાર; ઊભા થઈને પહેરી લીધા, પો-
તાના સણગાર ॥૪૪॥ રૂપે ગોરો કહેડે કંદોરો તોરો મોતીનો માથે; કડાં
સાંકળાં વેઠ વીંટી, બાંધ્યા બાબુ બંધ હાથે ॥૪૫॥ નાહાનો ને નાબુમ
ધણેરો, અપણ જેની આસ; સ્થળ પહેલી કચ્છી લીડી, પછી પહેયો
મુરવાળ ॥૪૬॥ કમર પટો કવચ અખતર; અંગ ઘણી ઊલટ; કાનમાં
કુન્ડળ હાર મોતીના, જરી જામો મુમટ ॥ ૩૭ ॥ ચરણમાં ઉપાન પે-
હેયો, પટકેથી કટી બાંધે; બાણનો ભાથો ને ધનુષ તે, બેરબ્યાં ડાબી
બાંધે ॥૪૭॥ અપવા ખંજર ત્રીશુળ લીધું, જમ્બેયોને કટાર; ફરશી
ભાલો કર્વત કુહાં, તર્કસ તીર તરવાર ॥ ૪૮ ॥ બાંધી મોકાની ઉમ્મર
નાહાની, આંખડી મ્હોટી મ્હોટી, ચક્ષુ રાતા ચોળ ચળકે, નમળેખાંપણ
ખોટી ॥૪૯॥ ભમ્મર ખુબજ ખેંચાયેલી, લાગે અતી વિકરાળ; ત-
તપર થઈ કહ્યું તારૂણીને, ઓ સતી જે ગોપાળ ॥૫૧॥ વલણ ॥ જે ગો
પાળ છે માહરા, જહું છું રણસંગરામ; એમ કહેતાં વક્ત્રવ વદે, મળો
થયો તે ઠામ.

કડવું ૧૯ રાગ સાંખ.

જયમુની રૂશી એમ બોલ્યા, સુણ જનમેજેરાય; વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું; સુધન્વાની કથાય ॥૧૦ સુધન્વાએ મળ્યો થઈને, કહ્યા જે
ગોપાળ; એટલે સુંદરવતી નારીને, પડી પેટમાં ફાળ ॥ ૨ ॥ જાણ્યું કે
જીવશે નહિં સ્વામી, ઉદાશ પામી નારી; પતીનો જઈ પાલવ ઝાલ્યો,
અરજ સાંભળો મહારી ॥૩॥ મમત શું માન્યનીનો ચાલે, યુધ્ધે જ-
વા થયા ત્યાર; તો મુજને મળીને પધારો, ઓ માહાર ભરથાર ॥ ૪ ॥
છેવટનો આ પ્રેમ પ્રમટ્યો, આટલું વચન પાળો, થનાર હશે તે થારો,
પ્રેમની પીડા ટાળો, ॥૫॥ માગી માગી માગુ તમ પાસે, સામુડીના
સંતાન; પુરણ વિકાર વપુમાં વાપ્યો, મોટે દો રતુદાન ॥૬॥ સુધન્વા
કહે એ શું બોલી, રણ યુધ્ધે જતાં નારી; સમય વણ વઢીએ તે, છુટી
પડે નીરધારી ॥૭॥ સમા વીના બોલે તે હારે, સમા વીના સહુ ખોટું
રોકાડિને વેળા વીતે તો, થઈ પડે દુખ મહોટું ॥૮॥ સ્વામીને જીવે
તોડો તો, મુમત મુકી દેવો; તારૂણી મમ પીતાનું તું, જણે છે મુમતી
કેવો ॥૯॥ તેલ તણી કહા ઉકળાવી, બેઠાં છે દરવાજે; વેળા વીતીને
ત્યાં જહું તો, તેલમાં તળે આજે ॥૧૦॥ માનની જણતી નથી એવું, જીવે

હશેતો મળશે; જાણે છે કે મોડા જશેતો, તેણ કઢામાં તળશે ॥૧૧॥ જાણી
 બેઠ પતીતણે તું; જીવ લેવો કેમ ધારે; ઉશ્કેરી મોકલવો બેઠએ,
 બીધનથી ઉગારે ॥૧૨॥ વેળા વીતે છે વેળા વીતેછે, કર્મ કઠોર જાગ્યું,
 રજની રામા બોલી નહીને, આ વેળા શું માગ્યું ॥૧૩॥ મેલ પાલવડો
 મુમત આવડો, કદી કાળે નવ કરીએ; તારણી કહે કેમ મુકું, બેઠીછું
 ભર દરીયે ॥૧૪॥ વહેલા જશે તો તેલથી બચી, શત્રુને હાથે મરશે
 મોડા જસોતો તાતને હાથે, પણ નહીં ઊગરશે ॥ ૧૬ ॥ નિશ્ચે મુજને
 એમ થયું છે, ઉતરવે શણગાર, માઠા મુકન માહરા સાચા, નહીં કાંઈ
 ફેરફાર ॥૧૬॥ આમે મરવું ને આમે મરવું, મરવાનું મુજ કંથ, હર પ્ર-
 કારે પીયુજ માહરા; આવી રહ્યા છે અંત ॥૭॥ તો શા સાઈં ડરવું સ્વા-
 મી, અબળાનું ઉર ઠારો, નહીંતો લાગશે બાળ હત્યા, સમજ પાપની-
 વારો ॥૧૮॥ મુજ મન ઇચ્છા પુરણ કરો, પામશે વધકુંઠ વાસ, સા-
 ન્તી રાખીને બેસો જરા ન થયો ત્રીયાનો ત્રાસ ॥ ૧૯ ॥ વળી માહારો
 દેહ તણને, આપીશ હું હત્યાય; કાયા માહરી પાડું નહિતો; મુકીત સઉ
 ફેક થાય ॥ ૨૦ ॥ એટલે સુધન્વા એમ બોલ્યો, આ નહીં મનુશ ધરમ;
 દિવસે રતુદાન દેવું, પશુપક્ષીનું કરમ ॥ ૨૧ ॥ સુંદરવતી સતી એમ
 બોલી, આ મારા જરથાર; એક વરસનું તપ મુકી, વરસાવું ધુમાર
 ॥૨૨॥ પછી બાધ નહીં દીવસના, એરે મારા નાથ; કહું માહર કંપુલ
 કરો, બેડું તમને હાથ ॥ ૨૩ ॥ સુધન્વા કહે કામની મુને, રથે નહીં
 તુજ વાત; તાહરં બોલ્યું પાળવા રહું તો કોઈ કરે મુજ તાત ॥ ૨૪ ॥
 તવ એબળાયે જીવ્યા કાહાડી, દંતુમાં દબાવી; સુધન્વા કહે રતુ દેઉ
 છું, વિપ્રીત વેળા આવી ॥ ૨૫ ॥ એમ કહીને વસ્ર ઉતાર્યા અબળાયે
 જામે મેલી; ધુમાર વરસાવી નરનારી, પ્રેમે રમ્યા રંગરેલી ॥ ૨૬ ॥
 પોહાર દીવસ પુરણ થયો, સંકટ આગ્યું ભારી; સુધન્વાએ વસ્રપહેર્યા
 ચાલ્યો આયુધ્ધ ધારી ॥૨૭॥ છડીદારને આમના આપી, રથ અમારો
 લાવો, તવ સારથી રથ બેડી આગ્યો, મુકન માઠો કહાવ્યો ॥૨૮॥ જોવો
 સુધન્વા બારણે નીકળ્યો, તેવોજ કકળ્યો કામ, દાવારને ઉમરે ચરણ
 દેતા, આડો ઉતર્યો નામ ॥૨૯॥ તવ સુધન્વાએ વિચાર્યું, નીશ્યે થ-
 વાનો કાળ; જાણ્યું કે જનેતાને મળી આવું, ધારી ચાલ્યો ભુપાળ
 ॥ ૩૦ ॥ પેતાની માતાના મેહેલમાં ચાલ્યો, જમને લાગ્યો ચરણ; તે
 વેળા માતાને ભાર્યુ, આ મુત પામે મરણ ॥૩૧॥ માયે કર ઝાક્યો દી-
 કરાનો, એવે આવી ભમની; સંહુના મનમાં મરણ ભાર્યુ, અંતર ઉ-

ઈથે અમનિ ॥ ૩૨ ॥ માતા કહે ઓ દીકરા મહારા, મુજને લાગ્યું
 એમ; આજે જે જુઠ્ઠે જશે તો, નહી રહે કુશળ ક્ષેમ ॥ ૩૩ ॥ માટે
 તુજને નહી દેઉં જોવા; ઘરમાં બેસો તન. સ્થાયન માહારં લાગ્યું ફરકવા,
 માઠા થયું શુકન ॥ ૩૪ ॥ ભગની કહે અગની ઉડયો, મુજ ઉરમાં
 અતીશે; ઓર વિરા મડા સરખું, મુખડું તારં દીશે ॥ ૩૫ ॥ માટે
 બેશી રહે ભોવનમાં, જવા નહી દેવું; તાત તણા કપડો આવે તે,
 શીશ ચઢાવી લેવું ॥ ૩૬ ॥ માતા કહે હું તાત તારાને; જવાબની
 દેનારી; તારે માટે ક્રોધ કરીને, છો મને નાંખે મારી ॥ ૩૭ ॥ અમે મા
 દીકરી બે મરશું, તે પછી બીજું થાય; ચીંતા તે કાંઈ નષ્ટ ધરતો, જે
 જય તો પાડુ કાય ॥ ૩૮ ॥ સુધન્વા કહે માતા માહારી, રણ ચઢ્યો
 કેમ રહેવું, મારા તાતે ક્વાઈ દીરી, તેમને શું સામું કેહેવું ॥ ૩૯ ॥
 ચાર ભાઈ ચડીયા જે પેહેલા, તેમણે શું કરી ચોરા; તેને ન રોક્યાને
 મુને રોકેછો, મુખી દો સરભરી. ॥ ૪૦ ॥ તાત તણું શું વચન લોપું,
 લોપે તે સુત કેવો, નાસ્તીક પ્રાણી જાણે એને. વગી દીકરી જોવો.
 ॥ ૪૧ ॥ નર થઈને નારી સરખો, જમમાં હું મજાવું; માટે મરવું તેમાં
 ન ડરવું, રણ યુદ્ધ વીશે જવું. ॥ ૪૨ ॥ માતાજી હું નહી કરું વાયું,
 ધાયું યુદ્ધે જવા; ના જવું તો તાતજી કકળે પાછળ થાય પસ્તાવા ॥ ૪૩ ॥
 માત પીતાનું વચન લોપે, તે જન પાપી પ્રાણી; એવાં પુત્રનાં વચ
 ન સુણી સુખવંતી વદી વાણી. ॥ ૪૪ ॥ માઆપનું બોલ્યું બોલંગે તે
 પર ઇસ્વર કોપે; તે દીકરા જવાનું કહું છું. તે વચન કેમ લોપે ॥ ૪૫ ॥
 સુધન્વા કહે સુણો માતા, ન્યાયનીતી સમજવું; માતા પીતાનું વચન
 વીશાધી, તેમાં કોને વશ થાવું. ॥ ૪૬ ॥ માતા કહે એમ બને તો, તેનું
 કરવું કેમ; સુધન્વા કહે સમજવું તમને, સાચુ માનજે એમ ॥ ૪૭ ॥
 ઘણું કરીને માતાનું બોલ્યું પુત્રીએ પાળવું ઘટે, પુત્રે પાળવું પી-
 તાજીનું, કહું છું શાસ્ત્રને વટે. ॥ ૪૮ ॥ તવ માતા બોલતી બંધ પડી.
 સુતે સમજાવ્યું કેવું; ઓ દીકરા તારો નાશ થવાનો, જુઠ્ઠે જવા નહીં
 દેવું. ॥ ૪૯ ॥ વળજી. ॥ જુઠ્ઠે જા ॥ ઠઉં નહિં; એમ મારા બાળ; જાણ
 વહે એવું કહી, રડતી એ જતકાળ ॥

કડવું ૨૦ રાગ ચૈત્યાલ.

બોલ્યા જયમુની મુખ વાણી. તુતો સાંભળ પુત્રવંતપ્રાણી; સુખ
 વંતી રડવા લાગી. માહારે રાહુની કસા અગી. ॥ ૧ ॥ એવે શું થયું

નમ્રની બાહાર, સહુ સેન્ય મળ્યું તે વાર; સંખ લેખે કયો તપાસ, દળ
માં ફરી બેયું ચોપાસ ॥૨૦॥ દીકું સર્વ સહું સેન્યાય, એક ન દીકાસુધ
ન્વાય; નથી રાયનો મોહોટો સુત, થયા પ્રધાન આકળા ભુત ॥૩૦॥ સંખ
લેખે કયો વીચાર, ઠીક લાગ આવ્યો છે આવાર; એ રહેતોતો મધરૂખી
રાખી; આજ કસુર આવી છે આખી ॥૪॥ આપણી સંગ રહેતોતો રો
શે, આવેલો લાગ તે કાણુ ખોશે; એમ કહીને બેઠો પરધાન, મયા રાય
કને મસ્તાન ॥૫॥ પુછ્યું હંસદ્રજે સુભમતી. કહો ક્રીયો આવ્યો નથી,
તવ પ્રધાન કોધે ભરીયા, મોહોટો ધાંટે બેઠો ઓચરિયા ॥૬॥ અમેતપાસ
ક્રીધો રાય, થયો તમ ઘરમાં અન્યાય, નથી આવ્યો સુધન્વાય, એનો
ધનસાક કેવો થાય ॥૭॥ પેહેલો દીકરાનો ન્યાય કરો; બેઠું થાય છે
ખોટો કે ખરો; એવાં મર્મનાં વચન સુણી, ખુનસે ભરાણો ખુની ॥૮॥
બોલ્યો હંસદ્રજ ક્રોધ કરી, શું હું બોલેલું જવાનો ફરી; જવો ન્યાય
કરો તમો બેઠો, વચમાં વાંધો નહીં લેવું ॥૯॥ તવ શંખને લેખ પ્રધાન,
રક્ત લોચન વહીયા વાણુ; જવો એક સત બેઠા સપાટે, લાવો બાંધી
બેર ઝપાટે ॥ ૧૦ ॥ સાથે ઊઝાડાં ખડગ રાખો, કરે તોફાન તો
મારી નાંખો, કહીએ તેડે ચંપાવતી નાથ, કહી બંધન કરેને હાથ
॥૧૧॥ લાવો મારી મુશકે હાંધ, કોમ ડરશે નહીં મનમાં; શું એરાજ
નો સુત તે સાક, બોલવું વેણુ લોપે અમારૂં ॥ ૧૨ ॥ એમ કહેતા શેવક
સત ઉઠ્યા, ધણા રોશ ભરેલા રૂઠ્યા; લીધાં ઉઝાડાં ખડમ હાથ; રક્ત
નેતરે ચાલ્યા સહુ સાથ ॥૧૩॥ મયા સુધન્વાને ધામે, કયો પોકારમોહોટો
નામે, તવ સુધન્વાની નારી, આવી રડતી પોતાની બાહારી ॥૧૪॥ કહું
નથી સ્વામી મુજ વાસ, એતો મયા જનુની પાસે; તવ સાંભળી શેવક
વળીયા, મુખવંતી મેહેલમાં પળીયા ॥ ૧૫ ॥ ત્યાં તો દીકા સુધન્વા
ભક્ત, ક્રીધાં દાસોએ લોચન રક્ત; કેમ ઉભા રહ્યાછો હાંધ, તાત તેડે
છે શેન્યા માંધ ॥ ૧૬ ॥ કહુ છે તમો તેડવા જવો, એને બંધન કરી
ને લાવો; માટે બાંધીએ હાથ તમારા, નહીં તો મળે ભોગ અમારા
॥૧૭॥ માટે બાંધવો દો રૂડી રીતે, નહિ તો બાંધીશું વીપરીતે; સુણી
ચઢ્યો સુધન્વાને ક્રોધ; આ શું બોલે છે ગુલામ ચોદ્દ ॥ ૧૮ ॥ એમ
ધારી તાણી તરવાર, કયો દસ વીસનો સંહાર; તવ ત્રાશીને બીજ ના-
ઠા, બણ્યા રાજકુંવરને માઠા ॥ ૧૯ ॥ મયા સેન્ય વીશે ખુમ કરતા,
માહા ત્રાસે ભયાં ઓચરતા, મહારાજ કરી કુંવરે રીસ, મારો નાંખ્યા
ચોદ્દા વીસ ॥ ૨૦ ॥ અમે જણી બેઠા પછા વળીયા, તમ સુત જણી

ને પળીયા; તવ ચીડી લખી એમ, તાતનું વેણુ લોપો કેમ ॥૨૧॥ આવો બંધન થઇને બેટા, નહીં તો થઇ જશો છેટા; એણ કહી મોકલ્યાચોદ્ધા એંશી, ગયા રાણીના મેલમાં પેશી ॥૨૨॥ આપી સુધનવાને ચીડી, તે વાંચી નજર કરી મીડી; કહ્યું તાત વચન કેમ લોપું, કરો બંધન હવે નહીં કોપું ॥૨૩॥ તવ સુખવંતી માતા કહે છે, શીદ બંધન માગી લે છે; આવનારાનો કર સંહાર, નહીંતો દે મુને તરવાર ॥૨૪॥ તવ સુધ-
ન્વા બોલ્યો આપે, સર્વને હણું તમ પરતાપે; પણ તાત વચન લોપાય, એતો અનરથ મોહોટો થાય ॥૨૫॥ એમ કહી બે કર દીધા, તવ શેવકે બંધન કીધા; જરા કબજે થયો જે વારે, કોપ્યા અનુચરો તે વારે ॥૨૬॥ પેહેલા વીસ મારેલા તે કાળે, એ તો ભરાયા પુરણ દાળે; કશી કશીને બંધન કીધો, ચાલ કહીને અચરકો દીધો ॥૨૭॥ તવ સુધનવા મભરાયો, હું તો શીદ થવા ગયો ડાહ્યો; ચાલો આવું છું તમ સાથ, પણ નરમ કરો મુજ હાથ ॥ ૨૮ ॥ માહારી ચામડી બહુ ચુસાય, તેથી નસો ને નાડી તણાય; એતો વેદના નવ વેડાય, જણે જીવડો મારો જાય ॥ ૨૯ ॥ એવાં દીનતાનાં વચન બોલે, પણ જોદ્ધા બાહાજ્યાજમ તોલે; દાજ આણીને ઠોંસા મારે; કેમ સામો થયો તો તે વારે ॥૩૦॥ અલ્યા પેહેલું શું જણ્યું નહોતું, હવે તાહ્યડું આવી પોત્યું; એમ કહી એંચી લીધો જ્યારે, સુખવંતી મભરાઇ ત્યારે ॥ ૩૧ ॥ એની આંતરડી બહુ દાજ, ઉઠી સુધનવાને બાજ; ઓરે બેટા આ દશા આવી, તેં તો બમાડ્યું કર બંધાવી ॥૩૨॥ હવે કબજે પડેલો શું કરે, સુત મરવાને સંચરે; માહારે જોઇને જીવડું ધીક, મુકવી મરજદ રે બીક ॥૩૩॥ વળણ ॥ એમ ધારી ગઇ તન કને, વીખીત થઇ ગઇ વાત; બ્યાસ વક્ષભ વાણી વડે, રડવા લાગી માત.

કડવું ૨૧ વર્ષદરબીનો નાટકની રાહ.

માતા રડે રૂદે ફાટતી, નહીં જવા દગિ બાળ; માઠા શુકન મુજને થયા, માંથે ભમે છે કાળ. માતા રડે રૂદે ફાટતી ॥ ટેક ॥ તું સપમલાનો સલાગીયો, તાહરે જનમ્યે થઇ લેહેર; કોમળ કાયાના દીકરા, આ શો તુજપર કેહેર ॥ માતા ॥૧॥ ચક્ષુએ ચોમાસું ચાલતું, દીધી દીકરાનેબાથ; લાડકવાયા જશો નહીં, ચાપે રૂદીયા સાથ ॥ માતા ॥ ૨ ॥ મોહો જોયા માહારાં બેટડા, મરવા મોકલું કેમ; દેશબેટા દેશે રાજ્યો, તે

વેડીશું તેમ ॥ માતા ॥ ૩ ॥ તેજકડા તુજ કારણે, કરી છે તાને ત્યાર;
 સગો શતરૂ થઈ લાગીયો, તેમાં કોણ કરે વાહાર ॥ માતા ॥ ૪ ॥ તુજ
 પછી બીજ બેટડા, પણ મોલી કુંવાર; તું મયો પછી શું રહ્યું; માઠીના
 બેસનાર ॥ માતા ॥ ૫ ॥ મેં તુને સુનો મુકયો નથી, બહુ લઠાવ્યાં
 લાડ; બાંધાનો બાંધેલો બેટડો, ઉછર્યો પ્રભુને પાડ ॥ માતા ॥ ૬ ॥
 સુવાવડમાં ઘણો સાચવ્યો, રાખી વશ જીવ્યાય, ખાટું તીખું ખાધું
 નહી, કષ્ટી ભોજવિ કાય ॥ માતા ॥ ૭ ॥ સપુત સુત આ શું થયું, આ
 વ્યો કારમો કોપ; દેહ તજવા વેણ તાતનું, કેમ કરીયે ન લોપ ॥ માતા
 ॥ ૮ ॥ કારમી કાન્તી તાહરી જનમની, નોહોતી મુજને આશ; છેવટ
 પણ એનું એ થયું, થઈ નીરભાગી નીરાશ ॥ માતા ॥ ૯ ॥ તારા
 બંધવ તારી બેનડી, સતી સાધવી નાર; હું રાંકડી તારી માવડી, રહીશું
 કોને આધાર ॥ માતા ॥ ૧૦ ॥ આ છબી દેખસું કયાં હવે, પડશે પાપી
 વીચામ; અરેરે હાય હાય હાય સું થયું, આવ્યાં લુંડા બવ ભોજમાતા
 ॥ ૧૧ ॥ વળણ ॥ એમ કહી મુરછામાં પડી, મીચાયાં છે નેન; તર બંધુને
 ઘેરીયો, સુધનવાની બેહેન. ॥

કડવું ૧૨ રાગ કાફી.

હારે બોલ્યા જયમુની મુખ વાણી, ઝાડ ઉગેતો રહે એધાણી, કાંઈ
 કલેશમાં બાકી રેની, બંધુને બોહાજ કોવલીકા બેની ॥૧॥ હારે વીરા
 માફાર જીવેને સું કરવું, તાહારું મરણ થતાં પેહેલી મરણ; મારે વિર
 વીના પીયર શાનું, કેમ દેવે ન જોળ્યું પાનુ ॥૨॥ હું તો પીયરમા છું
 પનોતી, કહી ધુસકા મુકીને રોતી, બોહાજ શેવક કેરે હાથ, છોડા
 મમ બંધુના હાથ ॥૩॥ હારે નહીતો આપીશ મુજ હત્યાય; હું તો પાડીશ
 મારી કાય; મારો તાત વેચાણો વણ ધને, શંખ લેખ પ્રધાનોની કને
 ॥૪॥ હારે થયા સાચા શતરૂપ્રધાનો, વેર વાળે તે મુંઢ મત્તતાનો; ક્રીયા
 જનમતણી દાજ વાળે, બધો હરખ હધયાનો ટાળે ॥૫॥ હારે અમનેરાંક
 ડીથેને રોવરાવે, આખા જનમની આથ જોવરાવે; એનું કીયે કાળમદ્રુ
 થારો; કરેલી કરણી ભોગવાશે ॥૬॥ હારે અલ્યા શેવકો કષ્ટ કાપુ, છે
 યે બંધુને તો કાંઈ આપું, કાહડું દળડળ કહો તે આપી, કેમ જીવ
 લેવા બેઠા પાપી ॥૭॥ રાગ ઝડપનો ॥ સેવકોયે સાંભળીને, બળમા
 અચરકો દીધો; સુધનવાનો ધરણ હળીયો, પાછો ઉભો કીધો ॥ ૮ ॥

સુધન્વા કહે શું બાળ દાખો, બાંધાયો હું આપે; નહિ તો કેવો ભતા-
 વ્યો તો હાથ તમારા આપે ॥ ૬ ॥ વિસ થોદ્દાના પ્રાણ લીધા, કેમ નાહા
 તે વેળા; મુજ તાતની ચીડી લે આળ્યા, ત્યારે થયા ભેળા ॥ ૧૦ ॥ નહા
 તો રાજપુતને શું બાંધો, વાંધો લીધો એહ; છેવટ શું અત થાયે તમા-
 રી વિચારી લો તેહ ॥ ૧૧ ॥ એમ કહીને પથે પગીયો; બગીયો બાહુ
 બાંધાવી આલ્યો આલ્યો ઉભો રહ્યો, નમ્રની આરણી આવી ॥ ૧૨ ॥
 જ્યાં પોતાના પીતા ખીરાજ્યા ત્યાં જમ નામ્યું શીશ; તવ હંસદ્રજના
 મન ત્રિશે. પુરણ પ્રમટ્ટી રીસ ॥ ૧૩ ॥ નો હોય તું માહારો દીકરો, તે
 વચન લોપ્યું માહારું; છે હંકારીને અભીમાની, આવી બન્યું તાહારું
 ॥ ૧૪ ॥ દૈવ દેવરાવી માહારી પણ, તુજને મનમાં નાવ્યું; અન્યાય કર
 વાથી તારાપાર, જોર સરવતું ફાવ્યું ॥ ૧૫ ॥ શત્રુ સામા વાટ જીએ છે
 કાલરપણું તે કીધું; માહારે પેટ પેદા થઈ ને, નામ ક્ષમવી દીધું ॥ ૧૬ ॥
 ન્યાય તારો માહારે શું કરવો, નથી પડતી મુજ; પડો વમડાવ્યો તેની
 તે, કાંઈ ન કીધી ભુજ ॥ ૧૭ ॥ તાત તણે તને ડર નવ લાગ્યો, શું ધ-
 રીયા બે શીશ; પ્રધાનને ઇનસાફ સોંપ્યો; ક્યાંથી તું અચીશ ॥ ૧૮ ॥
 સુધન્વા કહે ક્ષમા કરો, જોરે માહારા તાત; કાં થોડો કામનીયે શક્યો,
 સત્ય કહું છું, વાત ॥ ૧૯ ॥ છોડે તો કછોડે થાયે, તાત તણી નહી રીત
 ભારે ભયકર શબ્દ સુણી, થયો છું ભયભીત ॥ ૨૦ ॥ હશીને મને
 આગના આપો યુદ્ધે તતપર થાવું; તમ પરતાપે અરજીનજીને
 જીતી નગરમાં આવું ॥ ૨૧ ॥ હંસદ્રજ કહે જીત્યો બેટા બોલ્યું તે
 માહારું નામ; તમે શીક્ષાને પાત્ર થયા છો, કરશું અમે સંગ્રામ ॥ ૨૨ ॥
 તાતજી અપરાધ ક્ષમા કરો, બહુ ભુલ થઈ છે માહારી, તમે ન છોડો
 તો કોણ છોડે પુત્રની દયા ધારી ॥ ૨૩ ॥ તોપણ શીશ ધુણાવે પીતા,
 એકનો બે નવ થાય; તેલ કડામાં તળાશે તમે, માહારો નથી ઉપાય
 ॥ ૨૪ ॥ એટલે વારતા નયમાં ચાલી, બોળાવાપેડું જગત; અરેરે તેલમાં
 તળાશે, સુધન્વા હરી ભક્ત ॥ ૨૫ ॥ આખા ગામમાં ત્રાસ પડીઓ,
 બણ્યું સુધન્વા નારી; તેલમાં તળાવા હુકમ થયો, મુજ કંથને કુખ
 ભારી ॥ ૨૬ ॥ ત્રાસ ભરી નીકળી તારણી, વિપ્રીત આંખડી કહાવી;
 સુખવંતી સુધનવાની માને, મુરછાથી મુઠ્ઠી આવી ॥ ૨૭ ॥ કોવળીકા
 કહે માતા માહારી, દૈવે તો કગો દીધો; તેલમાં તળવા મુજ અંધુને

મમ તાતે હુકમ કીધો ॥૨૮॥ તે સાંભળી સુખવંતી ચમકી, ઉઠ્યો ઉ-
રમાં અગની; રડતી રડતી સુધનવાની, નીકળી માતા ને ભગની ॥૨૯॥
ત્રણે અબળા ત્રાસ ભરેલી, રડતી કુટતી ચાલી; સાથે દાશીયો દસ
વીસ કોડી, તે કર રહે છે ઝાલી ॥૩૦॥ નેત્ર વીસે નીર માતુ નથી આં
સુ વહે ચોધાર; પ્રથવીમાં પછાડ્યો ખાતી, વરત્યો હાહાકાર ॥ ૩૧ ॥
॥વલણ॥ હાહાકાર વરત્યો ઘણો, પુરણ પ્રગટ્યો સોઠ; વલ્લભ વહે ઓ-
તા સુણો, ખળભળીયું બહુ લોક.

ઠડવું રડ રાગ સાખિ.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારીતુ
જને સંભળાવું સુધનવાની કથાય ॥૧॥ હાહાકાર ત્યાં થઈ રહ્યોછે, રડે
છે ભગની ને નારી; જનુની જીલમ રડે છે, નેત્ર નાહાનું આંસુભારી ॥૨॥
રૂઢીઆ કુટે, ઓણીત છુટે, પશુની પેરે બરાડે; અવની ઊપર પડતાં નાં
ખે મુસ્તકના કેશ કાઢાડે ॥૩॥ રોળાય શરીર રેણુ વીશે, મુકી મરીયાદ
લાજ; બાન રણુ નહી વહેવાર વટનું, રડે મહોટે અવાજ ॥૪॥ વસતથણી
તો શુધિ નથી, અંગ ઉઘાડુ થાય, પગપાની કોઈએ ન દીઠેલી, તેની ઉઘા
ડી કાય ॥૫॥ તવ ગામનું લોક ભેળું થયું; રહ્યત રડવા લાગી; નરનારી
નેછોકરા નાહાના, સરવને પીડા ભગી ॥૬॥ રાંધ્યા ધાન રહ્યાં લોકોના;
ખાઈ પીઈ કેમ ભાવે; ધર કામકાજ મુકીનેસહુ રડતુ રડતુ આવે ॥૭॥
ઘણા મનુશની મેદની મળી, રડેછે હૈયાફાટ; સુખવંતીની શાથે ચાલ્યુ, ક-
રતા અતી ઉંચ્યાટ ॥૮॥ સીમમાં મોર બપેયા રાતા; નયનાંરોતાંસ્વાન;
મહેલે ચઢીને દાસીયો રડતી, સુમી ભાસે શમશાન ॥૯॥ હયને હસ્તીલા
સ ન ખાયે, પોપટ પાંજરે રડતા; અરેરે આ બેઠુ બગડવા હરીજનને ક-
નડતા ॥ ૧૦ ॥ સુધનવાનું સંકટ જાણી, નરને નારી ત્રાસે; ધાવતાં
બાળક નાખે મારગમાં, ભક્તને મળવા નાસે ॥ ૧૧ ॥ મનુશ મેદની
ઘણી થઈ છે, અંટે વાળીયે વળે, જવાનીયા જન બેરમાં ચાલે, ધરડાં
ધરણુ ઢળે ॥૧૨॥ કંઈ પ્રાણી કહે સુ કરીયે, થાય છે કાળો કહેર; કંઈક
કહે મને લાગ મળેતો, રાબને માફ ઠેર ॥ ૧૩ ॥ મુઓ એ રાગ મર-
તો નથી, દીકરાને દુખ દેછે; પ્રધાનના કહેવા પ્રમાણે, હાએહા એ કહે છે
॥૧૪॥ કંઈક કહે સુધનવાના, કયાં ગયા ચોર બ્રાત; બંધવની એ પક્ષ
કરે તો, શું કરે એકલો તાત ॥૧૫॥ ભરથાર ભામની ભગની ને માતા, તે

તો છે એક રૂપ; તે સાથેચારભાઈ હોયમેળા, શું કરે એકલો ભુખા ॥૧૬॥
 મુધન્વાની પક્ષમાં આપણુ સરવે રમ્યત થાવું; મુધન્વાને દેશવટો દે,
 તો તેની સંજ બહુ ॥૧૭॥ કદી જીવનો નાશ કરે તો, આપણે જીવી શું
 કરવું; ખરેખર તોફાન કરીને, ખમે તે ઉપાયે મરવું ॥૧૮॥ એવા
 એવા વીચાર ચાલે, લોકના ઉઠે તરંગ; સુખવંતી દીકરાને દુખે,
 ભાગી નાંખે છે અંજ ॥૧૯॥ કોવળીકા કલપાન્ત કરે છે પીયર બવા
 બેઠું, આનંદ આખો વરશી રહ્યો તો, તેમાં વીધન પેઠું ॥૨૦॥ બીજા
 અંધવ ધણું જીવો, મોલીના તુલના કર્યાંથી; પાંચ અંધુની જીગલ
 બેઠી, ખોડ પડે તેમાંથી ॥૨૧॥ સુંદરવંતી સુંદરી છે, મુધનવાની
 જેહ; બાળકી બેભાન થઈ છે, ધુન્યમાં ચાલે તેહ ॥૨૨॥ દરવાજાની
 લગભગ આવ્યું, સેન્યાયે જોયું સાર; હંસદ્વજને પ્રધાન બેઠા, ત્યાં મયા
 સંભાર ॥૨૩॥ સુખવંતી કોળીકાને સુંદર, વળી રહીઅત આવે;
 તોફાન થાશે એમ ભાસે છે, તવ રાય વીચાર લાવે ॥૨૪॥ રહીઅતને
 તો શક્તી શકું પણ, અંબળા આવે માહારી, કોવળીકા દીકરી સંજ આ
 વે, આવે પુત્રની નારિ ॥૨૫॥ કહો ના કહો પણ કલેશ મોટો, દુર
 દશા કાંઈ કહાવી; એવામાં તો રહીઅત સાથે ત્રણે અંબળા આવી
 ॥૨૬॥ સુખવંતીએ દીકો મુધન્વા, સભાની વચ્ચે પડી; કોમળ દીકરા
 કોણે બાંધ્યો, વળગીને બહુ રડી ॥૨૭॥ બીજી કોવળીકા બહેનબાજી
 ત્રીજી પ્રેમદા પેઠી; ફાટી આખે કોધી શરીરે, કંથ કને જઈ બેઠી ॥૨૮॥
 છુટે કેશે કારમે વેશે, હંત દાખીને ટસ્તી; આડી અંબળી ડોક નાંખે,
 જીજ બેગા કરી ધસ્તી ॥૨૯॥ અરેરે આ શો ઉતપાત થયો, સસરા
 સતર જગ્યા, પોતે મુને પરણાવીને, સોભાગ્ય લેવા લાગ્યા ॥૩૦॥ એ
 વામાં હંસદ્વજ બોલ્યો, એ સુખવંતી નારી; મરીયાદા મુકી સભામાં
 આવી, એ નહી શોભા માહારી ॥૩૧॥ જોયો એ દીકરો જે તારો,
 તેવો માહારો એહ; તુનેને મુને સરખો વાહાલો, તેમાં નહી સદેહ
 ॥૩૨॥ પણ પુતરે પીતાની હવાઇ, ધારીને કીધી લોપ; તે કારણથી
 એના ઉપર, પુરણ ચડીયો કોપ ॥૩૩॥ જે પુતરે પીતાને લખ્યો તે
 સુતને શું કરીએ, બળાત્કારે નાંખવો મારી, ખરી વાતે નવ ડરીએ
 ॥૩૪॥ વળણ ॥ ડરવાના નહી તારણી, સત્ય વહું છું વાણ; તેલ કહામાં
 નાંખીને, લેશું એના પ્રાણ.

કડવું ૩૪ રાગ સીંધુ.

કહેછે સુખવંતી, કોણ મમ સુત મારનાર; જમતમાં શું તમેજ
જભરા, વળી, મયું અંધારે કહે છે સુખવંતી, કોણ મમ સુત મારનાર
॥ ૧૬ ॥ પુત્ર પોતાનો માનતા હોતો, જુલમ ન કરવો ધારે; તેલમાં
તળવા નીચે કર્યો, તેથીનહી તમારોરે, કહેછે, ॥૧૭॥ આણકાણુ વરતે
સેન્યા ઉપર ધરમાં તે નવ ચાલે; નથી ચલણુ ચલાવાતું, કુમત કીચો
ઓપેરે. કહે છે ॥૧૮॥ એ દીકરાના પમલે તમે, સુખ પામ્યા છો પત્ની;
કાંક બમડવા કાળ થયું તે; શુભ મારી મતીરે. કહેછે ॥૧૯॥ વાંછ્યા
મેહેણું માથે હતું, તે આ દીકરે ટળીયું; તેને તમે મારવા બેઠા, આભ
જ ઉંધુ વળીયું રે, કહે છે, ॥૨૦॥ નથી કાયર જનેતાનો, જનમેલો છુત
માહરો; હું જીવતી બેઠેલી છું, તો કોણુ છે મારનારોરે. કહેછે. ॥ ૫ ॥
ધર ના જોઈએ ગામ ન જોઈએ, ન જોઈએ રાજગાદી; મને માહારો
દીકરો આપો, જશું વન વિવાદીરે, કહેછે ॥૨૧॥ જીવખોઈને જર ભોગ
વડું એ ન્યાય કોના ધરનો; આશરો નથી જોઈતો તમારો, જોઈએ વી
હલવરનોરે, કહેછે, ॥૨૨॥ પુત્રની પીડા નહી પીતાને, મીથ્યા ડોળખતા
વે; પુરૂષ તેતો વામા મરેતે, તરતજ બીજી લાવેરે, કહે છે ॥૨૩॥ પુરૂષ
સગા વેભોમના છે, શુકર નહી ફરજની, બીજી લાવી થાય બીજના
આશા તેના તનનીરે. કહે છે, ॥૨૪॥ તાન તણા ઘોડાગાડીમાં પુતરે નવ
પલવાયે; રીંટીયાની કાતનારી માડી, તેમાં સુત સમારોરે, કહેછે ॥૨૫॥
વળણું ॥ સુત સમાય નહી તાતમાં, માતમાં સુત સમાય; કહે વલ્લભ
તવ રાજ્યો, ક્રોધે બોલ્યો ત્યાંય ॥

કડવું ૩૫ રાગ ઉપરનો.

હંસદ્વજ કહે છે, વીચારીને વદો વાણી; મરજાદી મુઝી બહુ બોલ્યો
તો થઈ જશે ધુળધાણીરે ॥ હંસદ્વજ કહે છે ॥ ૨ ॥ બાપતણિ બહુ
સાખ વધારી, પધારી તું પંથે, વખર વીચાર્યું સાંભળશે, હારીને જશે
અંતરે ॥ હંસદ્વજ ॥૨૧॥ પીતા વીના પુતરો ક્યાંથી, પુતરો પુરૂષ કેરો,
અમારા મન ધાર્યું કરશું, મીથ્યા મારો ફેરો ॥ હંસદ્વજ ॥ ૩ ॥ સું
માહારું બોલ્યું પડે પાછું, શું મીથ્યા દવાઈ, તમારું ધાર્યું નહી થાયે

શુદ્ધી દો બવાધરે ॥ હંસદ્વજ ॥ પીનાજનું વચન લાવે, તો તો છોકરું
 હેલું; એક જશે પણ ચાર બીજ છે; નહીં થાય વંઝા મેથુરે, હંસદ્વજ
 ॥ પા નરનો સ્વભાવ હોય માહા માહો, માટે તમે પસ્તારો; કેધાતુરથઈ
 માર દેશું, ત્યારે નાહાં જશેરે હંસદ્વજ ॥ ૧ ॥ માટે સમજ મેહેલ
 પધારો; પુત્રની આશા મુકો; એક ઘડીમાં વરખાર તાર, ભાંગી કર
 ભુકોરે. હંસદ્વજ ॥ ૭ ॥ દીકરીને દરવાજે લાવી, શું તે મનમાં ધાર્યું;
 પોતાનો જીવ જાળવે જવો, કરો માહાર વાયુરે ॥ હેં ૦ ॥ ૮ ॥ આખો
 વળ ચડવાનો મુજને, જેમ જેમ મુમત કરશે; તેમ તેમ હું થવાનો
 હડીલો, ભારખોજથી ઊતરશેરે. રસ ॥ ૬ ॥ પ્રેમદાનું કહ્યું પતી સાંભ
 જશે, ભુતજ રસાતાળ જશે; કેહેવાજીં વરા વામાને રાજ, હાહાકાર વર
 તારેરે ॥ હંશ ॥ ૧૦ ॥ રાજ રીતીથી રામા તમે, આપણે ઘેર પધારો;
 નહીં તો નવા જુની થાશે, શાને વીરા વધારેરે ॥ હંસ ॥ ૧૧ ॥ વળજુ ॥
 મારો સ્વભાવ મરદ તણો, સત્ય સમજજો નાર; આંખડી ફોટે અમ
 તણી, તો તમે ખાશે માર. ॥

કડવું ૨૬ જગ્યારે જાદવરાય એ રાગ.

સુખવંતી તવ બોલે, નેત્રોમાં નિર મેઘ તોલેરે, ધિક્કાર ધિક્કાર
 ધિક્કાર તમને નાથજીરે ॥ ૧ ॥ અમળાની દયા નાવી. કઠીણ રૂઢીયા
 કાહાવીરે; હવે મેં પણ મરવું નિશ્ચે ધારિયુરે ॥ ૨ ॥ મારો મોભી દી
 કરો જશે, તો મુજ જીવે શું થાશેરે; નથી નથી નથી માહારે જીવવુરે
 ॥ ૩ ॥ કહી રીસ કરી મન સાથે, એણે ખડખ લીધું હાથેરે; સુધન્વાનાં
 બંધન કાપી નાંખીયારે ॥ ૪ ॥ તવ કોવળીકા ભગની; જેના ઉરમાં
 ઉઠ્યો અગનીરે; રક્તલોચનથી પીતા પ્રત્યે ઓચરેરે ॥ ૫ ॥ તોત
 તમે શું જણો; કાંઈ મરવ ઘણેરો આણેરે; માણો છો જે સુખતે સૌના
 સંપત્તિરે ॥ ૬ ॥ જેમ જેમ શાન્તી રાખી, તેમ હકુમત ચલવી આખીરે;
 તમ પાખી હજારો દાહાડા ચાલશેરે ॥ ૭ ॥ શું છો તમો કરનારા, અમે
 છધયે ત્યાં મરનારે; જે ફાવે તે કરજો, ડરશે નહીં જરારે ॥ ૮ ॥ કાયા
 કામની કેરી, પણ આત્મામાં શી ફેરીરે; જે જેને ઉમંગ હોય તે પુરો
 કરોરે ॥ ૯ ॥ ભોધ વળુદી બેહેની; પીએર પનોતી તેનીરે; નહીં તો
 શેની મોંઘી સાસરી સાથમારે ॥ ૧૦ ॥ દીકરો હજીવા ધારી, કેહે-
 વાધરે વી પીરીત મત ભારી થયેશાં વરસ તે પાણીમાં ખયારે, ॥ ૧૧ ॥

પોતાના કેશની માંઠ, ઊડી ફાંસો નાખ્યો કઠોર, રાયે અવ્યુ વડે વાત
વીપરીતનીને ॥૧૨ ॥ વળણ ॥ રાય સમજ્યો વીપરીત છે, સહુને પ્ર
મટ્યો દેશ, હાંહાં કહિ કુંવરી તણ, છુટા કીધા કેશ ॥

કઠવું ૨૭ રાગ સાંખી.

જયમુનિ રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી
તુજને સંભળાવ; સુધન્વાની કથાય ॥૧ ॥ રાયે કુંવરીના કેશ છોડ્યા,
આમ ન કરીશ બહેની; અમે તે કાંઈ મારગ કાઢુ, જરાક ધારણ રેની
॥૨ ॥ એમ કહીને શાન્તી પાડી, જોયું પ્રધાનોના સામુ; કહો ભાઈ
હવે કેમ કરવું, અપધીરતી હું પામુ ॥૩ ॥ માહારા ધરમા કંકાસ આ-
લ્યો, માટે નથી ઉપાય; જો તમે બેઠે કહેતા હોતો હુ કંઈ નીતીના
ન્યાય ॥૪ ॥ શંખને લેખ બે આધા જમને, કરવા લાગ્યા વીચાર;
આપણો દેશી સુધનવા છે, નડે છે ધણીકવાર ॥ ૫ ॥ રાજમાં આપણી
ખટપટ ચાલે, તેમાં પડે છે આડો; માટે ભલેરો લાગ આબ્યો, ફરા ન
આવે આ દાહાડો ॥૬ ॥ અમે તે કરી સુધનવાનો, કરાવી નાખવો ના-
શ; પછી આપણ નીરભય થાશું, નહિ રહે કોનો ત્રાસ ॥ ૭ ॥ એવી
ધારણા ધારીને ઉઠ્યા, આબ્યા રાયની પાસ; દીકરાનો ન્યાય કરોતમે,
અમે કરીશું તપાસ ॥ ૮ ॥ તવ હંસદ્વજ ન્યાય કરવા, બેઠો સ્વ આ-
સન; ઈનસાફ હું તારો કરું છું, સુણો સુધનવા તન ॥૯ ॥ તવ સુધન્વા
બે ભુજ બેડી, બોલ્યો તાતની પ્રત્યે; છુટા છું ને ઉભો રહ્યો છું, તેતો
હું માહારે સત્યે ॥ ૧૦ ॥ પીતાનું વેણ પાળવા સાફ, અંધન થયો તો
આપે; સાંધો ચાલીને હું આબ્યો, તમારી દવધ પાપે ॥૧૧ ॥ જો કહેશે
તે કયુલ માહારે, લોપડું નથી વેણ; પીતાનું વેણ પુત્ર લોપે, તે થાય
સુકીત હેણ ॥ ૧૨ ॥ નહી તો તમ પરતાપે મુને, સામરથ છે અપાર;
એટલે પ્રધાન પ્રત્યે રાજ, કહેવા લાગ્યો વીચાર ॥ ૧૩ ॥ આ દીકરાને
દઉ દેશવટો, કેવો કહેવાશે ન્યાય; તેલમાં તળવા હુકમ કરવે, દીકરો
માહારો જય ॥ ૧૪ ॥ વળી ધરમાં ઉતપાત પેસે, નારી માહારિ દેહ
છાંડે; પુત્રની નારી નાખે નીસાસો, દીકરા મરવા માંડે ॥ ૧૫ ॥ સુધ-
નવાના ચાર બધું, ટમટમ રહ્યા બેધ; ન બોલ્યા પણલોચન રાતા, કરી
રહ્યા સહુ કોઈ ॥ ૧૬ ॥ વળી નમ્રની રહીઅત સરવે, આબ્યાં સુધનવા
પુઠે; સુધનવાને મારો કહેતા, નરનારી સઉ ઉઠે ॥ ૧૭ ॥ તેમાંથી થાયે

મહોટા કંગો, ત્યારે કરીયે કેમ, તમે મુને આપો ખુશીસો, બહુ વાતે છે વેમ ॥૧૮॥ એટલે શાન્તી રાખીને બોલ્યા, શંખને લેખે પ્રધાન; અરે રાયજી આ શું કહોછો, ક્યાં મયું અભીમાન ॥ ૧૯ ॥ પોતાની પ્રેમ-હાથી બીધા, હીકરીનો ડર લાગ્યો; મરદ બહુ પ્રધાન થયા; કરમે વંઢળ ભાગ્યો ॥ ૨૦ ॥ શું કરશે દિકરાને દારા, રહીઅત શું કરનારી; હુકમ કરો તો આપણા ચોદા, કહાડી મુકે ડાંમ મારી ॥ ૨૧ ॥ જોર ન કર-શો કોઈ જનતું, હિમત ભાગી તમારી; બોલ્યા પ્રમાણે પોતે પળવું; એજ સહાઈએ અમારી ॥૨૨॥ એટલે હંસદંજ એમ બોલ્યો, ઇનસાફ રહેવા દઇએ; એક વેળા તો અરજીન સામા, યુદ્ધ કરવાને જઇએ ॥ ૨૩ ॥ વળણ ॥ રાયે ક્રીધી ઓમના, યુધ્ધે ચઢે સૌ ચોદા; ન્યાય કર શું પાછા વળી. ચડ્યો પ્રધાનને કોધ.

કડવું ૨૮ રાગ સંઘેરિ.

પ્રધાન બેઠે ઊઠી બોલ્યા, કરીને પોકાર, ધીક ધીક ધીક તુને ક્ષત્રી ના કુંવાર. ॥૧૮૬॥ જોયો તારો નેક ટેક. એક સ્વારથી; પક્ષપાત પુરીરાખે ન્યાય તો નથી, જોઇ જોઇ જોયો તુને, મરવી ગુમાર; ધીક ॥ ૧ ॥ સોનુ બહુ સંમ કર્યો, નીકળ્યો કથીર; નક્કી કાઠર કુળના તું, નોઠ રણ ધીર ॥ બોલેલું મોઢામાં પેઠું, થુ પડી બોલનાર. ધીક ॥૨॥ જમો જરી નો ઊંતારી, ચુડો પેહેરો હાથ; હોડો ચીર ચુંદડી અંપાવતીના નાથ, અક્ષુમાં કાજળ સારી, મુઠી દે હથીઆર ॥ ધીક ॥ ૩ ॥ કુન્તી સુત પારથ સામો, શું કરે સંગ્રામ; ગાદીએ બેસી લજબુ તાત તણુ નામ; નારી લોભે લલચાયો, ભય પામ્યો અપાર ધીક ॥ ૪ ॥ તારા નગ્રે નથી રહેવું, જશું વનવાસ; કરમ પુટ્યો હોય તે થાયે, અન્યાડીનો ઠાસ; પોતાના વહાલા પારકા ખોટા, કેમ રીજે કીરતાર. ॥ ૫ ॥ અમે તારે ઘેર રહીને, ખાધું અન્ન ઉચીધ; તે છાંટા અમને લાગે, અણાશુ પાપી ધ; આટલેથી શમજ ગયા, છેલ્લા છે જુહાર ॥ ધીક. ॥ ૬ ॥ વળણ ॥ એમ કહી ચાલવા માંડીયું, જુએ સેન્યનો સાથ; તવ રાયે ઉભા થઇ, બોલ્યા બેઠેના હાથ.

કડવું ૨૯ રાગ આશાવરી.

જયમુની રૂશી એમ બોલ્યા. સુણ જનમેજે રાય; વીરતારી તુજને

સંભળાણું, સુધન્વાની કથાય. ॥૧॥ રાયે પ્રધાનોના હાથ ઝાલ્યા, કોંધા-
તુર કેમ થાવો, રીતીસર કહેવું હોય તે કહો, રીસાઈને મુંજવો. ॥૨॥
એટલે પ્રધાન ખાલને બોલ્યા, અન્યાયનો તું સ્વામી; પડો તેં વગડા-
વતી વેળા, કાંઈ ન રાખી ખામી. ॥૩॥ તેલતણી કહા ઉકળાવી, તે તો
કોના માટે; બીજને તળવા ધર્યાંતા, હીકરો તે શીર સાટે. ॥૪॥ પોતાનો
બાળક બચાવી લેવો, પારકાને શું હણવો; ન્યાયવાળા સુત શત્રુને,
સરખે ભાગે અણવો. ॥૫॥ ગ્રહસ્થના જેટલાં હોય વહાલાં, તેટલાં મરીખ
જનને; ગ્રહસ્થે પ્રાણી મરીખે પ્રાણી, વિચાર કરજે મનને. ॥ ૬ ॥ કોઈક
આવ્યું હોત મોડું તો, તેને નાંખત તળી; પોતાના પુત્રનો પક્ષ કરાણો,
કેવળ બુદ્ધિ બળી. ॥૭॥ અરેરે રસાતાળ જસે, વરસસે નહીં મેઘ; આ
માદી પર પુન્ય હતું તે, થયો પાપનો ભેજ. ॥૮॥ પોતાના પાળી અવર
હણવા, એ નહીં ઉત્તમ ન્યાય; વચન બ્રહ્મ થાવું તે બુદ્ધિ, જવા નકની
માંય. ॥૯॥ ઇન્સાફ કરવો સોંપ્યો અમને, બોલીને સીક કરો, વેણ મયું
તેનું સરવસ્વ મયું, જીવતાં મુઓ ખરો. ॥૧૦॥ પોતાનું બોલેલું પાળ
વા માટે, રામ સધાર્યાં વન; વચન પાળવા રાજ મુકી, નીકળ્યો નળ
રાજન. ॥૧૧॥ વચન પાળવા હરીશ્ચંદ્રે, વેચ્યા પુત્ર ને નારી; મસાણુની
નોકરિ કીધી, કષ્ટજ વેઠ્યું ભારી. ॥૧૨॥ તેવા પ્રાણી મહા સત્યવાદી,
માદી ભોજવવા યોગ; ધન્ય છે તેનું જીવડું ને, ધન્ય તેનો વધભોજ.
॥ ૧૩ ॥ પોતાનું બોલ્યું પોતે ન પાળે, તે વાળે સો દન; વચન બ્રહ્મને
છાયે ન રહેવું, મુખે ન મુકવું અન્ન. ॥ ૧૪ ॥ વાહાણામાં વદન
નવ જેવું, જેવે સુકીત નાસે; તમારી સંજત કરવામાં અમને, પાતક
ઝાલું ભાસે. ॥ ૧૫ ॥ માટે અમપર કપાં રાખી, જવા દો આગનાય;
રૂંએ રૂંએ પાપ ચઢે છે, અમારું પુન્ય ધોવાય. ॥ ૧૬ ॥ ચાંડાળનો
ચાંડાળ કહેવો, જેની જીભડી જુડી; ઓરે પ્રભુ જુડા જીવડા; જગે-
માંથી જાળે ઉઠી. ॥૧૭॥ એવાં એવાં વચન કહ્યાં, રાજને દ્રઢતા બેઠી
માહારૂં બોલ્યું હું કેમ લોપું છું, પાપ મતી કાંક પેઠી. ॥ ૧૮ ॥ મમ
અબળાયે મમ કુંવરીયે, બોલી મુને દબાવ્યો; વચન બ્રહ્મ થવા મનસુ-
બો, માહારા મનમાં આવ્યો. ॥૧૯॥ આટલી વય માહારી થઈ પણ,
બ્રહ્મ નોહોતો થયો કદી; આજ મુને આ મતી સુજી, ફરડું ધાર્યું વહી.
॥૨૦॥ પુત્ર જયે પરિવાર જયે, જયે રીધ શીધ ધન; કટકા થાયે દેહ
તણા તો, લોપીયે નહીં વચન. ॥ ૨૧ ॥ એવો મનમાં નીરવે કરીને,
ખુરશીએ બેઠો રાય; સાંભળજે તમે સરવે સભા, સુધન્વાનો ન્યાય

॥ ૨૨ ॥ સુધનવા જે સપુત હોય તો, બાપ તણે બોલ પળવો હુકમ
 માહારો થાય છે એવો, તેલ કઢામાં તળવો ॥ ૨૩ ॥ એવો હુકમ થયો
 રાજનો થરથર ધુન્ધુ' લોક; હરીજનોએ ત્રાસ પામી, મુકી કારમીપોક
 ॥ ૨૪ ॥ નરનારિને બાળક ધરડાં, રડવા લાગ્યાં અપાર, પોંચા કરડી
 હાથ ધરે છે, નેત્રે વહે જળધાર ॥ ૨૫ ॥ સરવેના મનને એમ આબુ',
 રાજને થૈતી દયાય; પણ પરધાનો કુબુદ્દીના, તેણે ચડાવ્યો રાય ॥ ૨૬ ॥
 અરેરે એમનું ભુંડુ થાળે; જાળે સત્યાનાશ, સાતે જનમ એ બે જણને
 પડે ત્રાશે ત્રાસ ॥ ૨૭ ॥ બ્રાહ્મણનો આ દેહ પામ્યા છે, પણ જાતી ચા-
 ન્ડાળ; એ બેઉ જણને હણવા થોડે, ફેડવાં બેઠાં કપાળ ॥ ૨૮ ॥ ચોટ-
 લીઓ મહી ચીરી નાંખતા, કાંઈ ન લાગે પાપ; એમની માને પૈટ જ-
 નમતાં, કેમ ન ડર્યા સાપ ॥ ૨૯ ॥ કુકરમીને કુબુદ્ધી કપટના કરનાર;
 છરે ભરેલા છાકે છોકેલા, ક્યારે થશે મરનારા ॥ ૩૦ ॥ વળણ ॥
 એ પાપી ક્યારે મરે, મરે તો ડરે સૌ લોક; વક્ષભ વહે સહુ જીવને
 પુરણ પ્રમટ્યો સોક. ॥

કડવું ૩૦ રાગ ચોપાઈ.

જયમુની રૂશી વહ્યા વાણી, સાંભળ ઉલટ આણી; સરવે
 લોક દેતું આપ, ઘણા ભક્ત કરે વીલાપ ॥ ૧ ॥ કાચા કાળજની જે
 નારી, તેતો ધરજવા લાગી ભારી; છંદ્યાં છોકરા નાંખી દેધ, લાગીર-
 ડવા ડસકા લેધ ॥ ૨ ॥ કંઈક ભકતોનેથયું એમ, અરેરે કરીનાંખીએકેમ;
 બળીયા સાથે સું બોથ દીજે, ભાઈ ટંટા કરતાં બીજે ॥ ૩ ॥ કાં સસ
 લાંને સીંમ સરખો ક્યાં બલાડો વાઘ નરખો, ક્યાં બાબડુંને ક્યાં દધી
 ક્યાં કુપ અને ક્યાં નદી ॥ ૪ ॥ ક્યાં આગીયોને ક્યાં ચંદ્ર; ક્યાં ગ્રાસી
 યોને ક્યાં ઇંદ્ર; ક્યાં અળશીયું ક્યાં સર્પ, ક્યાં રહીઅત ક્યાં નર્પ
 ॥ ૫ ॥ એમ વિચારતાને ડરતા, સહુ રડી રડીને મરતા; થઈ રહી છે
 કુડાકુટ, ઘણા કલેશની લુટાલુટ ॥ ૬ ॥ કંઈક પ્રભુને પોકારે, બચશે
 સુધનવા ક્યારે; કંઈકે રાટલા નથી ખાધા, તેણે રાખી અનનીખાધાગા
 નહી સુધનવા સરખું કોઈ, થાય આણુંદ મુખડું બેઈ; જેના હરસણથી
 પાપ નાસે, હરનીશ પ્રભુ એની પાસે ॥ ૮ ॥ એના પુણ્યથી નમરી સુખી,
 કોઈ મામમાં નોહોતું દુખી; એમ કહી કહી વીચાર કરતાં, કેમ બેઠશું

ભક્તને મરતાં ॥૬૯॥ કેંક કહે જીવી શું કરવું, મરે ભક્ત તો આપણે
મરવું; ગળે ફાંસો ઘાલી દેહ તજવા, છેલા વેલા ભગવત ભજવા
॥ ૧૦ ॥ આપણા પરધાનોને પાપ, લાગ્યા દેવા કકળીને શ્રાપ; એમ જ
ગતની ઊપાધી આલી, દુરમતી પ્રધાનોએ આલી ॥ ૧૧ ॥ બેઉ પ્રધાન
તે સાંભળે છે એક એકના કાનમાં કેહે છે; ઠીક રાય આપણાથી ડરી-
યો, એણે હુકમ સારો કરીયો ॥૨૨॥ આપણા મન મમતું થયું, બધું
સાલ જનમનું મયું, આપણે જેને કામ કરતા રાજ હાથે હા ઓચર-
તા ॥ ૧૩ ॥ પણ તેમાં આ અવળો પડતો, જેમાં ને તેમાં આવી નડ-
તો, એના વિના એના પાર ભાઈ, તેમાં અક્કલ નથી કાંઈ ॥૧૪॥ પછી
રાજના ધણી થાસું, હુંટારો તેમ હુંટી જસું; એમ હરીને તાળીયો
લેતા, છેને સૌ લોક ગાળો દેતા ॥ ૧૫ ॥ એમાં ગાળે સું ગુમડાં થારો;
બોલનારાનાં મોહો મંધારો; જે બોલે તેને ઓળખી લેવા, દાવ આવે
ત્યારે દંડ દેવા ॥૧૬॥ કોક દીવસ નાંખવા પીલી, ફરી વાત કરે નહી
વડીલી; એકવાર આનો નાશ કરીયે,, પછી મુછો ઉપર કર ધરિયો ॥૧૭
એમ હરખીને કયો જિઆર, રાયજી કેમ કરો છો વાર; કયો હુકમનેવું
પાળો, સુતને તેલ કઢામાં તાળો ॥ ૧૮ ॥ પછી કરવા જવો સંજરામ
જુઓ શત્રુનો સામો મુકામ; તમો વીલંબ કરો જેમ; ફાવશે શત્રુને તે
મ તેમ ॥ ૧૯ ॥ કોક પરાયું મનુશ હોય, તેને વીલમ કરે ન કોય; સહુ
મરીઓને મરદન મારે, હોય ગ્રસ્ત તેને ઉગારે ॥ ૨૦ ॥ સહુ અજ ઇદ
કરનારા, વાઘ છટે પાછા ફરનારા; સહુ પોતાનું પાળે ને પોસે, અન્ય
જતનું વાડમાં ખોલે ॥ ૨૧ ॥ બોલ્યો લેખ મુછો શંખભાઈ ત્યારે સું
થારો કળજીમ માંધ; બેઓ આ જીમમાં છ આવું, ત્યારે કળીયુમમાં
કેમ થાવું ॥૨૨॥ ત્યારે શંખ બોલ્યો શંખ જેવું, કળીયુમમાં થારો
કેવું; તને સંભળાવું વરતાન્ત, તે સાંભળીને થઈશ શાન્ત ॥૨૩॥ તે
સાંભળી ભાગસે બ્રાન્ત, કહુ ઉઘાડુ કે એકાન્ત; તવ લેખ બોલ્યોમુખ
એમ; કહો સરવે સાંભળે તેમ ॥૨૪॥ ત્યારે શંખભાઈ એમ વદે, સહુ
સાંભળી ધરજે રહે; કળીયુમમાં રાજના રીતી, બતાવું રાય પ્રજાની
પ્રીતી ॥૨૫॥ પ્રજા જણે ક્યારે રાય મરશે, વેઠ વેરેથી સૌ ઉગરશે;
ક્યારે આપણ નીરમય ફરશું, નહી કરવાનાં કામ કરસુ ॥૨૬॥ ત્યારે
આવે બીજે રાય ચઢી, હુંટ પાડે ભંડારમાં પડી; તેના બેળા આપણ
પડી, માલ હુધી લેવાય તે ઘડીયે ॥૨૭॥ એવું રાખે પ્રજાજન હીત,
રાયથી રક્ષયત વિપરીત; કરી અન્યાયને ન્યાયભાગે, રાય વિરૂધ્ધતો દુખ

લાગે ॥૨૮॥ પોતાનો સ્વારથ નવ શરે, તવ વાંકાવેણુ ઓચરે; એવી
 રીતી રહીયતની થાશે, વળી ચાડી યુગલી ખાશે ॥૨૯॥ હશે રાજતણા
 કારભારી, તેતો થવાના કામ વીકારી; આંખડી કપરી કરી ફરે, વાત ક-
 રતાં ક્રોધજ કરે ॥૩૦॥ સહુને સેહમાં દાખી મારે, જેમાંને તેમાં સ્વારથ
 ધારે; પેહેલો આવે ફરીઆદ કોય, તેના ઉપર આકળો હોય ॥૩૧॥ તારી
 ફરીઆદલાગેછે ભુડી, સામાવાળો જવાનો છુટી; તારી ફરીઆદ ભુડી ઠરશે;
 તુજને રાજ કેદ કરશે ॥૩૨॥ ઊલોટા તું જવાનો માર્યો, વળી કેહેશે લલતાં
 હાર્યો; એમ ખરું ખોટું જોયા વિના ખોલે બીવરાવવાની બીના. ॥૩૩॥
 તવ ફરીઆદી જનડરે, બળેકાળજીને થરથરે; હવે ફરીઆદી પાછી લેવું,
 તવ કારભારી કેહેશે કેવું ॥૩૪॥ તાહારી ભુડીતે પાછી લીધી, કેમ ફરી
 આદ ખોટી કીધી; મહારા બેઉ બાબુ ભોગ મળશે, હવે શી રીતે વેળા
 વળશે ॥૩૫॥ જે ફરીઆદ કરવા નાવું, તેતો શત્રુતણા માર ખાવું; માર
 ખાતો રહુ કયાં લગી, નથી રહેવાતુ એક વગી ॥૩૬॥ એમ મહારાજ પ-
 ગણી કરે, નમી નમીને અરજ ઓચરે; તવ કારભારીના હાથ નીચે;
 પાસે બોલાવવા આંખ મીચે ॥૩૭॥ આઘો બોલાવીને કહે એમ, કરો સ
 મજણુ બતાવું તેમ; કાંઈ પાન સોપારી દેમુને, તોતો અક્કલ આપુ તુને
 ॥૩૮॥ એમ કહીને લે લાંચ કાહડી, પછી કેવું ખે બોલે અનાડી; કાંક કાર
 ભારીને સમજવું, બેઠ મુકીનેતુને જતાવું ॥૩૯॥ એતો નથી લેતા કાંઈ લાં-
 ચ, પણ ખોળી કાઢી છે ખાંચ; ઘેર જઈ તારી વાત મુંઝ, એમના બા-
 જના હાથમાં મુક ॥૪૦॥ તવ રીજ જશે કારભારી, તારી ફરીઆદ નહી
 જાય મારી; કેહેશે અમલદારને કાંઈ, શત્રુને ખોશશે કેદ માંઈ ॥૪૧॥ તવ
 કાદ્યર થયેલો શું કરે, જેતું તેતું લાવીને ત્યાં ભરે; ડાહ્યો થઈને કોશના
 ખાય, એનો બીજો શો ઉપાય ॥૪૨॥ પછી ફરીઆદતું કામ અક્ષવ, એતો
 આરોપીને હલવે; તેનીથરથર ધરજેકાય, મેતો નથી કયો અન્યાય ॥૪૩॥
 તવ કારભારી દખાવી મારે, રડે આરોપી ચોધારે; તવ કારકુનને કામદાર
 અળગો લેઈ સમજવે સાર ॥ ૪૪ ॥ અહ્યા મધેડા જવાનો મરી, તારી
 ખરાબી થાશે ખરી; બધું ધરખાર લુંટાઈ જશે, તને કેદની શીક્ષા થાશે
 ॥૪૫॥ આવશે તારું ધન શા કામ, કાંક વાવરી દે આ કામ; એમ તેમ ક
 રી લે લાંચો, કરે પૈસા પુજીથી ટાંચો ॥૪૬॥ બેઉ જણતું બે હાથે ખાય
 પછી મોકલે થવા ન્યાય; આવ્યો નીરધન કે ધનવાન, પેહેલવહેલુ તેમ
 દે ધ્યાન ॥૪૭॥ પછી રૂપે તેવો ઘાટ ઘડે, મળે ધન તે બાબુ પર પડે; હોર
 ખરો તે બીચારો રડે, પેલો ખોટો અમીમાને ચડે ॥૪૮॥ એમ રહીયત

નો મરો થારો, સુખી દુખી સહુ અટવાશે; રાજ નાંખશે વેરાને વેઠશે,
વાહાલી લાગશે લેવાની બેઠશે. ॥૪૯॥ ન્યાય કરનારા સમજશે એક.
માદી છું ત્યાં મુઠી લાંચ લેવું; પછી નથી કોઈ આપનારૂં, મોટે ધર
ભરી લઉં માહારૂં. ॥૫૦॥ વેહેપારને વેરી કાઢાવે, ફરી ફરી હાથ ન
આવે; એમ જાણીને લઈ છુટી; નાંખે ગરીબગરબાંને કુટી. ॥૫૧॥ વળી
કળીયુગના ન્યાય કેવા, ઈચ્છે પ્રેમદા પદ્મસા લેવા; અધા ન્યાય રહેશે એ
બેમાં, રાજ્ય પાટ પદ્મસો પુલ્લ તેમાં. ॥૫૨॥ એવી કળીની રીતી થાશે,
ઉભે ગળે છુટી ખાશે; એવાં કળીયુગ કેરાં રાજ, તેણું બનવું બેઠવું
આજ. ॥૫૩॥ તવ રાયને ભરાયુ સુર, હું શું કળીયુગી રાજ અસુર;
એમ કહી સુધન્વાને કહે છે, કદામાં નાંખવો નીરવે છો ॥૫૪॥ કદી નહી
હોય મરણ તાહારી, પણ નાંખવા મરણ માહારી; શું તું સુત તે માથું
લાવ્યો, મેં તો કાલે પડો વમડાવ્યો. ॥૫૫॥ વલણ, કાલે પડો વમડાવી-
યો, શું પુટયાતા કાન; જાણી બેઠ મોડો થયો, મોટે થઈશ હેરાન.

કડવું ૩૧ રાગ ધનાસરી.

જયમુની રૂશી એમ બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજ-
ને સંભળાવું, સુધનવાની કથાય. ॥૧॥ હંસદ્વજ કહે ગયે કાલે, પડો મે
વમડાવ્યો; વળી મારી દવે દેવરાવી, તોપણ મોડો આવ્યો. ॥૨॥ મારૂં
બોલ્યું માહારા મોઢામાં, ઘાલવા તેં આમ કીધું; જાણી બેઠને મોડો
આવ્યો, વચન ઘોળી પીધું. ॥૩॥ હવે જો તને મુઠી દેઉં તો, અન્યાઈ
હું કહેવાઉં; નહી મુકું તો તુજ માતાનો, સાચો શત્રુ થાઉં. ॥૪॥ તુજ
માત બ્રાતનો થઈશ શત્રુ, પણ મુજ બોલ્યું રહેશે; હું માહારૂં ધાર્યું કર
વાનો, જે કહેવું હશે તે કહેશે. ॥૫॥ આપનું વચન પાળવા વિશે, શું છે તમારી
મરણ; મરણ હોય તો બીજી ત્રીજી, કાંઈ ન કરશે અરણ. ॥૬॥ કદી મન
નહી હોય પાળવાનું, પણ અમે અમારૂં પળશું; અવળા હાથને અરણ બાંધી
તેલમાં નાંખી તગમું. ॥૭॥ આપણે અમે પ્રાણ લઈશું, સ્થાય સમજાશે સાર;
જેમ ખુશી હોય તેમ કહી દો, આ માહારા કુંવાર. ॥૮॥ તવ સુધનવા બે
કર બેડી, મુખથી બોલ્યો એમ; ભક્ત થઈને તાત તણું હું, વચન
લોપુ કેમ. ॥૯॥ તમથી આ દેહ બંધાયો છે, મોટે આ દેહ તમારી; તે
કરતા છે પંચજીવોની. નથી લગારે અમારી. ॥૧૦॥ તમારી દેહ તમારા
કહેવાથી, તેલમાં તળી દેવી; હું તો આત્મા અમર ચૈતન્ય, તેની ચીંતા

કેવી ॥ ૧૧ ॥ નથી અવતરતો નથાં મરતો, નથી ડરતો લગાર; આવાં
 તો બહુ બોળીયાં પહેયાં, અણુતા ન આવે પાર ॥ ૧૨ ॥ મરવું અવ-
 તરવું તમે માનો, હું તો માનતો નથી; કુખ સુખ મુને નથી મનમાં, હ-
 રખ કે શોક રત્તી ॥ ૧૩ ॥ ફરી એક કલ્પનો મુને, થયા કરેછે એ તા-
 ત; તેટલી પુરણ થઇ હોતો, સહુ મન મમતી વાત ॥ ૧૪ ॥ એટલે હં-
 સદ્રજ એમ બોલ્યો, શાબાશ માહારા તને; શી ઇચ્છા રહી જય છે તો-
 હારી, કહેજે વત્ય વચન ॥ ૧૫ ॥ સુધનવા કહે કહેવું તેમાં, શો દન
 માહારા વળે, બોલીને પાછું બાલવું મહોમાં, જગત બધું સાંભળે ॥ ૧૬ ॥
 તે કરતાં મનની વારતાતે, મનમાં રાખી મટે, મીઠ્યા લગારી કરીયે
 તેમાં, માનમરીયાદ મટે, ॥ ૧૭ ॥ તવ હંસદ્રજ એમ બોલ્યો, ઓરે
 મારા તને; ઇચ્છા માહારે પુરણ કરવી, શું છે તાહાર મન ॥ ૧૮ ॥
 તાતજી તમારા હાથમાં નથી, પરવશ પડેલા તમે, પાછી તમોને થાય
 ઉપાદી ઘડી ઘડી મન ભમે ॥ ૧૯ ॥ રાય કહે તને તેજમાં તળવો, તે-
 તો નિશ્ચ મારા; તે વીના મમે તે માંગે, કોણ છે ભભાવનારા ॥ ૨૦ ॥
 સુધનવા કહે સુણો પીતાજી, સાચા વચને ચડવું; આભને અવનીએક
 થશે પણ, મારે તો તેજમાં પડવું ॥ ૨૧ ॥ તેમાં ફેરફાર કાંઈ ન કરવો,
 નહીં લજવું માબાય નીશ્ચ હું વચન પાળુ નહીં તો, બ્રહ્મહત્યાનું પા-
 પ ॥ ૨૨ ॥ પીતાજી તમે જણો તો મેં, સેન્યા છે પુન્ય શ્લોક; તે-
 લમાં પડવા ખુશી ન હોતો સુક્રીત માહાર ફોક ॥ ૨૩ ॥ વેણુ તમાર
 લોપડું નથી, લોપું તો કેટલીવાર; અત્યારે ઉછળી આવો પડું, કોણમને
 ઝાલનાર ॥ ૨૪ ॥ ઝાલવાને જે જન આવે તે, પોચી ચુક્યો ઠેક; આ-
 વનારો તો અવતર્યો નહોતો, એની માને પેટ ॥ ૨૫ ॥ પ્રધાન તમારા
 શું બોલે, મારી નાખું એક પળમાં, પણ તમારે વચને બાંધેલો,
 આવી ઉભો છું દળમાં ॥ ૨૬ ॥ અમે કપુત પુત્રો નથી, નહીં તો કેટલી
 વાર; હોકારે મારી પક્ષ કરતા ઉઠે બંધવ ચાર ॥ ૨૭ ॥ વાત થ-
 તામાં ઊઠી ઉભા, સુરથ સુનળ વીર; સુંદરશન ચારે ઉઠયા, દક્ષ
 નેત્ર રણધીર ॥ ૨૮ ॥ ચાર ભાઈ કહે મોટા બંધુ, આમના આપો અમ
 ને; ભેદએ ભે અમારી દ્રષ્ટે; કોણ અડે છે તમને ॥ ૨૯ ॥ એક તરફ
 સદેવ સેન્ય આવે. એક તરફ અમે ચાર; ક્ષત્રાણીના ભે હમશું તો, ક
 રીશું સંહાર ॥ ૩૦ ॥ બોલી કોવળીકા ભમની, અમની ઊંઠ્યો અંમ;
 ખડમ આપો મુજને તો ખતાવી દહીં રંમ ॥ ૩૧ ॥ પહેલા બે પ્રધાનને
 માર, પછી માર તમને, તે પછી સેન્યાને માર, કોઈ શું કરે અમને,

॥૩૫॥ તવ સુખવંતી માતા બોલી, શાખાશ મહારી કુખ, શાખાશ મા
 હારા બેટા બેટી, પ્રમાણ મેં વેઠ્યુ કુખ ॥૩૬॥ એટલે સુધન્વા એમ
 બોલ્યો શાંતી રાખો સર્વ, આપણે એવું કરવું નથી, માટે ન ધરવો
 ગર્વ ॥૩૪॥ બાપનું બોલ્યું પાળવું માહારે, ખામી નહી લમાર; એવાતે
 કોઈ આડા પડોતો, તમને હત્યા ચાર ॥૩૫॥ નરકમાં નાંખવો હોયમને
 તો, કરજે અવળું આડું; તેમ કરો પણ હું નહી જીવું, જન્મ્યાડશી જીવ
 કાહાડુ ॥૩૬॥ અંદ્ર અળે રવી પરચીમ પ્રગટે, પાવક શીતળ થાય; કદી
 દધી મરીયાદા લોપે, પણ મમવેણુ ન બચ ॥૩૭॥ માટે કોઈ કાંઈ નકર
 શો, કરશો તો છુટી પડશે; જે જન વચન લોપશે માહાર, તેને પાપકન
 ડશે ॥૩૪॥ એમ કહીને શાન્ત પમાડ્યા, પોતાના ચાર ભાઈ, કોવગીકાને
 સમજાવીને, બેસાડી ત્યાંની ત્યાંઈ ॥૩૬॥ પછી સુધન્વા પ્રેમે પડીયો, પો-
 તાના પીતાને પાય, કહો પીતાજી કહો પીતાજી, હવેશી આમનાયા ॥૪૦॥
 હંસદ્વજ કહે સુત સુણે, આગના થઈછે તે સાથી; તેલમાં તમનેછે તળ-
 વાના, તે ત્રિતિ નહી કાચી ॥૪૧॥ ઉભો રહે દીકરા માહારા, તારી શ્મી
 ઇચ્છાય; તે ઇચ્છા હું પુરણ કરે, તણુ તેલની માંચ ॥૪૨॥ સુધન્વા કહે
 તાતજી મહારા, ચરચા બેશે લોક, મુમત કરો પણ તમારું બોલવું ધારી
 ફાક ॥૪૦॥ કેમકે જે પરસ્વાધીન પ્રાણિ, તેનું કહેવું કાચુ. એજ્ઞાનીહોય
 તે જન માને, પરવશ પ્રાણીનું સાચુ ॥૪૪॥ વ્યસનને વશ જે હોય તેને
 વ્યસન વીના નવ સુજે, વ્યસન વીના મારે બગાસાં વ્યસન વીના ધુજે
 ॥૪૫॥ ચોમાસામાં ચરણ ખસે, તેવી વ્યસનીની વાણિ; તેની તુલના આ
 વી બેસે, પરવશનો જે પ્રાણી ॥૪૬॥ માટે પરવશ જાણું છું તમને
 તમારું બોલેલું વ્યર્થ, ગાદીપતી પરવશ રહે તે, જાણવો બહુ અ-
 નર્થ ॥૪૭॥ પોતાની પાસે પેટ ભરનારા, તેની બુદ્ધિએ ચાલે, તેના
 કહેવા પ્રમાણે કરીને, કોકને અરદન થાલે ॥૪૮॥ કરતો હરતો જાણવો
 તેને, ગાદીપતી એક ઓડું, એવા ગાદીપતીએ પોતાનું, દાટવું બેઘએ
 બોહોડુ ॥૪૦॥ એટલે હંસદ્વજ એમ બોલ્યો, હું વશ કોઈને નથી;
 કોઈને વશ હોઉં ત્યારે, શાનો હું ગાદીપતી ॥૪૦॥ સુધન્વા કહે ઇચ્છા
 માહારિ, પુરણ કરવી ધારા, તો તે ઇચ્છા કહિ બતાવું, વિશ્વાસ નથી
 તમારો ॥૪૧॥ એટલે હંસદ્વજ એમ બોલ્યો, સત્ય વદુ છું આપ;
 ઇચ્છા પુરણ કરું નહી તો, પ્રલકલ્યાનું પાપ ॥૪૨॥ તેલમાં તળાવા
 ખાફી માગે, તોપણ તે નહી આપું; તે વણુ ઇચ્છા પુરણ કરશું, મોટે

માગી લે બાપુ ॥૫૩॥ વળણા મોઢે માગો બેટડા; કરશું પુણું ઇચ્છાય;
બ્યાસ વઘેલ વાણી વઢે, એવે સમે શું થાય.

ઠડવું ઉર રાગ સાખિનિ ચાલ.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી
તુજને સંભળાવું, સુધનવાની કથાયા ॥૬૦॥ સદ્ગજ વચને બંધાયો, મુણે
સરવ સભાય; જોઈએ જો હવે શું માંગે છે, સત્યવંત સુધનવાય ॥૨॥
એમ જણી સહુ ચીત દધને, સાંભળવા કરયું મન; કોઈ ન બોલેકોઈ
ન ચાલે, માંડયા શ્રવણ લોચન ॥૨॥ પછી પીતાળને કર જોડી, સુધ-
નવા મુખ કહે છે; પોતાના મનની ઇચ્છા તે, મોઢે માગી લે છે ॥ ૪ ॥
આ તાતેલ તેલમાં પડીને, મરડું મ્હારે શત્ય; પક્ષ કરિને ઊમારો તો,
જય તમારૂં પત્ય ॥૫॥ હું જાણું અધરમી તમને, વળી ધણા ધીકાર,
બોલ્યું વચન પગો છો તે, ખુશી મન મ્હારૂં ॥ ૬ ॥ કાં પોતાનું કે પ-
રાયુ, વચન નબ્બ રખાય; દોકરા કેરો દુરામન કેશ, સરખો કરવો
ન્યાય ॥ તેમાં ઇશ્વર રાજ રહે છે, સુખ મળે ચોપાસ; પક્ષ રાખીને
ન્યાય કરે તો, થાય નરક નીવાસ ॥૮॥ પક્ષ તમે કાંઈ નથી રાખી તે
મુજને મમી વાત, દેસ ખુદ્દીથી મુજને તમે, તળતા નથી તાત ॥ ૯ ॥
પ્રાણ પ્રીય છું પુત્ર તમને, અમને તો એમ સુજે; પણ પોતાનું વચન
પાળવા, ન્યાય કરશે રમુજે ॥ ૧૦ ॥ તે વાતનું નથી દુખ મુજને, કહું
છું ઇશ્વર સાખે; જાણું છું કે સદા તમે, જોતાતા મુજ આંખે ॥ ૧૧ ॥
તે તમે હણવા ઇચ્છો; કમ હું માનું દેશ; હવે જે માગુ તે મુણે
લવરી ન કરસો લેશ ॥ ૧૨ ॥ આપણી નગરી પાન્ડવ આવ્યા; પુરણ
પ્રભુના દારા, એવા ભક્ત તો કોકજ થાશે, વશ જેને અવીનાશ ॥ ૧૩ ॥
એ પાન્ડવ બહુ બેહુ બળીયા નથી, જ્યાં ત્યાં પામે હાર; પણતે વેળા
કળ પ્રભુલ, આવી કરે છે વાહાર ॥૧૪॥ આપો આપ પધારે પ્રભુ,
તવ થાય છે દરશન; પાન્ડવ સાથે લલનારાને, પુરણ નફા પાવન ॥૧૫॥
મોઢે મુને કળ પ્રભુના, દરસણની છે મરણ; અરણુનને જઈ હરાઈ
તો, પધારે પોતે હરણ ॥૧૬॥ એટલે એમના દરશણ પામુ, તો થાય
મુએ મુકતી, પુત્રનું પુરણ બહુ કરડું, તે તાત તણી યુક્તી ॥ ૧૭ ॥
સગા વાહાણનો ધરમ શું છે, ને સમજે સાર; પાછળનાં એ સુકીત

કરિ, કરવો કુળ ઓહાર ॥ ૧૯ ॥ તીરથ કરવાં યાત્રા કરવી, કરવાપુન્ય
 ને જ્ઞાન; શ્રાધ કરવા તરપણ કરવા, પ્રાપ્ત થવા ભગવાન ॥ ૧૮ ॥ પાતક-
 માંથી છોડાવવો તે, કુટુંબીનું કામ; પરીવારનું ભણું કરે, ધન્ય તેણે
 ધર્મ નામારનાતેટકો માટે તાતજી માહારા; કરાવો હરી દરસન; તમારે
 પેટ અવતરીને, એટલો થાવું પાવન ॥ ૧૭ ॥ છબી નીરખું નરહરિના,
 ત્રીતાપો ટગી જાય; માગીને એટલું માગુછું પુરણ કરો ઇચ્છાય ॥ ૨૨ ॥
 હંસદ્વજ વીચારમાં પડીયો, હરી દરસન કેમ થાય; ક્યાંજે રણછોડ ર-
 ખડતા તે, પુરણ કરે ઇચ્છાય ॥ ૨૩ ॥ કેમ કરીને પ્રભુની ઝાખી, પુત્રને
 કરાવી દેવું; ઇચ્છા પુરણ કરવાને હું બંધાઈ ગયો કેવું ॥ ૨૪ ॥ કૃષ્ણ-
 ની કરાવ નહીં જાંખી તો સુતનો સંતાપ; કલુષ કરેલું કરે નહીં તો.
 સેશે સોમન ॥ ૨૫ ॥ એમ રાજ ધણો ગુણવાયો, હવે શી થાશે જ-
 તી; અરજીનજના સેન્યની સાથે, અલગેલો બાળ્યા નથી ॥ ૨૬ ॥ તો દ
 રસન ક્યાંથી કરાવું, અકળાયો અતી રાય; સુધનવા કહે શું ધુંચ્યા
 યા, કહો મને મમ પીતાય ॥ ૨૭ ॥ હંસદ્વજ કહે પ્રભુ કેરા દરસન ક્યાં
 થી કરાવું; દ્વારીકાધીશ નથી હાંચ આળ્યા, તે ક્યાંથી લઈ આવું
 ॥ ૨૮ ॥ સુધનવા કહે સામગીયાને, કોણજ શકે લાવિ; ભક્ત આધીન
 ભુધરા તે, તરત ઊભો રહે આવી ॥ ૨૯ ॥ બ્રહ્મા સરખા મથી મરે પણ,
 સેહેજ નથી દરશન; તપધી તપ કરીને યાકે, મુશ્કેલ જીમજીવન ॥ ૩૦ ॥
 ધરમીષ્ટ ધરમ કરીને હારે, તોહે નહીં મળે નાય; ભવીક ભક્તના પ્રેમ
 ભાવે, કબજ એમને હાથ ॥ ૩૧ ॥ ભગવાન ભક્તના ભાવનો ભુખ્યો,
 અરજીનને વશ એહ; અરજીનને જરા દુખ પડે તો, આવી ઉભી રહે
 તેહ ॥ ૩૨ ॥ માટે મુજને આગના આપો, રણ યુદ્ધ કરવા જવું; મારમા-
 શી પાન્ડવ દળને, સેન્ય સહીત હરાવું ॥ ૩૩ ॥ એટલે ભક્તની બીડ જ
 છી, આવશે શ્રી ભગવાન; તેમનાં દરશન કરીને હું ચાહ્યા આવું સં-
 તાન ॥ ૩૪ ॥ તમારી ઉકળેલી કદામાં આવીને પડતું નાખું; સુત હંઈશ
 સતી તણો તો, બાપનું બોલેલું રાખું ॥ ૩૫ ॥ તમને નથી કાંઈ કરવા-
 નું, કરીશ હું જાણ દાખી; અરજીનના હારવાથી આવે. કરીશ પ્રભુની
 જાંખી ॥ ૩૬ ॥ વળજ ॥ જાંખી કરીશે હું આપથી, નહીં આવે તમને
 ભેર; કષ્ટી દેઈશ અરજીનને, તવ આવશે છીરોર.

કંઠવું ૩૩ રાગ ચૌપાઈનિ ચાલ.

બોલ્યા જયમુની રૂશી વાણી, રાજ સાંભળ ઉલટ આણી; કહિ સુ
 ધનવાએ વાત; તવ વીચાર કરતો તાત ॥૧॥ એનું વીચારમાં ચીત
 પ્રોયું, પછી પ્રધાનસામુ ભેયુ; પુછ્યું પ્રધાનોને એમ; આવાતનું કરવું કેમ
 ॥૨॥ કહે પ્રધાન એમાં શું કરવું, પોતાનું બોલ્યું નવ ફરવું; પેહેલું બો
 લેલો હોઈએ જેહ; કરવું કામ પેહેલું તેહ ॥૩॥ પછીનું બોલ્યું પછી પ-
 ણવું, પહેલું કરો તેલમાં તળાવું; તવ રાજ વિચારે ચડીયો, એતો
 મોહોટો વાંધો પડીયો ॥૪॥ પહેલો તેલમાં પડીને મરે, પછી દરશણ ક્યાં
 થી કરે ત્યારે બોલેલું મહારૂં જય, મુને લાગે બ્રહ્મ હત્યાય ॥૫॥ પહેલું બો
 લ્યું પાછળ થાય; તોહ કહે કરયો અન્યાય; પહેલું પાછળનું કરાય, તોપણ
 થયો નહીં ન્યાય ॥૬॥ આતો આવી ખરેખરી ઘાંટી, બેઉ બાબુએઉપની
 આંટી, હવે આ ધુવવણ કોણ કાઢાડે; સુરલભ સુજ કીયો પાડે ॥ ૭ ॥
 એમ રાજ અતી અકળાયો, એ તો મનમાં મહા મુઝાયો; નથી સુજતો
 એક પંથ; હોઠ કરડે દેધને દંત ॥૮॥ સુઢી બુઢી પડી મધ બંધ; છતે લો
 ચને ભણે અંધ; પડ્યો બેઉ બાબુનો વિચાર; એમ કરતાં થઈ બહુવાર
 ॥૯॥ તવ પ્રધાન લેખનેશંખ, મણો મુધનવા પરડંખ; કાનમાં પેશીને કરી
 વાતો, બુઓ રાજા હવે અકળાયો ॥૧૦॥ એને સુજતું નથી કાંઈ, આ
 પણે શું કરવું હાંઈ હાલો નહીં આવે ફરી લાગ, લાગ લેતાં થશે શ્રેભાગ
 ॥૧૧॥ આપણે એ મુમત લેશું, એને કહામાં નાંખવા કહેશું, તવ રાજ
 પડશે આડો. કદિ કહેશે પ્રધાનોને કહાડો ॥૧૨॥ ત્યારે આપણે કરવું કે
 મ, પહેલો ટાળવો ઘટે વહેમ; એમ ધરી બેઉએ વીચારીયું, રાજ્યમુઢી
 નિકળવું ધારયું ॥૧૩॥ ચાલતો વેઠવો વનવાપ, ચાલતો દેહ કરવો નાશ,
 પણ મુમત મુકવો નહીં, એમ નીરવે કર્યો મનમહી ॥૧૪॥ એમ વીચાર
 માં થઈ વાર, બોલેવાને ઉઠ્યા થઈ ત્યાર; કહો રાય તમારે શું કરવું; બો
 લેલું પાળવું કે ફરવું ॥૧૫॥ કેમ ડગુમગુ છવ કીધો, તમે વિચાર શો
 કરી લીધો; ક્યારના નથી બોલતા તમે, વાર ભેધ રહ્યા છીએ અમે
 ॥૧૬॥ તેમ પાંડવ કુન્તી સુત; વાટ બુએ આકળા ભુત, તેતો કયાંલગી
 ભેશે વાટ; ચઢીને આવશે પુરપાટ ॥૧૭॥ ધાલશે એકાએક થેરો, તેતો
 નહીં થાય નીરફળ ફેરો એમનો ઘોડો લાઈ લેશે, વગી શીશા તમેને દેસે
 ॥૧૮॥ પહેલાં મારે તે કદી ન હારે, કરશે શું ઉપાય તે વારે, રહેવીચા
 માં જે જન. તેને મારી જયે દુશ્મન ॥૧૯॥ પછી પાછળથી વિમાસે, પછ

ઉપાય નહીં તે પાસે; રાજ કળજ મુલક ટેટું, પડયો બંધન તે દયો ઠેઠે
 ॥૫૦॥ પછી શું મારવાનું ભેર, વળી મયું અંધારું ધોર; એવું વિચાર
 નારાને થાય, સુજે નહીં કાંઈ ઉપાય ॥૨૧॥ માટે સમજી દયો રાજન, ચઢી
 આવશે કુંતી તન; તે વેળા નહીં ઉપાય આવે. પેલા પાંડવો મરદન ધાલે;
 ॥૨૨॥ માટે ઉતાવળા થાઓ સ્વામી, કાંતો નજર દીશે હરામી દિકસને
 ઉઝારવા સારૂ, મન ભમ્યા કરે છે તમારૂં ॥૨૩॥ અમને તો લાગે છે એવું
 કહો મનમાં ધાયું છે કેવું; તોહ રાજ કાંઈ નવ બોલે, થયા પ્રધાન કોધિ
 અવાલે ॥૨૪॥ કેમ બોલતા નથી રાય, શું પાછી પેઠી જીવ્યાય, શું મુખ
 થયા માહારાજ, શું મુન્યત્રત લીધું આજ ॥૨૫॥ શું પુત્ર જીવાડવા માટે,
 લઈ બેઠા આવો ધાટ; શું રાણી તણી બીક લાગી, તેથી બોલતા નથી
 સભાગી ॥૨૬॥ આવી રમ્યત સરવે કોઈ, ભય પામ્યા સુ' તેહને ભેઈ;
 બીજ ચાર પુત્રોને કોધે, હરી ગયા ઘર વીરોધ; શું કુંવરીથી કરમાયા,
 મુતની સ્ત્રીથી શું સરમાયા, જેવું હોય તેવું કહો અમને, નહીં
 તો કાંક કહેશું તમને ॥૨૮॥ એવાં કટુ વચન સુણી રાય, પાય
 પડી કહે સભામાં; માહારાજ કોધે શીદ થાવો, મને મારજ કાંક બતા
 વો ॥૨૯॥ કહામાં મુત નાંખવો સાચો, તે તો મનસુઓ નથી કાચો;
 તે તો પાળીશ માહારૂ વચન, પણ કરવા દેવાં કરસન ॥૩૦॥ એની
 પ્રભુ સાથે છે પ્રીત, મુજ કને માગ્યું શુભ રીતી; તેતો કબુલ કયું છે
 આપ, હવે ફર તો લાગે પાપ ॥૩૧॥ માટે તે પણ બોલ્યું ન ફરીયે,
 વળી તળવાનો પણ આહરીયે; મારાં બેઉ વચન સચવાયે નહિ તો બે
 માંથી એક જશે ॥૩૨॥ જુઓ હઠ કરશે માહારાજ, તો-તો નહિ
 રહે તમારી માજ; મત તાણી કોપાવો તો કોપુ, એકે વેળુ માહારૂં નહીં
 દોપું ॥૩૩॥ જવા દો જુલુ કરવા એને તેમાં કંઈ પડવાની કેને, એતો
 મરશે કે મારશે આપે, નરને જીતે ભક્તિ પ્રતાપે ॥૩૪॥ નવ નદનિ
 વાહારે આવે નાથ, થાશે દરસણુ તેની સાથ; એની કન્ધના પુરી થાશે
 પછી બીજું શું બોલાશે ॥૩૫॥ માહારૂં બોલવું વચન પળશે, પછી
 તેલ કડામા બળશે; તવ સઉનાં વેળુ સચવાશે, માટે કબુલ કરો ખુલાસે
 ॥૩૬॥ એવાં વચન રાયનાં સુણી, ખુનસે ભરાયા ખુની; કોધથી
 બેઉ બોલ્યા પરધાન, રાજ વચને વિલે નાદાન ॥૩૭॥ હાલ બોલી
 ને હાલ કરવું; એવું જીવ્યાથી ભલુ મરવું; જેહ વચનનો બિહીલો પ્રા-
 ણી, તેવું જીવતર છે ધુળધાણી ॥૩૮॥ એવા જુઠા જીવ શીદ જીવે,
 કાંક દાહડો વળે વીજ પીવે; જુઠા જનમતા શીદ હશે, આ તો ભોમી

રસાતાળ જશે ॥૩૮॥ જુઠા જનમે જનુનીને પેટ, મીઠ્યા માતાને કરાવે
વેઠ; ફરે વિશ્વમાં કાળે મુખ; વગોવે જનુનીની કુખ ॥ ૪૦ ॥ વળી લજ
વે બાપનું નામ, એવા જનમે છે શું કામ; રાખ કહે તમે કોને કોહો
છા, બોલો સાચુ કોને માળ દો છો ॥ ૪૧ ॥ બોલ્યા પ્રધાન આણીને કાળ,
દધશું જુઠા જનને માળ; તમને કુખ લાગે શાસાર, તમે જુઠા કે સાચાછો
વાડા ॥ ૪૨ ॥ હશે સાચાતો પુત્રને તળશે, પહેલું બોલેલા પહેલું પળશે; જુઠા
હશે તો માળ તમને, વાડ શું કરવાનાછો અમને ॥ ૪૩ ॥ ખરા છીએ તે કહી
શું ખરું; આલ્ય તો દુનીયા પરહર, રોપો ફાંશી તો અમે મરીયે, ખરી વા-
તે જરા નવ ડરીએ ॥ ૪૪ ॥ તમે તમારા મુખ વઢો વાચા, તમે છો જુઠા
કે સાચા; સાચા હો તો સાચુ વેણ રાખો, તમ સુતને કઢામાં નાંખો
॥ ૪૫ ॥ નહીં તો જુઠા જનમ્યા તમે, હંસદ્રજ જુઠો કહીશું અમે; ત્યારે
કોધ ભર્યો કહે રાય; તોયે એક વચન માહારું જાય ॥ ૪૬ ॥ સુધનવાને
કહ્યું જેહ, નથી પળાતુ વચન તેહ; તોયે જુઠો મણવાનો હું તો, મારા
પ્રધાન સમજ તું તો ॥ ૪૭ ॥ એને દરશન કરવા દધએ, પછી તેલમાં પ-
ડવાનું કહીએ; તવ તેલમાં પડીને મરશે, બેઉ વચન સાચા ઠરશે,
॥ ૪૮ ॥ માટે કબુલ કરો આ વાત, તમને જોડુ બેઉ હાથ; તવ પ્રધાન બો-
લ્યા એમ; અમને તું પુછેછે કેમ ॥ ૪૯ ॥ અમે અમારો કહ્યો વિચાર, તે
તો ફરવાનો નથી લમાર; આલ અવની એકાકાર થાય, પણ બોલ્યું અ-
કુળ કેમ જાય ॥ ૫૦ ॥ વળણ ॥ બોલ્યું અકુળ જશે નહિ, સત્ય વદીએ છી
એ વાણ, નહીં તો એમાંથી જશે, અમારા બેઉના પ્રાણ.

કડવું ૩૪ રાગ રૂપાવળીની છાયા.

વાણી વધા જયમુની રૂશી, સુણ પરીક્ષત તન; સુધનવાનું આખ્યા-
ન સુણતાં, પાપી થાય પાવન ॥ ૧ ॥ પુર્ણ હઠીલા પ્રધાન બેઉ, ન મુકે
મુખત અર્વ, તે જોમ નગની પ્રજા, કોપે ભરાણી સર્વ ॥ ૨ ॥ સુધનવાની
સુંદરવંતી, પ્રભાવતી બીજુ નામ; સત્રંગી લાજ મરજદા મુકી, ઉમી
થઈ તે ઠામ ॥ ૩ ॥ સાંભળો શંખ લેખ તમોછો પ્રાણણના બાળ; પણ હું
સતી સત્ય કહુ તમને; છો કોઈ કરમ અંડાળ ॥ ૪ ॥ આય છવાડી રતન
કહોડે, એનું નામ પ્રધાન; રાય તણું વચન લોપણું ને, વળી હણવો
સંતાન ॥ ૫ ॥ જે જનનું અન્ન ખાવું તેનું ભલુ ન વાંચો લમાર; એ-
વા તમે દુષ્ટ બુદ્ધી, નહીં વાડવ કુંવાર ॥ ૬ ॥ જે તેલમાં નહીં પડે પ-

તીજ, તુજ થકી શું થાશે; તવ રહીઅત કહે મારો મારો, પ્રધાનતું મો-
હોત ભાસે ॥૭૥॥ તવ હંસદ્વજ હિમો થયો, રહીનને પડ્યો પાય; તમારે
મેઘને કાંઈ ન કેહેણું; રાખો સર્વ ક્ષમાય ॥૮૦॥ એમ કહીને પ્રધાન પ્રત્યે,
નમી પડ્યો રાજન; સુધનવાને પેહેલો મારું તો, બીજું બય વચન. ॥૮૧॥
દરસણ કરવાને રાખું તો, તમો કરો વિધન; બેઉ બાજુથી જભરાયો,
જમીત થયું મન. ॥૮૨॥ તમો મરણ આદરી બેઠા, તે કેમ હા કહેવાય;
આપલાત કરી તમો મરો તો, લાગે મુને હત્યાય ॥૮૩॥ તે માટે કાંઈ ક-
યા કરિને ગમે તે કાઢો બાહારી; જેથી કરીને ઈજાત રહે, માહારીને
તમારી. ॥૮૪॥ એટલે પ્રધાન એણું બોલ્યા, ઠીક કરીશું રાય; પણ અ-
મો કરીએ તે કબુલ વચન દો કરમાંય ॥૮૫॥ એટલે મનમાં નીશ્યે
ધાર્યું, પ્રધાનો કહે તેમ કરણું; ગમે તે તરફનું પાતક બેસે, પણ નવ
ફરણું. ॥૮૬॥ એણું ધારીને એ બોલ્યા, હંસદ્વજ રાજન; તમોને ઘટે
તેણું કરજો, લ્યો માહાર વચન. ॥૮૭॥ હું તો હવે કાંઈ નહી બોલું,
મનને ગમે તે કરો પ્રધાન કહે પુત્ર તમારો, ન માનેકે માને ખરો. ॥૮૮॥
તમે ન બોલોને પુત્ર તમારો, કહ્યું ન કરે કદાપી, ત્યારે શું કામ કહીએ
અમે જાણીએ પુરણ પાપી. ॥૮૯॥ માટે પુત્ર વચને બાંધો, તે પછી અ-
મને કાવે; શું કાંઈ તરછટ બોલું કરશું. નહી કાંઈ વિચાર આવે. ॥૯૦॥
બોલીને એવો આપ્યો ભરસો રાયે વિચાર્યું એમ; મોઢેથી ગમે તેમ બો-
લે, પણ પુત્રને મારે કેમ ॥૯૧॥ એમ ધારી સુધનવા પ્રત્યે, તાતજ વદી
એ વાણી; દીકરા જે પ્રધાન કહે તે, કબુલ કરો મન આણી ॥૯૨॥
થવા કાળ હશે તે થાશે વચન દો કુંવાર જે આપણું અન્ન ખા-
ય છે તેને, નહી કેમ હોય વીચાર. ॥૯૩॥ વિશ્વાસ રાખી ક-
બુલ કરો, એ કેમ દે છેહ તાતનું કહ્યું માન્ય કરો, બુદ્ધિવંત છે એહ.
॥૯૪॥ ખાય તેનું બોલું નવ વાંચે, નીશ્યે જણજો પુત્ર; માહાર અ-
ન્ન ખાઈને શું માહાર ધુળ કરશે ધર સુત. ॥૯૫॥ હું કહું કદામાં
પડો પેહેલા, તો તારું માગેલું જેહ; કબુલ મેં જલ્યાયે કરેલું, મીઠ્યા
બય છે તેહ. ॥૯૬॥ દરસણ કરવાનું કહું પહેલું, તો મરે પ્રધાન આપ;
છે બેઉ બ્રાહ્મણની જાતી, તેનું લાગે પાપ. ॥૯૭॥ માહારે તો નથી મા-
રમ એકે, વીચારીને ભુજો; આ બાજુ છે વાળ્ય મહોટી, આ બાજુ
છે કુજો. ॥૯૮॥ માટે પ્રધાનોને હાથે કરવા દે તું ન્યાય; ભરી સમા-
માં કરજોડીને; બોલ્યો સુધનવાય. ॥૯૯॥ તાત તમારી મરજીએ
મરજી, વચને બાંધેલો આપ; સુખ દુખ હું કાંઈ માનતો નથી; ગુરના

જ્ઞાન પ્રતાપ ॥૨૮॥ એવું પોતે કબુલ કીધું, તે બધી સરવે વાત, એટલે
ભરી સભામાં ઉઠયા, સુધનવા બ્રાતા ॥૨૯॥ મરજના કશીને તે બોલ્યા, પુ-
રણ કરીને રીસ; નહિ સોંપવા કહ્યું એ બંધુને, શરૂને બોળે શીશ ॥૩૦॥
અમારા ધરનો પેટ ભરોશું; કરે અમારો ન્યાય, બે કદી એવું બને તો,
ઉતપાત મહોટો થાય ॥૩૧॥ મરશું મારશું ધારશું માહું, સઉ જણાવી-
શું ભેર, એટલે રહીઅત મામ તણી તે, કરતી સોરખકાર ॥૩૨॥ મારો
મારો પ્રધાનોને મારો, કહિ ઉછાળી રણ, શું સમજ એને ન્યાય સોંપે,
હેણો તે કરશે હેણું ॥૩૩॥ બેલો તે બલાધ ન મુકે, ભુડો ન મુકે ભુડાધ
બ્રાહ્મણને પેટ અવતરયા તે, તેમાં શી થઈ નવાઈ ॥૩૪॥ વીપ તણાં તો
લક્ષણ નથી, અવર વીર્યનાં એહ, તે વણ વીખીત કોઈ ન ધારે, સમજ-
વાનું તેહ ॥૩૫॥ એટલે સુધનવા મણો બાળ્યો, બોલ્યો પળમાં વાણ, વ-
ચન મહારૂં મુણે ન તેને, પોતાના ધરમની આણ ॥૩૬॥ તવ સરવે લોક
છાના રહ્યા, બોલ્યો સુધનવા મુખ, એ ન્યાય કરે તે કબુલ માહારે, તો અ-
ન્યને શું દુખ ॥૩૭॥ હું માહારે વચને બંધાયે તે કોણ છે છોડનાર, મુજ
માટે ઉતપાત કરો તો, તમને હત્યા ચારા ॥૩૮॥ તવ સહુ લોકે હાથ ધસી-
યા, હવે નહી ઉપાય; મોઢેથી મોહોત માગી લેછે પોતે સુધનવાય ॥૩૯॥
આયુશ એનો આવી રહ્યો છે, માટે આ મતી મુજ, શરૂને પાશે શીખ
માગે, અન્ય કરે શું મુજ ॥૪૦॥ એમ ધારી સહુ મુન્ય બનીયા; બોલ્યા
સુધનવા ભક્ત, કહો પ્રધાનો હુકમ શું છે, લોચન રહ્યાં છે રક્ત ॥૪૧॥
પ્રધાન બે ઉભા થયા, હુકમ કરવા માટે; લોકોએ મણ્યું બહુ થઈ કહે-
ણી, માટે ફેરવશે ઘાટ ॥૪૨॥ તેલમાં તળવાનું નહી બોલે શું કાંઈ નહી
હોય લાજ, એવે બેઉ પ્રધાનો બોલ્યા, કાઠીને મોહોટો અવાજ ॥૪૩॥
સુધનવા બે હુકમ અમારો, તે હુકમ માન્ય કરો તેલ કહા કકળાવી છે
તેમાં, પડી તમે મરો ॥૪૪॥ એવી પાપીએ આમના દીધી, વરત્યો હાહાકાર
અરેરે આ વેણ નીકળીયું, તેતો નથી ફરનાર ॥૪૫॥ મુમત ભરેલી પ્રધા-
નો છે; સુધનવા મરવાનો એણે કબુલ કર્યું છે માટે; બોલેલું પળવાનો
॥૪૬॥ વળણ ॥ બોલ્યું પળશે ભક્ત એ, હંસદ્રજનો તન, કહે વણભ
એમ લોકના નીકળીયાં વચન.

કહવું ઉપ રાગ કારી.

હારે બોલ્યા જ્યમુની મુખ વાણી પછી રહીયત સૌ ગભરાણી હારે
 સહુ આંસુડાં પાડીને રડતું, મુરછાવંત થઈ થઈ પડતું ॥૧૧॥ હારે નાંખે
 બાળક કારમી ચીસ;કેંક કકળીને કુટે શીશ.હારે કેંક લમણે કર દધડા-
 લે, નીસાસા નાંખી હાય હાય બોલે. ॥૧૨॥ હારે દેવ કોપ થયો આ તારો.
 મરવા બેઠો સોને તારનારો; હારે કેંક ઉઠી ઉઠી કરે જાંખી, પાછા બેસે
 નીસાસા નાખી. ॥૧૩॥ હારે બળ્યું જીવતર જીવી શું કરવું; મરે ભક્ત
 તો આપણે મરવું;હારે નજરે દેખી દાજવું દલમાંતે કરતાંડું મરવું આ-
 પણમાં. ॥૧૪॥ હારે કેંક કહે ન કરવો તંત, પરણ્યા પહેલું તે શાનું શ્રી-
 મંત,હારે પાણી પેહેલાં શું મોજડાં ઉતારો મુરખાઈથી મરવું ધારો. ॥૧૫॥
 હારે એમ એક એકને સૌવારે જરા જખ્યું જમત લોક ત્યારે,હારે પછી પ્રે-
 મદાજે પ્રભાવતિ,તમને મરવા નહીદેઉ પતી. ॥૧૬॥ હારે પડું કદામાં તમ
 વતી, પીઉ સંજ બળે તે સતી હારે જીવવા આશા ન રાખું રતી, તેથી થા-
 શે માહારી મોક્ષ મતી ॥૧૭॥ હારે એવું કહી કહી વારણાં લેતી,સ્વામીને
 અતી આશીશ દેતી;હારે માહારા કંથ સુખાળા સ્વામી;પેલાં ભવનાપાપે
 પડી ખામી. ॥૧૮॥ હારે માહારી લીલી વાડીના રમનારા,યોગન બાગવીચે
 ભમનારા,હારે માહારો સાચવ્યો બાગ કરમાશે, માળી વિના પાણી કોણ
 પાશે ॥૧૯॥ હારે માહારી પુરુષ સેજે પોઢનારા, પીઉઆછાંઅમરઓઢનારા;
 હારે પોઢતાં સુવાળી શેજમાં પ્રીતે,મુસો તેલ કદામાં શી રીતે. ॥ ૧૦ ॥
 હારે તમે તાપે અકળાતા ભારી,પડું તેલમાં પવન ઢોળનારી; હારે એ
 વું કહી કહી આકંદ કરતી, બેઉ આંખે આંસુડાં ભરતી. ॥૧૧॥ હારે
 પૃથ્વી પડીને પછાડ્યો ખાતી, કાળ ભરી કુટે શીશ છાતી; હારે એમ
 પ્રભાવતી વલવલતી; એની આંખડી અતીશે મળતી. ॥૧૨॥ તવ કોવ
 ળીકા કારમી ચીસે, માંડ્યું આકંદ એણે અતિશે; હારે એનિ સુખ વં-
 તી જે માડી, નાંખે પાશાણુ શીશ પછાડી. ॥ ૧૩ ॥ હારે તેથી છુટે શ્રા-
 ણીત ધારા, હારે દેખી નડે છે લોક બીચારા; હારે એમ અતી વલોપાત
 આલ્યો; માથે પુત્ર તણો કર આલ્યો. ॥૧૪॥ હારે તમે શી રીતે મલેશો
 વાહલા, કાલું વઢોને કુંવર કાલા; હારે માહારે બોળે બેશીને રમતો;
 મોઢે માગી-માગીને જમતો. ॥૧૫॥ હારે માહારા પુત્ર પુરણ ભાગ્ય-
 શાળી, આજ માતાને ઉઘીજ બાળી; હારે મરતાં અશુધી કેમ જોડું,

તારા પહેલો મારો પ્રાણુ ખોડું ॥ ૧૬ ॥ વળણુ. પ્રાણુજ ખોડું માહારો,
એડું ધાર્યું માય, વદે વલ્લભ સમજવતો, જનુની મુખનવાય, ૪

કડવું ૩૬

સાને ચોરાશિનો ફેરો ટળ્યો છે એ રાગ

માતાજી શું કરશે! મારીને, છાનામાનાં સમરો હરીને; માતાજી શું
ટેક. ॥ આપને મરડું તે પાપ કરડું, નહીં આવે આ દેહ ફરીને ॥ માતા
જી શું ॥૧॥ તાતને વચ્ચેને તેલમા તળાડું, શું લાહાવો લેવો છે ઉમરી
ને ॥ માતાજી સું, ॥ ૨ ॥ હજી તો થારો ધાર્યું ધણીનું, કેમ જણ્યો મર
વો નીશ્ચે કરીને માતાજી સું, ॥૩॥ માહારે તારે સંસ્કારહરો તો, જીવી
શકાય કદામાં ધરીને ॥ માતાજી સું ॥૪॥ રણ સંબંધ પુરો થયો હશેતો
ઉમારશે! તમે કેમ કરીને, માતાજી ॥૫॥ જો થેવક હૈશ હરીનો તો આ-
વીશ તેલમાંથી નીસરીને માતાજી સું ॥૬॥ નાવવલ્લભનો છેવશ માહારે,
તો પછી સું કરડું ડરીને માતાજી ॥૭॥ વળણુ એમ સમજવી માતને
સાધ કરશે ભગવાન; જે હેતુથી માહરાં, તે ધરજે હરી ધ્યાન ॥

કડવું ૩૭ રાગ આશાવરિનિ ચાલ.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, મુણુ જનમેજે રાય; વીસ્તારી
તુજને સંભળાડું, મુખન્વાની કથાય ॥ ૧ ॥ સર્વ સજનને મુચના આ
પી કોઈ નકરશે! કલેશ; વચ્ચેને પળવું તેલમાંખળવું, વેહેવારમાં નહીંદેશ
॥૨॥ પ્રધાનોને અમલ સોંપી, બેઠો માહારો બાપ; તે વારતા કબુલકરી છે
મેપણુ માહારે આપ ॥૩॥ મને અમ્યું મેં કબુલ કીધું, કોઈને શા સંતાપ
હવે મરખડ કરે તેને, ગોહત્યાનું પાપ ॥૪॥ એટલે સર્વ સ્તબ્ધ થઈને,
જળમા રહ્યા છેક; મુખન્વાને ઇશ્વર સાથે, સાચેસાચો ટેક ॥૫॥ ગોવિંદને
મમતું હશે તો, ગોવિંદ કરસે એવું; જો નહીં મમતું હોય હરીને તો પછી
વિવ્રન કેવ ॥૬॥ ધારણા ધણીની ધારી થારો. અવરનું સુંજેર, આ વેળા
સું માહારી વાહરે, નહીં ચડે કીરો ॥૭॥ જા સત્યે ચડડું તેલમાં પડડું, રડ
ડું નહીં લમાર; આંખમાંથી આંસુ નીકળે તો જન્મ અણુ મમાર ॥૮॥

તે કરતાં હહન થાશું તો, શું મયુંને શું આવ્યું; કષ્ટ દરશનની ધમ્મ
 રહેછ, એટલે મને ન કાવ્યું ॥૬॥ હરી ફરીને સખા બહાલાનું, કુખડું ઉ-
 પજે મનમાં; પણ તે મનથી નાખડું કાઢાડી, રહેવું આનંદ ભાવનમાં
 ॥૧૦॥ કોનાં સખાને કોના વાહાલાં, કોના ભાધને ભજની, કોના માત પી
 તાને નારી, વારતા વેહેવાર વખની ॥૧૧॥ શાને માટે માનું માહારું, સા-
 ચી નથી સખાઈ; માયાનો વેહેવાર વીપરીત, ખોટી ઠાક ઠમાઈ. ॥૧૨॥
 એવું ધારી કલ્પના કહાડી, મરવા થયો તૈયાર; સખા વિશે ઉભા રહિને
 ઉતાર્યા શણગાર ॥૧૩॥ મુખટ જમા કવચ બકતર, પટકોને સુરવાલ.ક
 મરપોટા ઉતારી મુકયો, ચરણ મોજડી લાલ ॥૧૪॥ કટી લગી કછભાડી
 લીધો, સમરતો શ્રીહરી; પછી પીતાને પાપે પડીયો, આજ્ઞા આપો ફરી.
 ॥૧૫॥ એટલે હંસદ્વજ એમ બોલ્યો, ફરી શું માગે વિચારિ; પ્રધાનોએ
 આમના દીધી, તે માનિલેજે માહારી ॥૧૬॥ તવ સંહુ લોકે હાથ ધરીયા,
 રાય નથી જરા ડાહ્યો; પ્રધાન આમળ કાંઈ ન આવ્યું, શાકારણ વેચાયો
 ॥૧૭॥ એવે તાતનું વચન સુણી, આનંદ રૂપમાં માહાલ્યો; હસ્તો રમતો
 રાજ પુશીથી તેલમા પડવા ચાલ્યો ॥૧૮॥ તવ પ્રધાને ઉઘાડાં ખડગે
 ત્યાર કર્યા બહુ યોદ્ધા; અયુતશેવક સુધન્વાની, સાથેરહોધરી કોધ ॥૧૯॥
 આડો અવળો ન જાય નાશી, કુડુલો કરશે કેહેર, આડું અવળું પમલું
 ભરે તો, મારી નાંખજે ઠેર. ॥૨૦॥ સુધન્વાની પુઠળ કોઈ, આવે નહી નર
 નારી;જે આવેતો રાખજે રોડી, બંધન કરજે ભારી. ॥૨૧॥ હુમલો કોઈ
 કરી નવ શકે, તેવા ચેતન રહેવું; આખો હુકમ આપું છું તમને, તો
 પછી ડરવું કેવું. ॥૨૨॥ પુરણ સત્તા સહિ વાપરજે કરજે અમારું ધાર્યું;
 રાજનું કે પ્રધાનોનું, હવે ન કરશે વાર્યું ॥૨૩॥ એટલે બકતરીયા બહુ
 બળીયા, ઉપડયા ચડી ચોટ; સુધનવાને વચમાં ઘેરી, વગીયો મોટો કોટ
 ॥૨૪॥ ઉઘા i ખડગે ઉંચા પોહાળા, યોદ્ધાએ ધાલ્યો ઘેરો; પારજ પા-
 ડવો ગમે તે કરી, મનસુખો પ્રધાન કેરો ॥૨૫॥ એવે સમે સુધનવા સતી
 થો, મતીયો અપરમપાર; રાય બેઠોજે તેના સામી. તેજ કહા તૈયાર ॥૨૬॥
 તે રાજથી દેખાય નજરે, તેમ ઉઝું છું લોક; કુષ્ટોને મન આનંદ આત
 હરીજનોને શોક. ॥૨૭॥ અસુર બુદ્ધીના એમ ધારે, તેલના ઉભરા ચડશે;
 તેમાં બળતા કુદકાર કરશે, જવાની મળ પડશે ॥૨૮॥ હીમતરાખીને હ-
 વણુંતો પડશે, પણ પછી પોકાર કરશે, એકાએક એ સેકાઈ જશે, તરફડતો
 એ મરશે ॥૨૯॥ એ અમ્મત આવશે જ્ઞાની, પાપે વઢી પેટ ભરતા; કો
 મળ જીવનાને ક્યાણુ, કેવું આવરતા. ॥ ૩૦ ॥ અરેરે એ જીવને કેવું

ચાશે, બગ્ગો છે શત્રુ બાપ; ક્રોમળ કાયાનો સુધનવા, ક્યાં દિહેલો ૮
 ॥૩૧॥ ત્રણે રત્યોની રાખે બેઠકો, બુદ્ધ બુદ્ધ વમની; ઉષ્ણ રતુએ ત.
 ન ખમે તે કેમ ખમસે અગ્ની. ॥૩૨॥ તન તવ તપે મન નવ તપે ર
 રહે સુખ રીતે; ઉકળતું તેલ તે કેમ ખમશે, પ્રાણ જશે વિપરીતે. ॥૩
 ૫૨૮૦ નાંખતાં તેલ કકડશે, ચરચર ચામડી બળશે; ફેફસા ઉઠશે ઉઠ
 ડુટસે, લલચાંની તુલ્ય તળસે. ॥૩૪॥ આપણાથી દેખી કેમ ખમાશે,
 ખીને દાજડું ફલમાં; કંઈક કહે જીભડી કરડીને હું પ્રાણ કાઢીશ પણ
 ॥૩૫॥ કંઈકના મનમાં એવું આવ્યું, ચાલો પેલે પ્રજા જઈયે, ભકતને ર
 તો નજરે દેખી, વચ્ચના ફાંસા ખઈયે ॥૩૬॥ કંઈક કહે નજરે બેવાને, ક
 ની કને અડવું; સુધનવાની સાથ શરણે, ઉછળીતેમાં પડવું ॥૨૭॥ કા
 જનોએ બાધા રાખી, બે ઉમરે હરીજન; તો ઘેર તેડીને જમાડું, ર
 પ્રાણલુના તન. ॥૩૮॥ કંઈક કહે દસ મહિદાન આપું, એમ કરે શા કો
 પ્રથમ મનને દઢતા રાખી લોક રહ્યું છે બેઠ ॥૩૯॥ એવે સમે હંસદ
 બાહ્યો ચરીત્ર સું કરે બાળ; તલપીને પડ તેલ કઢામાં, તવ સમેમાહ
 કાળ ॥૪૦॥ વળણ ॥ કાળ સમે માહરો, કોધે વધો એમ તાત; વ્ય
 વક્ષભ કહે તે સમે, મધ પાન્ડવમાં વાત.

કડવું ૩૯ રાગ સાખી ચાલ.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય વિસ્તા
 તુજને સંભળાવું, સુધનવાની કથાય. ॥૧॥ એ વારતા મધ પાન્
 દળમાં, અરજીને કર્યો વિચાર; અરેરે વણ મોહોતે મરે છે, રાય તા
 કુંવાર. ॥૨॥ ચાલો ચાલો ચાર પાંચ મારથી જઈયે; બેવા મળ્યું હ
 જગત; કહેવાય છે પવિત્ર સુધનવા, પ્રણુ તણો છે ભક્ત ॥૩॥ એટલે પ્ર
 કેતુ એમ બોલ્યો, સુધનવા છે જ્ઞાની; સાક્ષાત પ્રણુને મળી ચુકેલો,
 રનીશ હરનો ધ્યાની ॥૪॥ અરજીનજી કહે હોય એવો તો, તેલમાં
 વ્ય તળાય; કોહો ના કહો પણ સામળીયાજી કરશે એનો સાહાય. ॥
 ચાલ ત્યાં જઈએ બેવાને, જણાશે જીવું કે સાચું; તેલમાં બે કા
 બળશે તો, ભકતપણું એનું કાચું. ॥ ૬ ॥ પ્રશંકેતુ કહે ભક્તપણ
 કાચાને સાચા કહેવા; અરજીન કહે લે સમજડું, સાચાને બેયા જે
 ॥૭॥ સાચો શેવક હોય તેનો, ન હોય ઝાબે ઠાઠ; જગતમાં ભકતપ
 ન ખતાવે, સાદે સાદો હોય ઘાટ. ॥ ૮ ॥ જનનં દીલાં ઝાનં ૮૫

આજ કોટમાં માળા ઝાઝો ડોળામાક કરે તે જગત ધુત્યાના આળા ॥૬॥
 ભગવાનનો એ ભક્ત ન કહેવો; જગતનો ભક્તજ સાચો; છેવટ હરીને
 ચરણે જતાં જર પડે કાચો ॥૧૦॥ ખોટા ભક્તની ધારણા કેવો તે સમ
 જણું તુને; શ્રીકૃષ્ણને કુરૂક્ષેત્રમાં, સમજાવ્યો તો મુને ॥૧૧॥ પાખંડી મનમાં
 એમ જાણે, ઓળખશે બધું જગત; કોઈનું પાડેલું નામ ફેરવશું કહેવાઈશું
 હરિ ભક્ત ॥૧૨॥ પધારો કહીને બોલાવશે શઉ, વળી કરે નમસ્કાર; પુ
 જાઈશું આખી દુનીયામાં, ચઢશે પુષ્પના હાર ॥૧૩॥ વીધવીધના વળી
 ભોજન મળશે વળી ટળશે ક્ષુધા પીપાસા; શેવાના કરનારા મળશે રા-
 ખી હરી પદ આશા ॥૧૪॥ કંઈક પ્રાણી મને ઢાળશે વાયુ, કંઈ જન
 આંપશે ચરણ; પ્રાણી માગતાં દુધ દેશે, કંઈ જન રહેશે શરણ ॥૧૫॥
 ભગવાન મળવાના હશે તો મળશે પણ શેવા ચાકરી થારો; મોઢે બબડી
 માળાચો દેવી, તેમાં શું આપણું જાશે ॥૧૬॥ તાળીચો પાડીપડાવી સ
 ઉને, મમ્મત બે ધડીવાર; નાચીને નચાવીશું, તમારો થારો અપાર ॥૧૭॥
 અબજાઓ આવશે શેવામાં, આપણું વેણ ન ચુકે; ગમે તે કરશું પણ
 ભક્ત જાણી, જગત નહી આગળ મુકે ॥૧૮॥ કહેશે કે એ સંત પ્રાણી,
 કુલુહી નહિ; દેખશે નજરે ને વાત કરશે; પણ નહી માને કોય ॥ ૧૯ ॥
 રાજ દરબારે માન્ય પામીશું, જેને ત રાખશે શ્રદ્ધા; બોલીશું જુહુ મનાસે
 સાચું, વશ રહે ચોળન વૃદ્ધા ॥૨૦॥ કોઈ વાતે નથી કષ્ટી હામાં, માટે આ
 ધંધો કરવો; જેમ જેમ દુનીયા વિશેષ માને તેમ તેમ વેશજ ધરવો ॥૨૧॥
 રીધ સીધને વધભોમ મળશે, ટળશે વહેવાર વ્યાધિ; દેવું લહેણું નેનાત
 જાત કરવી; તે સઉ જશે ઉપાધી ॥૨૨॥ નહી ધોધને સ્વચ્છ રહેવાસે,
 કહેવાશે જગમાં સારું; આગળનું ક્યાં જાણીએ છીએ; અજવાળું કે
 અધાર ॥૨૩॥ પ્રભુ મળવાનો ક્યાંછે મારજમાં, પણ તેને નામે પોસા-
 સું સગાને છોકરાં ન ખવરાવે, તેવા પદારથ ખાસુ ॥ ૨૪ ॥ પ્રભુની
 પ્રતમાં સ્થાપન કરશું; પેટ ભરશું તેને બાને, ઠાકારણનો રાજભોમ ક-
 હીને; જમશું જેવું મન માને ॥૨૫॥ પાયસાન પુરીને માલપુડા, સા-
 મગ્રી જુદી જુદી; આજ ધરાવવા જોઈએ લાડુ, જોઈએ અજાણ્યાસુદા
 ॥૨૬॥ એમ કહીને ભોજન કરશું, મનમપનું વારોવાર; એવું ધારી
 બધા ભક્ત બને છે, સાંભળ કરણ કુંવાર ॥૨૭॥ પણ તેના સંગીને તેમ-
 કતો, પડશે પ્રભુ કને કામો, ત્રણકેતુ કહે ઓર પીતાલ, કીયા સમ-
 જવા સાચા ॥ ૩૮ ॥ અરજુનજી કહે સાંભળ બેટા સમજાવું સાચાનો

સાર; નહિ ટીલાંટપકા નહી માળા મણકા. નહી તજેત્રી બહેનાર ॥૨૬॥
 પુત્ર પરીવાર સંસાર વિશે; સત્ય સેવક રહે કેવો; જમ જંબગી બણે
 પણ જળમાં કમળવત જેવો ॥૩૦॥ વ્યવહાર વરતે સારે ને નરતે, ઉ-
 ઘોમમાં બહુ પ્રીત; આળ બચ્ચાં દેખી લાડ લડાવે, પણ પ્રભુ સાથે
 ચીત ॥૩૧॥ જમતમાં જીવે નિંદા કરે, પણ તે મનમાં ન લાવે; રટણ
 રૂદેમાં રામજી કેરું, હોઠને નવ ફફડાવે ॥૩૨॥ જગતમાં ભક્ત કહેવરાવ-
 વાની, જરા નહી ધ્રુવધાય; દાનત નહી દેખાડવાની, જામે જપે જમ-
 રાય ॥૨૩॥ માળા મદ્યા વણ હોઠ ફફડયા પણ શું નહી સમરાતા હોય;
 સાચા ભકતો ભજે છે મનથી, જ્ઞાન વારતા કરી બેથ ॥૩૪॥ જ્ઞાનની
 વારતા થતી હોય ત્યાં, જ્ઞાન કથન કરી બણે; વેહેવાર જ્યાં વરતાતો
 હોય ત્યાં, વ્યવહારનો પક્ષ તાણે ॥૩૫॥ જગત બણે જંબગી છે, પણ
 ન્યાયને ન્યાય; દુનીયાં દેખે દુષ્ટ સરીખો, મનથી સત્યબોધ પ્યારો,
 ન્યાય નીતીની રીતી સમરે, પેહેરે ઓઢેને ફરે; સાચા ભકતો તેવા રહે
 છે, કોક પરીક્ષા કરે ॥૩૬॥ એવાના પરીક્ષક હોય થોડા, સાચાને સું
 બણે જુઠા; જુઠ જુઠાનો મેળ બેસે, ક્યાં કરે કડાકુટ ॥૩૮॥ બેઉની રી-
 તી બતાવી તુને, ઓરે માહારા બાળ; ચાલો આપણ બેવા જમ્મએ, સું
 સાહાય કરે ગોપાળ ॥૩૯॥ એમ ધારીને દશવીશ થોડા રથપર બેશી
 ગયા; મુધન્વાનું સંકટ બેવા, એકાન્ત ઉભા રહ્યા ॥૪૦॥ વળણ ॥
 એક સ્થળ ઉભા રહ્યા, મુણ પરીક્ષતના તન; વલ્લભ વાણી ઓચરે
 સાંભળજે હરીજન. ॥

કડવું ૩૯ રાગ ચોપાઈનો.

બોલ્યા જયમુની મુખ વાણી, રાજ સાંભળ ઉલટ આણી; બોલ્યો
 હંસદંજ મુખે એમ, પુત્ર વાર કરે તુકેમ ॥૧॥ તવ મુધન્વા કહે તાત,
 તમે સાંભળો માહારી વાત; તેલમાં પડવાણુ ત્યાર, મને સાહાય છે જુ-
 મદાધાર ॥૨॥ જેને સામગ્રીઓ હોય સાહય, તેને શત્રુથી સું થાય; માહ
 રી ભકતી બે સાચી હશે, તો તો પ્રભુના દરશન થશે ॥૩॥ કરે દરશ-
 ન તે પછી મરે, તેલ કહા થકી ઉમર; નથી તેલમાં હું બળવાનો; છે
 સંબધ હરી મગવાનો ॥૪॥ મુને સાધ છે પુરશ પુરાણી; તમારું
 તેલ દેખું છું પાણી; તમે દેખો છો ઉજળ અતીશે, પણ મુને શીતળતા

હીસે. ॥૫૫॥ તમે ચુલામાં પાવક નરખો, હું તો દેખું છું બરફ સરીખો;
 માટે અમની ધીક ધીકાવો, કાષ્ટ નાખી ધણો સરખાવો. ॥૬॥ તાપ કરી
 કકડાવો તેલ, પછી બે બે પ્રભુનો ખેલ; હરો હરસણની સાચી મરણ,
 તો તો સાંભળશે માહારી અરણ. ॥૭॥ હરો ધણીની સાથે સાચું, કહી
 કહેલું નહીં પડે કાચું; જેને સાચો શામળીઆનો સ્નેહ; કહી કષ્ટ ન
 ભોમવે તેહ. ॥૮॥ જેને વશ હરો વનમાળી, તેને કાણ સકે છે બાળી;
 જેને માથે બીરાજે મોરારી, તેને કાળ ન નાંખે મારી. ॥૯॥ જેનો સ્ને-
 હિ ગોવર્ધન ધારી, તે તો ન બળ કાઢથી હારી; જેને માથે મોહોટા
 મુકુંદ, તેને સદાકાળ આનંદ ॥૧૦॥ જેને માથે દેવાધી દેવા, તેના
 શત્રુ તો તરણા જેવા; જેને દયા કરેલી દયાળો, તેને પાવક સુર્ય ન
 બાળો. ॥૧૧॥ જેને માથે વીરવંભર ધણી, તેને ન ઓડે ખડમની અણી;
 જેનો કર આલ્યો મોરારે, તે તો ન મરે તરવારે. ॥૧૨॥ જેણે સાધેલો
 પોતાનો ઇશ, તેને શું કરે સોમલ વિશ; વળી વાધ ને નામ શું કરે,
 ભક્ત પાશાણુ મારે ન મરે. ॥૧૩॥ કોક શત્રુમાં જીતીને આવે, હરી
 વિમુખને નવ કાવે; માહારા હૃદયેરે હીમત જાણ, હવે બેઠું લેજે રંજ
 બાળ. ॥૧૪॥ એવે હંસદ્વજ જે રાય, તેને સંકલ્પ વિકલ્પ થાય; પુત્ર
 કહે છે તે જીતું કે સાચું, મુને બોલેલું લાગે કાચું. ॥૧૫॥ બેયું બેઉ
 પ્રધાનોના સામું, હું તો સાંભળી વીરમય પામું; તવ પ્રધાન સાંભળી
 ઇંઠયા, કરી મર્જના બોલી ઉઠયા. ॥૧૬॥ અલ્યા બેયા ધણા તુજ
 જેવા, તે શી કરી છે હરીની શેવા; ધણા મુની તપસ્વી ત્યાગી, તેને
 પ્રભુની શોધ ન લાગી. ॥૧૭॥ ધણા ધ્યાની વીવેકી વેરાગી, તે તો
 ભટકીને ખાય છે માગી; તુ તો ધરબારીને સંસારી, મારે સગું બહાલું
 ને નારી. ॥૧૮॥ ખાનપાન વાળો વ્યભીચારી, ક્યાંથી રીઝે તુને મોરારી
 ભક્તપણું દેખાડી ડરાવે, તે તો અમારી ધ્યાનમાં ન આવે. ॥૧૯॥
 અમે ટુંકારો કરીશું ફરીથી, નથી ડરતા તારા હરીથી; ખરો સેવક ક્યારે
 ભાસે, કેહેવરાવ હરીની પાસે. ॥૨૦॥ તવ આકાશથી થઇ વાણી, થવા
 બેઠું તારૂં ધુળધાણી; સાચા હરી તણો એ ભક્ત, એને વશ જમદીરાને
 જગત. ॥૨૧॥ નથી તેલ થકી બળવાનો, મુકો મનમુખો તળવાનો;
 એવો શબ્દ થયો આકાશ. પડ્યો હરી જતોને વીન્ધાસ. ॥૨૨॥ રામ
 કહે પ્રધાનો કેમ, મુજ મનમાં પડ્યો બહુ વેમ; માહારૂં કે તારૂં ધુળધા-
 ણી; કરશે શ્રી પુરૂષ પુરાણી. ॥૨૩॥ પછી પ્રધાન બોલ્યા બાળ,
 તારા પુત્રની પડપંચ બાળ, તે હું સર્વ બધું છું રાય, એવા શબ્દ થઈ

શું થાય ॥૨૬॥ થઈ વાણી તે તેતો તુત, એનું સાધેલું બોલ્યું ભુત; તેવું
થવાથી શું અમે ડરીયે, કદી પગ પાછો નવ ભરીયે ॥૨૭॥ અમારું ધુળ
ધાણી છે થાતું, અહ્યા સુધનવા પડ જ તું; તારા મુઠ્ઠી દે ચટકાને આ-
ળા, મહારા પેટમાં લાગે છે લાહાળા ॥૨૮॥ ઉજ્ય તેત્રમાં જઈ પડ આપે
દુખ નિવાર્યું સું તુજ બાપે; તારો ધશ્વર શું નીવારે, તેત્રમાં તળાવો છે
અમારે ॥૨૯॥ આહ્યા જપને નાંખ પડતુ, તેને દેખી મરે ઝેર ચડતુ; વળી
ભકતનો ડોળ બતાવે, સહુ દુનીયાને સમજાવે ॥૩૦॥ પશુ અમે ન માની
યે જરા, તને બાળીએ ત્યારે જ ખરા, તુજ જેવા ધુતારા બેયા, અમે કંઈ
કનો જીવજ ખોયા ॥૩૧॥ અહ્યા પડપંચી પાખંડી, હણીએ તુજ પંડળ
મંડી; પોતાના આપે પડશે તો સાઈ; નહી તો મન ભમશે અમારું ॥૩૨॥
પછી પડપંચમાં અમે ફરશું તને બાંધવા હુકમ કરશું; કરશું કંમજે
બળ કરી, દુખ પામીને જશા મરી ॥૩૩॥ તવ સુધનવા એમ કહે છે, તમ
જેવા ઘણા વસે છે; અહ્યા ધશ્વર જેનો સાચો, તેતો કદી પડે નહી પાછો
॥૩૪॥ વળણ ॥ સાચો પાછો પડે નહી, સહાય મુને ભમવાન; બે જે
તાહારાં ચક્ષુથી, તેત્રમાં કરશું સ્નાન.

કડવું ૪૦ રાગ સુરી સાખીનો.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય વિસ્તારી
તુજને સંભળાવું; હરિજનનો મહીમાય ॥ ૧ ॥ સુધનવા શેવક હરાનો
મરવા થયો તકયાર; કચ્છ ભીડેલો તાવડા ભણી, આહ્યો તેણીવાર
॥૨॥ પ્રભુ સમરતો ધ્યાનજ ધરતો, મરવું છે મનમાં લાગ્યો; ધશ્વર
ઉગારે તો ઉમરવું, તાવડા પાસે આગ્યો ॥ ૩ ॥ ટમમમ સરવે લોક
ભુએ છે. વળી ભુએ માબાપ, સંખ લખે કહ્યું દાસોને ચુલામાં ઘાલો
તાપ ॥ ૪ ॥ અહુ બળ દાખો કાષ્ટજ નાંખો, ન નાખશે જીવ ચોળી;
તાવડાની આસપાસ દીસે, બણે સળગી હોળી ॥ ૫ ॥ નીકળે જવાળા
ઉછળે લાહાળા, તતડીને તનખા છુટે; એવો વીકરાળ વહના કરો, દે
ખીને ત્રાસ છુટે ॥ ૬ ॥ એવી જ્યાં આમના આપી કે, શેવક ઉઠ્યા
સાત; કાષ્ટ નાંખી ચુલો મરીયો, અમની થયો પ્રપાટ ॥ ૭ ॥ તાવડામાં
અતી તેત્ર નાંખ્યું, બળમળ ઉંમરો ચડીયો, સેવકો સળગાવે અમની
કરતા દેખા, હડીયો ॥ ૮ ॥ અમનીનો ઊતપાત અતીસે નીકળે લાંબી

જવાળા, તનખા ઉડે તતડી તતડી, તેલને આગે ઉકાળા ॥ ૯ ॥ તપ થકી લોક ખસે આધુ, કંઈ રહે અવળા આડા; બગી બગી તેલ બ-
ળવા લાગ્યું, નીકળે ધુમાડા ॥ ૧૦ ॥ તે તેલમાંથી નીકળે ભડકા,
બેઠ બેઠ પ્રમદથો ત્રાસ; સુધનવા જીવે આમાંથી; તે ન પડે વીસવાસ
॥ ૧૧ ॥ હાથ ધસે છે હોઠ ડસે છે, બહુ ભય પામ્યું લોક; સુધનવાને
જીવવા કેરી, આસા સમજવી ફેક ॥ ૧૨ ॥ અરેરે કારમો કોપ થયો
છે, એવો ચાલે મનસુધો, તેલ તણા તાવડા પાસે જઈ, સુધનવા તો ઉ
ભો ॥ ૧૩ ॥ એટલે સુંદર પ્રભાવતી, સુધનવાની નારી, ચીર ખરોતર
અંત લપેટયું, મરણ મન વીચારી ॥ ૧૪ ॥ સ્વામી પડે તવ માહારે
પડવું, જીવવું નથી જરાયે; મુજ કંથનું કોઈ નથી સગુ, શું બેર
માયું માયે ॥ ૧૫ ॥ રડી રડીને સહિ રહું આધુ કાં ભ્રાત કે કાં ભગની
સહિ જીવતાં રહીને બેઠ રહેશે, સળગ્યો દાવાનળ અમની ॥ ૧૬ ॥ પ-
તીની સંજ સતી થાવુ, તારણીનો તે ધરમ; નવે મહો માહરા થયા વાં
કા પુટી મયું આજ કર્મ ॥ ૧૭ ॥ એ રીતે અંબળાએ ધારી; સુધનવા હ
રિજન; તાવડા પાસે ઊભો રહીને, કરે પ્રભુનું સ્તવન ॥ ૧૮ ॥ વક્ષ ॥
સ્તવન કરવા લાગીયો, ઊભો રહ્યો એક ચરણ; વક્ષલ વાણી ઓચરે
સમરે અસરણાસરણ.

કડવું ૪૧ મને કહેર કાટો વાગ્યો એ રાગ.

ઓ રામરે, રામ રામ રામ; તમે છો ધનશામ, કરો પુરણ મનકા-
મા, રામ રામ રામા ॥ ૧ ॥ ઓ રામરે; તમે સાચા સ્વામી. ગોરીંદ
મરડા મામી; વીનવું છું નામી નામી, ઓરામ રામ રામા ॥ ૨ ॥ ઓ રા-
મરે; ભકતને વશ વનમાળી, પાંડવની પીડા ટાળી, કરી કુળબને રૂ-
પાળી, ઓરામ રામ રામા ॥ ૩ ॥ ઓ રામરે; શવરીના બોર લીધા
અચળ સુખ તેને લીધાં, પાપીને પાવન કીધા; ઓ રામરામ રામા ॥ ૪ ॥
ઓ રામરે; રૂપતી જે રાણી, કુષ્ટે લીધા ચીર તાણી, તે પુર્યાં દાશી બણી
ઓરામ રામ રામા ॥ ૫ ॥ ઓ રામારે સુકંદ વર મોરારી, ગો-
કુળ વરસ્થો મેઘ ભારી, કરી સાહાય ગોવરધન ધારી. ઓ રામ રામ
રામ ॥ ૬ ॥ ઓ રામરે, બાળકને હજુનારી, પાતકને ન ગજુનારી, તે
પ્રતના માશી મારી; ઓ રામ રામ રામા ॥ ૭ ॥ ઓ રામરે; પીઉતું

વેણુ ઉંચલાવી, રૂશી પત્નીઓ આવિ; તે વધકુઠમાં વસાવી, ઓરામ
રામ રામ ॥૮॥ રામરે, દશાનને હણિયો, વીલીક્ષણ શેવક ગણિયો, પામ્યો
ગાદી નામ બળીયો, રામ રામ રામા ॥ ૯ ॥ ઓ રામરે, હું સેવક અ
પરાધિ, મેં બજતાં શું ભુલ ખાધી, તેથી થઇ ઉપાધી ઓ રામ રામ
રામા ॥૧૦॥ ઓ રામરે, રાંકડો બળી રાયો, હું તો છું શેવક કાયો, પણ
ભરસો તમારો સાચો, ઓ રામ રામ રામા ॥૧૧॥ ઓ રામરે, હું પાખં-
ડી પુરો; નહીં પાતકમાં અધુરો, વળી કુડ કપટમાં સુરો, ઓ રામ રામ
રામા ॥૧૨॥ ઓ રામરે, અવગુણીયો શીશ નામું, જરા બેબે માહારા સામું
અત્યારે કછી પામું ઓ રામ રામ રામા ॥૧૩॥ ઓ રામરે, નથી ઉંઘ્યાંને
આરો, પણ ભરસો તમારો; તમે મારો કે ઉમારો, ઓ રામ રામ રામા
॥૧૪॥ વળણ. મારબે કે ઉમારબે, શેવક છે હેરાન, વક્ષમ વહે એમ ઓ
ચરે, બીડ ભાગો ભગવાન.

કડવું ૪૨ રાગ આવલીયાનો.

ભુખર બીડ વેળાના રેરેરે હો, રડે શેવક રાંકડોરે ॥૮૬॥ બોલ્યા બો
લ્યા જ્યમુનીમુખ વચન, સાંભળ સાંભળ પરીક્ષત રાયના તનામુંધન-
તો કરેછે પ્રભુનુસ્તવન ॥ વાહારેયદબે વહાતારેરેરે હો, રડો ॥૮૭॥ ભક્તજ-
નોની બીડે અચેલા ગોપાળ. પ્રજપતીનો સુતીયી દોડયાના દયાળ, ની-
ભામાંથી ઉમાયાં મંજરીનાં બાળ, તે રીતે ઉમારોરેરેરે હો, રડે પ્રજાદલને
દુખડુ દેવા માંડ્યું દબે ક્રીધું સમરણ તમારું કછીને આરંભી. ક્રીડી વેશે
વશ્યા જધને ઉજી રથબે તેવા અહીં પચારો રેરેરે હો, રડે ॥૮૮॥ પ્રભુ
મુજને હણવા મદુર જમમાં ધારયો, તવ તે હાથી ત્રાડી તમોને પો-
કારયા; ગોવિંદાલ મેહિ જધ ઉમારયો, તેમજ વાહારે ધાબે રેરેરે હો
॥૮૯॥ પ્રતના માસીને અગ્નીમાં બળતાં બચાવ્યાં, તેવાં સંકટ તમ
શેવકને શીર આવ્યાં, શંખ લેખે મુજ વહાલાને ગભરાવ્યાં, દુખ
નથી મરવાનું રેરેરે હો. ॥ ૨૦ ॥ ૫ ॥ પણ તમ દાસે સંભામાં મુમત
ક્રીધો, પ્રમદાની સાથે સ્વાદ ઘણો લીધો, તમ આશાએ રહીને ભ-
રસો મેં લીધો, હું નહીં મરવાનો રેરેરે હો, રડે ॥ ૬ ॥ તમ હીમત
થી અલીમાનનું બોલ્યો સ્વામી, બેબે પ્રભુ લજ્યામાં લાવના ખામી
નથી તમારી જશે માલ અતરયામી નહીં બાલાર લેવા દેવા રેરેરે હો.

રડે ॥૭॥ વળજી ॥ દેવા દેવા માહરે, ન મળે દેવ મોરાર, શોભા લખ્યા
તમ તજી, ખાનાનો આધાર.

કડવું ૪૩ રાગ ધનાસરી.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણજનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને
સંબળાવું, તેલ કઢા મહીમાય ॥૧॥ સુધનવાયે સમરણ કરી, રાખ્યો દ્રઢ
વિસંવાસ; પડવ ધાયું પુરણ પ્રેમે, મનમાં ન રાખ્યો ત્રાસ ॥ ૨ ॥ પછી
પીતાના સામુ બેઠું, કીધો નમસ્કાર; માત તાત ભમનીને નમીયો, છેલ્લા
વેલા જુહાર ॥૩॥ બોલ્યું આલ્યું માફ કરજો, એક જનમનો સ્નેહ; અવ
શુણને અપરાધો કરેલા, ક્ષમા કરજો તેહ ॥ ૪ ॥ તમારા ધરમાં દેહ ધ-
રીને, સુખ નથી દિધું તમને; ભાઈઓ મહાર કહ્યું કરીને, પાડ અઢાળ્યો
છે અમને ॥૫॥ ઓ મુજ માડી આંસુમાં પાડી; રડશો નહીં યાદ લાવિ;
રણ સખધ થયો હવે પુરો; ઓયુગ રહ્યો છે આવિ ॥૬॥ નવ માસ મુજ
ને ઉઠર રાખ્યો. ન ખાધું ખાટું તીજું મમ શરીરને સાચવવાને, આ-
રોગ્યાં મોરું ને ફીકું ॥૭॥ અંઠા લીનામાં પેને પોઢયાં. સ્વચ્છમાં મુને
સુવાડયો; પડવા નાદયો રડવા ન દિયો; ટાઢ તાપ ન દેખાડયો ॥૮॥ પ્રા-
ણનિ પેઠે પાળ્યો મુને; તે બદલો નથી વળીયો; તે સડે અપરાધ ક્ષમા
કરજો, કહી મુખ ફેરવિ વળીયો. ॥૯॥ જે જે હરીજન લોક આવેજા, તે
સામુ લાગ્યો જોવા; સરવેને કયા જુહાર છેજા; તર લોક લગ્યું રેવા ॥૧૦॥
ધુંશકા મુકીને રડે છે, કંઈક લુછવા કરે આંખ; અરેરે આપ મુ કકળીયે
પણ, બળ વીના બંધું ફાંસુ ॥૧૧॥ પછી ભકતે તેજ કઢાનો. સામું નમા-
વ્યું શીશ; ઉમારજો અમની દેવતા તું, પ્રેરણા કરે જમચિશ ॥૧૨॥ એ
ટલે શંખને લેખ બોલ્યા, કેમ માંડયા છે આળા; બલ્યો તુને ભમત-
ડાને, પાખંડ કરવા વાળા ॥ ૧૩ ॥ ઉંચું બેઠને શું બડમડીયો, બ-
લ્યું તું મનનું પાપ; ઉચેથી ઉમારવા તુને કોઈ ન આબ્યો બાપ ॥ ૧૪ ॥
સુધનવા કહે આવશે હમયાં, જનમે જનમનો બાપ; જે રડે બલ્યા
તમારા બેના, પુરણ મળીયાં પાપ ॥ ૧૫ ॥ નથી બળવાનો
નથી બળવાનો, હુનો નથી બળવાનો, અદેખાઈ કરે છે નેનાં
શો તારો દન વળવાનો ॥ ૧૬ ॥ તેલમાં સ્નાન કરી નીર છું,
બાવાનાર દયારું; ઉજવળ મોહું નહિ રહે તારું; બેજે થરા મુખ

કાણું ॥ ૧૭ ॥ કાળા મોંઢાનાં કર્મ પુટેલા, નજર રાખી રહેજે, વીશેરા
અગની સળગાવવાનું કહેણું હોય તો કહેજે ॥ ૧૮ ॥ એમ કહીને પ-
ડવા માટે, તલપીને કરી ત્યારી, એટલે દોટ મુકીને આવી, વળગી એ
ની નારી ॥ ૧૯ ॥ નાથજી હું પણ પડુ તમ સાથે, સતીતણે એ ધરમ;
સુધનવા કહે સહિ લોક દેખે; કેમ ના લાગે શરમ ॥ ૨૦ ॥ મુખત મુકીને
રહેા અળમાં, મીથ્યા મરો છે મથી; તમારા મનમાં રાખજેનીરચે, હું
બળવાનો નથી ॥ ૨૧ ॥ ઇસ્વર ઉપર આકીન રાખી, અળમાં બેસો
નારી; રક્ષણ માર કરવાના છે, ગોવીંદ વર ગીરધારી ॥ ૨૨ ॥ આવાં
ખસો બેડે ન ધસો, દેખે છે મુજ માત; ભગની દેખે કુદુંબ દેખે, દેખે
માહારો તાત ॥ ૨૩ ॥ પ્રભાવતી કહે પીયુજ મારા, મરમદા શું કરવી;
ધરખાર ભાગે તવ લજ્યાને એઢવી કે પાથરવી ॥ ૨૪ ॥ સુખસાતા
હોય તવ શોભે લજ્યા, સહિ મયે લજ્યા શાની; તમારી સાથે હું પડવા
ની, નહી કર પાછી પાની ॥ ૨૫ ॥ સુધનવા કહે કયાં બળવું છે, ટગ
ટગ બેજે નારી; ન જીવું તો પઢજે કઠામાં, એટલી આગના માહારી
॥ ૨૬ ॥ તોપણ કામની છોડતી નથી, તવ બોલ્યા પ્રધાન; શું જીવો છો
શેવક માહરા, ઉઠી કરો હેરાન ॥ ૨૭ ॥ બેઠી જણાને પાડો વખુટાં, જણવી
પુરણ રીશ; સુધનવા કહે અબેળારે આપી જે શું કરે જીમદીસ
॥ ૨૮ ॥ ટકા ટકાના ગુલ્લામ જતી, તે તારો કર ઝાલે; સમજ બનેઅળ
ગી થાને, લાન્છન તું કેમ આવે ॥ ૨૯ ॥ એમ કહી આંખ વીપરીતકીચી
તવ અળગી થઈ નારી; પછી પોતે પરકંબા કરીને, પડવા કીચીત્યારી
॥ ૩૦ ॥ વળણ ॥ પડવાની ત્યારી કરિ મનમાં નહી ભય શોક; હરી
ભજન કરતા સહુ, જેવા મળેલા લોક.

કડવું ૪૪ રાગ સાખીનો.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણજનમેજેરાય; વિસ્તારી તુજ
ને સંબળાવું, સુધનવાની કથાય ॥ ૧ ॥ રણછોડરાયની જય જય બો
લો; કીધી દોટા હડીયા; રામકૃષ્ણનું નામ લેઇને. ઉછગી કઠામાં પડી
ચો ॥ ૨ ॥ પડતામાં તો કૃષ્ણ પ્રભુએ, વાયુને આગના કીધિ; પવન દેવ
પ્રવેશ્યો તેમાં, કઠા શીતળ કીધી ॥ ૩ ॥ હિમની તુલ્ય તે તેલજ ટાકુ, પણ
નીકળે ધુમાડા; તે તેલમાં પડી નાહવા લાગ્યો. અગનીના ભડકા ટા-
હાડા ॥ ૪ ॥ કોઈ જગે ઉંડું નવ લાગે, હરે હરે મહી માહાલે; તેલ નાં-

ખોલે ખોળા ભરીને, મુસ્તક કેશમાં ધાલે ॥૫૥॥ જગત બેઠને વીરમય
 પામ્યું, પ્રધાન નજરે ભાળે; સુધન્વા તાવડામાં બેઠેલો, ખોલે તેલ ઉ-
 છાળે ॥૬૥॥ સરીરે છાંટે મોઢોડે છાંટે, રણછોડ રણછોડ રટે; કુબ્જી
 મારે ડોડું કહાડે, નાહાય વચનને વટે ॥૭૥॥ ઉંચો નીચો ઉછળે હસે,
 સાહાય ધણી ગોપાળ; શરીરને શીતળતા વળે છે, દગ્ધ ન થાયે વાળ
 ॥૮॥ એટલે પ્રભાવતી સતીને, હળહળ પ્રમટથો કાળ; દ્યો બાળવા
 હોય તેટલા બાળો, પ્રધાન કરમ ચંડાળ ॥૯॥ કાળાં મોઢાં લઈ શું
 બેઠા છો, બાળકું હોય તો બાળો, કાષ્ટ નંખાવો અમની વિશે, તેલ
 ધણું ઉકાળો ॥૧૦॥ મુજ સ્વામી શેવક સામળાનો, કેવા કરે છે
 સ્નાન, જે કરવું હોય તે કરી નાંખો, નહીં થાય ભક્ત હેરાન ॥૧૧॥
 પાપી જનો તમે પુરણ ધાર્યું તું, દેવાને દારણ દુખ; હવે સું નીચુબેઠ
 બેઠા, લેઈને કાળાં મુખ ॥૧૨॥ દધવત હોય તેટલું દાખો; કરશો માં
 પાછી પાહાની; બાકી ન રાખશો કોઈ પ્રકારે, એક રતી એક આની
 ॥૧૩॥ ધીક્કાર છે તારા મનખાને, નથી જરાયે લાજ, મનુશ ભતી
 સું કરવાનું, જેને માથે માહારાજ ॥૧૪॥ તવ શંખે બેયું લેખના
 સામું, કીરતી ચાલી કેડે; વગોણું આદ્યું વીશ્વ વીસે, બેઉ ચડ્યા મધેડ.
 ॥૧૫॥ લેખ કહે મુજને એમ લાગે, કાંઈક કપટ છે સાચું; ધુમાડા બળ
 તણના નાંકળે, પણ તેલ નરદમ કાચું ॥૧૬॥ કારણ કે તાવડો લોહનો
 છે, બહું ફળ અપાર; હજી તો તપ્યો નહીં હોયે, તો તેલ તપ્યાની વાર
 ॥૧૭॥ મારે આપણું ઉઠે ઉઘાડા, પુરણ દધવત દાખો; બડાંને મોઢોડાં
 કાષ્ટ લાવિને, તાવડા તળે નાંખો ॥૧૮॥ એમ ધારી બેઉ દુષ્ટ ઉઠ્યા;
 ખરી વાતે નવ ખાંખે; કટી કસીને હંત ડશીને, સરપણ ઉપાડી નાંખે
 ॥૧૯॥ અતી કાષ્ટથી અતી પ્રકાર્યો, જવાળા થઈ ચોપાસે; તનખા
 લતડી ઉઠે અતીશે, ધુમ્ર ચાલે આકાશ ॥૨૦॥ ગમને ઉડતાં પક્ષીયોને,
 ધુમ્રની જવાળા અડે; આંખોથી અંબઈ જઈને તરફડાં તેતમાં પડે
 ॥૨૧॥ જેમ જેમ અગ્ની સળગી અતીશે, તેમતેમ ટળે વેહેમ; તાવડો જરા
 તપે નહીંને, તેલ તો ટાડું હેમ ॥૨૨॥ સળગાવી શંખ લેખ થાક્યા, લાગે
 ઊપ્પણ હવાય; હાથ ઘાલીને ટાડું ઊંનું, બેરા નચ્ય જવાય ॥૨૩॥ અમ
 નાંનો ભય લાગે અતીશે, તપાસ કેમ કરાય; કોહો ના કેહો પણ સુધ-
 ન્વાની કને બહુ વીઘાય ॥૨૪॥ દુષ્ટ જનો એમ બાણતા નથી, જેને
 સામળીયો સાહાય, મીથ્યા મેહેનત કરીયે તેથી, ફરીજનને શું થાય
 ॥૨૫॥ તેણું સમજ્યામાં આવતું નથી, નાસ્તીક જનશું પેખે; કપટ

જેના કાળજ વિશે, કપટ ત્રિદયા ને દેખે ॥૨૬॥ હરીજનોએ બેઠબેઠને
 સમયાં શ્રી વનમાળી, જેને રણછોડ જેને રણછોડ, કહીને દેતા તાળી
 ॥૨૭॥ તેલમાં તેમ તેમ સુધનવાને, સાડેં લાગે અપાર; ઉઠે બેશે નીચે
 ઉચે તેલમાં તેણીવાર ॥૨૮॥ બેઈ પ્રધાનોનાં પેટ બળીયાં, આપણ સદેહ
 ખોધએ; મંજાવો શ્રીફળ જામમાંથી, તેલમાં નાંખી બેઠએ ॥૨૯॥ છડીદા
 રને આગના આપી, એટલે દોડયો સ્વાર; નમ્રમાંથી જમ શ્રીફળલાવિ,
 આપ્યું સભામાં તે વાર ॥૩૦॥ પ્રધાનો આગ રહીને ઉંચોગ્રીષ્ણહાથ; તા
 કીનેતાવડા ભણી કેંકયું, બુએશેન્યનો નાથ ॥૩૧॥ પડયું તે શ્રીફળતાવડામાં
 લાગી તેલની જવાળા; અચણી તતડી એક દમે થયાં, બે ચીતાળા ॥૩૨॥
 શ્રીફળની શી મતી બને છે, સડે જન બેચા મળીયાં; ચીતાળાં થઈતાવ
 ડામાંથી, એક દમે ઉછળીયાં ॥૩૩॥ બેઉ પ્રધાનો ઉભા ઊં ના બેચાકર
 છે ઘાટ; ચીતાળીયો બેઉ આવીને વાગ્યાં, બે જણને લલાટ ॥૩૪॥ કપાળ
 પુટા રૂધીર છૂટ્યાં કરણી નહી કાળાં; સડે લોક બેઠને ખડખડહરીયા,
 બે ભુજ દેતા તાળી ॥૩૫॥ સદજ બેઠ વીસ્મય પામ્યો, મુજ સુત નહી
 દાસ કાચો; તેલમાં એને આંચ ન આવી, શેવકહરીનો માચો ॥૩૬॥ એવું
 સમજી આપે ઉઠ્યો, કીધો મુખ પોકાર; સાબાશ સતીયા પુત્ર મને, ની
 કળો કઠાની બહાર ॥૩૭॥ તું સત્યવાદી તું સત્યધરમી, તું ભગવાનનો
 ભક્ત; તાહારે પુન્ય હું રાજ્ય કરુંછું, તુજને વશ છે જગત ॥૩૮॥ આખા
 ઘરમાં એકજ હોયે, પુન્યેસ્વરી ભાગ્યશાળી, તેથી આખા કુટુંબ કેર,
 ભલુ કરે વનમાળી ॥૩૯॥ કાંકયું રતનતું ફરજન માહારે, તારે વડેસહુસખી;
 એરે માહારા લાડકવાયા, તને કયેઈ મેં દુખી ॥૪૦॥ અપરાધ હમારો
 ક્ષમા કરજો; નમીને પાયવાધું; તાવડામાંથી બારણે આવો, પુત્રહુ પાયેલાગુ
 ॥૪૧॥ પ્રધાનના કહેવા પરમાણે, વરત્યોછું માહારા તન; પથ તોહારા સ-
 ત્ય આગળ થયું, કારે માહારે વહન ॥૪૨॥ પ્રધાનોએ પાશેરહિને, કારેકરા-
 વ્યું મુને; તેલમાંથી બહાર ન નીકરેતો, ઇશ્વરની આણ તુને ॥૪૩॥ તાવડામાં
 તવ ઉભો થયો ક્ષણ ન લાગીવાર; ઉછળીને કુદકારા મારી, કદી પડ્યો
 બાહાર ॥૪૪॥ આકાશમાં તવડુંડલીવાગ્યાં, સાંમળે સરવે શ્રેષ્ઠી; અંકનના
 વરસાદ વરસ્યા, પુષ્પતણી થઈ પ્રાદી ॥૪૫॥ સરવે બણ્યું ઇશ્વર કપા,
 તેમાં નહી મીનમેશ; અગની ભરત્તા નેત્રમા નાહો; રવાડું ન બાળ્યું લેયા
 ॥ ૩૬ ॥ સર્વના મનને શ્રદ્ધા બેસી, કરતા નમસ્કાર; જળ મગાવિ ઉ-

ખજી કરાવ્યું નાહાવા આપ્યું તે વાર ॥૪૭॥ સુધનવાયે સ્નાન કીધું વ-
અથી લુછ્યું અંમ; પછી પોશાક પોતા તણા તે ધારણ કર્યો નવરંમ
॥૪૮॥ હતા તેવા ધારણ કીધા, પોતાના શયમાર, કટી કરીને ખોત્રી
લીધા; યુદ્ધ તણાં હથીઆર ॥૪૯॥ પછી સરવે હરીજન લોક, નમી
નમી પડયા પાય; રૂધીર વરણા પ્રધાન બેઠે, તેની શીખત થાય ॥ ૫૦ ॥
એ પાપીને પાસે રહેનારા શેવકને છડીદાર; રૂધીર લુછી પટા બાંધ્યા,
પીડા પામ્યા અપાર ॥૫૧॥ કાળું મોઢું લેઈ ઉભા થયા દાજે છે અંત
કરણ, શુધનવા જ્યાં ઉભો ત્યાં આવી બેઠે જલક્રોડાળ્યા ચરણ ॥૫૨॥ અ-
વગુણી અપરાધી અમે, દીધું તમને દુખ; હસીને અમ સાથે બોલો તો,
ઉજવળ થાયે મુખ ॥૫૩॥ વળણ ઉજવળ થાયે મુખડાં ક્ષમા કરો અપરાધ
સાચા શેવક ભણ્યા વિના, મીથ્યા કર્યો વિવાદ.

કડવું ૪૫ રાગ ચૌપાઈ.

બોલ્યા જયમુની મુખ વાણી, રામ સાંભળ ઊતર આણી; કરમરતા
બેઠે પ્રધાન, તમેને છે પ્રસન ભગવાન ॥૧॥ અમે મુખત મીથ્યા બોલ્યો
તમને તો અતી અમ આલ્યો, ધારયા મરણ પમાડવા અમે, પાળ્યું તાતનું
વચન તમે ॥૨॥ અમે ન જાણી તમારી રીતી, હવે જાણી પ્રભુસંમપ્રીતી;
એમ કાલાવાણા બહુ કરે, તવ તવ હંસવજ આચરે ॥૩॥ ધિક ધિક
તમેને પ્રધાન, મમસુત કીધો હેરાન; દીધી મને કુમતી અતી, નથી અ-
ક્ષત તો એક રતી ॥૪॥ જેનો પુઢ્ઠી હિન કારભારી, તેની રાજ નીતી
નહીસારી; જેનો કારભારી પુઢ્ઠીનો મંદ, તેની આવક સંવળી બંધાપા
જેનો કારભારી સ્વારથી, તેનું કાંઈ સુધરતું નથી, જેનો કારભારી પક્ષપાતી
તેની લક્ષ્મી બય વેરાતી કે જેનો કારભારી હોય દ્વેસી, તેનો માલીકશાક
કલેશી, જેનો કારભારી હોય કપટી, તેનો માલીક પડે પટી ॥૫॥ જેનો કાર-
ભારી જર કરમી તેનો માલીક થાય અધરમી; જેનો કારભારી લંપટ
લોભી તેની મીલકત ન રહે ગોભી ॥૬॥ જેનો કારભારી અજ્ઞાન તેનો
માલીક મુરખ નાદાન જેનો કારભાર કોઠા મુનો તેનો લુપ્તચંદારજીનો
॥૭॥ જેનો અવળી મતી કારભારી, તેનો માલીક થાય, ભીખારી; જેનો
કારભારી કારમો કેહેરી. તેનો માલીક બહુનો વહેરી ॥૮॥ જેનો કાર-
ભારી મરીખનું બાળ, તેનો ભીખમાગે ભુપાળ જેનો કારભારી નીચ અતી
તેનો માલીક નિપજે ધાતી ॥૯॥ જેનો કારભારી હત્યારો, તેનો માલીક

થાય ગોઝારો; તેવો કારભારી તું મને મળીયો; હું તો મુખ્યદીથી જીવો
 ॥૧૨॥ મહારા પુત્રને મારવા તે તાકયો; મને સમસોમનમાં નાંખ્યો માહરે
 હાથે પુત્ર તળાવ્યો; બહુ બળ કરી બળાવ્યો ॥૧૩॥ તમારૂં શામ મોહો
 શંતાડો, કોઈ આ દુષ્ટને કહાડો; મહારાં ધરમાં કલેશ કરાવ્યો, મને મુ
 મતથી ભરમાવ્યો ॥૧૪॥ મહારી નારી રડીને થાકી, કાંઈ કલેશમાં ન
 રહ્યું બાકી, મહારી કુંવરી રડીપુરપાટે, એતો પોતાના બંધુને માટે ॥૧૫॥
 મહારા દીકરા જે ચાર નાહાના, તેતો રડીને થાક્યા છાના; પુત્રની પ્રે-
 મદા પ્રભાવતી, રડીરડી થાકી શુભશતી ॥૧૬॥ બધુ ધર હલોવી માર્યું,
 તમેએ મરણ કરવું ધાર્યું; પણ પ્રભુએ પુત્ર બચાવ્યો, તમેનો; ખરો ખેલ
 મચાવ્યો ॥૧૭॥ દુષ્ટ દેવામાં ન રાખી તુન્ય, આડે આવ્યું એનું ખરૂં
 પુન્ય; એની નારીના પુન્યે ઊમરીયો, તમારે કહેવે મેં પરહરીયો, ॥૧૮॥
 હું તો બણતો હતો પવિત્ર, હવે જેમાં તમારાં ચરીત્ર; બલે પામ્યા વીપ્ર
 શરીર, પણ અવર વીર્ય રૂધીર ॥૧૯॥ જેનું જાધું તેનું ભુકું તાકયું;
 કાંઈ પરોજન નવ રાખ્યું; મહારા નમ્રવીરો નહીં તમે, બલો જમલ વી
 રો ભમે ॥૨૦॥ નથી જેવાં તમારાં મુખ. મમ સુતને દીધું દુખ; કરે કા
 રભારીનો વાસ્વાસ તેને નીપજે આવા વીનાશ ॥૨૧॥ મુજ પેઠે જે વી-
 શ્વાસ કરશે, તેતો પાછળ પસ્તાઈ મરશે, રાયે રબ દાસોને આપી અડી
 થી લઇ જાશે આ પાપી ॥૨૨॥ તવ સુધન્વા એમ કહેછે, પોતાના તાંત
 નેશીખ દેછે; શીદ કહાડો પરાયો વાંક; આપની ભુલ ઓડાઆંક ॥૨૩॥
 આપ કહેવાઈએ રાજધણી, તેને જેઈએ આજ્ઞાકી ધણી, પોત પોતાનું
 બળવા રહીએ, અને દોશ અવરને ન દઈએ ॥૨૪॥ ધણી હોય તેને ધણી
 ના કરીયો કરીએતો અગ્રહાઈ મરીયે; સોંપીએ કોઈને કારભાર, ફક્ત લઈ
 એ તેતો વીચાર ॥૨૫॥ સામાના મનનો પાર લઈ બેસીએ ફાવતું કરીકઈ
 ધણા જનના સોંભળીએ બેલ, પછી તેનો કરીએ તોલ ॥૨૬॥ બીજનું
 કહ્યું માને જેહ, નારી તુલ્ય પ્રમાણીક તેહ, કહેનારાનું કહ્યું લીધું મા-
 ની; તેમાં કરનારનો અક્કલ શાની ॥૨૭॥ કોક તો મને તેરી દે શી
 ખ, પણ માનનારો માગે બીખ; કહેનારાનું કહ્યામાં શું બય, પણ કર-
 નારો ગોદા ખાય ॥૨૮॥ કહેનારાનું છે ખરૂં કે ખોટું, નાંખ્યું વીચારે
 મન મોહાટું; ખરૂં ખોટું સમજવા વણ જેહ કહ્યું કરેતો મુરખ તેહ ॥૨૯॥
 જેમ મરનારો કરે ત્રષ્ટી, તેના પાછલા પામે કષ્ટી છે તે જીવતે કોઈ કાર-
 ભારી હુઓ. તેને જીવતો બળવો મુઓ ॥૩૦॥ પોતે જીવને સોંપે પ-
 રે તેનો બીમારો આખા ધરનો; તેતો સાચું સમજાવે તાત, હૈયે ધરને

આટલી વાત. ॥ ૩૧ ॥ સુત થઇને દેઉછું શીખ, વગી રાખરી પ્રભુની
 બીક નવ કરવો નાસ્તીકનો સંઝ, કરવે થાય સુકીત ભંગ. ॥ ૩૨ ॥
 નીચ સંઝે થાયે નીચ બુદ્ધી, ઉંચને સંઝ રહે શુભ સુદ્ધી; જેવો સંઝ
 તેવો રંઝ લાગે, કોક દીવસ પીડા ભગે. ॥ ૩૩ ॥ તવ હંસદંજ એમ બો-
 લે, કાણુ ઉંચ છે બ્રાહ્મણ તોલે; બોલ્યો સુધનવા તવ એમ, તમે બ્રાહ્મ-
 ણુ સમજે કેમ. ॥ ૩૪ ॥ હોય ઉંચનું બોળીયું કદી; ભર્યું સરોવર પણ
 નહી નદી; જેને છે ઉંચ જ્ઞાનની મતી, તેની સદાયે નીરમળ મતી.
 ॥ ૩૫ ॥ તેને ઉંચજ માનવો તાત; નીચ બુદ્ધીવાળો નીચ ભત; ની-
 ચાં કર્મ તે જાણવો નીચ કરે સદાઈ પાપનો ધ્રુવ. ॥ ૩૬ ॥ હોય ઉંચ
 અને નીચ મતી, તેને નીચો જાણવો અતી, હોય નીચ અને ઉંચ મતી
 તેને ઉંચો સમજવો અતી. ॥ ૩૭ ॥ માહારી સહુ શીખ રાખજે રહે,
 તેથી પુન્ય થવાનું ઝિઢે; હુંતો છેલ્લો વેલો શીખ દેવું, માહારું જીવ્યા-
 નું જાણો છો કેવું. ॥ ૩૮ ॥ જે જે જીવે જીવું છું પીતા, ખડકી મુકજે
 કાષ્ટ ચીતા; હુંતો જીવતો નહી ઘેર આવું, સાચી વાત તમોને સમજ-
 વું. ॥ ૩૯ ॥ તવ રાજ્યે ધરીયા હાથ, બેટા સાંભળ માહારી વાત; તને
 યુધ્ધે જાવા નહી દેવું, પછી મર્યુ થવાનું કેવું. ॥ ૪૦ ॥ બોલ્યો સુધ-
 નવા સુણો વાત; કેમ જીવું ક્ષત્રીની ભત; માહારે કરવા જવો સંઘા-
 મ, કેમ બોળીયે બાપનું નામ. ॥ ૪૧ ॥ લડવા વઢવા જીવું ઠેઠ, નહી
 તો લાજે માતાનું પેટ; લાજે કુળ કુટુંબ પરીવાર, માંડું જીવતર થાય
 ધિક્કાર. ॥ ૪૨ ॥ જીવે ના જીવું તો હું કેવો, છતો જીવતો મુઆ જેવો;
 શું મોહું લેઈ મોખી ફરવું, એવું જીવ્યાથી બહુ મરવું. ॥ ૪૩ ॥ આ-
 વી બોટી શીખામણું દો છો, તમે ક્ષત્રી ધરમ શાને કોહો છો; કરે રણ
 ચઢતાં પાછી પાહાની, તેની જનેતા નહી ક્ષત્રાણિ. ॥ ૪૪ ॥ પડે પાછો
 કાશીનો જયો, વઢવું ક્ષત્રી ધર્મનો પાયો, માટે એવી ન બોલસો વાત,
 પછા હું નહી કહુ મમ તાત. ॥ ૪૫ ॥ તવ હંસદંજ એમ બોલે, થોડા
 સુત થશે તુજ તોલે; એમ કહી બેયું પ્રધાનો સામું, જવો તમને દેખી
 ખેદ પામુ. ॥ ૪૬ ॥ તવ પ્રધાનો આલ્યા ઊઠી, પુટે લોકની મેઢની છુટી
 હાડ હાડ કહી તાળી પાડે, કંઈક પુંઠળ રેણું ઊરાડે. ॥ ૪૭ ॥ કંઈક માટે
 ચઢી ગાળ ભાંડે, કંઈક કાંકરા મારવા માંડે, એવી સંકટ દશા આવી, કયાં
 કર્મની રેખા કાઢાવી. ॥ ૪૮ ॥ જેનું ખાઈને ખોદે જેહ, એવી કરણીને
 પોહોયે તેહ, જેનું ખોદવું જે કોમ ધારે, તેને ચમકીંકર માર મારે. ॥ ૪૯ ॥
 થાય છેવટ નફનીવાશી, મુખ જીએ નહી અવીનાશી, મયા જીડે હવા.

લ પ્રધાનો, થઈ ગયાતા બહુ મસ્તાનો ॥૫૦॥ વળણ ॥ મસ્તાન બહુ થયા
હતા, થઈ માહાકુરદશાય, વ્યાસ વલ્લભ વાણી વહે, શ્રાતા મુણે કથાય ॥

કંઠવું ૪૬ રાગ સાંખી ચાલ.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજેરાય, વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું. સુધન્વાની કથાય ॥૧॥ ભુટે હવાલે પ્રધાન ગયા વરચોજેજે
કાર, થવાનું હશે તે થાશે, યુધ્ધ વિશે નીરધાર ॥૨॥ મુશ જન યુધ્ધવીશે
મરે, તેમાં નહી કાંઈ લાજ, તેલમાં તળાઈને નવ મુઓ. એ શુભ થયું
આજ ॥૩॥ રહીયત સધળી નમ્રમાં ચાલી, વરી રાજની રાણી, કુંવરી
ચાલી કામની ચાલી, મનમાં ઊમંગ આણી ॥૪॥ એટલે પાન્ડવહરના
ચોધ્ધા; અરજુન સહિત જોહ; પોતે પોતાની શેન્યમાં ગયા, તતપરથઈ ર-
હ્યા તેહ ॥૫॥ ત્યાં રણુ સેન્ય હંસંવજનું, બોલ્યો સુધનવા મુરો; પહેલો
મુને ભવા દો બુધ્ધે, મોરચો કરી આવું પુરો ॥૬॥ અરજુનજીને હાર પ-
માડું, શું બણે સતિ સંતાન; કછી દેઈશ તવ એમનિ વાહારે, આવશે
શ્રાંભગવાના ॥૭॥ જાતેમના મુને દરસણુ થાશે, મરણુ સમે મમ તાત; મનુશ
દેહ સફળ થયો માહરો, આ વેળા ન આવે હાથ ॥૮॥ તે માટે હવે ત્યારી
કરોને, વમડાવો નિશાન; કુંડલીના ડંકા દેવરાવો, શેન્યા થાયે સાવધાન
॥૯॥ રાત્રી ધન્યો દો રોપાવી, પછી દો આમના અમને; માહારી પક્ષે આ-
વવા સાર; ના પાડું છું તમને ॥૧૦॥ હંસદ્વજે તવ ખુશી થઈને, શે-
પાવ્યા રક્ત નીશાન, કુંડલીના ડંકા વમડાવ્યા, સેન્ય થયું સાવધાન
॥૧૧॥ રણનાં વાગ્યાં રણસીમાં તે, મુરાને પ્રમટયું સુર, મારીએ મ
રીયે જરા ન ડરીયે, ઉભરાટ આવ્યો ઝિર ॥૧૨॥ ચાલો ચાલો આયુધ
ઝાલો એમ થયો પોકાર, એટલે ઝડપો ઝડપ સરવે, હાથ ગ્રહાં હ-
થીઆર. ॥૧૩॥ વાણંત્ર વાગ્યાં વીધ વીધનાંને, ઉભા થયા પગ પા-
ળા, હાથીવાળા હાથીએ બેઠા, અશ્વે અશ્વજ વાળા. ॥૧૪॥ ઊંટ વા-
ળા ઊંટ ઉપર બેઠા, રથ વાળા રથ માંધ, સુધનવા હથીઆર લેઈને;
રથે ખીરાજ્યો ત્યાંધ. ॥૧૫॥ કપરી ઓંમડી મુછજ વાંકડી, બોઠાની
કશીને પાંધી, દળ મેદળ શેન્ય ઉપડીયું, જેવી પવનની ઓંધી.
॥૧૬॥ હલમલ હલમલ હાથી ચાલે, થન થન કરે તોખાર, અતી

ઉળતાં ઉંટ ચાલે, ઉંડે રણુ અપાર. ॥૧૭॥ પાન્ડવ કાળમાં તે વાત પોહો-
ચી, એકલો સુધનવા આવે; મહદ નથી લીધી બીજની, શેન્યાને સાથેલા-
વે. ॥૧૮॥ અરજુનજી કહે અમે તે આવે, મને છે કોની બીક; જે આવે
તેને એક ધડીમાં, કરીશ ઠીકા ઠીક. ॥૧૯॥ એવો અતિઅભિમાન કરીને;
ઉભો છે કુન્તી તન; બીમ કહે માહારા અરજુન વિરા ન બોલો ગર્વવચ
ન. ॥૨૦॥ ગર્વથી ગોર્વીદે છે ધણે આધો કરી લો મનમાં કયાસ; અરજુન
કહે ગોર્વીદેજને, રાખુ છું સદા પાસા ॥૨૧॥ રણુછોડ સરખા રથે હાંકનારા;
માહારા સમીપ છે હરી; માટે કોટીક બળીઆ આવે, પણુ કેમ બહુ ડરી.
॥૨૨॥ બીમ કહે એ હિમત તમને પ્રભુ પ્રસન્ન છે જાજ; તેવા સુધનવાને
પ્રસન્ન છે, તે સાર ખોશો માબ ॥૨૩॥ તમ કરતાં એને વશ વનમાળી,
તે અરખા બેઠ લીધી; સાક્ષાત હરીએ કરૂણા કરી, કહાને શીતળ કીધી
॥૨૪॥ એવા તો તમે ભકતજ નથી, વીચાર કરજો મનમાં; કોણુ લેખામાં
આપણુ છૈયે, એવું હોયે હરિજનમાં. ॥૨૫॥ અરજુનજી કહે જુઓ બતાવું,
પ્રભુ છે એનો કે માહારા; એક સપાટે શેન્ય નસાડું, બેયાછે એવા હજારો.
॥૨૬॥ તવ બીમે મન એમ વીચારયું, અભીમાનનો આ ભારો; કહો ના
કહો પણુ આજ મમ બંધુ, નીરવે છે મરનારો. ॥૨૭॥ હશે એમાં આપણે
શું છે, બેઠએ જે શું થાય; એવે સનમુખ સુધનવાનું, શેન્યજ આબુ
ત્યાંય. ॥૨૮॥ તવ સામાસામી મોરચા બાંધ્યા, કીધી યુદ્ધની ત્યારી, રક્ત
લોચને રાતા તાતા, મદના ભરેલા ભારિ. ॥૨૯॥ પછી અરજુન એમ બોલ્યો
સુધનવા હરી ભક્ત, પણુ તમથી હું શ્રેષ્ઠ સેવક છું, મને મણે સહુ જગત.
॥૩૦॥ ઉમરીયા તમે તેલ કહાથી, તેથી હશે અભીમાન; પણુ મુજ સમા-
ન્ય નથી કોઈ, વશ સદા ભગવાન. ॥૩૧॥ અવર ભકત હજારો હશે, પણુ
શું રીજે નંદલાલો; હું ભકતને પુજનીક પ્રભુનો. માટે સરવથી ચાહાલો ॥૩૨॥
મુજ સમાન નથો કોઈ બીજો, એમ કયો અભીમાન; સુધનવા કહે તમારો
છે ને, શું મારો નહી ભગવાન ॥૩૩॥ તમને ફાવે તેણુ જોર કરજો, ચઢેલાં
રાખજો ચક્ષા; બેઠું જે વિશ્વંભર સ્વામી, કરે છે કોની પક્ષ. ॥૩૪॥ પ-
ક્ષવાળા પ્રભુ ન હોય કહી, એને તો સરખા સર્વ; મમે તેમ તમે તો બો-
લો નથી દરતો હું મરવ. ॥૩૫॥ સાચામાં સાચા શેવક તમે, બીજો
નહી તમ જેવો; કહેવા માત્રજ કીકર હું છું ગુલામ જેવો તેવો ॥૩૬॥
છું પાપી પાપડા પુરો, કરનારો દુર કામ; લાલચ લેખ્ય માયામાં સ્ત

ખંધુ ન જયુ પ્રભુનું નામ ॥૩૭॥ નીરાણીમાની વેણુ વઢે છે, હંસદ્વજ-
નો તન; સામ સામી પછી તતપર થયા; સાંભળને રાજન ॥૩૮॥ રાતાં
નીશાન રોપી દીધાં, હદ બાંધી બેઠે બાલુ; નોખત ઉપર ડંકા પડી
યા, વાગ્યું સુરી વાલુ ॥૩૯॥ સુરા જનોને સુર ભરાયાં, બેર ભરેલા
ઝુલે; જનમના કેં કાઢાર પ્રાણી, તેના તો ચરણ ધુલે ॥૪૦॥ પાન્ડવનું
દળ મહા બળવાળુ, સારથી મારથી ઘણા; અતી રથી નથી ખામી
જરાએ, સ્વાધીન અરભુન તણા ॥ ૪૧ ॥ તે સરવે થોદ્યા સાથે ઉભો
સામે સુધનવા એક; બાકી બીજી રોન્યા બેડે, વઢવું છે વિવેક ॥૪૨॥
વળણુ ॥ વઢવું છે વિવેકથી સહુ સુરા સરદાર બ્યાસ વલ્લભ વાણી વઢે
સુષ્ણ્વે શ્રોતા સાર.

કડવું ૪૭ રાગ આશાવરીના હોહરો.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજ
ને સંભળાડું, સુધનવાની કથાય ॥ ૧ ॥ વિવેકથી વઢવું આદરીયું,
બાણાવળી બેઠે સુખા; અરભુનજીને સુધનવા તે, સામા સામી ઉભા
॥૨॥ બરાબર બળીયા બેઠે તેજશ્વી ન મળે જુમમા બેડા; કપરી કા-
ન્તીના સુંદર શોભે, ઘડ લંકાના તોડા ॥ ૩ ॥ મુછોના આંકડા વળેલા
વાંકડા, ફાંકડા સુરાના સાથી, લોચન રકતો છે બેઠે ભકતો, બળવંત
ધંદના હાથી ॥ ૪ ॥ કારમા કપરા બેરાવર જખરા, જેવા વનના વાઘ;
સરખે સરખા બેઠે દીસે છે, મણીધર કૂણીધર નામ ॥૫॥ પછી સુધનવા
મુખથી બોલ્યો, ઉપાડો અરભુન હાથ; પ્રથમ તમે માગી લીધું છે, યુધ
અમારી સાથ ॥૬॥ મોટે તમારો હક્ક છે પહેલો ઓરે કુન્તીના તન,
તવ અરભુને કરી તઇયારી, સમયાં જુમજીવન ॥ ૭ ॥ આંજેવનામાં
ધનુશ લીધું. કણુ, ન લાગી વાર; ખેંચીને પડપંચા ચડાવી, તરત
થયો ટંટાર ॥ ૮ ॥ તેનો શબ્દ ત્રીલોકમાં પોહોચ્યો ડોહ્યા દસે દી-
ગપાળ, થર થર થર થર ધરણુ ધ્રુજ; બળ બળ્યું પાતાળ ॥૯॥ અવ-
નીથી તરવર ઉખડીયાં, બોમીમાં પડી ચીર; આકાશનાં વાહળાં
વેરાયાં, કુપમાં સોસાયાં નીર ॥ ૧૦ ॥ અવાજથી ઘણાં પશુને પક્ષી, ત્ર-
લ્લોથી પડીયાં ધરણુ; તરતનાં જનમેલાંજીવો, ઘણાક પામ્યા મરણા ॥૧૧॥
મર્જવંતીના મર્જવ છુટયા, ટંકાર બહુ બળવાન; લંકામાં કપીવર છે તેને
શબ્દ પડીઓ કાન ॥૧૨॥ તવરામનું નામકંઈને ઉઠયા, બાળને મમન અ-

ડીયા; વાયુ વેગે ઉછળી આવ્યા; અંધાવતીએ પડીયા ॥૧૩॥ રણમાં પાડ
વનું દળદેખી, પાન્ડવદળમાં પેઠા; નરના અભંગ રથની ધમ્મયે, પુછવી
ટાળી બેઠા ॥૧૪॥ કપીવરની થઇ શોભા કેવી, બણે પધાર્યાં સમ; પછી
કર્ણુ સુધનવાને આરંભો સંગ્રામ ॥૧૫॥ તવ સુધનવા બેકતહરીનો, તેને
પગટી હું રાડા ની ખાંધેથી જમણે ભુજે; તરત લીધું ધનુશા ॥૧૬॥ પડપંચા
ખેંચીને ચઢાવી, તવ થયો ટંકાર; પછી બીજા મારથીઓએ, ધનુષકીમાં
ત્યાર ॥૧૭॥ પછી અરબુને બાણ લેઇને માર્યું ઢાળવા ધર્ષ; સુધનવાએ
સામુ મારીને; કીધા કડકા ત્રણ ॥૧૮॥ અરબુને નામપાસે માર્યું, શરપ
ખાંધવા બય; સુધનવે ગરડાસ્તર માર્યું નામને વેણી ખાય ॥૧૯॥
અરબુને પવનાસ્તર માર્યું, આલ્યું પરવતપુર; સુધનવે વજરાસ્તર મારી
પર્વત કર્યા ચક્રચુર ॥૨૦॥ અરબુને અમનાસ્તર માર્યું અમની બાજના
બય; સુધનવે મેધાસ્તર માર્યું, અગ્ની બધો હોલવાય ॥૨૧॥ અરબુને
વટોળાસ્તર માર્યું, વટોળીયા તવ ચડીયા; સુધનવે શીતળાસ્તર મા-
ર્યું; વટોળીયા ભોમ પડીયા ॥૨૨॥ એટલે અરબુન અતી અકળાયો,
એકે ન સરીયો અર્થ; જેટલાં બાણ માર્યાં તેટલાં સુધનવે કર્યાં વ્યર્થ
॥૨૩॥ ધનંજય નામ ધરાયું મહારૂં; તે સહુ છુટી પડીયું; આખરૂં
અતી લાગે હાના, એમ ધારી સુર ચડીયું ॥૨૪॥ અમણીત મંત્ર ભ-
ણીને, ફેંકવા માંડ્યાં બાણ; કાચો પોચો વચમાં આવે તો, નિસરી
બચે પ્રાણ ॥૨૫॥ અમણીતું એક બાણ મારે તે સુશાલા કરતુ
બય; તે બાણ સામું જતા જતામાં, અષ્ટ અયુત બાણ થાય ॥૨૬॥ તવ
સુધનવે અમણીત ફેંક્યાં; જેમ મધમાખી ઉડે; તેવી રીતે એક બા-
ણમાંથી, બાણ સવાલક્ષ છુટે ॥૨૭॥ અરબુનજી તવ મિસ્ત્રય પામ્યા
વાળે છે આડો આંક; આજ કાલનું ઓ છોકરું તે લે છે માહરૂં નાક
॥૨૮॥ સાખ માહારી હું ખોવા બેઠો, ઊંચો કીધો હાથ; સરવે બેઢા
શું ભુજો છો, ઉપડો માહારી સાથ ॥૨૯॥ સરવે સુરા ઊંપડી પડાયા
આયુદ્ધ ફેંકે અતી; એકલો સુધનવા પડે પુરો, પાછો પડતો નથી ॥૩૦॥
અરબુન બહુ ઝડપ કરીને, નાંખે બાણ અપાર, પારથ એક
વેળા ફેંકે તો, સુધનવા બે વાર ॥૩૧॥ એક ફેરે સવા લક્ષ છુટે
ત્યાં કોતું ચાલે ભેર, અંગ્રીક્ષ બહુ બહુ બાણ ભમ્યાથી, થયું અંધારૂં
ધાર ॥૩૨॥ ધમ ધમ ધમ ધમ ધમ વણાટ ચાલે, સમ સમ મમ થાય મુસ
વાટ; ઢાલ્યો ઉપર ખડમ ઝીલે, વાગે ભેર ઝપાટ ॥૩૩॥ ભેર ઝપાટે
સુર સપાટે; કર્ણુ ન કરે દ્રષ્ટી; બાણ ધારા છુટે છે જેવી, દ્વાદશ મેઘ-

ની પ્રધી ॥૩૪॥ ઉછળે ગુપતી ગેડી ને મદા, તરકસ તિરતરવાર; કરવત
કુહા ગોફળ ગોળા, જમઘઆને કટાર ॥૩૫॥ જીછીકા ડાંખને દાંતીકંઠક,
છરા રહે બહુ વરશી; ખપવા ખંજર સાંચને ત્રાશુળ, ભાલા બોલુને ફર-
શી ॥૩૬॥ એ રીતે અતી ઉતપાત આદ્યો, નીકળે કંઠના પ્રાણ મેઢનીઆ
માલમ નવ પડે, પણ વળે કચ્ચાર બાણ ॥૩૭॥ અસ્વના સ્વારે સ્વારસોડે
છે, રથ વાળે રથવાળા; હસ્તીપર હસ્તીના ચોદ્દા, પગપાળે પગપાળા ॥૩૮॥
કંઠક મારે ને કંઠક મરે છે, કંઠક ઢળે છે હેઠે; કંઠક જણાતો જનમ્યા
નોહોતા, પોતાની જનેતા પેટે ॥૩૯॥ કંઠક પડ્યા રણમાં રીપેછે, કંઠક
ભોમી થસે ચરણ; કંઠક પડ્યા પાણી માગેછે, કંઠક જન પામેલા મરણ
॥૪૦॥ વલણ ॥ પામે મરણ અતિ થણા, વરતે હાહાકાર; વ્યાસ વલ્લભ
વાણી વહે, સુણો શ્રોતા સાર ॥

કડવું ૪૮ રાગ રેકારિ ચોપાઈનો.

બોધ્યારે જયમુની મુખ વચન; સાંભળ પરીક્ષત રાયનારે તન; મરણ
પડ્યા તે પુરણ થયા, કંઠ જન ભોમીમાં અગ્રવાઈ મયા ॥૧॥ કંઠ જનનાં
રખડે ઘડ શીશ; કંઠક અઢકચરા પાડેછે ચીન; કંઠનાં કપાયે ત્રાંનાશોકા
કણું, કોકના છુજને કોકના ચરણ ॥૨॥ કંઠકના આગ્ર ઉતરડીમયાં, કંઠનાં
હાડમાંસ જુદારે થયાં; સંમળી શીયાણા અંચ ભરી જયવાયશ કેરાં ઉદર
ભરાય ॥૩॥ સેન્યાના લોકો લોડનારે એમ; મારથી ચોદ્દ બહુ બાજે તેમ
તેમ; એવામાં અરણુને મારયું એક બાણ; અયુત ચોદ્દના લીધારે પ્રાણ ॥૪॥
તવ સુધનવા કોપીયાછેક, અમણિતું કાળ જવરલીધુરે એક; ફેરપુંદડી
ફરી મારયું કરી રિસ, શેન્યાના ચોદ્દ મારયા શસ્ત્ર વિસાપા ॥૫॥ એક બાણ મા-
યું કુન્તીને તન; સુધનવાની કરી ધબલ છેદન; તે બેઠ સુધનવે માયું બાણ;
અરણુનના સારથીના લીધારે પ્રાણ ॥૬॥ બીજે બાણે વશકેતુનો સારથી; હાંક-
નાર વીના થયા મારથી; ત્રીજે બાણે એણે જમાવ્યો રંમ; વશકેતુનો રથ
ક્રીધા ભંમ ॥૭॥ પછી અરણુન પર દ્વંદ્વીરે પડ્યો, હંસદ્વજ સુત કોપેરે
ચડ્યો; મારે અરણુનને બાણ તણો માર, ફાડ્યાં વસને તોડવા રાણુમાર.
॥૮॥ તે પછી મારયા તીર પર તીર, વીંધીનાં ખ્યુ પારથનું શરોર, કંઠ બા-
ણ ભોંકાઈ રહ્યાં અંમમાય, કંઠ વાગીને આરપાર નીસરી જય ॥૯॥ તેનિ
સાથે નોકળેરે સોણિત, અરણુનજ બનીયો ભય ક્ષીત; રૂધીર વપુમાં

થી વહિ મયું. સરીર ચારણી જેવું રે થયું ॥૧૦૥ કંઈ માલેડાંમાં કાઢરહ્યાં,
 કંઈક કાયામાં સુસર્યં રે મયા; થઈ ગઈ કાયા રૂની સમાન, અરજીનજી
 થયો અતીઢેરાન ॥૧૦૭ તવ એણે કીધો કારમો પોકાર યેટા વરસકેતુકરો
 વાહારમાહારી; તેવો વરસકેતુ આગળ થયો, સુધનના સામો વહવાને મયો
 ॥૧૦૮ તવ સુધનવાયે લીધું બાણ એક, પવન મંત્રનું મારયું વિવેક; તે
 લાગ્યું વશકેતુની રૂઢે મહી; ઉઝળી પડીયો જોગન જઈ ॥૧૦૯ ॥ પછી
 પ્રભુનો પુત્ર પ્રદુમાન, નિકળ્યો આગળ લેખનેરે બાણ, તવ સુધનવે કયો
 વિચાર, ભલે આવ્યો ભગવાનેનો કુંવર ॥૧૧૦ જોના તાંત છે નંદકીસેર,
 એકવાર એનું જોઈ લગી જોર; એમ ધારીને ધીમો પડ્યો, તવ પ્રદુમાન
 બળમાં રે ચડ્યો ॥૧૧૧ જોટલા બાણ પ્રદુમાન તણાં જય, તેટલાં ભાગે છે
 સુધનવાય; એક બાણ એનું વામરાદે નહી, ત્યારે પ્રદુમાન થાક્યો રે તણી
 ॥૧૧૨ ॥ પછી સુધનવાએ લીધું નામપાસ, પ્રદુમાનને બંધી કર્યો નીરાસ;
 તવ પ્રદુમાન વહ્યો રે વચન, કંઈ જોર મારો વાયુના તન ॥૧૧૩ ॥ એટલે
 બોલ્યો અરજીન એમ; પ્રકોદર વીરા મહારાયા કેમ, આજે નથી કરતારે
 જોર, નહીતો કરતાતા શોરબકાર ॥૧૧૪ કહેના હતા હું છું બળવંત અતી,
 તેમાંનું જોર જણાતું રે નથી; મીથ્યા પનમાં ધારતા મર્વ, આજતો બળ
 બોધ બેઠારે સરવે ॥૧૧૫ તવ બીમ બોલ્યો લોચન કરિ રકત સુધનવાથી
 તમો વડા ભક્ત; કહેતાતા કે મારે વશ છે શ્રીનાથ, કર્યો તો અરવ ધણો
 મન સાથ ॥૧૧૬ ॥ બોલો હવે સાચો છે કીયો ભગત, તમ સરખાતો ધુતના
 રા જગત; હવે તમારું જણવો રે જોર, હંકારથી મયા અજગાધીશોર ॥૧૧૭ ॥
 તવ અરજીનને સત્ય સાગી વાત, મેંતો અમીમાન કીધો મારી જાત; તે
 મરવે મુજને નડીયો રે આજ; માટે મુને હરોયો શ્રીમાહારાજ ॥૧૧૮ ॥ વળણ્યા
 હાર્યો હું હંકારથી; કયાં મયું માહાર જોર; કહે વક્ત્રલ કરમરે ધણો,
 આવો આવો કીશોર.

કલ્પ ૪૬

મને ભુલી ગયો મારો છેલોડોરે એ રાગ

આવો આવોને ભીડ વેળા ભુધરારે; તારા ભક્ત તણું પત બય
 પ્રજરાજ, આવોને ભીડ વેળા ભુધરારે. હુંતો હંકાર કરીને હારીયોરે

માહારં આમ આ રણમાં યુધાય. પ્રજરાજ ॥ ૧ ॥ માહારં ભક્તપણું
 ધણુ ધારીયુર, તેથી છતી ખેડો છે મુખનવાય, પ્રજરાજ ॥ આતો લ-
 ન્યા જતી નથી માહારીર, પ્રણુ તારી ફેંટી લુટાય પ્રજરાજ ॥ ૨ ॥
 હુંતો જમમાં કેહેવાયો વાહાલો તાહરોરે તેથી હલકાઈ તારી દેખાય;
 પ્રજરાજ ॥ વળી કેહેતું તું સરવે નદ નાથરોરે. તેતો છુટી પડ્યું જુરુચ
 પ્રજરાજ ॥ ૩ ॥ તમે વીપત વેળાના વાલમારે, કરી વિશમાં પ્રકોદરને
 સાહાય; પ્રજરાજ ॥ અમને લોખાભોવનથી ઉમારીયારે, બધી લાગીતી
 દશે દીશા લાહાય પ્રજરાજ ॥ ૪ ॥ ત્યાંથી તમેએ અંખોને ઊમારીયારે,
 આપ્યું સામ્રથ લીમની કાય; પ્રજરાજ ॥ પછી હેડખાસુર ચોરી મયોરે,
 લેઈ જઈ પુર્યાં વજ્રકોટ માંય; પ્રજરાજ ॥ ૫ ॥ યોગી વેશ લેવા કરી
 તમે પ્રેરણારે; લીમ યોગી બનીને આવ્યો ત્યાંયરે; પ્રજરાજ ॥ અમે
 શોયે બંધ નાંખ્યા વાવ્યમારે, ત્યાંથી છુટીયાં તારા કપાય પ્રજરાજ
 ॥ ૬ ॥ ત્યાંથી બકરાક્ષમને મરાવીયોરે, કરી નમ્રીમાં સડોને સાહાતાય;
 પ્રજરાજ ॥ હુંતો યોગી થઈ આવ્યો દ્વારીકારે, મને પરણાવી પોતે ક-
 ન્યાય પ્રજરાજ ॥ ૭ ॥ અમે જુમટું રમીને રાણી હારયારે, દુષ્ટ લેવી
 ધારી નારીની લજ્યાય; પ્રજરાજ તેનાં ચીર તમે પુરયાં ચત્રજુજીરે
 કરી દાસી જાણીને ક્ષમાય પ્રજરાજ ॥ ૮ ॥ પછી દ્વાદસ વરસ વનમાં
 વહારે. આવ્યાવીર જમવાની ઇચ્છાય; પ્રજરાજ ॥ તવ અનનો દાણો
 ધરમા નતોરે, ભાણતાર જમી ભાગી કુધાય; પ્રજરાજ ॥ ૯ ॥ પછી
 જેદ્રથ લઈ ગયો પ્રેમદારે, તવ લીમને મુકી તમે ત્રશાય; પ્રજરાજ ॥
 જેમ તેમ કરી છોડાવી સાધવારે; રાખ્યું સતીનું સત્ય સંઘાય પ્રજરાજ
 ॥ ૧૦ ॥ વળી કંઈયાથી ઊમારી કામનીરે, તારા કરેલા ગુણ નાણુત્રાય; પ્ર-
 જરાજ ॥ તેમ તુલ્ય તાત માત કરે નહીરે, આજ વાહરે ચઢો હું પડું
 પાય, પ્રજરાજ ॥ ૧૧ ॥ વળણુ ॥ જ્યાંને ત્યાં વાહારે ચઢયા, તેવા
 ચઢો તમે આજ; વ્યાસ વશ્વભના નાથજી, દાસ તણી ધરો દાજ.

કંડવું ૫૦ રાગ સાખી ચાલ.

જયમુની રૂશી એણોપેર જોડ્યા, સુણુ જનમેજે રાય; વિસતારી
 તુજને સંભળાવું, મુધન્વા કયાય ॥ ૧ ॥ અરજુનજીએ સ્તુતી કીધી,
 કરીને આંસુપાત; અંતરયામી મરડા ખામી, પ્રણુએ જાણી વાત ॥ ૨ ॥
 ભક્તની લીડે ભગવાન ઉઠયા, દાસની કયા લાવ્યા; અઠરાંરૂપે પાન્ડવ

હજામાં, કૃષ્ણ પ્રભુજી આવ્યા ॥૩॥ પછી પ્રત્યક્ષ રૂપ ધરીને, પાન્ડવ દ-
ળમાં પેઠા; રાશ પરાણો કરમાં ઝાલી, પારથને રથ બેઠા ॥૪॥ સુધન્વાએ
શ્રીહરી દીઠા, નીચો પડી લાગ્યો પાય; હવે વઢયું માહારૂં સંકળ થયું;
કૃપા કરી જહુરાય ॥૫॥ હું પાપીને પાવને કીધો, અગ્નીયા અસરણા
સરણ; મોક્ષનિ પદવી હું પામવાનો, હવે ક્યારે થાય મરણ ॥૧॥ મત્યુની
ધંછા ઉપની મુજને, હવે નથી કાંઈ કછી; મરણ સમે પ્રભુ તમ સામી
સ્થીર રહે મુજ દ્રષ્ટી ॥૭॥ એટલું મુજને વરદાન આપો, ઓર વિસ્વા
ધાર; એવી સ્તુતી સાંભળીને, રીજ્યા દેવ મોરાર ॥૮॥ સુધન્વાને સેવ
ક બણી, દયા કરી જમણુપ; કોઈ ન દેખે એવી રીતે ધયું ચતર મુજ
રૂપ ॥૯॥ હરશન દીધાં સુધન્વાને; ભક્તજને જોડ્યા હાથ; ક્ષીંકર ઉપર
કરી કરૂણા, ધન ધન વીસ્વના નાથ ॥૧૦॥ પછી કૃષ્ણનું રૂપ ધરિને,
બોલ્યા નંદકીશોર, અરજુનજી શું હામલી અયા જણવો તમારૂં જોર
॥૧૧॥ અરજુન કહે મહારાજ, કે વારનો મરૂં મથી; પણ સુધન્વા છે
બહુ બળીયો જીતી શકાતો નથી ॥૧૨॥ એટલે બોલ્યા અંતરયામી,
તમને અભિમાન ચડીયો; તમે કહ્યું કે ભક્ત વહાલો, તે ખર્વ તમને
નડીયો ॥૧૩॥ તમ કરતાં તો આ સુધન્વા શ્રેષ્ઠ સેવક છે સાચો; જ્ઞાની
ધ્યાનીને વળી દાની, કોઈ કામે નહીં કાચો ॥૧૪॥ વળી મનમાં એમજ
આવ્યું, પુજનીક હું પ્રભુ કેરો; એવો ગરવ ધયાથી આવી અયો
આ ફેરો ॥૧૫॥ તવ અરજુને બે કરજોડયા, ભુક્ત થઈ માહારાજ; આખી
ઊમરમાં માર આવો મેં દીઠો આજ ॥૧૬॥ ધણાની શાયેયુદ્ધકયું પણ
આવો ન દીઠો મેં બળીયો અહંકાર સરવે ઉતરી અયો, મારા માથાનો
મળીયો ॥૧૭॥ કૃષ્ણ કહે તમે બણીક વેળા, જણોછો મનમ; એવું; મુજ સ-
માન નથી કોઈ બળીયો, પ્રાકમ મારૂં કેવું ॥૧૮॥ એવા એવા હંકારતણો
ઉભરો ચઢેછે તમને; છેવટ કછી પામીને પાછા; દોડાવો છો અમને
॥૧૯॥ અરજુનજી કહે કૃષ્ણ કૃપાળુ, મમ મન જાય છે ભમી; તમારા
બોધથી ગરવ તણી જે, ઉરમી હતી તે સમી ॥૨૦॥ તવ પ્રભુ કહે
આયુદ્ધ ઝાલો, મન મુકી કરો જોર; હવે તમારી પક્ષમાં હું છું, એમ
કહ્યું કીશોર ॥૨૧॥ તવ અરજુને આયુદ્ધ લીધાં; મેઘનાદે મડમડી-
યો; સુધન્વાપર રીસ ચઢાવી, મન મુકી ડુડી પડીયો ॥૨૨॥ આજુ
મારે બહુ બળ કરીને, અમણીત મંત્ર મણીને, સુધન્વાએ કર્યો સપાટો

ભગવત નામ ભણીને ॥૨૭॥ ફરી પાછો ફેંક્યો પારથને, પોતે અતુર
 સુખણ; અરભુનને રૂંચે રૂંચે, ભોંકી દીધાં બહુ બાણ ॥૨૪॥ રૂંચે રૂંચે
 છીંદ્ર પાડ્યાં; અરભુન પામ્યો ત્રાસ; હવે માર નથી જરવાતો, સાહય
 કરો અવિનાશ ॥૨૫॥ એટલે અંતરયામી બોલ્યા, ધરમ તણું પુન્ય
 ધારો; કાળજવરને વિષ્ણુ કેરો, મંત્ર ભણી બાણ મારો ॥ ૨૬ ॥ તે વણ
 સુધનવા નહીં મરે, બતાવ્યું કારજ સીધું; તર અરભુને કાળજવરના
 મંત્ર તણું બાણ લીધું ॥૨૭॥ તે પર વિષ્ણુનો મંત્ર ભણીયો કાઠ ન
 રાખી નુન્ય; તે બાણ ઉપર ધરમરાખનું, પોતે મેલ્યું પુન્ય ॥૨૮॥ પછી
 બહુ બળ કરીને માર્યું, સુંસવાટા કરતું ભય; આવતુ દેખી રથંબી
 ઉભો, પોતે સુધનવાય ॥૨૯॥ સામી છાતી રાખી રહ્યો, ભુએ સરવે
 શ્રેષ્ઠી; અવર વાસના બંધ કરીને, રાખી પ્રભુ પર દ્રષ્ટી ॥ ૩૦ ॥ એવા
 માં બાણ લગભગ પોહોચ્યું, ભુએ છે જમખીશ; તે બાણે જમ સુધન
 વાનું, છેદી નાંખ્યું શીશ ॥૩૧॥ ધડને મુસ્તક ભૂતાં થયાં, તવ શી-
 શ ઉંચુ ચડીયું; કૃણ પ્રભુ રથ હાંકવા બેઠા; જમ ખોળામાં પડીયું,
 ॥૩૨॥ અંતરયામી રીજ્યા અતીશે, જમણે કર શીશ લીધું; ભક્તનું
 ભલું કરવા બળથી મુસ્તક ફેંકી દીધું ॥૩૩॥ તે જમને મલ્લકીમાં પડી-
 યું, કપા કરી જગભુપ વીણુ સરણે શીશ શેવકનું, બનીયું વીણુ
 રૂપ ॥ ૩૪ ॥ ધડ રથમાંથી ધરણે પડીયું વરત્યો હાહાકાર તેવાંજ
 લીલાં નીશાન ચડીયા યુદ્ધ બેધ થયાં તે વાર ॥ ૩૫ ॥ સુધનવા પ-
 ડ્યો તે વારતા; હંસદ્રજને ભય ખેબર સાંભળીને એ હબક્યો, અજબ
 થયો ધરમાંય ॥ ૩૬ ॥ શીશને છાતી કુટતો ઉઠ્યો, માહારે જીવીને શું
 કરવું; ભક્ત દીકરો મરણ પામ્યો જીવ્યા કરડી મરવું ॥૩૭॥ સુધન-
 વાના ચાર બંધુ, મુરછા ખંધ પડીયા; બીજ ત્રીજ હરિજનો હતા તે
 ધુશકા મુકીને રડ્યા ॥ ૩૮ ॥ નમ્રને વીશે વારતા પહોચી, જણ્યું
 ભારજ ભગની; સુધનવાની માતાયે જણ્યું; અંતર ઉઠ્યો અમની
 ॥૩૯॥ સહુ રડતું કળકળતું ચાલ્યું, સગું સહોદર સાથ; નમ્રની બા-
 રણે ચાલી આવ્યું બહુ થાય આંસુપાત ॥ ૪૦ ॥ તવ પાન્ડવે
 સેન્ય લેધને, અળગો કયો સુકામ; કલેશ મટ્યા પછી આવતી કાલે
 આરંભશું સંગ્રામ ॥૪૧॥ એમ કહી જમ પાલ તણાવ્યા, સરવે કયો
 વિસરામ સુધનવાનું સેન્ય સવળું; બેઠું હારી હામ ॥ ૪૨ ॥ એવેસાથ
 સહોદર આવ્યું, આવી સુધનવાની માડી; ધડ દીકું સુખવંતીએ
 સુતનું, ઉછમ લીધું ઉપાડી ॥ ૪૩ ॥ વળણ ॥ ધડ લીધું ઉછમમાં,

પુરણ પ્રમટથો શોક, વક્ષભ વદે એ માવડી; મુકે કારમી પોક.

કડવું ૫૧ અભેમાન બોલોનેરે એ રાગ.

માહારા બાધાના બાંધેલા બાળ, સુધનવા બોલોનેરે; તાહારો અણ
ચીતવ્યો થયો કાળ, સુધનવા બોલોનેરે ॥ ૧ ॥ આજ દીવશ ઉગીયો
કેવો, સુધનવા, બગ્યાં ત્યાંથી જોયો કાળ જેવો, સુધનવા બોલોનેરે ॥ ૨ ॥
માથે ભમતાતા સંભળી સીમાણા, સુધનવા. થયા અખંડ દીપક રાણા
સુધનવા બોલોનેરે ॥ ૩ ॥ દ્વારે કકળીયા કાળા કામ; સુધનવા; આં-
બણે આડા ઉતરીયા નામ, સુધનવા ॥ ૪ ॥ માહારા ફરકયાંતાં અંમ લો
ચન, સુધનવા; ખોઈ બેડી લાડકડો તન, સુધનવા ॥ ૫ ॥ માહારા ભાગ્ય
શાળી સંતાન, સુધનવા; તુજ વીના હું થયેશ હેરાન, સુધનવા ॥ ૬ ॥
અણસમજે તાતે દીધુ દુખ, સુધનવા; તેથી સંતાડી દીધુ શું મુખ સુ
ધનવા ॥ ૭ ॥ માહારો સાચો શત્રુ સ્વામી કહાવ્યો. સુધનવા, તારામન-
માં ગુસ્સો ઉપજાવ્યો, સુધનવા ॥ ૮ ॥ મરતા સુધી તે રહી તને રીસે
સુધનવા; તેથી સંતાડયુ મુખને શીશ સુધનવા ॥ ૯ ॥ મને વિચોમ
પડાવ્યો પાકો, સુધનવા. માહારો કીયો મઠ થયો વાંકો; સુધનવા.
॥ ૧૦ ॥ માહારું કીયા જનમનું આ કર્મ. સુધનવા, કેમ આડે ન આવ્યું
ધર્મ; સુધનવા ॥ ૧૧ ॥ મેં શું ધોયું મંજામાં મળમુત્ર, સુધનવા, તેથી
દગો દેઈ મયો પુત્ર; સુધનવા ॥ ૧૨ ॥ મેં શું ભાંગી સરોવરની પાળ,
સુધનવા. મેં શું અભડાવી વીખની થાળ. સુધનવા ॥ ૧૩ ॥ મેં શું
ધાવતાં વહોડયાં બાળ, સુધનવા, મેં મળતું ભાગ્યું વેવિશાળ, સુધ-
નવા ॥ ૧૪ ॥ મેં સું પરને દુખ દેઈ ધાયો મરવ, સુધનવા. મેં શું ઉ
નાળે ઉઠાડી પરવ સુધનવા ॥ ૧૫ ॥ મેં શું કરેલી વિશ્વાસ ધાત્યો,
સુધનવા. મેં શું નોહોતરીને ન કરિ નાત્યો, સુધનવા ॥ ૧૬ ॥ મેં શું
ભાણા અંતર કરેલા; સુધનવા. મેં શું પ્રપંચ દ્રવ્ય હરેલા, સુધનવા
॥ ૧૭ ॥ કેવી કેવી મેં કરેલી કરેલી, સુધનવા. આજ ઉભી બળું છું
ઠરેલા. સુધનવા ॥ ૧૮ ॥ એમ કહી શીશના કેશ કાઢોડે, સુધનવા. હસ્ત
ચરણ પ્રથ્વી પછાડે, સુધનવા ॥ ૧૯ ॥ ચોધારે નેત્રોમાં નીર, સુ
ધનવા. કંપી ભય છે આખું શરીર, સુધનવા ॥ ૨૦ ॥ એવો વરત્યો
છે હાહાકાર, સુધનવા, ત્રાસ પડીયા છે અપરમપાર. સુધનવા ॥ ૨૧ ॥

ધણું કલપાન્ત સરવે આરંભ્યું, સુધનવા, મંઝા જમનાનું નીર થંભ્યું
સુધનવા ॥ ૨૨ ॥ વલણ ॥ ત્રાહ્ય ત્રાહ્ય કરતાં સરવકો, રોધ રોધ પુલ્યાં
નેન; વલણ વલે વીલાપથી રડે કોવળકા બેન.

કડવું પર રાગ પંખળી કાફીનો.

મારા વિરાડે, ભમનીને અમની ઉઠાડીયો, કુળના હીરાડે, આનં-
દમાં દ્રાસકો પાડીયો ॥ ૧ ॥ માહારા વીરાડે, પીયર પનોતી હું હતી,
બંધુ જીવોડે, પથ તુજ તુલ્ય થનાર નથી ॥ ૨ ॥ હેત તાહારે; વીસરે
નહી મુજને ધડી, કેમ કરજીરે, આ વેળાએ વીપત પડી ॥ ૩ ॥ તુજ
મહોલમાંરે, જોર કરીને પેસતી; મન મમતરે, હઠ કરી લેવા બેસતી
॥ ૪ ॥ મુને પુઝીનેરે, વીરા તું કરતોતો વારતા; જેજે બોલુરે; તે તમે
મન વિચારતા ॥ ૫ ॥ ઊંચે સાદેરે કાંઈ કહ્યું નથી મુજને, ધણી વાહાલી
રે, વીરા હતી હું તુજને ॥ ૬ ॥ મુને દેખીનેરે, અડધો અડધો થઈ જતો
કોઈ દહાડો, મુજપર રીસાયોનતો ॥ ૭ ॥ ખેંખી તાણીને, મન મમત
હું મામતી; તુજ પ્રીયાનેરે, પ્રાણથી વહાલી લાગતી ॥ ૮ ॥ તારી દ્રષ્ટી-
થીરે, ભોજન લેતી ઉવારણ; હવે અમારેરે તજવા પડશે બારણાં
॥ ૯ ॥ ભાઈ વીનારે, ભાવ કોઈ પુછે નહી, પીયર બંધુથીરે, સુખ સંપત
સોભે સહી ॥ ૧૦ ॥ બંધુ વિનારે ભમનીતો આશીઆળી અતી; વીર
ક્યાં મ્યાં મયોરે, વીચોજ જીરવાતો નથી ॥ ૧૧ ॥ એ દેવડારે મુજપરતું
રૂશણ થયો; દુખ વેળાનેરે, વીરા હિરો હડતમ મયો ॥ ૧૨ ॥ ક્યાં ખો
વાયોરે, ખોળીઆપો કોઈ બંધવો, ભાઈ બીડોરે, દુલ્લભ છે ભેગો થયો
॥ ૧૩ ॥ એમ વલવલેરે, ધરણ પડેને ઊઠતી, ધણુ રડીનેરે, છાતીને
માથા કુટતી ॥ ૧૪ ॥ છુટે છોળ્યોરે, રૂપીરની અતી અમથી; દીસે
વીકરાજરે, શ્રાણીતના રાતા રંમથી ॥ ૧૫ ॥ વળગે સખનેરે, હાથ ઝા
લીને હલાવતી; ક્યાંછે મુખડુરે, બોલો બોલો કહી બોલાવતી ॥ ૧૬ ॥
વલણ ॥ એવી ઝાંડી થઈ મધ, કોવળીકા બેન; પછી પ્રભાવતી
રડે નીર ભરેલા નેન

કડવું પડ સહુને ચોરાશિનો ફેરો ટળ્યો છે. એ રાગ.

ઝૂરી ઝૂરી મરે માંનની તમારી, હવે શીખત થાશે અમારી; ઝૂરી

જુરી મરૂ. ટેક. પ્રથમ વીધનથી પ્રભુએ ઉઘાયા, શાયો સેવક પોતા-
નોજ ધારી; જુરી ॥૧॥ કારમો કાળ તે પાછો ન પડીયો; વાહાલાંજ
તને શું રાખે વારિં જુરી ॥૨॥ અતી ઉમંગ હતો રણ વઢવાનો, લડી
વઢીને કીધી ખુવારી જુરી ॥૩॥ નીરવરતીથી પોઢયા તમે તો રાખી ર-
ઝળતી રણ વીશે નારી ॥ જુરી ॥ ૪ ॥ દગો દેઢનો મુન્ય રદ્યા છે,
થઈ નહી વાત સારી કે નઠારી ॥ જુરી ॥ ૬ ॥ હળી મળીને મેળાપ ન કીધો,
લીધો નહી લહાવો સંસારી ॥ જુરી ॥ ૬ ॥ અરેરે હવે આ દન કેમ જશે,
દુખે આવીને પડ્યું બહુ ભારી ॥ જુરી ॥ ૭ ॥ હાયહાયરે આ કાયાશું
કરવી, જતો રહ્યો ભરથાર ભોમદારી ॥ જુરી ॥ ૮ ॥ આરે ભોમનીયું કેમ
જળવાશે, કનડશે કામદેવ વીકારી ॥ ૯ ॥ કંથજી મુખડું કયાં
સંતાડ્યું; વાત કરતાં સહુ દુખડું વીસારી ॥ જુરી ॥ ૧૦ ॥ વલણ ॥
એમ વામા બહુ વલવલે, કરતી આંસુપાત; વ્યાસ વલ્લભ વાણી વહે
નીચું ભેઠ રહે તાત.

કડવું ૫૪ ઠેઈ દયોરે એ રાગ.

કયાં ઝયોરે કયાં ઝયો માહારો લાડકવાયો તન ટેક ॥ રમકડું ખો-
વાઈ મયું; રાજાયું રતન; અરેરે મુજથી એહતું કાંઈ થયું નહી જતન
કયાં ॥૧॥ પ્રધાનોના કહેવાથકી, કલેશ કયો ઉતપન; તેલમાં તળવા
નાંખીયો, હું શું દેખાડું વદન, કયાં ॥૨॥ એ દીકરાએ માહારું, પા-
ડ્યું મરવા લગી વચન; પણ એની સાચી ભકતીથી, વાહારે ચડીયા
જમજવન ॥ કયાં ॥ ૩ ॥ મેં તો થયું તેટલું કર્યું, નીરંથરો તદન હલમલી
યા બેઠા વીના સૌ, શુના સદન ॥ કયાં ॥ ૪ ॥ અરેરે એની પ્રમદા
કકળી કરેછે રૂદન; મોહોલમાં રહે દાશીયોને, ભયંકર ભાસે ભોવન
॥ કયાં ॥ ૫ ॥ ધરબાર માહારે શા કામનું, જઈ વસુ અરન; ક્ષુધા પી
યાશા છે પીડે, મહારે નહિ લેવું જળ અન ॥ કયાં ॥ ૬ ॥ વલણ ॥
એમ કલ્યાંત કરે બહુ, જુ ભાસે ભયંકર; વ્યાસ વલ્લભ એમ ઝો-
અર, વરત્યો હાહાકાર.

કડવું ૫૫ રાગ સાખી.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારિ

તુજને સંભળાવું, સુધનવાની કથાય ॥૧॥ તાત રડે છે માત રડે છે,
 બ્રાત રડે છે ચાર; ભગની રડે છે ભોભધ રડે છે, વરત્યો હાહાકાર. ॥૨॥
 બહુ બહુ રોતાં પૃથ્વી પડતાં, કુટી નાંખે કાયા; સઉને હરધડી સાંભળી
 આવે, સુધનવાની માયા ॥૩॥ સ્વભાવ સારો તેથી પ્યારો, ધડને
 વારંવાર જીએ; એકેકે ગુણ સંભારીને ચોધાર આંસુએ રૂએ. ॥ ૪ ॥
 તેવે સમે શેન્યાપતી સારો જ્ઞાની ગુણ મંભીર; સરવેને બોધ કરવા લા
 ગ્યો, રડતાં રહી જીઓ સ્થીર ॥૫॥ સુધનવાને સીદ રડાછો, એ મ-
 થો એને કામે; જ્યાંથી આવ્યો ત્યાં જઈ બેઠો, વળગ્યો પોતાને કામે.
 ॥ ૬ ॥ તમારે આંહી આવ્યો હતો, કરવાને ગુમાસ્તી; અંજળ હતું ત્યાં
 લગી કરી, કાં થોડી કાં જસ્તી ॥ ૭ ॥ વળી જે સ્થળ પડ્યો હશે ત્યાં
 તેની એને હોય જંભળ; જેની દુકાનેથી ઉઠ્યો તેની, ફરી નલે સંભાળ
 ॥૮॥ જેને ત્યાં મથો તેનું સંભાળે, કે સંભાળે તમારે; માહારો માહારો
 કરોછો તેતો, જ્ઞાન વિના અંધાર ॥૯॥ નહીં તમારો તમે નહીં એના, જ્ઞાન
 મતી વીચારો; જેનો સંજ થયો તેને સૌ; માની લે છે માહારો ॥ ૧૦ ॥
 પુત્ર હતો માટે પોતાનો માન્યો, પણ એ મીથ્યા અર્વ; પોપટ પાળ્યો
 તે પોપટને, માહારો કહે છે સર્વ. ॥૧૧॥ હય હસ્તી કે બળદ બાંધે,
 તેને પણ કહે માહારો; નથી જ્ઞાતી નથી જતી, પણ દુનીયાનો ધારો,
 ॥૧૨॥ તેવોજ તમે માહારો કહેછો, પણ તે નહીં તમારો; તેવા તમે
 તેના નથી, વીવેક વાત વિચારો ॥ ૧૩ ॥ તેના તમે ને તે તમારો,
 સત્ય રીતે જો હોય, તો અન્યો અન્ય તરછોડીને, આદ્યું ન જાયે કોય
 ॥૧૪॥ ચૈતન્યની માયા નથી ને, માયાનું નથી ચૈતન્ય; તેવા તમે અ-
 ન્યના નથી, નથી તમારે અન્ય ॥૧૫॥ એક જોળીએથી જીવ છુટી,
 બીજે જોળીએ જાય; જે જે જોળીએ જીવ પ્રવેશે, તે જોળીયાનો તે
 થાય. ॥૧૬॥ એક જીવ અનેક જનમે લે છે, તજે છે પુર્વ સમાઈ;
 સામા શરૂને ઘેર જનમે, તવ કયાં ભગની ભાઈ ॥ ૧૭ ॥ ઓપણા
 શામી મટી કરીને, તે જીવ વઢવા આવે; પેહેલાનું સમપણ લુલ્લી જ-
 ધને, માળે પોટી ખપરાવે ॥૧૮॥ પ્રથમના જનમનું લોનછન, પો-
 તાનું હોય જેહ; સામા થઈને મારે મેહેણું, જે કૃત્ય કરેલું તેહ. ॥ ૧૯ ॥
 તેના મેહેણું નહીં પોતાને, જીઓ જગતની બાજી, મીથ્યા વસ્તુ એ સા-
 ચી માની, અજ્ઞાનથી થાય રાજી ॥ ૨૦ ॥ તેનું અજ્ઞાન છે તમોને,
 મારે માનો છો માહાર; પણ નથી કો કોનું કોઈ, દીપક કેડે અંધાર.
 ॥ ૨૧ ॥ કોનાં સગાંને કોનાં વહાલાં કોના પીતાને પુત્ર; કોના અંધવ

કોની બેઠેની, કોનું છે ધર સુત્ર. ॥ ૧૨ ॥ ભામા કોની ભરથાર કો-
નો, કોનાં ધરને ખાર, કોની રિધસીધકોની નવનિધ; કોના વસ્ત્ર શણ-
માર. ॥૨૩॥ રળી રળીને ભંડાર ભરીને, છેવટ મુઠી ભય; બીજે જ-
નમે આવે લેવા, તવ તે ખાસડા ખાય. ॥ ૨૪ ॥ એક કોડી માંડીથી
નવ પામે, ત્યારે તે રળેલો કેવું; વિવેકથી વારતા હ્યો બીચારી, ઝાંઝ
વાના જળ જેવું. ॥૨૫॥ ના ખાધુને ના ખવરાવ્યું, ના દેખાડ્યું ને ન
જેયું, એવા પ્રાણીએ મહેનત કરી; કહો રળ્યો કે ખોયું. ॥ ૨૬ ॥
રળેલું ખોયું જીવતર ખોયું, માહારં માહારં કરીમુઓ; પોતાનું પોતાને
કામ ન લાગ્યું, કેહેણીમાં નાદાન હુઓ. ॥ ૨૭ ॥ અજ્ઞાની અથડાય છે
અવળો, સવળો ન ઝાલ્યો પંથ, કાકા બોપા કેહેવરાવવાને, લીધો લક્ષ
મી તંત ॥૨૮॥ મામા માસા પુઆ મોટા ભાઈ, કેવરાવવા કરે એવું; શો
ને આપે સારા કેવરાવવા, પોતાને લેવાનું નથી. ॥ ૨૯ ॥ ઠાલો આઠ્યો
ને ઠાલો મયો ન ખવરાવ્યું ન ખાધું; ન લાહાવ લીધો નલાહાવ દીધો,
નહી સુખીયો નહી સાધું. ॥ ૩૦ ॥ સ્વારથ પોતાનો સર્થે નહી ને, પ-
રમારથ નવ થયું, જસની આશાયે સમાં સંતોસ્યાં, એનું તો એજે મયું
॥ ૩૧ ॥ કરમ અંડાળ કરમ ફુંગેલો; પોતાનો જીવ ન પોસ્યો તો પછી
પરનો કયાંથી પોસે સગામાં ખજનો ખોસ્યો ॥૩૨॥ તે પછુ હાથે કરીને
ન આપે, મરતાં સુધી મુઝી; સાસહોયે ત્યાં સુધી સમજે, છે બધી મા-
હારી પુજી ॥૩૩॥ એવું સમજી દીવસ કહાડે, તવત્યાંનું ત્યાં રહે; માટે
અભાગીયો અજ્ઞાની, માહારં માહારં મુખ કહે ॥ ૩૪ ॥ ધણાંક પ્રાણી
એવું સમજે, લેએ હરીનું નામ; તેથી કલ્યાણ થઈ જવાનું, કેમ ખ-
રચીએ દામ ॥૩૫॥ વારં એમ સમજીને સાચે, ન કરે ઉંચો હાથ; પછુ
છેવટ ત્યાંનું ત્યાં રહે છે, કીયો લેઈ મયો સાથ ॥ ૩૬ ॥ વળણ ॥ સાથે
લઈ મયો નહી. માહારં કહે મીથ્યાય; વ્યાસ વક્ષલ વાણિ વદે, બોધ
કર્યાં બહુ ત્યાંય. ॥

કડવું પદ રાગ ચૌપાઈની ચાલ.

બોલ્યા જયમુની મુખ વાણી, રાજ સાંભળ ઉલટ આણી; શેન્યા
પતીયે બોધજ કરીયો, સર્વના મનમાં ઉતરીયો. ॥૧॥ કોનાં સમાંયે કોના
ઠહાલાં, માહારાં માહારાં કહીએ તે ઠાલાં; નથી કોઈનું સગું કોઈ,
હવે શું કહીએ છીએ જોઈ. ॥૨॥ ઉઠો અમની સંસ્કાર કરીયે, થયું

ધારેલું જે શ્રી હરિએ, કહીને ધડ ભોમ સુવાડયુ, પછી ક્રિયા કરજ
 માંડયું ॥૩॥ લાંબા કાષ્ટને ખડકિ ચિતા, વહે જ્યાં નીરમળ સરિતા,
 પછી ચીતામાં શુભ દીધું મુકી, પ્રકટાવ્યો વહેની પુકિ ॥ ૪ ॥ રાખને
 કયું સાફ હઠન, જળમાં વેહેરાવ્યું પાવન, પછી સરવે કીધું સ્નાન;
 વળ્યા પાછા ભલ ભગવાન ॥૫॥ એવે દીવસ વીતા ગયો, તવ રાયને
 વીચાર થયો; કાહાવ્યો શેવક શું સમાચાર, જ્યાં કુન્તા તથા કુંવાર
 ॥૬॥ અમો કાલે યુદ્ધે આવવાના, સર્વ શેન્ય સાથે લાવવાના, તમે
 તમારે તદ્યાર રહેજો, કાલે મન મુકી યુદ્ધ દેજો ॥ ૭ ॥ એમ કહીને
 કીધું સહન, થાય નીર્વર્ત કુન્તી તન; એવે સમે રણી મધ વીતી, ઉઠયા
 પ્રભાતે ભરી ભયભીતી ॥૮॥ નાહી ઘોઘને ભોજન કીધાં. પછી સરવે
 આયુદ્ધ લીધાં; વળી કવચીયા બકતરીયા, સહુ ચોધે હથીઆર ધરી-
 યા ॥૯॥ થયા મારથી સારથી ત્યાર, કરી સ્વારી ઘોડાને સ્વાર; હા-
 થીવાળા તે બેઠા હાથી, ઉંટ ઉપર સુરાના સાથી ॥ ૧૦ ॥ પમ પાળા
 જખર જસી, ગ્રહાં ઉઘાડાં ખડગો હસી; જેના શરીરમાં ભેર જુસ્સો;
 તેને વ્યાપી રહ્યો છે ગુસ્સો ॥૧૧॥ રાતા તાતા ને મદ માતા; વઢવાને
 ઉતાબળા થાતા; પમ પાહાનીની પડધી પછાડે; અતી આંખના ડોળા
 કહાડે ॥૧૨॥ એવે અરજુનજી થયો ત્યાર, એણે હાથ ગ્રહાં હથીઆર,
 પોતે કટી કસીને બાધે, બાંધ્યો બાણનો ભાથો બાંધે ॥ ૧૩ ॥ લીધું
 માંજેવનામાં ધનુશ, રણસંગ્રામ ભગવાની હુશ; બેઠો અમમ્મ રથ પર
 ચઢી, ઉઠયા કૃષ્ણ પ્રજુ તે ઘડી ॥ ૧૪ ॥ રાશ પરાણો ગ્રાહ્યો હાથ;
 બેઠા હાંકવા દીનાનાથ; તવ રણશીમા રણના વાગ્યા, સુરા પુરાનેસારા
 લાગ્યા ॥૧૫॥ ધણા મડમડીઆ નીશાન, ચઢ્યો સતી તણો સંતાન;
 જેણે જુગમાં નર ધયું નામ, ક્રીધો મેદાનમાં મુકામ ॥ ૧૬ ॥ એવે હંસ
 દ્રજ જે રાય, તેની તતપર થઇ શેન્યાય; સુરા પુરાને પરચંડ જમજે-
 વા, ગ્રહા યમદંડ ॥૧૬॥ લીધાં મડમ ખુશી થઇને, ઉભા રાજની પા-
 સે જઇને; તવ હંસદ્રજ જેવો વાધ, એણે સ્વેત ધર્થો પોશામ ॥ ૧૮ ॥
 બાંધી બોકાની સ્વેત પટકે, એને પુત્ર મુએલો ખટકે; એને હસ્ત ગ્રહાં
 હથીઆર; મનમાં વેહેર લેવા વીચાર ॥૧૯॥ એના સુખે ન સુંદર સુ-
 ત, તે તો સર્વ છે આકળા ભુત, સૌને પારથ પર રિસ, કેમ બંધવનું
 છેદ્યું છે શીશ; એવા રિસ ભરેલા સર્વ, બળ તણો ધણો છે મર્વ; સહુ
 વાજતે માજતે પળીયા, ચાલ્યા યુદ્ધ કરવા મહા બેળીયા ॥ ૨૧ ॥ તબે
 હંસદ્રજની નારી, સુખવંતા સતી શુભ સારી; આવી પતીની પ્રત્યેકહે

છે, મનમાં એક ઇચ્છા મને છે ॥૨૨॥ તેટલી પુરણ કરો નાથ, હું તો
 માગુ છું જોડી હાથ; તવ હંસદ્વજ એમ પુછે, પ્રમદા તુજ ઇચ્છા શું છે ॥૨૩॥
 તપ સુખવંતી કહે સ્વામી, તમ ઘેર અતી સુખ પામી; સહુ સ્વાસ્થ્ય
 પ્રતિ થઈ પુરી, પરમાર્ય છે અધુરી ॥૨૪॥ તવ હંસદ્વજ એમ કહે છે,
 માગ્ય માગ્ય શું માગી લેછે; તાહારે કરવું હોય કાંઈ પુન્ય નથી ધર-
 માં દ્રવ્યની નુન્ય ॥ ૨૫ ॥ આપો હય હસ્તી ગૌદાન, આપો ઘર મામ
 ભંડારવાન. તવ સુખવંતી સતી બોલી, સદા મુઠ્ઠી મુઠ્ઠી છે પોલી ॥૨૬॥
 પુન્ય ક્રીડાં છે તમ પ્રતાપે, તેથી ભગવાન મળીયા આપે, આજ ઘેર
 બેઠે ગંગા, પદ્માયા છે પ્રભુ સરવ રંગારજારાશપરોણા ઝાલી હાથ હાંકે
 છે દીનોનાથ; અરભુનની સંગે શામળીયો, આજ દીવસ આપણો વળી
 યો ॥૨૮॥ તેન નગરમાં તેડી લાવો, મુજને દરશન કરાવો; વળી રહી અત
 દરશન દરશે, હશે પાપીષ્ઠ તેપણ તરશે ॥૨૯॥ તેથી તમને થાશે બહુ પુન,
 પછી નહી રહે કાંઈ નુન્ય; એવા સાંભળીયા નારીના બોલ. રાયે ક્રીડા
 મનમાં તોલ ॥૩૦॥ નારિએ ઠીક માગ્યું આજ, પણ કેમ થશે તેકાજ, ન
 મીને ઘેર લાડું તેડી તોતો લાજે ઇકોતેર પેહેડી ॥૩૧॥ કહેશે યુદ્ધનું
 નોહોતું જોર, તેથી સમજાવ્યા નંદકીયોર; પરાણાગતથી તેડયા ઘેર; તેથી
 અરભુને રાખી મહેરા ॥૩૩॥ એવી જગત કીરતી થાશે, માહારક્ષત્રી પણું
 બધું જાણે; માટે એમ કરવું નવ ઘટે, હું તો તેડી લાડું રાજવટે ॥૩૩॥
 યુદ્ધ કરીને હું હરાડું, મારતા મારતા હાંઈ લાડું; આખાનગ્રમાં ફેરવું જોર,
 અરભુનની સંગે કીશોર ॥૨૪॥ એમ સંમળને બોલ્યો રાય, નારી બેશી
 રહો ધરમાય; લાડું નરનારાયણ બેઠે, દરશન રહી અતને દેવું ॥ ૩૫ ॥
 સરવ પ્રભને લેવરાવું લાહો, સહુ કહેશે મળ્યો રાય હાવો, એમ નીરવે
 કરી નીકળીયો; લેઈ આયુદ્ધ ઉપડ્યો બળીયો ॥૩૬॥ સાથે પુત્રને વળી
 સેન્યા, યુદ્ધ કરવું તેમાં નહી અન્યા; માહા બળીયા પુત્ર ચાર, સર્વના
 હાથમાં હથીયાર ॥ ૩૭ ॥ સહુ આવ્યા નગ્રની બહાર, વાગે વાણંત
 અપરમપાર; ફરકે છે ધળ નીશાન, રક્ત લોચને બહુ બળવાન ॥૩૮॥
 ધાર્યા જય પામવા મનમુખા, આવી પાન્ડવ સામા ઉભા; સામસામી,
 મોરચા રાખ્યા. પછી ક્રોધ ધણેરા દાખ્યા ॥૩૯॥ કયો અરભુને ટંકાર
 આવ્યા અજનીના કુમાર; બેઠા ધળ ઉપર ચઢી સારી શોભા થઈ
 તે ઘડા ॥૪૦॥ પછી સુરથ સુત છે જોઈ, બોલ્યો પીતા પ્રત્યે તેહ; તા
 ત તમે સઉ રહો દુર, હું તો યુદ્ધ કરું ભરપુર ॥ ૪૧ ॥ મારા બંધુને

મારથો ઠેર, માટે લેવું છે વહેર વહેર; કાંતો જીવતો નાવું ઘેર કાંતો કરું
કાળો કહેર ॥૪૨॥ તવ હંસદંજ જે રાય, થયો અળગો લકષ શેન્યાય;
તવ સુરથ કોપે અડીયો, લેધ ધનુશ દુટી પડીયો ॥ ૪૩ ॥ વળણુ ॥
દુટી પડીયો ટેકથી, ધાયું છે વીપરીત; વહલ વદે સુરથ તણું, કંથ્ય
સમાપે ચીત,

કડવું ૫૭ રાગ સાખીની ચાલ.

જમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુષ્ઠ જનમેજે રાય; વિસ્તારી
તુજને સંભળાવું; કહું યુદ્ધ તણે મહીમાય ॥ ૧ ॥ સુરથ છે માહા-
સુર ભરેલો, મન મુકી વઢવું ધારે; અગણીતા મંત્ર ભણીને; બાણ ધ-
ણેરા મારે ॥૨॥ અરજીનજ એક બાણ મારે, એ રૂશી હબર બાણ થાય;
સુરથ એક બાણ મારે, તેના બાણ સવાલક્ષ જય ॥૩॥ અરજીન એક
વાર મારે તેમાં, સુરથ ત્રણવાર મારે; જેને વાગે તેને લાગે, માહ્યબણી
પોકારે ॥૪॥ પાન્ડવ કેરી રૂા સેનામાં, બાણ સુરથનું દમે; જેવા કો-
ટીક મધપુડા ઉડયા, મક્ષીકા પેરે ભમે ॥૫॥ વળી સહુ સેન હથીયાર
ફેંકે, થાય છે સોરખકોર; દીવસે દીનમણી ન દીસે, થાય અંધારું ધોર
॥૬॥ સણસણ સુંસવાટે સર ચાલે, વાગે તેને પડે કષ્ટી; ઉપરા ઉપરી
આયુદ્ધ આવે, જેવી મેઘની ત્રષ્ટી ॥ ૭ ॥ રાતા તાતા મહના માતા,
ચાતા બળીયા થોદ્ધ; શાન્તી ન મળે કોઇ જીવને, વ્યાપી રહોછે ક્રોધ
॥૮॥ મારવું મરવું પાછા ન ફરવું, એનું એ લાગેલું ધ્યાન; ધા વાગે
તેની મણતરી નથી, શુરામાં શુરા બેભાન ॥૯॥ કૈંક મારેછે કૈંક મરેછે
કૈંક કપાયને કાપે; કૈંક જણા જીવલે સામાના, કૈંક જણા જીવ આપે.
॥૧૦॥ કૈંક પડેલા પાડે અવરને, રઝળે રણમાં શીશ; કૈંક પડયા પાણી
માગે, નાંખે છે કારમી ચીસ ॥૧૧॥ ઘણો સમરથ સુરથ બળીયો, દારૂ
જુ દૈવત દાખ્યો; અરજીનજને રૂંએ રૂંએ, બાણથી વિધિ નાખ્યો,
॥૧૨॥ વસ્ત્ર વપુના ફાડી નાખ્યા, વાગ્યાં બહુ હથીઆર; શરીર
છીદથી આરણી જેવું, વહે રૂધીરની ધાર ॥ ૧૩ ॥ કુન્તાનો કુંવર
કાઢર થયો, મયો શરીરનો રંમ; પરાણાથી પુરશ પુરાણી, પોતાનું
જળવે અંમ ॥૧૪॥ એવે અરજીન કહેવા લાગ્યો, કેમ કરું ધનશામ;
મુધનવાથી આ બહુ બળીયો, હાયો માહારી હામ ॥ ૧૫ ॥ પ્રભુ કહે
પાછા પડો છો, કરો જરાએક જોર; મારીયે મરીયે, પણુ યુદ્ધ કરીયે એમ

કહું કીશીર ॥ ૧૬ ॥ તવ અરજુનને સુર ભરાયું; મુક્રી મરવાની બીક;
અમણીતા મંત્રો ભણીને, દીધી બાણથી ઝીક ॥૧૭॥ પછી કાળજ્વર
બાણ લીધું જુએ છે જમધીસ, સુરથનાસારથીનું તે બાણ, છેદીનાંખ્યું
શીશ ॥૧૮॥ બીજુ કાળજ્વર અમણીત મંત્રનું, બળ કરીને માર્યું;
તે બાણથી સુરથ તણું, એક ક્ષોણી સૈન્ય સંહાર્યું ॥૧૯॥ તવ શુરથને
મહા રીસ વ્યાપી, વિપ્રીત ખેલ લડાવ્યો, પવનાસ્તર મારિ પારથનો,
આકાશ રથ ચડાવ્યો ॥ ૨૦ ॥ તે રથ અંત્રાક્ષ જમને સ્થંભ્યો સુરથે
શું કામ કીધું; કાળજ્વરનો મંત્ર ભણીને; અમણીતું બાણ લીધું ॥૨૧॥
તે પાન્ડવની શેન્યમાં માર્યું, તેનાં થતાં બહુ બાણ, જેને વાગ્યુતેનેલાગ્યુ
જે ક્ષોણીનો ઘાણ ॥૨૨॥ ઘાણ વણી હથરાણ થયું ને, બીજા પામ્યા
ત્રાસ; શુરથ ભાથામાંથી, બાણ લીધું નાગપત્ત ॥ ૨૩ ॥ પ્રહુમાન
છે પુત્ર પ્રભુનો, તેને બંધન ક્રીધો; કરણાનંદન વસંકેતુને, અવળો બાંધી
લીધો ॥૨૪॥ એટલે બીમે મન વીચાર્યું, વળીએ આડો આંક; આતો
નાહાના છોકરાયે, ધસીને વાઢયું નાક ॥ ૨૫ ॥ એકવાર મરણ પણ
યુદ્ધ કરણું, કહીને કટી કશી બાંધે; હરતીના પેરે કરી મરજના, બળમાં
મહા ધરી બાંધે ॥ ૨૬ ॥ હડુડુ લઈને હાક મારી કોધ ઘણેરો ચ-
ડીયો; મરણ આદરી નેત્ર મીચી, સનમુખ ટૂટી પડીયો ॥ ૨૭ ॥ આ
વ્યો સપાટે શુરથ સામો, કોધ હળાહળ લાગ્યો; ખે જુજે પ્રહી મદા મા-
રી એશ્વ સહીને રથ ભાગ્યો ॥૨૮॥ રથ વણ થયો ને મભરાયો, હં-
સદ્જનો તન; ઘાટો કાઢી શેન્યમાં કહું રથ લાવો કોઈ જન ॥ ૨૯ ॥
એટલામાં ભીમ કશીને આવ્યો, કાઢું શુરથનો પ્રાણ; તેવો કુંવર ચેતી
મથો તે, ઝડપ ચડાવ્યું બાણ ॥૩૦॥ મોહાસ્તરનો મંત્ર ભણીને, લી-
મના સામું ધાર્યું; પ્રકોદરના આવતા પહેલાં, રૂદેમાં ભોંકી માર્યું ॥૩૧॥
તેથી ભીમની રૂદે ભેદાણી, પ્રાણજ ઊંચો ચડીયો; શરીરની સુઢી ગઈ
ને ઢળી ધરણ પડીયો ॥ ૩૨ ॥ તવ ત્રાસ પામ્યા સેવક સઘળા, આજ
જવાનો પ્રાણ; ઘણા ઘણા અજમાવ્યા પણ, આતો બહુ બળવાના ॥૩૩॥
અરજુનનો રથ આકાશ વીસે, ત્યાં હસીને કરમરતો; એ મહારાજ
હવે સું કરણું, છવ માહારો નથી કરતો ॥૩૪॥ સૈન્ય વીરો સથરાણ
વળ્યું; જુઓ વૃકોદર પડીયો; મુજને અંત્રીક્ષ ટાંગી દીધો, સુરથ સ
રવને નડીયો ॥૩૫॥ તવ પ્રભુ કહે પ્રથમ પહેલાં, ટીશી કરેલી નાગી;
વાંકા વળીને રથ નીચેનું બાણજ નાખો ભાગી ॥ ૩૬ ॥ એટલે અર-
જુને બાણ લીધું, દૈવત પોતાનું દાખ્યું; વાંકા વળીને રથ નીચેનું, બા

જુ મારી બાણુ ભાગ્યુ ॥૩૭॥ એટલે રથ ઉતરવા લાગ્યો, સમજ્યો
અરબુનરાય; આકાશથી ઉતરવાનો માહારે, હાથ હતો ઉપાય ॥ ૩૮ ॥
કેટલો કરમયો ત્યારે કળ્લે, આટલો બતાવ્યો ઘાટ, તે વિલાછે મહારી
પાસે, ઓશીઆળા શા માટે ॥૩૯॥ એવો મનમાં અભીમાન આવ્યો
બણ્યુ નંદકીશોર; એટલામાં રથ દીઠા સુરથે, તરત કીધું જોર ॥૪૦॥
બીલું પવનનું બાણુ લીધું; રથમાં માર્યું મુકી મન; તેથી અમંગરથ
અરબુનનો, ફરી ચઢ્યો મન ॥ ૪૧ ॥ તવ અરબુને અરજ કીધી
ઓરે જુમદાધાર; સુરથ રથ નહીં દે ઉતરવા, વરત્યો હાહાકાર ॥૪૨॥
માટે ઉપાય કાંક બતાવો મેંતો માડું બળ નાણ્યું; પ્રભુ કહે વીદ્વાન ત-
મેછો શું છે તમારું અબણ્યું ॥ ૪૩॥ અંતરયામી જેવા તમે છો, વ-
ળી ધણી વીદ્વાન; રથ હાંકનારાની કેટલી પુદ્ધો, કયાંથી તમે સમાન
॥૪૪॥ એટલે અરબુન એમ સમજ્યો, મેં કયોં તો હંકાર; માટે મોહન
મધડ બોલ્યા, રીસાયા જુમદાધાર ॥ ૪૫ ॥ એવો પુણું પસ્તાવોડીવો,
પછી પ્રાર્થના કીધી, તવ પ્રભુને ઉપની દયા, સત્તા સુરથની લીધી
॥૪૬॥ એટલે સુરથ નીરબળ થયો, ખશી મયું બધું જોર; પછી પા-
રથને ઉતરવા, કામ કર્યું કીશોર ॥૪૭॥ ચઉદ બ્રહ્માન્ડનો ભાર મુ-
ક્યો. બેળ તણો ખેલ કરીયો, એટલે અમંગ રથ મનથી પ્રથ્વીપર
ઉતરીયો ॥૪૮॥ વલણુ ॥ રથ પ્રથ્વી પર ઉતર્યો, ઉભો સુરથ સન-
મુખ; વ્યાસ વહ્નલ વાણી વદે, દળમાં દારણુ દુખ.

કડવું ૫૮ રાગ સામેરીનો હોહરો.

જયમુની રૂશી એણીપેરે બોલ્યા, સુણે પરીક્ષત સંતાન; વીસ્તારી
તુજને સંભળાવું, સુધનચ આખ્યાન ॥ ૧ ॥ દળમાં દારણુ દુખ દી-
કું, અરબુનજીએ દ્રષ્ટ, અરેરે માહારી સેન્યાને, પુરણ પાડ્યું કષ્ટ ॥૨॥
હવે વીસ્વંભર મુજપર રાજ; થયા એકું મને લાગે; નહીં તો રથ કયાં
થી ઉતરે હેઠો, ઉતરતાં બાણુ વાગે ॥૩॥ બહુ બાણુ સુરથ મારી ચુ-
ક્યો પણ નવ લાગ્યું એક; એટલી સાહાય કરી સામગીયે રહેશે મારો
ટેક ॥૪॥ એવી રીતે શ્રદ્ધા ઓટી, હાથમાં લીધા બાણુ; સુરથ સુર
જણાવજે તારો હવે વાળું છું ધાણુ ॥ ૫ ॥ એમ કહી સુત સતીનો
મેધનાદે મડગડીયો, અમણીતા મંત્ર બણીને મારવા દટી પડીયો,
॥૬॥ અરબુનજીનું એક બાણુ છુટે, અનેક તેનાં થાય; જેને વાગે તે ધ-

રણ ઢળે, થોડા કરે ત્રાય ત્રાય ॥ ૮ ॥ જેને વાગ્યું તે જન લાગ્યું,
 ઢળીને પડે ધરણ; કંઈક ધડીવાર તરફે કંઈ તરત પામે મરણ ॥ ૮ ॥
 કંઈ જીવ સ્વરગે કંઈ જીવ નરકે, કંઈ પામ્યા વૈકુંઠવાસ; ફળપામે કર્યા
 કર્મ પ્રમાણ; હાતા શ્રી અવીનાશ ॥ ૯ ॥ એવો સપાટો નરનો જોઈ,
 સુરથે કીધું જોર, તવ બળ આકરણ ક્યું એનું, પોતે નંદ કીશોર
 ॥ ૧૦ ॥ તેથી કરી સુરથ બાણ ફેંકે, ધણું નીરખળ જાય; પહેલાં ત્રણ
 લક્ષ છુટતાંતાં તે, એટ અયુત બાણ થાય ॥ ૧૧ ॥ તવ સુરથ મન
 વીરમય પામ્યો, કોણે કરી બાણ ચોરી; કહો ના કહો પણ શામ્રથ ગયું
 પારથ મણાયો ધોરી ॥ ૧૨ ॥ ઇશ્વર વિના કો નહી સામર્થ્ય હરણ બ-
 ણ કરવાને; નકામી શીદ તરદી લેઉ, ત્યારી થઇ મરવાને ॥ ૧૩ ॥
 એવું સમજ ખડમ પોતાના, નાંખી દીધાં ધરણ; એટલે સુરથ પ્રત્યે
 બોલ્યા, પોતે અસરણા સરણ ॥ ૧૪ ॥ કેમ ઓયુદ્ધ તમે ફેંકી દીધાં
 યુદ્ધ કરી જીતો અમને, સુરથ કહે શામળીયાજી; હાલું ઘટે નહી તમને
 ॥ ૧૫ ॥ શમ વીશમ પણું તમે કરો છો, ધણીને તે નવ ઘટે; અરજી
 નને વઢવા દો તમે, મુજ સંગે રાજવટે ॥ ૧૬ ॥ ક્ષત્રી પણું એવું
 ખતાડું, ઓરે દીનાનાથ; મન મુકી મેં નથી ખતાવ્યો નરને
 મારા હાથ ॥ ૧૭ ॥ મેં શું અપરાધ કીધો તમારો ઓરે નંદકીશોર;
 હતું તેવું પાછો આપો, મુજને માહારં જોર ॥ ૧૮ ॥ મોહનજીએ
 મન વીચાર્યું, સુરથે જાણી વાત; લોક જાણે તે એવું કહેશે, પ્રભુએ
 કરી પક્ષપાત ॥ ૧૯ ॥ અન્યાઇ આરોપ આવશે મુને એમ વીચારી
 લીધું; આકરણ બળ કરેલું તે, સુરથને દેઇ દીધું ॥ ૨૦ ॥ તવ
 સુરથને સામર્થ્ય આપ્યું, હાથ મૂક્યાં હથિઆર, અરજીનના સામે
 રહીને દેવા માંડ્યો માર ॥ ૨૧ ॥ હતું તેવું બળ દાખવ્યું એણે બહુ
 બળથી દીધા બાણ, આવી અરજીનની આખર વેળા, બાકી રહ્યો જ-
 વો પ્રાણ ॥ ૨૨ ॥ તવ પારથે પ્રારથના કીધી, કૃષ્ણ પ્રભુની જ્યારે, દયા
 ઉપની રણછોડજીને, રસ્તો ખતાવ્યો ત્યારે ॥ ૨૩ ॥ પુન્ય મુકીને મા-
 રેતો મરસે, તે વણ નહી થાય કાંઈ, એટલે અરજીન સમજ ગયો, પો-
 તાના મનમાં ॥ ૨૪ ॥ કાળજવરનું બાણ લીધું, તેમાં ન રાખી ન્યુન;
 તે બાણ ઉપર ધરમ રાખતું, પારથે મુક્યું પુન્ય ॥ ૨૫ ॥ પછી વાંકા
 વળીને ફેંક્યું, બાણ અપાર તે આવતું જોઈ સુરથે; મનમાં કર્યો
 વીચાર ॥ ૨૬ ॥ આ બાણ આવે તે મારે મુને, તેમાં નહી ફેર જરા;
 પ્રતી રાખુ વિઠલ વરમાં, ઢળવાનું છે ધરા ॥ ૨૭ ॥ એમ જાણીને મન

વિશેથી, દુર કરી માયાવિ શ્રદ્ધી, સકળ વાસના બંધ કરીને, કૃષ્ણમાં
 દ્વિધિ દ્રષ્ટી. ॥ ૨૮ ॥ એવે કાળજ્વર મારયું, હણવા ઘોળે દીશ;
 પ્રભુ સામુ જોઈ સુરથ ઉભો; તેનું છેલ્લું શીશ ॥૨૯॥ તેડું ધડ ઢળી
 ધરણ પડીયું, મુસ્તક ઉછળ્યું ત્યાંય; શુર સંપાટે જઈને પડીયું, કૃષ્ણના
 ખોળા માંય ॥ ૩૦ ॥ તેડું પ્રભુએ મુસ્તક લેઈ, ચાંચું રૂઢીયા સાથ;
 ભગતને આધીન ભુખશે છે, પોતે દીનાનાથ ॥ ૩૧ ॥ પછી પ્રેરણા કરી
 પ્રભુએ મરડના મટ માંય; તેવો મરડ કરજોડીને, આવી ઉભો ત્યાંય
 ॥૩૨॥ કેમ મહારાજ મુને બોલાવ્યો, મુજ સરખું કહો કામ; એટલે
 મરડ પ્રત્યે બોલ્યા, પોતે શ્રીધનશામ ॥ ૩૩ ॥ હ્યો આ મુસ્તક મમ
 ભક્તનું આકાશ મારગે જવો; આજ્ઞા માહારી એટલી છે, પ્રાણ વીશે
 નાંખી આવો ॥૩૪॥ એમ કહીને ગોર્વાદલ્યે, શીશ મરડને દીધું;
 પ્રભુનું વચન માંથે ચઢાવી, ઝડપી મુસ્તક લીધું ॥ ૩૫ ॥ તે લઈને
 આકાશે ચડીયો, નારદે નજરે જોયું; જાણ્યું કે ઠીક વઢવાડ થાશે; લ-
 ડાઈમાં ચીત પડાયું ॥૩૬॥ મહાદેવજીની પાસે જઈને, કરૂં ઉપાસન સાચું
 મરડ નંદીનું યુદ્ધ કરાવું, કાંઈ ન રાખું કાચું ॥ ૩૭ ॥ એમ જાણી
 અંતરધ્યાન થઈને, પોતે મયા કૈલાશ; ઉભીયાને શંકર ખીરાજ્યા છે,
 આવ્યા તેમની પાસ ॥ ૩૮ ॥ શંકર કહે આવો નારદજી, કેમ કરી
 કરૂંણાય; નારદ કહે સેજ સ્વભાવે, આવ્યો છું કઈલાશ માંય ॥ ૩૯ ॥
 તવ મહાદેવે આસન આપ્યું, બેઠા નારદ રૂશી; પછી કહ્યું તમારી
 મુઠ માળા, જોઈ થયો હું ખુશી ॥૪૦॥ આ માળા અતી સુંદર દે-
 ખી, દેવતણું મન લોભે; ભેગું સુરથનું શીશ હોય તો, સરવથી સારું
 શોભે ॥૪૧॥ મહાદેવજી કહે બતાવો મુજને, એ મુસ્તક છે ક્યાંય;
 નારદ કહે અંત્રીક્ષ પંથે, જુઓ મરડ લઈ જાય ॥૪૨॥ લક્ષ્મીએ મા-
 ય્યું છે પ્રભુ કને, સુરથ કેરું શીશ; મોટે મુસ્તક મરડ સાથે, મોકલે છે
 જુમ્બીશ ॥૪૩॥ પ્રભુનું વાહન જાય છે લઈ, મોકલો તમ વાહન;
 તમે જશો તો ખોટું દેખાશે, વિચાર કરજો મન. ॥ ૪૪ ॥ તવ માહા-
 દેવે ઉંચું જોયું, દીઠો મરડને શીશ; તે સમે નંદીને બોલાવવાને, માહા-
 દેવે પાડી ચીસ ॥૪૫॥ ઘાંટે કાઢી નંદીને બોલાવ્યો, આવ્યો તે તત-
 કાળ, કહો મહારાજ શું આજ્ઞા છે; ત્યાર તમારો ખાળ ॥ ૪૬ ॥ એટલે
 મહાદેવજી એમ બોલ્યા, હિમ્મત નવ તણશ, પેલો મરડ લઈ જાય
 છે, તે લઈ આવો શંશ ॥૪૭॥ નંદીએ નમસ્કાર કીધો, મહારાજ હું
 જાણું; તમ પ્રતાપે મને જઈને, એ મુસ્તક લઈ આવું ॥ ૪૮ ॥ વળજી-

એમ કહીને નંદીયો, અલીમાને થયો ત્યાર; વ્યાસ વક્ત્રલ વહે સાં-
ભળો, વાહનનો વિસ્તાર.

કડવું ૫૯ રાગ ચૌપાઈ.

બોલ્યા જયમુનિ મુખ વાણિ, રાજ સાંભળ ઊત્તર આણિ, નંદીએ
લિધિ આમના જ્યારે, શીશ લાવવું ધારયું ત્યારે ॥૧॥ એતો તાડુકી મ
મને ચડિયો; જઈ મુસ્તકને બાહાજ પડાયો; તવ ગરૂડ બોલ્યો એમ
મુંદ મુને તું વળગે કેમ, ॥ ૨ ॥ તવ નંદી વહો મુખ વાણિ, કેમ કરે
ટુંકારો જાણિ; હું તો શીવ તણું વાહન, મુને ઓળખે જગતના જન.
॥૬॥ શીવ સરખો તમો ગુણિ, માહારિ કીરતી તેં નથી મુણી, એમ
કહીને ધડુકી બાહાજ્યો, તવ ગરૂડ ગણેરો માજ્યો ॥ ૪ ॥ મારે પાંખ
તણે ઝપાટે, વળી અત્રિક્ષ જય સપાટે; લહે વહેને પંથ પગાય, તેમ
નંદી વળમતો જય ॥૫॥ એવે ફાટી ગરૂડનિ આંખ, બહુ બળમાં
મારી એક પાંખ; તેથી ઘણો ગંધડીયો, જઈ માહાદેવપાસે પડીયો
॥ ૬ ॥ તવ હસ્ત્યાં પારવતી રાણિ, લીધું નંદી તણું ભેર; જાણી; એતો
આખલીયું અ.ર પધુ, આવી પડયું કૈલાસ લગુ ॥ ૭ ॥ એતું કેટલું
આલે ભેર, પેલાને ધણી નંદકિસોર, કરે મગન મમન ગરૂડ મહા બળ
વંતો છે ગરૂડ ॥૮॥ એવે નંદીની મુરછા વળી શીવને નમ્યો ધરણ
હળી; માહારાજ હું તમ વાહન, પેલાને માથે જુમજીવન ॥ ૯ ॥ મારે
ભેર ગરૂડે કીધુ, મુજને મુસ્તક નવ દીધું; મુને માર માથે બહુ મારી,
એતો ઇજત લીધી તંમારી ॥ ૧૦ ॥ કોહોતો આખરૂં ખોઈ રહું બેશી
મુછો મરડુ ખુણામાં પેશી, તવ શીવને લાગ્યું ખોટું આતો આખરૂં
કામ મોહોટું ॥ ૧૧ ॥ એમ જાણીને ભરમજ લિધ, નંદીઆને ચોળી
દીધી; કણું શીવે તાઈ દુખ મયું, હવે શરિર વજરનું થયું ॥ ૧૨ ॥ તુંજ
અંગે કાંઈ નવ વાગે, વાગે તો પણ તુંને ન લાગે; જ મેં આપ્યું
તુને વરદાન, હવે રહેજે માહા મસ્તાન ॥ ૧૩ ॥ એમ કહીને આમના
દીધી, તવ નંદીએ ત્યારી શ્રીધી; ગણે ધડકી મમને ચડીયો જઈ ગરૂ-
ડને બાહાજ પડીયો ॥ ૧૪ ॥ બેઠે લડવા ત્રાગ્યા આકાશ, ઘણો ધાયો
વિપ્રિત વિનાશ; કરે ગરૂડ પાંખનો પ્રાહાર, વળી હસ્ત ચરણથિદે મા-
ર ॥ ૧૫ ॥ પણ નંદીઆને નવ વાગે કદી વાગે તોલે નવ લાગે; પોતે
ગરૂડ સામે ગાળે, કુદી કુદીને એ બાહાજે ॥ ૧૬ ॥ મારે સીંમ તણો

બહુ માર વળી પુછ પછાડે અપાર; વળી ફેકે છે અરણ્યની ખરી; શકે
 ગરૂડને ફરીફરી ॥ ૧૭ ॥ એક એકનો મુકે ન તંત, લાડે વઢેને કાપે
 પંથ; એમ કરતાં પોહોઝ્યા પ્રાગ, આઠ્યો મુસ્તક ફે કયાનો લોભા ॥ ૧૮ ॥
 ગરૂડે શીશ નાંખી હીધું, તેણું નદીયે બીલી લીધું; ચાલ્યો શુરથનું
 શીશ લેઈ, ગયો ગરૂડન ધાપ દેઈ ॥ ૧૯ ॥ આઠ્યો મહાદેવજનીપાસ,
 લ્યો હું લાઠ્યો તમારો દાસ; કહી માહાદેવને શીશ આલ્યું, શીવે મુંઠ
 માળામાં ધાલ્યું ॥ ૨૦ ॥ પછે યુદ્ધ વિષે સું થાય હવે તેની કહું કથાયજેવે
 સુરથ પામ્યો મરણ, દાજ્યું રાજનું અંતઃકરણ ॥ ૨૧ ॥ એતો નર સા-
 મો કાપે ચડીયો, માર મારવા ટુટી પડીયો; એનું અગ્રગ્રીતું એક જય,
 તેનાં ત્રણ લક્ષ બાણજ થાય ॥ ૨૨ ॥ એકલા અરજુનને ઝાલ્યો, મા-
 રી મારીને મરદન ધાલ્યો; રૂંએ રૂંએ પાડ્યાં છીદ્ર, બણે ભગંદ્ર પામ્યો
 ઇન્દ્ર ॥ ૨૩ ॥ નામ્યું અરજુને પ્રભુને શીશ, આજ કેમ થાશે જુમદી-
 શ; આતો રાયને છે બહુ રીસ, હું તે હારીશ કે જીતીશ ॥ ૨૪ ॥ મા-
 હારે તમારે છે આધાર. તમ વીના કોણ કરે ંહાર; ગાજુબાજુને કરૂંએ
 ર, માંથે સમજી નંદકીશોર ॥ ૨૫ ॥ કરૂં હંકારને અભિમાન, માથે સમજીને
 ભગવાન, છકું છાકના ગર્વજ ધરી, જણીને મુજ સાથે શ્રીહરી ॥ ૨૬ ॥
 ફરે નિર્ભયપણે જગમાં, મનથી જણી પ્રમુની વગમાં; જ્યાં ત્યાં રહું છું
 આખી અણિ, માથે સમજી વિશ્વંમર ધણી ॥ ૨૭ ॥ એવાં દીનતાનાં
 કાઠ્યા વચન, તવ રીજ્યા જુમજીવન; બોલ્યા યશોમતીના તન, તમે
 સાંભળો ભક્ત પાવન ॥ ૨૮ ॥ જીતવાના નથી સંગ્રામ પણ જય પા-
 મશે ॥ આ કામ; એવું વચન કહ્યું જે વારે, આવી નરને હીમ્મત ત્યારે
 ॥ ૨૯ ॥ પછી હસ્તમાં લેઈ હથીઆર, યુદ્ધ આરંભ્યું કુન્તા કુમાર, તેવોહંસ
 દ્વંજ મહા બળીયો, માર મારવા અઢળક ઢળીયો. ॥ ૩૦ ॥ એનાં બાણ
 તણી થાય ઝાઢી, જેઘને ત્રાસ પામે શ્રેષ્ઠી; દેખીને સ્થીર ન રહેદ્રષ્ટી.
 એવી અરજુનને કરિ કષ્ટી ॥ ૩૧ ॥ સર્વ શેન્ય કાઢ્યર થઈ જય, ઘણા
 ચોધ્યા કરે ત્રાય ત્રાય; પણ કેવા મારે છે બાણ કોઈનો નવ જય પ્રાણ
 ॥ ૩૨ ॥ કરે કાઢરયને હેરાન; કોઈની ન રહે મુકંચ સાન; એવો
 યુધંધનો મચાઠ્યો રંગ, પ્રમુ જાગવે પોતાનું અંત ॥ ૩૩ ॥ હજીવે પરા
 જોદ્રાષ્ટ રાખે આવતાં ખડગો ભાગી નાંખે; પછી હંસદ્રજે વિચાર્યું,
 એક શુભ કામ કરવા ધાર્યું ॥ ૩૪ ॥ માહારી. નારિને પરિવાર, તેને
 નીરખવા છે મોરાર; માહારિ નગરિને ધણું મન, કરવાંતે હરિદરશન
 ॥ ૩૫ ॥ માટે યુક્તિનાં બાણ દેઈ. નરનોરથ નગ્રમાં લેઈ; તેની સાથે

નારાયણ હોય. કરશે દરસન સહુ કોય. ॥૩૬॥ તેથી નમરિ પાવન થાશે,
સહિનાં ભવો ભવનાં પાપ બશે; તેમાંથી મને પુન્યનો ભાગ. ફરી નહી
આવે આવો ભાગ. ॥૩૭॥ એમ બહુ કેવાં કામ કીધાં, પોતે પવનાસ્તર
બાણ લીધાં; અરબુનનો અભંગ રથ જેઠ, કોઇ પ્રકારે ભાગે ન તેહ. ॥૩૮॥
એવું સહુ સમજ્યો છે રાય, કરી સાવધ સહિ સેન્યાયાકહ્યું થોડા તમે
સરવ, ધરજે મન પુરણુ ગરવ. ॥૩૯॥ હોય પાન્ડવ દળનો જેઠ, કોઇ
અળગો ખસે નહિ તેહ; રાખજે પાછી હોશીઆરી, તેમ કોઇને ન નાંખશે
મારી. ॥૪૦॥ રોષી ઘેરીને ગામમાં ઘાલો, એટલો મુમત મન જાણો; તવ
સેન્યા થઇ સહિ રાજ, આ તો ઠીક થઇ રગ બાજી. ॥ ૪૧ ॥ રાજ એ
મનમાં સારું ધારયું, બધી પ્રજાનું પાપ નીવારયું; શેન્યાપતી કહે માહા-
રાજ, તમે ઉત્તમ ધારયું કાજ. ॥૪૨॥ કહિ ઉંચો કીધો હાથ, સુરાતન
આદરે મન સાથ; નરનારાયણની જોડે, શેન્ય નમ્રમાં લેડું હોડે ॥૪૩॥
સાવચેત કયાં એમ કહી, રાયે યુક્તી કરી તવ તહા. ॥૪૪॥ વળણુ. ॥
રાયે યુક્તી શી કરી, મુણે સહુ શ્રોતાય; બ્યાસ વક્ત્રલ વાણી વહે, મુણતાં
પાપ પળાય.

કડવું ૬૦ રાગ ધવળ ધન્યાસરિનો.

બોલ્યા જયમુની મુખ વચનજી, તું તો સાંભળ પરીક્ષત તનજી; કેવી
યુક્તિ કરે રાજનજી, સંભળાડું કયા પાવ મેજી. ॥૧૬૬॥ પાવન કયા સં-
ભળાડું તુને, જેથી જયજય થાય; હંસદ્વજ આદરિને, બાણ લીધાં કરમાં-
ય. ॥૧૭॥ પવનાસ્તરનો મંત્ર ભણીને, અભંગ રથમાં મારે, વિશ ધનુશ પા-
છો ખસે, અશ્વ સહીત રથ ત્યારે. ॥૨॥ સાથે શેન્યા પડે પાછી, પાછે પગે
સહિ ખસે; તેમ તેમ હંસદ્વજ શેન્યા સાથે, આગળ આગળ ધશે. ॥ ૩ ॥
પાન્ડવનું દળ ફેરવ્યું અવળું, અરબુનનું નવ આહ્યું; સરવ સ્થળેથી
કબજે રાખી, નમ્ર વિશે શેન્ય ધાહ્યું ॥૪॥ અવળે ચરણે રથ અરબુનનો,
અવળે ચરણે સેન્ય; અવળે ચરણે વાહન મીત્રો, હંસદ્વજને ધન્ય. ॥૫॥
પોતે પોતાનું શેન્ય સમજું, સવળે ચરણ જાય; અરબુનનું ને પોતાનું
સહિ, આવી રહ્યું ગામ માંય. ॥૬॥ તવ હંસદ્વજ આગળ કીધી, થોડો
મચાવો ધંધ; નમ્ર તણા દરવાજ સમજા, ઝડપથી કરો બંધ. ॥૭॥ તવ
શેવકોએ બંધ કીધા, નમ્ર તણા દરવાજ; પોતાના ગામમાં બહુ કરીંઓયું.
હંસદ્વજ જે રાજ. ॥ ૮ ॥ તવ સહુ રહીયતે વાત બહુ, મનમાં
થયા પરસન; ઘેર બેઠાં ગંગા પધાર્યા, થાશે ફરી દરસન. ॥ ૯ ॥ નરના

રાયણુ નમ્રમાં આઠ્યા, પાપી થાશે પાવન; ભવોભવનાં પાતક જશે, ની
 રમણ હશે મન ॥૧૦॥ એમ આનંદ થયો સહિ જીવને, ન હી ધોધને સ્વચ્છ
 થયા, પવિત્રપણે ઓટલે આગણે, આવિને ઉભા રહ્યા ॥૧૧॥ કેલોક ઉભા
 પુષ્પ લેધને, વધાવવાને માટ; કંઈ લોક કેસર અંદન લેધને, ઉભા રહ્યા
 પુરપાટ ॥ ૨૦ ॥ કંઈ જન મોતિ કંઈ જન રત્ને, વધાવવાને ઉભા; અરીખ
 જન અક્ષત લેધને, કરે રૂડા મનસુખા ॥૧૩॥ કંઈ જન અળીલ ગુણોલ
 લેધ, જોધ રહ્યાછે વાટ; આજનો દહાડો સફળ થાશે, દરશણ દેશે માટ
 ॥ ૧૪ ॥ આપણા રાજની જય થાજે; સંરવ કલ્યાણ કરશે, એરડો
 જળ પીયે કેળ વણુદો, ભવસાગર સહિ તરશે ॥ ૧૫ ॥ દુષ્કારમાં પણ
 સરવે જાણુ, પધારે પુરૂશ પુરાણી, પુંજપાની થાળ ભરીને, ઉભી
 રહિછે રાણી ॥ ૧૬ ॥ કુટુંબ કળીલો સાથે લેધને, ઉભાં રહ્યાંછે સરવ;
 નિશકામનાથી જ્ઞાનવાન ઉભાં, તણ અભીમાન અરવ ॥ ૧૭ ॥ હેદળ
 મેદલે નચ આઠ્યું, અરજીન બોલ્યા એમ; ઓરે ધનશામ ધેરાધ
 ગયા; હવે કરીશું કેમ ॥ ૧૮ ॥ પ્રભુ કહે હવે કાઠ ન કરશો, જે કરે તે
 દો કરવા, નહીં તો કોધને નાંખશે મારી, છો લે મામમાં ફરવા ॥ ૧૯ ॥
 આયુધ ઝાઝીને રહો ઉભા, તેમાં પામશો સુખ; સામી બાખરી બાંધ-
 વામાં, દેશે દારણુ દુખ ॥૨૦॥ એ રીતે નરને સમજાવ્યો. સહિ જન
 સમજ્યું સાર; હંસદજ ફેરવે તેમ ફેર; ફેકે નહિ હથીઆર ॥ ૨૧ ॥
 હંસદજ તવ શાન્ત પામ્યો, મુછરહી હવે ઉંચી; માર મારયા વણુ રથ
 હઠાવી; ફેરવે છે ગઢી કુંચી ॥૨૨॥ પોળ શેરીને બજાર અઉદ્ધ; દરસાવે બ
 ધુ મામ, રણછોડરાયની જય જય બોલે; રહીયત જે તમામ ॥ ૨૩ ॥
 હરીજન લોકો દરસણ કરે, ઉલટ પુરણ લાવે; મોતી પુસ્તકને અળીલ
 અક્ષત ગુલાલથી વધાવે ॥ ૨૪ ॥ એ રીતે મામમાં ફેરવીને, લાઠ્યો
 રાણીને મહેલ, તવ સુખવંતી બારણે આવિ, જેવા છોગાળા છેલ
 ॥૨૫॥ પુજન કરવાની છાળ કરમાં, આવી પ્રભુ સનમુખ, નર નારા-
 યણુની કરિ જાંખી, ભાગી સરવતી જીખ ॥ ૨૬ ॥ પુરણ પ્રેમે પુજન
 કીધું સાષ્ટાંગ લાગી અરણુ, વીશ્વપતી વિશ્વંભર સ્વામી, છેવટ લેજે
 સરણ ॥૨૭॥ એટલે અંતરયામી રીજ્યા, પુરણ થયા પ્રસન; કોમળ
 દ્રષ્ટીએ કૃષ્ણે દિધાં, ચરણુજ દરશન ॥ ૫૦ ॥ તવ હંસદજ રથથી
 ઉતરીયો, મન કરી કોમળ સુધ; કરજોડી શ્રી કૃષ્ણને કહ્યું, કહો તો
 આરંભુ યુદ્ધ ॥ ૨૯ ॥ જે યુદ્ધ કરવા વ્રતી ન હોય, તો સાંભળો ભગ-
 વાન; નરને લેધ મારે મહેલ; પધારો મેમાન ॥ ૩૦ ॥ પ્રભુએ જોયું પા-

રથ સામું, શી મરણ અરજીન; પારથ કહે તમે જાણો, હું રહેવાનો મુન. ॥૩૨॥ એટલે હંસદ્રજનિ પ્રત્યે, યોદ્ધ્યા અલખેલો હરજી; સાબાશ ભક્ત ભાવીક રાજ; જેવી તમારી મરણી ॥૩૨॥ તવ રાથે અધીઆર પોતાનાં, નાંખી દીધાં દુર; લાંબો થઈને અરણે લાગ્યો, ઉલટ આવી ઉર. ॥ ૩૩ ॥ એટલે ઘોળાં નીશાન ચડીયાં, યુદ્ધ થયું અંધ; પારથને હંસદ્રજ મળીયા; ક્રીધા સ્નેહ સંબંધ ॥૩૪॥ શેન્ય અયાં શેન્યને ઠેકાણે, સરવે હરખે ભરીયા; કુન્તી કુંવરને શ્રી કૃષ્ણ, રથમાંથી ઉતરીયા ॥૩૫॥ રાયતણા મહેલમાં પધારયા; મુખવંતી રહી જોઈ, ભાવથી ભોજન કરાવ વાને, કરાવી રસોઈ ॥૩૬॥ પછી સરવેને જમવા તેડયા છે ભાવતાં ભોજન વીવેકથી પીરસી જમાડયાં, રીજ્યા ભુજલવન ॥૩૭॥ અરજીનજી કહે એ માહારાજ, તમ લીધે આ પેર; નહીતો બહુ બળીયો રાજછે મારી નાંખત ઠેર ॥૩૮॥ પ્રભુ કહે હવે સમજ્યા, સાચુ ન રાખત કાંઈ; આને જીતીને નહોતા જવાના, રહેત હાંધને હાંધ ॥૩૯॥ પછી જમી મુખવાસ લેઈ, સભા કરી બીરાજ્યા, માન્ય આપવા હંસદ્રજના, વાજત્રો બહુ વાગ્યાં ॥૪૦॥ પછી રાથે પ્રેમ ધરીને, દરસાવ્યો પુરણ ભાવ, નરનારાયણની આમના લેઈ, સારો કર્યો સરપાવ ॥૪૧॥ તે પછી પ્રભુને પાથે પડીયો, તમે છો વિશ્વ પતી; મુજ થકી તમારા સરખુ, કાંઈ અપાયું નથી ॥૪૨॥ માટે કૃષ્ણા કરી કાંઈ માગો, વચન ચઢાવું માથે; કૃષ્ણ કહે આયુદ્ધ ત્રહીને, નીકળો નરની સાથે ॥૪૩॥ અશ્વ ફેરવી હસ્તીનાપુર, યજ્ઞ વિશે તમે આવો; એટલું માગું છું તમ પાસે; લેવાનો છે લાહાવો ॥૪૪॥ રાથે વચન માથે ચડાવ્યું, નીકળવા મન ક્રીધું, રાજપાટ ધર ગામ સરવે, પુત્રોને સોંપી દીધું ॥૪૫॥ પંચકલ્યાણી અશ્વ પાન્ડવનો, લાવી પારથને દીધો; એટલે સરવે આનંદ પામી, વાજીને આગળ ક્રીધો ॥૪૬॥ પાન્ડવનું ફળ પુઠે આણ્યું, સુરા તોડે મંકોડે; હંસદ્રજ શેન્ય પોતાનું લેઈ, નીકળ્યો અરજીન જોડે. ॥૪૭॥ હસ્તીનાપુર પ્રભુ પધારયા, અશ્વ તો ફરવા બચ; શ્રોતા વક્તા સાંભળો આ, પુરણ થઈ કથાય ॥૪૮॥ ભક્તનો ને ભજવાનનો મહીમા, શ્રવણ કરે જે જન, પાતક તેનાં નાશ પામી, પુરણ થાય પાવન ॥૪૯॥ મનવાંછીત ફળ પ્રાપ્ત થાશે, પોહોળ્યા મનના કોડ; વહ્નિ વટે શ્રોતા બોલો, જે જે શ્રી રણછોડ.

મુધન્વાખ્યાન સમાપ્ત.

કડવું ૬૧ રાગ સાખી.

જયમુનિ રૂશી એણીપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજેરાય; વિસ્તારીતુજને
કહુ હવે તેનો મહિમાય ॥૧॥ સુંદર એક સેશવર આવ્યું, ત્યાં અરવે શું
ક્રીધું; પીપાસા બહુ લાગેલી તે, પેશીને પાણી પીધું ॥ ૨ ॥ એટલે ઘોડો
ટળી જઇને, બનીયો ઘોડી રૂપ; તે જોઇને વિચારમાં પડીયો, પોતે અર
જુન છુપ ॥૩॥ ઘોડી વેશે ઘોડો ચાલ્યો, વનમાં આગળ જાય; એવે બીજી
સેરાવર આવ્યું, હય પેઠો તે માંય ॥૪॥ તવ ઘોડીનું રૂપ બદલાયું, થયું
વાધનું રૂપ; તે જોઇ બહુ પસ્તાવા લાગ્યો, પોતે અરજુન છુપ ॥૫॥ આ-
યુદ્ધથી તે વાધ હંકાર્યો, મયા જોક જોજન; તવ વાધ ટળી અશ્વમેનીયો,
હરખ્યો નર રાજના ॥૬॥ એવામાં એક રૂશી દિઠા, તેને પુછ્યો સંદેહ;
રૂશીએ તે નિવારણ કીધો, ત્યાંથી ચાલ્યા તેહ ॥૭॥ અશ્વને લેઇને આ
ગળ મયો, કુન્તી સુત નરેશ; એવે આગળ જતાં જતાં, આવ્યો ત્રીયાદેસ
॥૮॥ તે દેશનાં પુરૂષ નહી કોઇ, એકલી અબળા જતી; ધમેલા નામની
રાજ્ય કરે છે, બળવંતી મદ માતી ॥૯॥ ચંદ્રાણી નામનિ પ્રધાન એની
સઉ જણે બહુ વિચાર્ય; પુરૂષને પ્રેમદા બનાવી; રાખે નમ્રની માંય ॥૧૦॥
વળી બનાવે પશુ પક્ષી, એવિ બહુ ગાળી; તે નમરમાં ઘોડો પેઠો, સીંચો
એ જોયો નીહાળી ॥૧૧॥ પત્ર સોનાનું વાચી જોઇને, તાણી પાંધ્યો તો
ખાર; અરજુન સામા યુદ્ધે જરા, સરવ થઇ તર્કયાર ॥૧૨॥ નાના
પ્રકારનાં આયુદ્ધ લીધાં; માનુનિઓ મદ માતી; કેટલિ નારિના અરવ
બનાવ્યા, કેટલીના ક્યારાં હાથિ ॥૧૩॥ ઉંટ આકારે હય આકારે જજ
આકારે બનાવી; તેના હાથીપર રાગિ, બેઠી યદ્ધ કરવાને આવી ॥૧૪॥
સેન્યા સઉ સંદર્શિન ચારિત્ર. જોયા જેરિ ખુખી; અરજુન સઉ સેન્યસા-
થે ઉભો, તેનિ સનમુખ ઉભિ ॥૧૫॥ એટલે અરજુન એમ બોલ્યો
કેમ આવિ સરવે નાર; પ્રથમ અમને પાય પડીને, આપી દોતો ખાર
॥૧૬॥ પ્રમેલા કહે સાંભળ નરપતું, ઘોડો લેતો હોય હાથ; મોટે અમા
રૂંકણું કરિને, પરણો અમારી સાથ ॥૧૭॥ અરજુન કહે જરે કુજતી,
વિપરીત ક્યાં કરે ખુચ; પરણિને અરવે નયિ લેતો, આવો કરીએ યુદ્ધ
॥૧૮॥ એમ કહીને અરજુન ૭એ હાથ લિધાં અથિબાર; શકળ સે-
ન્યા ઉપડિ સાથે, દેવા માંડ્યો ખાર ॥૧૯॥ એટલે સમ્રાજિ અબળા
કોપી, પાન્ડવમાં ભગરાણ; સરવ પુરૂષનાં સામુ જોઇને, મારે છે નેનખા-

૧૦ ॥ નેનખાણ વાગે ન મોહ લાગે, વાગે નેન કઠારી; અખડી-
 ને મુરછામાં પડતા, જીલમ કરે છે નારી ॥ ૨૧ ॥ જે જન પડીયા તે
 રહવડીયા, ન રહે શુધ કે સાન; એ રીતે સરવે ચોક્કા પડીયા નથી કા-
 ધને ભાન ॥ ૨૧ ॥ એકલો અરજીન આખો નર છે, તેને મોહ નવલાગે,
 ખાણવડે બહાજ્યા છે બળમાં, મન પાછું નવ ભાગે ॥ ૨૨ ॥ તવ સહુ તાર
 જીએ એમ જાણીયું, એ નર મોહિત ન ધારે; સરવ કીયા મુઠ્ઠી એને
 આયુધ દેધને મારે ॥ ૨૪ ॥ એવું સમજીને મુંઢરિ સરવે હાથ ગ્રહાં
 અથીઆર; ગુપતી ગેડી ગદાઓ લેધ, દેરા માંડ્યા માર ॥ ૨૫ ॥ અરજીન
 જીને પાછો હરાવ્યો, જીતી પ્રમેલા રાણિ, ધંદ્રતણો મુત કાઢ્યરથથે તવ
 થઈ આકાશ વાણી ॥ ૨૬ ॥ એ અખળા નહી જીતાય કોથી, એરે કુન્તી
 તન; મુમત તારો મુઠ્ઠી દેધને, મનાવ્ય સરવનું મન ॥ ૨૭ ॥ અસુરને
 હણવા જોમણીયે જીલમ કરેલો જેવો; અરજીન ઉપર કામનીઓએ, કેર
 ક્યો છે તેવો ॥ ૨૮ ॥ તેથી નર હિમ્મત હારેલો, વળી સાંભળી વાણી;
 તેથી અરજીન પ્રજવા લાવ્યો, કહો શુ કોહોછો રાણી ॥ ૨૯ ॥ નારીઓ
 કહે એકવાર કહ્યું, વિશેષ શું કહેવરાવો; અરજીન કહે કબુલ માહરે
 હસ્તીનાપુર જાઓ ॥ ૩૦ ॥ અશ્વને ફેરવી આવું ત્યારે, પરણીશ તમારી
 સાથ; તવ અખળાએ સાચુ માન્યું, વચન લીધું હાથ ॥ ૩૧ ॥ પછી પ્રમદા
 સરવને જીતી; સેન્ય નાંખ્યું તું ઢાળી; જાદુ વિવાથી સરવેની, મુરછા નાં-
 ખી વાળી ॥ ૩૨ ॥ એટલે સકળ સેન્ય ઉઠ્યું, સાજી તાજી રીડીપેર; પ્રમેલા
 પરાજીત કરવા લઈ ગઈ પોતાને ઘર ॥ ૩૩ ॥ બેઠિન રાખી બોજનદિ
 ધાં, પછી ક્યાં વદાય; ઘોડો દીધો છુટો કીધો, તેતો આગળથાય ॥ ૩૪ ॥
 પુઠંગ નરનું સેન્ય આણ્યું, આનંદ ઊપજે ઉર; ત્રીયા દેશની સીઓસર
 વે ગઈ હસ્તિનાપુર ॥ ૩૫ ॥ પંચકલ્યાણી પથે પળેછે, પુઠંગ નર નરેશ;
 એવો આગળ જતાં જતાં, આવ્યો બીશણ દેશ ॥ ૩૬ ॥ તે દેશનો છે
 બીશણ રાજ, અસુર જીતી જન; ભીમે એક રાક્ષસ માયો તો, તે રાક્ષ-
 સનો તન ॥ ૩૭ ॥ તેને જઈ નારદે ચઢાવ્યો, લડાવવાને સાર; તારા
 બાપનું વેહેર લે તું, ઉઠ કહ્યું કર માહાર ॥ ૩૮ ॥ એટલે બીશણ
 યુધ્ધે ચઢ્યો, રાક્ષસ રાક્ષણિ જોડે; મેદાનમાં આવિ અશ્વ, ઊભો
 હઠની હોડે ॥ ૩૯ ॥ અરજીન સામું યુધ્ધ આરંભ્યું, હાથ ગ્રહી હથિયાર;
 ધંદ્રનો નંદન અમણિતા મંતરે, ખાણનો મારે માર ॥ ૪૦ ॥ હસદંજ
 નીલદંજ સરવે, કરતા ઝાજી જોર; બિશણની રાક્ષસ રાક્ષણિઓ, કરતી

સોર બકોર ॥૪૧॥ ચાર ચાર ગાઉના શરીર લાંબા, વીકટ વઢવું ધારે;
એવા અસુરો તાડ પાહાડ લાવી, પાંડવ દળને મારે ॥૪૨॥ રાક્ષણીઓએ
રોળ વાળ્યો, આડીને અવળી ઉડે; ગાઉ ગાઉ લાંબા સ્થાન પોતાના, તે
છે વતી બહુ ઝુડે ॥૪૩॥ કંઈકને ઝાલી કાનમાં ધાલે, કંઈ જનને ગળી
જાય; કંઈને ધાલે નાસ્કોરામાં; ઘણા જીવ અટવાય ॥૪૪॥ કંઈને કેશમાં
કંઈને ખમ્બમાં, કરતી સોરબકોર; ખોખે ખોખે રેણુ ઉછાળી, કરે અંધા
ર ધોર ॥૪૫॥ પાડવનું દળ ત્રાસ પામ્યું, સરવનું થાશે મરણ; અરબુન
અતીથે મભરાયો, ધુજવા લાગ્યા ચરણ ॥ ૪૬ ॥ વલણ ॥ ચરણ લાગ્યા
ધુજવા, અરબુનના જે વાર, વહે વક્ષભ શું નીપન્યું સુણજે શ્રોતા સાર.

કડવું ૬૨ રાગ ચોપાઈ.

બોલ્યા જયમુની મુખ વાણી, રાજ સાંભળ ઉલટ આણી ધ્રુજ્યા
અરબુનજના પાય; હવે મુદ્ધમાં શી ગત થાય ॥૧॥ જોયું હતુમાનજના
સામુંજીઓ કપીવર દુખ પામું, માટે કરો અમોને સાહાય; કેમ બેશી ર-
હ્યા છો ધબ્બ ॥૨॥ તવ અંજની કરા સુત, એ તો થયા આકળા ભુત,
જોયું અસુરો સામું જ્યારે, ડરી રાક્ષણીયો સહુ ત્યારે ॥૩॥ આ તો લંકા
તણા બાળનારો, રાજ રાવણને મારનારો; એની આંખો થઈ મહા માઠી,
ભય પામી સહિ રાક્ષણી નાઠી ॥૪॥ તેવા હતુમંત કોપે ચડીયા; હુક કરિ
અસુરમાં પડીયા; લેવા માંડ્યા રાક્ષસના પ્રાણ, પુંછ પછાડી વાળે ધાણ.
॥૫॥ એવે અરબુનને ચડી રીસ, છેદ્યું ભાશણ કેર શીશ; હતુમાને વા-
ળી નાંખ્યો છેક, જીવતો નવ મુક્યો એક ॥૬॥ પછી પરવત મોહોદોલી-
ધો, દુષ્ટના ગામપર મુકી દીધો, તેથી કચરાયા સહુ પાપી, પછી પરવત
નાંખ્યો ઉથાપી ॥૭॥ અધું ભીરાણનું ધન લીધું, હસ્તીનાં પુર પોચાડી દીધું,
ત્યાંથી પાંડવ થોધ પરવરયા, વાજ લેધને કહિ સીધાર્યા ॥૮॥ ઘોડો જેમકાવે
તેમ જાય, એને ફવેત્યાં વીશ્રામ ખાય; જ્યાં વીસામો કરે તો ખાર, ત્યાં વી-
સામો બંધાવે સાર. ॥૯॥ જ્યાં પેશાબ અશવનો હુઓ, ત્યાં તો બંધાવે
વાગ્ય કે કુઓ; એ અશવ કરે લાદ જ્યાંય, ધરમશાળા બંધાવે ત્યાંય.
॥ ૧૦ ॥ એવી રિતે વાવરે ધન, બતાં ઓગીયું વ્રતક વન; તે વનના
પ્રાણી જેહ, એક દીવસમાં મરે તેહ ॥ ૧૧ ॥ હરી ફરી જીવે પોહોર

ચાર, તેમાં માંડી લે સંસાર; એવી ભોમીથી નીકળીયા, અશ્વ પુઠે મણી-
પુર પળીયા. ॥૧૨॥ ધણું સુંદીર છે એ જામ, મોહોટાં મોહોટાં બાંધેલા
ધામ; રાજ કરે અરજીનનો તન; એનું નામ છે બખ્તવાહન ॥૧૩॥ એતો
ધલેવાનનો બ્રાત ચીત્રકળા છે એની માત; જ્યારે અરજીન ભેગી થયેતો,
પંપા શરેવરે ગયેતો. ॥૧૪॥ તેમાં શરપણિયો બે હતી; મુખ અપછરાની
મતી; તેને દુરવાશાનો હતો શ્રાપ, તેથી શરપણે થઈતી આપા ॥૧૫॥ અર-
જીનના ચરણ પ્રતાપે, હતો તે દેહ પામીતી આપે; વરીતિ અરજીનની
સાથ, નારદે ઝલાવ્યો તો હાથ ॥૧૬॥ એતો કથા આગળ આવીમઈ, માટે
વીસ્તારતા નથી અહીં; તે ઉલપીને સુત ધલેવાન, લીસ્મ સામે લલચેતો
નીધાન. ॥૧૭॥ ત્યાં પામ્યો હતો એ મરણ, તે તો બણે બધી ધરણ, એ-
ના જામમાં ગયો તો ખાર; આવ્યો કુન્તી કુમાર. ॥૧૮॥ તેવા કળીકળવા
લાગ્યા કામ, રસ્તે આડો ઉતરીયો નામ; એવા માઠ થયા સુકન તોયે ના-
બુ અરજીનને મન. ॥૧૯॥ એવે ઘોડો જામમાં બચ, એક શેવકે દિહો
ત્યાંય; તેને દોરડે બંધન કીધો, બખ્તવાહને જઈ દીધો. ॥૨૦॥ અરવને
બાંધ્યું પત્ર જેહ, બખ્તવાહને વાંચી બેયું તેહ બણ્યું મુજતાતનો તો ખાર,
કેમ રાખી શકું સમાર. ॥૨૧॥ એનો સુબુદ્ધિ નામે પ્રધાન, તેને પુછ્યું
નર સંતાન; આતો મુજ તાતનો તો ખાર, તેનો શો કરવો વિચાર ॥૨૨॥
તવ પ્રધાન બોલ્યો એમ; આપના સામા બાહાલ્યે કેમ ચાલો લ્યો
મોતી પુષ્પની થાળ, સહુ સામા જઈએ પગપાસ ॥૨૩॥ લેધ જઈએ સા-
કરનાં પાણિ, પીતાને પાંધએ પ્રેમ આણી; એવું કહ્યું પ્રધાને જ્યારે, ઉઠ્યો
બખ્તવાહન ત્યારે. ॥૨૪॥ ગયો ધરમાં પુછવા વાત, જ્યાં બેઠી પોતાની બે
માત તેને જઈ કહ્યા સમાચાર, આવિયા છે કુન્તિ કુવાર. ॥૨૫॥ તવ બેઠિ
માતા કહે એમ; બેઠા અરવ તે બાંધ્યો કેમ; વાલ લેધને સામા બવો, પા-
થે પડીને જામમાં લાવો. ॥૨૬॥ એવું કહ્યું એની બે માત, મળી પ્રધાનની
વાતે વાત; એતો ઘણોક હરખે ભરીયો, આમના લેધ હેઠો ઉતરીયો. ॥૨૭॥
લીધો પ્રધાન શેન્યા સાથ, પોતે બંધાવ્યા અવજાહાથ; બેઠે લીધો પંચ કલ્યા-
ણી; બચ વદતો દીનતા વાણી. ॥૨૮॥ જામ ખારણે અરજીન ઉમો, એના
મનમાં કરે મનસુબો પુછ્યું હંસદજને તે ઠામ, આતો કોણ રાજનું જામ ॥૨૯॥
બોલ્યો હંસદજ વચન, અહીં રાજ છે બખ્તવાહન; એનાથી સહુ ડરેહું
ડરું; માહારી ખંડણી એને ભર. ॥૩૦॥ સાત આડાના સોવરણના સાર,

નું તો ભર છું કુન્તી કુંવાર; ઘણું મુંદર છે આ મામ, મણીપુરછે નમર
નું નામ ॥ ૩૧ ॥ એવિ વાત કરે છે જ્યાંય, આઠ્યો બખડવાહન ત્યાંય;
પેઠા પાન્ડવના શેન માંહી, પુછી બેયું શેવકને ત્યાંહી ॥ ૩૧ ॥ ક્રીથા
અરજુન કુન્તી તન, ત્યારે સેવક વદ્યો વચન; પેઠા રથ પરછે હનુમાન
તેમાં અરજુન સતિ સંતાન ॥ ૩૩ ॥ તવ પુત્રને હરખ ચડીયો, જઈ અ-
રજુનને પાય પડીયો; છોડી બંધન બેડયા હાથ, ભલે પધાર્યા મુજતાત,
॥ ૩૪ ॥ અશ્વ બાંધ્યો હતો મેં આપ, તે તો અપરાધ કરજો માફ; મને
જનમ્યે થયા બહુ દન, પણ આજ થયાં દરશન ॥ ૩૫ ॥ મને નોહતોરમાં
ડયો બાપ, પણ આજ થયો મેળાપ; લાહાવો વીત્યો મુને અપાર, માહારો
સફળ થયો અવતાર ॥ ૩૬ ॥ વળજ, ॥ સફળ જનમ થયો માહયરો, રહી
નહી ખામી લગાર; બ્યાસ વક્ષભ મુખે ઓચરે, વિપ્રીત થયું તે વાર.

કડવું ૬૩ રાગ સવર્યાનો.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજ
ને સંભળાવું, અશ્વમેધ મહીમાય ॥ ૧ ॥ બખડવાહન એવાં વધન બોલ્યો
નરને પડ્યો વીચાર; આદેશમાં હું ક્યારે આવેલો, ક્યાંથી માહારો કુંવાર
॥ ૨ ॥ એવામાં વરસડેતુ બોલ્યો પારથ પ્રત્યે વચન; ઓરે માહારા અરજુન
પીતા; આ ક્રીથો તમારો તન ॥ ૩ ॥ એટલે કીરટધર એમ બોલ્યો,
મુને નથી કાંઈ યાદ; તવ બખડવાહન વદ્યો વાણી, કરશો નહીં વિવાદ
॥ ૪ ॥ તમારો સહુ સદેહ ટાડું, સાંભળજો વચન; હઠી વરશ બેગી
થઈને, નીકળ્યા તમે વન ॥ ૫ ॥ તવ પંપાસશવરે અપછરા, બે પર
રયા, તમે તાત; તેનો હું છું દીકરો એ, થાય છે માહારી માત ॥ ૬ ॥
ઉદ્ધીપીના ઇલેવાન હતો તે, આઠ્યો તો તમ ધરણ; બીસ્મના સામુ યુદ્ધ
કર્તાને, તે પામ્યો તો મરણ ॥ ૭ ॥ ત્રીત્રકળાનો દિકરો હું, ઓરે
માહારા તાત; હવે મુજને ઓળખી લેજો, કરી માંડીને વાત ॥ ૮ ॥
વીનાશકાલે વીપરિત બુકંધી, થઈ અરજુનની સાર; તેથી બખડવાહન
સામો, અવળો કર્યો ઉચ્ચાર ॥ ૯ ॥ તારી માતા વેશ્યા સરીખી,
અનેક એન સ્વામી; માહારો દીકરો કહું તને તો, લાગે કુળમાં
ખામી ॥ ૧૦ ॥ એટલે બખડવાહન બોલ્યો; તાત બોલો વીચારી;
હું છું તમારો દિકરો ને, સતિ જનેતા મારી ॥ ૧૧ ॥ એટલે અરજુન

એમ બોલ્યા, શું મુજને સમજાવે; માહારો દીકરો હોય તો ઘોડો, લઘને
આપવા નાવે ॥૧૨॥ જી બરે નંદન વેસ્યાના, હું નહિ તારો તાત;
એમ કહી અબરવાહનના, છાતીમાં મારી લાત ॥ ૧૩ ॥ એટલે અબર-
વાહન કોપ્યો, બોલ્યો મુખ વચન; હવે ઘોડો લઘને જાણે, એ કુંતી
ના તન ॥ ૧૪ ॥ જે હઠશ સતીનો દીકરો ને હઠશ નમારો બાળ; તો
તો પાછી પાની ન કાઢું, આણું તમારો કાળ ॥ ૫ ॥ એક કહી
ને ઘોડો લઘને, પાછો વળ્યો મહા બળીયો; રાતો તાતો થઈ મએલો,
અરજીન પર કઠળીયો ॥ ૧૬ ॥ આમમાં જઈને અશ્વ બાંધ્યો, પોતે થયો
તઈયાર; વસ્ત્ર આણુપણુ ધારણુ કીધાં, હાથ લીધાં હથીઆર ॥ ૧૭ ॥
સત્તરક્ષોણી શેન પોતાના; લીધું લડવા સંમ; પ્રધાન સહીત સરવેચ્છા
યુધ્ધતણે ઊમંગા ॥૧૮॥ વાજતે માજતે આવ્યો બાગોરે, પુરણુ કીધી ચહાઈ
અરજીનજી પણ તત્પર થયો, આદરી મોહોટી લડાઈ ॥૧૯॥ ઉંચો કર
કર્યો કીરટધરે, મરડું તો એકવાર પાછી પાની કોઈના કરશે, વરતાવે
હાહાકાર ॥૨૦॥ એમ કહી આંગેવનામા ધનુશ લીધુ હાથ, ટંકાર કીધો
કીરીટધરે, હામ ધરી મન સાથ ॥૨૧॥ તે શબ્દ ત્રીલોકમાં પોહોંચ્યો, ડાહ્યા
દશે દીમપાળ; ધરણુ લાગી ધુજવાને; ખળખળયું પાતાળા ॥૨૨॥ વરસકેતુ
ને મેધવરણુ, અનુશાસન જેહ પ્રદુમાન અણીરૂંધ બળીયો, યુમનાસ્વબળ
દેમ ॥૨૩॥ સુવેધ ને નીલદ્રજ રાજ વળી હંસદ્રજ રાય, એવા એવા અ
તીરથી તે, મારથી બહુ કેહેવાય ॥૨૪॥ તેમણે સરવે બાણ અહાબ્યાંદેવા
માંડ્યો માર; રોશમાં રૂંઠે બાણ છુટે, જેમ વરશે મેધ આરાપા ॥૨૫॥ અરજીન
જી એક બાણ ફેંકે, સુસવાડા કરતું બય; એક બાણ એનું જતાજતામાં,
એંશી શહસ્ર થાય ॥૨૬॥ યુમનાસ્વનાં સાઠસહસ્ર સુવેધનાં સવાયાં, નેક
સહસ્ર નીલદ્રજનાં બણે બાણ વીયાયાં ॥૨૭॥ હંસદ્રજનાં બેલક્ષ છુટે,
વરતે હાહાકાર; વરસકેતુ એક શરથી, છુટે આળીશ હામ ॥૨૮॥ પ્રદુમા-
નનાં પચીસ શહસ્ર, અણીરૂંધનાં અઠાવી, બીજા બેદાનાં બહુ બહુ છુટે,
કોણ શકે ગણાવી ॥૨૯॥ અરજીન તરફથી એક છુટે, એક ન શકાય અક્ષ,
અબરવાહનું એક છુટે, તેના થાયે દશ લક્ષ ॥૩૦॥ હંસદ્રજ નીલ-
દ્રજ અરજીન, બાણ મારે એક વાર, એટલામાં અબરવાહન તે મારી
વળે બે વાર ॥ ૩૧ ॥ જીલમ કરતો જરા ન ડરતો ભરતો નહી પમ
પાછો, અરજીનજીમાં મનમાં બણી ગયો, નથી છોકરો કાચો ॥૩૨॥ એ
વામાં અરજીનજીએ પુરણુ જણાવી રીસ, અબરવાહનના સારથીનું સે-

દી નાંખ્યું શીશ ॥૩૩॥ એટલે બંડવાહન કોપ્યો, લીધું કાળજવર બાણ; અરજીનજની ત્રણ ક્ષોણીનો વાળી નાંખ્યો ધાણ. ॥૩૪॥ એટલે વરશકેતુ કંઈપણ, દીધું દધવત દાખી; બંડવાહનના રથની ધબ, તરત છેલ્લે નાંખી ॥૩૫॥ તવ બંડવાહને બાણ માર્યું જ્યાં છે અંજનિ તન, વજર દેહી હનુમંત છે પણ, ઉરાડયા મગન ॥૩૬॥ તે જઈ ઘડલંકા પડયા અરજીન પામ્યો ત્રાસ; અરેરે આ બળીયા સાથે, મેં ક્યાં કર્યો વિનાસ ॥ ૩૭ ॥ એવે બંડવાહને બીજી, બાણ માર્યું કરી રીસ; કરણ કુંવર વરસકેતુનું છેલ્લે નાંખ્યું શીશ ॥૩૮॥ ત્રીજે બાણે પ્રદુમાનને મારી નાંખ્યોઠેર, પારથ થરથર ઢંજવા લાગ્યો, થઈ ગયો કાળો કહેર ॥૩૯॥ આંખોમાંથી આંસુ છુટ્યાં, ભાગી ગયું ધરસુત્ર; અભેમન્યુને વીશારયો તો, દેખીને આ પુત્ર ॥૪૦॥ અરેરે આટલા દીકરાથી, હતું કરણનું નામ; મ્હારી બાડનો ભા ગીથો કથક્યું સઘળું કામ ॥૪૧॥ એની જનેતાને જઈને, દેધશશે જવા-બ અરેરે કરમ થયું કંઠોર, દટી પડીયો આભ ॥૪૨॥ એવી રીતે રડવા લાગ્યો કુન્તા સતીનો તન; તે જોઈને બંડવાહન, બોલ્યો મુખ વચન. ॥૪૩॥ એરે નંદન કુંતાજીના, હવે શું રડવા બેઠો; પહેલું કહ્યું ત્યારે નવ માન્યું, અરવ ગણેશ પેઠો ॥૪૪॥ ખરો પુરૂષ નથી તુતો, કાળજડાનો કાચો; વંદળનો વેશ ધર્યો હતો તે, વંદળ સાચેસાચો ॥ ૪૫ ॥ જનુનીનું પેટ લબળ્યું, બોળ્યું આપનું નામ, કાળજડું કાચુ હતું તો શીદ માંડ્યો સંગ્રામ ॥૪૬॥ એવાં કદ વચન સુણિ, કોપ્યો ઇંદ્ર કુંવાર બંડવાહનનિ સામો બાજ્યો, દેવા માંડ્યો માર ॥૪૭॥ તે મારને કું-વર નથી ગણતો, વહોરે બાણ જળ ધારા; ભાલોડાં ચળકે બાણે મગન થી, ખરખર વરસે તારા ॥૪૮॥ દિનમણી બાણે દબાઈ ગયો, બંધપડ્યો પરકાશ; જેવો જીલમ રામે ક્રીધો, તેવો પાડ્યો ત્રાસ ॥ ૪૯ ॥ એવામાં બંડવાહને, કામજ કેવું ક્રીધું; મોહાસ્તરનો મંત્ર ભણીને, બાણ અગ-ણિતું લીધું ॥૫૦॥ તે ફેંક્યું ફેરફાડી ફરિને, બહુ બળમાં બાણ એક; એગણીતા મંતરે કરીને, બાણ થયાં અનેક ॥૫૧॥ તેણે સંકેતી રૂઢીયા બેઠિ, પ્રાણજ ઉંચા ચડીયા; હાથી ઘોડા ઉંટ સુદ્ધાં, ઢળી ઢળીને પડી-યા ॥૫૨॥ પછી એકલો અરજીન રહ્યો, તેને માર્યો બહુ માર; રૂંચે રૂંચે છીદ્ર પાડ્યાં, તોડ્યાં વસ શણગાર ॥ ૫૩ ॥ એવે ફરશુરામજી-ના, બાણનું ભાલોડું જેહ; પારધીના પાસેથી આવેલું, બાણજ કાઢા-ડ્યું તેહ ॥૫૪॥ તે બાણ અરજીનના મૃત્યુનું, બંધરૂંચે લીધું આપ; તે વેળા કુન્તા નંદનને, આગ્યો દ્રોણનો આપ ॥૫૫॥ એવો જોગે જોમ

મળીયો; આણુ ફેકયું તે દિશા; ધંદના નંદન અરજીનજીનું, છેદી નાંખ્યું શીશ. ॥૫૬॥ સરવેને પૃથ્વી પોરાડયા, શેવકને કહ્યું છુટો; સરવેને મારી આમના છે, પાન્ડવને છુટો. ॥૫૭॥ એવિ આપી આમનાકે, શેવક છુટયા સાર પાન્ડવની સરવે શેન્યાના લુટી લીધા શણુગારા ॥૫૮॥ પછી પાન્ડવનો અશ્વ લેઇને, સઉ સંગ આમમાં જાય, ઉલ્કપી ચિત્રકળા બે માતા, તેને જઈ પડયો પાય ॥૫૯॥ એ માતા પાન્ડવકળ માયું, મારયો અરજીન તોત, વેશ્યાનો સુત કહ્યો માટે, શીશ છેદ્યુ મુજ માત. ॥૬૦॥ વળણા તાતનું મુસ્તક છેદીયું, એરે માહારી માત, વજ્રલ વહે તવ બેઉજણી, કરતી આંસુપાત.

કડવું ૬૪ રાગ સીંધું.

લાડકવાયા દિકરા, માતાને દિધા રંડાપો; સમપણ જણ્યાછતાં મારયો શું આવ્યો તો અંધાપોરે, લાડકડા. ॥૧૮૬॥ તાતને તેડવા મોકલ્યો તેમાં તેંતો રણયુદ્ધ ધારયું; કયાંથા આનંદ તો ઉપજવે, હેવાતણ ઉતારયું રે, લાડકડા. ॥૧૯॥ દિકરા થાને સોસો વરસના, મરજે વિધવા માડી; માથે કંથ હોયે ત્યાં સુધી, હાથીની અંખાડીરે. લાડકડા ॥૨૦॥ જોર જવાનીનું જણવ્યુ ધરમાં, જનમ અમારો બાળ્યો; પેટ કોણું પાટો કયાં કરીયે; દાવ દુરમનનો વાળ્યોરે. ॥ લાડકડા ॥૨૧॥ ઢીકે ઢીંચણમાંથી ઢાળી; એથી સુત શું છુટો; ખાંખત કરી ખોવરાવિ નાંખ્યો, ચોટલો આંલો ચુડોરે, લાડકડા. ॥૨૨॥ તાતને કેહેવે તમોગુણ વાળ્યો, તરછટ ઉતરયો આડો; હરતાં ફરતાં અંધ કરી આણ્યો, ખુણા ખોળવા દહાડોરે ॥ લાડકડા. શરીરની સંસાર શોભા ટાળી, ગોરણી મણાતી કાહાડી; ચીર ઉતરાવિને પેહેરાવી સ્વેત સીંધુરિ સાડીરે. લાડકડા ॥ ૬ ॥ કાળાટીલી કપોળ ચોટી, કંથ મરાવ્યો નારી; તે જીવડું ધિક્કાર અમારું, ઘાલું પેટ કટારીરે. ॥ લાડકડા ॥ ૭ ॥ બોખવે છે પીતાની પુજ તે કાંઈ મનમાં નાવ્યું; છોકરવાદી છેકજ કીધી, ફાટયો ફરયો જેમ ફાવ્યું રે. લાડકડા. ॥ ૮ ॥ વળણ, માતા મેહેણા સાંભળી, અતી થયો ઉચાટ, કહે વજ્રલ રડવા મચ્યો, કુવર હઠયા ફાટ.

કડવું ૬૫ રાગ કારી.

હારે બોલ્યા જયમુની મુખ વાણી, સઉનાં નેત્રે ભરાયું પાણી; હારે

બેઉ અંબળાઓ નિકળી રહતી, કેશ કાઢાડિને પ્રચરી પડતી ॥ ૧ ॥
 હારે ત્રાહય ત્રાહય કરતી બાહાર આવી, લીધું કંથનું શીશ શોધાવી; હારે
 ઉલ્લપી ઉછંમમાં લે ચેતી, નાહાની ચીત્રકળા ધડ બેતી ॥ ૨ ॥ હારે
 ખોળીને ખોળામાં ધડ લીધું, પછી કલ્પાંત કારમું કીધું; હારે ત્યાંનો બળ
 વાહન આવ્યો રડતો, બેઉ માતાને પાવલે પડતો ॥ ૩ ॥ હારે માહારી જનુ
 ની કહો તે કરું; કોહો તો આપનાત કરોને મરું; હારે મેં તો છોકરવાદી
 છર ધાર્યો, ભુલ્યો યુગ્યો પીતાળને માર્યો ॥ ૪ ॥ હારે મને કહો ક્ષત્રીનો
 મુત, તેથી થઈ મથો આકળો ભુત, હારે માહારી થઈ મઝ વાંકી કરણી,
 કહિ કટાર લઘ હળ્યો ધરણી ॥ ૫ ॥ હારે તવ ઉલ્લપી બોલી મુખ એમ;
 બેટા મરણ કરે તું કેમ; હારે તુને બતાવું એક ઉપાય, નેહું કરે તો સંભવન
 થાય ॥ ૬ ॥ હારે તેથી કાળા દીલો બધી જશે પુનઃ હશે નો સંભવન થારો;
 હારે તેથી લાજ જમતમાં રહેશે, આખું વીસ્વાશાળ્યારી દેશો ગારામ સાખી
 એટલે બળવાહન બોલ્યો, માતાજી લાગું પાય; ઋટપટ નુને ઇલાજ બ-
 તાવો, આરે માહારિ માય ॥ ૮ ॥ તવ બેઉ માતાએ ઉતારિ આપ્યા પો-
 તાના શણુગાર; લે આ લેધને જ પાતાળે. આ માહારા કુમાર ॥ લાશેશ
 નામ છે તાત અમારો, ત્યાં જધને એમ કેહેજે, થઈ પુત્રી થો વિધવા
 તમારી એમ કહી શણુગાર દેજે ॥ ૧૦ ॥ જમાત તમારો મરણ પામ્યો,
 પણ ધડ શીશ છે પાસ; બેઉ બેહેનો બહુ રડે છે, પડી રહ્યો છે ત્રાસ; જ
 માત્ર તમારા જીવતા થાયે, એવો આપો ઉપાય; નહીં તો તમારી પુત્રી થો
 મરશે, થાય બેઉ મુજમાય ॥ ૧૨ ॥ એટલે જીવાડવાની બુટી; આપશે બે-
 ટા તુને; તેથી સહુ જીવતા થારો, આનંદ જોયજો મુનો ॥ ૧૩ ॥ એવાં વચન
 માતાનાં મુણી, તરત થયો તૈયાર; પાતાળ જવા જનુનીના લીધા
 થોડા શણુગાર ॥ ૧૪ ॥ પ્રથવી પારથનાથી પાતાળ ગયો, જ્યાં આ-
 મળ શેષનામ; પાસે જધને શણુગાર મુક્યા, દરશાવ્યો વધરામ ॥ ૧૫ ॥
 જુઓ તમારી પુત્રીઓના શણુગાર સગી ઊંતરીયા; વીધવાપણુ એમને
 આવ્યું, સુખના દીવસ ફરીયા ॥ ૧૬ ॥ તમારી પુત્રીનો પુત્ર હું થાવું,
 મેં વીખીત કરી વાત; શેજ સ્વભાવ યુધ થવાથી, મેં માર્યો મુજ
 તાત ॥ ૧૭ ॥ ધડ મુસ્તક મેં જુદાં કીધાં, કળકળી મુજ માય; માટે અર
 જુન જીવે તેવો, આપો કાંઈ ઉપાય ॥ ૧૮ ॥ તવ શેષનાગે પાતારકેશ; તે
 ડાબ્યા સહુ નામ; બેસાડીને પુછે પોતે, દેખાડે વધરામ ॥ ૧૯ ॥ મુજ
 પુત્રી વીધવા થઈ છે, આવી મથો મુખ અંત; સંભવન કરવા આપુ

મણીતો; જીવે એનો કંથ, એટલે સરવે નામ બોલ્યા; પુત્રીનું કષ્ટકાપો;
 ઝટપટ આપી જય પાછો તો સુખ રૂપે મણી આપો ॥૨૧॥ એ મણી આ
 પછો પ્રાણજીવનછે, નાગોનેમરડનો ભય; હીંડતાં આસતાં આપણાવંશ
 નો; કરી જય છે ક્ષય ॥૨૨॥ માટે મણી આપણે રાખ્યો છે, તે જણો છો
 વાત, આપણુ જીવન બગડે નહીં એમ કરજે જનો જત ॥૨૩॥ એટલામાં
 ધુત્રાદર નામે, દુરિયોધનનો સ્નેહી, કહ્યું કે આપવો નથી પાછો ન પોહો
 આડે લેઈ ॥૨૪॥ તે એકલાનું કહ્યું ન માન્યું, બગડેને મણી આપ્યો ધુત્રા
 દર નામ બહાજ્યો, બગડેને કોઈ વાપ્યો ॥ ૨૫ ॥ સામાસામી બેઠિજીવ્ય
 થયા, વીમીત થઈ છે બુધ; મન મુકીને પાતાળ વીશે, આરંભકીધુ યુદ્ધ
 ॥૨૬॥ ધુત્રાદરના સામે થયો, બગડવાહન લેઈ બાણ; કીડીયાસ્તરથી
 કીડીયો કેરું વાળ્યું બહુ હથરાણુ ॥૨૭॥ તે કીડીયો નામનેપડી બાહાજી,
 નામને કાયર કીધો; તેથી ધુત્રાદર ગયો નાશી, બગડ્યે જવા દીધો
 ॥૨૮॥ પણ ધુત્રાદરના બે પુત્ર, હુંપદ ને હંકાર; રીસ ભરેલા બોમીમાં
 ગયા, વેર લેવા તે વાર ॥૨૯॥ બેડે અપહરના બોળામાં, ધડ ને મુસ્તક
 જેહ; અગ્નિનક લઈ નાશી ગયા, રમણ દીપમાં તેહ ॥ ૩૦ ॥ તે સમે કુ-
 ન્તાને એમ ભાસ્યું. અરજીન પામ્યો મરણ; વરશકેતુ પણ મરણ પામ્યો,
 જેનો પીતા કરણ ॥૩૧॥ એવા એવા બહુ જન મુઆ મેલું ભાસ્યું જ્યારે
 કુન્તાજીએ જાત થઈને, પુછ્યું પ્રભુને ત્યારે ॥ ૩૩ ॥ આ પ્રભુ મને
 એમ ભાસ્યું, તેમાં કરવું કેમ; સતીનું એવું વચન સુણી, પડ્યો પ્રભુને
 વેમ ॥૩૪॥ અપર ભેગણિ ધરપતીને, જઈને પુછી વાત, એરે ભગની
 સાચું કહેજે, જણી મને તુજ શ્રાત ॥ ૩૫ ॥ અરવ લેઈને જે જે ગયા
 છે, તેઓની શી છે ગતી; તવ પ્રભુ આગળ ધરિ હથેળી, પોતે ધરપતી
 સતી ॥ ૩૬ ॥ તે હથેળીમાં ભુમકિશે બેયું, દાજ્યું અંતસંકરણ; પારથ
 વરસકેતુ પ્રદુમાન, સરવ પામેજા મરણ ॥ ૩૭ ॥ સરવ શેન્ય પડેલું
 દીકું, પોતે ભુમદાધાર, પામી ઉદાશ ઉભા થયા, વળી બોલ્યા મોરાર
 ॥ ૩૮ ॥ આ ભગની તેં અપર ભરીયું; ઉતરયા તુજ શણગાર, પણ
 હાસમાં મુકી દે સરવને. જીવવા દે લેગાર ॥૩૯॥ એટલે અપર ભેગણી
 બોલી, આ ભુમ થાય છે પુરો; થોડે દીવશે કળયુગ બેશે; મુજ ભક્ષ
 રહે અધુરો ॥ ૪૦ ॥ કળીયુગના જીવોનું ભક્ષણ, મારે કરવું નથી;
 તે માટે મેં ભક્ષ લીધું, તવ બોલ્યા જહુપતી ॥ ૪૧ ॥ હમણાં તું મુકી
 દે સરવને, વેણ વહેલું થાયું; છપન કોટી યાદવ માહાસ, થોડે દીવશે

આપુ ॥૪૨॥ એટલે ધરપતી સતી બોલી વચન પાળી લેજો; જવોસરવે
 ને મુઠ્ઠી દિધા, જદવ મુજને દેજો ॥ ૪૩ ॥ એમ કહ્યું તવ ઇશ્વર આલ્યા,
 બહુ ચીંતામાં પેઠા; લીમ કુન્તાને સાથે લેઢને, ગોવિંદ અરૂંડે બેઠા ૪૪
 આકાશ મારગે ઉડી આલ્યો અરૂંડ તેણી વાર, મણીપુરમાં પ્રેમે પધાર્યા
 પોતે દેવ મોરાર ॥૪૫॥ અરૂંડ ઉપરથી ઉતરીયા; પ્રભુ કુન્તી લીમ ધની-
 યો; તે સમે મણી લેઢને આવ્યો, તે બર્ણવાહન મળીયો ॥૪૬॥ તેને પ્ર-
 ભુએ ઠપકો દીધો, તુજને આવું ન થો બબરૂ કહે મેં યુદ્ધ કરયું છે, તા-
 ત સામુ રાજવટે ॥૪૭॥ મુને વેશ્યાનો નંદન કહ્યો માટે અઢીબહુરીસ,
 યુદ્ધ કરીને તાત તણું મે, છેદી નાંખ્યું શીશ ॥૪૮॥ પાછળથી પસ્તાયો
 ધણો, મુજ માનો ઠપકો આવ્યો; માટે સરવને જાડવાને, પાતાળથી મ-
 ણી લાવ્યો ॥૪૯॥ એમ કહીને હળીમળીને, શેન્ય પડ્યું ત્યાંજ; અમ-
 રુએ માતાને પુછ્યું ધડમુસ્તક છે કયાંય ॥૫૦॥ તવ અપહરણે ઉબોલી
 એક થયું વીષન, કોઇક નામના પાતાળમાંથી, આવ્યા બે તન ॥ ૫૧ ॥
 તે ધડ મુસ્તક લેઢને નાઠા, આરે મહારા બાળ; એટલે મીમસેનગાળને
 બોલ્યો, સાંભળો શ્રી ગોપાળ ॥૫૨॥ કેવા કનીષ્ઠ માણસ તમે, પગલાં ત-
 મારાં થયાં; એટલે ધડને મુસ્તક બેઉ, મુજ બંધુનાં જ્યાં ॥૫૩॥ એવું સાં-
 ભળી કરન પ્રભુને, પુરણ પ્રમટી રીસ; પોતાના સુહરસણ ચક્રને, આમના
 કરી ભુમધીસ ॥૫૪॥ જ જઈ ધડ મુસ્તક લાવી દે, કહી મુકયું મોરાર;
 રમણદીપમાં સમુદ્ર વીશે, પોહોચ્યું તેણીવાર ॥ ૫૫ ॥ હંકાર હું પદ
 બે બાઢના, મુસ્તક નાંખ્યાં કાપી, અરભુનનું ધડ મુસ્તક લાવી; દીધાં
 પ્રભુને આપી ॥૫૬॥ તે ધડ મુસ્તક બેગાં કીધા, પછા મણી ચળકાવ્યો;
 એટલે અરભુનના વપુમાં એક પલકે પ્રાણ આવ્યો ॥ ૫૭ ॥ માર
 માર કરતો ઉબો થયો, અડમ લીધું હાથ; તવ લીમશેને બળ કરીને,
 બીડાવી દીધી બાથ ॥૫૮॥ એ બાઢ મારવા જવોછો કોને, મીથ્યા
 કરો શું શોર, કેવારના કેમ મરી પડયાતા, કયાંરે ગયું તું જોર ॥ ૫૯ ॥
 મુમત મુકો બહુ નામોલો, વીચારી વદીયે વચન; બર્ણવાહન સુતતમા-
 રો, શુભ સતીનો તન ॥ ૬૦ ॥ અરભુન કહે સત્ય છે વીરા, જનેતા એની
 સતી, તવ બબરૂ પીતાને નમ્યો, નિરમળ થઈ મતી મતી ॥૬૧॥ પછી
 શેન્યમાં મણી ચળકાવ્યો, સરવ થયા સજવત; કરન કુન્તાજીને લીમ
 ની પ્રત્યે બોલ્યા એમ વચન ॥ ૬૨ ॥ હસ્તીના પુર તમે પધારો, હું
 રહીશ અરભુન સાથે, આમળ વીકટ દેશ આવે છે, બહુ બહુ વીષન.

મથો ॥૬૩॥ એમ કહીને વિદાય ક્રીધાં રહ્યા શ્રી રણછોડ; ગામને વિશે લઈ
 ગયો સઉને બખડ ધરી મન કોડ ॥૬૪॥ પાંચ દહાડા પરણાગત ક્રીધી,
 પ્રેમ ધણેશે વાપ્યો; પંચકલ્યાણી વાણ પીતાનો પ્રેમકરિને આપ્યો ॥૬૫॥
 પોતે પોતાનું સેન્ય લેઈને, તાતની જોડે જાય; અશ્વચોટી કરતા આલ્યા
 આનંદ ઉર ન માય ॥૬૬॥ વળણ ॥ આનંદ ઉર માતો નથી, આગળ
 આલ્યા છેક; વક્ષભ વદે આગમ જતાં આવી નગરી એક ॥

કડવું ૬૬ રાગ સામેરિનો ઢાહરો.

જ્યમુનીરૂશી એણીપેર બોલ્યા સુણ જનમેજેરાય વિસ્તારી તુજને
 સંભળાવું, અશ્વમેધ મહીમાય ॥ ૧ ॥ આગળ જતાં નગરી આવી,
 ત્રંભાવતી છે નામ; તેનો રાજ મોરદજ છે, પુન્ય તણે વિસરામ
 ॥ ૨ ॥ તામ્રદજ છે દીકરા તેનો સદા રહે મજ; પાંડવ જેવો મોરદ-
 જને ઘેર થાય છે યજ્ઞ ॥ ૩ ॥ મોરદજે પણ ઘોડો છોડ્યો, તેને કાડ્યો
 ફરવા; તેનો પુત્ર તામ્રદજ તે, નીકળ્યો રક્ષા કરવા ॥ ૪ ॥ ભાગો
 જે એ અશ્વ આળ્યો પુઠે આળ્યો બળીયા, એવામાં બે સામા સામી
 યજ્ઞના ગોડા મળીયા ॥ ૫ ॥ તે એક એકનું મોઢું સુગી, બાહાજ્યા
 અપરમપાર, બચકે લીતે લડવા લાગ્યા, મસ્તાન બે તોખાર ॥ ૬ ॥
 તામ્રદજે પાંડવના વાણનું, પત્ર વાંચી બેયું સાર જણ્યો કે લાવ્યોગોડો
 બાંધું હું છું ક્ષત્રી કુંવાર ॥ ૭ ॥ એવું સમજી ઘોડો બાંધ્યો, કબજે ક્રીધો
 પોતે; પોતાનો પણ કબજે ક્રીધો, ઘોડો છોડ્યો હતો તે ॥ ૮ ॥ એવે
 દળ પાંડવનું આવ્યું, તેણે માગ્યો તોખાર; તામ્રદજ કહે હું નહિ
 આપું, વઢવા છું તઈયાર ॥ ૯ ॥ એમ અન્યો અન્ય કહી સાંભળીને,
 ધણજ કોપે ચઢીયા; આયુધ લીધા હાથમાંને, વઢવા ટુટી પડીયા ॥ ૧૦ ॥
 તામ્રદજ છે જખરો ઝાઝો, એને ન જીતે કોય; બાણ તણે બહુ માર
 માર્યો પાંડવ કાઢ્યર હોયા ॥ ૧૧ ॥ એવામાં એક બાણ લીધું, મોહાસ્તરનું
 સાર; અમણીતો મંત્ર ભણી, ફેંક્યું તેણી વાર ॥ ૧૨ ॥ તેથી સહુની
 રૂઢીયા ભેદી, પ્રાણજ ઉંચા ચડીયા; હાથી ઘોડા ઉંટ શુઘ્યાં, મુરછામાં
 સહુ પડીયા ॥ ૧૩ ॥ પછી બેઉ અશ્વ લઈને, ગામમાં ગયો આપ; યજ્ઞ
 કરે ત્યાં ચાલી આવ્યો; જ્યાં પોતાનો આપ ॥ ૧૪ ॥ તેને આવી અ-
 શ્વ આપ્યો, પીતાજી જીતીને આવ્યો; અરજી ન કરીને હરાવીને, એમ

ને ઘોડા લાવ્યો ॥ ૧૫ ॥ એટલે મોરદ્વજ એમ બોલ્યો, એ શું કર્યું
 મુજ બાળ. યજ્ઞ માંડ્યો પ્રભુ પ્રાપ્ત થવા, શીદ ચીઢવ્યા ગોપાળ ॥૧૬॥
 એમ અતી સોસના કરેછે, એવામાં શું થાય; પાન્ડવ ચોદ્ધની મુરછા
 વળી ઉઠ્યા જદવ રાય ॥૧૭॥ એટલે પારથ પુછવા લાગ્યો, કેમ કર્યું
 મહારાજ; પ્રભુ કહે લડવાથી તમારી, નથી રહેવાની લાજ ॥૧૮॥ મટે
 મુમત મુકીદેધને, બીજી કરીએ પેર; તમે માહારી સાથે ચાલો, જઈએ એને
 ઘેર ॥૧૯॥ એમ કહી બબરવાહાનને. સોંપી સર્ગી શેન્યાય; પછી પોતે વિપ્ર
 બનીયા, જીકતિવંત જીમદીશ; અરજીનજીને વીપ્ર વેશે, બનાવીયો છે
 શીશ્ય ॥૨૦॥ ગુરૂ શીશ બે બનીને ચાલ્યા, ગયા મોરદ્વજ ધામ, એટ-
 લે રાજાએ ઉઠીને. કીધો પ્રેમે પરણામ ॥૨૧॥ પધારો માહારાજ રાજ-
 ધીરાજ, મુને કર્યો પાવન; એમ કહીને ઉભા થઈને, બેસવા દીધું આ-
 સન ॥૨૩॥ પછી પોતે પુછવા લાગ્યો, વીપ્રની પ્રત્યે એમ; કહો માહારા
 જ કીધા કરીન, હાંધ પધાર્યા કેમ ॥૨૪॥ એટલે બોલ્યા અંતરયામી;
 માહારે હતો એક તન, તેને તેડી જત્રા જતાતાં, મારગે આવ્યું વન,
 ॥૨૫॥ ત્યાં અમને અઘોરી મળ્યો, લડ્યો મયો મુજ પુત્ર તેને અમેકરમરી
 પડીયા, કહ્યું ભાગે ધરમુત્ર ॥૨૬॥ મહારાજ માહારા પુત્રને મુકો, બીજું
 માગો તે આપુ; એટલે અઘોરી એમ બોલ્યા, જ તારું કષ્ટ કાપું ॥૨૭॥
 મોરદ્વજ રાજનું મને; આપે અરધું અંમ; જમણું પાસુ ભક્ષ કરવા. છે
 મુજને ઉમંમ ॥૨૮॥ તે અંમનું હું ભક્ષ કરીને, પાછો આપુ તુજ તન;
 એવું સાંભળી તોરી પાસે, હું આવ્યો રાજન ॥ ૨૯॥ બ્રાહ્મણને દીકરો
 ઉમરેછે, શરિર તારું દેતો, તને પુરો ધરમીષ્ટ મળી, ચાચના કીધીમેને ॥૩૦॥
 એટલે મોરદ્વજ એમ બોલ્યો, મહારાજ ધરજો હામ; બહુ પુન્યશાળી શરીર
 મહાર, આવે વિપ્રને કામ ॥૩૧॥ કહો કેરીરી તે આપુ, તવ કહ્યું જીમજીવન;
 એક બાજકપર બેસ તું તો, બોલાવ તારો તન ॥૩૨॥ કરવત લાવેને; હાંધ
 આવે, બીજી આવે તુજ નારી; બેઠિ મળી કરવત મુકે તુજ શીશ અડધે
 ધારી ॥૩૩॥ કાષ્ટ વહેરે તેમ વહેરે તુજને, ધરોને ધરમનો ટેક; કોઈના
 મનમાં દુખ ન ઉપજે, આંસુ ન આવે એક ॥૩૪॥ તેમજ તું પણુદુખ
 નવ ધરે ચોરવે નહિ જરા અંમ; તને પણુ આંસુ નવ આવે ટેક ન કરવો
 ભંમ ॥ ૩૫ ॥ એટલે મોરદ્વજ એમ બોલ્યો, મહારાજ વચન થાપું;
 તમારા કહેવા પ્રમાણે શરીર માહાર આપુ ॥૩૬॥ એમ કહી પોતા-

ની તારી, બોલારી પોતાની કને; માતા પુત્રને ભેગા કરી કહ્યું, કરવત મુકે મને ॥૩૭॥ માહાન મરણનું દુખ ન ધરશે; રીપ તણું કષ્ટ કાપો; કરવતથી વહેરી નાખીને, શરીર જમણુ આપો ॥૩૮॥ માહારી આ-
મના લોપશોમાં, કરશે નહીં સંતાપ; અંગ એ વિપ્રને આપો નહીં તો, બ્રહ્મહત્યાનું પાપ ॥૩૯॥ એમ કહી બાજકપર બેઠો, સમરણ હરીનું કીધું; તામ્રવજ્રે ને એની માથે, કરવત કરમાં લીધું ॥૪૦॥ સામા સામી બેઠે જણ ઉમા, જોયા કરે જુગદીશ, રામ રામ રામ રામ કહેતાં કહેતાં, કરવત મુક્યું શીયા ॥૪૧॥ કાષ્ટ વહેરે તેમ વહેરવા લાગ્યા, કઠીણ કા-
રજ કરીયું; વહેરતાં વહેરતાં છાતી સુધી તે કરવત ઉતરિયું ॥ ૪૨ ॥ વહેરાવનારાં કે વહેરનારાં, મનમાં નવ સેસાય; આનંદથી તે કામ કરે છે, એવામાં શું થાય ॥૪૩॥ મોરદ્વજનું અંગ ડાલુ, દુખ ધરીને રડીયું; ડાલા લોચન વિશેથી, અરમર આંસુ પડીયું ॥૪૪॥ એટલે અંતરયામી બોલ્યા, વહેરી ન નાખો ફાંસુ; એ અંગ કામમાં નહીં આવવાનું, નીકળ્યું નેત્રનું આંસુ ॥ ૪૫ ॥ એમ કહીને રાસાધ આલ્યા, પોતે દીના-
નાથ; તવ મોરદ્વજની નારીયે; ઝાલ્યો પ્રમુનો હાથ ॥ ૪૬ ॥ માહારાજ રીસાધ જવો છે શાને, આંસુનો સદે ખુઓ, શાથી રડ્યું તે સજીવન કરી, પોતે પુછી જુઓ ॥૪૭॥ તવ પ્રભુએ આખો કીધો, મોરદ્વજને સાર; પછી પ્રેમે પુછ્યા લાગ્યા, પોતે જુગદાધાર ॥૪૮॥ કહે ભાઈ કેમ રડી પડીયું, તારૂં ડાલુ લોચન; મોરદ્વજ કહે સાચુ કહું છું, સાંભળજો વચન ॥ ૪૯ ॥ માહારા ડાલા અંગના મનમાં, ઉપજ્યુ દાડણ દુખ; એમ થયું કે અરે માહારૂં કોઈ ન ઇછે મુખ ॥૫૦॥ ડાલી પાસે શા પાપ કરેલા, ડાલાનું કંત શું કહાવ્યું; મોહોટા પુરૂષે માગ્યું નહીં ને, શુભ કામે નવ આવ્યું ॥ ૫૧ ॥ એટલું મનમાં ઓછું આવ્યું, તેથી ની-
કળીયું આંસુ, બીજુ દુખ મનમાં ન લાગ્યું, તેમાં રીસાયા ફાંસુ ॥૫૨॥ એવા દીનતાના વચન સુણી, હરખ્યા વિશ્વના ભુપ; ઉભા થ-
ઈને દરશન દીધા, ધર્યું ચરણુજ રૂપ ॥૫૩॥ મોરદ્વજ પ્રદક્ષણ કરી શા, પ્રેમે લાગ્યો પાય; મહારાજ મુજને પાવન કીધો, જયજયરે જમરાય ॥૫૪॥ એવામાં સેન્યા લઈને, જળવાહન આવ્યો, મોરદ્વજે અરજીન સુતને, માન્ય દેઘ બોલાવ્યો ॥ ૫૫ ॥ તે સંહુને પાંચ દીવસ રાખ્યા, મેમાન રીતે ઘેર; પોતાનો ઘોડો દીધો પાન્ડવને, ધન દીધું બહુ પેર ॥૫૬॥ પછી પોતે પાન્ડવ દળમાં, જવા થયો તૈયાર, ચક્ષુનો સામાન મોકલી દીધો, હસ્તીનાપુર નીરધાર ॥૫૭॥ તામ્રવજ્રને બેસાડ્યો આ-

દી, પોતે ચાલ્યો શેન્ય સાથ; અતી આનંદ ઉપજ્યો ઉરમાં, સાથે દી-
નાનાથ. ॥ ૫૮ ॥ એવે જતાં જતાં આઠ્યું, સારસ્વતપુર મામ; તેનો
રાજ વીરવરમા છે, પુશ્યક પુત્રનું નામ. ॥ ૫૯ ॥ રાજનો જમાત્ર જમ
રાજ છે, રહે છે રાજને ધામ, તેના નગ્રમાં અશ્વ પેઠા, પુશ્યકે જોયા તે
ઠામ ॥ ૬૦ ॥ તેવાજ તેણે બાંધી લીધા, યુદ્ધ કરવા ઇચ્છાય; આયુદ્ધ
લીધાં હાથમાંને, ત્યાર કરી શેન્યાય. ॥ ૬૧ ॥ વળણું, તૈયાર કીધું શેન્યને,
યુદ્ધ કરવાને જાય; કહે વહ્નિજ શ્રોતા સુણો, જપતાં શ્રી જમરાય.

કંઠર્વ ૬૭ રાગ ધવળ ધન્યાસરી.

ખોલ્યા જયમુની વચનજી, સુણ પરીક્ષત કેરા તનજી; ચઢ્યો યુદ્ધે
પુશ્યક માહા બળીયોજી; એતો કોઈનો ન જાય કળીયો. ટેક; કોઈનો
કળીયો નવ જાય; વીર વરમાનો તન; તેની પક્ષે વીરસમા, આઠ્યો
છે રાજન. ॥ ૧ ॥ જમાત્ર એનો છે જમરાજ, યમડંડ સાથે લાઠ્યો; એ
કસોને આઠ રામ તાબામાં, તેને લેઈને આઠ્યો. ॥ ૨ ॥ પાન્ડવ સામા
આવી ઉભા; કરવાને સંજરામ; સામા સામી બેઠેયણું કીધી, રાખી ર
દીયે હામ. ॥ ૩ ॥ અરજીન સામો વીરવરમા, ઉભો રહ્યો યુદ્ધ કરવા; પુ
શ્યકને વરસંકેતુ ઉભા સંગ્રામ બહુ આદરવા. ॥ ૪ ॥ બબરૂવાહનને
યમ રાજ, સામા સામી થયા ત્યાર; બાળાવળીયે ધનુસ લાંછને, બળમાં
કર્ચા ટંકાર. ॥ ૫ ॥ પછી એકાએક હાથ ઉપાડ્યા, મેઘનાદે ઝડમડીયા
રાતા તાતા મદના માતા, મારવા ટૂટી પડીયા. ॥ ૬ ॥ ઉંચા નીચા ઉ-
છળે ચોદ્યા, બાણ બહુ રહે વરશી; બેરી માળને ગોળા ચાલે ભાલા
કટારીને ફરસી. ॥ ૭ ॥ ભાલોડાં બેઠે, શરીર છેદે, પડે છે પુરણ ત્રાસ;
શ્રાણીત કેરી છોળો ઉડે, હથીઆરો ચોપાસ. ॥ ૮ ॥ યમરાજના રામ
ઉપડીયા, પાન્ડવ દળમાં પેઠા; કે' જનને જઈને ખસ વળગી, તે તો
વહુરવા બેઠા. ॥ ૯ ॥ કે' જનને ખાંશી રામ વળગ્યો, તે તો ખુંખુ કર
તા; કે' જનને ખંજવાળ વળગી, તે ખંજોળી મરતા. ॥ ૧૦ ॥ એવા
બહુ રીતે રામ વળગ્યા, શેન્યા થઈ બહુ રોગી; યમરાયને બબરૂવાહન
બાણ માર્યા ઉપયોગી. ॥ ૧૧ ॥ તેથી યમરાજ ગભરાયો, પણ બહુ
બળમાં ચઢીયો યમડંડ લીધો હાથમાંને શેન્યામાં ટૂટી પડ્યો. ॥ ૧૨ ॥
તવ બેબરૂએ બાણ લીધું, દારૂણ દેવતદાખ્યો; યમરાજની રૂદીયા બેઠી,
ધરણ હાળી નાખ્યો. ॥ ૧૩ ॥ એવું જોઈને વીરવરમા, ઉછળી ઉંચો ચ-

ડીથો; અરજીનજીના રથની નીચે, અણચી ૧૦થો જમ પડીથો ॥ ૧૪ ॥
 પારથનો રથ ઉપાડીને, ચઢી મથો ગમન; વાંકા વળીને બહુ બાણ મા-
 ચી, કુંતાસતીને તન ॥ ૧૫ ॥ તેનું એક બાણ ન મચીયું, એરો કડીય
 બત; છેવટ પ્રભુએ પોતાના પગની, મારી છાતીમાં લાત ॥ ૧૬ ॥ તવ
 અરજીનનો રથ લંઘને, ઉતરી પડીથો ધરણે, રથની નીચેથી નીકળીને
 લાગ્યો હરીને ચરણ ॥ ૧૭ ॥ અરે પ્રભુ મારે કડીય રહે, હવેથી કામગ
 થશે; તમોએ મુજને લાત મારી તે, ચરણમાં વાગ્યું હશે ॥ ૧૮ ॥ એ
 મ કહી પ્રભુનો પાય લેઈ, ચાંપ્યો રૂઢીયા સાથ; તવ ચત્રમુખ દરસય
 દીધાં, પોતે દીનાનાથ ॥ ૧૯ ॥ એવે યમરાજની વળી મુરછા, તવ વી-
 રવરમા રાય; સરવેને ચરણે લાગીને, તેડી મથો ગામ માંય ॥ ૨૦ ॥
 પંચોણામતે એ દન રાખ્યા, સનમાન સાડ કીધું; પછી પોતાના દીકરાને
 રાજપાટ સોંપી દીધું ॥ ૨૧ ॥ પોતે નીકળ્યો પાડવ સાથે, અસ્વની
 પુઠે બય બતાં બતાં કુંદનપુર આવ્યું, ત્યાં કુંદન શેન્ય રાય ॥ ૨૨ ॥
 ચંદ્રહાસ છે જમાત્ર તેનો, તેને એ છે તન; ચીત્રસેન્યને મકરદ્વજતે, બહુ
 બળીયા પાવન ॥ ૨૩ ॥ તેના દેશમાં અધ મયા; તેને બંધન કીધા; યુદ્ધ
 તણી હીમ્મત ધરીને, પોતાના નગ્રમાં લીધા ॥ ૨૪ ॥ ગામ ભાગોળ
 શેન્ય ઉભું, પાન્ડવ કેરે સાર; એવે અરજીન પાસે આવ્યા; નારદજી તે
 વાર ॥ ૨૫ ॥ એટલે અરજીનજીએ પુછ્યું, ઓરે નારદ રૂશી; આ રાજ
 કેવો છે બળીયો, તે કહો થઈને ખુશી ॥ ૨૬ ॥ એટલે બોલ્યા નારદ
 રૂશી, કુંદનશેન્ય છે રાય; તેતો નીરમળ છે જનમનો; તુને જીતી તવ
 બય ॥ ૨૭ ॥ પણ એનો જમાત્ર જે છે, તે છે બહુ બળવાન; પારથ
 કહે કયાંનો રહેવાશી, કેનો એ સંતાન ॥ ૨૮ ॥ એની કથા મુજને સં-
 ભળાવો, લાગુ તમારે પાય; કેમ પરણ્યો કુંદનની પુત્રી; ઓરે રૂશીરાય
 ॥ ૨૯ ॥ વળણ ॥ એ હકીકત કહો મુજને, લાગુ તમને પાય; વલ્લભ
 વદે નારદ રૂશી, કહે છે તે મહીમાય.

કડવું ૬૮ રાગ સઘયાનો.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; ચંદ્રહાસની
 બીસ્તારીને તુજને કહુ કથાય ॥ ૧ ॥ નારદ કહે છે અરજીનજીને સાં-
 ભળી લે નરેશ; ઉતર દીશાયે કેકલ નામે હનો સુંદીર દેશ ॥ ૨ ॥ તે
 દેશનો કેકલસેન્ય રાજ, ચલવે બહુ ધરમુત્ર; તેની રાણીને અર્ભ રહેલો

એનો થયો એક પુત્ર ॥ ૩૩ ॥ નામ તેનું ચંદ્રહાસ પાડ્યું; છ માસનો થયો તન; એવામાં એ રાખને માથે, દહીત થયો દુશમન ॥ ૪ ॥ તે દહીતોએ કેકલને ને, કેકલની નારીને ભંડાર સહીત લુપ્તી લીધા, બેઉ જણને મારીને ॥ ૫ ॥ કેકલના એક ઘરની દાસી, તેને લાગી બીક માઠી; છ માસના છોકરાને ઉચકી, જીવને લખને નાડી ॥ ૬ ॥ ચંદ્રહાસને લખને આરી, કંદન શેન્યને ગામ; બ્રાહ્મણ લોકના કુળીયામાં, જઈ કચે વિસરામ ॥ ૭ ॥ એક વીપના એટલા ઉપર, બેઠો છોકરો લેઈ કને કાંઈ નહી ખાવા પીવા, પણ રહી ધારણ દેઢ ॥ ૮ ॥ બાળકને બહુ ભૂખ લાગી, રડી આંસુડાં લાવ્યું; ઇશ્વર ઇચ્છાયે પાળક દાસી, તેને ધાવણ આપ્યું ॥ ૯ ॥ તવ ચંદ્રહાસને ધરણ્યો, પણ પોતે ભૂખી સાર; બેઠો બેઠો રડવા લાગી, નહી અનનો આધાર ॥ ૧૦ ॥ એવે કુળીયાની બ્રાહ્મણિયો, ટોળે મળી મઈ જોવા; દાસીને સહુ પુછવા લાગી કેમ બાઈ બેઠો રોવા ॥ ૧૧ ॥ તું કોણ છે ને ક્યાંની રહેવાશી, તવ દાસી બોલી વચન; વખાની મારી નાશી આવીશું, આછે માહારો તન ॥ ૧૨ ॥ ખાવા પીવા પહેરવા નથી, નથી માહારે વિસરામ; માટે મને કોઈ ભાડુ લેઈને રહેવા આપો ઠામ ॥ ૧૩ ॥ પછી કોઈની મનુરી કરી, ભરીશ માહાર પેટ; એમ તેમ ઉછેરીસ છોકરાને, તમ જેવાની કરૂં વેઠ ॥ ૧૪ ॥ એટલે સરવેને ઊંપની દયા; એરડી આપી એક; તેમાં જઈને બેઠો પોતે, ક્ષુધાતુર છે છેક ॥ ૧૫ ॥ એવામાં એક બ્રાહ્મણે તો; લાવીને આપ્યું અન્ન; કોઈએ લાવિને પાણી આપ્યું, તેણે ક્યું બોજન ॥ ૧૬ ॥ કોઈએ આપ્યો ગોઠડી ઘડો, કોઈએ કાષ્ટ તપેલી, કોઈએ થાળી વાટકી કોઈએ, કોઈએ કાંઈ ચીજ મેલી ॥ ૧૭ ॥ જેમ તેમ કરી ઘર મંડાવ્યું, પોતાનું પોશણ કરતી; ઘેર ઘેર આખા ફરાયામાં તે મનુરી કરવા કરતી ॥ ૧૮ ॥ કોઈનું ખોડે કોઈનું ઝાટકે, કોઈનો એકવાડ કાહોડે; કોઈનાં લાવી દેણાં ફળે; પેટનું પુરૂં પોડે ॥ ૧૯ ॥ એમ કરીને ઉછેરેછે, પોતાનો ચંદ્રહાસ; એ રાતે ત્યાં રહેતાં રહેતાં, વીતી ગયા બાર માસ ॥ ૨૦ ॥ એવામાં એક દીવસ રાતે સુતાં માતા સુત ધરણ; ત્યાં દાસીને સરપ કરડ્યો, તે તો પામી મરણ ॥ ૨૧ ॥ એટલામાં પરભાત થયો, જગીચો ચંદ્રહાસ; રડતો રડતો બેઠો થઈને, બેઠો માની પાસ ॥ ૨૨ ॥ તવ તે મડકું ક્યાંથી બોલે, માતાનું મોડું હલાવે; શરીર ઉપર આડો પડીને સ્થાન ગ્રહીને ધાવે ॥ ૨૩ ॥ ધાવે પણ ધાવણ નવ આવે, તેમ તેમ વીશેષ રડે; આડોશી પાડોશી થઈ મઈ બેમાં, સરવેને વેમ પડે ॥ ૨૪ ॥

કયાં મધ હશે રડતો મુકીને, કરીએ એનો તપાસ; દ્વાર ઠેક્યાં તો શાં
 કળ દીઠી, રડે મહી ચંદ્રહાસ ॥૨૪॥ બહુ ડે મહી ઉઘી મથેલી સ-
 મલ બરકા પાડે; બારણું ઠોકે શાંકળ ઠોકે, પણ કાણ દ્વાર ઉઘાડે ॥૨૫॥
 એટલે લોકોએ દ્વાર ઉઘાડ્યાં, બેયું તો મરણ પામેલી; છોકરાને તવ ઉ-
 પાડી લીધો, એનો તો ધશવર બેઠી ॥૨૬॥ શબ ઉપડાવિ દહન કરા-
 વ્યું, મા વીના રઝળ્યો બાળ; ફળીઆમાં એક બ્રાહ્મણ બ્રાહ્મણી, હતાં
 બેઉ દયાળ ॥ ૨૭ ॥ તેને પેટ પ્રજા નોહોતી, તેણે મૃત કરી લીધો;
 નવરાવે ધવરાવે ઉછેરે, ધણેજ આશરો દીધો ॥ ૨૮ ॥ પેટના પુત્ર
 સરીખો મળે છે, તાકે છે એનું હિત; રમતાં જમતાં બોલતાં શીખ્યો,
 સોને એના પર પ્રીત ॥૨૯॥ બોલે છે બહુ કાલુ કાલુ, વાહાલુ સરવને
 લાગે; જેને ત્યાં જાય. ત્યાં થાય ડાહ્યો, ધીર રહી આવે માગે ॥૩૦॥
 જેને તે એને આપે ખાવા ખોળે લેધ રમોડે; જ્યાં કાંઈ જમણવાર હોય
 જેને ત્યાં, બોલાવી જમાડે ॥ ૩૧ ॥ એવી રીતે એ ઊછરે છે, પ્રેમ
 રાખે સહુ કોઈ; રાખનાર વિષે પાંચ વરશે, દીધી એને જનોઈ,
 ॥૩૨॥ ત્યારથી એ ખટ દર્મ શીખ્યો, મલકી નાહવા નીત જાય;
 નાહાના નાહાના છોકરા સાથે, જઈ મલકીમાં નાહાય ॥ ૩૩ ॥ ન
 હાતાં નહાતાં મલકીમાંથી; જડીયાસારંગરામ; ચંદ્રહાસે તેનું પુજનકી
 ધું, રાખો પાડ્યું નામ ॥૩૪॥ બીજા છોકરાને ખતાવ્યો, બુલો મને રાખો
 જડીયો એટલે બુટાવી લેવાને બાળે, છોકરો બાહાળ પડીયો ॥ ૨૫ ॥
 લાવ્ય મનેદે લાવ્ય મનેદે, કહીને બુલમ કીધો, તવ ચંદ્રહાસ
 રડવા લાગ્યો, મુખમાં ઘાલી દીધો ॥ ૩૬ ॥ બુલો પાડી બુલોરે લોકો
 મુજ પર બુલમ થાય; મલકીમાંથી રાખો જડ્યો મુને આ છોકરાં લેધ
 જાય ॥ ૩૭ ॥ એટલે મોહોટા મોહોટા મરાયા, છીનવા નવ દેવે;
 લોકે કહ્યું દેખાડ અમને, રાખો છે તારો કેવો ॥૩૮॥ ચંદ્રહાસે મુખમાં
 થી કાઢી, સરવે દેખાડ્યો; માહારો છે હું કેમ આપુ, કહી મુખમાં સં-
 તાડ્યો ॥૩૯॥ સારંગરામના પ્રતાપ વડે, લોકોનાં મન ફરીયા; દયા
 આવી ચંદ્રહાસ કેરી, બાળકો આત્રાં કરીયા ॥૪૦॥ પછી ચંદ્રહાસે
 ગેર મયો, રાખાને મુખમાં રાખે; જે જોવા ઇછે તેને દેખાડે, પાછો મુ-
 ખમાં નાંખે ॥૪૧॥ નીત્ય સવારે વહેલો ઉઠી, મલકીમાં કરે સ્નાન; સા
 રંગ રામની કરે પુજા, રીઝે શ્રી ભગવાન ॥ ૪૨ ॥ પુરપચઢાવે ચંદન
 ચઢાવે, વળી નાંખે મુખમાંય; દરશણ કરવા ઇછે તેને દેખાડે છે ત્યાંય
 ૪ જે દેખે તે થાય ખુશી, વાહાલો લાગે ચંદ્રહાસ; પ્રભુ સર્વને મો-

હ લખાડે, રીજ્યા છે અવીનાશ ॥૪૪॥ જેને ને તેને પ્રેમ ઉપજે, વી-
ષ્ણુ દેવ પરતાપ; સોક કરે છોકરા પુઠે, શું કરી શકે મા બાપ ॥૪૫॥
મામમાં છોકરા લખોટે રમે, તેના બેગો ભમે; મુખમાંથી શખો કાઢીને
લખોટા રીતે રમે ॥૪૬॥ લોકનાં ટોળાં ઉભારે જેવા, બાળ રમે ખરિ
રીતે; શખાના પરતાપ વડે એ અંદ્રહાસ તો જીતે ॥૪૭॥ જેને ને તેને
હરાવે, સાળંબરામને વડે; ગમે તેવા હોશીઆર સાથે, રમતા પાછો ન
પડે ॥ ૪૮ ॥ તેથી સરવે બાળકોને પડીયો પેટમાં વેમ; શખાથી અંદ્ર-
હાસ જીતે છે, લેવો જેમ તેમ ॥ ૪૯ ॥ અનેક પડપંચ કરે બાળકો,
પણ હાથમાં નવ આવે; બદલે બીજી આપવા જાયે, પૈસાથી લલચાવે
॥ ૫૦ ॥ પણ કોઈનો છેતર્યો નવ જાયે, વળી કોઈથી નવ હારે; વળી
વીસેશ બુધ્ધી વધે, કલેશ ન થાયે કો વારે ॥૫૧॥ વળી શરીરનું તેજ
વધે છે, થઈ મનોહર કાન્તી, જેને ને તેને મોહ લાગે, દેખે તો વળે
શાન્તી ॥ ૫૧ ॥ જેને તે અંદ્રહાસને તો માન દઈ બોલાવે; ડાહીડાહી
વાતો કેવરાવે, સારૂં સારૂં ખવરાવે ॥૫૩॥ આખા મામમાં લાડકવાયા
શું બનીયું એક દન, કુબુધ્ધી પ્રધાન રાજની કરાવે બ્રહ્મ ભોજના ॥૫૪॥
ત્યાં વીપ્ર બેઠાતા જમવા, પીરસણા નીકળીયા, તે ધરની બહાર ચોક
ઠામાં, દસ વીસ છોકરા મળીયા ॥ ૫૫ ॥ અંદ્રહાસ છે તેના બેગો, લ-
ખોટથી રમે; બ્રાહ્મણ પેલા જમે તેનું, અંદ્રહાસમાં ચીત ભમે ॥ ૫૬ ॥
જમવામાં જીવ રહેતો નથી, અંદ્રહાસને નરખે; એનું બોલવું એનું
રમવું, જેમ જેમ વીર હરખે ॥ ૫૭ ॥ તવ કુબુધ્ધી પ્રધાન બોલ્યો,
ભોજનપર નથી પ્રેમ; માહરજ પેલા છોકરા સામુ, જેમ રહ્યાછો કેમ
॥૫૮॥ મુરખ જેવું છોકરું રમે, તેને, નીરખો કેવા; ભોજન કરવાભાન
ભુલ્યા, બ્રાહ્મણ મુરખ જેવા ॥ ૫૯ ॥ એનામાં એવું સું દીકું તે, ની-
રખો એનું માત્ર; તવ વીપ્ર કોધ કરીને બોલ્યા, એ છે તુજ જમાત્ર
॥૬૦॥ એવું સાંભળી ક્રોધે ચઢીયા, કહ્યા કટુ વચન; વીપ્ર કહે તું
શીદ કરે છે, કરશે એ રાજ્યાસન ॥ ૬૧ ॥ ધનમાલ તારો એ ભોખવશે
વીપ્રનું વચન સાચુ, પ્રધાન કહે તમારૂં બોલવું, કરી આપવાનો કાચુ,
॥ ૬૨ ॥ વળણું કાચુ વચન કરે તમ તણું, જેમ લેજો મહારાજ,
વલ્લભ વટે પ્રધાનને, ઉપજી દલમાં દાજ

કડવું ૬૯ રાગ સામેરનો દોહરો.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય, વીસ્તારી તુ

જને સંભળાવું, ચંદ્રહાસને મહીમાય ॥૧॥ દુષ્ટ બુદ્ધી પ્રધાનને આ-
વ્યું કુંવર ઉપર ઝેર; વીમનું બોલ્યું જુઠું પાડું, કરું કુંવરપર કહેર ॥૨॥
એવે વીમો લેાજન કરી, મયા પોતાને કામ; તે પછી પાપી પરધાને, કેટું
કીધું કામ ॥૩॥ બોલાવ્યા ચારે ચંડાળોને, લેઈ મયા એકાન્ત; ચંડા-
ળો કહે કામ બતાવો, કસી ન રાખશે બ્રાત ॥ ૪ ॥ એટલે પ્રધાન
એમ બોલ્યો, વારતા રાખજે મનમા, પેલો ચંદ્રહાસ છોકરો છે, તેને તેડી
જાવો મનમાં ॥૫॥ કોઈ ન જાણે એવી રીતે, મારી નાંખીને આવો;
નીશાની માટે કોરી કાડીને, આંખ્યો એની લાવો ॥ ૬ ॥ જમણે ભુજે
છ આંખળી છે તે છડી લાવજે કાપી; એટલું કામ કરો તો તમને. ખુ-
સી કરું ધન આપી ॥૭॥ એટલે ચારે ચંડાળ બોલ્યા, એમાં શું છે
કામ ભારે; મમે તે વેળા મારી નાખીને, દેશું નીશાની સંવારે ॥ ૮ ॥
એમ કહીને દુષ્ટ ઉઠ્યા, મનસુખા મન કરતા; ન માળાપુ જાણીને એને
લેવાને સારૂ કરતા ॥૯॥ એવે સમે સાંજ પડી ને, મળીઓ ચંદ્રહાસ;
કોસલાવી અળગો બોલાવી, લીધો પોતાની પાસ ॥ ૧૦ ॥ પછી એકા-
એક ઊંચકીને નાઠા ચંડાળ ચારે; ધાંટા કાઢી ચંદ્રહાસ રહે છે. કોણ ચડે
એની વારે ॥ ૧૧ ॥ નમ્રથી ચાર માઉ છે જઘને પ્રથ્વીપર ઉતાર્યો
રાત અજવાળી જય ઝગારે, મનસુખો મારવા ધાર્યો ॥ ૧૨ ॥ એટલે
ચંદ્રહાસ બોલ્યો, મારે મમે તેમ નથી; ચાલ તો મારી નાંખો તોલો,
સખો દેવાનો નથી ॥ ૧૩ ॥ એટલે ચારે ચંડાળ બોલ્યા, તારો શખો
નથી લેવો; વારું તે દેખાડ અમને, જોઈએ શખો છે કેવો ॥ ૧૪ ॥ એ-
ટલે ચંદ્રહાસ બોલ્યો, મોઢોમાંથી નહી કાઢાડું; ચારે જણ આઘા ઉભા
રો તો તમને દેખાડું ॥ ૧૫ ॥ તવ ચંડાળો અળગા ખેસીયા, શખો
જેવાને કામ; ચંદ્રહાસે મુખમાંથી કાઢી દેખાડ્યા સાળંઝરામ ॥ ૧૬ ॥
તે દેખીને ચંડાળોનું, ફરી મયું છે મન; પ્રેર પ્રભુએ પેરણા કીધી.
જવાડવા તે તન ॥ ૧૭ ॥ ચંડાળોને ઉપની દયા મનમાં આવ્યું એમ
અરેરે આ મરીબડાને, આપણે મારીએ કેમ ॥ ૧૮ ॥ એટલે બીજે
ચંડાળ બોલ્યો. મુકી દો દયા આણી; પણ પ્રધાનની પાસે જઘને, શું
દઈશું નીશાની ॥ ૧૯ ॥ માટે એના જમણા ભુજની, છેલ્લી દયો આંખળી
કાપી; પછી જવતો મુકી દો એને, એવી દયા મન વ્યાપી ॥ ૨૦ ॥
પછી ચંદ્રહાસને વળગી સમજવીને છરી લીધી; જમણા ભુજની આં-
ખળી છડી, તેતો કાપી લીધી ॥ ૨૧ ॥ ચંદ્રહાસે કારમી ચીશ પાડી,
કંપી મયું શરીર; કળ ચડી તે ધરણ બેઠો, બહુ નીકળ્યું રૂધીર ॥ ૨૨ ॥

ચાર ચંડાળ વનમાં મુકી, ચાલ્યા તેણીવાર; લોચન લીધા વિના જઈ
 એ, તેનો ભુલ અપાર ॥૩૧॥ એવામાં એક ઝગને માર્યો, તેના લીધાં
 લોચન; પછી ચારે નમ્રમાં મયા, ચંદ્રહાસ રહ્યો વન ॥૨૪॥ રાત્રા બંધ
 ભયંકર ભાસે, આવે આંસુ હેલી થરથર એતું કાળજી કંપે અરન્યમાં
 કોણ બેલી ॥૨૫॥ એવે ચંદ્રમા અસ્ત પામ્યો; થયું અંધારૂં ધોર; વાધ
 વરૂં કરે ધુધવાટા, થાય શીયાળોનો સોર ॥ ૨૬ ॥ એવા વનમાં બાળક
 રડે, મોડું રહ્યું છે પોહોળું; એવામાં ત્યાં ફરતું ફરતું આવ્યું હરણતું
 ટાળું ॥૨૭॥ સુતુ સુતુ છોકરૂં રડે પશુને આવી દયાય; કાપેત્રી આં-
 મળી આટલા લાગ્યા, તેણે શીતળતા થાય ॥ ૨૮ ॥ શીતળતા વળ-
 વાથી એના, મીચાયાં લોચન; નીંદાવસ બાળક થઈ ગયો, મુકી
 દીધું રૂઠન ॥૨૯॥ પસુમાં પ્રેરણા ન કરી પ્રભુએ બાળક કરવા સુખી;
 શખો મુખમાં રાખીને ઉઘ્યો, ન થયો વીશેશ દુખી ॥ ૩૦ ॥ એવામાં
 તે વાહાણું વાહાયું, તવ જગ્યો ચંદ્રહાસ; તોપણ હરણતું ટાળું તે, બેઠું
 એની પાસ ॥ ૩૧ ॥ બાળકથી ઉઠાતુ નથી, પીડાથી રહ્યો પડી; હર-
 ણુંએ વનમાંથી લાવી, ફળ દીધાં તે ઘડી ॥ ૩૨ ॥ ચંદ્રહાસને જે મીઠા
 લાગે, તે ફળ લઈને ખાય, એટલે જીવને શાન્તી વળી, બેઠો થયો વન-
 માંય ॥૩૩॥ એવે સુર્યનો તાપ આવ્યો, તડકો લાગ્યો તે સમે; આ-
 કાશ ઉડતી સમળીયો, ચંદ્રહાસ ઉપર ભમે ॥૩૪॥ તેથી પુત્રને થયો
 છાંયો પ્રભુ તણી મહેરબાની શખાને અજગો નવ મુકે, પ્રાણ પોતાનો
 જણી ॥૩૫॥ એ રીતે વનમાં ને વનમાં, વીતી ગયા દસ દન; એવા-
 રાં કોળંદર નામનો, ત્યાં આવ્યો રાજન ॥૩૬॥ ગેરથી ગોડે બેશી આ
 વેલો, ઝગીયા રમવા વન; જ્યાંછે ચંદ્રહાસ ત્યાં તે આવ્યો, દીઠો નાહા
 નો તન ॥૩૭॥ એ રાજને ફરજન નથી, તેણે કર્યો વીચાર, આ છોકરૂં
 કોઈ માખાપ વિના, વનમાં છે નીરાધાર ॥૩૮॥ પુત્ર નથી કાંઈ માહાર
 પેટે, માટે એને લઈ જવું, દીકરો કરી મુજ ગેર રાખું સાડ સાડ ખવ
 રાવું ॥૩૯॥ એવું સમજી કોળંદરે, પુત્રને આધાર દીધો; પાંગોઢું
 ઝાલી ઉપાડીને, અશ્વના ઉપર લીધો ॥૪૦॥ સાથે સુત લઈને વેરમયો,
 હરખ્યું મામનું લોક; ચંદ્રહાસનું મોહોઢું જીએ, તેનો ટળે સૌક ॥ ૪૧ ॥
 કોળંદરે મુક્યો નીશાળે, ભણે નહિ વાંચાય; કકો કહેતાં કૃષ્ણ બોલે
 બીજું ન ભણે કયાંય ॥૪૨॥ હરી ફરી સારંગરામ શેવે, રાખે પો
 તાની પાશ; એક ઘંડી અજમા નવ મુકે, તેથી રીજ્યા અવીનાશ ॥૪૩॥
 એમ કરતાં સોલ વરસનો થયો, તાતને બેડયા હાથ; પીતાજી દેશ જી

તવા જડ; સેન્યા દો મુજ સાથ ॥૪૬॥ તેથી તાને શેન્ય આપ્યું, જી-
તવા આલ્યો દેશ; મોહોટા સામી બાથ ન દીધી, જીત્યો નાના નરેશ,
॥૪૭॥ ઘણું ઘણું ધન પોતે લાવ્યો, પીતા અતી રાજ થાય; કોળધર
કને ખંડણી લેછે, કુન્દનપુરનો રાય ॥ ૪૮ ॥ તેને ત્યાં મોકલી નજ-
રાણો; સો ગાડાં ભરી ધને, કહાવ્યું કે બહુદેશ જીત્યો, વમડેથી લાવેલો
તન ॥ ૪૯ ॥ કુન્દન રાજને દ્રવ્ય પહોંચ્યું; ઉડતી જાણિં વાત;
કોળધરનો પાળક પુત્ર થઈ ગયો પ્રખ્યાત ॥ ૫૦ ॥ છે ચંદ્રહાસ નામ
તેનું, રૂપે શુભાખનો ગોટો; મોહા ગુણવંતો માહા બળવંતો પ્રાક્રમમાં
બહુ મોહોટો ॥૫૧॥ કુન્દન રાજઆનંદ પામ્યો, પ્રધાનને પડ્યો ત્રાસ;
મેં મરાવવા મોકલ્યો તે તો, નહીં હોય ચંદ્રહાસ ॥ ૫૨ ॥ એવામાં
કુન્દનરાય બોલ્યો; પ્રધાન તમે જવો; કોળધરનો દીકરો કેવો, તેના સ-
માચાર લાવો ॥ ૫૩ ॥ તવ કુબુદ્ધી પ્રધાન ગયો, કોળધરને ઘેર;
માન્ય દેષને ઉતારો આપ્યો; કોળધરે ભલી પેર ॥ ૫૪ ॥ પછી કુબુદ્ધી
પુછવા લાગ્યો, ક્યાં છે તમારો તન; તેને જોવા માટે મુજને, મોકલીયો
રાજન ॥ ૫૫ ॥ તવ ચંદ્રહાસને બોલાવ્યો; તે આવ્યો પ્રધાન પાપ; ન
જરે દેખી ઓળખ્યો તો મનમાં લાગ્યા ત્રાસ ॥ ૫૬ ॥ જાણ્યું મરાવવા
મોકલ્યોતો, તેવો તે ચંદ્રહાસ, પ્રાણણનું બોલ્યું સત્ય થાશે, હું તો થ-
ઈશ નીરાશ ॥ ૫૭ ॥ એવું જાણી કુબુદ્ધીયે કપટનો ખેત કીધો; છાનો
માનો એક પત્ર લખીને, ચંદ્રહાસને કર દીધો ॥ ૫૮ ॥ દીકરો પોતાનો
મદન નામે તેને લખ્યું પત્ર લેજો; આ કામળના લાવનારાને તુરતા તુ-
રત વીધ દેજો ॥ ૫૯ ॥ વીલમ ન કરશે! કોને ન કેહેશે, કાંઈ ન ક-
રશે વાર; આવેલા બાજી હાથથી જશે, ઓરે મદન કુંવાર ॥ ૬૦ ॥
એવો પત્ર લખીને આપ્યો, ચંદ્રહાસ કેરા કરમાં, જવો જમ પત્ર આપી
આવો, અમ શુતને અમ ધરમાં ॥ ૬૧ ॥ જોજો પત્રને ઉકેલ્યોમાં ઝટ
પટ આલ્યા જવો; મારા પુત્રને પત્ર આપી, પછી વીસામો ખાવો ॥ ૬૨ ॥
વળણુ. વીસામો ખાજો પછી જવો ચંદ્રહાસ; શ્રોતા જન સહુ સાંભ-
ળો કહે છે વશ્વભ વ્યાસ,

કડવું ૭૦ રાગ ચૌપાઈ.

બોલ્યા જયમુનીજ વચન, મુણ પરીક્ષત કેરા તન; ચંદ્રહાસને કા
મળ દીધો, એણે જવાનો વીચાર કીધો ॥૧॥ એતો અશ્વ ઉપર થયો

સ્વાર, પેહેરી લીધા વસ્ત્ર શણગાર; ચેત્ય રાખ્યાં સહુ હથીયાર, સાથે
 સેવક લીધા ચાર ॥૨॥ તેવા તે અશ્વે સ્વાર, ચાલ્યા પત્ર દેવા તેણી
 વાર; મન મુકીને ઘોડા દોડાવ્યા. થોડી વારે કુંદનપુર આવ્યા.
 ॥૩॥ મલકી મંજાની કીનાર, એક બામ શોભીત અપાર; તેમાં રૂડાં
 પ્રક્ષની છાયા, તેના શીતળ વાયુ વાયા. ॥૪॥ તેથી ચંદ્રહાસ બોલ્યો
 વચન, આવો છાયામાં કરિયે સહન; થોડી થોડી નિદ્રા લેશું, પછી પત્ર
 જઈને દેશું. ॥૫॥ એમ કહીને બામમાં પેઠા, દીઠો છાંયો ત્યાં જઈને
 બેઠા; વસ્ત્ર પાથરી બામમાં સુતા, આવ્યો વાયુ નીંદ્રા વશ હુતા. ॥૬॥
 બામ સરસુ મલકી તીર ત્યાં તે નીરમળ વહે છે નીર; ત્યાં તે નહાવા
 આવી છે કુંવર, પુત્રી કુંદનરાયની સાર. ॥૭॥ એ તો છે રૂપરૂપની
 ધામ, એનું અંપક માલ્યની નામ; તેની સાથે પ્રધાનના બાળ, વિખ્યા
 નામે રૂપે રશાળ. ॥૮॥ બેઉ બાળીયે ક્યું સ્નાન, ઘેર જવા થઈ સાવ
 ધાન; તવ વિખ્યા બોલી બેઠેન જવો, મુજ માથે કણું પુરુષ લાવો.
 ॥૯॥ માટે હું પુરુષ લેવા જવું, બામમાં વીણીને આજું; એમ કહિ
 કરી કુંવરિ વીઠાય, પોતે બામને વીશે જાય. ॥૧૦॥ પુરુષ વીણવા લાગી
 પોતે, દીઠો ચંદ્રહાસ સુતો તે, એનાં દરસણે જય દુખ, જઈ વીળી-
 યાયે જોયું મુખે. ॥૧૧॥ દીઠો પુરુષ બહુ અલબેલો, હાલ આ નર છે
 ઉંઘેલો; એવે પત્ર જમાનિ કસે, તે તો વાંચવાને મન વસે. ॥૧૨॥ ધીરે
 રહિને છોડયો સાર; વાંચી જાણ્યા સમાચાર; મુજતાતે ધાર્યો છે કેહેર
 મોકલ્યો કપટે મુજ ઘેર. ॥૧૩॥ વીળ દેવા લખ્યું મુજ તાત, દેશે ક-
 પટથી વિખ બ્રાત; પછી કુંવરીએ શું કીધું. પોતે નેત્રનું કાજળ લીધું.
 ॥૧૪॥ વિખ શબ્દ લખ્યો છે જ્યાંય; ખની જોડે લખ્યો ય ત્યાંય; તવ
 વીળીયા એમ વંચાય છાનું માનું લખ્યું કન્યાય. ॥૧૫॥ એનું નામ
 છે વીળીયા માટ; એણે સમજ બેસાડયો ઘાટ; પછી હતો તેમજ બાંધી
 દીધો, પછી પંથ પોતાનો લીધો. ॥૧૬॥ ચાલી ચાલી મધ આપ ઘેર,
 કોઈને કહી નહી તે પેર; એમ કરતાં થઈ ઘડી ચાર, ચંદ્રહાસ જાણ્યો
 તેણીવાર. ॥૧૭॥ એતો જાણતથઈને જયો, કુણુદીને ત્યાં જઈ ઉભો રહ્યો
 પત્ર મદન કુંવરને દીધો, એણે ઉકેલી વાંચી લીધો. ॥૧૮॥ મુજ તોતે
 મોકલીયો હાને રૂડા જમાતથી મન માને; એણે જાણ્યું જાણે કોઈ વાત,
 હાવો જમાત નાવે હાથ. ॥૧૯॥ એમ સમજીને વિખ બોલાવ્યો, પોતાના
 ઘરનો ગોર આવ્યો, કીધું સમે વરતે સાવધાન, દીધું મદને કન્યાદાન,
 ॥૨૦॥ વિખ્યા બામની પોતાની જોઈ, પરણાવી દીધી પ્રેમે તેહ; એવે બાવ્યો

કુલુકી તાત, એણે લજ્જની જાણી વાત. ॥૨૧॥ દીઠા ચુડા પુત્રીને હાથ.
 શતરૂ પરણ્યો દીકરી સાથ; વિપ્રોનું વેણ ના પડ્યું કાચુ, માહાર જુકુંને
 એમનુ સાચુ. ॥૨૨॥ પણ હું ક્યારે ખરો ખેલાડુ બોલ્યું બ્રાહ્મણનું
 ખોટું પાડુ, એકવાર હું શરદે ખોટું, આમ કેમ થયું પુછી બેઠું ॥ ૨૩ ॥
 પછી પોતાનો મદન તન, તેને તેડ્યો એકાન્ત બોવન; બેઠા તેં શીખ
 ડોની લીધી, વિખ્યા બહેન પરણાવી દીધી ॥૨૪॥ ત્યારે મદન બોલ્યો
 એમ; પત્ર લખીને પુછો છો કેમ; જુઓ પત્ર તમારો લખેલો, મીથ્યા
 આરોપ મુજને મેલો. ॥ ૨૫ ॥ તવ પ્રધાને પત્ર લીધા, શબ્દ વાંચીને
 વિચાર ક્રીધા; મહારી લખવામાં થઈ ભુલ, હાથેથી બેન્યો મુરખ તુલ
 ॥૨૬॥ હવે વીધવા વેડું કુંવારી, પણ જમાત નાંખું મારી; એમ મન
 નમાં રાખી એ વાત, ઘેર ખેશી રહ્યો છે તાત ॥ ૨૭ ॥ એવે મદન
 સલામાં મથો, જઈ રાખને સંદેશો કહ્યો, સુણો કુંદનસેન્ય વાતવમની,
 મેંતો પરણાવી માહારી ભમની ॥ ૨૮ ॥ કાળંદરનો સુત ચંદ્રહાસ;
 તેની સાથે ધરીને હુલ્લાસ; સુણી કુંદનસેન્ય એમ બોલે, કામ કીધું રૂઢ
 અતોલે ॥૨૯॥ જ તું જ્યાં હોય ચંદ્રહાસ, ત્યાંથી મોકલ મારી પાસ;
 એને પુત્રી માહારી પરણાવું. સદા હાંધ રહેવાને કરાવું ॥ ૩૦ ॥ એવાં
 વચન સુણીને મદન, ચાલ્યો કુપ્ત બુધ્ધીનો તન; એવે કલુષ્કો સું
 ખેલ લાવ્યો, એણે જમાતને બોલાવ્યો ॥ ૩૧ ॥ કહ્યું ચંદ્રહાસને કામ,
 તમે સ્નાન કરો આ કામ; પછી પુંજપો હાથમાં સાહાવો, ચામુન્ડાના
 પુજન સારૂ બવો ॥૩૨॥ અમારા કુળ રીત એવી, જઈ જમાત પુંજે
 દેવી; નવ પુંજે તો વિધન થાય, દીકરાનું હેવાતણ બય ॥ ૩૩ ॥ તવ
 બોલ્યો ચંદ્રહાસ એમ, વેણ લોપુ તમારૂં કેમ કહીને કરવા મથો સ્નાન,
 તવ કપટ કયું પરધાન ॥ ૩૪ ॥ અણ બોલાવ્યો બે ચંડાળ દીધી ક
 બુધ્ધી તતકાળ; તમે ચામુન્ડા માતાએ બવો, ડેરામાં પેશીને સંતાવો,
 ॥૩૫॥ રહેજે ઊઘાડી તરવારે, મફલત નવ ખાસો લમારે; કોઈ આવે
 ત્યાં પુજન કરવા, તેને જાણીને આવ્યો મરવા ॥ ૩૬ ॥ ભય ધરશે
 નહીં ધોરે દીશ, આવનારનું છેદજે શીશ; એથું કહી મોકલ્યા ચંડાળ,
 જઈ સંતાયા તે તતકાળ ॥ ૩૭ ॥ હાથમાં ઊઘાડી તરવાર, રહ્યા માર
 વાને તઈયાર, એવે ચંદ્રહાસે કયું સ્નાન, સ્વચ્છ વસ્ત્રે થયો સાવધાન
 ॥૩૮॥ લીધા પુંજપાની છાપ હાથ, જતાં સમરે ચામુન્ડા માત, ઘર
 થી નીકળી પંથ પળીયા. એવે સુત પ્રધાનનો મળીઓ ॥ ૩૯ ॥ પોતા
 નો બનેલી ચંદ્રહાસ આવ્યો મદન તેની પાસ, કહો વારૂં કયાં જાઓ છો

તમે, તમેને તેડવા આવ્યા અમે ॥ ૪૦ ॥ તવ બોલીયો ચંદ્રહાસ, જહું
આમુંડાને અવાસ; તમ તાતે બતાવ્યું છે કામ, દેવી પુજવા જહું તે
કામ ॥ ૪૧ ॥ તવ મદન વહયો વચન, તમને તેડે છે રાજન; શેવા સામગ્રી
મુજ કને લાવો, તમે રાજ્ય સભામાં જવો ॥ ૪૨ ॥ તમ વતી માતાએ
હું જહું; પુજ કરી સભામાં આવું, એવું એવું કહીને સામગ્રી લીધી, ચંદ્ર
હાસે તે આપી દીધી ॥ ૪૩ ॥ પોતે બાલ્યો રાજ્ય સભામાં, પેલો મ
દન ડેરામાં જાય; જેવો પેટો ડેરાની માંચ, તેવા ચંડાળ ઉભેલા ત્યાંયા ॥ ૪૪ ॥
ઉઘાડાં ખડકે કરી રીસ, મારી છેલ્યું મદનનું શીશ; ધડ મુસ્તક પડીયા
ધરણ; પાચો પાપી તણો સુત મરણ ॥ ૪૫ ॥ ચંદ્રહાસે અથો સભા-
માંચ; રાયે માન્ય દીધું ઘણું ત્યાંચ; બધી વાત કહિ વરણાવી, પોતાની
પુત્રી પરણાવી ॥ ૪૬ ॥ જેનું ચંપક માલ્યણી નામ, ઘણી શુભવંત
રૂપની ધામ; તેનું કન્યાદાનજ દીધું, સહુ રાજ્ય અરપણ કીધું,
॥ ૪૭ ॥ તે તો વાત પ્રધાને જણી, આવ્યો સભામાં વીચાર આણી;
જેયું તો પરણ્યો ચંદ્રહાસે, જમ બેઠો રાજની પાસ ॥ ૪૮ ॥ લગનની
તમામ વાત જણી, એની મતી ઘણી ઘભરાણી; પુછ્યું ચંદ્રહાસને એમ,
દેવી પુજવા ન અયા કેમ ॥ ૪૯ ॥ બોલ્યો ચંદ્રહાસ વચન, અથો પુજવા
તમારો તન; મને સભામાં મોકલી દીધો, પુજપો એમણે હાથ લીધો,
॥ ૫૦ ॥ અયા પુજન કરવાને એહ, પડ્યો પ્રધાનને સંદેહ; દોઢ મુકીને
પ્રધાન, પોતે જેવા અથો સંતાન ॥ ૫૧ ॥ વલણ ॥ સંતાન જેવા સંચર્યા
જ્યાં છે દેવસ્થાન; ંયાસ વહ્નલ વદે, સમરે સંહુ ભગવાન.

કડવું ૭૧ રાગ સવર્યાનો.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી
તુજને સંભળાવું, અશ્વમેજ કથાય ॥ ૧ ॥ પ્રધાન સંચર્યા દેવાંને દેર,
જેયું ઘોળે દીશ, ડેરામાં પડેલું દીકું, પુત્રનું ઘડને શીશ ॥ ૨ ॥ પ્ર-
ધાને જણ્યું બ્રાહ્મણાનું, વચન સાચું પડીયું, જે જે કપટ મેં કયું તે મ
હારું મુજને નડીયું ॥ ૩ ॥ હવે હું શું કરે જીવીને, દીકરાની થઈ હાણ, એમ
કહીને શીશ પછાડ્યું, નીકળી અથો પ્રાણ ॥ ૪ ॥ એ વારતા સંહુ લોકે
જણી, જેવા અથો રાજન; તેની સાથે ચંદ્રહારા અથો, આ શું થયું વી-
ધન ॥ ૫ ॥ ચંદ્રહાસનું મોહું ઉતરી અયું, પમલાંનો હું કાળો જમતની

કહેણી થઈ મુને મુઝો સાસરો ને સાળો ॥ ૬ ॥ એવું સમજી ચામુન્ડા
 નો, વહન પોતે ક્રીધા; તેથી દેવી પ્રમન થયાં, હરીને ઉત્તર દીધો ॥ ૭ ॥
 સું માગેછે સું માગેછે, જે માગું તે આપુ. ચંદ્રહાસ તું ચીંતાનધરતો,
 તું કહે તે કષ્ટ કાપુ ॥ ૮ ॥ સાંભળી ચંદ્રહાસ બોલ્યો, માતાજી કષ્ટી
 કાપો; માહારો સસરો માહારો શાળો, શલ્વન કરી આપો ॥ ૯ ॥ મા
 તાથે અમી દ્રષ્ટી ક્રીધી, તવ થયા સલ્વન; ચંદ્રહાસને ચરણે લાગ્યો,
 કુબુદ્ધી ને મદન ॥ ૧૦ ॥ દુષ્ટ બુદ્ધી જઈ જમાત્રને પડીયો પ્રેમે પાય;
 માહારું કત મુજને નડયું છે, તમે તો ક્રીધી સાહાય ॥ ૧૧ ॥ પોતાનું
 કયું પોતાને નડે, તેમાં નહીં મીન મેશ; કપટ તેનું ચપટ થાયે, સદે નહીં
 કાંઈ લેશ ॥ ૧૨ ॥ વિપ્રનું વચન સત્ય ન માને મુજ જેવો નાસ્તીક;
 પાછરથી તે પસ્તાય પાપી, પહેલી ન ધરે બીક ॥ ૧૩ ॥ મમત બાંધે
 વીપ્રની સાથે, તે નવ પહોચે ઠેક; એમ કહી ધરબાર પોતાતુ, જમાત્રને
 કયું બેઠ ॥ ૧૪ ॥ પોતાનો મદન દીકરો તે, ચંદ્રહાસનો દીધો, ધૈરામ આ
 ણી તપ કરવાને, જવા વીચાર ક્રીધો ॥ ૧૫ ॥ એટલે કુંદનશેન્ય રા
 બથે, બેઠે જવા ધાયું, રાજ પ્રધાન નીકળ્યા બેઠે, ઉતપાતસર્વનિવાયું
 ॥ ૧૬ ॥ તેમણે વનમાં વાસ પુર્યો રાજ્ય કરે ચંદ્રહાસ; મદનને પ્રધાન
 કરીને પોતે રાખ્યો પાસ ॥ ૧૭ ॥ રીતે રાજ ચલાવે, ધર્મ ધોરિંધર
 રાય; ગહિ બ્રાહ્મણને વીશેશ માને, તેમ તેમ જ્ય વરતાય ॥ ૧૮ ॥ તે
 ચંદ્રહાસને બે દીકરાછે, બાણાવળી બળવાન; એ બીના કહી નારદજીયે
 જણ્યું સતી સંતાન ॥ ૧૯ ॥ નારદે કહ્યું અરજુનજીને, મુષ્ટીદો સોરા-
 સોર, એની બેઠે ભુદ્ધ કર્યામાં, નહીં ચાલે તુજ ભેર ॥ ૨૦ ॥ માટે સદ્દહા
 હરી લ્યો ધોડો, કહી થયા અંતરધ્યાન; અરજુનજીયે વખત વીચારી,
 શું કર્યું સતી સંતાન ॥ ૨૧ ॥ હંસદ્વજને ને નિલદ્વજને, મોકલી સંદેશ
 કરાવ્યા, કહીએ કે અરજુન ને પ્રભુ; પરાણાગતે આવ્યા ॥ ૨૨ ॥ એવું
 કહાવ્યું તે વાત પોહોચી, જ્યાં ચંદ્રહાસ રાય; સારા સમાચાર સાં-
 ભળીજે સામો તેડવા જય ॥ ૨૩ ॥ સામા આવી માન્ય દીધું, લેધ
 મયો આપ ધેર; પાંચ દિવશે પરાણાગતે; રાખ્યા આનંદ ભેર ॥ ૨૪ ॥
 પછી પોતાના પુત્રોને. સોંપી દીધું રાજ; અશ્વ લેધને પાન્ડવ સાથે,
 નીકળ્યો ફરવા કાજ ॥ ૨૫ ॥ યજ્ઞના અશ્વ લે આગળ ચાલે, પુઠે સહુ
 શેન્યાય; સર્વના જીવને આનંદ લણો હૈયે હરખ ના માંચ ॥ ૨૬ ॥ જ-
 તાં જતાં આધા મયા, લાંબે પંથે ચડીયા; એવામાં સમુદ્ર આવ્યો, તેની
 જળમાં પ્રડીયા ૧ ૨૭ ॥ વલ્લભ ॥ યડીયાં તેના જળ વીસે, સાંભળ તું

કડવું ૭૨ રાગ સાખી.

જયમુની રૂશી એણીપેર બેઠ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તું
જને સંભળાવું અશ્વમેધ કથાય ॥ ૧ ॥ બેઉ અશ્વ શીધુમાં પડીયા,
તરતા જળમાં જાય; જળવિશે એક ટેકરી છે, તે જઈ પોહોળ્યા ત્યાંય
॥૨॥ શીધુ કીનારે સઉ શેન્ય ઉભું, અશ્વ ગયા કેમ કરીએ; પ્રભુ કહે
જળ તરણવાળ, લેઈ પુટે પરવરીયે ॥૩॥ એમ કહી અરજીનને પ્રભુ
બેઉ થયા તકયાર; જળ તરવાણી પર બેઠા, આઠ્યા તેણિવાર ॥ ૪ ॥
ટેકરી ઉપર તે પણ ગયા, અશ્વ લેવાને કામ; ઘણા કાળથી તપ કરેછે
બકદાલવ તે કામ ॥૫॥ તેમની પાસે અરજીન ગયો, ગયા અશરણા શ
રણ; મહા તપશ્વી મુની દેખી, પ્રેમે લાગ્યો ચરણ ॥૬॥ અરજીન કહે
ઓ માહારાજ, એકવાત પુછી લેવું; તડકેવરસાદ નડતો હશે, ઝુંપડી
કરો તો કેવુ ॥૭॥ એટલે બકદાલવ કહે બેઠા, સાંભળ જે વેણ માહા
રં; ઝમડાં લાંવિ ઝુંપડી બાંધુ, કેટલું જીવવા સાર ॥૮॥ એવું સાંભળી
પારથે પુછ્યું. મનમાં ધરીને હર્ષ; ઓ મહારાજ તમ કાયાને, કેટલાં
થયેલાં વરસ ॥૯॥ બકદાલવ કહે ખમર નથી પણ કહું વિવેક; જન્મ
થી મહારા મુસ્તક ઉપર, પત્ર મુક્યું છે એક ॥ ૧૦ ॥ મેહોટા મેહોટા
છીદ્ર પડેલાં, હશે તેની માંય; છુદ્રો જેટલા માહારી આગળ, થઈ ગયા
બ્રહ્મા ॥ ૧૧ ॥ તવ અરજીને છીદ્ર ગણીયાં, ગણ્યાં શ્રી જીમદીશ;
ગણતી કરતાં વીશ છીદ્રોના બ્રહ્મા થએલા વીશ ॥ ૧૨ ॥ અરજીનજી
મહા વિસ્મય પામ્યો, આ કેવિ વ્રતી દ્વંદ્વી, કહે છે કે ઝુંપડી બાંધીને
છેવટ જવું મુકી ॥૧૩॥ આપણો આયુષ છે બહુ દુકો, પણ આશા
બહુ મોહોટી, અજ્ઞાનતાથી આપણુ જીવો, આશા કરીએ ખોટી ॥ ૧૪ ॥
એમ કહીને ઉભા થયા, યજ્ઞના અશ્વ હંકાર્યા, પુઠળ પોતાના અશ્વો
મુકયા, શેન્ય હતું ત્યાં ઊતર્યા ॥૧૫॥ ભોમી ભાગમાં અશ્વ ચલાવ્યા
જતાં જતાં જાય; ચારે ચરતા મારગે ફરતા, ગયા શીધુ દેશ માંય
॥૧૬॥ ત્યાં રાજ્ય કરે સુત જેદ્રથનો, દુર્યોધનનો ભાણેજ, જીમમ
એવું નામ એવું, મોહોપર જાણુ તેજ ॥ ૧૭ ॥ તેમા ગામમાં ઘોડા
ગયા જીમમે જાણી વાત; અશ્વ લેલાટની પત્ર વાંચી જાણ્યા પાન્ડવ
પ્રખ્યાત ॥૧૮॥ તેવોજ મુરછામાં પડીયો, થઈ ગયો બે ભાન, તે
વાત જાણી દુશાલીયે, મહારાયો સંતાન ॥ ૧૯ ॥ એવું જાણી ધર બા-
હાર ચાલી દોડી મધ ભાગોળે ત્રાસ ભરેલી રડવા લાગી, અવળા મોદે

યોળે ॥ ૨૦ ॥ આ મુજ બંધુ આ મુજ બંધુ, કરતી કરતી આવી;
કુંતી નંદન અરજુનજીએ, ભમની કહી બોલાવી ॥ ૨૧ ॥ આવ મારી
ભમની શો લાગ્યો અમની; વમની કહે મન વાત, હું તારો ભાઈ બેઠો
છું ને કેમ કર આંસુપાત ॥ ૨૨ ॥ એટલે દુશાલી એમ બોલી, દુર-
દશા માહારી ભગી; તને આવ્યો સાંભળી તારા, ભાણેજને બીકલાગી
॥ ૨૩ ॥ એના મનને એ ભય લાગ્યો, લેઈ લેશે મુજ રાજ; દુરીયોધન
ના વતીની માહારી, ઉપર કાઢશે દાજ ॥ ૨૪ ॥ એવા ભય તુજ ભાણે-
જ પામ્યો, ઘુરછામાં ઢળી પડીયો, એવા બેનના વચન સુણી. પાસ્થને
પેમ ચડીયો ॥ ૨૫ ॥ સેન્ય સહીત એ ગામમા ગયો, ભાણેજ પડીયો
જ્યાંય; ભાઈ ભાઈ કહેતો કહેતો, આવીને ઉભો ત્યાંય ॥ ૨૬ ॥ હાથ
મહી જુમમને ઉઠાડ્યો. કેમ તું મન ભય લાગ્યો, આપણે ધેર યજ્ઞ થાય
છે તે, તુજને તેડવા આવ્યો ॥ ૨૭ ॥ ચાલો ભાણેજ ચાલો ભમની,
આજો આપણે ધેર, એટલે જુમમ રાજ થયો, ઉપડ્યા આનંદભેર
॥ ૨૮ ॥ વાજતે ગાજતે ચાલ્યા સરવે, હસ્તીનાપુર ભણી, વરશકેતુ
આમળ ગયો, કહેવા વધામણી ॥ ૨૯ ॥ ધરમને સમાચાર કહ્યા, તવ
ઉઠ્યા સામા ભવા; મોતી પુષ્પોની થાળો ભરી, બેઠિ અશ્વ વધાવા
॥ ૩૦ ॥ કુંતા ધૃપતી મુલદ્રા, ભીમશેન આદે ભય; હરખીને સૌ સામા
આવી, અશ્વને લાગ્યા પાય ॥ ૩૧ ॥ મોતી પુષ્પે વધાવ્યા સહુને તેડ્યા
ગામની માંય, રૂપાળા ઉતારા આપ્યા, સહુ જન ઉતરયું ત્યાંય ॥ ૩૨ ॥
આનંદ ઓચ્છવ ગામમાં થાયે, હરીજન લોકો માહાલે; અનીતીનો ન
મળે કોઈ, રૂડી રીતે શહુ ચાલે ॥ ૩૩ ॥ યજ્ઞ મંડપની બહુ શોભા,
કાંઈ ન રાખી ભુલ; સ્ફાટીક મણીના સ્થંભ રોપેલા, ફરતી મોતીની
ગુલ ॥ ૩૪ ॥ હીરા ચળકે લીલમો લળકે મલકે ભેતાં મુખ; બ્રાહ્મણો
નાં દરશન કરતાં, ટળે દળદર દુખ ॥ ૩૫ ॥ વેદ મંત્રના સુર ચાલે,
નીકળે વાણી પવીત્ર; લોકોના જય જય શબ્દ થાયે, વાગે રૂડાં વાજંત્ર
॥ ૩૬ ॥ ઉછળે એખીલ ગુલાલ પુષ્પો, ભજનની થાય ધુન્ય; આપણું
મેલણું તે સહુ કરે માહાભળીઓ અરજુન ॥ ૩૭ ॥ દેશ દેશાન્તર પત્ર
લખીને, તેડ્યા સહુ રાજન, એકાસી શહસ્ર રૂશી તેડ્યા, નવ થયું પાવ
ન ॥ ૩૮ ॥ રાજ રહીઅતને વળી રૂસી, બંધવ છપનન કરોડ, વજના
વીસે કારભાર કરે, પોતે શ્રી રણછોડ ॥ ૩૯ ॥ સરવને સારૂ લાગે છે,
ભાગે છે ભવના પાપ, ખાન પાન પાન્ડવ પુર કરે, નહી કોઈને શંતાપ
॥ ૪૦ ॥ ચોરી ચખારી જરા ન થાયે, વરકોદની ચોક્કી, નિચ વરણ

ભેમા નવ આવે, ભીમશેન રાખે રોકી ॥ ૩૨ ॥ બેસવાની સભા અર-
જીને રચી, સર્વ ક્ષત્રીઓએ બહુ; મેઘવરણ સાથે શેવક મોકલી, પર-
વતનું ધન આણ્યું ॥ ૪૩ ॥ કનક કેરા ઓરડા ભરીયા; સા શેન્ય કીધી
ત્યાર; ચૈત્ર સુદી પુણ્ય મીને દન, પુરણાઉતી વીચાર ॥ ૪૪ ॥ વળણ
પુરણમીનો દન થયો, સુણ જનમેજે રાય; વક્ષમ વાણી ઓચરે, યજ્ઞ
તણી કથાય,

કડવું ૭૩ રાગ ધોળ.

બોલ્યા બોલ્યા જયમુની મુજ વચનરે; સાંભળ સાંભળ પરીક્ષત
કેરા તનરે ॥ ૧ ॥ યજ્ઞ કરવા બેઠાં ધરમને ધૃપતી જમતનો જસ લે છે
કુન્તા સતીરે ॥ ૨ ॥ વદ મંત્રે બ્રાહ્મણો કાર્ય કરાવેરે; જવ તલ મતને,
શીફળ સરવે હોમાવેરે ॥ ૩ ॥ તે યજ્ઞની ધુમ આકાશે જાયરે; તેથી
તેત્રી, કોટી દેવતા ત્રમ થાયરે ॥ ૪ ॥ વાગેછે ત્યાં બેર ભુગળને ઢાલેરે
જય જય સજ્જ થાય ને ઊપજે કલોલરે ॥ ૫ ॥ હરીજનો, ભુએ છે ર-
ડેરી ચરચારે; રોાને કીધી, કપાક્ષે કુમ કુમ ચરચારે ॥ ૬ ॥ અશ્વ પુજન
કરી અવયવ ભાગ લીધારે; પુરણ પ્રેમે, તેવો અશ્વ હોમ કીધારે ॥ ૭ ॥
અશ્વને તો શજીવન કીધા વિદાયરે; પરી પુરણ યજ્ઞ થયો છે ત્યાંયરે
॥ ૮ ॥ પછી ધરમે, આગના કરી તે વારરે; સહુને ભોજન કરાવો ભુગઢા
ધારે ॥ ૯ ॥ તવ પ્રભુએ સર્વને આગના દીધીરે, જમવા માટે, વિવેક
પતંગ કીધીરે ॥ ૧૦ ॥ પીરસવાને બહવ છપન કોડરે; દેખે રેખ રાખે
સધળે શ્રી રણુછોડરે ॥ ૧૧ ॥ કરાવી છે જમવા સામગ્રી અપારરે; વર-
ણન કરતા, ધણીક લાગે વારરે ॥ ૧૨ ॥ પછી સરવે. ભાવતાં ભોજન
કીધારે; સહિ પ્રાણીને સોપારી મુખવાસ દીધારે ॥ ૧૩ ॥ પછી પતંગ ઊ
ઠીને ઉલટ બ્યાપેરે; ધરમ રાજ, કનકનું દાન આપેરે ॥ ૧૪ ॥ ધૃપતી
તો કરે મોતીનું દાનરે, પાસે રહીને અપાવે શ્રી ભગવાનરે ॥ ૧૫ ॥ બ્રાહ્મ-
ણાને ભરેલી બ્રહ્મપુરી આપેરે; અવર જાતી, યાચકના કષ્ટ કાપેરે ॥ ૧૬ ॥
આપ્યાં પોતે ગૌદાનને વસ્ત્ર દાનરે; આપ્યાં પાત્રો, કુન્તા સતીને સંતા
નરે ॥ ૧૭ ॥ પછી કીધી પુરણ પ્રેમે સભાયરે, તેમાં બેઠા, ક્ષત્રીનંદન
સહુ રાયરે ॥ ૧૮ ॥ યુધિષ્ઠરને વાવરવાનો ભાવરે; જેવો રાજ, તેવો
કીધો સરપાવરે ॥ ૧૯ ॥ ધનમાલ આપી, સરવને કીધી વિદાયરે; પછી

સહુજન, પોત પોતાને સ્થળ જાયરે. ॥ ૨૦ ॥ તે પછી સૌ, યજ્ઞ સ્થળે
ભેગા થાયરે; પાંચ પાન્ડવને, છઠ્ઠા શ્રીજનદવરાયરે. ॥૨૧॥ યજ્ઞ કેરો કચ્છ
રો નાંખ્યો જ્યાંયરે; સ્વર્ગ વીસેથી, નોખાયો આખ્યો ત્યાંયરે. ॥ ૨૨ ॥
તે કચ્છરામાં, આળોટે ધરી ઉભંગરે, પણ ન થયું સોના રૂપાનું અંગરે
॥૨૩॥ ત્યારે ધરમે પ્રભુને પુછ્યું પ્રજ્ઞુરે; કાયા હાની, કેમ બદલાઈ
નહી કષ્ણુરે. ॥ ૨૪ ॥ એટલે બોલ્યા અંતરયામી એમરે; દ્વાપર ઉ-
તર્યો, તેથી કાયા બદલે કેમરે. ॥ ૨૫ ॥ એટલે ટળીયા, ધરમનો સંદે-
હરે; સરીતા સ્નાન, કરી સ્થળે ગયાં તેહરે, ॥ ૨૬ ॥ નગ્રમાંથી, રાજ
રૂપી સહુ જાયરે; ખીજ ત્રીજ રહીયત થઈ વીદાયરે. ॥ ૨૭ ॥ બળદેવ
ગયા, લાઇને છપનકોડરે; હસ્તીનાપુર, રહ્યા શ્રી રણુછોડરે. ॥ ૨૮ ॥ ય-
જ્ઞ કથા પુરણ હવીઆ ઠામરે; શ્રોતાજનને, સુણતાં રીજેશ્રીરામરે. ॥૨૯॥
યજ્ઞ કથા, સુણીને દાન અપાયરે; તે પ્રાણીને, યજ્ઞ તણુ ફળ થાયરે. ॥૩૦॥
શ્રધ્ધા રાખી, શ્રવણ કરે જે જનરે; તેને પ્રભુ, આપે અનંધન તનરે ॥૩૧॥
શ્રોતા વક્તા, સૌ બેસજો કરજોડરે; વજ્રલ વદે, બોલો જે જે શ્રી રણુ-
છોડરે. ॥ ૩૨ ॥ વળણુ ॥ જ્ય બોલો રણુછોડની, તો રણુછોડે નાથ;
વજ્રલ વાણી ઓચરે, નીરમળ રહો મન સાથ.

કડવું ૭૪ રાગ સવર્યાનો.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, મુણજનમેજે રાય; વીસ્તારી તુ
જને સંભળાવું સાંભળ જે કથાય. ॥ ૧ ॥ પરી પુરણુ યજ્ઞ કીધો; રહ્યા
મુખી થઈ જ્યારે; એવામાં એક કણુખીને બ્રહ્મણુ વદતા આખ્યા ત્યારે.
॥ ૨ ॥ ધરમ રાજની સભામાં, આવીને ઉભા બેઠો; ધરમ કહે ટંટોશો
છે, જુખાની તમારી લેઉ. ॥ ૩ ॥ તે વેળા શ્રી કણુ બેઠા છે, પોતે જુ
ગજવન; તે સમે પાટીદાર બોલ્યો, મુખ થકી વચન. ॥ ૪ ॥ માહારાજ
મેં ખેતર માહાર, વીખને અરપણુ કીધું; માહારા બાપ પછાડે મેં આ,
વીખને આપી દીધું. ॥ ૫ ॥ આકાશથી કે પાતાળ સુધી, આપ્યું હતું
રાજન. પણ તે ખેતરમાંથી નીકળ્યું, ચાર ચર ભર્યું ધન. ॥ ૬ ॥ તે ધન
એ બ્રાહ્મણુ લેઈ ગયો, તે મુજને અપાવો, તે કરતાં મુને પાપ છે થાતુ
ખેતર પાછું લાવો. ॥૭॥ બ્રાહ્મણુ કહે પાછું ન આપું, ખેતર કણુખી
જે; માહારા બે પુત્રો લે જઈને, ખેતરમાં વધેર. ॥૮॥ કણુખી કહે વધેરે

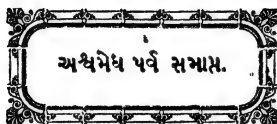
નેતો, તેમાં માહાર શુ જશે; મારીશતો મરસે સુત તારા, નીરવતી મને
 થાશે. ॥૯॥ તું મારીશ તે પાપ તુને, મુને ન લાગે રતી; બ્રાહ્મણ કહે
 એવા પાપો, હું કાંઈ ગણતો નથી. ॥૧૦॥ બેઉની વીખીત વાત સુણી,
 ગલરાયા ધરમરાય, પ્રભુને પુછ્યું આ માહારાજ; આતે શું કહેવાય
 ॥૧૧॥ એટલે અંતરયાત્રી બોલ્યા, બંને કાળ સમાવો; છ માસ પછી
 ન્યાય કરીશું; અત્યારે ઘેર જવો. ॥૧૨॥ એમ કહી બ્રાહ્મણ કણ્ઠીને,
 પાછા કાઢ્યા ધનશામ; પછી ધરમ પ્રત્યે બોલ્યા, કૃષ્ણ પ્રભુ તે ઠામ.
 ॥૧૩॥ આ યુધિષ્ઠર હવે ન કરશે, કોઈ જનનો ન્યાય; દ્વાપર ઉતરી
 કળીયુગ બેઠો, આરે ધરમ રાય. ॥૧૪॥ એવું સાંભળી ધરમ બોલ્યા.
 આરે દેવાધીદેવા; મુને ગુણ લક્ષણ બતાવો, કળીયુગના જીવ કેવા ॥૧૫॥
 કૃષ્ણ પ્રભુ તવ કહેવા લાગ્યા, સાંભળો ધરમરાય; વ્યાસજી તમને તે
 સહુ કેહેશે, ઉપદેશની કથાય. ॥૧૬॥ મુજને તમે આગતા આપો, દ-
 વારકાં હું જાણું; થોડે દીવસે વળી પાછો. મળવા માટે આવું. ॥૧૭॥
 વળણું. ॥ મળવા માટે આવશું, એમ કરે છે વાત; એવામાં ત્યાં આ-
 વીયા, વઢતા પુરશ સાત. ॥

કડવું ૭૫ રાગ દુરઘા સાખીનો.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી
 તુજને સંભળાવું, અશ્વમેધ કથાય. ॥૧॥ કૃષ્ણ જવાની ત્યારી કરે છે,
 સપ્તપુરશ ત્યાં આવ્યા, ખટ વીખો એક અતીશુદ્ધને, તાડન કરતા લાવ્યા
 ॥૨॥ યુધિષ્ઠરને કૃષ્ણ ખીરાળ્યા, ત્યાં આવી વીખો બોલે; આ અતી
 શુદ્ધ આચાર્ય થયો છે, વીખ આચાર્યની તોલે. ॥૩॥ ઉપવીત અંગે
 ધારણ કર્યું છે, વધાર્યા છે પંચકેશ, દર્ભાસનને જળ કમંડળ, ધર્યો છે
 માહાત્માનો વેશ. ॥૪॥ વેશ ધરી ઉપદેશ કરે છે, વાંચે છે કથા પુરાણ,
 તે ઉંચ જતી શ્રવણ કરે છે, નીચના મુખની વાણ. ॥૫॥ નેવનુ પાણી
 મોલ ચઢ્યું ને, અવની ગઈ આકાશ; અવળી ગંગા બહેવા માંડી; વા
 ઘને અજનો ત્રાસ. ॥૬॥ મંઝારથી સ્વાન સંતાવા લાગ્યાં, કાગથી
 સંતાયા હંસ; નીચ જતીનો ઉંચ જતીપર, ઉપન્યો અતી દ્વંશ. ॥૭॥
 આતે કારણ શું છે કપાળુ, કેમ બને વીચીત્ર; કાળ બળ કેમ ક્યો ભા-
 સે છે વળી દીસે અપવિત્ર, ॥૮॥ એવું સાંભળી ધરમ રાયે, જોયું

ભુગધિશ સામુ, ઓ કપાનીધી હુ'તો આ વાતો; સાંભળી વિશ્વમય પામું.
 ॥ ૯ ॥ કૃષ્ણ પ્રભુ કહે ઓરે યુધીષ્ઠર, કળીયુગનાં એ કર્મ; હજીતો આ
 ગળ જતાં થાશે. અતી ઉપાદીના ધર્મ. ॥ ૧૦ ॥ શુદ્ધ લોકો આચાર્ય
 થઈને, રોમ રોમ નરકે પડશે; વૈશ્ય ક્ષત્રીને વીંપ લોકો, તેને પંથે ચડ-
 શો. ॥ ૧૧ ॥ તેથી તે પણ નરક પળાશે, તવ લય પામશે શ્રેષ્ઠી; ધર્મ
 વીશે અધર્મ થવાનો, સૌ જીવ ભોગવે કષ્ટી. ॥ ૧૨ ॥ શ્રાતા નરકે વ-
 ક્તા નરકે; નરકે ઉંચને નીચ; ભક્તાણીયો ભારમ થવાની, પાતકના
 થશે ક્રીચ. ॥ ૧૩ ॥ ધર્મને નામે ઢોંગ થવાના, આગળ અખળા બેશે;
 હું મ્હાર સાર્થક કરું, કામની કંથને કેહેશે. ॥ ૧૪ ॥ મીઠાઈ મેવા દુધ
 કેદેસાં, ઢોંગીને જઈ દેશે; પતી તેની પુંઠ ન ભુએ, મુખ વીકારી રહેશે
 ॥ ૧૫ ॥ પરણ્યા પતીનું પોશાણ કરતાં, કંભુસાર્થ દેખાડે; ઢોંગી ધુતા
 રાને ધવરાવીને, પ્રેમપુર્વક જમાડે. ॥ ૧૬ ॥ કંથ તણી નહી સાચવે વેળા
 ઢોંગીની તક નહી ચુકે, ઢળતી વસ્તુ ઢળવા દેશે, આળક રડતાં મુકે-
 ॥ ૧૭ ॥ ઢોંગીની છખી નીરખ્યા કરશે, ઢોંગીના ગુણ ગારો, ચરણ
 આંપશે કાંમે ટાંપશે, પતીથી મુખ મરડશે. ॥ ૧૮ ॥ ધર્મના નામનો ધંધો
 અહીંને, ધન મેળવશ ભારી; ભારે વૈભોગ ભોગવશેને, દુનીયાની કરસે
 ખુવારી. ॥ ૧૯ ॥ પણ ઉંચ કરમી કળયુગી અખળા; ધણીનું ધન વેદ
 રસે, કળીયુગના આચાર્યોને પોશી, મોહીત દ્વંદ્વમાં ફરશે. ॥ ૨૦ ॥ તે
 સહુ લક્ષણ કળયુગ કેરાં; આ બધી તેની લડાઈ; તમાં આપણે ચીત
 ન દેવું, જ્ઞાનમાં રાખો ચડાઈ. ॥ ૨૧ ॥ હાવા તો અનેક ઉતપાત થાશે,
 તેમાં ન દેશો ધ્યાન; કળયુગ બેડો નીચે માનો, એમ વદે ભગવાન.
 ॥ ૨૨ ॥ યુધીષ્ઠરને ચાલી ચીંતા, આનો આબંધુ દુખ મ્હોટું; ધર્મના
 કામમાં ધાડ પાડે, એ દુખ સહુથી મોટું. ॥ ૨૩ ॥ અરેરે ધર્મનું ધરબોળ
 જશે, અવળી મતી જગ જાલે; દેખાશે સવળું હશે અવળું. પણ તે પંથે
 ચાલે. ॥ ૨૪ ॥ એવો અતી ઉદ્વેગ ધરીને, થઈ બેડા નીરાશ; અરેરે એ
 યુગ ભુડો, સાંભળી પામ્યા ત્રાસ. ॥ ૨૫ ॥ પ્રભુ કહે તમે ત્રાસ ન ખા-
 સો, વ્યાસજીને તમે મળજો; હવે હું આગના માગુંછે, ધર્મ કહે વળી
 વળજો. ॥ ૨૬ ॥ એવું સાંભળી કૃષ્ણ પ્રભુજી, પોતે થયા વીદાય; એ-
 ટલે અતી ઉદાશી રેહે છે. પોતે ધરમ રાય. ॥ ૨૭ ॥ એમ કહીને કૃષ્ણ
 પ્રભુજી, પોતે થયા વીદાય; ઉદ્વેગ ભોગવે ધરમ રાજ, હવે કયારે દેહ
 જાય. ॥ ૨૮ ॥ એટલેથી અશ્વમેધ પર્વ, પુર્ણ થઈ કથાય, ઓ જનમેજે
 રાજ તારી; ઉતારી બ્રહ્મહત્યાય. ॥ ૨૯ ॥ કાળા પડદા ઘોળા થયાં, સ્વે

ત થઈ શામ ગાય; કાળા તલ ધોળા થયા એ, પરીક્ષા દેખાય. ॥૨૬॥
 પરીક્ષત મુતે વીધી પ્રભાણે, પુરણુ ક્રીધાં દાન; યજ્ઞની કથા શ્રવણુ ક્રી-
 ધી, ફળ તે યજ્ઞ સમાન. ॥૩૦॥ શ્રોતા વક્તા સરવે જનના, મનના
 પોહોયે કોડ, વક્ષલ વદે બોલજે સૌ, જે જે શ્રી રણુછોડ. ॥ ૩૧ ॥
 વળણુ. ॥ જય જય શ્રી રણુછોડ રાયનિ, બોલો શ્રોતા જન; અશ્વમેધ
 પર્વ કહ્યું, પાપી થાય પાવન.

અશ્વમેધ પર્વ સમાપ્ત.

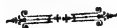
વ્યાસાશ્રમ પર્વ.

કંડુ ૧ રાગ સાખીનો.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજ-
ને સંભળાવું, વ્યાસાશ્રમ કથાય. ॥૧॥ ધરમરાજ ને રહે ઉદાશી ગ-
મતું નથી લગાર; ખાવું પીવું કાંઈ ન ગમે, ગમે નહીં વ્યવહાર. ॥૨॥
ઉદવેગ ધરીને નીકળીયા, ઘેરથી ધરમરાય; વેદમવ્યાસનો આશ્રમજ્યાં
છે, ત્યાં ગયા મન મકલાય. ॥૩॥ વ્યાસજીને જઈ ચરણે લાગ્યા, મા-
હારાજ ટાળો વેમ; સંસારમાં હવે નથી ગમતું, ઉદાશ રહું છું કેમ.
॥૪॥ એટલે વ્યાસજી એમ બોલ્યા, નહિ ગમે આ સમે; કળયુગ બેઠો
તે કારણથી મનડું તમારું ભમે. ॥૫॥ શતીયાને સારું નવ લાગે,
કળીયુગવીશે રહેવું; ધરમ કહે કળીયુગ કેવો, પ્રતાંતમુજને કહેવું. ॥૬॥
કેહેવું ઘટે છે વ્યાસ માહારાજ, લાગુ તમને પાય, કળયુગના ગુણલક્ષણ
કેરી, કહો મુને કથાય. ॥૭॥ વ્યાસજી બોલ્યા ધરમ સુણો, કળીમાં
કમ આયુશ; થોડા દિવસ જીવવું તેમાં, હૈયામાં ધણી હુંસ. ॥૮॥ અને-
ક પ્રકારના રોગની વ્યાધી; ને થાય નાડી પરીક્ષા; બ્રાહ્મણ વીના અવર
જતી; માગે ઘેરે ઘેર ભીક્ષા. ॥૯॥ દુરાચરણ દુર વ્યસન વધશે, દુરબુ-
દ્ધીને દુકાળ; ઉંચ વરણ રાખશે નીચ પ્રતી, ઉંચ પ્રતી ચંડાળ. ॥૧૦॥
નાસ્તીકને સૌ આસ્તીક કેહેશે, આસ્તીક ને નાસ્તીક; સ્વારથ સરશે
તેમ સહુ વળશે. નહીં પ્રભુની ખીક. ॥૧૧॥ ખરા બોલાને પાડશે ખો-
ટો, ખોટો ખરો કેહેવાશે; વેદના અર્થના અનર્થ થાશે; પાખંડી પુખશે.
॥૧૨॥ શીવાર્પણનું ખાવા ઇચ્છે; વીપ્રને તીછકાર થાશે; ગુરુ : પદવીના
ટોળ કરીને, મહતાથી મદીરા પાસે. ॥૧૩॥ ધર્મની જગોના ધણી થાશે,
પ્રપંચ પગલાં ભરશે; કન્યા વિક્રય વધશે ઝાઝો, જીવતી જરમાં ફરશે.
॥૧૪॥ રાજ્યનીતીમાં ન્યાય થાશે, સ્વારથ સરે તેવા; લાંચો લેવાશે
ડંડ દેવાશે, ઉંચ નીચની કરે શેવા. ॥૧૫॥ સરવ વરણ, એક આરે
થાશે, ખાશે પુત્રીની કમાણી; આપની બેઠી પર કુદ્રષ્ટી, ભ્રાત ભગની
વેહ આણી. ॥૧૬॥ વાહાલામાં બહુ વેર વધશે, નાત જાતમાં નહીં જંપ;
કલેશ કંકાશ નીત્યે ધરમાં, પાડોશમાં નહીં સંપ. ॥૧૭॥ ગરીબને સહુ
ઘાલશે ગોદા, ગ્રહસ્થની પક્ષ તણાશે, બે મુખી દુનીયા બોલવાની, સત્ય

ત્યાં અસત્ય જણાસે. ॥૧૮॥ સાચી વારતા સંતાઇ જશે, જુઠી વાત વણાશે; ધરમીષ્ટ તે અધરમી કેહેવાશે, અધરમી ધરમી ગણાશે. ॥૧૯॥ ધરમનું દ્રવ્ય ખાવા ચાહાશે, નહીં માને પુન્ય પાપ. પાપ નહીં ગણે દીકરાને, દીકરો નહીં ગણે પાપ ॥ ૨૦ ॥ સાસુને વહુ નહીં સંપવાનાં; ટંટામાં સહુ રાજ; નીતીનો ઉદયોગ નહીં ઝાલે, ચાલશે દગલખાજ. ॥ ૨૧ ॥ બેહેની ખારણ સાળી ધરમાં, કુટુંબમાં કલેશ કરશે; પત્નિયો પીત્રાધથી વેહેરી, પીએરમાં ધન ભરશે, ॥ ૨૩ ॥ જમાત્રાનું ખાવાચાહાશે, વઢશે વાંકી વાટે; ન્યાય નિતિથી કોઈ ન બોલે, ચાટે તેનું દાંટે. ॥ ૨૪ ॥ ખાશે ત્યાં સુધી ગુણુ ગારો, નહીં ખાય તો ગાય ખોટું; પરના સુખે દુખ દલમાં, ઝેર વેહેર મનમાં મોહોટું. ॥ ૨૫ ॥ વણ દીઠી વાતો વધવાની, નીંદાનો સહુને ધંધો; કળીયુગનો જીવ કામે કોધે, રહે રાત દીન અધો. ॥ ૨૫ ॥ ગાંઠનું આધને ખોદણી પરનિ, બીજો નહીં ઉદયોગ, છળ પડપંચને પાપ ઘણેરા, વિવેક વણ વૈભોગ. ॥ ૨૬ ॥ ઉત્તમમાં અવતરીને પાળે, નીચ વરણનો ધર્મ; મુળ જાતીનો મારગ મુકી અન્યનાં ગ્રહે કર્મ. ॥૨૭॥ હીંદુ કુળમાં અવતરીને, ચવનનો પંથ ઝાલે; સુપાત્રને ગ્રહસ્થ ગણીને, કુપાત્રોને ચાલે. ॥ ૨૮ ॥ દુરખળ દેખી ગધેડીને નિરે; તાજ દેખે ગાય; ધરાએલી કહી હાંકી મુકે, દેખાડે અવળો ન્યાય. ॥૨૯॥ ચૈતન્ય મુકી પુજશે જડને, વેદ મુકી સુણે વાતો; ગાયનું ગોથું ખમશે નહીં ને, ખમશે ખરનિ લાતો. ॥ ૩૦ ॥ સારાને નરતો ઠેરવવા, સૌને રહે ઇચ્છાય; કુથલી કરે હલકો કરચા, કેહેશે સૌહાર્યહાય. ॥ ૩૧ ॥ કૃત્જાતીને કથા સુણે, સુજાતીને નીંદે; ઉંચનિ સાથે બાકરી બાંધે, નિચ જાતીને વંદે. ॥૩૨॥ વિમ્બ વીના વેદ વિદ્યા ભણીને. ચલાવશે બહુ પંથ; તેવાની શેવા સહુ કરશે, અજ્ઞાના કેહેવાસે સંત, ॥ ૩૩ ॥ એકારે શર્વે વરણ થાશે, એવો ઉપદેશ કરશે; ત્યાગીપણું દેખાડીને, ખુબ ખજના ભરશે. ॥ ૩૪ ॥ હું બ્રહ્મજીને તે કેહેશે, થઈ ફરશે બ્રહ્મરૂપ; આપ વીના અન્ય ઇશ્વર નથી; કયાં છે માયાનો કુપ. ॥૩૫॥ ત્રૈણે કાળમાં નથી માયા, જેમાં ને તેમાં છે બ્રહ્મ; બ્રહ્મને બ્રહ્મને હળેમળે, કરે ફાવે તેમ, ॥૩૬॥ પાપજ કયાં છે પુન્યજ કયાં છે, કયાં છે મોક્ષ અમોક્ષ; જુદો ઠરાવે તો ભજવો પડે, ઠરવે તેથી અપ્રોક્ષ ॥૩૭॥ સાકર કહેતો શેવવો પડે, માટે કહે નીરાકર, શગુણ કેહે તો ગુણુ ગાવા પડે, નીરગુણનો શો વીસ્તાર, ॥ ૩૮ ॥ એવાં વીચીત્ર કામ કળીનાં; એરે ધરમરાય, ભટ ભટ થવાની ઝાજ; જીવ્યાયે કહી નશ

કાય. ॥ ૩૯ ॥ વળણુ. ॥ કેહેતાં થાકે જીભડી, સુણુ યુધીષ્ઠર રાય; વ્યાસ વક્ષલ વાણી વહે, કળીયુગનો મહીમાય.

કડવું ૨ રાગ ચૌપાઈ.

બોલ્યા જયમુની મુખ વચન, સુણુ પરીક્ષત કેસ તન, કેહે છે ધર્મને
વેદમ વ્યાસ; વળી મનમાં ધરીને હુક્ષાસ. ॥ ૧ ॥ પુછ્યું ધરમ રાજ્યે
એમ, ચારે વરણુ ચાલશે કેમ; બોલ્યા વ્યાસજી મુખથી વાણી, તમે
સાંભળો ઉલટ આણી. ॥ ૨ ॥ ચારે વરણુમાં બ્રાહ્મણ શ્રેષ્ઠ, તેને કળી
યુગ કરશે નેષ્ટ, એવા એવા વિપ્રો અવતરશે, તણુ વરણુની સેનાકરશે.
॥ ૩ ॥ ગોર થઈ યજ્ઞમાનોમાં ફરશે, ફાંફાં મારીને પેટ ભરશે; પૈસા માટે
કાસદાં કરશે, નીચવરણુ આગળ હાથ ધરશે. ॥ ૪ ॥ ગાળ દેઇને કાઢે
રડતાં, તોહે બ્રાહ્મણો નાંખશે પડતાં, વણુ નોતરે જમવા જશે, છાંડ્યુ છુ
ડ્યું મુકેલું ખાશે. ॥ ૫ ॥ નીચવરણુ હશે બાવા, બેસશે તેના ગુણુ
ગાવા; જ્યાં ત્યાં લાડવા લુટી ખાવા, મોકલે ત્યાં જાયે અથડાવા. ॥ ૬ ॥
શુદ્રોનાં છોકરાં તેડી ફરશે, ઘણી ગાંડ ગુલામી કરશે. પૈસા માટે નચાવે
તો નાચે, માન્ય બ્રહ્મ થઇને ચાચે. ॥ ૭ ॥ શુદ્રોનું અન્ન આપશે રાંધી.
લેશે પાપોની પોટલી બાંધી; ખાવા માટે ઘેર ઘેર ભમશે, શુદ્રના સોળ
દનમાં જમશે. ॥ ૮ ॥ શુદ્રના નીમીત્ત જે અન્ન; તેનું બ્રાહ્મણ કરશે ભો;
જન; શુદ્રના એઠવાડામાં ફરશે, એવું ગોરપણું આદરશે. ॥ ૯ ॥ બીજી
વરણુ મુખમાં ધાલે, પછી વિપ્રોને આગના આલે, જમે પાછળથી નહી
છોશ, પેટ માટે નહી ગણે દોશ. ॥ ૧૦ ॥ એક પૈસો મળવાનો જ્યાં.
ય, બીજા પાઈ માટે પડે ત્યાંય; એવિ રીતે થશે માન્ય બ્રહ્મ; કળીયુગ-
માં બ્રાહ્મણ બ્રહ્મ. ॥ ૧૧ ॥ વળી વીપ્રની પત્નીયો જેહ, કરશે શુદ્ર
સુવાવડ તેહ, ચાંપશે શુદ્ર નારીનું અંગ, ધોઇ લાવે વસ્ત્રો નવરંગ.
॥ ૧૨ ॥ ખરો બ્રાહ્મણ માન્યમાં રહેશે, તેને હંકારી સહુ કેહેશે; પણ તે
કીરતી નહી ગણે, એક ભગવતનું નામ ભણે. ॥ ૧૩ ॥ નહી રાખે કોની
ઓશીઆળ, તે તો સાચો વીપ્રનો બાળ; પણ કળીયુગમાં એવો ટેક,
રાખનારો હાજરમાં એક. ॥ ૧૪ ॥ એવા વીપ્ર કળીયુગના સાર; કહુ ક્ષ-
ત્રી તણો વીસ્તાર; જસે સુરપણું ક્ષત્રીમાંથી, રાજ્ય ગાદી તે ભોગવે
ક્યાંથી. ॥ ૧૫ ॥ નીચી વરણુની નોહોકરી કરશે, મરવાનો ધણો ભય
ધરશે; નહી રહે ધરમાં અનાવાસ, ચાશે દાસ તણા તે દાસ. ॥ ૧૬ ॥

વળી દુર વ્યસન બહુ કરશે, રળીરળીનેદવાં ભરશે. ખોઈ બેસશે ધરને
ગામ, બોળશે ક્ષત્રીઓનું નામ. ॥ ૧૭ ॥ થઈ જશે ગણા ગેરાડી, નહી
જુએ નેત્ર ઉઘાડી; ઉતારી સુકશે ઉપવીત, હંસા કરવામાં પરાવે ચીત.
॥ ૧૮ ॥ જ્યાં ત્યાં કાઢશે દોહડા દન, કરે અભક્ષા ભક્ષ ભોજન; આદરે
અન્ય વરણની સેવા, કળીયુગના ક્ષત્રી એવા. ॥ ૧૯ ॥ હવે વંશ તણો
વિસ્તાર તમે સાંભળો કુન્તી કુંવાર, કરસે અવીવેશી વેહેપાર, નહી
નેકને દયા લગાર. ॥ ૨૦ ॥ આપવા લેવાના જુદા ભાવ, ધાપ મારે
જેવો જેવો દાવ; નહી જમતાને જમાડે, નહી રમતાને રમાડે ॥ ૨૧ ॥
નહી જમે તેને નોહોતરશે, જમશે તેને તીછકાર કરશે; વળી નૈવેદ્યનું
લેઈ નામ, કરશે કાયા પોશણ કામ. ॥ ૨૨ ॥ માગશે તેને નહી આપે,
નહી લે તેને દેવા ટાંપે; ખરાંને માનવાનો ખોટો ખોટાને માનવાનો મો-
હોટો. ॥ ૨૩ ॥ નાંખસે ઉપવીત ઉતારી, સદા રેહેસે વૃત્તી ધુતારિ; ના-
તો જતો રૂડી આદરસે, વળી વીપ્રોમાં કસર કરશે. ॥ ૨૪ ॥ મોહો-
ટાં ટીલાં તણીને ફરસે, છાપા છપ્પન માળાયો ધરશે; લેવું દેવું તે
ગાંડાનું કામ, ધારશે ખતક ધરવું નામ. ॥ ૨૫ ॥ પરસાદોના પડીયા મ
ળહે તેવા પંથમાં ભેગા ભળશે, એવા કળીયુગના વંશ જતી, વેહેવા
રમા વીશ્વાસઘાતી. ॥ ૨૬ ॥ હવે શુદ્ર તણી કહુ રીતી, તું તો સાંભળ
કળીયુગ નીતી; શુદ્ર જતી થસે માહા ધાતી, ધણા જીવ તણા નીપાતી
॥ ૨૭ ॥ એવા શુદ્રોર્થા શુદ્ર નીકળશે, અતી શુદ્રનાં નામમાં ભળશે,
અને શુદ્ર જતી થશે સારા, પાળસે મુળ ધર્મના ધારા. ॥ ૨૮ ॥ ગાય
વીપ્ર ઉપર પ્રેમ ધરશે, પુન્યને દાન પ્રે કરસે; રાખસે શ્રદ્ધા ધર્મને
કામે, વેચ્યા વેચાસે ભગવત નામે. ॥ ૨૯ ॥ પાપી વીપ્રને ગણસે
મોહોટો, કદી નહી કહે જીભ્યાયે ખોટો, નહી છીદ્ર વીપ્રનાં સોધ, ચાલશે
બ્રાહ્મણને બોધે. ॥ ૩૦ ॥ ચાલશે બ્રાહ્મણ કહે જેમ, નહી કરે બ્રાહ્મણ કરે
તેમ; એવો સુ પંથ નીચમાં જસે, ઉંચ વરણ તે નીચ થાસે. ॥ ૩૧ ॥
એવો ધણો વાંબે વિસ્તાર, કેહેતાં કેહેતાં ન આવે પાર, વળી ગ્રંથ લાં
બાણે જય, તેથી ટુંકામાં કહી કથાય. ॥ ૩૨ ॥ ત્યારે ધરમ બોલ્યા વ-
ચન, મુણે પારાધરના તન; મુને એક છે શંકા અપાર; બ્રહ્માના મુખ-
ના વેદ ચાર. ॥ ૩૩ ॥ તેમાં સત્ય માનું કીયો વેદ, એવા જુદા જુદા છે
ભેદ; ત્યારે વ્યાસજી વદીયા એમ, વેદને જુઠા કહીએ કેમ. ॥ ૩૪ ॥ પ-
ચ દધી માંખણ તક જેમ, વેદ જુજવા દીસે તેમ; લાગે ખાટું મોળું ને
મીઠું, પણ તેમાં શું તત્ત્વ દીઠું. ॥ ૩૫ ॥ કરે ચુકતીથી મથન જે વારે.

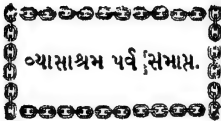
આવે ધ્રત તત્ત્વ તે વારે; નેમ વેદ વીવેક વીચારે, જ્ઞાન તત્ત્વ નીકળે
ત્યારે. ॥૩૬॥ તેણું તે જ્ઞાન વેદથી ન્યાડ, લાગે મુમુક્ષુને પ્યાડ; તેમાં
નિશ્ચય વત્તી કરે, તેનું આવાગમન નિસ્તરે. ॥૩૭॥ તવ બોલીયા ધ-
રમ રાય, એક બીજી પુછુ શંકાય; તેણું જ્ઞાન લેધને શું કરવું. એમાં
શું થં કામ આદરવું. ॥૩૮॥ તવ બોલીયા વેદમ વ્યાસ, સાંભળી ક-
રજે કાંઈ કયાશ; જ્ઞાન થયા પછી નહી કર્મ, જેણે શત્યવસ્તુ બહુ પર્મ-
॥૩૯॥ તેણે લક્ષણા ભક્તી કરવી; અતી ઉપાસના આદરવી; નથી દે-
હી કર્મનું કામ, અઠતન્યનું ચૈતન્ય સુખધામ. ॥૪૦॥ નથી જ્ઞાનીને
કર્મ બંધન, કરે સત્યતણુ વંદન; કહ્યું મનુશમરતી માંય, તેમાં શંશય
નથી કાંય. ॥૪૧॥ સર્વ માયામાં ચૈતન્ય જેહ, મળે ચૈતન્યે ચૈતન્ય તેહ;
એતો ચૈતન્ય ગ્રહે જ્ઞાન; તેનું તેને તે ધરે ધ્યાન. ॥૪૨॥ રહે મુળ ચૈ-
તન્યમાં મતી, તેથી તેની ત્યાં થાયે ગતી; મળે ચૈતન્યે ચૈતન્ય રૂપ, તવ
ટળે માયાનો કુપ. ॥૪૩॥ ઢુટે માઈક વાસના જ્યારે, પામે અભય પદ
તે વારે; રહે માયામાં વાશના જરી, તવ અવતરે તે ધરા. ॥૪૪॥ મા-
યામાં રહીને એમ બોલે. અંહ અજ્ઞાસ્મી બ્રહ્મ તોલે, એણું કેહેનારો નહી
બ્રહ્મ, એનું પોગળ પોણું જમ. ॥૪૫॥ બ્રહ્મનું જ્ઞાન થયેલું જેને. દેહ
છુટે મળે પદ તેને, તેથી ચૈત્વન ચૈતન્યતણુ; હોય જ્ઞાનીના લક્ષમાં ધણુ
॥ ૪૬ ॥ તેતો છુટેલો શુભ કર્મ કરવા, હોય ખુશી તો બેસે આદરવા;
તેથી તેને નહી કાંઈ બાધ; જ્ઞાનિ ન ગણે જગ અપવાદ. ॥ ૪૭ ॥ જ્ઞાન
લેવાનો સર્વનો ધર્મ, ઝાઝી રહે અજ્ઞાની કર્મ; જેહ આગળ ડગ નવ ભ-
રે, તેમાંને તેમાં અવતરે મરે. ॥૪૮॥ જ્ઞાન વીના મુક્તી નવ થાય, ક-
હ્યું વેદ સ્મરતિની માંય; તવ બોલીયા ધર્મ ભુપાળ, આતો દીસે કેમા-
યાની બળ. ॥૪૯॥ એતો માયા તેતો અજ્ઞાન; તેથી જ્ઞાન ક્રીડું ભગ-
વાન; જ્ઞાન અજ્ઞાન કયાંથી ને કયારે, કરો બોધ શંકા ટળે ત્યારે ॥૫૦॥
વળણુ ॥ બોધ કરો શંકા ટળે, લાગું તમને પાય; વ્યાસ વલ્લભ વાણી
વદે, સાંભળો જ્ઞાન કથાય.

કડવું ૭૧ રાગ સવર આનો.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વ્યાસાશ્રમ
વં તણી હું, શ્રવણ કરાવું કથાય, ॥ ૧ ॥ વેદમ વ્યાસેજી કહે છે ધર
મને, વક્ષલ શ્રોતાજનને, અજ્ઞાની જન શાંભળે તોલે; ડાઘ ન લાગે

મનને. ॥ ૨ ॥ આ વિશ્વ ઉપજે લય પામે, અનાદિનો નેક; વિશ્વ હોયે
તવ દ્વેત ગણવાં, લય પામે તવ એક. ॥ ૩ ॥ માયા રૂપે હોય માયા તવ,
માયાને બ્રહ્મ બેય, માયા બ્રહ્મ રૂપ થાય તવ એકજ, પણ મુળમાં દ્વેતે
છેય. ॥ ૪ ॥ પયમાં જળને દ્રવ બે વસ્તુ, પણ દીશે છે એક; જે વેળાએ
જુદાં પડે, તે વેળા બે વીવેક. ॥ ૫ ॥ તે રીતે મુળ બ્રહ્મ વીશે; માયા હતી
બ્રહ્મરૂપ; કાળે કરિને જુદી પડે, તવ બે જુદાં સ્વરૂપ. ॥ ૬ ॥ માયાનું
સ્વરૂપ ફરવાને, અનાદીનો સ્વભાવ; જેવું દુધી દધીરૂપથાયે, તેવાનેનો
ઉત્થાવ. ॥ ૭ ॥ તે રીતે માયા રૂપે, ચૈતન્ય શક્તીથી થાય; ચૈતન્ય
શક્તી બ્રહ્મ કેરી, મુણે યુધીષ્ઠર રાય. ॥ ૮ ॥ જડ માયામાં શક્તી ચૈત-
ન્ય, તેથી ચઘતન્ય માયા; માયાની વસ્તી દ્રષ્ટીયે દીસે, માયાની ભાતી
ક કાયા. ॥ ૯ ॥ ત્રીગુણી માયાથી ત્રણ ગુણ થયા, ત્રણ ગુણના પંચ ભુ-
ત; તે પંચ ભુતનાં ચોવીશ તત્ત્વો, શાંભળ કુન્તી સુત. ॥ ૧૦ ॥ છે શાં-
ખ્ય શાસ્ત્રમાં વીવેચન એ, જ્ઞાના શકુ જન; ગ્રંથ લંબાણના ભયથકી
એ, કરતા નથી વરણન. ॥ ૧૧ ॥ માયાની કાયામાં ચૈતન્ય બ્રહ્મનું, તેને
કહે છે જીવ; તે જીવ જ્ઞાન લે ચઘતન્ય બ્રહ્મનું, તવ જીવ થાયે શીવ.
॥ ૧૨ ॥ માયાથી વાશના છુટીને, જે બ્રહ્મને રહે વળગી, દેહથી છુટી
બ્રહ્મ પદ પામે, તવ થાય વાશના અજગી. ॥ ૧૩ ॥ વાશના નવ રહે
માયા નવ રહે, ન રહે હુંને અન્ય; એવા જે પુરશારથી જ્ઞાની, તે પુરશોને
ધન્ય. ॥ ૧૪ ॥ એટલે બોલ્યા ધરમ રાજ, એક પુત્રું વિચાર; મુળ બ્ર-
હ્મને ચઘતન્ય કહોહો, તેતો કેવો આકાર. ॥ ૧૫ ॥ એટલે વેદમ વ્યાસ
બોલ્યા, આત્માનો આકાર જેવો; ચંદ્ર શમ બીંબ બીંબ શમચંદ્ર, પ
રમાત્માનો તેવો. ॥ ૧૬ ॥ જેવો આત્મા તેવો પરમાત્મા, આકારમાં નહી
ફેર; પણ શક્તીમાં અધીકને નુન્ય, ગુણ ફેર મેર શમેર. ॥ ૧૭ ॥ એમ
અતીશય જ્ઞાન કીધું, તત્ત્વ થયા રાય ધર્મ; શ્રોતાજનથી આટલું કહેતાં,
શમજાઈ ન શકે મર્મ. ॥ ૧૮ ॥ તો નીમીત માત્ર મુજ દેહ, રચેલા છે
ગ્રંથ અનેક; ભાવાર્થ પ્રકાશ વિજ્ઞાન વલ્લભ, તેમાં સરવ વીવેક. ॥ ૧૯ ॥
છપાઈ તે ગ્રંથ બહાર પડયા છે, તે જોતાં થાશે જ્ઞાન; વલ્લભ વદે સ-
રવે શોતા, શમરો શ્રી ભગવાન. ॥ ૨૦ ॥ વ્યાસાશ્રમ પરવ થયું પુરણ,
ઉતરી ગઈ હત્યાય, જનમેજયે પરણાવિ આપી, શવાસો કન્યાય. ॥ ૨૧ ॥
શવાસો વીપ્રને ઊપવીત દીધાં, ઉલટ મનમાં વ્યાપી; શવાસો બ્રહ્મ પુરી
થા તેતો, બ્રાહ્મણને આપી. ॥ ૨૨ ॥ શવાસો ગઉદાન દીધાં, પુન્યવંત
યરીક્ષત તન; શવા લક્ષ બ્રાહ્મણને. કરાવીયું ભોજન. ॥ ૨૩ ॥ તેણે એ

ની ઉતરી હત્યા, રવેત થઈ શામ ગાય; કાળા પડઠા ધોળા થયા, શામ.
તલ ધોળા થાય, ॥૨૪॥ શ્રીતા વક્તા સરવે મુણી, પોહોઝ્યા મનન.
કોડ; વક્ષલ વાણી વદે સહુ બોલો, જે જે શ્રી રણછોડ. ॥૨૫॥ વળણ
જય જય રણછોડ બોલજો, રણ છોડે જગરાય, ચીત્ત રાખીને સાંભળો,
મુશળ પરવની કથાય.

વ્યાસાશ્રમ પર્વ સંમાપ્ત.

મુશળ પર્વ.

કડવું ૧ સગ ધન્યાસરી.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુ
જને સંભળાવું, મુશળ પર્વ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ વ્યાસાશ્રમથી ઉપદેશ
લેઈ, ધરમ આઠ્યા ઘેર, દ્વારીકાંથી શ્રી કૃષ્ણઆઠ્યા, મળવા આનંદ
ભેર. ॥ ૨ ॥ સાત દિવસ શ્રી કૃષ્ણ રહ્યા ત્યાં, પછી માગી વીદાય; એ-
ટલે અરજીન પ્રત્યે બોલ્યા, પોતે ધરમ રાય. ॥ ૩ ॥ અરજીન વીરા પ્ર-
ભુની સાથે, મુકવા દ્વારીકાં જવો, શુભ સમાચાર સર્વના લેઈ, પાછા વે
હેલા ઘેર આવો. ॥ ૪ ॥ તવ પારથ વસ્ત્ર આલુપણ, પેહેરીને નીકળી-
યા; રથે બેશી વાતો કરતા, જય નરને સાંભળીયા. ॥ ૫ ॥ મારગમાં
એક ગામ આઠ્યું, ત્યાં બન્યું કેવું કામ; બ્રાહ્મણ બ્રાહ્મણી બે જણ
આવી, ઉભાં રહ્યાં તે કામ. ॥ ૬ ॥ નરનારાણુનો રથ ઘેરી, કહેવા
લાગ્યાં એમ; આ યુગમાં માખાપ પહેલાં, છોકરાં મુઆં કેમ. ॥ ૭ ॥ સુત
સાત માહારા મરણ પામ્યા, તેનું કારણ બતાવો; સંદેહ માહારો ભાગો
નહીં તો, પુત્ર મહારા લઈ આવો. ॥ ૮ ॥ કૃષ્ણ પ્રભુ કહે પુત્ર મુઆ,
માખાપ પહેલા આ કામ; કળીયુગ બેઠો તે કારણથી, કાળ બળે થયું
કામ. ॥ ૯ ॥ અરજીન બોલ્યો પ્રભુની પ્રત્યે, વીચારવું રાજવટે; આપ-
ણુને આવી ચાચના ઝીવિ, પુત્રો લાવવા ઘટે. ॥ ૧૦ ॥ કૃષ્ણ કહે કે
ચાલો જઈએ, કહીને રથ હંકાર્યો; દ્વારિકાંથી ડાલી બાનુએ, જવાવિ
ચાર ધાર્યો. ॥ ૧૧ ॥ વાતો કરતા પંથે પળીયા, ભુદી ભોમી આવી; ત્યાં
તો નરો અધિકાર દીશે, નેત્ર નાંખે અંજલી. ॥ ૧૨ ॥ પ્રભુએ સુદરસણ
મુકયું, તવ થયો પ્રકાશ; ચક્ર તણે અજવાળે આલ્યા. અરજીનને આવી
નાશ. ॥ ૧૩ ॥ આગળ જતાં પ્રકાશ આઠ્યો, તીવ્રરથી ટળીયો શોક;
આગળ જતાં વસ્તી આવી, ત્યાં ચત્રભુજ લોક; ॥ ૧૪ ॥ તેને હળી
મળી આગળ ગયા, શહસ્રભુજ લોક ત્યાં; તેમને સહુને હળીમળીને,
વિશેષ આગળ જય ॥ ૧૫ ॥ ત્યાં તેજનો બીંબકાર દીકો ઉજ્જવળતા
અનુપ; મહા તેજનો એક ઢગલો ત્યાં છે. ભોમા નારાયણ રૂપ. ॥ ૧૬ ॥
વાલપુર ખંડીત તે જોત દીસે, અરજીન પડીયો પાય, કૃષ્ણ પ્રભુ આ-
રૂપ કોનું, સંશય મુજને થાય, ॥ ૧૭ ॥ એટલે અવીનાશી એમ બો-

હ્યા, ટાળું તમ સદેહ; પુરણ બ્રહ્મ ભોમા નારાયણ, જોતી સ્વરૂપ એહ
 ॥ ૧૮ ॥ એટલે અરજીનજ એમ બોલ્યા, મુને પડે છે વેમ; પુરણ બ્રહ્મ
 કહો છો ત્યારે, ખંડીત જરા કેમ ॥ ૧૯ ॥ એવું નરનું વચન સુણી,
 બોલ્યા જીગદાધાર; ખંડીત ભાગ છે તેટલો હું, નીકળેલો છું બહાર
 ॥ ૨૦ ॥ તેથી તે ભાગ ખંડીત દીસે; કાંઈ ન ધરશે વેમ; અરજીન કહે
 એમાંથી તમે, નિકળ્યા માનું કેમ. ॥ ૨૧ ॥ તવ પ્રભુ કહે જોયા કરજો,
 કહી ઉઠ્યા સાંભળીયા, પંચભુતી દેહ અળગી મુકી, ભગવત તેમાં ભ
 ગીયા. ॥ ૨૨ ॥ એટલે પુરણ જોત હવી. અરજીન પડીયો પાય; પરકંબા
 કરી ક્રીધિ પ્રારથના, નીકળો જદવરાય. ॥ ૨૩ ॥ કૃષ્ણ અંશ તવ બહાર
 નીકળીયો, ખોળીયું પેહેરી લીધું; અરજીન જોડે રથે ખીરાજ્યા, ચમ
 તકારી કામ ક્રીધું. ॥ ૨૪ ॥ તવ જોત પાછી ખંડીત દીડી, નીકળ્યા દેવ
 મોરાર, પછી અરજીનના સાંભળતાં, કૃષ્ણે કયો ઉચ્ચાર. ॥ ૨૫ ॥ ઓ
 માહારાજ વીપ્ર કેરા કેમજ લીધા બાળ; તવ જોતમાંથી નીકળી વાણી
 સાંભળો શ્રી ગોપાળ. ॥ ૨૬ ॥ કળીયુગ બેઠો ને કયાં સુધી, ભોમીમાં
 રાજ કરશે; મુજ અધીષ્ઠાનમાં પધારો, ભુભાર ક્યારે હરશે. ॥ ૨૭ ॥
 એટલે કૃષ્ણજ એમ બોલ્યા, થોડા દીનમાં આવું, વાયદો વીપ્રને કયો
 છે, દીકરા તારા લાવું. ॥ ૨૮ ॥ એમ કહી સાત પુત્રો લીધા જીમધિસે
 સત્ય ઘોટે; માખાપ પહેલા પુત્ર લીધાતા, કૃષ્ણને લેવા માટે. ॥ ૨૯ ॥
 વીપ્રના પુત્રો લેઈને વળીયા, અરજીનને ભગવાન; બ્રાહ્મણને ઘેર જઈને
 આપ્યા, બ્રાહ્મણના સંતાન. ॥ ૩૦ ॥ પછી ચાલ્યા દ્વારીકાં લણી, વાતો
 કરતા જય; એવામાં દ્વારીકાંપુરીમાં વીધન કેવું થાય. ॥ ૩૧ ॥ દુરવા
 સા રૂપી પધાર્યા; દ્વારીકાં નગરી માંય; પ્રભુના પુત્રોએ મશકરી કરવા, વી
 ચાર ક્રીધા ત્યાં. ॥ ૩૨ ॥ વીનાશકાળે વીપ્રીત બુદ્ધી, જદુકળમાં આવી;
 સાંભ નામના છોકરાને, કન્યારૂપ બનાવી. ॥ ૩૩ ॥ ચીર ચણીયો ચોળી
 પેહેરાવી, તાંસળું ખાંધું પેટ; નારી બનાવી દુરવાસા પાસે તેડીગયા.
 ઠેક. ॥ ૩૪ ॥ લજ્યા તણાવી ઉભી રાખી, ખીજ બોલ્યા વચન; કહો
 મહારાજ આવી આ વહુને, આવશે તનીયા કે તન. ॥ ૩૫ ॥ તવ દુર
 વાસાએ સમાધી માંડી; સૌ વાત સમજ લીધી; રૂપીને એમ કોથ વાંધ્યો
 મશકરી મારારિ ક્રીધી. ॥ ૩૬ ॥ સમાધી ઉતારી દુરવાસા બોલ્યા, કક
 જાવી અંતઃકરણ; જાએ એને પેટ અવતરવાનું, જદવ કુળનું મરણ.
 ॥ ૩૭ ॥ સૌ છોકરા તવ મુજવા લાગ્યા, તવ પ્રદ્ધ બોલ્યા વચન; બગ
 ડવા કાળે બ્રાહ્મણ કેરી, મશકરીનું થયું મન, ॥ ૩૮ ॥ પછી બહુ પ-

સ્તાવા લાગ્યા, રૂપી થયા વીદાય; શામ્ભે વેશ ઉતારી નાંખ્યો, ભરી
સભાની માંય. ॥ ૩૯ ॥ પેટ તાંસળું બાધેલું તે, છોડતાં શું નીવડયું;
એક હાથ લાંબું મુઠ પોહોળું. મુશળ ભોમી પડીયું. ॥ ૪૦ ॥ તવ
સરવેને ચીંતા ચાલી, દેખીને બનીયા બહોત; અચાનક આ મુશળ
નીકળ્યું; એજ જદુનું મોહોત. ॥ ૪૧ ॥ ત્રધોએ શીખામણ દીધી,
શીંધુ ઉપરજવો, પાશાણ ઉપર ઘસીનાંખી, ઝીની રજકરીઆવો.
॥ ૪૨ ॥ તવ સહુ બાળક મુશળ લેઈ, ગયા સીંધુ ક્રીનાર; પાષણ પર
જઈને ઘસી નાંખ્યું, કરચ વધી લગાર ॥ ૪૩ ॥ તે દરીયામાં નાંખી દી
ધી તવ માંછલી ગઈ ગળી; ઢીંભરે તેમાં જળ નાંખેલી, તેને તે મચ્છા
મળી. ॥ ૪૪ ॥ તે મચ્છામાંથી મુશળ કેરી, કરચ હાથમાં આવી; તેણે
એક પારધીને આપી, તે બાણમાં ખોસાવી. ॥ ૪૫ ॥ મુશળ ઘસી નાં
ખીને ગયા, ગામમાં સહુ સંતાન; મુશળનો જે ઘસારો વેરાયો, તેની
ઉગી પાન. ॥ ૪૬ ॥ તે પછી બે દીવસ ગયા, મેળાનો આવ્યો દન; સ
મુદ્ર ક્રીનારે જદવ ગયા, વળી પ્રભુના તન. ॥ ૪૭ ॥ બાળ બચ્ચાં નર
નારી સરવે, નયવી બારણે જાય; સીંધુ ક્રીનારે શીવનું ડેરું, ત્યાં મોહોટો
મેળો ભરાય. ॥ ૪૮ ॥ વેહેપારી મીઠાઈ મેવા વેચે, રમકડાં નવ રંગી, દુધ
કટેલા હુંનાં ચાઉનીઉની. ભાંગ વેચે છે ભંગી ॥ ૪૯ ॥ ત્યાં કુમુદી થઈ
જદવની, ન કરવાતું ક્રીધું; નાહના મોહોટાચે આનંદ જાણી, મદીરા
લેઈને પીધું. ॥ ૫૦ ॥ વળણ ॥ મદીરાપાન કર્યું સહુ, થઈ ગયા બે ચીત
વલ્લભ વદે આવી બન્યુ, તવ સુજ્યુ વીપ્રીત.

કડવું ૨ રાગ સાખી.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય, વીસ્તારી તુ
જને સંભળાવું, જદવ સ્થળી મહીમાય. ॥ ૧ ॥ મધુપાન ક્રીધું નર
નારીએ, નાહના મોટાંએ સર્વ; પછી પુરણ નીસો વાપ્યો; ઉપજ્યો
ગાંડો ગર્વ. ॥ ૨ ॥ એક એકનો તીછકાર કરતા, પોતાની કરતા વડાઈ,
ખાય અડબડીયાં આવે લથડીઆંતેમાંથી થઈ લડાઈ. ॥ ૩ ॥ સીંધુ ક્રી
નારે પાન ઉગેલી, તે માંડી ખેચી લેવા; એક એકનાપર ક્રોધ કરીને,
બહુ માર માંડ્યો દેવા. ॥ ૪ ॥ દુરવાસાનો શ્રાપ નડીયો, વાગે તે ઢળે
ઘરણ; જેને ઝપાટો પાન્યનો વાગે. તે જન પામે મરણ. ॥ ૫ ॥ એમ અ
ન્યો અન્ય મારા મારી, ક્રીધી અપરંમપાર; લોથે લોથે પડવા માંડી,

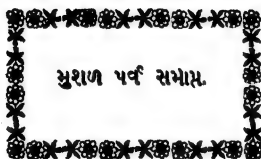
વરત્યો હાહાકાર ॥ ૬ ॥ બીજ ત્રીજ લોક નાશી ગયા, જદવ કુળ પ-
રવાર્યું; અપ્પર ભેગણીયે ભક્ષ લીધું, માંહે માંહી શંહાર્યું. ॥ ૭ ॥ એવે
અરજીન કષ્ણ આઠ્યા, દ્વારીકાં લગભગ થાય; કુંદુંબ કબીલો પડેલો
દીઠો, પોતે જદવરાય. ॥ ૮ ॥ પોંચો કરડી શીશ મરડી, રથથી ઉતરીયા
ધરણ; અરેરે શો જીલમ થયો, શરવે પામ્યું મરણ. ॥ ૯ ॥ પીંપળા ની-
ચે જઈ પ્રભુ બેઠો, કરૂં કોનાપર દાવો; ધાંટા કાઢી અરજીનને કહ્યું, તમ
ધર તમે જાવો. ॥ ૧૦ ॥ કળયુગ પાપી પુરણ બેઠો, અરજીનજ દલ
દાબે; હવે રહેવામાં માલ નથી, શરવ હીમાળે જામે. ॥ ૧૧ ॥ અમારિ
બીના નજરે દીઠી, ધર્મને તે જઈ કેહેજે; અરજીનજ બહુ રડવા લાગ્યા,
દાશને શરણે લેજે. ॥ ૧૨ ॥ પ્રભુ કહે ટુંકામાં કહું છું, થાવો તમે વીદા-
ય; એટલે અરજીન રડતો રડતો, રથે બેશીને જાય. ॥ ૧૩ ॥ એવે પ્રભુનો
દારૂંક નામે, શારથી બોલ્યો એમ; એરે પ્રભુ હું દાશ તમારો, માહારે ક
રવું કેમ. ॥ ૧૪ ॥ મોક્ષનો મારગ મુજને આપો, તવ બોલ્યા જદુરાય;
હસ્તીના પુર વીદુર કને, જઈને પાડજે કાય. ॥ ૧૫ ॥ તેથી તારો મોક્ષ
થાશે, કહી કર્યો વીદાય; એવામાં ઉધવજ આઠ્યા. લાગ્યા પ્રભુને પાય
॥ ૧૬ ॥ એ મહારાજ નયમાં આલો, કેમ બેઠો છો આમ, કષ્ણ પ્રભુ
કહે ભઉતીક દેહી, મુકીને જવું શંકામ. ॥ ૧૭ ॥ ઉધવ કહે ભલે માહા
રાજ, મુને સો વીત્યો લાહાવો; જનમ મરણનો ફેરો છુટે, મોક્ષ મારગખ
તાવો. ॥ ૧૮ ॥ તવ ત્રીલોકના નાથ બોલ્યા. હું ક્ષત્રી અવતાર; બ્રાહ્મણવીના
ઉપદેશ કરવો. નહીં અન્યનો અધીકાર. ॥ ૧૯ ॥ અન્ય વરણના મુખથી
સુણે, જ્ઞાન મારગ ઉપદેશ; શાંભળનારાને ફળ તેનું. લાગે નહીં લેવલે-
શ. ॥ ૨૦ ॥ ગુરૂ પદવી ધારણ કરે, વીમ્ર વીના અન્ય જાત; શવાસો
જન્મ સ્વાનના વેડે, મુકીત થાય નીચાત. ॥ ૨૧ ॥ અન્ય વરણનો ઉપ-
દેશ લે તે, કથીરા થઈ અવતરે; સ્વાનને વળગી સ્વાનનું રૂપીર, પીપી
ને પેટ ભરે. ॥ ૨૨ ॥ વીમ્ર વીના કેહેનારેને, શાંભળનારો પાપી; મનથી
માને મોક્ષ થાશે, નહિ કલ્યાણ કદાપી. ॥ ૨૩ ॥ માટે ઉપદેશ હું નહીં
કરૂં, ભલે તમે મુજ દાશ; મોક્ષ થવાને માટે જામે, મૈત્રી રૂપી પાશ.
॥ ૨૪ ॥ તેમને જ્ઞાને મોક્ષ મળશે, કહી કર્યો વીદાય; એવે સુરજ મેર
બેઠો, તવ અંધારૂં થાય. ॥ ૨૫ ॥ પીંપળાને થડ ટેકો દેઈને, બેઠો અશ-
રણાશરણ; તે શમે પોતે ચઢાવ્યો, ચરણ ઉપર ચરણ. ॥ ૨૬ ॥ રામા
અવતારે વાળી વાત્સર, રામે માયો તો જહ; કષ્ણા અવતારે પારથી થ
ઈને, અવતર્યો છે તેહ. ॥ ૨૭ ॥ તે પારથીને હાથ આઠ્યું તું, કષ્ણ ના

મરણનું બાણ; કરશુરામે કરણને આપેલું, કરણ કને નીરવાણ. ॥ ૨૮ ॥
 કુન્તાયે માતા થઈ કર્ણ કને, તે બાણ લીધેલું માગી; કુન્તા કનેથી કષ્ટે
 લેઈને, તે નાંખેલું ભાગી. ॥ ૨૯ ॥ તે ભાલોડું પારધીને મળેલું, તેનું
 કરેલું બાણ; તે બાણમાં મુશળની કટકી, ઘાલેલી પરમાણ. ॥ ૩૦ ॥ તે
 બાણ લઈને પારધી આવ્યો; યદુ સ્થળી થઈ જ્યાંય; પીંપળા નીચે પ્ર-
 ભુને પગે, પદમ ચળકયું ત્યાંય ॥ ૩૧ ॥ તે ચળકોટો જોઈ પારધીએ,
 વીચાર કીધો મન; કોહો ન કોહો પણ મ્રમ્યે છે, ચળકે તેનું લોચ-
 ન. ॥ ૩૨ ॥ એવું શમળ બાણ ચઢાવ્યું, બોંકી દીધું તે ઠામ; ભગવાને
 ભઠિતીક કાચા મુકી, ગયા પોતે શધામ, ॥ ૩૩ ॥ એવે અરજન હસ્તી-
 નાપુર પોહોઁચ્યો તેણી વાર; ચોધારે આંસુ છોડીને કહ્યા શમાચાર.
 ॥ ૩૪ ॥ તેથી શહુ બહુ રડવા લાગ્યાં, કીધું ઘણું કલ્પાન્ત; વિદુરજ-
 એ શાયું ન માન્યું. રહી ગઈ મનમાં ભ્રાન્ત ॥ ૩૫ ॥ વળણ ॥
 ભ્રાન્ત રહી ગઈ મન વીશે, ગુચવણ બહુ મનમાંય; વક્ત્રભ વદે પ્રભુ-
 તણા, શારથી આવ્યો ત્યાંય.

કડવું ૩ રાગ માઝ.

બોહ્યા જયમુનીજ વચન, સુણ પરીક્ષત કેરા તન; આવ્યો દારક
 હસ્તીનાપુર, જઈ મળ્યો જ્યાં વીદુર. ॥ ૧ ॥ કહિ દ્વારીકાની બધી
 વાત, તવ વાત માંની શાક્ષાત; એને વીદુરજ એ બેશાડ્યો, દેઈ શી-
 ખામણ શાન્ત પાડ્યો. ॥ ૨ ॥ પોતે ગયા ધત્રાષ્ટર પાશ, કહી બતાવ્યો
 શર્વ વિનાશ; તવ આંધળે કહ્યું એમ, કહો વિરા કરીશુ કેમ, ॥ ૩ ॥
 બોહ્યા વિદુર મુખ વચન, હવે તજે ધનને ભોવન; ચાલો વનમાં જઈ
 તપ કરીયે, પ્રભુ પદ પામવા શંચરીયે ॥ ૪ ॥ તવ ધત્રાષ્ટર ગાન્ધારી,
 વળી ભક્ત વિદુરની નારી; પોતે વિદુર તતપર થાય, શાયે દારકને લેઈ
 જાય. ॥ ૫ ॥ જઈ બેઠાં અધોર વન, ચોગ્યાલ્યાશ કરી પાડ્યાં તન;
 તે તો પાન્ડવે જાણી વાત, થયો ધર્મને મન ઉતપાત. ॥ ૬ ॥ ભાઈ આ-
 પણ કેમ બેશી રહીયે, ચાલો હીમાળે ગજવા જઈએ; તવ શરવે જવા
 મન કીધું, રાજ પરીક્ષતને દેઈ દીધું. ॥ ૭ ॥ પછી બોલીયા ધરમ
 રાય; ચાલો ત્યારે વેળા વહિ જાય; તે વાત શઉને બેઠી ધ્યાન, ધર-
 મ રાયની શત્ય છે વાણ. ॥ ૮ ॥ આતો મુશળ પરવની કથાય, સાં-
 ભળી જનમેજય રાય; તારી ઉતરી બ્રહ્મ હત્યાય, તેની પરીક્ષા નવ

દેખાય. ॥ ૯ ॥ શામ પડદા થયા સ્વેત, તત્ત ઘોળા થયા અચેત; કાઠી
 પેનુઘોળી થઈ બય, એવાં રૂડાં પ્રમાણે દેખાય. ॥ ૧૦ ॥ તવ જનમેજે
 પડયો પાય, મારી ઉતરી મધ હત્યાય; પછી પુન્યદાન પ્રેમે શ્રીધાં, સ-
 વાસોને ઉપવીત દીધાં, ૧૧ ॥ દીધાં સવાસો કન્યાદાન, અદ્વપુત્રી આ
 પી નીધાન; પછી કરાવ્યું અદ્વ ભોજન, મહિદાન દીધાં રાજન. ૧૨ ॥ સાં-
 ભળી શ્રેતાજન કથા, શ્રદ્ધા વાળાને ન બય પ્રથા; થયું પુરુષ મુરાળ
 પર્વ, આસપાસનું સીધારીયું સર્વ. ॥૧૩॥ વળણ. આસપાસનું સીધારીયું
 પાન્ડવ તતપર થાય; કહે વલ્લભ જે દ્રુપતી પીઠે પુટે પળાય.

મુરાળ પર્વ સમાપ્ત.

યાન પર્વ.

કડવું ૧ રાગ ધનાસરિનિ ત્યાલ.

પ્રથમ પહેલા પાય નમીને, ઉમીયા પુત્ર મણેશ; શંકર કેરા નંદન
એ છે. કૃપાઈં હમેસ ॥૧॥ બીજાં સમઈં સરસ્વતીને જલ્યાથે વશોમા-
ત; ત્રીજા સકલદેવને નમું; પરમેશ્વર પ્રખ્યાત ॥૨॥ ભારથ વીશેમોક્ષ ક-
થા, સ્વરગારોહણી પરવ; સુણતાં પાપી પાપથી છુટે. ટળે અમીમાનમર્વ
॥૩॥ હીમાળે પાંડવ પરવરીયા, એજ કથા પવીત્ર; ભક્તજનોને સાંભળ
વાનું, દાસ દાતાનું ચરીત્ર ॥૪॥ કહિરવ સાથે કુન્તી સુતે, યુધ્ધ કરીરાજ
હીધું; વણ્યાક જીવેને ક્ષય થયોને. કુળ નીકંદન કીધું ॥૫॥ એવોલોહીક
અપવાદ બેઠો, પાંડવાને શીશ; તેથી અશ્વમેઘ કીધો; સાથે શ્રીભુગધીશ
॥૬॥ તે પ્રજી પ્રભુ દારીકા મયા, ત્યાં થઈ જલવાસ્થગી, પછી પ્રભુ વધકુંઠ
પધારયા, અરભુન આગ્યા મળી ॥૭॥ ઉદ્દેમથી હસ્તીનાપુરમાં આગ્યા
ધરમની પાસ, દારીકાંતા સમાચાર કહ્યા, સરવ થયા ઉદાશ ॥૮॥ ધરમ
કહે શ્રીકૃષ્ણ પ્રભુએ, શું કહ્યુંછે તમને; ખરી ખબર આપીદો વીરા, શા-
ન્તી થાશે અમને ॥૯॥ અરભુનજી કહે કહેવા મોટે, નથી રહી સુદ્ધ સા-
ન; અરેરે મુજને મુકીને, મયા શ્રી ભજવાન ॥૧૦॥ એમ કહિ પડ્યો મુ-
રછામાં, દેખી ધરમ ઢળીયા; અરેરે વીચોમ રાખીને, સીધારયા સામળીયા
॥૧૧॥ એમ અતી કલપાંત કીધું, પોતે યુધિષ્ઠર રાય; સેદેવ નિકુળ બી-
મ ઢળીયા, ઢળીયાં કુન્તા માય ॥૧૨॥ ધૃપતી બહુ બની આવરી; ઉઠી
મયા ધનશામ, હવે આપણુ બવની ઉપર, રહેવાનું શું કામ ॥૧૩॥ એ
મ અતીશે સોસના કરે, ધૃપતી ધરમ ભુપ; તવ એકાએક પ્રમટથયું, ધા-
મમાં કરન સ્વરૂપ ॥૧૪॥ વધકુંઠ વાશી પોતે પચારયા, કુખનાદિવસ મ-
યા; મુરછામાં જે ઢળ્યા હતા તે; તરત એકા થયા ॥૧૫॥ આંધળાને જેમ
આંખ આવે, પાંખળાને જેમ પાય; મુગાને જેમ જલ્યા આવે, તેવું પાંડ-
વને થાય ॥૧૬॥ પ્રભુને દેખી પ્રેમ પ્રમટથો, લગી લગી લાગ્યા પાય;
વીહલ વધકુંઠ વીશે પધાર્યા, અમારી શી મત થાય ॥૧૭॥ એટલેવોલ્યા
અંતરયામી. સાંભળો ધરમભુપ; હવે કળીયુગનું રાજ બેઠું, અતી અધ-
રમ રૂપ ॥૧૮॥ એના વારામાં સુત સતીના, નહી થાય તમથીરાજ; જે રા

જ કરવા ઇચ્છા કરશે, તો તમે ખોશો લાજ ॥૨૬॥ ભાર તમારો ભાગી
જવાનો, સત્યનો થાશે નાશ. સુકીત સઘળું ધોવાઈ જશે, પુરણ પામશે
ત્રાસ ॥૨૭॥ યુગ પ્રભાણે બુદ્ધી થાશે, હઠાપણ જશે ડુબી, તમાને એ અ-
નુભવ નથી; કળીયુગ કેરી ખુબી ॥૨૮॥ સત્યવાદિતું સત્ય છોડાવે, અ-
સત્ય પંથ અડાવે; વાહાલામાં વીખવાઈ થાયે, ખોટી લડત લડાવે ॥૨૯॥
મુનીને નાંખે મજાડાવિ, ડાહ્યાનું હઠાપણ છુટે, પીતા પુત્રને સામુવહુને,
માન મરીયાદા દુટે ॥૩૦॥ એવાં અનેક અપદ્મક્ષણે, કળી તણાં કહેવાય;
કળીયુગમાં સત્યવાદીથી, શી રીતે રહેવાય ॥૩૧॥ માટે તમે એ રહેવું ન ધટે,
ઓરે કુન્તી તન; રહેશે તો કુબુદ્ધી થાશે, પડશે ધણાં વિચન ॥૩૨॥ સુ-
કીત સઘળું ધોવાઈ જશે, થાશે પાપનો પાહાડ; તે પાપને દીધે ભોમવશે,
નરક કુન્ડનો ખાડ ॥૩૩॥ વળણ ॥ ભોમવશે કુન્ડ નરકનો, તેમાં નહી
મીન મેશ; વક્ષમ વટે એણી રીતે, કીધા હરી ઉપદેશ.

કડવું ૨ રાગ સામેલિન ચોપાઈ.

બોધ્યા જયમુનિ મુખ વાણિ, રાગ સાંભળ ઉલટ આણી; કીધો ઉ-
પદેશ હરીએ જ્યારે. થયા ઊદાસ પાન્ડવ ત્યારે ॥ ૧ ॥ બોધ્યા યુધીષ્ઠર
મુખવાણી, તમે સાંભળો પુરશ પુરાણી; હવે અમારે કહો કેમ કરવું, આ
યુગથી કેમ નીસરવું ॥૨॥ આ પંચભુનો દેહ, કેમ કરિને તણ્યે તેહ,
વીશથી કાયા તણ્યે આ; લાગે આત્મહત્યાનું પાપ ॥૩॥ માટે શી રી-
તે દેહ તજવો, શ્રી છાંડવા સમો સજવો; તેવો ખતાવો કાંઈ વિપાય, દે-
હ તજતાં પાતક નવ થાય ॥૪॥ ત્યારે બોલીયા અંતરયામી, મનમાં અ-
તી આનંદ પામી; તમે સાંભળો કુતિના તન, બહુ બુદ્ધિ તમારી પાવન
॥૫॥ માટે આ યુગ વિશે તમારે, રહેવું ધટે નહીં લમારે, વીશે વડે તમે
તમે દેહ, ધણું પાતક લાગે તેહ ॥૬॥ પણ શાસ્ત્ર તણે આધાર; દેહત્યાગ
કરો આ વાર; તેનું પાતક કદી ન લાગે, કહુ તેથી સંદેહ લાગે ॥૭॥ કા-
શીમાં કરવત મુકાવે, તેને આત્મહત્યા નવ આવે; વળી ભેરવજવજે ખા-
ય, તેને પણ પાતક નવ થાય ॥૮॥ સતી નારી સ્વામીની સંગ, કરે દહન
પોતાનું અંગ, તેને આત્મહત્યા નવ લાગે, ભવોભવનાં પાતક લાગે ॥૯॥
વળી કોજન જયહેમાળે, જઈશરીર પોતાનું માળે, નહીં તે જીવને જરા
પાપ, શાસ્ત્ર આધારે સજે આપ ॥ ૧૦ ॥ માટે હીમાળે તમે જાવો, હવે

સ્વર્ગ નીવાશી થાવે; નથી હવે આ અવનીમાં મજા. તેથી તમને આપુછું
 રબ. ॥૧૧॥ આતો કળીયુગનું થયું રાજ, નહી રહે કોઈની લોભ; તવ
 યુધીષ્ઠર વદયા એમ, કરતો હશે કળયુગ કેમ. ॥૧૨॥ એવા શુભ લક્ષ-
 ણ કહો અમને, એટલો શ્રમ હમ એ તમને, તવ શ્રી મુખ બોલ્યા વાણી
 તમા સાંભળો ઉલટ આણી. ॥૧૩॥ દીન દીન કળી કેવો થાશે એનું ભર
 ધણું વધિ જશે; તે વારે આરવરણ બોળાશે, ચારે આશ્રમ ધુળ થઈ જશે
 ॥૧૪॥ બધી વરણવીને કહુ બીના, સુણો લક્ષણ કળી પાપીના, તન મન
 ધન અનમાં કળી, કરશે ભેગો મળી, ॥૧૫॥ સુણો ચારે વરણની રીતી,
 તમે પામી જશે ભયભીતી; તવ ધરમરાજ એમ બોલે, થાશે વીપ્ર વરણ
 શા તોલે, ॥૧૬॥ તવ કૃષ્ણજી વદયા વચન, સુણો યુધીષ્ઠર રાજન; થાશે
 વીપ્ર ઘણા અદેખા, નહી ભેધ શકે કર રેખા ॥૧૭॥ નહી જાણે ભેતીશ
 વીઘાય, કરશે માંહોમાહી નીંદાય; નહી જાણે શાસ્ત્ર કે વેદ; અયુરો તો રહે
 શે ભેદ. ॥૧૮॥ નહી સમજે તત્વજ્ઞાન, જેવા નીંદાજાસે પીઢાન મોહોટા પી-
 લાં ટપકાં કરશે, કોટે માળાચો ધાત્રા કરશે. ॥૧૯॥ વળી મસ્મનોરાખશે
 ભબકો, લોકને ધુતવાનો હબકો; જ્યાંથી ત્યાંથી ત્રસની ત્રેરી પાછ માટે
 આશીશ દેવી. ॥ ૨૦ ॥ એક કોડીનું મળે દાન, તેથી કહેશે હજે ધનવાન;
 પુત્રવાનને આયુશવાન, ઘણા પ્રસન્ન હજે ભગવાન ॥૨૧॥ જુજી મતે મો
 હોણુ આપે, તેજ બોલ્યું ઇન્દ્ર નવ થાપે; તેથી જુજી પડસે વેણુ; થોડું જોઈ
 ઘણું કહે કેણુ ॥૨૨॥ વળી ગોર થઈ ને ઘેરઘેર, વરતે દાસપણની પેર, યજ્ઞ-
 માનોના બાળ હીચોળે, અધાવે મુતરાવે બોળે ॥૨૩॥ વળી તેડી તેડીને ફરે;
 સેવા આકરી સારી કરે; વળી કાકા બાપા આચરે, એમ દાસપણે પેટ ભરે.
 ॥૨૪॥ જુનાં ઉતરેલાં વસ્ત્રો માગે, ટેકીસાની ત્રતીએ ભાગે; નાંખે ઉપરા
 ઉપરી પડતું બોલે યજ્ઞમાન આમળ રડતું. ॥૨૫॥ નીંદા અવર વીપ્રની
 કરે, પોતાનું સાફ આચરે, હોય યજ્ઞમાનને ઘેર ટાણું, ગોર જાણે હું વૈ-
 ભોમ માણું, ॥૨૬॥ જાણે પોતાના ઘરનું વરે, એવી રીતે કારભાર કરે;
 પોતાનાં સમાને નોહતરે, બીજા જમે તો સોસના ધરે ॥ ૨૭ ॥ પેટને
 પાશુ બળી બચ, હાયહાય બીજા કેમ ખોય; કરાવે રસોઈ રહી પાસ,
 બદે વરે તો પડે ત્રાસ. ॥ ૨૮ ॥ એમ યજ્ઞમાનનું ઉગારે, વાહાલા થ-
 વાને મન ધારે; કરે નેવડ ખરખરી, પ્રાણભોને મળે દે છરી. ॥ ૨૯ ॥
 કરે દંતકથા વીપ્રને દેખી પેટ નસાં નાંખે શેડી; વળી મારવા માટે ઊઠે
 ભભકાટ કરીને રૂઠે. ॥ ૩૦ ॥ આવાને જમાડે શું થાય, એમ યજ્ઞમાનને

કહેતો જય, જોને વધારે લેજો વિચારી, છાંડસો તો ટ'ટા ભારી ॥૩૧॥
 કહી શાક ઓછું મુકાવે, શાક ભાણ થોડી પીરસાવે; કેમ ભોજનમાં લે
 ભાત, તવ કરે ટ'ટાની વાત ॥૩૨॥ પુઠેછે જજમાન જમનાર, માટે કુકે
 લગાર લગાર, કહી યજમાનનું ભણુ તોકે, બ્રાહ્મણને ભુખ્યારાખે ॥૩૩॥
 વધારે શાક ભાણને ભાત, પછી જય નીચ વરણુને હાથ; પણ વીપ્રોને
 નવ દે ખાવા, યજમાનોને વાહાલો થાવા ॥૩૪॥ એવા કરમચંડાળથારે,
 વણુ નહોતરે જમવા જશે; પેટ માટે પડતાં નાંખે, રાજ ધીરાજમુખેભાં
 ખે ॥૩૫॥ કહેશે નાદાર ને દાતાર, હાથ ધરશે વારોવાર; લીખ માગશે
 ઘેર ઘેર, કરશે મહેનત બહુ પેર ॥૩૬॥ બેસશે લોકને ઘેર અડી, સ્વાસ
 ખાશે નહીં એક ઘડી, મોહોઢામાં જીભડી નહીં ધાલે, ધરણુવણી કળકળી
 આલે ॥૩૭॥ સાંભળે નીચના ઢુંકારા, ખાશે ખાળને હુંકારાલોક ધક્કા
 મારિને કહાડે, તોહે આપો આપો ભરાડે ॥૩૮॥ નહીં ચાલેધરમને જોઇ
 કરે નાતની રસોઇ; થાય બ્રહ્મબ્રહ્મ કદાપી, તોહે બોલે નહીં મુખ પાપી
 ॥૩૯॥ બોલે યજમાનની હાથે હાથ, શુદ્રનું અડયું ઢાંકવા જય; મણેન-
 હી એંઠી જીભનો બાધ, ન મણે જગતનો અપવાદ ॥૪૦॥ જ્યાંત્યાં જજ
 માન કરવા રાણ, પાછ માટે પડે બાણ; વાહ્ય વીપ્રને વાહાણું જેવારે,
 ઉઠે પરાધ આશાએ તારે ॥૪૧॥ રાખે નોહોતરા તણી આશા, નવ હોય
 તો નાંખે નીરાશા; ભાળ કાઢવાને કેહેડ બાંધે, ન હોયે તો મધ્યાને રાંધે
 ॥૪૨॥ નીસાસા નાંખી ધરમાં ખાય, એવી વીપ્રોની બુદ્ધી થાય; હોય
 વીપ્રની રસોઇ જ્યાંય, આવે યજમાનનું બળ ત્યાંય ॥૪૩॥ કદિ ખાવા
 ને માગે બાળ, વીપ્ર આપવા ઉઠે તે કાળ, થયુંહોય ન બ્રહ્મભોજન, આ-
 પે તે પહેલાં રાંધેલું અન્ન ॥૪૪॥ નહીં બાળકની ચીંતાય, એમ બોલી-
 ને વહાલો થાય; રાખે જમાડનારની શરમ, ખુએ પોતાનો કુળ ધરમ
 ॥૪૫॥ વલણુ ॥ ધરમ ખુએ પોતાતણે, પાપ ન મણે લવલેશ, વલ્લભ
 વહે શ્રીતા મુણે, વિપ્ર ચરચા વીશેશ.

કડવું ૩ રાગ સામેરીનો હોહરો.

જ્યમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, મુણુ જનમેજયરાય; વીસ્તારીતુજ
 ને સંભળાડું યાન પરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ વીશેશ ચરચા વીપ્ર તણી
 તને, સંભળાડું રાજન; એ બધાં લક્ષણુ કળી યુગ કેરાં વિભળકરમન

૥૨૥ સુકલ થઇને શુદ્ધનું જમે, લે સરવનું ધાન; ઇશ્વરે ઉંચ પદવંચા
 પેઢી, તેનું નહીં અભીમાન ॥૨૧॥ વિપ્રો વીપ્ર પણું દરશાવા, નિત્ય કરે
 શટ કરમ; પણ પોતાની જતી તણા, ધરમેળ ઘાસે ધરમાજા ॥૨૨॥ ભ્રમ્યો
 જે ટીલાં તાણે, પણ જતી ધરમ ન પાળે; લક્ષ્મી માટે લપોડજેવા, પોતા
 નો અવતાર બાળે ॥૨૩॥ દસ શુદ્ધનું રાંચીને પોતે, એક કરે ભોજન,
 પદ દક્ષણા માટે ધાણણ બને, કુટીલ કપુત તન ॥ ૨૪ ॥ યજમાન બણે
 વીપ્ર જમાડયો, એમજ વાડવ જમે, યજ્ઞ યામાદિક હોમ હવન, સોધવા
 સારૂ ભમે ॥૨૫॥ પાઠ પુજ કરવાનું, મળે એવી આસા ધારે; બે કોઈ
 બેસાડે પાઠ કરવા, તો ત્યાં ગપાટા મારે ॥૨૬॥ હોઠ ફડાવે પાઠ બતા-
 વે, જલ ભમે દો દીશ; યજમાનને અવળું મમજવે, પ્રપંચથી અહર-
 નીશ ॥૨૭॥ હોમ હવનમાં પોતાના પક્ષના. વીપ્રના લેડુ બચ, ન આ-
 વડયાની નહીં કંઈ ચીંતા, વરણમાં ગણાય ॥ ૨૮ ॥ અભણ સમાને
 વરણમાં લે, તેને બતાવે કેડું; અઉમ્મખીમાં હાથ ઘાડી રહેજે, આલશે
 પોમળ એવું ॥ ૨૯ ॥ એમ હાથે કરી કરશે ઉધું, ધાણણ કળીયુગ
 કેરા; અતી ઇરશા લલચું લે સી, લંપટ મારે ફેરા ॥ ૩૦ ॥ પાછ મ-
 લે તો સોમ જનોને, કરણ રાજ કહી બોલે; યજમાન આમળ યાચના
 કરે. છો તમે માખાપ તોલે ॥ ૩૧ ॥ અમારે આશરો છે તમારો, બી-
 ખારિના બોલ કાઠે જવારો અમારો છે તમ થકી, કરજેડી શીશ નમાડે
 ॥૩૨॥ નીચાં નીચાં દાનજ લેને, કરે પ્રેન ભોજન; શુદ્ધનું સુતક અયા
 પહેલાં, રાંધી જમે તેનું અન ॥ ૩૩ ॥ નિચ જતી સાધુમાં મુડાઈ,
 આવે નમની પાસ; તેનો મહિમા વીપ્ર વધારે, પોતે થાયે દાસ ॥ ૩૪ ॥
 સાધુ જમે તેની જોડે જમવા, પુરણ આશા રાખે; ટેલ ટકોરા ગેર ઘેર
 કરે મહાતમા છે એમ ભાંખે ॥ ૩૫ ॥ જ્યાં ત્યાં મહિમા વધારીને, જોડે
 જમવા બચ; સારી રીતે શેવામાં રહી, વધારે મહીમાય ॥ ૩૬ ॥ પહે-
 લું પીરસવાનું ધાણણને, સાધુને પીરસાવે, વીપ્રોને પહેલું જમવા નહે
 સાધુને ખવરાવે ॥ ૩૭ ॥ ચંદન ચરચાવે સાધુને, આરોપાવે હાર; ની-
 ચને પાશે રહી નમાવે, વાડવનો કુંમાર ॥ ૩૮ ॥ પોતાનું ભુષણ પોતે
 ખેંચને, પરને ઉપમા આપે. પ્રાંચજ ગોલાની શેવા કરાવે, જાતે જાતનું
 કાપે ॥ ૩૯ ॥ જાતે જાતનું પેત ઉતારે, અન્યને છીદ્ર બતાવે; પોતે પ-
 ણ દેખાય એવા, હાથે કરીને જણાવે ॥ ૪૦ ॥ જાતે જાતની જાત જણાવે,
 આંખમાં અદેખાઈ; પડપંચને જુઠું ડમસે ડમલે; કપટ દાળજામાં,
 ॥ ૪૧ ॥ એમ જતી અવગુણ ભરેલા, નીપજે વાડવ સુત; વ્યસનીવ્યભી

આરી ને વાંકા; વળી આકળા ભુત ॥૨૧॥ બ્રાહ્મણ કેરી ભામનિઓ તે
ભમસે ઘેરઘેર; ખભે ખડીયા નાંખીને ફરશે; પુરુષ કેરી પેર ॥૨૫॥ સુદ્રો-
ની સુવાવડ કરસે, કંઈકના કાછવા ધોશે; સુદ્રનાં એકાં વાસણ ઉટકે
ધનકાજ વાંકુ ભેસે ॥ ૨૬ ॥ ઘેરઘેર જઈ રાંધણું રાંધે, નહીં મળે સુ-
તક છોશ; હશી રમી જજમાનો રીજવે ધારે ન દલમાં દેશ ॥ ૨૭ ॥
ઉધાં ચતા વેવીશાળ કરાવે; કંઈક તણા છંડાવે; કંઈક તણાધરભંભાવે;
ને કંઈકના ધર મંડાવે ॥ ૩૮ ॥ એવી ઉતપાત વાળી, વિપ્રની વામા
થાશે; બ્રાહ્મણોનાં બાળક તેતો; દુરીજન સંગે ભરશે ॥૩૯॥ બેઉ છેડે પી-
તાંબર પેહેરે, વીચીક્ષણ રાખશે કેસ; લેલાટ લુખાં લમ્પને કરશે, ધરશે યવ-
નનો વેશ ॥ ૩૦ ॥ રાજકુતો થઇને રહેવાના, વીચીત્ર વેશ કરશે; વર-
ણમાં નહીં ધરણમાં નહીં, એવા થઇને ફરશે ॥૩૧॥ માહારજ કહેતો માહું
લાગે, રખેડો બીકુક ભાળે; ઉપવીત દેખાય નહીં મોટે, કોટે કે કહેડે વી-
ટાળે ॥૩૨॥ એવી રીતી વીપ્રની થાશે, ઓરે કુન્તી તન; કળીયુઝકુબુધી
દેખાનો, કહે છે ભુમજીવન ॥ ૩૩ ॥ હવે ક્ષત્રી નંદન કેરી, બુદ્ધીબતાઈ
તમને; કળીયુઝમાં કેવા થાસે તે, કહેવા ઈચ્છા અમને ॥૩૪॥ વળણા
ઈચ્છા છે કહેવા તણી યુધીષ્ઠર રાય વ્યાસ વક્ષમ વાણી વહે, શ્રવણ
કશે ઓતાય ॥

કડવું ૪ રાગ ધનાસરીનો.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજય રાય; વિસ્તારી
તુજને સંભળાઈ, યાન પર્વ મહીમાય ॥ ૧ ॥ કળીયુઝમાં કેવાક્ષત્રી સા
ભળો કુન્તી તન; એમ કહીને કહેવા લાગ્યા પોતે ભુમજીવનારા ॥ ક્ષત્રી-
પણું ખોઈ બેસવાના; થાશે બહુ બળહીન; બાણે વીધા સફળ થવાની
ભત્તીમાં ભેદ ભીન ॥ ૩ ॥ કાયરપણું પુરણ થાશે; વ્યસનમાં તદ
રૂપ; સત્તા સધળા બેસશે ખોઈ, મીઠ્યા કહેવાશે ભુપ ॥ ૩ ॥ રંજ
ભોમમાં રાત દીવસ રહેશે, નહીં રાજપાટનું ભાન; નોકરી કરિ પેટ ભ-
રશે; છોડશે કુળ અંબીમાન ॥૬॥ ટંટાથી નાસશે ત્રાશીને, પરાણે
પેટ ભરશે; ભત કભત કાંઈ નહીં ભુએ, રૂપ ભેદનાર વરસે ॥૬॥ તેમાં
વરણશંકર પ્રજા, ઉત્પન્ન થાશે અતી; ધરમ ધ્યાનમાં પુન્યદાનમાં, પાછી
પડશે મતી ॥૭॥ માંનસે ભાટ આરણ ધડવીને, બ્રાહ્મણને દુઃખ દેસે;
વેદ શાસ્ત્રને માનશે ભૂકાં, નાસ્ત્રીકનો પંથ લેશે ॥ ૮ ॥ યજ્ઞ યાગાદીક

ઉંચા મુઠ્ઠી નાયકાની લે લાહાવો; દેવદેવસ્થાન માનશે ભુઠાં કળીયુગ આ
 વશે હાવો ॥ ૯ ॥ દેવ વિપ્રનાં વરશાસનો, મુળમાં નાંખશે તોડી; લડવઘ
 થો સામો હસે તો, તેને રહેશે કરબેડી ॥ ૧૦ ॥ વીપ્રની વદ્યાની લેશે
 પરિક્ષા શ્રદ્ધા નહી રહે મનમાં, લેક્ષ્મી લલાનાનો લાવો લેવા, ચટપટી
 રાખશે તનમાં ॥ ૧૧ ॥ આક્રીન વીપ્રોનાં વચનોપર, રહેશે નહીં લમાર,
 મઉ બ્રાહ્મણોને તીછકાર કરશે, થાશે ગરવ ગુમાર ॥ ૧૨ ॥ ન્યાય વિદ્યા
 તો નાશજ થાશે, પક્ષપાત કામ કરશે; યવન કેરા ધરમ ઉપર, પ્રેમઅતી
 આદરશે ॥ ૧૩ ॥ એવા અતી અવગુણવાળા, કળીયુગ પાપી કરશે; હ-
 થીઆર વાના કાલે હાથે, દાસપણે પેટ ભરશે ॥ ૧૪ ॥ એવી રીતીક્ષત્રી
 કેરી, એરે ધરમ રાજન; હવે વૈશ્યની રીતી ગતાવું, કહેછે ભુમજીવન
 ॥ ૧૫ ॥ વૈશ્ય વીપ્રિતે બુદ્ધિ બનશે, છોડી દેશે મુળ ધરમ; નારીની
 ખોટે નાદાર થઇને, ઉપજવશે નીચ કરમા ॥ ૧૬ ॥ નાતરાંનો રીવાજ કરશે,
 સ્વારથી બ્રહ્મ ભોજન; ભીશુક જનને કાઢશે પાછો, નહિ દે મુઠ્ઠી મન
 ॥ ૧૭ ॥ બ્રાહ્મણોનાં છીદ્ર બેસે, કરસે અતીસે નિંદા; ધુતારાનો માંડસે ધં
 ધો, નહીં શીખે મણીત વીણા ॥ ૧૮ ॥ નોકરી કરવાની થાસે મરજી રાજી
 પરને નડયામાં, વેહેવાર છોડી વેહેવાર બસે આળાઆળા લડાયામાં ૧૯
 અનાદીના જે નહીં ગુરૂ, તેને ગુરૂ થાપે, જમત ગુરૂ વિપ્ર છે તેને, એક
 ચપટી નવ આપે ॥ ૨૦ ॥ જમણું વેહેવાર બ્રહ્મણ સાથે, બાંધસે ઉલટ આ
 છી; કારભાર કરસે ધરમાં પેસી, પણ મન લેવાનું તાણી ॥ ૨૧ ॥ દલાલી
 ખાશે દગા કરિને; મીઠું મીઠું મુખ બોલી; નહીં ભુએ બ્રાહ્મણનહિ ભુએ
 ભમનિ, ધુતથે ફેલી ફેલી ॥ ૨૨ ॥ લોકોનું નાંણું માંડશે જમ, દેખાસે પુ
 રણે કૃપાળુ; પેટ ટાઢું રાખીન પાપી, કાઢી દેસે દેવાળુ ॥ ૨૩ ॥ ધરમને ના
 મે ધન મેળવીને, તેમાંથી પેટ ભરસે; ધરમતણુ ધન જમમાડીને. વ્યાજ
 નો વેહેવાર કરસે ॥ ૨૪ ॥ જમતમાં દેખાડવાને સાર, વ્યાજમાંથી થોડુ ખર
 ચે; પછી ચોખાધપણું દરશાવવા વારતા વીધમાં ચરચે ॥ ૨૫ ॥ અમે તો
 ધરમાદા કામ કરીએ, જ્યાં ને ત્યાં એવું ભુંકે; જણેકેલોક પ્રમાણીક ભ
 ણી થાપણુ મુજ ઘેર મુકે ॥ ૨૬ ॥ એવા ઢાળથી ઓળવે નાણુ કુમારમપર
 ચઢશે; ધર્મના કામનું કારભાર કરી, પોતે પચાવી પડશે ॥ ૨૭ ॥ જ્ઞાતી
 ભોજન ભારે કરસે બ્રહ્મભોજનમાં ટાંચું; અજઠવાડમાં વીપ્ર બેસાડે, એ
 કથની કયાં વાંચું ॥ ૨૮ ॥ જમત ભયથી ભોજન કરાવે, દુનિયાનાડરથી
 દે દાન; પ્રીત્યથે કાંઈ કરે નહિ, કરે મેળવવા માન ॥ ૨૯ ॥ ખોટા તી-

લોક તાણી કરસે; કરસે છાપાં અંઝ; મીથ્યા માળાઓ કોટમાં પેહેરે, દેખા
ડે ભક્તીનો રંગ, ॥ ૩૦ ॥ વેસધારીને વીસેશ માને, અમત્કારિને સોધે;
એમાં કુમારગે જવાના, નહીં અદે મત્ય બોધે. ॥ ૩૧ ॥ અતી અનરથ
આદરવાના, દીનતા દયા ન લેશ. અતી અવગુણ કળીયુગ વીસે, વરણવી
ન શકે સેશ, ॥ ૩૨ ॥ આરે વરણુની એવી રીતી, કળીયુગે કુપંથ થાતા;
આરે ઓશ્રમ કેવા થાસે, તેની કહુ હવે કથા. ॥ ૩૩ ॥ બ્રહ્મચારીને મહસ્થા
સરમી, વાનપ્રસ્થ સંન્યાસી; તે તણી કેવી રીતી થાસે, એ તે તારણ તપા
સી ॥ ૩૪ ॥ બ્રહ્મચારી એવું નામ ધરીને, વધારસે પંચકેશ; એના લો-
ભી ધનના લોભી, મીથ્યા રાખવો વેશ. ॥ ૩૫ ॥ ધામ બાંધીને ધંધા કરસે,
હરસે પરાયાં વીત, ભેતીશ ભેશે વધદાં કરશે, કરશે દારાપર ચીત. ॥ ૩૬ ॥
તીલક માળાના કરી ચાળા, માળા ગરથના લેવા; કળીયુગ કેરા બ્રહ્મચા-
રી તે, થારે ગુણના એવા. ॥ ૩૭ ॥ મહસ્થી લોકે કેવા, નીપજશ સાંભળો
ધરમરાય; ભગવતનું કે બ્રહ્મચારીનું, ધન ફેસલાવી ખાય. ॥ ૩૮ ॥ પ્રસા-
દની નીત રાખે આશા, એવા લંચ થારે; જગતને જણાવવા માટે, તીરથ
યાત્રા ભરે. ॥ ૩૯ ॥ નહીં કરે ધરમ બાંધશે કરમ, કઠીણ કાળજી કરશે;
પછી પોતાના દેશમાં આવી, યાત્રાવાસી થઈ કરસે. ॥ ૪૦ ॥ મંઝાપુજન
કરવું ધારી, સંઝા સહોદર તેડે; નાત સમાંનાં સીધાં ગણે, બ્રાહ્મણ તે કેડે
॥ ૪૧ ॥ લોકીક લાજે મંઝાપુજનની, વિગ્રોથી વીધી કરાવે, તેમાં પોતા
ના સ્વારથવાળા, વિપરોને નોહોતરાવે. ॥ ૪૨ ॥ એક નોહોતરો મેહેતાણ
ને કે, છોકરાને ભણાવે; બીજ નોહોતરો ભેરીને કે, વરંસકળ ઉપજાવે. ૪૩
ત્રીજ નોહોતરો વધંદ ધરના, વખતે અઉપધ આપે; ચોથા નોહોતરો ગોર
ધરના છોકરાના વીવા થાપે, ॥ ૪૪ ॥ પાંચમા નોહોતરો પાડોશીને, કામ-
કાજે કેહેડ બાંધે; બીજ ઓળખીતા કાહોડો સોધી, આવી રાંધણ રાંધે.
॥ ૪૫ ॥ વળણ. ॥ વિશેષ વારતા ઓચર, સુણજે શ્રોતાજન; બ્યાસ વલ્લભ
વાણી વહે, કળીયુગનો કુંદન

કડવું ૫ રાગ ચોપાઈનો ચાલ.

બોલ્યા જયમુની મુખવાણી, તમે સાંભળો ઉલટ આણી; થારે મહ-
સ્થીજન વળી કેવા, કરાવે વીગ્રો કને સેવા, ॥ ૧ ॥ વળી ઘેર આવે વીવા
દાણું, તવ કોટે વાવરવાણું; તેમાંથી નહીં કાંઈ પુન્યદાન, બનેમલપતા
મસ્તાન. ॥ ૨ ॥ વમડાવે વાણી તો નીશાન, ધરે ધનવંતનો અક્ષીમાન; ધરમાંડ

વડા બંધાવે, વળી ખાનપાન બહુ રંધાવે ॥૩॥ અતિ સાહજીના ઢોંગમ-
ચાવે, વળી નાયકા લાવિ નચાવે; વળી ફટાણાં ગીત ગવરાવે, કાંધધર્મ
તો ધ્યાનમાં નાવે ॥૪॥ કદી વરૂંધતું મરણ થાય, તેની પુરે રૂડીસંન્યાય;
તે તો કેહેવાય સજ્યાદાન, આપે ભગનીને દેધ માન્ય ॥૫॥ સમાવહાણા-
ને રાજ કરે, વીમ સાથે વાંકુ આચરે; વળી પરઠે સજ્યાદામએવી બુધી
થાસે હરામ ॥૬॥ વળી જગતમાં સોભા લેવા; વિપ્રના દામ વિપ્રને દેવા
એવિ ઋહસ્તીની થાશે દ્રષ્ટી, તેથી નહીં થાય મેઘની ઋષ્ટી ॥૭॥ કુડાંક-
રમોથી વેઠશે કષ્ટી એમ દુભાસે આખી શ્રષ્ટી; હવે વાનપ્રસ્તનીરીત, તું તો
સાંભળજે દધ ચીત ॥૮॥ વાનપ્રસ્ત છું જમતમાં કહેસે, પણ નમ્રસમીપે
રહેશે, રાખશે ઋહસ્તિની રીતી, નહીં ધારે ભગવત બીતી ॥૯॥ કળીમાં
વાનપ્રસ્તી કાય, કોટી જનમમાં એકજ હોય; હવે સંન્યાશીની પેરભટ્ટે
કળીમાં ઘેર ઘેર ॥૧૦॥ દેવાદાર કે દુખનો ત્રાશી; કાંઈ કષ્ટે થશે સંન્યાશી;
નાહની વયમાં નહીં અધીકાર, તોહો થાશે સંન્યાસી સારા ॥૧૧॥ હરીકરીને
ભગવો વેશ, મનમાં શ્રદ્ધા નહીં લેશ; રાખશે બ્રાહ્મણ પર દેશ, વળી પર
સુખથી અતી કલેશ ॥૧૨॥ થોડાદીન મહાસે દંડ, પછી પ્રપંચના પાખંડ
પરમ હંશની દીક્ષાલેશે, ઉંચ નીચને ભેદદેશે ॥૧૩॥ વળી શેવક મુડશે
બીજ, ખાધપીને રહેસે તાજ; જે તું તે તું ભોજન જમશે, વળી રામા સંગાથે
રમસે ॥૧૪॥ કરસે કામનીને બોધ; વળી રૂએ રૂએ રમે ક્રોધ, રહેવાનાં રૂડાં
બાંધસે ધામ. લેસે ઠાલીયામાં આરામ ॥૧૫॥ વળી પંખીને પવનચક્કી,
બધિ વાતે રહેવાના નક્કી; થાસે જમત સાથે જક્કા, રાખશે બુદ્ધિ બહુ
પકકી ॥૧૬॥ જ્ઞાતાં પુષ્પ અને ચંદન વળી પ્રીય; પોતાનું વદન; અતિ
માન્યને મોટાઈ મમે, ભોમવે નહિ કષ્ટ કો સમે ॥૧૭॥ એવા અતિવિકારી
થાશે, નહીં જવાને સ્થળ નાસે; કોઈ ઉવેળે તેને બાહાજે, લલતાં વલતાં
નહીં લાજે ॥૧૮॥ પોતાનું બોલ્યું કરસે સાચું; અન્ય જનનુપાડે કાચું,
ભોમી છોડી દેધ, બીજે દેસેજસે વેશ લેધ, જમ સાધ્યપણું બતાવે, મુંઠ
જનોના મનને ભાવે ॥૨૦॥ અમનાનીને માને દેવ, નવજાણે મુળનીટવ;
તેથી પડે પાપીને પાય, તેની બેડનરકે પળાય ॥૨૧॥ વળી કળીયુગમાં
સાધુ વેશ, ધરી ફરશે દેશપ્રદેસ, વિદેશ જંગીભંગીપણું ધણું રાખે નારી
પ્રીનાનીશાસા નાંખે ॥૨૨॥ પણ જમત આંધળું થઈકરશે શેવાસમીપ જમ

નહી જુએ તેની કરણિ, કરે વીખાણ વાતો વરણી ॥૨૭॥ એવું કરશેક-
ળીયુમ પાપી, સત્યની વાત નાંખે ઊંથાપી;વળીઅસત્ય પંથ જ્યાં હશે,
સત્ય સરખો કળીમાં થશે ॥૨૮॥ એતો કળીયુમનાં પાખંડ, સાચાજનને
દેશે ડંડ, કળી અવળું સુખડે, સત્યવાદીને જુઠો પાડો ॥૨૯॥ હસે ધરખારી
કોઈ સાચો પણ તેને કેશે સહુ કાચો; હશે વેશધારી પાખંડી, તેને નમશે
કુનીયાં ગંડી ॥૩૦॥ એવી કળીયુમ કેરી રીતી, વણી થવાની અનીતી; ધ-
ણી થવાની અનીતી; ધણો કરતા નથી વીસ્તાર, કરીએ તો ન આવે પાર
॥૩૧॥ વળણ ॥ પાર ન આવે કળી તણો, સુખો શ્રોતાજન; વ્યાસવલ્લભ
વાણી વટે, પરમ કથા પાવન.

કડવું ૬ રાગ સાખીની ચાલ.

જયમુની રૂશી એણીપેર ખોલ્યા સુણ જનમેજેરાય; વીસ્તારીતુજને
સંભળાવું, યાન પર્વ કથાય ॥૧॥ કળીયુમ કેરા ભુપતીતે, રહીયતનકુખ
દેસે; હરામની નજર રાખીને, સરવળું ધન લેશે ॥૨॥ પ્રજનીનારી પુત્રી
સરીખી, તે શું કરે કુદ્રષ્ટી; મેઘરાજ દેખાદેશે પણ, નહી કરે જળ પ્રષ્ટી
॥૩॥ અવનીમાંથી રસકસ જશે, અન પાકરો નહી પુર; અન તણો પાક
દેખાશે તો, ઉતરશે અધુર ॥૪॥ પીતા પુત્રીશું જર રમશે, રમસે ભમની
આત; પુત્ર પત્નીને વશ થઈને, મુકીને દેશે માત તાતા ॥૫॥ નરછોડશે પ-
રણી નારીને, નારી છોડે નર તેહ; વ્યભીચારણી ચાલ તેમ વરતી, બ્રહ્મ
કરશે દેહ ॥૬॥ ધનવંત લોકો જમે માંડીને, ગુદા કરશે ટાઢી; પુરણલક્ષ્મી
સપેટીને, બેસસે દેવાળું કાઢી ॥૭॥ કપટના કામળો કરશે કપટનાં કાંધાં;
શ્રીમંત લોકો જમે માંડીને, કાઢશે વાંધેવાંધા ॥૮॥ પીરસનારા વગીયાં ક-
રશે, ભરશે પોતાનું પેટ; લઢીવઢીને જ્ઞાતી ભત્તીમાં, થઈ પડવાના ચેહ
॥૯॥ પંકતીમાં એકજણો જમને, એકજણોએક રહેશે, ધતના બેશુ તેલ
બેળગી, બોજત નહવેદ દેશે ॥૧૦॥ બ્રહ્મણને લીખારી મણુશે, દેવસ્થાન
કુકાનો; હોમ હવનને પાખંડમાની, રહેશે માહમસ્તાને ॥૧૧॥ મરીખ જનને
મારવા ઉઠે, જાજરાથી ભયનાશી; વૈરા વરણ ભીખ માગી ખારો, થઈને
તીરથ વાશી ॥૧૨॥ અનેક પ્રપંચ અનેક પાખંડ, અનેકકપટ બાજી; સામાજ
નનું કુખ દેખીને, થારો પુરણરાજા ॥૧૩॥ સામાને સુખે દુઃખીદલમાં, ડમલે
કમલે ઝેર; પરના ઉપર રાખશે ખીતી, બહાડા ઉપર વેહેર ॥૧૪॥ ખર ર-

મને પરનિંદા વધસે ચોરીને આડો, અનેક રીતે ઉત્તરી યુદ્ધા, સત્ય
 પંથ નાંખસે કાહાડી ॥પાણુર દ્રોહી મીત્ર દ્રાહી, વિસેશ વિશ્વાસઘાતે;
 પાપના કામમાં પેહેલો થાસે, ધરમમાં મારસે લાતો ॥ ૧૬ ॥ આધારો
 રાખી બંધન રહેસે, કહેસે આમળ કરશું; કરવું ધારે તવ જીવ ચોરીને
 દેવ બંધન નીસ્તરવું ॥ ૧૭ ॥ બળાતકારે બરબડીને, દેવના બંધને
 છોડે; તેવા જનને રજ્યા ખખ્યામા; સાત સોંધે તેર ટોટે ॥ ૧૮ ॥
 તો પશુ તેને જ્ઞાન ન આવે, એવા થસે અજ્ઞાની; જમતમાં કીરતીને સાડ
 બનસે દાની ને ધ્યાની ॥૧૯॥ શુદ્ધજાતી બહુ આચાર પાળે, શ્રદ્ધારાખશે
 પાછી ધરમ ધ્યાનમાં કુશળ રહેશે, ઉત્તમથી નહીં બાકી ॥૨૦॥ ઇશ્વરનો
 ભય રાખશે ભારે, માનશે મનમાં કેવું આ અવતાર ભોમવીએ
 આવો તો વાતક કયાં લેવું ॥૨૧॥ અનેક જાતના રોમ વધશે; વધકશાસ્ત્ર
 ન જાણે; જેતીશ શાસ્ત્ર ૪૬સે જુઠા, તરકને સરવ વખાણે ॥ ૨૨ ॥ થોડું
 કહ્યામાં સમજે ઝાઝું, ઓરે ધરમરાય; એવાં વચન સાંભળી, પ્રેમેપડીયા
 પાય ॥૨૩॥ યુધીષ્ઠર કહે ઓરે માહારાજ, મુને પડેછે વહેમ; આટલું બધું
 અવડું થાશે, તે માનુ કેમ ॥૨૪॥ ઉચ્ચવરણ શું નિચ થાશે, પીતાશું
 પુત્ર પરહરશે, ઉત્તમ બ્રાહ્મણ નીચ વરણની. શેવા તે શું કરશે ॥ ૨૫ ॥
 અસત્ય વારતા લાગે છે મુને, ઓરે અંતરયામી; એટલે ધરમપ્રત્યે બો-
 લ્યા પોતે કમળા સ્વામી ॥૨૬॥ નમરની બારણે પાંચે બંધુ, જાવો એક
 થોજન; ત્યાં જઈ તમે બેસી રહેજો, ધરમ પુરણ પાવન ॥૨૭॥ પછીતમારા
 ચાર બંધુને, મોકલો ચાર દીશે, જે દેખે તે જોઈને આવે, વાર ન કરે અ-
 તીશે ॥૨૮॥ એમ કહીને પાંચ બંધુને મોકલ્યા નમરની બહાર; એક થો-
 જન જઈ ધરમ બેઠા, કુંતીના કુંવાર ॥૨૯॥ પ્રકોદર મયો પુરવ દીશા,
 ઉત્તરમાં અરબુન, શેદેવ ચાલ્યા દક્ષીણ દીશા, પશ્ચીમ માદરીતના ॥૩૦॥
 બીમ મયો નમર આવ્યું, તે એક દીઠી લડાઈ; બંધુએ બંધુના ઉપર
 સંપુરણ કરી વડાઈ ॥૩૧॥ ફરીયાદી કરી રાજ પાસે, સાંભળો અરજમા
 હારી; મમ પુત્રી સામાને આપીને, માટે પરણો નારી ॥૩૨॥ તે પછી મા
 હારી નારિ ગત થઈ, હું થાઉં દુષ્પી છેક; મમબંધુની પ્રમદાને પુત્રીથઈ
 છે એક ॥૩૩॥ માહારે પરણવી નથી પુત્રી, સાટામાં આપતો નથી શું
 હું માહારો અવતાર બાડું, અરજ શુણો ભુપતી ॥૩૪॥ બીમશેન એવું
 સાંભરીને, ત્યાંથી પાછો વરીયો ઉતર દીશામાં મયોછે, અરબુનજમાહા
 બેરીયો ॥૩૫॥ ત્યાં એક નમરી આવી, ચાલ્યો મુંસરો છેક; ધરબાર
 બળર શોહામણો પશુ મનુશ ન મળે એક ॥ ૩૬ ॥ એવું બેતો મયો

રાજ મેહેલે, ત્યાં એક હીંચોળા ખાટ; તેના ઉપર બે કામ બેશી, રમે છે ચોપાટ ॥૩૭॥ હંસપક્ષી નાંખે હીંચોળો, પોપટ પવન ઢાળે; ઉંચ ભત્તી નીચની કરે સેવા, દીકું દીવસ ઘોળે ॥૩૮॥ વીરમય પામી પારથચાલ્યો સહેદેવનું શું થાય; દક્ષીણ દિશામાં પરવરેલો, બેચો ચમત્કારત્યાંય૩૬ બ્રાહ્મણો બેઠા બાવળ પાસે, ચંદન પુખ્તી પુજે, મેલડી ઝાપડીના કરે સાધન, અવર દેવ ન મુજે ॥૪૦॥ તે બેઠ શેઠેવલ વળ્યા પાછા, નીકુળ નું સું થાય; એક ગામમાં પવીત્ર પતિ, અબળાનો ભાર ખાય ॥ ૪૧ ॥ તે બેઠ નીકુળ પાછા વળીયા; જ્યાંછે ધરમરાય; યુધીષ્ઠર બેઠા તે સ્થળે, આઠ કુવા ઉભરાય ॥૪૩॥ તે ઉભરાઈ નવમા કુવામાં, પાણીભેગુ થાય, પણ તે પ્રથવિ જળ લે ચુશી, કુવો નવ્ય ભરાય ॥ ૪૩ ॥ ધરમે જઈને વિચાર કીધો, વરશશે મેઘ બોર, પણ પ્રથવિ જળ ચુશી લેશે નહી રહે બેજ લગાર ॥૪૪॥ એવામાં ચાર બંધુ આવ્યા, પાંચે બેળા થાય, પોત પોતાની હકીકત લઈને, પુર વિશે પળાય ॥૫૫॥ જે સ્થળબેઠા અંતર-યામી, ત્યાં આવી પડ્યા પાય; સરવે સમાચાર કહ્યા પ્રભુને, ધરમ કરે ત્રાય ત્રાય ॥૪૬॥ ઓરે પ્રભુ હવે આ અવનીમાં રહેલું નથી એક દન; અમને તમારી સાથે તેડો, ઓરે જુગલવન ॥૪૭॥ કષ્ટ પ્રભુ કહે હેમ ગીરીપર, સ્થીર મન રાખી જવો, શીખર પાસે સ્થળછે માહાર. ત્યાં થઈને તમે આવો ॥૪૮॥ એમ કહીને અંતરયામી, થયા અંતરધ્યાન; ધરમરાબને ચૈત્વન આદ્યું, શુભ સતી સંતાન ॥૪૯॥ વળણ ચઈત્વન કરે સુત તણી, નથી કરલું રાજપાટ; હીમાલય માહારે જડું, પ્રભુપદ પામવા માટે.

કડવું ૭ રાગ માઝ.

બોલ્યા જયમુનિ મુખ વાણિ, રાજ સાંભળ ઉલટ આણી; આખી નીશા ચઈત્વન આદ્યું, ધરમનું મન નરહે ઝાલ્યું ॥૧॥ એવે થયો પ્રાતઃકાળ, થયા ભક્ત સતી બાળ, તવ ધરમે તેડ્યા ચાર વીર, બોલ્યા બંધુ પ્રત્યે ધરિ ધીર. ॥૨॥ મુણે લીમસેન વીરા વાત; કરશે કળીયુગ ઉતપાત માટે માહારે હીમાલય જડું, તેથી તમને કાઠ બતાવું. ॥૩॥ સુખરૂપે કરજો રાજ, તમે ગાદી બીરાજે આજ; પ્રભુપુત્રની પેરે પાળો, કુળ ધરમને સત્ય સંભાળો. ॥૪॥ કરજો મહિ વિપ્રની શેવા, રહેજો આજ મુધિ રહ્યા એ વા; વૃદ્ધ માતાને પાળજો પ્રીતે, રાખજો સર્વ બંધુને રિતે. ॥૫॥ પાન્યાયમુખી

અન્યાય નવ કરશે; પ્રજાનું ધન કદી નહરશે, થોડું કરે સમજાવેજી
 પાપમાં પેસશે નહીં કશું ॥૬૩॥ એવાં વચન વીરનાં સુણી, મોઝા પ્ર-
 કોદર મહા ગુણી; મોહોટા બંધુ તમે શીખ દીધી, મેંતો માથે ચઢાવિ
 લીધી ॥૭૥ પછી અરજ માહારી એક, મુજ મનતણે વિવેક; કોને પ્રભુપદ
 વાહાલુ ન લગે, ક્રાંચો નીરભાગી માયા માગે ॥૮૥ જેવું પ્રભુપદ તમને
 વહાલુ, તેણું પામવા હું પછી ચાલુ; તમ સંજ આવીશું અમો, સાથેલધને
 ચાલોતમે ॥૯૥ નથી રાજકાજની મમ ખુસી, હિમાલય આવગને હું સી;
 એવાં પ્રકોદરનાં વેણુસુણી પારથને કહ્યું કહેણું ॥૧૦૥ તમે સાંમળો અરજીન
 વિર, રૂડુ રાજ કરો રણધીર; રૂપતીને અરધંજ લેવું, રાજકાજ કરો ચીન
 દેવ ॥૧૧૥ વળતા વજ્ર પારથ વાણી, રાજ કરવું નથી કળીજણી; આ-
 તો વ્યવહારની માહા વ્યાધિ, મુને ગમતીનથી ઉપાધી ॥૧૨૥ વણાદીવસ
 ક્રીધાં કામ, જરા ઠરિ ન બેઠા કામ; માયા મીથ્યાને માનિસાચી, રહી જા
 ન ગતી ધણી કાચી ॥૧૩૥ માહારે આવડું છે તમ સાથ, કોને નહીં વા-
 હાલા વધકુંડનાથ; એવો પારથનો બેદ જણી, વજ્ર શેહેદેવ પ્રત્યે વાણી
 ॥૧૪૥ મમવિરા તમે જ્ઞાનવાન, માટે રાજકરો નીરધાન, તમે ત્રીકાળજ્ઞાની
 જોશી, માટે સદા રહેશે નીરદોસી ॥૧૫૥ તવ શેહેવજ એમ કહે છે, મા-
 મામાં અજ્ઞાની રહે છે; કદી જોઇ વિચારી ચાલે, તોહં માયા કુમ
 તી ચાલે ॥૧૬૥ માટે માહારે તો રહેવું નથી, માયાની ઉપાદી અતી; હિ
 મગીરી આવડું માહારે, બોલ્યા ધરમ રાજ ત્યારે ॥૧૭૥ કરો નીકુળ
 વિરા કામ, રાખો રાજગાદીનું નામ; તમે કનિષ્ઠ બંધુછેક જોઇએ મા-
 દીપર એક ॥૧૮૥ તવ નાકુળ લાગ્યા પાય, હવે મુને નથી ઇચ્છાય,
 હુંતો આવિશ તમારી શંખ, પ્રભુ પદનો અતી ઉમંજ ॥૧૯૥ પછીધ-
 રમ બોલ્યા વાણી, તમે સુણો રૂપતી રાણી; તુજ સરખી સતીનથીકાય
 મુજ મનને નિવરતી હોય ॥૨૦૥ આપણા અભિમાનનો તન, નામ પ-
 રીક્ષત પાવન; એને બેસારજો રાજગાદિ, બીજી કરશે નહીં ઉપાદી
 ॥૨૧૥ તમથી ઉછરેલો એ બાળ, માટે રાખજે શુભ સંભાળ; તવ રૂપ-
 તો બોલી વાણી, સુણો સ્વામીજી ઉલટ આણી ॥૨૨૥ કંથ વિના રહે
 જે નારી તેને કહેવાય જમમાં વિકારી; વળી આવ્યો છે કુળીયુગપાપી.
 નાંખે સતીનું સત્ય ઉથાપી ॥૨૩૥ તેથી લાંછન લાગશે તમને, માટે
 સમજીને સંગથ્યા અમને; તેમ છતાં નહીં થો સાય; નોતો પ્રાણતનુ હું
 નાથ ॥૨૪૥ તેતો સ્ત્રી હત્યા લાગે તમને, માટે હીમાલય થો અમને;
 નારિનો કેવો છે ધરમ; તેતો તમે જણો છો મરમ ॥૨૫૥ પ્રેમદાને પતી

પ્રભુ તુલ્ય, એથી અવરનહી અમુલ્ય; પતિ તણ પ્રભુને ઝાલે, તેને મુક્તિ
 મોહન નવ આલે ॥૨૬॥ જમડીં કર મરહન ધાલે, પાપતણે ફેલાવે ફાલે;
 માટે ઇશ્વર પેહેલો કંથ, કામનીનો એ પંથ ॥ ૨૭ ॥ કંથ કકળાવિ
 મંદિર જાય, તેને બેશે છીટ હત્યાય; કંથની ન કરે કાંઈ શેવા, શોધતી
 ફરે દેવાધી દેવા ॥૨૮॥ વટે કંથને મહા રીસ આણી, એતો ગુણકા તુલ્ય
 ભગતાણી; જેમ ગુણકા પરને દણે, પોતાના પતીને નવ પ્રીછે ॥ ૨૯ ॥
 તેવી સુંદરી સમજવિ સ્વામી, કંથ વિના કેઈ મોક્ષ પામી; માટે હું તો
 તમો સંજ આવું, તમ સેવાથી પ્રભુપદ ભવું ॥૩૦॥ તવ બળીયુ ધરમ
 રાય, આતો રેહેવાની નથી હાંચ; પછી ધરમે કહું સુણ નારી, તું તો આ
 વળે સંજ અમારી ॥૩૧॥ એમ કહીને ધરમરાય, લાગ્યા કુન્તાલને પાય;
 માતા હેમગીરી અમે જશું, તમ પ્રતાપ સુખીયા થાશું ॥૩૨॥ તવ કુન્તાને
 આઠ્યાં આંસુ, ત્રધાવસ્થાયે હું છવી ફાંસું; આવતુ નથી મુજને મરણ
 દુભાયા કરે અંતઃકરણ ॥૩૩॥ ભુજથી ચરણે ન ચલાય; હેમગીરી કેમ
 જવાય; વળી આપઘાત કેમ કરાય, કશું તો બેશે હત્યાય ॥૩૪॥ દીકરા
 મુકીને મરવા જાય, મુજથી તે કેમ ખમાય; કહી રડવા લાગ્યાં માતા, તવ
 ધરમે બેડયા હાથ ॥૩૫॥ જતુની કંકાસ ન કરશે, અમને પાપમાં નવ
 ભરસો; આપો આમના રાજ થઈને, પ્રભુપદ પામશું ત્યાં જઈને ॥૩૬॥
 માટે આશીષ વચન બોલો, સ્થીર હલડુ રાખી નવ ડોલો, આપણો પરી
 ક્ષત બાળ, તેહને થાપીએ ભુપાળ ॥૩૭॥ રાજમાદી બેસારીએ એને, પછી
 અકળામણ રહી કેને; માટે કલેશ મુકી થાઓ રાજ, તમને શું દેઉ શીખ
 ઝાજ ॥૩૮॥ એમ માતાને સમજવી, ધાર્યું કારજ વિપ્ર બોલાવી કરાવ્યો
 પટા અભિસેક; રાજનીતીનો વિવેક ॥ ૩૯ ॥ આશીરવાદ વીખોના
 લેઈ આપી માડી આશીશ દેઈ, વરતી પરીક્ષતની આણ, વલા વીખો
 સહુ વેદવાણ ॥૪૦॥ વળતી થયો જયજયકાર, પુન્યદાન કીધાં અપાર
 બધી પ્રજા બેવાને આવે, પરિક્ષતને પુણ્યે વધાવે ॥૪૧॥ એમ થઈ રહ્યો
 આનંદ અતી, થયાં રાજ ધરમ કૃપતી; રીજ્યા સરવે પ્રાણી માત્ર, પરિ-
 ક્ષત છે બણે સુપાત્ર ॥ એની કીરતી ચાલી એવિ, સોભે કાન્તા શ-
 શીના જેવી, જેવી સોભા યુધીષ્ઠિર ઠેરી; તેવી થઈ તેમાં નહિ ફેરિ ॥૪૩॥
 વળણ ॥ ફેર નહી સોભા મહી, વરત્યો જયજયકાર; વ્યાસ વક્ષમવાણી
 વહે, મુખબે શ્રોતા સાર.

કડવું ૮ રાગ આશાવરીની ચાલ.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી
તુજને સંભળાવું, યાન પરવ કથાય. ॥૧॥ વડા પ્રધાનને શોપણ કીધી
ચલાવળે તમે રાજ, અંધરમ અન્યાનું કોઈ પ્રાણી. કદી ન કરશે કાજ.
॥૨॥ પુરણ રિતે પરીક્ષતને બણજે તારે બાળ; અનાદિની એ રીતી
છે, પ્રધાનથી મુપાળ. ॥૩॥ કળી બેઠો ને દેશે કબુદ્ધિ, પણ મન રા-
ખજે સ્થીર; તેથી ભવોભવ જય પામશેને, રીઝશે શામ શરીર. ॥૪॥
એમ પ્રધાનને શીખ દેખને, માતાની પાસે જય; ઓરે જનુની હીમાલય
બવા, દો અમને આમનાય. ॥૫॥ શું મતી થારે અમતણી તે, માતા
તમારું પુન્ય; સમપણ એક અવતારતણુ છે, તેમાં રહી છે તુન્ય. ॥૬॥ શેના
તમારી કંઈ નથી કીધી, જ્યાં તો કાઢ્યો અવતાર; અમારે દુખે દુખી થયાં
છો, કેમ ભુલુ આમાર. ॥૭॥ કંઠી વેડી સૃષ્ટીમાં રાખ્યા, ભોમવિયાં
વનવાસ; નિરવરતીથી પાંચે પુત્રો, નથી બેઠા તમ પાસ. ॥૮॥ અતિ
ઉપકાર તમતણો મા, અમથી ભુલાતો નથી; પણ હવે કળીયુગ બેઠો માટે,
આમના આપો સતી. ॥૯॥ આ અવનીમાં રહેવું ન થટે, પાપ થકી પેટ
ભરવા, તમ પ્રતાપે સધામ જશું, સૃષ્ટી સીંધુ નિસરવા. ॥૧૦॥ એવાં પુ-
ત્રોનાં વચન સુણી, મહા દુખ પામ્યા માત, આ શું બોલો છો આ શું બો-
લો છો કહી માંડયું આંસુ પાત ॥ ૧૧ ॥ અરેરે બળયું આ જીવવાનું;
માતા પહેલા મરે પુત્ર, માહારી દ્રષ્ટીએ કેટલી વેળા, ભાગવા બેઠું ધર-
મુત્ર ॥૧૨॥ ઓરે ધૈશ્વર મરણ આપો, માણુ છું કરજેડી; નથી તાં-
તણો સુતરનો કે, તાણીને નાંખુ તોડી ॥ ૧૩ ॥ પુત્ર પધારે મરવા માટે,
તે કેમ નજરે જોવાય; એમ ધારીને કુંતા માતા, બહુ કરે ત્રાય ત્રાહ્ય,
॥૧૪॥ પંડ પછાડે આંસુડાં કાઢાડે, બળી આ કારમી કાય; સરવ બયું
ને અભાગેણી હું, રહી છું અવની માંય ॥૧૫॥ તવ રાય ધરમ એકું
બોલ્યા, જ્ઞાનની ગોઠડી કરીએ; સાંભળો માતા મીઠ્યા માયા, મુકી છે
શ્રી હરીયે ॥૧૬॥ કોના માતા કોના પીતા, કોનાં પરીવાર પુત્ર; કોનાં
બંધુ કોની બહેના, કોનાં સમાં ધર મુત્ર ॥૧૭॥ કોની પ્રેમદા કોના પત્ની,
કોના છે ધનમાલ; સરવ જય છે મુકી મુકીને; કોઈ ઓજ કોઈ કાલ,
માહાર માને મુરખ મતીના, નથી કોઈનો કોઈ, ઓરે માતા બહુ બથો
છું, જ્ઞાન દ્રષ્ટીએ જોઈ ॥ ૧૮ ॥ સરપ કાંચળી ઉતારે છે, પણ પોતે
તેનો તેજ; તેમ સહુ જીવ દેહ ઉતારે; આતમા એનો એજ ॥ ૧૯ ॥ ન-

થી અરે તો નથી અવતરે નો. અખંડ આત્મા બણે; વસ્ત્ર પ્રમાણે વપુ
 ઉતારે, તેમા શું શોક આણે ॥૨૦॥ તમેને અમે હીમગીરીએ, લઘુબ
 ત અમારી સંગ; પણ ચરણે તમે આહી ન શકો, પ્રહ્ન તમારું અંજ
 ॥૨૧॥ શરીર અશક્ત થાય તે વારે, જીવ માત્રે શું કરજી; પોતાના સ્થળ
 માં બેઠા બેઠા, હરી ભજન આદરવું ॥૨૫॥ શપત પ્રમાણે પુન્ય કરજી,
 માયાનો તજવો સ્નેહ; માથે સહોદર માનવા મીથ્યા મીથ્યા માનવો
 દેહ ॥૨૩॥ જે જીવ કહે છે હું ને મહાર, તે મોક્ષપદ નવ પામે, મા-
 યામાં બંધન રહીને ભટકાય કામે કામે ॥ ૨૪ ॥ માટે માતા એહંતા
 મમતા, મુકીને આજ્ઞા આપો; તમે રડો છો તે અમ થકી, જેવાય નહી
 અદાપો ॥૨૫॥ તવ માતાની મતી ફરીને, મનમાં લાગ્યું સાચું; નહી
 કોઈ માહાર હું નહી કોની, સમપણ સંવળું કાચું ॥૨૬॥ એવો નીશ્ચય
 મનમાં આણી, બોલીયા કુંતા માત; જવો બેઠા પ્રભુને પદ જળે,
 મુસ્તક મુકયો હાથ ॥૨૭॥ મહારાપણું જ્યાં જતું રહું ત્યાં, નહીં હ-
 રખ કે શોક; આનંદ પામી આજ્ઞા આપી, જેમ રહુ અન્ય લોક
 ॥૨૮॥ પછી પાંચે પંથ જાણ્યો, શાથે છઠી નારી, દુનીયાને દંડવત ક-
 રીને નીકળ્યા શુભ સંસ્કારી ॥ ૨૯ ॥ મારમ જતા હરીગુણ જાતા,
 પોતે ધરમરાય; અરજીન લીમને સેહેદેવ નીકુળ, મનમાં ધણા મુઝાય
 ॥૩૦॥ સાંભળે માતા સાંભળે નગરી, સાંભળે સુખ વધુભોમ; અનેક
 વારતા યાદી આવે. કલમાં નડે વિચોમ ॥ ૩૧ ॥ એ રીતે ટળવળતા
 મનમાં, કુંતાના ચાર તન; તે સાથે ધરપતી ટળવળતી, અયા એક ચો-
 જન ॥૩૨॥ ધરમરાજ ત્યાં ખમચાયા, બોલ્યા બેંધન પ્રત્યે, માહાર
 તમારે ન બને સાચે, ક્યાં સત્યે ક્યાં અસત્યે ॥૩૩॥ તમે પધારો અ-
 વર પંથે, અમે મમે તેમ જશું; ભુદે પંથે હેમગીરીમાં સરવે બેગા થા
 શું ॥૩૪॥ તવ અરજીને હાથ બેડયા, અમારો સો અપરાધ; ધરમ ક-
 હે માયા ચૈતન્ય કરવી, એ ધણો આવે બાધ ॥ ૩૫ ॥ અરજીન કહે
 મોહોટા બંધુ, કરીએ તમ કહો તેમ; પણ વ્રમને મુકીને અમેથી. અ
 જમા ખસાય કેમ ॥ ૩૬ ॥ જો તમે અમેને તડછોડો તો, કાહાડીએ
 અમારા પ્રાણ; તમા કહો તે રીને વરતીયે, સત્યજ વદીએ વાણ ॥૩૭॥
 એવાં હીનતાના વચન મુણી, બોલીયા ધરમરાય; મનમાં રણતુ રટણ
 કરતું; મુખથી ન બોલાય ॥ ૩૮ ॥ મુન્ય ગ્રહી મમ સાથે ચાલો ચાર
 બંધુને નારી; એથી આનંદ પામીશ હું તો પ્રતી થશે શુભસારી ॥૩૯॥
 મોહ માયા બધી મુકવિ પુટે, આમજનું આરાધન; અખંડ સુખને વી

શે જાણું, મળશે જીમજીવન ॥ ૪૦ ॥ તવ સરવ ભાઈએ નિરમય કીર્તિ,
હવે ન ધરવું દુખ હીમાલય જાણું તે ઉત્તમ. માનવું સાચું મુખ ॥ ૪૧ ॥
એમ મન વાળી મુન્ય ગ્રહીને; આઝ્યા પાંચરે પંથ, મનને વીસે દ્રઢ
વરતીથી, સમરે કમળા કંથ ॥ ૪૨ ॥ તાપ તડકો વાયુ વેઠે, અરણ્યમાં કાં-
ટા વાગે પશુ મન એવા વશ કીધા કે, દુખ જરા નવ લાગે ॥ ૪૩ ॥
ક્ષુધા લાગે તો વનકળ તોડી, રૂચી પ્રભાણે ખાય; વન વીશે સરોવર
આવે, ત્યાં છીપે તરણાય ॥ ૪૪ ॥ થાક લાગે તવ ટોળે મળીને, વ્રક્ષ-
ની નીચે બેસે; આરામ લેધને થાય છે ઊભા, પાછા પંથ પ્રવેશે ॥ ૪૫ ॥
વલણુ ॥ વન પ્રવેશે પ્રેમથી, પુરણુ ભક્તભાવ; વ્યાસ વલ્લભ વાણી
વહે, ગ્રહ્યું તરવા નામ નાવ.

કડવું ૯ રાગ ચોપાઈની ચાલ.

ખોલ્યા જયમુની મુખ એમ. સુણો જનમેજય ધરી પ્રેમ; આલ્યા
અરન્ય શતીના સુત, જેનાથી નાસે યમદુત ॥ ૧ ॥ એવા ભજનની ધુન્ય
આલે, માયામાં ચીત વરતી ન માત્રે; માન્યુ જુઠું સંસાર મુખ. માન્યું
જુઠું દેહનું દુખ ॥ ૨ ॥ નથી અત્માને મુખ દુખ, છતાં છૂંચે ચૈતન્ય દેહ
થી પરા; આપણુ દેહ સમાઈ શાની, એ અજ્ઞાનથી તે માની ॥ ૩ ॥ તે
તો માયામાં રહે સદા મોક્ષ મારગ ન મળે કદા; એવું સમજીને વનવહે
પડે રૂઝની ત્યાં પડી રહે ॥ ૪ ॥ થાય પ્રભાતને પંથ કાપે, એવી કાયાને
કષ્ટી આપે, વાગે અંરણ્યમાં કાંટા ઘણા; તેની વેદનામાં નહી મળા ॥ ૫ ॥
પણ તે દુખ મનમા ન મળે મુખ ભગવત ભગવત જાણે; રટે રામ તણુ
એક નામ, સમાવી દીધા કરોધ કામ ॥ ૬ ॥ નીરમળ મતી અતી રાખે,
રૂંઝે રૂંઝે રામરસ આખે, આવે વીકટ વનની વાટ; તેનો મનમાં નહી
ઉઘાટ ॥ ૭ ॥ વાંકી વાટને ટેકરા ટંચા, એધો ખોયો ને ખાડા ખેંચા,
પહાડ પરવત ગફાને ગીરી; લીડ બીહામણી ને બગીરી ॥ ૮ ॥ વ્રક્ષ વે
લી વનસ્પતી જાણ; પશુ પક્ષી રહે ઘણા જાણ; એવું બહુ બીહામણું
વન. તેમાં પરવરે કુંતી તન ॥ ૯ ॥ એવા સત્ય પણ આલ્યા ભય, એનો
મહીમા નવ્ય કહેવાય; તેથી સ્વર્ગ તણા સહુ સુર; થયા દરશણે આતુર
॥ ૧૦ ॥ તવ ઇંદ્રાયે કહ્યું એમ સરવ આકળા થાવે છો કેમ, એકવાર
પરેક્ષા લઇયે, પછી દશણ આતુર થઇએ ॥ ૧૧ ॥ એમ કહી દીધા ખ-
મચાવી, પોતે અપછરાને ખોલાવી, જાવો જઈ કરે નાટારંજ, કરે પાંડ

વનું સત્ય જામ ॥૧૩॥ ત્યારે તંગને જણું માચી. નહી તેા નૃત્ય કર-
નાર કાચી; એવી આમના મંદ્રે દી પી, તવ નાગિએ ત્યાગી પીવી ॥૧૩॥
જેહ પંથે પાંડવ પગાય આવી આમળ અપછરાય; બહુ મામળ અંગની
કામા, રૂપ રમણિક બહુ સુખ ધામા. ॥૧૪॥ કરી રહીએ થેનથેનમાર,
થાય ઝાંઝરનો જમકાર; અતી નખરાં કરિને નાચે, જેઠ તપસ્વિનું મન
રાચે ॥૧૫॥ નજરો નજર પાંડવ દેખે, પણ મનથિ અણે તુછ દેખે. નર-
ત્ય કરી અપછરા થાકી, એણે કાંઈ ન નાખ્યું ઓકી ॥૧૬॥ પછી મા-
ન્યનિ થઈ મસ્તાન પ્રીધું વસ વીનાનું વાન; એમ માઠા ધર્મા મનસુખા
તવ પાંડવ ખમચાઈ ઉભા ॥૧૭॥ નેત્રો મીચીને નિયું જ્યુ, અરે મા
તા સું આ સત્ય જોયું; તવ વરાંમના સરમણિ. માહારિ મેહેનત થઈ
ધુળધાણિ ॥૧૮॥ બંધ રાખ્યો નાટારંજ, કયાં વસો ધારણ અંખા પછી
મઈ સ્વર્ગ સુદન. જ્યાં સ્વર્ગવાસિ રાજન ॥૧૯॥ ત્યાં આરંભે લાગી
ચરણ, સ્વામી નિરખી નવ ખંડ ધરણ; સંત્ય વાદીને તપશિલોક, તેનાં
પ્રત કયાં મેં ફેરક ॥૨૦॥ પણ આવા દ્રઢ મનવાળા, આજસુખી નથી
નીહાળ્યા; સતિથી સુત સંત્યવત સાચા, એથી અવર નર સંહુ કાચા
॥૨૧॥ એને ચરણે લાગે જન જેહ. પામે મોક્ષ મારમને નેહ એવુ અપ-
છરા ઓકી જ્યારે, દેવ વઈમાન બેઠા ત્યારે ॥૨૨॥ કયાં અતરિક્ષ રહી
હરસન, સતિ સુત વહિ જયે વન, એમ જણા દીવશ પથ પળિયા,
સંત્યવાદી મન વશ બળિયા ॥૨૩॥ એવે એક દીવસ સુ થાય,
પંથ પળતા લાગી તરશાય, ધર્મચિના બંધુ ચાર, થયા તરશયા અપ-
રમપાર ॥૨૪॥ એવે આઠ્યું સરોવર એક, ત્યાં વડનું પ્રક્ષ ત્રિ-
વેક; તેની નીચે બેઠાં નરનાર; જળ પીવા ઉઠ્યા ત્રિ ચાર ॥૨૫॥
જઈ બેઠા સરોવર તિર, જળ પીવા લાગ્યા સુરચિર; પીધું અંધું જળ
નીરવાણુ, તવ થઈ ગયા પાશાય ॥૨૬॥ બીમ અરજીનને સે-
હેવ થયો નીકુળજી તતખેવ; બળવંતા ચારણુપ, થઈ પડ્યા પાશાય
૩૫, ॥૨૭॥ જેઠ ધરમ વિસ્મય થાય, મમ બંધુ ચારે કયાં જય; તવ
રૂપતિ જય પામી, આતે સું થઈ અયું સ્વામી ॥૨૮॥ એમ બેઠેને પ્રમ
ટ્યું દુખ ઉતરી અયુ કોમળ મુખા અઠ્યું ધમ ના દીત્રમાં એમ, હવે
ગીરી જવાશે કેમ ॥૨૯॥ એતી થઈ ગયા ઉત્તમ. પાંચો પેટનાં પુરણ
ત્રાસ; છુટ્યા નેત્રમાંથી પાણી. સામી મક્ષમાંથી થઈ વાણી ॥૩૦॥ એક
બાંધવનો ત્યાં વાસ, બોલ્યો મનમાં ધરી હુક્ષાન; શીઠ યોશ ધરાએ રા
ય, બંધુનાં થઈ પાશાય કાય ॥૩૧॥ ચાર પ્રણુ પુણુ તમને, તેના

ઉત્તર આપો એમને; તોતો ચારે તમારા વીર, હતા તેવા પામે શરીર
 ॥૩૨॥ સુષ્ણી બોલીયા ધરમરાય, પુછો પ્રશ્નનો ઉત્તર થાય, બોલ્યો
 માંધર્વ આણી પ્રીત, સુણો ધર્મ દેધને ચીત ॥૩૩॥ વલણા ચીત દેધને
 સાંભળો એ યુધીષ્ઠરરાય; વ્યાસ વલ્લભ વાણી વદે, પ્રણેઆર પુછાય.

કડવું ૧૦ રાગ સામેરિનો ઢોહરો.

જયમુની રૂશી એણીપેરે બોલ્યા; શુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી
 તુજને સંભળાવું; પરમ પવિત્ર કથાય ॥ ૧ ॥ ધરમ રાજ સાંભળે ને,
 જીભે જપે રામ કરન; ગુફામાંથી જાંનરવે ત્યાં પુછવા માંડ્યા પ્રશ્ન
 ॥૨॥ બ્રાહ્મણ શાથી જાણિયેને, શાથી જાણું સંન્યાસી; શાથી તપસી
 સમજી લેવો; બ્રહ્મસ્થી બતાવો તપાશી ॥૩॥ એ રીતે ચાર પ્રશ્ન પુ-
 છ્યા, સાંભળ્યું ધરમરાય; પછી પોતે કહેવા લાગ્યા, બ્રાહ્મણનો મહી-
 માય ॥૪॥ બ્રાહ્મણ શાથી જાણવો તે, સમજવું સુખ સાર; બ્રહ્મ યો-
 નીથી ઉત્પન્ન થયો, બ્રાહ્મણ નહીં નિરધાર ॥ ૫ ॥ બ્રહ્મ યોનીથી ઉપ-
 જ્યા માટે, સુદ્ધ સમજવો દેહ; ઉપવીતનો સંસ્કાર થવાથી, દ્વીજ જા-
 ણવો તેહ ॥૬॥ વેદાભ્યાસે વીત્ર સમજવો, પણ બ્રહ્મણ ન જાણવો
 યથારથ રીતે બ્રહ્મને જાણે, તેને બ્રાહ્મણ જાણવો ॥ ૭ ॥ પ્રથમ પ્રશ્નનો
 ઉત્તર એછે, એમ કહ્યું તે વાર; હતા તેવા વ્રજોદર થયો, વાયુ તણો
 કુંભાર ॥૮॥ બીજું પ્રશ્ન છે સંન્યાસીનું, તેનો ઉત્તર દેવું; ચોથી
 સ્થીતી વચ થાય ત્યારે, બ્રાહ્મણે સન્યસ્ત લેવું ॥ ૯ ॥ તે પણ રહેવું
 નમ્રથી અજગા; નારીનો નહીં પરછાયો. સ્નાત્ત નહીત અન બોજન કર-
 વું, ન કરવો વીત માયો ॥૧૦॥ ઉપદેશકપણું કદી ન કરવું, નહીં વા-
 ત બીજી ત્રીજી; દરભાસને શયન કરવું, રહેવું જ્ઞાનમાં રીજી ॥ ૧૧ ॥
 ઇશ્વર આપે તે આહાર કરવો, જમવું ન બોજન મીશ્ટ, મોહોતમતા
 ત્યાગ કરવી, રહેવું સઉથી કનીષ્ઠ ॥ ૧૨ ॥ એવી અનેક રીતી પાળી,
 રહેતે જન સંન્યાસી. વેશ ધરેથી નહીં શંન્યાસી, જુઓ જ્ઞાન તપાશી
 ॥૧૩॥ એવો બીજો ઉત્તર આપ્યો, અરજીન પામ્યો દેહ; ત્રીજો ઉત્તર
 તપસ્વીનો કહી ટાણું સંદેહ ॥ ૧૪ ॥ ત્રીજો પ્રશ્ન છે તપસ્વીનો, તે
 સમજવું સાર, કામ ક્રોધ શોભ તણને, કંદમુગનો કરે આહાર ॥ ૧૫ ॥
 આછામાં આછી અડધી ઉમ્મર, તપ કરે તન દેધ, જગતનો જસ ન
 ધારે મનમાં, અનેક બંધન લેધ ॥ ૧૬ ॥ તેને તપસ્વી જાણવો પુરો,

એમ કહું જે વારે; પાશાણ મટી મનુશદેહી, પામ્યા શેદેવ ત્યારે
 ॥૧૭॥ ગ્રહસ્થી કોને કેહેવો એવો, પ્રજ્જનો ઉત્તર દે છે, ગાંધર્વ પ્રત્યે
 ધરમરાજ; નિરમળ મનથી કેહે છે ॥ ૧૮ ॥ નીતીમાં રહી રોજમાર
 કરેને, કુટુંબ કળીલો પાસે; સરવને સુખે થાય સુખી, કો પર ન રહે
 શેરી ॥૧૯॥ સર્ગાં સંહોદરને પાળેને. કરે જો વિપ્રની સેવા; આંખે આ-
 બ્યાને અન્ન આપે, એકાદશી ફળ મેવા ॥૨૦॥ એવા એવા વ્યવહાર
 વરતે, તેને જાણવો ગ્રહસ્થા; પાડોશી પોતાનું જાણી, ઇચ્છે શુભ વ-
 સ્તી ॥ ૨૧ ॥ એવો ચોથો ઉત્તર આખ્યો, નીકુળ પામ્યો દેહ; ગાંધર્વ-
 ના પ્રજ્જના ઉત્તર દહ ટાળ્યા સંદેહ ॥૨૨॥ હતા તેવા ચારે બંધુ બ-
 ન્યા જેણીવાર; પાછા પંથે પળવા લાગ્યાં પાય પુરૂષને નાર ॥ ૩૩ ॥
 મારમ જતાં હરી ગુણ ગાનાં, લાગી ભજનની ધુન્ય; રામ નામ રદ ર-
 દેમાં, મુખ ગ્રહું છે મુન્ય ॥ ૨૪ ॥ એવી રીતે પંથે પળતા; રહેતા મ-
 નમાં પુશી; એવામાં અત્રીક્ષ મારગથી, જોયું નારદ રૂપી ॥ ૨૫ ॥ તે
 નારદે મન વીચાર્યું, આજ મને ઠીક કાવે; આ ઠેકાણે લડાઈ થાય તો
 મઝા જોવાની આવે ॥૨૬॥ એવું સમજી નારદ રૂપી, ત્યાંથી થયા
 વિદાય, એ વનમાં એક ડુંગર મોહોટો; ત્યાં મયા રૂપી રાય ॥ ૨૭ ॥
 તે ડુંગરમાં નગ્ર અવલોક્ષીક, વસે રાક્ષસ લોક; ભયંકર દેશ બીહામણો
 છે સુરને ઉપજે શોક ॥ ૨૮ ॥ મેઘનાદ નામે રાક્ષસ રાજ, બળવતો
 અપાર; લાંબો પોહોળોને પોચતો છે, કરોણ ઘણો શુમાર ॥૨૯॥ તેના
 મેહેલમાં નારદ આવ્યા, મેઘનાદ લાગ્યો પાય, આજ માહારાજ મુજ
 ઘેર આવ્યા, શી થઈ ઇચ્છાય ॥ ૩૦ ॥ કરૂણા કરીને દરસણ દીધાં મુ-
 ને કયો પાવન, એટલે નારદ જાણી જોઈને, જોવા લાગ્યા લેાવના ॥૩૧॥
 ધન તારા મુખને ધન તુજ સોભા, ધન તારા વધલોગ દંપતી સંપતી
 સાચી તાહારે, નગરિ નગરી પવ નિરોમ ॥૩૨॥ આ વધભવને આમુખ
 સોભા, શું કહું કથી કથી, પણ મુજ ઘરમાં તારા લાયક અબળા એકે
 નથી ॥૩૩॥ તવ દાનવને મારું લાગ્યું વાણી વદ્યો મુખએમ; આ મ-
 હાસજ એટલી ખામી, તે સારૂ કરું કેમ ॥૩૪॥ મુજ લાયક અબળા
 બતાવો, તો આપું સરપાવ, આ વારતાનો માહારા મનમાં ધ્યાન દીવ-
 સથી ભાવ ॥ ૩૫ ॥ પણ ભાળ લાગતી નથી કાંઈ; તમો શોની લારા;
 નહિ તો હું પંડ લાઝ આવું, જ્યાં હોય ત્યાંથી બતાવો ॥ ૩૬ ॥ વળ
 જી ॥ બતાવો અબળા મુને વારે નારદ મુન્ય; પ્રમદા કાજ વહીલ વહે
 દાનવ થઈ મયો મુન્ય.

કડવું ૧૧ રાગ દુહાની ઢેશી.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી
 તુજને સંભળાવું ધરપતી હરણ કથાય ॥૧॥ મેઘનાદ અપશોશ થઈ બે
 ઠો, તારણીમાં તદાકાર; નારદજી કહે કલેશ ન કરતો, બતાવું અમુલ્ય
 નાર ॥૨॥ તુજ જેવા કે નહી ભાગ્યશાળી કર્મ રેખા સારી કહાવી, ત્રી-
 લોક મોહની તુજ નમની, સમીપ આહી આવી ॥૩॥ જેને માફ શીવ સ
 શીખા; ભસ્મ ચોળીને બેઠા; વીંધ્યુ વધકુંઠ મુકી વહ્યા, પાતાળ પીશે પેઠા
 ॥૪॥ તેવી અમળા એ હેમગીરી, મળવા આલ્યો છે પંથ; પણ તેની
 સાથે જયછે મળવા, પાંચે એના કંથ ॥૫॥ કામની માટે કંથ એના,
 મળના સાફ જય; એતો નારી દુરલભ સંપને, દર્શન કયાંથી થાયા ॥૬॥
 કળીરાજે કુટુંબ તાર, તેને વાળ્યમાં માયા, તે મારનારા સ્વામી એના
 કોથી નવ જવ હાર્યા ॥૭॥ જે સામ્રથ હોય તુજમાંતો, જ જઈને લાગ્ય
 નારી; જે એ નારી આવે તોતો સફળ કરણી તારી ॥૮॥ એણે કહીને ના
 રદરૂપી, થયા અંતરધ્યાન; આમની ભાગોળે આવી બણી, ઉઠ્યો અસુર
 મસ્તાન ॥૯॥ મનકું ચીડાવી કચ્છ બીડાવી. ભુજમાં ભાલો આલ્યો;
 રક્ત લોચને રાતો તાતો, થાતો પોતે આલ્યો ॥૧૦॥ કુંભર ઉપર
 ચઢીને બેયું, હીઠાં નરને નાર, ધરપતીનું સ્વરૂપ દેખીને, બનીયો તદા
 કાર ॥૧૧॥ અહો આજે માહાર ભાગ્ય ભળીયું ટળીયું જનમનું કુખ;
 જન્મ ધરીને આજથી મુને, મળસે સંસાર સુખે ॥૧૨॥ હરખ્યું રૂઢે
 ભાગ્યજ ઉદે, આજથી થયું માહાર; નાર લેઈ જઈનારદજીને, સરપાવ
 દેવો ધાર ॥૧૩॥ કામનીના કંથ મને શું કરસે, કર કાળો કહેર; રામા
 લેતાં રૂઢે મુજને. તોતો માફ હેર ॥૧૪॥ એમ મમજી નીચે ઉતરીયો,
 કયો વઢવાને આળો; પાંડવની આસપાસ ફરેને, દેછે કવડધી આળો
 ॥૧૫॥ ફરે તેમ બોલે મુઠની તોલે, રીસ ચઢાવવા સાફ, પણ પાંડવ
 મનમાં એમ સમજ્યા; શું લેછે અમાર ॥૧૬॥ બોલે છે તે એને માટે;
 કર્યાં લેછે આળો જીવી વાણી તેવો પ્રાણીછે વઢવાને આળો ॥૧૭॥
 પચાણે બોલાવવા ધારે, પણ મુખ બોલવું નથી; શ્યામની માફ ભસ્મા
 કરે છે, છોને મરતો મથી ॥૧૮॥ એવી મનમાં શાન્તી રાખી, મુત
 સતી ન જય; છેવટ અસુર બોલી થાક્યો, આલ્યો નહી ઉપાય ॥૧૯॥
 ત્યારે રેણુ ન બોલા ભરીને, મારમમાં ઉછાળે; નેત્ર મીચી તવ પાંડવ
 આલે, ઉચું જરા ન બાળે ॥૨૦॥ એટલે અશુર ઉતપાત માંડ્યો, કદી

કશીને વાધે; પુઠેથી પ્રેમદાને ઉપાડી, પોને લીધિ ખાંધે. ॥ ૨૦ ॥ તવ
કરપતીએ ખુમ પાડી, વારે ધાએ મમ નાય; સત્યવંતાની સુંદરિ, પડી
પાપીને હાથ. ॥ ૨૨ ॥ સુને મુકીને જહાં ન ધરે, છોડાવે મમ કંથ; તે
પછી સઉ હળીમળીને, ઝાલિએ પુન્યનો પંથ. ॥ ૨૩ ॥ રાંકડી રામો રાઠ
નાંખે, સાંભળિને પડે ત્રાસ; એટલે ધરન વીચાર કિયો. નારિ થઈ ની-
રાશ. ॥ ૨૪ ॥ એને છોડાવવા ચીત ચોટાડું, તો ચુકું મમ ધ્યાન; મુરકેલ
મારમ કો ન મુકાવે, સાચો સગો ભગવાન. ॥ ૨૫ ॥ એ ઉપાધિમાં આપણ
કયાં પડીએ, સઉનાં જ્ઞાન્યાં સઉ વેઠે; સુમારગે ચડતા ચાતુરા, સેરવને
નાખે હેઠે, ॥ ૨૬ ॥ એણું સમજ પરમરાયે. જીવતી સામુ ન બેયુ; અર-
જીનજીએ પોકાર સુણિ, પ્રેમદામાં મન પરાયું ॥ ૨૭ ॥ પણ મનમાં એણું
આહરિયું, માનુનાનો મોહ મદા; જ્યાં ને ત્યાં અખજાને માટે, થાય છે
આપણે અદા. ॥ ૨૮ ॥ જંજળ છોડવા સમો આવ્યો, તેમ છતાં શીક વળ
ગું; આ વેળા અખજાનું સમપણ, માહાર મુકવું અગગું. ॥ ૨૯ ॥ એણું
સમજ મુન્ય ગ્રહીને, ધર્મનિ પુઠે ખય; તવ સેદેવજ્ઞાન દ્રષ્ટિએ, સમ
જ રહ્યા મનમાંય. ॥ ૩૦ ॥ નિકુળના મનને એમ લાગ્યું, મન માહરે કયાં
ધરવું; મોહોટા બંધવાને મરજી નથિ તો, માહારે બોલિયું કરવું. ॥ ૩૧ ॥
એમ સમજ શાન્તી ગ્રહીને, નિકુળજી વહે વાટ; વાયું નંદન વરકોદરને
અતી થયો ઉપાટ. ॥ ૩૨ ॥ અરે નિરાધાર અખજા, એનું નહીં એક
સંગી; માહારે તો પક્ષ કરવિ એનિ, છો થાતા વૃત ભંગી. ॥ ૩૩ ॥ વળણ
વરત ભંગ છો થાય માહાર, ઝટ છોડાવવી નાર; બ્યાસ વહબ વાણિ
વહે, થયો વરકોદર તથયાર.

કડવું ૧૨ રાગ જુલતી ચોપાઈ.

બોલ્યા જયમુનિ મુખવાણિ, રાય સાંમળો ઉલટ આણિ; ચડિ વર-
કોદરને રિસ, મારે અસુર ઘોળે દીરા ॥ ૧ ॥ ચાર ભાઈમાં નથિ વિવેક, એ
તો જળવી બેઠા ટેક; પણ પાપી સતીને હરે, સતીનું સત્ય સઉ ભમ
કરે. ॥ ૨ ॥ તેથી પાતક મોહોટું થાય, આપણું કુળ નરક પજાય; એતો
પહેલું બેસે પાપ, બીજ અખજાતણ અદાપ. ॥ ૩ ॥ રામા રઝળતી મુઝી
ને જહાં એતો વીચાસવાતી થાવું; પડે બ્રહ્માન્ડનો નીસાસો, કદી ન મળે
વધકુંઠ વાસો. ॥ ૪ ॥ તે તો સમજતા નથી વીર, એમ વીચાયું ગુણ
મંલીર, રૂંએ રૂંએ વાણું સુર, થયો કોધામુર ભરપુર. ॥ ૫ ॥ રક્ત થઈ

ચયા લોચન ઉછળ્યો કુંતીનો તન; મુઠી વાળીને મુઠી હોટ, જમ પાપી
 ને કીધી ચોર ॥૬૩॥ માળ્યો પાપી મહાભળ દાખી; પહેલી અમળાને
 ધરણુ નાખી; થઈ કચ્છ ભીડાવી દીધો, ખરેખરો ખુંખારો ક્રીધો ॥૬૪॥
 મહાકુપ્ત બુદ્ધીનો દંભ, લીમ સામી ઠોકી ખંભ, તવ ભીમસેન પ્રભો
 થયો, પહેલો પાપી ખાજવા ગયો ॥૬૫॥ તવ બે બળવંત માળ્યા,
 જણે અધરાવત મજ બાહ્યાળ્યા; તવ નમરીના અસુર લોક, આળ્યા
 ભેવાને થોકા થોક ॥૬૬॥ શકિ કુંજર ઉપર ઉભા, સહિને ભેવાનેમનસુ
 બા બાળ્યા બળીયા બેઉ અપાર, એક એકને મારે માર ॥૬૭॥ મારેમ
 કદા પાદને ઢાળી, તેથી સરીર જાયે મુણી વગી મારે છે ધીકા ધીક
 તેથી ઉપડે હમયામાં હીક ॥૬૮॥ હાડે હાડ ભુદાં થઈ જાય; ઘાલે મા-
 ક્યો એમની માંય; કાળા લાલ ચકામા પડે; દાંત પીશી પીશીને લડે
 ॥૬૯॥ નાખે કારમી ચીસે ચીસ, વળી લડાવે શીસેશીશ; વળી
 ખલેખલા પછાડે, પમની આંધી ધુંટી પાડે ॥૭૦॥ જેમ જેમ જોનો
 દાવ આવે, લડે છે જેમ જેને ફાવે, કોઈ પાછો ન પડે લેશ, એક એકના
 તાણે કેશ ॥૭૧॥ ઠોક નીચી કરીને નમાધે, એક એકના દાવમાંનાવે
 મારે માલમાં ગડદા તાણી તેથી રૂધીર રેલ રેલાણી ॥૭૨॥ નીચા ન-
 મી ગ્રહે ચરણ એક બીજને ઢાળવા ધરણુ, પણ દાવ કોઈ નવ
 ચુકે જોઈ જોઈને પમલાં મુકે ॥૭૩॥ એક એકના આમળે કાન બેઉ
 થાય અતી હેરાન એવે વરકોદર જોઈ લામ, બેશી કાલ્યો પાપીનોપા-
 મ ॥૭૪॥ ગ્રહ્યા ચરણ ઉભો થયો, તેવે અસુર ઢળી ગયો તેવોદાવ
 વરકોદર ક્રીધો, એનો ચરણ ચરણ તળે લીધો ॥૭૫॥ બીજે ચરણ છે
 એના કરમાં વણું સુર આવ્યું વરકોદરમાં, એનો દારણુ દમ્ભવત દાખ્યો
 પહોળા પાય કરી ચીરી નાખ્યો ॥૭૬॥ થયાં ચીતાળીયાં બે જ્યારે,
 ગયો મેઘનાદનો જીવ ત્યારે જાણ્યા લીમ તણા ભુજ માઠા, તવ જોના
 રા અસુર નાહા ॥૭૭॥ સહુ નમરીમા ગયા નાશી; લીમે મનમાં બેયું
 તપાશી; આનો પાપી તણું છ મામ, તેનું રહેવા ન દેવું નામ ॥૭૮॥
 એમ સમજીને કુંજર લીધા એના નમરમા ફેંકી દીધા તેથી કચરાણા
 સહુ પાપી લીમે સર્વ ॥ જમપુરી આપી ॥૭૯॥ એવો અસુર નીક-
 દત બળીયો પક્કી પ્રમદા લમ્બને વળીયો જમ પોતે જાતોને મળીયો
 સહુની સાથે પથે પળીયો ॥૮૦॥ ચાલ્યા જય હરિગુણુ ખાતામન
 થી અતી આનંદ થતા એવે મારમમાં શું થાય; જે મેઘનાદનો પીતા
 ચ ॥૮૧॥ તે તે થયો છે પ્રેતની ભત; તેવા તેના છે ત્રણ જાતા, તેવાતેમણે

જાણી વાત, કરી મેઘનાદની પ્રાણ વાત ॥ ૨૫ ॥ મોટે આપણુ જઈ
 વેહેર લેઈએ, પેલા પાંડવને દુખ દઈએ; એમ ધારીને ચારે ભુત; મયાં
 બ્યાં છે સતીના સુત ॥ ૨૬ ॥ જઈ વરકોદરને નડીયા; લીમને પગે
 બાહાણ પડીયા; તવ ભડક્યો લીમ ભરપુર, મને બાળ્યો કીચો બાહા
 દુર ॥ ૨૭ ॥ એમ ત્રાસીને અળગો પડીયો, કરી પ્રેતે દોટા હડીયો;
 લીમે ઓળખીયાં તે પ્રેત, પછી થઈ મથો શાવચેત ॥ ૨૮ ॥ લાંબો
 ભુજ કરીને ઝાડ્યાં, બધે બેઠે બમલાં ઘાડ્યાં; પછી દાળીને નરમ
 કીધાં, તવ ચારે પ્રેતો બીધાં ॥ ૩૦ ॥ ક્રમા કરો વાગીચે ચરણ, શીઠ
 કરો અમારાં મરણ; ત્યારે લીમ બોલ્યો તે કામ, કરો હું કહું તેટલું
 કામ ॥ ૩૧ ॥ તોતો જીવતા તમને મુકુ, નહીં તો આ વળા કેમ મુકુ;
 તવ પ્રેત બોલ્યા રહી પાસ, અમો છઈએ તમારા દાસ ॥ ૩૩ ॥ તમો જે
 કહો તે કામ કરીએ, તમારૂં વેણ મસ્તક ધરીએ; લીમ કહે છુટાં કર
 તમને, પણ વીશ્વાસ શું આવે અમને ॥ ૩૩ ॥ પ્રેત કહે દ્યો આ વ-
 ચન. રજ લેઈને જાશું સદન, તવ લીમે બમલમાંથી કાઢાડ્યાં, પેહેલાં
 પોતાને પાય લગાડ્યા ॥ ૩૪ ॥ વળણ ॥ પાયે લગાડ્યાં પ્રેતને; મુણ
 જનમેજય રાય. વ્યાસ વક્ષભ વાણી વટે, મુણને સહુ શ્રેતાય ॥

કડવું ૩૧ રાગ આશાવરી.

જયમુની રશી એણીપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજય રાય; વિસ્તારી
 તુજને સંભળાવું, પર્મ પત્રીત કથાય ॥ ૧ ॥ ચારે પ્રેતને પાય પડાવિ
 બોલ્યો વરકોદર એમ, કોણ તમે છો કયાંથી આવ્યા, મુજને વળગ્યા
 કેમ ॥ ૨ ॥ તવ પ્રેત ભુજ બેડીને બોલ્યા, મુણ અમારી વાત; જે
 મેઘનાદને તમે માર્યા, તેનો હું થાણું તાત ॥ ૩ ॥ આ તણુ જણુ છે
 આરા બધુ, અમો અતી અધરમી પાતકદી પરેત ચોની પામ્યા, ધણાહતા
 કુકરમી ॥ ૪ ॥ જનમીને બેઠ નહીં નીતી, અનીતીનો ભારો, ડમલે
 ડમલે જીવો હણીએ, સત્ય તણો ઉધારો ॥ ૫ ॥ જીવતા જીવોને માહા-
 દુખ દઈએ, રીબાવીએ મન ભુકી; ઉચી વરણ વટલાવી દઈએ, મોઢામાં
 થુંકી થુંકી ॥ ૬ ॥ બ્રાહ્મણને તો ભક્ષણ કરીએ, ધેનુને ઢાળીએ ધરણ;
 ધર્મ સ્થાપનામાં ધાંધલ કરીએ. પુન્યમાં દઈએ ચરણ ॥ ૭ ॥ કુંવારકાથી
 ભર રમીએ, મલ્યાન દીવસ રહેણી; મરીયોના મર્થ કરીએ, ન
 મણીએ જમ કેહેણી ॥ ૮ ॥ ઢોંગ ધુતારાને ધુર્ત વીલા, પાખડને

પરપચ; જ્યાંથી ત્યાંથી વીત હરીને, સાંચીએ અમાન સંચ ॥૬॥ સુ
 રની સાથે દ્વેશ કરીએ, આખો દીવસ નિંદાય; રિખાવીને પસુ પક્ષી હ
 ણીએ, અણીએ નહીં હત્યાય ॥૧૦॥ વળી પસુને કુકર્મ કરીએ, તોડીએ
 અંજાતીર; સરોવરમાં તરસ્યા જીવને. પીવા ન દાજીએ નીર ॥૧૧॥ સ
 જીવન જીવને આખા અળીએ, ન ધરીએ મનમાં ત્રાસ; તે જીવ ત્રાસે તે
 દેખીને, થઈએ મન હુલાસ ॥૧૨॥ અવર જીવનું સુખ દેખીને, થઈએ
 હીલમા દુઃખી; અવર જીવને દુખી દેખી, અત્યંત રહીએ સુખી ॥૧૩॥
 જીવ વેડામાં ભારે રાજી, અનીતીમાં અતી; આચાર વીચાર દેખી જ-
 ણીએ, નીતી પર અપ્રીતી ॥૧૪॥ શરતથી શ્રેષ્ઠ થવાની ઇચ્છા, શ્રેષ્ઠ દે
 ખી દુલ્લેએ; ભગની દીકરી દોહીશોનું, ધન અન ખુશીથી જીએ ॥૧૫॥ સ
 વત લાંચોમાં નહીં ટાંચો, દસી હરી તે હરિએ, પક્ષપાતો રાખી રાખી
 ને, રાજ્ય તજા ન્યાય કરીએ ॥૧૬॥ અવર જીવની ખોળીએ ખોડ્યો,
 પોતાનું રાખીએ દાંડી; લેવામાં સુધાં વેળ વહીએ, દેવામાં વાતવાંકી
 ॥૧૭॥ જ્યાં વાળાની જોડમાં મળીએ; એકલવાયાના સામા; અધર્મી
 નો ઉમારો કરીએ, ધર્મને ઘેર ધામા ॥ ૧૮ ॥ પાપી જનને પુષ્ટી દઈને
 પુનશાળીને પીડુ; અધરમ કરવા ઉશકેરે સડીને ધરમીયે ઉપર ચીડુ
 ॥૧૯॥ ગુણી જનને ગોઠા ધાલુ, અવગુણિયાનો સંગી; નાસ્તીક જનપર
 આસ્તીક હું તો, તપવ્રત નિમનો ભંગી ॥ ૨૦ ॥ સકળ વરણ એકે
 આરે, આલે તેમાં રાજી; અમારે તો ડમરે ડગલે, વાહાલી દમલખાજી
 ॥૨૧॥ એવા જીતિ એવગુણ અમારા, કહેતાં ન આવે પાર; એવાં અ
 તિસે પાપ કરિને, પામ્યા પરેત અવતાર ॥ ૨૨ ॥ વરકોદરે એવિ વા
 રતા સુણિ, મનમાં ધાર્યું એમ; આવા જીવમી જીવોને મુજથી, જીવતા
 મુકાય કેમ ॥૨૩॥ ઠીકછે વાર પછિ વેત ધાર, માહાર કાઢી લેઉં કામ;
 એવું સમજીને ભિમ બોલ્યો, ચારે થાઓ ગુલામ ॥ ૨૪ ॥ તવ પરેત
 બોલ્યા દાસ તમાના, જે કહેને કામ કરિઅ; ભિમકહે લાવો ફળમેવા,
 કુધાતુર પેટ લરિએ ॥ ૨૫ ॥ પરેત કહે લેવાને જમએ, લાવતાં લાગે
 વાર; ભિમ કહે નહિ આવેતો, કકળિએ અપરમપાર ॥ ૨૬ ॥ જ્યાં હરે
 ત્યાંથી શાંધિ કાઢીને, કરીશ કાળો કેર; ધણા કને રિખાવિ રંજડી,
 મારિશ તમને ઠેર ॥ ૨૭ ॥ પરેત કહે પુરાં પાપ હોય તો; તમ કને જીહા
 પડીએ; અમે સૌ સમજીએ છીએ, જંપી ન બેસીએ ધડીએ ॥ ૨૮ ॥
 એમ કહીને આયના લીધી, પરવર્યા પ્રેત ચાર; વિવિધનાં સોધીસોધીને
 જીવ્યા ફળ અપાર ॥ ૨૯ ॥ પાંડવ આમળ લાવી મુક્યાં, ભીમ થયે

ખડુ રાજ; તવ અરજીન કહે જવા દો જવતા, ન કરો દમલ બાજી
 ॥૩૦॥ તે વાત ધ્યાનમાં ન લીધી લીધે. ફળવે રહિને ઉડયો; ચારે પ્રેત
 ને પકડયા પળમાં, રોશે ભરેલો ફડયો ॥૩૧॥ એટલે પરેત તરફડવા
 લાગ્યા, આ તમને નવ ઘટે; પોતાનું બોલ્યું પોતે ન પાળો, કાંક આલો
 સત્ય વટે ॥૩૨॥ લીમ કહે તમે અનંત જવને, છો દુખના દેનારા; સંધ
 રમીના સાચા રાતર, ખડુ જવના દેનારા ॥૩૩॥ દોશ નથી કાંઈ તમને
 હણતાં. ફહી અમલમાં વાલ્યા; બળ કરીને દબાવ્યા કે, પ્રાણજ નીક-
 ણી આલ્યા ॥૩૪॥ પછી સરાવરમાં સ્નાન કીધું, પ્રેત કથેઈ ફળ હાર;
 પુરણ રીતે ત્રપતજ થયાં, પાંચ બાઈ ને નાર ॥૩૫॥ પછી અરજીનજ
 એમ બોલ્યા; એરે લીમસેન બ્રાત, વાસવામ આપી પરેતોને માર્યા,
 ક્રીધિ વિશવાસ ધાત ॥૩૬॥ એતો પુરણ પાતક બાંધ્યું, વીચારે મમ
 વીર; તવ વરકોદર અરજીન પ્રત્યે, બોલી ઉડયો રણધીર ॥૩૭॥ પારથ
 વીરા વિવેક વીના. તમારી પાસે જ્ઞાન; એકજ જવ અનેક જવોને,
 કરતો હોય હેરાન ॥૩૮॥ તેજા જવનો મમે તે રીતે, પરાજય કરવો
 બ્રાત, તેથી કોઈ દોશ ન લાગે. ન થાય વીચારસંચાત ॥૩૯॥ જેવા અ
 ધરમી તેવા અધરમી, થઈને તેને હણીએ; એ હણવાથી પુન્ય અતીછે
 પાતક ત્યાં નવ મણીએ ॥૪૦॥ વળ ॥ પાતક ત્યાં મણીએ નહિ, આ
 રે માહારા વીર; વ્યાસ વલ્લભ વાણી વટે, શું કહે છે રણધીર.

કડવું ૪૧ રાગ ચૌપાઈની ચાલ.

બોલ્યા જયમુની મુખ એમ, રામ સામળ રાખી પ્રેમ; બોલ્યા
 વરકોદર વાયુ તન, સુણો અરજીન વીરા વચન ॥૩૧॥ જ્ઞાસા નાતીને
 હયા, પરાક્રમ પુરશારથ કહ્યારાખે ચારે પુરશારથ જેહ, વીવેકીજ્ઞાનીજ
 ન તેહ ॥૩૨॥ વણુ વીવેકના જે જ્ઞાની, તેતો એક જતના અલીમાની;
 રામચંદ્રે, પુસારિય ચાર. રાખીને બોમવ્યા સંસાર ॥૩૩॥ પુરશારથચાર
 જેહ, તેનો બાગી આપુ સંદેહ; પેહેલું જ્ઞાસા તે બણી લેલું કોઈ વાતે
 અબણા ન રહેલું ॥૩૪॥ જ્યારે બણુશું ત્યારે શું બાકી, નીતી સાથે
 અનીતી પામી, પણ વચનનો એવો વિવેક; બણુશું અનીતી તજી નેક
 ॥૩૫॥ બીજુ પુરશારથ તે નીતી, માટે બણુતાં રાખતી લીતી; માટે
 બણુવાનું બણી લેલું, નીતી રહીને છોડી દેલું ॥૩૬॥ ત્રીજુ પુરશારથ
 છે હયા, તેના મારગ કયા કયા; રહીએ હયા સૌપર રાખી. તો તો થાય
 અનીતિ આખી ॥૩૭॥ જેમ તસ્કર વરમાં આવે, ખુન કરવા ધરાદો આવે
 તે વેળા મન લાવીએ એમ, અરેરે ખુમ પાડું કેમ ॥૩૮॥ જે પાડીશ

કારમી પોક, તો તો ઘરમાં ભરાયે લોક; બીચારા તસકરને ઝાલે, મા-
રે મારે ને મરહન ધાલે ॥ ૬ ॥ એવું સમજીને દયા રાખે, તવ તસકર
ખુન કરી નાંખે; પુત્ર પુત્રી પરિવાર મરે, એવિતો દયા અજ્ઞાની કરે
॥ ૧૦ ॥ આ સ્થળે દયા રાખવી કેવી, રાખે મતી મુરખ જેવી; ચોથુ પુ
શર્થ પ્રાક્રમ જેહ, હાખવતું બેઠએ તેહ ॥ ૧૧ ॥ ખુની તસ્કરને દેવો
માર, જીવ જતાં લગી નીરધાર; દયા લાવવી નહીં લમાર, કરવો પુર
તો પોકાર ॥ ૧૨ ॥ બને ત્યાં સુધી શીક્ષા દેવી, ફરિ અનીતી ન કરે તેવી
જેથિ અનેક જીવો બચે, ખોટું કત્ય કરવા નવ મચે ॥ ૧૩ ॥ મોટે પાપી
શું દયા છોડી, નાંખો દુષ્ટનાં શીસ તોડી; શું રામ હતા અજ્ઞાની, થયા
રાવણ સંમ તોફાની ॥ ૧૪ ॥ ના ના નહીં અજ્ઞાની રામ, કયું વિવેકનું
એ કામ; એક અનેક જીવને પીડે; તેના સામો સુરો જન લીડે ॥ ૧૫ ॥
અતી અધર્મીને દે દુખ, કરે અનેક જીવને સુખ; તો તે જનમ્યો જનુ-
નીને પેટ નહીતો ઉઠયો દેવની વેઠ ॥ ૧૬ ॥ પરદુષ્ટે ન હાઝયો દલમાં,
તેણે જીવતર ખોયુ પલમાં; જ્ઞાનીન જ્ઞાન વિવેક સાથે, તોલ કરી દયો
તમારે હાથે ॥ ૧૭ ॥ વણુ વિવેકે જ્ઞાન લાવી એતો અંધકાર જેઠીકાઆ-
વી; જેઠીકા વડે પંથ પળાય, કીયે મારગે ચઢી જાય ॥ ૧૮ ॥ તેની મમ
તેને નવ પડે, અંધ એકજ મારગે ચડે; તેણું વિવેક વિના જ્ઞાન, કઢી
રીજે નહીં ભગવાન ॥ ૧૯ ॥ એવી લીમે કહી જ્ઞાત વાત; કહે શેઠેવ ધન
મમ બ્રાત; તુજ પાસે જ્ઞાન વિવેક, નથી અંધ રૂપી જ્ઞાન એક ॥ ૨૦ ॥
સર્વ સાચવે તે જ્ઞાનવાન, એક દેશી કેહેવો અજ્ઞાન; એમ જોશીએ દી-
ધો ટેકો, જ્ઞાન સાથે બેઠએ વિવેક ॥ ૨૧ ॥ એમ વાત કરિ બહુ વાર,
પછી જવા થયા તકયાર; એક કામનીરેપાંચ કંથ, ઝાલ્યો હીમાળાનો
પંથ ॥ ૨૨ ॥ રામ નામનુ રટણકરતાં, પ્રથવીપર ડમલાં ભરતાં; સીતજતાથી
આહ્યાં જાય, યાનપર્વ આંહી પુરણુ થાય ॥ ૨૩ ॥ તવ રાયની ઊતરી હત્યાય
કાળા પડહા ધોળા દેખાય; શામહતી તેથઈ સ્વૈત ગાય, પ્રતક્ષપાડખુતેદેખા
ય ॥ ૨૪ ॥ રામએ દીધાં ગાયોનાં દાન. પરણાવ્યા વીપરાનાં સંતાન ઉંપ
વીત દીધાં પ્રેમજ ધરી; અનાજ ભરીઆપી બ્રહ્મપુરી ॥ ૨૫ ॥ કરાવ્યાં બહુ
બ્રહ્મભોજન, આનંદઅતી પામ્યો રાજન; યાન પરવ આંહી પુરણુ હવું
જ્ઞાની જનને બહુ અનુભવું ॥ ૨૬ ॥ વળણુ ॥ અનુભવું જ્ઞાની લોકને
પોહોઆ મનના કોડ; વહે વહીભ સંહુ બોલજે, જે જે શ્રી રણછોડ.

સ્વર્ગારોહીણી પર્વ.

કડવું ૧ રાગ ચૌપાઠ.

બોલ્યા જયમુની મુખ એમ, સુષુ રાજ રાખીને પ્રેમ; કહ્યું રવર્મા-
રોહીણી કથાય; સુષુતાં પાપ દૂર પળાય ॥ ૧ ॥ હીમાલયને પંથે
જતાં, એતો ગુણ ગોવિંદના ખાતાં; પાંચ પાન્ડવ છઠી નારી, સંભાર્યાં
કરે દેવ મોરારી ॥ ૨ ॥ રામ નામનું રટણ કરતાં, જયે આનંદે
પમલાં ભરતાં, જતાં જતાં આવ્યું એક વન, લાંબુ પહોળું વીશ
યોજન ॥ ૩ ॥ મળે નહીં પ્રજાકે વાડી, માહોદ્ધ મદાન રતી જડી; ત્યાં
છે બોડીયા હુંગર એક, તેમાં ઉંડી ગુફા છે છેક ॥ ૪ ॥ તે ગુફામાં
તપસ્વી રહે છે, કોઠી કોકને દરશન દે છે; તે હુંગરપર પાન્ડવ જય
જઈ ઉતર્યાં ગુફામાં ॥ ૫ ॥ ત્યાં તો દીઠા બહુ પ્રકાશ. શ્રીમ બોલ્યા
ધરી હુક્કાસ; ભાઈ દેવ જગો આ ભાસે, કહી જળ પીપાનું તપાસે ॥ ૬ ॥
એમ આમળ મયા જ્યારે, દીઠા તપશ્ચ પુરૂષ ત્યારે, તેને જઈને લા-
ગ્યા ચરણે, સ્વામી આવ્યા તમારે શરણે ॥ ૭ ॥ અમને મોક્ષ મારમ
આપો ભવોભવ તણાં કષ્ટ કાપો; તવ તપશ્ચાએ જ્યેનું સામુ, આ તમ-
ને દેખી કષ્ટ પામુ ॥ ૮ ॥ તમા દીસોછો જ્ઞાનવાન, કોક સતી તણાસંતાન
કેમ નીકળ્યા છો વનવાસ, કેમ કરો તીરથ નીરાશાલા તવ ધરમ પડી
યા પાય, જુઠી જળમાં કેમ રહેવાય; પાપી પેટની વેડછે ઝાલ, તેથી ક-
રવી પડે ઠમ ખાલ ॥ ૧૦ ॥ વળી છંદ્યાં છોકરાને નારી છે, જંજળજુ
લમ ભારી; નથી મળતી નીકળવા ખારી ક્યારે જીવતર લેશું સુધારી,
॥ ૧૧ ॥ તમે રહ્યા એકલા અહીં, તેથી નથી ઉપાધી કાંઈ; તવ તપશી
કહે બેશો ભક્ત, તમે જુઠું ભણ્યું છે જમત ॥ ૧૨ ॥ માહારે થઈ છે
બોજન બેળા, તમે પણ કરો બોજન બેળા; તમે સરમારો નહી કાંઈ,
આંહી આવશે ત્યારે રસોઈ ॥ ૧૩ ॥ વળજુ ॥ એમ કહી બેસાડીયા,
સુષુ જનમેજે રાય; વ્યાસ વક્ત્રવ વાણી વદે, તે તમે થું થાય ॥

કડવું ૧ રાગ ધનાસરી.

જયમુની રૂશી એણી પેર બોલ્યા, સુષુ પરીક્ષા તન; વિસ્તારી તુ-
જને સંભળાવું, પર્મ કથા પાવન ॥ ૧ ॥ પાન્ડવોને બેઠાડીયા તવ; બેયા

જેવું થાય; ગુફા મારમ તેમાંથી નારી, રસોઘ-લા રી ત્યાંય ॥ ૨ ॥ રૂમ-
 ઝુમ કરતી અતી રૂપાળિ, સોભાવ્યવતી આવી; એક બુજમાં થાળ
 બીજા બુજમાં, જળનિ બારી લાવિ. ॥ ૩ ॥ તવ તપસ્વી એમ બોલ્યા
 બિજા છ થાળ લાવે; હરીજન મેમાન આજ પધાર્યા, બોજન ભાવે
 કરાવે. ॥ ૪ ॥ તવ તારાણ તપસીની પાસે, તે થાળ મુઠ્ઠી ચાલી, અ-
 વર ગુફામાં મઠ અબળા, પાત્ર કર્યા બધા ખાલી. ॥ ૫ ॥ છ થાળ
 પીરસી લાવિ અબળા, છયેને મુકિ દીધી; વીરિધની ને રસોઘ કરેલિ
 પાન્ડવે વહેંચી લીધ, ॥ ૬ ॥ અહો આતે વધભોમ શું છે; આપણે
 બણ્યાતા તપસી; પણ કામ ક્રોધને મોહ લોભમાં, પડેલા છે લપશી.
 ॥ ૭ ॥ પછી તપસ્વીએ આચમન કરી, કરવામાંડયું બોજન; પાન્ડવને
 કહ્યું તમે આરોગો, ધરમ વદ્યા વચન. ॥ ૮ ॥ એ માહારાજ સંદેહપુછુ,
 તે ટાળે તન તાપ; તપસ્વી કહે બોજન કરો, નહી તો દમ્પશ આપાહા
 એટલે પાન્ડવ જય પામીને, કરતા હતા બોજન; પ્રેમ પુરવક જમી ર-
 હિને, કિધાં જળ આચમન. ॥ ૧૦ ॥ પછી તપસીની તારાણિ આવ,
 લાવિ રૂડાં મુખવામ; ખુશિ ને સરવેને આપ્યા પામ્યા મન હુક્ષાસ.
 ॥ ૧૧ ॥ પછી તપસ્વિ એમ બોલ્યા, કહાડો કાંઈ જ્ઞાન વાત; એટલે ધ-
 રમ સનમુખ બેસી, બેડી દીધા બે હાથ ॥ ૧૨ ॥ એરે મહારાજ કહ્યા
 છે પ્રશ્નો. પુછવાનિ ધમ્મજા આખી, તમોને ક્રોધ અડે માટે, પુછુ મરી-
 યાદ રાખી. ॥ ૧૩ ॥ એવું વચન સાંભળીને તપસી વદ્યા વાણ, મ-
 રીયાદ રાખીને પુછે તો, પરમેશ્વરનિ આણ. ॥ ૧૪ ॥ મરબહ મુઠ્ઠી
 પ્રશ્ન પુછો, મુને નહી થાય સોઠ; બે હું કાંઈ કાંઈ કઈ નો, તપ થાય
 માહાર કોઠ. ॥ ૧૫ ॥ એટલે સુપ્રિષ્ઠર એમ બોલ્યા, તમે તપસ્વિ ભારી;
 તેમ છતાં શા સ્વાદને વધભોગ. ચોવન વચનિ નારી. ॥ ૧૬ ॥ આ ઉ-
 પાધિ દેખીને હું વિમાસું છું સ્વામી; અમાધ તપ મેં બેયું તમારું; પણ
 આ દીઠી ખામી. ॥ ૧૭ ॥ રામા સાથે રંમ ભોમ રમવો, મુખ સંજ્યા
 સદન; પાથરવાં પેહેરવા એઠવાન; મોહો ભાવતાં ભોજન ॥ ૧૮ ॥
 તપસ્વિ જન હોય ત્યાગી પણ, તમે ગ્રહસ્થી પુરા; કામ ક્રોધને મોહ
 લોભમાં, નયિ જણાતા અધુન. ॥ ૧૯ ॥ તપ બધું જય છે ધોવાઈ, અ-
 મને તો લાગ્યું એમ; ન્યાય નિતીધિ ઉત્તર આપો, ટળે અમારો વહેમ
 ॥ ૨૦ ॥ તપસ્વિ કહે ઠીક પુછયું, સાંભળો સતી સુત; હું પણ કાંઈ કહું
 તમને તો. ન થશે આકળાણુત. ॥ ૨૧ ॥ એમ કહીને તપસ્વિ બોલ્યાકા-
 મને કેમદેવિ કષ્ટિ, કષ્ટિ દેવાયિ કાયા ભાગે; તેયિ ભાગે શ્રષ્ટિ ॥ ૨૨ ॥

ખાધે પીધે કાયા રહે તો, થાયે જપ તપ ધ્યાન; જ્ઞાન મેળવે કાયા હોય
તો, રિઝવે શ્રી ભગવાન. ॥ ૨૩ ॥ ઇચ્છા ભોજન કરવા થકિ,
સાવધ રહે શરિર; તે રહેવાયિ ભક્તી કરીને. જીવ ઉતરે ભવ તીર.
॥ ૨૪ ॥ શરિર ભાગ્યું તો શક્તી નાહી, જપ તપ ધ્યાન મુંધારે; ક્ષુધા
થી પીડા પડે તેથી, જીવડો ભટકાં મારે. ॥ ૨૫ ॥ ધ્યાન ન મુજે જ્ઞાન
ન મુજે, મોક્ષ પછી કયાં પામે; શરિરથી સુકીત કરીને, પાતક સઘળાં
વામે, ॥ ૨૬ ॥ માટે સ્વાદીષ્ટ ભોજન કરી, શરીરે સાવધ રહેવું; સાવધ
રહીને સુકીત કરવાં; કષ્ટ શા સાર સેહેવું. ॥ ૨૭ ॥ ધ્યાન વણુ
કષ્ટિ કરેથી. મુકિત લખી છે સેમા; ખરો બોધ છે તમને માહારો. ધુન્ય-
વાસો નહી તેમાં. ॥ ૨૮ ॥ વળી તમે એ અખળા દેખી, મુને માન્યો ત-
પસી; જાણ્યું કે આ કામ જવરમાં, તપસી પડ્યા છે લપસી ॥ ૨૯ ॥ પણ
તે વાતનો સંદેહ ભાગુ, સાંભળ્યો ચીત ઘાટી; જીવને કામજવર જાગે
તવ, બુદ્ધ રહે નહી ઝાટી, ॥ ૩૦ ॥ જ્ઞાનમાં ધ્યાનમાં ભેંમ પડેને, દો
દેશ મનડું ભટકે; સ્થીર મન વિના ભક્તી ન થાયે, જ્ઞાનને ધ્યાનજ
એટકે ॥ ૩૧ ॥ માટે સુંદીર સમીપ રાખિ, કામયિ નિવૃત્ત થાડું; તો શુ-
ભ વૃત્તિમાં ભંજ ન પડે, જે દ્રષ્ટાન્ત બતાવું. ॥ ૩૨ ॥ બ્રહ્માએ રાખી
વિષ્ણુએ રાખિ. શીવે રાખિ નારિ; શું તે અજ્ઞાનિ કતા કે. શું અક્લ
મધ મારિ ॥ ૩૩ ॥ મોટા મોટા રૂસીએ રાખિ, જનક વિદેહીજેઠ; પણ
જ્ઞાની પણ અખળાઓ, રાખિ રહ્યાતા તેહ ॥ ૩૪ ॥ ઇશ્વરે અખળા ઉ-
પભવિ, તેને જે જન ત્યાગ; તો સૃષ્ટિ ભાગ્યાનું પાતક, પુરણ તેને લાગે
॥ ૩૫ ॥ કામજવર શાન્તી પામે તવ. અખળા કરવિ ત્યાગ; તે વણુ ત્યાગે
તો સૃષ્ટી ભાગે, લાગે પાપ અથાગ. ॥ ૩૬ ॥ કંઈક કહેશે કામ વશ કીધે,
શું કામ નથી ટળીયા, પણ તે કેહેનારા જપ મારે છે, શું શીવથી તે
ખળીયા. ॥ ૩૭ ॥ માહાદેવથી નથો જીતાયો; કામજવર બોકારિ, તો
બીજે કોણ જીતવા વાળો, હ્યો વારતા વિચારી. ॥ ૩૮ ॥ મોહોટાધ રા-
ખવા મુમત તાણે, જાણે મનમાં સરવ; કબુલ કરે તો ખણાય કામી,
માટે ન મુકે ગરવ ॥ ૩૯ ॥ વલણ ॥ ગરવ ન મુકે જાણીને સમજે મન
મા સત્ય; વ્યાસ વક્ષમ વાણી વદે, હા કહે તો જાણ પત્ય.

કડવું ૨ રાગ સાખી ચાલ.

જયજીની રૂસી એણીપેર બોલ્યા, મુણ પરીક્ષતના બાળ; વિસ્તારી

તુજને સંભળાવું ધ્યાન દેજે ભુપાળ ॥૧॥ મહંતા વાળો એમ કહેજે,
 કામદેવનવ છતાય; તો તેને કહેશે તમે પણ કામી, તે દુષકેમ ખમાય
 ॥૨॥ પછી પોતાની હલકાઈ પડે, મોહોટા ન માને કોઈ, માટે કામવસંતે
 અમારો, બુદ્ધ બોલે બાણે બેઠ ॥૩॥ મન બાણે પાપ, મા બાણે પાપ, અ
 વર જીવસું બાણે; હયાના મોળાને ભોટ સરીખા, તે મનવશ પરમાણે. ૪
 એ વાતનું મનવશ ન અણુવું, એરે યુધિષ્ઠરાય; ન પુશક પુરૂષ કામવશ
 કહે, તે તો વાત મનાય ॥૫॥ કામી દ્રષ્ટી મુજથી મુએલી, તે જન શું
 કામ જીત્યો; નહીતો કામ વશ કહેનાર કપટી. છાના કરે વીપરીતો
 ॥૬॥ કાતો વય વ્રદ થાય વપુના, તવ કામ તાથો અણુવો; તે વણ મો
 હોટાઈ બતાવે તે, ભોળવનારો અણુવો ॥૭॥ ચોવન વયમાં વરખાર
 મુકી, થાય ચોગી શન્યાશી; તેને તારણી ન મળે તેથી, ન બાણુવો અ-
 પવાશી ॥૮॥ માનુની મળે નહી તોપણ, વિચું તો ખટ્ટીત થાય;
 ભોમી બીજવે તેથી તેને બેસે બાળહત્યાય ॥ ૯ ॥ મનુસ્મૃતીમાં એ-
 મ કહ્યું છે, એરે કુન્તી તન; ત્યાગી જનને ચોપડવાળુ. મીષ્ટ ન દેવું
 ભોજન ॥ ૧૦ ॥ લુખો આહાર કરાવવો તે પણ પેટ ભરીને નહી; પેટ
 ભરીને બે દંધએ તો વીકાર પ્રગટ મહી ॥ ૧૧ ॥ તેવાને ખાનપાન દે
 તે, પાતક ભોક્તા થાય, તે કરતા નારી ન તજે તો, કાંઈ ન લાગેલાય
 ॥ ૧૨ ॥ તપસી મુની કે ચોમ સાધણ. સુંદરીને તજે, કામજીવર નીર્વત
 પમાડી, સુખરૂપ કાર્ય સજે ॥ ૧૩ ॥ માટે કહી કાળ નારાને તજવી;
 તજવે ન મળે મુક્તી; શીશ બ્રહ્મા વિષ્ણુ સરખાયે, કેવી ગ્રહીછે યુક્તી
 ॥ ૧૪ ॥ ખરી વારતા કહી ખોળીને, ભગવત લીલા ભજવી; પડપંચનું
 ધનને પરદારા, અનીતી ને તજવી ॥ ૧૫ ॥ તે વેવારને નવ તજવા,
 તજવે ત્રણા ચોટે, સત્ય રાખીને સાચપણેથી, ધુમકું સુંસરા સોટે
 ॥ ૧૬ ॥ મોહબળનું આ જમત બનેલું, તેમાં રહેવું કેમ; કઠીણ બ-
 ત્રીસ દંતુ વિશે, જીભા રહે છે જેમ ॥ ૧૭ ॥ કંતની સાથે રમણ કરે
 છે, જીભલડી સુંવાળી; પણ પોતે નથી ચમદાતી, રહે છે બહુ સંભા-
 ણી ॥ ૧૮ ॥ તેવિ યુક્તીથી જ્ઞાની રહે છે. અજ્ઞાની છેડા છટકે; પછી
 પુરણ પસ્તાય પોતે મરકટ રૂપ મન ભટકે ॥ ૧૯ ॥ તેથી વિશેષ પા-
 પમાં પડે, તે પાપ કહી ન છુટે; તેવાનો સંમ કરે તેનું. લેલાટ બેડે પુટે
 ॥ ૨૦ ॥ મનુસ્મૃતીમાં એજ કહ્યું છે; ત્યાગી થથ જન જેહ; પ્રેમદાનો
 પરછાયો ન લેવો, તો ઠીકમાં કાંક તેહ ॥ ૨૧ ॥ ત્યાગી ને સંન્યાસીની
 શેવા કરવા કામની બધ; તેને પુરણ પાતક બેસે, ચમપુરીમાં પગાય

૥૨૫૥ શુભ્યાની પાસે રસોમ આવે, દાદ ન ડળકે કેમ; મોહોટા મો-
હોટા માહાનંત મુની, તેમનાં ચીત ચળકે. ॥ ૨૩ ॥ મનુસમૃતીમાં એમ
કહ્યું છે, તે કેમ જુદું મનાય; તેમ છતાં જુદું માને તે, અને જુદો કહેવા
ય. ॥૨૪૥ નીતી વિવેકમાં રહીને, લેણું સંસાર સુખ; તે વાતનું કાંઈ
પાતક નથી, સત્ય વડું છું મુખ ॥૨૫૥ આથી વીરેશ શું જાણ્યું છે,
શુભ સતીના બાળ, વીવેકથી વ્યવહાર વધબોમ, લેતાં નહિ કાંઈ માળ
॥૨૬૥ ધરમરામની ધ્યાનમાં બેઠું, પુરણ ચીતડું પ્રાયુ; ભીમેમુખ મલકા-
વીને, ધરમ સામું ભેયું. ॥૨૭૥ ધૃપતીનું જ્યારે હરણ થયું ત્યારે, મેકહિ
વીવેક વાત; પણ તે ધ્યાનમાં નોહોતું આવ્યું, એરે માહારા બ્રાત.
॥૨૮૥ ધર્મ કહે સત્ય વાત છે તારી, એરે માહારા વીર; પછી તપશ્વી
એમ બોલ્યા, પધારે ગુણ મંહીર ॥ ૨૯ ॥ એમ કહીને આમના આ-
પી, ઉઠ્યા પાંચે બ્રાત; છઠ્ઠા ધૃપતી સતી તે, ચાલી કંથની સાથ ॥૩૦૥
હરી ગુણ માતાં મારમ જતાં, રૂઝની પડે ત્યાં રહે; દીવસ ઉઝે એટલે
પાછા; પાંચે પંથે વહે ॥ ૩૧ ॥ વનફળ કેરો આર કરે ને, સરોવરમાં
પીચે પાણી; અને તેટલું રટન કરે, કુખી ન થાયે રાણી ॥૩૨૥ વળજી
એવી રીતે જાય છે, પાંચ પુરૂષ એક નાર; વ્યાસ વહન વાણી વહે,
આમળ કરે વીસ્તાર.

કડવું ૪ રાગ રગતાવળીની ચોપાઈ.

બોલ્યા જયમુની મુખવાણી; રાજ સાંભળ ઉલટ આણિ, કળીયુગ
બેઠો જે વારે, ધરમે રોજ હોડયું તે વારે ॥૧૥ કળીના મનમાં થયું એમ,
હીમાળે ગયા પાન્ડવ કેમ; અને જણ્યો નબળો ને નીચ, એમને ન મર્યો
મારો ક્રીચ ॥૨૥ પણ મારો ક્રીચમાં રોળું, એતો સતીયાનું સત્ય બોળું;
ત્યારે કળી કહાડું નામ, સત્ય હોડાડું જઈતેડામ ॥૩૥ માહારા ઝપાટામાંથી
જાય, કુંતો હાર પાંચો મણાય; એતો કહેવાય સતીના છોરા, માહારા
વારામાં શું જાય ઠોરા. ॥૪૥ નળરાય સરિખા બળીયા, તેના મોહોટાને
પણ મેં છળીયા; હમયતી સરીખી સતી, જેણે એકજ કીચો પતી ॥૫૥
તેને કુખ દીધું મં અતી, કરી નાખી મહા માઠી મતી; તેના કરતાં શું
ધૃપતી સતી, જેણે કીધા છે પાંચ પતી ॥૬૥ એને બ્રહ્મ કરી કષ્ટ દેવું,
થકવી મુજ પંથમાં લેવું; નળ સખળ મણાતો જમમાં. પણ ઠામ્યો કું
ઠમમાં ॥ ૭ ॥ પછી પાન્ડવ તો શા લેખે, જેને ધણા પ્રાણી ઉવેખે;

મારા વારામાં આવેલા જશે, તો તો વગોળું માહારું થાશે. ॥૮॥ હવે કરે
 હું છે માહારે રાજ, કોણ કરવા દેશે ધાર્યું કાજ; હજી થણા દહાડા મારે
 દેવા, કેમ પાન્ડવ જવા દેવા. ॥૯॥ એમ જણિને કળીયુગ કોપ્યો, સત્ય
 વાદીની મરીયાદા લોપ્યો; જય છે પાન્ડવ જે પંથ. પાપી આવ્યો કરી
 ને ખંત. ॥૧૦॥ એક નમ્ર બનાવ્યું વનમાં, ભેદને મેહ પ્રમટે મનમાં;
 કર્યા કોટ કાંમરા ઝાઝ, કર્યા ફરતા દસ દરવાજા. ॥૧૧॥ ત્યાં બેઠા દશ
 દરવાજા, ઉઘાડાં ખડગે મસ્તાન; કળી થઈ બેઠો ગામ રાજ, એના તા-
 બામાં શેવક ઝાઝ. ॥૧૨॥ વળી રહી મનમાં ધણી માઝા. વાગે દુડંબી
 ડંકા ને વાજાં; એવું નમ્ર દીકું સતી તન, તવ ધર્મ વધા વચન. ॥૧૩॥
 ચાલો ભાઈ આ ગામમાં જઈએ, અન લેઈને રાંધી ખાઈએ; થણા દહાડા
 અન વણુ મયા, માટે અનના આતુર થયા. ॥૧૪॥ એમ વિચારી નમ્રમાં
 જય, કળીનું કયું કયાંથી કળાય; ધામધુમને શોભા ભેઈ, સ્તબ્ધ થઈ
 મયા સહુ કોઈ. ॥૧૫॥ રૂપ રંજમાં રહીયત સર્વ, ધૃપતી શું ધરી શકે
 મર્વ; એના સરખી રામા રૂપાળી, થયા ત્રપત નમ્ર નિહાળી. ॥૧૬॥ તવ
 પ્રકોહર વલો વાણિ, તુચ્છ દીસે ધૃપતી રાણી; તવ કળીએ કર્યા બે
 દુત; તે મયા જ્યાં સતીના સુત. ॥૧૭॥ ભીમની વાત સુણી તે બાલે,
 નથી રૂપ કેનું રાય તોલે; રાજને નીરખ્યો તમે, તવ જીવ તમારો ભમે
 ॥૧૮॥ ઈંદ્ર ચંદ્ર તારાને ભાણ, તે તો થાક્યા કરીને વખાણ; વીણુ સ-
 રખા વીચારમાં પડીયા, આવા રૂપાળા કોણે ઘડીયા. ॥૧૯॥ ગૌર વરણુ
 તેજ રૂપ ધામ, દેખી વીણુ થઈ ગયા શામ; આવી વારતા થાય છે
 જ્યારે, કળી અરવે બેશી આવ્યો ત્યારે. ॥૨૦॥ અતી રૂપ રૂપનો અંબાર
 બેવા ભાગ્યા કુન્તી કુંવાર; એવે ધૃપતીએ ભેથો દ્રષ્ટ, સતી સમઝી ગઈ
 સ્પષ્ટ. ॥૨૧॥ નોહ મનુશ દહીત કે દેવ, કોઈ કપટી અશ્ર મેવ; મને મોહ
 લગાડવા આવ્યો, એણે રૂપાળો ચેરો બતાવ્યો. ॥૨૨॥ પતી વિના અવર
 જન જાત, તે તો દુષ્ટ શું જણે વાત; એનું રૂપ શું કરવું માહાર, ખા-
 લી પીલી ખોલે મોહ ધાર. ॥૨૩॥ એમ ધારીને નીચું ધાક્યું, તવ ક-
 લીનું કાંઈ ન આક્યું; તવ કળીએ મન વીચાર, મન અમક્યું નહી
 લમાર. ॥૨૪॥ બે જરા મન વીભળ થાય, તો પ્રવેશુ પુહી માંય; પછી
 કુપંથ દેવું ચડારી, એના કંથની સાથે લડારી. ॥૨૫॥ એમ ધાણું ને
 થયો નીરાશ, એણે અબજાની મુશી આશ; પછી પાન્ડવ ક્ષુધાતુર, ઉ-
 તર્યા છે મોહાનાં નુર. ॥૨૬॥ એક વીંટી અરજુનની પાસ, વેચી નાંખી
 અનની આશ; તેવા તે ધનનું અન લીધું, રાંધી જમવાનું મન કીધું.

॥૧૦॥ મયા વાડવની ફળી માંય, એક બ્રાહ્મણ દીકો ત્યાંય; તેને કહ્યું કે
 એ મહારાજ, અમારે રાંધી ખાણું ઓજ. ॥૧૮॥ તમારી માંડવી સ્વચ્છ
 જોઈ, તેમાં કરવા દો રસોઈ; બોલ્યો વિપ્ર અરે એ બાપુ, લાવો મુજ
 ઘરમાં રાંધી આપુ. ॥૨૬॥ તવ પાન્ડવે શીખાં દીધાં, તે તો વિપ્રે ઉપા-
 દી લીધાં; અન મુકી દીધું ઘરમાંય, અજ માંડિશજ રાંધ્યું ત્યાંય. ॥૩૦॥
 પછી છયે જણાને જોડે, માંડવીમાં બેસાડયા કોડે; પછી ઘરમાં પીર-
 શ થાજ, બહાર લાવી મુકયા તતકાજ. ॥૩૧॥ તવ પાન્ડવ વિસ્મય
 થાય, આ શું વિપ્રને ત્યાં કહેવાય; ઉઠી ઉભા થયા સતી તન, કરકું
 નથી ભાષ બોજન. ॥ ૩૨ ॥ તવ વિપ્રે જઈ કરે જાણ્યા, નાણું આપ્યા
 વીના કયાં ચાલ્યા; કહે પાન્ડવ શીખા દીધાં, તોલે કપટનાં કામ શીખાં.
 ॥૩૩॥ અમે આપ્યું છે પહેલું અન. તોયે શાનું માર્ગો છો ધન; અમને
 અભક્ષા ભક્ષ મેલે, બાણે બેસાડી કાઢયા ઠેલી ॥૩૪॥ તોયે મળે પડયા
 મહારાજ, કહેતાં અમને આવે છે લાજ; તમે સમજીને રહો અગમા,
 તવ બીજ લોક આવી વળગ્યા ॥૩૫॥ કરેલું આપો નહીં તો સું થાશે,
 વારતા રાજદરબાર જશે; એમ સંકે કયો બોખાટ, ભીમ જોઈ રહ્યો એ
 થાટ ॥ ૩૬ ॥ આતો વિપ્ર જાતીને શું કરીએ કાંઈ શીખા દેતાં ડરીએ;
 એવે કળીરાય જણી જોઈ, આવ્યો લાવ્યો દૂતો સહુ કોઈ ॥૩૭॥ ઘેર
 પાન્ડવને એકાએક, કયાં હુંકારા દુંકારા છેક આવ્યા મામમાં કરવા
 તોફાન, માર ખાશોને થાશે હેરાન ॥૩૮॥ તવ પાન્ડવ બોલ્યા એમ,
 રાય અન્યા કરોછો કેમ; વેચાતું અન લાવી દીધું પછી બ્રાહ્મણે કપટ
 શીખું. ॥૩૯॥ માંડિશ આર લાવી મુકયો અમને, કહી શું દેખાડીએ
 તમને; એથી કયું નહીં બોજન, મુકીને જઈએ છીએ અન ॥ ૪૦ ॥
 વળજી ॥ અન મુકી જઈએ એમે, ઓરે નગના રાય, વ્યાસ વક્ત્રભવાણી
 વહે રાય કરે છે ન્યાય.

કડવું ૫ રાગ ધન્યાસરિની ચાલ.

જયમુની રશી એણીપેર બોલ્યા સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી
 તુજને સંભળાણું, કળીયુમ કેરી કથાય. ॥૧॥ કળીરાજ ન્યાય કરવા, વિપ્ર
 ને પુછ્યું એમ, તુને અન આપ્યું છે છતાં, વીશેષ વળજે કેમ ॥ ૨ ॥
 એટલે વાડવ એમ બોલ્યો, સુણે હકીકતરાય; મહારી બીના સાંભળીને
 પછી કરને ન્યાય ॥ ૩ ॥ અનનું અજ માંડિશ બનાવી, રસોઈ સારી

કીધી; ન ખાધું તો નસીમ એમનું. મહેનત નથી કીધી ॥૪॥ રસોઈની
હું મહેનત માગુ, વળી વાસંતનું ખાડું વિશ્રામ કીધે તેનું પણ માગુ
હામા શું છે માફ આગુ ॥૫॥ તવ કળી રાજ એમ બોલ્યો, વીંધ તણી
ન્યાય વાત; માગે તે આપો નહીં તો તમારા બંધન કરશું હાથ ॥ ૬ ॥
ત્રકોદર કહે ઓરે રાજ, વીંધ મરેછે મથા; વપુને વસ વીના બીજી અ-
મારી પાશે નથી ॥૭॥ રાંધેલું રહેવા દીધુ એને ત્યાં, તે ભાડુ માની લે
ભારી; કળી કહે કાંઈ હોય નહીંતો, આપો તમારી નારી ॥ ૮ ॥ ભીમ
કહે ઓ દુષ્ટ મતીના, એ શું બોલ્યો વાણી; તારી સાથે વારતા કીધી,
ન્યાય ભરેલો જાણી ॥૯॥ જેવો રાજ તેવી પ્રજા, અધરમી દીસે જામ,
કળી કહે સત્ય ધરમી છોતો, કાંઈ આવ્યા શું કામ ॥ ૧૦ ॥ કોના કોપણ
કોકની નારી, લાવ્યાછો વેચી ખાવા, ચાલોરે દુતો કેદ કરીદો; અબજાને
છેડાવા ॥ ૧૧ ॥ એટલે ઉછળ્યા દુત કળીના, કર બાંધવા કરી ત્યારી;
એટલે કળી કર ઝાલીને ખેચોટવા ગયો નારી ॥ ૧૨ ॥ તેવી ત્રકોદરની
આંખ ફાટી, પુરણ પ્રગટયો કોપ, તેવીજ કળીએ માયા કરેલી. તે કરી
નાખી લોપ ॥૧૩॥ જોઈને પાંડવ વિરમય પામ્યા, કાંક માયાવિ કામ,
આ બોમી કયાં અપણુ આવ્યા, જઈએ ખીજે કામ ॥ ૧૪ ॥ એવું ધા-
રીને ધસી ચાલ્યા, અવર પથે જાય; આગળ મારમમાં ગયો કળી, તેણે
કર્યો ઉપાય ॥૧૫॥ વન વીશે એક ઝુંપડી કીધી, પાણિની પરત્ર
કાઢાડી, આવતા જતા મુસાફર માટે, બેઠો સદાત્રત માંડી ॥ ૧૬ ॥
પાંડવ વનમાં વાટ વહેછે, ક્ષુધાને તરશા પીડે; શરીરમાં શક્તી વીના
ના, ડોલતા ડોલતા હીડે ॥૧૭॥ એવામાં ત્યાં કુપ દીઠો; પરણકુટીકા પા-
સે, ધર્માદાનું અન મળે ત્યાં, બાંધુને એ જાણ ॥૧૮॥ પાંડવ ત્યાં જ
ધને બીરાજ્યા, કળી બેઠો જળ પાવા; આવો મુસાફર અનાજ મળશે,
ન લાગશે મભરાવા ॥૧૯॥ ધરમ કહે છે ધરમાદાનું, અમે ન પીયે પા-
ણિ કુપમાંથિ જળ કાઢીને પીશું પાત્ર દો દયા આણિ ॥૨૦॥ કળિયે કહ્યું
એ કુપ વિશે, ઉતરો તો ઉતરાશે; પણ નરનારિ સાથે ન જડું, જસોતો
વિધન થાશે ॥ ૨૧ ॥ પ્રથમ પુરૂષો પાણિ પીયો. પત્નિથી જસે નારિ,
તવ ભીમ મનમાં એમ સમજ્યો છે, કોઈ પાપી વિકારિ ॥ ૨૨ ॥ વિકારી
જણિ ત્રકોદરે દણું, નારિ પાયે જળ પહેલું; અમથા શરિર અબજા
કેર, કષ્ટથી કથલ્યું વહેલું ॥ ૨૩ ॥ માટે જ જીવતિ જળ પીવા ક્ષ-
પતી ઉઠિ ત્યારે; કુપ વિશે ઉતરવા લાગી, મધ અડધે સુમારે ॥ ૨૪ ॥
કળીયે કુપમાં ગુફા ખનાવિ, સુંદર શોભા સારિ; બ્રહ્મા વિષ્ણુ શિવ

સરીખા, મહામોહ પામે ભારી ॥ ૨૫ ॥ હીંચોળા ખાટવો ઢાળી ચો-
પાટયો; અત્તર પુલેલ સોડે, સતી નારી થાય વીકારી, કામ કરેલું કોડે
॥૨૬॥ દેવ રૂપે થઇ કળી બેઠેલો, કૃપતીએ દીઠો દૃષ્ટ; બણ્યું કે છે
કોઈ દેવનો વાસો, એક સમજી સ્પષ્ટ ॥ ૭ ॥ દરશન કરીયે પાપ
નીસ્તરીએ; અખળાએ ધાયું મનમાં; શાસ્ત્ર રીતીથી ન્યાય નીતીના,
તોલ કર્યો વળી તનમાં ॥૨૮॥ બે હોય કપટ તો થાઉં કુખી, મોટેજીવું
નહી સાચું; એમ સમજી ઉભી રહી અખળા, કળીએ કર્યું અધારૂં ॥૨૯॥
ભયંકર કુપ ભાસવા માંડયો, ગોરી ધણી અભરાણી, તે સમે શુક્રમાં
કપટી કળીયે. તારૂણી લીધી તાણી ॥ ૩૦ ॥ શુક્રમાં પ્રકાશ કુપમાં
તીમીર; કપટ ક્રાધું પાપી, એકાએક અખળ અભરાણી, નહોતું દીઠું
કદાપી ॥૩૧॥ બણ્યું રથાનક દેવનું નહોયે, કપટી કળી કોઈ પુરો,
અરે આ વેળા કયાં ગયો; ભીમસેન સ્વામી સુરો ॥૩૨॥ આ કુકરમી
ધેરી બેઠો, સતીને પ્રમટયો કોપ; કળીએ બણ્યું શ્રાપ દેશે, પોતે થયો
અલોપ ॥ ૩૩ ॥ પાંડવ કુપની બહાર બેઠો છે, ત્યાં કળીએ ખેલ ક્રીડા,
એકજ અખળાને એક રાક્ષસ, પોતે બનાવિ દીધો ॥ ૩૪ ॥ તે રાક્ષસ
ની ખાંધે અખળા, કૃપતી સરખુ રૂપ; તેને લઇને બહાર નીકળીયો
જ્યાંથી બનાવટ કુપ ॥૩૫॥ તે કુપમાંથી નીકળી નાઠો, કરત્રીમ રાક્ષસ
જેઠ; તવ પાંડવે નજરે ભેયો; રાક્ષસ ભતો તેહ ॥ ૩૬ ॥ એવામાં કૃ-
પતી સ્વરૂપે, બોલી કરત્રીમનારિ; ભીમસેનસ્વામી વારે ધાબે, હુંડી
મતી થઇ મહારી ॥૩૭॥ ધરમ પ્રત્યે ભામ બોલ્યો, કુપમાં મઘતી નારી,
જુઓ તેને હરીને. આલ્યો, રાક્ષસ વ્યભીચારી ॥ ૩૮ ॥ એટલે ધરમ
રાજ બોલ્યા ઉઠો મહારા ભરાત; અખળાને છોડાવિ લાવો, અતી થયો
ઉતપાત ॥૩૯॥ વણ્ણ ॥ ઉતપાત આતો બહુ થયો, દોડો મારા વીર
વ્યાસ વણ્ણ વાણી વઢે, તવ ઉઠ્યો રણધીર.

કંઠવું ૬ રાગ સાખીની ઢબનો.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી
તુજને સંભળાડું, કળીની કપટ કથાય ॥૧॥ વાર પ્રકોદર ઉઠીને નાઠો
રાક્ષસ પુઠે ભય; તેમ તેમ રાક્ષસ આમળ નાસે, ભીમને ભેગો ન થાય
॥૨॥ એવી રીતે દોડયો દોડયો, ગયો એક ભોજન; એવે સમે લમભમ
થયો; વાયુ કેરો તન ॥ ૩ ॥ કોટમાં ઘોટ કરી ભીમસેને, કુપે કાળા મ-

શી ક્રીડી. કરત્રીમ કામની ખાંધ ઉપર તે, અવની નાંખી દીરી ॥ ૪ ॥
 પછી ભીમના સામે થકને, કોપ કરીએ ક્રીડા; પ્રક્ષ સાથે પ્રકોદરને,
 અગ્રથી ખાંધિ લીધા ॥ ૫ ॥ પછી પોતે અદર્શ થયોને, અદર્શ ક્રીડી
 નારિ; ભીમ વડા વિચારમાં પડીયો, આ કોઈ માયાવી ભારી ॥ ૬ ॥
 નહી પંચાળી નહિ કે રાક્ષસ, નહી કોઈ મનુશ દેવ; ખરેખરો માયાવિ
 મોહોટો, અલોપ થયો એવ ॥ ૭ ॥ એમ વડા વિચારમાં પડીયો, થયો
 અતી ઊદાશ; અરેરે માહરા બંધુ ક્યાં કરશે માહારો તપાસ ॥ ૮ ॥
 એમ એતો ટળવળ્યા કરેછે, જ્યાં ખેડા ચાર ભરાત; ત્યાં કળીઆવ્યો
 ત્યાં મેં જોયું તોફાન; એક અબળાને લમને કોઈ, વહીચાલ્યો મસ્તાન
 ॥ ૧૦ ॥ તેની પુઠે કોઈ દલમસ્ત પ્રાણી, જતો તો દોટા દોટે; અબળા
 હરનાર વળગી પડીયો, પુઠે પડેલાની કોટે ॥ ૧૧ ॥ અવગા ભુજે પ્રક્ષ-
 ની સાથે; બંધન દીધો બળીયો; અબળા હરનાર પાપી પ્રાણી, નારી
 લેધ પંથ પળીયો ॥ ૧૨ ॥ બાંધ્યો છે બળમાં કેવી કળમાં, કોનોછોડયો
 નવ છુટે; પોતાને બળે છુટાતું નથી, પ્રક્ષમાં માંથાકુટે ॥ ૧૩ ॥ રાહયોનાં
 ખીનાંખી રહેછે, કહેછે નીસારા મેલી, અરેરે આવિ વીપતવેળા, બંધવ
 ન થયા બેટી ॥ ૧૪ ॥ સર્વની સહીઆરી અબળાછે, પણ પ્રક્ષ ન કરી
 કેઈ; અનજળ વણ સુકાઈ જવાનો, બાંધેલો રામ રોઈ ॥ ૧૫ ॥ એવાં
 ત્રાસનાં વેણ વઢે છે, ઉપજ મુજને દયા; મને પણ એવું લાગ્યું કે, બંધુ
 ઓ નમણા થયા ॥ ૧૬ ॥ જે એ તમારો બંધુ હોય તો, ચઢો એની વા-
 હાર; ભુજ્યો ને તરસ્યો બંધાએલો, રડી રડીને પોકારે ॥ ૧૭ ॥ એવાંત્રા
 સ ભયાં વેણ સુણી; ઉઠ્યા ચારે વીર, બરીને બંધુ બે થયાં દુખી,
 ચાલ્યાં પાંસરા તીર ॥ ૧૮ ॥ વનને વિશે દોડતા ભુજે, કરે ભાઈને પો-
 કાર; ક્યાંછો બંધુ ક્યા છો બંધુ, વાયુ તણા કુમાર ॥ ૧૯ ॥ એવી રી-
 તે ટળવળેને, કરે સોર બકાર; તવ કળીએ વા વટોળ ક્રીડા, થયું અંધા-
 ર ધોર ॥ ૨૦ ॥ રેણુ ઉરાડી તોફાનમાંડી; ગભરાવ્યો સતી સુત; દીશા
 ન સજે કાયા ધુજે, બનીયા આઠળા ભુત ॥ ૨૧ ॥ ભાઈ તણું દુખભુલી
 મયાને, પોતાને દુખે દુદયા; જે દીશાએ ભીમ મયેલો, તે દીશાએ ભુ-
 લ્યા ॥ ૨૨ ॥ અવળ પથે ચારે પડીયા, મોહોટા અગ્રાર વનમાં; નારી-
 નો વિચોગ સાલે, તનખા ઉડ્યા તનમાં ॥ ૨૩ ॥ એવે સમે અરભુનલ
 બોલ્યો, એકજ પથ ન ઝાલો; ભીમને ભેગા થાવું હોય તો; છુટા છુટા
 આલો ॥ ૨૪ ॥ પા બેજન છેટે રહીએ, તો તો ભાળજ લાગે; એ

વારતા સેહુને સત્ય લાગી; આલ્યા આધે આધે ॥ ૨૫ ॥ એમજ છુટાં
છએ થડીયાં, કનડે કળિયુમ પાપી; રૂપતી છે કુપ વિશે, એના વેદના
બ્યાપી ॥ ૨૬ ॥ કુપ વીશે ગુફામાં ઉભેલી, જડે નહિ કોઈ પંથ, વેદના
ભગી રડવા લાગી; કયારે મયા મુજ કંથ ॥ ૨૭ ॥ વળણુ ॥ કયારે
મયા કંથ માહારા, કપટીનો છ કેહેર; વ્યાસ વશ્મ વાણી વહે, રૂવે
અભળા કુખ ભેર.

કંઠર્વુ ૭ રાગ કાફીની ચાલ.

હારે બોલ્યા જ્યમુની મુખવાણિ, રડે કુપ રૂપતીરાણી; હારે હુતો
આવી પીવાને પાણી, તવ તરકટીએ લીધી તાણી ॥૧॥ હારે મુઠી ગુફા
માં મયો નાશી, કરી કપટીએ આ ફંદ ફાંશી; હારે હવે નીકળવાનો
પથ, નથી જડતો એ માહારા કંથ ॥૩॥ હારે ભુઓ છે અંધારૂં ઘેર,
મુણે હું પ્રેમદાનો સોર; હારે સ્વામી સુણીનેવાહારે ધાવો, દુખીદારને
દુખથી બચાવો ॥૬॥ હારે શીઠ શતરૂ થયા જગભુપ, કષ્ટ દેવા હીધું
મને રૂપ; હારે જ્યાં જ્યાં ભણું ત્યાં દુખી થાવું, જોડે પરજ્યા પતીને
પીડાવું ॥૮॥ હારે મહારે માટે થયા કંથ દુખી, કરી બેઠા નહી થઈસુખી;
હારે રહ્યા નહિ દુખમાંથી થોણી, કેમકે કામી રૂપના લોભી ॥ ૫ ॥ હારે
કામી જન મુજને જ્યાં ત્યાં નડીયા, મમસ્વામીને દુખદન પડીયાં હારે
ધણું કષ્ટ વેઠયું મુજ માટે, માહારૂં મત્ય રાખ્યું શીર સાટે ॥ ૬ ॥ હારે
આખો ભવ મને ઉભારી, છેવટ એનું એ થયું મોરારી; હારે પ્રભુ તમ
વીના નથી બેઠી; છેવટ દુખ દરીઆમાં મેલી ॥ ૭ ॥ હારે વારમવાર
ચઢ્યા છે વાહારે; દાસીને દુભીછે તમે કયારે, હારે આજ લાજ જવા
ની સ્વામી, તારી સેવામાં શું આવી ખામી ॥૮॥ હારે પ્રભુ શું સમર
જુ તારે મુઠી, મને દુખ દરાઆમાં મુઠી; હારે મેલ્યો વેભોમ તુજને મળ
વા, છેવટ નીકળ્યા હીમાળે મળવા ॥૯॥ હારે જ્યાં ત્યાં થાય બધે ઉપાધી
પ્રમટેવલુબ્યાધીએ વ્યાધી; હારે જીવતાં યુધી આવ્યો નહિ છોડો; કામી લોભ
એ મુક્યો ન કેડો ॥૧૦॥ હારે પ્રભુ તેનો ઉપાય શું કરીએ, હવે દુખીમયાં
દુખ દરીએ, હારે હાણુ બુડતાની બાંધ આલો, વણુ ગુન્હે અરદન શીઠ
ચાલો ॥ ૧૧ ॥ હારે કદી થયો હોય અપરાધ માહારો, તોએ દાસીનાં
દુખ નીવારો; હારે મુણે અરજ અરિબની ગોવિંદા, કહોડો કોટમાંથી
ફાંસી ફંદા ॥ ૧૨ ॥ હારે પ્રભુ વધુ વણુ સમરથ કીયો, આ વેળા મુને

આધાર દીધો; હારે એમ તારૂંછી ટળવળતી, ખરી આંતરડી કળકળતી
 ॥ ૧૪ ॥ વળણુ ॥ આંતરડી કળાં ઘણી, આંસુ વહે એધાર, બાસ
 વહન વાણી વહે, એકલી ગુફામાં નાર ॥ ૨૦ ॥

કડવું ૮ રાગ સામગરિનેા દોહરો.

જયમુની રૂપી એણીપેર બોલ્યા છુલ જનમેજે રાયલ; વિસ્તારિ
 તુજને સંઝળાવું, પરમ પવીત્ર કથાલ ॥ ૧ ॥ કંપતી એકલી રોચો-
 ધારે, દીઠો છે કષ્ટનો કુપલ; એવે ગુફામાં પ્રગટ થયો, કળયુગ રાજ
 સ્વરૂપલ ॥ ૨ ॥ આવી હીંચોળા ખાટ બેઠો, જોયું નારીના સામુલ;
 એરે અબળા શીદ રો છે, અહીં નહીં કુખ તું પામુલ ॥ ૩ ॥ બેસો
 હીંચોળે દાશી વા ઢોળે, મોંને પુછીને જમોલ, પેહરા ઓઠાને વધભોમ
 ભોમવો, અમ સાથે રંગ રમોલ ॥ ૪ ॥ પાંચ પતીની પંચાળી તું,
 નહીં કાંઈ ધણી એકલ; જે તારે રણમાં પડે રડખડ, કુખનો ફરીથો
 છેકલ ॥ ૫ ॥ જે પાંચ પતી નથી બેલી તારા, મુઝીને મયા ચાલીલ;
 નહિ ખાવા પીવા પેહેરવા ઓઢવા, ભટકી મરે છે ખાલીલ ॥ ૬ ॥
 એમને પાલે પડી શું સુખ દીઠું, જાર વરસ વન વેઠયુંલ; તેમ્ને વરસે
 વધરાટ નગ્રમાં, કુખનુ વસ લપેટયુલ ॥ ૭ ॥ તે કુખમાંથી નીકળી ચા-
 લ્યાં, તો પણ રાજ ન મળીયુંલ; કુટુંબ કળીશ્વરને પોતાના પુત્રે, તેવી-
 ગેરે દળ દળીયુલ ॥ ૮ ॥ જે તારા પાંચ પુત્રો મુઆ, આ કેવાણી વંઝા
 નારીલ, નીરભાગી પતીના સગે કરીને; કષ્ટ પામી માહા ભારીલ
 ॥ ૯ ॥ વળી જ'પીને બેસવા વળા, આવી પહોંચી જ્યારેલ ॥ ૧૦ ॥ એવા
 કરમ હીન કંથોના સંગે, તું કષ્ટ વેઠે શાનેલ; હું વશ રહીને વધભવ
 આપુ, જેમ તારૂં મન માનેલ ॥ ૧૧ ॥ મનુષ્ય દેહ નહીં આવે ફરીન,
 લેવા સંસારીક લાહાવોલ; પશુ પક્ષીમાં કયાં છે લાહાવો, સમલ હીંચોળે
 આવોલ ॥ ૧૨ ॥ માહારે તમારા વશમાં રહેવું, જેમ કહો તેમ ચાલુ
 લ; બોલ્યું અબોલ્યું ન કરું તમારું. જે માગો તે ચાલુલ ॥ ૧૩ ॥ બેસો
 કહો તો બેસી રહુને, ઉઠ કહોતો ઉઠુલ; નાચ નચાવો તો થેઠ થેઠતા
 ચું, જરા ન ભણશો ભુલુલ ॥ ૧૪ ॥ સેવક સમ સહા રહુ તાબામાં,
 બેસોને સુખડું પામીલ, ભુઓ જોબન મુજ રંગને રૂપમાં, ખતાવો મુ-
 જમાં ખામીલ ॥ ૧૫ ॥ તવ કંપતી રોતી રહીને, આંસુ છુલ્યા લેખન

જી, તવ કળીએ જાણ્યું રાતી રહી તે. કાંઈક માન્યું મનજી. ॥ ૧૧ ॥
 એવું જાણીને કર ઝાલવાને, ઉઠ્યો તેલિવારજી; પંચાળિએ કહ્યું બેસ
 ઠેકાણે, મુરખના સરદારજી. ॥ ૧૭ ॥ કળિ કહેછે જે કેહેશે તે, સાક્ષ
 સમ વેણ લાગેજી; માળ દેશે તે ગોળ સરખી, કાળજડે નહી વાગેજી,
 ॥૧૮॥ તમે બાહો છો તે પુરુષ મરે છે, ધન્ય ધડી આજ માહારજી;
 કામીને કાંઈ લાજ ન દોયે, બાહી સતી મુખ ત્યારેજી. ॥ ૧૯ ॥ ઓર
 મુરખ જન એ શું બોલ્યો, ઓળખતો નયિ અબળાજી; ઉચ્ચી દ્રષ્ટિથી
 બેનારા બુડ્યા, પુરુષ સખળા સખળાજી. ॥ ૨૦ ॥ પરદારા છે કુંભર
 કુખનો, મુખનો સામર જે ધારેજી; તેલા પ્રાણિ સ્વડીને મુઆ, કયા
 પુરાણ પોકારેજી. ॥૨૧॥ સમજ સમજરે અજ્ઞાની જીવડા, શું રૂપ રંગે
 મોહયોજી; રાવણ સરખા ખુવાર થયાને, ધરખાર પરિવાર ખોયોજી
 ॥૨૨॥ વધરાટમાં બેને કૈયા કચકે, કુદ્દટ કરી જ્યાંયેજી; નિશાળ વિ.
 શી પાપાણ નિચે, કચરાઈ મુઆ ત્યારેજી ॥૨૩॥ જેણે એ કૃત્ય કિધાં
 તેણે સ્વપ્ને ન ઠીકું મુખજી; પરાણે પરદારા લેતાં, થઈ મયા શામ મુ-
 ખજી ॥ ૨૪ ॥ પતીને કળે કળજી બોમવે. તેને જાણવી નારીજી;
 પ્રેમદા પોતાનું મુખ આહે તો, નરક બોગવે ભારિજી. ॥ ૨૫ ॥ મનુશા
 દેહનો લાહાવો મુજને, લેવરાળ્યો છે મુજ કંથજી; મીથ્યા માયામાંથી
 મનકુ ઉઠાડી દેખાડ્યો મોક્ષનો પંથજી ॥ ૨૬ ॥ જેથી તરડું ન અવ-
 તરડું, કરડું એવું એવું કામજી, એ સ્વામી સમાનઅવર નથી, જેને
 પ્રસન્ન શ્રી રામજી. ॥૨૭॥ દરબાર રાજપાટરિહી તેમાં; સર્વનું મનભમેજી;
 તેવી મોહમાયા છોડી છટકડું, શ્રષ્ટિમાં કોને ન જમેજી. ॥ ૨૮ ॥ જ્ઞાન
 વિનાના અજ્ઞાની જીવને, વહાલો લાગે, સંસારજી તેવા જીવ સદા શ્ર-
 ણિમાં બમે, ન ઉતરે ભવ પારજી. ॥૨૯॥ રૂપાળિ કાયાનો મોહ કરિને
 વશ થાય છે જન જેહજી; જેવું અન્નનું નર્ક બને છે, તેવો જીવ બને
 તેહજી. ॥ ૪૦ ॥ ખાવાના પદાર્થો કેવા સોરા, કેવી સારી બારાજી;
 તેવું અમુદ્ય અન જય ઉદરમા. થાય છે મળસંમ વાસજી ॥ ૩૧ ॥
 એકલે એનું સ્વરૂપ બદલાઈ, દુર્ગંધવાળું થાયજી; એ રીતે કાયાનો
 મોહ રાખે છે, તેનું સ્વરૂપ બદલાયજી. ॥૩૨॥ માટે મોહ માહારો મુઠી
 દેધને, લે નરહરિનું નામજી; એવણ શ્રષ્ટિમાં કળિ સમજીને કર પરમા-
 રથ કામજી. ॥૩૩॥ તવ કળિએ રક્ત લોચનથી, કિધા મુખ અવાજ
 જી; સમજી જ નહિતો બળાટકારથી લેધય તારી લાજજી. ॥૩૪॥ એ-
 મ કહી કર ઝાલવા ઉઠ્યો, જણાવ્યો તારૂણીપર તાપજી; સતી કહે રડ્યા

આધા રહેજે, નહીતો દેશ શ્રાપજી. ॥ ૩૫ ॥ વલજી ॥ આપે દેશ-
શ કું તુજને, એવું બોલી નાર, વ્યાસ વલ્લભ વાણી વરે, આમળ
કરે વિસ્તાર.

કહવું ૯ રાગ સાખીની ચાલ.

જયમુની રૂશી એણિપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી
તુજને સંભળાવું, કળીની કથાય. ॥ ૧ ॥ જણ્યું કે મુજને શ્રાપજ
દેશે, કામની થયો કોપ; એવું સમજી કપટી કળી, ત્યાંથી થયો અલોપ
॥ ૨ ॥ પાછો ખારણે જઈ બેઠો, સદાવરત દેવા; ભીમસેનને શોધવા
આર બંધુ, બાવરા બનીયા કેવા ॥ ૩ ॥ ઓ ભાઈ ઓ ભાઈ કરતા કરતા
છુટે છુટા બય; એવામાં ધરમને શેદેવ, વનમાં ભેગા થાય. ॥ ૪ ॥ યુધી-
ષ્ઠર કહે ઓરે વીરા; ભીમ દુખ દરીએ દુલ્હો, મને લાગે છે મારી નાં-
ખેલો, જરૂર રણમાં બુલ્હો ॥ ૫ ॥ અરેરે એબળા ક્યાં રહી, ક્યાં જુ-
કોદર વીર; પારથ નીકુળ ક્યાં રખડ્યો, કેમ કરી રહે ધિર. ॥ ૬ ॥ અરેરે
રાંકડી અબળાને, અસુર શું દુખ દેશે, માહા સત્ય વાળી સતી છે તે,
હંતુમાં જીવ્યા લેશે ॥ ૭ ॥ નીરવે એ આપવાત કરશે, મરસે પરાણે પો
તે; મમે તેમ ધરાઈ મયેલો, ભીડનો ભીડ હતો તે ॥ ૮ ॥ નહીતો નારી
લેધને પોતે, આવી મળ્યો હોય હાંધ, આપણા દુખે થાય દુખી, એવો
બીજો કોણ ભાઈ ॥ ૯ ॥ એવામાં નીકુળને ધનંજે આવી પોહોવ્યા
ત્યાંય; ઓરે બંધુ વીર વ્રકોદર, દેખાતા નથી ક્યાંય ॥ ૧૦ ॥ અરેરે
હવે જીવી શું કરીએ, મરીએ તો બહુ સારું; સતી સુંદરીની સુંગતી
છેક વળ્યું અંધારું. ॥ ૧૧ ॥ એમ કહી અરજુન નીકુળ, રડવા લાગ્યા
અપાર, ઓ ભીમભાઈ ઓ ભીમભાઈ, કરે વણા પોદાર ॥ ૧૨ ॥ મા બા
પે વનમાં જન્મ દીધો, નમ્રમાં એ ભાઈ લાવ્યો, પ્રેત તણી હવેલીમાંથી
સહુનો જીવ બચાવ્યો ॥ ૧૩ ॥ અરજુન આંખલો પીપળી રમવા, કહિ
રવ સંધ સંધાર્યો; નારાં પડ્યાં તેવો માર પડતો, ત્યાંથી ભીમે ઉઝાર્યો
॥ ૧૪ ॥ લાખા ભુવનથી સહુને ઉઝાર્યા, હેડબા સુર હરી મયો; ત્યાં
આવીને એણે બેઠાવ્યા, ધણેક દુખી થયો ॥ ૧૫ ॥ તે પછી લઈ મ-
યા કબીરા, આપણને મધરાતે; તે પાપીને વાળ્યમાં નાંખી, ઉઝાર્યા એ
બ્રાતે ॥ ૧૬ ॥ અવર જીવો ધણા ઉઝાર્યા, કહેતા ન આવે પાર; ભીડ
વેળાનો ભાઈ એતો, સુરાનો સરદાર ॥ ૧૭ ॥ એમ કહીને આકંઠ કર-

તા, ભરતા આંસુ અતીશે; અરેરે આ કેમ થવાનું. શું ધાયું જમદીશે
 ॥ ૧૮ ॥ એણું એણું સાંભળીને, રહે હયાહાટ, તે વેળાએ ધરમ રાયે,
 મુકયે કર લેલાટ ॥૧૯॥ પછી અતીશે અકળાધને, મરણ આદ્યું પોતે
 સેદેવ પ્રત્યે કહેવા લાગ્યા, ધરમ રોતે રોતે ॥૨૦॥ ઓ વિરા તું ત્રી-
 કાળ જ્ઞાની, તુને રહે કેમ ધીર, સાચુ કહેજે કયાં આમળ છે, બહાલો
 જડોદર વીર ॥ ૨૧ ॥ બતાવો બંધુ કપા સીધુ, શોધન કરવા જઈએ,
 તવ ભેશી કહે આલો બતાવું; પુરવ દીશાએ વહીએ ॥૨૨॥ એમ ક-
 હું તવ સરવે ઉઠ્યા, પુરવ દીશાએ જય, વ્રક્ષ સાથે વરકોદરતો, બંધન
 છે મહાકાય ॥૨૩॥ ઉભો ઉભો એ રડયા કરે છે, બંધનને સંભારી;
 કેવી રીતે આકંઠ કરતો, દુબેલા દુખમાં ભારી ॥ ૨૪ ॥ વલણ ॥
 ભારે દુખમાં દુલીયો, વાયુ કેરો તન; વ્યાસ વદે ભીમશેન તો, કેવાં
 કાઠે વચન.

કડવું ૧૦ રાગ ગદાધારણુનો.

માહારા બાણાવળી નર વીરરે, બહારે ધાવો મને આવે છે નેત્રમાં
 નીરરે. બહારે ધાવો. નથી રહેતી રૂઢેમાં ધીરરે. બહારે ધાવો. બણું શોસા
 ય છે શરીરરે. બહારે ધાવો. દ્રોણના શીખ્ય ગુણ મંભીરરે. બહારે ધાવો.
 ॥ ૧ ॥ કૃપતી સતી સાઝ ધાધને દોડયો, બંધન થતો બળવાનરે; આ
 જ અસુર માહારા માથાનો મળીયો; કરી મયો હેરાનરે. બહારે. ॥૧॥ કસી
 કશીને માહારી કાપારે બાંધી, નાડો નારીને લેધરે; પંચાળી પોતાનો
 પ્રાણ તજવાની, જીવ્યા ઉપર દંત દેધરે ॥ બહારે ॥ ૨ ॥ પંપા સરોવર
 માન્ધરવ મળીયો, જળ ભરતા ડરાવ્યો મુનેરે; ધસી દોડીને હું ના-
 શી આવ્યો, બનેલી બીના કહી તુનેરે. બહારે. ॥ ૩ ॥ તવ તમે
 આવી અંગારક બાંધ્યો, ધનુશ ધનંજય લીધુરે; અક્ષે ભાયોને અ-
 ભંમ રથ મળીયો; પ્રથમ પરાક્રમ એ કીધુરે. ॥ બહારે. ॥ ૪ ॥
 દ્રવિત વનમાં બેઢથ આવ્યો, કીધું સતી તણુ હરણુરે, તેને છોડાવવા
 હું પુઠે પડીયો, તવ બંધાયા ભુજ ચરણુરે. ॥ બહારે ॥ ૫ ॥ તે તકે તમે
 અતિ બળ દાખ્યું; મુજ ભુજ છોડાયા બેવારરે; પાછો બેઢથને બંધન
 કાધો, ત્યારે છુટી એ નારરે. ॥ બહારે. ॥ ૬ ॥ એવા તમે ભીડવેળાનાભાષ,
 બંધન બંધુ છોડાવોરે; અબળા અસુરને હાથ મથેલી, તેમાં તમે જીવ
 બેડાવોરે ॥ બહારે ॥ ૭ ॥ કર અપરીક્ષા ચુસાય માહારારે શ્રુધા અતીશે

પીડે; અદવાધ અમુભય રડુ ચોધારે, ઝટ આવો ભાધની ભીડે વહારે
 ॥૮॥ થાઉ છું કુખી નથી જરા સુખી, ડોક કુખી વાટભેડે; હવે હીમત
 હેઠાતણી ભાગી, નેત્ર પુક્યા રોધ રોધરે ॥૯॥ અધાર-વનમાં હું છું એક
 લોડો, નથી વાતનો વિસરામરે; રજની પડશે તવ કેમ થાશે, ઉભા કેમ
 ભરે ભરે ॥૧૦॥ વળણા કેમ જવાની ભમની, રડશું હેયા
 કદ; વ્યાસ વલ્લભ વાણિ વહે, ભુએ બંધુની વાટ. ॥

કડવું ૧૧ રાગ સાખી ચાલ.

જયમુનિ રૂશી એણિપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુ-
 જને સંભળાણું, પરમપવિત્ર કથાય. ॥૧॥ ભીમસેન એકલો ટળવળે છે
 બંધુ બંધુ ઓચરતો; અધાર વનમાં મલરાએલો, આકંઠ ઝાઝુ કરતો.
 ॥૨॥ એવે સમ આરે ભાધ, ભીમને શોધતા ભય; શેદેવજીના કહેવા પ્ર-
 માણે, વનને પંથે પળાય. ॥૩॥ ભીમશેન ભીમશેન કહેતા કહેતા ભય રાતી
 સંતાન; ભીમસેન પોકારે ભાધઓને, તે સવાલ પડ્યો કાન. ॥૪॥ તવ
 આરે જણુ દોડી આવ્યા, બેલતા બેલતા આપ; વરકોદરે દુરથો દીઠા
 ટળીયો તનનો તાપ. ॥૫॥ અરજીનજી કહે મલરાશોભા, ધારણ રહી મન
 સાથ; વૃક્ષના સરશો બાંધેલો તે, છોડી નાખ્યા હાથ. ॥૬॥ વળતો વાયુ
 નંદન વહ્યો, અબળાની વાહારે ધૈયે, શેદેવ ભેશી ક્યાં હશે ભુવતી, બ-
 તાવો ત્યાં જૈયે. ॥૭॥ આ કામ કરનારો કોણુ હશે, સરવ કહો વિસ્તારી;
 ત્રીકાળ જ્ઞાની છો માહાભેશી કોણુ પીડા કરી ભારી ॥૮॥ એટલે
 શેદેવજી એમ બોલ્યા, ઓરે માહારા બ્રાત; તમે મને પુછ્યું ત્યારે હું કહું
 માંડીને વાત. ॥૯॥ નથી રાક્ષસ નથી જમડા, કોઈ નથી પડ્યું લપટી
 અસુરી નમરી હણ્યા પછી, કેડે પડ્યો કળી કપટી. ॥૧૦॥ તેણે વિચીત્ર
 લીલા બતાવિલ્લ નારી કુપમાં પેઠો; પાણીની પર્વને અનનુ મહાવ્રત,
 કાહાડીને પોતેજ બેઠો ॥૧૧॥ અબળાને ઉચકી નાઠો. તો તે નહી અબ-
 ણા સાચી; ધૃપતી અતી રડે છે, કુવામાં કાળજડાની કાચી ॥૧૨॥ આ
 લો સદાવ્રત આપેછે ત્યાં, પીડાથો નીવ્રત થાશું, કળીને શીક્ષા મળશે
 તો હીમાલયમાં ભસું ॥૧૩॥ નળને નડાચો તે પુટે પડીયો, ભેર ઝપાટે
 આલો; અનેક ઉપાધીનો કરનારો, એને ખરેખર ઝાલો ॥૧૪॥ એવી
 વારતા કરીને ઉઠ્યા, વડાવીઆરે વીર; સેદેવના બતાવ્યા પ્રમાણે. આલ્યા
 મંથરા તીર ॥૧૫॥ જ્યાં કળી પાપી બેઠોછે તે, પોતે કાતાર થઈ અન્નદેવ

તેવો ઝડપીને ઝાઢ્યો ભીમે, આજ કર તુજ સેવા ॥૧૧॥ કહી પાંગોઠું
 ઝાલી ઉઠાડ્યો, ચેઢ્યો તમાચો એક; કાન ઝાલી, બીજે ચોઢ્યો તાડણુ
 કીધું છેક ॥૧૭॥ કળી કહે કેમ મારોહો મુન, ધરમનો પંથ શું ભાગો.
 મુસાફરોને ખાનપાન આપુ, ધરમી ભેષ પાય લાગો ॥૧૮॥ આ રણમાં
 અનજળ કોણ આપે, કરણી જુઓ મારી; ઉત્તર્યો ઉપકાર માનવો ધરે
 શું કરણી નહારી ॥૧૯॥ તવ ભીમ કહે ઓળખ્યો તુને, નળરાયને નડ
 નારો; સતી સાધવી જે દમયંતી, તેની પુઠે પડનારો ॥૨૦॥ બહુ થયું
 તેતું હાથ આવ્યો; લાંબ અમારી નારી; ઝટપટ મુને દે દેખાડી, નહી
 તો નાંખુ મારી ॥૨૧॥ તવ કળીએ સંકેલી માયા, કુપમાં પ્રકાશ કીધો
 તવ સતીને મારમ શુભ્યો, તે મારમ ગ્રહિ લીધો ॥૨૨॥ બાળા બારણે
 નીકરી આવિ; વ્રકોદરે ભેષ દ્રષ્ટી. ભીમે કળીને માર માર્યો, તેં કરી પુરણુ
 કષ્ટી ॥૨૩॥ ભેરે આ અવનીમાં અસુરો, થયા હતા અતીસે; તે સરવે
 નો નાશ કીધો, પક્ષ કરી જમદીસે ॥૨૪॥ કુણુધીના સૌ હાથ આવ્યા,
 તું હાથ આવ્યો નહોતો; હીમાળે જતા હરકેટ ચઢીયો; હવે, નમુકુજતો
 ॥૨૫॥ ઘણાને મરદન પ્રાલનારો, હવે તને કેમ છોડુ; કરી કહે મુને આ
 રશેમાં, તમને બે કગ્ગેડુ ॥૨૬॥ ભીમ કહે મને રણમાં બાંધ્યો, ના
 રીને કુપમાં પુરો; બીજને અવળે પંથ લીધા; બહુ કરી બહાદુરી ॥૨૮॥
 તારો વારો બેઠો તેથી, અમે છોડ્યો સંસાર; હીમાળે ગળવા નિકળીયા
 મુકીને ધરબાર ॥ ૨૮ ॥ તુ પાપીજન પાપને પંથે; સંહુ જીવને ચડાવે;
 મોક્ષનો મારમ ન દે મળવા, યમદુત હાથ પડાવે ॥૨૯॥ તારો વારો વી
 શ્વમાં બેઠો; લાંબા પરિણામ માઠા. પુત્રપરિવાર સરવે છોડી; નરમાશ
 રાખી નાહા ॥૩૦॥ તોપણ ને દીપ્તિ ઉપાધિ, કુળ ધણેર દીધુ; અમારે
 તારે ઘહેર નહોતો ને, આ કલ્પ શું કામ કીધુ ॥ ૩૧ ॥ કળી કહે મા-
 રો વારો બેઠો, તવ આવ્યું મુજ મનમાં; શું મુજને નળજો સમજીને પા
 નડવ આલ્યા વવમાં ॥૩૨॥ જવાદેઉકેમ સુખે, એવું મનમાં આવ્યું; પણ
 સંત્યવંતા સુત સુનિતા, મહાર કંઈ ન શોધું ॥ ૩૩ ॥ હાર્યો ચાક્યો
 ને હું પાક્યો, મુકીદો મહારાજ, તમે તમારે બરોહિમાળે; પ્રભુએ રાખી
 માઠા ॥૩૪॥ ભીમ કહે તારા વારામાં, સર્વને નાસવું પડે. બે નવ ના
 સે તો સુકિત છોડી, પાપને પંથે ચડે ॥૩૫॥ ત્યારે તું જ પવાદે કોને,
 અવગુણનો છે ભારો; તેથી તુને ઠેર કરતો, તારો ન આવે વારો ॥૩૬॥
 અતી તુ અવગુણનો બરેલો. જીવનો મુક કેમ; એવું કહીને મારવા લા-
 ગ્યો, કરોધ બરેલો ભીમ ॥ ૩૭ ॥ પાદનો બહુ પ્રહાર કરેને, મારે બીર

ધક; કહી કારમી ચીસ નાખે, આવે હવે હીક ॥૩૮॥ અરમડીને પડે
 હેડો, મુખમાં રેણુમરાય; યુથુ કરતોથીર ઉભો, માર મણેરા ખાય ॥૩૯॥
 ઉચ્છીને લીમ હેડો પછાડે, ઊપર પાટ પ્રહાર, કેશ ઝાડી રેતમાં
 રમદોળે, મારે કાણીનો માર ॥૪૦॥ તેથી પાપી વળી જય વાંકા, ત્રા-
 સથી નાસડું ધારે; વાયુ સુતના કરથી ક્યાં જાયે, આપરે આપરેઆપપો-
 કારે ॥૪૧॥ અંગે ઉઠે હીમડા ને ઉઠે સોળે સોળ; નખને ઉઝરડે રૂધી-
 ર છુટે, થયું દુખીયાનું ડોળ ॥૪૨॥ મુખમાં રેણુ નાકમાં રેણુ નેત્રમાં
 રેણું ભરેલી કરણ ત્રિશે રેણુના દાટા. ભુંડી કરણી કરેલી ॥ ૪૩ ॥
 પાપીને મોટે સ્વાસ નમાયે, જીભ નીકળે બહાર; નાસ્કેરાં તોજય પુટ્ટી
 ત્રાસેથી અપરંમપાર ॥૪૪॥ ઓરે દયાળુ માતા પીતા, છોડાવોધરમ રા-
 ય; થોડી માહારી વારતા સુણો, કહું છું લાગી પાય ॥૪૫॥ પછી મારી
 નાંખજો મને, એવું કહું જ્યારે કુન્તી નંદન યુધીષ્ઠરને, ઉપનીદયાત્યા
 રે ॥૪૬॥ ધાંટા કાઢીને ધરમરાજ, મુખથી વહીયા વાણ; ધીય' ન
 કરેતો લીમ તુને, પરમેશ્વરની આણે ॥૪૭॥ તવ વરકોદર ખમચાક
 ઉભો, કળીને ઝાલી રાખ્યો; કળીયે પોતાને ઉમારવા, વાળીમાં ખેલ
 દાખ્યો ॥૪૮॥ વળણ; ઊમરવા ખેલ દાખીયો, ઉભો બેડી હાથ; વક્ષલ
 વટે યુધીષ્ઠર, પુછવા માંડી વાત.

કડવું ૧૨ રાગ ધન્યાસરીની છાયા.

જયમુનિ રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય વિસ્તારી તુ-
 જને સંભળાડું, કળીની કયાય ॥ ૧ ॥ કળી કહે મહારી વારતા
 સુણો, હું ત્રણ જુમથી સારો; જે જ્ઞાન દૃષ્ટીએ જોશે તો, બહુ રોડામમ
 વારો ॥૨॥ સંત્ય ત્રેતાને દ્વાપર યુગનો, આયુશ લાંબો હોય; આ માયા
 માંથી નીકળીને, ઝટ તાગ્યો નહી કોય ॥૩॥ જપ તપ ધ્યાન દાન ક-
 રીને થાકે, પણ પ્રભુ મળવા માઠા; મન વાળીત કળ ન પામ્યા,
 થાકીને મુઠ્ઠી નાઠા ॥૪॥ એ યુગમાં નહી પાપને પ્રપંચ નહી અધરમને
 અન્યા; નહી જુલમ જુગાડ. નહી જર કરમી કન્યા ॥ ૫ ॥ નહિ
 ઝેર વેહેરને માઠી દૃષ્ટી, નહી રાજ કાજમાં વાંચો. એવી અનેક નીતી
 દેખીને, એ જુમની જય વાંચો ॥૬॥ પણ મારા વારાનો મહિમા. સાં-
 ભરી લ્યો ખરી રીતે, અવગુણ દેખાડું; ગુણ દેખાડું, પછી થાલે વીપરી
 તે ॥ ૭ ॥ કહો પહેલો અવગુણ માડું, કે શેણ માડું માહારાજ ભામિ

બોલ્યો કહે અવગુણ તારા, ઉપડે દસમાં દાજ ॥૮॥ એટલે તુજને ઠેર
 માર, પાપ જમતનું જય; કળી કહે અવગુણ કહુ પહેલા, સુણો યુધીષ્ઠર
 રાય ॥૯॥ પણ પછી માહારા ગુણ સુણ્યા વણ. મુને ન શીક્ષા કરવી; એ
 ટલું વચન આપો મુને, તે પછી વાત ઓચરવી ॥ ૧૦ ॥ ધરમ કહે ત્રેકો
 દર વારા. સાંભળ માહારી વાણ; અવગુણ ગુણ સુણ્યા વચ શીક્ષા, કરે
 તો માહારિ આણ ॥૧૧॥ ભીમ કહે વેણ શીશ ચઢાવું, ઓર માહારા
 વિર; પછી ભીમે કહું કળીને, બોલ ધરિને ॥૧૨॥ કળી કહે કે ખ-
 ર કહેતાં, નહી કર પાછી પાની; અવગુણ કેડે ગુણ સાંભળતાં; ખુશી થ-
 શો મન માની ॥૧૩॥ મુજને જીવતો જત્રા દેશો, તમે તમારે આપો તે
 થી પ્રથમ અવગુણ કહુ છું, ભરાશો નહી કડાયે ॥ ૧૪ ॥ જુઓ મહારાજ
 વીશ્વ વિષે; બેસે માહારો વારો; એટલે આવરદા થાય દુઃખ, શ્રદ્ધીનો
 અવળો ધારો ॥૧૫॥ પીતા પેરેલો પુત્ર મરે ને, માતા પેહેલી બેટી;
 ચલણ ચલવી વહુ સાસુને, રાખે ચરણ હેઠી ॥ ૧૬ ॥ પુરૂષ દે પ્રેમદાને
 પુંજ નારીને વાહાલી; દીકરાને દેવું બતાવે, દીકરીને ધન આધી
 ॥૧૭॥ પુત્રનિ પાત્નને સતર દેખે, કરે જમાતને વાહાલો, પુત્રના પુત્રો
 પ્યારાંનલાગે; ભાણેજ નજય ઠાલો ॥૧૮॥ શીસાએલા જમાતને મનાવે, પુત્ર
 નો ભાવ ન પુઝે; માતાના વશમાં રહે પીતા, પુત્રને લાન્છત લુછે ॥ ૧૯ ॥
 સાસુ બેઠી છોછાલા પાડે, વહુના વારં મવાર; સુતને પીખવિ રાઠ કરાવ,
 મરાવે મોહકમ માર ॥૨૦॥ પુત્ર કદી તેમ કરે નહિ તો, બાપ બેટાને
 લડાવે; કુસંપ કરી બેળાં ન રાખે; ઝવંડે જુદાં કરાવે ॥૨૧॥ પછિ પુત્રની
 કુચલી કરે, વઃમાને વશ થયો; કામનિ કહે તેટલું કરે, બહાવશ બ-
 નિ મયો ॥૨૨॥ પુત્રિને દેખી દોડે માતા, જુએ પુત્રના સામુ,
 જમાત બેવા જીવ તલસે. દેખું તો આનંદ પામુ ॥૨૩॥ જમાતથી પર
 ધર ઉધાડુ, પુત્રથી પોતાતણું; તન મન ધન જમાતને અરપોળે દુખ
 હોય તેહણ ॥૨૪॥ પણ શંખણી મનમાં ન ધારે. હું વહુ હતી પેહેલી;
 તે પછી માતા થઇ બેઠી. એટલે બની ઘેહેલિ ॥૨૫॥ પુત્રને પરણાવિ
 હું લાવી તેવેળા રાજ રાજ; પછિ સાસુ છોઝલા પાડુ, શોધે અવગુણ
 બાજ ॥૨૬॥ પ્રથમ વહુના તાત જાતને. માને સગા સપુત; પછી
 વહુના ભાઈ બાપ ભાંડે કહેશે કુળ કપુત ॥૨૭॥ વટે બીજી લાયુ છું
 બીજી, કલેશ ધરમાં ધાલે; માહારા વારામાં નહી કોઈ સુખી, જ્યાં ને
 ત્યાં ટંટો આવે. ॥૨૮॥ રળે સુખે તો ખાય કુખે, ધરમાં લોહી ઉઘળો,
 તો પણ જીવને જ્ઞાન ન આવે, માયામા મોહ આળો, ॥ ૨૯ ॥ સુખે ન

એસે ધણી ધણીઆણી, ન એસે તન તાત; સુખે ન એસે સાધુને વહુ,
 ન એસે પુત્રને માત ॥૩૦॥ સુખે ન એસે નણુંદ બોખંધ, નહિ સુખે
 ભરાત ભમની; ન મળે ટાઢક કોઈ જીવને, અંતર અમની ॥ ૩૧ ॥
 કે તન દુખીકો મનદુખી, કોધમદુખી પ્રાણી; કે અનદુખીકોજન દુખી
 દુખી દુનીયાસમાણી ॥૩૨॥ બાપથી બેટા ખાય છાનુ, બેટાથી છાનુબા
 પ; ભાઈથી ભમની ભમનીથી ભાઈ, પેટજ પોસે આપ ॥ ૩૩ ॥ સા-
 મથી વહુ વહુથી છાનુ, સાસુ આરોગી એસે; નારીથી નરનરથીનારી,
 પેટ પોશણમાં પેશે ॥૩૪॥ તેમ કરે તેતો કંઈ સાર, પણ વીખીત બતા
 વું; એક યુલે રસોઈ કર્યામાં, ફેરફાર રાધે ખાવું ॥ ૩૫ ॥ ભાણાં અ-
 તર કરતાં ન બીએ ન મળે પાપ કે પુન્ય; પીરસે પીરસણું પીરસ્યામાં,
 કોને અધીક કે નુન્ય ॥૩૬॥ વાહાલાનાં વાહાલું પેટ સહુને, તે પછી વા
 હાલું બીજું; પ્રેમદાને પીયરિયું વાહાલું; ફરજન વાહાલું ત્રીજું ॥૩૭॥
 પુરૂષને વહાલું સાસરિયું, કુટુંબથી વેહેર; કરે સાળા સસરાની શેવા,
 રહેવું મમે તેને ઘેર ॥ ૩૮ ॥ માબાપને દુશમન સરીખાં, નજરે બાળે
 નેટ, ભાઈને અહસ્થ થયો જાણે તો બાળે પાસુ પેટ ॥ ૩૯ ॥ સાસરિયાં
 ની સાહબીદેખી મહા મહાપનો માહાથે; કુટુંબ કેરી સાહબીદેખી,
 બરતોને બરતો ચાલે ॥૪૦॥ વસણું ॥ ચાલે બરતો બાવરો, એ
 અવળી મમ રિત; વ્યાસ વલ્લભ વાણિ વઢે, કહે છે કળિ વીપરિત,

કડવું. ૩૧ રાગ સખિનિ ચાલ.

જયમુનિ રૂસી ઓણપેર બેઠ્યા સુખ પરિક્ષત તન; વિસ્તારિ તુ-
 જને સાંભળાવું, કળિતણાં વચન ॥૧॥ કળિકહે યુધિષ્ઠર સુણો, મા-
 હારી ચરિત્ર કથાય; સાંભળી સાંભળી વિસ્મય થાશે, માંહમા કહેયો
 ન જય ॥ ૨ ॥ પાડાપોડાશીમાં વેહેર કરાવું; એક એકને અદેખાઈ;
 પોડાશીઓના સુખનું દુખ મનમાં ફાંજે વેળેમ જોઈ ॥૩॥ અહસ્થ પોડા-
 શિને દેખીને, અરિય પોડાસી બળે; આન આશું માહરે આમ કેમ, રાત
 દાહડો કળકળે ॥૪॥ પોડાશિને વસ્તાર દેખી, હાય હાય આશું હોય;
 માહારે પેટ નથી કેમ કાંઈ, અદેખાઈથી જય ॥ ૫ ॥ એમ મરાબો અ-
 હસ્થને દેખી, દીલગીર દીવસરેણિ; અહસ્થ પોડાસીની રિત કેવી કહિ
 બતાવું કેહેણિ ॥ ૬ ॥ અરિય પોડાશી ઉપર અહસ્થો, અહસ્થપણું દેખ
 ડે; થાત કરતાં વાતેને વાતે, અરિયને છોછો ખડે ॥ ૭ ॥ મારખજન

ડમલે ડમલે, કાળી મારે ગ્રહસ્થ; મરીખને ગળે ગુલામ સરખો, પોતે થ
 ધ કરે મસ્ત ॥ ૮ ॥ મોટાધ વધારે વાતેને વાતે, બોલે અભીમાન બો-
 લે, આ ખાધુને આ મેં ખાધું, મરીખ કયાં અમ તોલે ॥૯॥ શોનું રૂપ
 તે શા લેખામાં, અમારે તરણા લેખે; તમારા છોકરા છેયા તે, સપને
 પાણુ નવ દેખે ॥૧૦॥ અમારૂં હામ પાણું કરે તો, કોક દાહાડો કાંક પા-
 મે; અમારિ તાબેહારી ન કરે તો, રહિ ન શકે આ હામે ॥૧૧॥ લક્ષ્મીનું
 નહીં લેખું અમારે, પેસો તે જાણે છુંડી; અમારા સામી બાકરી બાંધે તે
 જય પળમાં ઉડી ॥૧૨॥ અમારાં છોકરાં તે તમારાં, છોકરાને મારિ આવે
 તેથી તમે લડવા આવો તો, તમારૂં કાંઈ ન ફાવે ॥ ૧૩ ॥ અમારે આકર
 નફર નોકર, તે તમને નાખે કુટી; દરબાર લડવા કહાડીએ નાણું, કયાં
 પુલ જય ખુટી ॥૧૪॥ અમારિ સાથે બાકરી બાંધી, તેથી જાણે
 હારી; કોઈ તમારૂં સંગી ન થાયે, બહુ સાક્ષી અમારી ॥ ૧૫ ॥ પૈસેથી
 હારો માણસે હારો, આરો તમારો ન મળે; અમારા તાબેદાર રહેવાથી
 કો દન વેળા વળે ॥૧૬॥ એવા એવા અભીમાનના શબ્દો, ગ્રહસ્થ
 બોલે બહુ જાણ; મરીખ ગ્રહસ્થોમાં આવેતો, ગ્રહસ્થ ન થાયે રાજ.
 ॥૧૭॥ માહારા વારામાં ગ્રહસ્થ લોકોની, કબુદ્દી કેવી થાય; તે વાન્તા
 સંભળાઈ તમને, એ યુધીષ્ઠર રાય ॥૧૮॥ જેમ જેમ ગ્રહસ્થને મળશે
 પૈસો, તેમ તેમ કંભુસ થારો; રાતહહાડો મેળ મેળવ્યા કરે, ગણીગણીને
 ખાસે ॥૧૯॥ આટલું થયુંને આટલું થાય, તો તો વળે નીરાંત; તે
 ટલું થયું તો વીશેષ ધારે, જરા ન વળે શાન્ત ॥૨૦॥ જેમ જેમ લક્ષ્મી
 વૃદ્ધી પામે, તેમ તેમ હોય પટીરા; પુન્યને દાનમાં ઠાંચું કરે, ધરમ કામે
 અધીરા ॥૨૧॥ આટલું છે ને આટલું થારો, ત્યારે બાળીશું શાન્તી; એ
 મને એમ લલુતા કરે, માયા જુલાવે બ્રાંતી ॥૨૨॥ ઘરો ઘરેણા વહેવાર
 વડા, સોધી સોધી સંતાડે; છોકરૂં છેયું પાછું ખુએ તો ત્રાસં ધણેરો પમા
 ડે ॥૨૩॥ પેટ ન ખાયે પોસે પુત્રો, તો પુન્ય કરે શાનું; રાતને હહાડો
 ફેરવ્યા કરે, મળે હીસાખનું પાનું ॥૨૪॥ પહેરવા આઢવા ન દે કોને
 તેમ કરતાં ધન વધે; તો પછી દોડાવે ઘોડામીડી, ધરમને નવ બહે ॥૨૫॥
 પુન્યની વાતમાં પાછળ જુએ; ધર આવે જવ ટાણું, ગ્રહસ્થાઈ દેખાડવા
 માટે, ખુશીથી ખરચે નાણું ॥૨૬॥ કીરતી થવાને કરે ઉક્તિ દો, જમણ
 જખરા કરે; દસે દીશાયે નજર રાખે, રખે બીજું પેટ ભરે ॥ ૨૭ ॥
 એઠવાડો આપે વેચાથી, કરે કસર કસાઈ; લોકમાં સારૂ દેખાડવામાં;
 ખરચે પડે કસાઈ ॥૨૮॥ સોહાવે ધામ બાગબગીચા, મનમાં મોટાઈ

ધરે; પાનસોપારી આવતા આવતા, ધીરે ધીરે પમ બરોરહામાં મુક-
રાવ્યું આડું કરાવ્યું આશું શોધ બનાવી; આ મંડપ કેમ હાવો બાંધે
બરોબર સોભા નાવી ॥૩૦॥ તેડાવો નાયકા થઇ બય પાયકા, નાયમ-
લેરા પડાવો; કોઇ કવીકને કાવ્ય કરાવો, કામળીયે ચડાવો ॥૩૧॥ નોક
રને સરપાવ બધાવો, જ્યાંને ત્યાં ક્રીરતી આવો બ્રાહ્મણ સરવણ દેખી-
ને, ઉપાન હાથમાં ઝાલે ॥૩૨॥ ગરીબ ગરીબાને ધક્કા મારે, કરેટંદાને
ટીશી; રાજ્ય દુતોના મુણે ટુંકારા, એ સ્થળ પોતાની ફીશી ॥ ૩૩ ॥
નહી દયા દલમાં રંકપર પલમાં, ઉગી પડેહંકારી; છત દેખી છક્રીમથેતો
ક્રીરતીનો લોભ ભારી ॥ ૩૪ ॥ મોહોટાઇમાં મરડાઇને આવે, બોલણું
મોહોટાઇ ભેર, ગરીબને પશુશમ દેખે છે લક્ષમી મુજ ધેર ॥ ૩૫ ॥
ફોટો ફરે કપરી આંખે, જવાબ ઉછળનો આવે; જેને ને તેને તુચ્છ
અણે, ગરીબ સંજ ન આવે ॥૩૬॥ રંજ સંજાથી શરમઇ બંધે કહેનહી
મમ સંજે; રંજે રંજે અહીંમાન ચહેલો; આલ્યા કરે એક વગે ॥ ૩૭ ॥
ગરીબનું બોલ્યું કાને ન ધરે, ગ્રહસ્થની સાથે ચારી; ન રહે આસ્તક
બને નાસ્તિક, અર્વમાં ધુમે ભારી ॥૩૮॥ અવની ઉપર અહર આવે,
બણે નહી મરડું છે, આજ તો આને કાલે તો બીજું, કરમ પેલું કરડું
છે ॥૩૯॥ આશા અતીશે ઉમર રાખે, મરણ રાખશું થારો, તે વારતાની
ગમ નહી તેને, હઠયામાં અતી છવાશે ॥ ૪૦ ॥ વળણ ॥ અતી છ-
વાસે મુજથી; મરવાનું કોઇ કાળ; વ્યાસ વહે એમ બણીને, ગ્રહસ્થ
બને અંડાળ.

કડવું ૧૪ રાગ માઝની ચોપાઈની

બોલ્યા જયમુની મુખવાણી, રાજ સાંભળ ઉલટ આણી; કહ્યું કળી
તણી કથાય, જેથી ત્રાસ પડે તનમાંય ॥ ૧ ॥ કળી કરાવે વાહાલામાં
વહેર; રાખે પાડાસી સાથે ઝેર, એમ ભેર મહાર ધણું આવે. તેમાં કોઇ
ચરણ નવ ધાલે ॥૨॥ માહારો જીલમ બણવો અતી. જેની ને તેની
બગાડુ મતી; જ્ઞાન મારમ મુજે ન રતી, કોઇ પામે નહી મોક્ષમતી ॥૩॥
આજના જ્ઞાનિ જનજેહ બ્રહ્મ પુહી પામે તેહ; ધણો ચેતી ચેતીને આવે
પણ મુજ માયામાં ફાલે ॥ ૪ ॥ શાન્ત પામેલો સંત બોધિ, તેનો
સ્વભાવ કરે કોધિ; હોય કો જન ત્યાગીને તપશી. માહારી માયામાં પડે
લપશી ॥૫॥ હોય જ્ઞાન પામેલો જ્ઞાની, તેને કરી મુક મસ્તાની, હોય

હરીજન ભક્તિવાળો, તેની પાસે કપટનો આળે ॥૧॥ મોઢ માયા તણે
વધરાખી, તેનું વરત નંખાવું ભાગી; મારા વારામાં જ્ઞાનીક્ષીણ્યથાશે વ
ળી ધર્મને નામે ધુતારો ॥૭॥ બીજા યુગમાં ધરમ એક, પણ મોઢરા
વારામાં અનેક; જુદી જુદી પ્રજાલીકા બાંધે, ધન હરવાનો સ્વારથ સા
ધે ॥૮॥ ધર્માચાર્ય ગુરુ થઈ ફરશે, બોળા માણસનાં ધન હરશે; ગુરુ
માદી બેશી શેત કરશે, પોતે પ્રેમદાને સંધ ફરશે ॥૯॥ બીજા ત્રીજાને
કરસે બાવા, પોતા માટે કોટે અથડાવા; સેવકોને મ્હેા માયા છોડાવે
પોતાનામાં જીવ બેડાવે ॥૧૦॥ તારે પૈસો પુંજ શા ખપની, હરીક્ષી
જરૂર તારે તપની; કહી ધરખાર ધન હરી લેશે; અજ્ઞાની જીવ સૌ દેષ
દેશે ॥૧૧॥ પર પછસે ગુરુ સુખ લેશે, મોહોલ કરીને રહેશે; ઠા-
ળે ઢોલીયા હાંડીને તકતા, સરવ શ્રેતાને પોતે વકતા ॥૧૨॥ કરે સેવક
ને ઉપદેશ, માયાને તજવી વિશેષ; કાયાને કાંઈ સુખ ન દેવું; નામના
રાયજીનું લેવું ॥૧૩॥ શબ્દ સ્પર્શ રસ રૂપ મંધ પંચ, વિશેષ કરવા
બંધ; પોતે બંધ કર્યું રાખોડી, શબ્દમા સદા જીવે બેડી ॥૧૪॥ સ્પર્શ
વાહાલો અંતઃકરણ, સુત બેડો અંધાવે ચરણ; રસના વિશય બહુવહાલો
બીજાને બંધ કરે ઠાલો ॥૧૫॥ પોતે રસનાથી મીઠું બોલે, વા-
હાલો લાગવા સાકર તોલે; રાંધે સાકરની સોઈ મીઠ, પોતે પ્રસાદ તે
પાપીછ ॥૧૬॥ સાફ શરીર ચેળીને નહાય, રૂપે રૂપાળા બહુ થાય;
હોય રૂપાળુ ને લાગે વહાલ; મોટે બોલવાનું ઠાલે ઠાલ ॥૧૭॥ રૂપા
ળા પાસે અંધાવે પાય, કહરૂપ મેલાને ન અડે કોય, બેબે પરીક્ષા સહુ
જન, ફાટા મેલા વસો ધરે તન ॥૧૮॥ શરીર ડાઘાં ડુગી પાડી, કાયા-
નો મંદવાડ દેખાડી; જમ આંખવા લાગજે પાય, તવ કેવી કળેતી થા-
ય ॥૧૯॥ જ જ દુરમંધી બહુ આવે, કહી નાશીકા પોતે દબાવે, એ
વાનો ન થવા દે સ્પર્શ, રૂપાળુ દેખી આવે હર્ષ ॥૨૦॥ ત્યારે રૂપ વિષ
ય શું તાજ્યો, લોકને જુઠું કહેવા લાગ્યો; ખોટી બાશથી નાક દબાવે
પુખ્ત અંહન મનને બાવે ॥૨૧॥ ત્યારે ક્રીધા વિશય ત્યાગ ક્રીધા, લોક-
ને બોધ મીઠ્યા દીધા; બોળા ભરમાઈ પડિયા, જે કણું તે મારમ
અડીયા ॥૨૨॥ પણ વિચાર્યું નહી એમ, તું તો વધભોગ લે છે કે કેમ;
લોકના વધભોગ છોડાવે, તો તો પોતાના ખપમાં આવે ॥૨૩॥ હોય
વધભોગ વસ્તુ, જેઠ, લાવી ચરપણ કરી દે તેઠ; તેનું સુખ પોતે બે
ઠો માણે, કંઈક પંખાની દોરીએ તાણે ॥૨૪॥ કંઈક ચરણ આંખે આ
વી, આંખે ઉત્તમ ભોજન લાવી; મચારી પાથરે સુવાળી, તળધઉશીકાં

ઢાળી આ ઢાળી ॥ ૨૫ ॥ આ ની જેને ને લાગે પાય, પછી એથી શું
 વીશેશ આહાય; કંઈક મોટી દુકાનો વાળા, તેને કેવાક મુજે આળા,
 ॥ ૨૬ ॥ મોટા મંદિર સોવરાવે, સોને રૂપે જડાવે મડાવે, કરે કાચ
 મહોલ બેઠકો બાજ, ઘોડા માડી તણા નહી તાજ ॥ ૨૭ ॥ ઉંટ હાથી
 બંજલા બગીચા, વળી પાથરવાને મલીયા, એવા સુખના વૈભવ મા-
 ભે, તેયે અજ્ઞાની મનમા ન આણે ॥ ૨૮ ॥ કરે સામગ્રી ઠાકોર નામે,
 પછી લમાડે પોતાને કામે; પહેરે ઢાળીના અંગ, વિધ વિધ વાધા
 નવરંગ ॥ ૨૯ ॥ ખરીબોનું લુંટી ભેગુ કરે, પોત પોતાનો બંદાર ભરે;
 ભોળા જનને ભોળાબ્યા વીના, ક્યાંથી વર્ધભોગની બને ખીના ॥ ૩૦ ॥
 બધા ભોળા ભક્ત લુટાય, આંધળા સમ સદા કુટાય; એવા કહાડીશ
 પાખંડી પંથ. લોકને તો લમાડીશ તંત ॥ ૩૧ ॥ તેથી તેમાંનો તેમાં કુ-
 ટાસે. સદાકાળ લાલચે લુંટાશે, અંતે નહી પામે ખરું જ્ઞાન, અવગતી
 થાયે નીધાન ॥ ૩૨ ॥ મોક્ષનો મારગ નહી ખાલે, આંધળો જેથીકાચે
 ચાલે, એવા હેયા પુટા અજ્ઞાની, ઠાઠ પાઠને લે સત્ય માની ॥ ૩૩ ॥ મ-
 જે પ્રસાદીનો પડિયો, કરે ત્યાં અજ્ઞાની હડિયો; જરા માન દેધને બો-
 લાવે, તવ અજ્ઞાનીને પ્રેમ આવ. ॥ ૩૪ ॥ એતો અજકલો કુટાય, માન્ય
 ના લોભમાં લુંટાય; રણેલી સમરધી જેહ, કરે અરપણ જઈને તેહ ॥ ૩૫ ॥
 પોતે પરશાથી થાય ખાલી. લોભી ગુરનો પાલવ ઝાલી; પોતે પામે પ્રુ-
 રણ દુખ, ગુર થયેલો લે છે સુખ ॥ ૩૬ ॥ તેમાં પહોંરેલા સેવક જે-
 હ, કારભારી થઈ બેસે તેહ; મહોટો ભક્ત થઈ ટીલું તાણે, એમાંથી
 રળીને ઘેર આણે ॥ ૩૭ ॥ બીજ લોકો તે ઉપદેશ કરે, લાવી ગુર તણું
 ઘર ભરે, તેમાંથી પોતે ખાય પમાર, ઘરમાંથી ન દેવું લમાર ॥ ૩૮ ॥
 નિત્ય પડીયા પ્રસાદોના ચાટે, તેથી ગુરના છિદ્રો દાટે; ભોળા જનોને
 કરે ઉપદેશ, પણ પોતાને મન નહી લેશ ॥ ૩૯ ॥ જ્યાં ને ત્યાં મહીમા
 વધારે, ક્યાંથી ગુર ઘેર પધારે; ગુરનાં પમત્તાં ઘેર થાય, તવ પાતક
 બળી બય ॥ ૪૦ ॥ એમ રળાવીને પોતે રણે, નિત્ય ભોજન ગુરનાં
 મળે; તેથી મહીમા વધારે અતીસે. અદ્વા નહી પોતે મન વીસે.
 ॥ ૪૧ ॥ પણ ભોળીયા જન ભોળવાય, એતો અજ્ઞાની છવ મણાય;
 તેવા અજ્ઞાની તરે ક્યાંથી, મળે નહિ મોક્ષ ગુરમાંથી. ॥ ૪૨ ॥ પણ ગુર
 શેવી મોક્ષ માગે, તેનો પતો કદી નવ લાગે મોક્ષ મારગ ગુરથી ન્યારો,
 ગુર મારગ બતાવનારો ॥ ૪૩ ॥ તેનો માની લેવો ઉપકાર. પણ રાખવો
 પ્રભુ શું પ્યાર; તેવી ખરી વારતા જેહ, નબ સમજવા દેઉ તેહ ॥ ૪૪ ॥

ખરિ જ્ઞાન કથેજન કોષ, તેની કરાવું બહુબોધ; ખરી વાતને નાંખું
ખારી ખોટી વાત હીપાવું સારી ॥૪૫॥ સાચા જનને અવજસ મળે,
ખોટા જનની વેળા વળે; એવી અવળી શીતી માહારી, વેઠ પુરાણ ક-
હે છે પોકારી ॥૪૬॥ તોયે જગતના સમજ્યામાં નાવે ખોટી વાત ખરી
સોવરાવે; એવી સરવેની કરે બુદ્ધી, આવવા ન દેવું સુદ સુદી ॥૪૭॥
ચઢાવું અવળે પંથ પ્રેમે, સવળામાં તો નાંખુ વહેમે; ખોટું નાણુ નવ
ખોવાય, સાચુ નાણું નવ સચવાય ॥૪૮॥ મારા રાજમાં ખોટું લેખ-
જું, વળી ખોટાનું ચલણ ચલવું; મણુ ખોટું તે ખરે મનાશે, ખરે હ-
સે તે મારું જશે ॥ ૪૯ ॥ વલણ ખરેખરે મારયું જશે, ખોટું ખરું મ
નાય; વ્યાસ વલ્લભ વાણી વહે, કળી તણી સત્તાય.

કડવું ૧૫ રાગ સખિનિ ત્યાલ.

જયમુનિ રસી એણીપેરે બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારિતુ
જને સંભળાવું, કળીની કરણી કથાય ॥૧॥ કળી કહે યુધીષ્ઠીર મુણે
સત્ય મારમને છેદુ; પણ કોષ ખરો જ્ઞાની હોય તે, થઈ બચ માહારો
ભેદુ ॥૨॥ પુતારાને મર્મવધાર, સાચાને નાંખુ ભાગી; પાખંડીનું પુજન
કરાવું સત્ય દેવરાવું ત્યાગી ॥૩॥ એવી અવળી ગતી માહારી, અ-
વળું સહુ સવળું માને, ખરાની ખરી વાત હોયે તે ધરવા ન દેઉકાને
॥૪॥ કલ્પીત સંસ્કૃત ઉણ કરીને, જગતમાં સાચા મનાવું, પુરાણ
પુરતકના જે અરથો તે ઉલટા કરાવું ॥૫॥ સતીને શીશ લાન્છન લા-
વું, શાહુકારને કરે ચોર; સધરમીને પાછો પાડું, અધરમીનું કરે
ભેરાણ ॥ સાચા જનને જુઠો કરાવું, જુઠાને ઠરવું સાચો; કાયરને મુરો
કેવરાવું, મુરાને પાડું પાછો ॥૭॥ ભેતીરા વિષા જુઠી પાડું, જમતની
અહા ઉઠાડું; વધદોને અબણ કરાવા, નવા નવા રોગ કહાડું ॥ ૮ ॥ વ-
ધ હોડો રોગ કળી ન શકે, ન જણે રોગનું નામ; એવા એવા ઉતપા-
ત કરવા, એતો માહાર કામ ॥ ૯ ॥ સર્વની સ્વાર્થ બુદ્ધી બનાવ, પર-
માર્થ કયાં વસે. કીરતીદાનનેરીવાજાહાહાજ્ઞાનીજનોભેદ હસે ॥૧૦॥
બ્રહ્મ બોજન કરાવ કોષ, તે ધરે બેઠું હંકાર; જસ લેવા ને વેળા પુણે,
કેવો છે સ્વાદ વધાર ॥૧૧॥ અધરમી બ્રહ્મણ વખાણ કરે; દાળ તો
દુધપાક તોલે; ખારી હોય ને કહે મીઠી, અનપર જુઠું બોલે ॥૧૨॥
તવ બુદ્ધીએ શીઠ બોલ્યાખેડું, દાળમાં નહોતો સ્વાદ, માદી, થીમરડાય

છે મોહું, જો એમ લઘ્યે વાદ. ॥૩૥॥ તવ કહેશે કે અન દેવતાને ખોટું
કેમ કહેવાય; માટે સાર કહેવું પડે, એમ વદે તદાય ॥૧૪॥ અન ખોટું
કહેતાં પાતક લાગે, વાત વિચારો આપ, પણ અન પર બેસી બોલવું
જુદું, એથી તે ક્રીડું પાપ ॥૧૫॥ તવ વિષ કહેશે જેમ હોય તેમ, ધ-
ર્મીને ખોટું ન કહીએ; ખોટું કહીએ તો નોહોતર ન દે. તેથી તેના ગુણ
મધ્યે. ॥૧૬॥ જાણિ બેઠને અનપર બેસાં જુદું બોલે અજ્ઞાની; જુદું
બોલાવે માલવણી તે. કીરતિનો અભીમાની ॥૧૭॥ એવા અતીશે ઉ-
તપાત માંડું, માહારા વારામા હુંતો; પ્રેમદાઓ એવી થાવાનિ સ્વામીને
વેચે મુતો. ॥૧૮॥ પર પુરૂષ બહુ પ્રિય લાગે, મુખડાં દેખી મોહોસે;
આખર ઇજત આધી મુઝી, ધન લોભે પેહેરવેશ ભેશે ॥ ૧૯ ॥ સારાં
નરતાં સ્વરૂપ ભેશે, સારા નરતા પોશામ; પેહેરવેશ દેખી પ્રેમદા પલ-
ળશે, રીધ બગીચા બામ. ॥૨૦॥ પ્રજ્ઞ થોવનની કરશે પરિક્ષા, લંપટ
લલના થાશે; સ્વામી જ્યાં જવાનું ના કહેશે, ત્યાં તે બમણિ ભશે
॥૨૧॥ બાંધશે મુમત કંથની સાથે, કરશે કોટીક કલેશ, પ્રદાવસ્થાની
થાશે તોયે; કરશે થોજન વેશ ॥ ૨૨ ॥ અયુત સ્વામી કરશે તે નારી
કહેવાશે કપુત, સત સ્વામી કરશે તે નારી, અણાશે સપુત. ॥૨૩॥ પ-
શુનુ મૈથુન દેખી વામાને વરહ ચડશે; શુભ શીખામણુ દેસે તે, બળે
અવળી પડશે. ॥૨૪॥ માથે કુડુ કલક મુઝી, કંથને સામો લડાવે સ્વા-
મીનો સ્નેહી હોય તેની, સાથે રાંટ પડાવે. ॥૨૫॥ પછી છીંદો શોધે ન
હી ને, ન દે શીખામણુ કદી, સતીયાને જર કરમી ઠરાવે, નિરમળ
વાણિ વદી. ॥૨૬॥ મુરખ પુરૂષ માનસે સાચું, અબળાનાં ચીન ન-
હી વરતે; ધારે જોટલું કરે તેટલું માનુનીએક સરતે. ॥૨૭॥ માહારા વારા
મા વામા કેર, ચલણુ ધરમાં ચાલે; બેઠ્યું અબોલ્યુ નરને કરાવે, હલા-
વ્યું પાંદડું હાલે. ॥૨૮॥ માતાતબવે પીતા તબવે, તબવે જાતને ભમની
પુરૂષ જો તેમ તજે નહીતો, કલેશનો ઉઠે અગ્નિ. ॥૨૯॥ નારી ન જંપે
ન જંપવા દે, નરનાં પુરણુ પાપ; માહારા રાજમાં કામની કેરા, કોઈ ન
જેરવે તાપ. ॥૩૦॥ પુરૂષનું પુરૂષાતન ઘટશે વધશે વરેહે વામાને; પોતે
કુડાં કત્ય કરીને, મુકે આળ સમાને. ॥૩૧॥ પોતાની સરસાધ બતાવો.
કરે સામાની વાતો; નવરી બેઠી વગોવે પરને, કરે વિશ્વાસઘાતો
॥૩૨॥ વાદજ ઝાલે સ્વામી. કેરા, કેમ પરણ્યા બે નારી, અમારે પણ
બે નર બેઠ્યે, થાશું બ્યહીચારિ. ॥ ૩૩ ॥ અબળા પોતાનો ધર્મ ન
સમજે, નરનો ધર્મ ન જાણે; એક નારીને ન હોય નર બે નર લક્ષનારી

આણે. ॥૩૫॥ ધરણુ શાએ આપી છે છુટી સ્વતંત્ર પુરુષ સર્વ; પરતંત્ર
ભણવી પ્રેમદા સધળી, તેમ છતાં કરે મર્વ ॥ ૩૫ ॥ વાદ કરાવું મર્વ
ધરાવું, તે મમ રાજ્યની રીતી, નર થાકશે પણ નારી જાતી, પશણે
કરશે પ્રીતી. ॥૩૬॥ એક નર પુઠે નવ નવ નારિ, કરશે દીવસ રણી;
વામાનો મદ્દે નહી સમજવાનો, નજર સંદા હેણિ. ॥ ૩૭ ॥ પશુ સમ
વ્યવહાર વરતસે, કાં કન્યા કાં બેટી; કાં ભગની કાંકાકી માશી, શરમ
મુકસે છેટી ॥૩૮॥ નર નારી એક વાહન બેશી, કરસે મુખડુ લેવા; નર
સરીખા પોશામ પેહેરે, પુરણુ વૈભામ દેવા. ॥ ૩૯ ॥ અબળા ઉપાન
પેહેરસે ચરણે, ખડા ચલાવિ આવે; બહી વીલા વિદ્વાન બનીને, છ-
ત્તર રમાલ ઝાલે. ॥૪૦॥ પતીનો કરમહી પથે પળશે નહી આત તાત-
ની સર્મ; કહેસે કયાં કર પરનો મહથો છે, કરતી નથી અધર્મ ॥૪૧॥
એવા એવા ઉત્તર દેસે બોલ્યામાં બાહાદુરી; બહી મહીને પ્રવિણ
થાશે; સકળ ગુણે સુરી ॥ ૪૨ ॥ પુત્રીના માત તાત દેખીને થાસે
ખુશી ખુસી; કહેસે કે દીકરી છે બહુ સુખી, જમાત જબરો હુશી
॥૪૩॥ સાસરેથી દીકરી આવે તવ, દે માન્યને આવકાર; આવો બેની
બેસો બેની, શું જમસો આવાર ॥૪૪॥ એવાં એવાં લાડ કરિને, પીતા
પુત્રી બમાડે; માતા કેરી વાણી મીઠી, દીકરીનો મોહ લમાડે. ॥ ૪૫ ॥
॥ વળણુ ॥ મોહ ચઢાવે માવડી, કરી તનયાનાં વખાણુ; બ્યાસ વલ્લભ
વાણી વઢે, કળીનું એ પરમાણુ. ॥

કંડવું ૧૬ રામ માફની ચોંપાઈ.

બોલ્યા જયમુની એમ વાણી, રામ સાંભળ ઉલટ આણી; કળી
કહે મુણે રાય ધર્મ, મારા ગુણ ચરિતનામર્મ. ॥૧॥ મારા વારામાં જે
થાય, તે તે માહાદે કરાવ્યું કરાય, મારા વારામાં મુમતી નાસી. રમે ક્રમ
તી આરે પાસે. ॥૨॥ મારા વારામાં વાહાલામાં વેહેર, જેની ને તેની
આંખમાં ઝેર; વળી કંઝાલ ઉપર કેર; સહુ જબરાની માગે મેર.
॥૩॥ વળી સમાં સહોદર જેહ, સાચુ શત્રુપણુ કરે તેહ; વળી પાસેના
પાડોશી બળે, જ્ઞાની ભાઈ ધણા કળકળે. ॥ ૪ ॥ જાતી ટળીને જ્ઞાતી
થાસે, એક એકનું ધસાતું માસે; તેમાં બનસે શેઠ પટેલ, કરસે ચા-
ન્ડાળના ખેલ. ॥૫॥ જેને ને તેને કનડવા ધારે, ધણા મરિબોને મરદન
મારે; વળી લાંચો લેવાની ધારે, કાંઈ મળે તો તેને ઉમારે. ॥ ૬ ॥ હોય

અંડાળ જાતી જેઠ, પણ તેણું ન કરે તેઠ; શેઠ પોતે જ કહેવાશે તેતો
કરમ અંડાળ થાશે ॥૭૭॥ હોય વણિક વીમ ઉંચ; પણ નીચપણની
ખુંચ; દેખાશે ભક્તી ભાવમાં પુરા, તેતો પ્રપંચે નહીં અધુરા ॥ ૮ ॥
અને સાદે સ્વરૂપે જ કરે, તેતો પ્રભુથી કાંઈક ડરે; નારી નર તણાવેશ
ધરસે, માત પીતાને મારમ કરસે ॥ ૯ ॥ બાળકી અવતર જ્યારે, પે
હેરાવે પુત્રનો વેશ ત્યારે; તેથી પુત્ર રૂપે પુત્રી કરે; મહોટપણે તો આળો
કરે ॥૧૦॥ પછી ગુણ કેવા નીસરે, કેમ નાનપણનું વીસરે; પછી તેમાં
કેવા ગુણ આવે, બોલે ચાલે જેણું તેને કાવે ॥ ૧૧ ॥ તેથી કહેવાય
જમમાં એણું માતા પીતા બગાડે છે તેણું; પણ માતા પીતા શું કરે,
માહારી છાયામાં છુદ્ધી કરે ॥ ૧૨ ॥ જેવો કરતા હરતા ભગવાન, તેવો
હું કરતો મસ્તાન, નર નારી તણા વેશ લેશે; વામા રૂપી આલીંગન દે
શે ॥૧૩॥ નરને નારી થવા મન થાશે, દેવને નામે વેશ લેવાશે, નહીં
આવે લંપટને લાજ, એમ ઉંધે ઉંધુ માહાર રાજ ॥૧૪॥ ત્રણે યુગમાં
સવળા ચરણ, મહારે અવળીઅષ્ટાદશ વરણ; માહારા વારામાં મેઘ
આછો, ચઢી આવી જતો રહે પાછો ॥૧૫॥ આઠ્યો આઠ્યો સહુને
દેખાડે, પણ એક ફોર નવ પાડે; જગત જે દન આવવો ધારે વાદળ ન
જંતુ થાય, તે તો વીણુ વીણીને ખાય, કાંતો ખાનોરાં ખોવાય ॥ ૧૭ ॥
દેખાડુ નવા નવા રંગ, પણ તે રંગમાં નહિ ઢંગ, કરે જેજે આશાને
ઉમંગ, તેની માહારે કરવી ભંગ ॥ ૧૮ ॥ ધર્મ ધ્યાન જે કરવું ધારે,
તેને નાંખુ વીધન નહારે, પરીપુરણ કરવા ન દેવું થાય, પુરણ તો કર
કેવું ॥૧૯॥ મન ફેરવી અભીમાન લાડું, એણું કયું કરાવ્યું ધોવરાડું;
મણી પુલાશીમાં પુલાડું, કરેલું સુકીત દુલાડું ॥ ૨૦ ॥ માહારા વારામાં
ભુજવા પથ, વળી કરાવું કલપીત ગ્રંથ; કોઈ પ્રતમાને પ્રભુ માને, કો
ઈ પ્રતમા પાશાણુ જાણે ॥૨૧॥ કોઈ કહેસે પ્રભુ નિરાકાર, કોઈ કહેસે
પ્રભુ સાકાર; કોઈ કહેસે પ્રભુ અકરતા, કોઈ કહેશે કરતા હરતા ॥૨૨॥
કોઈ કહેશે સગુણ સ્વામી; કોઈ નિરગુણ માને નામી; કોઈ કહેશે ન્યા
ય દામ, કોઈ પુરશે વ્યાપક કહે શામ ॥૨૩॥ કોઈ સુતાને માનશે પ્રી-
તે, કોઈ બેકાને રૂડી રીતે; કોઈ ઉભાને માલીક માને, કોઈ નહિ કાંઈ
એણું જાણે ॥૨૪॥ કોઈ છખીને પીતળ પુજે, કોઈ ને તે અવળું
સુજે; કોઈ કાષ્ટ મૃતિકા સેવે, કોઈ એ વાત મુકે નેવે ॥૨૫॥
સહુ ભુજવા પથે પળે, જણે સાર તેનો નવ કળે કોઈ તીલક

ઉભાં તાણે, કોઇ આડાં તિલક વિખાણે. ॥૨૭॥ કોઇ ઉભામાં બીનગી-
કાળી, કોઇ કપાળે ભસ્મજ ભાળી; કોને ઉભામાં ચાંદલો એક; કોઇને
બેત્રણનો નેક ॥૨૮॥ કોઇ કરે ઉભા બે શળીયો, કોઇ જેવો બહામ
નો કળીયો; કોઇ ધનુશ બાણોકાર, કોઇ કેશર મુખડ સાર. ॥ ૨૯ ॥
કોઇ રૂદ્રાક્ષ તુલશીવાળા, કોઇ સ્ફટીક મણિની માળા; એવા જુજવા
જુજવા મત, તેમાં કીયો સત્ય અસત્ય. ॥ ૩૦ ॥ સહુ કેહેશે સત્ય અ-
મારા, બાઘી બીજ બેધા ધુતારા; નીરાકાર વાળા એમ બોલે, અમારા
વેઠ પંથ સત્ય તોલે. ॥૩૧॥ કહે સાકાર તે જુઠાણું, મુંઢ સત્ય માને સાં-
જવાણું; બોલે સાકારવાળા એમ, નીરાકારમાં કુટાઓ કેમ. ॥ ૩૨ ॥ ની-
રાકારનો પંથજ ખોટો, કાઠનારે વાળ્યોછે જોટો; એમ અપખોડે સાકાર
વાળા, દેખાડે પોત પોતાના ચાળા. ॥૩૩॥ પેલો પેલાને જુઠો પાડે, પેલો
પેલાની ખોડયો કાડે; ત્યારે જણવો કીયો સાચો, માહારા વારામાં સૌ
પંથ કાચો. ॥૩૪॥ જુઓ સહિ પંથ સાચા હોયે, તો તો જુજવા ન પડે
કોય; સાચો સર્વ સ્થળે પરખાય, કોઇ કોઇને ટંટે ન થાય. ॥ ૩૫ ॥
બધા વિશ્વનો છે ધણી એક, તેના ન હોય પંથ અનેક; ઉપજે પંથ અ-
નેક જેઠ, જુઠે જુઠા જણવા તેઠ. ॥૩૬॥ જે જે વસ્તુ જેજે ખાય, તેને તે
નો સ્વાદ જણાય; તેથી તેને તે માને મીઠું, શાથી કે બીજુ નથી દીઠું.
॥૩૭॥ માહારા વારામાં કાચે કાચું, કોઇનું નબળજણું સાચું. તેઠ કળી
કુટાવી માફ, કોઇનું ન થવા હઉં સાફ. ॥૩૮॥ કોઇને હાથ સાચી વાત
આવે ન કરે પ્રખ્યાત; પ્રસીધ કરાવાની પુદ્ધિ ન આપુ, કરે પ્રસીધ
તો મત કાપુ. ॥૩૯॥ કોઇના મનમાં ઠરવા ન દેવું; માહાર પ્રજળ જ-
ણવું એવું; જગતની મતી ફેરવું એવી ધુતારો મણી કહાડો તેવી.
॥૪૦॥ જેનામાં હું ન રાકું પેશી; તેના મનમાં સત્ય જય બેશી, સાચું
જ્ઞાન થઇ મયું જેને. મુક બાળસ મુસ્તુ તેને. ॥૪૧॥ તેથી હાથ બા-
વેલું ખુએ, પછી નવા નવા રંજ જુએ; દેખાડું રંજ ભારે ભારે, તેથી
ખરી વસ્તુ વીસારે. ॥૪૨॥ એટલે અવળે પંથ હેઉં; પછી છુટો થવા ન
દેઉં; ખરો હિરો નાંખુ ખોવગાવી, જુજવા ભપકા જેવગાવી. ॥ ૪૩ ॥
પુરણ પ્રારબ્ધી પ્રાણી હોય, તેતો ખરી વસ્તુ નવ ખોય, તેની પાસે
માહાર નવ ચાલે, એતો મન માને તેમ માહાલે. ॥ ૪૪ ॥ વળજ. ॥
મન માને તેમ માહાલવા, જ્ઞાનો જનને છુટ; પણ માહારા વારા વિશે,
જ મત બાણે જુઠ. ॥

કડવું ૧૭ રાગ ધનાસરીની ચાલ.

જયમુની રૂશી એણીપેરે બોલ્યા, સુષુ જનમેજે રાય, વિસ્તારી તુ-
જને સંભળાવું, કળીની કરમ કથાય ॥૧॥ કળી કહેછે યુધીષ્ઠરને, સાંભ
ળો મહારી કરણી, એકા એક કોધે નવ થારો; બધી કહું વાત વરણી
॥૨॥ ખરી બીના કહુંછું તમને, ચાહ રીએ કે રૂઠો; મમ રાજમાં ભુટો
તે સાચો, સાચો તે જણવું ભુટો ॥૩॥ સાચાની રીતી સંવળીતે, અવળી
સહુને બાસે; કરતા હોધએ તેજ કરીએ, એમ કહીને નાસે ॥૪॥
ખરામાં કોને ન દેઉં ટકવા, બકવા કર્યા કેવરાવું, ન્યાયમાં વારતાદીશે
તોહે, યુક્તીથી કેવરાવું ॥૫॥ ખર લાગે પણ એમ મન ઠેરવું, અવર
પંથ છે મોહોટા; તે સરવે કેમ વળગ્યા હશે કેમ કહી શકીયે ખોટા
॥૬॥ એવું સમજી રચ્યો પચ્યો, રાત દીવસ રહે તેમાં; સુજવા ન દે
ઉં ખરો રસ્તો, ચાતો બોળાવું બેમાં ॥૭॥ ખરામાં મન દ્રઢ નવ રાખુ
એવું પરીબળ માહાર; અનેક અવશુણનો હું ભરેલો, કોઈનું નકરસાર
॥૮॥ પોતાનું સાર કરવા મારે, કંઈ જન થાયે ત્યાગી, તેને વિશેષ પા
પમાં નાખું, બહુ કરે બેરાગી ॥૯॥ સંસારી કરતાં ત્યાગી જનમાં, અપ
લક્ષણો હજાર; અતી પાપમાં એને નાખુ, ખેલાવું નમ્ર બહાર ॥૧૦॥
બનાવું કામની કોધી, લોભી લપટ લાલ; ઉપર દેખાય રૂઠોને, અંતર
ખોટી ચાલ ॥૧૧॥ તે તે કોઈના વરત્યામાં નાવે, તે કરતા કહી આવે;
પણ પાપ થાવા મેં મતી આપેલી, મનમાં કાંઈ નવ લાવે ॥૧૨॥
લપટ સંગે રહે લપટાઈ, પર પાસે શુભ ગાય; એવો મેં અંધાપો આ
પેલો, પાતકમાં લપટાય ॥૧૩॥ માહારા વારામાં વેરાગી, સન્યાસી
બ્રહ્મચારી; તેમની સેવા પુરૂશ કરતાં, વીશેષ કરશે નારી ॥૧૪॥ નારી
નું હલેન નારીનું ચલન; નારી કરે તે થાય, વીશેષવીધવા વામાવળગે
કહેશે કરે સેવાય ॥૧૫॥ થોબન વયની વિધવા વામા, વીધા અજ્યાસ
કરશે; માહારા છે ગુરૂ માહારા છે ગુરૂ, કહી કહી પુઠે ફરસે ॥૧૬॥ મહતા
વધારે મીષ્ટાન મારે, સેવા કરે બહુ સારી; પોતાને પતી નહીને, ત્યા-
ગીને નહી નારી ॥૧૭॥ એકેને આડ નહી કસી વચમાં, શું છે તે
જમદીસ બણે; અજ્ઞાની જીવ એવું કહેસે, ત્યાગી તે તાત પ્રભાણે ॥૧૮॥
ત્યાગી કહેસે શેવક અમારી, મંજારપછે બાધ; હરનીશ એને અજ્ઞાન વાલું
શેવાકરે ધાધધાધ ॥૧૯॥ વીધવા કહે કંથ મથો તો, શું કરવો વ્યવહાર
આ સ્વામીની શેવા કરીને, ઉતરીયે ભવ પાર ॥૨૦॥ એવું કહી શે-

વામાં રહીને, મન મમે તેમ ચાલે, જમત નીંદા ન કરે માટે, હરનીશ
માળા ઝાલે ॥ ૨૧ ॥ ભોળીયા કહેસે બઝત છે બાધ, સંસારની લત
નથી; ગુરૂની શેવા કર્યાં કરે છે, વિવા ભણી છે અતી ॥ ૨૨ ॥ ભણી
ભણીને ગુરૂજ્ઞાન ભણે, પ્રથમ સમજે કેવું; પંચ ભુતોની આછે કાયા,
માહારે થું લેવું ॥ ૨૩ ॥ દેહ તે હું નહી, દેહ માહારો નથી હું દેહ-
નાથી ન્યારી; માટે દેહથી કર્મ બને છે, તેની હું નહી ભોજદારિ ॥ ૨૪ ॥
દેહના કરમ દેહ કરે છે, તેથી મુને નહી દોશ; એવું ગુરૂનું જ્ઞાનમળ્યાથી
કોઈ વાતનો નહી છોશ ॥ ૨૫ ॥ ગુરૂ કહીને ગોઠમાં બેસ, ચેલી થઈ
આંખે ચરણ; ન રહે વ્યભિચાર થયા વણ, લીમય અંતઃકરણ ॥ ૨૬ ॥
કામદેવને શીવ સરખા ન જાત્યા, કોણ મનુશ બતી; અચળપણ
બતાવે મીથ્યા, દુનીયા ભોળી છેતરાતી ॥ ૨૭ ॥ દીયા મંથમાં કહા છે
કે ત્યાગી કને બય નારી નારીનો પરછાયો ન લે સંન્યાસી કે બ્રહ્મચા-
રી ॥ ૨૮ ॥ તેમ છતાં શેવામાં રાખે; એ બધા મહારાજોરે; કાજળની કો
ટડીમાં પેટેલો, કોઈ રહે નહિ કોરો ॥ ૨૯ ॥ નાહાતીવેળા પીસાબ કરે,
પાણી લેગુ બય પાણી, ગુરૂસેવકમાં એ રીતે, કોણ વારતાબય ભણી
॥ ૩૦ ॥ એવા અતી અવગુણ માહારા, કહેતાં ન આવે પાર; મારા
રાજમાં ડમરે ડમરે, વધસે વ્યભિચાર ॥ ૩૧ ॥ રાજ્ય વંસી રઝળતા
થાસે ગુલામ કરશે રાજ; સમા શહોદર કોઈ કોઈની ન મળે લમાર
લાજ ॥ ૩૨ ॥ રાજ રધયતને દુખ દેઈ, ધન હરીને લેશે; ન્યાય તણ
અન્યાય કરીને દુનીયાને ડંડ દેશે ॥ ૩૩ ॥ રધયત રાજનું વાંચશે
હુડું રાજ રધયતને રમડે; દુખડુ પડશે વસ્તી વીશે આનંદ થાસે વ-
મડે ॥ ૩૪ ॥ વલણ ॥ વમડે આનંદ ભોમવે, સુણો મુધીષ્ટરરાય; વ્યાસ
વક્ત્રલ વાણી વડે, કળીની કરમ કથાય.

કડવું ૧૮ રાગ ઝુલણા ચોપાઈ.

બોલ્યા જયમુની મુખવાણી, રાજ સાંભળ ઉલટ આણી; કહે કળી
ધરમરાય પ્રત્યે, દુનીયાને ચલાવું અસત્યે ॥ ૧ ॥ ઓછા આયુશની સહુ
અષ્ટી, નવિ નવી ભોતવસે કષ્ટી; સમ વસંતો સી થઈ ફરસે નવ
વરશની મરભ ધરસે ॥ ૨ ॥ નીપજે નીરખળ પ્રમય; મંદ પુદ્ગી સરવની
થાય; ટુંકો આયુશ ટુંકી પુદ્ગી, તેથી નાવે પ્રભુની યુદ્ધી ॥ ૩ ॥ ઓથોડા આ
મુસમાં મુખ સર્વ, લોભ લાલચ મમ્મત મર્વ; કામ ક્રોધ માહારને તારૂ

ભપટાયા કરી લેવા સાર. ॥૪॥ વહુ સોળ વરસની થાશે, તવ સોમના
 મેહેણા ખાસે; કહેશે વાંઝણી ધરમાં આવી, બધી છંદમાની કુખાવી
 ॥૫॥ નાહાની વયમાં વસ્તાર ભાગે, કાચો કચી બારો ખપ લાગે; એ તો
 ઢુંકા આયુશનું ભેર, સહુનો મોહ માયાનો સોર. ॥૬॥ નાહાની નાહાની
 વયનાં બાળ, મોહ મેથુનનો મમકાળ; અતી અપલક્ષણ અવગુણ, કાંટે
 તોળાસે જણ ત્રણ. ॥૭॥ હવે કહોતો કહું વીરોશ, સુણતામાં ઉપજસે
 ક્લેશ; તવ ધરમ ભરાયા કોષે, થાય ભ્રષ્ટ બુદ્ધી તુજ બોષે. ॥૮॥ તું
 કરાવે વાલામાં વેર, તાર કરણી કેર; સુણી આવ્યું આંખમાં ભેર, પાપ
 નહી તુને મારતાં ઠેર. ॥૯॥ માટે વાયુ સુત મમ વીર, મહા બળવંત
 ગુણ મંલીર; તન આપુ આજ્ઞા આજ, કાઢે આખા વીચની ઢાઝ.
 ॥૧૦॥ તવ કળીએ કર બોડયા, તમારા સહિ સંદેહ તોડયા; બધા એવ-
 ગુણ કહ્યા મારા, હવે સાંભળી દ્યો ગુણ સારા. ॥૧૧॥ પછીથી મારને
 મુખરૂપે, તવ ધીર્ય ધરી ધર્મ ભુપે; વીરા મઠોદર ધરો ધીર, બેઠાએ
 કેટલું છે નીર. ॥૧૨॥ એમ કહીને રોકાણ કીધું, ગુણ સાંભળવા લક્ષ
 : દીધું; બોલ્યા યુધીષ્ઠર મુખ વાણી, સુણ કુકરમી હેત આણી. ॥૧૩॥
 ગુણ સાચા હોય તો કેહેજે, નહી તો સંમથ ચુપ રહેજે; બે બુઠી અડા
 વીશ વાતો, તો તો ખાઈશ ભીમની લાતો. ॥૧૪॥ કુખી થઈ થાશે
 મરણ, ધણું દુભાશે અંતઃકરણ; માટે બેસજે સાચે સાચું, બુઠી વાતે
 હું નહી રાચું. ॥૧૫॥ તારાં કઠીણ કુડાં કરમ, ધણો દીઠો અમે એધરમ;
 તવ કળી કહે સુણો રાય, પન્ડે નહી બોલુ બુઠું જરાય. ॥૧૬॥ બુઠું
 બોલું તો જમદીશ પુછે, બોલું કહેવાનું કારણ થું છે; બોલુ અસત્ય
 માહારે આપ, મને ઠોટી ગોહત્યા પાપ. ॥૧૭॥ બ્રહ્મહત્યાનું પાપ અનંત,
 આ જગે નથી બોટી ખંત; તવ ધરમ કહે ગુણ તારા, બેઠાએ બે કેવા
 છે સારા. ॥૧૮॥ ત્યારે કળી કહે સુણો રાય, સત્યસદાપર ત્રેતા મણાય;
 તેવા ત્રણ યુગો બહુ ઠાઠા માહારા કરતાં બળવા માઠા. ॥૧૯॥ તેવા
 વાતે યુગમાં સહિ કોષ, ચાલે સત્ય પથે બેઠા બેઠા; બુઠું બોલે નહી
 મુખ જરા, ચાલે ખડમ ધારાએ ખરા. ॥૨૦॥ કરે પુન્ય ન કરે પાપ,
 ઠાળવાને ત્રીવીધી તાપ; કરે જપ તપ કાયાને કપટા, રાખે સદાય નીરમળ
 ઢપટી. ॥૨૧॥ નેહાં કરતાં કાઢે બહુ ન તોએ ન મળે જમલવન; મારા
 વારામાં ખટમાસ. કરે સત્ય કરમ અભ્યાસ. ॥૨૨॥ તેને તુરત મળે મો
 હન, થાય પુરવનો પાપી ખવન; જપતથી ન પુએ આયુશ. થોડામાં
 કરે સુરણ હુંસ. ॥૨૩॥ એક પદ બળ માહારામાં એક, બુઠી ધરમ

રાય વીવેક; બીજે ગુણ બતાવું નાથ, કહું જોડીને હાથ ॥૨૪॥ ત્રણ
યુગમાં કરે પુન્ય, કરે અદકું ને રહે તુન્ય; તેથી દુભાય જીવ મરીજ.
જેના ધરમાં ન હોય ઠીબ ॥ ૨૫॥ તેને ક્યાંથી અતી ધન મળે, પુન્ય
કરવાની વેળા વળે; ત્રણ યુગમાં એ અવગુણ, આપે હું ખરને મળે તરણ
॥૨૬॥ મારા વારામાં એક દાન તણું, ફળ મળવાનું હજારમણું; એક
જનાવાદી પુન્ય રળે, તેને સહસ્ર જનાવાદી મળે ॥૨૭॥ મને એવું હરીનું
વરદાન; તમે સાંભળ્યું હશે કાન; વળી ત્રીજે ગુણ બતાવું ત્યાર પછી
થી માર ખાઉ ॥૨૮॥ ત્રણ યુગમાં ધણું વરસ, ધ્યાન ધરે ધરીને હર્ષ;
તે મળાય તરણ શમ ધ્યાન, મુજમાં થી મેર સંભાન ॥૨૯॥ ત્રણ યુગમાં
સરવે નારિ, સેવે સ્વામી અને મોરારી; તવ સમતી પામે અમળા; એના
તમણે યુગો છે નખળા ॥૩૦॥ મારા વારામાં સેવ્યો સ્વામી, તેતો પ્રભુ
તણું પદ પામી; પોતાના પત્નીની સેવા કરે, ચાલે તો હરીધ્યાન ન ધરે
॥૩૧॥ તેને રીઝે તીલોકના નાથ, એવિ સ્વતંત્રતા તેને હાથ; મારામાં
ગુણ એવા ચાર, કરે તોલ સતીના કુંવાર ॥૩૨॥ તવ ધરમ વિસમય
થયા, બધા અવગુણે હંકાઈ ગયા; હું તો દેખાયો સુપાતર, તારા અવગુણ
તરણા માતર ॥૩૩॥ કોટી દીવા આમળ એ રવિ, એવાં તુલના મુજને
હવી; કોટી અવગુણ દીપક તુલ્ય, પણ ગુણ આદીત અમૂલ્યા ॥૩૪॥ મુણે
મુણે ત્રકોદર વીરા. કળીકને ગુણના હીરા; એવાને કેમ શક્તી મારી,
જે જે કુમતી કરતો તારી ॥૩૫॥ એ મુખી દો મારા ભ્રાત, તવ કહી
વૃકોદરે વાત; એણે આપ્યું ન દુખ દિધું, કળી કહે મેં પારખું હીધું
॥૩૬॥ તાવી જોઈ ધરપતી સતીને, પડ પાય એની સુમતીને; જોઈ તમા
રિ ન્યાથ નિતિ, તેથી ઉપજી પુરણ પ્રીતી ॥૩૭॥ ધન્ય ધન્ય સતી સં-
તાન, તમને પ્રસન્ન શ્રીભગવાન; જાઓ જય તમારો થાશે; વિઠન આ
વ્યે નહી કોપ પાસે ॥૩૮॥ વળણ ॥ વિઠન તમોને આવે નહિ, સીધારો
સતી સંતાન; વ્યાસ વલ્લભ વાણી વહે, કળીયે દીધું માન. ॥

કહવું ૧૯ રાગ સાખીની ચાલ.

જયમુનિ રૂશી એણિપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજેરાય; વિસ્તારિ તુજને
સંભળાવું, હીમાલય મહિમાય ॥૧॥ કળિએ માન્ય અતીશે આપ્યું,
બોલ્યા યુધીષ્ઠર એમ, હવે એને છુટો મુકો, એરે બળિયા ભેમ ॥૨॥
આમણે શું લાગે વળે, જે એના મતમાં જસે; કુણુદી એવા પ્રાણી

ની બરી ત્યારે થાશે ॥૩॥ નહીં ડગે ને સ્થીર મન રાખે, તેને ન । ડા-
 મ લાગે; લંપટ પ્રતી કરે તેનું સત્ય સંમુળ બાગે ॥૪॥ આપણે એ સ્ત્રી
 કરવિ ઉપાધી, પંથે પળો મમવીર; તવ પ્રદોષરે મુકી દીધા, આલ્યાં પાં
 શરૂ તીર ॥૫॥ હરી સમરણ કરતા કરતા, પાધરે પંથ પળાય; પાંચ
 પુરૂષને છીં નારી હીમાળા લેગભમ થાય ॥૬॥ એવામાં એક સરોવર
 આવ્યું, નીરમળજળ લે લહેરી, પાણી પીવા પાન્ડવ બેઠા, ઉંચાવન
 કુળ પહેરી ॥૭॥ એવામાં થઈ વાઘ મરજના, જેમ ગાળે બાર મેઘ, તે
 વો ગાજતો ઢોડતો આવ્યો, વાઘ વાયુ વેષ ॥૮॥ દેખી ભય પામ્યા ભુ-
 પતી, હરે આયુશ ખુટયો; તવ પ્રદોષરે હિમત આવી, ક્રોધભરેલો ઉઠ્યો
 ॥૯॥ કમ્પ બીડાવી મનડું ચીડાવી, વાઘના સનમુખ આવ્યો, જરા
 ન ડરીયો હોકારો કરીયો' ઝડપી વાઘને ઝાલ્યો ॥૧૦॥ ઝડપી ઝાલ્યો
 બમલમાં વાલ્યો, પછી પુછ પકડી કહાડ્યો, મુસ્તક ઉપર ફેરવીને પા-
 શાણમાં પછાડ્યો ॥૧૧॥ તેવો વાઘનો દેહ તણને, થયો ગાન્ધર્વ રૂપ;
 તે દેખીને વીરમય પામ્યા, કુન્તી નંદન ભુપ ॥૧૨॥ બે કરબેડી ગાન્ધ-
 વર્ ઉભો, પુછી પ્રદોષરે વાત; વાટ ટળીને આ દેહ પામ્યો, કાણુતારીમુ
 જ ભત ॥૧૩॥ ગાન્ધર્વ કહે મુત સતીના, હુતો સ્વરમનો વાશી એક
 વેળા આવ્યો અવનીમાં, મમ બુદ્ધી થઈ રાશી ॥૧૪॥ દુરવાસાશી ત
 પ કરતાતા, તેની કને હું આવ્યો; રૂશીને બીવરાવવા માટે, મન દેવેવા
 ધ બનાવ્યો ॥૧૫॥ રૂશીજી તવ ઓળખી મયા ક્રોધે ભરાણા આપ;
 નેત્ર ઉઘાડી કળકળીને, મુજને દીધો આપ સીક દીધો, શું વાઘ
 રૂપે નડીયો ॥૧૬॥ આપ માહારો અનુગ્રે કરો, ઓ. માહારા મા બાપ;
 ભુલ્યો ચુક્યો ને જખમારી, ટાળો મરીબનો આપા ૧૮ ॥ એટલેઆવી
 રૂસીને દયા; હાલતો આ દેહ મળસે, પણ વાયુમુત બીમને હાથે, વાઘ
 તણો દેહ ટળસે ॥૧૯॥ એટલે ગાન્ધર્વ એમ બોલ્યો, મળે વાયુ મુત
 ક્યારે; રૂસી કહે હિમાળે બરી; પાન્ડવ મળસે ત્યારે ॥૨૦॥ એવી વા-
 ણી કહીતી રૂશીએ, માટે રહ્યો છું આંધ; વટેમાર્ગું જળ પીએ છે આ
 સરોવરની માંધ ॥૨૧॥ હું જાણું કે બીમ મળે તો, પામું પુરવનો દેહ;
 તેથી જેને ને તેને પ્રહુ' છું, કાર્ય કરું છું એહ ॥૨૨॥ ધણે દીવસે તમે
 પધાર્યા, ત્યારે આ દેહ આવી, અતી ઉપકાર માન્યો તમારો; અંતર ઉ
 લટ લાવી ॥૨૩॥ ધન્ય જય કરસે તમારી, પામસો પ્રભુના ચરણ;
 પાતક ટળી પુન્ય વધજો, થાજે હરીને સરણ ॥૨૪॥ એમ કહી અં-

તર ધ્યાન મથો, સ્વર્ગ સુદન, ઇંદ્રને જઈને ચરણે લાગ્યો, ઇંદ્રનું હર-
ખ્યું મન. ॥૨૪॥ આવ્ય ભાઈ બલે તું આવ્યો, આ દેહ સાથી મ-
ળીયો; માન્ધરવ કહે હીમાળે ભાતાં ભેગો થયો લીમ બળીયો. ॥૨૫॥
એ અડવાથી આ દેહ પામ્યો નહીં તો હતો સુન્ય મુન્ય; તેની સાથે વ-
નકુળ પહેરી, ભય છે તમ અરબુન ॥૨૬॥ છે મહા કુખી નથી સુખી,
પામે છે ધણી કષ્ટી, માહારા કલમાં ઉપની દયા, દેખી ન શકાય
દૃષ્ટી. ॥૨૭॥ એટલે બોલ્યો ઇંદ્રરાજ, આલોને સરવે દેવ, અરબુનને
આંધ લાવીએ તેડી; જરૂર આવસે એવ ॥૨૮॥ એવી આપી આત્મા કે,
હઠયા તેનિશ કરોડ; પ્રસ્થ તણા વધમાન બેશી આલ્યાબેડાબેડ. ॥૨૯॥
ઉતરી આવ્યા અવની વીસે જ્યા હીમાલય પંથ; પાન્ડવને ભાતા ત્યાં
હીઠા, મારમ રોક્યો અત્યંત. ॥૩૦॥ પાન્ડવો કરબેડી ઉભા, ઉભો અ-
રબુન ભુપ; એટલે નરને ઇંદ્રે પુછ્યું, કેમ ધર્યું આ રૂપ. ॥૩૧॥ શા કુ-
ખમાં તું ફૂલી મથો છું, ઓરે મારા બાળ; શરીરે નથી વસ્ત્ર વાધા,
શું આવ્યું આળ. ॥ ૩૨ ॥ કોણે ધરબાર છીનવી લીધું કોણે લીધું રા-
જપાટ; રાજ્યવંશીનો વેશ મુકીને કેમ કયો આ યાઠ. ॥ ૩૩ ॥ અરબુ-
નલ કહે પીતા મારા કાંઈએ કાંઈ નથી લીધું; કુટો કળીયુગ બેસવા
થી, ભણી બેઠ ત્યાગ કીધું. ॥૩૪॥ અવની વીસે રાજ કળિતું, બેઠ
ભણ્યું મમ તાત; એના રાજ્યમાં રહેવું ન થો. માટે મુકી સહુ વાત.
॥૩૫॥ એટલે બોલ્યો ઇંદ્ર રાજ; અવનિમાં કળિયુગ આવ્યો, તો તા-
હારે આવવું તું સ્વર્ગે. કોણે આ પંથ બતાવ્યો. ॥ ૩૬ ॥ વળણ ॥ આ
પંથ કોણે બતાવિયો, ઓરે માહારા તન; વ્યાસ વક્ત્ર વાણી વદે, સુ-
ણબે આતાજન.

કંડવું ૨૦ રાગ ધન્યાસરિની ચાલ.

જયમુનિ રૂપી એણિપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય વિસ્તારી તુ
જને સંભળાણું પર્મ પવિત્ર કથાય. ॥૧॥ ઇંદ્ર કહે આ પંથ તુને, કો-
ણે બતાવ્યો બાળ, આ કરવે શું સુખ માનો છો, ભુલ ખાધી ભુપાળ
॥૨॥ ઇન્દ્રે મુનશા દેહ સાર, કીધા છે સહુ વધભોગ; તે તણને કીયા
પ્રાણીએ, માગી લીધા રોગ દોગ ॥ ૩ ॥ સુખ સંપત કોણ તણ બોલો,
તજવે શું વધકુંઠ પામ્યો; કીધો પ્રાણી ભોક્ષ મળીયો, ભક્ષ ચોરાશી વા
મ્યો ॥૪॥ એટલે અરબુન હાથ બેડીને બોલ્યો નિરમળ બોલ; ઓ-
ર પીતાલ ઉતર આપું, તેનો કરબે તોલ. ॥ ૫ ॥ પંચભુતોની આ કા-

યા છે, આપણી નાથ જરા; તે છે શા કારણ સુખ દેવું, આપણુ દેહથી
 પર ॥૮૧॥ ધંદ્ર કહે ઓ હીકરા માહરા, વપુ સાથે શું વહેર; વહેર વિના
 વપુને કુખ દેવું, એ ઝેરિલાહેં ઝેર ॥૮૨॥ પંચભુતોના વહેરિ નથી ને,
 ઝેર કરવું શા માટે; એ દેહ વડે જ્ઞાન ધ્યાન થાયે, મળે મોક્ષની વાટ,
 ॥૮૩॥ તેના પર કાળો કેર કરીને, દેવું દારણુ કુખ; તે પાતક આપણને
 લાગે, ન મળે મોક્ષનું સુખ ॥૮૪॥ લેણું લેવા ને દેણું દેવા, લેવા પડે
 અવતાર; વેહેર વેહેર પડે લેવું દેવું, મોક્ષ ન મળે લગાર ॥૮૫॥ એટલે
 અરજીન એમ બોલ્યો, દેહ તો જડ છે સાર; ત્યારે તેને શું સુખ કુખ
 દેવું, અનુભવ નહીં લગાર ॥ ૧૧ ॥ ધંદ્ર કહે તે જડ, બલો છો, તો તેને
 શીદ કુખ દેવું; જડ ઉપર આટલું ઝેર કરો તો, ચૈતન્ય ઉપર કેવું ॥૧૨
 જડને સુખ દેવું સાડ નથી તો, કુખ દેવાનું કેમ સાડ, જડને અનુભવ
 થાતો નથી તો, શીદ કુખ દેવું વાડ ॥૧૩॥ એટલે અરજીન જામચાચો,
 વીચારીને વહે વાણ; મુલે પીતાળ ઉત્તર આપુ, સમજી લેજો રામ
 બાણ ॥૧૪॥ તમારા પ્રશ્નનો ઉત્તર મારે, દેવાની નથી મતી; અમે
 અમારે એવું સમજ્યા, દેહમાં રહેવું નથી ॥૧૫॥ ધંદ્ર કહે એક મમ
 ત બ્રહ્મી, સમજ્યા વીના બઓ આલ્યા; શાથી મોક્ષ મળે તે નબળું,
 કોણે ખોટા વેદેમ બાલ્યા ॥૧૬॥ આલો જઈએ સ્વરમ સુકનેમાં, અર-
 જીન બોલ્યો વાણ; તાતજી મુજને કહોતો, પરમેશ્વરની આણ ॥ ૧૭ ॥
 ઇન્દ્રે બળ્યું સંવાદ કયાં વણ, કયાંથી આવે જ્ઞાન; ભગવત પદને પામ
 વાના, નહીં મોક્ષનો અલીમાન ॥૧૮॥ એવું સમજી વૈમાન બેશી, સ્વ-
 રમ મયા સહુ દેવ; હીમાલયને પંથે આલ્યા, પાંડવો અશ્વમેવ ॥૧૯॥
 હરીગુણુ ખાતા મારમ જતા, હવે શું આમળ થાય; તે કથા સંભળાવ
 તુને, ઓ જનમેજે રાય ॥૨૦॥ હીમાળાની લગભગ થયા આવી સરીતા
 એક, પાન્ડવે ત્યાં સ્નાન કીધું, રાખી હરીજન નેક ॥૨૧॥ પંચદેવાનું
 સ્થાનક હીકું, તેનું કર્યું પુજન, પછી હીમાલય ચઢવા લાગ્યા પવીત્ર
 પુરણ મન ॥૨૨॥ હેમગીરી પંથે જતાં જતાં, લય સરોવર આવ્યું;
 સ્નાન કરવા તતપર થયા, ભગવત પદ મન ભાવ્યું ॥૨૩॥ ઘીનારાપર
 જતાં જતાં નીકળ લાગ્યા મળવા; શીતળતા ચઢી ને ધ્રુજ વાપી, રા-
 રીર લાગ્યું ડળવા ॥૨૪॥ જેવી રીતે સખરધ મળે, તે રીતે મળવા લા-
 ગ્યો; રામ રામ રામ રામ સહુ ભાઈ બોલે, જોતાં જોતાં દેહ ભાગ્યો
 ॥૨૫॥ અરજીન શેઠેવ ને ધૃપતી, થયાં શોકાતુર; ધર્મની બીડે આંમુન

લાવે મહા કુખ થયું ઉર ॥૨૬॥ ધરમ પ્રત્યે પુછવા લાગ્યો, વાયુ નંદન
બેઠા, એ મોહોટા વિરા મુજ સંધીરા, પ્રથમ નીકુળ કેમ ॥૨૭॥ મોહોટા
સ્થાને નાનો મળીયો, તેનું કારણ શું છે; તે માહારામનનો સંદેહભાગો,
કરભેડીને ભીમ પુછે ॥૨૮॥ ધરમ કહે વિરા માહારા, એ નાહનો લાડક
વાયો; જેને ને તેને કરતો ઢંકારા, થઈ કરતો હરાયો ॥૨૯॥ માતને તાતને
તીછકાર કરતો, એ પાપ એને નડીયું તે કારણથી આપણા પેહેલો શરીર
એનું પડીયું ॥૩૦॥ વરકોદર નીર શશય થયો; પણ મન થયું ઉદારા;
સરવે સરાવરમાં સ્નાન કીધું સમયાં શ્રી અવિનાશા ॥૩૧॥ દેહો તજવા
ના વિચારવડે, ઝાઝો ન ધરીયો સોક; માયામાં વીશેરા લક્ષ્મીરાજે, સમરે
પુન્ય સ્લોક ॥૩૨॥ ધર્મને અતી આતુરતા છે. પ્રભુને બેઠા થાવા; હરખઉ
રમાં માતો નથી, આમળ લાગ્યા ભવા ॥૩૩॥ જતાં જતાં શેદેવજનો, દે-
હજ મળવા લાગ્યો; બીજા બંધુ બેઠા રહ્યા છે, પંચભુતી પીન્ડભાગ્યો
॥૩૪॥ ભીમ કહે એ મોહોટા બંધુ; મને પડ્યો બંધુ વેમ, શેદેવ આપણો
ત્રીકાળજ્ઞાની, વહેલો મળીયો કેમ ॥૩૫॥ એણે શે અપરાધ કરેલો, તે
સમજવો સાર, ધરમ કહે મુણે વિરા, વાયુના કુવાર ॥૩૬॥ હસ્તીના પુ-
રમાં કુત રમ્યાતા, ફરીયોધન સંજ જ્યારે; પુછવા છતાં રમવા કહું તું;
જાણી બેઠને ત્યારે ॥૩૭॥ સમજ્યા છતાં અસત બોલ્યો, તેથી પેહેલો મ-
ળીયો; ભીમ કહે છે વાવા વીરા સજ્જો સંદે ટળીયો ॥૩૮॥ પછી પાછું
સ્નાન કરીને આમળ ચાલ્યા એહ; એવે સમે અરજુનજની મળવાલા
ગી દેહ ॥૩૯॥ વળણુ. દેહ મળવા લાગી તહી; અરજુનજની સાર,
વ્યાસ વક્ત્રમ વાણી વડે, હીમાલય વિસ્તાર. ॥

કંઠવું ૨૧. રાગ ચૌપાઈ.

બોલ્યા જયમુની મુખ વાણી, રામ સાંભળ જિલટ આણી, ધનંજે
એણે ધરીયું નામ, પોતે મરવા લાગ્યો તે કામ ॥૧॥ ધીરે ધીરે મળીમયો
દેહ, ભીમ પુછવા લાગ્યો તેહ; આતો અરજુન મળીયો શાથી, માહા બ-
ળવંતે રણનો કાથી ॥૨॥ ત્યારે બોલ્યા યુધિષ્ઠર રાય, એની મોહોટી ભુલ
કહેવાય; બંધુ વિષ તણા જે ધણી, બુજ નરને નોહોટી તે તણી ॥૩॥
મણુ પાસે રથ હંકાર્યો; એના મનમાં વિચાર નાળ્યો, નવમણ્યા વિચના
પતી, એણે બતાવ્યા સારથી ॥૪॥ દિધુ દાસત્વનું કામ, તેથી વેહેલો મ

જ્યો આ કામ, એમ સંદેહ નાખ્યો ભાગી, પછી સ્નાન તણી ચટલાગી
 ૥૫૥ સ્નાન કરિ આમળ ડમ ભરીયું; એવે શરીર ભીમનું ઠરીયું; અણ્ય
 વ્રજેશ્વર મન એમ, હવે નહી રહુ કુશળ જેમ ॥૬૥ હવે શાથી હું મળવા
 બેઠો, પ્રણય યુજવામાં જીવ પેઠો, મળતાં મળતાં બોલ્યો મુખ બેમ, ભાઈ
 મળવા લાગ્યો હું કેમ ॥૭૥ ટાળો સંદેહ ઝટપટ વિર ભવા બેઠું માહાર
 શરીર; તવ બોલ્યા યુધીષ્ઠર રાય તુંતો બોળો ભક્ત મણાય ॥૮૥ પણ
 કોઈ વેળા ચઢે તાન, ત્યારે ન રહેતું બોલ્યાનું ભાન, હોય શીવવિષ્ણુ
 બ્રહ્માય, હોય ચોખી મુની રૂપરાય ૩૬૥ તેનું અપમાન ટરતો મુખ; કોપ
 ચઢે તો દેતો દુખ; પછી મનમાં તો દયા ખરી, પણ તે વેળા કરીદેપરી
 ૥૧૦૥ માટે વહેલો મળે છે વિર હવે સમરો શામ શરીર; એમ કહેતામાં
 ભીમ બળીયો ભેતા ભેતામાં એમળીયો ॥૧૧૥ બોલી ધૃપતીસતીવિ-
 ચારી, હવે દેહ મળવાની માહારી; શાથી મળીશપુછીએઉ, માહારામન-
 નો સંદેહ ખોળી ॥૧૨૥ કહો સ્વામી હું મળીશ કેમ મારા મનનો ટાળો
 વહેમ; બોલ્યા ધરમ સાંભળ નારિ, ઘણી પ્રાતી પારથમાં તારિ ॥૧૩૥
 પાંચ પતીમાં વાહાલો એહ, શમ વિશમનો દોશ તેહ, માટે તે કારણ ને
 નારી; ટળ્યો સંદેહ ધૃપતીનો ભારી ॥૧૪૥ ત્યાંથી ખડમ, આમળ
 ભય, મળવા લાગી સતીની કાય; મળી મધ સભરસની તોલે, ધરમરાભ
 રામ રામ બોલે ॥૧૫૥ પેઠા ધર્મ સરોવરમાંય, મળવા લાગી આંમળી
 ત્યાંય; ટચલીનું ટેરવું મળીયુ. બીજ શરીર રૂપમાં વગીયું ॥૧૬૥ સોરી
 સ્વચ્છ થઈ મધ દેહ, પોતે વાત વિચારે તેહ, મળ્યું ટેરવું તે મેં ભણ્યું
 દ્રોણ સામુ બુઢાણુ તાણ્યુ ॥ ૧૭ ॥ ગુરના સુત એવંસ્થામાં, મુઆ
 ત્યારે મયા અમે સામા; મને દ્રોણે પુછી વાત, કોણ મરણ પામ્યુસાક્ષાત
 ૥૧૮૥ હુંતો ભણતો હતો, મનમાં, હાથી મુઓ તે માહારા તનમાં,
 તોયે નરોવા કુંભેવા બોલ્યો, ભણ્યાં છતાં ન પડે બોલ્યો ॥ ૧૯ ॥
 એટલું રાખ્યું પેટમાં પાપ, ખાવિ પડ્યો તો સૌનો સંતાપ, તેનું રૂળ
 મળ્યું મને આજ, મળ્યું ટાચડું સમજ્યા મહારાજ ॥ ૨૦ ॥ એવીધારણ
 ધારી ધરમે, મળ્યું ટાચડું માહારે કરમે પછી સરોવરમાં કર્યું સ્નાન
 ભાવે ભળ્યા શ્રી ભગવાન ॥૨૧૥ પછી ગયા સામી તીર, મહારાજ
 ગુણ ગંભીર, હવે પરવતપર ચઢવાનું ત્યાંથી કયાં ઉતરી પડવાનું
 ॥૨૨૥ એમ વિભાસે છ અપાર કોઈ પથે ન સુજે લગાર; પછી મન-
 માંધાર્યું એમ, જઈશુ જેમ જવાશે તેમ ॥ ૨૩ ॥ એમ ધારીને પથે

પળીયા, સમરે સુંદર સાંભળીયા; જતાં જતાં આંખ્યા ત્રણ પંથ, તવ મ
ભરાયા અત્યંત ॥૨૪॥ માહારે કીએ મારમ જડું, ભમવાનના બેમા થાડું
એક મારમ કંઈલાશ જય, બીજે બ્રહ્મપુરીમાં પળાય ॥૨૫॥ ત્રીજે મારમ
વધકુંઠ કેરો, જેને જમ નવ ધાલે ધેરો; ત્રણમાંથી કયે પંથ પળવું, મારે
વિશ્વપતીને મળવું ॥૨૬॥ એવે કંઈલાશથી શીવ દુત. આંખ્યા તેડવા
સતી સુત; કહ્યું ધરમને બેડી હાથ, ચાલો તેડવે ભોળાનાથ. ॥૨૭॥ બે
થ્યા યુધિષ્ઠિર વાત સુણી, શીવ છે સદા તમેગુણી; માટેહું નહિઆવુંત્યા
ય, મહારે જડું છે વધકુંઠ માંય ॥૨૮॥ કહી શીવ દુત પાછા વાળ્યા, તવ
બ્રહ્મા તણા દુત બાળ્યા, કહ્યું બ્રહ્માના દુતે આવિ, ચાલો બ્રહ્મા લે છે તે
ડાવી ॥૨૯॥ તેવે બ્રહ્મા ધરમ જુપાળ, એતો રમેગુણી સદાકાળ, મા-
ટે બ્રહ્મપુરી નહિ આવું, મહારે વધકુંઠ વીશે જડું ॥ ૩૦ ॥ એમ કહી
પાછા વાળ્યા જ્યારે, આંખ્યા વિષ્ણુ તણા દુત ત્યારે, બેડયા ધરમ રાજ
ને હાથ, ચાલો તેડે છે વધકુંઠ નાથ ॥૩૧॥ એવે યમપુરીથી રાય ધરમ,
આંખ્યા તેડવા આનંદ પરમ; ચાલો યુધિષ્ઠર મમ બાળ, પહેલા તાતની
થો સંભાળ ॥ ૩૨ ॥ પછી વધકુંઠ જઈ લેઈ, કાઢો આ દુતને શીખ
દેઈ; બ્રહ્મા યુધિષ્ઠર બેડી હાથ, પહેલા નીરખું વધકુંઠ નાથ ॥ ૩૩ ॥
તે પછી બીજી બધી વાત, ત્યાં હું જરૂર આવિશ તાત; એડું કહીને
પાછા વાળ્યા; વિષ્ણુ દુતને પ્રેમે બાળ્યા ॥ ૩૪ ॥ પછી બીરાજ્યા વ-
ધમાન, મયા વધકુંઠ જ્યાં ભમવાન; માહા શોભીતું સુંદીર ધામ, તેમાં
બીરાજેલા ધનશામ ॥ ૩૫ ॥ મુકયું ચરણમાં જઈ શીશ, તવ ઉભા થ-
યા જમદીશ; આલો આવેરે રાજ ધરમ, તમે ભક્ત અમારા પરમા ॥૩૬॥
કહી આલીંબન દીધું સ્વામી, પ્રભુ રીજ્યા ગરૂડા ગામી; તવ વધકુંઠ વા
શી સરવ, બધા ભક્તના ઉતરયા મરવ ॥૩૭॥ આપણાથી ઋષ્ટ આભ-
મત, છતી આંખ્યા માયાવી જગત; પછી બ્રહ્મા અંતરયામી, રહો ચ-
ત્રણજ રૂપ પામી ॥ ૩૮ ॥ તવ કહી યુધિષ્ઠરે વાત, ક્યાં છે કંઈપતિને મમ
બાત; તવ રીજેલા શામ શરીર, બ્રહ્માવી કંઈપતી ચાર વિર ॥ ૩૯ ॥
॥ વલણ ॥ ચાર બધું ને પ્રેમદા, તેડયા ધરમના પાસ, ચતર જુજ રૂપ
તેહ છે, વહતા વહલ બ્યાસ.

કડવું ૨૨ રાગ ધન્યાસરીની છાયા.

જયમુની રશીએણીપેર બ્રહ્મા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને

સંભળાઈ, મોક્ષ મારમ કથાય ॥૧૧॥ આર અંધુને પ્રેમદા દીઠી, પુરી
 થયા રાય ધરમ; ઓરે પ્રભુ આપને શરણે, સહુ જીવને મુખ પરમ ॥૧૨॥
 મમ તાત સાથે અંધાચોછું, ધરમ પુરીમાં બહુ; પ્રભુ કહે સકતને વંશ
 છું, આલો તમ સંજ આવું. ॥૧૩॥ એમ કહીને તતપર થયા, પાંચ બંધુ
 એક નાર; છએ શેવકોની સાથે, નીકળ્યા યુગદાધાર ॥૧૪॥ ધરમ પુરી-
 માં પ્રેમે પધારયા, ધરમે દીધાં ઓસન, મમ સુત તુજ સંમપ્રભુજ બાળ્યા
 મુને કરચો પાવન ॥૧૫॥ ધન તારી કરણી પાર ઉતરણી, વચ્ચવી નભવે
 વાતો, યુધીષ્ઠર કહે પીતાજી મહારા, કયાં કહિરવ મમ જાતા ॥૧૬॥ ધ-
 રમ કહે તું આશું બોલે, કહિરવ જાતા કેના, કોટાણુ કોટી દુખ દીધેલું,
 એતે સખંધી શેના ॥૧૭॥ હણવાના કીધા હુમલા, તમને એણે બહુવાર;
 રીધ સીધને રાજપાટ લીધું, લેવી ધારી સાત નાર ॥૧૮॥ તમ દેહપર
 દાણુ દુખ દીધું, તેની સાથે શી સમાધ; રત્ન સંરીખો પુત્રો મારયા; મર
 તો કરી કમાઈ ॥૧૯॥ એવા અસુરીનું મુખ ન જોવું, ઓર યુધીષ્ઠર શ-
 ય; ધરમ તણા એવા વેણ સુણી, બોલ્યા પડીને પાય ॥૨૦॥ યુધીષ્ઠર
 કહે સંમજ્યો હું તો, તમે કહી ખરિ વાત; મમેતો મમે તેવા પણ, એતો
 માહારા જાત ॥૨૧॥ સારો નરતો પણ મમ અંધુ, દેખાડો એમના મુખ;
 એ વાતનું માહારા મન વીશે; રમી રહું છે દુખ ॥૨૨॥ મુખજ દે તે
 સાચો શતરૂ, દુખે દેતે મમવીર; મુખમાં સાંભરે સુંદરિશોની, દુખમાં શામ
 શરીર ॥૨૩॥ પ્રભુ સંભારે તવ જગ તરીયે, નારીથી લક્ષ ચોરાશી
 દુખ તણા દેહ પડે ભોગવવા, માયાની માઠી ફાંશી ॥૨૪॥ માટે એ જા-
 તોએ વન કહાડયાતો, વહાલા લાગ્યા વનમાંળી; જ્ઞાનિ બ્રહ્મરૂપ ભેગા
 થયા તો, લક્ષ ચોરાશી ટાળી ॥૨૫॥ માટે એ અંધુઓ તોલે, નાવે
 બીજી કોઈ; ઓપણા મુખ ઠાતા છે તે, સખજા લીધાં જોઈ ॥૨૬॥ દુખે
 દાજન મુખ આપે, તે મુખમાં સહુ દુલે, પંચ વીપયના ભોગવે ભોગો,
 ભગવત ભજન જુલે ॥૨૭॥ વધલોભમાં ભગવત જુલાવે, સમાને વાહા-
 લા સરવ જ્યારે સગાં મુખ આપે ત્યારે, પેથે વરમાં મરવ ॥૨૮॥
 આ માહારાં સગાં આ માહારા ધરના, જીવને ચડે અલીમાન; એ અલી-
 માને મરે માયામાં, સાંભરે નહી ભગવાન ॥૨૯॥ તેથી તે જીવ મોક્ષ ન
 પામે ભોગવે લક્ષ ચોરાશી; જે દુખ દેનારા હોય સગાં તો, સાંભરે શ્રી
 અવીનાશી ॥૩૦॥ તેથી પાપ નીવારણ થાયે, જાયે ચોરાશાનો ફેરો; છ
 વટ પામે પ્રભુના પદને, ન પાલે યમ દુત વૈરો ॥૩૧॥ આવામનનું
 જે મુખ દુખ તે, સગાં અંધાવે ઓડાવે; કહિરવ અંધુ મુને દુખ દેઈ, પ્રભુ

માં જીવ મેડાવે ॥ ૨૨ ॥ હું એમનો ઉપકાર માનું છું, ઝટપટ લેખા કરે;
તવ પ્રભુ કહે એમના બંધુ, દેખાડી દુખ રહરો ॥ ૨૩ ॥ તવ યુધીષ્ઠરને
તેડીને બાલ્યા ધરમરાય; નરક તણા કુન્ડો છે જે સ્થળે; પાપી જીવ બેહુ
ત્યાંય ॥ ૨૪ ॥ છે એક કુન્ડમાં કઠિરવ લોકો, બેડે એવા દુર્ગાચારી; તે કુઠ
પાંસે તેડી લાવ્યા, યમયુરીના લોગદારી ॥ ૨૫ ॥ યમરાજ કહે આ કુન્ડ
વિશે, કઠિરવ કેરો સાથ; સેન્યા કારભારીને મીત્રા, શકુનીને સો જાતાર ॥ ૨૬ ॥
ધરમ ધરીને મયા બેવા, મનસુખા મનમાં કરતા; ક્રીનારાપર જઈ બેવા
લાગ્યા, બહુ જીવ દુખી ફરતા ॥ ૨૭ ॥ એનંત તરની પીડયો પામે, મળ
મુત્રામાં રહિને; કયાં કર્મના ફળ લોગવે છે, કયાં દુખ રહે જઈને ॥ ૨૮ ॥
તે કુન્ડમાં એક તરે તરખલુ, વળગ્યા તેને જીવ ધણી; તેના લેગે દુરિયો-
ધન છે, નહી તેને કષ્ટીમાં મળ્યા ॥ ૨૯ ॥ યમરાજ કહે આ યુધીષ્ઠર, પેલું
તરખલુ તરે; તેને બહુ જીવ બાળ્યા તેમાં, જુઓ એક જીવ ફરે ॥ ૩૦ ॥
તેજ તમારો મોહોટો બંધુ, હસ્તીનાપુરનો રાય, તવ તે જીવે સાંભળ્યું
કાને, દીઠા ધરમને ત્યાંય ॥ ૩૧ ॥ તેથી તે શરમાઈ મયોને, કુન્ડમાં દુખક્રી
મારિ; તવ યમરાયે ઉપર બોલાવ્યો, તે આવ્યો દેહ ધારિ ॥ ૩૨ ॥ દેહ
ધરી દુરિયોધન ઉભો, બોલ્યા યુધિષ્ઠર રાય; આવ અલ્યા બાઈ બાહાર
કાંઠાડું, નરક નીવારણ થાય ॥ ૩૩ ॥ શું કરવા કષ્ટી લોગવે છે, કયાં
લગી દુખ વેઠારો; આવ્ય હું ઝાલુ હાથ તારો, તવ તુજ પાતક જશે ॥ ૩૪ ॥
તે મુજને ધણા અવગુણ ક્રીધા, રણ મુજ મને નથી, છું તુ કરે ને હું
બલુ તાક, જેમ મતી તેમ મતી ॥ ૩૫ ॥ એટલે દુરિયોધન એમ બોલ્યો
ઝોરે ધરમરાય; તમારે હાથે બહાર ન આવું, કોટી યુગ વહિ જાય ॥ ૩૬ ॥
નાના વીધના નરક વેડું, કોટીક દુખી થાઉં; પણ શતરનો હાથ ઝાલી, કુ-
ન્ડની બહાર ન આવું ॥ ૩૭ ॥ ધરમ કહે કશું માની, નિકળ વીરા
બાહાર; દુરિયોધન કહે જ તુજ સાથે બોલીશ નહીં ઘમાર ॥ ૩૮ ॥ આધે-
થી સાંભળ્યું પ્રભુએ, હસવા લાગ્યા છેક; કોટાનકોટી દુખી થયો પણ,
મુકતો નથી ટેક ॥ ૩૯ ॥ સાંભારાછે ખરો ટેક એનો, હું જઈ નરક નિવાર
એની સાથે સહુ જીવ તરશે, એ વળશે અંધાર ॥ ૪૦ ॥ પણ એનો ટેક
બેઠને હું તો પુરી થયો અપાર; ભલે સરવે વધકુંડ આવે, બલ્યું જુમ-
દાર ॥ ૪૧ ॥ આતુર મુજ ભગવાન પોતે, આવ્યા કુંડ ક્રીનારે; ખડખડખડ
ખડ કોણ લાવ્યા, ધરમ બોલ્યા ત્યારે ॥ ૪૨ ॥ આ મહારાજ આપ શું ક-

શ્રીયા, તવ શામળીયો બોલો, આખા વીચમાં ટેક ન બેયો, દુરિયોધન-
ની તોલો ॥ ૪૪ ॥ એના ટેકથી હું રીજ્યો છું કહોતો નરક નિવાર; યુધી
૫૨ કહે બલે મહારાજ, હરખે હૃદયું માહાર ॥ ૪૪ ॥ કુન્ડ ઉપર શ્રી કૃ-
ષ્ણ આવ્યા, બોલ્યા હસ્તે વદન; શાખાશરે ભાષ ટેક તારો, માંધારીના
તન ॥ ૪૫ ॥ વલણ ॥ ધન્ય છે તારા ટેકને, અંધારીના તન; વ્યાસ વલ્લભ
વાણિ વદે, રિજ્યા ભુગજવન.

કહવું રક રાગ ધનાસરી.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, મુખ્ય પરીક્ષત રાય; વીસ્તારી
તુજને સંભળાડું, પાપીની પાવન કથાય ॥ ૧ ॥ અંતરયામી મરડા
આમી, રીજ્યા અપરંમપાર; દુરિયોધનની પ્રત્યે બોલ્યા, પોતે યુગદા-
ધાર ॥ ૨ ॥ ધન્ય ટેક તારો જીવ અમારો, હરખ પામ્યો આ દીશે; ટે-
કમાં ટેક મેં બેયો તારો; આખા વીચને વીશે ॥ ૩ ॥ ટેક બેઠ તસ-
માન થયો છું, હવે ન બોલીશ આડું; બે મન માનતુ હોય તારું તો હું
મારે હાથે કાઢાડું ॥ ૪ ॥ દુરીયોધન કહે હા માહારાજ, તમથી હું આડું
આહાર; પણ માહારો હાથ ઝાલીને કાઢાડો, ઓર દેવ મોશર, ॥ ૫ ॥
તવ પ્રભુ લાંબો કર કીધો, હરખ્યો કુંજિરવ નાથ; પોતે ખુશી થઈને
બાળ્યો, મહ્યો પ્રભુતો હાથ. ॥ ૬ ॥ હાથ ઝાલીને દુરીયોધન બોલ્યો, કુ-
ન્ડના જીવોને કાજ; નરક નીવારણ થાય સંહુતું; મુજ પમ પકડો આજ
॥ ૭ ॥ એટલે નરકના સહુ જીવો, વળગ્યા દુષ્ટને ચરણ; પ્રભુ પ્રતાપે
બાહાર બોલ્યા, થયા હરીને સરણ ॥ ૮ ॥ પાપે તણા રણ અડેલાં તે,
રણછોડે રણ છોડ્યાં; પ્રભુ સ્પર્શ થી અનેક જન્મનાં, અંધન હરિએતો-
ડ્યાં ॥ ૯ ॥ પછી પોતાથી અળગા રાખી, કીધી ટેકની બુજ; નરકી
જીવોનું નરક નીવારી, બનાવ્યા અતુરભુજ ॥ ૧૦ ॥ સાલોક્ય મુક્તી
આપી એઓને, પુરણ કયા કામ કીધું; તે પછી રાજ યુધીષ્ઠરને, હરિએ
આલીંગન કીધું ॥ ૧૧ ॥ તવ અતરભુજ સ્વરૂપ પામ્યા; પોતે યુધીષ્ઠર
રાય; સમીપ મુક્તી એમને આપી, સદા રહે શેવા માંય ॥ ૧૨ ॥ એડું
સરવને મુખ કરીને, આલ્યા વહકુંડ લેધ, આનંદ આમ્હવથાય અતીશે
અરવ પ્રાણિના સનેહી ॥ ૧૩ ॥ જેને ને તેને વિહલ વાહાલા, વરતે જય

જય કાર, ક

વધકુંઠના જીવ

કોઈ ન આહે, દેખે કુ

વીશે, નહિ કામ કરોધ :

કોઈને નહી કાંઈ ક્ષોભ. ॥

મૈથુન કોણ માત્ર; પ્રભુ ચરણનો .

સમા સમાના ભોજ થાયે, માથે વધબ્જુપ

હરીના ચરણમાં ચીત. ॥૧૮॥ અળીસ શુભાલ

છે હરનીશ; કીરતન ઓઝવ આલ્યા કરે છે, રીઝવ

સ્વર્ગનું સુખ તુઝ સરખું, વધકુંઠ વધભોજ સામે; અવ

ન મમે પુરણ પદારથ પામે. ॥૨૦॥ નીરખવાથી પાપ નાશ પામ,

પડે પુન્ય થાય, સમરણથી સરવે બે ભાગે, આવાગમન વહી બયા ॥૨૧॥

એવો અમુલ્ય અવસર સહુને, વધકુંઠ વીશે સદા; પાપ ન સાંભરે સપના

વીશે, કુલુહી ન થાય કદા. ॥ ૨૨ ॥ વધકુંઠ સુખ સદાકાળ એકું ભક્ત

જનો તે ભણે; નાસ્તીક જન અજ્ઞાને ભરેલો, ઉરમાં સત્ય ન આણે ॥૨૩॥

સ્વર્ગશીઘ્રીની કહી કથા, સુણ જનમેળે રાય; સાંભળીને જે શ્રદ્ધા

રાખે તે જનને ફળ થાય, ॥૨૪॥ દુરીચોધનનું નરક નીવારણ, નારાયણે

કરી દયા, તે સાથે અજ્ઞાની જીવો, તે પણ વધકુંઠ ગયા. ॥૨૫॥ એ રીતે

અધરમી જીવો, સધરમી થઈ જાય; કથા સુણીને સ્મરણ કરે, તે ફળ

પુરણ થાય. ॥૨૬॥ હરી સત્તરણ શ્રેષ્ઠ સરવથી, સંભરે તે સુખ પામે;

સાચા દલથી શ્રદ્ધા રાગે દક્ષ ચોરાશી વામે. ॥ ૨૭ ॥ એટલું નીરખય

વધકુંઠ વીશે, પણ રહેવાનું પ્રોક્ષ; પણ જ્ઞાન વીના અપ્રોક્ષ ન થાય, તે

નવ પામ્યો. પ્રોક્ષ. ॥ ૨૮ ॥ પ્રોક્ષ વીના અખંડાનંદ નહી, સમજને

એતાય; તે વારતા ઘણી છે કીણી, વીરલાથી સમભય ॥૨૯॥ વળય ॥

સમજે કોઈક વીરલા, તે પામે પદ પ્રોક્ષ; કહે વક્ષસ એતા સુણે,

ભણે પ્રભુ પશોક્ષ.

કંઠકું ૨૪ રાગ ચૌપાઈ.

બોલ્યા જયમુની સુખ એમ, રાખ સાંભળ રાખી પ્રેમ; પ્રોક્ષ મા-
રમની કથાય, સુણતાં સહુ પાતક બય. ॥૧॥ મુમુક્ષુ જન પામે જ્ઞાન;

૧૧ હરે મન

૧૨ ૩ ખીલે

૧૩ ૪ આજે જનન

૧૪ ૫ જેનું જે જે કરેલું,

૧૫ ૬ બહુ વીવેદી, કેમ પંથને

૧૬ ૭ નતો વાણી જાનીયે કીધી ॥૧૭॥

૧૭ ૮ જેટીકાથી મસ્તાનો, દેખતાને નહિને.

૧૮ ૯ કહે જાય ॥૧૯॥ તેમ વીદ્વાનને જેટીકાય, કર

૨૦ ૧૦ પુઠ્ઠળ વળગેલા જન, નહી જેટીકા નહી દોષ.

૨૧ ૧૧ અર તેમ દોષાય, તેથી દેખતો તે નવ્ય થાય, અનુભવ નવ

૨૨ ૧૨ રહે સદાએ જ જળ ખાંહી ॥૨૩॥ વિદ્વાનને જાનીએલુધ; તેતો

૨૩ ૧૩ સમજાઈ સમુદા; તવ ટળી જશે સદેહ સહુને સમજાઈ ધરે એક ॥૨૪॥

૨૪ ૧૪ વિદ્વાનો સખ્યુ વાંચી બણે, ખુશીમાં આવે તે અરથ બણે, વળીવિભ

૨૫ ૧૫ ક્ષીએ વળગાડે વળી વ્યાકરણથી દોશ કાઢાડે ॥૨૬॥ આતાં અજાની અથ

૨૬ ૧૬ જેવા કહેશે આતો બોલેછે કેવા, પણ મુદો ન સમજે કાંઈ, તેથી સપટાય છે

૨૭ ૧૭ જ્યાંઈ ત્યાં ॥ ૧૧ ॥ મોક્ષના ઇચ્છતાસ વિદ્વાતાને ન જુએ તેહ; મુળ

૨૮ ૧૮ વસ્તુનું સાધન કરણ; બાકી બીજું ન કરણે ધરણ ॥ ૧૨ ॥ મુળ વસ્તુ

૨૯ ૧૯ પરમેશ્વર બણે, મુમુક્ષુ તેનું તારણે ગણે, તે તો સમજાવી રાખશે

૩૦ ૨૦ જ્ઞાના, ભમાવી મારશે વિદ્વાન ॥ ૧૩ ॥ ધરે મોક્ષ ઇચ્છા જે જન; તેને

૩૧ ૨૧ શોધવા નહી વચન, નહી વીદ્વાનનું છેલ્લું કરણ, સત્ય સમજીને જ્ઞાન

૩૨ ૨૨ ધરણ ॥ ૧૪ ॥ મુળ ધરમ મારમ છે જેહ, કાયા વિપ્રીત વિદ્વાને તેહ;

૩૩ ૨૩ એક શબ્દના અનેક અરથ, કરી સત્ય મારમ તરથો વ્યર્થ ॥ ૧૫ ॥ પા-

૩૪ ૨૪ થ્યું ધરમમાં ધરબોળ, ચઢાવી દુનીયાં ચમડોળ; કર્યુ સરવ લવોનું અ

૩૫ ૨૫ હીત, તેતો નરકના વાશી ખરીત ॥ ૧૬ ॥ કરે શાઆથ સડાઈ, અજાની

૩૬ ૨૬ જાત બણે વડાઈ; મુમુક્ષુને તે કામમાં નાવે; જાની જન જ્ઞાન વાત બ-

૩૭ ૨૭ તાવે ॥ ૧૭ ॥ વેદ બણે તે બણે વેદાન્તી. તેને જ્ઞાન વીના નહી શાન્તી

૩૮ ૨૮ બણે શાન્તી તે શાન્તી મળાયે. બણે પુરાણો પુરાણી થાયે ॥ ૧૮ ॥ જાનીને

૩૯ ૨૯ નહી મંથોનું કામ. જ્ઞાન પ્રતીયે જ્ઞાન તમામ; કોઈ જ્ઞાન કયે મુખજાની,

૪૦ ૩૦ તવ દેશ ધરે વિદ્વાની ॥ ૧૯ ॥ જાની પાશે માગે પરમાણુ, એવાજાની ધરી

૪૧ ૩૧ અંબણ; જુએ જાનીઈ ખતાઈ રૂમ, તેતો વારતા એટી અનુષ ॥ ૨૦ ॥

૪૨ ૩૨ જાનીજત વડે મનન જેહ, દોષ વિવેકમાં પશું તેહ; વળી આજે મનન

ભાસે, બાધ દીસે નહીં. ચોપાસે ॥ ૨૧ ॥ માગે આધાર તે વિદ્વાન, તેને
કદી ન બળ્લુડું જ્ઞાન, જ્ઞાન જ્ઞાનીના ઘટ માંય, સહુ સત વિવેકને ન્યા
ય ॥ ૨૨ ॥ વીદ્વાનોને વીલા અભીમાન, તેથી તેને ન બળ્લુડું જ્ઞાન;
થયા આગળ જ્ઞાની જેઠ, નહોતા આધાર લેતા તેઠ ॥ ૨૩ ॥ વળત ॥
આધાર તે લેતા નતા, જ્ઞાનીની તે ગમ; કહે વલ્લભ વીદ્વાનને, જે
થી શ્રમ.

કડવું ૨૫ રાગ સાંખિ

જયમુની રૂશી એણી પેર બોલ્યા. સુષ્ઠ જનમેજે રાય; વિસ્તારિ
તુજને સંભળાવું; જ્ઞાની તણે મહીમાય ॥ ૧ ॥ જ્ઞાની જન વાલમીક
રૂશી, જ્ઞાની વેદમ બ્યાસ; જ્ઞાની જન પાતાંજળી રૂશી, તેનો કરવો કયા
સ શ્રદ્ધ જ્ઞાની તો શ્રી કૃષ્ણ પ્રભુ જ્ઞાની મન ભગવાન; તે સરવે વેદ
શાસ્ત્ર આંધ્યાં કયાં લીધુ પુરમાણુ ॥ ૩ ॥ બ્યાસજીએ ક્રીયાં પુરાણ
જેઠ, પુરાણ મંથ બનાવ્યા; વાલ્મીકે કેઈ રામાયણ જેઠ, રામજીને
મવરાવ્યા ॥ ૪ ॥ પાતાંજળી ક્રીયું શાસ્ત્ર જેઠ, શાસ્ત્ર રચના ક્રીયી;
મનુ ભગવાને કેઈ સમરતી જેઠને સમરતી લીચી ॥ ૫ ॥ ઉપનીશદના
કરવા વાળાએ, પ્રથમ ક્રીયું વેયું; ક્રીયાં પ્રમાણુ કરનાએ આખ્યાં, ક્રીયે
મંથે મન પ્રોયું ॥ ૬ ॥ જ્ઞાની ॥ જ્ઞાનમાં ન હોય પ્રમાણુ, જ્ઞાની જે ભાંખે
તે સત્ય; જ્ઞાની જન જે વહે તે વેદ, બાકીનાં સહુ મત્ય ॥ ૭ ॥ જ્ઞાની
જન છે ચાર અશ્વમે. વેદાન ત્રીલોક્ય દીલોચન છે સરવને, તે ન જેઠ
વીચારો સહુ જન ॥ ૮ ॥ જ્ઞાની તુલ્ય નથીકો પ્રાણી, જ્ઞાની ધરવરી અશ
ચાર અશ્વમજાના સામે, ત્રીલોક્ય પી કરે દ્રશ ॥ ૯ ॥ વિવેક વાળો ને
ન્યાય વાળો, જ્ઞાની હોયે કેઈ જન; વગી પુરણ અનુમતી હોયે, તેને
અનંત લોચન ॥ ૧૦ ॥ શાસ્ત્રના વિવાદ માટે, તે વિદ્વાનોનું કાજ;
મોક્ષ મારમ તેતો નવ બળે, મીથ્યા કરે અવાજ ॥ ૧૧ ॥ પરમેશ્વરનું
જ્ઞાન જેને, તેને કેહેવો જ્ઞાની; વીલા કેરું જ્ઞાન જેને, તેને કેહેવો વીદ્વાની
॥ ૧૨ ॥ કર્મ કાન્ડનું જ્ઞાન જેને, તે જન કરમ કાન્ડી, પ્રેતશ્રુત પીણા
અના સાધક, તેતો સદા કુમાન્ડી ॥ ૧૩ ॥ પ્રભુને ચરણે સદા શરણે
રહ્યા સતીના મુત, વધકુંઠ વીથે સપને ન આવે, ચમપુરીના દુત ॥ ૧૪ ॥
શ્રોતા વક્તા સાંભળ્યું કહ્યું. પુરણ હવા મન કોડ, શ્રદ્ધા રાખીને સહુ

(૧૦૩૪)

સ્વર્ગારોહીણી પર્વ.

ઓલો, જય જય મી રણુઓડ ॥૧૫૥ વળણુ. જય જય રણુઓડસયની.
ઓલો સહુ હરીજન, બ્યાસ વહન વાણી વહે જય જય ભુમણવન. ॥

સ્વર્ગારોહીણી પર્વ સમાપ્ત.

મહાભારતની ઠયા અઠારે
પર્વ સમાપ્ત.

પુસ્તકેશર લલ્લુભાઈ અમુલજી.

૬. માણેકચોક,

અમદાવાદ.

